

IACOBI BRVCKERI

REG. SOC. SCIENT. BEROLIN. MEMBRI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

AB INITIIS

MONARCHIAE ROMANAE

AD REPVRGATAS VSQVE LITERAS.

PERIODI SECVNDAE PARS PRIMA.

EDITIO ALTERA.

TOMVS SECVNDVS.

LIPSIAE, MDCCLXVI.

IMPENSIS HAERED. WEIDEMANNI ET REICHII.

PRAEFATIO.

Quem coepimus curſum, LECTOR BENEVOLE, hiſtoriam philoſophicam critica enarratione a mundi primordiis ad noſtra tempora expoſituri, ita in hoc Tomo ſecundo proſecuti ſumus, vt philoſophiam gentilem omnem ſub imperatoribus Romanis florentem, tum philoſophiam gentis Iudaicae totam Tuis oculis perluſtrandam ſubiecerimus. Animus erat Saracenicam quoque philoſophiam huic tomo adiicere, et ſequentem ſeruare integrum philoſophiae inter Chriſtianos a ciuitatis ſacrae origine ad tempora vsque reſtauratarum literarum cultae, ſed obſtitit conſilio noſtro prolixitas argumenti, quae nimis voluminoſum hunc tomum reddidiſſet, reliquisque mole nimis inaequalem. Seruata igitur philoſophiae Saracenicae conſideratione ſequenti tractationi, duo iſta capita hiſtoriae philoſophicae poſt C. N. qua potuimus diligentia

et accuratione enarrauimus, et hoc argumentum eo plenius excussimus, quo magis hanc historiae philosophicae partem nemo hactenus, totam ex instituto exposuit, quique particulas quasdam eius nobis descriptas dederunt, quoad potiora, ita plerique in eo versati sunt, vt accuratiora desiderare iure quis queat. Cuius rei rationes et specimina cum in ipsa tractatione dederimus, Lectorem hic, vbi breuitas sectanda est, non moramur. Ast merebatur hoc historiae philosophicae caput plenam atque veritati propiorem et accuratiorem expositionem, eo quod illius in historia non solum eruditionis vniuersalis, sed sacrae quoque, et ad Christianam rempublicam pertinentis summa est necessitas, nec recte cognosci sine ea multa sacrorum annalium loca, resque in ecclesia gestae, maxime vero doctrinae mutationes, et, quas passa est, corruptiones, variique ritus et consuetudines possunt. De quo dubium Lectorem ea cum attentione legere velimus, quae de philosophia Alexandrina et Orientali scripsimus, certi, miraturum eum esse, quantas vtrumque philosophiae genus radices in Christi ciuitate egerit, quantumque habuerit in res eius, exiguo licet eius commodo, detrimento vero maximo, influxum. Eadem fere ratio est philosophiae Iudaicae, cuius historiam ignorare is non potest, qui vel innumera sacrorum oraculorum loca recte intelligere, vel origines ecclesiasticas intime perspicere cupit. Ea itaque prolixitate, quam institutum nostrum permittebat, eaque attentione, diligentia et accuratione, abiectis praeiudiciis omnibus, quae magnos cetera quoque viros fascinauere, in vtroque capite versati sumus

quam

quam vires dedere; ſummo ſtudio ea, quae in Germanico H. P. opere ſcripſimus, omnia recolentes nouoque ſubiicientes examini, iisque luminibus vtentes, quae tempus, meditatio, et induſtria virorum quorundam in hac palaeſtra magnis profectibus progreſſorum, maxime vero viri ſummi IO. LAVRENTII MOSHEMII, qui prorſus incomparabilem iudicii aciem *in* hoc argumento demonſtrauit, ſubminiſtrauerunt. Quo factum eſt, vt diſpar prorſus tractationis huius a priori prodiret facies, non mutatae tantum penitus, ſed auctae quoque nouis acceſſionibus inſigniter. Nam et reliquarum ſectarum, maxime Pythagoricae, imprimis vero famoſiſſimi impoſtoris Apollonii Tyanei hiſtoriam ita excuſſimus, vt vbique de rei veritate et momento iudicium interponeremus; et ſectae eclecticae, vel, quo nomine appellari *aequius* eſt, Alexandrinae origines, fata, philoſophos, rationes arcanas, affectiones, damna eccleſiae illata &c. ex inſtituto ita deſcripſimus, vt ſine iactantia ſperare nos liceat, tam plenam eius hiſtoriam alibi fruſtra quaeri. Maxime vero copioſa narratione ſyſtematis Alexandrinae philoſophiae delineationem ſumus proſecuti, cumque eius partem aliquam, nempe theologicam et moralem in Germanico opere tantum dediſſemus, integram nunc exhibuimus, et, quae reliquarum fundamentum eſt, metaphyſicam adiecimus. Philoſophiae autem Orientalis deſcriptio noua prorſus acceſſit, quae occaſionem quoque dedit, re paulo altius mente penſitata, multa in hiſtoria philoſophiae Iudaicae mutandi, ſcenamque hanc melius pulchriusque, quam antea inſtruendi. De his itaque

que dogmatibus, reliquisque hiſtoriae philoſophicae circa haec capita circumſtantiis, id tantum iudicium eamque ſententiam pro noſtra agnoſcimus, quam poſterioribus curis, in haud paucis meliora et veriſimiliora edocti, in hoc tomo indicauimus. Non enim erubeſcimus mutare ſententiam, et vel viris doctis certiora demonſtrantibus accedere, vel recentiores et maturiores cogitationes, antiquioribus praeferre; quin non alia ratione hoc eruditionis genus ad aliquam perfectionem perduci poſſe, ſumus perſuaſiſſimi; dies enim diem docet, nouisque auget et emendat luminibus. Haec vero cum nobis ob oculos poſita conſtanter ſimus intuiti, facile intelliget lector, nos ad fontes hiſtoriae huius iterata diligentia recurriſſe, et omnia nouo labore examinaſſe, quo factum eſt, vt haut pauca errata ſuſtulerimus, quae vel noſtra, vt ſumus homines, nec humani quid a nobis alienum eſt, ἀβλεψία, vel typothetarum, quibus praeſentes non fuimus, incuria admiſit. Abiecimus etiam ex hac noſtra tractatione nonnulla, quae in Germanico opere attulimus, eo quod in iuuentutis ſtudioſae gratiam ibi adducta eſſent, viris vero, haec forte noſtra lecturis, ignota eſſe non poſſent. Reliquum tractationis ordinem habitumque ex antecedentis tomi facie Lector beneuolus facile colliget, quem totum in hoc quoque tomo ſeruauimus, iisdemque legibus parentes, eadem momenta reſpicientes, eodem dictionis genere vſi in coepto curſu perreximus. Cum autem in hoc quoque tomo, veterum verba vbicunque licebat, maxime in delineandis dogmatibus, expreſſerimus, vt ex collatione locorum in fine paginae ſumma fide et dili-

diligentia adductorum intelligi poteſt, hic quoque veniam a Lectore beneuolo exoramus, ſi in iis philoſophiae generibus, quae barbaras nobis doctrinas tradiderunt, aures Latinas interdum vocibus minus puris, et ſubſellia philoſophorum magis redolentibus, quam oratorum, violauerimus: maluimus enim cum aliquo elegantiae Latinae detrimento intelligi eſſeque in narrando fideles atque accurati, quam ſectando dicendi ornatum obſcuri et non ſatis veterum mentem exponentes. Iam ad tertium Tomum properantes, non ſolum Saracenorum hiſtoriam explicabimus, ſed fata quoque philoſophiae inter Chriſtianos veteres, maxime vero iis temporibus, quae aeuum medium vocari ſolent, accurate delineabimus, ſicque vſque ad eam aetatem, qua literae deperditae reuocatae ſunt, et honos illis reſtitutus eſt, hiſtoriae noſtrae filum deducemus. Interim vt hoc noſtro labore qualicunque fruatur cum beneuolentia et aequitate lector, maximopere oramus. Quamuis enim omnem, quam licebat, diligentiam adhibuerimus, vt et plenam et accuratam tractationem ſiſteremus, ita tamen nobiscum habitantes, noſtri ſumus curtaeque ſupellectilis noſtrae memores, vt et humana multa nobis accidiſſe, et potuiſſe alios melioribus eruditionis copiis inſtructos in hac palaeſtra doctius verſari, merito credamus. Quemadmodum vero illius veniam in via tam ardua, et a nemine hactenus rite calcata iure quodam poſcimus, laetique ſperamus, ita laboris noſtri fructum reputabimus dulciſſimum, ſi is viris doctiſſimis, quorum merita vehementer ſuſpicimus, occaſionem dederit, melioribus curis hanc eruditionis partem adeo neceſſariam, adeo

vtilem

vtilem, ita excolendi, vt, quae hodienum tantum non deserta iacuit, ad perfectionem quandam atque certitudinem perducatur, certissime persuasi, magnam inde futuram esse aliis quoque eruditionis partibus accessionem, oculosque apertum iri illis, qui hanc ignorantes multis se praeiudiciis occoecari et in deuia abripi passi sunt. Ceterum cum nos ab editionis loco satis magna locorum intercapedine disiuncti simus, et typos emendandi labore curaque perfungi ipsi non valeamus, veniam quoque, si qua typorum errata offenderit, Lectorem oramus, et ab eius aequitate nos consecuturos speramus. Scrib. Kaufbyrae VI Idus Iunii, anno post Soteris natiuitatem cIↄ Iↄ CCXL.

IACOBI

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

TOMVS II.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE PERIODVS SECVNDA,

Ab initiis monarchiae Romanae ad repurgatas vsque literas.

PARS PRIMA
DE PHILOSOPHIA GENTILI, IVDAICA, SARACENICA.

LIBER PRIMVS
DE PHILOSOPHIA ROMANORVM.

CAPVT PRIMVM
DE PHILOSOPHIA APVD ROMANOS VSQVE AD CONDITAM MONARCHIAM.

§. 1.

Enarrauimus in antecedente historiae philosophicae parte primam eius periodum, per omnis gentis et aetatis fata, quae philosophia habuit, decurrentem, vna Romanorum natione excepta, cuius circa philosophiam historia ita cohaeret, vt ab ea, quam suscepimus, tractatione commode diuelli nequeat. Succedit altera, quam constituimus, periodus philosophiae, historiam a Romani imperii natalibus ad renatas vsque et ex tenebris atque squalore reuocatas literas complexa. Quae cum partim gentilium sub isto imperio florentium *Ordo tractationis.*

tium philoſophorum fata et doctrinas exponat, partim Iudaeorum de philoſophia merita enarret, partim Saracenorum in ea excolenda depingat ſtudium, vno haec omnia faſce comprehenſuri, quicquid circa philoſophiam memorabile occurret, a populis a Chriſtianae religionis doctrina diuerſis ſuſceptum, hoc quidem tomo delineabimus; alteri parti hiſtoriam philoſophiae omnem inter Chriſtianos a ſanctiſſimi Seruatoris natalibus, qui cum ſecundae huius periodi initiis conſpirant, ad reuocatam vsque meliorem eruditionis atque ipſius philoſophiae quoque faciem, quod circa Sec. XV. contigit, decurrentem ſeruabimus. Qua in tractatione quem nobis ordinem praeſcripſerimus, in *προλεγομένοις* fuſius ediſſeruimus, hicque repetere otioſe ſuperſedemus.

Scriptores de philoſophia Romanorum.

§. II. Philoſophiae Romanae hiſtoriam conſideraturi, ea potiſſimum tempora reſpicimus, quibus reſpublica adoleuit, quaeque propius a virili iſta aetate abſunt, qua imperii ſumma ad vnum potiſſimum dominum adque principem reducta eſt. Quae enim de antiquorum Romanorum, ſub ipſa reipublicae incunabula florentium, philoſophia diſputari ſolent, ea, quod ad barbaricam ſuo modo philoſophiam pertinent, ſuperioris tomi primi libro primo excuſſimus. Huius vero hiſtoriae philoſophicae partis tractationem iuſtam atque ſolidam hactenus deſideramus. Et dedit quidem *de philoſophia Romanorum* iuſtae magnitudinis librum PAGANINVS GAVDENTIVS [a], in quo non ſine dictionis ornatu de fatis philoſophiae, eiusque initio et progreſſu [b] ab incunabulis reipublicae vsque ad tempora Boëthii diſſerit, qui cum rarius occurreret [c], meruit, ut non tantum recuderetur [d], ſed et a viris doctis paſſim laudaretur [e]. Nec denegandam eſſe vel eruditionis vel eloquentiae in iſta tractatione adhibitae laudem Gaudentio putamus, qui multam lectionem comtamque atque veneribus dictionis ornatam Muſam in ea prodidit. Tantum tamen abeſt, vt vel iuſtae hiſtoriae philoſophiae menſuram expleat, vel legibus in iſto argumento tractando obſeruandis aequiſſimis reſpondeat, vt omnia alia praeſtitiſſe, quam Romanae philoſophiae hiſtoriam ſcripſiſſe Gaudentius merito videatur. Totus enim declamando occupatus, et oratorio dicendi genere circa veterum Romanorum ſtudia verſatus [f], laudat non narrat, et neglecto omni fere rerum iudicio, quicquid in buccam venit extemporali ſcribendi facultate gauiſus, cumulat, miſcet quadrata rotundis, et ſuperficiaria opera in excutiendis potiſſimis argumenti grauiſſimi et prolixi momentis

a) Homo Rhaetus, Reformatorum coetui addictus, a quo ad Romanae eccleſiae caſtra tranſiit, literasque Graecas et humaniores primo Romae, poſtea Piſis docuit, et apud magnum Hetruriae ducem valde gratioſus fuit, teſte LEONE FRANCVCCIO DE BEZZOLIS in epiſtola operi huic praefixa. Plura de eo colligentem vide Cel. HEVMANNVM, Act. philoſoph. Vol. III. p. 631. ſeqq.

b) Titulus libri hic eſt: De philoſophiae apud Romanos initio et progreſſu Paganini Gaudentii volumen, in quo praeter hiſtoriam multa ad contemplationem rerum, et diſſidentes veterum ſapientum ſcholas facientia enarrantur.

c) Prodiit Piſis 1643. et ita diſparuit, vt Ionſio indictus liber manſerit, a Cl. DORNIO, demum nouae editioni, L. III. c. 29. §. 1. p. 164. adiectus.

d) In conlectione noua librorum rariorum Hal. Magd. Faſc. II. p. 81. ſeqq. Faſc. III. toto, p. 1. ſeqq.

e) Obſ. Halenſ. T. VII. obſ. 9. 13. vid. §. 2. p. 238. Cl. STOLLE, Hiſt. liter. P. II. c. 1. §. 60. p. 375.

f) Saepius etiam carmina inſerit facili et profluente vena laudes virorum doctorum inter Romanos canentia.

mentis vſus, ſatis prodit, nec ſe intellexiſſe, quid ſit philoſophia, nec aliter, niſi ſine ordine et iudicio, quod in aliis quoque eius ſcriptis deſideres [g], ſcribere potuiſſe. Confuſa enim ſemel inter ſe eruditionis et philoſophiae notione, mirum non eſt, tot hic inueniri ἀλλότρια, tot homines de philoſophia parum nihilue meritos, tot abſurdas tractationes, quae a ſaniori philoſophiae diſciplina auctorem longius abſuiſſe produnt, tot digreſſiones, ipſam, quam ſibi propoſuerat, argumenti rationem mole ſuperantes, vt parum ad Romanae philoſophiae hiſtoriam auctor contuliſſe merito dicendus ſit [h]. Tacemus, nec fontes hominem feſtinantem indicaſſe, nec veros recte et diligenter ſatis conſuluiſſe. Alii, qui in hac arena deſudarunt, vel ad eundem plerique lapidem impegerunt, et hiſtoriam eruditionis Romanae, cum philoſophiae fatis commiſcuerunt, vel iuſto breviores ſunt, et vix limina tangunt [i]. Ipſa itaque Romanorum monumenta rimanda ſunt, vt, qua fortuna inter eos philoſophia vſa ſit, diſcamus.

Tempore poſt reges proximo philoſophiae inter Romanos locus nullus.

§. III. Exulaſſe regum tempore philoſophiam apud Romanos, falſique eos, qui in Numa philoſophum deprehendunt, luculentis ſuperioris tomi libro primo argumentis euicimus. Idem de temporibus regiam inter eos poteſtatem ſecutis dicendum eſt, quibus aliquam philoſophiae ſpeciem apud Romanos floruiſſe, ipſa reipublicae recens enatae et corroboratae ratio et conditio negat. Narrant enim Romanae hiſtoriae conditores LIVIVS [k] atque FLORVS [l], Romulum interfecto, qui nouae vrbi illuſerat, fratre Remo, *cum ei incolae deeſſent, lucum, qui in proximo erat, aſylum feciſſe, et ſtatim miram vim hominum, Latinos Tuſcosque paſtores, quosdam etiam transmarinos, Phryges, qui ſub Aenea, Arcades, qui ſub Euandro duce influxerant, conueniſſe. Ita ex variis quaſi elementis congregaſſe corpus vnum, populumque Romanum ipſum feciſſe.* Conſtitit ita tota ciuitas agreſti hominum turba, quae vna armorum vi nixa, cum latrociniis aſſueuiſſet, non alio vinculo contineri colligarique niſi armis, potuit. Hinc ratio deriuanda eſt, cur ſapientiſſima Numae inſtituta, qui diuino cultu, religione, et ſeuera diſciplina neruos reipublicae connexuerat, cum ipſo Rege prudentiſſimo tantum non deſierint penitus et exoleuerint. Scilicet feroci hominum cumulo non alia mens erat, niſi in armis, quae ſi aduerſus exteros mouendi defuiſſet occaſio, in propria ſaeuitura fuiſſent ciuitati recens conſtitutae viſcera. Cui malo auertendo bellorum ſemper quaerenda erat occaſio, et ita armorum occupationi-

 bus

g) Τὸ αὐτοσχέδιον, in eius ſcriptis reprehendit NAVDAEVS, ep. 90. p. 675. eaque impetu magis quam certa ratione edita, ſine ingenio ſolido, iudicat OCTAVIVS FERRARIVS, Proluſ. XIII. p. 153. non diſſentiente Nicolao Heinſio, et qui eum laudat MORHOFIO, Polyhiſt. T. II. L. I. c. 2. §. 9.

h) Recte et erudite hoc tuetur Cl. HEVMANNVS, *l. c.* non diſſentiente Cl. GENTZKENIO, Hiſt. philoſ. P. I. c. 10. p. 138.

i) Pertinent huc praeter GENTZKENIVM, aliusque, qui compendia hiſtoriae philoſophicae dederunt v. c. CHRISTIANVS FALSTERVS, qui in Qq. Roman. c. II. p. 249. ſeqq pauca quaedam de ſtudio Romanorum philoſophico attulit, b. IO. GEORGIVS FRICKIVS, in initiis eruditionis apud Romanos, §. 13. ſqq. p. 12. ſeqq. CHRIST. CELLARIVS, diſſ. de ſtudiis Romanorum literariis in vrbe et prouinciis, §. 9. CONRADVS BVDDEVS, de ſtudiis liberalibus apud veteres Romanos, p. 30. ſeqq, aliique.

k) L. I. c. 5.

l) L. I. c. 1.

bus detinendi animi, ne noua in imperantes moliri et fundamenta reipublicae conuellere vel auderent vel huius etiam sceleris meditandi tempus nancifcerentur. Quae status Romani ratio vti ad summum rerum fastigium Romanam rempublicam euexit, ita neglecta, turbarum motuumque internorum inter eos plerumque occasio caussaue extitit. Pulchre id videre, qui regibus in imperio successere optimates, homines fortes et astuti, ingeniumque nacti moribus et inclinationi plebis se assuefacere pulchre edoctum; hinc vt contra infrunitae plebis, quae toties mala pessima reipublicae minitata est, otia in intestina bella desitura se munirent, mature iuuentutem ad armorum vsum bellique apparatum adduxerunt, moresque eius in ipso aetatis tirocinio et rudimentis ad seueritatem bellicam et austeram disciplinam formarunt, cuius rei cum testis sit tota Romae veteris historia, bella et disciplinam militarem inter eos vigentem seuerissimam enarrans, ampliore testimonio opus non habet. Contrarium his rationibus non immerito visum fuit, quidquid isto et sequenti etiam tempore circa artes et philosophiam moliebatur Graecia. Quae cum tota voluptatibus esset corrupta, et pristinae fortitudinis militarisque disciplinae laudem amisisset fere omnem, Athenaeque ipsae, vbi Apollo cum sororibus domicilium sibi fixisse videbatur, libertatis vix vmbram tuerentur, philosophia, quae inter Graecos et imprimis in hoc Musarum emporio sedem sibi elegerat, inter caussas eneruatae reipublicae et amissae laudis militaris relata est, hincque factum, vt Romani proceres pugnis calcibusque repugnarent, ne Graecanica philosophia Romae admissa iuuentus a veteri disciplina auocata corrumperetur, nervique reipublicae, quibus hactenus immensum in modum excreuerat, inciderentur; qua de re in sequentibus plura dicemus. Aliam rationem affert Cl. FALSTERVS m), sine examine non dimittendam; caussam philosophiae inter veteres Romanos non admissae reiicit is in varias philosophorum de diis sententias inter se vehementer dissentientes, quas pati noluerint Romani, cultus diuini a maioribus accepti tenacissimi. Cuius rei argumentum in eo haud leue situm esse putat, quod, narrante PLINIO n), libri Numae, in agro Cn. Terentii reperti, combusti fuerint, quia Pythagorici fuerint, et philosophice scripti, praecepta scilicet philosophiae continentes. Ex quo vir praeclarus infert, libros eos ad destruendam auitam religionem nouamque introducendam aptissimos igne fuisse deletos. Valde vero aut fallimur, aut plus sibi sumit vir doctus, quam vel Plinii verba postulant, vel res ipsa. Non enim receptis religionis placitis contradixisse libros Numae repertos, Plinius ait, sed philosophiam arcanam, qualis Pythagorica fuit, enarrasse, quam vulgare nefas ipse Numa ducebat, et id sine dubio in ipsis libris innuerat. Deinde manifeste falsam opinionem sequitur Plinius, Numam a Pythagora fuisse edoctum, quam tomo primo totam inuictis rationibus euertimus. Qui tamen ipse haud obscure veras rei caussas prodit, monens, fuisse eos libros iuris

m) l. c. p. 156.

n) L. XIII. c. 13.

Iuris pontificii, id eſt veras rationes introductae inter Romanos religionis explanauiſſe. Eas vero non vulgari nec plebi innoteſcere eo magis e re Romanorum erat, quo magis religionis capiſtro, vbi alia omnia deeſſent, plebs ad obſequium erat ducenda, terrenda ominibus, vincienda ſuperſtitione et flectenda coeco pontificum ſacerdotumque imperio, cuius exempla plurima Romanae hiſtoriae ſcriptores narrant, et in his praecipue Liuius. Religionis itaque arbitrium cum penes ſenatum eſſe cuperent, manifeſtum eſt, ad politicas, non vero philoſophicas, rationes rem omnem fuiſſe reuocatam, ad quas illi Numae libri pertinebant. Verum tamen eſt, fuiſſe apud Romanos tempus, quo peregrinas religiones, e. g. Aegyptiorum, vehementer perhorreſcebant, et ex vrbe eiiciebant, viſos quoque aliquando philoſophos et mathematicos fuiſſe in patrium deorum cultum iniurios, adeoque iuſſos eſſe vrbe et Italia excedere; ſed hoc ſerius et circa monarchiae emergentis tempora demum factum eſt: vera autem ratio, cur priſtino illo aeuo, philoſophiam procul vrbe eſſe Romani iuſſerint, illa eſt, quod homines adoleſcentulos dies totos apud philoſophos deſidere ſicque maiorum deſeri inſtituta noluerint, quod haec noua praeter conſuetudinem ac morem maiorum fieri cenſerent, quibus verbis philoſophos et rhetoras ex vrbe eiectos eſſe in ſequentibus docebimus. Ludos itaque Martios commendabant, quibus cum Apollinis ludos putarent contrarios, philoſophos procul ire iubebant. Nec meliori fundamento firmiorique talo nituntur, quae de Hermodoro, amico Heracliti, monet GAVDENTIVS[o], veriſimile eſſe, eum fuiſſe philoſophica praeditum cognitione. Cum autem tanti factus fuerit, vt XII. viri eius opera et conſilio fuerint vſi, in concinnandis XII. tabulis, ſuſpicari licere, eius auſpiciis aliquid ſaltem ex philoſophia Heraclitea, quae maximi fiebat apud Graecos, Romae illatum fuiſſe. Recte enim is ipſe adiicit: ſuſpicionem hanc eſſe deſtitutam claro hiſtoricorum teſtimonio, ſine quo, qui veriſimilitudini velificetur, nihil agat. Incertiſſimum enim eſt, vtrum Heracliti philoſophiae tenax fuerit Hermodorus, etſi certum eſt, in compilandis duodecim tabulis eum legatos Romanos adiuuiſſe, quod ſuo loco [p] veterum teſtimoniis comprobatum dedimus. Quod ſi tamen veteres legislatores ſenſu latiori ad philoſophiae cancellos reuocamus, poterit aliqua ratione duodecim illis tabulis rudimentorum philoſophiae Romanae nomen iusque tribui, quanquam veri non ſimile eſt, Romanos philoſophicas earum legum rationes intellexiſſe vel quaeſiuiſſe.

§. IV. Multum vero ſatisque longum effluxit temporis ſpatium, quo Roma auitae diſciplinae militari inſtitutisque parentum innutrita et intenta, nihil de philoſophis atque philoſophia comperit, ad finem nempe Seculi ab V. C. ſexti, quo tempore Athenienſes legatos Romam miſerunt philoſophos diſertiſſimos, Carneadem Academicum, Diogenem Stoicum, Critolaum Peripateticum, mulctam D. talentorum, quam ob vaſtatam Oropiorum vrbem Sicyonii Athenienſibus dictauerant, deprecatum. Enar-

Tempus, quo primum philoſophi Romae comparuerunt.

o) De philoſ. Roman. c. IV. p. 105.

p) P. I. L. III. c. 14

Enarrauimus totam legationis eius historiam superioris tomi libro tertio [q], et qua ratione praestantissimi philosophi se gesserint, exposuimus, adductis veterum de ea legatione testimoniis [r]. Vnde semel prolixe dicta otiose heic loci non repetemus, de iis tantum dicturi, quae ad praesentem magis Romanae, quam Graecae, philosophiae historiam pertinent, et strictim tantum supra tacta sunt. Et temporum quidem rationes, quibus ista legatio contigit, ob obscuram et incertam Carneadis aetatem [s], dubias et non satis expeditas esse, eodem loco monuimus, caussasque difficultatum expediuimus. Curatius iam nobis de istius legationis tempore dispiciendum est, cum veram nobis epocham exhibeat, qua primum philosophi Romanis innotuerunt. Illud vero, Clitomachi auctoritatem secutus CICERO [t] ait fuisse, cum P. Scipio et M. Marcellus consulatu, A. Albinus praetura fungerentur. Consulatum hunc A. V. C. DXCVIII. Olymp. CLVI. 2. contigisse, fastorum auctoritate conficitur: concordantque haec etiam tempora cum rationibus chronologicis legatorum, quas suo loco excussimus. Intercessit vero his doctissimus FOVCHERIVS [u], qui vt contra Lantinum euinceret, Carneadem Epicuro fuisse contemporaneum, maturius hunc consulatum contigisse coniicit, Scipione Caluo et Marcello Coss. qui consulatus in A. V. C. DXXXI. vel DXXXII. incidit. Haec vero ornandae tantum hypothesis caussa sine fundamento asseruisse Foucherium, vel hoc vno argumento euincitur, quod Oropus post deuictum demum a Romanis Macedonum Regem, Perseum, cum Macedonia in prouinciam esset redacta, in Romanorum potestatem devenerit, id quod A. V. C. DLXXXVII. factum est, ex quo luce meridiana clarius est, Atheniensibus de direpta Oropo non potuisse ante hoc tempus vel mulcta indici, vel ea remitti. Tacemus aetatem Catonis maioris, eo tempore iam senis [x], quem, cum Philippo et Caepione Coss. annum aetatis LXV. egerit [y], A. V. C. DXIX. natum esse oportet; iste enim consulatus in A. V. C. DLXXXIV. incidit, id quod notationibus chronologicis Foucherii prorsus aduersatur. Ipsa quoque Diogenis et Critolai repugnant tempora. Hic enim Aristoni Ceo, vt parte prima dictum, in schola successit, Aristo Olymp. CXXXVIII. scholae praeesse coepit, adeoque Critolaus multo serius Peripateticam cathedram conscendit; ille Chrysippi et Zenonis praeceptorum successor fuit, quorum iste Olymp. CXLIII. fatis concessit. Quae omnia euidenter euincunt, serius, quam Olymp. CXXXII. quod vult Foucherius, hos legatos in Capitolio stetisse. Difficilius vero est, statuere, quo anno ista legatio suscepta sit, quia incertum est, vixque definiri potest, quis ille Scipio et Marcellus fuerint? EtScipionum quidem, qui ex Afri-

q) c. VI. sect. 4. e. VII. sect. 2. c. IX.

r) Addi laudatis possunt LACTANT. L. V. c. 14. QVINTILIAN. Instit. L. XII. c. 1. PAVSANIAS L. VII. p. 216. seqq. PLIN. L. VII. c. 30.

s) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63. seqq.

t) Acad. Quaest. L. IV. c. 45.

u) Journal des Savans 1692. p. 704.

x) PLVTARCH. in Cat. mai. T. IV. p. m. 632.

y) CICERO de senect. c. 5. Incidit vero hic Consulatus in A. V. C. DLXXXIV. vnde deductis annis LXV. sequitur, Catonem maiorem A. V. C. DXIX. natum fuisse. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius, not. A. p. 743.

Africae victoriis nomen tulerunt, neutrum fuisse, vel ex eo constat, quod senior A. V. C. DCVI. demum consul creatus est, et CICERONE [z] auctore, Laelio et Scipione adolescentibus Stoicus Diogenes, et Academicus Carneades ad senatum ab Atheniensibus missi legati sunt, quos principes adolescentes illos secutos fuisse, recte ex hoc ipso Ciceronis loco colligitur. Scipionem itaque Nasicam fuisse statuit LANTINVS [a], qui A. V. C. DXCVIII. consul fuit: quod si ob adductas supra rationes sequimur, incertum est plane, quis Marcellus eius collega fuerit, cum Marcellus, qui bello Punico II. inclaruit, A. V. C. DXLV. occubuerit. Aliam difficultatem mouet A. GELLIVS [b], qui refert: C. Fannio Strabone, M. Valerio Messala Consulibus senatusconsultum de philosophis et rhetoribus Latinis factum esse. M. Pomponium Praetorem Senatum consuluisse, quod verba facta essent de philosophis et rhetoribus: de ea re ita censuisse, vt M. Pomponius Praetor animaduerteret, curaretque, vti ei e Rep. fideque sua videretur, vti Romae ne essent. Aliquot deinde annis post id Senatusconsultum, Cn. Domitium Aenobarbum, et L. Licinium Crassum Censores de coercendis rhetoribus Latinis edixisse. Quibus postea ipsum Censorum edictum adiungit, quo nouum genus disciplinae ab his hominibus institutum, ad quos iuuentus in ludum conueniat, prohibetur. Incidit vero Consulatus C. Fannii Strabonis et M. Messalae in A. V. C. DXCII. quo anno legationem Atheniensium iam factam fuisse oportet, quae eiiciendi philosophos occasionem praebuit. Nec habemus, quo ex hoc labyrintho nos extricemus filum, nisi, quod certum putamus, circa finem seculi ab vrbe condita sexti ea legatione ab Atheniensibus missa primum sapientiae professores inter Romanos innotuisse, id quod haud obscure quoque confirmat CICERO [c]. Incertae vero notationes temporum, quae circa Coss. dictos occurrunt, eo minus mirandae sunt, quo magis in his veterum Romanorum fastos non semper fuisse accuratos vel certos, exempla plurima monstrant, dudumque viri docti dubitarunt, an fasti Consulares, an tabulae Censoriae maiorem fidem mereantur [d], ipsa quoque nominum homonymia, incertumque, quo Consulatum Consules inierunt, tempus, suadet ad modestam hic ἐποχὴν confugere. More vero suo hic αὐτοσχεδιάζει GAVDENTIVS [e], qui non tantum SC. hoc, quod alio loco [f] ad A. V. C. DXCII. retulerat, A. V. C. DLXV. adscribit, sed ea quque ratione Gellium mendacii coarguit, quod, teste Cicerone, Scipio, Laelius et Furius eruditissimos homines ex Graecia semper palam secum habuerint. Non enim credibile esse, legatos a tantis viris auditos, pulsos fuisse, cum tantae auctoritatis viri Catoni in os contradixissent, etc. Supra enim obseruauimus, tres hos, viros postea summos, eo tempore admodum iuuenes fuisse, cum legatos Atheniensium consectarentur, quo tempore exigua eorum in republica auctoritas esse potuit.

§. V.

z) Tusc. Q q. Lib. IV. c. 2.
a) Journ. des Savans l. c.
b) Lib. XV. c. 11.
c) l. c.
d) Conf. STRAVCH. breuiar. chronol. c. XVII. q. 1. p. m. 658.
e) l. c. XIX. p. 137.
f) c. X. p. 116.

Fata Philosophorum Graecorum apud Romanos.

§. V. Legatis Atheniensium Romam aduenientibus statim, narrante PLVTARCHO [g], „adolescentum studiosissimi quique literarum viros „illos accesserunt, audientesque eos in admiratione habuerunt. Maxime „autem Carneadis gratia in dicendo, qua valebat plurimum, et auctoritas „eloquentiae non minor magnos nacta et humanos auditores venti instar „vrbem personabat: et fama tenebat, Graecum virum ad stuporem vsque „ad percellendos hominum demulcendosque animos aptum vehementem „apud iuuenes amorem excitare, quo correpti omissis voluptatibus reliquisque oblectationibus, quasi furore quodam ad philosophiam ferrentur. „Haec reliquis Romanis accepta erant, filiosque suos disciplinis Graecis „operam dare, et cum viris summae existimationis versari gaudebant.„ Laetissimam hanc philosophiae sementem pulcherrimam promisisse messem, eo magis credibile est, quod summorum virorum filii, et inter hos Laelius, Furius et Scipio, tanto ardore correpti philosophiae amorem conceperunt, qui ad summa reipublicae fastigia grassantes magnum philosophiae peperissent patrocinium. Sed intercessit seuera Catonis maioris austeritas [h], totamque hanc segetem in herba, quod aiunt, suffocauit. Is auitae disciplinae innutritus, quae militarem austeritatem et virtutem vnice sectabatur, homo etiam iam prouectioris aetatis et indolis seuerae [i] non

g) l. c. Vtimur versione G. XYLANDRI.

h) Catonis maioris, siue, quo integro nomine gaudebat M. Porcii Catonis Censoris vitam praeter veteres CORNELIVM NEPOTEM et PLVTARCHVM, quibus addendi LIVIVS L. XXXIX. c. 40. PLIN. L. VII. c. 27. L. XXIX. c. I. ex recentioribus delinearunt Io. GLANDORPIVS, ANDREAS SCHOTTVS, CASPAR SAGITTARIVS, MARTINVS HANCKIUS aliique, quorum loca indicauit Io. ALB. FABRICIVS Bibl. Latin. T. I. p. 19. omnium diligentissime in ea examinanda versatus est P. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius p. 793. Diligenter ea excuti meretur, quod ex Catonis exemplo disci potest, qua facie eruditio, quin philosophia quoque, si hac voce vti fas est, Romana ea tempore enituerit. Vtroque enim nomine Catonem inclaruisse ex PLVTARCHO patet, librique de agricultura et de re rustica ingenium et eruditionem satis testantur. Quae cum a Graecanica, comtiorem faciem efferente distaret, mirum non est, quod PLVTARCHVS l. c. p. 633. refert, eum vniuersam philosophiam Graecorum inuisam sibi habuisse, et ambitione quadam omnes Graecas artes et disciplinas contempsisse, Socratem affectatae tyrannidis accusasse, Isocratis scholam subsannasse, et vaticinatum esse, Romanos Graecis studiis repletos rem suam perdituros. Sed et medicinam Romae facientes Graecos suspectos habuisse, filiumque, vt ab vniuersis sibi caueret, monuisse, et peculiari scripto libro domesticam medendi rationem docuisse. Qua de re ipsa Catonis verba recitat PLINIVS L. XXIX. c. I. Vnde merito mirandum, hominem austerum, Graecosque tanto prosecutum odio, senem Graecas literas ab Ennio, cum in Sardinia Praetor esset, didicisse, qua de re videsis CICERONEM in Cat. c. I. 8. in Lucullo c. 2. QVINTIL. L. XII. c. II. AVREL. VICT. de vir. illustr. c. 47. PLVTARCHVM l. c. p. 615. qui eius in Graecis literis labores enumerat. Idem narrat quoque, quod hic omittendum non est: *Quo tempore Fabius Maximus Tarentum recepit, Catonem iuuenem admodum sub eo stipendium fecisse: ibi hospitio cuiusdam Nearchi Pythagorici vsum ad philosophiam eam animum applicuisse. A quo cum eadem, quae Plato docuit, percepisset, voluptatem maximam malorum esse escam, id primum animo hominis incommodi accidisse, quod esset corpori inclusus, purgari tamen animum soluique earum cogitationum auxilio, quae maxime eum a corporis affectionibus abducerent, atque separarent, frugalitatis atque continentiae amorem inde auxisse.* Quae, si modo vera sunt, non ad esotericam, quae aduenis non patuit, sed exotericam Pythagoreorum philosophiam pertinent, qua facile fuit Catonem imbui: qui cum eiusmodi praeceptis rigidiorem philosophiam didicisset, mirum non est, quam paternis et domesticis institutis attemperatam amauerat, reliquis Graecorum sectis opposuisse, quos hanc moralis philosophiae seueritatem loquacitate Graeca corrumpere credebat, quosque internecinum erga barbaros fouere odium, suspicacius, quam par erat, contendebat, vid. PLIN. l. c. Toto enim coelo ingenium, mores, inclinationes Graecorum a Romanorum indole diuersa fuisse, nemo veteris historiae peritus est, qui ignorat.

i) Eleganter animi eius characterem exprimit LIVIVS L. XXXIX. c. 40. 41. vbi inter alia: *Asperi procul dubio animi, et linguae acerbae, et immodice liberae fuit, sed inuicti cupiditatibus animi, et rigidae innocentiae, contemtor gratiae, diuitiarum, in parsimonia, in patientia laboris periculique ferrei prope corporis animique etc.*

non potuit non ab initio, quod PLVTARCHVS[k] porro addit, „aegre ferre, sermonem ea de re cum admiratione hominum per ciuitatem spargi, „veritus ne studio suo ad philosophiam adiuncto, adolescentes inde potius, „quam agendis rebus et militia decus sibi quaerere intenderent. Vbi per „vrbem gloria philosophorum increbuit, primosque eorum sermones C. „Acilius, vir illustris, in senatu, a quo, id vt sibi liceret, magno studio im„petrauerat, est interpretatus, statuit Cato, honeste philosophos ab vrbe „amandare. Quam ob rem in senatum iuit, et magistratus incusauit, „quod legationem eorum virorum, qui facile persuadere de quacunque re „possent, tamdiu in vrbe, re infecta desidere passi essent; cognoscendum „quam primum, et decernendum de legatione, vt legati ad scholas re„versi apud Graecos pueros disserant, Romani vero adolescentes magi„stratus, vt ante, et leges audiant.„ Respexisse hac in re Catonem ad Romanae reipublicae rationem et naturam, dubium non est, quam ista Graecorum philosophorum loquacitate corrumpi, et a bellica virtute, qua tota nitebatur, auocari, simulque maiestatem Romanam, seueritate et auctoritate tanquam talis nixam pessundari credebat. Quae ratio quoque ita apud senatum valuit, vt legati re confecta quam primum domum remitterentur, iuuentus vero Romana ad maiorum instituta reuocaretur. Cumque ab eo tempore philosophiae amor, qui tantas inter Romanos radices egerat, extingui penitus non posset, et, vt verisimile, alios quoque in vrbem philosophos alliceret, eiusdem forte Catonis studiis tribuendum est, quod iam narrauimus, C. Fannio Strabone, M. Valerio Coss. SC. M. Pomponio prætori mandatum, curaret philosophi vti Romae ne essent. Quod aliquot deinde annis post id SC. ad rhetores quoque a censoribus relatum est, quorum edictum hic omitti non debet, quod ita recitat GELLIVS: [l] *Renuntiatum est nobis, esse homines, qui nouum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos sibi nomen imposuisse, Latinos rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere. Maiores nostri, qui liberos suos discere, et quos in ludos itare vellent, instituerunt. Haec noua, quae praeter consuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter et iis, qui eos ludos habent, et iis, qui eo venire consueuerunt, visum est faciundum, vt ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere.* Mirifice hoc edictum, ea quae supra disseruimus illustrat. Vt enim vero videtur simillimum, viuidam triumvirorum istorum Graecorum eloquentiam studia Romanorum ita accendisse, vt aliis, qui post dimissos Atheniensium legatos, philosophiam se docturos in se receperant, locum apud se facerent; eaque re SC. impedita, rhetorum sibi nomen illos asciuisse, eo quod eloquentia Graeca animos Romanorum tempore istius legationis cepisset, sicque senatusconsultum nouo nomine posset eludi: ita prohibuisse magistratus hanc Graecae philosophiae et rhetorices disciplinam ea potissi-

k) l. c. p. 632.

l) Lib. XV. c. 11. SVETON. de Clar. Rhetor. c. 1.

potiſſimum ex cauſſa inde patet, quod a moribus et inſtitutis maiorum iuventutem auocari aegre ferrent. Cum enim in Graeciae ciuitatibus philoſophorum et ſophiſtarum eloquentia in republica multum valeret, qua nempe populus ad optimatium voluntatem flecti poterat: contrariam prorſus in republica Romana rationem obtinere videntes viri acuti, qui ſummam rerum moderabantur, eiusmodi homines, qui facile perſuadere de quacunque re poſſent, tanquam peſtes reipublicae vrbe eiiciendos cenſuerunt [m]. Quae ſententia etiam Romanis ſequentibus temporibus ſtetit, vbi C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. A. V. C DCLXII. idem edictum repetita vice vulgatum eſt [n], donec introducta per duces Romanorum, qui Graeciam ſubegere, philoſophia et eloquentia Graeca inter Romanos quoque locum obtineret exoptatiſſimum [o].

Philoſophia Graeca Romae recepta.

§. VI. Nempe patrocinium philoſophiae Graecae, parauit eadem, quae eiiciendorum Roma philoſophorum occaſionem exhibuit, legatio Athenienſium. Quae cum diſſertationes philoſophicas Romae habuiſſet, iuuentutem Romanam, vt ſupra dictum, ita corripuit amore, vt furore quaſi quodam ad philoſophiam ferrentur. Inter eam vero adoleſcentes quoque patricia gente, ſummoque loco natos, fuiſſe, ex Cicerone notauimus. Hos, ne patria inſtituta deſererent, Graecamque ſequerentur diſciplinam, Cato quidem impediuit, amorem tamen philoſophiae extinguere non potuit. Etſi enim pauci admodum erant, qui Muſas Graecas ſequi, et imprimis philoſophiam, cuius elegantiam legati Athenienſes Romanis oſtenderant, amplecti prae patria diſciplina vellent, ſic vt CICERO [p] fateatur, *ſcientiis reliquis ſenſim emergentibus ex contemtu, quo Romae delituerant, vnam philoſophiam iacuiſſe vsque ad ſuam aetatem, nec vllum habuiſſe lumen literarum Latinarum* [q], dicti tamen iuuenes cum adoleuiſſent, ſummis Reipublicae muneribus admoti occaſionem nacti ſunt, amorem, quem in philoſophiam conceperant, latius explicandi. Exercitibus enim, quibus Graeciam Romani ſubiugabant, itemque prouinciis, quae Romano adiectae erant imperio in magiſtratibus, quos acceperant, praefecti, non Graecae tantum eruditionis pulchritudinem propius pernoſcebant, ſed viris quoque magnis, qui philoſophiam literasque et elegantiores et ſeueriores tum temporis in Graecia, praecipue Athenis, ſumma nominis fama docebant, innoteſcebant, quorum eloquentiam et doctrinam admirantes eorum conſuetudinem affectabant, et cum facile eos ſibi conciliaſſent, philoſophiae praecepta ab iis percipere non dedignabantur, hocque fine eos ſecum habebant, cum in prouincia eſſent, ſaepius, immo domum

m) Conf. CHR. FALSTER. Qq. Rom. Lib. II. c. 4. §. 6. p. 165.

n) Conf. GAVDENT. de philoſ. Rom. c. XIV. p. 128. VINET. ad l. c. Suet. Plura in hiſtoria Rhetorices quaerenda ſunt hac de re.

o) Ex dictis de Romanorum de eloquentia Graeca iudicio iudicari poteſt, quam falſi ſint, qui Catonem, Carneadis odio et inuidia ductum Senatui perſuaſiſſe putant, ne Graecorum orationes diutius apud Romanam iuuentutem tolerarentur, quem errorem ipſe notauit PLVTARCHVS l. c. p. 633. vnde merito miramur, Auctorem hiſtoriae criticae philoſophiae T. I. p. 261. dum ad Plutarchum prouocat, ad haec non attendiſſe.

p) Tuſc. Qq. Lib. I. c. 3.

q) Cauſſas ſerius apud Romanos caput extollentis eruditionis Graecae eleganter explicat VELLEIVS PATERCVLVS Lib. I. c. 17. 18. qui legendus.

domum quoque adducebant, tanta vis erat amoris illius in philoſophiam ſemel in adoleſcentia concepti, quamuis philoſophos agere, hancque vitae profeſſionem ſequi non conſtituiſſent viri rebus ſummis pace belloque gerendis occupati. Inter hos nobiles ex patriciorum gente viros, quos patronos apud Romanos philoſophia nacta eſt, fuiſſe Scipionem Africanum, Laelium et Furium Cicerone teſte ſupra iam probauimus. Et Scipio quidem Africanis victoriis immortale nomen nactus, armorum ſtrepitum literarum dulcedine mitigauit, Graecamque eruditionem tantopere adamauit, et, quod VELLEIVS PATERCVLVS [r] teſtatur, *tam elegans liberalium ſtudiorum omnisque doctrinae et auctor et admirator fuit, vt Polybium, Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque ſecum habuerit; Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio dispunxit, ſemperque aut belli aut pacis ſeruiit artibus, ſemper inter arma ac ſtudia verſatus aut corpus periculis aut animum diſciplinis exercuit.* Cumque Panaetius, quem ex Stoica familia philoſophum fuiſſe magnae famae et exiſtimationis ſuo loco [s] docuimus, non homo tantum eſſet ingenuus et grauis, dignusque illa familiaritate Scipionis et Laelii, vt ait CICERO [t], ſed et praeter Stoicorum diſciplinam, Platonem quoque maximi faceret [u], facile inde intelligi poteſt, ſummum illum Carthaginis euerſorem non vnius tantum porticus praecepta perluſtraſſe, ſed aliorum quoque philoſophorum, ex diuerſis ſectis, placitis cognoſcendis tempus impendiſſe. Cuius fidem nobis facit CICERO [x], teſtatus, ſemper Africanum Socraticum Xenophontem in manibus habuiſſe. Et haec quoque diuerſarum ſectarum praeceptorum quaſi miſtura, cauſſa videtur fuiſſe, cur Scipio oratione et praeceptis Panaetii, quamquam Stoica forent, aſperior factus non ſit, ſed leniſſimus [y], cum eodem modo ipſe Panaetius animum inſtituens Stoicam ſeueritatem temperauerit. His acceſſere ſtudia alia, et imprimis hiſtoria, cuius excolendae cauſſa Polybium frequentiſſimum ſecum habuit imperator ſummus, qua ſcilicet non armorum tantum, bellique artium ſeueritatem demulcebat, ſed et animum, ad pacis bellique neceſſitates formabat. Iisdem veſtigiis eodem calcari incitati inſtitere Laelius et Furius, quos *cum Scipione ſecum eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam habuiſſe* CICERO [z] auctor eſt, qui et alibi [a], *Laelium adoleſcentem, ait, audiuiſſe Diogenem Stoicum, poſt autem Panaetium, et ſapientem fuiſſe appellatum, quia, quod eſſet, ſuauiſſimum duceret.* Laudandum vero in ſummis his viris praecipue eſt, quod licet philoſophorum choris ſe non immiſcuerint, ſed belli pacisque artibus ad nominis immortalitatem fuerint graſſati, philoſophiae tamen, praecipue Stoicae, praecepta ad formandam virtutem, tantis viris dignam adhibuerint, ſicque, *cum ad naturam eximiam atque illuſtrem*

r) Lib. I. c. 13.
s) P. I. c. 8.
t) De finib. L. IV. c. 9.
u) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 32.
x) Tuſc. Qq. L. II.
y) Orat. pro Muraena Or. XXXIII.
z) De Orat. L. II.
a) De finib. L. II.

lustrem, recte id obseruante CICERONE [b], *accessisset ratio quaedam conformatioque doctrinae, tum illud nescio quid praeclarum ac singulare extiterit. Ex quo numero diuinum hunc hominem Africanum, C. Laelium et L. Furium, modestissimos homines et continentissimos fuisse*, idem testatur. Tantorum virorum exemplo excitati secuti sunt in premenda philosophiae semita viri alii magnae inter Romanos existimationis, et imprimis Iureconsulti famigeratissimi. *ICti philosophiae studiosi.* Ex quorum imprimis numero Q. Tubero, et Q. Mucius Scaeuola notandi sunt; illum enim, Scipionis Africani sororis filium Panaetio duce, Stoicam philosophiam didicisse, CICERO [c] testatur atque TACITVS [d], ideoque GELLIO [e] audit *antistes iuris ciuilis et Stoicae doctrinae sectator*, et CICERONI [f] *eruditus vir ex studio Stoico;* cuius tamen seueritas Stoica, paupertati, cui ab ineunte aetate esset assuetus, iuncta, cum epulum dare vellet populo nomine patrui sui Africani, isque igneos lectulos, haedinasque pro stragulis pelles, et ante ipsius Iouis cellam proposita conuuluis vasa fictilia struxisset [g], praetura eum deiecit [h]. Scaeuolam vero Panaetium quoque praeceptorem habuisse, idem ait CICERO [i], qui *Iurisperitorum eloquentissimi* nomine eum mactat. Addi his possent Iureconsultorum Romanorum veterum alii, passim Ciceroni laudati [k], si eorum historiam scriberemus, qui philosophiam honore studioque dignam iudicarunt, licet ipsi philosophi stricto nomine appellandi non sint. Semper enim fere apud Romanos Stoica philosophia iuris antistitibus placuit [l], cuius contrariam sententiam licet defendat GAVDENTIVS [m], veterum tamen testimoniis atque rationibus, quae rem conficiunt, prorsus destituitur.

b) Pro Archia Orat. XXVI.
c) Pro Muraena Orat. XXXVI.
d) Annal. L. XVI.
e) Lib. XV.
f) Pro Muraena.
g) SENECA ep. 95. VALER. MAX. L. VII. c. 5. CICERO l. c.
h) Conf. VINC. GRAVINA de ortu et progressu iuris ciuilis c. LVII. p. m. 112. ed. Neap.
i) De orat. L. II. plura de eo dabit GRAVINA l. c. c. LIX. p. 115. seq. conf. FRANC. BALDVINVS de Iurisprudentia Muciana.
k) De Orat. plerosque post GRAVINAM l. c. Io. SCHILTERVM manud. philos. moralis ad Iurisprud. c. I. §. 3. seqq. aliosque iuris ciuilis eiusque interpretum historiam exponentes nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. I. p. 829. seqq. conf. D. WESTPHAL. de Stoa Iureconsultorum Rom. Rost. 1727.
l) Fuisse inter sacerdotes iustitiae Romanos quosdam, quibus aliarum quoque sectarum doctrinae arriserint, dubitari quidem non potest. Supra enim Catonem Censorium Pythagorea placita fuisse edoctum, probauimus, quem in censum etiam Appius Claudius Coecus ob carmen, quod Ciceronis aetate extitit, cui ipsi Pythagoricum visum fuit, referri solet, quod tamen paraeneticum fuisse, hincque ad exotericam tantum philosophiam Pythagoreorum pertinuisse, recte monet SCHILTERVS l. c. §. 2. p. 3. Verum hoc non de systemate toto morali, sed de certis tantum dogmatibus intelligendum est, quae ex reliquarum sectarum placitis sparsim receperunt. Ipsum tamen philosophiae moralis aedificium a Stoicis exstructum admisisse ICtos Romanos et principia ab iis adhibita, et definitiones, partitiones, axiomata Stoica hisque similia, testimonia item Ciceronis aliorumque inter veteres luculenter probant. Quae ne hoc loco, vbi historiam iuris Romani non scribimus, demonstremus, otium nobis fecere viri doctissimi, Io. SCHILTERVS l. c. §. 44. sqq. GRAVINA l. c. EVERARDVS OTTO de Stoica Iurisconsultorum philosophia, CHR. AVG. HEVMANNVS act. philos. Vol. I. p. 48. qui ipsi consulendi.
m) De philos. Roman. c. XLIII. p. 197. quo loco demonstrandum sibi sumit, veteres Iurisconsultos videri potius cum Platonicis et Peripateticis, quam cum Stoicis fecisse. Cuius sententiae, communi veterum suffragio contrariae rationes has potissimum affert: ciuilem et forensem vitam longe maiorem habere cum Aristotelica et Platonica philosophia affinitatem, quam cum Zenonis schola. In hac enim multa afferri, quae leges euertunt e. c. omne delictum esse scelus necessarium, clementiae non esse locum et veniae. Sapientem nihil opinari. Quae vero Stoica videntur apud ICtos

§. VII.

Caussae adamatae a ICtis Stoicae philosophiae.

§. VII. In caussas, vt hic Lectoris pace parumper a via digrediamur, adamatae a iurisperitis Romanis Stoicae philosophiae inquisituri, non ad rationes tantum huius philosophiae, sed ad temporum potissimum circumstantias attendendum est. Etsi enim non magnopere repugnandum putamus, elegantissimae eruditionis ICto EVERARDO OTTONI [n], qui magnificentiam ethicae Stoicae iurisperitos Romanos ita occupasse putat, vt crediderint, eam omnium aptissimam esse praeparandis ad rempublicam capessendam animis, quam scenam virtutem Stoicam omnium optime instruxisse, senescentis et in monarchiam degenerantis reipublicae exempla satis loquuntur: primariam tamen hanc caussam fuisse, eo minus affirmari potest, quo magis magnificentia sectae Stoicae inter ampullata verba et hypocriticam philosophorum superbiam ab ipsa Zenonis aetate solebat referri et contemni. Alia itaque ratio ex ipsius sectae Stoicae historia repetenda est. Nempe Panaetium praecipuum philosophum fuisse, per quem extorris reducta Romam, certe inter Romanos ad dignitatem et existimationem euecta fuit philosophia, ex allatis hactenus testimoniis indubitatum est. Factum id vero consuetudine cum maximis ex patricia gente viris inita, qui Panaetium hominem optimum, omnique eruditione et disciplina imbutum maximi faciebant. Is vero, moderato licet iudicio, sectae adhaerebat Stoicae. Cum itaque homines magni, Scipio, Laelius, Furius, et quos CICERO [o] addit L. Philippus et C. Gallus Stoico professori adhaererent, eumque in familias suas traductum liberaliter alerent, factum est, vt qui reipublicae vel gubernandae vel iuris peritia moderandae operam nauabant, praestantissima exempla secuti in eandem philosophiam incumberent. Accessit vero alia quoque ratio, qua Stoicae philosophiae pars illa, quae mores hominum format, non potuit non iustitiae sacerdotibus commendari. Nempe Stoicos primos fuisse, qui derelictam a reliquis philosophis doctrinam de officiis gnauiter persecuti sint, Tomi primi libro tertio, vbi de Stoicis actum, demonstrauimus, monuimusque Panaetium huic practicae philosophiae parti maxime strenuam nauauisse operam. Huic vero doctrinae tota innitebatur iurisprudentia Romana, quae ex diuersarum gentium, aetatum, morumque legibus et consuetudinibus collecta cum fundamento certo et rationali careret, principiis Stoicis semel admissis in non absurdum systema coibat, id quod apud reliquas sectas non ita fiebat commode, nec eae ita innotuerant isto, quo Stoica vulgata fuit inter Romanos, tempore, vt studium et attentionem iurisperitorum poscerent. Sceptica enim secta, quae cum Academica valde arridebat viris summis, cum euertere putaretur omnia

ICtos Romanos ex legibus XII. tabularum, interpretatione prudentum, iudiciorum vsu, iuribus magistratuum etc. ante natam sectam Stoicam innotuisse. Poteramus haec sine examine dimittere, adeo infirma sunt, et more Gaudentii nihil ad rhombum faciunt. Ne tamen nihil dixisse videamur, hoc vnum monemus, Gaudentium ab historiae philosophicae accuratiori imparatum notitia, Stoicam philosophiam non intellexisse, et praecepta Sapientis perfecti, de quibus loquitur, cum incipientis officiis, quae sequebantur ICti, turpiter confudisse.

n) Diss. cit. conf. Act. philos.

o) Pro Muraena.

omnia honesti iustique principia, ad regendos et continendos in officio ciues inutilis visa fuit et prorsus aliena. Epicuream adamabant viri principes, sed priuatae magis vitae quam reipublicae aptam, cuius administrationem effugiebat. Peripateticae vero philosophiae, in ipsa Graecia exigua fortuna vsae, ante Syllae aetatem, vt postea dicemus, notitia Romae nulla fuit, eaque ad reipublicae Romanae minus, quam ad Graecarum formam adaptata. Platonicae etsi magna erat existimatio, ea tamen ab Antiocho circa haec tempora ita cum Stoica in concordiam reuocata fuit, vt qui hanc sequeretur, se ab illa haud procul abire crederet: vt taceamus, Platonicam philosophiam magis de diuinis quam humanis rebus fuisse sollicitam, ipsumque Platonem ineptis de republica somniis, quae locum in ciuitate inueniebant nullum, et omnium minime Romanae reipublicae aptari poterant, laudem fidemque, quam in metaphysicis sibi parauerat, in practicis, praecipue in politicis, amisisse fere omnem. Quae cum, ita esse, indubitata veterum loquantur testimonia, ratio vera patet, cur ad Stoicam potissimum philosophiam iurisconsulti diuerterint. Qui cum ducendae etiam auctoritate virtutisque opinione plebi eam philosophiam inseruire viderent, et dialectica quoque Stoica magnam accurationem in tradendis populi iuribus sponderet, mirum certe haud est, plerosque iurisperitos in Zenonis castra transiisse, huiusque sectae principia, quibus totum mundum tanquam ciuitatem considerabant, et ex iis officia communia praescribebant, admittendo, iis legum a maioribus acceptarum vel a reipublicae necessitate et emolumento praescriptarum rationes attemperauisse. Nec alia vel potior ratio fuit, cur viri quoque magni magistratibus in prouinciis Graecis functi philosophos audirent, et imprimis Stoicis adhaererent. Quanquam nec alias sectas contemsisse in confesso est. Cuius exemplum praeter Pompeium Magnum, quem magna veneratione Posidonium prosecutum fuisse, Rhodique inuisisse, in huius philosophi vita docuimus, Crassus est, qui cum praetor ex Macedonia Athenas venisset, Carneadem, Clitomachum, Aeschinem, Metrodorum, Carneadis discipulum, Mnesarchum, discipulum Panaetii, Critolaum et Diodorum Peripateticos aliosque vidit, Platonemque legit, vt narrat CICERO [p].

Lucullus. §. VIII. Multum contulisse virorum horum summam, qua in republica gaudebant, auctoritatem, fauoremque, quo philosophiam Graecam prosequebantur, dubitari nequit, omnium tamen maxime ad summum, quod Romae nacta est philosophia Graeca, fastigium eam euexit Lucullus. Is cum primum Quaestor in Macedonia esset, et post hunc magistratum bellum quoque Mithridaticum non sine fortunae fauore multisque victoriis gereret, fauentissimam occasionem nactus est, philosophos Graecos, praecipue Athenienses conueniendi, et praecepta philosophiae hauriendi, sicque eam, quam in Graecia didicerat, doctrinam Romae iuuandi ornandique. Qui quo animo erga philosophiam fuerit, praeter PLVTARCHVM, vitae eius enarratorem [q] testatur CICERO,

p) De Orat. L. I. q) In Lucullo, T. IV. p. m. 281.

io, familiaris Luculli amicus [r], licet in philosophia ab eo dissentiret. Is in *Lucullo*, quo amici sui nomine *Academicarum quaestionum librum quartum* insigniuit, post enumeratas ciuiles eius virtutes, ita de eius in philosophiam studio differit: [s] *Nos illa exteriora cum multis, haec interiora cum paucis ex ipso saepe cognouimus. Maiore enim studio Lucullus cum omni literarum generi, tum philosophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec vero ineunte aetate solum, sed et pro Quaestore aliquot annos, et in ipso bello, in quo ita magna rei militaris esse occupatio solet, vt non multum imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur. Cum autem e philosophis ingenio scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere, eum secum et quaestor habuit, et post aliquot annos imperator: cumque ea esset memoria, quam ante dixi, ea saepe audiendo facile cognouit, quae vel semel audita meminisse potuisset. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat.* Etsi vero Lucullus, quod PLVTARCHVS [t] testatur, philosophiae omnia genera amplexus erat et familiaria habebat, Academiam tamen iam inde ab initio miro studio et amore coluit, non vero novam illam, quae tum maxime Philonis opera disputationibus Carneadicis florebat, sed veterem, cuius tum princeps erat Antiochus Ascalonita [u], vir magna dicendi vi praeditus; quem cum omni studio amicum domesticumque suum fecisset, Philonis auditoribus, inter quos erat Cicero, opponebat. Quae ratio quoque est, cur Cicero in *Academicarum quaestionum libro quarto* Lucullo Academiae veteris vel renouatae etiam partes tuendas dederit, cum mediam Academiam non probaret. Qui philosophiae amor in Lucullo effecit, vt non ipse tantum ei operam etiam inter armorum strepitus nauaret, sed et apud alios et Romae quoque pro virili iuuaret, promoueretque. Cuius finis obtinendi caussa multos beneque scriptos coëmit libros, vsumque eorum possessione laudabiliorem instituit. Instructa enim praestantissima bibliotheca, quam Xystis et Scholis iuxta aedificatis auxerat, Graeci, qui ex patria bellorum tumultibus plena, Romam tanquam in nidum quendam se receperant, eo se tanquam in Musarum aliquod diuersorium recipiebant, diesque ibi iucunde commentando exigebant. Ipse frequenter in ambulationes eas se contulit, ac cum philosophis disputauit, Graecisque Romam venientibus hospitii Prytaneique publici vsum domus eius praestitit [x]. Tantum viri optimi exemplum aemulatione accensi secuti sunt alii, qui pari ratione Graecos philosophos commendarunt et receperunt. Inter quos inprimis Cicero fuit, qui Philonis, qui quartam Academiam instituerat, disciplinae innutritus eiusque facundia captus, cum is Romam venisset, eum de meliori Lucullo commendauit [y], licet hic Antiochi magis, quam Philonis viam philosophandi probaret.

r) Eius sibi consilium et auctoritatem in maximis rebus profuisse, fatetur l. c. c. 3.

s) Cap. 4. t) l. c. p. 221.

u) Concordiam hunc philosophum inter Academiam veterem et Stoam tentasse Tomi primi libro tertio, c. 8. narrauimus.

x) PLVTARCH. loc. cit.

y) IDEM, in Cicerone, T. VI. p. m. 28. CICERO

baret. Ab hoc itaque Luculli et Ciceronis tempore, quod in A. V. C. DCLXX. incidit, prima adolescentis inter Romanos philosophiae aetas deriuanda est. Et fuerunt quidem ante istud tempus quidam, qui monente Cicerone [z], *se philosophos appellari voluerunt, quorum dicebantur esse Latini sane multi libri:* parum tamen existimationis eos philosophiae parauisse, ex contemtu eorum colligi potest, nec sine probabili coniectura haec ad Epicuri sequaces trahi possunt, quos circa istam philosophiae Graecae apud Romanos infantiam valde fuisse contemtos et neglectos constat [a]. Paulo tamen prius, quam Lucullus vrbem philosophis repleuit, Peripateticae sectae nouus quasi sol Romae exortus est. Cum enim amissis, et in peregrinas bibliothecas translatis scriptis Aristotelis et Theophrasti acroamaticis ipsa, quid vere Peripateticum esset, ignoraret, valdeque de auctoris sui mente recessisset, hincque tantum non contemneretur, vt primi tomi libro tertio prolixe narratum, belli fortuna euenit, vt non tantum Romae innotesceret, sed et Aristotelis libros, qui tot annis delituerant, reciperet, cuius rei historiam paucis sic habe: Sylla in Graeciam missus cum exercitu, reliquas vrbes legatis missis se ei dedentes recepit, Athenas resistentes vi oppugnauit, cumque materia munimentis machinisque exstruendis deficeret, sacros lucos aggressus Academiam, quae plurimas omnium suburbanorum arbores ferebat, et Lyceum cecidit, et sacra philosophiae ita loca violauit [b]. Occupata tandem et crudeliter direpta vrbe [c], cum omnia in victoris potestate essent, Apelliconis Teii bibliothecam, quae in Piraeeo collocata communem stragem euaserat, paulo post ex Asia redux, sibi exemit. Erant in illa bibliotheca plerique Aristotelis et Theophrasti libri, quos non vulgatos fuisse, sed intra priuatos parietes manusque hominum indoctorum delituisse, et ab iis ad Apelliconem emtio-

in Lucullo, f. Q q. Acad. L. IV. Epist. ad famil. L. IX. ep. 8. L. XIII. ep. I.

z) Tusc. Q q. L. II. c. 2.

a) Quos hoc loco philosophos Cicero intelligat, valde obscurum est, nihil enim de iis affert, nisi, eorum libros se non quidem contemnere, quippe quos nunquam legerit, sed quia profiteantur ipsi illi, qui eos scribunt, se neque distincte, neque distribute, neque eleganter, neque ornate scribere, lectionem se sine vlla delectatione negligere, quid enim dicant, sentiantue ii, qui sunt ab ea disciplina, neminem mediocriter quidem doctum ignorare. Patet tamen ex his Tullii verbis, certam hic disciplinam sectamque philosophorum peti, qui dicendi scribendique ornatum et elegantiam negligentes, a Romanis dicendi virtutem maximi facientibus neglecti sint. Quoniam vero non aliae, nisi Graecae sectae, Romae innotuere, inter eas hanc disciplinam Latino sermone scriptis propositam quaerendam esse dubio caret. Inter Graecas vero sectas, quae Latina lingua dogmata sua isto tempore proposuit, non alia inuenitur, nisi Epicurea, cuius dogmata primum Latinis vocibus exposuit Lucretius. Is id ipse ita innuit:

Denique natura haec rerum ratioque reperta est
Nuper: et hae primum cum primis ipse repertus
Nunc ego sum, in patrias qui possim vertere voces.

L. V. v. 335. conf. Lactant. Inst. L. III. c. 16. Huic quoque accurate conueniunt, quae obiicit Cicero. Partis enim primae L. III. capite decimo quarto docuimus, Epicurum et sequaces ab ornate dicendi studio abstinuisse, et ἰδιοτικωτέρως scripsisse. Quam scribendi negligentiam libros Epicuri et Metrodori ita contemtos fecisse, vt nemo, praeter suos, in manum sumat, hoc ipso loco Cicero ait, haud obscure prodens, ad Latinos Epicuri interpretes eum respexisse. Dubium tamen est, an ipsum Lucretium isto loco petierit, cuius doctam et elegantem simplicitatem Ciceronem adamauisse, immo eius carmina emendasse, infra dicemus.

b) Plvtarchvs in Sylla T. II. p. m. 130. conf. Mevrsivs de Ceramico gemino, cap. XXVII. p. 94.

c) Narrant victoris crudelitatem Plvtarchvs l. c. Florvs Lib. III. c. 5. Velleivs L. II. c. 23. Appianvs de bello Mithridat. et Romanae conditores historiae alii.

emtionis iure perueniſſe, ſuo loco narrauimus [d]. Bibliothecam hanc Romam perferri cum curaſſet Sylla, Tyrannio grammaticus [e], quem captiuum Romam Lucullus deduxerat, occaſionem nactus gratiam Syllae aucupandi, poteſtatem ab eo accepit, deſcribendi, quos cuperet, codices. Is melioribus libris manum admouens, Ariſtotelis quoque et Theophraſti ſcripta compilauit. Id cum comperiſſet Andronicus Rhodius [f], qui Peripateticam philoſophiam deperibat, Tyrannionem exorauit, vt Ariſtotelis atque Theophraſti exemplarium copiam ſibi faceret. Id quod eo facilius obtinuit, quo magis in id illo tempore connitebantur viri docti inter Romanos, vt eruditionis incrementa quouis modo iuuarent. Andronicus itaque acceptos a Tyrannione ipſo [g] libros Ariſtotelis carie exeſos, mutilosque ex ingenio et coniectura suppleuit, obſcuros illuſtrauit, et vulgavit; ſicque Peripateticae philoſophiae ſtudium, quod Romae hactenus neglectum iacuerat, valde euexit, licet, quod ſuo loco [h] demonſtratum dedimus, haud parum iſta emendatione veram Ariſtotelis doctrinam adulterauerit, incertamque reddiderit. Ab his itaque Syllae, Luculliique temporibus,

d) Tom. I. L. IV. c. 7. vbi veterum teſtimonia de ea re copioſe attulimus, recentioribus etiam, qui eam tetigere, indicatis.

e) Tyrannio grammaticus Amiſenus fuit, ex Ponto, Epicraticis et Lindiae Alexandrinae filius, diſcipulus cum aliorum, tum etiam Heſtiaei Amiſeni, a quo etiam Tyrannio dictus eſt, eo quod condiſcipulos vexaret et exagitaret, (κατατρέχων τῶν ὁμοσχόλων,) cum antea Theophraſtus diceretur. Poſtea vero etiam Dionyſium Thracem Rhodi audiuit, aemulusque fuit Demetrii Erythraei, de quibus in hiſtoria grammaticae pluribus dicendum. Ariſtionis tyrannidem fugiens, cum Athenis in patriam Amiſenum ſe recepiſſet, a Lucullo in vrbis expugnatione captus Romam traductus, Muraena vero apud Lucullum pro eo intercedente, libertate donatus fuit. Ibi artis, quam profitebatur, criticae fama innoteſcens, ſummis viris carus fuit, adeo, vt opibus tandem magnis auctus, incredibilem numorum ſummam in bibliothecam, quam ſtruxe[redacted]rret, optimosque vbique codices magnis [redacted] Quo ſtudio illa tantum creuit [redacted] bus librorum conſtaret, na[redacted] III. v. Tyrannio, p. 517. ſe[redacted] non ſunt GAVDENTIVS de[redacted] c. 20. p. 140. et poſt eum Lexicograp[redacted] RIVS et HOFFMANNVS, qui [redacted] tribus tantum li[redacted] habuiſſe Tyrannio[redacted] imatione [redacted] eſt, quod non tantum [redacted] is, filium et nepotem [redacted] o pater [redacted] librorum [redacted] ificam vocat, Atticoque commendat, Lib. IV, ep. 4. Plura de eo dabunt PLVTARCHVS l. c. p. 143. et in Lucullo T. II. p. 210. HESYCHIVS MILESIVS et SVIDAS in Tyrannio l. c. ex recentioribus PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. III. p. 29. L. IV. p. 34. ſqq. GAVDENTIVS l. c. et qui primo loco nominandus erat P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannion. Non confundendus vero eſt cum Tyrannione iuniore, Phoenice, eius diſcipulo, qui nomen a praeceptore accepit, cum prius Diocles vocaretur, qui in bello inter Caeſarem et Antonium captus, a quodam Dymante Caeſaris liberto redemtus, et poſtea Terentiae, Ciceronis vxori, donatus eſt, a qua manumiſſus Romae docendo et ſcribendo inclaruit, de cuius ſcriptis SVIDAS l. c. videndus. Incertumque annon Tyrannio hic iunior bibliothecae Ciceronis catalogum confecerit, Straboque eius fuerit diſcipulus, quod placet doctiſſimo KVSTERO ad l. c. Suidae. Ceterum in geographiae quoque cognitione Tyrannionem fuiſſe verſatiſſimum, ex CICERONIS ep. 6. L. II. ad Atticum colligere eſt. Aitque STRABO L. XIII. p. 609. valde eum Ariſtotelem amauiſſe, eiusque libros manu ſua emendaſſe. (διεχειρίζετο.) Quam vocem PATRICIVS l. c. praeter rem vertit: *peiores reddidit*; Recenſuiſſe enim tantum eos Tyrannionem, officium grammatici innuit, et Andronicus is fuit, qui lacunas ſupplendo textum Ariſtotelis corrupit. Obiit Tyrannio poſt Ol. CLXXXIV. ſi ipſe apud CICER. l. c. intelligendus eſt. Apud SVIDAM enim, qui ſenem podagra confectum obiiſſe Olymp. CXX. dicit, in numero vitium eſſe, ex Syllae, Luculli, Ciceronis, Strabonis aetate, qua vixit Tyrannio, manifeſtum eſt.

f) Dicemus plura de eo paulo infra.

g) Contendit RAPINVS, comparat. Platonis et Ariſtotelis pag. 371. Andronicum poſt Tyrannionis mortem Romam demum veniſſe, et ab eius haeredibus libros Ariſtotelis accepiſſe. Cui recte opponitur PLVTARCHVS, qui in Sylla l. c. Andronicum Rhodium ſcribit, a Tyrannione adeptum exemplaria in medium protuliſſe atque edidiſſe ea, quae hodie circumferuntur volumina.

h) Tom. I. L. III. c. 7.

bus, mira velocitate philoſophia Romae adoleuit, omnesque Graecorum ſectae patronos ſectatoresque viros ſummos nactae ſunt. Illi enim non domi tantum praeſentes audiebant philoſophos, ſed filios quoque ad diſcendam philoſophiam Graecam mittebant in Graeciam, ipſique contubernio adhaerebant philoſophorum praeſtantiſſimorum [i].

Cauſſae cur ſectaria Graecorum philoſophia Romae admiſſa.

§. IX. Cunctarum itaque ſectarum Graecarum fata, ſectatoresque, qui eas inter Romanos amplexi ſunt, exponendi, et qua ratione ſingulis adhaeſerint viri magnae auctoritatis, ediſſerendum, vt Romanae philoſophiae acta enucleentur, eiusque hiſtoria pateat. Quod tamen priusquam fiat, duo lector monendus eſt, hic non negligenda. Primum enim probe obſeruandum eſt, non aliam philoſophiae rationem, quam ſectariam Romae obtinuiſſe, nec ad nouas ſectas deſcendiſſe viros iudicii et ingenii laude inclutos, ſed iis tantum adhaeſiſſe, quos Graecia protulerat. Id quod primo quidem intuitu alienum a tantorum virorum, qui ab A. V. C. DCLXX. ad A. DCC. floruerunt, (quo ſcilicet temporis interuallo philoſophia inter Romanos adoleuit,) praeſtantia et ingenii acumine, et mirabile videri queat, homines tantis animi virtutibus ornatos maluiſſe Graecarum ſectarum dogmata ſequendo, deuictae quaſi genti praeſtare obſequium, quam propriis vtendo viribus noua philoſophiae ſyſtemata condere: propius tamen et ex temporum hominumque iſtorum circumſtantiis conſideratum, aliter euenire non potuiſſe, manifeſtum erit. Plerique enim, quos Graecae philoſophiae aſſeclas in ſequentibus producemus, viri erant ſummae inter Romanos auctoritatis et dignitatis, qui non tantum ſupremis reipublicae muneribus admoti eam regebant, ſed et exiſtimatione, nominisque gloria, opibus etiam et cenſu immenſum aucti nouas plerumque res moliebantur, et augendae in republica poteſtatis ſuae conſilia capiebant innumera, magnamque ſibi ea de re ſpem concipiebant, quae res tandem libertati Romanae exitio fuit, et monarchiam introduxit. Tantis vero viris, belli pacisque artibus et facinorum gloria immortale nomen conſecutis, non deerat iudicii acumen, ingenii elegantia et literarum praeſidium ad

exco-

i) Abhorruiſſe veteres Romanos a moribus, literisque aliarum gentium, imprimis Graecorum, ſupra luculento Catonis Cenſorii exemplo comprobauimus. Valde enim timebant, ne peregrinis inſtitutis et diſciplina capti iuuenes a patriis legibus et moribus deſciſcerent, ſicque respublica detrimentum caperet. In omnia alia tamen conuerſa eſt Romana elegantia morum literarumque, ex quo imperatores Romani gentes eas, inter quas literae vigebant, vicerunt, et imprimis Aſiam, Macedoniam, Graeciamque ſubegerunt, iisque in prouincias redactis magiſtratibus in illis functi ſunt. Cum enim viri ſummae auctoritatis Graeca eloquentia et eruditione mire caperentur, virosque doctos, imprimis philoſophos magni facerent, colerentque, ad tantorum virorum Graecae eruditionis elegantia ſuperbientium exemplum tota ſe Roma compoſuit, et non humaniores tantum literas, imprimis poeticam et oratoriam artem, ſed et philoſophiam magnifacere et addiſcere coepit, filiosque non tantum ad ſapientiae profeſſores in Graeciam miſit, ſed et ipſi viri ſummi eos inuiſerunt, ſuoque dignati ſunt contubernio. Ita Pompeium M. Poſidonium inuiſiſſe ſuo loco diximus. Idem de M. Antonio PLVTARCHVS tradit T. III. p. m. 115. et de Bruto. T. II. in Bruto, p. m. 703. quem Academicum Theomneſtum et Peripateticum Cratippum Athenis audiuiſſe, narrat. Athenas quoque eandem ob cauſſam Atticum inuiſiſſe tradit CORNELIVS NEPOS in Attico c. 2. ita OVIDIVS quoque Triſt. L. I. eleg. 2 v. 77. et Cicero ipſe atque eius filius. Non vero Athenas tantum inuiſerunt, poſt Syllae direptionem a veteri gloria valde deficientes, ſed et Spartam, vid. QVINTILIAN. L. III. c. 7. Rhodum, Apolloniam, Maſſiliam aliaque loca philoſophiae, ſtudio clara, de quibus videndus GEORG. NICOL. KRIEGK, in erudita diatribe de Romanorum peregrinationibus Academicis, add. Cl. FACSTERI Qq. Rom. c. VII. p. 207.

excolendam ſuo Marte philoſophiam, ſed tempus atque otium, a rerum ciuilium et bellicarum tumultu remotum, ſine quo fruſtra noua fiet ad philoſophiam acceſſio. Cum vero omni artis elegantia ornatos adeoque philoſophia quoque munitos ſe cuperent, ne deeſſet virtutibus pace belloque partis literarum et philoſophiae imprimis honos, quo ſapientiae laudem adiici poſſe videbant, ſectis Graecorum adhaeſerunt, et prout in profeſſorem inciderunt, eloquentiae vi et eruditionis praeſtantia aures demulcentem, ita ſectam ſibi ex Graecanicis elegerunt, quam ſequerentur. Multum vero diſertiſſimi quoque inter Graecos philoſophi eloquentia ſua ad id contulerunt, vt prudente doctrinarum delectu omiſſo, ſine magno et prolixo examine Romani principes placitis ſuis calculum adiicerent. Cum enim facundia eorum viros illos ſummos mirifice cepiſſet, enata primum admiratio et ex ea amor haud vulgaris ita auctoritatis firmauit praeiudicium, vt tandem in aſſenſum quoque doctrinarum raperentur, et eorum placita admitterent, quos diligebant, vt Panaetii, Poſidonii, Philonis, Antiochi, Cratippi exemplo diſcimus. Nec aliud oculis obuerſabatur ſtudium, niſi ſectarium, toto orbe philoſophico in ſectas diuiſo et ſectariam philoſophandi rationem ſequente. Etſi enim in fine partis primae demonſtrauimus, in certam quandam ἔκλεξιν vel ſyncretiſmum potius philoſophicum in Aegypto philoſophantes quoſdam homines conſpirare coepiſſe, ſerius tamen, et poſt roboratas tantum inter Romanos et ſtabilitas ſectas, id Romae, capta Aegypto et in prouinciam redacta, innotuit, et ipſa haec eclectica philoſophandi ratio ſectae Platonicae nomen titulumque ſeruauit. Non defuere quidem Romanis ingenia excelſa, quae et ipſa Graecorum dogmata examinabant, et fundamenta ſyſtematum excutiebant, et infirmitatem atque naeuos, quae paſſim latebant, detegebant, cuius fidem nobis faciunt elegantiſſimae Ciceronis diſſertationes, ſyſtematum ſectarum defectus, errores et naeuos paſſim luculenter demonſtrantes: ſed, quo minus ad ſalubriora et meliora progrederentur, et ipſi nouam doctrinae viam inirent, obſtitit Academica philoſophandi ratio ab Arceſilao et Carneade introducta, quae omnibus ſectarum philoſophis dubia obiiciendo fortiſſima, earum quidem infirmitatem demonſtrabat, verum nec meliora dabat, nec certiora, ſed rebus omnibus incertitudinem ex vtraque parte diſputationi obnoxiam ineſſe contendebat, et de recte inſpiciendis philoſophiae myſteriis deſperabat. Hanc cum optimam philoſophandi viam eſſe crederent, viri excitati ingenii, qui acute ſectarum diſſidia et errores peruidebant, actum erat de meliori philoſophiae ordine modoque, multumque ſe profeciſſe credebant, ſi nobiliſſimam illam incertitudinis philoſophicae artem didiciſſent, id quod elegantiſſimae, quas CICERO inſtituit, *Quaeſtiones*, ſiue diſputationes *Academicae* luce meridiana clarius comprobant, oſtenduntque, ſuffeciſſe viris magnis, ſi in tanto philoſophorum diſſenſu et rationum incertitudine, aliquam ſaltem ſequi probabilem ſententiam liceret. Addi his poteſt, ſectarum Graecarum ſyſtemata diuerſa, diuerſi quoque generis homi-

hominibus placuisse, prout rationibus, temperamento, vitae professioni, muneribus aliisque, quae eos premebant, circumstantiis conueniebant, et ex horum hominum voto respondebant. Ita iureconsultis et magistratibus Romanis Stoicam philosophiam eo potissimum nomine placuisse, supra docuimus, quod regundis ciuibus, et instruendae virtute Stoica, quam exorsi erant, scenae magnificae melius quam reliquae sectae, inseruire posse credebant. Alii eloquentiae laude, et orationum ad populum habitarum commendatione ad supremos reipublicae honores adspirantes non poterant non Academicae philosophiae nomen dare, et insigni eam amore prosequi, quod eius philosophandi et disserendi modo scopum feliciter suum assequerentur. Alii difficiliori et tristiori ingenio atque temperamento vsi, et ad metaphysicas cogitationes inter reipublicae turbas et tumultus, quibus se subducebant, sibi viuentes, delapsi, Pythagorica et Platonica deperibant. Alii inter tanta vitae scelera et facinora, quibus nefandis ausibus se Roma maculauerat, magnum animi ad tranquillitatem adspirantis solatium et praesidium in Epicuri inuenerunt systemate, et posthabito atque reiecto omni diuinorum metu et religione sibi viuere gaudebant. Quidam melioris commatis vitaeque non prorsus malae, vacationem a republica, quae misere tum concuti coeperat, summum sibi statuentes leuamen miseriae, ob eiusdem commendationem et priuata otia hortos quoque Epicuri reliquis praeferebant. Quae omnia cum suis commodis et felicitati, quam quaerebant, satis respondere Romani crederent, non potuere non in sectaria Graecorum haerere philosophia, nec noua moliri opus habebant. Id quod eo difficilius cum esset, quo magis turbae atque tumultus, quae noua philosophiae molimina vehementer impedire solent, inualescebant, impossibile fere fuit, si morali ratione consideramus, ut orbis Romanus nouum philosophiae genus conderet. Ex hoc vero clarum esse putamus, in delineanda philosophiae Romanae historia doctrinarum a Romanis admissarum explanatione opus haud esse: eae enim non aliae fuerunt, quam quas tomo primo fuse delineauimus. Nisi hoc vnum addas, non tam seruili iugo sectariae philosophiae inhaesisse Romanos, vt non ex aliis quoque sectis quaedam sibi eligerent: quae tamen et pauca fuerunt, suis locis non praetermittenda, et ab integro sectae systemate eos non auocarunt. Alterum, quod monendus est lector, antequam philosophiam Romanorum sectariam pandimus, hoc est, deserendam esse paulisper notionem eam philosophi, quam sectas Graecas describendo secuti sumus. In iis enim homines inuenimus certo professionis vitaeque genere philosophos et philosophiae doctores. Qui quidem ex Graecis, qui Romam commigrarunt, circa haec quoque tempora non defuerunt, vt in sequentibus docebimus, inter Romanos vero, qui philosophiae operam dederunt, eo characteris genere tantum non inueniuntur. Qui enim ex Romanis philosophati sunt, fuere viri fere maximi summisque reipublicae gubernaculis admoti, munerumque splendore illustres, qui non elegantiores tantum et humaniores literas

literas excolebant, sed philosophiam quoque artibus iungebant politicis, et rempublicam curantes ad philosophiae praesidia respiciebant. Inter eos sectas Graecorum Pythagoream, Academicam, quaeque sub eius nomine latuit Scepticam, Stoicam, item atque Peripateticam, et tandem Epicuream quoque asseclas inuenisse, iam prolixius demonstrabimus.

Pythagoricae philosophiae fata Romae.

§. X. *Non potuisse Pythagorae disciplinam, licet is in vltimis Italiae oris iuuenum aemulantium studia coetus habuerit, fama linguaeue commercio per tot gentes dissonas sermone moribusque in Sabinos peruenire,* recte monuit, et hac ratione Romanis Pythagoricam philosophiam denegauit LIVIUS [k]. Cum tamen eius fama inter Graecos postea percrebuisset, isque inter celeberrimos Graecorum philosophos esset numeratus, tanta quoque eius existimatio Romae fuit, vt teste PLINIO [l], *illi et Alcibiadi in cornibus comitii statua poneretur, cum bello Sannitico Apollo Pythius fortissimo Graecorum gentis iussisset et alteri sapientissimo simulacra celebri loco dicari.* Addit his Plinius: *Mirum est, illos patres Socrati cunctis ab eodem Deo sapientia praelato Pythagoram praetulisse, aut tot aliis virtute Alcibiadem, aut quemquam vtroque Themistocli.* Cuius caussam eam putat G. I. VOSSIVS, quod Pythagoras Romanis notior fuerit Socrate, quia docuerit in Italia: immo et acceptior, quia Numa fuisse Pythagoricus vulgo crederetur. Vtrumque leui verisimilitudine dicitur: nam eadem facilitate Socrates Romanis innotescere potuit, qua Pythagoras, Numam vero Pythagoricum fuisse, error est temporum bello Samnitico posteriorum. Nobis ratio et conditio vtriusque philosophiae caussa fuisse videtur. Socrates enim, qui vitae, non scholae, philosophabatur, quamuis inter suos integerrimae vitae morumque laudem obtinuisset, longe tamen et ipse ab ostentatione sectaeque studio abfuit, et eius gloria a Sectis, quae ex eius schola prodierunt, breui obscurata est, vt mirum non sit, tanti viri famam istis temporibus ad Romanorum aures non pertigisse. Pythagoreae vero disciplinae fama, non ea tantum ex ratione inualuit, quod arcana methodus, quam adhibebat, nescio quae mysteria promitteret, sed quod etiam potissima huius philosophiae pars in Deorum cultu et religione explicanda occuparetur, quae non potuere non Romanis ad superstitionem isto tempore procliuibus videri magnifica, et eo magis Pythagoras pro sapientissimo haberi, quo magis miracula, quae de hoc viro ferebantur, in vulgus edita, et finitimarum gentium laudibus iactata, mirumque in modum mendaciis aucta, opinionem de Pythagora viri diuini, et humana forma augustioris confirmabant, ad quam Romanos potissimum in isto iudicio respexisse, nulli dubitamus. Nihil tamen haec Pythagorei nominis existimatio ad eius philosophiae excolendae studium contulit, quos nempe Marti magis, quam Apollini, litasse, et arma magis tractasse, quam literas, supra demonstrauimus. Intercidente quo-

k) Lib. I. c. 18. Ad quod non attendit Auctor Historiae criticae philosophiae, qui T. III p. 8. Nigidium Pythagoricae philosophiae asseclam Numae philosophiam resuscitasse scribit.

l) Lib. XXXIV. c. 6.

quoque mature secta, et reliquis, qui ex collegio Pythagoreo supererant, in Aegyptum et Graeciam fugientibus, non potuit non Pythagorea philosophia Romae manere incognita, quae etiam alienis prorsus institutis, quam Romani habebant, vsa, exigua forte fortuna fuisset gauisa, vbi etiam innotuisset. Vnus ENNIVS Rudiae inter Calabros A. V. C. DXIV. natus [m], cum vicinus illis locis esset, vbi reliquiae Pythagoricae philosophiae, tanquam tenues igniculi sub cineribus latebant, quibusdam doctrinas Pythagoricas hausisse visus est. Hinc de eo PERSIVS [n]:

Ennius.

Cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Maeonides Quintus pauone ex Pythagoreo.

Pauonem enim Pythagoreum nominat ideo, quod initio annalium suorum somniauerit Ennius, Pythagorea metempsychosi supposita, animam suam fuisse in Homero, exque eo in Ennium descendisse, quare etiam *Quintum* (quo nomine gaudebat) *Maeonidem* vocat [o]. Cum vero Ennius non tantum in vltimis Italiae oris natus sit, sed et quadraginta annos in Sardinia triuerit, non absque verisimilitudine dicitur, eum quaedam dogmata Pythagoreorum exoterica, inter quae transmigratio animarum locum habuit nobilissimum, didicisse. Certe literaturae Graecae non expertem fuisse Ennium, ex eo patet, quod eo in isto eruditionis genere praeceptore Cato Censorius vsus sit, vt supra dictum. Cumque a Nearcho quodam Pythagorico eundem Catonem praecepta Pythagorica didicisse eodem loco demonstratum sit, facile intelligitur, simile quid de Ennio quoque non absurde statui posse, qui semper fere in iis locis haesit, vbi Pythagorica instituta viguerant. Quicquid tamen verisimilitudinis huic coniecturae inesse potest, attamen omne illud ad exoterica Pythagorae dogmata trahendum est, qui enim acroamaticam disciplinam tenuerant Pythagorei vltimi, integro seculo [p] ante Ennium A. V. C. DLXXXV. denatum, vixere. Non defuisse vero Ennio ingenium philosophicum clarius disceremus, si Euemeri *historia de Diis* suppeteret, quam ex Graeca Latinam fecisse tradit LACTANTIVS [q]: hunc enim librum non exigui in historia veteris philosophiae momenti esse, parte prima docuimus [r].

Nigidius Figulus.

§. XI. Maiorem melioremque nacta est asseclam philosophia Pythagorica inter Romanae eruditionis principes in PVBLIO NIGIDIO, cui FIGVLI cognomen peperit data de astrorum praedictione et euentu responsio [s]. Qui Ciceroni coaeuus eiusque amicus familiarisque circa A. V. C.

m) POMPON. MELA de situ orbis Lib. II. c. 4.

n) Satyr. VI. v. 10. seqq.

o) Conf. Comment. ad h. l. HORN. Hist. phil. Lib. IV. c. 4. p. 239.

p) Annus enim natiuitatis in Olymp. CXXXV. incidit, vltimi vero Pythagorei vixere Olymp. CX.

q) De falsa relig. Lib. I. c. 11. 13. 14.

r) De reliquis Ennii circumstantiis vid. VOSSIVS de hist. Lat. Lib. I. c. 2. p. 9. de poëtis Lat. p. 4. aliique.

s) Frustra affertur nobile illud commentum de figuli rota, quod respondisse ferunt Nigidium hac quaestione turbatum, vnde et Figulus appellatus est. Dum enim rotam figuli, vi quanta posset, intorsisset, currente illa bis numero de atramento tanquam vno eius loco summa celeritate percussit, deinde inuenta sunt signa, quae fixerat desistente motu non paruo interuallo in eius rotae extremitate distantia. Sic, inquit, in tanta coeli rapacitate, etiam si alter post alterum tanta celeritate nascatur, quanta rotam bis ipse percussi in coeli spatio plurimum est. Hinc sunt inquit, quaecunque dissimillima perhibentur in moribus casi-

V. C. DCLXXX. floruit et non eruditionis tantum praecipue mathematicae gloria, sed et munerum dignitatibus magnam sibi nominis famam conciliauit. Tanta enim disciplinarum omnium, praecipue elegantiorum notitia inclaruit, vt *hominis in studiis bonarum artium praecellentis, et impense docti* laudem consequeretur a GELLIO [t], qui eundem cum M. Varrone inter *doctrinarum multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columina quae aetas Ciceronis habuit*, referre nullus dubitat [u]. Praeter elegantiores autem literas mathematicas quoque disciplinas impense coluit [x], et inter has imprimis astrologiae tanta felicitate operam dedit, vt fidem fere superet, quod de eius praedictionibus astrologicis referunt veteres, qui Augusto orbis imperium praedixisse ex themate natalitio testantur [y], et triumuiratus mala ex astrorum constellationibus fuisse vaticinatum, referunt [z]. Qui tanta, addunt, certitudine in euoluendis futuri seculi fatis vsum fuisse, vt in magiae suspicionem adduceretur, et arcanis studiis vti crederetur [a]. Id quod male accepit EVSEBIVS [b], qui perperam ait: *Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exilio moritur.* Adderemus, quod APVLEIVS [c] narrat: *Fabium, cum quingentos denarios perdidisset, ad Nigidium consultum venisse, ab eo pueros carmine instinctos indicasse, vbi locorum defossa esset crumena, cum parte eorum; ceteri vt forent distributi, vnum etiam denarium ex eo numero habere M. Catonem philosophum, quem se a pedissequo in stipem Apollini accepisse confessus sit;* nisi manifestum putaremus esse, haec ex illarum narratiuncularum genere esse, quae ad fidem vanissimis artibus faciendam ab otiosis hominibus solent excogitari, adeo indigna sunt Nigidii grauitate et eruditione, et anilia commenta sapiunt. Rationibus vero arithmeticis et astrologicis impense delectatum fuisse, vel vnum Pythagoricae philosophiae ex tenebris ab eo quasi reuocatae studium demonstrat, si vera sunt, quae CICERO [d] narrat, accuratus de amico intimo testis, qui qualis quantusque fuerit philosophus ita edisserit: *Multa sunt nobis et in Academicis conscripta contra physicos, et saepe P. Nigidio Carneadeo more et modo disputata. Fuit enim vir ille, quum ceteris arti-*

casibusque geminorum. Hoc figmentum fragilius est, quam vasa quae illa rotatione figuntur. Ita S. AVGVSTINVS de C. D. Lib. V. c. 3. qui cum vnicus rei testis sit, fides penes eum esto. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Nigidius not. G. p. 509.

t) Lib. X. c. 11. Lib. XI. c. 11. MACROB. Saturn. Lib. VI. c. 8.

[redacted] de sphaera barbarica et [redacted] SERVIVS ad VIRG, [redacted] de Scient. mathem. [redacted] 606. SVETON. in Aug. [redacted] ea de re versus sunt [redacted] I. v. 639. seqq.

At Figulus, cui cura Deos secretaque coeli
Nosse fuit, quem non stellarum Aegyptia Memphis
Aequaret visu, numerisque mouentibus astra,
Aut hic errat, ait, nulla cum lege per aeuum
Mundus et incerto discurrunt sidera motu,
Aut, si fata mouent, orbi generique paratur
Humano matura lues.

a) DIO l. c.

b) In Chronic. n. MDCCCCLXXIII.

c) In Apologia.

d) De vniuersitate c. 1. Pythagoreos vero non numerorum tantum et siderum scientiae plurimum tribuisse, sed vaticinari quoque ex vtrisque fuisse solitos, ex dictis P. I. Lib. III. c. 10. notum, hicque repetendum est.

artibus, quae quidem dignae libero essent, ornatus omnibus, tum acer inuestigator et diligens earum rerum, quae a natura inuolutae videntur. Denique sic iudico, post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodammodo, quum aliquot secula in Italia Siciliaque viguissent, hunc extitisse, qui illam renouaret. Ex quo Ciceronis loco haud obscure colligitur, Nigidium non tantum more Pythagoreo arcanam seruauisse doctrinam, sed rationes quoque mathematicas et inprimis arithmeticas ad rerum naturalium scrutinium adhibuisse; quae fidem quoque faciunt, vaticinia eius, quibus more Pythagoreo vacabat, ex numeris facta fuisse. Quod si libri eius *de animalibus*, *de extis*, *de auguriis*, *de ventis*, aliique quorum mentio passim fit apud veteres [e], extarent, accuratius de philosophia Nigidii posset fieri iudicium: illud certum est, si SERVIO [f] credimus, non in communibus tantum literis, verum in theologia quoque eum scripsisse, in qua tamen eum Varroni postponit; dignus itaque visus Sammonico Sereno apud MACROBIVM [g], qui *maximus rerum naturalium indagator* audiat. Etsi vero scripsit plurima, vnde Varroni a veteribus iungi solet, disparuere tamen mature eius monumenta, eo quod more Pythagoreo obscurius essent scripta. Vnde GELLIVS [h], *Varronis*, ait *monumenta rerum ac disciplinarum, quae per literas condidit, in propatulo frequentique vsu ferri; Nigidianas autem commentationes non perinde in vulgus exire, et obscuritatem subtilitatemque earum tanquam parum vtilem derelictam esse.* Quibus frustra opponit Macrobianum de eruditione Nigidiana testimonium GAVDENTIVS [i], more suo leui brachio de hoc viro tractans, cum obscuritas a Pythagoreae disciplinae studio quaesita, literarum profunditatem non tollat. Non vero in literis tantum vir summus fuit Nigidius, verum etiam in republica, senatui enim erat adscriptus [k], Praeturamque gessit, Ciceronique Consuli in supprimenda Catilinae coniuratione fidelem operam praestitit [l], qui cum ingenii doctrinarumque nomine eum summe reuereretur, *non in philosophia tantum eum*, quod ait PLVTARCHVS [m], *socium habuit, sed eius quoque grauissimis in negotiis publicis vsus est consilio.* Licet vero Pythagoricam Nigidius adamaret philosophandi rationem, tantum tamen abest, vt Pythagoreum αὐτὸς ἔφα secutus aliarum sectarum philosophos contemserit, vt non tantum more Academico, vt supra ex Cicerone relatum, disputarit, sed et libenter cum aliis philosophis sermones miscuerit, quales disputationes cum Cicerone suo et Cratippo Peripatetico habuisse ille testatur.

e) Vid. DONAT. ad Terent. p. 447. 448. 454. PHYLARGIR. in Georg. Virg. III. 147. et Scholiastae alii, imprimis SERVIVS, qui ad eius librum de animalibus Georg. III. 147. de Diis Ecl. IV. 10. comm. grammaticalem Georg. I. 120. de hominum naturalibus Aen. IV. 152. de sphaera Graecanica Georg. I. 43. etc. prouocat. Alios tacemus. Fragmenta quaedam collegit IANVS RVTGERSIVS var. lect. Lib. III. c. 16. p. 269. conf. FABRICIVS Bibl. Lat. Lib. IV. c. 7. §. 31. p. 799. BAYLE l. c. not. B.

f) In Aen. X. 175.

g) Saturn. Lib. II. c. 12.

h) Lib. XIX. c. 14.

i) l. c. c. XXXI. p. 169. Inter obscuritatis Nigidianae caussas non immerito referas etiam modum disputandi Carneadeum, quem ei tribuit Cicero.

k) DIO l. c. SVETON. l. c. in Senatu enim expectans Octauium, qui sero venerat, cognita morae caussa, ei imperium praedixit.

l) GELLIVS Lib. XI. c. 11.

m) In CICER. T. III. p. m. 40. conf. CICER. ad famil. Lib. IV. ep. 31. BAYLE l. c. not. F.

tur [n]. Tandem ſecutus Pompeii M. partes, cum C. Iulius Caeſar rerum potiretur, in exilium abire coactus eſt, in quo A. V. C. DCCIX. magna elegantiorum et philoſophicarum literarum iactura deceſſit [o].

Cauſſae cur Pythagorica ſecta mox euanuerit.

§. XII. Quamuis vero inter Romanos quoque Pythagorica diſciplina magnam exiſtimationem eſſet nacta, eamque ſumma Nigidii eruditio vehementer auxiſſet, neglecta tamen mox adeo iacuit, vt poſt eum pauciſſimi inueniantur, qui huic philoſophiae generi nomen dederint, vixque ſub Caeſaribus vnus atque alter comparuerit, qui in hunc cenſum queat referri. Cuius cauſſae variae videntur fuiſſe. Nempe ſecta ipſa diu deſierat, et tria fere effluxerant ſecula, ex quo vltimi Pythagorei vixerant: qui cum arcane cuſtoditam ſecum quaſi ſepeliuiſſent philoſophiam, paucaque eſſent, quae hominum memoriae de ea eſſent relicta, nemo fuit, qui ſectam eam ex cineribus reuocare, tantumque laborem impendere vellet, vt quid Pythagorae placuerit, accuratius inquireret. Multa quoque, quae in vulgus exire paſſi erant Pythagorei, vel Graeci philoſophi ab iis fuerant expiſcati, ad Platonem reliquosque Academiae philoſophos peruenerant, et ab iis tanquam ſua laudabantur, maiori ſapientiae fama et minori labore. Cum etiam pauca illa, quae ſupererant, obſcuriſſima eſſent, neglecta ea ſunt, nec lecta, quae intelligi ipſi auctores noluerant, citoque contemtus obſcurorum memoriam deleuit, id quod ipſis Nigidii ſcriptis, licet doctiſſimis, accidiſſe, modo narrauimus. Tales quoque erant philoſophiae Pythagoricae reliquiae, vt ad rerum futurarum ſcientiam, et occulta naturae, ad Deorum etiam cultum pertinere viderentur. Ea vero non negligebant tantum plerique tanquam exigui in republica vſus, ſed et ipſe Senatus Romanus ab eiusmodi ſtudiis homines arcebat; ſupra enim docuimus, ideo libros Numae tanquam Pythagorice ſcriptos combuſtos fuiſſe, ne religionis arcana vulgarentur. Mirandum itaque non eſt, exiguam ſectae huius apud Romanos fuiſſe fortunam. Narrat quidem VALERIVS MAXIMVS [p]: *C. Cornelium Peregrinum M. Pompilio Laenate et Cn. Calpurnio Conſulibus edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuſſiſſe, leuibus et ineptis ingeniis fallaci ſiderum interpretatione quaeſtuoſam mendaciis ſuis caliginem nutrientes, iniicientes.* Verum et paulo ſupra eam aetatem haec aſcendunt, qua philoſophia Graeca caput Romae extulit, cum iſte Conſulatus vel ad A. V. C. DLXXX. quod vult GAVDENTIVS [q], vel ad A. V. C. DCXIV. quod vult PIGHIVS [r], referendus ſit: et incertum prorſus eſt, vtrum hi aſtrologi Pythagoricam philoſophiam mentiti eiusmodi diſciplinam prae ſe tulerint, cum Chaldaeorum natio in hoc vaticiniorum genere, quod ex ſideribus fit, peculiarem ſemper ſectam conſtituerit. Non tamen plane omittendum hoc eſt in hiſtoria philoſophiae Romanae, eo quod Chaldaei, qui aſtrologiae iudiciariae operam locabant ſuam, philoſophorum famam quaererent, et mathematicorum

n) De vniuerſitate c. 1.

o) EVSEB. in Chron. ad Olymp. CLXXXIII. 4. qui eſt A. V. C. DCCIX. conf. CICERO famil. ep. Lib. IV. ep. 13.

p) Lib. IV. c. 3.

q) l. c. c. XLIV. p. 200.

r) Ad l. c. Val. Max.

eorum nomen affectarent. Vnde mathematicos non tantum geometris et arithmeticis opponit SEXTVS EMPIRICVS [s], sed et veteres hoc nomine plerumque astrologos notarunt [t]. Etsi vero non sine apparatu mathematico inanem iactantiam et vanissima mendacia vulgo facile credenti, facileque decepto vendebant, tantum tamen abest, vt virorum prudentium et in philosophiae mysteriis non coecutientium oculos fefellerint, vt potius vanissimae artis somnia ad emungendos tantum loculos et ducendam plebem excogitata mature omnibus patuerint. Vnde Chaldaei et astrologi, quod et sub imperatoribus factum, tamquam homines otiosi et inutiles in republica, vrbe et agro Romano excedere iussi sunt. Nihil tamen momenti hoc ad ipsius astrologiae contemtum habuit, vt ipsius Nigidii exemplo patet, qui ob istius scientiae cognitionem maximi naturae indagatoris titulum nomenque meruit, immo sub Caesarum imperio eam illa fidem locumque inuenit, vt principibus viris esset gratissima, et Augustus Theagenem, Tiberius Thrasyllum haud semel ex siderum constellationibus praedicentes consuluerint. Cum enim hi essent philosophi, naturaeque indagatione fidem sibi nomenque conciliassent, hypotheses philosophicas obseruationibus astrologicis pro fundamento substernentes ab agyrtarum istorum, qui Chaldaeorum nomine totum orbem terrarum oberrabant, infamia se distinxere, sicque, quod in his contumeliosum viroque bono et sapiente indignum visum fuit, tanquam laudabile et commendandum excoluere. Ita scilicet semper mundus voluit decipi. Verum de sectae Pythagoricae fatis ante Caesarum imperium satis. Iam de reliquarum quoque sectarum inter Romanos studio dispiciendum est.

Academiae primae sectatores.

§. XIII. Academiae duplicem fuisse faciem, qualem nempe Plato prius instituit, Arcesilaus vero et Carneades totam immutarunt, indeque distinctionem inter Academiam veterem et nouam inualuisse, suo loco prolixe enarrauimus, illud etiam addentes, vltimae Academiae, quam quartam a Philone, et quintam ab Antiocho auspicium habuisse diximus, doctrinam ad primam valde appropinquasse, hancque concordiam insuper inter Stoicos et Academicos tentasse. Huius itaque non minus, quam illius sectatores Romae deprehendimus plurimos. Et quod ad primam quidem Academiam Antiochi cura resuscitatam nouoque colore auctam attinet, Lucullum amicum eam habuisse, supra docuimus. Iungimus maximo viro alium, vitae factorumque magnitudine Lucullo non minorem M.

M. Brutus.

BRVTVM, cuius memoriam in historia reipublicae Romanae summi esse momenti, scriptorum historiae Romanae testimonia loquuntur [u]. Matrem habuit Seruiliam, cuius frater cum esset Cato philosophus, quem auunculum Brutus omnium Romanorum potissimum sibi ad imitandum proposuit, facile inde ratio iniri potest, Brutum magno, quod et Cato solebat, studio

s) Adv. math. Lib. IV. c. vlt. conf. Lib. V. c. 2.

t) Vid. EVSEB. Praep. L. VI. c. 1. GELLIVS Lib. I. c. 9. SVETON. in Tiber. c. 14. 36. conf. FABRICIVS praef. ad Sextum adu. mathematicos, FALSTERVS Qq. Rom. L. III. c. 7. q. 1. p. 331.

u) VELLEII, PLVTARCHI, FLORI, DIONIS. Ex recentioribus P. BAYLE. Dict. T. I. art. Brutus p. 685. seqq.

studio accensum in philosophiam incubuisse. Id quod diserte tradit PLVTARCHVS[x]; *nullum fere fuisse Graecorum philosophorum, quem non audierit: nullam sectam, quam non cognouerit.* Ita enim solebant Romani per omnes fere sectas tanquam exploratores, quid sentiant doceantque, perquirere, et tum demum eam, quae maxime ipsis placuisset, eligere; id quod Brutus quoque fecit, qui, eodem teste, *maxime Platonicam doctrinam amplectebatur, nouamque et mediam Academiam non admodum probans, antiquam sectabatur, et ob eam caussam Antiochum Ascalonitam perpetua in admiratione habebat, fratremque eius Aristonem amicum sibi et contubernalem adsciscebat, hominem vsu doctrinae longe reliquis philosophis inferiorem, modestia autem et lenitate nemini primorum cedentem.* Idem tradit CICERO[y], qui et alibi[z] de eo ita ad Varronem: *Brutus quidem noster excellens omni genere laudis, sic Philosophiam Latinis literis persequitur, nihil vt iisdem de rebus a Graecis desideres: et eandem quidem sententiam sequitur, quam tu, nam Aristum audiuit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum.* Ex quo Ciceronis loco etiam manifestum est, multum debuisse Latinas literas et philosophiam hoc quoque nomine Bruto, quod non sine elegantia Graecorum praecepta patrio sermone tradiderit, licet ob sermonis breuitatem[a], cuius magister CICERONI[b] audit, huic visus fuerit concisus nimis et disiunctus[c]. Tantus vero philosophiae propagandae insedit Brutum ardor, vt homo maximis negotiis occupatus, libros etiam philosophicos scripserit. Libri enim eius *de virtute* mentionem faciunt CICERO[d] et SENECA[e], cuius pars videtur fuisse laudata a DIOMEDE[f] tractatio *de patientia;* diuersus vero sine dubio fuit a libro *de officiis* veteribus[g] laudato. Alia eius scripta, quibus eloquentiam et historiam illustrauit, cum ad nostrum institutum non pertineant, praeterimus, quaerenda apud VOSSIVM[h] et FABRICIVM[i]. Errant itaque, quos GAVDENTIVS[k] castigat, quidam Itali recentiores, quos sequitur P. BAYLE[l], qui Brutum Stoicos secutum fuisse somniant, quos Plutarchi et Ciceronis testimonia modo adducta satis refutant. Nisi hoc sensu Brutus Stoicis fauisse dicatur, quod Antiochus, quem ille in philosophia sequebatur, Stoicos cum Platonicis in concordiam redegerit, hosque verbis magis quam re ab Academia vetere recedere, contenderit, Stoicamque Platonicae disciplinae iungere iusserit. Id quod Brutum secutum fuisse, verisimilitudine non caret; cum is enim de officiis scripserit, partem ethicae Stoicae persequi voluisse apertum est; reliquae enim sectae de officiis tacebant. Laudanda vero Bruti philoso-

 phia,

x) In Bruto T. V. p. m. 688.
y) In Bruto c. vlt.
z) Academ. Qq. Lib. I. c 3.
a) PLVTARCH. l. c.
b) Epist. fam. Lib. IX. ep. 15.
c) Dial. de caussis corruptae eloq. Bruto vero Cicero visus est fractus et elumbis. Sed nec Caesari Bruti stilum placuisse ex CICERONE ad Attic. Lib. XII. ep. 46. colligi potest.
d) Tusc. Qq. Lib. V. c. 1. de finibus Lib. I. c, 3.
e) Consol. ad Heluiam c. 9. f) Lib. I.
g) CHARISIVS L. I. PRISCIAN Lib. VI. SENECA ep. 95.
h) De histor. Lat. Lib. I. c. 7. p. 28. c. 13. p. 68.
i) Bibl. Graec. Vol. I. p. 410. seq. 440. Vol. XIII. p. 622. Bibl. Lat. T. III. p. 6[illegible]. conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. G. p. 686.
k) De philos. Rom. c. XXV. p. 151. l) l. c.

phia, quod non tantum ſcribendo, ſed viuendo quoque philoſophum ſe praeſtiterit. Eum enim *ob virtutem a multitudine dilectum, ab amicis amatum et ne hoſtibus quidem inuiſum* fuiſſe, PLVTARCHVS [m] perhibet, *quod in eo inſignis manſuetudo, animus magnus, et ab ira, voluptatibus et cupiditatibus vacuus eſſet, qui in recta et immobili de honeſto et iuſtitia perſiſteret ſententia; maximam autem beneuolentiam et gloriam ei parauiſſe voluntatis propoſitique fidem.* Quam laudem licet caede Iulii Caeſaris, maximis beneficiis ab eo mactatus, et virtutis vituperio [n] maculauerit, vtrumque tamen ſi non condonandum homini ereptam patriae libertatem aegerrime ferenti, ſaltem illud opinioni falſae de patriae amore aliis omnibus praeferendo, hoc vel deſperationi, vel principio aliquo Platonico et Stoico, corporis ſarcinam et vincula abiici poſſe, licereque vita emigrare, vbi ſalus publica deſperata eſt, nec a nobis medicina poteſt afferri, quae auunculo quoque Bruti Catoni philoſopho gladium in pectus adegit, eſt adſcribendum.

M. Terentius Varro.

§. XIV. Nemo vero Academiae veteris famam & honorem inter Romanos vindicauit melius, et tuitus eſt felicius, quam M. TERENTIVS VARRO, cum Varrone Atacino eodem tempore ſcriptis hiſtoricis et poëticis inclareſcente [o] non confundendus, cuius vitam ab ipſo ſcriptam periiſſe merito dolemus [p]. Natus Romae A. V. C. DCXXXVIII. et ad optimarum artium et ſcientiarum ſtudia animum feliciſſimo euentu applicans, maximorum virorum beneuolentiam et amicitiam virtute et doctrina meruit, cuius ampliſſimum ei exhibuit teſtimonium CICERO [q] in illa epiſtola, qua Varronem quaeſtorem Bruto imperatori commendauit, promiſitque, *fore eum illi et voluptati et vſui: nam et modeſtum hominem cogniturum, et prudentem, et a cupiditate omni remotiſſimum, praeterea magni laboris ſummaeque induſtriae.* Quibus virtutibus inſolitae eruditioni iunctis aditum ſibi ad honores et munera parauit, Pompeii tamen partibus addictus eiusque fatis preſſus victoris vindictam fuiſſet expertus, niſi mature de eo ſibi reconciliando cogitauiſſet. Ex turbis itaque, quibus respublica tum miſere iactabatur, tandem eluctatus, totus literarum ſtudiis ſe tradidit, et bibliothecis ſuae curae demandatis praefuit. Triumuiratus vero tempore cum Cicerone proſcriptus, vita quidem ſaluus euaſit, bibliothecam vero, et ſcripta propria perdidit. Tandem Romae redux otio literato totum ſe dedit, negotioſus tamen adeo, vt teſte GELLIO [r] librorum a ſe conſcriptorum numerum CDXC. attigerit, et LXXXVIII. aetatis anno adhuc in exarandis ſcriptis ſuis fuerit occupatus [s], donec morte

m) l. c. p. 706.

n) Quanto efficacior eſt fortuna quam virtus! et quam verum eſt, quod moriens efflauit, non in re ſed in verbo tantum eſſe virtutem. FLORVS Lib. IV. c. 7. Id quod prolixius explicat DIO Lib. XLVII. et fruſtra negat GAVDENTIVS L. c. p. 152.

o) GYRALD. de poët. Dial. IV. p. 202. VOSS. de hiſt. Lat. L. I. c. 16. p. 77. G. HORN. hiſt. philoſ. Lib. IV. c. 4. p. 240.

p) Pleraque veterum loca de eo collegere vitamque eius enarrauere VETERANIVS MAVRVS et AVSONIVS POPMA praemiſſam ſcriptis Varronis Lugdun. Bat. 1601. 8. editis.

q) Ep. fam. Lib. XIII. ep. 10.

r) Lib. III. c. 10.

s) PLINIVS Lib. XXIX. c. 4.

t) Splendida, quibus Varronis eruditionem ornarunt

morte XL. anno, A. V. C. DCCXXVII. qui XXVII. post C. N. est, vitis eriperetur. Tanta vero eruditionis praestantia inter omnes sui temporis viros doctos enituit, vt communi iudicio [t], neminem vnquam doctiorem ne apud Graecos quidem, nedum apud Latinos vixisse, dictum fuerit [u], et S. AVGVSTINVS [x] laudato illo Terentiani elegantissimo versiculo: *Vir doctissimus vndecunque Varro*, addere hoc aequum censuerit: *eum tam multa legisse, vt aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsisse, quam multa vix quenquam legere potuisse credamus.* Cuius in optimarum artium et scientiarum studium et felicitatem diligentiae et eruditioni parem vel ex sola scriptorum eius designatione, quam FABRICIVS [y] exhibet, facili iudicio colligas. Quae tamen cum ad literariam Romanorum historiam pertineant, hic praetermittimus, illud vero porro notamus, philosophiae non minus, quam elegantioribus literis, in quibus quidem totus haerebat, operam suam impendisse. Cui etsi *Latinis literis lumen afferre se nolle* apud CICERONEM [z] profiteatur, testis tamen QVINTILIANVS [a] est, eum cum Lucretio in Latinis praecepta sapientiae versibus tradidisse. Academiae vero veteris doctrinam secutum fuisse, CICERO [b] locuples testis est, qui non eius tantum partes defendendas Varroni tradidit, sed eadem in sententia quoque esse, qua Brutus fuit, testatus est. Mirandum itaque, LEONARDVM COZZANDVM [c] Varronem inter Stoicos numerauisse eiusque auctoritate seductum τὸν πάνυ FABRICIVM [d], Stoicorum catalogo inseruisse, nisi eodem id nomine iureque factum esse dicatur, quo Brutus, vt supra dictum. Aliter doctissimus HVETIVS [e], qui Varronem inter Academiae mediae patronos numerat, eo quod in Satyra, cui *Eumenidis* nomen Varro inscripsit, quaque sensu et sapientia carere homines probauisse dicitur, humanae cognitionis incertitudinem demonstrauisse, ipsi videtur. Qui, si, qua erat veteris philosophiae notitia instructissimus, paulisper cogitasset, Antiochum, cuius praeceptis Varronem imbutum fuisse ipse eruditissimus praesul innuit, Philoni non tantum contradixisse, sed longius etiam progressum apertum ab Arcesilae et Carneadis sententia diuortium fecisse, neque Varronem, neque Pisonem, neque Lucullum, neque Brutum inter scepticismi patronos numerasset. Etsi enim argumentum satyrae verum ignotum est, non inepte tamen coniicimus, Varronem non tantum ad humani intellectus imbecillitatem, sed praecipue quoque ad humani generis stultitiam ignauiamque in veritate inquirenda respexisse. Scripsisse vero Varronem non plurima tantum, ad eruditionis vniuersae ambitum pertinentia, sed philosophiam quoque illustrantia, licet non eadem, qua reliqua argumen-

narum viri docti encomia vide apud CICERONEM passim; SENECAM Consol. ad Helv. c. 8. ARNOB. adu. gent. Lib. V. p. 158. ed. Cant. AVGVSTIN. de C. D Lib. IV. c. 1. QVINTILIAN. Instit. or. Lib. X. c. 1, Recentiorum collegit THOM. POPE-BLOVNT Cens. cel. auct. p. m. 60.

u) LACTANT. Lib. I. c. 6.

x) l. c. Lib. VI. c. 2.

y) Bibl. Lat. T. I. L. I. c. 7. p. 76. conf. VOSS. de hist. Graec. L. I. c. 16. p. 77. seqq.

z) Acad. Qq. Lib. I. c. 2.

a) l. c. Lib. I. c. 4.

b) l. c.

c) De magisterio antiq. phil. L. III. p. 231. seqq.

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 413.

e) De la foiblesse de l'esprit humain Lib. I. ch. 14. §. 25. p. 121.

mentorum genera, deduxerit prolixitate, vel vnus CICERONIS [f] locus ad demonſtrandum ſufficit, vbi de Varrone ita: *Tu aetatem patriae, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum iura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu bellicam diſciplinam, tu ſedem regionum et locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, cauſſas aperuiſti, plurimumque poëtis noſtris omninoque Latinis et literis luminis attuliſti et verbis: atque ipſe varium et elegans omni fere numero poëma feciſti; philoſophiamque multis locis inchoaſti, ad impellendum ſatis, ad docendum parum.* Extitiſſe etiam Varronis librum *de philoſophia*, AVGVSTINVS [g] teſtis eſt, qui idem fuiſſe videtur, cum libro ſecundo *de forma philoſophiae* Chariſio laudato. Quin non libros tantum *de republica* huc referendos eſſe, argumentum eorum ſuadet, ſed et *de re ruſtica*, in quibus politicam ſpecialem, ſiue prudentiam explicuiſſe oeconomicam, ipſa docet tractationis hodie extantis inſpectio, in qua meliori ordine ac ratione quam Graecos Varronem fuiſſe philoſophatum, recte iudicauit SCALIGER [h], qui libros hos tanquam praeſtantiſſimos iure ſuo commendat. Addit, qui his calculum ſuum adiicit Cl. STOLLIVS [i], SARDVM in *derelictis a Polydoro Virgilio* tradidiſſe, fuiſſe Varronem primum, qui Latino ſermone philoſophiae rationalis praecepta explicuerit, id quod tamen veteres tacent omnes, leuique coniectura niti videtur. Inter moralis vero philoſophiae ſcriptores meliori iure tituloque Varro collocandus eſt propter ſatyras, quas ad imitationem Cynici Menippi proſa carminis vario genere diſtincta atque expolita ſcripſit, vnde *Menippeus* ATHENAEO et TERTVLLIANO, *Cynicus Romanus* ARNOBIO et SYMMACHO dictus eſt. *In illis enim veteribus ſuis Menippum imitatum ſe multa ex intima philoſophia, multa dialectice dixiſſe*, ipſe apud CICERONEM [k] fatetur. Varroni iungimus M. PISONEM, quem de finibus bonorum et malorum veteris Academiae ſententiam prolixe ediſſerentem producit CICERO [l], licet non tantum Academicam ſed Peripateticam quoque doctrinam in hoc argumento defendat. Ait etiam Athenis eum per multos menſes audiuiſſe Antiochum, et Peripateticum quendam philoſophum, Neapoli oriundum, Staſeam. Ex quibus colligitur, non defuiſſe inter Romanos, quibus Antiocho praeeunte placuerit ſyncretiſmus philoſophicus.

M. Piſo.

Academiae mediae et nouae aſſeclae.

§. XV. Non vero Academia tantum vetus viris magnis placuit, ſed et media patronos nacta eſt non minus illuſtres. Cuius cauſſas facile deteget, qui ad philoſophorum circa iſtam aetatem circumſtantias paulo attentiorem habet animum. Suo enim iam loco [m] demonſtratum dedimus, incerta et precariis tantum fundamentis nixa ſyſtemata philoſophorum Graecorum mature Scepticiſmum peperiſſe. Cuius licet, vt hoc quoque in

f) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
g) De C. D. L. XII. c. 4. L. XIX. c. 1.
h) Scaligerana prima p. 146. ſeq.
i) Hiſt. liter. P. III. c. 6. §. 9. p. 737. vbi libri hi recte inter eos referuntur, quibus practica philoſophia illuſtratur.
k) Tuſc. Qq. Lib. I.
l) De finibus Lib. V. c. 1.
m) Tom. I. Lib. III. c. vl.

in historia Pyrrhoniae sectae monuimus, exigua esset existimatio, eo quod communem rationem atque sensum hominum eiurare, sicque sacra et profana omnia euertere videretur, fecit tamen et dissensus dogmaticorum, et mutua, quibus se inuicem oppugnabant tela, et scepticorum perpetua, qua dogmaticos impetebant, pugna, vt homines acri ingenio praediti, quam imbecillis esset philosophia Graecorum sectaria omnis; apertis viderent oculis. Qui cum de rebus omnibus dubitationes et obiectiones fundi cernerent, veritatem in profundo puteo demersam putantes, unde nequiret depromi, satisfieri et intellectui humano, et vtilitati communi arbitrabantur, si probabili quadam ratione differere de rebus in vita occurrentibus liceret. Quam ratiocinandi viam cum Academia media esset ingressa, sicque inuidiam, qua Pyrrhonii, tanquam humani generis osores, premebantur, declinasset, sua sponte in amplectendam sectae huius philosophiam ruebant viri magni inter Romanos nominis et existimationis. Accessit his alia ratio, quae Academicam philosophandi viam valde commendauit. Nempe forensi eloquentia caussarumque patrocinio non famam tantum quaerebant ex patricio et equestri ordine viri excitatissimi ingenii, sed ad munera quoque et magistratus isto modo adspirabant. Huic fini obtinendo cum Academica disputandi ratio viam aperiret facillimam, vnde argumentorum in omnes partes versatilium copia posset depromi, non sine contentione ad huius sectae philosophiam properarunt, qui ita in republica emergere conati sunt. Accessit his Philonis, bello Mithridatico Romam fugientis, apud Ciceronem contubernium. Qui cum nouae Academiae placitis, tanto praeceptore duce, nomen dedisset, auctoritate sua facile alios ad eandem sectam admittendam adduxit. Cuius exempla nobis dant CICERONIS *dialogi Academici* et *de natura Deorum*, huius potissimum philosophiae generis tuendi caussa conscripti, in quibus Cotta prae aliis acerrimi Academici locum occupat. Qui licet dialogorum more conficti sint, virorum tamen, quos collocutores inter se disputantes introducit Cicero, eam sententiam fuisse, illisque eos sectis adhaesisse, quas illis tribuit, ipse Cicero monuit. Nemo tamen inter veteres Romanos, qui Academiam nouam secuti sunt, maiorem inde famam et illustrius nomen consecutus est, quam M. Tullius Cicero, qui non tantum eloquentiae laude, (quo iure quaue iniuria hic non disquirimus[n]) omnes multis post se parasangis reliquit, sed et philosophi ius titulumque, quem ipse sibi ambitiose vindicauit[o], apud veteres[p] et recentiores[q] non iniquo, vt plerisque visum,

n) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. H. p. 636. MORHOF. Polyhist. lit. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 845. seqq. quosque nominat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 165. seqq.

[redacted] I. c. 2. ad famil. Lib. IX. [redacted] conf. PLVTARCH. in Ci- [redacted] I. c. 15. Lib. III. c. 14. [redacted] c. I. QVINTILIAN. Lib. X. c. 1. MACROB. in Somnium Scip. Lib. I. c. 27. Lib. I. c. 17. aliique.

q) ERASMVS ep. Lib. XXVII. ep. 1. Lib. II. ep. 26. conf. THOM. POPE-BLOVNT. Censur. celebr. auct. p. 58. seq. G. HORNIVS Histor. philos. Lib. IV. c. 5. p. 246. GAVDENTIVS de philos. Romana c. XXXVI. p. 179. seq. CONRING. de prud. ciu. p. 47. aliique laudati cel. HEVMANNO act. philos. Vol. II. p. 433. seq. qui ipse accurate de Ciceronis philosophia disserit.

visum, calculo accepit. Qui cum toties in philosophiae historia in partes nobis vocatus sit, dignus est, Romanae eloquentiae parens, de quo in praesenti tractatione pluribus agatur.

Ciceronis vita.

§. XVI. M. TVLLIVS CICERO, cuius vitam enarrauerunt plurimi [r], Arpinas fuit, *in hac enim germana patria stirpe antiquissima se ortum fuisse, hic sacra, hic genus, hic maiorum multa vestigia, villamque fuisse, patris sui lautius aedificatum cura*, ipse narrat [s]. Matrem Heluiam et honesto loco natam, et honestam egisse vitam in confesso est, de patre diuersissima traduntur [t]. Habuit eum M. Tullium, qui *cum esset infirma valetudine, in Arpinati villa aetatem fere in literis exegit*, vt habet noster: Eum vero fulloniam fecisse, ac vites oleasque semper coluisse Q. Calenus apud DIONEM [u] ait, nec negat PLVTARCHVS [x], quosdam dicere, eum in officina fullonis et natum esse, et educatum: id quod tamen inimicorum videtur fuisse opprobrium, ipse enim Cicero haud semel ad maiores nobilitate inclytos prouocat. Natus est III. Non. Ianuar. A. V. C. DCXLVII. [y] qui est ante C. N. CIII. iis, si matri et nutrici habenda fides, circumstantiis, quae magnum Romanae vrbi virum portendebant. Nam et mater sine dolore se peperisse dicebat, et nutrix sibi spectrum apparuisse, asserebat, atque praedixisse, puerum, quem aleret, magnae Romanis vtilitati fore [z]. Id quod tamen vel muliercularum nugis, vel hominum Platonicae de genio tutelari doctrinae addictorum [a] fabulis adscribendum est, vel confictum ab iis, quorum intererat, Ciceronem pro homine diuinitus misso et promisso venditare. Illud magis fidem invenit, in prima pueritia ita ingenium eius eluxisse, tantumque ei nominis et gloriae inter pueros peperisse, vt patres eorum ad ludum literarium venirent, videre cupientes Ciceronem, celebratamque eius in discendo celeritatem cognoscere; et inurbaniores nonnullos filiis suis fuisse iratos, cum hono-

r) Vitam Ciceronis concinnarunt ex veteribus Tullius. Tiro et Cornelius Nepos, quorum scriptis caremus. Supersunt autem PLVTARCHI vita CICERONIS, quae inter vitas comparatas exstat Tom. III. p. m. 27. seq. Breuius eam ac strictim exposuit AVRELIVS VICTOR. c. 81. Ex recentioribus omnium in hac vita delineanda diligentiam superauit FRANC. FABRICIVS, qui secundum aetatis annos digestam LXIV. quibus Cicero vixit, totius simul Romanae historiae παραλληλισμῷ illustrauit editam prima vice Colon. 1563. 8. qua vtimur editione, quae vero variis locis formisque recusa, et melioribus quoque operum Ciceronis editionibus praefixa est, vid. TH. CREN. Animadu. P. I. p. 193. seqq. PASCH. Introd. in rem lit. vet. c. III. §. 12. p. 632. Praeter Fabricium LEONARDVS ARETINVS vitam Ciceronis delineauit, et Plutarchum suppleuit, vnde Plutarcho interdum adiici solet. His addendi CHRISTOPHORVS MYLAEVS, HENR. BVLLINGERVS, IAC. ANGELVS DE SCARPARIA, CONSTANTINVS FELIX, CHR. PREYSSIVS, SEBAST. CORRADVS, PETRVS RAMVS, DIONYS. LAMBINVS, IO. BRANTIVS, BENEDICTVS HERBESTVS, DAVID CHYTRAEVS, SIMON VALLAMBERTVS, RVDOLPHVS CAPPELLVS, CASP. SAGITTARIVS, IAC. MASENIVS, quorum scripta enumerant MORHOF. Pol. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 846. seq. et FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 89. seq. not. b. qui Vallamberti vitam Cic. cum ANDR SCHOTTI Cicerone a calumniis vindicato recudi fecit Hamb. 1730. 8. Addi potest vita Ciceronis ex eius scriptis congesta a CHRISTOPH. CELLARIO praefixa Epistolis ad famil.

s) De legib. Lib. II. c. 1.

t) PLVTARCH. l. c. PROSPERI Chron. p. 679.

u) Lib. XLVI. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 95.

x) l. c. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. 2.

y) GELLIVS Lib. XV. c. 28. Ipse CICERO in Bruto, et L. VII. 5. Lib. XIII. 41. ad fam. conf. STEPH. BALVZII diss. de die natali Ciceronis, quosque laudat Io. ALB. FABRICIVS l. c.

z) PLVTARCH. l. c.

a) Hinc PLVTARCHVS pronus ad fidem dandam fabulae, cuius tamen incertum rumorem ipse prodit.

honoris caussa Ciceronem ab iis inter eundum in medium recipi viderent [b]. Cum autem, quod porro narrat PLVTARCHVS [c], ingenio ad omnes disciplinas ferretur, neque quidquam literarum eruditionisue aspernaretur, praeceptoribus doctis vsus est, et quidem Graecis, inter quos L. Plotium quendam ipse commendat [d]. Fuit etiam inter eos Archias poëta, *quem sibi*, testatur, *a prima pueritia principem et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem studiorum suorum* [e]. Imprimis autem ad poëticam propensior, in eam diligenter incubuit, et puer adhuc Pontium Glaucum, quod carmen fuit versibus tetrametris conscriptum, composuit [f]. Cuius in fingendi artis gloriam adhuc post fata integram permansisse ait PLVTARCHVS [g], quae tamen hodie supersunt carminum eius fragmenta [h], multo eum plus valuisse in solutae orationis genere, quam ligato, loquuntur. Puerilibus studiis relictis maturiori iudicio in philosophiam incubuit, Philonemque Larissaeum, *quem vnum*, PLVTARHO [i] teste, *de sectatoribus Clitomachi Romani et propter doctrinam in admiratione summa habuerunt, et morum caussa magnopere dilexerunt*, audiuit [k]: ab eoque dicendi quaeque praecepta accepit [l], cuius vtriusque studium eo magis in Academia iungendum existimabat, quo magis Academicam disputandi rationem forensi eloquentiae inseruire iudicabat [m]. Cui tamen cum et Stoicorum et Peripateticorum dialectica inseruiret, quae scilicet differendi locos et quasi fontes exhiberet, nec in harum quoque sectarum praeceptis hauriendis diligentiam suam desiderari passus est [n]. Quin sibi Phaedrum, hominem Epicureum, cum puer esset, antequam Philonem cognouisset, valde fuisse probatum ipse fatetur [o], Patronemque, ex hac quoque familia philosophum, ob hunc eius praeceptorem commendatione iuuit, licet a philosophia Epicurea valde abhorreret. His fundamentis eloquentiae superstruxit aedificium, quod nostra adhuc mirantur tempora. Anno aetatis decimo octauo iuris, vt ipse quoque narrat [p], ciuilis studio multum operae dabat, sub Q. Mucio Scaeuola, P. F. qui quanquam nemini se ad docen-

b) PLVTARCH. l. c. qui de hoc honore in praeceptis ciuilibus T. II. p. 450. seq. OVIDIVS Fastor. Lib. V.

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis
Ibat et interior, si comes vnus erat.

c) Indolem philosophicam ex praescripto Platonis hinc in eo notat PLVTARCH. l. c.

d) In epistola seruata SVETON. de clar. rhetor. c. 2. Alios vide apud FRANC. FABRIC. l. c. p. 30. e) CICERO pro Archia c. 1.

f) PLVTARCHVS l. c. p. 28. g) Ibid.

h) Vertit adhuc adolescentulus Arati carmina de coelo stellisque, quorum fragmenta extant. De reliquis eius carminibus vid. VOSSIVS de poët. Lat. p. 16. seq. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 129.

i) Ibid.

k) De orat. Lib. III. c. 28. Tusc. Qq. Lib. II. c. 2. non confundendus hic Philo cum iudaeo huius nominis, qui calami error est in Cl. GENTZKENII hist. phil. p. 120.

l) l. c. Qua vero ratione in dicendo studium adhibuerit, sub Crassi persona Lib. I. de Orat. explicat, quem locum eloquentiae studiosis vehementer commendamus.

m) Rationem, cur eloquentiae philosophiam iunxerit, explicat de offic. Lib. I. c. 1. cur vero Academicam philosophiam secutus sit, in paradoxis c. 1. exponit, vbi ait, se ea philosophia plus vti, quae peperit dicendi copiam, et in qua dicuntur ea, quae non multum discrepant ab opinione populari, nihil enim esse tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile, nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione, et tanquam excolatur: cum e contrario Stoici et ea sentiant, quae non probentur in vulgus, et nullum sequantur orationis florem, nec dilatent sententiam etc. Vidit hoc GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XXXVI. p. 179.

n) De offic. Lib. II. c. 1. et quae infra notabimus.

o) Fam. ep. Lib. XIII. ep. 1.

p) In Laelio s. de amicitia c. 1. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. m. 42.

docendum dabat, tamen consulentibus respondendo studiosos [illegible] docebat: et hic Mucius Augur est, *ad quem sumta virili toga a patre se ita deductum* ait, *vt quoad posset, et liceret, a senis latere nunquam discederet*, ex quo loco, et PLVTARCHI [q] relatione, testantis, vsum eum fuisse consuetudine Mucii, viri in republica et senatu principis, coniici potest, eius gauisum fuisse contubernio. Sed et optimos et excellentissimos in dicendo viros eo tempore studiose consectatus est [r]. Militauit etiam aliquamdiu sub Sylla, bello Marsico, et sub Pompeio [s]. Post haec domum reuersus, cum vrbs fere sine armis esset, hoc tempore omni, vt ipse scribit, noctes et dies in omnium doctrinarum meditatione versabatur; tunc erat cum Diodoto Stoico [t], quem cum Diodoro dialectico male quidam confundunt [u], cui adeo se tradidit, vt habitaret is cum ipso, atque viueret, et domi etiam suae moreretur: ab eo cum in aliis rebus, tum studiosissime in Dialectica exercebatur, quam contractam et adstrictam eloquentiam esse putabant Stoici: fateturque alio loco [x], *hominem eum fuisse eruditissimum, quem et admiratus sit, et dilexerit, eo quod artibus variis atque multis excelleret.* Sub hoc magistro totus in exercitationibus philosophicis et oratoriis fuit, ita vt nullus ab iis dies esset vacuus [y]. Commentabatur declamitans saepe cum M. Pisone et cum Q. Pompeio aut cum aliquo quotidie, idque faciebat multum etiam latine, sed graece saepius. Circa hoc tempus in Xenophontis *oeconomico* lusit [z], quem *se iuuenem viginti annorum e graeco in latinum conuertisse* ad filium scribens ait [a]. Sed et FABIO [b] teste, libros Platonis quosdam hoc genere tralatos edidit, *Timaeique pars* hodie huius versionis specimen extat [c]. Protagorae etiam aliqua ab eo conuersa fuisse Hieronymi, Prisciani et Donati testimoniis scimus [d]. Tandem eloquentiae indefesso studio acquisitae specimen editurus, Sextum Roscium parricidii reum contra Syllae accusationem defendit [e], sex et viginti annos natus [f], qua occasione ob Syllam, cuius ob metum patrocinium Roscii nemo suscipiebat, splendidius aut praeclarius gloriae initium sperare non poterat. Et victor quidem in caussa tanta admiratione fuit, vt, quod ipse scribit, *non vlla esset, quae non eius digna patrocinio videretur* [g], metu tamen Syllae, cuius dominantis opes omnes reformidabant, in Graeciam abiit, sparso rumore, se curandi corporis caussa profectum. Et prae se tulisse quidem hecticam aliquam corporis dispo-

q) l. c. r) Vid. de Or. Lib. I.
s) PLVTARCH. l. c. CICERO Philipp. XII. 11.
t) In Bruto c. 90. ad fam. L. XIII. ep. 16.
u) Diuersos enim esse ex fam. Lib. IX. ep. 4. patet. Conf. CELLAR. ad l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 402. FR. FABRICIVS l. c. ad An. 22. Cicer. p. 56.
x) Lib. XIII. fam. ep. 16. et in Lucullo. Caecum fuisse, et tamen, quod credibile vix esset, eum in philosophia multo etiam magis assidue, quam antea, versatum, et fidibus Pythagoreorum more vsum, cum ei libri noctes et dies legerentur, tum, quod sine oculis fieri posse vix videtur, Geometriae munus tuitum, verbis praecipientem, vnde, quo, quamque lineam ducerent, refert Noster Tusc. Qq. Lib. V.
y) In Bruto c. 90. conf. PLVTARCH. l. c. QVINTILIAN. Inst. orat. L. I. c. 2. L. III. c. 1. CICERO de officiis L. II. c. 24. FR. FABRIC. l. c. p. 59. seqq.
z) HIERONYM. praef. in EVSEB. Chronic.
a) De officiis Lib. II.
b) Lib. X. c. 5.
c) Sub titulo: de vniuersitate.
d) FR. FABRICIVS l. c. p. 60.
e) Extat hodie oratio, conf. GRAEVIVS ad Orat. pro Roscio c. 21. GELLIVS Lib. XV. c. 28.
f) QVINTILIAN. Lib. XII. c. 6.
g) Ipse in Bruto c. 91.

diſpoſitionem, facile credemus PLVTARCHO [h], qui eum gracili ait, fuiſſe et minimo carnoſo corpore, cum ob imbecillitatem ſtomachi pauco vteretur ac tenui victu, idque ſero atque imminente iam nocte, voce item copioſa quidem praeditum et bona, ſed aſpera et rudi, et quae ob orationis vehementiam ſemper ad altitudinem contenta periculum videretur denunciaſſe: veram tamen peregrinationis eius cauſſam fuiſſe metum Syllae, nec Plutarchus negat, nec circumſtantiae eius temporis dubitare ſinunt: Athenas delatus in Antiochum Aſcalonitam incidit, cuius facundiam et elegantiam magis probabat, quam doctrinae, qua ab Academia recedebat, nouitatem. His ſtudiis delectatus Cicero, magnopere intendebat animum, atque ita ſecum cogitabat, ſi a republica plane arceretur, a foro et negotiis publicis in otio philoſophico ſe vitam tranſacturum [i]. Poſt mortem vero Syllae, cum, quem metuebat, non amplius eſſet, amicis Romam crebro per literas reuocantibus, ac Antiocho etiam ad rempublicam capeſſendam hortante, cum iam et corporis vires exercitationibus confirmaſſet, habitumque valetudinis bonae paraſſet, et vocem ita formaſſet, vt et ſuauis ac copioſa in aures auditorum influeret, et corporis ſtatui congrueret, eloquentiam rurſus, tanquam inſtrumentum negotia publica cum dignitate tractandi arripuit, ac cum ipſe ſe declamando exercuit, tum nobiles oratores adiit [k]. Eius rei cauſſa in Aſiam et Rhodum nauigauit, ac ex rhetoribus Aſianis, Dionyſio Magnetto, Xenocli Adramytteno, ac Menippo Cari vacauit, Rhodi oratore Apollonio, philoſopho Poſidonio vſus eſt, tantaque, ferunt, facundia Graece declamaſſe Ciceronem, vt Apollonius triſtis et admirabundus fortunam Graeciae miſeratus ſit, cernens ea, quae ſola ei relicta erant, ornamenta etiam Romanis addere, doctrinam et facundiam [l]. Domum poſtea redux cum bona ſpe plenus ad rempublicam ſe conferret, ex oraculi non tantum monitu [m], primum tempus caute admodum triuit, ſegniterque ad magiſtratus petendos acceſſit, ſed neglectus quoque eſt, tanquam Graecus, et literario otio deditus, id eſt, vt PLVTARCHVS habet, *ſcholaſticus* et reipublicae minus aptus [n]. Poſtquam vero et innata laudis cupiditate et patris amicorumque adhortationibus compulſus, cauſſis agendis ſe dedit, non iam paullatim, narrante PLVTARCHO, ad principem locum progreſſus eſt, ſed gloria eius ſtatim effulſit, longoque poſt ſe interuallo caeteros reliquit oratores. Ita cum

vnum

h) l. c. p. 29. Ipſe l. c. et ex his FR. FABRICIVS l. c. p. 76. conf. G. NIC. KRIEGK de peregrin. Romanorum lit. S. Reu. WALCHII amoenit. hiſt. ex peregrinatione Ciceronis Lipſ. 1715. ex locis quoque allatis de forma Ciceronis iudicandum, cuius imagines paſſim ex veteribus marmoribus aere impreſſae apud viros doctos viſuntur, quorum loca indicauit I. A. FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. c. 8. p. 95.

i) PLVTARCH. l. c.

k) IDEM l. c. QVINTIL. Lib. XII. c. 6. de Xenocla et Menippo, qui Stratonicenſis quoque et Catocas audit, vid. STRABO Lib. XIII. Lib. XIV. Habuit etiam Molonem praeceptorem, vt ipſe in Bruto teſtatur. De his viris in hiſtoria literaria rhetorices pluribus dicendum.

l) PLVTARCH l. c.

m) IDEM l. c.

n) CICERO Orat. pro Sextio, ſe Graeculum et otioſum habitum fuiſſe dixit, pro quo Plutarchus voce Scholaſticus vſus, quae vox poſtea enata, hominem ſtudiis priuataeque vitae indulgentem denotauit, vid. ARRIAN. diſſ. Epict. Lib. I. c. 11. Eodem vero ſenſu vſurpatum, quo noſtra aetate, paedantiſmum exprimimus, Hadriano imperatori conuicium Graeculi et Scholaſtici peperit, vid. VLR. HVBERVS de pedantiſmo p. m. 49. Cl. HEVMANN. ad TRIBBECHOV. de DD. Scholaſt. p. 7.

vnum annum, vt ipse ait [o], reuersus ex Asia caussas nobiles egisset, Quaesturam petiit, et quaestoriis comitiis, quae tributa fuerunt, quaestor cunctis suffragiis est factus. De quo sibi collato munere passim, more suo, gloriatur, *sibi honorem illum tum non solum datum, sed etiam creditum, ac commissum se putasse.* Quaesturam hanc vero, qua ratione gesserit, et Siciliam, quae ipsi sorte obtigerat, annonae caritate laborantem, sublevauerit, diligentia, iustitia et comitate sua Siculis probata, pluribus PLVTARCHVS [p] edisserit, nos vero hic, vbi studiorum Ciceronis tantum historiam scribimus, non repetemus. Ipse certe, nullius vnquam in Sicilia quaesturam aut gratiorem, aut clariorem fuisse, sesesque negotiatoribus comem, mercatoribus iustum, municipibus liberalem, sociis abstinentem, omnibus in officio diligentissimum, se praebuisse, passim iactantius gloriatur [q]. Hunc honorem secuti sunt alii, cumque annum aetatis trigesimum sextum exegisset, quinquennio post quaesturam in plurimis caussis et in principibus patronis, vt monet ipse [r], versatus, nullis donis ab iis, quorum caussas egerat, acceptis, aedilis factus est, et paulo post praetor primus; cumque anno aetatis XLIII. consulatum homo nouus petiisset, ad eum non minus optimatium fauore, quam populi iudicio euectus est [s], quo in munere C. Antonium collegam habuit. Acceperat Cicero rempublicam plenam solicitudinis, plenam timoris, in qua nihil esset mali, nihil aduersi, quod non boni metuerent, improbi expectarent [t]: cum non solum tribuni plebis multa turbarent, sed et L. Catilina, homo audax, et magnarum rerum appetens, consulatusque spe excidens, euertendae reipublicae consilia concepisset. Quae cum initio latuissent, mira Ciceronis prudentia protracta in lucem auctori exitium attulerunt, et euersa Consulis vigilantia salutem reipublicae conseruarunt: cuius rei historia, cum ad nostrum institutum non pertineat, ex Romanis scriptoribus peti potest [u]. Magnam hoc Consulatu feliciter gesto gratiam cum apud optimates, tum apud populum Cicero iniit [x], quam tamen paulo post maior insecuta est inuidia. P. Clodius enim, homo audax et insolens, Pompeiae vxoris C. Caesaris amore captus, anno post consulatum Ciceronis sequente, cum Bonae deae pro populo sacra fierent, in opertum cum veste muliebri venit; sperans se, quod imberbis esset, clam ingressum ad Pompeiam peruenturum. Sed dum in amplis et laxis aedibus oberrat, ab Aurelia, matris Caesaris ancilla conspectus nomenque rogatus, cum se Auram pedissequam Pompeiae quaerere dixisset, ex voce agnitus, et a mulieribus in cubiculo ancillae, cum qua domum ingressus erat, deprehensus atque foras eiectus est [y]. Huius facinore

o) In Bruto l. c.

p) l. c. p. 30. et CICERO ipse Orat. pro Planc. in Bruto l. c. Or. in Pison. Orat. VII. in Verr. c. 14.

q) Loca congessit FR. FABRIC. l. c. p. 89. seqq.

r) In Bruto l. c. Or. in Pis. FABRIC. p. 115.

s) Caussas exponit PLVTARCHVS p. 33. conf. orationes pro lege agraria.

t) Or. agrar. II.

u) Omnium accuratissime rem narrat SALLVSTIVS in bello Catilinari, cui iungendus PLVTARCHVS l. c. Ciceronis loca huc pertinentia collegit FR. FABR. l. c. p. 114. seqq.

x) Pater patriae primus appellatus Or. pro Sextio, aliorum loca habes apud FABRIC. l. c. p. 171. 172.

y) Pluribus haec enarrant PLVTARCH. l. c. p. 49. seqq. et in Caesare T. V. p. m. 518. SVETONIVS

nore patefacto, cum Caesar vxori nuntium remisisset, Clodius a tribuno plebis accusatus est. In eo iudicio M. Tullius testis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, vt se illa nocte Romae non fuisse diceret, Cicero contra testimonium dixit, illum ad se domum venisse, et de quibusdam rebus egisse. Clodius tamen non absolutus tantum, verum etiam, licet patricia gente esset, patriciatu eiurato, ad plebem transiens, tribunus plebis creatus, L. Calpurnio Pisone Caesonino A. Gabino Coss. Ciceronem, captata prius omnium ordinum a seditioso tribuno gratia, in exilium eiecit, rogationem ferens, qua ei aqua et igni interdiceretur, qui ciuem Romanum indemnatum interemisset, qua lege solus Cicero petebatur. Reus igitur Cicero vestem mutauit, et sordidatus populo supplicauit, Clodius omnibus illi vicis occurrens, eum exagitauit, et supplicationes indignissimo impediuit modo. Quod licet plerique boni ex Senatorio et equestri ordine aegerrime ferrent, et Ciceronem etiam mutata veste defenderent, hosque hominum viginti millia sequerentur, Cicero tamen a Consulibus derelictus et proditus, maluit vrbe cedere, quam bonorum vitam seruis armatis obiicere. Quem vbi discessisse compertum est, illi aqua et igni interdictum est, edictumque ne intra quingenta millia passuum tecto reciperetur, quod qui fecissent, cum ipso impune interficerentur. Clodius praeterea villas eiecti Ciceronis flammis deleuit, et domum in palatio incendit, atque in area templum libertatis extruxit, bona direpta atque ad Consules delata sunt [z]. Pulsus patria M. Tullius, vt scribit PLVTARCHVS [a] pedibus iter per Lucaniam, Siciliam versus fecit, a praetore vero C. Virgilio, ne in Siciliam veniret, prohibitus, a Vibone in fundo Sicae Brundisium venit, eoque proficiscens, Dyrrhachium peruenit. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam perrexit, et cum eo Thessalonicam adiit, vbi eum Plancius sua liberalitate per menses septem retinuit. Mature tamen Romae de reuocando Cicerone in senatu actum est, tribunis plebis de eius reditu legem promulgantibus; ipsum autem certatim officiis prosequebantur Graeciae vrbes, multique ad eum beneuoli viri conueniebant. Quae omnia licet exilii miseriam homini philosopho lenire apta essent, ipse tamen, referente PLVTARCHO [b], moestus semper et in summo dolore viuebat, crebro ad Italiam, vt infeliciter amantes ad amasias, respiciens, animo calamitate plane deiecto, quod de viro ita in optimis studiis versato, vt IDEM recte addit, nemo sibi fuisset pollicitus. Adiicit porro: frequenter ipsum ab amicis postulasse, *vt non oratorem se, sed philosophum appellarent, nam se philosophiam, vt rem, sibi proposuisse, arte oratoria tanquam instrumento in rebus publicis tractandis vti, eam vero doctrinam vim gloriae veluti tincturam quandam eluisse* [c]. Tan-

NIVS in Caes. c. 6. Ex recentioribus FR. FABRICIVS l. c. p. 200. seqq. et nuperus Historiae Coniugum imperatorum Romanorum auctor Gallus DE SERVIES p. 18. seqq. ad cuius versionem Germanicam a nobis editam loca veterum diligenter notauimus.

z) Videndi, qui haec prolixius narrant, Romanae historiae scriptores DIO Lib. XXXVIII. VELLEIVS Lib. II. PLVTARCHVS l. c. et ipse CICERO multis locis. a) l. c. p. 49. b) l. c.

c) Vix itaque caussam Ciceronis tuetur, quod Act.

Tandem, cum Clodii licentia in Pompeium quoque grassaretur, et Lentulo Consule seditio augesceret, ita vt tribuni plebis in foro vulnerarentur, animi populi mutari coeperunt, et tribunus plebis Annius Milo ausus est Clodium vi in iudicium trahere. Pompeioque Clodium repellente vnanimi populi consensu Cicero reuocatus est, Senatusque decreuit, vt villae eius et domus publicis sumtibus restaurarentur [d]. Tanto etiam studio, tantaque contentione omnium fere vrbium ciues ei obuiam contenderunt, vt *se humeris Italiae Romam deportatum esse*, ipse CICERO [e] dixerit. De quo suo reditu ipse ad populum orationem habuit, senatuique ea oratione, quae *post reditum in senatum* inscripta est, gratias egit, pecuniamque publicam ad aedificandam domum, cuius area ei restituta erat, accepit. Posthaec prouinciam Ciliciam sortitus, multa egregie perfecit, pacisque artes in bello exercuit. E prouincia decedens Rhodum appulit, Athenis autem desiderio ante actae olim ibi vitae aliquantisper commoratus, et cum doctissimis viris collocutus, amicis et familiaribus salutatis Romam reuersus est [f]. Id quod eo quidem accidit tempore, quo flamma, quae sub cineribus hactenus latuerat, in apertum ciuilis belli incendium erumpere conabatur. Auctorem pacis inter socerum et generum Ciceronem fuisse, Caesaremque per literas et Pompeium coram deprecatum, mitigare vtrumque et placare tentauisse, et ipse passim innuit, et ciuilis discordiae, quae tum erupit, enarratores testantur omnes [g]. Postquam insanabile malum vidit, diu anceps et incertus haesit, grauique sollicitudine in vtramque partem distractus, cuius partes sequi debeat? cum Pompeium quidem gloriosam et honestam belli habuisse caussam, Caesarem autem rem melius gerere, magisque suae et amicorum saluti consulere ipsi visum esset. Quod si Caesaris voluntatem fuisset secutus, qui, si ob senectutem bello abhorreret, ei suadebat ab vtraque parte remotum in Graeciam proficisci et ibi quietem agere, melius sibi consuluisset. Iam se eam, quam ab initio delegisset, reipublicae constitutionem honeste deserere non posse credens, Pompeio se iunxit [h]. Cuius tamen consilii ipsum mature poenituit, cum nulla necessitate coactus tanti periculi societatem iniisset, nec vlla in re magna eius opera Pompeius vteretur. Pugna quoque apud Pharsalum facta, cui Cicero non interfuit, et fugato Pompeio, Cato, qui Dyrrhachii magnas copias et numerosam classem habebat, Ciceroni quidem imperium detulit, Cicero autem recusauit, et omnino cum illis militare subterfugit, occisusque fere fuisset a Pompeio iuniore, nisi eum Cato seruasset. [i]

Cae-

Act. Phil. Vol. II. p. 460. dicitur, hanc animi abiecti et desperantis sollicitudinem rationibus politicis inductum Ciceronem tantum simulasse. His enim adductus Plutarchi locus repugnat, quem ipse Ciceronis animi character, verum esse suadet.

d) DIO L. XXXIX. PLVT. l. c. CICERO or. pro domo sua, post redit. ad Quir. post red. ad senatum, aliisque locis, quae diligenter collegit FR. FABRIC. p. 213. seqq.

e) Orat. vltima post reditum, in Sen.

f) PLVTARCH. l. c. p. 52.

g) Ep. Lib. VI. fam. ep. 6. PLVT. l. c. p. 53. Ep. Lib. VII. ep. 3. Lib. XIII. ep. 11.

h) PLVTARCH. l. c. quae hoc tempore quo Pompeii partes secutus est, Cicero fecerit, susceperitque, ex eius scriptis collegit FR. FABRIC. ad ann. 58. p. 287. seqq.

i) PLVTARCH. l. c. p. 54.

Caesari itaque ex Asia redeunti obuiam factus, ei reconciliatus est, qui etiam eum constanter honore et beneuolentia prosecutus est. Reipublicae vero forma mutata, vt auctor est PLVTARCHVS [k], et ipse prodit CICERO [l], cum omnia in vnius potestatem essent redacta, Cicero publicorum negotiorum dimissa cura, adolescentibus philosophiae studiosis vacauit, qui cum nobilissimi et primarii essent, eorum fere consuetudine in vrbe iterum plurimum valuit [m]. Occupabat autem suam operam in scribendis dialogis philosophicis, vel conuertendo aliquid de Graeco, vel vocabulis dialecticorum ac physicorum in Latinum sermonem transferendis [n]. Sua etiam in scribendo carmine facilitate animi caussa vtebatur, ferturque, quoties ad eam rem se dedisset, vna nocte D. versus fecisse. Eius vero temporis maiorem partem in praedio suo apud Tusculum [o] exigebat, raro autem in vrbem veniebat, Caesaris colendi caussa, taediumque quod de mutata reipublicae forma ceperat, studiorum dulcedine leniebat, quibus lectissima inseruiebat bibliotheca [p], cuius designationem confecisse Tyrannionem grammaticum supra monuimus. Hoc vero tempore studiorum olim inter Graecos cultorum memoria Ciceronem iterum Athenas petiisse, ex eius epistolis ad Atticum [q] colligere est. Multumque in hoc viri doctissimi otio eius doctrina inualuit, quae in omni genere vires versauit [r]. Ait etiam PLVTARCHVS, animum induxisse Romanam historiam scribere, multaque ei operi de Graecis rebus immiscere, et omnes eorum fabulas narrationesque inserere; multis tamen publicis priuatisque casibus impeditus est. Primum cum Terentia diuortium fecit, quod malae mulieris sustineret notam, officioque erga maritum defuisset suo [s]. Paulo post ducta puella diuite, filia eius Tullia in partu apud Lentulum periit, cui post Pisonis, mariti prioris mortem nupserat. Ad consolandum vero Ciceronem vndique philosophi conuenerunt, cum nimis grauiter is mortem filiae tulisset [t]. Post Caesaris caedem, cuius coniurationis particeps non fuit, mature Antonio, regnum inuasuro, inuisus fuit, qui

k) loc. cit.

l) Tusc. Q q. L. I. c. 1. de offic. L. II. c. 1. 2.

m) PLVT. l. c.

n) Hoc tempore scripsit Hortensium, siue adhortationem ad philosophiam, de qua infra.

o) Videndus de villa hac Ciceronis ATHANASIVS KIRCHERVS in Latio c. II. & ex eo REIMMANNVS Syst. antiq. liter. p. 496. conf Tusc. Q q. L. I. c. 1.

p) Seruum Dionysium, qui suam bibliothecam multorum nummorum tractauerit, cum multos libros surripuisset, nec se impune laturum speraret, aufugisse, ipse conqueritur L. XIII. fam. ep. 77. Conditionem vero bibliothecarum Romanarum exponit C. FALSTERVS Q q. Rom. L. II. c. 1. p. 113.

q) L. XII. ep. vlt. FABRIC. ad ann. 62. p. 318.

r) Conf. IAC. PERIZONIVS de eruditione et industria Ciceronis Franeq. 1682. In Iurisprudentia versatum fuisse demonstrauit ANT. SCHVLTINGIVS de Iurisprud. Cicer. in medicina IO. SAM. BERGER in Cicerone medico, in Theologia IO. GASP. HAFERVNG. in Theologo Cicerone. Alios nominat IO. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 100.

s) Caussas multas, officiique neglecti specimina narrat PLVTARCHVS l. c. p. 55. qui tamen non negat, sparsisse rumorem Terentiam, id factum amore formae puellae, quam paulo post duxerat. Tironem libertum, vt esset, qui aes alienum, quo opprimebatur, solueret, cum diues admodum esset, eius bona fidei suae commissa Cicero haeres ab ea scriptus seruaret. Eam tamen postea quoque repudiauit, quod ex morte filiae Tulliae cepisse gaudium suspicaretur. Nupsit postea Terentia Vibio Rufo, et VALERIO MAX. L. VIII. c. 13. auctore CIII annos viuendo expleuit.

t) Filiam hanc sibi carissimam primo C. Pisoni, post Furio Crassipedi, vid. L. II. ad Q. fr. ep.

qui eius praesentiam moleste ferebat. Haec metuens Cicero cum Dolabella statuit in Syriam legatus proficisci; Consulibus tamen cum Hirtio et Pansa, bonis viris, pactus se aestatem Athenis acturum, cumque ipsi consulatum occepissent, rediturum, eo nauigauit solus [w], et cum mutati in melius Antonii nuncius esset allatus, Romam rediit, inimicitiam tamen Antonii mox expertus est, quam orationibus Philippicis mire auxit. Commoratus circa hoc tempus Athenis Ciceronis filius Marcus Tullius, studiorum caussa, quem Brutus ad se recepit, eoque legato vsus est. Ad hunc nobilem de officiis librum pater exarauit. Ita vero exitium, inimicitia contra Antonium aucta, sibi ipsi parauit Cicero. Consul enim creatus Caesar Octauianus, pace cum Antonio et Lepido facta, triumuiratus societatem iniit, Romanumque imperium tres viri quasi possessionem aliquam inter se diuiserunt, partiti inter se prouincias, pactique vt suos quisque inimicos proscriberet [x]. In qua proscriptione cum praeter CXXX. senatorum nomina Cicero quoque esset, ab Antonio postulatus, maximam hoc contentionem peperit, cum Antonius nullam conditionem acciperet, nisi primus ille interficeretur, Lepidus Antonio assentiretur, et Caesar vtrique repugnaret, vt narrat PLVTARCHVS [y]. Tandem tertio die Caesare, quamuis inuito concedente, Cicero proscriptus est. Is primo in Tusculanum fugerat cum Quincto fratre, vnde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria laeti rumores spargebantur, transire constituerunt. Ferebantur lecticis confecti moerore, inopia etiam pressi, cum perexiguum illis viaticum esset. Quinctum itaque Marcum fuga antecedere, Marcum conuasatum domum recurrere cum placuisset, Quinctus paulo post a seruis proditus cum filio interfectus est. Marcus Asturam [z] delatus, nauem subito conscendit, et oram legens Circeum vsque peruenit: Inde soluere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus vel Caesaris fidem non plane desperans, in terram egressus, Romam pedibus contendit, mutata tamen mox sententia, ad mare rursus descendit desperabundus, cogitationes anxias versans, consiliaque concipiens inepta. Tandem ad Caietam [a], vbi praedia habebat deportatus, in villam se recepit, et quieti se dedit. Vbi cum milites aduenissent, qui eum trucidarent, a seruis lecticae impositus ad mare delatus est. Quibus percussores cum ministris superuenerunt, et Popilius Laenates tribunus militum, quem Cicero parricidii reum olim defenderat, caput disertissimum, Ciceroni immotam ex lectica ceruicem praebenti, praecidit, manus quoque milites amputauerunt; quae membra cum capite Romam ad An-

ep. 5. L. I. fam. ep. 7. postea P. Cornelio Dolabellae, apud quem in partu extincta est L. VI. fam. ep. 19. L. IX. ep. 11. Aegerrime hanc filiae mortem tulisse Ciceronem ex L. XII. XIII. ad Attic. patet. Librum, quem de consolatione hac occasione scripsit, intercidisse dolemus. Qui enim hoc titulo superest, recentiorem manum auctorem agnoscit, vid. FABR. Bibl. Lat. T. I. p. 138. seqq. T. II. p. 154.

w) PLVT. l. c. FABRIC. ad an. 63. p. 331.

x) Historiam triumuiratus huius plerique huius temporis historici enarrant, quibus addi possunt vitae Ciceronis scriptores omnes. Loca veterum diligenter congessimus ad DE SERVIES hist. des femmes des douze Cesars p. 73. not. 7.

y) p. 59.

z) Fuit id praedium maritimum Ciceronis.

a) Alii Capuam nominant, sed male, vid. VALER. MAX. L. I. c. 4.

Antonium perlata, pro roſtris poſita ſunt, vbi in Antonium orationes habuerat, non ſine indignatione et lachrymis populi, qui Romanae eloquentiae parentis finem tragicum vehementiſſime dolebat [b]. Factum id A. V. C. DCCX. aetatis Ciceronis LXIV. Animi characterem, et temperamenti rationem fuiſſe ſanguineo-cholericam, ex tota vitae eius hiſtoria patet. Etſi enim gloriae valde appetens erat, inter ſpem tamen metumque fluctuans, nouas res nec moliebatur, nec ferebat, ſed pacis inter proceres dominatum quaerentes ineundae ſemper auctor fuit: tantumque a iurgiis et contentione abſuit, vt iniurias amicorum ipſiusque vxoris ſatis patienter diuque ferret. Imprimis vero amicorum conſuetudine, et colloquiis doctorum virorum gaudebat, cuius rei ſpecimina, eruditiſſimi dialogi philoſophici ad eius exemplum conſcripti, exhibent elegantiſſima. Eidem vero animi conditioni adſcribenda quoque eſt magna timiditas, quae, cum Milonem inter ſtrepitus armorum, quibus forum praeuertendae ſeditionis cauſſa Pompeius clauſerat, propter caedem Clodii, defendere ſuſcepiſſet, tanta fuit, vt toto corpore contremiſcens, pauca tantum nec ſatis cohaerentia dicere poſſet, ſicque Milo, licet cauſſa eſſet ſuperior, exilio mulctaretur [c]. Additque his PLVTARCHVS [d], non in armis modo timidum, ſed et ad dicendum trepide acceſſiſſe, vixque titubandi et tremendi finem feciſſe, pleriſque in certaminibus prouecta iam oratione et augeſcente. Gloriae tamen immoderatum deſiderium, ſed animi fortitudine nulla firmatum variis exemplis prodidit, non in republica tantum, ſed in eruditorum quoque circulis, cuius iactantia de ſe et oſtentatio immoderata luculentum dant teſtimonium, qua re eloquentiam quoque ſuam auditoribus haud raro fecit moleſtam [e]. Ex hoc animi charactere de ingenii quoque viribus iudicandum, quod imaginationis magis fertilitate, quam iudicii acrimonia excelluiſſe, & philoſophiae, quam ſecutus eſt, Academicae conditio, et libri philoſophici, quos conſcripſit [f], et neglectum ſaepe in orationibus decorum, facetiaeque ad ſcurrilitatem vsque progreſſae [g], ſatis loquuntur. Ex qua ingenii Ciceroniani facie recte colligimus, aptum magis fuiſſe Ciceronem ad perſuadendum, quam ad iudicandum, nec ſatis ea iudicii vi valuiſſe, quae in nexus rerum atque notionum penetrat, falſumque nouit a vero diſcernere.

§. XVII. Triuiſſe Ciceronem tempus, quo in republica otium ſibi eſſe videbat, philoſophiae ſtudiis, ſupra tetigimus. „Etſi enim, quod „ipſe ſcribit [h], ſtante republica in agendo plus, quam in ſcribendo, ope- *Scripta Ciceronis philoſophica.*

 „ram

b) Circumſtantias exitus tragici Ciceronis vide apud PLVTARCHVM, LIVIVM, APPIANVM, DIONEM, VELLEIVM PATERCVLVM aliosque. Elegantiſſimis hanc [illegible] CORNELIVS SEVERVS, ad cuius fragmentum THEODORVS GORALLIVS, vel, qui hoc nomine latet, IO. CLERICVS videndus. MARTIALIS elegans epigramma L. III. ep. 66. legitur. Alios nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. II. p. 98.

c) Dio L. XLVI. PLVT. l. c. p. 51. Orationem vero pro Milone, quam habemus, poſtea conſcripſit elegantiſſimam, qualem ſcilicet meditatus erat.

d) l. c. e) IDEM p. 63.

f) Id luculento Laelii, ſiue, dialogi de amicitia exemplo probauit Cl. HEVMANNVS act. phil. Vol. II. p. 455.

g) Reprehendit id PLVTARCHVS l. c. p. 63.

h) De officiis L. II. c. 1. 2.

„ram ponebat, et quae ſcribebat, iis actiones ſuas non philoſophiae „praecepta, mandabat; vbi tamen illae literae conticuerunt forenſes et „ſenatoriae, nihil autem agere non poſſet animus, in philoſophiae ſtudiis „ab initio verſatus, aetatis exiſtimauit honeſtiſſime moleſtias deponi poſſe, „ſi ſe ad philoſophiam retuliſſet. Cui cum multum adoleſcens, diſcendi „cauſſa, temporis tribuiſſet, poſtea quam honoribus inſeruire coepit, ſe-„que totum reipublicae tradidit, tantum erat philoſophiae loci, quantum „ſuperfuerat amicorum et reipublicae temporibus. Id autem omne con-„ſumebatur legendo, ſcribendi otium non erat. Maximis itaque in ma-„lis hoc boni aſſecutus ſibi viſus, vt ea literis mandaret, quae nec ſatis „erant nota Romanis, et erant cognitione digniſſima, ad ſcribenda ſapien-„tiae praecepta ſe accinxit, et philoſophiam Graecam, haud vno ſcripto „explicuit.„ Et naturalem quidem philoſophiae partem reſpicit *Timaei* Platonis verſio, quam *de vniuerſitate* inſcripſit, quamque integram non ſupereſſe merito dolemus. Theologiae naturalis limites tangunt libri tres *de natura Deorum* [i], quorum primo Velleius Epicuri de Diis ſententiam tuetur, Cotta refellit, ſecundo Balbus Stoicorum theologiam explicat, tertio Cotta oppugnat, qua diſputatione tantopere theologiae gentilis imbecillitatem detexit Cicero, vt ad eam non tantum prouocet, errorisque eam conuincere iubeat ſacerdotes gentiles ARNOBIVS [k]; ſed et narret, dixiſſe quosdam: *Oportere ſtatui per ſenatum, aboleantur vt haec ſcripta, quibus Chriſtiana religio comprobetur et vetuſtatis ſupprimatur auctoritas.* Addit his ex vero: *intercipere ſcripta, & publicatam velle ſubmergere lectionem, non eſſe Deos defendere, ſed veritatis teſtificationem timere.* Sed et libri *de diuinatione* [l], quemque *de fato* [m] habemus, non plane integrum, huc pertinent, itemque *ſomnium Scipionis* a MACROBIO [n] nobis ſeruatum et prolixo commentario illuſtratum, quod totum Platonicis hypotheſibus de anima mundi, ſtatuque animarum poſt mortem nititur. Moralem philoſophiam tractauit Cicero, libris quinque *de finibus* bonorum et malorum, quos hiſtoriam doctrinae de fine ſummove bono recte dixeris. Eleganter enim et copioſe Graecorum philoſophorum de finibus ſententiam et diſceptationes explicat, argumenta enumerat, quibusque quaeuis ſententia prematur difficultatibus, erudite oſtendit [o]. Sed et *Tuſculanae quaeſtiones* huc pertinent, quarum libro primo de contemnenda morte, ſecundo de tolerando dolore, tertio de aegri-

i) Prolixo commentario libros hos illuſtrauit ex S. I. vir doctiſſimus PETRVS LESCALOPIERVS, Pariſ. 1660. fol. quem pandectas veteri theologiae gentilis non inepte vocaueris, licet non vbique rectum viderit, veramque ſyſtematum philoſophicorum aſſecutus ſit ſententiam. Optimam librorum de N. D. editionem debemus IO. DAVISIO Cantabr. 1718. 8. verſionem Gallicam OLIVETO Pariſ. 1721. Alias editiones enumerat FABRIC. Biblioth. Lat. T. I. p. 118. T. II. p. 132.

k) Adu. gent. L. III. c. 2. p. 104. ed. Canteri.

l) In primo Quinctus Cicero pro diuinationibus pugnat, in ſecundo omnia diuinationum genera Marcus euertit. De editionibus vid. FABRIC. l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 133. ſeqq.

m) Conf. FABRIC. ll. cc.

n) Particula eſt, ex vltimo ſiue ſexto libro Ciceronis de Republica, quod Platonis veſtigiis inſiſtens compoſuerat, laudatum SENECAE ep. 108. Gellio, Auguſtino aliisque. De Macrobio dicendum ſuo loco. Conf. Cl. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 3. p. 474. ſeqq.

o) Editiones indicat FABRICIVS l. c. T. I. p.

ægritudine lenienda, quarto de reliquis animi perturbationibus, quinto de virtute ad beate viuendum se ipsa contenta disputat [p]. Eundem in numerum referendi *de senectute & de amicitia* dialogi, quos *Catonis et Laelii* nomine inscripsit [q]. Sed et *paradoxorum Stoicorum sex explicatio* [r] huc pertinet: quam tamen eloquentiae magis ostentandae, quam erudiendi lectoris caussa scripsisse, ex eo recte colligitur, quod alio loco hanc Stoicorum παραδοξολογίαν riserit [s]. Iuris vero naturalis et ciuilis praecepta, libri *de officiis* ad filium Marcum secundum Stoica principia [t], quibus Peripatetica quaedam admixta sunt, conscripti, itemque libri *de legibus* [u], quos tamen non plane integros habemus, explicant. Nullo vero scripto animi sententiam, easque partes, quas in philosophando secutus est, magis prodidit, quam in *quaestionibus Academicis*; quarum licet duo tantum libri extent, quorum alterum *Luculli* nomine insigniuit [x], totum tamen in iis potiorum inter Graecos sectarum doctrinae aedificium extruit, et Academico more destruit, Carneadis potissimum partes secutus: vnde in philosophiae historia miram praestat vtilitatem. Desiderantur vero ex scriptis Ciceronis philosophicis, *Hortensius*, siue *admonitio ad* phi-

[illegible]

[illegible] T. II. p. 129. Versionem Gallicam debemus REGNIERIO des MARAIS, Paris. 1721. 12.

p) Vid. FABRIC. l. c. p. 117. sq. T. II. p. 129. sq. DAVISII editio Cantabrig. 1709. 8. prodiit.

q) IDEM l. c. p. 125. Iungi solent libris de officiis.

r) Editiones vide apud FABRICIVM l. c. T. I. p. 126. T. II. p. 144. Scripsere contra haec paradoxa Antiparadoxa VITVS AMERBACHIVS et ANTONIVS MAIORAGIVS conf. IO. GEORG. PASCHIVS Introd. in rem liter. moral. vet. c. III. §. 11. p. 628. Accuratius hanc paradoxorum Stoicorum explicationem a Cicerone datam examinauit Cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 694.

s) Or. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. l. c. p. 62.

t) [illegible] ante alios secutus est, vt ex Lib. III. [illegible] Peripatetica vero, propter filium apud Cra[illegible]m philosophiae studiis inuigilan[illegible] videtur. Magna semper laude [illegible] libros prosecuti sunt viri docti, [illegible]ture tantum edidere, sed et com[illegible]strauerunt. De quibus iterum [illegible]RICIVS l. c. T. I. p. 121. [illegible] merenturque post Fustianas [illegible] notabiles, editiones Graeuii [illegible]ti praestantia memorabiles com[illegible]. Conf. Hist. biblioth. Fabric. T. VI. p. [illegible] Recentiori tamen aetate, quibus Stoicae [illegible] toties detecti sunt, aliter de [illegible] iudicatum. Edidit enim Gallus quidam [illegible]LLVS, discrimen inter veram et [illegible] philosophiam moralem, vbi falsitas officiorum Ciceronis, et libellorum de amicitia, de senectute et paradoxorum demonstratur. Amst. 1695. quem librum postea, philosophiae suae nouae et hodiernae Paris. 1698. 12. editae T. IV. inseruit. Eandem dicam Ciceroni scripsere clarissimi viri, qui acta eruditorum Germanica concinnant. P. IX. p. 441. Indignatur horum virorum iudiciis B. FABRICIVS l. c. T. II. p. 140. qui tamen ad Stoicae ethicae fundamenta ex quibus legis naturalis conceptus a Cicerone admissus fluit, non satis attendisse videtur. Conf. MORHOF. Polyhist. lit. T. III. L. I. c. 17. T. I. L. IV. c. 11. §. 17. Ciceronis exemplum imitatus tres de officio ministrorum libros S. AMBROSIVS conscripsit, de quibus Tomo III. dicemus. Sed et PVFENDORFIVM titulum elegantis libelli de officio hominis et ciuis hinc mutuo accepisse, notum est. Varias vero in hos libros commentationes refert SAM. RACHELIVS in Comm. libro de officiis praemisso. Ethicam quoque Ciceronianam ANTONII BVSCHERI nobis non visam memorat FABRICIVS T. II. p. 164.

u) Secutus et in his libris Stoicos est Cicero, ita tamen vt ad leges Romanas et consuetudines respexerit. Iudicat de iis Cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. §. CLXXVI. p. 311. Conf. Hist. lit. P. III. c. 4. §. 18. p. 702. FABRICIVS l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 134. seqq.

x) IDEM l. c. p. 115. FR. FABRIC. ad ann. 62. p. 316. ex veteribus QVINTILIAN. Lib. III. c. 6. Nomen vero dedit Cicero dialogo a loco quo colloquia habita fingit, nempe a villa, quam in agro Cumano habebat, quam Platonis exemplo Academiam vocauit. Thermas ibi fuisse, oculorum aciei seruandae aptissimas et saluberrimas, PLINIVS ait L. XXXI. c. 2. Conf. illustr. LVDEWIGIVS de Academia.

philosophiam [y], quam efficaci stimulo animum suum ad quaerendam sapientiam excitauisse fatetur AVGVSTINVS [z]. Tum libri sex *de republica* [a], Librique *oeconomici*, quos pleraque ex Xenophonte expressit [b]. Sunt, qui *dialecticam* [c] Ciceronis somnient, qualem Ciceronem scripsisse probari non potest, licet dialecticam Stoicam interdum adhibuerit in scriptis suis [d]. Certe *Topica* quae scripsit, dialecticae in arte dicendi vsum demonstrant. Multum vero de philosophia pariter atque Latinis literis meruit Cicero, quod philosophorum Graecorum terminos et vocabula primus fere Latinis expressit literis [e]. In ipsis philosophiae mysteriis nihil noui Graecorum praeceptis addidit Cicero, sed eorum tantum placita enarrauit, id quod nemo negauerit, qui libros eius philosophicos vel per transennam inspexit. Iniurii tamen in Ciceronem sunt, qui plagii ei crimen ideo obiiciunt [f]; fassus enim plerumque est, per quos profecerit [g]. Vnde magis in philosophiae historia, quam in ipsa philosophia bonarum artium studiosis vtilitatem praestat, licet et hic sine examine non sit admittendus [h].

Philosophia Ciceronis.

§. XVIII. Ex dictis de Ciceronis philosophia iudicium a mediocriter attento fieri posse, plane confidimus. Qualis enim in eo studio fuerit, quasque rationes sequendas sibi praescripserit, ex propriis eius verbis atque confessione depinximus. Vt tamen cuncta luce sua radient, paucis omnia obseruationibus complectemur, vt ex his ea queant iudicari, quae viri docti de Ciceronis philosophia [i] fuerunt commentati. Et

I. quidem, ex supra dictis repetendum est, non fuisse inter Romanos, qui nouum philosophiae systema condere susceperit. Nescio enim qua paupertate animi exhausta quasi illorum temporum ingenia nihil addi posse inuentis Graecorum philosophorum putabant. Cuius veram caussam vix in alia re, quam in auctoritatis praeiudicio quaerendam putamus, qua Romani falsa Graecae eruditionis opinione decepti, cum, se ad eorum perfectionem, qui sectarum auctores fuerant, pertingere posse desperarent, satis

y) Passim eius mentionem iniicit, de fin. L. I. de div. L. II. Tusc. Qq. L. III. conf. FR. FABRIC. ad an. 62. p. 316.

z) Dicemus ea de re infra Tomo III. Loca Augustini notantur Act. philosoph. Vol. II. p. 462. seqq. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 151.

a) Vid. dicta not. (n. p. 44.) add. FABR. l. c. T. I. p. 127. T. II. p. 145. seqq. vtrum alios hac de re scriptores antecelluerit, quod BOECLERO placet, Comm. de Script. p. 42. ex eo iudicari potest, quod Platonis exemplum secutus est.

b) Partitionem eorum recenset SERVIVS ad Georg. L. I. conf. FABRIC. T. II. p. 151.

c) ADAMI BVRSII Dialectica Ciceronis prodiit Zamoscii 1604. 4.

d) Ostendit id STVRMIVS in Instit. Dialect. conf. FABRIC. T. II. pag. 168. STOLLIVS Hist. lit. P. II. c. 2. §. 13. p. 432.

e) Passim hac de re more suo gloriatur Cicero. Bene vero de nostra aetate meruit vir doctus, qui sub PLEXIACI nomine latere voluit, Lexiconque philosophicum Hag. Com. 1716. edidit, in quo terminos philosophiae technicos ordine exposuit verbis Ciceronis, altera vero parte barbaras Scholasticorum voces et nomina Ciceronianis commutauit: quam quoque partem Glossario nouo Latinitatis adiecit B. SIG. IAC. APINVS Norimb. 1728. 8.

f) Vid. HIERONYM. prooem. in Qq. Ebr. T. IV. opp. p. 90. IAC. THOMASIVS de plag. lit. §. 392. p. 171.

g) PLINIVS in praef. Hist. nat.

h) Exempla complura Tomo I. attulimus, conf. R. SIMON, cuius verba adducit STOLLIVS Hist. lit. P. II. c. 1. §. 55. p. 370.

i) Pertinent huc praeter laudatos IASONIS DE NORES Nobilis Cyprii breuis et distincta institutio in Ciceronis philosophiam de vita et moribus Pat. 1597. 12. BVSCHERI ethica Ciceroniana, TREVNERI et HAFERVNGII diss. de theologia Ciceronis aliique. Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 148. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. H. HENR. DODWELL. Apologia Script. philosoph. Cicer. quam Anglicae versioni librorum de finibus praefixit SAM. PARCKERVS Lond. 1702. 8.

satis suis desideriis fieri crediderunt, si in illorum sententiam pedibus irent. Qua ratione deuicta a Romanis Graecia ingeniorum Romanorum euasit victrix, victoresque insolito prorsus more in deuictorum transiuere mores et placita.

II. Sed et hoc ex superioribus repetendum est, rationem philosophiae Academicae, qualem post Arcesilaum, Carneades, et qui hunc suo modo secutus est, Philo, tradidere, quaue de nulla quidem re certi quid statutum, probabiliter tamen in vtramque partem de argumento quouis disputatum est, non iis tantum mire placuisse, quibus sectarum Graecarum diuortia et insignes contentiones oculos aperiebant, vt quam infirma pleraque essent, quae ab iis afferebantur, peruiderent: sed et calculum eorum meruisse, qui in foro et republica eloquentia sua et orationibus forensibus caussisque dicundis inclarescere, sicque ad honores eniti contendebant, quosque mire ista philosophia in inueniendis argumentis fuisse foecundos, exempla complura docent. Vtramque rationem apud Ciceronem ad amplectendam Academiae mediae philosophiam plurimum valuisse, supra ipsius testimoniis euicimus [k].

III. Accessit vero et hoc, quod plurimum momenti in philosophiae studio habuit apud Ciceronem, nempe incidisse eum admodum adolescentem in eiusmodi Academicae philosophiae doctorem, Philonem, qui exosam philosophandi rationem, quae Arcesilaum inuidia cumulauit, ita emendauit, vt modestius et humano ingenio conuenienter magis ratiocinari videretur [l]. Qua de re ea repetenda sunt, quae *Tomo primo* diximus.

IV. Patet tamen ex adducta quoque Ciceronis historia, non adeo desipuisse Ciceronem, vt reliquarum sectarum doctrinam prorsus repudiaret, sed totius potius Graecae philosophiae campum fuisse emensum [m]. Luculenter id docent disertissimi Academicarum et Tusculanarum quaestionum, de finibus item et de natura Deorum dialogi, libri item de officiis, in quibus non Academicae tantum doctrinae summam proposuit, sed Platonicae, Stoicae, Peripateticae, Epicureae quoque philosophiae placita mira facundia illustrauit: ita tamen, vt nulli calculum adiiceret, nisi Academica ratione ductus, posse hunc in modum probabiliter de istis rebus disputari. Pleraque vero eo potissimum fine adhibuit, vt in refutandis illis ingenium ostentaret, seque nullam eruditionis partem latuisse ostenderet [n].

V. Etsi vero nullam sectam ex Graecis Cicero probabat praeter Academicam, certum tamen est, eum vni magis fauisse, quam alteri. Et Stoicam quidem sectam in iis, quae ad iuris rationem et reipublicae constitutionem pertinebant, ipsi vehementer placuisse, ipse ad filium scribens [o] non

k) Notabilis imprimis locus in paradoxorum praefatione, et prooemio etiam librorum de officiis, vbi philosophiam eloquentiae caussa didicisse fatetur.

l) Et haec quoque ratio fuit, cur ei Philo magis probaretur, quam Antiochus, quem sine ratione veterem Academiam reuocare et Stoicis conciliare credebat.

m) Vid. de orat. c. 30. conf. MACROB. in Somn. Scip. L. I. c. 27. L. II. c. 17.

n) Obiectum hoc Ciceroni in declamatione, quae SALLVSTIO tribui solet.

o) De officiis L. I. c. 2.

non negat, ita tamen vt *eos*, *in doctrina de officiis secutus sit non vt interpretes, sed, vt se solere*, ait, *e fontibus, eorum iudicio arbitrioque suo, quantum quoque modo visum erat, hauriens.* Platonem vero magni fecisse, praecipue in iis, quae ad naturae contemplationem pertinent, et ipse fassus est [p], et suscepta Timaei interpretatione prodidit. Cumque in morali quoque philosophia Peripatetica a Socraticis et Platonicis non multum dissidentia crederet [q], non plane ab eorum praeceptionibus in doctrina de officiis abiit, licet alibi minus huius sectae, quam aliorum, habuerit rationem. A nulla tamen secta magis abhorruit, quam ab Epicurea, quamuis eius doctrinam omnium primam didicisset, et haberet amicos carissimos, qui huic sectae adhaerebant. Cuius rei exempla per omnia quidem eius scripta philosophica deprehenduntur, maxime vero secundo, quem *de finibus* scripsit, libro. Quod sectae Epicureae odium tantum fuisse, vt contra veritatem Epicurum calumniis oneraret, in Epicureae sectae historia *tomo primo* manifestum fecimus. Quod qua potissimum ratione inductus fecerit, ipse haud obscure prodit, caussatus [r], *recubantem in hortulis molliter et delicatule nos auocare Epicurum a rostris, a iudiciis, a curia.*

VI. His ex Ciceronis historia praemissis, dubitandum amplius non est, fuisse Ciceronem ex eorum Academicorum genere, qui post Carneadem et Clitomachum, Philonem sequebantur, viderique volebant aptius humanoque intellectui conuenientius philosophari, admittendo in asserta humanae cognitionis incertitudine probabilitatem vel maiorem vel minorem, quam sequi queamus. Qua de re ita differit ipse: [s] *Non sumus ii, quorum vagetur animus errore nec habeat vnquam, quid sequatur; quae enim esset ista mens, vel quae vita potius, non solum disputandi, sed etiam viuendi ratione sublata? Nos autem, vt caeteri, qui alia certa, incerta alia dicunt, sic ab his dissentientes alia probabilia, contra alia improbabilia esse dicimus.* Male itaque et praeter rem LACTANTIVM [t] reprehendit HORNIVS [u] scribentem: *Cedo Cicero quid didiceris, aut in qua secta veritatem deprehenderis? In Academia scilicet, quam secutus es, quam probasti? At haec nihil docet, nisi vt scias, te nihil scire.* Putat enim Academicum se dixisse, non quod etiam illis vbique se addixisset, sed quod prae caeteris eorum libertatem probaret et ea vteretur. Qua in re mire fallitur Hornius. Non enim illo in philosophiam animo fuit Cicero, vt sectariam philosophiam improbaret, quod ille putat, sed Academicam sectam ea ratione, quam instituit Carneades, secuti sunt Clitomachus et Philo, amplexus est, vt et ipse nihil sciri, id est indubitatis rationibus asseri posse contenderet, probabilitatem tamen sequeretur, quam reiecit Academia media ab Arcesilao instituta. Hanc probabilitatem secutus quaedam ex Platonis atque Stoicorum placitis sibi non displicere, manifestum fecit, cuius ea potissimum

p) Tusc. Qq. L. I. c. 21. conf. HORNIVS hist. philos. L. IV. c. 5. p. 248. et quos nominat.

q) De offic. L. I. c. 3.

r) De orator. L. III. conf. GASSENDVS de vita Epicuri L. III. c. 6. p. m. 97. seqq.

s) De officiis L. II. c. 2. conf. Tusc. Qq. L. II. c. 2. L. IV. c. 4.

t) L. III. c. 14.

u) Histor. philos. L. IV. c. 5. p. 249.

ſiſſimum cauſſa fuiſſe videtur, quod per tempus aliquod Antiochum Aſcalonitam audiuit, quem Academiae ſtudioſis Platonem et Zenonem commendaſſe conſtat. Patetque Ciceronis ſcripta philoſophica attente legenti, eum, cum de veris philoſophiae fundamentis incertus haereret, ad ſyncretismum philoſophicum, qualem inſtituit [x] Antiochus, valde fuiſſe pronum. Certe non Stoica tantum, ſed et Peripatetica ſuis placitis finitima eſſe contendit.

VII. Cauſſam cur hanc potiſſimum philoſophandi viam Cicero ingreſſus ſit, praeter ſcopum ſe foro parandi, recte in ingenii eius charactere quaeſiueris. Quod vt imaginationis magis foecunditate quam iudicii acie valuiſſe, ſupra obſeruatum eſt, ita mirum non eſt, Ciceronem ad inueniendas magis probabiles rationes et diſputandum in vtramque partem, quam ad diiudicandum ſyſtematum nexum natura et procliuem et aptum, Academicae philoſophiae nomen dediſſe. Vbique etiam in ſcriptis eius philoſophicis haec ingenii Ciceroniani indoles ſe prodit. Videas enim viuis quidem coloribus et verborum eximio quodam delectu depingi philoſophorum opiniones, afferri rationes in contrarium cauſſamque, vt ſolent oratores, etiam in Academia, in Tuſculo, aliiſque eruditorum congreſſibus, ornari, rationum vero pondera nec ad trutinam examinari, nec ex certis principiis deduci concluſiones, nec ſyſtematis nexum et quaſi vincula exhiberi, ſicque male multa cohaerere, dicique, quae examen non ſuſtinent [y]. Quae licet talia non ſint, vt inter philoſophaſtros Cicero, AVGVSTINO [z] praeeunte, reiici, vel e philoſophorum plane albo deleri mereatur, quod recentiori quoque tempore viris quibusdam doctis [a] placuit: aperta tamen demonſtratione euincunt, longe errare eos, qui in philoſophia multum eum valuiſſe contendunt [b], longius abeſſe a vero, qui in philoſophia magis praeſtitiſſe, quam in dicendi arte et regenda republica ineptiunt [c]. Rectius, Cl. HEVMANNVS [d], qui inter ſedulos magis philoſophorum diſcipulos, quam inter philoſophos primi ordinis collocari eum iubet.

Summa philoſophiae Ciceronis.

§. XIX. Ex adductis hactenus manifeſtum eſſe putamus, fruſtra a nobis poſtulari, vt philoſophiam Ciceronis, morem noſtrum et inſtitutum ſequentes breuiter delineemus, licet ſcriptorum eius philoſophicorum nobis ſat magna ſuperſit copia. Academicum enim philoſophandi genus ſecutus, proprium doctrinae ſyſtema non condidit, ſed vel aliarum ſectarum placita oppugnauit, vel vbi aſſerendum quoque dogma quoddam erat, ex Graecorum ſectis eam opinionem elegit, quam reliquis probabilius diſputari

x) De offic. L. I. c. 2.

y) Indubitatis hoc rationibus et exemplis ex Ciceronis Scriptis petitis demonſtrauit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. II. p. 441. ſeq.

z) De Civ. Dei L. II. c. 27. id quod tamen eo minus mirandum, quo magis Auguſtinus Academicos odio proſecutus libros ſuos contra Academicos Ciceroni oppoſuit.

a) Pomponatii et Ionſii iudicia vide Act. phil. l. c. vterque Ciceroni fuit infenſior, quod Peripateticus non eſſet. Similiter Campanella, cuius ſententiam Act. phil Vol. I. p. 566 exhibent. Ita et SCALIGER, Scalig. prim. p. m. 49. Alios nominat HORN. l. c. p. 246.

b) Indicauimus eos §. XV. not. q.

c) Auctor gallus Hiſtor. crit. philoſ. T. III. p. 32.

d) Act. phil. l. c. p. 459.

ri posse, comtiusque ornari putabat. Et in naturalibus quidem, si Platonicae physiologiae praecepta ex *Timaeo* Latino sermone expressa, quaeque *in Somnio Scipionis* Platonice scripsit, excipias, plane nihil, quod Academicum non esset, et non euertendis dogmaticorum opinionibus aptum, Cicero attulit. Aliter tamen in moralibus, vbi non Carneadeam tantum disputandi, et oppugnandi sectas Graecorum fere omnes rationem tenuit, sed et Panaetium aliosque Stoicos secutus de officiis quaedam dogmatice praecepit. Quorum dare tamen compendium [e] eo minus necesse putamus, quo magis ea a Stoicorum doctrina suo loco fuse a nobis enarrata non abeunt, sed ordinem tantum sequuntur nouum, acroamaticam tractandi rationem non diligenter et accurate satis tenentem, et Peripatetica quaedam sine necessitate interdum miscentem. Theologiae vero Ciceronianae enarrare capita impossibile putamus, eo quod de natura Deorum et de diuinatione disputando a declaranda sua sententia abstinens in eo tantum versatus sit, vt omnium sectarum de Diis placita euerteret. Ex quibus, vt hoc coronidis loco addamus, etiam de atheismo Ciceronis quaestio decidenda est, quem qui ei obiiciunt [f], vel practicam impietatem vrgent, de qua tamen non quaeritur, vel obiectionum contra doctrinam de Deo Academicarum malignitatem et pericula respiciunt. Quae licet negari nequeant, nondum tamen Ciceronem atheorum albo adscribunt: cum istae quidem disputationes nudam obiectionum contra theologiam receptam recensionem exhibeant, qua Cicero non suam de Diis mentem explicuit, sed quid Academici dogmaticis obiiciant, exhibuit. Tacemus, si etiam supponamus, Ciceronem in his quoque ex animo cum Academicis fecisse, esse haec opposita theologiae gentili, et imprimis iactantiae dogmaticorum, qui cum insana et absurda multa de Diis fuissent commenti, istis Academicorum telis obruebantur. Addendum his, Ciceronem certitudinem quidem doctrinae philosophorum de diuinis denegare, non vero probabilitatem, quam tamen vnam in philosophia sequendam esse cum Philone suo contendebat. Non sustulisse enim argumentis, quae pro asserenda DEI existentia philosophi attulerunt, probabilitatem, ex primo *de natura Deorum* libro patet, etsi negari nequeat, non valuisse Ciceronem tanto iudicii robore, vt contra Academicorum obiectiones veritates has in tuto ponere posset, vnde non magnopere viris doctis refragamur, qui non satis certum in tanto dogmate haesisse Ciceronem queruntur [g]. Quae vero ita Academico disputauit more, ea ad ipsius doctrinae speculationem, non ad cultum practicum pertinent. In eo enim more Academicis et Scepticis communi patria instituta moresque secutus est [h].

Cicero atheus?

§. XX. Stoicam philosophiam non minus illustres sectatores fuisse nactam, ex iis intelligere est, quae supra de Iure consultorum apud Romanos

Stoicae sectae asseclae inter Romanos.

e) Qui illud desiderat, in Cel. STOLLII hist. phil. mor. gent. §. 177. p. 311. seqq. inuenier, quae sitim extinguent.

f) Nominat eos REIMMANNVS hist. ath. c. XXXVIII. §. 3. p. 273. quem vide.

g) BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 28.

h) Vid. Lib. III. de natura Deor.

manos ſtudio erga hanc ſectam diximus. Doctrina enim de officiis, ſpinoſo licet, et ſi verum fatendum, cerebrino magis, quam vero, fundamento ſuperſtructa, in ſe tamen reipublicae moderandae, iurique dicundo erat aptiſſima; quemadmodum et dialecticam Stoicam commodiſſimam iuris interpretibus viſam fuiſſe, ſupra obſeruauimus. Traxit haec ad rempublicam facilis philoſophiae Stoicae applicatio alios quoque viros magnos, qui ad eius clauum ſedebant, in partes, qui impenſo ſtudio hanc ſectam proſecuti ſunt. Inter quos Q. Lucilius Balbus CICERONE teſte [i], tantos habuit progreſſus in Stoicis, vt cum excellentibus in eo genere Graecis compararetur: quae cauſſa fuit, cur in doctiſſimis *de natura Deorum* dialogis Stoicae theologiae partes ei defendendas tribuerit. Hi tamen plerique cum eo tantum fine Stoicam diſciplinam didicerint, vt et verbis et factis Stoicis reipublicae adeſſent, non vero, ut Stoicam ſectam amplificarent, philoſophosque ex porticu ſe praeſtarent, omittendi hic ſunt, et inter illuſtres Romanae reipublicae exſpirantis viros collocandi. Vnum Catonem, quem minorem vocant, deſcribemus, qui et nomine & re Stoicum ſe praeſtitit philoſophum.

§. XXI. CATONIS, qui, vt a proauo, de quo ſupra, diſtinguatur, minor, et VTICENSIS, a loco vbi illuſtri morte extinctus eſt, vocari ſolet, vitam laudesque ex veteribus enarrauerunt Munatius, qui ex familiaribus eius fuit, et qui huius memoriis vſus eſt, Thraſeas, quae tamen ſcripta hodie deſideramus. Quemadmodum laudes quoque Catonis a Cicerone praedicatas, quique iis a Iulio Caeſare oppoſiti erant Anti-Catones [k], temporis nobis iniuria eripuit. Vita itaque magni viri, qui immortale ſibi nomen philoſophia virtuteque Stoica peperit, cum ex Romanae hiſtoriae ſcriptoribus, imprimis ex ſcriptis Ciceronis, qui magna eum admiratione proſecutus eſt, colligenda, tum audiendus PLVTARCHVS eſt, qui eam more ſuo ſtrictim quidem, ſed eleganter expoſuit [l]. Attendendum vero nobis, non Romanam, ſed philoſophicam hiſtoriam ſcribentibus ad eas praecipue vitae circumſtantias eſt, quae ingenium eius philoſophicum, Stoicaeque philoſophiae indolem, qualem vita et actionibus ſuis expreſſit, concernunt. Quae vbi recte ponderantur, fatendum, in tota Stoicae ſectae hiſtoria non occurrere, qui Stoicam virtutem illuſtribus vitae actionibus tantopere expreſſit, ſic vt non homines tantum Stoicos, ſcholae natos, Zenonem, Chryſippum, Panaetium, ſed et in aula Stoica praecepta ſequentes, Senecam, et Antoninum imperatorem longe ſuperauerit. Id quod CICERO [m] agnouit, qui perfecti eum Stoici laude mactat, et vidit LVCANVS [n], qui eleganter de eo: **Cato minor.**

Hi mores, haec duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, finemque tenere,
Naturamque ſequi, patriaeque impendere vitam,

i) De nat. Deor. L. I. c. 4. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. XXXIII. p. 172. qui in alienis hic totus vagatur, ne nihil dixiſſe videatur.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26. 172.

l) In vitis parallelis T. V. Opp. p. m. 590.

m) Praefat. paradox. n) L. II. v. 385. ſeqq.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.
Huic epulae, vicisse famem, magnique penates
Summouisse hiemem tecto; pretiosaque vestis,
Hirtam membra super Romani more Quiritis
Induxisse togam: venerisque huic maximus vsus
Progenies: vrbi pater est, vrbique maritus:
Iustitiae cultor, rigidi seruator honesti,
In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Subrepsit, partemque tulit sibi nata voluptas.

Quibus versiculis Stoicam virtutem tam accuratis depinxit coloribus, vt, qui Stoicum non agnoscat, in eius sectae historia peregrinus merito videatur hospes.

Catonis vita. §. XXII. Genere natus est Cato illustri et in republica pariter atque inter eruditos magni nominis. Proauum enim magna vixisse Romae gloria, et austera virtute Graecae philosophiae initiis restitisse supra narrauimus. Auus nostri M. Cato libro *de iuris disciplina* eruditionis dedit specimen, pater Marcus orationibus scriptis inclaruit [o]. Quem cum praematura morte amisisset, parentibus orbus vna cum fratre Caepione, sorore germana Porcia, et uterina Seruilia [p], apud Liuium Drusum auunculum suum, qui vir, summa praeditus facundia, morumque probitate et animi magnitudine, tum in republica principatum obtinebat, educatus est. Tale vero temperamentum animique Catoni indoles obtigit, qua ad Stoicam philosophiam natus quasi videbatur. Teste enim PLVTARCHO [q] statim a puero voce, vultu, adeoque inter ludendum etiam, ingenium rigidum atque immobile constansque in omni re prae se tulit. Nam et vis perficiendi ei, quae instituisset, maior, quam pro aetate, affuit, at adulatoribus difficilem se asperumque praebens, magis adhuc terrentibus obsistebat. Risus ita difficulter ei mouebatur, vt perraro ad leuem etiam risum vultum remitteret: haud facile ad iram prolabebatur, iratus placari aegre poterat. Cuius exempla non PLVTARCHVS tantum narrat, sed VALERIVS MAXIMVS [r] quoque exhibet, qui videndi. Non audiendus itaque est CICERO [s], qui hanc morum seueritatem Stoicae tantum disciplinae tribuit, quae nunquam tantopere illam effecisset, nisi animi indoles natura austerior accessisset. Cum se ad discendum contulisset, tardus fuit ad percipiendum; quae autem percepisset, ea firmiter memoria retinebat. Monet etiam PLVTARCHVS [t], Catoni, vt difficilius disceret, in caussa fuisse incredulitatem. Eum enim obtemperasse quidem omnibus in rebus paedagogo, singulorum tamen caussas ex eo quaesiuisse: habu-

o) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26.

p) Vtramque moribus fratri dissimilem prorsus impudicitia extrema corruptam vixisse, notat PLVTARCHVS p. 607. Seruilia enim Iulii Caesaris amoribus obsequens, Brutum ex eo genuisse dicebatur. Altera, quam Lucullus in matrimonio habuit, cum eum vnius prolis patrem fecisset, ob impudicitiam domo eiecta est. Sed nec ipsa Catonis vxor Attilia eius criminis pura fuit. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcie, not. A. p. 791.

q) p. 592.

r) L. III. c. I.

s) Orat. pro Muraena c. 29.

t) loc. cit.

habuiſſe vero paedagogum Sarpedonem, verbis, quam verberibus promtiorem. Cum vero et praeceptor ei obtigiſſet prudens, et indoles animi erectior atque excitatior, non potuit non mature ad excelſa quaeuis formari Catonis ingenium, quod imperterritam conſtantiam, patriaeque amorem etiam in pueritia ſpirauit, cuius aliquot exempla valde iucunda PLVTARCHVS [w] memorat, qui fratrem quoque Caepionem tenerrime amauiſſe, ſemperque cum eo fuiſſe, vnguento tamen eo vtente, reſpuiſſe, ob vitam accuratam et ſeueram, monet. Flamen Apollinis creatus diuiſa paterna haereditate a fratre migrauit, victusque ratione ad maiorem etiam, priſtina, frugalitatem conuerſa Antipatrum Tyrium [x], Stoica ex ſecta philoſophum, ſocium ſibi aſciuit, morali potiſſimum et ciuili doctrinae intentus. Cum autem ad omne virtutum genus quaſi numine afflatus ferretur, eam tamen honeſti partem, quae in iuſtitia conſpicitur, nulla aequitatis aut gratiae reſpectu inflexa, prae reliquis ſectatus eſt, qua in re Zenonis aemulum eum ſententias Stoicas non diſputandi, vt magna pars, ſed viuendi cauſſa arripuiſſe, et magna ſeueritate expreſſiſſe CICERO [y] in iudicio teſtatus eſt. Inſtrumentum porro, vt pergit PLVTARCHVS, orationis, quo ad populum vti poſſet, exercitatione ſibi parauit, neque tamen apud alios declamauit, vel declamantes audiuit. Orationis vero imaginem conſecutus animi indoli naturaeque ſuae conformem, et Stoica diſciplina dignam, magnam ſibi admirationem eius peperit, quae inuitum eum in forum produxit. Erat enim in oratione nihil noui, nihil ad elegantiam compoſiti, ſed recta omnia et plana, atque aſpera: gratia quoque animos auditorum concilians breuitati aderat, voluptatemque aliquam et riſum ciuilem, admixta ingenii eius indicia, et per orationem ſparſa, mouebant. Vox autem ea erat, quae ſatis ab vniuerſo populo exaudiri poſſet, eius vero intentio visque inexhauſta [z]. Sed et corporis exercitatio talis fuit, quae Stoicum, viuendo magis, quam dicendo philoſophantem decebat. Illud enim exercitationibus validis aſſuefaciebat ad perferendum aeſtum, et niuem nudo capite, iterque pedibus omni tempore anni faciendum abſque vehiculo: vitae etiam et ſtudiorum rationem diuerſam ſibi ab ea, quae vulgo tum obtinebat, tenendam ratus, purpura reliquis probata reiecta, nigra veſte ipſe vſus eſt, ſaepe etiam nudis pedibus et ſine tunica poſt prandium in publicum prodiit, non gloriae venandae ſtudio, ſed adſuefaciens ſe, ne cuius ipſum rei, niſi turpis, puderet, reliquas infamias contemneret, ſic vt facile in hoc quoque genuinum Zenonianae auſteritatis imitatorem agnoſcas. In bello ciuili Gellio duci ſe adiunxit vltro

 pro-

w) p. 594.

x) Non confundendus hic Antipater Stoicus, cum alio eius nominis eidem quoque ſectae addicto, qui Tarſenſis fuit, vt Tom. I. L. III. c. 9. monitum. Sed diuerſus quoque fuit ab alio, qui et ipſe Tyrius fuit, quem Athenis docuiſſe et obiiſſe tradit CICERO de officiis L. II. c. 24. Hic enim in domo Catonis manſit, aetate quoque illo paulo ſuperior, qui poſt Panaetium Romae fuit. Vnde deferendum putamus DIONYS. GODOFREDVM ad l. c. Cicer. et I. G. OLEARIVM ad STANLEII Hiſtor. philoſ. P. VII. p. 655. qui eundem fuiſſe coniiciunt.

y) Orat. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. p. 622.

z) PLVT. l. c. p. 595. Exemplum orationis Catonianae habes apud CICERONEM fam. Lib. XV. ep. 5.

propter fratrem, qui in eo tribunus militum militabat, et inter magnam militum luxuriam modeſtiam ſuam, fortitudinem audaciamque prudentiae coniunctam ſumma cum ducis laude expreſſit, honores et praemia, quae ipſi decernebantur, detrectauit. Tribunus militum factus et in Macedoniam miſſus Stoicae virtutis exemplum militibus praeiuit, equitantibus ſeruis pedes inceſſit, inque iis, quae aliis imperaſſet, ipſe elaborauit, habituque, victu et inceſſu militum, quam ducum, ſimilior, moribus vero, animi magnitudine, facundia ducibus omnibus ſuperior [a]. Eo loco, cum inaudiuiſſet de Athenodoro [b], cui Cordylioni cognomentum fuit, virum illum Stoica diſciplina illuſtrem, regum principumque familiaritatem ſubterfugiſſe, ſenemque iam apud Pergamum degere, eum ſibi adſciſcendum ratus, cum ſcribendo aut mittendo profuturum ſe deſperaret, ipſe ad eum in Aſiam nauigauit, ſperans fore, vt ſuis dotibus animoque vinci et in conſuetudinem pertrahi poſſet. Congreſſus cum homine peruicit, et in caſtra eum deduxit, ſecumque tanquam magnam nactus praedam, habuit. Sub idem tempus mortuo iam fratri Caepioni grauiſſimo naufragii periculo ereptus ſuperuenit, et quod in Catone mireris, grauius, quam philoſophum Stoicum decebat, eum caſum tulit, dolorem non lachrymis tantum et cadaueris amplexibus, ſed et ſumtibus ſepulturae et monumenti magnificentia teſtatus [c]. Adeo difficile eſt viris etiam maximis et animi indole atque diſciplina adiutis naturam, quod Stoici poſcebant, vincere. Defunctus tribunatu cum ſtatuiſſet, antequam ad rempublicam accederet, Aſiam peruagari, regionum, morum, inſtitutorum, et quae alia eſſent memoria et obſeruatione digna, contemplandorum cauſſa, peregrinationem ita inſtituit, vt Stoicae diſciplinae etiam cum decori neglectu videretur obſeruantiſſimus, adeo vt pro abiecto et humilis animi homine interdum haberetur [d]. Romam reuerſus aut Athenodoro, aut in foro amicis operam dedit. Quaeſturam autem, cuius petendae tempus appetierat, non ante ambiit, quam leges quaeſtorias legiſſet, ſingula ex peritis eſſet percontatus, et eius magiſtratus ius animo quaſi informaſſet. Quaeſtor vero

a) Ibid.

b) Non confundendum eſſe hunc Athenodorum Cordylionem, cum Athenodoro Solenſi, et cum alio, eiusdem nominis, qui Auguſti praeceptor fuit, ſupra T. I. Lib. III. c. 9. monuimus. Fuit vero Athenodorus Cordylio Tarſenſis, referrque LAERTIVS L. VII. ſ. 34. cum Pergamenae ei bibliothecae cura eſſet commiſſa, eraſiſſe eum ex Stoicorum libris, quae male dicta eſſent a Stoicis, eo vero deprehenſo et periclitante iterum eſſe inſerta atque reſtituta. Quae male de Athenodoro Auguſti tempore viuente intelligit ALDOBRANDINVS ad h. loc. eo enim tempore Pergamenae bibliothecae iam Romam erant translatae, teſte PLVTARCHO *l. c.* p. 597. et STRABONE L. XIV. p. 674. Recte itaque LIPSIVS Manud. in phil. Stoic. L. I. diſſert. 12. p. m. 71. coniecit, hunc Athenodorum, qui bibliothecae Pergamenae praefuit, eſſe Cordylionem. Qui tamen in eo fallitur, quod hanc cauſſam fuiſſe putat, cur facilior Catoni fuerit abducenti. PLVTARCHO enim l. c. teſte regum et principum contubernia ſubterfugit, quae facile potuiſſet obtinere, ſi Pergameni muneris faſtidium eum cepiſſet. Cordylionem vero fuiſſe, qui Pergami bibliothecae praefuit, FABRICIO quoque placuit Bibl. Graec. Vol. II. p. 391. Pergamenae vero bibliothecae a Pergami regibus, praeſertim ab Eumene, STRABONE L. XIII. teſte conſtructae et ab Antonio in gratiam Cleopatrae Alexandrinae illatae, vt habet PLVT. in Anton. T. VI. p. m. 151. hiſtoriam vide apud ſcriptores de biblioth. I. LIPS. de bibl. c. 4. IO. LOMAIER. de bibl. c. 5. p. 76. MONTFAVCON palaeogr. Gr. p. 16. 17. aliosque.

c) PLVTARCH. p. 598.

d) Ibid. p. 599.

vero conſtitutus multa, quae iuſtitiam reique publicae ſalutem aliter poſcere putabat, mutauit, animum rationemque, eo magiſtratu hactenus male corrupto, dignam primus attulit, maximamque ob virtutem exiſtimationem meruit, quod iuſtitia et temperantia omnes antecellere Romanos crederetur [e]. Eandem vero rationem quoque defunctus quaeſtura tenuit. Primus in ſenatum veniebat, diſcedebat vltimus, ſaepe reliquis tardius venientibus libro togam praetendens legebat [f], non opum ſtudio, non gloriae, non fortuito caſu ad tractandas res delatus, ſed conſilio, quod hoc boni viri officium eſſe putaret, intentiorem ſe reipublicae, quam apem melli eſſe debere cenſebat, ſicque in republica auctoritatem et exiſtimationem conſequebatur maximam. Solutus republica acceptis libris et philoſophis in Lucaniam profectus eſt, vbi praedia habebat otio liberali maxime apta: ob Metellum tamen, quem reipublicae noxium ciuitatique metuendum nouerat, vt peſtilentiſſima conſilia euerteret, breui Romam reuerſus eſt, et tribunatum plebis petiit, vt reſiſtendi ei facultatem haberet. Quo in officio quam praeſtiterit iuſtitiam et fidem, quem candorem, magnanimitatem et bonitatem, in Muraenae potiſſimum ambitus accuſati cauſſa oſtendit, in qua tamen Stoica eius virtus a Cicerone, qui Conſul Muraenae patrocinatus erat, iocis traducta eſt illiberaliter [g]. Quod tamen Cato, qui iuris defendendi cauſſa ſe terribilem et durum in foro praebebat, adeo humane beneuoleque tulit, vt ſemper eum Cicero impenſe coleret, cui etiam in ſupprimenda Catilinari coniuratione ſtrenuus adfuit [h]. Cumque eo tempore ciuitas tota turbis miſceretur, et potentiorum factionibus reipublicae euertendae conſilia non ſemel caperentur, tanto animo, Marcello, Pompeio, Caeſari aliiſque, qui peſſundare libertatem cogitabant, tamque infracto virtutis robore reſtitit, vt, licet non familiae tantum, ſed et ſuam ſalutem obiici maximis videret periculis, a recta tamen via nunquam receſſerit, neque prodere patriam in animum inducere potuerit, qua de re cum in hiſtoria reipublicae Romanae, amiſſa libertate in paucorum dominatum degenerantis, tractari ſoleat [i], eam hic ſilentio praeterimus. Certe vnus dignus Cato viſus eſt SENECAE [k], cuius vultum habitumque aſſignet *viro forti, cum altius nemo ingredi potuerit, quam qui ſimul contra Caeſarem Pompeiumque ſe ſuſtulit, et aliis Caeſarianas opes aliis, Pompeianas ſouentibus, vtrumque prouocauit, oſtenditque aliquas eſſe reipublicae partes.* Imprimis mirantur horum temporum ſcriptores prudentiam acutiſſime cernentem, et futurorum quam maxime prouidam [l], atque e duobus malis, quod tolerabilius eſſet eligentem, qua ductus, Pompeium ſine collega Conſulem eſſe creandum ſenatui perſuaſit, vt Caeſarianam potentiam, quam reipublicae libertati exitio eſſe videbat, infringeret. Quae cauſſa quoque fuit, cur Pompeii partes

e) Ibid. p. 601.

f) Ibid. p. 605. Conf. CICERO praef. paradox. fam. L. XV. ep. 5.

[redacted]

i) Videndi Romanae hiſtoriae ſcriptores VELLEIVS, FLORVS, DIO, PLVTARCHVS aliique.

k) Epiſt. 95. conf. ep. 14.

l) Exempla ſunt apud PLVT. p. 620. 626.

partes ſecutus, cum Caeſar exercitum Romam verſus duceret, ei Romam relinquenti, quod cauſſam meliorem haberet, fugae comitem ſe dederit, ſorteque nactus Siciliam prouinciam exercitui praefecerit, res Pompeii, quantum poſſet, adiuturus. Quem tamen cum Italia exceſſiſſe, et Dyrrhachii caſtra habere comperiſſet, tantae fatorum peruerſitati in cauſſa, quam credebat, meliori et iuſta, contra philoſophiae ſuae praecepta indignatus, magnam dixit eſſe rerum diuinarum inconſtantiam atque obſcuritatem [m]. Sicilia itaque relicta ad Pompeium ſe contulit, ſperans fore, vt pace inter duos reipublicae procos inita extremis cladibus ea eriperetur. Qui tamen cum Catonis propoſitum ſentiret, quo die Caeſarem viciſſent, omni dominatu patriam liberare cogitantis, diffidere illi coepit. Nec tamen a recta via diſceſſit Cato, ſed ad pugnam ad Dyrrhachium, de libertate, virtute, morte et gloria orationem ad milites ex philoſophia depromtam habens languentes ad ſummam alacritatem erexit, in pugna tamen ciues multos et bonos a ſe mutuo caeſos videns, peſtiferam hominum et infelicem ambitionem deplorauit [n]. Poſt pugnam Pharſalicam, quae Pompeium ſpe ſua totum deiecit, cauſſae eius, quantum potuit, adfuit, et in Aegyptum aufugiſſe coniiciens eo cum exercitu ſoluit, et a filio Pompeii necatum patrem audiens, cum in peregrina regione omnes eſſent deſerti, imperium accepit, et in maxima hiemis inclementia agmen pedes ducens ad Iubam cum exercitu profectus eſt, vbi Scipioni in Africa duci imperium conceſſit; ipſe Vticam cuſtodiendam in ſe recepit. Etſi vero, quod conſiliis ſuis Scipio non obtemperaſſet, Cato de euentu belli ſe nihil boni ſperare poſſe videbat, euentu quoque vaticinium comprobante, cum magno apud Thapſum commiſſo praelio res ſociorum plane euerterentur: tantam tamen in publico luctu et metu virtutem animi oſtendit, vt et terrorem ſiſteret, et ſenatu coacto de ſalute communi deliberaret, et conſilia optima atque ſalubria ſuggereret, et perſuaderet omnibus, vt ſe malle parendo huic duci occumbere, quam prodita tam inſigni eius virtute ſupereſſe ſignificarent [o]. Quae vero promiſſa cum extremus ſubito ex animo eieciſſet pauor, a ſuis deſertus eſt. Qui tamen nec a fide ſua quicquam remiſit, et cum de ſalute reipublicae deſperaret, Stoicae philoſophiae praecepta ſecutus, emigrandum ſibi ex hac vita eſſe ſtatuit. Dimiſſis itaque quos ſecum habebat, vt fuga ſibi conſulerent, balneum ingreſſus eſt et coenam; poſt coenam compotatio perelegans atque erudita fuit, vno poſt alterum ex praeſentibus, (aderant vero ſocii et Vticenſium principes) philoſophicas quaeſtiones ordine proponentibus [p], donec ad-

m) ibid. n) Ibid. p. 628. o) Ibid. p. 632. 633.

p) Solebat Cato, teſte PLVT. l. c. p. 595. interdiu publicis negotiis occupatus et a philoſophia excluſus per noctem ſaltem et inter pocula cum philoſophis confabulari, ita vt ſaepe vsque ad auroram traheret potationem, quod ebrietatis ei opprobrium peperit, tum apud veteres, vt Plutarchus teſtatur, tum apud recentiores, vid. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CLXVI. p. 297. Neque vero vel ebrietas Catonis vnquam probari potuit, nec haec compotatio alia fuit, quam ea, quam in vltima coena Cato inſtituit, quae ſcilicet quaeſtionibus et diſputationibus philoſophicis abſoluebatur. Quo ſenſu SENECA de tranq. animi, c. vlt. accipiendus eſt ſcribens: „Nec in eadem intentione aequali-„ter

ad Stoicorum paradoxa disputatio esset deuoluta; vbi cum sententiae: solum sapientem esse liberum, Peripateticus more suo repugnaret, acriter et aspera voce insurgens Cato prolixe disputauit, magna vtens contentione, vt nemo non animaduertere posset, statuisse eum vitam finire, atque sic praesenti conditione defungi. Quas suspiciones vt eximeret conuiuis, de praesentibus rebus quaestiones mouit. Soluto conuiuio vbi domum se recepit, filium et amicos singulos familiarius, quam pro more suo allocutus, suspicionem resuscitauit. Ingressus deinde cubiculum consedit ac Platonis Phaedonem in manus sumsit, magnaque eius parte perlecta, gladium requirens, cum abesse videret, eum ferri iussit. Cunctantibus cunctis plorans filius cum amicis accurrens patrem amplexus et deprecatus est, quem tamen toruo intuitus vultu, graui oratione reprehendit, quo omnes flentes ab eo egressi sunt, solis Apollonide et Demetrio [q] philosophis intus manentibus. Quos placidius alloquens, et ad Stoicae, in qua aetatem triuerat, philosophiae praecepta prouocans, vt ea vel ipsum dedocerent, vel deliberandi spatium concederent, iussit, sicque abire passus est. Tum gladio a paruulo puero allato, librum resumsit bisque totum perlegit, deinde altissime cum dormiuisset, suos vt securos redderet, medico manum, quam laeserat, ligandam dedit, et paulum obdormiscens, cum solus esset, gladium strinxit, eoque se infra pectus feriit: ictu tamen non satis valido vulneratus non statim est mortuus, sed in mortis agone se deuoluens lecto abacum quendam geometricum euertit: quo strepitu excitati famuli clamorem sustulerunt, filiusque et amici accurrentes sanguine respersum et intestina pleraque prolapsa viderunt. Quae ubi reponere adhuc spirantis tentaret medicus, Cato paulisper ad se rediens, idque sentiens, manibus intestina discerpsit, vulnusque lacerando patefaciens, mortem obiit [r]. Ita qui Stoicam vitam vixerat, Stoica morte principia sectae suae secutus verus huius familiae philosophus occubuit, magno honore, licet metus Caesaris ubique Vticenses premeret, sepultus. Filius molliter vixit, strenue vero pugnando parentis virtutem imitatus apud Philippos pro libertate cecidit [s]: filia Porcia, Bruti eius, qui Caesarem necauit, vxor, pudicitia et fortitudine patrem referens, voluntariae mortis genere se ex Stoico philosopho natam et educatam fuisse probauit [t], vnde inter Stoicas feminas numerari solet [u].

§. XXIII.

[illegible] est, sed ad iocos reuocan- [illegible] ocrates ludere non erube- [illegible] laxabat animum, curis pu- [illegible]

[illegible] oicus fuit, Demetrius Peri- [illegible] us, cum alio Byzantino eius [illegible] on confundendus. Meminit [illegible] l. 83. et forte etiam A- [illegible] conf. Vossivs de hist. [illegible] ons. de script. hist. phi- [illegible]

[illegible] t in plerisque Catonis, Plvtarchi narrationem l. c. p. 635. conferendus vero Florvs L. IV. c. 2. Seneca ep. 24. de prouident. c. 2.

s) Plvtarch. l. c.

t) Porciam hanc, matris vestigiis relictis paternae virtuti insistentem, cum post Bibulum aetate integra M. Bruto nupsisset, non viri tantum, sed et philosophiae studiosam fuisse, magnoque et prudenti animo praeditam Plvt. testatur in Bruto T. III. p. 695. qui etiam narrat, qua ratione grauiter se vulnerans, se insuperabilem a dolore esse marito probauerit, vt ipsam in

Αὐτοχειρία Catonis ex quo fonte orta?

§. XXIII. Meruit Cato, cuius vitam prolixius enarraret historia philosophica, nemo enim Stoicam virtutem exemplo melius suo vel viuendo vel moriendo expressit, et magnificentiam Stoicam ipso facto aeque tuitus est, quamuis negandum non sit, animi eius indolem plurimum vt in tota vita, ita praecipue in morte valuisse, vt hanc potissimum personam effingeret. Cui cum accederet doctrina Stoica, non potuit non animus Catonis ita roborari, vt inuictum omnibus tempestatibus ipsique morti pectus opponeret. Et LACTANTIVS x) quidem Cato videtur caussam quaesiisse moriendi, non tam vt Caesarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur, suumque nomen grandi aliquo facinore clarificaret. Aliter tamen alii, et in his Cl. STOLLIVS y). Nos vtrumque recte iungi existimamus, si ad totam Catonis vitam respiciamus. Ex cuius historia apertum est, ambitionem primariam in animo viri sanguine nobili iisque temporibus geniti, quo optimates ad res summas Romae adspirabant, propensionem affectuumque eius quasi ἀκρόπολιν fuisse, voluptatis habuisse partem minimam fereque nullam, accessisse animo alta spiranti austeram seueritatem, ex sanguinis potissimum dispositione enatam. Temperamento hoc cholerico-melancholico, quod vocant, gauisus Cato, conforme inclinationi animi facileque consilium habuit mortem gloriosam et spontaneam oppetere. Cum enim non ignoraret, nihil magis in votis habere Caesarem, quam vt viuus Cato in suam potestatem veniret, siue vindictae caussa, siue gloriae in clementia demonstrandae; vtrumque sibi grauissimum reputans, cum in seruitute eius, quem tyrannum hostemque reipublicae agnoscebat, viuere non sustineret, mortis voluntariae gloriam, tot magnorum virorum exemplis probatam, turpi vitae non praeferre non potuit. Nec obstant, quae obiicit LACTANTIVS z): *Cui quid mali potuerit accidere, si viueret, non inuenio. Caius enim Caesar, vt clemens erat, nihil aliud efficere volebat, etiam in ipso ciuilis belli ardore, quam vt bene mereri de rep. videretur, duobus optimis ciuibus, Cicerone et Catone seruatis.* Etsi enim tum coniecturam fuisse, PLVTARCHVS a) quoque fatetur, Caesarem Catone humaniter fuisse vsurum, quamuis, quid acturus cum eo fuisset, non liqueat; certum tamen est, non aliter salutem potuisse redimere Catonem, nisi Caesaris partibus se aggregando, eaque consilia damnando, quibus hactenus perditissimo reipublicae hosti obuiam eundum tanta contentione suaserat; quae animi seruitus ipsa morte Catoni, altos spiritus pro caussa bona et libertate publica ducenti, sine dubio fuisset intolerabilior. Quae quoque mortem meditanti Catoni maxime obuersata fuisse

in consilii de necando Caesare societatem adsciseeret. Post mortem coniugis cum et ipsa mori auidissime cuperet, ab amicis prohibita est, qui eam obseruabant, quos vt falleret, carbones ex igne arreptos deglutiit oreque clauso ita suffocata periit, vt praeter PLVTARCHVM l. c. p. 723. narrat VALERIVS MAXIMVS L. IV. c. 4. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcia p. 791. sqq.

x) MENAG. hist. philosophant. mul. §. 75. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 416. sumta tamen philosophantis voce sensu paulisper laxiore.

x) Lib. III. c. 18.

y) Hist. philos. mor. gent. §. CLXXVII. p. 299.

z) loc. cit. a) In Cat. p. 640.

fuiffe animo, inde liquet, quod pro fapientis libertate magna contentione Stoico fenfu in vltima coena pugnauerit. Eam enim demum libertatem effe contendebant Stoici, *quae nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, nifi libenter, et libere.* Quo fenfu, quem CICERO [b] exprimit, non nifi feruitutem expectare debebat Cato fub Caefaris imperio. Huic tamen animi Catonis propenfioni acceffit, multumque eam roborauit, et ad violentas fibi inferendas manus armauit philofophia Stoica, quam a teneris imbiberat, quam in virili aetate non deperierat tantum, fed et exprimere per omnem vitam fibi conftituerat. Ea enim eiusmodi illi praecepta inftillabat, quae non poterant non αὐτοχειρίαν fuadere homini cum defperatione luctanti. Tradebant Stoici, folum fapientem effe liberum; aft in iftis rerum circumftantiis, quibus opprimebatur Cato, non alia libertas fperanda eligendaue erat, nifi mors. Hanc veram libertatem effe, egregie ex Porticus mente docet SENECA [c]: *Qui mori didicit, feruire dedidicit: fupra omnem potentiam eft, certe extra omnem. Quid ad illum carcer, et cuftodia, et clauftra? liberum oftium habet.* Hanc libertatis faciem nec ipfe EPICTETVS [d] dedignatus eft et contemfit. Porro et hoc Stoicis praeceptum: *Sapientem viuere quantum debet, non quantum poteft. Vifurum vbi victurus fit, cum quibus, quomodo, quid acturus? Si multa occurrant molefta, et tranquillitatem turbantia, emittere fe, nec hoc tantum in neceffitate vltima facere, fed cum primum illi coeperit fufpecta effe fortuna. Nihil referre, faciat finem an accipiat* [e]. Huiusmodi praeceptis innutritus Cato, qui potuit aliter, cum tot molefta et tranquillitatem turbantia occurrerent, quam emittere fe, fortuna fibi diu iam fufpecta? Alias αὐτοχειρίας a Stoicis commendatae cauffas fuo loco enarratas, quae omnes Catoni facile applicari poffunt, breuitatis cauffa hic omittimus. Sed et ipfum phyfiologiae Stoicae principium fuadere mortem fua manu inferendam Catoni potuit. Ea enim animam, aeterni Dei animaeque mundi particulam corpori tanquam carceri inclufam, tum demum liberari, et in animam mundi beatasque, quam illa occupat, fedes recipi docebat, cum farcina depofita ad fuperiores auras libera euagari poteft, vt ex SENECAE *confolationibus* notum, nobisque alio loco [f] obferuatum eft. Hac fpe magna, vt vocat Seneca, excitatus Cato, cum defperata omnia in partibus fuis videret, ad liberiorem fe ftatum erexit, ficque felicitatis ianuam, qua voce EPICTETVS [g] vtitur, gladio fibi aperuit. Fuiffe vero in hac fententia Catonem, facile nobis perfuadet ter ab eo in fatali nocte lectus Phaedo Platonis. Qui etfi αὐτοχειρίαν non probabat vel commendabat, animae tamen immortalitatem et beatas fedes ei poft mortem promittebat, eo quod ex mundi anima auulfa effet anima hominis. Haec Platonico quidem dicta fenfu, Stoico accepit Cato, quo anima ipfius DEI pars eft, ei poft mortem iterum iungenda. Quibus cogitationibus cum non Socratis tantum

 exem-

b) Paradox. V. c) Epift. 26. d) ARRIAN. Lib. I. diff. 24. e) SENECA ep. 70. f) T. I. L. III. c. 9. g) l. c. L. I. diff. 9.

exemplo animum ad mortis contemtum muniuisset, sed et suaui futuri inter diuina consortii spe erexisset; mirum non est, secutum fuisse consilium violentas sibi inferendi manus somnum placidissimum: omnia enim, quae se Catonis obiiciebant animo, pollicebantur laeta, libertatem, malorum finem, hostis fugam, diuorum consortia, ipsamque diuinitatem. Quae omnia satis luculenter euincunt, Stoicam philosophiam Catoni armauisse manus, vt in propria saeuiret viscera. Ex dictis vero iudicari quoque potest, num inter pantheistas, quos vocant, Cato referendus sit, quorum gregi adnumerat COLLINVS [h], eo quod dicat apud LVCANVM [i]:

Iuppiter est, quodcunque vides, quocunque moueris.

Quae, modo Catonis, et non Lucani tantum, sint, ab hac impietate non procul abesse iudicauit Cel. BVDDEVS [k], aliter rationes ineunte Ven. REIMMANNO [l], qui non locum tantum Lucani corruptum putat, sed commodam quoque admittere explicationem contendit, nempe Deum esse vbique praesentem, nec certo loco vel spatio includi. Quae omnia nostro quidem iudicio frustra dicuntur. Quemadmodum enim Lucanus, Stoicae philosophiae satis peritus, Catonem ex sectae, quam secutus est, placitis loquentem vbique depinxit, ita et hoc loco nihil aliud innuit, quam animam mundi Deumque ipsum, per omnem materiam totum diffusum. Quae physiologia Stoica, vti a sano sensu longissime abest, ita quo nomine inter placita pantheismi vel atheismi queat referri, ex iis iudicari potest, quae *Tomo primo* [m] fuse hac de re attulimus.

Peripateticae philosophiae cultores apud Romanos.

§. XXIV. Vt vero in viam, a qua paulisper digressi sumus, reuertamur, post Academicae sectae apud Romanos historiam, Peripatetica quoque consideranda est. Quae cum post Aristotelis et Theophrasti mortem libris praeceptorum suorum, vt supra dictum, caruisset, et inde in acroamaticis disciplinis parum habuisset, quod Peripateticum vere esset, tandem Romanae diligentiae restituta Aristotelis scripta debuit, Apelliconis Teii bibliotheca per Syllam Romam translata, in qua latentia Tyrannionis studium ex puluere et squalore, quo demersa iacebant, produxisse in lucem supra enarrauimus. Ab eo accepit ANDRONICVS RHODIVS, philosophus Peripateticus, quem in successione ab Aristotele vndecimum Boëthii Sidonii praeceptorem fuisse testatur AMMONIVS [n], et vixisse Luculli, Pompeii et Ciceronis temporibus, ex Tyrannionis aetate, de qua supra, manifestum est. Multum is de Aristotelica philosophia ipsisque scriptis Aristotelis atque Theophrasti meruit. Non enim libros tantum hos, quos post Apelliconis curam ex laceris membranis emendauerat Tyrannio, transscripsit, et vbi opus erat restituit, sicque edidit in vulgus [o], sed etiam scripta argumenti affinis, mutato, malo consilio, auctorum ordine, in vnum coniungens, in proprios tractatus distribuit [p], tabulas quoque, siue indices

Andronicus Rhodius.

h) De la liberté depenser p. 207.
i) L. IX. v. 581. seq.
k) De atheismo et superst. c. I. §. 22. p. 98.
l) Hist. atheismi c. XXXVII. §. 2. p. 272. seq.
m) L. III. c. 9.
n) In categor. apud FABRIC. et PATRIC. ll. citandis.
o) PLVTARCH. in Sylla T. V. p. m. 143.
p) Τα Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου εἰς πραγματείας

dices eorum composuit, sicque vulgatiorem fecit genuinam philosophiam Aristotelis. Quod tamen Andronici studium non tantum iuuisse Peripateticam philosophiam, quantum quis coniiciat, recte creditur. Nam non solum mendose descripta fuisse Aristotelis opera multumque corrupta STRABO [q] prodidit, nosque *tomo primo* eius testimonio probauimus, ex quo colligere est, nec Andronicum satis emendatis codicibus fuisse vsum; et verisimile est, Andronicum sibi magis tantum thesaurum seruauisse, quam communicasse cum aliis. Cuius coniecturae fundamentum exhibet CICERO [r], qui cum *topica* scriberet, peripateticam hanc doctrinam traditurus, (id quod factum post mortem Caesaris) narrat, Trebatium, ICtum celebrem, cum in bibliotheca Ciceronis in topica Aristotelis incidisset, nouitate argumenti inductum, cum a Cicerone monitus librum legisset, obscuritate libri more Aristotelis breui et conciso orationis genere conscripti deterritum a se eius rei explicationem petiisse, quod Aristotelem et ipse, et rhetor, ad quem ablegauerat, ignoraret. Ita enim: *A libris te obscuritas reiecit, rhetor autem ille, magnus vt opinor, Aristotelica se ignorare respondit. Quod quidem minime sum admiratus, eum philosophum rhetori non esse cognitum, qui ab ipsis philosophis, praeter admodum paucos, ignoretur.* Eo vero, quo haec scripsit, tempore Andronicus Aristotelis et Theophrasti libros iam descripserat. Ex quo coniicimus, Andronicum non tam vulgando libros Aristotelis, quam compendium et tabellas eorum concinnando, et commentariis explicando, nouoque ordine digerendo de Aristotele bene meritum eaque edidisse ac vulgasse PLVTARCHO [s] dici. Exercuisse vero criticam quoque in eos censuram Andronicum, inde colligere est, quod librum *de interpretatione*, et partem postremam libri *de categoriis* Aristoteli abiudicauerit [t]. Commentatum fuisse virum diligentissimum in Aristotelem, ex veterum allegationibus constat, qui eius *paraphrasin in categorias, et commentationem in physica Aristotelis* memorant [u]. Liber vero περὶ παθῶν, quem sub eius nomine edidit de Graeca literatura meritissimus HOESCHELIVS [x], nostri non est, sed Andronici Callisti itidem Peripatetici [y], vt taceamus *paraphrasin Nicomachorum*, quam sub Andronici Rhodii nomine edidit DANIEL HEINSIVS [z], itidem ad eum perperam referri [a]. Laudem vero acuti diligentisque Aristotelicorum librorum iudicis

τίας διεῖλεν, τὰς οἰκείας ὑποθέσεις εἰς ταυτὸν συνηγαγών. PORPHYR. vit. Plot. c. 26. p. 140. ed. Fabric. quibus illustrari possunt, quae habet BAYLE l. citando not. L.

q) L. XIII. p. 419. caussas eodem loco L. III. c. 7. exposuimus corruptos et exesos vermibus et situ codices, quos Grammatici ex coniectura et ingenio emendabant.

r) Praef. topicor. ad Trebatium. Cum vero libri Aristotelis topici ad exotericos pertinuerint, quos habuere Peripatetici Graeci, ab horum frequentius occurrentium ignoratione recte ad summam raritatem acroamaticorum concluditur.

s) L. c. t) Boethius, Ammonius, Alex. Aphrodis. in Analyt. prior. L. I.

u) Simplicius apud PATRICIVM discuss. Peripat. L. I. p. 41.

x) Aug. Vind. 1594. 8. Perperam apud BAYLE l. c. et FABRICIVM Bibl. graec. Vol. II. p. 151. annus 1593. ponitur. Latinam versionem adiecit paraph. Nicomach. D. HEINSIVS.

y) Videndus de eo BAYLE Dict. T. I. art. Andronicus Thessalonicensis p. 237.

z) 1617. 8. Lugd. Bat. recusam Cantabrig. 1679.

a) Aliter quidem praeter Heinsium, Io. MEVRSIVS de Rhodo L. II. c. 5. p. 88. et REINESIVS Ep. ad Hofman. p. 312. sed perperam, vt demonstrauit SALMASIVS in Epictet. p. 227. conf. BAYLE loc. cit. not. d. FABRIC. loc. cit.

dicis et repertoris apud antiquos tulisse, testis est BOETHIVS [b], quique ex recentioribus de eo pluribus videndi FR. PATRICIVS [c], IO. ALB. FABRICIVS [d] et PETR. BAYLE [e].

Peripatetici alii.

§. XXV. Non vero philosophorum tantum Peripateticorum fata inter Romanos haud obscura fuere, sed inuenit quoque Aristoteles inter optimates, virosque magnos patronos, qui Peripateticam philosophiam amabant et fouebant. Vt enim taceamus, quod supra iam tetigimus, M. Catonem, licet totum Stoicae philosophiae addictum, secum habuisse Demetrium Peripateticum, et cum eo paulo ante vitae finem disputasse; Crassum etiam Aristotelicam philosophiam attigisse, Alexandro Antiocheno vsum praeceptore, scribit PLVTARCHVS [f], addens, vix dici posse, pauperiorne ad Crassum accesserit, an apud ipsum factus fuerit, quippe solum amicorum vna peregre proficiscentem ab eo lecticam accepisse, eamque repetitam a reuerso: id quod in tanta Crassi auaritia non mirum; tantum tamen tamque celebrem isto tempore virum ea patientia potuisse vti, merito miratur Plutarchus, qui leuitatem animi ideo illi exprobrat, quam summam gloriam putat GAVDENTIVS [ff], hic cum legentis taedio extra oleas vagatus. Sic et M. PISO, quem a philosophia non imparatum fuisse CICERO copiosa *de finibus* disputatione innuit, quemque cum Antiocho in Ptolomaeo disputantem TVLLIVS [g] audiuit, Staseam Neapolitanum multos annos apud se habuit [h], quem nobilem doctorem Peripateticum fuisse CICERO alio loco [i] testatur. Ipse vero Romanae eloquentiae parens, licet totus Academiae adhaereret, non contemsit tamen Peripatetica, sed et topica explicuit, et Peripatetica quaedam Stoicis, de officiis disputans immiscuit, filiumque CRATIPPO Peripatetico Athenis instituendo tradidit [k], quem *Peripateticorum omnium, quos ipse audierit, suo iudicio facile principem, imo omnium eius aetatis philosophorum* [l] vocat, eique summam auctoritatem fuisse dicit [ll]. Fuit is Mytileneus, et vt ex Ciceronis et filii eius Marci, Bruti item et Pompeii atque Caesaris aetate colligi potest, circa A. V. C. DCCVIII [m]. Athenis, tanquam in mercatura bonarum artium, vt ait CICERO [n], summa auctoritate Peripateticam philosophiam docuit, postquam prius eandem philosophiae in patria operam praestitisset. Quanta vero non Romae tantum, sed Athenis quoque eius existimatio fuerit, ex eo palam est, quod summorum virorum apud Romanos filii eius institutioni commissi sunt, cum eorum temporum philosophus non esset, qui

Cratippus.

ipsum

b) De interpret. apud PATRIC. l. c.
c) Loco cit. d) L. c. p. 277.
e) L. c. add. MEVRSIVS l. c.
f) In Crasso T. V. p. m. 262. non vero confundendus cum Alexandro Aphrodisco, Damasceno, et Aegeo, nobilibus in peripateticorum schola nominibus.
ff) De phil. Rom. c. XXIV. p. 147. seqq.
g) De fin. L. V. c. 1.
h) Ibid. c. 2. 25. i) De orat. L. I. c. 22.
k) De vniuers. c. 1. l) De offic. L. III. c. 2.
ll) Ibid. L. I. c. 1.
m) Post pugnam Pharsalicam adhuc Mytilenis fuisse, ex loco PLVTARCHI adducto patet, illa vero A. V. C. DCCV. commissa est, et post hanc Athenas concedens homines doctos sibique probatissimos adduxit ex patria CIC. fam. L. XVI. ep. 21. Ibique docuit cum eum CICERO filius audiret, de off. L. I. c. 1. quod fuit Caesare iam interfecto, adeoque post A. V. C. DCCX. quo nomine IONSIVM Ciceronis filii moram apud Cratippum ad A. V. C. DCCVIII. referentem de Scr. hist. phil. L. III. p. 203. castigat BAYLE in Cratippus T. II. not. C. p. 223.
n) De off. L. III. c. 2.

ipsum antecelleret. Id quod CICERO aliquoties ad filium Cratippo traditum scripsit. Tantam vero filii institutione apud Ciceronem iniuit Cratippus gratiam, vt pro eo apud Caesarem iam rerum potitum ageret, vt ciuis Romanus adscriberetur, efficeretque etiam, vt Areopagitae decreto facto a Cratippo postularent, vt tanquam ornamentum vrbis Athenis maneret, ibique iuuentutem philosophiam porro doceret [o]. Qua in re eo faciliores iudices inuenit, quo magis in id connitebatur Cratippus, vt non paedagogorum more, sed decenti philosophum ratione iuuentutem erudiret. Cuius testimonium luculentum prorsus exhibet Cicero filius dignum, quod totum hic legatur. Scribit [p] is ad Tironem: *Cratippo me scito, non vt discipulum, sed vt filium esse coniunctissimum: nam cum et audio illum libenter, tum etiam eius propriam suauitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctisque saepe numero partem: exoro enim, vt mecum quam saepissime coenet. Hac introducta consuetudine saepe inscientibus nobis et coenantibus obrepit, sublataque seueritate philosophiae humanissime nobiscum iocatur. Quare da operam, vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quam primum.* Non vero Cicero tantum, sed et alii ex illustribus Romanis quanto amore complecterentur Cratippum, testati sunt. Brutus enim cum in Graeciam cum exercitu esset profectus, Athenis honorifice a populo exceptus, Theomnestum Academicum, et Cratippum Peripateticum audiuit, et cum iis de philosophia disputauit [q]. Pompeius vero post pugnam Pharsalicam, cum Mytilenen accessisset, eumque salutatum egressi essent ciues, Cratippum inter eos conspicatus ac ad eum conuersus reprehendit ac de prouidentia diuina pauca quaedam cum eo disputauit: Cratippo, ne contradicendo molestus aut intempestiuus esset, subterfugiente certamen, et ad meliores spes suscipiendas deducente. Quem tamen, vt erat viuendi non minus, quam docendi magister callidus, prudenti sermone iniucundam disputationem contra Philosophiae suae placita declinasse, ex iis, quae PLVTARCHVS [r] addit, recte colligitur [s]. Prouidentiae enim in peripatetica schola locum nullum fuisse relictum, suo loco fecimus manifestum. Scripsisse librum *de diuinatione ex somniis*, hocque diuinationis genus praeter furorem solum admisisse, ex CICERONE [t] patet. Quod qua ratione demonstrauerit, exponit idem eodem loco: *Animos hominum quadam ex parte extrinsecus esse tractos et haustos. Ex quo intelligatur, esse extra diuinum animum humanus vnde ducatur; humani autem animi eam partem, quae sensum, quae modum, quae appetitum haberet, non esse ab actione corporis seiugatam: quae autem pars animi rationis atque intelligentiae sit particeps, eam tum maxime vigere, cum plurimum absit a corpore.*

Qui

o) PLVTARCH. in Cic. T. VI. p. m. 43.
p) Famil. L. XVI. ep. 21.
q) PLVTARCH. in Brut. T. V. p. 703.
r) IDEM in Pompeio T. II. p. 430.
s) Conf. BAYLE l. c. not. B. qui tamen BISSELIVM Plutarchi narrationem sequentem, praeter rem reprehendit. Paucis enim retulit Plutarchus, quae Bisselius more suo verbis ampliora fecerat. Rem ipsam leges apud vtrumque.
t) De divin. L. I. c. 32. 50. L. II. c. 48. 52. TERTVLL. de anima c. 49.

Qui locus et Cratippi Peripateticam philosophiam mire illustrat, et ab Aristotele de anima humana disputatis lucem accendit satis claram. Quemadmodum enim actiuum intellectum a passiuo, animamque sensitiuam a rationali essentia differre ex hoc loco patet, ita rationalem animum non extrinsecus tantum ingredi hominem eique adesse, sed etiam ex animo quodam diuino decerptum esse clare innuitur. Qui animus diuinus, cum Deus ipse, primusue motor esse nequeat supremae sphaerae alligatus, sequitur, vltimam intelligentiam intellectus vniuersalis locum praestare, fontemque esse, ex quo vno omnes animi hausti ingrediantur homines, vnumque intellectum constituant. Quod mirabile dogma Aristotelem obscurissime proposuisse, vidisse vero post Auerroem Aristotelicae philosophiae doctores acutissimos, recteque magistro tribuisse suo loco *tomo primo* monuimus, insigni hoc Cratippi loco in ea sententia confirmati. Vidit id quoque Baelius, qui cum his conferendus.

Epicuri inter Romanos sectatores.

§. XXVI. Sed nec Epicuri philosophiae sua apud Romanos gratia et fortuna defuit. Et negari quidem non potest, odium, quo haec secta inter Graecos, Stoicorum potissimum cauillationibus et calumniis, pressa fuit, ad Romanos cum hac secta eiusque inimicis commigrasse. Nunquam legisse oportet Ciceronis, quos de philosophia scripsit libros [w], qui haec vel ignorat vel vocat in dubium, adeo vbique in Epicuri philosophiam, immo in ipsum philosophum Gargettium debachatur, nec parcit ei vllo modo, vt foedae voluptatis reum contortis vbique ratiunculis, deprauatisque locis atque falsis testimoniis vsus euincat. Cuius specimina pluscula cum *tomi superioris capite duodecimo* ex Cicerone allegauerimus, lectorem breuitatis caussa eo remittimus. Vnum, ne sine teste abeamus, locum eius afferimus, et quidem talem, vbi Epicureos homines, viros bonos sibique caros commendauit. Ita enim, pro Patrone ad Memmium [x], quocum tamen sibi praeter philosophiam omnia esse dicebat: *totam hominis vitam rationemque, quam sequitur in philosophia, derideamus, licet, si hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed mehercule, quando illi, caeterisque quos illa delectant, nescio an ignoscendum sit huic, si tantopere laborat: in quo etiam si peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat.* Alia his multo amariora praetermittimus. Quod tamen ita emolliuit alibi [y], vt Epicureos viros dicat optimos, fateaturque, nullum genus esse minus malitiosum: vt scilicet amicos, quos habebat Epicureae philosophiae addictissimos, et honestatis virtutisque laude inter Romanos illustres, quales Atticus, Velleius, hisque fuere similes, sibi conseruaret, neque eos offenderet. Animo enim in Epicurum et sequaces fuisse infensissimo, adeo non celauit, vt non tantum acriter, sed et contumeliose interdum in eos diceret, vt vel vno orationis *in Pisonem* loco [z] constat, qua Epicurum ex hara productum indigna

w) Imprimis Lib. II. de fin.
x) Famil. Lib. XIII. c. 1. y) Tusc. Qq. I. III.
z) c. 9. 16. Addi his posset HORAT. L. I. ep. 4. vbi edita legunt: *Epicuri de grege porcum*, nisi pro, porcum *parcum*, legendum, recte videretur MEIBOM. ad LAERT. L. X. f. 130.

digna tanto viro voce dixit. Fuiſſe vero alios quoque eodem in Epicurum animo inter Romanos, ex iis, ad quos ſcripſit Cicero, facile colligere eſt. Hoc tamen odio non obſtante viderunt viri quidam ſummi illuſtrique apud Romanos loco poſiti, tantam non eſſe foeditatem Epicuri, quantam iactabant Stoici et Academici, nec indignos eſſe eius hortos, ex quibus philoſophiam addiſcerent. Inter quos fuiſſe L. Torquatum, C. Velleium, C. Trebatium, L. Papirium Paetum, Verrium, L. Sanſeium, T. Albutium, L. Piſonem, M. Panſam, M. Fabium Gallum aliosque, ex Ciceronis et Quintiliani ſcriptis accurate docuit GASSENDVS [a], qui de his viris, quorum opera non niſi πάρεργος in philoſophia fuit, quique a nobis prolixe enarrari non poſſunt, adeundus eſt. Omnium tamen maxime in probanda Epicuri philoſophia inter proceres Romanos eminuit T. Pomponii Attici diligentia, cuius vitam cum deſcripſerit CORNELIVS NEPOS, hic, vbi philoſophiae tantum hiſtoriam condimus, enarrari eam opus haud eſt. Quae etiam de praeclaro eius ingenio et inſigni virtute dici poſſunt, vbique apud Ciceronem, qui collocutorem eum in libris *de legibus* conſtituit, ei librum *de ſenectute* dicauit, et ad eum *ſedecim*, quae ſuperſunt, *epiſtolarum volumina* ſcripſit, occurrunt, et exiguo labore colligi poſſunt. Nos hoc, quod noſtri tantum inſtituti eſt, notamus, virum optimum et a ciuilibus turbis, quibus respublica tum commouebatur, abhorrentem, propter motus in ciuitate a Sylla excitatos Athenas ſe contuliſſe, idoneum tempus ratum ſtudiis obſequendi ſuis, et ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traieciſſe ſuarum. Addit his CORNELIVS [b] *hic ita vixiſſe, vt vniuerſis Athenienſibus eſſet cariſſimus, et communis infimis, par principibus videretur etc.* huicque omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemque facere ſtuderent. Ibi non Phaedrum tantum, ſed et Zenonem Sidonium Epicuri ſententias docentes audiuit, huicque ſe totum ſectae tradidit, vt ex CICERONE [c] apertum eſt. Quod dum ex hac potiſſimum ratione negat IONSIVS [d], quod et Cicero Phaedrum et Zenonem cum Attico audiuit, qui tamen Epicureus habitus haud eſt, et is Epicureis omnem doctrinam adimit, Attico tribuit, non attendit ad eum ſatis locum, quem ipſe affert, vbi CICERO [e] Pomponium ita loquenten inducit: *At ego, quem vos, vt deditum Epicuro inſectare ſoletis, ſum multum equidem cum Phaedro, quem vnice diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus, ſed veteris prouerbii admonitu viuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis et annulis habent.* Ex eo enim ſole meridiano clarius eſſe putamus, Atticum, non quidem Epicureum philoſophum habitum fuiſſe, hanc enim pro-

a) De vita et moribus Epicuri L. I. c. 6. p. m. 65. qui multum praeſtat Gaudentio, valde in hoc argumento ieiuno.

b) l. c. c. 3.

c) ll. cc.

d) De Scr. hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 212.

e) De fin. Lib. V.

professionem nemo ex Romanis proceribus ambiebat, sed tamen Epicuro deditum, eiusque philosophiae addictum, eumque non in hortis tantum Epicuri audiuisse Phaedrum, sed et Epicureos inter familiares suos, id est vni addictos sectae retulisse. Non vero doctrina his obstat, quam Attico tribuit Cicero, Epicuro negat. Ille enim ex Romanorum consuetudine elegantioribus literis probe imbutus fuit, antequam ad philosophiam accederet, quas Epicurus tantum non omnes neglexit. Vixisse vero Atticum secundum Epicuri praecepta, et talem se praestitisse, qualem virum bonum esse voluit Epicurus, amplissimo encomio exponit NEPOS [f]. Praestititque in eo quoque se Epicureum Atticus, quod auocatus a rostris, a iudiciis, a curia sibi et amicis priuatus vixerit, quod licet valde improbaret CICERO [g], ea tamen, quae tum erat, republica, sapienter fieri, fatebatur. Praeter Pomponium Epicuri imprimis partibus ex illustribus Romanis addictus fuit C. Cassius, de cuius fatis PLVTARCHVS [h], CICERO [i], Romanaeque historiae scriptores differunt, quem ab Epicuri fuisse secta, PLVTARCHVS [k] monet, et memorabili confirmat exemplo. „Narrat enim, cum inusitatae et monstrosae magni„tudinis spectrum Bruto apparuisset, seque malum eius genium esse, „apud Philippos iterum videndum, diceret, isque Cassio visum expo„suisset, Epicureis rationibus disputauisse, deceptum sensuum fallacia, „mentisque imaginatione commotum, inanem hanc imaginem sibi effor„mauisse, corpusque natura afflictum animum exagitare, atque minus sui „compotem reddere. Addit et hoc, dixisse Brutum, quod longius, quam „Epicurei solebant ab Academiae veteris et Stoae placitis discedebat: Ne„que probabile esse genios vel esse, vel hominum formam habere, vo„cemue aut vim quandam ad nos pertinentem„. Epicurus enim eiusmodi imagines hominibus apparere interdum concedere videri volebat: licet, quod rei erat, nihil his talibus Epicurei tribuerant. Horum Epicureae philosophiae defensorum patrocinio gauisi Epicurei philosophi Romae inter viros principes fautores plures inuenerunt. Cuius nobis Patro exemplo est, quem a Cicerone fuisse commendatum Memmio supra diximus, vt domum, quam legatam acceperat, tueretur, quem locum Memmius ab Areopago, praetore Polycharmo, obtinuerat, in quo exaedificaret [l]. Vnde non absimilis vero coniectura est GASSENDI [m], fuisse eum ex haeredum Epicuri successoribus, quos acceptas a praeceptore facultates gnauiter curauisse, suo loco demonstrauimus. Sed et Philodemus Gadarensis ex horum numero fuit, itemque Syron, quos cum optimos viros, tum doctissimos homines CICERO [n] appellat, illumque Epicureum Ciceronis aetate nobilissimum fuisse ASCONIVS [o] notat, quem et philosophorum historia [p] et carmina elegantia quidem et acuta, sed

f) loc. cit. g) De orat. L. III.
h) In Bruto T. V. p. 690. seqq.
i) Philipp. II. famil. Lib. XVI. et passim.
k) p. 711. l) Fam. Lib. XIII. c. 1.
m) loc. cit. p. 69.
n) De finib. L. II. conf. STRABO L. XVI. p. 759.
o) Ad Orat. in Pis. c. 28. p) Meminit eius LAERT. L. X. § 3. conf. MENAG. h. l.

sed lascivia [q] fecere memorabilem. Praecipuo tamen nomine in hac philosophicae historiae parte Epicurei ideo notandi sunt, quod primi, vt supra iam dictum, fuerunt, qui philosophiam sectae suae, Latino sermone, tradiderunt, cum hactenus nemo id esset aggressus. Id quod tamen non feliciter successisse plerisque, elegantiae scribendi incuriis, Ciceronis locus supra adductus probat, et exempla Amafanii atque Catii Insubri docent. Nam non illum tantum vnum censet Cassius [r] ex malis verborum interpretibus, sed et hunc eodem collocat ordine, obiectum sibi a CICERONE [s]. Hinc risit eum HORATIVS [t]:

Vnde et quo Catius? non est mihi tempus, auenti
Ponere signa nouis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.

Sed et QVINTILIANVS [u], vbi eos recenset, qui philosophiam Graecam Latinis tradiderunt literis, ita de Catio: *In Epicureis leuis quidem, sed non iniucundus tamen Catius.* Videturque hic Insuber inter Pseudo-Epicureos referendus esse, qui magistri voluptatem foedarunt, et ad ventrem et culinam retulerunt. Id enim velle Horatium, Epicureae sectae alias fauentissimum, totus ille locus loquitur [x]. Ex quibus colligi potest, qua ratione de rerum natura summoque bono [y] scripserit. Melius conatus successit Lucretio, qui inter primos fuit, qui elegantissimo carmine philosophiam Epicuri fuit complexus.

§. XXVII. T. LVCRETIVS Carus, Romanus sine dubio fuit, an Romae, vbi Lucretiorum nomen inter illustres familias receptum erat, incertum [z]. Pauca et de eius vita fatisque annotatum nobis reliquere veteres [a]. Natum fuisse Olymp. CLXXI. 2. qui A. V. C. DCLIX. est, asserit EVSEBIVS [b]. Quos habuerit parentes, quam educationem, veterum memoriae tacent; didicisse vero in Graecia et forte in ipsis Epicuri hortis eius philosophiam, dubium non est [c]. Relictis Athenis quem vitae cursum domi tenuerit, ignoratur etiam: nec alia nobis refert EVSEBIVS [d], quam, amatorio poculo in furorem versum quum aliquot libros *Lucretius.*

q) Conf. IONSIVS loc. cit. Lib. II. c. 18. p. 209. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 814.

r) Fam. L. XV. ep. 19. conf. Ac. Q q. L. I.

s) Lib. XV. ep. 16. fam.

t) L. II. Satyr. 4. Quem a Catio Insubro quidem distinguunt Commentatores, sed perperam, quod erudite ostendit BAYLE Dict. T. II. art. Catius not. C. p. 101.

u) Instit. L. I. c. 1.

x) Vidit id GAVDENTIVS c. XXXVII. p. 117. et post eum BAYLE, l. c. et haec ratio est, cur Horatius ipse de grege Epicuri, sed parcus, et frugalis Epicuri vitae studiosus Catium rideat, nouis vocibus occupatum, quibus voluptatem culinariam, sapientiamque ventris explicet, Pythagorae, Socratis et Platonis praeceptis gratiorem.

y) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 318.

z) Lucretiorum nomen receptum in Vespillonum et Ofellarum familiis, quarum meminere Cicero et Iulius Caesar. Quibus tamen dum nostrum adscribunt recentiores vitae eius enarratores, coniecturas leuissimas sine fundamento nobis obtrudunt.

a) Ex recentioribus vitam eius, coniecturis maximam partem ducti, delinearunt DIONYSIVS LAMBINVS, OBERTVS GIFANIVS, et BARO DE COTVRES, praemissam editionibus Lucretii ab his viris doctis curatis. Pleraque docte congessit P. BAYLE Dict. T. III. art. Lucrece, p. 209. seqq.

b) In Chronic. virorum doctorum circa natalem Lucretii lapsus corrigit BAYLE l. c. not. B. qui videndus. GASSENDVS l. c. p. 65. natalem in emortualem perperam commutauit.

c) Audiuisse Phaedrum et Zenonem Sidonium ex illorum temporum successione Scholae Epicureae, coniiciunt vitae eius scriptores laudati: nec id sine verisimilitudine: nam nec alibi Epicurea discendi occasionem habebat, et peregrinationes literariae apud Romanos praesertim Athenas eo tempore inualuerant.

d) loc. cit.

per interualla insaniae conscripsisset [e], quos postea Cicero emendauit, propria se manu interfecisse anno aetatis XLIV. Quem itaque vita non nobilitauit, immortale ei nomen peperit carmen Epicureum, quod ad C. Memmium, philosophorum atque eruditorum fautorem plane summum, de rerum natura conscripsit, quo totam nobis physiologiam Epicuream eleganti castoque dicendi genere, si archaismos quosdam excipias, descripsit, quod vnum nobis ex tota Epicuri schola monumentum doctrinae huius viri integrum seruauere tempora. Id quod tum ob praeceptorum ordinem, tum ob dicendi puritatem et Latinam elegantiam omnis aetatis doctorum virorum laudem et commendationem meruit [f]. Etsi vero Epicuri asseclam in eo se totum probauit, rationibusque multa cura et eruditione conquisitis systema atomisticum ita roborauit, vt praeter atomos et inane non aliud principium admitteret, et prouidentiam Deorum improbaret omnem, vt ex Epicureae physiologiae compendio, quod *superiore tomo* pleraque ex Lucretio descripsimus, patet; visus tamen est acutissimo BAYLIO [g], philosophiam suam principiaque, quae ab Epicuro transsumsit, interdum fuisse oblitus, saltem populariter locutus. Non enim Epicureum sonare putat vir doctissimus hoc LUCRETII [h]:

Vsque adeo res humanas vis abdita quaedam
Obterit et pulchros fasceis, saeuasque secureis
Proculcare ac ludibrio sibi habere videtur.

Neque, quod alibi [i] *fortunam omnia gubernantem* in partes vocet. Etsi vero viro acuto facile damus, de vulgi opinione in priori illo loco loqui poëtam, apparet tamen ex tota eius connexione, non loqui eum secundum vulgi opinionem; id est secundum vulgus placita philosophari, sed esse vim istam abditam, fatum illud, siue concursum atomorum earumque resolutionem ineuitabilem, omnibus hominum consiliis imperantem. Male itaque hoc loco vsum fuisse doctissimum RONDELLUM [k], ad prouidentiam Epicuri ex Lucretio exsculpendam *tomo primo* [l], excussa hac physiologiae Epicureae parte, luculenter, nisi fallimur, demonstrauimus, planumque fecimus, iuxta Epicurum et Lucretium motum atomorum declinantem, siue clinamen, qua voce poëta vtitur, caussarum omnium rationalium et moralium fontem et originem statui. Nec alia fortuna est omnia gubernans, nisi fortuitus accessus et decessus atomorum, quo destruitur, quod alio loco exstruitur, atomis perpetuo in motu agitatis, vt accedant, et recedant, sicque solutae alibi implicentur. Quod vero Lucretius Venerem carminis inuocauit initio, id ex lege poëtarum factum esse, omnium optime dicitur, cum facile potuerit per hanc Venerem subtilissimam illam animae partem, quam nomine carere, et rationis auctorem esse

e) Dubitat de eo FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 43. cuius tamen exempla plura extant.

f) Dicendum hac de re, in historia critica L. vid. quos nominant FABRICIVS et BAYLE ll. cc.

g) l. c. not. F.

h) L. V. v. 1235. seq.

i) L. V. v. 105.

k) In vita Epicur.

l) L. III. c. 13.

esse tradit, intelligere. Quamuis autem ita subuerterit prouidentiam Lucretius, vt Epicureis sententiis conuenienter de diuina natura cecinerit [m]:

Nam priuata dolore omni, priuata periclis
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Vitiis tamen infensum se, et acrem passim censorem praebuit, suo etiam exemplo docens, sancta Epicurum tradere, et si propius accesseris, etiam tristia. Passim enim honestatem, candorem, iustitiam commendat, acriterque in vitia sui temporis inuehitur [n], quem morem seruauisse Epicureos veros, suo etiam loco in eorum historia ostendimus. Qua vero ratione quoue nomine inter atheos referendus sit [o], ex iis, quae superiori periodo de atheismo Epicuri disputauimus, facile potest colligi. Certe ex principiis, quae inseruit carmini suo, physiologicis, Deos statuisse apertum est. Ita enim [p]:

Omnis enim per se diuum natura necesse est
Immortali aeuo summa cum pace fruatur,
Semota a nostris rebus seiunctaque longe.

Eas vero diuinas naturas non e mundo tantum in intermundia relegauit, sed et homines omni earum timore soluit, cunctis atomorum concursui permissis, quae proximam ad impietatem viam struere, quilibet videt. Vnde recentiori aetate veneno parare antidotum multi viri docti connisi sunt, qui contrarium systema Lucretiano euertendo aptum carmine sunt exorsi [q]. Editiones elegantissimi carminis enarrat FABRICIVS [r], inter quas eminet, quam curauit Lucretio fato similis THOMAS CREECH Britannus [s]. Obiit Lucretius A. V. C. DCCIII. vnde errare colligitur auctor *Vitae Virgilii* vetus, qui eodem die Lucretium periisse narrat, quo natus est Virgilius. Hic vero Ol. CLXXVII. 3. A. V. C. DCLXXXIV, in lucem est editus, quo Lucretius XXVI. modo annum vitae agebat [t].

§. XXVIII. Restat vna secta Pyrrhonia siue sceptica; quae tamen Romae iisdem, quibus caeterae, fortunae fauoribus vti non potuit, sed extorris mansit. Non quod sceptica philosophandi ratio Romanis non placuit, sed quod Academica philosophia, quae sobrie magis et prudenter in hac via incedere videbatur, illam quasi absorpsit, et in sua recondit viscera. Cum enim acerbitas Scepticorum, iuncta negligentiae, sectam hanc tantum non omnem extinxisset, et odio quoque atque inuidia philosophos cumulauisset, qui se contra omnes erigebant; factum est, vt, quod *superioris* *Secta Pyrrhonia.*

 tomi

m) L. I. v. 59.
n) Conf. BAYLE l. c. not. G. et quos laudat. Exempla vbique in hoc carmine deprehendes.
o) Ita plerisque placet. Vid. REIMMANN. Hist. atheismi c. XXXVII. §. 5. p. 250.
p) L. I. v. 59. 60. 61.
q) Latino Heroico, Aonius Palearius, Scipio Capicius, Polignacus Cardinalis et Thomas Ceua. Anglico Henricus Morus, et Richardus Blackmore, Gallico Carolus Claudius Genestus et Italico Alex. Marchetti, de quibus vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 55. sqq.
r) loc. cit. T. I. p. 43. seqq.
s) Ox. 1695. 8. cum notis magis philosophicis, quam criticis. Suspendio vitam sibi finiuisse ob perditos amores, disces ex IAC. BERNARDI nou. relat. reip. lit. 1700. p. 331.
t) Notauit id iam VOSSIVS de poët. Lat. p. 15.

tomi libro tertio ostendimus *) his, quibus Graeca philosophia inter Romanos efflorescere coepit, temporibus, Pyrrhonis secta, extincta quasi iaceret: id quod suo testimonio confirmauit CICERO *). Quod odium tantum fuisse videtur, vt cum circa Ciceronis tempora Aenesidemus in Aegypto Pyrrhoniam philosophiam reuocaret ex exilio, librosque Pyrrhonios inscriberet Lucio Tuberoni, viro inter Romanos principi, nullibi tamen legamus, tanto patrocinio vsam philosophiam scepticam sectatores Romae inuenisse.

*) c. 10. *) De finib. L. II.

CAPVT SECVNDVM

DE PHILOSOPHIA ROMANORVM CONDITA MONARCHIA.

DEQVE PHILOSOPHIS GENTILIBVS SVB IMPERATORIBVS ROMANIS VSQVE AD SECVLVM POST C. N. OCTAVVM.

SECTIO I.

DE RATIONE PHILOSOPHIAE GENTILIS SVB IMPERATORIBVS GENERALI.

§. I.

Ratio philosophiae sub Caesaribus.

Quum insignia philosophia Graeca incrementa, florente adhuc republica Romana ceperit, quamque propitios inter summos principesque ciuitatis viros patronos nacta sit, praecedente capite, quasi in prolegomenis philosophiae Romanae, exposuimus, demonstrauimusque, etiam ad paucos, tresque tandem viros summa rerum deuoluta, non tamen defuisse philosophiae patrocinium. Tandem eiecta omni reipublicae libertate, vbi ad vnum redactus esset principatus, isque solus senatui populoque Romano, vix vmbram pristinae ciuitatis tuenti imperare coepisset, mutata quidem Romae sunt omnia, non tamen philosophiae honos suus pretiumque haberi desiit, sed ea porro culta, immo ad maiora et laetiora incrementa promota est. Cuius potissimam caussam inde deriuandam existimamus, quod, qui primus monarchia Romana frui potuit Augustus Caesar, non elegantioribus tantum literis esset excultus, sed philosophiae quoque praeceptis more Romanorum supra exposito innutritus. Qui cum ingenio maximo, artibusque illis, quibus viri in republica principes eo tempore se ornabant, excelleret, restituta tandem, post graues dimicationes, orbi Romano pace, eius etiam fructus et emolumenta promouere, laudabili sategit instituto, et hoc quoque nomine atque caussa philosophiam, qua

qua nihil apud Romanos viros doctos habebatur praeſtantius, egregie promouit. Quem ſecuti ex Caeſarum gente viri maximi, cum inſigni auctoritate pollerent, eandem dignitatem philoſophiae tuiti ſunt, et ad dominatum tandem euecti, non ipſi tantum philoſophiae ſtudium non abiecerunt, ſed etiam quos gubernando imperio adhibebant, ad easdem artes et philoſophiam colendas impulerunt. Ex quibus dici non poteſt, quam laeta philoſophiae ſeges effloruerit, cum in ſeculo potiſſimum Auguſteo vix quisquam dignitate atque eruditione eniteret, qui non philoſophiam ita deguſtaſſet, vt eius in vitae illius hiſtoria veſtigia apparerent. Qua philoſophiae felicitate excitati, qui eius profeſſionem ſequebantur, per omnes fere Graeciae ſectas in promouendis ſectae ſuae incrementis diligentiſſimam nauauerunt operam. Quo factum eſt, vt licet interdum ſub dominis eſſent, vel philoſophiae et philoſophis inimicis, vel voluptatis magis quam ſapientiae curam gerentibus, attamen, diuerſa licet fortuna, ſectae potiores vsque ad ea tempora, quibus gentilis religio in imperio Romano tantum non omnis euanuit, quod circa Sec. IIX. initia fere factum, ſectatores inuenirent plurimos et inſigniter florerent; noua etiam et monſtroſa ſecta conderetur, quae reliquos omnes tantum non ſuppreſſit, et quaſi deuorauit. Quae ſi paulo curatius expendamus, hiſtoriae Romanae, quousque gentilis religio in orbe Romano dominata eſt, vno quaſi oculi ictu intuentes ambitum, innumeros fere deprehendimus vel philoſophos, vel philoſophiae cultores, qui quidem profeſſionem philoſophorum non ſecuti ſunt, attamen philoſophiam didicerunt. Quos vero enumerare omnes nec neceſſarium eſſe putamus, nec poſſibile; cum hi quidem ad philoſophiae hiſtoriam non pertineant, ſed vel eruditionis diſciplinarumque aliarum laude, vel muneribus publicis nominis famam conſecuti ſint. Ex quibus potiores tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, ſtrictim carpemus, ſummatimque delibabimus, ſequentibus vero ſectionibus hiſtoriam ſingularum Sectarum diligenter perquiremus, et quae fata habuerint, quosue ſectatores, enarrabimus. In qua noua eius hiſtoriae periodo, cum non niſi Graecae ſectae occurrant, praeter vnam eclecticam ſectam, quae nefando ſyncretiſmo Platonicam philoſophandi rationem adulterauit, nouumque philoſophiae ex omnibus fere orbis placitis conflatae chaos condidit, ſyſtematum enarrandorum labore ſuperſedere eo facilius poſſumus, quo diligentius ea *tomo primo* ſumus proſecuti.

Virgilii Philoſophia.

§. II. Fuiſſe Romae vix virum aliquem eruditionis laude clarum, qui non philoſophiam attigiſſet, viroſque ſummos et ad clauum reipublicae admotos ei honorem habuiſſe, et intra muſea ſua recepiſſe, ſuperiore capite diximus. Eadem ratio ſub imperatoribus fuit, cum et viri ſummi, qui poeticae arti, hiſtoriarum, aliarumque diſciplinarum ſtudio ſe toti dederant, et viri in republica et in aula illuſtres oſtenderint, ſe a ſapientiae huius praeſidio non eſſe imparatos. Vtriusque generis exempla quaedam illuſtria magis et memoria digna paucis exponemus. Et inter doctos quidem, et eruditione

ditione nomen famamque sibi immortalem conciliantes hoc tempore viros VIRGILIVM merito aliis anteponimus, quem carminis elegantia et artificio, et sermonis nitore parem non habuisse, epicumque carmen apud Latinos ad perfectionem suam perduxisse, in Poëseos historia enarrandum est, nec ad nostri instituti limites pertinet. Incubuisse vero illum in philosophiam, testatur SERVIVS [a], qui cum Quintilio Varo sub Sirone [b] philosopho Epicureo philosophiae operam eum dedisse, notat. Vnde ipse in epigrammate:

Magni petentes docta dicta Seironis.

Et in poëmate, cuius titulus *Ceiris:*

Etsi me vario iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi,
Caecropius suaueis exspirans hortulis aura
Florentis viridi sophiae complectitur vmbra [c].

Non negat hoc, qui vitam eius scripsit, DONATVS [d], sed Academicum tamen magis, siue Platonicum fuisse, cum diuina conderet carmina, putat. Ait enim: *Audiuit a Silone* (Sironem alii vocant) *praecepta Epicuri, cuius doctrinae socium habuit Varium. Quamuis diuersorum philosophorum opiniones libris suis inseruisse, de animo maxime, videatur, ipse tamen fuit Academicus. Nam Platonis sententias omnibus aliis praetulit.* Id quod tamen non sine cautione admittendum est. Scilicet non deseruisse Virgilium, cum carmina fecisset sua, hortos Epicuri, aliquoties tam luculenter prodidit, vt qui Epicureae sectae alumnum non agnoscat, merito quid Epicureum sit, ignorare videatur. Ita enim de rerum omnium origine, ad Quintilium Varum, in hortulis Epicuri olim commilitonem [e]:

Namque canebat vti magnum per inane coacta
Semina, terrarumque animae marisque fuissent,
Et liquidi simul ignis, vt his exordia primis,
Omnia et ipse tener mundi concreuerit orbis.

Quibus versibus rerum omnium primordia ex seminibus, siue atomis per inane iactatis et coactis et inani constantia, indeque elementorum originem elegantissime canit. Et ne prouidentiam tanto operi immiscuisse, suspicemur, ecce hominem prorsus Epicureum [f]:

Felix qui potuit rerum cognoscere caussas,
Atque metus omnes et inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumque Acherontis auari.

Quem primarium omnis physiologiae Epicureae finem esse, superiori tomo [g] ex ipsis Epicuri *ratis sententiis* demonstrauimus. Alia, ne nimii simus, non addimus, sed lectoris attentioni notanda relinquimus. Recte tamen

a) Ad eclog. VI.
b) Meminit huius philosophi etiam CICERO de finib. L. II.
c) Hinc inter Epicureos philosophos Virgilio locum dedere GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. 72. et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 815. seqq. et Bibl. Lat. L. I. c. 4. §. 4. p. 50.
d) P. m. 11. edit. H. Stephan.
e) Eclog. VI. v. 31. seq.
f) Georg. L. II. v. 490.
g) L. III. c. 18.

men monuit Donatus, diuersorum philosophorum opiniones libris eum suis inseruisse, maxime Platonicas, vel, quod magis verum, Stoicas. Illud enim non de Virgilio tantum, sed omnibus fere poëtis, historicis, geographis aliisque seculorum horum scriptoribus Romanis probe tenendum, eos, vbi sectae alicuius placita tradere non suscepissent [g], sed philosophiae dogmata obiter tantum tangere carminibus opus habuissent suis, non illius tantum sectae, cui addictiores, quam reliquis, erant, doctrinam secutos fuisse, sed aliarum quoque sectarum passim inspersisse dogmata, prout carminis habitus atque nitor et materiae substratae posceret conditio. Ad quam obseruationem cum saepius nobis in sequentibus prouocandum sit, ea probe tenenda sit, sine qua vix de horum scriptorum philosophia certi quid potest discerni.

Qua in re memorabili Virgilius exemplo est, qui passim per alias sectas vagatur, earumque placita pangit. Ita, *ecloga quarta* [h] canens:

Vltima Cumaei venit iam carminis aetas
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo
Iam redit et virgo redeunt Saturnia regna,

manifeste Platonis annum exprimit, vt elegantiori sub schemate Pollioni de nato gratularetur filio, id quod SERVIVS iam vidit atque monuit [i]. Stoicos vero, qui rerum omnium primordia ex anima diuina per omnem materiam diffusa deriuabant, ita eleganter docentes depingit [k]:

His quidam signis, atque haec exempla secuti
Esse apibus partem diuinae mentis et haustus
Aetherios dixere: Deum namque ire per omnes
Terrasque tractusque maris, Coelumque profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.
Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
Omnia, nec morti esse locum, sed viua volare
Sideris in numerum atque alto succedere coelo.

Sic et alio loco [l] Anchisen inducit philosophantem:

Principio coelum ac terras camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus,
Mens agitat molem, et magno se corpore miscet:
Inde hominum pecudumque genus, vitaeque volantum,
Et quae marmoreo fert monstra sub aequore pontus.
Igneus est ollis vigor, et coelestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque: dolent gaudentque: nec auras

g) Vt fecit Lucretius, qui Epicurea, Manilius qui Stoica prosecutus est.
h) v. 5. seqq.
i) Conf. GAVDENTIVS c. CLXXIV. p. 242. seqq.
k) Georg. L. IV. v. 220. seq.
l) L. VI. Aeneid. v. 724. seqq.

Respiciant, clausae tenebris et carcere coeco,
Quin et supremo quum lumine vita reliquit.
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeae excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliae panduntur inanes
Suspensae ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elysium, et pauci laeta arua tenemus,
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum sensum atque aurai simplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotam voluere per annos,
Letheum ad fluuium Deus euocat agmine magno.
Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant,
Rursus et incipiant in corpora velle reuerti.

Quem locum, etsi longiusculum ideo totum hic apponere placuit, quod Stoicam physiologiam egregie prorsus exprimit. Licet enim fabulas poetarum de statu animarum post mortem immisceat poëta [ll], vt carminis iuuaret habitum atque elegantiae poëticae decus seruaret, reliqua tamen omnia adeo aperte Stoicas hypotheses redolent, vt miremur, post MACROBIVM [m], ex sectae suae more cuncta Platoni vindicantem, non GAVDENTIVM [n] tantum hic cespitasse, sed et illo in veterum doctrina millies oculatiorem CVDWORTHVM [o] Pythagoricum dogma hic quaesiuisse. Aperte enim animam diuinam per omnia fusam omnibus prorsus rebus inesse, illamque mentem ignem esse statuit; hinc animae coelestem originem, motuumque et passionum eius quatuor generibus diuisorum, originem deriuat, et post mortem magnam Stoicorum spem euadendi ad superiora, corporeis sordibus detersis, ponit, magnamque illam periodum, qua succensis omnibus nouus ex Ioue orbis prodituris est, luculenter innuit. Quae cum mire cum dicto loco conueniant, Stoicos hic sensus et decreta physica dedisse Virgilium, dubitandum non est. Quod licet sua radiare claritate euidens sit, non tamen inde recte concluditur, Virgilium desertis Epicuri hortulis ad porticum transiisse. Ex priori enim, quem adduximus, loco manifestum est, poëtam non suam sed aliorum philosophorum, a sua, quam sequebatur, secta, diuersorum placita enarrasse. Quod dum initio mox ita indicet: *Quod QVIDAM signis etc.* miramur, ad id non attendisse viros doctissimos, qui de Virgilii atheismo disputarunt, hancque ei maculam

ll) Ex quo sequitur, verba non nimis esse premenda. Multa enim aliena admiscebant poëtae philosophicis Dogmatibus, id quod Tom. I. de poëtarum theologia differentes iam monuimus.

m) Somn. Scip. L. II. c. 12. p. 161.

n) L. c. p. 248. seq.

o) Syst. intell. c. V. sect. 4. §. 29. p. 1155. quem ideo notauit interpres doctissimus.

ism ob istas Stoicas hypotheses intulerunt. Qua de re quae dixerint RICH. SIMONIVS [p], P. BAYLE [q], G. G. LEIBNIZIVS [r] et N. HIERONYMVS GVNDLINGIVS [s], notum est. Qui si cogitassent, nec atheismum ex hoc Virgilii loco aliter, quam de tota secta Stoica fieri potest, posse concludi, nec eam esse ipsius Virgilii, sed quorundam aliorum, sententiam, parcius in elegantissimum hunc vatem opprobrium coniecissent, cautius etiam CVDWORTHVS [t] inter recte sentientes Numinis professores eum retulisset: In quo vtroque extremo eos nimios fuisse, ex adductis est manifestissimum. Alias philosophorum apud Virgilium hypotheses e. g. stellas maris exhalationibus nutriri, hisque similes, breuitatis caussa silemus. Philosophiae moralis eandem fere, quam naturalis et diuinae rationem Virgilius habuit, qui mox Epicurea principia secutus est, mox fato Stoico heroëm suum inuoluit, mox Academico siue Platonico more de corpore animae carcere differit, etc. Praesertim ex Romanorum consuetudine stoica de virtute praecepta ei arrisere [u], vt ex locis patet a Cl. STOLLIO [x] adductis, quae consuli ipsa velimus. Quae omnia tamen vt non eo fine immiscuit poëta, vt philosophiam doceret lectorem, sed vt carminis decorem sententiis tueretur philosophicis, nec philosophum faciunt, nec doctorem eius omnium optimum, quod nimius Virgilii amor olim magno persuasit SCALIGERO. Non omittendum de Virgilio hoc quoque; eum medicinae et mathematicae artis cognitione imbutum, anno LII. vt vltimam manum Aeneidi imponeret, statuisse in Graeciam et Asiam secedere, trienniоque continuo omnem operam limationi dare, vt in reliqua vita tantum philosophiae vacaret. Sed in itinere languorem nactum reuersum Brundusium obiisse [y].

§. III. Post Virgilium inter poëtas Latinos excellit omnium maxime Q. HORATIVS FLACCVS illi aetate suppar, quem inter Epicuri asseclas a plerisque numerari videas [z]. Ipsum Epicureum voluisse videri, ex his eius versibus patet [a]: *Horatii philosophia.*

Me pinguem, et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Pro quo *parcum* non sine ingenio legit MEIBOMIVS [b]. Nec multa obscurius alibi [c]:

Parcus Deorum cultor et infrequens
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos.

 Passim

p) [illegible] cit.
q) Contin. des pensees sur les com. p. 119.
r) Theodic. disc. prelim. p. 13.
s) Gundlingian. P. XLIV. §. 80.
t) L. c. c. IV. §. 19. p. 437. Praeiuit LACT. L. I. c. 5. conf. Cl. ZIMMERMANN. de atheismo Plat. Amoenit. lit. T. XIII. p. 128. seq.
u) Conf. LVDOV. THOMASIN. methode d'etudier les poëtes chretiennement P. I. L. II. c. 8.
x) Hist. philos. mor. gentil. §. CXCV. p. 374. sq.
y) DONATVS L. c. p. 6.
z) GASSEND. l. c. p. 72. FABRIC. l. c. p. 811. REIMMANN. Hist. atheism. c XXXVII. p. 255. STOLL. Histor. phil. mor. gent. p. 385.
a) Epist. L. I. ep. 4. b) Ad LAERT. L. X. s. 132.
c) Lib. I. od. 34.

Passim etiam insignia apud eum philosophumena occurrunt, quae Epicuri hortos sapiunt, qualia praecipue sermones eius exhibent. Recte huc etiam scommata in Stoicos refert Cl. REIMMANNVS [d], qui locutiones quoque eius sordidas hanc sectam referre putat; in quo tamen ex vitio sectatorum quorundam iniuriam ipsi sectae fieri, ex iis liquet, quae suo loco de infamia hortorum Epicuri disseruimus, immo ex ipso Horatio demonstrari potest, qui dum Catium Epicureum multo sale satyrico perfricat [e], eo quod philosophiam Epicuri ad culinam ventremque, et voluptatis corporeae instrumenta traduxisset, hoc ipso meliorem castioremque insedisse sectae Epicuri opinionem indicat atque fatetur. Etsi vero ex adductis Horatii versiculis manifestum est, fuisse eum hortorum Epicuri sectatorem, duo tamen notanda sunt, quae de Horatii philosophia distincte statuendum esse monent. Primum enim, ipse fatetur [f] se Athenis philosophiae operam dantem, in Academia didicisse philosophiam:

Adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
Scilicet vt possem curuo dignoscere rectum,
Atque inter siluas Academi quaerere verum.

Tum vero in Academia vltimus adhuc docuit Antiochus, qui Platonica, Stoica et Peripatetica inter se conciliabat. Quem licet non sequeretur Horatius, libertatem tamen inde illam, quae nullius se magistri placitis totam mancipat, didicit, qua in carminibus suis, ex ratione §. *praecedente* dicta, vsus est, et de qua elegenter [ff]:

Nunc itaque et versus et caetera ludicra pono,
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc sum,
Condo et compono, quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter;
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes,
Nunc agilis fio, et mersor ciuilibus vndis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor.

Alterum, quod notari in hac re meretur, hoc est, videri Horatium, vel fortunarum suarum iactura, aliaue calamitate de diuina, quae rebus inest omnibus prouidentia fuisse monitum, vel cessantibus, quas temperamentum eius prosequebatur, voluptatibus [g], serio magis et seuere philosophari coepisse. Prius adducti supra versiculi suadent, quibus ab insanienti se philosophia reuocari luculentis diuinae prouidentiae speciminibus fatetur; posterius diuersis locis innuere videtur, et imprimis in celebri ad Maecenatem epistola [h], qua sibi non eandem quam prius, aetatem, non mentem esse dicit, monerique se, vt senectutem tandem aliquando seriam ducat, suisque annis et personae decoram. Vnde ad virtutis Stoicae, seuerioremque sapientiae disciplinam sese conuersum, seria iam scribere ait, licet inuita forte

d) L. c. vid. Lib. I. Sat. 3. Lib. II. Sat. 3. e) L. II. Sat. 4. f) L. II. ep. 2. ff) L. I. ep. 1. g) L. II. ep. 2. Singula de nobis anni praedantur euntes, Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum.

forte Minerua ad pristinos interdum de voluptate sensus relabatur. Haec volunt versus sequentes:

Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solue senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat etc.
Nunc agilis fio, et mersor ciuilibus vndis
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor etc.

suntque in hac epistola Stoica pluscula, qualia sunt:

Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse.
Rex eris, aiunt
Si recte facies
Ad summam, sapiens vno minor est Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Ex quibus parca, vt institutum nostrum postulat, manu datis, facile cuiuis ad rem ipsam attendenti de philosophia Horatii erit iudicium [i], et quousque admittendum sit, quod DAN. HEINSIVS [k] contendit: non referendum esse Horatium ad Epicuri gregem, sed Eclecticis a Potamone tunc constituta secta adnumerandum: qua de re infra.

§. IV. Sequitur inter poëtas OVIDIVS, inter cuius carmina haud pauca deprehenduntur, quae in Graecorum philosophia non parum exercitatum fuisse loquuntur. Qui tamen, vt reliqui poëtae, non ipse egisse philosophum censendus est; etsi enim philosophorum passim placita suis interseruit carminibus, interpres tamen magis est philosophiae Graecae, quam ipse philosophus. Exemplum eius illustre est theogonia, quam veteres theologos Graecos secutus in ipso metamorphoseων limine elegantissime exposuit. Quem licet communem populorum aetatis suae sententiam expressisse CVDWORTHVS [l] tueatur, cum Graecis tamen theogoniis comparanti erit manifestissimum, illos Ouidium secutum esse, licet quem pressius secutus sit, definiri accurate nequeat. Summa eius haec est: initio fuisse chaos, discordia rerum semina continens; ex hoc ortum esse et mundum, et formas Deorum. Hanc congeriem litemque diremtam a Deo et natura [m], eiusque cura mundum formatum et ornatum fuisse: et tandem hominem natum vel ex diuino semine, vel ex aethere cognati coeli semina retinente; huncque hominem in effigiem Deorum, quorum curae et prouidentiae mundum Deus distribuit, esse formatum. Quae pau-

Ouidii philosophemata.

K 3

[illegible] ep. I.
[illegible] BERGERI et IO. HENN. Fo[illegible] diss. de philosophia Horatii nobis non [illegible] FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 321.
[illegible] De Satyra Horat.
[illegible] intell. c. IV. §. 14. p. 275. Conf. BAYLE T. III. art. Ouide not. G. p. 556.
m) Intrudit hic naturam suam genitricem CVDWORTHVS, de qua tamen non cogitasse Ouidium apertum est. Deum vero hunc et naturam non diuersa esse, omnino verisimile est, nec aliud illa videtur esse, quam necessaria Dei in materia latentis actio et commotio, qua cuncta ex legibus amicitiae et discordiae ordinata tandem sunt, formamque acceperunt. Qua de re nos suo loco.

paulo comtius ornata sunt, Graecis, rem ipsam tamen, ab his expressam continent, et imprimis Empedoclea sapiunt, scholamque Pythagoream, cuius systema elegantissimis versiculis [n] expressit, et imprimis Empedocleam physiologiam luculenter exposuit. Ridet enim eos, qui mortem stygis metu timent, cum illae non moriantur, sed nouas semper sedes quaerant migrentque: tum praecipit, nihil interire, omnia mutari, transire spiritum hominis in feras; nihil esse, quod toto perstet in orbe, cum semper omnia fluminis instar labantur et mutentur. In quo tamen Pythagoricam μετεμψύχωσιν cum Stoica μετενσωματώσει confundere videtur. Assumit etiam Empedoclis et Heracliti dogma, nostra semper corpora sine requie verti nec esse nos, quod vel heri fuimus, vel cras erimus. Ipsa porro, Empedoclem secutus, addit elementa mutari, omnia ex ipsis fieri, in ea redire, ipsa inuicem commutari, monens, nasci vocari.

Incipere esse aliud, quam quod fuit ante, morique
Desinere illud idem, cum sint huc forsitan illa
Haec translata illuc.

Coelum itaque et tellus formas mutare, nosque, partem esse mundi, et quoniam in omnes creaturas ire condique possimus, aliorum animas posse habere. Non igitur esse viuendum carne, sed alimenta carpenda congrua, et nec piscibus vescendum, nec brutis. Hactenus Ouidius, qui licet satis luculenter physiologiam Pythagorico-Empedocleam exprimat, ideo tamen inter Italicae scholae sectatores referri non potest. Non enim ipse suam de hac rerum omnium origine, transmutatione, et facie sententiam exponit, sed Numam loquentem inducit, qui cum vulgi rumore et opinione Pythagoreus haberetur, hanc ei personam Ouidius induit, et Pythagoreis principiis seriem euoluere fati iussit. Perperam itaque ex hoc metamorphoseων epilogo coniecere viri docti et in his ROBERTVS HOOCKIVS [o], Ouidium in metamorphosi sua sub fabulis illis describendas sibi proposuisse varii generis mutationes, quae telluri contigerunt, et systema quoddam historiae naturalis tradere. Nihil enim aliud sibi propositum habuit poeta ingeniosissimus, quam mythologos Graecos exprimere, et facundiam carminis atque fertilitatem ingenii, descriptionibus luculentis et viuis demonstrare: licet non negemus, mythologiae veteris partem aliquam, post historicam, fuisse etiam philosophiae naturalis, cui nempe illae fabulae, emendata theologia fabulari rationibus philosophicis accommodatae sunt. Qua de re cum *tomi primi libro secundo* pluribus actum sit, eo lectorem remittimus.

Manilii philosophia. §. V. Praeter triumuiros hos inter poetas Latinos, ob philosophiae in carminibus expressae vestigia notari adhuc debent, Manilius, Lucanus et Persius, qui Stoicorum decretis propensi fuerunt. Et M. MANILIVS quidem, quem cum Manlio mathematico PLINIO [p] memorato quidam

n) Lib. XV. v. 150. seqq.

o) Vid. Act. erud. 1707. p. 155. vbi breuem operum eius posthumorum habes recensionem. Displicere sibi hanc sententiam fassus est FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 364. seq.

p) Lib. XXXVI. c. 10.

quidam eundem esse putant [q], qui epico carminis genere *astronomicon* ad Augustum scripsit [r], in quo corpora caelestia eleganti et iucundo poëmate descripsit, vel hoc solo nomine in historia philosophiae non prorsus praetereundus. Verum mysteriis quoque philosophiae imbutum fuisse, passim prodit: cumque physiologiam Epicuream, quae mundi compagem sine Deo eiusque prouidentia constare tradit, indignam philosopho censeret, ad Stoicorum castra secessit, Deumque mundi animum esse, omnibus intentum, omnia peruadentem passim inculcat. Illius odii in Epicurum testes hi versus sunt [s]:

Quis credat, tantas operum sine numine moles
Ex minimis coecoque creatum foedere mundum?

Stoicae autem physiologiae palmarium dogma hoc est [t]:

Namque canam tacita naturam mente potentem
Infusumque Deum coelo terrisque fretoque
Ingentem aequali moderantem foedere molem
Totumque alterno consensu viuere mundum,
Et rationis agi motu, quum spiritus vnus
Per cunctas habitet partes atque irriget orbem,
Omnia peruolitans corpusque animale figuret.

Similia passim interserit [u], breuitatis gratia hic omittenda. Visus hanc ob doctrinam Stoicam dignus Manilius ANT. COLLINO [x], quem pantheismi fautoribus aggregaret, quemadmodum inter Spinozae praelusores eum retulit MOSHEMIVS [y]: qui probe notat, hominem Stoicis hypothesibus imbutum cum Zenone adeo ineptire, vt mundum vniuersum Deum esse censeat. Ita enim mire Στωικῶς canit [z]:

Ac mihi tam praesens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse magistra,
Vt voluit credi, qui primus moenia mundi
Seminibus struxit minimis - - -

Quibus frustra opponit Cl. REIMMANNVS [a]: *non sequi exinde, eum mundum pro ente infinito et aeterno habuisse, vsitatum quippe fuisse ethnicis, iis quoque entibus Dei nomen tribuere, quae nouerant esse a Deo producta. Manilium etiam mundum hunc productum a ratione, quae ei inest, dicto loco distinguere.* Primum enim huc non pertinet, cum per mundum non Deum quendam, sed ipsum Deum, numenque quo vertitur mundus, intellexisse ex ipsis eius verbis pateat, nec Stoica aliter physiologia patiatur, quam totum hoc, quo continemur, et vnum esse, et Deum. Alterum nihil caussam Manilii iuuat, qui, licet a mundo rationem, quae mundo inest, distin-

q) RICCIOLVS in Almagesto, FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 293. qui vero T. II. p. 409. sententiam mutauit.
r) Prolixe de eo FABRIC. ll. cc. quem vide.
s) Lib. I. v. 492. 493.
t) L. II. v. 61.
u) L. IV. u. 915.
x) De lib. cogit. p. 219. cui praeiuit TOLANDVS Origin. Iudaic. p. 106.
y) Ad CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 20. n. 38. p. 438.
z) L. I. v. 483. sqq. nec id negat CVDW. l. c.
a) Hist. ath. c. XXXVII. §. II. p. 259. seqq.

distinguat, facit id tamen more sensuque Stoico, quatenus pars agens patienti, siue materiae crassiori in vno toto opponitur. Quae hoc quidem efficiunt, non prorsus cum Spinoza facere Manilium, sed nec pia magis, nec meliora multo eum asserere; vt ex iis liquet, quae *tomo primo* de Stoicorum his dogmatibus et atheismo iis obiecto disseruimus. Eandem in

Lucanus. classem poëtarum Stoicis fauentium M. ANNAEVM LVCANVM referimus, Senecae fratris filium, qui praeter Palaemonem Grammaticum, et Virginium Flauium rhetorem Cornutum philosophum praeceptorem habuit, vnde amor eius erga Stoicorum dogmata enatus fuit; Cornutum enim inter Stoicos eminuisse, in sequentibus dicemus. Prodidit hanc passim in porticum propensionem, in Pharsaliae carminibus, quae bellum ciuile Caesaris et Pompeii enarrant, satisque luculenter iuuenilium annorum impetum produnt. Exemplum laudati Stoicismi supra in Catonis descriptione dedimus, ad quod breuitatis caussa, prouocamus. Vnum damus eumque illustrem Stoicae physiologiae locum [b]:

Sic cum compage soluta
Secula tot mundi suprema coëgerit hora,
Antiquum repetent chaos omnia, mistis
Sidera sideribus concurrent: ignea pontum
Astra petent, tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum; fratri contraria Phoebe
Ibit et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poscet sibi: totaque discors
Machina diuulsi turbabit foedera mundi.

Alia, et in his fati quoque sideralis descriptionem et assertionem Figulo tributam, hic praetermittimus. Philosophicum magis argumentum pro-

Persius. secutus est A. PERSIVS FLACCVS, qui etiam ex Cornuti schola prodiit, Lucanumque commilitonem et amicum habuit. In satyris enim adeo strenue sequitur Stoicae ethicae praecepta, vt recte appellari queat

Virtutis verae custos rigidusque satelles,

Quo nomine Stoicam se ethicam prosequentem appellat HORATIVS [c]. Qui cum seuerissimae disciplinae praeceptorem esset nactus, acerbus vitiorum reprehensor et rigidus virtutis Stoicae doctor, in ipsa iuuentute (vix enim XXVIII. annos vixit) euasit, et vbique Stoica praecepta disseminauit. Cuius illustre prorsus exemplum est *satyra tertia*, qua sub persona Stoici philosophi iuuenes Romanos monet, ne otio et mollitie corrupti, vel patrimoniis et natalibus freti philosophiae studia negligant, quae sola vitiis mederi, virtutem et honestatem docere, animum bene conscium et vitae felicitatem largiri queant. Cuius ex multis en carptim paucula:

Disciteque o miseri, et caussas cognoscite rerum,
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur, ordo

Quis

b) L. I. v. 74. seqq. Quae vero passim occurrunt voces Epicureae, v. g. L. VI. v. 445. seqq. non ad Lucanum trahendae sunt, sed ad carminis σχῆμα, quod eas poscebat.

c) L. I. ep. I.

Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et vnde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile numus habet, patriae carisque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit, et humana qua parte locatus es in re.

Quibus versibus Stoicam de officiis doctrinam eleganter comprehendit. *Satyra* vero *quinta* dum Cornutum praeceptorem laudibus extollit, prodit etiam quo loco Stoicam philosophiam habeat, et solum sapientem esse liberum Stoico more eleganter edisserit; et passim porticus principia sententiis [d] exponit suis [e]. Addi his possent ex poetarum Latinorum choris alii, nisi vela contrahere institutum iuberet. Vnus Seneca tragoedus, quem locum in theatro etiam philosophico ceperit, ostendit: cuius tragoedias, si modo vnius sunt, non inepte philosophiam cothurnatam personatamque stoam dixeris.

§. VI. Quod de poetis Latinis dictum est, idem de historicis quoque dici potest, eos philosophiae studiis in iuuentute innutritos narrationibus suis passim praecepta philosophiae, prout locus, persona, res atque materia poscebant, inspersisse: id quod adeo notum et peruulgatum esse putamus, vt non esse credamus quenquam, qui vel a limine eorum scripta inspexit, qui haec negauerit. Vt tamen et hic symbolam addamus nostram, paucos in exemplum producemus. Et principem quidem locum recte LIVIO dari, nemo forte pertinacius disputauerit. Hunc in philosophorum album transcribit SENECA [f], qui ita: *Nomina adhuc Liuium. Scripsit enim et dialogos, quos non magis philosophiae annumerare possis, quam historiae, et ex professo philosophiam continentes libros.* Nihil tamen horum non superesse tantum hodie, sed ne quidem memorari apud veteres scriptores alios, merito mireris. Et habet quidem in historiae Romanae opere haud raro sententias philosophicas, sed quas non ex sectarum scriniis, sed ingenii practica ratione iudicantis acie congessit. Quae vero de ἀδεισιδαιμονίᾳ Liuii inter TOLANDVM [g], IO. FAYVM, EL. BENOIST aliosque [h] disputata sunt, cum huc non pertineant, ea praetermittimus, in historia atheismi speciali quaerenda. Liuio iungimus TACITVM, consuetudine ad ciuilem philosophiam historiam referendi eo tantum non superiorem. Eum Stoicis iungit LIPSIVS [i], nec prorsus male, si quaedam loca respicias, quibus Stoicos commendat, qui in corrupta Romanorum imperatorum aula saepe seuerae virtutis commendatione et exemplo eminebant [k]. Alibi tamen nec Epicurum dedi-gna-

Historicorum Latinorum philosophia.

Liuius.

Tacitus.

d) v. 66. seqq.

e) Sententias eius morales collegit STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CCVIII. p. 437. seqq.

f) Epist. 100. Conf. GAVDENTIVS l. c. c. [illegible] p. 381. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 199.

g) Cuius Liuius ἀδεισιδαίμων, siue de superstitionis culpa Liuio falso impacta, prodiit Hagae Comit. 1709. 8.

h) Enumerat huius controuersiae historiam S. Reu. MOSHEM. in vita Tolandi §. 28. Vindic. vet. Christian. p. 151. seqq.

i) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XVII. p. m. 100.

k) E. g. Thraseas Paetus, Heluidius Priscus, Rubellius Plautus et his similes.

gnatur, et, quod aliquoties monuimus, sententias tantum quasdam philosophiae spargit, et historiam, gemmarum instar, iis interstinguit, philosophari nunquam exorsus est. Hinc per varias sectarum inter se valde dissidentium doctrinas vagantem videas. Prouocat [l] ad insitam opinionem, non initia nostri, non finem, non denique homines diis curae esse; quod Epicureum: tuetur fatum, ita tamen vt felicitas hominum constet [m], quod Stoicum: non cum corpore extingui animas, ait, quod Socraticum; et sic in aliis quoque, prout locus et argumentum sententiam poscebat. Quae dum ad philosophiam a Tacito cultam operose reuocat GAVDENTIVS [n], prodit is, ignorasse se, de qua re ipsi fuerit tractandum. Iungimus

Strabo.

his STRABONEM Geographiae opere clarissimum, qui ipse hoc argumentum ad philosophos pertinere, et ab iis tractatum esse, fuse demonstrat [o]. Vnde passim non literariam tantum, sed et philosophicam historiam respicit, multaque affert, ad noscendos philosophos eorumque doctrinam perspiciendam vtilissima. Ipse Amasea Cappadociae oriundus, audiuit in grammaticis Tyrannionem, vt supra dictum, et in Rhetoricis Aristodemum, e philosophis frequentauit Xenarchum Seleuciensem Peripateticum [p], et cum Boëtho quoque in Aristotelis dogmatibus se exercuit [q]. Id quod occasionem dedit XYLANDRO [r], inter Peripateticos eum referendi. Probauere vero viri docti, qui in elegantissimum scriptorem commentati sunt [s], Stoicos eum prae Peripateticis probauisse. Stoicos enim et Zenonem nostros vocat, et Stoica passim dogmata sequitur: v. g. sidera nutriri exhalationibus; multa fieri fato, quorum caussa dari nequeat, et his similia [t]. Quae sine dubio caussa fuit SVIDAE [u], vt eum inter philosophos referret. Quem vero is memorat [x] Stratonem Amasenum philosophum, qui vixit sub Tiberio Caesare, et scripsit Geographiae libros septem, non alium esse a Strabone hoc, dudum contra temerariam FRANC. PATRICII coniecturam, nescio quem Stratonem Geographum constituentis [y], dudum viris doctis obseruatum est [z], videturque vel, Stratonis Lampsaceni et Strabonis nominibus inter se confusis falsus esse more suo Suidas, vel ab exscriptoribus articulus Strabo, paulo supra iisdem fere verbis occurrens, mutato nomine fuisse iterum positus. Quales transpositiones et confusiones apud Suidam dari frequentes, infra aliquoties monendi nanciscemur occasionem.

§. VII. Non vero inter eruditos tantum, quos Romanum fouebat imperium, variis scientiis deditos inuenti sunt multi, qui philosophiam degustarent, licet philosophiae professionem non sequerentur; sed et viri prin-

l) Annal. L. VI.

m) In Agric. n) L. c. LXXXV. p. 287. seqq.

o) L. I. et II. p) L. XIV.

q) L. XVI.

r) In praef. ad Vers. Strab.

s) CASAVB. praef. in not. add. VOSSIVS de Hist. Graec. L. II. c. 6. p. 185. GAVDENT. l. c. LI. p. 212. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 3.

t) Hinc Athenodorum Stoicum ἑταῖρον vocat Lib. XVI. p. 779.

u) T. III. v. Strabo p. 379.

x) Ibid. v. Straton p. 382.

y) Discuss. Perip. L. III. T. I. p. 29. seq.

z) Vid. CASAVB. ad Strab. GAVDENT. l. c. FABRIC. l. c. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. p. 202. MARS. CAGNATVS Var. Obs. L. III. c. 20.

principes, et Caesarum aulae admoti, vel in republica administranda occupati complures fuere, quibus a philosophiae studio ornamentum accessit et praesidium, quique omnem inde mouerunt lapidem, vt philosophiae incrementa promouerent, philosophosque iuuarent atque commendarent. Hos vero enumerare omnes nec institutum locusque patitur, nec tempus. Potiores tamen strictim enumerare, haud abs re erit. Inter eos primum merito locum assignamus MAECENATI, cuius in viros doctos studium et liberalitas in prouerbium abiit, quique tanta diligentia philosophos, poëtas, oratores, Augusto commendauit. Etsi enim, narrante DIONE [a], Maecenas *Augustum obseruare monuerit eos, qui se philosophiae nomine populo venditarent, dicendo: Cauere te iubeo philosophos, neque enim, quia Arium et Athenodorum, bonos ac honestos viros expertus es, omnes alios idem studium prae se ferentes, similes eorum iudicare debes, quum hac specie vsi multi, infinita mala populis priuatisque hominibus afferant:* non inepte tamen coniecit GAVDENTIVS [b], non eam ipsam Maecenatis orationem fuisse ad Augustum, sed finxisse eam Dionem, more historicorum. Quanquam facile concedi potest, eiusmodi praecepta instillasse Augusto Maecenatem, cum homines otiosi philosophiae nomine abusi tum fuerint plurimi, qui gratiam Augusti, philosophiae nomine venabantur: id quod ad philosophorum honestorum ac bonorum commendationem trahi non potest. Sed imprimis verisimile, homines nugiuendulos, quales Chaldaei et mathematici erant, qui innumeris modis homines decipiebant, Augusti in haec studia propensione abusos, philosophiae nomine se ipsi commendauisse, ideoque Augustum a Maecenate fuisse monitum, vt ab iis caueret. Illud certum, non commendasse tantum hero suo Maecenatem philosophos, sed et ipsum philosophiam tenuisse, et Epicuri imprimis sectae fauisse. CANIVM IVLVM virum in primis magnum in hanc quoque eorum classem pertinere, qui bene praeparatum philosophia pectus opposuere fortunae, SENECA [c] dubitare nos non sinit, qui refert: *cum Caius Caligula mori eum iussisset, Stoicis eum principiis roboratum se immortalitatis experimentum laeto et tranquillo animo facturum dixisse, et proposuisse illo velocissimo momento, an sensurus sit animus, exire se, promisisseque, si quid explorasset, circumiturum amicos et indicaturum, quis esset animarum status.* Imprimis illustre nomen hoc quidem philosophiae praesidio consecutus est THRASEAS PAETVS, Senator Romanus, Neronis aeuo clarus, quem ob candorem, iustitiam, fortitudinem, virtutisque omnis cultum laudibus summis extollunt veteres [d]. Is ex libro Munatii *de rebus Catonis* incensus est ad virtutis Stoicae amorem, qua re Catonis exemplum imitatus in id maxime incubuit, vt se virum bonum, rectique custodem effingeret. Quo in studio tantopere profecit vt, qui de laudibus eius scripsit Iunius Rusticus, eum virum appellaret sanctissimum [e]. Quam morum integritatem ab omni adula-

Maecenas. *Canius Iulus.* *Thraseas Paetus.*

a) Lib. LII. b) c. L: p. 210. c) De tranquill. c. 14. Locus totus legendus. d) TACITVS Annal. L. XV. c. 20. PLINIVS Lib. VIII, ep. 22. e) Vid. infra not. (h)

adulatione longissime remotam cum non ferret Neronis animus, totus aulae vitiis corruptus, Stoicae sectae studium in vitium vertit [f], eumque interfici iussit; id quod Stoica virtute et digno Catonis imitatore animo, apertis venis sustinuit Thraseas, qui cum philosophico vixisset more, philosophus etiam mortuus est. Mortis enim mandatum a Caesare cum accepisset, cum Demetrio Cynico de animae natura et immortalitate disseruit, eumque sibi exhalaturo animam adesse voluit [g]. Huius gener fuit

Heluidius Priscus.

HELVIDIVS PRISCVS, senator Romanus, qui ipse quoque ex Stoicorum disciplina robur sibi et virtutem parauit, exiliumque sub Nerone passus, integritatis laudem Caesaris gratia habuit potiorem. Cuius, vt et soceri eius Thraseae laudem cum scripsisset Iunius Rusticus, a Domitiano interemtus est [h]. Id quod Herennio Senecioni quoque euenisse, Fanniae rogatu idem officium exequenti, veteres narrant [i]. Addi his possent ICti magni nominis, Q. Mucius, Ceruidius aliique, nisi quae supra de Iureconsultorum Romanorum philosophia dictâ sunt, his lucem satis claram accenderent. Nihil vero magis philosophiae incrementa promouit, quam imperatorum Romanorum gratia, cuius exempla multa in sequentibus occurrent. Qui cum et ipsi philosophos beneuóle essent complexi, et philosophiae honorem tribuissent, dici non potest, quantum philosophiae studium euectum sit. Cuius rei exemplum ipse Augustus est, quem non Athenodorum solum et Nicolaum Damascenum fouisse infra dicemus, sed et *hortationes ad philosophiam* scripsisse ait SVETONIVS [k]. Vestigia eius pressisse Tiberium, in sequentibus audiemus. Quae cum dereliquissent Claudius, Nero, Domitianus, qui philosophos omnes Romana vrbe et orbe eiecerunt [l], sub Traiano et Hadriano honos philosophiae rediit, Antoninorum vero cura studiisque immensum auctus, Athenae restitutae, salaria philosophis constituta sunt [m]. Eisdem vestigiis institit Septimius Seuerus eiusque vxor, Iulia [n]. Mammaea etiam filium Alexandrum philosophis erudiendum commisit, quos tamen male postea mulctauit Heliogabalus. Nec ab hoc philosophiae amore alienus fuit Alexander Seuerus, qui LAMPRIDIO [o] teste, philosophorum libros legit, philosophosque mensae suae adhibuit, immo Apollonii Tyanensis imaginem larario inseruit. Ita Gordianos quoque philosophiae amore flagrasse, et seniorem Platonis et Aristotelis libris legendis insudasse, iuniorem philoso-

f) TACITVS L. XVI. vbi cogitasse, ait, Neronem ipsam virtutem exscindere.

g) Catonem ideo et Thraseam iungit MARTIALIS:

Quod magni Thraseae consummatique Catonis
Dogmata si sequeris.

Conf. SCARDEONIVS de claris ciuibus Patauinis p. 49. IONS. de Scr. Hist. phil. L. II. p. 230. VOSS. de hist. Lat. L. II. p. 135. quem librum Thraseae nomine meditatus sit LIPSIVS vid. Ep. Miscell Cent. II. ep. 22.

h) SVETON. in Domit. c. 10.

i) Prolixe Heluidii familiae caussam exponit PLINIVS L. IX. ep. 13. quibus adde XIPHILIN. in Domit. et ex recentioribus IONSIVM l. c. L. III. c. 5. FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 410. GAVDENTIVM l. c. c. LXXV. p. 256. sq.

k) In Aug. c. 85.

l) GELLIVS Lib. XV. c. 11. conf. SVETON. in Domit. c. 10.

m) XIPHILIN. et CAPITOLIN. in Antonin.

n) HERODIAN. L. III. PHILOSTRAT. vit. Soph. L. II. p. 601. SPARTIAN. in Seuero c. 18. MENAG. Hist. mul. philos. §. 16. LE MOYNE var. s. praef.

o) In Alex. c. 29. 30.

losophiae mysteriis imbutum fuisse CAPITOLINVS [p] auctor est, et PORPHYRIVS [q] narrat, eum in expeditione aduersus Persas Plotinum philosophum habuisse comitem. Ita ab Augusti temporibus et imperii Romani incunabulis ad Constantinum M. vsque, quo Romanum imperium Constantinopolin translatum est, habuit semper fere philosophia in aula, si paucos imperatores demas, praesidium. Quod et postea in orbe Romano nacta est, sede imperii ad Graecos translata, id quod constitutiones Theodosii et Valentiniani, in Cod. Theodosiano extantes, satis probant. De quibus tamen cum *tomo tertio* dicendum sit, dictis nil addimus, sed ad ipsas sectas, quae sub imperatoribus floruerunt, considerandas progredimur, quibus doctoribus gauisa, quibus fatis vsa sit secta Pythagorica, Platonica, Eclectica, Peripatetica, Cynica, Stoica, Epicurea, Sceptica, consideraturi.

SECTIO SECVNDA

DE PHILOSOPHIS PYTHAGOREAM SECTAM RESVSCITANTIBVS.

§. I.

Intercidisse sectam Pythagoricam, altero, postquam condi coepit seculo, nec Aristotelis superasse aetatem, inuidia Italorum eam calumniis et persecutione premente, qua tandem igne ferroque deleta fuit, *superioris tomi libro tertio* enarrauimus. Vnde nec inter Graecos amplius eius mentio facta, nec Athenis, etsi fautores repererat, ea resuscitata est. Pythagoreae itaque sectae institutum reuocauisse philosophos sub Imperatoribus Romanis quando demonstrare hac sectione suscipimus, non id volumus, resurrexisse ex cineribus, quibus per tot secula sepulta fuit, disciplinam Pythagoricam, et successionem scholae restitutam accepisse. Cuius rei contrarium potius euenisse, SENECA [a] testis est, qui luculenter: *Quis philosophiam, aut vllum liberale studium respicit, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluuius interuenit dies, quem perdere licet. Itaque tot familiae philosophorum sine successore deficiunt. Academici et veteres et minores, nullum antistitem reliquerunt. Quis est, qui tradat praecepta Pyrrhonis? Pythagorica illa inuidiosae turbae schola praeceptorem non inuenit.* Sed de philosophis Pythagoricam sectam resuscitantibus tractaturi, id modo volumus, fuisse in imperio Romano philosophos, quibus vel Pythagorea quaedam, quae innotuerunt, dogmata placuerunt, vel qui institutum vitae moresque Pythagoreorum reuocare, atque imitari magno consilio conati sunt. Fuere etiam complures, qui Pythagorica cum Platonicis iungentes aliisque sectarum systematibus aptantes, se Pythagoream sapientiam

Secta Pythagorica an post C. N. refloruerit?

p) In Gord. c. 18. q) Vit. Plot. c. 3. p. 96. a) Qq. nat. L. VII. c. 32.

tiam γνησίως tenere gloriati sunt. Quos tamen Pythagorea corrupisse, et eclecticorum magis nomine innotuisse, in sequentibus dicemus, eorumque philosophiam separata tractatione considerabimus. Ex prioribus circa haec, de quibus disserimus, tempora inclaruere Anaxilaus Larissaeus, Quintus Sextius, Sotion Alexandrinus, Moderatus Gaditanus, Euxenus Heracleensis, Apollonius Tyaneus, Secundus Atheniensis, Nicomachus Gerasenus, quorum philosophorum cum magna eo tempore fama fuerit, accurate iam historia enarranda est.

Anaxilaus Larissaeus.

§. II. ANAXILAVS LARISSAEVS sub Augusto vixit, et Pythagoream disciplinam se sequi professus est [b], quam illo potissimum tempore in naturae mysteriis secretioribus cognoscendis constituisse doctos viros, vel vnum Nigidii Figuli exemplum, supra memoratum, docet. Eandem philosophiae rationem tenuit etiam Anaxilaus, qui in id maxime incubuit, vt in naturae secreta penetraret, medicam inde artem augeret [c], et mirandis magiae naturalis effectis in stuporem spectatores coniiceret. Cuius exempla aliquot nobis seruauit PLINIVS [d] narrans, asbestino eum arborem circumdedisse, sicque effecisse, vt surdis ictibus, et qui non exaudirentur, caederetur: equinorum capitum visus repraesentasse monstrifice: lusisse etiam sulphure, candens in calice nouo prunaque subdita circumferentem exardescentis repercussu pallorem dirum velut defunctorum offundente conuiuis. Qualia multa in libro eius, quem παίγνια siue *ludrica* vocauit, et cuius passim meminere veteres [e], fuisse comprehensa, dubium non est. Valde tamen istius artis iactantia sibi nocuit Anaxilaus, ob magiae crimen enim vrbe et Italia cedere ab Augusto iussus est, referente EVSEBIO [f]. Quod cum propter naturalis illius magiae specimina sola a principe prudente et philosophiae non ignaro, nec eiusmodi ludicra prorsus contemnente factum esse verisimile non sit, coniectura inde nascitur, probabilitate non destituta, Anaxilaum, qui se Pythagorica instituta sequi profitebatur, veterum Pythagoricorum morem fuisse secutum, ac magiae artem, qua vix nobilius quicquam habere schola Italica olim credebatur, se assecutum iactantius ostentasse [g]. Audiemus enim in sequentibus, eos, qui Pythagoreorum se imitatores venditarunt, eiusmodi miracula iactasse, et fucum fecisse simplicioribus. Cuius veras caussas in sequentibus pandemus [h].

Q. Sextius.

§. III. Candidiore calculo notandus est in Pythagoricorum post C. N. inclarescentium historia Q. SEXTIVS, vir magnus et illustris inter

b) EVSEB. in Chron. n. MCMLXXX.

c) LE CLERC Hist. de la medecine P. III. L. I. c. I. p. 561. seq.

d) L. XIX. c. I. L. XXVIII. c. II. L. XXXV. c. 15.

e) IRENAEVS L. I. c. 7. EPIPHAN. haer. 34. T. I. p. 232. conf. VOSSIVS de orig. idol. L. I. c. 6. p. 45. FABRIC. Bibl. gr. Vol. I. p. 706.

f) Loc. cit.

g) Iuuat hanc coniecturam, quod EPIPHANIVS narrat l. c. Marcum, Marcosiorum parentem se magicarum artium peritum iactauisse, ac Anaxilai ludicra cum eorum, quos magos vocant, versutia coniungentem, atque iis praestigiis et artibus illudentem, spectatores omnes ac fautores suos in stuporem admirationemque conuertisse. Iisdem prorsus vestigiis institisse Anaxilaum, dubium non est.

h) Alios Anaxilaos indicat FABRIC. l. c.

ter Romanos, qui tamen, auctore SENECA [i] ita natus, vt rempublicam deberet capessere, latum clauum diuo Iulio dante, non recepit. Cuius caussam cum temperamenti rationem subtristem atque seueram fuisse est probabile, tum ex reipublicae, quibus premebatur, circumstantiis ea deriuanda videtur. Cum enim republica tota vnius dominatui subiugata libertas, qua carius nihil Romanis fuit, prorsus esset euersa, et triumuiratus eo tempore omnia sanguine, bello, exitio miscuisset, omnino verisimile est, Sextium honores respuisse, quos breui sibi tempore eripi posse videbat. Id quod SENECA [k] quoque innuit, qui dictis hoc addit: *Intelligebat enim, quod dari posset, eripi posse;* et exempla quoque aliorum, Ciceronis, Attici et his similium, probant, qui ideo otium et Philosophiae studium curiae et foro praetulerunt, quod in republica locus eorum virtuti non esset. Sextius itaque quem acrem virum SENECA [l] vocat, vt genio suo obsecundaret, *Graecis verbis*, vt is ait, *Romanis vero moribus philosophari*, et peculiarem eximiae et insolitae seueritatis et fortitudinis sectam condere coepit, quam *nouam et Romani roboris* fuisse IDEM [m] porro indicat. Quale vero institutum ea secta secuta fuerit, veteres non satis prodidere, forte quod in ipso fere ortu interiisset, sicque ad paucos eius peruenisset notitia: coniecturis tamen a vero non prorsus abludentibus concludi potest, Pythagorae instituta Sextium Romae resuscitare, nouaque disciplina mores Romanorum corruptos emendare voluisse. Cum vero nouam inter Romanos sectam, quae inter Graecos non fuerit vigueritque, enatam fuisse nullam, superiori capite primo demonstratum sit, et ex adducto Senecae loco pateat, Graecae alicuius disciplinae imitatorem fuisse Sextium, ex dicendis etiam apertum sit, inauditae et intolerabilis fere seueritatis sectam eam fuisse; non alia inter Graecos secta patet, ad quam Sextius mores et institutum attemperare potuit suum, quam Pythagorea et Cynica vel Stoica. Et Stoicum quidem in morem fuisse philosophatum Sextium, nec tamen habitum pro Stoico, ipse prodit SENECA [n], qui ita: *Lectus est Liber Q. Sextii patris, magni, si quid mihi credis, viri, et, licet negent, Stoici. Quantum in illo, dii boni, vigoris est, quantum animi, hoc non in omnibus philosophis inuenies. Quorundam scripta clarum habent tantum nomen, caetera exsanguia sunt: instituunt, disputant, cauillantur, non faciunt animum, quia non habent. Cum legeris Sextium, dices: viuit, viget, liber est, supra hominem est, dimittit me plenum ingentis fiduciae: in quacunque positione mentis sim, cum lego hunc, fatebor tibi, libet omnes casus prouocare, libet exclamare: quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum induo, qui quaerit vbi se experiatur, vbi virtutem suam ostentat. Libet aliquid habere, quod vincam, cuius patientia exercear. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quod et ostentet tibi beatae vitae magnitudinem, et desperationem eius non faciet, scias illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem; hoc quidem virtus tibi ipsi praestabit, vt illam admireris, et tamen speres.* Ex quo breui

i) Epist. 98. PLIN. L. XVIII. c. 28. k) L. c. l) Ep. 59. m) Qq. nat. L. VII. c. 32. n) Ep. 64.

breui philosophiae moralis Sextianae compendio recte quidem colligitur, Sextium affinia Stoicae philosophiae praecepisse, euidens vero ex eo quoque est, non ad Stoicae perfectionis impenetrabile prorsus et desperandum culmen Sextium virtutem euehendo, sed humanis viribus exponendo a Stoicis recessisse, et virtutis laudem a summa felicitate commendasse. Quae Pythagoreis magis, quam Stoicis conueniunt, quamuis praefracte negare nolimus, Sextium, vt vult acutissimus FABRICIVS [o], Pythagorea Stoicis miscuisse, haecque illis accommodasse. Certe Stoicum nec visum fuisse, nec haberi voluisse, hoc vno argumento conficitur, quod nouam sectam et condere suscepit, et condidisse ipsi Senecae visus est. Stoicam vero sectam si amplexus fuisset Sextius, non noua ea disciplina fuisset, cum Stoicismus isto tempore magnis nominibus et exemplis inclaruisset. Sed nec otium Sextii, quo se reipublicae subtraxit, Stoica disciplina fert atque patitur. Stoici enim cum sapientem suum solum rempublicam recte et prudenter administrare crederent, eius illum partes capessere, quoad liceret, iubebant: quod eo magis ad munera publica coegisset Sextium, quo magis summa tum esset virorum fortium, candidorum, patriaeque vere amantium, et adulationi non deditorum, inopia. Nihil tamen horum secutus est Sextius, sed honores et munera respuit. Qua in re cum Stoicos sequi non vellet, Pythagoreos sibi imitandos proposuit, qui, vbi legibus rempublicam iuuare se non posse videbant, a curia, tribunali et foro discipulos reuocabant, et otium commendabant philosophicum, vt theoreticis virtutibus, quas consummatas putabant atque summas, toti indulgerent, qua de re multa praecepit IAMBLICHVS [p]. Pauca insuper illa, quae de Sextii praeceptis moralibus nobis seruauerunt veteres, non magis Stoica sunt, quam Pythagorica, et ex eodem fundamento ad magnificum, quem prae se ferunt, habitum exsurgunt, sapientem Ioui parem esse, et hunc esse sapientiae finem, Deo euadere similem. Eo enim posito, recte dixit [q], quod tanquam Stoicum obiici solet, Iouem plus non posse, quam bonum virum. Pythagoreorum enim principium cum esset, fluxisse animam ex Deo, eiusque in se fontem habere, vt vel solum tetractyos iusiurandum luculenter docet, recte is de viro bono, qui ad originem, vnde emanauit et descendit, suam rediit, dixit et conuenienter suae hypothesi locutus est, Iouem plus non posse, quam bonum virum. Pythagoreae vero, non Stoicae disciplinae et instituti est, quod de Sextio narrat SENECA [r] his verbis: *Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem, natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* Quem morem inter Pythagoreos receptum fuisse, *tomo primo* luculentis veterum testimoniis docuimus, et aurei carminis praecepto notum est. Addi his merito debet, quod iterum SENECA [s] narrat, *Sotionem praeceptorem suum ita sibi Pythagorae amorem*

o) Bibl. graec. Vol. XIII. p. 645.
p) In protrept. c. 14.
q) SENECA ep. 73.
r) De ira L. III. c. 36.
s) Epist. 108.

rum iniecisse: docuisse, quare ille animalibus abstinuisset, quare postea Sextius. Dissimilem vtrique caussam fuisse, sed vtramque magnificam. Hunc homini satis alimentorum citra sanguinem esse credidisse, et crudelitatis consuetudinem fieri, vbi in voluptatem esset adducta laceratio. Adiecisse: contrahendam materiam esse luxuriae. Collegisse, bonae valetudini contraria esse alimenta varia, et nostris aliena corporibus. At Pythagoram omnium inter omnia cognationem esse dixisse, et aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium. Quae ita porro applicat Sotion, vt Senecae ostendat, aequum esse, *vt si etiam animalia per orbes agi et per vices ire non credat, Sextianis tamen rationibus adductus, Pythagoreum se praestet, ab animalibus comedendis abstinendo.* Quam Sextii consuetudinem, Sotione auctore, se quoque secutum esse, Seneca fatetur, nec desiisset, nisi Tiberio principatum tenente cum alienigenarum gentium sacra mouerentur, et inter argumenta superstitionis poneretur quorundam animalium abstinentia, pater ipsi persuasisset, vt melius coenaret. Addimus his veterum testimonia, quae Sextium Pythagoreos secutum esse tradunt [t], quibus ex recentioribus recte calculum adiecere viri magni nominis et eximiae doctrinae, IVSTVS LIPSIVS [u], IO. SCHEFFERVS [x], et THOMAS GALEVS [y]. Neque vero huic sententiae, quae nouam Sextii sectam inusitatam Pythagorae disciplinam reuocasse statuit, obstat Nigidius Figulus, quem, primum inter Romanos Pythagoream secutum doctrinam, et habitum fuisse Pythagoricum, supra diximus. Licet enim Nigidius astrologiam eiusque imprimis partem μαντικὴν excoluisset, et naturae studio se, more Pythagoreo, dedisset, nec ipse tamen sectam nouam instituit, nec disciplinam resuscitauit Pythagoricam. Sextius vero positis Pythagoreorum de moralibus fundamentis, mores sui seculi corruptos emendaturus, nouam et fortissimam quidem virilisque roboris sectam introduxit, et Pythagorea instituta sequendo, a voluptate Romanae virtuti tantopere inimica, ita asseclas reuocare studuit, vt abstinentiam quoque ab animalibus, qua vix grauius quid delicato Romanorum palato indici potuit, introduceret. Quae omnia cum pro Pythagoreis militent, desinemus otiose quaerere, cuinam sectae addicendus sit Sextius? quod leuius more suo, quam par erat, in hoc argumento versatus, quaesiuit GAVDENTIVS [z]. Tantopere vero sectae rigor non aliis tantum, sed ipsi quoque eius auctori intolerabilis durusque visus est, vt, tradente PLVTARCHO [a], *urbanis dignitatibus honoribusque resignatis vt philosophiae vacaret, cum inter philosophandum ab initio graues sentiret molestias, animusque doctrinam aegre amplecteretur, parum absuerit, quin se de biremi quadam in mare abiiceret.* Nec aliam caussam putamus esse, quam inusitatam sectae seueritatem, quod nullos sectatores habuerit, praeter filium, et quod, licet noua et

Ro-

t) EVSEB. Chron. n. MMX.

u) Ad SENEC. ep. 59. p. m. 387. et Manud. ad philos. Stoic. L. I. diss. 6. p. m. 40.

x) De nat. et constit. phil. Ital. c. vlt. p. 179.

y) Praef. ad Sexti Sententias.

z) C. LXVI. p. 240.

a) De sent. virt. profectu T. I. p. m. 186.

Romani roboris esset, et cum magno impetu coepisset, inter initia tamen sua extincta sit [b]. Et Flauianum quidem philosophum, cuius meminit SENECA [c], rhetor, Sextium habuisse discipulum ait LIPSIVS [d], qui tamen id veterum testimonio non probauit. SVETONIVS [e] tamen narrat: *Lucium Crassitium Tarentinum, cognomine Pasidem et Pansam, postquam in pergula docens inclaruisset, cum edoceret iam multos ac nobiles, in his Iulium Antonium triumuiri filium, vt Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiisse ad Quinti Septimii philosophiam.* Ita quidem Codices impressi, Codices vero Pithoeani, Sextii nomen reponunt, et quidem meliori iure. Nullus enim Septimius Romae sectam condidit, sed Sextius. Quod si PLINIO [f] fides, rerum etiam naturalium peritissimus fuit Sextius, tradit enim, cum Athenis studiis operam daret, praeuisa ex astris futuri anni olearum fertilitate coemisse agros, magnaque sic pecunia congesta restituisse eam dominis. Quam tamen antiquam fabulam esse, de Thalete quoque atque Democrito narratam, suo loco demonstrauimus.

Sexti Pythagorei sententiae.

§. IV. Extant hodie sub Sexti Pythagorei nomine sententiae, quas Ruffinus Latine vertit, et Xysto II. Romanae ecclesiae Pontifici tribuit. Cuius nomen cum idem esset quod Sextii, quem Sextum vocant ORIGENES [g], et EVSEBIVS [h], Q. Sextii patris, qui Pythagorea secutus est, eas esse viri docti non sine verisimilitudine iudicarunt: ex quibus praeter auctorem *de vitis philosophorum* [i], cuius excerpta nobis dedit FABRICIVS [k], imprimis videndus est vir multae in veteris philosophiae historia eruditionis THOMAS GALEVS [l], qui hoc sententiarum moralium enchiridion *opusculis mythologicis, ethicis, physicis* inseruit [m]: quocum faciunt viri acutissimi et veteris eruditionis callentissimi IACOBVS THOMASIVS [n], et IO. ALB. FABRICIVS [o], vt alios taceamus. Intercessit tamen huius seculi anno XXV. Vir πολυμαθέστατος VRBANVS GODOFREDVS SIBERVS, qui cum noua editione hoc enchiridion erudito commentario suo illustratum typis iterum vulgasset [p], Concilioque Romano eo tempore congregato ad restituendam libri famam obtulisset, non Sexto II. tantum Pontifici R. et martyri operose vindicare aggressus est, sed et magna animi contentione Sextii Romani vel alterius gentilis philosophi non esse, disputauit. Quam viri doctissimi disputationem in praesentia quidem nostram non facimus, cum instituti limites operosam rationum allatarum, et magnam partem subtilium et obscurarum discussionem non admittant: paucis tamen, quid rei sit, et an sancto martyri vindicandae sententiae hae, exponere et dispicere, praesens tractationis argumentum postulat. Vrget nempe GALEVS [q], quem *caus-*

sam

b) SENECA Nat. Qq. L. VIII. c. 32.
c) Praef. Controu. L. III. d) loc. cit.
e) De claris grammat. c. 18.
f) L. XIX. c. 29.
g) In Matth. T. XV. Op. p. 369. ed. Huet.
h) loc. cit. i) c. 110.
k) T. I. Bibl. Lat. p. 732.
l) Praef. Opusc. myth.
m) p. 645. edit. Amstelod.
n) Ad FABRI Lexicon. v. Xystus.
o) loc. cit. p) Lips. 1725. 4.
q) loc. cit.

sam Sextii tam male egisse, et Sextum satis pro se in sententiis loquentem tam oscitabundum audiisse conqueritur SIBERVS [r], vt *somniasse vigilantem* haut quaquam dubitet: 1. testimonium ORIGENIS [s], qui ita Sexti sententiarum meminit, vt aperte eas Christianis opponat, et quidem ad eam sententiam prouocando, quae esu animatorum abstinere suadet. 2. Prouocat ad HIERONYMVM [t], qui fraudem Ruffini versas a se sententias Sexto siue Xysto Episcopo tribuentis vidit statim et exagitauit: et ad AVGVSTINVM [u], qui ea retractauit, quae senserat de Sextio [x]: tum ad decretum, quod sub GELASII nomine ambulat, quod sententias has ex catalogo librorum ecclesiasticorum expunxit, et hunc librum prouerbiorum ab haereticis conscriptum et S. Xysti nomine praenotatum inter apocryphos reiecit. 3. Monet Ruffinum non satis habuisse, alienum foetum Xysto supposuisse, sed huic ipsi Sextio aliena dicta inseruisse, suoque more omnia vertendo peruertisse et contaminasse; Id quod vltro fassus sit. 4. Esse γνώμας has more Pythagoreorum scriptas, quas praeter Senecam imitatus Demophilus, et Pseudo-Clemens, ex quo Sextii sententias interpolauerit Ruffinus. Haec argumenta sunt, quae Galeo excidisse somnianti Cl. SIBERVS ait. Qui vt ea refellat, et Ruffini integritatem, libellumque Sixto pontifici vindicet, ea potissimum vrget [y]: 1. libellum hunc ad nullum Pythagoreorum posse referri: Sextium enim, cui tribui solet, vixisse vel sub ipsa nati Saluatoris tempora, vel paulo ante ea, et Christiana, quorum tot his insunt vestigia, videre non potuisse. 2. Referre Origenem eo loco, quo nititur Galeus, Sextum inter Christianos, quorum sint de eunuchismo propter regnum DEI iuxta literam exercendo sententiae: et altero quoque loco Christianam ab idolothytorum esu abstinentiam probare et Sexto, eiusque sententias maximi apud Christianos habitas inculcare, quod non facturus esset, nisi ipsum Christianum fuisse cognouisset. 3. Sixtum, licet nonnulla retinuerit, ea tamen, quae Christianae sapientiae aduersa erant, omnino reiecisse: e. g. asseruisse prouidentiam, quam Pythagoras negauerit. 4. Laurentium Martyrem Sexto sententiam ex enchiridio ipsius haustam obiecisse, eoque tanquam laqueo constrinxisse, vt sese martyrii atque palmae consortem ascisceret. Vrsisse enim diaconum hanc sententiam: *Abiectio discipuli est detrimentum magistri*, eam vero ita in enchiridio legi: *Peccata discentium opprobria sunt doctorum.* 5. Hieronymum facile in eos succendi solitum, quos gloriae suae aut aemulos aut impeditores nosset, quum eo nomine suspectum haberet Presbyterum Aquileiensem, obtrectandi occasionem sumsisse, sic vt Ruffinum pariter atque Sextum euerteret, Ruffinum fraudis et malitiae, Sixtum gentilis superstitionis insimularet. 6. Sixtum etiam, licet nomina Christi et Apostolorum, Spiritusque S. reticeat, id eo fecisse consilio, vt vocationis ad Christiana sacra sub tegumento philosophi

r) loc. cit. p. 83.
s) loc. cit. et contra Cels. L. VIII p. 408. ed. Hoesch.
t) In Ezech. c. 16. 18. L. VI.
u) Retract. L. II. c. 42.
x) Adu. Pelag. de N. et G c. 64.
y) In prologo loc. cit. p. 10. seqq.

losophi desiderium excitaret. Patris tamen, ἀγαθοῦ nomine, Christi, verbi, sapientiae et veritatis, Spiritus S. sub sapientiae itidem nomine, more veterum ecclesiae doctorum, fecisse mentionem. Ea vero, quae tanquam aliena a fide orthodoxa obiicit Hieronymus, recte modo intellecta, concidere, nec errorem fouere: postulasse perfectionem, sed quam Christus postulat: sapientem Deo aequasse, sed sensu et phrasi patribus coaeuis vsitata. 7. Acerbitati Hieronymi et auctoritati viri magni tribuendum esse, quod Augustinus retractauerit opinionem de Sixto sententiarum auctore priorem, qui tamen sententias non retractauerit, idque fecisse ex odio Pelagii, hisce sententiis ad errores suos palliandos abusi. 8. Inter Graecos tamen mansisse Sixto honorem, imitatos eum Euagrium Ponticum, et Marcum Eremitam, itemque Nilum et Diadochum, Ioannem Climacem aliosque, imprimis vero Syris placuisse, in Syriacam linguam translatum [z]. 9. Gelasii vero decretum et friuolum esse, cum vnius Stridonensis praesulis iudicio nitatur, et sublestae esse fidei, Isidoro in contrarium pro Sixto pronunciante [a], ex quo liqueat, decreti huius apud Hispanos nullam fuisse auctoritatem. 10. Laudasse quoque pluscula Sixti nomina Graecos, pauca Latinos: recentiores vero Brasichellensem, Baronium, Norisium et his similes Hieronymi auctoritate et Pelagii odio accensos in Ruffinum iniquiora attulisse de Sixto Pontifice iudicia. Hae quadratae phalanges sunt, quibus contra receptam sententiam: Sextii Pythagorei, non vero Sixti pontificis, opus has sententias esse, in aciem procedit: quae omnia elegantissima eruditione, multaque rerum antiquarum in ecclesia notitia ornat. Neque tamen tanta haec acies visa fuit viris eruditissimis, et in diiudicandis veterum scriptorum operibus versatissimis, vt pristinam et probatam per tot secula sententiam euertere posse iudicarent: inter quos Io. Alb. Fabricivm [b] et Io. Lavr. Moshemivm [c] nominamus. Nec negamus nos quoque, ea quae attulit doctissimus Siberus [d], erudita magis esse, et ingenium acre atque elegantem lectionis copiam testantia, quam solida et supra dubitationem omnem posita. Cuius vt nos paucas rationes afferamus, 1. supponendum putamus, quod ipse vir doctissimus statuit: auctorem non philosophum tantum fuisse, sed et Pythagoreum: et reperiri inter sententias has, tales, quae cum Pythagoricis aperte conspirant. Quod licet a Sixto, Athenis philosophiam edocto, factum teneat, eumque inter Pythagoricos referat, non aliud tamen eius rei testimonium affert, quam quod ex ipsis sententiis desumtum. Quo argumento dum circuli vitio labitur vir praestantissimus, nec aliam Pythagoreismi in S. martyre suspicionis caussam afferre potest, prodit mox in limine, valde infirmo totam hanc, quam defendendam susceperat, caussam

z) Dubitauerat Cl. Assemannvs in Bibl. Orientali, vbi Syriacas huius enchiridii versiones recenset, an Xystus auctor esset, et hic prolixe a Cl. Sibero l. c. p. 76. sqq. refutatur.

a) Non vero hic articulus est Isidori, sed incerti auctoris, qui appendicem XII. Script. libello de Script. eccles. adiecit, p. 68. edit. Fabric.

b) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 645.

c) Diss. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 43. Syntagm. diss. hist. eccl. p. 202. In prima enim editione in medio reliquerat §. 29. p. 64.

d) p. 10. s.

mento niti. 2. Frustra vero oggeri putamus, auctorem ea, ntiae diuinae contraria videbat, missa fecisse. Supposito enim, caussae huius patronus agnoscit, Pythagoreismo auctoris, non qui excusari ab errore Pythagoreo queant sequentes ex multis *Vere fidelis est, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit: et contemtor pecuniae similis est Deo: templum sanctum est Deo mens est optimum ei, cor mundum et sine peccato: cogitatio tua pura sit Vir castus et sine peccato potestatem accepit a Deo esse filius Dei. us corporis dum adhuc potes, et quantum potes. Dum optima ris praedia, tunc purificatus pete quod vis a Deo. Dilige omne, tecum naturae est. Ratio, quae in te est, vitae tuae lux est. o fidelem, cum passionibus animae carueris. Coniugium tibi re- um est, idcirco vt indesinenter adhaereas Deo. Quae gratis acce- gratis praesta: viuere quidem non est in nobis, recte autem viuere Relinquens quae possides, sequere verbum Dei. Ex carne nihil Si quis te vult corpore exuere, ne indigneris. Verbum de Deo mini committas. In multitudine de Deo dicere, ne audeas. Di- o, et Deus est in hominibus. Videns Deum, facies mentem tuam, s. etc.* Non ignoramus, posse his quoque sententiis sensum bui tolerabilem, vidimusque eruditissimum caussae Ruffini aduocasse, quae meliorem iis faciem affingere queant. cesso sumamus, quod ipse non negat, esse has sententias is, fatebitur quilibet, qui Pythagorae philosophiam mo- physicam vel per transennam inspexit, haec adeo cras- errores sapere, et latenti in hominis anima particu- doque ex ea enthusiasmo frigidam suffundere, vt credi aliquem martyrem, et Romanae ecclesiae episcopum s in suo systemate consideratis haesisse. Neque 3. quo ma- o fidit vir eruditissimus, a phrasibus inter Christianos re- um desumi potest satis validum, Christiani auctoris id m hoc euitetur telum, notandum putamus, etsi conce- ante scripta oracula Christiana has sententias collegisse, vel legisse, potuisse tamen in argumento morali paria pas- quae frustra et sine ratione solis Christianorum praeceptis Ita sententiam eam, quam manifeste ad baptismi sponsio- e vir doctus putat: *fidelem te esse professus, spopondisti pariter Deo*, quis euincat, non nisi ad baptismi vota pertinere, et e, quam semel elegit, fidem quam spondere solebant in ὁμα- gorae recepti? Certe si Stoicorum ante C. N. sententias legi- us Pythagorea sua attemperasse Sextium supra monuimus) mul- demus Christianis affinia, nec tamen ab iis accepta: vt de C. N. nihil dicamus. Deinde recte Ruffino obiecit malam ndo fidem Hieronymus, quacunque etiam ratione vel affectu

fuerit

fuerit ductus. Eam enim ipse fatetur homo audax, totiesque ideo veteribus notatus. Qui cum Origenem in deliciis haberet, totusque eius amore caperetur et in eius partibus esset, id facinus, supponendi libros fictos sanctis viris ab aequitate non abhorrere, a magistro edoctus erat, vt acute monet Cl. MOSHEMIVS [e]. Si itaque, quod lubentes concedimus, in Latinis Ruffini sunt multa, Christianis affinia, et ab interpolatoriis manibus profecta; ea etiam in Graecis fuisse, vt sunt initio edita, nondum sequitur. Licet coniiciamus, etiam in Graecis succedente tempore ante Ruffinum accessisse Christiana quaedam interpolata. Cum enim libellus inter Christianos reciperetur passim et legeretur, fieri facile potuit, quod toties in aliis factum est, vt Christianae sententiae passim interfererentur. Quam quoque veram caussam fuisse verisimile est, cur Origene teste, multis inter Christianos libellus probaretur. His praemissis ad praestantissimi viri argumenta et rationes facile responderi potest. Nam ex dictis 4. patet, qua ratione ad Sextium Pythagoricum enchiridion queat referri, et 5. loca Origenis, nisi plane coecutimus, valde torquentur, quae si absque hypothesis praeiudicio considerantur, luculenter hoc compendium Christianis scriptis opponunt, totusque demonstrationis neruus Origenis alias exscinditur, qui a Sextianis gentilibus sententiis inter Christianos pro veris admissis ad sacra dogmata recipienda argumentatur. Addimus, Origenem nunquam auctorem vel episcopum nominare vel martyrem, quod, cum toties eum in partes vocet, non omisisset, si Sixtum auctorem reputasset. 6. Frustra vero Pythagoram omnem negare prouidentiam asseritur, quem locum ei reliquisse in rebus humanis suo loco contra illud ipsum, quod obiicit V. C. Theophili Antiocheni testimonium, euicimus. Quae porro 7. de sententia Laurentii Sixto tributa refert Ambrosius, nec ea prorsus exhibent, quae in enchiridio dicuntur, et in communi dicto saepiusque passim in hunc sensum occurrente potuere a pluribus dici, vel ea quoque sententia a Ruffino addi, id quod notauit FABRICIVS [f]. 8. Hieronymum vero licet gloriae vel inuidiae potius aestu incensum in Ruffinum debacchatum fuisse valde conqueratur Vir eruditus, perperam tamen ob nimiam, quam suo more et temperamento ductus adhibuit verborum contentionem durasque voces, ipsa res atque caussa, quam defendebat, reiicitur. Nec mirandum, Hieronymum in Ruffinum calamum stringentem acerbius inuectum esse, cum hominem istum Origenis partibus deditum non ignoraret in ea opinione esse, quam Alexandriae didicerat in eclecticorum scholis Origenes, tales pias fraudes esse licitas, sicque posse rem magistri tanti viri, qualis Sextus fuit, auctoritate iuuari. 9. Nec Hieronymi argumento sua vis deest, scilicet, nec Christi, nec Apostolorum, nec S. Triados nomina occurrere; id enim ab episcopo Romano expectari vix potest, nec iuuat eum, quod gentilium in gratiam tegumento se inuol-

uerit

e) Loc. cit. f) loc. cit.

uerit isto; hoc enim si fecisset, abstinuisset etiam ab aliis, quae ex Christianorum libris sacris et mysteriis aperte interpolata sunt. Sapientiae vero nomine, filium et Spiritum S. indicare voluisse, nobis istas sententias legentibus, frigidum valde visum fuit, iisque in locis prorsus ineptum. 10. Rei itaque rationibus magis, quam vnius Hieronymi auctoritati tribuenda est et Augustini retractatio et Gelasii, vel quisquis auctor est, decretum, quibus tanti Hieronymus non fuisset, vt opus Romani episcopi in ecclesia lectum et probatum damnassent, et inter apocrypha, tanquam ab haeretico scriptum, id est, ab Ruffino, reiecissent, nisi iisdem, quas adduximus, rationibus fuissent persuasi. 11. Recentiorum vero Graecorum auctoritas vt exigua est, ita eo minus roboris habet, quo magis non Sexti tantum sententiis, sed et Epicteti enchiridio eundem honorem habitum fuisse constat, vt Christianis sententiis interpolatum, ascetis legendum commendaretur, cuius *tomo tertio* in Nilo episcopo fidem exemplo faciemus. Quem interpolandi scripta imprimis Pythagorea, Stoica et Platonica morem in ecclesia magno eius damno ex eo tempore inualuisse, quo Alexandrina philosophia caput extulit, tot exempla nos conuincunt, et quam cautos nos esse oporteat, in examinandis eiusmodi antiquitatis foetibus luculenter docent. Quod si haec omnia, quae adduximus, ad vindicandas homini Pythagoreo sententias has et abiudicandas eas Sixto martyri non sufficiunt, consensuros tamen in eo speramus aequos rei arbitros, nihil plane de auctore decerni posse, nisi hoc: habuisse nomen Sexti, et Pythagorea dogmata recepisse; *esse etiam*, quod auctor *appendicis ad Isidorum et Ildefonsum de scriptoribus ecclesiasticis* [g] fatetur, *huic opusculo inserta multa contra ecclesiasticam fidem*, quo facilius sub nomine tanti martyris peruersorum dogmatum reciperetur assertio. Quae an Sixto II. Pontifice Romano et martyre digna sint, viderint quorum interest. Nobis enim in argumento prolixo vltra digredi, et disputare de ea re nec libet, nec licet.

§. V. Paulo serius, quam Sextius Romanus, inclaruit SOTION ALEXANDRINVS, cum aliis eiusdem nominis et patriae, non confundendus [h]. Vixit Sotion.

g) Loc. cit.

h) Fuit quoque Sotion Alexandrinus, Senecae praeceptore paulo aetate superior, qui librum de successionibus philosophorum scripsit, hodie magna philosophicae historiae iactura deperditum: ad quem saepe prouocat Laërtius, vt videre est ex indice auctorum a Laërtio allegatorum, quem Wetstenianae editioni subiunxit Io. Clericvs. Eius etiam meminit Athenaevs L. IV. c. 17. et Evnapivs de vit. Sophist. init. Vixit sub Ptolomaeo Epiphane, vnde aetas eius cognosci potest. Compendium eius libri confecit Heraclides Lembus, quod ipsum quoque intercidit. Conf. Vossivs de hist. Graec. L. I. c. 20. p. 128. Menag. ad Laërt. L. I. f. 1. Ionsivs de Scripr. histor. philos. L. II. c. 10. p. 166. Praeter hunc alius fuit Sotion Alexandrinus ex Peripatetica disciplina vir haud ignobilis. Quem librum multae variaeque historiae refertum composuisse, eumque inscripsisse κέρας ἀμαλθείας, id est, cornu copiae, refert Gellivs L. I. c. 8 Legitur quidem in editis Phocion, sed hanc vocem corruptam esse, dudum viri docti obseruarunt, vid. Ions. l. c. Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. Meminit etiam Sotionis Alexandrini Apollonii Peripatetici fratris natu minoris Plvtarchvs de fratr. am. T. II. p. m. 294. ex fratris gloria participantis, vtrum vero cum illo idem sit, incertum, affirmatiuam sequente Ionsio l. c. negatiuam Fabricio l. c. Est etiam inter scriptores de rebus Alexandri M. Sotion quidam Alexandrinus. An vero ad Pythagoreum, vel ad Peripateticum referendus sit, incertum. Prius tamen ob temporum rationes magis probabile, Conf. Voss. l. c. c. 7. p. 189.

Vixit enim sub Augusto et Tiberio [i], et hoc imperante Senecam habuit discipulum, qui eum sibi magnum Pythagoreorum institutorum et imprimis abstinentiae a carnibus amorem ingenerasse dicit: quod cum rationibus Pythagoreis fecerit, quas cum Sextianis supra memoratis coniunxit, caussam non videmus, cur Sotioni inter Pythagoreos locus denegandus, isque Stoicorum albo inserendus sit [k], licet pertinaciter negare nolimus, Sotionem more Sextii Pythagoream ethicam Stoicae attemperauisse. Ita enim Seneca [l]: *Quoniam coepi tibi exponere, quantum maiori impetu ad philosophiam iuuenis accesserim, quam senex pergam, non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagorae Sotion iniecerit. Docebat, quare ille animalibus abstinuisset, quare postea Sextius - - At Pythagoras omnium inter omnia cognationem esse dicebat, et aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium. Nulla, si illi credas, anima interit, nec cessat quidem, nisi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Viderimus per quas temporum vices, et quando pererratis pluribus domiciliis in hominem reuertatur: interim sceleris hominibus ac parricidii metum fecit, cum possint in parentis animam inscii incurrere, et ferro morsuue violare, in quo cognatus aliquis spiritus hospitaretur. Haec cum exposuisset Sotion, et impleßet argumentis suis, non credis, inquit, animas in alia corpora atque alia describi? Et migrationem esse, quam dicimus esse mortem? Non credis in his pecudibus, ferisue, aut aqua mersis illum quondam hominis animum morari? non credis nihil perire in hoc mundo, sed mutare regionem? nec tantum coelestia per certos circuitus verti, sed animalia quoque per vices ire et animos per orbem agi? magni ista credidere viri, itaque iudicium quidem tuum sustine, caeterum omnia tibi integra serua. Si vera sunt ista, abstinuisse animalibus innocentia est, si falsa, frugalitas est. Quod istic credulitatis tuae damnum est? alimenta tibi leonum et vulturum eripio.* Haec ad Senecam Sotion, qui discipulum etiam ad istam ἀποχὴν perduxit. Qui locus integer describendus fuit, vt de Sotionis philosophia constaret, quem non Pythagorae solum amatorem, sed asseclam fuisse, allatae et probatae discipulo hypotheses Pythagoricae satis loquuntur, quae, praeter abstinentiam et alia vitae instituta, dogmata quoque Samii philosophi Sotioni placuisse demonstrant. Vnde sententiae de Sotione Stoico suae ipse diffidit LIPSIVS, eumque alio loco [m] inter Pythagoricos refert, Cl. FABRICIVS autem et Stoicis et Pythagoreis adscribit [n]. Quod suo modo recte et prudenter factum esse ex iis, quae de Sextio obseruauimus, patet. Qui enim circa haec tempora Pythagoream sequebantur philosophiam, moralem potissimum partem excolebant, quam cum conuenire magna ex parte cum Stoicis viderent,

i) EVSEB. in Chron. HIERON. ad h. loc. IONSIVS et VOSSIVS ll. cc.

k) Ita LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XII. p. m. 73.

l) Epist. 108.

m) In not. ad ep. 49. p. m. 354.

n) Prius Bibl. Gr. Vol. II. p. 412. posterius Vol. I. p. 505.

deferit, vtramque in hoc quidem argumento sectam coniunxerunt, vel Stoica potius Pythagoreis accommodarunt. Id quod facili eo magis labore fieri potuit, quo magis Zenonem ex Pythagorae doctrina, totius fere philosophiae suae cum naturalis, tum moralis aedificium construxisse, illique demum Platonica, nouatis vocibus, adiecisse, et Heraclitea ex Italicis quoque scholis profecta immiscuisse, in Stoicae Philosophiae historia *tomo primo* [o] euidentibus probauimus rationibus. Ex quibus et hoc planum est, non fuisse satis rationum VOSSIO [p], vt Sotionem eclecticis aggregaret. Etsi enim syncretisticam quandam philosophandi viam ingressus est Sotion, Pythagorea tamen se sequi professus est, quae a Stoicis non multum, si doctrinam respicias, dissidere putauit. Memorantur Sotionis *de ira* sermones a STOBAEO [q] et ANTONIO ac MAXIMO [r], qui an nostri sint, licet incertum sit, credunt id tamen LIPSIVS [s] et IONSIVS [t]. Nec sententiae allatae Pythagoreis absimiles sunt.

§. VI. Ex Pythagoreis porro, sub haec tempora inclarescentibus, MODERATVS quoque eminuit. Quem vixisse sub Nerone ex eo colligere est, quod se cum Lucio ex Etruria discipulo Moderati Pythagorici conuiuio Syllae interfuisse PLVTARCHVS [u] dicat. Gaditanum fuisse PORPHYRIVS [x] innuit, vnde Gades vrbs et insula in mari Atlantico vltra columnas Herculis cum Gadara Palaestinae vrbe, quae alio nomine Antiochia et Seleucia dicta, non confundenda est [y]. Is eo potissimum nomine de Pythagorea doctrina, quae tota fere hactenus sepulta iacuerat, meruit, quod eam ex veterum schedis disiectam collegit, variisque scriptis, maxime vero vndecim libris *de placitis sectae suae* exposuit, quo in argumento eruditissime fuisse versatum, PORPHYRIVS [z] testatur. Meminit etiam *scholarum Pythagoricarum*, quinque libris comprehensarum STEPHANVS [a], quas malumus a priori opere cum IONSIO [b] distinguere, quam idem esse pronunciare cum FABRICIO [c]. Laudatur vero veteribus impense Moderatus, qui inter praecipuos Pythagoricos eum numerant, leguntque eius scripta diligenter Alexandrinae scholae philosophi, Origenes [d], Porphyrius, Iamblichus. Quem Moderatum hunc virum eloquentissimum ex parte fuisse imitatum recte notauit HIERONYMVS [e], licet Iamblichus nunquam ad Moderatum prouocauerit, vt RITTERSHVSIO annotatum [f]. Quod vero ex LONGINO [g] obseruat TENNVLIVS [h], Moderatum etiam Platonicis dedisse operam, eo magis verisimile, quo magis

Moderatus.

o) L. III. c. 9.
p) De sectis c. XXI. §. 8. p. 117.
q) Serm. XCVIII. p. 324.
r) Serm. XCIX. p. 329. edit. Stob. Wecheli.
s) loc. cit. t) loc. c. p. 166.
u) Sympos. L. VIII q. 7. T. III. p. m. 286.
x) In vit. Pyth. n. 48.
y) Non enim γαδαρεὺς, sed γαδειρεὺς dicitur. vid. STEPH. in Γάδειρα, RITTERSHVS. ad I. c. Porphyr. p. 74. ed. Kusteri.
z) L. c.
a) L. c. Ita reponendum pro Suida apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 495.
b) De Script. hist. phil. L. III. c. 5. p. 229.
c) L. c.
d) EVSEB. Histor. eccles. L. VI. c. 19. SVID. in Orig.
e) In Ruffinum. f) L. c.
g) De fine.
h) Ad IAMBLICHI Introd. in Anth. Nic. p. 61.

gis Pythagorica et Platonica secta in Aegypto confundi in vnum systema ante Moderati tempora coepit. Fuit et alius Moderatus inter adulteros Faustinae, quos stupide M. Antoninus philosophus ad varios euexit honores [i].

Alii Pythagorei.

§. VII. Fuisse alios quoque circa hanc aetatem philosophos, quibus Pythagorae instituta et disciplinam sequi placuit, dubium non est. Non tamen eorum memoria superest, forte quod obscurius vixerunt. ALEXICRATES tamen atque EVXENVS memorantur. De priori hoc vnum meminit PLVTARCHVS [k], eo tempore illum, quo Platonicum conuiuium institutum fuisse fingit, vixisse, discipulosque habuisse, reliquis mediocriter vescentes, atque etiam mactantes, piscem autem gustare omnino recusantes. Nisi placeat magis, omnes hos, inter se colloquentes conuiuas confictos a Plutarcho fuisse. Euxenus Heraclea, quae in Ponto est, oriundus, *Pythagorae sententias ita nouerat, sicut aues ea, quae discunt ab hominibus*, vt ait PHILOSTRATVS [l]. Quae volunt: hunc Apollonii praeceptorem, verbotenus quidem doctrinam Pythagorae tenuisse, eam vero nec intellexisse, nec vixisse secundum eam. Eum enim minime bonum, nec vita et moribus philosophum fuisse, ventrique ac veneri indulsisse ad Epicuri mores compositum, testatur PHILOSTRATVS. AREVM quoque, Augusti praeceptorem inter Pythagoreos numerat Continuator VOSSII [m], prouocans ad SVETONIVM [n]. Apud eum vero, vt et apud SENECAM [o], sectae, quam secutus est Areus, nomen non exprimitur, sed hoc tantum dicitur, Augustum Arei philosophi filiorumque eius Dionysii et Nicanoris, contubernium iniisse. Quanta apud Augustum gratia floruerit, eo potissimum argumento imperator demonstrauit, quod deuicto Antonio Alexandriae, Arei patriae, in gratiam praeceptoris, ignouerit [p]. Adeo vero valuit philosophia Areus, vt Liuia, quae se ei consolandam ob viri sui mortem praebuerat, multum eam rem sibi profuisse confiteretur. Fuere et alii Arei [q], et in his Stoicus, Didimus cognomine, cum Augusti praeceptore non confundendus.

Apollonius Tyaneus.

§. VIII. Nemo tamen, non inter omnes tantum huius aetatis Pythagoreos, sed inter omnes quoque, quotquot in orbe Romano eminebant, et magna quoque fama inclarescebant, Philosophos, maiori nominis celebritate gauisus est, et post fata quoque honorem magis insolitum atque diuinum accepit, quam APOLLONIVS TYANEVS. Qui cum sibi constituisset, Pythagorae vitam adaequare atque restituere disciplinam, iisdem prorsus artibus ad id culmen enixus est, ad quod Pythagoram euexit superstitiosa credulitas. Quem cum sanctissimo Saluatori vere θαυμασίῳ eiusque Apostolis et discipulis

i) CAPITOLIN. in Antonino c. 29.
k) L. c. T. III. p. 288.
l) Vit. Apollon. c. 8. p. 8.
m) De sectis phil. c. IV. §. 1. p. 155. quem sequitur BALTH. FEIND. in theatro philosoph. §. 92. p. 259. n) In Augusto c. 85.
o) Consol. ad Helv. c. 4.
p) Vid. PLVT. in Anton. T. VIII. p. m. 164. et in Apophth. T. I. p. m. 454. IVLIAN. ep. ad Alex. et in Caesaribus, LI. DIO Lib. LII. STRABO L. XIV. GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XLVII. p. 205. IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 1. p. 215.
q) Videndus de iis IONSIVS l. c.

lis non aequare tantum, ſed et anteferre auſa ſit impia Alexandrinorum philoſophorum, qui ſe eclecticos mentiebantur, ſchola, vt haberent, quem mirabiliter progredienti Chriſtianae religioni opponerent, et vel fidem Ieſu Chriſti eiusque miraculorum atque doctrinae eleuarent, vel gentilem ſuperſtitionem ei praeferrent, diligentius is iam a nobis et accurate conſiderandus, eiusque vita ita examinanda eſt, vt, quod interſit diſcriminis inter lucem et tenebras, contra impietatem hodie, proh dolor! regnantem fiat manifeſtiſſimum. Cuius eo patentior nobis aperitur campus, et fauentior offertur occaſio, quo diligentius ſe praeſtitit gentilium philoſophorum ſtudium acta et facta huius impoſtoris non prolixe tantum deſcribendi, ſed et ita mendaciis, plauſtris et quadrigis congeſtis, augendi et ornandi, vt fabulam Romanenſem, nugasque Mileſias corraſiſſe merito cenſendi ſint, id quod in ſequentibus euidenter demonſtrabimus. Primus, qui vitam famoſiſſimi philoſophi magique conſcripſit, Damis fuit, homo Babylonius, diſcipulus eius et itinerum comes, qui ſe miraculorum, vaticiniorum, et quae alia ſtupenda fecerat Apollonius, teſtem ocularem dixit, et dictorum eius ſummam plane quidem ſatis, ſed parum diſerte, propoſuit [r]. Hos de vita et miraculis Apollonii commentarios diu neglectos cum cognatus quidam poſſediſſet, Iuliae Domnae Auguſtae, Seueri coniugi notos fecit, cui eo magis erant accepti, quo magis illa non viris tantum doctis omnibus, ſed et philoſophis ſpeciatim vehementer fauebat [s], inque iis memoriis contineri credebantur, quibus gentilis religio, labans iam tum vehementer et ruinam minitans, contra arietes Chriſtianae diſciplinae poſſet ſuſtineri et firmari. Iulia itaque Auguſta hos Damidis libros nacta, quos inconcinne compoſitos negligi nolebat, Flauio Philoſtrato [t], qui in familia eius erat, eiusque gratia fruebatur, tradidit, cumque rhetorices eſſet ſtudioſiſſima, praecepit, vt refingeret diatribas iſtas, curamque elocutionis haberet. Qui vt herae mandatis obtemperaret, et comtiorem, quam acceperat, exornaret fabulam atque amplificaret, de aliis quoque, quae ad Apollonium referrentur, memoriis ſollicitus, in Maximi cuiusdam Aegrenſis librum incidit, qui A-

Scriptores vitae actorumque Apollonii.

N 2 pollonii

r) Ita PHILOSTRATVS vit. Apoll. l. I. c. 3. p. 5. Non confundendus eſt Damis hic Nini oriundus cum Damide Epicureo philoſopho, LVCIANO in Ioue tragoedo memorato. Alios Damides enarrat OLEARIVS ad h. l. not. 1.

s) SPARTIANVS et XIPHILINVS in Seuero, quippe feminarum doctarum hiſtoriam tradidere.

t) Fuit is Lemnius, quamuis Athenienſis dicatur Euſebio, quod Athenis aliquantiſper docuit, poſtquam magnam orbis partem peregrinando obiiſſet, oratoriae artis peritia clariſſimus, ab imperatore Ant. Caracalla viginti quatuor annos natus immunitatem a publicis oneribus accepit. Romam deinde translatus in Aula Seueri inter viros ſophiſtas receptus a Iulia Domna Auguſta in honore habitus eſt, et hanc vitam Apollonii ſcribere iuſſus. Cuius poſt varias editiones nouam eamque emendatiſſimam et doctiſſimo commentario illuſtratam nobis dedit, celeberrimus, dum viueret, Lipſienſium theologus et polyhiſtor GOTTFRID OLEARIVS Lipſ. 1709. fol. qui et iunioris Philoſtrati ſcripta ei adiunxit. Plura de Philoſtratis eorumque operibus, charactere et eloquentia in hiſtoria rhetorices differendum, videndi autem SVIDAS in Philoſtrat. T. III. p. 610. G. I. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 234. IO. MEVRSIVS poc. epiſt. de Philoſtratis, huius epiſtolis praefixa, IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 13. p. 279. TILLEMONT. Hiſt. des emper. T. III. de Lipſienſi vero Opp. Philoſtrati editione vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 53. Gallicam vitae Apollonii verſionem confecit BLASIVS VIGENERIVS Paris 1611. 4. Anglicam, ſed primum tantum librum et ſecundum complexam CAR. BLOVNT. Lond. 1680. f. qui cum annotr. non ſine offenſa legendis eam auxiſſet, et librum publice vidit prohibitum, violentam ſibi manum intulit, vid. Hiſt. des ouvrag. des Savans 1693. p. 135. 136. BAYLE Dict. T. 1. art. Apollonius not. L p. 269.

pollonii in Aegis gesta omnia continebat. Sed et ab ipso Apollonio perscriptas testamenti tabulas ad manus habuit. Fuit etiam Moeragenes quidam, qui libros de Apollonio quatuor scripserat: cuius tamen nullam se rationem habuisse ait Philostratus, quod multa ignorauerit eius viri gesta: reapse, quod non sine verisimilitudine coniicit CVDWORTHVS [u], quod Apollonium pro mago haberet et describeret. Ex his monumentis Apollonii vitam eleganti et Attico sermonis genere concinnauit Philostratus. Cum vero eo potissimum fine conscriptus esset hic *de vita Apollonii* commentarius, vt Christianis posset opponi, vsus eius praesidio Hierocles Bithyniae Praefectus [x], cum iuratus Christianorum hostis esset, comparationem inter Christum et Apollonium instituit, ostensurus, maiora, vel saltem aeque magna miracula patrasse Apollonium, quam Christum, habereque gentilem religionem, qui Christianorum heroi praeferatur. Quae comparatio cum ad confundendos imbecilles animos esset aptissima, hominis impudentiam retundendam ratus EVSEBIVS PAMPHILI, scripsit *animaduersiones in Philostrati de Apollonio Tyanensi commentarios*, ob institutam cum illo ab Hierocle Christi comparationem adornatas. In quibus quae vel vera, vel falsa, vel arti et fraudi adscribenda essent, quae fidem omnem respuerent, quae pro verisimilibus admittenda essent, prolixe disseruit: quas animaduersiones Eusebii Scriptis iungere solent editores, et plerisque etiam Philostrati commentariorum editionibus adiicere. In iis tamen iudicium et accurationem, quae non vbique apud scriptores ecclesiasticos reperiuntur, merito desideres [y]. Hanc vero Apollonii vitam, licet tota fabulis scateat, fundamenti loco in describenda huius philosophi historia substernere eo magis licet, quo apertiora falsitatis et mendaciorum vestigia commenta vel Damidis vel Philostrati prae se ferunt, vt facile ad lydium critices lapidem examinata detegi queant. Qua in re viam nobis fecerunt, exemplumque praeiuerunt, viri eruditissimi NANVS TILLEMONTIVS [z], HVMFR. PRIDEAVX [a], ROBERTVS IENKINVS [b], quique in miraculorum Apollonii veritatem falsitatemue inquisiuerunt, infra nominandi.

Natiuitas Apollonii et educatio philosophica.

§. IX. Natus fuit Apollonius Tyanae Cappadociae vrbe, quae alium quoque Apollonium philosophum progenuit, cuius meminit SVIDAS [c], a quo, vt ab aliis quoque hoc nomine inter veteres haud incelebribus [d] Pytha-

u) Syst. Intell. c. IV. §. 14. p. 304.

x) Distinguendum esse hunc Hieroclem, a philosopho Platonico, infra inter eclecticos de hoc dicturi, docebimus. Videndi interim de hoc Bithyniae praefecto LACTANT. L. V. c. 2. 3. IONSIVS L. III. c. 18. PEARSON. proleg. ad Hierocl. comment. in aur. carm.

y) Vid. GVIL. CAVE Hist. lit. Scr. eccles. P. II. p. 99.

z) Hist. des empereurs T. II. p. 195. seqq. ed. Brux.

a) Lingua is Anglica vitam Apollonii enarrauit.

b) Is Tillemontii vitam Apollonii Anglico idiomate expressit, et annotationibus auxit, vid. Act. erud. 1704. p. 36. Addi potest Ven. MOSHEMII Diss. de existimatione Apollonii.

c) In Apollonius T. I. p. 283.

d) Multos Apollonios veteribus memoratos collegit pec. tr. de Apolloniis IO. MEVRSIVS qui in Bth. Gr. p. 1234. quoque videndus. Addi debent diligentissimi in homonymis notandis viri G. I. VOSSIVS de hist. Graec. p. 148. 149. 234. IONSIVS de histor. phil. Scr. L. III. c. 9. p. 258. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 526. multi eorum fuere medici.

Pythagoreus philosophus probe discernendus est. Pater cognominis, genus ei antiquum fuit, et quod PHILOSTRATVS [e] tradit, ad vrbis conditores pertingens, opes, quae maximae in illa gente essent. Si verum, centenarium eum obiisse [f], incidunt natales eius, in ea propemodum tempora [g], quibus IESVS CHRISTVS, mundi salus, homo natus apparuit: vt ita infernalem humani generis hostem eodem tempore, quo filius DEI inter homines natus et versatus est, simium hunc ideo excitasse, vt eius miraculorum cursum sisteret, tantum non quis credat [h]. Matri vtero eum gestanti spectrum apparuit Aegyptii DEI Protei, qui se in varias mutasse formas dictus est, illa vero nihil territa, quemnam paritura esset? interrogauit: ille me, inquit, Tu vero quis es? illa dicente, Deus Aegyptius. Ita PHILOSTRATVS [i], qui, vt non solum Pythagorae, sed ipsi quoque filio DEI heroëm suum, quem ornare susceperat, adaequaret, diuinam ei originem tribuere non erubuit. Quem haec ex sectae suae, cui adhaesisse videtur, studio talibus viris diuinos natales tribuendi adiecisse, dubium non est, vt adeo necesse non sit, cum TILLEMONTIO [k] statuere. inferni principem praedixisse matri Apollonii, foetum eam suum gestare. Haec enim, daemonem impurum commercio Apollonio iunctum fuisse sine necessitate supponunt. Ipse Philostratus, se meliore quam Damis iudicio vsum non esse, mox in hoc narrationis suae limine prodidit, qui matrem Apollonii non Apollinem gestasse in vtero, vt Pythais olim, sed Proteum, deum mutabilis et versutae formae, mentitur. Etsi enim egregie se personam Apollonii ornasse putat, monendo, eum longe plura praesciuisse, quam Proteum, atque ex multis ambiguis et difficilibus rebus esse eluctatum, vbi vel maxime ad incitas esset redactus, prodit tamen infelicem comminiscendi sine vlla verisimilitudine audaciam, dum ea diuinitatis argumenta fuisse dicit, quae Philosopho Pythagoreo prorsus indigna sunt. Imo Philostratum Pythagoreismi ignarum heroi suo contraria finxisse, paulo curatius attendentibus erit perspicuum. Proteus enim, quem in omnes se vertere formas tradebat theologia mythologica, materiae in omnes se partes vertentis et mutabilis symbolum est; materia vero, adeoque Proteus etiam, si rationes Pythagoricas sequimur, daemon esse non potest, qui ex monadum siue substantiarum per se subsistentium numero est. Quae ea propter in ipso vitae Apollonii vestibulo obseruare placuit, vt nec sibi ipsi, nec veritati, nec verisimilitudini etiam in struendis fabellis Milesiis Oratori obseruandae, satisfecisse, nec concordare Philostrati historiam pateat. Quem si porro strenue mentientem audimus, miraculosa infantis Apollonii natiuitas fuit. In pratum enim nascendi tempus cum instaret, mater in somnio ex-

e) [illegible] c. 4. p. 6. f) SVIDAS l. c.

g) Incidit enim mors eius in annos Neruae. Quod [illegible] A. C. XCVI. fatis functus est, incidit na[illegible] in tertium vel quartum annum ante [illegible] Saluatorem, si communem aeram sequa[illegible] [illegible] TILLEMONT. l. c. p. 196.

h) Ita CVDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 15. p. 310. seqq. in quo tamen multa hic desiderat eruditissimus interpres recte, an secus, lector dispiciet. Nos hoc vnum monemus, admissa hac Satanae imposturis illudendi orbi malitia, nihil diuinae sapientiae incongruum admitti, quae ita vera miracula I. C. illustriora reddidit.

i) L. I. c. 4. p. 6. k) L. c.

exſpatiare ſibi viſa floresque decerpere, cum illuc veniſſet, famulis flores decerpentibus, ipſa ſtatim ſomno oppreſſa eſt, cygni, quos pratum paſcebat, chorum circa ipſam dormientem formabant, et alis ſublatis clangebant, fauonius etiam ſpirabat *: quibus excitata mox peperit; ſimulac vero peperiſſet, fulmen, quod in terram delapſum videbatur, in aetherem ſubuectum, in ſublimi euanuit, quibus nominis claritatem et commercium cum Diis portendi ait Philoſtratus, qui communem gentilium in eo opinionem, iam in Zoroaſtre nobis ** notatam, ſecutus eſt, magnos viros deorumque commercio deſtinatos, aut ex fulmine prodiiſſe, aut fulminis igne ad Deorum ſedes eſſe euectos. Cum ad aetatem perueniſſet literis idoneam, memoriae vim prodidit atque conſtantiam; eius enim cum Pythagorei ſummam curam haberent, et praeceptorem ea gauiſum excellente iactarent, vt *tomo primo* [a] dictum, in his quoque ad Pythagoreiſmum factus natusque dicendus erat Apollonius. Cumque forma eſſet conſpicuus, qua Pythagoras quoque excelluiſſe dicitur, omnium oculi in eum conuertebantur. Inde cum annum quartum decimum attigiſſet, Tarſum ad Euthydemum, rhetorem inſignem pater eum deduxit: cuius diſciplinam recepit quidem Apollonius, ciuitatis vero indolem ineptam iudicavit, nec ſatis ſtudiis philoſophiae opportunam. Luxum enim et cauillationes Tarſenſium, quem Ciliciae populum K. κάκιστα nota olim iam infamem fuiſſe, conſtat, oderat [b], licet etiam ipſe Apollonius, qui Cappadox fuit, in illam literae famoſae ſocietatem veniret [c]. Traduxit itaque magiſtrum, patre exorato, Aegas, vicinum oppidum, vbi et otium erat philoſophanti idoneum, et ſtudia adoleſcentibus magis conuenientia, et Aeſculapii templum, in quo pater hic artis ſalutaris ipſe hominibus apparere dicebatur. Ibi cum eo philoſophati ſunt Platonici et Chriſippei, et Peripatetici, id quod facile credi poteſt, iam tum philoſophis ex Aegypti conſuetudine, circa ea tempora per totam Aſiam ſe diffundente, in ſyncretiſmum ſectarum conſpirantibus. Addit tamen, quod maxime mireris, PHILOSTRATUS [d], Epicuri quoque philoſophiam audiuiſſe, neque eam parui feciſſe, Pythagorea vero ineffabili quodam ſtudio complexum fuiſſe. Qua narratione vel prodit rhetor, Apollonium omni iudicio deſtitutum contraria, qualis Epicurea et Pythagorea philoſophia e diametro ſibi aduerſa fuere, inter ſe iunxiſſe; vel ipſe nullo ſe iudicio vſum iunxiſſe gryphes equis, et cum canibus timidas vocaſſe ad pocula damas, manifeſtum facit, adeo inepta ſunt omnia, et male cohaerentia, quae tamen, more horum hominum, quos ſecutus eſt Philoſtratus, minime ſibi obſtare putauit, modo omnis ſectae et eruditionis participem heroëm ſuum fingeret, et in hac quoque parte Pythagorae aequaret. Cuius diſciplinae cum ſe tradere conſtituiſſet Apollonius

*) Prodit hic quoque Philoſtratus, ſe poëtarum magis fabulas, quam hiſtoriae leges fuiſſe ſecutum. Illi enim Zephyrum adſpirare oloribus canentibus fingebant. Ita ſaepe PHILOSTRATVS alter in imaginibus, vid. L. I. c. 9. p. 776. et OLEAR. ad h. l. n. 43.

**) T. I. L. I. c. 8.

a) L. III. c. 10.

b) PHILOSTR. L. V. c. 7. p. 8. conf. STRABO Lib. XIV. p. 674.

c) Καππάδοκες, Κίλικες, Κρῆτες, τρία κάππα κάκιστα.

d) loc. cit.

lonius, Euxenum praeceptorem nactus est, quem sententias quidem et doctrinas Pythagorae memoria tenuisse, vita vero mala ducta instituta Pythagorea non fuisse secutum supra narrauimus. Eius itaque institutione Apollonius puer vsus, Pythagoream discebat sapientiam. Cum vero ad annum aetatis sextum decimum peruenisset, ad Pythagorae vitam et disciplinam impetu quodam ruebat, et praeceptore, quem tamen amabat, suis moribus viuere iusso, seueritatem instituti Pythagorae sibi vita exprimendam statuit. Vt itaque Pythagoricis praeceptis obsequeretur, a ventris purgatione et coërcitione philosophiae studium exorsus est, corpusque ad frugalitatem et temperantiam reuocauit. More itaque Pythagoreo animalium esu, tanquam impuro et mentem hebetante abstinebat, bellariis vero et oleribus vescebatur [e], pura esse dicens, quaecunque ei terra suppeditabat. Vinum, etsi purum potum esse iudicabat, non bibebat tamen, quod bono animi statui aduersaretur, et aethera, qui in animo est, vt volunt Pythagorei [f], perturbaret. Post hanc ventris coërcitionem et purgationem nudipes quoque incessit et discalceati habitu, et veste ex lino indutus, ex animalium vellere confectam respuens, vt in his quoque Pythagorae se assimilaret. Comam etiam, vt Samium comatum imitaretur, aluit, et in templo vitam egit, in quo ipsum Aesculapium ad sacerdotes gaudium de praesentia Apollonii testatum fuisse, strenue nugatur, vel Maximus, vel Philostratus, qui, se Ciliciae et Cappadociae incolae, id est hominis mendacis et nugiuenduli facta narrare, debebant meminisse. In hoc Aesculapii templo morum emendator ephebus apparuit Apollonius, qui aegrotos, valetudinis recuperandae caussa tum accedentes grauiter obiurgauit, ipso Deo eius corripiendi licentiam non probante tantum, sed salutari etiam effectu confirmante. Cuius aliqua exempla ita narrat PHILOSTRATVS [g], vt vel hominis audaciam, vel simplicitatem mirari satis vix valeas. Dum enim omnium in oculis hunc reformatorem philosophum fuisse, exemplis nobis vult persuadere, hominem nobis fanaticum et paedagogicis moribus aliis inepte imperantem descripsit et deridendum propinauit, et hunc tamen iam tunc vaticinandi facultate fuisse praeditum persuadere voluit Postquam mortuum patrem audiuit, Tyana properauit, eumque manibus suis matris in tumulo composuit: haereditatem autem lautissimam cum fratre partitus est, homine intemperante et heluone. Viginti vero annos tantum natus ex legibus Romanorum tutori subiiciebatur. Rursus igitur Aegis aliquamdiu commoratus tanto studio in philosophiam incubuit, vt Aesculapii templum in Lyceum Academiamque conuersum, totum philosophia resonaret [h]. Sed vt fratrem quoque ad meliorem vitam reuocaret, suae portionis dimidiam ei concessit, et hortationibus ad virtutem multis reductum a vitiis in ordinem redegit. Quae vbi in fratre successissent, ad alios mox sese cognatos conuertit, eorumque

e) Εὐτελῶς, habet PHILOSTRATVS c. 8. quod parcam et frugalem vitae sustentandae rationem notat. Quae hic habuit Apollonius singularia, ea omnia a Pythagora transsumta fuisse, collatio eius cum disciplina Italica docet.

f) Conf. LAERT. Lib. VIII. f. 9. 28. et nos T. I. L. III. c. 10. Conf. OLEAR. ad h. l.

g) c. 9. p. 10.

h) Ibid. c. 13. p. 14.

que illos, qui indigentiores erant, exigua haereditatis portione sibi relicta, ex residuis sibi conciliauit, cum paucissimis opus haberet. Ipse enim vxorem non duxerat, neque vnquam venerea commercia obibat, sed iuuenis liber ac valens voluptatem furentem compescebat. Quae licet de homine eiusmodi temperamento, quo Apollonius, vso facile credi queant, non negat tamen Philostratus, furentem dominam, voluptatem, fuisse expertum, quam compescuisse dum dicit, immemor fuit, quod paulo ante dixerat, nunquam, ne in adolescentia quidem, ei fuisse obnoxium. Certe ob veneris vsum eum calumniatos fuisse nonnullos tradit biographus [i], et eius apologiam facit. Accidere haec A. N. C. XXI. Posthaec vt se vere Pythagoreum praestaret, echemythiam Pythagoricam seruandam sibi esse ratus, per quinquennium siluit, et vocem quidem continuit, memoria tamen omnia et oculis retinuit et didicit. Vbi iterum vel mire lectoris patientia abutitur Philostratus, vel incredendorum fidem omnem superat, narrans, cum eo, quo siluit, tempore, ad illa quae dicebantur, oculis manuumque atque capitis nutibus signa redderet, non iucundum tantum et humanum, placidis seruatis moribus in conuersatione fuisse, sed moratum etiam hoc silentii tempore partim in Cilicia, partim in Pamphylia, nunquam quidem vel verbum fecisse, si quam tamen in ciuitatem venisset seditiosam, se ostendendo, et reprehensionem, quam parabat, manu vultuque prae se ferendo a seditione incolas continuisse, et Aspendios fame pressos, cum in praesidem prouinciae tristia molirentur, solis nutibus ita commouisse, vt obortis lacrymis a seditione desisterent, frumenti caupones copiam eius facerent. Quae, licet copiose narret Philostratus [k], tam misere tamen cohaerent, vt omnibus sibi fere lineis contradicant; sane

credat Iudaeus apella,
Non ego.

Sed manibus palpatur, Philostratum, vt Apollonium Pythagorae similem rite effingeret, in compescendis seditionibus et cicurandis animis eandem illi facilitatem tribuere voluisse, ineptum tamen ad historiam scribendam, illud silentii tempus elegisse, quo ne congredi quidem cum aliis licebat apud Pythagoreos, quoque hominem amenti similem solis nutibus seditiosam turbam compescere erat impossibile. Cum iam silentio finem fecisset, Antiochiam, Ephesum aliasque vrbes magnas et hominum frequentia celebres frequentauit, templa intrauit, et vbi disputare statuit, loca, in quae populi fieret concursus, et in quibus promiscue viueretur, euitauit, non hominibus, sed viris sibi opus esse, inquiens: templa vero frequentauit non clausa [l]. Ibi sole oriente a turba semotus nonnulla patrabat, (id est, vt recte monet OLEARIVS [m], theurgiae operam dabat,) quae solis aperiebat illis, qui quadriennio silentium obseruauissent; inde vero si Graeca esset ciuitas, et cognita sacra, conuocatis templorum sacerdotibus de diis philosophabatur, si barbara, ritus explicabat et emendabat. Di-

Vitae et docendi ratio.

scipu-

i) c. 13. p. 13. k) c. 15. p. 17. sqq. l) Mire his impostorem sapit Apollonius. m) Ad c. 16. n. 13. p. 20.

ſcipulos deinde ſuos obibat, et ſi quid vellent, iubebat interrogare. Aiebat enim, oportere eos, qui ſuum philoſophandi modum ſequantur, aurora primum exoriente cum diis verſari: procedente autem die de diis, et proximo deinde tempore de humanis rebus colloquia inſtituere. Inde ſub meridiem ad publicas diſputationes procedebat, deinde vngebatur, et perfricatus aquae frigidae ſe immittebat. Vtebatur vero non prolixa oratione et elegantiam affectante Atticam, nec faſtidioſa in diuidendo ſubtilitate, nec protrahebat orationem, nec diſſimulatione vel apoſtrophe, ſed velut ex tripode noui, inquiebat, atque: ita cenſeo, et, quorſum feremini? aut, ſcire oportet: ſententiasque adhibebat breues et voces proprias, ita nempe, vt legislator, quo modo ſapientem docere oporteat, ipſe profeſſus eſt. Patet ex hac docendi ratione Apollonii, quam ipſis PHILOSTRATI [n] verbis retulimus, ad Pythagorae imitationem eam fuiſſe efſictam, ſed ita, vt ab imitatore ſeruo pecore poteſt expectari, nempe vt in fraudem omnia conſpirarent. Electa templa, et tempus antelucanum; diſſertationes de Diis et cum ſacerdotibus habitae; theurgiae primarius habitus honos; diei partitio Pythagorea; adhibita arcani diſciplina; vnctio, frictio, et quae alia ſunt Pythagorei moris et conſuetudinis. Adeoque recte in conſortium impoſturae, cuius Pythagoram merito reum agi demonſtrauimus, trahitur. Sed ineptior multo Pythagora, et longe ab eius calliditate remotus, qui ſibi ex tripode dicenti ſoli credendum eſſe poſtulavit, et Pythagorae αὐτὸς ἔφα male intellectum, apud omnes omnino diſcipulos ſuos adhibuit, non nudarum veritatum propoſitione, ſed paedagogico faſtu, qui vel nauſeam, vel miſericordiam excitare aptus eſt. Qua in viuendi et docendi conſuetudine Apollonii, quam tamen in coelos extollit Philoſtratus, dubium eſt, an vel inſtituentis paedantiſmum (veniam verbo exoramus) et ſuperbiam, vel narrantis inſaniam et ſimplicitatem magis admirari nos oporteat?

§. X. Vt vero propiori ſimilitudine Pythagoram exprimeret, ad barbaras quoque gentes iter ſibi philoſophicum ſuſcipiendum ratus eſt Apollonius. Cumque traditio, licet, vt ſuo loco demonſtratum, infirmiſſima et exiguae veriſimilitudinis percrebuiſſet, penetraſſe Pythagoram vsque ad Indos, Brachmanasque et Gymnoſophiſtas adiiſſe, et cum iis fuiſſe congreſſum, magno impetu ad orientale iter ſe accinxit [o]. Quanquam non diſcendi cauſſa, quod Pythagoram impuliſſe dicunt, ſed vt tantum ſe virum et orbis reformatorem omnibus fere gentibus oſtenderet, ſibique et ſuis gloriam pararet, hoc iter ſe ſuſcepiſſe non negauit, ſcribens ad Tyanenſes ſuos [p]: *peregrinatum ſe, vt gloriam patriae, et nomen et amicitiam virorum illuſtrium, atque ciuitatum pararet, ad quem ſcopum vires ſuae et ingenii conatus valuerint.* Id quod ad cognoſcendum verum Apollonii characterem omnino notandum eſt: certe ſuis

Iter Apollonii Orientale.

n) c. 16. 17. o) c. 18. p. 22. Lib. IV. c. 7. p) Epiſt. 47. p. 396.

fuis hoc iter ideo fuafiffe, vt inclarefcerent, non negat PHILOSTRATVS [q]. Difcipulis igitur, quos feptem habebat, confilium aperuit, qui cum fequi nollent, iturum fe dixit, quo fe fapientia et daemon duxerint. Quibus verbis Apollonius mire, quid fibi confilii fuerit, prodidit nempe, Pythagoram imitari, qui fe daemonem effe apud homines, vel, ab inhabitante potius daemone regi credi voluit, et doctrinae cum fummam, tum prodigia ad hanc fidem obtinendam adhibuit. Cui cum non inferior cuperet effe Apollonius, eiusmodi inhabitante daemone fe agi et ad θαυμάσια peragenda inftrui aptumque reddi, eoque etiam duce, ad exteras gentes manu quafi duci iactauit. Quae vere ita fuiffe profeffum, et impoftorem ob eum finem egiffe Apollonium, omnino verifimile eft; quanquam probabile non eft, illum fe pro Deo venditaffe, id quod pofteriorum demum temporum commentum fuit, facerdotibus gentilibus, aliisque hominibus, quorum intererat, IESV θεανθρώπῳ verorum miraculorum patratori, fimiam opponere, ad hunc dignitatis gradum Apollonium euehentibus. Ita praeparato animo Antiochia difceffit, cum duobus famulis, qui in patria fuerant familiai, quorum alter velocitate, alter pulchritudine fcribendi excellebat. Venit itaque Ninum antiquam [r], eiusque notitiam plus quam facerdotes et incolae habent, amplam fibi adeffe demonftrauit: ibique in Damin incidit Ninium, qui fe ei difcipulum et itineris comitem dedit. Eftque hic Damis, quem praecipuum mirabilium Apollonii factorum teftem effe, fupra monuimus. Quem hominem fuiffe Affyrium, id eft leuem, et exigui iudicii, ipfe prodit, dum narrante ex eius memoriis PHILOSTRATO [s], non tantum rifibus et iocis a gymnofophiftis exceptus, fed et fua praeftigiatricis aniculae habenda effe, ipfe iocabundus profeffus eft, fuamque fimplicitatem et ingenii futilitatem prodidit, qui cum primum incidiffet in Apollonium, nullo eius virtutum et miraculorum facto fpacimine, daemonio fe ad eum fequendum compulfum fuiffe, ridenda Socratici daemonii affectatione credi voluit. Totque vaniffimi hominis, et ad quamuis fraudem pro vero accipiendam nati in hac Apollonii vita exempla occurrunt, vt vel ex fola teftis praecipui conditione totius hiftoriae Apollonii fides corruat. Cuius in fequentibus euidentiffima cum danda fint teftimonia, cautum lectorem ad ea attendere eo magis iubemus, quo magis hoc euerfo vel corruente fundamento, totum labitur fabulae huius Milefiae aedificium. Mox in primo ad Apollonium acceffu cum fe variarum linguarum cognitione non inutilem illi operam praeftare poffe dixiffet, Apollonio dicenti, fe omnes linguas noffe, quas non didicerit, immo ea intelligere, quae homines filentio premunt, fine examine credidit, et mendacia his fimilia annalibus his fuis poftea inferuit, dignus qui fibilis excipiatur et cachinnis. Sed vt ad Apolloni-

um

q) loc. cit.

r) Ninum antiquam totam deletam ait STRABO L. XVI. p. 737. confentiente LVCIANO in contempl. cum itaque eam adiiffe dicitur, intelligendum eft de Nino reftaurata, cuius meminere TACITVS ann. L. XIV. c. 13. AMMIAN. L. XXIII. c. 6. Conf. OLEAR. ad h. l.

s) Lib. III. c. 43. p. 131.

um redeamus, is tam ſagaci comite auctus et ſtipatus, per Meſopotamiam iter fecit, et per gentes latrocinio infeſtas ſine formidine tranſiit et ſapientia eousque profecit, vt brutorum animantium voces intelligeret. Didiciſſe enim hanc artem ab Arabibus, vt et aues audiret futura noſcentes et oracula canentes, egregius teſtatur vir, Damis, non recordatus, iſta intelligentia opus non fuiſſe Apollonio, qui, ſi illi fides eſt, ipſe omnia praenoſcebat. Nec meliori iudicio et memoria vtitur Philoſtratus, qui haec ſibi Damidis auctoritate credi poſtulat, neque tamen memor eſt, quod in ipſo tractationis limine ſcribit [t], aues voces edere edoctas non intelligere quid dicant, neque aliquid eorum, quae dicunt, intendere. Adeo mendacium ſuo ipſo ſe indicio prodere ſolet, vt ſorex! quanquam facile credimus, Apollonium eiusmodi artes iactaſſe, apud veteres non ignotas, et Pythagoricis hypotheſibus reſpondentes, qui ſcilicet communi vnius diuinae animae vinculo omnia necti, migrareque animas etiam in bruta, dicebant. In Babylonis fines ingreſſus cum a cuſtodibus finium ad ſatrapam cum comitibus eſſet adductus, tanta diuinae faciei et orationis magnificae auctoritas fuit, vt cum hoc ſolum dixiſſet, eſſe ſe Tyanenſem iſtum Apollonium, regius miniſter non pro diuino tantum viro eum agnouerit, ſed et pecuniam, vinum atque commeatum liberaliter obtulerit. Quae ita futiliter narrat PHILOSTRATVS [u], vt anicularum naeniis inficetiora ſint, et ſi ex parte vera ſint, Apollonium faſtu puerili omnes ſuperaſſe prodant: vt taceamus, non oſtendere Philoſtratum, qua via per gentes infeſtas latrocinio, et Romanorum imperio non ſubiectas, adeoque commercio propiori cum Aſiaticis Romanorum prouinciis non iunctas Apollonii, nondum publicis miraculis tantopere inclareſcentis, fama penetrauerit? Simili fere modo iudicii paupertatem prodit vel Damis vel Philoſtratus, narrans; Babylona profectum, in leaenam incidiſſe in venatu interfectam, quae octo catulos geſtabat, praedixiſſe ex ferae inſpectione Apollonium Damidi, peregrinationis tempus anni fore vnius, et menſium octo, ſe enim ex catulis menſium, ex leaena anni indicium capere [x]. Quod quamuis inſanientis alicuius Pythagorei vaticinium videri queat, facileque credendum ſit, impoſtorem Apollonium eiusmodi nugis ſuos pauiſſe: turpe tamen eſt, infra paulo [y] rideri et reprehendi a Iarcha Indo eos, qui in numeris eiusmodi myſteria quaerunt, et iis ſeruiunt, cum tamen heroem ſuum iſtam Indorum ſapientiam attigiſſe iactent homines nugiuenduli. Alias inſulſas et ne anicularum quidem fide dignas narratiunculas praeterimus, ne nauſeam creemus lectori, qui huiusmodi cupediarum amans facile ſitim ex ipſis Philoſtrati riuulis extinguet. Tandem Babylona veniſſe narrat PHILOSTRATVS [z], eamque iis coloribus depingit, quibus deſcripſere veteres, Diodorus, Herodotus aliique: murosque altiſſimos pontemque Euphratis et regiam ambitioſa oratione delineat. Verum hic quoque et impune atque ſine fronte

 men-

t) Lib. I. c. 7. p. 10. u) c. 21. p. 26. x) c. 22. p. 28. Non reſpondiſſe euentum vaticinio infra notabimus. y) L. III. c. 30. p. 120. z) L. I. c. 24. p. 33. ſeqq.

mentientem deprehendimus Damidem, et eum non minori impudentia ſequentem Philoſtratum. Eo enim, quo ad Indos peregrinabatur, tempore, tantum abeſt, vt illi muri Babylonii inter ſtupenda veteris aeui opera numerati, et magnifica illa, quam deſcribit Philoſtratus, regia adhuc ſteterint, vt potius ſua aetate ad ſolitudinem rediiſſe Babylonem, vicinitate Seleuciae exhauſtam pridem, ſcribat PLINIVS [a], cui alii concinunt. Certe Cteſiphonte Parthorum regiam ea aetate fuiſſe, TACITI [b] aliorumque auctoritate conficitur [c]. Mendacia itaque eſſe oportet, quaecunque de hac mora Apollonii Babylonia narrant nugatores inſulſi: miramurque, doctiſſimum OLEARIVM [d], qui mendacium hoc vidit, in eo tamen Philoſtratum coarguendo haeſitaſſe, eo quod Euſebius iſtud non reprehenderit. Vt enim Caeſarienſis epiſcopus ad ea tantum attendit, quibus miraculorum Chriſti eleuare fidem Hierocles auſus eſt: ita mentiendi impudentiam adeo vbique prodit Philoſtratus, vt mirum non ſit, eum ἀνιςορησίας vitio fuiſſe lapſum. Videturque vero admodum ſimile, hominem rhetorem, qui in hac vita deſcribenda orationis virtutem. herae vt placeret ſuae, demonſtrare cupiebat, ad antiquae hiſtoriae formam ideo haec effinxiſſe, vt ſplendidior orationis habitus effloreſceret, licet et temporis et hiſtoriae veritas laederetur. Ad quam rhetores non attendiſſe, modo artis praeſidium et occaſionem fuerint nacti, tot hactenus exemplis didicimus. Etſi vero facta haec Babylone mora Apollonii non exiguam partem gloriae eius, quà Pythagorae ſe ſimilem reddere conatus eſt, conſtituat, nihil tamen quod ad philoſophiam Apollonii ſpectet, nobis narrat hiſtoricus, niſi verſatum cum magis, atque mutua inſtitutione accepta dataque ab iis receſſiſſe; Damidem enim, quae loquutus ille cum magis fuerit, ignoraſſe, prohibitum ab Apollonio, ne ſe illuc euntem comitaretur. Hoc vnum dixiſſe ait: eſſe illos ſapientes quidem, non autem in omnibus; id quod prorſus faſtui Apollonii ſcholaſtico conuenit. Reliqua etiam, quae de Apollonio regem Parthorum inuiſente narrat, nec aptius cohaerent, nec maiore ſe commendant fide. Vidit, ſi Philoſtratum audimus, hominem rex Parthorum Bardanes, quem Babylone habitaſſe contra totius antiquitatis teſtimonium fingit [e]; Apollonius regem ſoli ſacrificantem acceſſit, et ipſe ſoli ſacra fecit, et thus adoleuit, exque igne omen cepit. Philoſophus, vt res ſuas regi enarraret, Graecae linguae veniam popoſcit [f], quem ſupra [g], omnes callere linguas, Damis eiusque exſcriptor dixerant. Faſſus in hoc colloquio quis eſſe cupiat Apollonius, ait: amplecti ſe Pythagorae Samii ſapientiam, qui ſe Deos colere, ſiue videndos ſe praebuerint, ſiue minus, mente complecti, commercia item frequentare cum iis, lanaque ex terra nata vti docuerit; comam ſe promittere ex Pythagorae diſciplina, et ex ea cauſſa ab anima-

a) L. VI. c. 30. PAVSAN. L. VIII. c. 33. HIERON. in Eſaiam c. 13. STRABO L. XVI.

b) Annal. L. VI. PLIN. l. c.

c) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 15. p. 266. VITRINGA ad Ieſaiae c. XIII. §. 17. p. m. 266. PEARSON. de ſucceſſ. epiſc. Rom. L. I. c. 8. §. 5. TILLEMONT. Hiſt. des Emper. T. II. p. 200.

d) Ad l. c. Philoſtrati.

e) Reges Parthorum hieme Cteſiphonte, aeſtate Echatanae commoratos teſtatur STRAB. L. XVI. p. 745.

f) c. 32. p. 40.

g) vid. not. (

animalibus vescendis se purum continere: et a curis se, illum liberare, polliceri: ex quibus liquet, ipsum Apollonium non daemonem aliquem se venditasse, sed philosophum Pythagoreum, et, si coniecturae locus, theurgum; homines vero insanos, inter daemonas post eius fata eum demum retulisse, et vt huic fini inseruirent, totam vitae eius fabulam istis nugis instruxisse. Non praetereundum etiam hoc est, mentiri PHILOSTRATVM[h], ex India reducem Apollonium, Babylonem ad Bardanem nauigasse, eumque, qualem ante cognouerat, post viginti septem mensium moram inuenisse. TACITI enim, digni fide scriptoris, testimonio constat, Bardanem Parthorum regem toto suo imperio vix biennium attigisse[i]: ipseque Philostratus supra narrauit, praedixisse Apollonium, itineris sui moram annum vnum octoque menses duraturam: quod totum tamen tempus in aula Parthorum regis exegisse, septem vero mensibus in itinere Indico consumtis, ad eum rediisse asserit[k]. Caeterum omnigenarum virtutum, ac magni et diuitiarum negligentis animi, ingentisque in morum potissimum Philosophia sapientiae eum luculentissima dedisse vestigia, multis praedicat PHILOSTRATVS[l]. Tandem dimissus a rege, cum pecuniam renuisset, commeatum, et itineris ducem accepit et circa aestatem camelis cum comitibus vectus iter ingressus, et vbique locorum omni cultus et reuerentiae genere exceptus est[m].

Iter Indicum.

§. XI. In itinere Indico progressus Apollonius, et ad iuga Tauri perueniens, cum ad montem Caucasum propius accessisset, ad eum locum deductus est, vbi Prometheus ob generis humani amorem ligatus per fabulam dicitur. Pertinere hanc narratiunculam ad mythologiam vel Graecam, vel Indicam, non ignorauit Philostratus, sed ipse monuit; et tamen narrat[n], dicere Damidem, vincula ex petris suspensa superesse, quorum difficile sit materiam coniectura assequi. Qua insulsa relatione, quae fabulam in veram historiam mutat, licet Damidis fidem nolimus in dubium vocare, cum antrum hoc monstrari etiam DIODORVS[o] et STRABO[p] testentur, prodit ea tamen hominis stupiditatem omni prorsus iudicii acie carentem, qui incolarum regionis mendaciis fidem facile adhibuit, et vincula hominis, nusquam, nisi in veterum mythologorum cerebro apparentis, sibi monstrari passus est. Mirandum itaque non est, impostori eum Apollonio, ineptissima miracula ostentanti, sine examine fidem habuisse, seque reuera praestitisse Ninium. Multa in hoc itinere virtutis praecepta comitibus dedisse Apollonium, Philostratus auctor est, qui tamen in iis, quae ex Damide suo refert[q], paucissima habet, vel mediocri philosopho, ne dicam, Apollonio illo, quem mundum vult suspexisse totum, digna: quare illa, ne nimii simus, praetermittimus. Tandem superato itinere difficillimo versus Taxila vrbem Indiae cum comitibus peruenit, vbi Regia erat Indorum regis, Phraotae, quem Pori regis successorem fuisse

 ait

h) L. III. c. 58. p. 139.
i) Conf. TILLEMONT. in Claud. not. 16. in Apollonio p. 200.
k) Sensit hoc PHILOSTRATVS adeoque c. 40. ad moram tantum in aula regis Parthorum trahit.
l) c. 33. seqq.
m) L. II. c. 1. p. 49.
n) c. 3. p. 51.
o) L. XVII p. 552.
p) L. XV. p. 688.
q) L. II. c. 6. sq.

ait PHILOSTRATVS [r], cuius etiam bellum cum Alexandro insolito artificio ibi fuisse depictum more Sophistarum, quaesita artis suis ostentatione, contra regionis hominumque illorum indolem et fidem nugatur. Excepisse regem beneuole hospitem, et ab Apollonio etiam ob philosophiae amorem magni habitum esse, facile credemus PHILOSTRATO [s]; sermones eum istos habuisse, adeo a verosimili dissidet, vt potius sophista artis suae ambitionem vbique ostenderit. Adeo vero Pythagoreis institutis, moribus, doctrinis similia sunt, quae Phraotes edisserit, adeo Indorum philosophiae, qualem suo loco descripsimus, aduersa et dissimilia, vt vel mediocriter attento manifestum fiat, Philostratum sophistam haec omnia more rhetorum confinxisse, vt fabulam ornaret suam, et quem sibi ornandum sumserat heroëm, vbique admirandum ostenderet. Longe enim aliter philosophiam excoluisse Indos, et risisse Graecorum sectas, cum eorum per Alexandri comites ipsis notitia esset facta, suo, *tomo primo* [t], loco docuimus. Patebitque ex dicendis, totam hanc Philostrati narrationem huic vni fundamento inhaerere, accessisse Pythagoram ad Indos non philosophiae discendae, sed docendae caussa. Quo vno fere halitu difflato tota Apollonii historia corruit. Sed vt historiae prosequamur filum, a Phraota commendatus est litteris systaticis Apollonius Iarchae gymnosophistarum principi, vt eum eruditionis suae facerent participem [u]. Iter itaque ille ingressus et socii miranda gentis et regionis viderunt plurima, talia vero, quae vt credantur, alterum Damidem, hominemue nullius vel iudicii vel lectionis requirunt. Tot enim se vidisse portenta narrat Damis, quot inter veterum fabulas dispersa [x], de his locis colligere potuit nugator, quaeque mera somnia esse, recentiorum, qui has terras curiosis perlustrarunt oculis, narrationibus de itineribus suis est longe certissimum. Totus his ineptiis scatet liber tertius vitae Philostrati, ad ciendam nauseam veritatis sitienti lectori comparatus, in quem, licet de fide nugarum ipse desperauerit Philostratus, congessit tamen, quicquid fabulam hanc Milesiam ineptorum hominum admirationi commendare potuit. Cuius vt vno alteroue exemplo faciamus fidem, ecce narrat, in mulierculam ipsos incidisse, a capite vsque ad mammas nigram, a mammis vero ad pedes vsque albam totam, nascique hanc feminam Veneri sacram, sicut Apin apud Aegyptios, et Apollonium eam, data dextera, agnouisse [y]. Interfuisse se venationi draconum, quos more suo artificioso orationis colore depingit Philostra-

r) c.20. p.20.

s) c.26. seqq.

t) L. I. c.5.

u) L. II. c.41. p.93.

x) Loca veterum, ex quibus has de rebus Indicis fabulas Philostratus congessit, diligenter notauit OLEARIVS, quem vide. Saepe vero adeo oscitanter incedit Philostratus, vt ne veteres quidem recte inspexerit. Ita cum Apollonium eiusque comites in aras, ab Alexandro exstructas, incidisse narrat, ipsas inscriptionem, ait habuisse, patris Ammonis et Herculis fratris, Mineruae prouidentiae et Iouis Olympii, et Samothracum Cabirorum, et Indici solis et Apollinis fratris. Ast Indicos Deos absurde miscet, cum Graeca sacra in iis peracta esse PLVT. in Alex. memoret, et XII. diis sacras fuisse, DIODORVS p. 563. asserat. Illi vero Dii maiores vel Consentes fuerunt, inter quos nec Herculi nec soli Indico locus fuit.

y) L. III. c.3. p.96.

tus [z], eorum pupillas oculorum lapides esse ignei fulgoris, vimque eorum maximam esse ad plurima arcana: micare ex squamis ignem magis quam ex facula, et magicis tantum incantationibus posse vinci, oculosque eripi lapideos mirifici coloris et virtutis [a], vt annulus Gygis; hepate draconis vel corde deuorato animalium voces atque conceptus intelligi [b]; Inuenisse se mirabile animal martichoram, caput hominem, magnitudine leonem, caudam bestiae referentem, aquam item auream ex fontibus manantem, homines item, qui sub terra habitant, et pygmaeos, gemmam item pantarbam, radios ignis instar spargentem, et incluso in se spiritu omnes ad se gemmas colligentem apum examinis instar racematim sub ea iacentes: auem apud Indos esse phoenicem, quingentorum annorum interuallo in Aegyptum aduentantem, et in nido flammis consumendam, propempticum carmen canere sibi; inueniri gryphes, aurum effodientes [c]. Haec et similia ex Ctesiae *Indicis* in hos commentarios vel Damis transtulit, vel Philostratus, cuius nescio an impudentiam et audaciam lectori eiusmodi fabulis imponendi, vel iudicii defectum magis mireris, cui ignotum esse non potuit, ARISTOTELI [d] iam ob has nugas Ctesiam visum esse οὐκ ἀξιόπιστον. Recte itaque hanc Philostrati in nugis veterum colligendis diligentiam notauit, et μυθογράφου nomine eum traduxit PHOTIVS [e]. Nec meliora sunt, maioremque veri speciem habent, quae de [illegible] atque confabulationibus Apollonii cum sapientibus Indorum narrat sophista: ad castellum eorum vbi peruentum esset, caduceatorem [illegible], praecepisse more Pythagorico: solus Apollonius vt ve-[illegible] enim ita praecepisse, et agnouisse Apollonium laeto omine [illegible] Pythagoreum esse [f]. Accessisse Apollonium ad tumulum [illegible] cinctum, vbi sapientes habitarent, visibiles simul et inuisibiles, prout voluerint, vidisse ibi puteum iudicii et ignem veniae, quibus Indi lu-[illegible] aqua et igne mirabiles ob peccata ab inuitis commissa: gemina [illegible] se dolia conspexisse ex lapide nigro, imbrium quae sint atque [illegible] quorum vnum nubes ad irrigandam regionem emittit, alte-[illegible] cohibet [ff]. Incidisse in simulacra deorum Graeca, qui-[illegible] more Indi sacrificauerint, et tamen igni sacra fecerint. Ta-[illegible] offendisse sapientes Indos, quales ab Apollonio, tanto viro tam-[illegible] inueniri dignum esset, quos cum *tomo primo* iam descripseri-[illegible] simul Damidis et Philostrati leuitate, lectorem eo, pace eius, [illegible] consulamus, ablegamus. Iarcham porro in throno ex aere [illegible] simulacris varie ornato sedentem, Apollonium ea docuisse [illegible] quae ille, vnde sciret, maximopere admiratus sit. Quam ad-[illegible] mira-

z) [illegible], quae secutus est Philostratus vid. apud BOCHART. Hierozoic. P. II. L. III. c. 13. p. 430.

a) Respicit ad Draconitidem veterum, vid. PLINIVS L. XXXVII. c. 57. add. SOLIN. c. 30. ISID. Orig. L. XVI. 13.

b) c. 9. p. 101.

c) c. 45. seqq. p. 130. ad quae loca conferendus OLEARIVS, qui veterum de his portentis loca diligenter congessit.

d) Hist. animal. L. VIII. c. 28. conf. CLER. GAZ. in Theophr. p. 23.

e) Bibl. Cod. CCXLI. p. 535.

f) c. 12. p. 102.

ff) c. XIV. p. 103. seqq.

mirationem cum illa rerum omnium praefcientia, quam fupra Apollonio tribuit, non confpirare, non vidit Philoftratus. Haec et alia multa his prorfus fimilia dum recitat, ineptus fcriptor, tantopere lectoris patientia abutitur, vt nulla plane fide dignus fit. Has enim fabulas recitaffe, eft refutaffe, non apud viros tantum prudentes et eruditos, fed et apud pueros, et qui nondum aere lauantur. Nec melioris commatis funt, quae de colloquiis Apollonii cum Iarcha Philoftratus vel ex Damide, vel, quod magis nobis arridet, ex ingenii fui fomniis et commentis narrat. Cuncta enim eo redeunt, fi Philoftrateam narrationem totam vna confideratione examinamus, Pythagoram in Indiam ad gymnofophiftas excurriffe, totamque philofophiae fuae rationem apud Indos didiciffe: Effe etiam eum perfectiffimum, veriffimum et folum diuinum philofophandi modum. Huic enim fcopo obtinendo, tot Indis affingit miracula, vt parem eorum philofophiam non habere, nec admirandam magis, oftenderet. Pythagoream vero philofophiam iftis fabulis folam commendari, euincunt ea omnia, quae amiciffime cum Pythagoreis confpirant, et gymnofophiftis tamen a Philoftrato tribuuntur. Vbique enim accuratum mirumque deprehendes παραλληλισμόν, et perfectam concordiam. Ita Iarchas Pythagorae transmigrationem animarum, eodem, quo ille exemplo, fulcit, narratque Apollonio, quis ipfe, quis hic, qui alii inter Achiuos ad Troiam fuerint? et ridicula haec omnia narratione tradit, Apollonio fimiliter fuas migrationes exponente [g], ftatuit porro, dari praeter elementa quatuor, quintum, nempe aetherem [h]; effe mundum animal, progignere enim animantia, effe item hermaphroditum, fibi enim miftum, patris matrisque vicem in producendis animantibus fupplere, amoreque ferri fui ipfius ardentiore, quam quo diuerfa fe mutuo complectuntur, qui fibi ipfis iunguntur et coalefcunt, partibus nempe mundi, mentis, qua reguntur, ope, fefe accommodantibus rebus gignendis. Ipfa etiam mala, quae ex nimiis folis fint ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Mundum nauis inftar a variis numinibus regi, primum enim ac perfectiffimum locum Deo tribuendum huius animalis genitori, ei proximos Deorum effe, qui eius partes gubernant. Plurimos in coelo Deos effe, multos etiam in mari, multos in fluminibus fontibusque in terra praeterea multos, immo et effe fub terra. Loca vero infera, fiquidem fint, quoniam exitialia et horrenda fint, a reliquo mundo fecerni [i]. Medicinam magia parari, potiffimam philofophiae partem circa arcanarum rerum inueftigationem, facrificia et appellationes, quibus Dii maxime gaudent, itemque circa aftrologicas diuinationes verfari [k], quaeque alia huius commatis funt, quae Iarchae tribuuntur: ea omnia adeo Pythagoreifmum fapiunt, vt ouum ouo non effe fimilius iuraueris, et haec omnia ex Italica fchola his commentariis illata effe, quilibet manibus palpat, qui Pythagorica intelligit. Id quod adeo non negauit Damis, vt fe mente potius motum, dicat,

g) c. 19. 20. h) c. 34. p. 124. feqq. i) c. 35. p. 126. k) c. 41. p. 129.

cat, prae admiratione, quod Indus eousque in literis Graecis proficere potuerit [l]. Quasi non sensuri sint lectores cauti et attenti, omnia haec esse ὑποβολιμαῖα et Indis ideo falso tributa, vt Apollonii philosophia etiam inter Gymnosophistas triumphasse crederetur. Eandem viam in describenda disciplina et instituto Indorum tenuit fabulae Apollonianae incrustator, vt illud depingeret Pythagoreis moribus quam simillimum. Narrat enim, abstinuisse sapientes Indiae ab animalium carne vescenda, sed frugibus tantum terrae compescuisse famem, nec bibisse vinum, sed aquam puram; vixisse in vna societate atque communione, mane surgentes in honorem solis carmen cecinisse, eique sacra fecisse, et quae alia sunt, quae a sodalitiis Pythagoreorum transsumta esse vel coecus palpat, quaeque luculenter manifestant, vitae Apollonii consarcinatorem eam veterum opinionem tenuisse, penetrasse philosophiae caussa Pythagoram ad Indos, eamque a Brachmanibus didicisse. Abhorrere vero hanc opinionem a vero, immo plane impossibilem esse, etiamsi admittamus, Pythagoram ad magos vsque peruenisse, in Pythagorae historia, nisi fallimur, copiose et accurate demonstrauimus. Quod si haec falsa sunt, falsum etiam esse oportet vel Damin, vel Philostratum, vel vtrumque, qui pro certis nobis haec historiis obtrudunt. Quod si cum genuina philosophiae Indicae facie haec comparamus, qualem in barbaricae philosophiae historia depinximus, apparebit, quam insulsus sit Philostratus, qui in condendo hoc commentario ne minimam quidem verisimilitudinis rationem habuit. Immo sunt in his Philostrati de Indorum philosophia narrationibus nonnulla, ipsi Pythagorae non probata, sed a sequiorum tantum temporum turba, quae se Pythagorico-Platonicam iactabat, quamque in Aegypto miserum omnis religionis in vnam massam confusae chaos commentam fuisse tomo primo diximus, excogitata, qualia doctrina illa de spiritibus et magiae operibus siue theurgia est, qualem ita Indis suis tribuit Philostratus, vt haec se hausisse ex Alexandrinis scholis historiae philosophicae perito non sit obscurum. Nihil itaque de philosophia Apollonii, qualem ab Indis didicisse dicitur, his adiiciendum est, nisi hoc vnum, Apollonium tot mysteria apud Indos didicisse, quot ante eum mortalium nemo, et tamen daemonem fuisse, omni scientia diuinum, quod Philostratus de eo iactat [m]. Ita in hac quoque historiae Apollonii periodo non recordatus est mythologus: mendacem oportere esse memorem. Ita vero onustus quasi sapientia Indica Apollonius, eodem, quo venerat, fastu et arrogantia surgens per Indos Babylonem ad Bardanem rediit: postquam Indi de eo vaticinati fuissent, vt volunt biographi eius, apud complures Dei auctoritatem consecuturum non post mortem solum, sed viuum etiam. Factum hoc iter naui conscensa, quo propitio et leni vento vsum esse, vult PHILOSTRATVS [n], vt in hac quoque

l) c. 38. p. 127. m) L. III. c. ult. n) c. 52. p. 136.

que parte Pythagorae, Aegyptum placido cursu petenti, similis euaderet. Alia, quae is narrat, in via visa θαυμάσια, nullique vel veterum vel recentiorum dicta in tanto fa[illegible] [illegible] aceruo omittimus.

Mora Asiatica.

§. XII. Redux ex ori[illegible] tinere in Ioniam Apollonius, Ephesum concessit, quam vrbem religionis c[illegible]ssa ab omnibus fere orbis incolis inuisi sciebat, vt eo magis artibus suis inclaresceret. Omnes omnino huius vrbis ciues, etiam opifices, relictis operis, ad eum accurrisse, alium sapientiae, alium formae, alium generis viuendi, alium vestis admiratorem, tradit PHILOSTRATVS [o], qui et hoc addit: Oraculorum etiam, Colophonii ex Didymis et ex Pergameno templo effatis, diuinae sapientiae participem iudicatum fuisse Apollonium. Vbi tamen Philostrati leuitatem et inconstantiam iterum miramur, qui paulo infra [p], solum ex oraculis Orpheum respondisse tum temporis consulentibus Lesbi, memorat. Nos hic priorem Philostrati relationem non totam reiiciendam esse arbitramur, cum non Colophonii tantum oraculi, sed et Didymaei Apollinis apud Milesios mentionem faciant PORPHYRIVS et IAMBLICHVS [q], Pergameni vero, siue templi Aesculapii, vbi per somnum mille oracula reddebat medelamque morbis ostendebat, in numis Pergamenorum etiam post Apollonii aetatem iniiciatur mentio [r]: Apollonium vero impostorem cum oraculorum sacerdotibus rem habuisse, et dolis istiusmodi, qui exercebantur circa haec oracula, vsum fuisse, non est, quod dubitemus, cuius non contemnendum testem habemus LVCIANVM [s], acerrimum imposturarum harum hostem et irrisorem, qui Alexandrum ψευδομάντιν, hominem Pythagoreum, refert, eos qui in Claro ac Didymis Malloque responsa ferebant, diuinandi arte celebres haberi non ignorantem, illos sibi reddidisse amicos: habuisse vero doctorem natione Tyaneum, ex eorum numero, qui cum Apollonio erant versati, totamque eius tragoediam nouerant. Hunc porro Apollonii imitatorem nonnullis remedia morborum vitaeque rationes praescripsisse, cum sciret complura atque efficacia pharmaca, vt filius Aesculapii crederetur. Cum enim haec impostor Alexander, Apollonio simillimus, a sociis Apollonii didicerit, verisimillimum est, hunc eodem instituisse modo, praesertim cum in Aesculapii templo educatus, remediorum contra morbos descriptiones, quae ibi asseruabantur, discere potuerit. Hisce artibus in superstitioni deditissima ciuitate inclarescente Apollonio, mirum non est, ciuitates finitimas legatos misisse, hospitem illum declarantes [t]. Vt vero, quem sibi praefixerat, scopum attingeret, dissertationes ad populum more Pythagoreo habuit, et Ephesi quidem, ex crepidine [u] templi, inque nemoribus, quae xystis sunt adsita, in quibus otium et ferociam dissuasit, mores emendare conatus est, vitam Pythagoricam commendauit, pestem minatus est [x].

Cum-

o) L. IV. c. 1. p) L. IV. c. 14. p. 151.
q) De Myst. Aegypt. L. III. f. 11.
r) vid. SPANHEM. ep. IV. ad Morell.
s) In Pseudomante T. I. p. m. 547. 554.
t) PHILOSTRAT. l. c.
u) Id est eo loco, quo columnae stabant, quibus cingebatur templum Dianae.
x) Ea cum inualuisset, ita auerruncasse Apollonium, vt daemonem malum pestilentiae auctorem

Cumque parum ad eum attenderent Ephesii, similem rationem in aliis Ioniae ciuitatibus tenuit, praesertim Smyrnae, quibus literarum studium et concordiam commendauit. Quas dissertationes, nisi ingenio confinxerit Philostratus, nihil quod diuinum prodat virum, vel supra mediocres Philosophos sapientem, spirare, facile iudicabit, qui legerit. Ex Ionia in Graeciam contendit Pergamumque profectus in Aesculapii templo animum oblectans, consilia supplicibus dedit, et sanitatem eis restituit, id quod ea confirmant, quae paulo supra de eius cum sacerdotibus oraculorum conspiratione diximus. Postea in Iliensem agrum abiit, atque ad Achaeorum accessit sepulchra, incruenta iis, vt decebat Pythagoreum, sacrificia obtulit, ad Achillis tumulum pernoctauit, et cum eo ex inferis reduce congressus est. Tales enim cum manibus congressus et societatem finxisse Pythagoreos, in Pythagorae historia docuimus, iisque se attemperare fas erat Apollonium, qui conuersationis cum Diis et daemonibus gloriam auide quaerebat. Tam insipida vero sunt, et aliena a Philosophi grauitate et tanti morum reformatoris sapientia, quae de colloquio Apollonii cum Achille in literas retulit PHILOSTRATVS [y], vt, quid dignum sit heroë suo ignorasse, merito censendus esset, nisi cogitandum, Philostratum ex Alexandrinorum, siue Platonicorum recentiorum impostorum schola prodiisse, qui in his cum daemonibus congressibus summam quaerebant sapientiae gloriam, vt exemplis et dogmatibus constabit ad eorum historiam, *sectione huius capitis quarta* delatis. Ipse sane Apollonius ne incurreret iactantiae speciem, valde, cum haec narraret, metuebat [z]. Sed et Orphei adytum adiuit, Lesbum appellens, cum illis sacerdotibus congressurus [a]. Qua ratione Pythagorae, omnia oracula obeuntis, se similem nouo exemplo praestitit. Ex Lesbo Athenas nauigauit, Piraeeum ingressus mysteriorum tempore, quo maxima hominum ibi solebat esse frequentia. Hic eorum, qui philosophiae operam nauarent, complures obuiam habuit, qui cum eo salutato in vrbem redierunt, omnes enim tantum virum videndi desiderio vehementer flagrabant [b]. Cumque Epidauriorum dies incideret, quae in Aesculapii gratiam instituta sunt, complures neglectis initiis Apollonio adhaeserunt, quos tamen sacris operam dare iussit, alio cum ipsis tempore collocuturus. Ipse vero a sacrorum antistite ad sacra admissus non est, qui sibi fas non esse dixit, incantatorem (γόητα) initiare, neque Eleusinem patefacere, qui purus non esset in daemonum negotio cultuve [c]; qua tamen repulsa animo non deiectus et se plura de initiis cognoscere, quam hierophantam, dixit, et initiatum se iri ab alio, quem nominabat, praedixit. Ex quo loco manifestum est, non tantopere

coecu-

ctorem lapidandum Ephesiis sisteret, ridicule nugatur infra c. 10. p. 147.

y) c. 11. seqq. z) c. 15. p. 151. a) c. 14.

b) c. 17. p. 155.

c) c. 18. p. 156. Ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. Vltimam vocem non ipsos daemonas, sed res diuinas notare, ingeniose monet OLEARIVS ad h. l. Respicit vero ea vox non ad omnem orthodoxiam, sed ad solum commercium orthodoxum cum daemonibus, quod goëtis deesse, sed in his sacris celebrari putabant Athenienses. Καινὰ δαιμόνια Socratis, ad quae prouocat, non noua doctrina fuit, sed noua de daemonibus eorumque cultu sententia.

coecutiisse tum omnes circa artes Apollonii, vt non praestigiatorem eum haberent: Excludebantur enim ab his sacris, licet et ipsa illa inter praestigias mereantur referri, solenni praeconis voce barbari, homicidae, magi, praestigiatores, impii[d], scilicet ne impostor impostorem proderet: Athenis porro Apollonius dissertationes varias habuit, et primam quidem de sacrificiis, quo modo cuiuis Deo conuenienter sacrificandum sit, quam in scriptum postea retulit. Quem libellum foedissimae superstitionis sentinam fuisse, facile ex iis coniicere est, quae de simili argumento tradidit schola eclecticorum, ab Apollonii doctrina parum distans. In reliquis dissertationibus Athenienses ad frugalitatem et sobrietatem reuocauit, et iuuenem, qui eum de libaminibus satis pueriliter disputantem, et ansas poculo affigendas vehementer commendantem, riserat, a daemonio, quo obsidebatur, eius rei ignarus, (si credere fas est,) liberauit, et ita emendationi morum, quam iactabat, foedissimum superstitionis anilis fundamentum substrauit[e]. Parem rationem cum in reliquis, quae in Graecia confecit, itineribus iniuerit, opus non est, vt taediosa prolixitate ea enarremus, ex dictis enim de iis iudicare potest quilibet, cui sanum est synciput. Vbique enim Pythagorae imitatorem affectabat, templa Graeciae omnia obibat, Dodonaeum et Pytheum, et quod Abis est; Amphiarai quoque et Trophonii specus ingressus est, et ad Isthmia accessit, inque iis citharodiis, et praeconiis et tragicis vicit[f]. Corinthi cum Demetrio Cynico, de quo infra inter Cynicos dicendum, viro omnis philosophiae robur complexo congressus est, qui Menippum discipulum habuit. In cuius historia fabulae magicae iterum totius narrationis ornamenta sunt. Narrat enim, adolescentem Menippum caetera philosophiae plurimum deditum, veneri tamen obnoxium, a spectro, quod empusae nomine inter Hecates sacra fuit celebre[g], feminae forma ad amores inuitatum, assidue illud frequentasse, tanquam delicias suas, spectrum esse minime suspicantem: Apollonium vero, cum audiisset nuptiarum diem, et conuiuii etiam tempus designatum esse, accessisse ad locum; et diffugiente atque euanescente omni vasorum et poculorum aureorum et argenteorum apparatu, pincernis item et coquis ac reliqua familia omni disparentibus, Apollonio ea arguente, lacrymas spectrum simulasse, et ne torqueret sese, vel quid esset fateri cogeret, orasse[h]: At illo vrgente neque dimittente, empusam lamiamue se esse fassum esse, et Menippum voluptatibus saginasse, vt eius corpus deuoraret. Quam quidem rem in media Graecia gestam celeberrimam esse de Apollonio testatur PHILO-

STRA-

d) Conf. MEVRSIVS de sacris Eleusin. c. 20.

e) c. 19. p. 156.

f) c. 24. p. 162.

g) Id ab vno, quo incessit, pede nomen accepit, et in varias se formas mutare potuisse dicebatur, vnde prouerbium: *empusa mutabilior*. vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 413. ed. Frob. Alter pes cum asini calcem referret, etiam Onocele dictum est, conf. SVIDAS in Empusa T. I. p. 729. et KVST. ad h. l. dictum est etiam lamia et larua.

h) Qui nasum habet, ex his facile subolfaciet, propter cuius imitationem haec attulerit Philostratus nequam.

STRATVS *, quanquam incerto rumore ferri ipse prodit: miramur tamen, de eiusmodi facto silere scriptores reliquos omnes; quod si ita fama percrebuit, facile id consentientibus in fraudem Apollonio et sociis cum Menippo, fieri quoque potuit, vt eiusmodi imposturae atque praestigiae ederentur. Porro cum Lacedaemonii legatos ad eum misissent, rogantes vt ad ipsos veniret, luxum eorum Sybariticis magis, quam Spartanorum moribus similem, indignatus literas tantum ad eos misit, Laconica scytala breuiores, duabus lineis significans, *virorum quidem esse, non peccare, ingenuorum autem, si peccauerint, id agnoscere.* Quibus ita immutatam esse Lacedaemona splendide mentitur PHILOSTRATVS **, vt publico decreto ab ephoris proposito omnia voluptatis instrumenta sublata, et pristinam seueritatem reductam asserat. Quod caeteris Philostrati mendaciis esse annumerandum, vel vnius IOSEPHI, paulo post haec, quo haec gesta esse oportet, tempora scribentis, testimonio confici potest, qui Lacedaemonios λιπαρεῖς εἶναι καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκοῦντας testatus est, adeoque eandem vitae mollitiem etiam sub Vespasianis Lacedaemone perdurasse tradit †. Nec aliter apud Eleenses in Olympicis se gessit, qui se ipsi valde probabant. Interrogantibus tamen sociis, quid de Eleis, quantum quidem ad dispositionem Olympicorum, sentiret? *sapientes*, inquit, *an sint, ignoro, Sophistas saltem esse, puto* ††. Qua responsione non ineptum quidem de Eleis tulit iudicium, se tamen illum animorum scrutatorem, qui omnia sciret, non esse, qualem Damis ineptiens venditauit, prodidit: immo se Pythagora deteriorem demonstrauit, qui ex vultu reliquoque animi et corporis habitu probe discernere poterat, sapiens quis vere esset, vel quis sapientiam externo vultu et ingeniosa affectatione simulare nosset [i], postea Lacedaemona ingressus est, vt morum emendationem porro iuuaret, ibique more suo multa de moribus disseruit, eiusdem prorsus cum superioribus generis, quanquam hic quoque contra temporum rationes peccare Philostrati narrationem, recte vidit TILLEMONTIVS [k]. Tandem Romam, post longam satis moram, petiturus in somnio admonitus, Cretam appulit, Idaeque montis sacra [l] inuisit, vt in his quoque sequeretur Pythagoram.

§. XIII. Romam petebat Apollonius, vrbem hanc, imperii sedem, dignum tragoedia sua, vt vocat Lucianus, theatrum fore reputans. In quo tamen itinere haut leues se obiecere difficultates, quas non magno tantum animo, sed diuina etiam virtute, si eius biographos sequimur, superauit Apollonius: in qua tamen narratione iterum eorum fidem et accurationem desideramus, qui haec nobis scripta reliquerunt. Audiemus tamen illorum narrata, ast examinabimus, et ponderabimus fidem. Nolebat philosophiae studia permittere Nero, eo quod non ipsius philosophiae de- *Iter Apollonii Romanum.*

 creta

*) c. 25. p. 166.
**) c. 27. p. 167. Conf. TILLEMONT. l. c. p. 203.
†) l. II. contra Appion.
††) c. [illegible] p. 169.

i) Hoc enim vult sophistae nomen ab Apollonio adhibitum.
k) loc. cit.
l) Vid. MEVRS. in Creta c. III. p 72. sq.

creta explicare, sed curiosius vanis artibus deditos [m], et magiae atque diuinandi audacia efferre se philosophos putabat: quibus suspicio male sedula curiositate in vitam et salutem principis eos inquirere, maximum aliquoties periculum grauesque persecutiones attraxit. Factumque est isto imperatoris in philosophiam odio, vt magni quidam viri in vincula conicerentur, tanquam Chaldaei, artiumque περιέργων cultores, complures vt periculum effugerent, passim hac illac dilaberentur. Ita quidem PHILOSTRATVS [n], cuius tamen si non falsa prorsus, ex parte tamen suspecta est narratio. Silent enim hanc philosophorum persecutionem, qui in Neronis insania describenda accurati et prolixi fuerunt DIO et SVETONIVS [o], quorum hic illud tantum narrat: *Neronem interfecta matre, cum furiis exagitaretur, et materna specie, facto per magos sacro euocare manes et exorare tentauisse.* Quibus concinit PLINIVS [p], tradens: *omnia, quae magi promittunt, Neronem vana falsaque comperisse, cum nemo vnquam vlli arti validius fauisset.* Alia et plura, quam haec sunt, ignorant huius aetatis scriptores, non tacituri, si vniuersalem in philosophos persecutionem, qualis sub Domitiano facta est, Nero excitasset. Immo suspectum se facit ipse Philostratus, qui non Apollonium tantum, sed Demetrium quoque Cynicum Romae tum temporis toleratum fuisse narrat. Aut itaque tota deserenda est Philostrati narratio [q], aut statuendum, quod verisimilitudine non caret, illud philosophorum genus, quod Chaldaeas artes, et περίεργον suae professionis, magiam nempe et vaticinandi peritiam iactabat, Neroni ab his impostoribus decepto inuisum vrbe cedere iussum esse. Quibus cum Pythagorici et Platonici, qui ex Aegypto per omnes Romani imperii prouincias se diffuderant, ipsi sese aggregarent, fieri omnino potuit, vt, artium Chaldaearum, (Babylonias vocat Philostratus) studiosos se perhiberent, et ipsi Romae ne essent, decerneretur. Quae tamen mire suo more auget Philostratus, vt illustrior videretur non animus tantum Apollonii, sed et virtus et sapientia. Qui cum stadiis adhuc viginti supra centum in Philolaum Cittieum incidisset, qui Roma discedens, quoscunque inueniebat philosophos, vt secum fugerent, admonebat, ab eo periculi accepit notitiam. Suasit enim Philolaus, vt tempori cederet, nec portarum praefectis comprehendendum se exponeret. Quae licet magno contemneret animo Apollonius, ita tamen terruerunt discipulos, vt ex quatuor et triginta, quo numero eius constabat familia, octo tantum remanerent, reliqui, varios praetextus caussati, tergum verterent, et magistrum relinquerent [r]. Reliquos ad capiendum animum fortem excitauit Apollonius,

m) Περίεργοι αὐτῷ χρῆμα οἱ φιλοσοφοῦντες ἐφαίνοντο, καὶ μαντικὴν συσκιάζοντες, habet PHILOSTRATVS L. IV. c. 35. p. 175. vbi per περίεργον magicas artes, erinanes vanasque scientias intelligi ex Act. XIX, 19. patet: ex quo etiam loco intelligitur, has artes valde tum inualuisse, quibus imprimis Platonicos, vel eos potius Philosophos, qui ex Alexandriae Platonicis prodierunt scholis, et per omnem discurrerunt orbem, se dedisse, sequentia probabunt.

n) loc. cit. o) In Ner. c. 34. p) L. XXX. c. 2.

q) Philostrati hic labare fidem vidit iam et notauit GAVDENTIVS de philos. Rom. c. LXXIII. p. 254.

r) c. 37. p. 178.

lonius, eo effectu, vt moriendi etiam pro philoſophia animum ſumerent, cumque iis recta Romam contendit. Vbi ad portas venit, ob habitum ſacrum et circumforaneorum non diſſimilem ſine examine admiſſus, cum commiſſatorem ebrium, Neronis carmina pretio cantantem negligentius audiret, ſuſpectum ſe reddidit; altero die ad conſulem Teleſinum ductus eſt, in cuius tamen annis iterum dubium occurrit, fidem Philoſtrati ſubleſtam reddens [s]. Examinatus a Teleſino, qui horum hominum generi fauebat, et cultui diuino addictus, cum eiusdem commatis eſſe ſe probaret, poteſtatem accepit, omnia templa intrandi, commendandus ſacerdotibus a conſule. Ingreſſus itaque templa ea reformauit, eamque libertatem, cum reprehenderetur, defendit. Addit his PHILOSTRATVS [ſſ], dum in templis doceret Apollonius, in dies creuiſſe religionem, magnis et frequentibus factis hominum concurſibus, quaſi plura a Diis bona hic eos manerent: neque adhuc eius ſuſpecta fuiſſe colloquia, eo quod publice diſſereret. Vbi vero Demetrius Cynicus, cuius amicitiam Corinthi ſibi conciliauerat, Romam poſtremum venit, coluitque Apollonium quidem, cum Nerone autem ſeipſum commiſit, eius rei cauſſam Apollonii philoſophiam eſſe, ſuſpicio orta eſt, isque viſus Demetrium ad haec incitaſſe. Cum enim is Cynica verborum licentia Neronem offendiſſet, a Tigellino praetorio praefecto Roma expulſus eſt, Apollonius vero clanculum obſeruatus, ſi forte et ipſe quid animaduerſione dignum aut liberum diceret nimis. Qui licet nec inſultare videretur, et cum viris grauibus ipſoque Teleſino philoſopharetur, cum tamen eclipſin ſolis incidere, magnumque quid euenturum Apollonius praediceret, quod triduo poſt ſolis defectionem contigit, calice Neronis a fulmine in menſam decidente ex manibus traiecto, continuo non ſuſpectus tantum factus eſt Tigellino, ſed et illum metuit, tanquam rerum diuinarum callentiſſimum. Quem cum palam aggredi non auderet, clanculum eum obſeruabat; Apollonio omnem cautionem et prouidentiam adhibente, et Menippum quoque, ne Cynica libertate crabrones irritaret, cohibente, et monente, Diis veniam daret, ſi morionibus oblectare ſe velint [t]. Ea verba cum ad Tigellinum relata eſſent, miſit, qui ad praetorium Apollonium traherent dicentem, non laeſam a ſe Neronis maieſtatem, defenſurum ſe vero apologia, aduerſus delatorem, qui multos iam perdiderat. Is cum accuſationis libellum Tigellino dediſſet, et ille explicuiſſet, nullum literarum veſtigium in eo inuenit, ſed deleta ſigna omnia: inde daemonem eum eſſe, illi in mentem venit, quo argumento inductus, eum a turba remotum et in ſecretiorem praetorii partem pertractum, ſemotis arbitris, quis-

s) c. 40. p. 180. C. Lucius Teleſinus A. C. 66. cum C. Suetonio Paulino Conſul fuit. Haec autem A. C. 62. eueniſſe oportet, ſi vera ſunt, quae narrat Philoſtratus, vid. TILLEMONT. in Apollon. p. 203. cuius fidei vt ſubueniat doctiſſimus OLEARIVS, pro ἕτερος τῶν ὑπάτων legi vult ὕστερος. Huic vero coniecturae obſtat, quod ex h. l. Philoſtrati pateat, Teleſinum tum fuiſſe Pontificem Maximum, quod munus vel ſibi reſeruarunt imperatores, vel primae tantum dignitatis viris, conſularibusque tradiderunt.

ſſ) c. 41. p. 182.

t) Eo quod pro imperatore

quisnam esset, interrogauit, Apollonius parentes, patriam, vitae genus indicauit, vatem se, et diuinandi arti deditum negauit. Cumque eum dimitteret Tigellinus, vade corporis postulato, corpus suum vadem non recipere dixit, quod vinculis constringi non posset. Quae omnia tam diuina visa sunt Tigellino, vt eum, tanquam potentiorem omni magistratu, dimitteret. Hactenus PHILOSTRATVS [u], Damidis, qui se his interfuisse ait, memoriis vsus. Quae si paulo accuratiori lustramus examine, non dubiis tantum subiecta sunt magnis, sed et omni fidei historicae gradu debito destituuntur. Vt enim taceamus, eclipseos illius tempus non incidere in consulatum Telesini, siue cum SCALIGERO [x] et TILLEMONTIO [y] A. C. LIX. siue cum OLEARIO [z] A. C. LXIV. accidisse statuamus; ipsa, quam Philostratus habet, narratio tota fabulam redolet. Nihil de iis habent vitae Neronis et historiarum huius temporis scriptores, qui eo minus tam memorabile et celeberrimum Apollonii per omnes gentes iam innotescentis facinus tacuissent, si reuera euenisset, quo magis in minimis etiam Neronianae dementiae exemplis notandis fuere diligentissimi. Nec sibi satis constat Philostratus, qui paulo supra omnes philosophos vrbe eiecisse, non sine magna saeuitia Neronem, narrat, hic vero impune licuisse atque palam Apollonio in templis quoque philosophari, et cum Telesino eius rei caussa saepius congredi, tradit, quae publica philosophandi libertas homini sine accurato examine concessa, cum illa philosophorum omnium persecutione stare nequit. Nec videtur probabile, Telesinum virum consularem cum eo viro familiarius se gessisse, qui laesae maiestatis imperatoris esset suspectus, Tigellino magna crudelitate in omnes eos saeuiente, quos vel leuissima suspicio suspectos reddiderat. Quod si verum est, euanescentibus accusationis libelli literis visum esse Apollonium eum, qui *μάντις* esset, vel plane rem cum daemone quodam haberet, cur tolerauit Tigellinus hominem, quem *περίεργον* hoc agere nouerat? cur inuisam et eiectam philosophorum professionem sequentem ex edicto Caesaris vrbe et Italia non eiecit? Et qua ratione factum est, vt tantopere ira Neronis in philosophos grassante Demetrius Cynicus ausus fuerit caninam in imperatorem dicacitatem exercere? Cur non Tigellinus, qui tanto Apollonium persecutus est odio, hominem *γοητείας* artibus suspectissimum maxima iuris seueritate vsus ab hero suo remouit? Alias difficultates his non minores, breuitatis caussa non adducimus, cum apud GAVDENTIVM [a] queant legi, hae enim sufficiunt, vt, sibi non constare Philostratum, quilibet palpet. Quem si non ipsum, certe primos fabulae Apollonianae architectos in condendis his narratiunculis ad Saluatoris sanctissimi historiam respexisse, et,

ratore catarrho laborante homines supplicarent, c. 44 p. 185.

u) loc. cit.

x) Ad Euseb. p. 195.

y) In Ner. p. 457.

z) Ad h. l. Priorem sententiam suadet TACITVS Ann. L. XIV. c. 21. Quaeque Olearius affert, nituntur sola Philostrati auctoritate, et serie historiae Apollonii, quam in dubium vocandam esse, tot hactenus rationes suaserunt.

a) De Philos. Rom. c. LXXIII. p. 253. seqq.

et, vt Apollonium tanto orbis reformatore non minorem effingerent, ista ex ingenio ita fuisse commentos, lectori paulo attentiori, facile subnasci potest suspicio. Sacra enim nobis narrat historia, filium DEI humana specie indutum cum Hierosolymas proficisceretur, habuisse discipulos secum, multosque retro cessisse, vbi imminentia fata aduersa audissent: Ingressum vrbem Iesum templum adiisse, reformasse abusus, magnaque hominum frequentia docuisse; captum ac ad Praesidem prouinciae adductum, laesae maiestatis imperatoriae reum accusatum et a Praeside in Praetorio semotis etiam arbitris examinatum, suspicionem daemonis in humana specie latentis excitauisse, ideoque eum etiam, maiora humanis de se fatentem, iudicem liberum dimittere voluisse. Quae si cum narratis conferantur, aut coecos nos esse, omnique sensu destitutos oportet, aut fateri, totam hanc narrationem in eum finem corrasam fuisse, inuitis historiae huius temporis testibus et annalibus, vt Iesu Christo non minora vel dissimilia fecisse Apollonium homines crederent [b]. Quae si contradictionibus et confusioni, in Philostrati historia occurrenti, iungimus, non potest non omnis collabi nugacissimi sophistae fides atque auctoritas. Is tamen porro audiendus est, vt Apollonium totum et in cute noscamus.

§. XIV. Cum in Graeciam iter ingrederetur Nero, publiceque ediceret, (quod tamen omnes reliqui tacent historicorum commentarii) ne quis philosophus Romae esset [c], Apollonius ad occidentales orbis partes se vertit, quas columnis terminari dicunt, oceani spectaturus aestum et Gades, eo quod de illorum hominum philosophia audiuisset, quod ad diuinam sapientiam proxime accederent. Hos cum accessisset, eius potissimum in eo labor versatus est, vt Neronem Hispaniae incolis ridendum et contemnendum proponeret, et Baeticae prouinciae Procuratorem ad seditionem et conspirationem contra Neronem incitaret. Fatetur hoc non solum Philostratus [d], sed et tanquam eximium tantoque philosopho dignum laudat, quod aduersus Neronem, tragicis cantibus in Achaia indulgentem, non prouinciae tantum procuratorem, sed et eo auctore oratione a Vindice habita purissimae philosophiae fontibus contra tyrannum turgente, et quae his sunt similia, exercitum excitauerit. Ex quibus facile, si seriem historiae impostoris, qui Romae repulsam tulit, intuemur, cuius generis philosophia Apollonii fuerit, quo daemone actus inter homines apparuerit, iudicium ferri potest, si eam cum Christiana comparamus, quae Paullo sub eodem Nerone praeeunte, intercessiones precesque armorum loco contra tyrannos commendauit, fidem pacemque et obsequium postulauit [e].

Iter Apollonii Hispanicum et Aegyptiacum.

Rebus

b) Pluribus, hoc consilio scopoque Apollonii vitae fabulam conscriptam fuisse, infra ad oculum quasi demonstrabimus. Id quod mox c. 45. narratur, resuscitasse Apollonium puellam consularem. c) c. 47. p. 188. d) L. V. c. 7. 8. 9. 10.

e) Pulchre hic monet TILLEMONTIVS l. c. p. 203. solam Christianam religionem homines non officii tantum sui, sed et fidei et sanctitatis iureiurando erga magistratus seruandi admonere, hancque iis virtutem conciliare. Quibus perperam obiicit P. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. F. p. 268. fuisse multos inter Christianos, qui religionis et iustitiae obtentu seditionem et arma in principes suos mouerint. Hoc enim Christianae religioni obiici non potest, quae omnem violentiam improbat, et non alia arma, quam preces et patientiam contra tyrannos commendat: sed hominum ambitioni, turbas quae-

Rebus in Hesperiis partibus, ipsius Apollonii cura, exasperatis, et ad seditionem spectantibus, Apollonius in Africam profectus est, et cum comitibus ad Tyrrhenos inde in Siciliam traiecit, vbi Neronis mortem et occupatum ab aliis imperium esse audiuerunt, et vbi iterum diuinae scientiae et sapientiae arcanam fatorum seriem detegentis specimina edidisse, et ita ab incantatoribus se distinxisse dicitur Philostrato, iudicii defectum egregie prodenti [f]. Ex Sicilia in Graeciam, exque ea regione in Aegyptum cum sociis nauigauit. Quibus in itineribus, quantum gentibus profuerit, quae pericula praedixerit et euaserit, qua ratione Athenis initiatus tandem cum Demetrio et Musonio egerit, ipse narrans taediosa prolixitate legendus est PHILOSTRATVS [g], cuius nugas enarrare omnes, nec nostri patiuntur limites, nec lectoris decet patientiam, adeo vbique ineptit, et nec ad veritatis nec ad verisimilitudinis leges attendit. Aegyptum vero adiisse Apollonium eo minus mirandum est, quo magis eam horum impostorum patriam quasi fuisse, certum est, ipsique Alexandrini, leuissimi homines, et superstitioni longe deditissimi, qui ex fama Apollonium nouerant, eius videndi desiderio tenebantur [h]. Versabatur tum in Aegypto Vespasianus, idque agebat, vt quam nuper arripuerat, imperatoriam dignitatem sibi confirmaret. Cui cum omnium ordinum homines, etiam Philosophi, Dion et Euphrates obuii facti essent, solus Apollonius in templo remansit et philosophando tempus triuit: Imperator benigne illos allocutus, versareturne in his locis Tyanensis, interrogauit? et se isto viro opus habere dixit, moxque ad templum accessit, Apollonium allocuturus, qui in Iudaeam ad eum vocatus venire recusauerat, vt de imperio cum illo colloqueretur. Quod si PHILOSTRATO [i] fides, imperator eum supplex quasi, tanquam Deum quendam veneratus est, et vt se imperatorem faceret, rogauit, Apollonio annuente, et qua ratione imperium gerere debeat, monente, acclamante omni populi turba. Quae omnia superba oratione exsequitur Philostratus, vt a Sophistae ingenio multa accessisse dubium non sit: rem tamen ipsam gestam in hunc fere modum esse, non dubitandum videtur. Erat enim Vespasianus vir callidus iisque artibus instructus, quibus praeparatum oportebat eius pectus, qui regnum inuadere iustitiae et aequitatis spe vellet. Qui cum Diis potissimum monitoribus et ductoribus imperii frena arripuisse videri cuperet, vt multitudinem ad recipiendum nouum dominum superstitione magis, quam armis adigeret, non solum vaticinia oraculorum artificiosa ad se interpretatione traxit [k], sed cum sciret etiam, sacerdotum, theurgorum, hisque similium hominum artibus nihil ad flectendos populorum animos esse salutare magis atque vtile, praesertim in Aegypto, qua populus

quaerenti, et religionis praetextu cuncta mouenti, adscribendum est. Certe sub ipso Nerone quietam et tranquillam vitam, pietate et honestate nixam, commendabat Paulus 1 Tim. II, 3.

f) ibid. c. 12. seqq. vbi inter alia narrat ex monstro tricipiti tres imperatores futuros praedixisse, quorum neuter perfecto imperio potiturus sit, idque in Galba, Vitellio, Othone fuisse impletum. Quae ipso monstro informia et absurda magis esse, quis non videt?

g) c. 18. seqq. p. 202. seqq.

h) c. 24. Dictum de hoc Alexandrinorum studio T. I. L. II. c. ult.

i) c. 28. p. 211.

k) vid. omnino TACITVS Hist. L. II. c. 82.

lus totus superstitione regebatur, varias hanc in rem artes adhibuit, vt non hominum vi et consilio, sed Deorum vindicum voluntate, imperio Romano praefectus videretur [l]. Hinc ratio petenda, cur Aegyptum omnium fere primum adierit, cur miraculosas sanationes finxerit, earumque scenam artificiose instruxerit, cur templa primum ingressus sit. Cumque Tyanensem eiusmodi fama, quod daemonis instar in hac terra versaretur, inclaruisse inter populos sciret, nihil sibi magis apud plebem, praesertim Alexandrinam, vsui fore credidit, quam si ab Apollonio, volente Deorum consilio, imperator declararetur. Cuius effectum mirabilem cum sentiret Vespasianus, vir callidus, et scenae inseruiendi aptissimus, eum nullo non honoris cultusque genere Apollonium fuisse prosecutum, omnino verisimile est, non quod talem eum censeret, qualis ferebatur, sed quod a populo, ab illo rem suam probari, credi ipsius plurimum interesset. Attemperauisse etiam Apollonium consilia sua noui imperatoris ingenio et scopo, non obscure prodit PHILOSTRATVS [m], qui narrat, disceptatione inter imperatorem et philosophos Apollonium, Dionem et Euphratem inita de constituendo imperio, cum Dio et Euphrates restituendam rempublicam a tyrannide vindicatam libertati suae contenderent, Apollonium graui eos oratione obiurgauisse, et vt principatum mordicitus teneret, Vespasiano auctorem fuisse, offensis licet philosophis modo dictis, ex quibus Euphrates ab eo tempore infenso in Apollonium fuit animo. Quam inimicitiam vt parum curauit Apollonius, de imperatoris, cui tantopere sua auctoritate inseruiebat, gratia certus, ita salutaribus eum ad feliciter imperandum orbi monitis instruxit [n]. Quae tamen monita, si modo ita imperatori suggessit Apollonius, nec in Sophistae ingenio nata sunt, paedagogicum valde sapiunt fastum, hominemque produnt, artium imperatoriarum prorsus imperitum. Quae sine dubio caussa fuit, cur firmato postea imperio Vespasianus Apollonio obsecutus non sit, huiusque ita ab eo animus disiunctus fuerit, vt ad eum, etiam vocatus venire amplius nollet. Scilicet libertatem Graeciae ciuitatibus, quam iis donauerat Nero, sustulit Vespasianus: qui, cum ad hanc eas libertatem peruenisse inseruiendo dementiae et voluptatibus Neronis cognouisset, nec hanc stare simul posse, cum Romani orbis sub vno capite imperio, conuenienter statui et circumstantiis suis hanc iis libertatem ademit. Quod cum non assequeretur Apollonius, qui fanaticum magis vitae genus secutus erat, quam aulicum, improbauit epistolis Laconicis, intolerabilem et plane puerilem fastum erga imperatorem testantibus [o]. Mansit itaque Apollonius in Aegypto, in qua miranda multa patrauisse porro nu-

 gatur

l) Digni, qui de miraculis Vespasiani legantur, viri eruditissimi C. AVG. HEVMANNVS pec. diss. Poecil. T. II. L. III. p. 427. IAC. SERCES tr. des miracles p. 276. seqq. I. L. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 15. n. 12. p. 307.

m) c. 32. seqq. p. 214. seqq.

n) c. 36. seqq. p. 220. seqq. Eleganter vero, cum Euphrates quoque dicere iussus esset, inter alia monuit: *Philosophiam caueat, quae commercia cum Diis iactat, eos enim, qui de Deo multa parum sana fingunt, nos inani tumore implere.* Id in Apollonium dictum fuisse, ipse monet PHILOSTRATVS l. c. c. 37. p. 222.

o) c. 41. p. 224.

gatur PHILOSTRATVS, cuius tamen fabellas narrare omnes nec è re nostra, nec ex lectoris esse iudicamus. Vnum tamen praetereundum non est, cuius historiam ita exponit Sophista: leonem mansuefactum loro, veluti canem non nemo ducebat: qui hominibus blandiebatur, et per multa vagabatur oppida, et templa quoque intrabat, nec carnibus vescebatur sacrorum, sed mellitis placentis et pane gaudebat coctisque carnibus: vinum etiam bibebat. Apollonio autem maxime blandiebatur, et magis illi, quam vlli alii mortalium, assidebat. Hunc ope sua indigere professus Tyanensis, hominis in eo animam esse, Amasinque in hoc leone obambulare dixit, qui Rex Aegypti fuisset. Leo haec audiens miserabiliter eiulauit, lacrymas etiam mittens, quem demulcens Apollonius iubet in templum Leontopoli collocari: Regem enim in beluam regiam migrasse, et circumuagari: inde sacerdotes leonem torque et vittis redimitum tibiis et hymnis in interiorem Aegyptum deduxerunt. Ita PHILOSTRATVS [p], non maiorem fidem meritus, quam cum Iarcham Gangem fluuium fuisse narrat. Cuius tamen ineptiis vt subsidio veniret eruditissimus OLEARIVS [q], cum literaliter intellectum insaniam Apollonii prodere videret, ad sensum figuratum et hieroglyphicum referendum esse statuit, eo quod Aegyptis in more positum fuerit, Deorum et Heroum naturam, indolem, virtutes sacris huiusmodi symbolis repraesentare, imitandaque proponere, cum optimus eorum cultus iuxta eos et Pythagoricos, HIEROCLE teste [r], sit imitatio. Sic Apin regem suum bouis symbolo repraesentasse. Simili ergo modo Apollonium Amasis herois repraesentandi aptissimum symbolum hunc leonem iudicasse, nempe eum regis moribus simillimum esse, generosum animal et φιλάνθρωπον, idque συμβολικῶς exprimendo more Indicae et Pythagoreae philosophiae animum Amasis immigrasse, dixisse. Nihil habet noui haec μετεμψυχώσεως Pythagoricae explicatio, quam pluribus viris doctis placuisse, *tomo primo* [s] fuse docuimus, veram autem non esse, et nec veterum relationibus nec systemati Pythagoreo conuenientem, luculenter demonstrauimus. Cum itaque Apollonius Pythagoream philosophiam secutus sit, eaedem rationes hic quoque pugnant, nec συμβολικῶς esse haec intelligenda, docent. Quod si ad haec non attendimus, adeo manifestus est narrationis Philostrateae sensus, vt nos quidem non aliam ex ea sententiam queamus elicere, quam, regem Amasin in hanc regiam beluam migrasse; hoc enim velle verba Philostrati: βασιλέα γὰρ ἐς τὸ βασιλικώτατον τῶν θηρίων μεταβάλλοντα, quilibet Graeci sermonis mediocriter peritus videt. Nec Apis solum regis symbolum fuit, sed ei anima regis inesse credita, vel inhabitare potius numen quoddam; vt taceamus Indica, quae Gymnosophistis tribuit Damis, eandem μεταβολὴν et migrationem animae in varia corpora manifeste supponere. Patet etiam ex aliis locis huius vitae Apollonii [t], hunc simium Pythagorae simpliciter et ad literam huic dogmati inhae-

p) c. 42. p. 225. seq. q) Ad h. l. n. 9. s) L. II. c. 10.
r) Ad aur. carm. v. 2. t) L. III. c. 22. L. VI. c. 43.

inhaesisse. Quod si admittimus, vt non potest non admitti, nisi vim inferre velimus verbis clarissimis, euidentissimum putamus esse, Apollonium fuisse aut impostorem impudentissimum, aut hominem simplicitate et superstitione anili turpissimum. Quem eius characterem tota vitae eius comprobat historia.

§. XV. Ex inferiori Aegypto in superiorem atque Aethiopiam iter ingressus est Apollonius, cum gymnosophistis vt conuersaretur, Menippo Alexandriae Euphratis obseruatore relicto, cum viginti discipulis, qui itineris taedia metuebant, decem ex iis magistrum sequentibus. In quo itinere nec templorum, nec delubrorum, quae in Aegypto sunt, vllum praeterierunt silendo, sed vbique sacras doctrinas vel acceperunt communicatas, vel cum aliis communicarunt [u]: ex quo, qualis illa doctrina fuerit, si cum illis comparetur, quae de Aegyptiorum philosophia suis locis diximus, coniici sine labore potest. In Aethiopiam ex Aegypto transgressus [x] ad gymnosophistas iter direxit, quorum philosophorum qualem tum conditionem fuisse Philostratus tradat, *tomo primo* [y] fuse enarrauimus. Monuisse eos praemisso nuncio Euphratem, cauerent sibi ab Apollonio, indicat historicus, addens, innumera contra ipsos argumenta comparasse: quae illi vera esse rati, cum is aduenisset, cum eo colloqui recusauerint, varios praetextus quaerentes: donec tandem meliora edocti, et de calumniis Euphratis certiores facti, se aduenturos promitterent: id quod altera luce factum [z]. Non enarrabimus colloquia gymnosophistarum cum Apollonio, ne in prolixiorem iusto campum deducatur tractatio: quae enim momentum habent, si modo habent, ex iis, quae de gymnosophistis Aethiopum supra diximus, intelligi possunt, reliqua, quae potiorem partem constituunt, adeo puerilia sunt, vt non nisi Damidis simplicitate vel Philostrati leuitate digna iure videantur. Pleraque enim de vitae suae instituto Indorum gymnosophistarum disciplinae praeferendo agunt, et vt verum fateamur, nobis valde scholam Sophistae, non vero arenas Libyae redolent. Miscet et huic narrationis parti θαυμάσια Philostratus, vt lectori placeret. Narrat enim [a] Thespesionem gymnosophistam, vt se arte Indis non cedere demonstraret, mandasse vlmo, sub qua disputabant, vt distincta voce salutaret Apollonium, idque arborem articulata foeminae voce fecisse. Quod commentum ideo huic Milesiae fabulae infarserunt nugatores, vt in eo quoque Pythagorae similis euaderet Apollonius, quem a Caucaso flumine clara voce salutatum fuisse narrat PORPHYRIVS [b]. In quo tamen mire iterum oscitantiam prodidit fabulae huius architectus. Supponit enim ista narratio, inesse partibus mundi omnibus spiritus daemonasque, et arboribus quoque, quos Dryadas vocasse veteres alibi notauimus: quam Pythagoream hypothesin Apollonio placuisse, paulo ante ex Philostrato narrauimus. Ast hic non Apollonio hoc miraculum

Iter Apollonii Aethiopicum.

u) c. 45. p. 226.
y) L. I. c. 9.
x) L. VI. c. 1. p. 228.
z) c. 7. seqq.
a) c. 10. p. 239.
b) Vit. Pythag.

culum tribuitur, sed Gymnosophistae Aethiopi, ad quos peruenisse Pythagoricam philosophiam, nemo vnquam, ne Damis quidem ipse mendax, professus est. Multo magis talia affert de iis PHILOSTRATVS[c], vt ab eiusmodi imposturis Pythagoreorum longe abhorruisse videantur. Dixisse enim Thespesionem refert: sapienti satis esse quidem, vt a cibo sit purus, qui animatus, et a desiderio quod per oculos subeat, inuidia item, quae sit iniustorum operum magistra, manumque simul animumque inuadat: miraculorum vero ostentatione aut arte magica non opus habere veritatem. Quae omnino Gymnosophistam sapiunt, licet, quae ornandi sermonis caussa adiecit sophista[d], artem eius ad nauseam vsque affectatam prodant, omnemque verum personarum characterem supprimant. Ad ea quae respondit Apollonius, (modo illius sint, et non conficta a Philostrato) digna sunt tali philosopho, nec aliena ab eius charactere et animi indiciis. „Non se de eligenda secta vt cum ipsis consul„taret, venisse, sed vt sui consilii censoribus iis vtatur. Nempe cum in „Pythagorea philosophia magnum quid obseruasset, vt ineffabili sapien„tia seipsum cognouerit, ad aras item quanta puritate accesserit, ventre„que vt sit vsus ab omni animalium esu puro, quin et corpore puro ab „omni vestitu, qui ex animalibus esset, linguam porro vt primus mor„talium frenauerit, reliquam denique philosophiam quasi ex oraculis com„positam verissimamque praestiterit; ad eius placita se conuolauisse, non „ex duabus vnam eligentem philosophiam; eam enim omnes, quotquot „habentur, opiniones suas quasi in orbem circa se disponentem, suoque „induentem ornatu in eas intueri, et recte delectum facere praecepisse. „Pulchrae cum omnes essent, in omnes fixisse oculos; et aliam earum „voluptatem, aliam post labores quietem, aliam gaudium labori admiscen„dum promisisse, sed ventris habenas laxatas, manusque ad diuitias rapi„endas paratas ostendisse, et perturbationes, quas cohibere se iactabant. „Vnam, qua Pythagoras victus fuit, se parum iucundam et aerumnarum „plenam se venditasse, subtrahere se et carnes, et vinum et lanam, cal„ceos dare ex corticibus, et somnum sine apparatu, adeoque seueram se „esse, vt linguae quoque vincula parata habeat. Inde vero praemia ex„istere temperantiam, iustitiam, et Deorum amorem, et fatidicam facul„tatem, et lucem, vt Deum possit discernere et heroëm, et vmbrosa „phantasmata redarguere, si humanam speciem mentiuntur.„ Quae ita porro prosequitur Apollonius, vt hanc sapientiam non Graecis, sed barbaris deberi fateatur, eamque apud Indos se inuenisse dicat. Quae omnia licet rhetorico ita amplificentur artificio, vt dubium non sit, suis vestibus indutum Apollonium in scenam produxisse Philostratum, ita tamen depingitur philosophiae Pythagoricae, qualis eo tempore fuit, facies, vt quam personam effingere voluerit Apollonius, quam ei laruam induere

c) l. c. p. 239. d) Flumen orationis huius ipse laudat Apollonii nomine PHILOSTRATVS p. 241.

ducere conatus sit Philostratus, in aprico sit. Reliqua, quae his subiunguntur, misera sunt, licet in ruborem dedisse aethiopem mentiatur sophista, qui pleraque ex suo ingenio finxisse, et verborum elegantia potius, quam ratiocinandi artificio valuisse videtur. A gymnosophistis ad quaerendos Nili fontes se converterunt Apollonius et socii, cuius itineris historiam iisdem affaniis cumulat, quibus Indicum cumulauerat Philostratus. Vidisse eos, tradit [e] hirco-boues, androphagos, pygmeos et sciapodas, satyri spectrum petulanter feminis illudens, vino inebriatum, quod aquario immistum erat, mansuefecisse, idque traditione conuenienter visibile ostendisse [f]: vidisse etiam catarrhactas Nili tres, ad fontes tamen non penetrasse. Quibus quidem omnibus, experientia, si credis, nixis, fidem non denegandam esse cauillatur PHILOSTRATVS [g], experientiam vero et fidem sensumque omnem ea contraria habere, quilibet videt, qui harum regionum indolem ex fide dignis eorum relationibus didicit, qui nostro tempore eas explorarunt. Ex Aethiopia cum rediisset Apollonius, altercationis serra cum Euphrate reciprocata Titum adiit, de Hierosolymis captis gratulaturus, eiusque modestiam laudauit, quod coronas et victoriae laudem renuisset, et se manus irae diuinae porrexisse dixisset, quod tantopere Tito placuisse, ait PHILOSTRATVS [h], vt patris collega declaratus, Argos Apollonium vocauerit, et de imperii rationibus consilia cum eo agitauerit, ab eo de vitae suae insidiis morteque edoctus. Quod si verum est [i], eadem ambiguitate in vaticiniis fuisse vsum Apollonium, qua oracula ad decipiendos homines vti solebant, dicendum est, nouo imposturae eius argumento. Addit et hoc Apollonii encomiastes, commendasse eum Titum Demetrio Cynico, ad quem epistolam affert et Laconica breuitate et scholastico fastu atque imperio turgentem [k]. Post haec noua in Ciliciam, Ioniam atque Graeciam itinera suscepit, et miracula edidit plurima, quae cuius generis fuerint, ex allatis iudicari potest, nec crambem bis cum taedio coquere opus. Exemplum, qui vult, legat [l] canis rabiosi, qui iuuenem momorderat, et aufugerat, sola Damidis heri nomine facta citatione adducti miraculum, qui puerum ideo morsu laeserat, quod anima Telephi Mysiii in eum commigrasset, taliaque in eum fata decreuissent. Quae non tantam κατὰ τὸ ῥητὸν intellexisse metempsychosin Apollonium produnt, sed et, quam futilia fuerint eius miracula, immo et naturalia, manifestant. Rabiosum enim canem aqua, vt morsum, curari ait CELSVS [m].

§. XVI. Sublato Tito, cum imperii habenas capesseret Domitianus, Neronis vestigiis insistens crudelitatis et tyrannidis, quam iustitiae et clemen- *Inquisitio Romana.*

[illegible] VI. c. 22. seqq. p. 264. seqq.

[illegible] 26. p. 267. Quasi inebriari posset spe[illegible] Verum hoc ex Pythagoreorum discipli[illegible] ὀχήματα spiritibus tribuebant, crassiora [illegible], subtiliora bonis. Multa de istis, eorumque in nidorem carnis inclinatione IAMBLICVS de myst. Aegypt.

g) c. 27. p. 267.

h) c. 29. 30. p. 268. seq.

i) Praedixit enim ei, Vlyssis morte obiturum, id est ex mari. Marino vero lepore a Domitiano fratre enecatum fidem vaticinio fecisse, Damis ait c. 32.

k) c. 33. p. 271.

l) c. 43. p. 278.

m) L. V. c. 7.

mentiae potiorem rationem habuit. Sensere tyranni saeuitiam philosophi, quos ob laudatam Thraseae et Heluidii Prisci virtutem, quos sanctissimos viros Iunius Priscus appellauerat [n], vrbe et orbe Romano proscripsit, tantoque philosophos terrore compleuit, vt habitu mutato alii in extremam Galliam aufugerent, alii in Lybiae Scythiaeque deserta, quidam etiam doctrinam amplecterentur, seculi vitiis consentaneam [o]. Exilium tum passum fuisse Dionem Prusaeensem, et ad Getas profugum, habitu philosophico posito, agriculturae operam nauasse [p]; item Epictetum Roma excessisse in sequentibus, horum philosophorum vitas enarraturi, dicemus. Contra quam Domitiani tyrannidem eo fuisse animo Apollonium narrat PHILOSTRATVS [q], vt nil quidem sibi timeret ipsi, sed aliorum misericordia commotus omnem aduersus imperatorem, quae in senatu esset, iuuentutem, omnemque quam in nonnullis obseruabat, prudentiam conuerteret, et in prouincias profectus, atque apud praesides philosophatus ad euertendam tyrannidem eos cohortaretur, exemplis ex Graeca et Romana historia ad audendum facinus adiectis. Quae tanquam insignis virtutis factique prorsus heroici specimina laudat, Zenonisque atque aliorum philosophorum exemplis tuetur, et tamen cum ab Euphrate delatus Apollonius, arcanorum rationes redditurus citatus esset, quod mox narrabimus, friuolis cauillationibus fateri subterfugit, caussatus philosophari se de fatorum vi, quodque adeo mutari nequeant, vt si imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne ab eo exuatur imperio, etiam in vitam interemtus sit rediturus, quo fatorum satisfiat decretis. Immo caussari non erubuit, colere se imperatorem, non vt seruus dominum, sed vt ciuis principem [r]. Quae, annon, puduisse ipsum Apollonium seditionis excitatae, saltem non fuisse ausum hanc patriae libertatis vindictam defendere, euincant, lectoris esto iudicium. Certe a seditione non posse absolui Apollonium PHILOSTRATVS [s] locuples testis est, narrans, ex sociis prudentissimos quosuis modo istum, modo alium remotis arbitris allocutum, Romam misisse, vt in tyrannum quos possent, armarent; cum Nerua quoque de ea re publice locutum, eique imperium praedixisse. Quae cum cognouisset Euphrates, vt diximus, inimicitiae contra Apollonium instigatione ad Domitianum ab eo delata sunt, qui non tantum citauit philosophum, sed et ad Asiae scripsit proconsulem, vt comprehenderet Apollonium et Romam adduceret. Omnia haec, vt scribit PHILOSTRATVS [t], diuinitus pro more suo antea prospexit Tyanensis. Qui cum nihil timeret, ipse non communicato cum amicis consilio in Italiam iter ingressus est, quinta die placido cursu Puteolos delatus [u]. Ibi in Demetrium Cynicum incidit, qui ne Romam

n) SVETON. in Domit. c. 10. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXXXII. p. 251. seqq. TILLEMONT. in Domit. not. g.

o) Ita PHILOSTRAT. L. VII. c. 4. p. 282. Conf. GELLIVS L. XV. c. 11. EVSEB. Chron. n. MMCIV. PLIN. panegyr. c. 47. init. Dictum hac de re supra capitis huius sect. I. §. vlt.

p) PHILOSTRAT. Vit. Soph. L. I. c. 7. p. 488.

q) loc. cit.

r) L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

s) L. VII. c. 8. p. 285.

t) c. 10. p. 286.

u) c. 10. p. 286.

nam accedens, philosophiae tantum periculum crearet rogauit, caussatus, philosophis ne mutire quidem concessum esse, sed crimen contra eos inuentum sapientia, et contra ipsum Apollonium, quando inter eos excellat sapientia, hanc callidam magis inuentam esse accusationem. Cupere enim Domitianum eum criminum esse complicem, ob quae Nerua eiusque comites exulent: suspectam esse et vitam et vestem, et honores, haec se a Telesino accepisse, qui ipse philosophiae caussa ex vrbe emigrauerit. Nec esse vel ius, vel iudicem sed talem, qui caussam non audiat, vel occidat tamen nullius criminis reum. Illa Demetrii oratione victus Damis, magistro ipse quoque iter dissuasit, nam pro philosophia ita moriendum esse, dixit, sicut pro aris et focis, pro moeniis et sepulchris; philosophiae vero perdendae caussa, nec se mori velle, nec eorum quenquem, qui illam et Apollonium ament. In omnia alia se vertit Apollonii sententia, se enim omnia, dixit, scire, nec se stolido huc venisse consilio, nihil enim periculi corpori suo esse metuendum, nec tyranni vi se interfici posse, etiamsi hoc ipse velit: contra intelligere se, periculum esse, ne viros illos perdat, quorum vel ducem vel sectatorem eum faciat tyrannus. Ideo, neque consilium Damidis probabat, vt vestem mutaret, quod tamen illi permisit, vt plebeiam indueret, nec comam gestaret [x]. Interim Romae artibus, quae clanculum prodesse possunt, omnibus pro Apollonio vsus est Aelianus, praefectus praetorio, qui eum iampridem amauerat, et cum eo in Aegypto erat locutus. Cautius tamen agendum ratus, iussit eum comprehensum ad se duci, quod eum tanquam incantatorem, eumque excellentem accusator detulisset. Sublato vero delatore cum in secretiorem praetorii locum deduxisset, amicum se eius esse, quod ei varia in Aegypto praedixisset, dixit, et accusari vestitum, et reliquam viuendi consuetudinem, item quod sint, qui Apollonium adorent, quodque multa adversus imperatorem tum secreto, tum palam etiam, tanquam diuinitus accepta disseruerit, quodque in agrum egressus dicatur ad Neruam, Arcadem in eius gratiam puerum secuisse, qui mactatus sit exitii imperatori procurandi caussa, atque hoc sacrificio ad imperii spem eum erexisse. Ad hanc itaque accusationem apologia depellendam eum paratum esse oportere, quam etiam se suscepturum promisit Apollonius [y]. Aelianus itaque dissimulato, quod susceperat, Tyanensis patrocinio, de eo ad imperatorem retulit. Ex praetorio igitur dimissus Apollonius et in carcerem deductus eorum, qui vinculis nullis constringerentur, cum captiuis multa disseruit, quae taediosa prolixitate exponit PHILOSTRATVS [z]: Tandem censualium ex imperatoris iudicio aliquis missus, iussit Apollonium circa meridiem in palatium venire, non vt caussam dicat, sed vt eum imperator videat, et cum eo solo agat. In palatium adductum vbi imperator conspexit, viri attonitus specie, dæmonium ad se adductum, exclamauit, quod Apollonius arripiens imperatori

x) c. 14. p. 291. seqq. y) c. 17. 18. p. 298. seqq. z) c. 21. seqq. p. 300. sq.

ratori exprobrauit, qui cum se Palladis tutelae commisisset, Deos atque homines dignoscere non posset, et homines inter daemonum spectra collocaret. Domitianus autem conscium eum criminis Neruae esse statuens, de ea re se edoceri cupiit: quod recipiens Apollonius, Neruam tanquam mortalium omnium moderatissimum mitissimumque impense laudauit, ad res autem magnas meticulosum esse monuit, nec amicos eius res nouas moliri testatus est. Quibus auditis ira intumescens imperator, quod eum sycophantiarum reum ageret, et turbatores imperii tanquam quietos et bonos commendaret, scelestissima haec capita cum Apollonio conspirasse clamabat; et libellum ea detecturum minabatur. At ille, ne his quidem territus, defensionis licentiam ab eo petiit [a]. Quo facto in carcerem reductus et ignominiose habitus est, barba detonsa et coma, atque inter scelestissimos in vincula coniectus, Apollonio defensionem a tempore, et Deorum spiritu et amore philosophiae, cui se addixerat, sibi promittente, et ridente Caesarem, quod quem incantatorem haberet, vinculis constringi posse putaret [b]. Subornabat etiam Domitianus hominem callidum, fraudibus instructum, vt habitis cum Apollonio colloquiis insidias ei strueret, quas tamen magna prudentia euitauit, Damidemque anxium rerum praesentium, iisque diffisum erexit, praedicens, vitam ipsis ademturum neminem, sed liberatum iri ex arbitrio suo. Cuius vt daret illi exemplum, e compede crus eduxit [c], et bono animo esse iussit. Tum se primum, Damis scripsit, penitius viri indolem perspexisse, diuina quod esset, et humana superior. Quod eo magis mirandum, quo his maiora et diuiniora vidit et in literas Damis retulit, qui, quo erat inficeto ingenio, hic se sibi contradicere non animaduertit. Cum autem liberiorem illi custodiam decreuisset imperator, et diem defensionis praestitueret, dimisit Damidem licet inuitum, et Puteolos pedes ire ad Demetrium, tumque ad insulam Calypsum se conuertere iussit, illic enim se apparere visurum, id quod Damis etiam exsecutus, iterque pedibus, vti iusserat, prosecutus est, vitata ita graui maris tempestate, quam Apollonium praeuidisse dicit [d]. Cum iudicii dies aduenisset, introductus est in dicasterium Apollonius, in quo imperator cum familiaribus et nobilioribus vrbis viris consederat, contendente eo, vt coram plurimis Apollonium deprehenderet, virorum illorum complicem [e]. Ille vero adeo imperatorem alto despiciebat supercilio, vt ne respiceret quidem. Accusator, submissus ab Euphrate, tanquam veneficum detulit, et accusationis libellum obtulit, ex quo de quatuor potissimum capitibus quaestionem instituit imperator, nempe: cur proprio et singulari plane vtatur habitu? cur eum Deum vocent homines? quo instinctu aut qua coniectura Ephesiis pestem praedixerit?

a) c. 32. seq. p. 312. seq.
b) c. 34. p. 313. seqq.
c) Fatetur Damis vel PHILOSTRATVS c. 39. p. 318. magos eiusmodi ostenta efficere posse, sed ob media adhibita eam artem incertam esse et fugiendam. Quasi vero non, qui se altiorem magiae gradum attigisse iactabat Apollonius, eandem censuram mereretur!
d) c. 41. p. 319. seq.
e) L. VIII. c. 1. seqq. p. 322. sqq.

rit? cur in agrum profectus et in cuius gratiam puerum sacrificauerit? Ad quae accusationis capita paucis ita respondit Apollonius: vti se vestibus ex terra, ne animalibus molestiam afferat: Dei nomine se honorari a quibusdam, quoniam vir omnis, qui bonus existimatur, Dei cognomine honoretur. Pestiferi morbi malum primum se sensisse, tenuiori victu vsum. Ast quod ad puerum attinet, nec pedem domo extulisse, neque in rure fuisse atque ibi sacrificasse; ista enim probanda esse. Quae omnia an disciplinae, quam sequebatur Apollonius, consentanea dicta fuerint, iudicent, qui philosophiae eius, quam affectabat, picturam ab ipso supra delineatam contemplati sunt. Domitiano tamen fecere satis, qui eum ab intentatis criminibus absoluit, manere tamen iussit, quoad priuatim cum eo fuerit collocutus. Recitat etiam prolixam apologiam Apollonii PHILOSTRATVS[f], quam scripto consignasse ait, cuius summa eo tendit, vt virum Pythagoreum Deorum communione gaudere, fatorum ordinem inspicere, hincque praedicere futura demonstret, et ab intentato sacrificii et periurii crimine Apollonium liberet, congestis maledictis et opprobriis in Euphratem plurimis. Quam tamen non ipsius Apollonii opus esse, sed Philostrati, sophisticam eloquentiam in ea apologia ostentantis, eo magis verisimile est, quo magis Laconica breuitate fuisse vsum Tyanensem ipse nobis narrat. Apollonius manere iussus, vt vel audiretur, et ab exulibus insulae, terrae gemitibus, exercitus formidine, senatus suspicionibus liberarentur; vel si nolit, dimitteretur, postulauit, et se capi non posse professus e dicasterio disparuit[g]. Quae ita quidem pro certo narrat Philostratus, quasi ex tripode foliisque Sibyllae hausta, parum tamen habent verisimilitudinis. Quis enim credat, Domitianum tyrannum crudelissimum suspicionibus et caedibus indicta etiam caussa cuncta complentem, et in Neruam ac coniuratos acerrima ira flagrantem, Apollonium, quem consiliorum participem certo certius nouerat, sola facti negatione absoluisse, nec aliter in hanc caussam inquisiuisse hominem suspicacissimum? quis philosophum, incantatorem habitum, et disparendi facultate probatum ab imperatoris aula non quaesitum esse putet? quis tam illustris tantoque apparatu instituti dicasterii finem tam puerilem atque ludicrum fuisse sibi persuadeat? et quis sophistae eloquentiam a breuissimi sermonis philosopho adhibitam, vel mediocri colore persuasus admittat? Adeo in hac quoque historiae suae parte verisimilitudinis rationem habuit fere nullam Philostratus[h]: si etiam concedamus, quod eius temporis magis veteres vindicant, potuisse eos ex oculis hominum disparere et euanescere[i]. Miramur potius Domitiani patientiam, qui hominem, qui tot eum modis ludibrio habuerat, quem in caput suum coniurasse non ignorabat, quaerere posthac nunquam ausus est. Verum ex eiusmodi ἀπίστοις καὶ ὀλιγοπίστοις constitisse Pythagoreorum historias fere omnes, historiae eorum

 perito

f) c. 7. g) c. 5. p. 326.
h) Conf. TILLEMONT. l. c. p. 208.
i) De Simone mago id refert Auctor Recognit. L. II. p. 32.

perito non ignotum esse existimamus. Quicquid vero illud est, quod lectori examinandum relinquimus, discessit ante meridiem e Dicasterio Apollonius, circa ipsam vero meridiem Demetrio et Damidi Puteolis apparuit [k]. Quem cum vidissent, dubii primum haerebant, vtrum is esset? ast is protendens manum, viuere se, et spectrum non esse demonstrauit, et tangentibus se praebuit. Quo illi surgentes viro inhaeserunt, eumque osculati sunt, et narraturum acta istius diei in Demetrii domum deduxerunt.

Iter Apollonii Graecum.

§. XVII. Rebus Apollonii hunc in modum in Italia confectis, in Graeciam nauigare constituit, conscensaque, quae in Siciliam soluere parata erat, naui, in Siciliam prius, deinde in Peloponnesum traiecit [l]. Naui egressus Olympiam abiit, et in Olympii Iouis templo egit, neque vltra Scilluntem inde digressus est. Quem cum viuere et in Graeciam venisse, constans fama dictaret, primum quidem fabula visa est; ad Graecorum enim aures de eius fatis varia fama peruenerat, aliique viuicomburio interiisse tradebant, alii viuum relictum, sed vncinis ceruici impactis tortum dicebant, alii in barathrum, alii in puteum demersum narrabant; postea vbi de eius aduentu certior fides facta est, insigni frequentia ad eum videndum confluxere Graeci. Qui cum ab iis, qui ex Italia aduenerant, (ipse enim quo pacto saluus euaserit, non aperiebat) quae in Dicasterio facta essent, comperissent, parum abfuit, quin eum adorarent, diuinum esse existimantes virum, ob id quoque quod fastu se non efferret: in quo falsos eos fuisse, ex narrata hactenus historia satis liquet [m]. Cum Damis vero de pecuniis Apollonium consuleret, quoniam viatici parum oppido iis esset relictum, illud curaturus Apollonius in templum sequente die veniens ex Iouis thesauris drachmas mille petiit, et a Sacerdotibus lubens accepit [n]; quae attento lectori argumento esse possunt, vel conspirasse cum sacerdotibus impostorem, eorumque rem ita iuuisse, vt ex praemiis et emolumento, ipse quoque partem acciperet, vel vix esse probabile, sacerdotum auaritiam in partem quaestus Apollonium admisisse. Quod vero omnem verisimilitudinem superat, hoc praecipue est, quod in tanta Domitiani saeuitia, et inter tot, quos vbique locorum alebat, obseruatores tanta linguae proteruia, orisque maledicentia in imperatorem impune debacchari, et seditiosis omnia complere vocibus sine periculo potuerit, qua in re fidem Philostrati recte desiderat doctissimus TILLEMONTIVS [o]. Olympia in Arcadiam transgressus est, Lebadeae celeberrimum Trophonii antrum, quod nondum viderat, aditurus, quod inter celeberrima eius temporis oracula habitum est. Ibi cum in templum venisset, vt demitteretur, de philosophia consultaturus, a sacerdotibus petiit, repulsam vero tulit, quod incantatorem admittere nollent. Vnde vespera cum sequacibus ad ostium accedens adolescentibus, et quatuor ex obeliscis reuellens, claues qui

k) c. 10. p. 354. seqq. Etiam hoc ad imitationem Pythagorae diuersis locis apparentis.

l) c. 14. p. 358

m) c. 15. p. 359.

n) c. 17. lucripetam fuisse inde colligit TILLEM. l. c. p. 208.

o) l. c. p. 208.

qui continebant, quibus aditus panderetur, sub terram penetrauit cum pallio, quasi disputaturus. Quod ita acceptum fuisse Deo, ait PHILOSTRATVS [p], vt sacerdotibus apparens Trophonius, seuere non tantum in eos ob virum illum animaduerterit, verum etiam praeceperit, vt eum in Aulidem prosequerentur, quod illic emersurus sit ex antro, modo maxime omnium admirando. Nempe die septimo inde emersit, quo nemo [illegible] eorum, qui fatidicam specum intrauerunt, afferens libellum, in quo ad interrogationes ex Pythagorica philosophia oraculum respondit. Quem libellum Antii in palatio Adriani seruatum esse, refert PHILOSTRATVS [q]. Quae historiae Apollonii particula si cum circumstantiis antri Trophonii confertur, eleganter imposturas Apollonii malamque fidem [illegible] Philostrati prodit [r]. Istis artibus non potuit non augeri nominis Apollonii celebritas, iis enim Pythagoras quoque caput extulisse dicitur, ad cuius famam adspirabat Apollonius. Insigni itaque discipulo-

rum

p) c. 18. p. 362. q) c. 19. p. 364.

r) Digna est haec vitae Apollonii pars, ad quam paulo attentius respiciamus: id quod fieri nequit, nisi praemissa celeberrimi oraculi descriptione, quam PAVSANIAE debemus, qui hoc antrum in Boeoticis p. 313. diligentissime descripsit, qui nempe ipse illud consuluit. Descensurus in Trophonii antrum primum certum dierum numerum in aedicula quadam commorari habebat necesse, expiationes suscipiens varias, imprimis abluendus in Hyrcina fluuio, et sacrificaturus Trophonio et Filiis, Saturno et Ioui regi, Iunoni Heniochae, et Cereri Europae; ex extis haruspex denuntiat, num satis placatus Trophonius? Descensurum tum sacrificuli noctu ad fluuium deducunt, oleo inungunt, pueri oppidani abluunt. Post ad fontes deducitur Lethes, vt omnium obliuiscatur, et Mnemosynes, ne memoria defluat, sed teneat, quae intra penetralia viderit. Tum simulacrum Daedali contemplatus cum multa religione votisque nuncupatis in antrum demittitur. Erat id supra lucum in monte, crepido in orbem candido saxo circumdata. Erecti super ea obelisci aenei; inter eos media ostia, intra ambitum specus non natura sed artis opera solertissime excisus, eius subterraneae cellulae formula furno similes, in altum subsidit hiatus octo fere cubitorum. Nulli vero gradus constructi, sed ad Trophonium descensuri scalas admouebant, vbi descensum fuerit, medium inter solum et antri testudinem cauernula erat latitudine duarum spithamarum: altitudine vnius: qui eo penetrasset, humi procumbens, melle subactas offas tenens pedes prius in cauernulam illam immittebat. Mox toto ipse corpore sequens, genua in cauernam inserere nitebatur: ibi statim reliquum corpus veluti attractum genua sequebatur, quasi ab amnis vortice abreptum. Qui infra penetrale descendebant, futura non vno eodemque modo cognoscebant, ex visis alius, alius ex auditu consequebatur. Per easdem fauces patebat reditus sed itinere retrogrado, praeeuntibus pedibus. Neminem non reducem euasisse affirmabant, praeter Demetrii speculatorem, qui non initiatus et auri exportandi caussa adiuit, cuius cadauer alibi apparuisse, et non per sacrum antri ostium eiectum dicunt. Redux consultor statuebatur a sacrificulis in solio Mnemosynes, vt quae vidisset, et audiuisset, enarraret. Post in cellam bonae fortunae et boni genii, quo veniens commoratus erat, reducebant, terrore attonitum, et suimet fere oblitum, redire tamen ei solebat mens: et is tabulae quae vidit inscripta suspendere. Hactenus, qui ipsum hoc antrum adiit, Pausanias. Non disputabimus hic prolixe, an ad meras fraudes et imposturam cuncta fuerint disposita, et ita ordinata, vt ex sacerdotum voluntate cuncta euenirent? eleganter hoc ostendit ANTONIVS van DALE de orac. gentil. diss. 2. p. m. 268. seqq. Sed hoc in praesentia tantum obseruamus, impossibile fuisse, vt adiret hoc antrum impune, inuitis sacerdotibus quisquam. Quod exemplo speculatoris a Demetrio missi luculenter probatur, et ex ipsa antri conditione facile potest colligi, quae talis fuit, vt qui inuitis sacerdotibus accederet, ab iis in cuniculis illis et meatibus subterraneis facile posset iugulari. Quod eo magis fieri oportebat, quo magis semel impune admisso, qui initiatus non erat, tota res potuisset detegi. Aut itaque mentiuntur Damis et Philostratus, non initiatum et inuitis sacerdotibus subiisse antrum Apollonium, aut si initiari se passus est, adeoque falsa sunt, quae illi tradunt, non isto, quo hi referunt, modo emersit ex antro, alio loco terraue; aut si vera sunt, quae narrant, ex composito et simulata tantum tergiuersatione sacerdotum haec facta esse oportet, vt extraordinario modo antrum subiret illaesus Apollonius. Id quod eo magis fieri potuit, quo magis cum his hominibus rem habuisse Apollonium, illosque eum vehementer coluisse, quod rebus eorum et auctoritati valde subueniret, supra demonstrauimus, et finis Apollonii postulabat, vt modo diuino et insueto a Deo audiretur. Quamcunque partem eligimus, corruit fides vel Apollonii vel Philostrati

rum numero aucta est schola eius, veneruntque ad eum ex Ionia discipuli, quos Apollonios vocabant, illisque permisti, qui in istis locis habitabant, nouum quasi ὁμακεῖον Pythagorae referebant, magno ardore in philosophiam incumbentes. In eo tamen a Pythagora discessit Apollonius, quod apertas sapientiae fores sinebat, et omnibus, qui modo quaererent sapientiam, impertiretur suam, de quibuscunque vellent interrogandi copia omnibus facta [s]. In quo attemperauisse se Apollonium ingeniis Graecorum, apud quos arcani disciplina euiluerat, non est quod dubitemus, licet ea, quae ad arcanas theurgiae artes pertinebant, selectos tantum discipulos docuisse videtur. Ab aliis vero etiam consultum Tyanensem, etiam magnis viris, ex eo liquet, quod PHILOSTRATVS [t] narrat, apparente corona solis, iridis in speciem, quae eius radios illustraret, cum ad rerum mutationem tendere ostentum omnibus statim liqueret, Achaiae rectorem Apollonium in Boeotiam inuitantem, sciscitatum fuisse ex eo, quid portenderet, metuentem, ne omnia in noctem verterentur: Apollonium vero, bono eum animo esse iussisse, aliquod enim ex ista nocte lumen suboriturum. Quae, vt haec ὡς ἐν παρόδῳ tangamus, iterum impostorem produnt, qui ex φαινομένῳ naturali futurae in imperio mutationis portentum effinxit, magis vero Philostrati artes scenae huic seruiendi detegunt, qui coronam solis nominat, inusitata voce, vt Stephanum libertum, qui Domitianum interemit, praenuntiasse videretur. Maiori attentione dignum est, quod porro refert [u], vbi biennium in Graecia peregerit Apollonius, in Ioniam cum vniuersa sua schola nauigasse: Smyrnae autem et Ephesi vt plurimum philosophiae operatum fuisse, ita tamen, vt alias quoque vrbes inuiseret. Ephesi autem factum esse, vt, dum inter arbores, quae in xysto essent, meridiano disputaret tempore, primo quidem quasi pauore perculsus vocem submitteret, deinde minore, quam qua esse solebat in dicendo, vi orationem continuaret, vt solent, qui inter dicendum aliud quid cogitant, postea vero, vt conticeret, acriterque in terram despiciens, et tribus quatuorue passibus progressus, *caede tyrannum, caede,* clamaret: stupente autem tota Ephesiorum ciuitate, bono eos esse animo iuberet, quoniam hodie occisus esset tyrannus, et quidem eo modo tempore, quo verba protulerit: ea etiam, quae iam Romae fierent, exponeret, quasi coram intueretur. Addit PHILOSTRATVS [x], aduentantes postea nuntios testimonium perhibuisse, quod et cum caede tyranni, et cum die, quae illam attulit, et cum meridie, et cum interfectoribus ita res se habuerit, vt Dii viro huic manifestauerint. Varia hac de re eruditorum sunt iudicia. Quidam [y] enim narrationi Philostrati adhibentes fidem, eo quod DIONEM quoque eodem prorsus modo referre viderent, cacodaemonis ope Apollonio caedem Domitiani innotuisse, coniiciunt: alii [z] incerti haerent,

s) c. 21. p. 364.
t) c. 23. p. 365.
u) c. 24. 25. 26.
x) c. 27. p. 367. De morte Domitiani vid. SVET. c. 23. DIO L. LXVII.
y) BARONIVS ad Annum XCVIII. n. 21.
z) TILLEMONT. in Domit. art. 21. p. 122. seqq.

haerent, quid ſtatuant. Nobis fides Philoſtrati, quam toties Graecam prorſus eſſe deprehendimus, ſuſpecta eſt. Dionem enim non moramur, quem ob oculos habuiſſe Philoſtratum, et iisdem fere verbis exſcripſiſſe, egregie obſeruauit OLEARIVS [a]. Vixque nobis perſuademus, tam memorabilem rem indictam manſiſſe reliquis ſcriptoribus, qui Domitiani res enarrarunt, ſi ita geſta fuiſſet, vt Damidis memoriis vſus exponit Philoſtratus. Qui Apollonianae hiſtoriae conditores, cum toties iam in fraude deprehenſi a nobis ſint, digni non ſunt, quorum cauſſa ipſius infernalis ſpiritus commercium hic ad Apollonii tragoediam aduocetur. Sed vt ad Apollonii hiſtoriam reuertamur, poſt dies triginta ſcripſit ad eum Nerua, Romanum ſe iamiam imperium Deorum arbitrio tenere atque Apollonii, illud autem facilius ſe tuiturum, ſi ad ſe veniat Apollonius a conſiliis illi futurus. Cui reſcripſit hunc in modum: *Nos quidem, o imperator, vna viuemus inuicem longiſſimo tempore, quo neque in alios nosmet, neque in nos alii imperium tenebunt.* Quod hoc ſibi voluiſſe videtur Philoſtrato: et ſe ipſum paulo poſt ex humana vita eſſe transferendum, et Neruae quoque breuem futurum eſſe principatum [b]. Epiſtolam vero per Damin ad eum miſit, qua, quomodo respublica gerenda eſſet, ipſum admonuit [c]. Hanc vero ideo Damidi transferendam dedit, ne ipſe morienti adeſſet, cum latenter ex vita diſcedere diu in animo habuiſſet. Damidis itaque commentariis hic deficientibus de eius obitu, et in iſtam narrationem deſinentibus, mirum non eſt, de vltimis Apollonii fatis apud veteres omnia eſſe incertiſſima. Alii enim octogeſimum, alii nonageſimum, alii centeſimum aetatis annum ſupergreſſum fuiſſe, incerto prorſus rumore perhibent: ad extremam tamen ſenectutem perueniſſe, non eſt, quod dubitemus. Nec certior promitti poteſt de mortis loco, genere, modoque narratio. Quidam enim Epheſi deceſſiſſe tradunt, alii in Lindo mortuum aiunt, Palladis templum ingreſſum atque in eo conſpectui hominum ſubductum. Alii in Creta rebus humanis ereptum hoc modo narrant [d]: Commoratum in Creta, in maiore, quam antea, auctoritate, ingreſſumque Dictynnae templum nocte intempeſta eſſe. Canes diuitiarum, quae ibi aſſeruantur, cuſtodes, ne latratu quidem aduentantem excepiſſe, ſed blanditos magis fuiſſe. Templi itaque antiſtites deprehenſum eum, tanquam magum, ligaſſe, offam eum placandis canibus obieciſſe dicentes. Ipſum vero ſe media nocte vinculis exſoluiſſe, iisque vocatis, qui in vincula eum coniecerant, ne clanculum ageret, ad templi portas accurrentem eas apertas habuiſſe. Vbi intraſſet vero, fores ſua ſponte coiuiſſe, prout antea fuerant clauſae, vocemque interea concinentium virginum ex templo reſonaſſe: *veni e terra, veni in coelum, veni,* quaſi dicant, ex terra ad loca ſuperiora aſcende. Quam narratiunculam excogitaſſe illos, qui Apollonii hiſtoriam, vitae fatisque Saluatoris aptare, eiusque in coelos aſcenſum hac ratione impoſtori tribuere ſategerunt, res ipſa

a) Ad h. l. b) c. 27. p. 368. c) c. 28. d) c. 30. p. 369. ſeq.

ipsa loquitur. Nobis ipsum mortem latenter, quod Philostratus etiam monuit, habuisse, eo minus mirandum videtur, quo magis imposturae per tot annos summa nominis celebritate actae, et post fata diuinis honoribus excipiendae intererat, vt, quo mortis genere modoque viuis ereptus esset, ignoraretur. Illud momentum habere visum eruditissimo TILLEMONTIO[e], quod PHILOSTRATVS[f] scribit, in sepulchrum viri aut cenotaphium nusquam se incidisse, quamuis terrae, qua late patet, maximam partem obiuerit. Cum enim LVCIANVS[g] totam Apollonii historiam tragoediam vocet, dispalescere inde, tragico mortis genere necatum sepulchro caruisse. Quod, tanquam incertum, suo loco relinquimus: probabile tamen videbitur illis qui pro vero mago, diaboli commercio miranda ista patrante, eum habent, vitam eum finiisse tragica et horrenda morte, quae Magis euenire dicitur. Post mortem apparuisse iuueni, eum oranti, vt de immortalitate animae se edoceret, in fine quoque fabulae nugatur PHILOSTRATVS[h].

Miracula Apollonii. §. XVIII. Inclaruisse Apollonium miraculis, si biographorum eius fide standum est, ex enarrata hactenus eius vita constat. Horum enim hominum consilia si sequimur, par erat θαυμάσια multa adscribi illi viro, quem non tantum λόγῳ diuino inter homines obambulanti opponere, sed aequiparari etiam Pythagorae cogitabant. Eiusmodi enim iam olim crepuisse miracula, illisque etiam, licet omnem fidem superarent, habuisse fidem, et ab aliis coecum postulasse assensum Pythagoreos, in historia horum hominum demonstrauimus, eosque fatentes fraudes et simplicitatem suam in apricum produximus[i]. Talis itaque, qui nouo lumine Pythagoream sapientiam collustrarit, cum videri voluerit Apollonius, necessarium fuit, vt non minora edidisse miracula Pythagora ipso crederetur. Quae cum affectasset Apollonius, si non ille ipse, certe, qui vitam eius callidissimo consilio enarrarunt, egregiam scenam se nactos crediderunt, in qua Iesu Nazareno eiusque legatis homo iisdem fere θαυμασίοις illustris opponeretur. Et hinc larga illa miraculorum seges, quae in hac vitae Apollonii historia Tyanensi tribuitur, quorum partem passim iam tetigimus, Philostrati vel Damidis fide narrando, et praeterita eum et futura tanquam praesentia inspexisse et praedixisse, nouisse, in quae corpora prius animae migrantes fuerint ingressae, quidque in iis peregerint: potuisse educere membra corpusque suum vinculis, prout placuerit; auerruncasse malos spiritus, pestilentes morbos et alia mala hominibus inducentes, confectisque talis manibus et amuletis[k], magica arte constructis damna pluri-

e) l. c. p. 205. f) c. 31. p. 371.
g) In Alex. T. I. p. m. 354.
h) l. c. p. 370. i) T. I. L. II. c. 10.
k) Exempla huius rei habemus apud PHILOSTRATVM L. IV. c. 20. L. VIII. c. 7. §. 9. p. 339. Meminit harum imaginum magicarum TZETZES Chil. II. hist. 60. his versibus, quos OLEARIVS quoque subiecit Philostrato:

Apollonius, Neronis qui fuit temporibus,
Ille Tyanaeus sapientissimus, qui praesciebat omnia,
Antiochiae quidem fecit, imo et Byzantii
Ne ingrederentur culices, aliaque huiusmodi
Atque ciconias, cum sculpsisset olim marmoreas.

Idem

plurima a totis regionibus et ciuitatibus depulisse: visum eum fuisse, paucarum horarum tempore Romae et Puteolis, longius inter se distantibus, et priori loco ex imperatoris dicasterio disparuisse. Vidisse Ephesi caedem Domitiani, quaeque eam Romae secuta sunt, tanquam praesentia, et eodem momento non tantum denuntiasse, sed fidem quoque eius rei gestae fecisse. Potuisse porro manes ex inferis sedibus prouocare, et precibus ab Indis acceptis Achillem ex sepulchro produxisse, eique varia praecepisse. Excitauisse puellam viri proconsularis e mortuis et sponso reddidisse: imperasse mari ventoque et fluctibus, vt placido Neptuno semper vteretur: aperuisse fores templorum, et clausisse, silentio canibus custodibus inducto, et morte naturali non eductum corpore ad coelos commi[illegible] apparuisse etiam eum post mortem, inuocatum et de animarum [illegible]tate fudisse oracula. Sexcenta alia huius furfuris sunt, quae a Da[illegible] et Philostrato narrantur, apud ipsos hos homines videnda et legenda ab iis, qui eiusmodi narratiunculis delectantur. Nobis enim, qui summam tantum historiae Apollonii enarramus, in his copiosis et prolixis esse non licet. Fecit haec miraculorum, quae de Apollonio narrabantur, quaeque in vnum fascem collegit Philostratus, multitudo, vt non tantum Pythagora ipso non minor videretur Apollonius, sed etiam, cum maxima incrementa caperet Christiana religio, et ad omnes orbis habitabilis angulos penetrasset fama miraculorum IESV CHRISTI et apostolorum, quae negare non sine excusso omni pudore audebant impii, vt hunc [illegible]um philosophum, Iesu Nazareno, quem eiusdem generis [illegible]m fuisse vel credebant, vel mentiebantur, miraculis suis opponerent, eumque daemonem inter homines apparentem fuisse, Deumque aliquem contenderent, multum se obtinuisse contra religionem Christianam rati, si suam superstitionem non minus illustria miraculosorum virorum exempla produxisse demonstrarent [l]. Quo potissimum fine Philostratum hanc conscripsisse historiam, et fabulas fabulis auxisse, imposturisque et praestigiis Apollonii mendacia addidisse, aliquoties docuimus, et luculentis speciminibus ex ipsa eius narratione confirmauimus. Vnde merito miramur, praestantissimum OLEARIVM [m], quem Pythagorico-[illegible] Pla-

[illegible] CEDRENVS in comp. hist. sub Claudio [illegible]: „Effecisse suis magicis artibus, ne ser[illegible] et scorpii percuterent, neue culices ad[illegible], ne equi ferocirent. Lycum quoque [illegible]em compescuisse, ne suis exundationibus [illegible]o noceret,„. Didicisse vero hanc ar[illegible] Indorum philosophis iactauit, traditque [illegible]STASIVS, in hunc vsque diem stare [illegible] haec opera, et efficaciam prodere. Quam [illegible]runcandi virtutem peritiae eius naturalium virium, et rerum, quae in eis sunt tum repugnantiae, tum cognationis scientiae, et congruentis materiae assumtioni tribuit Auctor Q q. ad orthodoxos, quae IVSTINO tribuuntur q. 24. p. 405. Plerique veterum magicis virtutibus adscribunt, vid. CEDREN. l. c. HIERONYM. ad Paulin. p. 103. Conf. Viri clarissimi I. L. MOSHEMIVS de Apollonii imaginibus Telesticis, P. FR. ARPE de Talismanibus p. 25.

l) Aut enim credebat, qui hos homines inspirauit, malus genius, miraculorum I. C. fidem eandem fore, quae Apollonii, adeoque nihil veritatis probaturum, quod vtraque ficta esse, homines increduli decreturi sint, aut, iisdem mediis suffultum iri sperabat superstitionem, quibus nitebatur Christiana religio.

m) In praef. p. 36. in qua tamen veritatis non magnopere curam habuisse Philostratum, vir beatus largitur.

Platonicorum morem, mendaciis rem ſuam, praecipue ſacram iuuandi non ignoraſſe, aliunde [n] ſcimus, nimio erga auctorem, quem illuſtrandum ſibi ſumſerat, amore ductum, vero non ſimile habuiſſe, *incaute adeo eum mentiri voluiſſe, eo maxime ſcopo illi ob oculos poſito, religioni Chriſtianae iſta hiſtoria aegre vt faceret, vt a quouis e triuio mendacia eius in rebus fere quotidianis deprehendi poſſent.* Vt enim demus eruditiſſimo viro, non omnia reprehendenda eſſe, quae in eo reprehendunt magni viri Scaliger, Lloydius, Sauilius aliique, licet valde torquendus ſit textus Philoſtrati, vt a magnis in chronologia et hiſtoria erroribus liberetur; tam aperta tamen occurrere mendacia, immo contradictiones, luculenter, niſi nos omnia fallunt, oſtendimus, vt vel fraudis et impoſturae atque falſitatis, vel ſupinae negligentiae et inſcitiae omnino accuſandus ſit Philoſtratus. Quod poſtremum cum dicere vetet viri eruditio, alterum dicatur, neceſſe eſt, ſtudio mentitum fuiſſe Philoſtratum, et θαυμάσια Apollonii fabulis auxiſſe. Quod eo minus in eo miramur, quo magis non ſophiſta tantum fuit, quos ad veriſimilitudinem, multo minus ad veritatem, non attendiſſe, modo orationis vim et elegantiam explicare narrationibus ſuis poſſent, nemo eſt, qui ignoret, et tot nobis fabulae, quae hiſtoriam philoſophicam contaminarunt, in horum ſcholis cuſae, euincunt, ſed et inter eos recte reputatur, qui circa illa, queis vixit Philoſtratus, tempora tandem Alexandriae in nouam coierunt ſocietatem, quosque eclecticorum nomine in ſequentibus contemplabimur, demonſtrabimusque, non licitum tantum ſed pium quoque et laudabile duxiſſe, in rebus ſacris fraudibus vti et mendaciis, modo religio tum valde collapſa et ruinam minitans ſuſtentaretur [o]. Certe hoc fine fabulam hanc Mileſiam Apollonii ſcriptam eſſe, apertiſſima fronte prodidere, qui ex hac ſchola egreſſi ſunt homines audaces et impudentiſſimi, et in his omnium maxime Hierocles, auctor λόγυ φιλαλήθυς, qui vt Chriſtianam religionem euerteret, dicamque Ieſu Chriſto et apoſtolis ſcriberet, hiſtoria Apollonii potiſſimum vſus eſt, id quod, deficiente hodie peſtilente ſcripto, ex Evsebii refutatione et Avgvstini [p] teſtimonio conſtat. Poſt eum, ſcopum hunc hominum veſanorum, qui ſe Pythagorico-Platonicos ſomniabant, et Deorum commercia iactabant, prodidit Evnapivs [q], profeſſus, *Apollonium Tyanenſem, non iam philoſophum, ſed mediae inter Deos ac mortales naturae participem iudicandum eſſe, quippe qui, Pythagoreae diſciplinae ſectator, illius diuinitatis famam dignitatemque mire adauxerit, de quo enucleate ſcribens Philoſtratus Lemnius libros, quibus titulum: vita Apollonii praefixit, debuerit inſcripſiſſe verius: acceſſum Dei ad homines.* Ita enim ſolitos fuiſſe huius generis ſectaeque homines Chriſtianae ſe religioni opponere, poſtea ad eorum contemplationem tractatione noſtra delata demonſtrabimus. Nullo

n) Ex differt. de Philoſophia eclectica ad calc. Stanleii Hiſt. phil.

o) Conſulat, qui de his dubitat, Iamblichvm in vit. Pyth. c. XXVIII. n. 138. et in protrept. ad Symb. 4.

p) Epiſt. 5. et 49.

q) Vit. Sophiſt. p. m. 6. edit. Commelin.

lo vero argumento melius hunc infernalis hoſtis eiusque inſtrumentorum ſcopum, luculentiusque euincemus, quam facta comparatione inter vitam Chriſti et Apollonii, quam ad illius imitationem fuiſſe conſarcinatam aliquoties ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, et attente conſideranti erit longe maniſeſtiſſimum. Quo labore vt ſuperſedere queat lector, en pauca e multis, hunc παραλληλισμὸν nefariorum hominum probantia: Geſtaſſe Deum quendam, nempe Proteum in vtero, ipſe Deus hic Apollonii matri ſomnianti apparens prodidit, filium enim Dei in vtero geſtare ſanctiſſimae Virgini manifeſtauerat angelus, et Ioſepho in ſomnio patefecerat. Decidiſſe fulgura coelique lumina naſcente Apollonio fingunt, claritatem enim coeleſtem illuminaſſe nato Ieſu paſtores, legerant. Cecinere olores puero nato, nam Nazareni quoque natiuitati accinuere chori coeleſtes. Traductus eſt in templum ad doctores adoleſcens Apollonius, in templo enim inter doctores conſediſſe puerum Ieſum, traditum eſt. Morbis liberauit homines Tyanaeus, quibus medelam attuliſſe Saluatorem, ſacri teſtantur hiſtorici. Emendauit hominum mores, corripuit peccatores, confirmauit recte ſentientes Ieſus magiſter optimus, eadem vero moribus reformandis ſuſcepiſſe Apollonius dicitur. Solus ſaepenumero precibus vacauit et meditationi Chriſtus; nec in his ei cedens Apollonius aliter inſtituiſſe fertur. Verſatus eſt in templo et ſynagogis docens ſaepe numero propheta maximus; nec alius docendi locus, quam templa, erat Apollonio aſſignandus. Praedixit plurima et cogitationum pariter atque futurorum omnium ſe conſcium probauit ſalus mundi; aſt Apollonius et ipſe praeterita et futura videbat et noſcebat tanquam praeſentia. Variarum linguarum donum Apoſtolis diſtribuerat magiſter; ea vero facultate et Apollonium polluiſſe Damis mentitur. Excitauit ex mortuis puellam Ieſus; et Apollonius quoque. Malignos ſpiritus expulit et compeſcuit Mariae filius; ſed Tyanenſis quoque: orauere vero Ieſum, ne ſe torqueret, cacodaemonis angeli, ita vero Apollonium quoque rogauit empuſa, Menippum perſecuta. Propitiis in mari vectus vſus eſt ventis Apollonius, tempeſtatibus enim maris imperaſſe Chriſtum legerant nugatores. Qui oraculis confirmatam Apollonii diuinitatem mentiuntur, quod diuinarum literarum teſtimoniis Ieſum eſſe Chriſtum Dei filium, doctores Chriſtiani demonſtrarent. Cum inferis et manibus fuiſſe Apollonium, par erat confingi, eo quod ad inferos deſcendiſſe Ieſus praedicaretur. Quem cum ſponte Hieroſolymam acceſſiſſe, multis diſcipulorum retro cedentibus ſacri retulerint hiſtorici, Apollonius quoque Romam, relictus a diſcipulis plerisque, ad carcerem et vincula properaſſe dictus eſt. Diſparuiſſe Ieſum, e manu lapidantium, ſacra refert hiſtoria, ſed diſparuit quoque Apollonius, quem non minus poſt liberationem ſuis apparuiſſe, quam Ieſum poſt reſurrectionem diſcipulis, finxere. Examinatus a praetore Ieſus cauſſam etiam ſecreto in praetorio dixit, nec minus eodem quoque modo Apollonius; cuius innocentiam agnouit praefectus praetorio,

vt Christi Pilatus, nec tamen metu Caesaris vterque dimissus est. Iesu illusere milites vestitu, nec alia mansere fata Apollonium, vestimenti genere irrisum. Excitata propter Christiani nominis gloriam persecutio in eius discipulos, et in sectatores Apollonii omnesque philosophos pariter, ob nomen Tyanaei. Is pro Deo a suis habitus, et mediator inter Deum et homines, ne minor esset Christo, quem Deum mediatorem sui profitebantur. Tandem non esse inter mortuos, sed ascendisse ad coelum Christum, vnanimi testati sunt ore Apostoli, et eandem fere traditionem secuti sunt Apollonii cultores. Plura non addimus, facile ex enarrata hactenus Apollonii historia colligenda et passim quoque adducta a viris doctis [r], qui hunc hominum vecordium et maleferiatorum scopum pernouerunt; pauca haec enim ea luce radiant, vt nisi prorsus coecutiamus, nos plane conuincant, Apollonium ab historiae eius architectis sisti Iesu Christi, filii DEI, aemulum, eoque nec natura, nec dignitate, nec miraculis minorem. Et in hunc censum omnes referendi sunt, quotquot pro numine Apollonium habuere, vt infra dicemus.

Iudicia de Apollonio.

§. XIX. Etsi vero maxima Apollonii et viuo eo et post eius fata fuit celebritas, isque pro daemone quodam inter homines versante habebatur, non defuere tamen, etiam cum viueret, plurimi, qui longe alium eum fuisse, et inter magos referendum esse putauerunt, atque praestigiatoribus annumerarunt. Cuius non alio teste, nisi ipso Philostrato opus est, qui non Euphratem solum, narrat, γοητίας nomine traduxisse Apollonium, sed et illum ab Eleusiniorum et Trophoniorum sacrorum antistitibus repulsam passum, quod incantator magusue esset, tradit, et apud Domitianum eo nomine inuisum et accusatum fuisse refert, et hanc potissimum maculam vt ab eo abstergat, in toto historiae suae volumine vires omnes adhibet [s], et initio mox atque limine talem eum iudicatum fuisse prodit, qui ὑγιῶς sobrie saneque philosophatus fuerit. Talem enim fuisse, qui magicis artibus philosophiam professus fuerit, apud ORIGENEM [t] ait Moeragenes in commentariis de vita eius. Nec pro alio venditant veteres apud LVCIANVM [u] et APVLEIVM [x], qui eum inter celebriores magos numerat. Nec hanc exemisse suspicionem Philostrati commentarios, hominibus ex XIPHILINI [y], HIERONYMI, AVGVSTINI, aliorumque iudiciis de Apollonio, hic non cumulandis, videre est. Fuit et tertia veterum de hoc homine opinio, quae gloria philosophi et viri boni Apollonio relicta, melius de eo tanquam philosopho seuerius philosophante sentiendum statuit. Damidi vero, Moerageni, et horum compilatori Philo-

r) NAVDE apologie pour les grands personages subçonner de Magie p. m. 238. HVET. demonstr. Evang. Prop. IX. c. 147. §. 4. p. m. 632. ROB. IENKING. not. ad TILLEMONT. vit. Apoll. GVIL. NICHOLS coll. cum Deist. P. III. p. 203. aliique a TILLEM. l. c. laudati, quibus plures facile addi possunt. Nemo non enim hoc vidit.

s) L. I. c. 2. p. 40. L. VI. c. 12. L. VII. c. 39.

t) Contra Cels. L. VI. p. m. 311. ed. Hoesch.

u) In Pseudomant. T. I. p. m. 529.

x) In Apolog. p. m. 848. ed. Scriu.

y) In Caracalla.

Philostrato fidem denegat, et hos fraudis, mendaciorum et τερατολογίας incusandos esse putat. Quam potissimum sententiam secutus est EVSEBIVS [a], qui *se humanae sapientiae egregie callentem fuisse Tyanensem, existimare* fatetur, *quae vero philosophiae excedant vires, a Damide, Philostrato vel alio quopiam afficta putat grauare virum, et ceu laruam aliquam Pythagoricum ei vitae institutum aptare, vt asino exuuias leonis.* Pulchre enim vidit Eusebius, Pythagoreum institutum eiusmodi nugis omnium optime quadrare, cui iam Platonis aetate τερατολογίαν obiecere Socratici [a]. Inter recentiores non minora de Apollonio fuere sententiarum diuortia. Quidam enim cum Eusebio malam fidem Damidis atque Philostrati accusant, qui non μυθολογίαν tantum, sed et mera et putida nobis obtrusere mendacia, quaeque ex Ctesia, Agatarchide, aliisque fabularum consarcinatoribus acceperunt, tanquam suis oculis visa nequissimo ausu nobis tradiderunt, qua ratione Philostrati fidem in dubium vocarunt NAVDAEVS [b], OLEARIVS [c], BVDDEVS [d]. Alii, quibus reiici prorsus fidem Philostrati non placet, eo quod ante eum Apollonius magi nomen [illegible]tem obtinuerit, in Apollonium reiiciunt caussam, sed diuerso modo. Quidam enim, hominem et in naturali scientia probe versatum, et artis potissimum salutaris praeceptis imbutum viriumque naturae secretiorum notitia instructum multa naturali virtute miranda praestitisse, multa vero fraude, impostura milleque fallaciis, effecisse, vt aliquid homine maius videretur, autumant: alii diaboli potissimum artibus et secreto cum daemonibus commercio ea effecisse contendunt. Quorum prius ANONYMVS, qui historiam Apollonii falsitatis conuicit, et ex parte quoque HERMANNVS WITSIVS [e], posterius CVDWORTHVS [f] et magna eruditorum pars [g] tuetur, qui hunc ideo hominem ex[illegible] Christi Iesu quasi simiam putant, vt cursum euangelii si[illegible], et miraculorum fidem eleuaret, gentilis vero religionis fulcra corroboraret [h]. Quae sententiarum diuersitas licet ex quauis parte suis roboretur rationibus, quamcunque tamen eligas, cadit inde asserta Apol[illegible]nitas, quantoque inter se interuallo distent religionis Christianae [illegible] impostura atque praestigiae Apollonii, sole meridiano, non sine [illegible]ssimae fidei nostrae gloria, dispalescit clarius. Nihil enim [illegible] de miraculis Iesu Christi dici potest, quae Apollonio obiiciuntur [illegible]

 cum

a) Adu. Hieroclem. c. 4. 5. p. 432. ed. Olear.
a) XENOPHON. Opp. T. II. p. 1001.
b) loc. cit. p. 229.
c) Praef. loc. cit. p. 36.
d) Diss. de verit. rel. Christ. philosophorum obtrectationibus confirmata. Synt. diss. theol. p. 494 s. qq.
e) Meler. Leidens. diss. VII. § 7. p. 380. seqq.
f) Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 305.
g) Ita BARONIVS, SVDORIVS, GODEAV, TILLEMONT, FLEVRY, I. F. PICVS, GROTIVS, CASAVBONVS, P. MOLINAEVS, S. MARESIVS, H. MORVS, HVETIVS, LLOYDIVS, quorum loca nominat OLEAR. l. c. Conf. BAYLE l. c. T. I. Dict. p. 267. IONSIVS de S. H. P. L. III. p. 203.
h) Displicet hoc, tanquam ad ipsa I. C. miracula suspecta reddenda, Deique sapientiam calumniandam idoneum NAVDAEO l. c. et MOSHEMIO ad l. c. CVDW. Nobis, nihil nos, ad hoc extremum vt confugiamus, cogere, videtur. Omnia enim quae miracula adducuntur, aut imposturae fuere Apollonii, aut mendacia Damidis et Philostrati.

cum habeant testes viros optimos, omnique fide dignissimos, quaeque Iesus Christus patrauit θαυμάσια ab omni impostura aliena, nec praestigiae queant esse, et magiae incantamenta, nec naturalium virium effecta ab humana sapientia producta. Tantum vero abest, vt, quod intendit hominum pessimorum peruersitas, ex hac Apollonii fabula, detrimentum capiat Christiana religio, vt potius eam fortius et validius roborare dicenda sit. Quod si enim miracula Christi cum θαυμασίοις Apollonii comparantur, primo, nisi quis malitiose claudat oculos, intuitu patebit, haec illis nec fine atque scopo, neque ratione, circumstantiis et modo, neque numero et fide testium, neque vtilitate, neque efficacia in animis hominum, neque dignitate et grauitate vllo modo posse comparari. Quin propria vineta caedunt acerrimi religionis Christianae hostes, qui dum miraculis Christi Apollonium opponunt, eo ipso vera esse Saluatoris miracula notabili confessione concedunt. Quod si testes futiles et inanes, vitam Apollonii fastu et simplicitate turgentem, miracula, quae ei tribuuntur, infra viri tanti dignitatem constituta, et saepe puerilia atque ridicula, affectatum eruditionis nitorem, fabulasque dudum a veteribus explosas, cum testibus et miraculis Iesu Christi comparamus, euidentissimis inde rationibus demonstrari potest, quid distent aera lupinis, et tenebrae luci. Quo in argumento laudabilis se exercuit diligentia HENRICI MORI [i], HERM. WITSII [k], BVDDEI [l], HOUTTEVILLAEI [m] aliorumque, qui pro veritate religionis Christianae depugnarunt.

Sententia Auctoris.

§. XX. Sed vt nostram quoque, vt fert instituti nostri ratio, sententiam de Apollonii historia exponamus, lectorisque propinemus iudicio, coniungendas, suo modo et ratione, enarratas hactenus virorum doctorum opiniones esse putamus. Certum enim et nemini ignoratum putamus, ex quo diuina filii Dei virtus Satanicum regnum tum coelesti doctrina, tum passione meritoria, tum miraculis potentissimis, destruxerat, eandemque miraculorum virtutem cum discipulis communicauerat, quibus Christianae philosophiae veritas atque sanctitas, vt sol exoriens, per omnem mundum radios sparsit, valde nutare coepisse gentilem superstitionem, quaeque ea nitebantur sacerdotum collegia, ventris et arcae emolumenta sibi detrahi sentientium. Qui ne detrimentum acciperent, ad quasuis fraudes et imposturas delabebantur, quibus a pueritia erant innutriti, et vel oraculorum suorum mirabilibus, vel hominum ab ipsis conductorum et instructorum praestigiis nebulam plebi et superstitiosae turbae obiiciebant. Excitabat etiam fama nomenque Iesu Christi eiusque testium, per totum terrarum orbem celeberrimum et diuinum homines astutos et versipelles, vt magiam ab orientalibus populis diu iactatam, profitentes, per orbem Romanum discurrerent, et fictis prodigiis atque innumeris imposturis se supra humanas vires sapere dicerent. Qui licet toties non plebem tantum, sed et ipsos imperatores decipe-

i) In mysterio pietatis L. IV. c. 2. §. 4.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) Relig. chretienne prouveé par les faits. p. 440. seqq.

ciperent, ficut vrbe et Italia haut femel eiicerentur, magna tamen apud fimpliciores plerosque, praefertim inter Graecos et Afiaticos populos, fuperftitioni addictiores fruebantur exiftimatione, et maxima inde hauriebant emolumenta. Qualem ea aetate difciplinam Magorum viguiffe [n], facrae et profanae hiftoriae [o] ignariffimum effe oportet, qui negauerit. Ex hoc vero hominum grege fuiffe Apollonium, dubium nobis haut eft. Qui enim, quaecunque ab eo patrata funt, ad naturales cauffas et philofophiae arcanae effectus referunt, non cogitant, talia ab eo narrari, quae omnes naturae vires fuperant. Quale illud eft: difparuiffe coram Domitiano, et eodem meridie apparuiffe Puteolis; item, eo, quo Domitianus interemtus eft, momento eius caedem Ephefiis indicaffe. Qui vero θαυμάσια haec a Philoftrato eiusque furfuris hominibus conficta et Apollonio afficta putant omnia, non refpiciunt ad teftimonia veterum Philoftrato tempore vel coaeuorum vel fuperiorum, qui Apollonium magica arte infamem fuiffe teftantur, ex quibus LVCIANVM [p], qui fub Traiano vixit, et APVLEIVM [q], qui fub Antonino Pio floruit, fupra iam adduximus: quibus omnino addendus illuftris locus ORIGENIS [r], qui Moeragenis vitam Apollonii ipfe infpexit, qui ita: *De magia hoc tantum dicimus; quicunque vult cognofcere, vtrum et philofophi capi ab ea poffint, an non, legat fcripta Moeraginis, qui memoriae prodidit Apollonii Tyanenfis magi et philofophi res memorabiles: vbi, non Chriftianus, fed philofophus, ait, captos ab Apollonii magia non ignobiles philofophos, quum tanquam ad praeftigiatorem acceffiffent, et in his, opinor, etiam de famofo illo Euphrate narrat, et quodam Epicureo.* Clare haec probant ante Philoftratum Apollonium magicis artibus inclaruiffe, et hos fruftra effe euincunt, qui totam Apollonii hiftoriam ad fabulas reuocant. Dubitandum itaque non effe videtur, fuiffe Apollonium ex eo hominum genere, qui magicis artibus et praeftigiis famam fibi quaerebant, plebem vero emungebant pecunia [s], multaque ex illis, quae narrat Philoftratus, patrauiffe, mirabilia illis vifa, qui ad fraudes et impofturam hominis non attenderunt. Nihil in hac de Apollonio fententia eft, quod non homini apprime conueniat. Erat enim is, et temperamento ad fanaticum vitae genus proniffimus, et educatione inter facerdotes a pueritia enutritus, et artibus illis praefens, quibus in Aefculapii templo homines fplendide decipiebantur: didicerat fine dubio hac occafione multa ad medendi peritiam pertinentia [t], quibus in Afiaticis regionibus, medicorum peritorum penuria laborantibus, fupra fidem plebis efficere multa valebat. Elegerat is Pythagoricum vitae genus

n) Faciunt huius rei nobis fidem Acta Apoft. VII. 9. XIII. 6. XIX. 13. Exemplo effe poffunt Simon Magus, et Bar Iefu.

o) Conferendus PLINIVS Lib. XXX. qui magiae hiftoriam continet. Peculiari de hoc hominum genere Celfum fuum opere egiffe teftatur LVCIANVS l. c.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) Valde hoc fuadet data a facerdotibus pecunia Apollonio, quam certe non accepiffet, nifi in focietatem fraudis et emolumenti inde enati veniffent.

t) Medicinae enim ftudium ad Pythagoreifmum pertinere T. I. L. II. c. 10. fufe demonftratum eft. Erat vero illa quoque magica.

nus, et Pythagorei nominis celebritate venerandum et religionis cultu atque superstitione in admiratione positum, et diu miraculorum fama celebre: obierat omnia fere templa, adyta, oracula, antra, et cum sacerdotibus, quorum res egregie promouebat, amicissime plerumque conspirabat. Comites habuerat non simplices tantum sed et, quod LVCIANI * testimonio constat, ad perficiendam tragoediam instructos et callidissime rem suam iuuantes. Abierat ad orientis gentes, magiae professione celeberrimas, et redux earum artibus se instructum erat gloriatus. Posueratque in eo omnem suam industriam, vt religionem receptam statuminaret et confirmaret. An ab huius generis homine imposturas fraudesque maximas quis non exspectauerit? an alienum eum a theurgiae arte, quam tot impostores tum iactabant, fuisse quis crediderit? an non multa patrasse mirabilia hominem, illo, quod ei iunctum erat, consortio, adiutum, quis sibi persuaserit? Quod vt eo facilius credamus, legere iuuat LVCIANI Pseudomanten, siue Alexandri impostoris, qui vera fuit Apollonii effigies, historiam, quo lecto desinemus mirari, qui tantis imposturis et nequitiae artibus ludere potuerint homines in fraudes conspirantes. Nam et is Pythagoreus fuit, et artem medendi edoctus, et sacra religione deuinctus, et in schola Apollonii edoctus, et diuina commercia simulans, et fictis miraculis clarus. Quibus artibus eo magis inclarescere potuit Apollonius, quo magis philosophiae nomen a reliquis circulatoribus et praestigiatoribus eum distinguebat. Quod tamen licet vero esse omnino simile, nemo inficias iuerit, non eo tamen procedendum esse putamus, vt infernalis genii ope miracula edidisse Apollonium statuamus: quanta enim virtus atque vis sit humani ingenii in fraudes ob gloriam et pecuniam corradendam exardescentis, omnis nos aeui prisci et recentioris historiae edocent. Fatemur tamen esse in hac historia Apollonii talia, quae nec naturali artis nec ingenioso fraudis opere euenisse dici possunt. Quae quo minus inferni viribus effecisse fingamus Apollonium, Damidis et Philostrati facit leuitas et mentiendi impudentia, tot nobis supra speciminibus detecta. Ab eorum itaque vel simplicitate vel mentiendi prurigine eiusmodi miracula deriuamus, quae omnem humanam artem et ingenium superant. Quis enim non mentitos eos, credat, Apollonium disparuisse, et eodem meridie alibi visum esse, qui nobis homines sciapodas, mulierem ex dimidio corporis albam et nigram, mensas item et cyathos saltantes, dolia serenitatem et pluuias emittentia, et huius furfuris nugas alias, dudum in Ctesia et Agatarchide explosas, tanquam res a se visas commendant? Qui cum mentiendi audacia per se praestarent, in hanc impudentiam frontis eo facilius conspirarunt, quo magis ita pia, quod credebant, fraude contra religionis Christianae insultus auitam superstitionem se defendere posse credebant. Id quod imprimis de Philostrato iudicandum,

*) Loc. cit.

dam, qui vt dominae placeret, et sectae rationes sequeretur, et eloquentiae argumentum caperet illustrius, Apollonii impostura, et praestigiis clari miracula ita auxit mendaciis, vt dubites, impudentia hominis, an mentiendi peritia magis sit miranda. Noster hic est, qui pari fere modo de Apollonio et Philostrato sentit Cel. MOSHEMIVS, qui, ne nimii simus, cum his conferri meretur [v]. Nos priusquam Apollonii historiam dimittamus totam, duas his obseruationes iungimus. Prima Philostrati spectat personam, quem ad tantam mentiendi audaciam consurrexisse ex ea potissimum caussa putamus, tum quod Pythagoream sectam si non sequeretur ipse professione, (Sophista enim fuit, non Philosophus) probaret tamen, eiusque τερατολογίαις a Pythagora iam introductis, et a sequioris aetatis Platonicis confirmatis pollicem premeret, tum quod Iuliae Domnae, a qua Damidis commentarios emendandos et ornandos acceperat, gratiam aucupari cuperet. Eam enim foeminam inter sacerdotes et abominabilem superstitionem educatam Syrorumque ex gente natam, fraudes superstitioni iunxisse, adeoque eiusmodi τερατολογίαις non credendis tantum, sed et fingendis fuisse aptissimam, SPARTIANI [x] de ea imago prodit: cui vt se commendaret Philostratus, eo facilius mendacia iunxit eloquentiae, quo magis pia fraude id licere credebat. Altera obseruatio hoc nos monet, ingenia etiam maxima et fertilissima, ac ad fraudes et imposturam nata non excogitare posse eiusmodi mirabilia, nec philosophiae cuiusuis colore posse pingi, quae vllo modo cum miraculis Iesu Christi et Apostolorum, doctrinaque illis comprobata queant comparari. Quod si locus pateretur et institutum, dignum esset, ex comparatione vel unius ex orationibus Iesu cum Apollonii concionibus instituta demonstrari, et ex tenebris lucis praestantiam ostendi, quem tamen laborem nunquam poenitendum pio et attento lectori vehementer commendamus.

Scripta Apollonii.

§. XXI. Scripsisse Apollonium Tyanensem plurima, in hoc vno morem sectae Pythagoreae non servantem, quem scilicet in aeuo suo parum sibi profuturum sciebat, veteres testantur, et in his maxime Philostratus. Is Moeragene auctore [y] memorat, libros *de astrologica diuinatione* quatuor, quibus scientiam praedicendi futura ex astrorum constellationibus, quam ab Indorum Gymnosophistis se didicisse gloriabatur, comprehendit. In eiusmodi enim studiis cum olim diligentissime versatus esset scholae Italicae labor, in iis quoque non inferiorem se veteribus Pythagorae discipulis probare voluit Apollonius. Porro et τελετῶν meminit PHILOSTRATVS [z], siue *de sacrificiis, et quo pacto quis Deorum cuiuis, vt gra-*

v) Ad l. c. CVDWORTHI.

x) In Caracalla, conf. DE SERVIES femmes des Cesars P. III. p. 303. Ast huic mulieri Damidis memoriae venditae sunt: vnde suspicio est, eum quoque, qui, quam carissime posset, hos commentarios Imperatoris coniugi vendere vellet, illos ita auxisse et instruxisse, vt potuerint superstitiosissimae feminae placere.

y) L. III. c. 41.

z) Ibid. et L. IV. c. 19. Particulam ex iis habet EVSEB. de praep. L. IV c. 13. p. 150. Theurgicum hoc opus fuisse, et euocationes Deorum tradidisse, ex l. c. recte colligitur. Qua arte vsus est Apollonius ad tumulum Achillis.

gratum ei sit, atque conueniat, sacrificare possit. Scripsisse hunc librum τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ ait IDEM [a], qua tamen lingua cum Cappadocum ea esse potuerit, et Atheniensium, qua vtebatur, priorem indicari OLEARIVS [b], posteriorem innui contendit FABRICIVS [c], cuius etiam sententia inde robur accipit, quod PHILOSTRATVS [d] refert, *linguam eius fuisse Atticam, neque sermonem eius a gentilibus fuisse vitiatum.* Inuenisse se, hoc de sacrificiis opus in plerisque templis et in ciuitatibus plurimis, multis item virorum sapientum domibus, PHILOSTRATVS [e] ait, siue reuera huic libro auctoritatem conciliauerit fama Apollonii, siue sacris Christianorum oraculis aequalis auctoritatis et famae librum opposuerit Philostrati malitia. Cuius de eo libro verba, cum quadam ei interpretatione opus fuisse monerent, occasionem dederunt suspicandi viris doctis, hieroglyphicis eum conscriptum fuisse literis, vnde inuenti sunt, qui literas hieroglyphicas ab Apollonio vsurpatas exhiberent [f], quas indignas esse commemoratione, idonea fide destitutas recte iudicauit OLEARIVS [g]. Locus enim Philostrati, si recte inspicias, nihil aliud vult, nisi eadem periodorum concisa et Laconica breuitate, qua vsus est Apollonius, conscriptum fuisse [h]. *Tabulas* quoque *testamenti* ab ipso Apollonio perscriptas, ex quibus perspici possit, vt diuino actus spiritu philosophatus fuerit, memorant SVIDAS [i] et PHILOSTRATVS [k], qui hoc vnum ex scriptis eius Ionica dialecto fuisse compositum monet. Ex quo coniicimus, apud Ephesios forte degentem Tyanensem illas tabulas conscripsisse. SVIDAS [l] etiam χρησμοὺς siue *oracula* eius narrat, quae *aereis columnis eas, quae extremis temporibus venturae sint, res omnes inscriptas seruasse, ne temporis iniuria perirent,* refert CODINVS [m]. Librum quoque Apollonii ex antro Trophonii, dogmata Pythagorea ab ipso Trophonio comprobata comprehendentem, et Hadriani Imperatoris bibliothecae in palatio, quod Antii habebat, illatum supra PHILOSTRATI fide laudauimus [*]. Nihil ex his scriptis omnibus, quae recensuimus, superest; legimus tamen apologiam ab Apollonio scriptam, vt coram Domitiano recitaret, licet valde nobis ea suspecta sit, et si non res ipsas, saltem stilum et scribendi rationem a Philostrato accepisse

a) L. IV, c. 19.
b) Ad h. l. not. 9. p. 130.
c) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 61.
d) L. I. c. 7. et c. 17. e) L. III. c. 41.
f) BLASIVS VIGNERIVS in Steganographicis et ex eo ARTHVRVS THOMAS in Comm. ad Gallicam Versionem vitae Apollonii, p. 703. g) Ad h. l. p. 130. not. 9.
h) ἡ ἠχὼ τοῦ ἀνδρὸς enim, quam in illo libro obseruari ait, fuit ὥσπερ ἀπὸ σκήπτρου θεμιστευόμενα, vt scribit L. l. c. 17. Nempe praecipienti et legislatori similis erat.
i) in Apollon. l. c. k) L. I. c. 3.
l) l. c. m) Origin. CP. p. 30.
*) L. VIII c. 19. Consulendam hic commendat FABRICIVS l. c. FRANCISCI BLANCHINI Bibl. Ottobon. praefecti epistolam de Lapide Antiate, in qua agitur de villa Hadriani Augusti in Antiati colonia sita, oraculo fortunarum, ac templis in eo celebratis, libro Apollonii ibi dicato, et eiusdem asseclis eo confluentibus, nec non de signis celeberrimis ibi effossis, Apolline praesertim Vaticano, et gladiatore Burghesiano Romae 1698. Ait etiam SVIDAS, scripsisse Apollonium vitam Pythagorae, et de Pythagora scripsisse ait PORPHYRIVS: ex quo Pythagorae res enarrasse eum, visum IONSIO de S. H. P. L. III. c. 5. p. 230. conf. FABRIC. l. c. TILLEMONT. p 216. Sed cum alii veterum taceant, videtur sane SVIDAS scriptor inaccuratus, doctrinas Pythagorae cum eius vita confudisse.

pisse videatur, adeo vbique Sophistae artem redolet. Nam et *hymnus in memoriam*, cuius a PHILOSTRATO [n] fit mentio, intercidit. Superest tamen *epistolarum* ab Apollonio scriptarum sylloge, ab incerto auctore profecta. Eam enim, quam se instituisse ait PHILOSTRATVS [o], aliam, et ab ista diuersam fuisse, ex eo satis patet, quod desiderentur in ea haud paucae, quas tamen vel ipsas adducit Philostratus, vel earum saltem mentionem iniicit earumque argumentum repraesentat. Illas nouo lumine collustratas debemus diligentiae et eruditioni praestantissimi OLEARII, qui esse eas veras et genuinas nullus dubitat, cum characterem, placita, mores, indolem Apollonii luculenter spirent. Quod displicuit quidem eruditissimo Vigorniensium episcopo GVILIELMO LLOYDIO [p], qui putat, Philostratum, Sophista qui esset, neque ignoraret, quo stilo ad reges exarandae epistolae essent, ipsum esse auctorem epistolarum, quae sub Apollonii nomine feruntur. Certe id ipsum, quod tam bene iis cum historia Apollonii a Philostrato scripta conueniat, magis suspectas eas nobis reddere, et Philostratum ipsum, veritum, vt satis esset auctoritatis eis epistolis postquam ad eas prouocasset, subiungere, certiora se ex Damidis ephemeridis hausisse. Recte vero his opponit Cl. OLEARIVS [q], vltimum tantum ad prolixiorem rerum Apollonii enarrationem, quas Laconica breuitate, tangunt modo, non explicant epistolae, respicere: esse etiam in ipsis epistolis profundiorem philosophiam, quam quae in Philostratum competere videatur: neque vero simile esse, audacter adeo ad bibliothecam Hadriani Imperatoris apud Antiates, quae pluribus haut dubie patebat, prouocaturum fuisse, si ipse harum epistolarum extitisset faber, facile ab eruditis hominibus reuincendus. Addimus his, non characterem tantum Apollonii, paedagogica ambitione facile ab aliis philosophis se distinguentis, ex iis elucere, quem praepostere passim Philostratus expressit, vt aliquoties notauimus; sed et philosophiam talem esse, quae Apollonio conueniat, eiusque mentem luculenter exprimat. Vnde genuinas esse, minime dubitamus, et ad Apollonium recte referri putamus. Sunt enim breuissimae et notante ipso PHILOSTRATO [r] Laconica dictione concisae, et quasi ex scytala profectae omnes, tales nempe, quales scribi par erat ab homine fastu et superbia alios omnes contemnente, et ex stulta Pythagorae imitatione auctoritatem plus quam regiam in ipsos etiam Imperatores et Principes ridiculo et puerili plane ausu affectante [s], adeo vt quasi ex tripode praecepisse ipse fateatur PHILOSTRATVS. Qui cum legislatoris instar haec adhibuisse Apollonium moneat, prodit se legislatoriam maiestatem a scholastica non distinxisse.

 §. XXII.

n) L. I. c. 3. conf. OLEAR. ad PHIL. p. 380.
o) L. VII. c. 35.
p) In ep. de vita Pythag. ad Bentleium.
q) l. c. in addendis p. 956.
r) L. I. c. 17.
s) Hoc ἦ ἦχω τ8 ἀνδρὸς peculiaris, not. (h)

Fama et existimatio Apollonii.

§. XXII. Non apud omnes eadem fuisse existimatione Apollonium cum viuum, tum mortuum, ex dictis notum est. Nec mirandum, fanatici hominis et impostoris nomen atque suspicionem sibi eum contraxisse, cuius vita tam integra non fuit scelerisque pura, vt quidem iactarunt eius laudatores. Eluxit enim, praeter insanam prorsus superstitionem, quae omnes omnium regionum et gentium religiones nefando consilio in vnum systema conflabat, ex eo quoque intolerabilis fastus et puerilis quidem, ast grauis eo magis atque inaudita arrogantia, quae viris quoque principibus debitam reuerentiam non exhibuit, et non Domitianum tantum intueri dedignata est tyrannum, sed et Vespasiano Titoque bonis aequisque principibus, vt paedagogi solent pueris, ridicula quasi sub ferula praecepta dedit, immo, si Philostratum audias, leges tulit, et Principum Imperatorem se habendum esse contendit, immo Deum se coli non passus est tantum [r], sed misera quoque cauillatione defendit. Cuius summae superbiae et puerilis fastus in epistolis [s] tam luculentum specimen dedit, vt vel ex hoc vno loco, quam indignus Philosophi nomine et titulo Apollonius fuerit, pateat. Non contemsisse pecuniam, eo quidem specimine satis probauit, quod sacros templorum thesauros inuolauerit, quamquam eum felicem reputat, a quo pecuniam acceperit [x]. Adulationis eum egregie conuicit EVSEBIVS [y], et mendacem ob hoc vitium fuisse obseruauit, qui, in quem tam grauiter ante fuisset inuectus, nunc eidem turpissime adularetur, Domitiano, simulans ac si non contra ipsum vllo modo, sed pro ipso potius faciant, quos in Ionia ipse de fatis atque necessitate mouerat sermones. Non afferamus, quae Euphrates de eo sinistra retulit, quem inimicitias graues cum Apollonio gessisse, vbique clamat Philostratus, licet tam malae notae Philosophum non fuisse, quam ille depingit, infra sit demonstrandum. Vnus nobis LVCIANVS [z] sufficit, qui Apollonium scholae nequissimorum impostorum principem nobis sistere, non erubuit, et eorum ducem fuisse indicauit, *qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immissiones in hostes, rationem eruendi reperiendique thesauros, haereditatum successiones.* Talis licet fuerit multis, qui nasum habebant, visus Apollonius, apud maiorem tamen hominum partem insanum in modum excreuit eius auctoritas et existimatio, adeo vt viuus adhuc a multis pro numine quodam, vti in antecedentibus dictum, haberetur, et coleretur. Multo vero magis factum illud est, postquam incerto et obscuro mortis genere e viuis fuit sublatus, et quod ipse de se disseminauerat Indorum Sophorum vaticinium, morte non occubiturum, fidem inuenit. Tyanenses enim, ciuis sui gloria intumescentes ei templum dedicarunt, et imago eius suspensa, et non locus ille tantum sacer habitus, sed tota inde Tyanensium vrbs eo priuilegio gauisa, et ab

r) L. IV. c. 10. L. VII. c. 10.
s) Ep. 43. p. 395.
x) Ep. 42.
y) c. 43.
z) l. c.

et ab imperatoribus αὐτονομίας iuribus aucta [a], vnde etiam legatis imperatoribus obnoxia non fuit. Ex quo patet, imperatores Tyanam ob Apollonium eodem iure gaudere voluisse, quo vrbes νεωκόροι, quae in honorem imperatorum templa haberent instructa, et sacra solennia obirent, gaudebant. Quae Apollonii existimatio non tantum ita creuit, vt imperatores quoque eum pro numine haberent, sed et Tyanensibus saluti esset. Qua de re memorabile est, quod narrat VOPISCVS [b] hunc in modum: *Fertur, Aurelianum de Tyanae ciuitatis euersione vera dixisse, vera cogitasse: verum Apollonium Tyanaeum celeberrimae famae auctoritatisque sapientem, veterem Philosophum, amicum verum, Deorum ipsorum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in tentorium ea forma, qua videtur, subito adstitisse; atque haec latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixisse: Aureliane, si vis vincere, nihil est, quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, si vis imperare, a cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te age, si vis vincere. Norat vultum Philosophi venerabilis Aurelianus, atque in multis viderat templis eius imaginem. Denique statim attonitus, et imaginem, et statuas, et templum eidem promisit, atque in meliorem rediit mentem.* Addit his porro, vnde de existimatione Apollonii eo tempore iudicari potest: *Haec ego a grauibus viris comperi, et in Vlpiae bibliothecae libris relegi, et pro maiestate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro sanctius? venerabilius? antiquius? diuiniusque inter homines fuit? ille mortuis reddidit vitam, ille multa vltra homines et fecit et dixit, quae qui velit nosse, Graecos legat libros, qui de eius vita scripti sunt. Ipse autem [c] si vita suppetat, atque ipsius viri fauori vsquequaque placuerit, breuiter saltem tanti viri facta in literas mittam, non, quod illius viri gesta munere mei sermonis indigeant, sed vt ea, quae miranda sunt, omnium voce praedicentur.* Ex quo memorabili loco liquet, non templis tantum, statuis, imaginibus, aliisque cultus diuini honoribus Apollonii memoriam fuisse honoratam, sed habitum quoque fuisse talem, qui peculiari suo fauore homines iuuaret, et tutelarem quasi se praeberet daemonem. Quod in Christianorum potissimum factum esse opprobrium dictante inuidia, verisimile est valde. Cum vero tanta gratia vsa sit apud imperatores Apollonii memoria, mirum non est, populum tantam auctoritatem fuisse secutum. Nam et Hadrianus imperator tantopere eum venerabatur, vt non sine magnis sumtibus praeter librum eius de Pythagorica disciplina, omnes eius, quotquot nancisci poterat (omnes enim ad eum non peruenerunt) epistolas colligeret, et Antii bibliothecae insereret [d]. Maiora molitus est Antoninus Caracalla, qui templum ei tanquam daemoni inter homines dicauit, teste DIONE [e]. Sed et Alexander Seuerus in larario suo, in quo animas sanctiores seruabat,

a) PHILOSTRATVS L. I. c. 5. L. VIII. c. 29. p. [illegible]

b) In Aureliano c. 24.

c) Non tamen hoc executus est Vopiscus, et vti nec Sidonii Apollinaris interpretatio vitae Apollonii ex Philostrato aetatem tulit: ita et Soterichus Oasites, de quo SVIDAS, intercidit.

d) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 20. p. 364.

e) L. LXXVII. p. 878.

Fama et existimatio Apollonii.

§. XXII. Non apud omnes eadem fuisse existimatione Apollonium cum viuum, tum mortuum, ex dictis notum est. Nec mirandum, fanatici hominis et impostoris nomen atque suspicionem sibi eum contraxisse, cuius vita tam integra non fuit scelerisque pura, vt quidem iactarunt eius laudatores. Eluxit enim, praeter insanam prorsus superstitionem, quae omnes omnium regionum et gentium religiones nefando consilio in vnum systema conflabat, ex eo quoque intolerabilis fastus et puerilis quidem, ast grauis eo magis atque inaudita arrogantia, quae viris quoque principibus debitam reuerentiam non exhibuit, et non Domitianum tantum intueri dedignata est tyrannum, sed et Vespasiano Titoque bonis aequisque principibus, vt paedagogi solent pueris, ridicula quasi sub ferula praecepta dedit, immo, si Philostratum audias, leges tulit, et Principum Imperatorem se habendum esse contendit, immo Deum se coli non passus est tantum [t], sed misera quoque cauillatione defendit. Cuius summae superbiae et puerilis fastus in epistolis [u] tam luculentum specimen dedit, vt vel ex hoc vno loco, quam indignus Philosophi nomine et titulo Apollonius fuerit, pateat. Non contemsisse pecuniam, eo quidem specimine satis probauit, quod sacros templorum thesauros inuolauerit, quamquam eum felicem reputat, a quo pecuniam acceperit [x]. Adulationis eum egregie conuicit EVSEBIVS [y], et mendacem ob hoc vitium fuisse obseruauit, qui, in quem tam grauiter ante fuisset inuectus, nunc eidem turpissime adularetur, Domitiano, simulans ac si non contra ipsum vllo modo, sed pro ipso potius faciant, quos in Ionia ipse de fatis atque necessitate mouerat sermones. Non afferamus, quae Euphrates de eo sinistra retulit, quem inimicitias graues cum Apollonio gessisse, vbique clamat Philostratus, licet tam malae notae Philosophum non fuisse, quam ille depingit, infra sit demonstrandum. Vnus nobis LVCIANVS [z] sufficit, qui Apollonium scholae nequissimorum impostorum principem nobis sistere, non erubuit, et eorum ducem fuisse indicauit, *qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immissiones in hostes, rationem eruendi reperiendique thesauros, haereditatum successiones.* Talis licet fuerit multis, qui nasum habebant, visus Apollonius, apud maiorem tamen hominum partem insanum in modum excreuit eius auctoritas et existimatio, adeo vt viuus adhuc a multis pro numine quodam, vti in antecedentibus dictum, haberetur, et coleretur. Multo vero magis factum illud est, postquam incerto et obscuro mortis genere e viuis fuit sublatus, et quod ipse de se disseminauerat Indorum Sophorum vaticinium, morte non occubiturum, fidem inuenit. Tyanenses enim, ciuis sui gloria intumescentes ei templum dedicarunt, et imago eius suspensa, et non locus ille tantum sacer habitus, sed tota inde Tyanensium vrbs eo priuilegio gauisa, et ab

t) L. IV. c. 10. L. VII. c. 10.
u) Ep. 43. p. 395.
x) Ep. 42.
y) c. 43.
z) l. c.

et ab imperatoribus αὐτονομίας iuribus aucta [a], vnde etiam legatis imperatoribus obnoxia non fuit. Ex quo patet, imperatores Tyanam ob Apollonium eodem iure gaudere voluisse, quo vrbes νεωκόροι, quae in honorem imperatorum templa haberent instructa, et sacra solennia obirent, gaudebant. Quae Apollonii existimatio non tantum ita creuit, vt imperatores quoque eum pro numine haberent, sed et Tyanensibus saluti esset. Qua de re memorabile est, quod narrat VOPISCVS [b] hunc in modum: *Fertur, Aurelianum de Tyanae ciuitatis euersione vera dixisse, vera cogitasse: verum Apollonium Tyanaeum celeberrimae famae auctoritatisque sapientem, veterem Philosophum, amicum verum, Deorum ipsorum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in tentorium ea forma, qua videtur, subito adstitisse; atque haec latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixisse: Aureliane, si vis vincere, nihil est, quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, si vis imperare, a cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te age, si vis vincere. Norat vultum Philosophi venerabilis Aurelianus, atque in multis viderat templis eius imaginem. Denique statim attonitus, et imaginem, et statuas, et templum eidem promisit, atque in meliorem rediit mentem.* Addit his porro, vnde de existimatione Apollonii eo tempore iudicari potest: *Haec ego a grauibus viris comperi, et in Vlpiae bibliothecae libris relegi, et pro maiestate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro sanctius? venerabilius? antiquius? diuiniusque inter homines fuit? ille mortuis reddidit vitam, ille multa vltra homines et fecit et dixit, quae qui velit nosse, Graecos legat libros, qui de eius vita scripti sunt. Ipse autem [c] si vita suppetat, atque ipsius viri fauori vsquequaque placuerit, breuiter saltem tanti viri facta in literas mittam, non, quod illius viri gesta munere mei sermonis indigeant, sed vt ea, quae miranda sunt, omnium voce praedicentur.* Ex quo memorabili loco liquet, non templis tantum, statuis, imaginibus, aliisque cultus diuini honoribus Apollonii memoriam fuisse honoratam, sed habitum quoque fuisse talem, qui peculiari suo fauore homines iuuaret, et tutelarem quasi se praeberet daemonem. Quod in Christianorum potissimum factum esse opprobrium dictante inuidia, verisimile est valde. Cum vero tanta gratia vsa sit apud imperatores Apollonii memoria, mirum non est, populum tantam auctoritatem fuisse secutum. Nam et Hadrianus imperator tantopere eum venerabatur, vt non sine magnis sumtibus praeter librum eius de Pythagorica disciplina, omnes eius, quotquot nancisci poterat (omnes enim ad eum non peruenerunt) epistolas colligeret, et Antii bibliothecae insereret [d]. Maiora molitus est Antoninus Caracalla, qui templum ei tanquam daemoni inter homines dicauit, teste DIONE [e]. Sed et Alexander Seuerus in larario suo, in quo animas sanctiores seruabat,

a) PHILOSTRATVS L. I. c. 5. L. VIII. c. 29. p. 369.

b) In Aureliano c. 24.

c) Non tamen hoc executus est Vopiscus, et vti nec Sidonii Apollinaris interpretatio vitae Apollonii ex Philostrato aetatem tulit: ita et Soterichus Oasites, de quo SVIDAS, intercidit.

d) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 20. p. 364.

e) L. LXXVII. p. 878.

bat, Apollonium, Christum, Abraham et Orpheum et huiuscemodi Deos habebat, ad quorum effigies rem diuinam faciebat, vt auctor est LAMPRIDVS[f]. Quam de Apollonio opinionem plebs secuta inter diuinos eum viros frequens retulit, ac Apollonii nomen ad abigenda spectra et edenda mirabilia adhibuit[g]. Quod si LACTANTIO[h] fidendum esset, sub Herculis Alexicaci simulacro, quod apud Ephesios constitutum fuit, venerata fuisset Apollonium liberatorem suum et auerruncatorem pestis ea ciuitas: sed eum perperam intellexisse PHILOSTRATVM, apposite monuit OLEARIVS[i]. Addi his potest iudicium scholae eclecticae de Apollonio, ex Eunapio supra relatum, quod eum dei inter homines peregrinantis honore tituloue mactauit. Alia, ne nimii simus, praeterimus, videnda apud Cel. MOSHEMIVM[k].

Doctrina Apollonii.

§. XXIII. Enarrata vitae Apollonii historia paucis etiam de philosophicis eius doctrinis dicendum est: ipsum enim a mago se ita distinxisse, vt se philosophiae cognitione ea scire diceret, quae magi et praestigiatores frustra affectarent, supra docuimus. Elegisse vero Apollonium Pythagoream philosophiam, toties ipsum non confitentem tantum, sed et gloriantem audiuimus, hoc vt vltra demonstrare plane superfluum sit. Nam non tota tantum vita eius κακοζηλίαν Pythagoricam prodit, sed et ipsa miracula et τὸ τερατῶδες quod affectauit, quodque characteris instar in hac secta notauere veteres. Pleraque etiam, quae edidisse dicitur miracula, nituntur placitis Pythagoricis de migratione animarum, de potestate sapientis in elementa, de natura et colligatione fatorum ineuitabili, de ordine, conditione et natura daemonum, et quae his sunt similia[l]. Ex Pythagorico itaque systemate, quae ei dogmata placuerint, facili coniectura intelligi potest, nec opus est prolixo de Apollonii philosophia Commentario. Quoniam tamen si non solus, certe celeberrimus et famosissimus eorum est, qui post C. N. Pythagoricam philosophiam reuocarunt, paucas ex eius epistolis assertiones, adhibito iudicio et examine, huc transferemus, vt qua ratione Pythagorice philosophatus sit impostor maximus, quaeue fuerit huius philosophiae tum temporis facies, patescat.

I. Philosopho cum philosophis amicitia est, cum Sophistis vero et Grammatistis et his similibus non item[m]. Ita ad Euphratem, quem hoc nomine pungit, quod quaestus caussa philosophiae inuigilaret. Improbasse

f) In Alex. Seu. c. 29.

g) EVSEB. l. c.

h) L. V. c. 3.

i) Ad PHIL. L. VIII. c. 7. s. 9. n. 13.

k) Diss. de varia existimatione Apollonii: quae extat in eius obseru. hist. crit.

l) Maxime hoc demonstrauit in apologia PHILOSTRAT. L. VIII. c. 4. s. 4. sqq. 332. seqq. modo Apollonii sit. Nam non solum ibi se comam alere more Pythagoreo ait, sed et scire se, in quos anima sua migrauerit; esse hominibus cum Diis cognationem, ex qua Dii et ipsi euadant, qui boni sint, vt Deus bonus est. Cibis vilibus seruari sensus integros, vt tanquam in speculo futura videant, vt praesentia, Deum incruentis honorandum esse sacrificiis, reuocari per iyugas posse animas defunctorum, fata esse immutabilia et generoso animo excipienda etc. Talia multa in hac apologia offendet lector attentus.

m) Ep. I. p. 385.

basse vero non sophisticam tantum professionem, sed et scribendi genus notat PHILOSTRATUS [a], qui cum ita ipse, qui sophista erat, inter homines κακοδαίμονας referretur ab Apollonio, mirum est, quod tam impenso labore eius coluerit memoriam.

II. Natura, institutione, possessione, vsu virtus acquiritur: cuius quidem gratia omnia amplectenda [o]. Aut igitur a sophistica abstinendum, aut gratis illa cum omnibus communicanda: curandi affectus, neque inuidendum aliis, qui vere philosophantur.

III. Veritatis caussa philosophandum [p].

IV. Philosophus (qualis Apollonius fuit) omne balneum deuitat, extra domum nunquam prodit, pedesque suos tuetur impollutos. Nunquam aliquod membrum corporis mouere conspicitur, semper scilicet anima eius in motu est: nutrit in capite comam: vestem gestat lineam, et quicquid est hominibus in sacris purissimum: diuinatione vtitur: et corporis aegritudines tollit, et affectus sedat: comedit solus, pauca loquitur, et de paucis: ab omnibus carnibus abstinet, et omnibus animalibus, scilicet eo, quod homo sit [q]. Describere ita Apollonium philosophum Pythagoreum, ex collatione eorum, quae suo loco de scholae Italicae institutis et disciplina dicta sunt, facile intelligitur: miscet tamen more Stoicorum παράδοξα quaedam: e. g. non mouere membra, nempe motu rationali et spirituali; comedere solum, quia reliqui vorant; pauca loqui, nempe tacere posse.

V. Paucis opus est philosopho, vnde par est, vt ne de pluribus, quam necessariis, sibi prospiciat, deque iis conquirendis sollicitus sit, tum alio modo quocunque, tum eo, qui cum aliqua turpitudine sit coniunctus. Id tamen cum factum semel, proximum est consilium, magno studio partem elargiri facultatum patriae et amicis [r].

VI. Philosophus idem est ac liber [s]. Sapit hoc quoque παραδοξολογίαν Stoicam, quam ob Euphratem in his Stoico more versantem, sectatus fuisse videtur.

VII. Turpissimum est, diuitiarum studio nos peregre agere videri, maxime cum sint homines, qui vt memoriam post se relinquant, easdem contemnunt, licet nullo virtutis amore ducti [t]. Nec philosophus, mercedem pro philosophia accipiet, etiamsi indigeat [u]. Passim in hunc sensum differit, et Euphratem mercede docentem pungit, ipse, vt supra vidimus, a pecuniae amore non alienus.

VIII. Pulcrum est omnem terram patriam censere, omnes homines fratres et amicos, cum Dei genus sint, eiusdemque naturae; cum item affectuum omni modo atque omnibus eadem sit communitas, quocunque loco et quacunque conditione quis degat, siue barbarus, siue Graecus sit, aut alius homo [v].

IX. Nulla

n) L. III. c. 19.
o) Ep. IX. p. 389.
p) Ep. IV. p. 386.
q) Ep. II.
r) Ep. VIII. p. 387.
s) Epist. XXVIII. p. 392.
t) Ep. XXXV. p. 394.
u) Ep. XLII. p. 395.
v) Ep. XLIV. p. 395.

IX. Nulla sapientia vinci potest cognationis affectus, omnisque res id, quod cognatum est, sibi ad se trahit.

X. Rerum omnium philosophia est praestantissima.

XI. A viro Pythagoreo accipies ista et tanta: artem condendi leges, geometriam, astronomiam, arithmeticam, harmonicam, musicam, medicinam, vniuersam diuinam diuinationem (id est theurgiam, goëtiae oppositam [w]). Et quae pulchriora adhuc, animi magnitudinem, grauitatem, constantiam, bonam famam, cognitionem Deorum non opinionem, scientiam daemonum certam, non credulum assensum, amicitiam vtrorumque, suis vt sit contentus, assiduitatem, frugalitatem, facilitatem rerum necessariarum, integritatem, agilitatem, respirationem facilem, colorem conuenientem, sanitatem, tranquillitatem, immortalitatem [x].

XII. Magus Deorum minister est; aut indole qui sit diuina. Qui vero non magus, ille atheus [y].

XIII. Verum dixit Heraclitus physicus, hominem natura irrationalem esse. Merito itaque omni illi facies prae pudore tegenda, qui stulta opinione intumescit [z]. Recte hanc sententiam tribui Heraclito ex veterum testimoniis et systemate eius physico *tomo primo* [a] illustrato patet. Rationalis enim secundum Heraclitum anima extrinsecus homini aduenit. Esse vero Pythagorea et Heraclitea proxima inter se cognatione iuncta, eodem loco diximus. Hincque ratio explicanda, qui pudore et stultitia hominem opinione intumescentem hic oneret Apollonius, ipse insana de se opinione nimium elatus, vt vel ex his epistolis luculentum est [b]. Accepisse se enim hanc sapientiam a Deo, et cognatione diuini spiritus in eum descendentis putabat, vnde se diuinum praedicare, fratribusque grauem dicam scribere non erubuit, quod non ipsi quoque de fratre tam magnifice sentirent.

XIV. Vis animi a prudentia non separanda, sed vtraque coniungenda; semper enim alterum alterius indiget, vt visus lumine, et lumen visu [c].

XV. Anima semper in motu est [d]. Etiam hoc a Pythagora accepit, cui animus est numerus se ipsum mouens.

XVI. Nulla res interit, nisi in speciem, quemadmodum nec gignitur quicquam, nisi specie.

XVII. Vbi aliquid ex statu essentiae in naturae statum transit, id generatio videtur: mors contra, vbi ex statu naturae ad statum essentiae redit.

XVIII. Interea vere nihil quidquam generatur, aut corrumpitur, sed tantum conspicuum fit modo, modo conspectui subducitur rursum, illud quidem propter materiae crassitiem, hoc vero propter essentiae tenuitatem.

XIX. Essentia semper eadem, motu tantum et quiete differt. Illud enim

w) Conf. PHILOSTRAT. L. V. c. 12.
x) Epist. LII. p. 398.
y) Epist. XVII. p. 390.
z) Ep. XVIII.
a) L. II. c. 12. Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602. SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. VII. f. 126.
b) Ep. XLIV. p. 395.
c) Ep. XX. p. 391.
d) Epist. VIII. p. 387.

enim proprium neceſſario mutationis, quae extrinſecus non aduenit, ſed qua totum in partes mutatur: partes autem in totum reuertuntur, dum omne, quicquid eorum eſt, coniungitur.

XX. Plenum quod eſt, id viſibile fit propter craſſitiei renitentiam, inuiſibile autem fit, ſi vacuum quaſi fiat raritate ſua: materia, quae vi quadam detinetur, ex continente eam vaſe aeterno, quod nec ortum habet, nec interitum, diffluente.

XXI. Rerum viſibilium modus nullus ſingulorum eſt indiuiduorum; ſed vnius omnis modus eſt rei ſingularis.

XXII. Rem illam primae eſſentiae nomine recte quis vocauerit. Quae ſane ſola efficit et patitur, et fit omnia in omnibus, Deus aeternus: nominum tantum et repraeſentationum varietate nomen amittens, iniuſte licet.

XXIII. Homine itaque moriente, Deus fit ex homine, modo mutato, non ipſa natura et eſſentia. Mors itaque non dolenda, ſed colenda et reuerenda eſt. Deo itaque relinquendus is, qui iſtuc peruenit. Luculentum hoc phyſiologiae Apollonianae compendium eſt, quod ipſis eius verbis ex epiſtola conſolatoria ad Valerium [r] expreſſimus, quodque, cum ſubtilitate Philoſtrati ingenium ſuperet, argumento eſt, non ab hoc illi ſuppoſitum, ſed ab ipſo profectum eſſe Apollonio. Apertum vero ex delineatione ſyſtematis Pythagorei et Heracliti, quam ſuo loco exhibuimus, ſequi hic Apollonium Pythagorae quidem placita, ſed eo modo, vt ex Hippaſi ſchola in ſuam ſectam tranſtulit Heraclitus, cuius philoſophiam valde probatam fuiſſe Apollonio, modo vidimus. Quod vt planum faciamus, ſupponit quidem Apollonius, ἐσίαν rerum eſſe aeternam et immutabilem, qua ratione ideas Plato, numeros definiuit, rerumque eſſe eſſentias dixit Pythagoras, ſed in materia ita latere putat, vt hanc vnam conſtituere eſſentiam vel ſubſtantiam ſtatuat, quae nec principii, nec finis vnquam particeps ſit, et vna omnia efficiat pariter atque patiatur, quaeque cum particulis minimis vehementiſſime inter ſe commotis ſemper et agitatis conſtet, condenſata atque coarctata rerum omnium ſpecies producat ſenſibiles et viſibiles, rarefacta autem et quaſi euacuata, reſolutaque iſta compagine prioris coagmentationis naturam amittat, et fiat inde inuiſibilis, ſpeciebus iſtis euaneſcentibus, licet iſtae materiae vniuerſalis ſiue eſſentiae particulae immutabiles maneant. Status itaque eſſentiae eſt, fons quaſi et ſubiectum naturarum, ſiue eſſentia illa vniuerſalis, immutabilis, aeterna, diuina, ex qua omnia formantur; ſtatus naturae vero viſibilis ſpecierum formarumque apparatus, vbi ita materia compingitur, vt certa forma fiat viſibilis; quae vbi ita coniungitur, generari res, vbi reſoluitur, mori dicitur. Ex quibus patet, non ſecutum fuiſſe Apollonium genuinum ſyſtema Pythagoreum, quod aeternas eſſentias ideaſue ac numeros per ſe exiſtentes ſupponit, et materiae opponit, vt quidem vult doctiſſi-

r) Epiſt. LVIII. p. 401.

tissimus OLEARIVS [f], et nos eodem fere modo olim [ff] Apollonii physiologiam explicuimus; sed accessisse Semi-Pythagoreis, quique ex eorum schola prodiit, Heraclito, qui vnam tantum rerum omnium essentiam, ignem nempe diuinum in generatione rerum varie coarctatum et ita quasi compactum, vt visibilis fieret, statuerunt. Cuius non luculentior dari ratio potest, quam quae ab ipso Apollonio affertur, *πάθος ὐδὲν τῶν φαινομένων περὶ ἕκαστον ὐδὲν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἓν ἕκαστα*, *affectiones atque passiones* (recentiores barbare modificationes vocant,) *non constituere res siue essentias singulares, sed rem vnamquamque ex vno modum hunc accipere, quem prae se fert.* Vnde hanc vniuersalem materiam non tantum essentiae primae nomine notat, sed et ei proprietates atque affectiones omnes tribuit, quae essentiis tribuebantur in Pythagorae schola, eamque non patibilem tantum caussam, sed efficientem quoque esse, innuit. Ex quibus sequitur, vnam tantum esse rerum essentiam (naturam enim, *τῶν φαινομένων* esse putabat,) eamque se ipsam formare, modos formasque ipsi imprimere, in res omnes alteratione, non vero mutatione sua, transfigurari, coëuntem fieri visibilem, extenuatam et resolutam inuisibilem reddi. Hanc itaque vnam tantum substantiam dari in mundo, hanc Deum esse ipsum, in hanc omnia redire, hanc aeternam et immutabilem esse. Deum itaque esse omnia, variis modis indutum, licet, iniuste tamen, nomen amittat. Vniuersae itaque naturae vnam esse vnius essentiae cognationem, pendere ex se omnia, reuocari omnia eandem ad essentiam, et sic reuera hominem et viuum et mortuum Deum esse. Vidit iam acutissimus OLEARIVS [g], haec Spinozismo valde fauere, qui vnam tantum substantiam, variis modis affectam, nobis geometrico ordine primus exhibuit, antecessores tamen habuit multos. Et vt verum fateamur, non videmus, qua ratione ab hac impietate liber queat pronuntiari Apollonius, qui res omnino omnes ad vnam refert essentiam, et non emanatione (quod theosophici volunt, in hanc classem minus accurate ab Oleario relati) sed modificatione tantum extrinseca, differre inter se res visibiles, principium item agens et patiens vnum idemque esse, statuit. Qua in re multo audacior et impudentior est Apollonius philosophis reliquis omnibus, qui in hoc haeserunt luto. Illi enim dicis gratia, et vt puluerem hominibus incautis obiicerent, Deum ab ista materia vniuersali verbo nomineque distinxerunt; hic vero indignatur et improbat, aliter res omnes vocari, quam Deum, cum reuera omnia Deus vnus sint. Quae cum atheismum apertum exhibeant, nouo nos docent specimine, impudentissimam impietatem, abiectissimae tamen superstitionis posse esse fundamentum et materiam. Ita enim dum omnia non mutantur tantum in Deum, sed ipse Deus sunt, coli etiam, virtutesque rerum naturalium, cognita

f) Ad h. l. qui tamen Spinozae vnam postea substantiam in his agnoscit.

ff) In Germanico Hist. phil. op. T. III. p. 332. seqq. licet iam tum monuerimus, Heraclitea melius Apollonii *φιλοσοφουμένοις* conuenire quam Platonica.

g) loc. cit. not. 11. p. 402.

cognita semel ratione vniuersalis cognationis elici possunt. Non tacebimus tamen, quae huic potissimum explicationi systematis Apollonii obiici possunt: Affert nempe EVSEBIVS [h] fragmentum operis Apollonii de sacrificiis, vbi ita de colendo summo numine praecipit: *Equidem sic existimo, iustis eum verisque religionis officiis numen colere, sibique per sese propitium illud ac secundum prae caeteris hominibus habere posse, si Deo quidem illi, quem principem diximus, quique et vnus est, et longo a reliquis interuallo seiunctus, secundum quem vtique caeteros cognosci necesse est, nihil unquam sacrificarit, ignem non accenderit, nec eorum quae sensibus vsurpantur, quicquam plane consecrarit; vtpote qui rei nullius indigeat, non modo nostrae, sed nec eorum etiam, a quibus plurimum naturae dignitate superamur: cumque adeo nihil sit eorum, quae a terra vel aëre quoquo modo procreentur, animalque nullum ab eodem nutritum, quod, si tanti naturam numinis attendamus, non labis genus aliquod videatur, sed tantum excellentem illam ac praestantem orationem ei semper obtulerit, quae nequaquam in ore profertur, atque ab eo, qui rerum omnium est optimus, eo quod similiter in nobis est optimum, interprete, bona postularit. Illud autem mens est, quae nullius operam instrumenti desiderat.* Hactenus Apollonius, cuius verba systemati emanatiuo magis, quam Spinozistico, fauere non negamus, cum eodem prorsus modo diuinum systema ordinet, quo IAMBLICHVS et eclectici, sed et Deum primum summumque ab omnibus reliquis daemonibus, multoque magis a rebus corporalibus longo interuallo separet. Etsi vero vna responsione defungi licet, dubitando de fide et γνησιότητι huius fragmenti, non tamen eo deuenire opus putamus esse, cum supra exhibita cum his queant inter se conciliari, modo ad genuinam rationem systematis Semi-Pythagoraei attendatur. Statuit enim illud, in centro vniuersitatis latere istam essentiam vniuersalem primamque, nempe ignem illum mundanum, quo nomine Hippasus et Heraclitus eam appellarunt, exque centro ad peripheriam se extendendo, res quidem omnes in ea modificari, ipsam tamen in extrema tandem sphaerae mundi parte, lucidius puriusque residere; vnde quo propiores sint ignis huius essentiaeue primae modificationes, quas vocant, atque πάθεις, eo diuiniores censendas esse, licet longo adhuc interuallo a primo ignis fonte purissimo remotae. Haec ratio fuit, cur daemonibus locum fecerit hoc systema, licet eandem naturam siue essentiam per vniuersum esse et modificari statuerent. A quo dogmate parum abierunt Stoici Pythagoreis et Heracliticis principiis vsi, vno hoc discrimine, quod agens et patiens, in signo magis rationis, quam re ipsa, distinguerent. Apollonius itaque, qui in epistola ad Valerium nudam systematis impii faciem detexit, in opere de sacrificiis, illud ad superstitionem cui adhaerebat, applicans, et scalam illam daemonum, vsque ad impenetrabilem Deitatis abyssum, quam schola Alexandrina iam tum erat commenta, adhibens, illum inaccessibilem

 lem

h) Praep. L. IV. c. 13. p. 150.

lem Deum, essentiam quidem illam primam esse statuit, sed in centro quasi suo latentem, quae cum ipsa se essentiae suae modificatione rebus omnibus largiatur, his certe placari et sacrificiis honorari non potest, quae tam pura et simplicia natura sua esse nequeunt, quam ipsissima est: cui, quae apud ipsum sunt, modificationes proximae, speciem essentiarum singularum prae se ferentes, daemones sunt, colendi et placandi sacrificiis, quae propius naturam eorum accedunt. In epistola itaque adducta metaphysice locutus est Apollonius, in fragmento theologice, quae posteriora non obstant, quo minus inter impietatis patronos et Spinozae antesignanos numerandus sit Apollonius, licet, nescio qua felicitate, hactenus apud omnes, qui atheismi historiam scripsere, hanc notam effugerit, solo acutissimo Oleario hanc Apollonii maculam perspiciente. Ex dictis, sequentibus etiam lux affulgebit, patebitque non sine ratione graui vtramque systematis huius interpretationem nos in concordiam redegisse. Ita enim porro ad Valerium praecipit:

XXIV. Et ordo quidam rebus inest, eique Deus praesidet, sapiens itaque bona sibi ipse non eliget, quae sibi evenient autem, ea sibi vtilia existimabit. Sana haec videri, qualia et Stoici et Pythagorei praeceperunt, negari nequit: sed ad illud, quod in antecedentibus diserte tradidit, systema applicata, pessimum fundunt sensum. Nihil enim aliud esse potest ille ordo, quam σύρμα τῶν παθῶν, siue ordo, consecutio et concatenatio istarum vnius vniuersalis essentiae modificationum, quae in ipso essentiae intimo incipiunt centro, et necessaria ratione, vt circuli aquae a lapillo motae se dilatant, et inuicem consequuntur. Quibus cum illa vniuersalis essentia vera caussa agensque sit, eaeque ab illa proficiscantur, praeesse illis non incommode dicitur, sed bene eueniunt vniuersali illi substantiae, quaecunque ita ex suo centro modificationes exsurgunt. Qua ratione Spinoza quoque ordinem, consilium et prouidentiam agnouit.

XXV. Ordo hic fatorumque vis mutari prorsus nequit adeo, vt si imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne exuatur imperio, interemtus sit rediturus, quo fatorum satisfiat decretis [i]. Sequitur haec fatorum conditio ex systemate semel admisso, vbi non externa quidem necessitate, cum nihil, praeter hoc vnum sit, interna tamen naturae suae omni libertate spoliatae indole, modificationes se mutuo consequuntur, exque iis effectus exoriuntur. Qua ratione Stoici quoque doctrinam de fato ex iisdem, quibus Apollonius, hausere fontibus. Quod itaque de illis dictum, etiam de Apollonio dicendum et fatalis philosophia exsecranda est.

XXVI. Immutabilem hanc fatorum seriem qui cognoscit et inspicit, ille de futuris diuinandi peritus est. Vatidicam facultatem vere sapientium hoc fundamento niti contendit Apollonius, mentemque puram, et vestem

i) Ita fusius haec explicantur in apologia L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

tam puram victumque tenuem requiri contendebat, qua de re copiose differit in Apologia ad Domitianum [k].

XXVII. Quod est, non perit, vt quod per hoc ipsum sit, quod sine fine sit exiturum: vel certe statuendum erit, ex nihilo etiam aliquid fieri posse. Quomodo autem fiat, cum nunquam aliquid in nihilum abeat [l]?

XXVIII. Quamdiu hic viuimus, punimur [m]. Pythagoreum et Platonicum hoc esse, corpus carcerem esse animae, supponens, quilibet videt. Non abludit tamen a sensu Spinozistico, quem supra expressit Apollonius. Nam licet diuinae essentiae modificationem accipiat homo, contracta tamen et condensata quasi essentia prima, deitatis naturam nomenque amittit, sibique quasi eripitur; et ita multis mutationibus fit obnoxius, ex quibus calamitates haud exiguae oriuntur. Quousque itaque homo hoc τρόπω modoque affectus in hac vita est, eousque carceri est inclusus, solutus corpore, vt habet alibi [n], nisi vestiatur denuo, extemplo fit aliis hominibus melior.

XXIX. Si ars medica diuinissima, cum corpore etiam animae cura habenda est; alias animal sanum non erit, quod parte quidem sui meliore aegrotat [o].

XXX. Dii victimis non indigent: is ergo faciens gratiam eorum inierit, qui animum recte institutum possideat, et hominibus, id qui mereantur, quantum possit benefaciat; haec Diis cara sunt, illas vero athei quoque obtulerint [p].

XXXI. Abstinendum ab omnibus sacrificiis cruentis, propter cognationem [q].

XXXII. Naturale est, vt quaeuis res consummata denique transeat, hocque ipsum rebus omnibus senectam inducit, post quam non subsistere possunt amplius [q].

XXXIII. Diuitiae molestiam vitae inducunt, et angores pariunt, cur itaque homines euadunt diuites [r]?

XXXIV. Decet pauperem esse, vt virum fortem, ditescere vero, vt humanae sortis memorem [s].

XXXV. Loquacitas multa habet praecipitia, at tutum est, tacere [t].

XXXVI. Paucis contentus est sapiens, non eo animo, vt vilibus ac exiguis vtatur semper, sed animum aduersus ea obfirmet [u].

XXXVII. Iracundiae flos est insania, et nisi curetur saneturque, in morbum degenerat naturalem [x].

 XXXVIII.

k) loc. cit. l) Epist. LVIII. p. 403.
m) Ep. XIII. p. 390.
m) Ep. LVIII. p. 403. Ex his vero μετεμψύχωσις Apollonii explicanda, quae magis ad μετενσωμάτωσιν Stoicorum saluis his principiis redit. Magis itaque Pythagorice de illa locutus est, ad principia sua non satis attentus, vel secum non vbique consentiens. Sequitur vero ex hac quoque thesi, metempsychosin poenam esse homini.
n) Ep. XXIII. p. 391.
o) Ep. XXVI.
p) Prolixe hac de re in Apologia l. c.
q) Ep. LVII. p. 399.
r) Ep. VI. p. 386. s) Ep. XXII. p. 391.
t) Ep. LXXXII. p. 409. STOBAEVS Serm. CXXXIII. p. 393.
u) Ibid. Serm. XXXIX. p. 156.
x) Serm. XCVIII. p. 384.

XXXVIII. Non esse, nihil est, esse vero est aerumna. Lucem obscura sententia capit ex Θ. XXVIII. [y]

XXXIX. Pulchrum est, antequam ferenda sint mala, quanta res sit tranquilla patientia, discere [z].

XL. Quae aegre nobis faciunt, iis solatium ex aliorum malis quaerendum est [a].

XLI. Plerique mortalium propriorum criminum aduocatos, ab aliis commissorum accusatores se gerunt [b].

XLII. Breuis est vita homini, cui ex voto omnia succedunt, longa ei, qui fortuna vtitur parum fauente [c]. Potiores hae sunt philosophiae Apollonii sententiae, quarum vltimae fere omnes exotericae sunt. Plures quidem multo et ampliores dare possemus, si sermones, quos habuisse eum Philostratus refert, vellemus consulere, sed cum verisimile omnino sit, Philostratum eos vel finxisse totos, vel refinxisse tamen, vt ipse fatetur, ex parte, adeoque more sophistarum, argutam et sententiis tanquam stellulis indistinctam orationem affectantium, multa ex suis addidisse, ea omittimus. Pauca enim, quae adduximus, sufficiunt, vt nec magnum, nec pium fuisse philosophum Apollonium euincant, rationemque edoceant, quo potissimum modo superstitionem impietati iunxerit. Quae si imposturae, cuius iure conuictum deprehendimus, iungantur, ex diuino philosopho merito Philosophastrum facimus perditissimum.

Secundus Atheniensis.

§. XXIV. Iam ad reliquos, qui inter Pythagoreae doctrinae sectatores circa haec tempora inclaruerunt, philosophos properandum est, inter quos eminet SECVNDVS sophista et philosophus ATHENIENSIS, qui quod fabri lignarii filius esset, dictus est Epiurus, id est clauus ligneus [d]. Addit his SVIDAS [e], vocatum fuisse Plinium; verum aut ipsum Suidam, cuius supina oscitantia tot speciminibus nobis iam deprehensa est, aut glossatorem aliquem ineptum hunc Secundum cum Plinio Secundo confudisse, recte viris doctis obseruatum est. Inter Pythagoreos recentiores recte eum numerari, sententiae eius docent. Addunt alii, VINCENTIO BELLOVACENSI auctore [f], seruasse Secundum Pythagoreum silentium, non per quinquennium tantum, sed per totam vitam, quam Pythagoricis institutis conformem duxerit, ab eo inde tempore, quo mater eius pudicitiam ipsius tentauerat, repulsamque passa pudore et tristitia obierat. Alii ita narrant [g]: cum matre nesciente filium esse, commiscuisse, et illo facto

y) Ep. XC. p. 410.

z) STOBAEVS Serm. CCXXIV. p. 742.

a) Ibid. Serm. CCLXXVIII. p. 898.

b) Serm. CXVII. p. 371.

c) Serm. CXX. Modo hae sententiae non sint alterius Apollonii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophist. L. I. c. 26. p. 544. seqq. SVIDAS in Secundus T. III. p. 295. In prioris loco pro ἐπίθυρος legendum esse ἐπίουρος dudum videre viri docti, quos ad haec loca nominant OLEARIVS et KVSTERVS atque FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 564.

e) l. c. KVSTER. OLEAR. FABRIC. ll. cc. qui alios nominant hunc errorem secutos.

f) Spec. Histor. L. XI. c. 70. eandem fabulam ex vetustis membranis Aduers. L. XV. c. 17. inseruit C. BARTHIVS.

g) RAVIS. TEXTOR in Offic. p. 1320. Diogeniano auctore.

eo cognito intulisse eam sibi sceleris horrore mortem, ipsum quoque cum incestus poenitentia tum dolore maternae mortis aeternum tacuisse, vt vlcisceretur vocem, qua in concubitu matri innotuisset [h]. Immo et hoc additur, Secundum frustra ab Hadriano imperatore, etiam mortis iniecto per spiculatorem metu sollicitatum ad loquendum, tandem ad quaesita eius scripto respondisse. Recte vero hanc fabulam reiecere viri docti, et ineptientis Graeculi ingenio deberi iudicarunt [i]. Nihil enim de ea habet PHILOSTRATVS [k], aetate illi propinquus: tacet etiam Suidas. Habuit Herodem Atticum, Sophistam celeberrimum, discipulum, ex quo mala lectione apud SVIDAM exsculptus est Herodotus [l]. Aemulatione tamen inter vtrumque, cum Herodes quoque iam alios instituerет, oborta, refriguit paulisper amicitia, non tamen extincta est, mortuo enim et funebrem orationem habuit, et illacrymatus est, quamuis matura senecta vitam finiret [m]. Luxuriantem in inuentione, extitisse in elocutione castigatissimum ait PHILOSTRATVS [n], ex quo argutum et βραχύλογον fuisse liquet. Maxime vero eius fama nomenque inclaruit *sententiis* siue responsionibus ad quaestiones ab Hadriano imperatore propositas, quas nominis confusione quidam ad Plinium Secundum retulerunt [o]. Eas *speculo historiali* inseruit VINCENTIVS BELLOVACENSIS [p], ex quo alii multi repetitis vicibus ediderunt: Graece primus cum Demophili et Democratis sententiis vulgauit LVCAS HOLSTENIVS [q], et post eum THOMAS GALEVS [r], diuersorum vero codicum lectiones cum Gudiano contulit et integras exhibuit ὁ πάνυ FABRICIVS [s]. Et Secundi quidem nomen vbique prae se ferunt, titulo *altercationis Hadriani imperatoris et Secundi*, fatemur tamen, suspectas has nobis esse sententias, quod interpolationem passae sint [t]. A Sophista tamen esse, argutum dicendi genus, quale multi tum temporis affectabant, et τὸ αἰνιγματῶδες sectante, lectio earum prodit: quemadmodum Hadrianum cum philosophis et sophistis disceptasse, veteres testantur [u]. Pythagoreum vero systema secutum fuisse earum auctorem, ex sequentibus manifestum est assertionibus:

I. Mundus est incomprehensibilis complexio, structura mente contemplanda, altitudo oculis inaccessa, ex se natum spectaculum, multiformis figuratio, aeternus tenor, almus aether, multipartitus spiritus, septiuagus circuitus, sol, lumen, dies, luna, stella, tenebrae, nox, terra, ignis, aqua, aër. Comprehendit enim haec definitio totum mundi, vel vniuersi

h) [illegible] apud FABRIC. l. c. Vol. I. p. 502.
i) HOLSTEN. praef. ad Sentent.
k) loc. cit.
l) [illegible] Lect. Attic. L. VIII. c. 19. KVSTER. loc. cit.
m) PHILOSTRAT. l. c. OLEAR. ad h. l.
n) ibid. o) Nominauit eos FABRIC. l. c.
p) loc. cit.
q) Rom. 1638. Lugd. Bat. 1639. 12.
r) Opusc. mythol.
s) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 565.
t) Saltem id de iis valet, quae Latine tantum leguntur.
u) Ita vero disputauit, vt victoriam ei cederent docti viri, nisi de vita periclitari vellent, vid. DIO L. LXIX. AVR. VICTOR, XIPHILINVS, ALBIN. FLACCVS ep. 102. SPARTIANVS c. 16. Eiusdem fere generis ferri altercationem Hadriani et Epicteti infra dicemus.

uersi potius Pythagorei ambitum, qui et aethere diuino, et materia in multas partes figurata constat, et ex se natus id est interna Dei, aetherisue diuina virtute figuratus est, et circulos, elementa, tempus, verbo omnia, quae sunt, licet non videantur, comprehendit.

II. Deus est bonum natiuum, multiformis imago, altitudo inuisibilis, varie effigiata forma, quaestio intellectu difficilis, mens immortalis, spiritus omnia peruadens, peruigil oculus, propria omnium essentia, multinominis potestas, manus omnipotens, lumen, mens, potestas. Nihil in his, non Pythagoreum, Deum animam mundi omnia peruadentem et in omnes formas se transfundentem statuens, ex qua omnia essentiam accipiunt. Haec vniuersi siue mundi pars est, rerumque omnium, siue numerorum idearumque essentia, de qua et Pythagoras et Plato difficulter disserendum esse fassi sunt.

III. Homo mens est induta carne, vas spirituale, sensile domicilium, breue habitaculum, anima ad labores nata, fortunae ludibrium, temporis cura, instrumentum osseum, vitae explorator, lucis desertor, terrae creditum. Lapsum animae corpori poenae loco inclusae luculenter supponit et innuit.

IV. Terra est coeli basis, speculatio sine fundo, radicatio aerea, gymnasium vitae, lunae peruigilium, spectaculum visu incomprehensibile, imbrium nutrix, frugum mater, inferorum operculum, custodia aeterna, spatium multarum ditionum, generatio et receptaculum omnium rerum.

V. Mors est somnus aeternus, resolutio corporis, afflictorum desiderium, recessus spiritus, fuga et abdicatio vitae, diuitum timor, pauperum solamen, resolutio membrorum, pater somni, verus terminus fixus, dissolutio omnium.

Eiusdem fere commatis sunt sententiae et responsiones morales, quae affectatum Pythagoreismum sapiunt, quas tamen, cum vbique occurrant legique possint, huc non transscribimus.

Nicomachus. §. XXV. NICOMACHVS, Gerasa x) Coelesyriae vel Arabiae oriundus, et ipse Pythagoream doctrinam amplexus y) est. Quo tempore vixe-

x) Duas nobis Gerasas memorant veteres, vnam Coelesyriae, cuius meminit PTOLOMAEVS L. V. c. 15. et SVIDAS T. I. Gerasa p. 476. alteram Arabiae, cuius mentionem faciunt PTOLOMAEVS L. V. c. 17. add. VALESIVS ad Ammian. L. XIV. c. 8. Et ex Coelesyria quidem Nicomachum oriundum volunt ABRAH. BERCKELIVS ad Steph. p. 296. et SAM. TENNVL. ad Iamblich. Intr. in Nicom. ex Arabia vero FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. IV. p. 2. not. a. Quorum tamen opiniones possunt conciliari, si cum HADR. RELANDO Palaest. L. III. p. 806. vnam tantum vrbem esse statuamus, quae ab aliis in caua Syria collocatur, ab aliis in Arabia, iungiturque cum Philadelphia et inter Decapolitanas recensetur, conf. I. G. GRAEVIVS Lect. Hesiod. c. 16.

y) Testantur id Porphyrius apud EVSEB. Hist. Eccl. L. VI. c. 19. PAPP. ALEX. Collect. Math. L. III. p. 19. MARINVS in vita Procli c. 28. IAMBLICHVS l. c. p. 3. PHOTIVS Cod. CLXXXVII. p. 237. Ex quibus Iamblichus ait: „Omnia eum tradidisse ad mentem Pythagorae, plurimumque fecisse in mathematicis, „et in illis vsum esse expertissimis magistris, praeterea mirabilem ordinem, theoriam et doctrinam cum mirabili scientificorum principiorum „demonstratione exacte tradidisse, rationemque „de illis nouisse reddere, docere theoremata sincera et genuina, non infecta aliorum opinionibus, esse etiam varium et foecundum, ordinatum et distinctum in numerorum speciebus. In „cognitione quoque plurimum esse vniuersalem „et acrem ad inueniendum etc.

vixerit, accurate definiri non potest, hoc tamen certum est, vixisse post Thrasyllum Platonicum, et ante Apuleium, adeoque inter Augusti et Antoninorum tempora floruisse. Ipse enim passim ad Thrasyllum prouocat [z], quem vixisse sub Tiberio sectione sequenti dicemus: Apuleius autem, qui sub Antoninis fuit, CASSIODORO [a] teste, arithmeticam Nicomachi Latina veste donauit. Addit his doctissimus FABRICIVS [b], videri Theone Smyrnaeo, qui Plutarcho fuit σύγχρονος, iuniorem, apud quem nulla fit Nicomachi mentio, ex quo post Neronis tempora vixisse coniici potest. Inclaruit vero admodum introductione in arithmeticam et enchiridio harmonico [c], quae duo scripta temporis iniuriae erepta, elegantem atque eruditam arithmeticae atque musicae artis explicationem secundum Pythagorea principia nobis conseruarunt. In priorem commentationem introductionem scripsit IAMBLICHVS, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS [d]. Quo fato, optandum esset, vt licuisset vti theologumenis eius arithmeticis, siue libris duobus speculationum de numeris ad varias res theologicas, physicas et morales applicatis, ex illis enim multam philosophiam Pythagoream lucem fuisse foeneratam, ex libri compendio, quod PHOTIVS [e] affert, disci potest. Quae enim hodie supersunt theologumena arithmetica, incertum auctorem habent, et a Nicomachi labore differunt, qui aliquoties in iis laudatur, licet dubium non sit, multa ex Nicomachi libris in sua arua deriuauisse auctorem anonymum [f]. Non confundendus vero est cum aliis huius nominis veteribus memoratis [g]. Ex Nicomachi enim senioris schedis Apollonii Tyanensis vitam scripsisse Tascium Victorianum ex Philostrato delineatam, refert SIDONIVS APOLLINARIS [h], ex quo loco nostrum Philostrato aetate inferiorem coniecit TENNVLIVS [i], qui tamen ipse erroris se redarguit, referens [k], Apuleium Nicomachi introductionem Latinam fecisse, [illegible] qui Nicomachi interpres, Philostrato aetate [illegible] prior fuit.

SECTIO

z) In Manuali harm. L. I. p. 24. 72.

a) De Arithmet. b) loc. cit.

c) Historiam literariam vtriusque libri erudite more suo enarrat FABRIC. l. c. conf. TENNVL. l. c. p. 65. G. I. VOSSIVS de scient. math. p. 37. 94.

d) Addito IOACH. CAMERARII suoque commentario Arnhemii 1668. 4. Asclepii vero et Philoponi Commentationes adhuc in Msc. delitescunt.

e) Cod. CLXXXVII. p. 237. conf. FABRIC. l. c. p. 9.

f) Nobile hoc theologiae Pythagoreae monumentum editum semel tantum Graece Paris. 1643. 4. et a MEVRSIO in Denario Pythagorico commentario illustratum: nouae vero eius editionis spem fecit FABRICIVS l. c. p 10. De auctore disputatur. Nicomachi non esse, licet multa ex eo hausta habeat liber, ex allato argumento manifestum. Qui ad Theonem referunt, coniecturae fidem non faciunt. THOMAS vero GALEVS ad IAMBLICH. de myst. Aegypt. p. 201. non inepte suspicatur, Iamblichum eorum auctorem esse. Certe eum inter decem, quos promiserat, libros Pythagoricos, dare voluisse physicum, quoque ethicum et theologicum ex Comm. in Introd. in Nicomach. p. 167. 176. patet. Solenne quoque Iamblicho alios ante se exscribere, vt in his theologumenis factum. Addimus his, passim in hac Introductione ea afferre Iamblichum, quae in theologumenis leguntur, ex parte quoque TENNVLIO notata. Ex inscriptione Codicis Medicei hanc coniecturam firmat FABRICIVS l. c. p. 11.

g) Videndi SVIDAS in Nicomach. T. II. p. 624. MEVRSIVS ad Nicom. manuale harm. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 13. TENNVL. ad Iamblich. p. 65. FABRIC. Bibl. Gr. l. c.

h) L. VIII. ep. 3. conf. SIRMOND. h. l.

i) l. c. p. 64. k) p. 66.

SECTIO TERTIA.

DE PHILOSOPHIS PLATONICIS.

§. I.

Platonica secta emergens.

Pythagoreae, quam hactenus considerauimus, sectae merito iungimus Platonicam, quae in vnum quasi corpus coaluere. Et supra quidem, *sectione prima*, docuimus, Academicam philosophandi viam illam, quae Arcesila, et Carneade auctoribus a Platonis placitis prorsus defecit, et incertitudinem humanae cognitionis atque ἀκαταληψίαν vrgendo, modestiam philosophandi, vltra exiguos probabilitatis gradus non progredientem vehementer commendauit, prae veteri Academia, genuinis Platonis doctrinis inhaerente Romanis placuisse, et a summis viris fuisse excultam, eo quod non tantum in tam ingenti sectarum diuortio omnium maxime rationalem hanc philosophandi rationem esse crederent, sed forensi eam quoque eloquentiae, quae viam ad honores et magistratus pandebat, egregie inseruire putarent. Euiluit tamen Academicorum nomen atque secta sub imperatoribus, partim quod odio et inuidia a reliquarum sectarum philosophis cumularetur, partim quod Sceptica philosophia, quae depressa hactenus, caput tandem erigere, et ex puluere emergere coeperat, eam quasi absorberet, tolleretque e medio, quique Academice philosophabantur, sub Scepticorum nomine comprehenderentur, partim quod fori Romani facie sub Caesarum imperio tota mutata, eloquentia ad sophistas migrasset, quibus reliquarum sectarum placita prae Academicae, inseruiebant. Mirandum itaque non est, in tanto, quem imperatorum Romanorum tempora produxerunt, philosophorum prouentu vnum fere Fauorinum, de quo in sequentibus disseremus, inuentum esse, qui pro Academico philosophandi modo verba fecerit, licet Platonicum se simulauerit. Qui tamen, ne prorsus inuidiae odioque philosophorum se exponeret, ab Arcesilai non tantum, verum etiam a Carneadis rigore discessit, et quod GALENVS[a] testatur, non tantum dari certas quasdam veritates, concessit, sed et Pyrrhoniis, vt ait PHILOSTRATVS[b], in foro versandi facultatem non denegauit. Efflorescere e contrario coepit Platonis, per tot secula iam inter philosophos venerabilis existimatio, cuius eloquentia et differendi ratio cum sophistas valde iuuaret, doctrina vero magnam rerum diuinarum humanarumque notitiam sponderet, factum inde est, vt quae ab Academia quinta duce Antiocho ex sepulchro quasi reuocata est Academia vetus, et genuina philosophandi secundum Platonis placita methodus, valde inolesceret et a magnae eruditionis viris reciperetur. Qui cum apud Augustos

a) De optima disciplina T. I. p. 6.

b) Vit. Sophist. p. 491.

ſtos Romae principes fauore multo gauderent, multum inde profecit ſecta Platonica. Acceſſit recepta circa haec tempora opinio, Platonicam philoſophiam eſſe filiam Pythagoricae, quae tanquam diuinior hoc tempore commendabatur, vt in antecedentibus dictum, et cum Platonica coniungebatur. Ex quo factum eſt, vt magna et illuſtri fama ſub imperatoribus haec ſecta florere inciperet, et nec numero philoſophantium, nec eruditione ſectatorum, nec fatis ſecundis et duratione cederet vlli. Id quod tum quidem maxime factum eſt, poſtquam Alexandrinorum philoſophorum, qui Platonicam ſe ſequi philoſophiam iactabant, aſt in omnium fere ſectarum et religionum concordiam, vel ſyncretiſmum potius coniurauerant, methodus in peculiarem atque ſingulari nomine a reliquis diſtinctam ſectam degenerarat, quae eclecticorum nomine, quamuis Pythagorico-Platonica eſſet, ſe efferebat. Nam hi quoque homines, qui vaccarum Aegyptiacarum inſtar reliquas ſectas tantum non omnes deuorarunt, Pythagoram Platonemque ſe ſequi ante alios dicebant, licet eorum ſyſtemata nefandi ſyncretiſmi conſilio miſere corriperent, id quod exeunte ſeculo poſt C. N. ſecundo vel ineunte tertio factum. Ordini itaque conſulentes, vsque ad eclecticae ſectae origines Platonicos conſiderabimus, ſequentem ſectionem eclecticorum hiſtoriae tribuentes. Eminuerunt vero inter Platonicos duorum fere ſeculorum ſpatio Thraſyllus, Theon Smyrnaeus, Alcinous, Fauorinus, Taurus Berytius, Apuleius Madaurenſis, Atticus, Numenius Apameenſis ac Maximus Tyrius.

§. II. Fuit THRASYLLVS Mendeſius, vixitque ſub imperatoribus Auguſto et Tiberio. Multarum artium ſcientiam profeſſus poſtremo ſe dediſſe Platonicae philoſophiae ac deinde matheſi dicitur Scholiaſtae IVVENALIS [c]. Qui vnde habeat, quod Thraſyllus fuerit Platonicus, fatetur GAVDENTIVS [d] ſe neſcire. Putat enim, veriſimile non eſſe, eum fuiſſe Platonicum, quandoquidem Platonici vix vacauerint Aſtrologiae, quam viſus ſit Plato in *Timaeo* damnare. Cum igitur abſque controuerſia Chaldaicae diſciplinae fuerit doctor Thraſyllus, et quidem inſignis, veriſimile non eſſe, fuiſſe Platonicum. Sed opponimus dubitationibus Gaudentii PORPHYRIVM [e], qui inter praecipuos Platonicos a Plotino lectos Thraſyllum numerat. Falſumque eſt oppido, huius temporis Platonicos aſtrologiae pretium non ſtatuiſſe: quatenus nempe inter artes mathematicas, in quas magno ſtudio incumbebat Thraſyllus, referebatur, quo nomine a Chaldaeorum arte nullo fundamento, nullaque philoſophia nixa diſtinguebatur [f]. Emendatam enim et auctam fuiſſe circa haec tempora Platonicam diſciplinam Pythagorica, in antecedentibus monuimus, vnde, quae Pythagoreis in deliciis fuit, aſtrologia

Thraſyllus.

X 2 Pla-

c) Ad Satyr. VI. v. 576.

d) De phil. Rom. in addendis c. XIV. p. 383.

e) In vita Plotini c. 10. n. 9. p. 130. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. add. NICOMACH. enchir. harmon. p. 24. aliaque loca veterum laudata FABRICIO l. c. p. 8. not. c.

f) Conf. viri docti ad SVET. Tiber. c. 14.

Platonicis quoque non placere non potuit, cuius nobis fidem exemplo suo faciunt Theones; sed et haud obscure ex hoc hominum genere Thrasyllum fuisse, PORPHYRIVS [g] innuit, studiumque circa Platonis libros id satis prodit. Commendauit haec astrologiae peritia Thrasyllum Tiberio, qui et antequam imperium esset adeptus, eum comitem asciuit [h], eumque imperator tanquam mathematicum et sapientiae professorem contubernio admouit [i], et ad innocentium praesidium eius monitis paruit [k], et huius artis, teste TACITO [l], praecepta ab eo accepit. Patetque ex iis, quae de eo narrant veteres, Thrasyllum vel ipsi arti suae nimium fisum esse, vel studio astrologicae scientiae praetextu ad deludendum crudelem imperatorem vsum fuisse [m]. Id quod tamen in exitium pene adduxisset Thrasyllum; affirmantem naue praeuisa, gaudium afferri, cum quidem illum durius, et contra praedicta cadentibus rebus, vt falsum et secretorum temere conscium praecipitare in mare destinasset Tiberius, teste SVETONIO [n], nisi tum maxime certum fuisset expertus, quem, explorata ita eius peritia, ab eo tempore coepit magnifacere et familiaritate dignari. Neque tamen insidias mortemque euitare potuit, imperatoris crudelitate interemtus [o]. Nobile vero nomen non scriptis tantum mathematicis, ad musicam et astronomiam pertinentibus [p] sibi comparauit, sed et distributione dialogorum Platonis in tetralogias, quam etiam operam scriptis praestitit Democriti [q]: coniecit etiam IONSIVS [r], Platonis vitam alicubi enarrasse. Fuere alii quoque Thrasylli [s], et in his Cynicus philosophus, SENECAE et PLVTARCHO memoratus, qui cum Platonico confundi non debent.

Theon Smyrnaeus. §. III. Thrasyllo in Platonicorum schola non inferior fuit THEON, vt ab aliis huius nominis [t] distinguatur, a patria SMYRNAEVS dictus, eoque etiam nomine ab Alexandrino Theone, de quo infra dicemus, distinguendus. Aetatem eius definire liquido, impossibile. Iuniorem esse Thrasyllo, inde euincitur, quod eum laudat; Ptolomaei autem, qui tum maxime inter mathematicos inclaruit, cum mentionem nullam fecerit, coniicitur inde, Theonem Ptolomaeo aetate fuisse superiorem. Cum

g) loc. cit.

h) SVET. in Aug. c. 28.

i) IDEM in SVET. c. 14.

k) IDEM l. c. c. 62. vbi Thrasyllum consulto differre quaedam crudelitatis specimina, spe longioris vitae compulisse ait.

l) Annal. L. VI. c. 20.

m) SVETON. in Caio Calig. c. 19.

n) In Tib. c. 14. Conf. TACITVS l. c.

o) Dio siue XIPHILIN. L. LVII. p. 555. sqq.

p) Conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XX. §. 9. p. 87. FABRICIVS l. c. Imprimis diuisio musici canonis ex mente Thrasylli notabilis, de qua vid. NICOMACH. l. c. THEON SMYRNAEVS mus. c. 35. seqq. p. 137. seqq.

q) LAERT. L. III. f. 56. L. IX. f. 38. dictum hac de re Tom. I. L. II. c. 6. f. 1.

r) De Script. hist. phil. L. III. c. 3. p. 224.

s) Enumerant eos MEVRSIVS ad Nicom. p. 166. VOSSIVS de hist. Graec. L. IV. c. 16. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.

t) Octo nominat SVIDAS, in Theon. T. II. p. 182. inter quos tres fuere philosophi Stoici. Addit sex alios FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. Inter quos notus poëta maledicentissimus, qui prouerbio locum fecit: *Theonino dente arrodere*, vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 407. Theonis etiam nomen apud Graecos pro incerto quouis ponitur, vt apud Latinos Caii vel Sempronii. Conf. I. ANDR. SCHMID. diss. de Hipparcho, Theonibus et Hypatia Sect. II. p. 14.

Cum vero Thrasyllus Tiberii temporibus vixerit, Ptolomaeus sub Antonino Pio, recte inde concluditur, floruisse Theonem inter A. C. XX. et CXL. Prouocat etiam PTOLOMAEVS [w] ad Theonis cuiusdam obseruationes astronomicas, et PLVTARCHVS [x] quoque Theonem mathematicum memorat, ex quo coniiciunt viri docti [y], infra Traiani et Hadriani tempora, quibus Plutarchus inclaruit, viuere Theonem non potuisse. Ex quibus liquet errare IOS. BLANCANVM [z], qui in Sec. XI. et XII. eum collocat, quod occasionem dedit VOSSIO [a], de duobus Theonibus Smyrnaeis praeter necessitatem cogitandi. Platonicum fuisse non PROCLVS [b] tantum affirmat, sed et libri ab eo scripti probant. Scripsit enim de quatuor mathematicis disciplinis compendium in Platonis libros, siue, vt MSta habent, de iis, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia sunt: in quibus de geometria, arithmetica, musica, et denique astronomia egit, ac subiunxit tractatum de harmonia mundi [c]. Priorem eorum partem debemus magni nominis mathematico ISMAELI BVLIALDO, nempe ea, quae arithmeticam et musicam illustrant [d]. Non vero Platonicam tantum, sed Pythagoricam quoque disciplinam istis libris illustrasse, et ipse fatetur [e], et iis notum est, quae de ratione huius sectae in antecedentibus monuimus.

§. IV. ALCINOVS quo tempore vixerit incertum est, solet tamen a plerisque viris doctis [f] ad initia secundi post reparatam salutem seculi referri. Sed et reliqua de eius vita obscura sunt. Et Platonicum quidem fuisse, ex introductione in Platonem non inepte colligitur, nisi velis alterius sectae hominem eiusmodi doctrinarum Platonicarum compendium conscripsisse, quemadmodum Ciceronem fecisse scimus. Fuere enim alii quoque Alcinoi, interque eos Stoicus etiam PHILOSTRATO [g] memoratus. Certe a Platonicae philosophiae cognitione hominem non imparatum fuisse [h], elegans introductio in Platonis doctrinam ostendit, quae cum ALBINI introductione [i] simili confundenda non est. Eius versionem debemus MARSILIO FICINO [k], quam emendauit IAC. CARPENTARIVS, et commentario illustrauit [l]. Graeco Latinam, *Alcinous.*

w) Mathemat. Syntax. L. IX. c. 9. L. X. c. 1.

x) De facie in orbe lunae et εἶ apud Delphos.

y) BVLLIALD. praef. ad Theon. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 100. seq. VOSSIVS de scient. mathemat. c. XXXIII. §. 13. p. 162. SCHMID. l. c. p. 15.

z) In Chronolog. math. p. 57.

a) l. c. c. LXII. §. 14. p. 359.

b) In Timaeum L. I.

c) Vid. p. 73. 150.

d) Graec. et Lat. Paris 1644. 4.

e) p. 183.

f) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 40.

g) In vit. sophist. L. I. c. 24. §. 1. p. 518.

h) Ducem itaque eum in delineatione philos. Plat. Tomo I. L. III. c. 6. §. 1. secuti sumus post ipsum Platonem simul audientes et comparantes cum Alcinoo.

i) Inseruit hanc ALBINI Introductionem in Platonem B. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 42. seqq. ex qua manifestum est, diuersam esse ab Alcinoi. Eius mentionem iam fecit TERTVLLIANVS de anima c. 28. 29. Conf. IAC. PAMELIVS ad hunc loc. vt alios ex veteribus taceamus.

k) Edidit cum aliis Platonicis Venet. 1497. fol. apud Aldum; vid. Cl. SCHELHORNII nostri Amoenit. lit. T. I. p. 98.

l) Paris 1573. 4.

nam editionem Maximo Tyrio adiecit DANIEL HEINSIVS [m], ipsam etiam introductionem historiae philosophicae inseruit TH. STANLEIVS [n], Alcinoum vero a Didymo, vel Didymum ab Alcinoo sua habuisse, locus suadet EVSEBII [o].

Fauorinus. §. V. Plura constant de Fauorino, quem Phauorinum etiam quidam scribunt, licet minus accurate [p]. Gallus fuit Arelatensis, teste, qui vitam eius nobis descripsit, PHILOSTRATO [q], qui vtriusque sexus participem natum fuisse tradit, et ex viro atque muliere compositum, idque ipsa specie prodidisse, facie enim imberbem, etiam senem extitisse, vocem etiam acutam et tenuem habuisse. Non vero ipse tantum Fauorinus apud eundem se eunuchum vocat, sed et alii ex hoc hominum genere fuisse produnt, et ipsa vocis, et faciei imberbis ratio eunuchum demonstrat: quare non eunuchum tantum Academicum vocat LVCIANVS [r], sed et Demonactis in eum dicteria refert: *Postquam Fauorinus audisset a nomemine, suas dissertationes a Demonacte haberi ludibrio, maxime vero membrorum in iis fractas delicias, minus generosam et muliebrem mollitiem, ac philosophiae minime congruentem, accessisse ad Demonactem et interrogasse: quisnam esset, a quo subsannaretur? dixisse hunc, hominem aures habentem difficiles deceptu; instante vero Fauorino, et interrogante, quibusnam viaticis instructus ad philosophiam accesserit? respondisse: testiculis. Aliquando etiam risisse Fauorinum, ex barba Demonactem philosophum indicantem, qui ipse sine barba philosophabatur.* Cum vero eunuchi neque viri neque mulieres sed monstra quaedam naturae dici soleant [s], ratio inde patet, cur hermaphroditi speciem exhibuisse Fauorinus Philostrato dicatur. Vixit vero Fauorinus sub Traiano et Hadriano [t], cumque eruditionis atque philosophiae gloria excelleret, delectus fuit ab imperatore Hadriano, quocum de eloquentia et doctrina, vt cum aliis quoque agere solebat, certaret [u]. Quod cum iis, qui superare illum contenderent, eumque antecellerent, exitiosum soleret esse, quos scilicet e medio tollebat imperator, quod in omnibus primas ferre cuperet, solus Fauorinus damnum passus haud est, qua in re prudentia sua vsus est, sibique parauit praesidium. Nam cum superare omnes studeret imperator, nec cederet vlli, non morose ei refragatus est, vel curiose reprehendit, sed cessit vltro victoriam, cumque, narrante SPARTIANO

m) Lugd. Batau. 1608. 1617. 8. prodiit etiam seorsim, Oxon. 1667. 8.

n) p. 326. Latinam h. l. exhibuit OLEARIVS.

o) Praep. L. XI. c. 23. vbi locus in Alcinoo extans Didymi nomine laudatur. Ex quo coniicit VOSSIVS de sectis c. XVI. §. 5. p. 80. Didymum ex Alcinoo eum descripsisse. LAMBECIVS de biblioth. Vind. L. VII. p. 18. et FABRICIVS l. c. Alcinoum ex Didymo.

p) Graecis enim, qui F. latinorum non habent, Φαβορῖνος dicitur. Ast nomen Romanum est a fauore, vt Censorinus, a Censore, conf. IONS. de script. hist. philos. L. III. c. 7. p. 244.

q) Vit. sophist. L. I. c. 8. §. 1. p. 489. seq. LVCIAN. in Eunucho T. IV. p. m. 164. vbi maximi nominis apud Graecos eunuchum Academicum, natione Gallum vocat. SVIDAS in Φαβορῖνος T. III. p. 572. seqq.

r) In Demonacte T. II. p. m. 569.

s) Vid. LVCIAN. in Eunuch. l. c. OLEAR. ad l. c. Philostrati.

t) SVIDAS l. c. Conf. VOSSIVS de histor. Graec. L. II. c. 10. p. 212. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 7. p. 244.

u) Laudat hanc imperatoris gratiam PHILOSTRATVS l. c.

TIANO [x], *professores omnium artium semper, vt doctior, rideret, contemneret, obtereret, cum his professoribus et philosophis libris vel carminibus inuicem editis saepe certans* [y], *Fauorinus, cum verbum eius quoddam ab Hadriano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguentibus amicis, quod male cederet Hadriano de verbo, quod idonei auctores vsurpassent, risum iucundissimum mouit. Ait enim: non recte suadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus habere, qui habet triginta legiones.* His modis euenit, id quod ipse, se mirari dixit, vt cum imperatore contenderit saluus, et inter grammaticos, rhetores, musicos, geometras, pictores, astrologos, quos fauore prosequebatur Hadrianus, vnus emineret [z]. Vt vero eloquentiae flumen a Dione habuit Prusaeensi, cui a linguae facundia Chrysostomi nomen enatum est [a]; ita a praestantissimo scholae Stoicae circa idem tempus doctore Epicteto philosophiae praecepta hausit [b], licet parum ei obtemperasse et scribendo et viuendo postea ostenderit [c]. Sed cum Demetrio quoque Cynico fuit, quem plurimi, teste PHILOSTRATO [d], fecit, et imprimis familiari amicitiae vinculo PLVTARCHO [e] iunctus fuit, quem in scriben-

x) In Hadriano c. 15.

y) Ingenio vt erat Hadrianus eleganti iisque instructo dotibus, quibus multos antecelleret, ita artium fere omnium et scientiarum cultu auxit, et ad mirabilem euexit elegantiam. Ait enim SPARTIANVS l. c. „Fuisse memoriae ingen„tis, facultatis immensae, ipsumque orationes di„ctasse, et ad omnia respondisse. Hinc non omnis „tantum generis viros doctos in aula fouit, gram„maticos, rhetores, musicos, geometras, pictores, „astrologos, sed philosophos quoque habuit ca„rissimos, et in his maxime Epictetum, Heliodo„rum, et Fauorinum familiares. Gratia etiam et „beneficiis plerumque cumulauit professores ar„tium omnes, eosque honorauit et diuites fecit, „licet eos quaestionibus semper agitauerit: Et „cum ipse auctor esset, vt multi ab eo tristes re„cederent, dicebat se grauiter ferre, si quem tri„stem videret. Doctores, qui professioni suae in„habiles videbantur, ditatos honoratosque a pro„fessione dimisit. Famae vero celebris tam cu„pidus fuit, vt libros vitae suae scriptos a se li„bertis suis literatis dederit, iubens vt eos suis „nominibus publicarent. Amauit praeterea ge„nus dicendi vetustum, controuersias declamauit, „Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, Sallustio „Coelium praetulit, eademque iactatione de „Homero ac Platone iudicauit." Quaestionibus eruditos valde vexauit, cuius generis sunt, quas de Secundo attulimus, et de Epicteto afferemus in sequentibus. Eademque consuetudine non in aula tantum vsus est, sed etiam inter viros doctos, qui in musco alebantur. Quaestiones vero Hadriani ad Philologiam tantum artemque grammaticam spectauisse, nec ad alia extendisse eruditionem eius contendit HERMAN. CONRINGIVS, Antiq. Academ. Suppl. XIII. p. 236. Aliud vero euincit familiaritas eius cum magni nominis philosophis, Epicteto, Fauorino, Heliodoro, Secundo. Verisimile vero est, maxime in conuiuiis ita eruditos vexasse imperatorem. Hunc enim symposiorum inter doctos morem fuisse ex ATHENAEO, PLVTARCHO aliisque veterum constat. Conf. SALMAS. ad l. c. SPARTIANI, ANDR. CHR. ESCHENBACH. de symposiis vet. dissert. p. 308. seqq. In tot de viris doctis meritis hoc vnum reprehendendum in Hadriano, quod non tantum professores omnium artium tanquam doctior semper risit, contemsit, obtriuit, sed vitae quoque insidiatus est eorum, qui se extulissent, qua ratione non tantum insidias molitus est in Fauorinum, sed et Dionysium Milesium. Qua de re ne nimii simus, videndi ex veteribus SPARTIANVS loc. cit. c. 15. 16. DIO L. LXIX. siue XIPHILIN. in Hadr. CONST. PORPHYROGEN. Coll. de virt. p. 713. et qui ex eo excerpta dedit SVIDAS in Hadr. T. I. p. 57. ex recentioribus TILLEMONT. in Adr. DE SERVIES vit. Vx. Imper. Rom. T. III. p. 59. GAVDENTIVS de Phil. Rom. c. XCIII. p. 322. seqq.

z) SPARTIANVS et DIO ll. cc.

a) PHILOSTRAT. l. c. p. 490.

b) GELLIVS L. XVII. c. 19.

c) Scripsisse enim contra Epictetum tradit GALENVS T. I. Opp. p. 6. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Voll. II. p. 60.

d) Vit. Apollon. L. IV. c. 25. p. 164.

e) Patet id ex PLVTARCHI libello de primo frigido, quem Fauorino inscripsit. Inter deperdita quoque Plutarchi fuit epistola ad Fauorinum de amicitia, teste LAMPRIA. Sed et, auctore GALENO T. I. p. 6. Fauorinus librum inscripsit

bendis libris et philosophiae studio videtur esse imitatus. Herodi vero sophistae maxime familiaris fuit, qui magistri ac patris loco eum habuit; quare moriens Herodem haeredem constituit, et librorum, et domus, quam Romae habebat, vt et serui Indi oppido nigri, qui Herodi et Fauorino in deliciis erat [f]. Non eodem tamen fortunae fauore Athenis vsus est. Atheniensibus enim, teste PHILOSTRATO [g], detestabilis visus est, inde concurrentes, qui magistratus munere fungebantur Athenis, aeneam eius statuam diruerunt, tanquam infestissimi imperatoris hostis. Quod vbi ille cognouit, moleste id minime tulit, neque irritatus ob iniuriam, quam passus fuerat, *bene*, aiebat, *actum cum Socrate fuisset ab Atheniensibus, aerea statua priuato potius, quam cicutam bibere coacto.* Romae autem tanta eius gratia fuit atque auctoritas, vt eo docente, omnia literarum studiis essent plena [h], magnique viri eorumque filii adhaererent: quod non potuit non in aemulationis tandem materiam excrescere, inter eiusdem professionis homines. Lis enim ei intercessit cum Polemone [i], in Ionia enata, Ephesiis ei fauentibus, Smyrna Polemonem admirante, viris consularibus, filiisque eorum, modo hunc modo illum laudibus efferendo aemulationem inter eos fouentibus, qua in lite conuitia intemperanter effusa esse, non negat, qui haec narrat PHILOSTRATVS [k]. Memorabile vero, quod IDEM [l] quoque refert, etsi eunuchus esset, incaluisse tamen adeo Veneris igne, vt adulteri dicam vir ei consularis scriberet, ipseque tria in vita sua admiranda diceret: *quod Gallus Graece loquatur, quod eunuchus adulterii caussam dixerit, quod cum imperatore contenderit saluus.* Ex dictis patet, professione non philosophum tantum fuisse, sed et sophistam [m], siue rhetorem, qui adeo excelluit in eloquentiae studio, vt ne apud illos quidem, qui Graecanicae linguae ignari erant, absque voluptate fuerit auscultatio eius. Eos enim et pronuntiationis sono deliniuit, et vultus gestu, et linguae modulatione. Deliniuit item tono orationis, quem cantum oratores dicebant [n]. Valde in philosophia adamauit Platonem, de quo singulari scripto egisse SVIDAE [o] dicitur, vt et *de Socratis vita* [p].

Dolen-

scripsit Plutarcho, de hypothesi Academica. Ait etiam SVIDAS l. c. plurima scribentem Fauorinum scriptorum multitudine cum Plutarcho contendisse. Conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 244. seqq.

f) PHILOSTRATVS l. c. et in Herode L. II. c. I. §. 14. p. 564. Non praetereundus hic est Herodes Atticus, licet eloquentiae magis laude, quam philosophiae fama inclaruerit, quam nominis celebritatem stupendis operibus ex parentis thesauris excitatis auxit, de quo praeter Philostratum, videndus GELLIVS L. I. c. 2. nam is in Pythagorica philosophia Secundum, in Platonica Taurum Berytium, in Academica Fauorinum praeceptores habuit, et inter omnes sectas Platonicae maxime addictus fuit. Parem non habuisse eloquentiae praestantia, ait, qui vitam eius exponit PHILOSTRAT. Vit. Sophist. L. II. c. I. p. 545. seqq.

g) loc. cit. p. 490. h) Ibid. p. 491.

i) Polemonis magni nominis et celebritatis Sophistae vitam PHILOSTRATVS quoque L. I. c. 25. p. 530. enarrauit, hominisque mores agrestes et scholasticos, quibus ipsum Antoninum Pium imperatorem offendit, memorabili narratione delineauit. Mirum itaque non est, debacchatum fuisse in Fauorinum, qui ne imperatori quidem cesserat. k) loc. cit.

l) Ib. p. 489. Petit eum hoc nomine LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 167. sed tecte, secus ac visum VOSSIO de Hist. Graec. L. II. c. 10. p. 212.

m) SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. 573.

n) PHILOSTRAT. l. c. §. 4. p. 491.

o) l. c. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 50.

p) De Socrate et arte eius amandi, contra quem librum scripsisse GALENVM, ex eius tr. de libris propriis T. IV. p. 368. patet.

Dolendum vero est, et haec eius scripta et alia [q] intercidisse, imprimis vero eius *syluam collectaneorum omnigenorum historicorum* [r], ad quam saepe prouocant Laërtius, Gellius, aliique veterum, et ex qua Sopatrum *excerpta varia* descripsisse PHOTIVS [s] ait, temporis nobis ereptam iniuria: multa enim ad philosophiae historiam, quibus aegre hodie caremus, comprehendisse, ex locis istis, quibus laudatur, colligitur [ss]. Quamuis vero Platonem magni faceret, non tamen primae, sed secundae tertiaeque adhaesit Academiae, eamque, cum eo quidem tempore cum Pyrrhoniis faceret, rationibus scepticis auxit. Hinc enati libri, quorum meminere GELLIVS [t] et PHILOSTRATVS [u]: *de comprehensiua imaginatione; de Academica propositione; solem non posse comprehendi; tropi item Pyrrhonii* [v]. Vbi tamen repetendum, quod sectionis huius initio diximus, moderatius, quam Pyrrhonii solebant, Fauorinum Academiae ἀκαταληψίαν propugnasse, propius Platonem accedentem statuendo, esse quaedam, quae certo sciri queant, pleraque tamen incerta esse atque dubia [w]. Non errabimus itaque, si eum inter Pyrrhoniae quoque sectae alumnos referimus, cuius caussam scriptis multis iuuit, quae enarrantem videsis praestantissimum FABRICIVM [x]. Discipulos habuit multos, et in his Alexandrum, cognomento Peloplatonem, celebrem oratorem, Seleucia Ciliciae oriundum, cuius vitam scripsit PHILOSTRATVS [y], qui et ipse Platonicae philosophiae adhaesit [z], licet non eadem, qua in eloquentia vsus est, felicitate, quod Peloplatonis ei nomen conciliasse videatur [a]: Fuere vero et Fauorini alii, cum nostro non commiscendi [b].

§. VI. Serius paulo, nempe sub Antonino Pio inter Platonicos eminuit CALVISIVS TAVRVS, Berytius [c], quem tamen alii Tyrium vocant [d]. Duos enim Tauros eo tempore fuisse, Berytium et Tyrium, quod vult KVSTERVS [e], verisimile haut est. Platonicam ista aetate sectam eruditione ornasse sua, veteres referunt [f], et vel vno hoc argumento euinci potest, quod Atticus, Herodis Sophistae parens, vir illustris et immensis thesauris potens, filium hunc suum Tauri disciplinae et institutioni *Taurus.*

q) Pleraque post extemporaneam Suidae diligentiam accuratius enarrat FABRICIVS l. c.

r) Laudat hanc παντοδαπὴν ἱστορίαν LAERT. L. III. §. 24. L. VIII. §. 47. conf. STEPHANVS in πτερόπολις.

s) Cod. CLXI. vbi vsum hoc libro fuisse Sopatrum ad librum tertium eclogarum suarum ait.

ss) In reliquis etiam Fauorini scriptis historiae philosophicae lucem fuisse accensam, ex titulis et inscriptionibus patet.

t) L. XI. c. 5.

u) l. c. conf. FABRIC. l. c.

v) Hunc inter philosophicas eius dissertationes omnium praestantissimum foetum fuisse, PHILOSTRATVS l. c. §. 4. p. 491. ait. Tropi Pyrrhonii quid sint ex Tom. I. Libr. II. cap. penultimo notum.

w) GALEN. l. c. et de optimo doctrinae genere.

x) l. c. y) Vit. Sophist. L. II. c. 5. p. 570.

z) Ideo in Platonicorum eum album transscripsit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

a) Vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. SVIDAS in Alexander Aegeus T. I. p. 105.

b) Aristotelici Fauorini meminit PLVTARCHVS Qq. conuiu. L. VI. c. 10. oratoris GELLIVS L. XV. c. 8. conf. FABRIC. l. c. p. 301.

c) SVIDAS in Tauro T. III. p. 435. EVSEB. in Chron. ad A. C. CXLVIII. GELLIVS L. XVIII. c. 10. SYNCELLVS p. 351. MARIAN. SCOTVS ad Ann. X. Ant. Pii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophist. L. II. p. 564.

e) Ad l. c. SVIDAE.

f) Ipse Platonem nostrum vocat, apud GELLIVM L. VI. c. 13.

tioni commendauerit [ff]. Fuit etiam ex discipulis eius AVLVS GELLIVS vir doctus variaeque doctrinae, qui de hoc praeceptoris sui modo philosophandi aliquot nobis conseruauit specimina [g], ex quibus disci potest, per omnes quidem sectas exploratorem discurrisse, potissimum tamen Platonicam doctrinam probauisse, de reliquis modeste sententiam dicentem. Laudandum vero in eo quam maxime, quod a syncretismo philosophico, qui eo tempore tanquam pestis, omnem fere philosophorum nationem, praecipue tamen Platonicos, corripuerat, abstinuerit, et qui inter Platonis, Aristotelis et Stoicorum dogmata, quae iam Antiochus in vnum confuderat, Alexandrina vero Platonicorum schola nouis commentis in concordiam redigere, infelici quidem conatu, contenderat, esset dissensus atque discordia, demonstrauerit, scriptis de *differentia dogmatum Platonicorum ab Aristotelicis*, et *de dissensu Platonicorum a Stoicis* libris [h], quos periisse magnopere dolemus. Dubium enim non est, genuinae secundum has sectas philosophandi rationi, quam infausti illi conciliatores magno historiae philosophicae malo adulterarunt, egregiam Taurum lucem accendisse. Scripsit et alia, ad Platonem potissimum illustrandum pertinentia [i], de quibus videndi, qui historiam literariam veterum illustrarunt [k]. Vixit docuitque Athenis, idque non tantum inter subsellia discipulorum, sed et inter accumbentium lectulos. Narrat enim GELLIVS [l], qui et ipse istis coenis interfuit: *Accepisse eos Philosophum Taurum Athenis coena plerumque ad id diei, vbi iam vesperauerat, id enim fuisse tempus istic coenandi frequens, eius coenae fundum et fundamentum omne fuisse in olla vna lentis Aegyptiae, et cucurbitae inibi minutim concisae. Occasionem vero captasse a tempore et quaerentium circumstantiis colloquiorum philosophicorum: Cum enim, qui eo essent iunctiores, domum suam vocasset, ne omnino, vt dicitur, immunes et asymboli venirent, coniectasse ad coenulam, non cupedias ciborum, sed argutias quaestionum. Vnumquemque igitur eorum commentum paratumque iuisse, quod quaereret, fuisse autem et initium loquendi, et eundi finem. Quaesita autem fuisse nec grauia, nec ferenda, sed enthymemata quaedam lepida, et minuta, et florentem vino animum lacessentia, quae postea Taurus graui eruditione illustrauerit*, cuius duo exempla affert, de eximia viri eruditione testantia. Nec dubium est, multa afferri a Gellio in *noctibus Atticis*, in eiusmodi symposiacis olim quaestionibus in Tauri coenis proposita, licet eius plerumque nomen reticeat [ll].

§. VII.

ff) PHILOSTRATVS l. c.

g) L. I. c. 26. Tauri philosophemata refert, de quaestione, an sapiens irascatur, L. II. c. 2. de officiis et reuerentia filiorum in patres, L. VI. c. 13. quando mori dicatur homo, L. XII. c. 5. de modo et ratione tolerandi dolores secundum principia Stoica, L. XVII. c. 8. de caussa congelationis olei, c. 20. de ratione vertendi apte scjteque: Ex quibus varia et elegantissima elucescit Tauri eruditio, cui insigne accessit ornamentum, quod placidissime et suauiter prorsus dissereret. Plura de egregiis viri optimi moribus passim in Gellio obseruari possunt.

h) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XII. c. 5.

i) Comm. in Gorgiam Platonis meminit IDEM, L. VI. c. 14. k) SVIDAS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 67. sq. IONSIVS L. III. c. 9. p. 255.

l) L. VI. c. 13. L. XVII. c. 8.

ll) Seriae tamen disputationis, et quidem elegantissimae exemplum habes L. XII. c. 5.

§. VII. Eadem aetas tulit quoque LVCIVM [m] APVLEIVM, ex Platonicorum schola Philosophum clarissimum. Fuit is oriundus Madaurae, ciuitate Africae in Numidiae Gaetuliaeque confinio [n], quae post Syphacis et Masinissae dominatum colonia Romana fuit [o]. Vitae is suae historiam in *Apologia*, maiorem partem tetigit. Honesto ibi loco natus est [p]. Patrem enim habuit Theseum loco principe duumuiralem [q], et honoribus aliis cunctis perfunctum: matrem vero Saluiam, ab inclyto illo Plutarcho Chaeronensi ac mox Sexto philosopho, nepote eius genus ducentem [r]. Quando natus fuerit, ipse nusquam prodidit, vnde coniecturis tempus eius definiendum est. Et ANASTASIVS SINAITA [s] quidem audiendus non est, qui Apollonio Tyaneo iungit, quod non, nisi magiae professione, ex sententia veterum quorundam, admitti potest: nec PETAVIVS [ss] accuratus est, qui Traiani et Hadriani temporibus vixisse putat, quemadmodum nimis eum aetate deprimunt, qui sub Theodosio floruisse asserunt [t]. Vixisse enim se sub Antoninis, haud obscure prodidit, memorans Lollianum Auitum, qui A. C. CXLIV. proconsul fuit, Claudium item Maximum, Lollium Vrbicum et Scipionem Orfitum, qui summis honoribus sub Antonino Pio, et Antonino Philosopho atque Vero perfuncti sunt [u]. Nec IONSIVS [v] admitti potest, qui quod diuum vocauerit Antoninum, Commodi temporibus adscribit, nihil enim horum apud Apuleium legitur. Formae concinnam speciem, licet mediocrem eam ipse dicat [w], ingenii dotes auxere eximiae, et indefessa imprimis industria, qua *ab ineunte aeuo vnis studiis literarum ex summis viribus se deditum, omnibus aliis spretis voluptatibus, ad hoc aeui, super omnes fere homines impenso labore, diuque noctuque cum despectu et dispendio bonae valetudinis se eruditionem et eloquentiam quaesiuisse* ipse fatetur [x]. Parentum itaque cura studiis addictus est, et rudimenta quidem literarum Carthagine didicit, ibique Platonicam quoque sectam inchoauit [y], postea Athe-

m) Lucii nomen tanquam spurium reiiciunt ELMENHORSTIVS ad Ap. SALMASIVS, aliique, nec male. Lucii enim nomen ex fabulae tantum argumento, quod Lucium transformatum ex Graecis refert, hausisse verisimile.

n) Ita ipse in Apolog. p. m. 203. edit. Petr. Scriu. vbi se quoque Semi-Numidam et Semi-Gaetulum vocat.

o) Ibid. p. 4. „Syphace victo ad Masinissam eam „concessisse munere populi Romani, ait, ac de„inceps veteranorum militum nouo conditu „splendidissimam coloniam fuisse.

p) Vitam Apuleii, vel vt vetera marmora scribunt, Appuleii, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 514. ex eius scriptis collegere ex recentioribus Petrus Coluius, Petrus Scriuerius, Guil. Elmenhorstius, et editionibus suis praefixerunt. Eandem rationem secuti sunt B. DE COTOURES, et IO. WOWERIVS, quam inde vitam repetiit FLEVRIVS in editione Apuleii in vsum Delphini. Egit etiam de eo BAYLE dict. T. I. art. Apulée p. 272. vt alios taceamus.

q) Apol. l. c. Quod Romae consules ex Senatu lecti, id in coloniis Duumuiri iuri dicundo, ex Decurionibus asciti, vid. H. NORIS Cenotaph. Pisan. diss. 2. MARC. WELSERVS Rer Aug. L. II. Opp. p. 208. quod magistratus genus hodie quoque in quibusdam S. R. Imperii ciuitatibus liberis, e. g. Norimbergae, Augustae Vindelicorum, Vlmae, obtinet.

r) Metamorph. L. I. p. 5. L. II. p. 18.

s) Qq. in Script. XXIII.

ss) Rat. temp. L. V. c. 9. p. m. 308. extremis tamen Hadriani temporibus natus esse potuit. Plutarchus enim, qui sub Traiano et Hadriano floruit, ex maioribus eius fuit.

t) Conf. PITHOEVS Adu. L. II. c. 10. FABRICIVS l. c.

u) Vid. vitae eius enarratores not. (p) laudati.

v) De Scr. Hist. phil. L. III. c. 11. p. 267.

w) Apolog p. 189.

x) loc. cit. p. 190.

y) FLOR. c. 18. p. 366.

Athenas translatus, et omni literarum genere imbutus, eam confirmauit. Aitque alio loco [z], *non crateras tantum literatoris, grammatici et rhetoris se potasse, sed et alias Athenis bibisse, poëticae commentam, geometricae limpidam, Musicae dulcem, Dialecticae austerulam, et uniuersas philosophiae, inexplebilem scilicet, nectaream: canere enim Empedoclem carmina, Platonem dialogos, Socratem hymnos, Epicharmum modos, Xenophontem historias, Xenocratem satyras, Apuleium haec omnia, nouemque Musas pari studio colere, maiore scilicet voluntate, quam facultate.* Romam postea translatus, magno etiam cum labore, vtpote nullo magistro praeeunte, Latinum sermonem addidicit, et *in vrbe Latia*, vt ipse scripsit [*], *aduena studiorum Quiritium indigenam sermonem aerumnabili labore aggressus excoluit*, vbi etiam tam peritus iuris Romani euasit, vt aduocati munus obierit et in foro caussas dixerit. A parente censu graui HS vicies sibi et fratri relicto, longam peregrinationem iniit [**], et cognoscendi potissimum leges ceremoniarum, fas sacrorum, ius religionum cupidus, sacerdotum arcanis se adscribi collegiis passus est, et patrimonii maiorem partem, crebris liberalitatibus huic scopo impendit [a]. Vnde *iam dudum perspicua euidentique magni numinis dignatione felici ministerio nuncupatum destinatumque, nec secus, quam cultores caeteros, cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare, quo rectius ad arcana purissimae religionis secreta peruaderet*, dixit [b]. Quibus licet admodum facultatibus exhauriretur, sumtuum tamen eum non poenituit, liberali Deum prouidentia iam stipendiis forensibus bellule fotum. *Deum enim magnorum maximum per quietem ipsi praecepisse*, ait [c], *quae nunc incontanter gloriosa in foro redderet patrocinia.* Maxime tamen inopiam, ad quam eum peregrinationes et liberalitas redegerant, leuauit nuptiis Pudentillae, ex Oea, Africae etiam ciuitate, quae sestertium quadragies possidebat. Quae cum hystericis vexata malis nubendi consilium a medicis accepisset, Apuleii potissimum formositate [d] capta ei nupsit. Quam ob rem tunc apud Cl. Maximum Africae Proconsulem magicarum artium insimulatus fuit, quod et Pudentillam viduam prouectiorisque aetatis foeminam cantaminibus in amorem sui pellexisset, et Pontianum priuignum suum e medio sustulisset: et vagae peregrinationis atque tot mysteriorum doctrinae caussam non aliam, quam magiam habuisset [e]. Quae omnia doctissima multaque veteri doctrina referta apologia [f] refutauit, effecitque vt absolueretur. Inde tamen factum esse, ait AVGVSTINVS [g], *vt ad aliquam iudiciariam reipublicae potestatem*

z) c. 20. p. 370.

*) Metamorph. L. I. c. 5. Falsum itaque est, quod TILLEMONTIVS habet Hist. imp. T. II. p. 722. Carthagine Latii sermonem didicisse.

**) Apol. p. 203.

a) Ibid. Passim huc respicit in metamorph. L. III. p. 42. L. XI. p. 177.

b) l. c. L. XI. p. 183. c) l. c. Apolog. p. 203.

d) Formae suae meminit Metam. L. II. p. 18. Apol. init. Imago eius occurrit in thes. GRONOVII et apud ANDR. MORELL. Specimi num. ant. T. II. L. II. p 45.

e) Prolixe de his capitibus agit in Apologia.

f) Quam tamen in tantillo temporis spatio habuisse talem, qualem scripsit, dubites. Commentati sunt in eam ISAAC. CASAVBONVS 1594. 4. IO. MEVRSIVS L. B. 1607. 8. SCIPIO GENTILIS Hanou. 1607. 8. tum PRICAEVS, conf. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 517. seqq.

g) Ep. 5.

facile peruenire non potuerit, licet nobili familia esset natus, et sacerdos in prouincia Attica fuerit, et tunc munera ediderit, et venatores vestiuerit. De quo tamen vt dubitemus, ipse facit Apuleius, qui se *patris locum in republica tenuisse, vt participare curiam coeperit, nequaquam degenerem, pari honore et existimatione tueri*, dicit [h]. Nisi hoc velit, se quamdiu caussas in foro egerit, parentis honorem existimatione tueri, quod tamen vim nobis videtur inferre verbis Apuleii clarissimis: praesertim cum non tantum aliarum ciuitatum honores statuarum et alios sibi decretos, sed et positam auctoritate publica statuam ipse memoret. Etsi vero facile credi potest, ab intentato magiae crimine innocentem fuisse Apuleium, ipsum tamen non haberi tantum pro theurgo voluisse, sed et eiusmodi interdum artes adhibuisse verisimile est, quae huic suspicioni gignendae erant aptissimae [i]. Vt enim taceamus, metamorphosin Lucii eo potissimum colore scriptam esse, vt perditas circulatorum et praestigiatorum artes a sacerdotum, quorum adscriptus erat collegio, sapientia distingueret, veramque his, vt in apologia [k] quoque contendit, magiam vindicaret, quorum tamen artificia magis nec meliora nec sanctiora fuisse, constat, LACTANTII nouimus testimonio [l], *multa et mira Apuleii solere memorari;* AVGVSTINVS [m] quoque testatur, *homines ex gentilibus improbos, Dominum nihil amplius, quam quod alii homines facere potuerunt, fecisse vel gessisse, mentientes, Apollonium suum nobis, Apuleium aliosque artis magicae homines in medium proferre, quorum maiora contendant extitisse miracula.* Ex quibus recte colligitur, Apuleium, si non ipse magus fuit, ad exagitandos tamen inimicos, et faciendam sacerdotio auctoritatem iis artibus vsum fuisse, quibus numinibus suis miraculorum fidem conciliare solebat sacerdotum gentilium astutia; qui cum magiae nomen, ex eo tempore, quo in Romano imperio infame fuit, deprecarentur, mirum non est, illud scripta apologia studiose Apuleium declinasse. Quem goëtiae quidem crimen fuisse vehementer detestatum, theurgiae tamen nauasse operam, vel vna eius *metamorphosis*, et eius imprimis epilogus luculenter suadent. Vnde si salua velimus sanctorum virorum testimonia, patet, de Apuleio idem suo modo dici posse, quod de Apollonio diximus [*], quem tamen eruditione multifaria et doctrina multis parasangis superauit. Vixisse in iuuentute minus caste, colligi euidenti ratione posset ex illis, quae de Fotidis amoribus

h) Apolog. p. 204. conf. BAYLE l. c. not. L.

i) Florid. p. 362.

k) p. 204. 205.

l) L. V. c. 3.

m) Ep. 4. conf. ep. 49. HIERONYMVS in Ps. LXXXI. BAYLE l. c.

n) Suadet hoc locus memorabilis in Apologia p. 205. vbi ita: „Verum haec ferme communi „quodam errore imperitorum philosophis obiectantur, vt partim - - qui prouidentiam mundi „curiosius vestigant, et impensius Deos celebrant, „eos vero vulgo magos nominent, quasi facere „etiam sciant, quae sciant fieri: vt olim fuere „Epimenides et Pythagoras et Osthanes.„ Et infra p. 216. genuinum horum hominum fundamentum exponit, quo tota theurgia nititur p. 216. scribens: „Inter Deos atque homines natura et „loco medias quasdam diuorum naturas intersitas, easque diuinationes et magorum miracula „gubernare, posse etiam animum humanum seu „caninum auocamento siue odorum delinimento „soporari, et ad obliuionem praesentium externari, et paulisper remota corporis memoria, „redigi ac redire ad naturam suam, quae est immortalis ac diuina, atque ita veluti sopore quodam futura rerum praesagire.„ Sed et reliqua legenda sunt, licet magi nomen omni modo declinet.

ribus ipse narrat [o], nisi Graeca fabulae huius narratio, quae apud LVCIANVM [p] occurrit, eadem exhiberet, ostenderetque, eum more suo ἀρχέτυπον secutum fuisse, idque nouo inuentionis genere adauxisse: id quod tamen in argumento adeo lubrico et impudico a sacerdote, *in animae castimoniae*, vt ipse iactat [q], *iugum qui subiit*, factum fuisse factum, merito improbamus. Caste tamen in matrimonio se gessit, et diu atque noctu etiam cum bonae valetudinis dispendio, eloquentiae et literarum studio impalluit [r]. Imprimis vero eruditionem eius et accuratam in Platonica philosophia doctrinam libri tres de *dogmate Platonis* [s] probant, introductionis loco ad lectionem Platonis cum Alcinoo et Albino adhibendi. Nominis tamen celebritatem, praeter istos libros, et apologiam, multa doctrina refertam, maxime sibi comparauit, *fabularum Milesiarum libris vndecim, siue metamorphosi Lucii in asinum*, quam tanta eruditionis veteris varietate, tantoque lepore et iucunditate condiuit, vt inde ob dulcedinis et elegantiae praestantiam aurei asini nomen nacta sit [t]. Materiam tamen ex Lucii Patrensis *libris metamorphoseων* accepit [u], vel a LVCIANO etiam transsumsit, qui Patrensem eleganti quoque narratione expresserat. Scribendi tamen genere vsus est peregrino et insolito, vnde *exotici et forensis sermonis, tanquam locutor rudis veniam* mox in limine deprecatur: in quo tamen multa sunt, etsi insolita et aures Romanas offendentia, erudita tamen et veterem disciplinam spirantia [x]. Sed et reliqua Apuleii scripta ab historiae philosophicae studioso non negligenda sunt. Dedit enim *interpretationem libri de mundo*, ARISTOTELI perperam tributi, vt ex collatione Graeci textus cum hoc Apuleii labore euidenter demonstrari potest [y]: licet fatendum sit, eum non vbiuis sensum accurate fuisse assecutum [z], *apologiam item Socratis* ex Platonicae philosophiae adytis haustam: *Florida* vero etsi eloquentiam magis spectant, quam philosophiam, multa tamen continent veteris philosophiae historiae apprime inseruientia [a]. Reliqua eius scripta, quae historiam, philosophiam, eloquentiam et poësin illustrarunt, desideramus [b]. Non confundendus autem est cum Apuleiis aliis [c], praesertim cum Apuleio Celso, medico celebri [d],

§. VIII.

o) Metamorph. L. II. p) In asino.

q) Metamorph. L. XI. p. 183.

r) Apolog. p. 204.

s) Tertius tamen de philosophia rationali multa habet ex Dialectica Stoica.

t) Conf. FABRIC. l. c. p. 516.

u) PHOTIVS Cod. CXXIX. p. 165.

x) Conf. iudicia doctorum collecta a TH. POPEBLOVNT cens. cel. auct. p. 170. TOB. MAGIRO Eponymol. crit. p. 69. CREN. de singular. script. §. 18. p. 28. De editionibus vid. FABRICIVM et BAYLE ll. cc. Satyram esse in magos censet BARTHIVS Adu. L. LI. c. 11. et BAYLE l. c. FABRIC. l. c. T. III. p. 35.

y) Videnda editio BONAV. VVLCANII L. B. 1591. 8. quae Graeca Latinis Apuleii habet adiuncta.

z) FABRICIVS l. c. p. 518. Bootius apud POPEBLOVNT. l. c. p. 172.

a) Fragmenta esse videntur orationum passim habitarum.

b) Interpretatus est Phaedonem Platonis, et Nicomachum de numeris. Scripsit etiam Qq. naturales.

c) Enumerant eos IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 11. FABRICIVS Bibl. Lat. T. III. p. 34.

d) Vixit sub Tiberio fuitque Scribonii Largi praeceptor, conf. FABRIC. l. c. T. I. p. 525. 858. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 77. Occurrit sub Apuleii nomine liber, de herbis, earumque nominibus et virtutibus, verum nec philosophum nec medicum agnoscere, sed iuniorem quendam Apuleium stilus prodit.

§. VIII. Marco Aurelio Antonino philosopho imperante [e], celebre inter Platonicos nomen fuit Attico, cuius tanta inter sectae suae homines fuit existimatio, vt a Plotino cum reliquis, quos potiores ex Platonicis esse iudicabat, delectus sit, quem discipulis accuratiori Platonicae philosophiae studio inuigilantibus, explicaret [f]. Notandus vero et hic Atticus est, ob diligentiam, quam in demonstranda differentia inter Platonis et Aristotelis philosophiam exhibuit, vt patet ex fragmentis, quae nobis seruauit EVSEBIVS [g], vbi contra Aristotelem de vltimo fine hominis, de prouidentia, de ortu, de quinta corporum substantia, de rebus coelestibus, de immortalitate animae disputauit, et quam ab eo dissentiat Plato, planum fecit. Quod eo magis momentum habet, quo magis ab eo tempore parum abfuit, quo nouo foedere coire coacti sunt Plato et Aristoteles ab eclecticis. Nec alios ferire videtur homines, quam malesanos huius generis syncretistas, scribens: *Quisquis hanc Aristotelis imbiberit doctrinam probaueritque, quo tandem amabo, vel ad mentem Platonis accedet, vel in eadem vt alii acquiescant, constanter efficiet? Nunquam profecto, nunquam, qui ex schola ista prodierit, haec plane Herculea diuinaque dogmata suscipiet.* Cumque nosset iam tum ex Alexandrinis scholis prodiisse Platonicos, qui mundi aeternitatem Platoni tribuerent, vt eum cum Aristotele in concordiam redigerent, praeclara ait sententia: Παραιτούμεθα δὲ νῦν μὴ ἐμποδὼν ὑμῖν τοὺς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἑστίας εἶναι, οἷς ἀρέσκει καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸν κόσμον ἀγέννητον εἶναι, hic vero admodum exoratos velim, *vt ne molestiam nobis vllam facessant, qui eiusdem ac nos familiae cum sint, mundum tamen ex Platonis quoque sententia generatum esse negant.* Quos ipsis postea Platonis verbis ex Timaeo petitis refutat, quae vt manifestum faciunt, iam ante exortum eclecticorum nomen istum syncretismum ex Plotini postea schola in omnem orbem disseminatum, inualuisse, ita iis, quae *sequenti sectione* de his hominibus dicemus, lucem affundunt, probantque viros graues et acutos, qualis Atticus fuit, non defuisse, qui ab ista concordia abhorrerent, sinceramque conseruarent Platonis philosophiam. Fuere alii quoque Attici, a Platonico hoc probe distinguendi; Atticum enim Romanum, cuius vitam descripsit CORNELIVS NEPOS, vt taceamus, Attici Pergameni rhetoris meminit STRABO [h]. Atticus etiam episcopus Constantinopolitanus, controuersiis cum Chrysostomo habitis illustris [i], Licinius Atticus, medicus GALENO [k] memoratus, Atticus quidam episcopus [l], apud veteres recensentur. Attici etiam philosophi PLVTARCHVS [m] meminit; ast Herodem Sophistam habuisse patrem Atticum, supra diximus. Quo loco Plutarchi fretus

Atticus.

e) SYNCELLVS p. 353. EVSEB. Chron. sub Aurel. ad A. CLXXIX. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 54.

f) PORPHYR. in vita Plot. c. 14.

g) Praep. L. XV. c. 4. seqq. p. 794. sqq.

h) L. XIII. p. 625.

i) Conf. CAVE Hist. Lit. scr. eccl. p. 44. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VII. p. 43. Vol. IX. p. 391. Vol. XI. p. 398.

k) T. II. p. 238.

l) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 567. 581.

m) De Monarch. T. I. p. m. 72.

tus IONSIVS [n] nobis Atticum Herodis parentem non exsculpit tantum philosophum, sed cum Attico quoque nostro eundem facit. Qua in re accurationem in viro docto merito desideramus. Ex allegatione enim Plutarchi liquet, hunc Atticum philosophum supra aetatem Plutarchi vixisse; Plutarchus autem sub Traiano floruit. Ast Atticus Herodis pater Nerua imperante viguit, et ab eo thesaurum ingentem, quem domi suae inuenerat, accepit, nec philosophus fuit, vt ex vita eius a PHILOSTRATO [o] exarata patet, qui philosophiae studium non omisisset indicare, si qua in illud Atticus incubuisset. Praeterea Eusebius, Syncellusque Aurelio Antonino imperante floruisse Atticum dicunt, Atticus itaque, qui Neruae coaeuus fuit, esse non potest. Quod vt eludat Ionsius, verba Eusebii de Herode Attico filio interpretanda monet. Ast Herodem omisso proprio nomine Atticum philosophum vocari, nusquam legimus, nec philosophiae caussa inter philosophos nomen tulisse, traditur, licet eam didicerit, sed eloquentia omnibus magna cum gloria praestitit. Accedit, Atticum hunc Plutarchi alicuius filium dici ab ipso Ionsio, auum Herodis sophistae. Ast Atticus Herodis parens, non Plutarchum, sed Hipparchum genitorem habuit, teste PHILOSTRATO [p]. Ex quibus omnibus clarum est, Atticum hunc Platonicum ab Attico Herodis patre esse distinguendum.

Numenius. §. IX. Platonicis illustrioribus, quos explicuit discipulis suis Plotinus, annumeratur etiam NVMENIVS Syrus, Apamea oriundus [q], ex quo colligere est, circa eadem quoque Antonini tempora eum floruisse. Nam quod ante Seuerum vixerit, ex Plotini aetate, qui sub eo imperatore fuit, innotescit, quem plagii in Numenium commissi incusatum fuisse, infra trademus, quemadmodum ante Origenem floruisse eodem argumento concluditur, quod ab eo Numenii scripta lecta sunt [r], cumque Cronium et Numenium PORPHYRIVS, tanquam familiares iungat et συγχρόνους [s], illis vero Caius Seuerus et Atticus adiiciantur [t], coniectura non prorsus a vero abludente Numenius in tempora Antoninorum, cum reliquis his Platonicis refertur [u]. Illustrem inter Platonicos fuisse EVSEBIVS [x] tradit, cui non obstant, quod ille et ORIGENES [y] eum inter Pythagoreos numerent, supra enim iam monuimus, vtramque sectam pro vna fere habitam, vel in vnam potius fuisse confusam. Tanta vero eruditione in hac familia inclaruit, vt sectae suae principem vocare, et scribere de eo non dubitet ORIGENES [z], plerisque de rebus melius, quam Platonem disseruisse. Nec alia forte ratio fuit, cur Plotinus exscri-

n) De S. H. Phil. L. III. c. 7.
o) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. p. 547.
p) loc. cit.
q) PORPHYR. in vita Plotini c 17.
r) PORPHYR. contra Christ. L. III. apud SVIDAM in Orig. T. II. p. 761. et EVSEB. Histor. crit. L. VI. c. 19.
s) De antro p. m. 123. ed. Rom.
t) In vita Plot. c. 14. et adu. Chr. L. III.
u) Ita et IONSIVS l. c. p. 264.
x) Praep. L. XI. c. 9. p. 525.
y) loc. cit. et L. XIX. ORIG. contra Cels. L. IV. p. 204.
z) loc. cit.

scripsisse Numenium dictus sit, quam quod principem Platonicorum eruditione doctrinaque Platonica aequare videretur [a]. Certe tanti eum fecit Amelius, vt omnia eius scripta memoriae edisceret [b]. Scripsit autem multa, quibus tum de philosophia ipsa, tum de eius historia meruit. Imprimis laudantur passim apud veteres libri eius de differentia Academicorum a Platone, ex quibus fragmenta ampla satis nobis seruauit EVSEBIVS [c] digna, quae in Academicae philosophiae historia diligenter consulantur. Scripsit etiam de iis, quae effari nefas (ἀποῤῥήτων) apud Platonem, ex quibus etiam adduxit quaedam EVSEBIVS [d]. Alia nominat, qui multum Numenio tribuit, ORIGENES [e], qui inter alia narrat, multa eum suis commentariis inserere, depromta e Mosis et prophetarum libris, tractataque per verisimilem tropologiam, quemadmodum in epope, sic inscripto, itemque in libris de numeris, et de loco. In tertio autem de bono narrare etiam de Iesu quandam historiam, non addito nomine etc. dignatum etiam discendi caussa scripturas nostras perquirere, habentem eas non pro stultis, sed pro figuratis. Quae oraculorum sacrorum lectio effecit, vt cum Mosen multa habere cum Platone affinia putaret, Platonem vocaret Mosen Atticissantem [f]. Quod si THEODORITO [g] credendum, priscos philosophos non ab Aegyptiis tantum, sed ab Hebraeis quoque veri Dei notitiam adeptos esse statuit Numenius. Alios Numenios laudant IONSIVS [h] et FABRICIVS [i]. Inter quos fuit vnus rhetor, alter grammaticus, tertius medicus.

§. X. Post Numenium MAXIMVS, gente TYRIVS praecipue inter Platonicos celebres numerandus est. Etsi enim eloquentiae dedit operam, et inter sophistas sui temporis differendi facultate nomen sibi celebre comparauit, non tamen arti tantum oratoriae se addixit, sed philosophiam quoque eloquentiae iunxit, Platonem prae caeteris, non sine decenti tamen libertate secutus [k]. Vixisse sub Commodo SVIDAS [l] tradit, EVSEBIVS [ll] autem et SYNCELLVS sub Antonino Pio ponunt, quod facile conciliari potest, si statuamus, Maximum sub Antonino florentem Commodi etiam tempora attigisse. Romae fuisse iterato, ex dissertationibus eius intelligitur, maiorem tamen temporis partem in Graecia exegisse verisimile est. Et Romae quidem inter praeceptores Marci imperatoris locum fuisse nactum, magni quidam nominis viri docti conten-

Maximus Tyrius.

a) PORPHYR. in vita Plot. c. 17.
b) Ibid. c. 2.
c) Praep. L. XIV. c. 5. ad quae suo loco prouocauimus.
d) L. XIII. c. 5.
e) l. c. et L. V. p. 276. libri de immort. animae meminit THEODORIT. Serm. V. libri de anima. Conf. IONS. de S. H. Phil. L. III. c. 10. p. 264. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.
f) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 342. EVSEB. praep. L. II. THEODORIT. Therap. L. II. HESYCH. MIL. in Numenius.
g) Serm. I. h) l. c. p. 265.
i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 486. Vol. II. p. 455. Vol. XIII. p. 351.
k) Ipse diss. XI. ait, se decenti libertate vsum sequi Platonem.
l) In Maximo T. II. p. 494.
ll) In Chronic.

tendunt [m], eo quod Maximo quodam praeceptore se vsum esse imperator refert [n], et tempora concordant, et gratia dictorum, quam Marcus ei tribuit, prodere videtur, quod tamen rectius negant alii [o], cum Stoicae potius familiae philosophus fuisse videatur. Mellitissimam eloquentiam possedisse, dissertationes eius varii argumenti probant, quas plerasque ad Platonicae doctrinae normam exegit, quamuis interdum σκεπτικῶς satis disserat [p]. Multis inter veteres Maximi nomen fuisse, etiam philosophis, constat [q], attentio itaque adhibenda, ne hunc Tyrium cum aliis eiusdem nominis confundamus [r].

Platonici alii.

§. XI. Et hi quidem potiores Platonicorum sub imperatoribus viuentium sunt, qui eruditionis praestantia prae reliquis nomen famamque sunt adepti. Iungi his possent ex secta magno sectatorum numero gauisa plures, quorum tamen vel nomen obscurum mansit, vel praeter nomen et sectam nihil apud veteres, quos hodie legimus, deprehenditur, quales fuere Cronius, Aspasius, aliique lecti a Plotino et Origene: vnde eos praetermittimus, in catalogis Platonicorum facile inueniendos. Quidam eorum ad Christianos pertinent, suo etiam loco enarrandi. Maxime vero sectionis huius finem facit, enata circa Seculi post C. N. secundi exeuntis tempora secta eclectica, quam reuera Platonicam fuisse, supra monuimus. Quae tamen cum se totam illi potissimum faciei attem perauerit, quam in Aegypto assumsit Platonicorum familia, et singularem habitum atque constitutionem acceperit, quae magnum inter philosophos, et in ipsa etiam Christiana ecclesia momentum habuit, peculiare quoque eclecticorum nomen affectauerit, singulari tractatione nobis eius fata exponenda, sicque Platonicae sectae historia ad seculum vsque octauum, quo, inter gentiles quidem, deleta fuit, deducenda est. Antequam vero eclecticam sectam enarramus, duo adhuc viri graues et illustres, qui circa haec tempora inclaruerunt, adducendi sunt, qui plerumque Platonicorum familiae annumerantur, licet eclectica potius libertate quadam fuerint vsi, nempe Plutarchus Chaeronensis et Galenus.

Plutarchus.

§. XII. Referendum esse PLVTARCHVM inter sui temporis philosophos, nemo dubitabit, qui vel semel eruditissimi viri libros inspexit, quibus non historiam tantum atque elegantiores literas, sed philosophiam

m) SCALIGER ad Euseb. IONSIVS de S. H. Ph. L. III. c. 9. p. 256. IAC. CAPPELLVS Hist. eccles. cent. 2. TILLEMONTII, BARTHII, HEINSII loca affert FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 33.

n) De se ipso L. I. §. 15.

o) GATAKERVS et MER. CASAVB. ad h. l. DACIER ad h. l. KVSTER. ad l. c. SVIDAE, FABRICIVS l. c.

p) Conf. Cl. STOLLIVS Hist. Phil. mor. gent. §. CCLIV. p. 572. Laudandus imprimis quod philosophiam virtute et praxi demonstrandam commendet. De editionibus, inter quas eminent DAN. HEINSII Lugd. Bat. 1614. 8. et IO. DAVISII Cantabrig. 1703. 8. videndus FABRIC. l. c. de Dauisii CLERICVS Biblioth. select. T. XI. p. 287. in qua optandum, vt Heinsii annotationes apparerent integrae.

q) Plerosque nominant IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 9. p. 256. et FABRICIVS l. c. quibus multi ex Christianis addi possent, si id ageremus, qui tamen ex scriptoribus historiae liter. eccles. facile possunt colligi.

r) Ita Tyrium cum Maximo Ephesio, Iuliani apostatae praeceptore confundit FR. MORELLVS in lemmatibus ad Libanium T. II. p. 175.

phiam quoque diligentèr illuſtrauit [s]. Natus Chaeroneae in Boeotia [t], Boeoticum ingenium non accepit, ſed a συμπατριωτῶν moribus et indole totus diuerſus, optimis naturae muneribus ornatus eſt, ingeniique elegantiam induſtria ſtudiisque auctam, mire probauit. Et iudicandi quidem facultate, qua polluiſſe multis videtur [u], vltra mediocritatem non fuiſſe gauiſum, ea, quae vel ipſe tractauit, argumenta modusque ratiocinandi, quem adhibuit, vel quae ex veterum ſyſtematibus decerpta illuſtrauit, ſatis produnt. Nam in illis infirmis ſaepenumero rationibus et exiguo argumenti pondere vſus eſt, in his haud raro ſectarum mentem peruertit, et alienam iis ſententiam affricuit, cuius exempla [x] luculenta eſſe poſſunt, quae de Epicurea philoſophia, et de Platonis mente circa animam mundi diſſeruit, quae nec Epicuri nec Platonis ſententiis quadrant; Epicuro nempe voluptatis infamis et otioſae patrocinium, Platoni praeter Deum et materiam animam quoque malignam inter principia phyſiologica admiſſam perperam tribuit [y]. Magis autem in moralibus, quam in phyſicis valuit, et lectionis haud raro copia iudicii vim minuit et quaſi ſuffocauit, in hiſtorico tamen argumento illud magis probauit quam in philoſophico. Vnde ſi cum VOSSIO [z] inter philologos et hiſtoricos ſummos referendus eſt, de quo diſceptare nolumus, philoſophis tamen illum ſummis cum eo adſcribere, veritati omnino eſt contrarium, cum intra mediocritatis limites eius philoſophia conſiſtat. Ingenii autem fertilitate vique quadam imaginationis, in varias argumentorum, quae exponit, partes, et in omnem quaſi eruditionis campum excurrentis verſatili, memoria item excellenti vſus eſt, quae cum magna induſtria et immenſo ſtudio iuuaretur, vaſtiſſimam ei in optimis diſciplinis parauit lectionis copiam. Natus eſt familia nobili et eruditionis quoque fama celebri, quam paſſim prodit. Auus Lamprias fuit, quem inter potandum inueniendi ac diſputandi facultate ſibi ipſi praeſtitiſſe, ait [a]. Sed et frater eius nominis illi fuit, ob voracitatem Boeoticam ſcommate impetitus a Xenocle [b]; et filius, cui catalogum ſcriptorum parentis debemus, praeter quem etiam Autobulum et Plutarchum ſuſcepit, ad quos libellum de procreatione animae ſcripſit. Nepotem habuit Sextum [c], de quo infra dicendum, inter praeceptores Marci imperatoris. Apuleium etiam maternae originis fun- [illegible]ta Plutarcho prodita referre [d] ſupra monuimus. Quo vero tem-

pore

s) Vitam Plutarchi qui ex veteribus nobis exhibeat, deſideratur, quae enim SVIDAS in Plutarchus T. III. p. 133 habet, pauca admodum ſunt. Pleraque, quae de eo conſtant, ex ſcriptis eius hauriri debent, ex quibus Plutarchi vitam collegit, eiusque Operibus Paris. 1624. fol. editis praefixit IOANNES RVALDVS. Sed et DECII CELERIS vita Plutarchi edita eſt Patauii 1617. 8. Alios, praeſertim hiſtoriae literariae veteris ſcriptores, qui eum non omiſerunt, cum nota eorum loca ſint, praetermittimus.

t) De curioſ. T. II. p. m. 237. et alibi.

u) Ita plerique de Plutarcho iudicarunt, quorum elogia videnda apud HANCKIVM de Rom. rerum ſcript. P. I. c. 12. p. 81. G. I. VOSSIVM de Hiſt. Graec. c. X. p. 208. T. MAGIRVM Eponymol. crit. p. 86. TH. POPEBLOVNT. Cenſ. Cel. auct. p. 143. BOECLER. bibliograph. crit. pol. p. 652. aliosque multos.

x) Adu. Coloten, an ſuau. viui poſſit ſec. Epicurum? an latenter viuendum.

y) Dictum de priori T. I. L. II. c. 12. de poſteriori c. 7. ſ. 1.

z) loc. cit.

a) Qq. Sympoſ. L. I. q. 5.

b) Ibid. L. II. q. 2.

c) CAPITOLINVS in Marco c. 3.

d) Metamorph. L. I. p. 5. Conf. qui de familia Plu-

pore floruerit, etsi accurate definiri non potest, certum tamen est, sub Nerone iam vixisse, quod non PHOTIVS [e] tantum testatur, sed ipse PLVTARCHVS [f] quoque affirmat, audiuisse se Ammonium disputantem, quo tempore Nero apud Delphos esset peregrinatus. Vixisse autem vsque ad Hadriani tempora passim prodidit, meminit enim caedis Neronis [g], item Vespasiani [h] et Titi [i], et Domitiani [k], Traiano vero apophthegmata inscripsit [l], et senex sub Hadriano Procurator Graeciae, SYNCELLO teste [m], constitutus est. Praeceptorem habuit Ammonium, philosophum doctum [n], sed syncretismi iam tum peste afflatum, quem cum Ammonio Sacca eclecticae scholae parente, toto seculo iuniore, passim a viris doctis confundi videas [o]. Iuuentutem optimis literarum studiis excultam mature reipublicae applicuit, legatus enim decreto publico ad proconsulem constitutus est [p]. Sed et Chaeronensium aliquando archontis siue praetoris officio defunctus est [q]. Apud Traianum, magnum doctorum virorum patronum, valde gratiosus, et, vt SVIDAS [r] habet, consulari dignitate ab eo auctus fuit, edixitque imperator, ne quisquam Illyriae magistratuum absque consensu eius quicquam ageret. Affert etiam SARISBERIENSIS [s] epistolam eius ad Traianum, cum imperium capesseret, in qua imperatori gratulaturus praecepta gerendi imperii ei commendat, ad capitula quoque aliqua politicae constitutionis prouocat [t], hausta, vt ait, e libello Plutarchi qui inscribitur: *Institutio Traiani:* ex quibus colligere liceret [u], Traianum, antequam imperii habenas capesseret, praeceptorem habuisse Plutarchum. Verum et ipsa epistolae ratio paedagogum spirans, et a moribus Plutarchi tota aliena, et lingua in qua scripta est Latina foetum satis produnt suppositititum. Senex enim Latinam demum linguam didicit Plutarchus, Graece ad imperatorem scripturus, si hoc consilium suscepisset [x]. Nec forte alius commatis sunt ista capitula, si ab apophthegmatibus, Traiano a Plutarcho inscriptis [y] differunt. Sub Hadriano Procuratoris Graeciae honore mactatus est [z]. Non vero reipublicae tandum gerendae, muneribusque publicis vacauit Plutarchus, sed cum Romae quoque et in Italia versaretur, philosophiam docuit [a], maximae vero scribendis libris operam impendit, de quibus catalogum confecit filius LAMPRIAS, hodie adhuc superstitem,

Plutarchi late differit RVALDVS l. c. IONSIVS de S. H Phil. L. III. c. 6. p. 238. seqq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 389. seqq.

e) Cod. CXLV. p. 642.

f) De ει Delphis inscripto T. I. p. m. 555.

g) De garrul. T. II. p. 306.

h) In Amat. T. III. p. 349.

i) De tuenda valetud. T. I. p. 853.

k) In Valer. Poplicola T. IV. p. 190.

l) T. I. p. 322. m) p. 349.

n) Loca vbi praeceptoris huius meminit, habes collecta a RVALDO l. c. c. 7.

o) HADR. IVNIVS ad Eunap. VOSSIVS de sectis c. XXI. §. 6. HENDREICH. Pandect. Brandeb.

p) Praecept. gerend. reip. T. II. p. 457.

q) Sympos. L. VI. q. 8. T. III. p. 239.

r) In Plutarch. Chaer. T. III. p. 133.

s) In Policrat. L. V. c. 1. p. m. 250.

t) Ibid. c. 2 p. 252.

u) Ita DEMPSTERVS in elencho script. apud POPE-BLOVNT. l. c. p. 143.

x) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. l. c. p. 365.

y) Quae tamen eius non esse videtur Rualdo, Xylandro et Vossio.

z) SYNCELLVS loc. cit.

a) In Demosthenis vita T. III. p. 21.

ſitem [b], ex quo patet plura, quam habemus, Plutarchi ſcripta temporis iniuria intercidiſſe [c]: dolendumque eſt, hunc ſcriptorum Plutarchi indicem in fine deficere; vt quae genuina ſint Plutarchi, quae ſpuria, poſſent diſcerni, quod deficiente libelli fine fieri non poteſt. Gratulandum vero noſtrae aetati eſt, in tanta veterum ſcriptorum iactura libros Plutarchi plurimos fuiſſe ſeruatos, in quibus non hiſtoriae tantum Graecae et Romanae, ſed philoſophiae quoque veteri, maxime vero morali egregiam paſſim lucem accendit [d], hiſtoriam quoque philoſophicam egregie illuſtrat, licet non nemini [e] incertum ſit, an libellus *de placitis philoſophorum* Plutarchum auctorem agnoſcat. Certe inexhauſtae in veterum libris lectionis copiam, et inſignem prorſus eruditionem in iis contineri, nemo erit, qui vel ſemel eos inſpexit, qui negauerit. Et hinc inſolita prorſus huius viri elogia apud veteres et recentiores paſſim occurrentia. Inter quos GASSENDVS [f], aequus doctorum ſcriptorum iudex ac cenſor, ſi omnibus veteribus ſcriptis fuerit carendum, Plutarchi nos aegerrime carituros dixit; THEODORVS GAZA [g] vero, ſi omnes in mare abiiciendi ſint, Plutarchi ſe poſtremo loco ſeruaturum eſſe profeſſus eſt. Sed et Ioannis Metropolitae Euchaitenſium, ſub Conſtantini Monomachi et Comnenorum imperio clari verſiculos affert FABRICIVS [h], quibus teſtatur, ſi quos auerni nexibus liberare non credentium Chriſto conſtitutum eſſet, precibus ſe Platonem et Plutarchum petiturum, quos ſententia et moribus ad leges eius proxime acceſſiſſe conſtet. Quod licet nimium ſit, merito tamen pretium maximum ſtatuendum eſt libris optimis, qui, ſi iudicium accedat, et diligens cum veterum ſcriptis collatio, magnum veteris eruditionis theſaurum comparare apta ſunt: iuuentutem quoque et delectant et docent, quare laudanda virorum doctorum induſtria et conſilium, qui quoſdam Plutarchi libellos iuuentutis commodo ſeparatim ediderunt; licet dictionem duriuſculam, et quoſdam in eo naeuos notent eruditi [i]. In philoſophia, licet ſummi limatiſſimique iudicii fuiſſe paſſim viris doctis videatur [k], recte tamen LIPSIVS [l] iudicauit,

 melio-

b) Edidit hunc catalogum primus DAV. HOESCHELIVS ex MSc. Bibliothecae Auguſtanae Aug. Vind. 1597. inde additus editioni Plutarchi Francof. 1620. Paris. 1624. vnde miramur VOSSIO non fuiſſe viſum, de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 210. Graece et Latine recudi fecit praeſtantiſſimus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 333.

c) Signo (*) ea notauit FABRICIVS.

d) Hinc in vitas comparatas, et ſcripta moralia diuiduntur. Ex Graecis editionibus optima eſt H. STEPHANI, ex Graeco-Latinis Pariſienſis, 1624 fol. quae interpretationes habet variorum auctorum. Nos GVIL. XYLANDRI viri docti, ciuisque noſtri verſionem ſecuti ſumus, quae Francof. tomis ſex, 8. 1606. prodiit, eo quod in plerorumque manibus ſit. Gallicam AMIOTI ſecutus eſt plerumque Baelius.

e) VOSSIO l. c. p. 210. et de ſatisfact. l. C. c. 1. rationes eius ſunt, quod eius libelli nunquam eo loco, vbi debet, Plutarchus mentionem faciat, quod alibi ei contraria afferat, quod alia docendi methodo vtatur, conf. IONSIVS L. III. c. 6. p. 234. Quibus tamen coniecturis conſenſum veterum, libellum hunc Plutarcho tribuentium, merito opponimus. Hiſtoriae philoſophicae Galeno tributae libellum eundem eſſe, ſed neutrum integrum in ſequentibus dicemus, conf. IONS. p. 268.

f) In vit. Epicuri L. III. c. 7. p. 98. Conf. NAVDE apologie des accuſez de magie p. 194. aliique laudati FABRICIO l. c. p. 331.

g) Apud FABRIC. loc. cit.

h) Ibid.

i) VOSSIVS, FABRICIVS ll. cc.

k) DEMPSTER. l. c. MVRET. Orat. Vol. II. or. 15. IAC. PONTAN. Progymn. Vol. II. pr. 54.

l) Polit. L. I. c. 9.

meliorem omnino, quam acutiorem doctorem fuisse, cuius ex parte caussam detexit magnus SCALIGER [m], *libros eius philosophicos, vt Ciceronis magni non faciendos, nihil enim in iis esse, quod demonstret et doceat, ac cogat; scripsisse enim aulicis tantum, non doctis.* Illud certum est, et ex lectione scriptorum Plutarchi manifestum cuiuis, plus eum egisse philosophorum interpretem, quam ipsum philosophum. Sumto enim semel tractandi argumento, ex secta hac illaue principia prima assumit, et prout licet, et ipse nexum peruidebat, illud prosequitur, vbi aqua haerere coepit, Scepticum agit, et incertum suspensumque dimittit lectorem, quem opinionum vanitate delectat magis, quam iuuat, nec iudicium firmat, sed doctrinarum tantum auget historiam, per sectas tanquam explorator diffusus. Negari tamen nequit maxime fauisse Platoni, et Academiae veteri, docteque ex eius principiis, licet non semper accurate, Platonisque menti conuenienter fuisse philosophatum [n]. In quibusdam vero, praecipue in doctrina de virtute, Aristotelem quoque ducem secutus est, et in doctrina de anima Aegyptios, vel Pythagoreos potius; Parmenidis vero physiologiam in libello *de primo frigido* expressit. Saepe tamen Academice et Sceptice quoque philosophatur, Stoicis vero et Epicureis infensiorem se praebuit, et vtramque sectam conscriptis libellis refutauit. Caeterum an vel aequi et verum ex parte amantis animi, vel nescio cuius negligentiae et contemtus signum sit, quod Christianorum in tot scriptis nullam vnquam facit mentionem, incertum [o]. Per Elpisticos enim non intelligi Christianos, quod vir quidam doctissimus contendit [p], sed Stoicos notatos videri, *tomo primo* [q] demonstrauimus. Etsi vero prudenter passim pieque de Diis locutus est Plutarchus, meruit tamen inter numinis hostes referri, PETRO MOLINAEO [r] eum in atheismum propensiorem iudicante, quippe libro in eam rem edito probare conantem, atheismum esse superstitione tolerabiliorem. Qua tamen in re iniurium esse Molinaeum in Plutarchum eo magis constat [s], quo magis non hodie tantum eandem sententiam viri tuiti sunt eruditi inter impios non numerandi, sed et, recte obseruante optimo FABRICIO [t], Plutarchus non dixit, quamuis superstitionem esse deteriorem atheismo, cuius contrarium disertis verbis docet [u], sed dari tantum genera superstitionis quaedam tam flagitiosa, vt in Deum aeque iniuria sint, quam atheismus, et grauius bellum etiam indicat honestati, virtuti et societati humanae, non, quam atheismus omnis cum suis consecutionibus et malitia omni, sed quam atheismus nonnullorum hominum, in sola speculatione falsissima acquiescen-

m) Scaligerana p. 49.

n) Vid. Qq. Platonicae, tr. de Iside, de animae procreatione, de fato.

o) Non ausus dicere bona, auersatus dicere mala. Ita TILLEMONT. Hist. des empereurs T. II. p. 477. Nobis contemtus magis Christianorum, qui illiterati habebantur, caussa fuisse videtur.

p) Cl. CHR. AVG. HEVMANNVS act. Philos. Vol. II. p. 911.

q) L. II. c. 9. et Misc. Berolin. T. V. obs. vlt.

r) De cognitione Dei p. 81.

s) Agnouere hoc FABRICIVS l. c. p. 351. et Syll. Script. de V. R. C. p. 338. et BVDDEVS thes. de atheismo p. 223.

t) l. c. u) An possit suauiter viui sec. Epicurum.

ſcentium, et naturae bonitate errorem hunc in vitam ciuilem influere non patientium. Quo ſenſu veteres quoque ita pronuntiaſſe [x] magno feruore contendit, qui pro Plutarchi opinione tanquam pro aris et focis, etiam cum atheiſmi ſuſpicione pugnauit vir acutiſſimus PETRVS BAYLE [y]. Quando obierit Plutarchus, aeque incertum; certe Hadriani temporibus valde ſenem fuiſſe, cum Apollinis ſacerdotio fungeretur, ipſe ſignificat [z]. Hinc coniectura enata viris doctis, natum circa decimum Claudii annum, qui Chriſti L. fuit, denatum eſſe quarto vel quinto Hadriani circa A. C. CXX. Memorabile eſt, quod de eius morte refert ARTEMIDORVS [a]. Morti vicinum ſomniaſſe, in coelum ſe aſcendere duce Mercurio; quod ſequente luce ita quis interpretatus ſit: fore eum beatum [b], hocque ſignificaſſe aſcenſum in coelum, nempe excellentiſſimam beatitatem. Idque etiam ita eueniſſe, pauloque poſt Plutarchum deceſſiſſe. Id quod Artemidori fide credat, qui volet: Duodecim Plutarchos cum enumerent viri docti [c], noſter ab aliis accurate diſtinguendus, et inprimis cum Plutarcho Neſtorii, de quo infra dicendum, confundendus non eſt.

§. XIII. Alter qui circa idem fere tempus non artis tantum ſalutaris *Galenus.* cognitione, ſed philoſophica quoque eruditione [d] illuſtre ſibi nomen conciliauit, eſt GALENVS, maximae famae et medicus et philoſophus, quem diuiniſſimum vocatum et a quibusdam diuino honoratum cultu refert EVSEBIVS [e]. Is potiora vitae ſuae momenta in ſcriptis ſuis ipſe tetigit, ex quibus ea magna diligentia collegit [f], et ſecundum temporis ordinem diſpoſuit PHILIPPVS LABBEVS [g], quibus alii quoque addi poſſunt, qui in enarranda vitae principis medicorum hiſtoria induſtriam exercuerunt ſuam [h], vel qui ſalutaris artis hiſtoriam aggreſſi ſunt.

x) EPIPHANIVS T. II. p. 13. ARNOBIVS L. V. p. 151.

y) Notiſſimis locis Qq. prouinc. et de cometis. Conf. FABRIC. Syllab. l. c. BVDDEVS l. c. c. X. §. 2.

z) Num ſeni gerenda reſpublica T. II. p. 442.

a) Oneirocrit. L. IV. c. 47. p. 245.

b) Id eſt, moriturum, beatos pro defunctis iam tum dictos eſſe ex HORATIO, L. I. c. 9. AMMIANO L. XXV. c. 3. HESYCHIO in μακάριος, aliisque conſtat.

c) l. c. p. 370. octo habet IONSIVS L. III. c. 6. p. 240.

d) Vocatus γνήσιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος, imperatoris Marci iudicio.

e) Hiſt. eccleſ. L. V. c. vlt. θειότατον vocat Alex. Trallianus.

f) Egit etiam de Galeno SVIDAS T. I. p. 465.

g) Cum videret PHILIPPVS LABBEVS ex S. I. vir doctiſſimus, vitas Galeni paſſim enarratas ſcatere erroribus, ex eius potiſſimum ſcriptis, ea quae ad vitam illius illuſtrandam facere poterant, collegit, exque his locis *elogium Galeni chronologicum* contexuit, idque tanquam ſpecimen bibliothecae ſuae vniuerſalis ſtrenae loco miſſum ad Iac. Mentelium cum Eius epiſtola edidit Paris 1660. Eodem vero anno alium quoque libellum vulgauit hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni medicorum principis ex propriis operibus collecta: in quo loca ipſa, ex quibus elogium contexuerat, adduxit. Vtriusque libelli cum ſumma eſſet raritas, inſigniter de hiſtoria huius viri meruit, vir tot meritis in rem literariam immortalis I. A. FABRICIVS, quod non tantum elogium illud bibliothecae Graecae Vol. III. p. 509. ſeqq. totum inſeruit, ſed ex altero quoque libello loca Galeni omnia annotauit, ſicque vtrumque magno legentium commodo confudit in vnum, et exhibuit. Quae *βιογραφία* cum accurata ſit, eam hic ſequimur, lectoremque loca noſſe cupidum ad hunc libr. ablegamus.

h) Vitam Galeni enarratam a ſe, eius operibus a ſe verſis praefixit CONRADVS GESNERVS, Baſil. 1562. fol. in praef. et de Galeno, eiusque libris et interpretibus docte egit. Conf. MERCKLINI Linden. renov. p. 184. Poſt hunc IO. MARTINVS EVSTACHIVS Medi-

ſunt [i]. Nos ea potiſſimum ſpectabimus, quae ad inſtitutum noſtrum propius pertinent [k]. Natus eſt Claudius Galenus, Pergami in Aſia, et Attalicorum regum nomine et literarum ſtudiis clara vrbe [l]; patre Nicone, viro eruditiſſimo et ſedatiſſimis moribus praedito, A. C. circiter CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. labente. Matrem habuit adeo iracundam, vt quandoque ira abrepta ancillas morderet [m]. Pater cum non mathematicarum tantum diſciplinarum notitia excelleret, ſed et optimis quoque literis eſſet exultiſſimus [n], filium ipſe mature inſtituit, et praeſtantiſſimis quoque praeceptoribus inſtituendum dedit, vnde in prima pueritia artes liberales atque elegantiores, quaeque humanitatem iuuare aptae ſunt, edoctus eſt. Anno aetatis XV. ineunte, Antonino Pio tunc imperante ad philoſophiam traductus, ſub Caio Platonico [o], et quodam Philopatoris Stoici diſcipulo, ei operam dare coepit; tum anno vitae XVII. ad ſalutarem artem a patre in ſomnio admonito translatus, Satyrum Quinti [p] diſcipulum [q], Stratonicum [r], et Aeſcrionem [s] empiricum aliosque habuit in patria ſua praeceptores, medicamque artem cum philoſophiae coniunxit ſtudio. Cum morte eriperetur pater filio moeſtiſſimo, Smyrnam hic ſe contulit, anno aetatis XXI. vt Pelopem ex Quinti diſcipulis medicum celeberrimum [t], atque Albinum Philoſophum Platonicum [u] audire, ſicque philoſophiae et medicinae ſtudia maioribus excolere poſſet profectibus. Smyrna Corinthum ſe contulit ad Numeſianum [x], non minoris famae medicum, qui et ipſe ex Quinti fuit diſcipulis. Varias deinde per prouincias peregrinatus [y], alios quoque medicos audiuit, ſimul medicaminum in iis naturam vireſque explorauit, tandem Alexandriam et mercaturae laude et literarum ſtudiis inclytam, Aegyptique inferioris metropolin [z] deſcendit, qua vrbe

Medicus Neapolitanus de vita Galeni Neapoli 1577. 4. commentarium edidit, eruditum quidem ſatisque accuratum, ſed digreſſionibus multis onuſtum. Eandem Galeno operam praeſtitit RENATVS CHARTERIVS, qui ſplendidae, quam curauit, editioni operum Galeni et Hippocratis, eius vitam praefixit. Qui tamen ita in hoc argumento verſati ſunt, vt aliam vitam alios ſcriptores eum poſtulare iudicauerit MENTELIVS l. c.

i) Inter hos primum in enarranda Galeni hiſtoria et doctrina locum tenet DANIEL CLERICVS V. C. in hiſtoria medicinae P. III. Libro tertio fere integro p. 660.

k) Reliqua medicis relinquenda ſunt.

l) Imprimis illuſtris Pergamus, ob celeberrimum templum Aeſculapii, morborum curationibus miraculoſis famoſum, de quo vid. CLERIC. l. c. L. I. ch. 20. p. 63. mirum itaque non eſt, Galenum tantis exemplis famaque patriae incenſum arti ſalutari ſe dediſſe.

m) De dignoſc. animi morbis. Digna itaque, quae albo malarum eruditorum mulierum adſcribatur.

n) SVIDAS l. c. qui in architectura et geometria eum excelluiſſe dicit.

o) Veriſimile admodum, eſſe hunc Caium, qui in ſchola Plotini lectus eſt, quemque cum Cronio, Aſpaſio, Numenio vixiſſe ſupra coniecimus. Addi itaque hic Galeni praeceptor poteſt Platonicorum catalogo apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 55.

p) Videndi de hoc medico, quem licet a ſuis opinionibus diſſentientem valde laudat Galenus, CLERIC. l. c. p. 661. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 321.

q) FABRIC. Bibl. Gr. l. c. verſatus eſt Satyrus praecipue in anatomicis. CLERIC. loc. c. p. 658.

r) Ciuis Galeni, diſcipulus Sabini FABRIC. p. 429. CLERICVS l. c.

s) Vocatur etiam Aeſcheron, ib. p. 40.

t) Conf. PLIN. L. XXXII. c. 5. CLERICVS l. c. FABRICIVS l. c. p. 360. Fuit diſcipulus Numeſiani.

u) Dictum de eo ſupra in Alcinoo.

x) Fuit Corinthius, rei anatomicae valde peritus, vid. citati.

y) Ciliciam, Palaeſtinam, Coeleſyriam, inſulasque Cretam, Cyprum, Lemnum, peragrauit, opobalſami et terrae Lemniae naturam explorauit.

z) Dictum de hoc non mercaturae tantum ſed eruditionis quoque emporio ſupra Tomo I. L. II.

vrbe praeter reliquas disciplinas imprimis medicae artis studium laetissime floruit. Vnde anno aetatis XXVIII. digressus, in patriam rediit [a], cumque vulnerum curationem praecipue excoluisset, magistris vsus, qui in secandis corporibus excellebant, pontificum annuorum iussu gladiatorum curationi praefectus est, quam per quinque aut sex circiter annos magna felicitate absoluit, sicque non medicinae tantum, sed et chirurgiae mysteriis probe se initiatum demonstrauit. Illo tempore exacto cum seditionem patriae effugeret [b], se Romam conuertit aetatis anno XXVIII. A. C. CLVIII. imperantibus M. Aurelio Antonino et Lucio Vero fratribus, quorum gratia tum magnam eruditorum frequentiam Romam adduxerat: ibi cum anno sequenti iugulum ei humero motum esset, per dies quadraginta

L. II. c. ult. quibus, cum in sequentibus scholae Alexandrinae saepius facienda sit mentio, addendum, redacta sub Romanorum imperatorum potestatem Aegypto, Alexandriae studia literarum non refriguisse, sed maiori potius feruore fuisse exculta. Docebantur enim ibi praeter grammaticam et rhetoricam, philosophia quoque, artesque mathematicae et medicina. Multum vero ad incrementa studiorum Alexandriae contulit imperatorum Hadriani et Antonini Pii liberalitas, qui professoribus salaria constituerunt, quod cum calcar iis ad excolendas magis artes et disciplinas adderet, magna eruditionis incrementa produxit. Exque eo potissimum tempore, medici celeberrimi nominis Alexandriam migrauerunt, tantaque industria excoluerunt artem salutarem, vt iatrosophistarum Alexandrinorum schola, siue, vt ex nostri temporis moribus loquamur, facultatis medicae Alexandrinae nomen et fama per omnem orbem Romanum celebraretur; cuius initia Galeni quidem tempore facta esse, loca eius a LABBEO l. c. adducta dubitare non sinunt, altius tamen exsurgentem medicorum suorum gloriam vidit Alexandria Sec. IV. Non tacendum tamen, Galenum, qui Iuliano professore ibi vsus est, non de iis sentire tanquam optimis et pro Sophistis habere Com. I. in VI. Epid. T. II. Et hoc loco amicum habuit intimum Heraclianum, medicum insignem. Valentiniano tamen imperante adeo creuit schola medica Alexandriae, vt AMMIANVS MARCELLINVS, qui hanc scholam L. XXII. c. 16. descripsit, dicat: „Medicinae studia Alexandriae augeri in dies, vt licet opus „ipsum redoleat, pro omni tamen experimento „sufficiat medico ad commendandam artis au„ctoritatem, si Alexandriae se dixerit eruditum.„ Plura de studio medico Alexandriae culto dabit HERM. CONRINGIVS de Hermetica medicina C. IX. p. m. 84. Quibus vnum addimus testimonium Geographi veteris a DIONYSIO GODOFREDO editi, qui C. XVIII. p. 83. ait: „Ciuitatem Alexandriae totius pene orbis terrae „solam vera philosophia (eclecticam intelligere „religionibus insignem ex antecedentibus intel„ligitur) abundare, et varia in ea philosophorum genera inueniri: hinc et Aesculapium „ei medicinae peritiam concedere voluisse, di„gnatumque id ei praestare, vt per totum or„bem medicos spargeret, quo fiat, vt ciuitas „propemodum ista omnibus hominibus initium „salutis sit„. De philosophiae vero studiis Alexandriae vsque ad Saracenorum tempora cultis, praecipue de eclecticorum siue Platonicorum recentiorum scholis cum sequenti sectione, et in historia etiam philosophiae inter Christianos dicendum sit, hic nihil addimus, videndi tamen EVNAPIVS in vita Magni p. 178. et IVLIANVS ep. ad Zen. Sed resurrexisse philosophiae et medicae artis studia Alexandriae quoque sub Saracenis, qui initio Sec. VIII. exitium tantum non attulerant, infra dicemus, vbi de philosophia Saracenorum disserendum. Narratque BENIAMIN TVDELENSIS in Itinerar. p. m. 121. „Extra vrbem Alexandriam „Aristotelicam se scholam offendisse, pulchra „et magna structura, marmoreis columnis inter „scholas collocatis; viginti enim scholas visi, „quia eo ex toto mundo confluerent, quo Ari„stotelis philosophiam addiscerent„. Id, quod de Saracenorum temporibus intelligendum, quibus vna haec secta obtinuit: quam tamen mature Alexandriae doctam esse Anatolii exemplo suo loco demonstrabimus: nec a vero prorsus abludit, fundamenta eius ipsum Alexandrum M. iecisse.

a) In Alexandriam aemulatione literarum accensam fuisse Pergamum, optimasque ibi disciplinas artesque fuisse doctas; tomo primo iam notauimus, et bibliothecae Pergamenae fecimus mentionem. Imprimis medicae artis incrementa promouit fanum Aesculapii celeberrimum, de quo in antecedentibus, conf. TACIT. Annal. L. III. c. 63. BAYLE dict. T. III. art. Pergame not. D. Meminit etiam Cycli Pergameni SVIDAS in Musaeus Ephesius T. II. p. 578. vbi verisimili coniectura putat KVSTERVS, fuisse Pergami Museum, vt Alexandriae, in quo viri docti alebantur, inter quos forte Galenus quoque fuit.

b) In librum Hippocratis de fracturis.

ginta decubuit, ſanitati poſtea reſtitutus; et cum medicinam faceret, et experientiae doctrinaeque ſuae panderet theſauros, inuidiam medicorum Romanorum expertus eſt. Quae tamen non obſtitit, quo minus, felici ſucceſſu ſanatis multis, in virorum optimatium notitiam atque amicitiam veniret, inter eruditos vero eius temporis inclareſceret. Inter quos fuit Eudemus, Philoſophus Peripateticus magnae famae et exiſtimationis, quem a febre quartana eodem, quo morbum prius is intenderat, medicamine liberauit. Sed et inter aulae proceres Sergio Paulo praetori Barbaro, Seuero, tunc conſuli et poſtea imperatori Boëthoque viro conſulari innotuit, et ſectione publica cadaueris inſtituta, demonſtratisque reſpirationis atque vocis organis, magnam peritiae in re medica famam conſecutus eſt: praeſertim cum Boëthi quoque vxorem feliciter ſanaſſet. Quae in curandis aegrotorum morbis felicitas, et in praedicendis eorum euentibus ſagacitas cum omnium ore Romae ferretur, vehementer auxit inuidiam medicorum, qui aegre vt ei facerent, omiſerunt omnino nihil, et conuiciis proſciderunt, quem arte ſuperare nequiuerant: hinc grammatici, et medici dialectici in eum coniecta nomina (λογίατρος ipſe habet) [c] immo et παραδοξολόγȣ et παραδοξοποῖȣ, mirandarum curationum promiſſoris et effectoris, quod maiora ſolitis iactare et oſtentare auderet. Ita enim ad conuicia magis inimicorum haec poſtrema nomina cum Cel. CLERICO [d] trahenda eſſe putamus, quam ad laudes optimatium atque plebis, vt vult LABBEVS [e]. Inuidiae itaque ceſſurus, ſimul peſtis, quae graſſari coeperat, euitandae [f] cauſſa vrbem reliquit, et in Campaniam ſe ſubduxit, et Brunduſio, Pergamum vela fecit anno aetatis XXXVIII. A. C. CXLVIII. Verum nec patria frui diu illi licuit, nec otio optato: namque ſub exitum eius anni aut ſequentis principium ab imperatoribus Marco Aurelio et Lucio Vero, e Parthica expeditione paulo ante reuerſo, qui tum Aquileiae morabantur, vt ſe bello Germanico pararent, in Italiam reuocatus eſt. Romae itaque iterum ſe reddidit, et inde Aquileiam ad imperatores properauit. Acrius vero ſaeuiente maximasque ſtrages edente morbo peſtilentiſſimo imperatores cum paucis Romam euaſerunt, Lucius in via ictu ſanguinis extinctus eſt [g], Galenus cum Marco incolumis Romam venit; paulo poſt imperatore petente, vt ſecum moliente bellum in Germaniam proficiſceretur, quod fieri a ſe non poſſe Galenus cauſſatus eſt, eo quod ab Aeſculapio, mortifero apoſtemate ſanatus, monitus eſſet ſomno, ne Roma excederet. Abeunte itaque et in Quados, Marcomannos ac Sarmatas bellum proſequente imperatore, ipſe Romae haeſit, et tum artis ſalutaris exercitio, tum libris ſcribendis totum ſe dedit, inter quos libri *de praecognitionibus* ſunt, et praeſtantiſſima *de vſu partium corporis* diſſertatio [h], quaeque aduerſus Stoicos et Peripateticos de voce et reſpira-

c) De praecognitione.
d) l. c. p. 663.   e) l. c. §. 4.
f) CAPITOLINVS, in Vero c. 8. EVTROP. L. VIII.
g) Videndi ſcriptores vitae Antonini philoſophi et Veri.
h) Ex merito paſſim laudatur hic libellus, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 550.

et

ſpiratione diſputauit. Quoniam tamen medicis gloriae eius vehementer inuidentibus diffidebat, ſaepe in ſuburbano imperatoris tempus terebat, eo haud raro vocatus, vt Commodi ſanitati proſpiceret, quem cum febri liberaſſet, Sextumque alterum imperatoris filium curaſſet morbo, admodum creuit nominis eius gloria. Ex eo tempore ſemper manſiſſe videtur Romae, et quod SVIDAS teſtatur, etiam ſub Pertinace vixit [i], cuius et ipſe in ſcriptis ſuis meminit [k]. Vtrum vero ſub Didio Iuliano, Clodio Albino, Peſcennio Nigro, atque Seuero eiusque filio Antonino Baſſiano vixerit, de eo varia eſt virorum eruditorum ſententia, quemadmodum incertum eſt, vtrum Pergamum redierit nec ne, et quo aetatis anno fuerit extinctus? De quibus cum poſt EVSTACHIVM, LABBEVS atque CLERICVS [l] fuſe egerint, lectorem criticae huius diſquiſitionis pernoſcendae auidum ad hos viros doctos remittimus, cum noſtri inſtituti ratio non patiatur, his, quae ad medicinae hiſtoriam pertinent, prolixe immorari. Illud laudatorum virorum diligentia extra dubium poſitum eſſe exiſtimamus, vixiſſe Galenum adhuc ſub Seuero; nam narrat ipſe [m], theriacam, quam praeſtantiſſimi vſus et efficaciae M. Aurelio imperatori parauerit, poſt Commodi tempora ſe imperatori Seuero conſtruxiſſe, imbecilliorum virium, eo quod cinnamomum omne, quod Antoninus habuerat, fuiſſet conſumtum, quodque ipſe ſibi parauerat, iſta tempeſtate, qua templum pacis conflagrauit [n], periiſſet. Quae cum ad Lucium Verum, quem ſub Seuero intelligi viri quidam docti putant, trahi nequeant, certiſſimum inde eſt, vixiſſe adhuc ſub Seuero, et inter medicos imperatoris locum illuſtrem obtinuiſſe. Quidam et in his COELIVS RHODIGINVS [o] CXL ei annos tribuunt, quam inſulſitatem refutatione opus non habere, recte LABBEVS [p] pronuntiat, qui vulgare inde enatum prouerbium putat, quo Galenica ſanitas pro ea, quae vltra, quam ſolenne, inoffenſa eſt, dicitur. Nec in alium cenſum, quam inter Graeculorum fabulas referendum, quod GLYCAS [q] habet: Galenum in Magdalenam incidiſſe, et audiuiſſe ex ea, Chriſtum quendam a natiuitate coecum curaſſe; et reſpondiſſe: neceſſe fuiſſe, vt Chriſtus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin viſum coeco reſtituere non potuiſſe. Quae ex ipſius Galeni aetate recte refutat Glycas. Alii LXXX, alii LXXXVII, alii LXX ei annos tribuunt [r], quos ſequitur SVIDAS [s], et

et imprimis Syll. Script. de V. R. C. C. II. p. 144. ſeqq.

i) loc. cit.

k) De libris propriis c. 13.

l) ll. cc.

m) De antidotis c. 13.

n) Multa ſcriptorum ſuorum tum amiſiſſe ait. De libr. propr. l. c.

o) Antiq. lect. L. XXX. c. 12. p. m. 1157. qui ſine morbo ſola virium defectione obiiſſe ait, conf. CLERIC. l. c.

p) loc. cit.

q) Annal. P. III. p. 231. Pertinet in eundem cenſum fabula de eius in Iudaeam profectione, vt miracula Chriſti videret, conf. LABBEVS l. c. et FABRICIVS p. 526.

r) Vid. quos nominat LABBEVS l. c.

s) loc. cit.

et calculo suo probat LABBEVS [t], paulo vero diutius vixit, si quod Tzetzes vult, Caracallam viuendo attigit. Scripsit libros plurimos non medici tantum argumenti, sed et philosophici, rhetorici et grammatici; qui tamen periere fere omnes, medicorum parte magna ad nostra tempora seruata [u]. Pauca quae ad philosophiam spectantia nobis restant, sunt: *de optima doctrina contra Fauorinum*, vbi Sceptici refutantur; *quod optimus medicus sit quoque Philosophus; de cognitione et medela affectuum, de placitis Hippocratis et Platonis; de vsu partium corporis humani; commentarius in Platonis Timaeum* etc. Licet vero maxime sobrie philosophatus sit in illo *de vsu partium* libro, inuenti tamen sunt, qui atheismi notam ei inurerent; alii enim Mosis cauillatorem esse caussati sunt; aliis Epicureus visus est, aliis naturalista, aliis immortalitatem animae negasse dicitur, quorum loca dedit Cl. REIMMANNVS [v]. Qui omnes vna illa demonstratione sapientiae diuinae, ex vsu partium corporis humani refutari possunt; qui vero Epicureismum ei obiiciunt, ignorant nullam sectam Galeni demonstrationi magis aduersari, quam hanc. Ferenda quoque ea sunt in homine gentili, et a sectarum praeiudiciis nondum libero, quae sanctiori philosophiae repugnant. Tribui quoque solet Galeno *historia philosophica*, siue placitorum philosophicorum apud Graecos enarratio; verum vnum idemque scriptum esse, cum eo, quod *de placitis Philosophorum* scripsit Plutarchus, sed neutrum integrum, ex collatione patet, recteque obseruatum IONSIO [x], vnum ex altero posse suppleri. De rationali etiam philosophia figurae quartae inuentione meruit. Sectae vero nulli ex integro addictus per omnes exploratoris instar discurrit, et quodcunque placebat, elegit. Et in dialecticis quidem plerumque secutus est Aristotelem, cuius libros *de categoriis, de interpretatione, analytica priora et posteriora* commentariis illustrauit: et, quod laudem meretur, doctrinae de demonstratione clariorem lucem accendit. Sed et Stoicam dialecticam excussit, et in *Chrysippi libros logicos* scripsit, etiam *de theoria logica secundum Platonem* commentatus est. Vitae porro felicitatem secundum Epicurum, et voluptatem quoque Epicuream scriptis exposuit; pro Epicteto quoque contra Fauorinum scripsit. Multis etiam scriptis Platonicam philosophiam illustrauit, quae tamen periere, de quibus ipse in scripto *de libris propriis* videndus [y]. Non inepte itaque suo modo inter eclecticos Philosophos Galenum retulit GAVDENTIVS [z].

SECTIO

t) loc. cit. p. 583.

u) Ex CHARTERII editione, ea quae supersunt enumerat MERCKLINVS Lind. renou. p. 184. et FABRICIVS l. c. p. 528. seqq. suntque numero CLXX. conf. Act. phil. Vol. II. p. 72.

v) Hist. atheismi C. XXXV. §. 8. p. 238. seq.

x) De Scr. Hist. phil. L. III. p. 268.

y) Conf. de his omnibus FABRIC. l. c.

z) De phil. Rom. C. XXXVI. p. 124. seq. qui tamen multa miscet huc non pertinentia.

SECTIO QVARTA.
DE SECTA ECLECTICA.

§. I.

Platonica, quam hucusque enarrauimus, secta eclecticam genuit, monstrosi nominis generisque philosophiam, si nomen natiua significatione adhibeatur. Secta enim cum dicatur, quae vnius potissimum philosophi rationem philosophandi, quodque sibi construxit, systema doctrinarum sequitur; eclectica vero methodus ea sit, quae ex omnium sectarum placitis ea sibi eligit, quae veritati propiora sunt, et propriis meditationibus iungi apta; exque iis proprium doctrinae excitat aedificium; clarum inde est, sectariam philosophiam adeo repugnare eclecticae, vt in vnum redigi corpus nequeant. Nec si proprie appellationem accipiamus, eclectica philosophia noua est, sed antiquissima, maximisque viris sectarumque conditoribus omnibus vsitatissima. Pythagoram enim ex Aegyptiorum, et, si quosdam audias, orientalium placitis, Phaenicumque philosophia, Graeciaeque veteris theologia systema suum conflasse: Platonem ex Italica, Socratica et Heraclitica philosophiae nouum eius genus condidisse: Zenonem Pythagoreorum, Heracliteorum, Platonicorum, Dialecticorum, Cynicorum placita nouo, quod in porticu condidit, systemati intulisse, sicque alios quoque nouarum sectarum auctores instituisse rem suam, tomo primo, vbi Graecarum sectarum historiam enarrauimus, ita demonstratum est, vt dubium superesse queat fere nullum. Etsi enim videri voluerunt nouo systemate, omnes ante se philosophos reliquisse, et alia longe atque meliora prioribus dedisse, quod imprimis de Aristotele et Epicuro suo loco notauimus, intelligendum id tamen est, non quod nihil ab aliis acceperint, sed quod ipsa systematis noui constructio, et expositis propriae meditationis principiis excitatum doctrinae aedificium noua sint, et veteribus indicta; sumtis tamen ex veteribus, quaecunque in rem suam verti posse credebant, quae caussa est, cur PLATO [a] et ARISTOTELES [b] eclecticam philosophandi viam laudauerint et commendauerint. Immo multa ex veteribus in sua vtrumque arua, non laudatis auctoribus, sed reprehensis quoque, transtulisse, exemplis et testimoniis in eorum historia confirmauimus. Neque tamen mirum, viros eclectica ratione philosophantes sectarum auctores factos esse. Idem enim et ipsis et discipulis eorum accidit, quod et nostris temporibus, quibus eclectica philosophia postliminio reuocata et reducta est, accidisse nouimus, vbi sectarum inter eclecti- Secta eclectica vnde dicta?

a) In Charmide Tom. II. p. 161. Prot. Tom. I. p. 347.

b) Ethic. L. I. c. 4. conf. vitam eius ab AMMONIO scripta.

eos philosophos nomina ignota sunt nemini, ipsaque eclectica philosophia nobis Gassendistas, Cartesianos, Newtonianos, Leibnizianos, etc. peperit. Ambitionem enim, quae caput sectae euadere cupit, hancque sibi summa cum iucunditate gloriam vindicat, quod sola et prima facem ad veritatem praetulerit humano generi, in ipsis sectarum conditoribus saepe regnantem multum ad condendam sectam contulisse, Platonis et Epicuri ex veteribus, Cartesii ex recentioribus exemplo constat. Factum tamen saepe est, vt magnis viris a sectae studio abhorrentibus adeo in vnius viri placita coniurauerint discipuli, auctoritatis et venerationis praeiudicio ducti, suisque in inquirenda veritate viribus diffisi, vt qui sectam condere nunquam cogitauit, sectae caput atque conditor factus sit. Ex quibus manifestum est, hic, vbi de secta eclectica agitur, communem propriamque sectae significationem esse deserendam, eoque nomine intelligendam certam philosophorum familiam, quae non tam ipsa placita quam ratiocinandi modum methodumque philosophi alicuius secuta est, hancque successione multorum philosophorum propagauit, varia vero diuersarum sectarum dogmata in vnum ire coëgit doctrinae aedificium. Quam genuinam fuisse sectae eclecticae faciem, ex sequenti tractatione luculenter dispalescet. Negandum tamen non est, sectae potius nomine, quam eclecticae philosophiae titulo dignos esse hos homines, qui cum ex Platonico-Pythagoricis Alexandrinorum scholis prodierint, Platonicum philosophandi genus nomenque valde adamarunt, vt in sequentibus dicemus. Immo, si fatendum, quod res est, nec eclecticum illis nomen debetur, qui non in eligendis veris, sed in conciliandis et in vnam quasi massam chaosque magnam partem informe conflandis diuersissimarum opinionum generibus fuere diligentissimi, sic vt conciliatorum potius vel syncretistarum nomen mereantur. In hoc tamen vno eclecticum quid in iis deprehenditur, quod nullus inter eos ita in magistri verba iurauerit, vt non propria ingenii commenta nugasque nouo affricaret systemati, sicque ineptum philosophiae genus nouis inuentis adaugeret, et si Diis placet, ornaret cumularetque. De quibus omnibus in sequentibus dicendi campus se nobis pandit amplissimus.

Origo sectae eclecticae.

§. II. Sed vt propius origines famosae sectae, cuius vsque ad nostra tempora historia valde obscura et ignota fuit [c], cognoscamus, ad ea, quae tomo primo de philosophia inter Aegyptios, vbi nata et educata est, diximus, potissimum attendendum est, ex huius enim regionis indole

c) Pauca fereque nulla sunt, quae de hac secta veteres habent, cuius potior ratio haec esse videtur, quod Potamonis, qui sectam condidit, institutum cum ipso auctore obierit quasi et exspirauerit, Ammonii vero Plotinique schola Platonicorum nomine plerosque decepe-rit. Vnde recentiori demum tempore lux eius historiae allata est, viris doctissimis GODOFREDO OLEARIO, de secta eclectica, duabus dissertationibus, quas STANLEII Histor. philos. p. 1205. seqq. affixit, et IO. LAVRENTIO MOSHEMIO de turbata per recentiores Platonicos ecclesia disputantibus, quae et CVDWORTHI systemati et Vol. dissert. Historico - ecclesiasticarum, p. 85. sqq. inserta est.

indole moribusque potiſſimum eius origo eſt deriuanda. Tomo vero primo fuſe iisque, quae rem conficere apta ſunt, teſtimoniis rationibusque demonſtrauimus, theologiam non tantum Aegyptiacam veterem mutationes varias fuiſſe paſſam, et, cum ſacris potiſſimum diſciplinis conſtaret, in ſyncretiſmum diuerſarum religionum degeneraſſe, praeſertim vbi peregrinae gentes, inque his Perſae terram hanc inuaſiſſent, ſed pronos quoque fuiſſe Aegyptios, gentem ſuperſtitioni cultibusque Deorum longe deditiſſimam, ad recipienda quaeuis religionum per omnem terrarum orbem diffuſarum dogmata, nec pauca in adyta et templa ſua transtuliſſe. Porro monuimus, ex quo ſub Alexandro M. eiusque ſucceſſoribus ſumma rerum in Aegypto ad Graecos rediit, attemperauiſſe ſe ſacerdotes Aegyptios non moribus tantum, ſed placitis quoque victorum, et non tantum patriam doctrinam ad Graecae eruditionis praeſertim theologiae, quae mythologiis comprehendebatur, normam inflexiſſe, ſed philoſophiae quoque Graecanicae, cuius ſub Alexandro eiusque ſucceſſoribus per totum fere orbem maxima fama et exiſtimatio fuit, magnum ſtatuiſſe pretium, ne Graecis viderentur doctrina inferiores: maxime tamen Pythagoricae et Platonicae philoſophiae doctrinam admiſiſſe, eo quod omnium ſectarum lucidiſſime et ampliſſime de Diis diſſereret, et occaſionem offerret, elegantiſſima methodo, ſuperſtitionem vulgi, patriasque traditiones cum philoſophia conciliandi, ex quo non potuiſſe non euenire, docuimus, vt ſyncretiſmus religionum et philoſophiae in hac ſecta inualeſceret. Quae res eo magis incrementa ſumſit, quo magis in Aegypto, maxime Alexandriae, tot diuerſarum religionum hominibus ſcatente, omnis generis placita recepta erant, et in vnum quaſi chaos poterant coire, vnde mirum non eſſe diximus, quod ad ipſos Iudaeos iſta accommodatio religionum ad doctrinam Pythagoreo-Platonicam tranſierit, vt hoc infra in hiſtoria philoſophiae Iudaicae faciemus manifeſtiſſimum. Sed et hoc ad origines philoſophiae eclecticae cognoſcendas repetendum eſt ex ſuperioribus, philoſophos Alexandrinos, qui ſub Ptolemaeo Phyſcone, extrema hominis amentia expulſi et per omnes delabi terras ad euitandam tyrannidem coacti ſunt, inque Aſia ſcholas inſtituerunt, enatum circa iſta tempora, vel paulo ſupra, nouum philoſophiae Orientalis genus, quod ex Zoroaſtris diſciplina ceu ex fonte manaſſe, infra, vbi de eo quoque ediſſerendum erit, dicemus, quodque in delineandis genealogiis Deorum eorumque ex ſummis diuinisque fontibus emanationibus occupatum de rerum etiam ſublunarium et materiae omnis conditione diſputauit, didiciſſe, et quamuis illi philoſophaſtri Platonem mire contemnerent, Platonico-Pythagoricos eo magis tamen has nugas admiſiſſe, quo magis ſyncretiſmo religionum ſuo fauerent, et cum Pythagorico-Platonicis conciliari poſſent, venerabile quoque Zoroaſtris nomen prae ſe ferrent, a quo philoſophiam ſuam Pythagoram, vt ab Hermetis Aegyptii poſteris, accepiſſe, communi tum traditione credebatur. Id quod

cum

cum efficeret, vt Zoroaſtrianae et Hermeticae philoſophiae titulo ornari poſſet philoſophia, quae in Aegypto florebat, Pythagorico-Platonica, magnum inde nominis famaeque atque dignitatis ei ex hac re, incrementum accederet. Contulit etiam aliquid ad hanc Alexandrinorum conciliatricem philoſophiam Graecarum ſectarum conditio. Dogmatici enim cum ſe inuicem mutuis aggrederentur praeliis, et quam infirmae eſſent aſſertiones pleraeque, et quam precaria tota dogmatica philoſophia, prodebant [d], et Scepticorum atque Academicorum gladiis cateruatim quaſi cadebant. Quod quam valide aperuerit ingeniis ſupra vulgus ſapientibus oculos, et ſcepticiſmum genuerit, ſuo etiam loco demonſtrauimus. Cum vero et ſcepticiſmus videretur inſanus, et ab humani intellectus natura remotior, et inuidia odioque eſſet plenus, non potuere non ad certam quandam eligendi ex variis ſectis doctrinas libertatem ingenia excitari, et ad hanc ſpem erigi, fore, vt hac demum ratione veritatem inter omnes hactenus ſectas diſperſam colligerent; cuius rei exempla ex ſupra adductis Plutarchus atque Galenus eſſe poſſunt. Multum hoc conſilium confirmauiſſe philoſophos Alexandrinos, qui omnium ſectarum et religionum conciliationi ſtudebant, per ſe intelligi poteſt, nec Oedipo opus habet: vnde eo audentiores progreſſi, de conſiliis ſuis maturandis dies noctesque cogitabant. Quam tamen rem ad perfectionem perduxit Chriſtiana religio, eo tempore etiam inter Aegyptios, et inprimis Alexandriae ſparſa, apud quos philoſophia Pythagorico-Platonica valde inualuerat. Cum enim ſanctiſſima veritas miraculorum ſplendore atque doctrinae ſanctitate mire inter populos, etiam Alexandriae [e] creſceret, et exorientis ſolis inſtar, reliqua lumina extingueret, labaſcere valde coepit, vt gentilis omnis, ita Aegyptiorum quoque ſuperſtitio: cuius cum non exiguum fulcrum eſſet theologia philoſophorum, qui in Pythagorico-Platonicis docebant ſcholis: illi ſua intereſſe rati, vt rebus ſuis ſuccurrerent, quouis modo annifi ſunt. Idque factum tum arma contra Chriſtianam religionem ſibi parando, tum ea, quae non poterant vel refellere vel etiam contemnere, exque animis hominum eiicere, imitando, easque doctrinas ita in πανδοχεῖον philoſophiae ſuae, omnibus religionibus aptum, ſiniſtra conciliatione recipiendo, vt tamen ſalua maneret philoſophiae ſuae auctoritas integrique eius cardines. Quod incautius adiuuerunt Chriſtiani quidam doctores, in horum hominum ſcholis iſtam philoſophiam edocti, qualis Pantaenus, et Clemens Alexandrinus, et ante hos Hermae paſtoris architectus fuere, qui neſcio quam ſalubrem et eclecticam apud eos philoſophiam ſe inueniſſe rati, retia inimici infernalis non caute ſatis dignouerunt. Quod tamen in apertam ſectam non erupit, ante ſeculi poſt C. N. ſecundi finem, tertiique initia, vbi philoſophorum diſcor-

d) Factum id Alexandriae quoque eſſe, memorabili Hieroclis loco infra in Ammonio Sacca probabimus.

e) Videnda, quae ad EVTYCHIVM de eccleſiae Alexandrinae originibus erudiciſſime commentatus eſt illuſtris IOAN. SELDENVS.

ſcordiae, conciliatricem philoſophiam in ſectae formam redigendi occaſionem dedere Potamoni homini Platonico: cuius res cum non eo, quo cupiebat, modo ſucceſſiſſent, eo quod Platonicae magis, quam reliquarum religionum notitiam Potamo habuiſſe videtur, nouo conſilio audaciorique fronte hanc ſyncretiſticam ſtatuminare ſectam aggreſſus Ammonius Saccas, ex Chriſtianorum caſtris transfuga, tale tandem philoſophiae ſyſtema condidit, quod his finibus obtinendis erat aptiſſimum; quod qua ratione egerit, quidue conſilii ſuſceperit, in ſequentibus data opera diligenterque enarrabimus. Ex dictis enim patebit, hos homines, ſuppoſitae quaſi baſi philoſophiae Pythagoricae inaedificaſſe monſtroſum aedificium, quod nobis doctrinas Aegyptiacas, Orientales, et Chriſtianas, Pythagoricis et Platonicis attemperatas exhibet: vt ex dicendis luculenter, vt ſperamus, conſtabit.

§. III. POTAMO itaque non quidem rationis iſtius philoſophandi, quae ἀκέφαλος καὶ ἀνώνυμος ante eius tempora in ſcholis Pythagorico-Platonicis obtinuit, ſectae tamen peculiaris, ab iſto conciliandi, omnesque alias in vnam conflandi ſtudio, eclecticae vocatae auctor eſt [f]. De cuius hominis circumſtantiis mirum eſt apud veteres ſilentium, vnus enim LAERTIVS [g], et poſt eum SVIDAS [h] atque PORPHYRIVS [i] eius meminit: ex quo, niſi fallimur, certo conſtare poteſt, mox in ipſo ortu ſuffocatum Potamonis partum condendique ſectam laborem fuiſſe, alio nempe, vt infra dicetur, felicius meliusque eius partes tuente. Quare pollicem premere non poſſumus viris doctiſſimis, et in veteris philoſophiae hiſtoria exercitatiſſimis, qui a Potamone inſtitutam hanc ſectam per duo integra ſecula poſt C. N. continuaſſe, variisque hominibus eruditiſſimis floruiſſe, donec ab Ammonio reformaretur, putant. Vt enim ab eclectico vel etiam ſyncretiſtico ratiocinandi et philoſophandi modo ad peculiarem hoc nomine conſtitutam ſectam nulla eſt conſequentia, cum, ſi ea eſſet, longe ante Potamonem eius origo eſſet quaerenda, vt §. primo oſtendimus: ita nullo modo probabile eſt, ſectam tam illuſtrem, vt celeberrima nomina, v. g. Plinium, Galenum, Plutarchum eiusque praeceptorem Ammonium, et ex Chriſtianis primae dignitatis et notae viros, e. g. Clementem Alexandrinum comprehenderet, omnibus ſcriptoribus eo nomine manſiſſe indictam. Quod ſolum argumentum, vt deficientibus monumentorum teſtimoniis coniecturis veriſimilibus res definienda eſt, ita ſufficit, vt Potamonem non eo iam, quo volunt viri docti, tempore ex Pythagorico-Platonica ſiue ſyncretiſtica Alexandrina nouum ſectae nomen et inſtitutum cudiſſe, ſtatuamus. De hoc vero Potamone ita LAERTIVS, ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξαν-

Potamo.

f) Conferendus omnino SVIDAS in αἱρέσεις, T. I. p. 656.
g) L. I. ſ. 21.
h) l. c. et in Potamo T. III. p. 161.
i) c. 9. p. 108. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. quam editionem in allegando ſemper ſequimur.

ζανδρέως, ἐκλεξαμένȣ τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων, quibus postea eius placita quaedam subiungit, quae in sequenti paragrapho dabimus. Exscripsit hunc locum Suidas, qui et in altero de eo dicit, vixisse πρὸ καὶ μετ' Αὐγȣ́στȣ. Tertius Porphyrius, hoc habet: διὸ καὶ ἐπεπλήρωτο αὐτῷ ἡ οἰκία, παίδων καὶ παρθένων· ἐν τȣ́τοις καὶ ἦν ὁ Ποτάμων, ὃ, τῆς παιδεύσεως φροντίζων πολλάκις ἓν καὶ μεταποιȣ̃ντος ἠκροάσατο. Fecit obscuritas textus tum Suidae tum Porphyrii, iuncta silentio veterum de Potamone, vnde lux alias quaedam affulgere posset, vt in sententias valde inter se diuersas de Potamonis aetate digrederentur viri docti. Et si Suidae textui fidendum, Augusto imperante vixisse Potamonem adeoque illum (quod et acutissimus FABRICIVS monuit,) a Potamone Plotini aetate viuente distinguendum esse, nulla prorsus esset controuersia. Sed Suidae textum vehementer suspectum fecit ipsa temporis ratio: Augustus enim cum L fere annis imperauerit, impossibile videtur, Potamonem et ante Augustum et post eum floruisse. Vidit difficultatem, nodum tamen ne tangere quidem, multo minus soluere ausus est VOSSIVS [k]. Et doctissimo quoque MENAGIO [l] suspectum fuisse tempus Potamonis ex eo colligitur, quod sibi videri ait Potamonem illum Alexandrinum Dionis paucorumque similium exemplo motum eam philosophandi viam instituisse, quae sapientiae candidatos necessitate alieno arbitrio seruiendi solutos in libertatem assereret. Cum enim Dio Chrysostomus cum Apollonio et Euphrate Domitiani et Vespasianorum temporibus floruerit, non potest illius exemplo commotus esse Potamo, si sub Augusto vel etiam ante eum floruerit. Propius nodum hunc considerans B. OLEARIVS [m], cum soluere non posset, vt haberet, quod de secta eclecticae certum diceret, secuit, conficiens, liberaliter nimis indicatam a Suida Potamonis aetatem emendationem critici passam esse, qui cum apud Suidam legeret: πρὸ Αὐγȣ́στȣ, margini suae alleuerit μετ' αὐτὸν, quae voces postea in textum admissae, vt saepe factum obseruamus, et cum reliquis coniunctae fuerunt. Et hac ratione forte melius se tueri posse, quod Laërtius ait, haud ita pridem philosophiam illam introductam esse. Antea enim obseruauerat vir accurato pollens iudicio, illud Laërtii: philosophiam Potamonis πρὸ ὀλίγȣ inuectam, non tam antiquam facere Potamonis disciplinam, quam Suidas refert. Paulo prolixius post Olearium in hanc Potamonis aetatem inquisiuit vir multae in veterum historia lectionis et iudicii CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS [n], qui cum Laërtii aetatem definire vellet, ad hanc sectae eclecticae epocham potissimum respexit, cumque non sufficere ipsi viderentur momenta, quibus IONSIVS, FABRICIVS et DODWELLVS euicerunt, serius, quam sub Antoninis, quae communis est opinio, vixisse Laërtium, origines sectae eclecticae κριτήριον statuit, ex quo de certa Laërtii aetate queat iudicari, cum

is

k) De sectis c. XXI. §. 23.
l) Ad l. c. Laërt.

m) Diss. de philos. eclect. §. 2. l. c.
n) Act. philos. Vol. I. p. 307.

is πρὸ ὀλίγυ, paulo ante ſua tempora hanc philoſophandi viam a Potamone inſtitutam fuiſſe fateatur. Potamonem vero, vt non Auguſti aetate, ſed ſerius multo vixiſſe, demonſtraret, eumque Laërtii temporibus fuiſſe vicinum aſſereret, Potamonem Porphyrio memoratum, quem ab eclecticae ſectae conditore diſtinguendum monuerant Fabricius et Olearius, eundem eſſe, qui Suidae ante et poſt Auguſtum vixiſſe dicitur, ſtatuit, Porphyrii vero locum falſa Ficini interpretatione corruptum, non ita intelligendum eſſe putat, vt Potamonem fuiſſe diſcipulum Plotini dicat, ſed, referendas eſſe voces, ἐν τύτοις, quas ad pueros, quorum educationi Plotinus praeerat, retulerat Ficinus, ad viros illuſtres nobiliſſimosque, quos morti cum vicini eſſent, filios ſuos commendaſſe tutelae Plotini a Porphyrio narretur. Senſum itaque loci Porphyriani integrum hunc eſſe; inter viros generis nobilitate conſpicuos, feminasque, qui moribundi liberos cum omnibus facultatibus Plotino tanquam ſacro cuidam cuſtodi tradiderint, ſic vt domus eius puerorum virginumque plena eſſet, fuiſſe etiam Potamonem, cuius olim inſtitutione gauiſus fuerit Plotinus, eumque audierit, cum ex multis ſectis vnam faceret. Quia enim verba Porphyrii, πολλάκις ἐν καὶ μεταποιῦντος, vel plane nullum vel obſcuriſſimum ſenſum fundunt, corruptum hunc locum putat doctiſſimus Heumannus, legendumque πολλὰ εἰς ἓν μεταποιῦντος, leuiſſima mutatione. Quibus poſitis concludit, Potamonem fuiſſe ſeniorem Plotino eius diſcipulo, qui cum Alexandro Seuero, Maximino et Gordiano imperantibus vixerit, et antequam ad Ammonium accederet, alias philoſophorum Alexandriae ſcholas ingreſſus ſit, quod ante A. C. CCXXXII. factum eſſe debuit, certum inde eſſe, docuiſſe Potamonem Alexandriae ſub Alexandro Seuero, licet incertum ſit, quot ante eum annis iam docuerit. Suidae vero locus cum manifeſte corruptus ſit, emendandum eum vel ita, vt librarii audacia ex verbis: ſub Alexandro, factum ſit, ſub Auguſto; vel vt vox, Alexandro, exciderit, ſcribente Suida πρὸ Ἀλεξάνδρυ Αὐγύςυ, vt ab Alexandro M. diſtingueretur. Non ab ingenio tantum et eruditione, ſed a veriſimilitudine quoque in tanta argumenti obſcuritate commendare ſe ſententiam doctiſſimi Heumanni, nemo rerum peritus facile negauerit; Quam nec ſibi diſplicere faſſus eſt, qui hodie Goettingenſium Academiam magna criticae potiſſimum et philologicae eruditionis laude ornat, Io. Matthias Gesnervs [*], eo quod et ipſe Suidam, et Potamonis aetatem ab eo indicatam deſerendam putat. Qui cum datam a doctiſſimo Heumanno explicationem loci Porphyriani coactam putaret, ſi naturalis conſtructionis ratio haberetur, nec φροντίζειν τῆς παιδεύσεως ſenſum eum eſſe ſtatueret, attendiſſe cum cura Plotinum, qua ratione doceret diſcipulos Potamo, vt vult Heumannus, vocem etiam ἠκροάσατο, et actiue et paſſiue vſurpari, et intelligi poſſe moneret, ſenſum hunc quidem verborum Porphyrii eſſe putat: inter filios curae Plotini com-

*) Act. philoſ. Vol. I. p. 851. ſeqq.

commissos fuisse etiam Potamonem, adeoque aetatem Potamonis iuniorem Alexandri Seueri imperio statuendam esse. Verba autem Porphyrii obscura sanumque non fundentia sensum ita emendanda esse: Οὗ τῆς παιδεύσεως φροντίζων, πολλάκις μὲν καὶ μεταποιοῦντος ἠκροάσατο, hoc sensu: in quo Potamone instituendo cum occupatus esset Plotinus, saepe etiam commutantem vices, discipulum Potamonem audiebat. Ita nempe patientiam Plotini laudari ingeniumque Potamonis, quem differentem interdum exercitii, excitandique eius animi caussa auscultauerit Plotinus. Suidae autem locum ita omnium optime emendari posse, vt ex AYP. id est Aureliano ab exscriptoribus factum sit AYΓ leuissima facilique mutatione, cum litera P et Γ. sibi valde sint similes. Augustum enim non posse intelligi, cum tantam longaeuitatem non tetigerit LVCIANVS inter μακροβίους. Displicuit Gesneriana loci Porphyrii explicatio Heumanno, qui modeste quidem, accurate tamen eam examinauit p. Monet is, non pati constructionis rationem, vt ad pueros Plotini fidei commissos referatur Potamo; esse enim eam propositionem tantum incidentem, maiorem vero et principalem illam esse; homines multos nobilissimos liberos suos Plotino curandos post mortem suam tradidisse. Propositioni itaque incidenti, si connectendus esset locus Porphyrii, dicendum fuisse, ἐν οἷς ἦν καὶ Ποτάμων κ. τ. λ. ast non ita scripsisse Porphyrium, sed pronomine vti ὅτος, quod ad proximam thesin principalem, non ad incidentem Graecos, immo et alias gentes solere referre, et ita subiectum principale, quod vocant, demonstrare, aliquot locis ex sacris N. T. oraculis corroborat, particula, δὲ, autem addita nouam inchoari periodum monet. Vrget porro, si Potamo discipulus fuisset Plotini, Porphyrium eum non fuisse omissurum in catalogo discipulorum Plotini, qui inclaruerunt. Addit porro, παίδευσιν innuere institutionem actiuam, docendique modum, παιδείαν vero, passiuam, inter ὅ autem et τῆς παιδεύσεως apud Porphyrium comma ponendum illudque ad ἠκροάσατο referendum esse, vt ita actiua et frequentior significatio vocis mediae seruetur. His a viro docto positis, sensus loci obscurissimi hic est: Plotinum, cum modi instituendi docendique, (quem tenebant professores Alexandrini) explorandi caussa esset valde sollicitus, saepeque commutaret praeceptores, (id est mox ad hunc mox ad alium accederet) etiam interfuisse acroasibus Potamonis, viri celeberrimi et nobilissimi. Intercessit vero et tertius controuersiae arbiter vir πολυμαθέστατος, nimisque maturo fato bonis literis ereptus IACOBVS HASAEVS, qui magno eruditionis apparatu paulo ante mortem Heumannianam de aetate Potamonis sententiam examinauit, cuius dissertationem post fratris mortem a Cel. THEODORO HASAEO Heumanno transmissam hic quoque nobis legendam exhibuit q. Non negat is, ita comparata esse, quae hactenus de hoc argumento disputata erant, vt saepe sibi, vtram in partem inclinaret, dubiam mentem traheret. Locis tamen

p) l. c. p. 859. q) Act. philos. T. III. p. 711. seqq.

men ipsis, quibus vniuersa vtriusque partis fulcitur sententia, meditata cura perpensis, postquam compertum sit, in vnoquoque eorum vel interpretando vel cum altero conciliando, aliquid fortasse humani passos esse viros doctos, ad examen controuersiae et sese accinxisse. Ponit vero ad excutiendam de Potamonis aetate disceptationem prima acie Suidam, propterea, quod certum tempus, quo ille floruerit, definiuerit. Illius vero verba haec esse: γεγονὼς πρὸ Αὐγέςυ καὶ μετ' αὐτῦ. Eius iudicio quidem hoc loco standum esse monet, qui licet recentiorum multo temporum scriptor sit, et tot seculis ab Augusti aetate remotus, eo tamen nomine, quod ea, quae scripsit, verbum verbo ex antiquioribus monumentis, nostra aetate deperditis transscripserit, optimam fidem non quidem suo, sed alieno testimonio promereatur; eum vero de Potamone eclectico agere, de quo alio loco Laërtium exscripserit. Eius verbis autem, cum omnem omnino fidem superet, floruisse Potamonem supra LVII, quibus imperio praefuit Augustus, annos, non afferendam esse criticam violentamque medicinam, vt fecere viri docti supra nobis memorati, sed in ipsa verborum Suidae constructione explicationem latere. Nempe praepositionem μετὰ cum accusatiuo peruulgatum in morem Graecae linguae non significare tantum *post*, sed et *cum*, etsi personae rebusque iungatur, vel eiusdem sociam operam, vel aetatem, qua ipse vixit, non tantum, quae eius vicem excepit, indicare, cuius complura exempla alio in argumento collegit FABRICIVS [r], ipseque vir doctissimus, ex sacris potissimum paginis, exemplis roborat. Sensum itaque sani apud Suidam loci esse, vixisse Potamonem, non ante Augustum tantum, sed eius etiam temporibus. Deinde quod ad Laërtii locum attinet, quo πρὸ ὀλίγυ emersisse eclecticam sectam narrat, quoue concluditur paruum aliquod temporis spatium antecessisse aeuum Diogenis Laërtii, ex quo Potamon Alexandrinus orbem literarium eclecticae philosophiae studio, dum in viuis erat, illustrauerit, non tantam esse inter Suidam et Laërtium pugnam contendit praestantissimus Hasaeus, quo minus ex aequo & bono non queant componi quam amicissime. Obseruat nempe: Laërtium id non agere, vt de industria certam aetatem Potamonis designet, aut primordia sectae eclecticae excutiat, sed id sibi negotii datum credidisse, vt varias philosophorum familias summatim et velut in tabella vna cum suis principibus, lectori in ipso operis exordio perlustrandas exhibeat. Proinde antiquissimas sectas cum auctoribus suis cum enarrasset, quae suam aetatem multis annorum centenariis antecederent, monere eum tandem paucis, esse sectam quandam, nec adeo pridem, ac quidem illae, quas nominauerat, conditam ab Alexandrino Potamone. Loqui itaque Laërtium, non simpliciter, sed secundum quid, nimirum comparatiue et relatiue, hoc est in aliarum antiquissimarum sectarum oppositione. Quo modo seculi secundi scriptor aliquis merito dicere potuerit, sectam sub Augusto enatam, haud ita pridem exortam fuisse; cum mos hic omnium fere popu-

 lorum

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 233.

lorum ſit, de rebus iis, tanquam quae nuper contigiſſent, ſi ad veteres referantur, loqui, etiamſi quaedam interea ſecula effluxerint. Eſſe etiam nihil frequentius, quam vt ſcriptores, quotiescunque ſectam commemorant, qua, vt cenſetur, ſeu vna ſeu plures antiquiori iure gaudent, eandem nouitatis nomine inſigniant, vtut ante plurimorum annorum centurias iam pridem ſuos nacta ſit natales. Cuius exemplum affert Chriſtianae religionis ſectam, Auguſteo ſeculo in hunc mundum prodeuntem, quae tamen Diocletiani temporibus in edicto imperatoris noua religio et nouella ſecta appellatur. Tandem ad locum Porphyrii intricatiſſimum conuerſus, rem omnem monet eo redire, vtrum verba: ἐν τȣ́τοις referenda ſint ad filios Plotino traditos, an ad parentes Plotino tradentes? Primae ſententiae accedit vir doctiſſimus, eo quod naturali conſtructioni nihil videatur accommodatius, quam hoc relatiuum referre ad proximum ſubiectum, non vero ad remotum; Vbique enim, ſi res recte aeſtimetur, filios hoc eſſe ſubiectum principale, ad quos ſequentia referantnr. Deinde conſtructionem hanc, ait, ſcopo atque nexui loci Porphyriani eſſe peridoneam, cum ex fine orationis et ſubiecto, de quo eſt primaria ratiocinatio, aperte perſpiciatur, vbicunque locorum in veterum ſcriptis duplex occurrit, ſequente relatiuo, propoſitio, vtrum cum ea, quae proxime antecedit, an vero cum altera, quae remotior, ſit coniungenda propoſitione. Scopum autem Porphyrii non fuiſſe alium, quam vt recenſeret, quo animo et inſtitutione vſus fuerit Plotinus erga fidei ſuae commiſſos vtriusque ſexus orphanos: de iis principalem eſſe ſermonem, incidentem tantum de parentibus. Sequi etiam, ſi ἐν τȣ́τοις ad parentes referendum ſit, Potamonem tradidiſſe liberos ſuos Plotino. Non poſſe vero cum eius moribus componi, adduci potuiſſe hunc eclecticae philoſophiae principem, vt ſuos liberos Plotino, homini, ſi quisquam, ſectariae doctrinae Platonicae ſummo defenſori propagatorique, educandos ſponte concesserit, idque vltimo vitae ſuae tempore, quo de ſtudiis liberorum et educatione plus ſolito homines ſollicitos eſſe conſtat. Tandem hoc adiicit, a Porphyrio non referri inter Plotini, quos nactus eſt, praeceptores, Potamonem. Qualis vero ille Potamo, quem Porphyrius narrat, fuerit, licet, vt ſciamus, parum interſit, putat tamen, cum nullus vnquam Potamo inter diſcipulos Plotini numeretur, Polemo vero capite vndecimo recenſeatur, mutandam eſſe lectionem: *Potamon*, in, *Polemo*, quem, cum eius inſtitutionis curam gereret Plotinus, quod peſſimis ſaepe moribus mutatis vteretur, (πολλάκις ἤδη μεταποιȣ̃ντος legit) praeceptis omnibus imbuerit.

Potamonis aetas definita.

§. IV. Summa haec eſt eruditae et modeſtae diſceptationis, de Potamonis aetate, quam inter ſe reciprocarunt viri eruditionis et iudicii laude florentiſſimi. Nihil enim repoſuit eruditiſſimus Heumannus, ſed lectoris arbitrio controuerſiae iudicium permiſit. Haſaei partibus nuper ſe iunxit Ven. MOSHEMIVS [s], eo quod eclectica philoſophandi ratio longe

s) Loc. cit.

longe prius, quam Sec. III. initio inualuerit, et recepta iam atque adulta fuerit Sec. II. vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [r] aliisque patet. Poteramus et nos lectoris arbitrio totam controuersiam relinquere, cum quae disputata sunt, facile queant inter se conferri, ipsa vero quaestio anceps sit, locisque vel incertis vel corruptis et emendationem postulantibus nitatur: quo fine etiam praeter morem prolixe partium rationes adduximus, praesertim cum pleraque Germanico tantum sermone fuerint proposita. Quoniam tamen instituti nostri ratio postulat, vt quid nos iudicemus verisimilius, lectoris exponamus examini, quaque ratione in historia philosophiae critica de ambiguo argumento decernendum putemus, edisseramus, dabit nobis veniam lector, vt sententiam quoque nostram eadem, qua laudatissimi viri vsi sunt, modestia, enarremus, non vt arbitri nobis partes sumamus, quod a nostro pudore alienum est, sed vt ampliorem de eo argumento cogitandi occasionem exhibeamus lectori. Quam vt paucis delineemus, I. praenotandum putamus, loca certiora et euidentiora, incertis et obscuris praeferenda esse: fatemur itaque, neque Suidae, neque Porphyrii locum nobis talem videri, quo sine formidine erroris niti queamus. Prodiderunt id viri nostro encomio maiores, qui medicinam istis locis afferendam esse, omnes concedunt. Quae cum ab iis ex solius ingenii coniecturis absque codicum MSc. auxilio allata sit, prout hypothesin iuuare apta videbatur, patet cuilibet, licet plurimum tantorum virorum auctoritati et eruditioni tribuenti, nihil in iis inueniri, quo tuto niti queamus, sed pro coniecturis tantum omnia esse habenda. Vnde parum abest, quin pro deplorata habeamus inuestigationem aetatis Potamonis. II. Omisso enim loco Porphyrii, de cuius ambiguitate et obscuritate sententiae ipsa facie contrariae, quas ex eo exsculpsere viri doctissimi, satis testantur, res omnis ad Suidam et Laertium redit: quorum narratione semel posita de Porphyriano demum loco dispiciendum esse videtur. III. Suidae vero etsi primum locum recte tribuere videtur ὁ πάνυ Hasaeus, eo quod tempus accuratius definit, fatemur tamen, nobis quidem minime satisfacere ea, quae pro confirmanda eius auctoritate attulit vir doctissimus. Nam quamuis alios veteres exscripsisse Suidam, satis constet, nemini tamen vel leuiter his literis tincto ignotum esse putamus, Suidam, hominem iudicio plane nullo, nec vlla etiam diligentiae accuratione praeditum multa corrasisse, et conscripsisse ἀσύςατα maleque cohaerentia, et inprimis in definiendis temporibus misere fuisse hallucinatum saepissime. Cuius fidem vt faciamus, eo minus opus est, quo magis toties iam supinam miseri scriptoris negligentiam luculentissimis exemplis demonstrauimus, et hac ipsa etiam sectione memorabile exemplum occurret, qua ratione integris seculis a veris temporum notationibus aberrauerit Suidas, virosque etiam magnos in parem errorem auctoritate sua adduxerit. Deinde nec hoc ignorare possunt historiae literariae veteris gnari,

r) Strom. L. I. Alia PP. loca afferemus T. III. vbi de philosophia veterum Christianorum agendum.

gnari, Suidae Lexicon, quod vocat, male habitum fuisse a librariis et recentioribus compilatoribus, qui naeuos naeuis auxerunt saepe pudendis, et vel primo intuitu detegendis, multa imprimis ex margine in textum irrepsisse. Quibus omnibus, cum nota sint admodum et a doctissimo Kvstero [x] annotata, prolixe non inhaeremus. Ast tam inaccurato et negligenti scriptori in tanta testium reliquorum penuria fidem adhibere nos iubet Hasaeus, huncque incertissimae controuersiae arbitrum constituit, qui et tempore ab Augusti seculo fuit remotissimus, et veteres exscripsit negligenter et supine, et in chronologia toties lapsus est turpiter, et personas infinitis modis inter se confudit, et, vbi monumenta vetera integriora secutus est, et excerpsit, indignis modis a librariis est corruptus? Hoc si quis teste solo stare voluerit, per nos erit integrum, nobis Suidae fides, vbi sola est, exigui ponderis, et in hac quidem controuersia et contradictione, fere nulla est. Etsi enim non negamus, veteres eum exscripsisse, nemo tamen nos certos reddere potest, eum illorum memorias non corrupisse, vel integras ab illo relatas ab aliis, quod toties factum est, non fuisse adulteratas. IV. Sed ponamus, integrum esse Suidae textum, nondum exemit nobis scrupulum de incredibili aetate Potamonis, Hasaeana responsio, μετὰ cum accusandi casu societatem temporis notare. Non negamus hoc, quod in triuio pueris notum esse debet, sed id addimus, quod a praestantissimis philologis obseruatum est, μετὰ quidem non semper declarare consequens tempus, sed quandoque interiectum et vigens; ast eo sensu, vt non vltimam temporis partem, quam notat, semper plane exactam et praeteritam esse significet, sed aliquid deesse indicet [x]. Quo sensu, vt luculento exemplo illustremus, dixit Seruator [y], μετὰ τρεῖς ἡμέρας *se surrecturum*, id est die tertio nondum plane exacto, et alibi [z] μετὰ τὸ δειπνῆσαι, dedisse in vltima coena *calicem*, id est, coena nondum plane exacta porrexisse poculum salutare. Quae sine dubio caussa fuit Fr. Vigerio [a], vt μετὰ cum accusatiuo oratorie tantum *post* significare diceret. Quibus positis nondum euanescit difficultas verborum Suidae. Ponamus enim, dicere illum, vixisse Potamonem et ante Augustum et cum eo, id est eius temporibus, innuit tamen vis voculae μετὰ, diu sub eo, licet non integris imperii Augusti annis floruisse, et ad finem vsque vergente eius vita. Quod priorem non tollit difficultatem, sed roborat. Vnde merito cum viris doctis codices Suidae adulterantes manus passos esse, credimus, licet non audeamus medicinam ex sola coniectura afferre; sufficit nobis, Suidae testimonium ad definiendam Potamonis aetatem prorsus esse ineptum. V. Cuncta itaque ad solum Laertium redeunt, cuius narratio eo nobis magis consideranda venit, quo magis solus ille nobis de hac secta, et Potamonis placitis reliquit aliqualem notitiam. Eum vero, haud ita pridem sectam hanc exortam esse scribere, supra audiuimus.

x) In doctissima praef. ad suam Svidae editionem.

x) Vid. Glassivs philol. S. L. VII. c. 6. p. 1050.

y) Matth. XXVII. 63.

z) Luc. XXII. 20.

a) De idiotismis Graec. c. IX. I. 5. §. 9. p. 513.

diuimus. Id quod relatiue quidem ad antiquissimas sectas dictum esse vult Cl. Hasaeus, nobis autem ad sua tempora, nisi manifestam vim facere velimus verbis Laërtii, respicere videtur. Qui non tam ipsas sectas, quam modum philosophandi innuens, eclecticam istam rationem haud ita pridem obtinuisse dicit; cum suo tempore sectae iam ex dictis plures conticuissent. Vnde non videmus, qui potuerit de secta ea, quae, vigentibus reliquis, iam sub Augusto, tribus fere integris seculis ante Laërtium exorta est, dicere, haud ita pridem eam esse inuectam. Maxime vero, verba Laërtiana intelligenda esse in relatione ad sua, quibus ille viuebat, tempora, probat silentium veterum de ista secta, ante Laërtii aetatem. Si enim Augusteo iam saeculo exorta est secta eclectica, idque nuper factum esse Laërtius dicere potuerit, cur siluere veteres rem maximi momenti? qui tamen sectas longe obscuriores, e. g. Sextianam memorarunt; cur Galenus, vel quisquis est auctor libri *historiae philosophicae*, huius sectae placita reticuit? Cur qui obscurissimae sectae Elpisticorum meminit, Plutarchus, eclecticae libertatis magnus sane fautor, eius mentionem non fecit? Cur Galeno, Alexandriae degenti et in philosophiam incumbenti, cui a patre electio ista philosophica commendata erat, indicta mansit, qui toties de ea dicendi habuerat occasionem? Cur in tanta sectariorum philosophorum concertatione nemo eam adortus est? Imprimis vero VI. Laërtiana verba ad sua potissimum tempora relationem habere, et Potamonicae sectae aetatem Sec. II. inferiorem esse, probare videtur silentium Sexti Empirici. Is cum omnium dogmaticorum sententias et doctrinam conuellere aggressus esset, nullam eorum intactam praetermisit. An eum nouissimam et a suo tempore non ita longe remotam sectam, quae magnos viros asseclas habebat, indictam et non oppugnatam dimisisse probabile est, si eo iam, quo viuebat, tempore extitisset? Eadem vero ratio etiam VII. de ecclesiae doctoribus valet, qui Alexandriae eclecticam philosophandi viam secuti, modum quidem hunc ratiocinandi laudant, sectam reticent. Quae omnia vt luculenter satis produnt, Potamonicae sectae initia non procul fuisse a Laërtii temporibus remota, ita post Sec. II. finem demum quaerenda esse suadent. His vero porro VIII. temporibus cum ex Porphyrii relatione certum sit, fuisse tum Potamonem quendam in eclectica philosophia enutritum (ita enim statuere oportet, qui Plotini discipulum faciunt, vt ex sequentibus palam erit) quid impedit, quo minus in vexatissimo loco ille intelligendus sit, qui eclecticae philosophiae initia Alexandriae fecit? Quod si enim largiamur, posse intelligi istum locum ita, vt inter Plotini discipulos fuisse videatur, concedent tamen viri docti, nec alteram interpretationem abhorrere a Graeci sermonis indole ac consuetudine. Cui cum reliquae rationes hactenus adductae faueant, cur in obscurissimo loco, non eum, qui reliquis apte magis cohaeret, eligamus sensum? Nec id textus et scopi eius συνάφεια adeo

aduersum est, quam persuadere nobis vult Hasaeus. Nam cum gloriam et fidem Plotini augere ista narratione suscepisset Porphyrius, non habuit argumentum maius, quam inter ceteros nobilissimos Alexandriae viros Potamonem etiam liberos suos ideo illi commendasse, quod doctrinam moresque eius, cum lectionibus suis interesset, cognouisset. Ficulneum vero est, quod obiicitur, non conspirare cum moribus Potamonis eclectici, quod filios suos moribundus homini sectario commiserit curandos et instituendos. Non potuit enim ignorare vir eruditissimus et in veterum lectione exercitatissimus, Potamonicam sectam, quoad fundamenta potiora, fuisse Platonicam, Ammonii autem scholam, licet Platonica esset, eodem modo et colore, quo Potamonis fuit, fuisse eclecticam: id enim in OLEARII dissertatione, ad quam prouocat, dudum legerat. Quare argumentum inuertimus et ita potius concludimus, longe esse verisimillimum, commendasse Potamonem moribundum filios suos curae et institutioni Plotini, quod hic, eam philosophandi viam, quam ipse exorsus erat sine magno successu, nempe reliquas sectas cum Platone conciliando felicius prosequeretur, sicque spes esset, filios etiam suos paterna vestigia sub hoc duce esse pressuros. Sed et reliquae hoc suadent circumstantiae; studium eclecticae philosophiae circa Sec. III. initium Alexandriae efflorescens, vt ex Ammonii Saccae exemplo est manifestissimum, constituta eo nomine ab illo schola Alexandriae, industria Plotini doctores philosophiae plures Alexandriae audiendi, Platonique conciliandi reliquos et quae his sunt similia. Nec, quod obiicit V. C. opus erat, vt Potamonem inter praeceptores Plotini enumeraret Porphyrius, cum audierit quidem eius lectiones, sed systema tamen eius sequi noluerit, sed Ammonio accesserit latius syncretismum extendenti, et ad sacra magis, quam Potamo, dogmata accommodanti: praesertim cum hoc loco ex eius lectionibus eum didicisse quaedam innuat. Potamonem vero in Polemonem mutare, et refingere in textu Porphyriano quicquid libuerit, si dicendum, quod res est, desperatae caussae signum est. Vnde malumus IX. totum locum Porphyrii tanquam ambiguum omittere, quam incertis solisque ingenii coniecturis nixis emendationibus nostram opinionem lectori obtrudere, praesertim cum parum intersit, respiciatne is locus Potamonem eclecticum, nec ne? Nam hoc, vt tandem rem peroremus, verisimillimum esse putamus, sectam eclecticam sub Augusto nondum fuisse enatam, quam non omisissent tot illustres scriptores memorare, si eo tempore iam floruisset; nec ante Sec. II. finem potuisse originem cepisse; sed nec iuniorem esse, cum eo tempore eclectica etiam philosophia Alexandriae in Ammonii schola sectae habitum formamque acceperit, certum autem sit, Potamonem ante hunc istam philosophandi viam primum tentasse. Id quod etiam vno ictu cogitata praestantissimi Gesneri prosternit, fuisse Potamonem eclecticum ex discipulis Plotini: hunc enim eclecticam philosophiam non inuenisse, sed inuentam propagasse, ex dicendis constabit.

Ex

Ex quibus omnibus copiose disputatis error etiam insignis PETRI ALLIXII [b] detegitur, qui vt philosophiam eclecticam ad maiorem aetatem extolleret, Philonemque eius sectarium faceret, Potamonem ad Alexandri M. tempora retulit, et hunc esse Augustum Suidae memoratum putat. Qui si vnius loci Laertiani fuisset recordatus, vanam opinionem dimisisset, certe inter ipsius sectae natiuitatem et tot seculorum antecedentium [illegible]ionem distinguere coepisset. Hoc enim facile largimur, mature [illegible]andri M. obitum Graecos Alexandriae Pythagorico-Platonicam [illegible]am professos, seductosque syncretistica Aegyptiorum consuetu[illegible]pisse eiusmodi conciliationi religionum et doctrinarum cum opi[illegible] Pythagorico-Platonicis studere, Philonemque inter eos fuisse, qui hanc philosophandi methodum sequerentur. Verum hoc studium et libertas quaedam fuit philosophorum, quae tandem a Potamone, cumque ei res minus feliciter succederet, ab Ammonio in sectae habitum traducta est. Certe a modo philosophandi eclectico ad sectae institutionem non posse nos concludere, exempla eclectice philosophantium ante Potamonem, etiamsi Augusti aetate statuatur non inferior, luculenter probant, de quibus videnda, quae eleganter edisserit PETRVS DANIEL HVETIVS [c]. Ceterum si adducta quoque seuero in his rebus iudici nondum satisfaciunt, omittendus plane est in tenebris suis Potamon, cui clariorem accendi posse lucem desperamus, hocque tamen pro certo adsumendum, Sec. III. ineunte scholam eclecticam Ammonio auctore fuisse enatam.

§. V. Qua in re vero Potamo eclecticam istam philosophandi viam modumque quaesierit, quaque ratione nouum systema consarcinauerit, deficientibus veterum memoriis dici non potest. De placitis eius haec tantum ex *institutionibus* eius *eclecticis* recitat LAERTIVS [d], quaeque ad rationalem potissimum partem pertinentia, haec sunt: **Potamonis Φιλοσοφούμενα.**

I. Duplex esse veritatis examen, vnum a quo iudicium fiat, alterum per quod.

II. Prius esse τὸ ἡγεμονικὸν siue facultatem mentis principalem, id est rationem mentemque. Nempe id voluit Potamo, Scepticis, vt videtur, se oppositurus: quicquid clara et distincta ratione se concepisse eiusque percepisse naturam intellectui videatur, id et verum esse.

III. Alterum, per quod iudicatur, esse certissimum visum, id est, recte explicante doctissimo OLEARIO: per quod non video, quid intelligi possit aliud, nisi clara impressio per mentem facta. Vnde solertissimam, vel accuratissimam imaginem (recentiores ideam clarissimam et distinctam dixere,) hoc veritatis esse criterium dixit.

Cc 2 In

b) In iudicio Eccl. Iud. adu. Vnitarios c. XXIII p. 357.

c) De la foiblesse de l'esprit humain L. II. c. 10. p. 217. seqq.

d) loc. cit.

In naturali philoſophia ſtatuebat Potamo:

IV. Principia rerum vniuerſarum eſſe duo, patiens alterum, quod eſt materia, alterum agens ſiue cauſſa efficiens.

V. Affectiones autem corporum naturalium duas eſſe, qualitates et locum; in omnibus enim rebus quaeſitum ex quo ſint, et a quo confectae, tum quomodo ea ſe habeant, et in quo loco ſint.

Ex moralibus Potamonis doctrinis hanc fuiſſe Potamonis ait Laërtius:

VI. Finem, ad quem omnia referantur, vitam eſſe omni virtute perfectam, non tamen absque bonis corporis, bonisque externis; quae quidem virtuti conueniant.

Hactenus de Potamonis philoſophia Laërtius, qui cum potiſſimum ad receptas Graecorum ſectas reſpiceret, pauca nobis ex multis dedit, ex quibus de toto philoſophiae Potamonicae habitu iudicare eſt difficillimum. Illud tamen vel ex paucis his, quae adduxit, diſcimus, conciliaſſe in rationali et morali parte Potamonem Platonicos cum Stoicis et Ariſtotelicis, ita tamen, vt hac ratione peculiarem ſibi ſententiam eligeret. Quatuor enim vbi cauſſas recenſet rerum naturalium, qualitates et locum ad formalem potiſſimum partem refert; adeoque nec ideas Platonis, rerum eſſentias extra materiam continentes, admittit, nec has materiae immerſas, vt Ariſtoteles ſtatuit, formasque ſubſtantiales effingit, ſed qualitatum inter ſe nexum, et διαμονὴν, vt dixit Strato, ad hanc rerum naturalium formam retulit. Quod an ab Stratone, an ex Democriti philoſophia, vel aliunde acceperit, dici non poteſt, ſed in eo quoque conciliatricem philoſophiam prodidit, quod locum inter cauſſas naturales retulit, quem cum negaſſent alii, alii ad effectiones corporis retuliſſent, ipſe Epicuri hac in re placita ſecutus locum, ſine quo res naturales conſtare non poſſent, ſiue vacuum potius, in quo res naturales eſſent, vt ait Laërtius, admiſit in cauſarum naturalium ordine. Idem de moralibus coniiciendum, in quibus Stoicos et Peripateticos Potamonem coniunxiſſe inde intelligitur, quod finem quidem in vita ſecundum virtutem perfecta cum Stoicis poſuerit, naturalia tamen et externa fortunae bona non excluſerit, vt placebat Peripateticis. Cum vero nihil de placitis Potamonis metaphyſicis et theologicis habeat Laërtius, incertum quoque, an in iis quoque conciliationem molitus ſit, et an, quod coniicimus, more Alexandrinorum ad religionum ceterarum cum ſuis placitis concordiam reſpexerit. Certe Ammonium circa eadem fere tempora id feciſſe, ex ſequentibus conſtabit, moremque fuiſſe in ſchola Pythagorico-Platonica ex dictis notum eſt. Pertinuiſſe autem Potamonem ad hanc ſcholam, inde non absque veriſimilitudine concluditur, quod *commentarium in Platonis Timaeum* ſcripſit, qui ſi extaret, forte de metaphyſica et phyſica eius doctrina plura poſſent dici, quae iam ignoramus.

§. VI.

Ammonius.

§. VI. Certiora et notiora eclecticae sectae fundamenta iecit AMMONIVS, Alexandrinus, a vitae genere quod sectatus est, Saccas cognominatus [e]: Potamonianam enim scholam cum ipso auctore interiisse, verisimile est; credi enim non potest, nulli auctori dictam fuisse istam sectam, si per aliquod tempus floruisset [f]. Qui enim Diogenem Laërtium fuisse addictum illi sectae putant, magnopere errant, et ex ipsa eius narratione possunt refelli [g]. Caussam vero cur extincta sit cum auctore suo, cum non designauerint veteres, nihil etiam certi de ea re dici potest, et ad coniecturas cuncta redeunt. Et CASAVBONVS [h] quidem inde euenisse coniicit, quoniam libellis Potamonis genius defuerit, sed hoc absque auctore dicitur et testimonio, et ne coniici quidem, deficientibus Potamonis monumentis, certo potest. Nobis, si coniecturis agendum, ipsa eodem fere tempore Alexandriae enascens schola Ammonii in caussa videtur fuisse. Qui, vt in sequentibus prolixius explicabimus, cum non sectarum tantum Graecarum concordiam tentasset, sed religiones quoque fere omnes more iam recepto in Platonicorum Aegyptiacorum scholis, Platoni conciliasset, Christianam etiam partim expilasset, partim validius refutandam sibi sumsisset, sicque in sacro quoque et theologico argumento tanta eruditione placeret, vt primae classis discipulos reliquis, qui Alexandriae docebant, professoribus eriperet, et gentiles, atque Christianos ad subsellia sua raperet: radiis eruditionis suae facile reliquorum stellas exstinxit, cumque Potamo ad sacra dogmata eclecticam philosophiam extendisse non videatur, illi et discipulos et famam surripuit, eo quod se felicius laetiorique profectu sub Ammonio philosophari posse arbitrarentur. Certe id euenisse Plotino, prius ad Potamonis lectiones delabenti, eum vero postea relinquenti et ad Ammonii scholam transeunti PORPHYRIVS [i] haud obscure innuit. Ast vixisse circa Sec. II. exeuntis, tertiique ineuntis tempora Ammonium hunc, ex THEODORITI [k] testimonio constat, qui sub Commodo eum ponit. Quo tempore si vixerunt et Ammonius et Potamo, et vtriusque auditor fuit Plotinus circa A. C. CCXXX. ad philosophiae studia delatus, sequitur inde, a Sec. III. initiis deriuandam esse scholae eclecticae originem. Fuit autem Ammonius Alexandriae natus [l], de cuius vrbis incolis eorumque indole pronoque in superstitionem et syncretismum animo, aliquoties mentionem fecimus. Huius enim generis locique esse oportebat eum, qui eiusmodi sectae, qualem describemus, parens futurus erat. Is parentibus Christianis natus, et, quod dubio carere videtur, in catechetica, quae Alexandriae flore-

e) SVIDAS in Plotinus T. III. p. 133. VALES. ad Amm. Marc. L. XXII. c. 16. KVSTER. ad Suid. voce Ammonius, T. I. p. 143. BAYLE dict. T. I. art. Ammonius not. A. p. 183. Quid Saccarii isti fuerint, videndi Commentatores ad Cod. Theodos. XIV. 22. de Saccariis portus Romae, quosque laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 159.

f) Auctor vitae Laërtii, versioni Anglicae praemissae.

g) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 610.

h) Praef. ad Dion. Chrysost.

i) In vita Plotini c. 3.

k) Therapeut. L. VI. p. 573.

l) AMMIANVS MARCELL. L. XXII. c. 16. SVIDAS in Ammonius T. I. p. 143.

florebat, Christianorum schola educatus, cum annis maturior magno impetu ad philosophiam ferretur [m], quae tum temporis in gentilium cathedris Alexandriae magna iuuenum frequentia docebatur, non potuit non animum ad eclecticam philosophandi rationem intendere, cum qui ista aetate hanc scholam moderabantur doctores, Athenagoras, Pantaenus, Clemens Alexandrinus, eodem fere modo et inclinatione sacris doctrinis philosophiam iungerent [n]. Malo tamen ductus daemone, forte quod liberius et elegantius se philosophaturum esse crederet, cum philosophiae, quod aggressurus erat, studio, etiam gentilem superstitionem amplexus est, et πρὸς τὴν κατὰ νόμους πολιτείαν μεταβάλετο, vt habet PORPHYRIUS [o], quod ad relionem gentilem, legibus imperatorum et imperii constitutam et firmatam eum defecisse indicat, vt ignotum esse in huius temporis scriptorum libris exercitato non potest. Valde tamen hic in diuersa abeunt scriptores veteres et recentiores. Inter illos enim huic Porphyrii narrationi contradixit EVSEBIVS [p], negans, haec ita sese habere, et Ammonium vsque ad vitae spiritum immotum in religione Christiana perstitisse, ferri etiam adhuc legique eius commentarios inter Christianos. Secutus est Eusebium HIERONYMVS [q], et ex recentioribus tantum non omnes, inque his imprimis, VALESIVS [r], IONSIVS [s], CAVEVS [t], BAYLIVS [u], BASNAGIVS [x], SELDENVS [y], aliique. Subolfecit tamen aliquid veritatis his assertis contrariae FRANCISCVS BALTVS [z], qui cum Hieroclis locum de Ammonio, infra producendum, adduxisset, non intellexit tantum, ita Hieroclem de Ammonio loqui, vt vel nesciuisse, quod Christianus fuerit, vel credidisse cum Porphyrio videatur, quod ad Gentilismum defecerit; sed et in eam inclinauit sententiam, Ammonium eclecticum diuersum esse ab Ammonio, de quo loquuntur Eusebius et Hieronymus. Et his tamen non obstantibus maluit communi errori adhaerere, quam incertae narrationi, virorum ecclesiasticorum auctoritate roboratae, nuntium mittere; vnde in absurdam hanc est ingressus sententiam, Ammonii conciliationem in eo fuisse versatam, vt gentilis philosophiae placita ad Scripturae S. normam emendaret. Quod quam falsum et ineptum sit, ex dicendis constabit clarissi-

rissi-

m) Hierocles loco infra citando.

n) Dicetur ea de re ex instituto infra T. III. vbi de philosophia veterum Christianorum dicendum. Conf. MOSHEM. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 8. p. 102. vbi tamen malumus a Pantaeno, quam a Clemente talia accepisse Ammonium. Etsi enim hic eandem ἐκλεξιν sequebatur, vt ex Stromat. L. I. p. 188. patet, vixit tamen Clemens non ante Ammonium sed cum eo, circa finem Sec. II. recte hoc monente OLEARIO de philos. eclect. C. IV. p. 1217. et loco Pantaeni ad Indos profecti scholae catecheticae praefuit A. C. CXCIII. vnde magis condiscipulum, quam praeceptorem Ammonii fuisse recte colligitur. Certum tamen, Athenagoram, huic scholae praefectum, vt SIDETES testatur, fuisse eclecticum.

o) Apud EVSEB. Hist. eccles. L. VI. c. 19. quem exscripsere NICEPHORVS L. V. c. 13. et SVIDAS l. c.

p) loc. cit. p. 221.

q) De S. E. c. 55. p. 132. Bibl. eccles. Fabr.

r) Ad l. c. Ammiani.

s) De Script Hist. phil. L. III. c. 1. p. 282.

t) Hist. lit. Script. eccles. p. 68.

u) l. c. add. OLEAR. l. c. C. III. p. 1210. et viri docti ad l. c. Hieronymi.

x) Hist. eccles. L. II. c. 4. §. 10. p. 167.

y) In origin. Alexandr. p. 147.

z) Defense de SS. Peres accusez de Platonisme L. I. c. 3. p. 21.

rissime, et seduxit etiam CASIMIRVM OVDINVM [a], „ vt non abs„que consilio diuino his temporibus factum esse censeret, vt homo Chri„stianus externam philosophiam coram auditoribus gentilibus professus „fuerit, ad magnam Christi gloriam et Euangelii profectum, quod eius„modi scholae essent compluribus quoddam velut ad capessendam fidem „tyrocinium: dum quae apud sapientiores gentiles philosophos sublimio„ra erant, eadem longe facilius sublimiusque ipso Christianae institutio„nis exordio discerentur. „ Id quod secus se habere, et, accidisse Am[illegible]losophiam magno ecclesiae detrimento, infra accurate demonstrabi[illegible]. Aliter et vero propius coniecit κριτικώτατος FABRICIVS [b], qui Ammonium a saccis deportandis, quibus victum sibi antea parauerat, ad philosophiae studia digressum, vt scribit THEODORITVS [c], ab aliis Ammoniis, praesertim autem ab Ammonio Christiano Seculi III. scriptore, qui Mosen et Christum conciliauit, et monatessaron siue Euangelistarum harmoniam scripsit, distinxit, assensumque meruit doctissimi MOSHEMII [d]. Nec dubitamus nos his etiam partibus accedere, Porphyriumque magis, quam Eusebium sequi, qui Christianum scriptorem cum gentili, et philosophum cum theologo confudisse videtur. Ita enim, quae de Ammonio Sacca narrantur, comparatae sunt circumstantiae, vt vix queant cum homine conciliari, qui in ecclesiae communione et Christianae doctrinae confessione spiritum coelo reddidit. Nam si ad testium conditionem respiciamus, quibus de Ammonii rebus nobis constat, propior longe fit ei Porphyrius, quam Eusebius, et a Plotino, quem de praeceptore suo narrantem audiuit, eius rei certissimus factus [illegible], cum Longino etiam, aliisque Ammonii et Plotini discipulis [illegible] vixit, et tanti praeceptoris, cuius sectae se addixerat, res ab [illegible] discere potuit. Nec obiici potest, Porphyrium Christiani nominis [illegible] inuidum, hunc hominem suae superstitioni vindicasse, et, more [illegible], splendido mendacio de eius ad gentilem religionem transitione fuisse locutum: id enim probandum prius, et eo minus ex verisimilibus est, [illegible] minus Christiani quid genuinum purumque habet schola et doctrina [illegible] ex quo species huic coniecturae posset conciliari. E contrario [illegible] fuerint inter veteres Ammonii, vt facillime potuerint commi[illegible] ipsi IONSIO [e] accidit, in discernendis inter se homonymis [illegible] alias et accurato, qui eum cum Ammonio Hermeae confudit, [illegible] ei facem praetulisse videtur PATRICIVS [f], qui nostrum inter [illegible]ticos numerat; facile etiam id accidere potuit Eusebio, vt Chri[illegible] scriptorem eundem cum gentili esse putaret. Accedit his, quod ex Longini testimonio clarum est [g], Ammonium nihil scripsisse. Ast ad

a) De Script. eccles. T. I. p. 230.
b) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 159. 178.
c) loc. cit. d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Discuss. Perip. T. I. p. 135. hunc enim Peripateticum a Platonico distinguit Longinus apud PORPHYR. vit. Plotini c. 20. conf. TILLEMONT. mem. P. II. p. 391. BAYLE l. c. FABRIC. loc. cit.
g) loc. cit.

ad libros eius ſacros prouocant Euſebius et Hieronymus; quis non palpat, vtrumque diuerſum eſſe? Nec exceptioni locus eſt, loqui Longinum de ſcriptis philoſophicis, Euſebium de theologicis, quae diſcipulis, hominibus gentilibus, reticuerit Ammonius. Contrarium enim ipſi, qui huic opinioni adhaerent, ſtatuunt, tradentes, Ammonium hunc diſcipulis ſuis Plotino, Herennio, Origeni religionis Chriſtianae arcana, ſub ſilentii fide communicaſſe, aut eos edocuiſſe, quod, quicquid praeclarum in Graecorum philoſophis continetur, multo prius traditum ſit a prophetis, et longe pulchrius in Chriſtianorum libris contineatur. Quod ſi ita accidit, annon libri etiam theologici huius viri, et imprimis harmonia Moſis ac Chriſti eius diſcipulis innoteſcere potuiſſent, ſi is ille Ammonius Saccas fuiſſet? Addit his celeberrimus MOSHEMIVS [h]: incredibile prorſus eſſe, ſectam, qua nulla vnquam inimicior Chriſtianis extitit, ab homine Chriſtiano conditam eſſe, et philoſophiam, quae tota comparata eſt ad res Deorum fulciendas et religionis Chriſtianae progreſſionem remorandam, inuentum eſſe hominis, ſanctiſſimam hanc religionem ad vitae vsque finem profitentis. Non minus incredibile eſſe, omnes Platonicos iuniores, quorum vniuerſa in eo verſabatur induſtria, vt honori et gloriae Seruatoris noſtri nocerent, diſciplinae ſuae initia ad hominem referre voluiſſe, quem aliqui ſaltem eorum non ignorare poterant, Chriſto pertinaciter adhaeſiſſe. Sed et alia ſunt, quae recte communi receptaeque ſententiae obiiciuntur. Qua auctoritate iis adhuc temporibus floruerit πολιτεία κατὰ νόμους, ſiue gentilis atque dominans legibusque publicis ſtabilita religio, praeſertim in Aegypto, maxime omnium Alexandriae, nemo ignorabit, qui vel AMMIANVM MARCELLINVM [i], vel GOTHOFREDI Geographum veterem [k], de Alexandria differentes legerit, inque his ſacrae eruditionis hiſtoriaeque partibus non plane hoſpes eſt. An veriſimile, in vrbe ſuperſtitioni tota dedita homini, religionem exoſam et patrio cultui tot nominibus aduerſam ſequenti, adhaeſiſſe iuuenes gentiles magni nominis et eximiae eruditionis, et relictis gentilium profeſſorum acroaſibus ad Chriſtianum quendam priuatum hominem tanto cum ardore deflexiſſe? an Plotinum, Herennium, Originem ſine heterodoxias apud ſacerdotes Chriſtianis tanta vehementia inimicos ſuſpicione tam familiariter cum homine Chriſtiano ſe geſſiſſe probabile, nec perſecutionem nec ſuſpicionem eſſe paſſos? an homo Chriſtianae religionis radiis illuſtratus haberi potuit a perditiſſimae idololatriae et ſuperſtitionis cultoribus doctor coeleſti luce colluſtratus, quo encomio eum mactat Hierocles. Nemo haec ſibi perſuadebit, niſi qui prorſus Sec. II. et III. rerum eſt ignarus. Aſt nec Chriſtianum hominem, ſi horum temporum mores conſideramus, probabile eſt, relicta ſchola ſuae fidei, gentilem cathedram conſcendiſſe, multo minus ἀμυήτοις ſanctiſſimae doctrinae myſteria, quae arcana methodo ex parte cuſtodiebantur, propalaſſe: et non multo magis exemplo Athenago-

h) loc. c. i) loc. cit. k) p. 23.

nagorae, Pantaeni, Clementis, aliorumque Christianorum, philosophiae amore ductorum intra parietes scholae Christianae fuisse philosophatum. Tandem et hoc constat, arcanam habuisse Ammonium doctrinam suam, et ita quoque custodiendam discipulis tradidisse: eos autem officii immemores tandem nouam philosophiam vulgasse. Ex quibus necessario sequitur, Ammonii philosophiam arcanam talem fuisse, qualem Plotinus, Origenes, Longinus aliique postea publicarunt: eam vero hominis Christiani fuisse, vel ab eo potuisse proficisci, is demum asseret, qui eclecticam philosophiam ne a limine quidem cognouit, doctrinasque Christianae religioni oppositas et ad eam euertendam excogitatas plane non animaduertit. Quod nunquam fecisset Christianus, Platonis licet, omnisque Aegyptiacae philosophiae amantissimus. Quae omnia luce, nisi fallimur, meridiana clarius demonstrant, impossibile esse, vt hic Ammonius Saccas in religionis Christianae confessione mansisse ad vitae vsque finem dicatur, adeoque distinguendum esse ab Ammonio, cuius canones euangelici in ecclesia lecti sunt. Non tacendum tamen, quod speciem conciliandi Porphyrium cum Eusebio aliquam habet. Narrat enim EVTYCHIVS [l] patriarcha Alexandrinus, qui diptychis ecclesiae suae vsus esse videtur, *Heraclam patriarcham Alexandrinum, viginti episcopos constituisse: ex his vnum fuisse religionis desertorem, Ammonium dictum, de quo simulac ad Heraclam delata sit fama, congregasse eum synodum episcoporum, et in vrbem Ammonii perrexisse, vbi re satis cognita et perspecta eum ad veritatem reduxerit.* Esse hunc Ammonium celeberrimum illum sectae Platonicae philosophum, Plotini ac Origenis praeceptorem, ac canonum euangelicorum auctorem praeter POCOCKIVM [m] non dubitat illustris SELDENVS [n], qui putat, facile fieri potuisse, vt deficeret a fide Ammonius, reuocatus tamen a patriarcha postea in fide Christiana tenacissimus vsque ad exitum maneret. Facit huic coniecturae fidem coloremque conciliat temporis harmonia, Heraclius enim siue Heraclas eo tempore sedem Alexandrinae ecclesiae occupauit, quo Alexander Seuerus imperauit [o], sub quo Plotinum ad Ammonium peruenisse in sequentibus dicemus. Recte tamen vbi Eutychii narrationem consideramus, parum praesidii pro communi et recepta opinione deprehendimus. Vt enim de exigua, quam habet Eutychius, fide taceamus, incertum adhuc est, vtrum is Ammonium intellexerit nec ne; Arabicum enim nomen, quod habet Eutychius pro *Eumene*, alias ab eo adhiberi, et a se tantum per *Ammonium* translatum esse fatetur Seldenus. Deinde episcopum hunc Ammonium fuisse, tradit scriptor Arabs, ast Ammonium Saccam ad hanc dignitatem ecclesiae peruenisse vnquam, nemo ex tota antiquitate vspiam scriptum memoratumue reliquit. Ammonium quoque aliquem episcopum defecisse, et reuocatum

l) T. I. p. 332.

m) In indice Chronologico splendido raroque operi adiecto.

n) loc. cit.

o) Vid. POCOCK. loc. c.

tum esse, nondum probat, quod is fuerit Ammonius Saccas. Nec credibile est, taciturum hoc fuisse Eusebium, rediisse ex apostasia ad fidem ecclesiae Ammonium, si id verum fuisset; cum non meliori argumento Porphyrii obiectionem potuisset eludere. Ast nihil is de defectione, sed immotum perstitisse in fide ait. Sed nec tota Eutychii narratio rebus Ammonii Saccae quadrat. Is enim Alexandriae vixit atque docuit, Ammonius Eutychii in alia vrbe; qui monitus ab episcoporum synodo mox resipuit, Ammonius Saccas diu Alexandriae instituto suo inhaesit, discipulos educauit, arcanam disciplinam constituit: quae omnia tam exiguo temporis spatio, intra quod rediit Ammonius Eutychii ad ecclesiam, euenire non potuerunt. Merito itaque hanc quoque fabulam cum reliquis, quibus scatet Eutychius, reiicimus, vel si fidem dare placet, Ammonium episcopum ab Ammonio Sacca distinguimus, qua in re nostri sunt viri summi, GVIL. CAVEVS [p], NANVS TILLEMONTIVS [q] et IO. ALB. FABRICIVS [r]. Ex dictis enim, vt in summam ea contrahamus, verisimillimum esse putamus, Ammonium Saccam in communione ecclesiae non mansisse, sed ad publicam superstitionem, vel ad religionem potius quandam mixtam, quam ipse commentus est, defecisse. Neque tamen nihil ad hanc rem contulit Christiana, in qua educatus erat Ammonius, religio. Cum enim a praestantissimis doctoribus, qui scholae Alexandrinae praeerant, esset eruditus, et philosophandi formam, quae inter Christianos tum obtinuerat, didicisset, obiectiones quoque doctorum contra superstitionem cognouisset, multum inde praesidii ad nouum, quod meditabatur, doctrinae et philosophiae genus constituendum accepit, idque illi, qua ratione ipse magister scholae euaderet, Christianorum cathedrae non inferioris, commonstrauit. Cum enim, vt solent apostatae, magnum patriae religionis odium foueret, et forte quoque furiis conscientiae exstimularetur, talem ex pristina disciplina efformare doctrinam sectamque coepit, quae aciem eius armis obuerteret, et apta esset ad retundenda, quibus auitam religionem Christiani petebant, tela. Quod tamen feliciter satis fieri non poterat, si pueriles nugas veteris superstitionis popularisque religionis pertinaciter tueretur, vel si debellatorum hactenus a Christianis doctoribus philosophorum instar, vni sectae adhaerendo, iugulum non Christianis tantum, sed et aliarum sectarum philosophis obuerteret. Vnde cum Potamonianam nouitatem, pristinam syncretismi scabiem in sectae elegantiam transformasse cerneret, iisdem viis institit, exque sectis praecipuis ea sibi elegit, quae scopo suo inseruire poterant, eaque Platoni subiecit, quod hunc philosophum maximi fieri a Christianis nouerat; et his illa addidit, quae, cum refutare non posset, ex Christiana doctrina imitanda et mutuum accipienda, vel adulteranda etiam sibi constituit. Quod eo facilius in mentem ei venire potuit, quo magis in Aegypto non ignota erat traditio, Platonem a barbaris,

p) loc. cit. p. 68. q) loc. cit. T. III. P. II. p. 392. r) loc. cit. p. 180.

baris, ipsisque etiam Hebraeis, Pythagoram item ab orientalibus, sub quibus illi comprehendebantur, multa diuinioris doctrinae capita accepisse. Qua de re cum infra pluribus dicendum sit, hic alia non addimus. Legendus autem, qui erudite et copiose in hoc argumento versatus est, eruditissimus MOSHEMIVS [s].

§. VII. Sed vt ex longo satis diuerticulo, ad quod Ammonii nos a fide defectio deduxit, in viam redeamus, maxime memorabile est, qua potissimum occasione ad eclecticae alicuius sectae constituendae consilium delatus sit. *Occasio condendae philosophiae eclecticae.* Etsi enim verisimile est, hominem ab eclecticis Christianorum philosophis hanc per omnes sectas colligendi conciliandique doctrinas varias methodum didicisse, vel in gentilium quoque scholis eam viam pressam vidisse, id quod de Aegyptiacis scholis, praesertim Alexandriae supra monuimus: maxime tamen philosophorum contentiones et rixae ad condendam eiusmodi pacificam sectam eum excitarunt, et syncretismi stabiliendi auctores fuerunt. „Hierocle enim auctore [t] cum „hactenus magnae inter Platonicos et Aristotelicos, ceterosque philosophos contentiones extitissent, quorum insania eo vsque fuerat prouecta, „vt scripta quoque praeceptorum suorum deprauarent, quo magis viros „hos inter se pugnantes sisterent, aestu quodam raptus ad philosophiam „Ammonius, vir θεοδίδακτος [u], reiectis, quae philosophiae contemtui „erant et opprobrio, opinionum dissensionibus, perpurgatisque et resectis, quae vtrimque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxime necessariis dogmatibus concordem esse Platonis et Aristotelis philosophiam demonstrauit, sicque philosophiam a contentionibus liberam „suis discipulis tradidit.“ Fuisse inter haec maxime necessaria dogmata, ea quae de Deo et familia diuina, de mundo eiusque generatione, de anima, de mali origine, de mundi conuersionibus et similibus agunt, dubium non est: circa huiusmodi enim dogmata versatam fuisse Ammonii et sectatorum philosophiam, ex sequentibus discemus [x]. De his vero cum potissimum quaestionibus inter Christianos doctores et gentiles philosophos disceptaretur, vera inde ratio coniici potest, quae Ammonium impulit, vt concordiam inter gentiles sectas conderet. Scilicet in grauissimis his quaestionibus potissimum argumentum atque telum sumsisse et in gentiles philosophos torsisse Christianos doctores a dissensionibus circa eas inter illos regnantibus, nemini ignotum est, qui apologias P. P. Sec. II. et III. legit, et vel fugitiuo oculo HERMIAE *irrisionem philosophorum gentilium* inspexit. Cui malo vt mederetur homo astutissimus, eiusmodi systema excogitauit, quo non tantum absurdissimae sectarum de diuinis

s) loc. cit. §. 8. p. 102.

t) De fato apud PHOTIVM Cod. CCXIV. p. 283. Cod. CLI. p. 730.

u) Solenne his hominibus, eiusmodi epitheta addere iis, quos excelluisse in sua schola credebant. Ita Longinus criticus, Amelius nobilis, Theodorus θαυμάσιος, Iamblichus diuinus, Porphyrius philosophus dictus est. Conf. HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6. p. 26. ed. Rom.

x) Prodit PORPHYRIVS l. c. doctrinam de daemonibus pertinuisse ad hanc arcanam doctrinam.

diuinis et naturalibus rebus ſententiae conciliarentur, ſed abſurdae quoque et inconcinnae, quas Chriſtiani obiiciebant, ſententiae tollerentur; et, cum purius ſe ſanctiusque Deum colere ſtatuerent orthodoxae ciuitatis aſſeclae, philoſophos quoque non deteriora habere oſtenderet, vnam infinitam numinis abyſſum, et ex ea multas naturas diuinas fatentes, et mundi non naturalem tantum, ſed aeternam quoque generationem, et quae his ſimilia ſunt, comminiſcentes. Quae omnia in ſequentibus latius explicabimus, hic vero eo fine attulimus, vt et ſyncretiſticam philoſophandi rationem placuiſſe Ammonio oſtenderemus, et haec non ob ſolos philoſophos, ſed ob Chriſtianos etiam, ab eo inſtituta fuiſſe demonſtraremus. Conſtituta hunc in modum philoſophia conciliatrice, quam ἀκύρως eclecticam vocaueris, ad diſcipulos in ea erudiendos ſe accinxit Ammonius. Gloriae ſtudium incitaſſe hominem, vt deſertis Chriſtianorum ſacris ipſe caput et magiſter ſectae eſſet, nec aliis ſubeſſet et obtemperaret, facile credimus eruditiſſimo MOSHEMIO [y]: hanc enim praecipuam cauſſam fuiſſe pleriſque ſectarum conditoribus, fidem facit hiſtoria philoſophica. Nec defuit Ammonio ſucceſſus feliciſſimus. Multos enim nactum fuiſſe diſcipulos et auditores, maxime tamen Olympium Alexandrinum, Antonium, Herennium, Origenem, Plotinum gentiles, immo ex Chriſtianis quoque aliquos, interque eos Origenem Adamantium, veteres teſtantur [z]. Id quod mirum eſſe non debet: nam cum diſſenſionibus philoſophorum et oppugnationibus Chriſtianorum valde euiluiſſent ſectae, Pythagorico-Platonicae vero ob doctrinam de Diis magna eſſet exiſtimatio; neceſſario creſcere debebat auctoritas ſectae nouae, quae Platonem potiſſimum ducem ſequendo, non Chriſtianorum tantum ſectae gloriam eripere videbatur, et laudatiſſimae veritati aequalia tradere credebatur, ſed ſublata quoque in tam arduis argumenti generibus diſſenſione excellentiſſimam et diuinam ſapientiam promittebat. Certe tantam fuiſſe Ammonii exiſtimationem, vt Θεοδίδακτος et peculiari coeleſti lumine colluſtratus diceretur ſuis, Hieroclis conſtat teſtimonio. Cui tamen auctoritati pondus aliunde quoque acceſſiſſe coniicimus. Supra nempe obſeruatum nobis eſt, Alexandriae philoſophiae orientalis capita praecipua, quae de Deo eiusque familia, deque ſecretiori cultu diuino, quem theurgiam vocabant, inſolita tradebant et a vulgi opinionibus remotiora locum inueniſſe, tandemque in illam religionum fere omnium ſentinam confluxiſſe. Factum id praecipue Ammonio auctore, vero eſt ſimillimum. Cum enim is ad haec potiſſimum doctrinarum capita maxime attenderet, et in theologia, eiusque operibus miraculoſis Chriſtianis inferior eſſet nollet, non potuit non ad has philoſophiae Orientalis partes delabi, dudum inter Aegyptios innoteſcentes, quae maxime diuinum facere videbantur ſyſtema eius recens inuentum. Cuius non alia confirmatio peti debet, quam ab ipſis Ammonii diſcipulis, quos ex his lacunis hau-

y) loc. cit.

z) HIEROCLES l. c. PORPHYR. l. c.

hausisse et in sua arua deriuasse doctrinas has diuinas et theurgicas in sequentibus planum faciemus. Recte vero Ammonio tribui, ipse prodit PORPHYRIVS [a] narrans, Plotino in Ammonii schola profectus, quos in eius doctrina fecit, excitasse desiderium addiscendi philosophiam Orientalem Persarum et Indorum. Quae cum diuinissima haberetur, haesit sine dubio inde Θεοδιδάκτε nomen Ammonio. Nec aliunde forte deriuanda est arcani, quam constituit in schola sua Ammonius, disciplina. Nam et hoc refert PORPHYRIVS [b]: *Constituisse cum Plotino reliquos Ammonii discipulos, ne Ammonii dogmata ederent, quae audita ab eo purgata mente seruauerant.* Quod vt recte ad diuinas illas doctrinas, vndecumque ab Ammonio corrasas, refertur, ita absurde satis et inconuenienter a LABBEO [c] et HOLSTENIO [d], arcani disciplina in quibusdam doctrinis apud Christianos obseruata seductis, ad mysteria Christianae religionis trahitur, quae reuelasse discipulis suis Ammonium ea lege, ne vulgarentur, putant. Tale enim nihil verba dicunt Porphyrii, quique Ammonii disciplinam doctrinasque, quales postea in vulgus editas esse, ipse ait Porphyrius, considerat, facile videt, quam leuia haec sint et sine vllo fundamento dicantur. Certe qualia ἀπόῤῥητα fuerint Plotini, Porphyrii et Iamblichi scripta satis loquuntur, a Christianis dogmatibus toto coelo aberrantia [e]. Non seruasse enim silentium, in quod coniurauerant, Origenem et Herennium, sed in vulgus arcana edidisse, Plotino promissum seruante, testis iterum est PORPHYRIVS [f]. Quanta vero iudicii acrimonia et eruditione fuerit inclytus Ammonius, vel ex eo intelligere est, quod Plotino, post auditos et reiectos omnes, qui Alexandriae docebant, professores, solus placuerit Ammonius, eiusque schola tanta ceperit incrementa, quanta nulla fere alia [g]. Nec denegandam ei ingenii laudem putamus, sine quo systema tam informe speciem eruditionis, centoque miser formam eclecticae philosophiae accipere non potuit. Qui vero iudicium cum Plotino ei tribuunt acre, non cogitant hominem fuisse fanaticum, qui homines plerumque quo magis valent ingenii et imaginationis viribus, eo magis premuntur iudicii penuria. Nihil vero scripsisse testis est Longinus [h], qui eum inter Platonicos refert, qui satis sibi factum existimarunt, si praesentes familiaresque consilii sui doctrinaeque participes fecissent. Quod, vt supra iam dictum, argumentum est, distinguendum esse Ammonium Saccam a Christiano Ammonio; cuius libri Eusebii tempore extabant, de quibus scriptorum ecclesiasticorum catalogi videndi sunt [i]. Quo vero tempore fatis concesserit Ammonius, dici non potest; non tamen verisimilitudini aduersatur coniectura IONSII [k], decessisse eum anno XXXIX. Plotini,

 vbi

a) loc. cit. c. 3.
b) Ibid.
c) De Script. eccles. T. I. p. 58.
d) Loc. cit. p. 28.
e) Edidisse ex iis doctrinam de daemonibus Plotinum, ipse refert Porphyrius.
f) loc. c.
g) Ibid.
h) loc. cit. c. 20.
i) CAVE l. c. p. 68. FABRICIVS l. c. p. 172. et ad HIERONYM. l. c. OVDINVS l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 18.
k) De S. H. Phil. L. III. c. 3. p. 282.

vbi eum audire desiit. Fuit is A. C. CCXLIII. Ammonio forte LXXX. maiore.

Longinus. §. VIII. Ex discipulis Ammonii prae ceteris eruditionis et philosophiae laude celebrati sunt Longinus, Herennius, Origenes et Plotinus. DIONYSIVS LONGINVS, interdum Cassius quoque dicitur [l], nepos forte Cassii cuiusdam [m]. Quidam Syrum Emesae oriundum faciunt, sed incerta coniectura, nam hoc tantum constat, Cornelium Frontonem Plutarchi nepotem, rhetorem Emesenum eum ex sorore sua Frontonide natum haeredem reliquisse [n]. Ex quibus coniici potest, ab eo educatum vel institutum, eloquentiae praecepta hausisse. Id certe testatur: varia se loca cum parentibus adiisse multasque passim regiones a teneris annis peragrauisse [o]; cum itaque pleraque Musarum domicilia adiret, Athenis, Alexandriae, Romae praestantissimos in grammatica, rhetoricaque arte et in philosophia quoque viros audiendi occasionem nactus est, cumque iis, vt ipse quoque testatur [p], in eundem saepe locum concurrit. Inter eos fuere Platonici non doctrinae tantum, sed et scriptorum laude celebres Euclides et Democritus, et Proclinus, qui in Troade habitauit: et qui nihil scriptis designarunt, sed praesentes tantum familiaresque consilii sui doctrinaeque participes fecerunt, Ammonius atque Origenes. Quos disciplinae caussa adiisse, ipse non obscure fatetur scribens [q]: *οἷς ἡμεῖς τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου προσεφοιτήσαμεν ἀνδράσιν, οὐκ ὀλίγῳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς εἰς σύνεσιν διενέγκουσιν, quibus nos plurimum temporis discendi caussa adhaesimus, eruditionis et iudicii excellentia haud parum sui temporis philosophos superantibus.* Cum tamen immenso eruditionis vniuersae amore ferretur, aliarum quoque familiarum philosophos audiuit, et ex Stoicis quidem Themistoclem [r] atque Phoebionem, et Annium atque Medium, ex Peripateticis Heliodorum Alexandrinum [s]. Sed et Hermini atque Lysimachi, et, qui Athenis egerunt, Athenaei atque Musonii Stoicorum; et inter Peripateticos Ammonii atque Ptolomaei meminit, quorum tum maximam fuisse eruditionis famam, ait [t]. Id quod ex consilio Ammonii Saccae fecisse, dubium nullum est, quem nullam sectam, si Epicuream exceperis, reiecisse, sed cum sua omnes philosophia conciliasse, supra diximus. Adhaesit enim Longinus non Peripateticae, nec Stoicae doctrinae sed Platonicae, qualem nempe Ammonius nuper reformauerat. Tanti etiam fecit Platonem, vt, teste EVSEBIO [u], quotannis memoriam eius conuiuio celebraret, et Platonianum festum sacrum haberet. Et legit quidem recepta apud Eusebium lectio Πλωτίνεια [x], sed emendandam esse, legendumque Πλατώνεια, recte monuit κριτικώτατος FABRICIVS [y].

Ploti-

l) SVIDAS in Longinus T. II. p. 454.
m) Cassii Longini fit mentio apud PLVTARCH. Sympos. L. IX. Prooem.
n) SVIDAS in Φρόντων T. III. p. 634.
o) In Prooemio libri de fine, quod affert PORPHYR. de vita Plotini c. 20. f. I. p. 127.
p) Ib. f. 2. q) f. 4.
r) Conf. SYNCELLVS p. 380.
s) Ibid. f. 4. t) Ibid. f. 6.
u) Praepar. L. X. c. 3.
x) Ita enim HOLSTEN. in vita Porphyr. c. 2. p. 17.
y) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 436. De ipsa con

sue-

Plotini enim memoriam Longinus condiſcipulus eo minus celebraſſe dicendus eſt, quo magis tanta eius auctoritas Longino non fuit, vt non ſaepe Plotino contradiceret, et contra eum ſcriberet, aemulatione laudis philoſophiae in eum accenſus, quod cum iſta veneratione non conuenit. Paucis quoque poſt Plotinum annis viuendo ſuperfuit Longinus, quibus inſtituiſſe demum Plotiniana conuiuia, veriſimile non eſt. Et, quod rem conficit, teſte PORPHYRIO [z], ne quidem fieri potuit, nec vnquam a Plotini diſcipulis factum eſt, cum Plotinus ideo menſem diemque, quo natus eſſet, declarauerit nemini, quod putaret, non decere, natalem eius conuiuiis ſacrificiisque celebrari. Sed et ſcripta Longini teſtimonium ſunt, delectae ſibi philoſophiae Platonicae, ſiue Ammonianae potius; ſcripſiſſe enim de iuſtitia apud Platonem contra Gentilianum Amelium, et de ideis contra Porphyrium diſputaſſe, ipſe in prooemio libri de fine [a] refert. Accidit tamen ex inſigni, quod in grammatica, rhetorica et critica arte habuit, iudicio, vt in his magis, quam in philoſophia valeret, vnde eum philologi magis quam philoſophi nomen mereri dixit Plotinus [b]. Illo enim encomio dignum iudicauit virum elegantioribus literis ad miraculum fere inſtructum, quisquis ex veteribus et recentioribus de his eruditionis partibus iudicium facere intellexit [c]: cuius ſpecimen eſt, quod Longini nomen, vt olim Ariſtarchi, pro critico quouis ſoleat adhiberi excellentiſſimo, et ſui generis primo [d]. Sed et literaturae antiquae atque hiſtoriae fuit peritiſſimus, quod ei φιλαρχαίυ nomen apud PORPHYRIVM peperit [e], et memorabile eſt, quod EVNAPIVS [f] refert: *fuiſſe* Longinum *eo tempore* βιβλιοθήκην τινὰ ἔμψυχον, *viuam quandam ac ſpirantem bibliothecam et muſeum ambulans, cui de veteribus iudicandi poteſtas commiſſa fuerit. eumque ceteris omnibus ſuae aetatis adeo antecelluiſſe, vt ſi quis vetuſtum auctorem aliqua in parte reprehendiſſet, non prius rata firmaque haberetur ſententia, quam Longini illam firmaſſet iudicium.* Multos habuit diſcipulos, ex quibus eruditionis, praeſertim antiquae, et philoſophiae laude ſuper ceteros eminuit Malchus, cuius gentilitium nomen in Graecum Porphyrii mutauit Longinus [g]. Sed et Zenobia Orientis regina Longino praeceptore ad diſcendas Graecas literas vſa eſt. Quibus vtinam ſe profeſſionis ſuae limitibus continuiſſet, nec ad aulae conſilia infauſto ſidere ſe applicuiſſet Longinus. Zenobia enim, quae poſt Odoenathum regem Palmyrenorum maritum ſuum A. C. CCLXVII. occiſum, regni habenas ſola capeſſere auſa fines regni, adiecta Aegypto

furaliae philoſophorum natales conuiuiis et ſacrificiis celebrandi, imprimis Platonis et Epicuri diximus Tom. I. Platonicorum imprimis eum morem fuiſſe, prouerbium: *coena Platonica*, et PLVTARCH. Sympoſ. L. VII. c. 9. probat. Conf. ESCHENBACH. de Sympoſ. vet. §. 20. diſſ. Acad. p. 316. cui haec Longini Platoniana addi debent.

z) loc. cit. c. 15. p. 95.

a) PORPHYR. l. c. c. 20.

b) l. c. PROCLVS in Timaeum L. I. p. 27. HOLSTEN. l. c. c. 6. p. 42.

c) Collegit haec iudicia et praefixit nouae editioni περὶ ὕψυς IO. HVDSONVS Oxon. 1710.

d) Apud HIERON. ep. 95. Conf. FABR. l. c.

e) l. c. c. 14. p. 116. quod in nomen proprium abſurde mutauit FICINVS.

f) In vitis Sophiſt. p. m. 14.

g) Citati.

Aegypto aliisque prouinciis, auxerat, ab Aureliano imperatore, victa bello A. C. CCLXXIII. et capta est. Quae cum inter eos, quorum consiliis vsa esset, Longinum etiam nominasset, statim eum imperator interfici iussit [h]. Sed in morte philosophum se praestitisse, testatur, qui haec narrat, ZOSIMVS [i]. Non enim ipse modo supplicium fortiter subiit, sed et alios, qui iniquius illud ferebant, solatio erexit. Dolendum vero, intercidisse tam egregii viri scripta omnia, praeter vnum de sublimi libellum, prorsus excellentissimum, neque tamen integrum, de cuius editionibus, et historia, cum ad nos non pertineat, videndus est FABRICIVS [k].

Herennius et Origenes.

§. IX. Longino iungendi sunt HERENNIVS et ORIGENES, qui ex intimae admissionis discipulis Plotini fuere. Et de Herennio quidem nihil constat, nisi fuisse eum inter auditores Ammonii, nouamque disciplinam non didicisse tantum accurate, sed et sancte custodiendam minimeque vulgandam promisisse, primum autem soluto promissi pacto eam edidisse, et Origeni atque Plotino, vt paria facerent, auctorem fuisse. Quae enim passim de Herenniis apud veteres occurrunt [l], ad hunc Ammonii discipulum non pertinere, temporum rationes euincunt. Origenis maiorem et immortalem famam fuisse, nemini ignotum est, et percepisse quoque Origenem Adamantium Ammonii disciplinam, veteribus traditum est. Verum non potest hic Origenes, qui cum Herennio et Plotino arcanis Ammonii lectionibus interfuit, idem haberi cum Alexandrinae ecclesiae doctore Christiano, cuius historia circa haec tempora maxime memorabilem annalium Christianae reipublicae partem occupat [m]. Is enim Christianus fuit, inter veterum Christianorum philosophos suo loco et tempore accurate enarrandus: hic gentilis sine dubio erat, certe ab illo ob hanc caussam distinguendus est, quod nihil scripsit, praeter quendam de daemonibus libellum, et sub Galieno librum ὅτι μόνος ποιητὴς ὁ βασιλεύς, vt tradit PORPHYRIVS [n]. Origenem autem Adamantium innumera fere scripsisse, quorum pars ad nostram aetatem peruenit, nemini ignotum est. Inter quae eius scripta cum argumenti quo-

h) VOPISCVS in Aureliano c. 30. qui his addit: „Aurelianum ideo Longinum occidisse, „quod superbior, quam ad imperatorem miserat „Zenobia epistola, ipsius diceretur dictata con„silio, quamuis Syro esset sermone contexta.„

i) L. I. c. 56.

k) loc. cit. p. 437.

l) Passim apud veteres occurrunt Herennii, sed vel aetate nostro superiores, vel inferiores. Herennium Senecionem Stoicum, vitam Prisci Heluidii exarantem a Domitiano fuisse interfectum, supra notauimus. Et ad ea fere tempora Herennius Philo referendus est, cui Sanchuniathonis fragmenta Phoenicia debentur, de quo vid. VOSSIVS Hist. Graec. L. II. c. 10. p. 211. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 2. p. 242. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 120. Sed Herennius quoque Seuerus ab Hermippo commendatus sub Adriano vixit, vid. SVIDAS in Hermippus Berytius T. I. p. 560.

m) Dicendum de eo T. III. inter philosophos veterum Christianorum ex instituto.

n) l. c. c. 2. Sensus tituli obscurus, quid enim ποιητὴς βασιλεύς, an poëta, quod Galienus quosdam versiculos fecit, quod frigidum esse recte iudicat FABRICIVS ad h. l. Effectorem vertit FICINVS, exiguo sensu. Nobis, si coniecturae locus, vox βασιλεὺς, non ad imperatorem, sed ad Deum regem vniuersi, referenda videtur, qui solus conditor rerum omnium Platonicis dicitur. Voces enim has Platonicas esse nemo ignorat.

quoque philosophici quaedam fuerint, palam est, Porphyrium loqui de alio Origene, quam Christiano. Qui cum teste EVSEBIO[o] A. C. CCLIII. septuagenarius obierit, paulo ante imperatorum Galli et Volusiani mortem, librum sane sub Galieno scribere non potuit. Plotinus etiam non venit Alexandriam ante annum vndecimum Alexandri Mammaeae, et paulo post Ammonio praeceptori se tradidit, cum iam Origenes noster Alexandriam relinquere coactus esset, quo nunquam postea reuersus est[p]. Ex quo sequitur, non fuisse eum Alexandriae, cum Ammonio se traderet Plotinus, nec eius condiscipulum tum temporis esse potuisse. Mire itaque falluntur viri docti, qui hunc Origenem cum Christiano eundem putant[q], et, qui multo magis labitur, CASIMIRVS OVDINVS[r], qui oscitanter Porphyrii locum inspexit, et venisse Origenem Adamantium A. C. CCXLVIII. Romam putat, et cum Plotino congressum. Male enim huc rapit testimonium EVSEBII[s], qui ad Fabianum Romanum episcopum Origenem, fidei confessionem scripsisse refert: quam eum attulisse Romam, hacque occasione cum Plotino contulisse coniicit. Pleraque enim nimiam oscitantiam produnt, cum non tantum de itinere hoc nihil habeat Eusebius, sed et Porphyrius dicat, Alexandriae, non vero Romae cum Plotino Origenem disciplinae Ammonii adhaesisse, Plotinum autem, cum silentium promissum Origenes non seruasset, Romae tandem Ammonianam philosophiam euulgasse. Eius etiam aetatis fuit Origenes gentilis, vt a Porphyrio non videri tantum potuerit, sed et ei propius innotescere[t]: cum Christianum Origenem valde iuuenis tantum cognouerit, antequam se philosophiae studio apud Plotinum dedisset.

§. X. Omnes tamen eruditionis laude et iudicii acumine supergressus est PLOTINVS, scholae Ammonianae stator quasi, sectaeque eclecticae alter parens, qui et scriptorum et discipulorum multitudine recentem sectam, quam Platonicam reformatam recte dixeris, maxime illustrauit, dignus cuius vitam paulo plenius enarremus. Id quod faciliori fieri potest negotio, cum temporis iniuriam euaserit vita Plotini a Porphyrio, discipulo et familiari eius, scripta, quam a MARSILIO FICINO cum versione Latina Plotini operibus praefixam recudi fecit et notulis interspersis ac chronologia Plotiniana auxit optimus FABRICIVS[u]: Porphyrium paucis secuti sunt EVNAPIVS[x], et SVIDAS[y], et ex recentioribus P. BAYLE[z], quem tamen criticum, quo pollebat, acumen non adhibuisse merito miramur. Quare de hac quoque historiae philosophicae particula egregie meruit praestantissimus HEVMANNVS[a], qui *Plotinus.*

o) Histor. eccles. L. VII. c. 1.
p) Monuit hoc illustris PEARSONIVS Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 10.
q) HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 39.
r) De S. E. T. I. p. 238.
s) Hist. eccles. L. VI. c. 28. 29.
t) Vita Plot. c. 14.
u) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 88. seqq.
x) Vit. Sophist. p. I.
y) In Porphyr. L. III. p. 539.
z) Dict. T. III. art. Plotin. p. 787. seqq.
a) Act. Philos. Vol. I. p. 139. seqq.

qui critica manu vitam Plotini delineauit, fabulas excussit, quidque verisimile, quid minus, doctissime annotauit. Ad vnum enim Porphyrium omnia fere redire, eiusque fide stare atque cadere, manifestum est. Qui si eam animi integritatem et sinceritatem ad hunc de vita praeceptoris sui commentarium scribendum attulisset, quae in scriptore tali requiritur, omne certe punctum tulisset. Eius enim vitae circumstantias omnium optime nosse potuit, qui hominem non tantum nouit, sed familiariter quoque cum eo per sexennium vixit, intimaque gauisus admissione, res Plotini omnes rationesque eius totas perspexit, scriptaque eius recognouit et emendauit. Ast, quam vere et sincere scribendi facultatem habuit, eum non adhibuisse, adeoque mendacii et fraudis postulari posse, attenta vitae huius a Porphyrio conscriptae lectio nos mox conuincit, et in aprico ponit astutiam hominis, praeceptorem suum non ex veritate, sed sectae suae emolumento describentis. Qua in re huius scholae mores secutus est Porphyrius, quam fraudibus quoque et mendaciis, vanaque iactantia res suas iuuare licitum existimasse, supra in Apollonio monuimus. Eo minus vero fides sine examine adhibenda est Porphyrio, quo magis in vitae, quam nobis dedit, Pythagorae historia, fraudes eius et mendacia deteximus, planumque fecimus, eo potissimum scopo atque fine conscripsisse subdolum hominum genus vitas, philosophorum sectae suae, vt eos diuinos fuisse homines, maiora, quam a nudo homine expectari queant, edentes opera, et ita vixisse, docuisseque ostenderent, vt non tantum nouae sectae inde auctoritas accederet maxima, sed et Christianae religioni, eiusque diuino magistro ac doctoribus sanctis opponerentur homines, eadem sapientiae et miraculorum gloria insignes. Sane hic scopus vbique in hac vitae Plotini historia regnat, vt in sequentibus monebimus, dudumque viris doctis obseruatum est, hocque semel de sequentibus quoque vitarum philosophorum eclecticorum enarrationibus probe tenendum est. Sine hac enim cautione insignes audacissimorum hominum fabulas nunquam detegemus. Qui cum insano praeterea sectae praeiudicio, coecoque praeceptorum amore flagrauerint, facile intelligitur, quam fidem in annalibus philosophicae historiae mereantur.

Plotini vita. §. XI. Plotinus singulari Platonici systematis errore occupatus neque vnde genus duceret, neque quibus ortus esset parentibus, neque etiam qua patria oriundus, narrare nisi inuitus, sustinuit [b]: nempe pudebat eum, animam suam erroris sui lapsusque consciam in corpore tanquam in carcere detineri ac migrare. Patriam itaque eius non indicauit Porphyrius, quam tamen Lycopolin Aegyptii vrbem fuisse EVNAPIVS [c] prodit, quem sine dubio secutus est SVIDAS [d]: siue ea Thebaidis siue Sebenniticae prouinciae ciuitas fuerit, duas enim in Aegypto vrbes huius nomi-

b) PORPHYR. c. 1. c) Vit. Sophist. p. 10. d) loc. citat.

nominis fuisse constat [e]. Aegyptii vero dum describimus historiam, lectorem monitum volumus eorum recordari, quae de huius gentis ingenio fanatico moribusque ad superstitionem procliuibus aliquoties monuimus. Ex hac enim gentis eius indole character atque indoles animi Plotini omnium optime cognoscitur. Natiuitatis tempus, ex computatione PORPHYRII [f], incidit in decimum tertium imperatoris Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCV. quo tempore surrexisse Alexandriae scholam eclecticam, ex supra dictis notum est. Diem vero et mensem cur studiose celauerit Plotinus, supra quoque indicauimus. Indignum enim putabat eius diei memoriam recolere, quo anima de loco atque dignitate sua deiecta in corporis carcerem detrusa et migrare in inferiori regione subiecta errori et passionibus iussa est. Nec plura de parentibus et familia et educatione etiam constant. Hoc vnum referebat ipse [g], sedum octauum ageret aetatis annum, ac iam ad γραμματοδιδάσκαλον accederet, adhuc tamen solitum ad nutricem diuertere, sugendique lactis auiditate nutricis nudare papillas; cum vero quandoque sibi obiiceretur, quod puer esset molestus, pudore cohibitum destitisse. Qua vero ratione adolescentiae annos exegerit, an vel bonis literis animum imbuendum exhibuerit [h], vel desidia tempus perdiderit, dici, deficientibus veterum memoriis, non potest. Id de se narrat, cum vigesimum octauum aetatis annum iam compleuisset, philosophiae amore vehementer se accensum esse. Id quod animi ignauiae voluptatique in iuuentute litantis signum esse putat doctissimus Heumannus, ambitione sub virilis aetatis florem demum philosophiae amorem inspirante [i]. Qua in re nolumus Plotino esse graues, eo quod non constet, an non vel encyclicis prius literis se dederit, vel alii destinatus vitae generi studia prius omiserit literarum, et maturis demum animi viribus seueriori disciplinae se tradiderit. Serius enim et nonnisi in virili aetate praestantissimos philosophos sapientiae studia attigisse, multis exemplis nos docet historia philosophica [k], et ipse Porphyrius [l], optimis licet literis eruditus in iuuentute, exemplo est, qui trigesimo demum aetatis anno ad philosophiam accessit. Maturus itaque annis et iudicii viribus cum philosophiae studium elegisset Plotinus, commendatus est sapientiae professoribus, quotquot Alexandriae ex variis sectis famam eruditionis erant consecuti, et philosophiae laude excellebant. Non defuisse Plotino, insano in philosophiam amore accenso, studium et attentionem, dubitari non potest, notumque ex iis, quae supra in Ammonio disputauimus, hominem curiosum de modo tradendi sapientiae praecepta, per scholas philosophorum discurrisse, eorumque lectiones audiuisse, eaque occasione etiam ad Potamonis cathedram accessisse. Fatetur

 tamen

e) Prius placet FABRICIO ad Porph. l. c. p. 92.

f) l. c. c. 2.

g) loc. cit. c. 3.

h) Parum praesidii Plotini ab elegantioribus literis in iuuentute accessisse, stilus obscurus, qui Porphyrii emendatione opus habebat, prodit. Illud tamen vitium ingenio magis quam diligentiae Plotini adscribendum esse videtur.

i) Act. phil. Vol. I. p. 152.

k) Conf. OLEAR. de philos. eclect. c. 3. p. 1211.

l) loc. cit. c. 4.

tamen Plotinus [m], se ex eorum scholis tristem discessisse, atque animo moesto; caussam tamen moeroris, quam amico indicauit, non adiecit, quae varia esse potuit. Fuisse enim tum temporis complures, qui in criticam magis artem et philologiam, quam in philosophiam incumberent, hancque cum illa miscerent, Longini exemplo discimus; quod valde Plotino displicuit. Forte contentiones philosophorum, quas occasionem dedisse Ammonio condendae sectae eclecticae, et Potamoni quoque simile consilium suggessisse, supra diximus, Plotino fuere exosae, quod eo magis verisimile est, quo magis conciliatricem Ammonii philosophiam sibi vehementer placuisse fatetur. Vero tamen proximam coniicimus caussam, quod homini Aegyptio, ex gentis indole ad superstitionem et fanaticismum etiam temperamento procliuiori displicuerint doctrinae philosophorum de aliis magis rebus, quam de diuinis, disputantium, eamque, quam magni apud suos fieri videbat, sapientiam spondentium magis, quam tradentium. Quaecunque vero ea demum fuerit, cum illam amico detexisset, qui mentis eius consilium atque affectum omnium optime nouerat, ad Ammonium, cuius nullum adhuc fecerat periculum, adductus est. Huius cum ingressus scholam esset, eumque audiuisset, adeo placuere lectiones ei Ammonii, vt ad amicum diceret: hunc fuisse, quem quaesiuerit. Quae haud obscure innuunt, philosophiam Ammonii et syncretisticam et fanaticam ob animi ad istas affectiones mentis inclinantis indolem, vehementer Plotino placuisse. Ex eo die magna industria annos vndecim Ammonium auscultauit, ad illud nempe tempus, quo verisimili coniectura et vitae et lectionum philosophicarum finem fecisse, supra diximus, quem circa haec tempora octogenario non inferiorem fuisse oportet [n]. Praeceptore, vt probabile, destitutus, cum in Ammonii schola orientalem philosophiam laudari commendarique, et coniungi cum Pythagorae ac Platonis praeceptis audiuisset, quos nempe ipsos Orientis quoque philosophos adiisse, traditio eius temporis, licet fallax et incerta, dicebat; cumque in hac philosophia illud doctrinae genus, quod quam maxime sectabatur, et apud Ammonium didicerat, quodque de Deo, diuinisque emanationibus, de daemonibus et his similibus praecipiebat, longe excellentius, quam inter Graecos, tradi crederet, constituit Persidem atque Indiam adire, eamque sapientiam addiscere, quam magi et gymnosophistae magna admiratione tanquam oracula fundere dicebantur. Cuius consilii maturandi occasionem accepisse coniicimus ab Apollonii Tyanei exemplo, cuius facta theurgica a Magis, Persis et Indis accepta et edocta eo tempore magna, vt supra vidimus, fama celebrabantur. Talem enim sapientiam diuinam Plotinum non affectasse tantum, sed et iactasse, tota vitae eius loquitur historia. Commode vero accidit haec meditanti Plotino, vt Gordianus imperator expeditionem in Persas moliretur, Parthis bellum illaturus. Huius igitur exercitui se adiunxit Plotinus A. C. CCXLIII. aeta-

m) loc. citat. c. 3.

n) Natum scilicet sub Commodo, vt supra dictum.

aetatis anno trigesimo nono. Rebus tamen Gordiani infeliciter cedentibus, ipsoque imperatore in Mesopotamia interfecto [o], fugatoque exercitu ipse quoque fuga dilapsus est Plotinus, vixque saluus sospesque Antiochiam euasit. Deinde imperante Philippo Romam venit, annos iam natus quadraginta. Ibi licet magnum pandendae, quam insigni studio improboque labore sibi parauerat, sapientiae theatrum inuenisset, quoniam tamen arcanae Ammonii disciplinae adhaerens condiscipulis Herennio et Origeni fidem fecerat, nihil philosophiae purgatae suoque nitori ab Ammonio restitutae se vulgaturum, inhaesit quoque instituto, fidemque inuiolatam praestitit; et cum iis quidem, qui illum conuenerant, humane conuersatus est, Ammonii autem mysteria secreta integraque conseruauit. Quod consilium eo diligentius premi a Plotino par erat, quo magis non tantum eius rei fidem condiscipulis, et, vt dubio caret, praeceptori quoque fecerat, sed et ipsa sapientiae, quam didicerat, auctoritas id postulabat, quae tantum crescebat, quantum abscondita a vulgi auribus infanda mysteria ostentabat: quantumque illa arcana disciplina ab inuidia telisque philosophorum, quibus Alexandria et Roma quoque abundabat, praestabatur immunis. Non tamen diu nimis durauit istud silentium. Herennio enim, vt supra dictum, pacti fidem primum soluente, et Origene sequente, liberum se a promissis reputans Plotinus ad docendam tandem eam philosophiam, quam in lectionibus Ammonii audiuerat, se composuit, a scribendo tamen, licet id fecisset Origenes, diutius se continuit, et colloquiis tantum eas interseruit doctrinas, quas ab Ammonio acceperat. Et hac quidem ratione decennium integrum philosophando consumsit, ad colloquia quidem et disputationes quosdam admittens, nihil tamen ipse scribens. Sed quoniam discipulis, quos scholae consuetudine et familiaritate dignos iudicauerat, non permitteret tantum, sed inuitaret etiam illos, vt pro arbitrio, quae vellent, ipsum interrogare possent; accidit, vt magno ardore in haec noua dogmata exardescentes discipuli, multisque quaestionibus praeceptorem fatigantes ludum illum confusione nugisque replerent. Quae sine dubio caussa quoque fuit, vt ad libros scribendos se accingeret, quibus meliori ordine philosophiae decreta se explicare posse sperabat. Arcanam itaque philosophiam Ammonii in literas retulit Plotinus, et primo quidem Galieni imperatoris anno se ad scribendas conuertit, qualescunque inciderint, quaestiones, mox singularium argumentorum genera scriptis complexus est, sic vt decimo Galieni anno iam vnum vigintique libros exaratos deprehenderet Porphyrius. Sed non facilis erat eorundem editio, neque cuiuis illi patebant, vel conscius erat quilibet, sed illi duntaxat accipiebant, qui essent maturo quodam iudicio comprobati [p]. Ordinis vero et elegantiae non curiosum valde fuisse Plotinum inde colligere est, quod non ipse libris certos titulos praefixerit, sed discipuli, quorum alius aliter libros inscripserat:

o) Vid. CAPITOLINVS in Gordiano tertio c. 28.

p) loc. cit. c. 4.

rat: prout nempe quaestiones discussae occasionem dedisse videbantur. Scripsit vero libros philosophicos quinquaginta quatuor, quorum plerique metaphysici argumenti sunt, et fanaticam Ammonii philosophiam mire produnt, pauci ad dialecticam, multi ad ethicam pertinent, quorum titulos cum enarrauerit Porphyrius [q], eos huc transcribere supersedemus. Eos variam Plotini aetatem variumque animi vigorem ostendisse obseruat PORPHYRIUS [r], prout nempe vel in prima philosophicae aetate, vel „florentibus iudicii philosophici viribus, vel exhausto iam corporis animi„que vigore essent conscripti [s]. Primos namque vnum et viginti, si cum „proxime sequentibus conferantur, leuius habere robur videri, nec suffici„entem habitum constantemque vim animi; qui vero medio tempore „compositi sint, virtutis florem prae se ferre, ad summum vsque vigen„tem; talesque esse quatuor et viginti, exceptis quibusdam paucis, perfe„ctissimos. Vltimos denique nouem remissiorem iam referre facultatem „idque postremos quatuor magis, quam antecedentes quinque declarare.“ Magnam scriptorum horum curam gerebat, cui totos permiserat, Porphyrius. Cum enim, relegere, quod scripserat, non sustineret, immo ne semel quidem legere et percurrere, propterea quod visus ei non satis sufficeret ad legendum, cumque scribens, nec belle literas pingeret, nec exacte syllabas distingueret, referretque, ne vllam orthographiae curam adhiberet, quaecunque etiam semel animo conceperat, tanquam ex exemplari ob oculos posito, vna scriptione delinearet, vt quasi traducere videretur, nonnunquam etiam cum suis inter meditandum verba faceret, et quae ad vitae humanae commercia pertinebant, componeret, seruata interim in animo totius meditationis atque cogitationum semel conceptarum serie, tandem, cum nec colloquiis cum amicis finitis scripta repeteret, sed deinde sequentia ita contexeret, quasi ne minimum quidem temporis institutum prius intermisisset [t], facile cogitari potest, defuisse scriptis Plotini accurationem et elegantiam, eaque non in scribendi tantum modo, sed in ipsa quoque ordinis serie, et cogitationum inter sese concinnitate valde defecisse. Quod hodie quoque, licet criticas Porphyrii manus experti sint, in libris Plotini deprehenditur, in quibus magna obscuritas ordinisque defectus, et grauis saepe regnat confusio. Vt itaque huic scriptorum suorum scabiei mederetur Plotinus, Porphyrium hominem doctum et elegantioribus literis arteque critica probe subactum constituit, qui scripta ipsius emendaret [u]: quo munere cum diligentissime Porphyrius se defunctum fateatur, dubium non est, ad omnes hos naeuos eum atten-

q) c. 4. p. 99.
r) Ibid. p. 103.
s) Ita nempe intelligenda sunt verba Porphyrii, qui non ad aetatem vitae, sed ad annos philosophiae iudiciique eius studio subacto retulit: ad quod non attendit Ficinus, qui de florentis aetatis vigore interpretatus est, quod occasionem dedit Cl. HEVMANNO l. c. p. 154. grauem dicam scribendi Porphyrio, quod primo aetatis vigore eos libros exaratos dixerit, quos ad sexagesimum vsque aetatis annum vix poterat absoluere. Non enim vitae sed studii philosophici annos computabat Porphyrius, quam bene recteque, locus hic non est dispiciendi.
t) c. 14. Quae negligentia an laudi cedat Plotino, lector iudicet.
u) c. 24. p. 134.

attendisse, et non orthographiae et idiotismi scribendi habuisse rationem, sed et ad ἀνακόλουθα et male cohaerentia respexisse, melioremque et concinniorem ordinem inducere sategisse, quibus fieri non potuit, vt non de suis, quicquid ipsi videretur necessarium, adiiceret, praesertim cum relegendi emendata et correcta labore fungi ob visus defectum non potuerit Plotinus. Idem porro Porphyrius, vt verisimile, tetralogiarum Platonis auctores imitatus [x], in sex eos enneadas distribuit, quem similem laborem suscepit etiam Eustochius Alexandrinus, qui et ipse eius discipulus fuit, librorumque partitione paulo a Porphyrio recessit, vt hodie quoque ex loco quodam deprehenditur [y]. In hos Plotini libros commentarios scripsit Proclus, et Dexippus eos aduersus Peripateticos defendit, de quibus laboribus docte, more suo commentatus est FABRICIVS [z]. MARSILIO FICINO vero non versionem tantum scriptorum Plotini, sed et argumenta praefixa, quae commentariorum vices explent, debemus, quae et sola primum [a], et semel postea cum Graeco textu tantum prodiit [b]. Magnam enim obscuritatem, et difficultates vix superabiles in argumento metaphysico, quod plerumque prosequitur Plotinus, regnantes, deterruisse plerosque lectores ab his voluminibus, dubium non est.

§. XII. Fecit haec et studiorum assiduitas, et in docendo fidelitas, et noui systematis obscuritas atque singularitas in admirationem eorum, quae non satis intelliguntur, plerosque rapiens, vt auditores nancisceretur plurimos, sectatores vero, qui eius philosophandi viam ingrederentur, (ζηλωτὰς διὰ φιλοσοφίαν συνόντας ait Porphyrius) haberet pauciores [c]: quod in tanta docentis obscuritate et confusione, et systematis, quod totum fere metaphysicum est, difficultate mirandum non est; plurimorum enim annorum consuetudine et conuersatione cum Plotino opus erat, vt rite intelligeretur. Dedere tamen manus sectae Plotinianae Gentilianus Amelius, Paulinus Scythopolites, Eustochius Alexandrinus, medicus vterque, Zothicus criticus homo et poëticus. Sed et familiarem habuit discipulum Zethum genere Arabem, qui et vxorem duxerat filiam Theodosii, quondam familiaris Ammonii, et medicinae erat peritissimus. Fuisse hunc, ait PORPHYRIVS [d], Plotino dilectissimum, eoque vsum hunc fuisse familiariter, adeo vt in agros eius secederet, a ciuilibus vero muneribus, quibus ornatus erat, eum reuocare contenderet. Sed et alii magni viri adhaerebant Plotino et eum venerabantur, Castricius Firmus, vir bonarum artium studiosissimus, et Plotini atque Amelii seruili etiam obsequio cultor, Marcellus Orontius, Sabinillus ac Rogatianus, Senatores Romani, quos in philosophiam diligentissime incubuisse Porphyrius testa-

Schola Plotini, eruditio, ingenium.

x) Secutum se exempla Apollodori Atheniensis, Epicharmi comoedias, et Andronici, Aristotelis et Theophrasti libros distribuentium, ipse ait l. c.

y) Enn. IV. L. IV. p. 413.

z) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 154.

a) 1540. 1559.

b) Basil. 1580. quae enim anni 1615. notam prae se fert editio, sola tituli pagina mutata, prior est: cum obscurissimi scriptoris opera lectorem satis tardum inuenissent. Conf. FABRIC. l. c.

c) Id quod ad Act. phil. T. II. p. 157. notandum.

d) c. 7. p. 105.

testatur [e]. Rogatianum vero ita fanatica sua philosophia occupauit Plotinus, vt et bonorum suorum curam neglexerit, et seruos omnes expulerit respueritque dignitates, nec vllam haberet praetor constitutus publici muneris rationem, nec lares proprios habitaret, sed cum amicis quibusdam et coenaret et dormiret; qua vitae extrema factum esse incuria ait Porphyrius [f], vt a podagrae doloribus liberaretur. Quod ad cognoscendum characterem philosophiae fanaticae Plotini omnino notari meretur. Sed et Serapion Alexandrinus et Porphyrius inter discipulos Plotini familiares fuerunt. Audiebant etiam eum mulieres nonnullae, inter quas erant Gemina, in cuius aedibus habitabat, item huius filia, etiam Gemina nomine, Amphiclea quoque Aristonis filia, et filii Iamblichi (cum Iamblicho Porphyrii discipulo, de quo in sequentibus dicemus, non confundendi [g],) vxor. Hos et scriptis, quod diximus, et viua voce docebat Plotinus, et ad quaestiones discipulorum respondebat, et tanto ardore philosophiae suae opus prosequebatur, vt neque solus neque inter discipulos, neque cum aliis a conuersione et intentione ad mentem suam aliquid intermitteret, nisi forsan cum dormiret, quamuis et somnum ab eo excussserit [h] tum cibi parcitas, saepe enim pane etiam abstinebat, et assidua quaedam eius erat conuersio ad mentem. Ex quo Plotini charactere, quem depinxit his verbis Porphyrius, hominis ingenium miro ardore inflammatum et nescio qua ambitione ductum sese iudicii habenis subtraxisse, et obiectorum magnitudine captum et abreptum sibi saepe ipsi non fuisse praesentem, recte concluditur, et Plotinus inter eos non immerito doctores refertur, qui non, quid dicant scribantque, perpendunt, sed cogitationum fertilissimarum fluctibus abrepti, amplectuntur, quicquid aestuanti imaginationi occurrit singulare et ab aliis diuersum, licet iudicio fulciatur nullo: quibus proprietatibus gaudere ingenia fanatica, norunt, quibus sacrae atque philosophicae historiae acta ignota haud sunt [i]. Accidit tamen haud raro, vt eiusmodi ingeniorum fanaticismus, eo quod singularia, excelsa, diuina hominibus iudicii accuratione non praeditis promittere videtur, magnam consequatur nominis famaeque gloriam. Certe id Plotino euenit, cuius licet obscurissima esset philosophia, isque a vita ciuili homines stulta persuasione, metaphysicas nugas suas maiorem praestituras felicitatem, auocaret, tantum tamen creuit auctoritas, vt non solum inter viuos summa esset eius existimatio, sed et viri nobilissimi, mulieres item generis splendore illustres, morti vicinae filios suos tam mares, quam feminas Plotini curae et educationi crederent, facultates quoque eorum administrandas ei traderent. Magna in his fide versatum fuisse

e) c. 7. p. 106. f) loc. cit.

g) Iamblichum hunc cum Syro confudit MENAGIVS Hist. mul. philos. §. 48. Iamblichi enim huius filii vxor Plotinum audiuit cum Porphyrio, huius demum discipulus fuit Iamblichus ille, aetate valde inferior. Legendum etiam Amphiclea, vel Amphiclia, pro Amphichia ibid.

h) c. 8. p. 108. Mirum itaque non est, ieiuniis et vigiliis ad ecstases praeparatum fuisse corpus Plotini.

i) Conf. Act. phil. l. c. p. 159. MOSH. l. c. p. 112.

isse Plotinum Porphyrius testatur [k] facileque credi potest, hominem metaphysicis magis thesauris, quam ciuilis vitae diuitiis intentum, coelibem item et sine familia, atque a sectatoribus magnifice curatum, a pupillorum facultatibus abstinuisse. Plena vero eius domus puerorum virginumque fuit, quorum procuratores, rationes administrationis reddentes diligenter audiebat, diligentemque adhibebat parsimoniae curam, affirmans, quam diu nondum philosopharentur, sua illos bona possidere, et prouentus accipere sine detrimento debere [l]. Quibus cum ita inuigilauerit Plotinus, vt tamen nunquam aliquid ab intentione mentis ad se conuersae remitteret, mirum est, et tempus et patientiam ei superfuisse, aliorum quoque desideriis velificandi. Narrat enim porro PORPHYRIVS [m]: tanta fuisse Plotinum humanitate erga quosuis, vt omnibus, qui ei quoquo modo adhaererent, pro arbitrio esset expositus: factumque inde esse, vt, cum Romae annos sex atque viginti integros habitasset, plurimorum arbiter mutuas controuersias diremerit, et nullum tamen ciuium habuerit inimicum, amicos vero possideret plurimos, et a summis etiam viris coleretur. Quin et ipse imperator Galienus, eiusque vxor Salonina Plotinum honorabant maximeque colebant: dignumque est memoratu, ad cognoscendam Plotini animi indolem, quod porro tradit PORPHYRIVS [n]: beneuolentia eorum fretum orauisse, vt dirutam quandam olim in Campania ciuitatem philosophis aptam instaurarent, regionemque circumiacentem cultae ciuitati donarent, permitterentque vrbis futurae ciuibus, Platonis legibus gubernari, ipsamque etiam ciuitatem Platonopolin appellari: pollicitum, se illuc habitatum cum omnibus amicis suis profecturum. Quod lepidum consilium ambitione et stulta Platonis imitatione susceptum, quo minus exsequeretur pronus ad preces Plotini imperator, obstitere amici Galieni, quos vel indignatione vel inuidia, vel alia quacunque de caussa acriter obstitisse ait PORPHYRIVS [o]: qui scilicet insanientem philosophi pruriginem, et stulta ingenii metaphysici politicis rebus inepte se miscentis consilia, male tandem desitura viderunt et impediuerunt. Et his quidem rationibus vixit Plotinus, sanitate non prorsus firma vsus, cui tamen, licet medicae artis peritiam possideret, singulari prorsus corporis odio medicinam afferre noluit. Saepe enim cum colico vexaretur morbo, semper clysteres renuit, nec theriaca antidota accepit vnquam, cum nec ex animalium, etiam mansuetorum corporibus capere se escam diceret: abstinebat etiam a balneis solisque frictionibus vsus est [p]. Quae omnia praeiudiciis Pythagorico-Platonicis nitebantur, abstinendum esse ab iis, quorum eiusdem generis et naturae cum hominibus sit cognatio, detrusam in corpus animam poenas peccati errorisque sui terrenis et corporeis

k) c. 9. p. 108.
l) Aliter enim a philosophantibus poscebat communio Pythagorea, quam haec schola summis extollebat laudibus.
m) loc. cit. p. 109.
n) c. 12. p. 113. sqq.
o) p. 114.
p) c. 2. p. 93.

poreis affixam luere, grauemque seruire seruitutem, et liberandam a corporis contagio ad principia, vnde effluxit, sua reuocandam esse, etc. Ex quibus odium illud in hanc, quam circumferebat, corporis molem exortum est, quod non tantum natiuitatis tempus celabat, sed et ne se pingi quidem patiebatur, et amicos cogebat, imprimis Amelium praeceptoris imaginem vehementer exoptantem, vt Carterium pictorem optimum in scholas Plotini, quibus interesse licebat cuiuis, introduceret, longaque attentione Plotini imaginem animo sibi imprimere altius, et lineamenta concitatius concipere iuberet: ex qua memoriae imagine cum similitudinem referret pictor, eamque Amelius emendaret, tandem is inscio Plotino eius imagine quam simillima potitus est [q]. Quod Plotini singularis indolis exemplum tanquam modestiae rarae, et vanitatis profligatae specimen inter Christianos, si paucos viros claros excipias, vix occurrens, vehementer quidem laudat P. BAYLE [r], sed, vt dicta probant, praeter meritum. Tantum enim abest, vt modestiae in eo laudem quaesiuerit Plotinus, vt fanatica potius ambitione quadam irritatus, cum se corporea mole grauatum a diuinis originibus coelestique dignitate deturbatum crederet, bilem hanc ob rem omnem in corpus euomeret, et abiecte nimis atque indigne de eo statueret, eius etiam imaginem detestaretur, quod diuinae tamen imaginis lineamenta et artificii coelestis perfectionem referre nouimus [s]. Contraxit vero haec valetudinis suae negligens cura Plotino mortem miserabilem. Paulatim enim in anginam incidit, cuius adeo morbi pestis inualuit, vt raucedine nimia clarus ille atque canorus vocis rotundae vigor omnis abiret, caligaret visus, manusque et pedes vlcerarentur, et in putredinem tandem abirent, quam eius miseriam praeter PORPHYRIVM [t] tetigit FIRMICVS MATERNVS [u]. Derelictus itaque ab amicis, praeter vnum Eustochium, (nam Porphyrius tunc in Sicilia versabatur) ex vrbe decessit, et in Campaniam deductus est in agrum Zethi, veteris discipuli fatis iam functi, a cuius haeredibus ei necessaria suppeditabantur, atque etiam ex praediis Minturnis Castricii afferebantur. Mortem vero cum sentiret appropinquantem, ad Eustochium dixit: *Equidem iam annitor, quod in nobis diuinum est, ad diuinum ipsum, quod viget in vniuerso, adiungere*, hisque dictis spiritum reddidit. Quibus verbis totam fere philosophiam suam expressit, hoc potissimum fundamento nixam: cuncta ex diuino fonte animae mundanae emanasse, animam ipsam, vel τὸ Θεῖον potius, mentemque diuinae naturae atque essentiae particulam iungendam iterum esse fonti, ex quo effluxerat. Etsi enim migrationibus prius purgandas animas nec Plotinus quidem

q) c. I. p. 92.

r) Idem enim de Busbequio, M. Velsero, Io. Vinc. Pinello, Iacobo Gretsero, Gabriele Palaeoto, Thoma Gatackero, Valerio Herbergero, Antonio Varillasio, Casparo Scioppio, Vincentio Placcio, I. Mabillonio ipsoque P. Baelio narratur, quorum tamen plerorumque habemus imagines inuitis illis extortas, vt Plotino.

s) loc. cit. not. A.

t) c. 2. p. 94.

u) L. I. p. 6. Math. qui viuo corpore tabescentem, et misere putrescentem describit.

quidem negabat [v], ſuam tamen mentem ita philoſophiae ſtudio purgatam credebat, vt corpori adhuc adhaerens, ad Dei ipſius intuitionem aſcenderit: vnde iſta quidem purgatione, quam per μετεμψύχωσιν fieri et per multas periodos transire cum Ammonio ſtatuebat, ſe opus habere minime putauit. Quae an laude digna ſint, et Chriſtianum quoque hominem non indecentia, quod non RHODIGINVM [x] tantum, ſed et illo longe doctiorem in veterum doctrinis P. BAYLIVM [y] ſcripſiſſe miramur, iudicent rei periti. Ita vero Plotinus rebus humanis LXVI. aetatis anno, Claudii imperatoris ſecundo, A. C. CCLXX. ereptus eſt. Facile ex enarrata fuſe Plotinianae vitae hiſtoria de eius temperamento corporis, animique indole, et intellectus atque voluntatis virtutibus pariter atque vitiis iudicari poteſt. Accurate enim ſi ſingula ponderentur, et potiſſimum ea, quae paſſim iam ἐν παρόδῳ notauimus, intelligitur ſane, fuiſſe eum temperamento, quod quidem in ipſo Porphyrio notabat Plotinus [z], melancholico, corpusque eius atra bile refertum, valde animam grauaſſe, et non ſanguinem tantum corruptis repleuiſſe et ſtagnantibus humoribus, qui tandem in morbum degenerarunt miſerabilem, ſed et animi facultates valde corrupiſſe. Inde enim eximius magnusque iudicandi facultatis defectus deriuandus eſt, quem non in vita tantum toties, ſed in ipſo quoque, quod elegit, ſyſtemate prodidit. Cui cum accederet animi ex eadem temperamenti natura ad ſuperſtitionem vehementer inclinantis conditio, quae gentis, ex qua ortus erat Plotinus, indole, et educationis conſuetudine immenſum augebatur, non potuit non animus Plotini totus corrumpi, vbi Ammonii acceſſiſſet inſtitutio, qua ad enthuſiaſmum ab eo manu quaſi ductus, huicque ſcopo reliquas diſciplinas totamque philoſophiam adhibere iuſſus eſt. Quae animi ad enthuſiaſmum inclinatio imaginationis ardentioris magnaque vehementia exaeſtuantis intemperie ita aucta eſt, vt ſi verum eſt, quod PORPHYRIVS narrat, vsque ad ecſtaſin raperetur. Mirum itaque non eſt, hominem non metaphyſicis tantum ſpeculationibus male ſaepe cohaerentibus totum fuiſſe occupatum, ſed et theurgicis virtutibus gloriatum, miſeramque Ammonii philoſophiam amplexum; obſcuritate quoque totum laborare, et vix poſſe intelligi, quem ſe ipſum non vbique intellexiſſe, valde eſt probabile: licet illi intenſiſſimum acumen et multiplicem intellectum adſcribat Porphyrius, eiusdem prorſus commatis philoſophus. Cuius ſi teſtimonio ſtandum eſt, poſt Pythagoram et Apollonium tertius in hac philoſophorum θαυμασίων ſchola locus debetur Plotino: cuncta enim eius laudibus prorſus inuidendis perſonant. „Porphyrium [a] enim ſi audis, „erat in congreſſibus ad dicendum ſtrenuus, ad inuentionem ſolers, ad „opportuna percipienda promtiſſimus, licet in dictionibus nonnullis aber-

 „raret.

v) Vid. Enn. VI. L. VII. c. 6. p. 699. quae tantum more Aegyptio ludere, non vero Platonice aſſerere nugatur Ficinus, vt Platonicorum ſuorum dementiae ſuccurreret.

x) Antiq. lect. L. XXI. c. 10.

y) l. c. Vterque ad ſenſum dicti enthuſiaſticum non attendit.

z) c. II. p. 112.

a) c. 13. 14. 15. add. FIRMICVS l. c.

„raret. Praeterea inter loquendum mens emicabat, lumen intimum ad „vultum vsque diffundens: amabilis enim cum esset aspectu, pulchrior „tamen inter disputandum videbatur, benigna mansuetudine et placida ad „excipiendas quaestiones lenitate cum robusto ad eas dissoluendas vigore „certante. Et quamuis breuis esset, sensibus tamen vbique pluribus, „quam verbis abundans, multa diuino afflatus numine effundebat, animo-„que ad rem ipsam ardenter affecto. Eruditio erat vniuersalis sparsaque „latenter in libris eius Stoicorum, Peripateticorumque dogmata. Latē-„bat eum nihil illorum, quod ad geometriam, arithmeticam, mechani-„cam, opticam, musicam pertineret, licet ad haec nunquam data opera „exercendo se praeparasset. Etsi vero in eius schola legebantur Platoni-„corum praestantissimorum commentarii, Seueri, Cronii, Numenii, Caii, „Attici; item Peripateticorum Aspasii, Alexandri, Adrasti, sui tamen „iuris erat et ab his in theoria prorsus diuersus, quippe qui in „soluendis quaestionibus ad Ammonii systema conformabat responsum. „Operam etiam dedit astronomicis regulis [b], quamuis more non ad-„modum mathematico, astrologorum autem iudiciis incubuit diligentius, „eorumque praedictiones saepe refutauit. Gnosticos, orientalem Zoro-„astris philosophiam iactantes repulit, Platonem ab contemtu eorum vin-„dicauit". Quae licet magna satis, longe tamen his praecelluit vis Plotini „theurgica, qua vir vere fuit, si Porphyrio fides, θαυμάσιος. „Cum „enim semper animo inuigilaret, vt scilicet purus, et erga diuinam illam „naturam amore accensus ex amara huius vitae vnda emergeret, hacque „ratione hoc beato lumine cum saepe se ipsum attolleret tota mente ad De-„um primum mente superiorem, perque gradus Platonicos omnes ascen-„deret ad diuina, ipsi protinus apparuit Deus ille nec formam, nec ideam „aliquam habens, sed super intellectum vniuersumque intelligibile in se „ipso consistens. Qua Dei summi apparitione ad philosophiae suae finem „appropinquauit, qui erat Deo vbique praesenti coniungi, quam etiam „felicitatem quater consecutus est [c]. Sed diuino etiam collustratus lumi-„ne in docendo et scribendo auxiliis Deorum singularibus adiutus est, vt „intus et extra ea pulcherrima aspiceret, quae alii philosophi attingere ne-„queunt." Talis cum esset Plotinus, qui tanta familiaritate supremo Deo vteretur, mirum non est, inferioribus Diis fuisse familiarissimum. Daemones enim non euocauit modo alios, sed et genium suum non inferioris ordinis, sed superioris classis ex Diis aetheriis [d], quae ei occasio fuit de familiari daemone librum conscribendi hodie extantem [e]: immo tanta inter eos auctoritate fuit, vt excelsa mente Deos ad se, non vero se ad Deos accedere debere professus sit. Horum vero ope & ministerio factum est, vt cum obtrectatorem ex condiscipulis apud Ammonium, Olympium Alexandrinum nactus esset, quocum de principatu in illa philosophia certabat, quam

b) Hoc vnum displicet Firmico l. c. locum integrum habes etiam apud FABRIC. l. c. p. 153.

c) c. 23. p. 137. seq.

e) Ennead. III. L. IV.

d) c. 10. pag. 111.

quam tanto magiſtro didicerant, isque veneficiis Plotinum inuaderet magiciſque incantationibus efficere tentaret, vt ſideraretur: retudit ictus directos Plotinus in aduerſarium arte hac ei ſuperior, vt totum eius corpus tanquam marſupium contraheretur [f]. Talia multa de Plotino praedicat Porphyrius, vt euinceret vera eſſe, quae magnifico carmine de praeceptore hoc ſuo cecinit oraculum [g], quod eum ſupra humanae naturae conſortium euexit, Deorumque adſcripſit contubernio. His vero omnibus quanta fides adhibenda ſit, opus non eſſe, vt prolixe oſtendatur, arbitramur, poſtquam non fuſe tantum de horum hominum totiusque ſectae conſilio ſe ſuosque philoſophos diuinis miraculis filii Dei et legatorum eius opponendi diſſeruimus; ſed in Pythagorae quoque et Apollonii Tyanenſis exemplis demonſtrauimus, fictis et mendacio exſtructis miraculis res ſuas confirmare, in hac ſecta non licitum tantum fuiſſe, ſed et laudabile, et commendatum. Quo artificio cum Porphyrius quoque in Pythagorae vita vſus ſit, luculenter inde apparet, eum in hac quoque praeceptoris ſui βιογραφίᾳ, a rationibus et conſuetudine ſectae ſuae non diſceſſiſſe; hinc mendacis laudis vbique in hoc encomio apparent veſtigia, quae facile detegi poſſunt, ſi ad eam, quam delineauimus, Plotini animi imaginem reſpiciamus. Quam enim ei tribuit iudicandi ſolertiam, ſyſtematis euertit conditio, quod ita comparatum eſt, vt vel mediocri attentione iudicandique facultate, quam miſerum ſit maleque cohaereat, queat deprehendi. Qua de re vt conuincamur, vnius tantum ex eius libris lectione opus eſt, vt pateat, acumine quidem et ſubtilitate metaphyſica non deſtitutum fuiſſe Plotinum, ſed ſaepe prorſus delirantis in modum; tantaque obſcuritate et dictionis poeticis figuris vbique repletae ſalebris eſſe impeditum, vt ſatis pateat, inſanientem prae eruditione Plotinum, ſe ipſum non ſatis intellexiſſe. Ipſe certe EVNAPIVS [h] de Plotino fatetur, quod τῷ τε τῆς ψυχῆς οὐρανίῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματώδει τῶν λόγων βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος *propter diuinum argumentum obliquamque et aenigmaticam dictionis obſcuritatem grauis et difficilis intellectu viſus ſit.* Quod licet ex eo tantum deriuat MACROBIVS [i], quod parciſſimus verborum fuerit, fatetur tamen Porphyrius ex ignorantia aptae dictionis proueniſſe, veraque cauſſa inde deriuanda eſt, quod obſcuris vagisque mentis notionibus et ideis nihili vteretur, et nimia ſubtilitate cogitationum tandem in auras euaneſceret. Quod licet ſatis potuiſſet verum philoſophiae Plotinianae characterem prodere, et efficere contemtum, contrarium tamen effectum habuit, vt quae homines non intelligerent, ea laudarent. Quod Chriſtianos [k] quoque feciſſe merito miramur. Nihil vero magis pſeudo-philoſophum fuiſſe Plotinum prodit,

f) Ibid.

g) c. 21. p. 133. Conſarcinatum illud carmen fuiſſe a diſcipulis Plotini et Apollini ſuppoſitum, non eſt quod dubitemus, adeo ſapit eius ſcholam, et ipſe Apollo ſe Plotino facit inferiorem.

h) p. 17. Ita ipſe quoque Porphyrius et Longinus.

i) In ſomn. Scip. L. II. c. 12.

k) AVGVSTINVS contra Acad. L. III. c. 13. recentiorum elogia vide apud THOM. POPE-BLOVNT. Cenſ. celebr. auct. p. 203. ſeq. et FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 148. ſeqq.

quam qui ab ipso Porphyrio [l] tanquam summa ei felicitas attribuitur enthusiasmus, qui et totum eum saepissime occupauit, et totius philosophiae eius finis atque scopus fuit, eoque tandem progressus est, vt laxatis imaginationis efferuescentis habenis ad ecstases raperetur. Quam animi conditionem vel morbum potius corruptae et ab insania prope distantis mentis argumentum esse, non ignorant, qui vnquam de humani intellectus, et imaginationis viribus morbisque fuere solliciti. Non imparatum fuisse a lectionis in scriptis philosophorum versatae copia facile credi potest, cum hanc postulauerit syncretisticae philosophiae conditio, longissime tamen in his eum superauit discipulus Porphyrius. Mirum vero quod de eius eruditione mathematica is iactat, in qua tamen se nunquam exercuisse dicit, quasi habitu Θεοδιδάκτῳ sine vlla exercitatione ea acquiratur: nec saniora sunt, nullius eum philosophi iuris factum esse, et tamen in decidendis quaestionibus vni adhaesisse Ammonio. Ex his enim intelligimus, nefanda conciliationis praeposterae et ad fanatica placita attemperandae consilia secutum fuisse Plotinum. Quibus tantopere obtemperauit, vt plerisque Graecorum, non diffitente PORPHYRIO [m], plagii, expilatique Numenii suspectus esset, Ameliusque peculiari libello *de differentia doctrinae Plotini ad Numenii disciplinam* ab hac turpitudine nomen eius vindicare opus haberet. Tota enim eclectica secta ab hoc plagii crimine immunem et innocentem calamum non praestitit, vt ex dicendis constabit. Hoc vnum laudandum in Plotino, quod astrologicas vanitates contemserit, quod tamen artis magis ignoratione, quam philosophiae iudicio factum fuisse videtur, cum systema Ammonii eas non repudiet. Nihil tamen magis morbos, quibus laborauit Plotini animus, prodit, quam iactabunda admirandorum narratio. Quam si totam reiicimus, nihil ea in re agimus, quod non attentum veteris historiae lectorem decet, et prudentiae fideique historicae regulae postulant: cum supra iam, vbi de Apollonii miraculis actum, euidenter probauerimus, huius scholae homines fraudibus, praestigiis, mendaciis eiusmodi θαυμαστὰ iactasse, vt sibi suisque praeceptoribus diuinioris auctoritatis et ἱερᾶς γενεᾶς (quod nomen affectabant) fidem facerent, et haberent, quod miraculis Christianorum opponerent [n]: nec eos puduisse, impudentissimis eiusmodi mendaciis nutanti superstitioni succurrere. Sed dabimus Porphyrio, licet ob Pythagoreas, quas conscripsit, fabulas, valde suspecto, fidem, quid quaeso miracula narrata loquuntur aliud, quam hominem et delirum, et impostorem? Et ecstasin quidem haud semel passum esse, facile credimus, et vidisse se Deum summum nulla imagine conspicuum, vt quidem sibi persuadebat. Naturale enim hoc est homini-

l) Τὰ πολλὰ ἐνθουσιῶν καὶ ἐκπαθῶς φράζων, c. 14. p. 115.

m) c. 17. p. 119. Dictum hac de re supra sect. 3. in Numenio.

n) Fidem eius rei nobis facient historiae vitarum ab Eunapio, Marino, Damascio confectae, quas in sequentibus examinabimus. Vbique enim hi homines sibi similes deprehenduntur, id est, sui amantissimi, iactatores, impostores impudentissimi, plaustra mendaciorum congerentes.

minibus atra bile ad furorem et deliria laborantibus, corpusque inedia et vigiliis extenuantibus, et ſaepius factum, vt deiecta, ab imaginationis regimine iudicandi vi, ad inſolita vagaretur ingenii delirantis furor, cuius exempla plurima nobis ſacra et philoſophica narrat hiſtoria. Incantatorem vero magicis eum ſuperaſſe artibus et prouocaſſe ſpiritum tutelarem, cum Aegyptiaco ſacerdote de hac arte certantem, quid aliud probat, quam vel veneficum, magumque, vel impoſtorem et praeſtigiatorem fuiſſe Plotinum maximum, quales ſacerdotes fuiſſe gentiles toties annotauimus? Qui ſi Luciani vixiſſet temporibus, dignus fuiſſet, qui Apollonio et Alexandro iungeretur. Aſt hic tandem communis quaſi Aſiae, Africae et Europae praeceptor fuit, qui nouum et peſtilentiſſimum philoſophiae genus, quod totum ſuperſtitionem, enthuſiaſmum, praeſtigias et innumeras decipiendi homines artes complectebatur, per diſcipulos vbique diſſeminauit [o]. Hic fons fuit Caſtalius, ex quo arua ſua irrigarunt non Aſiae tantum celeberrimae ciuitates, ſed et Athenae, Alexandria, Roma. Hoc oraculum fuit, quod imprudenter a Chriſtianis conſultum magnam errorum multitudinem per agrum Domini diſſeminauit, et vehementer rempublicam turbauit Chriſtianam [p], qua de re dicemus plura in ſequentibus [q].

Succeſſio ſcholae Plotinianae.

§. XIII. Magnam ſcilicet ſegetem, laetiſſimis prouentibus effloreſcentem non promiſerunt tantum, ſed tulerunt etiam ſemina a Plotino iacta, cuius philoſophia per totum fere orbem Romanum propagata eſt. Cum enim diſcipulos haberet ipſo praeceptore doctiores, ambitione vero nimium elatos, qui ſe labaſcenti ſuperſtitioni auitae nouos quaſi Atlantes miſſos eſſe credebant, ad ſuſtinendum, quod ruinam minabatur, onus, quique Ammonii et Plotini artibus inclareſcere ſe poſſe non inepte coniiciebant, diſſeminatum ab iis ſyſtema philoſophiae Ammonii per omnes fere terras locum inuenit homineſque, qui id porro propagarent. Nam non Romae tantum, vbi docuerat Plotinus, ſed imprimis Alexandriae, vbi nata erat haec philoſophia, et in nobilioribus Aſiae minoris vrbibus, tandemque Athenis etiam non aſſeclas tantum inuenit, ſed publicos quoque doctores, et profeſſorum eius ſyſtematis ſucceſſionem. Quae licet ab Ammonio Alexandriae fundamenta accepiſſet, vnde Alexandrinam quoque, ſenſu eminentiori, philoſophiam recte vocaueris, reliquis tamen Ammonii diſcipulis, neſcio quo fato, mature obliuione tenebriſque ſepultis, vnus emicuit Plotinus, qui totum aedificium ab Ammonio extructum, non fulciret tantum, ſed totum exornaret et ad faſtigium deduceret. Recte itaque dixit SOCRATES [r], Hypatiam Alexandrinam in

o) Conf. elegantiſſimus MOSHEMIVS l. c. p. 112. ſeq.

p) IDEM l. c. §. 12. p. 115. ſeqq.

q) Vnus cum inter veteres Plotinus philoſophus occurrat, de homonymis diſpicere non poſſumus.

r) Ὑπατίαν τὴν Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, Hiſt. eccl. L VII. c. 15. p. 352.

in ſchola Plotini Platonica ſucceſſiſſe. Id quod reprehendit quidem doctiſſimus VALESIVS [s], negans ſcholae Alexandrinae ſucceſſionem a Plotino deducendam eſſe, quod is quidem Alexandriae ab Ammonio inſtitutus eſſet in philoſophia, nunquam tamen Alexandriae docuerit, ſcholamque tenuerit, ſed in vrbe Roma vſque ad obitum docere perſeuerauerit, vnde mallet pro Plotino Ammonium ſubſtituere. Praeter rem tamen haec dicuntur, ipſo viro doctiſſimo fatente ſcholam Alexandrinam ſibi Plotinum vindicaſſe. Vbi enim de ſectae huius Alexandrinae ſucceſſione agitur, non de ſolo loco, ſed de ſyſtemate ſermo, quod in iſto loco enatum, et magnam quoque partem ibi propagatum eſt, quod licet Plotinus Romae docuerit, manet tamen ſcholae eius nomen Alexandrinae, quod non tantum Alexandriae eam philoſophiam Plotinus didicit, ſed ipſi quoque eius diſcipuli Plotinianae ſcholae ſucceſſionem rectam Alexandriae ſeruarunt. Quae licet Athenas quoque Antiochiam aliasque in vrbes propagines demitteret, nomen tamen Alexandrinae ſcholae et philoſophiae ſeruauit, vt Academica philoſophia atque ſecta dicta eſt, quae ex Academia progreſſa latiſſime per Graeciam et Romanum orbem ſe diffudit. Succeſſionem vero Plotinianae ſcholae, quam Alexandrinam quoque dicemus, praeter Amelium, diuturnum Plotini et familiarem diſcipulum, propagauit Porphyrius, qui praeter Theodorum Aſinenſem, Iamblichum Chalcidenſem ex Coeleſyria magni in hac ſchola nominis philoſophum diſcipulum habuit, qui Conſtantini M. temporibus floruit. Qui vel ea propter peculiari attentione in huius ſcholae hiſtoria dignus eſt, quia ad conſtituendam huius generis ſectam dandumque ei iuſtum habitum et perfectionem omnium plurimum contulit. Ex eius diſciplina progreſſi ſunt multi viri eruditi, huius philoſophiae laude inclyti, et imprimis Sopater Syrus, Aedeſius et Euſtathius Cappadox eiusque vxor Soſipatra et Antoninus filius, quibus Theodorius et Euphraſius Graeci adduntur. Aedeſius ſcholam Alexandrinam inſtitutione ſua porro propagauit, et non Soſipatram tantum et Antoninum Euſtathii, ſed et Euſebium Myndium, Maximum Epheſium, Priſcum et Chryſanthium Sardianum diſcipulos habuit, qui ſectam hanc eruditione ſua plurimum nobilitarunt. Ipſe Iulianus imperator hanc philoſophiam ab Aedeſio, Chryſanthio, Priſco et Maximo edoctus eſt, de ea ſcripſit valdeque eius incrementa promouit. Chryſanthio adhaeſit, et philoſophiae ab eo myſteria didicit Eunapius Sardianus, cuius fere diligentiae acceptum referimus, quicquid nobis de eius ſucceſſione innotuit. Sed et Hierocles circa haec tempora in hac ſchola Alexandriae doctor fuit; ex qua vrbe ad Graecos Athenas praeter Chryſanthium traduxit Plutarchus Neſtorii, cui Syrianus diſcipulus ſucceſſit. Syrianum audiuit Hermias Alexandrinus eiusque vxor Aedeſia, itemque Domninus Syrus, et praecipue Proclus, magnum in hoc coelo ſidus. Qui cum diſcipulos educaſſet plurimos, per omnes fere terras hanc philoſophiam diſſeminauit, inter quos eius auditores maxime illu-

s) Ad l. c. Socratis.

illustres fuerunt Heliodorus et Ammonius, Hermiae filii, Hierius Plutarchi, Asclepiodotus, Zenodotus, Seuerianus, Vlpianus, Gazaeus, et Marinus, qui in cathedra praeceptori successit. Multos hos in philosophiae huius societatem adduxisse, facile ex his coniici potest, cum Christiani quoque horum hominum scholas frequentauerint, vnde inter veteris ecclesiae viros philosophos huius quoque sectae vestigia, nimis eheu! frequentia suo loco occurrent. Ex gentilibus Ammonii auditoribus fuere Simplicius, vir eruditus et magnae inter eos existimationis et Asclepius Trallianus. Marinus discipulo gauisus est Isidoro Gazaeo, isque Damascium Damascenum huic philosophiae innutriuit, in quo defecit celeberrimae scholae successio. Horum itaque, quantum nobis relictum de iis ex veterum memoriis, condemus historiam, non neglectis tamen iis, qui ex eadem schola nominis atque eruditionis celebritatem consecuti sunt, qualis fuit Theon Alexandrinus, magnae famae mathematicus, et imprimis philosophiae Alexandrinae et mathematum laude inclyta eius filia Hypatia [t]. Addemus etiam quos Christianis quidam annumerant, rectius gentiles visos, licet ex vtrisque mixti videantur, qualis fuit Macrobius, et, si quosdam audias, Chalcidius quoque, quem tamen Christianis magis addendum esse suo loco faciemus verisimile. Quin et tota fere Peripatetica secta a Sec. III. initio huc referenda est. Cum enim inter Platonicos et Aristotelicos concordiam tentasset Ammonius, eiusque discipuli eam confirmassent, factum est, vt non minorem in explicando Aristotelis systemate operam ponerent eclectici, inter quos Dexippus, Themistius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius eminuerunt. Quorum tamen cum maxime circa Peripateticam philosophiam eminuit industria, in huius sectae historia faciemus mentionem.

§. XIV. Amelius natione Tuscus fuit, vt testatur, qui diu cum eo vixit PORPHYRIVS [u]; quare audiendus non est SVIDAS [x], qui Syrum Apamea oriundum facit, sine dubio, quod locum natiuitatis cum eo, vbi diu vixit, ciuemque aliquem filium adoptauit, confunderet, qualis negligentia Suidae passim in eius lexico deprehenditur. Proprium Amelii nomen, Gentilianus fuit, maluit vero nominari *Amerius*, ab integritate ducta appellatione, quam *Amelius*, a negligentia [y]. Praeceptorem in philosophia habuit ante Plotinum Lysimachum, quem Stoicae familiae addictum fuisse, ex LONGINI fragmento de fine liquet [z]. *Amelius.*

Ab

t) Successionis huius fidem faciemus in sequentibus. Videndi etiam praeter Eunapium, Marinum, Damascium, huius scholae philosophos, ex recentioribus IONSIVS de Scr. Hist. Philos. L. III. c. 16. p. 293. OLEARIVS de philos. eclect. c. 3. p. 1209. FABRICIVS prolegom. ad Marini vitam Procli p. 10.

u) In vita Plotini c. 7. p. 104.

x) SVIDAS T. I. Amelius p. 157. conf. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 44. KVSTER. ad l. c. Suidae, MEVRS. Bibl. Graec. alii.

y) PORPHYR. l. c. Amerium vocat EVNAPIVS vit. Sophist. p. 17.

z) l. c. f. 6. p. 129. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 405. Ast Vol. I. p. 559. Lysimachis ibi enarratis addendus. conf. IONS. de S. H. Phil. L. II. c. 18. p. 209. L. III. c. 15. p. 288.

Ab hoc ad Plotinum transiit, Philippi imperatoris anno tertio, qui fuit A. C. CCXLVI. cum iam prius ex Numenii scriptis magnum in Platonem amorem concepisset. Omnia enim fere scripta Numenii descripsit, plurimaque eorum memoriae mandauit [a]. Ab eo tempore Plotini semper lateri adhaesit indiuiduus comes, per viginti atque quatuor annos, et fortasse non reliquisset praeceptorem, nisi eum in saluberrimam Campaniam Roma discedere coëgisset morbus desperatus, vt supra narrauimus. Tum enim in Syriam Apameam discessit [b], sine dubio, quod ita viribus defecerat Plotinus, vt docendo non amplius sufficeret. Tantopere vero a socordia er negligentia, quae nomen tamen ei fecit, abhorruit, vt laboris tolerantia omnes condiscipulos suos superaret [c]; cuius dedit specimen cum ex lectionibus et disputationibus scholia multa atque commentariolos colligeret; ex quibus centum ferme libros composuit [d]. Quam diligentiam cum longum tempus continuaret, et praecipue quaestionibus Plotino propositis de grauissimo quouis philosophiae argumento disserendi occasionem ei offerret [e], dici non potest, quantum in eclectica philosophia scholae Ammonii profecerit. Tanta certe Plotinus in eum erat fiducia, vt si quaestiones a discipulis propositas prolixiori dissertatione excuti cuperet, Amelium ad eas dubitationes, scriptis etiam, respondere iuberet [f]: eumque potissimum deligeret, qui famam praeceptoris a plagii obiecto vindicaret crimine, quo fine librum eius scripsisse *de differentia doctrinae Plotini a Numenii disciplina* [g], supra diximus. Verum in aliis quoque materiae philosophicae generibus vtilem Plotini philosophiae praestitit operam. Cum enim haeretici veteres Gnosticorum ex semine prognati, orientalisque philosophiae alumni, vt auctoritatem nugis suis conciliarent, reiectis Pythagora et Platone, quos diuinitatis abyssum, ex qua emanasse diuina omnia miris somniis crepabant, non intellexisse contendebant, libros multos suppositītios circumgestarent, et reuelationes quasdam Zoroastris, Zostriani, Nicothei, Allogenis, Mesi, aliorumque ostentarent; grauiter id ferens Plotinus, qui scholae Ammonii tantorum heroum sapientiae possessionem vindicabat, discipulis Porphyrio Amelioque negotium dedit, vt eos fraudis conuincerent. Amelius itaque libros quadraginta composuit contra librum Zostriani apocryphum [h], sed et libros Plotini ex ipso eius ἀρχετύπῳ et manu Plotini scriptis voluminibus descripsit quam emendatissime [i]; et de eius philosophia ad Longinum disseruit peculiari epistola, in qua tamen nimiam prolixitatem et ambages, breuitati Plotini oppositas sibi non placuisse Longinus ait [k]. Tantus cum in schola Plotini esset, omnium, qui philosophum hunc colebant, amorem meruit, et in his potissimum Castricii Firmi senatoris Romani, cuius supra in Plotino mentionem fecimus,

a) Ibid. c. 3. p. 98.
b) c. 2. p. 95.
c) c. 3. p. 98.
d) Ibidem.
e) c. 5. p. 101.
f) c. 8. p. 122.
g) c. 17. p. 119. inscripsit eum Porphyrio.
h) c. 16. p. 118.
i) c. 20. p. 126.
k) c. 21. p. 133.

cimus, quem Amelio οἷα οἰκέτης ἀγαθὸν ἐν πᾶσιν ὑπηρετούμενον, *serui instar officia praestitisse*, ait PORPHYRIVS [l]. Sed cum ipso quoque Porphyrio amicitiam coluit, quamdiu simul essent apud Plotinum, arctissimam. Octodecim enim annos iam in familia Plotini erat Amelius, cum Porphyrius ad Plotinum se contulisset [m]. Vnde et Amerium, siue Amelium inter συμφοιτητὰς Porphyrii numerat EVNAPIVS [n]. SVIDAS [o] vero, Porphyrium facit Amelii discipulum, quod sine examine nudaque assertione admisit IONSIVS [p], contrarium recte tuente doctissimo HOLSTENIO [q], qui et hic Suidae negligentiam carpit, quo nomine quoque eam notauit diligentissimus KVSTERVS [r]. Etsi vero satis nota est supina Suidae, vel, quos adhibuit, amanuensium eius oscitantia, vt parum laborandum sit de hoc loco ab errore absoluendo, propter Amelii tamen historiam sine obseruatione dimittendum non est, certa ratione Amelium quoque dici posse Porphyrii praeceptorem. Cum enim Plotinus meditationum metaphysicarum profunditate et dictionis negligentia valde esset obscurus, et ab iis, qui recens eius disciplinae se tradiderant, non intelligeretur, hincque multis vexaretur quaestionibus et obiectionibus, iussit ille veteranos philosophiae suae callentissimos ad has quaestiones et obiectiones respondere, et philosophiae suae praecepta enucleatius atque luculentius tradere. Id quod etiam accidit, cum Porphyrius ad eius scholam accessisset. Cum enim is minus recte Plotinum esset assecutus, eum contra scribendo prouocare ausus est, tentans ostendere, τὰ νοήματα, quae extra mentem non esse Plotinus statuebat [s], extra intellectum existere. Ille vero cum Amelio eius scripta legenda dedisset, isque iam perlegisset, subridens Amelium iussit, Porphyrio has dubitationes, in quas ob ignorantiam sententiae Plotini inciderat, eximere: quod et fecit Amelius haud exiguo contra Porphyrium conscripto libro, cui iterum contradixit Porphyrius, respondit Amelius, donec ille veriorem opinionem, et genuinam Plotini mentem conspicatus sententiam mutauit [ss]. Factum id esse haud vna vice, familiaris, quae inter Amelium et Porphyrium culta est, amicitia suadet. Cum itaque in communi apud praeceptorem contubernio magistri praecepta Porphyrio, nouo commilitoni declararet Amelius, veteranus miles, non sine veritate is Amelii quoque dici potest discipulus. Nimius tamen est HOLSTENIVS [t], qui, vt Suidae eo fortius contradiceret, *non putare se*, scribit, *Porphyrium expleto iam XXXVIII. aetatis anno in disciplinam Amelio se tradidisse, quem iam Romae doctrinae et sapientiae laude superabat, adeo quidem, vt Amelius sua scripta cum venia ab eo legi peteret atque emendari*. Prius enim falsum esse, ipsius Porphyrii confessio manifestat modo adducta; posterius de eo tantum

l) c. 7. p. 104.
m) c. 4. p. 99.
n) loc. cit. o) loc. cit.
p) L. III. c. 16. p. 293.
q) l. c. p. 43.
r) Ad l. c. Suidae.
s) Ennead. L. V. I. 5.
ss) c. 18. p. 122. t) loc. cit.

intelligendum est tempore, quo in schola Plotini plurimum Porphyrius profecit, adiutus elegantia dictionis, quam ex Longini disciplina acquisiuerat, quaue carebat Amelius nimis in scribendo prolixus. Certe non ad philosophiae cognitionem, sed ad scribendi perfectionem esse trahendum, ex ipso PORPHYRIO [u] discitur, qui ad Longini prouocat testimonium laudantis in Porphyrio, quod deuitatis Amelianis ambagibus in scribendo, Plotini formam propius expressisset. Quod clarius adhuc explicat EVNAPIVS [v], monens: *Condiscipulos Porphyrii, quos ex optimis fuisse ipse fatetur, Origenem, Amelium, et Aquilinum, quorum extent volumina, sermonis nulla gratia florere, eo quod nullae adsint dicendi veneres, quamuis dogmata pulchre intexta orationi habeant, et ipse Porphyrius eos ob stili acumen et grauitatem laudet, omnemque iis gratiam referat: Ipsum vero Porphyrium tanquam Mercurialem quandam catenam, ad mortales demissam omnigenae eruditionis beneficio cuncta aperte, dilucide, clare explicuisse.* Ex quibus simul clarum est, pueriliter hallucinatum esse interpretem THEODORITI [x], qui nobis ex Amelio Porphyrii discipulum exsculpsit. Immo et Suidas a negligentia non potest absolui, qui Ammonio coaetaneum facit Amelium, quem decimo quarto demum scholae suae anno Plotinus nactus est discipulum, quo diu iam in viuis esse desierat Ammonius, vt ex illis intelligi potest, quae supra de eius aetate disseruimus [y]. Quando vero, et vbi obierit, incertum. Superuixisse Plotino aliquot annis dubio caret, Apameam enim abiit, vbi etiam decessisse videtur. Nam ibi commentarios suos Iustino Hesychio cuidam filio adoptiuo dono dedit, et vt coniici potest, haeredem reliquit [z]. Fuit ingenio non secus ac praeceptor et condiscipuli fanatico et superstitioni valde dedito, qualem ex disciplina Plotini prodire par erat, fuisse enim sacrorum obseruantissimum, singulisque νεομηνίαις, (quas sacras habuisse hanc scholam Procli quoque exemplo infra discemus,) sacrificasse, narrat PORPHYRIVS [a].

Porphyrii patria.

§. XV. Non Amelium tantum, sed Plotinum quoque eruditione superauit, fanaticae vero philosophiae studio secutus est PORPHYRIVS, inter primos et praecipuos scholae Plotinianae, et sectae Alexandrinae doctores iure numerandus. De cuius vita praeter ea, quae passim historiae Plotini interseruit, more suo scripsit EVNAPIVS [b], quem ex parte secutus est SVIDAS [c], in enumerandis tamen libris, quam exponenda vita, copiosior. Reliqua quae apud veteres occurrunt, magna diligentia et copiosa eruditione collegit, et prolixam vitae Porphyrii scriptorumque eius enarrationem nobis exhibuit LVCAS HOLSTENIVS [d], quam recusam dedit, cum rarius compareret, IO. ALB. FABRICIVS.

u) c. 21. p. 133.
v) loc. c.
x) Therap. L. II.
y) Conf. HOLSTEN. l. c. p. 44.
z) c. 3. p. 98.
a) c. 10. p. 11.
b) loc. cit. p. 17. seqq.
c) In Porphyrius, T. III. p. 158.
d) Adiecta dissertatione de vita et scriptis Por-

CIVS [e]. Addi ei possunt, qui historiam veterem ciuilem pariter et literariam atque ecclesiasticam enarrarunt [f]. Non enim inter gentiles tantum homines eruditionis fama valde inclaruit, sed pestilentissimis quoque scriptis ciuitatem Christianam adortus est, et omnia clamoribus et concertationibus repleuit. Patriam sibi Tyrum esse, et ipse fatetur [g], et refert EVNAPIVS [h], quos secutus est SVIDAS [i]. Quibus tamen locis clarissimis non obstantibus magno sententiarum dissidio de patria Porphyrii disceptarunt viri docti. Quibus disputandi occasionem dedit HIERONYMVS [k], qui suffragante CHRYSOSTOMO [l], eum dixit Bataneoten. Certe hunc Hieronymi locum quasi scopulum esse, ad quem multi naufragium fecerunt, non inepte dixit IOACHIMVS KVHNIVS [m]. Primus annalium ecclesiasticorum conditor CAESAR BARONIVS [n] fuit, qui verbis Hieronymi stans, coniecit Porphyrium Bataneoten dici ab oppido tractuque terrae, quae Batanea dicta est, inque sacris paginis Basan dicitur, parsque fuit Trachonitidis, in Palaestina sitae, de qua docte disseruit Cl. RELANDVS [o]. Puduisse vero putat scriptor purpuratus, Porphyrium originis gentisque Iudaicae, quam vt tegeret, a vicina Tyro Tyrium se dixisse. Nec contemnendum mox, et prima fronte reiiciendum videtur Hieronymi testimonium, qui non tantum in Palaestina vixit, sed cum Iudaeorum quoque viris literatis conuersatus est, adeoque circumstantias hominis non ignoti, et vt literariis studiis, ita canina, qua efferbuit non in Christianos tantum, sed et in Hebraeos scriptores, viros sanctos et diuino spiritu afflatos, ira dudum per omnia volitantis ora noscere potuit. Addit verisimilitudinem, quod SOCRATES [p] habet: *Porphyrium, cum apud Caesaream Palaestinae a quibusdam Christianis verberatus fuisset, iram comprimere non valentem prae nimio furore Christianam religionem deseruisse, et odio eorum, a quibus caesus fuerat, impulsum, libros maledicentissimos aduersus nomen Christianum composuisse; cuius eum coarguat Eusebius Pamphyli, qui libros eius validissime confutauerit.* Quod Augustinum quoque videri affirmasse, in sequentibus dicemus. Prona enim inde coniectura est, Porphyrium, Iudaeum natione, ad sacra Christiana transgressum, cum offensae recordatione ab iis defecisset, ne obiicerentur ei natales, Tyrium a vicinia se finxisse. Etsi vero haec non sine aliqua verisimilitudine dicuntur, recte tamen maioris roboris eis rationes opponuntur [q]. Vix enim credi potest,

 Por-

Porphyrii, eius vitae Pythagorae Romae 1630. 8. quam editionem sequimur.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 207.

f) Scriptores historiae literariae profanae et ecclesiasticae, Caueus, Dupinius, Fabricius, Ionsius. Item Act. phil. Vol. I. p. 138. BASNAGE Annal. T. II. ad A. C. 278. TILLEMONT. Hist. Imper. T. IV. p. 107. Promisit etiam IO. FRIDERIC. THOMAE diss. de vita et philosophandi ratione Porphyrii Miscell. Lips. T. I. p. 306.

g) In vita Plotini c. 8. p. 107.

h) In vitis sophist. p. 12.

i) loc. cit.

k) Praef. epist. ad Galat.

l) Homil. VI. in 1. ad Corinth. p. 58.

m) Q q. Philolog. Pent. I. c. 5. p. 11.

n) Ad A. C. 315.

o) Palaestin. L. I. c. 33. p. 200. L. III. p. 616.

p) Hist. eccles. L. III. c. 23.

q) HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6.

Porphyrium hominem inter ſuos, praecipue in frequentiſſimis vrbibus Alexandria, Romaque clarum, vbi tot Tyriae gentis homines verſabantur, tam impudenter patriam alienam fuiſſe mentitum, cum non ſine rubore ab iis potuiſſet mendacii, vanaeque oſtentationis conuinci. Sed fuere quoque Syri Longinus et Iamblichus ille praeceptor, hic diſcipulus Porphyrii, quibus facile fuiſſet, fraudem detegere, ſi patriam fuiſſet mentitus Porphyrius. At hi pro Tyrio habuerunt Malchum, nec vnquam de patria eius alia cogitarunt, exque eorum relatione Eunapius habuit, quod non priſcarum tantum hac vrbe Phoenicum oriundus fuerit, ſed et maiores habuerit claros, nec ignobiles. Ipſe Longinus ad eum ex Phoenicia in Sicilia degentem ſcripſit, et Tyri incolam fuiſſe dixit, quam epiſtolam nobis ipſe ſeruauit PORPHYRIUS [r]. Vixit etiam Apameae in Syria Amelius eius condiſcipulus, neque tamen is Iudaeum Bataneoten eſſe cogitauit vnquam. Addi his poteſt: Neque Socratem, neque quem is ſequitur, Euſebium, nec Suidam, graues ceteroquin Porphyrii inimicos, quicquam habere, quod hos eius natales Iudaicos referat, ſed gentilem iſtis ſcriptoribus eum haberi: non obiicere inter tot viros eccleſiaſticos, qui contra illum ſcripſere, quemquam ei apoſtaſiam a Iudaiſmo ad gentiliſmum, ea quoque, quae de eius ex Chriſtianis caſtris ad gentiles defectione memorantur, fide omni deſtitui: viderique deceptos, qui talia de eo coniecerunt, quod ſacra oracula legerit, et contra ea virus maledicentiae atque calumniarum euomuerit; quod tamen ab aliis quoque Platonicis fuiſſe factum, qui gentiles cum eſſent, ſacras paginas euoluerint, Longini et Amelii exemplo conſtet. Placuit tamen his non obſtantibus Batanea Porphyrii patria STEPH. LE MOYNE [s], IAC. HASAEO [ſſ], et I. A. FABRICIO [t], qui ad ſequendas Hieronymi partes eo adducti ſunt, quod alia huius nominis ratio, quae ſatisfacere queat, non facile poſſit afferri. Aliter tamen viſum aliis et imprimis HOLSTENIO [u], qui licet fateatur, ſe non facile perſpicere, quam medicinam afferat loco Hieronymi, in varias tamen partes ſe verſans, nodum, quem ſoluere non potuit, ſecuit, legitque vel *βιοθάνατος* ſceleratus, eo quod furore et atra bile percitam animam habuerit, vel cum IACOBO SIRMONDO [x] *Βαλανεώτης*, hoc eſt SVIDA [y] interprete *περίεργος καὶ πολυπράγμων*; vel a Beten, vel Batnae, vico Palaeſtinae, quem tamen nomen tum iam perdidiſſe, ipſe notat. Putat etiam dici poſſe, Batanaeotam per conuicium appellari atque opprobrium, vt Sodomitarum ac Capernaitarum nomen in ſacris, Melii, pro impio, Cretenſium, pro mendacibus, Aegyptiorum, pro impoſtoribus, non patriae, ſed vitii deſignandi cauſſa adhibetur. Aliis pro Bataneotes legitur *βοτανιώτης*, vel *βοτανώδις*, eo quod Porphyrius more Pythagorae ſolis herbis veſcendum ſtatuerit, quod placuit

r) l. c. c. 19. p 184.
s) Ad varia ſacra T. II. p. 607.
ſſ) De Academia Beryt. c. XI. §. 3.
t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 181. not. a.
u) l. c. p. 227. ed. Fabric.
x) Vid. eius Epiſt. ad Holſten. T. IV. Opp. p. 656. quam opinionem ſibi diſplicere, idem fatetur l. c.
y) In Balaneot. T. I.

cuit TANAQ. FABRO [z], VRB. CHEVRAEO [a], RICH. SIMONIO [b], et IO. CLERICO [c]. Quae coniecturae, cum vocem apud Hieronymum sollicitandam postulent, merito et minus probabiles videntur, et frigidae atque longius petitae sunt. Hinc aliis Bataneotes Hieronymo dictus videtur, quod instar taurorum Basan, *ταυρῶν Βαταναιωτικῶν* petulco impetu inuaserit religionem Christianam, vt olim inimici Dauid, quod quam longe sit a verisimilitudine remotum, licet placuerit STEPH. LE MOYNE [d] et IOACH. KVHNIO [e], quilibet videt. Nec, quod putamus, maiori probabilitate se commendat N. HIER. GVNDLINGII [f] explicatio, qui Bataneotae nomen confictum putat ab Hieronymo ex Battus, cuius nominis poëta battologiae nomen fecit, et *νεότης*, adeoque ita vocari *nouum nugiuendulum.* Recte hoc displicuit doctissimo HEVMANNO [g], qui vt suam quoque sententiam exponeret, monuit, ex loco Chrysostomi [h] apparere, quod tanquam nomen verum et ab ipso operis antichristiani scriptore vsurpatum in ipso titulo, haud secus, ac Celsus nomen suum praescripserit, operi suo eiusdem argumenti. Inde concludit, a Porphyrio suum illud opus editum fuisse *ψευδονύμως*, hincque verba Hieronymi ita emendanda esse. *Quod nequaquam intelligens Bataneotes, id est,* (editi libri habent, *et*) *sceleratus ille Porphyrius, in primo operis sui aduersus nos libro etc.* Coniicit etiam, ideo hoc nomen ascititium praefixisse operi suo aduersus Christianos Porphyrium, vt Christiani crederent, auctorem illius operis, quem versatissimum esse in sacri codicis lectione apparebat, esse natione Iudaeum, in regione Batanea natum. Ingenio et elegantia se commendare hanc coniecturam, non negamus, sed non magis, quam reliquae, nobis satisfacit, licet in eo melior, quod ipsam vocem non lacessat, et nescio quod nomen inde effingat. Vnde enim probabitur, Bataneotae nomen ipsum adhibuisse Porphyrium *ψευδόνυμον*? Locus enim Chrysostomi nihil hac de re, quod cogat, habet, sed tantum Batanaeoten vocat Porphyrium innuendo, eum, qui ita Christianis vocetur, praeter Celsum Christianis sacris contradixisse, quod etiam dici potuisset, si haec vox conuicii loco fuisset posita. Locus vero Hieronymi cum MSc. Codd. non suffragantibus sollicitetur, plane nihil probat, sed potius nouam eamque elegantem coniecturam facit suspectam; et licet fieri forte potuerit, vt se in isto libro Batanaeoten ipse appellauerit Porphyrius, de quo nihil certi definiri potest, falsum tamen est, voluisse videri Iudaeum, in aciem contra Christianos procedentem. Qui enim ille videri voluit ex Iudaeorum gente esse, qui atrocissimas iniurias non tantum contra Christum et Apostolos, sed etiam contra scriptores Hebraeos *θεοπνεύστους* euomuit? quod quam in-

fami

z) Lib. I. epist. 64.
a) Opusc. p. 415.
b) Nouv. biblioth. choisie T. I. c. 1.
c) Bibl. antiq. et nou. T. I. p. 166.
d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Gundlingian. T. VIII. p. 444. seqq.
g) Poecil. T. III. art. 6. p. 46. seqq.
h) Verba eius haec sunt: „Possunt de antiquitate librorum sacrorum testari, qui nobis „contradixerunt Celsus nimirum et post illum „Batanaeotes„ l. c.

fami fecerit impudentia, et EVSEBIVS [i] testatur, ex maledictis atque conuiciis manifestum est, quae contra Danielem prophetam eructasse tradit Hieronymus [k]. Si itaque Hieronymi et Chrysostomi auctoritas deferenda haud est, nobis simplicissima in obscuro argumento via videtur, quam ingressus est IONSIVS [l], secutusque FABRICIVS [m], vt reuera Bataneoten fuisse Porphyrium statuamus, sed a nobiliori loco, vbi educatus est, Tyrium cognominatum, et hoc quoque nomine notum. Teste enim STEPHANO [n], *Βαταναία συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βαταναία ἑνικῶς, Bataneae, locus habitatus Syriae, quae et Batanea, in numero singulari.* Patet ex his Bataneam ad Syriam quoque tractam fuisse, et verisimilitudine se commendat coniectura FABRICII [o], in ea consedisse etiam coloniam Tyrorum: vicinam enim Tyro fuisse totam regionem Batanaeam, ex eius apud veteres descriptione demonstrat RELANDVS [p]. Obscuriori itaque cum loco natus esset Porphyrius, et forte ex colonia Tyriorum, maluit ab illustriori se loco appellari Tyrium, quod forte coloniae iure poterat. Nec enim iactantiae, nec mendacii insimulatos fuisse eos, qui obscurius patriae nomen cum illustriori vicino commutarunt, exemplum probat Diogenis Stoici, quem propter vicinitatem, Seleuciensem Babylonium fuisse vocatum LAERTIVS [q] testatur. Quin nec hodie hic mos exoleuit, vt homines ignobilioribus oppidis nati, viciniae magis clarae adscribantur. Cum vero Porphyrius Tyri quoque diu iuuenis habitauerit, (παλαιὰν συνήθειαν enim ei in memoriam reuocat Longinus illum ex Sicilia Tyrum euocans [r],) ratio inde manifesta patet, cur se absque iactantiae futilis vitio Tyrium dixerit, proque Tyrio ipse habitus fuerit. Quod vero Bataneoten, non Tyrium eum vocant Hieronymus et Chrysostomus, per modum conuicii factum esse coniicimus. Scilicet exagitauerat sine dubio sanctissimum diuinumque Christianorum magistrum Galilaei nomine Porphyrius, quod opprobrii loco ei obiectum fuisse, ex sacra historia constat, et receptum quoque Christi fuisse conuicium in schola Platonicorum horum, illud Iuliani: vicisti Galilaee, probat. Quam hominis impudentiam non sine aceto et sale perfricuerunt Hieronymus et Chrysostomus, cum Bataneoten vocantes, patriamque veram in memoriam reuocantes, quae vel ipsi Galilaeae olim iuncta et pars eius fuit vel vicinissima tamen adiecit, ignominiam ita Saluatori illatam fortissime in canem hunc latrantem retundentes. Certe simpliciora haec sunt, magisque verisimilia, quam quae coacte et frigide satis sine teste et calculo afferuntur: praesertim cum ex hac eius patria non sequatur fuisse Iudaeum, tota tum illa regione repleta gentilibus, praesertim cum Syriae adiectam fuisse testetur Stephanus.

§. XVI. Quae-

i) Praepar. L. X. c. 9.
k) Vid. Prooem. in Daniel. Conf. HOLSTENIVS vit. Porphyr. c. 11. p. 873.
l) De script. hist. phil. L. III. c. 15. p. 286.
m) loc. cit.
n) In ethnicis.
o) loc. cit.
p) loc. cit. p. 200. seq.
q) L. VIII.
r) Vit. Plotini c. 18. p. 124.

Porphyrii vita viuo Plotino.

§. XVI. Quaecunque vero fuerit demum Porphyrii patria, illud certum est, vel ipsam Tyrum vel locum ei valde vicinum fuisse; id enim Malchi nomen, quod in patria gessit, quodque et patrem tulisse [s] refert, ostendit, Phoeniciae fuisse originis [t]. Quod nomen cum regem indicaret, barbaram vocem, Graecis, rotundo loqui ore adsuetis, incommodam, in Graecam Porphyrii mutauit eius praeceptor Longinus [u], quod purpuratum, vel Purpurionem potius non ignotum Latinis auribus nomen [x] significat. Tempus vero annumque, quo is natus est, ipse prodidit, narrans [y], accessisse se ad Plotinum LIX aetatis annum agentem XXX annos natum, decimo Galieni imperatoris anno. Retro itaque si numeremus, incidunt natales Porphyrii in annum duodecimum Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCXXXIII. Aut calamus itaque, aut typothetarum opera errarunt, quando in HOLSTENII vita Porphyrii [z] decimus Alexandri annus ponitur. Mature a parente ad literarum studia traductus est, et, si veteres audimus, fere puer Origenem audiuit Adamantium, et ab eo eruditionis semina accepit, ac principia quoque philosophiae eius, cui postea diligentissime et pertinaciter adhaesit, didicit. Adducit enim EVSEBIVS [a] ipsius Porphyrii verba, quibus ad Origenem prouocat, *quocum viro sibi valde adolescenti fuisse familiaritatem* dicit. Clarius VINCENTIVS LIRINENSIS [b]: *Ait namque impius ille Porphyrius, excitum se fama ipsius* (Origenis) *Alexandriam fere puerum perrexisse, ibique eum vidisse iam senem, sed plane talem tantumque virum, qui arcem totius scientiae condidisset.* Addit his locum PROCLI [c] eruditissimus HOLSTENIVS [d], ex quo colligi posse putat, Platonicae, vel Ammonianae potius philosophiae praecepta Porphyrium primum ab Origene hausisse. Adducto enim loco quodam Platonis, narrat Proclus, *de eo dubitasse Longinum et Origenem: adeo vt etiam Porphyrius affirmauerit, Origenem triduum integrum in eo haesisse, et clamantem ac rubore suffusum multum sudasse, quod magnum dubitandi argumentum esse ipse diceret.* Quare se mirari ait Holstenius, quod Eunapius Porphyrii condiscipulum vocet Origenem, idque ipsius Porphyrii verbis, cum constet, Origenem LXIX annos natum anno Christi CCLVI, qui fuit Galli et Volusiani XXII vel XXIII, diem suum obiisse. Humani tamen aliquid in his passus est, et Lirinensis et Holstenius. Ille enim falsus est, quando nobis Porphyrium adducit, fatentem se Alexandriae Origenem iam senem audiuisse; hoc enim rationibus chronologicis vitae Origenis prorsus aduersatur. Qui eo, quo natus est Porphyrius, anno CCXXXII, certe

s) l. c. c. 17. p. 120.
t) EVNAP. loc. cit.
u) PORPHYR. l. c. Conf. HOLSTEN. Vit. Porphyr. c. 2. p. 215
x) Vid. LIVIVS L. XXVII. 2. vbi L. Furius Purpurio nominatur. Graecum vero Porphyrogenetarum nomen inter imperatores CP. nemini ignotum est.
y) c. 4 p. 99.
z) Ita in editione Romana p. 15. quam secuta est Fabriciana p. 217.
a) Hist. eccles. L. III. c. 19.
b) Commonit. c. 23. p. m. 77. edit. Baluz.
c) In Timaeum L. I. p. 20.
d) l. c. c. 6. p. 236. edit. Fabric.

certe sequenti Alexandria pulsus in Palaestinam concessit, teste Evsebio [e], nec vnquam Alexandriam rediit, ex quo sequitur, Porphyrium eum Alexandriae audire non potuisse. Recte itaque Lirinensis in hac narratione fidem desiderat Ioannes Pearsonivs [f]. Quia tamen non Vincentius tantum, sed et Eusebius ad Porphyrii verba prouocant, quibus testatum faciunt, eum Origenem disciplinae caussa conuenisse, hinc suspicamur, Porphyrium non Alexandriae, quod fieri non potuisse ex dictis liquet, sed Caesareae in Palaestina Origenem docentem audiuisse. Eo enim loco Origenem philosophiam sacrasque literas adolescentibus non christianis tantum, sed et gentilibus tradidisse, Gregorivs Thavmatvrgvs [g] et Evsebivs [h] testantur: vnde valde verisimile est, Porphyrium loci vicinia et doctoris fama inuitatum, valde adolescentem ad Origenem accurrisse: nec aliud putamus velle verba Eusebii; quae cum legisset Lirinensis, cum ad rationes Origenianae historiae chronologicas non attenderet, factum id esse Alexandriae sibi aliisque frustra persuasit. Qui quidem aliquo modo posset excusari, si verum esset, quod Epiphanivs [i] innuere videtur, et tanquam certum supponit Casimirvs Ovdinvs [k], Decianam persecutionem pertulisse Origenem Alexandriae. Eo enim tempore XVIII annos natus erat Porphyrius. Sed indubitato Evsebii [l] testimonio constat, non Alexandriae, sed Tyri fuisse Origenem, cum ista tempestas ingrueret, adeoque hoc quoque Lirinensem magis refellit, quam confirmat. Quae vero de eo dicta sunt, ad Holstenium quoque pertinent, huic narrationi fisum, qui errorem errore auxit, et Origenem Porphyrii condiscipulum cum Origene Christiano confudit, quos diuersos esse, illumque hoc multis annis iuniorem, ipsi tempora vtriusque ostenderant. Nam non alius iste Origenes est, quam quem supra docuimus, Plotinum habuisse apud Ammonium condiscipulum: licet illustris Hvetivs [m] statuat, etiam ab isto Origene, Porphyrio antiquiore, distinguendum esse hunc Origenem Porphyrii συμφοιτητὴν Eunapio memoratum, quod tamen secus nobis videtur, cum facile possit dici hic Origenes condiscipulus Porphyrii, eo quod illum ad Plotinum in scholam eius interdum digressum esse constat [n]. Locus vero Procli, vtrum de Christiano, an gentili Origene intelligendus sit, dubii haeremus, licet prius magis arrideat, eo quod gentilis Origenis institutione Porphyrium fuisse gauisum non legamus, et condiscipulum tantum eum Porphyrii vocat Eunapius. Ex Origenis Adamantii schola ad Longinum discessit [o] Porphyrius, magna eruditionis fama plurimorumque disci-

e) l. c. L. VI. c. 20. 23.
f) Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 9. 10.
g) In Panegyrico in Origenem.
h) loc. c. c. 23.
i) Haeref. LXIV. T. I. p. 524.
k) De Scripr. ecclef. T. I. p. 1238.
l) loc. cit. L. VI. c. 39.
m) Origenian. L. I. c. 1. p. 5.

n) c. 14. vitae Plot. p. 116. Ita etiam Amelius iungitur Origeni, tanquam condiscipulus Porphyrii, licet illi multo vetustior.
o) Contrarium magis placet Holstenio l. c. p. 238. a Longino demum ad Origenem peruenisse Porphyrium. Sed falli eum ex Eusebii et Lirinensis narratione patet, qui *fere puerum* conuenisse Origenem dicunt.

disciptulorum laude philosophiam, eloquentiam, ceterasque literas, quae ab humanitate nomen acceperunt, tum temporis Athenis docentem. Qui cum esset vir literatissimus, et totius fere antiquitatis promus condus, dicendi autem facultate paucos haberet aequales, facile inde colligi potest, quantum eruditionis augmentum Porphyrio, magno ardore ad haec studia inflammato, accesserit. Ex hac enim Longini disciplina potissimum repetendum est, quod non scribendi et dicendi tantum facultate Plotinum longe superauerit Porphyrius, ab ipso praeceptore Longino laudatus [p], quod, vitatis Amelianis ambagibus, neruosam Plotini breuitatem sine obscuritate norit exprimere: sed quod etiam in omni fere eruditionis antiquae genere se praestiterit versatissimum. Non vero tanto sub magistro in elegantioribus tantum literis haesit, sed, quod testatur EVNAPIVS [q], in supremo eruditionis genere ab eo erudiebatur, et omnem philosophiam edoctus est: cuius institutionis philosophicae vestigia in illa epistola, quam ipse PORPHYRIVS [r] affert, haud obscura extant. Multum vero contulisse institutionem Longini ad Porphyrianam eruditionem, ex eo patet, quod non tantum infinitam in veterum scriptis lectionis copiam inde sibi parauit Porphyrius, sed is illi quoque sub hoc duce philosophiae generi vacauit, quod ex omnium fere philosophorum et religionum fontibus tanquam in πανδοχεῖον quoddam confluxisse supra diximus, et Longinum etiam ab Ammonio didicisse demonstrauimus. In hac vero Longini schola cum versaretur, prima vice Romam venit, XX annos natus, quo tempore Plotinus iam inclaruerat; quia vero is eo tempore otiosas ducebat aestates [s], quamquam confabulantium consuetudinem minime deuitaret, ideo is in Asiam vel in Aegyptum remigrauit. De hoc enim tempore, vsque ad annum XXX, quo Plotini disciplinae se tradidit, pauca de eo constant. Aut itaque in Longini schola haesit, aut si Origenem, gentilem illum, Plotini condiscipulum audiuit [t], hoc eo tempore factum est. Circa hanc enim aetatem A. C. CCLV, Origenem soluta arcana Ammonii disciplina et secretis philosophiae vulgatis libros scripsisse, supra planum fecimus. Vbi autem Plotinus, commilitonum exemplo excitatus, cum illi fidem silentii fregissent, scholas philosophicas habere coepit, laudesque eius passim increbuere, libris etiam philosophicis magnam sibi gloriam Romae comparauit, tandem Porphyrium quoque permouit, vt profundioris, quam apud Longinum, philologum magis, quam philosophum, didicerat, philosophiae pernoscendae caussa ad eum conuolaret. Venit itaque triginta annos natus cum Antonio Rhodio Romam, ibique a Plotino et Amelio XVIII annos iam apud Plotinum commoranti bene-

 vole

p) Vit. Plotini c. 21. p. 133.

q) loc. cit. p. 13. En verba Graeca: Παρ' ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν, γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος καὶ ῥητορικῆς; πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ' ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος.

r) c. 19. p. 123.

s) c. 5. p. 101.

t) Nihil tamen de eo vel ipse vel Eunapius notant.

vole acceptus eſt [w]: multumque apud vtrumque, praeceptorem pariter, et veterem eius diſcipulum fauorem meruit. Cum enim incredibili ardore in philoſophiam ferretur, tantopere placuit Plotino diſcendi feruor, vt non tantum liberum Porphyrio faceret, quaeſtionibus et diſputationibus, quaecunque vellet ex ſe percontari, et ad eas copioſe et profunde reſponderet [x], ſed et Amelio id negotii dedit, vt de iis, quae initio obſcuriora Porphyrio videbantur, eum edoceret, qua ratione cum Amelio ſcriptis etiam velitationibus philoſophicis de ideis diſputaſſe, nec ceſſauiſſe, donec obſcuram et reconditam Plotini de eo argumento mentem perſpexiſſet §. praecedente narrauimus. Iſtam diligentiam ſtudiumque in addiſcenda Plotini philoſophia cum per ſex annos, quibus indiuulſus comes Plotino adhaeſit, ei probaſſet, et non tantum eius myſteria accurate didiciſſet, ſed magnum etiam pro praeceptore eiusque philoſophia ardorem oſtendiſſet, cariſſimus Plotini factus eſt diſcipulus, tantaque praeceptoris in eum fuit fiducia, vt non tantum pro inſigni eum ſcholae ornamento haberet, commendaretque hoc nomine reliquis [z], ſed et illo vteretur, ad refutandos eos, qui dogmata ſua fuiſſent adorti, adque praeferendam aliis in locis obſcurioribus facem. Quin immo tanti eruditionem Porphyrii faciebat Plotinus, vt ei libros ſuos emendandos et in ordinem redigendos commendaret, de quo in ſuperioribus dictum iam eſt [a]. Non obſtitit tamen tanta, qua apud Plotinum fruebatur Porphyrius, familiaritas, quo minus cultam cum Longino amicitiam conſeruaret, quam integram manſiſſe et illibatam, licet deſerta ſua philoſophia ad Plotinum eum defeciſſe, non ſine aculeo reprehenderit Longinus [b], ex literarum, quod cum eo fouebat, commercio intelligi poteſt, cuius nobis ipſe fragmenta quaedam exhibuit [c]. Mirum ita in modum aucta eſt Porphyrii eruditio, creuitque philoſophiae cognitio, ita tamen, vt mature effectum prodiderit philoſophia enthuſiaſmo pleniſſima. Tanto enim melancholiae furore oppreſſus eſt Porphyrius, vt anno aetatis XXXVI, quo ſolet eſſe vigor animi corporisque maximus, de ſe interficiendo cogitaret: cuius verum primumque quidem fontem fuiſſe animum atra bile furentem, Plotinus non inepte iudicauit, et ipſe faſſus eſt [d]: multum tamen contuliſſe ad hoc inſanae mentis conſilium eam ipſam, quam a Plotino didicerat philoſophiam, eo minus dubitandum eſt, quo magis ea in accuſanda materiae malignitate, tanquam mali fomite, et animi miſeria deploranda, quamdiu corporis carceri incluſa eſſet, verſabatur, hucque tendebat maxime, vt ſolutis corporis vinculis animus ſerenior ad fontem diuinum, ex quo effluxit, aſcenderet, et liberatus peſtilenti, qua premitur, ſarcina, ad felicitatem ſuam emergeret. Quae cum animo fracto, graui et deſperabundo, qualis melancholicorum eſſe ſolet,

w) c. 4. p. 99.

x) c. 13. p. 115.

z) Exempla habemus l. c. p. 115. 117. quae non ſine iactantia enumerat, Porphyrius, magnus ſui oſtentator.

a) c. 7. p. 107. c. 24. p. 139.

b) c. 20. ſ. 12. p. 131.

c) c. 19. p. 123.

d) c. 11. p. 113.

ſolet, quotidie inculcarentur, et obſcuris Plotinianae philoſophiae myſteriis iudicandi facultas, quae ſaniora ſuadere debebat, ſuffocaretur, non potuit non ſtultum illud αὐτοχειρίας conſilium inde ſequi, et Porphyrius, qui ſe, μυστικῶς πολλὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐπικεκρυμμένως εἰρεῖσθαι, *ſecreto multa myſterio ex diuino afflatu interdum diſſeruiſſe*, ideoque pro furente habitum fuiſſe iactat [e], eo adigi, vt ſoluta corporis compage ad diuinum illud, ex quo decerptus erat, aſcendere conaretur; id quod libere faſſus eſt EVNAPIVS [f], narrans: *vbi in magni illius Plotini conſuetudinem ſe inſinuauerit, valere iuſſis omnibus ceteris, ad amicitiam fidemque illius ſe totum applicuiſſe, vbi et animum ſcientia explere, et verba fonte illo manantia, ac de mentis illius ſacrario depromta haurire, citra ſatietatem tamen licuerit: poſtea abundantis magnitudine doctrinae victum atque fatiſcentem, concepiſſe corporeae molis humanitatisque odium quoddam.* Ita ſcilicet decebat diſcipulum inſanientis philoſophiae decreta ſequentem. Quae licet ipſe probaret Plotinus, quem ſimile corporis humanitatisque fouiſſe odium in antecedentibus diximus, deteſtatus tamen eſt violentae mortis conſilium, et Porphyrium ex inſania reuocauit, ac ad meliorem mentem reduxit. Quod qua ratione factum ſit, ita quidem enarrat EVNAPIVS: *Concepto corporeae molis humanitatisque odio quodam tranſmiſit in Siciliam, traiecto freto ad charybdin, qua Vlyſſes enauigaſſe perhibetur, quod neque Romam amplius adſpicere, neque hominum voces audire ſuſtinebat, ſicque et gaudia ſua et triſtitiam ibi ſimul deponebat. Inde Lilybaeum contendit, quod vnum eſt e tribus Siciliae promontoriis Africam verſus porrectum; ibi iacuit gemitibus et ſuſpiriis ſpiritum trahens, cibumque non admittens, et hominum conſortium declinans. Sed non caecutiit, deceptusque eſt animo magnus Plotinus, qui e veſtigio eum conſecutus, et aufugientem iuuenem inquirens, decumbenti ſuperuenit, et verborum facundia euolaturum iamiam corpore animum reuocauit a morte, et corpus etiam corroborauit, vt animam contineret. Ita ille reuocatus quaſi in vitam reſurrexit, aſt Plotinus, ſermones inter ſe habitos in literas retulit.* Haec Eunapius: quae licet ad ipſa Plotini ſcripta videantur prouocare, falſitatis tamen facile poſſunt conuinci. Aliter enim rem nobis narrat ipſe PORPHYRIVS [g]: *Mirabiliter perſenſiſſe Plotinum conſilium illud ſeſe interficiendi, ſibique domi deambulanti protinus adſtitiſſe, et dixiſſe; ſtudium nunc iſtud o Porphyri, tuum, non ſanae mentis eſt, ſed animi atra bile furentis, itaque Roma abire ſe iuſſiſſe. Huic ergo ſe paruiſſe in Siciliam eſſe profectum, praecipue cum audiret, Probum quendam elegantem virum, circa Lilybaeum tunc habitare. Quo quidem factum ſit, vt hac perturbatione animi liberaretur, ſed interea impediretur cum Plotino vſque ad eius obitum vitam ducere.* Patet ex hac ipſius Porphyrii relatione, ipſo Plotini conſilio factum eſſe, vt Romam

e) c. 15. p. 117. f) loc. cit. p. 14. g) c. 11. p. 113.

mam cum Sicilia commutauerit [h], nec in montibus Lilybaei desperabundum iacuisse, sed apud Probum vitam duxisse, Plotinum vero, qui Roma nunquam secessit, nisi morti vicinus, vbi in Campaniam deportatus est, ipsum non fuisse in Siciliam prosecutum. Ex quo sequitur, non potuisse vel Porphyrium, vt HADRIANVS IVNIVS intellexit [i], vel Plotinum, vt explicat FABRICIVS [k], habitorum inter vtrumque colloquiorum summam in literas redigere: sed verisimillimum, Eunapium respexisse ad aliquem librum, quem ad Porphyrium in Siciliam misit Plotinus, vt nutantem erigeret, qualem fuisse librum de prouidentia [l], in quo disputat, animis licere in hoc quoque mundō esse felicibus, et calamitatibus non esse succumbendum, sed decertandum aduersus illas strenue, vt praemia virtuti proposita sequantur, acute coniecit FABRICIVS [m]. Quae eo potissimum fine paulo attentius discutienda nobis sumsimus, quod memorabile exemplum nobis exhibent, quam fidem in exponendis philosophorum sectae suae vitis Eunapius adhibuerit. Qui enim apertis haec intuetur oculis, facile deprehendit Eunapium eo potissimum scopo hanc philosophorum Platonicorum historiam enarrandam suscepisse, vt eleganti, quam affectat, orationis genere philosophiae a se adamatae patrocinium laudemque acquireret, et vt hoc obtineret, circumstantias ex lubitu ita exposuisse et mutasse, vt eo mirabilior exsurgeret horum hominum historia, parum vero ad veritatis legem, vel ad verisimilitudinis etiam conditionem respexisse, sectae suae consuetudine tutum, licere de tantis viris impune mentiri, modo eorum ex illo crescat auctoritas, et τὸ θεῖον καὶ θαυμαστὸν, quod vnice in his vitis sectatur, elucescat. Qui animus hominis cum in sequentibus quoque βιογραφίαις vbique se prodat, lectorem cautum iubemus haec recordari, vt quae fides homini danda sit, noscat. Ad eum enim in plerisque, quae sequentur, prouocandum; eiusque fides vbique nobis examinanda est.

Porphyrii fata post Plotini mortem.

§. XVII. Hactenus viuo quidem Plotino in philosophiam incubuit Porphyrius; illo vero fatis in Campania concedente, vt supra narratum, cum Porphyrius abesset, turbauit hoc nonnihil eius circulos; vt itaque animum resumeret, et quam a Plotino didicerat philosophiam ad Christiani nominis inuidiam, scopo atque fine illius philosophiae primario traduceret, praeter alios libros, pestilentissima quoque scripta contra Christianos exarauit. In Sicilia hos sceleratissimos ingenii maledicentissimi foetus produxisse testantur EVSEBIVS et HIERONYMVS [n], a quibus tamen discessit BARONIVS [o], qui loco quodam LACTANTII [p] inductus, quo *se in Bithynia literas oratorias docente fuisse philosophiae antistitem*, scribit, *vitiosum*, *qui veritati iacenti insultaret,*

h) Mutato aëre, victusque ratione, conuersatione etiam Probi sanatum iri sperabat Plotinus.

i) Cui versionem Eunapii non satis accuratam debemus.

k) Ad l. c. Bibl. Graec.

l) Enn. III. l. 2.

m) loc. cit.

n) ll. supra citat.

o) Ad A. C. 325.

p) L. V. c. 2.

et, tresque *libros enumeret, contra religionem nomenque Christianum: professum ante omnia, philosophi officium esse, erroribus hominum subuenire, atque illos ad veram viam reuocare, id est, ad cultus Deorum, quorum numine ac maiestate mundus gubernaretur, nec pati, homines imperitos quorundam fraudibus illici, ne simplicitas eorum praedae ac pabulo sit hominibus astutis;* concludit, non alium intelligi quam Porphyrium, in quem omnia haec quadrent. Sed nec librorum numerus concordat, quindecim enim contra Christianos scripsit Porphyrius, non tres, nec locus, cum diserte Eusebius et Hieronymus testentur, in Sicilia contra Christianos scripsisse furentem hunc philosophum, nec vita omni luxu et superbia contaminata, quam Lactantius illi sapientiae antistiti adscribit, conuenire videtur Porphyrio, ἀποχὴν non scriptis tantum commendanti, sed et seruare in Plotini schola edocto, adeo, vt gulae et libidinis vitium nemo illi ex iis obiecerit, qui rabidum tamen canem vocare non dubitauerunt: alias rationes, quae rem prorsus conficiunt, affert HOLSTENIVS [q], breuitatis caussa heic loci praetereundas, cum res ad sacram potius, quam philosophicam historiam pertineat, vbi etiam de conatibus summorum virorum, ad eius obiectiones respondendi plura dici solent, quae infra strictim tangemus. Praeter hoc, quod aduersus Christiana sacra suscepit, bellum sacerrimum, illustrandis quoque aliis philosophiae Plotinianae capitibus studium operamque impendit, et conciliatrices Platonicae atque Aristotelicae philosophiae manus admouit: affirmat enim Ammonius, notissimam isagogen de quinque vocibus ad Chrysaorium in Sicilia ab eo scriptam fuisse [r], vt alia taceamus. Sane Longinus emendatos ab eo libros Plotini ex Sicilia petiit, eumque ad se Tyrum euocauit, caussatus aerem imbecillitati corporis, de qua querebatur, ibi fore salubriorem [s]. Ex quibus recte colligit HOLSTENIVS [t], multi eum temporis moram in Sicilia fecisse; nec aliam putamus caussam fuisse, cur Porphyrium *Siculum illum, cuius celeberrima fama est*, vocauerit AVGVSTINVS [u], quam quod pro indigena quasi ob diuturniorem in Sicilia moram, fuerit habitus. Ex Sicilia tamen Carthaginem excurrisse, ex eo colligitur, quod ibi perdicem a se ita cicuratam narrat, vt vocem humanam intelligeret, eidemque respondere conaretur [x]. Transiisse etiam ex Sicilia ad Longinum Athenas, HOLSTENIVS [y] ex eo iudicat, quod Plotini natales apud Longinum epulis celebratos referat, et sermones de auctorum furtis inter conuiuas habitos commemoret: Plotini vero natales post eius demum mortem celebrari

q) l. c. C. III. p. 220. ed. Fabr. Miramur itaque doctissimum PEARSONIVM in prolegom. ad Hieroclem, et Cl. V. G. SIBERVM Misc. Lips. T. I. p. 332. Baronii sententiae accessisse.

r) Non praetereundus locus Ammonii in prolegomenis, quem affert HOLSTENIVS p. 248. vbi dicitur, ideo Porphyrium in Siciliam fuisse profectum ad Chrysaorium discipulum suum, quod ab eo rogatus fuisset, vt incendium Aetnae coram cognosceret. Sed haec tacet ipse Porphyrius.

s) Vita Plot. c. 19. p. 123.

t) l. c. p. 222. seqq.

u) Retractat. L. II. c. 31.

x) De abstin. L. III.

y) loc. cit. p. 219.

brari potuerint. Sed hoc temporis rationibus et feriei historiae Porphyrii prorsus repugnat, quae diu vixisse in Sicilia, multosque ibi libros exarasse Porphyrium tradit: Longinus autem paucis, post Plotini fata annis, Aureliani iussu A. C. CCLXXIII. interfectus est, quo adhuc tempore in Sicilia commorabatur Porphyrius. Nec is extremis vitae annis Athenas iterum diuertit, sed in Syria vixit, tandemque ad Zenobiam secessit, vt ex eius vita supra enarrata [z] videre est. Deceptus autem est vir doctus falsa lectione apud Eusebium, apud quem non Πλωτίνεια sed Πλατώνεια legendum esse, ex eo supra euicimus, quod natales Plotini conuiuiis et sacrificiis non potuerint celebrari, eo quod magna cura eos tacuerit ipse Plotinus. Ex quo argumentum Holstenii a conuiuiis Plotinianis ductum per se corruit, et intelligitur, factam esse istam disputationem Porphyrii Athenis apud Longinum, antequam is ad Plotinum peruenisset. Ex Sicilia Romam reuersus interruptum, teste EVNAPIO [a], studiorum cursum dicendique facultatem prosecutus fuit, saepe in publicum prodiens, vt doctrinae specimen daret, ex quo magnam apud senatum et populum Romanum gloriam non ad Porphyrium tantum, sed Plotinum quoque, ex cuius disciplina ille prodierat, rediisse, idem narrat. Quod eo minus mirandum, quo magis enthusiastico philosophiae generi a praeceptore condito insistebat, et diuinum habitum, quem sibi viuo adhuc Plotino, vt supra dictum, parauerat, prae se ferens, pro diuino quodam non philosopho tantum, sed sacerdote etiam generisque sanctioris homine habebatur. Qua animi dispositione ne inferior videretur magistro, in senectute, annum agens LXVIII, summum intelligibile, Deumque omnibus Diis superiorem sine imagine vidit, ecstasinque passus est, vt ipse scribit [b]. Quod mali genii illusioni quidem tribuit AVGVSTINVS [c], nos autem vel inanem esse iactantiam Porphyrii, magistri gloriam imitantis aemulantisque, vel naturalem effectum imaginationis nimio feruore incensae et agitatae in homine atra bile laborante putamus, quod temperamentum eiusmodi raptibus delirantisque imaginandi facultatis excessibus esse aptissimum, nemo ignorat, qui humani animi naturam moresque intelligit. Postquam hunc summum philosophiae suae gradum attigerat, scripsit vitam Plotini praeceptoris, quam suae etiam historiae compendium recte dixeris, et exiguum vitae tempus Romae superuixisse videtur, morte in finem forte imperii Diocletiani incidente, qui A. C. CCCIV. accidit, Constantio succedente [d]: diutius enim vixisse qui contendit, Baronium errare, infra probabimus. In coniugio vixisse, EVNAPIVS [e] ex libro eius *ad Marcellam coniugem* probat, quo *eam quinae sobolis matrem in matrimonium duxisse* praedicat, *non suscipiendae ex ea prolis gratia, sed vti eos erudiret, quos ex amico suo vxorem partu edidisse norat.* Coniugii enim opus his homini-

z) vid. supra §. 8.
b) Vit. Plot. c. 23. p. 137.
c) De C. D. L. X. c. 10.
a) l. c.
d) Sollicitat has rationes Cl. SIBERVS l. c. p. 332. cui infra respondebimus.
e) loc. cit. p. 18.

minibus ob graue in materiam corpusque odium, valde erat inuisum, vt supra de Plotino quoque obseruauimus, et plura eius rei exempla adhuc in historia huius sectae occurrent [f]. Marcellam vero hanc a philosophiae studiis non fuisse alienam, eorumque admiratione totam occupatam, ipse Porphyrius testatus est [g]. Discipulos habuit plurimos eruditione et philosophiae Plotinianae notitia magnam ei famam et applausum conciliantibus. Inter eos caput extulit Iamblichus, cuius historiam sequenti §. enarrabimus, qui praeceptorem quoque gnauiter exscripsit, vt postea dicemus. Iamblicho eruditionis nominisque gloria ex discipulis eius proximus fuit Theodorus Asinensis, teste Damascio [h], cuius crebro meminit PROCLVS *in Timaeum* [i], qui eum non tantum γενναῖον, virum nobilissimum, egregium, et magnum, sed et θαυμαςόν appellat, id est admirandum, cuius nominis ratio a mirabilibus istis artibus, quas haec schola iactabat, cum deriuanda sit, inde coniicimus, eum non minus, quam Porphyrium praeceptorem, et Iamblichum condiscipulum, operibus theurgicis inclaruisse. Chrysaorium vero, Nemertium et Gedalium, quibus libros inscripsit, vel discipulos et alumnos disciplinae Porphyrianae [k], vel admiratores cultoresque fuisse, ex ipsis dedicationibus intelligitur. Laudatque Ammonius, fuisse eum κοινωνικὸν καὶ ἥμερον πρὸς τοὺς παιδείας ἐπιθυμοῦντας, *fideliter atque humanissime eruditionis thesauros cum studiosis disciplinae verae communicasse* [l]. Temperamento melancholico-sanguineo vsum fuisse, et supra ex Plotini iudicio diximus, et tota hominis eruditi quidem, eloquentis et copia lectionis instructi, sed furentis et ad enthusiasmum inclinantis conditio demonstrat. Hinc videas iudicii magnum in materiis grauissimis defectum, et deamatam philosophiam talem, quam, ad enthusiasmum ineptum omnique prorsus fundamento carentem ducere fatetur, quisquis iudicandi facultate satis instructus est; ingenii vero non florentis tantum, sed imaginum quoque et cogitationum fertilitate luxuriantis excessus, vt huic ipsi temperamento corporis, animique, quae cum illo coniuncta est, indoli debentur, ita potissimum in allegorica illa philosophandi methodo, qua excelluit Porphyrius, quaque fabulis veterum sensus induxit philosophicos antea non auditos, se prodidere, et eloquentiam quoque admirabilem et imaginibus pariter atque coloribus plenam, sed fanaticam et iudicio non robustam produxere, immo viam parauere ad ecstasin. Nec alio ex fonte memoriae stupendae fidelitas, quam copiosissima lectione demonstrauit, deriuanda est. Iudicent itaque rei periti, et, quid philosophia virtutis robustique postulet, gnari, an non Porphyrio quoque aptandum sit Plotini de Longino iudicium, philologum eum magis esse, quam philosophum,

f) Conf. Damascius apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 566. 574.
g) Apud CYRILL. contra Iulian. L. VI. p. 209.
h) l. c. p. 565.
i) Loca vide apud HOLSTEN. c. 6. p. 248.
k) Chrysaorium discipulum Porphyrii fuisse, ex loco Ammonii not. (r) obseruauimus.
l) loc. citat.

phum, et cuius a parte ſtandum ſit, acutiſſimi HEVMANNI [m] philoſophiae gradum excellentem Porphyrio denegantis, vel HOLSTENII [n], in laudes eius ob ſummam philoſophiae cognitionem, cum veterum multis, quorum iudicia adducit, excurrentis? Qui ſi recordatus fuiſſet, quod ipſe monuit, corrupiſſe philoſophiam Alexandrinam homines doctiſſimos, et eruditionem Porphyrii late ſe diffundentem a philoſophia diſcreuiſſet, deſiiſſet laudare hominem, praeiudiciis turpiſſimis auctoritatis, obſequii, praecipitantiae, antiquitatis, ſectae, ſpiritus contradictorii, quin fraudis et impoſturae ſatis prodentem, longiſſime ſe a veri philoſophi indole abfuiſſe. Teſtem aduocamus eam ipſam, quam ſequitur, philoſophiae conditionem, infra accurate delineandam, et enthuſiaſmum vbiuis in ſcriptis eius, praecipue in *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* regnantem, ſuperſtitionem vbique proditam, credulitatem, ineptiſſima de Plotino, et multo magis de Pythagora, tanquam certiſſimas veritates, narrantem. Cui haec nondum ſufficiunt, eum, cogitet, rogamus, hominis impoſturas et audaciam, mille fabulas vel aliunde ſine iudicio conquiſitas, vel a ſe ſuique generis hominibus otioſis excogitatas pro certiſſimis veritatibus vendendi, mythologiam et doctrinam veterum omnem, miris et nudis ingenii luxuriantis interpretamentis in partes ſectae ſuae rapiendi [o], et huic inani interpretationi lectionis copiam et verborum elegantiam deſtinandi, et imprimis theurgicarum impoſturarum commendationem, quas libris quoque, imprimis commentario in Iuliani Chaldaei philoſophi hiſtoriam tradidit [p], et vt EVSEBII [q] teſtimonio conſtat, ipſe probe intellexit, id quod exemplo quoque confirmaſſe tradit EVNAPIVS [r], et non tantum ſcriptis in hanc artem fuiſſe commentatum, ſed et e balneo eieciſſe daemonem quendam, ab indigenis Cauſanthem cognominatum: licet D. AVGVSTINI [s] teſtimonio conſtet, Porphyrium, *inter vitium ſacrilegae curioſitatis et philoſophiae profeſſionem ſententiis alternantibus fluctuaſſe; et nunc hanc artem tanquam fallacem, et in ipſa actione periculoſam, et legibus prohibitam cauendam monere; nunc autem velut eius laudatoribus cedentem, vtilem dicere eſſe mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelli-*

m) Act. philoſ. Vol. I. p. 159.

n) l. c. c. 1. p. 213. c. 6. p. 233.

o) Exemplo eſſe poſſunt PORPHYRII Quaeſtiones Homericae, de antro nympharum, fragmentum de ſtyge, apud STOBAEVM eclog. phyſ. p. 129. et ad calcem vitae Pythagorae ab HOLSTENIO editae p. 49. ed. Rom.

p) Librorum theurgicorum a Porphyrio exaratorum indicem dedit SVIDAS T. III. p. 185. inter quos commentarius in Iuliani hiſtoriam eminebat. Scripſit is Iulianus de daemonibus libros quatuor, quibus docuit modos propulſandi mala ab hominibus, ſecundum omnes partes quae coelo ſubiacent, teſte SVIDA T. II. p. 123. Filium habuit, eiusdem nominis artisque, qui et ipſe Teleſtica ſcripſit, id eſt, de modis conſecrationis magicae. Vterque Iulianus, qui ante et ſub M. Antonino floruere, artibus magicis celebres fuere. Pater enim lapidem vi verborum manu diuiſiſſe dicitur, apud SOZOMEN. L. I. c. 18. p. 433. De filio autem narraſſe quosdam SVIDAS loc. cit. ait: Romanis ſiti aliquando laborantibus, effeciſſe, vt atrae nubes ſubito coactae ingentem imbrem cum crebris tonitribus et fulguribus effunderent, conf. SCALIGER ad Euſeb. n. MMLXXXIX.

q) Praep. L. IV. c. 6. p. 142. vbi eum τὸν δαιμόνων φίλον αὐτὸν ἐκεῖνον etc. vocat.

r) loc. cit. p. 18.

s) De C. D. L. X. c. 9.

telligibilium percipiatur veritas, nullas habentium similitudines Corporum, sed spirituali, qua rerum corporalium capiantur imagines; hanc enim per quasdam consecrationes theurgicas, quas teletas vocant, idoneam fieri atque aptam susceptioni spirituum et angelorum, ad videndum Deos. Ex his vero theurgicis teletis, fateri eum, intellectuali animae nihil purgationis accedere, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum suum, et perspicienda ea, quae vere sunt: Quae passim Hipponensis praesul repetit [t]. Quamuis enim ex his pateat, non adeo magnum pretium his theurgicis operibus statuisse Porphyrium, non haec tamen veritatis sunt testimonia, sed superbiae, supra has artes se emersisse gloriantis specimina, clareque produnt, Porphyrium malae curiositatis praestigias a Chaldaeis, vt putat Augustinus, et quod supra vidimus, in Ammonii et Plotini schola didicisse.

§. XVIII. Nulla vero in re magis se Ammonianae et Plotinianae scholae, in Christianae reipublicae euersionem coniurantis discipulum pariter et magistrum praestitit, quam in sacerrimo, quod contra eam suscepit bello. Et fabulam quidem esse, quod supra ex SOCRATE [u] recitauimus, quodque AVGVSTINVS [x] quoque, et qui Socratem secutus est, NICEPHORVS [y], confirmare videntur, Porphyrium Christianum fuisse initio, sed quod apud Caesaream Palaestinae a quibusdam Christianis verberatus fuisset, prae ira nimia religionem Christianam deseruisse, et in eam libros maledicentissimos scripsisse, facile credet, qui historiam Porphyrii paulo exactius considerauerit. Ea enim nos docuit, sine teste et verisimilitudine eum vel Iudaicae vel Christianae propaginis hominem dici, quem Tyriis parentibus ortum dixit EVNAPIVS [z], quemque diu post moram suam in Syria, postquam Plotinum quoque deseruisset, in Sicilia contra Christianos scripsisse, supra ipsius Eusebii, ad quem prouocat Socrates, testimonio euicimus. Nec Augustini etiam verba obstare, obseruat IAC. THOMASIVS [a]; quando enim is ita ad Porphyrium scribit: *Quam* (sapientiam) *si vere ac fideliter amasses, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam cognouisses, nec ab eius saluberrima humilitate tumore inflatus vanae scientiae resiluisses;* vltima hac voce non id vult, defecisse Porphyrium a religione Christiana, quam esset amplexus, sed tantum, abhorruisse ab ea amplectenda, eamque cognoscere noluisse, id quod luculentis locis aliis ex AVGVSTINO [b] petitis confirmat. Aliter tamen visum, et apostasia Porphyrii pro vera admissa, a viris quibusdam doctis, quorum aliquos idem THOMASIVS [c] nominat. Nemo tamen maiori diligentia hanc de apostasia Porphyrii sententiam propugna-

Porphyrius hostis Christianorum.

t) c. 10. 24. 26. 28.

u) L. III. c. 23. ex Sadducaeorum genere fuisse ineptit PETR. GALATINVS de arc. cath. verit. c. 14. notatus ideo REINESIO Var. lect. L. II. c. 13. l. c. c. 28. Conf. VOSSIVS de Histor. Graec.

x) L. II. c. 16. p. 244.

y) L. X. c. 36.

z) loc. cit.

a) In obs. de Porphyrio apostata, quam Poeciles T. III. p. 53. exhibuit HEVMANNVS.

b) c. 24. 27. 29. 32. Conf. CAVE Hist. liter. script. eccles. p. 98.

c) l. c. p. 57.

pugnauit, quam qui facras et ecclesiasticas nuper adhuc literas in Academia Lipsiensi magna cum laude tuebatur summe Reu. VRB. GODOFREDVS SIBERVS. Is de hoc ipso argumento rogatus a V. C. Io. FRIDERICO THOMA, qui nouam operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem moliebatur, duabus epistolis erudite et prolixe de hoc argumento disseruit [d]. Is in prima epistola triumuirorum Sozomeni (Socrates nominandus erat) Theophanis et Nicephori auctoritatem tanti videri posse putat, vt reapse Porphyrius Christianismum olim amplexus videri queat. Potuisse tamen, coniicit vir doctissimus, esse catechumenum, in quorum ordine diu versabantur etiam hi, qui vero sacrorum nostrorum studio tenebantur. Potuisse etiam sola oraculorum diuinorum lectione delectari, fortasse igitur accessisse, vt amplexurum Christianismum, si rationes placerent, discessisse vt hostem, cum animus sapientum demonstrationibus adsuetus iniuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coelesti regula dissidebat. Sicque ἀποστασίας vocabulum largiori significatione esse sumendum; nolle tamen ea operosius discuti, ne scriptorum ecclesiasticorum auctoritas corruat, si ea euertamus, quae tamdiu credita atque ab his stabilita sunt, ad quos, tanquam ad antiquitatum promos condos abire consueuimus: nihil enim officere rei Christianae, quod Christianus apostatam agat, cum et perfectiores coelestesque genios ipsum deseruisse Numen agnoscamus. Quibus cum Cl. Thomas potissimum opponeret, verisimile esse, Christianos nimio affectuum oestro percitos et inuidia succensos apostasiae crimen Porphyrio obiecisse, in altera epistola prolixius argumentum discutit Vir eruditissimus, et ita quidem sententiam de vera Porphyrii apostasia suam roborat, vt neget, affectibus aliquid in hac caussa dedisse scriptores, ad quos prouocat, sed summa potius in accusandis gentilibus tranquillitate fuisse vsos [e]: nec caussam habuisse, vt ex furore apostasiam Porphyrio obiicerent: nec citationes Porphyrii apud Patres, inuidiam spirare, sed laudes potius aliquando exhalare, quod locis quibusdam, ab Holstenio iam adductis, probat. Sic ad reliquas quoque aduersarii rationes respondet, quae cum caput et cardinem rei non tangant, praeterimus, tandem vero collatis ac iunctis inter se phalangibus partes suas ita roborat, vt pro sarta tectaque auctoritate scriptorum ecclesiasticorum omnem lapidem mouendum existimet; ideoque expendere iubet LACTANTII [f] de Porphyrio testimonium, supra nobis adductum, quod etsi apostatae nomen non contineat, ad alium tamen nisi ad hunc translatum fuisse negat, adeoque reiectis Holstenii rationibus, Baronii partes sequitur, eo quod probari nequeat, anno Diocletiani XIX, Christi CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX superasse, vel si illud postulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non esse factum, qui singulari cognomento senex appelletur. Socratem vero

quae

d) Miscell. Lipsiens. T. I. p. 317. seqq.

e) Quod quam verum sit respectu ad Porphyrium habito, infra dicemus.

f) loc. cit.

quae scripsit, ex libris Eusebii aduersus Porphyrium hausisse, nec sine omni fidei euersione mendacii vtrumque posse coargui. Non vero aliam caussam habere nomen Porphyrii a Constantino M. in ignominiam tracti, de quo infra dispiciemus, quam apostasiam. Nec posse Socratis verba aliam significationem admittere, quia Iulianum apostatam ei mox iungit, idque facere etiam Libanium apud NICEPHORVM[g]: huius autem, veteres sequentis, auctoritatem sperni non posse, nec Theophanis, qui Chronologiam suam e praestantissimis scriptoribus collegerit: Theophanem sequi ELIAM CRETENSIM[h]. Inter Latinos Porphyrium et Iulianum iungere HIERONYMVM[i], et RVFINVM[k] vocare perfidum, diu in Palaestina et Caesarea moratum, vt veritatem scire posset. Sed et idem Augustini locum probare, ex quo appareat, eum a sapientia adamata resiluisse, nuperis editoribus Augustini Benedictinis non diffidentibus. Cum Augustino facere cassiodorum. Et si hic numerus testium nimis adhuc exiguus videatur, cogitandum, apostatarum nomen nondum satis solenne fuisse, et Christianos censuram ex prudenti ratione aliquando occultauisse. Hactenus vir summe reuerendus, magis docte et ingeniose, quam verisimiliter, vt nos quidem iudicamus, et censuit etiam acutissimus HEVMANNVS[l]. Cuius sententiae rationes vt paucis edisseramus, I. quae de neophytismo statuque catechumeni Porphyrii dicuntur, huc prorsus non pertinent. Non enim de eo quaeritur, sed an Christianae prius religioni fuerit addictus? id quod Socrates diserte tradit: vnde recte vir doctissimus, huic coniecturae non inhaesit. II. Dum vero antiquitatis hac in re consensum prae se fert vir praestantissimus, probe distinguenda esse illa testimonia, quae afferuntur, cauti monemus. Quaedam enim id tantum volunt, Porphyrium et Iulianum apostatam eiusdem commatis esse. Ast quis inde concludat, Porphyrium, vt Iulianum, fidei Christianae professionem deseruisse, cum scriptorum, qui adducuntur, scopus alius non sit, quam vtrumque ostendere infernali in ciuitatem Christi rabie et furore incensum fuisse. Alia, et in his potissimum Augustini, loca id tantum euincunt, non ignotam fuisse Porphyrio veritatem, quam lectis sacris oraculis cognoscere poterat, sed tumore vanae scientiae inflatum humilem ipsi diuinam Christi doctrinam et contemnendam visam esse, adeoque eam, quo minus amplecteretur, reiecisse. Quae verissima quidem sunt, et vel ex sola furentis aduersarii oppugnatione scripturae sacrae patent, ast, cognouisse prius Christum, quod ipse Augustinus negat, non dicunt, nec apostasiam vllam sensu recepto, qualem Socrates de Porphyrio narrat, innuunt. Tertia testium classis ea est, quae diserte hanc apostasiam Porphyrio tribuit, qua Socratem, Theophanem et Nicephorum collocat vir doctus. Nam Lactantii locum huc praeter rem adferri, vel vno hoc argumento confici posse putamus, quod

g) L. X. p. 86.
h) Comm. in Orat. IV. Gregor. Naz. n. 69.
i) In Hos. c. 16.
k) L. II. Inuect. in Hieronym. T. II. Opp. Hieron. p. 131.
l) loc. cit. p. 60.

quod nuſpiam legatur Porphyrius in Bithyniam deſcendiſſe, ſed EVNAPIVS [m] diſerte teſtetur, mortuum eum fuiſſe Romae; quodque non in Bithynia, ſed in Sicilia, non duos, ſed quindecim libros contra Chriſtianos conſarcinauerit. Vt taceamus, teſtari EVNAPIVM [n], annos Porphyrii in Galienum Flauium Claudium, Tacitum, Aurelianum, et Probum imperatores incidiſſe; et SVIDAM [o] quoque confirmare, vixiſſe Porphyrium vsque ad Diocletiani tempora. Sub cuius imperii exitu ſi obiit Porphyrius, quod A. C. CCCIV factum eſſe debuit, ſeptuagenario maiorem deceſſiſſe eum oportet, vnde ad ſenectutem perueniſſe recte Eunapio dicitur. Et dum negat vir praeſtantiſſimus, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, non meminit, ipſum in Plotini vita [p] aſſerere, ſe LXVIII anno aetatis ecſtaſin paſſum eſſe. Natum itaque A. C. CCXXXIII Porphyrium, iſto exceſſu mentis diuino raptum fuiſſe oportet A. C. CCCI et cum vitam Plotini poſt hoc demum tempus ſcripſerit, certe A. C. CCCIII, qui Diocletiani XIX fuit, ſeptuagenario maior fuit. Quod ſi ad Conſtantini M. tempora, quod vult Baronius, centenarius perduraſſet, non omiſſurus erat Eunapius, nec dicturus Suidas, vixiſſe eum vsque ad Diocletianum. Quae noſtro quidem iudicio ſufficiunt clariſſime, vt euincant, Lactantium per iſtum philoſophum, Chriſtiani nominis detractorem, quem Hierocli iungit, Porphyrium non intellexiſſe. Sed ſi hoc etiam demus, nihil tamen habet Lactantius de apoſtaſia, vnde ei etiam loco non inhaeremus. Quod vero ad iſtos triumuiros attinet, qui diſerto teſtimonio apoſtaſiam Porphyrii aſſerunt, illi pro vno tantum teſte habendi ſunt, ſolusque Euſebius in cenſum venit; ex eo enim ſe exſcripſiſſe non negat Socrates, Socratem more ſuo ſecuti ſunt Theophanes et Nicephorus. Aſt deficiente Euſebii contra Porphyrium libro, quis nobis faciet fidem, Socratem recte verba Euſebii intellexiſſe. Euſebium enim adſcititiis et alienis aſſutis panniculis deprauatum fuiſſe, in hac ipſa Porphyrii hiſtoria ſupra Vincentii Lirinenſis exemplo vidimus. Sed ſi Socrates fideliter Euſebium expreſſit, quis hunc vano rumore non fuiſſe deceptum, fidem dabit? quis vnius ſtabit teſtimonio, ex tot viris grauiſſimis, quorum vltra triginta in eum inſurrexerunt, ne vno quidem apoſtaſiae culpam Porphyrio obiiciente? Et quis quaeſo tam caram ſibi antiquae hiſtoriae ſacrae ſcriptorum auctoritatem habeat, vt eos vanis vulgi rumoribus nunquam deceptos, cuncta nobis ex vero ſemper retuliſſe ſibi perſuadeat? Certe veritatis curam omni auctoritate priorem habendam eſſe, ipſe, qui hic diſputauit, vir eruditiſſimus, vltro concedet, qui vnius Rufini, hominis ſuſpecti, nomine Hieronymi auctoritatem in deſignando ſententiarum Sexti auctore reiecit. Excuſſis itaque rationibus omnibus nulli dubitamus, cum literatiſſimis aeui noſtri viris [q] hanc fabulam reiicere. Quae tamen non ex fallendi ſtudio vel inuidia calu-

m) loc. cit. n) p. 21. o) In Porphyr. T. III. p. 758.
p) c. 23. p. 157. q) Vid. THOMASIVS et HEVMANNVS ll. cc.

calumniandique Porphyrium cupiditate fuiſſe profecta, ſed rumori alicui vulgi originem debuiſſe videtur. Quam licet certo detegere indice impoſſibile, putamus tamen, nos occaſionem hariolari poſſe fabulae. Supra nempe ex ipſis Porphyrii verbis demonſtrauimus, conueniſſe familiariter Porphyrium Origenem Caeſareae, non vero Alexandriae, vt perperam tradit Lirinenſis, docentem, eumque audiuiſſe. In cuius ſchola cum indecentius forte agens verbera meruiſſet, facile fieri potuit, vt ignominiam ſe vlturum minatus ſit, indeque fabula originem ceperit. Quae tamen cum teſtimoniis deſtituantur veterum, vltra coniecturae fidem non aſſurgere, ſponte fatemur. Illud vero, vt e tam longo diuerticulo in viam redeamus, certum eſt, non ignota fuiſſe Porphyrio Chriſtianae doctrinae capita, nec perfunctorie eum ſacra oracula euoluiſſe. Quibus luminibus, ſi voluiſſet vti, cum facile potuiſſet ad veritatem coeleſtem amplectendam colluſtrari, vanae ſcientiae, vt ait Auguſtinus, opinione, quam in Plotini ſchola concepit, et cui clara et humilia Chriſti dogmata prae ſuperbis et obſcuris praeceptoris ſordebant, in diuinam veritatem inſurrexit, ſicque, quod Ammonii ſchola fouebat arcanum odium in publicam lucem produxit, et maledicta atque conuicia in ſanctos viros, non Chriſtianos tantum, ſed et Hebraeos euomuit. Quae calumniae licet aetatem, quam minime merebantur, non tulerint, eo quod imperatoris Theodoſii iuſſu libri iſti e medio ſublati ſint, ex fragmentis tamen, et relationibus ſcriptorum eccleſiaſticorum [r] ſatis patet, quam canina rabie non lunam allatrauerit, ſed ipſum ſolem, et contra meridianam lucem oggannierit. Quae hominis inſania atque furor, cum eruditionis ſpecie et philoſophiae fama ſuſtentaretur, e re ciuitatis Chriſtianae eſſe rati ſunt viri inſigni DEI zelo flagrantes, vt impudentiam inſanientis philoſophi reprimerent, quod vltra triginta ſuſcepiſſe traditur [s], inter quos tamen Methodius, Apollinaris et Euſebius palmam meruerunt [t]. Hos ita armauit hominis impudentia, vt magno ardore inflammati, ne a conuiciis quidem in Porphyrium iaciendis abſtinerent. Videas enim Porphyrium paſſim tanquam diaboli familiarem, et amicum, impietatis propugnatorem, et omnis pietatis euerſorem, ab Euſebio; ab Hieronymo autem tanquam ſtultum, impium, blaſphemum, veſanum, impudentem, ſycophantam, calumniatorem eccleſiae, rabidum aduerſus Chriſtum canem paſſim traduci; quorum ſimilia paſſim apud reliquos quoque occurrunt. Tantumque inualuit apud Chriſtianos odium in Porphyrium, vt non tantum Theodoſiano edicto libri peſtilentes extinguerentur, ſed Conſtantinus M. quoque Arianos publico edicto Porphyrianos tanquam Chriſtiani nominis profeſſos et iuratos hoſtes appellari iuberet. Exhibet edictum

r) Conf. quae collegerunt notaruntque HOLSTENIVS c. 3. et 11. p. 123. TILLEMONT. Hiſt. imp. T. IV. p. 118. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 197. et bibliothecarum eccleſiaſticarum conditores.

s) PSEVDO-DEXTER Chron. ad A. C. CCCX. Conf. citati.

t) Conf. FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. III. p. 163.

edictum SOCRATES [u], quod cum argumentum, de quo hactenus disseruimus, mire illustret, ex parte hic apponimus. Ita vero imperator: „Cum malos et impios homines imitatus sit Arius, eandem cum illis poe„nam infamiae meretur subire. Quemadmodum ergo Porphyrius verae „pietatis inimicus compositis aduersus Christianam religionem nefariis „voluminibus dignam mercedem retulit, vt et ipse infamis sit apud poste„ros, multisque appetitus opprobriis, et impii eius libri penitus fuerint „aboliti; ita nunc placuit Arium sectatoresque eius Porphyrianos appel„lari, vt, cuius imitati sunt mores, eius etiam vocabulo nominentur". Fecit haec Porphyrianorum appellatio, Arianis tributa, vt in varias de eius caussa et significatione opiniones delaberentur viri docti. Fuit non nemo [x], cui suspectum erat totum edictum, cum tamen caussam indicauerit nullam, cur fides eius et γνησιότης in dubium vocanda sit, et cum forte nulla, quae quidem cogat, afferri possit, ad eam suspicionem non attendimus. Aliter RAD. CVDWORTHVS [y], qui ideo Arium et sectatores Porphyrianos dictos putat, quod non secus, ac Porphyrius, homines ad multorum numinum cultum adducere viderentur. Recte vero opponit eruditissimus Interpres: eam rationem ad plures, non vero ad solum Porphyrium pertinuisse, nec tamen ab iis nominatos esse Arianos, nam et Ammonium, et Plotinum, et innumeros alios in hoc luto haesisse, nec tamen infamiae notam ab eorum nomine, sed a Porphyrii fuisse accersitam. Alii, et in his imprimis SANDIVS [z], hypothesi suae inseruiturus, ideo Porphyrianos dictos fuisse Arianos coniiciunt, quod Arius et Ariani, non solum cum Porphyrianis, sed et omnibus aliis Platonicis et Platone ipso eandem de vno Deo et verbo et spiritu Sancto defenderint doctrinam. Verum supponit haec coniectura, quod probandum prius erat, et falsum esse suo loco docebimus, Arium cum Platone eandem tibiam inflasse; et demonstrari non potest, Constantinum pro infami doctrina habuisse Platonicam, quam ipse Arianae praetulit [a], et si haec coniectura locum haberet, Platonicorum magis, vel Ammonianorum vel etiam Plotinianorum nomen Ariani meruissent. Magis ab ingenio se commendat HERMANNI AB ELSWICH [b] opinio, qui ideo Arianos Porphyrianorum nomine infames fuisse coniicit, quod Arius philosophia Porphyrii ad confirmandos errores suos abusus sit. Arianos enim vsos esse libro Porphyrii de quinque vocibus ad incrustandam doctrinam suam erroneam. Sed inuitis veterum testimoniis haec dicuntur, et, si ipsum edictum consideretur, frigida sunt, parumque verbis eius facientia satis. Nos cum viris aliis eruditionis et iudicii laude summis [c] nodum hic in scirpo quaeri putamus, et ipsam verissimam caussam prodidisse imperatorem

u) Lib. I. c. 9. p. 32.
x) IO. FRID. THOMAS Misc. Lips. l. c.
y) Syst. Intell. c. IV. §. 36. p. 701.
z) Nucl. Hist. eccles. L. II. p. 171.
a) Apposite hoc ex Oratione eius ad coetum SS. obseruat MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.
b) Ad LAVNOIVM de fort. Arist. in Acad. Paris. p. 158.
c) PETR. DE MARCA de conc. sacerd. et imp. L. II. c. 10. §. 10. p. 137. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 309. 310. CLERIC. Bibl. anc. et mod. T. X. p. 448. MOSHEM. l. c.

torem censemus, nempe quod Arius et sectatores mores Porphyrii sint imitati, et Christianam religionem subruere tentauerint. Porphyrio itaque cum moribus sint similes, eius quoque nominis infamia dignos esse. Haec vt perspicua sunt, ita clare hoc nominis ideo Arianos accepisse innuunt, quod non minus in diuinam de filio Dei doctrinam iniurii fuerint, quam Porphyrius, et vterque pestilens homo fundamenta Christianae religionis subuertere tentauerit. Sane aliud ex ipso edicto exsculpi non potest, nec alia ratio dari, quae conceptis eius verbis satis faciat. Oportet vero eo tempore Porphyrii nomen infame fuisse, et execrabile, et pro pessimo quouis pietatis et religionis hoste vsurpatum, vt Epicuri nomen de voluptatis hara porcum infami significatione indicat. Quare vix nobis persuademus, Porphyrium de sanctissimo Seruatore mitius locutum [d], licet nihil tale ei doctores Christiani obiiciant, et Platonici soliti fuerint, de Christo Saluatore honeste iudicare [e]. Cum enim et Porphyrii et antagonistarum eius scripta perierint, nihil de ea re definiri potest, et infamia nominis Porphyriani, Arianis ob ἑτεροδοξίαν in doctrina de Dei filio contrarium suadere videtur.

Porphyrii ingenium, eruditio, ratio philosophandi.

§. XIX. Etsi vero, quae merito culpes, in Porphyrio inueniuntur plurima; virtus tamen in hoste laudanda et testimonium eruditionis per omnes fere disciplinas ingentis et elegantissimae denegandum ei non est. Nam, quod supra iam tetigimus, Longini manuductione ad optimorum auctorum lectionem perductus, dici non potest, quantam veteris doctrinae atque historiae cognitionem sibi comparauerit, quos auctores legerit, excerpserit; fragmenta seruauerit. Quibus si per iudicii mediocritatem et superstitionis atque detestandae fallacisque philosophiae, quam sequebatur, vanitatem recte vti licuisset, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio. Ast hoc defectu in plerisque eius scriptis regnante, magna attentione, iudicio et circumspectione opus est, ne fallamur: cuius exemplum esse possunt, quae de Pythagorae scripsit historia suo loco a nobis examinata. Sed et dictionis nitor et perspicuitas et variae doctrinae elegantia valde lectorem capiunt, modo attentum et veteris literaturae non ignarum nanciscantur. Cumque in omni fere doctrinae genere libros scripserit, et grammaticam, criticam, rhetoricam, dialecticam, mathematicam, historiam, philosophiam, et theologiam illustrauerit, non inuidendae ei laudes sunt, quas non EVNAPIVS [f] tantum ei tribuit, sectae suae laudis buccinator, sed et EVSEBIVS [g] antagonista, qui τῶν μάλιστα δια-

d) Tradit tamen id AVGVSTINVS, de C. D. L. XIX. c. 23. nempe pium fuisse, et in coelum, sicut pii concessisse: sed mox calumniam adnectit: eum fataliter dedisse hominibus, errori implicari.

e) Conf. Ven. MOSHEM. de turbata per Platonicos recentiores ecclesia §. 24. p. 148. Christum scilicet ex theurgorum genere fuisse putabant.

f) loc. cit.

g) De praep. L. III. c. 1. p. 82. L. IX. c. 1 p. 403. add. CYRILLVS contra Iul. L. I. AVGVSTIN. de C. D. L. VII. c. 25. L. X. c. 10. 32. L. XIX. c. 22.

διαφανῶν καὶ πᾶσι γνωρίμων, κλέος τε ού μικρὸν φιλοσοφίας παρ' Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων, ex maxime illustribus et clarissimis Graecorum philosophis, qui non exigua philosophiae laude floruerunt, fuisse testatur. Id quod clarius posset certiusque iudicari, si integri ad nos peruenissent libri eius, quos magno numero scripsit, quorum catalogum dederunt consummatae eruditionis viri LVCAS HOLSTENIVS [h], et IO. ALB. FABRICIVS [i]. Sed pleraque eius scripta nobis temporis eripuit iniuria: hodie enim, si fragmenta quaedam deperditorum scriptorum excipias, legimus fere nullum, praeter vitam Pythagorae tomo primo enarratam, libellum de antro nympharum apud Homerum, et quaestiones Homericas, sententias ad intelligibilia ducentes, de styge fragmentum [k]: epistolam ad Anebonem sacerdotem Aegyptium [l], librum item de praedicabilibus siue quinque vocibus, qui introductionis loco organo Aristotelis praefigi solet, et ab Ammonio Hermeae commentario illustratus est [m], et tractationem de abstinentia ab esu animalium Pythagorica, vitamque Plotini. Inter deperditos vero maxime iacturam historiae eius philosophorum deploramus, cuius partem fuisse vitam Pythagorae non inepte coniecere viri docti. Ex hac enim vita patet, quot nobis vetustissimorum scriptorum fragmenta veteris philosophiae historiam illustrantia perierint: quamuis EVNAPIVS [n] dicat, eius historiam philosophicam in Platonem eiusque tempora desiisse. THEODORETVS [o] autem, non vitas tantum philosophorum, sed opiniones quoque eorum exposuisse ait. Quod ansam praebuit viris doctis suspicandi, vitae Pythagorae quaedam in fine, quae dogmata tangebant, deesse; quemadmodum in MSc. quoque Codd. Porphyrii nomen non praefigitur, quod suppressum fuisse ex ea caussa, vt indignationi iraeque imperatorum in scripta Porphyrii igne et suppressione grassantium eriperetur, recte coniicitur [p]. Etsi vero tot nobis veterum memorias ereptas merito dolemus, fatemur tamen, parum sinceri de ista historia philosophica posse nos suspicari: cuius quidem, praeter vitam Pythagorae, nullo nobis exemplo opus est [q]; attamen vt nouo specimine constet, qua fide haec schola in veterum philosophorum rebus enarrandis versata sit, monemus, tertii libri, quod de Socrate tractauit, fragmentum adduci a CYRILLO [r], ex quo patet, valde iniurium fuisse in optimum philosophorum omnium virum taliaque de eo narrare, quae falsa esse et ab eius aduersariis conficta suo loco probauimus. Quare recte eum iam suo tempore reprehendit SOCRATES [s], historiae

h) l. c. c. 7. seqq.
i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 180. seqq.
k) Haec subiunxit Porphyrii vitae Pythagorae HOLSTENIVS Rom. 1639. quae repetita sunt addito libro de abstinentia Cantabrig. 1655. 8.
l) Eam praefixit IAMBLICHO de mysteriis Aegyptiorum THOMAS GALE.
m) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163. qui addit explanationem in categorias Aristotelis, et Comm. in harmonica Ptolomaei, de quibus tamen ipse videndus.
n) p. 4.
o) Therapeut. serm. II. Conf. EVNAP. p. 17.
p) HOLSTEN. et FABRIC. ll. cc.
q) Vid. T. I. L. II. c. 10. dicta.
r) Contra Iulian. L. VI. init.
s) L. III. c. 23. quae exscripsit NICEPHOR. L. X. c. 36. et Hist. tripart. L. VII. c. 2.

riae ecclesiasticae scriptor, quod in libris, quos scripsit de historia philosophica, Socratis philosophorum omnium excellentissimi vitam ridicule traduxerit, eaque de illo scriptis traduxerit, quae nec Melitus vnquam, nec Anytus, Socratis accusatores contra illum dicere ausi fuerint. Ad quod responderi quidem et Porphyrium facile excusari posse HOLSTENIUS [t] statuit, eo quod historiam suam ex aliorum auctorum locis „centonis instar concinnauerit, qui vt tempore fuerint propinquiores, „ita fidem maiorem meriti sint. Qua in re diligentiam eius mirandam „et laudandam esse, quod ne illa quidem dissimulare voluerit, quae se„quiora de clarissimis hominibus seu vera fide seu inuidia quorundam „atque obtrectandi studio prodita fuerint. Ea enim quae maleuole contra „Socratem philosophum scripserit, nequaquam de suo confinxisse Porphy„rium, nec propria fide asseruisse, sed Aristoxeni grauissimi ac celeberri„mi scriptoris auctoritate.„ Sed vt demus, nihil hic peccasse Porphyrium mala fide, cuius tamen vel ex vna Pythagorae historia conuinci potest, vtque concedamus, non fecisse male, quod et sequiores narrationes attulerit, debebat tamen earum falsitatem ostendere, verosque nobis historiae fontes eruere; quod cum pro eruditione critica, qua pollebat, posset, idque non fecerit, recte conquerimur cum Socrate historico, inuidia eum more sectae suae Socratem pressisse, ne gloriae Pythagorae obstaret eius historia. Nec meliori fide in reliquis etiam scriptis, quae ad philosophicam historiam pertinent, fuisse versatum, ex his non inique colligitur. Id quod luculentius forte posset ostendi, si superesset adhuc liber eius, *quod vna sit Platonis et Aristotelis secta.* Ex eo enim, quam misero syncretismo vtriusque sectae placita confuderit, potuisset demonstrari. Eandem rationem tenuisse in libro *de Homeri philosophia*, credibile, in quo suae philosophiae placita more toti Graeciae recepto quaesiuit, vt ex iis colligi potest, quae *de antro nympharum apud Homerum* disseruit, quae putidissimarum allegoriarum equuleo Homerum in eas partes torquent, quae placuere Porphyrio. Fuit et alius Malchus, Sophista et rerum Byzantinarum scriptor, quem cum philosopho confudit CONR. RITTERSHVSIVS [u]; quod in Porphyrii nomine BARONIO [x] quoque euenit, qui narrat: *Eum cum ipsum imperatorem contumeliis proscidisset, dignam laboribus mercedem accepisse, libris non tantum incendio condemnatis, sed eo etiam exilio mulctato; misso tamen post triennium insigni ad im-[illegible]rem volumine ab exilio fuisse liberatum.* Ex quo concludit etiam, [illegible]stantinum M. vsque vitam prorogasse. Dudum vero obseruatum est viris doctis [y], confudisse illustrem annalium scriptorem Porphyrium philosophum cum Publio Optatiano Porphyrio poeta, Chri[illegible] quidem, sed homine nugacissimo, de quo loqui Hieronymum, cuius loco seductus est Baronius; panegyricus ille ad Constantinum,

 qui

t) l. c. c. 8. p. 256.

u) In notis ad eius vitam Pyth. p. 4. Alius enim Malchus Philadelphiensis, alius Tyrius, id quod ipse p. 27. tandem agnouit, vitam hanc ad Porphyrium pertinere.

x) loc. citat.

y) HOLSTEN. c. 4. p. 224. seqq.

qui adhuc superest [z], euincit. Quo errore animaduerso simul vitae longaeuitas, Porphyrio tributa, concidit.

Iamblichus.

§. XX. Porphyrii discipulus fuit IAMBLICHVS, in Plotini schola praeceptori gloria non cedens, magnumque inter Platonicos recentiores nomen nactus, vnde merito miramur, vitam eius a nemine hactenus accurate fuisse descriptam [a]. Nam non solum magna Alexandrinae philosophiae et theologiae notitia inclaruit, sed et inter theurgos huius sectae maximam venerationem famamque meruit; cum enim Constantini M. temporibus (vt ex praeceptoris Porphyrii aetate colligi potest, et SVIDAS [b] tradit) floreret, quo gentilis superstitio vltimam minabatur ruinam, labantes partes fulcire artibus Ammonianae et Plotinianae scholae solennibus haud infeliciter contendit. Illustrem genere ortum et amplissima atque locuplete familia natum EVNAPIVS tradit, suspicaturque FABRICIVS [c] fuisse eum ex posteris Iamblichi, cuius nomen ex Babylonicis de Sinonidis et Rhodanis amoribus haud ignotum est. Patriam habuit Chalcidem Coelesyriae vrbem, cum aliis huius nominis [d] non confundendam. Praeceptorem habuit initio Anatolium, quem post Porphyrium summa philosophiae laude floruisse ait EVNAPIVS [e]. Hunc Anatolium eum putat esse HENR. VALESIVS [f], qui A. C. CCLXX Alexandriae floruit, et Peripateticam scholam in hac Musarum sede excitauit, de quo, quia Christianorum sacris addictus fuit, ad Laodicensem episco-

z) Editus a PAVLO WELSERO, Aug. Vind. 1595. fol. et inter MARCI WELSERI Opera, conf. CAVE l. c. p. 9. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 618.

a) Pleraque, quae de Iamblicho constant, EVNAPIO debemus, qui inter vitas Sophistarum p. 21. seqq. satis quidem prolixe de eo egit, ita tamen, vt accuratam criticamque eius viri historiam merito desideremus. Qui enim eius operum edendorum vitaeque iis praefigendae spem fecere HOLSTENIVS et GALEVS promissis non steterunt, vid. ILLIVS vita Porph. c. 6. p. 242. et huius praef. ad librum de myster. Aegypt. qui Eunapii tantum vitam Iamblichi libro praefixit. FABRICIVS, quae habet, ad historiam literariam scriptorum eius tantum pertinent, Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 282. seqq. Nec plura dant vel ARCERIVS vel TENNVLIVS, scriptorum Iamblichi editores.

b) T. II. in Iamblich. p. 90.

c) l. c. qui de hoc scriptore critico egit L. V. c. 6. Vol. VI. p. 822. Floruit hic sub Traiano et Antonino, et, vt habet scholion vetus apud DAV. HOESCHELIVM in annot. ad Photium p. 937. in Syria natus, Babylone vero educatus, literisque melioribus tinctus scriba regis factus est. Postea sub Traiano captus, et libertati restitutus, Graecam quoque linguam didicit et inter rhetores, clarum nomen adeptus est. Ab hoc genus forte Iamblichus deriuauit, conf. de eo SVIDAS T. II. p. 90. qui ex his potest suppleri.

d) Aliquot huius nominis vrbes fuisse veteres geographi notant. Vna fuit Thraciae, multorum virorum clarissimorum patria, inter quos fuit etiam Xenophilus Pythagoreus, cuius meminit IAMBLICH. vit. Pyth. n. 251. Lycophron Isaeus, rhetor, Eubulides, Philo aliique, de quibus videndus IONSIVS de Script. Hist. Phil. L. II. c. 9. p. 160. Fuit etiam Chalcis Euboeae ciuitas, cuius incolas, vt a Chalcidenis Syriae distinguat, Chalcidenses vocat STEPHANVS in Chalcis, conf. SVIDAS in Chalcis T. III. p. 651. quam tamen distinctionem non semper seruarunt veteres, vnde Iamblichus χαλκιδεὺς in inscriptionibus librorum suorum vocatur, et apud IVLIANVM Orat. IV. p. 146. atque EVSTATHIVM Iliad. β. v. 537. f. 211. conf. IONSIVS L. III. c. 11. p. 292. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 282. Ab huius Chalcidis Euboeae moribus chalcidissare dicebantur rapaciores et nimis ad rem attenti, eo quod auaritia Chalcidicensium veteris comoediae conuiciis notata esset, vid. ERASM. Chil. II. Cent. II. p. m. 671. Sed in ipsa quoque Syria duae fuere Chalcides, vt docte notatum HADR. RELANDO Palaestin. L. I. c. 48. p. 315. vna inter Beroeam et Andronam, altera in caua Syria, sub monte Libano, quae Iamblichi patria fuit, de qua vid. IOSEPHVS Antiq. L. XIV. c. 13. PLIN. L. V. c. 25.

e) p. 21.

f) Annot. ad EVSEB. p. 158.

episcopatum tandem euectus, inter veterum Christianorum philosophos pluribus est dicendum, FABRICIVS autem, qui Anatolii fragmentum de sympathiis et antipathiis vulgauit, ab hoc episcopo diuersum iudicat [f]. Nobis vero Iamblichi praeceptor et aetate paulo iunior, et disciplinae genere, quod haud obscure cum Porphyrii secta Eunapius iungit, ab illo diuersus, nec inter Christiani nominis asseclas fuisse, adeoque ab Anatolio Alexandrino distinguendus videtur, quas etiam partes sequuntur CAVEVS [g] et FABRICIVS [h]. Sed distinguendum illum etiam esse ab Anatolio, Iamblichi familiari, cuius saepe mentionem facit Libanius, ex huius Iamblichi aetate, Iuliani imperatoris tempora aequante [i], recte demonstratur: Ab hoc Anatolio ad Porphyrium delatus et ab eo in Alexandrina philosophia institutus est. Quo magistro vsus, cum ingenio vteretur satis felici, ad summum philosophiae gradum adscendit, sic vt, monente iterum EVNAPIO [k], praeceptore Porphyrio nulla in re esset inferior, praeterquam in concinna orationis structura, dicendique facultate. *Neque enim*, vt is addit, *pari venere et gratia ab eo dicta instructa fuerunt, neque candorem habebant et perspicuitatem, neque puritate sermonis exornare scripta laborabat, quanquam non obscuritate inuoluta sit, aut vitium habeat oratio; sed lectorem non detinet, nec obrepit illecebris quibusdam, et ad lectionem inuitat, quin potius auertere et obtundere aures videtur.* Vnde non probandum LVDOVICI VIVIS [l] de Iamblicho iudicium, qui *ingenio moribusque Porphyrio meliorem fuisse* putat. Nam nec eruditionis per omnes disciplinas versatae lateque grassantis elegantia Porphyrium vicit, nec moribus fuit melior, sed eandem pestilentissimam doctrinam in ciuitatis Iesu Christi fraudem et detrimentum, dolis, mendaciis, praestigiis et fanatica philosophia propagauit, et superstitionem, si non ista, qua Porphyrius, rabie, eadem tamen imponendi et mentiendi audacia et impudentia fulciuit [m], inde-

f) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 295.

g) Hist. Lit. Script. eccles. p. 87.

h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 275. [Occurrit apud STOBAEVM Serm. LI. p. 187. fragmentum Epistolae Iamblichi ad Anatolium, in quo de iustitia agitur, conf. Cl. HASAEVS de Acad. Beryt. C. VIII. §. 6. C. X. §. 5. seq.

i) Dicetur de eo paulo infra.]

k) loc. cit.

l) Ad AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 12.

m) Porphyrii et Iamblichi scripta inter se comparantibus, manifestum est, longe infra praeceptorem esse Iamblichum non dictionis tantum elegantia et sermonis gratia, vt fatetur Eunapius, sed et ordinis, perspicuitatis, et eruditionis, lectionis imprimis infinitae. Quam licet Iamblichus saepe quoque spiret, arat tamen vitulo aliorum et praecipue Porphyrii, vt vel ex sola vitae Pythagorae ab vtroque scriptae collatione patet. Cautius etiam parciusque mentitur Porphyrius, quam Iamblichus, impudentissimae frontis homo. Moribus vero melior fuisse, respectu tantum odii in Christianos et librorum pestilentissimorum, Iamblichus dici potest. Qui si vel Porphyrii temporibus vixisset, vbi gentilis superstitio adhuc dominabatur, forte meliorem se atque candidiorem non praestitisset, vel si Iuliani aeuo floruisset, eius patrocinio ad persequendam Christianam religionem fuisset vsus. Sed Constantini M. temporibus cum esset, vbi sacra Christiana ab imperatore recepta sunt, modeste magis parceque philosophis cum Christianis erat agendum. Quod adeo non negat EVNAPIVS p. 37. vt potius moneat, „philosophos huius sectae rem suam „occultam tum habuisse, ob temporum iniqui„tatem, quod tum Constantinus imperium re„geret, qui fana toto orbe celebratissima euer„tebat, et Christianorum aedificia exstruebat. „Hincque fuisse, quod doctissimus quisque di„scipulorum ad mysteriis congruum silentium, „et dignam antistite taciturnitatem inclinare coe„perit, iisque angustiis se concluserit etc. „ Quae vt horum hominum consilia produnt, ita malitiae magis et calliditatis, temporibus inseruientis, quam probitatis specimen faciunt.

indeque celebritatem in hac Ammonii et Plotini schola nactus est maximam, tantamque, vt nec Christiani ab eo laudando desisterent [n], et imprimis huius scholae homines in coelum laudibus eum extollerent. EVNAPIO enim famigeratissimus philosophus, θαυμάσιος siue admirandus, et doctor diuinissimus, Proclo, diuinus, audit, vt alia horum hominum elogia taceamus [o]. Fecit haec summa philosophiae Iamblichi celebritas, vt discipulos nancisceretur plurimos, qui, vt refert EVNAPIVS [p], vndecunque affluebant, ad hauriendum ab eo animi cultum. Inter eos fuere [q] Sopater Syrus [r], Aedesius et Eustathius Cappadox, de

n) AVGVST. de C. D. L. VIII. c. 12. BESSARIO adu. calumniat. Plat. L. II. c. 9. conf. POPE-BLOVNT. cens. cel. auct. p. 228. seqq.

o) Vid. quae collegit SAM. TENNVLIVS ad IAMBLICHI Introd. in Nicomach. p. 60.

p) loc. cit.

q) Addi hi discipuli debent catalogo Platonicorum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 52. seqq.

r) Sopatrum, Apameae ex Syria oriundum laudat EVNAPIVS l. c. ob eloquentiam in dicendo et scribendo summam, et SOZOMENVS τὸν ἐπισημότατον τόν τε παρ' Ἕλλησιν ἐπὶ παιδεύσει γεγενημένον, „philosophum eruditionis „caussa apud Graecos ea aetate nobilissimum habitum „ vocat. Qui qualia fata habuerit in aula Constantini, his verbis exponit EVNAPIVS in Aedesio p. 39. „Constantinopolis, vetusto „nomine Byzantium, antiquitus suppeditabat „Atheniensibus annonam, fidemque omnem superabat frumenti inde aduecti vis: at nostro „seculo neque onerariae naues, quas Aegyptus „mittit, totaque Asia cum Syria et Phoenice, „neque frumentariae copiae ex aliis prouinciis „vectigalibus comportatae, explere valent aut „satiare circumfluentem et copiosam populi multitudinem, quam Constantinus e debellatis vrbibus Byzantium transtulit, ac circum se habere voluit, ad captandos in theatro a temulentis et crapulam reiectantibus, plausus, ambiens scilicet a titubante populo laudari, nominarique ab his, qui difficulter nomen sonant, „nisi ex vsu. Accidit forte vt cum Byzantii positu male conueniret nauium appellentium accessus, ni secundus, purusque auster afflaret; „quod cum ob montium naturam vsu veniret, „tuncque frequentius malum illud occurreret, „plebs stimulante fame incensa ad theatrum conuenit; ingens raritas laudum ebrii populi stuporem imperatori incusserat. Interea inuidi „opportunum cumprimis tempus se inuenisse „rati, Sopater, inquiunt, tantis per te honoribus cumulatus beneficio summae peritiae, quae „te quoque laudatorem habet, et per quam „imperatorio in solio resides, ventos vinxit. „Quo audito credulus Constantinus securi virum percuti mandat, maleuoli dicto citius exequi iussa festinant. Istius mali auctor fuit „Ablabius, praetorio praefectus, qui a Sopatro „claritate superabatur.„ Ita quidem Eunapius, qui tamen paulo ante celare non potuit, Sopatrum, „reliquis Iamblichi discipulis se abscondentibus, cum et ceteris eloquentior, et natura „sublimium honorum appetens esset, animoque „magnus atque ferox, aspernatum reliqua in „turba aetatem degere, magna celeritate ad aulam imperatoris accurrisse, quasi Constantini „propositum atque impetum domiturum et ratione superaturum. Addit porro: eo existimationis peruenisse, vt imperator delinitus captusque ab homine assessorem eum ad dextram „publice habuerit: proceres aulicos inuidia disruptos, quod regia philosophiam iam serio addisceret, concilia coetusque agitasse, vt Sopatrum insidiis euerterent, et ista quidem arte „Ablabium fuisse vsum.„ In qua Eunapii narratione fidem quidem et verisimilitudinem desideramus, cum satis prodiderit, extollendas, quam commendabat, philosophiae Plotinianae caussa hanc se scenam exornasse, et nullis testimoniis constet, Constantinum Sopatrum ad philosophiam istam magicam et theurgicam docendam in aulam suam vocasse; immo rumor vulgi fuerit Sopatrum, quod caede genere proximorum Constantinum expiari posse negasset, reiectum esse, et imperatorem ad Christianorum sacra transiisse, vt refert SOZOMENVS H. E. L. I. c. 5. p. 407. non putamus tamen, totam reiiciendam esse, et de veritate mortis Sopatri dubitandum, quod placet GAVDENTIO de philos. Rom. c. CLXXI. p. 231. Nam SVIDAS quoque in Sopater T. III. p. 354. narrat: „Constantinum eum interfecisse, vt fidem faceret, se „non amplius religioni gentili addictum esse.„ Id quod Suidas, vel quisquis auctor est, quem is exscripsit, improbat. Quod si in obscura re aliquid coniiciendum, videtur Sopater apud Constantinum ante eius ad Christianam religionem conuersionem gratiosus fuisse, et pro magno theurgo et hierophanta habitus. Nam Ioannes Lydus apud VALESIVM ad loc. cit. Sozom. p. 101. refert: „Constantinum Sopatro „in condenda vrbe Constantinopolitana vsum „esse τελεστῇ et praetextato hierophanta: „ nec aliunde putamus ortam fabulam de negata a Sopatro expiatione scelerum, quam vt accedente ad sacra Christianorum imperatore eum inuidia, (quam satis prodit Eunapius) onerarent philo-

de quibus in sequentibus dicendum; e Graecia Theodorus et Euphrasius, virtute excellentes [illegible] aliique multi, non multo in dicendi facultate inferiores. Adduntur [illegible] alii ex Alexandrina secta viri celeberrimi, quos vero non audiuisse Iamblichum, facile temporum rationes euincunt. Nam hanc philosophandi rationem ex Iamblicho non percepisse, et in patriam Athenas retulisse Nestorii filium, Plutarchum, vt vult HOLSTENIVS[s], et qui hunc exscripsit TENNVLIVS[t], aetas eius, Iamblicho multo inferior, prodit, vt ex iis, quae infra de hoc philosopho dicentur, constabit; nec alio sensu potuit ex Iamblicho Alexandrinae philosophiae mysteria addiscere, quam vel ex scriptis, vel ex quodam discipulorum Iamblichi[u]. Nec meliori iure Iulianus apostata[x] et Proclus[y] inter Iamblichi numerantur discipulos. Hic enim Constantino M. imperante vixit, et quidem, primis imperii eius annis, quibus nondum natus fuit Iulianus, quem post Iamblichi demum obitum aspexisse lucem est verisimile. Proclus serius Athenis docuit, seculo quinto ineunte demum natus. Vterque autem cum ex Iamblichi potissimum scriptis profecerit[z], et hanc philosophandi viam didicerit, erroris inde fons liquet. Valde in his discipulis suis erudiendis diligentiam et dexteritatem animi proba-

philosophi et sacerdotes. Facta vero ad castra Christi transitione Constantini, Sopatrum hominem ambitiosum, quod non negat Eunapius, vt pristinam existimationem tueretur apud imperatorem, artibus forte suis tentauisse, Constantinum autem et populi metu et aulicorum instigatione, cum malae artes Sopatri in vulgus essent notae, eum sustulisse e medio, vt se horum hominum inimicum ostenderet, eorumque artes se improbare publico specimine demonstraret. Certe Ablabium hominem ex infima sorte ad tantam dignitatem euectum inuidia pressisse, Sopatrum narrat etiam ZOSIMVS Histor. L. II. Scripsit hic Sopater librum, teste SVIDA loc. cit. de prouidentia, et de iis, qui [illegible] sunt felices vel infelices, ex cuius [illegible] coniicimus, occasionem Sopatrum sum[illegible]tante in aula fortuna sua, et inuidia [illegible], praeter meritum ad tantam dignitatem [illegible]. Vocat hunc Sopatrum SOZOMENVS [illegible] προεστῶτα τῆς τοῦ Πλωτίνου διαδοχῆς, [illegible] de doctrina Plotini, quam is pro[illegible] Intelligit VALESIVS ad hunc loc. sed [illegible] scholam, licet certo loco non affixam [illegible] esse, successio scholae Plotinianae [illegible] satis confirmat. Fit etiam So[illegible] in IVLIANI Ep. XL. tanquam ad[illegible] quod cum rationibus chronologicis [illegible] sit, argumentum inde sumsit prae[illegible]mus DODWELLVS de aetate Pythag. [illegible] harum epistolarum in dubium [illegible] FABRICIVS autem Bibl. [illegible] Vol. I. p. 413. non necesse putat Sopatrum Syrum Iamblichi discipulum eundem existimare cum Sopatro, quem Ablabii sycophantia interemit Constantinus. Quod tamen nec Eunapii, nec Sozomeni narrationi satis quadrat; vterque enim de Sopatro Iamblichi discipulo manifeste loquitur, vt ex collatione patet. Nec obstat quod FABRICIVS loc. cit. monet, dici hunc Sopatrum non Iamblichi, sed Plotini discipulum: non enim vel γνώριμος vel ἑταῖρος Plotini dicitur, sed antistes scholae Plotinianae: ast tales et Plutarchus, et Proclus, et Isidorus, et alii huius sectae philosophi fuerunt, licet Plotinum ipsum non audiuerint. Vnde non videmus, qua ratione ab errore chronologico locus ille in epistolis Iuliani queat liberari, nisi dicamus, Sopatrum hunc iuniorem fuisse, illo discipulo Iamblichi senioris, quod amplexus est postea FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 283. IX. p. 423.

s) De vit. Porphyr. p. 236.
t) Ad IAMBLICH. in Nicomach. p. 61. conf. OLEAR. de philos. eclect. C. III. p. 1214.

u) conf. MARIN. in vita Procli p. 74. SVIDAS in Plutarch. Nest. T. III. p. 133. et in Nicolaus T. II. p. 624. IONS. de S. H. Ph. L. III. c. 6. p. 241. c. 18. p 301. 302. quaeque infra de hoc philosopho dicemus.

x) Vid. TENNVLIVS ad loc. cit. Iamblichi p. 61.
y) ZONARAS Annal. T. III. p. 28. et ex eo PEVCERVS de diuin. et TENNVL. l. c.
z) Vid. IVLIAN. Orat. IV. p. 146. MARIN. l. c. c. 32. conf. FABRIC. ad h. l. p. 81. et Bibl. Graec. Vol. IV. p. 294.

probauit Iamblichus. Teste enim EVNAPIO [a], „erga cunctos ex ae„quo erat comis ac benignus, et vix quicquam in sui gratiam agebat ex„tra discipulos et sodales, numinis religione tactus, plerumque vero „cum suis conuersabatur," conuictum facilem sequens, et frugalem prisci „seculi mensam apponens [b]; in sympofio praesentes exhilarabat, et ceu „nectare delibutos replebat, qui vero indefesso eius audiendi studio arde„bant, neque satietatem huiusce voluptatis capere poterant, assidui illi „erant conuiuae.„ Non vero eruditionis tantum celebritas hanc discipulorum admirationem ei conciliauit, sed praecipue sanctitatis fama, et theurgicae virtutis insolita, quae de eo narrabantur, opera. Narrabant enim discipuli [c], rumorem emanasse per eius ministros, Iamblichum inter fundendum preces videri ab humo plusquam cubitos decem sublimem rapi atque attolli, corpus et vestimentum in aureolum colorem mutari, mox finitis precibus in pristinam redire speciem corpus, ac tum demum ad terram descendere, et in congressum colloquiumque venire [d]. Sed et alia virtutis humana maioris exempla afferebant, et qua ratione futura praeuiderit, tanquam praesentia, exponunt: imprimis vero imperium in daemonas exercuisse tradunt, eiusque exemplum narrant [e], lauantem in thermis Syriae, quae Gadara erant, nata de balneis disceptatione, vt discipulis doctrinae suae fidem faceret, iussisse eos ex popularibus indigenis sciscitari, quibus iam olim nominibus donati fuissent duo e calidis fontibus elegantiores: et postquam resciuisset, vni amori, alteri anteroti siue amori opposito, nomen esse, ipsum confestim, contacta manu aqua, paucis admurmuratis verbulis de fontis imis exciuisse puerulum candidum, commoda statura, capillitio in fuluum aurum tincto, dorsi cute nitida. Tum transeuntem ad alterum fontem, et eadem, quae prius peragentem, alterum amorem euocasse, prioris per omnia similem, extra comas nigricantes magis et rutilas per collum sparsas: ambos pusiones circumfusos arctis complexibus Iamblicho veluti naturali patri inhaesisse, eos vero illum in proprias suas sedes e vestigio restituisse, obstupefacto comitum et familiarium coetu, qui ab eo tempore scrutari quicquam desierint, et argumentis ac signis, quae viderant, tanquam vali-

a) l. c. p. 23. Vtimur versione HADRIANI IVNII, quam tamen cum Gracco textu conferre e re fore lectoris monemus.

b) Morem hunc Platonicorum, vt omni fere, ita hoc quoque, tempore fuisse, vt non tantum conuiuia inter se celebrarent, sed et philosophiae studiosos iuuenes in mensa sua alerent, Plotini, Longini, Porphyrii hocque Iamblichi exemplo constat, ad quem morem hic alludit Eunapius, veteremque conuictum Pythagoreum obseruatum a Iamblicho et reductum esse innuens.

c) EVNAPIVS loc. cit. Vbi tamen memorabile, quod discipulis talia narrantibus respondit Iamblichus: ὁ μὲν ἀπατήσας ὑμᾶς ὐκ ἦν ἄχαρις ταῦτα δὲ ὐκ ὕτως ἔχει; „Qui ita vos decepit, „non fuit inuenustus, sed haec ita se non habent.„ Forte de aliis quoque, si non dixit, cogitauit tamen Iamblichus, quae de ipso narrabantur.

d) Ibid. Haec et similia nugarum et mendaciorum exempla plurima narrauit schola Platonica. De Brachmanibus talia refert PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. II. c. 5. Sed idem tamen miraculum de Loiola referre Maffeium notat FABRICIVS, ad Marinum p. 83. qui memorabile exemplum affert ex BODINI Colloq. heptaplom. II. mulieris annis amplius 30. cum atrato daemone ephialte concumbentis, quae tamen tantam religionis et pietatis prae se speciem ferebat, vt dum sacra fierent, sublimis veheretur e terra.

e) EVNAP. loc. cit.

validis habenis pertracti in omnibus credulos se praebuerint. Plura eiusmodi de illo in vulgus sparsa fuisse fidei absona monstrique similia, ait EVNAPIVS [f], nec se tamen historiae veraci et solida fide nixae, fabulas inanes et commentitias inserere velle: immo, et haec ipsa scribere non sine religione quadam, metuentem, ne rumores sint et fictae auditiones, nisi quod viros sequatur, qui fidem non adhibentes aliis rei visae sensu permoti sint. Quibus an fidem suam satis in tuto posuerit Eunapius, iudicium erit penes lectorem. Nos hoc vnum addimus, non insolens quidem in hac schola fuisse, praestigiis vti, artibusque magicis homines decipere: valde tamen, si non ipsius Eunapii, saltem virorum istorum, ad quos prouocat, fidem suspectam esse, cum supra iam probauerimus, Iamblichum ipsum non licitum tantum, sed et pium et laude dignum statuisse, quicquid monstrorum de diuinis narratur, fidem ei adhibere, et mendaciis quoque atque fraude vti, modo superstitionem, cui addicti erant hi homines, promoueret, et contra emergentem in dies magis Christianam veritatem collocaret in tuto. Qui si ex arte fuissent mentiti, et verisimilitudinis leges non migrassent, maiori labore in fraude deprehenderentur: ast insigni mentiendi licentia enormes fabulas cudentes omni se mox fide indignos ostendunt. Etsi vero, vel mediocriter attento non possunt non eiusmodi fabulae esse suspectissimae, ea tamen coecutientis philosophorum vulgus miseranda fuit conditio, vt Iamblichum in coelum non tantum extollerent, sed et διδάσκαλον θειότατον, *praeceptorem diuinissimum* vocare non erubescerent, et respectu ad miracula et stupenda, quae de eo narrabantur, opera habito, θαυμάσιον, singulari appellationis genere nominarent, nempe vt recte obseruauit IONSIVS ob θαυματεργίαν et miras praestigias. Insolita enim apud vetustissimos Graecos appellatio, post nati demum Christi tempora, quae miraculis eius inclaruere, in vsum venisse videtur, θαυμασίε enim titulum atque laudem ante Galenum, Athenaeum, et, ex Christianis Tatianum non occurrere, erudite idem obseruauit, et exemplis docuit Ionsius: vnde coniicimus, vocem a Christianis forte exortam, qui viros sanctos θαυμασίες esse, recte dicebant, ob miraculorum claritatem, gentiles scriptores suis vindicasse, et non illos tantum admiratione dignos pronunciasse, qui mirabili virtute et eruditione excellerent, vt CICERO [g] Herodotum Halicarnassaeum dixit mirabilem, et ATHENAEVS [h] θαυμασιώτατον, sed imprimis illos isto mactasse titulo, qui mirabilia praestitissent, siue vera essent, siue ficta, qua ratione Apollonium fere primum ex philosophis inclaruisse supra narrauimus. Fecit haec miraculorum claritas, vt iuuenes philosophiae studiosi aliarum sectarum philosophos relinquerent, Iamblicho adhaesuri, qui scilicet mirabiles istas artes et ipsi pernosse cupiebant, id quod Alypio accidisse, philosopho corpore exiguo, pauloque quam cubitale aut Pygmaei maiore, ingenio autem maximo et in dialecti-cis

f) De S. H. Ph. L. II. c. 12. p. 174. g) Orat. in Brut. h) Deipnosoph. L. III. c. 5.

cis exercitatiſſimo, quem ipſe Iamblichus magni fecit, quod eius in periculis malisque conſtantiam et animi firmitatem, praeterea orationis acrimoniam et penetrationem probaret, narrat EVNAPIVS [i]. Fuit vero Iamblichus ingenio ſatis quidem felici atque fertili et ex praeceptoris Porphyrii doctrina, eruditione quoque philoſophica et mathematica probe exacto, ſed iudicii vi non firmato, quae ratio eſt, cur ad enthuſiaſmum et fanaticam philoſophiam declinauerit. Elegantiae etiam dictionis incurium fuiſſe, ſupra Eunapio fatente percepimus, et plagii eum praecipue in praeceptorem commiſſi reum eſſe diximus. Multoties enim, in vita Pythagorae exſcripſit Porphyrium, nec tamen, vel verbulo eius mentionem fecit, vel, per quem profecerit, faſſus eſt. Idem crimen in praeceptorem commiſit, teſte SIMPLICIO [k], in commentario in categorias Porphyrii, quem ſaepe iisdem fere verbis expreſſit. Sed et attentionem atque induſtriam in ſcribendo merito in Iamblicho deſideres. Quae negligentia fecit, vt haud raro idem bis ſcriberet, et odioſe repeteret, cuius exempla pluſcula in vita Pythagorae obſeruantur [l], quae non ſatis excuſat KVSTERVS [m], exiſtimans, *vitae huic Pythagoricae non eſſe vltimam manum a Iamblicho impoſitam, ſed varia tantum collectanea ad hoc argumentum pertinentia, confuſe, vt fit, in ſchedas ab eo coniecta, vnde alii poſtea vitam hanc conſarcinauerint, idque tam exigua cura ac diligentia, vt ſaepe eadem, ſuperiorum obliti, bis terue iterarent, et quaedam in alienum locum nullo iudicio infercirent.* Non enim tantum nullo vir doctus argumento hanc ſuam coniecturam firmat, ſed et illa ipſi operis huius oeconomiae contraria eſt, quae auctorem data opera, ſecundum methodum Platonicis adhibitam hanc biographiam conſcripſiſſe teſtatur. Nec dici poteſt, Iamblichum vitae huius collectanea tantum congeſſiſſe, cum ex decem, quos de philoſophia Pythagorica ſcripſit, libris, hic primus fuerit, quem abſoluit. Nulli itaque dubitamus Iamblicho hanc negligentiam tribuere, quem non eſſe accuratum ſcriptorem, et reliqua eius ſcripta oſtendunt, et non negat Eunapius, auertere ea potius et obtundere aures lectoris, quam allicere. Eruditionem tamen et lectionem, mathematicarum etiam diſciplinarum peritiam ei non denegandam eſſe, ex ſcriptis eius ſatis apparet, modo lectorem is nanciſcatur in eo argumento ſatis exercitatum atque attentum, et philoſophiae Alexandrinae non ignarum, ſine cuius notitia pleraque Iamblichi ſcripta griphi ſunt atque aenigmata; quae vero rite intellecta miram nobis huius philoſophiae cognitionem parant, quam aliunde fruſtra petimus. Dolemus itaque vehementer ex decem, quos conſcripſit, libris Pythagoricis, dimidiam partem intercidiſſe. Superſunt tamen non ſine magno philoſophicae hiſtoriae emolumento, *vita Pythagorae* ab eo ſcripta, cuius editionem,

poſt

i) p. 29. ſeqq. Vnde ſua hauſit PETR. BAYLE Dict. T. I. art. Alypius, p. 162.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 189.

l) Vid. n. 68. 188. 225. collato n. 86. 87. 137. item n. 69. 229. n. 133. 177. n. 196. 224. n. 101. 108. 230. 231. n. 139. 140. 148.

m) Praef. ad IAMBLICHI vitam Pythagorae.

post ARCERII satis infelicem [n], ob corruptos maleque emendatos, quos habuit codices, et promissas HOLSTENII [o] atque GALEI [p], LVDOLPHO KVSTERO [q] debemus, de qua cum Tomo primo [r] necessaria dixerimus, hic prolixi esse nolumus. Alter, qui huc pertinet liber, *sermones protrepticos* siue *exhortationes ad philosophiam* continet, ab eodem Arcerio non magis feliciter editas et Latine versas, quas meliori habitu nobis dare cum constituisset FABRICIVS [s], intercedente V. C. TIBERII HEMSTERHVSII opera, lampadem ei tradidit. Dignae eae sunt noua editione, cum philosophiae Pythagorico-Platonicae magna inde lux queat affulgere. Idem vero, quod in vita Pythagorae notauimus, vitium in his quoque exhortationibus regnat, vt in iis repetatur iisdem verbis, quod priore libro dixerat; quae satis probant, ipsum Iamblichum huius negligentiae esse auctorem. Tertii libri, *de mathematica communi disciplina* fragmenta tantum quaedam edidit NIC. SCVTELLIVS [t], optamus itaque, vt a viro quodam docto, et mathematicarum pariter atque Pythagoricarum doctrinarum gnaro ex bibliothecis regiis Galliae, Italiae, Britanniae et Germaniae, vbi integer latet, eruatur, et docto commentario illustratus edatur, quod post Holstenium et Galeum [u], qui omnium librorum Iamblichi editionem meditati sunt, Tennulius quoque, Kusterus et Hemsterhusius nos sperare iusserunt [x]. Quartus ex Pythagoricis Iamblichi scriptis est *introductio siue commentarius in institutiones arithmeticas Nicomachi Geraseni*, de quo supra [y] dictum, adiecisse IOACH. CAMERARII suumque commentarium SAMVELEM TENNVLIVM [z]. Quartum hodie legimus, *de mysteriis Aegyptiorum* Chaldaeorum, Assyriorum, siue responsionem ad Porphyrii epistolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, quem nobis seruatum esse, merito nobis gratulamur, cum non aliunde melius Ammonianae scholae, et, si recte attendatur, Orientalis quoque et Aegyptiacae, qualis circa nati Saluatoris tempora inualuit, philosophiae placita de Deo, diis, daemonibus, horumque cultu et commercio, deque tota theurgia et coniunctione animi cum Deo, addisci queant, vnde recte MORHOFIO [a] compendium theurgiae gentilis dicitur, in quo vero micare lucidissimae veritatis scintillas et stricturas quasdam Christianismi, sine calculo dixit illustris HVETIVS [b]. Nihil enim horum deprehendet lector caussis et dictionis Platonicae gnarus, si ab iis recesseris, quae, vt propius Christianis accederent, mira fallendi astutia doloque confinxere homines

n) Franeq. 1598. 4. Agnoscendum tamen Arcerio corruptos Codices sequenti. Plerique enim codices Iamblichi eius commatis sunt, hinc cum Graecis malis sibi rem fuisse conqueritur THOM. GALE praef. ad librum de myst. Aegypt.
o) In vita Porphyr. c. 6.
p) loc. cit.
q) Amstelod. 1707. 4.
r) L. II. c. 10. conf. FABRIC. l. c. p. 287.
s) Ibid. p. 289.
t) Ad calc. libri de myst. Aegypt. Rom. 1556. 4.
u) Vid. ll. cc.
x) Conf. FABRIC. l. c. p. 290.
y) Sect. III. huius capitis §. 25.
z) Arnhemii 1678. 4.
a) Polyhist. T. I. L. I. p. 87.
b) Demonstrat. Ev. axiom. 4. p. 15. ed. rec.

versipelles, qualia infra, vbi de philosophia eorum agendum, producemus. Dedit nobis scripti ad cognoscendam horum temporum philosophiam late vbique Sec. III et sequentibus regnantem, vtilissimi editionem et versionem nullius prorsus pretii NICOLAVS SCVTELLIVS[c], meliorem vero[d] doctoque commentario illustratam, vir de veteri eruditione immortaliter meritus THOMAS GALEVS[e]. Quintus, sextus, septimusque huius collectionis Pythagoricae liber de physicis, ethicis et diuinis, quae in numeris obseruantur, tractauit, octauus institutiones musicas ex mente Pythagoreorum, nonus institutiones geometricas, decimus introductionem sphaericam exhibuit, quos omnes hodie desideramus[f]. Sed et multa alia scripsit Iamblichus deperdita hodie, quorum catalogum confecit Cl. FABRICIVS[g], qui videndus. Vbi et quo tempore mortalitatis exuuias deposuerit, incertum. Ex verbis EVNAPII[h], quibus Iamblichum Alypium in patria decedentem senio confectum, secutum paulo post esse dixit, colligi posse, eum Alexandriae obiisse, vidit quidem FABRICIVS[i], sed recte monuit, incertum id esse, nam hoc tantum verba eius velle videntur, sublato in patria morte Alypio Iamblichum non diu superuixisse. Nec de mortis tempore certiora constant. Id vnum ex EVNAPII[k] relatione certum est, postquam Iamblichus hominem exuisset, discipulique eius alius alio dispersi essent, Sopatrum in aulam Constantini M. se contulisse, vt supra in ora paginae narrauimus: ex quo sequitur mature, viuo adhuc Constantino, obiisse Iamblichum: ex quo annum eius mortis in A. C. CCCXXXIII incidere, viri docti[l] coniectant: quod si cogitamus, fuisse Iamblichum Porphyrii discipulum, qui ineunte Sec. IV obiit, vix vltra hos annos extendi potest vitae eius terminus. His suppositis indubitatum est, ast in Iamblichi historia ad euitandam homonymiae confusionem probe notandum, Iamblichum illum, ad quem epistolas dedit Iulianus imperator, quique et gente et theurgiae professione nostro par fuit, a Porphyrii discipulo esse distinguendum. Etsi enim is Syrus erat, Apamea tamen, non Chalcide oriundus fuit, et theurgicis quidem miraculis non minores a Iuliano laudes, quam Iamblichus Chalcidensis a discipulis retulit, sed si recte attendimus, ab ipso IVLIANO[m] ab eo, ad quem scripsit, et cuius etiam non sine elogio meminit Libanius, distinguitur. Chalcidensis enim Iamblichi scriptis se in arcana philosophia institutum fuisse, ipse fatetur, sicque viuae vocis institutionem excludit. LIBANIVS vero in epistola quadam, quam vulgauit primus FABRICIVS[n], et post eum ereptus nuper nobis non sine magna literaturae omnis iactura desideratissimus IO. CHRIST. WOLFIVS, cui insignem epistolarum LIBANII collectio-

c) Vid. PETAVIVS ad Iulian. p. 275.
d) FICINVS excerpta tantum ex eo dedit, in selectis Platonicis.
e) Oxon. 1678. fol. ex theatro Scheldoniano.
f) Conf. FABRIC. l. c. p. 292. seqq.
g) loc. cit. p. 293.
h) p. 33.
i) loc. cit. p. 283.
k) p. 37.
l) Conf. FABRIC. l. c.
m) Orat. IV. p. 156.
n) loc. cit. p. 284.

ctionem debemus, clarissimis verbis Iamblichum hunc theurgum et τὸν ὁμώνυμον θεῖον, *eius patruum cognominem*, distinguit. Nec aliter rationes chronologicae admittunt, quae Iulianum vix ante obitum Iamblichi natum docent. Ex quibus hoc etiam manifestum est, elogia, quae a Iuliano Iamblicho tribuuntur, pleraque ad Chalcidensem a viris doctissimis[o] perperam referri, cum iuniorem tantum concernant. Quod si Iamblichos Sopatrosque duos inter se distinguere non placet, reiiciendae sunt cum Dodwello epistolae Iuliani, et suppositae imperatori censendae a sophista quodam, chronologiae rationem non habente, cui coniecturae fauet dictio admodum sophistica et imperatore indigna. Verum cum et Iulianus ab his hominibus edoctus eorum in dicendo vestigia presserit, et, vt vidimus, Iamblichus illi laudatus patria et vitae tempore a Iamblicho Chalcidensi diserte distinguatur, Libanius etiam huius mentionem faciat, vix Dodwellianam opinionem posse admitti putamus: nec verisimilitudinem excedit, hominem quendam Iamblicho et generis propinquitate et natione affinem, iisdem, quibus ille, artibus et philosophiae studiis innutritum, non minorem theurgicis patrui artibus famam sibi conciliasse: vt Sopatros quoque duos fuisse non sine verisimilitudine dicitur: vel si hoc non placet, coniiciendum, habuisse Iamblichum Apameensem discipulum, praeceptoris vestigiis non minus, quam Sopater Iamblichi Chalcidensis, insistentem, qui in ista Iuliani epistola ob morum et circumstantiarum similitudinem, cum praeceptorem haberet Iamblichum, vocatus est Sopater. Certe per familias artes suas sacras tradidisse ἱερὰν γενεάν, ad imitationem Pythagoreorum, Eunapiana eorum historia nos dubitare non sinit. Ex eadem vero, quam fiximus, Iamblichi mortis epocha fabulam quoque esse, comperimus, quod Zonaras et Cedrenus et post hos recentiores quidam[p] Iamblicho tribuunt, detexisse philosophum, per alectriomantiam primarum literarum nominis ΘΕΟΔ. Oraculum, quod eum indicaret, qui Valenti imperatori esset successurus. Valentis enim tempore Iamblichum iam ad plures abiisse supra probauimus, nec de eo quicquam memorant, qui malis artibus in fortunam et successionem Caesaris a Platonicis inquisitum fuisse narrant AMMIANVS MARCELLINVS[q], SOCRATES[r], SOZOMENVS[s] et NICEPHORVS[t], et vt postea videbimus, Iamblichus cum Maximo Ephesio eiusdem generis homine, confusus est. Fuere et alii, praeter nominatos, Iamblichi, quos FABRICIVS[u] enumerat. Ex nostri disciplina magna huius furfuris prodiit philosophorum caterua, quae, licet clanculum, per vniuersam Romani imperii ditionem dispersa fuit.

o) Vid. IONS. de Scr. Hist. phil. L. III. c. 16. p. 292. TENNVL. l. c. p. 59. OLEAR. de philos. eclect. p. 1212.
p) Vid. quos laudat TENNVLIVS l. c. p. 61.
q) L. XXIX. c. 1.
r) L. IV. c. 19.
s) L. VI. c. 31.
t) L. XI. c. 45.
u) l. c. p. 294. TENNVL. l. c. p. 62.

Scholae Iamblichi post eius mortem fata.

§. XXI. Post Iamblichi ex hac vita excessum aduersis vsa fuit fatis schola Plotini. Cum enim Constantinus M. ad Christianos transiisset, quod ob denegatam caedis expiationem a Sopatro factum esse, illi garriebant, falsum vero esse non inepte demonstrauit SOZOMENVS [x], vt supra iam dictum: cum Christianae religionis propagatione gentilis superstitionis euersio fuit coniuncta, quae non potuit non philosophis his esse grauissima, eo quod non philosophiae sacraria, sed sacros quoque templorum recessus custodirent, haberique vellent, non philosophi tantum, sed et sacerdotes: quam rem Sopatro attulisse interitum in praecedentibus diximus. Cautiores hoc exemplo facti Iamblichi discipuli non tantum sacram professionem et mysteria celabant, sed et per omnem fere terrarum orbem dispergebantur, et vbique locorum clandestinis prae metu imperatorum Romanorum artibus διαδοχὴν Πλωτίνε, vt habet SOZOMENVS [y], scholae doctrinaeque Plotini, vel vt EVNAPIVS [z] habet, Iamblichianae philosophiae successionem propagabant. Et his quidem fatis pressa fuit secta eclectica, siue schola Alexandrina sub Constantino M. et Constantio. Reuixit tamen ea et noua incrementa floremque accepit sub Iuliano, qui ob fidem Christianam cum horum hominum superstitione commutatam, apostatae nomine insigniri solet. Is cum animi inclinatione naturali ad superstitionem ferretur [a], et ex hac Plotini Iamblichique schola praeceptores nactus esset, qui eas illum artes edocebant, quibus ad imperii habenas capessendas adspirare posset, mire inde post eius defectionem a fide Christiana, res horum hominum auctae sunt, et Pseudo-Platonicorum istorum quidam singularibus fatis inclaruerunt. Quorum, vt ipsius imperatoris, huic factioni adscribendi, res iam porro enarrabimus, et cuius generis homines huic se sectae addixerint, quibus artibus fuerint vsi, quae de se suisque mendacia fuerint commenti, quantum instituti ratio permittet, tangemus, vt intus et in cute hanc sectam, quae non mediocri audacia ecclesiae et philosophiae circulos turbauit, pernoscamus. Plerique vero eorum, quorum historia enarranda est, fuere Ammonii, Plotini et Iamblichi συμπατριῶται, nempe Aegyptii, Syri, Asiaeue minoris incolae, Cappadoces, et huius generis atque nationis alii, quorum superstitio, et pronus ad aniles fraudes et fabulas animus, maxime vero leuitas et audacia mentiendi et fingendi veteris historiae gnarum lectorem fugere non potest. Ex his vero gentibus populisque flos ille philosophorum exortus est, qui Ammonii, Plotini Iamblichique vestigia prementes omnia superstitione, enthusiasmo, praestigiis, et inani philosophia repleuerunt.

Aedesius.

§. XXII. Ex Iamblichi discipulis praeter Sopatrum valde inclaruit AEDESIVS, qui post eius excessum scholam et in contubernio docendi munus suscepit, cuius vitae historiam nobis descriptam reliquit EVNAPIVS

x) H. E. L. I. c. 5.
y) Ibid.
z) p. 37.

a) Non negat hoc AMMIANVS MARCELLINVS eiusdem commatis scriptor, L. XXI. c. 2. L. XXV. c. 26.

SIVS [b]. Fuit is gente Cappadox, generis nobilitate inter suos facile princeps, sed censu exiguo. Quae facultatum modica conditio patrem eius permouit, vt in Graeciam filium amandaret, vt artem aliquam addisceret, ex qua lucrum peti sicque opes vtriusque augeri possent. Qua in re spem patris euentus valde fefellit. Redux enim filius thesauros quidem apportauerat, sed non quaestuosos, artesque didicerat, sed non lucrosas; philosophiae enim operam dederat. Pater itaque spe sua falsus, filioque ob eam rem vehementer indignatus, quod nihil, quod opes suas augere posset, didicisset, tanquam inutilem, nulliusque bonae frugis domo exegit, fugientemque persecutus, ei obiecit: ecquid tandem emolumenti affert philosophia? quo ille conuersus, non parum, inquit, mi pater; patrique eum persequenti genubus aduolutus, eius patientiam et misericordiam exorauit. Pater enim admiratus filii constantiam indolemque, eum domum reduxit. Ille vero, resumtis, quae dimittere patris indignatio coegerat, studiis, totum iis se tradidit; pater vero intermissae disciplinae denuo dicauit, alacri laetoque vehementer animo, abeuntem filium prosecutus, velut Deum quendam, non hominem genuisset. Non expleuit vero spem tantum patris Aedesius, sed superauit quoque, nam non ceteris tantum omnibus, qui prae aliis eminebant, vel quorum etiam auditor erat, longe praecurrit, sed et eruditionem experientiae iunxit. Tandem vt sapientiam perficeret, in Syriam ad Iamblichum, cuius tum iam celeberrima fama erat, perrexit. Quem vt videre et audire contigit, tanta eius admiratione atque veneratione captus est, vt totus ab eius doctrina sermonibusque penderet, nec solis eius lectionibus ardens eius audiendi desiderium restingui posset. Quod vt amorem Iamblichi ei maxime conciliauit, ita tantam ei comparauit philosophiae cognitionem, vt praeceptorem tantum non aequaret. Excipit tamen Eunapius θειασμὸν, afflatumque illum diuinum et theurgicum, de quo non se habere fatetur, quod scribat: licet coniiciat, fieri potuisse, vt istam virtutem enthusiasmi occultam tenuerit, ne-
[illegible]erit cuiquam Aedesius, temporibus istis, quibus grauis erat hu-
[illegible] hominibus Constantini M. zelus, callide inseruiens. Post Iam-
[illegible]hac vita discessum, cum schola eius dissiparetur, aliusque alio di-
[illegible] et Sopatri fata magnam iis sollicitudinem metumque iniecis-
[illegible] quo se verteret, consilii inops, cum clarissimus discipulo-
[illegible]Iamblichi, insidiasque metueret, ad precatiunculam, quam in
[illegible]ceptoris didicerat, confugit [c], diuinationem ex ea quaerens,
[illegible] praesagiendi generi quam maxime fidebat: qua nempe per in-
[illegible] se de voluntate consilioque Deorum certum fore credebat. De-
[illegible] ita quidem rem totam enarrat EVNAPIVS [d]) ad preces Deus
[illegible] versibus oraculum ediderat: ille vero diductis palpebris cum
[illegible] tremeret, dicta quidem memoria recolebat, ast supernaturalis
[illegible] coelestis versuum contextus ei exciderat. Puerum itaque vocat, qui puram

b) p. 94. seqq. c) Ἐπί τινα μαντείαν δι' εὐχῆς καταφυγών. d) p. 46.

puram aquam ad extergendos oculos atque faciem afferret: Puer manum eius laeuam conspicatus, plenam eam extrinsecus literarum esse monet, quam vbi ille inspexit, rem eam diuinitus euenisse intelligit. Veneratus itaque et manum et scripturam, hos versus inscriptos deprehendit:

Parcarum in genibus fatalia pensa trahentum
Sors tibi stat vitae: si degere in vrbibus, inque
Coetibus est animus, fama super aethera viues.
Sin tauros ouiumque greges tibi pascere curae est,
Sic quoque te aucturum caelestia numina spera.

Huic oraculi monito vt insisteret, praediolum aliquod sibi dispiciebat, et pastoritiae se vitae parabat. Neque tamen hoc eius institutum philosophiae studiosos latuit, qui inuestigati limina tanquam vlulantium canum grex, obsedere, laniaturos se minati, si tantam tamque reconditam eruditionem montibus syluisque magis quam hominibus seruaret, veluti illis nunquam esset natus. Quibus precibus minisque tandem expugnatus, societati hominum et institutioni discipulorum se reddidit. Hactenus Eunapius, hic, vt horum hominum indolem discamus, iterum sine censura non dimittendus. Negabat is scire se, vtrum θειασμῷ gauisus fuerit Aedesius, vt supra dictum. Ast ad hanc diuinam agitationem, vel excitationem, quam ab ἐκστάσει distinguebant Platonici recentiores, pertinere τὴν καθ' ὕπνυ μαντικὴν prolixe docet, quaque ratione animus a Diis agitetur exciteturque inter somniandum, dormiendo et vigilando medius prolixe describit IAMBLICHVS [e], nec aliud hariolationis genus Aedesius quaesiuit, vt ipse nobis tradit Eunapius. Si itaque θειασμὸν nullum vel habuit, vel habuisse tamen non significauit Aedesius, vnde eius notitia fuit scriptori fabulae? annon contradictio mendacis postulat ruborem? Sed alio loco [f] incogitanter refert: Iulianum Aedesii doctrina excitatum, in colloquium et familiaritatem ab Aedesio receptum, obstupuisse τὴν μὲν ἀκμὴν καὶ θεοειδὲς τῆς ψυχῆς, *diuinitus immissum vigorem animi*, non putasse sibi discedendum, sed plenis faucibus disciplinas haurire constituisse; eamque ob caussam regalia ad eum munera misisse, Aedesium vero, senem et corporis exuuiis deponendis proximum, ad discipulos suos eum dimisisse, promittentem, ibi non sapientiae tantum omnis atque disciplinarum, sed et mysteriorum fore participem. Mysteria autem vbi philosophiae opponuntur, in horum hominum schola nihil aliud sunt, quam theurgicae operationes, deorum euocationes et apparitiones, animi cum iis coniunctiones, et his similia, qualia habuit et exercuit Iamblichus, quaeque an Aedesius nouerit, Eunapius se ignorare dixit, licet θεοειδὲς ei tribuat. Quo nouo hominis ex hac familia oriundi malae fidei mendaciique specimine manifestum fit, quam parum in fingendis et tribuendis suae sectae viris miraculis ad verisimilitudinem attenderint, ac erubuerint, ea

e) De myst. Aegypt. L. III. c. 2. p. 60. f) In Maximo p. 85.

ea ſcribere et iactare, quorum falſitatem ipſa leuiſſimorum hominum prodit narratio. Sed vt ad Aedeſium reuertamur, is diſcipulorum importunis expugnatus precibus, ad docendam philoſophiam et myſteria ſe accingens, Cappadociam reliquit, tradita Euſtathio prouincia ſua, Aſiamque ingreſſus, quae vniuerſa illi manum porrigebat, ſedem fixit Pergami, quo vniuerſam fere Graeciam et finitimos attraxit illuſtris fama Aedeſii. Ibi nactus diſcipulos plurimos, et in his celeberrimos ex hac ſecta Maximum, Chryſanthium Sardianum, Priſcum Theſprotium, Euſebium, Myndium, et Sopatram, feminam philoſopham, itemque Iulianum, poſtea imperatorem, vt paulo ante notauimus [g]. Ceterum et hoc in laudem Aedeſii narrat EVNAPIVS [h], fuiſſe eum humano et populari ingenio et poſt concertationes literarias et in diſputationibus conſumtas apud Pergamum prodeambulare ſolitum, ſodalibus honoratioribus comitatum, eundemque doctorem diſcipulis, quos rudes et tardos videret, harmoniam quandam et ſolertiam inſeruiſſe, quantum vires humanae paterentur: rurſus quos glorioſos ob dogmatum inſolentiam animaduertebat, eos ſenſim ex alto deduxiſſe, ad humanitatis modulum: Sed et non illibenter cum opificibus obuiam factis de ipſorum negotiis atque operis praeſentibus diſcipulis diſſeruiſſe. Obiit valde ſenex, licet corpore eſſet infirmo.

§. XXIII. Aedeſio ſucceſſiſſe in ſchola, quam is in Cappadocia collegerat EVSTATHIVM, in antecedente §. diximus. Eius non tantum, ſed vxoris quoque illius SOSIPATRAE atque filii ANTONINI hiſtoriam ita enarrat EVNAPIVS [i], vt vix alio exemplo luculentius genius huius ſectae, et audacter ac ſine fronte mentiendi libido pateat. Audiemus itaque laudatorem magis, quam narratorem fatorum huius viri et familiae eius [k], ſed cogitabimus etiam, quem audiamus, et de quibus porro hominibus inuſitata et diuina nobis obtrudantur. Fuit Euſtathius Cappadox, Iamblichi prius [l], et poſt hunc Aedeſii diſcipulus, a quo ſcholaſticam prouinciam accepit, licet nulla ſecum cognatione coniuncto. Quod eo magis omnium comprobatione factum, quo magis cuncti vno ore fatebantur, eum et fuiſſe et viſum eſſe virum optimum, qui experientia teſte oſtenderit, quid in dicendi facultate valeret: quippe linguae facundia labiisque inſidens lepor quiddam magicis praeſtigiis ſimile (Graeca, ὀκ ἔξω γοητείας, ſatis produnt, magicae virtutis in dicendi ſuſpectum fuiſſe) obtinebat, ſermo effloreſcebat ſuauis et placidus, [illegible]que cum gratia effundebatur, vt, qui vocem hominis audirent, obliti

Euſtathius.

g) loc. cit.
h) p. 117.
i) in Aedeſio p. 50. ſeqq.
k) Sequimur verſionem HADR. IVNII, monemus vero lectorem, vt ad Graeca attendat, quae eum ſenſu magis, quam ad verbum exprimere cogitaret interpres, ea interdum peruertit, quod ſemel indicaſſe ſufficiat. Dolemus itaque nouam FABRICII verſionem non comparuiſſe, vid. Vita eius a Cl. REIMARO edita.
l) Ibid. p. 23. Diſtinguendus ab aliis Euſtathiis, quos enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 189.

liti sui, a verbis illius dependerent. Cuius mirum ita refert exemplum Eunapius: Imperatori Constantio [m] illo accidit tempore, vt in repentinam rerum turbationem coniiceretur, quod impenderet ei graue bellum a Persarum rege Sapore, qui Antiochiam circumsidebat, et funditoribus tela eiaculantibus premebat, atque imminentem theatro arcem repentino ac improuiso insultu occupauerat, immensamque spectatorum multitudinem sagittis interfecerat. Quo rerum statu cum de legato ad regem mittendo deliberaretur, neque Graecum quemquam imperatoris auribus obiicere illi auderent, sed ex exercitus tribunis aliquem mittendum censerent, necessitate tamen coacti prudentissimum omnium, vniuerso coetu consentiente, Eustathium existimarunt. Qui imperatoriis literis in aulam vocatus cum comparuisset, tanto sermonis lepore imperatorem cepit, vt maioribus honoribus ac dignitatibus cumularet eos, qui committendae Eustathio legationis auctores fuissent. Vbi in Persiam ventum est, Sapores homo tyrannicus cum variis artibus percellere hominem pauore non potuisset, vultum placidum demiratus, per cubicularium ad mensam intro vocat. Is parens ad epulum regale accessit, tantaque eloquentiae virtute inualuit, vt parum abfuerit, quin rex Persarum, insignia regni deposita cum Eustathii penula commutauerit. At illud prohibuerunt affinitate regi coniuncti, qui praestigiatorem magumque (γόητα) esse hunc hominem dicebant, regique auctores erant, vt Romanorum imperatori rescriberet, cur, qui spectatis viris optimatibusque abundaret, eiusmodi homines legatos mitteret? Aliter tamen communis Graecorum de eo expectatio ferebat, qui vota pro incolumi eius reditu faciebant, quae adiuuabant oracula. Ast cum non rediret, illique spe fallerentur, legationem ad eum mittunt, ex Graecorum clarissimis et prudentissimis, rogantes, cur res minus prodigiis succederet? Ast ille examinatis oraculorum circumstantiis cum veritatem rei explorasset, Deos reditum suum non praedixisse, dixit. Hactenus Eunapius, qui quem effectum habuerit legatio, non refert, his tamen mire prodit, eiusdem hunc Eustathium generis fuisse, qualis praeceptores Iamblichus et Aedesius, et iisdem artibus circumuenisse homines, incerta et obscura oraculorum interpretatione deceptos. Licet fatendum sit, parum verisimilitudinis habere totam legationis historiam, eam non silente tantum Ammiano Marcellino, sed supra probabilitatem fere omnem posito, in tam ancipiti et vrgente populi Antiocheni fato tam longam et fructu omni carentem moram Eustathium nexuisse. Notanda tamen ipsa Eunapii confessio, Eustathium magum et praestigiatorem fuisse habitum, eam enim fidem et existimationem non apud Christianos solum, vt supra in Aedesio vidimus, sed et apud gentiles plerosque

m) Ad Galienum ab Antiochenis legatum missum esse Eustathium ait FABRICIVS l. c. sed pro *Galieno* legendus est vel, ad *Saporem*, vel, ad *Constantium*, qui graui bello impliciti tum contendebant inuicem. Describit id AMMIANVS L. XX. XXI. et legationum inuicem missarum aliquoties meminit, nihil vero de Eustathio habet, licet huic sectae faueret.

que inuenerant huius sectae philosophi, qui non philosophiam tantum docendi, sed et sacra peragendi, et artes theurgicas exercendi munus sibi tribuebant, vnde non tantum τὸ φιλοσοφεῖν, sed et τὸ λατρεύειν Eustathio tribuit *) vxor Sosipatra: cui quinque tantum annos cohabitauit, ante praeceptorem Aedesium fatis functus. Verum SOSIPATRAE quoque historia his iungenda est, fabulae Milesiae non dissimilis, indolem tamen nugacissimorum impostorum mire referens, quam hunc in modum tradit porro EVNAPIVS *), sophistico dicendi genere, quaesitisque eloquentiae coloribus molestus magis, quam gratiosus: quare rem tantum ipsam omissis orationis lenociniis enarrabimus. Tanta fuit Sosipatrae doctrinae gloria, vt mariti famam pene extingueret. Natale ei solum fuit in Asia circa Ephesum, genere locuplete et felici. Cum adhuc infans esset, felicissime omnia ei succedebant, tanta erat eius gratia leposque. Quinquennium illa expleuerat, cum duo senes, peregrinantium habitum prae se ferentes, ad praedium parentum Sosipatrae venissent, villicoque persuasissent facillime, vt vineae curam ipsis permitteret. Postquam vero prouentus praeter spem extitisset copiosior, ad stuporem vsque, ita vt suspicionem miraculi iniiceret, et diuinae cuiusdam operationis (θειασμοῦ) *), parens Sosipatrae mensae senes adhibitos liberaliter tractat, colonos, quod non eandem operam nauassent, increpat. Senes autem puellae Sosipatrae, quae simul aderat, venustate capti, praedii domino confirmabant, se quidem istis honoris et beneuolentiae testimoniis non capi, quod si tamen eorum gratiam vicemque reponi donis coelestibus velit, permittat, rogare se, istam Sosipatram sibi alumnis verisque parentibus futuris, in quintum vsque annum, neque de puellae morte sit sollicitus, neque de curando agro fundoque, qui per se cumulate profusurus sit prouentus opesque, de filia vero humanam conditionem transgressura expectet. Pater pauore perculsus, linguamque comprimens filiolam tradit, villicoque mandat, se benigne senibus praestare, quicquid vellent, neque curiose rerum satagere. Quinquennii tempore exspirante, quum pater praedium reuiseret, filiam neque statura, neque venustate formae satis agnoscebat, eamque venerabatur, aliam prorsus se videre ratus. Apposita mensa, patrem, filiam, quae vellet, rogaret, monent: ast illa facta dicendi potestate, cuncta, quae patri interea acciderunt, enarrauit, ne minimis quidem rerum circumstantiis omissis, quod in tantam patrem admirationem stuporemque rapuit, vt filiam deam esse crederet. Itaque accidens ad pedes senes rogat, ederent, quinam essent? Illi cunctabundi aegre post aliquam moram, se sectae illi, quae Chaldaica dicatur, adhaerere, et initiatos esse eius mysteriis dixerunt, idque velut per aenigma et demisso vultu. Quo audito pater genibus aduolutus suppliciter precatur, velint esse praedii domini, filiamque sub imperio habeant, diisque initiatam plenius erudiant, quod se facturos nutibus illi significarunt, nullum amplius verbum prolocuti. Ille gaudio delibutus arctiori

Sosipatra.

*) p. 65. *) p. 57. seqq. *) Ita mature scenam instruit nugator.

ſomno oppreſſus fuit, ſenes autem a coena digreſſi, virginem ſecum abducunt, et amictu ſacro, inſtrumentis ac libris in arculam reconditis Soſipatrae, vt eam obſignet, mandant. Illuceſcente die, cum fores reſerarentur, illi cum famulis ad operas prodeuntibus exeunt: virgo laeta ad patrem accurrit, arculam oſtendens; pater, vbi diuitias, quibus ditatus erat, laetus enarraſſet, viros accerſi iubet, at illi nuſquam comparuere, cuius rei cauſſam ex filia ſciſcitatus, tandem ex ea comperit, fuiſſe illos genios. Pater itaque filiam diuino numine agitatam et enthuſiaſmo vacantem (θειασμένην καὶ ἐνθεσιῶσαν, vocibus ex huius ſectae diſciplina petitis, vocat EVNAPIVS) ſuo arbitrio viuere permiſit, rerum eius minime curioſus inueſtigator, niſi quod taciturnitate eius nonnihil offenderetur. Ipſa iam florentis aetatis limen ingreſſa, nulliſque aliis vſa magiſtris, non poëtarum modo, ſed et philoſophorum atque oratorum ſcripta in ore habebat, et quae alii non niſi difficillime intelligere poterant, ipſa citra laborem luculenter explicabat. Cum vero nubere decreuiſſet, Euſtathium coniugem delegit, ei praedicens, ternos ex eo liberos parituram, infeliciter bonis externis vſuros: illi autem ante ſe deceſſuro ſedem a fato ad lunarem globum deſtinari. Addit Eunapius, vbi conueniſſet Euſtathio, eique nupſiſſet, cuncta impleta fuiſſe; Soſipatram autem a mariti morte ad praedium ſuum regreſſam, apud Pergamum vetus in Aſia minore conſediſſe, et magnopere eam beneuolentia fuiſſe proſecutum magnum illum Aedeſium, qui etiam eius prolem inſtituerit, quamuis et ipſa domi ſuae eandem erudiuerit, omnibus in Soſipatrae magis quam Aedeſii admirationem raptis, eiusque enthuſiaſmum diuinasque agitationes veneratione proſequentibus. Sed et Philometor quidam Soſipatrae conſobrinus, quod mulierem diuino commercio (θειοτέραν) praeſtare ſciebat, eam valde deperibat, quin et ipſa eodem amoris ſenſu tangebatur. Quae, vt affectu liberaretur, Maximo, qui Aedeſii familiaritate vtebatur, animi morbum reuelauit: Philometor rem vrgens per extiſpicium, quo fato eſſet vſurus, cognoſcere tentauit, auctore Maximo. At illa peracto ſacrificio exploranti, quae ſenſiſſet, Maximo, cuncta, quae peregerit, tanquam ſi fuiſſet praeſens, exponit. Quo ille attonitus in terram procumbens Deae inſtar Soſipatram eſſe faſſus eſt, et occurrentem ſibi Philometorem, a veneficio, quod animo conceperat, reuocauit. Aſt Soſipatra ab eo tempore Philometorem in oculis ferebat, illius accenſa ſtudio: cumque illa aliquando de anima diuina agitatione commota diſſereret, abſente Philometore ſubito attonita, eum de curru delapſum, de crurum perfractione periclitari, famulorum tamen miniſterio ſaluum euadere dixit, euentu rem comprobante [q]. Addit his EVNAPIVS: ex his cunctis perſuaſum fuiſſe Soſipatram vbique locorum eſſe praeſentem, quod deorum proprium eſſe dicatur. *Antoninus.* Ex ternis relictis liberis ANTONINVS parentum inſtitit veſtigiis, ſedemque apud Canopicum Nili oſtium [r] fixit: Ad hunc, ſcri-

q) Iisdem fere circumſtantiis rem narrat Eunapius, quibus caedem Domitiani Epheſiis indicaſſe Apollonium Tyaneum refert Philoſtratus, vnde coniicimus, ad hunc impoſtorem reſpexiſſe Eunapium.

r) Conf. AMMIAN. MARCELL. L. XXII. c. 16.

ſcribit Eunapius, frequentem, quae philoſophiae operabatur, iuuentutem conuolaſſe, eumque praedixiſſe, deſolata a morte ſua Deorum templa futura et euertendam religionem. Diis vero gentilibus iſtius loci ſe dediſſe, et myſteria atque arcana excoluiſſe, nihil tamen, quod ſciri poſſet, a communi hominum opinione diuerſum Deorum cultui fuiſſe operatum, quod imperatoris ingenium et conatus noſſet, qui theurgos (ita enim Graeca Eunapii habent) tolleret: omnes vero viri conſtantiam, temperantiam et mentem flecti neſciam fuiſſe admiratos, neminemque inſalutato Antonino praeteriiſſe. Quotquot vero ad colloquia admiſſi problemata propoſuerint, Platonica refertos doctrina abiiſſe; qui vero diuiniora quaererent, mutum quam ſtatuam magis deprehendiſſe. Euentum vero haec omnia comprobaſſe euerſis a Theodoſio imperatore, Theophilo epiſcopo et Euetio ſummo magiſtratu politico fungente, templis Canopicis ipſoque Serapidis fano, et introductis in eum locum monachis. Et ita quidem Eunapius, qui maledicentiſſimae linguae frena, non in ſacra tantum Chriſtianorum, ſed et ipſum ſanctiſſimum Saluatorem hoc loco impudentiſſime laxauit, et rabie huic ſectae propria in rem Chriſtianam debacchatus eſt. Expoſuimus paulo prolixius, quam inſtituti noſtri ratio ferre videtur, Euſtathii, Soſipatrae et Antonini hiſtoriam, vt natiuis coloribus depicti ab ipſo Eunapio homines peſtilentiſſimi, qua fuerint animi indole, quo genio, quibusue vſi fuerint ad extollendam famam ſuam et fulciendam ſuperſtitionem artibus, pateſceret. Quos vt intus et in cute pernoſcamus, I. quidem notandum, hos homines non philoſophiae tantum ſtudiis nomen dediſſe, ſed latuiſſe ſub honeſto hoc nomine etiam nefandae ſuperſtitionis miniſtros: Euſtathium enim cultui quoque Deorum uacaſſe, et quod Soſipatrae foeminae non licebat, Antoninum filium feciſſe, qui non Platonicam tantum philoſophiam explicabat, ſed et, θεοῖς τε καὶ ἀῤῥήτοις ἱεροῖς ἀναθεὶς καὶ προσαρμόσας ἑαυτὸν, *ſacris myſticis et diuinis ſe applicabat*, magna iactantia refert Eunapius. Aſt, quod II. ex inſigni hoc Eunapii loco luculenter diſpaleſcit, maximo hi homines ardebant in Chriſtianam religionem, quae ſub imperatoribus Chriſtianis laetiſſima incrementa capiebat, odio, cum res ſuas fieri deteriores, templaque, vnde honores et reditus ad eos olim confluxerant, vel deſolata ſtare, vel dirui plane, et famoſiſſima quoque oracula, quale Serapidis fuit, deſtrui viderent. Vehementiſſime itaque inuidia turgentes cum animaduerterent, Ieſu teſtiumque eius (quos maledicentiſſimo impuroque ore calumniatur Eunapius) gloriam peſſimas ſuas artes denudaſſe, et feciſſe inermes, et ſanctiſſimorum martyrum ſanguine victas eſſe virtute magiſtri infernales poteſtates, quod vnum poterant, praeſtigiis mendaciisque impedire conabantur. Vt itaque III. ſe quoque ſuamque ſuperſtitionem Diis curae eſſe oſtenderent, et miraculorum, quibus effulgebat reſpublica Chriſtiana, gloria non minorem famam ſibi acquirerent, ad θειασμὸν, diuinarum operationum funda-

mentum confugiebant, eumque in finem enthusiasmum affectabant raptusque diuinos. Quod imprimis de Sosipatra ostentat Eunapius, cui κορυβαντιασμὸν καὶ ἐκβάκχευσιν ipsi tribuit. Ast cum IV. haec quidem simplicium oculos deciperent, paulo attentiores vero fallere non possent, alia fraude opus erat. Nempe per discipulos iactanda θαυμαστὰ et inusitata, et maxima cum fiducia talia narranda, quae supra ingenii viriumque humanarum modulum assurgerent. Gnauiter id fecere Eustathii et Sosipatrae discipuli, qui praeceptoribus his suis diuinam mentem, educationem, informationem, absentium rerum scientiam, amicitiam cum Diis, aliaque theurgicae scientiae opera tribuebant. Quibus tamen V. omnibus fuse delineandis nec modus, nec verisimilitudo, nec testium fides adhibita, eisque narratio superstructa fuit, sed narratae fabulae Milesiis longe deteriores, omnique prorsus verisimilitudine, etiam quoad facti circumstantias, destitutae. Id quod ea potissimum confidentia admisere homines mendaces, quod ad sacra sua stabilienda eiusmodi fraudibus vti licere haberent pro explorato. Ita sane Eunapius, ἱερᾶς γενεᾶς assecla, solet, cuius si narrationes de Sosipatra paulo attentius consideraueris, mendacem deprehendes sui plane immemorem, ita finxisse, et nugatum fuisse, vt manibus queat palpari mendacium? diuina ita prouidentia dirigente, vt mendaciorum pater prudentibus quibusuis regni sui fundamenta proderet. Quis enim, qui sanae mentis est, sibi persuaderi patiatur tanquam verissimum, et extra dubitationis aleam positum, duos aduenas, homines prorsus ignotos primumque conspectos non admissos tantum in familiam illico esse, sed et rei oeconomicae vinearumque illis curam creditam praecipuam? quis fertilitatem tantam fuisse credat, vt miraculi instar fuerit? cum tamen praeter aduenas duos etiam villicus cum seruis curam laboremque impenderint suum. Et qui nouisse potuit praedii dominus, largissimum prouentum peregrinis senibus deberi solum, non vero et reliquis in eius vinea operariis, quos pigritiae accusabat, licet infra villicus rationes reddidisse dicatur? Et qui potuit Sosipatrae genitor vno illo indefessae sedulitatis indeque exortae fertilitatis vineae specimine commoueri, vt sine vlla contradictione et formidine hominibus agricolis, rusticamque vitam prae se ferentibus sine conditionis eorum examine et fraudis metu vnicam filiolam sibi tantopere dilectam traderet? Et si etiam fingamus tantae eum credulitatis fuisse, quis quaeso sibi tanquam verum persuadeat, eum non iudicium tantum omne sed et rerum suarum atque vtilitatis rationem omnem ita eiurauisse, vt et filiam, et praedium eiusque administrationem ita in quinquennium cesserit, vt ne quidem de eius statu et incrementis quaesiuerit? Vt haec omnia sint ἀσύστατα et prorsus incredenda, nullo tamen ea pingit colore sophista impudentissimus, sed sibi ipsi contradicit turpissime. Vindicat Sosipatrae rerum omnium scientiam, et exercitationem in oratorum et philosophorum libris, et tamen nescire se fatetur,

fatetur, quid et qua ratione edocta illa sit. Genios fuisse, et nescio quales spiritus, hos doctores Sosipatrae, quasi ex tripode definit, ast fuisse homines Chaldaicae doctrinae initiatos narrauerat. Et vt fabulam digno ornaret episodio, genios hos ita subducit oculis, vt somno oppressum parentem dicat, et nec ipsa Sosipatra habere innuat, quod de iis patri referret. Quin et hoc addit, vt nugis omnia scateant, dedisse diuinos hos philosophos puellae libros in arcula repositos, quam tamen sine libris omnia, quae in omnium libris erant contenta, scire mentitus erat. Alias affanias hominis nugiuenduli tacemus, quem destructorum templorum puluis, et sublatorum sacrificiorum recordatio ita exasperauit, vt in Christiani nominis contumeliam ista fingeret et Theophili, Alexandrinorum patriarchae [s] memoriam pollueret. Quod Theodosio imperante, sub quo vixisse Eunapium infra dicemus, ausum fuisse illum merito miramur. Tandem et VI. hoc ex Eunapii narratione non omittendum est, iactasse hos homines eruditionem et sectam Orientalem. Ex qua cum progressi haeretici Platonicis veram Zoroastreae et Hermeticae sapientiae notitiam denegassent, vt narrat PORPHYRIVS [t], vna fidelia duos, quod aiunt, dealbantes parietes Platonici, Chaldaicam se disciplinam edoctos diuinis operibus inclarescere iactando, eandem rem et haereticis philosophisque orientalibus, et Christianis opposuerunt, prodideruntque, etiam ex hac sentina, sua eos arua irrigasse. Quae omnia suo nobis loco obseruationes subministrabunt grauissimas, sine quarum lumine nec sacra nec philosophica huius temporis historia satis illustrari potest. Ex dictis autem liquet, Sosipatram inter mulieres philosophas occupare locum, nam Ammonianam Plotinianamque philosophiam, habitu diuinitus infuso edocta filium quoque docuit [u]. Merito itaque foeminis Platonicis cum Aedesia aliisque adiicienda est apud I. A. FABRICIVM [x]. Post Sosipatrae mortem, Iuliano tandem ad imperii gubernacula emergente, pressa sub imperatoribus Romanis secta caput iterum extulit, et ex Aedesii disciplina noua impostorum cohors progressa est, quorum historiam, duce Eunapio, porro explicabimus.

§. XXIV. Ex Aedesii porro disciplina prodiit EVSEBIVS Myndo Cariae oppido oriundus, qui tamen Plotinianis magis, quam Iamblichianis et Aedesianis principiis vsus, non eandem de theurgia sententiam fouit, quae eo tempore in schola Platonicorum Alexandrinorum fuit receptissima. Narrat enim, cui notitiam de Eusebio debemus, EVNAPIVS [y], Iulianum ab Aedesio ad discipulos propter senectutem ablegatum, *Eusebius Myndius.*

s) Facta haec esse imperante Theodosio praeter Eunapium narrant RVFIN. L. II. c. 29. SOCRATES L. V. c. 16. SOZOMEN. L. VI. c. 15. SVIDAS in Serapis T. III. p. 286. Theophilum Patriarcham in praefectum praetorio absurde transmutat totumque hunc locum plane peruertit Iunius, id quod iam obseruatum IONSIO de Script. Hist. Phil. L. III. c. 17. p. 29.

t) c. 16.

u) MENAG. Hist. mul. phil. §. 21. p. 490.

x) Bibl. Graec. Tom. II. p. 69.

y) p. 86. seqq.

tum, cum Maximus et Priſcus non adeſſent, Euſebio Chryſanthioque adhaerere inſtitiſſe. Fuiſſe autem vnanimem cum Maximo Chryſanthium, et circa diuinos afflatus atque agitationes eodem enthuſiaſmi genere fuiſſe occupatum [z], in diſciplinis vero ſeſe ei ſubduxiſſe, ſuum morem ſecutum. Euſebium vero, praeſente Maximo, accurationem in partiendis diſputationibus, et dialecticas captiones nexusque atque labyrinthos ſubterfugiſſe; abſente vero tanquam ſolari iubare, ipſum veluti ſtellam refulſiſſe, ob gratiam et facilitatem, quae in ſermone emicabat, Chryſanthium praeſenti eſſe aſſenſum, et Iulianum vehementer virum ſuſpexiſſe. Circa finem diſputationis autem adieciſſe Euſebium: *ὡς ταῦτα εἴη τὰ ὄντως ὄντα, αἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπατῶσαι μαγγανεῖαι καὶ γοητεύουσαι θαυματοποιῶν ἔργα, καὶ πρὸς ὑλικάς τινα δυνάμεις παραπαιόντων καὶ μεμηνότων. Ea tantum reuera eſſe, quae per ſe exiſtant*, id eſt, ideas; *quae vero ſenſus ludificantur, impoſturas et opera praeſtigiatorum, miracula edentium, ad materialium tantum poteſtatum virtutes pertinere atque inſana eſſe et ratione carentia.* Demiratum expoſitionis epilogum Iulianum cum Chryſanthium interrogaret, ablegatum fuiſſe ad Euſebium ea ſaepius repetentem. Hunc percontante Iuliano maxima verborum eloquentia tandem dixiſſe: Maximum eſſe vnum e doctioribus et antiquioribus auditoribus, qui propter ingenii acumen, et excellentiam eiusmodi demonſtrationes contemnat, animumque totum ad eiusmodi inſana deliramenta applicet, eius eum non ita pridem in Hecates aede ſpecimen edidiſſe, conuocatisque condiſcipulis, cum humi conſediſſent omnes, emundata thuris mica admurmuratoque apud ſe hymno quodam effeciſſe, vt Deae ſimulacrum renideret, produxiſſe etiam fulgur luminis, quo faces, quas Dea manibus tenebat, aceenderentur. Talia non eſſe miranda Iuliano, eo quod philoſophia aliam purgationem nos edoceat. Iulianum vero his auditis ei valedixiſſe, et ad Chryſanthium eſſe conuerſum atque Maximum. Maxime memorabilis locus hic eſt, qui ſatis docet, praeſtigias et miracula eorum hominum parui feciſſe, et inter impoſturas retuliſſe, qui paulo accuratius philoſopharentur. Qua in re poſt Plotinum praecipue Porphyrium parum iſtis artibus tribuiſſe, quamuis eas egregie calleret, eo quod ad intellectualem animae partem non pertinerent, ſupra Auguſtini teſtimonio demonſtrauimus. Et ratio quoque, quae ab Euſebio adducta eſt, ex Platonis principiis deſumta aliud non admittit. In cuius philoſophia, quam in doctrinae de ideis recentiores quoque Platonici, ſiue Alexandrini philoſophi ſecuti ſunt, vt ex PORPHYRII *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* patet, cum *τὰ ὄντως ὄντα* principale cognitionis ſapientiaeque humanae obiectum conſtituant, quae ab omni materiali ſpecie remota ſunt, nullus hic *φαντασμάτων*, ſpecierumque imaginibus viſibilibus conſpicuarum locus eſt, ſed intellectu tantum comprehenduntur: nec ſapiens circa aliud verſa-

z) Prodit et hic locus, *θειασμὸν* ad theurgiam eiusque opera pertinuiſſe.

versatur obiectum, cum reliquae potestates materiali corpore vestitae impuritatem materiae secum vehant. Cum itaque apparitiones istae sensus mirabili modo afficerent, materialium hoc spirituum commercium esse rati philosophi, qui maiora et puriora se sectari somniabant, eiusmodi artes imposturis similes esse statuebant, parumque facere ad vniendam cum Deo animam dicebant: vt ex laudato AVGVSTINI [a] loco Porphyrium statuisse, est manifestum. Paulum de ista seueritate recessit Iamblichus, qui orientalem et Aegyptiacam in his magis philosophiam se sequi professus, materiamque ex Dei quoque sinu deriuans, non omne cum spiritibus commercium pro impuro habuit, et apparitiones quoque theurgicas dari statuit [b]: ex cuius schola cum magnus discipulorum numerus egressus esset, qui magistri placita extenderent, valde hoc cum spinosa et difficili philosophia propagatum fuit, multique in his theurgicis operibus fuere Platonici: sine dubio vt istis praestigiis gentilem, quae plenam iamiam ruinam minabatur, quocunque modo possent, superstitionem fulcirent. Quod eo magis placuit Iuliano, quo magis non naturali tantum temperamenti inclinatione superstitioni addictus fuit, sed et eam ad obtinenda vota spesque suas has sibi putabat artes fore vtilissimas. Quas cum meras praestigias et illusae imaginationis phantasmata esse probe intelligeret Eusebius, non potuit admirari vanas ludificationes; idque διὰ τῦ λόγυ κάθαρσιν, quod anagogica et philosophica purgatio esset quaerenda. Non vidit horum verborum sensum HADR. IVNIVS, notitia philosophiae Alexandrinae non satis instructus, quod saepe eum in deuia seduxit, qui vertit: *propterea quod ratio nos rectiora docet.* Non enim id vult Eusebius, sed ad receptam in Plotini schola doctrinam de duplici purgatione respicit, quae vel theurgica est, et per commercium cum Diis effici credebatur, vel anagogica, quae λόγῳ, ratione et philosophia, a corporis vinculis ad intuendum sine imagine Deum et ideas ducere statuebatur. Hac gauisum fuisse Plotinum et Porphyrium supra narrauimus; quorum hic *theurgicis teletis nihil purgationis accedere fatetur, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum et ideas* [c]. De qua doctrina ex Platonicis HIEROCLES [d], ex recentioribus HOLSTENIVS [e] videndus.

§. XXV. Eusebium theurgicae artis celebritate superauit MAXIMVS Ephesius, cuius quoque vitam descripsit EVNAPIVS [f], qui senem adolescens vidit, et loquentem audiuit. Natales illi fuere clari, parentibus illustri genere ortis, opesque amplae [g]. Fratres habuit Germanos, *Maximus Ephesius.*

a) De C. D. L. X. c. 9. 26.
b) De myst. Aegypt. Sect. V. c. 14. p. 129. et passim. Aliter Apollonius, qui istas apparitiones ad Goëtiam referebat, theurgiam in communione cum Deo et visione eius collocans, vt supra demonstratum.
c) Apud AVGVSTIN. l. c. c. 9.
d) Ad carm. aur. in fine.
e) Vit. Porphyr. c. 9. p. 260. seq. qui legi meretur.
f) loc. citat.
g) EVNAP. p. 82. 86. SOCRAT. Hist. eccl. L. III. c. 1. NICEPHOR. L. X. c. 1.

nos, eruditione non minus, quam ipse, tinctos, Claudianum, qui Alexandriam commigrauit, ibique docuit, et Nymphidianum, qui Smyrnae cum laude professus est, rhetorem vtrumque [h]. Quibus vt nulla in re cederet, non eloquentiae tantum studiis se dedit, adeo vt cum eo conuersantes neque cursum et flumen sermonis ferrent, neque disertorum hominum quisquam ei contradicere auderet, cuncti vero tanquam ex tripode dicenti acquiescerent: sed et Alexandrinam philosophiam duce Aedesio didicit, quem cognatione attingebat, et cui se familiari consuetudine iunxerat [i]. Qui cum in reliquis etiam scientiis egregie esset versatus, tantus ex eius disciplina euasit Maximus, vt *vir ingenti nomine doctrinarum* audiret AMMIANO MARCELLINO [k]. Sed et magna familiaritate in Sosipatrae domo fuisse vsum, ex supra narratis constat, vnde coniicitur, ex Eustathii quoque disciplina ingenii eum opes adauxisse. Summam tamen Maximo famam et auctoritatem conciliauit, quod se Iulianus illius institutioni ab Aedesio sibi commendatae credidit, licet Constantium solum eum principi iuueni magistrum delegisse, cum ceteros sustulisset, non sit verisimile. Valde hic enim in diuersa inter se abeunt EVNAPIVS [l], et Christiani historiae ecclesiasticae scriptores. Eunapius haec tradit: Decrescente ac deficiente Constantini progenie solum relictum fuisse Iulianum, ob aetatem teneram contemtum, et ob ingenii mollitiem: custodiuisse vero adolescentem eunuchos, ne in fide Christiana vacillaret. Eum vero, quicquid librorum proferebatur, magnitudine ingenii memoria complexum, praeceptoribus non reliquisse, quibus eum erudirent. Eos itaque Constantio auctores fuisse, vt permitteretur ei rhetoricae arti et philosophiae studiis vacare, et imperatorem quoque libenter id permisisse, quod in libris eum volutari, quam de imperio cogitare, mallet. Profectum itaque cum suis Iulianum, Aedesii fama excitum aduolasse Pergamum, quem cum senio confectum audire diu non posset, ad discipulos eum missum esse, et reprobato, vt supra diximus, Eusebio, Chrysanthio, quod Maximus abesset, se tradidisse; tum Ephesum profectum, totum a Maximi ore pependisse. Ast aliter SOCRATES [m], et qui eum sequitur NICEPHORVS [n] rem narrant: Iulianum, prudenter quidem ita cauente Constantio, ne a pagano sophista ad gentilium superstitionem seduceretur, Christianos habuisse praeceptores in grammatica et rhetorica: cum vero fama ob progressus in studiis literarum insignes percrebuisset, idoneum eum esse imperio, imperatorem eum ab vrbe regia Nicomediam transtulisse, praecipiendo, ne scholam adiret Libanii. Cuius cum orationibus legendis occuparetur, aduenisse Nicomediam Maximum philosophum, sola Iuliani fama impulsum. Apud quem cum Iulianus philo-

h) EVNAP. in Nymphid. p. 177. qui non arte sed natura rhetorem factum dicit. Fratris commendatione Iuliano ab epistolis fuit Graecis. Addi potest vterque catalogo rhetorum et sophistarum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. IV. p. 481. 486.

i) EVNAP. in Aedesio p. 67.

k) L. XXIX. c. 4. EVNAP. p. 82.

l) p. 86.

m) loc. cit.

n) loc. cit.

philosophiam degustasset, statim cultum religionemque praeceptoris imitari coepisse, ast hunc ei imperandi cupiditatem in animum iniecisse, Iulianum vero, quod id imperator comperisset, monasticam vitam simulasse, clam autem philosophiae, quam a Maximo didicerat, dedisse operam. Haec ecclesiastici scriptores, in eo potissimum ab Eunapio diuersi, quod sua sponte ad Iulianum venisse Maximum dicunt, huncque, referunt, incensa imperii potiundi spe animum Iuliani sibi conciliasse. Etsi vero partium studio ab vtrisque in hac narratione datum aliquid videri queat, conciliari tamen aliquo modo inter se possunt, si dicamus, Iulianum, quem gentilis eruditionis iucunditate ita delectatum captumque innuunt historici ecclesiastici, vt custodiendus esset sedulo, ne a Christiana fide descisceret, temperamento suo ad Platonicas artes, quibus imperium ei miris portentis vaticinati sunt, vehementer inclinasse; et Aedesii fama excitum ei, atque eius discipulo Chrysanthio et Maximo innotuisse; Nicomediam vero translatum, Maximum, de eius ad has partes inclinatione certum, eum conuenisse, et his potissimum artibus eum instituendo, quibus maximum tribuebat, animum illius mire cepisse, et ex eo demum tempore insigne in hanc sectam studium Iulianum posuisse, quod infra pluribus enarrabimus. Nisi SOZOMENI [o] fidem sequutis statuere placeat, Iulianum, antequam in Asiam abiret, et ad Aedesium peruenisset, Nicomediae Maximum Ephesium habuisse sibi occurrentem, a quo et philosophiam et odium Christianae religionis didicerit, quique ei, vt vates, affirmauerit, verum esse, quod de illo vulgi sermonibus ferretur, nempe quod imperio potiturus sit. Istis enim fundamentis apud Maximum positis facile fuit in Asiam delato, ampliora philosophiae Alexandrinae ipsiusque theurgiae apud Aedesium et Maximum incrementa capere. Certe iam Nicomediae Iulianum praesentis calamitatis sensu ad meliorem fortunae spem illectum Maximum in familiaritatem suam adsciuisse, tradit idem SOZOMENVS. Ast haec facta esse imperatore ignorante, inde patet, quod metu eius, quod id resciuisset, monasticum habitum induerit. Verisimile enim non est, Constantium, qui tanta cura cauebat, ne gentilium doctorum scholas frequentaret, quique a Libanii praelectionibus eum arcebat, scientem volentemque huius eum generis hominibus permisisse, quos manibus calcibusque et obniti Christianae religioni et firmare auitam superstitionem sciebat, licet id tradat Eunapius, testis domesticus et suspectus. Sane hoc probabilius est, quam quod olim [p] nobis non alienum a verisimilitudine visum fuit, Constantium hanc cum Maximo familiaritatem Iuliani non ignorauisse, sed eam tolerasse, quod magnum pietatis zelum ille prae se ferret. Ad hoc enim consilium tum demum Iulianus delatus est, cum iratum sibi ob Maximi familiaritatem imperatorem seque ei suspectum intellexisset. Iuliano ad imperii gubernacula euecto, Maximus mox adfuit. Et EVNAPIVS [q] quidem Iulianum, tradit, euersa Constantii tyrannide, Maximum et Chrysanthium

o) L. V. c. 2. p) In Germanico Hist. philos. opere p. 710. q) p. 94. 190.

um literis ad se euocasse, eos autem Diis consultis in prodigia tristia atque atrocia incidisse, et Chrysanthium quidem animo deiectum itineris consilium abiecisse, Maximum contrarium tuentem, vim naturae inferendam esse statuisse, et ad iter se accinxisse. Ast venisse quidem inopinatum Maximum ad imperatorem ait AMMIANVS MARCELLINVS [r], sed vocatum literis non dicit, forte quod vanam vtriusque tantum gloriae captationem describere in animo haberet, ceteris omissis. Decedens ex Asia Maximus a summis pariter viris, et magistratus honoribus perfunctis, atque promiscua plebe, turba quoque feminarum gratulantium et obtestantium, sui vt esset memor, maximo cum honore dimissus est. Postquam ingenti cum comitatu Constantinopolin appulit Maximus, tanto imperatoris gaudio exceptus est, vt dignitatis suae oblitus Iulianus quibusdam videretur. Ita enim AMMIANVS [s]: *Cum die quodam caussa eius spectandi venisse nuntiatus esset ex Asia philosophus Maximus, exiluit indecore, et, qui esset, oblitus, effuso cursu e vestibulo longe progressus, exosculatum susceptumque reuerenter secum induxit, per ostentationem intempestiuam nimius captator inanis gloriae visus.* Quod quamuis vehementer improbet Ammianus, mirandum tamen non est, cum Maximus potissimum ad imperii spem et bellum contra Constantium, et voce et vaticiniis erexisset. Cui cum accederet imperatoris nimius erga hos homines amor atque fiducia, qua impostorem fere quemlibet admittebat, eoque gloriabatur, vt indignabundus refert EVNAPIVS [t], non potuit non indecenter se gerere imperator, cum primarius superstitionis sacerdos ad eum accessisset. Mores imperatoris, vt fere fit, sequuti sunt amici et aulici, et officiis honoribusque dies noctesque Maximum cumulauerunt. Qua fortuna aulae elatior factus Maximus, habitum sumsit philosophum indecentem, mollemque ac elegantiorem, alloquiis morosus ac difficilis, ignaro, quid rerum ageretur, imperatore [u]. Quam hominis superbiam Iuliani studio, honoribus et literarum commercio (cuius duo hodie supersunt exempla) nutritam passim perstringit EVNAPIVS [x]. Cum vero horum potissimum philosophorum arbitrio cuncta perageret imperator, Chrysanthium, inuito, vt videtur, Maximo accersi iussit, hic Priscum vocari petiit, qui et venit, Chrysanthio futuram calamitatem praesentiente, quae paulo post nequissimos homines ex merito oppressit. Ad bellum Persicum se parabat imperator, in quo itinere comitem voluit sibi esse, non Priscum tantum et Maximum, sed et alios, suas virtutes qui stulte extollebant, et se imperatori commendabant, quod mira essent praestituri [y]. Eiusmodi enim fraudibus capi poterat animus imperatoris superstitione nimium capti. Fuisse in eorum numero Maximum quoque, et per se credi potest, cum maxima Iuliani erga illum esset fiducia, et testantur SOCRATES [z] atque

r) L. XXI. c. 4.
s) loc. cit.
t) p. 101.
u) p. 98.
y) Ibid. p. 101.
z) loc. cit.
x) p. 69. 89.

que THEODORETVS [a]: nempe *diuinationibus credentem, quas ipsi Maximus philosophus, qui cum eo assidue versabatur, suggesserat, in eam opinionem adductum fuisse, Alexandri se Macedonis gloriam non aequaturum modo, sed et superaturum, putasseque, Alexandri animam in ipsum immigrasse.* Quod et Iuliano male cecidit, et Maximo: ille enim, vt suo loco docetur, a Persis interemtus est, hic a Christianis Antiochenis redux publica voce exagitatus, quod a caussa Iesu Christi victus esset. Rebus Iuliani, quas Maximus sociique eius struxerant, in ruinam datis, Iouianus quidem imperator eos non minus honoratos habuit, sed breuem et deplorandum finem sortitus nil effecit [b]. Cui cum successissent Valentinianus atque Valens, subito Maximi fortuna, qua fauentissima hactenus vsus fuerat, in supremam conuersa est miseriam. Vocati enim Maximus atque Priscus in aulam in custodiam abripiuntur: et Priscus quidem nihil mali passus et publico testimonio vir bonus declaratus in Graeciam rediit: Maximus vero cum et publice in theatris et apud imperatorem priuatim traduceretur, erecto quidem animo ferebat aerumnas, graues vero cruciatus, qui admouebantur, passus est. Tandem mulcta imposita, quantam homo philosophus ne audire quidem vnquam potuisset, eo quod omnes cunctorum opes et fortunas possidere crederetur. Quod cum aliter se habere compertum esset, mutata sententia exigua mulcta ei imposita, dimissusque in Asiam, vt pecuniam, in quam damnatus erat, solueret. Ibi miserrimam iterum tragoediam omnibus verbis superiorem excepisse Maximum refert EVNAPIVS [c]. Exquisitissimis enim tormentorum generibus inter muliebria et procacia tortorum ludibria ita excruciatus est, vt, cum neque modus neque finis vllus suppliciorum esset, oraret vxorem, vt medicatam ei potionem emeret, qua tantis demum malis eriperetur. Ea vero emit, sed allatam bibere praeoccupans, exanimata concidit, Maximus bibere supersedit. Studiose hic celat Eunapius inquisitionis caussam, tantaeque crudelitatis originem, nisi quod accusatum corrasarum facultatum nimiarum fuisse, haud obscure probat: valde tamen inconsideratus laudator suae sectae suspectam fecit caussam Maximi, narrans, Priscum eiusdem generis sectaeque hominem, qui ex eodem Iuliani consortio fuit, illaesum et cum gratia dimissum fuisse. Aliam itaque et grauiorem accusationem pressisse Maximum oportet, quod is tam male mulctaretur. Consulentibus vero historicos ecclesiasticos, vera caussa tam seuerae inquisitionis, grauisque supplicii facile detegi potest. Nempe fax et tuba eorum omnium, quae susceperat aduersus Christianos et ipsa Romani imperii incrementa Iulianus, habebatur Maximus. Hunc perditissimas diuinandi et magiae artes docuisse Iulianum, hunc a Christiana eum fide ad gentilem superstitionem auocasse; hunc in vitam Constantii coniurantem excitasse, hunc euertendae Christianae ecclesiae, et tot modis vexandorum

 Chri-

a) Hist. eccles. L. II. c. 27. b) EVNAPIVS p. 102. c) loc. cit.

Chriſtianorum conſilia imperatori ſuggeſſiſſe: hunc intolerabili faſtu ſuper ipſum imperatoris ſolium ſe euexiſſe: hunc peſſimis artibus ad bellum Perſicum, quibus Romanorum opes valde attritae ſunt, Iulianum animaſſe: hunc ſtolidis vaticiniis fortunae imperatoris atque victoriae obſtitiſſe: hunc Chriſtum per Iulianum immani odio et magicis artibus fuiſſe perſecutum, et clerus atque populus clamabat, et imperatoris accuſabant miniſtri, et credebant eo facilius principes ad crudelitatem et saeuitiam proni. Mirum itaque qui ſiet, tam famoſum praeſtigiatorem, qualem eum fuiſſe Euſebii condiſcipuli teſtimonio ſupra vidimus, tantum hominumque ipſiusque Dei hoſtem inauditis cruciatuum generibus fuiſſe vexatum? Nondum tamen fata viam inuenerant Maximi, ſed hac quidem vice morti eripiendus erat philoſophus. Nouis enim curis turbisque a Procopio implicitus Valens, a plectendo Maximo deſiſtebat, rebellantique hoſti ſe obiiciebat [d]; qua occaſione vſus Clearchus, quem Aſiae, ſanae tum et morigerae, imperator praefecerat, Maximum inueniens quaeſtionibus admotum et equuleo diſtentum, ſatellites tormentis adhibitos fugere coëgit, Maximum vinculis exemit, corpus curauit reficiendum, ſuaeque illum menſae admouit, eaque libertate de his cum imperatore egit, vt cuncta is comprobaret, inimicos eius talionis poena affecit, vel repetundarum poſtulauit, bona furto ablata ei reſtituit, et facultatibus auxit [e]. Spectatus itaque omnibus et reuerenter iterum habitus Conſtantinopolin acceſſit. Factum ibi periculum innocentiae eius circa theurgiam ait EVNAPIVS, non vero indicat, qua in re tentatus fuerit, niſi quod ſuſpicamur, reſpicere Eunapium ad ſequentem diuinationis hiſtoriam, quae Maximo interitum attulit. In vitam ſcilicet imperatoris coniurauerant aulici quidam, qui accuſabantur, nomen imperaturi poſt Valentem deteſtandis praeſagiis didiciſſe ſecretim. Correptus ex his, vti narrat AMMIANVS MARCELLINVS [f], eius temporis hiſtoricus, qui totam coniurationis detectae ſeriem pandit, „Fiduſtius praeſidialis, occulteque inductus, viſo indice, nulla inficiatione obumbrare iam publicata „conatus, rei totius calamitoſum aperit textum: abſolute confeſſus, ſe „cum Hilario patricio vaticinandi peritos de imperio conſuluiſſe futuro, „motasque ſecretis artibus ſortes et nuncupationem principis optimi, et „ipſis conſultoribus luctuoſos exitus praedixiſſe: viſumque eſſe, referri „oraculum ad Theodorum virum praeſtantiſſimum, moribus et literis or„natiſſimum. Relato geſtorum volumine imperator formidine ſucceſſo„ris exagitatus et ad vindictam incenſus ab aulicis, praecipue a praefecto „praetorio et Theodorum rapi et reliquos ſuſpectos iuſſit, eo quod ſae„pius iam vitae periculum inſidiis adiiſſet. Diris quaeſtionibus habitis, „adacti tormentis Patricius et Hilarius negotii fidem aperuerunt, qua ra„tione menſulam Delphicam inſtruxerint et imprecationibus choragiisque „multis

d) Coniurationem et rebellionem Procopii narrat AMMIAN. MARCELL. L. XXVI. L. XXVII. SOCRAT. L. IV. c. 5. SOZOMEN. L. VI. c. 8. e) EVNAPIVS p. 106. f) L. XXIX. c. 1.

„multis ac diuturnis ritualiter consecratam mouerint tandem:„ quod qua ratione factum sit, vt breuitati consulamus, apud ipsum Ammianum legi velimus, eo quod artes, in schola quoque Platonicorum non ignotas, produnt clarissime. Hoc vnum notamus, indicatas primas successoris literas ΘΕΟΔ. Theodori successoris spem fecisse, oraculumque inquisitores detulisse, quod non negat EVNAPIVS [g], ad Maximum, de re inter sese non conuenientes: eum vero mentem aduertentem et dicta perpendentem, celeriter perspexisse, quod in verbis abstrusi latebat, immo veritatem ipsam, idque ita protulisse, vt oraculis ipsis verius esset, dicentem, quod et se pronuntiantem perdidissent, et omnes eos, qui conscii essent consilii, et plures alios, qui mortem iniuste subituri essent; imperatorem vero post promiscuam et multiformem omnium caedem, nouo et inusitato mortis genere inhumatum periturum. Ita vero euentum quoque rem comprobasse testantur Eunapius et Ammianus. „Nam et reliqui iugulabantur vniuersi, praeter Simonidem philosophum iuuenem, quem solum saeuus ille „sententiae lator, efferatus ob constantiam grauem, iusserat flammis exu„ri, quique vitam, vt dominam fugitans rabidam, ridens subitas momen„torum ruinas immobilis conflagrauit, Peregrinum philosophum (de quo „infra) imitatus: et non multo post Maximus quoque philosophus, Ora„culi supra dicti versus audisse insimulatus; seque comperisse adsensus, sed „reticenda professionis consideratione non effudisse verum vltro praedi„xisse consultores ipsos suppliciis poenalibus perituros. Ephesum ad „genuinam patriam ductus, ibique truncatus sensit, docente periculo ex„tremo, quaesitoris iniquitatem omnibus esse criminibus grauiorem.„ Haec Ammianus, quibus lucem affundit EVNAPIVS [h], narrans, „pudo„re deterritos a necandi Maximi consilio, quod in iudicio confutata es„sent omnia, quodque falsitatis eos, a quibus erat comprehensus, conui„cisset, Festum truculentum hominem vna cum eo in Asiam misisse, qui „iussa executus sit ac de suo ingenio, rabiei suae indulgens, choragium sae„uitiae adiiciens, post trucidatos complures sontes et insontes, magnum „illum Maximum iugulauerit.„ Eadem quoque tradit SVIDAS [i], qui hunc Festum temporibus Valentis proconsulem in Asiam missum, regioque fisco praefectum crudelitate omnes fere superasse et Maximum quoque gladio interfecisse tradit, Eunapii, vt verisimiliter coniicit KVSTERVS [k]; memoriis vsus. Non videmus itaque caussam, qua inductus Cel. FABRICIVS [l] hunc Maximum a Festo interfectum distinguit, cum eundem esse, Eunapii locus manifeste doceat. Nec obstat, Maximum Ephesium interemtum dici a Valentiniano, apud SOCRATEM [m] et NICEPHORVM [n], ast Maximum a Festo capite plexum esse sub Valente. Ex Eunapii enim et Ammiani, qui istis temporibus vixere, huiusque sectae historiam accurate norunt, narratione constat, Valentis, non vero Valentiniani

g) p. 109. h) loc. cit. l) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 770.
i) In Φῆστος T. III. p. 596. seq. m) L. III. c. 10.
k) Ad h. l. n) L. X. c. 1.

ni crudelitate philosophum hunc e medio sublatum esse. Adeoque aut pro Valentiniano, Valens subrogandus est apud Socratem, aut, quod duo regnarent imperatores, Valentiniano adscriptum esse, quod a Valente factum, dicendum, aut, quod nobis quidem magis placet, statuendum, Socratem priorem inquisitionem, quam in eum ὡς μαγγείας ποιοῦντα, *tanquam artes magicas exercentem*, factam fuisse, ex Eunapio narrauimus, cum vltima sub Valente confudisse. Secuta tamen mortem Maximi mox diuina erga Festum Nemesis. Tradit enim porro EVNAPIVS, testis, vt ait, αὐτόπτης [o], Festum istum munere exspirante, ad Theodosium nouum imperatorem profectum, post reditum nuptias potentissimas iniisse, luxusque ostentandi et iniuriarum obliterandarum caussa festum epulumque magnificum optimatibus et magistratibus fecisse: ipsum autem delubrum Eumenidum ingressum, narrasse somnio sibi visum Maximum, numella collo iniecta ad orcum pertrahere, sistendum Plutonis iudicio. Praesentes conterritos omnes, quod vitam viri recolerent, lacrymas pro se quemque profusas siccasse, et vota facere iussisse, quod factum a Festo. Sed dum egrederetur ipse, humi concidisse, vocisque vsu destitutum iacuisse, ac domum relatum confestim exspirauisse. Ceterum fuisse Maximum et corporis et ingenii dotibus ornatissimum, non sine eius laude insigni depraedicat EVNAPIVS [p], qui oculorum pupillas volubiles, canam promissamque barbam, ingenii velocis vigorem atque agilitatem ex oculis elucentem, miramque harmoniam et consonantiam virtutum se non satis potuisse mirari, quum adolescens senem vidisset, fatetur. Sed et artibus theurgicis excelluisse, et inter primarios Deorum ministros fuisse relatum, qui diuinatione et magia eorum voluntatem et auxilia euocarent, allata Eunapii, Ammiani, Socratis, Sozomeni et Nicephori testimonia satis superque docent. Fuere alii quoque Maximi [q], quorum ex parte mentio facta est, et in his aliquot philosophi cum nostro non confundendi, Maximus nempe Tyrius, Maximus Aegiensis, Maximus Cynicus [r]. Imprimis autem Maximus Ephesius, a Maximo Byzantino distinguendus est. Quem licet confundere videatur cum Ephesio SVIDAS [s], vt hoc solenne scriptori valde negligenti minusque accurato, dum Maximum Byzantinum Iuliani praeceptorem dicit, non displicet tamen coniectura FABRICII [t], qui Maximum hunc inter praeceptores quoque Iuliani numerandum esse putat. Etsi enim eum inter philosophos Peripateticos IDEM eo nomine collocat, quod in Aristotelem commentatus esse dicitur; notum tamen est, et a nobis infra demonstrabitur, eclecticos adeo in Peripateticae philosophiae studio, scriptis etiam in Aristotelis opera commentariis, interdum

o) p. 110.

p) p. 82.

q) Enumerauit eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 769. seqq.

r) De hoc Cynico Alexandrino, tandem ad sedem Constantinopolitanam euecto, vnde et Byzantius dicitur, extat inter Orationes GREGORII NAZIANZENI vna: in laudem Maximi philosophi post exilium reuersi. Conf. IONS. de Script. Hist. phil. L. III. c. 16. §. 4. p. 92. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 363.

s) In Maximus T. II. p. 494.

t) loc. cit.

terdum inclaruisse, vt magis inter Peripateticos, quam Platonicos referendi videantur, vt Themistii, Simplicii aliorumque exemplis constat: cuius rationem caussamque ab henotico vtrumque philosophum conciliandi studio deriuandum esse, ex supra dictis liquet. In qua opinione maxime confirmamur fragmento illo carminis Maximi huius Epirotae, περὶ καταρχῶν, i. e. *de electionibus siue auspiciis actionum*, quas quis suscipit, ex positu lunae prosperene an secus successurae sint diiudicandis, quod nobis exhibuit idem Cl. FABRICIVS *). Id enim non tam Peripatetico genuino, quam Eclectico siue Alexandrino philosopho conuenire, vel sola latissime in ea regnans superstitio et influxus siderum admissus probant. Eiusdem forte argumenti libellus fuit περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, quod Maximo Byzantino adscribit SVIDAS x), id enim *de insolubilibus oppositionibus* egit. Cauenda tamen confusio inter hunc et Ephesium Maximum, quam non satis euitauit auctor indicis copiosi et praestantis ad [illegible] Bibliothecam Graecam, qui nempe poëma illud de auspiciis Maximo Ephesio tribuit, refragante et Suida, et ipso, vt modo dictum, Fabricio.

§. XXVI. PRISCVM, Thesprotium vel Molossum genere, ad hanc quoque sectam pertinuisse, ex Aedesii disciplina in antecedente §. [illegible] et in inquisitione de theurgicis sub Iuliano, apud quem gratio- [illegible]atibus quaesitum liberum dimissum fuisse in Graeciam, auctore [illegible]APIO y) tradidimus, qui addit, nonagenarium in Graecia obiisse, ingenioque dicit fuisse recondito atque abstruso, multumque ex- [illegible]ulante, praeterea memoria praestantissima, veterum etiam opi- [illegible]es cognitas atque collectas habuisse in promtu: ex quibus col- [illegible] Priscum pressius, quam reliquos, indolem philosophiae Ammo- [illegible]orum, ex omnium sectarum placitis philosophiam suam con- [illegible]rgica vero, quod, vt supra ab Eusebio factum esse, vidimus, [illegible] philosopho altiora spiranti haberet, neglexisse. Forma fuit [illegible] statura magna, aegreque ad disputationes adduci potuit. Cu- [illegible] ratio apud Priscum inualuit. Nam secutus arcanam Ammo- [illegible]ae methodum a tot veteribus philosophis adhibitam, nec cum [illegible] profanis, nec cum vulgo, quicquam sapientiae suae commu- [illegible] velut thesaurum dogmata sua custodiuit, eos prodigos deco- [illegible]e nominans, qui facile de iis dissererent. Deinde nec fructum ex [illegible]onibus oriri dicebat, cum victus nec mitescat magis, quam veri- [illegible] oppugnet eique fortius obstrepat, nec qui voluptatibus dedi- [illegible] melior reddatur, sed efferatur potius, et μισολόγος καὶ μισοφιλό- [illegible] euadat. Sed et moribus grauis erat et fastuosus, quam animi elatio- [illegible] aduersus sodales et commilitones, tum in omni vita ad senium us- [illegible]seruauit, et ne magistro quidem praesenti pepercit. Quam animi singu-

Priscus.

*) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 414. x) loc. cit. y) p. 114. seq.

singularitatem, et seruatum de doctrinis suis silentium proteruorum quidem adolescentium insultus prouocasse, sed post Iuliani quoque imperium ab obtrectatione et reprehensione liberum seruasse, EVNAPIVS monet, indeque factum esse dicit, vt cum alii eo quidem tempore miseri vel sua vel hostis manu perierint [z], ipse solus in Graeciae templis vsque ad prouectam aetatem absque insidiis vixerit.

Chrysanthius. §. XXVII. Plurimum tamen inter scholae Plotinianae doctores extollit EVNAPIVS [a] CHRYSANTHIVM, praeceptorem suum, quem Iulianum quoque inter praeceptores suos numerasse supra diximus, quique Eunapio auctor fuit scribendi de vitis sophistarum commentarii. Ordinis vero senatorii fuit Chrysanthius, et nobilitate suae ciuitatis facile princeps. Auus illi fuit Innocentius quidam, qui opibus et auctoritate atque existimatione, quam priuati hominis, superiore vsus est, et cui legum condendarum potestas ab imperatoribus erat permissa: cuius etiam libros superesse Romano Graecoque idiomate scriptos, et acre iudicium et ingenii acumen prae se ferentes, IDEM ait. Adolescens parente orbatus, et diuino quodam naturae instinctu ad philosophiae studia inflammatus, Pergamum ad Aedesium se contulit, cumque maximo ardore eruditionem sitiret, in profundae doctrinae viro inuenit, vnde se totum scientia ingurgitaret: cumque esset corpore firmo, et plane adamantino, quod labores patienter toleraret, et cuiuis exercitationis generi facile assuefieret, in philosophia mysteria cito penetrauit, et Platonis atque Aristotelis dogmata plane didicit: sed ad omnem quoque philosophiae speciem animum conuertens, non tantum in eloquentia vires vsu et exercitio roborabat, sed et demonstrare eas publicis speciminibus non refugiebat, dicendi et silendi arte pariter conspicuus, et vbi dicendum esset, non sine magnificentia de rebus profundioribus edisserens [b]. Post haec γνώσει τῶν θεῶν καὶ σοφίᾳ sublimiori Deorum cognitioni [c] et sapientiae se totum tradidit, ei nempe, quam et Pythagorae sectatores, et Apollonii Tyanensis asseclae excoluere, qui hunc humano corpore vestitum olim adorabant. Ad hos homines accurrit Chrysanthius, et ipsis eorum principiis vsus, ad eam animi perfectionem subleuatus est, vt omnis eruditionis species et perfecta eius notitia illi exsurgeret [d], et futura ita praediceret, vt

z) Inter hos fuisse Hilarium Bythinium, non philosophiae tantum laude, sed et artis pictoriae excellentia illustrem, qui cum familia obtruncatus fuerit Athenis narrat EVNAPIVS p. 119. Cuius verba misere peruertit IVNIVS. πρὸς δὲ τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ, ita reddens: „In „arte pingendi aduersus liberalium artium va„cuos ita philosophatus est, vt appareat in illi„us manibus non esse extinctum Euphranorem". Haec enim nec sensum sanum fundunt, nec Eunapii verbis faciunt satis, quae ita vertenda: „Qui praeter reliquam liberalem disciplinam „etiam pictoriam ita excoluit, vt per eius ma„nus puer Euphranor (ab eo pictus) superesse „videatur". Conf. GATACKER ad Antonin. L. I. §. 6. p. 5.

a) p. 186. SVIDAS T. III. p. 691. hunc exscripsit.

b) Graeca ipsa inspicienda sunt, quorum sensum non satis assecutus est Iunius.

c) Sublimiorem diuinae familiae cognitionem γνῶσιν innuere, vel ex solo Gnosticorum nomine notum esse putamus.

d) Valde memorabilis hic locus est, ex quo fontes philosophiae Plotinianae discuntur.

[illegible] cernere magis, quam vaticinari diceretur. In his studiis [illegible] [illegible]poris partem vbi cum Maximo Socio consumsisset, multumque aeru[illegible]narum pertulisset (ita enim solitos fuisse arcanarum istarum disciplinarum doctores, vt multis laboribus et aerumnis discipulos prius probarent, ex barbaricae philosophiae historia notum est, et satis innuit Eunapius voce συναθλήσας, quae molestias cum commilitone exantlatas significat) [illegible]riorum suorum participem dereliquit: tantoque in has artes [illegible] [illegible]cubuit, vt totus cum Maximo, vt alibi dicit EVNAPIVS [1], diuinae agitationi et enthusiasmo occuparetur, reliquas disciplinas liberales negligeret, prodigiis vero et Deorum monitis obsecundaret, quod [illegible] Maximum et Deos obtestatum fuisse, vt fata mutarent, Eu[illegible] monet, et nos supra exemplo profectionis in aulam imperatoris [illegible] Diis diris ostentis improbatae illustrauimus. Magnam eo tempore et [illegible] peritiam et animi constantiam Chrysanthium demonstrasse, vitae [illegible] narrat historicus, quem nec Maximi obtestationes, nec honorifica [illegible]ratoris legatio, nec literae Iuliani repetitae, nec Melitae vxoris, [illegible] deperibat, preces, ab imperatore expetitae, potuere flectere, vt [illegible]grederetur, honores et felicitatem summam promittens, sed quod [illegible]na calamitosum fore atque tragicum praedixerant, et repetitis a [illegible]thio victimis, immutabilem ita fatorum seriem poscere significaue[illegible] ita quidem cum fatis vim inferre naturamque vincere Maximus [illegible] Byzantium esset profectus, a Chrysanthio relictus est, ab impera[illegible] pontificatum regionis Lydiae accepit, adiecta potestate, aui[illegible] quae Christianorum imperatorum zelus eiecerat, reuocandi. [illegible]nta prudentia et moderatione vsus est, vt nec se morose in [illegible] gereret, cum magna vteretur morum lenitate atque simpli[illegible] calida et feruentia nimis consilia sequeretur, neque Christia[illegible] molestus esset, sic vt nemo fere restitutionem sacrorum, et re[illegible] Deorum cultum animaduerteret. Id quod magno emolumen[illegible] Chrysanthio. Cum enim cuncta placide et aequabiliter atque [illegible] sopirentur, postea vbi omnia alia, quam Iuliani caterua spe[illegible]uenissent, reliquis sursum ac deorsum velut tempestate iactatis [illegible], et omnium admirationi fuit Chrysanthius, eo quod non fu[illegible] praenosset, sed et ea scientia magna prudentia sciret vti. [illegible]vero motus sub imperatoribus, qui Iulianum sequebantur, Chri[illegible] Athenas concessit, vitamque ibi priuatam magna tolerantia et [illegible] nullius, quod inter homines exerceri solet, vitae gene[illegible] non oeconomiae, neque agriculturae, neque rei pecu[illegible]neste faciendae, sed inopiam tolerauit facilius, quam alii diui[illegible] Sed ex lege scholae suae viuens facile parabili vtebatur cibo, [illegible] et

[1] [illegible] p. 85. hic finis fuit philosophiae [illegible] primarius.

[illegible] Contrarium hic sensum expressit IVNIVS, qui ita transtulit: „Vitam exegit in prouectam aetatem, nullius alterius rei satagens, „quam oeconomiae a rerum domesticarum cura „dictae,

et raro admodum carnibus vescebatur animalium; Deorumque cultus primaria ratione assidue habita, tempus lectione veterum terebat, et scribendis libris insudabat, tanta assiduitate vsus, vt octogenario maior, propria manu tantum librorum scripserit, quantum vix vnquam aetate florente legunt alii. Quo factum est, vt extremi digitorum articuli ob indefessum scribendi studium contraherentur. Viua vero voce quoque profuisse, et philosophiae dogmata iuuentuti tradidisse, Eunapii exemplo constat, quem in charissimis habuit. Ab exercitatione studiorum surgens animum recreabat ambulationibus in viam publicam adscito Eunapio comite, spatiaque longe, sed otiose lenteque emetiebatur, animum interea narrationum suauitate deliniens. A magnatum vero procerumque congressu non fastu abstinebat, sed vitae simplicitate, et Socraticam vitam exprimebat, cum inaffectatus candor et facilitas quaedam simplex sermoni eius insideret, verborum tamen venustate aures demulciente [f]. Comis erat in congressu erga omnes, adeo vt ambitione id fieri quidam censerent; sermo concinnus et in tanta ingeniorum diuersitate congruus. Pertinacior tamen erat, nec de sententia facile moueri se patiebatur: neque autem facile quis eum audiuit eruditionem suam ostentantem, eoque nomine insolentius se efferentem; immo dicta quoque ab aliis probabat, si vel perperam dicta essent; et quae male etiam statuebantur, laudabat, ac si ne principium quidem auscultasset, ne quenquam contristaret. Quod si forte inter praesentes magnae famae et existimationis philosophos, disputatiuncula exorta, placuisset se disceptationi miscere, omnes conticebant, ac si nemo adesset, neque quisquam in contentionis aream cum eo descendebat, ne erroris conuincerentur. Accidit etiam, vt ii, qui virum mediocriter tantum nouerant, et solam [illegible]mi mansuetudinem laudabant, facto disceptationis periculo, longe ali[illegible] quam putarant, deprehendere se putarent: coma tunc in horrorem [illegible]cta, et oculis animi in dogmatum certitudine triumphum agentis ind[illegible]bus. Quibus vitae rationibus et artibus factum, cum auitae reipubl[illegible] sacrae (τῆς ἀρχαίας καὶ πατρίου πολιτείας, id est, religionis veter[illegible] patriae) antistes esset primarius, vt a summis viris, qui isto adhuc [illegible]pore superstitione veteri tenebantur, eamque firmare labantem [illegible]bantur, oraculi instar consultus fuerit, cuius exempla quaedam [illegible] Evnapivs [h]. Firmissimo corporis robore vsus, ad vltimam, [illegible]pra dictum, senectutem peruenit, animo philosophiae beneficio [illegible] placido et sereno seruato. Cuius exemplum dedit in funere filii [illegible]ptori Aedesio cognominis, qui aetatis anno vicesimo maximae sp[illegible]

lo[illegible]

„dictae, aut agriculturae, aut pecuniariae rei, quae „honeste iusteque acquiritur: inopiam tolerabat „patientius, quam diuitias caeteri". Sed Graeca ita exprimenda esse, vt nos vertimus, facile intelliget Graeci sermonis peritus lector. Ita enim Evnapivs p. 197. εἰς μακρὸν δὲ γῆρας ἀφικόμενος, τὸν πάντα διετέλεσε βίον, οὐδενὸς [illegible] ἀνθρώπους ἑτέρου φροντίσας, οἰκονομίας [illegible] γεωργίας ἢ χρημάτων, ὅσα δικαίως πα[illegible] ἀλλὰ πενίαν μὲν ἔφερε ῥᾷον ἢ πλοῦτον ἕτερο[illegible]

g) Ibid. p. 195.

h) p. 207.

[illegible], et in ſacris pariter atque humanis ſcientiis valide verſatus deceſſerat, quam mortem vel affectu vacuus, vel infractus animo pertulit, vxoremque perferre docuit. Senex etiam, quod vegeto eſſet corpore, venam ſecare ſolitus eſt, regente ſanguinis fluxum Eunapio rerum medicarum non imperito: quod cum ſaepius fieret, Eunapio quoque aliquando abſente, mox ſubitus languor, et virium defectio ſecuta eſt, cum articulorum contractione. Aduocatus in auxilium conſiliumque Oribaſius, Eunapii familiaris [i], qui ex medicis imperatoris Iuliani fuerat, molliter naturae vim reuocandam eſſe ſtatuens, per fomenta calida et emollientia refrigeratis artubus vigorem aliquem reſtituit: ſed vicit ſenectus, quae ſequente anno eum abſumſit.

§. XXVIII. Nemo tamen vel maiorem ſuo nomine gloriam huic ſectae conciliauit, vel fortiori quoque conatu res eius atque incrementa adiuuit, IVLIANO imperatore, qui ob defectionem ad auitam gentilium ſuperſtitionem apoſtata dici ſolet. De cuius vita et imperii hiſtoria, licet maxime memorabilem Sec. IV. partem conſtituat, prolixe diſſerere, huius loci non eſt, ſed quaerenda ea apud illos, qui Romanorum [illegible] res geſtas in ſacra et profana hiſtoria enarrauerunt. Nobis [illegible]agni principis, virtutibus atque vitiis illuſtriſſimi, conſiliis, [illegible]cordia cum Conſtantio, bellis cum Parthis, Gallis, Germanis, [illegible]ione a Chriſtiana fide, artibus euertendi rem Chriſtianam, [illegible]que praematura, quaeque alia in eius hiſtoria occurrere ſolent, [illegible] recentiori aetate controuerſa agere, criticamque his tractandis [illegible]rre, nec libet nec licet; ſed lectorem eius rerum ſciendi cu[illegible] ſcriptores eccleſiaſticos vel ad profanos, vel, quod nobis pla[illegible]que ablegamus [k], monentes, vt abiecto vel odio vel fauo[illegible]cio, quod ex vtraque parte, multos, qui in hoc ſtudio ver-

Iulianus apoſtata.

[illegible]ergamenus fuit, in prima ado[illegible]claram eruditionem famam iam [illegible]ate Zenonem, Magni condiſci[illegible] philoſophum audiuit, po[illegible]dicam animum applicuit, eo[illegible] Iuliano; vt ſanitatis ſuae cuſtos [illegible]. Evnapivs etiam l. c. p. [illegible] eum virtutibus excelluiſſe, [illegible] Iuliano viam demonſtra[illegible] imperatorum ſequentium ei [illegible]tibus eum omnibus ſpo[illegible] terras eiecerunt in exi[illegible] felicitatis ianuam ape[illegible] ſalutaris conſiliis apud reges [illegible]num valeret. Redeundi pote[illegible] facultatibus redditis, vxorem [illegible], medendi pariter felicitate at[illegible]auitate maxime commendatus. [illegible] medendi ſcriptiſque conſulendi [illegible]inae ſcriptores Clericvs P. [illegible]eindivs P. I. p. 6. Merck[illegible] p. 875. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. XII. p. 639. IX. p. 451. ex veteribus Photivs Cod. CCXVI.

k) Qui de Iuliani hiſtoria ſcriptores conſulendi ſint, ex catalogis ſcriptorum, qui res huius ſeculi eccleſiaſticas et ciuiles enarrarunt, diſcendum eſt, adeundique ex illis Socrates, Theodoretus, Sozomenus, ex his Ammianus Marcellinus, Sextus Aur. Victor, Eutropius, Rufus Feſtus, Zoſimus aliique; et qui propius literatam eius hiſtoriam reſpiciunt Evnapivs in Aedeſio, Maximo et Chryſanthio. Libanivs in Orationibus, et, qui paſſim tetigere res eius, Chriſtiani Doctores Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Baſilius aliique, de quibus videndus Mart. Hanck. de Script. rer. Rom. c. XXX. art. I. p. 154. ex recentioribus ante alios Tillemontivs et Ez. Spanhemivs adeundi ſunt, vbique vero ſeruandus modus et nec extollendus nimis, ſuppreſſis vitiis, nec culpandus ſine modo, virtutibus eius neglectis, quae extrema ſatis feliciter vitauit Ammianus, ſeuerus vitiorum eius cenſor laudatorque virtutis.

ſati ſunt, in transuerſum egit, ſine ſtudio partis examinata teſtium fide rerumque probabilitate de Iuliano ſtatuant. Quam legem et illis latam eſſe volumus, qui philoſophicam imperatoris huius hiſtoriam noſſe cupiunt. Etſi enim magni principis perſonam omnino ſuſtinuiſſe cenſendus eſt, tantus tamen non in omni tantum eruditionis genere, ſed in philoſophia quoque euaſit, vt non tantum Alexandrinae philoſophiae alumni eum ſibi totum vindicarent [l], ſed et Chriſtiani [m] philoſophi nomen laudemque ei non denegarent. Quare ad ea potiſſimum reſpiciemus, quae ad huius ſectae, quam tantopere promouit, hiſtoriam pertinent. Et qua quidem occaſione ad Plotinianae ſcholae philoſophos peruenerit, ſupra in Maximo iam narrauimus, et hic paucis ea repetimus, quae ad integram enarrandam huius principis hiſtoriam philoſophicam pertinent. Educatus nempe magna Conſtantii cura Iulianus, boniſque artibus innutritus a praeceptoribus Chriſtianis, Mardonio eunucho hanc eius inſtitutionem moderante [n], quod male habet EVNAPIVM [o]. In Grammaticis a Nicocle quodam, in Rhetoricis ab Ecebolo eruditus eſt, ſeuere prohibente Conſtantio, qui Nicomediam eum ire iuſſerat, ne Libanii ſophiſtae, cuius tunc ſchola in dicendi arte maxime excellebat, lectiones audiret. Id quod grauiter ſe indoluiſſe conqueritur LIBANIVS [p], *quod in tali anima, tanquam in agro foecundo ſementem ſibi facere non licuerit: peſſimo enim cuidam rhetori mercedis loco, pro eo quod Deos maledictis aſſidue proſequeretur, iuuenem ceſſiſſe, ipſum quoque eiusmodi de Diis opinione innutritum magiſtrorumque in dicendo imperitiam ob indictum ab iis altaribus bellum ferre non recuſaſſe.* Quam ob cauſſam Libanium amare excepit SOCRATES [q]. Parum tamen vel Conſtantii ea in re ſeueritas, quam haud iniuſta ſuſpicio, ne Iulianus a [illegible] Chriſtiana deficeret, excitauerat, vel eorum, qui illi praeerant, [illegible] impedire potuere, quo minus Iulianus ad gentilium ſuperſtitionem prono ferretur animo. Cuius rei cauſſas expendentibus variae occurrunt. Vt enim de magno, qui in iuuene flagrabat, diſcendi ardore, quem ingenii dotes excellentiſſimae ſuſtentabant, quique [illegible] a Chriſtianis praeceptoribus non ſatis extingui poterat, taceamus, negligentia ſane eorum, quos educationi ferùentis et ad mag[illegible]tum et excelſa adſpirantis adoleſcentis praefecerat Conſtantius, [illegible]pa fuit, vt, quod maxime cauendum eſſe recte imperator vi[illegible]d gentilium philoſophorum ſcholas declinaret. Narrat enim E[illegible]PIVS [s], „vbi Iulianus ingenii vim et magnitudinem ita oſtend[illegible] „quicquid librorum proferretur, id memoria complecteretur, [illegible] „cocem eruditionem aegre ferre magiſtri viderentur, quaſi non [illegible]

l) Patebit hoc ex dicendis. Conf. EVNAP. l. c. AVR. VICTOR. in epit. p. m. 372. EVTROP. L. X. LIBANIVS loco citando.

m) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOMEN. L. VI. c. 2.

n) SOCRATES l. c.

o) In Maximo p. 82.

p) In orat. parent. in Iulian. Vol. [illegible] Graec. FABRICII §. 5. p. 228.

q) L. III. c. 23.

r) Multa de hac re gloriantur EV[illegible] p. 82. et LIBANIVS l. c.

s) loc. cit. p. 83.

„quod puero porro inſtillarent, et nec Iulianus haberet, quod amplius „diſceret, nec illi quod docerent, rogaſſe eos conſobrinum Conſtantium, „vt permitteretur ei, oratoriae arti ac philoſophiae vacare, quod ille lu„bens conceſſerit, eum in libris magis volutari et ineptire, quam generis „et imperii memoriam recolere cupiens. Eum itaque regiis ſumtibus „inſtructum perueniſſe ad Aedeſium, vt ſupra retulimus. Valde hic attendere et ſollicite curare debuerat eorum fides, quorum prudentiae principem hunc Conſtantius commiſerat, dum ignorare non poterant, ea animi indole atque inclinatione eſſe Iulianum, vt facile ſuperſtitione traheretur, ne ad ſcholas gentilium philoſophorum delaberetur, quos eo tempore miris artibus et praeſtigiis firmiſſima ſuperſtitioni fulcra parare, peruulgatum tum erat. Tanta enim eius ſuperſtitio fuit, vt Ammiano Marcellino [r], licet huic ſectae, quam vehementi profitebatur ſtudio Iulianus, valde addicto, vapularet, carpenti, quod *praeſagiorum ſciſcitationi nimiae deditus fuerit, vt aequiparare videretur in hac parte principem Hadrianum et ſuperſtitioſus magis, quam ſacrorum legitimus obſeruator fuerit.* Tali cum animo eſſet, maxima eorum negligentia culpanda erat, qui anceps ingenium ad hos homines diuertere permiſerant, licet vix perſuaderi queat, Conſtantium, vt vult Evnapivs [s], eius rei fuiſſe conſcium. Addit his Godofredvs Arnoldvs [x], notiſſimus hiſtoriae eccleſiaſticae compilator, ingentia [illegible] Chriſtianorum diſſidia, et controuerſias praeſertim cum Arianis ad contemnendam Chriſtianorum doctrinam et amplectendum cultum gentilem pleraque contuliſſe. Quas licet ingenio attento facile [illegible] mouere potuiſſe non negamus, miramur tamen virum non [illegible] in hanc praecipue cauſſam defectionem Iuliani reieciſſe, cum [illegible] ſcriptores gentiles eam non indicent, non tacituri, ſi ea primaria [illegible] ad deſerendam patriam religionem commotus fuiſſet Iulianus, qua [illegible] leue ἔγκλημα habuiſſent in Chriſtianorum ſacra, quae data [illegible] occaſione traduxere, et in his praecipue Eunapius. Nec, ſi ve[illegible], valde ad philoſophorum caſtra hae controuerſiae atque [illegible] Iulianum, qui, vt erat in veterum lectione ſatis verſatus, et ex apologiis Chriſtianorum dudum didicerat, non ignorabat, non aeque magna tantum, ſed et grauiora inter philoſophos eſſe diſſidia, et tanquam perditiſſimas impoſturas et praeſtigias traduci ab Epicureis, quae tanquam ſummae ſapientiae et diuinae doctrinae myſteria tradebant Platonici Alexandrini, quaeque ipſe ſtudioſe conſectabatur. Quaecunque vero cauſſa demum fuerit, illud certum eſt, Maximi familiaritatem aduentumque Nicomediae ad has gentilium partes amplectendas Iulianum determinaſſe. Id enim ſupra diſerto Eunapii teſtimonio confecimus. Qui vt erat veterator vaferrimus, et praeſtigiarum peritiſſimus artifex, inge-

r) L. XXV. c. 6.
s) loc. cit.
x) Hiſt. eccleſ. et haereſiol. P. I. L. IV. c. 4. p. 126. ſeqq.

ingenium Iuliani feruidum quidem, sed in iudicando, teste AMMIANO [y], lentius et ad superstitionem inclinans eo facilius potuit impellere, quo magis diuinationibus suis iuuenem ambitiosum et odio patruelis flagrantem in spem imperii potiundi erexerat, vt supra quoque in Maximi vita demonstratum. Proni enim et lubentes ea amplectimur, quae votis nostris velificantur, quaeque, vera vt sint, optamus et speramus. Non negamus quidem, Eunapium Oribasio tantum et Euemero hanc accensae imperii spei caussam tribuere [z]: sed vt taceamus, Oribasium cum his hominibus fecisse, valde verisimile faciunt diserta scriptorum ecclesiasticorum testimonia non Iuliani tantum desiderium potiundi imperii, sed Maximi etiam studium Iuliano diuinationibus placendi, maxima, quam in hunc praestigiatorem ponebat in futuris praedicendis fatis, etiam imperii, Iulianus fiducia. Cui cum accessisset animus anili superstitione corruptus, qui simplicitatem Christiani cultus fastidiebat, non potuit non euenire, quod de eo gloriatur LIBANIVS [a]: *Cum aliquando Iulianus peruenisset in eorum coetum, qui pleni quasi toti Platonis erant, atque de Diis geniisque, a quibus vniuersa haec, et condita certissima sint, et conseruentur, differentes eos audiuisset, de anima item etc. doctrinam, qua antea fuerat imbutus salsae, adeoque potui non inseruienti aquae similem, dulciori potabilisque aquae instar habente disciplina submersisse atque aboleuisse, omnibusque, quas antea imbiberat, egestis nugis, veritatis pulchritudinem in anima sua, velut in magnifico aliquo templo, Deorum statuas, stercore antea profanatas, earum loco collocasse. Atque adeo animum quoad ista mutauisse, simulasse tamen eundem sese atque antea, esse, cum animi sensa haudquaquam prodere liceret.* Addimus his, Iulianum, licet aliarum quoque sectarum placita, teste LIBANIO [b], teneret, omnemque doctrinam animo complecteretur, doctoresque coleret, maxime tamen eos homines secum habuisse frequentissimos, qui Musarum aliorumque Deorum cultui essent addicti, qui terra alii, alii mari iter ad eum faciebant, videre illum, cumque eo versari, et verba coram eo facere, ipsumque rursus audire loquentem certatim [illegible]perantes. Horum enim hominum insignis ob hanc religionem [illegible]dis thura adolentium conuersatione non potuit non in hac animi sui affectione mire corroborari. His sane rationibus inductus, vbi semel ad Aedesii scholam diuerterat, et Maximo atque Chrysanthio, in theurgiae operibus excellentibus, innotuerat, tanquam pestilenti afflatus sidere in diuinationis potissimum et sacrificiorum studia exarsit [c], ex tantis viris Alexandrinam philosophiam, etiam theurgicam, qualis in Iamblichi potissimum schola tum effloruerat, edoctus est: qua in re [illegible]ram et diuinam fuisse in Iuliano ingenii felicitatem gloriatur EVNAPIVS,

y) L. XXV. c. 6.
z) In Oribasio p. 180. et in Maximo p. 94.
a) loc. cit. §. 9.
b) §. 10. p. 234.
c) Vid. AMMIAN. MARCELL. L. XXI. [illegible] L. XXII. c. 12. L. XXIII. c 2. 5. 11. L. XXV. c. 6. EVNAPIVS, SOCRATES, SOZOMENVS ll. cc.

PIVS [d], et vix suffecisse Maximum et Chrysanthium, ait, capacitati puerilis ingenii. Aucta haec egregia, quam a ducibus istis didicerat, disciplina est, cum Iulianus, interfecto Gallo fratre [e], ab imperatore custodiri iussus, atque elapsus fuga tandem Eudocia imperatoris coniuge intercedente veniam a Constantio accepisset, Athenas adeundi, vt philosophiae operam daret [f]. Ibi enim nouam augendae eruditionis non tantum philosophicae, sed etiam theurgicae occasionem nactus, magistros adiit, ex quibus iis, quae iam tenebat, addere quaedam posse sperabat, ita [illegible] eruditionis gloria, si LIBANIO [g] fides, inclaruit, vt omnes in [illegible]onem rapuerit, et semper apud eum conspecta fuerint iuuen[illegible]um, philosophorum, rhetorum examina, ab eius ore pendentia, eo quod et ingentem eruditionem et virtutem summam omni do[illegible]riorem admirarentur. Maxime vero, teste EVNAPIO [h], [illegible]xisset, plus aliquanto latere apud Eleusiniorum sacrorum anti[illegible]citer ad eum accurrit, ab eoque initiatus futuras imperii clades, et sacrorum templorumque ruinam didicit. Sacra vero Eleusinia ob apparitiones et diuinationes magicas celebres fuisse, non est, quod operose in re nota moneamus. Nec alio putamus respicere verba LIBANII [i] asserentis: *Iulianum ipsorum Daemonum Athenarum oculos in se conuertisse, vtpote quibus probe esset perspectum, hunc eos, quibus patrum aeuo colebantur, honores ipsi aliquando reddituros.* Instigatum itaque et artis theurgicae studio, et praenoscendi futura desiderio, quod ei assignare maleuolos ait MARCELLINVS [k], Athenas concessisse, recte de eo dixit SOZOMENVS [l], qui cum eius loci vatibus diligenter eum conuersatum fuisse tradit. Qui hoc singulare accidisse Iuliano tum externa professione Christianum simulanti ait, vt in fano quodam euocatis sacro carmine diis, cum terrore exagitatus sui obliuisceretur, crucis signo se signaret, euanescentibus mox ad salutare signum spectris; improbante hierophanta, quod daemones illius odio duci, diceret. Quod an verisimilitudine se commendet nec ne, lectoris relinquimus iudicio. Constitutum vero fuisse Iuliano et viuere Athenis et mori ibidem, idque summum felicitatis suae cacumen reputasse, tradit LIBANIVS [m], vix tamen credi potest, iuuenem in spem tantarum rerum ipsiusque imperii accensum, inter vmbras et otia philosophantium mortem oppetere statuisse. Quicquid tamen illud fuit, coëgere istius temporis circumstantiae Constantium, vt Iulianum Caesarem constitueret, et a subselliis philosophorum ad imperium euocaret. Data itaque Helena sorore in matrimonium, in Gallias contra barbaros ab imperatore mittitur; factum id esse, vt in bello caderet, EVNAPIVS in Constantium valde iniquus, asse-

[illegible]

[illegible] Maximo p. 85.

[illegible]) SOZOMEN. L. V. c. 2.

[illegible]) SOCRATES L. III. c. I. SOZOM. l. c.

[illegible]NIVS l. c. §. 13. p. 233.

g) loc. cit. §. 14.

h) loc. citat. p. 90.

i) loc. citat. p. 238.

k) L. XXI. c. 1.

l) l. c. add. THEODORET. H. E. L. III. c. 3.

m) l. c. §. 15. p. 239.

asserit [n], et fuisse etiam famam eius rei, non negat SOCRATES [o], verisimilitudinem vero suspicioni, non prorsus malo argumento, abiudicat, eo quod data ei sorore coniuge ita sibi ipsi suisque insidias struxisset. Quibus merito additur: eam tum fuisse, teste, qui prolixe hanc rem narrat, AMMIANO MARCELLINO [p], Romani imperii conditionem, vt non potuerit non Constantius ἑκὼν ἄκων hoc eligere consilium; „continue „enim eum exagitabant assidui nuntii, deploratas iam Gallias indicantes, „nullo renitente ad internecionem barbaris vastantibus vniuersa, aestu„ansque diu, non aliud remedium inuenit, idque vrgente malorum im„pendentium mole confessus est proximis, succumbere tot necessitatibus „tamque crebris vnum; idque cum illi dissuaderent, opponebat se sola „regina, memorans anteponi debere propinquum". Quamquam ideo quoque Constantium in Gallias misisse Iulianum non improbabile est, vt ancipitis et difficilis belli molestiis fatigatus, a periculoso futuri imperii fata scrutandi consilio desisteret: qua de re in ciuili horum imperatorum historia dispiciendum est pluribus. Profectus contra barbaros Iulianus, atque tum exercitus, tum prodigiorum atque vaticiniorum suffragiis de victoria laetissima spe certus, iisque etiam artibus praeditus, quae non magnum tantum, sed et felicem imperatorem reddere solent, hostes subegit, et a Romani imperii propulsauit finibus, non tamen amorem eruditionis et imprimis philosophiae inter bellorum strepitus deposuit, sed LIBANIO [q] teste, *ex mediis libris ad pugnam processit, immo potius vna cum libris aduersus hostes profectus est. Semper enim vel libros manibus tenebat, vel arma, persuasus bello maximam a literis vtilitatem praestari, maiusque rebus momentum posse afferre imperantem, si consiliis, quam si armis, valeat.* Tanta vero exercitus admiratione et applausu bellum hoc confecit, vt magno clamore eum Augustum proclamarent milites. Multum huic consilio refragabatur Iulianus, tempori callidissime inseruiens, et prolixa oratione, vt narrant AMMIANVS [r] et LIBANIVS [s] dissuasit propositum, maximo tamen contentionis fragore, probro et conuiciis mixto assentire coactus, vt ille scribit, Augustus renunciatus est. Qua in re artes et calliditatem Iuliani merito miramur, ex animo vero id fecisse, persuaderi non possumus. Vt enim taceamus clandestina, quibus patruelem impetiuit consilia, non tantum insana futura sciendi cupiditas, de imperio eum sollicitum quidem at certum quoque reddens, quo in hac re fuerit animo, prodit, sed et id, quod porro MARCELLINVS [t] narrat, suggerit, retulisse imperatorem, nocte praecedente genium suum apparuisse, minitantem, se eum relicturum, nisi morem gereret. Quibus signis cum plurimum vteretur imperator, facile inde colligi potest, Iulianum simulatorem egregium eo potissimum fine ita morose repugnasse dignitati, cuius spem ei summam Platonici fecerant,

n) p. 94.
o) L. III. c. 1.
p) L. XV. c. 7.
q) §. 34. p. 260.
r) L. XX. c. 4.
s) l. c. §. 48. p. 272. seqq.
t) loc. citat. c. 5.

cerant, vt eo magis, fidem et constantiam militum accenderet. Quicquid tamen illud fuit, hoc AMMIANI [u] testimonio minime suspecto certum est, *incendisse Iuliani cupiditatem, pacatis iam Gallis incessendi vltro Constantium, coniicientis eum per vaticinandi praesagia multa, quae callebat, et somnia, e vita protinus excessurum:* id quod luculenter et animum principis et vim doctrinae effectumque promissionum, quas a philosophis acceperat, manifestat. Narratque IDEM [x] eum, quum apud Viennam quiesceret sobrius, hora media noctis imaginem quandam vidisse splendidiorem, versus heroos modo non vigilanti dicentem, quibus futura imperii dignitas ei promittebatur soli. Qualem θεαγμὸν cum supra quoque in Aedesio narrauerimus, exemplum hoc est principis artes Platonicorum mire exprimentis et ad publica consilia transferentis. Quae omnia satis, nisi fallimur, docent, non inuitum ad hoc consilium accessisse adversus Constantium, siue Maximus, quod ecclesiastici scriptores volunt, siue Oribasius, Euemerus, et antistes e Graecia accitus eius auctores fuerint, vt tradit EVNAPIVS [y]. Ita vero Deorum auxiliis et militum virtute nixus, in Constantium exercitum mouit, cognouitque, dum in via haerebat anceps, ex victimarum extis, obiisse Constantium, nuntiis ea de re paulo post aduenientibus. Qua re explorata post exemtos periculorum aestus in immensum elatus, et vaticiniis credens, iter edixit in Thraciam, et a Constantinopolitanis summo gaudio et alacritate exceptus est [z]. Quae imperator solus constitutus susceperit, qua ratione mouerit cuncta et reformauerit, apud historicos huius temporis, eosque, qui vitam magni, sed infelicis, principis, scripserunt, quaerendum est, cum ad nostros id limites non pertineat. Illud tamen praetereundum non est, magno studio et auctoritate summa collapsam eum restituisse superstitionem, reserasse templa Deorum, reuocasse sacrificia, aedificasse altaria [a], et innumeras sine parsimonia pecudes mactasse, vt aestimaretur, si reuertisset de Parthis, boues iam defuturos [b]; totam etiam gentilium religionem ad mores et instituta Christianorum attemperasse, miroque conformasse consilio [c]: in quo tamen fuere aliqua dudum Pythagoreis iam recepta, quae tamen eo tempore inter gentiles exoleuerant omnia [d]. Laudandum tamen vel maxime in Iuliano, quod non vi vel tormentis Christianos ad mutandam religionem adegerit, eo quod, recte monente LIBANIO [e], probe nouerat, *illos quidem, qui corporis aliqua parte laborant, vinculis aliisque violentis remediis posse sanari: falsam autem de Diis opinionem vrendo et secando nunquam*

u) L. XXI. c. 1.

x) c. 2.

y) l. c. Hinc diiudicanda quae contra Iulianum SOCRATES l. c. et pro eo excusando LIBANIVS l. c. §. 50. seqq. p. 275. affert.

z) Citati AMMIANVS L. XXI. c. 14. LIBANIVS §. 56. p. 281.

a) Ibid. SOZOMEN. L. V. c. 3. seqq.

b) L. XXV. c. 6.

c) SOZOMEN. l. c. c. 16. GREGOR. NAZIANZ. Or. III. adu. Iul. conf. BALTVS Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne, L. II. c. 7. p. 230.

d) Patet hoc ex collatione, indeque ratio praeter alias deriuanda est, cur ad hoc consilium animo delatus sit. Mores enim Pythagoreos imitabatur schola Platonicorum Alexandrina.

e) §. 58. p. 256.

tiici posse; vnde ad alias artes confugit, in sacra historia enarrandas. Multum quoque ad hanc, quam prae se ferebat, moderationem politicae contulerunt rationes; cuius luculentum specimen ita narrat AMMIANVS [f]: *Vbi abolitis quae verebatur, adesse sibi liberum tempus faciundi quae vellet, aduertit, sui pectoris patefecit arcana, et plane absolutis decretis, aperiri templa, arisque hostias admoueri et reparari Deorum cultum statuit. Vtque dispositorum roboraret effectum, dissidentes Christianorum antistites cum plebe discissa in palatium intromissos monebat, vt ciuilibus discordiis consopitis, quisque nullo vetante religioni suae seruiret intrepidus: quod agebat ideo obstinate, vt dissensiones augente licentia non timeret vnanimantem postea plebem.* Quae cum artes sane improbas et Machiauelli praeceptis non impares contineant, qua ratione vel laudari vel commendari possint a quibusdam [g], qui res veteres, sine attentione ad arcanas rationes et consilia, considerant, viderint quorum interest. Vt vero, quibus summam fere potestatem acceptam referebat, philosophos digno modo coleret, nihil in se desiderari passus est Iulianus. Eos enim, qui ex Aedesii schola prodiere, quosque duces et antesignanos habebat earum artium, quibus imperii dignitatem se consecutum esse credebat, maximo cultu prosecutus est, quoue loco eos poneret, coram omnibus testatum fecit, sequente ea in re mores imperatoris aula tota. Qua de re cum in supra dictis pluribus actum, quoue honore excepti fuerint Maximus, Priscus, Chrysanthius, Iamblichus iunior siue Apameensis, et huius generis alii, qui in sacris artis theurgicae operationibus excellebant, et sacratioris generis homines esse credebantur, traditum sit, ea otiose repetere, supersedemus [h]. Tanto vero, quo hos homines prosecutus est, honore et beneuolentia, praecipue superstitionem, ab Alexandrina secta nouis conatibus reuocatam ex puluere et squalore, quo sub imperatoribus Christianis sepulta fuerat, stabilire voluisse, candide, et in laudem Iuliani fassus est LIBANIVS [i], iactans: *Iulianum fraterno quasi vinculo literas Deorumque religionem inter se connexa esse existimantem, hanc autem penitus, illas maximam partem periisse deprehendentem, vt et illam perfecte restauraret, et literas amare homines denuo occiperent, eos quidem, qui religionem exacte callebant, honoribus cumulasse; orationes vero ipsummet concinnasse, atque ita vtrumque fuisse consecutum.* Qua in re gratum imprimis erga sectam hanc animum testari voluit, fassus cum Maximum in curiam introduxisset, et dexteram ei manum concessisset, eius potissimum studio, consilio et opera eum affectum esse, qualis nunc esset. Qua Iuliani gratia, ad humilitatem, tantum principem, vt boni omnes tunc obseruabant, indecentem progressa, tanta fiducia abusi sunt homines insolentissimi, vt non tantum

f) L. XXII. c. 5.

g) ARNOLDVS l. c. §. 13. p. 129.

h) Conf. LIBANIVS §. 77. p. 302. EVNAPIVS in Maximo p. 98. seqq. AMMIANVS L. XXII. c. 4.

i) §. 77. p. 302.

tum caput ex scholastico puluere efferentes iactanter et superbe se gererent, sed et ingens turba impostorum vanissimas artes iactantium et ab imperatore superstitioso admissorum aulam eius sequeretur, animumque eius prorsus corrumperet [k]. Cuius varia exempla propudiosam superstitionem testantia narrant scriptores ecclesiastici, quos qui odio et inuidiae dedisse aliquid contendunt, Ammianum, Eunapium, et Libanium, testes omni exceptione maiores legant, necesse est; ex quibus discent, omnes anilibus his nugis superasse Iulianum, quem tantum in his artibus profecisse ait LIBANIVS [l], vt eos quoque longissime antecelleret, qui solas illas callebant. Id quod maximo eius damno euenit. Horum enim hominum vaticiniis in summam spem adductus, Parthos se, ferum hominum genus, superaturum, titulisque Parthici nomen inserturum esse, ad fatale in Persidem bellum instigatus est, et innumeras eo fine hostias cecidit, et ceremonias, vt ait AMMIANVS [m], et ritus immodice auxit, cum impensarum amplitudine antehac inusitata et graui. Aliter tamen in Christianos animatus, quos, cum literarum studia praecipuum ornamentum esse recte censeret, a docendis artibus arcuit: vnde memorabilis sententia AMMIANI [n]: *Illud inclemens obruendum perpetuo silentio, quod arcebat docere magistros rhetoricos et grammaticos, ritus Christiani cultores.* Quod licet in has artes infenso animo insurgens non nemo [o] laudet in Iuliano, certum tamen est, eo potissimum fecisse imperatorem consilio, vt ignorantiam et barbariem tanquam pestem aliquam in coetus Christianorum induceret. Vnum Proaeresium sophistam Atheniensem excepisse auctor est HIERONYMVS [p], sponte tamen officio cedentem; quem tamen Iulianum a docendi munere, quod Christianus haberetur, exclusisse auctor est auditor eius EVNAPIVS [q], qui vitam eius prolixe descripsit. Non vero promouit tantum Iulianus philosophiam Alexandrinam, doctores fouendo, et honoribus, salariis, diuitiis cumulando, sed et libros scribendo, quibus et, quod diei supererat ab imperii curis, tempus tribuebat, et noctis partem. Cuius diligentiae specimina hodie supersunt, eruditissimis commentariis a DIONYSIO PETAVIO [r] et EZECHIELE SPANHEMIO [s] illustrata, qui cum IO. ALB. FABRICIO de scriptorum Iuliani literaria historia consulendi sunt [t]. Facile et primo fere intuitu videbit, qui hos Iuliani libros, et imprimis *encomium matris Deûm*, atque *solis* inspiciet, totum adhaesisse imperatorem sectae Alexandrinorum Platonicorum, in omnium fere religionum et doctrinarum concordiam conspirantium, eamque Platonico habitu induentium [u]. Nam

et

k) EVNAP. l. c. p. 101. AMM. MARCELL. L. XXII. c. 12. ex quibus emendandus Libanius, cuncta in Iuliani laudem vertens.

l) loc. cit. m) L. XXII. c. 12.

n) L. XXII. c. 10. Edictum continet IVLIANI Epist. XLII. Scriptores de hac re nominat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. VI. p. 77. not. I.

o) ARNOLDVS loc. cit.

p) In Chron.

q) In Proaeresio p. 161.

r) Paris. 1630. 4. cum notis DIONYS. PETAVII. s) Lips. 1696. fol.

t) Vol. VII. p. 78.

u) PAG. GAVDENTII libro de metempsychosi Pythag. Pis. 1641. edito adiecta diss. de

et in his principis literatissimi scriptis Pythagoras [v] et Plato [x] super omnes extollitur, iisque iungenda et concilianda esse Aristotelica monentur [y]. Platonicos vero recentiores vt in vita honorauit, ita scriptis quoque laudauit; et praecipue Iamblichum suum, cui praeter alios propudiosam hanc schola ista faciem ea aetate debebat, tanquam commune terrarum orbis lumen, et animarum medicum, Mercuriumque suum extulit [z], et quae Porphyrius, Iamblichus et his similes conscripta reliquere, imitando exprimere, teste LIBANIO [a], studuit, tanta admiratione syncretisticam hanc philosophiam prosecutus, vt Iamblichum suum impense laudaret, *quod non solum Pindarum aut Democritum aut Orpheum illum antiquissimum, sed omnes omnino Graeciae philosophos, qui in eo genere floruisse memorentur, tanquam in lyrae variis e sonis concentu ad perfectam musicam coniunxerit* [b]. Sed et vita talem se praestitit, qualem scholae huius instituta a discipulis requirebant. Exponit enim LIBANIVS [c], „neminem, vt illum, ita ventrem coërcuisse, inter eos, qui in exigua casa „philosophantur: neminem ita ac ipse, pro temporum diuersitate variis „cibis abstinuisse, vt modo huic, modo alii Deo cultum suum praestaret, „Pani nimirum, Mercurio, Hecate, Isidi, et reliquorum vnicuiuis: neminem tot ieiunia, cum voluptate, vt cum Diis versari posset, instituisse.„ Haec vt Alexandrinae philosophiae alumnum eleganter depingunt, ita quo loco habendus sit Iulianus, demonstrant. Non mirandum itaque principem enthusiastico philosophiae generi et fanaticae sectae se dedentem, eandem diuinae agitationis et repletionis speciem sibi vindicasse, quam Plotinus, Porphyrius, Iamblichus de se iactabant: nam et hoc narrat LIBANIVS [d], praeter reliquas cum Diis conuersationes vidisse in Casio monte Deum, eoque viso sese erexisse, et monitum ab eo accepisse: saepeque ad eum Deos accessisse eius seruandi cura districtos. In Persiam cum exercitu profectus imperator, Antonini philosophi aemulus, philosophos Platonicos, theurgos, vates reliquamque sacrificulorum cateruam secum habuit, quae magna victoriae spe eum repleuit. Quamquam oraculum quoque ferebatur, quod SVIDAS [e] seruauit, quod finem vitae imminere Persis domitis ei praedicebat. Id tale fuit:

Sed postquam sceptris tuis Persas
Vsque ad Seleuciam gladiis fugatos domueris,
Tunc vero te ad olympum ducet igne fulgens currus,
Procelloso turbine rotatus,

Post-

de philosophica cognitione Iuliani, quam cum non viderimus, qualis ea sit, dicere non habemus. Parum tamen solidi promittit Gaudentii festinatio solita. Legendus etiam illustris SPANHEMIVS in praefatione et Venerand. MOSHEMIVS de turbata per Platonicos ecclesia §. 29. p. 160.

v) Locum ex eius Saturnalibus lege apud SVIDAM in Iul. T. II. p. 125.

x) Orat. VI. in Cynicos p. 188.

y) Orat. V. in matrem Deorum p. 168.

z) In epistolis ad eum scriptis; ep. XXIV. XL. LX.

a) §. 87. p. 313.

b) Epist. XXXIV. p. 405.

c) §. 83. p. 309.

d) l. c. p. 310.

e) l. c. hausta haec sine dubio ex EVNAPII commentariis historicis hodie deperditis.

Postquam aerumnosam mortalitatem exuisti,
Venies autem in aetherei luminis paternam aulam,
Vnde descendens, humanum in corpus venisti.

Tam aperte autem scholam Platonicorum, Alexandrinorum sapit hoc oraculum, vt vel ab his hominibus ad inducendum exitui tragico miseraeque catastrophae colorem excogitatum esse, aut Deum istum oraculi auctorem scholam horum philosophorum frequentasse oporteat. Occubiturum vero se ferro dudum didicisse, ipse, vbi graui vulnere confossus, morti appropinquabat, fatetur [f], fide fatidica praecinente [g]: qua de re amicos vltimum affatus, philosophum et animo et oratione se praestitit, sicque animam efflauit, postquam cum Maximo et Prisco philosophis super animorum sublimitate perplexius disputauerat, anno aetatis tricesimo et secundo, meliori fato, et magis sanis praeceptoribus dignus.

§. XXIX. Vixit circa ista quoque tempora EVNAPIVS, ad quem tanquam praecipuum horum hominum laudatorem multoties hactenus prouocauimus, Sardibus Lydiae vrbe oriundus [h], Chrysanthium ex Melita vxore cognatione attingens, qui eius quoque a pueritia ad eloquentiam et philosophiam formauit animum [i]. Et tempus quidem, quo floruit, haud obscure ipse prodidit, referens Proaeresio magistro se annos natum sedecim fuisse visum: Proaeresium autem docuisse eloquentiam Athenis eo tempore, quo Iulianus Christianos rhetorices magistros a docendo arcuit, supra probauimus. Vixisse vero adhuc sub Theodosio inde patet, quod euersi, vt supra in Maximo dictum, Serapidis fani meminit [k]. Testatur etiam PHOTIVS [l], continuationem historiae Dexippi, quam Eunapius confecerat, pertingere vsque ad tempora filiorum Theodosii, Honorii et Arcadii. Ex quibus recte colligit IONSIVS [m], scripsisse et floruisse Eunapium sub Theodosio, quem in Valentiniani et Valentis tempora reiicit VOSSIVS [n]. Ista enim aetate adolescens adhuc Eunapius a Maximi ore pependit. Ex qua serie annorum Eunapii confirmatur egregie coniectura FABRICII [o], distinguendum esse Eunapium rhetorem a Lydis ad Iulianum missum. A Chrysanthio et oratoria arte et philosophiae Alexandrinae principiis imbutus, ex Asia in Europam circa annum decimum atque sextum traiecit, et Athenas appulit, Proaeresium, annum iam LXXVII agentem, sed et animi et corporis vigore valentem auditurus. Inter nauigandum vero vehementi febre correptus, cum circa primam noctem in Piraeum portum appulissent, et vectores in vrbem contenderent, ipse pedibus insistere inualidus, per manus sublatus in vrbem deportatus est, tantaque comitum turba domus Proaeresii impleta,

Eunapius.

f) AMMIANVS L. XXV. c. 3. 4.
g) Exempla affert idem L. XXIII. c. 2.
h) PHOTIVS Cod. LXXVII. p. 100.
i) Ipse in Maximo p. 99.
k) In Aedesio p. 77.
l) loc. cit. p. 99.
m) De Script. Histor. Philosoph. L. III. c. 17. p. 296.
n) De historicis Graecis L. II. c. 18. p. 252.
o) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 233.

pleta, vt totum ſophiſtarum gymnaſium ea expletura videretur. Vbi cum animum alii, alii corpus curarent, Eunapius animi aeger, gliſcente vi morbi ſemper conſumtus magis, ne Proaereſii quidem vultu frui potuit, ſic vt morti proximus videretur. Chius tamen quidam Aeſchines, qui medendi audacia et imperitia multos peremerat, flagitans, vt ſibi permitterent, medicam potionem morti viciniſſimo exhibere, diducto inſtrumentis quibusdam oris hiatu infudit pharmacum, moxque ab immiſſo medicamine aluo ſoluta, apertis aeger oculis coelum aſpexit et domeſticos agnouit, et paulo poſt conualuit, magnam ea propter ſeruatori ſuo gratiam referens, quem ab eo tempore in magna exiſtimatione vixiſſe ait [p]. Quae ſalutis reſtitutio magno etiam gaudio affecit Proaereſium, qui nouum auditorem diſcipulis commendauit, vt dicteriis ſalibusque parcentes [q], eum pro ſuo haberent filio, atque recrearent. Cum autem Chriſtiani tum principes regnarent, qui ſacra gentilium arcana valde coercebant; factum inde eſt, vt licet a puero Chryſanthii hierophantae inſtitutione gauiſus fuerit EVNAPIVS [r], non tamen ante viceſimum annum theologiae myſteriis et ſublimiore doctrina imbueretur. Hoc enim verba eius: *ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς Χρυσανθίου γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοστὸν ἔθος ἠξιοῦτο τῶν ἀληθεστέρων*, velle, ex Platonicorum doctrina intelligitur, quibus ſcientia *τῶν ἀληθῶς καὶ ὄντως ὄντων*, theologiam ſignificat, adeoque male ad gentilem religionem ea aetate demum Eunapio traditam trahitur a IONSIO [s], cum a puero eius principiis a Chryſanthio imbutum ſe fuiſſe, ipſe referat. Quintum annum, poſtquam Athenas venit, Aegyptum adire ſtatuit [t], eo ſine dubio fine, vt ſacros ritus, et ceremonias, quaeque reliqua erant ſublimioris theologiae Alexandrinae capita, quae in hac vrbe omnium optime docebantur, addiſceret: ſed a parentibus, qui ſacris eum diſciplinis et ſacerdotio ſe tradere aegre ferebant, in patriam, Sardes reuocatus et ſophiſticen excolere iuſſus eſt. Quam parentum voluntatem ſecutus, optimisque vſus magiſtris, praeter Proaereſium, paucis poſt diebus vita excedentem, Diophante et Sopolide, quorum in ſophiſtarum vitis paſſim meminit, illuſtris in dicendo euaſit, et doctiſſimorum oratorum applauſum meruit, vnde dictionem quoque Sophiſticam, et affectatum circumſtantiarum enarratarum ornatum, quo eo tempore rhetores eloquentiam fere metiebantur, in eius ſcriptis vbique regnantem videas. Praeter eloquentiam tamen artis quoque medicae ſtudio non ſine diligentia et felici ſucceſſu ſe dedit, ſic vt Chryſanthium praeceptorem inſtituta prudenter venae ſectione haud ſemel mortis faucibus eriperet [u]: qua in arte ab Oribaſio

p) Ambitioſa, vt ſolebant ſophiſtae, circumſtantiarum minimarum prolixaque enarratione haec ipſe refert in Proaereſio p. 129. ſeqq.

q) Ibid. Hunc nouitios dicteriis ſalibusque excipiendi morem, quem hoc tempore in Athenarum Academia vſitatum fuiſſe ex hoc loco patet, quique ad noſtra fere tempora viguit vixque principum auctoritate potuit ſupprimi, ex Pythagorae imitatione, in cuius ſchola is receptus erat, ab his philoſophis adhibitum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus.

r) In Aedeſio p. 37.

s) l. c. monuit id etiam FABRICIVS l. c. p. 233.

t) l. c. p. 162.

u) Vid. ſupra in Chryſanthio.

basio summae doctrinae medico praecepta accepisse videtur, eo enim familiariter vsus est, qui tetrabiblon ei inscripsit. Summam tamen doctrinae partem, et eruditionis fastigium quaesiuisse Eunapium in mysteriis theologiae, quaeque eius pars fuit primaria, theurgiae gentilis, vbiuis fere ipse prodit: ex quo, vt ex praeceptoribus etiam, quos in hunc finem audiuit, colligendum est, in philosophiae Alexandrinae cognitione Eunapium fuisse versatissimum, cum nemo ad ista sacra admitteretur, nisi philosophia bene praeparatum pectus attulisset. Certe Athenis Eleusiniis sacris se initiatum et inter Eumolpidas relatum ipse narrat [v]: et Chrysanthium, tradit, se Athenas ad illum profectum, in diuinioribus et philosophicis studiis horis pomeridianis instituisse, antemeridianis ad tradenda aliis eloquentiae praecepta consumtis [x]. Qualem vero philosophiam docuerit Chrysanthius supra diximus, qui sine dubio hunc discipulum, filii loco carissimum, sibique intime coniunctum, omnium mysteriorum, quae pandebat philosophia Alexandrina, fecit participem. Et huius etiam praeceptoris sui desideriis et voluntati vt obsecundaret, libellum de vitis sophistarum scripsit, quo si careremus, angustior longe nobis esset campus historiae philosophorum huius sectae: vnde optamus, vt quam telam exorsus abiecit iterum desideratissimus FABRICIVS [y], vir quidam doctus, huius sectae historiae gnarus resumat, et absoluat [z]. Scripsit etiam Eunapius commentarios historicos, ad quos passim prouocat, aliaque huius generis, et continuationem quoque historiae Dexippi, siue, Chronicorum post Dexippum libros quatuordecim, quos recenset PHOTIVS [a], qui non partium tantum studium in vellicandis imperatoribus Christianis, et extollendo supra modum Iuliano, sed et dictionem cetera pulchram, at vocibus audacioribus corruptam, et innouata non pauca, tropos item praeter modum adhibitos notat, et furore rabieque in Christianos plenum fuisse opus scribit. Quam insaniam a praeceptoribus suis didicisse, non est, quod dubitemus. Eam tamen euitauit, omissis conuiciis in Christianos, qui cetera Eunapii vitulo strenue arauit, Zosimus [b].

§. XXX. Athenis digressi Alexandriam, sedem et patriam philosophiae huius, cuius antistitum doctorumque historiam fuse hactenus enarrauimus, occurrit HIEROCLES, de quo cum admodum pauca nobis veteres referant, in varias partes ductae sunt virorum in hac eruditionis parte summorum coniecturae [c]. Et Alexandrinum quidem fuisse, et in ea *Hierocles.*

v) In Maximo p. 90.
x) In Chrysanth. p. 198.
y) Vid. Cl. REIMARI vita Fabricii p. 209. nos vsi sumus hactenus editione Comeliniana Basil. 1596. 4. cum versione Hadr. Iunii, multis in locis lapsi.
z) Conf. VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

a) loc. citat.
b) IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.
c) Videnda, quae de hoc philosopho disseruere IO. PEARSONIVS in prolegomenis ad eius scripta, BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles, OLEARIVS praef. ad Hierocl. librum contra Christ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. NEEDHAM praef. ad nouam edit. Hieroclis.

ea quoque vrbe docuisse, Damascii testimonio apud PHOTIVM, quod SVIDAS quoque exscripsit, certum est. Qui etiam, qua aetate vixerit, haud obscure prodidit, referens habuisse Hieroclem Theosebium et Aeneam Gazaeum discipulos: ex quibus patet, eo tempore vixisse Alexandriae, quo Plutarchus Nestorii Alexandrinam philosophiam Athenis propagauit, quod in Theodosii iunioris seculique post C. N. sexti tempora incidit [d]. Vxorem habuit daemonio obsessam, de cuius expulsione memorabile est, quod Damascius refert: daemonem illum, quod mansuetioribus verbis expelli non posset, iuramentis Theosebium, quamuis theurgiae peritus non esset, exire compulisse, adiurans eum per solis radios et Hebraeorum Deum; quo facto exiisse daemonem, clamantem: colere se quidem Deos, hunc vero se timere. Quamquam locus hic Damascii etiam ita queat intelligi, vxorem hanc fuisse Theosebii. Eodem narrante in magnas calamitates Hierocles incidit. Cum enim Byzantium profectus, (τοῖς κρατοῦσι, id est, quorum religio tunc praedominabatur,) offensam incurrisset, in iudicium adductus, et verberibus caesus est. Ast is sanguinem manu caua excipiens, iudicis faciem aspersit, versum HOMERI [e] recitauit:

Ecce Cyclops, bibe vinum, postquam humanam carnem deuorasti.

Exilio tandem, cum capitis periculum euasisset, mulctatus est, reduxque Alexandriam rediit, et more solito discipulis philosophiam exposuit. Fuisse vero philosophiae Alexandrinae, siue Platonicae reformatae doctorem vel vno illo, quod de prouidentia nobis reliquit, compendio, quodque nobis seruauit PHOTIVS [f], patet. In eo Ammonianam philosophiam ita commendat, vt, quotquot in Platonis atque Aristotelis opiniones commentati discordiam esse dixerunt inter vtrumque philosophum, refellat, et conciliare quoque horum inter se doctrinas non de prouidentia tantum, verum etiam de animorum immortalitate, de coelo ac mundo conetur, et qui in diuersa abire scripserunt, eos vel contendendi studio, vel praeoccupata opinione atque imperitia seductos, statuat, quam ἑτεροδοξίαν diuina illa Ammonii sapientia sustulerit. Respexisse hanc henoticam Hieroclis philosophiam non solum Platonem tantum, sed alios quoque philosophos, quod lege quasi scholae Alexandrinae ita cautum esset, tota tractatio, cuius summam exhibet PHOTIVS [g], luculenter demonstrat. Ex iis enim, quae Photius refert, patet, Hieroclem Platonicam doctrinam in oraculis, et sacerdotum legibus, in Orpheo, Homero et ceteris, qui ante Platonem celebrabantur, quaesiuisse, et qui post Platonem fuere, ipso quoque Aristotele principe atque duce vsque ad Ammonium Alexandrinum, eiusque familiares, Plotinum et Origenem, eiusdem

d) PHOTIVS loc. cit.
e) Odyss. I. v. 347.
f) Cod. CCXIV. p. 283.
g) l. c. et Cod. CCLI. p. 749. seqq. peculiari libello hoc compendium edidit FRID. MORELLIVS Paris 1597. 8. Nouam autem et elegantem versionem HVGO GROTIVS inseruit sententiis philosophorum de fato p. m. 16. ed. Paris.

dem ad vnum omnes cum Platone fuisse sententiae statuisse, Ammoniique disputationibus pro fundamento positis, quid Plotinus, Origenes, Porphyrius, Iamblichus, et deinceps ceteri τῆς ἱερᾶς γενεᾶς homines vsque ad Plutarchum Atheniensem, in repurgata philosophia Platonica statuerint, quaue ratione cum his conspirauerint, ostendisse. Quod vt hominem prodit sectae eclecticae addictissimum, ita corruptorem vete- [illegible]phiae fuisse euidenti probat argumento. Qua de re vt certus [illegible]r, sola, quam ex libris de prouidentia et fato duobus locis dedit PHOTIVS, epitome lecta sufficit, vt malesanus ex ea concilia- [illegible] agnoscatur. Nec alia forte ratio Hieroclem permouit, vt [illegible] Olympiodoro, ex hac, nisi fallimur, secta philosopho magni hominis, cuius tamen, quod Aristotelicam maxime philosophiam illustrauit, infra in Peripateticorum historia mentio facienda, inscripserit. Sed ex ipsis quoque Hieroclis dogmatibus, eo praecipue, quo statuit: *Platonem opificem Deum, censere, sustinere omnem inuisibilem et visibilem mundum ex nulla praeexistente materia factum: sufficiente eius voluntate ad existentiam entium*, syncretistica, qua Ammonii schola se efferebat, philosophandi ratio Hieroclis demonstrari posset, qua non tantum Platonem cum Aristotele, sed vtrumque etiam malesano consilio cum Christianis in concordiam redire coegit, nisi infra vbi de huius sectae philosophia agendum, commodius de eo argumento, quod aliis quoque ex huius familiae hominibus placuit, tractari posset. Eadem vero philosophiae ratio in illis quoque commentariis regnat, quos in aurea, quae Pythagorae tribui solent, carmina, scriptos reliquit Hierocles [h]. Quos [illegible]cis laudibus exornet, cui Gallicam versionem debemus, AN[illegible]DACIERIVS, recte tamen eo nomine reprehensionem incurrit FRANCISCI BALTI [i], qui eadem prorsus, qua reliqui Platonici, oberrasse Hieroclem chorda, et philosophiam suam contra Christianam religionem exornasse eique opposuisse eleganter obseruat. Fuere et alii Hierocles cum hoc nostro non confundendi [k]. Maxime vero distinguendus est ab Hierocle Bithyniae iudice, λόγων φιλαληθῶν *ad Christianos* auctore, quibus dissertationibus acerbissimum Christi et doctrinae eius hostem sanctissimo Saluatori Dei filio opposuisse atque praetulisse Apollonium Tyaneum, eumque scripta apologia refutasse Eusebium supra diximus [l]. Qua de sententia, non ignoramus recessisse viros magni in orbe literario nominis, qui totam veterum doctrinam atque historiam animo complexi sunt, ex quorum numero imprimis IO. IONSIVM [m], LVD.

 KV-

h) Post alias editiones, de quibus videndus FABRICIVS l. c. elegantem et docta praefatione auctam debemus IO. PEARSONIO, Lond. 1654 quam recudi fecit PETRVS NEEDHAM. Editiones elegantis commentarii fuse enarrat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 461. seqq.

i) Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 498. seqq.

k) Enumeratos habes apud IONSIVM l. c. BAYLE l. c. FABRICIVM l. c. PEARSONIVM l. c. OLEARIVM l. c.

l) Conf. supra Sect. I. huius capitis citatos. Add. CAVE Hist. lit. script. eccles. p. 218. BAYLE l. c. p. 758. DACIER. praef. l. c. p. 239. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 459. Vol. VI. p. 91. Vol. IX. p. 450. OLEAR. l. c.

m) loc. citat.

Kvstervm [n] et Ioannem Pearsonivm [o] nominamus; quorum ille, licet alias in homonymis rite diſcernendis accuratiſſimus, tantopere huic ſententiae adhaeſit, vt, cum videret Hieroclem Alexandrinum philoſophum, cuius meminit Damaſcius, neceſſario ſtatuendum eſſe iuniorem Euſebio, quod multis rationibus, licet ex parte ſpuriis et confuſa homonymia Olympiodori nixis, probat, eum, qui Hieroclem refutauit, Euſebium epiſcopo Caeſarienſi longe iuniorem eſſe contenderet. Quibus ſuo modo addi poteſt doctiſſimi Gottfr. Olearii [p] ſententia, licet moderatior, quae diſtinguendos quidem eſſe inter ſe Hierocles duos, vnum Bithyniae praeſidem, et poſtea Alexandrinum eparchum, alterum philoſophiae doctorem; dubia tamen haeret, an libellus, quo aurea carmina explicantur, priori debeatur, vel poſteriori. Rectius tamen, niſi nos omnia fallunt, diſtinguitur vterque, et quae hodie ſuppetit commentatio Pythagorico-Platonica huic tribuitur, quam quoque partem ſequuntur viri ſummi Gvilielmvs Cavevs [q], Nanvs Tillemontivs [r], Io. Alb. Fabricivs [s]. Quam ſententiam vt rationibus, quae rem conficere aptae ſunt, corroboremus, ad aetatem Hieroclis vtriusque attendendum eſt, qua poſita facile erit de vtroque iudicium, miraque luce tota controuerſia diſpaleſcet. Iam quod ad Bithyniae Iudicem attinet, vixiſſe eum ante Euſebii tempora, vel ex vna Caeſarienſis praeſulis refutatione λόγων φιλαληθῶν eſt manifeſtiſſimum. Ionſium enim, alium nobis et iuniorem Euſebium comminiſcentem, non audiendum eſſe, Lactantii loca [ff] ſupra quoque ex parte in Porphyrio a nobis laudata euincunt, quibus ſatis luculenter innuitur, praeſidem hunc Chriſtianos et ſcripto et perſecutione vexantem eo vixiſſe tempore, quo ipſe in Bithynia oratoriam doceret et Diocletianus vexaret Chriſtianos. Hunc enim Hieroclem intelligi, et ipſa deſcriptio hoſtis Chriſtianorum iurati probat, et viris doctis dudum animaduerſum eſt. Quae vti reiici ſine aperta vi et euerſione teſtimoniorum veterum ſcriptorum non poſſunt, ita et argumenti quoque indole confirmantur. Eo enim, quo Hierocles contra Chriſtianos ſcripſit, tempore, impune contra Chriſtianos ſcribere licebat, tantaque proteruia ipſum Dei filium aggredi gentilibus par erat, eo quod gentilis ſuperſtitio, imperatorum ei addictorum tutela ſecura, religio eſſet dominans. Aſt Hieroclem Alexandrinum philoſophum non vixiſſe tantum eo tempore, quo Chriſtiana religio ſuperior fuit, ſed et a τοῖς κρατοῦσιν, id eſt Chriſtianis [t] caeſum fuiſſe refert Damaſcius. Aſt hunc Hieroclem habuiſſe Theoſebium diſcipulum ait idem Damaſcius; ille vero Iuſtiniani vixit temporibus: qua etiam aetate vel paulo prius Aeneas Gazaeus floruit, qui vtrumque diſtinguit, et iuniorem ſe habuiſſe praeceptorem fatetur [u]: vixit enim, vt ipſe prodit, tempore incurſionis

n) Ad l. c. Suidae. o) In prolegom. l. c.

p) l. c. qui tamen in alteram magis propendet ſententiam.

q) loc. cit. p. 114.

r) Memoires pour ſervir a l'hiſt. de l'egliſe T. V. p. 606. s) Bibl. Graec. Vol. I. p. 462.

ff) Inſtitut. L. V. c. 2. de mort. perſec. c. 16.

t) Videndus de hac Platonicorum gentilium formula Henr. Valesivs ad Euſeb. p. 62. et ex eo Kvstervs et Baltvs ll. cc.

u) De reſurrect. p. 24. conf. Cvdworth. Syſt. int. c. IV. §. 15. p. 313. Fabric. l. c. p. 464.

nis Bulgarorum, adeoque Seculo V. exſpirante: quo tempore Hieroclem Alexandriae docuiſſe oportet. Qui cum ſucceſſionem ſcholae Alexandrinae vsque ad Plutarchum Athenienſem memoret, qui Procli praeceptor Sec. V. fuit, neceſſario poſt eum vixit, adeoque eo tempore prior eſſe non potuit. Conſentit etiam Olympiodori tempus, cui librum *de prouidentia et fato* dedicauerat Hierocles: ille enim, Honorio et Theodoſio II. imperantibus floruit; quae omnia inuicto argumento docent, Hieroclem Alexandrinum Seculi quinti philoſophum fuiſſe, et integris CL annis Hierocle Bithyniae praeſide eſſe iuniorem, adeoque pro auctore λόγων φιλαληθῶν haberi non poſſe, eiusque tempora in medium ſeculum quintum incidere. Vtrum vero commentarius in aurea carmina ſeniori tribuendus ſit Hierocli an iuniori, certis equidem et inuictis rationibus demonſtrari non poteſt, longe tamen veriſimilius, philoſophum, quam eparchum Alexandrinum eius eſſe auctorem. Hunc enim philoſophum fuiſſe Platonicum veteres non dicunt, licet philoſophiae antiſtitem eum appellet LACTANTIVS [v], eo quod ſacris illius religionis, vt videtur, ſimul eſſet praefectus, quo nomine philoſopho profeſſione tali luculenter eum opponit: aſt quaecunque de Hierocle iuniore conſtant, huc quadrant, qui in Alexandrina Platonicorum ſchola docuit, eamque philoſophiam, quae in commentario in aurea carmina continetur, profeſſus eſt. His addimus SVIDAM [w], diſertis verbis Hierocli iuniori et librum *de fato et prouidentia* et *aureorum carminum interpretationem* tribuentem, qui cur concordantibus amice reliquis circumſtantiis ob nudam nominis affinitatem deferendus, et Hierocles ſenior parens opuſculi dicendus ſit, cauſſam videmus nullam. Etſi vero Alexandrinae philoſophiae doctorem fuiſſe Hieroclem ex dictis conſtat clariſſime, in philoſophicis tamen magis, quam theologicis doctrinis eminuit, nec alius eſſe videtur ſenſus iudicii de Hierocle, quod Iſidoro tribuit Damaſcius: *Hieroclem et ſimiles in ſcientiis humanis nihil quidem deſiderari paſſos eſſe, aſt in beatioribus ſcientiis diuinisque notionibus multum defeciſſe, parumque verſatos fuiſſe.* Quo et reſpicit, quod Idem apud SVIDAM [x] habet, *ſcientia eum non accuratum fuiſſe:* γνῶσιν enim Damaſcio memoratam, ad rerum diuinarum cognitionem, quas μακάρια νοήματα in loco altero vocat, reſpicere, et theurgicam ſcientiam innuere, ſupra iam monuimus. Quam, niſi fallimur, diuinioris operationis atque ſcientiae ignorantiam, quam ſuis hominibus Iſidoro, hisque ſimilibus Damaſcius nugator vindicat, Hierocli vero denegat, in eo quoque Hierocles prodidit, quod daemonium ex vxore eiicere non potuerit, nec Theoſebium in theurgicis exercitatum diſcipulum habuerit. Laudat tamen Damaſcius parum aequus philoſophorum alias cenſor, *ingenii Hieroclis morumque elegantiam, et venerabilem fuiſſe ait, atque magnificum, inſigni etiam ingenii vbertate praeditum, et copioſe ornateque dicendi facultate excellentem, adeo vt auditores ſuos vbique in admirationem raperet.*

v) loc. cit. w) loc. cit. x) loc. cit.

raperet. Laudat etiam *animum eius virilem et constantem Byzantii in iudicio demonstratum, cum a sex lictoribus caederetur: in vita tamen animo alta sectante fuisse vsum* monet. Ceterum Hieroclis quoque philosophumena laudant veteres, quae tamen, an Platonici fuerint, an Stoici, an alius, incertum. Facetiae autem ei tributae tanto viro ea auctoritate vso indignae sunt [y].

Fata philosophiae eclecticae Athenis.

§. XXXI. Hactenus quibus fatis vsa sit philosophia Alexandrina, quae eclecticum mentita habitum in confundendis inter se et conciliandis omnis generis doctrinis et religionibus industriam posuit suam, cum Alexandriae, tum in Asia minore, Syria nempe et Ionia, quin in Thraciae quoque parte, exposuimus. Dicendum iam porro, quae in Europa etiam, praecipue vero Athenis, in vetere illa Musarum et philosophiae sede incrementa ceperit, quaue ratione quibusque magistris fuerit propagata. Etsi enim post Graeca bella, quibus libertas Graeciae a Romanis erepta eaque in prouinciam redacta est, dissipatis huc illuc philosophis valde decreuerat philosophiae, qui Athenis floruerat, vigor, vt capite huius libri primo demonstratum; factum tamen est, vt imperatorum Romanorum beneuolentia studiorum incrementa mature iterum Athenis resurgerent, et primo quidem eloquentia mire promoueretur, mox philosophia quoque caput iterum attolleret. Cuius potissimum gratia referenda est ad Hadrianum et Marcum Antoninum philosophum, qui vt principes erant omni eruditionis genere tincti, et praecipue philosophiae studiis addictissimi; ita, vt eo illa loco, vbi per tot secula sedem habuit, reflorescerет, omnem curam adhibuere, sumtibusque iuuarunt prorsus regiis. Hadrianus enim et bibliothecam et gymnasium, teste PAVSANIA [z] condidit, M. Aurelius Antoninus autem professores eloquentiae et philosophiae Athenis constituit, eosque stipendiis ornauit [a], fuitque Theodotus sophista primus, qui decem mille drachmarum stipendium imperatoris meruit [b]. Non vero rhetorices tantum, et politices professoribus [c], qui sex mille drachmis fruebantur, teste PHILOSTRATO [d], stipendium constitutum fuisse, sed et philosophis praecipuarum sectarum, LVCIANVS [e] testatur, asserens, „salarium, idque non exiguum ab „imperatore fuisse constitutum, singulis philosophorum generibus, puta, „Stoicis, Platonicis, Epicureis, et Peripateticis: ita vt vnicuique sectae „praemium esset aequale: etiam demortuo ex his quopiam, alium ali-

„quem

y) Conf. FABRIC. l. c. z) In Atticis.
a) XIPHILINVS in Marco.
b) PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 2. p. 566. OLEAR. h. l.
c) Dubitat CONRINGIVS antiqu. Acad. Suppl. XV. p. 233. vtrum politices professores ad philosophos pertinuerint, putatque politicam cathedram fuisse occupatam a rhetoribus illis, qui scholam habuerunt, in caussis generis deliberatiui. Recte vero huic coniecturae obiicitur, quod politices cathedram, qui tenuit Apollonius, iudiciali genere, non deliberatiuo excelluisse dicatur PHILOSTRAT. l. c. c. 20. p. 600. Qui cum eo loco legationibus publicisque muneribus adhibitus dicatur, quod in ciuilibus rebus clarus haberetur, statuendum magis hanc professionem a rhetoribus et philosophis prorsus fuisse distinctam, et vtriusque vsum praesupposuisse. d) loc. cit.
e) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

„quem in eius locum ſubrogandum fuiſſe, qui ſit optimatum calculo pro-„batus; praemiumque illud non leue fuiſſe, ſed ſingulos in annos decies „mille nummorum, quos acceperint, vti doceant iuuentutem: factum-„que inde eſſe, vt cum Peripateticus quidam profeſſor deceſſiſſet, huius ſe-„ctae philoſophi ea de ſucceſſione ſingulari certamine conflictarent (ἐμο-„νομάχεν) propoſitis de quaeſtionibus philoſophicis concertationibus, et „ſpeciminibus ac documentis datis, quod eſſent illi factioni addicti.„ Qua in re multa ridicula admiſiſſe hos homines, Lucianus non ſine mul-to, vt ſolet, ſale ſatyrico refert [f]. Ita conſtituti, qui philoſophiam iuuen-tutem docebant, προεςῶτες τῆς νεότητος dicti, vt ex loco Philoſtrati laudato patet, quos horis docuiſſe pomeridianis, matutinis rhetores, ex EVNA-PII [g] loco ſupra adducto recte colligitur, ex quo etiam conſtat, non ſem-per a philoſophia ad eloquentiam demum transgreſſos fuiſſe iuuenes ſtu-dioſos, vt ex loco alio PHILOSTRATI [h] colligit Meurſius, ſed et vtrum-que inter ſe ſtudium coniunxiſſe; quemadmodum Procli quoque exem-plo liquet, eloquentiae addiſcendae ante philoſophiam quoque induſtriam quosdam adhibuiſſe [i]. Sed et reliqua in ſcholae auguſtioris formam vt reliquis artium profeſſoribus conſtituta, erectae cathedrae ſiue Θρόνοι, qua-rum magna dignitas et exiſtimatio, eo quod ab ipſis imperatoribus deſi-gnabantur, qui illis praeficiendi eſſent, de quibus ſcholarum philoſophi-carum circumſtantiis, ſine quarum notitia vitae philoſophorum eclectico-rum, vel Platonicorum potius Alexandrinorum, a veteribus deſcriptae, vitae item ſophiſtarum intelligi ſatis non poſſunt, plura dabit IOANNES MEVRSIVS [k]. Fecit haec philoſophorum Athenis conſtitutorum et dignitas et merces, vt viri excellentiſſimi, et doctrinae laude maxime florentes diu ibi docerent, et Athenarum gloria in literis reſurgeret. Videntur tamen ſtipendia publica, a ſequentium temporum imperatori-bus philoſophis aut plane ademta, aut valde imminuta fuiſſe; narrat enim MARINVS [l]: *Proclum, Platonicae philoſophiae Athenis profeſſorem hac etiam ratione ſtudia literarum promouiſſe, quod eorum, qui literas tracta-bant, curam ſuſcipiens, principes popoſcerit ſtipendia, et vt cuique pro di-gnitate praemia decernerentur, cogentem ita illos, vt in ſua quisque profeſ-ſione quam diligentiſſime verſaretur.* Id eueniſſe, florentibus Chriſtiano-rum rebus, ingenioſe coniicit HERMAN. CONRINGIVS [m], qui recte quoque obſeruat, Platonicam iſtam haereditatem, ita dictam, quam philoſophis in ſalarium ceſſiſſe Marinus refert, non ex publico, ſed quantum coniicere eſt, ex gentilium nonnullorum priuata libera-litate collectam fuiſſe. Coniicimus tamen, a Iuliano, qui ſcholas ad Chriſtianorum imitationem erexit gentiles, Athenis ſalaria conſtituta fuiſſe philoſophis, eo quod iſto tempore Chryſanthium docuiſſe auctori-tate

f) Exemplum quoque affert EVNAPIVS in Proaereſio p. 138.

g) In Chryſanthio p. 198.

h) Vit. Soph. L. II. c. 3. p. 567. et OLEAR. ad h. l. qui recte Meurſium notat.

i) MARINVS loc. cit.

k) De fort. Attica c. VIII. p. 66. ſeqq.

l) In vita Procli c. 16. p. 37.

m) Antiqq. Academ. diſſ. I. p. 19.

tate publica Athenis, ex EVNAPIO [n] constat: quam tamen philosophorum gentilium felicitatem, Christianis, quos loco mouerat Iulianus, iterum succedentibus illo sublato interiisse, dubium non est. Qui Atheniensis scholae flos valde emarcuit, cum imperante Arcadio, ab Alarico et Gothis Athenae magnum paterentur infortunium, cuius testis oculatus fuit SYNESIVS [o], qui de ea re pluribus videndus: vnde ZOSIMO [p] non credendum, qui nihil mali passas Athenas ab Alarico ait, contrarium docente, quem is in reliquis plerumque exscripsit, EVNAPIO [q]. Accidit vero incursio Gothorum Sec. IV. exeunte, in quae tempora cum Plutarchus, de quo mox dicendum, inciderit, facile inde intelligere est, philosophiam Alexandrinam, quam priuatim tantum Athenis prius docuerat Crysanthius [r], in publica vero cathedra professus est Plutarchus, multas difficultates offendisse superandas. Quibus fatis asperis tandem philosophia reflorescere coepit, docerique post Plutarchum a Syriano, Proclo, Marino, Isidoro, reliquisque philosophis circa Iustiniani imperatoris tempora florentibus, quorum nunc porro historia enarranda est.

Plutarchus Nestorii. §. XXXII. Quae itaque priuata industria Athenis prius doceri tantum potuit philosophia Alexandrina, tandem publicum quoque locum atque cathedram nacta est. Quod amori Christianorum, quem in hanc philosophiam, in gentilium et Origenis quoque asseclarum scholis conceperunt, adscribendum est, cum prius ob artes theurgicas magnamque, qua Christianos persecuti erant philosophi, inuidiam sub imperatoribus Christianis, summa rerum potitis premeretur. Factum id potissimum cura PLVTARCHI Atheniensis, NESTORII filii, quo parentis nomine ab aliis Plutarchis, praecipue Chaeronensi probe distinguendus est [s]. Praeceptores quos habuerit, in tanta veterum, de hoc philosopho, narrationis, penuria, dici non potest. Et HOLSTENIVS [t] quidem, Plutarchum Atheniensem hanc philosophiam ex Iamblicho perceptam in patriam retulisse et Platonis academiam restaurasse, scribit, sed id rationibus chronologicis prorsus repugnare euidenti demonstratione euinci potest. Narrat enim MARINVS [u], Plutarchum senem Proclum biennio tantum audiuisse Athenis, morientem autem Syriano successori adolescentem nondum annos viginti natum commendasse. Proclus autem, quod infra demonstrabitur A. C. CCCCXII natus est: ex quo absque exceptione certum est, Plutarchum A. C. CCCCXXXIII, vel CCCCXXXIV

natus

n) Eum regali munificentia philosophos auxisse praemiis, testatur EVNAPIVS in Max.

o) Epist. VI.

p) L. V. Histor.

q) p. 93.

r) Satis id prodit EVNAPIVS in Chrysanthium p. 198. tum enim is rhetoricam publice docebat.

s) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27. SVIDAS in Plutarcho Nestorii p. 133.

t) De vita Porphyr. c. 6. p. 256.

u) l. c. c. 12. p. 29. Probe ad has rationes chronologicas attendendum, sine quibus facilis lapsus est in huius scholae historia. Id quod nuper quoque Historiae criticae philosophiae auctori Gallo euenit, qui multis erroribus Athenarum historiam philosophicam T. II. p. 295. seqq. contaminauit, quam post Gothorum incursionem hoc loco iacuisse dicit, alio vero T. III. p. 195. florentem et restitutam per Syrianum nouo errore asserit.

naturae debitum exsoluisse. Etsi vero incertum, quo anno is natus fuerit, licet valde senex, teste Marino, obierit, octogenario tamen maior decessisse non videtur, cum vsque ad extremum vitae halitum docuerit iuuentutem, quod a sene valde decrepito non est praesumendum; adeoque vix ante A. C. CCCL. nasci potuit, et anni, quibus philosophiam edoctus est, quod ante vigesimum non in vsu fuisse, supra ex Eunapio didicimus, incidunt in A. C. CCCLXX. Supra vero luculentis Eunapii testimoniis demonstrauimus, Iamblichum ante Constantinum M. vita fuisse functum, eo quod post eius mortem Sopater eius discipulus in aulam Constantini digressus eminuerit. Ast abiit ad plures Constantinus A. C. CCCXXXVII, et Iamblichus ante hos annos; quo tempore Plutarchum Nestorii nondum natum fuisse, ex supra dictis sequitur. Non potest itaque alio sensu hoc admitti, nisi vt dicatur, ex scriptis doctrinaque Iamblichi profecisse, quo sensu et alios, quin ipsum Proclum Plutarchi Nestorii discipulum, Iamblichum habuisse praeceptorem dici supra obseruauimus. Maiori verisimilitudine dici posset, hausisse Iamblichianae philosophiae mysteria a Chrysanthio, quem ea docuisse Athenis ante Gothorum incursionem supra demonstratum est: qua in re tamen veterum testimoniis destitutis solis coniecturis standum est. Intelligendum inde est, Priscianum Lydum, Plutarchum hunc Iamblicho iungentem, non temporis, sed famae et philosophiae professionis rationem habuisse [x]. Illud vero dubio caret, et ex discipulorum, quos habuit, conditione, rationeque philosophiae illius, quam professi sunt, recte colligitur, edoctum fuisse non conciliatricem tantum Ammonii, sed et theurgicam Plotini, et inprimis Porphyrii atque Iamblichi philosophiam. Certe tantum eum in hoc eruditionis genere virum euasisse, vt singulari encomio, ὁ μέγας, magnus ille, appellaretur MARINVS [y] et DAMASCIVS [z] testes sunt, et scripta etiam, licet hodie deperdita, testantur [a], quae a veteribus ei tribuuntur, quae valde versatum eum fuisse in philosophia Platonica et Aristotelica, quae vtraque in vnum systema tunc conflata docebatur, produnt. Maxime vero in theurgia quoque excelluisse [b] inde colligi[illegible] [illegible] liberi eius in illius operibus producendis valde fuerint versati.

Habuit

[illegible] FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. III. [illegible] loc. c. p. 28.

[illegible] Isidori apud PHOTIVM Cod. CCXLII.

[illegible] l. c. inter ea fuit etiam com[illegible] Platonem; vid. FABRIC. l. c. [illegible] Aristotelis de anima commen[illegible] Platonis Phaedonem ait MARINVS [illegible] l. Confundit autem FR. PATRI[illegible] Perip. T. I. L. X. p. 140. seqq. [illegible] in Plut. l. c. et in Syrianus T. III. [illegible] verba miscens, Syrianum cum Nestorio, [illegible] Plutarchum in libros Procli de Diis [illegible] scripsisse. Hoc enim ad Syrianum re[illegible] esse verba SVIDAE l. c. poscunt, quae ita se habent: Πλύταρχος Νεστορίου Ἀθηναῖος φιλόσοφος, διδάσκαλος Συριανοῦ, τοῦ γενομένου ἐξηγητοῦ Πρόκλου τοῦ Λυκίου τοῦ προστάντος τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου σχολῆς ὁ Μαρῖνος διάδοχος. In quibus verbis non vidit Patricius describi successionem scholae Atheniensis, Proclumque ad Syrianum referri, vt taceamus, ἐξηγητοῦ hic non ad commentandi rationem sed praelegendi referendam videri, nisi Syrianus iunior quidam intelligendus potius sit, quem cum seniore confudit Suidas, quod placet IONSIO de S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

b) Vide quae de ipso Plut. habet SVIDAS in Domnin. T. I. p. 616. seq.

Habuit enim filium Hierium, eidem philosophiae addictum [c], et filiam Asclepigeniam [d], *quam solam Procli tempore seruasse per patrem traditam sibi magnorum orgiorum vniuersaeque disciplinae theurgicae notitiam*, ait MARINVS [e], quam artem Proclum quoque docuit. Habuit etiam generum Archiadem, philosophum, non tam verbis quam factis philosophantem [f], et Proclo intimo amicitiae vinculo iunctum, ex quo et filia Asclepigenia, neptis illi nata est, de qua miraculum hoc narrat MARINVS [g]: „eam cum etiamnum puella esset, atque in parentum familia aleretur, in morbum grauissimum et a medicis incurabilem incidisse: id aegerrime tulisse „Archiadem, medicis vero desperantibus, quod in rebus maximi momenti „facere consueuisset, ad supremam anchoram confugisse, Proclumque „philosophum adiisse, vt pro filia sua precibus apud Deum intercederet. „Proclum itaque assumto secum Pericle Lydio, celebris nominis philoso„pho, Aesculapii templum petiisse, pro salute aegrotae Deum oraturum: „simulac igitur Proclus antiquo ritu oraret, magnam sensisse puellam mu„tationem extemplo, sanitatique ita restitutam fuisse, vt rediens ex Ae„sculapii templo Proclus eam sanitate iam vtentem deprehenderet„. Qua ex narratione, qualis generis Plutarchi familia fuerit, facile colligi potest. Ea postea Theageni nupta fuit, quem valde commendat Marinus. Multos habuisse discipulos Plutarchum ex SYNESIO [h] colligitur, qui τὴν ξυνωρὶν τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, *coetus philosophorum Plutarcheorum* memorat, ex quo loco coniectura nascitur, tanta vsum fuisse Athenis auctoritate Plutarchum, vt peculiari eius nomine discipuli appellarentur, vt Plotino, Porphyrio, Iamblicho factum. Inter eos Proclus fuit, magni nominis in hac secta philosophus, quem filii instar amauit, cui visus [illegible] per quietem adesse, affirmans eum tot annos victurum, quot in [illegible] tetrades composuisset. Quod ita contigisse postea, licet LXXV ann[illegible] vixerit Proclus, misero sophismate nugatur MARINVS [i].

§. XX[illegible]

c) Valde nugatur de hoc Hierio more suo Damascius in vita Isidori apud PHOTIVM l. c. p. 556. vidisse se eum sub Proclo philosophantem, adeo paruum hominis caput referentem, vt cicer adaequaret magnitudine et forma et nomen inde acciperet, ceterum humanam formam in omnibus expressisse, vocemque tantam quantam mille homines. Quae digna nugatore Damascio recte pronunciat Photius: ex quo vero disci potest, quam audaces in cudendis fabulis omni verisimilitudine destitutis fuerint Platonici Alexandrini: eiusmodi enim affaniarum plena fuit haec Isidori historia. Docuisse vero hunc Hierium Athenis ex SVIDA colligi potest, qui in Pamprepius T. III. p. 13. narrat, vel ex Damascio potius repetit, Aegyptium hunc grammaticum cum inter philosophiae professores Athenis recipi contenderet, cum Hierio concertasse de gloria doctrinae. De concertationibus vero Atheniensium professorum §. antecedente dictum est.

d) Referenda itaque in catalogum mulierum Platonicarum apud MENAGIVM Hist. mul. phil. et FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. [illegible] p. 69.

e) c. 28. p. 67.

f) Ex genero nepotem inepte exscul[illegible] pres notante FABRICIO ad h. l. Lauda[illegible] Archiadem, tanquam summum veri [illegible] et honoris caussa, pientissimum Archia[illegible] lebratum appellatumque MARINVS l[illegible] p. 33. continentiam quoque eius in i[illegible] norum extollit SVIDAS in Archiade [illegible] 341. Damascius autem apud PHOTIV[illegible] p. 568. monet, superasse patrem (ita [illegible] vocat,) non parum virtute, et non tam [illegible] sophiam, quam vitam piam curasse. Idem [illegible] MARINVS l. c. p. 32. monens Proclum Ar[illegible] dem, religiosum virum politicas virtutes [illegible] euisse, quas etiam iustitia, et imprimis libe[illegible] litate et magnificentia ostenderit.

g) c. 29. p. 71.

h) Epist. XVII. IONS. de S. H. P. [illegible] c. 6. p. 241.

i) c. 26. p. 62. nempe quinque annos reli[illegible] quos, ait, Proclum integris amplius viribus vsum non esse.

§. XXXIII. Plutarchum in cathedra secutus est SYRIANVS Philoxeni filius, Alexandrinus, teste MARINO [k] et SVIDA [l]. Qui tamen, quod Isidorum Syriani ciuem vocat, occasionem dedit IONSIO [m] statuendi, fuisse hunc Gazaeum; quod tamen non sequendum videtur, eo quod et hoc loco, dubitandum non sit, Suidam more suo diuersas res ex Damascio excerptas confuisse. Tanto hunc Syrianum amore complexus est Plutarchus senex, vt non tantum successorem designauerit, sed et charissimos sibi moriens commendauerit [n]. Magna is philosophiae scriptorumque Platonicorum, praecipue Iamblichi admiratione captus, in huius familiae doctrina syncretistica magno cum ingenii acumine versatus est, indeque scripta quoque sua non Platonis tantum et Aristotelis placitis inter se conciliatis, sed et allegoricis Orphei, Homeri aliorumque carminum interpretationibus expoliuit, et eadem via manu quoque duxit discipulos; qua de methodo docendi et erudiendi iuuenes philosophiae studiosos luculenter egit MARINVS [o], quae cum egregie naturam huius sectae delineet, ille merito audiendus est. Ita vero Marinus: *Itaque breuiore, quam biennii spatio, omnia Aristotelis opera vna cum Proclo perlegebat Syrianus, logica, ethica, politica, physica, itemque scientiam theologicam; in his vero satis institutum, vt quibusdam tyrociniis paruisque mysteriis ad ipsam Platonis deduxit sacram disciplinam* [p]; *vtque spectaret apud eum vera mysteria, curauit, animi non caliginosis oculis, et mentis integra ac ab omni labe purissima speculatione* [q]. Quibus verbis luculenter Plotinianae scholae et discendi methodus et philosophandi finis exprimitur, et Syrianum eiusdem cum reliquis huius scholae doctoribus generis fuisse euincitur. Clarius id forte perspici posset, si superessent libri ab eo scripti, quos nominat SVIDAS [r], inter quos cum praeter *Commentarium in Orphei theologiam* etiam liber *de consensu Orphei, Pythagorae et Platonis* fuerit, syncretisticam fuisse philosophiam Syriani, nobis non monentibus intelligitur. Qui vero hodie extat commentarius *in metaphysicos Aristotelis libros*, inter προτέλεια tantum fuit, et praeparationes, quibus ad ἐποπτείαν et ipsa mysteria Alexandrinae philosophiae inspicienda adducebat auditores Syrianus. Fecit vero maxima, qua in his literis regnabat, Syriani eruditio [s], vt non tantum summo loco haberetur Athenis, sed et multos haberet discipulos, eloquentiae flumine ad discenda, eo duce, philosophiae mysteria inuitatos, et magna nominis fama in huius familiae serie inclytos. In his fuit Hermias vel Hermeas, cuius notitiam nobis ex Damascio dedere PHOTIVS [t]

 et

III. p. 410.
III. c. 18. p. 300.
c. 12. p. 29.
affert FABRICIVS ad l. c.
vide.

q) Hanc consecutos fuisse Plotinum, Porphyrium, Iulianum, supra enarrauimus.
r) l. c. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 450.
s) Inde μέγας vocatus, non minus quam praeceptor Plutarchus vid. Damasc. apud SVIDAM T. I. p. 643.
t) Cod. CCXLI. p. 554.

et SVIDAS w. Fuit is Alexandrinus, pater Ammonii et Heliodori, quo nomine ab aliis Hermiis distinguitur. Laudat eum Damascius non tam ab ingenii perspicacia, quam vitae integritate, et virtutibus, quibus eminebat. Ei enim si fides habenda, „natura fuit bonus, et moribus simplex, ac industria quidem nullo sodalium sub Syriano philosophantium „inferior, ne ipso quidem Proclo, qui iam inde ab initio eius condiscipulus „fuerat. Solers tamen non valde fuit et acutus; (apud SVIDAM enim „vbi contrarium dicitur, particulam negatiuam deesse ex Photio ipsoque „textus ordine et connexione intelligitur) cuius animi simplicioris speci„men fuit, quod Aegyptio cuidam morienti iureiurando affirmauerit, „animam esse interitus expertem. Ast fiduciam ipsi afferebat vitae inte„gritas; et quamuis in dicendo a perfectione eloquentiae abesset, adeo tamen „in virtute erat exercitatus, vt ne Momus quidem ipsum reprehendere, „nec inuidia odio prosequi posset. Tanta autem mansuetudo et tanta iu„stitia in illo viro erat, vt si quid emeret, quod minori veniret pretio, „quam par erat, iustum ipse pretium daret etiam non expetitum“. Contrariis huic dotibus ingenii animique fuit frater eius Gregorius, maiori quidem praeditus perspicacitate animi, sed minori virtute. Nec omittenda hic quoque vxor Hermiae Aedesia, inter Platonicas mulieres omnino locum merita x, et in huius familiae historia iure suo notanda. „Cognata fuit Syriani, pulcherrima et optima mulierum Alexandrinarum, mo„ribus, vt refert ex Damascio SVIDAS y, marito similis, candida et „generosa, iustitiaeque non minus, quam modestiae per omnem aetatem „studiosa, et insigni amore Deum et homines prosequens: Quapropter „etiam supra vires egentibus bene faciebat, adeo, vt Hermia quoque „defuncto, vidua cum pupillis relicta, eosdem sumtus in beneficentiam „conferret. Vnde factum vt patrimonium liberis obaeratum traderet, li„cet ab aliis passim reprehenderetur. Imprimis autem dabat operam, vt „filii in philosophia erudirentur, cupiens doctrinam patris velut haeredita„tem quandam illis tradere, quin (nam et hoc verba Damascii patiuntur z) „ipsa curam eam suscipiebat tradendae filiis paternae doctrinae atque phi„losophiae. Sed et filiis publicum victum, qui patri praebebatur, con„seruauit paruulis et philosophantibus, ex quo summo magistratus in pu„pillos Hermiae beneficio, quod nulli alii philosopho, nedum mulieri, con„cessum vnquam fuisse, non abs re Damascius monet, intelligi potest, quan„tum valuerit virtutis Hermiae vxorisque eius recordatio apud Alexandri„nos, apud quos summa fuit Aedesiae existimatio atque honor. Filios postea „adultiores Athenas ad Proclum deducens, magistri et discipulorum chori „admirationem meruit. Hanc Aedesiam Proclo desponsurus erat puellam Sy„rianus, nisi is diuino quodam instinctu animum a matrimonio auocauisset“. De filiis autem Ammonio praecipue, insigni nominis claritate inter philosophos

w) In Hermeas. T. I. p. 858.

x) Eam immerito omissam a MENAGIO in Historia mulierum philosophantium monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 608

y) In Aedesia T. I. p. 643.

z) Μάλιστα τῶν υἱέων ἐπεμελεῖτο τὰ περὶ φιλοσοφίαν.

phos huius sectae conspicuo, infra inter Procli discipulos plura dabuntur. Porro inter Syriani discipulos Domninus quoque praetereundus non est, vir haud obscuri eo tempore inter philosophos Alexandrinae Platonicorum sectae nominis. Qui natione Syrus Larissa vel Laodicea Syriae vrbe oriundus Athenas discessit et Syriani disciplinae, teste MARINO [a] et Damascio apud SVIDAM [b] se tradidit; et in mathematicis quidem disciplinis se demonstrauit exercitatissimum, in aliis autem philosophiae partibus adhuc exercitatiorem, et versatiorem: quae caussa fuit, vt tritam scholae huius viam relinquens Platonicis dogmatibus domestica placita assueret, quod reprehendit quidem Damascius [c], ast nec Proclus aliter instituit, nec qui ante hos philosophiam Platonicam docuere, quorum quilibet, vt ingenio valebat, ita miserum centonem propriis nugis et deliriis, vel etiam subtilibus speculationibus metaphysicis farciebat et ornabat. Sed nec vita quoque se genuinum huius scholae discipulum probauit eius asseclis, eo quod carnem suillam, quam reprobabant Platonici [d], ederet commendatam ab Aesculapio Atheniensi, qua de re nugas et mendacia Damascii sciendi cupido ipse Suidas adeundus est. Fatetur tamen Asclepiadem iuuenem Domninum senem conuenisse, et vidisse, hominem illum habere quiddam eximium et constans, qui cum peregrinis aut illiteratis non multum colloqui vellet, praecipue cum illis, qui se ceteris praestare gloriarentur: id quod ipsi quoque acciderit, asperius habito, cum de arithmetico quodam theoremate cum illo contenderet. Nullus tamen discipulorum Syriani vel charior fuit magistro, vel gloriam parauit maiorem, quam Proclus, quem non tantum, vt supra narratum, in arcanis philosophiae mysteriis instituit, sed et cathedrae successionem ei reliquit, eumque summo amore complexus adeo redamatus ab eo est, vt se eodem tumulo condi iuberet Proclus addito epitaphio, quod, quanti fecerit Syrianum, eximio specimine comprobat. Tale enim fuit [e]:

Proclus ego heic Lycius iaceo, tuus, optime, alumnus
[illegible] *cessorque tuus qui, Syriane, fui.*
[illegible] *communi tumulo hoc sunt corpora nostra,*
[illegible] *et vtramque animam coelica templa tenent.*

[illegible] enda MARINO [f], in somnio Syrianus visus Proclo ad- [illegible] hibitis eum deterruit a scribendis in Orphica commen- [illegible] rauisse Proclum, eo minus mirandum, quo magis insana, [illegible] prosecutus est, veneratio tanta fuit, vt quotannis ad se- [illegible] eptoris manibus eius iusta faceret, vt in sequentibus etiam [illegible] it et alterius ex hac secta Syriani Damascius [g], Procli prae- [illegible] et Isidoro Gazaeo aequalis, quem is, mortuo Marino, hor- [illegible] dem philosophiae successionem Athenis cum Hegia resti-

 §. XXXIV.

[illegible] 60. b) In Domninus T. I. p. 616 sqq. [illegible] nem librum, purgatorem Platonicae [illegible] contra Syrianum scripsisse ait Dama- [illegible]

d) Vid. quod de Plutarcho refert h. l. DAMASCIVS, et de Chrysanthio EVNAPIVS.

e) MARINVS c. 36. p. 91. f) c. 27. p. 66.

g) Apud PHOTIVM l. c. p. 564.

Procli vitae scriptor.

§. XXXIV. Omnes tamen, quotquot philosophiae Alexandrinae operam collocarunt suam, superauit si non eruditione, quam possedit, magna, certe insana superstitione ad fastigium perducta Proclus, cuius iam exponenda historia est, digna quae accurato perlustretur oculo, cum non alibi melius genius sectae, qui tanto influxu in omnem rem literariam et ecclesiasticam horum temporum gauisus fuit, cognosci queat quam ex rebus Procli. Quas speciali magis et prolixa ratione cognoscendas nobis exhibuit MARINVS, Procli discipulus et successor, qui vitam praeceptoris accurate, licet methodo Platonica, descripsit, quam initio quidem quamuis non totam vulgauit GVILIELMVS XYLANDER [h], et post eum AEMILIVS PORTVS [i]: integram vero post frustra expectatam LVCAE HOLSTENII editionem publici iuris fecit, prolegomenisque doctissimis, historiam Procli literariam illustrantibus, annotationibus et epilogo de scriptis Procli auxit vir de his quoque literis, vt de omni elegantiore eruditione immortaliter meritus, IO. ALBERTVS FABRICIVS [k]. Peculiarem in hac vitae Procli historia ordinem seruauit Marinus, non quidem nouam, et passim iam a Platonicis, praecipue Porphyrio et Iamblicho in vitis Pythagorae et Plotini adhibitam, sed elegantius tamen, nec tam σχολαστικῶς, et ad praecepta rhetorices Platonicae, ac Marinus fecit. Hic enim supposito virtutum Platonicarum, quas in Physicas, morales, purgatorias, purgatas, theoreticas et theurgicas distribuunt, ordine, et quatuor cardinalibus virtutum capitibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iustitia, non tam vitae, et factorum Procli seriem exponit, quam hunc praeceptorem suum potius perfectissimi philosophi exemplum dedisse, superbo panegyrico exponit. Quae ratio fuit, cur libello titulum, *de felicitate* praefixerit, inque ipso opusculo inusitatae methodi rationem excusaturus scripserit: *Auspicari se velle non vsitata scriptorum consuetudine, qui orationem in capita distributam ordine pertractant, sed ipsam felicitatem viri fundamentum beati viri iacere; arbitrari se enim, fuisse illum felicissimum eorum hominum, qui multis antea seculis celebrati sunt, non particulari tantum vel sapientiae vel corporis, vel fortunarum conditione felicitatis, sed perfecta, omnibus partibus absoluta et ex his vtrisque constituta.* Quae duabus ex caussis probe notari in animo et expendi merentur. Nam intelligitur non modo ex hoc Marini scopo Platonicorum Alexandrinorum spes superba obtinendi sua philosophia finis primarii, nempe felicitatis absolutae omnique numero perfectae, quaque ratione felicitatem suis virtutibus fanaticis et enthusiasticis acquiri posse crediderint, luculento exemplo conspicitur: verum etiam cognoscitur inde, qua fide dignus sit Marinus, in eo solo omnem ponens industriam, vt Proclum statueret, omnium omnino philosophorum longe felicissimum eaque opinione obsessus, qua putauit

h) Adiecit hanc vitam Procli M. Antonini libris de se ipso, Tigur. 1588. 8.

i) Praefixam PROCLI theologiae Platonicae.

k) Hamburgi 1700. 4.

tauit neminem ad hanc beatitatem posse peruenire, qui non per virtutes theoreticas ad theurgicas vsque et vltimum enthusiasiasmum peruenerit. Quod cum de heroë suo demonstrandum sumsisset, quem hominem fuisse, et humani multum passum esse non ignorabat, necessario ad artes scholae eclecticorum proprias confugiendum ei erat, eaque ornanda, comenda, augendaque et mendaciis atque confictis miraculis admirationi hominum proponenda, sine quibus, si Proclo ea defuisse dicerentur, felicissimi philosophi titulo iureque frui, virtusque orationis Marini constare non potuisset. Quod vero eo facilius fieri potuit, quo magis, quod aliquoties monuimus, licitas sibi esse fraudes has pias et mendacia officiosa haec secta impudentissime statuit. Non fieri hac in re Marino iniuriam, in sequentibus clarissime demonstrabimus, et attentus lector mediocri labore facile deprehendet. Quam coacte enim trahat omnia, aliena etiam et ridicula saepius, in rem suam, vt taceamus; tanta interdum insania in laudes Procli effunditur Marinus, vt sibi contradicat. Cuius vt specimina quaedam, ad faciendam rei, quae nonnihil momenti habet, fidem, afferamus, ecce μετριοπάθειαν denegat Proclo, et exuisse affectus humanos omnes splendide mentitur [l]; alio tamen loco et gloriae cupidiorem, et vehementissimum fuisse negare non potuit, et ira efferentem se ostendisse fassus est [m]. Eadem narratio ἀσύστατος deprehenditur, quando morbum Procli vltimum magnis doloribus grauissimum, fortitudine inusitata, vitaeque neglectu, magnoque animo contemsisse philosophum afferit, alio tamen loco confugisse tradit eum cum amicis ad anilia remedia, carmina et precatiunculas, vt molestissimum morbum depelleret. Alia in sequenti tractatione passim monenda praeterimus. Quae cum ita sint, non monendum esse ambitiose lectorem putamus, ne fidat homini, vel eius aliter sequatur narrationem, quam leges fidei admittunt historicae; sed quemuis veritatis sine fuco cupidum nos secuturum speramus, Marinum non audituros tantum, sed et examinaturos et fabellas impudentissimas et manibus quoque palpandas explosuros, conditionemque philosophiae, totiusque rei literariae istis temporibus, barbariei, quae Athenas paulo post occupauit, vicinis illustraturos.

§. XXXV. Natus est PROCLVS Byzantii, teste MARINO [n]. Parentibus vero genitus Lyciis, qui Xanthi habitauerunt, eumque ibi educauerunt, Lycius habitus est, et ipse Xanthum patriam agnouit. Fuit vero pater Procli Patricius, mater Marcella, quae eam A. C. CCCCXII, die octauo Februarii peperit. Euinci hic Procli natalis, quo supra ad quorundam Platonicorum reformatorum tempora definienda vsi sumus, recte potest, ex astrorum situ, et themate Procli genethliaco, quod, ne his *Procli vita.*

l) p. 15. seqq. m) p. 28. 37. 38. n) c. 6. p. 14.

his ornamentis spoliemus Procli historiam, ex Marino, duce FABRICIO [a], huc apponimus:

Sed et aliis argumentis annus hic Procli natalis euinci potest: nam testatur Marinus, eclipsin solis maximam contigisse, anno Procli mortem praecedente; ea vero, si tabulae consulantur astronomicae, incidit in diem decimum tertium Ianuarii A. C. CCCCLXXXIV, d. 13. Ian. [p], ex quo annus Procli emortualis A. C. CCCCLXXXV fuisse euincitur. Cumque LXXV annos Graecos, qui lunares fuerunt, natus decesserit, annus idem CCCCXII natalis recte exsurgit. Alias rationes, a Iuliani imperio desumtas in re certa non adducimus, ne simus prolixi; adeundus vero est FABRICIVS [q] iis, qui plura hac de re volunt. His iam positis errasse censendus est PETRVS LAMBECIVS [r] V. C. qui multis annis Proclum iuniorem constituit, natiuitatem eius reiiciendo ad Theodosii iunioris tempora A. C. CCCCXLIII, mortem in A. C. DXVIII vel sequentem. Ad quem errorem a ZONARA [s] inductus est, quod quem legebat, combussisse Proclum classem Vitaliani Thracis, tyrannidem sub Anastasio affectantis, speculis vstoriis ex aere fabricatis: confirmatus praeterea CEDRENI, auctoris chronici Alexandrini [t], et THEOPHANIS [u] narratione, Proclum ὀνειροκρίτην Asianum philosophum, Anastasio mortem imminentem praedixisse. Qui si ad eos temporis characteres attendisset, quos Marinus definiuit, facile intellexisset, Proclum hunc sub Anastasio viuentem esse ab hoc distinguendum. Nam vel sola Atheniensis scholae successio id clarissime euincit, Proclum sequente Marino, qui sub Leone Thrace floruit, et hunc Isidoro, Isidorum Damascio, qui vitam huius scripsit tempore Theodorici Gothorum regis [x], qui

a) In prolegom. p. 6. MARIN. c. 35. p. 87.
p) In 25-39. Capricorni.
q) loc. cit. p 7.
r) Comm. de Biblioth. Vindobon. L. VII. p. 46. seqq. p. 404. seqq.
s) L. XIV. p. 55.
t) p. 331.
u) p. 140.
x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 553.

qui omnes Anaſtaſio fuere ſuperiores, praeter Damaſcium eo regnante viuentem. Sed vt ad ipſum Proclum reuertamur, parentibus is ortus genere cenſuque conſpicuis, Byzantio in patriam ſuam Xanthum ductus ibique elegantiſſimis moribus inſtitutus et formatus eſt. Qui cum a puero veritatis ſumme eſſet cupidus, parentum quantumuis ditiſſimorum diuitias puer contemſit, et inſatiabili diſcendi deſiderio totum ſe literis tradidit, et natiuitatis loco et patria, Mineruae et Apollini dicatis ad ſtudia ſecreto compulſus inſtinctu [y]. Multa hic garrit Marinus de magno Procli ſtudio in theologia, deque amore Deorum, quibus tam charum fuiſſe dicit, vt, cum adoleſcens aliquando aegrotaret tam grauiter, vt ſanari vix poſſet, Teleſphorus (quo nomine Apollinem intelligit) ei apparens, nomenque, quis eſſet, prodens, attacto capite ſtatim ſanitatem ei reſtitueret, atque ita euaneſceret. Domi vero grammaticis inſtitutionibus formatus [z], cum ad ſublimia adſpiraret adoleſcens plane diuinus, profectus eſt Alexandriam Aegypti, quo loco ſuperſtitionem, et philoſophiam etiam, quae illam nutriebat, reformatam Platonicorum patriam habuiſſe atque ſedem ſupra retulimus. Ibi eloquentiae ſe et elegantiorum artium tradens ſtudiis, earum magiſtros publice docentes audiuit, et imprimis Leonam Iſaurum, rhetorem, inter complures, qui tum erant Alexandriae, ſuae profeſſionis clarum: qui eum non tantum ſtudiorum ſuorum fecit participem, ſed etiam in familiam interque domeſticos recepit, curauitque vt cibum cum vxore liberiſque, tanquam verus filius, caperet [a]. Tanta vero et eruditionis et morum elegantia ſe praecipuae dignitatis doctrinaeque viris commendauit, vt mirifice eius acumine ingenii, et morum integritate delectarentur, eumque inter amiciſſimos haberent [b]. Eloquentiae ſtudio iunxit grammaticam, quam ab Orione celebri grammatico didicit [c]; Romanorum quoque praeceptorum adiit ſcholas magnoſque in ea lingua progreſſus fecit: quod ea potiſſimum faciebat cauſſa, quod parentis exemplo iuriſprudentiae ſe quoque dederat [d]. Omnium tamen maxime delectabatur adoleſcens dicendi arte, quamuis philoſophiae doctrinam nondum attigiſſet [e]: magnam ſibi in ea gloriam acquirebat, propter ſermonis elegantiam et in percipiendo celeritatem et praeceptoribus et condiſcipulis admirandum ſe praebens; ſic vt magis magiſtri habitum, quam diſcipuli referret. Poſtea cum Leonas rhetor Byzantium proficiſceretur, Proclus cum eo iter ingreſſus, natale ſolum inuiſit,

y) c. 4. p. 10. 14.
z) c. 8. p. 15.
a) Ib. p. 16.
b) Ibid.
c) Orionem Alexandrinum, eiusque ſcripta memorat SVIDAS in Orion. T. II. p. 767. non vero confundendus eſt, cum Grammaticis tribus hoc nomine claris, praeceptoreque Procli Alexandrino, qui ſub Hadriano vixit eiusque encomium ſcripſit. Vnde eum ab Orione Procli praeceptore diſtinguit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 67. qui ad l. c. MARINI prius eundem eſſe ſtatuerat.
d) c. 8. p. 17.
e) Patet ex hoc loco MARINI, Alexandriae ordinaria methodo philoſophiae ſtudium praeceſſiſſe ſtudio eloquentiae, a qua recedebat Proclus.

uisit, ibique eum Minerua, dea vrbis tutelaris in somnio alloquuta excitauit, vt Atheniensium quoque scholas inuiseret [f]. Nescio tamen qui factum sit, vt tantus Deorum cultor, quantum iactat Proclum Marinus, diuinis monitis non obsequutus fuerit. Alexandriam enim reuersus est, sine dubio, quod tum temporis philosophiae studiis illa omnes antecelleret, et ab hac matre genita fuerit schola Atheniensis. Alexandriae itaque, valere iussis rhetorum aliorumque lectionibus, totum se philosophis, qui tum in hac schola docebant, audiendis tradidit, eorumque conuentus frequentauit [g]. Audiuit igitur in Aristotelica philosophia, qualis nempe a syncretistis Alexandrinis, cum Platonismo conciliata tum tradebatur, Olympiodorum, philosophum clarissimum, in mathematicis vero disciplinis Heronis institutione vsus est, viri religiosi, et rationum mathematicarum valde periti [h]. Adeo vero delectatos fuisse viros hos celeberrimos Procli iuuenis moribus, scribit MARINVS [i], vt Olympiodorus suam ei filiolam despondere voluerit, quae et ipsa literis erat instituta, et Hero omnem ei religionem suam committeret, atque assiduum sibi conuictorem adsciseret. Tanta autem felicitate in discenda philosophia vsus est, vt, cum Olympiodorus, vir magna dicendi facundia praeditus, et propter suam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a paucissimis auditoribus intelligeretur, Proclus finita lectione cuncta condiscipulis iterato ordine exponere posset [k], qua in re, cum Aristotelica facili negotio perdidicisset, omnino gratam rem fecit consodalibus, inter quos fuit Vlpianus, Isidori frater, Gazaeus, qui, vt ait MARINVS [l], magnam etiam vitae partem in philosophia consumsit, qua de re videndus est Damascius [ll]. Ita philosophorum Alexandrinorum lectionibus eruditus, vt addere ex iis doctrinae quicquam non posset, somniique Byzantini, quo Minerua Athenas ei commendauerat, recordatus, contemtis Alexandrinis, quod non semper facere satis in interpretandis auctoribus illi posse videbantur, Athenas contendit, exceptus

f) c. 9. p. 18.

g) c. 9. p. 18.

h) Tres inter veteres mathematicos celebrantur Herones, duo Alexandrini, sed tempore longe inter se diuersi. Primus discipulus fuit Ctesibii artium mechanicarum peritissimi, qui sub Ptolomaeo Euergeta vixit, et Epicuream philosophiam adamauit, vt ex BERNARDINI BALDI vita Heronis notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 592. quem tamen in Epicureorum catalogo omisit Gassendus: edidit eius scripta Baldus laudatus. Secundus Procli praeceptor fuit, de quo legendi PETR. LAMBEC. de Biblioth. Vindob. L. VII. p. 404. et FABRICIVS l. c. p. 593. Tertius sub Heraclio vixit, vid. VOSSIVS de scient. mathemat. c. XLVIII. §. 8. p. 290. c. XXVII. §. 8. p. 115. SVIDAS autem in Hero T. II. p. 79. duos Herones coniungit, vel confundit potius, et quae distinguenda erant, vno nomine effert.

i) c. 9. p. 20.

k) Ibid. et SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681. sed confuse, vt solet.

l) l. c. p. 20. facit tamen eum Procli discipulum FABRICIVS in prol. ad Marin. p. 14. quod non alio sensu potest admitti, quam quo supra Porphyrium Amelii discipulum dictum fuisse exposuimus.

ll) In vita Isidori apud PHOT. l. c. et SVIDAM in Vlpianus T. II. p. 738. Fuit, eo auctore, ingenio optimo praeditus ad mathematicas scientias, quas miris inuentis auxit, tantoque iudicio valuit, vt Syrianus assereret, nullam ipsi clauem adeo intricatam et artificiose constructam offerri posse, quam non facile aperiret: nihil tamen in reliqua philosophia memorabile edidisse dicit. Fuit benignus et moribus modestis praeditus, et πολιτικώτερος fratre. Decessit de vita coelebs et adolescens magna suae bonitatis laude relicta.

ptus a Nicolao [m] ciue, vt eum in ciuitatem deduceret, et hoſpitio exciperet. Admodum hic nugatur iterum MARINVS [n], proditque quam puerilia ſectati fuerint hi homines, quas tamen nugas, ne lectorem remorentur, ad finem paginae, eas legere non dedignantibus, exhibebimus. Athenis deſpiciens rhetorum ſcholas, quamuis ab iis maxime expeteretur, incidit in principem philoſophorum Syrianum [o], apud quem in eo ſimul congreſſu erat Lachares vir multum in philoſophia verſatus, in eloquentia vero princeps [p]. Ibi cum religioſa pietate lunam illis inſpectantibus ſalutaſſet, etſi primum conueniſſet Syrianum, iſta fidentia magnam illis admirationem excitauit, ſummamque de ſe ſpem fecit. Tanti erat ſuperſtitionem lunae adoratione demonſtrare, et futurae inſaniae oſtendere initia. A Syriano autem ad Plutarchum Neſtorii filium deductus eſt, qui cum vidiſſet adoleſcentem nondum viginti annos natum, audiuiſſetque eius amorem ac deſiderium philoſophiae, vitaeque ea dignae, magnopere illi placuit, ſic vt non inuite eum ad lectiones philoſophicas admitteret, et philoſophiam eum ipſe doceret, quamuis ſenex iam, et ſenio praepeditus. Praelegit itaque ei Ariſtotelis de anima commentarium, Platonis autem Phaedonem, hortatus, vt ea conſcriberet, quae dicerentur, vſus adoleſcentis ambitione, tanquam inſtrumento, dicens, abſolutis iſtis ſcholiis fore, vt etiam Procli commentaria in Phaedonem extarent [q]. Sed et ſanitatis eius rationem habuit, monendo admodum ſibi temperantem ab animalibus, ne ab iis in vniuerſum abſtineret, vt eo magis corpus obeundis functionibus ſuis idoneum robur acciperet [r]. Qua in re ipſum Pythagoram Plutarchus imitatus eſt, qui non vniuerſalem omnibus a carnibus abſtinentiam edixit, ſed perfectioribus eam tantum iniunxit. Biennio poſt cum ſenex Plutarchus vitam finiret, adoleſcentem ſucceſſori Syriano commendauit, qui illum non libenter tantum ſuſcepit, et eius diligentiam fideliſſima inſtitutione

 adiu-

m) Fuit Myris Lyciae oppido oriundus, frater Dioſcoridis grammatici, Hipparchi et Hypati Patricii; fuitque diſcipulus Lacharis et Conſtantinopoli docuit, ſcripſit artem rhetoricam et declamationes, vid. SVIDAS in Nicolaus T. II. p. 624. qui alius quoque Nicolai meminit, qui Plutarchi Athenienſis et Procli diſcipulus fuit, ac ſub Leone ſeniore, uſque ad Zenonem et Anaſtaſium vixit.

n) Narrat Marinus: Proclum a Nicolao, vt diximus exceptum, laſſum conſediſſe ad ſacellum Socratis, et rogaſſe Nicolaum, vt aqua ſubminiſtrata ſitim ipſi extingueret. Hunc ſtatim aquam ex fonte ſtatuae Socratis curaſſe adferri, et omen inde concepiſſe, quod in ſacello Socratis conſederit, et inde primum aquam Atticam biberit. Cumque proceſſiſſent et perueniſſent ad arcem, ianitorem adfuiſſe ad introitum, repagula foribus obditurum, vt etiam ad illum diceret: „Certe, „niſi veniſſes, clauſiſſem“. En quod inde epiphonema Marino ſubnatum: „Quod potuit omen „eſſe manifeſtius, quodque minus Pollete vel „Melampode vel ſimilibus egeat interpretibus„? Quod vero omen? nempe illud: niſi Proclus veniſſet, ſuceeſſionem Platonicam exſpiraturam fuiſſe, vnde et Diadochus vocatus eſt. O lepidum caput! o rem Melampode dignam.

o) l. c. c. 11. p. 25.

p) Lachares Lacharis F. Athenienſis ſophiſta, diſcipulus fuit Heracleonis, ſophiſtae Athenienſis, magiſter multorum diſcipulorum eloquentia poſtea inclareſcentium, teſte SVIDA in Lach. T. II. p. 419. vbi ſcripta eius enumerat, et in Superianus T. III. p. 348 In diſciplinis tardior quidem erat, at vultu liberali et honeſto praeditus: et quod ad virtutem attinet, philoſophus potius quam ſophiſta nominandus. Is amiſſam oculorum lucem recuperauit. Eloquentia inter rhetores Homerum quaſi fuiſſe ait MARINVS l. c.

q) c. 12. p. 27. ſeqq.

r) Ibid. p. 29.

adiuuit, fed et in familiam conuictumque recepit, et vitae philosophicae, id est, disciplinae Pythagorico-Platonicae socium fecit, cum talem inuenisse sibi visus esset discipulum, quem optimis artibus et philosophiae mysteriis innutritum, non auditorem tantum haberet aptissimum, sed et successorem tanta cathedra dignissimum [s]. Qua vero ratione Proclum erudiuerit Syrianus, quaue via duxerit, supra iam narrauimus, docendo, praemissis Aristotelicis ad Platonica, et ab his ad theologiam et mysteria Proclum fuisse progressum [t]. Qui nec animi industriae, nec corporis vigiliis pepercit, et diu noctuque studiis inuigilans, et ex Plutarchi consilio ea literis consignans, et compendiosa ratione, adhibito iudicio contrahens, quae a praeceptore dicebantur [u]. Quo factum, vt annum agens XXVIII, praeter alia multa, commentarium iam in Platonis Timaeum conscripserit, plenum isto eruditionis genere, quod in scholis Platonicorum Alexandrinorum tum temporis regnabat, et inter optima Procli scripta merito relatum; ex quo luculentis indiciis potest cognosci, quam indefesso labore et industria non sectae tantum suae, sed et veterum plerorumque exemplaria nocturna diurnaque manu versauerit. Vt vero, qui apex omnis sapientiae in his scholis constituebatur, philosophiam diuiniorem omnem reliquae eruditioni adderet, theologiam quoque huius sectae didicit, tum eam, quae diuinas naturas contemplando attingeret, tum eam, quae communionem cum naturis ex Deo emanantibus et inferioribus efficeret; quae licet illi a Plotino et Porphyrio praeferebatur, aliter tamen hac aetate placuisse his philosophis, haud obscure innuit MARINVS [x], cum theurgia multo efficacius in admirationem homines raperet. Chaldaicarum enim artium mysteria vocesque secretas (στροφάλιγξι, voce solenni, vtitur Marinus) et aptum significandi et enuntiandi modum ab Asclepigenia, Plutarchi filia, quam in his artibus excelluisse supra diximus, didicit; ea enim sola traditam a maioribus et patre orgiorum totiusque theurgiae notitiam arcanam possidebat. Quibus mysteriis et imprimis Eleusiniis sacris initiatus, tandem Hecates apparitionibus ἐπόπτης interfuit [y], et theurgum se praestitit mirabilem, de quo in sequentibus plura dicemus. Adiutus hunc in modum et praeceptorum doctrina, et diligenti lectione atque meditatione carminum Orphei et oraculorum, adhibitis eum in finem Porphyrii atque Iamblichi scriptis ad summum, si Marino credendum, non doctrinae tantum, verum etiam virtutum fastigium ascendit, quas Iamblichus theurgicas vocat, quasque extremum felicitatis apicem Platonicos hos reformatos statuisse, infra pluribus dicemus. Tantus cum esset, dignus a Syriano habitus est, vt eum muneris et professionis successorem designaret, cathedramque Platonicam cum domo et acroaterio, quod ex Plutarchi haereditate Platonicis cessit, traderet [z], sicque etiam amplissimorum redituum eius

s) Ibidem.
t) c. 13. p. 30.
u) p. 31.
x) c. 28. p. 67. Graeca ipsa inspicienda sunt.
y) p. 68.
z) c. 29. p. 74.

eius scholae, quos mille amplius nummum constitisse PHOTIVS [a] ex Damascio refert, faceret participem. Iudicari ex dictis potest, habuisse scholam Platonicam, ad Alexandrinum habitum conformatam in Proclo professorem omnibus numeris absolutum, id est talem, qualem perfectissima eius conditio postulabat, et promouendae egregiae sapientiae, si Diis placet, aptissimum. Non enim elegantiores tantum scientias artesque, grammaticam, rhetoricamque et mathematicas artes pulchre callebat, sed philosophiae quoque Alexandrinae doctor fuit perfectissimus. Cum enim in hanc sentinam mira sententiarum toto coelo diuersissimarum concordia, vel confusione potius atque mistura, confluxisset, quicquid omnis fere in toto terrarum orbe erat vel religionis vel superstitionis, et versicolor ex his panniculis cento Zoroastreae, Hermeticae, Orphicae, Pythagoricae, Platonicae, Aristotelicae doctrinae esset consutus, non tantum philosophiam hanc mira luce perfudit, et omnibus antecessoribus superior perfectam quasi et suis partibus absolutam auditoribus suis tradidit, verum etiam nouis inuentis, mirisque conciliationibus et interpretamentis auxit, hinc etiam hoc inter eius laudes numerat MARINVS [b], quod *plurimorum placitorum primus ipse auctor fuerit, quae ante illum nemini in mentem venerint, tam in rebus naturalibus, quam in intelligibilibus ac sublimioribus.* Cuius testimonia passim in hac vita eius a Marino scripta occurrentia operose colligere eo minus opus est, quo magis ex scriptis Procli, quae nobis seruauit fortuna, patet, et ex omnibus paginis luculenter constare potest, huiusmodi concepisse hominem eruditum quidem, sed fanaticum et furore philosophiae suae corruptum, in animo suo doctrinarum male cohaerentium Chaos, in quod bona et mala, apta et inepta, sana et insana omnia, Chaldaicae, Orphicae, Homericae, Hermeticae, Pythagoricae, Platonicae, Aristotelicae philosophiae nomine fuere recepta, quodque et allegoriarum machinis, et nefando opinionum syncretismo, et mira luxuriantis ingenii intemperie ad fulciendam, quae iamiam collapsura erat, superstitionem, et augendum sectae huius enthusiasmum totum fuit comparatum. Ceterum industrium et muneris sui diligenter rationem habentem professorem exhibuisse se, testatur Marinus, qui non ad scripta tantum, sed ad auditores quoque prouocat, annuis scholis Platonicam sapientiam ex eo percipientes [c]. Ait etiam alio loco [d]: virum ad miraculum laboriosum vno saepe die, quina negotia scholastica expediuisse, quae Marini verba: *ἐξηγεῖτο τῆς αὐτῆς ἡμέρας πέντε, ὅτε τε καὶ πλείους πράξεις*, id innuunt: *vno die quinque et interdum plures lectiones scholasque absoluisse*, vt recte curis secundis emendauit FABRICIVS [e]. Addit et hoc: scripsisse insuper plurima, ad septingentorum saepe versuum multitudinem: quibus si iungimus, quod

philo-

a) l. c. p. 563.
b) c. 23. p. 55.
c) p. 56.
d) p. 54.
e) Ad h. l. In prima enim paginae huius editione de negotiis quibuslibet explicuerat, vid. p. 6. et LAMBEC. L. VII. p. 52.

philosophos quoque conuenerit alios, quodque vespertinos coetus cum auditoribus habuerit, mirari desinemus, rudem saepe indigestamque molem in scriptis Procli deprehendi, et toties abesse acumen iudicii, toties regnare confusionem materiarum male cohaerentium temereque effusarum. Ita enim in tanta scriptoris festinatione fieri aliter non potest. Conciliauit haec eruditionis copia non summas tantum laudes Proclo, sed et magnum discipulorum numerum, in quo multi fuere, in huius sectae historia memorabiles, et in his Heliodorus et Ammonius filii Hermeae et Aedesiae [f], Hierius filius Plutarchi [g], Asclepiodotus [h], Zenodotus

f) Dictum de Hermea et Aedesia supra §. 33. Ex filiis imprimis Ammonius inclaruit, qui parentis nomine ab aliis Ammoniis distingui solet. Is enim Alexandriae philosophiam eclecticam, siue Platonicam reformatam docuit. Et fuisse quidem Procli discipulum, ipse fatetur Comment. ad librum περὶ ἑρμηνείας in limine, vbi Proclum θεῖον διδάσκαλον, phrasi huic scholae solenni appellat. Discipulos habuit non minori philosophiae laude celebres Simplicium, Ioannem Philoponum, Damascium, de quibus suo loco: Eadem vero ratione, qua Proclus et tota schola Platonica instituit, fuisse philosophatum, ZACHARIAS SCHOLASTICVS p. 206. testatur, Platonicas et Aristotelicas doctrinas tradidisse monens, licet ipse l. c. egregie prudentiam in veterum interpretatione commendet, quae falsa non pro veris defendit, sed explicata sententia, quid verum, quid falsum, diiudicat, vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 162. Multum tamen operae illustrando Aristoteli posuit, vnde hodie legimus Comm. in PORPHYRII Isagogen in quinque voces; itemque in ARISTOTELEM de interpretatione et categoriis, de quarum editionibus vid. FABRICIVS l. c. p. 163. qui eleganter monet, prolegomena praefixa ad historiam philosophicam, praecipue Aristotelicam multum lucis afferre. Tribui ei quoque solet vita Aristotelis, vt Tomo I. dictum, quam tamen ei denegat Patricius. Ob hoc Aristotelicae philosophiae studium inter Peripateticos, vt eclectici complures, referri solet, vnde de eo quoque egit FR. PATRICIVS Discuss. Perip. T. I. L. X. p. 146. Versatissimum fuisse in scientiis mathematicis, discimus ex PHOTIO Cod. CLXXXI. Caue eum cum aliis Ammoniis confundas: Recte eum ab atheismi suspicione, qua ob prodigiosa axiomata theologica a ZACHARIA SCHOLASTICO confutata a quibusdam premitur, liberat Ven. REIMMANNVS Histor. atheismi c. 26. §. 5. p. 189. Nihil enim habet Ammonius, quod non sectae Platonicorum Alexandrinorum commune fuerit, quodque non ad enthusiasmum magis quam atheismum ab ipsis fuerit relatum.

g) Dictum de eo supra §. 37. in vita Plutarchi.

h) Multa de Asclepiodoto, celebri scholae Platonicae recentioris homine tradidit DAMASCIVS in vita Isidori, ex qua fragmenta nobis quaedam seruarunt PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 560. seqq. et SVIDAS in Asclepiodoto T. I. p. 352. A pueris ingenii acumine et eruditionis laude ceteris praestitit, nunquam in caussas rerum inquirere cessans, ita vt breui temporis spatio omnes colorum mixtiones, et omne genus ornamentorum ad vestes pertinentium perdisceret. Nam non parum molestiae exhibebat artificibus, quibus assidens, continuo eos explorabat. Praeterea sexcentas lignorum differentias et venarum constructiones itemque genera, formasque et facultates herbarum, et quae obuiam sunt, et quae rarissimae, inuestigabat, donec eas deprehenderet. Plantarum enim historiam magni faciebat, maioris tamen animalium, quam experientia et scriptorum veterum lectione discebat. Non solum autem philosophiae laude inclaruit, sed imprimis, vt ait Damascius, qui eum nouit, pietate et fiducia in Deum, qua cultum Deorum promouit et Osiridis templum nouo lumine et frequentia auxit, arcanamque religionem propagauit. Cumque grauitatem comitate et vrbanitate temperasset, ex consuetudine eius magnam voluptatem homines capiebant. Ipse vero parentem in philosophia superans, in theologia non cedens, et templa instructiora reddidit, et simulacra exornauit, hymnosque nouos addidit. Priuata vero industria et diligenti oeconomiae rusticae cura ingentem pecuniae vim sibi parauit, parentis debita dissoluit, multa in templa et externum vitae splendorem erogauit, quem et vitae genus et maiorum nobilitas poscebat. Patet ex his fuisse hominem, vt Alexandrini plerique plenum superstitione, et ex sectae huius principiis gentili cultui vehementer addictum, id quod SVIDAS testatur T. I. in Δεισιδαιμονία, referens, initio adeo superstitiosum fuisse, vt neque sacrificare sustineret, neque arcanum vllum audire, eo quod non haec mundo digna putaret, sed coelo et iis, qui se in coelo viuere existimarent. Hincque factum putamus, vt studium philosophiae magis in terrestribus, quam diuinis poneret, quae cultu et veneratione prosequenda, non vero curiositate exploranda censebat. Narrat enim Damascius, licet iniustus saepe

tus [i], Pampretius [k], Seuerianus [l], Marinus, Hegias Isidorus [m], Heraiscus, Asclepiades [n], aliique huius generis. Qualis vero vir Proclus fuerit, ex addu-

saepe suae aetatis hominum censor, non fuisse felicissimi ingenii, sed in dubitationibus acutissimum, iisque vero extricandis non valde sollertem: neque sui semper fuisse similem, neque diuiniorem philosophiam, eaque quae sub sensus non cadunt, et Platonicam de intelligibilibus doctrinam satis intellexisse, multo magis autem in sublimiori Orphica et Chaldaica doctrina defuisse ei notitiam philosophiae accuratioris: in physiologia autem fuisse exercitatissimum, et in disciplinis etiam mathematicis alios multa cum laude superasse. In morali vero philosophia semper aliquid innouare studuisse, et contemplationem ad inferiora et visibilia deducere. Nihil vero ex antiqua doctrina (Chaldaicam et Orphicam intelligit) seruasse, sed totam philosophiam suam ad rerum quae in mundo sunt et circa eum adplicasse notitiam. Natum fuisse ad Musicam, et licet generis diatonici et chromatici vsum recte intelligeret et applicaret, amissum tamen genus enharmonicum non potuisse restituere, sed potius corrupisse, eo quod minimam moderationem harmonicarum dimensionum, diesin, perdiderit. Didicisse etiam medicinam a Iacobo, eumque superasse, amissum vsum ellebori albi reuocasse, et illo insanabiles morbos sanasse, nullum autem medicum fere probasse, praeter Iacobum et Hippocratem. Haec de Asclepiodoto Damascius, vbi Graeca Photii ipsa inspicienda sunt, quae auctor versionis Latinae misere peruertit. Narrat plura Damascius de Asclepiodoto, miraculosa, et fidem superantia, e. g. sine lumine in summis tenebris legisse, adeo vero anilia et futilia sunt, et solo Damascio digna, vt huc transscribi non mereantur, recteque ineptum hominem explosit Photius. Habuit Asclepiodotus vxorem, Damianen, ingenio, castitate, virilique in administranda familia animo conspicuam. Conf. IONSIVS de Script. Histor. Phil. L. III. c. 18. p. 300. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. II. p. 54. Ceterum alii quoque Asclepiodoti inclaruere a nostro distinguendi.

i) Docuit Athenis post Proclum, fuitque Damascii praeceptor, de quo infra dicemus, conf. PHOTIVS l. c. p. 213. successit Marino.

[illegible] Pampretii supra iam facta mentio, habet [illegible]cula de eo SVIDAS in Pampretius [illegible] 12. ex Marino et Damascio hausta, et [illegible]nter, more eius consarcinata. The[illegible]ti oriundus, natura ad poësin ferebatur [illegible]tico itaque studio vitae necessaria sibi [illegible]turus, Athenas se contulit. Ibi gram[illegible] professio ei tradita, isque iuuentuti eru[illegible] praefectus est; cumque de gloria cum [illegible]bus philosophis contenderet, eo quod in [illegible]ύμνασι praestantissimus merito haberetur, et ab Atheniensibus, tanquam magister non ignobilis honoraretur, Procli disciplinae se tradidit, et ab eo in reconditis sapientiae partibus eruditus est. Cum autem a calumniatoribus delatus grauius a Theagene, ciue Atheniensi, exagitaretur, Byzantium venit, et in vrbe Christiana ob Graecam religionem artium secretarum suspicione pressus est. Suscepit tamen eum Hillus quidam et sustentationem ex publico tanquam doctori et ex suis dedit. Illo autem in Isauriam profecto, ob superstitionem vaticinii contra imperatorem, accusatus et in exilium eiectus, ab Hillo autem Byzantium reductus est. Philosophiae notitiam oratione de anima elegantissima demonstrauit.

l) Seueriani notitiam Damascius quoque l. c. fecit, cuius fragmenta occurrunt apud PHOTIVM loc. cit. et SVIDAM in Seuerianus T. III. p. 292. Fuit Damascenus, gente tamen Romana ortus, quae Alexandriae habitauerat. Ingenii acumine natura praeditus in poëtica et rhetorica, iurisque ciuilis eruditione excellebat. Agendi tamen celeritate nimia et festinatione saepe consilium praeceps anteuertebat, quae in re saepe in vita offendit. Et initio quidem Proclo duce philosophiae animum applicuit, pater autem, qui caussarum patrocinio et diuitiis corradendis eum destinauerat, obstitit. Tandem patente defuncto Athenas delatus est, somnio ad id impulsus. Philosophiae autem humilitatem perosus ad vitam ciuilem et magnificam transiit, et reipublicae gerendae se applicuit, et ad magistratus adipiscendos se contulit. Cum autem natura esset gloriae, licet virtute duce, cupidissimus, et ab auaritia quidem et iniuria abstineret, alios vero facile offenderet, et cum eminentioribus semper contenderet, nec vlli magistratui, praeter id, quod aequum erat, aliquid concedere vellet, in iure dicendo quoque esset acerbissimus, quin etiam interdum ab ira abreptus, et studens efficere, ne ab vllo contemneretur, quasdam caedes nec pias nec felices fecit, sicque in multas calamitates incidit, odio etiam Ardaburii ducis, qui plurimum apud imperatorem poterat, valde pressus est. Sanctissimum fuisse et Graecae religionis supra modum cultorem dum ait Damascius, facile inde character hominis intelligitur, qui summam dignitatem a Zenone imperatore oblatam, si Christianus fieret, recusauit. Callimachum semper risit.

m) Dicetur de iis in sequentibus.

n) Heraisci et Asclepiadis notitiam nobis fecit Damascius apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Heraiscus T. II. p. 67. et Heraiscum quidem ingenio fuisse ait diuiniore. Asclepiadem vero Aegyptiorum sapientiae peritiorem; alterum tamen altero longe inferiorem fuisse

adductis hactenus et enarrata vitae eius historia colligendum est. Quod si Marinus audiendus est, et naturae donis et immortalium Deorum fauore, et praeceptorum institutione, et exercitatione philosophica, per omnia virtutum genera et gradus ad summam felicitatem enixus est. Corporis enim viribus gaudebat integris et vegetis, licet semel atque iterum morbis impeteretur [o]. Memoriae bonitate vtebatur tanta, vt, si fides MARINO, nihil vnquam obliuisceretur, nec sibi excideret vnquam, nec conturbaretur, vllo modo [p]. Sed et animi magnificentia maxime commendabilis fuit, comis, amicus, et quasi necessarius veritatis, iustitiae, fortitudinis, temperantiae, nequaquam enim prudens mendacium admisit, sed oderat id vehementissime, veritatem autem amabat [q]. Nec obiicias huic de Proclo elogio Marini apertissima de Deorum apparitionibus, operationibus theurgicis, et his similibus, quae ab ipso Proclo profecta esse, dubitari non potest, mendacia. Supra enim aliquoties monuimus, eiusmodi veritatis vulnera non attendi in schola Platonicorum, modo res diuinas et religionem iuuare apta sint: nec eas fraudes et figmenta putida inter mendacia, nisi officiosa, esse relata. Laudatur impense porro summisque in coelum extollitur elogiis Proclus a discipulis, quod consultationibus quoque politicis saepe interfuerit, et cum principibus viris de iure contulerit, et hortatus non modo sit, sed auctoritate etiam quadam philosophica, ad tribuendum cuique suum, impulerit. Qua in re hominem scholasticum et paedagogica superbia se principum consiliis ingerentem, sine vlla veri specie commendat MARINVS [r]. Maiori verisimilitudine credi potest, quod porro addit laudator Procli, quod apud principes viros, pro bonarum literarum professoribus intercesserit, vt salariis, et, pro cuiusque dignitate, praemiis ornarentur [s]. Cum enim magna in existimatione viueret, multumque gloriae ex eius eruditione ad hanc Musarum sedem propullularet, dubitandum non est, tanti viri commendationem ad augenda commoda et reditus docentium plurimum valuisse. Neque tamen haec ad gratiam temereque fecisse ait Marinus, sed eos ipsos, quod sibi erat magnopere curae, coegisse, vt in sua quisque professione diligentissime versaretur, ipso simul omnia diligentissime perquirente. Quod an priuata tantum auctoritate fecerit, an publi-

fuisse ingenio et doctrina. Et Heraiscum quidem naturae quodam instinctu et animata et inanimata simulacra cognoscere potuisse, corde quasi ad eorum cultum vulnerato, quamprimum ea conspexisset: sed et polluta capitis dolore praesensisse: mortui vero beatitatem spectra Asclepiadi apparentia demonstrasse. Semper versatum fuisse in adytis, et in religione patria. Asclepiadem vero totum Aegyptiacae theologiae ambitum animo comprehendisse, eiusque documentum fuisse hymnos in Deum, item opus quod scribere instituit: De omnium religionum consensu. Heraiscum autem et bonum atque lenem et fortem contra malitiam fuisse. Conf. Damascius περὶ ἀρχῶν, in WOLFII anecdot. Graec. T. III. p. 260. PHOTIVS loc. cit. CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. p. 548. Non confundendus est Asclepiades cum alio Mendesio, qui theologumena scripsit, vid. CASAVBONVS ad Suetonium Aug. c. [illegible] qui Asclepiadis a Fabricio memoratis debet addi.

o) c. 3. p. 8. c. 7. p. 15.
p) c. 15. p. 12.
q) c. 4. p. 8.
r) c. 15. p. 34.
s) c. 16. p. 34.

publico iussu, non indicauit Marinus, posterius tamen verisimile, si verum est quod addit: *Si quem negligentius suum studium tractare comperisset, acerrime eum reprehendisse, sic vt etiam vehementissimus videretur, et ambitiosissimus.* Quo tamen in elogio annon eius vitii, quod a moribus paedagogorum nostri denominant, characteres deprehendantur, lectoris esto iudicium, certe sola animi intentione non mala excusare velle, vt Marino visum, in tanto philosopho ridiculum est et valde frigidum. Tanta porro cura exarsisse aiunt, in amicorum salutem, vt singularem vitae et sanitatis eorum rationem haberet, et si quis amicorum eorumque vxorum vel liberorum morbo esset detentus, primum quidem Deos enixe pro eo supplicaret, cum sacrificiis tum etiam hymnis; deinde aegrotanti promtus adesset, excitaret ad consilia medicos, et ipse nonnunquam singulare aliquid afferret, sicque multos periculis liberaret maximis [s]. Cibi etiam potusque erat et parcissimus et frugalissimus, eiusque tantum ad depellendos morbos appetens, imprimis autem ab animalibus abstinebat [t]. Qua in re Pythagoream diaetae rationem fuisse imitatum, supra iam monuimus; tantaque fuit in eo superstitio eius rei, vt maluam comedere iussus a Iacobo medico, ab ea tamen abstinuerit, nec oleribus istis vesci voluerit [u]. Animi vero fortitudinis exemplum narrat MARINVS, quod in magna aduersitatum et persecutionis tempestate furentibus ex omni parte ventis vitam tamen constanter placideque traduxerit, et violentorum hominum improbitate multum exagitatus, Athenis relictis, ne fatis aduersaretur, iter instituerit in Asiam, vt antiquiores illarum gentium ritus pernosceret [v]. Quo et illud referunt, quod, licet fauentissimis occasionibus inuitantibus, cum facultatibus et honore abundaret, coniugium tamen non inierit, qua in re Plotini exemplum secutum ex odio materiae matrimonium contemsisse est credibile. Olympiodori enim praeceptoris filiae respuisse connubium, supra iam diximus [w]. Recusasse etiam munera amicorum, plurimumque auri a Rufino oblatum, ait MARINVS [x], reiecisse, quod credi forte potest de homine et parentum facultatibus, et muneris reditibus, et Platonicae haereditatis prouentibus, et Nestorii testamento largissime locupletato, et ambitioso gloriae sectatore. Omnes tamen virtutes has, quas miris coloribus depingit biographus, superauit, si eum au-[redacted]ietas, studiumque cultus diuini gentilibus recepti, qui Christianae [redacted]adiis tantum non omnis obscuratus fuerat; magna item theur-[redacted], et conuersatio cum Diis prorsus familiaris, ad quam conse-[redacted]artibus illis vsus est, quas ab Asclepigenia didicisse supra retulimus.

s) c. 17. p. 39.
t) c. 12. p. 29. c. 19. p. 44. seq.
u) PHOTIVS l. c. p. 560.
v) c. 15. p. 35. Lycios συμπατριώτας hanc Proclo tempestatem excitasse coniicit FABRICIVS ad h. l.
w) c. 17. p. 39. c. 9. p. 19.
x) c. 23. p. 57.

mus [y]. Nam et puerum adhuc peculiares Deorum reuelationes et somnia habuisse, et apparuisse ei Apollinem sospitatorem morboque eum eripuisse, supra Marini fide diximus; et adultior factus frequentes apparitiones habuit. Quae vt appareat, quales fuerint, en quod refert MARINVS [z]: Arthritidis doloribus in pede vstulatus, ex praescripto cuiusdam emplastrum imposuerat, quod dum in lecto iacet, auis inopia aduolans abstulit: quod etsi salutare ei erat, timore tamen morbi angebatur, supplicauit itaque Deo, rogans, vt euidentius se certiorem faceret. Quo facto cum obdormiuisset, vidit Epidaurium ad se accedentem, accuratiusque contemplantem ipsius crura, nec prae humanissimo amore dedignantem genua osculo contingere. Quo viso Proclus bono fuit animo nec vnquam in vita eo porro dolore affectus est. Qua in narratione nescias, vtrum vel fanaticum Procli ingenium, vel eius et Marini mentiendi licentiam, vel indignam diuinis naturis narrationem magis mirari detestariue debeas. Sed non expectari possunt alia ab homine superstitione toto corrupto, et imprimis syncretistico philosophiae Alexandrinae genio ad conflandas in vnam superstitionis massam, cunctas omnis terrae religiones cultusque impulso et agitato. Talis enim erat Proclus, quem in hac insania neminem ex hac secta antecelluisse ipse Marinus indubitatus testis est. Nam non solum Hecates apparitionibus, domesticisque sacris Atheniensium epoptes interfuit [a], sed et dies, noctesque totas in deorum cultu consumsit, et ieiunia, vt se apparitionibus praepararet, frequentissime instituit, imprimis mensis cuiusuis vltimo die [b]. Nouilunia vero splendide celebrauit, et omnium fere gentium insigniora festa, secundum cuiusuis patriae morem, sacrificiis, precibus hymnisque, in quibus pangendis magna facilitate vtebatur, peregit [c]. Quod licet cum Ammonianae scholae genio quam maxime concordat, quem eiusmodi religionum omnium concordiam tentasse supra demonstrauimus, nemo tamen in hac conflandorum diuersissimorum superstitionis generum industria Proclum adaequauit. Qui principiis theologiae Alexandrinae inescatus, quae ex vno fonte deitatis in diuinitatis abysso latente emanasse diuersissima numina, et replere immensum quod inter homines atque Deum intercedit spatium, dictitabant, et haec numina cum praefici regionibus, vrbibus, locisque omnibus, tum adesse templis statuisque, riteque culta hominum desideria ad Deum perferre summum, eius vero voluntatem reuelare hominibus et beneficia diuina tradere docebant [d], non potuit non, cum insanae religionis superstitiosissimae furore agitaretur, omnium regionum et terrarum colere numina, ratus, eo magis se numinum conuersatione frui, quo pluribus sacra faceret. Qua in re tamen ab aliis

y) c. 28. p. 67.
z) p. 77.
a) c. 28. p. 67.
b) p. 45.
c) c. 19. 47.
d) Vid. IAMBLICH. de myster. Aegypt. sect. I. c. 9. p. 16. ORIGENES contra Cels. L. VIII. p. 387.

aliis sectae suae viris [e] non abiit, et, si verum fatendum, totius gentilis superstitionis rationem secutus est, quae in eiusmodi syncretismum coniurauit, vna Iudaeorum et Christianorum religione excepta, quam abhorrebant gentiles, et Platonici quoque execrabantur, quod reliquorum Deorum cultus cum Deo Iudaeorum et Christianorum stare non posset, et ab vtrisque reiiceretur [f]. Quod tamen vt non impediuit, sectam eclecticam Ammonii, vt non multa dogmata Christianis suffuraretur, suoque chao insereret; ita dubitari vix potest, Proclum ex ritibus quoque Christianorum sacris, vt ex dogmatibus quaedam in hoc suum religionum omnium Πανδοχεῖον recepisse, licet nomen Christianorum, his hominibus tantopere inuisum, malitiose reticuerit. Nec dubitamus impri[illegible]endi Deosque hymnis celebrandi consuetudinem, licet inter [illegible] non plane ignotam, tantopere tamen, ac Proclus fecit, non [illegible], a Christianis eum transsumsisse, quos hoc tempore in ca[illegible] hymnis inter sacra fuisse occupatissimos constat. Sed vt tota Procli superstitio pernoscatur, etiam reliqua notanda sunt, quae MARINVS [ff] refert, quaeque hoc fundamentali sectae huius dogmate concludit: *Decere philosophum non vnius cuiusdam ciuitatis, neque certarum tantum gentium institutorum ac rituum curam gerere, sed esse in vniuersum totius mundi sacrorum antistitem*: Talis tamque sanctus ac purus cum fuerit, quid mirum, quod in theurgia miranda perfecerit, et deorum virtute se animari demonstrauerit? Cuius vt quaedam, exorata tamen prius lectoris patientia et attentione, exempla afferamus, iynge quadam siue sphaerula Hecatica (qualem etiam Apollonium Tyaneum, eiusdem farinae hominem construxisse supra retulimus) opportune mouitata, imbres deduxit, et Atticam infausto aestu liberauit [g]; terrae quoque motum positis fascinis inhibuit, morbos hymnis et precatiunculis depulit, et quae alia huius generis sunt, quae incredibilia fore, ipse praeuidit MARINVS, ea tamen esse verissima contendit, et multa familiaris cum Diis consuetudinis exempla, diuinaeque conuersationis specimina crepat. Quae omnia eum habuisse finem, ait, *vt purgatus defaecatusque, et natiuitatis suae victor ipse adyta sapientiae feliciter penetraret, et contemplator factus beatorum ac reuera existentium spectaculorum, non amplius prolixis dissertationibus indigeret, ad colligendam sibi earum rerum sapientiam, sed simplici contemplatione fruens, mentisque actu spectans exemplar mentis diuinae, assecutus virtutem, quam nemo prudentiam dixerit, sed sapientiam.* Qui vt vltimus finis fuit philosophiae Alexandrinae, totiusque enthusiasmi in ea regnantis complementum; ita instituisse Proclum vestigiis exemplisque Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Iuliani, qui se ita [illegible] Deum vidisse gloriabantur, extra dubitationem ponunt, et superbiam

[illegible] Tt 2 impu-

e) Vid. quae de Themistio refert SOCRATES Hist. eccles. c. 32. quaeque de reliquo gentilium syncretismo disserit FABRICIVS ad l. c. Marini p. 48.

f) Ita etiam AVGVSTINVS et ORIGENES l. c. p. 591.

ff) p. 47.

g) p. 63.

impudentiſſimorum hominum produnt, quae in Proclo quoque extollendo tanta fuit, vt narrare MARINVS [h] audeat: „cum aliquando ei docenti ſuperueniſſet vir magni in republica nominis Rufinus, caput Procli lumine circumfundi ſenſiſſe, cumque philoſophus finem interpretationi poſuiſſet, Rufinum aſſurgentem eum adorauiſſe, diuinaeque, quam obſeruauerat, viſionis teſtimonium iuratum ipſi perhibuiſſe. Nam haec aliud volunt nihil, quam humana ſpecie maius quid reſediſſe in Proclo, idque iſto lumine circa caput fuiſſe proditum; recteque feciſſe Rufinum, qui diuino quodam cultu eum veneratus ſit. Ignotum enim rerum antiquarum, et imprimis ſuperſtitionis gentilis peritis eſſe nequit, capita deorum circumfuſis luminibus radiiſque, quos nimbos vocauere, expreſſa fuiſſe [i]: et hanc quoque viſionem Proclo tribuunt, vt diuino ſigno, qualis in hoc corpore daemon lateret, omnes intelligerent. Quae nefandas horum hominum artes, mendacia et impoſturas luculenter reuelant, geniumque ſectae produnt clariſſime, qui in eo vnice elaborauit, vt ſiue fraude, ſiue nugis et ineptiis, ſiue mendaciis, et doctoribus ſuis, et doctrinae ſuae diuinam auctoritatem aſſereret, opponendam Chriſtianorum religioni, tot argumentis et miraculis diuinitatem demonſtranti. Non puduit itaque MARINVM, vitae huius compilatorem, diuinae inſpirationis (Θείας ἐπιπνοίας) participem eum fuiſſe, aſſerere, et vultum oculosque ac ora diuinos radios ſparſiſſe, mentiri [k]. Sine his enim Proclus humanae conditioni eximi, et ſuperſtitionis gentilis antiſtiti diuinior conditio arrogari non potuit, licet nec mica veriſimilitudinis, nec vlla narrationis cohaerentia, nec color vllus in tota ea hiſtoria deprehendatur, ſatisque infelix ſcriptor prodiderit, Proclum eum non fuiſſe, quem nobis depinxit. Fuiſſe enim ſuperſtitioni addictiſſimum, et contra omnem ſanae philoſophiae doctrinam abſurdiſſimo cultui diuiniori deditum, tot enarrata hactenus loquuntur ſpecimina, quae cum in laudem Procli trahat Marinus, ſatis eo prodidit, ne micam quidem iudicii melioris et magis ſobriae mentis in eo fuiſſe. Cuius ſuperſtitionis philoſopho pudendae vt habeat lector nouum aliquod exemplum, ex MARINI [l] narratione notamus, „Proclum maxime in matris Deum tutela et ſingulari, quo gaudere ſe credidit, patrocinio triumphaſſe, gloriatum, multa et magna fuiſſe quotidie Deae in ipſum benefacta et dicta, immo innumera et fando vix audita, eumque libros ſuos non absque ope matris Deum in lucem protraxiſſe. Diligentiſſimum autem in officiis erga defunctos ſacris fuiſſe, et quotannis per certos dies inuiſiſſe ad Atticorum tum heroum, tum philoſophorum ſepulchra, aliorum praeterea amicorum ipſius ac familiarium manibus non per alium, ſed ipſum iuſta feciſſe. Exhibitoque ita ſingulis conueniente cultu ac honore in Academiam progreſſum, ſingillatim ibi in loco quodam placauiſſe manes ma-

„iorum

h) c. 23. p. 56.

i) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. VIII. §. 18. p. 258. Inde mos hic in Chriſtianam eccleſiam irrepſit.

k) p. 56.

l) c. 33. p. 83. ſeqq.

„iorum ſuorum cognatorumque, mox in altera parte eiusdem Academiae „communiter vniuerſis animabus omnium ſupplicauiſſe philoſophorum. „Quibus religionibus defunctum in tertio loco ad hoc delecto vniuerſis „hominum defunctorum animabus ſacra feciſſe.„ Non hic prolixa diſputatione excutiemus, ex cuius potiſſimum vel gentis vel religionis ceremoniis, hunc et matris Deûm cultum et in defunctorum animas religionem acceperit, inque arua religionis ſuae chaoticae transtulerit, ſed relinquemus hoc lectoris iudicio, ad ſeculi huius, quo vixit Proclus, mores et religioſum cultum attendenti: id vero monere hic non abs re erit, pudendum fanaticiſmum, communionem animarum defunctarum, tanquam catenae, cum ſuperis totam hanc Procli pietatem ſupponere, et ſuperſtitionis notam ei inurere turpiſſimam. Talis vero cum fuerit Proclus, cumque haec virtutum eius ſumma fuerit, quis vel iudicium tribuet acre homini anili ſuperſtitioni ſe polluenti, vel inter philoſophos primae claſſis reponet philoſophiae profeſſorem cum ancillulis et quouis ex plebe [illegible] religione certantem? et quis lectionem, quamuis vaſtam et eruditam laudabit, in patrocinium idolorum ab ipſis ſanioribus gentilium philoſophis irriſorum adhibitam? Quis virum bonum eſſe Proclum iudicabit, qui ne pudore quidem, multo minus conſcientiae monitu deterritus turpiſſimis fabulis et diſcipulos decepit, et omnium gentium religionem et ſacra commiſcere auſus fuit, et allegoriae beneficio, vel machinis potius rotunda miſcere quadratis, omnemque eruditionem miſeranda confuſione replere non erubuit? Quod qui negat, eum Procli ſcripta nunquam legiſſe oportet, vel ad eam theologiam attendiſſe, quam Proclus Zoroaſtream, Hermeticam, Orphicam eſſe, magna oſtentatione crepuit, quamque magnis canae vetuſtatis nominibus ab eo ſuique generis philoſophis nefando auſu fuiſſe ſuppoſitam, et conficta in eam rem oracula, hymnos, et his ſimilia *tomo primo* planum fecimus et exemplis comprobauimus luculentiſſimis. Vnde qui hac de re demonſtrationem cupit ampliorem, illum ad ea remittimus, quae *tomi primi libro primo et ſecundo* de oraculis Zoroaſtreis deque philoſophia Orphica ſcripſimus. Pleraque enim deberi Proclo, et ſcripta eius hodie extantia docent, et ipſe Marinus magnis iactat laudibus. Neque magnopere mirandum, philoſophum magni nominis et pro diuino habitum non puduiſſe, eiusmodi fraudibus famam polluere: nam fuit hoc ſcholae Alexandrinae philoſophis receptiſſimum, et a moribus quoque Procli non alienum, qui nec plagii turpem refugit notam, GEMINI, aſtronomi Ciceronis aetate haud incelebris *iſagogen*, in libro *de ſphaera* exſcribens [t]. Quamuis vero Procli vitae integritatem tantopere extollat Marinus, imprudens tamen talia paſſim miſcuit, quae multum morum eius ſanctitatem polluunt labefactantque. Concedit enim, quod ſupra iam ex parte tetigimus, fuiſſe

t) Conf. VOSSIVS de ſcient. mathemat. c. ſcriptis §. 11. p. 103. vitae Mar. et Bibl. Graec. XXXII. §. 26. p. 165. FABRICIVS de Procli Vol. VIII. p. 518.

fuisse Proclum et animi excandescentia vehementissimum [l], et supra modum ambitiosum, licet honestatis vocabulo eum excuset, et ad bona tantum respexisse hanc φιλοτιμίαν contendat. Nam hoc in cerebro tantum fanaticorum Platonicorum eius ambitionem excusare, inde constat, quod pleraque de suis virtutibus, de commercio cum Diis, de eorum veneratione suis etiam cruribus exhibita, de apparitione diuorum, de precum suarum efficacia, de miraculis suis ipse narrauerit discipulis, qui θαυμασίοις hisce non interfuere, et quae eo tantum fini vulgauit, vt supra reliquos homines, et praeceptorem ipsum, magnum Plutarchum, sapere videretur. Quam animi elatioris superbiam probe perspexit Plutarchus, qui, vt supra dictum, ea in adolescente insolentius auctoris nomen titulumque affectante vsus est, vt industriam augeret, calcarque currenti adderet [m]. Quam animi superbiam ob commercia cum spiritibus ac daemonibus sese efferentem, mire prodidit de Proclo MARINVS [n], qui, cum Aesculapium arthritide laborantis crura osculatum fuisse, sicque sanasse narrare vellet, haec praemittit: Κἀκεῖνα καὶ μέντοι ἄξια διηγεῖτο ὑπὸ συμπαθείας, οὐκ ἄνευ δακρύων; *etiam haec illa memoratu digna narrauit, non sine lacrymis propter communem, quo Diis iungebatur, affectum.* Interpres sensum verum non vidit, interpretatus: propter condolentiam. Συμπάθεια enim illa, περὶ τὸ Θεῖον, vt alio loco MARINVS [o] ait, in diuinis fuit, et θεοφιλείαν, eodem teste, innuit. Narrauit itaque Proclus, prae gaudio cum lacrymis, quod Diis tam vicinus, tamque carus sit, vt pedes lambere non dedignati fuerint. Et alio loco refert MARINVS [p], Deum se Proclo manifestasse assistentem, voceque clara et habitu composito, protensa dextra exclamare non dubitasse: *Proclus, decus ciuitatis.* Talia cum discipulis, etiam cum lacrymis narrare non erubuerit Proclus, quis vel ambitionis insaniam, vel mentiendi proteruiam, vel puerilium nugarum impudentiam, vel iudicii defectum grauissimum non agnoscat et detestetur? Castitatem vero Procli valde in suspicionem adduxit MARINVS [q]. Immemor enim, vt mendaces solent, eorum, quae alibi scripserat, nanquam matrimonium iniisse Proclum, ait: *Quod ad Venerem attinet, ea secundum naturam vtebatur, sed ita nimirum, vt non vltra phantasiam procederet, eamque, vt puto, leuissimam.* An vero tam sanctum, tantisque religionibus obstrictum virum decebat cogitationibus venereis animum pascere, eumque, qui animi purgationem tot lustrationibus, totque hymnis, tot ceremoniis theurgicis quaesiuit, istis phantasiae imaginibus delectari, quin immo vti? Apage vero frigidam Marini excusationem, qua et iram eius excusatum iuit, rationem vel animam potius superiorem non consensisse, sed animam tantum irrationalem commotam fuisse. Vt enim haec experientia repu-

[l]) c. 16. p. 38.
[m]) c. 12. p. 28.
[n]) c. 31. p. 77.
[o]) c. 34. p. 87.
[p]) c. 32. p. 82.
[q]) c. 20. p. 50.

repugnante dicuntur, quae arctiſſimum inter motus animales et rationis circa ſenſationes iudicium vinculum eſſe dictitat, ipſe repugnat Marinus, qui vſum eorum motuum ei tribuit, quod ſine animae rationalis conſenſu fieri nequit. Sed nec pecuniae poſſeſſionem aſpernatum vel ea non delectatum fuiſſe, inde colligi iure poteſt, quod parentum facultatibus, teſte MARINO [r], ſupra modum ditatus, nec familiam alens, attamen Plutarchi aedes et reditus, reliquamque Platonicorum haereditatem, quam mille numum fuiſſe ſupra ex Damaſcio retulimus, acceperit, nec eam Platonicis aliis, qui tum miſeria et inopia magna ex parte premebantur, conceſſerit: quemadmodum parum laudis Proclo conciliat, quod in tam prodiga virtutum eius enarratione et immoderato panegyrico nulla tamen operum caritatis, ſtipisque in pauperes erogatae fiat mentio. Quae omnia, cum nec ambitione, nec voluptate, nec pecuniae amore caruiſſe Proclum euincant, etiam quoad voluntatis perfectiones maxima de eo mendacia conſcripſiſſe Marinum, ſui tamen ſaepe immemorem, euincunt. Septuageſimum aetatis annum cum attigiſſet, corporis inediis crebris, et vix tolerabili diaetae genere multisque laboribus et vigiliis exhauſti vires valde debilitatae ſunt, et languere coepere [s], vnde in omnibus expediendis longe erat, quam ante, remiſſior. Hymnos tamen et precatiunculas, more ſenum ſuperſtitioſorum, componebat [ſ]; vitam ita ad ſeptuageſimum quintum produxit annum, diſcipulo Hegia eum ad lectiones excitante et praeparante, et eius ſcripta diligenter curante [t]. Tandem corpore indies magis debilitato in grauem doloreque plenum incidit morbum; quem a recrudeſcente arthritide atque podagra, cuius vim inedia et frugali victu infregerat, fuiſſe ortum, credibile eſt [u]. In huius morbi hiſtoria iterum contradicit ſibi MARINVS, narrans [x]: cum in vltimo morbo grauiſſimis cruciatibus premeretur, torquereturque, depellere tantos dolores conatum fuiſſe; quamobrem iuſſiſſe diſcipulos ſaepe hymnos dicere, qui cum dicerentur, remiſſionem doloris et ſedationem fuiſſe: tantopere vero inualuiſſe morbum, vt omnium fere obliuiſceretur. Aſt alio loco [y] refert: Aeſculapium in vltimo morbo ei medio inter ſomnum et vigiliam (quo ſtatu viſiones Deorum obrepere Platonici ſtatuebant) conſtituto draconis imagine capiti ſuo obrepſiſſe, exque eo morbi remiſſionem ſenſiſſe, adeo vt ſanitati integrae reſtitutum fuiſſe, credibile ſit, niſi deſiderium, quo ducebatur, atque expectatio ingens mortis hoc prohibuiſſet, neque ipſe corpus curare neglexiſſet. Adeo ineptit, more ſcholae ſuae Marinus in laudando Proclo! Tandem exhauſto corporis perpetuis doloribus vigore mortalitatis exuuias poſt magnam ſolis eclipſin, quam ſignificaſſe mortem Procli ineptit MARINVS [z], depoſuit die decimo

r) c. 2. p. 4.
s) c. 26. p. 64.
ſ) Ibid. p. 63.
t) p. 64.

u) Hoc colligimus ex c. 31. p. 79.
x) c. 20. p. 48.
y) c. 30. p. 76.
z) c. 37. p. 91.

cimo septimo Aprilis stili veteris, A. C. CDLXXXV, tumuloque praeceptoris, amici, et benefactoris sui Syriani, vt ipse voluntatem suam testatam fecit, illatus est, funus deducente tota Athenarum ciuitate. Cuius memoria plane tanquam daemonis cuiusdam in corpore versantis fuit discipulis. Ait enim MARINVS [a], *se eo fine conscripsisse vitam eius, vt conscientiae satisfaceret, testareturque se diuinam illius animam*, καὶ τὸν εἰληχότα αὐτὴν ἀγαθὸν δαίμονα, *bonumque, quem acceperat, genium, sancte colere.* Quare Isidorus quoque, Damascio teste [b], ad sepulchrum eius thura, tanquam Deo, attulit. Scripsit Proclus plurima, licet ex his multa fuerint indigesta, quorum magnam partem amisimus, multa tamen temporis iniuriae erepta gaudemus: de quibus cum more suo prolixe et erudite disseruerit FABRICIVS [c], lectorem rogamus, vt eius de Graecorum libris commentarios adeat. Fuere autem alia critica, vt *chrestomathia*, cuius nobis compendium seruauit PHOTIVS [d], alia mathematica, vt liber *de sphaera*, *paraphrases in Ptolomaeum* et *Euclidem &c.* alia philosophica, vt commentarii in *Platonis dialogos* varios [e]; alia theologica, vt *institutiones theologicae*, et *theologia Platonis.* Hymnos etiam composuit plurimos, et contra Christianos aeternitatem mundi defendit, refutatus a Ioanne Philopono [f]. Comprehendi vero in his Procli scriptis vastam et infinitam lectionem, et eruditionem maximam, negari non potest: dolendum autem, sectae, cui addictus fuit Proclus, genium, praeiudicium auctoritatis et syncretismum philosophicum suffocasse ingenii ac iudicii vim, et ad eam compulisse absurditatem virum non indoctum, vt non tantum suspecta et aliena pro genuinis haberet, sed et talia ipse fingeret, et allegoriarum machinis cuncta in suas partes raperet, vbique tamen Chaldaica, Hermetica, Orphica creparet. Ita enim factum, vt non tantum barbaricae philosophiae historiam, sed ipsam quoque Pythagorae et Platonis philosophiam misere adulteraret atque corrumperet. Quae caussa est, cur tot de veteri philosophia apud eum testimoniis, quae in Procli scriptis inueniuntur, vel parum vel plane non ad eum recurrere liceat, accuratae historiae philosophicae cognitionis cupido. Frequens etiam fuit Proclorum Proculorumque nomen apud veteres, inter se, et cum nostro non confundendum [g].

§. XXXVI.

a) c. 38. p. 59.

b) PHOT. l. c. p. 564.

c) Ad calcem vitae Procli et in Bibl. Graec. loc. cit.

d) Cod. CCXXXIX.

e) Pertinent huc commentarii eius siue lectiones in Platonis libros de republica, quae specimen esse possunt methodi allegoricae, qua omnia euertit et corrupit Proclus, de qua legi meretur FABRIC. l. c.

f) SVIDAS in Proclus T. III. p. 186. conf. FABRIC. l. c. et de script. de V. R. C. c. II. §. 33. p. 117. Bibl. Graec. Vol. IX. p. 538.

g) Proclos Proculosque enumerat FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 456. et in prolegom. ad Procli vitam p. 9. seqq.

§. XXXVI. Proclo in Cathedra philosophica Athenienfi succeffit MARINVS [h], Flauiae Neapolis, Palaeftinae vrbe [i] prognatus, et fi Damafcio fides [k], initio Samaritanorum religioni deditus, a qua ad gentilem defecit. Praeceptorem habuit Proclum, qui eum in Platonica et Ariftotelica philofophia more fuo methodoque inftituit, et fibi habuit cariffimum, quo duce etiam tantum in philofophia profecit, vt dignus haberetur, qui tanto magiftro in fchola fuccederet. Quo eius amore incitatus, tanta illius veneratione captus eft, vt vitam eius defcribendo, non diuinius virtutis et perfectionis exemplar fe nancifci potuiffe oftenderet. Laudat eius diligentiam Damafcius [l], ita tamen, vt haberet, in quo eum, more fuo reprehenderet: Ifidoro enim cum librum multorum verfuum in Philebum Platonis legendum dediffet Marinus, fententiam vt fuam diceret, *fufficere praeceptoris fcripta*, dixit [u], eoque effecit, vt Marinus librum igni tradiderit [m]. Quod fi ea fcripta mathematica, quae hodie fub Marini nomine extant [n], fucceſſorem Procli auctorem habent, laus ei magnae in his fcientiis eruditionis denegari non poteft, in quibus etiam diligenter verfatum fuiffe non negat Damafcius [o] et poftulabat quoque ratio fyftematis Alexandrini, quae μαθήματα inter neceffarias difciplinas, quae animum ad philofophiam praeparant, retulit. Quia tamen plures fuere Marini, nihil certi de eorum librorum auctore ftatui poteft. In Ariftotelica vero philofophia inftituiffe Marinum Ifidorum Damafcius ait, quam cum Platonica conciliaffe, conditio philofophiae eius, quam a Proclo didicerat, et in cathedra Platonica Athenis docebat, fatis fuperque innuit. Contemnit tamen eum Damafcius eius difcipulus in difciplinis fublimioribus, theologicis et theurgicis, licet dicat [p], affiduis curis et improbo labore multorum ingenii fama illuftrium et antiquiffimorum gloriam obfcuraffe. Nihil vero fcriptorum ad nos peruenit, licet et commentarios in dialogos Platonis, et quaeftiones philofophicas confcripferit, praeter folam vitam Procli [q], in qua qualem fe gefferit, in antecedentibus fufe demonftrauimus. Quod fi SVIDAE [r] verbis fidendum effet, hanc praeceptoris fui vitam

h) Damafcius in vita Ifidori apud PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. Cod. CCXLII. p. 550. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

i) Dicta etiam Sichem, in Samaria Palaeftinae fita, vnde cum Samaria vrbe a quibusdam male confunditur, duce STEPHANO in Ethn. quae Sebafte, non vero Neapolis vocata eft: quemadmodum etiam a Neapoli Arabiae oppido diftinguenda eft. Conf. FABRIC. prol. vitae Procli, EZ. SPANHEM. de vfu et praeftantia numifmatum diff. IX. RELANDVS Palaeft. L. II. c. 3. p. 504. 506. L. III. p. 979.

k) l. c. p. 562.

l) loc. citat.

l) Peruertit hic verba Damafcii interpres Latinus, qui in hac vita Ifidori vix vmbram veri fenfus vidit, et pueriliter faepiffime lapfus eft, vnde Graeca ipfa diligenter infpicienda funt.

m) De aliis quoque eius fcriptis fimiliter iudicaffe, idem ait apud SVIDAM l. c.

n) Vid. VOSSIVS de fcient. mathem. in addendis p. 442. adiecta funt MARINI theoremata Geometrica fiue protheoria ad Euclidis data, PROCLI comm. in L. I. Euclidis, Bafil. 1533. et feorfim edita Paris 1625. 4.

o) l. c. p. 213.

p) l. c. p. 562.

q) SVID. l. c. FABRIC. ad vit. Procli et Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 364.

r) loc. citat.

tam non soluta tantum oratione, sed et ligata conscripsisse dicendum esset; quod etiam placuit curis posterioribus FABRICIO [s], qui tamen in prolegomenis ad vitam Procli ingeniose prius coniecerat, traiecta fuisse ab exscriptoribus Suidae verba et ita legenda: *Scripsit etiam vitam Procli, praeceptoris sui, et quaestiones philosophicas, et alia prosa et ligata oratione:* quam coniecturam recte quoque, nisi fallimur, probat LVD. KVSTERVS [t]. Infirmo vero corpore fuit, et teneriore valetudine, quod valde sollicitum tenuit Proclum. Secessit Athenis Epidaurum, cum sibi vitae insidias strui intelligeret, rediisse tamen eum Athenas oportet; in ea enim vrbe vere ineunte mortuum esse ait Damascius [u], quem discipulum habuit, et imprimis Isidorum atque Agapium, vtrumque in hac schola excellentissimum. Et illius quidem historiam in sequentibus enarrabimus. Agapius autem, teste Damascio [x], Alexandrinus erat, a puero in artibus liberalibus educatus, maxime autem medicinam professus est. Postea Athenas delatus propter cupiditatem discendi et propositas quaestiones difficiles magna in admiratione fuit. Sed et Alexandriae iam magnam de se admirationem excitasse, IDEM ait, apud viros celebriores, magno enim impetu in literis fuisse versatum, et grammaticos rhetoresque quaestionibus criticis vexasse, tandem Byzantium profectus, ludum literarium aperuit valde insignem, et ingenii magnitudine et fortunae fauore vsus, clarusque arte sua magnam pecuniae vim collegit. Nam et vultu quoque grauis et lingua facili fuit atque disertus, licet antiquiori dialecto magis gauderet quam vulgari.

Successores Procli.

§. XXXVII. Infirma valde valetudine vsum fuisse Marinum diximus, quae ratio virum de successione Platonica valde sollicitum permouit, vt viuus de successore dispiceret [y]. Tres vero produxerat schola Procli et Marini discipulos, prae reliquis tanto muneri aptos, Hegiam, Isidorum et Zenodotum. Et Hegias quidem ex carissimis Procli discipulis fuit, qui cum adhuc adolescens esset, spem praebebat fore, vt magno Plutarcho non inferior euaderet: quae ratio permouit Proclum, vt eum adhuc iuuenem Chaldaicorum oraculorum auscultatione dignum iudicaret [z]: quoddam enim discendi desiderium et naturalis ei probitas inerat. Quoniam vero parentibus ortus diuitibus [a], magnas facultates possidebat, abiecit scholasticum philoso-

s) Bibl. Gr. l. c. p. 363.

t) Ad l. c. Suidae. Confudit hanc vitam Procli cum scriptis eius auctor Gallus hist. crit. phil. T. III. p. 195.

u) PHOT. loc. citat.

x) Apud PHOTIVM l. c. p. 573. et SVIDAM in Agapius, T. I. p. 22. apud quem ex vno viro duos fuisse exsculptos dudum monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 383.

y) Damascius apud PHOT. l. c. p. 568.

z) SVIDAS in Hegias T. II. p. 42. qui articulus ex Damascio videtur transsumtus; MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64. PHOTIVS l. c.

a) Parentem Hegiae non indicat Damascius, coniicimus tamen ex verbis eius apud Suidam et Photium, fuisse filium Archiadae, adeoque Plutarchi magni nepotem. Archiadem enim multis facultatibus abundasse refert Damascius apud Photium, apud Suidam autem eum ingenio parentem superasse dicit, quod de Archiada verum esse potest. Comparatur etiam Thegeni et praefertur, qui gener fuit Archiadae, et Asclepigeniam in matrimonio habuit, quae licet

losophandi modum, quem in Platonicorum schola viderat regnantem, paedagogicos forte illorum hominum mores perosus, quos valde vituperasse non negat Damascius [b]. Fanaticae vero philosophiae loco ad ea adiecit animum, quae ad naturae enarrationem pertinebant: et cum cuperet esse religiosus, si quis alius, affinium sacra clam in Attica peregit, et vetustissima instituta loco mouit; hincque in republica celebris euasit, graues vero sibi inimicitias conflauit, cum eorum, qui bonis eius, cum amplissima essent, inhiabant, tum illorum, qui patriorum institutorum tenacissimi vitae eius insidiabantur. At ille amicis et egenis facultatibus suis subueniens animo magnifico et virtute sibi securitatem parauit. Derelictam itaque cum scholam ab Hegia videret Marinus, et corporis infirmitas de seruanda Platonicae successionis catena (qua voce hi homines vsi sunt [c]) semper aures vellicaret, de alio successore cogitauit. Et non quidem deerant ex Procli et Marini discipulis, qui nomen huic scholae dederant, sed ingenii animique viribus destituti tanto oneri ferendo erant impares: qualem fuisse Eupithium, Hegiae filium, parente longe inferiorem, et Archiadam alterum eius filium, ingenio quidem feliciorem, sed diuitiis a philosophando absterritum, nec a patre ad philosophiam adductum, sed religioni et probitati deditum; itemque Diomedem, Damascius apud SVIDAM [d] tradit. Ad Isidorum itaque respiciens, tandem illi persuasit, vt successionis decretum reciperet, qui etiam successor creatus est, nomine magis, vt ait Damascius [e], quam re ipsa. Nam defuncto Marino placuit Isidoro Athenas deserere; ne vero schola collaberetur, et Hegiam monuit et Syrianum quendam iuniorem, (cum Procli praeceptore non confundendum,) vt imminenti ruinae scholae Platonicae humeros supponerent [f]. Qui cum Alexandriam tandem secessisset, Zenodotus Marini locum in cathedra Platonica occupauit. Tanti hunc Zenodotum fecisse Proclum ait Damascius [g], vt solus dignus habitus fuerit deliciae Procli appellari; maximam etiam de illo spem concepisse: fuisse enim neque iactabundum, neque sinistrum, neque tumidum, licet nobilissima stirpe esset ortus, moribusque magnificis ornatus, et in eloquentia industrius pariter atque conspicuus. Zenodoti vero cum multi, etiam in philosophia inclaruerint [h], caue hunc Platonicum vel cum Stoico, vel cum aliis misceas.

§. XXXVIII. Vitam ISIDORI descripsit Damascius, eique reliquorum etiam, qui circa haec tempora vixerunt, Platonicorum historiam in- *Vitae Isidori scriptor.*

licet vnica spes successionis dicatur apud MARINVM c. 29. p. 91. nihil tamen obstat, quo minus dicamus, Archiadae Hegiam diu post Asclepigeniam natum fuisse. Hos parentes Hegiae si supponimus, ratio patet, cur tam grauiter tulerint Attici, quod patria sacra mutauerit. Ea enim a Plutarcho constituta erant, qui summa in religionibus valebat apud Athenienses auctoritate.

b) PHOT. p. 567.

c) Vid. EVNAP. in Porphyr. DAMASC. l. c. MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64.

d) In Eupithius T. I. p. 902. PHOT. p. 567.

e) l. c. p. 563.

f) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 213.

g) l. c. p. 563.

h) Enumerat eos FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 273. Vol. II. p. 726.

intexuit. Scripsit enim teste SVIDA [i], *historiam philosophicam*, cuius vel pars ea fuit, vel eam integram absoluit. Id quod ex eodem SVIDA colligi potest, qui ex Damascii historia philosophica quaedam adducit [k], quae in *vitae Isidori* compendio, quod PHOTIVS confecit, leguntur. Dolendum autem vehementer est, hanc nobis historiam philosophicam esse ereptam, dubium enim non est, Damascium Alexandrinae scholae, tum in Aegypto, tum Athenis florentis historiam, forte vbi Eunapius desiit, in ea prolixe enarrasse. Et seruauit quidem nobis fortuna duplicem eius scriptionis epitomen in PHOTII bibliotheca [l], quarum illa breuis, haec vero prolixa quidem, sed confusa admodum, nulloque ordine cohaerens, sed interrupta et manca, totaque industria et eruditione Photii indigna est; quod non improbabilem suscitauit coniecturam viris doctis, non omnia, quae in hoc μυριοβίβλῳ leguntur, librorum compendia a docta patriarchae Constantinopolitani manu esse profecta. Latinam vero interpretationem, quam ANDREAS SCHOTTVS dedit, adeo puerilem et ineptam esse, aliquot iam exemplis probauimus, vt a quouis alio, quam a docto hoc viro, Graecaeque literaturae non ignaro, confecta videatur, vnde Graeca ipsa inspicienda esse semel iterumque monuimus. Habuit etiam celebriorum ex hac schola philosophorum vitas ex hac Damascii vita Isidori Suidas, ex quo, quae hactenus adducta sunt, pleraque hausimus, et ex quibus vitis egregie Photii epitome potest suppleri: quod cum facere nouaque versione addita nobis istud compendium recusum dare constituerit HENRICVS VALESIVS, vir in his literis summus, valde dolemus, istum laborem in spongiam incubuisse, quo historia philosophica insigniter iuuari potuisset, ast si accurato iudicio fuisset adhibitus. Fuisse enim Damascium ex eadem secta philosophum postea dicemus, qui non erubuit, rationibus Platonicis rem suam iuuare, id est fictis miraculis et stupendis narrationibus sectae suae augere gloriam, posthabitis non fidei tantum historicae, sed et omnis verisimilitudinis legibus: ex quo, quam exiguum iudicium in hac conscribenda historia philosophica Damascius adhibuerit, colligi potest: cui cum accessisset impudentissima mentiendi audacia, quae non παραδοξότατα tantum, sed et ἀσύστατα et inuicem pugnantia tanquam verissima narrauit, totus ille labor ineptissimam accepit faciem [m]. Accedit inuidia quaedam stolidi hominis, non recentiores tantum philosophos, sed etiam suae sectae fere omnes, quotquot imposturis superstitionis caussa susceptis nuntium miserunt, et religionis suae insano non fuerunt oestro perciti, deprimens, sed et magna atque excelsa veterum nomina, quae totus antiqui orbis eruditi chorus suspexit, contemnens. Quae cum ita sint, et hoc etiam malum accesserit, vt a Photii amanuensibus et Suida male ista scriptio habita et lacerata fuerit, facile

i) In Damascius T. I. p. 507.

k) In Gregorius T. I. p. 498.

l) Cod. CLXXXI. p. 211. seqq. Cod. CCXLII. p. 546. seqq.

m) Hoc nomine iam in eum animaduertit PHOTIVS l. c.

le inde iudicium fieri poteſt, quanta accuratione opus ſit, vt veram ex his fragmentis huius temporis hiſtoriam eruamus. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ [m].

§. XXXIX. ISIDORVS GAZAEVS fuit, Gaza Palaeſtinae vrbe oriundus, fratremque habuit Vlpianum, de quo ſupra dictum, itidem Gazaeum. Ita enim eos Damaſcius vocat apud SVIDAM [o]. Quibus tamen obſtat, quod idem Damaſcius Alexandrinum vocat, et inter Aegyptios huius vrbis incolas refert, qui in ſomniorum interpretatione excelluerint [p]. Vnde coniecimus aliquando [q], Iſidorum et Vlpianum Alexandrinos fuiſſe, ſed Gazaeos dictos, quod ex publico aerario victum frumentumque ſtipendii loco acceperint, vt Platonicos accepiſſe, ſupra ex SVIDA [r] demonſtratum: obſeruauit enim eruditiſſimus RELANDVS [s], fuiſſe, qui Gazaei nuncuparentur, non quod Gaza oriundi eſſent, ſed quod ex aerario alerentur eccleſiaſtico, atque ita Commodianum Gazaeum dictum eſſe. Re tamen accurate penſitata abiicienda eſt illa coniectura: nomen enim Gazaei, ſi a victu ex aerario accepto deriuandum, ad eccleſiam pertinet: Iſidorus autem et Vlpianus Gaza vrbe gentili oriundi ſunt, quae et alios viros doctos et in his Procopium et Zoſimum Gazaeos genuit. Vrbis vero Gazae incolae ſuperſtitionis gentilis fuere tenaciſſimi, etiam illo tempore, quo aliae vrbes Chriſtiana ſacra dudum erant amplexae, vt erudite probat RELANDVS [t]. Sic vt mirum non ſit, ſuperſtitionis patronum Iſidorum ex hac vrbe prodiiſſe, qui, cum diu Alexandriae vixerit, ſine dubio a Damaſcio ideo inter Alexandrinos relatus eſt. Qui cum parentibus nec generis nobilitate nec facultatibus deſtitutis eſſet genitus, mature ad literarum ſtudia applicuit animum [u], et Alexandriam delatus Aſclepiodotum audiuit, hominem ex Platonicorum iſtius ſcholae philoſophorum numero [x], quem infandis philoſophiae theurgicae operibus ita potentem fuiſſe Damaſcius refert, vt cum Iſidorus et ille in Maeandrum fluuium ad natandum deſcendentes mediis fluminis vorticibus cum praeſentiſſimo vitae periculo eſſent abrepti atque ſubmerſi, Aſclepiodotus paululum eleuatus vt ſolem intueri poſſet, prolatis paucis verbis ſacris, quae effari nefas, vtrumque morti ereptum ad litus deduxerit [y]. Rhetoricas autem et poëticas profeſſorum Alexandrinorum lectiones parum audiuit, maioribus et ſublimioribus intentus, animumque ſpeculationi aptum ad contemplationes maximas eleuans, vnde philoſophiae et theologiae ſtudio ſe dedit, fratre Vlpiano reipublicae ſe accommodante [z]. Cumque ipſi ſorderent philoſophi Alexandrini, et in his Hierocles,

Iſidorus Gazaeus.

m) Conf. BALTVS Jugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 504. ſeqq.
o) In Vlpianus T. II p. 738.
p) Apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 546.
q) In Germanico hiſt. phil. opere T. III. p. 848. conf. tamen T. IV. p. 1447.
r) In Aedeſia T. I. conf. PHOTIVS l. c.
s) Palaeſtin. L. III. p. 792.
t) l. c. p. 793.
u) PHOTIVS l. c.
x) Dictum de eo inter Procli diſcipulos.
y) l. c. p. 559.
z) p. 560.

cles [a], quos ſcientiis humanis nullis quidem inferiores eſſe iudicabat, aſt in diuinis parum verſatos, ſibi non multum profuturos exiſtimabat, Athenas ſe conuertit, vbi Procli fama in his literis tum temporis ſumma valde percrebuerat. Ea enim tum erat ſententia, eos, qui in mortalibus et humanis induſtriam ponant, et vel auctam eruditionem demonſtrent, vel doctrinae ſtudium prae ſe ferant, nihil magni ad diuinam ſapientiam conferre, aſt poſt Pythagoram et Platonem, diuinos homines, quorum animae iam ad regionem idearum delatae earum contemplatione nutriantur, in diuiniori ſcientia ex medio aeuo magnos theſauros collegiſſe Porphyrium, Iamblichum, Syrianum et Proclum [b]. Viſo Proclo, valde gauiſus eſt Iſidorus, eo quod venerabilem philoſophiae faciem ſe videre putaret; aſt Proclus quoque in Iſidori facie diuinae philoſophiae vitaeque ad eam facientis notas reperit [c]: quod ſi verum eſt, indicium fuit, enthuſiaſmi, tantopere his hominibus deamati, ne in facie quidem veſtigia defuiſſe. Ex hac Procli ſchola cum profundiſſimae meditationis plenum attuliſſet animum, qui non ex libris et memoria diſciplinarum praeceptis inſtructa, ſed ex habitu animi firmo et foecundiſſimo, quem ab initio iam habuerat, ſapientiae cultum repetebat, mature ad veram philoſophiae ſublimioris cognitionem peruenit, et a ſodalibus quoque in Aegyptiis et Chaldaicis myſteriis addiſcendis ſocius adhibitus inueſtigandae veritatis ſacrae, quae in profundo lateret, ſaepe illis in quaeſtionibus veteris illius ſapientiae lumen accendit. Sed a Marino quoque in Ariſtotelicae philoſophiae dogmatibus inſtitutus eſt [d], parum tamen feliciter ei Peripatetica philoſophia ceſſit, vel quod naturali indole iſta ἀγχινοία deſtitueretur, ſine qua in difficilis et obſcuri ſenſus philoſophi doctrina parum dextre verſari quis poteſt, quem eius defectum non negat Damaſcius [e], excuſat tamen, quod animum habuerit, non his infirmis et terrenis ſed diuinis et coeleſtibus intentum, et ad ea ſe eleuantem, id eſt ſi vero nomine dicendum, enthuſiaſticum et imaginationis ardore ad inſolita et theurgica adſpirantem, qualem Ariſtotelis philoſophia parum facere poteſt; vnde carpens eos, qui exterius philoſophantur, et vtuntur memoria multarum rerum notitia referta, et facile valent inexplicabiles nectere ſyllogiſmos, id eſt Peripateticos, inanes iſtos eſſe dixit diuina ſcientia; cumque videret, Ariſtotelicam philoſophiam, etſi diuiniorem, et rationibus magis neceſſariis, quam ſenſibus, credentem, diuinis tamen ideis non vti, ſed ratiociniis, id eſt, ad enthuſiaſmum iſtum, quem quaerebat, parum vel nihil afferre, eam quoque induſtria ſtudioque ſuo non dignatus eſt amplius. Solum itaque Pythagoram et Platonem, beatas iſtas animas, inter ideas, id eſt, Deos paſcentes, et coeleſti lumine perfuſas eligens, et recentiores quoque Platonicos, Plotinum, Porphyrium, Iamblichum maxi-

a) Ibid. Aut vidit hunc, aut paulo poſt eius diſceſſum Alexandriam venit Iſidorus, cum fama eius adhuc vigeret inter Alexandrinos.

b) Ibid.

c) p. 570.

d) p. 569. 571. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

e) p. 549.

maximi faciens, duce Proclo theologiae studio omnem prorsus impendit operam, sicque instinctum animi naturalem, quo ferebatur ad Θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, primarios philosophiae Alexandrinae cardines, secutus est. More enim Aegyptiorum, quibus tanquam profundioris eruditionis hominibus aggregari voluit, superstitioni, et somniis eorumque interpretationibus reliquisque gentis illius superstitionibus fuisse addictissimum, tanquam summas laudes vbique crepat Damascius. Eum vero in finem lectis quoque sanctioris generis philosophorum scriptis, ad discendam theurgicam sapientiam animum applicuit, et rimandis oraculis aliisque diuinioris doctrinae fontibus insudauit. Qua in re tam mirabilem et diuinam sensit Procli institutionem, vt non dubitauerit, ei mortuo thura offerre, et tanquam daemoni cuidam sacrificare [f], vt supra iam dictum. [illegible] itaque sublimioris scientiae profectus nactus, tanta inter condiscipulos eius auctoritas extitit, vt nec Marinus dubitauerit scripta sua eius iudicio atque censurae submittere, nec Isidorus erubuerit, ea contemnere ac reiicere, eo effectu, vt incendio deleret opus, quod displicuisset Isidoro discipulo [g]. Quae etiam inter sodales auctoritas et fiducia Marini praeceptoris in caussa fuit, vt communi Platonicorum decreto [h] Marino aegrotanti successor designaretur. Parum tamen arrisit splendidum munus, quod insignes tulisse prouentus, in antecedentibus diximus, Isidoro, vel quod exigua vteretur lectione, eo quod librorum copiam damnabat, quam non cognitionis, sed opinionis matrem esse cre-[illegible]d Procli successorem vero vir requirebatur, illi lectionis diffusae [illegible] non impar; vel quod Aristotelicae philosophiae, quam contemnebat, non satis esset gnarus, quam tamen doceri in hac cathedra, Plutarchi, Syriani, Procli, Marini exempla resque ista postulabant, vel quod Athenae, vti ex Damascio colligi potest, ei non placerent, et arcanis re[illegible]nibus felicius se Alexandriae defungi posse crederet. His itaque ra[illegible]bus ductus, cum amorem tantum diuinum, et arcanos Deorum adi[illegible] anhelaret [i], auertere a se scholae iudicium atque decretum omni studio connisus est, ostendens, se non ex iis esse, qui caecae rationis ductu, in rectam viam impelli cupiunt, sed oculos se ad ad animum repurgatum referre. Quod ita clarius exprimas: tantummodo se enthusiasmo stude[illegible] humanae autem eruditionis partes rationisque vim omnem inter coe[illegible] referendam esse: ex quo hominis character satis elucet. [illegible]onicorum precibus victus manus dedit, et cathedram susce[illegible] sed nomine magis, quam re, vt ait Damascius [k]. Marino [illegible] sublato cum cathedra occupanda esset, adeo consilium mu[illegible] Athenas relinquere cogitaret, licet successionis catenam ita [illegible] videret: quod vt ne fieret, Hegiam et Syrianum Marini discipulos

[f]) [illegible] p. 566.

[g]) Vid. supra in Marino.

[h]) ψήφισμα vocat PHOTIVS p. 568. ex quo patet, non sola professoris voluntate designatum fuisse successorem, sed accessisse consensum totius scholae.

[i]) loc. cit. p. 550.

[k]) Ibid.

los hortatus est, vt scholae saluti et successioni, mox desiturae, succurrerent, eiusque partes capesserent [l]. Mansisse tamen per aliquod adhuc tempus Athenis, ibique philosophiam arcanam docuisse, ex eo colligitur, quod Damascius Athenis eo praeceptore vsus sit [m]. Qui cum scribat se illum magistrum habuisse in dialecticis, eiusque in scholis ac lectionibus eas exercitationes didicisse, colligimus inde, Isidorum, quem parum curasse istam eruditionis philosophicae partem diserte fatetur, cum cathedram conscendisset, illi quoque se summa cum industria, vt professoris philosophiae expleret vices, tradidisse, eo quidem, quod idem Damascius scribit, euentu, vt in hoc eruditionis genere, differendique facultate, omnes, quotquot illud seculum tulit, homines doctos obscurauerit. Nisi enim hoc supponamus, a manifesta contradictione saluari non potest Damascii de Isidoro narratio. Quamdiu vero Atheniensem cathedram ornauerit Isidorus, dici non potest. Illud certum est, Zenodotum, viuo adhuc Isidoro, Marino successisse, vt supra dictum, eum vero Alexandriam secessisse, quo loco, vtrum publice philosophiam docuerit, ignoramus, docuisse tamen, siue publica siue priuata industria, dubitandum non esse sequentia docent.

Isidorus an Hypatiae maritus?

§. XL. Satis apte hactenus cohaesit historia Isidori, prout eam nobis, quo vnico teste niti nobis licet, Damascius enarrauit. Ast quae sequuntur, non modo maxime impedita sunt et confusa, sed et contradictione se euertentia, nec stare cum historiae veritate possunt, adeoque vel pessimam Damascii fidem, in apertissimis sui temporis circumstantiis turpissime decipientem, vel supinam nulloque modo excusandam Suidae negligentiam produnt manifestissime, licet a nemine, quod magnopere miramur, obseruata hactenus, quantum quidem nobis innotuit. Ordine itaque res exponenda est, et errore foedo historia sacra et philosophica liberanda. Narrat nempe SVIDAS [n] haud exiguam Isidori vitae particulam, quam hausisse ex Damascii *historia philosophica*, et dictio et reliquae circumstantiae aperte loquuntur. Hypatiae ibi, Theonis filiae fata expositurus, ait, fuisse Isidori philosophi vxorem et floruisse sub Arcadio imperatore. Tunc enumeratis aduersis, quae passa est Hypatia, fatis, quae in sequentibus exponemus, haec addit: „Horum memoria „quamuis adhuc vigeat apud Alexandrinos, nihil tamen res ista imminuit „eorum honorem et studium erga Isidorum: cum etiam tanto periculo „imminente singuli tamen crebra eius vti consuetudine et sermones ex „modesto eius ore proficiscentes audire studerent. Nam ii etiam, qui „rhetoricis et poëticis scholis praeerant, frequentes philosophi congressus amabant. Quamuis enim illis institutus non esset, tamen philosophica subtilitate minutas etiam illorum artes adiuuabat. Nam et cetera „erat

l) p. 568.
m) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. nisi malis hoc loco Isidorum ad Alexandrinos Damascii praeceptores referre; prius tamen magis verisimile.
n) In Hypatia T. III. p. 533.

„erat accuratus, et de orationibus et poëmatibus, quae ostentandi inge-„nii caussa recitabantur, longe melius iudicabat, quam alii. Quamobrem „etiam in theatris, cum orationes aliquae audiebantur, breuiter laudabat „declamationes, et modeste admodum: opportune tamen, et vt par „erat. Vnde totum theatrum iudicio eius vtebatur, tanquam norma „eorum, quae melius aut peius dicerent„. Hactenus Suidas. In quibus verbis sunt, quae consistere secum nullo modo posse videntur. Et quod ad Isidori quidem attinet matrimonium, ipsius Damascii testimonio apud PHOTIVM [o] certum est, habuisse illum vxorem Domnam, quae cum peperisset ei filium, quem in praeceptoris memoriam Proclum nominauerat, quinto post partum die mortua est, et philosophum mala bestia et amaro liberauit coniugio. Quod vero ad secunda vota Isidorus transierit, de eo tacet epitome Photii, ast Suidae excerpta apertissime loquuntur, satisque declarant, de eodem Isidoro sermonem esse, qui Marino successit. Nam quod Suidas habet, non institutum fuisse in rhetoricis et poëticis, accurate cum Damascio apud Photium concordat. Ast nupsisse Isidorum Hypatiae id quidem cum rationibus temporum conciliari nullo modo potest, vt ex erutis temporum Isidori et Hypatiae notis liquere potest clarissime. Et Isidori quidem aetatem definiuere neque Photius neque Suidas, ast satis detegi illa potest ex circumstantiis a Damascio narratis. Fuit nempe Isidorus discipulus Procli, vt ex PHOTIO patet [p] itemque Marini [q], cui in cathedra successit, deinde relictis Athenis concessit Alexandriam ibique philosophatus est, tandem, quod in sequentibus probabimus, ad Chosroëm regem abiit, cum Platonicis aliis. Cuncta haec testimoniis vel adductis hactenus, vel adducendis adhuc constant indubitatis. His si annos assignamus debitos, haec Isidori historiae emergit chronologia:

Proclus nascitur	A. C. CDXII.
moritur	CDLXXXV.
Marinus succedit Proclo	CDLXXXVI.
instituit Isidorum	CDLXXXVII.
obit circiter	CDXC.
Isidorus succedit Marino docetque Athenis	CDXCI. CDXCII.
abit Alexandriam	CDXCIV.
Florent his temporibus sub Iustiniano	
[illegible]lius, Damascius Simplicius	DXXX.
Isidorus cum Platonicis in Persiam abiens redit	DXXXIII.

[illegible] ponamus, eo ipso reditus sui anno centenarium Isidorum obiisse, [illegible] potest tamen natalis eius contigisse ante A. C. CDXXXIV. Haec ad Hypa-

o) p. 573. p) p. 569. 571. q) Ibid.

los hortatus est, vt scholae saluti et successioni, mox desiturae, succurrerent, eiusque partes capesserent [l]. Mansisse tamen per aliquod adhuc tempus Athenis, ibique philosophiam arcanam docuisse, ex eo colligitur, quod Damascius Athenis eo praeceptore vsus sit [m]. Qui cum scribat se illum magistrum habuisse in dialecticis, eiusque in scholis ac lectionibus eas exercitationes didicisse, colligimus inde, Isidorum, quem parum curasse istam eruditionis philosophicae partem diserte fatetur, cum cathedram conscendisset, illi quoque se summa cum industria, vt professoris philosophiae expleret vices, tradidisse, eo quidem, quod idem Damascius scribit, euentu, vt in hoc eruditionis genere, differendique facultate, omnes, quotquot illud seculum tulit, homines doctos obscurauerit. Nisi enim hoc supponamus, a manifesta contradictione saluari non potest Damascii de Isidoro narratio. Quamdiu vero Atheniensem cathedram ornauerit Isidorus, dici non potest. Illud certum est, Zenodotum, viuo adhuc Isidoro, Marino successisse, vt supra dictum, eum vero Alexandriam secessisse, quo loco, vtrum publice philosophiam docuerit, ignoramus, docuisse tamen, siue publica siue priuata industria, dubitandum non esse sequentia docent.

Isidorus an Hypatiae maritus?

§. XL. Satis apte hactenus cohaesit historia Isidori, prout eam nobis, quo vnico teste niti nobis licet, Damascius enarrauit. Ast quae sequuntur, non modo maxime impedita sunt et confusa, sed et contradictione se euertentia, nec stare cum historiae veritate possunt, adeoque vel pessimam Damascii fidem, in apertissimis sui temporis circumstantiis turpissime decipientem, vel supinam nulloque modo excusandam Suidae negligentiam produnt manifestissime, licet a nemine, quod magnopere miramur, obseruata hactenus, quantum quidem nobis innotuit. Ordine itaque res exponenda est, et errore foedo historia sacra et philosophica liberanda. Narrat nempe SVIDAS [n] haud exiguam Isidori vitae particulam, quam hausisse ex Damascii *historia philosophica*, et dictio et reliquae circumstantiae aperte loquuntur. Hypatiae ibi, Theonis filiae fata expositurus, ait, fuisse Isidori philosophi vxorem et floruisse sub Arcadio imperatore. Tunc enumeratis aduersis, quae passa est Hypatia, fatis, quae in sequentibus exponemus, haec addit: „Horum memoria „quamuis adhuc vigeat apud Alexandrinos, nihil tamen res ista imminuit „eorum honorem et studium erga Isidorum: cum etiam tanto periculo „imminente singuli tamen crebra eius vti consuetudine et sermones ex „modesto eius ore proficiscentes audire studerent. Nam ii etiam, qui „rhetoricis et poeticis scholis praeerant, frequentes philosophi congres„sus amabant. Quamuis enim illis institutus non esset, tamen philoso„phica subtilitate minutas etiam illorum artes adiuuabat. Nam et cetera „erat

l) p. 568.
m) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. nisi malis hoc loco Isidorum ad Alexandrinos Damascii praeceptores referre; prius tamen magis verisimile.
n) In Hypatia T. III. p. 533.

„erat accuratus, et de orationibus et poëmatibus, quae oſtentandi inge„nii cauſſa recitabantur, longe melius iudicabat, quam alii. Quamobrem „etiam in theatris, cum orationes aliquae audiebantur, breuiter laudabat „declamationes, et modeſte admodum: opportune tamen, et vt par „erat. Vnde totum theatrum iudicio eius vtebatur, tanquam norma „eorum, quae melius aut peius dicerent„. Hactenus Suidas. In quibus verbis ſunt, quae conſiſtere ſecum nullo modo poſſe videntur. Et quod ad Iſidori quidem attinet matrimonium, ipſius Damaſcii teſtimonio apud Photivm [o] certum eſt, habuiſſe illum vxorem Domnam, quae cum peperiſſet ei filium, quem in praeceptoris memoriam Proclum nominauerat, quinto poſt partum die mortua eſt, et philoſophum mala beſtia et amaro liberauit coniugio. Quod vero ad ſecunda vota Iſidorus tranſierit, de eo tacet epitome Photii, aſt Suidae excerpta apertiſſime loquuntur, ſatisque declarant, de eodem Iſidoro ſermonem eſſe, qui Marino ſucceſſit. Nam quod Suidas habet, non inſtitutum fuiſſe in rhetoricis et poëticis, accurate cum Damaſcio apud Photium concordat. Aſt nupſiſſe Iſidorum Hypatiae id quidem cum rationibus temporum conciliari nullo modo poteſt, vt ex erutis temporum Iſidori et Hypatiae notis liquere poteſt clariſſime. Et Iſidori quidem aetatem definiuere neque Photius neque Suidas, aſt ſatis detegi illa poteſt ex circumſtantiis a Damaſcio narratis. Fuit nempe Iſidorus diſcipulus Procli, vt ex Photio patet [p] itemque Marini [q], cui in cathedra ſucceſſit, deinde relictis Athenis conceſſit Alexandriam ibique philoſophatus eſt, tandem, quod in ſequentibus probabimus, ad Choſroëm regem abiit, cum Platonicis aliis. Cuncta haec teſtimoniis vel adductis hactenus, vel adducendis adhuc conſtant indubitatis. His ſi annos aſſignamus debitos, haec Iſidori hiſtoriae emergit chronologia:

Proclus naſcitur	A. C. CDXII.
moritur	CDLXXXV.
Marinus ſuccedit Proclo	CDLXXXVI.
inſtituit Iſidorum	CDLXXXVII.
obit circiter	CDXC.
Iſidorus ſuccedit Marino docetque Athenis	CDXCI. CDXCII.
abit Alexandriam	CDXCIV.
Florent his temporibus ſub Iuſtiniano	
Eulalius, Damaſcius Simplicius	DXXX.
Iſidorus cum Platonicis in Perſiam abiens redit	DXXXIII.

Iam ſi ponamus, eo ipſo reditus ſui anno centenarium Iſidorum obiiſſe, non poteſt tamen natalis eius contigiſſe ante A. C. CDXXXIV. Haec ad Hypa-

o) p. 573. p) p. 569. 571. q) Ibid.

Hypatiae tempora vt exigantur, ſupponimus, quod et ipſius SVIDAE [r] teſtimonio, et SOCRATIS [s] conſtat, Hypatiam ab Alexandrina plebe interemtam floruiſſe ſub Arcadio, et anno quarto epiſcopatus Cyrilli, Honorio decimum et Theodoſio ſextum conſulibus, furorem plebis menſe Martio fuiſſe expertam: quod tempus in A. C. CDXV incidit. Concordant tempora Cyrilli, Syneſii, diſcipuli Hypatiae, Theonis patris Hypatiae et tota eius hiſtoria. Iam qui potuit defuncta vxore prima Hypatiam vxorem ducere Iſidorus, qui eo tempore nondum natus erat, quo illa laniabatur? et quis tanto parachroniſmo fidem adhibeat? Certe haec omnia extra dubitationem eſſe, nemo ſanus dubitabit, et aſſenſi ſunt nobis viri eruditiſſimi [t]. Aſt qua ratione ad hunc errorem delatus ſit Suidas, merito ambigitur, licet ſupina ſcriptoris negligentia toties nobis iam ſit notata. Et primo quidem Damaſcius malae fidei poſſet eſſe ſuſpectus, viderique haec ad Iſidorum tranſtuliſſe, vt eo grauiori inuidia Chriſtianos Cyrilli partes ſequentes cumularet; aſt his obſtant, quod is apud Photium Domnae quidem Iſidori vxoris meminit, aſt Hypatiam poſt eam duxiſſe non refert, non omiſſurus in gloriam Iſidori, ſi tantae tamque celebris in Plotini ſchola feminae matrimonio fuiſſet gauiſus, praeſertim cum dicat, Iſidorum Hypatiae multum praeſtitiſſe, non tantum vt virum mulieri, ſed vt geometriae deditae philoſophum. Culpa itaque in Suidam conjicienda magis videtur, qui cum Damaſcii hiſtoriam philoſophicam excerperet, ea quae de Hypatia prius retulerat Damaſcius, cum iis, quae poſtea de Iſidoro narrauit, vna orationis ſerie coniunxit, cum Damaſcius nihil aliud dicere voluiſſet, quam illud: etiamſi magnus eſſet furor plebis Alexandrinae in philoſophos, et Hypatiae mors adhuc omnium memoriae obuerſaretur, tamen non fuiſſe paſſum Iſidorum quicquam mali, nec honori id atque exiſtimationi ſuae apud populum Alexandrinum obſtitiſſe. Id quod luculenter ſatis ipſa SVIDAE verba haec innuunt: *τȣ̃των ἡ μνήμη ἔτι σωζομένη τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν συνέςελλεν εἰς μικρὸν κομιδῆ τὴν περὶ τὸν Ἰσίδωρον τῶν Ἀλεξανδρέων τιμήν τε καὶ σπȣδήν.* Quibus haud obſcure de hiſtoria Hypatiae, tanquam re ante Iſidorum geſta, loquitur, oſtenſurus, parum eius memoriam obſtitiſſe, quo minus, metu ſimilis periculi imminentis, magnum honorem et applauſum a populo Alexandrino Iſidorus meruerit. Quae cum non ſatis attenderit Suidas, vel qui eius excerpta congeſſerunt, Iſidori vxorem Hypatiam fuiſſe dictum in limine eſt. Potuit tamen ab indocti gloſſatoris manu ex margine in textum hoc gloſſema irrepere, cum is ex male intellecta verborum Damaſcii cohaerentia Hypatiam Iſidori vxorem fuiſſe colligeret. Quaecunque vero erroris cauſſa fuit, certe eiiciendus eſt ex hiſtoria eccleſia-

r) loc. citat.
s) Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.
t) Vid. Act. erudit. nou. ſupplem. T. III. ſ. 9.

clesiastica et philosophica, ne in posterum, quod viris literarissimis accidit [w], seducat.

§. XLI. Sed vt reliquam Isidori historiae partem attexamus, quo loco is Alexandriae habitus sit, quantaque in auctoritate vixerit, ex adducto Damascii vel Suidae loco satis intelligitur. Habuisse discipulos, Serapion, eremita Platonicus exemplum est, de quo multa habet SVIDAS [x], hausta quoque, vt videtur, ex Damascio. Sedem tamen mutandi consilium postea cepit, securitatis caussa. Cum enim grauis his hominibus esset Iustiniani zelus, isque singulari lege vetaret philosophiam gentilem Athenis doceri [y]; qualis nempe tum in Platonica schola personabat, et praecipuum superstitionis artiumque pessimarum fulcrum habebatur, et saniorem philosophiam amplecti iuberentur, abierunt cum Areobindo in Persiam philosophi Isidorus Gazaeus, Damascius Syrus, Simplicius Cilix, Eulalius Phryx, Priscianus Lydus, Hermias et Diogenes Phoenices [z]. Redierunt tamen postea A. C. DXXXIII [a], pace inter Persas et Romanos facta, libertatem nacti suis institutis et philosophiae conuenienter sine metu viuendi, patriamque religionem, prout visum esset, sequendi. Quem vero in locum Isidorus postea secesserit, vbi, quo tempore, quoue morbi genere vitam finiuerit, in exspirantis sectae eclecticae crepusculo a nemine veterum annotatum reperimus. Valde senem tamen obiisse oportet eo quod Proclum audiuit, quod ex more sectae Platonicae ante vigesimum annum raro fiebat: et ad medium fere seculum sextum vixit redux ex Perside, vbi hospes peregrinatus erat. Ex his enim concluditur, post A. C. CDLXV natum, et ante A. C. DXL satis functum non esse, quae LXXV annos conficiunt, et vterque annus a natali et emor-

Vita et mores Isidori.

w) Vid. magni viri FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. MOSHEM. Hist. Christ. antiq. Sec. IV. P. II. c. I. §. 2. p. 298. et Vol. diss. H. E. p. 214. ANDR. SCHOTTVS ad PHOT. loc. cit.

x) Vitam Serapionis descripsit SVIDAS in Serapion. T. III. p. 384. quam sine dubio ex Damascii historia philosophica hausit, et exscripsit. Is adeo latenter vixit, vt nemini fere praeter Isidorum, innotesceret. Adeo vero solitariam vitam diligebat, vt nunquam fere ex domo sua descenderet, et solus in domuncula habitaret vicinorum opera in rebus necessariis adiutus. Precibus insigniter addictus et idiotae habitu omnia templa frequentauit, et loca sacra prout festiuitatis ratio postulabat. Plerumque vero domi per totum diem degens solis diuinis vacauit, precesque cogitando recitauit. Veritatis vero cupidus non in subtilioribus quaestionibus versabatur, sed sublimioribus et diuinis erat intentus. Legebat itaque Orpheum, et de eius sensu interrogabat Isidorum, in arctiorem domunculae partem se contrahens. Adeo vero contemsit pecuniam, vt nihil possideret, praeter tres libellos, voluptatemque ita neglexit, vt summe necessariis tantum vteretur, a rebus venereis per totam vitam abstinens. Honoris adeo incurius fuit, vt ne nomen quidem in vrbe notum esset. Haeredem Isidorum scripsit libellorum, qui de eius vita haec nobis scripta reliquit. Manifestum hoc exemplo esse putamus, sectam Alexandrinam non doctrinam tantum, sed instituta quoque Christianorum, praecipue Aegyptiorum, imitatione expressisse: eo enim tempore eremitis abundabat ista regio. Quos cum summa veneratione prosequeretur plebs, mirum non est, gentiles quoque homines, praecipue Pythagoricis institutis, iam olim solitariam vitam affectantibus addictos, in huius gloriae partes venire voluisse.

y) IOAN. MALALA Hist. chron. P. II. p. 187. NIC. ALEMANNVS ad Procopii anecdot. c. 26. p. 377.

z) AGATHIAS de rebus Iustin. L. II. p. 49. SVIDAS in πρεσβὺς T. III. p. 171.

a) Ita quidem V. C. PETR. WESSELING. Obs. variar. L. I. c. 28. p. 117. conf. PETAVIVS Ration. temp. L. VII. c. 8. p. 465. qui c. V. p. 452. has inducias ad annum DXLV refert, duce Procopio.

emortuali tempore Isidori parum abesse videtur. Aetatem sane eius ad Iustiniani imperium referendam esse, ex hactenus dictis constat. Facie erat [b] magnifica et quadrangulari, oculis gratiam Veneris spirantibus, et in vnam eandemque rem inflexili acie intuentibus, grauitatem vero et venustatem totus corporis habitus prae se ferebat; sensus habebat mediocriter affectos et soli necessitati inseruientes; eandem habuisse rationem phantasiam ait Damascius; sed exarsisse eam, limitesque transgressam ad enthusiasmum vsque insaniisse, ex hactenus dictis manifestum est. Multo praestantiorem tamen nobis depingit Damascius ratione voluntatis virtutum. Ait enim: raro irasci solitum, et si qua irasceretur, rationem imperasse: promtissimum fuisse, bene de aliis merendo, nec suspicacem, licet dolorum ac insidiarum nihil eum falleret: Amasse porro simplicitatem et veritatem, vt supra modum verax esset, nec fictum aliquid in se continere videretur. Fuisse solertem ac industrium, et cum aurora surgente surrexisse, animo in oracula et somnia intento. Pecuniae acquirendae artibus se non dedisse, sed prudentiae domesticae, et in omnibus prudenter se gessisse, domi vero omnia sapienter disposuisse, magnamque diei partem in curanda re familiari consumsisse, partim iubendo et ordinando, partim manum operi ipsi admouendo. Calamitates etiam forti animo pertulisse, dignumque philosopho in illis, etiam in iactura bonorum, ostendisse animum. Mansuetum quidem et lenem erga omnes se praebuisse, sed acerrimum in reprehendendis flagitiis, et quamquam nec inimicitias aleret, nec contentiones amaret, graue tamen bellum malis indixisse moribus, et acerrimo zelo iis emendandis inuigilasse. Talem vero suadelam insedisse ori, vt nemo tam immiti ac barbaro esset animo, qui non eloquentia eius persuaderetur, et cui non, accedente corporis proceritate, et affabilitate sermonis, iucundissima eius esset oratio. Mediocri nec delicato nimis vsum fuisse conuictu, qui neque paupertatis sorditiem, nec luxum diuitiarum prae se ferret. Colloquentibus non suauem tantum et comem, sed et facilem, et vtilem se praebuisse, et senum maxime congressibus fuisse delectatum: adamasse musicam, sed seueritati Doricoque modo adaptatam. Reuocasse quoque philosophiam ad animum et a verborum contentione ad mores reduxisse [c], veramque philosophiae rationem non in externa fama et eruditionis strepitu, sed in mentis ad coelestia conuersione quaesiuisse: adeoque nec statuas adorare voluisse, sed ad ipsos Deos intus latentes, non in adytis, sed in arcano mentis accessisse, et vehementi atque occulto amore se illis iunxisse, modo, qui non dici et ne cogitari quidem queat, sed experientia tantum percipiatur cognoscaturque. Quae omnia passim in hac vita Isidori sparsa manifestum faciunt, instituisse Damascium in laudando praeceptore exemplis ac vestigiis Pla-

b) p. 548. 551. 559. 561. 566. 599.

c) Hoc ita tantum intelligendum est, philosophiam fanaticam eum reliquis disciplinis praetulisse. Animum enim incendi diuino amore per istam philosophiam statuebant.

Platonicorum biographorum, et nullum non virtutis genus ad eum retulisse, vt perfectissimos facere homines philosophiam Platonicam reformatam omnibus constaret. Ex quibus intelligi sine labore potest, quantum in his fidei tribuendum sit Damascio scriptori nugiuendulo, fidemque anilibus fabulis pollicenti. Quisquis autem vitae genere et virtutis ratione fuit Isidorus, illud certum est, fuisse dignum Proclo praeceptore discipulum, temperamenti melancholico-cholerici dispositione, fanaticorum praeceptorum educatione, hominum inter quos vixit, indole, et philosophorum suae sectae exemplis illi superstitionis generi pertinaciter affixum, quod ad enthusiasmum, diuinaque commercia et conuersationem pronum ferebatur, et sua sponte ruebat. Ceterum cum multis Isidoris aliis apud veteres claris [d], noster confundi non debet.

§. XLII. Tandem DAMASCIVS quoque in eclecticae sectae historia enarrandus est, cuius memoriis hactenus in delineandis vitis Platonicorum recentiorum, qui sec. V et VI inclaruerunt, potissimum vsi sumus. Fuit Damasci in Syria natus [e], et ab optimis praeceptoribus institutus. Alexandriae elegantiorum literarum studiis inuigilans, in dicendi arte Theoni operam dedit per triennium, Ammonium quoque Hermiae filium, qui ceteris in philosophia Peripatetica et mathematicis disciplinis praecellebat, audiuit, et in Platonica quoque philosophia magistrum habuit [f], ex quo patet, Alexandriae iam philosophiae eclecticae vel syncretisticae laborem eum impendisse, eique mathematica iunxisse studia. Quoniam vero eo tempore Athenae fama eruditionis philosophicae Alexandriam superabant, in hanc Musarum Graecarum sedem se recepit, dimissoque eloquentiae studio, cui per nouennium inuigilauerat, totum se perficiendae, quam exorsus erat, mathematum et philosophiae cognitioni tradidit, illorum a Zenodoto hauriens praecepta, huius a Marino [ff]. Maxime autem in Dialecticis exercitationis vim et vsum familiaritate et lectionibus Isidori assequutus est [g]. Quo Alexandriam concedente occupauit relictam cathedram, et vltimus philosophiae Platonicae professor factus est. Eo enim docente Iustinianus philosophos gentiles philosophiam docere Athenis vetuit, sicque nobilissimae catenae, successionisque, qua tantopere superbiebant, quamque ab Ammonii et Plotini tempore seruauerant, finem fecit, totamque sectam extirpauit, cuius ab hoc tempore nulla fit apud veteres mentio. Nam Damascium quoque, superstitioni auitae mordicitus inhaerentem, inter eos fuisse, qui ad Chosroëm Persarum regem emigrarunt, et hospitii ibi iure fruiti sunt, exiguo licet speratae felicitatis successu, redierunt vero facta pace, et promissa securitate, supra diximus. Ex quo tempore, vbi vixerit, dici non potest, conii-

Damascius.

 cien-

d) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 216. inter eos eminent Isidorus Pelusiota, et Isidorus Mercator, de quibus IDEM videndus.

e) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 212. CCXLII. p. 566. SVIDAS in Damascius T. I. p. 506.

f) PHOTIVS l. c.

ff) Ibid.

g) Vid. §. praec. dicta.

ciendum tamen, eum Alexandriam delatum esse, vbi haec philosophia aliquantisper adhuc personabat, ibique forte obiisse. Patet ex dictis, recte Damascium inter eclecticae scholae philosophos referri, qui Platonicam philosophiam cum Aristotelica conciliauit, et reliquas omnes cum his in concordiam ire iussit. Vix itaque audiendus est SVIDAS [h], qui eum Stoicum fuisse dicit, quod etiam recepisse FABRICIVM [i], qui eum alio loco [k] Platonicis adscripserat, miramur. Nisi dicamus, Stoicam philosophiam ab his philosophis ad idem systema syncretisticum fuisse pertractam, cuius exemplum esse potest Simplicius [l], qui Stoica Platonicis et Aristotelicis iunxit. Fuit is discipulus Damascii [ll], adeoque ad hanc quoque sectam referendus esset, quia tamen in Peripateticis maxime eius industria enituit, eius memoriam in sequenti sectione recolemus. Tantum vero fuit inter Damascium et Simplicium, Eulaliumque, ex hac quoque secta homines amicitiae vinculum, vt, qui ὁμηλιταὶ a SVIDA [m] dicuntur, vnum simul iter ad Persas susciperent. Meruit Damascius de philosophia pariter atque eius historia, ita vero, vt ab Alexandrinae philosophiae alumno expectari potest. Scripsit enim *commentarios in Platonem*, *dubia* item *et solutiones de principiis rerum*, ex quo magno opere fragmenta nobis seruata sunt, quae vulgata debemus industriae desideratissimi IO. CHRISTOPHORI WOLFII [n]: alia ei apud veteres tributa enumerat FABRICIVS [o], qui videndus. Philosophicam autem historiam enarratione fatorum vitarumque professorum et philosophorum huius sectae, praecipue praeceptoris Isidori, auxit, de cuius ratione et fide cum supra satis, quod est, dixerimus, ea hic non repetimus. Addimus tantum accuratum PHOTII [p] iudicium, qui notat: *fuisse Damascium summe impium quoad religionem, et nouis atque anilibus fabulis, scriptionem suam repleuisse, sanctamque fidem nostram, quamuis timide tecteque allatrauisse: eis etiam, quos ob eruditionem summis laudibus extulerat, rursus detraxisse, seque eorum iudicem constituendo, nullum non perstrinxisse, in singulis, quos laudarat. aliquid desiderando, et quos in coelum euexerat, humi rursus allidendo.* Id verum esse satis testantur ea, quae seruauere Photius atque Suidas. Eiusdem generis fuisse *incredibilia* eius, ex PHOTII [q] indicio patet, qui in iis mendaciorum portenta, fabulasque male confictas, impioque atque atheo Damascio dignas contentas fuisse, ait. Et dubitant quidem post ANDREAM SCHOTTVM [r], IONSIVS [s] et FABRICIVS [ss], an ad hunc Damascium, vel ad alium illepidi libelli debeant referri, videtur tamen Photius pro eodem

h) loc. cit.
i) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 620.
k) Vol. II. p. 57. conf. p. 402.
l) In comm. in Epicterum.
ll) SIMPLIC. Comm. in Phys. L. IV. c. 53. p. 184.
m) loc. cit. male ex Damascii discipulo eius praeceptorem exsculpit IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 18. p. 302.
n) Anecdot. Graec. T. III. n. 9.
o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 126. 294. IONSIVS p. 3.
p) loc. cit. p. 212.
q) Cod. CXXX. p. 166.
r) Ad l. c. Photii.
s) loc. cit.
ss) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 826.

eodem vtriusque libri auctore illum habuisse, qui iisdem conuiciis Damascium onerat incredibilium auctorem, et historiae Isidori conditorem: quemadmodum hunc quoque eiusmodi ἄπιστα καὶ παράδοξα scriptis suis inseruisse multis supra exemplis vidimus. Quicunque autem incredibilium auctor fuerit, illud certum est, eiusmodi aniles fabulas, et illepida commenta, omni prorsus fide et verisimilitudine carentia, et ad fulciendam superstitionem ruituram ineptissimo conatu excogitata, ex Platonicorum schola pleraque prodiisse, quibus hominibus nec impudentiores, nec audaciores fuisse a mundi incunabilis vllos, nemo negauerit, qui eos propius intuitus est, vel, quae hactenus edisseruimus, accurato expendit examine.

§. XLIII. Fuisse in hac secta quoque mulieres, philosophiae laude clarissimas, aliquot exemplis in antecedentibus adductis notum est. Nulla vero maiorem nominis celebritatem consecuta est, quam HYPATIA, cuius fata admodum digna sunt, quae hic enarrentur. Ea enim eruditionis praestantia morumque elegantia, et tragico vitae, quem passa est, exitu, notabilis sacris et profanis scriptoribus indicta non mansit t). Genita Alexandriae a Theone magni nominis mathematico u), insolitam naturae felicitatem indolisque ad optima quaeque maximis gressibus adspirantis vbertatem accepit, quas animi dotes ingeniique sublimis fertilitatem pater optimarum artium cultura, et diligentissima institutione ita excoluit, vt eius eruditio omnibus esset miraculo. A parente enim geometriam et astronomiam didicit, et a reliquis sapientiae professoribus, qui- *Hypatia.*

t) De Hypatia ex veteribus satis prolixe disseruit SVIDAS in Hypatia T. III. p. 533. qui sua sine dubio ex Damascii historia philosophica desumsit. Praeter eum SOCRATES quoque Hist. eccles. L. VII. c. 15. integro capite egit, eiusque fata enarrauit, quem secuti sunt PHILOSTORGIVS et NICEPHORVS, ad quorum loca videndi HENR. VALESIVS et IAC. GOTHOFREDVS. Recentiores vero multi, qui sacram et literariam historiam scripsere, Hypatiam attigerunt, ex quibus TILLEMONTIVM Mem. eccl. T. XIV. p. 274. CAVEVM Hist. lit. scr. eccl. p. 251. MENAGIVM Hist. mul. philos. §. 49. seqq. p. 494. seqq. nominamus. Pleraque ex veteribus diligenter congessit B. IO. ANDR. SCHMIDIVS Abbas Mariauallensis in diss. de Hipparcho, Theonibus, doctaque Hypatia in mathesi celebribus. Vt taceamus scriptores historiae matheseos, aliosque, quos facile lector inueniet.

u) Non confundendus est Theon Alexandrinus cum Theone Smyrnaeo, de quo supra Sect. III. actum. Is natione Aegyptius Alexandriae in museo professoris matheseos munere functus est, collegamque habuit Pappum, teste SVIDA T. II. in Theon Alex. p 182. qui claruisse eum ait sub Theodosio maiore, circa A. C. CCCLXXIX, vsque ad finem fere seculi. Scriptorum eius, cuius titulos post Suidam enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 211. maxima pars periit, quaeque supersunt, interpolatoris manus sunt passa. Ex titulo commentarii in Ptolomaei magnam syntaxin, editi a CAMERARIO Basil. 1558. fol. patet, habuisse Theonem etiam filium, Epiphanium nomine, mathematicarum quoque scientiarum apprime peritum. Philosophum vero dum veteres Theonem nominant, hoc non alio intelligendum sensu videtur, quam quo mathematicae scientiae pars propaedeumatica philosophiae habitae sunt. In reliquis enim philosophiae partibus eum parum fuisse versatum, ex eo colligi potest, quod, Suida teste, Hypatia parentis eruditione non contenta, etiam philosophiam didicerit, quam a patre didicisset, si in ea eruditionis parte valuisset. Conf. MENAGIVS et SCHMIDIVS l. c. HENRICVS SAVILIVS praelect. II. in Euclid. VOSSIVS de scient. mathem. c. XVI. §. 9. p. 59. Fuerunt et alii Theones duo Alexandrini, cum patre Hypatiae non confundendi, quorum vnus scripsit gymnastica, alter Stoicus fuit vixitque sub Augusto et in APOLLODORI physiologicam introductionem scripsit. Conf. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 17. p. 104. FABRICIVS Bibl. Graec, Vol. IV. p. 452. SVIDAS loc. cit.

quibus eo tempore Alexandria laetiſſime florebat, diſciplinarum fundamenta accepit. Animo enim, vt ait Damaſcius, generoſiore praedita cum intra patris eruditionis cancellos conſtringi ſe non pateretur, reliquae etiam philoſophiae ſtrenuam operam nauauit, et eam potiſſimum ſapientiae partem didicit, quam in hac muſarum ſede maxime excultam fuiſſe, et ſyncretiſticum doctrinae genus exhibuiſſe, multoties diximus. Platonis itaque atque Ariſtotelis philoſophumenis intelligendis et conciliandis inuicem inſudans, tantam philoſophicae eruditionis laudem conſecuta eſt, vt publice in ſchola et ſucceſſione Plotini, teſte SOCRATE [v], docendi auctoritatem capere poſſet. Poſthabitis itaque muliebribus moribus pallium ſumſit philoſophicum, et non tantum in publicis conuentibus comparuit, ſed et per mediam vrbem digreſſa audire ſe volentibus vel Platonem, vel Ariſtotelem, vel alium quemcunque philoſophum explicuit, qua de re laudis eius plena inter ſe concordant et profanorum et eccleſiaſticorum ſcriptorum teſtimonia [w]. Cumque promta et expedita dicendi facultate polleret, et omnis generis eruditione eſſet ornatiſſima, plurimos auditores nacta eſt, ſummo eam cultu et veneratione proſequentes: inter quos fuiſſe Syneſium, totum eius admiratione captum [x], *tomo tertio*, vbi de eo dicendum, prolixius ediſſeremus. Quibus cum accederet virtus eximia et prorſus ſingularis, dici non poteſt, quanta inter Alexandrinos auctoritate valuerit, certatim in eius laudes philoſophis, iudicibus, et quoscunque Alexandria alebat, viris doctis et grauiſſimis effuſis. Nam licet omnes ſui temporis philoſophos eruditione philoſophica et mathematica ſuperaret longiſſime, maxime tamen inſignem ornatum animi commendauit modeſtia, qua ſe venerabilem reddidiſſe, ſcribit SOCRATES. Iuſta quoque atque aequa, et imprimis ita caſta fuit, vt licet eſſet formoſiſſima, et a iuuenibus adamaretur, amores tamen non tantum reſpueret omnes, miraque prudentia repelleret, ſed et virginitatem ſeruaret illibatam, et in conuerſatione cum viris ſummis et primariae dignitatis, virtutis temeratae ſuſpicionem nunquam faceret: tantamque iſta virtute auctoritatem ſibi comparauit, vt principes in republica viri eam inuiſerent, et magna ſaepe ad aedes eius eſſet hominum frequentia. Id quod tamen doctiſſimae virgini tandem ceſſit exitio, plebisque in eam concitauit furorem, quae inaudita caede eam ſuſtulit. Cuius cauſſas, ſi ab ouo, quod aiunt, res enarranda et repetenda, has habe [y]: Vixit eo tempore occupauitque ſedem patriarchalem Cyrillus, magnae auctoritatis, ſed non minoris vehementiae altorumque ſpirituum epiſcopus, de cuius vita rebusque geſtis et acerrimis, quas in eccleſia excitauit praeſul feruidiſſimus et acerrimus, ac diſſentientium impatientiſſimus, controuerſiis ſacri hiſtorici, ſcriptoresque eccle-

v) loc. cit.

w) Vid. SOCRATES l. c. SVIDAS l. c. NICEPHORVS L. XIV. c. 16. PAVLI SILENTIARII epigramma antholog. T. I.

x) Vid. eius epiſtolae ad Hypatiam.

y) Dicendum de hac re in hiſtoria ſacra Sec. VI. ſequimur nos SOCRATEM L. VII. c. 13. ſeqq.

ecclesiastici consulendi sunt. Is insano rei Christianae vel potestatis magis suae promouendae, quacunque ratione posset, aestu agitatus, de eiiciendis ex vrbe Alexandria Iudaeis cogitauerat, populi Alexandrini, ad seditiones valde procliuis ingenio vsus, cum de re leui, nempe pantomimorum ludis inter plebem et Iudaeos certaretur, et Orestes praefectus Alexandriae seueris dispositionibus (πολιτείας vocat Socrates) seditionibus obuiam iuisset. Iudaeos enim cum tueretur Orestes, et huic eius curae obstarent Cyrilli fautores, is perosus dominationem episcopi, praefecturae sibi ab imperatore commissae plurimum detrahentis, Hieracem quendam, qui acerrime Cyrilli partes sequebatur, in theatro tormentis subiecit. Id quod aegre ferens episcopus, accersitis Iudaeorum primatibus extrema mala minatus est, nisi a consiliis desisterent: ad quod cum illi non attenderent, et motus atque seditionem cierent, caedesque committerent, commotus ira Cyrillus cum ingenti multitudine ad Iudaeorum synagogas progressus, eas illis ademit, Iudaeos vero ex vrbe eiecit, in qua ab Alexandri M. temporibus habitauerant. Grauissime id tulit Orestes, vrbem dolens, vna seditionis rabie tot incolis orbari. Rem itaque ad imperatorem retulit, Cyrillo valde ob eam rem infensus, qui et ipse de Iudaeorum scelere ad principem scripsit, et reconciliationem cum Oreste, populo instigante, tentauit, sed frustra. Quare res in maiores motus excrescens, tandem tragicum nacta est exitum. Cyrilli enim partes cum sequerentur monachi Nitrienses, venerunt quingenti viri in vrbem, acrique zelo incensi pro Cyrillo pugnare decreuerunt, et praefectum in vehiculo procedentem aggressi, conuiciis prosciderunt, vnus ex illis lapide percussit caput eius ad cruorem. Plebs accurrens fugatis monachis auctorem comprehendit, quem tormentis subiectum Orestes enecauit, cuius corpus Cyrillus in ecclesia recondidit, martyremque eum, pro concione magnifice laudatum, haberi iussit. Valde displicuisse hanc Cyrilli animi impotentiam bono cuilibet, etiam inter Christianos, facile credi potest; vt itaque indigni tanto episcopo facinoris obliteraret Cyrillus memoriam, plebis in Orestis partem accendit animum, qua re factum, vt insani furoris hostia Hypatia caderet. Quae, cur potissimum seditiosae plebis rabiem experta sit, ita refert Damascius, vel qui eum excerpsit SVIDAS [r]: „contigisse quodam tempore, vt Cyrillus Christianorum episco„pus, ante aedes Hypatiae transiens, maximam turbam hominum equo„rumque ante aedes Hypatiae conspiceret: quorum alii aduenirent, alii „abirent; cumque sciscitatus esset, quaenam ea esset multitudo, et quor„sum tantus fieret tumultus, responsum accepisse: esse turbam salutan„tium Hypatiam, hasque aedes illius esse. Quibus auditis cum aegerri„me id ferret Cyrillus ardens inuidia, caedem ei, instigata plebe, machi„natum esse". Parum inesse huic narrationi verisimilitudinis, recte iudica-

r) loc. citat.

dicauit acutissimus FABRICIVS [a], nec inepte coniecit GVIL. CAVEVS [b], Damascium, quem in Christianos furore exarsisse et contumeliis, Photius obseruauit, ad conflandam Christianis inuidiam maiorem, haec finxisse, vt caussam Platonicorum philosophorum iuuaret. PHILOSTORGIVM [c] si audimus, caussa in zelum homousianorum reiicienda est, qui Hypatiam sustulit; sed destituitur is testimoniis veterum, nec probari potest, istis Aegyptiarum ecclesiarum controuersiis se immiscuisse Hypatiam. Quae enim apud BALVZIVM [d] occurrit epistola, Nestorianam controuersiam tangens, et Hypatiae nomen in fronte gerens, supposita illi est, et νοθείας omnino, iudicibus accuratissimis viris, MENAGIO [e], TILLEMONTIO [f], FABRICIO [ff], suspecta. Omnium itaque maxime verisimilitudine se commendat SOCRATIS [g] narratio, referentis, Hypatiam, quoniam cum Oreste crebrius colloqueretur, in suspicionem apud plebem Christianam incidisse, ac si per ipsam staret, quo minus inter Cyrillum et Orestem amicitia reconciliaretur. Certe grauissimam in Hypatiam tempestatem excitasse inuidiam et suspicionem historici fatentur omnes. Tanto igitur pressa odio ab hominibus vindicta ardentibus, quorum dux erat Petrus quidam lector, conspiratione facta obseruatur, domum cum illa rediret. Qui e sella detractam ad ecclesiam quae Caesarea nuncupatur, rapiunt, et vestibus exutam testis interimunt: cumque membranatim eam discerpsissent, membra in locum, quem Cinatonem vocabant, comportata incendio consumserunt. Grauissime tulisse hanc rem imperatorem, scribit Damascius, et certissime vlturum fuisse, nisi Aedesius amicos imperatoris corrupisset. Non mediocre attulisse probrum lanienam hanc ecclesiae Alexandrinae eiusque praesuli, facile credi potest SOCRATI, facinus Christianis moribus doctrinaeque tantopere aduersum improbanti. An vero Cyrillo illud adscribendum sit, isque indignissimae caedis inuidia cumulandus, de eo videas in diuersam abire sententiam viros doctos. Sunt, qui magna patriarchae huius veneratione ducti, ab omni culpa et suspicione eum liberant, caussamque in plebem Alexandrinam, quae ad seditiones valde procliui fuit animo, reiiciunt [h]. Ast qui episcopi animum impotentem sui, et feruidum atque dominandi valde cupidum perspexere [i], impetrare a se non possunt, vt ab innocentis feminae caede puras prorsus manus, saltem purum seruauisse animum Cyrillum credant. Et difficile est in hac re certi quid statuere, fatemur tamen, communem famam, omniumque indignationem, quae non plebem tantum Christianam, sed et Cyrillum ob hoc facinus teste SOCRATE pressit, valde suspectum facere praesulem,

a) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. not. n.
b) Hist. lit. scr. eccl. p. 251.
c) loc. cit.
d) T. I. Conc. p. 926.
e) loc. cit.
f) l. c. p. 606.
ff) l. c. not. k.
g) loc. cit.
h) CAVE l. c.
i) GOTH. ARNOLD. Hist. eccl. P. I. L. V c. 3. p. 224. LA CROZE Christianism. Ind p. 37.

lem, quod insidias Hypatiae structas non ignorauerit, licet facile credamus, furorem illum et rabiem, qua in innocentis virginis corpus debacchati sunt, eum tum quidem, cum ista gererentur, ignorasse. Nam eiusmodi vehementiam in publicas seditiones et caedes tandem desinentem non alienam fuisse a Cyrilli animo, non negabunt, qui praesulis in seculi quinti historia sacra celeberrimi res sine auctoritatis et antiquitatis praeiudicio partisque studio didicerunt. Certe excusari nullo modo potest, caedem iniquissimam non tantum publica confessione non detestatum fuisse patriarcham, et, qui eius regimini suberat, Petrum lectorem non puniuisse, sed egisse etiam per amicos apud imperatorem, ne publica poena in auctorem sceleris animaduerteretur. Cumque non erubuerit, monachum in publica seditione caedeque praefecti attentato deprehensum et enecatum tanquam martyrem pro re Christiana obeuntem praedicare, facile inde suspicio enasci potest, nec commissum in Hypatiam facinus displicuisse Cyrillo, qui ita odii in Orestem concepti vim effundere quodammodo poterat. Facta haec sunt, vt supra diximus, imperante Theodosio iuniore, A. C. CDXV [k], ex quo tempore caedis huius supra inuictis rationibus ostendimus, errare eos, qui Hypatiam Isidoro nupsisse asserunt. Virginem itaque obiisse oportet, si hoc matrimonium inter fabulas referendum est. Scripsit etiam commentarios in Deophanti astronomicum canonem, et in conica Apollonii, aliaque de quibus videndi MENAGIVS et FABRICIVS [l].

§. XLIV. Enarrauimus hactenus totam illam auream catenam successionis Platonicae, ab Ammonio et Plotino vsque ad Damascium, in Syria, Graecia, et Aegypto florentem. Fuisse praeter hos, quos recensuimus, alios quoque ex hac schola prodeuntes, nemo temere dubitaue[illegible], qui cogitat, Alexandrinae et Atheniensis scholae institutione eo tem[illegible] plerosque fuisse vsos, qui eruditionis fama excellere cupiebant. [illegible]que hodie inter veterum scripta, quae Platonismum recentiorem et [illegible]matum manifeste sapiunt [u], licet profecta a viris, qui vitae profes[illegible] philosophos non exprimebant. Inter hos Macrobium, Chalcidium, [illegible]num Marcellinum, Dexippum, Themistium, Simplicium, Olym[illegible]dorum hisque similes referendos esse, scripta quae extant, satis lo[illegible]. Et de Dexippo quidem, Themistio, Olympiodoro et Simplicio [illegible]nti sectione ob eximiam in Peripatetica philosophia peritiam dice[illegible] de Chalcidio, quem sacra Christiana secutum fuisse putamus, tomo [illegible]ti; vbi etiam Aeneae Gazaei ex Hieroclis disciplina ad fidem Chri[illegible] transgressi mentio facienda. Macrobium, virum consularem et [illegible]trem sacrique cubiculi praefectum, qui temporibus Honorii et Theo-

Alii huius sectae philosophi.

k) Annum 520. ponit VOSSIVS l. c. p. 311. sed error esse videtur literarum; aliter enim ipse c. XVI. §. 9. p. 59.

l) ll. cc.

u) Christianos ad hanc scholam se componentes edisseremus tomo tertio.

dosii iunioris floruit [m], inter Platonicos huius generis referendum esse, non dubitare nos sinunt scripta eius, quae ad nos peruenerunt, Saturnalia nempe conuiuia, et imprimis commentarius in somnium Scipionis a Cicerone descriptum [n]; ea nempe Platonicis hypothesibus referta, satis produnt, e qua schola prodierint: et reformatam doctrinam Platonicam oculis subiiciunt. Quod vt exemplo probemus, in famosissima ista huius sectae trinitate, primae hypostasi absolutam adscribit omnipotentiam, quam tamen illius respectu reliquis, nempe τῷ νῷ καὶ τῇ ψυχῇ denegat [o]. Alio vero loco [p], tria illa numina Capitolina expliciturus, more huius sectae ad physicam allegoriam confugit, et Mineruam ait esse summum aetheris cacumen, Iouem medium aethera, Iunonem infimum aërem cum terra, ast his omnibus diuinam mentem et animum inesse. Et de rerum omnium mutatione ortu et interitu, constare, ait [q], nihil intra viuum mundum perire, sed eorum, quae interire videntur, solam mutari speciem. Alia, et praecipue de statu animarum post mortem breuitatis caussa hic praeterimus. Ammianus Marcellinus homo quidem militaris, ast literis eleganter excultus [r], historiam nobis reliquit eorum temporum, quibus secta haec maximas passa est mutationes, veritatis et iudicii laude magis, quam dictionis vrbanitate, commendabilem [s]. Qui licet se philosophum nusquam dicat, luculenter tamen prodidit, se in horum philosophorum scholis fuisse educatum. Quod vt paucis probemus, ecce Alexandrinam potissimum, ex qua ipse prodiit, scholam, laudibus maximis prosequitur, et inter eius refert encomia [t], *quod inde intelligendi diuinationem multiplicem, et praesensionum originem, per mundum omnem circumlatam esse fatendum sit; quodque hoc loco primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima sacrorum caute tueantur condita sacris arcanis. Hoc,* addit, *institutum prudentia Pythagoram colentem secretius Deos, quicquid dixerit, aut voluerit, auctoritatem, esse, instituisse, ratam, et femur suum aureum apud Olympiam saepe monstrasse, et cum aquila colloquentem saepe visum esse.* Eadem fere ratione Platonem extollit [u], aliosque huius sectae homines inter summa philosophici orbis ornamenta connumerat. Hinc Apollonium Tyaneum commendat [x], et Ammonium Saccam [y], Maximumque Ephesium [z], ipsumque Iulianum [a] imperatorem. Sed doctrinas quoque huius sectae non attingit modo, sed et probat, et singulare eclecticorum horum philosophorum studium futura praenoscen-

m) Cod. Theodos. L. VI. t. 8.
n) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 620.
o) Somn. Scip. L. I. c. 17.
p) Saturnal. L. III. c. 4.
q) Somn. Scip. L. II. c. 12.
r) Vitam eius enarrauit CLAVDIVS CHIFFLETIVS.
s) Vid. VALESIVS ad Ammian. FABRIC. l. c. p. 612. quique de historicis Romanis scripserunt.
t) L. XXII. 16. Eadem chorda oberrat Geographus vetus a DION. GODOFREDO editus, quem hac quoque philosophia, quam tantopere laudat, tinctum fuisse verisimile est.
u) L. XXII. 16. XXIII. 6. XXX. 4.
x) L. XXII. 14. XXIII. 16.
y) L. XXII. 16.
z) L. XXII. 7. XXV. 3. XXIX. 4. vid. supra in Max.
a) Vid. supra in Iuliano.

noscendi, ita defendit, *vt et elementorum omnium spiritum, vtpote perennium corporum, praesentienti motu semper et vbique vigentem, ex his, quae per disciplinas varias affectamus, participare nobiscum munera diuinandi asserat, et substantiales potestates* [b] *ritu diuerso placatas, velut ex perpetuis fontium venis vaticinia mortali suppeditare verba*, dicat, *quibus numen Themidos praesit, eo quod fixa fatali lege decreta praescire fas sit in posterum, etc. Solem, mentem mundi nostras mentes ex sese velut scintillas diffunditantem, quum eas incenderit vehementius, futuri conscias reddere.* Sed et reliqua legenda sunt, quae genuinam Alexandrinae scholae sententiam de vaticiniorum rationibus explicant. Addi possent alia, laudata Chaldaeorum et Brachmanum theologia [c], tanquam fontes sapientiae, adducta verissimorum euentuum testimonio comprobata oracula [d], et his similia, nisi haec sufficerent, vt ab horum philosophorum decretis non abhorruisse Ammianum demonstrarent. Dubium vero non est, fuisse huius generis plures [e], quos tamen, cum obscurioris famae sint, praetermittimus. Modestior tamen his viris eruditis insedit philosophiae huius amor, quam philosophis eam profitentibus; hi enim cum magno Christianae religionis odio flagrarent, illi vel plane de ea siluere, vel satis moderate et fauenti iudicio de ea pronunciauere, rati, eam quoque inter religiones mundi varias pertinere, quibus rite Deus colitur, eamque in vniuersale huius philosophiae receptaculum posse quoque admitti; vnde de ea quoque sobrie locuti sunt. Nec aliunde putamus ortas esse disceptationes virorum doctorum, an Macrobius [f], Themistius [g], Ammianus Marcellinus [h] Christianam fidem fuerint amplexi nec ne, quam quod ad hunc syncretismum sectae, et religionem prudentum ab his viris aulae magis, quam scholae inseruientibus, et summis imperantibus placere cupientibus non attenderint [i]. Idem vtrum de Chalcidio sentiendum sit, alio loco disputabimus. Addit horum hominum gregi Symmachum [k] Ven. MOSHEMIVS [l].

§. XLV. Exposita sectae eclecticae, quam Platonicam reformatam vel Alexandrinam quoque appellauimus, historia, iam philosophia quoque eius delineanda est, et in quae potissimum placita consenserit, quaque ratione de rebus diuinis et humanis statuendum esse putauerit, explicandum. *Obseruationes generales de philosophia sectae eclecticae.*

 Id

b) Conf. CVDWORTH. syst. int. p. 632. et MOSHEM. h. l.

c) L. XXIII. 6.

d) L. XXI. 14. XXIII. 5. XXXI. 8.

e) Pertinet huc Theophrastus Atheniensis, quem loquentem inducit AENEAS GAZAEVS.

f) Christianis annumerat BARTHIVS aduers. p. 2858. dubii haerent GROTIVS ad Matth. II. 16. et HVETIVS demonstr. eu. Prop. IX. c. 15. p. 478. gentilibus aggregant SPANHEM. Dub. eu. T. I. p. 533. FABRIC. l. c.

g) Vid. Amoenit. lit. Cl. SCHELHORNII P. III. p. 247.

h) Pro Christiano habuere P. PITHOEVS et Cl. CHIFFLETIVS in vita Amm. conf. VALES. praef. BAYLE Dict. T. III. art. Marcellin. not. B. p. 313. gentilem post alios dixere BAYLE et FABRIC. l. c. p. 613.

i) Egregie hac de re disserit Ven. MOSHEMIVS de turbata per recentiores Plat. ecclesia §. 30. p. 162.

k) Memorabilem eius sententiam vide L. X. ep. 61.

l) l. c. §. 32. p. 168.

Id quod eo accuratiori ſtudio et attentione faciendum, quo plura eius rei momenta ſunt, non ſolum in philoſophiae huius temporis, verum etiam in ciuitatis Chriſtianae hiſtoria, et quo pauciores ſunt, qui claram ei lucem accendere ſunt aggreſſi. Quod ante b. GOTTFR. OLEARIVM [m] nemo ex inſtituto ſuſcepit [n], eius vero veſtigia non ſolum diligenter preſſit, ſed et multis paraſangis ſuperauit vir magnus, IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [o], qui primus fere natiuam huius philoſophiae indolem, influxumque, quem in Chriſtianam eccleſiam, magno huius damno, nacta eſt, fuſe delineauit, quemque hic conſulendum omnino illis commendamus, qui de argumento grauiſſimo maximique momenti in hiſtoria etiam ſacra curatius cupiunt erudiri. Nos inſtituti noſtri memores, diligenter quidem attendemus ad obſeruationes virorum doctiſſimorum, receptam tamen ingreſſi viam ipſam ſectae huius hiſtoriam attente conſiderabimus, exque ea potiſſimum obſeruationes quasdam generales de ſecta eclectica, vel philoſophia potius Alexandrina condemus, ea hic vno faſce comprehenſuri, quae in antecedentibus vel paſſim tantum interſperſimus, vel dicendi occaſionem nondum habuimus.

I. Indolem accepit a patria Aegypto, vbi excluſa eſt, et in qua ſyncretiſmus religionum diu iam regnauerat.

Et I. quidem ad patriam huius philoſophiae nataleque ſolum, quod inuenuſtum hunc Veneris pullum excluſit, reſpiciendum eſſe, monemus. Eam vero Aegyptum fuiſſe, et imprimis Alexandriam, ex hactenus dictis liquet, et vel vna Potamonis et Ammonii patria ſatis demonſtrat. Qualis vero paulo ante C. N. philoſophiae conditio in Aegypto fuerit, id accurate, niſi fallimur, veterumque nixi teſtimoniis in *tomi primi* epilogo demonſtrauimus. Aſt id probe tenendum relegendumque, cum ſine eo vera huius philoſophiae indoles non queat vel intelligi, vel ſatis expendi. Paucis itaque quod ad praeſentem rem ſatis eſt, obſeruamus, Aegypti incolas, maxime vero Alexandrinos non tantum gentem fuiſſe, ſuperſtitioni, religionibus et cultibus ſacris longe deuotiſſimam, ſed et ad recipienda ea dogmata, quae Deorum ſacra augere et elegantiorem reddere eorum cultum videbantur, proniſſimam. Luculentis id veterum teſtimoniis ſuo loco probauimus, ea quoque, quae *tomi primi libro primo* de philoſophia et theologia veterum Aegyptiorum diximus, rem clare euincunt. Addimus tamen AMMIANI MARCELLINI [p] teſtimonium, inter laudes Aegyptiorum referentis, *quod diuinationum et praeſenſionum origo per mundum omnem ab Aegypto circumlata ſit, hicque primum homines, longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima ſacrorum caute tueantur condita ſacris arcanis.* Tales cum fuerint

m) Cuius extant doctiſſimae diſſertationes de philoſophia et ſecta eclectica, adiectae STANLEII Hiſtoriae philoſophicae p. 1205.

n) Paſſim quidem tetigere hoc argumentum viri docti, e. g. HOLSTENIVS in vita Porphyrii, BALTVS de Platoniſmo PP. HVETIVS de la foibl. de l'eſprit humain L. II. c. 10. p. 217. Pauca vero dixere, nec ſufficientia.

o) In diſſ. ſaepe laudata de turbata per recentiores Platonicos eccleſia, quae in ſyſt. int. CVDWORTHI et in Vol. diſſ. H. E. p. 91. ſeqq. legitur.

p) L. XXII. c. 16.

fuerint Aegyptii, Alexandriae vero habitarent ex omnium fere terrarum gentibus collectae coloniae, exortus est syncretismus religionum, quo in concordiam redacta sunt religionum variarum genera diuersissima maleque inter se cohaerentia, et patriae theologiae noua inde induta facies, allaborante in id Aegyptiorum prophetarum calliditate, ne a Graecis aliisque gentibus sapientia superari viderentur, de cuius principatu a canis temporibus cum aliis nationibus contenderant. Cuius felicissimum instrumentum fuit allegorica et hieroglyphica methodus, qua licebat exsculpere quicquid libebat, quaque in formas omnes doctrina Protei instar conuersa est. Hisce circumstantiis praebenti se Aegypto superuenit philosophia Pythagorica, quae cum Platonicam tanquam filiam in societatem recepisset, vehementer se Aegyptiis commendauit, non eo tantum nomine, quod victi in victoris mores et placita transire cogebantur, sed ea potissimum ratione, quod ex Aegypto vtraque erat hausta, quodque melius et sublimius, quam ceterae Graecorum sectae, de diuinis philosophari videretur. Nec ab alia forte caussa magna, quae haec secta in Aegypto habuit, incrementa deriuanda esse, luculentis suo loco rationibus confecimus. Quae philosophia cum Aegyptiis dogmatibus esset attemperata, nouam prorsus, praesertim in theologia, doctrinaque de Deo, de spiritibus et geniis, de anima, deque cultus diuini modo et indole accepit faciem, henoticam quidem et conciliandis inter se religionibus aptam, sed a Platonicae philosophiae sensu vero et genuino plurimum deuiantem. Quibus cum accessisset noua augendi insanam philosophandi rationem occasio, philosophis Alexandrinis sub Ptolomaeo Physcone in Asiam dispersis tandemque redeuntibus, et cum interim in Asia scholas habuissent, ac orientalem philosophiam, reliquiasque nugarum Zoroastrianarum didicissent, mirum theologiae et philosophiae chaos tandem adhuc ante nati Saluatoris tempora exortum est, quod religionum aliquod Πανδοχεῖον philosophicis rationibus ornatum et Pythagorico-Platonica veste indutum recte appellaueris. Quod sidus pestilentissimum tantopere populos in Aegypto, maxime Alexandriae habitantes afflauit, vt certatim in hunc religionum cum philosophia Pythagorico-Platonica corrupta et alienis dogmatibus placitisque referta syncretismum, et, quae huic adhibita est, doctrinarum allegoricam explicationem ruerint, vt nec ipsa Iudaeorum natio, tanto odio a gentilium placitis alias abhorrens, manserit ab eo immunis, sed eandem rabiem prosecuta patriam religionem hac philosophia adulterauerit, vt suo loco tradetur. Non errant itaque, qui Alexandrinae philosophiae origines ante natum Christum, adeoque diu ante Ammonii tempora quaerunt [f], quamquam perperam eas a Potamone,

f) MOSHEM. l. c. p. 93. OLEAR l. c. Placuisse eiusmodi eclecticam philosophiam etiam Christianis Aegyptiis, suo loco tradetur. Vid. interim CLEM. ALEX. Strom. L. I. c. 7. p. 288. et LACTANTIVS L. VII. c. 7. Alia testimonia tomo tertio, vbi de philosophia PP. agendum, afferemus.

mone, deriuant. Non legisse oportet vel Philonem vel Porphyrium, et Iamblichum de Aegyptiaca philosophia et mysteriis quaerentes et differentes, nec attendisse ad syncretismum theologicum et philosophicum late iam seculo primo regnantem, qui haec negauerit.

II. Occasio huius syncretismi ad philosophiam translati dissensiones Phil. Alex.

II. Translata est haec de sacris et diuinis philosophandi ratio, etiam ad philosophiam naturalem et moralem occasione dissensionum et rixarum innumerarum, quas philosophi Alexandrini inter se alebant. Cum enim non Platonici tantum, sed et Stoici, et Peripatetici in hac vrbe valerent, immo et Pyrrhonii, quamuis odiosa essent plerisque Graecorum, qui θεοσεβέστεροι καὶ δεισιδαιμονέστεροι videri cupiebant, nomina, caput extollerent [r], infinita inde inter philosophos exorta est discordia. Quae cum maxime seculo secundo post salutem mundo restitutam insanum in modum esset aucta, non potuit non ea displicere scholae Platonicorum, quae conciliandis magis, quam inter se dissociandis opinionibus studebat. Medicinam itaque afferendam ratus Potamo, philosophus eclecticus, de conciliandis inter se Pythagorae, Platonis, Aristotelis et Zenonis placitis, vt supra diximus, cogitauit, et resectis disputationibus curiosis, in eandem doctrinam ire ea iussit, quod ex vno fonte dimanasse, et re ipsa inter se non differre, dudum, etiam in Graecia, fuerat creditum, et paria fere ante non multa tempora in Graecia conatus erat Antiochus Ascalonites. Non videtur tamen Polemo ad diuiniores disciplinas hanc concordiam transtulisse, et eclecticam hanc philosophiam tantum intra naturalis et moralis doctrinae terminos conclusisse, vt eodem loco monuimus. Cum vero istae Philosophorum contentiones nec a Potamone tollerentur, nec sine magno superstitionis gentilis damno possent ferri, cum Christiani doctores hoc potissimum telo gentilium philosophorum iugulum peterent, vt ex apologiis veterum Christianae reipublicae doctorum et imprimis ex Hermiae *irrisione gentilium* [s] luculenter disci potest, aliter rem aggrediendam esse ratus est Ammonius Saccas, a Christianis quidem ad gentilium sacra publica nescio qua animi leuitate transgressus, sed non ista tamen apostasia omnem doctrinam Christianam eiurans. Is enim gentis suae moribus et consuetudine et eclectico, quod Christianos doctores comm..dare audiuerat, studio insistendum ratus, de tollendis philosophorum dissidiis, et reuocanda philosophorum concordia, simul autem de concilianda cum horum placitis et auita religione Christianorum doctrina cogitauit, nouumque doctrinae genus commentus est, in quam omnes, quotquot inter se dissidebant, resectis curiosis et inutilibus, consentire concordiamque inire possent. Ad quod consilium diuinitus se excitatum fuisse, iactauit sine dubio, fidem eius rei faciente summa, quam haec philosophia consecuta est, auctoritate. Quae,

r) Videnda quae T. I. L. II. c. vlt. diximus.

s) Obiter hic notamus, non tangere Hermiam Platonicam Alexandrinorum syncretistarum sectam, licet Pythagoream memoret, non omissurus, si quidem suo tempore sectae peculiaris nomine iam floruisset.

Quae, vt edifferuimus, ita se habere, luculento testimonio probat HIEROCLES, cuius ex libro *de prouidentia* fragmentum, ad quod supra iam prouocauimus, nobis seruauit PHOTIVS [r]. Ait is: *ingentem eorum numerum fuisse, qui Platonem et Aristotelem inter se dissentire dicerent, aut sua sponte contendendi studio et vesaniae addictos, aut praeoccupata opinione atque imperitia subactos: donec aliquando tandem Ammonii philosophia mundo illuxerit, hominis diuinitus edocti. Hunc enim veterum philosophorum opinionibus perpurgatis, et resectis, quae vtrinque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxime necessariis dogmatibus demonstrasse, concordem esse Platonis et Aristotelis sententiam.* Duplici itaque facie Ammonius, quique eius castra secuti sunt, philosophi considerandi nobis sunt, prout erga philosophiam fuere affecti, et prout erga religionem Christianam se gesserunt. In vtroque vero ad diuinioris doctrinae capita, de Deo, de diuinis, de geniis, de anima mundi, de sacrificiis, de mali origine, de statu animae post mortem, et similibus potissimum respexisse, totum philosophiae huius systema clamat. Quibus in dogmatibus vbi se conspirare, demonstrari posse sperabant, credebant fore, vt vel Christianis affinia magis dicere, vel eos subtilius ac felicius refellere posse viderentur, ostendendo, male sibi a Christianis obiici, quae ab illis non satis intelligerentur, quaeque recte explicita sanctam et recipiendam vbique doctrinam spirarent. Quod qua ratione factum sit postea edisseremus, postquam philosophiae nouam reformationem, respectu ad philosophos ceteros habito contemplati fuerimus.

III. Eligebat nempe Ammonius, quam sine dubio adhuc Christianis legibus parens didicerat, philosophiam Platonicam, in se, iam ad enthusiasmum pronam, vt suo loco euidenter demonstratum, sed syncretismo religionibus iam patriis et peregrinis dudum adaptatam et a pristina facie, quam a primo genitore acceperat, valde deformatam, et cum Pythagoricis coniunctam. Hoc vel vnus, qui allatus est, Hieroclis locus euidenter probat, et Longinus quoque apud PORPHYRIVM [s] testatur, Ammonium inter praestantiores Platonicos connumerans. Vnde et Platonem pro sectae suae conditore habebat schola haec Ammonii, et Platonicam se dici cupiebat, vt luculento ZACHARIAE MITYLENAEI [v] loco, aliisque horum hominum effatis demonstrari potest [x]. Et haec ratio appellandi iis haesit, vt communi Platonicorum recentiorum nomine vocarentur, quos reformatos vel Alexandrinos nos dicere distinctionis caussa a reliquis, quos *sectione tertia* considerauimus, Plato-

III. Philosophia Pythagorico-Platonica loco fundamenti electa.

r) Cod. CCXIV. p. 283. CCLI. p. 750.
s) In vita Plotini c. 20. p. 128.
v) De opificio mundi p. 189.
x) Vid. quae affert MOSHEM. l. c. §. 10. p. 109. Addi his potest EVNAPIVS p. 13. p. 77. p. 188. MARINVS vita Procli c. 10. p. 22. qui locus luculentus est. Alia in re nota praeterimus.

Platonicis, maluimus. Hos suae sapientiae conditores, Pythagoram et Platonem solos ad illud diuinae cognitionis culmen inter Graecos conscendisse, eumque in itineribus ad barbaras gentes susceptis acquisiuisse eruditionis theologicae thesaurum, quem Zoroaster, Hermes, Orpheus et huius surfuris alii collegissent, iactabant [y]. Hinc cum ipsos antiquissimae philosophiae fontes, quod diserte tradit IAMBLICHVS [z], inspexisse dicerent, scholae suae antiquam gloriam affectantes Platonicorum nomen seruarunt, confirmati in eo non tantum summa, quam in Aegypto Plato obtinuerat, auctoritate, sed commendationibus etiam doctorum Christianorum, qui propius veritatibus diuinis ab Hebraeis furto ablatis accedere Platonem putabant, quosque adeo reiicere hanc nouam philosophiam eo minus posse credebant, quod Platonici essent, cum rectius Henotici vel Syncretistae dici meruissent, et tota eius systematis ratio longissime a veris Platonis dogmatibus recederet.

IV. Sed cum Aristotelica conciliata.

IV. Quamuis vero Platonem, quemque tanquam eius praeceptorem venerabantur, Pythagoram pro duce eligerent, non infimo tamen loco habendus erat Aristoteles, magna iam existimatione Alexandriae a Ptolomaei Philadelphi tempore, Demetrii Phalerei opera, gauisus. Is itaque vt cum Platone in concordiam redigeretur, resecanda multa, et, tanquam aliena et vtrique philosopho ex contendendi studio affica, reiicienda: relinquendus porro Aristoteli honos, quod dialecticam elegantius instruxisset, ast vindicanda Platoni philosophia naturalis et supernaturalis; quo in capite cum in primariis dogmatibus valde inter se dissentirent Plato et Aristoteles, mirae excogitandae erant nugae, et εὑρήματα, quibus licet valde distorqueretur vtriusque philosophi opinio, attamen coire in vnum et conspirare cogebatur. Vix opus habere haec prolixa demonstratione putamus, cum allatus Hieroclis locus clarissime id profiteatur [a]. Nec aliud patitur studium, quod Platonici in Peripatetica philosophia posuerunt, qui in dialecticis quidem Aristotelem pressius secuti sunt, vt Porphyrii, Ammonii, Plutarchi, Olympiodori, Themistii, Procli, Simplicii aliorumque exemplis liquet: in physiologia autem eum cum Platone mira sententiarum et doctrinarum catastrophe conciliarunt, monstris hypothesium excogitatis, quibus tanquam machinis discordiam inter vtrumque euerterent. Cuius exempla licet plurcula se offerunt, vnum tamen de aeterna mundi generatione mentali in Deo dogma luculentum nobis specimen praebet, quo Plato, mundum genitum esse dicens, cum Aristotele, aeternitatis mundi patrono, in concordiam conspirare coactus est, licet vtriusque mens et opinio pessime peruerteretur. Reliquorum philosophorum concordia facilius poterat sperari,

y) IAMBLICHVS de myst. Aegypt. Sect. I. c. 2. p. 3. PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 118. MARINVS l. c. c. 26. p. 60. seqq.

z) loc. citat.

a) Conf. PORPHYR. l. c. p. 118.

rari, quotquot nempe Platonicis et Aristotelicis apte iungi posse crederent. Id enim potissimum Stoicos tangebat, dudum πυθαγορίζειν καὶ πλατωνίζειν visos: qui cum moralem philosophiam maxime excoluissent, quo in loco ieiunum sterilemque Aristotelem esse videbant, Zenonem Platonicam linguam docuerunt enuntiare, et sensus Platonicos fundere, id quod SIMPLICII *commentarium in Epicteti enchiridion* consulenti erit euidentissimum. Scepticorum cum nulla ratio habenda esset, et Cynici aperte huius sectae doctrinae morali inhaererent, vt infra probabimus [b], soli restabant Epicurei, quibuscum pacem iniisse Alexandrinos philosophos nullibi legimus, et facile credi potest, si paulo consideratius ad Epicuream physiologiam attendimus. Ea enim relictis in intermundiis Diis, de hominibus plane non sollicitis, cuncta atomis earumque motui permittebat, nec vllam cum Diis conuersationem vel cultum, praeter eum, qui beatitati eorum exhiberetur, admittebat, quod non poterat non prorsus euertere systema horum hominum, qui in hac Deorum συνουσίᾳ, et operibus inde prognatis, inque enthusiasmo et deificatione (sit verbo venia) animae summum philosophiae cardinem versari credebant. Haec ridebant quidem Epicurei, et hos philosophos Pythagoricos, tanquam impostores traducebant, vt LVCIANI [c] exemplo patet, ast ab illis quoque tanquam athei reiiciebantur, et vbiuis locorum adeo supprimebantur, vt exorta hac secta exoleuerit fere tota secta Epicurea. Ex quo syncretistico huius sectae studio rerum peritus facile intelliget, quam male consultum fuerit ab his hominibus philosophiae, quae in discordiam et dissidia distracta, tantum abest, vt coaluerit, vt potius noua inde acceperit vulnera, misereque vitiata et monstris opinionum corrupta fuerit. Fuisse huius generis philosophos ex hac secta plerosque cum in earum historia demonstratum sit, nihil his addendum, nisi vt lectorem ipsa eorum de rebus philosophicis commentaria inspicere iubeamus, certi, paucarum paginarum lectione, modo sine praeiudicio accesserit, fore de ea re plane conuictum.

Et cum reliquis sectis.

V. Platonicae vero philosophiae dum dedita videri volebat gens superstitiosa, finis quoque eius non ponendus tantum, sed et obtinendus a philosophis dicendus erat. Nempe Platonem intuitionem intelligibilium et postea ipsius primi intelligibilis, summi nempe Dei, pro vltimo fine philosophiae et apice omnis felicitatis posuisse, ex iis quae *tomo primo* de Platonis philosophia fuse disseruimus, exque libris *de republica* abunde notum est. Hoc potissimum cum diuini appellationem honorificam prorsus et philosopho dignam comparauisset Platoni, reformatae quoque eius sectae eo magis arridebat, quo magis illa ex antiquissimorum philosophorum fragmentis diuiniorem hanc philosophiae partem se didicisse iactabat. Hinc diuina haec cognitio et intuitio pro summo fine et per-

V. Enthusiasmus finis huius philosophiae.

b) Conf. EVNAP. l. c. p. 6.

c) In Pseudomante.

fectiſſima felicitate poſita, totusque diſciplinarum philoſophicarum orbis ei inſeruire iuſſus [d], ipſum autem ſyſtema phyſiologicum ita efformatum, vt tandem non ad Dei tantum intuitionem formalem eſſentialemque, ſed ad ipſam quodammodo deificationem duceret. Quod vt facilius fieret, relicto, quod Plato aſſumſerat, ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ab iis ex philoſophia Orientali reuocatum et admiſſum, et per varios emanationum fontes, gradus, naturas, modos, claſſes, totus rerum et viſibilium et inuiſibilium orbis, maxime vero infinita naturarum ſpiritualium et intelligibilium ſeries deducta eſt. Cui cum animus hominis totus ſtatueretur concatenatus, ordo demonſtrandus erat, quo per varios gradus, purgationes, aſcenſusque, liberatus a caducarum et corporearum rerum mole animus ad primum ſuum fontem aſcendere, et tum eius contemplatione, non ideali, ſed intuitiua, indeque orta coniunctione cum Deo, tum conſortio et connexione cum minoribus Diis, iisque ſpiritibus, e quorum numero mens eſſe dicebatur, frui poſſet. Id quod recte Platonicis reformatis tribui, delineatio eorum ſyſtematis poſtea comprobabit. Nos heic loci hoc vnum addimus, virtutes non theoreticas tantum, vt viſum Platoni, ſed theurgicas quoque et humanae ſortis conditionem plane exſuperantes fuiſſe requiſitas, vt nempe diuina agitatione, furoreque aliquo coeleſti excitatus ſibique quaſi ereptus animus, ad extraordinariam cum Diis conuerſationem et commercium aſcenderet, tandemque ad ipſam ecſtaſin, viſionemque per eam DEI eſſentialem pertingeret. Quod non intendere tantum ſapientiam ſuam dicebant, ſed obtinuiſſe quoque viros principes ſuae ſectae, Pythagoram, Platonem, Apollonium, immo ſuae quoque aetatis homines Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Soſipatram, Iulianum, Proclum, Iſidorum gloriabantur. Quod ne operoſe hic probemus, enarratae nobis eorum hominum vitae otium faciunt, in quibus diligenter ad primarium hunc philoſophiae huius characterem reſpeximus, in plerisque eorum vitis τὸν θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, quem affectabant, notantes. Qua de re cum ſupra dictis Porphyrii vita Plotini, Evnapii vitae Sophiſtarum, Marini vita Procli, Damascii vita Iſidori tanquam indubitata huius ſectae monumenta conferenda ſunt, quae tantopere de hac re loquuntur omnibus fere paginis, vt vel mediocri attentione praedito pateat, eiusmodi enthuſiaſmum finem, ſcopum, ſummamque omnis felicitatis, hanc philoſophiam poſuiſſe.

VI. Tota philoſophia enthuſiaſmo ſuperſtructa. Platonicum ſyſtema adulteratum.

VI. Ita admiſſo omnis emanationis fundamento et fine, nempe primo ſyſtematis emanatiui principio, quod, quae ex primo rerum omnium fonte effluxere, in eum tandem per varios ordines, gradus et purgationes reducit, totum quoque ſyſtema Platonicum adulterandum, et mutandum, adiiciendumque, et ex aliis ſyſtematibus inſerendum erat, quod apte magis cohae-

d) Legendus Plotinvs Enn. VI. L. VI. c. 9. 10.

cohaerens exſtruebat doctrinae aedificium, quo factum eſt, vt tota fere facie a Platonis imagine deficeret. Aliter enim fieri non poterat, ſi ad hunc finem omnia debebant collineare. Vt itaque ſyſtema enthuſiaſticum ſuo numero perfectum conſtrueretur, materia quoque, quam Plato Deo ex diametro oppoſuerat, ſua quaſi dignitate principii alicuius abſoluti, qua apud Platonem pollebat, priuanda, et praeeunte Aſiatica philoſophia ad vnicum iſtum fontem reducenda, exque Deo fluxiſſe, ſiue ex gremio eius emanaſſe dicenda erat, vt poſtea probabimus. In diuinis autem noua fontium ſpiritualium trinitas excogitanda, vel ex variis potius emanantium principiorum, quae orientalis philoſophia iactabat, colligenda et contrahenda erat, ad quam illa principiorum ternio, quam in phyſiologia ſua ſuppoſuit Plato, tanquam ad archetypum, fontemque primoprimum ſe haberet. Inde enatus mundus idealis, et anima mundi ὑπερκόσμιος, totaque illa mataeologia de qua prolixe, ſaepe ſine ſenſu et lumine, garriunt. Sed et animus ex illo fonte deriuandus, aliter quam Plato praeceperat, qui ex anima mundi decerptum dixerat, quod ne obſtaret, vox quidem relinquenda, ſed excogitanda metaphyſica quaedam anima mundi ſupramundana, qui fons eſſet vere diuinus animorum. Qua diuina origine animi poſita ſequebatur, quo magis a primi fontis natura res diſtarent, eo deterioris eſſe conditionis, hinc materialitas ab eſſentialitate, vt ait IAMBLICHVS [e], diuiſa cauſſa mali, facta, corpusque, et, quae illud comitantur, affectiones et paſſiones vt poena hominis carcerque, ei tributae, a quarum conſortio et motibus liberandus et eripiendus animus, et variis virtutum gradibus et claſſibus ita praeparandus dicebatur, vt ex his vinculis tandem ereptus ad intelligibilium contemplationem aſcendere Deumque ipſum intueri poſſet. Qua de re infra plura dicemus. Tantopere vero hunc ſibi enthuſiaſmum cordi haec ſecta habuit, vt quod Plato poſt hanc demum vitam fieri poſſe ſtatuebat, viuis adhuc philoſophis obtingere poſſe hi pſeudo-Platonici contenderent, immo anteſignanis in ſua ſchola obtigiſſe gloriarentur, vt ſupra exemplis probatum: qua de re prolixe nugatur PLOTINVS [f], cui tantopere hic enthuſiaſmus deamatus fuit, vt vix verba inueniret, quibus intimam iſtam coniunctionem et intuitiuam felicitatem depingeret, quem eo potiſſimum loco legendum commendamus, vt quam craſſus enthuſiaſmus his hominibus placuerit, recte intelligatur. Quin ne materia quidem extra Deum relinquenda erat, cui maleficam et contrariam bono naturam Plato tribuerat, ſed ea quoque iſtius enthuſiaſmi particeps dicenda. Ait enim IAMBLICHVS [ff]: *ipſam quoque materiam, cum ab ipſo opifice patreque omnium facta ſit, merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſendam eſſe, aptam ad Deos ſuſcipiendos: nihil enim eſſe, quod prohibeat ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora, et materiam non expertem facere quic-*

 quam

e) De myſter. Aegypt. S. VIII. c. 3. p. 159.
f) l. c. Enn. IV. L. 3. PROCLVS in Theol. Plat. L. I. c. 24.
ff) l. c. S. V. c. 23. p. 138.

quam superiorum participationis. Quae vt a genuina Platonis mente longissime recedunt, ita Alexandrinos Platonicos multo magis quam Platonem, in asserendo enthusiasmo insaniuisse, produnt. Quod tamen ne mox incurrat in oculos non initiatorum, flectebatur interdum ad receptam de sede beatarum animarum post mortem doctrinam, et animis tantum in choro coelestium locus assignabatur, vt ex carmine in Plotini manes disci potest [g]. Ast haec ἐξωτερικῶς tantum dicebantur, et reuera hunc sensum habebant, reuerti animum in fontem suum. Quod praeter morem suum clarissime explicat PLOTINVS [h], monens, *animam non centrum tantum suum, sed et centrum aliquod centrorum omnium quaerere, in quod omnia quasi centra concurrunt, semperque reuolui circa idem, non tamen assidue aspicere ipsum, et tamen ei adhaerere; non tamen in ipsum semper conuerti, sed quando in eum prorsus inspiciat, illique tunc demum finis optatus requiesque contingat, agens diuinum circa illum chorum, in quo inspicit fontem vitae, fontem mentis, entis ipsius principium, boni caussam, radicem animae, quae non ita ex Deo effluant, vt eum comminuant.* Huic fini subordinata tota moles mediorum enthusiasticorum, quam haec schola tam operose commendauit, quaeque tota eo tendit, vt ita homines in diuinam naturam commutarentur. Qua de re infra plura dabimus, haec enim sufficiunt, vt demonstretur, enthusiasmum, a Platonicis Alexandrinis pro summo philosophiae fine, electum coegisse infaustum philosophorum genus, vt multoties a Platone deficerent, eumque temere adulterarent.

VII. Caussae electi enthusiasmi.

VII. Incidisse Alexandrinam hanc Platonicorum scholam in enthusiasmum, et ad eiusmodi deliramenta fuisse delata, quorum absurditatem et falsitatem mens sobria, et iudicare acuteque cernere apta sine negotio detegit, mirandum non est. Ita enim et patriae genus, et educatio, et exempla, et circumstantiae externae et internae ferme omnes postulabant. Originem haec schola cepit ab Aegyptiis, quorum ingenia ad superstitionem et qui plerumque eam comitatur, enthusiasmum fuere promptissima, et natura prorsus procliui: vnde cum in Deorum cultu prorsus insanirent, ad eam potissimum felicitatem adspirabant, vt commercio cum Diis fruerentur. Qua de re, cum AMMIANI MARCELLINI et Geographi veteris testimonia supra iam citauerimus, in probanda re ex Aegyptiacae philosophiae historia nota moram non nectimus. Ab Aegypto diffusa ad Syros, et Asiaticos eiusdem fere generis homines leues, facileque rebus diuinorum speciem prae se ferentibus capiendos similibusque nugis iam repletos offendit, qui quo leuiores erant animo, eo facilius se ad spem tantam componebant. Accedit, quod plerique ex his philosophis temperamento vterentur melancholico-sanguineo [i], quod faciles imaginandi

g) PORPHYR. vit. Plotin. c. 22. p. 134.
h) l. c. p. 767.
i) Fatetur id AMMIANVS Lib. XXII. c. 16.

nandi facultatis modus extra oleas vagantes capit, ſemelque iſta animi potentia a via declinante, non ad extraordinaria tantum ſimulacra et imagines in cerebro efformandas aptum eſt; ſed in furorem quoque interdum degenerat fanaticum, tandemque in ecſtaſes delabitur: qua de re, qui humani animi facultates viresque phyſica ratione enarrarunt [k], audiendi ſunt. Hanc ineptam ad veram philoſophiam animi diſpoſitionem plerumque generaſſe enthuſiaſmum, probauerunt, qui de hoc animi vitio curioſe diſquiſiuerunt. Aſt eam inhabitaſſe pleroſque horum philoſophorum, in eorum vitae hiſtoria planiſſimum fecimus. Cum itaque et patrii mores, et genius gentis, et natura atque temperamentum ad eandem concurrerent metam, qui mirum eſt, eos in enthuſiaſmi amorem ſtudiumque exarſiſſe? Accedit praeterea, quod eundem ſcopum, licet paulo modeſtius, ſeruauerat, et obtinendum ſibi conſtituerat Academia Platonis, confirmata in eo, Pythagorae principiis, quae acceperat. Huic illi vero ſe tradiderant ſectae, eo quod reliquis melius de diuinis ſentire videretur, qua in re naturalis animi diſpoſitio illa inſtitutione valde adiuta eſt. Cumque philoſophia Orientalis miris ingenii deliramentis eiusmodi principiorum ex Deo emanationem, et animi ad eam reductionem ipſa quoque ſtatueret, eaque Platonicis doctrinis immixta nouam rei faciem conciliaret, non poterant non ad enthuſiaſmum ruere homines exigua iudicandi facultate praediti, phantaſiae autem fertilitate et luſibus praeter modum abrepti. Sed et alia his acceſſit cauſſa ex vitae genere, quod plerique ſectabantur. Eo enim res deuenit poſt natum Saluatorem hominum, vt, cum antea ſacerdotes a philoſophis diſtinguerentur, ruinam tandem minante ſuperſtitione templorum, ararum, ſacrificiorum cura commendaretur philoſophis Pythagoricis et Platonicis, vt eo fortius contra Chriſtianos aggreſſores auitam religionem tuerentur. Cuius rei probationem vel vna Apuleii vita, vel Apollonii hiſtoria, vel Eunapii vitae ſatis ſuperque exhibent. Hoc vero vitae inſtitutum quid vel requirebat melius, vel patiebatur facilius, quam enthuſiaſmum talem, qui aquam porrigeret ſuperſtitioni, templis, aris, focisque, oraculis et his ſimilibus enutritae? Quae omnia tamen mirum in modum aucta ſunt, cum Chriſtianae religioni opponeretur noua philoſophia, habitum diuinum ementiens, de qua re mox plura diſſeremus, vnum hoc [illegible] prius adiicientes, indolem harum gentium, ex quibus prodiere [illegible]hiloſophi, ad fraudes et mendacia praeſertim in arroganda ſibi [illegible]m cura, cultu, apparitione, et his ſimilibus, praeter modum in[illegible]e, et hoc nomine dudum fuiſſe infamem. Quod qui negat, [illegible] hos homines Aegyptios, Syros, Cilices, Cappadoces, fuiſſe, aut, [illegible] nationes eo nomine male audiiſſe, ignoret, neceſſe eſt, certe ne[illegible] in re nota non poteſt.

VIII.

k) Legendus MALEBRANCHE de la recherche de la verité, L. II. P. II.

VIII. Philosophia orientalis sibi vindicata.

VIII. Inualuisse circa ea tempora, quibus philosophia Platonica in Aegypto caput extollere coeperat, in Asia philosophiam quandam Orientalem, supra monuimus, ostendemusque infra, vbi de ea paulo curatius agendum, eam in enarrandis diuinarum emanationum genealogiis, constituendisque variis substantiarum aeternarum, siue, quo nomine vocabant, aeonum, classibus earumque ad generandum hunc mundum visibilem, concursu occupatam de origine et natura materiae, indeque exorti mali multa obscura er humani ingenii captum transcendentia praecepisse, eam vero mature Alexandrinis philosophis innotuisse, et ex parte in Aegyptiacum et Platonicum systema receptam fuisse, suo quoque loco obseruatum est [l]. Qui philosophi Orientales cum Zoroastris aliorumque ex Asiae philosophis dogmatum librorumque participes se esse iactarent, non tantum hanc sibi gloriam vindicarunt Platonici, vt a Zoroastre et Chaldaica philosophia, suum systema Pythagoram atque Platonem in itineribus inter barbaros accepisse dicerent, sed et cum Aegyptiaca veteri coniungerent, Hermetica crepantes, vt eo magis domi quoque fidem inuenirent [m]. Id quod ansam dedit hominum generi supra modum audaci, varios libros, quales Orientales quoque philosophi circumferebant, excogitandi et supponendi, qui ad hos veteris philosophiae patriarchas referrentur. Quod cum facerent etiam haeretici ex antiqua illa, vt putabatur, philosophia Orientali progressi, et imprimis qui sublimiorem sibi de diuinis notitiam vindicantes, Gnostici dicebantur, cumque illi, Pythagoram et Platonem veros philosophiae huius diuinioris sensus fontesque non satis assecutos fuisse dicerent, magna inde inter hos homines et Platonicos Alexandrinos controuersia exorta est, vtraque parte de genuina librorum a se istis philosophorum antesignanis tributorum veritate, deque vero sensu philosophiae Chaldaicae atque Hermeticae disputante, sibique vindicante [n]. Cuius disputationis exemplum inter Plotiniana scripta hodie superest, quod *contra Gnosticos* Porphyrius inscripsit [o], in qua horum hominum deliramenta acute nec infeliciter refellit, mundumque a caussa inferiori eaque mala conditum non esse disputauit. Quae concertationes, cum et Christianorum doctorum bella accederent, magnam vim horum haereticorum suppressere quidem, et ex parte eradicauere, nihil tamen melius exhibuere, sed multo praesentius venenum propinauere, quod eo magis nocebat, quo magis parum a veritate abesse magno inter Christianos doctores numero placebat.

IX. Attemperata Chri-

IX. Maiora adhuc momenta habuit secta et philosophia Alexandrina respectu ad Christianam ecclesiam habito, cui tanta vulnera inflixit, totque

l) Tomo I. L. vlt. c. vlt.

m) Videnda de hac re loca notabilia EVNAPII in Aedesio p. 61. PORPHYRII l. c. c. 16. p. 116. MARINI vit. Procli c. 28. p. 67. IAMBLICHI de myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 4. p. 160. PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 107.

n) PORPHYR. vita Plot. c. 16. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 304.

o) Enn. II. L. IX. p. 199. seqq. Gnosticorum tamen nomen non habet Plotinus.

que morbos contraxit pestilentissimos, vt non vllam fere haeresin illi tantopere nocuisse merito dicendum sit, nihilque magis vel euangelii cursum impediuerit, vel doctrinam puriorem corruptelis perdiderit nefandis. Quod vt heic quoque loci tangamus, rei necessitas postulat, quamuis ad sacram potius, quam philosophicam historiam pertineat, cum detestabilis philosophiae huius sectaeque genius sine his intelligi satis nequeat. Paucis itaque rem totam comprehendemus, commendata, ea de re, quam supra laudauimus, Ven. MOSHEMII commentatione, cum iis quae supra iam hac de re disseruimus, conferenda. Et prima quidem huius rei caussa apud ipsum Ammonium Saccam quaerenda est. Hic, vt supra diximus, parentibus Christianis genitus et Alexandriae educatus est, quo tempore in celebri illa schola catechetica Clemens Alexandrinus vel Pantaenus docebant. His doctoribus cum valde arrisisset doctrina Platonica et Stoica, arctiori inter se nexu copulata, et cum aliis eclectico modo conciliata, vt *tomo tertio*, vbi de iis agendum, dicetur, dubium non est, Ammonium praeter Christianae doctrinae capita etiam huius philosophiae praecepta, a philosopho quodam vel Christiano, vel quod verisimilius nobis videtur, gentili quodam Alexandrino didicisse, quam in syncretismum aliquem iam eo tempore inclinasse, aliquoties monuimus. Is cum animo relinquere ciuitatem Christi, quibuscunque demum ex caussis, statuisset, nouamque condere religionem, vel Platonicam potius reformare philosophiam suscepisset, non tantum tollendis, vt supra diximus, dissidiis philosophorum animum applicuit, sed et nouam, quam mente agitabat, sectam, ita ordinandam censuit, vt quae ex Christianis dogmatibus recipienda putaret, illi attemperaret, quae vero intolerabilia ei viderentur fortius supprimeret, et, cum patriam religionem, legibus imperatorum tum stabilitam, a Christianis expelli sensim et ruinam minari cerneret, id sibi negotii datum esse crederet, vt tanto malo omnes vires opponeret. Quod eo facilius illi fuit, quo magis adhuc inter Christianos versatus, modum, quo Christiani superstitionem oppugnabant, Diisque gentilium eorumque sacerdotibus bellum indicebant, cognouerat, et apologias doctorum Christianorum legerat, indeque caussas decrescentis superstitionis gentilis et victoriarum Christianae doctrinae late grassantium intellexerat: quibus opponere se, et cursum relictae religionis sistere, nouum tamen et non minori applausu recipiendum systema condere in animum inducebat. Caussas vero decrescentis cultus gentilis deprehendebat varias. Obstabat seruandae religioni patriae insana et detestabilis superstitionis facies, quae omnem quidem orbem gentilem, maxime tamen Aegyptum ita deformauerat, vt non Christianorum tantum doctorum obiectionibus, sed ipsis quoque philosophorum gentilium, praecipue Scepticorum et Epicureorum scommatibus tota exponeretur. His philosophi, qui custodes esse debebant diuinioris veritatis, tantum aberat, vt mederentur, vt infinitis potius dissidiis de

stianorum rationibus.

de Deo deque capitibus sublimioribus se turpiter darent, et in propria viscera saeuientes iucundum Christianis victoribus praeberent spectaculum. Magna quoque philosophorum et sacerdotum pars vita pessima et omni malitiae genere inquinata, quam parum sanctitatis suis praeceptis inesset, demonstrabat. Tandem et pulchre videbat Ammonius, tot esse de rebus diuinis quaestiones, quae soluere recepta religio non posset, vt multi vanitate eius adducti Christianis doctoribus aures aperirent. His, quas ex ipsa gentilium parte exoriri videbat, difficultatibus caussae accedebant plurimae a Christianae religionis indole et doctorum eius diligentia studioque eam propagandi ortae. Inter quas merito miraculorum gloriae primas partes tribuimus, quae eo tempore, quo Ammonius sacra Christiana deseruit, passim adhuc splendebat; certe, eorum quibus suffulta lex Iesu Christi per omnem orbem ipsis miraculis miraculosius propagata erat, certissima et attonita omnium, etiam gentilium, animis inhaerebat memoria. His iungenda inuicta argumentorum pro Christianae religionis veritate series, a veritate, sanctitate, et puritate doctrinae moralis desumta, quam et vitae innocentia et martyrii gloria innumeri Iesv Christi testes roborauerant. Quibus omnibus vt idoneis remediis occurreret Ammonius, ducemque se aliis praeberet, ad absoluendam feliciter, quam exorsus erat telam, ita rem, teste tota huius sectae historia instituit, vt, quam susceperat philosophiae Platonicae reformationem, huic potissimum scopo attemperaret.

X. Superstitionis facies picta et emendata.

X. Nempe ita consilium iniit nouae philosophiae pater Ammonius, vt absurditatem detestabilem superstitionis gentilis reformatae philosophiae beneficio, quantum pote, tolleret, et rationalem magis significationem ineptissimis sacris et cultui irrationali induceret. Qua in re patriae suae exemplis adiutus est plurimis; cum hierophantae iam olim Graecae philosophiae praeceptis imbuti philosophicas interpretationes turpissimae, quae in Aegypto regnabat, superstitionis dedissent. Vt itaque nefandae doctrinae cultuique diuino, praecipue vero theologiae passim receptae meliorem colorem induceret homo astutissimus, ad allegoricam explicandi methodum, cui a multis iam seculis summa deuotione adhaeserat gens Aegyptiaca, confugit, eiusque beneficio alios longe sensus populari religioni, quam deserere, et publica auctoritas, et munera, quibus illi homines praeerant, et emolumenta, quae ex ea capiebant, vetabant, affricuit, et vt asseclae paria susciperent, fecit. Id quod duplici modo ab iis factum est. Primum, certum Deorum ordinem quem requirebat systematis emanatiui ab his philosophis recepti indoles, statuebant, et summum quidem Numen, abyssum omnis diuinitatis, fontemque rerum omnium, ipsumque praestantissimum bonum esse dicebant, ast hunc in profundo essentiae suae oceano latere contendebant; cumque ex hoc inexhausto mari innumeros deos, geniosque effluxisse assererent, illis

illis rerum omnium administrationem in hoc terrarum orbe tribuebant, distributis ita a summo rege ministris per omnes prouincias, vt variis locis, muneribus, atque operibus praeficerentur. Haec itaque numina immensum illud, quod inter summum Deum et homines intercederet, χάσμα replere aiebant, et catenam aliquam efficere, omnia replentem, quibus et Dei ad homines beneficia, et hominum ad Deum preces et sacrificia perferrentur. Haec numina populos adorare merito, cum supremum quidem Numen ob infinitam profunditatem paucissimis attingere liceat. Nec alium sensum subesse vetustissimis theogoniis et poëtarum fabulis; modo arcani sensus rite eruerentur, recte itaque vniuersi terrarum orbis religiones, in vnam quandam conflari posse, et vere sapientem theologiae antistitem de omnibus prorsus religionibus sollicitum et vniuersi mundi sacerdotem esse debere. Non habere itaque Christianos, quae gentilibus obiicerent, cum et ipsi sanctiores spiritus Dei esse ministros dicerent: certe ab obiecta absurditate receptam religionem esse liberandam, et quae absurda videntur, philosophice explicanda. Semel tantum PORPHYRII [p], IAMBLICHI [q], PROCLI [r] scripta inspici opus est, vt de veritate huius rei constet. Hoc assumto dogmate palliabatur philosophico integumento turpissima omnium gentium superstitio, et cum noua philosophia, in hoc potissimum doctrinae capite excellere cuperet, occasionem dedit philosophis Platonicis infinitas comminiscendi nugas, et in sacris his obseruandis mire insaniendi. Cuius exemplum vel vnum Proclum, vel Iulianum etiam, licet imperio admotum, considerari volumus. Ita vero et temperamento horum hominum melancholico, et superstitioni, in qua erant educati, et honoribus atque existimationi, quam apud numinum cultores consequebantur, et commodis etiam ex ministerio Deorum, cui se addicebant, valde consultum videbatur: et haec rationalis religionis facies habebatur, quae omnes vna homines sub vno supremi Dei imperio iungeret, cui non posset displicere haec cultus diuini varietas, eo quod reuera vna tantum esset religio [s].

XI. Quod ad eludenda Christianorum tela Ammonius et asseclae susceperant religionum omnium inter se conciliandarum consilium, illud etiam ad retundendas, quae a discordia et dissensionibus philosophorum petebantur a Christianis, obiectiones mire valebat. Reiecta enim Epicurea physiologia, illis non minus, quam Christianis doctoribus, inuisa, in eo neruos intenderunt omnes, vt maxime Platonem et Aristotelem inter se conciliarent. Quod cum propter philosophos quoque, vt supra monitum suscepissent, ad excipienda et retundenda Christianorum

XI. Philosophorum dissidia sublata.

 tela

p) Περὶ ἀποχῆς L. I. §. 57. p. 49.
q) De myster. Aegypt. S. V. c. 25. p. 140. conf. Ottium Vindel. Mel. I. p. 42. seqq. MARINVS in vita Procli c. 19. p. 47. c. 29. p. 71.
r) Loco supra cit. add. OROSIVS Histor. L. VI. c. I. p. 416. AVGVSTIN. ep. 16.
s) Conf. PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. VI. c. 3. p. 232. SVIDAS in Timasio T. III. p. 470. Celsus apud ORIGEN. L. VIII. p. m. 403. THEMISTIVS Orat. XII. p. 157.

tela in iis potissimum doctrinae capitibus applicare tentatum est, quae de Deo, deque rebus et operibus diuinis praecipiebant. In quibus cum toto coelo inter se distarent philosophi ambo, et Plato saniora Deoque digniora praecipere, etiam inter Christianos, multis videretur, mira adhibita dogmata, et admotae machinae portentosarum explicationum, in cerebris otiosorum horum hominum enatarum, et praecisionibus mentalibus ac abstractionibus metaphysicis tanquam fundamentis solidissimis superstructarum, quibus sana omnia apud vtrumque, et concordia prorsus esse demonstraretur. Syncretismum itaque hunc Platonico-Peripateticum etiam Christianorum in damnum excogitatum fuisse, recte viderunt et notarunt viri docti [r].

XII. Vitae philosophorum sanctae Christianis oppositae.

XII. Sed et sancta et integra Christianorum vita ne amplius obstaret, vel obiiceretur, hominesque ad amplectendam eam doctrinam alliceret, quae non sanctissimam tantum vitam praeciperet, sed et efficeret, remedium ab Ammonio et sociis excogitatum est. Semel enim constitutis philosophiae moralis fundamentis seuerioribus, de quibus mox dicendum, vehementer vitae ab omni corporis contagio, et affectuum insultibus liberae conditionem vrgebant, et non purgationem tantum mentis a corporeae molis inquinamentis iniungebant, sed virtutes quoque summas theoreticas, intuitiuas, theurgicas, quas infra explicabimus, commendabant, iisque ad vacuitatem ab omni passionum impetu, et ad ipsam Dei intuitionem peruenire philosophiae alumnum posse, statuebant. Quod licet nugas ingenii luxuriantis et tricas nectentis saperet, attigisse tamen mentiendum erat felicissimam hanc diuini generis successionem, hosque sectae istius philosophos, dicendum, per omnes virtutis et sanctitatis gradus ad supremum fuisse enixos. Testes volumus vitas omnes, quotquot hac sectione enarrauimus, maxime vero Procli, cum nemo eorum tantopere in hoc argumento insaniuerit, quam MARINVS. Ita vero inuenisse se, non quod pueri in faba, putabant homines vanissimi, rati, Christianos has suas de virorum sectae suae sanctitate fabulas tanquam oracula excepturos, nec fraudem olfacturos. Quae apud eos fiducia tanta fuit, vt in asserendis philosophorum virtutibus ne mendaciorum quidem tenerent memoriam, sibique ipsis turpissime contradicerent: id quod multis Eunapii, Marini et Damascii exemplis in antecedentibus fecimus manifestissimum.

XIII. Receptae doctrinae Christianorum.

XIII. Esse doctrinas inter recepta philosophiae dogmata haud paucas absurdas et secum non consistentes, deficere etiam multa, quae haberet Christiana religio, multoque elegantius et vero propius doceret, negare Ammonius non poterat, ipse his sacris innutritus, et Christianorum quoque discipulorum, quos habebat, testimonio et iudicio facile conuincendus, quamuis sectatores hanc Christianae religioni gloriam denegarent, re ipsa tamen Ammonii systema sequentes. Ne itaque se meliores et dignio-

r) IAC. THOMASIVS Orat. XI. p. 337. BEN. PERERIVS de comm. rer. nat. princi- piis L. IV. c. 10. p. 238. MOSHEM. l. c. §. 16. p. 127.

digniores Deo partes reliquisse, deteriores vero et indignas et a vero magis alienas elegisse videretur, et fortius Christianis obiectionibus obuiam iret, duplicem viam elegit, quam et asseclae ingressi sunt. Primum enim veritatem non vni prorsus sectae alligatam tenebat, sed inter omnes dispersam et colligendam esse, nec, vt ait LACTANTIVS x), *vllum philosophum tam fuisse inanem, qui non viderit ex vero aliquid*, dictabat; nec omnia quoque inuenta esse putabat, vt non possit aliquid adiici. Quamuis itaque Platonem diuinum putaret Ammonii secta, non tamen sibi religioni duxit, vbi eum nimis a Christianorum obiectionibus premi vidit, ab eo recedere, et vel mutare, vel detrahere vel addere aliquid. Id quod imprimis Porphyrium fecisse, luculenter testatur AVGVSTINVS z), alios vero ex hac secta non magis refugisse, instituta scriptorum eorum cum Platone docebit comparatio. Altera, quam, vt huic malo obuiam iret, elegerat via, ea fuit, vt quae praestantiora et excellentiora Christianorum essent dogmata, quam vt negari reprobarique possent, ea, tacito quidem consilio, surriperet, suoque ita recocta et reficta systemati innecteret, vt Christiana quidem videri, suisque placitis obesse nequirent, et tamen eam omnem, quam Christiani tantopere extollebant, doctrinam exhibere possent. Reliqua quae aptari suo doctrinae aedificio nullo modo poterant, imitatione, et similitudine verborum et sententiarum exprimere studebat, vt ita expilata quasi Christianorum castra in triumphum ab iis ducerentur, haberetque Alexandrina Platonicorum familia, quibus plumis alienis superbiret. Latum hic ingredi liceret campum, si id ex philosophorum horum libris demonstrari institutum locusque pateretur; ast haec prolixiora sunt, meliusque in huius sectae libris obseruantur. Testem tamen volumus, doctrinam de tribus in deitate personis diuinis, et de creatione ex nihilo, quam vtramque non quidem recepere Alexandrini philosophi, accommodarunt tamen suo systemati, indeque tres hypostases archichas, et eductionem materiae ex nullo praeexistente, praeter Deum, subiecto excogitarunt. Plura dabit philosophia moralis recentiorum Platonicorum. Adiri vero etiam potest acutissimus MOSHEMIVS y), qui multis exemplis rem totam egregie docteque illustrauit.

§. XIV. Nihil tamen obstare magis receptae superstitioni, gentilemque cultum fere omnem euertere videbatur, quam miracula, quae sanctissimus Saluator eiusque legati, quique in eius nomen crediderant, coram innumeris testibus edidere. Ea negare velle, idem fuisset ac insanire, adeo totus fere orbis de eorum veritate in testimonium conspirauerat; ast praestigiis quidem annumerabant irrisorum vnus et alter, fidem

XIV Christus numero philosophorum adscriptus.

x) L. VII. c. 7.
z) De C. D. L. X. c. 25. L. XII. c. 20. L. XIII. c. 19.
y) Diss. de studio ethnicorum Christianos imitandi Vol. diss. Hist. eccles. p. 330. seqq.

fidem vero non inueniebant, cum toto coelo ab imposturis nugiuendulorum hominum, qui circa ista tempora in orbe Romano oberrabant, distarent. Cum vero, quae istis miraculis confirmabatur, doctrina, omnem superstitionem cultumque Deorum gentilem proscriberet, aliud excogitandum erat remedium, quo tam validum Christianorum manibus extorqueretur telum. In omnes hic partes versasse se infernalem, qui hos ministros suos inflammabat, hostem, dubium non est, cum post doctrinae sanctitatem nulla res magis infernalium potestatum res pessumdarit, quam miracula. Tandem, vt est μυριοτέχνης, non deneganda quidem Iesu Christo eiusque discipulis miraculorum gloria visa est, sed vocanda tamen in communionem gens Platonica, spe dulci suffulta, fore, vt et auitae superstitionis cultusque Deorum salua maneret integritas, et non exigua inde ad eos redundaret gloria nominis et existimatio. Vt vero arduum imprimis negotium feliciter absolueretur, artibus multis opus erat. Quas ita instruxere homines callidissimi, vt, quod in se strictum viderant telum, in Christianos converterent. Et primo quidem cum inuictis argumentis atque testimoniis historia vitae actorumque Iesu Christi θεανθρώπου esset confirmata, et miraculorum ab eo editorum fides tanta fuisset, vt imperatorum quoque gentilium oculos gloria eorum perstringeret, nec ignota essent Tiberii [a], Alexandri Seueri [a], Hadrianique [b] de recipiendo in Deorum numerum Christo consilia, concedebat impia natio, Christum ex illo virorum sapientium choro fuisse, qui arctiori cum Diis conuersatione gauisi, diuinorum operum edendorum (θεουργεῖν vocabant, et a γοητεία praestigiisque malorum sollicite esse distinguendum monebant, eo quod hae impurorum spirituum auxilio efficerentur,) potestatem accepissent, adeoque et Deos suos Christum coluisse ritu magico, et eorum opera miracula edidisse. Ita ratiocinatam fuisse Ammonii familiam, luculento testimonio confirmat AVGVSTINVS [c]. *Quid?* inquit, *quod isti vani Christi laudatores et Christianae religionis obliqui obtrectatores propterea non audent blasphemare Christum, quia quidam philosophicorum, sicut in libris suis Porphyrius Siculus prodidit, consuluerunt Deos suos, quid de Christo responderent, illi autem oraculis suis Christum laudare compulsi sunt.* Intelligit oraculum illud, quod nobis seruauit EVSEBIVS [d], quodque religionis gloriam euidenti ei testimonio tribuit. Cui simile affertur a LACTANTIO [e] Apollinis Milesii effatum, quod non minus luculenter Christum in eorum philosophorum album transscribit, qui prodigiosis operibus inclaruerunt. Ita enim pronunciasse dicitur Apollo:

Ori.

a) TERTVLLIANVS apolog. c. 5. quod contra Tan. Fabrum, Io. Clericum, Ant. van Dalen vindicat THEOD. HASAEVS pec. diss.

a) LAMPRID. in Alex. Seu. c. 29.

b) IDEM c. 43. conf. EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 26. p. 148.

c) De concord. eu. L. I. p. 8. T. III. opp.

d) Demonstr. eu. L. III. c. 8. p. 134.

e) Instit. diuin. L. IV. c. 13.

Θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις
Ἀλλ' ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συναλωθεὶς,
Γόμφοις καὶ σκολόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.
Mortalis erat, ſecundum carnem philoſophus, ille miraculoſis operibus clarus,
Sed ſub chaldaeis iudicibus captus armis,
Clauis et palo amaram tolerauit mortem.

Ex his colligebant, teſte iterum AVGVSTINO [f], *Chriſtum neſcio quid aliud ſcripſiſſe, quam Chriſtiani docebant, nihilque ſenſiſſe contra Deos ſuos, ſed eos potius magico ritu coluiſſe.* Id quod eo facilius hominibus perſuadere ſe poſſe credebant, quo celebrior iam haec inter gentiles et peruulgata fuerat opinio, fuiſſe Chriſtum eiusdem generis philoſophum, quales inter veteres Orpheus et Pythagoras, et recentiori tempore Apollonius Tyaneus fuere, ſtupendis prodigiis clari: quae ſententia permouerat Alexandrum Seuerum, vt *inter animas ſanctiores, Apollonium, et Chriſtum, et Abrahamum, et Orpheum, et huiuscemodi Deos haberet* [g]. Aſt his quidem diſerta obſtabant, legatorum Ieſu Chriſti, totiusque ciuitatis eius teſtimonia. Vt itaque illa remouerent, non erubeſcebant cauſſari: *Diſcipulos eius non ſolum de illo fuiſſe mentitos, dicendo illum Deum, per quem facta ſunt omnia, quum nihil aliud, quam homo, fuerit, quamuis excellentiſſimae ſapientiae, verum etiam de Diis eorum non hoc docuiſſe, quod ab illo didiciſſent* [h]. Ridicula quidem haec erant, et prorſus ficulnea, aſt fidem tamen apud illos facile inueniebant, quorum intererat, gentilem religionem ſeruari, hincque quaeri receptae ſuperſtitionis patrocinium. Sane tam certa haec Porphyrio viſa ſunt, vt, narrante alio loco AVGVSTINO [i], pronuntiare non erubuerit: *Chriſtianos Dii pollutos et contaminatos et errore complicatos eſſe dicunt, et multis talibus aduerſus eos blaſphemiis vtuntur.* Et paulo poſt: *Propterea ergo Chriſtiani Diis exoſi: quia quibus fato non fuit noſſe Deum, nec dona a Diis accipere, his fataliter dedit ipſe errore implicari. Ipſe vero pius, et in coelum ſicut pii, conceſſit. Ita hunc quidem non blaſphemabis, miſereberis autem hominum dementiam.* Cui rei vt eo maiorem imperitis fidem facerent, lepidam excogitarunt fabulam, Chriſtum diſcipulos iuſſiſſe a minorum quorundam daemonum cultu deſiſtere: hoc autem eius ſapiens rectumque praeceptum ad tollendum omnem numinum cultum inſipienter Chriſtianos traduxiſſe. Ita iterum Porphyrius apud AVGVSTINVM [k], cuius verba lectori, hic legenda damus, vt genium infamis ſectae eo melius agnoſcat. *Sunt*, inquit, *ſpiritus terreni*

f) loc. cit. p. 18.
g) LAMPRID. l. c.
h) AVGVSTINVS l. c.
i) De C. D. L. XIX. c. 23.
k) loc. cit.

reni minimi, loco quodam malorum daemonum potestati subiecti. Ab his sapientes Hebraeorum, quorum vnus etiam iste Iesus fuit, sicut audiuisti diuina Apollinis, quae superius dicta sunt: ab his ergo Hebraei daemonibus pessimis et minoribus spiritibus vetabant religiosos et ipsis vacare prohibebant: venerari autem magis coelestes Deos, amplius autem venerari Deum patrem. Verum indocti et impiae naturae, quibus vere fatum non concessit a Diis dona obtinere, neque habere Iouis immortalis notionem, non audientes et Deos et diuinos viros, Deos quidem omnes recusauerunt. Plura, cum haec sufficiant, non cumulamus, alibi legenda [l]. Ita vero, etsi misere et inepte ratiocinabantur, incautorum tamen oculis glaucoma obiiciebant, vt miraculorum Christi radii eos perstringere ad veritatem amplectendam non possent, suisque partibus vindicaretur, quicquid diuini inesse videbatur Iesu Nazareni miraculis.

XV. Philosophis non minora miracula vindicata, quam essent Christi.

XV. Ast non tutam satis receptam superstitionem his praesidiis putabat gens friuola. Copiosiores itaque phalanges educendae in aciem contra Christianos, ostendendumque erat, fuisse inter philosophos, maxime vero inter sectae suae principes viros, tales, qui non minora praestitissent prodigia, et a longo tempore miraculorum gloria inclaruissent. Ex his enim probari posse credebant, philosophiae, quam elegerant, suae hanc quoque vindicari posse gloriam edendi θαυματέϛερα et humanas vires excedentia, nec statim deorum superiorum numero inserendos esse illos, quos ista diuina virtute induissent Dii, amicos suos, sed in album tantum virorum sapientissimorum, commercio cum Diis propiore gauisorum esse referendos, adeoque iuste accusari Christianos male reiecti Deorum cultus, quem magni isti viri non probassent tantum, sed miraculis etiam confirmassent. Conscribendae itaque erant et corradendae magnorum et celebrium philosophorum vitae, tribuenda illis miracula, vtendumque credulitate populorum et mendaci fama, cuncta in maius augente, vt non minora praestitisse philosophos istos, quam Iesum, appareret. Cumque talia, quae de Christianorum doctore principe sacri historici narrabant, non possent ex veterum monumentis corradi, reliqua mendaciis, fraudibus, et impune fingendi licentia, par erat, addi, augerique et ita incrustari, vt non dissimilis sacris historiae Iesu Christi annalibus labor exsurgeret. Ad quem finem obtinendum non opus erat peregrinis auxiliis, cum domi abunde adesset audacissimae familiae, vnde plaustra prodigiorum congereret: nempe Pythagorae historia affatim suppeditabat materiae. Quae cum iam eo tempore multis fabulis et portentorum narrationibus esset mirum in modum aucta, egregium his historicis campum aperuit impudentissima conscribendi mendacia, et huiusmodi excogitandi miracula, quae et splendore,

l) Conf. MOSHEM. l. c. §. 23. seqq. p. 144. seqq.

dore, et magnitudine, et numero prodigia, quae de Iesu Christianorum Deo narrabantur, aequarent. Conscripsisse hunc in finem, et iisdem rationibus instructos PORPHYRIVM et IAMBLICHVM vitam Pythagorae, dudum viris doctis obseruatum et a nobis *tomo primo* [m] inuictis rationibus demonstratum est. Sed recentiora quoque exempla adducenda erant, ne obiiceretur, sanctiorem et θαυμάσιον istam sectam dudum intercidisse. Eum itaque in finem Apollonii Tyanensis fabula incrustata est, et praestigiator famosus ita miraculorum gloria pictus comtusque, vt non haberet Christiana gens, quo Iesu suo superbiret. Quod quia capitis huius *sectione prima* luculenter confecimus, hic repetere opus non est, sed id modo monendum, eo tempore conscriptam a Philostrato Apollonii historiam, quod in Ammonii aetatem, qua secta haec condita est, incidit, cuius consilia postea Hierocles et Eunapius satis prodidere. Sed maiora adhuc magisque profutura suis rationibus curanda erant. Nempe desinebat sensim miraculorum apud Christianos multitudo, satis confirmata sanctissimae philosophiae veritate illis miraculis, quorum fidem reiicere ipsis prodigiis prodigiosius merito visum erat. Ast hi homines, qui pudorem omnem posuerant, genti suae noua vindicare τῶν θαυμαστῶν specimina allaborabant, et hunc in finem vitas quoque antistitum sectae suae, gentilisque superstitionis enarrabant, vt potissimum eos philosophiae suae patrocinio non minora edere potuisse, ostenderent. In qua re probanda exemplis lectorem detinere, necessarium non putamus, sed ea tantum in memoriam illi reuocamus, quae de PORPHYRII *vita Plotini*, de EVNAPII *vitis Sophistarum*, de MARINI *vita Procli*, de DAMASCII *vita Isidori* in antecedentibus fuse disseruimus. Diligenter enim vbique ad hanc rem digitum intendimus, et quae prodigia de iis narrata sint, exposuimus. Ne vero haec sine ratione dicta viderentur, ipsa haec miracula et stupenda philosophorum opera philosophiae suae beneficio peracta dicendum, et theurgiae fama, quae diu ante inter populorum orientalium sacerdotes viguerat, suis philosophis vindicanda, totumque huius sapientiae aedificium ita instruendum erat, vt virtutes hae theurgicae, si non summum sapientiae apicem, certe proximum constituere, et philosophiae ministerio ad hanc perfectionem commerciumque arcanum cum Diis peruenire philosophos posse diceretur. Qua de re qui plura nosse cupit, PORPHYRII *epistolam ad Anebonem Aegyptium*, vel IAMBLICHI *ad eam responsionem*, quae librum *de mysteriis Aegyptiorum* continet, vel solam MARINI *vitam Procli* legat, abunde de veritate eorum, quae strictim attulimus, conuincendus. Quin ne his quidem limitibus se continuit impudentissimorum hominum superbia, sed vt longe post se Christi legatos et sectatores relinquerent, tota

m) L. II. c. 9.

tota haec virtus theurgica, et prodigiorum edendorum facultas inter minores philosophiae suae mirabilis partes a quibusdam relata est, eo quod inferiorum tantum numinum commercium offerret. Non negamus aliter visum fuisse Iamblicho eiusque discipulis. Ast sensisse tamen ita Plotinum, Porphyrium et Eusebium Myndium in praecedentibus ex Porphyrii, Augustini et Eunapii testimoniis demonstrauimus. Rationem nempe in philosophia, quam ducem elegerant, quaerebant, quae cum infinitos fere spirituum daemonumque ordines constitueret, ad summum Numen in profunda Deitatis abysso habitans accessum paucissimis addixit, ast suis virtutibus eo ascendere posse animum recte praeparatum purgatumque statuit, vt ad ipsum Deum istum sine imagine intuendum animus peruenire queat. Ad quem felicitatis apicem se peruenisse Plotinus, Porphyrius, Iulianus imperator, Proclus, iactabant, vt in eorum vitis dictum. Haec Christianorum miraculorum gloriam longe superare credebant, hincque factum, vt non absque contemtu de iis loquerentur, et nescio quarum fraudum eos accusarent, qua de re Porphyrii, Iuliani, Libanii in Christianos calumniae exemplo esse possunt luculento. Tacemus nugiuendulos haec prodigia suae virtuti et philosophiae theurgicae vindicasse, sicque potestatem in spiritus sibi arrogasse, cum miraculorum edendorum virtutem Christiani non sibi, tanquam ministris, sed Deo soli miraculorum auctori vindicauerint, qua de re tamen plura dicere non licet, videndus vero Cl. MOSHEMIVS *).

XVI. Fraudes, suppositiones, mendacia habita licita.

XVI. Esse in his vitis philosophorum Pythagorico-Platonicorum innumera mendacia, contradictiones apertas, et alia prorsus non cohaerentia, accurato adhibito examine, sole meridiano clarius ostendimus. Haec iusto quidem Dei iudicio euenisse, dubitandum non est, qui in tam peruersos et absurdos sensus hos homines tradi passus est, vt immensum, quod inter lucem et tenebras intercedit, discrimen veritatis amantibus patesceret, sicque tenebrarum serui a filiis lucis distinguerentur; ast aliter euenire non poterat, cum deessent nugatoribus vera miracula, nec haberent aliud praeter superstitiosae et simplicis vetustatis fabulas et recentiorum praestigiatorum fraudes, quibus ad propositum scopum pertingere possent, quam mendacia. Quae licet philosophum tantopere dedeceant, vt venerabili isto nomine mendax indignus prorsus recte videatur, inuenerunt tamen tum in sectae Pythagoreae moribus, tum in Aegypti et orientis consuetudine, quibus turpissimam rem colore imbuerent philosophico. Antiquissimo enim iam tempore inter sacerdotes Aegyptios (licet aliarum quoque gentium antistites sacrorum ab hac impietate liberari non queant,) pro sacro quodam canone fuisse receptum: licere pia fraude et mendaciis rem sacram iuuare, Aegyptiacae philosophiae, suo loco a nobis enarratae historia apertissimus testis est, et Hermeti-

*) l. c. §. 27. p. 155.

meticae theologiae nomen, quod imperantium pariter atque ſacerdotum technas populi mentibus religioſo vinculo, tanquam iugum quoddam impoſuit et mendaci Mercurii auctoritate obſequium eius ſibi obſtrinxit, ſatis loquitur, nec negare potuit IAMBLICHVS [o], aſt de Mneui Aegyptiorum rege dudum iam teſtatus eſt DIODORVS SICVLVS [p]. Morem hunc a ſacerdotibus Aegyptiacis didicit, ſtrenueque, vt erat callidiſſimus rerum ſuarum artifex, exercuit Pythagoras, quem, veterum dictis nixi narrauimus, reditum ex ſedibus defunctorum finxiſſe, vt maiorem placitis ſuis fidem conciliaret, dixiſſe etiam, quibus in corporibus anima ſua prius fuiſſet commorata. Quem magiſtri morem tanquam normam receperunt Pythagorei, inter canones ſacros, quos ab eo acceperunt, huic quoque fidem dantes: *Neque de Diis, neque de diuinis oraculis cuiquam eorum, quae ſunt admirabilia, fidem derogandam eſſe.* Quibus, interprete IAMBLICHO [q] hunc quidem colorem addebant: *nobis quidem corporeae qui ſimus naturae, genitique et corruptibiles, adeoque momentanei, morborumque diuerſitati ſubiecti et domus paruitati, et grauitationi verſus centrum, et ſomnolentiae, indigentiaeque et abundantiae, ſtoliditati et infirmitati, animique impedimento atque aliis, quaedam difficilia atque impoſſibilia videri poſſe, quae a Diis fieri queant, qui ipſi omnia poſſint.* Aſt haec dicis tantum cauſſa aſſeruiſſe, haud obſcure prodidit TIMAEVS LOCRVS [r], cuius notabilis ſententia: *Quemadmodum corpora remediis quibusdam morboſis ſanamus, ita et animos falſis ſermonibus coërcemus, niſi ducantur a veris.* Nec alienum ab hoc mentiendi et ſupponendi more fuiſſe Platonem dialogi ipſius ſatis teſtantur [s], in quibus affinxiſſe Socrati, Parmenidi, Protagorae aliiſque quos colloquentes introducit, de quibus nunquam cogitauerunt, in eius hiſtoria demonſtratum eſt. Qui vt exemplis ſuis adderet praecepto fidem, *principibus ciuitatis prae ceteris fallere et mentiri licere*, profeſſus eſt, *propter vtilitatem ciuitatis.* His praeceptoribus gloriabantur noui philoſophi, ad horum exemplum ſe componebant; quid mirum, putaſſe eos, fabulis et commentis licere ruenti in interitum ſuum ſuperſtitioni ſubuenire? ſicque mendacio officioſo res diuinas iuuare. Id vero non fictis tantum miraculorum hiſtoriis, ſed libris quoque ſuppoſititiis factum eſt, quos Zoroaſtri, eiusque diſcipulis, Hermeti, Orpheo tribuiſſe iam monuimus, ſuoque loco in *primo tomo* euidenter oſtendimus. Qua in re eo magis confirmabatur peſtilentiſſimorum hominum audacia, quod et orientales philoſophi, et ipſi Chriſtiani doctores pias has fraudes ſibi licere crederent, magnaque tunc eſſet libros ſupponendi fingendique licentia, de qua tamen in ſacra hiſtoria plura praecipienda ſunt. Pleraque vero notatu digna congeſſit MOSHEMIVS [t].

o) De myſt. Aegypt. Sect. I. c. 1. p. 2.
p) L. I. p. 84.
q) IAMBLICH. protrept. c. 21. p. 136.
r) De anima mundi opuſc. mythol. p. 566.
s) De republ. L. III.
t) Diſſ. de cauſſis ſuppoſitorum librorum inter Chriſtianos Sec. I. et II. Vol. diſſ. hiſt. eccleſ. p. 217. ſeqq.

XVII. Seuerior et praestantior doctrina de Deo diuinisque exculta.

XVII. Restabat Christianae doctrinae praestantia atque sanctitas, quae interno argumento animos ad recipiendum vehementer commouebat, cum gentiles nugae sua futilitate fallitatem demonstrarent, et risu atque ignominia a prudentioribus dignae haberentur. Et hic quoque inueniebat consilium Ammonius, et condita ab eo secta, quod Christianis opponeret. Platonis enim vestigiis insistentes, qui copiosior fuerat in theologicis, quam physicis et moralibus atque dialecticis, inutiles, quod diserte de Ammonio testatur Hierocles, quaestiones prorsus eiiciebant, nec de natura rerum, de qualitatibus, de syllogismis, et his similibus magnifice statuebant, quamuis ea ab Aristotele maxime commendarentur. Qua de re luculenta est Iamblichi sententia, cum ab Alypio dialectico sophismate esset circumuentus, dicentis [w]: Ἀλλ᾽ ἐχ ἐτόσγε ὁ τρόπος τῆς ἡμετέρας διαλέξεως, εἴτω τὶ περιττὸν ἐϛὶ κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ᾽ εἴτι πλεονάζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν φιλοσόφω καὶ πρέπεσαν, *alienus a nostra disputandi ratione iste modus est, si quis in rebus externis praeter alios excellat: sed si virtutum, quibus philosophum proprie ornatum esse decet, copiis circumfluat atque abundet.* Idem de Isidoro quoque Gazaeo supra obseruatum est [x], eum contemta Aristotelis philosophia, quod ratiocinando incederet, diuinis autem notionibus non vteretur, tantum eius fastidium cepisse, vt degustata Platonica philosophia, ne aspicere quidem eam dignatus sit vlterius. Horum vero loco grauissima doctrinae capita de Deo, de principiis emanatiuis, de animae origine, de spiritibus, deque rerum spiritualium ordinibus atque modis, et perducenda per istam doctrinam anima ad summam felicitatem, explicabant, deque his operosas disputationes conscribebant, tantam sublimitatem affectantes, vt quid ipsi scriberent, vix intelligerent, certe a paucissimis intelligi possent. Qua in re nemo superior fuit Plotino, cuius scriptorum maxima pars eiusmodi argumenti generibus absoluitur, et tantam sublimitatem affectatam et metaphysicam sapit, vt ne Porphyrius quidem eum, nisi post longam meditationem intelligere potuerit. Iamblichus autem totum librum suum, quem *de mysteriis Aegyptiorum* conscripsit, argumento diuino dicauit. Porphyrii *sententias ad intelligibilia ducentes*, Procli *theologiam Platonis*, aliaque huius generis scripta tacemus. Descendebant quidem ad dialectica quoque et physica, sed ea infra dignitatem metaphysicorum et theologicorum habebant, et ad haec accurate discenda discipulos exhortabantur, qua de re ne prolixi simus, IAMBLICHI *sermones protrepticos* legendos commendamus.

XVIII. Sanctior philosophia moralis reuocata.

XVIII. Tandem et sanctitatis, quam doctrina Christiana prae se ferebat, ita rationem habuit Ammonius et asseclae, vt eam philosophia sua morali si non superare, certe aequare et eandem tenere viam viderentur. Nempe cum in illud potissimum conniteretur doctrina Christiana, vt homines

w) EVNAPIVS in Iamblicho p. 30. x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 567.

mines cupiditatum coeno erepti et a passionum imperio liberati imaginis diuinae vestigia relegerent, et constituta sibi aeternae et beatificae visionis Dei meta tantae spei se pararent, officia etiam non ciuilia tantum, sed spiritualia quoque et sublimioris vitae gnauiter exsequerentur, et carnis desideria supplantando, eam cruci quasi affigerent, viresque eius eneruarent: mira diligentia studuerunt homines astutissimi, vt non deteriora vel minus sancta praecepisse viderentur. Hinc grauissimae corruptionis, quae hominum insidet animo, profunditas deplorata, hinc abiicienda corporis vincula inculcatum, hinc extollendum esse ad primum sapientiae fontem animum clamatum, hinc diuinis affectibus pectus imbui iussum, hinc virtutes non tantum politicae sed practicae quoque atque theoreticae exercendae commendatae, hinc ad intuitiuam visionem anhelandam cuncta relata, hinc perpetuum in corpus eiusque motus etiam naturales bellum odiumque commendatum, hisque omnibus acquirendis preces adhibitae. Nec haec sobrie tantum et ad coërcendum intra limites suos corpus praecepta, et tradita, sed mirum in modum etiam aucta et exacta, graueque corporis cum anima commercio indictum bellum, extenuatae ieiuniis austeris vires, inque sacro Deorum cultu non dies tantum sed et noctes consumtae, summum Numen hymnis laudatum, et ad seuerissimam disciplinam cuncta fere reducta, vt diuino se totos amore occupatos dici possent [y]. Quod studium sanctitatis praeposterae tantum fuit, vt et corporis puderet, et coniugium quoque tamquam status vitaeque conditio impura minus cum sanctitate philosophica constare posse crederetur, quin immo esset, qui tantopere insaniret, vt genitalia sibi securi eo fine praecideret [z]. Multa a Platonicis Alexandrinis hanc in rem dicta in medium possent adduci, si in longam disputationem protrahere liceret orationem, verum horum philosophorum libros, et imprimis PORPHYRII *de abstinentia et de sententiis ad intelligibilia ducentibus*, IAMBLICHI *de vita Pythagorae et protrepticῶν*, SIMPLICII *in Epicteti enchiridion*, HIEROCLIS *in aurea carmina*, hisque similes legenti vbiuis occurrent, et sine negotio colligi possunt. Quibus omnibus ita augendis, vt Christianam theologiam moralem superarent, non dubitabant impostores, Christianorum, quos tantopere oderant expilare scrinia, et verba atque praecepta referre, systemati tamen suo inaedificata et attemperata, hincque in deteriorem minusque sanum rapta. „Vnde eleganter monuit doctissimus OLEARIUS [a]: horum hominum praece„pta ipsius scripturae phrasin adeo exacte referre, vt ex illius fonti„bus ea deriuata esse, dubitari vix possit. Id vero aemulatione factum „religionis Christianae manifestum esse, ne quicquam scilicet philosophiae „deesse videretur eorum, quibus illa sese maxime hominum animis com„mendare deprehenderetur. Neque sane alios facile in ornanda spoliis

 „hu-

y) Exemplum prae ceteris dabit vita Procli.
z) Damascius apud PHOTIVM l. c p. 567.
a) De philosophia eclectica c. 3. p. 1220. c. 7. p. 1221.

„huiuscemodi philosophia diligentiores reperiri, quam qui infensissimo „essent aduersus Christianos animo. Certe Iulianum, Porphyrium et „Proclum, quos peculiaribus scriptis Christianismum impugnasse notum, „diligentissimos fuisse in imitanda doctrina morum et institutis eorum, „scripta illorum loqui.„ Sane Iulianum illa potissimum ratione adductum esse vt Arsacium pontificem maximum imitari mores et ritus Christianorum, sacerdotesque suos ad exemplum doctorum Christianorum componere iuberet, quod Christiani tam pura sanctaque vterentur morum disciplina, ex eius epistola ad Arsacium [b] liquet. Tantumque hoc Platonicorum studium pietatis ad Christianorum imitationem fuit, vt et singularia deuotionis genera, quae spontanea sanctitas, procedente tempore sibi elegerat, et sensim publice commendauerat, imitarentur. Cuius exemplum vt lector habeat, ea recoli memoria iubemus, quae supra de Serapionis vita eremitica, de Procli singulari cultu matris Deûm, deque sacris omnium sapientum, itemque omnium hominum manibus quotannis factis supra narrauimus. Alia multa his similia diligens lector in historia horum philosophorum passim deprehendet.

Speratum ex hac sectae conditione emolumentum philosophiae,

§. XLVI. Dici non potest, quam sibi placuerit ob hanc efformatam Venerem Ammonius, Plotinus, et tota eorum successio. Plurimum enim philosophiae studium adiutum et reformatam puriorem eius faciem esse clamabant, orbique gratulabantur, quod diuinitus edocto inspiratoque Ammonio, melior et praestantior sapientiae vultus, deterso squalore et coeno, quod eum misere hactenus deformauerat, iterum apparuisset. Qua de re magnifica passim sunt Platonicorum Alexandrinorum verba, magnam prae se ostentationem ferentia, vt vel ex solo Hieroclis loco supra adducto constare potest. Imprimis iactabundus in hac re ostentator est EVNAPIVS [c], qui non humanae tantum sapientiae, sed diuinae quoque gloriam restitutam per hos philosophos vbique fere gloriatur. Tantum vero abest, vt attulisse eos vtilitatem aliquam vel philosophiae, vel eius historiae credi possit, vt potius variis modis vtrique nocuisse, maxima vero damna rebus Christianorum sacris intulisse fatendum sit. Quod vt manifestum faciamus, cogitari volumus, ipsam philosophandi [rationem], quam Ammonius cum sectatoribus elegit, Plotinus vero in [perfectum] iustaeque magnitudinis systema coire iussit. Eam syncret[isticam] fuisse, et pleraque Platonis, Aristotelis, et Stoicorum placita inter [se] conciliasse, vt amice conspirare viderentur, in diuinis vero omnes [suas] religiones suis nugis adaptasse, in antecedentibus prolixe docuimus. [Ma]gnam vero inde cladem accepit philosophia, quae cum sectarum qu[idem] dissidiis esset in partes discissa, multisque controuersiis et inanibus qu[ae]stionibus in praeceps acta, exhibebat tamen philosophorum princip[um] systemata genuina, sicque veritatis cupido occasionem dabat, de cuius[uis]

Sed frustra, damnis potius illatis plurimis.

uis

b) Epist. LXIX. p. 429.

c) Videsis prae aliis locis praefationem.

uis systematis veritate vel falsitate iudicandi, eligendique, quod rationi videretur quam maxime conuenire veroque esse simillimum. Ast haec vnica, quam philosophia sectaria exhibere poterat, vtilitas ista male sana conciliatione tota corrupta est. Cum enim, vt systemata in vnam eandemque ire cogerentur sententiam, diuersus longe et alienus ab auctorum mente sensus illis affingendus esset, deprauatam prorsus et a vera mente longe abeuntem significationem suscipere coacta sunt, ita vt si hos homines sequaris, quid genuinum Platonicum, Aristotelicum, Stoicum, et, si eos audis, Aegyptiacum siue Hermeticum, Chaldaicum, Orphicumque sit, plane nescias. Non vero aliena modo et a vera auctorum mente longe recedentia exhibuerunt philosophastri pessimi, sed cum meliora quoque dare vellent, ast intelligendi iudicandique viribus, rectaque ad id voluntate non satis instructi opus aggrederentur, nubem pro Iunone, nugasque inanes et difficiles pro veritatibus vendiderunt, et, quod aiunt, carbones pro thesauro exhibuerunt. Cum enim systematum toto coelo inter se dissentientium harmonia non aliis remediis posset effici, nisi inanium vocum, obscurarum notionum et praecisionum metaphysicarum spectris, dici non potest, quam repleuerint homines infausto sidere nati campum philosophiae spinis et dumetis, quamque larga loliorum seges inter infelicissima semina effloruerit, quam absurdae excogitatae hypotheses, quae monstra opinionum laruaeque ineptissimarum assertionum fuerint introductae. Cuius rei si quis exempla desiderat, eum vel vnius Procli libros legere iubemus, vt ad quae ingenii luxuriantis somnia et deliramenta infelix philosophus deflexerit, pateat. Sane vna de Deo diisque doctrina in infinitas tricas excrescens, et nescio quos ordines numinum innumerabiles nobis offerens, luculento esse potest exemplo. Quod eo magis auxere Alexandrini philosophi, quo magis, vt haberent, quod in tanta verae sapientiae inopia, blaterarent, ingenii fertilissimi quidem, ast nulla iudicii lege intra limites coacti habenas laxantes Phaëtontis instar, per immensa cogitationum inanium spatia discurrerunt praecipites, et notiones simplices atque claras inaudita subtilitate dissecuerunt, ac inani tumore elati, ad summum vsque apicem extulerunt. Quae cum auicularum instar nubes petentium oculorum tandem aciei euanuissent, et, nec verus sensus, nec aperta subtilitatis nimiae ratio amplius pateret, ipsique, quid sibi vellent, non intelligerent, ad vanas et nullius sensus ac significationis distinctiones et explicationes ipsa re obscuriores, et similitudines redierunt, lectore interim non incerto tantum, sed multo magis, quam ante fuerat, dubio relicto. Cuius si quis luculenta specimina cupit, Plotini euoluenda illi sunt volumina, vbi has metaphysicas nugas, et inanes ac sine mente sonos et assertiones cateruatim deprehendet. Dabimus tamen, vt lectorem taediosae lectionis onere liberemus, vnum alterumque rei huius, exemplum, vt genius sectae totus pateat. Ponebat PLOTINVS [d], pri-

d) Ennead. V. L. VI. c. 3. p. 518.

primum principiorum omnium fontem, produxisse νῦν, id est mentem et rationem ex qua omnia essent genita atque producta, nec eam primi principii locum tueri posse, quod tamen veteribus fere omnibus placuerat. Ita enim poscebat imitatio trinitatis Christianae, suis dogmatibus inserenda, suisque attemperanda principiis. Quam, a primo principio diuersitatem intelligentiae siue rationis diuinae, vt probaret, audi quaeso ita ratiocinantem philosophum: *Intelligentia suapte quidem natura indefinita est, tanquam visus, sed ab intelligibili definita. Quamobrem, sicut traditum est, ex indefinita duitate atque vno species numerique gignuntur. Id autem est intellectus, itaque non simplex est, sed multiplex, compositionem quandam prae se ferens, quamuis intelligibilem, multaque iam conspiciens. Iam vero et ipse est rursus intelligibile, sed et intelligens, ideoque iam est duo.* Haec latius persequitur, ast ita obscure, vt magnus nobis Apollo dicendus sit, qui claras et perspicuas ex istis sibi notiones, quas Plotinum ipsum non habuisse patet, formauerit. Id, nisi fallimur, vult obscurissimus philosophus: aliud esse subiectum, quod intelligere potest, aliud intelligentiam, intelligibile simplex et vnum esse, intelligentiam ad multa pertinere, cum multa simul, licet vno intelligentiae actu, conspiciat. Habere itaque intellectum diuinum quandam compositionem, sed mentalem, quaeque simplicitati non officiat; cum intellectualis quaedam intelligentis et intelligibilis inter se diuersa duitas sit. Id voluisse Pythagoram et Platonem, ex vnitate et duitate numeros formasque deriuantes. Facile credimus, lectorem nobis reclamaturum, nosque accusaturum esse, introducere nos spectra et cum laruis ludere; non morose refragabimur, ast sensum verborum mentemque Plotini nos assecutos esse, certi fere sumus. En vero, quas nobis nugas, et distinctiones metaphysicas obtrudat Plotinus, vt phantasiae suae, telarum araneorum quidem in modum subtiles, at nihil significantes cogitationes explicet. In simplicissimo enim ente, (ita enim diuinum intellectum tanquam principium aliquod siue ὑπόστασιν ἀρχικὴν sibi concipit, et more suo notiones et abstractiones mentis in personas transformat) sibi aliquam compositionem, quae verbis tantum, vel modo concipiendi constat, imaginatur, immo verba sine sono fundens, distinctionem comminiscitur, inter intelligibile, intelligens, et intelligentiam, nullo modo intelligibilem. Platonem vero de anima mundi loquentem, quae vnitatis, id est, essentiae spiritualis, et duitatis siue materiae aliquid sibi admixtum habet, ad inanes nugas suas et deliramenta rapit. Sed nugarum nondum satis est, cum enim absurda notionis abstractionisque metaphysicae in personam aliquam vel ὑπόστασιν commutatione sequeretur, primam ὑπόστασιν, fontemque reliquorum, ab altera distinguendam, esse ἄνυν καὶ ἄλογον, eo quod principio primo-primo monadique omnis compositio, licet intelligibilis, qualis in intellectu diuino esset, refragaretur, immane vidit monstrum Plotinus, quo, summum atque

primum

primum rerum omnium, maxime intelligibilium, fontem sine mente et ratione esse, dicendum erat: id quod Platoni e diametro aduersum erat, qui quam maximo studio rationem et intelligentiam in summo rerum omnium parente posuerat. Non habebat Plotinus, quo se ex inexplicabili labyrintho extricaret. Confugit itaque [e] ad similitudinem quandam, cum verba ei deessent, a luce desumtam, eamque vel simplicem et vniformem, vel variam et multiformem esse monet, et superiorem lucem primo simplicissimo numini tribuit, cum lucidissimo solis corpore comparato, alteram, secundo principio, quam cum solis radiis confert. Ast quid haec ad ἀνόησιν istam et ἀλογίαν, Deo tributam? Vt itaque a tanta absurditate sese liberet, distinguit inter νόησιν αὐτὴν ipsam intelligentiam, et inter ἔχον τὴν νόησιν, quod in se habet intelligentiam, et primum tribui posse primae hypostasi concedit, alterum non item. Ast, bone Plotine, verba audio, sensum non percipio. Dixeras enim, νόησιν esse definitam a νοητῷ, adeoque quandam compositionem in se habere. Forte id dici debuerat: habere quidem primam personam trinitatis tuae metaphysicae intelligendi vim, naturamque et ratiocinandi potestatem, sed non versari circa obiecta intelligibilia, quae compositionem idearum simplicissimarum quandam et metaphysicam innuant, ideo ex se produxisse personam alteram, intellectum. Et sic forte clariora tibi verba data sunt, quam dedisti, ast quae, quaeso, ratio illa est, quae nunquam in actum deduci potest? quaeque obiecto, de quo cogitat, nullo coniungitur vel afficitur? Sic tu nos inanibus decipis vocibus, et te non intellexisse ea, quae nobis mysteria obtulisti, prodis. Ignoscet lector beneuolus breuem digressiunculam de argumento spinoso et taedio pleno, quam eo fine adducere necesse erat, vt genuina facies philosophiae huius luculenter pateret, et quales philosophos se Alexandrinae scholae doctores praestiterint, constaret. Alia exempla peti possunt ex PORPHYRII *sententiis*.

§. XLVII. Nondum damnorum, quae ex praepostera hac philosophandi ratione in sapientiae studium redundauerunt, satis est, sed plura quoque ei inflicta vulnera. Disseruisse homines hos, spinas colligentes et muscas venantes, de subtilissimis metaphysicarum abstractionum notionibus modo monuimus. Eae cum in se difficulter queant intelligi, omnem tunc fere captum superabant, quod inanes erant, et nullo fundamento, nisi delirantis ingenii somniis, nixae. Vt igitur melius intelligerentur, ad similitudines confugiebant, et dictiones atque vocabula impropria; quae cum alienam rem imaginationis imperio subiectam ad res omni corporea imagine carentes transferrent, lectores plerosque egerunt in transversum, vt vel perperam obscurissima placita interpretarentur, vel

Alia philosophiae damna inde exorta.

e) l. c. p. 536. seq.

vel plane, quid vellent non caperent. Teſtes hac in re, praeter innumera Platonicorum reformatorum loca, volumus oracula, quae illi Zoroaſtri et Chaldaicae ſcholae ſuppoſuerunt, quae plena ſunt eiusmodi imaginibus, ad res ſpirituales et idola mentis, quae ſibi condiderunt, translatis. Vt vel vno exemplo rem illuſtremus, ita oracula [f]:

Νοούμεναι ἴυγγες πατρόθεν νοέουσι καὶ αὐταὶ
Βουλαῖς ἀφθέγκτοισι κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.

Intellectae iynges a patre intelligunt et ipſae
Conſiliis ineffabilibus motae, vt intelligant.

Quid hoc nomine ſibi velint obſcuriſſimi philoſophi, hariolandum potius quam decernendum eſt, ideas in intellectu diuino reſidentes, quae, aliis ſubſtantiis intelligendi pariter et eſſendi principium largiuntur, deſignare voluiſſe, alio loco [g] veriſimile eſſe oſtendimus. Aſt dum vel auiculae, vel etiam ſphaerulae magicae (vtrumque enim iyngis nomen denotat) imaginem ad notionem metaphyſicam transferunt, loco perſpicuitatis, quam quaerunt, nouas rei in ſe obſcuriſſimae conciliauerunt tenebras. Nec hoc damnum ſolum, ſed corrupta ita quoque iudicii vis fere omnis, vt quo diutius his quisquiliis inhaereas, eo minus de vero iudicare queas; id quod euentus in hac ipſa ſecta comprobauit, quo magis enim illa prouecta aetate inualuit, eo magis iudicium fere omne exſpirauit, ſic vt, quam apud Plotinum et Porphyrium adhuc deprehendere licet iudicii aciem, eam in poſtremis huius ſectae philoſophis plane deſideremus. Vt vero res maxime ſeria et grauiſſima in difficiles nugas Siculasque gerras mutata, ita ſuperſtitionis quoque regnum iſta pſeudo-philoſophia quam maxime amplificatum, cui tamen debellando euertendoque veram philoſophiam manum admouere decebat. Vix opus eſſe putamus, vt haec prolixe probemus, cum ſingulae horum philoſophorum vitae et ſcripta quoque theologica omnia, quae ab iis profecta ſunt, euidentiſſimum exhibeant teſtimonium. Certe Eunapii vitas hiſtoriam ſuperſtitionis philoſophicae melius et accuratius vocari, quam hiſtoriam philoſophorum, omnes paginae loquuntur. Nec ſpoliata tantum veritas ſuperſtitioni inimica telis philoſophicis, ſed iisdem etiam armis oppugnata et eiecta ex plurimorum hominum mentibus eſt. Eo enim fini innumera illa deorum ſeries et ſacerrima conficta eſt catena, vt, quam antea prudentiores ſuperſtitionem riſerant, iſtis coloribus philoſophicis indutam, quicunque philoſophiae nomine dignus eſſe vellet, apertis exciperet amplexibus. Id quod non potuit non prudenti cuilibet valde videri exoſum, et philoſophiae nomen vehementer polluere, praeſertim cum viderent ad aniles fabulas et turpiſſimam ſuperſtitio

f) v. 117. ſeqq.

g) Amoenit. liter. T. VIII. art. 1. p. 299. ſeqq.

ſtitionem pleraque reuocari. Tandem et hiſtoriam philoſophicam huius ſectae ſtudio vehementer corruptam eſſe merito dolendum eſt. Etſi enim Porphyrii et Iamblichi in ea excolenda ſtudium negari non poteſt, clarum tamen ſuo loco fecimus, vtrumque non de hiſtoriae veritate, ſed de ſectae ſuae gloria fuiſſe ſollicitum, nec erubuiſſe, mendaciis et fabulis hiſtoriam philoſophiae adulterare, Porphyrium etiam eorum philoſophorum famam iniuſtis armis aggreſſum fuiſſe et profligare voluiſſe, quos ſuae ſectae rationibus aduerſos noſſet, praecipue Socratis. Omnium vero maxima vulnera inflixiſſe hiſtoriae philoſophicae libris ſpuriis viris magnis ſuppoſitis hanc ſectam fatendum eſt. Cum enim iuſtos ſe vetuſtiſſimae ſapientiae Chaldaicae, Aegyptiacae, Orphicae poſſeſſores dicerent, non tantum exiguas illas reliquias et fragmenta, quae ſupererant, ad ſuorum placitorum normam fuere interpretati, ſed vt antiquitatis ſibi conciliarent praeiudicium, ingenii ſui foetus adulterinos veros et genuinos veterum philoſophorum partus eſſe magna impudentia dixerunt. Cuius generis pleraque eſſe, quae de Zoroaſtre, Hermete, Orpheo, aliisque magni nominis viris circumferuntur ſcripta, *tomo primo* luculenter expoſuimus.

Damna ex hac philoſophia in eccleſiam redundantia.

§. XLVIII. Non minora fuere damna, quae ab hac ſecta eclectica, vel ſyncretiſtica Platonicorum Alexandrinorum paſſa eſt eccleſia. Quae licet grauia ſatis fuerint maximumque in hiſtoria ſacra momentum habeant, prolixae tamen heic loci, vbi non ciuitatis Dei, ſed philoſophiae, hiſtoriam ſcribimus, enarrari non poſſunt, ſed ſtrictim tantum exponenda ſunt, vt, quo loco habendi ſint homines, magnis quorundam veterum multorumque recentiorum laudibus digni iudicati, appareat. Et inficiandum quidem haud eſt, cum laudauiſſe valde et commendauiſſe ipſos Chriſtianos doctores rationem hanc philoſophandi eclecticam, tum eorum quosdam eruditionis laude, quam ſibi Ammonii ſchola comparauerat, illectos eius praecepta didiciſſe: praeſtitiſſe etiam hanc ſectam aliquam Chriſtiano nomini operam, eo quod Gnoſticorum aliorumque haereticorum deliramenta fortiter oppugnauerit [h]. Quin et reticendum non eſt, multis ex Plotini ſchola hanc philoſophiam viam ad Chriſtianam religionem monſtrauiſſe, cum in illa ſanctius, et plenius ea doceri viderent, quae apud magiſtros ſuos didicerant, vel exiguum diſcrimen intercedere putarent. Qua de re digna ſunt, quae afferantur, verba AVGVSTINI [i] ita ſcribentis: *Tunc Plotini ſchola Romae floruit, habuitque condiſcipulos multos acutiſſimos et ſolertiſſimos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curioſitate deprauati ſunt, aliqui Dominum Ieſum Chriſtum ipſius veritatis atque ſapientiae incommutabilis, quam conabantur attingere, cognoſcentes geſtare perſonam in eius mili-*

h) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 188. GREGOR. THAVMAT. Or. paneg. in Orig. p. 45. LACTANT. L. II. c. 8.

i) Epiſt. LXVIII. ad Dioſcur. c. V. §. 33. T. II. opp. p. 260.

militiam transiuerunt. Cuius caussam alio loco [k] hanc exponit: *Itaque,* ait, *si hanc vitam illi viri nobiscum rursus agere potuissent, viderent profecto, cuius auctoritate facilius consuleretur hominibus, et paucis mutatis verbis atque sententiis Christiani fierent, sicut plerique recentiorum nostrorumque temporum Platonici fecerunt.* Vtrumque vero, si recte rem aestimes, magno cessit ecclesiae Iesu Christi damno. Cum enim et Platonici hi sententiarum similitudine decepti in Christiana castra transirent, at domesticas hypotheses eo transferrent simul, et cum Christianis dogmatibus conciliarent: et Christianorum filii horum hominum scholas frequentarent, quos eruditionis elegantia et philosophiae laude commendari audiebant; factum inde est, vt castissima Iesu Christi doctrina valde pollueretur, et male sana dogmata Alexandrina sanctioris philosophiae circulos misere turbarent. Ex eo enim tempore euenit, vt Platonicam philosophiam et Christianam religionem leui immutatione et emendatione facta simul stare coniungique posse doctores Christiani opinarentur. Id quod praecipue factum, postquam Origenes in Ammonii schola hanc philosophandi viam ingressus, eam mutatis paucis capitibus ad Christiana placita retulerat, sicque is sacram doctrinam, Platonico habitu exornatam auctamque, in Alexandrinam scholam introduxerat, vt ex illis luculenter patebit, quae *tomo tertio* de eius dogmatibus Ammonianis dicturi sumus. Is enim cum plurimos discipulos haberet, qui eruditionis eius fama illecti philosophiam et theologiam ab eo discere cuperent, omnes eadem, quam ab Ammonio acceperat, methodo, instructi sunt. Qui cum postea non exiguam inde commendationem accepissent, quod tanto magistro vsi essent, ad summa ecclesiae munera promoti sunt: qui disciplinam hanc Ammonio-Origenianam per omnem Aegyptum multasque Orientis prouincias disseminarunt, et his loliis agrum Dei vbique asperserunt. Quod quas calamitates ecclesiae, quas turbas concitauerit, et quam difficulter malum potuerit eradicari, in ecclesiasticis annalibus pluribus solet exponi. Quod tantum abest, vt superstitionis gentilis patrocinium, quod haec secta stabiliebat, tolleret, vt potius ea contra Christianos haud vno modo victorias obtineret. Cum enim illis tela, a dissidiis philosophorum, a doctrinae futilitate, a moralis philosophiae insufficientia, et quae alia huius generis erant, petita extorsisset, et imprimis, quae pro sacra tuenda doctrina afferebatur miraculorum gloriam, dogmatum sublimitatem, veritatem et sanctitatem subdola imitatione, fraudibus et mendaciis elusissent, populi vero religioni, cuius viros prudentiores hactenus puduerat, hederam illam apposuissent, qua et sapientioribus venalis videri posset, persuaserunt multis, vt relictis sacris Christianis ad vomitum pristinum reuerterentur, et apostasiam non refugerent, vel vt in auita superstitione persisterent, rati parum inter-

k) De vera relig. c. IV. §. VII. T. I. p. 559. seqq.

intereſſe diſcriminis, cui cultus diuini generi adhaererent, cum ſtatuerent, quae Maximi Madaurenſis Platonici Africani verba ſunt apud AVGVSTINVM [l], *Deum omnibus religionibus commune nomen eſſe: et ita fieri, vt dum eius quaſi membra quaedam carptim variis ſupplicationibus proſequamur, totum colere profecto videamur.* Illius exemplum habemus Iulianum imperatorem, ſupra prolixe enarratum, quem cum ſollicite cuſtodiendum Conſtantius duxerit, ne gentilium philoſophorum ſcholis innutritus occaſionem deficiendi a fide caperet, recte inde colligitur, plura eiusmodi exempla triſtia hanc prouidentiam imperatori ſuaſiſſe. Huius vero exempla eſſe poſſunt Platonici temperatioris ingenii, qui non quidem auito cultui nuntium miſerunt, aſt nec Chriſtiana ſacra, licet publica confeſſione ſe illis non addicerent, reiecerunt, rati, diuerſo licet ritu, vnum tamen omnes Deum colere, nec hanc religionum diuerſitatem illi diſplicere, adeoque ab hominibus quoque ferendam eſſe. Id quod eo fortius illis placuit, quo magis Alexandrina philoſophia commune omnium fere religionum habebatur receptaculum. Hunc in cenſum Ammianum Marcellinum, Chalcidium, Symmachum, Themiſtium, refert Cel. MOSHEMIVS [m], qui de ea re videndus, de qua nos quoque pauca ſupra diximus. Qui vero in eccleſia verſabantur, huius philoſophiae amore adeo ineſcabantur, vt non dubitarent, nouam ſibi ad eius normam religionem effingere, quae Chriſtianae quidem nomen tueretur, aſt re ipſa illi eſſet diſſimillima. Cuius exempla etſi multa occurrunt, ſuo loco enarranda, Syneſii tamen Θεολογύμενα omnium luculentiſſimum ſpecimen ſunt, vt *tomo tertio* faciemus manifeſtum. Qui cum grauiſſima momenta Chriſtianae confeſſionis negaſſet, et nefanda βδελύγματα quae ab Hypatia didicit, fuiſſet profeſſus, nihilo tamen minus dignus iudicatus eſt, qui coetui Chriſtiano antiſtes praeficeretur: adeo non abhorrebat a Platonicis nugis eccleſia. Simile et illuſtrius etiam exemplum in *Clementinorum* auctore prolixe et eleganter expoſuit doctiſſimus MOSHEMIVS [n]. Huic malo affine eſt illud, quo nefandae philoſophiae myſteria Chriſtianis doctrinis attemperata viris ſanctis ſeculi primi et ſecundi afficta eisque libri his impuris dogmatibus pleni tributi ſunt. Cuius notiſſimum exemplum cum exhibeant ſcripta, quae ſub Dionyſii Areopagitae nomine ambulant, de quibus *tomo tertio* dicetur, aliud in re nota non addimus. Id quod ſemel receptis Alexandrinae philoſophiae axiomatibus, fieri eo facilius poterat, quo magis in ea receptum licitumque credebatur, pia fraude vti, et rem ſacram iuuare mendaciis, a qua ſcabie Chriſtianos doctores ceteroqui graues atque pios non fuiſſe immunes, docte probauit MOSHEMIVS [o], ad quem breuitati conſulentes, lectorem remittimus. Poſſent his addi alia, et fanaticiſmus in multis orientis eccleſiis per multa

 ſecu-

l) Ep. XVI. T. II. p. 15.
m) l. c. §. 30. ſeq. p. 162. ſeqq.
n) l. c. §. 34. ſeq. p. 174. ſeqq.
o) loc. cit. p. 202.

fecula regnans, qui tandem ad ecclefias quoque occidentales, cum libris Pfeudo-Dionyfii tranfiit, huc aduocari, nifi in Chriftianae philofophiae hiftoria ea res effet tangenda. Quin et rituum et ceremoniarum et dogmatum ad eas ftabiliendas excogitatarum hiftoria [p] poffet in partes vocari, quae non leuem ex hac philofophia immutationem paffa funt. Verum cum haec extra oleas vagentur, ea ciuitatis Chriftianae hiftoriam condentibus expendenda relinquimus. Hoc tamen vnum adiicimus, praeiudicia etiam doctis viris plurima eandem philofophiam genuiffe. Inter quae lepidam, quae per tot fecula viguit, totque fecuri rogoque homines addixit, daemonologiam merito referendam effe, vel folus PSELLI *de operatione daemonum* libellus, ex horum philofophorum praeceptis totus conftans, loquitur. Alia, ne nimii fimus, tacemus.

Difcordia huius fectae. §. XLIX. Expectabit iam lector, ipfius philofophiae Platonicae reformatae fiue Alexandrinae delineationem, vt cum genuino Platonis fyftemate illam queat comparare; fed rem fe poftulare non difficilem tantum, fed plane impoffibilem, facile intelliget, fi ad rationes et circumftantias huius fectae paulifper attendere accurate voluerit. Etfi enim in eo confpirauit tota fecta, vt conciliatis inter fe omnibus fere fectis et religionibus philofophiam reformatam fuperftitioni receptae ancillaturam ftabiliret, et Chriftianae religionis fufflaminaret fucceffus, caue tamen credas in vnum certum definitumque doctrinae fyftema eam confenfiffe; contrarium enim ipfa monumentorum ab his philofophis nobis relictorum docet infpectio, nec natura et conditio huius philofophiae aliud patitur. Cum enim diuerfiffimorum longeque inter fe diftantium dogmatum conciliationem quibufcunque poffent machinis inire vellent, ingenio omnino indulgendum erat, eiusque beneficio tentandum, quod res ipfa denegauerat. Aft hic valde variabant homines otiofi fuisque nugis tribuentes plurimum. Nam cum nulla fere conciliatio faceret fatis, femper ad alias tranfibat audacia, nouum errori quaefitura patrocinium: et quanto quis phantafiae fertilitate felicior erat, tanto plus ad fyftema femel definitum, vt fyncretifticum effet, attuliffe fe fibi videbatur. Hinc tot diuerfa inter fefe horum philofophorum φιλοσοφέμενα, quae cum ad voces nihili et inanes diftinctiones cuncta redirent, non potuere non diuerfiffima tantum de vna eademque re nobis huius fectae exhibere placita. Cuius obferuationis in fequentibus quidem aliquot occurrent fpecimina, vno tamen alteroque fidem huius rei lectori facere non abs re factum iri putamus. Maximi feciffe magiam Platonicos vltimos et in his Proclum, ex fupra dictis conftare arbitramur, huc enim virtutem theurgicam aduocabant: Sane inter fummas Procli perfectiones hanc fuiffe, et magnifice iactat et exemplis tuetur MARINVS [q]. Nec aliter IAMBLICHVS,

p) Tales funt ieiunia, coelibatus, et his fimilia.

q) Vit. Procli c. 28. p. 67.

CHVS [r], qui, vbi monuisset, *duas habere hominem animas, vnam a primo intelligibili, quae participet de potentia opificis, alteram, quae nobis inditur ex circuitu coelestium mundorum, ad quem anima Deum speculatura reuertatur*, ait porro, *hanc obtemperare motibus mundorum; illam vero, quae ab intelligibili deriuetur, et adsit intelligibiliter, esse supra orbem geniturae, et solui a fati vinculis, et ad eam pertinere, adscensum ad Deos intelligibiles, et theurgiam omnem ad ingenitum ducentem.* Ita etiam PSELLVS [s]. Ast aliter placuit PLOTINO et PORPHYRIO. Ille enim magiae, et theurgicis operationibus non inesse vim in partem animae intelligibilem, sed tantum in eam partem, quae ex vniuerso assumta irrationalis est, contendit, hincque etiam magicis artibus tantum quoad corpus hominem appeti posse asserit [t]. Hic vero, non tantum interdum prorsus eam reprobat, sed vbi etiam laudat et admittit, teste AVGVSTINO [u], *vtilem* tantum dicit *mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelligibilium percipitur veritas, nullas habentium similitudines corporum, sed spirituali, qua corporalium rerum capiuntur imagines, eaque aptam fieri susceptioni spirituum et angelorum ad videndum Deos: nihil vero inde accidere purgationi intellectuali animae, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum suum, et perspicienda ea, quae vere sunt.* Pari fere modo inter se dissentiunt PORPHYRIVS [x] et IAMBLICHVS [y] de potestate fati in Deos. Prior enim, fato subesse Deos concedit, idque tuetur, cuius loca attulit EVSEBIVS [z], posterior, nec Diis ipsis fatum applicandum esse, docet, qui tanquam fati auerrunci in templis statuisque colendi sint. Ast ab vtroque recedit HIEROCLES [a], qui vt medium teneat, inter fati, vel quod idem illi est, prouidentiae diuinae effectus, pro naturarum spiritualium magis vel minus perfectarum conditione distinguit, et ex Platonis, vt putat, mente, circa eas naturas, quae imperturbatae et vsquequaque perfectae ac proinde peccati expertes sunt, puram, simplicem et vniformem Dei constituit prouidentiam, circa alias vero ratione vtentes, quales aërias supra dixerat, eo quod inscitiae et ignorantiae nonnunquam sint obnoxiae ac propterea vitio obsitae, (vel expositae potius) permixtam occasionibus atque fortunis prouidentiam tribuit. Alia dissonantia Platonicorum de fati in Deos daemonasque potestate effata praetermittimus, discenda ex eorum fragmentis, quae collegit HVGO GROTIVS [b]. Multa huius generis ex Platonicorum Alexandrinorum scriptis, et *sententiis* etiam *physicis* a STOBAEO [c] collectis possent adduci, si id ageremus, quibus euidenter constat, eos saepenumero inter se dissensisse: exempla tamen pluscula passim attulit, THO-

r) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 6. p. 162.
s) Conf. TH. GALE ad l. c. Iambl.
t) Enn. IV. L. IV. c. 43. p. 437.
u) De C. D. L. X. c. 9. conf. GALE loc. cit. HOLSTEN. vit. Porphyr. p. 268. ed. Fabr.
x) Conf. PHOT. Cod. CCXXIII. p. 363.
y) l. c. c. 7. p. 162.
z) Praep. L. VI. c. 1. p. 236. seqq.
a) PHOT. Cod. CCXLII. p. 753.
b) In collectione philos. sent. de fato p. 12. sqq. ed. Paris.
c) Vide notabilem locum p. 115.

THOMAS GALEVS [d] in hac philosophicae historiae parte versatissimus, qui adiri potest. Multum vero haec discordia aucta est, allegorica fabularum explicatione, quae cum propria ingenii mire luxuriantis εὑρήματα pro interpretationis norma supponeret, hisque cuncta accommodaret, non potuere non diuersissimae etiam exinde sententiae exsurgere. Cuius rei fidem imprimis facient Procli scripta, ex quibus luculenter discemus, eum nec cum aliis Platonicis, nec secum vbique satis conspirare [e]. Quae cum ita sint, sperandum non est, systema aliquod cohaerens inter se horum hominum posse exhiberi, qui in hoc solo se eclecticos praestiterunt, vt recte obseruatum viris doctissimis OLEARIO [f] et MOSHEMIO [g]. Cum vero doctrina huius scholae, quae non in philosophico tantum sed ecclesiastico etiam orbe tantam celebritatem et auctoritatem nacta est, cognoscenda tamen sit et qua ratione philosophati fuerint, ostendendum, si legibus instituti nostri, quas nobis tulimus, parendum, certior hic et rectior vix via patet, quam vt eo, quem in aliis quoque sectis seruauimus, more vnum alterumque ex horum numero philosophum de potioribus argumentis differentem audiamus, et quae apud alios occurrunt, notabiliora et vel dissona, vel aliam explicationem postulantia, qua licet breuitate adferamus. Quae tamen limitum quos nobis posuimus angustia prohibet, quo minus quantam postulat rei prolixitas, lucem ei afferamus, quae in peculiari huius sectae et philosophiae historia, quam licet promissam hactenus vehementer desideramus, tantum potest accendi. Eligemus vero in metaphysicis, quibus dialectica quaedam praemisit, PLOTINVM, hominem subtilissimum, at obscurum et inuenustum, quem tamen haud raro paulo magis ornauit et luculentiorem reddidit MARSILIVS FICINVS [h]; in theologicis, IAMBLICHVM [i] luculenter de spiritibus eorumque cultu differentem; in moralibus PORPHYRIVM [k] animam ad apprehendendum summum intelligibile formantem, ita tamen, vt, quae memorabilia apud alios occurrunt, non plane negligamus. Ita enim speramus, fore, vt non quidem philosophiae Alexandrinae systema, at philosophemata tamen eius sectae genuina, ipsisque philosophorum horum, quantum licet, verbis proposita cognoscere queamus paulo clarius. In his vero omnibus lectorem maxime, et primo loco attendere iubemus, ad systema emanatiuum, in quo consensere omnes; ex eo enim pleraque lucem capiunt, imprimis catena illa siue scala diuinorum, quam otiosa haec ingenia commenta sunt, finisque, quem sibi omnes constituerunt.

§. L.

d) In not. ad IAMBLICHVM. Adde passim MOSHEMIVM ad Cudw.

e) Commentarii loco esse potest STANLEII Hist. phil. Orientalis cum annotationibus I. CLERICI.

f) De philos. eclect. p. 1220.

g) loc. cit.

h) In argumentis capitum. Plotinum vero aliis praesertim Proclo praeferendum esse, recte monuit MOSHEMIVS l. c. p. 652. n. 21. Ideo eum puriorem Platonicum vocat STOBAEVS eclog. phys. L. I. p. 113.

i) De mysteriis Aegyptiorum.

k) Passim in scriptis suis maxime vero περὶ ἀφορμῶν.

§. L. In dialecticis pressisse Platonicos Alexandrinos plerumque vestigia Aristotelis, et ex supra dictis notum est, et ex commentariis, quos in Aristotelis libros logicos haec schola exarauit, constat, nec ignota sunt in historia Peripatetica, Porphyrii, Ammonii Hermeae, Procli, Simplicii, Pselli, Philoponi et Boëthii, qui etiam ex hac schola prodierunt, labores, quibus illis lucem afferre sunt conati. Inuenit tamen PLOTINUS [l], vt in subtilitatibus eiuscemodi, et abstractionibus mentalibus ipsum foecunditate superauit Aristotelem, quae non tantum in scala eius praedicamentali carperet, sed quae meliora etiam, vt ipsi videbantur, reponeret. Nos relictis prioribus, paucis posteriora [m] afferemus, cum non tantum scalam rerum dialecticam, sed etiam metaphysicam exponant. Ita vero in iis libris, quos *de generibus entis* inscripsit Porphyrius [n]. *Dialectica eclecticorum.*

I. Solum verum ens est, cui non miscetur entis oppositum, id est priuatio essendi.

II. Multa quae sunt in primo ente, necessario sunt ab vno, et tamen, cum vnumquodque non sit conforme cum alio, ipsum seorsim genus existit. Vnum enim quod desuper extat, non cum generibus connumeratur.

III. In primo intellectu est ens, motus, status, tanquam tria rerum genera, quae ipsa natura vnum, ratione formali tria sunt. Illa natura motus est primus.

IV. Ipsum simpliciter vnum, quod est ente superius, de nullo vel entium vel generum praedicatur vt genus.

V. Nec ens, nec vnum eadem vbique ratione insunt, sed ratione diuersa magisque et minus, gradatim, et prius et posterius. Fundamenta haec sunt dialectica, vel ontologica potius systematis emanatiui, quod ex Deo, omni ente superiore, tanquam fonte fontium cuncta deriuat. His nugis superstructum totum aedificium systematis emanatiui, quod supposito ineffabili rerum omnium fonte, super omnem entis rationem et conditionem extollendo, gradus et ordines atque affectiones cum principiorum emanatiuorum, tum effectuum explicuit, iisque suas distinctiones et praecisiones mentis applicuit. De his ita porro Plotinus:

VI. Nec numerus, nec quantitas, nec qualitas sunt inter prima rerum, sed posteriora essentiae, quae post eam demum nascuntur.

VII. Motus entis intimus, status, identitas et alteritas non sunt qualitates entis, sed eius proprietates, et actus potius entis reuera existentis in actu, id est, non complent essentiam, sed sunt ipsa essentia.

VIII.

l) Enn. VI. L. I. p. 566. seqq.
m) L. II. et III. p. 595.
n) Sequimur tamen in iis Ficini summam capitibus praefixam, quae magnam obscuritatem habent, in reliquis ipsius Plotini verbis vtimur.

VIII. Relatio, locus, vbi tempus, positio habitus actio non prima genera sunt, nec penes illa, sunt enim aduentitia, et compositionem vel defectum innuunt.

IX. Intellectus primus dum se intelligit, et omnia inter se discernit, habet numerum in illis, quae contuetur, vnumque est et multa, id est vires plurimae, vigentes ad summum, purae, i. e. potentiae, et quidem infinitae et ipsa infinitas et magnitudo, quae et quantum et quale diuidit, vnde differentiae figurarum et aliae qualitates exoriuntur. Ludit intellectus vel subiectiue vel obiectiue (vt loqui in scholis mos est) sumta voce Plotinus, cumque rerum omnium et potentias et ideas in se contineat intellectus, inde et vnum et multa statuit. Ast his nugis tota fere Plotini de λόγῳ intellectuque diuino tractatio, quae magnam partem systematis eius metaphysici conficit, innititur. Hinc sequitur:

X. Intellectus, qui ideas contemplatur, a suo quodam superiore minime segregatus, ex ipso quidem existens vnum est, at alteritatis naturam habens vnus euadit multa.

XI. Intellectus post se habet animam, quae adeo et ipsa in numero est, vsque ad id, quod ipsius est vltimum, hoc vero infinitum est: est enim pars intellectus, qui pars boni ipsius est, sed tanquam actus ex ipso dependens. Hac potissimum assertione nititur trinitatis Plotinianae mysterium, de quo infra, quam metaphysicam eapropter recte dixeris [o].

XII. In sensibili mundo, vt in intelligibili, licet analogice, et secundum proportionatam similitudinem quandam sunt etiam quinque genera rerum [p].

XIII. Natura corporea aequiuoce tantum dicitur essentia, habet enim notionem fluxus, et generatio potius dicenda esset [q].

XIV. Quinque rerum, quae in mundo sensibili sunt, genera sunt: substantia, accidens quod est in substantia, accidens in quo substantia, motus, relatio. Ad tria tamen reduci possunt.

XV. Substantia est, fundamentum quoddam et susceptaculum aliorum, et sui iuris est, nec est alterius, aut si alicuius pars est, compositum ipsum complet, dum quodlibet sui ipsius existit.

XVI. Omni substantiae conuenit, in subiecto non esse.

XVII. Genus substantiae in species diuisuri, distinguere possumus per ea, quae ad sensus pertinent, videlicet per qualitates vel simplices, vel mixtas, item per formas et figuras ac loca.

XVIII

o) An vero meris notionibus ex mente Plotini constet, vel plus dicat, in sequentibus disputabimus.

p) L. c. L. III. p. 616.

q) Sequitur hic Platonicam et Pythagoricam notionem, conf. PORPHYR. περὶ ἀφορμ. sent. 2 p. m. 68. ed. Rom.

XVIII. Quantitas in numero et magnitudine ponenda eſt, locus vero et tempus in ratione quantitatis minime computantur, pertinent enim ad relationem. Quantum autem contrarietatem recipit.

XIX. In genere qualitatis ponenda eſt primo ipſa qualitas, deinde, qui qualitate praeditus eſt, tertio qualitatis motus.

XX. Motus genus eſt, ſi ad aliud genus non reducitur. Motus autem ſignificat progreſſionem quamlibet ſiue natura ſeruata, ſiue transmutata.

XXI. Communis omnibus motibus eſt proceſſio vel exitus ex potentia in illud, quod poſſe dicitur.

XXII. Motus, circa ſenſibilia qui verſatur, eſt ſtimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, ne participans motu maneat in quiete: differt vero ab iis, quae mouentur.

XXIII. Motuum ſpecies probabilius diſtinguuntur per differentias internas, quam externas, ſcilicet vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, aut ſic vel aliter animatas, vel per impulſum artis vel conſilii.

XXIV. Quies eſt priuatio quaedam; ſtatus in aeternis non eſt priuatio motus, qui in iis non eſt.

XXV. Facere atque pati motiones ſunt, ſic et reliqua genera ſiue praedicamenta, ad dicta referri poſſunt v. g. relatio, quae eſt alterius ad alterum habitudo.

Haec de praedicamentorum vel, qua voce vtitur, generum natura. Ex quibus patet, Archytae et Ariſtotelis ita preſſiſſe veſtigia, vt conſiderationis nouitate ab iis abire videretur, nec attuliſſe tamen nouum aliquid, niſi quod notiones, in ſe arbitrarias ſyſtemati metaphyſico ſuo, quod emanatiuum eſſe, ſupra monuimus, preſſius applicaret. Quod annon veterum mentem peruerterit, ex horum cum iis, quae *tomo primo* de hac re diximus, comparatione apparebit.

Metaphyſica eclecticorum de Deo.

§. LI. Aeque ſpinoſa ſunt et intricata, quae in metaphyſica copioſe diſputat Plotinus, in qua tamen, quando ſe labyrintho difficultatum, et praeciſionum mentis nimiarum, atque intelligentiam quaſi fugientium, extricare non poteſt, plane nihil definit, ſed lectoris meditationem relinquit haerentem et ſuſpenſam. Colligemus nos, vt lectorem taedio moleſtiſſimi et ingrati laboris liberemus, potiora, eo, quo in antecedentibus vſi ſumus, modo. Ita vero praecipit PLOTINVS:

I. Principium omnium non eſt omnia, ſed ſuper omnia et poteſtas omnium, quae quidem niſi eſſet, neque cetera forent. Super-ens nempe, quod neque mouetur neque diuiditur, neque multiplicatur, licet omnia ex eo procedant [r]. Primum et genuinum totius ſyſtematis emanatiui

 prin-

r) Haec vbique fere inculcat, vid. Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351. Enn. V. L. I. c. 7. p. 489. Enn. V. L. II. c. 1. p. 493. Enn. VI. L. II. c. 9. p. 603. et alibi.

principium, nempe fontem fontium omnium, omnibus priorem innuit Plotinus, ficque clauem porrigit, qua totum fyftematis aedificium referari poteft. Recte vero hoc illi tribui, vt appareat, en ipfius verba [s]: *Actus vitae, qui omnia eft, non eft ipfum primum, fed ex principio velut fonte profunditur. Cogita fontem principium aliud non habentem, fluminibus vero fe totum tradentem, nec tamen fluminibus vllis exhauftum, fed in fe quiete manentem, flumina vero ab ipfo fluentia antequam aliud alio fluat, adhuc vna manentia, et quafi iam cognofcentia, quo ab ipfis fluxuri fint riuuli.* Paffim haec inculcat, et hoc principium primo primum fuper omnia euehit. Nec aliter eiusdem tribus philofophi. Et inter eos luculenter IAMBLICHVS [ff]: *Ante eas res, quae vere funt, et ante principia vniuerfalium eft Deus vnus, prior etiam primo Deo, et rege eft ille immobilis, in folitudine fuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immifcetur, neque aliquid aliud, eftque exemplar ipfius, fui ipfius pater, et de fe genitus, et vni pater Deus, et vere bonus.* Et, vt fecundum fyftema emanatiuum haec intelligi fciamus, addit: *Eft enim maius quid et prius, fons omnium et radix intelligibilium idearum primarum entium.* Difplicuit hic valde locus RAD. CVDWORTHO [t], qui a Plotini mente primum receffiffe Iamblichum putat, cum Deum ante Deum primum collocaret. Nihil tamen videmus, quod nos aliter Iamblichum intelligere cogat, quam vult Plotinus, modo id notemus, in παιδείας τρόπῳ parum per eum a praeceptoribus differre, et refpicere ad primum fontem principiorum omnium: quod in allato quoque loco fecit Plotinus. Vtrum Chalcidenfis philofophus loquendi hunc modum a Chriftianis de generatione verbi differentibus defumferit, vel eos imitatione expreflerit, quod vult Ven. Interpres; vel, annon ad Aegyptiacam et Orientalem doctrinam refpiciat, quam ante exortam Plotini fcholam talia docuiffe, ex Gnofticorum fomniis et Cabbaliftarum Or haënfoph et Adam Kadmon, de quibus infra dicemus, quaeque ex Aegyptiaca theologia, orientali admixta defumta funt, patet, nunc non difputabimus. Illud certum eft, totam hanc fcholam principium eiusmodi primo primum, omni ente fuperius, omnique intellectu principioque diuino prius ftatuiffe. Ita enim PORPHYRIVS [u] quoque, qui τὸ ἐπέκεινα νῦ, id quod fupra mentem diuinam eft principium tantae profunditatis effe dicit, vt non tam intelligendo, quam ἀνοησίᾳ et quiete otioque intellectus comprehendi poffe dicat. Valde tamen, etfi in hoc confenfere Alexandrini philofophi, effe omnibus principiis diuinis aliquod prius et diuinius, in abyffo deitatis latens, inter fe diffenferunt, vtrum illud ad tres iftas ὑποςάσεις ἀρχικὰς, de quibus poftea dicemus, referendum vel illi proponendum fit? Quod pofterius poft Concilii Nicaeni demum tempora placuiffe Platonicis iunioribus, maxime Proclo, vifum RAD. CVD-

s) l. c. p. 351.
ff) De myfteriis f. VIII. c. 2. p. 158.
t) Syft. intell. c. IV. §. 36. p. 732. a.
u) loc. cit. p. 71.

CVDWORTHO[x]. Id quod recte reiecit acutissimus interpres, qui Pseudo-Hermetis loco a CYRILLO ALEXANDRINO[y] seruato probat, longe prius, ac Iamblichi aetate[z], principium aliquod primum triadi hypostaticae in Platonica schola fuisse praepositum. Paulo enim supra diximus in Cabbalistico systemate, quod ante C. N. exortum est, lumen infinitum, triadi sephiroticae in homine primogenito fuisse praemissum: idem Gnosticorum Deus, in supremo et profundissimo silentio habitans, quin et λείψανα orientalis philosophiae et imprimis Zoroastreae, ante principia rerum omnium spiritualia, siue emanationes hunc ineffabilem fontem deitatis ponentia probant, vt ex iis patescet, quae infra de ea re dabimus. Plotinus tamen, nisi nos obscuritate sua fallit, Deum hunc primo-primum, a trinitate non separauit, sed fontem et intellectus diuini et animae diuinae constituit[a], pressius paulo Platonem imitaturus, a quo tamen, notionibus metaphysicis duplicem sibi Trinitatem excogitans ὑπερκόσμιον et ἐγκόσμιον, mire ipse quoque deflectit.

II. Principium hoc primo-primum vitae intellectualis caussa est, nempe essentiae entisque auctor, quoniam est ipsum vnum, est enim simplex, est et primum, quoniam est principium; ab eo namque omnia profluunt, ab eo motus primus exoritur, neque tamen est in eo, ab eo quoque status, quoniam ipse nihilo indiget, neque enim mouetur, neque quiescit, cum nihil habeat, in quo quiescat aut reuoluatur[b].

III. Neque potest definitum esse, a nemine enim potest definiri, neque est ita infinitum vt moles immensa; sed dicitur infinitum, quod non sint plura quam vnum, neque habeat aliquid, ad quod suorum aliquid terminet[c].

IV. Quia illud, a quo sunt omnia, nihil se melius esse patitur, minus vero bona sunt omnia, sequitur ipsum rerum omnium optimum, bonum ipsum existere[d].

V. Quin etiamsi oportet ipsam boni naturam per se sibi sufficientissimam esse, nec indigam alicuius, non alia potest reperiri, praeter hanc, quae ante alia est, hoc ipsum quod existit, quando nondum est malum[e].

VI. Bonum hoc pulcherrimum est, et pulchritudo supra pulchritudinem, et quia amabile est, et pulchritudinis auctor, eiusque potestas et flos ipse, adeoque pulchritudinis principium et finis[f].

VII. Quod vnica ratione se habet, ideo libertate non priuatur, hoc vnicum enim non habet ex eo, quod habere aliud cohibeatur ab alio; sed ex eo, quod ipsum proprie sit hoc ipsum, sicque sibi ipse placeat, neque libeat neque liceat aliquid excellentius esse[g].

 VIII.

x) loc. cit. p. 734.
y) Adu. Iulian. L. I. p. 35.
z) Ante huius enim tempora Hermeti hos libros fuisse suppositos, verisimile iudicat vir acutus.
a) Vide infra thesin XIII. et sequentes.
b) Enn. V. L. V. c. 10. p. 529.
c) Ibid. c. 11.
d) Enn. VI. L. VII. c. 23. p. 715. Prolixe et subtiliter hic de summi boni natura disputat.
e) Ibid. f) c. 33. p. 723.
g) L. VIII. c. 7. p. 741.

VIII. Neque libertas, neque aliud attributum Deo adſcribendum, ea ratione, qua entibus ſequentibus, ſed modo ineffabili, cum nihil inuenire poſſimus, vt digne eloquamur: omnia enim pulchra et veneranda poſteriora ſunt illo [h].

IX. Si nihil eſt ſupra iſtud, quod ipſum exiſtit primo, ſiſtere in eo gradum expedit, neque vlterius de hoc aliquid dicere: ſed perſcrutari potius, quomodo ſequentia facta ſint [i].

X. Quod omnino eſt id, quod eſt ipſa eſſentia, eſt etiam dominans, et liberum, licet actio eius ab eſſentia non differat [k].

XI. Quando dicimus vnum, et quando dicimus ipſum bonum, intelligendum eſt, vnam nos eandemque naturam ſignificare [l].

XII. Non eſt conandum in alia principia ſe conferre, ſed hoc propoſito intellectum deinde, quodue primo intelligit, mox animam poſt intellectum collocare debemus; hic enim naturalis ordo eſt, ideoque neque his plura neque pauciora in genere intelligibili decet connumerare. Non enim pauciora eſſe, inde liquet, quod inter ſe ſunt diuerſa; neque plura admittit ratio. Non enim principium vllum ſimplicius poteſt inueniri, nec datur intellectus niſi in ſtatu, adeoque neque in motu alius, atque alius in quiete: Ratio autem ab intellectu in animam vsque procedens, animam reddit intellectualem, neque aliam quandam adducit naturam, intellectus et animae mediam [m]. Magna ſubtilitate exſequitur Plotinus demonſtrationem trinitatis principiorum, contra Gnoſticos diſputans, vt eorum diuinas familias aeonasque in infinita diuinitatis abyſſo euerteret. Hactenus quidem a Platone non receſſit, nam et alii eorum temporum Platonici ita docebant [n]: idque ſine dubio ab Ammonio percepit. Qui cum ex Chriſtianorum diſciplina aeternarum ὑποςάσεων trinitatem noſſet, eam eo magis ſyſtemati ſuo inferre potuit, quo magis in Platone eiusmodi trinitatem deprehendebat, ſiue illa attributorum fuerit, ſiue perſonarum, de qua re, quid nobis in obſcuro argumento veriſimile videatur, *tomo primo* diximus. Quem ſecutus Plotinus, eandem trinitatem hypoſtaſium archicarum admiſit, vt haberet, quod non Gnoſticis tantum opponeret, ſed etiam, quod Chriſtianis: quorum doctrina ſuam philoſophiam inferiorem non eſſe, haec ſecta vehementer omnique ſtudio ſategit. Vidit hoc THEODORETVS [o], qui hanc Chriſtianorum imitationem probe animaduertit, licet valde fallatur, opinatus eandem eſſe Numenii et Plotini, quae Chriſtianorum, trinitatem. Receſſiſſe vero et Aegyptiacam theologiam iuniorem, Orientali permiſtam, et Platonicorum Alexandri-

h) Nimiam praeciſionem hic hominis verba nobis dantis notare licet. Supra enim ad eſſentiam eius omnia pertinere dixit. Hic itaque abſtractione ſumma de ordine cogitationum noſtrarum tantum intelligendus eſt. Hic vbique mos regnat in Plotino, qui incautos facile decipere poteſt.

i) p. 744.

k) p. 746.

l) Enn. II. L. IX. c. I. p. 199.

m) Ibid.

n) Videndus CVDWORTHVS, et quae ille affert Chalcidii, Macrobii, Numenii loca, licet cum Plotino non in totum conſentientia l. c. p. 732. ſeqq.

o) Therapeut. Serm. II. T. II. opp. p. 496.

xandrinorum alios ab hac trinitate, et quaternionem quandam ſtatuiſſe, ſupra iam attigimus, ponentes primo principio aliud ſuperius, et variantes admodum in arduo et difficili argumento, qua de re diſſeruit PROCLVS [p], qui videndus: qui et ipſe ab hac Plotini ſententia diſceſſit, et trinitati vnitatem praemiſit, ſtatuitque, *numerum demiurgicum non incipere debere a trinitate, ſed a monade ante trinitatem per ſe ſola ſtante.* Paulo aliter hanc Platonicorum ſequiorum variationem refert CYRILLVS ALEXANDRINVS [q]: *praedicti*, inquit, *aduerſantur huic doctrinae, dicunt enim bonum non eſſe connumerandum iis rebus, quae ab illo proficiſcuntur; exemtum illud eſſe ab omni communione, propterea, quod ſimplex omnino ſit, nulliusque compoſitionis capax, a mente vero, haec enim principium eſt, trinitatem vnam procedere.* Ex quibus manifeſtum eſt, ſectam hanc ne in principiis quidem inter ſe conſenſiſſe, nam et in reliquis hypoſtaſibus inter ſe ordinandis valde diſſenſerunt [r].

XIII. Eſt in principiis diuinis aliquod veluti centrum, penes hoc autem circulus ab ipſo micans, praeter haec et circulus alius, lumen de lumine, vltra haec non amplius luminis circulus, ſed iam luminis indigus alieni. Ordinem principiorum diuinorum in his definit, vſus ſimilitudine Plotinus, vbi bonum ipſum quaſi centrum eſt, mens lumen inde micans, atque permanens, anima lumen de lumine ſe mouens; corpus per ſe opacum vero ab anima illuminatur [s]. „Eadem alibi [t] inculcat: aſcendentem „a mundo ſenſibili ad mundum veriorem eiusque principium, ibique cun„cta intelligibilia conſpicientem, ac penes ipſum ſempiterna in propria „intelligentia atque vita, horum omnium praeſidem intellectum prorſus „intemeratum, et inaeſtimabilem ſapientiam, et reuera vitam auream ſub „Saturno inuenire. Omnia enim ſub ſe immortalia comprehendere, in„tellectum omnem, Deum omnem, animam omnem, et haec omnia pe„nitus conſiſtentia.„ Alia loca, quae paſſim occurrunt, breuitatis cauſſa omittimus.

XIV. Ad quaeſtionem explicandam, quonam pacto ex vno exiſtente tali, quale vnum ipſum habuerit vnumquodque ſubſtantiam, neque illud in ſe ipſo quieuerit, ſed tanta inde effluxerit multitudo, quanta conſpicitur in ordine rerum, Deus inuocandus eſt, non oratione ad aures pertinente, ſed animo ſeipſum ad Deum voti gratia impenſiſſime reuocante. Videtur et hoc accepiſſe ab Ammonio Plotinus ex diſciplina Chriſtianorum, qui reuerenter et maxima cum deuotione de generatione λόγυ, et ipſo trinitatis myſterio inter arcanas doctrinas loquebantur [u].

XV.

p) In Timaeum Plat. L. II. p. 93.

q) Contra Iul. L. VIII. p. 371.

r) Enn. IV. L. III. c. 17. p. 384.

s) Illuſtrari haec poſſunt ex Iudaeorum doctrina Sephirotica et de Adam Kadmon, nam ex vno fonte vtrumque hauſtum eſt, vt infra demonſtrabitur.

t) Enn. V. L. I. c. 4. p. 485. L. V. c. 5. p. 522.

u) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. quo loco de generatione mentis ſiue intellectus diuini ex inſtituto differit.

XV. Quando in explicatione originis principiorum diuinorum generationis mentio fit, procul esse debet generatio temporalis, verba de sempiternis facientibus, idque tantum ratione caussae ordinisque cuiusdam est intelligendum [x].

XVI. Quod a primo principio gignitur, dicendum est superiore non agitato gigni, alioquin si moto illo aliquid generetur, certe id quod gignitur, non secundum sed tertium erit ab illo post motum. Non itaque illo vel annuente vel voluntate decernente vel vllo pacto commoto subsistit.

XVII. Lumen itaque vndique circumfusum ex ipso dependens penitus quiescente ceu fulgor circa solem circumcurrens, ex ipso semper manente progenitum est.

XVIII. Quod semper est perfectum, semper etiam gignit sempiternum, minus autem genitum genitore.

XIX. Ex perfectissimo prodeunt, quae omnium maxima sunt post ipsum, maximum autem post ipsum, et secundum est νȣ̃ς, intellectus.

XX. Melius omnium, quae fiunt, est intellectus, quoniam omnia alia sunt post ipsum.

XXI. Genitum appetit genitorem, in cuius consecutione sit contentum, praecipue autem quando soli sunt genitor atque genitus. At vbi, quod genuit, est omnium optimum, necessario genitum ipsi cohaeret, vsque adeo, vt alteritate solum secernatur [y].

XXII. Haec mens siue intellectus Dei imago est, ex eo enim cum genitus sit, seruat multa in se genitoris similitudinemque talem ad ipsum habet, qualem lumen habet ad solem, genuitque ipsum, dum reflexione ad illum respexit. Nam haec visio, siue reflexio (ὅρασις) intellectus est [z].

XXIII. Hic igitur huius generis intellectus purissimae mentis appellatione dignus, non aliunde, nisi ex primo principio nasci est iudicandus, atque hunc iam genitum cuncta secum simul entia genuisse, vniuersam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes [a].

XXIV. Existimandum praeterea, hunc esse plenum omnium, quae progenuit, et quasi genita protinus absorbentem, propterea quod in se omnia complectatur, neque in materiam labi sinat. Illustrat hoc Plotinus fabula Saturni, Iouis et Rheae.

XXV. Animam generat intellectus perfectus existens, potentia enim tanta non potest esse sterilis. Sed hic quoque quod gignitur, genitore melius esse non poterat; cum vero foret minus, fore et illius imaginem indefinitam quoque similiter, sed definiri a generante et formari [b] necesse est.

XXVI.

x) l. c. Pertinet haec obseruatio etiam ad audaciores Plotini locutiones, quando Deum se ipsum effecisse dicit, Enn. VI. L. VIII. c. 14. p. 749. 750. Conf. Cvdworthvs l. c. c. IV. §. 23. p. 485. et doctissimus interpres h. l.

y) Enn. V. L. I. c. 7. p. 488.

z) Ibid.

a) Ibid. p. 489.

b) Ibid.

XXVI. Progenies mentis, est ratio quaedam et hypostasis id quod excogitat, nempe id quod circa intellectum se versat, intellectusque ipsius lumen est, atque vestigium semper inde dependens, inde quidem illi coniunctum atque ita repletum et fruens, et compos eius atque intelligens; inde vero vicissim sibi subdita tangens et generans quae quidem, necessarium est, deteriora anima contingere [c].

XXVII. Quod intelligit aliud, vult ipsum quoque diuersitatem fugere, sed minus id valet, habet quidem apud se quod videt, sed a se diuersum. Quod vero se intelligit, non est ab eo, quod intelligitur, essentia separatum, sed coëxistens secum [d].

XXVIII. Est supremum aliquid, quod non intelligit, est insuper, quod intelligit primo, est denique quod secundum quandam intelligentiam habet.

XXIX. Vbicunque est intellectus, ibi etiam sunt multa, adeoque primum multa et vnum esse non potest [e]. Diximus, de hoc dogmate: supremum principium non habere intellectum, supra, quantum satis.

XXX. Intellectus ipsius actio intelligentia est, spectans intelligibile, ad ipsumque conuersa, et ab eo velut definita atque consummata; ex indefinita itaque duitate atque vno species numerique gignuntur [f].

XXXI. Ex his sequitur intellectum non esse simplicem, sed multiplicem, compositionem quandam prae se ferentem; intelligens enim et intelligibile sunt duo.

XXXII. Cum etiam obiecta sensus sint res quaedam, sequitur obiecta intellectus non esse imagines rerum, sed res reuera existentes. Ita vero intellectus cognoscit et quod in illo, et quod post illud, et exploratum habet, hoc reuera existere [ff].

XXXIII. Vt sensus differt ab intellectu, ita diuersa sunt sensibilia ab intelligibilibus [g].

XXXIV. Intellectus est simul omnia, quae tamen nihilo minus inter se distinguuntur, quoniam vnumquodque illic potestas quaedam propria est [h].

XXXV. Quot mundus rationes seminales habet, totidem singulas animas possidet, tot ideae sunt in intellectu diuino [i].

XXXVI. Quod intelligitur, intimum est, hoc vero ipsum intimum vnum quiddam est, et species et idea [k].

XXXVII. Intellectus et intellectualis essentia et idea quaelibet ab intellectu non differt, sed vnaquaeque est intellectus; et communis quidem est species omnes, vnaquaeque vero species, vnusquisque est intellectus. Est

c) Ibid.
d) Enn. V. L. VI. c. 1. p. 535.
e) Enn. V. L. II. p. 493. L. VI. c. 2. p. 534. L. III. c. 14. p. 511.
f) Enn. V. L. IV. c. vlt. p. 518.
ff) L. V. c. 1. p. 521.
g) c. 12. p. 530.
h) L. IX. c. 6. p. 560.
i) Enn. V. L. VII. c. 1. p. 539.
k) L. IX. c. 8. p. 561.

Est itaque intellectus in se ipso in eodem secum habitu conquiescens aeterna omnium plenitudo [l].

XXXVIII. Entia ipsa intelligenti imprimis insunt, actus vero et intelligentia entibus ipsis accedit. Vna itaque natura ens ipsum est atque intellectus, veruntamen a nobis talia partientibus alia illic ante alia cogitantur [u]. Fundamenta haec sunt doctrinae de ideis, quatenus insunt intellectui diuino: quas Plotinum quique eum sequuntur in metaphysica tantum abstractione ab intellectu diuino discreuisse, ex adductis thesibus manifestum est: ex quo sequitur, ideas extra intellectum diuinum non esse [m]. Disputari de vero sensu huius rei apud Platonem, *tomo primo* planum fecimus, recentiores vero Platonicos, ingenii fertilitate foecundissimos sibi entia in vno ente, multa in vno, praecisionibus metaphysicis concepisse, et ita ancipitem quaestionem secuisse magis, quam soluisse, ex allatis Plotini dogmatibus patet: cui intellectus et ideae eius vnum sunt, et tamen multa inter se varie discreta. Quae nimia subtilitas effecit, vt se ipsi non intelligerent satis, et de Diis intelligibilibus et intellectualibus, qui in intellectu diuino sunt, quid statuendum esset, non satis intellexerint [n]. Certe in mundo archetypo Deos intelligibiles peculiares substantias esse, vnanimi fere ore confessi sunt, vt multis testimoniis probauit RAD. CVDWORTHVS [o]: Ἀλλ' πᾶσα ἰδέα Θεὸς ait PROCLVS [p], nec aliter PLOTINVS [q], qui luculenter: *Hunc intellectum iam genitum cuncta simul secum entia genuisse, vniuersam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes.* Quod quam παράδοξον sit, in vno simplicissimo ente extare entia peculiariter subsistentia, et tamen ea eundem intellectum hoc illoue modo affectum, adeoque simplicem esse, et multa in vno esse, intelligere eum nos putamus, quicunque vel mediocriter ratione vtitur. Habet tamen quae hic pro Platonicis afferat eruditissimus CVDWORTHI [r] interpres: „Esse „quidem inter hos philosophos quosdam eo vsque dementiae progressos, vt diximus; prudentiorum tamen inter eos verbis consideratis, „parum proprie haec intelligenda esse. Nihil enim aliud velle obscurissimos magistros, quam hoc: mundum, quem archetypum vocant, in „altera diuinitatis hypostasi latere reconditum, et omnes species et formas ei inesse, quae varias personas non conficiunt, indeque alteram „trinitatis Platonicae personam non vt congeriem quandam Deorum „spectandam esse. Eos vero qui ideas Deos dixere, inanibus cogitationibus cerebrum replentes parum proprie et figurate locutos fuisse. Deos autem νοητὰς esse tantum in archetypo mundo species „Deo-

l) Ibidem.

u) Ibid.

m) Id integro libro demonstrare aggressus est.

n) Hinc illi Dii intelligibiles, intellectuales, Henades, Noes, monstraque alia, quae affatim offerunt Proclus, et Chaldaica oracula.

o) Syst. int. c. IV. §. 36. p. 649.

p) Comm. in Timaeum p. 357

q) Enn. V. L. I. c. 7. p. 489.

r) Ad h. l. n. 19. p. 651.

„Deorum, qui ſunt in mundo ſenſibili, nempe ſolis, lunae et ſtellarum „reliquarum". Non inficiamur eleganter et appoſite ita Platonicorum cauſſam iuuari, nec conſiderandos eſſe inſipidos homines aliter, quam in terra aliqua metaphyſica verſantes, qui ingenii ſui ſpectra et laruas in Deorum et hominum laruas commutarunt. Attamen, vt hoc pace magni Viri dicamus, plus nobis ineſſe videtur verbis horum philoſophorum: non loquemur iam de Proclo et ſimilibus, qui omnes prorſus ſanae rationis leges in philoſophematis ſuis eiurarunt, ſed Plotinum Porphyriumque teſtamur, ſuo modo ſanius, certe magis philoſophice diſſerentes. Concepiſſe hos ſibi mundum intelligibilem in ſecunda hypoſtaſi principiorum diuinorum latentem, tanquam ἀρχέτυπον mundi ſenſibilis, negari non poteſt, et multis locis teſtatur vterque. Aſt in ſenſibili mundo vnum quidem eſſe, ſed multa ſingulariter exiſtentia in confeſſo eſt, quare in archetypo etiam vnum et multa inueniri oportet, vt eſſentiae quidem ratione, ſpecies et earum effectorem vnum eſſe, vel ambo vnum exiſtere, aſt formali tamen ratione et viſibile, et viſionem et intellectum videntem inter ſe differre, idque quod a ſe ipſo videtur, multitudinem inferre, quae non tantum in intellectu primo lateat, ſed et ſuam differentem eſſentiam accipiat. Ita quidem PLOTINVM [r] rationes inire, loca ſatis euidentia docent. Requirit itaque, vt obſcuriſſimam Plotini diſputationem in ſummam contrahamus, in intellectu diuino eſſentiam quae et vnum et multa in ſe complectatur, et in qua et identitas eſſentiae, et diuerſitas formae comprehendatur. Quod excludit quidem eiusmodi vnum, quod collectiuum dici ſolet, et ex multis partibus unum totum conſtituit, non vero genericum, quod ſpecies inter ſe diuerſas capit, quae in eodem genere et eſſentia haerent. Ex quibus, niſi in obſcuriſſimo argumento prorſus coecutimus, colligimus, mediam ſententiam Plotino, quique cum eo ſubtilius philoſophabantur, placuiſſe, et ideas omnes conſideraſſe quidem vt entia vera, diuina intelligibilia, ſed adhuc in vna eſſentia comprehenſa, necdum inter ſe aliter niſi forma ſeparata, non vero eſſentiae ſecretione; id quod non pro nudis concipiendi modis et notionibus haberi poteſt. Quod non obſcure innuit, homines hos emanationis notionibus occupatos, res emanantes ex fonte, antequam ex eo prodierunt, vt ſingularia quidem entia, at in vno fonte, ceu riuulos in vno flumine, conſideraſſe. Diſerte enim PLOTINVS [ſ] nos cogitare iubet, *non fontem tantum, fluminibus ſe totum tradentem, velut primum principium, ſed et flumina ab ipſo fluentia, antequam aliud alio fluat, adhuc vna manantia et quaſi cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Plus itaque, quantum quidem nobis videtur, quam meras notiones in intellectu diuino eſſe putabant, at non eſſentias ſingulares vel perſonas

 et

r) Vid. loca allat.

ſ) Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351.

et ὑποςάσεις sed emanationes, diuersas quidem inter se ratione formae, ast vnum ratione essentiae in qua adhuc sunt. Obiici et hic lector, nos otiosorum ingeniorum ludibria enarrare, et cum laruis ludere, vixque intelligi posse; concedimus id haud inuiti, ast aliter sacra horum vatum non constant, nec ab his tenebrionibus clarius quid postulari potest: qui cum notionibus et praecisionibus metaphysicis sibi entia confinxissent, eas in nescio quas ὑποςάσεις et formas commutarunt, et ignorantes quid de iis praedicare possent, ad ideas obscuras et vagas, vocesque nihili confugerunt. Mirum itaque non est, eos, qui clariora quaerunt, vel distinctis notionibus assueti sunt, nihil videre, nisi figmenta ingenii otiosi, et regnum aliquod metaphysicum, licet Alexandrina mataeologia, realissima se possidere principia iactauerit. Sed ex his dumetis prorependum, et in consideratione intellectus diuini Plotiniana progrediendum.

XXXIX. Mens diuina per suas ideas in materiam agit, non extrinsecus more artis humanae, sed intrinsecus more artificiosae naturae, non tamen mixta materiae, licet ab ea non seiuncta ʃ). Obscurissime de modo imprimendi materiae ideas disserit Plotinus, cui difficillimum fit notiones incertas et nihili ad res physicas applicare; cuncta eo tendunt: intellectus diuini ideas non secari, nec sui quicquam praebere materiae, esse tamen potentes ad id, quod in vnitate non est formandum. Quemadmodum, si obscurae rei lucem similitudine quadam licet accendere, in architecti intellectu idea aedificii vna aedes multas construit, eisque naturam quidem et constitutionem quasi confert, neque tamen earum materiae se miscet, vel inter eas diuiditur.

XL. Etsi sunt in intellectu diuinae ideae etiam rerum irrationalium, illae tamen non tales sunt, quales hae; sed praestantiori gradu: nec hic viget rationale aliquid, sed actus est rationali discursu superior. Sunt enim differentes vitae et differentes motiones, magis minusque lucidae et perspicuae. Hinc quod apud nos post Deos et rationales mentes, irrationale in intelligentiarum ordine vocatur, in intellectu diuino etiam ratio quaedam est, quia in intellectu est t). Valde se torquet Plotinus, vt doceat, quo modo res irrationales rationi diuinae inesse queant. In quibus cum valde se premi sentiat, more suo

Et fugit ad latebras et se cupit ante videri.

adeo se distinctionibus totum occultat. Cuncta, nisi fallimur, eo redeunt, esse ideam irrationalis obiecti in intellectu ratiocinante, et cum eo vnum, hincque consistere cum eo posse: quemadmodum idea equi in hominis intellectu est rationalis, licet de obiecto irrationali. Paulo clarius rem explicat in argumento praefixo Ficinus: *Intellectus primus foecunditate lucis exuberante in quamplurimos seipsum intus naturaliter propagat radios ideales; ex hac propagatione intellectuali simul et* na-

ʃ) Enn. VI. L. V. c. 8. p. 665. seq.

t) Enn. VI. L. VII. c. 9. p. 201.

naturali naturales rerum formae tanquam lumina profluunt. Illustrare hoc potest schema primi hominis Cabbalistarum, quod infra dabimus.

XLI. In coelo incorporeo sunt Dii duplices intelligibiles et intellectuales. Illi quidem ideae sunt, hi intellectus omnes aeterna idearum contemplatione beati [u]. Obscure iterum de his Diis ex Platone disputat Plotinus, vt Oedipo opus habeat. Ait de Diis intelligibilibus, quos aeterna Deorum visibilium in coelo corporeo exemplaria esse acute vidit Cl. MOSHEMIVS [v]: „Omnia illic perspicua sunt vndique, nihil ibi te„nebrosum, nihil obsistens, sed omnis illic omnibus et conspicuus, in„trinsecus atque per omnia, lumen namque lumini occurrit vbique. „Quilibet in se habet omnia, et omnia rursus in alio conspicit. Cuncta „itaque vbique sunt. Omne illic est omne, illic quodlibet est vniuersum. „Splendor ibi micat immensus, quodlibet enim ibi magnum est, ibi sol „stellaeque omnes, vnaquaeque stella sol est, et stellae similiter omnes: „praecellit autem in quolibet aliud, sed interim in quouis omnia conspi„ciuntur.„ Febricitantium in morem delirat Plotinus, solem, lunam, stellas intelligibiles, et inter se sua natura distinctas, et omnes tamen in omnibus radiantes depingens, quasi in hoc coelo supramundano fuerit, vel in raptu, quem passus est, mentis hos Deos intelligibiles viderit. Et tamen Plotinus sobrius videtur, prae recentioris aetatis Platonicis, Proclo eiusque discipulis; illi enim tantopere insaniuerunt in Deorum ὑπερκοσμίων, νοητῶν καὶ νοερῶν natura [w], muneribus, beatitate et his similibus describendis, vt in quas stultitiae voragines abripi queat hominis ingenium, semel imaginationis aestu abreptum, mirari satis non possimus. Testes volumus, vel PROCLI theologiam Platonis, vel oracula Chaldaica ab his profecta. Sed de his paulo infra plura dicemus.

XLII. Tertium principium anima mundi est, quam intellectus diuinus genuit, vt supra §. XXV. dictum. Eam vero antequam duce Plotino describimus, monendum, Proclum eiusdemque aetatis Alexandrinos philosophos, animam distinguere in ἐγκόσμιον et ὑπερκόσμιον, hancque ideo mentis quadam praecisione excogitasse, vt haberent, vnde trinitatem suam, Christianorum trinitatis riualem, elegantius comerent, quam si anima mundana pro tertio principio esset admittenda, vt fecere antiquiores Platonici. Ast hos quoque deseruisse et supramundanam iam animam statuisse, non tantum Amelium et Porphyrium, sed et Plotinum, innuit PROCLVS [x], qui, *post Amelium*, inquit, *Porphyrius, qui cum Plotino sese putat consentire, animam supramundanam vocat mundi architectum seu opificem, mentem vero illam ad quam conuertitur, non ipsum esse opifi-*

 cem,

u) Enn. V. L. VIII. c. 4. p. 545. Damus hic verba quidem Ficini in argumento capiti praefixo, sed quae sensum eius fundunt: licet iam CVDWORTHVS obseruauerit Syst. int c. IV. §. 36. p. 668. incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum. Eiusmodi enim discrimina Idearum statuisse locus adductus, licet obscurus, persuadet.

v) Ad l. c. p. 651. CVDWORTHI.

w) Ignorauit Plotinus henades, agathotetes et alias Procli laruas.

x) In Timaeum L. II. p. 92. 93.

cem, sed veluti exemplum eius quoddam. Quibus in verbis, etsi de Plotino dubitat Proclus, recte tamen monuit CVDWORTHVS [y], Porphyrio non denegandam esse hac in re fidem, qui scilicet praeceptoris mentem ad vnguem tenuit. Nec a verisimilitudine abludit, Ammonium, cum triadem Platonicam ad normam trinitatis Christianae exornaret, animam vero mundanam, diuidui non minus quam indiuidui, et alterius, quam eiusdem, participem, prorsus dignitati diuinorum principiorum non respondere videret, hanc distinctionem excogitauisse. Nam quod CVDWORTHO visum, inueniri eam iam apud Platonem [z], falsum omnino est, et ad exculpandos tantum Platonicos, quos valde deperibat vir acutissimus, excogitatum; vt alio loco obseruauimus. Plotinus vero quae de anima mundi praeceperit [z], haec accipe:

XLIII. Duplex Venus est, altera quidem coelestis, coeli stirps, altera vero ex Ioue et Dione nata humanorum coniugiorum dux, haec ipsa quo minus attingens. At illa sine matre, et ante coniugia, quoniam nuptiae in coelo non fiunt. Illa nempe coelestis, quam ex Saturno id est ex intellectu genitam dicunt, necesse est, esse animam diuinissimam, proxime ab ipso intellectu inuiolabili inuiolabilem natam, superneque permanentem, vtpote quae ad haec mundana neque descendere velit, neque etiam descendere valeat, propter naturam ad haec inferiora non inclinantem. Hanc necesse est esse substantiam quandam separatam, et essentiam materiae nullo modo participem [a]. Satis luculenter hoc loco animam supramundanam a mundana distinguit Plotinus, sic vt mirum videri queat, Proclum de ea re dubitasse. Nec potuit aliter rationes inire Plotinus, postquam ὑποςάσεων ἀρχικῶν ternionem semel pro principiis posuisset, eo quod generatione diuina, gradu et dignitate quidem, non vero essentia diuersum gigni quicquam posse sequeretur. Addit enim adductis: Quod ex mente proxime nascitur, ipsum quoque est purum, vtpote quod validissimum est, secundum se ipsum intellectus ipsius propinquitate, ingenitumque habeat appetitum ad se ipsum in genitore stabiliendum. Quae in sequentibus ita roborat, vt detineri a genitore dicat eam, ne vnquam ad materiam decidat. Ex quibus sequi putat, aliam eam esse et diuersam ab anima mundana. Ceterum inuenta haec esse a Plotino et sequacibus, vt tertia trinitatis Platonicae hypostasis, cum Spiritu S. Christianorum elegantius aptiusque conciliaretur, eleganter obseruat MOSHEMIVS [b], quem vide.

XLIV. Anima haec supramundana essentia quidem est ex essentia emanans, et existens simul, at minor quidem generante, nata enim est ex actu essentiae viuentis, quae ante ipsam est, cuius amore ineffabili fertur, gaudetque eam, tanquam bonum suum spectare [c].

XLV.

y) l. c. p. 660.
z) Euictum hoc est a MOSHEMIO l. c.
a) Enn. III. L. V. c. 2. p. 293.
b) l. c. p. 688
c) l. c. p 293.

XLV. Ab hac anima generantur alia, licet vna tota ſit; et in ſe quidem ipſa conſiſtit, quae vero velut partes inde gignuntur animae ſunt omnia complentes [d].

XLVI. Quia vero in ſe conquieſcit, vnum totum ſimul eſt vbique.

XLVII. Nunquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc vniuerſum, neque potuit vnquam abſente anima corpus ſubſiſtere, neque materia vnquam informis exiſtere valuit [e]. Incipit hic Plotinus, audacioribus greſſibus a Platone deficere, vt ſyncretiſticum ſyſtema eo magis fulciret. Ex Platonis enim ſyſtemate, quale illud *tomo primo* deſcripſimus, notum eſt, placuiſſe ei: materiam informem, et inordinato brutoque motu animatam iacuiſſe, donec voluntaria acceſſione Deus demiurgus eum conderet, immiſſaque anima formaret et ordinatum quidem motum imprimeret. Valde hoc refragabatur Ariſtoteli, aeternum absque vlla generatione vel formatione ſibi mundum concipienti, multo vero magis Chriſtiano ſyſtemati, duplex, quod Plato ſupponebat, principium valde exagitanti debellantique; vtrique vero ex conſilio Ammonii, Plotini reliquorumque Alexandrinae philoſophiae conditorum attemperanda erat Platonica doctrina; reformanda itaque erat, et deſerendum quidem duplex illud principium, materiam vero ab aeterno ex Deo emanaſſe generatione diuina pronuntiandum, vt poſtea probabimus. Ita vero deſideratam iniri poſſe concordiam ſperabant homines nugaciſſimi. Materia enim ex Deo animaue diuina, ſecundi Dei filia ſemper et ab aeterno propullulante, ſequebatur, eam ab anima quoque diuina aeternum non generari tantum, verum informari etiam, agitarique, nec vnquam fuiſſe tempus, vbi non iſta materia fuerit animata. Id quod Platoni quidem, mundum eſſe genitum aſſeueranti videbatur accedere, aſt Ariſtoteli quoque aeternum eſſe mundum dicenti non refragari cenſebatur, cum ita aeterna eſſet mundi, id eſt, materiae animatae, origo. Sed et ita Chriſtianae doctrinae propius accedendum, et impium ſyſtema externo habitu ſanctiſſimis dogmatibus aſſimilandum erat, creationem aliquam materiae ex Deo, non exiſtente aliquo ſubiecto, ex quo conderet, aſſerendo, et demiurgicam potentiam animae ſupramundanae, quae Spiritus S. locum in trinitate Platonicorum demiurgica obtinebat, tribuendo. Quae tamen omnia licet mire placerent hominibus hiſce, in his tricis ingenioſis et mire ſubtilibus, meris tantum notionibus metaphyſicis, abſtractionibus conceptibusque omnem fere com[illegible]enſionis claritatem ſuperantibus abſoluebantur, traductis illis in per[illegible] et hypoſtaſes proprias, quibus diuinum abſolui mundum putabant. [illegible] omnia vt mire genium ſyncretiſmi ſectae huius produnt veramque [illegible]lem retegunt, ita ad intelligenda ea, quae ſequuntur, quam maxime notanda ſunt atque attente obſeruanda.

XLVIII.

d) Enn. VI. L. IV. c. 4. p. 647.

e) Enn. IV. L. III. c. 9. p. 378.

XLVIII. Nisi corpus sit, anima nequaquam progredietur: non enim est locus alius, vbi queat se naturaliter propagare: quod si progressura sit, aedificabit sibi locum corpusque generabit. Cum vero status eius in ipso statu corroboretur, ceu lumen plurimum in summis effulgens, interim quasi in ipsis ignis extremis vmbra resultat, quam quidem prospiciens anima, postquam substitit, formauit ipsam [f]. Notabilis locus hic est, ex eo enim dispalescere putamus, Ammonium Plotinumque hanc mundi ex anima genesin habuisse ab Aegyptiaca disciplina, qualis eo tempore viguit, cum Iudaei eam quoque reciperent, et Cabbalisticum systema fingerent. Hoc enim eadem prorsus ratione mundi generationem et formationem, ex vmbra a lumine infinito per sephiroticas emanationes, in medio igne existente deriuabat, eique lucis scintillam tanquam animam indebat. Quae argumento sunt, secutos fuisse Aegyptios, et qui inter eos nati sunt Platonicos, emanationis naturam, qua quo longius a principio emanante procedit emanatiuum, eo magis primam puritatem, lucisque naturam amittit, et vmbrae conditionem accipit: nec aliter quoque statuit Orientalis philosophia his principiis innixa. Ast Platonici, cum Platoni has nugas attemperare vellent, non plures quam tres principales emanationes, quas hypostases archicas vocauerunt, constituerunt, cum alii ex hac Orientali et Aegyptiaca disciplina progressi plura statuerent; et ab anima mundi mox ad ipsum mundum formatum progressi sunt.

XLIX. Factus mundus tanquam aedificium quoddam speciosum, longeque varium, non est separatum ab effectore, neque rursus se illi commiscuit, sed totus vbique existimatus est cura et diligentia dignus; adeo vt sibi quidem conducat ad ipsum et esse et pulchrum esse, quoad poterat esse participare, auctori vero non commixto hoc sit innoxium. In excelsis enim permanens praesidet.

L. Nempe mundus sic est animatus, vt non tam ipsius quam ipse habeat animam. Iacet enim in anima eum continente, neque quicquam eius animae est expers [g].

LI. Anima tanta, tamque ingens naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum, itaque potest vna eademque totum corpus complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem est et illa. Haec iam et sequentia animae mundanae, siue ἐγκοσμίῳ, quae mundum informat, conueniunt, quam iam porro describit Plotinus.

LII. Quicquid attingit animam, sic inde perficitur, prout essentia animae naturaliter se habet. Ea enim cum ex semper existentibus sit, omnia simul entia complectitur, aërem, et lumen, et solem, quaeque primi, secundi tertiique generis (intelligibilia et intellectualia intelligit exemplaria) habent. Sicque a primis ad vltima, et ab igne ad eius vmbram progrediendum, et hunc quoque illuminatum iniectis speciebus [h].

LIII.

f) l. c. p. 379. g) l. c. c. 10. p. 379. h) loc. cit.

LIII. Ornatum vero eſt ſecundum rationem ex ipſius animae poteſtate, habentis in ſe tota vim virtutemque ſecundum inſitas rationes ornandi, quemadmodum rationes, quae in ſeminibus latent, fingunt formantque animantia, quaſi paruulos mundos. Anima vero per ipſam eſſentiae poteſtatem ſic eſt domina corporum, vt haec non aliter fiant atque diſponantur, quam ipſa producit. Subtiliter haec proſequitur Plotinus, vt explicet, quo modo ex rationibus ſeminalibus in anima latentibus cuncta pulchra affabreque effićta ſint. Copioſe idem exſequitur alio loco [i] oſtendens, naturam fictricem in ſe manentem per rationes ſeminales formare materiam ſine electione et inſtrumento. Sunt autem rationes ſeminales, quaedam quaſi contemplationes impreſſae deſuper ab intellectuali contemplatione. Idearum impreſſionem forte clarius dixeris.

LIV. In rebus inanimatis, quod eſt ex ipſis, quaſi conſopitum iacet in ipſis, quod autem tendit in aliud, poteſt, nititurque illi ſimile fieri, quantum quidem pati poteſt. Commune enim omnibus, in ſimilitudinem ſui ferri ducique, animae vero opus eſt, et aliquid in ipſa vigilans, et quod in aliud tendit: viuentia itaque facit omnia, quae non viuunt ex ſeipſis. Liquet ex his, ſenſum aliquem communem, ſecundum rationes diſpoſitum ex Plotini mente etiam inanimatis adeſſe: nam in illis quoque latet anima mundana, et rationes ſeminales excitat, vegetat formatque.

LV. Natura animae vbique ductu facilis admodum pronaque eſt, omniumque facillime poteſt capi, ſi quis fabricauerit aliquid, quod facile ab ipſa pati poſſit, patiendoque portionem aliquam ab ipſa ſortiri. Facile vero patiens eſt, quod qualicunque modo imitationi aptum eſt, velut ſpeculum ſpeciem quandam arripere potens. Etenim vniuerſa natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in ſe poſſidet rationes; cumque ſic vnumquodque fiat, certe ratio in materia, quae ſecundum rationem materia ſuperiorem formata eſt, coniuncta eſt illi Deo, ſecundum quem genita fuit, et in quem ſuſpexit anima, habuitque cum faceret [k]. Genuinum hoc fundamentum eſt, omnis magiae, talismanum, ſtatuarum operumque theurgicorum, quae circa materiam Diis plenam verſantur, naturamque ducunt, quo volunt. Cuncta enim eo tendunt, animam mundanam ſymphonia quadam poſſe flecti ducique, qua de re infra ex Iamblicho plura. Paucis enim et ὡς ἐν παρόδῳ haec tangit Plotinus ſuperioribus principiis maxime intentus.

LVI. Anima mundi per ſuperiorem eius vim in orbem retorquet inferiorem, rurſusque per inferiorem, rotat circulum [l]. Haec de demiurgicis operationibus animae tam ſupramundanae, quam mundanae, ex quali operatione mundus productus ſenſibilis ad normam mundi intelligibilis quos inter ſe ſollicite diſtinguebant, vt ex PLOTINO [m] et PORPHY-
RIO

i) Enn. III. L. VIII. c. 1. p. 344.
k) l. c. c. 11. p. 30.
l) Enn. II. L. II. c. 3. p. 100.
m) Enn. VI. L. IV. c. 2. p. 645.

RIO [n] disci potest. Vtrique Demiurgus tertia triadis persona vel hypostasis constituta est: aliter tamen visum est aliis. Nam Platonem rerum omnium opificem a summo Deo non discreuisse, ex *Timaeo* notum, et *tomo primo* luculenter demonstratum. Recentiores autem Platonici ex Aegyptiaca et Orientali philosophia tenuerunt, primum Deum in abysso aeternae deitatis latentem manere, et emanationi alicui magnae, siue principio cuidam hypostatico formandi mundi negotium fuisse permissum. Et animam quidem supramundanam cur ei praefecerit Plotinus, licet Platoni, δημιεργὸν τὸν νῦν, fuisse statutum ipse referat [o], ex allatis rationibus patet. Alii et in his Iulianus ad intellectum siue mentem hoc opus reuocant, inter se quoque non satis concordes. Quod vbi refert CVDWORTHVS [p], colligi inde posse putat, Platonicos mundi fabricam ad omnes tres hypostases retulisse: in quo tamen mire fallitur; rationes enim, quas adduximus, satis probant, mundi productionem demiurgicam operationem esse ex actionibus characteristicis hypostaseon exortam.

Trinitatis Platonicae consideratio.

§. LII. Descripsimus, qua potuimus perspicuitate et fidelitate ex systemate Plotini ipsis, quantum inextricabilis fere quae illis inest obscuritas patiebatur, verbis eius adhibitis, celeberrimam illam trinitatem Platonicam, de qua tot tantaeque inter eruditos disceptationes satis probant, argumentum esse obscurum et difficillimum. Ast probe haec principiorum diuinorum, eorumque proprietatum et characterum [q], quibus inter se distinguuntur, ternio consideranda est, cum tota philosophia Alexandrina ea tanquam primis principiis nitatur. Ex his enim fontibus archicis effluxere non tantum Dii, animaeque, sed et materia, totusque mundus, ad haec reuocandus est. Sed et consideratio huius trinitatis probe expendenda est, ne cum sanctissima, quam Christianorum mysteria pandunt, Trinitate confundatur, a qua multis nominibus differt. Id quod prolixe demonstrari posset, si vel locus vel institutum pateretur, nec id magis ad sacrorum dogmatum pertineret historiam. Paucis tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, obseruamus, esse trinitatem hanc Plotini et sequacium, (qui tamen Plotini doctrinam nouis ineptiis conspurcarunt, et nescio quam quaternionem effinxerunt,) metaphysicam, adeoque abstractionis magis ope efformatam, quam rerum spiritualium natura fundatam. Etsi enim pollicem in totum nos premere non posse viro doctissimo [r] fatemur, qui totam trinitatem Plotinianam nudis cogitationum relationibus, notionumque diuersitate constare inter se putat, et personas istas hypostasesque tantum introduxisse figuratum loquendi morem, quo Platonici plerique delectati sunt, contendit, adeoque prorsus Sabellii errorem eam innuere iudicat; cum, vt supra vidimus, non nudas entis vnius diuini diuersas relationes, sed emanationes, et principia quae essentialiter ex primo Deo effluxerunt, nobis exhibeat: certum tamen ex dictis est, meras meta-

n) περὶ ἀφορμῶν p. m. 110.
o) Enn. V. L. I. c. 8. p. 489.
p) l. c. p. 628.
q) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 689.
r) CVDWORTHI interpr. ad p. 673.

metaphyſicas actiones, operationes et characteres iſtis emanationibus eſſe tributas, et excogitata imprimis principia tria ὑπερκόσμια nuſpiam, niſi in cerebro horum philoſophorum, extantia, quae mirum in modum a Chriſtiana trinitate, cuius fundamentum diuina nobis natura exhibet, differunt. Et tranſſumſerunt quidem haud pauca ex Chriſtianorum diſciplina Platonici, et verba et axiomata, et imprimis ea, quae de generatione λόγυ paſſim ſubtiliter ſatis ediſſerunt; aſt ea ſuo ſyſtemati ita adaptant, vt omnem ſignificationem Chriſtianam amittant. Quod non clarius manifeſtat quicquam, quam ſubordinatio, non dignitatis tantum, ſed et eſſentiae gradu differens, quam iis hypoſtaſibus tribuerunt: genitum enim genito minus eſſe, multoties inculcat Plotinus, adeo, vt cum Dei ſummi eſſentiae ſimplicitatem abſolutam tribuat, is menti ſiue intellectui ineſſe multitudinem quandam intelligibilem, mira opinionis peregrinae abſurditate aſſerat, ſicque ex anima quoque ſupramundana pertingere radios ad mundanam dicat. Quibus ſi addimus, ex hac triade cuncta emanare et eſſentiam decerpere ſuam, manifeſtiſſimum ſane eſt, longiſſime eam a Chriſtiana trinitate diſtare.

§. LIII, Iam ad reliqua Plotinianae, vel ſi mauis, Alexandrinae metaphyſicae capita progrediendum eſt, inter quae non nobilius eſt eo, quod pſychologiam tradit. De qua more iterum ſuo obſcuriſſime diſſerit Plotinus; cuius φιλοσοφέμενα ad haec reuocari poſſunt capita: *Pſychologia eclecticorum.*

LVII. Anima hominis conformis eſt animae ſupramundanae, et in ſe ſpectata eius ſoror [r].

LVIII. Non tamen ita animae ſunt in mundi anima vt partes in toto, nam ita anima mundana eſſet in partes diuiſa nec tota vbique [ſ].

LIX. Etſi enim anima hominis ſoror eſt animae mundi, differunt tamen in hominibus animae, nec ita in omnibus hominibus vna tantum eſt anima, vt vna eſt in omnibus hominis membris, quia haec anima non diſceſſit quidem ab vniuerſa, ſed ibi conquieſcens corpus circum ſe continuit, aliae vero corpore iam facto et iam exorſa, dominanteque earum ſorore anima gradatim nactae ſunt ſortes, quaſi illa iam his parauerit domicilia [ſſ].

LX. In mundo intelligibili regnat eſſentia vera, cuius praeſtantiſſimum eſt intellectus, animae autem et illic adſunt, inde namque venerunt hunc in mundum. Ille quidem mundus habet animas ſine corporibus, hic autem iam corporibus inſitas diuiſasque per corpora. Illic ſane eſt intellectus omnis neque diſcretus neque diuiſus, ſimul et vno in mundo ſunt animae, nec ex vllis locorum interuallis diſtantiam patiuntur. Intellectus igitur indiſcretus et indiuiſus eſt ſemper, ſed anima quidem illic indiſcreta indiuiſaque viuit, habet tamen naturam diuiſionis cuiusdam capacem: eius nam-

r) Enn. V. L. I. c. 2. p. 483. conf. CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 36. p. 700.

ſ) Enn. IV. L. III. c. 2. p. 373.

ſſ) Ibid.

namque partitio eſt illic abeſſe, atque diſtare, corporibusque coniungi, quapropter non iniuria circa corpora dicitur eſſe diuiſibilis, impartibilis autem, quoniam non tota illinc diſcedit, ſed etiam ſupereſt ipſius aliquid, quod ad inferiora non venit, cuius natura nullam ſubire poteſt partitionem [t].

LXI. Quod itaque in Platonis ſchola dicitur, animam conſtare ex diuiduo et indiuiduo, idem eſt, ac ſi diceretur, animam eſſentia quadam conſtare partim quidem apud ſuperos pertinente, partim ad inferiora vergente, quae quidem et ſimul inde dependeat, et ſe interim ad haec vsque propaget, non aliter quam ex centro linea protenditur [u]. Subtiliter haec proſequitur Plotinus in ſequentibus, oſtendens eſſe praeter naturam indiuiſibilem in anima eſſentiam proximam inde naſcentem, habentem quidem indiuiduum munus ab illa, ſed progreſſione inde facta ad naturam alteram properantem mediam euadere ambarum, naturae ſcilicet impartibilis atque primae, rurſusque naturae partibilis circa corpora et corporibus inhaerente. Addit alia, miras abſtractionum metaphyſicarum tricas redolentia: exiſtere eam alicubi, et non exiſtere, diuiſam eſſe in partes et non diuiſam, manere totam et tamen circa corpora diuidi, etc. [v] in quibus diuerſos reſpectus relationesque inani terminorum ſubtilitate ſectatur.

LXII. Praeter corporeas differentias animae inter ſe differunt, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex praecedentibus vitae alterius inſtitutis. Vnitur etiam alia in actione, alia in cognitione, alia in appetitu; alia aliae intuentur, et quae intuentur eadem ſunt et fiunt etc.

LXIII. Anima neque corporea eſt neque ex elementis compoſita, vitam enim hunc in modum habere non poſſet, nec poſſet ei ratio et conſilium tribui [w].

LXIV. Animae vel meliores vel deteriores ſunt, partim quidem ob alias cauſſas, partim vero velut ab initio non omnes aequales; inaequalis enim facta diſtributio, ordinesque conſtituti etiam animarum ſecundi et tertii [x].

LXV. Nullam animae partium neque totam etiam animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim eſt comprehendens et continens corpora. Neque tamen ſic, vt in vaſe, eſt in corpore. Nec eſt in corpore tanquam in ſubiecto, neque vt pars in toto, neque tanquam ſpecies in materia. Sed animam adeſſe ſcimus corpori, eo quod hoc animatur [y]. Sequitur hanc praeceptoris ſui metaphyſicam etiam PORPHYRIVS [z].

LXVI. Nempe anima corpori adeſt ſeparabiliter, ſicut lumen in aere; et melius dicitur corpus eſſe in anima, quam animam in corpore: alia enim animae

t) Enn. IV. L. I. p. 360. PORPHYRII de occaſ. p. 60. u) L. II. c. 1. p. 362.
v) Eadem repetit PORPHYR. περὶ ἀφορμ. p. m. 75. 98.
w) Enn. II. L. IX. c. 5. p. 202. 203.
x) Enn. IV. L. II. c. 18. p. 370.
y) Enn. IV. L. III. c. 20. p. 387.
z) l. c. p. 75.

animae corpori non adſunt, nempe mens et ratio, alia illi adſunt, (id eſt in illud agunt) ſenſus et vegetandi potentia [a].

LXVII. Quaelibet vis animae eſt in qualibet parte corporis tota, ſicut anima, ſed dicitur ibi agere, vbi ſiue ſeruit inſtrumentum, et praecipue, vbi inſtrumentum habet principium, e. g. ſentiendi vis in cerebro etc.

LXVIII. Anima a corpore ſeparata et exiens hic non eſt, vbi non eſt, quod eam quodammodo ſuſcipiat; eſt autem in eo, quod amantem animam trahit ad ipſum, ſequiturque illuc, vbi naturaliter eſſe et fieri poteſt. Cum vero plurimus ſit et vnusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animae proficiſci, tum etiam ab ipſa iuſtitia, iudicioque rebus omnibus dominante [b]. Id qua ratione fiat, paulo poſt dicemus, vbi de ſtatu animae poſt exceſſum ex corpore dicendum eſt.

LXIX. Anima formas rerum ſenſibilium nunquam ſuſcipit, et paſſione confundente iudicium, nihil patitur ab obiectis. Si qua vero paſſio contingit, peruenit in corpus, et eo ſic vel aliter pulſato anima ſtatim praeſens has vel illas affectiones percipit, hoc vero non eſt pati, ſed agere [c]. Diſtinguit Plotinus in obſcuro diſcurſu de hac theſi inter paſſionem et eius cognitionem, nempe ſenſationes et iudicia paſſionum; et haec non illa animae tribuit, multo vero magis intelligibilium cognitionem aliis carere dicit, quae ab intimo prodeunt, cum ſenſibilia attingantur extrinſecus, vnde illae magis actiones dicendae. Recentiores philoſophi haec, facto inter intellectum purum et impurum diſcrimine, longe clarius et felicius explicant [d].

LXX. Anima natura eſt omnium, ratio intelligibilium, et eorum quae illic ſunt, vltima, eorum vero quae ſunt in vniuerſo ſenſibili, prima. Quapropter ad vtraque vergit, et a ſuperioribus quidem bene afficitur, ab inferioribus autem quadam ſimilitudine fallitur, et tanquam delinita prolabitur. Cum igitur ſit in medio conſtituta, percipit vtraque, et ſuperiora in memoriam reuocata intelligit, eo quod quodammodo eſt haec ipſa, eaque in ſe ipſa intuetur, et ex potentia producit in actum, ex obſcuris lucida facta. Supponit in his Plotinus reminiſcentiam Platonis et innatas [illegible] ex origine ſua ideas, quae reſuſcitantur tantum et recoluntur, re[illegible]ne et memoria, qua vis animae prouocatur crebriori obiectorum re[illegible]one. Hinc in fine capitis reiicit tabulam raſam Ariſtotelis.

[illegible]XXI. Anima praecipue homo eſt, corpus enim diſſolui in partes [illegible] adeoque eſt naturae diuerſae, quae inſitam vitam non habet, ſed ab a[illegible]ccipit. Ea vero tota eſt vbique, et non poteſt eſſe corporea, ſecus [illegible]ci et Epicurei dicunt, eo quod intelligit, hoc vero eſt, ſine corpore [illegible]endere, et intelligibilium intelligentiam, vt ſenſibilium, ſenſionem habet. Si igitur corpus eſſet magnitudo, non poſſet comprehendere, quod eſt ſine magnitudine, nec cum natura diuidua indiuiduam intelligeret [e].

 LXXII.

a) l. c. p. 388. b) p 389.
c) Enn. IV. L. VI. c. 2. p. 453.
d) p. 458. Enn. I. L. I. c. 1. ſeqq. p. 1. ſeqq.
e) Enn. IV. L. VII. c. 1. 2. p. 456. 457.

LXXII. Ex his ſequitur, neceſſe eſſe, vt in homine praeter corpus ſit altera quaedam natura, quae eſſe habeat ex ſe ipſa, et eſſet ex genere vere entis; quod neque fit, neque perit, quaeque ceteris omnibus ſalutem afferret [f].

LXXIII. Haec motus principium eſt, aliis exhibens motionem, mouens interim ſemet ipſam, et vitam animato corpori praeſtans, ipſa vero ex ſe ipſa poſſidens, amiſſura nunquam, vtpote quam ex ſe ipſa habeat. Nam vnde naſcatur, vel in quod reſoluatur? Non ignota in Platonicorum ſchola demonſtratio immortalitatis animae, ab αὐτοκινησία deriuata, de cuius tamen vi et valore hic diſputare non licet [ff].

LXXIV. Animae ſunt cognatae diuinioris ſempiternaeque naturae, nam neque figuram, neque molem neque colorem habent [g].

LXXV. Vitia et mala animae eius tantum additamenta ſunt, et ab extrinſeco ei iniecta; purificato vero animo ineſſe comperiuntur optima, ſapientia et virtutes, ex quo concluditur, animam in gradu eſſe eius naturae, quam diuini omnisque ſempiterni eſſe fatemur. Compos enim eſt diuinorum ob quandam cognationem communionemque ſubſtantiae. Qui itaque purgato eſt animo, non dubitat animam eſſe immortalem. Plura huius generis metaphyſica argumenta pro immortalitate animae affert [h], quae inde deriuat, quod anima ex ſeſe et vitam et motum habet et animam mundi motu intelligentiaque imitatur, et ad ſe intime reuocando, res ſuas intelligit, et formas ingenitas ſe habere cognoſcit. Quae tamen cum meras Platonicas hypotheſes ſapiant, hic breuitatis cauſſa omittimus.

LXXVI. Eſt in animabus conſonantia ad ordinem vniuerſi, ita tamen, vt non tam ab ea dependeant, quam in deſcendendo ſe ipſas accommodent, vnamque concordiam cum mundana reuolutione conficiant; hinc fit, vt aſtrorum figuris earumque fortunae vitaeque electiones ſignificentur.

LXXVII. Animae ſecundum reuolutionum periodos deſcendunt, aliae hic, aliae in coelo, aliae ad inferiora conuerſae, intellectus autem omnis eſt in excelſis, neque vnquam ex ſede ſua delabitur, nonnihil tamen per animam ad haec vsque ſe demittit. Anima vero e proximis magis ſecundum ſpeciem inde vigentem afficitur, traditque ſequentibus, partim eodem modo partim aliter ſe habere, vagabundum tamen ſeruans errorem. Deſcendunt vero non ſemper aequaliter, ſed aliquando quidem magis, aliquando vero minus, etiamſi ad idem ſe conferant genus: proinde quaeque ad ſuum delabitur paratumque pro affectionis ſuae ſimilitudine. Quatenus enim illic ſimilis huic vel illi iam euaſit, ita defertur, vel in hominem vel in brutum vel in aliquid aliud [i].

LXXVIII.

f) c. 9. p. 463.
ff) c. 11. p. 465.
g) p. 464.
h) Per totum hunc librum.
i) Enn. IV. L. III. c. 12. ſeq. p. 381. ſeqq.

LXXVIII. Anima ipsa cum mundi intelligibilis esset tota, et in toto partem absconderet, in partem ex vniuerso prorumpere connisa est. Segregata vero penitus et secreta non loco sed actu fit aliquid singulare, et non amplius est vniuersa, sicque ad inferos descendit, id est seorsim existit, et in locum descendit deteriorem [k]. Sunt haec aenigmata obscurissimae philosophiae, de descensu animarum, quae, nisi nos fallit obscuritas, eo tendunt: animas, quae in intellectu diuino fuere, sese quasi propipientes, et seorsim existere concupiscentes, quoad illud, quod in descensu illis adnascitur, in statum singularitatis deuenisse, sicque deteriores factas esse, intellectu tamen, qui in iis residet, in diuinis manente. Scilicet, quod PORPHYRIVS [l] notat, „animae substantia non de loco in „locum transit, et in locis existit, sed transeuntium sua natura per loca „et loca obtinentium corporum habitudines suscipit, suscipientibus illam „huiuscemodi corporibus pro cuiusque aptitudine, ex certa quadam di„spositione erga illam, nam prout disposita fuerit, ita corpus suo ordini „proprietatibusque definitum inuenit; ideo purius dispositae corpus quam „proxime ad immateriale accedens aetherium adiunctum est, progressae „autem a ratione ad obiectum imaginationis corpus solare adnascitur. „Sed effeminatae et formarum amore captae adiungitur corpus lunare. „Delapsam vero in corpora, cum secundum informem eius speciem ex „humidis vaporibus composita existant, perfecta entis ignorantia et ca„ligo atque infantia sequitur. Et sane in ipso egressu gerens adhuc spi„ritum ob humidam euaporationem turbatum, vmbram attrahit et prae„grauatur, spiritu eiusmodi in terrae fundum contendente, nisi alia quae„dam caussa ipsum in contrariam partem retrahat. Quemadmodum igi„tur terrea haec testa circumtectam in terra degere necessum est, ita etiam „humidum spiritum attrahens simulacrum (εἴδωλον) necessario adiunctum „habet: attrahit autem humorem, cum perpetuo adesse studet naturae, „cuius operatio in humore consistit, et quae subterranea potius est. „Vbi autem operam dederit, vt a natura secedat, splendor siccus existit, „nulla vmbra ac nube obscuratus. Humiditas enim nebulam in aëre „constituit, siccitas vero ex exhalatione splendorem siccum sudumque „producit.„ Descripsimus totum Porphyrii locum, etsi longiusculum, quia Platonicum dogma de descensu animarum, quod metaphysicis tricis valde obscurauit Plotinus, clarius exponit, et ipsis eius verbis lumen accendit: nam Plotinus quoque, in supra adducto loco, ad quaestionem, qua ratione anima, corpore soluta, ad inferos descendere dici possit, respondet, „id fieri, si animae εἴδωλον nondum prorsus sit euulsum, „et anima cum eo maneat, sin per philosophiam sit soluta eo, simula„crum in locum deteriorem abeat solum, ipsa vero anima pure admo„dum in mundo intelligibili viuat, nihilo tunc ex ipsa excepto vel foras „reuulso. Et haec quidem simulachro huic euenire. Famosissimum hoc

k) Enn. VI. L. IV. c. 16. p. 659. Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

l) l. c. p. 77.

hoc in schola Platonicorum dogma fuisse, animas descendentes vehiculo, vel εἰδώλῳ corporeque subtili variae conditionis gradusque, prout animae affectae essent, circumdatas esse, nemini veterum rerum non prorsus ignaro ignotum esse putamus, quod tamen cum CVDWORTHVS [m] fuse explicuerit, magna vero eruditione, multaeque lectionis copia Ven. MOSHEMIVS [n] probauerit, non excogitasse demum illud Platonicos, sed accepisse ab antiquis theologis, malumus lectorem ad plenos dimittere fontes, quam nostris detinere riuulis, praecipue cum vix habeamus, quod diligentiae praestantissimorum virorum addamus, vixque credamus esse antiquae doctrinae cupidum, qui non librum omni eruditione veteri bonaque fruge refertum ipse legerit relegeritque. Nos itaque ad Plotinum nostrum redimus, ex eius dumetis tandem eluctari anhelantes. Is de anima porro statuit:

LXXIX. Anima ex intellectu diuino descendens intellectum habet communem et proprium; communem quidem, quoniam impartibilis, et idem vtique, proprium vero, quia quisque ipsum in anima prima totum habet. Habemus igitur et species duplici ratione, in anima quidem velut explicatas atque segregatas, in intellectu vero omnes [o].

LXXX. Est itaque natura illius animae extra malorum caussam, quotcunque homo facit aut patitur. Mala enim a nobis aguntur a deteriore in nobis superatis; intellectus vero non attingit, et innocens manet.

LXXXI. Dici itaque potest animam non peccare, si anima sumatur per se et simpliciter: qui vero animam peccare dicit, coniungit ipsi et conflat alteram animae speciem passiones graues habentem. Compositum igitur quiddam ex omnibus anima ipsa fit, et patitur vtique secundum totum, peccatque compositum atque id est, quod peccat, non illud [p].

LXXXII. In generatione vero fit ea adiunctio, quando videlicet anima descendens ac aliud quid ab anima facta, ad nutum inclinationis fertur, non dimisso, quod accepit, simulachro. Seuocatio itaque et separatio non solum ab hoc corpore, sed ab omni adiuncto esse debet [q].

LXXXIII. Animus, vt supra dictum, fugiens totum, et ab intellectu discrepantia quadam seiunctus, dum parti se addicit, a toto degenerat, et proprium quiddam curat, contrectans colensque externa: nec solum assistens corpori sed valde intra progressus. Hinc igitur alligatus corpori, postquam ab incolumi innoxioque habitu melioris prouinciae gubernandae aberrauit, deuinctus est, delapsus ab alto et compedibus inde alligatus et agendo sensibus vtens, propterea quod prohibetur ab initio mente vti, hincque in spelunca et sepulchro versari dicitur [r].

LXXXIV.

m) System. intell. c. V. f. III. §. 19. seqq. p. 1031.

n) p. 1036. seq. n. 4.

o) Enn. I. L. I. c. 8. p. 5.

p) p. 6. En vero miserum philosophiae moralis fundamentum. Quod idem vult, ac si diceres, administrum regiae gazae in furto deprehensum non laqueo puniri, sed tantum furem.

q) Ibid.

r) Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

LXXXIV. At, cum ad intelligentiam se conuertit, solui ex vinculis iudicatur, altiusque ascendere, quando videlicet ex quodam reminiscentiae munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus interea aliquid supereminens [q].

LXXXV. Qui agit secundum motum animi incitatum per sensus affectusque, vbi ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, nulla libertate fruitur [r].

LXXXVI. Illi itaque libertas agendi tribuenda est, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis passionibus, ex qua libertate deliberationes et appetitiones ab intelligentia excitatae liberae fiunt [s].

LXXXVII. Libertas vero proprie in contemplando versatur, voluntatis autem decreto virtus eligenda, quae assistens libertatem munusque, quod in nobis esse dicitur, comparat, neque, quibus seruiebamus ante, vltro nos seruire permittit [t].

LXXXVIII. Virtus itaque est intellectus velut alter quidam et habitus animam quasi transformans in mentem; rursus hoc ipsum, quod in nobis consistere dicitur, non ad actiones quidem declinat, sed ad mentem se recipit actionibus expeditam.

LXXXIX. Intellectus vero liber viuere dicitur, quia viuere intelligere est, intelligit autem, quemadmodum vult, sic vt intelligentia et voluntas actus euadant idem [u].

XC. Deum propter eminentiam neque per scientiam quandam neque per intelligentiam vllam cognoscimus sicut alia solemus, quae intelligibilia appellantur, sed per praesentiam quandam scientia meliorem. Scribimus autem loquimurque de eo frequenter, vt ita saltem disputationibus nostris animum excitemus, et ad diuinum spectaculum dirigamus, doctrina enim viam tantum ostendit, Deum autem videre opus illius est, qui videre voluerit [v].

XCI. Deus a nullo vsquam abest, et tamen quodammodo abesse videtur ab omnibus: nam iis duntaxat est praesens, qui capere possunt, atque ita parati sunt, vt ipsum attingere valeant, per similitudinem quandam et insitam potentiam, muneri inde tributo cognatam, quando scilicet animus omnino sic est affectus, sicut erat, cum inde processit: ideoque iam vere videri potest, sicut ipse Deus natura est videndus [w].

XCII. Animam oportet esse informem, si omni carere debet obstaculo, quod forsitan impediri possit, ne ab ipsa omnium prima natura illustretur et impleatur ad votum [x].

XCIII.

q) Ibid.
r) Enn. VI. L. VIII. c. 1. p. 735.
s) p. 736.
t) p. 739. Ita quidem notiones intellectus et voluntatis confundit Plotinus, cuncta ad contemplationem reuocando.
u) Ibid.
v) Enn. VI. L. IX. c. 4. p. 761.
w) Ibid. Nullo fere loco enthusiasmum systematis sui et fontem et finem esse Plotinus magis prodit, quam hoc.
x) c. 7. p. 765.

XCIII. Si itaque res ita se habet, operae pretium est, animum ab externis omnibus segregatum, ad intima penitus se conuertere, neque ad externum aliquid reuocari, sed iam omnia nescientem, et ante quidem affectione, tunc etiam speciebus, nescientem quoque se ipsum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhaerere [y].

XCIV. Non semper in Deum ipsum conuertimur, sed quando in eum prorsus inspicimus, tunc denique nobis finis optatus requiesque contingit, neque amplius dissonamus, dum scilicet diuinum reuera chorum circa eum agimus.

XCV. In hoc autem choro inspicit vitae fontem, fontem mentis, entis ipsius principium, boni caussam, radicem animae; quae quidem non ita ex Deo effluunt, vt eum comminuant: Deus enim moles non est. Hic bonum consistit nostrum, hic anima requiescit, hic tantum animus a malis liber est, hic vere intelligit, nullisque obnoxius est passionibus, hic solum viuere contingit, vbi vero viuit, ibi etiam amat illum necessario amore coelesti, Deo commisceri desiderans.

XCVI. Nullo profecto animo tunc opus est vlterius, sed cetera cuncta deponere debet, et in eo solo consistere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus amputatis, quae circumadhaerent nobis.

XCVII. Quamobrem hic emigrare properandum est, dolendumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati viuamus, vt toto penitus animo complectamur Deum [z].

XCVIII. Nemo per vim extrudat animam ex corpore ne forte exeat, in locum similem migratura: alioquin exibit, corporei nonnihil deferens [a], quo per similia emigrabit. Sed expectare debet, quoad corpus totum ab anima ipsa deficiat; quando videlicet nulla vis animae amplius in ipso ligatur, quippe cum corpus iam ipsam ligare non possit, perdita videlicet harmonia [b], quam olim habens habebat et animam [c]. Accedit, si quis dissoluit corpus, non esse eam a passione liberam. Fatale itaque tempus expectandum est.

XCIX. Anima per totum coelum reuoluitur, alia in aliis speciebus; siue in sensuali specie, siue rationali siue vegetabili. Pars enim dominans consentaneum sibi peragit munus; caetera vero torpent, namque extra relicta videntur, in homine autem non superant, quae deteriora sunt, sed simul existunt: neque tamen, quod melius est, superat semper, nam haec quoque locum in eo suum habent: quamobrem et tanquam sensuales viuunt, adsunt enim et instrumenta, sensus. Multa quoque ab hominibus fiunt, quasi plantis, corpus siquidem seu planta ab intrinseco augetur, et gignitur, quapropter omnia in agendo communicant.

y) Ibid.
z) c. 8. 9. p. 767. 768.
a) Nempe simulachrum animae iisdem passionibus infectum.
b) En vero harmoniam praestabilitam inter animam et corpus iam Plotino ex parte notam.
c) Enn. I. L. IX. c. 1. p. 85.

nicant. Anima tandem e corpore migrans, id ipsum, quo abundauit, euadit [d].

C. Itaque ad superiora confugiendum, ne in sensualem speciem delabamur, simulachris sensualibus obsecuti: neue in vegetabilem vitam praecipitemur, mancipati libidini generandi et irretiti suauitate saporum, sed ad intellectuale, ad intellectum totis viribus assurgendum.

CI. Quicunque igitur proprietatem seruauerunt humanam, homines iterum renascuntur; quicunque vero solo vsi sunt sensu, bruta animalia redeunt, quod si sensus degeneratione vixerint, vna cum ipsis plantae repullulant.

CII. Quali quis sensu delectatus fuerit, tale euadit brutum. Sublimia sectans, auis, musica delinitus, animal musicum, qui sine ratione regnat, aquila fit et sic porro [e].

Est haec summa atque compendium psychologiae Plotinianae, cui pressis vestigiis insistit Porphyrius. Hisce iam fundamentis reliqua inaedificata sunt omnia, et imprimis moralis philosophiae aedificium, quod in sequentibus delineabimus.

§. LIV. Restant ex Plotini φιλοσοφουμένοις, quae mundum hunc concernunt, de quibus tamen non tam copiose disseruit, nec integrum nobis systema exhibuit. Pleraque etiam quae habet, metaphysica sunt, non physica. Dabimus tamen, qua licet breuitate etiam horum compendium, vt integram philosophiam Plotinianam habeat lector. Ita vero obscurissimus philosophus: *Cosmologia eclecticorum.*

CIII. Materiae notio ab omnibus admissa philosophis est, quod sit subiectum quoddam et susceptaculum specierum.

CIV. Etiam in mundo intelligibili materia est, insunt enim ei ideae, quae formam habent, forma autem requirit subiectum.

CV. Cum duplex sit mundus, intelligibilis et sensibilis, sequitur, quia hic est illius imitatio, illic quoque esse materiam [f].

CVI. Corporibus, quae sunt in mundo sensibili, oportet adesse subiectum, quod aliud quidpiam sit praeter corpora, quae enim transmutantur, non corripiuntur, alioquin essentia in non-ens euanesceret; neque rursus quod fit, ex eo, quod nullo modo est, efficitur [ff].

CVII. Materiae primae nihil prorsus eorum, quae in ipso sensibilium genere percipiuntur, tribui potest, adeoque neque figura neque qualitas vlla, vel color, neque magnitudo. Concludit ex his Plotinus, materiam non nisi priuatiua notione definiri posse [g].

CVIII. Cum non sit quantitas in materia, vel magnitudo, neque vnum, neque multa est, sed cum indefinita sit, nunquam penes se ipsam quie-

d) Enn. III. L. IV. c. 2. p. 283. seq.
e) Ibid.
f) Enn. II. L. IV. c. 1. seq. p. 159. seqq.
ff) c. 6. p. 162.
g) Habuit hoc ab Aristotele, conf. MOSHEM. ad CVDW. Syst. int. c. V. s. II. §. 27. p. 945. qui aliqua erudite monet, sine quibus haec dogmata intelligi nequeunt.

quiescit, sed huc atque illuc in omnem speciem transfertur, passimque lubricitate mira in quaelibet deriuatur, sicque euadit multa ob ipsam per omnia deductionem atque genituram [h].

CIX. Locus materia corporibusque posterior est, adeoque in materia non est, vnde sequitur susceptionem formarum non fieri ratione quantitatis [i].

CX. Neque tamen materia est nomen inane, sed, quia necessaria est, qualitati et magnitudini, adeoque etiam corporibus, est subiectum aliquod, quamuis inuisibile et expers magnitudinis, adeoque omnes sensus refugiens [k].

CXI. Quicquid est in materia in potentia, refertur ad actum; sed non est actus, verum potentia. Vbi enim ex potentia et actu fit res tertia composita, subiectum dicitur in potentia, compositum in actu [l].

CXII. Omnes, quae qualitates nominantur, sunt actus; qualitatis tamen nomen accipiunt, quod quaelibet sint proprietates, quasi distinguentes essentias inter se, atque ad se ipsas proprium habentes characterem [ll].

CXIII. Corpora in mistione tum per molem, tum per qualitatem penitus corporibus commiscentur [m].

CXIV. Corporeitas est, corpus ex cunctis qualitatibus vna cum materia congregatum [n].

CXV. Essentiam et compositionem vniuersi committere casui atque fortunae irrationale est, propriumque hominis neque intellectum neque sensum habentis [o].

CXVI Mundum hunc arbitrandum est, esse quidem semper, nunquam vero non esse; mentem tamen esse ante ipsum, non quasi praecedentem tempore, sed quoniam hic est a mente, priorque natura mens est, quam mundus, caussaque mens existit mundi, ac velut principalis forma ac exemplar huius mundi per exemplar illud existentis, eodemque modo inde perpetuo subsistentis [p]. Celeberrimum dogma in schola Alexandrina ex studio conciliandi Platonem et Aristotelem, enatum, cum is mundum esse genitum diceret, hic aeternum sine generatione mundum assereret. Quos vt in concordiam redigerent, ab vtriusque opinione genuina discesserunt, et generationem quandam mundi aeternam asseruerunt, mundi ortum κατ᾽ αἰτίαν, ab eo, qui est κατὰ χρόνον, distinguentes. Qua in re Ammonium reliquis viam monstrasse, Plotini locus satis ostendit, ex quo discimus hoc dogma in schola Alexandrina Plotini aetate iam receptum fuisse. Plotini postea vestigia pressere sequaces

POR-

h) Ibid. Caue vero confundas materiam cum corpore. Metaphysicum enim, non physicum hic agit Plotinus, et qui eum sequitur PORPHYR. de antro nymph. p. m. 110. edit. Rom.

i) c. 11. p. 165.

k) c. 12. p. 166.

l) L. V. c. 2. p. 173. 175.

ll) Enn. III. L. VI. c. 3. p. 181.

m) p. 185.

n) p. 186.

o) Enn. III. L. I. c. 1. p. 254.

p) p. 255.

PORPHYRIVS[q], IAMBLICHVS[r], PROCLVS[s], aliique, quorum hac de re philosophemata exponit, valideque refutat ZACHARIAS MITYLENAEVS[t]. Postulabat vero systema emanatiuum eiusmodi generationem aeternam, cum ex summo rerum omnium fonte simplicissimo deriuanda essent omnia: in hoc enim systemate nihil voluntarium, sed cuncta ex essentiae necessitate fluunt, vnde non potuit mundi architectus, libera voluntate ad ornandam materiam accedens admitti, licet id placuisset Platoni. Negandum tamen forte non est, ad eludenda Epicureorum tela contra mundi originem in tempore Platonicam, hanc quoque distinctionem adhibuisse Alexandrinos philosophos Platonicos[u].

CXVII. Mundus vero sensibilis cum ad exemplar perfectissimum sit genitus, necesse est, esse mundum intelligibilem. Est autem ipsa mentis entisque natura mundus verus et primus, a se ipso non distans, neque conditione vlla debilis et diuidua, neque ob defectum vllum etiam in partibus indigens, tota vita, tota mens in vno viuens et intelligens, etiam partem reddens, vt totum, nec mutationem vllam admittens[x].

CXVIII. Ab illo mundo vero et vno, et intelligibili dependet iam non vere vnus, multus ergo et in multitudinem diuisus, in quo aliud ab alio distans alienumque prouenit.

CXIX. In hoc mundo non amplius viget amicitia solum, sed propter distantiam discordia nascitur, atque in ipso defectu alia iam necessario aliis aduersantur[y].

CXX. Factus autem est, non ratiocinatione quadam, concludente, faciendum esse, sed necessitate quadam faciente, vt secunda natura primam comitaretur, non enim intelligibilis mundus talis erat, vt rerum esse posset extremum.

CXXI. Intellectus itaque infundens sui aliquid in materiam, immobilis ipse quietusque consistens omnia fabricauit: id autem est ratio (λόγος) ab intellectu profluens[z].

CXXII. Quemadmodum vero in ratione inserta semini simul omnia in eodem sunt, nihilque cum alio pugnat, aut diffidet et impedit, licet aliquid sit in mole in qua alibi est pars alia, et aliud impeditur laediturque ab alio: sic vtique ex vno intellectu rationeque ab ipso manante pullulauit hoc vniuersum, a se ipso iam distans, atque necessario alia quidem nata sunt salutaria atque amica inter se, alia vero inimica et perniciosa, et partim volentia, partim nolentia se inuicem perdunt, ipsoque interitu generationem mutuam operantur[a].

q) De antro nymphar. p. 151.
r) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
s) In Timaeum Platonis.
t) De opificio mundi p. 209.
u) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 219.
x) l. c. c. 2. p. 155.
y) Haec ex systemate emanatiuo sequuntur.
z) c. 2. p. 156.
a) Ibidem.

CXXIII. Non tamen inde poteſt quisquam mundo huic tanquam non pulchro detrahere, quaſi non optimus ſit eorum, quae eſſe cum corpore poſſunt, neque cauſſam per quam mundus eſt, accuſare. Nam et ex neceſſitate, non ex conſilio factus eſt mundus, et totum quiddam pulchrum eſt, ſibique ſufficiens, atque amicum, itemque partibus ſuis tam maioribus quam minoribus conueniens. In partibus itaque vituperare totum, ſtultum eſt [b].

CXXIV. Mundus itaque perfectus eſt, ex cunctis animalibus conſtitutus, ſibi ipſi ſufficiens, nulli indigus, quoniam omnia in eo ſunt animalia atque plantae cunctorum natura generalium, Dii quamplurimi daemonum populi, bonorum exercitus animorum, homines virtute felices. Nam et in aëre et aethere, et in coelo toto ſunt animae omnes bonae, vitam ſtellis ſuppeditantes reuolutionique coeleſti ordinatiſſimae ſimul atque ſempiternae: et ad imitationem mentis in circuitum agitatae ſapienter ſemperque circa idem: Quaecunque etiam in eo ſunt, appetunt bonum, ſingula vero pro facultate propria conſequuntur, coelum enim et mundi anima inde dependet: praeterea Dii, qui in eius partibus regnant, item animalia omnia et plantae, et quicquid in eo eſt inanimum: cunctis officium ſuum peragentibus [c].

CXXV. In coelo totum quidem viuit ſemper, et quaecunque honoranda ſunt, et praecipua permanent. Animae vero viciſſim corpora permutantes, aliud quidem in alia fiunt ſpecie; aſt quoties anima poteſt extra generationem poſita, vna cum vniuerſi anima viuit. Corpora vero ſecundum ſpeciem atque ſingula ſecundum totum, ſiquidem ex ipſis et animalia erunt, et nutrientur [d].

CXXVI. Nec perfectum in eo malum eſt. Hominum enim mutuae inter ſe iniuriae ab ipſo boni appetitu proficiſcuntur, quando nempe bonum conſequi non valentes aberrant aliosque inuadunt. At vero qui egerunt, iniuſte poenas luunt, tum quia animam inde reportant deprauatam, tum quia certo quodam ordine in locum transmittuntur deteriorem, nihil enim poteſt vnquam, quod in vniuerſi lege ordinatum eſt, effugere [e].

CXXVII. Si igitur datur in hoc mundo animis facultas ad beatitatem conſequendam, non licet de hac regione conqueri, quod aliqui in ea non ſint felices, ſed eorum imbecillitatem potius reprehendere, quod ſtrenue certare non valeant, vbi virtutis praemia propoſita ſunt. Ratio vero mundi artifex et corruptis vtitur ad aliorum genituram, et vtilia multa vniuerſo inde efficit. Aſt et circa eas animarum actiones, quae in ipſis animabus collocantur, quando deteriora agunt, cauſſa referenda eſt in eligentem, cum animas quoque proprias habere motiones oporteat [f].

CXXVIII.

b) c. 3. p. 256.
c) Ibid.
d) c. 4. p. 257.
e) p. 258.
f) p. 259.

CXXVIII. In mundo suprema, vt in animali pulchriora, funt, media vero et infima, minus. Homines autem in medio inferiorique sunt; at in sublimi coelum Diique coelestes, et mundi plurimum Dii tenent, omneque in circuitu coelum, terra vero quasi centrum et velut vna quaedam ex stellarum numero. Est itaque homo deorum brutorumque medius. Hinc cum ad vtraque vergat, potest etiam iniuste agere [g].

CXXIX. Prouidentia itaque accusari non potest, quae non facit hominem Deum, sed seruat in eo, quod est, esse hominem, id est, agentem ea, quaecunque lex praescribit: et homines in medio constitutos perdi nequaquam dimittit, sed ad superna reuocat assidue omnibus machinis virtutem reddens potentia praeualentem [h].

CXXX. Licet vero peccatum ipsum non sit voluntarium, non tamen id prohibet, quin ipsi ex seipsis agant, quoniam ipsi actionum talium auctores sunt: nec necessitas ab extrinseco est, sed quoniam communi conditione intrinseca peccant [i].

CXXXI. Ratio vero etiam artifex mundi non omnia fecit aequaliter perfecta, et bona, nec omnia fecit Deos, verum alia quidem Deos esse statuit, alia vero daemones sequenti natura, post haec autem homines, et animalia deinceps, neque id quidem inuidia, sed ratione intellectualem habente diuersitatem. Quin et futura, et circuitus spectare decet, quibus omnia iuste commutantur [k].

CXXXII. Ratio seminaria mundi non est mens ipsa, sincera, non animae purae genus, dependens vero ab hac, et quasi fulgur ex ambabus, mente videlicet, atque anima affecta secundum mentem: quae hanc rationem generant velut vitam, quae quietam in se habeat rationem: omnis vero vita est actus. Ast non est vita vna, vel mens quaedam vna, sed partes inter se oppositas habet, ideoque indigas, et inuicem repugnantes. Hinc totum inter se in mundo consentit, partes repugnant [l]. Prolixa has de prouidentiae in mundo concursu, malorumque cum physicorum tum moralium origine et caussis disputationes prosequitur Plotinus non tantum duobus, quos *de prouidentia* conscripsit libris, sed et in *disceptatione contra Gnosticos* Platonicis rationibus demonstraturus, mundum nec malum esse, nec a malo principio conditum, sed consilio bonum factum, et diuinitati similem, bona in eo esse omnia, et Deum eius habere curam; non omnia tamen aequaliter bona esse [n].

CXXXIII. Quia mundus omnia in se complectitur, neque superest quicquam, in quod potest commutari, neque rursus in hunc externum aliquid incidere potest, quo disperdatur, ideo mundus durat perpetuus [m].

CXXXIV.

g) c. 8. p. 261. seq.
h) c. 9. p. 262. Ast supra dixerat, fieri haec omnia naturae necessitate.
i) c. 10. p. 263.
k) Ibid.
l) c. 16. p. 267.
n) Enn. II. L. IX. c. 7. seqq. p. 205. seqq.
m) Enn. II. L. I. c. 1. p. 96.

CXXXIV. Coelum sempiternum est, tum ob animas, tum ob corpora pura, adeoque meliora. Igne enim constant coelesti, aequali et quieto astra. Anima autem coeli ex Deo manans omni vinculo fortior est, et semper coelum continere potest n).

CXXXV. Coelestis vero anima, qualis coeli est, non corrumpi sinit coelestia, quia proxima est ab ipso mundi architecto; ab ipsa vero coelesti imago quaedam producitur, quae velut a superis defluens terrena animalia facit, quae quia deterioribus ad opus suum vtitur corporibus, locoque deteriori in vnum conciliare studet, quae vix congrediuntur, et congressa in vnum inuita manent, ideo animalia haec mortalia sunt, nec semper viuere possunt o).

CXXXVI. Solus in coelo ignis est, sed qui terram et aquam et aërem, id est, qualitates aliorum elementorum in se habeat p).

CXXXVII. Cum lumen vigeat in excelso, vbi naturaliter est constitutum, purissimum, quod varia ratione in stellis est distributum, et in reliquo quoque coelo regnet, non potest vllum defluxum pati; nam et animae coniunctum est, et nihil praecipitat impellitque deorsum, et tam sublimis natura defluere sponte non potest q).

CXXXVIII. Motus coeli fit ab anima intellectuali et fit in circulum, qui motus est, quem in se ipsis faciunt intellectus et anima r).

CXXXIX. Postrema vis animae a terra exordiens sese fundit per vniuersum, vis autem animae sensualis, et quae opinantem possidet rationem, ad superiora in sphaeris se habet, incubans inferiori potentiae, vimque vitalem communicans. Mouetur itaque ab ea, in circulo continente, totique insidente, quantum ipsius recurrit in sphaeras. Itaque cum illa hanc circulo comprehendat, merito haec conniuens reflectitur in se ipsam, huius vero reflexio corpus vna, cui est infusa, contorquet s).

CXL. Stellae non mutant naturam motibus, locis, aspectibus ſ).

CXLI. Quod stellae futura portendunt, inde est, quia certo quodam ordine procedunt, et signa rerum habent. Plena enim omnia signorum sunt in mundo et sapiens aliud argumentatur ex alio. Mirabilis autem eorum est connexio et conspiratio, quae sunt in mundo ſſ).

CXLII. Anima mundi est principium rerum naturalium, seruiunt huc conferuntque stellae, ceu partes coeli non paruae tum ad decoram totius formam, tum etiam ad significationis officium t).

CXLIII. Anima quae in generatione aduenit, coeli fato subest, nempe ea anima, quae vestigium animae quoddam nacta, corporis est potissimum. Ast altera, quae extrinsecus extat anima, supra fatum est, et ad eum

n) c. 4. p. 99.
o) c. 5. p. 99. Pertinet hic locus etiam ad animam mundi duplicem, de qua supra diximus.
p) c. 6. p. 100.
q) c. 8. p. 102.
r) Enn. II. L. II. c. 1. p. 107.
s) c. 3. p. 109.
ſ) Enn. II. L. III. c. 3. p. 138.
ſſ) c. 7. p. 141.
t) c. 3. p. 141.

eum aſcenſus ad ſublimia pertinet, ad pulchrum et diuinum, quibus nullum fatum dominatur. Hanc duplicem animam quilibet habet [u].

CXLIV. Quin et totus mundus compoſitum quoddam eſt, ex corpore atque anima corpori mancipata, et ipſa vniuerſi anima, quae non ineſt corpori, imprimit autem veſtigia quaedam in eam animam, quae iacet in corpore. Sic et ſol et cetera omnia duplicia ſunt [v].

CXLV. Moleſta et difficilia in mundo atque auerſa propter miſtionem quandam naſcuntur, mixta enim eſt huius mundi natura [w].

CXLVI. Mundus ita demum Deus eſt, ſi ſeparabilis illa anima in ſubſtantia connumeretur. Reliquum namque eſt daemon, affectus quoque in eo daemoniaci ſunt [x].

CXLVII. Coeleſtis influxus non generat res, ſed tantum materiam diſponit, eae vero ex ſeminalibus naturae rationibus oriuntur [y].

CXLVIII. Rationes ſeminales non ſunt intelligentiae nec intellectio, nec viſio, ſed vis quaedam materiae agitatrix, haud ſane cognoſcens, ſed agens tantum velut formam figuramque in aqua, quemadmodum ex circulo aliunde facto redundat circulus alter. Non igitur opus habet quodam rationis diſcurſu [z].

CXLIX. Deorum et daemonum, qui ſunt in mundo inter ſe, genus diſtinguendum eſt [a].

CL. Deorum genus paſſionibus expers eſt.

CLI. Daemonibus paſſiones inſunt; ſuntque illi etiam ſempiterni ſequente poſt Deos gradu, iamque generi humano propinquiores, mediique inter Deorum hominumque genus.

CLII. In mundo intelligibili nullus eſt daemon, ſed qui ita dicuntur, Dii ſunt.

CLIII. Qui in mundo ſenſibili ſunt vsque ad lunam, Dii viſibiles, Dii appellandi ſunt ſecundi, eo quod a Diis intelligibilibus dependent, vt ſplendores a ſtellis [b]. Satis haec theſis innuit, Deos intelligibiles tantum eſſe ideas ſiue exemplaria aeterna ſtellarum reliquorumque Deorum viſibilium, vt ſupra notatum.

CLIV. Daemones illi ſunt amores, qui gignuntur ex anima bonum pulchrumque deſiderante, ſed ad vſum vniuerſi geniti ſunt ab anima mundi aliis viribus, vt impleantur diſpenſenturque ſingula toti [c]. Oportebat enim ipſam vniuerſi animam ſufficienter toti mundo praeeſſe atque ſuppetere, generando vires daemonum ipſi vniuerſo congruas.

CLV.

u) c. 9. p. 141.

v) Ib. p. 142. Ita nugis ſuis idealibus omnia philoſophiae naturalis capita corruperunt inepti philoſophi.

w) Ibidem.

x) Ibid.

y) c. 12. p. 143.

z) c. 17. p. 147. Ex hoc fonte naturam ſuam genitricem hauſit CVDWORTHVS, huius philoſophiae praeter modum amans.

a) Enn. III. L. V. c. 6. p. 295.

b) p. 296.

c) Ibid. Fundamentum hoc fuit ſyncretiſmi omnium religionum, quem iniit philoſophia Alexandrina.

ctam esse tradebat, commodum ratus, a trium horum systematum genuino recedere sensu, vt moris est apud syncretistas, non potuit non dogmati iam tum recepto, materiam ex Deo esse genitam, dare manus, illudque nouis adornatum pictumque coloribus in rem suam conuertere. Ita enim sperabat fore, vt amice inter se coirent, quae longissime dissonabant, et non Aristoteles tantum vera diceret, exclusa omni generatione in tempore facta, sed etiam Plato non derelinqueretur, statuendo mundum esse opus demiurgi, quin et Christianis affinia docerentur, tradendo, non fuisse extra Deum subiectum, ex quo facta sit materia, et ita systema dualisticum expungendo, quod valde Christiani in haereticis improbabant. Non sine ingenii acumine haec suscepisse Ammonium fatendum erat: nam et systemati, quod formauerat apprime conueniebant, et idonea erant, ad os obliniendum incautis, nec satis ad rem hanc attendentibus: Ast peruertisse etiam eorum, quae conciliare inter se statuerat, systematum mentem veram, simul apparebat. Nam nec Aristoteles vnquam de materiae quadam generatione cogitauit, sed aeternam eam semperque sibi similem ita supposuit, vt tota fere eius physiologia huic axiomati inniteretur; nec Plato materiam vnquam ex Dei gremio deriuauit, sed ab aeterno sine ordine et sapientia bruta quadam vi commotam et iactatam in tempore a Deo primo in ordinem redactam et formatam esse, quod ordinem confusioni praestare intelligeret, docuit. Quod licet aliter visum fuit τῷ πάνυ GVNDLINGIO [k], qui Platoni hoc ipsum dogma tribuit: materiam quoque ex Dei gremio effluxisse, certum tamen ex physiologia Platonis, qualem *tomo primo* inuictis rationibus exstruximus, est, confudisse virum doctissimum, sed sententiae semel deamatae pertinacius inhaerentem, doctrinam Platonicam recentiorem, quam Alexandrinam appellamus, cum Academica veteri. Sed nec Christianorum quicquam, quod sanum esset, ita ab Ammonio exhibebatur. Illi enim a systemate emanatiuo toto coelo diuersi, impiumque dogma abhorrentes, materiam ex nullo prorsus subiecto, neque interno neque externo, adeoque neque ex Dei essentia esse genitam, sed ex re plane nulla libera Dei voluntate et facultate factam statuebant, cum e contrario schola Ammonii necessaria ratione et lege emanationis, vt omnia, ita et materiam ex sinu Dei deriuaret. Ita enim, si Plotinum sequimur, qui ipsum Ammonium audiuit, statuendum esse putabat: Ex nihilo fieri nihil, (id enim diserte PLOTINVS [l] et absoluto quodam sensu statuit) inde necessarium esse, vt ex vno omnia prorsus effluxerint, cum vnum sit binario prius. Vi huius emanationis non tantum ex primo rerum omnium fonte effluxisse intellectum diuinum et animam mundi intelligibilem, et quae in his comprehenduntur, omnis generis entia spiritualia, siue intelligibilia, sed materiam quoque omnem, ex qua condi omnia formarique et rationes seminales in anima mundi latentes impri-

k) Diximus de eius controuersia de hoc argumento T. I. L. II. c. 7. eandem opinionem fouet GALE ad Iambl. p. 276.

l) Enn. II. L. IV. c. 6. p. 162.

imprimi illi opus esset. Cum enim cuncta fieri necessaria naturae aeternae consecutione dicerentur, non poterat non eiusmodi materiae quoque ex summo rerum omnium fonte emanatio statui. Ast hic materiae obstabat indoles inordinata, bruta, mala, vt eam describit Plato. Hunc relinqui oportebat, et confugiendum erat ad metaphysicas notiones et praecisiones, ne quid Deo indignum admittere viderentur. Mutuum accipiebant itaque Ammonius eiusque discipuli, non tantum conceptum materiae ab Aristotele, eamque omni quantitate et qualitate omnibusque formis priuabant, sed mundum quoque duplicem fingebant, vnum naturalem, alterum intelligibilem, et in hoc materiam quoque intelligibilem ponebant, quae ex intellectu diuino oriretur. Cum autem mundum intelligibilem naturalem sequi, emanationis ordo postularet, idque necessario accidere oporteret, adiiciebant et hoc: cum mundus intelligibilis non posset esse rerum extremum, intellectum infudisse aliquid sui in materiam, licet ipse immobilis quieteque consisteret, sicque rationem in materiam effluxisse et semina ei impressisse. Esse haec Plotiniana dogmata, ex supra delineata eius physiologia apertissimum est [m]: ast ita quidem materiae generationem, non vero ex nihilo sed ex intellectu diuino poni eamque dici aeterna generatione siue emanatione ex Deo existere, quilibet videt. Cum vero sola esse entia quae reuera sunt, nec mutationis caussam in se habent, sed semper sunt eadem, eodem modo se habentia, eadem schola, Pythagoram et Platonem secuta, traderet, materia ex ἐκ ὄντων genere dicta est, sicque definitum, res omnes esse conditas ex non-ente, id est materia. Non defecerunt ab hac antecessorum suorum doctrina sequentes Platonici, PORPHYRIVS enim, cuius *de materia prima* libros sex hodie desideramus, alio loco luculenter dixit: Πάντα τὰ ὄντα, καὶ μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν Θεῷ, *omnia et entia, et non-entia* (ita materiam vocat [n],) *ex Deo et in Deo*: et paulo ante: σῶμα δὲ καὶ ἐν ψυχῇ καὶ ἐν νῷ καὶ ἐν Θεῷ, *corpus etiam in anima, in intellectu et in Deo est*, nempe vel inhaesiue, vel subiectiue, vel efficienter, vt loqui scholarum philosophi solent. Eodem fere modo IAMBLICHVS [o]: ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων καὶ αὐτὴ (ὕλη καθαρὰ καὶ θεία) γενομένη, τὴν τελειότητα ἑαυτῆς ἐπιτήδειαν κέκτηται πρὸς Θεῶν ὑποδοχήν. *Ipsa materia pura et diuina, cum ab opifice patreque omnium facta sit, merito perfectionem sui quandam accepisse censenda est aptam ad Deos suscipiendos.* Sed et reliqui ex hac schola philosophi [p] in hac haeresi sunt, ex quibus PROCLVS [q], Deum ἄῤῥητον αἰτίαν τῆς ὕλης vocat, et contentione haud parua disputat, Platonem in Philebo eandem tenuisse sententiam; qua de re quid disputatum olim fuerit inter B. Gundlingium et Cl. Zimmermannum *tomo primo* indicauimus, mo-

 nuimus-

m) περὶ ἀφορμ. p. m. 75.

n) p. 67.

o) De myst. Aegypt. Sect. V. c. 23. p. 138.

p) IVLIANVS Orat. V. Damascius apud GALE l. c. p. 277. SIMPLIC. in L. I. Physic.

q) In Timaeum Plat. L. II. p. 17.

nuimusque Proclum deprauasse Platonem, alienamque ei a vera mente eius sententiam affinxisse. Tandem et Oracula testamur, in quibus etiam hoc est:

Ἔνθεν ἄδην θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ὕλης.

Ex quo (Deo) *oritur abundanter generatio multiformis materiae.*

Alia ex hac schola testimonia collecta a LIVIO GALANTE [r], RAD. CVDWORHO [s], IO. ALB. FABRICIO [ſ], IO. LAVR. MOSHEMIO [ſſ] aliisque praeterimus. Dubium non est mature vidisse Christianos [t] doctrinae huius deformitatem, quae et Deum in materia diuidit, et nescio quam extensionem intelligibilem, nullibi, nisi in otiosorum hominum ingenio extantem [tt] comminiscitur: quare verbis, quantum licet, propius ad Christianos, iam tum rerum potitos, hisque hominibus graues, accedendum erat, ita tamen, vt systema nouum nullum inde detrimentum caperet. Hinc Hierocles mutato paulisper familiae suae sermone pressius eorum loquendi modum imitatus, teste PHOTIO [u], scripsit, materiam ex nullo praeexistente subiecto a Deo productam fuisse, vt eorum potissimum opinionem refelleret, qui Platonem dicunt posuisse materiam Deo coaeternam, ex qua Deus omnia finxerit: Hinc Platoni aliam fuisse mentem tradit, addens: ὅτι δημιουργὸν Θεὸν, φησὶν, πουφίστησιν ὁ Πλάτων ἐφεστῶτα πάσης ἐμφανοῦς καὶ ἀφανοῦς κοσμήσεως, ἐκ μηδενὸς προϋκειμένου γεγενημένης· ἀρκεῖν γὰρ τὸ ἐκείνου βούλημα εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων. *Plato opificem Deum censuit sustinere aspectabilem et inaspectabilem mundum, nulla prius existente materia factum et productum. Sufficere enim voluntatem DEI, vt ea quae sunt omnia existant.* Patet ex primo verborum horum intuitu, plus dedisse Christianis Hieroclem (quem in aliis quoque quaedam iis largitum fuisse, viris doctis obseruatum est,) quam reliquos Platonicos, forte quod inuidiae, qua ea secta illo tempore premi coeperat apud Christianos, se subtrahere vellet; caue tamen credas, lucrum inde aliquod accessisse veritati diuinae, verba enim dedit philosophus vaferrimus, praetereaque nihil. Vsus enim abstractione metaphysica, dum externum subiectum in quod ageret demiurgus negat, et sola voluntate sine existente materia mundum productum ait, tollit hoc dogmate tantum materiae existentiam extra Deum, non vero ait, in Deo illam non essentialiter et radicaliter latuisse. Id enim series tractationis eius vult, qua eos grauiter redarguit, qui materiam aeternam se subiectum Deo conditori tantum praebuisse dicunt, nec ex vno rerum fonte omnia deriuant. Vt itaque materia existeret, nihil extra Deum require-

r) loc. cit.
s) l. c. c. V. Sect. II.
ſ) Bibl. Graec. T. I. p. 462.
ſſ) l. c. p. 994.
t) Verisimile, Origenis errores ex hac schola progressos oculos doctoribus Christianis aperuisse.
tt) Reuocasse eam Malebranchium, infra dicetur.
u) Cod. CCXLII. p. 552.

quirebatur, secundum Hieroclem, quam voluntas eius, vt materia ex sinu eius progressa, extra illum extaret, seque formandam praeberet artifici. Quae voluntas tantum abest vt libera sit, vt potius summam essentiae necessitatem inuoluat, cum non queat aliter velle Deus, quam voluit. Dices, lector, nos heic tibi nugas metaphysicas oggerere, quae ad mundi condendi opus plane nihil efficiunt. Non inficiamur ita de his recte iudicari; ast cum horum hominum opinio explicanda esset, nihil aliud dari poterat. Cuncta enim haec metaphysica tantum sunt, nihilque dicunt ad res ipsas translata, sed mentis tantum emotae somnia, et praecisiones mentales sunt, creationem materiae quandam ex nihilo idealem nobis tanquam vmbram sistentes, quam si manu prehendere cupimus, euanescit, ad physicam enim mundi rationem applicata nihil, quod res est, dicit, sed axioma Alexandrinae scholae manet: mundum esse aeternum. Ex quo luculento exemplo palam esse existimamus, quantis artibus in propagandis nefariis dogmatibus suis hi philosophi vsi fuerint, quantaque attentio adhibenda sit, ne a primis praeceptoribus defecisse, et ad saniora fuisse progressos putemus. Plura exempla facili labore colliget, qui in eorum scriptis non plane hospes est, et a praeiudiciis animum seruare nouit plane liberum.

§. LVI. Propius vero vt theologiam quoque Alexandrinam qualis in Platonicorum reformatorum schola viguit, intueamur, audiemus quoque Iamblichum, tertium post Plotinum et Porphyrium eius antistitem, qui hoc praecipue doctrinae eclecticae vel syncretisticae caput, in ordinem iustique systematis redegit habitum, ruentique in ruinam suam superstitioni humeros supposuit. Ex cuius schola cum magna seruorum turpissimae superstitionis caterua exiisset, quae sacerdotii sibi curam proprio quasi ministerio vindicauerat, factum inde est, vt Iamblichiana potissimum schola eiusque successio, ἱερᾶς γεννεᾶς instar haberetur, et haec Alexandrinae philosophiae pars, quam tanto studio, tantisque artibus fraudibusque excolebant, κατ' ἐξοχὴν Iamblichi philosophia appellaretur [v]. Eo securius vero hunc doctorem scholae illius sequi licet, quo luculentius praeter sectae eius morem haec mysteria enarrauit, exarato responsionum libro ad PORPHYRII epistolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, qua de potioribus Aegyptiorum dogmatibus, quae diuinioris argumenti sunt, sciscitatus est. Illi libro titulum de mysteriis praescripsit, quod inter ἄῤῥητα, id est ea, quae in vulgus propalare nefas est, quaeque initiatis tantum enucleatius tradi solent, fuissent relata. Aegyptiorum vero mysteria dum nobis vendit Iamblichus, non intelligenda est theologia Aegyptiaca alia, quam quae in Platonicorum syncretistarum scholis obtinuit, quaeque concordiam religionum fere omnium meditata, mirum opinionum theologicarum chaos effinxit. Sequemur vero ordinem a Iambli-

Theologia Iamblichiana.

v) EVNAP. in Aedesio p. 37. Ast sacerdotes se esse ipse iactat IAMBLICHVS de myster. s. I. c. 8. p. 15.

Iamblicho obferuatum, licet non quidem optime cohaereat, eo quod ad quaeftionum capita a Porphyrio propofita refpexerit; ita enim fperamus fore, vt quibus potiffimum vinculis ineptiffimum diuinioris doctrinae aedificium Iamblichus connexum ftabilitumque iuerit, purius quodammodo et fincerius, tanquam ex ipfo fonte, hauriamus; cum facile futurum fit lectori attento, ad eum cuncta locum referre, quem in fyftemate Plotiniano occupant. Ita vero IAMBLICHVS [w] praecipit:

I. Deos dari, noftra nos natura conuincit, cuius effentiae penitiffime ineft de Diis innata cognitio, omni noftro iudicio et anticipatione antiquior omnique demonftratione prior. Vtique quae iam tum ab initio iuncta fuerit propriae fuae cauffae, fimulque cum effentiali illa animae noftrae ad bonum tendentia quafi implicita coëxftiterit. Celeberrimum hoc eft pro Dei exiftentia argumentum, quod, cum duo membra habeat, vnum, quod ab innata Dei idea defumitur, alterum, quod ab infinita voluntatis in bonum tendentia petitur, recentiorum multis [x], et in his maxime Cartefio placuit, vt fuo loco docebitur. Recte tamen Iamblichus intelligendus, et ex proprio fyftemate, quod haec fchola adoptauit, explicandus, nec confundenda eius fententia eft, cum eorum opinione, qui noftra aetate vel Dei ideam quandam animo natura infitam effe, vel naturali boni infinite durantis et perfectiffimi defiderio menti effe impreffam dixere. Nempe animum hominis ex mundo intelligibili, fiue intellectu diuino exortum in hunc mundum fenfibilem defcendere dicebant Platonici, fecumque habere confonantiam fiue harmoniam vniuerfi, adeoque non effe extra intellectum diuinum, fed conniti eo, vt cum fuo principio, a quo ratione fingularitatis (veniam voci deprecamur) diuulfus eft, iterum iungatur; ex quo fequebatur, vt ideas omnes, ita praecipue Deorum ipfiusque intellectus diuini in animo naturaliter omni ratiocinatione priores adeffe, vrgereque animum atque inftigare, vt fuo fe fonti, ex quo emanauit, iungat. Quae diffona prorfus effe illis, quae a viris doctis pro vtroque hoc de Dei exiftentia argumento difputari folent, quilibet videt, nosque monent, vt in comparandis veterum opinionibus cum recentiorum philofophorum placitis fummam adhibeamus prouidentiam.

II. Contactus hic diuinus non eft noftri arbitrii, vt vel mutari poffit vel euitari, probari vel improbari, nos enim ab eo continemur, ab eo omni fufficientia implemur, et hoc ipfum, quicquid fit, quod fumus, Deos cognofcendo poffidemus [y].

III. Sed et immortales Deorum comites repraefentat innata de iis perceptio, vt, quemadmodum ipfi immutabilem femper obtinent effentiam, fic et anima humana eodem modo ipfos fua cognitione attingat, nec poftulet affequi fe coniectura aut fyllogifmo, temporaneis fubfidiis eam effentiam,

w) S. I. c. 3. p. 4.
x) Videfis, quos laudauimus in medit. phil. de falfa virtute c. I. §. 2. p. 8.
y) Ibid. p. 4.

[illegible], quae longe haec omnia supergreditur, vtatur potius puris no[illegible]s, quas ab aeterno hausit ab ipsis Diis, et per quas illis ipsis con[illegible]r [a]. Haec ex supra dictis intelligi possunt, nefandum vero homi[illegible]naticorum, quem affectabant, enthusiasmum luculenter produnt.

[illegible] Dari inter Deos diuersa genera et ab iis distingui varias daemo[illegible] heroum classes, certum est, ast eorum vel idiomata vel differen[illegible] [illegible]logice tantum non generice concipiendae sunt, et identitas obser[illegible] [b].

[illegible]diomata eorum sunt, primo bonitas, quae a Deorum essentia di[illegible] [illegible] potest, animabus vero essentialiter non adest, sed quaedam tan[illegible]tio contigit [b].

[illegible]nter principium diuinorum et finem, quem animae constituunt, id [illegible]nter duos hos extremos terminos cogitandum medium quoddam, [illegible]eroum ordo, animarum ordine sublimior, superiorque potestate, [illegible] pulchritudine, et magnitudine, omnibusque ad animas bonis [illegible]tibus longe ditior, proxime animabus coniunctus, propter vitae [illegible] vtrisque est, similitudinem et affinitatem [c].

[illegible]Ex altera parte cogitandus geniorum ordo pendens quidem a Diis [illegible]nge tamen infra eos subsistens, eos proxime sequens, non qui[illegible]tor et princeps, sed minister bonae voluntati diuinae facile obse[illegible]

[illegible]dem illud medium in opus producit eorum inconspicuam boni[illegible]am etiam imitatur, operaque sua praestat, quam potest, ei con[illegible] Quod est bono diuino inenarrabile, enarrat, quodque adhuc [illegible] vestitur, facit in formis apparere; quicquid in eo rationes [illegible]perat, in apertas rationes profert, excipit bonorum portionem [illegible]em, communicatque illam sine inuidia, et quasi traiicit ad ge[illegible] [illegible]e sequuntur.

[illegible]Haec igitur duo genera media Deos et animas communi vinculo [illegible] indissolubilem inter eos complicationem efficiunt, vnaque con[illegible]prima vltimis colligant, vniuersorumque communionem indiuul[illegible]urant, temperiem optimam et miscellam iustam per omnia ope[illegible]mitamque a melioribus ad deteriora sternunt, iterumque ascen[illegible]terioribus ad priora aequo quodam modo, ordinemque et men[illegible]unt, quibus tum descendet a melioribus communicatio, tum [illegible] iuxta quem naturaliter imperfectiora eam recipient, omnia [illegible]ibus conciliant et vniunt caussas omnium a Diis desuper [illegible] Omnium maxime memorabile dogma in theologia Alexan[illegible]est, quo omnis fere superstitio roborata, religiones diuersissi-mae

[illegible] p. 5. b) c. 8. p. 8. c) Ibid.
[illegible] p. 7. hoc emanationis leges postulant. d) Ibid. p. 9.

mae in concordiam ire coactae, Christianorum mediatori ordo mediatorius inter Deum et homines oppositus, expilata philosophia orientalis, datum sacerdotio, quod hi homines affectabant sibique vindicabant, fundamentum quoddam philosophicum, et in res suas ita conuersa systematis emanatiui pars nobilissima, quae daemones mediatores inter Deum et homines constituit. Et accepisse quidem tale quid ex veteri Platonis schola, ipsos eius dialogos legenti ignotum esse non potest; ast adulterasse more suo simul apparet. Plato enim amorem dicit [r], esse daemonem magnum, mediae inter Deos et homines naturae, et horum quidem preces et sacrificia, illorum praecepta et sacras institutiones, et retributionem sacrificiorum interpretari et referre. Cum autem in medio sit, ex utroque participare, ita vt vniuersum ipsum ipsi coniungatur. Per hunc daemonem vaticinium omne procedere, sacerdotumque diligentiam circa sacrificia et expiationes et incantationes et diuinationem atque magiam. Vnde haec habuerit Plato, dici quidem non potest, coniici vero non sine verisimilitudine, peruenisse ad Platonem in eius inter barbaros itineribus vestigia quaedam doctrinae de mediatore inter Deum et homines, ex vtriusque natura participante, quam ex protoplastorum traditione inter vetustissimarum gentium origines dispersam, semper verò magis obscuratam et corruptam fuisse dubium non est. Quicquid vero illud est, certe vnum quendam daemonem magnum, diuinae naturae propiorem hanc communicationem inter Deum et homines efficere statuebat Plato. Vidit aliquid horum philosophia quoque Orientalis, quae cum ex systematis emanatiui principiis, nescio quod πλήρωμα emanationum diuinarum, quas a proprio subsistendi principio aeonas vocabant, constituisset, ex earum gremio mediatorem quendam inter Deos ac homines constituebat. His omnibus longe melius sentientes et diuinitus edocti Christiani θεάνθρωπον Dei et hominis filium mediatorem fatebantur, per hunc preces Deo afferri, et diuina beneficia hominibus obtingere, hunc esse plenitudinem Deitatis, ex quo pendeant, tanquam ex capite, omnia, digno diuina reuelatione modo tradebant. Harum doctrinarum summa conflanda erat Ammonio, quique eius philosophandi viam iniuerant, in vnum, et excogitandum dogma, quod cuncta inter se conciliaret, simul vero suo etiam scopo velificaretur, quo in se, religionem dominantem tanquam ministros eius sacratiores tueri hi homines receperant. Supposito itaque quod enthusiasmo mirifice fauebat, systemate emanatiuo, postquam ex summo Deo intellectum diuinum, inque eo Deos intelligibiles et intellectuales constituerant, medium hunc ordinem constituebant daemonum, illique ea tribuebant munera, quae et Plato, et Orientales, et Christiani de mediatore suo, licet diuersissimo singuli sensu, praedicabant. Ita vero et sibi prudentissime consultum existima-

r) In conuiuio T. III. p. 202. conf. quae hac de re diximus in Otio Vindel. Mel. I. p. 41. seq.

ſtimabant. Hac enim doctrina ſuppoſita, quam nec Chriſtianos totam negaturos eſſe ſperabant, et ſuperſtitioni auitae fulcrum praebebant, quae hanc daemonum catenam variis cultibus, variisque in locis, modisque colebat, et turpiſſimis nugis pallium obducebat philoſophicum, vt exagitari tam foede a Chriſtianis doctoribus non poſſent, et ſuis commodis et honori maxime conſulebant, qui artibus theurgicis ad commercia cum his mediatoribus inter Deum et homines ſuſcipienda praeparatos aptosque ſe iactabant; et ἀκροπόλει Chriſtianae doctrinae, de mediatore inter Deum et homines telum intendebant, iugulumque petebant, ſicque omnes ſcoporum ſuorum rationes ſe aſſecuturos eſſe ſperabant. Nec alia quoque ratio fuit, cur hi homines tantopere in hoc doctrinae genere, quod de daemonibus eorumque cultu agit, inſaniuerint, cum tamen Plotinus et Porphyrius modeſtiores ſe, licet non ſaniores, exhibuiſſent. Quo magis enim fundamenta ſuperſtitionis gentilis cum ab imperatoribus edictis ſeueriſſimis, tum a doctoribus Chriſtianis ſcriptis acutiſſimis conuellebantur, eo magis furebat gens impia, vt ruinam hunc in modum praeuerteret: cumque id, poſita hac daemonum catena artibus quoque theurgicis fieri poſſe iactaret, coaluere fraus et ſuperſtitio, et ad maturitatem hanc ſectae indolem produxere, vt ſupra natiuis eius faciem deſcripſimus coloribus. Quae hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

X. Pertinent porro ad idiomata Deorum vnitas; exiſtendi modus melior, quam quae eſt animae et rerum inferiorum; permanentia in ſe ipſis, immobilis motionum cauſſa, prouidentia eminens et abſtracta. Pleraque haec ex ſyſtemate Plotiniano ſupra delineato facile intelliguntur [f].

XI. Mediorum generum diſcrimen ex extremorum differentia coniici poteſt. Ita vero differunt Deorum et animarum inter ſe actiones: illud genus ſuperum eſt et excellens, hoc vltimum et imperfectius: illud omnia poteſt ſimul in momento, vniformiter: hoc neque omnia, neque ſimul, neque ſubito, neque indiuiſibiliter: illud omnia generat absque vlla inflexione ad ea et gubernat, hoc naturaliter inclinat, et conuertitur ad ea, quae generat, et adminiſtrat. Illud tanquam cauſſa principalis omnibus imperat; hoc a Deorum voluntate dependet tanquam a cauſſa, aeterneque cum iis ſubſiſtit: illud vna acerrima acie fines operationum omnium et eſſentiarum contuetur; hoc ab aliis ad alia tranſit, progreſſum ab imperfecto ad perfectum: illud praeterea ſummum et incomprehenſibile eſt, omnique menſura ſuperius, et a nulla forma determinatum; hoc vero inclinatione et habitudine et propenſione, appetitu etiam in deterius ſuperatur, familiarique ad inferiora vergit amore, ita demum vt omnifariam ab iis colores et ſpecies accipiat. Intellectus rerum exiſtentium dux et rex, vniuerſi ratio opifex diis quidem adeſt ſemper eodem modo perfecte et ſine indigentia, ſecundum vnam operationem in ſe ipſa pure conſtantem, anima autem mentis particeps eſt partibilis multiformisque, et ad

 guber-

[f] Ibid. p. 9. 10.

gubernationem vniuersi accommodatae, ipsa etiam inanimata curat, alias aliis figuris affecta etc. [ff].

XII. Qualem vitam anima acceperat prius, quam corpori humano addicebatur, qualemque speciem in actu eduxerat, tale etiam organicum corpus habet sibi adaptatum, talemque consequentem sibi naturam, quae ab ea perfectiorem vitam excipit [g].

XIII. Quae meliora sunt, et tanquam vniuersalia, ea continent in se reliquorum originem, in praestantioribus viliora, in incorporeis corpora, et in conditoribus condita peraguntur, vnde et coelestes circuitus in animae aethereae circuitiones coelestes originaliter insitae semper eis insunt, et animae mundorum pertingentes ad intellectum suum perfecte ab eo continentur, inque eo primo generantur, et intellectus vniuersalis et particularis in naturis melioribus comprehenditur [h]. Est hoc quoque ex praecipuis systematis emanatiui axiomatibus, in fonte emanante comprehendi emanatiuum: his animae quoque dignitas et origo, et pleraque, quae de ascensu animarum per varios gradus ad Deum dicuntur, in hac schola nituntur.

XIV. Dii non compinguntur vllis mundi regionibus neque inferiora haec eorum praesentia destituuntur. Sed Dii in hoc maxime excellunt, quod a nullo contineantur, ipsi autem omnia in se contineant: quae autem sunt terrestria, a Deorum pleromati habent suam essentiam Deosque hic existentes ante naturas suas proprias statim sortiuntur, quamprimum ad eos participandos idonea sint [i]. Intelligit hic Iamblichus corpora illa aetherea et aërea, quae accipiunt Dii, quae accipere potius Deos quam ab illis accipi, contendit, secutus Plotinum, quem supra statuentem audiuimus, animam vniuersalem non accedere corpori, sed corpus accedere animae, nec eam corpus continere, sed ab ea contineri.

XV. Omnia itaque Deorum plena sunt [k].

XVI. Diuinitas siue partes aliquas vniuersi sortiatur, puta coelum [illegible] terram, siue vrbes sacras et regiones, et saltus aliquos aut statuas, [illegible] solet haec omnia extrinsecus irradiare, quomodo sol suis radiis om[illegible]trinsecus collustrat; diuinusque fulgor micat separatim inque se [illegible]bilis et permanens peruadit omnia totus, et omnia complet potest[illegible] fecta, concluditque omnia in seipso secundum infinitam quandam [illegible]litatis excellentiam, vnitur vbique sibi ipse, et fines principiis co[illegible]. Receptacula vero diuinorum munerum ita se habent, vt quaedam [illegible]rie, alia aërie, alia aquatice pro sua quaeque proprietate recipiant Deorum dotes, quo spectat theurgica ars inuocationibus huiusmodi numi[illegible] distributioni accommodatis vtens [l].

XVII. N[illegible]

ff) c. 7. p. 11. seq.
g) c. 8. p. 14.
h) Ibid.
i) p. 15. conf. Gale h. l.
k) c. 9. p. 116. Vetus hoc est et peruulgatum, vt suo loco demonstratum.
l) p. 17.

XVII. Nullum ex melioribus generibus est patibile, nec aptum natum ad passiones admittendas, et ne anima quidem adhuc corpore pura passionis alicuius aut alterationis capax est; atqui ne tum quidem, cum in corpus deuenerit, ipsa quicquam patitur, immo ne rationes quidem seminales, quas corpori imprimit: sed tantum caussa est, cur compositum patiatur [l]; ipsa vero ex se immutabilis perstat, essentiam habens omni passione superiorem. Multo magis id valet de heroibus, daemonibus atque Diis.

XVIII. Non itaque afficiuntur Dii daemonesque iis, quae assidue fiunt in sacris, sed eorum quaedam arcanam omnique sermone superiorem caussam habent, quaedam autem ab aeterno melioribus generibus consecrata fuere tanquam symbola, alia imaginem repraesentant aliquam aliam, quae sit rationis occultae forma manifesta, alia honoris gratia afferuntur, aut similitudinis et cognationis caussa conficiuntur, quaedam in nobis id, quod vtile, operantur, vel purgando vel soluendo humanas passiones [m].

XIX. Neque precationibus Dii affici possunt: nam diuina irradiatio, quae inter precandum fieri solet, vt sponte emicat, ita sponte operatur, longeque abest a tractione omni, vt quae manifestat se ipsam per diuinam efficientiam et perfectionem, tantoque anteuertit liberrimam in nobis motionem, quanto diuina volitio boni nostram electionem praecurrit [n].

XX. Anima itaque per preces ad Deos tantum ascendit ab illis vocata ad vnionem; hicque ascensus sacerdotibus praestat a passionibus quidem puritatem, a generatione immunitatem, et ad principium vnionem [o].

XXI. Sic et inuocationes, per passionem sacerdotes Diis non connectunt, sed per amicitiam illam, quae vniuersa continet, indissolubilem connexionis communionem praestant [p].

XXII. Ex his etiam intelligi potest, quid de supplicationibus censendum, quibus diuinam iram placamus. Ira enim Deorum non est inueterata quaedam ac permanens iracundia, sed beneficae Deorum curae auersio quaedam; quam quidem curam vbi nosmetipsi auerterimus a nobis, tanquam a luce meridiei nos abscondentes, tenebras nobis accersimus, et bona Deorum indulgentia nos priuamus ipsi. Potest autem placatio nos iterum restituere in participationem diuinam, et prouidentiam diuinam a nobis diuulsam iterum ad se communicandum inuitare, et debito modo participantes cum participatis mutuo connectere [q].

XXIII. Lustrationes autem, quoties locis terrae vicinis aliquid mali incubat, medentur et tuentur, vt nulla mutatio aut passio possit in nos incurrere. Siue Deos enim, siue daemonas inuocat tanquam auxilia-tores

l) c. 10. p. 19.
m) c. 11. p. 20. seqq.
n) c. 12. p. 23.
o) Ibidem.
p) Ibidem.
q) c. 13. p. 24.

tores et malorum auerruncatores et seruatores, et per eos procul ablegat omnem, quae a passionibus possit ingruere, noxam [r].

XXIV. Necessitates itaque propriae Diis tribui debent, quae ita fiunt, vt dignum est Diis. Quare nec ab extra nec tanquam per vim necessitantur, sed vt bonum oportuit esse ex necessitate, sic se habent semper, atque ita, vt nec alio modo se velint habere [s].

XXV. Preces ad Deos mentesue intelligibiles dirigendae sunt: nam quod in nobis est diuinum, quod intelligibile et vnum, expergiscitur plane inter precandum, experrectum vero appetit vehementer, quod sibi simile est, et copulatur suae ipsius perfectioni [ſ].

XXVI. Non per potentias aliquas aut organa Dii preces ad se recipiunt, immo vero in se continent orationum religiosorum hominum [illegible] fecta, et eorum praecipue, qui per puritatem et religionem Diis ipsis [illegible] secrati sunt et vniti, tunc enim diuinum plane numen sibi praesens [illegible] nec, vt alienum quid, precum percipit sensa.

XXVII. Etsi coeleste corpus siderum, quae Dii vocantur, valde est cognatum Deorum immateriali substantiae, quod scilicet et simplex et immortale et vniforme et aeterni secundum eadem motus est, diuinae [illegible] mentes quae illis insunt, potissimum respiciendae sunt, quae non [illegible] nentur intra illa sua corpora, sed diuinis suis vitis et operationibus [illegible] nent ipsa corpora; nec ipsi propendent ad haec corpora, sed corpora [illegible] diuinam caussam adspirant, nec eorum intellectualem perfectionem [illegible] diunt, vel iis molestiae quid afferunt [ß].

XXVIII. Sunt Dii hi omnes benefici, et bonorum etiam [illegible] et ad bonum tantum respicientes vniformiter circumaguntur, [illegible] boni solius et pulchri. Quin immo et subiecta ipsis corpora [illegible] quasdam habent virtutes, quae partim in ipsis permanent, partim [illegible] di naturam profluunt, et per vniuersam genesin ordine progredi[illegible] vsque ad res particulares ordine pertingentes [t]. Descendunt vero [illegible] lutem vniuersi, et totam genesin eodem modo continent et [illegible] strant. Genesis autem iuxta naturae potius suae modulum, [illegible] Deorum viribus de Diis participat. Hinc absurde faciunt mathem[illegible] qui malitiam corporibus coelestibus tribuunt, eo quod quae de i[illegible] cipant, aliquando mala sint. Nam quod participatur, recipitur [illegible] in alia re, et differenti, quae in his, quae sunt circa terram, locis [illegible] dicitur et inordinatum. Haec igitur participatio caussa est plurim[illegible] ferioribus diuersitatis, vt est miscella illa materialium cum immat[illegible] influentiis, item quod inferiora haec aliter accipiant illud, quod [illegible] alio modo dabatur [u].

XX[illegible]

r) Ibid. PORPHYR. sent. XIX. p. 66. seqq.
s) c. 14. p. 25.
ſ) c. 15. p. 26.
ß) c. 17. p. 29.
t) c. 18. p. 30.
u) Ibid. p. 31.

XXIX. In vniuersi harmonia et crasi euenire potest, vt eadem, quae sunt salutaria toti vniuerso, propter conuenientiam et perfectionem receptorum et recipientium, partibus interim sint damnosa, propter particulares ineptitudines *).

XXX. Dii intelligibiles, qui incorporei et vniti sphaeris coelestibus inequitant, habent haud dubie originem in mundo intelligibili atque ita suas ipsorum species diuinas contemplantes, totum coelum administrant, iuxta infinitam quandam operationem.

XXXI. Conspicua itaque Deorum simulachra ab intelligibilibus paradigmatibus diuinis, aut saltem penes illa progenerantur: progenerata vero postquam sunt, manent quoque in iis firmiter, eademque contingunt per ipsam illam imaginem, quae ab iis perficiebatur x). Satis luculenter haec Iamblichi assertio ex Plotini desumta schola ea corroborat, quae in Plotini physiologia diximus, Deos intelligibiles esse aeterna paradigmata, siue ideas diuinas Deorum sensibilium, id est, solis, lunae atque reliquorum siderum. Addit enim Iamblichus: eae diuinae species, quae adsunt conspicuis Deorum corporibus separatim existunt ante illa corpora, et ipsarum paradigmata intelligibilia quae impermista sunt, et supercoelestia, in se ipsis vnita permanent, et tota simul iuxta aeternam suam eminentiam.

XXXII. Est itaque vnum commune et indissolubile vinculum inter ea penes intellectuales operationes. Processus enim ille omnium ab vno, et in vnum recursus et imperium vnius super omnia, communionem praestat inter Deos, qui sunt in hoc mundo et eos, qui sunt in intelligibili. Praeterea secundorum ad prima intellectualia conuersio primorumque in secundos Deos eiusdem essentiae et potestatis communicatio connectit eorum synodum in vnum indissolubiliter. Multis de his disputat Iamblichus y), vt demonstret, discrimen inter Deos intelligibiles, intellectuales et sensibiles non impedire, quo minus vnum omnia sint, eo quod communi gaudeant essentia, ex qua omnia effluxerint: vnde asserit quoque: Deos conspicuos esse extra corpora, atque adeo ad mundum intelligibilem pertinere, et Deos intelligibiles propter vnitatem suam infinitam Deos conspicuos in se continere, vtrosque vero secundum communem vnitatem et operationem vnam stabiliri. Ex quibus sequitur, mentes eas diuinas, quae sidera complectuntur, habere ideas suas in mente siue intellectu diuino, tanquam Deos maiores, cum iis tamen essentiae ratione eadem connecti. Quod an non sit nugari de diuinis, lector iudicet?

XXXIII. Daemones nec oculis nec sensu percipi possunt, Dii vero notitiam omnem rationemque materialem praeuertunt. Daemones praefecturam mundi sortiti quasdam portiones particulares gubernant, Dii res omnes tum coelum, tum mundum, tum occultas in iis potestates sua

*) p. 32. x) c. 19. p. 33. y) p. 33.

sua gubernatione complectuntur. Daemones sunt quodammodo connati et inseparabiles ab iis rebus, quas administrant; Dii vero, quanquam corpora conscendunt, prorsus sunt ab iis separati. Dii principes sunt et ordinant res omnes praesidendo, daemones ministri Deorum imperia capessunt liberrimo obsequio [z].

XXXIV. Daemones oriuntur ex potestatibus Deorum genetricibus, et demiurgicis, sed tum demum, cum ista potestas ad extremos processus sui fines et diuisiones vltimas peruenerit: heroës iuxta rationes vitales, quae sunt in Diis, exoriuntur; animae autem principales et perfectissimae hos ipsos excipiunt, ab ipsis definiuntur, et ab ipsis separantur [a].

XXXV. Potentiae daemonum sunt genitabiles, et ad eos naturae administratio et animarum corporibus alligandarum cura pertinet: heroibus vero vires tribuere oportet viuificas, hominum duces, et a generatione solutas [b].

XXXVI. Anima per Deorum benignitatem et infusam ab illis illuminationem saepe altius ascendit, et in ordinem maiorem angelicum euehitur, tunc non amplius animae finibus continetur, sed tota in angelicam animam euadit, et in purissimam vitam perfecte peruenit [c]. Et nomen ordinis angelici in Platonicorum scholis ante Christi in his terris [illegible] tempora inusitati et ipsum dogma suadet, imitatum hic fuisse Iamblichum Christianos, ἰσαγγέλειαν animabus castius viuentibus promittentes. Eiusmodi enim κακοζηλίας exempla inter Iamblichi praecipue discipulos occurrunt plurima [d]. Talis anima fuit Apollonii, si hos audis.

XXXVII. Epiphaniae Deorum respondent eorum essentiis, potestatibus, et operationibus; quales enim sunt, tales inuocantibus apparent, operationesque ostendunt et indicia sibi propria exhibent.

XXXVIII. Deorum phasmata simplicia sunt, daemonum vero varia, angelorum simpliciora sunt, quam daemonum, inferiora vero, [illegible] quae Deorum: archangelorum propius paulo ad caussas diuinas [illegible] dunt, archontum phasmata, siue qui mundi sunt rectores et sublunaria elementa gubernant, varietatem quidem habent, sed et ordinem [illegible] natum, qui vero materiam moderantur, imperfectiores apparent, [illegible] iori varietate: animarum denique spectra omnigena apparent. [illegible] quidem salutares visui affulgent, archangeli terribiles sunt et simul [illegible], angeli mitiores, daemones horribiles, heroës mitiores; archontes [illegible] res inferunt, animarum spectra debiliora sunt. Apparitiones Deorum angelorumque immutabiles sunt, daemones forma variant. Prolixe discrimen apparitionum harum prosequitur Iamblichus [e], exercitatus in [illegible]

z) c. 20. p. 37.
a) Sect. II. c. 1. p. 39.
b) Ibid. Conf. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. f. 37. PROCLUS de daemone.
c) c. 2. p. 40.
d) Vid. MOSHEM. diss. de hac in[illegible] Dissert. H. E. p. 230. seqq.
e) c. 3. seqq. p. 41. seqq.

iis euocandis artifex, qui tamen, si recte attendimus, leues et insulsas nugas comminiscitur. Eandem insaniam sequitur Proclus, et aetatis illius sequioris alii, quorum hac de re placita enarrauit PSELLVS [f], qui ita de his rebus statuunt, quasi his coelestium choris ipsi interfuerint. Prout nempe vel ordine, vel modo apparitionis, vel medio, vel fine, et his similibus distinguuntur, ita et eorum epiphanias differre statuebant: qua de re fuse Iamblichus differit. Ceterum cum angelorum et archangelorum ordinem hoc loco commemoret, quae nomina ante Christum natum inter Graecos inaudita fuere, disputatum est viris doctis, vnde haec nomina ad Platonicorum scholas peruenerint. Porphyrium iam meminisse archangelorum, PROCLI [g] testimonio constat, qui addit: reprehendisse Iamblichum hoc philosophandi genus, quod Plato nusquam archangelorum meminerit: quin et ipse fatetur: ου δὲ φιλόσοφος ὁ τρόπος ὄυτως τῆς θεωρίας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεςός. *Non haec methodus est philosophica, sed barbarica ostentatione plena.* Et THOMAS GALE [h] quidem ex oraculis Chaldaicis eorum nominum vsum didicisse Platonicos putat: ast esse ea foetus horum hominum suppositiios, *tomo primo* luculenta demonstratione confecimus. Rectius L. HOLSTENIVS [i], (cuius etiam partem ipse vidit Galeus) Porphyrium vel ex Ammonii vel etiam ex Origenis schola, quem adolescens audiuit, talia accepisse coniicit. Certum tamen, in philosophia orientali hos spirituum coelestium ordines et appellationes non fuisse ignotas, vt ex Gnosticorum somniis constat: quin et in Iudaeorum libris apocryphis et cabbalisticis etiam, multa de archangelorum angelorumque ordinibus garriuntur [k]. Quae permouere magnum GROTIVM [l], vt Iudaeos hanc de archangelis doctrinam ex captiuitate Babylonica attulisse statueret, et nomina thronorum, principatuum, potestatum etc. inde originem habuisse crederet; in quo tamen rei certiorem desideramus fidem. Nobis si coniecturis agendum, doctrinam de angelorum certis ordinibus Iudaeis domesticam fuisse dubium nullum est; cuius in sacris veteris foederis paginis haud obscura deprehenduntur vestigia. Cum vero Iudaei de diuinis sublimiori reuelatione edocti a multis gentilibus crederentur, verisimile est populos et Orientales et Aegyptiacos, inter quos coloniae Iudaicae habitabant, ea quae a Iudaeis suffurati fuerant, theologiae suae infarsisse, sicque archangelorum et angelorum nomina, quae satis euidenter origines Iudaicas sapiunt, in philosophiam Aegyptiacam et Orientalem irrepsisse. His cum accederent Ammonius et sequaces, Christianos imitati, mirum non est, haec nomina inter Platonicos Alexandrinos obti-

f) De operatione daemonum.
g) In Timaeum L. I. p. 47.
h) Ad l. c. Iamblichi.
i) In vita Porphyr. c. 6. p. 237. seq.
k) Dicemus ea de re infra. Conf. GAVLMIN. de vita Mosis p. m. 300.
l) Ad Matth. XVIII.

obtinuisse. Intercedit quidem huic sententiae TANAQVIL FABER [m], qui nomen angelorum, quatenus diuinum spiritum geniumue denotat, ipsis Christianis temporibus antiquius putat, et non ad ARISTIDEM [n] tantum prouocat, qui Mineruam angelis omnibus maiorem dixit; sed ad ipsum quoque PLATONEM [o], apud quem Δίκης Νέμεσις ἄγγελος, iudicii angelus Nemesis esse dicitur. Parum vero haec a communi eruditorum sententia, quae angeli nomen veteribus Graecis ignotum fuisse statuit, dimouere nos apta sunt. Aristides enim audiendus non est, qui post Seruatoris demum nati vixit tempora: Platonis vero locus angeli nomine non alia significatione vtitur, quam ministri, siue nuntii, vel executoris, idque vult, iudicii diuini sententiam vindictam exsequi, et crimina punire. Vt taceamus, quod eleganter monuit Cel. MOSHEMIVS [p], sensu Christiano Nemesin non potuisse dici angelum [illegible], quod inter Deos relata fuerit. Plato etiam citato loco populariter [illegible]tum loquitur, nec de daemonum Deorumque ordinibus quicquam [illegible]cipit. Caussam itaque nullam videmus, cur deserenda sit eruditissimorum virorum IS. CASAVBONI, TH. GATAKERI, aliorumque sententia, nomina haec Platonicos a Iudaeis et Christianis accepisse [illegible] quod adductus supra Procli locus haud obscure innuit. Reddid[illegible] vero Christianis, quod ab iis mutuum accepere Platonici, at sine f[illegible] magnoque ecclesiae damno: quam corrupta enim his somniis Pla[illegible] doctrina de angelis purior fuerit, vel solius Pseudo-Dionysii Areopagitae scripta, quae ex hac schola prodierunt, luculento exemplo testantur, cultusque angelorum, ab his temporibus inualescens satis prodit. Qua de re tamen in sacra historia plura monenda sunt [q].

XXXIX. Differunt porro apparitiones deorum, daemonum, heroum et animarum, ratione celeritatis et tarditatis, auctoritatis, amplitudinis, magnitudinis et latitudinis imperii, claritudinis, luminis, [illegible] Nempe quo excellentior ordo est, eo magnificentior et illustrior est apparitio, id quod Iamblichus [r] ita edisserit, vt mera [illegible] otiosas nugas sectantis somnia, sine vlla verisimilitudine enarr[illegible] sit apertissimum. Non tamen suopte haec omnia de apparitionibus Deorum, ingenio excogitauit secta Alexandrina, sed a veteribus [illegible]que multa accepit inque rem suam conuertit, quae alibi enarra[illegible] lent [s]. An non sacrae apparitiones in Iudaicae et Christian[illegible]tis historia enarratae occasionem quoque Platonicis reformatis de[illegible] in hoc argumento maiori contentione et audacia ineptiendi, ex [illegible] quem sibi praefixere, supra memorato, lector attentus facile iudica[illegible] Quod vero tantum de his apparitionibus garriant, inde potissimum repetendum est, quod Alexandrina schola angelos siue daemonas non ge[illegible]

m) Epp. L. I. ep. 63. p. 214.
n) Orat. in Mineru.
o) De legibus L. IV.
p) l. c. p. 347.
q) Conf. FABRIC. proleg. ad Marin. p. [illegible]
r) c. 4. p. 44. seq.
s) Conf. Cl. IO. GOTTLOB NIMPTSCH. de apparitionibus Deorum, Lips. 1720.

esse purum statuebat, et ab omni corpore secretum, sed sociatum putabat ex natura simplici omnisque concretionis experte, et ex alia corporea et solida. Qua de re testimonia produxit Cvdworthvs t), qui tamen in quibusdam fallit et fallitur, vt ostensum a doctissimo Interprete.

XL. Porro apparitionum influentiae et munera non sunt aequalia in omnibus, nec eosdem habent fructus et effectus. Dii quippe aduentantes sanitatem corpori afferunt, animae virtutem, menti puritatem, omnesque nostras facultates in propria principia restaurant. Archangelorum eadem operatur, sed neque semper, neque in omnibus, neque sufficienter. Angeli quoties apparent, bona, sed partitiora diuisaque afferunt, plusque a luce, quae eos constituit, deficiunt. Daemones praesentia sua corpus grauant, morbisque affligunt, animamque ad naturam praecipitant, nec a corporibus et cognato iis sensu discedunt, atque eos, qui ad ignem coelestem adspirant, in hoc inferiori loco detinent, nec a fati vinculis soluunt u): heroum apparitio ad fortia facta et facinora quaedam instigat. Archontes [illegible] visi bona praebent mundana vitaeque huius commoda. Materiae vero principes materialia et quae terrena sunt largiuntur. Animarum [illegible] spectra, si quidem purae sunt animae angelorumque ordine constitutae, [illegible]sum reuocant, et salutaria sunt, spemque sacram ostendunt, et [illegible] ea bona, quorum spem induunt. Animae autem impurae ad genesin detorquent spes, et earum fructus corrumpunt, passionibus complent, quae contemplantes quasi clauis affigunt corporibus v).

XLI. Differunt etiam apparitiones ex vario comitatu et satellitio, quo stipantur diuina. Dii circa se angelos vel Deos adstantes habent: archangeli angelos post se habent; angeli prae se ferunt opera ordini suo congruentia, daemones boni exhibent opera sua bona conspicienda: daemones vltores suppliciorum varia genera ostendunt: alii daemones praui [illegible] secum feras quasdam noxias, et sanguiuoras; archontes prouinciae quasdam mundi in conspectum adducunt. Principes alii afferunt materiae inordinatae speciem. Anima ignem exhibet nullius certae formae, [illegible] mundi repraesentat, sin purgata fuit, lucem penitissimam et [illegible] defaecatam ostendit, sequiturque ducem ad superiora suum libenter. Anima vero deorsum vergens vinculorum et poenarum facies post [illegible] spiritibus materialibus plena stat, etc. Verbo: omnia haec genera [illegible]nem sibi proprium ostendunt, aerii ignem aerium, terrestres terrenum et nigricantem, et coelestes splendidiorem, et cuncti ordines si[illegible]alterna ratione subordinantur w).

XLII. Sed et ordines diuersi varietate luminis, subtilitate ignis, raritate [illegible] inter se differunt x). Nugas esse putidas, quae Iamblichus [illegible], nemo negabit, cui sanum sinciput est. Sed probe tamen ea

 tenen-

t) Syst. int. c. V. s. III. §. 32. p. 1061.
u) Conf. Minvc. Felix in Octau. c. 27.
v) c. 6. p. 47. 48.
w) c. 7. p. 48.
x) c. 8. p. 50.

tenenda ſunt, vt origines ſuperſtitionis late regnantis pateant. Irrepſiſſe enim haec quoque inter Chriſtianos vel ex vno PSELLO [y] diſci poteſt, et tot aniles de ſpirituum variis apparitionibus formisque fabulae ex hac ſchola enatae prodeunt, a quibus ad haec vsque tempora liberari mundus nondum plane potuit.

XLIII. Quaecunque in his apparitionibus fiunt, ea fiunt ex vero, nec Dii decipiunt: ſed quando peccatum aliquod admittitur in arte theurgica, tunc alia, quam quae oportet, ſimulacra in conſpectum veniunt; nempe inferiora numina habitum meliorem induunt, et mentiuntur ſe ea eſſe, quorum ſchema gerunt; quam falſitatem ſacerdotes per regulas artis facile detegere et apparentes daemones redarguere poſſunt [z].

XLIV. Cognitio diuinorum ſanctos nos facit, et res ſacra eſt et vtilis, eorumque ignorantia homines malis omnibus replet propter inſcitiam et vecordiam [a].

XLV. Vnio illa deifica non acquiritur, niſi per caeremoniarum ineffabilium obſeruantiam, per operationes rite factas, Diisque dignas, omnemque intellectum ſuperantes, perque vim inexplicabilem ſymbolorum Diis ſolis intellectorum: neque pendet iſta operatio ab intellectu noſtro [b]. Prodidit hoc loco, ſi vllo, indignam philoſophiae nomine artem fraudulentam Iamblichus. Non enim rationes dari, aut ex principiis deduci concluſiones, aut vllo modo veritatis characteres in ea re detegi poſſe ab intellectu humano contendit, ſed artifici tantum in hac arte pulchra credendum eſſe poſtulat. Is, quaſcunque tibi, Lector, fraudes propinabit, dicet, intellectum haec ſuperare omnem, et caeremoniarum ac religionis obſeruantia diſci, teque ridebit, demonſtrationem vel characteres veritatis poſtulantem. Sufficit enim αὐτὸς ἔφα Platonicorum.

XLVI. Praeſcientia nihil eſt eorum, quae generantur, nec phyſicum quid, nec in ſe humani quid habet, ſed diuinum quid et ſupernaturale eſt, coelitusque ad nos dimittitur [c].

XLVII. Mantice per ſomnia fit, ſi vel ſomno abeunte, cum iam incipimus euigilare, vocem breuem, quae, quid faciendum ſit, praecipiat, audire videmur, vel inter vigilias et ſomnum, vel cum plane euigilauerimus, voces audiuntur. Quandoque etiam ſpiritus quidam non corpulentus, nec ſpectabilis ſe iacentibus circumfundit, ita vt non oculis, ſed alio quodam ſenſu et perceptione ſentiatur, venit enim cum ſtrepitu et vndiquaque circumfunditur absque contactu, operaque mirifica praeſtat ad paſſiones animae corporisque reſtinguendas [d].

XLVIII. Anima duplicem habet vitam, vnam ſimul cum corpore, alteram ab omni corpore ſeparabilem. Priore vtimur, quando vigilamus; inter dormiendum vero ſoluti a quibusdam iniectis vinculis vtimur poſteriore

y) loc. cit.
z) c. 10. p. 53.
a) c. 11. p. 57.
b) Ibid. p. 56.
c) Sect. III. c. 2. p. 60.
d) Ibid.

riore a generatione libera et separata, et tunc haec vitae species, quae intellectualis est et diuina, statim in nobis expergiscitur, agitque quemadmodum sua fert natura [e].

XLIX. Quoniam enim mens entia contemplatur, anima autem generabilium omnium rationes in se complectitur, non mirum est, si secundum caussam comprehendentem futura, in praecedentibus ea rationibus ordinata praenoscat.

L. Quoties mens Diis copulatur, per abstractam operationem haurit verissimas ab iis et exuberantissimas notiones, a quibus elicit veram in somniis diuinis vaticinationem [f].

LI. Si vero anima, quas in se habet rerum generabilium rationes connectat cum Diis, earum caussis, potentiam ab iis accipit et capacitatem cognoscendi et quae fuerunt, et quae futura sunt, omniaque tempora perlustrat, quaeque in iis euentura sunt, contemplatur, sortiturque prouinciam ea, prout oportet, ordinandi, curandi, corrigendi [g].

LII. Diuini afflatus (ἐνθουσιασμοῦ) haec signa sunt: qui eum patiuntur, neque sensuum vtuntur officio, neque ita vigilant, vt qui sensus habent expeditos, neque ipsi quidem futura apprehendunt, neque humano more operantur; sed neque sui compotes sunt, vt erant nuper, sed nullo prorsus modo, neque reflectunt in se ipsos propriam intelligentiam, neque promunt cognitionem sua sponte. Admoti ignibus non vruntur, vel adusti, id sentiunt; vel transfixi verubus, vel in tergo securibus percussi etc. persentiscunt, sed Dei afflatu vecti viam per loca inuia inueniunt, in ignem feruntur illaesi, ignem calcant, fluuios mirifice tranant, nec intelligunt suas operationes, neque vitam animalem vel humanam viuunt, sed aliam longe diuiniorem [h]. Dubium non est iactabundo mendacio haec confinxisse philosophum nugiuendulum, vt haberet, quod virtuti thaumaturgae Apostolorum opponeret.

LIII. Enthusiasmus non pendet ab animae facultatibus, aut ab intellectu vel corpore, sed est raptus diuinus, qui organis tanquam mediis vtitur [i]. Eius vero caussa est illuminatio ab ipsis Diis promanans, et obsessio plena et absoluta, quae omnes facultates absorbet, motusque et operationes omnes humanas et sensum nostri plane exterminat, sermones proferens, quos tamen non intelligit, qui eos loqui videtur, sed furioso ore occupantis Dei minister est [k].

LIV. Soni et carmina Diis consecrantur, sua cuique propria, estque in his affinitas mira, quae respondet propriis singulorum Deorum ordinibus, et potentiis, etiam vniuersi conuersionibus et harmonicis concentibus, qui inde profluunt; propterque hanc affinitatem ipsi Dii statim praesentes se sistunt, vt de iis participent, qui mediocrem ad eos habent simi-

e) c. 3. p. 63.

f) Fundamenta huius assertionis ex Psychologia Ploriniana patent.

g) Ibid. Conf. VOSSIVS de theol. gent. L. III. c. 35. p. 894. seqq.

h) c. 4. p. 64.

i) c. 7. p. 67.

k) c. 8. p. 68. Exemplum habemus in vate Delphica.

ſimilitudinem, immo perfecta ſtatim euadit obſeſſio, et melioris naturae poteſtatisque plenioris hauſtus [l]. Nititur hoc fundamento ſtudium Alexandrinae ſectae, in conficiendis hymnis ſacris poſitum, quibus mira effeciſſe Proclum et diſcipulos Marinus iactat, vt ſupra dictum. Sed et Corybantes, et Sabaii et matris Cybeles myſtae, metrizontes dicti huc pertinent [m].

LV. Anima priusquam corpori ſe inſinuaret, diuinam audiuit harmoniam; poſtquam in corpus deuenerit et ea audit carmina, quae diuinae harmoniae quam proxime ſtricturas repraeſentant, vtique ea amplectitur, et per ea diuinam harmoniam recuperat, ad quam proinde rapitur, et vnice ſeſe applicat, hauritque de ea, quantum ipſa poteſt capere [n].

LVI. Alia vaticinii diuini ſpecies eſt, quae per oraculum fit, in qua diuina vis numenque affulget iis, per quae oracula eduntur [o]. Multa de iis differit Iamblichus, vt nobis perſuadeat, cuncta enthuſiaſmo diuino in oraculis acta eſſe: quorum veritas vt pernoſcatur, comparanda cum Iamblichianis ſunt ea, quae de oraculis noſtra aetate diſputauere ANT. van DALEN [p] et elegantiſſimus FONTENELLIVS [q], quos, niſi fallimur, non ſatis feliciter oppugnauit FR. BALTVS [r], nobis enim hic prolixis eſſe non licet.

LVII. Deorum poteſtas, quae omnia bonis replet, fulget vndecunque, turba igitur malorum ſpirituum locum amplius non habet, neque poteſt ſe oſtendere, ſed, ac ſi reuera nihilum eſſet, in nihilum abit, nec enim vel mouere ſe poteſt, vel negotium faceſſere, quoties meliores ſpiritus comparent [s].

LVIII. Qui ſolis characteribus ad euocandos Deos vtuntur, audaces homines, eos in vatum numero percenſere non oportet, fraudibus enim et errore plena eſt haec vaticinandi via.

LIX. Illuminatio quoque ex vaticiniorum genere eſt, quae circumpoſitum animae aetherium et ſplendidum vehiculum (ὄχημα) diuina luce perfundit, vnde ad Deorum voluntatem percitae imagines diuinae eam quae in nobis eſt, attingunt phantaſiam [t]. Ὄχημα ſiue corpus luminoſum, quo anima veſtitur, quid ſit, ſupra dictum eſt.

LX. Reliqua vaticiniorum genera, qualia ſunt extiſpicia, et auguria, et aſtrologia, aliaeque, ab arte quidem proficiſcuntur, ita tamen, vt ea ſignis quibusdam vtatur diuinis, quae ab ipſis Diis variis modis perficiuntur. Ex his diuinis oſtentis humana ſagacitas per rerum et ſignorum conuenientiam coniectat vtcunque et vaticinationem colligit probabili ratiocinio.

LXI.

l) c. 9. p. 69.

m) Illi enim muſica harmonia ad enthuſiaſmum eliciendum vtebantur, conf. LIL. GYRALD. de Diis L. VII.

n) Ibid. p. 70.

o) c. 11. p. 73.

p) De oraculis gentilium.

q) Hiſtoria oraculorum. Add. IO. CLERICVS Bibl. choiſ. T. XIII. art. 2. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 109.

r) In Hiſtoria de ſilentio oraculorum paganiſmi: add. DAN. CLASENII de oraculis Libri III.

s) c. 13. p. 76.

t) c. 14. p. 77.

LXI. In his vaticiniorum ſpeciebus Dii ſigna per naturam, quae iis in generatione ſubſeruit, vel per daemonas generationi praefectos ſigna oſtendunt. Illi daemones vniuerſi elementis praeſidentes tum corporibus particularibus, animalibusque et ceteris in toto vniuerſo, omnia quae fiunt, cum facilitate ad obſequium perficiunt, et ſymbolice voluntatem Dei ſignificant [u].

LXII. Nihil in ſacris operibus digne poteſt praeſtari, niſi adſit aliquis ſuperum ſpectator operis et conſummator. Neque tamen is neceſſitatibus per inuocationes quibusdam attrahitur, cum diuina omni neceſſitate ſuperiora ſint: ſed inuocatio et cetera opera ſacra ab intelligente ſacerdote profecta, vi ſimilitudinis et quaſi cognationis ad Deos ipſa vltro currunt et connectuntur, nec cum violentia ſuas operationes perficiunt [x].

LXIII. Nihil in his operibus procedit a natura animae humanae, nec a cauſſa alia humana; ſed cuncta naſcuntur et pullulant ex cauſſa diuina. Non itaque ea phantaſiae opera ſunt, nec mixtae operationis, id eſt, quae ex anima noſtra et diuino afflatu extrinſece compoſita ſint: nec paſſio cauſſa eſt et affectus, nec morbus aliquis, puta melancholia, ebrietas, inſania [y].

LXIV. Nec huc magi aduocandi ſunt, quorum totum negotium per apparentias miras, nequaquam ex rerum natura geritur, et fiunt omnia incerto et deceptorio modo. Sed nec naturalis coniectandi ſagacitas, cum diuina hac prouidentia confundi debet [z].

LXV. Sacerdotes veras Deorum ſpecies contemplari ſoliti imagines diuinatorias parui faciunt: iis enim omnia obſcure tantum adumbrantur, nec veri fiunt vera phantaſmata, et bona apparent tantum, minime autem ſunt, nec perfectum aut liquidum aliquid obtinent. Opifex eorum enim non Deus, ſed homo eſt; nec producuntur ex vniformibus et abſtractis eſſentiis, ſed ex materia ſubiecta. Sapiens itaque idolis his non fidit [a]; licet enim ad coelorum motus et conſpectus conflentur, nihil tamen habent in ſe diuini: nam materiae quae ſunt in generatione vltimae mouentur ad coeleſtes motus, ſemperque variant, et vanae euadere poſſunt [b]. Prolixe his capitibus contra talismanum, amuletorum et aliorum huiusmodi imaginum theurgicarum generum vanitatem pugnat ex propriis Platonicorum principiis Iamblichus, Plotini et Porphyrii opinionibus inſiſtens: Aſt pugnaſſe eum pro idolis ſiue ſimulacris, iisque *praeſentiam numinis vindicaſſe, quaecunque fundendi arte et ſculpendi arte fabrili certa mercede et opera conformata eſſent,* ait Philoponus, in libro, quem contra eius opus *de ſimulacris* ſcripſit, teſte PHOTIO [c]. Nec haec ad ſolas ſtatuas diuinas pertinere, ſed ad ſimulacra quoque magica, vel Apollonii Tyanei exemplum, quem inter diuinos homines haec

ſecta

u) c. 16. p. 79. conf. PEVCERVS de variis diuinationum generibus. GALE ad l. c. exemplum habes apud AMMIAN. L. XXIX. c. 1.

x) c. 18. p. 83.

y) c. 20. 21. p. 86. 87. ſeq.

z) c. 26. p. 94.

a) c. 28. 29. p. 97. ſeqq.

b) p. 99.

c) Cod. CCXV. p. 285.

ſecta retulit, vel Procli artes Marino laudatae oſtendunt, quorum vterque iyngibus et talismanibus theurgice operatus eſt. Non itaque ſibi conſtat Iamblichus, qui non inuſitata huius ſcholae ratione vno loco refellit, quod alio ſtabilitum iuerat. Illud vero omnino hic monendum iisdem rationibus, quibus Iamblichus talismanum vim eneruauerat, omnem quoque ſtatuarum diuinarum cultum euerti, quas tamen diuina praeſentia irradiari ſupra dixerat. Qualia ἀσύστατα et ſe mutuo euertentia plurima ſunt in horum philoſophorum ſcriptis, nec aliter quoque in φιλοσοφουμένοις omni ſano principio et ratione deſtitutis euenire potuit.

LXVI. Diis bonis apparentibus, quicquid erat malum aut daemonicum fugit, nec tantillum pios turbare ſacrificatores poteſt, qui inde ab omnibus atheis et impiis moribus defaecantur. Qui vero ſacros ritus impie et inſolenter inuadunt, propter operationis infirmitatem et potentiae defectum Deos aſſequi nequeunt, malisque et impuris ſpiritibus familiares euadunt, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, improbique fiunt et laſciui et daemonibus malis, quibus adhaerent ſimillimi. Nam hi mali ſpiritus Diis contrarii ſunt, vnde ἀντίθεοι dicuntur [d]. Multa de his malis daemonibus diſſeruere, Chaldaei, Perſae, Iudaeique ex orientalibus regionibus reduces, et ſyncretiſmum quendam inter Moſaica et Chaldaica commenti, multa Iudaei Cabbaliſtae, in Aegypto enati: Puriora quaedam etiam tradidit diſciplina Chriſtiana. Hos omnes expilaſſe, ſuoque ſyſtemati infarſiſſe Platonicos reformatos dubium non eſt. Plura de his antitheis dabit Psellus [e].

LXVII. Imperare ſacerdos brutis quibusdam ſpiritibus poteſt natura ſua, non enim illi vtuntur rationis poteſtate et vſu, qua valet ſacerdos. Aſt in ſacris vt pareant Dii ſacerdoti a duplici, quam ſuſtinet, perſona oritur: nam non ſolum homo eſt, et humanae naturae ſeruat ordinem, quem nos in hoc vniuerſo obtinemus: ſed et perſonam Deorum gerit, eo quod in eo eſt, quod diuinis ſignis corroboratum, et melioribus naturis conciliatum ſurſum tendit, ac ad eorum ordinationem pulchre circumducitur [f].

LXVIII. Iuſti apud Deos alia definitio eſt, quam apud homines. Hi enim ad praeſentem ſtatum vitamque tantum reſpiciunt: illi vero nobis praeſtantiores vitas animae vniuerſas et priores ſtatus contuentur; atque adeo ſi quam poenam ex inuocatione inferant, habent rationem peccatorum, quae in vita priori admiſit anima, iam tandem punita. Eadem in vniuerſum diuinae prouidentiae malum punientis ratio eſt ſaepe ignota. Nos enim ſummam et exactam Deorum iuſtitiam in quamplurimis non aſſequimur, quae non tantum ad animam vnamquamque, ſed ad totam quoque animarum cognationem reſpectum habet. Eſt enim omnium animarum in corpore et extra illud communio [g].

LXIX.

d) c. 26. p. 102. ſeq.
e) De operationibus daemonum.
f) Sect. IV. c. 2. p. 107. conf. Gale ad h. l.
g) c. 4. p. 109. Conferenda haec ſunt cum Plotinianis philoſophematis de cauſſis mali phyſici ſupra enarratis.

LXIX. Malorum vero, quae ſubinde in inuocationibus eueniunt, multae poſſunt eſſe cauſſae, quae a malis daemonibus proueniunt: quae enim diſſimilia ſunt, et diſcordia et contraria, ad naturam daemonum factioſam pertinent, qui bonorum praeſentiam mentiuntur [h].

LXX. Naturalibus aut corporeis vniuerſi potentiis quoties vtuntur inuocantes, ad eos deſcendit efficacitatis communicatio, libera quidem et ad malefaciendum indeterminata; et qui vtitur ea communicatione, is eſt, qui ea abutitur ad contrarias, id eſt malas artes. Porro ſuperna communicatio per ſimplicem ratamque illam mundi concordiam partes longiſſimas effectu ſuo tangit: ſi quis interim hoc deprehendens moliatur inique partes ſortesue vniuerſi peruertere in alias partes, ſane his mali ſequentis cauſſa non eſt tribuenda, ſed hominum audaciae et transgreſſioni, quae ea, quae iuxta mundi ordinem bona ſunt et ſalutaria, peruertunt [i]. Ecce vero egregiam philoſophiam, ſecundum quam veneficus et magus nequiſſimus, ipſi diuinorum ordini et catenae ad peſſimas artes damnaque afferenda imperat. Qua in re longius praeceptoribus ſuis progreditur Iamblichus. Plotinus enim, quem ſequitur Porphyrius, animam cum ex intellectualium ordine ſit, et cum mente diuina arctiſſime cohaereat fato, quod ex animae mundi diſpoſitione et rationibus ſeminalibus oritur, non ſubeſſe contendebat, et eluctari poſſe ex hac ſerie dicebat. Multum haec ſuperat Iamblichi aſſertum. Nam is non purae tantum animae communionem cum Diis, et quod inde ſequitur, imperium in materiae ordinem et ſeriem cauſſarum in mundo concedit, Deosque voluntarie obſequentes ſacrificulis ſtatuit, ſed et magos impuros abuti poſſe hac poteſtate et rerum omnium ſerie ad nocendum piis, et imperitari fato ad mala accerſenda; ſicque ipſis Diis, vel daemonibus ſaltem, qui mundo praefecti ſunt, miniſtris vti ad facinora ſua contendit. Quae quam impia ſint et abominatione plena, quilibet videt. Aſt rationem aliam peſſimarum artium, quas magi excolebant, dare non poterant, ſicque ſua opera, quae eadem ex ſchola prodibant, quaeque diuina tamen eſſe mentiebantur, excuſare coloremque iuſtum illis inducere ſtulto conatu quaerebant. Quod quibus ratiunculis, miſeris ſane et philoſopho indignis euincere ſtudeat nugator Iamblichus, in ipſo eius opere legendum eſt. Nobis enim hiſce diutius inhaerere propter limites nobis conſtitutos non licet.

LXXI. Anima mundi praeſidet mundano corpori, Diique coeleſtes coeleſte corpus moderantur; nihil vero inde paſſionis noxiae ſuſcipiunt, vel in intelligendo impedimento, vt animae corpori iunctae accidit [k].

LXXII. Hinc ratio patet, cur vapor exhalans ab animalibus et ſuffitus ſacer rite peractus Deos moueat? Is enim nec Diis nec mundanis et vniuerſalibus cauſſis nocet, vtpote qui in diuinis continetur, ea vero non conti-

h) c. 7. p. 111. i) c. 10. p. 113. k) Sect. V. c. 2. p. 117.

continet, et ipsa non trahit adaptatque sibi Deos, et vniuersa, sed viceuersa accommodatur ipsa ad istorum imperium, et melioribus naturis ac caussis vniuersalibus applicatur, nequit autem illa constringere et sibi applicare. Emolumenti sectae suae, quae ordini sacro ministrabat, et sacerdotium sibi vindicabat, rationem hac assertione habuisse Iamblichum, dubium non est. Sine ea enim ratio dari non potuisset, qui intelligibiles Dii sacrificiorum nidore thurisque suffumigatione queant placari. Etsi enim vetus et peruulgata erat opinio, Deos pasci vaporibus et nidore carnium in sacrificiis, de qua viri docti passim disserunt [l], absurda tamen ea visa est illis, qui curiosius in rationes cultuum diuinorum inquisiuerant, viderantque absurdum esse commentum, (quo tamen fundamento ista opinio nititur) Diis esse corpus aliquod. Hinc vel sacrificia ex carnibus reiiciebant, quod Pythagoreos fecisse constat, vel ad daemones tantum, qui corpore quodam essent vestiti, transferebant. Quod cum Christiani auide arriperent, et ad conflandum sacrificiis gentilibus odium vrgerent, malorum daemonum escam esse sacrificia iucundissimam [m], deseruere quidem Platonici receptam sententiam, sed cum propter emolumentorum suorum rationes ipsa tamen sacrificia deserere non possent, ad inanem hanc, quam Iamblichus tradit distinctionem confugerunt, et Deos quidem ab istis vaporibus nec tangi nec inescari posse dicebant, ast ad rationem tamen vniuersi eos pertinere, et tanquam principia passiua actiuis applicari docebant. Quod an satisfacere queat homini vel mediocriter attento, et annon desperatam prodat caussam, nulla ratione philosophica pingi ornarique aptam, ipse lector iudicet. His vero tota de sacrificiis doctrina innititur, de qua ita porro Iamblichus.

LXXIII. Effectus sacrificiorum efficacissimi, nec vniuersi, eiusque partium inter se consensioni, nec numeris quibusdam aut specificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus aut partibus tribui possunt. Dii enim sunt supra naturam [n].

LXXIV. Sed procedunt mirifici effectus sacrificiorum ab amicitia tanquam a caussa et accommodatione quadam, et habitudine opifices ad opificia, genitores ad genita conciliante. In sacrificio enim perfecto omnes caussae a suprema ad infimam commouentur [o].

LXXV. Quoniam perfectissimae opificesque potestates in se omnes continent omnium caussas, ideo cum iis omnes efficientes rerum caussae vna cum his circumaguntur, atque adeo ex cunctis simul communis vtilitas in totam genesin deriuatur, aliquando quidem per ciuitates populosque et gentes omnigenas, aliquando per domos vel hominem vnumquemque bonis distributis, secundum proprietatem et quasi cognationem [p].

LXXVI.

l) Vid. AELIAN. var. hist. L. IX. c. 15. et Patres passim. Ex recentioribus GISB. CVPERVS Obs. L. II. c. 3. p. 76. EZECH. SPANHEMIVS ad Iuliani Caesares p. 226. L. KVSTER. in hist. critic. Homeri §. 3. p. 16. pluresque alii.

m) Conf. GOD. WALTHERVS in Historia conuiuiorum sacrorum a gentilibus post sacrificia initorum, Germanico idiomate edita.

n) c. 5. 6. p. 121. seq.

o) c. 9. p. 127.

p) c. 10. p. 129.

LXXVI. Daemones etsi corporibus vestiuntur, quae quidam sacrificiis nutriri volunt, corpus tamen illud immutabile est et impatibile, lucidumque et nullius indigum, ita vt nihil effluat inde, nihilque necessario influat, et si influxu opus habeat, sufficiunt exhalationes mundi, adeoque sacrificiis ad eos nutriendos opus non est [q]. Dubie, si ipsam orationis seriem respicimus, de corporibus, quibus daemones vestiuntur, loquitur, quae tamen et ipse, et antecessores ac successores aliis locis agnoscunt [r].

LXXVII. Vehiculum quod corporis similitudinem habet, quodque daemonibus inseruit, neque ex materia, neque ex elementis, neque ex aliquo corpore nobis noto constat: hinc ab alius essentiae corpore ali non potest, sed materiale omne in sacrificiis igne absumitur, et purgatur, quod in eo est immateriale, atque materiae vinculis soluitur [s].

LXXVIII. Sacrificiorum ritus connectuntur et comparantur ad Deorum ordines. Dii autem alii materiales sunt; qui materiam in se comprehendunt et exornant, alii immateriales, qui omnino a materia liberi sunt, eamque longe excellunt. Ab illis sacrificia incipere et ad hos ascensum fieri decet [t]. Multa de his Deorum materialium ordinibus garriunt Platonici postremi, PROCLVS [u] et Damascius; vocant eos ἐγκοσμίους et ἀπολύτους. et Oracula ὑλαίους συνοχέας. Nec alii sunt Dii ἄζωνοι, nempe Deorum supramundanorum vltimi, mundanis proximi a mundo liberi, vt recte vidit GALEVS [x]. Nam PSELLO [y] Azoni Dii vocantur, qui libere potestatem suam exercent in Zonis, suntque collocati supra mundanos Deos. Errat itaque SERVIVS [z], qui *ex altioris scientiae hominum mente, Deos communes*, quorum mentionem facit VIRGILIVS [a], esse vult, *qui ἄζωνοι dicuntur, hoc est, qui coeli certas non habent partes, sed generaliter a cunctis coluntur.* Id enim oraculorum menti non respondere, quilibet videt, et Zonaei Dii, siue Spiritus numinaue Zonis annexa euincunt: qua de re videndus STANLEIVS [b], qui, dum Chaldaica nobis exhibere vult, Platonica tradit.

LXXIX. Duplex hominum status est. Aliquando toti anima fiunt, et extra corpus constituuntur, Deorum immaterialium hospites: aliquando vero constringuntur corporis testa et opprimuntur a materia et in corporis indolem degenerant. Hinc duplex exsurgit cultus ratio, illa simplex, incorporea, ab omni generatione pura, atque adeo sinceris competens animabus; haec plena corporibus et ritibus materialibus, conuenientia animis nondum defaecatis aut generatione prorsus liberatis [c].

 Vi-

q) l. c. p. 127.
r) Vid. praeter Plotinum supra adductum PORPHYR. de abstin. L. II. f. 42. PSELLVS l. c. p. 50.
s) c. 12. p. 128.
t) c. 14. p. 129.
u) Theol. Plat. L. VI. c. 8. p. 34. Comm. in Tim. L. V. p. 301.
x) Ad l. c. Iamblichi p. 269.
y) loc. cit.
z) Ad Aeneid. L. XII. v. 118.
a) l. c. - - - Diis et communibus aras.
b) Hist. phil. orient. P. XIII. S. II. c. 8. p. 1127.
c) c. 15. p. 130.

Videtur haec excogitasse Iamblichus, vt Pythagoram hostias puras et incruentas tantum admittentem, cum communi superstitione, more sectae suae, conciliaret.

LXXX. In sacrificiis, quae facimus pro corporis bono et salute, oportet esse cultum corporeum, ritumque eiusmodi. Haecque, quae corporea bona offerunt, a Diis tantum materialibus accipiuntur [d].

LXXXI. Maxima hominum turba naturae subiicitur, eiusque potentiis gubernatur, et sub fato est. Pauci sunt, qui supernaturali mentis vsi potentia naturam supergrediuntur, praestantiores natura euadentes: nonnulli medium tenent inter puram mentem et naturam, et ab vtraque se reducunt, alii mistam quandam ex illis vtrisque vitam amplectuntur: his diuersis hominum generibus diuersis sacrificiis opus est ritibusque vel naturalem, vel intellectualem, vel mediam vitam concernentibus [e].

LXXXII. Quoniam, antequam apparent Dii, descenduntque ad terram, omnes praesubiacentes illis potentiae mouentur, et praecurrunt, pompaeque inseruiunt, qui non distribuit, quod cuique congruit, nec vnumquemque suo proprio honore prosequitur, abit inhonoratus ipse et expers communicationis. Vnusquisque itaque Deorum, etiamsi arcani et inconspicui sacrificiis adsint, colendus est pro suo gradu, quem tenet [f].

LXXXIII. Perfectissima vero sacri cultus ratio est, quae ad totius multitudinis numinum vnum et principale se dirigit, atque in eo diuinas omnes essentias et principatus simul colit; sed haec sero aduenit et oppido paucis [g].

LXXXIV. Quando caussae diuinae et humanae praeparationes ex aequo respondent, tunc sacrificii operatio perfecta omnia quidem bona perfecta et immensa reportat [h].

LXXXV. In caussis vniuersi supremis ea est exuberantia potestatis, vt cum in aliis, tum etiam in hoc vniuerso superet, videlicet quod omnibus ex aequo vna eademque sine impedimento praesens sit. Hac igitur ratione ipsa illa omnium prima vltimis vsque affulgent, et immaterialia principia materialibus adsunt immaterialiter [i].

LXXXVI. Ipsa quoque materia, cum a patre et opifice omnium genita sit (γενομένη) merito perfectionem sui quandam accepisse censenda est aptam ad Deos suscipiendos. Quin etiam nihil est quod prohibet superiora diffundere lumen suum ad inferiora; quare nec materiam expertem faciet quicquam, si perfecta fuerit ac boniformis, superiorum participationis [k]. Fluere haec ex systemate emanatiuo, quod recepisse Alexandrinam Platonicorum sectam supra probauimus, quilibet videt; ast licet haec Plotini placitis consonent, luculentius tamen mentem philosophorum horum plane abominabilem produnt. Plotinus enim, ne tam crasso

d) c. 17. p. 132.
e) c. 18. p. 133.
f) c. 21. p. 136.
g) c. 22. p. 137.
h) c. 23. p. 138.
i) loc. cit.
k) Ibid.

craſſo modo in diuinam naturam eſſet iniurius, neſcio quam materiam intelligibilem, vel metaphyſicam potius excogitauit, cui phyſica tanquam effectus, ſubordinata eſſet; ſicque ſpeciem dedit, remotae a Deo omnis materialitatis, licet reapſe, emanationis lege, materia quoque phyſica ex Deo eſſet: aſt Iamblichus, qui miſſis metaphyſicis ſubtilitatibus ad captum ſacerdotum diſcipulos inſtruebat, de materia, quatenus naturae ineſt, et ſacrificiis inſtruendis adhibetur, diſſerens, materiae ex Deo genitae capacitatem admittendi diuinae communis radios ex ipſo primo fonte deriuauit, ſicque materiam emanantium vltimum conſtituit, ſatis ita prodens, qualem Deum agnoſcat, cui addictus erat, philoſophia Alexandrina.

LXXXVII. Diis quorundam locorum rectoribus ſacrificium ex iisdem rebus, quae ibidem naſcuntur, eſt admodum conſentaneum, et gubernantibus ea, quae ex gubernatis ſunt [l].

LXXXVIII. Quia Dii angelique quamplurimi adſunt ei, ſub quo per cunctas in terra gentes numen aliquod ſortitum eſt praefecturam communemque prouinciam, proprium quoque inde tributum eſt templo vnicuique numen, quod ſacrificium inſpectat, ideo oportet caute obſeruare legem et ordinem diuinae ſanctimoniae in ſacrificiis, et bono animo eſſe, quoniam Diis auctoribus operamur, dignam autem adhibere curam, ne quod Diis indignum munus aut alienum offeramus [m].

LXXXIX. Preces magna pars ſunt ſacrificiorum, quae perficiunt, et ſocietatem indiſſolubilem Deos inter et ſacerdotes conficiunt; contactumque et notitiam nobis circa diuina praeſtant, et communionis vinculum ſunt, et dona nobis inuitant a Diis demiſſa, etiam antequam loquamur, et perficiunt omne noſtrum opus etiam cum nondum intelligimus. Summa vero ſpecies eſt, quam ineffabilis illa vnitas conſignat, quae totum earum robur collocat in Diis, quaeque adeo in iis perfecte animam noſtram conquieſcere facit [n].

XC. Preces amicitiam nobis ad Deos conficiunt, ſacramque a Diis vtilitatem triplicem afferunt. Vna ad illuminationem pertinet, altera ad communem operum executionem, tertia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem [o].

XCI. Eſt quoddam poteſtatum genus in mundo valde diuiſum, indiſcretum, inconſideratum, quod accipit quidem ab alio rationem et obtemperat, per ſe autem nihil intelligit, nec verum aut falſum poſſibile aut impoſſibile, diſcernit. Hoc genus comminationibus confertim iactatis commoueri et percelli poteſt. Sacerdos etiam per poteſtatem ſymbo-

 lorum

l) c. 24. p. 139.
m) c. 25. p. 140.
n) c. 26. p. 141. Expilaſſe Iamblichum Chriſtianos hoc loco ipſae locutiones produnt e ſacris deſumtae.
o) p. 142.

lorum arcanorum tanquam in ipſo Deorum ordine ſuperior exiſtens mundanis imperitat poteſtatibus [p].

XCII. Ineffabilium arcanorum cuſtodiam daemones agunt, idque adeo anxie, quoniam in illis totius mundi ordo praecipue continetur: haec terreni daemones nec ad vocem vsque et auditum ſuſtinent aliter affici verbisque profanari, ideo comminationes locum habent: aſt obſecrationum in Deos ius nullum eſt [q].

Deorum ordines ex mente Iamblichi.

§. LVIII. Hactenus de Diis, de daemonibus, de cultu eorum et ſacrificiis ex ſectae ſuae placitis differentem audiuimus Iamblichum; iam de Deorum quoque ordinibus ſuperioribus, diuinisque principiis alto ſupercilio quaedam diſputans auſcultandus eſt; in his enim praeſtantiorem diſciplinae ſuae partem exponit. Et ſe quidem Aegyptiorum theologiam tradere iactat, et ſymbolicam ideo ſapientiam exponit, caue tamen aliam theologiam intelligas, quam quae Platonica ſchola inter Aegyptios inuenit, vt *tomo primo* demonſtratum. Cuncta vero ad emanationis ſyſtema conſtituendum, variosque emanantium ordines deſignandos reuocari poſſunt, quae ex Orientali potiſſimum philoſophia in arua ſua deriuauiſſe Platonicos Aegyptios illi dubium eſſe nequit, qui ea diligenter expendet, quae infra de huius philoſophiae placitis trademus. Probe vero ad hanc theologiam Aegyptiaco-Platonicam, Orientali admiſtam attendendum eſt, quoniam genuini hi fontes ſunt, ex quibus et arcana Iudaeorum in Aegypto habitantium philoſophia, et multi haereticorum errores pullularunt, de qua tamen re infra differemus. Ita vero pergit Iamblichus.

XCIII. Deus totius naturae et generationum poteſtatumque elementarium omnium cauſſa, omnibus ſuperior eſt, et vniuerſa in ſe complectitur, eſt enim his praeſtantior, immaterialis, incorporeus, ſuper naturam, ingenitus, indiuiſus, totus a ſe ipſo et in ſe ipſo abſconditus, et quoniam in ſe complectitur omnia, ſeque ipſe omnibus mundi partibus communicat, ex iis eluxit, quoniam vero omnibus ſupereminet, et ſolus ſuper omnia expanditur, eſt ſeparatus, exemtus, ſublimis, et per ſe longe explicatus ſuper mundanas poteſtates et elementa [r].

XCIV. Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo et rege. Eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, qui eſt ſui pater, et de ſe genitus, et vnipater Deus et vere bonus. Eſt enim maius quid et prius fons omnium, et radix intelligibilium idearum primarum entium. Ab hoc autem vno Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe explicuit, proinde eſt ſui pater et ſibi ſufficiens. Eſt enim hic et principium, et Deus Deorum, vnitas

p) Sect. VI. c. 5. p. 147. Imitatos fuiſſe hos homines viros ſacros malos daemonas in nomine I. C. adiurantes et eiicientes, dubium non eſt. Supraque dictum, etiam ſine his formulis Platonicorum theurgorum Theoſebium in nomine Dei Hebraei, id eſt Ieſu, daemonium eieciſſe, quamuis eſſet gentilis.

q) Ibid.

r) Sect. VII. c. 2. p. 151.

vnitas ex vno superessentialis, et essentiae principium, nam ab eo fluit entitas et essentia, et propterea pater essentiae vocatur, ipse quoque ante intelligibile principium est, vnde noëtarcha dicitur [s]. Recessisse Aegyptiacam hanc Platonicorum sententiam de Deo omnium primo priore, a Plotini mente, et quaternionem in Deo statuere, supra [t] testimoniis quoque demonstrauimus, quibus alia ex Galei ad hunc locum obseruationibus addi possunt. Dubium vero nullum est, haec esse ex Orientali philosophia, quae de abysso et ineffabili profunditate fontis omnium principiorum, primo Deo prioris multa garriuit, vt ex Gnosticorum disciplina colligi potest. Id quod syncretismum sectae Alexandrinae mire illustrat.

XCV. Post primum hunc in solitudine permanentem Deum, eumque qui ab illo est Deum sufficientem sibi, qui est caussa omnium essentiarum, est mens se ipsam intelligens et alias intellectiones ad se conuertens, qui Deus Emeth Aegyptiis dicitur, et eicton ante eum est, id est prima effigies et impartibile, in quo primum quod intelligit, et intelligitur reperitur, quodque solo silentio colitur [u].

XCVI. Praeter hos rerum apparentium opificio alii praesunt duces, nempe mens demiurga siue opifex, quae et veritatis custos et sapientiae, quatenus ad generationem sapienter descendit, et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, lingua Aegyptiaca dicitur Amun et Ptha, et Osiris [x].

XCVII. Est et alius principatus apud illos super elementa tota in generatione posita, virtutesque eorum, quarum quatuor masculae, totidemque foemininae sunt. Hunc soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem in generatione versantem, quem lunae assignant [y].

XCVIII. Diuidentes vero coelum in partes duas vel quatuor, vel duodecim, vel sex atque triginta, vel harum duplas vel aliter quomodocunque, duces his praeficiunt aut plures aut pauciores, denique his omnibus vnum praeficiunt, qui omnibus superior sit [z].

XCIX. Haec itaque Aegyptiorum theologia de principiis desuper ad inferiora progrediens ab vno incipit, et desinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorsus omnis indeterminata in se natura definitur, et continetur aliquo certo termino, hoc est a suprema illa vniente omnia caussa.

C. Materiam quod attinet, Deus eam produxit diuidendo materialitatem ab essentialitate, hanc materiam demiurgus accipiens vitalem ex ea simplices incorruptibilesque sphaeras fabricauit, ipsius vero, quod erat postremum ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit [a].

Habes

s) Sect. VIII. p. 158.

t) §. 50.

u) c. 3. p. 159.

x) l. c. Et hic a Plotino recedit, demiurgum in secundo principio ponente.

y) Manifeste haec sapiunt philosophiam orientalem.

z) Ibid.

a) loc. cit.

Habes hic Lector, breue quidem ast luculentum systematis emanatiui compendium, quod in Orientali et Zoroastrea praecipue philosophia enatum ad Platonicos Aegyptios, ad Iudaeos Cabbalistas, et totius fere orbis fanaticos transiit. Etsi enim quaedam in his sunt, quae domesticam Aegyptiorum doctrinam sapiunt, pleraque tamen aliena sunt, et post explosum demum systema duorum principiorum recepta et antiquis symbolis nominibusque applicata, et a Platonicis tandem recepta, Plotinum excipientibus. Ille enim licet fanaticam ab Ammonio Aegyptio didicisset theologiam, non tamen tam insanum in modum delirauit, sed se magis intra systematis sui cancellos continuit, quibus disruptis Iamblichi schola Phaëtontis instar non per coelum tantum sed et inferos vesanis nugarum commentis praeceps vagata est.

CI. Homo duas habet animas, vna est a primo intelligibili, participat etiam de potentia opificis, altera vero nobis inditur ex circuitu coelestium mundorum, ad quem anima Deum speculatura reuertitur. Anima itaque haec, quae a mundis aduenit, mundorum quoque obtemperat motibus; illa vero,, quae ab intelligibili deriuatur, adestque intelligibiliter, est quidem supra orbem geniturae, et iuxta hanc soluimur a fati vinculis [b].

CII. Habet anima principium in se ipsa proprium, quo possit ad intelligibile restituere se ipsam, et a generabilibus refugere, et ad id, quod est, quodue diuinum est, seipsam connectere. Dii vero fatum soluunt, ast potentiae quae ab iis deriuantur, quaeque mundo et materiae implicantur, hae quidem fato obnoxiae sunt [c].

CIII. Daemon, quo quilibet gaudet proprius decerpitur a totius mundi dispositione, nec non vitae omnigenae in eo, et corporum omnium regnante tum, cum anima per ea ad generationem descendit: haec autem mundi portio sic decerpta in nobis propriam quandam sortitur, in nostra omnia praefecturam. Hic daemon praeexstiterat in paradigmate, priusquam in genesin descenderet anima; hic vbi primum pro duce anima asciuerit eum, statim animae adest, eiusque vitalia opera exsequitur, ipsam ad generationem descendentem corpori alligat, totum in communi animal regit, vitamque animae propriam gubernat, quaeque cogitamus ab eo principium habent, et ea agimus, quae nobis in mentem is induxerit, denique eatenus nos gubernat, quoad sacris perfecti pro daemone Deum animae custodem et ducem adipiscamur. Semper etiam bonus est, mali enim spiritus nusquam praefecturam habent [d]. Pungit in his vltimis Iamblichus veterem sententiam de duobus daemonibus cuilibet homini assistentibus, vno aequitatis, altero iniquitatis, quae non veteres tantum gentes barbaras, sed philosophos quoque, et in his Empedoclem quoque, immo Iudaeos et Christianos veteres peruagata est, et Muhammedanos quoque

b) c. 6. p. 162. Haec ex psychologia Plotiniana lucem capiunt.

c) c. 7. p. 162.

d) c. 6. seqq. p. 169. seq.

quoque occupauit, de qua tamen hic prolixe dicere locus non patitur. Adeundus autem est doctissimus COTELERIVS ad Hermam [e].

CIV. Daemon hic non est animae quaedam pars vel intellectus sapientior, sed de meliori ordine, qui animae nostrae praesidet tanquam praestantior [f]. Haec iis opponit Chalcidensis philosophus, qui τὸ ἡγεμονικὸν daemonem hominis esse dixere, de qua opinióne *tomo primo* de Socratis genio differentes quaedam diximus. Plura de hoc Platonicorum genio dabit B. OLEARIVS [g].

CV. Si in Diis bonorum omnium essentia et perfectio habeatur, si prima potestas eorum sit apud sacerdotes, eorumque similes meliorum studiosos, veraeque communionis cum iis cupidos, omnium bonorum fons et finis summa cura colitur, et est certe, veritatis et intellectualis cognitionis contemplatio, et simul cum Deorum cognitione hinc ad Deos conuersio et sui ipsius cognitio sequitur [h].

CVI. Sola diuina vaticinatio ab ipsis Diis pendens, nos vere participes facit vitae diuinae; cumque ipsa possideat praescientiam et diuinas notiones, nos quoque eadem diuinitate beat, bonumque pure nobis exhibet [i].

CVII. Homo ille contemplabilis et intelligibilis olim cum esset visioni Deorum coniunctus, postea aliam subingressus est animam, illam quae humanam formae speciem concomitatur, et propterea venit sub fati et necessitatis iugum. Ab his vinculis liberari non potest praeter Deorum cognitionem, quae primam quidem qualitatem requirit animae sanctitatem omni corporea puriorem, deinde praeparat animam ad participationem et boni contemplationem, simulque ad contrariorum reiectionem, post haec ad vnionem cum Diis bonorum omnium fontibus [k].

CVIII. Theurgia, vt rem omnem tandem complectamur, ipsi Dei potestati per se genitae, per se mobili omnia sustentanti, intellectuali, omnia exornanti, ad veritatem intelligibilem reuocanti, perfectae et perficienti potestatibusque ceteris Dei opificibus gradatim pro cuiusque proprietatibus animam ita coaptat, vt in actionibus earum intelligentiisque [illegible] practicis anima, sacris peractis perfecte confirmetur; et tum demum in toto demiurgo Deo animam collocat. Hic enim finis est anagoges [l].

§. LIX. Habes hic Lector, breuem totius theologiae Iamblichianae, vel, si mauis, Alexandrinae, conspectum, ipsis celeberrimi philosophi verbis expressum, quo potiora dogmata omnia fere continentur. Multa addidit sequentis seculi vsque ad finem sectae curiositas, vt partim ex oraculis Chaldaicis disci potest, partim ex PSELLI dialogo *de operatione daemonum*, ex huius sectae principiis et opinionibus conflato conspici- *Philosophia moralis eclecticorum.*

e) p. 873. edit. Fabric.
f) [illegible] p. 171.
g) Diss. de genio Socratis STANLEIO adiecta.
h) Sect. X. c. 1. p. 173.
i) c. 4. p. 175.
k) c. 5. p. 176.
l) c. 6. p. 177.

spicitur. Sed haec prolixius enarrare, esset vel lectoris patientia vel nostro abuti otio. Ad morum itaque philosophiam, qualem schola Plotini tradidit, conuersi ea potissimum capita recensebimus, quae summam rei tangunt. Specialiora enim conquirere nobis diu satis in hac arena volutatis non licet. Audiendi vero, qui potissimum in morali argumento versati sunt PORPHYRIVS [m], et IAMBLICHVS [n], quibus reliqui tantum non omnes concinunt.

I. Ex nihilo nihil fit, animus itaque cum ex nobiliori principio ortus, et reuera Deus sit, ad hoc suum principium reducendus est. Nititur haec assertio toto physiologiae Alexandrinae systemate, quod vt prolixe in antecedentibus demonstratum, rerum omnium ex primo fonte emanationem supponit, mentemque hominis ex mente siue intellectu diuino deriuat: cum vero, ex quo omnia effluxere, in id omnia quoque redeant, non potuit non animus hominis ita in hac philosophiae parte considerari, vt Deo repleatur, et cum eo vniatur. Quod cum vbique crepent Plotinus et Iamblichus, supra adducti, prolixis testimoniis opus non habet. Conferri tamen cum illis potest PORPHYRIVS [o].

II. Extitere vero animae priusquam in corpus ingressae, lapsaeque ad inferiora descendentes et generationem subeuntes corpus nacti sunt carcer. Fuse supra in psychologiae Plotinianae delineatione de praeexistentia animarum, earumque ad inferiora inclinatione et sequente ex ea lapsu dictum, quae hic repetenda. Inde enim reuera generatio malum, haecque vitae miseria. Multus in hoc est demonstrando IAMBLICHVS [p], qui videndus. Prout vero lapsus fuit vel grauior vel leuior, ita et corporis conditio, quod ex instituto docet PORPHYRIVS [q].

III. Anima itaque materiae corporisque vinculis mancipata, non potest felici vita frui, sed materiae compedibus constricta detinetur, et impeditur. Hinc odium corporis in hac schola, quod supra in Plotini et Porphyrii historia notauimus. Platonem eundem fere in morem docuisse, *tomo primo* demonstratum est. Qui licet erret, tolerabilius tamen errat, quam hi Pseudo-Platonici. Illi enim materia a Deo independens in se naturaliter mali habet principia; hi autem materiam ex Dei sinu deducunt, et diuinitatis participem fieri posse statuunt, vt supra dictum. Et tamen e corporis commercio cum anima omne fere malum morale deriuant. Quam contradictionem vtrum tollant ea, quae Plotinus de mali moralis origine metaphysicis et abstractis quibusdam notionibus sine fundamento alio rei naturae conueniente nixus garrit, lectoris ex iis, quae supra de ea re attulimus, esto iudicium.

IV. Per hunc descensum anima descendit ad illud quod non est, et eget seipso, ac propterea entis quoque ipsius, licet praesentis, laborat inopia,

m) In variis opusculis moralibus, praecipue sententiis et de abstinentia.

n) In sermonibus protrepticis.

o) Sent. XLII. p. 139. 140. de antro Nymph. p. 132. edit. Rom.

p) Cap. 8. p. 52. Conf. de Myst. S. X. cap. 5. p. 176.

q) Sent. XXXIII. p. 77.

[illegible], et ab ente, a quo nec essentia nec loco separata nec alia quacunque re seiuncta est, conuersione ad non-ens (id est, materiam) separatur, iustamque hanc poenam luit, quod auersione ab ente seipsam auersatur, et ignorat. Recte itaque corpus carcer animae dicitur. Qui enim conuersus ad haec inferiora se ipsum diuino genere satum deseruit, a numine profugus errat r).

V. Hinc omnis improba vita plena est seruitutis, et impietatis; ideoque profana et iniusta, cum in ea spiritus sit plenus impietatis ac iniustitiae s).

VI. Huic miseriae vt eripiatur animus, deponenda est omnis peregrina sarcina, afflicto corpore omnibusque superfluis abiectis, sensusque ipsos auersando consilia cum Minerua conferenda, quomodo omnia quae animae insidiantur, resecanda, ac circumcidenda t). Plena his sententiis sunt Platonicorum commentaria, quae hoc vnum inculcant, liberandum esse a corporis seruitio animum: quo in argumento imprimis disertus et copiosus est IAMBLICHVS u).

VII. Finis itaque philosophiae est liberatio a vinculis humanis, et [illegible] solutio itemque manuductio ad id, quod reuera est, et cognitio [illegible] germanaeque veritatis, animarumque purgatio, et cum Deo vnio x).

VIII. Hic tamen finis, qui nos Deo iungit, in hac vita obtineri per[illegible] non potest, sed fruitur eo anima in beatas sedes recepta. Potest tamen per aliquod tempus gustum eius percipere in hac vita, Deumque [illegible] ipsum, sed non semper eo fruitur, eo quod corporis sarcina grauatur. Peruenisse in corpore degentes et Plotinum et Porphyrium, si eos audis, ad [illegible] felicitatem in eorum vita narrauimus, quam vero beatitatem post [illegible] vitam expectauerint, pulchre docet carmen in Plotini obitum, quod exhibet PORPHYRIVS y).

IX. Educendus itaque est animus e corporis carcere et liberandus a [illegible], quibus detinetur, vt ad caussam suam, ensque verum ascende[illegible] se iungere principio possit. Idque fit purgatione philosophica, [illegible] liberatione a passionibus animae et ascensu per virtutum gradus z).

X. Tantum vero opus nec simul nec semel perficitur, sed per varios [illegible] ducendus est animus, vt ad vnionem tandem Dei perueniat. Sunt [illegible] ascensus gradus, vt fiat philosophiae studiosus 1. σπυδαῖος, 2. δαι[illegible], 3. Θεῖος, 4. θεοπάτως a). Hic gradus theurgorum est, qui ita [illegible], quod homines in Deos transmutat, de qua animae in excellentio-

r) PORPHYR. Sent. XLII. p. 140.
s) Ibid. p. 141. IAMBLICH. protr. c. 5. [illegible] 26. c. 13 p. 73.
t) PORPHYR. antr. Nymph. p. 132.
u) ll. cc. de myst. p. 176.
x) PLOT. Enn. VI. L. vlt. c. vlt. IAMBLICH. protrept. c. 13. p. 81.
y) In vita Plotini.
z) Conf. BVDDEVS de καθάρσει philosophica. PLOTINVS Enn. III. L. IX. c. 9. 10. Enn. IV. L. III. c. 7. IAMBLICH. de myster. Sect. IX. c. 6. p. 177.
a) Conf. GALE ad Iambl. L. 15. p. 199.

tiorem natura sua gradum constitutione multa praedicantem supra audiuimus Iamblichum. Passim tamen haec nomina quoque inter se apud Platonicos confundi videas; nam et virtutes theurgicae interdum illis θεῖαι dicuntur [b].

XI. Hinc variae exoriuntur virtutum classes et ordines gradusque. Vt enim quatuor virtutes cardinales sunt, prudentia, temperantia, fortitudo et iustitia, ita per varios vitae gradus differunt [c].

XII. Gradus vero virtutum octo sunt: virtutes nempe 1. physicae, 2. ethicae, 3. politicae, 4. purgatoriae, 5. purgati animi, 6. theoreticae, 7. theurgicae, 8. diuinae, quorum inter se crescit dignitas, vsque ad diuinitatis apicem. Non conueniunt satis Platonici in virtutum earumque graduum numero constituendo. Plerique in politicas, purgatorias, animi iam purgati et exemplares dispescunt, de qua distributione virtutum legi potest MACROBIVS [d]. PORPHYRIVS [e] in virtutes hominis politici, ad contemplationem ascendentis, vel theoretici incipientis, et theoretici perfecti, et tandem contemplantis diuidit. Nos hic MARINI [f] distributionem sequimur, qui ad hanc potissimum normam, quam docta obseruatione illustrauit I. ALB. FABRICIVS, *vitam Procli* enarrauit. Ea enim cum reliquis facile componi potest. Adeundus etiam SIMPLICIVS [g].

XIII. Virtutes physicae sunt, quae infimum gradum absoluunt, et dotes comprehendunt, quibus corpus hominis a natura ornatur, vt commodum animae ad felicitatem ascendenti instrumentum se praebere queat. *Imperfectam hanc speciem virtutis a natura adumbratam, et leuissimum vestigium veri boni* recte dixit PROCLVS [h].

XIV. Virtutes ethicae et politicae, quae et practicae dicuntur, theoreticis opponuntur. Suntque in mediocritate affectuum ipsius irrationalis animae partis sitae, et postulant, vt homo politicus rationi, id quod decet in vitae actionibus, obsequatur, vocanturque politicae, eo quod ad societatem, et communionem ciuitatis spectant. Has virtutes post PLOTINVM [i] describunt MACROBIVS [k] et PORPHYRIVS [l].

XV. Virtutes theoreticae ad philosophiam vitamque theoreticam pertinent, eumque respiciunt, qui repurgare vitam suam studet; is enim quantum licet, a corpore corporisque affectionibus refugit, et veluti totus in se ipsum vertitur [m].

XVI.

b) Vid. quae obseruauit FABRICIVS proleg. ad vitam Procli p. 22.

c) Conf. AMMIAN. MARC. Lib. XXV. c. 4.

d) Somn. Scipion. L. I. c. 7.

e) Sent. XXXIV. p. 80. seqq.

f) In vita Procli ex edit. Fabr.

g) Comm. in Epictet. p. m. 5. ed. H. Wolf.

h) In Alcibiad.

i) Enn. I. L. II.

k) loc. citat.

l) loc. cit.

m) SIMPLICIVS loc. cit. PORPHYR. loc. cit.

XVI. Virtutes purgatoriae sunt, quae in abstinentia ab actionibus, quae corporis ministerio fiunt, et ab affectionibus erga corpus consistunt, suntque animae ad verum ens sese eleuantis. Qua ratione hoc per quatuor virtutum cardinalium capita fiat, docet PORPHYRIVS [n].

XVII. Quoniam vero purgatio alia est purgans, alia purgatorum, purgatoriae virtutes secundum vtramque purgationem spectantur, nam et animam expurgant, et adsunt purgatae, vt bonum quaerat eiusque particeps fiat et auctori suo iungatur [o]. Hinc mors philosophica intelligitur [p].

XVIII. Virtutes theoreticae siue intellectuales sunt, animae intellectualiter operantis, hic sapientia est contemplatio eorum, quae mens in se habet: iustitia exsecutio proprii muneris, secundum mentem operantis: temperantia conuersio ad mentem, fortitudo passionum carentia ad similitudinem impassibilis. Earum excellentior gradus sunt virtutes exemplares, quae paradigmata sunt virtutum in animo existentium, mensque est quasi ipsae virtutes, haeque cum illius substantia concurrunt [q].

XIX. Theurgicae virtutes sunt, quibus aptus philosophus redditur ad conuersationem cum Diis et communionem eorum consequendam; quam adeptus et euocare Deos, et daemonibus imperare, et supra humanae naturae conditionem ascendere potest [r]. Cuius summum gradum qui obtinuit, is diuinis virtutibus potitus est, et ad principium suum, intellectum diuinum, euasit.

XX. Ad hanc virtutum viam ingrediendam ex insita naturae diuinae conditione satis virium homini adest, vt eluctari ex vitiorum caeno et ad principium vnde descendit redire queat: nec in eo fati necessitate obstringitur [s].

XXI. Anima his remediis philosophicis a corporis labe quin et vehiculi grauioris sarcina non liberata post mortem vitae prioris in vehiculo animae latentia secum trahit vestigia, et ad inferos non loco sed statu et conditione trahitur [t], et deterioribus in fatali periodo corporibus insinuatur. Hinc metempsychosis, de qua supra dictum ex Plotino.

Potiora haec capita sunt ethicae Alexandrinae, quibus dogmata alia specialiora iunxere, vt est abstinentia a carnibus, quam PORPHYRIVS peculiari libro [u] ad leuandam corporis molem vehementer commendauit, mathematicae item artes, quas animam rationalem purgare ait HIEROCLES [x]. Quin et subtilissimum illud et spirituale animae vehiculum,

 siue

n) l. c. p. 80.
o) IDEM l. c. p. 83. qui librum quoque scripsit de egressu animae.
p) IDEM Sent. IX. MACROB. l. c. c. 13. IVLIAN. Orat. VI. p. 190.
q) PORPHYR. l. c. p. 84.
r) IAMBLICH. Sect. X. p. 175.
s) IAMBLICH. de myst. Sect. VIII. c. 7. p. 162. PLOTINVS passim, PROCLVS de prouidentia et fato, aliique Platonici de fato tradentes, quos collegit HVGO GROTIVS. Haec per Origenem traducta in ecclesiam Pelagianismo aperuere portam.
t) PORPH. Sent. XXXVII. p. 78.
u) περὶ ἀποχῆς.
x) Ad carm. aur. p. 261.

siue τὸ αὐγοειδὲς τῆς ψυχῆς σῶμα suam purgationem habere tradebant, cui tamen hic copiose inhaerere locus non patitur. Totius vero ethicae Platonicorum reformatorum indoles ex natura systematis emanatiui iudicanda est. Cum enim omnia ex primo omnium rerum fonte fluxerint, et quo longius a fonte recesserunt, eo magis impura, suaeque origini dissimilia facta sint, postulat ideo philosophia, vt animus originis suae, et discessus a fonte, indeque ortae miseriae memor, non tantum materiale corpus, sed et spirituale, quod ex animarum choro descendens ad terreni corporis commercium assumserat, tunicasque varias, quas elementorum regiones peragrans ex iis conflatas acceperat, repurget, eluatque, et ita materiae omnis corporisque commercio exsolutus ad principium suum ascendat, et ad priorem ἐυζωΐαν reuertatur, sicque ipsi Deo iungatur, et intellectui diuino, ex quo, particula eius quasi auulsa, emanauit, praesens sistatur, eumque sine imagine intueatur, et ita diuina communione fruatur [y]. Quae omnia, vt passim in Platonicorum scriptis fuse traduntur, ita enthusiasmum, quem supra luculenter deteximus, vltimum huius philosophiae finem fuisse, mire confirmant, et cum genuina Platonis doctrina collata ostendunt, quam longe ab eo recesserint. Ad quem moralis doctrinae scopum eos praeter innatam hominibus superbissimis ambitionem, laudatam ex merito virtutem Christianam, et fortasse etiam ascetarum vitam philosophicam quandam virtutem rigidiorem prae se ferentem stulta aemulatione incendisse, dubium non est [z].

y) Merentur legi de hac philosophiae moralis Alexandrinae summa, quae egregia Hamburgi decora, orbisque literati ornamenta LVCAS HOLSTENIVS in vita Porphyr. c. 6. p. 242. et IO. ALB. FABRICIVS in proleg. ad Marini vitam Procli erudite disseruerunt.

z) Multa vero sequenti aetate et recentioribus quoque temporibus dogmata moralia impura ex his sentinis profluxisse, eorum suo loco demonstrabit historia. Origenes enim huic philosophiae latam primus in ecclesia portam aperuit.

SECTIO

SECTIO QVINTA.

DE SECTA PERIPATETICA.

§. I.

Sectae Peripateticae fata sub Impp.

Qua fortuna vſa fuerit ſecta Peripatetica in republica Romana, ſupra *capite primo* prolixe narrauimus, quaque ratione ex tenebris et ſqualore, in quo iacuerant, libri Ariſtotelis et Theophraſti, in lucem a Tyrannione et Andronico pertracti noua ſectae γνησίως ſecundum Ariſtotelem hactenus non philoſophantis incrementa promouerint, philoſophosque pariter et optimatium inter Romanos quosdam in ſuas partes pertraxerint, horumque patrocinium meruerint, expoſuimus. Et hoc fundamentum fuit, quo feliciter poſito haec quoque ſecta laetiſſimo flore creuit, priſtinamque recuperauit ſub Caeſaribus, ſumma rerum potitis, gloriam, qui fauore tutelaque ſua eam cum reliquis ſectis dignati ſunt. Huius itaque ſectae ſub Caeſarum imperio vsque ad medium aeuum, quo ſuppreſſis ſectis reliquis tantum non omnibus ſola triumphauit, hiſtoria iam porro enarranda eſt. Quam meliori ſorte euentu explicare liceret, ſi ſupereſſet, quem SVIDAS [a] nobis narrat, NICANDRI *de diſcipulis Ariſtotelis* liber. Quo vero quoniam caremus, conſulenda eſt recentiorum quorundam diligentia, qui in hoc ſtadio non infeliciter quidem cucurrerunt, plenam tamen huius ſectae nondum dedere notitiam. Quae enim PETRVS IOANNES NVNNESIVS [b] et IO. IONSIVS [c] promiſere, praeter exigua quaedam ſpecimina [d] lucem non videre. FRANCISCVS PATRICIVS autem, qui de tota huius ſectae hiſtoria, inimico licet in eam eſſet animo, egregie meruit, non indiligentem quoque in hac eius parte praeſtitit operam [e]. Deſideratiſſimus autem FABRICIVS [f] multa eius obſeruationibus adiecit, quae Ariſtotelicorum poſt Chriſtum natum notitiae lucem haud contemnendam affundunt. Attulit etiam quaedam PAGANINVS GAVDENTIVS [g], ſed ita more ſuo, vt iudicio maxime opus ſit, ad ea ſuo quaeque loco inſerenda atque applicanda. Nos itaque non contemnemus quidem virorum praeſtantiſſimorum labores, ipſos tamen fontes veterumque memorias conſulemus, talemque contexemus Peripateticae ſectae ſub imperatoribus Romanis ad aeuum vsque medium hiſtoriam, quae inſtituto noſtro reſpondeat.

§. II.

a) In Aeſchrion T. I. p. 663.
b) Ad vitam Ariſtotel. p. 153.
c) Dare voluit diſſertationes Peripateticas.
d) Prima enim tantum lucem vidit adiecta a B. ELSWICHIO LAVNOII hiſtoriae fortunae Ariſtotelis in Academia Pariſienſi. Catalogum Peripateticorum dedit de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 339. ſed mancum et imperfectum.
e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127. ſeq.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 271.
g) De philoſ. Rom. Idem de LEON. COZZANDO de magiſt. antiq. phil. L. II. c. 2. p. 157. ſeqq. notandum.

Historia Peripatetica in classes distributa.

§. II. Accurate vero Peripateticorum fata distinguenda et in suas classes distribuenda sunt, quia variam inde haec secta mutationem passa est, quam nemo intelliget, qui ad eas non sollicite attenderit. Vidit id PATRICIVS, quo nemo accuratius Peripateticorum inter se classes distinxit. Nam is decem discipulorum nobis enarrauit ordines [b], quos, quia liber paulo rarius occurrit, paucis exponemus: nam varia interpretandi Aristotelem ratio ipsaque secundum Aristotelem philosophandi via lucem inde capit amplissimam. „Et primam quidem aetatem Patricius constituit „eorum, qui Aristotelem ipsum audierunt discipulorum; inter quos qui „aliquid philosophicum literis mandarunt, celebresque ob id effecti sunt, „hi sunt: Theophrastus, Eudemus Rhodius, Dicaearchus Clearchus, Ari-„stoxenus, Callisthenes, Hermias Eunuchus, Plato (iunior) Hipparchus, „Clitus, Leo, Menon, Philo; hi Aristotelis vocem audierunt, hos ipse suo „ore docuit; his secretiores libros dogmataque sua communicauit; hos „veluti suae philosophiae haeredes reliquit. Hos secunda aetate secuti „sunt horum auditores, et praesertim Theophrasti Strato Lampsacenus, „Phanias, Nicomachus Aristotelis filius, Demetrius Phalereus, Erasistratus „medicus, Dinarchus Lynceus, Hippolochus, Hieronymus, qui et ipsi no-„men scriptis celebre reddiderunt. Tertia aetas numerari potest a Strato-„nis discipulis vsque ad Andronicum Rhodium, per annos circiter CCXII, „qui interfuerunt a Stratonis obitu ad obitum Tyrannionis, a quo Aristo-„telicos libros Andronicus accepit. Fuerunt autem hi, qui monumenta „aliqua eorum philosophiae reliquerunt vel suis vel aliorum libris, Lyco, „Aristo, Ptolomaeus Philadelphus, Critolaus, Diodorus, Agatarchides, „Clitomachus. Quarta post hanc aetas ab Andronico vsque ad Alexan-„drum Aphrodiseum, quae fuit annorum circiter CCLVIII, a Tyrannio-„nis aetate ad M. Antonini obitum, sub quo Alexander floruit, circa A. C. „CLXXXII. Horum annorum spatio floruerunt Andronicus, Sosigenes, „Boëthus Sidonius, Aristo Cous, Eudorus, Xenarchus, Athenodorus, Ale-„xander Aegeus, Cornutus, Sotion, Achaicus, Lucius, Apollonius, Adra-„stus, Aspasius, Herminus, Aristocles, Nicostratus. Quintam statuimus „ab Alexandro vsque ad Porphyrium, quae fuit annorum circiter XC, „nam ab obitu Antonini (posteaquam obitus Alexandri ignoratur) vsque „ad mortem Plotini a qua Porphyrius florere coepit, quae fuit secundo „Claudii secundi imperatoris anno, intercurrerunt anni nonaginta. His „annis claruerunt ipse Alexander et Alexander alter Damascenus, et Eude-„mus, Galenus, Ammonius Saccas, Ptolomaeus, Heliodorus, Anatolius, „Didymus. Post quos sexta aetate a Porphyrio ad Simplicium clari sunt „habiti in Graecia quidem, et Syria atque Aegypto Iamblichus eius audi-„tor, Dexippus, Themistius, Plutarchus Nestorii, Olympiodorus se-„nior, Syrianus, Maximus Byzantinus, et alter Ephesius, Aedesius, „Chry-

b) l. c. L. XI. p. 145.

„Chryſanthius, Soſipater, Euſtathius, Antoninus, Claudianus, Nymphidianus, Priſcus, Euſebius, Epigonus, Beronicianus, Theodorus „Aſinaeus, Proclus, Hermias, Ammonius, Damaſcius, Priſcianus Ly„dus, Philoponus, Simplicius, Aſclepius, et in Italia Boëthius. Simpli„cius videtur vsque ad Mauritii tempora vixiſſe, qui imperium coepit „anno CCLXXVI poſt renunciatum a Diocletiano imperium, vsque ad „quem Porphyrius traditur vixiſſe. A quo Mauritio paucis annis philo„ſophiae ſtudia penitus in Graecia obmutuerunt, perdurauitque id ſilentium „vsque ad Michaelis et Bardae tempora, qui fuerunt anni circiter CCC. „Intra quos ſeptima aetate viguit philoſophia inter Arabas, per quos vs„que ad Auerroëm peruenit, qui paucis poſt annis in Hiſpania vixit, qui„*bus* Pſellus Conſtantinopoli. Cuius vrbis philoſophi in octaua collo„cantur aetate, Latini vero in nona, vsque ad Io. Fabrum Stapulenſem, „qui primus philoſophiam ex infinitis quaeſtionibus eximere conatus eſt. „In quo decima coepit ad noſtra vsque tempora durans etc." Hactenus Patricius, cuius totam verborum ſeriem lectoris oculis ideo ſubiecimus, quod vno quaſi intuitu totam Peripeteticae ſcholae ſeriem exponat, licet paſſim ſint, quae in iis moneri debeant, quae tamen, cum ex hactenus enarrata, eclecticae praeſertim ſectae, (quam totam ad Peripateticos is retulit) hiſtoria facile animaduerti queant, hic omittimus. Hoc vero omnino monendum eſt, nec primas tres claſſes, *tomo primo* expoſitas, nec ſeptimam et ſequentes in *tomo tertio* et *quarto* enarrandas huc pertinere, qui huic quidem tomo, gentilem tantum philoſophiam et Iudaicam terminum ponimus. Reſtant vero claſſes tres, quas ad duas commode reuocari contrahique poſſe non inepte quis exiſtimauerit, quae diſtinctio modo Peripatetice philoſophandi peculiari ab vtraque claſſe adhibito nititur. Nam ab Andronico ad Ammonium, Plutarchi Chaeronenſis, vt ſupra dictum, praeceptorem, id eſt, vsque ad Neronis tempora, peculiaris ſectae formam, et ſingularem ſibi philoſophandi typum Ariſtotelis ſeruauit ſchola, et a reliquis ſectis prorſus diſtincta fuit, taliſque etiam, in cathedra publica docens, habita eſt. Ab hoc vero Ammonio, cum Sacca non confundendo, coepit a priſtina puritate Peripatetica philoſophia deficere, et ſyncretiſmo philoſophico, quae peſtis tum temporis totum fere philoſophicum orbem afflauerat, corrumpi, reuocarique Antiochi methodus, qui Ariſtotelem cum Platone et Zenone in concordiam ire coëgerat. Ab hoc tempore duplex potiſſimum philoſophiae Peripateticae facies ſe philoſophantibus obtulit. Quidam enim vel conciliationi ſyſtematum horum inter ſe diuerſorum, vel electioni etiam diuerſorum ex iis placitorum toti ſe tradebant, quam viam Plutarchum et Galenum praeter alios iniiſſe ſupra oſtendimus. Alii paulo preſſius Ariſtotelem ſecuti, philoſophi γνησίως Peripatetici videri volebant, licet ſua haud raro Ariſtoteli affingerent. Quam potiſſimum philoſophandi ſecundum

dum Aristotelem rationem Alexander Aphrodiseus potissimum tenuit, eiusque postea schola diligenter secuta est, quibus postea Alexandreorum tanquam sectae peculiaris, nomen haesit, magnamque celebritatem nacta est. Quam haud parum adiuuit, distincta sub Antonino imperatore, philosophorum natio in Platonicam, Stoicam, Peripateticam et Epicuream sectam, quibus solis philosophiam publice docere ab imperatore cautum fuit. Quod cum multis litibus et dissensionibus portam aperuisset, et de mente Platonis, Aristotelis, atque Zenonis innumerae exsurgerent quaestiones, vt *sectione praecedente* Hieroclis testimonio probatum, paucis id quidem viris cordatis oculos aperuit, ad perspiciendam inter Platonis et Aristotelis philosophiam differentiam, quam singulari libro demonstrauisse Taurum Berytium *sectione tertia* docuimus. Alii vero pestilentissimo syncretismi sidere correpti, praecisis inutilibus quaestionibus concordiam inter Platonem et Aristotelem meditabantur, et vtrumque in foedus ire coactum ducem sibi eligebant. Id quod primum quidem Potamonem, condita eclectica secta, suscepisse, mox feliciore successu Ammonium Saccam eiusque discipulum Plotinum instituisse, huncque totam Plotinianam scholam, auctoribus Porphyrio et Iamblicho ad Simplicium vsque, secutam fuisse in *antecedente sectione* fusa narratione exposuimus. Qui eclectici vel Platonici reformati, cum in physicis, et imprimis dialecticis, Aristotelem prae Platone sequendum quidem, ast hunc tamen illi conciliandum esse statuerent, mire quidem Aristotelis systema veramque opinionem peruerterunt, multum tamen diligentiae in eius operibus enucleandis posuerunt. Ex quo patet, quo consilio totam eclecticorum Platonicorum sectam huc Patricius retulerit. Distinguendi tamen ea in re hi philosophi sunt; alii enim et quidem potior sectae pars, Aristotelem cum Platone conciliare satagentes, Platonica eum loqui coëgerunt, vel vtriusque potius mentem peruerterunt; alii Platonem Aristoteli ita conciliarunt, vt huius potissimum consisteret auctoritas, qua in classe praeter Anatolium Alexandrinum Christianum, Themistius, Olympiodorus et Simplicius ponendi sunt, licet, quod ad dialectica attinet, tota Platonicorum Alexandrinorum schola Aristotelem fere expresserit, cum Plato non daret, quod in dialecticis satisfaceret. Post Simplicium vero Gothorum irruptione philosophia in Graecia deleta est, in Italia idem post Boëthium factum, donec caput tandem sub Barda iterum extolleret, et Peripatetica philosophia fugitiua inter Arabas asylum inueniret. De quibus suo loco ex instituto loquemur.

Philosophia Peripatetica quo fauore vsa?

§. III. Reflorescentem exspirante reipublicae Romanae libertate philosophiam Peripateticam non sine fauoris demonstratione recepere in tutelam Iulius Caesar et Augustus, ille Sosigeni, hic Nicolao Damasceno addictissimus; ast deteriori fortuna sub illorum successoribus illa vsa est, adeo, vt Tiberio, Caligula Claudioque regnantibus Peripateticum, qui fa-

ma

ma notus esset, nullum sibi compertum esse fateatur PATRICIVS [i]. Id quod valde mirandum non est, cum nec aliae quoque sectae habeant, quos sub horum imperatorum imperio magnifice iactent, eo quod libidine, saeuitia, et tyrannide totam Romanorum rempublicam complentes imperatores, bonas artes tantum non omnes vrbe et orbe eiecerint, cum nec honos esset literis, nec securitas aut gratia vlla viris doctis, sed ii tantum principis fauore gauderent, qui aut instrumenta se praebebant saeuitiae, aut adulationibus corrupti vitiis heri thura adolebant, aut libidini noua excogitabant incitamenta, nouaque detestandae turpitudinis genera inueniebant. Id quod viros fortes bonosque, et quicunque recti honestique amorem conseruauerant vel in exilium abire, vel vim animi omnem tacito premere silentio coegit, multos tyrannis e medio sustulit, qui ornamento erant philosophiae et bonis literis, vt supra de viris quibusdam magnis Stoicae familiae addictis ostensum. Qua de re cum extent, Suetonii, Dionis, Tacitique narrationes, in re nota plura afferre superuacaneum esse existimamus. Extulit tamen caput iterum, eque puluere emersit philosophia sub Nerone, sicque Peripatetica quoque secta nouum splendorem nacta est: id quod arcanis potissimum rationibus adscribendum est, quas secuta est mater Neronis Agrippina, Claudii imperatoris coniux. Ea enim cum Britannicum tollere, cui imperium iure destinabatur, cogitasset, filiumque Neronem summa rerum potiri vellet, populi plausum captans eo consilia admouit, vt optimi imperatoris spem ciuibus Romanis faceret: Quam vt cunctis certis quasi et indubitatis indiciis promitteret, praestantissimos praeceptores eius educationi adhibuit, Senecam ex exilio reuocauit et principi moderatorem iuuentutis constituit, aliosque etiam ex variis sectis praeceptores, a tanto philosopho delectos addidit. Inter quos cum praeter Chaeremonem Stoicum esset quoque Alexander Aegeus Peripateticus, vt infra demonstrabitur, paulisper Peripateticae sectae fortuna reflorescere coepit. Quae tamen vix quinquennio peracto terga dedit, et in pristinam infelicitatem philosophos detrusit, cum non tantum soli fere magicae artis professores et mathematici apud Neronem auctoritate quadam gauderent [k], sed et philosophi passim aut e medio tollerentur, aut eiicerentur in exilium: donec tandem sublato hoc monstro honos philosophiae sub sequentibus imperatoribus rediit, qui vero ad hanc periodum referri non possunt. Vix itaque quinque vel sex praestantioris famae Peripateticos intra integri seculi spatium offendimus, Sosigenem, Boethum Sidonium, Nicolaum Damascenum, Xenarchum et Athenaeum Seleucienses et Alexandrum Aegeum, quorum vitae memorabilia porro enarrabimus.

§. IV. SOSIGENES Aegyptius et philosophiae et mathematicarum disciplinarum peritia singulari magnam sibi nominis celebritatem parauit. *Sosigenes.*

Nnn 2 Vixit

i) T. I. L. X. p. 137.

k) PLINIVS L. XXX. c. 1.

Vixit is temporibus Iulii Caesaris, incertumque, ex cuius disciplina prodierit. Quod enim PATRICIVS [l] coniicit, illustrem hunc mathematicum Andronici forte discipulum fuisse, rationibus probandum erat, quas plane nullas affert, nisi quod et alii Peripatetici e. g. Boëthus Sidonius, Aristo Cous aliique eum praeceptorem nacti sint. Id quod nulla conclusionis necessitate ad Sosigenem posse applicari, quilibet videt. Magnum praecipue nomen Sosigenes nactus est, quod, PLINIO teste [m], eius potissimum consilio Iulius Caesar ad emendandos temporum errores, qui valde inualuerant, vsus est. Qui addit: *Caesarem eo auctore a Chaldaeorum, Aegyptiorum Graecorumque computationibus recedentem, quartam sectam constituisse, annos ad solis cursum redigentem singulos; Sosigenem vero ipsum trinis commentationibus, quamquam diligentior esset ceteris, non cessauisse tamen addubitare semet corrigendo.* Id quod, defectus Iuliani calendarii, quod vocant, cogitantes, non miramur, quos iam tum sensisse Sosigenem, licet veras rationes emendandi non deprehenderit, dubium non est [n]. Sed in philosophia quoque Peripatetica valuisse Sosigenem, ex eo dubitari non potest, quod non tantum Peripateticus audit PROCLO, sed teste quoque SIMPLICIO commentarium scripsit in librum Aristotelis de coelo. Alii Sosigenes veteribus memorati philosophi quia non fuere, haud facile cum astronomo commiscebuntur.

Boëthus. §. V. BOETHVS Sidonius fuit, Andronici, teste AMMONIO [o] discipulus, quem perperam eius praeceptorem facit MENAGIVS [p]. A magno hoc doctore genuinis Peripateticae disciplinae praeceptis imbutus tanta nominis celebritate inclaruit, vt eum dignum iudicauerit STRABO [q], quem inter sui temporis illustres referret philosophos. Id quod scriptis quoque testatus est, tanta Peripateticae philosophiae cognitione commendatis, vt non sine singulari laude eorum meminerint Themistius et Ammonius, Simplicius autem θαυμασίου titulo et honore eum mactauerit [r], quo non maius apud Platonicos Alexandrinos laudum culmen fuisse supra iam obseruatum est. Condiscipulum in philosophia habuit STRABONEM [s] fratremque Diodotum, quem vtrumque ideo inter Peripateticos viri docti connumerant [t], licet supra iam obseruatum sit,

l) l. c. T. I. L. X. p. 134.

m) L. XVIII. c. 25. conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXIII. §. 9. p. 161. GAVDENT. de phil. Rom. app. c. 10. p. 379. aliique qui historiam astronomiae delineauerunt.

n) Incertus nempe haerebat, cui potissimum temporis momento affigendum esset anni initium, errore in primo termino admisso, de qua re vid. IOS. SCALIGER. de emend. temp. L. IV. p. 93. AEG. STRAVCH. Breuiar. chronol. c. 35. p. 973. DION. PETAVIVS doctrin. temp. L. IV. c. 1. L. X. c. 59. aliique chronologi passim.

o) In Categ. p. 8.

p) Ad LAERT. L. VI. f. 443. vbi Ammonii verba, quorum sensum verum iam vidit PATRICIVS l. c. L. X. p. 134. peruertit.

q) L. XVI. p. 757.

r) PATRICIVS l. c. p. 135.

s) l. c. vbi Boëthum vocat συμφιλοσοφήσαντα τὰ Ἀριστοτέλεια.

t) PATRIC. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 299.

ſit, Strabonem, (quem male Stratonem vocat PATRICIVS [u]) Stoicos praetuliſſe Peripateticis, quamuis horum doctrinam didiciſſet. Ceterum Boëthus hic Sidonius, cum aliis huius nominis confundendus non eſt [v].

§. VI. NICOLAVS, Damaſco Syriae vrbe oriundus [w], vixit Augusti imperatoris et Herodis regis tempore, et in Peripateticorum ſchola eruditionis multiuariae laude celebratus eſt, vt veteres vnanimi ore teſtantur. Non audiendus itaque eſt SVIDAS [x], qui eum *philoſophum aut Peripateticum aut Platonicum* nominat, licet concedi facile queat, Nicolaum, quem πολυιςωρίας laude celebrem fuiſſe, veterum teſtimoniis conſtat, Platonicae quoque philoſophiae notitia non caruiſſe. Aſt ſe huic ſectae adſcribi noluit, ſed Peripateticae, vnde εἷς ἐκ τȣ̃ Περιπάτȣ ATHENAEO [y] audit. Scripſit is *de vita et educatione ſua* librum, cuius tamen, quod dolemus, non niſi pauca fragmenta ſuperſunt edita ab eruditiſſimo viro HENRICO VALESIO [z]: ex eo vero ſua quoque hauſiſſe de Nicolao SVIDAM, inſtituta vtriusque collatio dubitare nos haud ſinit. Patrem habuit magnopere bonis artibus deditum [a], quibus et opes et famam ſibi parauerat: qui cum incredibili ſtudio in literas ferri videret filium, in omni eruditionis genere a puero eum inſtitui curauit. Qui cum ſumma diligentia in literas incumberet, et ingenio praeditus eſſet optimo, priusquam ex ephebis exceſſiſſet, ſingularem laudem inter

Nicolaus Damaſcenus.

 ciues

u) l. c. p. 89. et paſſim, putat enim Strabonem alium eſſe ac Stratonem geographum, ſed corrupto Suidae loco decipitur. Verum enim geographiae auctorem eſſe Strabonem conſtat, vid. GAVDENT. l. c. IONS. de S. H. ph. L. II. c. 16. p. 201. FABRIC. Bibl. Graec. l. c. not. a. CASAVBON. praef. ad Strab.

v) Varii Boëthi in philoſophiae occurrunt hiſtoria, ſilentio hic non plane praetereundi. Nam praeter Boëthium Chriſtianum, conſulem Romanum, de quo tomo tertio diſſeremus, ad philoſophos Chriſtianos delati, inclaruit etiam Flauius Boëthus vir conſularis e Ptolomaide, ab Alexandro Damaſceno Peripateticis dogmatibus imbutus, magnusque huius ſectae fautor, teſte GALENO, cuius tempore vixit. Inter Platonicos quoque Boëthus quidam teſte PHOTIO Cod. CLIV. p. 172. Collectanea phraſium Platonicarum ſcripſit, id eſt, Lexicon Platonicum. Inter Stoicos Boëthum aliquem enumerat LAERT. L. VII. ſ. 143. qui in eo a Stoicis receſſit, quod mundum eſſe animal negauit, et quod, eodem ſ. 54. teſte, quatuor iudicandi criteria poſuit, intellectum, ſenſum, appetitum et prolepſin, conf. PHILO de mundo incorruptib. p. 737. qui eum inter illuſtres Stoicos refert. Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. qui tamen praeter rem timidius hunc a Sidonio diſtinguit, cum ex l. c. Laërtii luculenter colligi queat, antiquiorem hunc Stoicum eſſe Boëtho Peripatetico, vt taceamus, vtrumque ſectae profeſſione clare ſatis diſtingui. Etiam inter Epicureos Boëthus quidam memoratur, geometriae cognitione clarus, qui ad Epicuri hortos tranſiit, teſte PLVTARCHO de Pyth. orac. T. III. p. m. 189. et in Qq. conuiu. conf. GASSEND. de vita Epic. L. II. c. 6. p. 74. IONSIVS l. c. L. III. c. 6. p. 239. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 809. audiendus itaque non eſt MENAGIVS l. c. qui ex eo Peripateticum exſculpit. Boëthi Tarſenſis, poëtae meminit STRABO L. XIV. p. 675. et medici eius nominis CELSVS L. V. c. 21.

w) ATHENAEVS L. VI. p. 249. PLVTARCHVS Symp. L. VIII. q. 4. T. III. p. m. 281. PHOTIVS Cod. 189. p. 242. SVIDAS in Nicol. T. II. p. 622. et ex recentioribus, praeter GAVDENTIVM, PATRICIVM, IONSIVM, FABRICIVM ll. cc. VALESIVS ad Excerpta Peireſc. p. 414. ſeqq. VOSSIVS de Hiſt. Gr. L. II. c. 4. p. 177. GROTIVS ep. CCLXII. quae eſt ad Gallos CX. p. m. 249.

x) loc. cit.

y) loc. cit.

z) loc. cit.

a) Parentem habuit Antipatrum, matrem Stratonicen, ambos cum ob modeſtiam, tum ob reliquam dignitatem celebres. Nam cum opibus eminerent, minime ideo efferebantur: cumque virtutis fama principem locum tenerent, id parui faciebant. Pater vero et eloquentiae laude, et boni ciuis, et iuſti magiſtratus, et legati prudentis, et religionis laude valde celebratus eſt. Excerpta Peireſc. l. c.

clues consecutus est, atque inter aequales magnopere eminuit. Encyclopaediae autem eo tempore receptae viae insistens grammaticam primo atque poeticam didicit, ea felicitate, vt adolescens comoedias tragoediasque non sine ingenii diuini demonstratione magnaque cum laude conscriberet [b]. Postea cum et doctrina et eruditionis fama laetissima incrementa cepisset, ad rhetoricam et musicam ac mathematicas disciplinas atque vniuersam philosophiam animum applicuit [c]. Qua in re Aristotelem multa variaque doctrina illustrem sibi imitandum proposuit, quem maxime mirabatur, ac saepenumero dicere solebat, maximam se gratiam habere omnibus disciplinis, tum propter honestatem prorsus libero homine dignam, tum propter vtilitates, quas in hanc vitam intulerunt, tum denique propter oblectationem, qua et iuuentutem et senectam vnice recreant. Etsi vero mira disciplinarum varietate et ad omnes vsus apta diuersitate mire capiebatur, ratus iis hominem liberalem ab illiberalibus artibus distingui; recte tamen statuit, eos qui humaniorum artium studia percurrunt, in quibusdam disciplinis breuius, in aliis immorari diutius oportere; et has quidem integras perdiscere, illas vero duntaxat delibare, ac collecta singularum vtilitate, ad philosophiam, tanquam per varia loca peregrinatos ac ad patriam ac lares reuersos, ibi considere. His prudentiae regulis instructus ad egregiam in philosophiae studiis eruditionem progressus in Peripatetica philosophia, licet alias quoque sectas haud negligeret, et imprimis Platonem magni faceret [d], valde eminuit. Cui doctrinae elegantiae cum et facies iucunda atque pulchra, moresque accederent suauissimi, vehementer ea res Nicolaum imperatori Augusto [e] commendauit [f]. Narrat enim PLVTARCHVS [ff]: *Augustum Peripateticum hunc philosophum singulari prosecutum fuisse amore, suauibus moribus hominem; gracili et procero corpore, facie plenum emicantis punicei ruboris, ideoque maximas et pulcherrimas palmulas nicolaos nominauisse, easque sic etiamnum dici.* Qui imperatoris amor, quo in viros doctos, praecipue philosophos, ferebatur, tantus fuit erga Nicolaum, vt in amicitiam quoque et familiaritatem eum, vt veteres testantur [g], reciperet, et munuscula, quae ad Caesarem mittebat, magnis muneribus pensaret [h], vnde Nicolaus opibus valde auctus est. Parem gratiam apud Herodem regem iniit, cuius non tantum conuictu et familiaritate gauisus est, sed et in philosophiae eum studiis erudiuit, et cum illo visendi

b) Σωφανὴς laudatur EVSTATHIO ad Dionys. v. 976.

c) Haec SVIDAS l. c. sine dubio ex libro eius de vita sua.

d) Non enim alia ratio fuit, cur Platonicum dixerit SVIDAS l. c.

e) Valde fauisse Augustum viris doctis, praecipue philosophis, supra iam dictum, et exponit SVETONIVS in Aug. c. 79. Qua re licet parce magis vtendum esse commendauerit ei Maecenas teste DIONE L. LII. nihil tamen id obstitit viris vere doctis, quos ipse Maecenas sibi habuit commendatissimos.

f) SVIDAS l. c. Exc. Peiresc. l. c. ATHENAEVS l. c. HESYCH. in Nic. et MEVRSIVS ad h. l. p. 168.

ff) l. c. ATHEN. l. c. SVIDAS l. c. placentas mellitas fuisse, dicit, quod illi de dactylis referunt.

g) Citati.

h) SVIDAS l. c.

fendi Caefaris cauffa Romam nauigante, in eadem naue vectus atque cum eo philofophatus eft. Poftea intermiffo philofophiae ftudio artem rhetoricam eum docuit, et hiftoriam quoque ei tradidit, Herodis etiam rogatu vniuerfalem hiftoriam fcribere aggreffus [i]. Non parum vero gratiofum Nicolaum fecere mores philofopho non indigni et compofiti, qui a doctrina eius non abhorrebant. Omnibus enim erat notiffimum, quo animo pecunias contemneret, et quanta liberalitate eam impenderet, neque vsquam ius atque officium pecuniae cauffa violaret. Sed nec voluptates adamaffe videri queat, licet cum regibus atque principibus viris faepiffime conuerfatus. Namque natura erat aufterior, et ab omni voluptate alienus, vt qui eiusmodi delectationibus obnoxios pro mancipiis duceret, frugalitatem vero ac tenuitatem fummopere commendaret. Idem vbi magnificentia opus erat, liberalis erat imprimis, neque vllatenus parcus, ne fordidi atque illiberalis animi notam fubiret. Iam vero in laboribus perferendis, ficubi opus erat, praecipua conftantia et iuuenis et fenex praeditus fuit, ac fi quando periculum ingruerat ab hoftibus aut latronibus, fi morbi vis aut tempeftas in mari aut aliud quod difcrimen inciderat, erat ea animi fortitudine, vt reliquos, qui in eodem verfabantur periculo, confirmaret. Porro in iuftitia colenda adeo conftans atque inconcuffus fuit, vt nonnunquam iudex magiftratuum minas contemferit, ne a iuftitiae norma vel minimum difcederet. Itaque cum omnibus comperta ac cognita effet eius aequitas, multi illum et iudicem et arbitrum deligebant. In contractibus vero atque huiufcemodi ciuilibus negotiis nemo vnquam, quantumuis improbus vir de illo, quippe homine aequiffimo conqueftus eft, non enim aduerfus eum teftibus opus erat aut fyngrapha, fed quicquid vel nudo pacto promififfet, id firmum ratumque erat. Ceterum modeftia ac morum grauitas cum foris tum domi tanta nunquam in vllo homine fuit: opibus enim fuis et gratia non ad malas artes, fed ad modeftiam et comitatem eft vfus: et nunquam alterius ciuitatis, quam patriae fuae ciuem fe appellare voluit. Qua imagine a veteri calamo [k] depicta philofophum delineari fecundum Ariftotelicam maxime virtutem perfectionem et felicitatem quaerentem, quilibet Peripateticae ethicae gnarus palpare poteft; aft talem, qui moderate ifta virtute ciuili vfus eft. Quod etfi quibusdam difplicebat, qui ei obiiciebant [l], quod cum magnam pecuniae vim ab amicis dono accepiffet, eam tamen minime cuftodiret; quodque cum plebeiis hominibus vt plurimum verfaretur, viros

i) Exc. Peirefc. l. c. Ex his patet, Herodem M. non inter philofophos quidem referendum effe, aft annumerandum tamen doctis purpuratis, magnisque eruditionis et philofophiae fautoribus Eodem nempe loco habendus eft, quo Auguftus, ad cuius mores callidiffimus rex fe compofuit. Quanta vero dexteritate Augufti gratiam Herodi reconciliauerit narrat IOSEPHVS loc. cit.

k) Verba haec funt ex libro de vita eius excerpta l. c. Aft eam in fententiam magnifice de fe gloriatum effe Damafcenum, hic ipfe locus, laudata eius modeftia, negat. Vnde coniicimus, quendam veterum ex hoc eius libro feciffe compendium ex quo excerpta nobis dedit VALESIVS.

l) Ibid. p. 422.

viros autem primarios atque opulentiſſimos vrbis Romae declinaret, neque vnquam, tametſi a multis et maximae dignitatis viris rogatus, domos eorum adiret, ſed philoſophiae ſtudiis totos dies vacaret, non tamen mouit id philoſophum, qui pecuniae praecipuam partem in vſu conſiſtere regerebat, qui ad liberalitatem et modeſtiam adhibeatur, eumque virum optimum eſſe dicebat, qui opportune interdum oblatam, a quibus oportet, accipit largiturque ipſe, et liberis ſuis conſulit. Eundem vero cum modeſtiſſimis hominibus conuerſari velle, cuiusmodi plures in plebe, quam inter diuites illos reperiri, ad modeſtiam autem opibus inſtructo adhibendam, Deorum auxilio opus eſſe. Ex quibus haud obſcure perſpicitur, Nicolaum in id fuiſſe connisſum, vt philoſophiam et virtutis doctrinam vita exprimeret: quam vt famulis quoque imprimeret, maxime in iis erudiendis curam poſuit, quos ex quotidiana conſuetudine ad familiaritatem morum vitaeque ſuae formatos nihilo deteriores amicis ſuis expertus eſt [u]. Praeter vitae vero integritatem virtutemque eruditionis quoque praeſtantiſſimae poſſedit copias, quae, vt in vniuerſo diſciplinarum omnium campo ſe latiſſimae diffundebant, ita libros genuere veteribus ob doctrinae praeſtantiam laudatiſſimos. Inter quos eminuit *hiſtoria vniuerſalis*, Herodis hortatu ſcripta, opus arduum et non ſine maximo labore vndique collectum, et incredibili ſtudio abſolutum [m]: eius pars videtur fuiſſe hiſtoria Aſſyria PHOTIO [n] laudata. Tacendum tamen non eſt, quod IOSEPHUS [o] monet, fidem eius ſuſpectam valde fuiſſe in rebus Herodis M. Addi his debet *collectio paradoxorum morum*, quam Herodi inſcripſerat, teſte PHOTIO [p], qui eam valde laudat, ex qua fragmenta *de variarum gentium moribus* petita videntur, quae ſeruata a STOBAEO Ariſtotelis politicis ſolent adiici. Edidit etiam VALESIUS excerpta ex libris eius *de vita Augusti*, niſi illi pars fuerint hiſtoriae vniuerſalis. Verum haec quidem ingenii eius elegantiſſimi monumenta ad hiſtoriam pertinent. Noſtras vero partes propius reſpiciunt opus eius *de philoſophia Ariſtotelis* SIMPLICIO [q] laudatum, liber item *de Diis*, *de philoſophia prima*, *paraphraſis in metaphyſica Ariſtotelis*, *libros de coelo*, *de anima* aliique, de quibus poſt PATRICIUM [r] videndus FABRICIUS [s]. Quibusdam liber *de mundo*, qui Ariſtoteli tribui ſolet, ab eo profectus viſus eſt: recte vero GAUDENTIUS

u) l. c. p. 425.

m) Ibid. p. 421. conf. de hoc opere libris CXLIV. conſtante (SUIDAS LXXX tantum numerat) VOSSIUS, IONSIUS, FABRICIUS ll. cc. VALESIUS ad l. c. p. 63. GROTIUS Epiſt. ad Gallos CX. p. m. 249. vbi ſollicite congeſſit omnia, quae de Nicolao apud veteres extant. Is obſeruat etiam ita graece ſcribere Nicolaum, vt tamen aliquid peregrini immiſceat. Multa ex hoc opere Nicolai paſſim excerpſit SUIDAS.

n) Cod. CLXXXIX. p 242.

o) Antiq. Iudaic. L. XVI. c. 11. p. 575. conf. VOSSIUS l. c. GROTIUS l. c. p. 253. Scilicet ea tacebat de Octauiano et Herode Nicolaus, quae culpari poterant, quae aliquid laudis recipiebant, ea liberaliſſime praedicabat, et vltra hiſtoriae morem. Id tamen ſibi temperauit, vt nihil diceret, quod rebus cognitis repugnaret, aut perſonae temporibusque diſcongrueret.

p) loc. cit.

q) In L. II. de coelo comm. 12.

r) l. c. L. X. p. 136.

s) l. c. p. 307.

TIVS [s] monet, id verisimile non esse. Suo enim loco *tomo primo* demonstratum est, librum illum totum Stoicis praeceptis scatere, eorumque referre physiologiam, quam secutum fuisse Nicolaum, demonstrari non potest. Ceterum a multis Nicolais [ss], qui veteribus memorantur, Peripateticus philosophus adiecto patriae nomine distinguitur.

§. VII. Peripateticae porro sectae circa ea tempora, quibus Romana respublica in monarchiam degenerauit, Seleucia dedit duos doctores XENARCHVM et ATHENAEVM, cuius vtriusque notitiam nobis fecit STRABO [t], qui Xenarcho praeceptore vsus est. Is in patria primum docuit, cuius cum nimis ei viderentur angusti limites, Alexandriam et Athenas commigrauit, tandemque Romam concessit, ibique in Arii notitiam venit, qui cum magna apud Augustum gratia floreret, Xenarchum Caesari commendauit, eiusque illi parauit amicitiam, qua tanta gauisus est, vt magna apud eum auctoritate valeret, et ad senectutem vsque in honore haberetur. Paulo ante obitum visu orbatus morbo vitam consummauit. Ex qua Augusti amicitia colligi potest, moribus fuisse Xenarchum commendatissimis, nec inter eos numeratum fuisse philosophos, quos, tanquam seditiosos, missos faciendos esse imperatori Maecenas suasit. Quamuis autem Xenarchus Aristotelem sequeretur, libertatem tamen seruauit philosophicam, multasque contra eum dubitationes addūxit: inter quas imprimis fuere, quas contra essentiam quintam Aristoteli obiecit, quam negasse testantur SIMPLICIVS [u], et IVLIANVS imperator [v]. Athenaeus, (cum scriptore deipnosophisticorum non confundendus [w]) in republica versatus aliquamdiu in patria populum duxit, postea contracta cum Muraena amicitia et cum illo fugiens captus est, cum insidiae contra Caesarem Augustum essent deprehensae: sed cum insons esset inuentus, a Caesare dimissus est, rediensque Romam, multisque salutantibus et interrogantibus, se ex inferorum tenebris rediisse respondit. Breue tamen tempus superuixit, ruina domus vbi habitabat,

Xenarchus et Athenaeus.

r) De philos. Romana c. 47. p. 206.

s) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 292. seqq. Plerique recentioris aetatis Graeci sunt et exiguae famae, praeter Nicolaum Alexandrinum, Myrepsum dictum, opere de medicamentorum compositione inclytum.

t) L. XIV. p. 640. seq.

u) De coelo L. I.

v) Or. de matre Deûm, conf. PATRICIVS L. [illegible] L. X. p. 136. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 209.

w) A patria is Naucratita audit, vt ab aliis Athenaeis distinguatur, seriusque Seleuciensi, atque sub Antonino vixit, si SVIDAE in Athenaeus, T. I. p. 71. fides est, licet, ex Deipnosophisticis, quae nobis reliquit, aliud colligi non queas, quam hoc, vixisse post Commodum. Vid. VOSSIVS de hist. graec. L. II. c. 15. p. 231. Medicum fuisse putat GAVDENTIVS de philosoph. Roman. c. LXIX. p. 209. non dissentiente Cl. CLERICO Hist. medic. P. III. c. 9. p. 763. sed falluntur viri docti, qui id ex eo colligunt, quod medicos colloquentes introducit. Erat enim, recte monente SVIDA, l. c. grammaticus et criticus, qualem liber ipsius exhibet, sed talis, qui in omni eruditionis genere probe erat versatus, vnde multa collegit, quae in disciplinarum, praecipue autem philosophiae historia plurimum iuuant, licet iniquiorem se interdum philosophis ostendisse aliquot Tomo primo exemplis ostensum sit. Plura de eo dabunt editor Deipnosoph. Is. CASAVBONVS et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 630. seqq.

bat, per noctem oppressus. Distinguendus hic Athenaeus ab aliis est eiusdem nominis [x].

Alexander Aegaeus.

§. VIII. Non minori nominis fama inter Peripateticos hac temporum periodo eminuit ALEXANDER AEGAEVS [y]. Praeceptore Sosigene vsum fuisse se, ipse fatetur, cuius octauum librum de visu allegat. Hunc Sosigenem illustrem illum mathematicum fuisse, qui Iulii Caesaris aetate temporum rationes emendauit, iudicarunt acutissimi viri FR. PATRICIVS [z], et I. ALB. FABRICIVS [a]. Rationem ille hanc affert, in *commentario* Alexandri *in libros meteorologicos Aristotelis* [b] prouocare auctorem ad Sosigenem praeceptorem suum. Non autem circa haec tempora occurrere Alexandros alios, qui in Aristotelem scripsere, praeter Aegaeum et Aphrodisiensem: ast huius aetatem non ferre, vt Sosigenes praeceptor eius dicatur; illius autem qui sub Nerone vixerit. Sed iam PAGAN. GAVDENTIVS [c] animaduertit, minus accurate hac in re versari Patricium: Sosigenem enim hunc alium fuisse ac mathematicum, potuisse enim plures esse Sosigenes, nec credibile esse, Alexandrum Aegaeum illustris huius mathematici institutione fuisse gauisum, eo quod inde sequeretur, Alexandrum hunc iam sub Augusto floruisse, et perdurasse vsque ad tempora Neronis, in quo desiit Caesarea successio, adeoque fere centenarium Neronis institutioni fuisse praefectum. Alium itaque hunc Sosigenem fuisse, etiam hunc Peripateticum, cuius meminit DEXIPPVS [d], eumque illa scripsisse, quae dicantur: hincque colligit commentarii illius in meteorologicos Aristotelis libros auctorem esse posse Alexandrum Aphrodisaeum, qui sub Antonino Caracalla vixit. Secutus est hanc inter Sosigenem antiquiorem et iuniorem distinctionem, huncque inter praeceptores Alexandri Aphrodisaei retulit FABRICIVS [e], licet supra locum de seniore Sosigene intellexerit. Nos hic distincte versandum esse putamus; et hoc quidem dubio carere existimamus, verba haec de Sosigene mathematico intelligi non posse; tempus enim seculi fere integri inter aetatem Sosigenis et Alexandri Aegaei intercedit. Neque tamen in eam nos descendere debere opinionem iudicamus, intelligendum esse illum locum de Alexandro Aphrodisiensi, eiusque calamo exaratos istos commentarios fuisse, dicendum esse. His enim recte opponitur erudita Patricii obseruatio, methodum commentandi in Aristotelem in eo adhibitam prodere tempus, Aphrodisaeo antiquius: Simplici enim et antiquiori methodo esse scriptum, sine vllis quaestionibus aut praxibus, aut theoriis, qualem fuisse antiquiorum Peripateticorum morem exponendi Aristotelis, ex Aspasii commentariis in ethicos appareat: de qua etiam metho-

x) Enumerat eos IDEM l. c. inter eos Stoicus quoque est, PORPHYRIO in vita Plotini memoratus a Peripatetico probe distinguendus.
y) SVIDAS in Alex. Aegaeus T. I. p. 105.
z) Disc. Perip. T. I. L. III. p. 35.
a) Bibl. Graec. Vol. II. p. 273.
b) c. 3.
c) De philos. Rom. app. c. 18. p. 388.
d) In categor. c. 3.
e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 63.

methodo alibi fusius egit PATRICIVS [f]. Omnium itaque rectissime Alexandro Aegaeo hi quidem commentarii tribuuntur; ast Sosigenem habuisse praeceptorem, statuitur, a seniore diuersum et sub Caligula vel Claudio florentem. Ita enim cuncta sibi constant, et admitti potest SVIDAE narratio, tradentis, Alexandrum Aegaeum fuisse praeceptorem Neronis cum Chaeremone Stoico. Nec his obstant, quae apud SVETONIVM [g] leguntur: Neronem liberales disciplinas omnes puerum attigisse, sed a philosophia eum matrem auertisse. Hoc enim vel ad ea tempora referendum, quibus priuatus vixit, vel illo tempore factum esse statuendum, quo a recta via malis matris artibus deflexit. Initio enim suscepti imperii, vt spem optimi imperatoris faceret, philosophos ei addidisse Agrippinam, vel solum Senecae exemplum probat, qui ei moderando praefectus fuit. Incurrisse vero Alexandrum multorum obtrectationem, quasi mali discipuli peior magister extiterit, eo quod virtus doceri possit, ex SVIDA [h] colligitur. In quo falsum fuisse Suidam recte monuit GAVDENTIVS [i], cum optimorum magistrorum discipulos degenerare posse, Caligulae et Commodi exemplo constet, nec ita virtus doceri possit, vt animus natura malus solis doctrinae praeceptis vel emendetur vel eiiciatur. Ceterum de commentariis in Aristotelem huic Alexandro tribuendis anceps disputatio est, cum non tantum Aphrodisiensis magna nominis claritate inter Peripateticos vixerit, sed et alius Alexander Peripateticus vtroque iunior in Aristotelem scripserit [k]. Quam tamen disputationem dirimere tentat PATRICIVS, cuius ea de re rationes apud ipsum legendae sunt.

Syncretismus Peripateticorum.

§. IX. Hactenus a pestilenti syncretismi malo immunem se serua- schola Peripatetica, ast a Neronis tempore communi philosophanti- ato tanquam torrente quodam correpta contra quidem niti ausa est, on potuit tota eam sortem euadere. Etsi enim erant aliqui, qui nis Aristotelem sequi conabantur, id quod in Alexandrea schola fa- esse in sequentibus docebimus: potior tamen pars Aristotelem aliis um placitis affinem factum coluit, et in concordiam cum iis coire quibuscum implacabile hactenus bellum gesserat. Quem syncre- m incepisse ab Ammonio Plutarchi praeceptore, et in schola Alexan- tandem in neruum erupisse, supra iam diximus. Hac itaque ratio- historiam sectae Peripateticae a Neronis aetate attendendum est, o modo quoue consilio vel ad Platonem vel ad Zenonem Aristotelis e sectatores respexerint, simul cognoscatur.

Ooo 2 §. X.

f) L. XI. p. 145. seqq.
g) In Nerone c. 52.
h) loc. cit.
i) l. c. c. LX. p. 230.
k) Plures Alexandros celebres nominat SVIDAS l. c. ex recentioribus IONSIVS de Scr. hist. phil. L. II. c. 16. p. 198. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 232. Vol. X. p. 473. Quae homonymia quoque caussa est, cur definiri nequeat, cuius Alexandri commentarii lecti sint in schola Plotini, teste PORPHYR. c. 14. vitae Plotin.

Ammonius.

§. X. Syncretistici itaque Peripateticismi initia ab hoc AMMONIO merito repetimus, ante quem non occurrit, qui hunc morbum, late iam tunc in orbe philosophico regnantem in Lyceum introduxerit. Diximus iam supra de hoc philosopho Alexandriam patriam habente inter praeceptores Plutarchi, cui notitiam eius fere omnem debemus, cuiusque librum, quem: *Ammonius*, inscripsit, merito desideramus. Teste enim EVNAPIO [l] *magnus ille et diuinus Plutarchus, cum suam tum praeceptoris sui vitam sparsim libris inseruit, non praeterita silentio Ammonii morte, quem Athenis vitam finiuisse scribit.* Ast haec omnia, praeter pauca quaedam, quae ex eius scriptis collegit RVALDVS [m] interciderunt, vnde mirum non est, valde mancam iustoque breuiorem esse doctissimi philosophi historiam. Id quod occasionem dedisse videtur confundendi hunc Ammonium non tantum cum ciue eius Ammonio Sacca, sectae eclecticae conditore, vt supra obseruatum, sed et cum Ammonio alio, grammatico. Id quod PATRICIO accidit [n], viro alias satis accurato, qui contendit, SVIDAE [o] auctoritate vsus, praeceptorem hunc Plutarchi Chaeronei, coepisse in schola Aristarchi docere, priusquam Augustus monarchiam inuaderet. Id quod excidisse viro docto merito miramur, quem latere non potuit, Plutarchum hunc Ammonium sub Neronis imperio audiuisse. Quod vt indubitato PLVTARCHI [p] testimonio constat, ita, non potuisse ante conditam Romanam monarchiam in schola Aristarchi docere Ammonium hunc, tempus euincit integri seculi, quod ab isto tempore ad Neronem effluxit. Nec iuuat Patricium Suidas, in cuius vitiosos codices is inciderat. In antiquis enim editionibus vno eodemque articulo: *Ammonius Saccas*, de duobus Ammoniis omissis vocibus quibusdam, quasi de vno, differitur, quod cum legerent viri docti, WOLFIVS, PORTVS et PATRICIVS, non potuerunt non ad hunc lapidem offendere, et in varios errores incidere. Et vidit quidem Patricius, Ammonium Saccam, quem a Christianis ad gentiles transiisse Suidas refert, ab hoc Ammonio diuersum esse, cum autem alius Ammonius non occurreret, quam Plutarchi praeceptor, hunc esse intelligendum ratus est, alia sine dubio decreturus, si Plutarchi aetatem cogitasset. Suboluit hoc Suidae mendum IONSIO [q] et, qui eum secutus est, P. BAYLIO [r]; tandem elegantissimus Suidae editor LVDOLPH. KVSTERVS [s] melioribus codicibus vsus, ostendit, deesse nouo articulo, vocem: *Ammonius, Ammonii filius*, adeoque hunc Alexandri discipulum ante Augusti tempora in Aristarchi schola, non philosophiam, sed grammaticam docentem non a Sacca tantum, verum etiam a Plutarchi praeceptore esse distinguendum: id quod iure quoque recepit FA-

BRI-

l) In prooem. vit. Sophist. p. 5.
m) In vita Plutarchi c. 7. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 274. Vol. III. p. 330. Vol. IV. p. 172.
n) l. c. p. 139.
o) In Ammonius T. I. p. 143.
p) De εἰ Delphis inscripto.
q) De S. H. P. L. II. c. 11. p. 169.
r) Dict. T. I. art. Ammonius p. 188.
s) Ad h. l. n. 11.

BRICIVS [t]. Sed vt ad Ammonium reuertamur, docuit is, vt PLVTARCHI [u] testimonio constat, Athenis et in hac quoque Musarum sede vitam cum morte commutauit, Nerone adhuc regnante. Philosophiam eum secutum fuisse Peripateticam, sed Platonicae, quam etiam deperibat, admixtam et accommodatam, et Zenonis placitis attemperatam, ex Plutarcho quoque constat, qui et ipse hanc philosophandi rationem a magistro edoctus est et studiose excoluit. Quod luculentius constaret, si, quae de virtute philosophatus est, et in quibus Aristotelem expressit, hodie superessent. Ab eo autem, non sine verisimilitudine iudicat PATRICIVS [x], mixtam quandam philosophiam coepisse, vt eo posteriores philosophorum plerique et Pythagorici et Peripatetici et Stoici esse voluerint. Recte tamen et cum grano salis hoc accipiendum, nec ita intelligendum est, ac si Ammonius hic primus syncretismi philosophici auctor fuerit, nam suo iam loco indubitatis testimoniis confecimus, syncretismum hunc non tantum in Aegypto ante natum Saluatorem iam obtinuisse, sed in Platonica quoque schola eum introduxisse Antiochum Ascalonitam, quintae Academiae auctorem, moremque hunc ab eo tempore inter Platonicos fere omnes obtinuisse. Primus itaque syncretismi auctor Ammonius inter Peripateticos constituendus est, nec aliter, dicendum, posteriores eum philosophos secutos esse, nisi quatenus Peripatetica et Platonica schola in eclectica tandem, vt supra ostensum, coaluit. Inualuisse tamen circa haec tempora disputationem de concordia Aristotelis cum Platone, Tauri Berytii negantis, et Attici affirmantis scripta satis euincunt: quam genuisse tandem Ammonii Saccae sectam henoticam supra Hieroclis testimonio demonstrauimus. Fuere et alii Ammonii inter Peripateticos celebres, Ammonium enim Hermeae filium commentationibus de Aristotele bene meruisse, *sectione antecedente* diximus: meminitque alterius Ammonii inter celeberrimos sui temporis quos vidit et conuenit, Peripateticos Longinus [y]; quem Peripateticum quoque fuisse, et eruditione alios fere omnes sua aetate superasse testatur PHILOSTRATVS [z]. Quem licet cum Ammonio Sacca eundem esse putet H. VALESIVS [a], ipsa tamen verborum Longini series prodit, Peripateticum hunc Ammonium ab eclectico esse distinguendum. Id quod agnouerunt etiam P. BAYLE [b] et N. TILLEMONTIVS [c].

§. XXI. Effecit mixtum hoc philosophiae genus, vt Aristotelis auctoritas eius passim serperet, et inter alias etiam sectas sibi partes acquireret. Nam ab hoc maxime tempore euenit, vt Aristoteles etiam a Platonicis, *Peripatetici Syncretistae.*

 maic-

t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 171.
u) loc. cit.
x) loc. cit.
y) Apud PORPHYR. in vita Plotini c. 20. n. 6. p. 129.
z) De vit. Sophist. L. II. c. 27. §. 4.
a) Ad AMM. MARCELL. L. XXII.
b) Dict. T. I. art. Ammonius Saccas not. H. p. 190.
c) Memoir. pour servir a l'hist. eccles. T. III. P. II. p. 391. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 172.

maiori, quam antea, studio coleretur. Cuius rei exemplum esse possunt Platonici secundi post C. N. seculi celeberrimi, Taurus Berytius, qui aeternitatem mundi Aristotelicam illustrauit, Atticus Platonicus, qui non indiligentem in cognoscendis et examinandis Aristotelis dogmatibus operam posuit, Demetrius Alexandrinus, Fauorini sectator, LAERTIO [d] et GALENO [e] memoratus, cui locum inter commentatores Aristotelis tribuit AMMONIVS HERMEAE [f]. Sed et Fauorinum non neglexisse Aristotelem, GELLIVS auctor est [g]. Addi his posset Sotion, auctor cornucopiae aliique, nisi in antecedentibus passim ad hanc rem iam intendissemus digitum. Eminuere tamen in Peripatetica schola, licet alienis dogmatibus adulterata, Alexander Damascenus, Eudemus et Galenus, qui cum eodem tempore vna viuerent, fauore maximo et patrocinio insigni Flauii Boethi viri consularis [h], cuius supra iam facta mentio, gauisi sunt. Et de Galeno quidem supra *sectione tertia* prolixe actum, obseruatumque, nec Peripatetica eum contemsisse, sed in varios Aristotelis libros [i] scripsisse commentarios. Theophrasti etiam et Eudemi libros et placita illustrasse, quartamque syllogismi formam dialecticae Peripateticae adiecisse. Eudemus autem, (qui cum Aristotelis discipulo confundendus non est) ex Alexandri Damasceni disciplina prodiit, et GALENO teste [k], eius demonstrationibus anatomicis interfuit. Maior his nominis claritate Alexander a patria Damascenus cognominatus, Platonicam quidem philosophiam probe calluit, Aristotelicae tamen, GALENO narrante [l], magis adhaesit, quam Athenis quoque publice docuit [m], Boethumque etiam, cum adhuc Romae esset, in hac philosophia discipulum habuit. Paulo antiquiorem Alexandro fuisse Aspasium oportet, ait enim GALENVS [n], se ex Aspasii discipulis aliquem audiuisse, vnde concluditur, ante Antoninorum aetatem qua Galenus floruit, eum vixisse. Laudatum vero inter Aristotelis commentatores fuisse, Boethius, Simplicius aliique ad eum prouocantes testantur, et ex fragmentis hodie extantibus [o] constat. Quod si PATRICII [p] coniectura sequenda, ipse Galenus in iuuenis Aspasium senem audiuit, vnde Alexandri forte Aegaei discipulum fuisse putat. Plotinus autem inter selectos Peripateticae disciplinae auctores hunc discipulis explicuit [q]. Eiusdem plane generis fuit Herminus, De-

monax

d) L. V. f. 84.
e) De praecogn. c. 5.
f) Comm. in Arist. init.
g) conf. PATRICIVS l. c. p. 137.
h) Saepe eius meminit Galenus; qui cum in anatomicis, vt Alexander Damascenus in Peripateticis discipulum habuit. Conf. GAVDENT. phil. Rom. c. CIV. p. 337.
i) In libros de interpretatione, priora analytica, de categoriis, de demonstratione, de sophismatibus, vid. de libris propriis T. IV. p. 368. PATRIC. p. 128. FABRIC. Vol. II. p. 302.
k) De praecognit. T. III. p. 452. conf. IONSIVS de S. H. P. L. I. c. 15. p. 83. 84. GAVDENT. l. c.
l) l. c. p. 455.
m) IDEM de administr. anat. T. I. p. 129.
n) De cogn. morb.
o) Inter Comm. Graecorum in Nicomachea, Helmstadii 1662. 4. edita.
p) l. c. p. 137.
q) PORPHYR. vit. Plot. p. 116. De aliis Aspasiis videndus SVIDAS T. I. p. 356. et FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 479.

monacti coaeuus, vt est apud LVCIANVM [r], quem Peripateticae philosophiae addictum fuisse, ex commentariis in Aristotelem, ad quos Graeci commentatores, imprimis Boëthius saepius prouocant, discimus, et vel solus Alexander Aphrodisaeus probat, qui ex eius disciplina prodiit [s]. Ast nec Platonicae philosophiae ignarus fuit, citaturque a PROCLO in *Timaeum*, ex quo PATRICIVS [t] iudicat, eum illum quoque librum explanasse. Vitam vero egisse philosopho non satis dignam ex Demonactis acerbo, quo Herminum petiit, dicterio iudicari potest [u]. Etenim cum non ignoraret, illum extreme malum esse, innumeraque flagitia perpetrare, Aristotelem vero eiusque decem categorias, semper in ore habere, sane vero, inquit, Hermine decem categoriis te haudquaquam indignum esse opinor.

Peripatetici genuini. §. XII. Etsi vero syncretistico correpti studio Peripateticorum haud pauci ab Aristotele recesserunt, inuenti tamen sunt alii, qui ab eo discedere sibi religioni duxere, et genuina magis ratione secundum eius opiniones philosophari conati sunt. In horum numero Adrastus fuit Aphrodisieae Cariae oppido oriundus; quem mathematicae quidem scientiae li[illegible]que de natura harmonices [x], Theoni Smyrnaeo et Porphyrio memoratus clarum fecere, qui vero scriptis quoque de Peripatetica philosophia libris [y] meruit, vt inter genuinos Peripateticos numeraretur [z]. Magnam vero eius famam fuisse, inde colligi potest, quod inter praestantiores Peripateticos, quorum libros discipulis suis explicuit, Adrastum quoque numerauerit Plotinus [a]. Etiam Aristoclis circa haec tempora inter Peripateticos puriores nomen aliquod fuit, hominis Messenii [b], qui non tantum in Aristotelis libris et philosophia editis commentariis meruit [c]; sed et philosophiae historiam singulari scripto excoluit [d], ex quo non contemnenda fragmenta nobis seruauit EVSEBIVS [e]. Huius discipulus cum SIMPLICIO [f] et CYRILLO [g] testibus fuerit Alexander Aphrodisaeus [h];

facile

r) [illegible] Demonacte T.II. p. m. 583.

s) [illegible]PLIC. in L.II. de coelo, comm. 12.

t) [illegible]cit.

u) LVCIANVS l. c.

x) In bibliothecis adhuc MSc. extare dicitur, vid. VOSSIVS de nat. Log. p. 61. de scient. [illegible] c. LIX. §. 14. p. 345. vbi vero hic Adrastus cum illo seniore, Peripatetico philosopho, qui [illegible] STEPHANO in Philippis, Aristotelis discipulus fuit, confunditur, FABRIC. Bibl. Graec. Vol. [illegible] p. 272.

y) In Categorias scripsisse, testatur GALENVS de libris propriis, itemque de ordine librorum Aristotelis eiusque philosophia, SIMPLICIVS, conf. FABRIC. l. c.

z) SIMPLIC. in Categorias.

a) PORPHYR. vit. Plotini c. 14. p. 116.

b) SVIDAS in Aristocles T. I. p. 326. Aristocles plures enumerant MEVRSIVS ad Aristoxen. p. 145. IONSIVS de S. H. P. L. IV. p. 330. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VII. p. 52. Inter eos alius quoque fuit Peripateticus, Pergamenus, qui ex philosophorum schola ad rhetores transiit, et inter illos quidem vili modestoque vestitu vsus est, inter hos vero superbas vestes induit, Herodemque Atticum praeceptorem nactus, magnam sibi in patria auctoritatem eloquentia sua conciliauit, vid. SYNES. in Dione, PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. n. 3. p. 567. seqq. MEVRSIVS de fortuna Att. c. 8. p. 71. qui male tamen ex hoc exemplo infert, philosophiae studia praemissa semper fuisse eloquentiae: contrarium enim aliquot hactenus exemplis vidimus.

c) Conf. PATRIC. l. c. p. 138. FABRIC. l. c. p. 281. d) loc. cit.

e) Praep. L. XIV. XV. conf. IONSIVS l. c. p. 330.

f) De coelo L. I. comm. 35.

g) Adu. Iulian. L. II.

h) Non audiendus itaque IONSIVS, qui l. c. dubitat,

facile ex discipulo de praeceptoris in Aristotelica philosophia eruditione iudicium fieri potest.

Alexander Aphrodisaeus §. XIII. In Cariae vrbe Aphrodisiade natum esse hunc ALEXANDRVM Peripateticae post C N. scholae fere principem et singulare decus ex vnanimi veterum testimonio constat [i]. Quod patronymicon nomen ab aliis Alexandris eum distinguit. Herminum et Aristoclem Messenium in Peripateticae philosophiae decretis addiscendis habuisse praeceptores, in antecedentibus demonstrauimus, vbi etiam Sosigenem quendam iuniorem inter eius doctores referendum esse monuimus, si commentarius in meteorologicos Aristotelis libros huic magis Aphrodisiensi, quam Aegaeo Alexandro, vt vult Patricius, tribuendus est, de quo nihil certi dici posse eo loco monuimus. His praeceptoribus vsus, tanta felicitate in sensus Aristotelis obscuros penetrauit, vt sua aetas non haberet, quem accurata philosophiae Peripateticae cognitione illi praeponeret. Maxime vero in hac schola commendauit Alexandrum, quod neglecto, qui in ea, Ammonio duce inualuerat, syncretismo, qui peregrina systemati Peripatetico dogmata affricuit, pressius et ad genuinam Aristotelis mentem sibi philosophandum esse statuit, eo quod veriorem, vt ipse fatetur [k], illius esse sententiam putaret. Qua ratione Peripateticam philosophiam puriorem valde adiuuit et genuinum eius restaurauit studium. Qua diligentia et accuratione meruit, vt non tantum explanatores Aristotelis eo posteriores fere omnes illum sequerentur, et non Graeci tantum, sed Latini quoque et Arabes ad eum tanquam verissimum mentis Aristotelis interpretem respicerent, sed et sensu eminentiori vocaretur ἐξηγητὴς, commentator, id est, interprete PATRICIO [l], *seu quod omnes Aristotelis libros exposuerit, seu quod excellentissime, seu quod vtrumque.* Sed non solis Peripateticis tantum haec accuratio commendauit Alexandrum, verum apud Platonicos quoque magna eum auctoritate gauisum esse, ex eo constat, quod in schola Plotini eius commentarios lectos esse testatur PORPHYRIVS [m]. Nec defuerunt inter sectatores philosophiae Peripateticae, qui, cum de obscuro saepe sensu Aristotelis disceptaretur, Alexandrum vnum audiendum esse contenderent; negligendosque alios dicerent, qui aliena dogmata Peripateticis infarciendo, veram Aristotelis mentem peruerterent. Et hi quidem Alexandrei dicti sunt. Quos vsque ad suam aetatem perdurasse ait IVLIVS CAESAR SCALIGER [n], valde indignatus cum stomacho *inscitiis pertinaciae deliramentis eorum, qui se Alexandri sectatores esse malunt, quam principis veritatis, negando, ἐντελέχειαν nobis claram animae definitionem non suppeditare.* Qua in re tamen laudem forte magis

i) Inscriptiones librorum eius, SVIDAS in Alex. T. I. p. 105. et veteres plerique.
k) Praef. L. I. de anima.
l) l. c. p. 138.
m) In vita Plotini c. 14. p. 116. conf. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 16.
n) De subtil. adu. Cardan. Ex. CCCVII. f. 12. p. m. 932.

[illegible] vituperationem meruit Alexandri schola: verum de ea videant philosophi. Fecit haec Peripateticae philosophiae cognitio, vt publico docendi Aristotelicam philosophiam muneri, non Romae quidem, (imperatores enim sibi praesenti adire non licuisse ipse refert [o]) Athenis tamen vel Alexandriae, a Septimio Seuero et Antonino Caracalla praeficeretur, nam *Aristotelis philosophiae professorem et magistrum publicum testimonii torum praeconio constitutum se esse* ipse scribit [p]. Ex quo simul patet, post A. C. N. CXCIX, quo Seuerus imperio admotus est, et ante annum CCXI, quo is fatis functus est, muneri professorio praefectum fuisse, vixisse tamen vltra Caracallae aetatem, ex multitudine scriptorum, quae exarauit, non absque verisimilitudine colligitur. Aristotelem vero ita pressis secutus est vestigiis, vt, cum animarum immortalitatem, de qua obscure mentem suam Aristoteles prodiderat, cum eius physiologia constare non posse cerneret, eam candide negaret, asserendo [q] temere eos, qui illam animae tribuunt, perinde mentiri, ac si quis bis duo dicat esse quinque. De quo argumento et passim disputat, et multus est in *libro vtroque de anima*, demonstraturus [r], animam esse εἶδός τι τοῦ σώματος ὀργανικοῦ καὶ οὐκ οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὐτήν, quam veram esse Aristotelis mentem, recte, nisi nos omnia fallunt, contendit. Opposita enim haec thesis est dogmati Platonico, formas rerum, et animam quoque, esse οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὐτήν, et seorsim existere posse, cui opponebat Aristoteles, formas rerum materiae inseparabili modo esse immersas; quod cum Aristoteles semel definiuisset, non potuit non Alexander animam pro forma corporis organici habere ab eo inseparabili, licet fateretur [s], *eam omnino non indigere instrumento corporeo ad res intelligibiles capiendas, sed sufficere sibimet ipsi illorum ad rerum intelligibilium perceptionem.* Ast haec formam tantum hominis constituunt, vnde mentem diuinam extrinsecus aduenientem per humanum corpus, velut organum operari statuit, eoque sensu et ratione incorruptibilem et immortalem dici posse animam largitur [t]. Quae quam maxime conformia esse menti Aristotelis, ex iis manifestum est, quae *tomo primo* [u] de intellectu vniuersali, ex quo omnes hominum animae participant, disseruimus. Et ex hoc scholae Alexandreae fonte ad Arabas quoque et ab his ad Italos ista doctrina fluxit, quam Achillinum, Pomponatium, Portum, Caesarem Cremoninum aliosque Peripateticos magni nominis defendisse, ad eorum tempora delati narrabimus, litesque ea de re motas nec sine puluere ductas exponemus. Ex quibus de atheismo Alexandri, quem ei obiecere IO. FRANC. PICVS [x] et PAVLVS IOVIVS [y], iudi-

o) De fato, init.
p) l. c. p. 8.
q) L. II. Topic. p. 72.
r) L. II. Qq. et solut. c. 8. seq.
s) L. I. de anima p. 158.
t) L. II. p. 144. 145.
u) L. III. c. 7. §. 1.
x) De prouident. c. X.
y) Elog. vir. doct. n. 71. p. 164. conf. tamen Ven. REIMMANN. Hist. atheismi L. II. c. 26. §. 5.

iudicium fieri poteſt. Periculoſam enim ſententiam hoc dogma fouere, et ad veros euertendos de Deo ſenſus eſſe aptiſſimum, nemo temere negauerit. Videtur tamen, vt ipſe Ariſtoteles, ita et Aphrodiſienſis hunc intellectum vniuerſalem in intelligentia, vltimae ſphaerae praeſidenti quaeſiuiſſe; nam de Deo et prouidentia diuina, ipſo Ariſtotele accuratius ſaniusque philoſophatus eſt. Illi enim et ſoli immortalitatem tribuit [*], et parentem omnium, cunctis votis expetendum vocat [a], et ens proprie atque ſimplex, ac ſubſtantialem quaſi ſubſtantiam, quae immobilis mouet, neque gignitur vel interit, eſſe definit [b]; et prouidentiam qui Deo auferat, idem facere dicit, ac ſi niui demat alborem vel frigus, calorem igni, melli dulcedinem [c]; et propriam cuiusque rei naturam eius principium eſſe, cauſſamque omnium, quae ab ea ſecundum naturam fiunt, profitetur [d]. Ex quo ſpecimine de ratione eius explicandi Ariſtotelem iudicari poteſt, intelligique, abhorruiſſe eum a placitis Platonicis, quibus iniquiorem fuiſſe SIMPLICIVS [e] quoque notauit. Et tamen non a genuinis tantum Peripateticis, ſed a ſyncretiſtis etiam Ammonio, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Boëthio, Philopono magni habitus eſt, eius etiam opera ab Arabibus in ſuam translata linguam ſunt, et laudata [f] paſſim eius in philoſophando diligentia et accuratio. Quam adhibuiſſe oſtendunt commentarii eius in libros Ariſtotelis magna cura ſcripti, quos enumerant PHILIPPVS LABBEVS [g] et IO. ALB. FABRICIVS [h], quorum multi ad nos peruenerunt, quemadmodum liber quoque doctus et elegans de fato, deque eo, quod eſt in noſtra poteſtate, ad imperatores Seuerum et Caracallam, tanquam primitiae muneris, hodie integer legitur [i]; ex quibus ingenii Alexandrei elegantia cognoſci, Peripateticae vero philoſophiae lux accendi ſatis ampla poteſt. Diſtinguendum vero hunc Alexandrum ab aliis eſſe, vel ſolum patriae nomen adiectum monet, quod omiſſum interdum occaſionem dedit confundendi Aphrodiſienſem cum Aegaeo, et vtriusque ſcripta, incerto, vt ſupra iam monitum, iudicio miſcendi [k]; quemadmodum Peripateticum quendam Italum, Alexandrum de S. Elpidio cum Aphrodiſaeo interdum commiſceri monet IONSIVS [l].

XIV.

§. 5. p. 189. Nihil huc facit, quod Deum demonſtrari non poſſe dixit, id enim de demonſtratione Ariſtotelica tantum intelligendum eſt, quae ex prioribus principiis fieri debet, conf. MOSHEM. ad CVDW.

*) L. V. Top. p. 178.

a) In L. VII. Metaph. p. 282.

b) L. IX. p. 320.

c) Q q. et ſol. L. II. c. 21.

d) De fato §. 6. p. 27.

e) De coelo L. II. p. 91.

f) Vid. quos nominat IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 352. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16. p. 92.

g) Conſpect. interpr. Plat. et Ariſt. p. 3.

h) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 63. ſeqq.

i) Vtimur editione Graeco-Latina Londini 1658. 8. edita, adiecto ad calcem AMMONII HERMEAE loco, de eodem argumento. In qua tamen editione merito miramur, elegantiſſimam H. GROTII verſionem, quae inter ſcriptores de fato p. m. 143. ed. Paris. extat, fuiſſe neglectam. Oppugnaſſe hunc Alexandri librum Hieroclem, teſtatur PHOTIVS Cod. CCXIV. ſed et POMPONATIVS de fato p. 378. eum improbat.

k) Vid. PATRIC. T. I. L. I. p. 31. ſeqq.

l) loc. cit.

§. XIV. Intelligi ex hactenus dictis potest, non defuisse inter philosophos Athenis et Alexandriae docentibus et de Platonis et de Aristotelis vera ac genuina mente discordiam atque lites, id quod diserto quoque Hieroclis constat testimonio ex PHOTIO m) supra *sectione antecedente* producto. Vbi id quoque demonstrauimus, occasionem haec Peripateticorum et Platonicorum iurgia dedisse Ammonio, nouam eamque conciliatricem inter vtramque philosophiam excogitandi. Qua in re Platonicorum quidem et Aristotelicorum non paucos praeiuisse exemplum, ab Ammonio autem peculiarem sectam hoc institutum euasisse ostendimus, quae purgatam reformatamque se philosophiam tradere Platonis Aristotelisque decretis conformem, gloriata est. Videturque ab Ammonii tempore schola Peripateticorum, ab ista conciliatrice philosophia magnum detrimentum passa esse, licet Anatolius Peripateticam denuo scholam circa hoc tempus Alexandriae erexisset n), vt *tomo tertio* demonstrabitur. Nam genuinos Peripateticos fere nullos ab hoc tempore deprehendimus, sectam vero Platonicorum Alexandrinorum in eo occupatissimam vidimus, vt praeter Platonem Aristotelem quoque, magistro reconciliatum, commentationibus suis illustrarent, vel accommodando potius ad habitum philosophiae Ammonio-Plotinianae syncretisticum corrumperent. Id quod, repetendo paulisper ea, quae *superiore sectione* fuse satis exposita sunt, abunde constabit. Plotinum enim in illustrando Aristotele operam quoque posuisse suam testatur PORPHYRIVS o), narrando praelegisse eum discipulis Peripateticorum dogmata et scripta exposuisse: Porphyrius autem et *praedicabilia* et *categorias*, et *physicarum auscultationum libros*, quique *de interpretatione* agunt, et *de categoricis syllogismis* enarrauit p). *Categorias* etiam et *analytica* Iamblichus enarrauit, Maximus Byzantinus, in Aristotelem commentarium scripsit q), Plutarchus Nestorii Proclo Aristotelis *de anima* librum enarrauit r); Syrianus in *libros III. XIII. et XIV. metaphysicorum* commentarium scripsit s): Proclus ipse doctrinam *de interpretatione* Aristotelicam Ammonio exposuit t), Ammonius Hermeae, isagogen Porphyrii *de quinque praedicabilibus* et librum *de interpretatione*, aliosque multos illustrauit commentario u); Damascius *parecbolas in L. I. de coelo*, hodie inter MSSc. libros obuias, *epitomenque in quatuor primos et octauum physicorum Aristotelis* hodie desideratam composuit x). Quin Hypatiam quoque doctissimam ex hoc grege feminam philosopham Aristotelis libros studiosae, quae

Eclecticorum studium in Aristotelem.

 Ale-

m) Cod. CCXIV. p. 283.

n) EVSEB. Hist. eccles. L. VII. c. 32. NICEPH. L. VI. c. 36. HIERON. cat. script. eccl. c. 73.

o) Vit. Plot. c. 14. p. 116. Displicuisse vero ei praedicamenta Aristotelis, supra dictum.

p) Vid. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 7. p. 247.

q) SVIDAS in Maximus T. II. p. 493. qui vero eum cum Ephesio confudit.

r) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27.

s) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 431.

t) AMM. HERMEAE comm. in L. de interp. init.

u) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 164. Sed iudicio et libertate vsum esse, elegans locus Comm. in Cat. p. 5. docet.

x) IDEM Vol. II. p. 26.

Alexandriae ipsam audiebat, iuuentuti explicuisse tradit SVIDAS [y]. Imprimis vero memorabile est, hanc sectam Dialecticam Aristotelis maxime excoluisse, eo quod in ea manca videretur Platonis industria, doctrina vero de praedicabilibus et categoriis Platonica vel Pythagorica potius videretur, non Peripatetica, quippe quam ab Archyta sumsisset Aristoteles. Fuere etiam, inter eos quidam qui singulari industria in Aristotele explanando excelluerunt, licet eclectici essent, inter quos cum Dexippus, Themistius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius eminoant, de his quoque philosophis porro agendum est.

Dexippus. §. XV. DEXIPPVS ex Iamblichi discipulis fuit [z], quem tamen nulla ratione nixus Iamblichi filium facit PATRICIVS [a]. Is, vt ex praeceptore patet, reformatae quidem Platonicorum scholae nomen dedit, Aristoteli tamen, quam Platoni, fuit addictior: id quod ex responsione patet, quam contra obectiones, quibus Plotinus Aristotelis doctrinam de praedicamentis aggressus est, editam hodie legimus [b]. Putat hunc Dexippum, cum Dexippo Herennio historico Atheniensi vnum eundemque esse VOSSIVS [c], qui ducem in eo habuit Tzetzem; ast tempora repugnant. Dexippus enim Herennii sub Galieno vixit, teste EVNAPIO [d] et SVIDA [e], hunc vero cum Iamblichi discipulus fuerit, Constantini M. tempora non superasse, adeoque serius quam illum vixisse oportet.

Themistius. §. XVI. Nobile porro nomen inter philosophos seculi post natum Saluatorem quarti consecutus est THEMISTIVS [f], dictus ab eloquentia Euphrades [g]. Natus est ignobili Paphlagoniae loco, patre Eugenio philosopho nobili, quem fatis defunctum oratione laudauit [h]. Fallitur itaque PATRICIVS [i], qui veram eius patriam ignorans, Nicomediensem fuisse putat, eo quod aliquod tempus ibi commoratus est, atque docuit. Ex Aristotelis eum descendisse prosapia, tradit Latinus commentariorum Themistii interpres HERMOLAVS BARBARVS, sed sine teste. Illud ex epistola Constantii, qua Themistium senatui commendat, certum, parentes et maiores iam eius imperatoribus ob virtutem et literas innotuisse [k]. Adolescenti pater et elegantiores literas et

philo-

y) In Hypatia T. III. p. 533.

z) SIMPLICIVS in Categ. p. 1. Δέξιππος ὁ Ἰαμβλίχου, TZETZ. Chil. IX. v. 498.

a) l. c. p. 140.

b) SIMPL. l. c. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 156.

c) De Hist. Graec. L. II. c. 16. de nat. Log. c. VIII. §. 3.

d) In Porphyrio.

e) In Dexippus T. I. p. 524. conf. IONSIVS L. III. c. 17. p. 299.

f) De Themistio praeter SVIDAM. T. II. Themist. p. 171. videndi G. REMVS et Io. HARDVINVS, qui vitam eius orationibus a se editis praefixerunt. Add. TILLEMONT. Hist. des empereurs T. V. p. 816. IONSIVS l. c. L. III. c. 16. p. 294. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 1. seqq. Act. erud. 1685. p. 461. Nouv. de la rep. des Lettres, 1681. Dec.

g) SIMPLICIVS in L. VI. phys. p. 226. a scholasticis dilucidi doctoris cognomen tulit, conf. quos nominat FABRIC. l. c. not. e.

h) Orat. II. p. 28. IONSIVS l. c. reliquique laudati.

i) l. c. p. 141.

k) conf. FABRIC. l. c. not. c. patrem eius philosophum fuisse, testatur etiam PHOTIVS Cod. LXXIV. p. 97.

philosophiam tradidit, obscurumque Aristotelis sensum explanauit [l], viros etiam doctos quos in Ponto Asiae offendit, filio ad egregia quaeuis nato praeceptores adhibuit [m]. His doctoribus cum acerrimi ingenii et praeclarissimarum dotium adolescens diligenter in philosophia, praesertim quae secundum Aristotelem praecipit, exerceretur, euenit, vt mature philosophi valde obscuri libros non intelligeret modo, sed commentariis quoque, in proprios vsus confectis illustraret. Quos tametsi premebat iuuenis doctissimus, eo tamen inuito in manus deuenere hominum, tantoque cum applausu et approbatione lecti sunt, vt ipse narret [n], Celsum, philosophum Sicyonium ex Iamblichi schola celeberrimum, lectis commentariis suis ad ipsum Constantinopolin vna cum discipulis aduolasse, atque dubiam horum sententiam oraculo fuisse confirmatam. Quae nominis et eruditionis eius existimatio ad nostra vsque tempora perennauit, magnorumque virorum calculum meruit, qui non dicendi tantum facundiam, sed iudicii quoque acumen in philosophando ex merito laudarunt [o]. Etsi vero domi iam inclarescebat, amplius tamen virtutis et eruditionis ostendendae theatrum quaerens, Nicomediam abiit, ibique aliquantisper degisset, tum Constantinopoli sedem fixit, et viginti annos magna fama ibique eloquentiam et philosophiam tradidit [q]. Sed Antiochiae quoque in Syria, et in Galatia Graeca regione se aliquandiu versatum fuisse, ipse innuit [r]. Romam etiam inuisit, inuitatus tamen lautissimis conditionibus, imperatoris etiam implorata auctoritate, vt ibi doceret, eo concedere noluit, sed breui post Constantinopolin rediit: ibi enim ducta vxore, ex qua liberos genuerat, sedem fixerat [s]. Parauit autem Themistio et exquisita eruditio, et facundia cum perspicuitate coniuncta prorsus incomparabilis nec satis laudanda, discipulos plurimos, et gentiles, inter quos eminet LIBANIVS, cuius ad Themistium epistolae [t], quantus vir in rhetoricis et philosophicis literis fuerit, satis docent, et Christianos, inter quos GREGORIVS NAZIANZENVS [u] etiam fuit, qui eum βασιλέα λόγων ex merito nominat. Tantaque eius fuit fama et existimatio, vt ipsis imperatoribus gratiosus esset, et ad grauissima eueheretur munera. Constantius enim non florentem tantum annis A. C. CCCLV in senatum eum cooptauit [x], et iteratis literis ad maiores honores sexennium post commendauit [y], sed ob panegyricum quoque imperatori dictum aerea statua donauit [z]. Iulianus et amicitia eum literisque frequentibus

l) Orat. XX. p. 234. XXIII. p. 294.

m) Orat. XXVII. p. 332.

n) Orat. XXIII. p. 295.

o) Conf. praeter praefationes editorum REMI, PETAVII et HARDVINI et biographos Themistii not. (f) laudatos, iudicia eruditorum collecta a MAGIRO Eponymol. crit. p. 774. et THOM. POPE-BLOVNT. censur. cel. auct. p. 229.

p) Orat. XXIII. p. 299.

q) Ibid. conf. HARDVINVS ad h. l. quem IONSIVS p. 294. non satis assecutus est.

r) Ibid. p. 299.

s) Constantii ep. ad Senat. p. 22. LIBANIVS epist. 1.

t) Leguntur illae in Fabricii Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 37. et in collectione epistolarum LIBANII Wolfiana nupera.

u) Vid. EIVSD. ep. CXXXIX. CXL.

x) PHOTIVS Bibl. l. c. p. 97.

y) Opp. p. 18. seqq. ed. Hard.

z) Orat. IV. p. 54.

tibus dignatus est [a], et A. C. CCCLXII praefecturam vrbis Constantinopolitanae ornauit [b]. Parem fere gratiam apud Iouianum, Valentem, Valentinianum et Gratianum obtinuit, qui diuinam eius eloquentiam ita stupentes audiuerunt, vt quicquid vellet, quicquid illis commendaret, gratum ratumque esset, quam imperatorum gratiam ipse quodam loco [c] extollit. Maxime vero sub Theodosio Magno auctoritas eius creuit, tantaque cepit imperatorem prudentiae et eloquentiae eius admiratio, vt et munificentissimum se illi praeberet [d], et praefectum vrbis Constantinopolitanae eum iteratis vicibus A. C. CCCLXXXIV, constitueret [e], atque in occidentem profecturus Arcadium filium eius fidei atque institutioni traderet [f]. Quod licet dubium sit TILLEMONTIO, cui non videtur verisimile imperatorem pium, et Christianae religioni addictissimum filium in imperio successorem futurum informationi philosophi gentilis commendasse, patebit tamen ex iis, quae paulo infra de Themistii religione monebimus, ita se hac in re eum gessisse, vt nec suspectus imperatori, nec inuisus Christianis esse potuerit [g]. Accedit his, istis eum fuisse moribus, qui non potuere non virum optimum omnibus commendare, tantisque negotiis conficiendis, et legationibus suscipiendis fuisse adhibitum [h], vt de summa eius erga imperatorem fide, maximaque, quam possidebat, prudentia Theodosius esset longe certissimus. Tandem senio et laboribus confectus de deponendo, quod gessit munere, cogitauit [i]. Etsi enim natalem et emortualem diem atque annum Themistii ignoramus, ipse tamen in *oratione ad senatum Constantinopolitanum* meminit, se per quadraginta fere annos obeundis legationibus, gerendaeque reipublicae operam nauasse [k]. Cum vero A. C. CCCXLVII prima vice Constantium imperatorem oratione sit allocutus, ante quod tempus muneri publico admotus non est, sequitur inde A. C. CCCLXXXVII adhuc senem vixisse, et cum ante vigesimum annum honores publicos non suscepisse probabile sit, septuagenario maiorem vsque ad finem fere seculi peruixisse. Quae coniectura inde confirmatur, quod in alia oratione [l], A. C. CCCLXXXIII habita dicat, se de deponendo munere saepius iam corporis infirmitate, et senectute monente cogitasse. Recte enim ex eo concluditur, annis iam maturum reipublicae admotum esse, quia XXXVI munerum publicorum anno iam confectus fuit senio. Etsi vero omnino verisimile videtur, vsque ad seculi quarti finem vixisse Themistium, non audiendus tamen est PATRICIVS [m], qui cum Olympiodoro seniore, et Syriano et Plutarcho Nestorii eum vixisse tradit. Hos enim philosophos seculo demum quinto inclaruisse, ex enarrata *superiori Sectione*

corum

a) Testantur hoc IVLIANI ad Themistium epistolae.
b) SVIDAS l. c.
c) Orat. XXXI. p. 354.
d) Orat. XXIII. p. 292.
e) Orat. XVII. HARDVIN. ad h. l.
f) Orat. XVIII. p. 224.
g) Hist. imperat. T. V. p. 495. 948.
h) Orat. XXI. p. 352. seqq.
i) Orat. XVI. init.
k) Orat. XXI. p. 352.
l) Vid. not. (ii)
m) l. c. p. 141.

eorum historia liquet. Magnam vero laudem meruit Themistius non praestantissima tantum facundia et philosophiae cognitione, sed morum etiam suauitate, humanitate et aequitate, quae et inter philosophos, vt postea dicemus, et inter omnes imperatoris imperio subiectos concordiam summopere commendare eum iussit. Cuius memorabile exemplum narrant scriptores ecclesiastici [n]: „Nempe Valens imperator Arianorum secutus partes, graui persecutione orthodoxos, siue ὁμοουσίους premebat, „acerbiora in dies supplicia aduersus illos comminiscens. Id aegre ferens „Themistius orationem ad imperatorem habuit [o], qua eum admonebat, „ne magnopere miretur, quod tanta sit dogmatum diuersitas apud Chri„stianos. Eam enim exiguam esse, si cum multitudine et discrepantia „opinionum, quae apud Graecos sint, conferatur: quippe cum apud istos „plures, quam trecentae sint opiniones. Porro ex varietate opinionum „necessario consequi maximam dissensionem. Deum tamen hac opinio„num varietate delectari, vt singuli maiestatem ipsius magis reuereantur, „vel ob id, quod difficile est, eum cognoscere. Haec et eiusmodi alia „cum philosophus ei exposuisset, aliquanto mitior factus est imperator.„ Modestiam vero eius inter summos honores eleganter prodit tetrastichum eius in se ipsum, quod editioni Aldinae operum Themistii praefixum est Graece [p], et I. Lipsius [q] ita Latine exhibuit:

Aetherea in sella positum te cura subiuit
Sellae argentatae, proh pudor et macula!
Maior eras humilis, minor es nunc, sublimatus;
Descende, vt possis scandere nunc iterum.

... dubitamus asserere, animum ad concordiam pacemque naturali in... ...tione pronum eclecticae philosophiae studium, concordiaeque inter ...nem et Aristotelem ineundae amorem ei excitasse. Etsi enim et pa... praeceptorum institutione ad Aristotelem potissimum erat adductus, ...amque in explicanda philosophia Peripatetica ponebat operam; ...tamen abest, vt Platonem reiecerit, vt eum et eloquentiae caussa ...sophiae gratia plurimum faceret, et vtriusque philosophiam pro..., atque commentariis etiam illustraret [r]; immo omnium fere sapien... placita in vnum systema posse confundi, putaret, si demtis non ne...iis, ad dogmata praecipua attenderetur. Sane se cum diuino Pla... versari, cum Aristotele habitare, ab Homero non diuelli, ipse ...sus est [s]; quem characterem esse scholae eclecticae, ex antecedentibus

n) Socrates L. IV. c. 32. Sozomenus L. VI. c. 36. Nicephorus L. XI. c. 46. Tripartita Hist. L. VIII. c. 12. conf. Ionsius l. c. 295.

o) A Dudithio versa duodecimum occupat locum inter orationes. Eiusdem argumenti est Orat. V. ad Iouinianum.

p) Inde repetiit Fabricius loc. citato p. 4. not.

q) Ad Senecae epist. 68. p. m. 414.

r) Photius l. c.

s) Orat. XXXIII. p. 366.

tibus dignatus est [a], et A. C. CCCLXII praefecturam vrbis Constantinopolitanae ornauit [b]. Parem fere gratiam apud Iouianum, Valentem, Valentinianum et Gratianum obtinuit, qui diuinam eius eloquentiam ita stupentes audiuerunt, vt quicquid vellet, quicquid illis commendaret, gratum ratumque esset, quam imperatorum gratiam ipse quodam loco [c] extollit. Maxime vero sub Theodosio Magno auctoritas eius creuit, tantaque cepit imperatorem prudentiae et eloquentiae eius admiratio, vt munificentissimum se illi praeberet [d], et praefectum vrbis Constantinopolitanae eum iteratis vicibus A. C. CCCLXXXIV, constitueret [e], atque in occidentem profecturus Arcadium filium eius fidei atque institutioni crederet [f]. Quod licet dubium sit TILLEMONTIO, cui non videtur verisimile imperatorem pium, et Christianae religioni addictissimum in imperio successorem futurum informationi philosophi gentilis commendasse, patebit tamen ex iis, quae paulo infra de Themistii [...] monebimus, ita se hac in re eum gessisse, vt nec suspectus imp[...] nec inuisus Christianis esse potuerit [g]. Accedit his, istis eum fu[...] ribus, qui non potuere non virum optimum omnibus commendare, [...] tisque negotiis conficiendis, et legationibus suscipiendis fuisse adhibitum, vt de summa eius erga imperatorem fide, maximaque, quam possideret prudentia Theodosius esset longe certissimus. Tandem senio et la[...] bus confectus de deponendo, quod gessit munere, cogitauit [i]. [...] enim natalem et emortualem diem atque annum Themistii ignoramus, ipse tamen in *oratione ad senatum Constantinopolitanum* meminit, se [...] quadraginta fere annos obeundis legationibus, gerendaeque reipublicae operam nauasse [k]. Cum vero A. C. CCCXLVII prima vice Constantium imperatorem oratione sit allocutus, ante quod tempus muneri publico admotus non est, sequitur inde A. C. CCCLXXXVII adhuc se[...] vixisse, et cum ante vigesimum annum honores publicos non susce[...] probabile sit, septuagenario maiorem vsque ad finem fere seculi peruixisse. Quae coniectura inde confirmatur, quod in alia oratione [l], A. [C.] CCCLXXXIII habita dicat, se de deponendo munere saepius iam co[...] ris infirmitate, et senectute monente cogitasse. Recte enim ex eo [con]cluditur, annis iam maturum reipublicae admotum esse, quia XX[...] munerum publicorum anno iam confectus fuit senio. Etsi vero omnino verisimile videtur, vsque ad seculi quarti finem vixisse Themistium, non audiendus tamen est PATRICIVS [m], qui cum Olympiodoro [...] re, et Syriano et Plutarcho Nestorii eum vixisse tradit. Hos enim philosophos seculo demum quinto inclaruisse, ex enarrata *superiori Se[ctione]* eorum

a) Testantur hoc IVLIANI ad Themistium epistolae.
b) SVIDAS l. c.
c) Orat. XXXI. p. 354.
d) Orat. XXIII. p. 292.
e) Orat. XVII. HARDVIN. ad h. l.
f) Orat. XVIII. p. 224.
g) Hist. imperat. T. V. p. 495. 948.
h) Orat. XXI. p. 352. seqq.
i) Orat. XVI. init.
k) Orat. XXI. p. 352.
l) Vid. not. (ii)
m) l. c. p. 141.

eorum historia liquet. Magnam vero laudem meruit Themistius non praestantissima tantum facundia et philosophiae cognitione, sed morum etiam suauitate, humanitate et aequitate, quae et inter philosophos, vt postea dicemus, et inter omnes imperatoris imperio subiectos concordiam summopere commendare eum iussit. Cuius memorabile exemplum narrant scriptores ecclesiastici [n]: „Nempe Valens imperator Arianorum se-„cutus partes, graui persecutione orthodoxos, siue ὁμοουσίους premebat, „acerbiora in dies supplicia aduersus illos comminiscens. Id aegre ferens „Themistius orationem ad imperatorem habuit [o], qua eum admonebat, „ne magnopere miretur, quod tanta sit dogmatum diuersitas apud Chri-„stianos. Eam enim exiguam esse, si cum multitudine et discrepantia „opinionum, quae apud Graecos sint, conferatur: quippe cum apud istos „plures, quam trecentae sint opiniones. Porro ex varietate opinionum „necessario consequi maximam dissensionem. Deum tamen hac opinio-„num varietate delectari, vt singuli maiestatem ipsius magis reuereantur, „vel ob id, quod difficile est, eum cognoscere. Haec et eiusmodi alia „cum philosophus ei exposuisset, aliquanto mitior factus est imperator.„ Modestiam vero eius inter summos honores eleganter prodit tetrastichum eius in se ipsum, quod editioni Aldinae operum Themistii praefixum est Graece [p], et I. LIPSIVS [q] ita Latine exhibuit:

Aetherea in sella positum te cura subiuit
Sellae argentatae, proh pudor et macula!
Maior eras humilis, minor es nunc, sublimatus;
Descende, vt possis scandere nunc iterum.

[illegible]ue dubitamus asserere, animum ad concordiam pacemque naturali in[illegible]ione pronum eclecticae philosophiae studium, concordiaeque inter [illegible]nem et Aristotelem ineundae amorem ei excitasse. Etsi enim et pa[illegible] praeceptorum institutione ad Aristotelem potissimum erat adductus, [illegible]amque in explicanda philosophia Peripatetica ponebat operam; [illegible] tamen abest, vt Platonem reiecerit, vt eum et eloquentiae caussa [illegible]losophiae gratia plurimum faceret, et vtriusque philosophiam pro[illegible], atque commentariis etiam illustraret [r]; immo omnium fere sapien[illegible] placita in vnum systema posse confundi, putaret, si demtis non ne[illegible]iis, ad dogmata praecipua attenderetur. Sane se cum diuino Pla[illegible] versari, cum Aristotele habitare, ab Homero non diuelli, ipse [illegible]ssus est [s]; quem characterem esse scholae eclecticae, ex antecedentibus

n) SOCRATES L. IV. c. 32. SOZOMENVS L. VI. c. 36. NICEPHORVS L. XI. c. 46. Tripartita Hist. L. VIII. c. 12. conf. IONSIVS l. c. p. 295.

o) A DVDITHIO versa duodecimum occupat locum inter orationes. Eiusdem argumenti est Orat. V. ad Iouinianum.

p) Inde repetiit FABRICIVS loc. citato p. 4. not.

q) Ad SENECAE epist. 68. p. m. 414.

r) PHOTIVS l. c.

s) Orat. XXXIII. p. 366.

tibus notum est. Enarrauit itaque et Platonem, teste Photio [illegible] ius tamen nihil ad nos peruenit, et Aristotelem, quem perspicuis et elegantibus paraphrasibus [u] illustrauit, et philosophiam eloquentiae melle deliniuit, quas nobis seruatas esse merito gaudemus. Maxime vero Themistium εὐφραδῆν ostendunt orationes elegantissimae, nectare dulciores, quarum post G. REMVM et DIONYS. PETAVIVM pulcram editionem debemus IOANNI HARDVINO [x]. De religione vero Themistii dubios quosdam videas, vtrum Christianis accensendus sit, necne. Qui affirmatiuam hic sequuntur partem, diuersis ducuntur rationibus. Post PATRICIVM [y] enim et HORNIVM [z], recentiores [illegible] Themistium CP. praefectum eundem esse putant cum Themistio [illegible] auctor sectae illius fuit, quam a dogmate, quo Christum λόγον multa [illegible] rasse dicebant, Agnoëtae plerique dicebant. Seduxit hos NICEPHORVS [a], qui ita: *Ioannes iste Philoponus Alexandrinus, ita vt diximus Tritheitarum praefectus fuit, perinde atque olim Themistius philosophus sub Valente Agnoëtarum sectae praeiit.* Addunt Christianae Themistii religionis patroni, fuisse eum in Gregorii Nazianzeni amicitia, et inueniri Salomonis sapientiae imitando expressae in eo vestigia, et alia quaedam Christianae sapientia in eo deprehendi. Verum falli viros doctos dudum ab aliis, qui sine praeiudicio rem expenderunt, demonstratum est [b]. Falli enim [illegible] cephorum, quique eum sequuntur, duosque inter se miscere Themistios, gentilem philosophum, et diaconum Alexandrinum, temporum rationes satis euincunt. Nam et LIBERATVS [c] testis est, Themistium hunc cognomento Calonymum, diaconatus munere apud Alexandrinos [illegible] ctum esse, et PHOTIVS testatur [d], ex Seuerianorum eum fuisse [illegible] mero. Seuerus autem iste Antiochiae vixit sub Anastasio A. C. D[illegible] ex quo clarum est, Themistium Agnoëtarum ducem post haec [illegible] tempora fuisse. PHOTIVS etiam auctor est [e], vixisse eum post concilium Chalcedonense A. C. DLI habitum, et scripsisse contra Ioannem Philoponum, qui post hanc aetatem floruit. Ex quibus sole meridiano clarius est, duorum fere seculorum spatio vtrumque inter se Themistium differre. Valde vero frigidum est, quae vir quidam doctus [f] pro [illegible] phori opinione affert: duos quidem fuisse Themistios, vnum C[illegible] num philosophum Agnoëtarum parentem, alterum diaconum Alexandrinum, qui eandem haeresin resuscitauerit. Vnde enim probabitur, Themistium philosophum hunc errorem fouisse, vel eum seculo iam [illegible] [illegible]

t) Cod. LXXIV. p. 97.

u) In Analytica posteriora, physica, de anima, de memoria et insomniis Venet. 1534. fol. in librum de coelo et L. XII. Metaphys. quae latine tantum leguntur. Conf. FABRICIVS l. c. p. 29. seqq.

x) Paris 1684. fol. conf. Act. erud. 1685. p. 461. FABRIC. l. c.

y) l. c. p. 141.

z) Hist. phil. p. 214. Continuator VOSSII de sectis c. III. §. 3. p. 173. STOLLIVS [illegible] bius Hist. lit. P. II. p. 373.

a) L. XVIII. c. 50.

b) Vid. CAVE Hist. lit. S. E. p. 374. IONSIVS l. c. p. 294. FABRIC. l. c. p. 5.

c) In Breuiar. c. 19.

d) Cod. CVIII. p. 154.

e) Cod. XXIII. p. 6.

f) Obs. Hal. T. I. obs. 15.

enatum fuisse? et quis Christianum iudicabit Themistium, qui vel vnam fere eius orationem sine praeiudicio legerit? Reliquas quas pro hac re afferunt, rationes eleganter discutit Magnus WELSERVS, qui ita in epistola ad G. REMVM[g]: *Themistio quod Christianam religionem tribuis, quam optarem, me posse subscribere? sed verum tibi fatebor, ego huius rei nullum vestigium in his omnibus orationibus inuenio. Vnum nimirum Salomonis locum adumbrauit: idem alios itidem gentiles fecisse nouimus, et hunc ipsum Christianus aliquis, numquam profecto Assyriis transscripsisset. At Gregorii Nazianzeni amicitiam coluit. Num non etiam Libanius Basilii? Quid de reliquo in eo Christianum est? certe non philosophi nomen, quod antiquitus de vllo vmquam Christiano absolute vsurpatum vix puto. Scimus Iustinum Christianum philosophum, sed cum adiectione martyris. Non ipse scriptionis sensus, in qua multa vere anti-Christiana, et postrema a Duditio versa oratio, quam tota fere impia? quae ne mica, ne horreo quidem salis, in homine Christiano excusari potest. Et meo animo multum interest intelligere, minime Christianum fuisse, qui scripserit.* Hactenus vir illustris, cuius rationes rem prorsus definiunt. Quamuis autem a Deorum cultu et auita superstitione publica professione non recesserit Themistius, non tamen aequum modo erga Christianos seruauit animum, et naturae bonitate et dominorum, quibus seruiebat, voluntate formatum; verum regulis quoque sectae, cui adhaerebat, eclecticae, instructus in eam descendit opinionem, omnes religiones suo modo posse admitti, liberumque esse, quo fere modo quis Deo seruiat, modo ab impietate purum seruet animum. Eo enim maxime argumento Valenti dissidiorum inter Christianos eo tempore feruentium tolerantiam suasisse, Socratis testimonio supra monuimus, et orationes quoque hodie extantes luculenter demonstrant. Cuius principium, quod animo insedit suo, quodque Platonicorum Alexandrinorum scitis accurate respondet, hoc posuit[h]: *informasse Deum omnium mentes, quamuis agrestium et barbarorum, notione sui, studiumque pietatis ita omnibus insculpsisse, vt neque persuadendo, neque cogendo ex animis exui posset. Rationem vero et viam, qua coli velit, non praescripsisse, sed cuiusque iudicio et voluntati permisisse. Nosque iam dudum vix aut ne vix quidem vmbram vllam religionis habituros fuisse, si omnium mortalium idem semper ritus sacrorum, eadem habendarum ceremoniarum fuisset ratio. Nunc varietate opinionum et ad hanc diem altum auctumque esse studium religionis, et a posteritate ad sempiternum tempus studiose retentum iri.* Alia ex hac oratione loca breuitatis caussa non adducimus, legenda apud praestantissimum MOSHEMIVM[i], qui docte,

g) In Cl. SCHELHORN. Amoen. lit. T. III. p. 247.
h) Orat. XII. p. 157.
i) De corrupta per Platonicos recentiores ecclesia §. 32. Vol. diss. H. E. p. 172.

ſte, more ſuo, ex his confecit, Themiſtium cum aliis huius ſectae fautoribus, prudentius de religione ſtatuere cupientibus, in eam deſcendiſſe opinionem, cultus varietatem nihil impedire, quo minus et Chriſtiani et ethnici ſalutem conſequerentur. Quod licet valde videatur παράδοξον, conſentaneum tamen eſt principiis huius ſectae, quae luculenter expreſſit Themiſtius, ſtatuendo, *Deum naturae dominum, et fabricatorem occultari velle, et a cognitione noſtra ſe longiſſime remouiſſe, neque ad captum ingeniorum noſtrorum ſe demittere, hocque ſatis argumenti eſſe, non poſtulare eum ab omnibus vnum idemque ius religionis: ſed cuique de ſe ſua, non aliena ſponte opinandi facultatem relinquere.* Ita vero Themiſtius, qui Chriſtianis principibus ſeruiebat, et prudenter rebus dominorum ſuorum, quibus tot diuerſiſſimarum religionum ſubditi erant, conſulere putabat, et ſe heris ſuis gratum exhibebat, et licet Chriſtianus non eſſet, ad temporis tamen circumſtantias ſe attemperabat, et ſuae ſimul, cui adhaerebat, religionis cultoribus optime fauebat. Inde enim admiſſis his, quae imperatoribus non ſine Venere et Apolline commendabat, principiis atque regulis, ſequebatur, nec gentilem ſuperſtitionem, quam extirpare coeperat et euertere totam Conſtantinus M. cogitauerat, perſequendam, ſed liberum cuiuis, quicunque placeat, religionis habitum Deorumque relinquendum eſſe.

Olympiodorus.

§. XVII. Sequenti ſeculo quinto Peripateticae philoſophiae notitia celebris fuit OLYMPIODORVS, philoſophus Alexandrinus, quem circa A. C. CDXXX floruiſſe, ex Procli aetate colligi poteſt. Proclus enim, vt ſupra ex MARINO[k] oſtenſum, nondum viginti annos natus ad Plutarchum Athenas ſeceſſit, cum iam Alexandriae Olympiodorum et Heronem, illum Peripateticam philoſophiam, hunc mathematicas artes explicantem, audiuiſſet; qui cum A. C. CDXII natus ſit, ſequitur inde circa dictum annum Olympiodorum Alexandriae Peripateticam philoſophiam docuiſſe. Vtrum vero in ſchola Plotiniana docuerit, quoniam Platonica quoque dogmata tenebat, an in Peripatetica, quam Anatolium Alexandriae excitaſſe diximus, definiri difficulter poteſt; poſterius tamen coniectura probabili ſe commendat, eo quod Peripateticae diſciplinae docendae munus Olympiodoro MARINVS tribuit, eoque tempore Plotinianam ſcholam occupauerit Hierocles. Hunc vero Olympiodorum philoſophum clariſſimae famae vocat, magnaque dicendi facultate praeditum, MARINVS, aſt qui propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur. Id quod occaſionem dediſſe Proclo, ea quae obſcure dicta eſſent a magiſtro, condiſcipulis explicandi, eumque ita gratum reddidiſſe Olympiodoro,

k) Vit. Procli c. 9. p. 19. SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681.

ro, vt filiam ei despondere cuperet, supra in Procli vita narrauimus. Fuisse alios quoque Olympiodoros, philosophiae laude et eruditione celebres, constat. Inter quos praeter Olympiodorum Thebanum [l], historicum haud incelebrem, Olympiodori duo, Platonicae sectae addicti, aliusque Peripateticus nostro iunior enumerari solent. Nam Olympiodori meminit ISIDORVS PELVSIOTA [m], eumque Platonis admiratorem esse dicit. Quod licet tempora de Alexandrino intelligi patiantur, ex Marino tamen patet, hunc Aristotelis, quam Platonis, potiorem habuisse rationem; adeoque rectius vtrumque inter se distingui. Alter Platonicus is est, quem Platonis vitam a MEIBOMIO ad calcem DIOGENIS LAERTII editam descripsisse *tomo primo* diximus. Scriptum enim ab eo commentarium in Platonem hodienum inter MSC. Codices in Caesarea regiaque Parisiensi bibliotheca et passim alibi extare, ex catalogis notum est [n]. Hunc distinguendum esse a Procli praeceptore ex eo euincitur, quod non tantum Proclum ipsum, sed et Proclo iuniorem Damascium laudet [o]. Extant porro Olympiodori *commentarii in Aristotelis libros meteorologicos*; ast is, licet ipse quoque Alexandrinus esset, a nostro distinguendus est. Iuniorem enim se fuisse, ipse prodit, testatus [p] cometen sua aetate conspectum anno CCLXXXI Diocletiani, qui incidit in annum Christi DLXV. Alium Olympiodorum Alexandrinum, Diaconum eius ecclesiae, aliosque huius nominis, quos FABRICIVS [q] enumerat, tacemus. Lapsi sunt in his homonymis distinguendis LAMBECIVS [r], LABBEVS [s] et IONSIVS [t].

§. XVIII. Meruit etiam de Aristotele ex Eclecticorum secta SIMPLICIVS [u], natione Cilix, discipulus Ammonii Hermeae [v] et Damascii [w], atque Eulamii siue Eulalii familiaris. Floruisse Simplicium sub Iustiniano imperatore, inde liquet, quod cum reliquis Platonicis, imperatoris *Simplicius.*

l) Ex Aegypti Thebaide oriundus ideo memorabilis est, quod Chemiae peritus fuit, tantaque apud Theodosium iuniorem gratia et auctoritate floruit, vt ad Hunnos legatus ab imperatore mitteretur. Huius Olympiodori prodierunt Excerpta ex eius historicis commentariis, de quorum editionibus videndus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VI. p. 237. seq. Vol. IX. p. 401. et VOSSIVS de histor. Graec. L. II. c. 20. p. 261. Diuersum hunc a Peripatetico Alexandrino esse, et nomen ποιητοῦ, id est, operatoris chemici, et patria, et aetas prodit. Huic Olympiodoro libros inscripsisse suos Hieroclem coniicit IONSIVS de Scr. hist. philos. L. III. c. 10. p. 103.

m) L. II. ep. 52. 56.

n) Conf. FABRIC. Bibl. Graeca Vol. II. p. 63.

o) Conf. KVSTER. ad h. l. Suidae p. 681.

p) l. c. L. I. p. 20.

q) l. c. Vol. IX. p. 357.

r) In Bibl. Vindob. L. VI. p. 187. Procli praeceptorem cum iuniore Platonico confundit.

s) In conspectu Commentat. in Plat. et Aristotel.

t) De Script. hist. phil. L. III. c. 19. qui Olympiodorum Thebanum, Alexandrinum Procli praeceptorem, Olympiodorum ab Isidoro memoratum, Peripateticum iuniorem et Platonicum iuniorem, quos inter se distinguendos esse, ex hactenus dictis manifestum est, vnum eundemque philosophum indicare contendit. Qui si ad temporum notationes, vt alias facere solet, attendisset, facile confusionem euitasset.

u) AGATHIAS L. II. p. 65. SVIDAS in πρέσβεις T. III. p. 171. qui tamen in Damascius T. I. p. 506. eum Eulamii Phrygis conterraneum male facit.

v) Ad phys. I. comm. 12. p. 32. de coelo p. 113.

w) Ibid. L. IV. comm. 53. 141. IONS. de Scr. Hist. phil. L. III. c. 19. p. 306. qui tamen c. 18. p. 302. Damascium Simplicii discipulum perperam dicit.

toris edicto pressis, ad Chosroem circa seculum sextum medium confugerit, ast improbatis barbari regis moribus induciisque cum Romanis factis, quibus illis quoque de religionis libertate cautum, domum redierit, de qua re in Platonicorum Alexandrinorum historia [x] dictum. Studiosum Peripateticae doctrinae fuisse, ex commentariis in Aristotelis libros constat, in quibus et iudicii vim non contemnendam, et lectionis copiam, philosophiae etiam veteris notitiam singularem prodidit. De quorum editionibus videndus FABRICIVS [y]. Etsi vero multam Aristotelis philosophiae impendit operam, Platonicam tamen cum ea more sectae suae coniunxit, quin et Stoicam vtrique applicuit, indeque mixtum illud philosophiae genus mire confirmauit, quod in antecedentibus fuse delineauimus. Specimen eius rei dabit commentarius in enchiridion Epicteti, in quo Platonica, Peripatetica et Stoica, quin Christiana quoque miscentur [z]. Aristotelem vero contra Philoponum pertinaciter defendit.

Decrescens philosophia Peripatetica.

§. XIX. Et haec quidem celebriora nomina sunt, quae de Aristotele praeclare meruerunt. Non defuere quidem alii quoque, qui ad illustrandas Peripateticas literas symbolam suam contulerunt, inter quos est Priscianus Lydus commentario in Theophrastum notus [a], qui cum Isidoro Damascio, Eulamio, Simplicioque in Persiam abiit. Transiit etiam disciplina Peripatetica ad Christianos, inter quos in oriente Ioannes Philoponus, in occidente Boethius magnum sibi in huius sectae philosophia nomen parauerunt. Ast illi exiguae famae sunt, vixque commemorandi; horum vero consideratio in sequenti tomo, qui philosophiae inter Christianos fata et historiam explicabit, instituenda est. Seculo vero post C. N. septimo cum irruptionibus gentium barbararum cuncta vastarentur, Mauritii funesta fata philosophiae quoque studiis exitum attulerunt, expirauitque quae sola fere hactenus obtinuerat secta Platonica reformata, quodque in ea viguerat Platonis atque Aristotelis studium. Cum enim publicae calamitates tanquam torrentes vniuersum Romanum imperium occupassent, et in Italia quidem diu iam Gothorum Vandalorumque incursionibus barbaries triumphasset, Phocae tandem crudelitas, Heraclii negligentia, bellum contra Chosroem infelix, et Saracenorum, instar diluuii ingruens tandem irruptio cladesque maximae philosophiae quoque in oriente indixerunt exilium. Tandem Seculo X, Barda imperante noua lux quaedam bonis literis et imprimis philosophiae Aristotelicae affulsit, inuentique sunt viri acuti et industrii, qui nouis conatibus secundum Aristotelem philosopharentur, hinc post Ioannem Damascenum, Pselli, Michaelis Ephesii aliorumque non ignota sunt nomina, suo tamen loco infra in Christianorum philosophorum historia enarranda. Quae vero inter

x) In Damascio.

y) Indicium cape ex catalogis scriptorum a Simplicio allegatorum apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 621. quod rarum suo tempore fuisse ipse monet, comm. ad phys. Aristot. p. 9.

z) FABRIC. Vol. III. p. 263. Vol. VIII. p. 645.

a) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 2.

inter Christianos in exilium acta fuit Peripatetica philosophia ad Arabas confugit, et recepta tandem, non obstante Muhamedis erga bonas literas artesque odio feliciter recepta est, et benigne habita. Id quod in *tertio tomo* latius prosequemur. Hic enim non Peripateticae tantum, sed omnis quoque philosophiae sub imperatoribus Romanis terminus fuit, quatenus a gentilibus culta fuit philosophis. Quam praeter vastationes gentium barbararum Iustinianus primus fixisse videtur, sublatis, quae philosophis hactenus soluta erant, salariis, vt templa ex ea pecunia exstrueret. Leo vero Isaurus immani facinore roborauit publicum conuictum virorum doctorum, qui instruendae iuuentutis caussa publice alebantur, eo quod consilia destruendarum imaginum non adiuuassent, cum libris et aedibus comburendo, vt narrat ZONARAS. Sed non imperantium tantum socordia, zelusque praeposterus, et populorum barbarorum inuasiones philosophiam tandem expulerunt, quod fatum Athenas ex ea caussa passas esse notat EVNAPIVS [b]; sed nescio qua fatali periodo inter ipsas philosophantium cohortes amor fere omnis philosophiae et honestarum disciplinarum exspirauit. Id Alexandriae contigisse suo tempore grauiter conqueritur AENEAS GAZAEVS [c]. Dabimus ipsa eius verba, quoniam occidentibus philosophiae studiis lucem foenerantur: *Olim pulchrarum rerum Alexandriae erat studium; nunc omnia id genus passim euanuerunt. Qui nomina tabulis studiosorum dederunt, abhorrent doctrinam: cuius erat docere, nihil praeter supercilium doctoris habet, caetera vel docendis rudior. In circo et theatro iuuentus habitat, frigent liberalium subsellia artium, magna vastitate horrent philosophorum scholae.* Talis cum Alexandriae facies fuerit, vbi philosophiae praecipuum erat emporium, facile inde coniici potest, immanem barbariem reliqua loca imperii Romani occupauisse. Donec superuenerunt Saraceni, qui ignorantia omnia complentes, bibliothecas Alexandrinas, vt postea dicetur, exusserunt, ne quid veteris eruditionis in tam celebri vrbe superesset. Sed de his infra.

§. XX. Diiudicari iam sine magno labore, et mediocri attentione adhibita, ex enarrata hactenus Peripateticae sectae ad medium vsque aeuum historia eius vicissitudines fatorumque varietas et rationes atque circumstantiae possunt. Quas vt vno quasi fasciculo lectori exhibeamus, et quae dicta prolixe sunt, in summam contrahamus, paucis his obseruationibus rem omnem complectemur: *Obseruationes generales de philosophia Peripatetica sub Impp.*

I. Periisse scilicet veram Peripateticae philosophiae faciem post Theophrastum fato functum, librosque Aristotelis et Theophrasti in hominum idiotarum manus delatos neglectosque; Andronicum vero protractis ex squalore et puluere libris Aristotelis genuinam explicandi huius

Qqq 3 phi-

b) In Maximo. c) In Theophrasto.

philoſophi dogmata methodum reuocaſſe, poſterisque tradidiſſe. Et hac tamen diligentia non obſtante ex infeliciter ſartis lacunis et confuſo librorum Ariſtotelis ordine non exiguam iacturam paſſam fuiſſe philoſophiam Ariſtotelis.

II. Secuta eſſe tempora infelicia, quibus vt nullius fere ſectae philoſophis, ita nec Peripateticis honos vllus habitus eſt, tyrannide omnia complente. Accidiſſe etiam, vt ſcholaſticum eloquentiae ſtudium, quod magnopere poſt Veſpaſianorum aetatem florebat, Peripateticae philoſophiae incrementis obicem poneret, cum theoretica philoſophiae ratio, conciſiori et ſcholaſtico argumentandi modo vſa effuſo diſſerendi generi, quod ſectabantur ſophiſtae, non valde conueniret, idque iuuaret magnopere [d].

III. Corrupiſſe inualeſcens Seculi ſecundi initio πολυμαθείας ſtudium philoſophiam Peripateticam, et occaſionem dediſſe ſyncretiſmo, quem adulteraſſe veram Ariſtotelis mentem exemplis docuimus. Cum enim reliquas quoque ſectas tanquam exploratores perquiſiuiſſent, placuit varietas opinionum, quae in Ariſtotelis ſyſtema translata monſtra opinionum peperit, id quod imprimis per eclecticos ſiue Alexandrinos Platonicos factum eſſe luculentis ſpeciminibus demonſtrauimus.

IV. Emerſiſſe quidem ſub Antonino Pio Peripateticam philoſophiam et ad priſtinum honorem adſpiraſſe, locum in cathedra publica capientem, profeſſoribus lautis ſalariis ditatis auctisque; ſed et hanc fortunam ſuas vices expertam eſſe. Ab eo enim tempore magna inuidia ſectas ſe mutuo preſſiſſe, odioque cumulaſſe Vatiniano. Cui cum medicina ex ſyncretiſmo cum Platonica philoſophia initio allata eſſet, remedium ipſo morbo fuiſſe deterius peſtilentiusque.

V. Damnoſam quoque Peripateticae philoſophiae fuiſſe audaciam criticorum et grammaticorum, lacunas in ſcriptis Ariſtotelis ex ingenio ſupplentium, ſuasque nugas magno philoſopho ſupponentium; obſcuritate autem eius ad illum finem vtentium, vt coniecturas ſuas ſaepe friuolas, ſane ſemper audaces, Ariſtotelis menti eſſe conformes, contendere poſſent.

VI. Nouam tamen ſpem melioris fortunae attuliſſe Alexandrum Aphrodiſienſem, qui neglecta ſyncretiſtica ſecundum Ariſtotelem philoſophandi methodo, preſſius philoſophum ſecutus eſt, hancque diſciplinae Peripateticae purioris rationem, auctoritate imperatorum in cathedram publicam traduxit. Aſt exorienti luci mox ex eodem, quo progreſſa eſt iſta felicitas, fonte grauem obſtitiſſe nebulam, Caracalla imperatore, qui

d) Conferri non ſine iucunditate hic poteſt cum huius ſectae hiſtoria PHILOSTRATI vita Sophiſtarum.

qui cum patre Seuero Alexandro Aphrodisiensem Peripateticam philosophiam publice docere iusserat, de eo consilia agitante, vt omnes Aristotelis libri plane tollerentur, eo quod Aristotelis arte Alexandrum M. veneno sublatum esse crederet.

VII. Etsi vero Alexandrea schola sinceriori modo Aristotelis dogmata enarrare contenderet, non tamen adeo seruilem eam induisse animum, vt nulla in re ab Aristotele diuortium facere auderet, sed passim in alias opiniones abiisse. Cuius rei exemplum supra in ipso Alexandro Aphrodisiensi exhibuimus, prouidentiam diuinam contra Aristotelem asserente. Multis hanc philosophandi libertatem in schola Peripatetica obseruatam exemplis probauit PATRICIVS [e], dignus qui ea de re attente legatur. Ita vero laudabile quidem philosophandi exemplum eos exhibuisse, ast genuinam Peripateticae philosophiae mentem his adeo non adiutam fuisse, vt potius alienae opiniones Aristoteli affingerentur, quilibet facile intelligit.

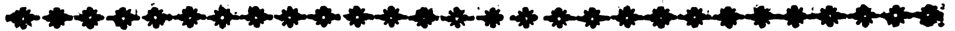
VIII. Maxime vero ad variam explicandi Aristotelem methodum, quae in eius schola post C. N. obtinuit, attendendum esse, eamque diuersa ratione variasse. Probe id obseruandum est. Quidam enim, vt Aspasius, plurimum operae posuerunt in verbis Aristotelis et interpretandis et corrigendis, et restituendis, idque et grammatica ratione et philosophica, quod, quo quis erat ingenio felicior, eo periculosius erat, ne veri sensus Aristotelis peruerterentur. Alii paraphrasibus obscuritati librorum Aristotelis mederi cupiebant, id quod Andronicus iam tentauit, maiori vero felicitate exsecutus est Themistius; non sine metu proprias eos ingenii sui cogitationes verbis Aristotelis affinxisse. Alii accuratius in exponendo Aristotele versaturi, totosque libros aemula quadam tractatione explanaturi, et argumenta librorum atque summam et modum demonstrationis, et rationum pondera excusserunt, cum ipso quasi Aristotele philosophati. Quam commentandi in Aristotelis libros rationem praecipue Alexander Aphrodisaeus tenuit, vnde commentatoris nomen adeptus est. Alii tandem solis principiis Peripateticis vsi, ad mentem quidem Aristotelis de materiis dialecticis, physicis et ethicis disseruerunt, ast suos sensus, suasque ratiocinationes secuti, suas opiniones exhibuerunt et demonstrarunt, quas cum Peripateticis principiis inaedificassent, Aristotelicas esse dixerunt. Cuius generis commentationes Peripateticae innumerae extant. Alios plures exponendi Peripateticam philosophiam modos exponit PATRICIVS [f], in quibusdam tamen μικρόλογος, muscasque captans. Ex his autem quilibet, cui sanum sinciput est, intelligit, multa potuisse obrepere, de quibus Aristoteles nunquam

e) l. c. L. XII. p. 160. seqq. f) l. c. p. 146. seqq.

quam cogitauit, sicque veram ac genuinam eius philosophiam multis modis potuisse adulterari.

IX. Dubium vero non esse, multiplicem variamque hanc explicandi Aristotelem rationem multis contentionibus et disputationibus de vera Aristotelis mente portam aperuisse, quae cum ad Saracenos, de vera eius sententia ob multas caussas, infra exponendas, incertos et ab his ad scholasticos doctores transiissent, enatum inde esse contentiosum illud et ab ipso Aristotele abhorrens philosophiae genus, quod Scholasticae philosophiae nomine in *tomo tertio* accurate delineabimus.

X. Accessisse tandem intestinis his malis eclecticae sectae studium et vindicandi sibi Aristotelem et cum Platone reconciliandi, et alias sectas supprimendi: idque multas quidem nobis commentationes in Aristotelem peperisse, eruditionis luminibus non carentes; ast veros tandem sensus Aristotelis in se obscuros et latentes multo magis abscondisse. Et ex his omnibus hoc tandem statuendum esse: non sufficere Peripateticorum post C. N. diligentiam ad veram Aristotelis mentem et sententiam ex scriptis eius eruendam.

SECTIO SEXTA.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Fata sectae Cynicae. Sectae Cynicae post natum Saluatorem fata cognituro ad historiam eius ante C. N. respiciendum, et indoles atque constitutio illius sectae recogitanda est. Accurate enim *tomo primo* demonstrauimus, eius finem atque scopum non fuisse, theoreticam quandam sectam condere, et peculiare doctrinae exstruere aedificium; sed practicae potius virtutis exempla ostendere, et singulare vitae institutum sequi, quod et ipsum philosophicam virtutem, heroicumque aliquod sapientiae viuendo expressae robur exhiberet, et ad virtutem commendandam vitiumque acriter reprehendendum, emendandosque corruptos hominum mores sufficeret. Demonstratum porro, elegisse sectam Cynicam ad hunc finem obtinendum vitam durissimam, et spontaneo paupertatis iugo suscepto ex beneficiis hominum diuitum vixisse, indictoque affectibus bello insuperabile pectus communi vitiorum torrenti obiecisse: vsam autem fuisse et lingua acerrima, et acumine in reprehendendis hominum moribus ingeniose pungente; decori etiam cum affectata superbia anxie a Graecis obseruati negligentiam studiose coluisse. Quin et hoc nos docuit Cynicae sectae historia, viros magni animi, acerrimi iudicii, et in-

et inusitatae fortitudinis hanc viuendi rationem fuisse amplexos et non obstante singulari et a communi viuendi ratione prorsus deuiante vita, in magna auctoritate vixisse et patienter atque cum veneratione aliqua exceptas fuisse eorum reprehensiones, cauillis interdum ob nimiam dicendi et redarguendi licentiam similes, immo gratos eos magnis principibusque viris haud raro fuisse. Valde se commendauit hoc durum vitae genus, quod profitebatur secta Cynica, effecitque innata homini superbia, vt hanc auctoritatem et venerationem, qua Cynici veteres gaudebant, cum neglectu et commodi et decori complures affectarent. Ast deerat his hominibus Antisthenis, Diogenis, Cratetis animus, roburque illud, quod ad negligenda vitae omnis commoda perferendamque virtuti Cynicae austeritatem omnino requirebatur, deerat animi candor ad id vnice respiciens, vt grassantium scelerum torrens inhiberetur, et regnantia procul carentur vitia: nec pauca quaedam virorum istud animi virtutisque robur exprimentium exempla impedire poterant, quo minus in turpissimam adulationem, et abiectissima mendicitatis opprobria, quibus nec recti nec decori ratio vlla habebatur, institutum vitae Cynicum degeneraret, et laudatam virtutem Cynicam maculis deformaret. Plena sunt declamationibus in impudentissimum hominum genus veterum scripta, quae otium, mores parasiticos, impudentiam, obtrectandi licentiam, decori neglectum, et vitia fere quaelibet Cynicis obiiciunt. Sane suo iam tempore CICERO [a] *Cynicorum nationem totam eiiciendam esse* statuit, *eo quod inimica verecundiae esset, sine qua nihil rectum esse possit, nihil honestum:* Caesarum vero temporibus graui oratione passim in pessimos Cynicorum mores declamauit LVCIANVS [b]. Is enim in *fugitiuis* [c] accurata imagine Pseudo-Cynicos istos descripturus, „scelestum quoddam „hominum genus esse dicit, et vt plurimum seruile et mercenarium, cum „philosophia non conuersatum a pueris, sed seruitutem seruiens, aut sub „mercede operam locans, aut alias artes exercens. Hos homines, cum „reuerentiam, quae philosophiae exhibeatur, conspexerint, et tolerantiam libertatis loquendi, hanc tyrannidem haud exiguam iudicasse, verum artes huc facientes discere non posse, artificia autem, et seruitutem molestam et intolerandam iudicasse. Re igitur diligenter perpensa „ad socordiam declinasse, audaciamque et ignorantiam ac impudentiam „in auxilium aduocasse, conuicia vero noua excogitasse, et externum „philosophorum habitum, vt asinus Aesopi leonem in eius pelle, assumsisse, vestem detritam sibi circumdedisse, peram collo suspendisse, „lignum in manibus gestasse, latrasse omnibusque maledixisse, securita„tem

a) De offic. L. I.

b) In Diogenes et Crates, vitarum auctione in Diog. et Antisthene, in Demonacte, in Peregrino et in Cynico, dialogis.

c) T. IV. p. m. 321.

„tem vero, quod ob talia nihil passuri essent, formae reuerentiam prae-„stare; libertatem vero, inuito etiam domino promtam baculi expertam „violentiam. Caeterum farinam non amplius paucam, neque placentam „vt antea, tenuem, obsonia vero nequaquam solita, cepeue agreste, „sed carnes omnifariam, et vinum suauissimum, quin et aurum, cum „velint, paratum: etenim circumerrantes tributum colligere, multosque „dare existimare, vel habitus veneratione, aut metu ne male audire co-„gantur. - - Tali impostura ciuitatem repletam esse vniuersam, et ma-„xime sub Diogenis, Antisthenis et Cratetis titulo, nec non canum prae-„textu: Ceterum quod natura optimum est in canibus, eos non imitari, „sed gulositate, latratu, rapina, venereis, adulationibus dantium, men-„sarum denique frequentatione, his perquam diligenter elaborare. - - „Nonnullos et hospitum suorum adulterantes vxores abducere, Iliensis il-„lius iuuenis instar, tanquam et ipsae philosophaturae essent: quae vero in „conuiuiis agant, quemadmodum inebrientur, longum fore recensere, et „haec facere, dum ipsi ebrietatem, adulteria, luxuriam, et auaritiam re-„prehendunt. Ipsos vehementia irae leuissimarumque rerum perturba-„tione, nec non indignandi facilitate etiam nuper genitos infantulos su-„perare: non paruum igitur risum spectatoribus mouere, cum quouis „etiam fortuito casu adeo illis ira ebulliat: colore autem liuidos videri, „impudens aliquid et abominabile prae se ferentes &c.„ Plura eiusmodi et hoc loco, et alibi passim de Cynicis queritur Lucianus. Qui licet ad ridendos omnes philosophos studium fere omne suum contulisse videatur, tantum tamen abest, vt veros Cynicos contemserit, riseritque, vt potius in *Cynico*, instituti huius alumnum verum atque genuinum egregie depingat dilaudetque, et Demonactem Cynicum magnis laudibus extollat. Quod si nobis liceret esse prolixis, facili labore complura veterum colligi loca possent [d], quibus vita pessima Cynicorum istis temporibus depingitur, hominesque hos, qui Antisthenis se Diogenisque vel Cratetis exemplum sequi, vel Herculis magis vestigiis insistere [e] et eclecticos practicos se esse iactabant [f], magnamque in rebus fere omnibus ἀδιαφορίαν affectabant, posthabito omni virtutis et honestatis cultu, gulositate, impudentia, ventris studio, latratu maledicentissimo, et acerbissimis inuectiuis bonorum omnium odia et indignationem, populi vero ex vestitu et professione nescio quam morum sanctitatem colligentis plausum meruisse, multis exemplis conficitur. Tanta vero maledicentiae impudentissima fuit audacia, vt ne principibus quidem viris, immo ipsis imperatoribus

d) Vid. ATHENAEVS Deipnos. p. 156. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. CXLVI. p. 149. Acta philos. Vol. II. p. 914. vbi Cynulcum Athenaei non nomen proprium philosophi, sed commune mali Cynici nomen esse ingeniosa coniectura traditur. Alias imagines Pseudo-Cynicorum vide apud IVLIANVM Orat. VII. EPICTET. diss. 22. L. III. p. 299. aliosque, et ecclesiasticos, IVSTINVM, TATIANVM, AVGVSTINVM.

e) IVLIAN. Orat. VI. p. 187. LVCIAN. in Demonacte T. I. p. m. 58. vit. auct. T. III. p. 107. EVSEB. praep. ev. L. XV. c. 3. et quae T. I. L. III. c. 8. de Cynicis disseruimus.

f) Oenomaus apud IVLIANVM l. c.

bus parcerent, quod suo malo fecisse Diogenem postea narrabimus, et in Peregrino notat LVCIANVS [g], monens, *insolentissimae linguae hominem in ipsum imperatorem audacissimis conuiciis debacchatum fuisse, quae cum ille neglexisset, neque supplicio afficere dignatus esset eos, qui rationem conuiciis impetendi alios artem sibi peculiarem fecissent, tantam dicendi licentiam non mediocrem Peregrino gloriam comparasse, donec is qui reipublicae procurationem obibat, eiectum eum ablegasset, cum praeter modum hac libertate abuteretur, dicentem, vrbi nihil opus esse tali philosopho.* Iudicari ex his facile potest, auctoritatem, qua veteres Cynici inter omnes pollebant, horum hominum malis et detestandis moribus prorsus concidisse. Et vitae quidem durioris specie, et victu atque amictu ab aliis se distinguebant, voluptatesque pedibus se calcare simulabant. Tunica vtebantur duplici siue abolla [h], immo ferarum pellibus tecti quidam incedebant, qualem depingit LVCIANVS [i], mendicorum affectabant supellectilem, nempe vt AVSONIVS [k] habet:

Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus, arcta supellex
Ista fuit Cynici.

Barbam etiam alebant, vt maiorem inde venerationem caperent [l]. Vita tamen nequissima propudiosum hominum genus et boni cuiuslibet indignationi, et plebis exposuit opprobrio, quae ignominia, immo verberibus nonnunquam ob linguae impudentiam eos male habebat [m], petulantesque adolescentes lapidibus impetebant. Tamque contemta tandem virtus Cynica reddita est, vt scortorum fieret ludibrium mulieresque publicato corpore infames illis illuderent. De quo illud PERSII [n]:

multum gaudere paratus
Si Cynico barbam petulans nonaria [o] vellat.

Non probabant haec viri graues et prudentes, qui seuerum institutum, summum philosophiae robur esse probe norant; ast prostitui philosophiae sanctitatem et venerabilem Cynismi auctoritatem pessimorum hominum profanis et detestandis plane moribus indignabantur, virtutis ipsius interesse rati, ne pro hypocritica vesania cultus eius haberetur. Quae illis caus-

Rrr 2

g) T IV. p. m. 283.

h) Abólla a MARTIALE, τρίβων, siue pallium detritum a LVCIANO Cynicis obiectum.

i) In Demonacte T. II. p. m. 572. qui falso quoque eos ridet in Peregrino T. IV. p. 288. qui peram et pallium facere Cynicum putabant.

k) In epigramm.

l) Hinc barbati magistri philosophi Stoici et Cynici dicti PERSIO Sat. IV.

Barbatum haec crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutae.

IVVEN. Sat. XIV.

Barbatos licet admoneas mille inde magistros.

Conf. HORNIVS Hist. phil. L. VII. c. 13. p. 379. qui tamen more suo multa aliena admiscet.

m) LVCIAN. in Demonacte T. II. p. 582. EPICTET. l. c. p. 308.

n) Sat. I. v. 133.

o) Nonaria, scortum, quod a nona hora prostabat. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 243.

caussa fuit, vt veram Cynici imaginem describerent, et qua ratione sapientiae minister esse deberet, ostenderent. In qua re valde diligentes fuere philosophi acuti, IVLIANVS [p], MAXIMVS TYRIVS [q], DIO PRVSAEENSIS [r], LVCIANVS [s], et imprimis EPICTETVS [t], qui prolixe de vita Cynica disseruit, cuius haec Cynici veri imago est: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus plane tibi auferendus est, auersatio ad ea sola, quae nostri arbitrii sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non inuidum, non misericordem, puella pulchra tibi videri non debet, non gloriola, non puellus, non placentula. Cynico parietum loco est verecundia, haec domus illi est, haec ianua, hi cubicularii, hae tenebrae, neque enim debet suarum rerum quicquam occultare. - - Primum tuus animus tibi purgandus, et illud vitae institutum, corpusculum nihil ad te, mors nihil ad te, quocunque in exilium abieris, ibi erit sol, ibi luna, ibi stellae, somnia, auguria, colloquia cum Deo. Vbi autem se ita parauerit verus Cynicus, his contentus esse nequit, sed scire debet, se a Ioue legatum esse, vt hominibus, quae bona, quae mala sint, nuntiet: vt, quantis in erroribus versentur, demonstret, vtque alio in loco bonorum malorumque naturam, quam vbi sunt, quaerant, vbi vero sunt, non cogitent. Re- uera explorator est Cynicus, quaenam hominibus iucunda sint, quae inuisa, speculatur, quae vbi accurate indagarit, vera renuntianda sunt, nec metu oportet perculsum esse, vt eos, qui hostes non sunt, pro hostibus ostendat.* Sed reliqua quoque legenda sunt, prolixiora, quam quae huc transscribi possunt, in quibus examinandas prius vires, consulendum Deum, parandamque patientiam, vt tanquam asinus vapulet, formandam ad eandem virtutem familiam, praestandumque se praeconem Deorum immortalium hortatur. Multa in his esse a prima Cynicorum imagine desumta, inficiandum non est, ast vitam quoque ascetarum respexisse illos, qui has Cynico virtutes imperant, vel ad ministrorum ecclesiae Christianae officia, quae praescribunt sacrae paginae, attendisse, dubium non est, nobisque alio ostensum loco [u]. Ab hac perfectae virtutis regula plerique, qui post Christum natum viuebant, Cynici deuiabant, et, quod IVLIANVS Heraclio Cynico obiicit, *vagi vbique discurrebant, comitatui principis importuni, vrbes circumibant, optimis quibusque conuiciabantur, pessimis adulabantur, vitamque agebant vagam et inhumanam.* Qua in re cum monachis eos non sine calumnia

p) Orat. VI. VII.

q) Differt. XXI.

r) Orat. XIV.

s) In Cynico.

t) ARRIAN. differt. Epict. L. III. c. 22. p. m. 299. Apud quem memoria repetendum, Cynicos a Stoicis tunica tantum distare, principiis fere conuenire: vt tomo primo demonstratum.

u) Diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. II. p. 260.

himnia comparauit Iulianus [x]. Fecit haec degenerans a virtute antecessorum Cynicorum vita, vt et vehementer institutum Cynicum contemneretur, et honestos viros eius puderet, vnde mature decrementa cepit. Ad quae attulisse multum impudentiam caninam, qua ne principibus quidem viris ipsisque imperatoribus pepercerunt, et exilia passim meruerunt, Musonii, Demetrii, Peregrini exempla probant. Certe quod sub Antoninis Platonicae quidem, Stoicae, Peripateticae et Epicureae sectae mentio fit, quibus publica auctoritate philosophari concessum fuit, non vero Cynicae, argumento est, Cynicum institutum iam tum euiluisse. Id quod tantopere SIDONII [y] aetate, qui medio seculo V. floruit, factum, vt de iis canat:

Exclusi prope iam Cynici vix limine restant.

Sane ab eo tempore vix vnus et alter in philosophica historia occurrit [z]. Intelligemus haec omnia, si vitas Musonii Babylonii, Demetrii, Oenomai, Demonactis, Crescentis, Peregrini et Sallustii examinauerimus, qui inter Cynicos complures, quorum fere nomina tantum nouimus, vel virtutibus vel vitiis illustres fuerunt.

§. II. MVSONIVS teste PHILOSTRATO [a], Babylonius fuit, a Musonio Tyrrheno siue Thusco probe distinguendus; qui et patria et sectae professione, (Stoicus enim fuit, vt infra dicemus) a Cynico differt, licet eodem tempore Romae inclaruerit. Quin nec plures Musonii, apud veteres memorati, inter se et cum nostro confundendi sunt, quod tamen viris doctis aliquoties accidit. Praesertim Stoicum Musonium cum Cynico confundendi occasionem dedit, et locus, vbi vterque simul vixit, et tempus et fatorum quaedam similitudo. Vterque enim sub Nerone Romae vixit et exilium passus est. Collegit hinc SVIDAS [b], Musonium Thuscum et Babylonium vnum eundem esse philosophum, id quod tamen nemo mirabitur, qui cogitauerit, multis nos negligentiae speciminibus et maxime homonymorum confusione saepius iam Suidam notasse. Qui tamen recentiores quosdam viros doctos seduxit, vt Musonium Stoicum cum Cynico eundem esse, coniicerent. Id quod post GAVDENTIVM [c] πολυμαθέστατος GOTTFRIDVS OLEARIVS [d] verisimile rationibus multis reddere docte laborauit. Summa vero earum haec est: Prodere nomen Musonii, Babylonium illum non fuisse, esse enim nomen hoc ex Latio; quod vero Philostratus Babylonium vocat,

Musonius Babylonius.

x) Habet hoc cum aliis philosophis gentilibus Iulianus commune, qui monachos maximo prosequebantur odio, vt vel ex vno EVNAPIO in Aedesio p. 78. disci potest. Valde his indignatur GAVDENTIVS de philos. Rom. c. LXXII. attamen IVSTVS LIPSIVS manud. ad philosoph. Stoicam Cynicos comparauit cum Cappucinis L. I. diss. XIII. p. m. 75.

y) Carm. 2.

z) E. g. Sallustius, de quo infra.

a) Vit. Apollon. L. IV. c. 35. p. 176.

b) In Musonius T. II. p. 579.

c) De philosoph. Romana c. LXXIX. p. 274 seq.

d) Ad L. c. Philostrati.

cat, non de patria, sed de professione esse intelligendum, idemque significare, quod Chaldaeus, nempe magum vel diuinum, quae vitae et doctrinae professio ei Apollonii amicitiam conciliauerit, carceremque apud Neronem meruerit. Prouocat etiam vir praestantissimus ad Suidam, qui Tyrrhenum e Volsinia dicit, filium Capitonis, et philosophum Stoicum atque dialecticum discipulumque Apollonii vocat. Dialecticum autem intelligit sensu Platonico, quo doctrina de spiritibus et theurgia ad dialecticam pertinet, vnde magiae suspectus factus. Vrget etiam, conuenire tempus, indolem, conditionem, maxime vero relegationem, quam passum esse Musonium patria Tyrrhenum ipse fateatur PHILOSTRATVS [e]. Vnde pleraque etiam cum N. TILLEMONTIO [f] ad hunc Musonium loca referenda putat, quae de T. Musonio Rufo apud Plinium, Tacitum, Dionem, Themistium, Iustinum, Iulianum aliosque occurrunt; licet fateatur tandem, difficile esse dicere, de quibusdam locorum allegatorum, vtrum ad Stoicum Musonium, an ad Rufum Musonium pertineant. Et haec quidem docte disputari a viro clarissimo, non negamus, assensum tamen vt praebeamus dictis, a nobis impetrare nequimus, sed adhaerendum putamus accuratissimis in homonymis discernendis iudicibus IO. IONSIO [g] et IO. ALBERTO FABRICIO [h], qui Stoicum Musonium a Cynico distinguendum esse recte monuerunt. Rationes eius rei ab his viris doctis non allatae hae sunt, quae rem extra dubitationem ponere videntur: 1. Philostrati testimonium luculentum est, et sole meridiano clarius, vocatur enim isto loco diserte ἀνὴρ Βαβυλώνιος, homo Babylonius, quod patriam innuere nemo non videt. Quae enim doctissimus editor affert, Babylonium idem dici ac magum, valde contortum est, et verbis Philostrati vim affert vix tolerandam, nec demonstrauit is, Chaldaeum et Babylonium hoc sensu, vt magum significent, esse synonyma; de solo enim Chaldaei nomine verum est, quod cum mago in edictis imperatorum coniungatur. 2. Differre vero Musonium vtrumque, virum optimum satis docere poterat sectae professio, quae diuersa in vtroque fuit. Et Thuscum quidem Stoicum fuisse, nec ipse Olearius negat; Babylonium autem Cynicum fuisse et vitae eius historia probat, et EVNAPII [i] testimonium euincit, quod clarissimum est. De Apollonii enim tempore locutus addit: Καρνεάδης δὲ ἦν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ τῶν κατὰ Κυνισμὸν ὀυκ ἀφανὴς, ἔι τινα καὶ κυνισμοῦ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι, ἐν οἷς ἦν Μουσώνιος καὶ Δημήτριος καὶ Μένιππος καὶ ἕτεροί γε τινὲς πλέιους. *Ea tempestate fuit Carneades non obscuri inter Cynicos nominis, si modo haberi ratio vlla sectae Cynicae debet, inter quos erant Musonius, Demetrius, Menippus aliique nonnulli.* Sed et alio loco Cynismum Musonii ipse testatur PHILOSTRATVS [k], episto-

e) L. VII. c. 16.
f) In Ner. p. 502.
g) De Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 248.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
i) In procem. p. 7.
k) L. IV. c. 46. p. 187.

epistolam adducens Apollonii ad Musonium, quae haec est: *Cupio ad te venire, et sermonum ac tecti frui communione, vt aliquo modo te adiuuem, modo ne dubites, quod Hercules quoque ab inferno Theseum liberauerit, scribe quid fieri cupias, vale.* Reuocat hac epistola Musonio in memoriam Apollonius exemplum Herculis: ast hunc sectae suae conditorem, huius se imitatores esse Cynici profitebantur, vt supra probatum. Falsum autem est, Musonium propter magiam in carcerem detrusum et in exilium fuisse actum; docet enim nos vitae eius historia, oris potius libertatem prorsus Cynicam hanc poenam meruisse. Testem volumus ipsum, quem ducem sequitur Olearius, SVIDAM [l], qui diserte: *Hic ob linguae libertatem, et arguendi studium, et immodicam libertatem a Nerone sublatus est.* Cynicus itaque cum fuerit, a Stoico necessario distinguendus est. Sed et 3. Cynicum vlli muneri publico admotum esse, nemo dicit veterum; ast splendidis praefuisse muneribus Stoicum infra demonstrabimus. 4. Quin nec locus exilii vtriusque Musonii conuenit; Cynicus enim in Graeciam missus est, ad fodiendum Isthmum; Stoicus, teste PHILOSTRATO [m] in Giaras, quae Cycladum vna fuit, relegatus fuit. 5 Parum vero ponderis habent, quae pro sua opinione affert Olearius. Quod si enim concedimus, Musonii nomen Latinum esse, insolitum tamen non fuit barbaris hominibus, ingratum Latinorum auribus asperumque quod in patria habuere, nomen, cum Latino vel Graeco commutare, qua ratione Malchi nomen cum Porphyrii commutatum fuisse appellatione supra diximus, vt alia exempla taceamus. Magum vero fuisse Musonium non alio ex loco probat vir eruditus, nisi ex falsa interpretatione eius, ad quem prouocat, quemque distinctione prorsus non admittenda euertit; nihil enim alibi de magia Musonio obiecta occurrit, quod vel leuem habeat speciem, Suidas autem ipse contradicit, qui non magiae suspicionem, sed caninam dicacitatem orisque libertatem nimiam caussam illi exilii extitisse, narrat. Prorsus vero inusitatum et vix vllo exemplo probandum est, quod Philostrati editor putat, dialecticum idem esse ac Theurgum; et doctrinam quidem de Deo et spiritibus ad dialecticam retulisse Platonem certum est, de Platonicis autem huius temporis prius demonstrandum. Quod si hoc damus, euinci tamen nunquam potest, in dialectica Stoicorum, quam is agnoscit, vnquam de spiritibus vel arte theurgica fuisse praeceptum. Tantum etiam abest, vt has nugas curauerint Stoici, vt potius Pythagoreos Platonicosque ea de re riferint. Suidae vero auctoritas eo minus ponderis habet, quo magis in confundendis homonymis eum frequenter fuisse lapsum omnibus notum est. Tandem nec poena similis, eundem fuisse vtrumque Musonium, probat, cum et locus exilii differat, et eo quoque tempore plures philosophos idem fatum sortitos, eandemque poenam passos fuisse constat. Verum ipse tandem desideratissimus OLEARIVS, Tillemontium,

l) loc. cit. m) L. VII. c. 16.

tium, Philoſtrati relationem ſuſpectam facientem ex eo, quod ex Tacito et Dione pateat, Muſonium relegatum fuiſſe, non in carcerem coniectum, refutaturus cum Scaligero ſtatuendum eſſe putat, Muſonium Rufum alium eſſe a Muſonio noſtro. Quibus rationibus omnibus accurate expenſis, dubium nobis reſtat nullum, Cynicum hunc Muſonium a Stoico diſtinguendum, nec cum eo, vt cum aliis, praeſertim cum Muſonio iuniori, de quo EVNAPIVS[n] videndus, confundendum, vt accidit H. VALESIO[o] et L. KVSTERO[p]. Pauca vero de hoc Cynico Muſonio nobis conſtant, monuitque iam ſua aetate EVNAPIVS[q] *Cynicorum recentiorum*, quos ſupra nominauimus, et inter quos primum fere locum obtinuit Muſonius, *certam et exploratam actae vitae cognitionem*, *prodente*, *quod equidem conſtet*, *nemini*, *haberi non poſſe*; *vitae tamen locum abunde ſupplere eorum libros*, *tanta eruditione refertos*, *tantaque obſeruationum*, *in ſcientiis*, *quae mores entiumque naturam inueſtigant*, *copia ſcatentes*, *vt ex illorum animis*, *qui ſectari eos cupiant*, *ignorationem ceu caliginem quandam facile expellere valeant.* Hos vero libros cum hodie quoque deſideremus, pauca nobis ſufficere oportet, quae paſſim legimus, quaeque inter praecipuos Cynicos, fama illuſtriores Muſonium fuiſſe, confirmant. Ex adducto PHILOSTRATI loco patet, eum ſapientia proximum ab Apollonio habitum fuiſſe, qui cum fere diuinus crederetur, Muſonii famam et exiſtimationem haud exiguam fuiſſe, inde coniici poteſt. Quin alio loco[r] *maxime mortalium philoſophia excelluiſſe* ſcribit. Cynicos vero eum mores, maxime intrepida oris libertate et reprehendendi audacia, qua ne Neroni quidem pepercit, ſecutum fuiſſe, monſtriſque his debellandis Herculem imitari voluiſſe, ſupra iam diximus, iram vero et indignationem imperatoris eam ob cauſſam meruiſſe, ex Suida narrauimus. Ea enim παῤῥησίᾳ adeo crabrones irritauit Muſonius, vt in carcerem coniiceretur, inque eo in magno periculo eſſet, mortuusque eſſet, quantum ad eum, cuius iuſſu in vinculis erat, niſi valido robuſtoque corpore extitiſſet[s]. In hoc vero carcere cum Apollonio Tyaneo amicitiam iniit et literarum commercium, cuius aliquot epiſtolas nobis ſeruauit PHILOSTRATVS[t]. Tandem in Graeciam in exilium miſſus eſt, vbi eum vidit Demetrius vinculis conſtrictum, et, vt apud Iſthmum foderet, adactum; qua de cauſſa cum Demetrius lamentatus eſſet, ille ligonem tenuit, et valide terrae impegit, ſublatiſque in coelum oculis dixit: moerore te afficio Demetri, quod Iſthmum effodiam? quid vero paſſurus eſſes, ſi me quoque, ſicut Neronem, cithara canentem videres[u]? Quo vero fati genere obierit, incertum.

n) In Proaereſio p. 139. fuit diſcipulus Euſebii Myndii eiusque in cathedra Sophiſtarum ſucceſſor, vixitque ſub Iuliano, Valente et Valentiniano Imp. adeoque a noſtro diſtinguendus, conf. IONS. l. c. L. III. c. 7. p. 242.

o) Ad AMM. MARC. L. XXVII. p. 348.

p) Ad l. c. SVIDAE.

q) Prooem. p. 6.

r) L. V. c. 19.

s) PHILOSTRAT. l. c. p. 176.

t) c. 46. p. 187.

u) L. V. c. 19.

tum. Etsi enim SVIDAS[x] de eo dicit, *ὅτι ἐπὶ Νέρωνος ἀναιρεῖται*, quod interpres vertit, *a Nerone caesus est:* recte tamen obseruauit OLEARIVS, *τὸ ἀναιρεθῆναι* generali sensu significare: *e medio tollere*, et ad relegatum etiam pertinere posse, qui *ἐκ τῆς πόλεως ἀναιρεῖται*, quemadmodum SVIDAS *τὸν Κορνοῦτον σὺν τῷ Μουσωνίῳ ἀναιρεθέντα*, *Cornutum simul cum Musonio urbe exactum et sublatum dixit.* Virum fuisse magnum, gestaque eius fuisse plurima et maxima, testatur quidem PHILOSTRATVS[y], sed qualia fuerint, se praetermittere dicit. Laudat in eo iniuriarum tolerantiam et animum philosophicum IVLIANVS[z] imperator. Orationes vero et epistolae eius interciderunt.

§. III Musonio gloria inter Cynicos non par modo, sed superior fere fuit DEMETRIVS, philosophus[a] antiquae virtutis vereque Cynicae fortitudinis, qui quam Epictetus nobis depinxit Cynici faciem viuendo exprimere tentauit. Dolendum itaque pauca et exigua esse, quae de magno philosopho nobis reliquere veteres, in describendis Cynicorum vitis valde incurii. Accedit, Demetrii nomen peruulgatum inter Graecos fuisse, multosque philosophos nomen illud gessisse, quo factum, vt veterum narrationes non potuerint non confundi, nec via satis tuta pateat, Demetrios hos inter se accurate distinguendi. LAERTIVS[b] viginti enumerat, quibus addunt alios MENAGIVS[c] et VOSSIVS[d]: quinquaginta duos notant IONSIVS[e] et FABRICIVS[f]. Ex his plerique aetate quidem a Cynico Demetrio facile distinguuntur, cum vel eum tempore superent, vel infra eius aetatem sint, vitae quoque genere et professione a philosopho Cynico diuersi esse cognoscantur. E. g. Demetrius Alexandrinus Cynicus philosophus, Theombroti discipulus[g], ante C. N. viuens, quem cum nostro confudit MENAGIVS[h]; iste ab eo distinguitur, quia Apollonio coaeuus fuit, et sub imperatoribus Caligula, Claudio, Nerone, Vespasianis et Domitiano floruit. Alium Demetrium Alexandrinum, cui Chytras cognomen fuit, Cynicumque institutum secutus est, tempus etiam a nostro distinguit; vixit enim teste AMMIANO MARCELLINO[i] sub Constantio, et coniurationis in imperatorem suspectus tormentisque exploratus innocentiam probauit suam. Ast non aeque certum, vtrum a nostro Demetrio distinguendus sit Demetrius Cynicus, quem Sunium patriam habuisse, Rhodiumque sophistam praeceptorem, cum Antiphilo vero medico amicitiam sanctissime coluisse, ex LVCIANO[k] discimus. Cum enim ille

Demetrius Cynicus.

x) loc. citat.
y) loc. cit.
z) Epist. ad Themist. p. 262. SVIDAS l. c.
a) EVNAP. vit. Sophist. p. 7.
b) L. V. §. 84.
c) Ad h. l.
d) De histor. Graec. L. III. p. 352.
e) De Scr. Hist. phil. L. II. c. 18. p. 39. 210.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 294. IV. p. 482. VI. p. 350. X. p. 390.
g) LAERT. L. VI. §. 94. Dictum de eo Tomo primo, L. II. c. 8.
h) l. c. et ad L. VI. §. 94.
i) L. XIX. c. 12. IVLIAN. Orat. VII. VALES. ad l. c. Amm.
k) In Toxari T. I. p. m. 624.

ille Demetrius, de quo nobis sermo in praesenti est, Corinthi vixerit, Sunium vero Corinthiis paruerit, colligit inde G. OLEARIUS [l], Demetrios hos inter se non esse distinguendos. Aliter vero visum MENAGIO [m], qui serius, sub Vero scilicet, vixisse coniicit, quas etiam partes sequitur ὁ πάνυ FABRICIUS [n], sui enim temporis historiam de incredibili Demetrii erga Antiphilum fide se narrare Lucianus ait. Opponit his Olearius, paulo ante Luciani tempora haec fieri potuisse. Ast his obstat, quod diserte LUCIANUS [o] scribit: *Antiphilum etiam nunc quidem in Aegypto esse, Demetrium relicta amico pecunia concessisse in Indiam profectum ad Brachmanas:* ex quibus recte colligitur, Luciani tempore vtrumque vixisse. Addimus his, Demetrium Sunio oriundum viginti drachmarum millia a iudice ob toleratas iniurias dono accepisse: Ast SENECA [p] auctore pauperrimum fuisse Demetrium Cynicum: nimis etiam distare tempora Neronis, quibus hic floruit, a Veri aetate, vt tantae senectutis hominem iter ad Indos suscepisse, verisimile fiat; nisi dicamus, Lucianum tempora ex ingenio finxisse, vt argumento, more sophistarum, inseruiret, quod vero nodum secat, non soluit. Meminit et alio loco Demetrii Cynici LUCIANUS [q], narrans, eum, cum Corinthi conspexisset ineruditum quendam pulcherrimum librum legentem, arreptum codicem lacerauisse, satius esse dicendo, semel a se, quam ab illo toties dilacerari. Hoc vero vtrum ad seniorem Demetrium Cynicum, vel ad iuniorem Suniensem referendum sit, dici non potest. Sed et PHILOSTRATUS [r] Demetrium Corinthium cum Alexandrino quodam Demetrio Fauorini familiari [s] miscere videtur. Adeo incerta et confusa satis est Demetrii Cynici historia! Enarrabimus tamen quae paulo certiora de eo constant. Et Corinthi quidem vixisse, Cynicae professioni se dedentem Demetrium, ex PHILOSTRATO [t] constat, Romae tamen aliquandiu vixisse quoque, ex Apollonii historia liquet, qui eum Romae vidit, sub Nerone. Ast iam sub Caligula vixisse Demetrium tradit GAUDENTIUS [u], sed more suo, sine teste et sine verisimilitudine; quia enim sub Tito adhuc superfuit Demetrius, extremam illum senectutem attigisse necesse esset, quam tamen veteres tacent. Romae quibus fatis vsus fuerit narrat PHILOSTRATUS [x], tradens: *Demetrium se ipsum cum Nerone commisisse, maxime postquam gymnasium Nero absoluisset, omnium quae Romae essent, plurimum admirandum, festumque diem sacrificiis in eo peractis celebrauisset. Gymnasium enim ingressum Demetrium orationem habuisse aduersus eos,* qui

l) Ad PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 25. p. 164.
m) loc. cit.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 362.
o) l. c. p. m. 632.
p) De vita beata c. 18.
q) Adu. indoctum T. II. p. m. 770.
r) l. c. L. IV. c. 25. p. 165.
s) GALENUS de praecognit. IONSIUS l. c. p. 211.
t) loc. cit.
u) De philos. Roman. c. LXI. p. 231.
x) L. IV. c. 42. p. 182.

qui balneis vtebantur, tanquam imbelles et seipsos inquinantes, inanesque esse istas impensas ostendisse. Quibus dictis, quo minus statim capite plecteretur, ei profuisse, quod cantus suauitate se ipsum eo die superasset Nero. *Nec tamen effugisse Demetrium, quo minus magnum ob ea, quae dixerat, periculum subiret. Tigellinum enim praefectum praetorio Neronis Roma illum expulisse, non secus ac si balneum verbis suis esset demolitus.* Supra tamen in Apollonii historia iam exposuimus, vix verisimile esse, Demetrium, omnis philosophiae robur complexum, vt ipse ait Philostratus, cantu cum Nerone certasse, vel eo tempore Cynicam παῤῥησίαν adhibuisse, quo plerique philosophi ab imperatore in exilium essent eiecti. Roma pulsus Athenas commigrauit, *forti adeo*, vt iterum PHILOSTRATVS [y] scribit, *animo, vt ne eo quidem tempore, quo Nero in certaminibus indecenter se gerebat, e Graecia excesserit.* Ex quo liquet, oris istam, quam Cynici affectabant, libertatem [illegible]udiose magnoque animo consectatum fuisse Demetrium, cuius exemplum memorabile illa esse possunt, quae Neroni mortem illi minitanti respondisse ait Epictetus [z]. Apo[illegible]vero amicitiam cum Corinthi iniisset, eam sancte coluit, discip[illegible]que ad colendum hunc virum adduxit [a]. Sub Vespasiano iterata vice Cynicae libertatis damna sensit, ast vere canem se demonstrauit. Damnatus enim et in insulam in exilium missus Vespasianum in itinere obuium habuit; ac neque assurgere neque salutare imperatorem dignatus est, sed oblatrauit: Caesar tamen satis habuit canem appellare [b]. Libertatem tamen ei procurauit, et commendationem postea apud Titum addidit Apollonius. Ille enim redeunti ab Hierosolymarum oppugnatione, Tito Demetrium iungendum sibi suasit, vt haberet, qui ipsum, quae facienda essent, edoceret. In eo enim esse libertatem loquendi, et intrepiditatem, et veritatem, valereque cum Cynico robore [c]. Cumque Titus audito Cynici nomine turbatus esset, hunc dixit illi canem adfore, qui pro ipso aduersus alios, et contra ipsum quoque, si quando peccauerit, sapienter tamen et non sine ratione latraturus sit. Tum vero temporis Romae erat Demetrius, ad quem Apollonius epistolam scripsit, *seque praefecisse illum Tito* monuit, *vt institueret eum in moribus principem decentibus. Velle itaque vt faciat, vt illi vera dixerit, et ipsi sit omnia, seposita duntaxat iracundia* [d]. Sub Domitiano vero, cum omnes philosophi Roma exire et Italia excedere iuberentur [e], Demetrius quoque exulare iussus est; qui tamen cum animo fortiori vteretur, Puteolos tantum secessit, vbi Apollonium cum sociis eum conuenisse, illique cum ex dicasterio disparuisset, ibi se reddidisse, *sectione tertia* narrauimus, quaque ratione vtriusque animus arctiori vinculo coaluerit,

y) L. V. c. 19. p. 202.
z) ARRIAN. differt. Epict. Lib. I. c. 26. p. m. 92.
a) PHILOSTRAT. L. V. c. 19. p. 202.
b) SVETON. in Vespas. c. 13. DIO L. LXI.
c) PHILOSTR. L. VI. c. 30. p. 270. seq.
d) Ibid. c. 313. p. 213.
e) GELLIVS L. XV. c. 11.

erit, ostendimus. Multa hac occasione nobis narrat colloquia Demetrii et Apollonii PHILOSTRATVS [f], ast quae in cerebro tantum sophistae enata fuisse, nemo non videt. Adeo enim tenuia et exilia sunt, et omni philosophiae robore destituta, timiditatem quoque summam prodentia, quae Demetrio tribuuntur [g], vt a viro omne Cynicum robur complexo, animique supra modum intrepidi, qui ne imperatorum quidem ira flecti potuit, profecta fuisse nemo sanus cogitare queat, et palpari possit, haec Philostratum eo tantum fini confinxisse, vt Apollonii fortitudinem Cynicam virtutem superantem extolleret. Fuit enim Demetrius moribus vere Cynicis, austeramque virtutem et imperterritum animum exprimentibus. Et paupertatem quidem summam pertulisse, SENECA [h] testis est αὐτόπτης, quem Demetrium familiariter nouisse, dubium non est. Ait enim plenus admiratione virtutis eius: *Demetrium virorum optimum, mecum circumfero, et relictis conchyliatis, cum illo seminudo loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deesse.* Et alio loco [i] non minus eleganter et cum laude eius: *Ego certe aliter audio, quae dicit Demetrius noster, cum illum v[illegible]dum, quanto minus, quam stramentis incubantem? tunc enim non praeceptor veri, sed testis est.* Ast habuisse in summa paupertate animum tranquillum, et praesentibus contentum idem SENECA fatetur [k]. Qui vt philosophum consummatae prorsus et exactissimae virtutis nobis ostendat, *hunc*, ait [l], *mihi videtur rerum natura nostris tulisse temporibus, vt ostenderet, nec illum a nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi posse: virum exactae, licet ipse neget, sapientiae, firmaeque in his, quae proposuit, constantiae, eloquentiae vero eius, quae res fortissimas deceat, non concinnatae, nec in verba sollicitae, sed ingenti animo prout impetus tulit, res suas prosequentis. Huic non dubito quin prouidentia et talem vitam et talem dicendi facultatem dederit, ne aut exemplum seculo nostro, aut conuicium deesset.* Similia passim [m] de magno viro pronuntiat, quae insuperabile pectus, animi fortitudinem omni periculo, minisque et promissionibus flecti superarique nesciam, ingenium excelsum, eloquentiam masculam et Cynicae virtuti decoram, plenamque ardore et magnitudine animi, iudicii rectitudinem, voluntatisque in recto versantis sinceritatem laudare satis non possunt. Hanc enim sibi regulam constituit Demetrius [n]: *plus prodesse, si pauca praecepta sapientiae teneas, sed illa in promtu tibi et in vsu sint, quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Hac vero virtute Cynica cum auctoritatem sibi parauisset summam, liberrimo ore in scelera atque seculi flagitia inuectus est, saleque Cynico vitiorum seruos perfricuit, id quod hominum

f) L. VII. c. 11. seqq.

g) Hoc magis etiam apparebit, si philosophiae Demetrii specimina cum Philostrato comparentur, quae exhibet SENECA ep. 67. 91. Qq. nat. L. IV. praef. de prou. c. 4 5. conf. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CCXXII. p. 502.

h) De vita beat. c. 25.

i) Epist. 62.

k) Ep. 20.

l) De benefic. L. VII. c. 1.

m) Ibid. c. 8.

n) Ibid. c. 1. 9. 11.

minum malorum, ipsorumque etiam imperatorum, quibus more Cynico non pepercit, illi summum conciliauit odium, virorum vero bonorum, qui virtutis doctrinam seueriorem atque emendatiorem sequebantur, tantam peperit reuerentiam, vt eum *virum magnum, etiamsi cum maximis comparetur*, appellarent, eumque putarent, quem et priscis seculis opponerent, et sui temporis perfectissimum exemplum, quid natura possit, haberent, eumque in rebus arduis consultatorem et adiutorem sibi eligerent. Cuius exemplum Thraseas Paetus est, qui spiritum redditurus, Demetrium secum habuit, et de rebus maximis cum eo collocutus est. Qua de re digna est, quae legatur TACITI [o] relatio. Habuit discipulum Menippum, Lycium, inter eius temporis Cynicos, teste EVNAPIO [p] non incelebrem, quem ab empusae insidiis liberasse Apollonium, supra in eius vita, nugantem audiuimus PHILOSTRATVM [q], qui haec somnia Cynico affinxit, quae tamen secta eiusmodi delirantis ingenii commenta ridere solita est. Eum vero a Menippo seniore, cuius *tomo primo* mentio facta est, distinguendum esse, tempora diuersa docent. Et hunc quoque Menippum colloquentem inducere LVCIANVS videtur [r], tempore sibi magis, quam seniorem illum, propinquum [s].

§. IV. Referri etiam inter Cynicos solet, a veteribus [t] pariter, et recentioribus OENOMAVS [u]. Ast locum ei inter Cynicos deberi, negauit praestantissimus HEVMANNVS [x]. Qui has potissimum opinionis istius rationes affert: Tradere IVLIANVM [y], traduxisse vehementer Oenomaum Cynicam sectam, eiusque impietatem et flagitia eleganter depinxisse: opponi etiam a Iuliano Oenomaum Cynicis, maxime Diogeni. SOCRATEM [z] etiam simili ratione illum Cynico Diogeni opponere, et philosophi tantum appellare nomine; nec Eusebio vnquam audire Cynicum et non sine verisimilitudine coniici ex irrisis ab eo oraculis, quod Epicuri sectae fuerit addictus. Dicacitatem vero Cynicam, quam ei tribuit EVSEBIVS [a], impudentiam quidem calumniandi, non vero Cynismi professionem innuere. Non destitui verisimilitudine quadam doctissimi nobisque amicissimi viri opinionem non negamus, praesertim cum Oenomai scripta hodie non supersint, vt certiori coniectura inde rationes hauriri queant. Sunt tamen, quae huic sententiae non immerito obiiciuntur. Et 1. quidem SVIDAE testimonium, qui ex Cynicorum eum grege

o) Annal. L. XV. c. vlt. dolendum, hoc loco quaedam desiderari.
p) Prooem. p. 7.
q) L. IV. c. 25. p. 167.
r) Hoc placet quoque OLEARIO ad Phil. l. c. Iuniorem tamen praefert FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 364. quem etiam apud Eunapium intelligi putat. Ast huic obstat, quod Musonio et Demetrio, qui aequales Apollonio fuere, iungatur, id quod iuniori tantum conuenit.
s) Menippos plures enumerat LAERT. L. VI. p. 101. et MENAG. ad h. l.
t) SVID. in Oenomaus T. II. p. 667.
u) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365. IONS. de Script. hist. phil. L. III. c. 6. p. 246.
x) Act. philos. Vol. II. p. 901.
y) Orat. VI. p. 199. Orat. VII. p. 209. 212.
z) Hist. eccles. L. III. c. 23. p. 202.
a) Hist. eccles. L. V. c. 21.

grege fuisse dicit, non plane respuendum esse putamus, eo quod verisimile est, Suidam Oenomai scripta vidisse et legisse, Cynicumque inde agnouisse: sane cum fortius contra eum testimonium adduci nequeat, merito eius auctoritate hactenus standum esse putamus. Nam quae contra eum adducuntur, firmo satis talo stare non videntur. Et 2. Cynicos quidem valde exagitasse Oenomaum, ex adducto a viro celeberrimo Iuliani loco manifestum est, ast deficientibus Oenomai scriptis dici non potest, vtrum de tota Cynicorum secta, an de Pseudo-Cynicis tantum ea Oenomaus intellexerit? Immo, si verum fatendum, posterius probabilius nobis videtur, eo quod ex supra allatis Luciani, Iuliani, Epicteti, locis manifestum est, adeo turpem improbamque fuisse Cynicorum plerorumque vitam, vt eius viros bonos et honestos, licet Cynismo maxime fauerint, vehementer puduerit, eamque ipsi graui oratione improbauerint. Id vero cum non Cynici tantum instituti laudatores fecerint, sed et ex ipsa Cynicorum secta viri graues et virtuti verae litantes susceperint, qui intolerabile Pseudo-Cynicorum pecus exsecrare, immo ridere etiam atque more suo mordere non sunt veriti, colligi inde facile potest, Oenomaum potuisse esse Cynicum, licet in Pseudo-Cynicos graui oratione inueheretur. Ita enim Demonactem quoque Cynicum fecisse constat, qui Cynicum impudentem Diogenis exemplum iactantem salse irrisit, aliumque canina dicacitate virum quendam clarissimum allatrantem, exagitauit. Eundem vero in modum Oenomaum animatum fuisse, eo magis credibile est, quia dicacitatem Cynicam ei diserto testimonio tribuit Eusebius, eaque illustrem maxime locum meruit, quod ne sectae quidem suae hominibus vitam turpem et flagitiosam sectantibus pepercerit. Dicacitatem enim istam maxime proprium Cynicae sectae characterem semper fuisse, ex allatis hactenus luce meridiana clarius est. 3. Socrates vero licet Oenomaum philosophum tantum appellet, eo tamen nomine Diogeni Cynico non opponit, sed potius iungit, scribens: *ob quod oraculum Diogenes Cynicus et Oenomaus philosophus Apollinem Pythium condemnarunt.* Philosophi enim nomen Cynici appellationi non opponi posse, nisi addito sectae nomine quilibet intelligit. Etsi vero vix ratio danda postulari potest, cur Diogenes Cynicus, Oenomaus eiusdem sectae homo, philosophus a Socrate vocetur, non sine verisimilitudine tamen coniici potest, ea propter placuisse hanc appellationem Socrati, quod Diogenes vitae magis dicacitate, Oenomaus meditationibus philosophicis et dissertationibus Cynicas rationes contra superstitionem excoluerint. Ita enim eo fortius videtur Socrates fuisse argumentatus, qui non ad Cynicum tantum dicterium, sed ad philosophicam etiam sententiam prouocauit. Rationibus enim hac in re philosophicis vsum fuisse Oenomaum, ex fragmentis eius constat, quae nobis seruauit Eusebius. 4. Eadem vero caussa quoque esse videtur, cur Eusebius, licet Cynicam dicacitatem Oeno-

mao

mao tribuat, eum tamen Cynici nomine numquam appellauerit, quod scilicet, non tam vitae Cynicae quam rationum Cynicarum studiosus fuerit. 5. Quod vero oracula riserit Oenomaus, tantum abest vt eum Cynicum fuisse neget, vt potius affirmet. Ex adducto enim Socratis loco clarum est, Diogenem Cynicum eadem in haeresi fuisse, nec ignotum esse potest veterum doctrinarum peritis, Cynicos et Epicureos eandem in hac caussa tenuisse sententiam, easdemque partes Peripateticos et Academicos fuisse secutos [b]. Qua de re insignis locus EVSEBII [c] expendi meretur, quem adduxit etiam ANTONIVS van DALEN [d]. Quae tam luculenta et certa visa sunt FRANCISCO BALTO, contra Fontenellii historiam oraculorum disputanti [e], vt cum omnibus quidem Peripateticis hanc opinionem tribui non posse contenderet, Cynicos tamen eam fouisse, negare nequiuerit, ideoque Oenomaum inter Cynicos referendum esse iudicauerit, quod oraculorum fidem negasset, et imposturae ea accusasset, id modo, vt aduersarium refellat, addens: tantum abesse, vt Cynici philosophi fuerint, vt omnes potius scientias reiecerint, ne ipsa quidem philosophia excepta. Id quod frigidum esse, nec satis cum huius sectae historia conuenire, eius peritos latere non potest, et datum a Socrate Oenomao philosophi nomen refutat. Vnde argumentum inuertimus, et ex hac oraculorum irrisione pro Cynismo Oenomai rationes potius petimus, nec caussam videmus satis grauem, cur ex Cynicorum albo sit delendus, licet Pseudo-Cynicorum mores, ignauiam, proteruiam, dicacitatem, sine virtute vlla canina impudentia se efferentem salse traduxerit. De Cynica vero secta scripsisse testes sunt IVLIANVS atque SVIDAS [f]. Quae vero, vt ea, quae de oraculorum imposturis atque dolis reliquit, magna historiae philosophicae veteris iactura interciderunt [g], quemadmodum ea quoque hodie desiderantur, quae de Homeri philosophia scripsit [h]. Fuit Gadarenus [i], ac sub Hadriano floruit [k].

§. V. Illustrem etiam inter veros Cynicos, virtutis laude inclytos locum meruit DEMONAX, inter optimos suae aetatis philosophos numerandus. Cuius vitae historiam debemus LVCIANO [l], qui cum ridere alias saleque satyrico perfricare philosophos soleat, seposita hoc loco ridendi et exagitandi licentia, egregiam vitae eius depinxit imaginem. Qui licet solus et vnus tantum hic testis audiendus sit, fidem tamen omnino meretur. Nam et tempore ei proximus fuit, adeoque ex viris *Demonax.*

fide

b) ORIGEN. contra Cels. L. VII. p. m. 343.
c) Praep. euang. L. IV. c. 1.
d) De oraculis gentil. diss. II. p. m. 217.
e) P. II. c. 1. p. 63.
f) ll. cc. conf. HEVMANN. l. c. FABRICIVS l. c.
g) Pauca fragmenta nobis seruauit EVSEBIVS de praep. L. II. c. 19. L. VI. c. 6. 7. Conferri vero de hac Oenomai opinione de oraculis possunt SOCRATES l. c. et qui eum exscripsit NICEPHORVS L. X. c. 36. THEODORIT. therapeut. L. VI. p. 86. L. X. p. 141. ex recentioribus ANT. van DALEN et FR. BALTVS ll. cc.
h) SVIDAS l. c. IONSIVS l. c. p. 245.
i) SVIDAS l. c.
k) SYNCELLVS p. 349. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
l) In Demonacte T. II. p. m. 560.

fide dignis Demonactis vitae historiam discere potuit, et in tanta optimi philosophi fama, vndequaque nota mentiri vel ei tribuere, de quo falsitatis facile coargui posset, ausus fuisse praesumi non potest; et laudator virtutis eo magis audiendus est, quo magis acerbum vitiorum laruataeque virtutis in philosophis reprehensorem fuisse constat. Qui et ipse *duarum rerum gratia se de Demonacte nonnihil in lucem edere* dicit, *vt et illius memores sint viri suae aetatis praestantissimi, et iuuenes quique generosissimi animum ad philosophiam applicantes non necesse habeant ad vetera tantum exempla semet ipsos componere, sed ex huius quoque viri vita habeant, quem sibi pro viuendi regula imitandum proponant, quem ipse omnium optimum ex philosophis cognouerit.* Ad hos testes cum prouocet Lucianus, fides ei deneganda non est. Fuit autem Demonax Cyprius, haud obscuris parentibus natus [m], quippe qui et dignitate et facultatibus eminebant. Ast is omnibus naturae muneribus excelsior atque superior, pulcherrimis et praestantissimis tantum rebus animum dignum iudicauit, eumque in finem ad philosophiae studium se contulit; quam animi alacritatem magnis passibus ad excelsa quaeuis grassantem non Agathobulus [n] tantum et Demetrius, et imprimis Epictetus [o] calcari quasi addito, excitarunt, sed et naturalis inclinatio conuersatione horum philosophorum confirmata et aucta egregie promouit. Praecipue vero Timocratis Heracleotis, viri sapientissimi et eloquentia pariter atque eruditione maxime ornati familiaritate vsus est. Neque vero tantum in adolescente valuit optimorum atque praestantissimorum virorum exemplum, quantum innatus philosophiae amor et singularis, quo rapiebatur ad res praeclaras, impetus, quo a puero statim permotus omnia humana bona sibi contemnenda esse, generoso prorsus pectore, statuit. Neque tamen animo non praeparato ad philosophiae accessit studia, sed poetarum lectioni innutritus multos tenebat memoria, dicendique artes non mediocri exercebat studio. Philosophiae vero vbi operam admouit, non summo tantum eam delibauit digito, sed totam ex fundamentis prorsus suis haustam imbibit [p]: cumque totum ei se tradidisset, libertatem prosecutus in id maxime incubuit, vt et ipse rectam ac sanam inculpatamque vitam viueret, et videntibus et audientibus suam ipsius mentem exemplum exhiberet, veritatemque libero dicendi genere vbique profiteretur. Qua in re praeter scientiam vitae quoque vsum requiri edoctus, omnibus viribus sategit, vt et animum firmum redderet, et corpus exerceret, et ad tolerantiam variis laboribus assuefaceret. Et vt summa quadam rem comprehendamus, in eo summa cura studioque elaborauit, ne alicuius alterius egens esset, sed in se animique sui diuitiis veram possideret vitae felicitatem. Fuit autem longe superior animi eius virtus et acerrimi ingenii

m) Excidit in Ven. REIMMANNI Hist. atheismi c. XXXII. p. 238. particula, *non*.

n) Agathobulum Epicureum memorat PLVTARCHVS, quod non suau. viu. sec. Epicurum T. V. p. m. 89. ast paulo senior videtur fuisse hoc Demonactis praeceptore.

o) p. 562.

p) p. 563.

genii felicitas, opinioni illi quae sectariae philosophiae studio ad hanc animi beatitatem peruenire posse sperat, adeoque sectariam quidem philosophiam reiiciebat, nec vnius philosophi familiae nomen addicebat suum, ea vero eligebat, quibus se potissimum oblectari posse credebat [q]. Et Socrati quidem se maxime addixisse apparebat [r], habitu tamen vitaeque frugalitate Diogenem aemulari videbatur, Cynicumque institutum eligebat, quod Diogenem ex Socratis discipulis omnium maxime Socraticam disciplinam secutum, vitaeque integritatem et virtutis actionem expressisse videret, cum reliqui Socratici ad inanes speculationes sine fruge essent delapsi. Ex quibus patet, eum inter Cynicos hoc potissimum nomine referri, quod Cynicam virtutem sine apparatu et fastu demonstrandam in ipsa vita sibi elegisset. Adeo vero tristem Cynicorum eiurabat austeritatem singularem, vt nec ambitiose adulteraret ea, quae ad victum pertinebant, admirationis popularis emerendae gratia, vel vt oculos in eum coniicerent homines, verum communi cum aliis viuendi ratione vteretur; nec tantillum quidem philosophico fastu intumesceret, et cum aliis iunctam consuetudinem exerceret, et communibus reipublicae legibus lubens pareret. Qualis cum esset, non potuit non Pseudo-Cynicorum ineptos et agrestes mores contemnere et reiicere [s]. Sed in aliis quoque Cynicorum affectatam virtutem euitauit, veram animo verbisque expressit. Cuius exemplum luculentum est euitata imperiosa et proterua Cynicorum dicacitas, quam, etsi summa dicendi libertate vtebatur, tantum tamen abest vt excoluerit, vt humanitatem potius et leporem summopere in eo laudet LVCIANVS [t]. Nam ne ironiam quidem Socratis probabat, sed Attico sermone et gratia commendabilis plenus erat in disputationibus, nec obscurus, et in corripiendo adeo humanus, vt eius in obiurgando seueritatem atque acerbitatem discipuli non subterfugerent, sed orationis magis amabili laetitia multo modestiores redditi, de futuris praecipiendis optimam spem animo conciperent. Itaque nunquam visus est vociferari, aut mira peruicacitate contendere, aut indignari, et si aliquis esset increpandus, ipsa quidem peccata reprehendebat, ceterum peccantibus benigne ignoscebat. Existimabat enim, hominis esse peccare, Dei vero, aut viri Diis proximi ignoscere atque errata emendare. Ad hunc ergo modum cum vitam instituisset suam, et nullo vnquam auxilio in rebus vllis opus habuit, et amicis in iis, quae fas erat, vtilissimam praestans operam, et aut insolentiores fortuna secunda factos submonefaciens, aut animo deiectos in aduersa cum risu consolans, nemini quoque vnquam facessendis negotiis molestiam creans aut in ius productum recusans, nullum vnquam hostem habuit, ipse hostis nemini [u], et tanta omnium

q) Ita p. 585. Aristippum laudat, a quo laetum, quem ad vitae finem seruauit, animum didicisse videtur.

r) p. 563.

s) Exempla habes p. 581.

t) p. 564.

u) p. 565.

omnium amicitia gauisus est, vt, cum aetate supra modum ingrauescente consenuisset, inuocatus in quamcunque domum fortuito incidisset, in ea cibum sumens ac dormiens, Deus illi familiae visus fit ostensus, aut aliquis bonus genius, qui in domum intrauisset: tantum de eius praesentia omnes sibi gratulabantur x). Quae ἀδιαφορία Cynica, modesta ratione vsurpata eo facilius exercebatur a Demonacte, quo studiosius is in id connisus erat, vt nulla alia re indigeret, quam non a se ipso posset petere. Cynicum vero institutum eloquentiae argutae, sententiarum et acuminis luminibus distinctae, studio feliciter expressit, euitata acerba illa dicacitate, qua eo tempore vniuersa fere Cynica familia exosam se reddebat, quamque Demonax in ipsis Pseudo-Cynicis non sine aculeo damnabat. Qua de re acute pariter et vrbane dicta ab eo plurima congessit LVCIANVS y), quae apum more et pungunt et vngunt, et mel pariter habent atque aculeum; cuius generis multa hic exempla referre institutum vetat, digna vero sunt, quae apud ipsum Lucianum legantur, iucunditatem atque vtilitatem allatura non exiguam. Maxime vero Cynicae sectae professionem ad emendandos hominum mores, debellanda scelerum monstra, ducendosque manu quasi ad felicitatem animos adhibebat, neque tamen acerbitate paedagogica, qua se tanquam magistros Cynici obtrudere solebant, vtebatur, sed ita corripiebat peccantes, vt humanitate et lepore deliniti, ipsam medicinam sibi ducerent non vtilissimam modo sed et iucundissimam. Cum enim amicus esset omnibus, nec esset quisquam, quem non familiarem compellasset, qui quidem homo erat; et alacritatem animi semper prae se ferret vel maiorem vel minorem, prout obsequii spem ipsi exhiberent, quos peccantes corripiebat, tanta in his omnibus eius fuit gratia, eaque tanta verborum Venere dixit fecitque, vt suadelam labiis eius insedisse quilibet iudicauerit z). Cumque Socratis et Diogenis exemplo in philosophia vteretur, ad id potissimum respexit, in quo veram Cynismi rationem positam esse, acuti viri dixerunt, vt sapientiae minister esset, et ad eam homines adduceret. Curae itaque illi erat, fratres inter se dissidentes atque discordes ad pristinam concordiam reducere, ac mulieribus cum maritis reconciliatis illorum animis pacem componere a). Immo populum seditionibus exulceratum scite et vtiliter disserendo compescuit, multisque eorum persuasit, vt patriae modeste et tranquille inseruirent b). Qua in re ita versatus est, vt amicum se omnibus ostenderet, talemque, cui pacis et concordiae et communis vtilitatis cura esset potissima, quique fidem et dexteritatem amicis accurate demonstraret, illisque vtilem et officiosum se praeberet c). Quare, cum animum semper laetum seruaret, solum amici aut morte aut morbo discruciabatur, inque eo omnem collocabat operam atque laborem, vt labentes erigeret, tristes consolaretur, deficientes iuuaret, contra fortunae insultus et iniurias ami-

x) p. 585. y) p. 569. seqq. a) p. 565. b) p. 565. 586.
z) p. 566. c) p. 585.

amicos muniret, animumque eum ostenderet, qui rem omnium maximam et praestantissimam in rebus humanis, amicitiam et voluntatum coniunctionem esse existimaret [d]. Quin nec more Cynico reipublicae se subtraxit, sed in eius procurationibus obeundis versatus multorum prauis et nefariis conatibus restitit [e]; magno etiam atque implacabili odio semper aduersus eos pugnauit, quos non iuxta veritatis ductum, sed ad ostentationem philosophari animaduerteret. Quo odio excitatus acumen eloquentiae ad mordendos hos philosophastros adhibuit, nullique sectae, ne Cynicae quidem pepercit. Cynicum enim cum vidisset, pallium quidem et peram habentem, ceterum pro baculo supra modum fastuose et arroganter vociferantem, dicentemque Antisthenis et Cratetis atque Diogenis se esse aemulum; *caue*, inquit, *impudenter mentiaris*, *siquidem tu Hyperidae* [f] *discipulus existis*. Eadem mordacitate Agathoclem Peripateticum, cum superbe et insolenter se ferret, et arroganter iactaret dialecticorum se solum et vnum esse, repressit, *atqui*, dicens, *o Agathocles*, *si primus*, *non solus; si vero solus*, *non primus* [g]. Cumque aliquando vidisset duos philosophos egregie rudes et indoctos de quaestione quadam satis ridicule disceptantes, et alterum quidem absurde quaerentem, alterum inepte respondentem, nihilque ad rem afferentem, *nonne videatur vobis*, inquit, *o amici*, *alter illorum hircum mulgere*, *alter autem illi cribrum supponere*? Alia huius generis, quae narrat Lucianus, digna licet sint quae legantur et iucunda, breuitatis caussa omittimus. Facile ex his intelligi potest, amicos Demonactem habuisse plurimos, hostesque aut nullos, aut illos modo, quorum prauis conatibus fibulam iniecisset. Tantusque apud omnes eius amor fuit, vt cum ipsi Athenienses, tum vniuersa Graecia eum maximi faceret, et praetereunti honoris gratia etiam illi, qui magistratus muneribus fungebantur, assurgerent, magnumque illo, praesente, omnes agerent silentium: praetereuntem autem, cum vbique cibum caperet, pistrices certatim ad se traherent, vnaquaeque cupiens, vt a se panem acceptaret: ac magnam sibi datam esse felicitatem diceret, a qua panem accepisset. Quin etiam pueri poma illi afferebant, patrem honorifice compellantes [h]. Etsi vero ita non rectum tantum atque bonum, sed vtilem quoque et iucundum se praebebat omnibus, non potuit tamen tantam virtutem ferre inuidia. In magistratu enim constitutus, cum malorum consilia subuertisset, non mediocre sibi multitudinis conflauit odium, tum propter imperterritam dicendi fiduciam et libertatem, tum propter recti amorem. Vnde factum, vt Socratica fere fata fuisset expertus, nisi inexpugnabile pectus et familiarem sibi virtutem populo obiecisset. Insurrexere enim in illum quidam, accusantes, quod nunquam visus sit sacrificans, quodque solus omnium nunquam sit Eleusiniis initiatus. Ad quae magno animo, corona redimitus et nitida ve-

d) p. 566. e) p. 580. f) Celebris oratoris, sed contaminatae vitae historiam habet PLVTARCH. vit. X. Orat. T. V. p. m. 597. seqq. vnde lux huic dicterio affulgebit. g) p. 575. h) p. 585.

omnium amicitia gauisus est, vt, cum aetate supra modum ingrauescente consenuisset, inuocatus in quamcunque domum fortuito incidisset, in ea cibum sumens ac dormiens, Deus illi familiae visus sit ostensus, aut aliquis bonus genius, qui in domum intrauisset: tantum de eius praesentia omnes sibi gratulabantur [x]. Quae ἀδιαφορία Cynica, modesta ratione vsurpata eo facilius exercebatur a Demonacte, quo studiosius is in id connisus erat, vt nulla alia re indigeret, quam non a se ipso posset petere. Cynicum vero institutum eloquentiae argutae, sententiarum et acuminis luminibus distinctae, studio feliciter expressit, euitata acerba illa dicacitate, qua eo tempore vniuersa fere Cynica familia exosam se reddebat, quamque Demonax in ipsis Pseudo-Cynicis non sine aculeo damnabat. Qua de re acute pariter et vrbane dicta ab eo plurima congessit LVCIANVS [y], quae apum more et pungunt et vngunt, et mel pariter habent atque aculeum; cuius generis multa hic exempla referre institutum vetat, digna vero sunt, quae apud ipsum Lucianum legantur, iucunditatem atque vtilitatem allatura non exiguam. Maxime vero Cynicae sectae professionem ad emendandos hominum mores, debellanda scelerum monstra, ducendosque manu quasi ad felicitatem animos adhibebat, neque tamen acerbitate paedagogica, qua se tanquam magistros Cynici obtrudere solebant, vtebatur, sed ita corripiebat peccantes, vt humanitate et lepore deliniti, ipsam medicinam sibi ducerent non vtilissimam modo sed et iucundissimam. Cum enim amicus esset omnibus, nec esset quisquam, quem non familiarem compellasset, qui quidem homo erat; et alacritatem animi semper prae se ferret vel maiorem vel minorem, prout obsequii spem ipsi exhiberent, quos peccantes corripiebat, tanta in his omnibus eius fuit gratia, eaque tanta verborum Venere dixit fecitque, vt suadelam labiis eius insedisse quilibet iudicauerit [z]. Cumque Socratis et Diogenis exemplo in philosophia vteretur, ad id potissimum respexit, in quo veram Cynismi rationem positam esse, acuti viri dixerunt, vt sapientiae minister esset, et ad eam homines adduceret. Curae itaque illi erat, fratres inter se dissidentes atque discordes ad pristinam concordiam reducere, ac mulieribus cum maritis reconciliatis illorum animis pacem componere [a]. Immo populum seditionibus exulceratum scite et vtiliter disserendo compescuit, multisque eorum persuasit, vt patriae modeste et tranquille inseruirent [b]. Qua in re ita versatus est, vt amicum se omnibus ostenderet, talemque, cui pacis et concordiae et communis vtilitatis cura esset potissima, quique fidem et dexteritatem amicis accurate demonstraret, illisque vtilem et officiosum se praeberet [c]. Quare, cum animum semper laetum seruaret, solum amici aut morte aut morbo discruciabatur, inque eo omnem collocabat operam atque laborem, vt labentes erigeret, tristes consolaretur, deficientes iuuaret, contra fortunae insultus et iniurias ami-

x) p. 585.
z) p. 566.
y) p. 569. seqq.
a) p. 565.
c) p. 585.
b) p. 565. 586.

amicos muniret, animumque eum ostenderet, qui rem omnium maximam et praestantissimam in rebus humanis, amicitiam et voluntatum coniunctionem esse existimaret [d]. Quin nec more Cynico reipublicae se subtraxit, sed in eius procurationibus obeundis versatus multorum prauis et nefariis conatibus restitit [e]; magno etiam atque implacabili odio semper aduersus eos pugnauit, quos non iuxta veritatis ductum, sed ad ostentationem philosophari animaduerteret. Quo odio excitatus acumen eloquentiae ad mordendos hos philosophastros adhibuit, nullique sectae, ne Cynicae quidem pepercit. Cynicum enim cum vidisset, pallium quidem et peram habentem, ceterum pro baculo supra modum fastuose et arroganter vociferantem, dicentemque Antisthenis et Cratetis atque Diogenis se esse aemulum; *caue*, inquit, *impudenter mentiaris*, *siquidem tu Hyperidae* [f] *discipulus existis*. Eadem mordacitate Agathoclem Peripateticum, cum superbe et insolenter se ferret, et arroganter iactaret dialecticorum se solum et vnum esse, repressit, *atqui*, dicens, *o Agathocles*, *si primus*, *non solus*; *si vero solus*, *non primus* [g]. Cumque aliquando vidisset duos philosophos egregie rudes et indoctos de quaestione quadam satis ridicule disceptantes, et alterum quidem absurde quaerentem, alterum inepte respondentem, nihilque ad rem afferentem, *nonne videatur vobis*, inquit, *o amici*, *alter illorum hircum mulgere*, *alter autem illi cribrum supponere*? Alia huius generis, quae narrat Lucianus, digna licet sint quae legantur et iucunda, breuitatis caussa omittimus. Facile ex his intelligi potest, amicos Demonactem habuisse plurimos, hostesque aut nullos, aut illos modo, quorum prauis conatibus fibulam iniecisset. Tantusque apud omnes eius amor fuit, vt cum ipsi Athenienses, tum vniuersa Graecia eum maximi faceret, et praetereunti honoris gratia etiam illi, qui magistratus muneribus fungebantur, assurgerent, magnumque illo, praesente, omnes agerent silentium: praetereuntem autem, cum vbique cibum caperet, pistrices certatim ad se traherent, vnaquaeque cupiens, vt a se panem acceptaret: ac magnam sibi datam esse felicitatem diceret, a qua panem accepisset. Quin etiam pueri poma illi afferebant, patrem honorifice compellantes [h]. Etsi vero ita non rectum tantum atque bonum, sed vtilem quoque et iucundum se praebebat omnibus, non potuit tamen tantam virtutem ferre inuidia. In magistratu enim constitutus, cum malorum consilia subuertisset, non mediocre sibi multitudinis conflauit odium, tum propter imperterritam dicendi fiduciam et libertatem, tum propter recti amorem. Vnde factum, vt Socratica fere fata fuisset expertus, nisi inexpugnabile pectus et familiarem sibi virtutem populo obiecisset. Insurrexere enim in illum quidam, accusantes, quod nunquam visus sit sacrificans, quodque solus omnium nunquam sit Eleusiniis initiatus. Ad quae magno animo, corona redimitus et nitida ve-

 ste

d) p. 566. e) p. 580. f) Celebris oratoris, sed contaminatae vitae historiam habet PLVTARCH. vit. X. Orat. T. V. p. m. 597. seqq. vnde lux huic dicterio affulgebit. g) p. 575. h) p. 585.

ſte amictus in concionem progreſſus, ſcite quidem atque dextre, aſperius tamen, quam ſolebat, reſpondit: Mineruae ſe non ſacrificaſſe, eo quod ſacris ab ipſo oblatis eam non egere exiſtimauerit. Myſteria vero ideo neglexiſſe, quod, ſi myſteria praua et friuola comperiſſet, apud nondum initiatos non tacuiſſet, ſed ipſos ab orgiis celebrandis auocaſſet: ſin bona, rurſus humanitate adductus, omnibus expoſuiſſet. His dictis, cum prius lapides aduerſus illum ſuſtuliſſent Athenienſes, actutum placidum erga eum animum induerunt, atque ex illo tempore maioribus habitis honoribus reuereri atque colere, poſtremum vero admiratione etiam proſequi coeperunt, licet mox in ipſo orationis prooemio aſperiori initio fuiſſet vſus [i]. Quae, quanta in viro maximo et philoſophiae ſanae auctoritas et virtutis reuerentia apud ſuperſtitioſos Athenienſes fuerit, luculenter manifeſtant, remque nobis narrant prorſus ſingularem, contemta tanta cum libertate oris animique fiducia ſacra non impunita tantum manſiſſe, ſed honorem quoque meruiſſe in ea vrbe, quae optimum Socratem propter eandem cauſſam veneno ſuſtulit, et grauiſſime in philoſophiam peccauit. Ceterum et hoc quoque inter virtutes eius tacendum non eſt, ad intricatas et captioſas quaeſtiunculas, quibus ingenium et eruditionem eo tempore complures pſeudo-philoſophi oſtentabant, acute inſtructum fuiſſe, cuius exempla aliquot iucunda exponit LVCIANVS [k], expertique ſunt philoſophi haud obſcuri nominis Herminus Peripateticus, Fauorinus Academicus, Peregrinus Cynicus aliique; qua ratione effecit, vt haud facile quisquam in illum auderet inſurgere, eique inſultare. Veri autem candoris philoſophis cum eſſet addictiſſimus, tum viuus ſummam apud eos exiſtimationem meruit, tum ſublatus e viuis is habitus eſt, qui maximis antiquitatis exemplis iure poſſet opponi atque aequiparari. Vitam ſemper duxit coelibem, ſine dubio, vt eo melius inſtitutum, quod amplexus erat, et ἀδιαφορίαν Cynicam proſequi poſſet; qua in re cum Epictetus aliquando obiurgans ei conſuleret, vt vxore domum adducta liberis procreandis daret operam, affirmans et hoc viro philoſopho non indecorum eſſe, alterum videlicet ſui loco naturae relinquere: feſtiue illi, qui et ipſe coelebs erat, reſpondit: *Da mihi igitur vnam filiarum tuarum* [l]. Vixit annos fere centum, quem ſenectutis extremae gradum vt attingeret, effecit ſine dubio, et ſumma, cui ſtudebat, temperantia, et animus nunquam vlla aegritudine turbatus, et ab affectuum tempeſtatibus liber, quod tantopere eius ſanitatem confirmauit, vt nulli vnquam morbo implicaretur [m]. Et veriſimile quoque eſt, diutius vitam prorogaturum fuiſſe, cum in hac extrema ſenecta viribus adhuc vſus ſit ſatis firmis, niſi exeundum ſibi ex hac vita eſſe laetiſſimo animo ſtatuiſſet, eo quod haud obſcure perſentiſceret, ſe ſibi amplius auxilio eſſe non poſſe, nec ciues ſana conſilia, quae in ſeditione exorta ſuppedi-

i) p. 567. k) p. 589. l) p. 583. m) p. 585.

peditabat, admittere. Discedens itaque ab omnibus hilari vultu diem suum obiit, quali semper obuiam venientibus conspectus est [n]. Sepulturae vero curam nullam habuit, sic vt de ea rogatus, foetorem sepulturae caussam fore, nec curare se, si laniatus a canibus vtilitatem aliquam illis allaturus sit, diceret [o]. Quod vtrum profectum sit a Demonacte, decori nulla ratione negligente, et annon ex Diogenis historia huc translatum, lectoris iudicio definiendum relinquimus. Sane amplissimo funere elatus est et magnifice ab Atheniensibus sepultus, qui multo quoque tempore eius obitum luxerunt, ac sedem illam lapideam, super qua lassus quiescere solebat adorarunt, sertis coronantes, tanquam lapidem sacrum [p]. Circa funeris vero curationem nemo erat, qui non accurrisset, maxime vero ex philosophis. Illi enim suppositis feretro humeris vsque ad sepulcrum mortuum efferebant. Vixisse sub Hadriano eiusque successoribus, ex Epicteti, Peregrini aliorumque, qui cum eo vixere, tempore colligitur, natalis vero dies, tempusque obitus ignorantur.

§. VI. Alius longe commatis Cynicus fuit CRESCENS, vt enim veri Cynici imaginem eleganter expressit Demonax, ita Pseudo-Cynici mores accurate Crescens retulit. Megalopolitanum fuisse, TATIANVS [q] testatur, quod de Arcadiae vrbe Megalopoli intelligendum, non de Romana vrbe, ex alio eius loco [r] satis luculenter euincitur; licet Crescentis nomen Romanum quibusdam persuaserit, Megalopolin hanc magnam illam vrbem sedem Romani imperii innuere [s]. Nomina enim Romana illis quoque haud raro data esse, qui in prouinciis Romanis, licet Graeco vterentur sermone, habitabant, multis exemplis constat [t]. Cynicum fuisse S. IVSTINVS [u] testatur, sed talem, qui honestae professionis nomen turpiter pollueret, et ἀδιαφορίαν Cynicam, quam affectabat, minime eo adhiberet, vt opes et voluptates contemneret. Teste enim TATIANO [x], qui Iustini discipulus fuit, maxime omnium incesto puerorum amori deditus et pecuniae studio addictissimus erat; et quamuis φιλόκομπος esset, quo nomine eum notat IVSTINVS [y], multaque more Cynicorum populariter de animi robore, morteque contemnenda, hisque similibus iactaret [z], testibus tamen scriptoribus ecclesiasticis [a] plenus fuit malo animo, mendaciis, et vita turpi. Vnde *gulosum, et mortis timidum, luxuriaeque et libidinum sectatorem* vocat Crescens.

n) p 586.
o) p. 585.
p) p. 587.
q) Or. adu. Graec. p. m. 157. seq.
r) p. 167. vbi templum Dianae Hymniae memorat, quod Megalopoli Arcadiae fuisse testatur PAVSANIAS.
s) Conf. BVDDEVS de V. R. C. gentilium philos. obtrectat. confirmata §. 3. Synt. diss. theol. p. 461.
t) Ita S. Paulus Tarsensis Romano nomine vsus est.
u) Apolog. I. vel potius II. p. m. 46.
x) loc. cit.
y) l. c. Id est, strepitus popularis et insolentis arrogantiae sectator, conf. E. GRABE Spicil. PP. Sec. II. p. 139. 140.
z) TATIANVS l. c.
a) EVSEB. Histor. eccles. L. IV. c. 16. SYNCELLVS p. 351. PHOTIVS Cod. CXXV. p. 162. ex recentioribus fere omnes, qui Iustini vitam et acta martyrum tetigere, alibi nominandi

cat HIERONYMVS [b]. Quam animi malitiam in calumniis et obtrectationibus, quas contra Christianam religionem euomuit, luculenter probauit, et IVSTINO conquerente [c], Christianos atheos esse, prorsusque sine Deo atque impios asseuerauit, in gratiam et libidinem eorum, qui seducti sunt, id faciens. Quem cum tanquam voluptuosum et impostorem Iustinus redargueret, ostenderetque nec lectam ei Christianam professionem, et inita cum homine profana disputatione eum in ruborem daret, ac coram omnibus confunderet, adeo efferbuit ira rabidi canis animus, vt quod Iustinus praeuiderat et praedixerat, eum quod Christianus esset atque atheus, apud magistratus deferret, qua accusatione effectum, vt Christiani nominis gloriam sanguinis effusione atque martyrio Iustinus capite plexus, coronauerit, detestabili vero Pseudo-Cynici nomini aeternae infamiae notam attraxerit [d].

Peregrinus.

§. VII. Celebris quoque circa haec tempora inter Cynicos fama fuit PEREGRINI siue Protei, cuius vitam ita nobis descriptam reliquit LVCIANVS [e], vt facile intelligi queat, huius potissimum viri non tam vita quam morte illustris historiam illum ideo elegisse, vt haberet, quibus philosophis si non omnibus, certe Cynicis, grauem dicam scriberet, et imprimis Cynicos more suo salse rideret. Ita enim depingit Peregrinum, vt eum vitae non minus turpitudine, fastu, moribusque iis, quos in Pseudo-Cynicis sani omnes damnabant, contemnendum, quam insolito mortis genere famosum fuisse ostenderet. Ast multa in hac narratione scenae, quam instruendam sibi sumserat, ornandae causa, illum confinxisse, et retulisse haud pauca, de quibus merito dubitari potest, scriptorum aliorum Peregrino aequalium testimonia, quae Peregrinum tam malae notae hominem non fuisse innuunt, satis euincunt. Audiendus itaque Lucianus quidem est, sed examinandus et cum reliquis testibus conferendus, vt aliquo modo, quid in Peregrini historia verisimile, quid non, appareat. Fuit Peregrinus Parianus ex Ponto [f], qui Protei nomen cum professione Cynica suscepit: qui vbi firmata iam aetate in virum adolescere incepisset, multis in Armenia vitiatis mulierculis verbera haud semel accepit plurima: denique per tectum exiliens et elapsus turpissima et obscoena fuga salutem quaesiuit. Incolumitatem etiam, cum formosum puerum per vim constuprasset, pecunia redemit. Addit et hoc Lucianus: Peregrinum parentem senem praefocauisse, nequaquam sustinentem

b) Cat. Script. eccles. c. 23.
c) loc. cit.
d) *Menaeum Graecorum ad Cal. Iun.* apud PETR. HALLOIX. vit. illustr. eccl. orient. script. Sec. II. p. 268. vbi notandum, Crescentem tantum dici philosophum, etsi Cynicus erat, vt supra Oenomaum a Socrate philosophum dictum esse notauimus. Etsi vero pleraque de Crescente solius Iustini et Tatiani auctoritate nituntur, fidem tamen iis facit et sancti martyris integritas, et in apologia ad imperatorem eius facta mentio, vbi mendacio locus non erat. Conf. VALES. ad EVSEBII Hist. eccl. L. IV. c. 17. et Cynicorum eius temporis mores peruulgati. Stoicum vero Crescentem perperam nominat GAVDENT. de philos. Romanorum c. CXL. p. 18.
e) De morte Peregrini T. IV. p. m. 268.
f) Ibid. p. 274. ATHENAGOR. legat. pro Christianis c. 23.

tem eum iam vltra ſexaginta annos iam ſeneſcentem. Poſtea vero quam tanti ſceleris fama diuulgata eſſet, arreptaque fuga ſe ipſum condemnaſſet, incertis ſedibus vagantem oberraſſe, terram terra commutando. Ea in peregrinatione admirabilem illam Chriſtianorum ſapientiam perdidiciſſe, in Palaeſtina cum ſacerdotibus et ſcribis eorum conuerſatum. Ac ſane non multo in tempore pueros omnes illos prae ſe eſſe oſtendiſſe, prophetam ac ſacrificiorum principem, et ſynagogae ſocium, verbo omnia exiſtentem. Praeterea librorum nonnullos expoſuiſſe, nonnullos vero ſua quoque induſtria conſcripſiſſe. Inde quaſi eum Deum illos habuiſſe, et eo legislatore vſos fuiſſe et praefectum declarauiſſe: magnumque eos etiamnum colere reuerenter hominem, qui in Palaeſtina crucifixus eſt, quod nouum cultus et theologiae genus introduxerit. Haec Lucianus, quae, antequam in Peregrini hiſtoria progredimur, ſine animaduerſione et cenſura dimittere non poſſumus. Et primo quidem intolerabile prorſus eſt, quod tradit, Chriſtianos Peregrinum pro Deo habuiſſe, et legislatoria inſtructum poteſtate praefectum ſibi feciſſe. Adeone vero inſaniuiſſe videri queat Lucianus eo tempore, quo contra πολυθεότητα tot apologiis ſcripſerant Chriſtiani doctores, vt hominem Chriſtianos vagabundum, et infando facinore per omnes terras infamem Deum ſibi et legislatorem conſtituiſſe, ſcribere auſus ſit, cuius contrarium pueris quoque notum eſſe poterat. Fatemur tantam impudentiam alienam nobis videri a Luciano maligni quidem animi, ſed callidi et ad res ſuas attenti ſcriptore, et non recte aſſecutos eſſe interpretes ſenſum verborum Luciani, quae hic Graece damus: *Καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγεῖτο καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἡγοῦντο, καὶ νομοθέτῃ ἐχρῶντο, καὶ προστάτην ἐπέγραφον. Τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα, ὅτι καινὴν ταύτην τελετὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον.* Facile animaduerſurum eſſe putamus cautum et attentum lectorem, falſo retuliſſe interpretes ea ad Proteum, quae ad Ieſum Chriſtum ex Luciani mente referenda ſunt, nempe ad magnum illum hominem in Palaeſtina crucifixum, cum ambigua pronominis αὐτὸν relatione deciperentur. Niſi enim nos omnia fallunt, hoc dicere vult Lucianus: Proteum ad Chriſtianorum ſacra progreſſum non ſacros tantum eorum libros enarrauiſſe, ſed et propria de rebus Chriſtianorum commentaria conſcripſiſſe, egiſſeque in illis de eo viro, quem Deum Chriſtiani declarant, et cuius legibus et inſtitutis parent [g], quemque ſibi ducem elegerint. Hunc eſſe magnum illum virum, quem adhuc colunt, qui palo ideo affixus ſit in Palaeſtina, quod nouam cultus diuini rationem et philoſophiam (id enim τελετὰς velle ex iis, quae alio loco diximus, notum eſt) introduxiſſet. Ita quidem melius cohaerere verba Luciani nemo non videt. At ſic quidem a magno impudentiae et mendacii crimine,

g) Pertinere haec ad Chriſtum ex p. 277. manifeſtum eſſe putamus. Vbi eum Sophiſtam crucifixum vocat.

ne, ſaltem a pudendae ignorantiae opprobrio liberari ſatis Lucianus poteſt. Nam qui vel primis labris Chriſtianae ciuitatis hiſtoriam deguſtarunt, ſatis norunt, inter Chriſtianos prophetarum, thyſiarcharum, et ſcribarum nomina non fuiſſe recepta, ſed Iudaicae genti fuiſſe propria. Quod in eam cogitationem deduxit quosdam, vt non ad Chriſtianos, ſed ad Iudaeos tranſiiſſe Peregrinum, Lucianum autem, more inter gentiles non inſolito, Iudaeos cum Chriſtianis confudiſſe coniicerent. Neque vero, licet haec ſupponamus, (quae tamen diſerte ſatis ad Chriſtum crucifixum relata vix conſtare cum verborum ſerie poſſunt) cauſſam Luciani ea magnopere iuuant, aut mendacii vel ignorantiae non excuſandae notam auferunt. Vixit enim Peregrinus poſt Veſpaſianorum tempora. Aſt deleta Iudaeorum vrbe et incenſo templo nec legi peculiaris auctoritas, nec ſacrificium vllum, nec pontifex, nec propheta inter Iudaeos fuit. Quin nec hoc inter Iudaeos et Chriſtianos receptum, vt homini proſelyto et ex vaga vita ad eorum ſocietatem tranſeunti vel ſummi ſacerdotis vel epiſcopi munus fuerit datum, quod conferre nonniſi poſt diuturnam vitae explorationem licebat [h]. Dubium itaque non eſt, Lucianum, quem Chriſtianos tanquam impoſtores, Apollonii vel Alexandri ſectatoribus ſimiles habuiſſe ex aliis quoque locis conſtat [i], confuſis inter ſe Iudaeorum et Chriſtianorum ſacris, cum eiusdem generis, quo Pythagorei fecerant, cultum nouum et myſteria Ieſum introduxiſſe crederet, more ſuo non ſine bile et amaritudine Chriſtianis labem affricare voluiſſe fingendo, quod ipſe de Chriſtianis ſuſpicabatur, homines hos ἰδιώτας et ſimplices a Peregrino deceptos locum ei inter ſacri muneris antiſtites feciſſe eumque martyrii affectandi occaſionem ita fuiſſe nactum. Quod quam prorſus ab omni veriſimilitudine abhorreat, quamque ſuſpectam Luciani fidem faciat, quemuis vel mediocriter attentum manibus palpare poſſe putamus. Et coniicit quidem Cl. CLERICVS [k], Peregrinum Chriſtianae fidei nomen daturum inter catechumenos forte receptum fuiſſe, mature vero animi propoſitum mutaſſe, hincque fabulam Luciani enatam. Aſt cum omnia inter ſe miſceat, et diſerte tradat Lucianus, ſcripſiſſe libros Chriſtianos Peregrinum, quorum ne leuiſſimum quidem veſtigium inter libros apocryphos ab haereticis maliſque hominibus ſuppoſitos occurrit, rectius rem omnem negari putamus, cunctaque partim ex incerto rumore, partim ex maleuolo Luciani calamo profluxiſſe credimus. Miramur itaque merito magnum PEARSONIVM [l], vt hypotheſi inſeruiret, Peregrinum ad Ignatii imitationem, antequam igni ſe traderet, epiſtolas ad diuerſas ciuitates dediſſe, et viros quosdam legatos miſiſſe, haecque probare, quod epiſtolae Ignatii iam Sec. II. genuinae habitae fuerint, in eam opinionem deſcendiſſe, Peregrinum Chriſtianam religionem

h) Conf. LAMPRID. in Alex. Seu. c. 45. ORIG. contra Celſ. L. III. p. 140. conf. CLERIC. Hiſt. eccleſ. Sec. II. p. 696.

i) p. 277.

k) loc. citat.

l) Vindic. Ignat. P. I. c. 1. p. 4.

nem sub Hadriano professum esse, et non mediocrem inter Christianos auctoritatem sibi comparauisse, inde in vincula coniectum factum esse confessorem nobilem, et ad eum subleuandum quamplurimos, etiam τὰς ἐν τέλει, presbyteros episcoposque vndique conuolasse: martyriumque subire maxime voluisse, proconsulem vero Syriae, cum intelligeret, quod mori cuperet, vt inde famam posteris relinqueret, eum poenae subduxisse et carcere liberauisse: et quidem postea gloriosum hunc confessorem ex ecclesia eiectum et a philosophis receptum esse, tandemque mori quidem tanquam philosophum, famam autem eodem modo acquirere voluisse, quo Ignatium, cuius res nosset, acquisiuisse putauerit. Dici haec sine omni verisimilitudine, et, concidente vnius Luciani fide sublesta, concidere omnia, quilibet videt praeiudicio non occupatus. Cui enim persuadebitur, Peregrinum Cynico habitu ad Christianos digressum tanto mox applausu exceptum esse; tamque gloriosum subito factum esse confessorem, vt presbyteri et episcopi eum inuiserent? quis tam illustrem confessorem ob leuem culpam ex ecclesia eiectum et sanctae fidei mox apostatam factum esse credat? Quod si tantam famam fidei Christianae confessione consecutus est Peregrinus, cur tacent rem scriptores ecclesiastici? cur non hominis ad tantam inter Christianos auctoritatem euecti conseruata est memoria? cur non acriter notata apostasia? quod in aliis factum esse nouimus. Tacemus male cohaerente haec omnia niti Luciani narratione, nec habere eam testem alium, adeoque suspecti scriptoris malum in Christianos animum aperte prodentis fide stari non posse. Falsum autem est, quod supponit, non probat vir eruditissimus, Peregrinum imitatum fuisse Ignatium. Aliud enim vitae exemplum, Herculis nimirum, quem Cynici parentem ducemque sibi vindicabant, eum sibi constituisse, ne Lucianus quidem negat, et ipse Pearsonius largitur. Neque magis certum est, quod addit: nunquam alii philosopho in mentem venisse, moriturus vt epistolas ad ciuitates mitteret. Aliud enim nos docent Apollonii epistolae ad ciuitates passim missae, quas seruauit Philostratus. Cuius viri cum tunc recens adhuc esset memoria et fama maxima, cur non Apollonii magis exemplum inter gentiles celebratissimum, quam obscurum iisque ignotum Ignatii morem fuisse imitatum credemus? Non inuiti igitur in eam descendimus opinionem, totam de Peregrini Christianismo fabulam ex historia sacra et philosophica eiiciendam esse; nec magis verum esse, quod Lucianus addit: Christianos omnem impendisse operam et mouisse omnia, vt eum furtim carcere eriperent [m]: cumque hunc conatum esse frustraneum viderent, omnia captiuo cum magna fide et obsequio praestitisse, viduasque anus et puerulos orbos ei mini-

m) Et hoc falsum, Christianos suos furtim eripere ex carcere tentare solitos. Ipse enim Lucianus paulo ante dixerat, sponte multos occidendos se offerre, et Peregrinum martyrii gloriam affectasse. Cur itaque furtim eum eriperent?

niſtraſſe, et ſomnum cum eo cepiſſe, omnis vero generis coenam intuliſſe variam [n], ac ſacros ſermones cum eo habuiſſe, nouumque eum Socratem [o] vocauiſſe. Quin etiam in Aſia plerasque vrbes fuiſſe, a quibus venerint quidam laturi auxilium, Chriſtianis mittentibus ex publico, neque non collocuturi et virum conſolaturi [p]. Eſſe enim hunc Chriſtianorum morem, vt ſi quis praeſtigiator aut alioquin homo promtus et verſutus ad eos veniat, breui opulentus efficiatur, quippe qui hominum idiotarum ſimplicitate callide queat abuti. Peregrinum autem a Syriae praeſide, philoſophiae non mediocriter dedito liberum dimiſſum eſſe, eo quod arrogantiam, qua mortem oppetere ſtatuiſſet, et per hoc gloriam ad poſteros transmittere cogitaret, ſuboleſeciſſet. Digna haec omnia ſunt nugatoris calamo, et tam miſere cohaerent, vt veterum rerum Chriſtianarum prorſus imperitum eſſe oporteat, cui maledicentiſſima in ſacram Chriſti ciuitatem ipſumque Dei filium narratio vel micam veriſimilitudinis habere videri queat [q].

Peregrini vita philoſophica et mors.

§. VIII. Dimiſſus ex carcere Peregrinus, ſi Luciani narrationem ſequimur, in patriam rediit, comperit autem paternae caedis memoriam nondum ita exoleuiſſe apud omnes, vt non accuſationem eius quidam meditarentur. Cum itaque paternas facultates fere omnes peregrinationibus exhauſiſſet, atque populus Parianus accuſationem in eum intentaret, aſſumto Cynici habitu, pallio et pera atque baculo ſubſtantiam a patre relictam ſe publicam dimittere velle edixit, hacque ratione effecit, vt ab egenis et inopibus pro vero philoſopho, Cratetis et Diogenis aemulo haberetur, inimici autem quieſcerent, ne, ſi paternae caedis refricarent memoriam, lapidibus obruerentur. Viatico itaque Chriſtianorum nixus nouam ſuſcepit peregrinationem, et vbique ſatis abundanter alebatur. Ita quidem pro comperto affirmat Lucianus [r], exigua tamen veriſimilitudine, cum exemplum afferri nequeat, ex Chriſtianis aliquem ad Cynicam ſectam ſalua fidei profeſſione, et aſſumto tamen habitu Cynico tranſiiſſe, licet Cynicos fidem Chriſtianam amplexos fuiſſe, negari non debeat. Tandem admiſſo aliquo flagitio, nempe, vt Lucianus opinatur, quod aliquid ex interdictis comediſſet, a Chriſtianis amplius non receptus eſt. Vbi mire iterum omnia miſcet Lucianus, et Iudaeos, vt videtur, cum Chriſtianis confundit. Niſi dicamus Peregrinum, aliquandiu inter Chri-

n) Et hoc mendacium eſſe, captiuitatis ſeueritas, qua Chriſtianos premebant gentiles, probat.

o) Quaſi Socrates ex ſanctis Chriſtianorum fuiſſet. Scilicet talis habebatur inter gentiles Socrates, hinc ad Chriſtianos concludebat Lucianus, rerum ad eos pertinentium ignariſſimus.

p) Imprudenter hic Chriſtianorum veterum laudes decantare Lucianum recte notat HVETIVS demonſtr. euang. Prop. VII. §. 20. pag. 41.

q) Deeſſe hic aliquid calumniarum, a Chriſtianis ſublatarum, coniicit TANAQVIL FABER in not. ad Luc. c. 2. quam coniecturam non reiiciunt CLERICVS l. c. et Cel. BVDDEVS diſſ. de verit. R. C. gentil. phil. obtrectationibus confirmata §. 6. Synt. diſſ. theol. p. 477. eo quod totus dialogus in quibusdam Codd. omiſſus ſit. De quo lectoris eſto iudicium.

r) p. 276.

Christianos versantem, ob malam turpemque vitam et praecipue idolothytorum esum e coetu Christiano eiectum esse, quod verisimile iudicarunt Io. Clericvs [s] et Io. Alb. Fabricivs [t]: quanquam tutissimum videtur, soli Luciano, testi suspecto et nullius, hac quidem in re, fidei, non credere, fidei Christianae professionem Peregrino tribuenti. Exclusus a Christianorum consortio Peregrinus, cum magna rerum inopia et difficultate premeretur, paternas opes a ciuitate repetiturus, iussu imperatoris datis literis eas reposcit. Ast ciues missa legatione docebant, vi non compulsum sua fuisse dilargitum; quare stare rebus semel ab se constitutis iussus est [u]. Post id tertiam in Aegyptum peregrinationem instituit, ad Agathobulum iter faciens, vt se exercitationi philosophicae daret, admirationem magis meriturae. Tendens itaque capitis dimidium, ac vultum limo oblinens, in magna circumstantis populi corona virilia tractauit, vt impudentiam et ἀδιαφορίαν Cynicam demonstraret, verberabat etiam et verberabatur ferula circa nates, et aliis quoque iuuenilibus ineptiis mira praestare tentabat. In qua Luciani narratione merito iterum verisimilitudinem desideramus, cum subolfacere quilibet Cynicae historiae non ignarus possit, haec ideo commentum fuisse Lucianum, quod fabellas de indifferentia Cynicorum circa res naturales supra detectas pro veris haberet; probabile autem non sit, eiusmodi turpitudine admirandorum operum famam Peregrinum in Aegypto fuisse consecutum. Ex Aegypto in Italiam soluit, egressusque naui statim Cynica insolentia omnes homines allatrauit, maxime imperatorem, quem natura nouerat placidissimum et mansuetissimum, nec vlli Cynicorum ob conuiciandi artem poenam irrogantem. Id quod magnam Cynicae virtutis gloriam Peregrino comparabat [x]. Tandem a praetore vrbis exire iussus est, quod tali philosopho vrbi opus non esse iudicaret. Exactus vrbe cum Musonio ac Dione et Epicteto consuetudinem habuit, cumque aliis, quotquot pari fato mulctatos esse nouerat. Nodos hic quoque in narratione sua nectit Lucianus, facilius secandos, quam soluendos. Imperatorem enim, quem natura placidissimum fuisse, et tamen philosophos vrbe eiecisse dicit, non nominat, sed patientiam tantum eius in Cynicorum dicacitate perferenda laudat. Vespasianum autem fuisse, non immerito colligimus ex exilio, Xiphilino et Zonara testibus, philosophis indicto. Hunc enim imperatorem proteruiam Cynicorum contemsisse, supra Demetrii exemplo, Dionisque et Suetonii testimonio probauimus. Ast his obstat, tum quod Musonius eo quidem tempore ex vrbe relegatus haud est, tum quod Epictetum sub Domitiano tantum in exilium ire iussum esse, Svetonivs [y] asserit, Dio autem Chrysostomus sub eodem imperatore spontaneo consilio in exilium abierit, vt in *sequenti sectione* probabitur. Ast Domitianum natura placidissimum et mansuetissimum fuisse, cui quaeso,

s) l. c. p. 901.
t) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
u) p. 281.
x) p. 282.
y) In Domitiano c. 10.

ſo, hiſtoriae Romanae mediocriter perito perſuadebitur? Accedit his noua difficultas. Epictetus enim vrbe eiectus Nicopolin ſeceſſit, Dio in Thraciam ignotus profugit. Qua itaque ratione cum Epicteto, et Dione conuerſari potuit Peregrinus vrbe ſubmotus? Cumque praeſtantiſſimi hi Stoici virtutem veram et ſeueram maxime coluerint, pſeudo-Cynicorum vero moribus eſſent infenſiſſimi, quis credet, cum Peregrino [z], impudentiſſimae vitae Cynico, eos familiariter vixiſſe? Fatemur itaque, in hac quoque hiſtoriae Peregrini parte valde nutare Luciani fidem, nobisque ſuſpicionem enaſci, condidiſſe eum hanc fabulam, non vt lectorem accurata rei expoſitione erudiret, ſed vt iucunda aliqua narratione eum recrearet, et Cynicos ſimul pungeret: qua ratione ſophiſtas ſaepius, neglectis veris temporum circumſtantiis, hiſtorias ſuas inſtruxiſſe, ſicque philoſophicam hiſtoriam multis fabulis contaminaſſe, multis hactenus exemplis demonſtrauimus. Tandem regreſſus in Graeciam Peregrinus modo dictis probroſis Elienſes impetebat, modo Graecos, vt aduerſus Romanos arma ſumerent, ſollicitabat, modo viros bene meritos laceſſebat, quod mortem illi aliquando attraxiſſet, niſi ad Iouis ſtatuam in Olympicis confugiſſet [a]. Quam infamiam cum in ſequentibus ludis oratione in laudem eius, quem vituperauerat, recitata emendare vellet, certatim ab omnibus contemtus eſt, cum exoleta eſſent omnia, quae excogitabat. Vt itaque famae ſuae conſuleret et admirationem, cui inſanum in modum inhiabat, ſibi pararet, priſtinas martyrii glorioſi cogitationes repetens, in publica Graecorum panegyri ſe flammis comburendi conſilium cepit, vt in hac quoque re Herculem, Cynicorum parentem, imitaretur. Sperabat enim, hoc ſibi glorioſum fore, ſacro in loco comburi, vbi ne ſepelire quidem alios morientes per religionem licebat [b]. Sparſis itaque de conſilii ſui ratione rumoribus, cum ingens eſſet hominum frequentia, conſtructo pyro et foſſa, varia fuit ſpectantium ſententia, maiorque erat multitudo Proteum accuſantium, quam eius incepta laudantium, donec magna hominum frequentia deductus habitis de vitae ſuae periculis et exantlatis pro philoſophia laboribus, auream ſe aureae vitae imponere coronam velle, dixit, Herculeumque vitae finem facturum promiſit, vt oſtenderet, qua ratione et mentis conſtantia mortis acerbitas reſpuenda ſit. Ad quae dicta qui molliori erant animo, lachrymabundi, ſeruaret ſe Graeciae, inclamabant, cordatiores ad perficienda cogitata excitabant. Cum itaque videret, non euenire, quae ſperauerat, nempe fore, vt inuitus et nolens, illis reſiſtentibus, in vita ſeruaretur, vehementer expalluit, et ſubtrepidauit etiam, admirantium tamen ſpectaculo elatus, finitis Olympicis certaminibus, noctem demum poſtremum tempus ei rei deſtinauit, quando ſe ipſum eſſet concrematurus [c]. Quae cum

z) Demonactis etiam Peregrinum vſum eſſe conuerſatione, ex Demonacte T. II. p. m. 573. patet.

a) Narrat rem prolixe p. 283.

b) p. 286. vbi longa diſſertatione de amentia huius conſilii Lucianus diſſerit.

c) p. 297.

cum media apparuiſſet, ſurgente luna Cynicis ille ſtipatus prodiit, face cum reliquis armatus. Cumque rogum omnes ſimul accenderent, depoſitis ille pera ac pallio ac baculo in ſordido amiculo adſtitit, thureque in ignem coniecto, invocatiſque paternis et maternis daemonibus actutum in ignem inſiluit, nec amplius, a flamma quae multa erat, circumfuſus apparuit; Cynici autem rogum circumſtantes nullas profundebant lachrymas, ſilentio tamen perturbati animi haud obſcura ſigna edebant. Addit his fabulae incruſtator, quem vidiſſe tragoediam Lucianus narrat [d], ſimplicioribus rudibuſque magnificis ſe et tragicis verbis, vt eos deciperet, illiſque inſultaret, narrauiſſe, coniecto in ignem Proteo, factoque ſub initium ingenti motu cum horrendo terrae concuſſae mugitu vulturem e flamma ſubuolantem recta in coelum iuiſſe, magna voce humana clamantem: Reliqui terram, in Olympium commigro: recitauiſſe etiam virum quendam poſtea, in quem is inciderat, vidiſſe ſe Proteum hilarem in porticu Heptaphono oleaginis ſertis coronatum ambulantem, et ſancte deierantem eum aſſeuerauiſſe, vidiſſe ſe vulturem e pyra euolantem. Quae adieciſſe Lucianum, vt elegantius ſuperſtitioni illuderet, quilibet deprehendit. Haec totius vitae tragoediaeque Peregrini hiſtoria eſt, qualem nobis deſcripſit Lucianus. Qui licet ſpectatorem eius narrantem inducat, ſeque ex Parianis fide dignis reliqua accepiſſe dicat, oſtendimus tamen haud vno ſpecimine, cur fides eius hac in re ſubleſta ſit, quaeque valde nobis perſuadeant, more ſophiſtarum multa finxiſſe Lucianum. Et Peregrinum quidem philoſophum Cynicum fuiſſe dubitari non poteſt. Talem enim non Lucianus modo, ſed TATIANVS [e] quoque nobis deſcribunt, et PHILOSTRATVS [f] narrat, Cynicum hunc adeo audacter philoſophantem, vt ſe igni traderet, Herodem ſophiſtam canina dicacitate conuiciis fuiſſe inſectatum. Audiendus itaque VINCENTIVS OBSOPAEVS [g] haud eſt, qui αὐτοχειρίᾳ Peregrini forte ſeductus, ex Cynico Stoicum nobis exſculpit. Cynicorum vero in morem acerbis reprehenſionibus et obiurgationibus vſum eſſe, GELLIVS [h] teſtatur, et adductus probat locus Philoſtrati. Quin concremationem eius vere contigiſſe, adducta haec loca et teſtimonia veterum, quibus EVSEBIVS [i] addi poteſt, dubitare nos non ſinunt; vnde audiendus non eſt nuperus *hiſtoriae philoſophicae* ſcriptor Gallus [k], qui eam in contumeliam martyrum excogitatam fuiſſe fabulam pronuntiat. Aſt quae de vita eius turpi et flagitiis plena narrat Lucianus, eum tantum in finem ab illo excogitata eſſe, vt et Chriſtianis et Cynicis aegre faceret, adductae ſupra rationes luculenter probant, recteque illis opponitur, non communis tantum eius aetatis fama, quae inter celeberrimos philoſophos eum numerauit, ſed GELLII [l] quoque teſtimonium, qui

 philo-

d) p. 302.
e) Or. ad Graec. c. 41.
f) Vit. Sophiſt. L. II. c. 1. §. 13. p. 563.
g) In argumento dialogo huic praemiſſo.
h) L. VIII. c. 3.
i) In Chron. ad Olymp. CCXXXVI.
k) Hiſt. crit. de la phil. T. II. p. 186.
l) L. XII. c. 11.

philosophum nomine Peregrinum, cui postea cognomentum Proteus factum est, virum grauem ac constantem se vidisse ait, cum Athenis esset, diuersantem in quodam tugurio extra vrbem. Cumque ad eum frequenter ventitaret, multa eum dicere vtiliter et honeste audiuisse; in quibus id fuerit, quod praecipue auditum meminerit: virum quidem sapientem non peccaturum esse, etiamsi peccasse eum Dii atque homines ignoraturi forent. Non enim poenae aut infamiae metu non esse peccandum, sed iusti honestique studio et officio. Si qui tamen non essent tali vel ingenio vel disciplina praediti, vti se vi sua, ac sponte facile a peccando tenerent: eos omnes tunc peccare procliuius, cum latere posse id peccatum putarent, impunitatemque ex ea latebra sperarent. At si sciant, homines nihil omnium rerum diutius posse celari, suppressius prudentiusque peccaturos. Descripsimus totum Gellii locum, cum vt pateat, quanta inter philosophantes fuerit Peregrini apud Athenienses existimatio, tum vt sanam potissimum et egregiam fuisse eius doctrinam moralem cognoscatur, et suspectae inde Luciani narrationi opponatur testimonium fide dignius. Ceterum Luciani quoque narratio aetatem Peregrini fecit dubiam. ANTONIVS PAGI [m] enim et IOANNES CLERICVS [n] finem habuisse tragicum Peregrini vitam coniiciunt A. C. CLXV, EVSEBIVS [o] A. C. CLXVIII, FABRICIVS [p] A. C. CLXIX. Ast non leues hic nodos conspicias. Si enim Luciano fides, Peregrinus coaeuus fuit Musonio, Epicteto, Demonacti; qui philosophi sub imperatoribus Nerone, Vespasianis, Domitiano et Traiano vixerunt. GELLIVS [q] autem se hominem vidisse, cum Athenis esset, testatur. Tempora autem Gellii incidunt in aetatem Antonini Pii, iudice H. DODWELLO [r] et I. A. FABRICIO [s], ex quo concluditur, adolescentem eum sub Hadriano Athenis studiis operam dedisse, ibique, id est post A. C. CXVII, Peregrinum adhuc in viuis fuisse. His merito addimus, constare ex Philostrati loco supra adducto, Peregrinum Athenis adhuc floruisse, cum ibi magna nominis fama viueret Herodes Atticus, quod sub Antoninis factum esse, ex supra dictis liquet. Quibus omnibus si EVSEBII testimonium iungimus, viuicomburium Peregrini ad A. C. CLXVIII referentis, sequitur inde non incerta conclusione, ante tempora M. Aurelii Antonini tragoediam hanc euenire non potuisse. Ast his obstant et ATHENAGORAS [t] et Lucianus. Ille enim non combustionis tantum Peregrini mentionem facit, sed et statuam quoque eius memorat, quae in patria eius Paride, responsa dare perhibeatur, ex quibus colligimus, Athenagorae aetate, qui sub Antoninis vixit, Peregrinum viuis iam subductum fuisse. Hic autem vti dictum, Peregrinum ait exilium passum fuisse cum reliquis phi-

m) Crit. Anti-Baron. ad A. C. 163. n. 3.
n) l. c. p. 695.
o) loc. cit.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
q) loc. cit.
r) De peripl. mar. Eux. §. 10. T. I. Geograph. Graec. min. p. 117.
s) Biblioth. Lat. T. I. p. 508.
t) Legat. pro Christ. p. 30.

philosophis Musonio, Epicteto et Dione, id quod A. C. LXXIII accidisse oportet sub Vespasiano. Quo tempore, cum iam iuuentutis annos superasse Peregrinum necesse sit, oportet eum sub Hadriano LXX annos iam fere natum esse, et cum flammis consumeretur, centenario maiorem obiisse, cum a Vespasiano vsque ad A. C. CLXIX integrum seculum effluxerit. Ex quibus omnibus hoc tandem euincitur, falsum esse Lucianum, qui hanc nobis Peregrini conuersationem cum Stoicis istis obtrusit, seriusque, quam is prodit, vitae eius historiam euenisse.

§. IX. Vltimus, qui inter veteres Cynicos memoriae occurit, SALVSTIVS est, cuius notitiam debemus Damascio, qui eum nouisse, et cum eo conuersatus esse videtur, et memorabilia de eo quaedam *vitae Isidori*, vel *historiae* potius *philosophicae* inseruit. Ex qua cum diuersis in locis particulas excerpserit SVIDAS [w], et PHOTIVS [x] quoque eiusdem nobis dederit compendium, ex vtroque hoc auctore philosophi huius haurienda est cognitio. Duxit Salustius patrium genus ex Syria, maternum ex vrbe Emesena, patre vero Basilide, et matre Theoclea natus est. Et initio quidem, cum praeclaro esset ingenio, ad iuris prudentiae studia se applicuit, iurisque notitiam vehementer expetiuit, eumque in finem eloquentiae quoque diligentem nauauit operam, cuius praecepta ab Eunoio sophista, qui tunc Emesae degebat, hausit: quem tamen oratorem iuuenili insolentia tumentem atque in orationibus turgidum fuisse, Damascius ait [y]. Nec alia forte caussa fuit, cur relicta forensi eloquentia ad sophisticam Salustius transiuerit, et ad sophisticam vitam animum applicuerit, ast meliori, quam praeceptor, iudicio. Cuius affectatam eloquentiam cum recte subterfugeret, veteres Oratores Atticos sibi imitandos proposuit, eumque in finem orationes Demosthenis simul omnes edidicit, tantamque in his posuit industriam, vt cum non minore industriae, quam ingenii admiratione antiquam illam differendi elegantiam assequeretur, eamque tanta felicitate exprimeret, vt orationes, quas scripsit, parum veteribus istis inferiores iudicarentur [z]. Cum autem Eunoium praeceptorem institutioni non satis in dicendi arte parem iudicaret, Alexandriam abiit, et praestantissimorum, qui ibi eloquentiam docebant, magistrorum periculum fecit [a]. Qua in vrbe cum magna tum temporis esset philosophorum frequentia, primum ibi philosophiae amorem concepisse verisimile est. Quem cum animo altius infixisset, Alexandrinis philosophis non contentus, magnaque Atheniensis scholae, in qua tum Nestorii discipuli summa cum laude docebant, fama permotus Athenas adiit, Proclumque in Platonica cathedra summa cum admiratione philosophiam reformatam docentem audiuit. Quem praeceptorem licet admirarentur discipuli fere omnes, vt supra dictum, effecit tamen Zeno quidam, *Salustius.*

w) In Salustius T. III. p. 276. 277. aliisque locis infra nominandis.
x) Cod. CCXLII. p. 556. seqq.
y) PHOTIVS l. c.
z) SVIDAS l. c.
a) Ibid.

quidam [b], vt a Proclo diuortium faceret (διάστασιν) et tum eius ſchola excederet, tum receptam in ea philoſophandi methodum, quam nugas parere tantum, parum vero ſolidi in tanta ſapientiae iactantia tradere, viderat, relinqueret. Dimiſſo itaque et neglecto chao philoſophiae Alexandrinae, quam eo tempore ad ſummas ineptias aſſurrexiſſe *ſectione quarta* probauimus, Cynicum philoſophandi genus, iam tum quidem prorſus fere neglectum, elegit [c]; et non tam otioſis ſpeculationibus de rebus diuinis et coeleſtibus, quibus Platonica ſchola tota in nugas difficiles ſe transformauerat, quam humanae ſocietati conuenienter et vtiliter philoſophandum ſibi eſſe ſtatuit. Quem in finem ἀδιαφορίαν Cynicam exprimere multo labore ſategit, vtque dolorem contemnere diſceret, ardentes femori prunas imponi ſibi ſufflarique paſſus [d]; longo etiam tempore cibis crudis nec igne coctis vſus eſt [e]. Odio vero in philoſophos ducebatur magno, quorum amentiam et vitam ſaepe malam Cynica libertate taxabat, ſtatuens philoſophari non tam facile eſſe, quam plerique iactabant, ſed impoſſibile [f], nempe ſi mores ſui temporis (ad quos ſine dubio reſpexit) conſiderentur. Eandem ob cauſſam iuuenes quoque a philoſophiae ſtudio dehortabatur, tum vt philoſophorum ſcholas et congreſſus in contemtum adduceret, odiumque exerceret, quod in eos conceperat, tum vt oſtenderet, conſiderata amplitudine ſtudii illius, eos, qui ſe tanto titulo iactarent, indignos prorſus eſſe. Neque caruiſſe effectu hanc Saluſtii, quam philoſophis ſcripſit, dicam, alio loco [g] teſtatur SVIDAS narrans: fuiſſe tum inter philoſophos eo tempore, quo Proclus viuebat, Athenodorum quendam longe clariſſimum, omnibusque ad philoſophiam ſubſidiis tam ab ingenio, quam recta animi voluntate inſtructum, dilucideque philoſophiam diſcipulis explicuiſſe; ipſum etiam Saluſtium hunc ob ſtudium admiratum, cum igne comparauiſſe, omnia propinqua incendente: et tamen huic Athenodoro perſuaſiſſe Saluſtium ne philoſopharetur. Facile ex his iudicium fieri poteſt, et odia philoſophorum preſſiſſe hominem illis nimis acerbum, et loci inde taedium illum cepiſſe. Relictis itaque Athenis cum Iſidoro, quem diſceſſiſſe ex Platonica ſchola *ſectione quarta* diximus, Alexandriam ſeceſſit [h], ibi-

b) Duos nobis Zenones enarrat SVIDAS in Zeno Alex. T. II. p. 9. Vnus Iudaeus fuit, cui genti cum nuntium miſiſſet, per ipſorum ſynagogam aſinum album traduxit. Id quod mirum videri non debet, cum afflictis per Cyrillum patriarcham rebus Iudaeorum Alexandrinorum, inulta fere manſerit plebis iniuria. Hic Zeno natura quidem aequus et bonus fuit, teſte, quem hic quoque ſine dubio Suidas exſcripſit, Damaſcio, ſed in eloquentia et diſciplinis tardior, ſemper quidem diſcere aliquid cupiens et rogitans, quod ignoraret, ſed omnia propemodum ignorans. Etenim erat tardiſſimus ad percipiendum, et quae tandem aliquando percepiſſet, eorum faciliime obliuiſcebatur. Fuit et alius Zeno, Pergamenus, Procli aequalis, et ipſe natura tardiore ad diſcendum, bonus tamen et moribus compoſitis. Vter vero ſeceſſum a Proclo ſuaſerit Saluſtio, dicere ſe non poſſe ait Damaſcius.

c) SVIDAS l. c.

d) Sua id aetate factum eſſe ait SIMPLICIVS Comm. in Epictet. p. m. 63.

e) SVIDAS in χυτρόποδος T. III. p. 698.

f) IDEM T. III. p. 277.

g) In Athenodorus T. I. p. 77. vbi tamen Stoicus cum Platonico hoc deſcribentium vitio confunditur. Etiam haec ex Damaſcio ſine dubio hauſit Suidas.

h) SVIDAS T. III. p. 277.

ibique Cynicum institutum prosecutus, non ipse tantum imperterritum et ad quaeuis occurrentia indifferentem ostendit animum, sed ad corripiendos quoque hominum mores magna dicendi libertate vsus est. Qua in re et ingenio supra modum natura vrbano, et ad deridendum ingeniosissimo et promtissimo, quod facile inueniebat, quod e re nata esset, vsus est, et has orationis Veneres, quibus eximie praeditus erat, e familia sua accepit, et dicendi arte confirmauit [i]. Cumque natura osor esset improborum, Heracliti [k] more insectator turbae, omnes increpabat delinquentes, et quouis modo, quauis occasione quoslibet arguebat, et salse perstringebat, interdum serio, sed plerumque ridiculis dicteriis et argutis sententiis, quibus plerosque magna ingenii felicitate pungebat. Qua in arte excelluisse Cynicos supra monuimus. Ita vero nec amicis satis fecisse, et inimicos sibi excitasse plurimos facile credi potest: vnde eum, qui tamen familiariter eum nouit, Damascius auersatus est [l]. Nunquam autem infirmo fere corpore visus est, nec animo aeger [m]. Ait etiam Damascius, inspicientem occurrentium oculos, praedixisse frequenter mortis genus maxime violentum, licet caussam, vnde id praenosceret, ne ipse quidem dicere posset, praetendens solummodo oculorum obscuritatem et tenebras et humore plenos esse, quae in luctu pupillis ipsis oculorum continerentur [n]. Quamuis autem seuera admodum esset virtus Salustii, impietatis tamen valde suspectus factus est; *veram* enim *de Diis opinionem* dixit *esse quintam virtutem, qua ne improbissimi quidem interdum carere videantur* [o]. Quae sanum quidem sensum admittunt, ad istorum vero temporum dogmata applicata, impia satis sunt atque profana. Tota enim philosophantium natio dispertiebat virtutes in quatuor classes cardinales, quibus reliquae omnes subordinarentur. Quinta igitur virtus inter non-entia referenda est, talisque quae apud improbos quosque inuenitur, adeoque vera de Diis opinio nullum inter veras virtutes locum obtinet. Nec dici potest, Salustium haec serio pronuntiasse, et ad anticipatam de Diis notionem, qua nec improbi carent, respexisse, quam, cum reliquis virtutibus prior sit, quintam virtutem cardinalem esse pronuntiauerit. Contrarium enim Damascium innuere, et ridendi caussa haec Salustium dixisse, SVIDAE verba clare satis docent. Non tacebimus tamen, quid pro Salustio hac in re non sine verisimilitudine dici posse putemus. Nempe valde irrisisse philosophos, maxime Platonicos, a quibus defecerat, Salustium, supra monuimus. Hi vero cum opiniones de Diis fanaticas nugisque meris constantes summum esse philosophiae apicem contenderent, ad Pla-

i) Ibid.

k) Diogenis, forte scribere volebat Damascius, licet Heraclitum quoque plebem contemsisse certum sit.

l) loc. cit.

[illegible]OTIVS l. c.

n) [illegible]d.

o) SVIDAS l. c. Addi igitur debet atheismi insimulatorum catalogo apud Cl. REIMMANNVM.

Platonicorum reformatorum affanias et inutiles speculationes respexisse videtur, quas quintam virtutis constituere classem eo magis cum aculeo dixit, quo magis principi in sua schola dogmati locum inter quatuor virtutum classes vix relinquebant. Ast hanc de Diis opinionem et doctrinam, quam tantopere iactabat Procli, ex qua Salustius erat egressus, schola, etiam improbis inesse, exemplis sine dubio ex hac ipsa secta demonstrauit, adeoque non in veram Dei notitiam, sed fanaticam theologiam haec dicta sunt. Quae tamen cautius omnino erant statuenda, ne impii haberent, quod pro omni religionis et pietatis eiuratione dicerent. Ex his vero iudicium de dicteriis eius fieri potest, quae coniecturam nostram mirifice confirmant [p]. Aliquando enim peregrinis quibusdam, cetera quidem eum laudantibus, vnum vero ei deesse dicentibus, quod non ita de Diis, vt alii multi sentiret, *Sinite*, inquit, *saltem propter Nemesin hoc mihi adesse.* Cumque Pamprepium magna iam dignitate conspicuum adiisset, isque, qui elegans atque festiuus videri volebat, dixisset: *Quid Dii ad homines?* respondit: *Quis vero ignorat, neque me vnquam Deum, neque hominem te fuisse?* Haec enim ad ridenda communia de Diis praeiudicia, maxime Platonicorum Alexandrinorum, e quorum numero Pamprepium fuisse ex supra de eo dictis constat, spectare, ex allatis, nisi fallimur, non inepte iudicatur. Ex quibus non sine verisimilitudine disputatis colligi porro potest, frustra eos esse, qui libellum Salustii *de Diis* a GALEO [q] editum, huic Cynico [r] vindicant, magisque audiendos illos esse, qui Salustium Platonicum reformatum, Iuliani apostatae temporibus viuentem parentem libelli Stoicis et Platonicis sententiis inter se mixtis et male sociatis referti agnoscunt [s]. Familiarem habuit Salustius Marcellinum principem Dalmatiae et Illyriorum in Epiro habitantium, virum bonum et generosum et Romanis disciplinis institutum, diuinationis quoque peritissimum, et praeterea eruditionis amantissimum. In quo prudentiam ciuilem non exiguam, et fortitudinem admirandam, et rei militaris peritiam insignem fuisse ait Damascius [ss]. Salustios complures cum Cynico non confundendos quaere apud FABRICIVM [t]; nostrum Sec. VI. ineunte vixisse, Isidori, Damascii, Simplicii, aetas euincit.

p) Ibid.

q) In opusc. mythologicis. Primam editionem debemus G. NAVDAEO cum L. ALLATII versione et notis L. HOLSTENII Rom. 1638. 12. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 643.

r) CONRING. de Herm. med. L. I. c. 12. p. 183. REINES. Inscr. L. I. c. 2. 4.

s) GAVDENT. de Pythag. transmigr. c. 22. FABRIC. l. c. p. 644. qui plura de hoc Salustio dabit. Conf. ST. VITVS Bibl. Brem. T. VI. p. 424.

ss) SVIDAS in Marcell. T. II. p. 498.

t) loc. cit.

SECTIO

SECTIO SEPTIMA.
DE SECTA STOICA.

§. I.

Fata sectae Stoicae sub imperatoribus.

Floruisse mature sectam Stoicam durante republica Romana, principibusque viris se commendasse, in antecedentibus demonstrauimus. Eadem vero fortuna quoque Romae vsa est, postquam ciuitatis libertas in vnius degenerauit imperium. Nam apud imperatores quoque occasio data est Stoicis, eorum gratia ita fruendi, vt non posset non laeta inde secta ipsa capere incrementa. Quorum nouum quasi fundamentum iecit Athenodorus Tarsensis, Augusto valde charus atgue gratiosus, ex quo sibi in philosophia ducem illum elegerat; is enim Stoicae sectae conciliauit eius animum, valde erga philosophos pronum. Quae licet fortuna sub imperatoribus sequentibus Tiberio, Caligula atque Claudio, a quibus nullus fere philosophiae honos habitus est, obscurari videretur, rediit tamen lux pristina sub Nerone, Seneca, huic familiae addictissimo, ad iuuentutem principis regendam, moderandumque consiliis suis ipsum imperium, adscito. Quinimmo laetioribus effulsit illa radiis, cum Marcus Aurelius Antoninus Stoicum habitum sumeret, et perceptis eius sectae placitis magnum eius familiae ornamentum euaderet. Neque porro parum adiuuit incrementa philosophiae studium iurisperitorum Romanorum. Nam quod republica adhuc stante factum esse, supra ostendimus, vt ICti Stoicam philosophiam ad rempublicam adplicarent, iurisque normam eligerent, id sub imperatoribus quoque factum esse, dudum a viris doctissimis [a], qui Romani iuris historiam scripserunt, obseruatum est, caussaeque facile detegi possunt. Semel enim in republica iactis, ex Stoica doctrina, fundamentis iurisprudentiae Romanae, haud facile fuit iustitiae antistitibus ab incepta semel via in aliam prorsus deflectere, sicque confusione miscere omnia; praesertim cum non exigua Stoici apud imperii moderatores fruerentur gratia, et inter ciues sanctissima haberetur haec secta; quae doctrinam de officiis ab aliis sectis neglectam diligenter inculcauit, sicque praetorum edictis, nescio quod arbitrarium saepe ius condentibus, regulam praescripsit philosophicam. Neque vero solis iurisperitis arrisit Stoica philosophia, sed et inter alios sapientiae studiosos reperti sunt plurimi, qui meteoris Stoicis decepti, et magniloquentia barbatorum philosophorum illecti, vel nomen prorsus darent sectae Stoicae, vel eius tamen doctrinam reliquarum sectarum placitis

a) Io. Schilter Manud. phil. mor. ad Iurispru.l c. I. Vinc. Gravina Orig. Iuris ciu. L. I. §. 44. Ever. Otto de Stoica veterum ICtorum philosophia, aliique Tomo primo laudati.

citis praeferrent. Et deceptos quidem esse admiratores doctrinae Stoicae, in aprico est. Cum enim verba audirent magniloqua, virtutemque viderent commendatam talem, ad cuius perfectionem ne adspirare quidem licebat, quae vero supra humanam conditionem Stoicum perfectum euehebat, non cogitarunt, inanem hanc esse arrogantiam, quae turbidos et negotiorum appetentes tantum faceret, quod Rubellio Plauto apud TACITVM [b] obiectum; sed verbis capti magnum quid sonantibus, thesauros sibi promiserunt inanes. Quod facile intelligere potuissent, si ad id attendissent, quod FABIVS [c] monet: *Minus indulserunt eloquentiae Stoici veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque plurimum valuerunt, rebus tamen magis quam (id quod sane non quaesiuerunt) oratione magnifici*, indeque didicissent magnificentiam Stoicorum recentiorum magis in verbis, quam in re fuisse. Ast neglecta hac grandiloquentiae Stoicae, quam frustra negat IVSTVS LIPSIVS [d], consideratione, incauti in retia callidissimorum philosophorum inciderunt, et meliora atque longe praestantiora apud Stoicos, quam apud ceteros philosophos se inuenturos sibi polliciti sunt, id quod non potuit non sectam hanc vehementer augere. Multo tamen illustrior facta est Secta Stoica, ex quo subdolo conatu Christianorum vitulis arandi occasionem nacta est. Cum enim doctrinae Christianae, praecipue, quae mores hominum format animumque dirigit, per omnem mundum amplissima esset gloria, et philosophi quoque ad eam amplectendam animum aduerterent, hominumque innumera fere multitudo Christianis sacris accederet, quod sanctiora longe atque pulchriora tradere crederentur; non tulit tantam gloriam sectae Stoicae inuidia, nec sanctitatis laude, qua hactenus cluebat, superari se a Christi sectatoribus passa est. Vt itaque in suis quoque scholis talia doceri ostenderet secta tristis atque tetrica, lectis Christianorum doctorum, et forte ipsorum sacrorum oraculorum libris, et verba et doctrinam ipsam ita callide imitata est, vt tamen salua atque illaesa maneret systematis semel electi constitutio, in alienum scilicet sensum iis deprauatis flexisque, quae ita furtim surripuerat. Cuius rei fidem vt faciamus, vel ad ipsa Senecae, Epicteti, Antonini scripta lectorem abire, et cum sacris Christianorum libris ea comparare iubemus, vel illa legere cum attentione et considerare, si tanti videbuntur, quae alio loco [e] prolixe satis et copiose ea de re disseruimus, exemplisque plurimis subdolam hanc Christianorum imitationem a Stoicis susceptam confirmauimus. Neque mirum videri queat, libros Christianorum in manus Stoicorum peruenisse et ab iis lectos esse. Id Neronis et postea M. Antonini tempore facile euenire potuit. Cum enim nouae superstitionis instar apud imperatores deferretur Christiana doctrina, scriptis

b) Annal. L. XIV. conf. LIPSII manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XIV. p. 84.

c) Instit. Orat. L. X. c. 1.

d) l. c. p. 88. conf. WERENFELS. de meteoris orationis Opp. p. 509.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

ſcriptis vero apologiis, et publicis quoque coram praeſidum tribunalibus confeſſionibus de eius innocentia et ſanctitate teſtimonium dicerent ſanctiſſimi martyres et glorioſi confeſſores, impoſſibile fuit, vt res tanta, quae totum fere Romanum orbem commouebat, imperatorum oculos effugere, vel eorum notitiam latere poſſet, qui rebus ſummis moderandis adhibebantur. Ex quo numero cum Seneca imprimis fuerit, qui, imperii habenas capeſſente Nerone, cum Burrho de imperii quoque negotiis proſpexit [f], dubium non eſt, virum prudentem, excitatum fama pariter et infamia Chriſtianae religionis, qua a plerisque gentilibus aduerſariis premebatur, ad ipſa cognoſcenda praecepta Chriſtianorum animum appliciuſſe, licet non negemus, ſine fundamento commercium aliquod literarum inter D. Paulum et Senecam comminiſci aliquos. Idem de M. Aurelio Antonino dicendum, quem non credibile eſt, tanto fauore, quanto infra dicemus, erga Chriſtianos vſum fuiſſe, ſi nihil ſcriptorum eorum legiſſet, vel doctrinam imprimis moralem eorum non percepiſſet. Vtrumque vero non verba tantum et phraſeologiam, ſed et doctrinae capita ſumma a Chriſtianis mutuum accepiſſe, exempla plurima loquuntur, aſt, corrupta et Stoicis erroribus ab illis infecta fuiſſe, docent. Ita vero non inter ſuae tantum ſuperſtitionis homines nouos gloriae et ſanctitatis ſpargebat radios ſecta Stoica, ſed et inter Chriſtianos non deerant, qui fuco illo decepti magnifica decreta voceſque magnas porticus admirarentur, et maximopere laudarent, naeuos autem ex admiſtis erroribus et attemperato illis decretis ſyſtemate oriundos non ſatis perſpicerent, turpiterque laberentur, qua de re Tertulliani, Pantaeni, Clementis Alexandrini aliorumque exempla ſuo tempore et loco enarranda, documento nobis eſſe poſſunt luculento, quae nec ipſe LIPSIVS [g] ſtrenuus Stoicorum patronus, negare potuit. Viderunt tamen latentem in herba anguem viri perſpicaces inter Chriſtianos haud pauci, vt ſuo loco probabimus, grauemque cenſuram in Stoicos exercuerunt. Cuius licet inferiorem cauſſam putet LIPSIVS [h], quod plures fuerint qui Stoicam ſectam ſectarentur, quam qui aliam quamcunque, quodque et hac multitudine Chriſtianos vrſerint, et auctoritate atque vita eos preſſerint, abſit tamen tanta inuidia a viris ſanctis, vt exiguam, ſi cum Chriſtiani nominis cultoribus comparetur, frequentiam inepta aemulatione illis inuiderint, vel hypocritica vita, quam Stoici affectabant, tantis ignibus eos aduſſerit. Eſſe enim longe alia et maiora, ex ipſis eorum obiectionibus clare cognoſcitur; nec tam pulchre picta fuit larua virtutis Stoicae, vt non latens deformitas protraheretur in lucem, et hypocriſis fucataque virtus eis ab ipſis gentilibus obiiceretur; qua de re ea relegenda ſunt, quae *tomo primo* [i] de hac ſecta diximus. Magnam tamen ſectae huic iſtis temporibus,

 qui-

f) Plura hac de re dicemus infra.

g) l. c. p. 101. conf. IAC. THOMASIVS de exuſt. mundi Stoica diſſ. X.

h) l. c. p. 100.

i) L. II. c. 9.

quibus in viros optimos saepissime tyrannis saeuiit, gloriam addidere viri summi Stoicis praeceptis innutriti feminaeque illustres, quae excelso animo contemta morte pro libertate et virtute fortiter obierunt, quales fuisse Caecinae Paeti, Thraseae et Heluidii vxores, Arriam vtramque et Fanniam TACITVS [k] narrat. Et ex his iam caussis magna illa incrementa orta sunt, quae Antoninorum aetate illa secta habuit, quaeque aliarum sectarum fortunam superauisse veteres testantur [l]. Certe IVVENALE [m] haut obscuro interprete, per omnem fere orbem Romanum philosophia Stoica cum reliquis eruditionis partibus inualuit. Ita enim:

Melius nos
Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quaedam
Pro vita facienda putat, sed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas.

Quae fortuna eo magis splendida fuit, quo magis SENECAE [n] tempore multae familiae philosophorum sine successore deficere coepere. Nacta vero sub Antonino Pio locum in cathedra publica honorem et stipendium etiam meruit [o], hocque testimonio multa auctoritatis atque dignitatis acquisitae incrementa vidit. Nempe testatus hoc ipso, quod stipendio auxisset Stoicos, imperator, habere se hanc sectam pro vtili reipublicae minimeque otiosa, cum *salaria* teste CAPITVLINO [p], *subtraxisset multis, quos otiosos videbat accipere, dicens, nihil esse sordidius, immo crudelius, quam si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent: vnde etiam Mesomedi lyrico salarium subtraxit.* His itaque artibus ad summam felicitatem surgens philosophia Stoica, in plerisque, quae in orbe Romano erant, Musarum artiumque liberalium emporiis publice iuuentuti tradita est. Et Athenis quidem atque Alexandriae Stoicae philosophiae decreta personasse [q], demonstratione in re nota opus haud habet: Romae autem vtrum publice doceri coepta sit, ambigit PAG. GAVDENTIVS [r]. Cuius quidem rei disquisitionem hic breuitatis caussa omittimus, addimus tamen, quod CAPITOLINVS [s] tradit: *tantum in M. Antonino philosophiae studium fuisse, vt adscitus iam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii Stoici discendi caussa veniret.* Ex quo loco colligitur, Stoicae philosophiae ludos Romae tum, annuente imperatore, in aedibus suis aperuisse Stoicos phi-

k) Legendus MENAGIVS histor. mulier. philosophant. §. 75. p. 499.

l) Conf. LIPS. l. c. VOSS. de sectis c. XIX. §. 13. IONS. de Script. hist. phil. L. I. c. 20. p. 107. HORN. hist. phil. L. IV. c. 6. p. 255.

m) Sat. XV. v. 108. seqq.

n) Qq. natur. L. VII. c. 32.

o) LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 160. CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 11. XIPHILINVS in Ant. Pio.

p) Ibid.

q) STRABO L XIV. p. 673.

r) De philosoph. Rom. c. XLVIII. p. 206.

s) In M. Aurelio Anton. c. 10.

philosophos. Sic Tarsi quoque Ciliciae Stoicae philosophiae praecepta tradita fuisse, STRABO [t] auctor est, qui Tarsum ideo Alexandriae Athenisque iungit: testesque sunt cultae Tarsi philosophiae Stoicae philosophi aliquot ex hac familia haud incelebres Antipater, Archidemus, Athenodori duo, Heraclides, Nestor, Zeno, Diogenes etiam dictus, aliique partim suo loco iam dicti, partim infra nominandi, qui Tarsum patriam habuere [u]. Sed fuisse quoque ibi peculiares conuictus a celebrioribus Stoicis nomen sortitos, ATHENAEVS [x] auctor est. Multum tamen ad obscurandam hanc Stoicae sectae gloriam contulere contradictiones et dissidia reliquarum sectarum, quae subtilitates porticus valde eneruabant. De quibus luculentum extat EVSEBII [y] testimonium, narrantis: *acres illas ac subtiles argutias Stoicorum illudi a ceteris ac derideri, omnesque vndique cum vicino quemque suo puluere conspersos pugnam strenue luctamque conserere; quasi manibus iamiam atque lingua, seu calamo potius et atramento mutuum in sese bellum instruerent, atque alios alii, quibusdam quasi disputationum iaculis atque omni armorum genere vulnerarent.* Id quod Alexandriae quoque euenisse, Hieroclis scimus testimonio [z]: imprimis autem Scepticos in exagitandis explodendisque Stoicis decretis ingeniosos fuisse atque industrios, sexti Empirici exemplum nos dubitare non sinit. Et medicinam quidem afferre malo huic conatus est post Potamonem Ammonius Saccas, iis vestigiis insistendo, quae Antiochum Ascalonitam et Ammonium Plutarchi Chaeronensis praeceptorem pressisse viderat; quem in concordiam ire coëgisse Platonis, Aristotelis et Zenonis decreta, supra copiose explicuimus. Ast morbo medicina euasit pestilentior. Syncretismo enim illo turbata pura et genuina sectarum harum dogmata tantum non omnia, sectae autem Stoicae ita succisi nerui sunt, vt prorsus contabesceret, et AVGVSTINI [a] aetate non nisi Cynici, Peripatetici et Platonici viderentur: qui vero dogmata Stoica, praecipue in morali doctrina, diligerent, scholae eclecticae adhaererent, quales fuere Simplicius, Damascius aliique. Illustriores itaque Stoici ad seculi tantum tertii post C. N. initia pertingunt, vbi ducentorum annorum spatio multi viri magni et doctrina celebres huic sectae adhaeserunt. Ex quibus alii fuere iureconsulti et optimates, in quibus *sectione prima* Thraseam, Heluidium Priscum, Iunium Rusticum, Caecinam Paetum aliosque memorauimus; quibus addi deberet M. Aurelius Antoninus imperator, nisi philosophum professione et instituto talem ipse affectasset. Alii strictiori vocabuli sensu Stoicae philosophiae sectaeque se asseclas professi sunt, quorum indicem post extemporaneam LEONHARDI COZZANDI [b] diligentiam construxere IO. IONSIVS [c] et

t) loc. cit.
u) Conf. Act. philos. Vol. III. p. 141. seqq.
x) L. IV. p. 185.
y) Praepar. L. XIV. c. 2. p. 718.
z) PHOTIVS Cod. CXXIV. p. 283.
a) Adu. Academicos L. III. c. 18.
b) De magisterio antiq. philos. L. III. a. 4.
c) l. c. L. II. c. 18. p. 208.

et imprimis Io. Albertvs Fabricivs [d]. Nos eos tantum enarrabimus, quorum fama in porticu fuit circa ista tempora illustrior. Ast sunt isti: Athenodorus Tarsensis, Annaeus Cornutus, Musonius Rufus, Chaeremon Alexandrinus, L. Annaeus Seneca, Dio Prusaeensis, Euphrates Tyrius, Epictetus Phryx, Sextus Cheronaeus, et, qui dignitate omnibus anteiuit, M. Aurelius Antoninus imperator.

Athenodorus. §. II. Valde res Stoicorum sub imperatore Augusto promouit ATHENODORVS, Tarso Ciliciae oriundus, patre Sandone natus [e]: ab Athenodoro Tarsensi, qui Pergamo accitus a M. Catone, in eius contubernio vixit [f], diuersus; hic enim Cordylionis cognomen tulit. Glycae, Cedreno aliisque Alexandrinus dicitur [g], sed hoc falsum esse, ex veterum testimoniis, qui Tarsensem faciunt, patet. Dictus etiam a pago quodam Cananites [h]. Magna is et gratia et auctoritate apud Augustum valuit, tum ob animi singularem prorsus aequitatem, tum ob eruditionem, cuius laetissimus is effectus fuit, quod saniora et mitiora eius consilia Caesar Augustus prorsus probauit et secutus est, testaturque Zosimvs [i], mitius fuisse Augusti imperium, ex quo Athenodori maxime consiliis aurem praebuisset. Id quod Tarso prorsus salutare euenit. Narrat enim Lvcianvs [k]: Athenodori Tarsensis Augusti praeceptoris, precibus apud imperatorem, Tarsensium ciuitatem vectigalibus leuatam esse, ideoque populum quotannis ei, vt heroi solennes honores persoluisse. Tanta etiam Augusti erga illum fiducia fuit, vt Claudium postea, imperatorem, in contubernium illi traderet, isque et institutione et conuictu eius vteretur [l]. Eo vero tempore iam aetate grauis fuit Athenodorus, vnde eo melius iuuenis ambigua inclinatione suspecti mores firmare illum posse Augustus sperauit. Contubernio vero philosophorum iuuenes etiam principes credere, non insolitum Romae fuit, ipseque Augustus, Sphaeri et Arei philosophi contubernium iniit [m]. Quem Areum, qui aliis Stoicus, aliis Pythagoreus dicitur [n], cum Theone Alexandrino, Stoico, aliisque philosophis maxime Athenodorum commendasse, nulli dubitamus [o]. Valde senex, octoginta duos annos natus in patria occubit [p], relicto de Tarso libro [q], quem hodie desideramus. Cum Athenodoris vero aliis, de quibus suo loco dictum, confundendus non est, vt a Svida [r] factum.

§. III. Se-

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 386. quosdam ex hoc albo deleuit Hevmannvs Act. philos. Vol. III. p. 110.

e) Lvcian. in Macrob. T. II. p. m. 829.

f) Dictum de eo supra c. I.

g) Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 391.

h) Fabric. l. c.

i) L. I. c. 6. Qui locus apud Svidam in Athenodorus T. I. p. 72. plane auertitur et contrarius sensus exsculpitur. Conf. Kvstervs ad h. l.

k) loc. cit.

l) Sveton. in Claudio c. 4.

m) Idem in Aug. c. 89.

n) Dictum de eo Sect. I.

o) Svidas in Theon. T. II. p. 182.

p) Lvcianvs loc. cit.

q) Stephanvs in Ἀγχιάλη.

r) Vide quae in fine superioris Sect. diximus.

§. III. Serius, ante et sub Nerone vixit Romae atque docuit Annaeus Cornutus, haud ignobile in familia Stoica nomen. Fuit is Leptitanus Afer, et non philosophiae tantum cognitione, sed Grammaticae quoque, Rhetoricae atque Poëticae vsu singulari praestitit [s]. Et meminit quidem GELLIVS [t] Cornuti grammatici, quem *haud sane indoctum et ignobilem*, et alibi *hominem pleraque alia non indoctum, nec imprudentem* vocat, eiusque commentarium in Virgilium laudat: Ast hunc a Cornuto philosopho diuersum esse contendit CASP. BARTHIVS [u]. Quod quamquam certo definiri non potest, caussa tamen grauis haud est, duos hic Cornutos exsculpendi. Qui enim in dicendi arte ita excelluit, vt libros quoque rhetoricos conscriberet [x], et pangendi carminis felicitate vsus est, eum in Grammatica quoque versatum satis fuisse, quis est qui dubitet? Nec insolitum in veteri historia literata vel inauditum, philosophos in Grammaticis excelluisse Cuius exempla multa occurrunt, et inter ea maxime Porphyrius et Proclus, vt alios taceamus. Nec obstat, quod vrgetur, Cornutum philosophum Graece scripsisse, grammaticum Latine: satis enim notum est, multos ea aetate vtraque lingua, Graeca et Latina, libros exarasse. Quare verisimile putamus, eundem esse Cornutum philosophum et grammaticum [y], praesertim cum in omni eruditionis genere illum fuisse ornatissimum Dio testetur. Tragicum vero dum vocat auctor vitae Persii, in poëtica quoque eum arte fuisse versatum inde colligitur. Maxime tamen philosophiae Stoicae se dedit, eamque professus Romae iuuentuti ad sapientiae studium praeiuit, moreque philosophorum Romae tum commorantium conuictum philosophantium aluit; memoratque auctor vitae Persii, quem plerique SVETONIVM [z] esse volunt, *vsum fuisse* Persium praeter Lucanum poëtam *apud Cornutum conuictu duorum doctissimorum et sanctissimorum virorum, acriter tunc philosophantium, Claudii Agaternii medici Lacedaemonii, et Petronii Aristocratis Magnetis, quos vnice miratus sit et aemulatus, cum aequales essent, et Cornuto minores:* Tantusque fuit philosophantium, Cornuto duce, amor in praeceptorem, vt et maxime eius eruditionem et fidem extollerent, et remunerari quoque eius diligentiam studerent. Inter eos omnium praeclarissime de Cornuto sensit Persius [a], qui virtutem Cornuti extollere in sermonibus suis non neglexit, satisque ostendit, qualis vir fuerit. Ita enim inter alia multa [b]:

Cumque iter ambiguum est, et vitae nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes,

Me

A. Cornutus.

s) SVIDAS in Cornutus T. II. p. 350. t) L. II. c. 6. L. IX. c. 10. u) Ad Claud. p. 128. x) SVIDAS l. c. Porphyr. Simplic. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 400. y) Ita etiam VOSSIVS de histor. Latin. L. I. c. 25. p. 136. z) Ideo SVETONII Caesaribus plerumque solet adiici. a) Satyra V. b) v. 34. seqq.

et imprimis Io. ALBERTVS FABRICIVS [d]. Nos eos tantum enarrabimus, quorum fama in porticu fuit circa ista tempora illustrior. Ast sunt isti: Athenodorus Tarsensis, Annaeus Cornutus, Musonius Rufus, Chaeremon Alexandrinus, L. Annaeus Seneca, Dio Prusaeensis, Euphrates Tyrius, Epictetus Phryx, Sextus Cheronaeus, et, qui dignitate omnibus anteiuit, M. Aurelius Antoninus imperator.

Athenodorus. §. II. Valde res Stoicorum sub imperatore Augusto promouit ATHENODORVS, Tarso Ciliciae oriundus, patre Sandone natus [e]: ab Athenodoro Tarsensi, qui Pergamo accitus a M. Catone, in eius contubernio vixit [f], diuersus; hic enim Cordylionis cognomen tulit. Glycae, Cedreno aliisque Alexandrinus dicitur [g], sed hoc falsum esse, ex veterum testimoniis, qui Tarsensem faciunt, patet. Dictus etiam a pago quodam Cananites [h]. Magna is et gratia et auctoritate apud Augustum valuit, tum ob animi singularem prorsus aequitatem, tum ob eruditionem, cuius laetissimus is effectus fuit, quod saniora et mitiora eius consilia Caesar Augustus prorsus probauit et secutus est, testaturque ZOSIMVS [i], mitius fuisse Augusti imperium, ex quo Athenodori maxime consiliis aurem praebuisset. Id quod Tarso prorsus salutare euenit. Narrat enim LVCIANVS [k]: Athenodori Tarsensis Augusti praeceptoris, precibus apud imperatorem, Tarsensium ciuitatem vectigalibus leuatam esse, ideoque populum quotannis ei, vt heroi solennes honores persoluisse. Tanta etiam Augusti erga illum fiducia fuit, vt Claudium postea, imperatorem, in contubernium illi traderet, isque et institutione et conuictu eius vteretur [l]. Eo vero tempore iam aetate grauis fuit Athenodorus, vnde eo melius iuuenis ambigua inclinatione suspecti mores firmare illum posse Augustus sperauit. Contubernio vero philosophorum iuuenes etiam principes credere, non insolitum Romae fuit, ipseque Augustus, Sphaeri et Arei philosophi contubernium iniit [m]. Quem Areum, qui aliis Stoicus, aliis Pythagoreus dicitur [n], cum Theone Alexandrino, Stoico, aliisque philosophis maxime Athenodorum commendasse, nulli dubitamus [o]. Valde senex, octoginta duos annos natus in patria occubit [p], relicto de Tarso libro [q], quem hodie desideramus. Cum Athenodoris vero aliis, de quibus suo loco dictum, confundendus non est, vt a SVIDA [r] factum.

§. III. Se-

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 386. quosdam ex hoc albo deleuit HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 110.

e) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829.

f) Dictum de eo supra c. I.

g) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 391.

h) FABRIC. l. c.

i) L. I. c. 6. Qui locus apud SVIDAM in Athenodorus T. I. p. 72. plane euertitur et contrarius sensus exsculpitur. Conf. KVSTERVS ad h. l.

k) loc. cit.

l) SVETON. in Claudio c. 4.

m) IDEM in Aug. c. 89.

n) Dictum de eo Sect. I.

o) SVIDAS in Theon. T. II. p. 182.

p) LVCIANVS loc. cit.

q) STEPHANVS in Ἀγχιάλη.

r) Vide quae in fine superioris Sect. diximus.

§. III. Serius, ante et sub Nerone vixit Romae atque docuit Annaeus Cornutus, haud ignobile in familia Stoica nomen. Fuit is Leptitanus Afer, et non philosophiae tantum cognitione, sed Grammaticae quoque, Rhetoricae atque Poëticae vsu singulari praestitit [s]. Et meminit quidem GELLIVS [t] Cornuti grammatici, quem *haud sane indoctum et ignobilem*, et alibi *hominem pleraque alia non indoctum, nec imprudentem* vocat, eiusque commentarium in Virgilium laudat: Ast hunc a Cornuto philosopho diuersum esse contendit CASP. BARTHIVS [u]. Quod quamquam certo definiri non potest, caussa tamen grauis haud est, duos hic Cornutos exsculpendi. Qui enim in dicendi arte ita excelluit, vt libros quoque rhetoricos conscriberet [x], et pangendi carminis felicitate vsus est, eum in Grammatica quoque versatum satis fuisse, quis est qui dubitet? Nec insolitum in veteri historia literata vel inauditum, philosophos in Grammaticis excelluisse Cuius exempla multa occurrunt, et inter ea maxime Porphyrius et Proclus, vt alios taceamus. Nec obstat, quod vrgetur, Cornutum philosophum Graece scripsisse, grammaticum Latine: satis enim notum est, multos ea aetate vtraque lingua, Graeca et Latina, libros exarasse. Quare verisimile putamus, eundem esse Cornutum philosophum et grammaticum [y], praesertim cum in omni eruditionis genere illum fuisse ornatissimum Dio testetur. Tragicum vero dum vocat auctor vitae Persii, in poëtica quoque eum arte fuisse versatum inde colligitur. Maxime tamen philosophiae Stoicae se dedit, eamque professus Romae iuuentuti ad sapientiae studium praeiuit, moreque philosophorum Romae tum commorantium conuictum philosophantium aluit; memoratque auctor vitae Persii, quem plerique SVETONIVM [z] esse volunt, *vsum fuisse* Persium praeter Lucanum poëtam *apud Cornutum conuictu duorum doctissimorum et sanctissimorum virorum, acriter tunc philosophantium, Claudii Agaternii medici Lacedaemonii, et Petronii Aristocratis Magnetis, quos vnice miratus sit et aemulatus, cum aequales essent, et Cornuto minores:* Tantusque fuit philosophantium, Cornuto duce, amor in praeceptorem, vt et maxime eius eruditionem et fidem extollerent, et remunerari quoque eius diligentiam studerent. Inter eos omnium praeclarissime de Cornuto sensit Persius [a], qui virtutem Cornuti extollere in sermonibus suis non neglexit, satisque ostendit, qualis vir fuerit. Ita enim inter alia multa [b]:

Cumque iter ambiguum est, et vitae nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes,

Me

A. Cornutus.

s) SVIDAS in Cornutus T. II. p. 350.
t) L. II. c. 6. L. IX. c. 10.
u) Ad Claud. p. 128.
x) SVIDAS l. c. Porphyr. Simplic. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 400.
y) Ita etiam VOSSIVS de histor. Latin. L. I. c. 25. p. 136.
z) Ideo SVETONII Caesaribus plerumque solet adiici.
a) Satyra V.
b) v. 34. seqq.

Me tibi suppofui: teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, finu, tunc fallere folers
Appofita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit fub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini confumere foles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes;
Vnum opus et requiem pariter difponimus ambo,
Atque verecunda laxamus feria menfa.

Et paulo infra:

At te nocturnis iuuat impallefcere chartis.
Cultor enim iuuenum purgatas inferis aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc iuuenesque fenesque
Finem animo certum, miferisque viatica canis.

Sed tota fatyra legenda eft, laudum Cornuti plena, vt quam fobrie difcipulos docuerit, quamque grato illi agnouerint animo, difcamus. Tanta etiam Perfii fuit erga praeceptorem grati animi fignificatio [c], vt moriens fcriptis ad matrem codicillis rogaret eam, vt daret Cornuto feftertia, vt quidam dicunt, centies, vt alii volunt, plus, et argenti facti pondera viginti, et libros circa feptingentos Chryfippi, fiue bibliothecam fuam omnem. Verum Cornutus fublatis libris pecuniam fororibus, quas frater haeredes fecerat, reliquit. Ceterum fi SVIDAE [d] fidendum, nofter etiam in Romanae hiftoriae monumentis condendis verfatus eft. Ita enim lexicographus: *Duo Romani hiftorici fuerunt, T. Liuius, cuius celebre et illuftre eft nomen, et Cornutus. Hunc autem audio diuitem quidem fuiffe, et liberorum expertem, nihil vero praeclari habuiffe. Tantum autem fuit auditorum difcrimen in his viris audiendis, vt Cornutum quidem quam plurimi audirent, obfequii et affentationis cauffa ad hunc virum confluentes, et propter haereditatis fpem, quod nullos liberos haberet; Liuium vero pauci: fed quorum aliquis erat vfus, et qui animi elegantia et eloquentia praeftabant. Et haec quidem tunc ita fiebant. Tempus vero et veritas - - hunc tanquam occultum thefaurum et multa eaque bona continentem demonftrarunt, T. Liuium nempe. Alteri vero illi diuiti et pecuniis circumfluenti Cornuto obliuionem offuderunt. Quare vel vnus vel potius nullus eum nouit.* Haec Suidas, qui Leptiten Africanum quidem eum fuiffe afferit, fi tamen rem recte aeftimauerimus, more fuo homonymos confundit. Vt taceamus enim, Cornuti non ita periiffe memoriam, vt ne vnus quidem eum norit, tempora non concordant. Liuium enim L. annis prius obiiffe, quam in exilium

c) Vita Perfii l. c. d) loc. cit.

exilium missus est Cornutus, ex EVSEBII *Chronico* recte demonstrauit G. I. VOSSIVS [e]. Nec qui Cornuti meminere, huius rei mentionem faciunt. Recte itaque, hunc Cornutum obscurum historicum a philosopho Stoico discernendum esse, iudicarunt viri docti [f], licet incertum prorsus sit, quod ex tempore coniicit VOSSIVS [g], fuisse eum philosophi patrem. Sed nec ex aliis Cornuti iisque indubitatis scriptis aliquid superest, praeter libellum *de natura Deorum* sub Phurnuti nomine [h] primo quidem editum, postea vero recte Cornuto Stoico vindicatum, in quo mythologia Graecae Stoicae physiologiae, allegoriae in Stoicorum scholis receptae opera attemperatur, et theologia Stoica eleganti enarratur compendio. De cuius libelli historia consulendus est, qui diligenter eam enarrauit IO. ALB. FABRICIVS [i]. Aliter quidem visum veterum doctrinarum callentissimo viro THOM. GALEO [k], cui nitidam libelli editionem [l] debemus. Qui postquam de diuersis Cornutis docte egit, et hunc Stoicum ob humaniores literas et philosophiam magnum nomen in scriptis veterum obtinuisse ostendit, alium quoque Cornutum nobis enarrat Platonicum, Stobaeo et Proclo laudatum. Hunc vero Platonicum huiusce libri *de natura Deorum* auctorem esse coniicit, eumque esse putat, quem toties Porphyrius laudat, et cuius μεταληπτικὸν scribendi modum Origenes et Proclus imitati sunt. Ast falli virum κριτικώτατον facile deprehendent, qui ipsum libellum attente legerint, in quo nihil est, quod non cum Stoica physiologia, animaque mundi per omnes partes diuisa exacte conueniat; sunt quaedam, quae a Platonica doctrina prorsus abhorrent. Quod vt vno alteroue tantum ex multis exemplo roboremus, en germanissimum Stoicum [m]: Ἦν δέ ποτε, ὦ παῖ, πῦρ τὸ πᾶν, καὶ γενήσεται πάλιν ἐν περιόδῳ. *Hoc autem vniuersum quondam o puer ignis fuit et certa quadam mundi reuolutione peracta, omnia in ignem denuo conuertentur.* Quibus in verbis Stoam non agnouisse, sed vidisse Platonicum aliquid virum in his literis summum, merito miramur. Tacemus etymologias et modum mythologiam veterem ad naturam rerum explicandam trahendi, in Stoica schola maxime receptum, et ab his tandem ad Platonicos Alexandrinos transeuntem. Alia, breuitatis caussa hic omittenda facile inuenient, qui auctoris opinionem, de Ioue siue anima mundi [n] a Platonica mundi anima longe diuersa, de ᾅδῃ [o], de mundi generatione [p], de anima mundum permeante [q], et his similibus expendent. Addimus tantum, maioris euidentiae caussa fati descriptionem, totam a Chrysippo desumtam et Platonis doctrinae contrariam, qua *sempiternam* dicit [r] *fatum esse, et indeclinabilem quandam rerum seriem*

 voluen-

e) l. c. p. 137.

f) CASAVBON. ad l. c. Persii, FABRIC. l. c. p. 401. VOSSIVS l. c.

g) Ibid.

h) Idem quod Cornutus, vid. GALE praef. ad Opusc. mythol.

i) loc. cit.

k) loc. cit.

l) Inter opuscula mythologica p. 139. seq. ed. Amstelod.

m) p. 176. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH p. 625.

n) c. 2. p. 141.

o) c. 5. p. 145.

p) c. 7. p. 149.

q) c. 11. p. 153.

r) c. 13. p. 155.

voluentem semetipsam sese atque implitantem per aeternos consequentiae ordines, ex quibus apta nexaque est. Qui vnicus locus libellum Stoico Cornuto vindicat. Sunt enim ipsa Chrysippi placita, a GELLIO [s] relata, satisque hinc probatur, Cornutum hunc Chrysippi libros habuisse et legisse, quos testamento a Persio acceperat. Vtrum vero ab hoc Cornuto allegoriae methodum acceperit Origenes, vt visum Galeo, qui in eo praeeuntem habet EVSEBIVM [t], iudicium erit penes eos, qui in Aegypto diu ante Cornutum hanc methodum inualuisse, Alexandriae autem literarum studiis innutritum esse Origenem, cogitare volunt. Exilium tandem passus est doctissimus philosophus sub Nerone, quod oris libertate imperatorem offendisset. Refert enim Dio [u], a Nerone in insulam relegatum, et prope occisum fuisse, quod, cum Nero plurimos iam libros versibus scripsisset de rebus gestis Romanorum, et adulatoribus suadentibus quadringentos adhuc esset compositurus, monitus esset a Cornuto, nimios fore, neque a quoquam legendos: cumque nescio quis obiiceret, Chrysippum, quem ipse laudibus eueheret, et cuius sectator esset Cornutus, etiam plurima volumina, scripsisse, responsum ferret, illa vtilia vitae hominum esse, haec autem inutilia nulliusque pretii. Et Suidas quidem ἀναιρεθέντα σὺν τῷ Μουσωνίῳ dicit, quod cum ita intelligerent viri docti, *interfectum esse cum Musonio*, fides ideo Suidae vapulauit doctissimo IONSIO [x]. Ast licet supinam Suidae negligentiam multoties accusauerimus ipsi, eum tamen heic loci sine censura dimittendum putamus, eo quod τὸ ἀναιρεῖσθαι non ad mortem tantum, sed exilium quoque referri posse, supra demonstrauimus. Ceterum cum plures Cornuti apud veteres occurrant [y], Stoicus a reliquis accurate distinguendus est. Quod leuiori forte labore fieret, si hodie legeretur *Cornuti historia*, quam scripsisse Lacharem sophistam tradit SVIDAS [z].

C. Musonius. §. IV. CAIVS MVSONIVS RVFVS, de cuius memorabilibus dictis factisque libellum scripsit Pollio Valerius Alexandrinus [a], Tyrrhenus fuit, si PHILOSTRATVM [b] audimus, Volsinius, si SVIDAM [c], Tuscum vocat TACITVS [d]. Parentem habuit Capitonem, vixitque sub Nerone, Domitiano, Vitellio et Vespasiano imperatoribus [e]. Equestri ordine natum fuisse TACITVS [f] auctor est; hinc muneribus admotus publicis munitionibus praefectus est. Iuuenis bona-

s) L. VI. c. 2. Ab eo hanc Latinam definitionem versioni suae intulit C. CLAVSERVS, quod non vidisse Galeum merito mireris.

t) Hist. eccles. L. VI. c. 19.

u) L. LXII p. 715.

x) De Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 247.

y) Vid. IONS. l. c. FABRIC. l. c.

z) In Lachares T. II. p. 419.

a) SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. qui tamen Pollionem antiquiorem sub Pompeio M. viuentem, cum Alexandrino, sub Hadriano florente more suo turpiter confudit, vid. IONS. de Script. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 246. Id etiam in Cl. STOLLII Hist. phil. mor. gent. §. CCXXXIV. p. 503. emendandum, et apud FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 406. pro Tralliano reponendum Alexandrinus.

b) Vit. Apollon. L. VII. c. 16. p. 297.

c) In Musonius T. II. p. 579.

d) Annal. L. XIV. c. 60.

e) Ibid. c. 59. histor. L. IV. c. 10.

f) Equestris ordinis studium philosophiae et placita Stoicorum aemulatum esse, ait TACITVS Histor. L. III. c. 81.

bonarum artium studiis vehementer se dedit, aitque SVIDAS [g], audiuisse Musonium Hermogenem iuniorem sophistam. In quo tamen in SVIDA accurationem merito desideramus. Aut enim Musonios, aut Hermogenes inter se confudit, temporum plane negligens. Hermogenes enim sophista sub imperatore M. Aurelio Antonino inclaruit, integroque seculo iunior Musonio, huius praeceptor esse non potuit. Maxime vero ad philosophiam Stoicam animum Musonius applicuit: quod enim SVIDAS habet, fuisse eum discipulum Apollonii Tyanei, falsum est, et ex confusione Musonii Cynici, cum Stoico Musonio enatum, vt supra iam notatum: nec familiaritas et consuetudo quaedam sectatorem et discipulum constituit, quemadmodum Musonius quoque Cynicus, familiaritate iunctus Apollonio, Cynicus mansit, nec ad Pythagoreos transiit. Munitionibus vero praefectum Musonium Stoicum fuisse, principia Stoica, quae secutus est, aliisque commendauit, satis demonstrant. Quo pertinet, quod, TACITO [h] teste, Plauto constantiam opperiendae mortis pro incerta et trepida vita suaserit, id enim doctrinae Stoicae conuenienter dictum. Non audiendus itaque est Scaliger, qui Musonium munitionibus praefectum a philosopho Stoico distinguendum esse putat, quod recte reiecit IONSIVS [i], qui et ratiunculas Scaligeri profligauit. Magno vero animo disseminasse Romae praecepta Stoica non inter iuuenes modo, verum etiam inter ciues, quin et inter milites TACITVS [k] narrat, qui male hoc euenisse illi apud hos tradit, cum seditionem militum sedare fuisset aggressus. Nec alia forte ratio est, quam imprudenter adhibita philosophiae correptio apud Neronem, cur ab eo prope occisus fuerit, et vir praestans ad Gyaras in exilium ire iussus sit. Quod enim SVIDAS habet, Musonium cum Cornuto ἀναιρεθῆναι, quod ita accepere viri quidam docti, occisum esse a Nerone, ita intelligendum est, vt sublatum e ciuitate, hominumque oculis dicat, vt supra in Cornuto iam obseruatum. Certe exilio tantum a Nerone mulctatum esse, veteres constanter tradunt [l]. Ex eo vero, annuente Vespasiano iterum reuocatus Romam venit, malorumque consiliis insolita animi magnitudine restitit, Egnatiumque Celerem, hominem bonis omnibus inuisum ex vrbe semouit [m]. Quibus moribus tantam apud Vespasianum iniit gratiam, vt, cum Mucianus philosophorum aduersarius Vespasiano auctor esset, vt philosophi Roma eiicerentur, omnes quidem philosophi pulsi fuerint, solus autem Musonius manserit [n]. Nec dubium est, seruauisse sub Vespasiano et Tito pristinos honores, si verum est, quod Iudaeorum magistri tradunt, Musonium Tyrrhenum, quem Turanum Rufum vocant, munitionibus praefectum Hierosolymis solo aequatis aratrum ad testandam perpetuam desolatio-

 nem

g) In Hermogenes T. I. p. 860.
h) Annal. L. XIV. c. 59.
i) De Script. hist. phil. L. III. c. 7. p. 247.
k) Histor. L. III. c. 81.
l) PHILOSTRAT. l. c. SVIDAS l. c. Auctor descript. Olymp. CCXI. an. 2. XIPHILIN. in Nerone.
m) TACITVS Annal. L. IV. c. 10. 40. Scholiastes Iuuenalis.
n) XIPHIL. et ZONARAS in Vespas.

nem impressisse [o]. Fuisse autem Musonium ex illorum Stoicorum numero, qui non docendo modo, verum etiam viuendo philosophati sunt, ORIGENES [p] testatur, qui cum Socrate eum inter illos numerat, qui in philosophiae sectis mutata vita in melius adeo profecerunt, vt exemplo esse queant ceteris. Quod si superessent dicta et facta eius a Pollione, vti dictum, collecta, elegantissima certe doctrinae moralis, quam tradidit Musonius, facies pulchre eniteret. Eximia enim sunt, quae sparsim apud veteres, praecipue apud STOBAEVM, ei tribuuntur, dicta atque praecepta, quae more Stoico perfectam virtutem postulant, quorum summam nobis exhibet collectam ex Stobaeo Cl. STOLLIVS [q]. Pleraque huc redeunt: Quemlibet diem reputandum pro ultimo, temperantiam voluptatem esse rationi conformem, et inter initia verae sapientiae numerandam. Vti vero eam victu tenui, abstinere a carnibus, quae bestias magis, quam homines decent, viuere iis cibis, quos natura suppeditat, puri sunt, et Deorum commercio non indigni, siccam vero animam praestant, tanquam optimam. Magno et excelso animo esse excipiendas iniurias, faciliquе perferendas patientia: exilium fortiter ferendum, cum nec solis, lunae, siderum, nec hominum vsus eripiatur: regi omnium maxime esse philosophandum: agriculturam cum philosophia coniungendam, vitandaque sophistarum vrbana, quae sectentur, otia: non obstare matrimonium philosophanti, eligendos autem esse ad id animos, qui et laboris patientes sint, et temperantiae, iustitiae aliisque virtutibus studeant, et concordiam ament, corpus autem sanum habeant. Praestandum parenti obsequium, verum non in iis, quae iniusta sunt et turpia. Supellectili vtendum facile parabili, nec pretiosa: diuitem eum esse, qui nulla quidem re indigeat. Optimum senectutis pariter atque iuuentutis viaticum esse, naturae conuenienter viuere, id est virtutem sequi &c. Maxime vero commendari meretur fragmentum, quod ex libro eius *de exercitatione* nobis seruauit STOBAEVS [r], quod integrum ab omnibus illis legi optamus, qui veram philosophiae indolem exoptatumque fructum assequi cupiunt. Monet hic inter egregia multa: „Virtutem non esse scientiam tantum contemplatiuam, sed etiam actiuam, sicut et medicinam „et musicam; virum enim bonum eum esse futurum, qui non praecepta „tantum ad virtutem pertinentia edidicerit, sed secundum eam quoque „enixe exerceatur atque quam diligentissime. Atqui tanto magis conuenire, exerceri futurum philosophum, quanto maior atque difficilior est „philosophia quouis alio studio. Siquidem ad alias quidem artes ipsarum „cupidos accedere animis non prius corruptis, quique contraria his, quae „discenda sunt, antea non didicerint: philosophaturos autem prius multis correptos modis impletosque malitia, sic ad virtutem se conferre, „hanc-

o) Vid. IONSIVS l. c.

p) Adu. Celsum L. III. p. m. 156.

q) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXIV. p. 203. seqq.

r) Serm. CXVII. p. 368. seqq. ed. Wechel.

„hancque ob caussam quoque maius exercitium requiri. Quoniam au„tem homo non anima solum, nec solo corpore constet, sed compositum „quiddam existat ex vtroque, ideo necesse esse exercentem se vtriusque „curam habere, magis quidem praestantioris partis, vt decet, animae, „alteram tamen non negligere, corpusque philosophantis ad officia recte „constituere; esse enim exercitium aliquod animae simul et corporis „commune, idque fieri, si nos assuefaciamus ad rigorem, calorem, „sitim, famem, victus tenuitatem, cubilis duritiem, abstinentiam rerum „suauium, et molestarum tolerantiam, quoniam hisce et corpus robore„tur, et anima ad fortitudinem exerceatur. Animae autem solius exer„citationes esse, faciles sibi et in promtu demonstrationes parare, quibus, „quae in speciem bona videantur, talia non esse, nec mala esse, quae ita „videantur, quae vero reuera bona et mala sint, cognoscatur; deinde et „mala fugere et bona prosequi omni studio. Oportere vero exercentem „se conari, vt vincat se ipsum, adeo ne voluptati applaudat, neque la„borem auersetur, et vitae non nimis cupidus sit, nec mortem metuat: „et pecuniam accipere non maioris faciat, quam erogare.“ Esse in his quaedam, quae *μετεωρολογίαν* Stoicam sapiunt, adque sapientis perfecti ideam philosophum effingunt, naturam ipsam exuentem, non negamus. Laudandum tamen summopere, quod virtutis exercitationem, tanquam praestantissimam philosophiae partem philosopho commendauerit, cum eo tempore philosophi plurimi fuerint, quos *μέχρι τοῦ λέγειν ἄνευ πράττειν* philosophari, indignatus est Epictetus. Forte et tributa sunt Stoico Musonio quaedam, quae a Cynico dicta sunt, quos inter se frequenter confudisse veteres, in *praecedente sectione* ostendimus. Cum enim eodem vterque tempore eodemque loco philosophatus sit, animum quoque ingentem orisque libertatem solito maiorem expresserit, facile potuit vni adscribi, quod ab altero dictum est. Quamquam, si verum fatendum, ea, quae imprimis de temperantiae victusque ratione dura admodum, et ab omni consuetudine abhorrentia Musonio tribuuntur, rectius forte ad Cynicum, quam Stoicum, referuntur: qua in re tamen certum nihil eo magis definiri potest, quo magis Cynici a Stoicis sola toga distabant, et conueniebat fere vtriusque philosophia moralis. Musonium sub Iouiano et Valentiniano viuentem [s], quem veteres passim appellant, Stoicum item Musonium a Longino memoratum [t] ab hoc nostro aetas distinguit.

§. V. CHAEREMON Aegyptius fuit, patria potissimum eruditione clarus, *ἱερογραμματεὺς* enim a Porphyrio [u] vocatur, scripsitque *hieroglyphica* et *res Aegyptiacas* [x]: extatque hodie insignis eius locus de

Chaeremon.

s) SVIDAS in Musonius T. II. p. 579. PHOTIVS Cod. CCXLIII. p. 608. AMMIAN. MARC. L. XXVII. c. 8. EVNAPIVS in Proaeresio p. 161.

t) Apud PORPHYR. vit. Plotini c. 26. f. 6. p. 129.

u) Apud EVSEB. Praep. L. XI. c. 57. L. V. c. 10.

x) Conf. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 1. p. 164. VALESIVS ad EVSEB. p. 123.

de sacerdotibus Aegyptiis apud PORPHYRIVM [y]. Sed philosophiae quoque Graecae, more Alexandrinorum daturus operam, sectae, quae illo tempore reliquos antecellebat, Stoicae nomen dedit, et philosophiae quoque naturali operam impendit, vt ex libro *de Cometis* patet, ad quem prouocat ORIGENES [z], quemque sine dubio laudat quoque SENECA [a], apud quem pro Charimandro Chaeremonem legendum esse, viris doctis [b] visum est. Memorat quoque Chaeremonem Stoicum MARTIALIS [c], pauperrimum vitae genus sectantem, his verbis:

Quod nimium laudas, Chaeremon Stoice, mortem,
Vis animum mirer suspiciamque tuum?
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus ansa,
Et tristis, nullo qui tepet igne, focus,
Et teges et cimex, et nudi sponda grabati,
Et breuis atque eadem nocte dieque toga.
O quam magnus homo es, qui faece rubentis aceti
Et stipula et nigro pane carere potes &c.

Sed poni hic Chaeremonem pro Stoico quouis, in summa inopia rerum huius vitae mortis contemtum affectante, vix dubium videtur [d]. Tanta enim paupertate hunc Chaeremonem Alexandrinum fuisse pressum, nullo modo verisimile est, cum satis splendidis praefuerit muneribus. Alexandrinae enim bibliothecae praefectum fuisse testatur SVIDAS [e], qui et alio loco [f] tradit, fuisse eum praeceptorem Neronis cum Alexandro Aegeo; Dionysio discipulo eius, in cura bibliothecae gerenda eum sequente. Qui tamen cum ei successerit in aula quoque Neronis, cui ab epistolis, legationibus et responsis fuit, et ad Traianum vsque vixit [g], recte inde colligitur, non diu in aula Neronis Chaeremonem vixisse, et senecta annisque grauem decessisse. Narrat alium Chaeremonem, qui astronomiae peritus videri cupiens cum Aelio Gallo Alexandria iter fecit, turpiterque se dedit STRABO [h], quem cum Stoico eundem esse putat VOSSIVS [i]. Ast nec hominis inepti mores, nec tempora nimis a Neronis aetate remota, cum praeceptore imperatoris principis conueniunt [k].

Scriptores vitae L. Ann. Senecae.

§. VI. Nemo tamen inter Stoicos maiori vel naturae donorum, vel munerum splendoris vel eruditionis philosophicae claritatis vel vitae mortisque circumstantiarum plane singularium luce coruscauit, quam LVCIVS

y) περὶ ἀποχῆς L. IV. p. 360. seq.
z) L. I. p. 46. adu. Cels. Ostendit in eo, cometas interdum laetos quoque habuisse euentus.
a) Qq. nat. L. VII. c. 5.
b) VOSSIVS et VALESIVS ll. cc.
c) L. XI. ep. 57.
d) Idem visum FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 392.
e) In Dionys. Alex. T. I. p. 598. conf. IONSIVS de Script. hist. phil. L. I. c. 18. p. 101.
f) In Alex. Aegeus T. I. p. 105.
g) SVID. in Dionys. l. c.
h) L. XV. p. 806.
i) loc. cit.
k) Distinguit etiam vtrumque FABRICIVS loc. cit.

CIVS ANNAEVS SENECA, in cuius ſcriptis magna nobis ſapientiae Stoicae pars ad noſtram vsque aetatem integra ſeruata eſt, dignus propterea, cuius hiſtoria paulo curatius enarretur. Quod inter veteres neminem praeſtitiſſe, quamuis magna inter eos Senecae fama fuerit, merito miramur. Recentiorum e contrario diligentia in eo valde occupata fuit, vt res nobis Senecae vel generales vel ſpeciales exponerent. Inter quos palmam merito, reliquis praeripuiſſe cenſendus eſt IVSTVS LIPSIVS, Stoicae philoſophiae admirator nouus, qui cum ſcriptis Senecae multam lucem affundere cogitaret, non tantum philoſophiam Senecae eleganti tractatione *de philoſophia et phyſiologia Stoica* illuſtrauit, ſed ſcriptis quoque *eius vitam* praepoſuit [l]. Quem campum cum occupatum a Lipſio videret vir doctus, ANDREAS SCHOTTVS, ne inutilem nauaret circa Senecae hiſtoriam operam, vitam eius, editioni ſcriptorum Senecae praemittendam [m] ita enarrauit, vt non tam fatorum eius, quam ſcriptorum enarraret hiſtoriam, et qua occaſione quibusque circumſtantiis ſingula conſtruxerit, exponeret: qua ratione multa dicta ſunt, quae Senecae hiſtoriae librisque haud contemnendam lucem foenerantur. Idem porro ſaxum quoque voluit M. ANTONIVS DELRIO, qui *prolegomenis ad ſyntagma tragoediae Latinae* [n] vitam Senecae inſeruit. His addi poſſent alii, enarrarique FRANCISCI SALVATORIS [o], IO. SCHILDII, FR. PETRARCHAE aliorumque labores, niſi pleraque occupaſſet laudabilis induſtria et eruditio praeſtantiſſimorum virorum IO. ALBERTI FABRICII [p] et SEVERINI LINTRVPII [q], quibus iungenda, quae de Seneca collegit NICOLAVS ANTONIVS [r]. Nos ipſos maxime conſulemus fontes, ſcripta nempe Senecae et Taciti, ad ea potiſſimum reflexuri, quae ad hiſtoriam philoſophicam pertinent, et nobis Senecam ſuis coloribus depictum ſiſtent philoſophum.

§. VII. LVCIVS ANNAEVS SENECA patriam habuit Cordubam, veterem florentemque Romanorum coloniam in Hiſpania Baetica, vnde nobilitas eius originem cepit. Eam enim, Marcelli opus, gloria et potentia auctam eſſe, regionis bonitate, et amplitudine et fluminis Baetis vſu iuuante ait STRABO [s]. Qui et porro addit: habitaſſe hanc Cordubam ab initio ſelectos Romanorum et indigenarum; vnde etiam colonia Patricia, teſte PLINIO [t] dicta eſt, vel quod patricii generis homines eo commigraſſent, vel quod ſplendida et diues patres etiam reipubli-

Senecae vita.

l) Vtimur nos editione Lugd. Batau. 1619. 8. edita.

m) Eſt nobis ad manus editio Geneuenſis, 1665. 8. vbi T. II. haec vita vel potius hiſtoria literaria Senecae legitur.

n) L. II.

o) Vid. Giornali de letterati 1674. p. 12.

p) Biblioth. Lat. T. III. p. 496. ſeqq.

q) In praef. ad SVANINGI theologiam Senecae 1710. 4. conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 485. ſeqq.

r) Biblioth. Hiſpan. vet. T. I. p. 22. ſeqq.

s) L. III.

t) L. III. c. 1. hiſt. nat.

publicae Romanae daret, quos Augusti tempore ex prouinciis quoque adscitos fuisse constat [w]. Patrem habuit Marcum Annaeum Senecam, equestri et prouinciali loco ortum [x], et declamatorio orationis genere celebrem, qui declamatoris nomine a filio philosopho distingui solet, famamque et propria et filiorum eruditione sibi comparauit, cuius declamationes ab ipso collectae et ab illo praeloquiis interstinctae hodie leguntur. De quo tamen in historia eloquentiae Romanae pluribus agendum [y]. Matre genitus est Heluia, ad quam consolatoriam misit, cum in Corsicam esset relegatus [z], ex qua magni animi atque ingenii feminam fuisse, liquet. Natum fuisse sub Augusto, recte inde colligitur, quod se circa diui Augusti secessum vidisse in aëre flammam ingentis pilae specie memorat [a], quae tamen in ipso cursu suo dissipata est. Puerulus natus Cordubae, materterae manibus Romam perlatus est, illius pio maternoque nutricio per longum tempus aeger conualuit [b]. Euenisse hoc colligit LIPSIVS [c] decimo quinto, aut circiter, anno ante Augusti excessum, argumento ab adolescentia Senecae in Tiberio principatum incidente, vt ipse ait [d], sumto, idque eo tempore, quo aliena sacra mouebantur, quem annum fuisse Tiberii quintum, ex TACITO [e] inferri potest. Fratres habuit duos, sorores nullas, trium enim liberorum matrem Heluiam vocat [f]. Fuere hi tres praeter Lucium Annaeum, M. Annaeus Nouatus, et L. Annaeus Mela, vt ex controuersiarum inscriptionibus liquet. Maximus fratrum a Iunio Gallione adoptatus nomen Gallionis suscepit, et egregii declamatoris titulum meruit [g]. Frater minimus equestri tantum dignitate conspicuus, Lucanum filium genuit, grande adiumentum claritudinis, vt TACITO audit, de cuius vita et carmine epico, studioque philosophiae Stoicae in Cornuti conuictu *vita eius* ad SVETONIVM auctorem referri solita videnda [h]. Vbi ex diuturno morbo, quo cum conflictatus est diu, conualuit, mature ad discendas literas adductus est, et in elegantissimarum artium studiis ingenium optimum adoleuit. Et in eloquentia quidem ipsum parentem praeceptorem habuit, vt ex *controuersiarum praefatione* ad filios, docta sane bonaeque frugis plena, potest colligi, ex ea enim patet, Marcum Annaeum filiis iuuenibus eloquen-

w) Hoc LIPSIO l. c. c. I. p. m. 17. placet, sed dubium, an non ante hoc tempus iam nomen coloniae Patriciae obtinuerit, et an non ibi consederint milites patricii Hispanis foeminis mixti?

x) Generis sui meminit in oratione ad Neronem, quam exhibet TACITVS Ann. L. XIV. c. 54. vbi ait: „Egone equestri et prouinciali „loco ortus proceribus ciuitatis annumeror? „inter nobiles et longa decora praeferentes mea „nouitas enituit.„ Haec ad patrem equestri ordine demum auctum referri putat LIPSIVS l. c. ast pertinere ad ipsum Senecam patriciis viris in aula Neronis praelatum, series verborum ostendit.

y) Conf. LIPS. l. c. c. I. p. 19. Elect. L. I. c. I. ANDR. SCHOTTVS in dedicatione editioni declamationum, quam is curauit, praemissa. NIC. ANTON. Bibl. Hisp. vet. L. I. c. 4. aliique.

z) Conf. SCHOTTVS vit. Senec. p. m. 11.

a) Qq. nat. L. I. c. I.

b) Consol. ad Helu. c. 16.

c) l. c. c. 2. p. 19.

d) Epist. 108.

e) Annal. II. fin.

f) cap. 2.

g) EVSEBIVS in chronic.

h) Dictum de eo Sect. I. quantum ad nostrum institutum pertinet.

quentiae specimina ex optimis auctoribus collecta imitanda exhibuisse. Etsi vero eloquentia forte superabatur a Gallione fratre, cuius eloquentiam adeo suauem fuisse, STATIVS indicat, vt canat:

Hoc plus, quam Senecam dedisse terris
Et dulcem generasse Gallionem,

Auctorque *dialogi de caussis corruptae eloquentiae* tinnitus Gallionis memoret; ingenio tamen ad sublimiora elato magno se impetu philosophiae dedit studio, cassasque sine re et virtute voces, licet sonantes et pulchras, horruit. Id quod patri, eloquentiae fama filiis nomen quaerere cupienti, et natura auerso a philosophia animo, displicuit, impedire is in feruentis ingenii adolescente non potuit, cum animi indoles maxime seria ad ardua quaeuis et seuera ferretur. Sotionem itaque praeceptorem elegit, hominem quidem Pythagoreum institutum sequentem, philosophiam tamen, quae mores format, ad Stoicorum simul placita attemperantem, vt supra *sectione secunda* [i] de eo dictum. Sub hoc praeceptore *maiori se impetu ad philosophiam iuuenem accessisse quam senex pergat*, fatetur, et ipse narrat [k], quem sibi amorem Pythagorae iniecerit Sotion. Qua de re tamen cum prolixe satis supra actum sit, ibi dicta otiose repetere noluimus. Ast vel disciplinae austeritate, vel deferuescente adolescentiae impetu, vel Attali philosophi Stoici haud incelebris disciplina commotus ad Stoicos transiit, ita tamen, vt aliis quoque philosophis operam locaret, statueretque pretium. Nam et Papirium Fabianum audiuit [l], et Demetrium Cynicum admiratus est atque ita coluit, vt iam in aula versatus cum eo conuersaretur. Quin nec scripta philosophorum omnium sectarum neglexit, sed ad castra eorum, non vt transfuga, sed vt explorator accessit, adeo vt nec Epicurum, tantopere quidem Stoicis inuisum, negligeret, et quae bene dicta ab eo essent, probaret reciperetque. Ex quibus de quaestione iam iudicium fieri potest: vtrum Seneca philosophis sectariis, an eclecticis sit adnumerandus? Qua de re, vt distincte rem exponamus, primo quidem notandum monemus, abhorruisse Senecam ab eo sectariae philosophiae genere, quod seruili quasi iugo vni ita sectae adhaeret, vt ex nulla alia veritatem, licet manifestam, recipere patiatur, nec sibi iudicium seruet vllum. Egregie prorsus noster [m]: *Qualescunque sunt* (libri mei) *tu illos sic lege, tanquam verum quaeram, adhuc non sciam, et contumaciter quaeram. Non enim me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero: multum*

 magno-

i) §. V. k) Ep. 108.

l) Epist. 100. vbi Lucilio, compositionem Fabiani Papirii reprehendenti, respondet, huncque philosophum vehementer laudat. Imprimis laude digna sunt, quae de illo affert: „Ad profectum omnia tendunt et ad bonam mentem, „non quaeritur plausus. Cum audirem certe „illum talia mihi videbantur, non solida, sed „plena, quae adolescentem indolis bonae attollerent, et ad imitationem sui vocarent, sine de„speratione vincendi. Quae mihi adhortatio vi„detur efficacissima. Deterret enim, qui imitan„di cupiditatem modo fecit, spem abstulit.„ Egregie hoc dictum ad vitandam meteorologiam Stoicam.

m) Ep. 45.

magnorum virorum iudicio credo, aliquid et meo vindico. Nam illa quoque non inuenta sed quaerenda nobis reliquerunt. Et alibi luculentius [n]: *Sed ne te per circuitus traham, aliorum quidem opiniones praeteribo, nam et enumerare illas, longum est et coarguere, nostram accipe. Nostram vero cum dico, non alligo me ad vnum aliquem ex Stoicis proceribus. Est et mihi censendi ius. Itaque aliquem sequar, aliquem iubebo sententiam diuidere. Fortasse et post omnes citatus nihil improbabo ex his, quae priores decreuerint, et dicam: hoc amplius censeo. Interim, quod inter omnes Stoicos conuenit, rerum naturae assentior: ab illa non deerrare, et ad illius legem exemplumque formari, sapientia est.* Fecisse haec Senecam, quae fassus est se facere, passim ostendit, et se Stoicorum decretis superstitione coeca non addictum esse relictis eorum placitis [o] demonstrauit. Nec obstat, quod Stoicos nostros vocat [p], Chrysippum nostrum [q], Cleanthem nostrum [r], Posidonium nostrum [s]; nam haec non ad designandam sectam dixisse, ex illo patet, quod et Epicurum nostrum [t] et Demetrium nostrum [u] nominat, quamuis nec Epicureae sectae, nec Cynicae esset addictus, videturque suos dixisse eos philosophos, quos prae aliis legit amauitque, licet totum eorum systema non semper esset amplexus. Et haec quidem ita se habere, dicta satis probant. Non tamen haec obstant, quo minus Stoicum systema secutum esse Senecam, Zenonisque adhaesisse placitis, dici possit, si de tota philosophia Senecae iudicandum. Cuncta enim Stoicis nituntur principiis, doctrinamque porticus, quoad dogmata primaria, exacte referunt. Ita v. g. Deum et materiam vnum esse totum dicit, ex quo res omnes partes sint atque membra [x]; Totum illud diuidit in partem agentem et patientem [y]; Deum corpus esse asserit [z]; et tamen spiritum dicit infinitae potentiae et perfectionis [a]. Mundum porro, Deum, naturam, idem esse statuit [b]; Deumque mundi esse animam agnoscit, quae vbique praesens sit [c]. Quin et Deum fato subiicit [d], et ex nexu fati, decretoque Dei prouidentiam deriuat [e]. Genios etiam ex anima mundi ponit [f], eosque in Deum reductum iri tradit [g]. Materiam porro aeternam, et perpetuo fluentem admittit [h], exundationesque et incendia mundo finem allatura inducit [i]. Quibus parca manu datis addi possent longe plura, nisi actum iam id esset *tomo primo* [k], vbi Stoicae philosophiae, quod exstruximus, aedificium, Senecae passim assertis inaedificauimus. Quo labore defunctus quoque est I. LIPSIVS, qui in construenda explicatione *physiologiae Stoicae* ad Senecam potissimum

n) De vita beata c. 3.
o) Vid. Ep. 33. 48. 58. 94. de vita beata passim, Qq. nat. L. VII. c. 22. alibi.
p) Ep. 117.
q) De benefic. L. II. c. 17.
r) Epist. 107. s) Epist. 113.
t) Epist. 107.
u) De benefic. L. VII. c. 8.
x) Ep. 97.
y) Ep. 65. z) Ep. 89.
a) De benefic. L. IV. c. 7.
b) Ibid. c) Ep. 41.
d) De prouid. c. 5.
e) Ep. 75. f) Ep. 111.
g) Ep. 9.
h) Consolat. ad Marciam c. vlt. ep. 58.
i) Qq. nat. L. III. c. 29.
k) L. II. c. 9.

tissimum respexit. Ex his vero de Senecae philosophia iudicium fieri sine magno labore potest. Quae enim de ea dicta sunt, apertum faciunt, a Stoica eum quidem doctrina totoque, quod porticus exhibuit, systemate non recessisse, et hinc recte inter Stoicos referri, ast suo tamen iudicio vsum esse, nec ita auctoritati Zenonis adhaesisse, vt vnquam ab eo recedere, vel propriis etiam rationibus vti non auderet: inclinasse etiam ad syncretismum philosophicum, qui cum caput semel in Aegypto extulisset, totum fere Romanum orbem magnis passibus peragrauit, et iam tum Romae quoque manifestare se coepit: aequo praeterea fuisse animo, nec ita reliquas sectas condemnauisse omnes, vt non multa ab earum philosophis praeclare vereque dicta esse crederet, adeoque abiecto sectario odio sine praeiudicio, quae ab aliis familiis in philosophia dicta erant, expenderet, quaeque vera esse deprehenderat, admitteret. Quo imprimis animo Senecam erga Epicurum vsum esse, vidisseque multa in hortis Epicuri non contemnenda, quae porticus reiecerat et traduxerat, in Epicuri historia demonstrauimus [l]. Nec alia forte ratio est, cur Seneca, quem tamen acerrimum Stoicum vocat LACTANTIVS [ll], FABIO [m] audiat in philosophia parum diligens, nisi quod systematis, cui adhaerebat, rationem non semper habuisset et ab eo paulisper interdum recessisset. His igitur studiis intentus Seneca puer apud Stoicum philosophum, vt ipse ait, sedit; pater tamen consilium interuertit caussasque agere iussit, quas diu actitasse et Caii etiam temporibus magna eloquii gratia et fama, putat LIPSIVS [n]. Quod an verisimile sit, iudicet lector ex his SENECAE [o]: *Quid enim non modo est, si recorderis? modo apud Stoicum philosophum puer sedi, modo caussas agere coepi, modo desii velle agere, modo desii posse: infinita est velocitas temporis.* Illud probabile, hecticum corporis habitum ad perferendos orationis forensis impetus vires ei denegasse. Gloriam tamen haud exiguam sibi comparasse eloquentia sua, dubium non est, quae licet displiceret auribus delicatis, *vim tamen mentis, pectusque, quod disertos*, Quintiliano iudice, *facit*, probauit, hisque artibus se commendauit maxime.

§. VIII. Eruditione ita clarus Seneca, et dicendi quoque peritia celebris, cum latum clauum sumsisset, ad honores in republica adspirauit. Quaesturam itaque primo nactus est [p], incertum quo tempore, sicque honoribus auctus vxorem quoque duxit. Et bis quidem nupsisse, recte inde infertur, quod ante ductam Paullinam filios pariter atque vxorem memorat [q]. Paullinae vero coniugium post exilium demum iniit, quam — Fata Senecae.

 quam

l) Vid. ep. 18. 21.
ll) L. I. c. 5.
m) Instit. orat. L. X. c. 1. conf. de Senecae philosophia LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. 18. 102. et post hunc multi alii.
n) l. c. c. 3. p. 21.
o) Ep. 100. coll. ep. 49.
p) Consol. ad Helu. c. 16.
q) Ep. 13. de ira L. II. c. 36. qui liber ante exilium scriptus est.

quam nobilem senex iam duxit et potens in aula, quamque fidam sibi [r] in morte quoque sociam expertus est. Qualem vero posthaec vitam vixerit, nec ipse prodidit, nec vllus alius, meritis tamen atque eruditione se in aula imperatoris commendasse dubium non est; gratiosum etiam inter principes viros atque feminas fuisse, inuidia, quae ob id ipsum illi conflata est, maxima dubitare non sinit. Claudio enim imperii habenas tenente, cum Messalina vxor, concepto grauissimo in familiam Caesarum odio ferre non posset, reuocatam ex exilio Iuliam, Germanici filiam, M. Vinicii coniugem, impudicae et intolerabilis superbiae feminae se non subiicientem, animum attollere, Caesarisque frui gratia, confictis criminibus, denuo in exilium eam exegit, in quo periit [s]. Cui violentiae cum varii quaererentur praetextus, caussaeque speciem habentes veri excogitarentur, accusata illa adulterii, Seneca quoque, tanquam inter adulteros deprehensus in Corsicam insulam relegatus est, tanta suspicione criminis, vt adulterii facinus tanquam rem notam exiliumque ea de caussa illi indictum ei exprobrauerit Suilius apud TACITVM [t]. In hoc exilio vixit annos circiter octo, si ipsum audis, satis feliciter et tranquille philosophiae literisque elegantioribus totus deditus. Ita enim de statu vitaque sua ad matrem [u] ex Corsica: *Qualem me cogites, accipe: laetum et alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimae, cum animus omnis cogitationis expers, vacat operibus suis, et modo se leuioribus studiis oblectat, modo ad considerandam sui vniuersique naturam, veri auidus, insurgit.* Qua de re pulchre differentem introduxit auctor Octauiae tragoediae [x], quae perperam nostro tribui solet:

Melius latebam procul ab inuidiae malis
Remotus inter Corsici rupes maris,
Vbi liber animus, et sui iuris mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O quam iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit operis immensi artifex)
Coelum intueri solis et currus sacros.

Talem vero non fuisse, qualem Stoica iactantia et hypocrisi vsus se simulauit, haud obscure in *consolatione ad Polybium* [y] prodidit, plena humili adulatione Caesaris, indigna tanto philosopho, qui, *si tristitia quicquam profecturus sit, non recusare se ait, quicquid lacrymarum fortunae suae superfuerit, amici affundere fortunae.* Quae cum abiecte nimis et demisse scribantur, dubium fecere LIPSIVM [z], an non scriptum illud penitus abiiciendum, et Senecae abiudicandum. Quasi vero

r) Ep. 104.
s) SVET. in Calig. c. 19. in Claud. c. 29. DIO L. LX. DE SERVIES femmes des douze Cesars P. II. p. 294.
t) L. XIII. Ann. c. 42.
u) cap. 4.
x) Act. II. Sc. I. v. 381. seqq.
y) c. 21. seqq.
z) l. c. p. 25.

ro Stoicae virtutis inconſtantia et ſimulata tantum fortitudo multis exemplis non conſtaret, vel a Seneca, humanum aliquid ea in re pati, fuiſſet alienum. Sane hoc in tanto philoſopho probare nemo ſanus poterit, quod quem dicto loco in exilio poſitus eiusque gratiae indigens tantis laudibus extollit, Claudium, poſt mortem ceſſante eius potentia acerbiſſima ἀποκολοκυνθώσεως ſatyra traduxerit, et conuiciis proſciderit. Non caruere tamen effectu blanditiae Agrippinae, quae in Meſſalinae locum in thoro imperatoris ſucceſſerat, operam interponentis ſuam. Ea enim narrante Tacito [a] *exilii veniam pro Annaeo Seneca, ſimul praeturam a marito impetrauit, laetum in publicum rata, ob claritudinem ſtudiorum eius, vtque Domitii pueritia tali magiſtro adoleſceret, et conſiliis eiusdem ad ſpem dominationis vteretur.* Qua in re arcanas quoque, ad quas reſpexit Agrippina, valuiſſe rationes, idem non negat, quod tanto beneficio memoria iniuriae ſibi deuinctum, et implacabili in Claudium odio ductum Senecam fidum ſibi filioque fore crederet. Applaudiſſe populum reuocationi tanti viri, ſtudiorum claritudo, quam ei Tacitus tribuit, ſatis prodit, ſpeque ſine dubio enutritum ſuadet fore, vt in optimos mores ſub tanto magiſtro Domitius adoleſceret, conſiliisque eius nixa olim potentia felicitatem imperii promoueret. Nec decipi paſſus eſt hanc populi Romani ſpem Seneca, qui tanto praefectus regendi principis muneri in id philoſophiae atque prudentiae artes intendit omnes, vt, quem ſatis nouerat lubricum et voluptatibus deditum, ac ad magnos impetus pronum principis animum, vinculis quaſi conſtringeret, et temperamento in vitiorum ſtudia ruenti ſe eo modo opponeret, quo nec principis animus exaſperaretur, nec malis, quae aula ſuppeditabat, exemplis corrumperetur. Quod feliciter initio ceſſit, Afranio Burrho, praetorio praefecto, ſociam cum Seneca manum iungente. *Hi enim*, teſte Tacito [b], *rectores imperatoriae iuuentae, et pari in ſocietate potentiae concordes, diuerſa arte ex aequo pollebant: Burrhus militaribus curis et ſeueritate morum: Seneca praeceptis eloquentiae et comitate honeſta; iuuantes inuicem, quo facilius lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent.* Et hoc tanta felicitate factum, vt quamdiu vterque operi manus admouiſſet, a recto tramite non deflecteret Nero; quod vero Burrho mortuo, Senecaeque auctoritate apud principem poſt haec valde imminuta factum eſſe notat Tacitus [c]. Tam propinquus autem cum ſummis rerum gubernaculis fuerit Seneca, nec honores nec opes ei defuiſſe, facile intelligitur. Et conſulatu quidem fuiſſe functum veteres teſtantur, ſed extraordinario, conſulibus ſuffectis A. V. DCCCXV. ſi faſtis credimus, quem tamen annum falſum eſſe vidit Lipsius [d]. Maxime vero ab exilio reuerſus in ſplendore ſtatim eſſe, et ampliſſimis opibus affluere coepit, cum

a) Annal. L. XII. c. 8.
b) Ann. XIII. c. 2.
c) L. XIV. c. 52.
d) L. c. c. 4. p. 22.

cum iam pater locupletes filios reliquiſſet, quam ob rem matrem ipſe laudat [e]. In aula vero poſitus, immenſis diuitiis potitus eſt, Nerone eum facultatibus ſupra modum augente. Ita enim ipſe ad principem [f]: *Tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam dediſti, adeo vt plerumque intra me ipſe voluam: vbi eſt animus ille, modicis contentus? Tales hortos inſtruit, et per haec ſuburbana incedit, et tantis agrorum ſpatiis et tam lato foenore exuberat.* Id quod inimicis et obtrectatoribus largam criminandi Senecam occaſionem dedit, tanquam ingentes et priuatum ſupra modum euectas opes adhuc augeret, quodque ſtudia ciuium in ſe verteret [g]: hortorum quoque amoenitate et villarum magnificentia, quaſi principem ſupergrederetur. Suilius ei etiam obiecit [h], qua ſapientia, quibus philoſophorum praeceptis intra quadriennium regiae amicitiae ter millies HSS [i] parauiſſet. Ita vero et imperatoris fauor, et foenus, quod ex elocata pecunia receperat [k], eum ditabant. Verum et alia magnificentiae in Stoico philoſopho prorſus inſolitae ſpecimina narrant veteres, villas regio ſplendore conſpicuas, domum in vrbe, quae nomen apud poſteros tenuit, quingentas menſas e cedro cum eburneis pedibus ſimiles omnes et aequales [l], et quae alia fuerunt immenſarum diuitiarum Senecae teſtimonia, vnde IVVENALIS [m]

Senecae praediuitis hortos

memorat. Sed ex Paullinae quoque facultatibus multum ei acceſſiſſe dubitandum non eſt. Valde haec exacuiſſe inimicorum inuidiam, iudicabit, nobis non monentibus, quicunque aulae nouit mores, rerumque ſub Nerone non plane ignarus eſt. Hinc obiecta ei apud principem potentia nimia, euectaeque ſupra modum priuatum opes, ſtudia ciuium in ſe conuerſa, magnificentia villarum principem quaſi ſupergreſſa, Italia et prouinciae foenore eius exhauſtae, eruditio principis contemta, et quae alia fuerunt, enarrata a TACITO [n], nec Senecae ignota, qui vt ab his obtrectationibus ſe liberaret, non tantum librum *de vita beata* ſcripſit, ſed miſſionem quoque flagitauit quidem, non vero impetrauit. Alienaſſe haec animum Neronis a Seneca, cuius tamen conſiliis et opera haud exiguam imperii partem debebat, veriſimile, maxime tamen obiecta libidini et ſaeuitiae imperatoris repagula, animum monitori aſperum in Senecam armauerunt. Quo magis enim incrementa capiebat furentis libidinis infrunita apud Neronem licentia, eo magis moderatori ſuo inimicum factum eſſe illius animum, diſciplinae amplius non patientem, neceſſe erat. Mature id ſenſit Seneca, et praeuidit, quanta ex eo in illius caput inſurgere tempeſtas poſſet. Vt itaque inuidiae cederet, non tantum dimitti ſe ab aula et reddi philoſophiae ſuae imperatorem rogauit,

e) Conſol. ad Helu. c. 2.
f) Ann. XIV. c. 53.
g) Ibid.
h) Ann. L. XIII. c. 42.
i) Septuagies quinquies centena millia Philippicorum, LIPS. l. c.
k) Ep. 67.
l) DIO l. c.
m) Satyr. IX.
n) l. c. c. 52. 53.

uit, sed et immensas, quas possidebat, facultates illi obtulit, opesque refusurum, si commeatum accepisset, est pollicitus [o]. Non admisit hoc quidem Nero, et gratiam, quantum poterat, simulauit, animum tamen Senecae futuri prouidum capere non potuit. Qui quidem ab eo tempore, tradente CORNELIO [p], *instituta prioris potentiae commutauit, prohibuit salutantium coetus, vitauit comitantes, rarus per vrbem, quasi valetudine infirma, aut sapientiae studiis domi attineretur;* licet certissimum fauoris sui eum Nero esse iussisset. Nec immerito praesensisse malum euentum apud principem malum et suspicionibus totum occupatum Seneca censendus est, qui prima, quae se imperatori obtulerat, occasione perfidiam eius satis est expertus. Cum enim Poppaeae Augustae, et Tigellino praefecto praetorio maxime se reddidisset exosum, eo consiliis suis impulerunt principem, vt de caede Senecae cogitaret. Cui cum praetextum in Pisonis coniuratione quaesiuisset, missus tandem tribunus est ad Senecam in villa degentem, qui necessitatem vltimam ei denuntiaret. Quem nuntium eo accepit animo, qui Stoicum prorsus decebat philosophum. Quod eleganter enarrans TACITVS [q] ipse audiendus est, cum haec pulcherrima vitae Senecae pars sit. „Ille, inquit, poposcit „testamenti tabulas, ac denegante centurione, conuersus ad amicos, „quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam „tamen et pulcherrimum habebat, imaginem vitae suae relinquere testa„tur, cuius si memores essent, bonarum artium famam tam constantis „amicitiae laturos. Simul lacrymas eorum, modo sermone, modo in„tentior in modum coercentis ad firmitudinem reuocat, rogitans: vbi „praecepta sapientiae? vbi per tot annos meditata ratio aduersus immi„nentia? cui enim ignaram fuisse saeuitiam Neronis, neque aliud super„esse post matrem fratremque interfectos, quam vt educatoris praecepto„risque necem adiiceret. Vbi haec atque talia velut in commune disse„ruit, complectitur vxorem: et paululum aduersus praesentem formidi„nem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum suscipe„ret, sed in contemplatione vitae per virtutem actae desiderium mariti „honestis solatiis toleraret. Illa contra sibi quoque destinatam mortem „adseuerat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca gloriae eius „non aduersus, simul amore, ne sibi vnice dilectam relinqueret iniuriae: „vitae, inquit, delinimenta monstraueram tibi, tu mortis decus mauis: „non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus constantia penes „vtrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post quae eodem ictu brachia „ferro exsoluunt. Seneca, quoniam senile corpus et paruo victu tenua„tum, lenta effugia sanguini praebebat: crurum quoque et poplitum ve„nas abrumpit. Saeuisque cruciatibus defessus, ne dolore suo animum „vxoris infringeret, atque ipse visendo tormenta eius ad impatientiam „dela-

o) Ibid. p) c. 56. conf. SVETON. in Ner. c. 35. q) L. XV. Ann. cap. 62.

„delaberetur, suadet in aliud cubiculum abscederet. Et nouissimo quo„que momento suppeditante eloquentia, aduocatis scriptoribus, pleraque „tradidit, quae in vulgus edita eius verbis inuertere supersedeo. At Ne„ro nullo in Paullinam proprio odio, ac ne gliseret inuidia crudelitatis, „inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, serui libertique obli„gant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignarae. Nam vt est „vulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec impla„cabilem Neronem timuerit, famam sociatae cum marito mortis petiuisse; „deinde oblata mitiore spe blandimentis vitae euictam: cui addidit pau„cos postea annos laudabili in maritum memoria, et ore ac membris in „eum pallorem albentibus, vt ostentui esset, multum vitalis spiritus fuis„se egestum. Seneca interim durante tractu et lentitudine mortis Statium „Annaeum, diu sibi amicitiae fide et arte medicinae probatum, orat pro„uisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio „exstinguerentur, promeret, allatumque hausit frustra, frigidis iam artu„bus et clauso corpore aduersus vim veneni. Postremo stagnum calidae „aquae introiit, respergens proximos seruorum, addita voce: libare se „liquorem illum Ioui liberatori. Exin balneo illatus, et vapore eius „exanimatus, sine vllo funeris sollenni crematur. Ita codicillis praescri„pserat, cum etiam tum praediues et praepotens, supremis suis consuleret. Hunc finem habuit Seneca, Stoicorum principiis, si non prorsus in vita, in morte tamen vsus, in qua licet naturam non prorsus vicerit, quod ei exprobrat SAINT-EVREMONTIVS [r], doloris impatiens, fortitudinem tamen demonstrauit, sectae suae professione non indignam [s].

Animi et corporis qualitas in Seneca.

§. IX. Corpore fuisse Senecam admodum infirmo et a puero morbis vexato [t] supra iam subinnuimus, adeo *vt omnia corporis aut incommoda, aut pericula per ipsum transiisse*, dicat [u]. Et in iuuentute quidem *crebris destillationibus ac febriculis impetitus est, quas initio quidem contemserat, et aduersus morbum*, vt ipse ait [x], *contumaciter se gesserat; deinde succubuit, et eo perductus est, vt ipse destillaret, et ad summam maciem deductus saepe impetum ceperit abrumpendae vitae, nisi patris eum indulgentissimi senectus retinuisset.* Quae tabescentis corporis imago saluti aliquando Senecae fuit. DIO [y] enim narrat: cum caussam quandam in Senatu egregie et feliciter Seneca egisset, liuore suffusum principem Caligulam, qui solus eloquens videri volebat, cogitasse de eo tollendo: et facturum fuisse, nisi vna e concubinis monuisset, frustra mortem parari iam morituro: tabe quippe laborare. Sed aetate quoque annisque prouectior vno se morbo assignatum queritur [z], quem asthma Graeci vocant. Quod vero virium reliquum fecerunt morbi, victus tenuitate plane exhaustum fuit, victu enim paruo extenuatum habuisse

r) Opp. T. II. p. 20.
s) Conf. STOLLIVS Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXIII. p. 454. 457.
t) Consol. ad Heluiam c. 16.
u) Epist. 54.
x) Ep. 78.
y) loc. citat.
z) Ep. 54.

buisse corpus, in antecedentibus ex Tacito diximus. Formosum itaque non fuisse, ex his intelligitur, et ipse alicubi [a] tangit. Etsi vero corpus ei contigerat valde tenue et siccum, eam tamen temperantiam inque cibo capiendo abstinentiam in tanta rerum omnium affluentia adhibebat, quam inter voluptates Romanas eo tempore rarissimam fuisse, illius aetatis mores noscenti fatendum est. Ita enim de se ipso [b]: *Inde mihi ab Attali schola quaedam permansere. Inde ostreis boletisque in omnem vitam renunciatum est; inde in omnem vitam vnguentis abstinemus; inde vino caret stomachus; inde in omnem vitam balneum fugimus.* Et alibi austeritatem vitae, quam sectabatur, his indicat [c]: *Culcita in terra iacet, ego in culcita. Ex duabus penulis altera stragulum est, altera opertorium.* Sed et TACITVS [d] testis est, *Simplici victu et agrestibus pomis, ac si sitis admoneret, profluente aqua vitam tolerasse.* Corpus autem tenue et infirmum exercitiis durioribus, et cultu agri, et fossione vinearum, maxime vero hortorum, quod artificium suum dicit [e], firmauit [f], hacque ratione aetatem ad sexagesimum tertium vsque annum, vt verisimili coniectura supputat LIPSIVS [g], produxit, diutius etiam victurus, nisi filum abrupisset Neronis saeuitia. Tranquillitatem enim mentis cum studiose quaesiuerit, et temperantiae iunxerit, certam inde contra morbos sibi medicinam parauit. Ast quam corpori denegauit natura elegantiam, animo supra modum attribuit. Ingenium enim nactus erat elegantissimum, artibusque liberalibus aptissimum, quod *amoenum* TACITVS [h], *excellens* COLVMELLA [i], *facile et copiosum* QVINCTILIANVS [k] nominat. Cui cum tanquam agro fertili contigisset cultura diligens, parentisque cura praeceptores, vt supra dictum, optimos adhibuisset, ad eam eruditionis maturitatem peruenit, quam summis laudibus extulere veteres et recentiores viri doctissimi. Quorum elogia cum collegerint IVSTVS LIPSIVS [l] et THOMAS POPE-BLVNTIVS [m], vterque ipse adeundus est. Certatim ibi mox doctrinae excellentiam et copiam, mox studiorum claritudinem, mox multarum rerum experientiam, mox lectionis immensum thesaurum, mox doctrinae moralis abundantiam omnibus superiorem, mox facundiae acumen laudari videas, adeo vt principem tum eruditionis vocet PLINIVS [n]. Et dictio quidem vt singularis prorsus est, et a Ciceronis imagine deflectit, ita breuitate et acumine, et sententiarum abundantia plurimos cepit, et in admirationem rapuit, quosdam vero seueros iudices et censores nacta est. Refert enim QVINCTILIANVS [o]: *Suo tempore solum fere Senecam in manibus adolescentium fuisse, et amasse eum magis, quam imitatos fuisse, et placuisse propter*

a) Epist. 45. b) Ep. 108.
c) Ep. 87.
d) Annal. L. XV. c. 63.
e) Epist. 112.
f) Ep. 104. Qq. nat. L. III. c. 7.
g) loc. cit. h) Annal. L. XIII. c. 3.
i) De re rustica L. III. c. 3.
k) L. X. c. 1.
l) In limine operum Senecae a se editorum p. m. 37. seqq.
m) Cens. celebr. auct. p. 109.
n) L. IV. c. 14. o) loc. cit.

pter sola vitia. Recentiori vero aetate, quis furor eloquentiae studiosos occupauerit, ex quo, Lipsio duce, breue et concisum argutumque dicendi genus inualuerat, ex dicendi artis historia, rerum literariarum nostri temporis non plane imperito satis notum esse existimamus [p]. Fuere tamen viri acuti et κριτικώτατοι, quibus tota dicendi ratio a Seneca adhibita prorsus displicuit. Inter quos imprimis QVINCTILIANVS [q] audiendus est, qui sobrie admodum de eo pronuntiat, licet vulgatam de se falso opinionem dicat, qua damnare eum et inuisum quoque habere, sit creditus: quod accidit illi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus reuocare ad seueriora iudicia contenderat. Huc vero eius redit iudicium: *Multas alioqui et magnas virtutes Senecae fuisse, ingenium facile et copiosum, plurimum studii, multarum rerum cognitionem; tractasse etiam omnem fere studiorum materiam; nam et orationes eius et poëmata et epistolas ferri: in philosophia parum diligentem esse; egregium tamen vitiorum insectatorem fuisse. Multas in eo clarasque sententias, multa etiam morum gratia legenda, sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundent dulcibus vitiis.* Duriora sunt et iniquiora, quae refert GELLIVS [r] veterum iudicia. Ita enim: *De Annaeo Seneca partim existimant, vt de scriptore minime vtili: Cuius libros attingere nullum pretium operae sit, quod oratio eius vulgaris videatur, et protrita: res atque sententiae, aut inepto inanique impetu sint, aut leui et quasi dicaci argutia: eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum scriptis habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum esse non inficias eunt, sed et rerum, quas dicat, scientiam doctrinamque ei non deesse dicunt, et in vitiis morum obiurgandis seueritatem grauitatemque non inuenustam.* Ex recentioribus vero nemo grauiorem Senecae dicam scripsit, et acerbius de eius et eruditione et dicendi ratione iudicium tulit NICOLAO MALEBRANCHIO [s], qui acutissimi ingenii neruos tantum non omnes eo intendit, vt ostenderet, totam Senecae philosophiam et dissertationes externo ornatu nescio quas Veneres gratiasque promittentes esse calcem sine arena, nec cohaerentem inter se, nec solidi quid praeter verba cassa et inania exhibentem, imaginandi vero vim fines suos atque limites supergressam vagabundo errore ita omnia corrupisse, vt, vbi pondera rerum dare videatur, nihil plane afferat, quod veri sitientem vel mediocriter satiare possit. Alia doctorum virorum nostrae aetatis iudicia non minus acerba breuitatis caussa praetermittimus [ss]. Nos in definienda certa quadam atque stabili de Senecae dicendi genere sententia eo magis caute incedendum esse existimamus, quo magis in constituenda vera dicendi elegantia iudicioque de ea re formando in diuersa prorsus flectere iudi-

p) Dicetur ea de re T. IV. historiam l. Lipsii enarraturis.

q) loc. cit.

r) L. XII. §. 2.

s) De la recherche de la verité P. I. L. II. c. 4. p. m. 258.

ss) Conf. quae affert Io. GEORG. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. III. §. 17. p. 643.

iudicantes cogit et patriae, et generis et temperamenti et seculi ratio, quibus vni placet et formosum videtur, quod displicet alteri: id quod in Seneca vel laudando vel vituperando euenisse, adducta satis euincunt. Quod si ex ea eloquentiae imagine, quae exspirante republica Romana obtinuit, quaeque non immerito omnibus placuit, quotquot grauitatem eloquentiae cum decore coniunctam intellexere, iudicandum, non potuit non differendi ratio a Seneca adhibita, tota improbari: adeo breuis est, et elumbis, et affectato sententiarum pondere molesta magis quam grauis, quaeque obtundat potius animum, quam capiat vel satiet. Quod licet legentium auribus ad ipsas ratiocinantis argumentationes non satis attentorum dulci quodam fluxu se insinuet, examinatae tamen dissertationes plerumque inanes dimittunt lectores, masculaque dicendi virtute priuatae seducunt, et imaginibus quibusdam atque similitudinibus captos ad ipsum rerum neruum attendere, et in nexus eius penetrare non permittunt. Cuius caussas si paulisper expendere libet, facile quis deprehendere poterit. Scilicet expectari alia vix poterant ab homine et temperamenti ratione sanguineo, atque ad imaginandi vires excitatiori, quam ad iudicandi, et gentis quoque suae vitio ad meteorologiam isti quidem nationi olim iam innatam prono [t], et in his sermonis vitiis dulcibus et elegantibus tanquam inter Charites educato. His accessit eloquentia Stoica, turgidam virtutem verbis magnificis postulans, et in μετέωρα nihil significantia valde inclinans, vt supra ostensum; quae naturalem animi indolem in Seneca valde adiuuit. Multa quoque dicta a viro inter aulae negotia, summasque curas, et effusa magis, quam elaborata, hinc sine ordine plurima, et prout scribendi impetus protrusit; multa quoque vitae magis, quam scholae dicta et ad amicos scripta, quae negligentiam quandam produnt. Ast esse tamen in Senecae scriptis non summam tantum eruditionis varietatem, sed vitiorum quoque censuram liberam et philosopho dignam, sententias quoque pulchras et argutas, et nescio quam venerem, quae acerbitatem philosophiae moralis Stoicae dulci quasi nectare temperat, fatebitur, quisquis sine praeiudicio magni viri scripta legerit. Ex quibus constare putamus, non esse quidem Senecae scripta commendanda adolescentibus, ast legenda viris, qui si iudicium et attentionem cum Stoicae philosophiae cognitione attulerint, multum inde capient lucis et vtilitatis. Placet QVINCTILIANI [u] sententia: *Velles eum suo ingenio dixisse, alieno iudicio. Nam si aliqua contempsisset, si parum concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset, consensu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur. Verum sic quoque iam robustis et seueriori*

t) Eleganter IO. BARCLAIVS Icon. animor. c. 7. p. m. 485. „In Hispanica gente pompa verborum gestuumque ideo minus ingrata est, „quod non ascititia aut extorta, sed veluti ex „naturae praecepto intumescit, cuius omnis impetus, etiam in vitia declinans, nescio quo genio decet.„

u) loc. cit.

riori genere iam firmatis legendus, vel ideo, quod exercere vtrinque potest iudicium. Multa enim, vt dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda sunt; eligere modo curae sit, quod vtinam ipse fecisset. Digna enim fuit illi natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit. Ceterum ex dictis etiam de tota eruditione Senecae iudicium fieri rectum facile potest. Versatum enim fuisse in omni doctrinae genere, eiusque magnam possedisse copiam, negari non potest, scriptis eius satis de illa re testantibus. Attigisse etiam poëticam ex adductis liquet, et tragoedias scripsisse, ex Quinctiliani loco allato constat; quae vero hodie sub Senecae nomine exstant Comoediae an omnes illi denegandae, nec ne, nostri heic loci decernere non est arbitrii, videnda vero, quae viri docti [x] passim ea de re monuerunt. Maxime vero laudandam putamus Senecae doctrinam, quod haud vulgarem in cognoscendis veterum philosophorum dogmatibus operam posuerit, elegantemque historiae philosophicae cognitionem prodiderit, quamquam, obseruante QVINCTILIANO [y], in ea aliquando ab illis, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus est: vnde auctoritas eius in veteris doctrinae enarratione non sine examine et attentione sequenda est. In philosophia vero quas partes secutus sit, supra iam docuimus. Qui si in aliam aetatem incidisset, nec animi gentisque indoles Stoicam philosophiam commendasset, dubium non est, quin egregia multa in sapientiae studio praestitisset: veri enim studiosum se, quantum sectae patiebatur praeiudicium, satis probauit, adeo vt haud raro a Stoicis suis discessum faceret. Ast Stoicorum doctrinis innutritus, iisdem scatet erroribus, quibus totum systema laborare suo loco demonstrauimus. Vitae vero et philosophiae ad actionem translatae rationem si habeamus, magnorum eum ingeniorum habuisse fata, fatendum est, quae magnis saepe virtutibus illustria, non minoribus premuntur vitiis. Quare in vtraque parte in extrema excurrisse putamus, vel qui nihil inuenere in Seneca, quod non summopere extollerent; vel qui non nisi vitia viderunt turpemque hypocrisin. Et inter laudatores quidem Senecae insanos merito IVSTVM LIPSIVM [z] numeramus, cui in eo diuina sunt tantum non omnia, quem secuti sunt minoris famae luminisque plurimi. His laudatur eximie eius abstinentia, qua neglecto aulae Romanae inter immensas opes et voluptatum instrumenta luxu, fastu, pompa, frugalitatem naturae paucis contentae leges sequentem excoluit [a]. Vita porro seria et seuera et Zenonis discipulo digna, quam nec aula corrupit, nec ad cognatum et familiare vitium, adulationem flexit, adeo, vt se malle veris offendere, quam placere adulando Neroni professus sit: quem saepius liber-

x) Conf. SCHOTTVS l. c. et quos prolixe laudat FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 372.

y) loc. cit.

z) Manud. ad philos. Stoic. L. I. diss. 8. p. 102. seqq. Vit. Senecae c. 7. p. 28. seqq.

a) Ep. 108. TACITVS Ann. L. XV. c. 45.

libertatem Senecae, quam seruitium, expertum fuisse, in vltimo vitae halitu pronuntiauit [b]. Maxime vero extollitur pietas in Deum et voluntatis submissio, de qua praeclare prorsus [c], licet Stoico fundamento nixus: *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego: in omnibus quae aspera videntur et dura, sic formatus sum: non pareo Deo sed assentior; ex animo illum, non quia necesse est, sequor: nihil vnquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu, nullum tributum inuitus conferam.* Iungitur his laudibus consuetudo examinis conscientiae singulis vesperis, cum cubitum iret, suscepti, quam ex Sotionis Pythagorei schola retinuerat [d]; animus porro ingenuus atque candidus et non vxoris tantum amantissimus, sed amicis quoque fidissimus, et in ipsa quoque morte luculenter probatus. Studium item Deum in omnibus sequendi, affectus extirpandi, virtutem consectandi, et non verbis sed re ipsa exprimendi; magnus porro animus mortis contemtor [e], enataque inde summa fortitudo, spesque magna futurae post hanc vitam felicitatis et beatarum sedium, quam magnis vocibus passim [f] testatus est. Quin et sacer his adiicitur spiritus ab eo admissus, bonorum malorumque obseruator et custos, sancte custodiendus [g]. Et abundare etiam praeclaris eiusmodi praeceptis scripta Senecae, nemini ignotum esse existimamus, qui ea vel per transennam inspexit; vnde factum, vt non *Romae* tantum *agitatum, vt traderetur imperium Senecae, quasi insonti, claritudine virtutum ad summum fastigium delecto* [h]; sed et inter Christianos inuenirentur, qui Christiano nomine non indignum reputarent, adeo vt SARISBERIENSIS [i] non erubuerit profiteri: *Senecam sic vniuersos exterminare errores, vt aurea videatur secula reformare, et Deos ab humano genere exulantes eius opera reuocatos hominibus contracta societate misceri.* Cuius generis plura a nostrorum quoque temporum viris eruditis prolata passim inuenias [k]. Verum ex altera quoque parte non defuere viri acres et supra modum oculati; qui vitam quoque Senecae valde criminati sunt, et viuo etiam atque praesenti scelera obiecerunt, quod imprimis Suilium fecisse TACITVS [l] prodidit, contra quos librum *de vita beata* scripsisse supra iam monitum [m]; in quo naeuos sibi esse non negat, ast scabiem propriam non videre inimicos ostendit. Pulchra sunt, quae inter alia profert [n]: *Quare hic philosophus laxius habitat? quare hic lautius coenat? papulas obseruatis alienas, obsiti pluribus vlceribus. Hoc tale est, quale si quis pulcherrimorum corporum naeuos aut verrucas derideat, quem foeda*

b) Ibid. c) Epist. 96.
d) De ira L. III. c. 34.
e) Epist. 78.
f) In consolatione ad Marciam c. 19. 25. Dictum de eo in diss. de secta Elpistica Misc. Berolin. T. V. obs. vlt.
g) Epist. 41.
h) TACITVS l. c.
i) In Policrat. L. III. c. 13. p. m. 601.
k) Vide etiam LIPSIVM cent. I. Ep. ad Belgas, ep. 42.
l) l. c. vid. etiam DIO l. c. cuius obiecta Senecae aduersariorum sermones esse iudicat LIPSIVS loco supra citato.
m) Conf. SCHOTTVS l. c. p. m. 13.
n) cap. 27.

foeda scabies depascitur. Maxime vero obiectum ei adulterium cum Iulia, et adulatio humilis et abiecta Claudii, in exilio cum esset, quem tamen acerbissima postea satyra proscideràt, qua animum a vindictae imperio nondum liberatum prodiderit: tum insatiabile studium regias prorsus congerendi opes, et exacta foenore non Italia modo, sed Britannia quoque et Aegyptus. Tum vana aulae pompa, et magnificentia villarum, Stoicum prorsus indecens, et animum a seculi luxu et vanitate nondum vacuum satis manifestans. Sed et flagitia in Neronem admissa, et neglectus principis animus, atque voluptatibus studio quodam immersus adiicitur, et suspicione premitur philosophus, non puras plane manus a sanguine Agrippinae a filio profusae eum seruauisse o). Nec multum hos, qui ita in Senecam insurgunt, mouent egregiae, quas in scriptis suis effudit, sententiae. Eas enim grandiloquum et barbatum philosophiae magistrum sapere asserunt, qui cum oculis arenam obiecisset, nebulam pro Iunone fingat, et verba grande quid sonantia, nihil tamen recti significantia vendere satagat. Quibus illi plerique systematis Stoici errores adiiciuntur, quos suo loco notauimus, nempe cuncta vel ad perfectionis alicuius cerebrinae et impossibilis superbiam, vel ad turpem hypocrisin, vel ad enthusiasmum atheismo affinem redire, Deumque et animam eiusdem essentiae et vniuersi partem fato ineuitabili ipsique Deo impetituro subiectam supponere: et si quosdam audis, in Spinozae castris eum militare p). Qualia multa et his affinia passim occurrunt, suis locis videnda. Non defuere quidem Senecae, qui partes eius susciperent, et ad graues has criminationes responderent q): obiectum adulterium, sed a Messalina, scorto impudicissimo: exprobratus luxus et auaritia, sed opposita et honesta acquirendi conditio, et animus opum negligens, et Neroni eas refundens, liberalitas quoque publica fama nota: impietatis species molliori sententiarum explicatione lenita, et quae his sunt similia, heic loci propter breuitatem non prosequenda. Melius famae Senecae consulturi alii, familiaritatem Senecae cum apostolo Paulo inter praetorianos in aula Neronis amicos seruantis r) commenti sunt, et vt dictorum speciosorum

o) DIO L. LXI. vel XIPHILIN. potius, TACITVS Ann. L. XIV. c. 7. dubius est, conf. DE SERVIES femmes de douze Cesars l. c. Alia Senecae obiecta vide apud AVGVSTIN. de C. D. L. VI. c. 10. confer. Otium Vind. Mel. I. p. 99. IO. HENR. MEIBOM. in vita Maecen. c. 22. BASNAGE ad A. C. 58. n. 4.

p) Atheismi culpam Senecae iam obiecit Arnandus Fabius, contra quem eum defendit Io. Petrus Hunterus, vid. Act. philos. Vol. I. p. 143. Eandem viam ingressi sunt P. BAYLE, N. HIER. GVNDLINGIVS et IO. FRANC. BVDDEVS, quorum loca adduxit REIMMANNVS Hist. atheismi c. 39. §. 3. p 285. qui tamen laudato Senecae libro de prouidentia, eum absoluit. Nos ad systema Stoicum hic attendendum, nec verba Senecae extra eius nexum consideranda monemus. Eandem enim theologiam ipse secutus est, nec verba splendida alio sensu capi possunt, quam systematis admittit ratio: quae itaque de atheismo Stoicorum dicta sunt, huc quoque pertinent. Quam orthodoxus autem Seneca in doctrina de Deo fuerit, ex vno loco Qq. nat. L. II. c. 45. disce, conf. BVDDEVS de error. Stoicorum, STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CCXXX. p. 496. Otium Vindel. Mel. II. §. 5. p. 146.

q) LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. l. c.

r) Phil. IV. 22. conf. WITSIVS Melet. Leidens. Sect. XII. de vita Pauli §. 56. p. 218. CRENIVS Animadu. philolog. P. X. c. 3 p. 242.

rorum sanum quendam et a Stoica impietate remotiorem sensum elicerent, ex sacris Christianorum sana multa illi recepta statuerunt [s], quin et epistolas inter Senecam atque Paulum proferunt [t], quas tamen ab impostoris manu profectas esse, nemo non videt. Quod licet non negent viri critico acumine celebres, sunt tamen, qui HIERONYMI [u] et AVGVSTINI [x] auctoritate moti [y], negare non audent, commercium literarum inter vtrumque intercessisse. Ex quibus iam in summam collectis enata disputatio de Christianismo Senecae, quam recte tamen reiecerunt viri docti [z], qui et deceptos antiqua fabula doctores pios viderunt, et speciosa dicta sensus Stoicos eosque impios et detestabiles fundere obseruarunt. Quamquam a vero non prorsus abhorrere putamus, peruenisse ad manus Senecae [a], summam rerum moderantis, libros quosdam Christianorum, quorum caussa tunc magni motus ciebantur, captumque Senecam Christianae ethicae pulchritudine surripuisse formulas quasdam et systemati suo, malisque et impiis doctrinis subdola imitatione attemperauisse, qua de re alibi dictum [b]. Nos, si in tanto dissensu, aliquod in gratiam lectoris interponendum iudicium, nec magni faciendam magnopere philosophiam et virtutem Senecae, nec adeo vituperandam putamus. Cum enim in plerisque, principibus sane, dogmatibus Stoicos secutus sit, non alia virtus fuit, quam vel commendauit, vel exhibuit, quam Stoica, quam falsam esse et ineptam, suo loco euidenter demonstrauimus. Quaecunque itaque peccata in doctrina morali Senecae sunt, non illi sed Stoae imputanda. Porro hominem fuisse, et in tam corrupto seculo inque tam contaminata aula non prorsus illibatum seruauisse animum, excusari facilius potest, quam negari, id quod nec Tacitus nec Lipsius ausi sunt. Fatendum tamen et hoc est, magno Senecam animo fuisse philosophatum et non verbis tantum, sed re ipsa doctrinam saepenumero expressisse. Qui cum corruptum malumque Neronis animum, prout vellet,

s) Videndi qui de theologia Senecae scripsere, laudati FABRICIO Bibl. Lat. T. II. p. 513. et HEVMANNO Act. phil. Vol. I. p. 743. Vol. III. p. 486.

t) Exhibet illas Codex apocryphus N. T. FABRICII T. I. p. 880. seqq. vbi historiam harum epistolarum literariam habes totam.

u) Cat. Script. eccles. c. 12. p. 66. Bibl. eccl. Fabr.

x) Epist. 56. (103. ed. Ben.)

y) LIPSIVS vit. Sen. c. 10. p. 35. TILLEMONT. Hist. imperat. T. I. p. 560. SARISBERIENSIS Policrat. L. VIII. c. 13. NATALIS ALEXANDER Hist. eccl. Sec. I. p. 91. CYPRIANVS ad l. c. Hieronymi, aliique FABRICIO ll. cc. laudati.

z) Loca complura recentiorum, qui in hac sententia sunt, notat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 515. LINTRVPIVS praef. ad SVANINGI theologiam Senecae, Act. phil. Vol. I. p. 743. Otium Vindel. l. c. quibus addi possunt, quos in Germanico Historiae philos. opere T. III. p. 1139. his magno numero adiecimus.

a) Praeclare celeberrimus CYPRIANVS l. c. „Nescio an quisquam in Neronis aula magis curiosus et probitati vitae (certe philosophiae „eam inculcanti) addictior fuit, quam Seneca. „Itaque cum Paulo Romam abducto eius res ge„stae omnium ore narrarentur, et sententia de „eo in Caesaris aula ferenda esset, probabile est, „Senecam inter proceres facile principem, eum „conueniendi copiam non neglexisse, aut literis „cum eo fuisse collocutum.“ Posterioris nullam videmus necessitatem, prius vero munus Senecae, cui praeerat, et varia eruditio facit probabile.

b) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus: ex qua patebit etiam frustra esse eos, qui sana a Christianis sumsisse Senecam putant.

let, emendare non posset, in eo elaborauit, vt a saeuitia contineret, et iuuante Burrho lubricam principis aetatem, si virtutem aspernaretur, voluptatibus concessis retineret, sicque maius malum minori impediret. Illud sane inter omnes conuenit, digna esse elegantissimi philosophi scripta [c], quorum magna pars nobis seruata lucem a LIPSII diligentia accepit, quae ab omnibus legantur, sed non sine adhibita censura et iudicio.

Dio Prusaeensis.

§. X. Neronis quoque aetate inter Stoicos pariter atque Sophistas inclaruit DIO, a patria Bithyniae vrbe PRVSAEENSIS dictus, a Cocceio vero Nerua, cuius gratia florebat [d], Cocceianus, et ab eloquentiae dulcedine Chrysostomus [e] appellatus, quibus nominibus a Dione Cassio historico [f] facile distingui potest. Eius vitam et eloquentiae imaginem descripsit PHILOSTRATVS [g], quae eleganti doctoque commentario illustrauit, et Philostratum passim emendauit SYNESIVS [h], veram eloquentiae rationem simul delineaturus. Addi his possunt, quae PHOTIVS [i] de Dione habet, et SVIDAS [k]. Patrem habuit Pasicratem [l], a quo cura potissimum habita, vt filius ad eloquentiam, cuius eo tempore magna erat dignitas, formaretur, cui cum accederent ingenium optimum, dotesque animi praeclarae [m], mature in dicendo valuit. Et initio quidem totum se eloquentiae tradidit, temporibusque Neronis et Vespasiani Sophistae munere functus [n], leuia quidem argumenta declamatorio ac luxurioso stilo tractauit, more vero sophistarum in philosophos omnes, etiam magnos et virtute commendabiles calamum exercuit, et nec Homero, nec Socrati, nec Zenoni, nec Musonio pepercit. Id quod non dicis tantum gratia, sed serio animi consilio fecisse testatur SYNESIVS [o]. Sed nec sophistarum meliorem rationem cum habuisset, crabrones valde irritauit, eorumque inuidiam ita excitauit, vt quacunque occasione possent, eius existimationi detraherent [p]. Qua re effectum est, vt vix vnum alterumque discipulum Dio nancisceretur [q]. Vt igitur et odio cederet, et eruditionis thesauros sibi compararet, iter literarium in Aegyptum suscepit [r]; maxime vero mutato consilio professionem sophisticam abiecit, et omisso declamatorio dicendi genere ciuile

et

c) Eorum historia quaerenda apud SCHOTTVM l. c. NIC. ANTON. l. c. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 32. qui commentatores Senecae quoque enumerat.

d) Id vero per coniecturam tantum dicitur.

e) Citandi EVNAP. in prooem. p. 7. Perperam itaque in Bibliotheca Bodleiana Dionem a Chrysostomo distingui, recte notauit MORHOFIVS Polyhist. lit. T. I. L. VI. c. 2. p. 965.

f) Videndus de eo VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 15. p. 273. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 319. et si tanti videbuntur, quae ad DE SERVIES vitas vxorum Caesarum Romanorum praefati sumus.

g) De vitis Sophistarum L. I. c. 7. p. 487.

h) Opp. p. 35. edit. Petauii.

i) Cod. CCIX. p. 272.

k) In DIO T. I. p. 607.

l) SVIDAS l. c.

m) SYNESIVS l. c. p. 37.

n) Orat. XXI. p. 270. XXXI. p. 344. 355. SYNESIVS l. c.

o) loc. cit.

p) Orat. XII. p. 197. XXII. p. 276.

q) Fauorinum tamen discipulum habuisse testatur PHILOSTRAT. L. I. vit. Sophist. c. 8. §. 2. p. 490. licet incerto rumore nitatur. Sic et Polemonem ei adhaesisse IDEM dicit c. 25. §. 8. p. 593.

r) Orat. XI. p. 161.

et philosophicum magis probauit [s]. Quem in finem cum maxime placeret secta Stoica, quae omnium diligentissime circa mores versabatur, ei adhaesit, ita tamen, vt libertatem seruaret philosophicam [t]. Huius itaque philosophiae praesidiis munitus ad eiusdem praecepta eloquentiam reformauit suam, et ad formandos suadendosque mores emendatos dicendi genus perspicuum atque facile, sermonemque amoenum adhibuit, et sententias frequenter Stoicas immiscuit. Vnde *Amaltheae eum cornu fuisse* ait PHILOSTRATVS [u], *quod, ad dicendi facultatem quod attinet, ex sententiis elegantioribus totus esset compositus, Platonisque atque Demosthenis sonoram imitatus sit orationem, quibus, vt lyris calamus, cum simplicitate exacte sonum reddente voce succinerit sua.* Quae tamen copiosa dicendi ratio adeo displicuit Apollonio Tyanaeo, breuitatem Pythagoricam supra modum affectanti, vt eius philosophiam rhetoricam magis esse, ad audientium voluptatem accommodatam diceret, saepiusque in epistolis ad illum has ad populum phaleras reprehenderet, eumque tibia et lyra potius, quam oratione demulcere homines iuberet [x]. Effecit etiam hic, quem in philosophiam conceperat, amor, vt amicitiam philosophorum ea aetate celebrium quaereret, sibique conciliaret, maxime vero Apollonii Tyanensis et Euphratis Tyrii familiaritate vteretur [y], a quibus in seueritate doctrinae, quae de moribus praecipit, valde confirmatus est, quam etiam in orationibus, quas hodie non sine iucunditate legimus, vehementer inculcauit. Eo enim totus eloquentiae dulcis et virilis tamen vigor assurgit, vt virtutem Stoicam commendaret, eiusque actionem suaderet. Ita disputat [z], exilium non esse malum, et plerosque homines neglecta virtute addiscere ea, quae nullius sint vsus in vita. Libertatem consistere in recte agendo, et fortes bonosque ac sapientes liberos esse et nobiles, malos contra et ignauos esse ignobiles ac seruos [a]. Res notissimas etiam atque etiam inculcare debere philosophos, quia a scientibus quoque bona praecepta raro obseruentur [b]. Hominem sapientem, qui bono genio obsequitur, eundem quoque esse felicem, malis autem nullum esse animal miserius [c]. Vitam hominis conferri posse cum conuiuio, in quo Deorum nos excipit bonitas, conuiuarum vero stoliditas multos miseros facit, bonos per mortem Deus ad se vocat potandos nectare [d]. Philosophiam non consistere in splendidis sermonibus, sed in vita et actione serioque sapientiae studio [e]. Philosophum esse, qui antecellat reliquos homines cognitione et vsu rerum non quarumcunque, sed praeclararum et vtilium ad vitam felicem atque honestam [f]. Habitum philosophi multos, rem ipsam paucos habere, licet

s) Prolixe de hac mutatione, quae dicendi quoque genus Dionis immutauit, disserit SYNESIVS l. c. p. 36. et haec omisisse Philostratum improbat.

t) Ibid.

u) loc. cit.

x) Vit. Apollon. L. V. c. 40. p. 224.

y) Ibid. L. V. c. 31. p. 213. vit. Sophist. l. c. p. 288.

z) Orat. XII.

a) Orat. XIV. XV.

b) Orat. XVII.

c) Orat. XXIII.

d) Orat. XXX.

e) Orat. XXXI.

f) Orat. LXXI.

licet ob σχῆμα illud vulgus ad eos, velut ceterae aues ad noctuam aduolitent [ff]. Plerosque de libertate gloriari, qui voluptatis, auaritiae aut ambitionis compedibus vincti seruitutem seruiant [g]. Haec et alia ita tradit Dio, vt Stoicum facile agnoscas, licet se omnium fere hominum notionibus quodammodo attemperare studuerit. Vt vero, qualem philosophum esse debere postulabat, talem se praestaret, vitae seueritatem vehementer prosecutus est, eousque, vt Cynicorum fere in morem leonina pelle indutus prodiret [h], vitiorumque acerrimus censor nulli parceret, et ne imperatori quidem Domitiano assentiri auderet [i]: Id quod illi exitio tandem cessit. Exasperato enim imperatoris in illum animo dicendi libertate, ex amicitia viri honesti a Domitiano interemti [k] suspectus redditus de vita periclitatus est. Quod periculum ille tamen mature praeuidit, consultoque oraculo profugus Romani imperii fines excessit [l], idque tanta cautione, vt non tantum fugam nemo sentiret, sed et tempus illi non suppeteret, de necessario commeatu sibi prospiciendi, nec auferret secum aliquid praeter Platonis *Phaedonem* et Demosthenis orationem *de falsa legatione*: intra Romani quoque imperii fines comparere non sustineret, sed ad Getas, Thracas, Mysosque exulatum abiret [ll]. Etsi enim exilium non esse contendit PHILOSTRATVS [m], quod nullo decreto adactus fugeret, necessitate tamen metuque coactus clanculum disparuit, seseque hominum oculis atque auribus subduxit, alia in aliis regionibus agens, vt idem testatur. Nec alia, quam exulis vita fuit: cum enim necessariis destitueretur, arbores serens, aut fodiens, aut hauriendae ad balnea hortosque aquae operam locans, aliaque eiusmodi suscipiens victum sibi misera conditione quaerebat: studia tamen literarum non neglexit, sed duobus istis libellis, quos secum attulerat, cum elegantem orationis in vtroque haberet imaginem, dicendi virtutem conseruauit [n]. Postea ad castra Romana conuersus misero habitu vitaeque conditione vitam aegre sustentauit [o]. Interfecto vero Domitiano cum animaduerteret, milites ob eandem caedem ad res nouas pronos tumultuari, depositis laceris vestibus nudus in aram insiluit sublimem, et orationem auspicatus, mendicum sub laceris panniculis non latuisse, sed Dionem philosophum ostendit, magnoque animo tyranni accusationem instituit, et ita dicendi suauitate ferocientium animos compescuit, vt rectius saperent, et saniora Romanorum consilia sequerentur [p]. Ab eo tempore reuocatus a Nerua, ad quem summa rerum erat deuoluta, magna apud ipsum gratia floruit, Neruaeque exemplum secutus est Traianus, qui se illum diligere non minus, quam se ipsum confitebatur, et in aureum quoque eum currum, quo triumphantes vehi solebant, assumebat, simul-

ff) Orat. LXXII.
g) Orat. LXXX.
h) PHOTIVS, SVIDAS ll. cc.
i) Orat. III. p. 38.
k) Orat. XIII. p. 219. forte Apollonii amicitia illi quoque nocuit.
l) Ibid. p. 221.
ll) Orat. XII. p. 198. XIV. p. 233. PHOTIVS loc. cit.
m) loc. cit.
n) Ibid.
o) PHILOSTRAT. l. c.
p) Ibid.

simulque cum eo vehebatur [q]. Sed et magistratum in patria gessisse, et liberos habuisse non degeneres, ex orationibus eius constat [r], itemque senium attigisse; quando vero vel vbi obierit, non liquet. Gracilis erat et corpore haud quaquam vasto, voce placida et firma, incessu minime quidem incitato, sed non ideo segni aut fracto, a quo nec reliqui motus corporis discrepabant [s]: animo vero magno, iudicio firmo, eloquentia viua et dulci, et oratione vtente luculenta, licet plena imaginibus, et rebus, de quibus agebat, conueniente, cui sententias passim interferebat optimas ex variis scriptoribus collectas, qua ex ratione cornu copiae eum dixisse Philostratum recte vidit OLEARIVS [ſ], maximeque in eo laudat SYNESIVS [ſſ]. Cuius luculentum exemplum sunt orationes octoginta ad nos transmissae [t], in quo rhetorem philosophum, sapientiae praecepta summa facundia commendantem facile agnoscas, virumque summum fuisse Dionem fatearis.

§. XI. Eodem tempore vixit amicitiamque cum Dione coluit EVPHRATES natione Aegyptius [u], patria Alexandrinus, qui tamen multo tempore in Syria degit, vbi eum Plinius iunior praeceptorem habuit [x]. Apollonio Tyaneo cum innotuisset, tantus illius in hunc amor primo fuit, vt et amicitiam sanctissimis inter se vinculis necterent, et Apollonius Euphratem cum Dione Vespasiano, quantum posset, commendaret, eo effectu, vt se nunquam clausas viris sapientibus, qualis Euphrates esset, fores praebere diceret, et de bene ordinando imperio cum eo atque Dione sermones misceret, consiliumque exposceret [y]. Qua occasione cum et Apollonium imperator consuluisset, isque in longe alia abiret, quam Euphrates suaserat, princeps autem ei soli fere adhaereret, grauis inde inimicitiae inter Apollonium et Euphratem obortae, et non sine iniuria postea gestae initia enata esse, ait PHILOSTRATVS [z]. Hunc si audimus, fidemque ei tribuimus, indignis modis Apollonium lacessiuit traduxitque Euphrates. Narrat enim [a]: ad Aethiopes profecto Apollonio praemisisse Euphratem, qui illum apud gymnosophistas criminaretur, et inuisum redderet, difficilesque illi praestaret sapientes Libyae. Misisse quoque seruum delatorem, cum pecunia, vt apud Domitianum accusatorem contra Apollonium instrueret eorum, quae in Ionia aduersus imperatorem dissernerat [b]. Ast ne huic quoque pepercisse Apollonium, ait, literasque Apollonii affert, in quibus tanquam pseudo-sophistam philosophi indignum nomine accusat. Inter sophistas enim et grammaticos, improbumque hominum genus numerat, quo cum ami-

Euphrates.

q) SVIDAS, PHOTIVS, PHILOSTRATVS ll. cc.
r) Orat. XL. XLI.
s) PHOTIVS l. c.
ſ) Ad l. c. Philostrat.
ſſ) loc. cit.
t) Vid. PHOTIVS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 307.
u) EVNAP. in prooem. p. 7.
x) L. I. ep. 10.
y) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. V. c. 28. p. 211. seqq.
z) c. 33. p. 219.
a) L. VI. c. 7. p. 235. c. 13. p. 250.
b) L. VIII. c. 3. p. 324.
c) Ep. I. II. III. V. VI. VII. Apollonii p. 385. sqq.

amicitiam colere respuat, eo quod inuideat aliis, cum tamen senectus ipsi vicina sit, et mors. Reprehendit porro eum, quod sophisticam exerceat, et pecuniam a discentibus accipiat: quod obierit gentes a Syria ad Italiam vsque, ostentare se in duplicata veste, quam regiam vocant: cum pallium illi olim fuerit et maxima barba, praetereaque nihil: reuertaturque iam mari adducens nauem onerariam plenam argento, auro, variis vasis, pictis vestibus et reliquo ornatu, fastu item et superbia atque improbitate. Obiicit, in ipsa Stoa hortorum Epicuri patrocinium suscepisse, deterioremque Epicuro esse, quod ab imperatore dona iterum atque iterum accepisset, sicque cum animi damno et paupertate diues factus esset, adsentari eum lucri caussa hominibus quibusque, senibus, vetulis, orbis, diuitibus, delicatis, Midis, Getis. Paria passim apud PHILOSTRATVM [d] occurrunt, grauissimae, quae vtrumque philosophum exercuit inimicitiae, testimonium luculentum exhibentia. Ast vel finxisse multa Philostratum, vel animo tantae famae philosopho indigno conuiciis proscidisse Apollonium Tyaneum Euphratem fatendum est, si vel ipsius Philostrati historiam vel veterum de Euphrate narrationes consulimus. Ex illa enim patet, tantae virtutis philosophum visum fuisse Euphratem Apollonio, vt vix haberet, quem ei praeferret, quamdiu ipsi superior esset Apollonius eiusque gloriam et auctoritatem non timeret: adustum inuidia et aemulatione grauissime in eum inuectum fuisse, quod vitae paedagogicae et scholasticam superbiam redolentis vestigia, quae calcabat Apollonius, non pressisset. Id quod vidit EVSEBIVS [e], qui praeclare de hac re: *Certe Euphratem, aditus ad imperatoris palatium participem reddens, postea tamen, ob intercedens dissidium talia de eo proferens, nonne, ipsa suadente mihi ratione, Euphratis egisse Sycophantam arguitur? philosophorum suae aetatis clarissimi, qui hodie etiam ab iis, qui philosophiae imbuti sunt studiis, celebratur. Quod ipsum vel illustrissimum alicui, si velit, reprehensionis Apollonii exemplum praebeat. Si Euphrates enim omnium consensu philosophiae studiis clarissimus habeatur, intempestiuum minime fuerit, illius eo euincere aduersus improbitatem odium, quod mala Apollonii facta fuerit insectatus. Hunc vero, qui ab eo arguebatur, concludere, mala fama oppressisse eum, quasi vitam ageret philosophiae minime consentaneam.* Calculum esse adiiciendum Eusebio pro Euphrate contra Apollonium dicenti, veterum de illius virtute, eruditione, philosophia, eloquentia testimonia postulant. Ex quibus omnium maxime audiendus est PLINIVS [f], qui eum et nouit, et in eius disciplina fuit. Ita enim de eo: *Si quando vrbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. Multa claraque exempla sunt: suffecerit vnum, Euphrates philosophus. Hunc ego in Syria cum adolescentulus militarem, penitus et domi inspexi, ama-*

d) Vit. Apollon. L. VIII. c. 7. §. 3. p. 332. f. 31. p. 344.

e) Adu. Hieroclem c. 33. p. 456.

f) loc. cit.

amarique ab eo laboraui, etsi non erat laborandum. Est enim obuius et expositus plenusque humanitate, quam praecipit - - Quantum mihi cernere datur, multa in Euphrate sic eminent et elucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant et afficiant. Disputat subtiliter, grauiter, ornate, frequenter etiam Platonicam illam sublimitatem et latitudinem effingit[a]. *Sermo est copiosus et varius, dulcis imprimis et qui repugnantes quoque ducat et impellat. Adhaec proceritas corporis, decora facies, demissus capillus, ingens et cana barba. Quae licet fortuita et inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt. Nullus horror in cultu, nulla tristitia, multum seueritatis, reuerearis occursum, non reformides. Vitae sanctitas summa, comitas par. Insectatur vitia, non homines, nec castigat errantes; sed emendat. Sequaris monentem attentus et pendens et persuaderi tibi, etiam quum persuaserit, cupias. Iam vero illi liberi tres, duo mares, quos diligentissime instituit. Socer Pomponius Iulianus cum cetera vita, tum vel hoc vno magnus et clarus, quod prouinciae princeps inter altissimas conditiones, generum non honoribus principem, sed sapientia elegit.* Descripsimus totum Plinii locum, cum luculentam nobis exhibeat Euphratis imaginem, et de rebus eius quaedam narret. Ast ne ab amico vel discipulo laudari obiiciatur, ecce Epicteti testimonium, philosophi, quo integriorem virtutisque haud fucatae iustiorem arbitrum porticus vix vnquam habuit: quod eo magis audiendum est, quo magis commendabile philosophi exemplum exhibet[b]: *Recte dicebat Euphrates, se longo tempore dissimulasse philosophiae studium, eamque dissimulationem sibi profuisse. Primum enim sciuisse se, quae recte faceret, ea se non facere propter spectatores, sed propter semet ipsum: se sibi ipsi recte comedisse, compositis fuisse oculis: in deambulationibus seruasse modum: omnia sibi et Deo praestitisse: et sicut solus certasset, ita solum quoque esse periclitatum. Si quid turpe aut indecorum fecisset, philosophiam non fuisse periclitatam: neque se nocuisse vulgo, si vt philosophus peccasset. Quapropter eos, qui suum studium ignorarent, fuisse miratos, qui fieret, cum omnium philosophorum consuetudine et doctrina vteretur, ipsum tamen non philosophari? Quid vero, inquit, mali fuit in eo, si philosophus e factis cognoscebar, non autem ex insignibus? Vide quomodo edam, quomodo bibam, quomodo dormiam, quomodo tolerem, quomodo abstineam, quomodo rem geram, quomodo appetitione vtar, quomodo auersatione, quomodo affectiones naturales et accersitas tuear, vt absque perturbatione et impedimentis viuam? inde me iudica si potes.* Haec de Euphrate Epictetus, haec Plinius, haec Eusebius, quos impostori Apollonio mendacique Philostrato praeferendos esse, nemo dubitabit, cui sanum caput est. His vero artibus Hadriano quoque valde se commendauit Eu-

a) Hoc de dicendi sublimitate, non de philosophia Platonis intelligendum: perperam itaque Euphratem aliquos inter Platonicos referre monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 53.

b) ARRIAN. L. IV. c. 8. p. m. 427. seqq.

Euphrates; a quo veniam ſtoice emigrandi ex hac vita accepiſſe dicitur, cum morbo et ſenecta eſſet attritus. Dio [i] enim narrat, obiiſſe Euphratem mortem voluntariam, cum ei Hadrianus propter morbum et ſenectutem cicutam bibere conceſſiſſet. Cuius veniam petiuiſſe a principe miratur PAGAN. GAVDENTIVS [k], eo quod licitum Romae fuerit, ob vitae taedium vel morbum deſperatum, vitam abrumpere, nec bona eorum in fiſcum abierint, nec eorum memoria damnata ſit: ſed illi tantum, qui conſcientia ſceleris ſe occidiſſent, ne damnarentur a magiſtratu, habiti fuerint pro confeſſis, nec bona eorum, ad haeredes tranſierint. Putat autem, id factum ideo, forte quod adſcriptus eſſet familiaribus imperatoris, et Hadrianus valde eius ſermonibus delectaretur. Faciendum itaque ſibi putaſſe, vt quaſi miles obtineret miſſionem, ne iratus imperator, quod ſe inſcio atque ideo inuito hauſiſſet venenatam potionem, corpus vetaret ſepeliri, et bona in fiſcum ire iuberet. Quam coniecturam lectoris relinquimus arbitrio.

Epictetus. §. XII. Maxima porro inter Stoicos huius temporis exiſtimatione vixit EPICTETVS, cuius vitam et obitum prolixis [l] libris proſecutum fuiſſe Arrianum ſcribit SIMPLICIVS, quos vero intercidiſſe temporis iniuria eo magis dolemus, quo magis Arrianum Epicteti fuiſſe ſtudioſiſſimum, conſtat: vitae itaque eius hiſtoria in veterum monumentis paſſim diſperſa colligenda eſt, qua in re diligentem quorundam recentiorum doctorum virorum labor praeſtitit operam [m]. Hierapolitanum Phrygem fuiſſe, SVIDAS teſtatur; pauperibus parentibus natus adeo fortunae bonis deſtitutus fuit, vt in ſeruilem conditionem deiiceretur, quam tamen miſeriam animi bona praeſtantiſſima penſarunt. Hinc GELLIVS Epictetum inter eos numerat, qui vitae conditione ſerui fuerunt, et Epicteto hoc diſtichon tribuit:

Δῦλος Ἐπίκτητος γενόμην κατ' σῶμ' ἀνάπηρος
Καὶ Πενίην Ἶρος καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore ſeruus
Iro pauperior, Diis in amore fui.

Non profectum quidem ab Epicteto fuiſſe, praeter SALMASIVM [n] contendunt ANT. THYSIVS [o], et HIERONYM. WOLFIVS [p], qui Leonidae, M. PLANVDE [q] auctore, tribuit. Aſt hoc Graeculi ſomni-

i) L. LXIX.
k) De philoſoph. Romanor. c. 100. p. 330.
l) Prooem. comm. in Epicteti enchirid.
m) Praefixit vitam Epicteti HIERON. WOLFIVS editioni Epicteteorum Simplicii et Arriani: BELLEGARDIVS quoque vitam Epicteti, a BOILEAVIO conſcriptam praemiſit, characteribus Epicteti Gallice, Trivolt. 1701. editis. Multa quoque huc pertinentia dedere doctiſſimi viri IO ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 259. ſeqq. et CHR. AVG. HEVMANNVS diſſ. de philoſophia Epicteti.
n) Ad Simplicium.
o) Ad. l. c. GELLII.
p) In limine enchiridii.
q) Anthol. L. III. p. 427.

omnium esse, ex aetate Leonidae, Epicteto senioris, constat, illud GELLII refragatur auctoritati, ex quo descripsit MACROBIVS [r]. Deceptum tamen forte Gellium esse, qui se ex rumore hos versus adscribere Epicteto non obscure prodit, modestia Epicteti se viuum Deorum familiae adscribere non passa suadere videtur. Seruum autem fuisse Epaphroditi cuiusdam liberti et cubicularii Neronis, SVIDAS [s] testis est, quem caue cum quibusdam cum συνέργῳ Pauli Apostoli [t] confundas. Claudum crure fuisse, veteres fere omnes concordant, de caussa dissentiunt. SVIDAS [u] ob defluxionem altero crure mutilatum esse ait; SIMPLICIVS [x] a teneris claudicasse vult; Celsus apud ORIGENEM [y], cum herus, refert, torqueret crus, subridentem imperterrite dixisse: *perfringes*. Cumque ille fregisset, *non praedicebam*, respondisse, *quod perfringes?* Alii fractum crus a vinculis, quibus constringi eum tyrannus quidam iusserit, afferunt [z]. In quibus narrationibus Suidae relatio et simplicior et verisimilior est. Manumissus ab hero propter philosophiam [a], paupertatem adeo non refugit, vt vix esset Romae, qui pauperior viueret, adeo vt eius domuncula nullis vnquam claustris eguerit, vt in qua nihil esset praeter lectulum et culcitram, in quibus dormiret [b]. Et eandem quoque ob caussam magnam aetatis partem solus exegit, sero tandem mulierculam nutricem asciuit puero, quem ab amico quodam suo propter inopiam exponendum ipse susceptum educauit. Cuius caussam hanc fuisse ait SIMPLICIVS [c], quod ex philosophiae suae praeceptis statueret, *superuacanea vbique esse repudianda. Duo autem superuacaneorum genera constituisse, delicias et popularem opinionem, haec enim duo in caussa esse, cur necessarium vsum transiliamus.* Quanta vero paupertas fuit Epicteti, tantae fuere animi diuitiae, ingenium acre et excellens, et diiudicandis hominum moribus aptissimum, philosophiae cognitio tanta, quanta in homine acutissimo quaeri, et ex indefesso Stoicae philosophiae studio, grauisque magistri institutione acquiri potuit, vnde Stoicorum maximum appellare non dubitat GELLIVS [d]. Vsus est praeceptore Rufo, cuius in dicendo vim corripiendique libertatem praedicat, narrans sic dixisse de moribus, vt quisque eorum, qui assideret, putaret, se ab aliquo criminis cuiusdam reum peragi: sic reprehendisse ea, quae fiebant, sic mala posuisse ob oculos, vt dolorem incuteret, et emendationis voluntatem excitaret [e]. Et hoc quidem praeceptore graue illud dictionis genus, vimque dicendi istam didicit, quam tantam habuisse efficaciam testatur AR-

RIA-

r) Saturn. L. I. c. 11. conf. FABRIC. l. c. p. 557. not. b.

s) l. c. mentio eius etiam apud TACITVM Annal. L. XV. p. 55. ARRIAN. L. I. c. 1. §. 19. p. 76. c. 26. p. 95.

t) Philip. II. 25. Col. I. 7.

u) loc. cit.

x) Ad enchir. p. m. 70.

y) Adu. Cels. L. VII. p. 378.

z) Conf. laudatos FABRICIO l. c. p. 238. not. c. d. ARRIAN. L. I. c. 8. 12. p. 39. seqq.

a) ORIG. l. c. L. III. p. 119.

b) SIMPLICIVS l. c. p. 70.

c) Ibid. p. 180.

d) L. I. c. 2.

e) ARRIAN. L. I. c. 9. L. III. c. 15. c. 23.

RIANVS [f], vt auditores, quocunque vellet, permoueret, SIMPLICIO [g] vero *homines, qui illa non afficiantur, vix ac ne vix quidem apud inferos corrigi posse* visi sint. Nihil hic arti studio quaesitae datum, vel affectatam elegantiam sapiens, sed naturalis grauitas visque quaedam ineffabilis, simplicitati admixta, et in animum latissime penetrans, atque conuincens [h]. Quo nomine simplicitatem illam tam stilo quam doctrina ad captum hominum se attemperantem in Epicteto iure suo laudat, et ideo Platonem, licet eloquentissimum, *doctorum tantum teri manibus, Epictetum, vulgo quoque lectorum admirabilem esse, vtilitatis nomine, quod se praeceptis illius monitos proficere sentiant*, recte asseruit ORIGENES [i]. Genus enim orationis, quod sectatur Epictetus, neruosum est, et acre, vt qui omnino mortui non sunt, eo velut stimulo quodam pungantur, et suas passiones tum intelligant, tum ad eas corrigendas excitentur. Addidit vero robur vimque summam exhortationibus Epicteti vitae integritas, quanta a Stoico postulari potest a diuini spiritus agitatione nondum emendato, maxima, dignaque quae aliis exempli loco praeluceat [k]. Quam tanti fecit Celsus ille, Origenis aduersarius, vt praeferre patientiam Epicteti sanctissimo Saluatori non dubitauerit, recte ideo ab ORIGENE [l] refutatus, et ad patientiam Iesu infinitis modis Epicteteа superiorem remissus. Id extra controuersiam positum existimamus, animi recti et virtutis amantis magnitudine, et nobilitate, contemtu humanae vanitatis, et infracto ad quaeuis aduersa pectore in tota Zenonis schola non fuisse, qui Epictetum superauerit, de quo eximio Stoicae sapientiae charactere, legi velimus, quae pro Epicteto ex vero disseruerunt DAN. HEINSIVS [m] et IVSTVS LIPSIVS [n]. Superauit hac virtutis seueritate Epictetus Cynicos sui temporis plerosque, nec alia caussa est, cur Cynicorum familiae eum adscripserint quidam [o], licet familiaritas quoque cum Demonacte et Musonio Cynicis, laudesque Cynismo ab Epicteto appositae, dicta etiam quaedam apertius ab illo et κυνικωτέρως prolata [p] ostendant, Cynismo eum quam maxime fauisse. Tantae vero et doctrinae et virtutis philosophum quamuis se praestaret Epictetus, non potuit tamen tam nobile Romanae sapientiae sidus tolerare monstrum illud Romani orbis, Domitianus, qui cum philosophos omnes vrbe et Italia excedere iuberet [q], ne Epicteto quidem pepercit. Propter id senatus consultum, quod Domitianus extorserat, Epictetus Nicopolin, vrbem non ita pridem prope Actium excitatam, GELLIO [r] et ARRIANO [s] testibus

f) In praefat.
g) loc. cit.
h) Conf. omnino Cel. FABRICIVS differt. de eloquentia Epicteti inserta Fasciculo differtt.
i) l. c. L. VI. p. m. 283.
k) Conf. BVDDEVS dial. de moribus philosophorum p. 103.
l) l. c. L. VII. p. 378.
m) De philosophia Stoica Orat. p. m. 301. seq.
n) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. 9. p. 113. seqq.
o) Adagior. p. m. 544. ed. Froben. nisi calami potius errorem hic agnoscas.
p) GELLIVS L. XVII. c. 19.
q) GELLIVS L. XV. c. 11. SVETON. in Domit. c. 10. LVCIAN. in Peregr. T. IV. p. m. 283.
r) loc. c.
s) L. IV. c. 1.

stibus secessit [t], magnoque exilium tulit animo, patriam sibi fortunarumque suarum sedem vbique esse, qui ciuis totius mundi esset, diuitiasque suas et fortunam secum ferret omnem, ratus. In hac vero vrbe philosophiae ope animos hominum emendandi studium non deposuit, sed et iuuenes et senes ad mentis felicitatem rite parandam et conseruandam philosophiam edocuit, et quoscunque auditores nactus esset, inter ambulandum, in consessibus hominum, et quacunque licebat occasione, de moribus ita disseruit, vt sapientiae, quam possidebat, praestantia, et dicendi, qua vtebatur, libertas omnes in admirationem raperet, et magna cupiditate hos sermones scriptis annotarent philosophiae studiosi [u]. Domitiano e viuis sublato quamuis redeundi potestas philosophis esset facta, remansit tamen Epictetus Nicopoli [x], dicendique libertate et praeceptorum sapientia omnium in se conuertit animos et studium, neminemque habuit, qui eloquentiae eius, naturali quidem at efficacissimae, resistere posset [y]. Romam vero vtrum sub Hadriano reuersus fuerit Epictetus, dici quidem, tacentibus veteribus scriptoribus, non potest, certum tamen, et a SPARTIANO [z] traditum, summa familiaritate huic imperatori notum fuisse Epictetum, id quod verisimile facit, Romam iterum venisse Epictetum, ibique cum imperatore fuisse philosophatum [a]. Cuius familiaritatis cum Hadriano philosophicae hodie adhuc monumentum circumfertur, nempe *altercatio Hadriani cum Epicteto,* quae duabus partibus apud quosdam constans, reuera vna est [b]. Hanc genuinam esse et ab Epicteto profectam IO. SCHEFFERO [c] aliisque haud obesae alias naris viris doctis visum est. Ast opus hoc esse otiosi hominis, vel monachi cuiusdam, cui, cum audiuisset, quaestionibus vexasse Hadrianum philosophos, Epictetum quoque gratiosum apud hunc imperatorem fuisse, in mentem venit tale quid comminisci, recte viri docti iudicarunt [d]. Certe qui vel vnam dissertationum Epictetearum apud Arrianum legerit, et cum hac altercatione contulerit, manibus quasi palpabit, nec acumen, nec grauitatem, nec philosophiam Epicteti in ea inueniri, et prodiisse foetum adulterinum ex ingenio scioli cuiusdam Christiani, qui Epicteti nomine ad obtrudendas hominibus nugas suas abusus est. Quod vel vno exemplo luculenter ostendit Cl. HEVMANNVS, ad quaestionem, *quid est fides?* prouocans, ad quam respondetur, *ignotae rei admirandam esse certitudinem.* Fidei

Cc cc 2 autem

t) Errant itaque WOLFIVS in vita Epicteti et HOFMANNVS in Lexico, qui Hierapolin ponunt, et patriam cum loco exilii confundunt.

u) Vid. ARRIAN. praef.

x) Id ex variis dissertationum locis patet.

y) ARRIANVS et SIMPLICIVS ll. cc.

z) In Hadriano c. 16.

a) Conf. FABRIC. l. c. Contrarium quidem ex silentio dissertationum concludunt SALMASIVS ad Epictet. H. DODWELLVS de aet. Peripl. Pont. Eux. p. 116. HEVMANNVS de philos. Epict. p. 8. Ast silentium hoc nihil euincere, quilibet videt, cum post habitas has dissertationes Romam reuerti potuerit, vixque verisimile sit in exiguo illo tempore, quo Hadrianus in Graeciam excurrit, eum Epictetum tam familiariter nouisse, neque tamen ad se vocasse principem philosophorum amantissimum.

b) Editiones enumerat, ipsamque altercationem exhibet FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 508. Vol. XIII. p. 557.

c) De phil. Ital. c. 10. p. 85.

d) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 265. HEVMANN. Act. phil. Vol. I. p. 734.

autem vocabulum, hoc quidem ſenſu, eccleſiaſticum eſt, et dignior quaeſtio Pipini et Albini ſcholaſtici aeuo, quo nomine eadem vere altercatio ſiue diſputatio occurrit, quam Epicteti temporibus. Philoſophiam autem Stoicam adeo non expreſſit auctor altercationis huius, vt Platonicum magis quam Stoicum agnoſcas [e]. Nec a veriſimilitudine abludere videtur, Secundi diſputationem cum Hadriano, quam, licet hodie valde interpolatam, non tamen totam velut ſpuriam reiiciendam eſſe ſupra oſtendimus, occaſionem dediſſe nugatori cuidam, ſimile quid de Epicteto fingendi, quod non potuit ita tegere altercationis huius artifex, vt non quaeſtiones pariter et reſponſiones ex illis Secundi ſententiis ſuis quaeſtionibus interſereret. Recte itaque abiicitur foetus adulterinus Epicteti doctrina et acumine indignus: quamuis philoſophatum illum cum Hadriano eſſe, certum ſit. Ex his vero manifeſtum quoque eſt, vixiſſe Epictetum adhuc ſub Hadriano, nec a vero prorſus abludere eos, qui ſub huius imperio finiuiſſe vitam Epictetum coniiciunt, licet incertum ſit, Romae an Nicopoli obierit [f]. Vixiſſe enim iam ſub Nerone Epictetum dubio caret, ſi etiam LIPSIO [ff] concedamus, nondum eó tempore philoſophatum fuiſſe; aſt cum ſub Hadriano adhuc floruerit, vix annis iam decrepitus ſenex vitam vltra prorogaſſe videtur. Aliter quidem ſtatuendum eſſe viris quibusdam doctis [g] placuit, qui THEMISTII [h] et SVIDAE [i] auctoritate moti ad Antoninorum vsque tempora vixiſſe Epictetum contenderunt. Ille enim in *oratione ad Iouianum, anteceſſores eius in imperio philoſophos habuiſſe chariſſimos, Auguſtum Arium, Tiberium Thraſyllum, magnum Traianum, Dionem Chryſoſtomum, Antoninos duos Epictetum*, aſſerit. Hic, Themiſtii ſine dubio auctoritate nixus, Epictetum vsque ad Marci Aurelii imperatoris tempora duraſſe ſcribit. Aſt his recte opponitur: intercedere a Neronis aetate, quo vixiſſe Epictetum conſtat, tempus centum, et quod excurrit, annorum, et exinde ſequi centenario longe maiorem obiiſſe Epictetum. Sed nec valetudinis, qua premebatur philoſophus, infirmae ratio [k], nec Luciani ſilentium, inter tot longaeuos Epictetum ſibi aetate proximum omnibusque celebratiſſimum non enumerantis, id admittere videtur. Nec veriſimile vllo modo, M. Aurelium, qui praeceptores ſectarum fere omnium primariae eruditionis viros ſibi elegit, omiſſo Epicteto, qui prima Stoae gloria fuit, diſcipulum eius Iunium Ruſticum adhibuiſſe, cuius ſe diſciplinae traderet, cum tamen magnam Iunius apud eum gratiam inierit, quod Epicteti commentariorum illi fecerit copiam [l]: quorum neutrum feciſſet, ſi viuum Epictetum aetate attigiſſet. Et haec quidem Themiſtii teſtimonium, quod abs-

que

e) Hoc vel ex prima reſponſione, *quid mundus ſit*, liquere putamus.

f) Perperam ad GELLIVM L. XV. c. 11. LIPSIVS l. c. p. 114. prouocat, teſtantem, Nicopoli obiiſſe. Nihil enim ibi de morte Epicteti.

ff) Manud. ad philoſ. Stoic. L. III. diſſ. 6.

g) RAPH. VOLATERRANVS, LVDOV. VIVES, ISAAC. CASAVB. ad Spartiani l. c.

h) Orat. V. p. 63. ed. Harduini.

i) In Epictet. T. I. p. 817.

k) SIMPLIC. in praef.

l) ANTONIN. de ſe ipſo L. I. §. 7.

que dubio Suidas secutus est, valde suspectum reddunt. Ast conuellit penitus GELLIVS [m] Antoninorum tempore scribens, qui de Epicteto, tanquam fatis iam erepto loquitur. Ita enim de illo: *De Epicteto philosopho nobili, quod is quoque seruus fuit, recentius est memoria, quam vt scribi quasi obliteratum debuerit* [n]. Quibus verbis nuper quidem demortuum Epictetum innui, quilibet videt. Addimus aliud testimonium non minus luculentum ipsius M. AVRELII imperatoris, qui diserte: Πόσες ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππες, πόσες Σωκράτες, πόσες Ἐπικτήτες καταπέπωκεν; *Quot Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetos iam dudum absorpsit aeuum istud?* Quibus rite ponderatis Themistium aut memoria fuisse deceptum fatendum est, aut dicendum more oratorum fuisse locutum et de scriptis tantum Epicteti Antoninis caris esse intelligendum, quos ea magni fecisse constat. Suidam autem cur non moremur, supra iam dictum. Deserenda itaque virorum doctorum sententia [o], qui ad Antoninos vsque aetatem Epicteti prorogant; certe tam diu contrarium statuendum, donec melioribus rationibus ea probetur, quod promisit quidem, sed non praestitit MENAGIVS [p], quem secutus est HARDVINVS [q]: Themistium enim pro Hadriano memoriae vel calami lapsu Antoninos posuisse, an ab homine oratore alienum? Quanta vero in existimatione vixerit Epictetus, ex discipulis constat, inter quos fuere Arrianus [r], Iunius Rusticus [s] et Fauorinus [t], quem tamen a praeceptore desciuisse ex eo patet, quod Epictetum contra Fauorinum defendit GALENVS [u], magnus doctrinae illius admirator. Post mortem vero sancte cultam esse eius memoriam, LVCIANVS [x] tradit, narrans: fuisse inuentum, qui demortui Epicteti lucernam fictilem pretio ter mille drachmarum, sibi comparauerit, sperans vero ita sibi sapientiam Epicteti ad hanc lucernam labo-

m) L. II. c. 18.

n) L. VII. §. 19.

o) Sine caussa itaque dubius haeret LIPSIVS l. c. recte enim vidit longum interuallum inter Neronem et Antoninum philosophum.

p) Comm. in Laert. p. 2.

q) Ad l. c. Themist.

r) PHOTIVS Cod. LVIII. SIMPLIC. praef. Fuit Flauius Arrianus Nicomediensis ex Bithynia, vir eruditissimus, et philosophiam Stoicam ab Epicteto doctus, literarum autem elegantiorum ita peritus, vt ob eruditionem Romae et Athenis ciuitate donaretur, quam ob caussam hunc Epicteti discipulum virum inter Romanos cumprimis laudatum, ac per omnem vitam in literarum studio versatum vocat LVCIANVS in Pseudomante T. I. p. m. 524. His meritis ad varias dignitates et Hadriani gratiam progressus, Cappadociae prouinciae praefectus est, vbi et arte et marte conspicuus Xenophontis imitatione contra Romani nominis hostes pugnauit, et philosophiam pariter atque historiam diligentia sua valde adiuuit, tandemque Senatorio axiomate ipsiusque consulatus honore auctus est. De eius scriptis post PHOTIVM et SVIDAM in Arrianus T. I. p. 320. videndi VOSSIVS de histor. Graec. L. II. c. 11. p. 214. seqq. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 243. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 269. Praeter vitam Epicteti deperditam, quae prooemium forte dissertationum Epicteti fuit, sermones eius, quanta potuit accuratione conscripsit, quorum hodie libri extant quatuor, de quorum editionibus consulendus est FABRICIVS loc. cit. p. 246. seqq. Maxime vero celeberrimum illud Stoicae ethicae compendium, quod sub Epictetei enchiridii nomine ambulat, ex eius dogmatibus compilauit, in quod SIMPLICIVS commentatus est. Valde commendabant Stoici eiusmodi πρόχειρα βοηθήματα, siue manualia, vid. ARRIAN. L. I. c. 27. L. III. c. 10. SENECA de benefic. L. VII. c. 1. epist. 94. ANTONINVS L. III. §. 13. GATAKER. ad h. l.

s) ANTONIN. L. I. §. 7.

t) GELLIVS L. XVII. c. 19.

u) Conf. dicta supra de Fauorino et Galeno Sect. III.

x) Adu. indoctum libros ementem T. II. p. m. 767.

laboranti per somnum oblatum iri. Nisi haec ex festiuo ingenio per iocum finxisse Lucianum suspiceris, quam suspicionem firmat aetas Luciani sub Commodo florentis, et a morte Epicteti nimis remota, vt tamdiu lucernam fictilem seruatam fuisse integram credibile sit. Ast ad homines tamen eius rei testes Lucianus prouocat, vnde narrationem hanc in medio relinquimus. Nihil ipse scripsit Epictetus, quae enim scripsisse dicit SVIDAS, de annotatis discipulorum ex ore praeceptoris intelligenda sunt. Ex illis vero non *enchiridion* tantum collectum, sed et congestae ab ARRIANO *dissertationes Epicteteae*, quas SIMPLICIVM *commentario* syncretistico explicuisse, *sectione quarta et quinta* diximus [y]. In his Stoicae ethicae praecepta tanta dicendi virtute et libertate commendauit, vt quid pulchrius in toto porticu sit, non inuenias. Addi his possunt sententiae et praecepta sapientiae varia, apud M. Antoninum, Gellium, Augustinum, Stobaeum aliosque dispersa, quae post BLANCARDVM [z] collegit Cl. STOLLIVS [a]. In his vero doctrinae moralis Stoicae praeceptis dicta occurrunt, non phraseologiam tantum Christianam mire referentia, sed et doctrinam sacram haud obscure imitantia, quae occasionem dedere viris quibusdam doctis, Epictetum inter latentes Christianos, vel Semi-Christianos referendi [b], quod tamen rectius inficiati sunt alii [c]. Etsi enim negari non potest, sobrie magis philosophatum fuisse Epictetum, quam Stoicos ceteros, et virilem magis esse doctrinam eius, quam reliquorum huius familiae philosophorum, masculam quoque esse dictionem et naturae humanae conuenientiorem argutiis Senecae, et meteoris Antonini, cuncta tamen, si recte ponderentur, a Stoico systemate non recedunt, et eo tendunt omnia, vt voluntati Dei, id est, ineuitabili ordini totius, quae illius prouidentia est, animus nullo rei externae desiderio turbatus vel affectione quacunque motus, se subiiciat, sicque ex Deo Stoico et animo omni affectu priuato vera tranquillitas et felicitas exoriatur, et homo toti huic, cuius pars est, se attemperet. Quae splendida quidem sunt, ast intus et in cute considerata ἄσοφα καὶ ὑπέρσοφα Stoica plurima continent [d]. Quae vero elegantius sonant, ex subdola Christianorum imitatione esse profecta, alibi probauimus [e], ostendimusque, nisi fallimur, luculenter, frustra quosdam ex iis Christianae religionis admissionem exsculpere. Philosophiae vero eius summa haec veteribus [f] visa est: ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine et abstine*.

§. XIII.

y) Vtimur nos editione WOLFII Col. 1595. 8. de reliquis videndus FABRICIVS l. c.

z) Ad calcem enchiridii a se editi.

a) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXVII. p. 512. seqq. conf. FABRIC. l. c. p. 268.

b) Vid. Cel. Io. GOTTL. HEINECCII diss. de philosophis Semi-Christianis §. 15. p. 32.

c) Vid. MICH. ROSSAL disquisitio de Epicteto, qua probatur, eum non fuisse Christianum, Act. erud. Suppl. T. IV. p. 309.

d) Legendae eruditae dissertationes V. C. LVDOV. CHRIST. CRELLII de ὑπερσόφοις et ἀσόφοις Epicteti, Lips. 1711. 1716.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Temp. Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

f) GELLIVS L. XVII. c. 19.

Sextus Chaeroniensis.

§. XIII. Post hunc SEXTVS enarrandus est, Chaeronea Boeotiae oriundus [g], Plutarchi ex Sorore nepos [h]. Philosophiam didicit Stoicam, Herodoto Philadelphiensi praeceptore vsus [i], quem ab Herodoto Tarsensi, praeceptore Sexti Empirici, distinguendum esse, ex dicendis constabit, patebitque, non audiendum esse MENAGIVM [k], qui ex vno Herodoto duos exsculptos esse, et Philadelphiensem apud SVIDAM ex glossemate imperiti lectoris vel audaci quadam manu in textum irrepsisse, putat. Hoc vero praeceptore tantam sibi comparauit Stoicae philosophiae notitiam, vt dignus videretur, cui inter praeceptores Marci Aurelii locum faceret Antonini Pii cura et sedulitas [l]. Quanta vero industria et dexteritate animi, quamque recto iudicio et egregia voluntate hanc prouinciam Sextus ornauerit, luculento discipuli ipsius imperatoris M. Aurelii testimonio discimus, digno quod totum apponamus, vt quantus praeceptor tanto discipulo contigerit, innotescat [m]. *A Sexto*, ait, *accepisse agnosco, beneuolum erga alios affectum, familiaeque affectu paterno administratae specimen: ac de vita naturae conuenienter instituenda cogitationem; grauitatem item neutiquam personatam, et sedulam amicorum obseruationem, et imperitorum eorumque, qui citra considerationem opinione mera ducuntur, tolerationem, et mores quibusuis accommodatos, ita vt, quamuis consuetudo ipsius adulationem omnem suauitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minus extiterit, ad haec dilucidam ac methodicam cum inuentionem, tum dispositionem decretorum eiusmodi, quae ad vitam recte instituendam conducerent, quodque nec iracundiae, nec perturbationis alicuius indicium exhiberem; sed quum affectibus immunis prorsus existerem, ad affectum tamen genuinum essem propensissimus; fauere promtus, sed sine strepitu, varieque, citra ostentationem eruditus.* Mirum itaque non est, ad tantum talemque praeceptorem studiose in aedes Romano more commigrasse M. Aurelium, sed et adultum atque iam imperii axiomate condecoratum Sextum frequentasse [n]. Ast impetrare a nobis non possumus, vt credamus, vera esse, quae narrat PHILOSTRATVS [o]: Lucium sophistam, qui Romam modo aduenisset, imperatorem Marcum domo egressum rogauisse, quo pergeret, et ad quod negotium? Tum Marcum respondisse: *Seni etiam discere decorum est, ideo ad Sextum philosophum vado, vt discam, quae nondum scio.* Lucium igitur, manu in coelum sublata dixisse: *O Iupiter! Romanorum imperator, iam senescens, tabellis e zona suspensis, ad ludi magistrum pergit, vt pueri: Alexander vero, rex meus, tricesimo secundo aetatis anno*

g) SVIDAS in Sextus T. III. p. 899. CAPITOLIN. in Marco c. 3.
h) Ibid. APVLEIVS metam. c. I. EVTROP. L. VIII. p. m. 525. DIO L. LXXI. THEMIST. Orat. II. p. 145.
i) SVIDAS l. c.
k) Ad LAERT. L. IX. f. 116.
l) citati.
m) De se ipso L. I. §. 9.
n) Ibid.
o) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557. ex quo repetiit SVIDAS in Marcus T. II. p. 501.

laboranti per somnum oblatum iri. Nisi haec ex festiuo ingenio per iocum finxisse Lucianum suspiceris, quam suspicionem firmat aetas Luciani sub Commodo florentis, et a morte Epicteti nimis remota, vt tamdiu lucernam fictilem seruatam fuisse integram credibile sit. Ast ad homines tamen eius rei testes Lucianus prouocat, vnde narrationem hanc in medio relinquimus. Nihil ipse scripsit Epictetus, quae enim scripsisse dicit SVIDAS, de annotatis discipulorum ex ore praeceptoris intelligenda sunt. Ex illis vero non *enchiridion* tantum collectum, sed et congestae ab ARRIANO *dissertationes Epicteteae*, quas SIMPLICIVM *commentario* syncretistico explicuisse, *sectione quarta et quinta* diximus [y]. In his Stoicae ethicae praecepta tanta dicendi virtute et libertate commendauit, vt quid pulchrius in toto porticu sit, non inuenias. Addi his possunt sententiae et praecepta sapientiae varia, apud M. Antoninum, Gellium, Augustinum, Stobaeum aliosque dispersa, quae post BLANCARDVM [z] collegit Cl. STOLLIVS [a]. In his vero doctrinae moralis Stoicae praeceptis dicta occurrunt, non phraseologiam tantum Christianam mire referentia, sed et doctrinam sacram haud obscure imitantia, quae occasionem dedere viris quibusdam doctis, Epictetum inter latentes Christianos, vel Semi-Christianos referendi [b], quod tamen rectius inficiati sunt alii [c]. Etsi enim negari non potest, sobrie magis philosophatum fuisse Epictetum, quam Stoicos ceteros, et virilem magis esse doctrinam eius, quam reliquorum huius familiae philosophorum, masculam quoque esse dictionem et naturae humanae conuenientiorem argutiis Senecae, et meteoris Antonini, cuncta tamen, si recte ponderentur, a Stoico systemate non recedunt, et eo tendunt omnia, vt voluntati Dei, id est, ineuitabili ordini totius, quae illius prouidentia est, animus nullo rei externae desiderio turbatus vel affectione quacunque motus, se subiiciat, sicque ex Deo Stoico et animo omni affectu priuato vera tranquillitas et felicitas exoriatur, et homo toti huic, cuius pars est, se attemperet. Quae splendida quidem sunt, ast intus et in cute considerata ἄσοφα καὶ ὑπέρσοφα Stoica plurima continent [d]. Quae vero elegantius sonant, ex subdola Christianorum imitatione esse profecta, alibi probauimus [e], ostendimusque, nisi fallimur, luculenter, frustra quosdam ex iis Christianae religionis admissionem exsculpere. Philosophiae vero eius summa haec veteribus [f] visa est: ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine et abstine*.

§. XIII.

y) Vtimur nos editione WOLFII Col. 1595. 8. de reliquis videndus FABRICIVS l. c.

z) Ad calcem enchiridii a se editi.

a) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXVII. p. 512. seqq. conf. FABRIC. l. c. p. 268.

b) Vid. Cel. Io. GOTTL. HEINECCII diss. de philosophis Semi-Christianis §. 15. p. 32.

c) Vid. MICH. ROSSAL disquisitio de Epicteto, qua probatur, eum non fuisse Christianum, Act. erud. Suppl. T. IV. p 309.

d) Legendae eruditae dissertationes V. C. LVDOV. CHRIST. CRELLII de ὑπερσόφοις et ἀσόφοις Epicteti, Lips. 1711. 1716.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Temp. Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

f) GELLIVS L. XVII. c. 19.

§. XIII. Post hunc SEXTVS enarrandus est, Chaeronea Boeotiae oriundus [g], Plutarchi ex Sorore nepos [h]. Philosophiam didicit Stoicam, Herodoto Philadelphiensi praeceptore vsus [i], quem ab Herodoto Tarsensi, praeceptore Sexti Empirici, distinguendum esse, ex dicendis constabit, patebitque, non audiendum esse MENAGIVM [k], qui ex vno Herodoto duos exsculptos esse, et Philadelphiensem apud SVIDAM ex glossemate imperiti lectoris vel audaci quadam manu in textum irrepsisse, putat. Hoc vero praeceptore tantam sibi comparauit Stoicae philosophiae notitiam, vt dignus videretur, cui inter praeceptores Marci Aurelii locum faceret Antonini Pii cura et sedulitas [l]. Quanta vero industria et dexteritate animi, quamque recto iudicio et egregia voluntate hanc prouinciam Sextus ornauerit, luculento discipuli ipsius imperatoris M. Aurelii testimonio discimus, digno quod totum apponamus, vt quantus praeceptor tanto discipulo contigerit, innotescat [m]. *A Sexto*, ait, *accepisse agnosco, beneuolum erga alios affectum, familiaeque affectu paterno administratae specimen: ac de vita naturae conuenienter instituenda cogitationem; grauitatem item neutiquam personatam, et sedulam amicorum obseruationem, et imperitorum eorumque, qui citra considerationem opinione mera ducuntur, tolerationem, et mores quibusuis accommodatos, ita vt, quamuis consuetudo ipsius adulationem omnem suauitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minus extiterit, ad haec dilucidam ac methodicam cum inuentionem, tum dispositionem decretorum eiusmodi, quae ad vitam recte instituendam conducerent, quodque nec iracundiae, nec perturbationis alicuius indicium exhiberem; sed quum affectibus immunis prorsus existerem, ad affectum tamen genuinum essem propensissimus; fauere promtus, sed sine strepitu, varieque, citra ostentationem eruditus.* Mirum itaque non est, ad tantum talemque praeceptorem studiose in aedes Romano more commigrasse M. Aurelium, sed et adultum atque iam imperii axiomate condecoratum Sextum frequentasse [n]. Ast impetrare a nobis non possumus, vt credamus, vera esse, quae narrat PHILOSTRATVS [o]: Lucium sophistam, qui Romam modo aduenisset, imperatorem Marcum domo egressum rogauisse, quo pergeret, et ad quod negotium? Tum Marcum respondisse: *Seni etiam discere decorum est, ideo ad Sextum philosophum vado, vt discam, quae nondum scio.* Lucium igitur, manu in coelum sublata dixisse: *O Iupiter! Romanorum imperator, iam senescens, tabellis e zona suspensis, ad ludi magistrum pergit, vt pueri: Alexander vero, rex meus, tricesimo secundo aetatis anno*

Sextus Chaeronensis.

g) SVIDAS in Sextus T. III. p. 299. CAPITOLIN. in Marco c. 3.
h) Ibid. APVLEIVS metam. c. 1. EVTROP. L. VIII. p. m. 525. DIO L. LXXI. THEMIST. Orat. II. p. 145.
i) SVIDAS l. c.
k) Ad LAERT. L. IX. §. 116.
l) citati.
m) De se ipso L. I. §. 9.
n) Ibid.
o) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557. ex quo repetiit SVIDAS in Marcus T. II. p. 501.

interiit. Itane vero Romanorum imperatorem iam senem δέλτον ἐξημμένον, id est suspensis e laeuo lacerto tabellis, quod pueri Romani in ludum prodeuntes literarium solebant [p], ad scholam Sexti properasse, sanus quis crediderit? Et annon iocus hic est illorum egregie mordens, qui indignati, Antoninum philosophi habitum induisse, paedagogicos ipsi et scholasticos mores obiicere voluerunt? Magis verisimile est, quod SVIDAS [q] refert: in tanto honore Sextum apud imperatorem fuisse, vt vna cum eo ius diceret. Additur et hoc apud Suidam: *Post Commodi mortem quendam se Sextum dicere ausum esse, facultatesque et dignitatem eius sibi vindicare, eumque a multis saepe interrogatum scite respondisse. Sed cum Pertinax nonnulla ad eruditionem Graecam, cuius ille rudis erat, pertinentia ex eo quaereret, longe a scopo aberrauisse, cum quid diceret, ne intelligere quidem posset. Adeo natura quidem vultum ei similem habuisse, ceterisque in rebus arte eum retulisse, doctrina vero eadem excultum non fuisse.* Ast fallit nos more suo Suidas, qui homines inter se diuersissimos confudit, et exscriptorum suorum, suaque negligentia, quae ex DIONE [r] transtulerat, ad Sextum philosophum retulit, quae de Sexto alio, Maximi filio, Romano intelligenda sunt; qui vt insidias et saeuitiam Commodi euitaret, ex lapsu equi se periisse simulauit, cumque id innotuisset, frustra ab imperatore, multis etiam interfectis, qui eius similitudinem quandam referebant, quaesitus est: id quod impostori huic occasionem dedit sub Pertinace personam Sexti fingendi, quem tamen ex Graecae linguae ignorantia falsum esse detexit Pertinax, cum eam in Syria didicisset Sextus. Verum homonymorum confusionem in Suida frequentissimam esse, nemo ignorat, nosque innumeris iam exemplis probauimus, vnde eum non moramur. Ast monendus lector est, caueat aliam confusionem, quae Sextum Chaeronensem et Sextum Empiricum inter se miscuit, quaeque viros etiam summos et satis alias accuratos, IS. CASAVBONVM [s], PETRVM GASSENDVM [t], FRANC. PATRICIVM [u], aliosque non minoris eruditionis viros [x] decepit, quos non vidisse diuersitatem inter vtrumque philosophum merito miramur, cum satis perspicuae sint circumstantiae, quae eos inter se distinguunt, et solus fere SVIDAS scriptor valde inaccuratus et negligens huius confusionis caussa sit. Qui tamen Sextum Chaeronensem, quem Scepticum inepte vocat, a Sexto Empirico ipse postea distinguit, et supinam, quam admisit, negligentiam in prima verborum eius inspectione prodit.

p) Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti
Laeuo suspensi loculos tabulamque lacerto
Ibant. HORAT. L. I. sat. 6.

q) In Sextus l. c.

r) L. LXXIII.

s) Ad Laërt. l. c.

t) In epist. ad Vales. p. 139.

u) Discuss. Peripat. p. 139.

x) GEN. HERVETVS praef. ad Sext. Emp. VOSSIVS de philosoph. p. 99. IAC. SPONIVS autem Misc. erud. antiq. p. 140. et M. MEIBOMIVS ad Laërt. L. IX. itemque GRONOVIVS T. III. thes. antiq. Graec. Sexti Chaeronensis imaginem cum vultu Sexti Empirici confuderunt.

prodit. Nec difficile, ipso Suida vti ad ostendendum vtriusque philosophi discrimen. Sextus enim Empiricus, eo tradente, Afer fuit; Plutarchi ex sorore nepos Chaeronensis ex Boeotia. Illum Pyrrhonium fuisse, ex Suida et ipsis illius scriptis constat, ex quibus etiam discimus, more Scepticorum vbique infensum Stoicis se praebere eosque refellere. Sextum autem Chaeronensem Stoicam philosophiam doctrina et vita expressisse, vel ex vno Antonini loco supra adducto ad oculum patet, Stoicumque fuisse diserte tradit CAPITOLINVS [y]. Sed praeceptores quoque vtriusque differunt, Tarsensem enim Herodotum audiuit Scepticus, Philadelphiensem Stoicus, teste Suida. Quin et tempora non satis congruunt. Sextum Empiricum enim serius, forteque post Galenum, vixisse, infra probabimus, Chaeronensem autem ante Galenum vixisse oportet: Galenus enim vltimis demum Marci imperatoris annis Romam venit. Recte itaque opinionem hanc ipse deseruit CASAVBONVS [z], quem viri docti passim secuti sunt [a]. Neque tanti esse, quae pro ea adstruenda attulit illustris HVETIVS [b], vt eam nobis persuadeant, infra in Sexti Empirici historia ostendemus. Ceterum de Sexto Chaeroneo nihil hodie legimus, nisi disputationes Antisccepticas, quae Sexti Empirici operibus adiungi solent, ad eum referamus, quod satis verisimiliter fecit Cel. FABRICIVS [c]. Eorum enim argumentum tale est, vt Stoico omnino conueniat. Cum enim contra porticum maxime pugnauerit Sextus Empiricus, quae scilicet comprehensionem quam maxime vrgebat, conueniens fuit homini Stoico, eodem argumenti genere, quo vsus est Empiricus ad ἀκαταληψίαν demonstrandam, contrarium euincere, et καταληπτικὰ illa esse, quae comprehendi non posse is clamauerat, ostendere, sicque Zenonis placita defendere. Ast cum Sextum hunc Chaeronensem in eiusmodi philosophandi genere versatum fuisse ex verbis Antonini supra adductis manifestum fit, quibus imperatorem didicisse ab eo τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξερευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων dicitur, non sine verisimilitudine coniicimus, hanc Sexti Chaeronensis demonstrationem καταληψίας, occasionem dedisse Empirico, eodem modo contrarium afferendi, ideoque vtriusque Sexti scripta iunxisse veteres, vt occasio Empirico enata scribendi pateret, id quod postea ansam vtrumque confundendi Sextum exhibuit. Sed in re prorsus incerta nihil definimus, sed ad discipulum Sexti, purpuratum philosophum M. Aurelium Antoninum properamus.

§. XIV.

y) loc. cit.

z) Ad l. c. Capitolini.

a) Commentatores ad Laert. IX. §. 116. GATAKER. ad l. c. Antonini, Io. RVALDVS in vita Plutarch. c. 5. IONSIVS de S. H. phil. L. III. c. 12. p. 875. KVSTER. ad l. c. Suidae OLEAR. ad l. c. Philostrati, FABRIC. ad Sext. in proleg. TILLEMONT. Hist. imperat. in Aurel. art. 32.

b) De la foiblesse de l'esprit humain L. I. c. 14.

c) Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617. H. STEPHANVS Pythagoreo cuidam sine probabilitate tribuit.

M. Aurelius Antoninus.

§. XIV. Vitam vero magni imperatoris enarraturis animus non eſt, totam geſtarum ab eo rerum hiſtoriam, imperiique, cuius habenas ille rexit, fata exponere: haec enim et prolixa nimis ſunt, et aliena a noſtro inſtituto, quod philoſophorum tantum et philoſophiae hiſtoriam edifferit. Quare eos, qui haec ſitiunt, Romanae hiſtoriae ſcriptores adire oportet, quos alibi [d] recenſuimus, iudiciumque de eorum fide interpoſuimus. Nos ad eas tantum Antonini circumſtantias reſpiciemus, quae ad priuatam eius vitam pertinent, quaeque nobis Stoicum philoſophum, cuius perſonam tuendam ſuſceperat, ſiſtunt. Cui fini tamen inſeruiunt non leuiter vitae eius deſcriptiones, quae paſſim apud veteres [e], et recentiores [f] occurunt, eae enim illa quoque tangunt, quae propius ad ſcopum noſtrum collineant. Marcus Aurelius Antoninus, princeps virtute, prudentia, doctrina et pacis bellique artibus plerisque Romanorum imperatoribus anteponendus, et generis vetuſtate et maiorum gloria parem ſuo tempore non habuit. Paternam enim originem a Numa Pompilio, maternam a Salentino rege pependiſſe ait EVTROPIVS [ff]. Proauum vero, auumque et patrem ſummis in republica honoribus perfunctos eſſe tradit CAPITOLINVS. Pater in praetura decedens vnicam reliquit filiam Anniam Cornificiam, filiumque vnicum Annium Verum, qui M. Aurelii poſtea nomen aſſumſit. Editus eſt in lucem Romae A. V. C. IↃCCCLXXII. qui cum A. C. CXXI. coincidit, initioque aui ſui, Catilii Seueri nomen accepit. Poſt obitum vero patris ob veritatis ſingularem prorſus amorem Annii Veriſſimi nomen, iubente ita Hadriano, retulit: quod tamen ſumta virili toga, cum genitoris Annii Veri nomine iterum commutauit, tandemque in Aureliam gentem adoptionis iure aſcitus M. Aurelius dictus eſt. Patre mature illi erepto in domo aui ſui, Veri educatus eſt, qui puerum natura grauem, teſte CAPITOLINO [g], vbi egreſſus erat annos, qui nutricum fouentur auxilio, illis doctrinis artibusque imbui ſedulo curauit, quibus tenera aetas ad magna quaeuis formari initio ſolet. Quam inſtitutionem praeceptorum eruditiſſimorum ſummeque fidelium ipſe Marcus magnopere praedicat, Deorumque fauorem in naturae et doctrinae muneribus largiendis

d) In praef. ad DE SERVIES vitas vxorum imperat. a nobis Germanice verſas.

e) Praeter Xiphilinum, Herodianum, Victorem vtrumque, Eutropium et Zonaram, maxime conſulendus IVLIVS CAPITOLINVS, cui pleraque de M. Antonino et L. Vero debemus, quorum vitas expoſuit. Ipſe vero Antoninus, ſtudiorum ſuorum hiſtoriam egregiam in prooemio commentariorum ſuorum nobis tradidit, quam doctis obſeruationibus illuſtrauit THOMAS GATAKERVS.

f) Euoluit non ſine fructu de M. Aurelii Antonini hiſtoria [illegible]NANVS TILLEMONTIVS in hiſtoria imperatorum, et GVIL. WOTTONVS in Hiſtoria Romani imperii, quarum illa Gallico, haec Anglico idiomate exarata eſt. Vitam vero ipſam imperatoris prolixe expoſuit et verſioni Gallicae commentariorum Antonini praefixit ANDREAS DACIERIVS, quam auxit emendauitque et Latinam fecit GEORGIVS STANHOPE, praemiſſam Londinenſi comm. Ant. editioni 1707. 4. Huius exemplum ſecutus eſt IO. ADOLPHVS HOFMANNVS in Germanica verſione, et Cl. CHR. WOLLIVS in noua Lipſienſi editione Graeco - Latin. 1729. 8. Alios vbique occurrentes tacemus.

ff) L. VIII. p. m. 524. XIPHILIN. in Anton. CAPITOLINVS l. c.

g) c. 2.

giendis maxime extollit [h], et concurrisse omnia, quae animum ipsius ad pulchra quaeuis formare possent, grato in superos animo agnoscit atque fatetur. Ait enim [i]: *Accepisse se ab auo mores candidos et ab iracundia alienos, a fama genitoris modestam ac masculam indolem, a matre pietatis studium et largiendi promtitudinem, continentiamque a malo patrando et cogitando, victus item simplicitatem, a proauo, quod bonis praeceptoribus priuatim sit vsus cum impensa, ab educatore, vt labores sustineret, minimo contentus ageret, operi manus admoueret, negotiis alienis se neutiquam immisceret, nec delationem vllam facile admitteret.* Et similia quoque de praeceptoribus praedicat, quae postea enarrabimus. Tantis itaque naturae beneficiis et virtutis exemplis cum instructus esset Marcus Aurelius, non potuere non praeceptores tanquam in agrum foecundum, eruditionis et virtutis semina spargere laetissima. Elegit vero aui prudentia ad perpoliendum eius animum viros eius aetatis doctissimos et in arte sua celebres. Vsus enim est magistris ad prima elementa Euphorione literatore siue grammatico [k], Gemino comoedo eius temporis famigeratissimo ad venuste pronunciandi morem, Androne ad musicam et geometriam discendam. Grammaticae Graecae praecepta illi tradidit Alexander [l], Latinae Trosius, Aper, Pollio [m], et Eutychius Proculus Africanus: Oratoribus vsus est, Annio Marco, Caninio Celere, et Herode Attico, qui, quanta libertate dicendi apud imperatorem valuerit, quoque erga eum animo vsus sit Marcus, memorabili exemplo narrat PHILOSTRATVS [n]. Eo auctore [o], quem sequitur SVIDAS [p], Marcus etiam Hermogenem audiuit; quindecim enim annos natus, eo vsque prouectus est eloquentiae gloria, vt etiam imperatori Marco desiderium excitauerit audiendi

 Her-

h) Pulchre L. I. §. 17. „Diis acceptum fero, „quod bonos auos, bonos parentes, bonam so„rorem, bonos praeceptores, bonos familiares, „necessarios, amicos, bona omnia fere habue„rim.„ Ita et porro bona quaeuis in vita ad Deos gratissimus refert.

i) L. I. §. 1. seq.

k) Euphorionis grammatici meminit etymologicus, et ex eo FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VII. p. 61. vtrum vero Antonini praeceptor is fuerit, incertum.

l) Ex optimis et doctissimis grammaticis Graecis Alexander fuit, Cotyaeo Phrygiae oppido oriundus, clarusque discipuli Aristidis eloquentia, quam formauit, qui eius quoque laudes post mortem publica oratione, quae hodie T. I. Orat. XII. p. 142. extat, depraedicauit, communemque Graeciae praeceptorem, et vberrimum atque omnibus patens eruditionis gazophylacium appellare non dubitauit. Didicisse se ab eo ait ANTONINVS L. I. §. 10. increpationibus abstinere, nec probrose excipere, si quis barbarum quid vel soloecum vel absonum protulerit, sed illud tantum, quod dici debuerat, recte proponere, et de errore oblique commonefacere. Alius Alexander Grammaticus Milesius Cornelius dictus, qui Syllae temporibus vixit.

m) Hic Pollio est, quem de Musonii dictis et factis memorabilibus scripsisse supra diximus. Conf. SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. IONSIVS de Script. histor. philos. L. III. c. 7. p. 246.

n) De vit. Sophist. L. II. c. 1. p. 561.

o) c. 7. p. 577.

p) In Hermogenes T. I. p. 861. Dedit excerpta de vita Hermogenis ex scholiis eius msc. in c. 1. libri περὶ στάσεων, Cel. OLEARIVS ad l. c. Philostrati, ex quo patet, frequenter eius exercitiis interfuisse Marcum. XVII annos natus illum librum exarauerat, et XXIII anno de ideis scripsit, anno vero aetatis XXV artis oblitus est, nullo comparente morbo. Hinc dictum Antiochi Sophistae: *Hermogenes in pueritia senex, in senectute puer.* Plura de eo dabunt historiae rhetoricae scriptores, et qui scripta eius enumerat Cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 428.

Hermogenem, isque perrexerit ad illum auscultandum illoque delectatus sit differente, eumque ex tempore declamantem sit admiratus et ingentia munera largitus. Romanae vero eloquentiae praeceptorem et ducem habuit Cornelium Frontonem [q], inter maximos sui temporis oratores numeratum [r], quem ob grauitatem valde laudat HIERONYMVS [s] et SIDONIVS [t], auctor autem panegyrici Maximiniano dicti, *Romanae eloquentiae non secundum sed alterum decus*, nominat, vt Ciceroni parem esse diceret: cuius tamen orationis genus siccum fuisse ait Eusebius apud MACROBIVM [u]. Huic ex praeceptoribus multum detulisse ait CAPITOLINVS [x], et statuam ipsi in senatu petiisse: dignitate vero consulari a Marco fuisse ornatum AVSONIVS [y] auctor est. Ast Frontonem hunc non ob eloquentiam tantum sibi commendatum habuisse imperatorem, sed ob vitae quoque imaginem, quam is exhibebat, ipse non negat, fassus [z] „didicisse se a Frontone vt sciret, quae inuidentia, „versutia, simulatio tyrannidem consequatur, quodque vt plurimum, qui „patricii nuncupentur, a pietate et affectu naturali alieniores sint.„ His doctoribus quamuis ad egregia quaeuis in scientiarum, quae ab humanitate nomen sortiuntur, studio esset formatus, ad altiora tamen adspirauit adolescentis ingenium ad excelsa natum, et naturali propensione grauitatem eruditionis sectans, hincque philosophiae se dicauit, quam in republica moderanda muneribusque cum laude gerendis valere plurimum intelligebat. Quam cum Stoica familia possidere eo tempore crederetur, cui se plerique viri magni, qui feliciter reipublicae praefuerant, addixerant, huius potissimum sectae decreta discenda sibi proposuit, praeceptoresque in hunc finem sibi elegit Stoicos. Cuius rei sibi studium primum excitauisse Diognetum ipse ANTONINVS [a] scribit, cui se debere ait, „quod philosophiae se addixerit, quodque Bacchium primum, tum Tan„dasidem et Marcianum audiuerit [b], quod dialogos, puer adhuc, con„scripserit, quodque pro stratis grabatulum ac pellem expetiuerit, cete„raque institutionis Graecanicae adminicula.„ His ducibus in Stoica sapientia paulum prouectior Sexto Chaeroneo [c], Iunio Rustico, Claudio Maximo, et Cinnae Catullo Stoicis in disciplinam se tradidit. Inter quos prae-

q) l. c. DIO L. LXXI.
r) DIO L. LXIX.
s) Epist. ad Rusticum.
t) L. IV. epist. 3.
u) Saturnal. L. V. c. 1.
x) loc. cit.
y) In grat. act. ad Gratian.
z) L. I. §. 11. conf. GATAKER. ad h. l.
a) L. I. §. 6.
b) Valde incertos hic locus tenuit viros doctos, qui isti philosophi fuerint, cum nec in Capitolino nec alibi eorum fiat mentio. Vnde in eam descendere sententiam critici acuti IS. CASAVBONVS ad l. c. Capit. et TH. GATAKER. ad l. c. Antonini, corrupta esse haec nomina, et pro Tandaside ponendum, Androne, pro Marciano Moecianum. Alii Basilidem substituunt, quem Marco praeceptorem extitisse ait EVSEBIVS ad Olymp. CCXXXI. vbi ait: Apollonium Chalcidenum, et Basilidem Syropolytanum (pro quo Scythopolitanum legendum, vid. RELAND. Palaest. L. III. p. 998.) Marci praeceptores fuisse, quem sequitur Georgius Syncellus et Marianus Scotus, ad quos prouocant GATAKERVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 62. Ast hic quoque Basilides adeo ignotus est, vt, an fuerit vnquam, ferme dubitauerit HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 115.
c) Dictum de eo §. antecedente.

praecipue Iunium Rusticum, cum Iunio Rustico seniore, (quem ob vitam Thraseae Paeti interfectum esse supra monuimus, quemque huius parentem fuisse coniicit IONSIVS [d]) non confundendum, maxime reueritus est atque sectatus, testeque CAPITOLINO [e], quod domi militiaeque polleret, et Stoicae disciplinae peritissimus esset, cum eo omnia communicauit publica priuataque consilia, eique etiam ante praefectos praetorio semper osculum dedit, et consulem iterum designauit, et post obitum a senatu statuas postulauit. Dignum vero his honoribus fuisse, ipse satis prodit, talem nobis in Iunio philosophum delineans [f], qualem exoptauerit sibi quilibet, qui philosophiam vitae caussa addiscendam statuerit. „Ait enim: Accepisse se a Rustico, quod in eam cogitationem deuene„rit, correctione et emendatione indigere se, quodque ad aemulationem „ambitionemque sophisticam nullus declinauerit, quod item rhetoricae, „poëticae, et dictionis elegantioris studiis abstinuerit: ne togatus intra „aedes obambularet, neue eiusmodi alia, quae fastum saperent, faceret: „epistolas etiam simpliciter scriberet: ad haec vt placabilis et reconcilia„tu facilis esset aduersus eos, qui offensionis caussam dederint, aut deli„querint aliquid, simulatque illi in gratiam redire voluerint: porro vt ac„curate legeret, nec comprehensione summaria contentus esset, nec gar„rulis quibusue temere assentiretur. Tandem debere se huic, quod Epi„cteti commentarios legerit, quorum is e domo sua copiam sibi fecerit. „Eiusdem fere generis philosophum Maximum fuisse prodit; accepisse se „enim ab eo, sui compotem esse, ait [g], nec vlla in re transuersum abripi, „sed et animo bono esse, cum in morbis, tum in aliis casibus aduersis; „moribus esse probe temperatis, suauibus, verendis, negotia obiecta ci„tra quiritationem conficere. Laudat etiam eum, quod ita se gesserit, vt „fidem quibusuis faceret, quaecunque diceret, ex animi sententia dixisse, „quaecunque faceret, animo haud malo fecisse. Didicisse porro ab eo, „nihil admirari, ad nihil obstupescere, nusquam festinum aut segnem esse, „nusquam perplexum aut deiectum, aut ringi solitum, nec rursus iracun„diae aut suspicionibus deditum, adhaec benefacere promptum et igno„scere, veracem item esse et peruerti nescium, nec qui corrigi opus ha„beret. Quin et hoc inter laudes eius refert, quod nemo quisquam in„uentus sit, qui vel contemtui ab illo se haberi existimaret, vel praestan„tiorem se illo opinaretur; quodque vrbanitatis laudem nunquam affecta„uerit.„ Ex qua Maximi imagine facile iudicari posse putamus, recte fecisse Capitolinum, qui Maximum inter Stoicos retulit, fallique eos [h], qui hunc Maximum, Tyrium illum fuisse autumant, de quo supra inter Platonicos mentio facta est: praesertim cum tempora non concordent: Maximum enim Tyrium sub Commodo Romam venisse [i] supra demonstrauimus.

d) l. c. p. 371.
e) l. c. c. 3.
f) L. I. §. 7.
g) loc. cit.
h) Praeiuit in errore EVSEBIVS in Chron. quem exscripsere Syncellus et Marianus Scotus; secuti sunt IOS. SCALIGER. ad Euseb. et IAC. CAPELLVS Cent. II. Hist. eccles.
i) Vid. SVIDAS in Max. T. II. conf. GATAKER. ad Ant. l. 15. p. m. 25.

uimus. In eandem vero morum probitatem maximi ingenii rectaeque voluntatis adolescenti inspirandam ceteros quoque philosophiae magistros conspirauisse, ipse non negat. Habere se enim, ait [k], a Catulo, ne in„super haberet amicorum querimonias, etiamsi ratio earum nulla subes„set, sed in statum ipsos pristinum restituere anniteretur, vt praeceptores „promte impenseque praedicaret, liberosque suos affectu sincero prose„queretur.„ Tantis ducibus vsus Antoninus philosophus, mirum non est, mature puerum vix duodecennem Stoicum philosophum expressisse. Quamuis vero, animi propensione praeter modum graui et seuera Stoicam potissimum disciplinam sequendam sibi statuisset, non recusauit tamen, more seculi sui, aliarum quoque sectarum audire philosophos, vt, quae illi philosophiae praecepta traderent, cognosceret. Peripateticae itaque doctrinae callentissimum, Claudium Seuerum [l] praeceptorem habuit, et in Platonica philosophia Alexandrum [ll], quem ipse quoque laudat, quod „ab eo acceperit, ne crebro neue necessitatibus adactus, aut dicto aut scri„pto significaret alicui, non vacare se: neue hoc modo sub negotiorum „distinentium praetextu officia ea, quae vitae huius necessitas a nobis „exigunt, solens desereret.„ Stoicae vero philosophiae manuductione ad iurisprudentiam Romanam vsus, praestantissimum iuris Romani interpretem Lucium Volusianum Moecianum [m] audiuit. Sed et operam pingendo, teste CAPITOLINO [n], sub magistro Diogneto dedit. „Laudat „hunc Diognetum imperator, quod ab eo didicerit, ne rebus inanibus „studium impenderet, neue eis fidem adhiberet, quae a praestigiatoribus „magisque de daemonibus auerruncandis, de incantationibus aliisque eius„modi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam aleret, neue rebus „eius-

k) L. I. §. 13.

l) Seueri praeceptoris non meminit Antoninus, sed fratris Seueri, L. I. §. 13. ast fratrem Marci adoptione, non genere Verum fuisse DIO et CAPITOLINVS testantur. Vnde pro Seuero Verum reponendum esse iudicat IOS. SCALIGER ad Euseb. et Cl. SALMASIVS ad l. c. Capitolini. Acute vero monuit GATAKERVS, cum Verus ille vitae impurissimae et flagitiosissimae fuerit, moribusque perditissimis et profligatissimis, non videre se, qui potuerit in tam foetido faeculentoque sterquilinio virtutum istiusmodi seges vlla, nedum tam ampla quam istic depingitur, deprehendi. Mauult itaque, intelligi hic Claudium Seuerum, Peripateticae philosophiae θιασώτην, praesertim cum nullibi eius alio loco mentionem faciat. Ast cur ἀδελφὸν vocat? et cur ita infra hoc nomen repetit? Pro desperato itaque hunc locum habet criticus acutus. Nec acu rem tangit DACIERIVS, qui fratris instar Marcum amauisse Seuerum putat: hoc enim verbis Antonini non satisfacit.

ll) Cum inter philosophos multi Alexandri fuerint, difficile statui potest, quis ille Alexander fuerit? Alexandri cuiusdam Platonici, qui Pelopleton dictus est, et de quo memorabilia quaedam tradit PHILOSTRATVS de vit. Soph. L. II. c. 5. p. 570. supra meminimus. Hunc inter praeceptores Marci reponendum esse putat GATAKERVS ad l. c. Ant. Ast inuito hoc fit Philostrato. Is enim narrat: „Virilem aetatem cum „attigisset, legationem obiisse pro Seleucia patriae emolumentis ad Antoninum primum, sed „ob ornatum femineum contemtum esse, Marcum „vero postea inter Pannonicas gentes versatum, „eum ad se demum vocasse, vt ipsi ab epistolis „Graecis esset.„ Ita vero Marco iam regnanti demum innotuit, aliusque fuit Alexander Platonicus ab illo Sophista, qui in philosophia parum excellebat, quamuis esset orator disertissimus. Addi vero Platonicorum catalogo Alexander Marci praeceptor potest apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

m) De eius libro: de asse eiusque partibus, quem suis notis illustratum cum HOTTOMANNO de re nummaria edidit ELVINETVS, Par. 1565. et GRONOVIVS libro de sestertiis et GRAEVIVS thes. antiqq. Rom. T. XI. inseruit, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 817. de ICto hoc ipso MENAG. amoen. iur. c. 5.

n) L. I. §. 6.

„eiusmodi animum adiiceret, vtque libere dicta aequanimiter ſuſtineret, „eidemque debere ſe, quod philoſophiae animum adiecerit.“ Conuenire haec magis philoſopho, quam pictori, quilibet videt, id quod maximos viros IOSEPHVM SCALIGERVM et CLAVDIVM SALMASIVM[o] commouit, vt inter Diognetum philoſophum et pictorem diſtinguerent. Recte vero, niſi fallimur, monuit GATAKERVS[p], Marcum philoſophum Diognetum nullum appellare; et potuiſſe pictorem eum ad philoſophiae ſtudium impellere, monitaque eiusmodi illi ſuggerere, etiam qui philoſophiam non eſſet profeſſus: ſed nec pingendi artificium quicquam impedire, quo minus et philoſophiam profiteretur, eadem ſaltem imbutus fuerit, cum inter diſciplinas liberales pictura quoque olim haberetur. Nec his obſtat, quod VOSSIVS[q] vult, apud Romanos exiguum pingendi arti honorem fuiſſe, vt mirandum non ſit, ſi pauciſſimi eam exercuerint: nam hoc non inde profectum, quod Romani putauerint, infra ſuam dignitatem eſſe, ſi pingerent; ſed quod cum armorum ſtudiis prudentiaeque ciuilis atque eloquentiae artibus id commode ſtare non poſſe crederent, quippe quae tantum otii, quantum ad pingendi artem requiritur, non relinquant, quodque aliis ſtudiis vtendum eſſe ſtatuerent, quibus ad dignitates liceret graſſari. Neque tamen vel ſeruilem fuiſſe, vel ſine honore iacuiſſe inter nobilitatem Romanam artem pingendi, vel vnius C. Fabii, Marci filii exemplo conſtat[r], qui cum patricia gente ortus eſſet, teſte PLINIO aedem Salutis pinxit, indeque Pictoris cognomen familiae intulit primus. Nec aliis quoque exemplis deſtituimur, quibus conſtat, homines ingenuos et philoſophiae ſimul et arti pictoriae vacauiſſe: cuius exemplum cum ex Eunapio ſupra retulerimus[s], longius ab inſtituto noſtro hoc in argumento digredi opus haud eſt. Diognetum itaque πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν φιλοσοφῆσαι, vt EVNAPII[ſſ] phraſi vtamur, id eſt, *philoſophiae ſtudio, quod mentem purgat, artem quoque pingendi adieciſſe,* nulli dubitamus. Ita vero culturae animi vbi proſpectum erat, ad corpus quoque exercendum artes adhibitae, venationes, palaeſtrae reliquaque iuuentutis exercitia, inter Graecos pariter et Romanos vſu recepta, pugilatus, curſus, pilae luſus[t]. Addit DIO[u] apros etiam venatum iuiſſe, atque cum his ſaepe ferociſſimis conflixiſſe non ſine admiratione omnium, ſcribit. Eiusmodi enim exercitationibus non robur tantum corporis acquiri, ſed id ad tolerantiam quoque, quam Stoica philoſophia maxime commendabat, idoneum fir[illegible]mque reddi, ſtatuebat. Veritatis tamen et virtutis ſtudium cum rebus [illegible]ibus anteponeret, facile ab his omnibus eum abduxit philoſophia, quam adamare coeperat Stoica, quam animi contentionem valde augebat natu-

o) ll. cc.
p) Ad l. c. Antonini.
q) De quatuor artibus popular. c. V. §. 56. p. 88. ſeqq.
r) L. XXXV. c. 4.
s) Sect. IV. in Priſco, Hilarium in vtroque genere excelluiſſe ait EVNAPIVS l. c.
ſſ) Ibid.
t) CAPITOLIN. c. 4.
u) loc. cit.

naturalis constantia et grauitas, quae puero adhuc inerat [v]. Duodecimum itaque ingressus annum, relictis, quibus patriciae gentis adolescentes tenebantur, voluptatibus habitum Stoici philosophi sumsit [w], et pallium indutus humi cubuit, vixque a matre eo perductus est, vt instrato pellibus lectulo accubaret [x]. Qua ratione ostendit tolerantiam Stoicam, et austeritatem disciplinae Zenonianae illi vehementer arrisisse [y]. Et diligentiorem quidem attentioremque ad sapientiae praecepta discipulum porticum habuisse nunquam in confesso est, in cuius laudibus id potissimum ponendum, quod non tantum ad acquirendam philosophiae cognitionem omnem, quam potuit, adhibuit operam laboremque, sed praeceptoribus etiam vsus praestantissimis, cuncta, quae vel ex praeceptis eorum vel exemplis didicerat, in eum collineare scopum iussit, vt in vita optimos mores virtutemque viuam exprimeret: quod qua ratione a praeceptoribus acceperit, ipsum iam confitentem audiuimus. Quam animi non scholae vel ostentationi, sed vitae et emendationi philosophantis praestantiam iure suo laudibus extulerunt veteres [z] et recentiores [a] docti bonique omnes. Quanti vero eruditionem atque sapientiam optimis praeceptoribus ducibus haustam fecerit, nulla re magis prodidit, quam honoribus, quibus praeceptores prosecutus est Iunium enim Rusticum et Frontonem ad Consulatus dignitatem euexisse, et post mortem statuis honorasse, supra ex Capitolino retulimus, qui addit: tantum honoris magistris suis detulisse, vt imagines eorum aureas in larario haberet, ac sepulchra eorum aditu, hostiis, floribus semper ornaret. Tantis vero et naturae dotibus et artium atque philosophiae ornamentis cum condecoratum haberet iuuenis optimus animum, et, vt nobilitate alios superabat, ita literarum optimarum cognitione, artiumque et scientiarum praestantia omnes anteiret, commouit praeclara virtutis in adolescente lucentis indoles Hadrianum imperatorem, vt eum acerime diligeret, sibique iungi et a se pendere iuberet, adeo vt in gremio Hadriani educatum dicat CAPITOLINVS [b]. Cuius tanta in eum fuit gratia, vt per omnes honorum gradus eum extolleret, et honore atque publicis

v) CAPITOLINVS c. 2. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 525. SVIDAS in Marcus T. II. p. 501. Ast valuisse semper hanc naturalem indolem scueram ad amplectendam Stoicam disciplinam, Zenonis, Catonis Vticensis, aliorumque exempla demonstrant. w) Ibid.

x) De lectulis lucubratoriis hoc intelligendum, quibus pelle instratis philosophi studebant, SVETONIVS in Aug. c. 78. SENECA ep. 72. OVIDIVS Trist. L. I. eleg. 10.

Non haec in nostris, vt quondam, scribimus hortis,
Nec consuete meum lectule corpus habes.

Scilicet in istis lectulis scribebant, super femore collocata charta, non vt nos in pluteis vel mensis, conf. CASAVBON. ad l. c. Sueton. Verus autem, Diogneto auctore, pro stratis grabatulum et pellem Graecanico Stoicorum instituto commendauit, vt ait ipse L. I. §. 7. De eiusmodi scimpodio Graeciensi vide etiam GELLIVM L. XIX. c. 10.

y) Duriter habitos fuisse apud Stoicos iuuenes philosophiae operam nauantes, ex PERSIO constat, qui Sat. III. v. 52. seqq.

Quaeque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus insomnis quibus et detonsa iuuentus
Inuigilat, siliquis et grandi pasta polenta.

conf. CASAVBON. ad h. l.

z) CAPITOLINVS c. I. EVTROPIVS l. c. VICTOR. in M. Ant. p. m. 354. DIO l. c. SVIDAS l. c. HERODIANVS L. I. et veteres fere omnes, qui de eo scripsere.

a) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. Censur. cel. auct. p. 169. b) c. 4.

publicis Xeniis ei deferret. Octauo enim aetatis anno in collegium Saliorum eum retulit, in quo sacerdotio praesul et vates et magister factus est; vbi vero XV aetatis anno virilem togam sumsit, ei L. Ceionii Commodi filiam desponsauit, quem sibi successorem destinauerat [c]: vrbi etiam in Latinis feriis ex eius voluntate praefectus est, in quo honore praeclarissime se gessit. Quibus artibus ita Hadriano se commendauit Marcus, vt decrescentibus principis viribus, illum collegam et successorem sibi elegisset, nisi immatura obstitisset aetas. Ast, vt de hoc sibi iuuene, in quo Romani imperii salutem vertere probe videbat, certius prospiceret, Ceionio Commodo fatis erepto Antoninum quidem Pium in adoptionem elegit, ast ea conditione, vt sibi M. Aurelium adoptaret successoremque destinaret, et hic Lucium Verum, Ceionii filium eligeret [d]. Qua imperatoris voluntate ad summum honorum et dignitatum apicem Marco Aurelio via patefacta est. Qui splendor quamuis summus esset, tantum tamen abest, vt oculos Marci Aurelii fascinauerit, quo minus onus latens cernerent, vt potius, teste CAPITOLINO [e], vbi comperit, se ab Hadriano esse adoptatum, magis esset deterritus, quam laetatus: iussusque Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis recesserit, cumque ab eo domestici quaererent, cur tristis in adoptionem regiam transiret, disputaret, quae mala in se contineret imperium. Scilicet iuuenem philosophiae praeceptis accurate imbutum natura regni latere non potuit, nec is ignorare, quam fortes humeri tanto oneri ferendo pares requirantur. Verisimile quoque est metuisse philosophum iuuenem, ne imperii cura meditationi obesset, cui tamen totum se addixerat, neue imperii Romani conditio tum non admodum laeta, et curis innumeris grauis, aliquid postularet, quod philosopho indignum iudicare posset. Ab eo tempore Aurelii Antonini nomen sumsit, quod in Aureliani Antonini familiam adoptionis iure transiisset, et mox quaestor factus est. Neque tamen honores maximi philosophi animum mutauerunt, vt a pristina virtutis via quicquam recederet, cuius laudabile exemplum dedit, quod, narrante CAPITOLINO [f], adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reuerentiam, quantam priuatus, exhibuit, fuitque haud secus rei suae, quam in priuata domo parcus ac diligens, pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare. Post excessum Hadriani dissolutis per Antoninum Pium sponsalibus, quae cum L. Ceionii Commodi filia inierat, filiam ille Faustinam ei destinauit, quae L. Vero desponsata erat, ast quam ducere is propter aetatis immaturitatem non poterat. Quaestoris adhuc atque consulis secum dignitatem contulit, et Caesaris appellatione donauit, aulico fastigio inuitum licet ornauit, honores ei cumulauit, quos enumerare hic omnes opus non esse putamus. Id vero non

c) SPARTIAN. in Hadr. c. 23.
d) IDEM c. 24. CAPITOL. c. 5. DIO L. LXXI.
e) cap. 6.
f) Ibid.

non negligendum, tantis ita circumseptum Marcum Aurelium laboribus fuisse concatenatis, vt qui totum se antea philosophiae studio dederat, magna inde instituti sibi carissimi sentiret impedimenta. Quibus tamen non obstantibus, cum tantis honoribus occuparetur, cum formandus ad regendum, vt scribit Capitolinus [ff], status reipublicae patris actibus interesset, studia tamen cupidissime frequentauit. Nec refragatus est Antoninus Pius, qui cum probe intelligeret, nihil reipublicae Romanae feliciter gubernandae aptius esse philosophia Stoica, et sponte alacriter currenti calcar voce et exemplo addidit, et Apollonium Chalcidenum [g], magnae famae philosophum ex Zenonis familia Athenis arcessi iussit. Cuius doctoris institutione ad summam Stoicae doctrinae cognitionem peruenit, tanta assiduitate in philosophiae studium incumbens, vt, licet iam in imperatoriam dignitatem esset ascitus, tamen ad domum Apollonii discendi caussa veniret. Tum Faustinam Antonini Pii filiam vxorem duxit, in qua amplam exercendi philosophiam Stoicam palaestram inuenit. Etsi enim magnis naturae dotibus erat conspicua, animi tamen leuitate formae pulchritudinem superans, cum matris vestigia sequeretur, maluit thorum imperatoris polluere, et indigna tanto fastigio vita colendam se procis exponere, quam casto amore maritum reuereri. In quo malo perferendo animum iniuriae tantae patientem, nec commotum ideo ita Marcus probauit, et tranquillitatem mentis in tantis coniugii fluctibus ita immotam seruauit, vt non deessent, qui negligentiam Marci accusarent, qui sine animaduersione illa pertulerit, quae indecora sibi fastigioque Romani imperii turpia esse probe intellexerit [h]. Ast non respexerunt Marci censores ad Stoae praecepta, quae ea omnia, quae extra nos, neque in nostra potestate sita sunt, curanda non esse iubent, eo quod ad nostram felicitatem non pertineant. Quamuis autem honoribus cumularetur Marcus, et a summo fastigio parum

ff) Ibid.

g) Fuit Apollonius Chalcidenus, alii Chalcedonium vocant, ex Bithynia, Dio l. c. Nicomediensem dicit, veterum suffragiis destitutus. Hominem fuisse Stoicae quidem philosophiae cognitione praestantissimum, sed scholasticos sequentem mores, ex eo disce, quod narrat Capitolinus in Antonino Pio c. 10. cum Apollonium Chalcide (Athenis ait Lucianus in Demonacte T. II. p. m. 576.) acciuisset, et ad domum Tiberinam, in qua habitabat imperator, vocasset, vt ei M. Antoninum traderet, atque ille dixisset, „non magister ad discipulum „debet venire, sed discipulus ad magistrum, eum risit dicens: „facilius fuit Apollonio e „Chalcide Romam venire, quam e domo sua in „palatium. Addit Capitolinus, imperatorem eius auaritiam, quam Demonactem quoque acute risisse testatur Lucianus l. c. mercedibus notasse. Laudat tamen Apollonium Marcus, „quod ab eo didicerit, vt liber esset, firmumque ac certum citra fluctuationem omnem „consilii ingeniique tenorem retineret; neque „aliud quidquam vel minimum, praeter rationem solam intueretur, vt idem semper esset, „in doloribus acerrimis, in liberorum amissione, in morbis diuturnis, ad haec quod in ipso, „tanquam in exemplari viuo conspexerit euidenter, posse eundem, prout occasiones se dabant, et vehementissimum, et remissum esse, „sed et quod in disciplinis tradendis neutiquam „morose se gereret, quodque hominem viderit, „qui peritiam suam, et in theorematibus tradendis solertiam, bonorum suorum minimum „existimare se palam faceret: quod didicerit ab „eo, et quomodo beneficia ab amicis accipere „oporteret, vt nec acceptis obnoxius fieret, „nec citra sensum tamen omnem transmitteret." Talem cum se Marco praeberet Apollonius, mirum non est, ad domum eius discendi caussa accessisse Caesarem iam designatum.

h) Fuse et eleganter Faustinae Marcique historiam persequitur De Servies hist. des femmes des empereurs T. III. p. 128. seqq. qui legendus.

parum abesset, tanta tamen in eo virtus valuit, vt, quam accepisset dignitatem et potestatem, ad amplificandam reipublicae felicitatem et emolumenta imperii ciuiumque salutem tantum adhiberet, sicque luculento exemplo ostenderet, quid institutio prudens et philosophiae praeceptis nixa in principe valeret: quibus artibus ita Antonino Pio commendatus est, vt nihil fere sine illo in imperio faceret, Marcus autem industriam, probitatem, fidelitatem et amorem ei luculenter probaret. Et his quoque munimentis aduersus obtrectatorum calumnias [i], qui clanculum auocare patris ab eo animum tentabant, se tegebat et custodiebat, sic vt integra Antonini Pii illi ad mortem vsque seruaretur gratia, et cum aduersa valetudine corriperetur, spesque sanitatis recuperandae omnis decollasset, vocatis ad se amicis ac praefectis successorem sibi in imperio solum Marcum Aurelium designaret, nulla L. Veri iniecta mentione, et ita se placidissime mori luculentis signis ostenderet [k]. Ita viuis erepto Pio A. V. C. IoCCCCXIV. A. C. CLXI, a senatu imperii habenas capessere Marcus, inuitus licet, coactus est. Quem campum ingressus, cum philosophiam vbique sibi comitem haberet, aequanimitatis philosopho dignissimae exemplum infrequens et admirandum edidit, quidque in formandis animis sapientiae studium valeat, non sine omnium stupore demonstrauit. Solus enim regnare cum posset, idque sibi vnii dignitatis fastigium seruare, quod ab Augusti aetate non nisi vnus tenuerat, maluit tamen generosi animi et philosophiae cura atque emendatione feliciter subacti impulsu Lucium Verum insolita prorsus ratione collegam in imperio adsciscere, et vt firmum esset societatis tantae vinculum, Lucillam filiam ei despondere [l]. Quamuis autem diuersa longe a Marci animo indole Verus esset, quae philosophiae munere nunquam rite purgata in alia omnia abibat, tanta tamen fuit Marci Aurelii Antonini prudentia, tamque accurata aequi rectique custodia, vt nunquam Verus aliquid susciperet, ex quo respublica detrimentum capere posset, vt non vigili Marci cura ad rectos fines emendaretur. Quo factum est, vt *adepti imperium*, teste CAPITOLINO [ll], *ita ciuiliter se ambo agerent, vt lenitatem Pii nemo desideraret, cum se Marcus totum philosophiae in imperio exercendae, daret, amoremque ciuium imperii aequitate et lenitate affectaret.* Cuius memorabile prorsus exemplum edidit imperator optimus erga Christianos. Hi ex omnibus prouinciis innumeris praesidum ac magistratuum epistolis accusabantur, et nouae superstitionis poscebantur repagula. His malorum publicorum, quibus eo tempore valde premebatur Romanum imperium, caussa inscribebatur omnis, quod iram Deorum ob neglectam in sui cultus contemtores vindictam in imperio Romano excitassent: hi grauissimorum criminum postulabantur, contra hos persecutiones infligendae petebantur. Et dubium non est,

Eeee 2 pro-

i) Omuli obtrectationes clandestinas narrat CAPITOLINVS l. c.

k) IDEM c. 7.

l) Ibid. conf. SALMASIVS ad h. l.

ll) cap. 8.

prouinciarum praesides a sacerdotibus instigatos eo maiorem obtinendi contra Christianos quod flagitabant, concepisse fiduciam, quo magis imperatorem philosophiae addictissimum abhorrere ab eiusmodi placitis credebant, quae Stoica quoque principia, Deorum cultum confirmantia, euerterent. Verum longe aliter res cecidit, memorque Marcus quod a Diogneto didicerat, vt a superstitione caussas praeternaturales rebus naturalibus assignante sibi caueret, Pii quoque lenitatem, et aequitatem, quam philosophia commendabat, sibi imitandam ratus, iniustis conatibus fibulam imposuit, data ad publica Asiae comitia, quae Ephesi tum habebantur, epistola, qua laudata religionis Christianorum constantia, quae immortalem illum Deum veneretur, statuit, *eos nulla molestia afficiendos esse, nisi forte contra statum imperii Romani aliquid moliri videantur; et si quis pergat cuiquam illorum negotium facessere ex eo, quod Christianus sit, delatum quidem crimine absoluendum, tametsi constet, eum reipsa Christianum esse, delatori autem ipsi poenam luendam esse* [m]. Peruenisse hac occasione in manus Marci libros quosdam Christianorum, quos inspexit, eo magis verisimile putamus, quo magis contra tam atroces accusationes a prouinciarum rectoribus perscriptas non inique de Christiana religione iudicat, eosque vnum immortalem Deum colere statuit. Nec dubitamus asserere, transtulisse ex scriptis Christianorum in suam rem quaedam Antoninum, quae cum placitis porticus conspirare credebat: id enim loca quaedam eius in commentariis ad se ipsum occurrentia valde suadent [n]. Ceterum mox primo imperii anno natus ei est Commodus, quem cum vtero gereret mater Faustina, portenta dira significauisse, quale monstrum editura esset imperatoris vxor, narrat LAMPRIDIVS [o], euentu tristissimo rem comprobante, et suspicionem eorum firmante, qui conceptum ex gladiatore quodam a Faustina coniecerunt. Adeo etiam in philosophiae aruis non desunt infelicitatis naturalis exempla, nec penes parentes prudentes, probosque semper est, sui habere et educare similes filios. Nihil enim in se desiderari passus est Antoninus, vt filius, cui spes imperii destinabatur, praeclare et secundum sapientiae praecepta educaretur, praeceptores enim, teste HERODIANO [p], ei optimos adhibuit, et vt lubricam formaret filii indolem, vehementer laborauit: ast impedire non potuit, vt non tam bono patre genitus (nisi alienus sanguis thoro eius illatus fuerit) pessime degeneraret, monstrumque euaderet, quale vix vidit orbis Romanus.

Ean-

m) Edictum imperatoris Apologiae suae adiecit IVSTINVS, seruauit etiam EVSEBIVS Hist. eccl. L. IV. c. 13. qui tamen perperam ad Antoninum Pium refert, VALES. ad l. c. Inde recentiores repetierunt, vid. FRANC. BALDVINVS ad edicta imperat. in Christianos p. 87. DACIER. vit. Anton. p. m. 8. et Oxoniensis Comment. Antonini de se ipso editio.

n) Vid. L. III. §. 11. L. VIII. §. 15. L. IV. §. 23. L. XI. §. 8. L. VIII. §. 10. Plura diximus ea de re in Tempe Heluet. T. III. Sect. II. p. 260. seqq.

o) In Commodo c. I. vbi fabula quoque narratur, qua adulterium Faustinae et illatus domui imperatoris sanguis adulterinus tegebatur. Conf. DE SERVIES Hist. des femmes des empereurs T. III. p. 140.

p) Lib. I.

Eandem prudentiam philosopho dignam erga Verum exercuit, quem aduersus irruptiones hostium imperii cum exercitu miserat, Lucillamque filiam ei desponsauerat. Oculis enim Antonini, cuius reuerentia latentem in Vero vitiorum segetem aliquantisper represserat, submotus, amplissimumque, effundendi in scelera quaeuis animum, nactus campum, ita turpissimis voluptatibus se immersit, dum interea per duces oruenta cum barbaris bella gererentur, vt ad Canusium in grauem et fere desperatum morbum incideret. Ex quo ereptus vbi in Syriam perrexit, in voluptatis horto, Daphne, quod suburbium erat Antiochiae foedissimis voluptatibus ita infame, vt qui famae suae et honori consulere vellent, id non accederent, totum se obscoenis et abiectissimis voluptatibus immersit, ducibus Parthicum interim bellum magnis victoriis conficientibus, quorum gloriam sibi vindicauit princeps ineptissimus [q]. Quid ad haec Marcus philosophus? Ille nihil temere, nihil inconsiderate acturus, vitia Veri, quasi nesciens, dissimulabat, et vt corruptum voluptatibus animum dulci remedio corrigeret, Lucillam ei filiam in matrimonium dabat, ratus ita amorem ei figi melius, et a turpibus scortis auocari posse. Eam itaque ad Verum misit, ad praesides prouinciarum scribens, ne quis filiae occurreret, indeque ciuibus incommoda exorirentur. Verus acceptam coniugem Antiochiam deduxit, eamque non meliorem, quam ipse erat, expertus est, strenue impudicae matris vestigia calcantem, et parentis famam vita turpi polluentem [r]. Duces vero confectis ex voto bellis, ad pacem et incolumitatem prouincias reduxerunt, qua victoria modeste, vt philosophum decebat, vsus est Antoninus, praesertim cum communem laetitiam graues calamitates turbarent, Vero pestilentiam secum ex orientis prouinciis Romam deferente, Germanis cis Rhenum seditionem concitantibus, et ita omnibus in Italia bellis ardentibus, quibus superuenit Marcomannorum et Quadorum defectio, quae terrore totum Romanum imperium repleuit. Quibus repellendis sacra et profana omnia mouerunt imperatores, et ad superstitionem, quod in Antonino mireris, delapsi, vndique sacerdotes Romam arcessiuerunt, peregrinis etiam ritibus, lustrationibus et sacrificiis totam vrbem repleuerunt [s]. Ambo vero hostibus obuiam euntes, prima contra eos pericula felici successu fecerunt, Alpesque, inuito licet Vero, transgressi, separatis proeliis hostes fuderunt, postea Aquileiam reuersi sunt. Vnde Romam cum redire cogitassent, Verus apoplexia correptus obiit: quem pestilentia alii extinctum volunt, aut veneno ab vxore Lucilla, pellicem Fabiam iniquo animo ferente, exhibito [t]. Ita quidem collega, qui oneri magis quam honori erat imperio, Marcus liberabatur, calamitates vero publicae vehementer

 eum

q) Multis hanc infamiam Veri prosequuntur scriptores historiae Augustae, ex quibus omnia eleganter enarrauit DE SERVIES l. c. p. 179. seqq. qui videndus. Vbi etiam nos quaedam, quae lucem postulabant, ad eum in versione Germanica adiecimus.

r) CAPITOLINVS in Marco cap. 15. in Vero cap. 7. DIO L. LXXI. DE SERVIES l. c.

s) CAPIT. ll. cc.

t) IDEM in Marco c. 14. in Vero c. 9.

eum vrgebant, et angebat publicus de iis luctus. Qui tantus fuit, vt, quae tot calamitatibus insuperabilis hactenus fuerat, virtus Stoica succumberet, et communis vox populi, quae nouam Christianorum religionem accusabat, quod ob Deorum contemtum, raritatemque in templis, derisas ceremonias, occidentesque veterum ritus religionum nouarum superstitionibus eiusmodi calamitates publicae immitterentur, victoriam de aequissimo imperatore reportaret. Nam et delatoribus, quod alias numquam fecerat, credidit, et praesidibus prouinciarum suppliciis excruciare Christianos permisit, vt populum seditionem minantem aliquo modo compesceret, et ita persecutionem illam permisit, qua eo imperante ecclesiae Christianae, maxime Gallicae, graui clade affectae sunt s). Quod cum ab aequitate et lenitate Marci expectari non potuerit, occasionem dedit viris doctis quaerendi, quae caussa Antoninum permouerit, vt contra philosophiae suae, animique rationes tam tristia in Christianos statueret? Et illi quidem, qui culpandum nihil in Antonino, laudanda omnia, inueniunt, inter quos est DACIERIVS t), in praesides rectoresque prouinciarum, et tumultuantem plebem culpam fere omnem coniiciunt. Alii turpiter se dedisse, et oblitum principia, quae olim secutus est, Antoninum fuisse, non negant. Nos, ab omni quidem hac in re culpa liberari non posse Marcum, opinamur. Nam quod Dacierius caussam omnem in prouinciarum rectores reiicit, qui edicto Caesaris, vt illi tantum tollerentur, qui fassi fuerint, ceteri continuo liberarentur, abusi, in quoscunque promiscue saeuierint, cumque imperator criminum conuictos suppliciis afficere iussisset, falsis vsi testibus publicam inter Christianos stragem ediderint, id inuitis veterum testimoniis dici rerum Christianarum circa haec tempora peritos latere non potest. Nihil vero in tota re est, quod ab Antonino cetera optimo principe expectari non potuerit, modo supponamus, quod veteres testantur, calumniatores apud imperatorem detulisse, adeo atros esse homines Christianos, omnique sana ratione carentes, vt peccaturus non sit, si eos e medio tolleret. Non denegamus vel lenitatis vel aequitatis laudem Antonino, nec faciendum esse putamus cum AMMIANO MARCELLINO u), qui superstitionem ei obiicit, cum ipse hostem se illius profiteatur, ita a Diogneto edoctus. Etsi enim,

more

s) Pluribus de hac persecutione historiae sacrae enarratores, EVSEBIVS praesertim, H. E. L. V. c. 1. et ex recentioribus illi quoque consulendi sunt, qui historiam martyrii Christianorum excusserunt, vbi etiam H. DODWELLI sententia diss. Cyprian. XI. §. 53. examinari solet de paucitate martyrum huius persecutionis. De tempore autem huius vexationis erudite disputauit Ven. MOSHEMIVS Obs. hist. crit. L. I. c. 3. §. 10. p. 172. Synt diss. H. E. p. 315.

t) In vita Antonini, quem tamen in Latina versione castigauit STANHOPIVS.

u) L. XXV. c. 4. vbi superstitiosum eum magis, quam sacrorum legitimum obseruatorem fuisse ait. Pluribus hanc δεισιδαιμονίαν Antonini probare satagit Cl. CHR. WOLLIVS in vita Antonini Comm. de se ipso Lips. editionis praefixa. Qui tamen in erudita diss. de ἀδεισιδαιμονίᾳ M. Antonini ad politicam haec superstitionem tantum referenda esse, contendit. Quod licet negari in totum nequeat, insedisse hanc imperatoris animo opinionem, posse se prudentem, immo debere ad aliorum ingenia ἐν τοῖς μέσοις demittere, vid. L. V. §. 36. habenda tamen simul Stoicae physiologiae, cui adhaerebat, ratio, quae popularem superstitionem non tollebat, sed emendabat, vt ex Cornuti et Sallustii libellis videri potest.

more Stoico, communem patriae religionem constanter sequebatur, eosque errare putabat, qui Deos reiicerent et ab eorum cultu deficerent, Stoico tamen, id est philosophico sensu Deorum cultui adhaesit, quo diuina anima per mundum vniuersum diffusa omnesque eius partes agitans, omnibus praesens est, atque viuificat, hincque tot numina constituit, quot elementa partesque mundi sunt. Quibus ex Stoicorum latifundiis admissis non potuit non aegre ferre Antoninus, omnem Deorum cultum contumeliose, quod accusabantur, reiicere Christianos, quamuis ipse popularem superstitionem damnaret. His accessit, quod tanta persuasione de veritate theologiae Stoicae esset certus Antoninus, vt, qui alia sentirent, in graui versari errore non potuerit non opinari. Ast Christianos istis familiae Zenonianae rationibus non duci, leueque illis pondus adiicere animaduertebat, et non ratiocinationum nexibus, sed fidei simplicitate et obsequio vti ad firmandam praeceptorum suorum veritatem videbat, et indignabatur, adeo esse irrationales, vt pro superstitione sua mortem oppetere, quam philosophiam sequi, mallent: vnde iis ψιλὴν *παράταξιν meram obstinationem* in morte obeunda obiicit [v]. Qua in re communi praeiudicio de Christianis ductus est philosophorum gentilium, inter quos ipse PLINIVS [x], grauis ceteroquin innocentiae eorum testis, *non dubitandum* dixit, *qualecunque esset, quod dicerent, peruicaciam certe et obstinationem inflexibilem debere puniri.* Qua de calumnia, ne nimii simus, legi velimus, quae ex veterum scriptis docta manu collegerunt triumuiri in veterum lectione versatissimi, IOANNES SCHILTERVS, THOMAS GATAKERVS, et IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [y]. Hanc obstinationem pro superstitione habuisse Antoninum, eo minus dubium est, quo magis a rationibus, quas ille sequebatur, philosophicis deflectebat Christiana religio, neque cum illis, vt aliarum forte gentium placita, in concordiam redigi poterat. Neque alia sunt, quibus iudicium suum de Christianis in *prima epistola* inaedificauit. Ast tum negotium illis facessere prohibebat, quod apertum erat, homines innocentissimos, quibus praeter obstinationem quandam crimen vllum obiicere non poterat, nulla in re saluti imperii Romani obesse. Verum cum iam mala publica essent cumulatissima, tantumque inualescerent calamitates publicae, vt qua ratione obuiam iis eundum esset, ipse non satis perspiceret, parum autem a seditione abesset plebis furor, qui caussam tantorum malorum in imperatoris lenitatem erga Christianos, Deorum contemtores omnisque calamitatis fontes conii-ciebat, ne malum malo augeretur, ad religionem, quam potissimum populus inuocabat, recurrendum ratus, non tantum sacris, etiam peregrinis, Vrbem repleuit, sed in prouinciis quoque caedi Christianos, quos obstinatione mereri mortem, nec indignos esse ob superstitionem

v) L. XI. §. 3. x) L. X. ep. 97. y) GATAKER. ad l. c. IO. SCHILTER. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. II. §. 5. 6. p. 44. seqq. MOSHEM. ll. cc.

nem suppliciis, credebat, passus est, idque eo magis, quod ita mortem oppetere, non ignoraret eos sibi ducere longe optabilissimum. Ex quibus iam, nisi fallimur, luculenter dispalescit, neque saeuitiam, neque superstitionem Antonini hic magnopere accusandam esse, sed prudentiae falsam quandam rationem, qua mederi malo maiori admisso minore facileque excusando, statuit [a]. Dici enim non potest, in ea Antoninum haesisse sententia, qua plerique haerebant, ob Christianos toleratos iram Deorum in imperium Romanum exarsisse, cum Stoicorum philosophia cuncta ad ineuitabilem quandam fatorum necessitatem reuocet, illique sine murmure parendum esse moneat, sic vt contra philosophiam peccasset suam Antoninus, si ob eam rem tolli Christianos iussisset. Ast cum nescio quibus sceleribus depictos sibi Christianos intueretur, quibus irritari populos credebat, facile illi fuit, ea permittere, quae ad crudelitatem exercendam magnopere auxisse prouinciarum praesides et praefectos verisimile est. Qua tamen in re, licet contra Stoae praecepta peccasse dici vix queat, adeo tamen rationis violauit dictamina, vt singulari nobis exemplo esse queat, ad quae falsa quaedam philosophiae species peccata erroresque viros etiam cetera prudentes et sobrios, sed non satis cautos, seducere queat. Sed vt ex diuerticulo in viam et ad Marci philosophi historiam redeamus, Lucillam viduam Cl. Pompeiano, viro quidem nobili et virtutum gloria exsplendescenti, sed infra principis tamen dignitatem constituto desponsauit, et in eo quoque philosophum, virtutis splendorem generis nobilitati praeferentem, se testatus est [a]. Ast displicuit impar matrimonium et matri Faustinae et ipsi Lucillae, quae tamen mox mutata, ad nutus obsequiosum se habiturum maritum sperauit, et frena eo maiori laxauit licentia impudicitiae [b]. Nouam vero curam iniecere imperatori philosopho Quadi, Sarmatae, Vandali, qui eo tempore hostiliter se efferebant, contra quos atrocia bella gessit, quorum tamen historia alibi enarranda est. Silentio tamen praetereundum haud est, quod nobis de Alexandro impostore narrat Lvcianvs [c]: „Parauisse sibi hominem vaferrimum aditum in au„lam Caesaream, belloque cum Marcomannis et Quadis flagrante, oracu„lum diuulgauisse, quo iusserit, duos leones viuos in Danubium immitti „cum variis aromatibus ac sacris quibusdam magnificis, et mox victoriam, „pacem et decus ingens promisisse. Leones autem barbaros fusti„bus arcuisse, cum ea facta essent; ast Caesareanorum magnam stragem „viginti millium hominum confecutam esse.„ Qua in re aut abfuisse ex castris Marcum dicendum est, cuius tamen contrarium suadet Luciani narratio, aut vergentem ad senectutem virum valde seuerum, ad superstitionem, quam in iuuentute detestatus fuerat, inclinasse, maxime vbi peri-

a) Alia haec mire illustrantia dat Cl. Wol-livs diss. laudata §. 25. p. 55. seqq.

a) Capitolin. c. 20.

b) Indignae tanto patre filiae vitam in secundo coniugio eleganter ex veteribus depingit de Servies l. c. p. 196. seqq.

c) In Pseudomante T. I. p. m. 571. seqq.

periculis premeretur, statuendum, praesertim cum fatorum seriem oraculis detegi posse Stoici crediderint, et ingentem sibi auctoritatem pepererit Alexander ille impostor. Rebus tandem ex voto, licet non sine sudore et sanguine, compositis, Romam Antoninus reuersus est, vbi et principem laude dignum et philosophum re talem se praestitit. Eo enim curam vertit omnem, vt hoc caput imperii incolume praestaret saluumque, et tranquillitatem etiam publicam promoueret, eo vero subiectos sibi populos dirigeret, vt officiorum memores, saluti vniuersi imperii prospicerent, sicque re ipsa viuendo, pulchre philosopharentur. Iustitiae itaque exsequendae totum se tradidit, leges aut rogauit nouas, aut veteres emendauit, litibus disceptandis terminos praescripsit, consanguineorum vetuit matrimonia, cauit sumtibus publicis, vias publicas diligenter curauit, antiquatas leges bonas renouauit, resque ciuitatum vel minimas curae suae habuit commendatas. Pauperes mortuos publicis sumtibus iussit efferri, mores matronarum et iuuenum diffluentes composuit, salaria otiosis, quorum nullus in republica erat vsus, detraxit, inopes suis facultatibus iuuit, reorum caussas summa aequitate cognosci curauit, et vt audirentur, mandauit. Poenas illis tantum irrogauit, quos plecti, reipublicae securitatis ciuiumque exempli, legumque sanctitatis intererat. Litium patronos admisit, et quaecunque possent, ad iuuandam caussam afferendi veniam concessit [d]: Verbo cum vitam philosophia dignam seruare contenderet, in id omnibus viribus connitebatur, vt et subiectis sibi exemplo esset, et ad eandem viuendi regulam eos componeret. Tempus vero ita diligenter collocauit, vt nunquam otiosus inueniretur, sic vt in Circensium spectacula nunquam iret, quam aut legeret aliquid, aut scriberet, aut ad animi emendationem aliquid referret. Quibus factum est, vt inter principes tantum non omnes non reperiatur, qui philosophum vita talem magis expresserit egeritque. Ex his vero intelligi sine labore potest, tanto philosopho imperante latissime extendisse pomoeria sua philosophiam, inuentosque esse plurimos, qui, vt tanti principis gratiam aucuparentur, philosophiae sua transscripserint nomina; fuisse autem multos inter eos, *homines ignaua opera philosopha sententia*, et imperatoris philosophi moribus prorsus dissimiles. Quos non ferens Antoninus barbam et pallium quidem ostentantes, indigne tamen philosophiae nomine viuentes, ventres pigros, et turpissima mendicabula stipendiis priuauit, ignauumque fucorum pecus ab aula arcuit: viros doctos et bonos gratia multa fouit et salariis auxit [e]. Qualem in imperio se praebuit Antoninus, talem etiam in vita priuata philosophum se praestitit. Subcisiuas enim horas non voluptatibus, more maiorum tribuit, non otio triuit, sed ad philosophicas meditationes adhibuit, non tantum in aula, verum etiam in castris, vbi horulas suf-

d) Diligenter haec omnia enarrat CAPITOLINVS. e) Ibid.

suffuratus ea conscripsit sapientiae praecepta, quae Stoica ei philosophia ad sui emendationem suppeditauit. Nihil enim contemplationi deditus attento obseruauit animo, siue domi, siue militiae versaretur, quod non chartis inscriberet, et ad firmandum animum et ad casus vitae dubios inopinatosque viriliter perferendos, quasi in horreum quoddam, reponeret, cui industriae libros εἰς ἑαυτὸν debemus. Sed nec modestia eius silentio praetereunda est, quae fructus quoque fuit philosophiae pulcherrimus. Passus enim non est, vt sibi templa et arae exstruerentur, recusauit etiam superbos titulos ex bellis quaesitos, et in fratrem, nihil eorum merentem transtulit, adulationem populi et senatus, quae in immensum eo tempore excreuerat, contemsit, ratus virtutem propria nitere gloria suisque praesidiis fultam sibi abunde sufficere, nec emendicatis honoribus opus habere [f]. Tantum autem abest, vt immensos sibi familiaeque suae thesauros cogitauerit corradere, vt potius delationes, quibus fiscus augeretur, contemneret, et cum nouum cum Marcomannis bellum instaret, et exercitum ipse vndique conquireret, ne tamen prouincialibus molestiam crearet, mallet in foro Traiani quasuis res aulicas, vestes, pocula, vasa aurea et argentea, imagines etiam praestantissimas publica praeconis voce vendere [g], ex quibus cum pecunia bello feliciter confecto abundaret, reddito pretio multa postea redemit iterum, spectacula abrogauit, indignante quidem, et seueritatem philosophicam inique ferente populo [h], sicque magno animo munitus contra hostes profectus est, et sub ipsis profectionis diebus filium septennem Verum Caesarem, intempestiua tuberis sectione amisit, quod vulnus adeo fortiter tulit, vt medicos quoque de artis infelici successu lugentes solaretur [i]. Ita enim Stoicum decebat philosophum, qui fato se subtrahere non posse credebat, et in omnibus tranquillitatem mentis seruare cupiebat. Quam tantam fuisse ait CAPITOLINVS, *vt vultum nunquam mutauerit, moerore vel gaudio, philosophiae deditus Stoicae, quam et per optimos quosque magistros acquisiuerat, et vndique ipse collegerat.* In hoc bello cum hostes in ipso Danubii transitu deleuisset, Romani milites nimia victoriae spe elati dum concitatius Quados persequuntur, ruunt in loca sicca, montiumque claustris includuntur. Quos cum hostes pugnam detrectantes sine sanguine ad deditionem loci siccitate compulsum iri sperarent, resque in summum discrimen esset perducta, effusus subito imber, mira numinis prouidentia et hostes terruit, et Romanum exercitum ab interitu liberauit. Precibus hoc Christianorum, qui in exercitu Antonini militabant, effectum esse, multi veterum asseruerunt [k], et circumlata epistola Antonini [l], id fatentis; legionis etiam fulminatricis nomen inde originem cepisse contenderunt quidam, pro cuius miraculi veri-

f) Ibid. c. 12.

g) Ibid. c. 17. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 526.

h) CAPITOLIN. c. 23.

i) c. 21. sollicitant tamen lectionem huius loci vulgarem Casaubonus et Salmasius.

k) Scriptores veteres et recentiores de hac re prolixe enumerat THOM. ITTIGIVS Sel. cap. histor. eccl. Sec. II. c. 6. §. 28. p. 293. quem vide.

l) Adiecta est editionibus Comm. de se ipso Oxoniensi et Lipsiensi p. 279. a Graeculo quodam confictam esse recte contendit SCALIGER ad EVSEB. Chron. A. MMCLXXXIX.

veritate disputauit eleganter HERMANNVS WITSIVS [m], ast non minori diligentia et verisimilitudine suspectam narrationem reddidit DANIEL LARROQVANVS [n], qui cum aliis, qui eam rem tetigere, consulendi sunt; nobis enim prolixius illi inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineat, non licet. Vltra vero arma victricia hostibus intulisset Antoninus, nisi A. Cassius, dux Romanus, spe potiundi imperii, vulgata Antonini morte in Syria rebellasset, qui hostis patriae iudicatus et proscriptus temeritatis poenas luit [o]. Cuius interfecti caput cum ad Antoninum perlatum esset, non elatus est ideo, et indignanti cuidam mitem imperatoris animum, et dicente: *Quid si ille vicisset?* Stoica prorsus animi magnitudine respondet: *Non sic Deos coluimus, nec sic viximus, vt ille nos vinceret:* addens, *interemtos principes omnes meruisse interimi, eo quod viam non calcassent, quam debebant.* Caput itaque Cassii etiam cum signo doloris terris mandari curauit [p], seditiosos ad sanitatem reuocauit, eisque ignouit, maxime Aegyptiis, apud quos philosophum egisse omnibus in locis, studiis, templis ait CAPITOLINVS [q]. Orientis rebus pacatis Athenas delatus est, et Cereris initiatus mysteriis, vt vitae inculpatam rationem morumque innocentiam probaret. Cumque in itinere vbique ad emendationem morum, eruditionis incrementa, virorumque doctorum praemia respexisset, nec in hac Musarum sede gratiam suam amoremque in literas et philosophiam desiderari passus est, academiae enim publicos doctores praefecit, salaria constituit, doctos honorauit, omnes liberalitate recreauit [r]. Romam redux, actoque triumpho Lauinium secessit, inque eo secessu philosophiae vacauit studio, in tantum dignum se imperio reputans, quantum philosophia duce vteretur: gratiae vero animique boni specimina vbique edidit luculentissima. Smyrnam incendio et terrae motu euersam restituit [s], precibus Aristidis rhetoris [ſ] commotus, vt fidem, quam ipsi vrbis ciues praestiterant, remuneraretur. Quam imperatoris clementiam statua honorarunt Smyrnaei. Eandem liberalitatem principis optimi populus haud vno exemplo expertus est. Cum autem deuiantis a parentis moribus filii animum dolens obseruasset, Crispinam ei, Brutii Praesentis, viri consularis, filiam matrimonio iunxit, fibulam ita currenti ad vitia iuueni iniecturus [ſſ].

 Interim

m) In diss. de legione fulminatrice Christianorum, ad calc. Aegyptiac. p. m. 427. seqq.

n) In diss. de legione fulminatrice adiecta parentis Aduersariis sacris p. 553. seqq. Falsitatem rei hoc maxime euincit, quod post hanc demum de Quadis victoriam Marcus concessit, vt Christiani affligerentur.

o) Vid. CAPITOLIN. c. 24. VVLCATIVS GALLICANVS in Cassio, DACIER. vit. Ant. pag. 30.

p) CAPIT. c. 25. 26. VVLCAT. c. 11.

q) c. 26.

r) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. §. 12. p. 563. c. 10. §. 4. p. 588. coll. p. 566. DIO L. LXXI. MEVRSIVS de fortuna Attica c. VIII. p. 71. seqq.

s) DIO, PHILOSTRAT. ll. cc.

ſ) Vitam celeberrimi oratoris enarrat PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 9. p. 583. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 374. Ex tempore coram Marco differere recusauit, teste EVNAPIO in Proaeresio p. 143. tantum autem eius eloquentia apud Antoninum valuit, vt lacrymas ei prouocaret, vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. TILLEMONT. hist. des empereurs T. II. p. 686. seqq. Legi hic possunt ex ARISTIDIS orationibus, quae hodie extant XX. XXI. XLI.

ſſ) Historiam feminae huius eleganter enarrat DE SERVIES hist. des femmes des Empereurs p. 207. seqq.

Interim nouam irruptionem fecere in Romanum imperium Scythae, vna cum aliis septentrionis populis: contra quos ipse cum filio mouit, commissoque proelio victor discessit [t]. Tandem morbo occupatus est grauissimo Viennae Austriae, vel, vt alii volunt, Syrmii, cuius incrementa promouisse medicos a filio inductos non inanis tum multorum suspicio fuit. Is enim adeo belluinam et perditissimam vitam viuebat, vt mori mallet optimus imperator, quem similem futurum Neroni, Caligulae, Domitiano videbat: graui tamen eum oratione amicis commendauit [u], ridensque res humanas, mortem autem contemnens [v], ad Stoicae philosophiae regulas compositus animam efflauit sexagenarius, ad quam aetatem, licet curis, studiorum assiduitate, itineribus et bellis valde vires attriuisset, perduxit eum temperantiae et tranquillitatis perpetuo habita ratio, vsusque theriacae quotidianus. Ex hac vero vitae philosophicae Marci Aurelii Antonini historia, vera eius imago facile depingi potest [w]. Fuisse enim non imperatorem tantum magnum atque optimum, sed philosophum quoque illustrem, qui et suorum temporum honores et laudes meruit [x], et sequentis aetatis admirationem retulit, interque maxima virtutis et prudentiae exempla merito numeratus est, nemo temere dubitauerit. De virtute autem eius accurate et cum circumspectione iudicandum esse, recte quis existimauerit. Nam naturae maxime indolem, quam ad grauitatem et seueritatem propendisse supra ostendimus, at quae insita quadam beneuolentia temperata, austeritatem temperamenti mitigauit, multum ad has vitae philosophicae circumstantias attulisse, dubium non est. Illa naturae inclinatione cum ad Stoicae philosophiae amorem impelleretur, exemplisque maiorum, parentumque maximis incitaretur, nactus praeceptores inter Stoicos praecipuos, et rigidae sectae non doctrina tantum, sed et vita adhaerentes, tantum ad Stoicae vitae amorem impulsus est, vt in puero duodecenni magnorum virorum ex hac familia vita moresque relucerent. Quibus cum accederet naturalis animi bonitas, natura, educatione, exemplis ita formatus est, vt Stoicae philosophiae sapientem vere admirabilem facile agnoscas, isque merito inter illustria porticus ornamenta referatur. Laudemque omnino meretur, quod CAPITOLINVS [y] de eo tradit: *Fuisse per omnia moderatissimum, in hominibus deterrendis a malo, inuitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis: fecisseque ex malis bonos, ex bonis optimos.* Non confundenda tamen virtus Stoica et naturalis Antonini, cum Christiana, ex diuini spiritus gratia profecta, quacum comparata illa valde deficit, nec ab hypocriseos obiectione liberari in totum potest, negarique profecta multa ex famae cupiditate; nihil enim

t) DIO, CAPITOLINVS ll. cc.

u) HERODIAN. l. c. c. 4. 5.

v) CAPITOLINVS c. 28.

w) Imago Gatakerianis editionibus Comment. Antonini praeposita non Marci est, sed Commodi filii, conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. pag. 27.

x) Omnium instar erunt scriptores historiae Augustae, qui non sine magna laude eum memorant.

y) loc. cit.

enim magis deprecatum esse quam auaritiae famam, nominis etiam sui ita studiosum fuisse, vt semper hominum de se iudicia perquireret, emendaretque ea, quae reprehenderentur, CAPITOLINVS refert. Nec caruit in tanta virtutum laude obtrectationibus, vitioque ei datum, *quod adulteros vxoris promouerit, patientia vsus illaudabili, quod non tam simplex esset, quam videretur, aut quam vel Pius vel Verus fuisset, quod aulicam arrogantiam confirmauerit, submouendo amicos a societate communi et conuiuiis* [a], et quae alia fuere, quae si vera in quibusdam, et non praeter eius animi intentionem illi crimini data, hominem fuisse ostendunt, ad sapientis quidem perfecti felicitatem nondum enixum, strenue tamen viuendo ita philosophantem, vt ad eam pertingeret. Talem vero se esse in commentariis *ad se ipsum* [a] demonstrauit, in quibus non cohaerens quidem philosophiae Stoicae aedificium excitauit, at quae vitae sibi formandae variisque casibus regendae profutura passim meditatione detexerat, conscripsit, et vbicunque esset, annotauit. Eiusmodi enim meditationes, quas partim domi, partim militiae semotus paulisper a publicis curis animus produxit, in commentarios hos retulit, et prout cogitationibus se offerrent, in chartam coniecit, vnde sine dubio falluntur, qui ex tractatione quadam pleniore fuisse excerpta coniiciunt [b]. De philosophia autem M. Antonini [c] ex Stoico systemate iudicium ferendum est, nec dissolutae et inter se non cohaerentes assertiones, quae splendida multa promittunt, in se considerandae, sed ad totius aedificii Stoici συνάφειαν referendae, vt, quibus principiis suppositis, tam praeclare praeceperit Antoninus, liqueat. Quod vbi fit, clare satis innotescet, non recessisse Antoninum ab erroribus porticus, multaque pulchra videri, quae fundamento satis impio et detestando nituntur. Cuius exempla quidem hic afferre, vbi in tanta rerum copia breuitas sectanda est, impossibile, euolui tamen cum fructu possunt, quae vir summus et laude nostra superior B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS in introductione ad philosophiam Stoicam ex mente sententiaque M. Aurelii Antonini philosophi fuse et erudite disseruit [d], quibus, si tanti vide-

a) CAPITOLINVS c. vlt.

a) πρὸς ἑαυτόν, quod aliis idem est, ac de officiis suis, aliis institutiones vitae suae, aliis de se ipso ad se ipsum. Eleganter post Casaubonum LEIBNIZIVS in Theodicea soliloquia appellauit. Dicas etiam Commentarium philosophicum de rebus ad eum pertinentibus.

b) Hoc post Xylandrum et Barthium coniecere IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 10. p. 862. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 16. licet hic dubitans. THOMAM GATAKERVM luculento doctoque commentario has institutiones morales Stoicas illustrasse notum est, quemadmodum ANDREAS DACIERIVS eas Gallice, I. ADOLF. HOFFMANNVS Germanice nobis dedit. De editionibus vero videndus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 25. seqq. Vtimur nos Gatakeriana G. STANHOPII opera Londini 1707. 4. edita, et Oxoniensi 1704. 8. quam recusam dedere Lipsienses 1730. 8. auctam vita Antonini a Cl. WOLLIO conscripta, et Introductione I. FR. BVDDEI in philos. moral. Anton.

c) Praeter laudatam introductionem Buddeanam legi non sine emolumento potest erudita dissertatio Cel. DAVID. KOELERI de philosophia M. Aurelii Antonini in philosophia et praxi.

d) Addi potest eius diss. de erroribus Stoicorum, quae in Analectis historiae philosophicae extat.

videbuntur, addi illa possunt, quae nos alibi ex imperatoris huius mente de philosophiae eius fundamentis et principiis luculenter disputauimus [e]. Illud recte affirmari putamus, non esse inter omnes principes, qui philosophi nomen meliori iure retulerit: licet coniiciamus, accepisse eum hanc appellationem initio non in laudem studii, quod prosequebatur, philosophici, sed vt ei affectatus philosophi habitus et professio fastigium imperatoris dedecens obiiceretur. Etsi enim philosophi nomen a Iustino iam Antonino datum esse ex EVSEBIO [f] apparet, recte tamen obseruauit FABRICIVS [g], appellationem hanc Antonino ab historicis non tribui. Quod licet negari nequeat, vix tamen persuadere nobis possumus, viro in omni vita philosophanti, vt diserte ait CAPITOLINVS, habituque Stoico incedenti, philosophi nomen non fuisse tributum. Silentii itaque historicorum non aliam caussam esse coniicimus, nisi quod conuicii ergo nomen hoc Marco additum sit, eoque eius memoriam violare nefas illi duxerint. Certe exprobratum Marco nimium philosophiae amorem fuisse, veteres non negant. Refert enim VVLCATIVS GALLICANVS [h], Cassium conuiciantem Antoninum appellasse *philosophum aniculum*, CAPITOLINVS [i] autem narrat, *fuisse populi hunc sermonem, cum sustulisset ad bellum gladiatores, quod populum sublatis voluptatibus vellet cogere ad philosophiam.* Quibus merito additur, quod supra ex PHILOSTRATO [k] retulimus, Lucium sophistam vehementer risisse imperatorem ad Sexti domum philosophiae caussa properantem, quod se pueris ad ludum literarium euntibus assimilaret. Ex quibus testimoniis luculenter patere existimamus, philosophi nomen eo tempore honorificum Antonino non fuisse, eo quod infra eius dignitatem esse iudicaretur. Quemadmodum Hadrianus quoque imperator ob similem caussam, eadem fere significatione dictus est scholasticus, quod nostro tempore barbara voce paedantam vocamus, id est hominem scholasticis vel paedagogicis moribus deformem. Verum de coniectura hac lectoris esto iudicium.

Stoici alii.

§. XV. Et hi quidem illustris nominis atque famae Stoici Sec. I. et II, post natum saluatorem ab initiis monarchiae Romanae fuerunt. Fuisse alios quoque multos et his et sequentibus temporibus, ex eo colligi potest, quod de fatis sectae Stoicae initio sectionis huius diximus. Ast hi obscuri plerique sunt, et vix nomine noti, et in catalogis Stoicorum passim obuii. Cumque secta Stoica, vt supra quoque dictum, mature euiluerit, et, qui magnopere post Antoninorum aetatem inualuit, syncretismus, Platonica et Peripatetica cum Stoicis confuderit, mirum non est, post Alexandri Seueri aetatem, qua Stoici publice Athenis et Alexandriae docebant, paucos reperiri Stoicos, qui purum atque genuinum Zenonis systema

e) Amoenit. literar. T. VIII. p. 443. et Tempe Heluet. l. c.

f) Hist. eccl. L. IV. c. 12. conf. G. HORNIVS histor. philos. L. IV. c. 6. p. 258. seqq.

g) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 81.

h) In Cassio c. 1.

i) cap. 23.

k) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557.

ſtema ſequerentur, et pleraque Stoica corrupta valde et adulterata inter diſcipulos Ammonii eſſe quaerenda. Tales fuere, vt ſuo loco dictum, Damaſcius et Theoſebius, homines Platonici, ſiue conciliatores Alexandrini; Caſaubonum enim a SVIDAE [l] confuſione, Theoſebium et Epictetum miſcente, ſeductum, perperam per hunc Theoſebium intellexiſſe M. Antoninum, ex iis, quae ſupra de Theoſebio ex *vita Iſidori* dicta ſunt, manifeſtum eſt. Nec alio ſenſu admittendi, qui Simplicium inter Stoicos referunt. Addunt quidam albo Stoicorum DIONYSIVM CATONEM, diſtichorum moralium auctorem [m]. Aſt ignotus eſt veteribus hic Cato, ſine quorum calculo definire nihil licet, quamuis non ineptum ſit, quod monet Cl. STOLLIVS [n], potuiſſe ita philoſophum quendam vocari, ſed obſcurum et ignotum aliis. Sed veriſimile eſt, diſticha haec nomini Catonis eſſe ſuppoſita, quod et Auſonio et Senecae factum. Omitti vero ex philoſophiae hiſtoria poſſunt, eo quod ἐξωτερικῶς tantum philoſophantur [o]. *Dionyſius Cato.*

SECTIO OCTAVA.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Poſt Stoicos magna quoque in imperio Romano auctoritate floruit ſecta Epicurea, non minus laetos nacta ſucceſſus diuque poſt magiſtrum durans. *Fata ſectae Epicureae.* Id quod ſuae potiſſimum indoli et conſtitutioni debuit, vinculo amicitiae et fidei conſtricta, quod ſectae parens, Epicurus validiſſimum nexuerat, quodque internae lites et diſſidia, quae plerisque ſectis interitum attulerunt, ſoluere non potuerant. Cum enim et viuo Epicuro, et ſtatim poſt eius ex hac vita diſceſſum, tanta fuiſſet in Epicuri hortis concordia, vt SENECA [a] teſte, *apud eos quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur, et omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus eſſet, vnius ductu et auſpiciis dicta eſſent;* manſit inuiolabilis haec ſectae Epicureae in eadem placita eandemque mentem vnanimiter conſpirantis conſtantia, adeo vt nec a conditoris ſui doctrina vel latum vnguem deficeret, nec diſſidio vllo vincula contubernii ſui ſolueret, ſed, quod THEMISTIVS [b] teſtatur, ea, quae ab Epicuro conſtituta erant, non ſecus quam Solonis leges Athenis, vel Lycurgi Lacedaemone, ſeruarentur. Qua de re, cauſſaque durantis diu ſectae Epicureae dignus eſt, qui audiatur Numenius [c], qui

l) In Epictetus T. I. p. 817. Is vero Damaſcium quoque Stoicum perperam facit, vt ſupra dictum.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 682. ſeqq.

n) Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCLVII. p. 579.

o) Conf. Acta philoſoph. Vol. I. p. 732.

a) Epiſt. 33.

b) Orat. IV.

c) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 5. p. 727.

qui hanc Platonicis felicitatem non obtigisse dolens, *nulla* ait, *in re unquam Epicureos ab Epicuro dissidere visos esse, sed potius eadem omnino cum sapiente suo sentire professos, iure propterea id nomen habuisse. Quin etiam, qui longissimo deinceps interuallo consecuti Epicurei sint, eos nec ab sese mutuo, nec ab eodem Epicuro tantillum, quod quidem meminisse attineat, discessisse, Immo sceleris apud eos, vel potius impietatis, eum damnari, qui noui quippiam inuexerit, ideoque neminem prorsus id audere: sed eorum dogmata ob constantem illam omnium inter se perpetuamque concordiam in altissima quadam et tranquillissima pace, versari: esseque hanc Epicuri sectam verae cuidam reipublicae persimilem, quam ab omni seditione remotissimam mens quaedam vna communis vnaque sententia moderetur. Hancque eos disciplinam et antea secutos esse multos perlibenter, et sequi etiamnum, atque adeo, vt simillimum veri, in posterum quoque secuturos.* In tanta sectae concordia cum tenaciter adhaereret Epicuri placitis, verisimile omnino est, multos eam sectam habuisse asseclas, cum talis esset doctrina Epicuri, vt recte intellecta et tradita non ratiocinationum tantum perspicuitatem, sed et humanae mentis indolem motusque voluntatis naturales sequeretur, sicque naturae suae inclinatione ad amplectendam Epicuri philosophiam homines impelleret, eosque non meteoris quibusdam superbos magis quam sapientes, Stoicorum more, faceret, sed ex animi sui voto atque desiderio felices redderet, voluptatem quidem commendando, ast talem, quae dulcissima visa amaros sapientiae fructus pia quadam fraude exhiberet. Addi his alia ratio debet non minus luculenta, quae viris etiam grauibus et circumspectis hanc philosophandi viam commendauit. Nempe ab eo tempore, quo DEI filius in his terris muneris auctoritatem miraculis confirmauerat, et a legatis eius nomine illa quoque erant edita, non destitit infernalis genius, cuius regna vehementer turbabantur, id cogitare, vt hanc Christiano nomini gloriam eriperet, sibique vindicaret. Quod cum re facere non posset, astu et fraude perfecit, et impostores armauit plurimos, qui magiae gloriam iactantes praestigiis credulum populum deceperunt misere: quales homines per omnem fere terrarum orbem eo tempore circumuagatos esse, humanoque generi in eiusmodi argumento plerumque male curioso et pueriliter credulo imposuisse, veteres innumeris testantur locis [d]. Ab his erronibus et impostoribus decipi se, facile peruidebant viri acuti et philosophiae studiis innutriti, hincque Chaldaeos, Magos, huiusque furfuris alios a se arcebant, et persuadebant principi summo, vt excedere vrbe et orbe Romano iuberentur: ast cum nouis ita insultibus turbarentur artes τȣ̃ μυϛιοτέχνȣ, aliter rem aggrediendam ratus ipsum philosophorum genus armauit, sectamque Pythagoreo-Platonicam, in spirituum deorumque cum hominibus commercio valde industriam instigauit, vt et doctrinam suam huic fini adaptaret, et miraculorum euentuum.

d) Hoc vel vnius Apollonii historia probat, totaque eclectica secta exemplo est.

tuumque diuinorum sibi vindicaret gloriam. Qua ratione innumeram hominum multitudinem deceptam fuisse, ea, quam supra dedimus, sectae Pythagoricae, Platonicae, Eclecticae, historia, luculentis demonstrat speciminibus [e]. Neque vero ita fascinari poterant prudentiorum oculi, vt nefandas imposturas et vana artis praecepta non perspicerent, qui ne ad vera Christi miracula lumina attollerent, commendauit iis daemonis impuri astutia philosophiam Epicuream, quae cum ab omni cum hominibus consortio Deos auocaret, et in intermundia securos et minime curiosos rerum humanarum relegaret, totam hanc Magorum, Chaldaeorum, Pythagoreorum, Platonicorum disciplinam tanquam turpissimae fraudis gymnasium aliquod detestata est, virosque acutos permouit, vt armis Epicureis instructi eam philosophiam tanquam prudentiorum religionem atque philosophiam amplexi, non superstitioni tantum omni bellum indicerent, sed Christianam quoque religionem, velut in eodem luto haerentem, auersarentur, sicque oculos contra diuinae virtutis in miraculis relucentis animosque valde perstringentis radios clauderent. Qua ratione ciuitatis Christianae hostis haud parum rem suam iuuit, et nutantia ruinamque minantia regni sui fundamenta nouis firmauit repagulis. Ita enim viri magni et acutius cernere sibi visi, dum superstitionem vitabant, Epicuri sectam amplexi, reuera religionem omnem ridebant, et coelestis quoque doctrinae vehemens induebant odium, vt vel ex vno LVCIANO est apertissimum. Ita vero nunquam fere deerant sectae Epicuri assectae, quae fautores multos nacta valde commendabatur. His accedebat ex moribus Epicureorum magna sectae commendatio. Quia enim et veritatis amorem abiectis praeiudiciis omnibus prae se ferebant, et morum suauitatem ac moderationem affectabant prorsus singularem, vitae quoque tranquillitas, quam sectabantur, philosophiae nomine potissimum digna videbatur, postremo comitas atque humanitas erga quosuis illos maxime ornabat [f], non potuit non iucundum videri Epicureorum contubernium, valdeque iuuari sectae huius rationes. Et hinc laeta illa incrementa orta sunt, quibus floruisse Epicuream sectam veteres testantur. Auctore enim LAERTIO [g] *illius scholae perpetua fere fuit successio, quae ceteris fere omnibus deficientibus sola perstitit, perpetuis vicibus discipulis succedentibus.* Publicas vero cathedras quoque Epicureos occupasse, passim veteres memorant, supra enim in Apollonii Tyanei historia narrauimus, Epicuri philosophiam Aegis publica docentis voce personasse; LVCIANO [h] vero teste, Athenis Epicurei non tantum publice docuerunt, sed stipendiis quoque aucti sunt: ipsa vero disciplina, si fides LACTANTIO [i], multo celebrior semper fuit, quam ceterorum. Ast

e) Testem habemus LVCIANI Pseudomantem, et quae supra in Peregrino de eius mente erga Christianos diximus.

f) LVCIAN. l.c. T.I. p.m.584.

g) L.X.f.9.

h) In Eunucho T.IV. p.m.160.

i) Inst. diu. L.III. c. 17.

Ast non defuere quoque obtrectatores et inimici, qui atrocibus eam sectam conuiciis et criminationibus traduxerunt. Inter quos, praeter Stoicos, iuratos Epicurei nominis hostes, fuere etiam Pythagorico-Platonici, qui cum philosophiae systema essent amplexi, quod e diametro Epicureo repugnat, et ferre minime possent, rideri et superstitionis fraudisque nomine traduci totam gentis suae theologiam, magiam, ceremonias, cultumque diuinum, id quod Celsus Epicureus fecit in libro *de impostorum artibus*, armauerunt in Epicuri sequaces non tantum ora et calamum, sed plebem quoque, quam naso, quo volebant, ducebant, et in Epicureos, tanquam impietatis fautores, Deorumque contemtores incitabant. Cuius memorabile exemplum esse potest Alexander ille impostor, homo Pythagoreus, cuius fraudes ex Apollonii schola prodeuntes magno acumine et festiua iucunditate depinxit LVCIANVS [k]. Qui cum ab Epicureis, quique eis adhaerebant, fraudis et praestigiarum esset postulatus, horrendum quid, teste EODEM, contra eos edidit, dicens, „impiis et Christianis impleri Pontum, qui non vererentur in se turpissime maledicere. Hinc iussit eos lapidibus pellere, si modo vellent propitium habere Deum. Edidit etiam de Epicuro oraculum, et sciscitanti cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus? plumbeis, inquit, compedibus vinctus in coeno desidet. Modis etiam omnibus bellum illi fuit cum Epicuro saeuum et irreconciliabile, quem intractabilem appellabat, eo quod illa omnia ridicula et ludicra haberent eius asseclae, quae is mira ediderat". Eamque ob caussam inter vrbes Ponticas Amastrim imprimis habebat exosam, eo quod acceperat, eos, qui cum Lepido Epicureo erant, eiusque similes quamplurimos in ea ciuitate versari. Ex dictis iam de fortuna Epicureae sectae iudicium fieri potest, quam non nisi cum omni gentilium philosophia exspirasse verisimile est. Inter Christianos enim impietatis nomine tituloque adeo inuisa fuit, vt plane ex reipublicae Christianae finibus pelleretur, de quo suo loco plura dicemus.

Epicurei post C. N.

§. II. Facile ex dictis colligi potest, non defuisse sectae Epicureae, successionem suam laeta propagine extendenti, et doctrinam magistri in cathedra publica exponenti, viros celebres et doctissimos. Ast eorum nomina nos fugiunt, nec de iis quicquam memorabile reliquerunt veteres. Quamuis enim ex hortis Epicuri etiam sub imperatoribus non desint viri graues et eruditi, qui philosophiae suae fama vitaeque commendatione veteribus celebrati sunt [l], qui ex catalogis Epicureorum, quos

k) In Alexandro T. I. p. m. 542. seqq.

l) Celsum aliquem Epicureum, eo, quocum disputauit antiquiorem memorat ORIGENES contra Cels. L. I. p. m. 8. additque, fuisse eum Neronis aetate. Porro SENECA Diodori Epicurei meminit, „qui intra paucos dies contra „decretum Epicuri finem vitae suae manu sua „imposuit, sibique gulam praesecuit, et beatus „plenusque bona conscientia, reddidit sibi testi„monium vita excedens, laudauitque aetatis in „portu et ad ancoram actae quietem," de vit. beat. c. 19. Et alio loco, ep. 30. Bassum Aufidium laudat impense, „virum optimum quassum aetati obluctantem, cui magno senectus „pondere incubuerat, adeo vt corpori infirmo „et exsucco succurrere amplius non posset, qui „tamen

quos post proletariam LEONARDI COZZANDI [m] industriam contexuere magni viri PETRVS GASSENDVS [n] et IO. ALBERTVS FABRICIVS [o], peti possunt, scriptis tamen editis, philosophiae suae monumenta non reliquerunt. Quidam etiam apud veteres Epicurei memorantur, qui nunquam extiterunt, quales sine dubio sunt Epicurei illi, quos colloquentes inducunt PLVTARCHVS, ATHENAEVS, LVCIANVS, aliique, quosque in gratiam tantum dialogorum confictos esse, valde est verisimile, licet a viuentibus aliquando philosophis nomina transsumta sint. Etsi vero mirum videri potest, in tanta celebritate, quam Epicuri schola consecuta est, vbi publici quoque doctores huius sectae placita tradidere, non inueniri, qui nomina sua mortalitati et obliuioni eripuerint, non id tamen fatum alienum ab huius scholae indole putandum est. In id enim minime incumbebat grex Epicureus, vt conditis doctrinae suae monumentis aeternitatem nominis consequeretur, quae caussa quoque est, cur oppido pauca de Epicureorum post C. N. scriptis apud veteres legantur. Rationem vero huius rei facile detegemus, si modo constitutionem scholae Epicuri recte expenderimus. Quamuis enim in scribendis philosophiae praeceptis adeo diligens esset Epicurus, vt inter πολυγράφους merito referatur, tam superstitiosa tamen fuit sectatorum veneratio eius, vt addere aliquid de suo, ab eo traditis, non auderent, nec ingenio suo vterentur ad ea illustranda, quae magister reliquerat, sed quae ille praeceperat, tam sancte ad posteros transmitterent, vt plane nihil, quod memoratu dignum esset, adiicerent, et piaculum haberetur damnandum, si quidpiam fuisset innouatum. Ita vero pura quidem et a peregrinis dogmatibus illibata mansit Epicuri doctrina, ast vel nihil de ea scriptum, cum sufficerent Epicuri eiusque discipulorum monumenta, vel si scriptum aliquid, parum id curatum vel seruatum ad posteros, cum nihil plane noui in iis afferretur. Ex quo fieri potuit, vt nominis quidem celebritate suo tempore quidam inter Epicureos inclaruerint, eorum tamen obliteraretur tandem obliuione memoria. Non tacuisse tamen Epicureos, si alia scribenda essent, Celsi Epicurei exemplum probat, de quo strictim veterum memorias repetemus.

 §. III.

„tamen philosophiae suae beneficio alacer animo „fuit, et in quocunque corporis habitu fortem „in conspectu mortis hilarem laetumque nec de„ficientem, quamuis deficeret, se praestitit, et eo „animo vultuque finem suum spectauit, quo alie„num spectare nimis securi quis esse putaret. Id„que Epicureae philosophiae beneficio, secundum „quam vel sensum nullum esse mortis dicebat, „vel dolorem, vel habere se in breuitate aliquid „solatii, cum nullus dolor longus sit, qui ma„gnus." Sed Lucilium quoque Senecae ipsum in Epicureorum numerum recipiendum esse, tantum non affirmat GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. m. 74. eo quod SENECA ep. 23. ad eum scribit: „Possum vocem tibi Epicuri tui redde„re." Ast nec Lucilius nec Seneca, qui saepe Epicurum suum dicit, huc pertinent, sed inter eos, qui cum Stoici essent, sobrie magis de Epicuro senserunt, multaque sane dicta receperunt et probarunt. De qua re supra.

m) De magist. antiquor. philos. L. VI. c. 2. p. 415. seqq.

n) loc. cit.

o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 802. seqq.

Celsus an Epicureus?

§. III. CELSVM Epicuri castra secutum fuisse ORIGENES[p], qui contra eum scripsit, luculenter testatur, qui *duos* ait *fuisse Celsos Epicureos, alterum antiquiorem Neronis aetate, hunc autem Hadriani et posterioribus temporibus.* Quod si, antiquiorem aliquem Celsum Neronis aetate floruisse admittimus, idem hic iunior esse videtur, ad quem LVCIANVS iucundam *de Alexandro impostore* narrationem conscripsit, tertium enim Celsum Epicureum veteres ignorant. Ast hunc Lucianus amicum suum praeter mores Epicuri schola dignos ideo sibi maxime commendatum esse dicit[q], quod Epicuro esset addictissimus, adeo vt praeter Celsum seniorem, iuniorem etiam aliquem, Epicureum fuisse dubitandum non sit. Hic vero intercedunt viri docti, qui, cum ex Origenis disputatione animaduertissent, vsum fuisse Celsum aduersus Christianos principiis non Epicureis, quibus ridere magis doctrinam sacram, quam contrariam theologiam opponere licuisset, sed Platonicis et Stoicis, in eam ingressi sunt sententiam, Origenem Celsos duos Platonicum vel Stoicum et Epicureum inter se confudisse. Ita G. HORNIVS[r] Celsum Stoicorum adscripsit catalogo, quem ideo profundissimi somni accusauit IO. SPENCERVS[s]. RADVLPHVS CVDWORTHVS[t] autem Platonici personam Celsum asciuisse perspicuum esse, ait, probatque hanc eius sententiam Ven. MOSHEMIVS[u], contendens, Origenem ex duobus Celsis vnum conflauisse, et Epicureum Celsum cum Platonico confudisse. Nos, haec non sine magna verisimilitudine dici, fatemur. Origenis enim commentarios legenti passim Stoica et Platonica dogmata occurrunt. Obseruauit enim iam ὁ πάνυ IACOBVS THOMASIVS[x], in quibusdam Celsum in castra Stoicorum profugisse, cum ipse ORIGENES[y] id fateatur his verbis: *Quid opus est recensere haec Stoicorum dogmata, adeo non irrisa Celso, vt ea veneretur etiam, et Zenonem Iesu sapientiorem iudicet.* Hinc assertas quoque a Celso circulationes Stoicas siue periodicas rerum omnium vicissitudines exagitat[z]. Eadem prorsus ratione Platonica saepius Christianis opposuisse Celsum, negari non potest, et ipse ORIGENES[a] in eo reprehendit, *quod cum deprehendatur in aliis scriptis suis Epicureus, hic, quo probabilior fiat accusatio, Epicuri placita non profitens, prae se ferat, ac si sentiat, inesse in homine quiddam terrena natura praestantius, quod cum Deo cognationem habeat, id est, animam.* Alias hypotheses Platonicas passim notat ORIGENES, e. c. laudata oracula[b], quae Epicurei ridebant, et his similia[c]. Ast licet haec ita se habeant, non-

p) L. I. p. m. 8. eadem ratione Epicuro adscribit p. 10. 16. et alibi passim.

q) T. I. p. m. 583.

r) Hist. philos. L. V. c. 4. p. 271.

s) Annot. ad ORIG. contra Cels. p. 4.

t) Syst. intell. c. IV. §. 36, p. 654.

u) In not. ad h. l.

x) De exustione mundi Stoica diss. X. §. 15. sqq. p. 159. seqq.

y) L. V. p. m. 249.

z) L. IV. p. m. 215.

a) L. I. p. m. 8.

b) L. VII. p. 342.

c) Ita Timaeum Platonis exscripsit Celsus, vid. L. IV. p. m. 204. vbi eum velut Platonicum refutat. Ita transmigrationem et alia asseruit Celsus.

nondum tamen a nobis impetrare possumus, vt ex Epicureorum albo Celsum deleamus, cuius nobis rei rationes hae sunt: I. Origenis auctoritatem insuper habendam non esse putamus, qui, et prope ab eius tempore absuit, et libros eius alios quoque legit [d], et quod Epicureus alias esset, scire potuit. Nec verisimile est, Origenem, virum in philosophiae historia versatissimum, cum aduersus Christiani nominis hostem manifestum notumque scribere vellet, errasse in secta, cui ille se addixerat, definienda, et hanc ei inconstantiam tam audacter obiecisse, cum ita turpi facileque praeuidendo lapsu, totam caussam contaminasset [e]. Vix enim tanta fiducia potuisset haec scribere Origenes, quae ei obiecit, nisi certus aliunde fuisset, de secta eius: *Si dicet, nihil daemonium, deorumue ibi esse, saltem nunc fateatur suam sententiam, cum sit Epicureus, nec eadem, quae Graeci, sapiat, quippe qui nec daemonas agnoscat, nec Deos veneretur Graecanicos, et apparebit, eum frustra verbis extulisse, quae am dixit, vt vera, quaeque inde conatur intelligere.* II. Valde receptam opinionem de Epicureismo Celsi confirmat Lucianus: quem Celso cuidam Epicureo *Alexandrum* suum inscripsisse, ex prima eius inspectione patet, finisque libelli luculenter docet. Ast hunc Celsum Luciani cum Origenis Celso eundem esse, vel ex eo recte colligunt viri doctissimi IO. SPENCERVS [f] et IO. ALB. FABRICIVS [ff], quod ad eos libros *contra magos*, quos laudat Lucianus, prouocet etiam Origenes [g], qui ei obiicit, *concedere eum pene, esse magiam, cum is forte sit, qui multis libris scripsit contra magiam.* Qua in re, licet dubitabundus loquatur Origenes, patet tamen ex prooemio libri, contra Christianos scripti, quod affert Origenes, non destitui fundamento hanc coniecturam. Refert enim Origenes [h]: *Adhortari eum, vt rationis ductum sequendo accipiamus dogmata, alioqui omnino fore, vt decipiantur, si assentiamur temere: et eos, qui sine ratione sint creduli, similes esse his, qui delectentur circulatoribus, praestigiatoribusque mithriacisque et sabadiis, aut quibuscunque Hecates spectris aliorumue daemonum.* III. Haec vero genuinam Epicurei philosophi indolem sapere, nemo est, qui ignoret; nec haec proficisci potuerunt a Platonico philosopho, quod hominum genus in sacrorum publicorum et sacerdotum auctoritate confirmanda multum desudasse, vel ex vno Eunapio, vel, si mauis, Apuleii *metamorphosi* intelligi, vel Apollonii Tyanei exemplo confirmari potest. Quamuis enim γοήτας reiecerint, sacra tamen mithriaca, et Hecates mysteria hisque similia exagitasse non legimus. IV. Neque hoc omittendum, Celsum Platonicum, Origenis aetate superiorem inter varios Celsos veteribus memoratos, non reperiri,

d) Sola itaque dissimulatio sectae Celsi caussa fuit, quae induxit ORIGENEM, vt L. IV. p. m. 206. dubius de auctore loquatur, et vel dissimulatorem sectae, vel in melius mutatum, vel, vt fieri potest, Epicureo cognominem dicat.

e) L. III. p. m. 136.

f) loc. cit.

ff) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

g) L. I. p. m. 54.

h) p. m. 10.

periri, ignotumque nomen esse. Celsus enim Cilix, Libanii discipulus [i] hoc Celso multo iunior est. V. Quod si Platonicum fuisse Celsum supponamus, ratio dari vix potest alia, cur Stoica quoque dogmata, et talia quidem, quae Platonicis displicuere, Christianis opposuerit, quam haec: ea arripuisse hominem, quibus fortissime pungi et κατ' ἄνθρωπον debellari Christianos posse credebat, licet ad sectae suae dogmata non pertinerent: alias enim solis Platonicis inhaesisset. Ast hoc si admittimus, cur non cum Platonicis eadem, qua cum Stoicis, ratione illum egisse, et gentilia, licet non sua, Christianis obiecisse, dicamus? VI. Ast obiicient contrariae sententiae assertores tot Platonica a Celso Christianis opposita, nec ab Origene negata. Ad ea vero malumus ipsius Cudworthi, quam nostris respondere verbis, ita enim vir doctissimus [k]: *Celsum quidem Epicureum suspicor fuisse, sed perspicuum tamen est, Platonici saltim personam hominem induisse. Caussam huius rei duplicem opinor esse, primo enim familia haec, quae in Pythagorae et Platonis verba iurauerat, reliquis omnibus religiosior erat, proximeque ideo ad Christianam disciplinam veritatemque diuinam accedebat* (vel accedere potius quibusdam videbatur), *hominum licet contingere posset vitio, vt, quemadmodum res optimae, deterrimae, si corrumpantur, fiunt, ita melior haec philosophia in pessimam omnium commutaretur. Quamobrem etiam maiori fiducia et fortitudine, quam reliquae sectae, opes Christianorum inuadere ac debellare poterant. Deinde Platonicorum praeceptis et dogmatibus, vt vulgo intelligebantur, nulla erant aptiora et magis idonea ad multitudinem Deorum cultumque, quem tot Diis afferebant gentes, tuendum et defendendum.* Sunt in his quaedam, quae castigatius a viro magno dicta fuisse vellimus, quaeque ei expressit nimius philosophiae Platonicae amor; hoc autem verum est, nullam aptiorem fuisse sectam ad Christianos oppugnandos Platonica, quae gentilibus ea continere augustius multo et pulchrius videbatur, quibus Christiana enitebat religio, quae vel sola caussa sufficere potuit, vt disputaturus contra Christianos κατ' ἄνθρωπον eius vestigia premeret Celsus. Addit his Cel. MOSHEMIVS: *Caussam, cur soli fere Platonici Christianis se opposuerint, fuisse, quod haec sola fere secta, reliquis tantum non neglectis in imperio Romano regnaret.* Ast hoc ad ea tempora tantum pertinet, quae infra Celsi aetatem sunt. Sub Antoninis enim in Romano imperio non Platonicam tantum, sed Peripateticam quoque, Stoicam et Epicuream philosophiam publica imperantium auctoritate floruisse, suo loco demonstrauimus. VII. Ast instabunt contrariae sententiae patroni, vero prorsus esse dissimile, hominem Epicureum, cui tantopere Platonica inuisa fuere, quique contrarium prorsus systema secutus est, Platonica dogmata adhibuisse, ad demonstrandam religionis Christianae falsitatem, quod domesticis principiis vsus melius facere

i) Vid. VALESIVS ad AMM. MARCELLIN. L. XXII. c. 9.

k) loc. cit.

facere poterat. Non negamus, haec in se vera esse, sed ne hoc quidem nobis vero dissimile facit, Celsum Epicureum Platonici et Stoici quoque interdum personam suscepisse, sed habuisse putamus Celsum rationes suas, cur has potissimum partes sequeretur. Scilicet propter populum disputabat Celsus, quem a Christiana religione auocare tentabat. Hunc finem non fuisset assecutus, si Epicureis principiis instare voluisset, quae religionis omnis contemtum prae se ferebant, et exosa erant plerisque. Eam igitur sectam simulauit, quam religione se commendare nouerat, quamque euertere paribus dogmatibus Christianam doctrinam credebat. Neque vero ita superstitioni ne frigidam suffunderet, metuebat, sed credebat, si ostendisset, Platonica Christianis esse meliora, fore, vt qui haec quoque pro inanibus nugis, vt solebant Epicurei, haberent, multo magis Christiana placita, his longe inferiora, et, vt ipse putabat, multo minus rationis dictamen sequentia contemnerent. Cui fini obtinendo qualemcunque etiam dogmatum rhapsodiam Platonico-Stoicam, qualem eum exhibuisse deprehendimus [l], sufficere sperabat. VIII. Quin et hoc addendum est, adhibuisse multa Platonica et Stoica hominem versipellem, quae sensum Epicureum apud rerum intelligentes susciperent. Cuius luculentum exemplum esse possunt periodicae illae reuolutiones, quas a Stoicis transsumsit, ast quae sensum quoque Epicureum admittere posse, huius physiologiae gnaros non latet. His itaque rationibus omnibus simul sumtis et expensis caussam hactenus grauem non videmus, cur sententia a veteribus et recentioribus viris doctis plerisque recepta deserenda sit, Celsum fuisse philosophum Epicureum, etiam vbi concedimus, eum Platonice et Stoice magis, quam Epicureorum in morem contra Christianos disputasse. Certe tamdiu ei opinioni inhaerere licebit, donec meliora et certiora nobis ea de re dabit praestantissimi MOSHEMII eruditio, qui Platonismum Celsi in noua Origenis editione, quam auidissime expectamus, demonstraturum in se recepit [ll].

§. IV. Sed vt reliqua, quae ad Celsi historiam pertinent, pertexamus, ex dictis de tempore, quo Celsus hic floruit, iudicium sine labore fieri potest. Sub Hadriano enim et post eum floruisse, ORIGENES [m] diserte testatur. Cumque verisimillimum esse ostenderimus, hunc Celsum eundem esse, ad quem Alexandri impostoris historiam perscripsit Lucianus, clarum ex eo quoque, durasse eum vsque ad illius tempora, adeoque serius adhuc vixisse. Lucianum enim non, quod Suidas vult, sub Traiano et Hadriano floruisse, sed ad Commodi vsque aetatem perdurasse, ex ipsius scriptis luculenter satis demonstrari potest. In illa enim de Alexandro narratione Lucianus praestigias eius enarrat, quibus deceptus M. Aurelius Antoninus, magnam cladem a barbaris passus est, vt supra *Celsi vita.*

l) Hinc mox Stoicos, mox Platonicos deserit, mox syncretistam agit, vid. L. I. p. m. 33. Quae argumento sunt ex allatis ab eo rationibus de secta eius non tuto satis nos iudicare posse.

ll) loc. cit.

m) L. I. p. m. 8.

pra in Marci vita expositum: alio etiam loco [n] Aurelium Diuum appellat, ex quo sequitur, Commodi eum tempore adhuc vixisse. Ast ab imperii Traiani initiis A. C. XCVIII, ad mortem vsque M. Aurelii A. CLXXX, effluxere anni LXXXII, qui numerus satis euincit, Lucianum, qui sub Commodo solita ingenii viuacissimi alacritate adhuc scribebat, sub Traiano nondum viguisse, vt in sequentibus dicemus. Celsus autem et Lucianus cum coaeui fuerint, recte inde infertur, nimis properare GASSENDVM [o], CAVEVM [p] aliosque, qui sub Hadriano Celsum collocant, nisi iuuentutem eius sub extrema Hadriani tempora ponamus, quod si sequimur, septuagenario maior fuit Celsus, cum ad eum Lucianus scriberet. Rectius igitur statuit H. VALESIVS [q], cuius partes sequuntur SPENCERVS [r] et IO. FR. BVDDEVS [s] qui sub M. Aurelio Antonino Celsum collocant, eundemque cum Celso Luciani ἑταίρῳ faciunt. Nec his obstant ORIGENIS verba, fuisse hunc Celsum κατὰ Ἀδριανὸν, καὶ κατωτέρω. Nam haec quoque significare possunt, *vixisse eum post Hadrianum vel extremis Hadriani annis et diu infra*, adeoque cum his temporum notationibus amice conspirant. Quo vero animi charactere fuerit Celsus, ex Luciano discimus, qui veri amorem, morumque candorem et iucunditatem, et superstitionis odium in eo laudat, quod postremum ex Origenis quoque refutatione passim intelligi potest, ex quibus patet, eum a praestigiatorum artibus, qualia esse Iesu miracula homo ineptissimus putabat, homines auocare voluisse; et vbi miracula Aegyptiacorum circulatorum laudat, recte notante ORIGENE [t], id dicis tantum gratia, et ad tenebras gloriae Iesu Christi offundendas, facere. Eundem vero animum fouisse Celsum, qualem gessit Lucianus, superba et acerba irrisione sacra omnia, quae cum Epicureis non consentiebant, dogmatibus irridentem, luculenter demonstrauit Origenes [u], planumque fecit, hominem eruditionis quidem et lectionis copia non destitutum in λόγῳ φιλαλήθει, quem contra Iudaeos et Christianos scripserat, iudicii sanioris defectum et praeiudiciorum quandam cateruam prodidisse, longeque a verae philosophiae dogmatibus aberrasse, malum quoque veritatisque minime amantem animum prodidisse, malitia detestabili contra veritatem diuinam inflammatum. Quam hominis insaniam docta et eleganti tractatione repressit ORIGENES [x], eumque haud raro propriis armis iugulauit [y]. Verum haec ab Epicuri sectatore expectari aliter non poterant, odiumque Epicureorum in omnem religionem postulabat. Scripsit librum quoque *de bene viuendi praeceptis*, et *contra magiam*, librum-

n) T. I. p. m. 571.
o) Vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 75.
p) Hist. liter. Script. eccles. p. 57.
q) Ad EVSEB. hist. eccl. L. VI. c. 55. et in pec. epistola ad Sarrauium, quam annotationibus suis inseruit SPENCERVS L. VII. p. 85. 86.
r) loc. cit.
s) Syntagm. diss. theol. p. 462. DODWELL. ad Irenaeum p. 32. 500.
t) L. I. p. m. 54.
u) Conf. SPENCERVS ad Orig. p. 3.
x) Consulendi de historia apologiae Origenis contra Celsum scriptores historiae literariae ecclesiasticae, CAVEVS, DVPINIVS, OVDINVS, FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. V. p. 219. Syllab. Scripr. de V. R. C. c. I. §. 14. p. 63. HVETIVS Origen. L. III. c. 3, sect. II. §. 5. p. 267.
y) Conf. BVDDEVS l. c. p. 469. seqq.

librumque alium *contra Christianos*, Origeni memoratos omnes, qui vero interciderunt. Fuere alii quoque Celsi viris doctis memorati [z], ex quibus A. C. Celsum cum Epicureo nonnemo [a] confudit. Scripsisse quoque Celsum quendam historiam philosophicam, AVGVSTINVS [b] tradit, quam ad Epicureorum vnum refert IONSIVS [c], FABRICIVS [d] A. Cornelio Celso tribuit, cuius *sexta pars libri de artibus* veteribus memoratur. Etiam GALENVS [e] Celsi meminit, quem cum nostro pro eodem habet GASSENDVS [f], nos, seniorem Celsum esse, sub Nerone viuentem, FABRICIO [g] assentimur.

§. V. Alios, qui libris scriptis ingeniique monumentis relictis nominis immortalitatem consecuti sunt, Epicureos hodie ignoramus. Sunt tamen inter viros eruditione celeberrimos apud veteres quidam, qui Epicuri gregi annumerantur, eo quod magni fecere Epicurum, et in multis eius partes secuti sunt, reuera autem eclectice philosophandi viam ingressi, nulli se proprie sectae addixere; quos quoniam nec omittere plane indictos, nec commodiore loco enarrare potuimus, huc referre maluimus, quam meritissima de philosophiae historia nomina intacta dimittere. Plinium Seniorem intelligimus, Lucianum Samosatenum et Diogenem Laërtium, quos toties in enarrandis veterum doctrinis rebusque duces habuimus. *Alii Epicurei ignoti.*

§. VI. CAII PLINII SECVNDI, qui senioris nomine a fratris filio C. Plinio Caecilio distinguitur, res praeter scriptorem *vitarum* quae SVETONIO tribuuntur, tetigit Plinius iunior, qui et educationem literariam auunculi, et finem tragicum duabus epistolis [h] enarrauit; quibus, vt et locis quibusdam in historia mundi Pliniana occurrentibus adiutus MASSONIVS *Plinii vitam* exposuit, vt eos taceamus, qui scriptores classicos Latinos enumerantes, Plinii quoque res non omiserunt. Natus autem est Plinius, vir sui temporis eruditissimus atque literatissimus, Tiberio imperante in Italia. De patria eius valde disputatum est inter viros doctos: qui enim vitam eius enarrauit vetus auctor Nouiocomensem facit, quo, et duarum inscriptionum praesidio freti doctissimi Nouiocomenses ciues BENEDICTVS IOVIVS [i] et PAVLVS CIGALINVS [k] patriae suae Plinium vindicarunt, quorum sententiae calculum adiecit illustris EZECHIEL SPANHEMIVS [l]. At Veronae asseruit contra Cigalinum Plinium POLYCARPVS PALER- *Plinius iunior.*

z) Vid. SPENCER. l. c. p. 3. IONSIVS de Script. hist. phil. L. IV. p. 332. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 323.
a) Continuator VOSSII de sectis philos. c. V. §. 2. p. 158.
b) Praef. de haeres. ad Q. V. D.
c) loc. cit.
d) l. c. p. 325. not. d.
e) De libris propriis T. IV. p. 368.
f) l. c. p. 76.
g) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.
h) L. III. ep. 5. L. VI. ep. 16.
i) In historia Nouocomensi p. 213.
k) Duabus lectionibus de patria Plinii additis editioni Plinii Wechelianae p. 1061. seqq.
l) In orbe Romano p. 62.

LERMVS [m] duces secutus Alexandrum Benedictum, Torellum Sarainam, Onuphrium Panuinium et Antonium Pantheam Veronenses eruditissimos, quorum litem nostram non facimus, nec tamen HARDVINO [n] credendum putamus, qui ex eo, quod Romam *vrbem nostram* Plinius vocat, non Veronensem, sed Romanum facit, recte ideo notatus desideratissimo CROSAEO [o]. In iuuentute equestribus militiis industrie perfunctum fuisse, ait *vitae eius auctor*, nepos autem ex fratre praefectum alae militasse, eoque tempore *de iaculatione equestri* scripsisse, etiam Germanico bello interfuisse, tradit. Sed et togatis artibus egregie se commendauit, quibus cum iungeret insolitam eruditionem et lectionis copiam, elegantissimum se praebuit, sed Neronis tempore ob metum saeuitiae caute satis doctrina sua vsus est. Refert enim PLINIVS iunior [p], *dubii sermonis octo scripsisse sub Nerone libros vltimis annis, quum omne studiorum genus paulo liberius et erectius periculosum seruitus fecisset.* Qui tamen libri dubia grammatica continuerunt, et loquendi ambiguitates enarrarunt, si veteribus grammaticis credendum, cum in maioribus occupari praeclara ingenia, eo tempore periculosae res aleae esset: adeoque scepticae meditationes in iis non quaerendae sunt [q]. Quod vero sub Nerone et Domitiano non poterat, indulsit Vespasiani clementia, apud quem gratiosum fuisse nepos refert, addens, noctibus etiam eum secum habuisse. Hinc muneribus splendidissimis auctus procurationes quoque continuas summa industria administrauit, distentus occupatusque non officiis tantum maximis, sed et amicitia principum [r]. Etsi vero summam laudem meruit ingens et inexhausta viri lectio, et eruditio copiosissima, multo tamen magis admirationi fuit industria summa et incomparabilis, qua inter fori caussarumque strepitus, et armorum fragores, inque muneribus grauissimis atque maximis et in aula infinita legit, excerpsit, scripsit. Qua de re dignus omnino est, qui audiatur PLINIVS iunior, ita ad Macronem scribens [s]: „Miraris quod tot volumina, „multaque in his tam scrupulosa homo occupatus absoluerit? magis mi„raberis, si scieris, illum aliquandiu caussas actitasse, decessisse anno „LVI, medium tempus distentum impeditumque, qua officiis maximis, „qua amicitia principum, egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile „studium, summa vigilantia: Lucubrare a Vulcanalibus incipiebat, non „auspicandi caussa, sed studendi, aestate statim a nocte multa, hieme „vero ab hora septima, vel cum tardissime, hora octaua, saepe sexta. „Erat sane somni parcissimi, nonnunquam etiam inter studia instantis et „deserentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum imperatorem, nam ille „quo-

m) Libris III. de vera Plinii patria Verona contra Pauli Cigalini aliorumque sententiam, Veron. 1608 4.

n) Chronolog. V. T. p. 212.

o) M. VEISS. LA CROZE Vindic. veter. Scriptor. p. 146. conf. ONVPH. PANVIN. Comm. ad fast. 1351. VOSSIVS de hist. Lat. L. I. c. 29. p. 153.

p) L. III. ep. 5.

q) Conf. VOSSIVS l. c. Instit. orat. L. V. c. 7. §. 7. p. 353.

r) Vitae Plin. auctor, PLINIVS iun. ll. cc.

s) loc. cit.

„quoque noctibus vtebatur, inde ad delegatum ſibi officium: reuerſus „domum, quod reliquum erat tempus, ſtudiis reddebat. Poſt cibum „ſaepe, quem interdiu leuem et facilem veterum more ſumebat, aeſtate, „ſi quid otii, iacebat in ſole, liber legebatur, adnotabat excerpebatque. „Nihil enim legit, quod non excerperet. Dicere enim ſolebat, nullum „eſſe librum tam malum, vt non aliqua parte prodeſſet. Poſt ſolem ple„rumque frigida lauabatur, deinde guſtabat, dormiebatque minimum. „Mox quaſi alio die ſtudebat in coenae tempus: ſuper hanc liber legeba„tur, adnotabatur, et quidem curſim, ob parſimoniam temporis. Surge„bat aeſtate a coena luce, hieme intra primam noctis, et tanquam aliqua „lege cogente. Haec inter medios labores urbisque fremitum. In ſe„ceſſu ſolum balinei tempus ſtudiis eximebatur. Quum dico balinei, de „interioribus loquor: nam dum diſtringitur tergiturque, audiebat aliquid, „aut dictabat. In itinere, quaſi ſolutus ceteris curis, huic vni vacabat. „Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hieme manicis „muniebantur, vt ne coeli quidem aſperitas vllum ſtudii tempus eripe„ret: qua ex cauſſa Romae quoque ſella vehebatur. Repeto, me corre„ptum ab eo, cum ambularem? Poteras, inquit, has horas non perdere. „Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudiis non impertiretur. „Hac intentione tot iſta volumina peregit electorumque commentarios „centum ſexaginta mihi reliquit, Opiſtographos quidem et minutiſſimis „ſcriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipſe, po„tuiſſe ſe, quum procuraret in Hiſpania, vendere hos commentarios Lar„gio Licinio quadringentis millibus nummum, et tunc aliquanto paucio„res erant.„ Hactenus de auunculo Plinius, qui eam nobis induſtriam ſtudiorumque ardorem enarrat, qualem rariſſime inuenias alibi. Luculentus rei huius fides eluceſceret, ſi extarent adhuc libri eius [r], quos nobis idem enumerat Plinius, et in quibus hiſtoriam pariter atque dicendi artem luminibus illuſtrauit ſuis. Quibus nobis ereptis magno tamen eruditorum commodo ſuperſunt hodie *hiſtoriae mundi libri XXXVII*, quibus hiſtoriam nobis dogmaticam naturalem exhibuit, opus arduum, difficileque, et eruditionis, lectionisque atque patientiae Plinii teſtimonium luculentiſſimum, quod Amaltheae cornu veteris doctrinae recte dixeris [s]. In quinque primis enim libris coſmographiam et geographiam, in ſequentibus ad decimum vsque naturam animalium, a decimo ad decimum nonum plantas, agrorum, pratorum, hortorum culturam, a vigeſimo ad trigeſimum ſecundum medicinam ex animalibus et plantis, a trigeſimo tertio ad finem metalla, lapides, artificesque, pictores, ſtatuarios aliosque

 ita

r) Conf. VOSSIVS l. c. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 401. T. II. p. 562. ſeqq.

s) Editionum hiſtoriam enarrat FABRICIVS l. c. p. 405. inter quas poſt DALECHAMPII a GRONOVIO recoctam eminet IO. HARDVINI nitida editio. De illa vid. IO. FABRIC. hiſtor. Bibl. ſuae T. VI. p. 368. de hac CLERIC. Bibl. vniu. T. V. p. 7. T. XV. p. 247. T. XXI. P. I. p. 132. eam nitide recudendam expectamus ab elegantiſſimi viri IO. MATTH. GESNERI diligentia.

ita enumerat, vt ex infinita lectionis copia inexhaustos fere veteris doctrinae thesauros nobis exhibeat, et innumera pandat, quae obliuione sepulta mansissent, nisi e puluere et squalore in lucem produxisset Plinii diligentia. Variis tamen iudiciis exceptum opus immensi stupendique laboris; aliis in coelum extollentibus, aliis exiguum ei pretium statuentibus, vt ex sententiis virorum doctorum, a THOMA POPE-BLOVNTIO [x] de Plinio collectis, videre est. Nos inesse magno corpori naeuos magnos negandum quidem non esse putamus. Inter quos hic potissimum notari meretur, quod nec satis ad scriptorum, quos secutus est, fidem attenderit, hincque sexcentas fabulas nobis obtruserit, nec semper feliciter in assequendo scriptorum Graecorum, quos plerumque sequitur, sensu versatus sit. Quemadmodum vero illud amanuensium inscitiae atque negligentiae potissimum tribuendum est, qui excerpta ex auctoribus ad eum deferebant, vt ab eo in ordinem redigerentur; ita omnino venia danda est Plinio, eam in praefatione [y] ad Vespasianum verecunde exoranti, vbi eleganter et ex vero: *Praeterea iter est, non trita auctoribus via, nec qua peregrinari animus expetat. Nemo apud nos, qui idem tentauerit, nemo apud Graecos, qui vnus omnia ea tractauerit. Magna pars studiorum amoenitates quaerimus, quae vero tractata ab aliis dicuntur immensae subtilitatis obscuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda quae Graeci ἐγκυκλοπαιδείας vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta. Alia vero ita multis prodita, vt in fastidium sint adducta. Res ardua vetustis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae suae omnia. Itaque etiam non assecutis voluisse abunde pulchrum atque magnificum est.* Et paulo post: *Nec dubitamus, multa esse, quae et nos praeterierint. Homines enim sumus, et occupati officiis, subcisiuisque temporibus ista curamus, id est, nocturnis.* Hac aequitate frui Plinium virum summum aequum est, nec ad nostrorum temporum lumina, quibus naturae historia post mille et sexcentos annos illustrata est, Plinianum exigendum crepusculum [z]. Multa quoque exscriptoribus imputanda [a], qui adeo immensi laboris opus lacerarunt corruperuntque, vt de vero eius sensu saepe vix coniecturis statui queat. Quae tamen omnia non obstant, quo minus aequissima conditione subscribamus iunioris Plinii iudicio, vocantis *opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quam ipsa natura:* licet nimia lectionis copia haud raro vim suppresserit iudicii. In philosophiae vero dogmatibus non vni superstitiose sectae adhaesisse Plinium, sed ex aliarum quoque sectarum placitis, vt mos inoleuerat eo tempore quo scribebat, passim quaedam in rem suam transtulisse, ex historia naturali facili inductione probari potest, quae sine dubio caussa fuit, cur eum

x) Cens. celebr. auctor. p. 128.

y) Suppositam hanc praefationem esse Plinio contendit HARDVINVS l. c. sed nulla verisimilitudine.

z) Conf. MARVILLE melanges de literat. T. III. p. 435. edit. recent.

a) Id iam SYMMACHO obseruatum L. I. ep. 24.

eum inter Epicureos non recensuerint GASSENDVS et FABRICIVS [b]. Nam non tantum Epicureum de mundis innumerabilibus dogma, furorem vocat [c], sed in rebus etiam magnis ad scepticorum arua digreditur [d]; Pythagoreum quoque de harmonia et sonitu circulorum mundi assidua vertigine rotatorum non improbat [e]; et hunc mundum quacunque in parte totum esse sensum, totum visum, totum auditum, totum animae, totum animi, totum sui, id est Deum, cum Stoicis dicit [f]. His vero non obstantibus in multis Epicurum quoque sequitur, et ignem summum elementum esse ait [g], et prouidentiam Dei irridet [h], et alia ex hortis Epicuri admittit. Id quod ansam dedit viris doctis [i], Plinium inter Epicureos connumerandi. Nos, si quid videmus, eadem prorsus ratione, qua alii viri magni apud Romanos vsi sunt, Plinium in Graecorum philosophia versatum fuisse, iudicamus, vt nulli sectae adhaerens, eas sibi opiniones passim deligeret, quas tractationi suae maxime inseruire, et aptas esse argumento suo iudicaret. Hinc mox Scepticus est, mox Epicureus, mox Stoicus, prout occasio ferebat. Ex his vero atheismi obiectio enata est, quam notam complures [k] Plinio inusserunt. Cum enim varia ratione de diuinis dissereret, et mox diuinam prouidentiam irrideret, mox naturam Deum faceret, non potuit non impietatis fieri suspectus. Magis tamen Stoicos, quam Epicureos in doctrina de Deo sequitur, ita enim vere Stoice [l]: *Mundum, et hoc, quod nomine alio coelum appellare libuit, cuius circumfluxu reguntur cuncta, numen credi par est, aeternum, immensum neque genitum, neque interiturum vnquam. Sacer est, aeternus, immensus, totus in toto, immo vero ipsum totum, finitus et infinito similis, omnium rerum certus et similis incerto, extra, intra, cuncta complexus in se: idemque naturae rerum opus et rerum ipsa natura.* Eadem enim ratione, et iisdem fere verbis SENECA [m] quoque decreuit. Ast si ita cum Zenone de Deo statuit Plinius, cur *irridendum* pronuntiat, *agere curam rerum humanarum illud, quicquid est summum*, cur *tam tristi atque multiplici ministerio pollui illud* non dubitat? cur Epicurea Stoicis, quadrata adaptat rotundis? Annon haec luculento testimonio sunt, Plinium de certo et cohaerente systemate non cogitasse, et historicum magis naturalem, quam philosophum se praestitisse? de Deo vero incertum haesisse, vtrum haec vniuersi compages pro Deo habenda, vel vis quaedam diuina in illa latens admittenda? Ex quibus quid de crimine illi imputato statuendum sit, liquet. Quod enim post Zwingerum vrget FABRICIVS [n], ad-

b) locis supra citatis.
c) L. II. c. 5.
d) L. II. c. 7.
e) L. II. c. 3
f) L. II. c. 7
g) L. II. c. 5.
h) L. II. c. 7.
i) Vid. ex multis SAM. PARCKERVM de Deo disp. I. p. 63. IAC. THOMAS. praef. T. II. p. 1. REIMMANN. hist. ath. c. 28. p. 201. FABRICIVM Bibl. Lat. T. I. p. 402. STOLLE histor. liter. P. II. pag. 533. histor. philos. moral. gent. p. 350.

k) Plerosque nominauit REIMMANNVS l. c. add. STOLLIVS l. c. Hist. de la phil. payenne p. 72. Otium Vindelicum Mel. II. §. 6. p. 149. seqq.

l) L. II. c. 1.
m) Praef. Qq. natur.
n) Bibl. Lat. T. II. p. 564.

spergere passim grauissimas sententias et iudicium de vanitate rerum humanarum, mortaliumque stultitia, speciatim de perditis Romanorum per opes moribus, nec minus de mira sapientia ac prouida arte, fidemque omnem superante vi naturae, parum ad eum absoluendum habet ponderis, cum talia ex athei quoque calamo proficisci queant, certe Epicureus quisque ea praecipere possit, ipseque Epicurus praeceperit, licet ab huius mundi cura et influxu Numen totum remouerit. Tanta vero cum inesset Plinio cupiditas naturae opera et miracula cognoscendi, attulit tandem viro doctissimo laudabilis curiositas fatale exitium, quod iunior PLINIUS *) ita narrat: „Erat Miseni, „classemque imperio praesens regebat: cum nunciaretur ei, apparere „nubem inusitata et magnitudine et specie, quam e Vesuuio exortam „postea cognitum est. Magnum propiusque noscendum id eruditis„simo viro visum. Iubet Liburnicam aptari. Retinae classiarii imminen„ti periculo exterriti, vt se tanto discrimini eriperet, orabant. Non ver„tit consilium, sed quod studioso animo inchoauerat, obit maximo. De„ducit quadriremes, ascendit ipse, non Retinae modo, sed multis latu„rus auxilium. Properat illuc, vnde alii fugiunt, rectumque cursum, „recta gubernacula in periculum tenet, adeo solutus metu, vt omnes il„lius mali motus, omnes figuras, vt deprehenderat oculis, dictaret, eno„taretque. Iam nauibus cinis inciderat, quo propius accederet, calidior „et densior; iam pumices etiam nigrique et ambusti et fracti igne lapides; „iam vadum subitum, ruinaque montis litora obstantia, cunctatusque „paulo an retro flecteret, mox gubernatori, vt ita faceret, monenti, „fortes inquit, fortuna iuuat: Pomponianum pete. Stabiis is erat; ibi „quanquam nondum periculo appropinquante, conspicuo tamen, et quum „cresceret, proximo, sarcinas contulerat in naues, certus fugae, si con„trarius ventus resedisset. Quo tunc inuectus secundissimo, trepidantem „consolatur, hortatur, vtque timorem eius sua securitate leniret, defer„ri se in balineum iubet, lotus accubat, coenat, atque hilaris, aut, quod „aeque magnum, hilari similis. Interim e Vesuuio monte pluribus locis „latissimae flammae atque incendia relucebant, quorum fulgor et claritas „tenebris noctis excitabatur. Ille agrestium trepidatione igni relictas de„sertasque villas per solitudinem ardere in formidinis remedium dictitabat, „tum quieti se dedit, et verissimo quidem somno. Sed area, ex qua diae„ta adibatur, ita iam cinere mixtisque pumicibus oppleta surrexerat, vt, „si longior in cubiculo mora esset, exitus negaretur. Excitatus procedit „seque Pomponiano, ceterisque, qui peruigilarant, reddit. In commu„ne consultant, an intra tecta subsistant, an in aperto vagentur. Nam „crebris vastisque tremoribus tecta nutabant, et quasi emota sedibus suis, „nunc

*) L. VI. epist. 16. adscripsimus elegantissimam Plinii narrationem fere totam, cum pulchram particulam historiae celeberrimi phaenomeni contineat, et insint ei quaedam, quae characterem Plinii senioris egregie detegunt.

„nunc huc nunc illuc abire aut referri videbantur; sub dio rursus, quan„quam leuium exesorumque pumicum casus metuebantur. Quod tamen „periculorum collatio elegit, et apud illum quidem ratio rationem, apud „alios timor timorem vicit. Ceruicalia capitibus imposita linteis constrin„gunt: id munimentum aduersus decidentia fuit. Iam dies alibi, illic „nox omnibus noctibus nigrior densiorque, quam tamen faces multae „variaque lumina soluebant. Placuit egredi in littus, et e proximo aspi„cere, ecquid iam mare admitteret, quod adhuc vastum et aduersum permanebat. Ibi super abiectum linteum recubans semel atque iterum „frigidam poposcit hausitque; deinde flammae, flammaeque praenuntius „odor sulfuris alios in fugam vertunt, excitant illum. Innixus seruis „duobus assurrexit, et statim concidit. Vbi dies redditus, corpus inuen„tum est integrum, illaesum opertumque, vt fuerat indutus, habitus cor„poris quiescenti quam defuncto similior"[p]. Hunc finem habuit naturae interpres et indagator solertissimus, diutius victurus, nisi curiosus nimis in naturae arcana penetrare cupiuisset.

§. VII. LVCIANVS pleraque, quae ad vitae suae historiam pertinent, dialogis suis passim immiscuit, et imprimis partem eius in somnio enarrauit, pauca quoque de eo attigit SVIDAS[q], ex recentioribus vero in exponenda Luciani vita post GILBERTVM COGNATVM[r] desudarunt IACOBVS ZWINGERVS[s], et IOANNES BOVRDELOTIVS[t], quam annotationibus auxit FABRICIVS[u]. Fuit natione Syrus Samosata, vrbe ad Euphratem sita, oriundus, et si SVIDAS[v] admittendus est, qui sub Traiano eum fuisse ait, sub hoc tantum imperatore natus est, cum ad Antoninorum et Commodi tempora proprie pertineat, vt ex scriptis eius satis luculenter constat. Meminit enim Seueriani[x], Titiani, Vologesi, Frontonis, virorum sub Antoninis viuentium; scripsit ad Celsum pseudomanten; narrat Peregrini finem tragicum, quem contigisse imperante M. Aurelio Antonino A. C. CLXVIII, supra euicimus. Vocat etiam, vt supra quoque monitum, M. Aurelium imperatorem diuum. Auidium Cassium quoque tangit[y], et quae alia sunt, ad Aurelii et Commodi tempora pertinentia. Quod si sub Commodo adhuc vixit Lucianus, qui A. C. CXCI, interfectus est, vix potuit Lucianus, licet grandaeuum obiisse supponamus, nascendo Traiani tempora attigisse. Ex quibus recte concluditur, errare eos, qui a Suida seducti sub Traiano et Hadriano eum floruisse dicunt[z], longiusque a vero discedere

Lucianus.

p) Refert vitae eius auctor: „Existimare quosdam a seruo suo occisum, quem deficiens iussit, vt necem sibi maturaret, orauerit."

q) In Lucianus T. II. p. 457. seqq.

r) Additum elogium Luciani editioni ab eo curatae.

s) Etiam haec vita Luciani, scholastica methodo adornata, adiecta est editioni operum Luciani Basileensi.

t) Praefixit is vitam Luciani operibus eius a se Parisiis editis.

u) Bibl. Graec. Vol. III. p 485. seqq.

v) loc. cit.

x) Quomodo hist. scrib. T. II. p. 343.

y) Ibid.

z) COGNATVS et ZWINGERVS ll. cc.

dere LVDOVICVM VIVEM [a], coniicientem, gratiam qua Plutarchus Chaeronensis apud Traianum floruit, ita inuidia adussisse Lucianum, vt amare philosophos traduceret. Si itaque non totus deserendus est Suidas, scriptor in notationibus temporum maxime inaccuratus, statuendum, extremis Traiani temporibus natum postea floruisse, et ad Commodum vsque perdurasse [b]. Id quod Suidae verba facile admittunt, qui Lucianum fuisse ait ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Τραϊανοῦ καὶ ἐπέκεινα. Patris nomen ob obscuritatem sine dubio et paupertatem ignoratur [c]. Educationem ipse descripsit, ex quo patet, parum facultatum filio patrem reliquisse. Cum desiisset in ludum ire, paulo plenius eo adolescente, de vitae genere eligendo pater cum amicis pro filio consultauit. Recusabant plerique literarum studia, eo quod et labore multo, et tempore longo et sumtu non exiguo, et fortuna quadam opus haberent, quae apud ipsos noninuenirentur: ars autem quaedam mechanica vitae sustentandae sufficeret: cumque haberet auunculum, qui tum statuarius habebatur optimus, illi in disciplinam traditus est, eo quod natura ad fingendum aptus videretur. Felici haec suscepta credebantur genio, quod et arti idoneus videbatur, et ipsi apud aequales laudi et ostentationi cessurum existimabatur, verum aliter res cecidit. Cum enim artis periculum facturo lapideam tabulam auunculus exhibuisset, durius eo impingente, tabula rumpebatur, cui rei indignatus ille scuticam quandam prope iacentem corripiens, durissimis plagis eum excepit et quasi initiauit, largissimosque lacrimarum imbres illi prouocauit. Cum eiulatu itaque aufugiens domum properauit, vibices ostendit, apud matrem fratris eius crudelitatem accusauit, moeroreque oppletus graui tandem, cum nox superuenisset, somno obdormiuit. Ea in nocte diuina se somnia habuisse narrat: Duas illi per somnium apparuisse mulieres, scribit, qui manibus eum corripientes in diuersum traherent, et quaelibet violenter eum sibi vindicaret. Alteram fuisse operariam marmoreo puluere oppletam, alteram honestam faciem prae se ferentem, vestesque mundas indutam. Illam, ait, cum statuaria esset, optione ipsi facta, artem hanc a maioribus exercitam valde commendasse, artificesque in ea arte inclytos illi collaudasse, et enumerasse honores atque nominis celebritatem, ad quam illi fuerint enisi. Hanc, Humanitatis studium se prae se ferre, dixisse, et contemta arte populari, ex qua nec diuitiae, nec honores, nec amicitiae magnae prouenturae sint, exposuisse virtutes et praestantiam, qua ornatus animo, et diuina et humana omnia breui spatio edocendus sit, et laudibus euehendus summis, et diuitiis ornandus atque honoribus augendus praecipuis. Attulisse etiam exempla virorum magnorum, eruditionis claritate immortale nomen consecutorum, et imprimis dicendi gloriam ei maxime commendauisse. Quibus auditis

a) De verit. relig. Christ. L. II. p. II. 220.

b) Conf. VOSSIVS de rhetor. c. 12. p. 83. de histor. Graec. L. II. c. 15. p. 232. IONSIVS de Script. hist. phil. L. III. c. 10. p. 266.

c) Iuniorem adhuc Lucianum facit HENR. DODWELLVS de Isidoro Characeno ... Geograph. minor. T. II. quod ex dictis facile diiudicari potest.

auditis relicta statuaria transiisse se ad humanitatem, eo quod scutica semper in memoria haereret. Haec vere quidem obtigisse sibi nobis persuadere vult Lucianus, ast accuratius attendenti verisimile prorsus est, oratorum more haec finxisse Lucianum, et eleganti imagine vsum eam decertationem ostendisse, quam post derelictam statuarii officinam anceps de eligendo vitae genere excitabat mens, de futuris sollicita. Quidquid vero illud fuerit, hoc certum, bonis, quod aiunt, auibus Lucianum ex puluere lapidicinae ad Musarum ianuas transfugisse. Quamuis autem paupertate valde premeretur, ea tamen magistra vsus ex patria Antiochiam secessit, studiis, quibus imbutus fuerat in patria, leuioribus grauiora et meliora additurus [d]: naturalique eloquentiae dono fortunam in dicendis caussis experturus [e]. Neque tamen propitiam in eo consilio exequendo Mineruam expertus est. Cum enim intelligeret, *quam improbae res*, vt ipse scribit [f], *caussidicos necessario comitarentur, nimirum fraus, mendacium, temeritas, vociferatio, conflictatio aliaque infinita*, adeo ab hoc vitae genere abhorruit, vt in eo versari amplius recusaret, et ad philosophiam se conferret, ei potissimum eloquentiam suam addicturus. Hunc finem vt obtineret, et nominis quoque aliquam sibi celebritatem conciliaret, per varias terras atque regiones peregrinatus eloquentiae sibi laudem peperit, iuuenisque per Hispaniam Galliamque in solennibus conuentibus inter oratores magna mercede conductos cum applausu audientium numeratus est [g]. Ex Gallia in Graeciam profectus Macedoniam petiit, in Ionia quoque et Achaia uersatus masculum dicendi genus et virile quoddam robur excoluit, cuius aliquot hodie specimina supersunt [h]: Neque vero diutius ei placere potuit sophistarum conditio, eo quod rhetores falsis et inanibus artibus mercedem et diuitias quaerere, non vero seruire virtuti, videbat [i]. Procul itaque ire iussa dicendi exercitatione totus philosophiae se tradidit, non, quae vanis speculationibus ambitionem pasceret, sed quae mores emendaret, felicitatique humani generis inseruiret. Probe enim perspiciebat, parum vtilitatis afferre disciplinas, nisi quis vitam ex iis haberet doctrinae consentaneam, et in melius se emendantem. Neque ex solis libris hauriendam philosophiam esse statuit, sed adeundam virorum proborum conuersationem, et vtendum, tanquam gymnasio quodam, eorum consuetudine, eruditionem autem a recto sensu bonisque institutis abducere istos, qui ad solos libros eorumque argumenta et sensus respicerent. Neque esse operae pretium, si quis disciplinas per-

d) Coniecturam ex LVCIANI Hercule facit COGNATVS in elogio Luciani, adolescentem eum in Gallia et aliis in locis, Rhetoricam publice professum esse. Nihil vero horum in isto dialogo dicitur, sed id tantum, fuisse adolescentem in Gallia, vbi Druidum vnus eloquentiam sub Herculis imagine ei commendauerit.

e) In reuiuisc. T. III. p. m. 156.

f) Ibid.

g) Apolog. pro mercede conductis T. I. p. m. 385.

h) Herodot. T. III. p. m. 219. quomodo conscr. histor. T. II. p. m. 379.

i) Reuiuisc. T. III. p. 156.

perdiscat, ni simul et vitae rationes ad id quod est optimum, accommodet atque componat, saepe enim videri alios verbis excellentes, qui factis ipsis risui aliorum se exponerent. Quas cogitationes valde confirmabat exemplis eorum philosophorum, qui indigne philosophiae nomine viuentes, in libidinem ferebantur, et conuiciis certabant, et supra modum se cibis potuque ingurgitabant, et a vociferationibus ad conferendas vsque manus pergebant, et turpia quaeuis atque indecora perpetrabant [k]. Quae et alia, quae magno numero et pondere passim tradit, satis produnt, rectas sanasque de philosophia notiones insedisse Luciani animo, nec illotis, quod aiunt, manibus ad eius studium eum accessisse. Id quod fauentioribus etiam Musis facere potuit, cum eum se praestare contenderet, qui arrogantiae, imposturae, mendacii, et fastus osor esset, veritatem autem, honestatem sinceritatemque, et quaecunque amore digna sunt, vehementer diligeret [l]. Talis cum esset, sectariae se philosophiae tradere totum non potuit, et quaecunque vero maxime conformia iudicabat, ex omnibus sectis excoluit, cuius exempla quamplurima in dialogis eius, qui ad philosophiam eiusque historiam pertinent, occurrunt: in quibus sale quidem amaro et satyrico perfundit saepissime falsos philosophos, et Pseudo-philosophiam ludibrio exponit atque risu festiuissimo excipit; haud raro tamen doctrinas quoque morales proponit vtilissimas, et eloquentiae melle condit dulcissimo, sicque rhetorem agit philosophum, qualem supra in Dione, Maximo Tyrio, Themistio aliisque huius aetatis viris summis, qui dicendi artes cum philosophiae praeceptis coniunxerunt, deprehendimus. Fateturque ipse, *se, posteaquam ad philosophiam transgressus esset, prout necessarium erat, omnes omnino vitae optimae [illegible] latores admiratum fuisse, tanquam qui manus ad eos festinantibus porrigerent, ad optimaque et vtilissima adhortarentur, modo quis ad has [illegible] vitam componere vellet* [m]. Qua in re plerisque aliis, qui sectariam philosophiam fastidientes in syncretismum delapsi sunt, philosophatus est melius atque magis sobrie, et veram quandam philosophiam eclecticam excoluit. Hac via semel inita non poterat non vir supra modum argutus et ad ridendum quasi factus ea ludibrio exponere, quae in sectaria philosophia Graecorum ipsi merito displicebant, et de quorum vanitate ipse eo fortius iudicabat, quo magis mutuis inter se telis confossos sectarios philosophos cadere videbat. Quae occasio fuit PHOTIO [n] et recentioribus nonnullis [o] Lucianum inter scepticos numerandi; at perperam, cum Socraticus potius dicendus sit, cuius luculentum ipse [illegible]

k) Eleganter prorsus et viuis imaginibus eloquentiam philosophiae sobriae iungit, et characteres verae falsaeque eruditionis et philosophiae depingit in conuiuio T. IV. p. 366. Qui dialogus non tantum ad cognoscendos illius temporis mores, sed et ad mentis emendationem veramque philosophiae hauriendam notionem ab omnibus legi meretur.

l) *Reuiuiscent.* l. c.

m) Ibid. p. 366.

n) Cod. CXXVIII. p. 165. conf. epigramma vetus infra dandum.

o) Continuator VOSSII de sectis c. V. §. 2. p. 158. c. XIII. §. 3. p. 214. c. XIV. §. 6. p. 216. HVETIVS de imbecill. intell. hum. L. I. c. 14 §. 51. p. 160. seqq.

exemplum exhibuit [p]. Nulli tamen magis ſectae fauit, quam Epicuri, cuius partes valde commendauit. Illius enim gregis homines laudat, veluti impoſturae proditores acutiſſimos [q], Epicurum vocat virum, qui rerum naturam perſpectam haberet, quique vnus, quid in his eſſet verum, videret [r]: in eo laudandum ducit, quod quae Pythagorici, Stoici, Platonici, de ſpiritibus eorumque in rebus naturalibus operationibus tradunt, ille haec omnia ridicula ac ludicra duceret [s]. Epicurei porro inter tam multos inſanientes vni illi ſani videntur [t]; Epicuri ratas ſententias librum ait eſſe longe pulcherrimum, qui ingens afferat commoditatum pondus iis, qui in eo legendo verſentur, quique inſignem ex eo quietem, tranquillitatem, libertatem accipiant, eo quod a pauoribus, a ſpectris ac prodigiis eos liberaret, tum ſpes inanes atque immodicas cupiditates adimeret, mentem ſanam ac veritatem inſereret, et luſtraret animum non taeda [illegible] aut ſquilla, ſed recta ratione atque veritate [u]. Sed et ipſum ſe inter Epicureos numerat, qui arma contra Alexandri praeſtigias ceperunt, et contra quos ille implacabile ſuſcepit odium [x]. Celſum vero Epicureum, propter ſapientiam ſingularem et amorem veri ac morum manſuetudinem omnium maxime vnum ſuſpicere fatetur [y], et feſtiuiſſimam de Alexandri impoſturis narrationem ſe compoſuiſſe dicit [z], vt Epicurum vlciſceretur, virum vere ſacrum, ingenioque diuino, quique ſolus, quae vere ſunt honeſta, et nouerit et tradiderit, quique ſolus extiterit, qui liberos reddere ſolitus ſit eos, qui ſecum haberent conſuetudinem. Ex quibus omnibus larga manu datis manifeſtum eſſe putamus, valde ad ſectam [illegible], praecipue quoad naturalem eius partem, inclinaſſe Lucia[illegible] licet aliarum quoque ſectarum capita non plane contemneret, nec [illegible] hoc ſenſu viros doctos, qui poſt veterem ſcholiaſten eum inter [illegible] ſectae addictos retulerunt [a]. Quamuis autem haec omnia ita ſe habeant, vt magnam inter philoſophos laudem nactus ſuo iure videatur Lucianus, nec potuerit non animus acute videns, ingeniumque feſtiuum errores, lapſus et vitia philoſophorum, quibus eam aetatem ſcatuiſſe, nec ſeuera Epicteti frons ferre potuit, ſalſe ridere, et natiuo quodam lepore traducere, ſicque iucundam aliquam malo grandi et intolerabili, medicinam afferre; improbandum tamen omnino in eo eſt, quod exemplis quibusdam philoſophorum, circumforanea impoſtura incautos decipientium inductus, quicquid fere placitis ſuis, magnam partem ex Epicuri ſchola hauſtis non conſentiebat, in eandem claſſem retulerit, et tantum non omnem philoſophorum gentem, ſolo Epicuro excepto, inter impoſtores numerauerit, cuius exempla quamplurima occurrunt, maxime vero in *vitarum auctione*, in quo dialogo veneranda atque cana

p) In Hermotimo T. II. p. m. 170.
q) In Alex. T. I. p. m. 949.
r) pag. 550.
s) pag. 551.
t) p. 560.
u) pag. 570.
x) p. 576. 581.
y) pag. 583.
z) p. 584.
a) Gassend. vit. Epic. L. II. c. 6. p. 76. Vossius de ſectis c. VI. §. 24. Guil. Cave Hiſt. liter. ſcript. eccleſ. Fabric. Bibl. Graec. Vol. III. p. 486.

Graeciae capita tantum non omnia acerbissime traduxit. Quod cum magnam ei inuidiam conflasset, in *piscatore* quidem apologiam quandam pro se dixit, et se eos tantum ridendos propinasse fassus est, *qui egregias eorum doctrinas mercede docent, et diuites admirantur, et argento inhiant, vitiisque risum aliis mouent, circa ianuas diuitum se conculcantes, coenasque diuersas appetentes, et in illis ipsis moleste laudantes ac ultra honestatem se ingurgitantes, cuncta reprehendentes, et inter calices illepida et absona* [illegible] *sophantes*. Veros autem philosophos, et in his maxime Demon[illegible] eximie laudauit. Neque tamen ita omnem reprehensionem euitasse censendus est. Quid enim ad sui temporis philosophos attinebat [b]; Pythagorae aureum femur, ex fabula enatum, tanquam propudiosam imposturam traduci? Aristippo temulentiam exprobrari? Diogenis Cynici mores canibus, quam philosopho digniores, depingi? Democritum et Heraclitum ex fabulis vulgi derideri? Socratem παιδεραστίας criminis suspectum fieri? ideasque male intellectas nec ad eum pertinentes illi ridicule affingi? Chrysippum velut nugatorem contemtui exponi? Aristotelem velut inepte argutum subsannari? Pyrrhoni, tanquam rerum omnium ignoranti illudi? Et, quod mireris, ipsam Epicuri voluptatem reprehendi? Non scripsisse haec omnia Lucianum ex vera animi sententia, et perspexisse fabulas vulgi de philosophis multa [illegible] mentientis, facile pro Luciano dicenti credemus [c]; ast indigna[illegible] tio, de viris bonis et aeternitati nominis traditis ea corrad[illegible] vera, falsane sint, dicuntur tamen et ridentur. Verum cum [illegible] ad satyram propensione ferretur Lucianus, eaque esset ingenii [illegible] cissimi amoenitas, quae τὸ γελαστὸν in actionibus hominum, et in doctrinis quoque festiua oratione et iucundissima quadam satyra traducere posset [d], non potuit non in hac ipsa ridendi arte excedere, et quaecunque aliis admiranda et pulchra videbantur, habere ridicula. Qua de re vetus epigramma [e] non inepte:

Scripsi haec Lucianus, prisci stultique peritus,
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certi mens concipit vnquam,
Ast, quod miraris, ridiculum est aliis.

Quam nimiam ridendi quaeuis licentiam etiam contra diuinum salutis humanae restauratorem exercuit, et Dei filium pro impostore quodam habuit, Christianam quoque religionem indignissimis sarcasmis excepit, qua de re cum lapsus Luciani supra in Peregrini historia manifestauerimus, dicta hic nolumus repetere. Hac vero sacra atque profana quaeuis ridendi

b) Ibid. T. III. p. 105. 108. 111. 113. 114. 115. 117. 118. 120. 126. 128.

c) Prolixe id ipse in piscatore prosecutus est.

d) Ita characterem Luciani delineat PHOTIVS l. c. quocum conferendus VAVASSOR de dict. ludicra Sect. I. c. 8. opp. p. 25.

e) Apud PHOTIVM l. c. damus versionem SCHOTTI conf. LACT. de vera rel. c. 9. VIVES de V. R. C. L. II. p. m. 208. seqq.

di licentia meruit Lucianus, vt inter apertos numinis hostes numeraretur, quod praeeunte SVIDA [f] a multis recentioribus factum est [g]. Neque tamen defuere viri docti [h], qui in eam ingressi sunt sententiam, graue hoc ἔγκλημα tantum excogitasse superstitionem, pseudo-philosophiam, imposturam, quibus grauem ille dicam scripserat, et qua crabrones Lucianus in se irritauerat, quod opprobrium repetitum a Christianis, sanctissimum Saluatorem inter impostores ab eo referri indignantibus. Nos hic nihil affectui dandum, fauoreque vel odio duce definiendum, sed cuncta accurate expendenda, et sic demum de Luciani impietate pronuntiandum putamus. Et quod ad scommata quidem attinet, quae effudit in Christianos, ea nec a malitiae nec ab ignorantiae culpa liberari posse supra luculenter, nisi fallimur, demonstrauimus: certumque esse putamus, habuisse Lucianum Christum pro eiusmodi sophista, siue philosopho, qualis Apollonius Tyaneus, Alexander, huiusque furfuris alii fuerant, et qualem forte Pythagoram ipsum fuisse credebat: adeoque ab hac quidem impietatis labe liber pronuntiari non potest. Id vero illi cum reliquis sanctissimae religionis hostibus commune fuit, qui tamen ideo inter apertos Numinis hostes numerati haud sunt, sed transscripti in catalogum aduersariorum Christiani nominis. Neque vero solam Christianam religionem deridendam propinauit, sed et alias omnes, nec meliore loco Iudaeorum ipsorumque gentilium sacra habuit [i]. Quod eo minus mirandum, quo magis ex dialogo *de sacrificiis* [k] constat, eum ideo sacra omnia explosisse, quod more Epicureo crederet, absurda et amentia esse ea omnia, eo quod supponerent, numen ipsum rem vsque adeo humilem atque abiectam esse, vt humanis egeat obsequiis, vtque adulatione capiatur, ac gaudeat rursum, vt stomachetur, atque iracunde ferat, si negligatur. Ex his enim manifestum est, Lucianum Deos rerum humanarum prorsus incurios cum Epicuro concepisse, adeoque theologiam Lucianeam ex Epicurea diiudicandam esse. Negari tamen nec hoc potest, saepe aliorum nomine loqui Lucianum et audacioribus verbis de rebus sacris pronuntiare, effecisse etiam fraudes sacrificulorum et philosophastrorum, quas detegendi saepe occasionem habuit, vt, quicunque inter homines vigerent, cultus diuini modos inter ingenii humani, populum decipientis, tricas reponeret, sicque in ea quoque re Epicureorum vestigia premeret, nec fidem haberet narrationi vlli, quam non sensibus perceperit [l]. Ea vero quae in Philopatride contra Christianos dicuntur, cum Luciani non sint, licet nomen eius in fronte gerant, nec eam abiudicet Luciano doctissimus FABRICIVS [m]; quoniam aperta satis tempo-

 ris

f) loc. cit.

g) Vide quae de Luciano collegit iudicia TH. POPE-BLOVNT. Cens. cel. auct. p. 173.

h) ERASMVS L. XXX. ep. 5. ALCIAT. par. Iur. Lib. IV. c. 5. VOSSIVS de sectis c. VII. §. 24. IO. PHIL. TREVNER. dissert. de theologia Athei seu Luciani.

i) Recte id obseruatum VIVI l. c.

k) T. III. p. 81.

l) Conf. REIMMANNVS hist. atheism. c. XXXII. §. 3. p. 224.

m) l. c. p. 309.

ris recentioris Luciani aetate in eo deprehenduntur vestigia, quae erudite ostendit V. C. IO. MATTHIAS GESNERVS [n], obiici quoque ei ad euincendam eius impietatem non possunt. Sed vt ad Luciani redeamus historiam, is, sub M. Aurelio Antonino Aegypti procurationi praepositus, et stipendio insigni auctus est [o]. Quidam a Christianis defecisse, et ad sacra gentilia transfugisse somniant [p], nullo argumento sano nixi: nec certior fabula est, laceratum a canibus fuisse, ob eructatas in nomen Christi iniurias [q], quam sine dubio atrox Christianorum sacra sua vindicantium odium, quod plerumque horrenda mortis genera de iis, qui religionem impugnassent, commentum est, produxit. Podagrae vero, cuius laudes cecinit [r], cruciatibus vexatum fuisse, ipse alicubi prodidit [s]: mortuum ex illo morbo fuisse, quod vitae eius auctores COGNATVS, ZWINGERVS et BOVRDELOTIVS [t] asserunt, incertum, nec certius octogesimo, vel nonagesimo aetatis anno obiisse. Extremam tamen senectutem attigisse eum oportet, si Traiani tempora nascendo attigit. Non confundendus autem est Lucianus, cum alio Luciano Samosateno Christiano, Arianorum partibus addicto, a quo Lucianistae quidam dicti sunt [u]. Errant etiam, qui Lucianum cum Philostrato confundunt, illique vitam Apollonii crasso satis errore tribuunt [x]. Habuisse eum filium cognominem sophistam, ad quem scripsit Iulianus ὁ παραβάτης, coniicit BOVRDELOTIVS [y], recte vero monuit Cl. FABRICIVS [z], tempora id non pati, cum a morte Marci Aurelii, ad annum primum Iuliani imperantis effluxerint anni CLXXX, sic vt nepos magis vel pronepos fuerit, si modo vlla ratione ex solo nomine cognationem quandam intercessisse inter vtrumque coniicere liceat.

Diogenes Laërtius. §. VIII. Tandem nec DIOGENES LAERTIVS nobis heic loci indictus dimittendus est, qui quamuis philosophum se non praestiterit, immortali tamen historiae philosophiae Graecanicae opere, cui maximam partem debemus, quicquid de philosophiae inter Graecos fatis nouimus, meruit, vt inter philosophos numeraretur, cum sine philosophiae cognitione opus arduum et graue suscipere non potuerit. Saltem silere eum nefas putamus, a quo toties de philosophorum vita atque fatis loquendi copia nobis facta est. Fuit autem Diogenes Laërtius, si plerosque viros doctos audimus, Laërte Ciliciae vrbe oriundus, vnde nomen hau-

n) Duabus de hoc dialogo dissertationibus: ei etiam castigatissimam Philopatridis editionem debemus.

o) De mercede conductis T. I. p. 382.

p) Scholiastes vetus, quem sequitur Volaterranus, conf. TILLEMONT. hist. imp. T. II. p. 709.

q) SVIDAS l. c. quem secutus est HOFMANNVS in Lexico.

r) In Tragopodagra T. III. p. 672. in Ocyp. p. 712. seqq.

s) In Hercule Gallico T. I. p. 811.

t) Prius Cognatus, posterius Bourdelotius statuunt.

u) VALESIVS ad Theod. p. 6. FABRICIVS loc. cit.

x) Recte ideo Guil. Philandrum notauit COGNATVS l. c. et ad Alex. T. I. p. 985. conf. FABRIC. l. c. p. 5. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 15.

y) loc. cit.

z) Ibid. p. 488.

haesisse plerique statuunt [a]. Paulo aliter acutissimus HEVMANNVS [b], qui non ipsum quidem Diogenem, maiores tamen eius Laërte oriundos putat, indeque Laërtii nomen ei haesisse statuit, cuius rationem in eo potissimum quaerit, quod articulo addito dicatur Διογένης ὁ Λαέρτιος, cuius generis cognomina a maiorum patria desumta et ad posteros propagata vbiuis fere in eruditi orbis occurrunt historia [c]. Additur his merito: patere ex veteribus inscriptionibus, quod Laërtii nomen inter familiarum cognomina fuerit, vnde nulli dubitamus, eleganti huic viri praestantissimi coniecturae subscribere, hacque potissimum ratione ducti ad Diogenem toties prouocantes solius Laërtii nomine vsi sumus. Alii quidem, et in his eruditissimus VALESIVS [d], a patre Laërtio nomen accepisse putant. Ast haec Graeci sermonis indoli repugnant, secundum quem non ὁ Λαέρτιος, sed τοῦ Λαερτίου dicendus esset. Nec veteribus inusitatum [e], vt ὁ Λαέρτης dicatur, quod a patre desumtum esse non potest. Potamum vero Atticae vicum Laërtii patriam fuisse, visum est IAC. SPONIO [f], mirante MENAGIO [g], vnde haec hauserit? Sed caret hoc omni prorsus fundamento, nec displicet coniectura FABRICII [h], qui non recte assecutum fuisse Sponium locum quendam PHOTII [i], vbi Laërtius allegatur, coniicit, et nomen appellatiuum περὶ Ποταμοῦ pro patria Diogenis eum habuisse putat. Nec certiora sunt, quae de eius aetate viri docti disputant. Vixisse eum sub M. Aurelio Antonino, LIPSIO [k], VOSSIO [l], MENAGIO [m] visum, ea potissimum ratione ductis, quod non omisisse videatur Epicteti vitam, quem sub Marco adhuc vixisse coniiciunt, nisi adhuc viuum Laërtii aetate magnum illud Stoicae familiae ornamentum extitisset. Ast recte his opponimus, Stoicorum historiam, cum Graecis, positis sibi his limitibus, finiuisse Diogenem, et omisisse ideo quoque alios, quos sine contradictione ante eum vixisse constat, e. g. praeter Cratippum Peripateticum, Senecam aliosque. Paulo aliter THOMAS REINESIVS [n], qui sub Marco eiusque filio Commodo eum floruisse contendit. Ast is solo libro GALENI [o] *de theriaca ad Pisonem* spurio nititur, adeoque audiendus haud est. Sub Seueri tempora ponit doctissimus IONSIVS [p], qui diligens in definienda Laërtii aetate fuit, quem sequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [q]. Monent hi viri docti: vixisse eum ante tempora Iustiniani, quibus vixere Stephanus et Hesychius Milesius, qui eum exscripsere:

a) MENAG. ad Laërt. L. I. §. 1. IONS. de S. H. P. L. III. c. 12. p. 271. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 600.
b) Act. philosoph. Vol. I. p. 323. seqq. suboluit idem iam IONSIO l. c.
c) Vid. GRVTERVS p. 299. FABRETTVS p. 851.
d) Ad excerpt. Peiresc. p. 41.
e) STEPH. BYZ. in Laërt.
f) In itinerar. T. II. eum secutus est HARDVINVS ad Plinium T. I. p. 424.
g) loc. cit.
h) l. c. p. 602. not. g.
i) Cod. CLXI.
k) Manud. ad phil. Stoic. L. I. dissert. 5. p. m. 22.
l) De sectis c. XXI. §. 2.
m) loc. cit.
n) Var. lection. L. II. c. 12. p. 284.
o) Conf. Act. philos. Vol. I. p. 328.
p) loc. cit.
q) loc. cit.

psere; porro cum PHOTIVS testetur, Sopatrum excerptorum suorum librum sextum ex Diogenis Laërtii libris compilasse, hic vero Constantini M. temporibus floruerit, vt nos quoque *sectione V.* monuimus, sequi inde, Constantini M. aetate quoque superiorem esse Laërtium. Memorare etiam eundem Plutarchum, qui sub Traiano vixit, Fauorinum, eius apud hunc imperatorem aemulum, Sabinum sophistam, sub Hadriano clarum, Sextum Empiricum eiusque discipulum Saturninum; adeoque ex dictis colligendum esse, vixisse Laërtium paulo post Galenum, aut eo iam sene, et ita temporibus Seueri imperatoris et deinceps floruisse. Diligenter et acute haec dici non negamus, ast magis indicant, quo tempore non vixerit, quam veram eius aetatem definiunt. Accuratius de Laërtii aetate disputaturus Cel. Heumannus [r] ad eclecticae philosophiae origines respicit, quas haud ita pridem obtigisse Laërtius narrat. Eas vero Sec. III. initia non anteuertere, laboriosa doctaque industria contendit, et contra obiectiones Cl. HASAEI roborat, de qua controuersia cum nos supra ex instituto egerimus, et noua luce sententiam Heumannianam perfuderimus, nihil hic repetimus, sed dictis insistentes ex iis verisimile putamus, Diogenem Laërtium ante seculum tertium post C. N. medium non scripsisse, adeoque Galieni forte temporibus floruisse, Plotino, Longino aliisque σύγχρονον. Certiora tamen, praeter coniecturas, dare non audemus. Illud certum nobis videtur, non audiendum esse H. DODWELLVM [s], qui ad Constantini M. aetatem eum reiicit. De vitae vero eius circumstantiis nec ipse scripsit quicquam, nec aliquis ex veteribus, et delituisset forte aeterna nocte Laërtii nomen, nisi nobis libros eius decem *de vita, dogmatibus, et apophthegmatibus clarorum philosophorum* seruasset prouidentia, quos, *vnicum fere columen philosophicae historiae, sine quo rudera tantum superessent atque caementa difficulter in plerisque coniungenda* recte pronuntiat IONSIVS [t]. Historiam eius libri literariam ita diligenter enarrauit FABRICIVS [u], vt non habeamus, quod addamus, nisi quod hoc vnum monendum e re lectoris esse putamus, castigatissimam M. MEIBOMII editionem prelo Wetsteniano elegantissime curatam [x], omnes quidem reliquas accuratione longe superare, vanam tamen fuisse bibliopolae gloriam, ne tantillam quidem occasionem superesse, de erratis typographicis conquerendi [y]. Dicauit hanc philosophicam historiam, quo nomine STE-

r) loc. cit.
s) De aetate Pythagorae §. 22.
t) loc. citat.
u) l. c. vbi de editionibus Ambrosii, Aldobrandini, Stephani quoque disserit. Aeternum de Laërtio meritus est MENAGIVS, vir πολυμαθέστατος, sed vndicunque a viris doctis adiutus.
x) Amstelodam. 1693. 4. quam vbique adhibuimus.

y) Commodo lectoris inseruituri breuem hic errorum typographicorum, quos obseruauimus, catalogum damus ad hanc editionem, vt pateat, nihil esse in humanis ab omni parte perfectum. Pag. 70. l. 46. Com. Menag. omissus post. cap. n. 56. p. 116. l. 53. pro Chrysonis l. *Brysonis*. p. 109. col. a. l. 17. pro Paraeo l. *Parue*. vid. FABRIC. Bibl. Lat. med. T. IV. p. 180. p. 126. in marg. pro ſ. 12. l. *ſ.* 112. p. 137. in marg. l. 46. pro 5. l. 6. p. 174. l. 6. a fin. pro validi.

Stephanvs Byzantinvs recte eam appellat, feminae cuidam illuſtri et doctiſſimae [z], quae Platonis ſtudioſiſſima fuit, quam fuiſſe Arriam, ſub Seuero et Caracalla Platonicae philoſophiae addictiſſimam poſt Reinesivm [a] coniiciunt Ionsivs [b], Menagivs [c], et Fabricivs [d]. Recte vero monuit Cel. Hevmannvs [e], male concludi ex amore philoſophiae Platonicae, intelligi hic Arriam, cum eo tempore plures fuerint feminae Platonicae philoſophiae deditae, vt taceamus, Galieni temporibus Arriam fuiſſe ſuperiorem. Nos ſi coniecturis, vbi alia haberi non poſſunt, locus dandus eſt, hanc feminam Platonicam ex Plotiniano contubernio fuiſſe ſuſpicamur, in quo feminas quoque Platonicam philoſophiam didiciſſe Porphyrivs [f] teſtatur. Hoc et cum temporum notationibus congruit ſupra poſitis, et conſilium ſcribendi Laertianum illuſtrat, qui feminae ex multis ſectis concordiam quandam philoſophorum meditanti diuerſas eorum opiniones expoſuit. Nec alia forte ratio, cur in libro, quem Platonicae mulieri dicauit, Epicurum commendauerit, quam quod exoſum Ammonianae et Plotinianae ſcholae nomen gratum ita reddere et liberare ſuo modo ab inuidia voluerit. Lectori tamen iudicium de ea re plenum relinquimus, nihilque pro certo definimus. Licet vero immortaliter meruiſſe Laertium de philoſophica hiſtoria fatendum ſit, cum innumeros veterum ſcriptorum hodie deperditorum locos nobis ſeruauerit, et in horreum quaſi aliquod philoſophicae hiſtoriae contulerit, dolemus tamen, iudicii et attentionis non tantas fuiſſe in hoc conſcribendae hiſtoriae philoſophicae opere partes, quam laboris improbi et ampliſſimae voluntatis, quae ſi adhibuiſſet, nae monumentum philoſophiae veteris condidiſſet, omni theſauro praeſtantius. Aſt a iudicii et profundae philoſophiae veteris cognitionis, artisque item criticae praeſidiis cum inſtructus non fuerit, grauiſſimis naeuis atque maculis opus inſigne deformatum eſt, lectoremque requirit et ad omnia atten-

dalidum l. *validum*. p. 183. l. 43. pro ſella l. *cella*. p. 193. l. 2. pro non l. *vno*. p. 259. l. 8. a fin. pro anc. II. 13. l. *II.* 15. p. 320. l. 10. a fin. in marg. pro 48. l. 148. p. 438 l. 7. a fin. pro mille l. *decem mille*, vid. Sext. Emp. adu. gramm. L. I. c. 13. ſ. 283. Fabric. ad h. l. p. 441. l. 11. pro Phliaſiii, l. *Phliaſii*. p. 478. numeri ſegmentorum corrupti ſunt, pro 181. l. 180. et ſic porro p. 488. l. 1. pro L. VII. l. *L. VIII.* Haec in Comm. Menagii, in Tomo I. pauciora occurrunt, emendanda tamen p. 492. not. 26. l. 8. pro II. 9. l. *XX.* 9. p. 637. pro rettimenta l. *detrimenta*. p. 336. Graeca inuerſo lateri impoſita. In indicibus quoque emendanda: indice IV. v. daemon pro M. VII. 15. l. *VII.* 151. v. Democritus l. 8. pro borum l. *bonorum*. v. Polemo et Crates l. *Genus* pro Demus. v. Speuſippus pro Socrate l. *Iſocrate*. v. Stoici pro different l. *differant*. ib. pro ſ. 103. l. *ſ.* 104. In indice primo articulus ſaepe omiſſus v. g. Ἄνδρων Ἐφέσιος, vid. Act. phil. Vol. I. p. 325. Haec non eo fine notamus, vt nitoris et elegantiae laudem editioni optimae denegemus, ſed vt diſcat lector, quam nihil ſit perfectum etiam in hac re, et vt huic quoque libro ſphalmata typothetarum, quae nobis abſentibus irrepſerunt, ignoſcat.

z) L. III. ſ. 47. L. X. ſ. 29.

a) loc. citat.

b) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 12. p. 277.

c) Prooem. Comm. in Laert. et Hiſt. mul. philoſ. §. 47.

d) loc. cit. not. £

e) l. c. p. 337.

f) In vita Plot. c. 9. p. 108. vbi quasdam nominat.

tentum, et nihil sine artis criticae lapide admittentem, quod innumeris hactenus exemplis docuimus [g]. Toties enim veteres sine delectu exscribit, contraria consarcinat, fabulas in sophistarum scholis enatas pro veris historiis obtrudit, libris, testamentisque suppositítiis fidit, et quadrata miscet rotundis, ordinis insuper saepe plane incurius [h], vt consarcinatorem potius ῥαψῳδὸν, quam historicum agnoscas. Ceterum exploratorem veteris doctrinae et sententiarum fuisse philosophicarum, opus ipsum loquitur, vtrum vero certae cuidam sectae se addixerit, definiri non potest. Et fauisse quidem Epicuro, eiusque historiam paulo accuratius, quam ceterorum philosophorum enarrauisse, seruatis etiam monumentis eius praecipuis, αὐτοψία loquitur. Ex quo collegere viri magni nominis ISAACVS CASAVBONVS [i], AEG. MENAGIVS [k], G. I. VOSSIVS [l] et IO. ALB. FABRICIVS [m], non separandum eum esse a partibus Epicuri, ad quas mire propenderit. SAMVEL PARCKERVS [n] vero eum Epicureae sectae immodice addictum pronuntiat. Qua in re eum falli recte vidit Cl. HEVMANNVS [o], qui et ad rationes respondet, quibus inter Epicureos eum esse referendum viri docti contendunt. Nam nec inde sequitur, a parte Epicuri stetisse Laërtium, quoniam eum suo modo defendit, illud enim Seneca quoque fecit, homo Stoicus, et de aliis quoque philosophis praestitit Laërtius: nec vllo loco prodidit, se [illegible] sententiam sequi, non satis quoque eius se doctrinas assequi sperare dic[illegible] et alio loco perstringit diuinae prouidentiae hostes [q]. Certe si huic [illegible]gumento vis inesse quaedam potest, eadem ratione Platonicus [illegible] cus iudicari potest, cum non minus Platonem extulerit [r], quam [illegible] rum, et Sextum Empiricum [s] laudauerit. Tutissimum itaque [illegible] mus, eum nulli sectae adscribere, sed inter syncretistas eos referre, quorum ea aetate plena erant omnia, hoc tantum discrimine, vt more Senecae, ne Epicurum quidem ex philosophiae adytis excluserit [t]. Christianum qui Laërtium fuisse contendunt, phrasin ecclesiasticam ἐλεημοσύνην διδόναι male ad textum Laërtianum applicant [x].

g) Consentiunt iudicia eruditorum, collecta a TH. POPE-BLOVNT. Cens. cel. auct. p. 158. Act. philos. l. c. p. 349. seqq.

h) Maxime haec ἀταξία magno hist. philos. malo regnat in dogmatibus philosophorum expositis, conf. BAYLE Dict. T. I. art. Anaxag. not. C. p. 209.

i) Praef. ad Laërt. et ad L. I. s. 97. p. 138.

k) loc. cit.

l) De sectis c. IV. §. 21.

m) Bibl. Graec. Vol. III. p. 601.

n) De Deo disp. I. s. 15. p. 39.

o) l. c. p. 339.

p) L. X. s. 29.

q) L. IV. s. 55.

r) Fatetur id GASSENDVS ad L. X. [illegible] p. 113.

s) L. IX. s. 116.

t) Ita et Britannus, qui Anglicae versioni vitam Laërtii praefixit, cuius verba affert POPE-BLOVNT. l. c. p. 159.

u) L. V. s. 17.

x) Significat enim misericordiam praestare: conf. FABRIC. l. c. p. 601. not. b. qui et alios Laërtios enumerat.

SECTIO

SECTIO NONA.

DE SECTA SCEPTICA.

§. I.

Omnium postremi nos Sceptici vel Pyrrhonii vocant, exigua, si cum ceteris sectis comparentur, fortuna vsi. Eos enim non tantum inuidia, qua philosophandi ratio ista pressa fuit, et doctorum suorum negligentia parum extendisse pomoeria sua *tomo primo* docuimus, sed et Romae parum inualuisse, cum ab Academica secta, elegantiori habitu sceptice philosophari visa, in exilium quasi ageretur, in ipso huius tractationis limine ostendimus. Breuis itaque atque curta admodum huius sectae est historia, nec qui ei illustrandae operam adhibuerunt, post Ciceronis tempora inuenerunt, quod paulo memorabilius adiicerent. FOVCHERIVS [a] enim, qui primus in huius sectae limitibus amplificandis laborem suum atque industriam posuit, post Varronem et Ciceronem mox ad Augustinum, et ab eo ad Cartesium progreditur; illustrissimus autem HVETIVS [b], qui totam fere philosophorum veterum cohortem in scholam Pyrrhonis deduxit, praeter Cornelium Celsum, Fauorinum, Sextum Empiricum, Lucianum et Vranium non habet, quos Scepticis professione talibus adiungat, et coactus est, dogmaticos quosdam ἑκόντας ἀκόντας in has partes pertrahere. Etsi vero caussae modo dictae per se sufficere videntur, aliae tamen addi merentur, quae incrementa scholae Pyrrhoniae valde sufflaminarunt, et obstiterunt, quo minus laetiores, quam quas habuit, propagines extenderet. Inter eas vitam philosophis haud satis dignam, quam in Scepticis quibusdam magni nominis deprehendimus, recte referri, Timonis et Eurylochi exempla suo loco exposita satis probant, nec dubitandum in schola ea, quae ἀδιαφορίαν non logicam tantum et physicam, sed moralem quoque, veram ad tranquillitatem et felicitatem viam esse docuit, plures inuentos esse, qui eidem viae insisterent, id quod non potuit non dogmaticos philosophos nouis contra eos armare telis, easque illis contra Pyrrhonios obiectiones suppeditare, quae magnum sectae isti contemtum et inuidiam parerent, et ab ea amplectenda plurimos auocarent. Quis enim sectam istam amplecteretur, quae decori rationem et honestatem inter res indifferentes habendam esse, quicquid etiam prudentiores et modestiores dicerent, exemplo suo confirmaret? Etsi enim honestius et philosopho dignius viuere Scepticos dogmaticis clamitauerint Sextus Empiricus et ei similes, illis tamen exemplis,

Fortuna Sectae Scepticae sub Imp. Rom.

a) Diss. sur la philosophie des Academiciens, L. 1. c. 11. p. 59. c. 12. p. 61. c. 13. p. 67. c. 14. p. 68.

b) De la foiblesse de l'esprit humain L. I. c. 14. p. 154. seqq.

plis, qualia quidem inter omnes sectas inueniebantur plurima, viri dogmatici, praecipue Stoici, iurati Pyrrhoniorum hostes, odio et inuidia ipsam sectam vehementer cumulabant, et stultorum instar atque malorum hominum eos habebant, sicque multos ab ea secta amplectenda auocabant, quam mala fama premi, etiamsi non indecenter viuerent asseclae, videbant. Aliam porro caussam impeditorum incrementorum huius sectae illud ipsum esse putamus, quod laetissimos initio Romae successus ei comparauit, eloquentiae forensis studium. Eius enim, enata monarchia Romana, cum disceptationum forensium tantus, quantus prius, vsus non esset, mutata facies est, et in scholasticum quendam translata habitum, qui artis magis studium coloresque quaereret, quam natiuam differendi et disceptandi formam teneret. Ita vero Academica et Pyrrhonia disputandi ratio, quae Ciceronis tempore oratoribus arma subministrabat, neruo suo in foro Romano, certe in scholis rhetorum, spoliata est, et vix locum in eloquentia illa sophistica inuenit, adeoque paulo magis neglecta est. Addi his potest, fortunam dogmaticae philosophiae, in aula Romanorum imperatorum multum Pyrrhoniae philosophiae obstitisse, summisque [illegible] imperantibus suspectam fecisse atque exosam, cum contrarias ipsi partes sequerentur, eosque tuerentur, quos Sceptici oppugnabant. Cum enim Augustus Stoicis et Peripateticis faueret, Epicureos amici in aula commendarent, Tiberius Pythagoricos diuinandi peritos amaret, sub Caio, Claudio, et Nerone exiguum philosophis omnibus pretium statueretur, Vespasiani Titique temporibus Pythagorici, Stoicique in aula florerent, Traianus et Hadrianus omnis generis philosophos colerent, Fauorinus autem in huius gratiam ab Academica differendi ratione et statuendi modo deflecteret, Antonini, praecipue Marcus, dogmaticos summo loco ponerent, et publicas ei cathedras committerent, Platonici autem in aula Seueri, Iulia fauente, inualescerent, et quae sequebantur tempora, eclecticos, id est, syncretistas Alexandrinos gignerent, qui omnes sectas quasi deuorarent, ratio inde patet luculentissima, cur tam modico successu vsa fuerit secta Pyrrhonia. Nec audiendus est HVETIVS [e], qui omnem mouit lapidem, vt demonstraret, Sextum Chaeroneum M. Aurelii praeceptorem fuisse eundem cum Sexto Empirico, eumque ita quoque Marci patrocinium philosophiae conciliasse Pyrrhoniae. Falli enim virum illustrem nimis Scepticorum partibus fauentem, supra in Sexti Chaeronensis historia demonstrauimus, et in Sexti Empirici historia mox enarranda ostendemus; neque fauisse etiam Scepticismo Marcum, vel ex Stoicae philosophiae studio, quod constanter secutus est, liquet, et verisimile haud est, eum Pyrrhoniis publice docendi facultatem non tribuisse, si eorum partibus fauisset, quod reliquis sectis apud eum contigisse ex Luciano probauimus. Eas vero cum non honoribus tantum, sed et salariis auxisset imperator, quorum vtrumque frustra in Pyrrhoniorum schola

expe-

e) l. c. p. 155.

expectabatur, mirum non est, valde tenuem fuisse eorum numerum, qui has vitae humanae spes atque commoda philosophiae odio et inuidia cumulatae, artemque nihil sciendi professae postponerent.

Sceptici quidam celebriores.

§. II. Etsi autem pauci erant, qui hanc philosophandi viam ingrederentur, inuenti tamen sunt viri docti et acuti, licet numero exiguo, qui humani intellectus imbecillitate fastuque philosophiae dogmaticae inducti secundum Pyrrhonem philosophari instituerunt. Inter quos celeberrimum astronomum CLAVDIVM PTOLOMAEVM refert HVETIVS[d], eo quod obscuritatem et imbecillitatem humani intellectus accusasset. Ast non pertinere huc magnum virum, et a Pyrrhoniis dissentire, ex libello eius *περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ de iudicandi facultate et animi principatu*, quem ISMAEL BVLIALDVS edidit[e], discimus. Porro AVLVM quoque CORNELIVM CELSVM in eundem censum refert idem vir illustris[f], idemque praestitisse inter Romanos pro Sceptica philosophia asserit, quod Aenesidemus Alexandriae, quem e puluere et squalore protraxisse philosophiam Scepticam nouaque luce commentariis suis illustrasse, suo loco diximus. Cuius rei licet testimonium Huetius adducat nullum, respexit tamen sine dubio ad verba QVINTILIANI[g], qui, *scripsisse*, ait, *non parum multa Cornelium Celsum, Scepticos secutum non sine cultu ac nitore.* Ex quibus recte quidem concluditur, non displicuisse Celso, homini literatissimo[h], Scepticam philosophandi viam, qua ratione autem eam excoluerit, et an tantum praestiterit, quantum Aenesidemus, non liquet, postquam deperditi sunt libri eius *de artibus*, ex quibus sextus tantum hodie *de arte medica* superest[i], et dictionis nitore et obseruationum medicarum atque chirurgicarum praestantia commendabilis, de quo tamen heic disserere locus non est[k], adeundique sunt viri docti, qui historiam artis medicae enarrarunt[l]. Quod si Celsus ille, quem historiam philosophicam scripsisse supra ex AVGVSTINO[m] retulimus, cum nostro idem esse videatur, quod placet Cl. FABRICIO[n], colligi inde posset, eum more Romanorum plurimorum

d) l. c. p. 154. Historia celeberrimi mathematici alibi enarranda est. Consuli autem cum fructu possunt praeter SVIDAM in Ptolomaeus T. III. p. 284. MEVRSIVS ad Nicomachi Man. L. II. VOSSIVS de hist. Graec. L. IV. c. 13. p. 483. de scient. mathemat. c. XVII. p. 76. c. XXI. p. 94. c. XXVI. p. 109. c. XXXVII. p. 205. et qui literariam eius historiam diligenter enarrat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. seqq. Vixit sub M. Aurelio Antonino maximam partem Alexandriae. Non confundendus est cum Ptolomaeo Cyrenaeo, Stoico, cuius meminit LAERTIVS L. IX. §. 110.

e) Paris. et Hag. Com. 1663. 4.

f) l. c. p. 154.

g) Inst. orat. L. X. c. 1.

h) „Quid plura? cum etiam C. Celsus, mediocris vir ingenii, non solum de his omnibus „conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, „et rusticae etiam et medicinae praecepta reli„querit, dignus vel illo proposito, vt illum scisse „omnia illa credamus,„ QVINT. l. c. L. XII. c. 11. COLVMELLA de re rust. L. I. c. 1. *virum vniuersae naturae prudentem* vocat, et L. III. c. 17. *celeberrimum aetatis nostrae auctorem.*

i) Historiam huius libri vide apud FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 324. T. II. p. 448.

k) Vita Celsi a IO. RHODIO scripta, et alibi excusa, et Celsi editioni Almelouenianae praefixa est.

l) DAN. CLERIC. hist. medic. P. II. L. IV. S. II. c. 4. p. 517. seqq. IO. CONR. BARCHVSEN hist. medic. p. 265.

m) Praef. de haeresibus.

n) l. c. p. 315.

rum nulli prorsus sectae prae aliis fauisse, nam hunc Celsum historicorum more nihil laudasse vel reprehendisse testatur Augustinus; ast antiquiorem hunc Celsum, qui teste COLVMELLA [o] sub Tiberio et Claudio vixit, esse, quam vt liber iste ad eum referri queat, coniicit doctissimus IONSIVS [p], nec in re incerta definiri aliquid potest. Neque ex ipsis *de medicina* libris Scepticum agnoscimus, licet nec methodicae sectae nec dogmaticae per omnia addictus fuerit: ex quibus patet, de Scepticismo eius parum certi posse dici. Verum non Scepticos tantum passim inuentos fuisse, sed habuisse quoque successionem doctorum, LAERTII [q] testimonio nouimus, quo teste, Aenesidemo, circa tempora Ciceronis Scepticam philosophiam Alexandriae reformanti, successit Zeuxippus, Zeuxippo Zeuxis, Zeuxi Antiochus Laodicenus, Antiocho Menodotus Empiricus, Menodoto Herodotus Tarsensis, Herodoto Sextus Empiricus, Sexto Saturninus. Caute itaque accipienda sunt verba SENECAE [r]: *Academici et veteres et minores nullum antistitem reliquerunt. Quis est qui tradat praecepta Pyrrhonis?* et vel de publica docentis voce intelligenda, vel coniiciendum, latuisse Scepticos tanquam stellas quasdam nebulosas, nec ad iubar sectae Stoicae comparere potuisse. Id quod ex hac ipsa, quam ex Diogene descripsimus, successione Pyrrhonica verisimile fit, in qua pauci sunt, qui praeter nomen res quoque suas posteritatis memoriae commendauerunt. Quod si Zeuxis ille, quem Zeuxippi successorem facit Laërtius, idem Zeuxis Tarentinus est, qui ex schola Herophili medicus magna eam luce collustrauit [s], quod ex eo coniicit MENAGIVS [t], quod medici ad Pyrrhoniam sectam animo propenderint, vt Timonis, Menodoti, Sexti et Saturnini exemplis constat, non defuisse illi sectae viros celebres statuendum est. Sic et Menodotus Nicomediensis successor et discipulus Antiochi Laodiceni, et empiricae sectae patrocinio et Scepticismi dicacitate, et in dogmaticos vehementia et iniquitate GALENO [u] notatus, nomen tulit. Eum enim Asclepiadem inuicte confutasse, IDEM testis est. De Herodoto vero Tarsensi supra pauca in Sexto Chaeronensi tetigimus. SVIDAS [x] enim Philadelphiensem facit, et nos monuimus, non sine verisimili coniectura posse Herodotum Tarsensem ab Herodoto Philadelphiensi distingui [y], illumque Sexti Empirici, hunc Sexti Chaeronensis praeceptorem dici. Suidas enim, quam facile homonymos confundat, notissimum est. Patrem is habuit Areum medicum ex Asclepiadeorum secta. Nec caruisse hunc Herodotum fama aliqua nominis ex Galeno colligi potest, qui eius ali-

que-

o) l. c. Augusto imperante natum esse coniicit CLERICVS l. c. p. 517.

p) De Scr. hist. phil. L. IV. p. 332.

q) L. IX. §. 116.

r) Qq. nat. L. VII. c. 32.

s) STRABO L. XII. p. 580. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 455.

t) Ad LAERT. L. IX. §. 106.

u) De natural. facult. L. I. c. 14. conf. MENAG. l. c. FABRIC l. c. p. 335.

x) In Sextus T. III. p. 300.

y) Eundem facit HVETIVS l. c. diuersum MENAGIVS l. c. qui vocem Philadelphiensis intrusam in textum Suidae putat, vel Areum patrem Tarsensem, filium Philadelphiensem fuisse coniicit.

quoties meminit. Sunt et alii Sceptici veteribus memorati, et inter hos Caſſius quidam a Galeno nominatus, et Theodas ſiue Theudas, Menodoti apud Antiochum condiſcipulus [z], ſed ignobile vtriusque nomen memoriam eorum, praeter nomen, deleuit.

§. III. Meliore fortuna vſus eſt SEXTVS EMPIRICVS, ex Scepticorum ſchola omnium confeſſione [a] vir doctiſſimus et celeberrimus, cuius tamen vitae circumſtantias tantum non omnes ignoramus. Gente fuiſſe Afrum SVIDAS [b] tradit, quem ſecuti ſunt recentiores quidam [c]: aſt Africam non habuiſſe patriam ipſe quodam loco [d] haud obſcure prodidit. Ait enim *apud Libyae gentes multas quemque habere mulieres, legem vero in patria ſua vnica vxore contentos eſſe iubere;* quibus verbis patriam ſuam a Libya ſatis manifeſte diſtinguit, vnde coniicimus, Suidam, qui more ſuo Sextos diuerſos inter ſe confudit, Sextum Iulium Africanum vel alium quendam Sextum ex Africa oriundum cum Sexto Empirico commiſcuiſſe [e]. Neque tamen certiora de patria ſua ipſe prodidit, licet prodat, ſe non eſſe Germanum, Romanum, Thebanum, Indum, Aegyptium, Sarmatam, Scytham, Perſam, Thracem, Syrum, Spartanum, Getulum, Cilicem, quarum regionum moribus opponit patriae ſuae conſuetudines. Empirici nomen, quod et operibus eius codices MSC. praefigunt, et LAERTIVS [f] tribuit, ſectam medicorum, cui addictus fuit, manifeſtat, vnde medicis a plerisque addi ſolet [g], et ipſe ſe fuiſſe ex horum numero memorat [h], ad *hypomnemata medica* ſua prouocans [i]. Recte itaque in Empiricorum ſucceſſione nomen eius comparet, quod ſine graui ratione negant aliqui, methodicorum eum ſectae adſcribentes. Inter quos eſt eruditus hiſtoriae medicae conditor DANIEL CLERICVS [k], qui MARSILII CAGNATI [l] ſententiam ſecutus, ex eo potiſſimum ſectae Empiricae Sextum fuiſſe addictum negat, quod is in *inſtitutionibus Pyrrhonicis* [m] ad quaeſtionem, vtrum Sceptica philoſophia eadem ſit cum medicina Empirica, id neget, et ſtatuat, methodicos potius cum Scepticis affinitatem aliquam habere, quam Empiricos. Nulla igitur veriſimilitudine concludi poſſe putat, elegiſſe Sextum, quem Pyrrhonium fuiſſe certo conſtet, eam medicinae ſectam, quam contrariam eſſe philoſophiae ſuae ipſe profiteatur, fierique potuiſſe, vt vel ſectam methodicam cum Empirica

z) LAERT. et MENAG. ll. cc.
a) Vid. LAERT. L. IX. ſ. 116. Auctor Iſagog. in hiſt. phil. c. 4. ex recentioribus GENT. HERVETVS praef. ad hypotyp. Pyrrh. HVETIVS l. c. p. 155. MENAG. ad l. c. LAERT. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 591. et viri docti paſſim.
b) In Sexto T. III. p. 300.
c) MARS. CAGNATVS var. Obſ. L. III. c. 18. DACIER. vit. Plut. p. 75.
d) Inſtit. Pyrrh. L. III. ſ. 213.
e) Pyrrh. inſt. L. III. ſ. 198. ſeqq. conf. IONSIVS L. III. c. 13. p. 274. FABRIC. l. c. p. 590. not. z.
f) loc. cit.
g) Auctor tabellae de ſectis medicorum, apud LAMBECIVM de bibliotheca Vindobon. L. VII. p. 152.
h) Adu. Grammat. ſ. 260.
i) Adu. Logicos L. II. ſ. 202.
k) Hiſt. med. P. II L. II. c. 8. p. 378.
l) loc. cit.
m) L. I. ſ. 236.

pirica confuderit Laërtius, vel duo fuerint Sexti, quorum vnus methodicae medicinae et Scepticae philosophiae adhaeserit, alter Empiricae [n]. Sed frustra fluctus in simpulo mouet vir eruditissimus, cum empiricae sectae indoles Pyrrhoniam philosophiam facile admittat, et non ipse tantum se ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα scripsisse testetur, sed et praeter Laërtium PSEVDO-GALENVS [o] eum inter empiricos referat. Quemadmodum enim Sceptici in vitae negotio, scepsin suam non sequebantur, ita ipso SEXTO teste [p], Empirici cum Scepticis consentiebant in principiis et a se signa obscura comprehendi non posse statuebant, et signa rationalia cum Pyrrhoniis negabant. Nec recordatus est vir doctus, fuisse complures medicos empiricos, qui Pyrrhonismo fuere addictissimi. Locus vero Sexti, qui praecipue vrgetur, id prorsus non vult, sed, nisi nos omnia fallunt, contrarium probat: satis enim innuit, receptam sui temporis opinionem esse, conuenire Sceptico empiricam medicinam, eo quod Empirici Pyrrhonismo nomen dederint. Cur vero empiricam medicinam Scepticis non quadrare putauerit Sextus, alio loco [q] luculenter prodidit, monens, empiricos obscurarum caussarum demonstrationem, quam dogmatici philosophi et rationales medici iactent, negare, Scepticos autem de ea assensum sustinere. Discrimen itaque non in eo est, quod in praxi medica solebat respici, in eo enim et Empirici et Sceptici satis erant concordes, sed in modo tantum, quo demonstrationem ex caussis obscuris et latentibus reiiciebant, cum empirici illam plane tollentes aliquid definirent, Sceptici solenni ἐποχῇ sua vterentur: id quod minime impedire potuit, vt non Sceptici Empiricorum praxin sequi potuerint [r]. [illegible] de vero ieiuna sunt, quae, vt his se extricent, viri docti [illegible] Laërtium enim duos Sextos medicos inter se confudisse, vnde [illegible] tur? et qui Sextum hypomnemata empirica scripsisse dici po[illegible] sectae addictus non fuit. Quod enim Cagnatus regerit: dici po[illegible] cet empiricus non fuerit, eum tamen libros empiricos exarasse methodicum, eo quod in illis commentariis placita empiricorum ad disquisitionem reuocauerit, frigidum prorsus est, et ab omni verisimilitudine alienum, nec ratione vlla probari potest. Recte itaque veterum testimoniis stamus, qui Sextum inter Empiricos numerant [s]. Alexandriae vixisse, ibique vel philosophiam docuisse, vel medicinam fecisse, ex eo verisimile putat CAGNATVS [t], quia loco quodam [u] exempla [illegible] Alexandriae, gymnasii, scholae, quae a re ob oculos posita desumsisse cre-

n) Adu. Grammat. f. 161.

o) In Isagoge l. c. Alium quidem hunc Sextum empiricum esse contendit CAGNATVS l. c, quem nullo argumento ductum veterum testimoniis contradicere recte notauit FABRICIVS in prolegom. ad Sextum.

p) Adu. Logic. L. II. f. 191.

q) Adu. Logic. L. II. f. 327. 328.

r) Empiricorum secta quomodo a rationalium et methodicorum secta distinguatur, exponit CELSVS praef. de arte medica, qui hic omnino consulendus, addendique recentiores historiae medicae enarratores fere omnes. Paucis rem perspicue complexi sunt HVETIVS l. c. c. 14. p. 159. FABRICIVS ad Sextum p. 63. not. G. quos vide. Acronem Agrigentinum sectae huius principem fuisse scribit PLINIVS L. XXIX. cap. 1.

s) Conf. SALMAS. ad CAPITOLINI Anton.

t) loc. cit. u) Adu. Physic. L. II. f. 15. 91.

dere par sit. Ast decipi Cagnatum, ex alio SEXTI loco [x] est manifestissimum, vbi scribit: *felem Alexandriae sacrificant: Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit.* Et alibi [y] Alexandrinam dictionem suae non minus clare opponit. Recte quoque et eleganter Cel. FABRICIVS ad istum Sexti locum monuit, eum non ideo Alexandriam exemplum afferre, quod ibi viueret, sed quod celeberrima esset, et quod Aenesidemus, quem libenter sequitur, docuisset Alexandriae, et quod praecipuae dogmaticorum, quos oppugnat, scholae tum temporis Alexandriae florerent. Vt taceamus, nondum ex allato de hac vrbe exemplo sequi, eum ibi vixisse, cum et ad Rhodum aliaque loca prouocet, vbi eum triuisse tempus, nemo coniicit. Herodotum praeceptorem habuisse, LAERTII [z] testimonio, supra iam producto, constat. Valde vero miramur, CAGNATVM [a] scribere potuisse: cum de religione Sexti ex eius libris nihil intelligi possit, assequi se non valere, an idem fuerit, quem de resurrectione scripsisse auctor est EVSEBIVS [b]. An vero unquam legisse Cagnatum libros Sexti *aduersos physicos* credendum est, in quibus tam profana ratione de Diis agit, et ita vbique gentilem sapit, vt coecum esse oporteat, qui eum a Christiana pietate longissime abfuisse non videat? immo vel primus institutionum Pyrrhonicarum liber adeo luculentus hac in re est, vt ne per somnium quidem verisimile fieri posse credamus, scriptorem earum de resurrectione scribere et dogma sacrum explicare potuisse. Accuratiori examine opus habet doctissimi HVETII [c] opinio, qui eam, quam SALMASIO et CASAVBONO duce supra asseruimus sententiam, diuersum esse Sextum Chaeronensem, M. Aurelii Antonini praeceptorem, a Sexto Empirico, multis rationibus nixus oppugnauit, et eundem intelligi Scepticum philosophum demonstrare conatus est. Cuius rationes cum nos hoc loco expendere promiserimus, aequum est, vt virum magnae doctrinae, sed hypothesibus suis haud raro nimia fiducia et amore inhaerentem, audiamus. Vrget vero ille 1. vixisse vtrumque eodem tempore, habuisse idem nomen, eandemque philosophiae professionem, eodem vsum fuisse praeceptore Herodoto. 2. Reiiciendam esse Suidae, scriptoris negligentis, auctoritatem, qui [illegible] Afrum, alterum Chaeronensem vocat, viderique simile, ideo Libycum dici Sextum Empiricum, quod forte diu Cyrenis Libyae vixerit, quemadmodum Pomponius Romanus a longa, quam Athenis fecit, mora Atticus dictus est. 3. Non obstare, quod Sexti Chaeronensis praeceptor dicatur Philadelphiensis, Empirici Tarsensis, fuisse enim et Philadelphiam et Tarsum vrbes Ciliciae vicinas, quae facile commutari inter [illegible] potuerint. 4. Nec multum huic sententiae refragari Capitolini testimonium,

x) Inst. Pyrrh. L. III. s. 221.
y) Contra Grammat. s. 213.
z) L. IX. s. 116.
a) loc. cit.
b) H. E. L. V. c. 27. HIERONYMVS de Script. eccl. c. 50.
c) loc. cit.

monium, Sextum Chaeronensem, Iunium Rusticum, Claudium Maximum, Cinnam Catulum Antonini praeceptores Stoicos pronuncians. Hoc enim ad posteriores hos pertinere, non ad primum, quem Pyrrhonium fuisse, ex Suida constet. 5. Licet Sexti Empirici nomini patronymicum non addatur in inscriptionibus, vsitatum tamen hoc veteribus esse, vt illa omittant. 6. Quod vero ab Antonini testimonio desumitur argumentum; quod καταληπτικῶς eum a Sexto philosophari didicisse, ait, nihil euincere, eo quod a Sceptico id quoque fieri potuerit, quos de vita instituenda regulas non minus graues praescripsisse, quam alios philosophos, constet, cum in vita dogmaticos se praebuerint. 7. Quamuis autem in isagoge, quae Galeno tribuitur, Sextus nominetur, nondum tamen inde sequi, fuisse eum Galeno coaeuum, potuisse enim ad antiquiores se prouocare auctorem: nec certum esse atque euictum, recte eam introductionem Galeno tribui. Haec doctissimus praesul, vere Sceptice disputans, vt ipse fatetur [d], ingenium, quod habuit, foecundum probat, veritatem non item. Ita enim cum eius rationibus comparatum est, vt ad Lydium lapidem criticae artis examinatae assensum non mereantur. Et vno quidem responso omnes illae ratiunculae re... sunt, demonstrando, quod infra suscipiemus, Sextum Empiric... no si non iuniorem, certe coaeuum fuisse, nec ante Comm... Seuerum vixisse. Hoc vno enim posito omnia concidunt, ... gno molimine exstruxit Huetius, cum Sextus Aurelii imperat... ceptor dimidio fere seculo antiquior sit. Sed nec quae affert d... praestantissimi viri eruditione, et in patrocinium scepticismi, cu... dam ratione ad deprimendam in rebus sacris rationem vehem... bat, emendicata tantum et contorta. Etsi enim vno nomine ... appellati sunt, diuerso tamen vixere tempore, nec homonymia ... eundem semper fuisse, qui idem nomen gerit. Philosophiae ... fessionem secutus est Chaeronensis Stoicam, Empiricus Pyrrho... adeoque falsum est, eidem vtrumque instituto inhaesisse, supponit ... Huetius, de quo tamen quaeritur, vtrum eiusdem sectae vterque ... Accedit, Sextum Empiricum fuisse professione medicum, quod d... ronensi nemo veterum prodidit. Suidae vero negligentiam cu... scat, cur ad eum prouocat? et cur non videt vir acutissimus, ... pari potest, tres Sextos eum confudisse? Nec ambitiose de ... Empirici disputamus, credendum sit Suidae, nec ne, in ... esse contendenti. Sufficit, Empiricum a nemine veterum dic... nensem, nec ei Cyrenaicam aliquam moram adscribi. Nec melior... quae de praeceptoribus vtriusque afferuntur. Nam vnde probabit, ... Ciliciae vrbes fuisse inter se mixtas? Quod si vero id concedimus, ... quod commode magis dici potest, Areum Tarso, Herodotum ... Philadelphia fuisse oriundum, nihil tamen inde lucrabitur Hueti... praeter illud, confudisse inter se veteres duos Sextos, et tribuisse ...

d) p. 155.

ronensi, quod ad Empiricum pertinebat. Ast num supra omnem verisimilitudinem est, duos philosophos habuisse duos praeceptores homonymos, vicinis ex ciuitatibus oriundos vel ibi habitantes? praesertim cum ex aetate Empirici Sexto Chaeronensi dimidio seculo iunioris coniici possit, Herodotum Tarsensem, huius praeceptorem, habuisse Herodotum vel filium, vel, quod malumus et ex nomine suspicamur, nepotem, qui Tarso Philadelphiam commigrarit, et cuius institutione gauisus fuerit Sextus medicus. Miramur autem, eruditissimum praesulem Capitolini verbis adeo claris et luculentis vim inferre potuisse, praesertim cum ipse Suidam, testem quem aduocat, reiecerit. Etsi vero patronymica non semper a veteribus addi, certum est, verisimile tamen non est, nunquam patriae Chaeroneae nomen Sexto Pyrrhonio fuisse additum, si is ex Boeotia fuisset oriundus, ex qua originem habuit Marci praeceptor. Nec minus contorta sunt, quae ad eludendum, quod ab Antonino petitur, testimonium afferuntur. Non enim ibi sermo est de argumento praeceptorum philosophicorum, quae a Sexto accepit imperator, sed de demonstrandi exponendique modo, vt veritas rei oculos perstringat. Quem sensum esse verborum Antonini, certe vidisset, qua fuit Graeci sermonis peritia Huetius, nisi hypothesi inseruiuisset. Luculenter enim ait Marcus, didicisse se a Sexto τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξεργευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων, quae Scepticismo directe opponi nemo non videt, et Pyrrhonio catalepsiam Stoicam tribui non posse palpat. Tandem quis credat, Antoninum, Stoicum acerrimum, iuratum sectae suae hostem tantis laudibus extulisse? vel illam philosophandi viam didicisse, quam vehementer exosos fuisse dogmaticos omnes constat? Quibus omnibus cum reponi queat nihil quod momentum habeat, recte fecisse eos, qui vtrumque Sextum distinxerunt, libere pronuntiamus. Ex his autem intelligi quoque potest, falsum esse FRANC. PHILELPHVM [e], qui ex Sexto Pyrrhonio Peripateticum exsculpsit. Totum enim fuisse Scepticum et de Pyrrhonia philosophia omnium maxime meritum, luculentae *institutiones Pyrrhoniae* ad oculum demonstrant: ex quibus cum prolixe satis Scepticorum philosophandi rationem *tomo primo* descripserimus, lectorem illuc remittimus. Prolixiora sunt, quae aduersus *mathematicos* [f], id est, dogmaticos *undecim libris* disputauit, in quibus non

 modo

e) L. XXVI. ep. 1. p. 178.

f) Varia fuit apud veteres vocis huius significatio. Pythagorae discipulos perfectos ita vocatos esse, Tomo primo ostendimus. Interdum pro astrologis et genethliacis vox adhibita, vt apud ipsum SEXTVM adu. math. L. V. §. 1. 2. quo sensu magi quoque mathematici dicuntur. Strictiori sensu etiam mathematici vocati sunt, qui circa quantitates rerum, magnitudines, pondera et mensuras versabantur, quo sensu hodie quoque vox in vsu est. Interdum pro humaniorum et liberalium disciplinarum orbe vox sumta est mathematicae, et μαθήματα dicta ἐγκυκλοπαιδεία, quo sensu mathematicos appellat CEBES p. 69. et hoc quidem sensu sumsisse Sextum vocem, recte obseruauit FABRICIVS, qui in limine disp. contra mathematicos de hac varia significatione vocis mathematicus, erudite disseruit. His subiunxit Sextus disputationes aduersus philosophos, quas a disputationibus contra mathematicos seiunxisse, ex fine Libri VI. contra musicos est euidentissimum. Fallitur itaque commu

modo Pyrrhoniae philoſophiae notitiam haud leuem, ſed et magnam omnis veteris doctrinae cognitionem et eruditionem haud proletariam oſtendit, dignus qui ab eis attente legatur, qui veteres doctrinas noſſe cupiunt, praeſertim poſtquam magna luce hos commentarios colluſtrauit celeberrimi FABRICII [g] diligentia, de literis fere omnibus, praeſertim Graecis, immortaliter merita. De aetate vero Sexti Pyrrhonii vt aliquid adiiciamus, errare eos, ex dictis conſtat, qui ſub M. Aurelio Antonino eum ponunt. Vidit id iam CAGNATVS [h], ſed ratione infirma ductus ſuſpicatus eſt, fuiſſe eum Galeno poſteriorem, quoniam definitionem medicinae eandem, quam in libro *artis medicae* Galenus, attulit, *ſcientiam ſalubrium, non ſalubrium et neutrorum.* Nec firmior SALMASII ratio ad *iſagogen* GALENI prouocantis, in qua mentio fit Sexti, eam enim ſpuriam eſſe, nemo fere negat. Sed certiora et validiora ſunt, quae ex ſucceſſione Scepticorum a LAERTIO [i] memorata attulit IONSIVS [k]. Ea enim ſucceſſio talis fuit:

Antiochus Laodicenus,
|
Menodotus Nicomedienſis, Theodas Laodicenus,
|
Herodotus Arei Tarſenſis,
|
Sextus Empiricus
|
Saturninus.

Menodotus autem et Theodas ſiue Theudas tempore M. Aurelii Antonini inclaruerunt, vt ex GALENI libro *de hypotypoſi empirica* patet, quem, A. C. CC, aetatis LXX, Seueri VII, defunctus, Antonini philoſophi tempore anno aetatis XXXVII compoſuit, et in quo poſtremos ex Empiricis laudat Menodotum atque Theudam. Hunc Menodotum cum audiuerit Herodotus, et hunc demum Sextus, neceſſario inde ſequitur, ſerius, quam ſub Antonino philoſopho, Sextum vixiſſe. Cumque hos vltimos ſui temporis empiricos memoret Galenus, recte inde concluditur, Sextum Empiricum, Galeni tempore nondum innotuiſſe, ſicque eius tempus in Sec. III initia, vel ſenectutem etiam Galeni, aetatemque Seueri imperatoris eſſe reiiciendum. Cum enim verus iſagoges Galeno tributae auctor ignotus ſit, ex eo argumentum pro definienda Sexti aetate afferri non poteſt. Alios Sextos ſupra indicauimus.

§. IV. Poſt

communis virorum doctorum ſententia, quam nos quoque in Germ. Hiſt. phil. opere T. III. p. 1337. ſecuti ſumus, quae mathematum nomine omnes omnino ſcientias, etiam philoſophicas comprehendiſſe Sextum putat.

g) Nitidiſſima editione Lipſienſi 1718. fol. vid. Iourn. des Savans 1719. p. 669. Bibl. anc. et mod. T. XIV. p. 1. Act. erud. 1718. p. 337.

h) loc. cit.

i) l. c. ſ. 126.

k) De Scr. hiſt. philoſ. L. III. c. 12. p. 274. cui ſequitur FABRICIVS ll. cc.

§. IV. Post Sexti aetatem non defuerunt, qui philosophandi rationem Scepticam excolerent, mox Pyrrhoniorum, mox Academicorum nomine minus inuiso vsi. Ex illorum numero fuit Saturninus Cythenas, quem Sexti Empirici discipulum facit LAERTIVS [l], et Theodosius Tripolites, vir eruditus et mathematicarum disciplinarum historia clarus, qui, SVIDA teste [ll], commentarios scripsit in Theudae Laodiceni Sceptici *capitula*. Meminit Theodosii cuiusdam Bithyni, quem horologii solaris ad quodcunque clima apti inuentorem praedicat VITRVVIVS [m], et quem cum filio non ignobile inter mathematicos sui temporis nomen consecutum esse STRABO [n] testatur, huncque VOSSIVS [o], cum Theodosio Tripolitano eundem fuisse, et ex Bithynia in Africam secessisse putat. Qua in opinione ducem habuit IOANNEM PENAM [p]. Sed merito a Vossio discessere viri κριτικώτατοι IO. IONSIVS [q], AEG. MENAGIVS [r] et IO. ALB. FABRICIVS [s]: si enim paulo attentius Suidae narrationem intuemur, palam fit, fuisse inter se Theodosios hos diuersissimos. Bithynus enim, Vossio non negante, Pompeii M. tempore vixit, Tripolitanus commentarios scripsit in Theudam, qui aliquo ante Sextum tempore, Traiani forte vel Hadriani vel Antonini Pii aetate vixit, adeoque ille Sextum aetate superare vix potuit, et duobus Seculis Bithyno est iunior. Et distinguit quidem Theodosium, capitulorum Scepticorum auctorem Suidas a Theodosio Tripolita, sed confudisse eum more suo hic omnia ex illo patet, quod eadem vtrique scripta tribuit. Monet etiam FABRICIVS, nunquam Theodosii meminisse, neque eius scripta euoluisse videri Ptolomaeum, licet hunc ex illis profecisse tradant Pena et Vossius, ex quo confirmamur, Theodosium post Ptolomaeum, qui Antoninorum tempore floruit, vixisse: alias enim ad eum prouocasse dubitandum non est, qui alios laudauit. Meminere vero Theodosii posterioris temporis mathematici Theo, Pappus, Proclus, et ante hos LAERTIVS [t], ex quibus recte coniicitur, vix errare eos, qui vel cum Sexto, vel paulo post eius tempora vixisse statuunt. De modo vero eius philosophandi σκεπτικῶς, ex fragmento illo specimen cape, quod ex *capitulis* eius *Scepticis* seruauit SVIDAS [u]. Ait ibi: *Pyrrhonem non vocandum esse Scepticum: nam si quidem motus et agitatio mentis in alterutram partem comprehendi non possit, Pyrrho quo mentis habitu fuerit, nos ignoraturos esse. At si illum ignoremus, non recte vocatum iri Scepticos Pyrrhonios. Ad haec Pyrrhonem neque primum Sceptices auctorem fuisse, neque de vlla re certi quid statuisse. Quare Pyrrhonium dicendum, qui moribus illi similis fuerit.* Scilicet sectae nomen omnino refugiebant Sceptici, et antiquiora Pyrrhone nomina in patrocinium opinionis vocabant. Hinc Homerus, Archilochus

Sceptici posteriores.

l) L. IX. f. 116. ll) In Theodosius T. II. p. 174. m) L. IX. c. 9. n) L. XII. p. 566. o) De scient. mathem. c. XVI. §. 6. p. 58. c. XXXIII. §. 8. p. 160. p) Praef. ad Sphaerica Theodosii a se Paris. 1557. 4. edita.

q) De Scr. hist. phil. L. III. c. 12. p. 275. r) Ad LAERT. L. IX. f. 70. s) Bibl. Graec. Vol. II. p. 91. t) L. IX. f. 70. u) In Pyrrhonii T. III. p. 256.

chus et Euripides huc aduocati, vt ex hoc Suidae loco liquet. Seculo vero tertio valde inclinasse res Scepticorum dubium non est, cum et secta eclectica reliquas fere omnes deprimeret, et Christiani se Scepticismo vehementer opponerent, quod eius mala inter greges suos grassari viderent doctores ecclesiae, qua de re conqueritur GREGORIVS NAZIANZENVS [x], et nota sunt, quae contra Academicos disputauit AVGVSTINVS [y]. Ex quibus veterum locis colligitur, acerrimas quidem, at absurdas et impudentes satis fuisse disputationes Scepticorum, et intolerabiles visas [z], telis vero piorum doctorum vbique confossas [a]. Cum itaque exiguis iam ante luminibus vsa esset [b] secta Sceptica, tandem prorsus euiluit, et cum incrementis philosophiae Alexandrinae atque doctrinae Christianae huic sectae maxime aduersis, decreuit. Cuius specimen esse potest, quod Sexti scripta, licet bonae frugis quoad veteris doctrinae copiam et eruditionem plena, plerisque veterum intacta manserint [c], et de doctissimo medico non nisi pauca extent veterum loca [d]. Occurrit quidem Iustiniani imperatoris tempore Vranius quidam philosophus, AGATHIAE [e] memoratus, ex quo sua descripsit SVIDAS [f], homo Syrus, non Peripateticae tantum doctrinae, sed et Pyrrhoniae addictus, qui Constantinopoli oberrabat, artem profitens medicam, quique nullum prorsus Aristotelis dogma recte tenebat, disputando tamen in congressibus inanem prae se typhum ferebat, et ad palatii porticus atque in tabernis librariis sedens de Deo et diuinis cum hominibus illiteratis disputationes exercebat. Hunc ephecticam philosophiam imitari cupientem, iuxta Pyrrhonem et Sextum responsiones fecisse, finemque statuisse vacuitatem perturbationis in animo, existimando nimirum, nihil esse quod comprehendi posset intellectu, ait AGATHIAS, qui et addit, cum Areobindo legato ad Persarum regem Chosroëm commigrasse, magno ab eo in honore habitum. Ast et vita talem describit et eruditione, vt vix nomen inter philosophos tueatur, et Christianum fuisse ex Nestorii secta, et ad controuersias Eutychianas traxisse praecepta Aristotelis de passibilitate et impermixtibilitate Dei (ἀπαθητὸν καὶ ἀξύγχυτον) disputando, obseruauit Cel. MOSHEM[illegible] adeoque et suo merito, et fidei professione omitti hic potest. N[illegible] sunt, quae his addenda esse iudicamus; cum hoc vero tempore [illegible]losophia Graeca gentilis plane exspirauerit, eius quoque sub imp[illegible]bus Romanis historiae imponimus finem.

x) Orat. XXI. in Athanas. p. 380.

y) Libris tribus contra Academicos, de quibus suo tempore dicendum. Conf. FOVCHER. sur la philosophie des Academiciens L. I. c. 13. p. 67. seqq.

z) AVGVSTIN. enchir. c. 20. de Trinit. L. XV. c. 12.

a) Vid. LACTANT. inst. L. III. c. 5. 6. de ira Dei c. 1.

b) Vid. Aristocles apud EVSEB. de praep. L. XIV. c. 18.

c) Obseruauit id MENAGIVS ad Laërt. L. [illegible] f. 116.

d) Laërtii, Suidae, Isagoges auctoris, Ag[illegible] Cedreni, auctoris tab. de sectis medicorum, Scholiastis Luciani et Nazianzeni loca praefixit suae Sexti editioni FABRIC.

e) L. II. p. [illegible]

f) In Vranius T. II. p. 740. hinc sua [illegible] MENAGIVS l. c. FABRICIVS l. c. HVET[illegible] l. c. p. 161.

g) Instit. hist. Christ. antiq. Sec. VI. P. II. c. 1. §. 5. p. 434.

CAPVT TERTIVM.
DE PHILOSOPHIA ORIENTALI.

§. I.

Historiae philosophiae orientalis necessitas et momentum.

Absoluta philosophiae gentilis Graecanicae sub imperatoribus Romanis historia ad Iudaeos iam, quod omnes hactenus fecerunt, qui philosophiae fata enarrarunt, pedem promouere liceret, nisi restarent barbaricae philosophiae reliquiae, hactenus fere nemini animaduersae, saltem iusta nunquam luce collustratae, quas nuper e tenebris reuocauit viri magni, IO. LAVR. MOSHEMII [a] industria. Qui cum vidisset, veterum in ciuitate Christiana haeresium, quae rem Christiani populi sacram sub initia nascentis reipublicae sacrae valde vastarunt, origines ex Platonismo, praeuiis quibusdam veteribus doctoribus, a plerisque qui historiam ciuitatis Christianae enumerarunt [b], perperam et inuita veritate deriuari, de veris earum originibus sollicitus, tandem eo, quo est animi acumine, et profunda in his rebus perspicacitate, vidit et detexit, fuisse circa nati Saluatoris tempora in notioribus Asiae atque Africae regionibus singulare quoddam philosophiae genus, quod diuinarum rerum cognitionem ceteris praestantiorem sibi vindicans, orientalis doctrinae a vetustissimis philosophis ad se deriuatae gloriam sibi vindicauit: exque ea secta plures cum ad Christianam religionem se contulissent, praeceptaque sua cum hac praepostere coniungere conati essent, exorta esse illa haeresium examina, quae Gnosticorum nomine superbientia, muscarum instar per omnes Asiae atque Africae ecclesias peruolitarunt, et nugis ineptissimis simplicitatem sanctissimae religionis contaminarunt, ad Iudaeos quoque et ipsos gentiles progressae, domesticam vtrorumque philosophiam misere corruperunt, sententiarum monstra excogitarunt, fanaticismum late regnantem confirmarunt et auxerunt, librorum spuriorum segetes disseminarunt, pessimisque doctrinis totum commacularunt orbem. Quorum hominum historia, dici non potest, quantum lucis historiae sacrae atque philosophicae seculi post natum Saluatorem primi et secundi accendat, et quam multa perspici queant, circa quae sine ea merito in tenebris palpamus. Dolendum tantum est, non extare amplius horum hominum libros, et non nisi pauca et exigua fragmenta superesse, adeo quoque ecclesiae doctores variis caussis impeditos turbasse eorum notitiam, vt pauca hactenus de eo philosophiae genere, caussis, et rationibus

a) In diss. de caussis suppositorum librorum inter Christianos Sec. I. et II. Vol. diss. histor. eccles. p. 817. In institut. hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. 1. §. 4. seqq. p. 71. seqq. et in institut. maior. Sec. I. p. 137. seqq.

b) Vid. MASSVET. diss. I. in Irenaeum art. I. sect. V. §. 63. seqq. p. 93. seqq. C. VITRINGA Obs. SS. L. V. c. 13. p. 162. et innumeri alii, quibus exemplum praeiuere veteres doctores Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, alii.

bus veris dici poſſint, quae non inſuperabilibus difficultatibus circumſepta omni fere diligentia ſuperiora ſint. Tentabimus tamen, vtrum tanto viro duce, viae ſemel ab eo apertae inſiſtentes, afferre aliquid valeamus, quod non nudis coniecturis, ſed veterum etiam relationibus conſonet.

Exiſtentia eius probata. §. II. Extitiſſe eiusmodi philoſophiam circa haec, de quibus loquimur, tempora, veterum de haereſibus in oriente natis narrationes dubitare non ſinunt. Eae enim certi teſtes ſunt, ad eiusmodi philoſophiam, a vetuſtiſſimis in oriente philoſophis acceptam iſtos homines prouocauiſſe. Qua de re imprimis PORPHYRII[c] teſtimonium audiendum eſt, eo minus ſuſpecti, quo minus res eccleſiae Chriſtianae ei curae erant cordique. Ita enim ille: *γεγόνασι δὲ κατ' αὐτὸν τῶν Χριστιανῶν πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι, αἱρετικοὶ δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας ἀνηγμένοι, οἱ περὶ τὸν Ἀδέλφιον καὶ Ἀκυλῖνον κ. τ. λ.* *Erant Chriſtiani eo tempore multi, tum alii, tum haeretici ex antiqua philoſophia egreſſi, Adelphii Aquilinique ſectatores etc.* Quibus verbis clariſſime innuitur, haereticos eius temporis inter Chriſtianos, non tantum antiquae philoſophiae propaginem ſe iactauiſſe, ſed reuera inde ſemina opinionum concepiſſe ſuarum. De philoſophis enim loqui Porphyrium, ex ſequentibus manifeſtum eſt, quibus contemſiſſe eos Platonem, Zoroaſtris autem, Zoſtriani, Nicothei, Allogenis Meſi auctoritatem crepuiſſe, et tanquam ſectam aliquam philoſophicam confutatos eſſe, ait. Orientis autem ſapientiam eos homines oſtentauiſſe, fragmentum THEODOTI Valentiniani hominis, quod CLEMENTI ALEXANDRINO ſubiungi ſolet, quodque cum FR. COMBEFISII verſione exhibuit IO. ALB. FABRICIUS[d], demonſtrat, quod Valentinianis ſomniis refertum orientalis doctrinae titulum[e] prae ſe fert. Aſt talem hoc fragmentum philoſophiam nobis exhibet, qualem in ſequentibus producemus, quaeque veteres orientis doctrinas, quantum ex iis ad iſta quidem tempora peruenit, male ſana curioſitate ad Chriſtianae religionis traduxit myſteria. Addimus locis his tertium non minus luculentum, probeque notandum, quod ab eiusmodi philoſophi calamo profectus eſt, qui philoſophiae ſuae partem non contemnendam illi doctrinae orientali debuit. EVNAPIVM[f] innuimus, Alexandrinae philoſophiae innutritum, qui poſtquam Soſipatrae a geniis quibusdam, vt ipſe vult, philoſophiam edoctae hiſtoriam enarrauerat, patrem, dicit, orauiſſe peregrinos viros, ad genua aduolutum, ederent, qui-

c) In vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabr.

d) Bibl. Graec. Vol. V. p. 135. Germanice idem fragmentum edidit G. ARNOLDVS haereſiolog. P. IV. p. 41. ſed cum vir doctus a veteris philoſophiae notitia plane non eſſet inſtructus, non poterat non theſauros vendere, qui carbones erant. Meliorem itaque verſionem dedit vir quidam eruditus Vlmae 1701. 4. qui nomen literis his I. G. W. E. M. praefixit. Quem fuiſſe IOANNEM GEORGIVM WACHTERVM, eccleſiaſten Memmingenſem, virum Graece doctiſſimum, nos docet Cl. IAC. ERHARDVS in miſcell. de Iubilaeis p. 43.

e) Hunc enim titulum praeſcriptum habet: Ἐκ τῶν ΘΕΟΔΟΤΟΥ καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί.

f) In Aedeſio p. m. 61.

quinam essent: οἱ δὲ μόλις καὶ βραδέως (δόξαν δὲ ἴσως οὕτω καὶ Θεῷ) παρέφηναν εἶναι τῆς Χαλδαϊκῆς καλουμένης σοφίας οὐκ ἀμύητοι, καὶ τοῦτο δι' αἰνίγματος καὶ κάτω νεύοντες. *Illi cunctabundi*, ita pergit, *aegre post aliquam moram (forsan etiam, quod Deo ita visum fuerit) se Chaldaicae philosophiae, quae dicatur, initiatos esse prodiderunt, idque obscurius et demisso vultu.* Quibus verbis satis clare innuitur, fuisse eo tempore sectam quandam philosophicam, quae Chaldaicam atque Orientalem sapientiam iactauerit, eaque mysteria panderit, quae haud contemnendam partem philosophiae Alexandrinae constituebant, licet morosius refragari nolimus contendenti, pleraque in illa Sosipatrae historia fabulam redolere. Nobis enim heic loci sufficit demonstrasse, inualuisse, primis a Christo nato seculis eiusmodi philosophiae orientalis sectam, quae diuinior et augustior reliquis habita fuerit, et dogmata multa ad Alexandrinos philosophos propagauerit, ad quam prouocare potuerit Eunapius.

§. III. Vindicasse sibi hanc sectam Gnosticorum nomen, eo quod sublimiorem ceteris philosophis de Deo deque potestatibus quibusdam siue emanationibus diuinis cognitionem se habere Sectatores eius gloriati sint, doctissimus MOSHEMIUS [g] coniicit, nam, (quod ex sequentibus quoque constabit,) circa diuina eiusmodi totam eorum doctrinam fuisse versatam. Certumque se esse, ait, philosophos hos nomine γνώσεως non tum demum doctrinam suam insignire coepisse, postquam Christianam religionem receperant, sed iam antea honoris caussa eam ita nominasse. Tritum enim dudum fuisse inter philosophos hoc vocabulum et ad cognitionem seu contemplationem rerum aeternarum sublimiorem et ab omni sensu et materia secretarum designandam adhibitum: atqui harum rerum notitiam eximiam hoc genus hominum sibi arrogasse. Recte haec quidem dici, nemo negauerit, qui vetustissimarum haeresium origines paulo curatius habet perspectas. Quamuis enim Gnosticorum appellationem certae tantum haereticorum sectae propriam fuisse, eamque isto nomine ab aliis haereticis se distinxisse tradant Epiphanius, Augustinus, Pseudo-Hieronymus, Auctor Praedestinati et alii, quos magno numero sequuntur recentiores [h], in veterum tamen scriptorum lectione versatum fugere non potest, Gnosticorum nomine omnes propemodum haereses complexos fuisse veteres, qui sublimiorem de Deo et diuinis scientiam iactarent, vnde et Menandrum Simonis discipulum IRENAEUS [i], et Basilidem HIERONYMUS [k], Saturninum EPIPHANIUS [l], Nicolaum quoque PHILASTRIUS [m] Gnosticorum parentem con-

Nomen Gnosticorum sibi vindicat.

g) loc. cit.
h) Vid. quos laudat THOM. ITTIGIUS de haeresiarchis aeui Apost. c. IX. p. 162. seqq.
i) L. III. c. 4.
k) Cat. Scr. eccl. c. 21. p. 87. ed. Fabr.
l) Haeres. XXVII. sect. 1. T. I. p. 102.
m) Haeres. XXXIII. p. 71. ed. Fabr. idem facit IRENAEUS L. III. c. 11. EPIPHAN. haer. XXVI. c. 1.

constituunt. Dubitandum quoque non est, profluxisse hoc nomen non ex Christiana sed gentili disciplina, considerantibus luculenta duo loca Diui PAVLI, quorum vno [n] discipulum Timotheum antitheses τῆς ψευδωνύμου γνώσεως auersari iubet, altero illam falso iactatam sublimiorem sapientiam philosophiam deceptricem et traditiones humanas atque elementa siue principia mundi vocat [o], quibus verbis clare satis origines non in ciuitate Christi, sed inter seculares homines exortas tangit. Etsi vero haec ita se habere vix dubitandum sit, non tamen id ita accipiendum est, ac si orientalis ista philosophia domesticum hoc sibi nomen adsciuerit. Γνώσεως nomen enim Graecum est et a Graecis philosophis profectum, et in Pythagorae atque Platonis tantum schola ad res immateriales et intelligibiles, earumque notitiam, quam metaphysicam dixit Aristoteles, translatum, vt nos alibi docuimus [p] docteque exposuit IACOBVS THOMASIVS [q]. Ex quo colligimus, Gnosticorum nomen orientales philosophos tum demum sibi vindicasse, cum Graeci ad orientalem philosophiam Pythagorico-Platonicam transferrent, et ex vtraque mixtum metaphysicae genus exsurgeret: quod non ita longo ante natum Christum tempore euenisse, in sequentibus dicemus. Gnosticorum vero, id est haereticorum vetustissimorum placita ex hac secta profecta esse, et sublimiorem eiusmodi de Deo et emanationibus diuinis atque earundem operibus doctrinam iactauisse, laudatum supra THEODOTI fragmentum διδασκαλίας ἀνατολικῆς luculenter euincit, et ex tota Gnosticorum historia alibi enarranda manifestum esse putamus.

Origines sectae Orientalis.

§. IV. Originem vnde haec secta ceperit, ex dictis et allatis etiam veterum locis definiendum est. Ex oriente enim profectam esse non nomen tantum, quod iactabat, ostendit, sed locus etiam regionesque orientis, in quibus illa γνῶσις ψευδώνυμος enata est, quam Chaldaeam, Persiam, Syriam, Phoeniciam, Palaestinam fuisse, eos non latet, qui veterum rerum notitia delectantur. Ex his enim orientis regionibus ad Europaeos quosdam populos, maxime vero ad Aegyptios fuisse hanc philosophiam propagatam, ex iis, quae in fine *primi tomi* de philosophia Aegyptiaca tempore Graecorum ibi regnantium dicta sunt, satis notum esse putamus. Maxime vero Chaldaeam et Persiam, (quae nomina in philosophiae historia idem dicere, et Chaldaicam philosophiam esse, quae inter Persas illo tempore floruit, ex dictis *tomo primo* de harum gentium philosophia constat) patriam huius philosophiae recte assignari, adducta supra Eunapii et Porphyrii loca probant, quorum ille Chaldaicam philosophiam secretiorem initiationibus sacram, vocat, hic ad Persarum eos philosophos prouocasse, eorumque auctoritatem, emendicatis

n) I. Tim. VI. 20.
o) Coloss. II. 8.
p) Hist. de ideis sect. I. §. 6.
q) Orig. hist. phil. et eccles. §. 25. seqq. p. 11.

dicatis aliquot libris ſpuriis Zoroaſtris, Zoſtriani, Meſi aliorumque nomine ſuperbientibus venditaſſe prodit. Qua in opinione mire confirmamur conuenientia philoſophiae Zoroaſtreae cum hac orientali et Gnoſtica, cuius infra luculentum dabimus ſpecimen. Nulli itaque dubitamus aſſerere, fuiſſe eam propaginem quandam doctrinae Zoroaſtreae, at in peculiares opiniones et mira ſomnia degenerantem, adeoque inter ſectas illas referendam eſſe, quae Orientis incolas vltimis ante N. C. annis in plures opiniones diuiſerunt. Ex his vero clarum quoque eſſe putamus, errare eos, qui ex Platonis ſchola totam hanc Gnoſticorum inſaniam deriuant; cuius opinionis auctores ſunt veteres quidam eccleſiae doctores [r], qui in hos haereticos calamum ſtrinxerunt. Qui cum Platonicam potiſſimum doctrinam didiciſſent, vidiſſentque haud pauca orientalis philoſophiae capita a philoſophis Alexandriae Pythagorico-Platonicam philoſophiam tradentibus, vel ex hac Muſarum ſede per Aſiam ſe diffundentibus fuiſſe recepta, in eam inducti ſunt ſententiam, totam illam errorum foeturam ex Platonica philoſophia pullulauiſſe. Verum deceptos fuiſſe viros optimos, ex dictis ſatis conſtat: qui ſi Platonicam philoſophiam cum illorum decretis, quae notiora illis erant, quam nobis, comparauiſſent, vel hos homines ipſos audiuiſſent, facile intellexiſſent, multum inter eorum placita et ſcholae Pythagorico-Platonicae doctrinam eſſe diſcriminis. In quam licet multa poſtea eſſent recepta, tantum tamen abeſt, vt Platonem ſe ſequi philoſophi illi orientales putauerint, vt potius eum faſtidioſe reiecerint, quippe qui, diuinitatis profunditatem praecipiendo non attigiſſet. Teſte enim PORPHYRIO [s] praeceperunt, *Platonem in profunditatem intelligibilis eſſentiae non penetraſſe*, PLOTINVS [ſ] autem Alexandrino contra eos acumine diſputans, eis inanem obiicit iactantiam, *ὡς αὐτοὶ μὲν τὴν νοητὴν φύσιν καταvενοηκότες, ἐκείνȣ δὲ (Πλάτωνος) καὶ τῶν ἄλλων τῶν μακαρίων ἀνδρῶν μή quaſi ipſi quidem intelligibilem naturam cognoſcendo attigerint, Plato autem reliquique beati viri minime.* Nec ad haec demonſtranda alio argumento opus eſt, quam lectione diſputationis illius a PLOTINO [ſſ] contra hos homines ſcriptae, quam *contra Gnoſticos* Porphyrius inſcripſit, in qua luculenter oſtendit: *Eos Platonem non intelligentes, numen quoddam exiſtimaſſe, in quadam quiete in ſe omnia continere, etc. Multa praeterea in Platone interpretando mentiri opinionesque eius in deterius detorquere.* Graui etiam indignatione eos corripit, *quod diuinos viros cauillentur, et conuiciis in Graecos ſua dogmata audientibus confirment, quodque popularem approbationem aucupentur, viros illos vituperando qui a viris non mediocribus iam multis ſint ſeculis comprobati. Ridiculum porro eſſe* ait, *profiteri, ſe illis eſſe praeſtantiores, cum pleraque corruperint* [t]; cuius a Platone diſſenſus exempla affert pluſcula, quae

Mmmm 2 nobis

r) Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, aliique.
s) loc. cit.
ſ) Ennead. II. L. IX. c. 6. p. 204.
ſſ) loc. cit.
t) loc. cit.

nobis otium faciunt, ex collatione vtriusque doctrinae dissensum inter vtramque ostendendi ".

Cum phil. Pyth. Platonica coniuncta.

§. V. Haec licet ita se habeant, negandum tamen non est, accessisse quaedam ex philosophia Pythagorico-Platonica ad hanc philosophiam orientalem. Id enim non dogmata tantum ostendunt varia, quae vtrique sectae communia videntur, sed PLOTINUS quoque iterum testis est, qui ita: ὅλως γὰρ αὐτοῖς τὰ μὲν παρὰ Πλάτωνος εἴληπται, τὰ δὲ ὅσα καινοτομοῦσιν, ἵνα ἰδίαν φιλοσοφίαν θῶνται, ταῦτα ἔξω τῆς ἀληθείας εὕρηται. *Certum enim, eos a Platone multa accepisse, quae vero noua adiecere, vt propriam philosophiam constituerent, ea extra veritatem esse deprehenduntur.* Inter illa refert *dogmata de iudiciis et poenis apud inferos, fluminibus, transmigrationibus in corpora varia, item quod in mundo intelligibili multitudinem ponant, videlicet ipsum ens, et deinde intellectum et post haec opificem alium, ipsam scilicet animam sibi ex Timaei verbis vsurpauerint.* Vidisse hic hominem Platonicum plus conuenientiae, quam reuera fuit, facile largimur, ast fuisse tamen quaedam Pythagorico-Platonica infarta horum hominum systemati, ex dictis manifestum est. Quod qua occasione euenerit, ex iis, quae in *epilogo tomi primi* de philosophia Aegyptiaca dicta sunt, disci potest, quae hic omnino repetenda sunt. Scilicet cum ad istum, qui Alexandriae florebat, bonarum literarum mercatum, eruditionis, maxime vero philosophiae Graecanicae per omnem terrarum orbem celeberrimae cupidi vndique conuolassent, et illi quoque, qui de rebus sacris diuinisque accuratius instrui cupiebant, ad hanc vrbem properarent, in qua pulcherrimam personare theologiam, teste Geographo veteri x), et AMMIANO MARCELLINO y), constans fama erat, Aegyptii autem ad recipiendas omnium gentium doctrinas de Deo, easque cum sua theologia coniungendas essent pronissimi, scholae vero Pythagorico-Platonicae ea esset existimatio, vt singulari sapientia de diuinis disserere crederetur, non potuere non homines Asiatici, nouandis rebus et opinionibus leuissimis ingeniis intenti, Alexandriam deferri, vt et ipsi sacra ibi dogmata discerent. Qui cum mirum doctrinarum diuiniorum chaos offenderent, quod canis Hermetis et similibus nominibus turgebat, cumque accepisse Chaldaeos ab Aegyptiis sapientiam suam Aegyptios iactantes audirent, domestica, saltem cognata valde et affinia fuisse inuenisse visi, manus dabant, et theologiam Alexandrinam ita patriis dogmatibus attemperabant, prout poterant, multa ita efformabant, vt nec Orientalia, nec Aegyptiaca, nec Pythagorico-Platonica manerent integra et incorrupta, sed ex omnibus noua enascerentur placita. Et hac quidem ratione philosophiam orientalem in Aegyptum peruenisse, dubium non est. Quae cum magnifice de Deo diuinisque statue-

*) Prolixe et solito iudicii acumine ex Plotino hoc demonstrauit MOSHEM. inst. hist. Christ. maior. Sec. I. P. II. c. I. §. 5. p. 5. p. 341. seqq.

x) p. 20. ed. Godofr.

y) L. XXI. c. vlt.

ſtatuere, et haud pauca veteribus patriisque, (quorum veros ſenſus nemo tenebat, ſed pro lubitu explicabat quilibet) affinia habere videretur, translata in illud religionum Πανδοχεῖον eſt, ex quo poſtea tantum malorum, velut ex Pandorae pyxide in orbem egreſſum. Certe non Aegyptiacam tantum et Platonicam, ſed et ipſam Iudaicam doctrinam corrupit. Ex hac enim philoſophia Alexandrina, quae ex veteri Aegyptiaca, Orientali, et Pythagorico-Platonica conflata fuit, Cabbalam Iudaeorum exortam et ſpuriam philoſophiam populo Dei obtruſam fuiſſe, in *ſequenti libro* demonſtrabimus. Haec vero nos non nuda coniectura ductos aſſerere, ſed rei veritatem teſtem habere, facile ille intelliget, qui IAMBLICHVM[z], diuiniorem Aegyptiorum theologiam exponentem cum philoſophiae orientalis placitis generalioribus comparauerit. Ex Aegypto vero paulo ante reparatae ſalutis tempora Ptolomaei Phyſconis tyrannide eiecti philoſophi Alexandrini cum in Aſia reſediſſent, ſcholasque aperuiſſent, noua inde occaſio enata eſt, philoſophiam orientalem cum Platonica commiſcendi, et hanc genuinam rationem eſſe putamus, cur in philoſophia Alexandrina tot philoſophiae orientalis veſtigia deprehendantur, quae non tam Platonicis, quam ſectae iſti orientali, ſecus, quam plerumque fit, adſcribi debent. Cum vero poſt Plotinum et Porphyrium, intermortuis Gnoſticorum ſectis, intercideret philoſophia orientalis, Alexandrini recipientes, quicquid diuinum in orbe reſonabat, reliquias quoque Chaldaicae iſtius philoſophiae receperunt in tutum, vt ex MARINI[a] teſtimonio eſt maniſeſtiſſimum. Et cum hac quidem ſecta philoſophiam quoque iſtam orientalem et Chaldaicam exſpirauiſſe, veriſimile eſt.

§. VI. Fuiſſe hanc philoſophiam orientalem metaphyſicam quandam, ſiue theologiam, mediocriter ad Gnoſticorum deliria, quae illa peperit, attendenti manifeſtum eſt. Quemadmodum enim illa fere omnia in emanationum diuinarum ſerie quadam conſtituenda et ad viſibilis mundi opera applicanda verſabantur, ita dubitandum quoque non eſt, philoſophiam illam orientalem eiusdem argumenti doctrinam exhibuiſſe. Ex iis enim, quae *tomo primo* de barbarica Aſiaticarum gentium philoſophia diſſeruimus, conſtare poteſt, ſyſtema emanatiuum vtramque in ea abſoluiſſe paginam, et rerum omnium ex infinito Deitatis fonte fluentium ſeriem et progreſſum atque alterationem exhibuiſſe. In hoc igitur argumento philoſophia orientalis ſine dubio occupata fuit, et progreſſionem quandam ſiue emanationem virtutum quarundam ſubſtantialium, ex inexhauſta et latente numinis abyſſo per varios ordines, gradus, perfectiones, et eſſentiarum atque virtutum communicationes, vsque ad extremam emanationis lineam, nempe materiam eiusque corticem et ſcorias, malos genios, originemque mali phyſici et moralis explicare anniſa eſt. In hoc enim argumento et Alexandrina philoſophia, et Cabbala Iudaica, et Gnoſtico-

Doctrina orientalis philoſophiae de Deo.

z) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. 3. p. 158. ſeqq. a) In vita Procli c. XXVI. p. 60.

ſticorum ſyſtemata multum deſudarunt, quae cum ſuo modo et ratione ex hac ſcaturigine pullulauerint, licet ad alia quoque doctrinarum aedificia, Platonicum ſcilicet, Iudaicum et Chriſtianum eam adplicuerint et accommodauerint; recte inde colligitur, ipſam philoſophiam orientalem talia tradidiſſe. Non prouocabimus iam ad reliquias Gnoſticorum, inter quas THEODOTI eclogae nobis luculentum locum [b] exhibent, ſed teſtem tantum volumus PLOTINVM [c], in eo quidem cum illis conſentientem, quod iuxta ſummam ſyſtematis emanatiui *illuſtrata*, *lumenque poſſidentia ſempiternum*, *deinde ad inferiora id traducant*, improbantem vero, *ὅτι αὐτῷ τῷ πλήθει τὴν νοητὴν φύσιν τῇ αἰσθητῇ καὶ ἐλάττονι εἰς ὁμοιότητα ἄγοντες*, *quod ex ipſa multitudine intelligibilem materiam vſque ad ſenſibilis et deterioris ſimilitudinem deducant.* Quibus verbis demiurgi in hoc ſyſtemate malam quandam et a materia contaminatam naturam habentis opera, mundique productionem vna cum malo tum naturali tum morali exiſtentis tangit. Hunc enim errorem in iis ſibi maxime refutandum ſumſit. Ad ſyſtematis itaque emanatiui indolem reſpicientibus, facile coniici poteſt, quibus partibus ſyſtema hoc metaphyſicae orientalis abſolutum fuerit. Nempe ante omnia, et ante ipſos primos rerum omnium inenarrabiles fontes incomprehenſibilem et ineffabilem paternitatis ſiue deitatis abyſſum poſuerunt, quam cum nec cogitationibus aſſequi ſe poſſe ſperabant, nec profunditatem eius metiri quemquam aſſerebant, ſuper omnia diuina principia collocarunt, et quod infinita et ineffabili profunditate gauderet, abſtractionum ſuarum idolis decepti, mare quoddam fontium omnium diuinorum conſtituerunt. Hic *ἄγνωστος πατὴρ* THEODOTI [d]; hoc principium primo-prius, quod Alexandrinos ſtatuiſſe *ſectione quinta diximus.* Hic *θεὸς εἷς πρὸ τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ὅλων ἀρχῶν πρῶτος καὶ τοῦ πρώτου Θεοῦ καὶ βασιλέως ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων*, *Deus vnus ante principia reuera exiſtentia et ante principia vniuerſalium, prior etiam Deo primo, et rege, immobilis in ſolitudine vnitatis ſuae permanens*, quem praepoſuiſſe omnibus Hermetem mentitur IAMBLICHVS [e]; hoc lumen illud infinitum, Or haënſoph, ex quo principia Cabbaliſtarum Sephirothica effluxerunt; hoc ſilentium illud et profunditas inenarrabilis Menandri, Valentini et reliquorum Gnoſticorum; nam hos omnes eandem ſcholae orientalis diſciplinam ſuo modo recepiſſe, iſta ſatis conuincit nos conſenſio. Nec aliter veteres orientales Zoroaſtrem ſecuti, qui ante Oromasden et Arihmanium, Mithram poſuerunt, ex quo dogmate hanc philoſophiam orientalem fuiſſe exortam poſtea oſtendemus. Cum autem cum omni mundo philoſophante et a reuelatione non colluſtrato [f], ex nihilo nihil fieri haec ſecta ſtatueret, oſtendendum ei erat, qua ratione tum mundus ille inuiſibilis, tum viſibilis, affectuum ſiue paſſionum et malorum turbis repletus, emanatione qua-

b) l. c. p. 141.
c) l. c. p. 201.
d) p. 139.
e) loc. cit.
f) Conf. DE BEAUSOBRE hiſt. des Manich. T. II. L. V. c. 2. p. 165. ſeqq.

quadam ita esset exortus, vt integra tamen maneret summi principii perfectio. Vtrique igitur mundo sui ordines constituendi erant, qui emanationis legibus disponerentur: illique in duas classes distribuendi, quarum vna illas virtutes substantiales, quae intra diuinae perfectionis et essentiae naturam comprehenderentur, exhiberet, et quibus plenitudo infinita naturae diuinae absolueretur; altera extra infiniti πληρώματος naturam progressa, finitas res, vsque ad ipsas naturas malas productas, complecteretur. Indulsisse hos homines nugaces et otiosos ingenio, et mira sibi entia imaginaria concepisse, ex abstractionibus formata, dubitari non potest; ast formasse tamen sibi haec principia emanatiua, ex infinito Deitatis fonte progressa, tanquam res quasdam vel virtutes diuinas, non diuinitatem tantum, sed et substantiam quandam in prima omnium ὀσίᾳ radicatam habentes, quaecunque de illis narrationes hodie suppetunt, confirmant. Quales enim Cabbalisticae Sephiroth sunt, qualia item Platonica principia diuinitatis, talia ista principia diuina in hac philosophia orientali fuisse, ex concordia harum doctrinarum iure quodam concludimus. Adhibita ab illis hominibus, cum Graeco idiomate mysteria sua pandere coepissent, vox αἰών, vnde decantatissimae Gnosticorum aeones in pleromate diuinitatis postea personuerunt. Huic voci quam potestatem philosophi orientales subiecerint, in tanto monumentorum veterum defectu et iactura accurate quidem et sine contradictionis metu definiri non potest; quae caussa fuit, cur in tot diuersas de eius significatione opiniones pertracti sint scriptores [g]. Hoc tamen certum esse putamus, quaecunque demum vocis origo fuerit, designari ea illas virtutes substantiales, quae ex Deo egressae et emanantes diuinam quidem naturam et essentiam habent, at suo tamen modo et peculiari quadam existendi ratione a suo fonte diuersam; quas αἰώνων nomine indigitarunt, quod intellectualem immortalemque et temporis ex mutatione successiui expertem naturam haberent [h]; in qua interpretatione vocis huius ὁμοψήφους habemus viros celeberrimos Is. DE BEAVSOBRE [i] et Io. LAVR. MOSHEMIVM [k]. Nam plus velle hanc vocem, quam nuda attributa, ex inductione exemplorum huius vocis facile demonstrari potest, licet fatendum, ad angelos quoque et finitos spiritus passim hanc vocem translatam fuisse [l]. Quod tamen factum esse tantum κατ' ἀναλογίαν ex eo manifestum est, quod aeones proprie intra pleromatis diuini naturam

g) Praecipuas vocabuli huius significationes enarrat Io. DAMASCENVS de orthodoxa fide L. II. c. 1. T. I. p. 153. Ex recentioribus IAC. BASNAGE Histor. Iud. L. III. c. 28. §. 13. p. 732. recte vidit, aeonas Gnosticorum cum Sephiris Cabbalistarum idem esse, obseruauitque in fragmento Sanchuniathonis hanc vocem iam adhibitam esse, ex quo tamen nondum sequi putamus, fuisse hoc nomen Phoenicium, cum coniiciatur, non sine verisimilitudine, hoc fragmentum ex horum philosophorum officina prodiisse.

h) Rationem hanc potestatemque vocis αἰών demonstrauimus in Tempe Heluet. T. II. Sect. I. obs. 4. p. 66.

i) l. c. p. 574.

k) Institut. hist. Christ. mai. Sec. I. P. II. c. 1. p. 143. seqq. add. SVICER. thes. T. I. p. 141. PETAV. dogm. theol. L. III. c. 5. §. 6. seqq. MASSVETVS et GRABIVS ad Irenaeum.

l) GRABIVS l. c. p. 9.

ram in systemate orientali comprehendantur. Aeones itaque, et principia substantialia ex Deo emanantia et in plenitudine diuinitatis comprehensa, idem sunt, et plus volunt, quam simplices modi diuinae naturae, adeoque non probandi sunt viri docti, qui supremi numinis perfectiones, decreta et actiones ab his hominibus personarum habitu descriptas coniiciunt, et notiones quasdam atque ideas Platonicas in intellectu diuino intelligi statuunt [m]. Hi enim ex eo satis refutantur, quod ex his aeonibus progressus demiurgus, mundus, homo, materia dicatur. Deos melius dixeris, sed ita cum primo fonte connexos, vt vnam plenitudinem constituant; qua ferme ratione Platonem et sequaces multos in intellectu diuino ideas, velut ὀσίας αὐτὰς καθ' αὐτὰς posuisse, suo loco euicimus. Quod si quis huic explicationi obiiciat, ne sic quidem constare perspicue, quid istis aeonibus hi homines sibi voluerint, transscribenda erit culpa in ingenia illorum hominum fanatica et delira, quae perspicuis notionibus caruerunt, et contentos nos esse oportet eo, quod sciamus, principia illa diuina significari ista voce, quae ex Deitatis fonte effluxere, et tamen in eius ambitu contenta suam peculiarem indolem, naturam et ordinem seruauerunt. Cum autem, vt mundus cum spiritualis tum materialis ex ista emanatione fontis infiniti exsurgeret, virtutes duorum generum requirerentur, quarum illae agendo, hae recipiendo vel quasi patiendo, ad prorogandam latiusque extendendam emanationis virtutem concurrerent, vti philosophi hi suarum regionum methodo emblematica, sexum masculinum atque femininum in his aeonibus excogitarunt, ex quorum concubitu tandem mundus inuisibilis et spiritualis constitutus esset.

Doctrina orientalis de mundo visibili.

§. VII His positis de visibilis quoque mundi origine, et naturis quae in illo essent, deque mali, quod in illo regnaret, ortu et fine, erat edisserendum, quas quaestiones ab antiquissimis temporibus barbararum gentium ingenia valde excruciasse, ex historia philosophiae barbaricae suo loco enarrata notum est [n]. Cui nodo vel soluendo vel secando ratio systematis emanatiui adhibita, quam totam hanc deliram philosophiam peperisse sumus persuasissimi, nempe, axioma hoc: Quo magis emanans a fonte suo secedit, eo deterioris illud fieri atque impurioris naturae, eo crassiori stipari congerie, vt lumen a splendidissimo igne in longinquum proiectum infirmius fit, et tenebris magis semper miscetur, donec vix luminis aliqua remaneant vestigia. Hoc canone posito, quem clauem quoque esse philosophiae Cabbalisticae in sequentibus luculenter demonstrabimus, porro statuebant, aeonum vel virtutum eiusmodi siue vnam siue aliquas ex plenitudinis diuinae circulo longius progressas, a perfectione sua desciuisse, et ita destitutas diuinis perfectionibus de condendo nouo sibi regno cogitasse: factumque esse ex iis demiurgum, qui cum spiritualia non haberet

m) CAMPEG. VITRINGA Obs. SS. L. I. c. 2. p. 130. BASNAGE l.c. SOVVERAIN. Plat. devoilé c. VIII. p. 68.

n) Conf. quae ex veteribus affert MOSHEM. l. c. §. 8. p. 140.

ret pura, sed coarctata magis et in materiam coëuntia, et infinitatem atque diuinitatem amittentia, ex his mundum hunc fabricauerit, illique alias potentias substantiales, ex reliquiis pristinae originis ex se productas praefecerit. Qui demiurgus et ministri eius atque angeli, cum diuini pleromatis indolem et naturam amisissent, et qui ab eis conditus erat mundus, materialis crassusque factus esset, quin ex eius scoriis atque eluuie corticeque pessimae quaedam virtutes siue mali quidam daemones exorti essent, repletum fuisse hunc mundum malo physico et morali, passionibus, et turbis atque infinitis calamitatibus plenum, hincque mali originem esse deriuandam, quod in animum quoque hominis redundauerit, licet ipse meliorem quoque naturam a diuinis principiis, non vero ab istis conditoribus materiae accepisset. Ex quibus omnibus sequebatur, relucere quidem in mundo magnam primi fontis imaginem et bonitatem ex supremo oceano effluentem, ast cum nimis longe ab eo, emanationis conditione, remotus materialis factus esset, non potuisse non tot mala moralia et naturalia mundo inesse, nec potuisse supremi numinis benignitatem illis satis mederi, cum ineuitabilia prorsus sint, et emanationis necessitate eueniant.

§. VIII. Vt vero ex hac miseriarum catena hominem reuocarent, corporis odium sapienti commendabant, et a sentiendi eum facultate ad rationis vsum reuocabant, et per varios ascensionum spiritualium gradus ad Deum extollere se iubebant, vtque facilior fieret a malis istis potestatibus et fatali nascendi in hoc mundo necessitate ad primum beatitatis et perfectionis diuinae atque summae fontem reditus, contemplationes, poenitentias, purgationes, cruciatus et exercitationes philosophicas iniungebant [a], quibus a delictorum scabie et peccandi impuritate ad praestantiorem naturam animus extolleretur. Qui cum totus ita purgari non posset, varias post mortem purgationes necessarias esse, et non tantum reuolutionibus, sed cruciatibus quoque ab illuuie inhaerente, eum eluendum dicebant, donec ad supremum fontem reductus plenis beatitatis praemiis potiatur. Esse porro hanc emanationum diuinarum seriem in variis potentiarum spiritualium ordinibus conspicuam, quae quo longius recedant a fonte primo, eo deteriores fiant, et materiales magis atque concretae, sed et inde peioris et malignae indolis, indeque et morbos, et tempestates et his similia, quae mundum turbant, ab his potestatibus impuris oriri. Ast et incantationibus, quibus superiores potestates prouocentur, eas posse abigi [b], et fore tandem, vt vincente boni natura malum, et eluta quasi mundi materialis colluuie et inquinamentis, tandem res omnes ad pristinum, ex quo effluxerunt, infinitae plenitudinis circulum, redeant.

Doctrina moralis orientalium.

§. IX.

a) PLOTINVS l. c. p. 203.

b) Ibid. p. 212.

Discordia sectarum ex ea ortarum.

§. IX. Fuisse haec primaria philosophiae orientalis capita, bus pleraeque, quae ex illa egressae sunt, sectae conspirauerint, fa inductione dogmatum eorum, quae in illis hodie inueniuntur, de strari posset, nisi limites nobis positi obsisterent. Certe omnium h um, quae Gnosticae dicuntur, hae communes doctrinae sunt, mu illis recepit Cabbalistica philosophia, multa Alexandrina. Veru applicatione speciali infinitae ortae sunt discordiae. Quarum duae simum caussae assignari possunt. Prima in humani intellectus i recte ponitur, qui cum de rebus abstractis et iudicandi tantum fac definiendis cogitat, in praeceps abripitur, vbi imaginationis oestr geniique foecunditate agitur in transuersum. Id his hominibus e qui cum imperscrutabilia mundi spiritualis mysteria detegere cup et de diuinis et abstractis notionibus disserere auderent, imagina regimini more gentium orientalium se permittentes miscuerunt o et prout quis ingenio erat foecundior, ita noua vocabula, nou nem, nouas potestates excogitabat, et systemati friuolo et ratio destituto suppetias ferre tentabat, ita vero innumera opinionum sissimarum monstra introducebantur. Altera vero caussa ex a ne philosophiae orientalis ad alia systemata deriuanda est. Scilicet ex his, qui hanc philosophandi viam latissime in oriente regnantem ingressi erant, cum religionem Christianam et doctrinae pulchritudine et miraculorum gloria radios vndiquaque spargentem cernerent, non inuiti quidem ad eam accedebant, suae vero philosophiae illam attemperabant, rati, Christum eiusmodi aeona fuisse, nec Paracletum aliud indicare, homines vero idiotas, quales Apostolos et doctores Christianos videbant, a literatura seculi imparatos, non recte intellexisse haec mysteria, adeoque ad perfectiorem γνῶσιν ea esse emendanda. Quo posito, quo quis erat ingeniosior, eo monstrosius systema produxit, qua in re exemplum praeiuisse reliquis Simonem Magum, ex hac secta orientali philosophum, veteres testantur. Inde horrenda illa doctrinarum aedificia conflata sunt, quae haereticis tribuunt Irenaeus, Epiphanius, Philastrius aliique, quanquam dubitandum non sit, nec pios doctores, huius philosophiae imperitos, satis ea intellexisse, nec sciuisse satis ipsos haereticos, quae vellent. Qua de re cum infinita fere dici possint, ea nobis, quibus alia sectanda sunt, ad historiae sacrae scriptores, et imprimis haeresiologos remittenda sunt. Eadem fere ratione factum, cum haec philosophia in Aegyptum perueniret, et ab Alexandrinis quoque philosophis ex parte reciperetur, vt systemati Pythagorico-Platonico infarta valde ab orientis doctrinis deficeret: Idem etiam accidit, vbi a Iudaeis ad dogmata sua applicata, Cabbalisticam philosophiam nou et peculiari habitu exornatam genuisset. Nec dubium est, alibi idem euenisse, quod quidem, deficientibus veterum monumentis, hodie definiri non potest. Quantacunque vero illa discordia fuerit, patebit tamen ex

collatione omnium, ſublatis ſpecialibus et domeſticis, in illis, quae ſupra expoſuimus, capitibus vbique philoſophos hos conſpirauiſſe.

§. X. Ex dictis iam ſatis luculenter patere putamus, non erraſſe nos, quod philoſophiam hanc orientalem, quam Chaldaicam vocat Eunapius, quamque ad Zoroaſtrem prouocauiſſe Porphyrius teſtatur, eſſe propaginem theologiae Zoroaſtreae, in oriente circa ſecula Chriſtum natum proxime antecedentia et ſequentia late diffuſae, dixerimus. Nam vt taceamus, aliam cauſſam vix poſſe afferri, cur vetuſtiſſimorum philoſophorum Chaldaeorum, et Perſarum libros ſuppoſititiis foetibus ſibi vindicauerint, auctor eſt PORPHYRIUS q) ipſe, Zoroaſtreae doctrinae ita comparatae ſunt, vt eandem fere nobis doctrinae efforment imaginem. Quam vt lectoris commodo, ex prolixa illa *ſuperioris tomi* tractatione hic in breuem contrahamus ſummam, vt cum data philoſophiae huius orientalis delineatione queat comparari, ecce tradidit Zoroaſtrea diſciplina, ex vno principio infinito et aeterno, principiis duobus ſummis priore, effluxiſſe omnia ... lege emanationis, hancque emanationem eſſe perfectiſſimam, ... et actiuam, adeoque naturam ſummi fontis eſſe ignem intellectualem perfectiſſimum, puriſſimum; ex eo igne emanaſſe omnia materialia et immaterialia, ita tamen, vt duo quaſi mundi principiorum orti ſint, quorum vnus puram lucem ſeruauerit, alter longius a fonte luminis inſi... recedens, tenebras receperit, et materialis factus ſit. Illius emanationes particulares quo fonti propiores ſint, eo puriores eſſe et diuiniores, ... lucidas, adeoque ſpiritus et Deos ex ſe gignere, et diuerſis potentiis ... et paſſiuis producere, adeoque Deos igneae naturae eſſe, quae vi ... ſuae omnia moueant. Quae vero a fonte lucis longius diſtent, ... magis inde tenebrarum naturam recipere, luceque, calore, et mo... ...ri, indeque ortam tandem emanationis lege materiam tenebrasque, ... his malum, quod Arihmanio, non Oromaſdi, adſcribendum. Hinc ... calamitatum et malorum originem deriuandam eſſe, indeque ne... ... eſſe pugnam inter tenebras et lucem, vt perpetua agitatione ma... ...dita ſpiritualis, lucida et actiua, tandem in Mithram, igneum illum ... lucis fontem redire, ſicque ſublato in terris malo felicitas ... hominibus reſtitui queat. Eſſe hunc philoſophicum ſenſum ... theologiae demtis ſymbolis orientalibus, ſupra luculenter, niſi ..., demonſtrauimus. Idem doceri poſſet de animae reditu, purgatio... ... felicitate futura, niſi breues eſſe vellemus. Aſt eadem veſtigia in ... orientalis delineatione deprehendimus, quam cum ex Chal... atque Perſia egreſſam fuiſſe veteres teſtentur, quid porro dubitabi... ... Zoroaſtreae diſciplinae typum quendam, licet valde adultera... ...tatumque exhibuiſſe?

Philoſophia orientalis ex Zoroaſtrea.

§. XI. Quamuis autem ea, quae hactenus de philoſophiae orientalis origine atque indole diximus, ... multam veterum haereſium, itemque

Difficultates in hiſt. or.

q) loc. cit.

que

que sectarum, quae cum orientis philosophis congressae sunt commixtae-que, historiae foenerantur, fatendum tamen, pauca ea esse et admodum obscura, et nondum totam eam in luce ponere apta, idque optari magis posse quam sperari. Certi enim fontes, ex quibus de horum philosophorum sententiis notitia hauriri queat, nobis desunt, et deperditi libri eorum omnes, imprimis suppofititii illi, quos ad Zoroastrem, Zostrianum, Mesum, Allogenem referebant, quosque placita eorum continuisse non dubitamus. Immo si suppeterent, coniiciendum tamen est, multa nos offensuros esse obscura, non intelligenda, vocesque sine sono et mente, symbola de rebus omnem imaginem fugientibus materialia, metaphysicam symbolicam sine claue, sine interprete: quae mera nobis aenigmata polliceri, quilibet intelligit. Quo magis enim imaginationis extra orbitam vagantis somnia afferuntur, eo magis tenebrae cumulantur, et certa impeditur notitia. Dubium quoque non est, non satis intellexisse discipulos mentem magistrorum, ex orientis methodo impropria et symbolica dicendi ratione vtentium, et quae illi subtiliter et abstractionibus adhibitis [illegible]xissent, in deteriorem et physicum quendam sensum traxisse. His [illegible]dunt formulae Asiaticae, grandiloquae, ab usu dicendi communi remotae, indeque obscurae, ratio quoque philosophandi a Graecanica, cui [illegible] fuere omnes, qui de hac philosophia disseruerunt, longe distans et [illegible]ta, et insueta mentibus hominum Europaeorum: transsumta multa [illegible] systema ex aliis systematibus maleque applicata et consarcinata, [illegible] multa, quae prorsus non cohaerent, et insuperabiles obscuritates [illegible] genuinis et domesticis separentur, pariunt, in quibus vero aliena [illegible]priis distinguere fere impossibile: discordiae porro haereticorum [illegible] orientali philosophia progressorum, et propria sibi doctrinarum [illegible] extruentium, quae impediunt, quo minus, quid commune fuerit [illegible] quid singulis innouatum, intelligamus. Nec a veteribus nec a rec[illegible]bus lux multa expectari potest. Qui enim contra haereticos huius [illegible]sophiae sectatores calamum strinxerunt, cum orientalem philo[illegible] non intelligerent, eam ex Graecanicae philosophiae, maxime Pla[illegible] praeceptis explicantes falsos subinde ei attribuerunt sensus, sane [illegible]tulerunt, quod veri speciem prae se ferat, etiamsi de fide eorum [illegible] referendis, odioque et inuidia non euertendis haereticorum opi[illegible] non dubitemus, cuius tamen in vno alteroue dubitationis caussa[illegible] grauem esse, norunt qui veteris ecclesiae doctorum chartas attent[illegible] iudicio non occupata mentis acie euoluerunt. Parum vero auxilii [illegible]tioribus tantum non omnibus expectandum est, qui Platonicam cum [illegible]tali philosophia confundentes, vel praeconceptis opinionibus [illegible] quadrata saepe miscuere rotundis. Quare si in tantis tenebris nos quoque cespitauerimus, veniam nobis dabit lector, feliciorem Oedipum requirentibus.

LIBER

LIBER SECVNDVS
DE
PHILOSOPHIA IVDAEORVM.

CAPVT PRIMVM
DE PHILOSOPHIA IVDAICA A TEMPORE REDITVS EX CAPTIVITATE BABYLONICA VSQVE AD EXCIDIVM HIEROSOLYMARVM.

§. I.

Philosophia Hebraeorum post captiuitatem Babylonicam nulla.

x gentilium philosophorum scholis ad Iudaicae gentis in enarrandis philosophiae fatis progredimur cathedras, cuius initia eruditionis atque sapientiae in *tomo primo* ita enarrauimus, vt historia exponeretur, quamdiu in regione sua sibi viuens, αὐτο- peculiari gauisa est. Quam perdurasse vsque ad captiuitatem lonicam, qua dispersa tota fere natio in peregrinas terras transest, et populus Hebraeus siue Israëliticus esse desiit, ex sacris [a], quae gentis huius nobis fata pandunt, notum est. Ex eo empore, quo diuturna sede inter Chaldaeos Persasque detenti ad patrios fumos redierunt, non Hebraeorum porro nomen illis est, sed Iudaeorum, eo quod dispersis decem tribubus, quae Israë- populum constituebant, pauci ex iis cum tribu Iudae et Ephrai- laestinam reducti fuerint. Hebraeorum itaque sapientiae vt lo- ro in historia philosophiae quaeramus, caussa nulla est: cum fata , loca, regimen, mores, studia nos plane lateant. Quic- de his Israëlitarum post dispersionem inter gentes rebus conii- docti, incertum prorsus est, nec nos morari aptum, eo quod instituti limites non pertineat. Quare adeundi sunt viri docti, raeorum historiam exposuerunt, IAC. BASNAGIVS [b] et IO. VDDEVS [c], maxime vero HERMANNVS WITSIVS [d], iis, de hac re nosse cupiunt. Nos pro scopi nostri ratione hoc ex is, quae dici possent, notamus, non posse euinci, vel leui etiam ve- litudine ostendi, tribus decem ab Assyriae rege in captiuitatem de- tas, quibus sedes datae sunt Chalach, Chabor, fluuius Gozan et vr-

 bes

a) II Reg. XVII. 6.
b) Hist. Iud. L. VII. c. 4. p. 68. seqq. ed. nov.
c) Hist. eccles. V. T. T. II. p. 523. seqq.
d) In δεκαφύλῳ Aegyptiacis addito.

bes Mediae, incerta hodie loca [e], peculiarem rempublicam
et seruauisse patrios mores, instituta et sapientiam, adeoque de
quoque placitis et doctrinis nihil posse statui. Cuius licet contra
bis persuaderi cupiat nugator, qui quartum ESRAE [f] librum
narrando: Decem tribus, a Salmanasare rege Assyriorum trans
in alienam terram deductas, communi consilio decreuisse, se a vulg
tium subducere, et proficisci in vlteriorem regionem humano gen
quam habitatam, et seruare ibi consuetudines legemque, quas
neglexissent, per angustos itaque introitus fluminis Euphratis
miraculo cohibitis, donec transiissent, vndis, confectoque
vnius et dimidii itinere, in regionem Arsareth delatas esse ibique
disse; fabulam tamen esse, ignotus locus, et affictum ab
daeo miraculum satis prodit, indignaeque sunt nugae, quas
temus, cum eas recitasse, sit refutasse [g]. Omnis enim harum
rum historia nos latet, dubiumque vix est, praeter paucos illos
vulgi, quos in terra sua reliquit victor, quique vel Samaritanis
Iudaeis admixti sunt, et praeter eos, qui cum Iudaeis ex captiui
runt, colonos hos Israelitas inter gentes Assyriae Mediaeque
rumque ciuitatibus additos, tot passos esse mutationes, mon
riorum, Medorum et Persarum magnis reuolutionibus concu
gines pristinae plane perierint, nec possint hodie detegi, ade
rum quoque doctrina non dari posse tractationem [h]. Nec
ea, quae ex recutitorum gente vir eruditus MENASSE B
orbi de residuis decem tribubus, earumque legibus et placitis
conatus est, vsus relatione Iudaei Lusitani R. AARONIS
qui ANTONII MONTEZINII nomine innotuit, et ex
dux Menassi se decem tribus inuenisse, narrauit. Quam
culiari libello [i] genti suae praedicauit Menasses, praeter narr
conuenientiam legum, doctrinarum et consuetudinum popu
ricanorum cum Hebraeis prouocans [k]; quam fidem inuenis
leuis tantum ingenii contribules suos, sed et apud quosd
rum, merito miramur [l]. Nam et falsitatis notas omnes
relatio Monteziniana [m], et, quam crepat doctor Iudaeus,
inter doctrinas ritusque Americanos et Hebraeos, nulla pro
que habet, ab innumeris fere annis inter gentes receptas, ne

e) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. III. c. 14. p. m. 220.

f) c. XIII. 40. seq.

g) Conf. tamen WITSIVS l. c. c. 4. §. 7. p. 343.

h) Conf. quae docte monet IOAN. IACOB. SCHVDTIVS Memor. Iud. P. I. L. V. c. 15. p. 513.

i) Amstelod. 1650. 12.

k) p. 28. seqq.

l) Historiam controuersiae
CIVS Bibliograph. antiq. c. I. p.
CHR. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I
p. 1091. I. I. SCHVDT. l. c. p.

m) Demonstrauit id TH. SPIZEL
uatione relationis Montezinianae de
America tribubus Israeliticis Bas. 1661.
tio ex fabula de fluuio Sabbathico
de qua vide NIC. FVLLER Miscell.
c. 9. p. m. 57.

transsumtas, quales sunt ignis sacer a Mexicanis Peruanisque adhibitus, dies septimus cultui diuino sacer, reliquiaeque notitiae alicuius de creatione, diluuio, similibusque. Populos enim complures, Hebraeorum commercio nunquam notos ignem sacrum aluisse [n], Sabbathumque aliquod seruauisse [o], veterum rerum gnaros non latet. Creationis autem et diluuii aliquam traditionem apud eas quoque gentes superfuisse, ad quas nunquam tribus Israëliticas accessisse constat, ex iis testimoniis liquet, quae collegere viri docti, vt conuenientiam traditionis vniuersalis cum reuelatis doctrinis demonstrarent [p]. Ex quibus satis constat, historiam doctrinae harum tribuum non posse a nobis postulari.

§. II. De philosophia vero Iudaeorum tractaturis mox in limine lector monendus est, ne vocis in alienum a propria significatione sensum detortae vsu decipiatur, attendendum ad id esse, quod *tomo primo* de philosophia Hebraeorum monuimus, habuisse quidem gentem sacram vates diuino lumine collustratos, politicaeque prudentiae instructos viros vere magnos, oeconomos optime instructos, virosque doctissimos, ea eruditione, quae in hac gente floruit, ornatos, non vero philosophos eo sensu, quo vocem hactenus adhibuimus. Fere enim idem quoque in Iudaicae sapientiae historia obseruandum est, in qua qui philosophos proprie dictos quaeret, oleum is perdet atque operam. Etsi enim non defuere inter Iudaeos viri, quibus ex meliore luto finxit praecordia Titan, gentis tamen consuetudine, ingeniis moribusque effectum est, vt parum inter eos inueniatur, philosophiae nomine dignum, et non res modo ipsae, circa quas versata est eruditio Iudaica, nescio quas nugas humani ingenii nulla ratione suffultas, nullo reuelationis testimonio commendabiles exhibeant, sed modus quoque docendi traditiuus, et rationi prorsus inimicus omne examen philosophicum reiiciat. Si itaque philosophiae vocabulum arctis propriisque significationis verae limitibus premitur, abiicere et praetermitti tota de philosophia Iudaica tractatio posset, lectorque ad eos ablegari, qui religionis, morum, consuetudinum, traditionum Iudaicarum exponere solent historiam [q], ad ea fere omnia redeunt, quae in philosophiae Iudaicae enarratione exponi solent. Verum recedendum nonnunquam est a strictiori vocis sensu, nec omittenda in historia philosophica vniuersali Iudaicae religionis et eruditionis historia, eo quod Iudaeorum, quae in Aegypto resedit, coloniae res arcte cohaerent cum philosophia illius religionis, et omitti non possunt, nisi magnam in philosophica

Philosophia Iudaica quo sensu dicatur?

n) Conf. Io. Gottl. Bohnius de igne gentilium sacro in Israëlitarum sacra iniurio.

o) Vid. B. I. I. Syrbii diss. de Sabbatho gentili, nuper in Tempe Heluetica recusa.

p) Auctores Britanni Hist. vniu. Intr. p. 3. seq. Hist. de la phil. payenne T. I. p. 231. Hvet. Qq. Alnet. L. I. c. 5. p. m. 109. Demonstrat. Euang. Prop. IV. c. 10. §. 6. p. 154. ed. rec.

q) Pertinent huc Io. a Lent. moderna theologia Iudaica, Iac. Frid. Reimmanni introduct. in hist. theol. Iudaicae, Io. Bened. Carpzovii Introd. in theologiam Iudaicam, Eisenmengeri Iudaismus detectus, I. H. Maii theologia Iudaica et his similes, qui doctrinam Iudaeorum sacram enarrarunt, de quibus infra dicendum.

phica historia lacunam intactam praetermittamus, sectae vero Iudaeorum in Palaestina obortae huc quodammodo pertinent, certe philosophicae historiae multam lucem foenerantur, et sapientiae atque stultitiae humani ingenii in hac gente historia non potest sine earum cognitione detegi. Maxime vero Cabbalistica philosophia huc referenda est, quae in Aegypto gentilibus originibus vsa, monstrum illud philosophicum, quod ex Aegyptiaca, orientali et Pythagorico-Platonica philosophia enatum est, ad Iudaeorum colonias deduxit, cuius historia adeo arcte cohaeret cum fatis eruditionis Iudaicae, vt separari neutiquam queant. Paulo itaque laxiori ambitu definiendus in hac tractatione campus ille est, quem emetiendum nobis proponimus, respiciendumque ad totam gentis recutitae eruditionem et doctrinam: quae cum sero satis Graecanicam philosophiam degustauerit, ad nostra vsque tempora historiae filum deducendum est, vt vna serie Iudaicae philosophiae, vel, si mauis, eruditionis historiam, difficulter diuellendam, lector habeat. Sic enim in sequentibus ad Saracenorum et Christianorum philosophiam inoffenso magis pede progredi licebit, suaque omnia sede locoque inueniri poterunt. Ita vero in hoc saxo voluendo versabimur, vt fata doctrinae Iudaicae a captiuitate Babylonica ad excidium Hierosolymitanum, et solutam rempublicam; tum eius historiam a captis Hierosolymis ad recentiora tempora enarremus, et placita Iudaeorum tum exoterica, tum esoterica, quantum ex iis ad philosophiam referri potest, exhibeamus et explicemus [r].

Viri sapientes inter Iudaeos post captiuitatem Babylonicam.

§. III. Redux ex captiuitate Babylonica populus Iudaicus cum scitandae ex cineribus atque ruderibus vrbis veniam a Persarum mo accepisset, et in noua foedera coiret sanctae gentis respublica, non viris prudentibus et sapientia domestica inclytis, quos diuina ex prouidentia, vt collapsum cultum diuinum restituerent, et ad nis diuinae legisque normam, ad primam integritatem reuocaren tatem Numinis summi reducto ex seruitute populo explicarent, tiaque ciuili nouam ciuitatem in diuersam a priori faciem co enter disponerent, et ita felicitatem per tot annos exulante nationi redderent. Inter hos viros magnos maxime inclaruerunt Esdr gaeus, Zacharias, Malachias, et principes populi Zorobabel, Nehem thiel aliique; quos partim reuelationis diuinae et vaticiniorum lum stres, partim prudentiae ciuilis perspicacia sapientissimos fuisse, nem bit, qui sacrae historiae non plane est imperitus; philosophorum v choro intrudere non licet, quod nihil minus, quam philosophia, scien bitu exornata illis curae fuit. Aliud enim vatem esse, aliud impe

r) Scriptores huc facientes magno numero enarrat Io. Chr. Wolfius Bibl. Hebr. P. II. L. IV. s. 12. p. 1074. seqq. Maxime huc pertinet viri summi Io. Fr. Buddei introd. ad historiam philosophiae Hebraeorum cum additionibus et illustrationibus recusa 1720, 8. Plus promittunt, quam p Braunii exerc. II. de sapientia vet. SS. select. Sect. V. p. 540. seqq.

vel magistratum, aliud philosophum, facile quilibet intelligit. Sacri itaque annales illis adeundi sunt, qui sanctorum virorum historiam nosse cupiunt [r]. Nec alio loco Esdras ponendus est, quem eruditorum sui temporis facile principem in gente sua fuisse veterum Iudaeorum monumenta tradunt, *scribamque velocem in lege Moysis* [s], id est, legis diuinae interpretem doctissimum vocant. Cuius in interpretatione diuinorum oraculorum tantam fuisse eruditionem Iudaei iactant, vt prophetis sui temporis eum anteponant, et cum Mose eum conferant, dignumque fuisse, perhibeant, vt lex per manum eius traderetur, nisi Moses eum praeuenisset [t]. Nec alia forte caussa est, cur consessui illi magno, qui synagoga magna Iudaeis dici solet, quemque a synedrio magno distinguunt, praefuisse di- r [u], et cur fabulis et commentis Esdrae historiam onerent [x]. Cui em testimonio fidem denegandam esse omnem non putamus, nec ndam in dubium Esdrae eruditionem credimus, quamuis non certo fundamento niti videantur, quae pro synagogae magnae veritate et oritate Masorae, quam Esdra duce confecisse dicitur BVXTORvs et asseclae disputauerunt [y]: ex eo tamen criticum quidem, at non losophum exsculpi posse quilibet videt. Quare recte quidem faciunt, eruditis Iudaeorum Esdram adscribunt principem, perperam vero inuunt, qui auctoritatis et antiquitatis praeiudicio decepti, omnium fere ntiarum doctoribus antesignanum praeferunt, et philosophiae ei atque storiae eruditae cognitionem tribuunt summam. Hac enim ratione ad oris nostri circumstantias veteres viri magni inepto consilio exigunt comparantur [a].

§. IV. Ast opponi his potest, quod *quarti libri*, qui ad ESM refertur [b], Auctor narrat: Esdram constituta republica, reparae cultu diuino, post emendatum Mosis librum et integritati suae ntum canonem scriptorum diuinorum, cum probe agnosceret, per , caedes, fugas, captiuitatem gentis suae, traditionem veteris doctri- maiorum more oretenus hactenus propagatae, seruari non posse, arcanioris doctrinae mysteria tandem peritura esse, ad designanlliteris philosophiam eam arcanam, quam a traditionis oralis consuee Cabbalam vocant, se accinxisse, et peculiari ad id opus diuino lato fuisse excitatum. Cui vt obtemperaret, per quadraginta eum dies

Esdras an philosophiae Cabbalisticae auctor?

Videndi praeter alios DAV. KNIBBE rophet. L. II. c. 6. p. 340. BVDDEVS ccl. V. T. II. p. 942. ex quo loco ea nda, quae de his viris sanctis in hist. phil. . 16. p. 48. dixerat.

sDR. VII. 6.

anhedrin. c. 2.

Vid. BVXTORF. Tiberiad. c. X. p. m. 93. seq.

omnia Iudaeorum de Esdrae eruditione exponit BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 5. §. 2. p. 112. seqq.

z) Controuersiam enarrant BVDDEVS Isag. Hist. theol. L. II. c. 8. §. 3. p. 1453. seqq. IO. CHR. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. S. I. §. 8. p. 8. seqq. et plurimos alios nominant, quos vide.

a) Conf. GVNDLING. Hist. phil. mor. c. VII. §. 2. p. 30.

b) c. XIV. 46.

dies cum quinque scribis velocissimis abscondisse se in campo, exhaustoque diuini luminis et sapientiae, quod ei porrigebatur, poculo, ita repletum fuisse diuinorum mysteriorum abundantia, vt quinque viris dictare ea, quae ipsius animo suggerebantur, posset, illique per quadraginta dies libros ducentos et quatuor exararent. Ex his priores palam legendos proponere, septuaginta posteriores autem arcanos seruare dominum iussisse, quoniam iis inesset fons sapientiae et scientiae flumen. Hos vero libros Esdram Synedrio tradidisse sanctissime custodiendos, sicque philosophiam illam arcanam et sapientiam traditiuam, cuius historiam infra *capite quarto* fuse exponemus, ad posteros propagatam fuisse. Huic narrationi tantam fidem adhibuit Io. Picvs, Mirandulae comes, vt cum libros quodam Cabbalisticos non mediocri impensa sibi comparasset, qui Esdrae nomen prae se ferebant, de magno, quo potitus esset, thesauro gloriaretur. „Hi sunt libri, ita scribit [c], scientiae Cabbalae, „in quibus merito Esdras veram intellectus, id est, ineffabilem de super„substantiali Deitate theologiam; sapientiae fontem, hoc est, de intelligibili„bus angelicisque formis exactam metaphysicam; et scientiae flumen, id „est, de rebus naturalibus firmissimam philosophiam esse, clara imprimis „voce pronunciauit. Hi libri, Sixtus IV. P. M. maxima cura studioque „curauit, vt in publicam fidei nostrae vtilitatem Latinis literis manda„rentur, iamque, cum ille decessit, tres peruenerant ad Latinos. Hi „libri apud Hebraeos hac tempestate tanta religione coluntur, vt nemi„nem liceat, nisi XL annos natum illos attingere. Hos ego libros „non mediocri impensa cum mihi comparassem, summa diligentia, in„defessis laboribus cum perlegissem, vidi in illis (testis est Deus) religio„nem non tam Mosaicam, quam Christianam: ibi trinitatis mysterium, ibi „verbi incarnatio, ibi Messiae diuinitas, ibi de peccato originali, de illius per „Christum expiatione, de coelesti Hierusalem, de casu daemonum, de ordi„nibus angelorum, de purgatoriis, de inferorum poenis, eadem legi, quae „apud Paulum et Dionysium, apud Hieronymum et Augustinum quoti„die legimus". Verum quamuis haec non sine quadam iactantia nugatores quidam iactauerint, coecum tamen omnino oportet esse, qui non otiosorum hominum fraudes, et lasciuientis ingenii extremam in fingendis et supponendis Esdrae libris audaciam viderit, immo manibus palpauerit. Vt taceamus enim, quod infra prolixe et accurate demonstrabimus, Cabbalam Iudaicam eos maiores suos, quos iactat, probare non posse, esseque Esdrae aetate iuniorem; ipse auctor libri, ex quo tota narratio hausta est, adeo futilis et ineptus, et nulla prorsus fide dignus est, vt solius auctoris vanitate et futilitate res omnis concidat. Legentibus enim librum insulsum et ad modum loquendi resque ipsas attendentibus manifestum erit, prodiisse librum suppostitium ex officina Semi-Iudaei et Semi-

c) Apolog. p. 82. T. I. opp.

Semi-Christiani, Aegyptiacae philosophiae doctrinis innutriti [d], qui circa Seculi I. finem vel initia secundi vixit, orbique et ecclesiae eiusmodi foetu adulterino illusit. Nam quod Christianae religioni vel addictus fuerit, vel mysteria saltem eius potiora pro veris habuerit, ex variis eius locis [e] facili negotio colligi potest, proditque totius libri habitus, imitari voluisse auctorem vaticinia vel Danielis, vel Ioannis theologi, vt somniis suis Iudaeis per omnem terram dispersis animum adderet, eisque in patrias sedes redeundi spem confirmaret. Ast fuisse impostorem, inspiratio falso iactata, vaticinia vana nec vnquam impleta, et imprimis vestigia philosophiae impurissimae, quae eo tempore Aegyptum et orientis regiones multas peruasit, euidenter loquuntur, et suspicionem confirmant, eo potissimum fine Esdrae hunc librum imposuisse hominem impudentem, et audacissimum, vt Cabbalisticae philosophiae ex nugis philosophorum Aegyptiorum, orientalium et Pythagorico-Platonicorum conflatae apud professionis gentisque suae homines fidem et auctoritatem conciliaret. Cui coniecturae verisimilitudinem haud exiguam conciliant vestigia manifesta philosophiae partim orientalis, partim Alexandrinae, tum vigentis, quae passim in isto libro occurrunt [f], quaeque, ex qua officina eo tempore, quo innumeri libri spurii protrudebantur, liber adulterinus prodierit, manifestant, recteque eos facere probant, qui impostoribus auctorem adscribunt, qua de re, ne nimii simus, viri docti consulendi sunt, qui librorum apocryphorum historiam exponunt, et hunc quoque librum enarrant [ff]. Merito igitur miramur, virum magnum et acutum IVL. CAESAREM SCALIGERVM [g], Pico alias longe oculatiorem, scribere potuisse: *Arcana multo plura contineri in libris Esdrae, atque potiora, quam quauis enarratione, eorumque librorum admirabile atque diuinum compendium*

 pendium

d) Iudaicam phraseologiam vidisse se putauit MORINVS exerc. Bibl. p. 225. sed falsum esse, vel vnius capitis lectio docebit.

e) Vid. c. II. 49. V. 5. VII. 28.

f) Vt exemplo res constet, ecce locum c. VII. comm. 12. 13. occurrentem: „Facti sunt introitus „huius seculi angusti et dolentes et laboriosi, „pauci autem et mali et periculorum pleni, et „labore magnopere fulti. Nam maioris seculi „introitus spatiosi et securi, et facientes immor„talitatis fructum.„ Ipsa mox phraseologia peregrina nos hoc loco monet, non Iudaica hic nobis offerri: cogitantibus autem, tum quae de mundi huius conditione, laboribus et aerumnis pleni, tum de egressu, et aditu ad meliora loca orientales philosophi tradiderunt, tum, quae de duabus vitae portis Pythagorico-Platonici praeceperunt, dubium amplius non est, respexisse auctorem ad doctrinam eam Aegyptiacam, quae animas, postquam ex diuinae essentiae plenitudine delapsae essent, per laboris et miseriae portam ingredi in hunc mundum, solutas vero e carcere alia porta ad vitae immortalitatem liberas dimitti docuit, qua de re videnda sunt, quae PLOTINVS Enn. IV. L. IV. et PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 101. seqq. praecipiunt. Ex hac Alexandrinorum schola ad Iudaeos Cabbalistas transiit dogma illud, vt allatis Cabbalistarum testimoniis demonstrauit IAC. WINDETVS de vita funct. statu Sect. V. p. m. 96. edit. Lond. Luculentius vero ex R. ISAACI LORIENSIS tr. Cabbalistico de reuolutionibus animarum Cabb. denud. T. II. P. II. p. 244. seqq. disci potest. Conf. REVCHLIN. de arte Cabbalist. L. I. p. 614. Coll. Pistor. Talia multa in hoc libro occurrunt.

ff) FABRIC. Cod. apocryph. N. T. T. I. p. 936. WOLFIVS Biblioth. Hebr. P. I. p. 940. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1019. G. SERPILII Personal. Esrae c. VI. p. 116. BASNAGE hist. des Juifs L. VII. c. 2. §. 7. p. 30. quique historiam decem tribuum exposuerunt.

g) Exercit. de subt. contra Card. CCCVIII. p. m. 999.

pendium apud se esse; inque iis libris longe praestantiores sententias contineri, quam in concionibus sordidissimi calumniatoris, atque impurissimi impostoris Emanuelis etc. Contrarium enim vir summus, qua erat eruditione et perspicacia, facile vidisset, modo antiquitatis praeiudicium abiecisset, vt supposita esse Esdrae haec omnia videre potuisset. Quod vero ad Picum attinet, virum quidem diuini ingenii et insolitae eruditionis, sed minus iudicii acumine pollentem et philosophiae Pythagorico-Cabbalisticae cuiusdam inepto plane praeiudicio occoecatum, vel falsum fuisse, vel fefellisse, dubio caret; nusquam enim apud Iudaeos et Christianos horum LXX librorum Esdrae, quorum ipsi copiam factam esse dicit, fit mentio; id quod suspicionem quibusdam excitauit, ipsum Picum iactantius talia finxisse [h]. Alii vero [i], de optimi iuuenis candore nulli dubitantes in impostorem quendam Iudaeum culpam coniiciunt, qui insano, quo in has literas ferebatur Picus, desiderio et credulitate abusus, carbones ei pro thesauris vendiderit, eumque pecunia emunxerit. SCIPIO SGAMBATVS [k] vero Talmudis libros Picum pro Esdrae libris habuisse coniicit; cui tamen coniecturae non immerito opponit desideratissimus WOLFIVS [l]: neminem Iudaeorum Talmud vnquam ad Esdram retulisse, nec eos iuuenes ab eius studio arcere, cum ad hos Esdrae libros legendos neminem nisi quadragenarium admitti scribat Picus, nec denique in Talmude inueniri ea Christianae religionis capita, quae Esdrae libris istis contineri is dicit. Omnium itaque rectissime calculos subducunt, qui impostores quosdam, cum viderent Picum ingenti veritatem Religionis Christianae ex philosophia quadam Pythagorico-Platonico-Cabbalistica demonstrandi feruore ferri, Cabbalisticos quosdam libros interpolasse, sicque Pico Cabbalae, cuius tum obscurissima et incertissima erat notitia, amore fascinato fumos vendidisse. Eadem fere mens fuit REVCHLINO [m], qui eiusmodi libros superesse adhuc sibi persuasit, quanquam diffidisse libris a Pico redemtis videatur.

Historiae Iudaicae noua diuisio.

§. V. Post Esdrae tempora de Iudaicae gentis placitis et doctrina sollicitis tempora probe distinguenda sunt, et loca, in quibus sedem fixerunt. Ex illis enim mutationibus, quae iis post captiuitatem Babylonicam obtigerunt, ingens quoque in doctrina secuta est conuersio et mutatio. Maxime vero duo momenta in Iudaicae gentis historia sunt, ad quae hic omnino attendendum est, eo quod insignem in placita Iudaica habuere influxum. Quorum vnum dissidium Samaritanorum est [n], quod ante Esdrae

h) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 942.

i) RICH. SIMON. Biblioth. choisie T. I. p. 323.

k) De archiuis V. T. p. 374.

l) loc. cit.

m) De arte Cabb. L. I. p. 630. ed. Pist.

n) Scriptores huc pertinentes indicat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 433. et CARPZOV. Crit. S. V. T. P. II. c. 4. p. 585. inter quos eminet HADR. RELANDI diss. de Samaritanis, quae P. II. differtt. miscell. exstat.

Esdrae quidem tempora coepit, post eius vero aetatem in apertum erupit discidium, et internecinum in religionis quoque negotio parauit odium. Alterum Iudaeorum coloniam tangit, ab Alexandro M. in Aegyptum deductam et ab eius successoribus ita auctam, vt non minore numero et auctoritate Iudaei in Aegypto gauderent, quam in Iudaea. Vtriusque historia proprie ad Iudaicae gentis annales pertinet, et in illis quaerenda est, nobis vero eatenus tangenda, quatenus peculiaria inde dogmata enata sunt, de quibus, vt dispiciamus, tractatio nostra postulat.

Samaritanorum historia.

§. VI. De Samaritanorum doctrina dispicientibus, occasio schismatis, quod eos a Iudaeis seiunxit, expendenda est, et historia illius populi consideranda, eo quod in religione placitisque eorum multa mutata sunt, occasione fatorum, quibus ille vsus est. Rem ab ouo, quod aiunt, orditur scriptor sacer [o], narrans, diu ante Esdrae aetatem (ducenti effluxere ab eo tempore ad Esdram anni) cum decem tribus Israëlis in captiuitatem abduxisset Salmanasser, rex Assyriorum, nouos eum colonos ex Babylone, Chuta, Hawa, Chamata, et Sepharuaiim in Samariae vrbes et vicos incolis destitutos deduxisse, vt regionem eam incolerent. Hi a Chuta postea omnes denominati Chutaeorum inuisum apud Iudaeos nomen illis pepererunt [p]. Qui cum verum Israëlis Deum colere nec possent nec vellent, immissis a Deo feris vexati ad colenda regionis numina animum adiicientes ex captiuis sacerdotem a rege Assyriae impetrarunt, qui patriam eos religionem doceret. Ast cum puro cultu illi seruire deberent, domesticam religionem dimittere nolentes in nefandum religionis doctrinaeque sacrae syncretismum delapsi sunt, et fecit vnaquaeque gens Deos suos, collocauitque in vrbibus; Babylonii constituerunt Succoth-benoth, Chutaei Nergalem, Chamatenses Asimam, Hawaei Nibhchazum et Thartakum, Sepharuaiimaei igne adoleuerunt liberos suos Adrammelecho et Anammelecho Diis suis. Qui Dii quales fuerint, satis quidem compertum non est, coniecturas tamen eruditorum legesis apud VOSSIVM [q], IVRIEVM [r], BVDDEVM [s] aliosque; haec enim ad nostros limites non pertinent, sed in historia theologiae naturalis et idololatriae speciali excutienda sunt. Illud certum est, turpissimam colendi hos Deos rationem fuisse, et legi diuinae prorsus aduersam, et sanae quoque rationi inimicam. Id quod valde exosos fecit Samaritanos apud Iudaeos, qui cum similem in sua regione idololatriam excitassent, excidii et captiuitatis poenam sibi contraxere. Non potuit itaque non apud Iudaeos ex Babylonia reduces magnum Samaritanorum oriri odium, praecipue cum resuscitan-

o) II Reg. XVII. 24.

p) Samaritani Cuthim Iudaeis dicti per ignominiam, vt originem iis peregrinam obiicerent, vid. IOSEPHVS Antiq. Iud. L. IX. c. vlt. p. 326. BENIAM. TVDELENS. itiner. p. m. 37. BASNAGE hist. des Juifs L. II. c. 4. p. 84. De invidia huius appellationis alibi dicendi erit occasio.

q) De idololatr. gent. L. II. c. 22.

r) Hist. dogm. et cult. P. IV. c. 8.

s) Hist. eccles. V. T. T. I. p. 658. add. IO. SELDENVS de diis Syris Synt. II. c. 22. et interpretes ad h. l.

di Hierosolymis templi societatem hi appeterent, illi haereticis his denegarent. Inde enim in inimicas concertationes et magnos motus res deducta, vulnus, quod difficulter coire poterat, vehementer diduxit. Et Iudaei quidem anathemate ferire, et a sanctae gentis communione excludere Samaritanos non dubitarunt, id quod ab ipso Esdra et Serubabele solenni ratione factum esse, Iudaei narrant, quorum de hac re narrationes ipsae consulendae sunt; quae aqua et igni Cuthaeis interdixisse Iudaeos dicunt [t]. Samaritani autem odio incensi cum in aula apud regis amicos plurimum valerent, magna excitandi templi vrbisque restaurandae impedimenta Iudaeis iniecerunt; hi vt par pari referrent, intercessione potentiorum apud regem Darium effecerunt, vt ex regiis reditibus sumtus in quotidiana sacrificia Hierosolymis faciendos Samaritani erogare cogerentur [u]. Et haec quidem durante Persarum monarchia contigerunt. Qua per Alexandrum M. euersa occasionem nacti sunt Samaritani res suas amplificandi, vtendique fauore illo, quem antiqua Iudaici nominis gloria conciliabat, quoque Alexandrum M. in partes pertrahere conati sunt. Narrante enim auctore Chronici Samaritani [x], cum per Samariam rex cum exercitu iter faceret, a summo sacerdote Ezechia benedictionis ritu exceptus, magna Samaritanis donaria misit, eo quod sacerdos in somnio oblatam sibi regis imaginem dixisset, eique victoriam ex Persis promisisset. Huic narrationi contradicunt Iudaei, et rem sibi suisque vindicant. Teste enim IOSEPHO [y], cum Alexander M. vniuersum debellaturus orbem, ipsam quoque vrbem sanctam expugnare statuisset, repressus impetus a Iaddone pontifice, qui obuiam illi processerat, cuius fulgentis obtutus venerabilis adeo mouit Alexandrum, vt, cum victoriam illi senex promisisset, diuinitus sibi ostensam, et vrbi parceret, et honoribus et praemiis templum cumularet. Definiri quoque vix potest, cui parti fides adhibenda sit. Samaritani enim chronici narrationem commendat admodum, quod Samaritani eo tempore ad Alexandrum M. defecerint, Iudaeis Darii partes sequentibus, Iosephus etiam ceterique Iudaeorum historici parti suae seruire plerumque soleant; leuitas autem dicti auctoris fabulis plurimis historiam sacram corrumpentis fidem ei adimit, vnde mirandum non est, in diuersas de ea re abire opiniones viros doctos [z], de quibus arbitrium nobis non sumimus. In eo tamen elaborabant Samaritani, vt meditatam diu vnionem cum Iudaeis perficerent, qua in re Sanneballati, viri magni, et in aula Darii atque Alexandri M. potentis consilio et auxilio

t) Loca Iudaeorum affert EISENMENGERVS Iudaismi detecti P. I. c. 2. p. 118. add. WALTON. apparat. bibl. Proleg. XI. §. 4. p. 365. BASNAGE Hist. Iud. L. II. c. 5. §. 1. p. 87. seqq.

u) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XI. c. 4. p. 367.

x) De hoc chronico eiusque auctoritate consulendi IO. HENR. HOTTINGERVS Ex. Anti-Morin. p. 106. Act. erud. 1691. p. 167. BASNAGE l. c. c. 3. p. 36. FABRICIVS Cod. Pseudepigraph. V. T. T. I. p. 878. et quos laudat.

y) l. c. L. XI. c. 8. p. 385. Iuchasin p. 14. Zemach Dauid p. 25. Kabb. R. LEVI p. 26.

z) IOSEPHVM sequitur HOTTINGERVS et BASNAGIVS l. c. ABVLPETACHVM chronici auctorem Ven. REIMMANNVS hist. theol. Iud. c. XVII. p. 535. ex instituto quoque Iosephi narrationem in dubium vocat ANTON. VAN DALE diss. super Arist. de LXX. Int. c. 10. p. 68.

illo vsi sunt, sed difficili et contrario euentu. IOSEPHI [a] enim testimonio discimus, dedisse Sanneballatum, vt hanc inter vtrumque populum concordiam promoueret, filiam suam Manassi in matrimonium; qui cum Iaddi pontificis apud Iudaeos summi frater esset, sperauisse eum, fore, vt facilius internecinum inter vtrumque populum odium tolleretur, et Menasse ad summi Pontificatus fastigium promoto, homines hactenus religionis animorumque dissidiis discissi in vnum coalescerent; sed contrarium eius rei euentum fuisse. Iudaeos enim indigne ferentes, Menassen profanum cum Chutaei hominis, Samariae praefecti filia matrimonium iniisse, exclusisse eum a successione sacerdotii, et vrbe pepulisse. Qui cum aegre id ferret, Sanneballatum ei promisisse, se non sacerdotium illi tantum seruaturum, sed et pontificatum paraturum, et totius suae prouinciae principem eum facturum, aedificaturum quoque templum in monte Garizim, Hierosolymitano haud absimile, modo filiam retineret. Idque fecisse etiam Sanballatum, multisque artibus effecisse, vt excitandi templi facultatem ab Alexandro impetraret, persuadendo regi, multos e Iudaeis Menassen secuturos, sicque diuisis Iudaeorum animis, et faciliorem de eis victoriam fore, et non ausuros res contra regem nouas, quod alias consueuissent, moliri. Haec et alia multa IOSEPHVS, quem more suo confinxisse multa, vt populum suum extolleret, deprimeret Samaritanos, legentibus est manifestissimum: quo et illud referendum putamus, quod alio loco [b] refert: exorta inter Iudaeos et Samaritanos Alexandriae, tempore Ptolomaei Philometoris, de vtriusque templi religione discordia, cum vterque populus suum esse legitimum contenderet, prouocatum esse ad regem et amicorum eius consessum; regemque vtriusque partis rationibus, pro caussa sua allatis, auditis, cum ex lege et pontificum successione continua Iudaei templi Hierosolymitani religionem et auctoritatem demonstrassent, decreuisse, Hierosolymitanum ex sententia Mosis esse conditum, Samaritanae vero caussae patronos supplicio addixisse. Haec enim luculenter nugantis Iudaei fabulam redolent [c]. Illud certum esse, recte colligitur, et auxisse res suas Samaritanos, multis cum Menasse ad eorum partes, quae fauore et gratia regis fruebantur, transeuntibus, et emendasse quoque doctrinam suam, vt eam ad Iudaicae religionis summam attemperantes haereseos notam toties illis obiectam effugerent, sine quo ea fortuna, quam habuerunt, vti non potuissent. Vnde vindicasse sibi legis doctrinam in sacra historia legimus. Neque tamen ita emolliri odium Iudaeorum potuit, qui Samaritanos velut haereticos et profanos homines execrabantur, sibique veram religionem templique auctoritatem vindicabant, qua de re disputasse in Aegypto Iudaeos cum Samaritanis, ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagi illuc traductis [d], supra paulo diximus.

a) L. XI. c. 8. p. 383. Caue vero hunc Sanneballetum cum alio, cuius mentio facta NEHEM. XIII. 28. confundas.

b) L. XIII. c. 6. p. 434.

c) Ita etiam BASNAGE l. c. L. II. c. 6. p. 113.

d) IOSEPH. L. XI. c. 8. p. 386. L. XII. c. 1. p. 388. qua occasione id factum sit, enarrat.

mus. Tandem inuidia in rabiem versa est, quae commouit Ioannem Hyrcanum, vt Samariam cum exercitu obsideret, et post longas moras expugnatam tandem vna cum templo solo aequaret [e]. Surrexit tamen Samaritanorum metropolis ex desolationis puluere, Aulo Gabinio prouinciae praeside Romano eam resuscitante, et ab Herode amplificata, et regiis operibus exornata, in Augusti honorem Sebaste dicta est [f], qua fortuna Samaritanorum, praecipue sub Herodum imperio res eorum valde auctae sunt.

Doctrina Samaritanorum.

§. VII. Colligi ex dictis potest, dissensisse quidem Samaritanorum doctrinam a Iudaica religione et placitis, ita tamen comparatam fuisse, vt sperare potuerint, Iudaeos ad eam accessuros esse: hoc enim nisi supponamus, ratio dari nulla potest consiliorum a Sanballato initorum, vt sub genero sacrorum communium praesule religio vtriusque populi coalesceret. Ex his vero sequitur, abiecisse Samaritanos pristinam superstitionem, qua cum Deo Israëlis etiam idololatriae seruiuerunt, propiusque in iis doctrinae capitibus, quae ad Deum eiusque cultum spectant, ad legis sententiam et rationis etiam praecepta accessisse. Certius aliquid ea de re statuere liceret, si quam recentiori aetate Sichemiticae Synagogae praefectus Eleazarus ad Scaligerum misit, fidei confessio [g] veteribus per omnia Samaritanis posset tribui. Ex ea enim constaret, articulos illos, in quibus a Iudaeis dissederunt, traditionibus quidem Iudaeorum refragari esseque oppositos, nihil tamen continere, quod superstitionis veteris reos illos agat. Verum valde timemus, vt haec omnia a Samaritanis istis veteribus profecta sint, et non multa mutata sequentibus temporibus: de quo tamen hic iudicium interponere, partium nostrarum non est. Ad haec igitur doctrinae Samaritanae capita cum prouocare tuto satis non liceat, veterum testimonia de eorum placitis exquirenda sunt, vt, quid sani vel insani in eorum doctrina fuerit, iudicari queat. Verum hic quoque aquam nobis haerere non diffitemur. Si enim eorum, quorum tamen testimoniis omnis de Samaritana doctrina notitia constat, narrationes expendimus, valde probabile fit, multa dedisse scriptores eos odio, quo Iudaei ducebantur, aduersus hunc populum, internecino, multa disseminasse vanos vulgi rumores, peperisse quoque quorundam suspicionem fanaticas sectas, quarum capita ex Samaritanis exorta prodierunt, Simon, Dositheus, Menander: quanquam praefracte negare nolimus, adhaesisse populo quaedam ex gentilium scholis desumta, vel aliunde ex erroneis hausta fontibus, quae occasionem dederunt Iesu Christo [h] obiiciendi Samaritanis, nescire eos, quid adorent. Certe odiose magis, quam par erat, doctrinam eorum traductam

e) IOSEPH. L. XIII. c. 18. p. 452.

f) Loca veterum lege apud RELAND. Palaestin. L. III. p. 979. BASNAGE l. c. p. 99.

g) Vid. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 2. p. 22. c. 11. p. 215. c. 12. p. 298. RICH. SIMON Supplem. ad Leonh. Mutinens. de Ceremon. Iud. P. V. c. I. CHR. CELLARIVS de Samaritanae gentis historia diss. Ac. P. I. diss. VI. p. 108. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. II. c. 14. p. 804. seqq.

h) Io. IV. 22. conf. BASNAGE l. c. §. 11. §. 1. p. 252.

ductam fuisse, ea, quae de eorum cultu diuino referunt veteres, manifestum faciunt. Narrat enim EPIPHANIVS [i], idola eos colere per ignorantiam, quia sub monte Garizim simulacra quatuor gentium sint abscondita. Sed profectam esse hanc fabulam a Iudaeorum inuidia, ex eo intelligitur, quod hi tradant, tempore R. Meir, praeceptoris R. Iehudae, qui Mischnam composuit, columbam in monte Garizim reconditam deprehensam esse, indeque Hebraeorum sapientes iudicasse, Samaritanos idola colere; quodque, vt haec alia ratione incrustent, ad Assyrios prouocent, a quibus Chutaei descendunt, qui in vexillis suis columbam habuerint. Hoc enim quam frigidum sit, et recutitorum magistrorum ingenio dignum, quilibet intelligit, et eleganter obseruatum a doctissimo RELANDO [k], peperisse hanc calumniam vasa sacra, belli tempore in spelunca montis Garizim abscondita, quae deinde, cum repetere vellent, inuenire non potuerint, quod factum esse ex Iosepho et Chronico manuscripto Samaritano, vir eruditissimus confirmat. Ad hunc itaque montem, quem pro sacro habebant, cum obuersa facie Samaritani orarent, enata inde Iudaeis occasio, superstitionis eos reos agendi. Alia non minus friuola et nugacia, quibus illos de Deo minus recte sensisse tradunt, cum huc non pertineant, omittimus. Nec certiora putamus esse, quae EPIPHANIVS [l] eis tribuit: nec scire, nec credere eos resurrectionem. Contrarium enim suadet, qui ex Samaritanorum gremio prodiit, Menander, qui ad hanc vitae immortalitatem ex resurrectione sperandam totam fere philosophiam suam reuocauit. Nec negauit alibi EPIPHANIVS [m], Dositheos, sectam Samaritanorum, resurrectionem confiteri. Nihil enim in eo dogmate est, quod non a Iudaeis modo, sed et ab orientalibus Samaritani accipere potuerint. Nec verisimilitudine caret, errorem hunc inde originem cepisse, quod Sadducaei resurrectionem negantes a Pharisaeis Chuttim, id est, haeretici, more suo vocati fuerint, sicque Samaritanis adscripta fuerit Sadducaeorum opinio. Certe eo tempore, quo Chronicon Samaritanum conscriptum est, resurrectionem eos non negasse, luculenter demonstrauit RELANDVS [n]. Pari ratione angelorum eos existentiam negasse, LEONTIVS [o] tradit. Cuius assertioni opponi posset EPIPHANIVS [p], qui in eo Sadducaeos a Samaritanis distinguit, quod illi angelos, contra quam Samaritani, repudient, nisi constaret, Epiphanium veterum sectarum doctrinas inter se saepissime confudisse. Speciemque valde habet, quod doctissimus RELANDVS [q] disputat, eos per angelos in lege Mosis, quam ex diuinis libris solam recipiebant, nihil aliud intellexisse, quam mandatum, efficaciam, virtutem, vimque Dei, id quod

i) Haeres. IX. T. I. opp. p. 25.
k) l. c. Diss. misc. P. II. p. 57.
l) loc. cit.
m) Haer. XIII. p. 30.
n) loc. cit.
o) De sectis c. 8.
p) Haer. XIV. p. 31.
q) l. c. p. 29.

quod magno conatu adstruit, assensum nactus BVDDEI [r], et BASNAGII [s], eo quod in Pentateucho Samaritano angelus Dei dicatur, quod in Hebraeo Deo ipsi tribuitur. Nos tantorum quidem virorum auctoritati nihil derogatum volumus, fatemur tamen, nondum allata nos mouere, vt negauisse angelos Samaritanos credamus, licet concedamus, in paraphrasibus Samaritanis angelos explicari per virtutes DEI. Has enim virtutes diuinas non instar modorum vel attributorum concepisse sibi Samaritanos credendum est, sed instar virtutum realium ex Dei natura et essentia emanantium, vt radii solis, lux, calor ex sole quidem emanant, ab eo tamen distinguuntur, ibique praesentes sunt, vbi solis corpus non praesens est. Ita quidem angeli virtutes, vel emanationes sunt ex Dei essentia, sed substantiales, certaque ratione et essentiae definitione modificatae. Quae explicatio, vt satis paraphrasibus Samaritanis conuenit, sensumque meliorem exhibet, quam illa, quam dedere viri laudati, ita eo maxime exemplo probatur, quo ipse eruditissimus Relandus opinionem suam roborare aggressus est, ad Simonem Magum prouocans, qui se magnam Dei virtutem et nominauit ipse, et a populo Samaritano nominari passus est. Ille enim, quod postea videbimus, non virtutem tantum moralem aliquam sibi adesse iactauit, sed esse se ex aeonibus illis siue virtutibus substantialibus, ex Deo certa ratione emanantibus, vnam dixit, adeoque, plus quam angelorum dignitatem sibi vindicans, virtutem hanc diuinam certam esse a primo et ineffabili Deo separatam substantiam innuit. Qui cum ex aeonum pleromate genitos fuisse archangelos, angelos, virtutes et potestates dixerit, vt infra trademus, eaque hominis fanatici deliria auidissime exceperit populus Samaritanus, nullo modo credibile est, eum angelos tamen negauisse, et contrario mox dogmati tantam adhibuisse fidem. Quod si vero statuamus, intellexisse per angelos Samaritanos, non spiritus libere ex nulla praeexistente materia productos, vt Iudaei docebant, sed substantias siue virtutes substantiales ex infinita Dei essentia emanantes, quae volente Deo in imperscrutabili profunditate latente, eius voluntatem et efficaciam operibus suis manifestant, et sic essentiae quidem ratione cum eo cohaereant, sed distent tamen ab eo, vt riuuli a fonte, recte omnia cohaerent, et ratio euidens patet, cur a Iudaeis dissenserint, curque Simon, Dositheus et Menander ex hoc populo ad similia somnia fuerint delati. Nec dubitamus asserere, Samaritanos hanc doctrinam ab orientalibus [t] accepisse, multumque confirmatos in ea esse, cum philosophia orientalis inter eos quoque nouas sectas produceret. Magno enim applausu Simonis partes prosecutum fuisse populum Samaritanum, veteres vnanimi ore testantur. Alia, quae Samaritanis tribui solent, dogmata,

r) Hist. eccl. V.T. T. II. p. 1046. s) l. c. p. 26.
t) Assyrios multa de angelis tradidisse, hincque inter Iudaeos et vicinas gentes eorum opiniones delatas esse, passim viris doctis obseruatum est. Id quod post captiuitatem Babylonicam euenisse verisimile: ab eo enim tempore placita orientalia omnes Asiae regiones peragrabant.

gmata, cum philosophiae fines excedant, hic omittimus, quaerenda apud eos, qui historiam gentis Iudaicae et Samaritanae specialem enarrarunt.

§. VIII. Propius ad historiae philosophicae limites spectat SIMONIS MAGI historia, veteribus quidem et recentioribus decantatissima, verum ita obscura et intricata, manca etiam et non satis cohaerens, vt citius quid displicere possit viderique reiiciendum, quam quid placeat eligendumque sit, definire liceat: Adeo veterum narrationes incertae sunt, quos non vbique assecutos fuisse sensus obscuros hominis fanatici et in orientalium philosophorum scholis educati, dubitandum non est: vnde iis non nisi adhibito examine fides adhibenda est. Pertinet vero famosissimi hominis historia proprie ad sacrae ciuitatis historiam, cuius successus et propagationem cum imitari non posset, valde impedire conatus est hostis impudentissimus; vnde eius res a sacrorum annalium conditoribus plerumque enarrari solent, qui tamen cum plerique eam historiam sine accurata philosophiae orientalis notitia considerauerint, non potuere non variis modis hallucinari, et praesertim in explicandis Simonis dogmatibus varia ratione labi. Vnus vir in his literis summus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [w] accuratiora et verisimiliora nobis de Simone mago exhibuit, et obscurissimo argumento lucem haud contemnendam attulit. Cuius vestigia ita, pace viri optimi nobisque fauentissimi, legemus, vt ea tantum strictim enarremus, quae ad philosophiae orientalis supra paucis explicatae, historiam, resque philosophiae Iudaicae, et Samaritanae illustrandas lucem aliquam afferunt, et ab eo dicta plenius exponunt, nulli dubitantes, fore neminem, qui his literis delectatur, qui non ipsam quoque praestantissimi viri de hoc argumento tractationem perlustraturus sit. Et I. quidem, veterum nos traditioni communi iungere nulli dubitamus, qui vnum tantum nobis Simonem magum sistunt, eundem cum Simone illo, quem congressum fuisse cum Apostolo Petro LVCAS [x] tradit. In alia quidem abierunt viri quidam doctissimi, magnaque veterum rerum notitia instructi, qui Simonem magum Lucae memoratum a Simone, homine philosopho Gnosticorum parente, ex Pythagorea disciplina fanaticismum fouente distinguunt, et deceptos fuisse veteres nominum similitudine, vt ex binis viris vnum conflarent, putant. In quam opinionem descendit CAMPEGIVS VITRINGA [y], quem secuti sunt veneranda et amicissima nobis nomina CHR. AVG. HEVMANNVS [z] et ISAACVS DE BEAVSOBRE [a] nostris iam sedibus ereptus. Quorum tamen coniecturis cum abunde satisfecerint triumuiri celeberrimi IO. FRID. BVDDEVS [b], FRID. ADOLPH. LAMPIVS [c] et IO. LAVR. MOS-

Simon Magus.

w) Hist. Christ. instit. mai. Sec. I. p. II. c. V. §. 12. p. 389. seqq.
x) Act. VIII. 9.
y) Obseru. SS. L. V. c. 12. §. 9. p. 159.
z) In actis erudit. 1716. Apr. p. 179.
a) Diss. de Adamitis P. II. subiuncta historiae belli Hussitici a Cel. LENFANTIO Gallico sermone exaratae §. 1. p. 350. s. 35.
b) De ecclesia Apostolica c. V. §. 2. p. 318.
c) Proleg. Comm. in Iohann. L. I. c. 3. p. 40. sq.

Moſhemius[d], ad eas reſpondere neceſſarium non ducimus, ſed ſufficere putamus, ſi rationibus vndique conquiſitis, nec ſatis cohaerentibus, vniuerſalem fere antiquitatis conſenſum et concors in hac re teſtimonium opponamus; cuius certitudinem coniecturis et ſuſpicionibus conuellere, idem eſt, ac omnis fidei hiſtoricae fundamenta euertere, praeſertim cum quaedam ſibi viri doctiſſimi ſumant, quae negari et poſſunt et debent. II. Samaritanum fuiſſe Simonem, ex vico quodam Gitton, teſtatur Ivstinvs[e], cuius tamen fidem in dubium vocant viri quidam eruditi[f], Iosephi[g] auctoritate moti, qui Iudaei cuiusdam vaferrimi meminit ex Cypro inſula oriundi, qui Felici, Iudaeae procuratori, nuptias Druſillae conciliauit, et Simonis nomine inter magos eius temporis innotuit. Nec diffitendum, ingenioſa eſſe, quae viri eruditi afferunt, ita tamen non comparata, vt Iuſtini antiquiſſimi teſtis, qui ipſe ex Samaritanis oriundus erat, auctoritatem labefactare ſatis poſſe videantur. Cuius aſſertioni fidem abunde facit, quod praeſtigiis maxime ſuis, non Hieroſolymis vel in alia Iudaeae vrbe, ſed Samariae nomen ſibi celebre et ſectatores plurimos comparauerit Simon magus. Id enim homini Iudaeo nunquam euenturum fuiſſe, Vatinianum, quo ſe inuicem excipiebant Iudaei et Samaritani, odium ſatis probat: longeque alia fuiſſe hominis Cyprii ad potentium fauores ſibi conciliandos deſtinata conſilia, quam Samaritani popellum venari cupientis in aprico eſt. III. De parentibus et educatione Simonis quaedam tradit *Recognitionum Clementis* auctor, qui tamen, cum fabulis ſcateat, vix audiendus eſt; vnde quo loco habendum ſit, quod is addit, fuiſſe eum praecipuum inter triginta diſcipulos Ioannis cuiusdam hemerobaptiſtae, qui ludum paulo ante aperuerat, et ex quo Doſitheum quoque prodiiſſe dicit, liquet. Magis veriſimile eſt deſcendiſſe Simonem in Aegyptum, vt artes ibi magicas diſceret. Magno enim numero tum temporis Aſiaticos homines Alexandriam confluxiſſe, vt non artes tantum humaniores, ſed philoſophiam quoque diuiniorem diſcerent, et magicis artibus imbuerentur, alio loco oſtendimus. Nec aliunde Simonis deliria deriuanda ſunt, quam ex ſcholis Aegyptiorum, qui, vbi philoſophiam orientalem, vt ſupra dictum, receperunt, et chaos quoddam doctrinarum παραδοξωτάτων fuerunt commenti, eiusmodi ſomnia progenuerunt. Maxime vero magiae artes eo tempore in ſcholis Aegyptiacis perſonuiſſe, ex iis, quae ſuo loco de his hominibus diximus, notum eſt. Qui quamuis γοητειαν reiicerent, Deorum tamen commercium arcanum magiae nomine iactabant, reuera praeſtigiis dolisque, ſpeciem mirabilium prae ſe ferentibus, famam ſibi et auctoritatem conciliantes, et philoſophiae quendam colorem quaerentes, tradendo, magiae beneficio liberari animas a malorum daemonum malitia et inſidiis, et ad eleuandos eos ad

d) l. c. p. 390. ſeqq.

e) Apolog. II. p. m. 69.

f) Vid. Wolf. Cur. phil. ad Act. VIII. 9. et quos laudat Ittig. de haereſ. aeui Apoſt. Sect. I. c. I. §. 5. p. 26. aliique.

g) Antiqq. Iud. L. XX. c. 7. p. 969.

ad ſuperos felicitatis gradus illam multum prodeſſe. Quam ſententiam in Platonicorum quoque in Aegypto ſcholis receptam fuiſſe, quamuis eam improbauerit Porphyrius, ſupra *ſectione quinta* tradidimus. Sane philoſophiae orientalis, in Aegypto quoque admiſſae, alumnos eiusmodi magiam exercuiſſe, vt immundos ſpiritus hominibus moleſtos pellerent, PLOTINVS [h] teſtis eſt, et IRENAEVS [i] quoque innuit. Hoc itaque doctrinae genus cum in Aegypto didiciſſet Simon, reuerſus in patriam, in qua Doſitheum ei primum locum ceſſiſſe, *Recognitionum Clementis* auctor tradit, ciues verbis et factis prodigioſis eo inducere ſategit, vt ſe *εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, magnum quendam humani generis liberatorem atque vindicem* eſſe, teſte S. LVCA [k], crederent. IV. Obtinuiſſe etiam hominem fanaticum et vaferrimum, apud populum Samaritanum, quod quaerebat, idem ſacer tradit hiſtoricus, quem acclamauiſſe ſcribit: *οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη. hic eſt magna illa virtus Dei* [l]. Varia tum veterum, tum recentiorum de hac acclamatione, et iactata quoque ab ipſo Simone gloria, fuit opinio. Cum enim ſupremam Dei virtutem ſe diceret, in eam quidam ingreſſi ſunt ſententiam, Simonem ſe Deum ipſum eſſe manifeſtatum dixiſſe, eſſeque ſe patrem, filium et ſpiritum S. Tradunt id quidem veteres IRENAEVS, THEODORETVS aliique [m], et poſt hos recentiores multi, quibus nos quoque olim nos iunximus [n], ſed re accuratius conſiderata, deſerenda eſt haec opinio, cum veriſimillimum ſit, doctores iſtos philoſophiae orientalis, ex qua iſtae voces petitae ſunt, ignaros hanc Simoni opinionem ſine fundamento veri tribuiſſe. Hoc enim clare ſatis ex eo euincitur, quod Deum Simon ſuper omnia prorſus entia in ſublimi et recondita luce latentem poſuit, vt infra dicemus. Nec forte alia tributae Simoni iactantiae origo fuit et occaſio, quam IVSTINI [o] auctoritas, qui ſtatuam Romanos Simoni tanquam Deo poſuiſſe in amne Tiberi inter duos pontes cum inſcriptione: SIMONI SANCTO DEO tradit. Aſt falſum fuiſſe Iuſtinum, properantius ſtatuae inſcriptionem legentem, poſtea innotuit, cum ſeculo XVI. ea ipſa ſtatua in illo loco Romae effoſſa hanc inſcriptionem exhiberet: SEMONI SANCO DEO FIDIO, vnde a plerisque, qui antiquitatis praeiudicio non laborant, et doctores eccleſiaſticos homines fuiſſe, qui errare potuerunt, recordantur, ea traditio rectiſſime reiecta eſt [p]. Cauſſa enim nulla dici poteſt vel mediocriter veriſimilis, cur hominem Samaritanum inter Deos retulerunt Romani. Quaecunque enim de virtutibus eius magicis a Petro

 quo-

h) Enn. II. L. IX. c. 14. p. 212.
i) Adu. haereſ. L. I. c. 23. §. 4. p. 100.
k) loc. cit.
l) Conf. IRENAEVS l. c. p. 99.
m) IRENAEVS loc. cit. THEODORET. haeret. fab. L. I. c. 1. Tom. IV. p. 192. AVGVSTIN. de haer. c. 1. EPIPHAN. haer. XXI. et poſt hos alii multi.
n) In Germ. Hiſt. phil. opere T. IV. p. 40. licet iam tum ſuboluerimus, non valde certa eſſe teſtimonia veterum.
o) Apolog. II. p. 69. 91. quem magno numero veteres Irenaeus, Tertullianus, Theodoretus, Euſebius, Cyrillus ſequuntur.
p) Vid. ANT. VAN DALE pec. tract. ad calc. libri de orac. p. 579. Ven. DEYLING. Obſ. SS. L. I. obſ. 36. p. 140. et quos laudat ITTIG. l. c. et Sel. Cap. H. E. Sec. I. c. V. §. 13. p. 268.

quoque disiectis et de fine tragico Simonis narrantur, quem inde cepisse dicitur, quod per aërem volaturus Petri Paulique apostolorum precibus deturbatus sit, et ita proiectus, vt ex accepto vulnere moreretur, recte a viris doctis hodie exploduntur, cum nec testimonia veterum, quae pro ea narratione adducuntur, fidei debitae gradum tueantur, nec scriptores seculo tertio antiquiores hanc mortem narrent, non tacituri rem adeo illustrem, si vere contigisset; vt taceamus coniecturam virorum doctorum, suspicantium, hominis impostoris in aula Neronis viuentis et se volaturum promittentis, sed primo statim conatu decidentis q) exemplum occasionem dedisse fabulae. Deserenda itaque ea iactantiae Simonianae, se magnam Dei virtutem esse, expositio, cum celeberrimis quibusdam viris, et conuenientior systemati Simoniano explicatio quaerenda. Ea vero non longe petenda est, sed adhibenda tantum philosophia Orientalis et Aegyptiaca, in qua educatum fuisse Simonem magum supra probauimus. Ea enim has nobis virtutes Dei magnas siue summas enarrat, quae ex infinito lucis diuinae et incorporeae oceano emanantes demittuntur ad inferiora, tanquam radii quidam infiniti luminis, vt ea diuina luce et beatitate collustrent; quas virtutes non sola attributa modosque Dei infiniti innuere, sed naturas diuinas, substantiales, perennes, ex ipsa Dei natura editas esse suo loco diximus, et has virtutes a tota fanaticorum orientalium caterua aeonas dictas esse, probauimus. Talem aeona, siue immortalem diuinamque naturam, virtutem diuinam emanationis lege in se continentem, Simon sine dubio se dixit esse, ast addidit, μεγάλην, valde magnam, Deoque, emanantium naturarum fonti, proximam; cum et aeon illa, quam ad mundi condendi opus ex pleromate diuino processisse nugatores somniarunt, cuiusque auulsione a fonte suo malorum principiorum cateruae exortae sunt, virtus Dei fuerit, cuius tamen effectus inordinatos vt in ordinem redigeret, et humanum genus a malis, quae ista principia deteriora et iniqua hominibus inferunt, liberaret, se in mundum missum esse iactauit Simon, cui ideo opus erat supra has potestates omnes se efferre. V. Ex his vero manifestum quoque est, errare eos, qui in haereticorum catalogo Simonem magum ponunt, immo haereticorum caput et parentem fuisse contendunt, quod post Irenaevm r) veteres plerique s) et recentiores haud pauci fecerunt t). Solide docteque admodum, falli eos, demonstrauit eruditissimus Moshemivs u), dignus qui ipse legatur et expendatur. Nos instituti nostri memores, qui haeresiologiam non scribimus, hoc vnum monemus, ipsam sectam Simonis, quam philosophicam et literatam fuisse, ex dictis est manifestissimum, Christo e diametro fuisse oppositam,

q) Svetón. in Ner. c. 12. conf. Beavsobre Hist. de Manicheisme T. I. L. II. c. 4. p. 203. Moshemivs l. c. p. 405. Ittig. de haeresiarch. l. c.

r) ll. cc.

s) Epiphan. loc. cit. Theodoret. l. c. Avgvstin. l. c.

t) Conf. quos laudat Ittig. ll. cc.

u) l. c. p. 394.

statam, ita vt non potuerit eius tantum doctrinae, quae ab illo tradita est, esse deprauatio [x]. Supra enim iam monuimus, illos haereticos, qui cum Christianae doctrinae placitis philosophiae orientalis deliramenta coniunxerunt, Christum habuisse pro ea aeone, quae ex Deo emanans genitaque in humanum corpus descenderit, vt a malorum daemonum imperio et libidine mundum liberaret, id quod ex omnibus eorum systematibus demonstrari potest. Ast eundem sibi locum vindicasse Simonem, supra diximus, vnde oportebat illum graues contra Christi nomen inimicitias suscipere, eorumque se partibus addicere, qui bella contra Christianos susceperunt, et arma philosophica contra diuinam doctrinam, a sanctissimo Seruatore eiusque legatis propositam, arripuerunt. Christi etiam discipulum eo minus se dicere poterat Simon, quo magis ἑϛῶτα, *stantem* se dixit, vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [y] et Clementinis [z] notum. Hac enim appellatione αἰῶνος significationem exprimere voluisse, quae naturam immutabilem et per se subsistentem sine temporis mutatione innuit, ex doctrina veterum, de aeternis naturis per se subsistentibus, quas fluxae materiae opponebant, constat. Qua appellatione aeternam durationem siue immortalitatem hominem vesanum sibi vindicasse, ex Recognitionibus PSEVDO-CLEMENTIS [a] demonstrauit MOSHEMIVS [b]. Quod delirum quidem omnino est, at cum rationibus systematis vecordis exacte cohaeret; secundum quod materia nimis longe a primo rerum omnium fonte remota hincque coinquinata sordibus, diuinarum emanationum coniugio spiritualis magis reddita fluxam illam conditionem amittit, tandemque reddita stabilis et duratura ad fontem primum redit. Id quod e Zoroastreae philosophiae reliquiis ad philosophos orientales fluxisse supra demonstratum est. Nec aliud voluit Simon, quando se Iouem, Helenam vero suam Mineruam apud gentiles dixit, vt AVGVSTINVS [c] auctor est. Aegyptiorum enim philosophia, quam didicerat, duce, Iupiter non ille inaccessibilis Deitatis fons, sed prima emanatio est, vt diserte testatur IAMBLICHVS [d], quae cum supra dictis mire concordant. VI. Sed et Helenae scorti somnia cum his cohaerent, quae mire torsere viros doctos [e], vt, quem locum ea in Simonis systemate habuerit, exponerent. Nam

x) Caussa huius opinionis est, quod inter systemata Gnosticorum et Simonis magna sit cognatio. Ast inde inferre non licet, hoc illorum fontem fuisse, sed id modo sequitur, ex eadem scaturigine vtraque prouenisse. Illi vero Christianum systema subinterferebant, Simon vero non item.

y) Strom. L. II. p. 383.

z) Homil. II. §. 22. p. 633.

a) L. I. c. 72. p. 509.

b) l. c. p. 423. qui apposite obseruat, PHILONI de nom. mutat. Deum dici κατὰ αὐτὰ ἑϛῶτα, qua voce significationem nominis יהוה sine dubio exprimere Iudaeus Pythagorizans voluit.

c) l. c. EPIPHAN. l. c. EVSEB. H. E. L. II. c. 13.

d) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

e) VITRINGA Obs. SS. L. I. c. 2. p. 151. qui per hanc Helenam rationem rectam Simonem intellexisse, poëtico dicendi genere vsum putat, HENR. HORBIVS de vltima origine Simonis Magi c. I. §. 4. aeternam materiam intelligit, animarum scaturiginem Is. DE BEAVSOBRE Hist. Manich. T. I. L. I. c. 3. p. 36. 37. T. II. L. VI. c. 3. p. 320. mentem rationalem, ea

Nam si cuncta recte expendántur, nihil aliud voluit Simon, quam, rese-
disse diuinam quandam emanationem siue virtutem in corpore huius fe-
minae, quam praeter ignota et barbara quaedam vocabula[f] ἔννοιαν no-
minasse IRENAEVS[g] testatur. Per hanc enim virtutem diuinam ge-
nitos fuisse angelos, siue naturas quasdam emanatiuas minores dicebat;
hancque cum mundo condendo esset destinata, immaturo consilio ex-
tra Dei pleroma egressam, hos genios sine patre genuisse, et ab iis ad
patrem redire conantem detentam, et contumeliis affectam muliebri cor-
pori inclusam esse, inque eo variis migrationibus, de quibus poëtae cecine-
rint, iniuriisque vexatam, cum vim dominorum orbis huius effugere
non potuisset, postremo in lupanar Tyrium detrusam et a Simone libera-
tam esse, et hanc Spiritum S. esse, et gentilium Mineruam. Ita qui-
dem de Helena narrationes EPIPHANII[h] referunt. Qui licet absurda
atque absona tribuisse Simoni videri possit, nihil tamen in ea narratione
est, quod non ingenio otioso nugantique, et in Orientalium atque Ae-
gyptiacorum philosophorum scholis educato in mentem venire
rit. Cum enim ille, vt supra dictum, aeonas generis sequioris
ret, ἔννοιαν vero, siue mentem ex Deo primo effluxisse, magna ve
rum pompa statuerent philosophi Alexandrini, facile potuit hanc
dam emanationem asserere Simon ex earum aeonum genere, quae
piendis virtutibus diuinis destinatae sunt[i], vt haberet, quam secum
iugio vniret, vt emanatio siue virtus ea actiua, quam se esse
est, in diuinae lucis pleromate iuncta et coniugata esset passiuae
vero a mente diuina animam mundi, et ipsum mundum conditum in
lis Aegyptiacis audiuerat, creationis operi vel formandae materiae
fixit hanc virtutem femineam, eamque matrem fecit omnium, etiam
marum, et spirituum minorum, quorum cum immoderatus in
appetitus esset, detenta est ab iis, cum orbis rerum materialium
cui immissa erat propria culpa, reditum ad pleroma diuinum non ad
ret, et ad propagandam materialis mundi faciem eius opera coniugi
adhibitum. Nihil aliud enim velle apud orientales angelorum
feminis concubitus, eos latere non potest, qui symbolicam orient
philosophorum methodum non ignorant. Nec alio forte consilio apud
gentiles Helenam suam Mineruam dixit, quam quod consilio eius mun-
dus factus sit, et sapientia diuina in ea enituerit. Cumque ex mente
diuina animam quoque mundi effluxisse Alexandrini statuerint, patet in-
de, non reiiciendum esse Epiphanii testimonium, tradentis, Simonem
Helenam suam dixisse Spiritum S. Multos enim veterum per Spiritum
S. intellexisse animam mundanam, fontem animarum, alio loco obser-

et L. VII. c. 6. p. 510. lunam innuisse putat. Sed parum satisfacere virorum doctissimorum explicationes narrationibus veterum, accurate demonstrauit MOSHEMIVS l. c. p. 416. qui videndus.

f) EPIPHAN. l. c.

g) loc. cit.

h) p. 56. seq.

i) Id est, feminini generis.

uauimus, et erudite demonstrauit MOSHEMIVS [k]. VII. Cum hac igitur femina missum se teste IRENAEO [l], ad liberandum a malarum potestatum principatuumque tyrannide mundum, purgandamque et emendandam rerum materialium compaginem Simon statuit; ab his enim malis angelis bella et dissidia, quorum tunc temporis plenus erat orbis terrarum, calamitatibus oppletus, excitari, et inuidia humani generis exitium afferri statuebant veteres Orientales [m], Aegyptiaci aliique huius furfuris philosophi, vt vel ex solo JAMBLICHO [n] disci potest. Ab his liberationem sine dubio pollicitus est, et, cum morbos quoque ab his daemonibus profectos curare se magiae ope posse, hi orientales philosophi, teste PLOTINO [o] promitterent, eorum quoque depulsionem in sua potestate esse iactauit, animamque ex hoc miseriarum carcere ad primigeniae lucis claritatem se extollere posse dixit, nempe si per Ennoiam suam salutarem reditus animarum viam aperiret. Hac ratione si connectitur Simonis historia, quemadmodum id philosophia, quam sequebatur, postulat, nihil est in tota hominis vesani et delirantis fabula, quod, licet absurdissimum sit, non tamen sua ratione constet, lumenque capiat, et sectae huius philosophicae notitiam pandat solito clariorem. VIII. His suppositis, et repetitis iis, quae *superioris libri capite vltimo* de philosophiae orientalis metaphysica diximus, lux quoque accendi potest nouae, quam condidit Simon, religioni, vel potius philosophiae, quo loco iterum valde commendamus laudatissimi MOSHEMII [p] industriam. Pleraque, si veteres inter se comparentur, nexusque assertionum non recte semper ab iis intellectarum ex dicti systematis natura et emanationis legibus quaeratur, huc redeunt: *α*. Esse in infinita Deitatis plenitudine numen summum optimumque omnis essentiae, bonitatis et realitatis plenum, hancque plenitudinem lucem illam infinitam esse, quae ex Deo vndecunque radians, omnia incorporea quadam ratione repleat. Statuisse ita Simonem, si non alia suppeterent, satis euincerent philosophiae Aegyptiacae species, Alexandrina et Cabbalistica: quarum illa eiusmodi lumen in excelso in sede purissima circa Deum et ex Deo statuit [q], haec Or haënsoph rerum omnium et emanationum quoque diuinarum fontem agnoscit, hocque lumen infinitum irradiare omnia docet, vt postea probabimus. Sed statuisse ita quoque Simonem, *Recognitionum Clementinarum* auctor, huius philosophiae peritissimus, luculenter testatur [r], qui *locum aliquem vltra mundum vel extra mundum esse* ait, *in quo neque coelum sit, neque terra, ne vmbra horum etiam ibi tenebras operetur. Et ob hoc, cum neque*

k) Ad CVDWORTHI Syst. int. p. 658. conf. loco supra cit. p. 430. Iudaeos eadem fere ratione insanire ex Cosri P. II. c. 4. p. 80. patet; et infra pluribus dicetur.

l) l. c. p. 99.

m) Vid. EPIPHAN. haer. XXIV. p. 70.

n) l. c. Sect. III. c. 31. p. 102. seq.

o) loco supra cit.

p) l. c. p. 410. seqq.

q) Vid. PLOTINVS Enn. VI. L. IX. c. 9, p. 769. plura de hac re in superioris libri c. I. s. V. diximus.

r) L. II. c. 21. p. 522.

neque corpora aliqua in eo sint, neque ex corporibus tenebrae, necessario esse lumen immensum cui tenebrae nullae succedunt, nempe incorporeum lumen et infinitum. Valde ignarum philosophiae Zoroastrianae oportet esse, qui fontem, ex quo haec hausta sint, ignoret, Mithramque hoc lumen infinitum esse, nesciat. Quod licet a Deo, tanquam fonte, separare videatur Recognitionum auctor [s], id tamen abstractionis tantum beneficio facit, vt Deum in isto lumine infinito residentem more orientali symbolice repraesentet. Quemadmodum enim, quae solem circumfundit, lux, ab ipso sole reapse et essentiae suae ratione distincta non est, ita nec haec lux infinita a summo et abscondito Deo. Quae quoque ratio est, cur πλήρωμα Θεότητος vocauerint, non Simon modo, sed quicunque etiam hanc philosophandi viam ingressi sunt. Etsi vero lumen hoc incorporeum dicitur, dubitandum tamen non est, dici hoc tantum respectu materiae crassioris, cui tenebrae admixtae sunt. Cum enim materiae conditio, vt postea dicemus, in tenebris et priuatione luminis consistat, recte quidem de hoc lumine, quod tenebris caret, dicitur, quod incorporeum sit: ast quicquid tamen reale, essentialeque in materia est, ex hoc quoque lumine effluxisse censendum est: nisi statuas, materiam vel ab aeterno coëxtitisse lumini, vel ex nihilo prodiisse, quorum vtrumque Zoroastris asseclis displicuit. Lumen itaque hoc infinitum illud emanationum aequor est, ex quo lucida omnia effluxerunt: nec aliud patitur systematis emanatiui ratio. β. Ex hoc fonte infinito optimoque, necesse est, si mundi inuisibilis et visibilis generatio consistere debuerit, effluxisse naturas diuinas, immateriales, luminosas, deitate plenas, immutabiles, et aeternum subsistentes, eo quod in primo rerum omnium fonte radicatae sunt. Hinc aeones illae in pleromate diuino constitutae, masculini et feminini generis, id est, tum producendis, tum recipiendis emanationum effectibus idoneae, quarum octo paria constituisse Simonem veteres tradunt. Vbi acute monet praestantissimus Moshemius [t], primum par aeonum βύθος καὶ σιγήν, profunditatem et silentium ad ipsum summum Deum pertinere. Nihil enim aliud indigitasse Simon censendus est, quam ineffabilem, et omni silentio superiorem esse diuinitatis profunditatem, ex qua reliquae aeones progenitae sunt. Ex hac aeonum progenie, ceteram potestatum spiritualium, archangelorum, angelorumque cateruam Simonem deriuasse, recte Idem vir eruditissimus colligit: illud enim et ratio systematis emanatiui postulat, et consensus reliquorum, quae ex philosophia hac orientali congesta sunt, systematum probat, licet veteres, hanc philosophiam non satis assequentes, illa taceant. Statuisse autem has naturas coelestes intra diuini pleromatis parietes habitantes, id est, in luce illa diuina versantes complures, iisque barbara imposuisse nomina Epiphanius [u] tradit, quae testimonii loco sunt, ex barbarica philosophia monstrosam hanc philosophiam esse desum-

s) Epiphan. l. c. p. 58. 59. t) l. c. p. 412. u) loc. cit.

desumtam. γ. Cum autem ex harum naturarum angelicarum numero quaedam inclinatione in materiam extra plenitudinem lucis diuinae infinitae essent progressae, a fonte longius recedentes materiae se, inuito Deo, appropinquantes, rerum materialium dominium vsurparunt, cumque magnae virtutis essent, animam, quae et ipsa emanationis diuinae pars est, arctius materia compresserunt, immersamque corpori vinculis libidinum corporearum constrinxerunt, vnde lucis diuinae radiis magis coarctatis inductisque tenebris miseria omnis hominibus enata est. δ. Extra diuini pleromatis luce diuina coruscantis ambitum, materiam esse, tenebricosam, sordidam, maloque, priuatione, frigore, et vitiositate repletam, eiusque potestatis, vt emanationes lucidas ex Deo oriundas corrumpere posset, Simonem statuisse, locus satis luculentus Clementinorum [x] testatur, quo ὕλη dicitur Θεῷ σύγχρονος ὖσα καὶ ἰσοδύναμος ὡς ἐχθρὰ, προβάλλειν αὐτῷ ἡγεμόνας ἐμποδίζοντας αὐτῶ τοῖς βουλήμασιν, *materia ipsi tempore et potestate aequalis, proferre ei, vt quae sit inimica, principes decretis ipsius resistentes.* Magnae se hic difficultates ostendunt, quas nec ipse doctissimus systematis Simoniani interpres tetigit, vtrum materia absolute Deo opposita Simoni placuerit, nec ne? adeoque vtrum systema magorum Persarum, an Zoroastris Simon secutus sit? prius verba allata satis euidentia docere videntur, posterius systema emanatiuum, quale in philosophia orientali receptum et in omnibus, quae ex hac schola prodierunt, sectis, admissum fuit, postulat. Temerarium quoque putamus, nodum, qui soluendus est, secare, et fidem denegare Clementinorum auctori: nam et alii veteres [y] duo principia inter se diuersa posuisse Simonem testantur, et eiusmodi inter bonum et malum principium certamen in harum sectarum scholis personuisse, vel vnius Manetis somnia demonstrant. Recte quoque et ex aequo reprehendere veteres Cel. MOSHEMIVM [z] iudicamus, quod malum omne ad architectum mundi reiecisse Simonem statuant. Ita enim systematis prorsus sui oblitum fuisse Simonem dicendum erat, cum non dici possit, vnde demiurgo illa malitia insit, nisi inclinationem ad materiam in se malam supponamus. Vnde vero materia tenebricosa et mala, si omnia ex fonte lucido emanarunt? Dicamus, quod nobis videtur verisimillimum, si modo coniecturas nostras lector non dedignetur, quae in ipsius systematis emanatiui indole et natura paulo profundius considerata fundantur. Nempe originem cepisse hanc philosophiam Simonis, ex orientali, et hanc ex Zoroastriana Persarum Chaldaeorumque, supra probauimus. Eadem itaque ratione haec materia Simonis enata est emanationis lege, vt Arihmanius, Oromasdi oppositus tenebrarum et malitiae plenus, ex communi fonte Mithra emanauit, ortumque

 acce-

x) Homil. XIX. §. 14. p. 754.

y) IRENAEVS L. I. c. 28. EPIPHAN. l. c. GREGOR. NAZIANZ. Or. in laudem Heron. p. 547. Zoroastrem hic secutum esse Simonem recte iam iudicauit IAC. THOMASIVS Sched. hist. §. 34. p. 22. Conf. HVET. Origen. p. 2.

z) l. c. p. 413.

accepit suum. Scilicet lumen immensum illud, quod in Deo esse, tota fere antiquitas asseruit, incorporale quidem et ab his, quas in corporibus videmus, concretionibus immune orientales asserebant, at non eandem spiritualitatis notam, quam nos, diuinae naturae tribuebant, sed tale quid sibi concipiebant, vt lumen longe purissimum est, subtilissimum, et actiua vi summa praeditum, calore, motu, omnique inde bonorum origine et natura plenum. Hospitem in veterum doctrinarum historia oportet esse, qui haec plerisque veterum placuisse ignorat [a]. Illi enim metaphysicis abstractionibus ab omni imaginationis negotio et simulacris remotis minus assueti, spiritualia non plane sine corpore sibi concipiebant [b], satis esse opinati, si localem quandam extensionem, et dimensiones corporis grauioris Deo denegassent, eique lucem et actiuam operationem bonique radicem tribuissent. Quod cum toties in *tomo primo* in veterum systematibus ostenderimus, actum hic repetendo dicta non agemus. Lumen hoc porro subtilissimum et diuinum infinita ratione radios suos spargere asserebant, et verisimile prorsus est, hanc concipiendi Deum instar ignis luminisue rationem totum systema emanatiuum peperisse. Ast ex natura lucis notum erat, oppositas esse luci priuatiua quadam ratione tenebras, easque cum mera priuatio lucis, caloris, actiuaeque virtutis sint, non posse esse ex fonte hoc luminum omnium. Hinc quamuis omnia, quae realiter existunt, vi systematis emanatiui ex vno emanauerint fonte, tenebrae tamen, et quae tenebras consequuntur, frigus, inertia, vitae defectus, mors, et quae alia sunt, luci bonoque opposita, ex hoc fonte esse non poterant, sed opposita ratione ex priuatione luminis oriri dicebantur. Quia vero priuatio subiectum supponit, cui inducatur, ideo lumen illud immensum, quo latius spargit radios, vt cuncta realitatibus, (veniam verbo deprecamur) repleat, eo minora lucis habere dicebatur semina, eoque magis induci tenebras, donec, quod omnium longissime a fonte lucis distat, quamuis ratione essentiae suae sit ex Dei lumine, tamen propter infinitam emanationis distantiam naturam consequatur contrariam, tenebricosam, lumini inimicam, inertem, et refragantem bono. Et ita quidem materia, quam hanc naturam esse dicebant, secundum systema emanatiuum orta est, quod qui non satis et accurate intelligunt, nunquam dicent, qua ratione in systemate illo, quod emanasse cuncta ex Deo statuit, materia Dei naturae opposita malique fomes exorta sit. Dicent forte lectores nonnulli, nos ingenii quidem nostri explicationes tradere, veterum vero opiniones non enarrare. Ast hos rogamus, vt ad Zoroastris, vt ad Gnosticorum, vt ad Cabbalistarum, vt ad Alexandrinorum philosophorum de materiae origine opiniones paulo accuratius attendant,

certi,

a) Conf. DE BEAVSOBRE Hist. de Manich. T. II. L. II. c. 2. §. 3. p. 172. seqq. qui tamen confusione scriptorum Arabicorum impeditus lucem non satis perspicuam rei huic attulit. Conferenda vero, quae Tomo I. L. I. de philosophia Zoroastris diximus.

b) Conf. quae docte monet MOSHEMIVS ad CVDWORTH. Syst. intell. c. I. §. 26. p. 96.

certi, visuros ea, quae nos, nisi omnia nos fallunt, luculenter deteximus. Ex data hac explicatione definitio Simonis de materia lucem egregie capit. Recte enim dicitur materia illi, lumini infinito coaeua, quia lux et tenebrae σύγχρονοι sunt, et vi relatiuae oppositionis simul existunt: quae oppositionis natura etiam in caussa est, cur non inimica tantum, sed et ἰσοδύναμος Deo dicatur, cum quae lucis virtus est actiua, ea tenebrarum priuatiua sit, si perspicuitatis caussa notionibus Graecanicae philosophiae, quibus nos magis assueti sumus, res sublimes et abstractas, sed corporeis imaginibus ab orientalibus gentibus delineatas declarare licet. Ad hanc itaque materiam, quae essentiam ex Deo, materialitatis rationem ex tenebrarum natura accepit, inclinans demiurgus, cum mundum materialem condere vellet, non potuit non tenebris, id est malo, repletum facere; haecque ad materiam tenebricosam inclinatio, eum ipsum mali a boni fonte degenerantis semina habere, innuit, vnde originis mali caussam ad demiurgum quoque Simonem retulisse diximus. Ex his vero sequitur, mundum hunc, quamuis omnia, quae vere sunt et existunt, ex Deitatis oceano effluxerint, supremi tamen et optimi entis opus haud esse, cum, quae illud producit, lumine, calore, bonitate plena sint omnia; et licet illud bonitatis lucisque mare emanationum suarum ministerio vsurum mundum plenum bonitate condere voluisset, illas tamen naturas, ministerio huic destinatas, duce ex aeonibus virtute quadam diuina, fontis oblitas, naturae suae limitatae magis et imperfectioris operationem interposuisse, quae cum tenebris ex materia pellendis maloque, quod a malis angelis inductum erat, tollendis non sufficeret, inde mundum miseriis, calamitatibus et malitia redundantem ortum esse [c]. Nec alio sensu, quod EPIPHANIVS [d] ei tribuit, dixit: *mundum factum a principibus et potestatibus malitiae*; nam conditores mundi, qui ex Deo orti sunt, in se mali non esse potuerunt, nisi quatenus fontem luminis infinitum relinquentes naturam suam limitatam tantoque operi imparem, mundi producendi negotio interposuerunt. Nec alia ratio subesse videtur, cur ab his angelis reditum matris ad pleroma impeditum, et repletam eam esse contumelia dixerit Simon. Haec enim, si προσωπογραφίαν ex orientali methodo adhibitam dementes, metaphysica magis ratione nobis concipiamus, ineptam harum naturarum mundo imperantium ad materiam inclinationem, quam Alexandrini quoque philosophi mali in materia dominantis caussam esse dicebant, innuunt, et impeditam ab iis agitationem materiae defecandae, et ad quandam spiritualem et lucidam naturam reuocandae, cui illa aeon, mundi demiurgus, inhiabat, significant. Maxime vero hoc ad animam pertinere, materiae illecebris detentam et materialibus vinculis ab ipsis illis potestatibus impeditam ex eo intelligere est, quoniam animi ex hac quoque aeone orti sunt, et hac capti-

Qq qq 3 uitate

c) Recognit. L. III. p. 528. Clement. Hom. III. p. 648. 649. XVIII. p. 744. Gnosticis id in genere tribuit PLOTINVS loc. cit.

d) loc. cit.

uitate a primo fonte arcentur, et innato materiae desiderio et malignorum spirituum imperio vna cum toto mundo in tenebris cohibentur, ne ad lumen illud infinitum, Deum, resurgere, et felicitate intuitione illius frui queant. Quam cum Deus fons sapientiae et luminis optimus quaerat, et, vt omnia, quae ex se effluxerunt, in se reuocet, laboret, opus inde sapientia est, vt per γνῶσιν diuini luminis anima his malis erepta sursum ad primi fontis plenitudinem reducatur, sicque ignorantia, affectus, morbi, et quaecunque alia homines vexant, materiae contagia, vinculaque malorum geniorum, soluantur, et fugentur. Quem vt Simonianae, ita omnis omnino Gnosticae philosophiae finem scopumque vnicum fuisse, adducta euidenter loquuntur. Et huius quidem finis obtinendi mediatorem et pararium se ipsum Simon cum Helena prostibulo venditauit, in quibus emissae ex Deo aeones illis malis potestatibus superiores, vi diuina et magica homines a corporis et animi malis liberarent. 5. Ex his, quae de animae humanae origine, statu, corruptione et restitutione Simon dixerit, facili coniectura colligi possunt. Et animam quidem ab ista virtute diuina, quam architectum mundi esse dixit, originem cepisse necessario sequitur, vnde originem ei diuinam adscripsisse *Recognitionum* Auctor testatur [e]. Ast corruptam et corporis sarcina grauatam dici oportebat, cum idem, quod reliqua emanationum, longius a Deo remotarum, genera passa sunt, fatum subierit. Corpus enim materiale, ex materiae conditione malum, et a prauis angelis opificibusque creatum asserere cogebatur, si integra sibi et constans cohaerere tota eius doctrina debebat. Quare tenebras ex corpore offundi animae clamabat, quo minus ad fontis lucidi agnitionem veramque γνῶσιν peruenire posset [f]. A quibus corporis vinculis liberari, sicque luci et felicitati suae restitui, praecipuum mysteriorum suorum finem ponebat. Quibus vero mediis vtendum sit, quibus sacris homines initiandi, quibus sacrificiis placandi praepotentes illi mundi tyranni, vt liberiorem ad supremum luminis incorporei fontem aditum permittant, quae arcanae rationes huc faciant, de his multa quidem veteres scriptores, qui de haeresibus scripserunt, tradunt, sed incerta prorsus et dubia fide, multis ad inuidiam confictis, inter quae promiscui concubitus, et humanarum carnium viscerationes sunt, quas ipse IVSTINVS MARTYR [g] in dubium vocat. Quanquam impossibile haud esse, vt qui detestabilia omnia in alienam culpam retulerunt, legemque Mosis a fabricatoribus mundi latam animas diuiniori origine gaudentes non obligare dixerunt [h], ea permitterent, quae a virtutis verae cultoribus non admittuntur, systematis huius ratio permittat; nostra quoque tempora, quae haud dissimiles furores et abominabilia mysteria produxerunt, exempla nobis exhibuerint, ad extrema impudentiae et libidinis specimina eos posse delabi, qui nescio quos ex Deo ortus et emanationes

nes

e) L. II. §. 57. p. 521.
f) Ibid. §. 58. p. 522.
g) Apol. II. p. 70.
h) IRENAEVS L. I. c. 23. p. 99. EPIPHAN. loc. cit.

nes ſibi tribuunt. De quibus tamen hic dicere nihil attinet, cum ad eccleſiaſticam hiſtoriam ea magis pertinere videantur. Animarum tamen migrationem in alia corpora tanquam poenam ſtatuiſſe Simonem, TERTVLLIANVS[i] tradit, quod omnibus Gnoſticis adſcribit PLOTINVS[k]. Omnis vero labis a malo iſto mundi opere orti liberationem ſolutionem eius promittere, ſicque materiam tenebris ſolutam ad omnis realitatis et perfectionis fontem peruenturam, ex ipſo ſyſtemate ſequitur et haud obſcure Simoni tribuit IRENAEVS[l]. Ex quibus illud quoque ſequitur, reſuſcitationem corporis nullam eſſe, cum corpus in ſe malum ſit. Negaſſe autem reſurrectionem Simonem veteres teſtantur[m]. Praecipua haec ſunt, quae de homine Samaritano, philoſopho haeretico eiusque ſyſtemate differere paulo fuſius, quam inſtituti limites ferre videbantur, opus eſſe iudicauimus, vt quae ſupra de philoſophia orientali diximus, ampliorem lucem capiant, et de reliquis quoque haereſibus literatis, ex hoc fonte oriundis, iudicium fieri queat. In iis enim tangendis erimus in ſequentibus breuiores.

§. IX. Inter eandem Samaritanorum gentem noua doctrina turbas mouerunt DOSITHEVS et MENANDER, quorum vterque inter prima haereticorum literatorum ſiue philoſophicorum capita ab annalium Chriſtianorum conditoribus et haereſiologis numerari ſolet[n]. Quod num recte fiat, nec ne, noſtri hic non eſt diſputare[o], hoc tantum monendum, Doſitheum inter fanaticos Iudaeorum referendum eſſe, qui nouam ſectam excitauit, diuinamque ſibi auctoritatem arrogauit, nihil vero aſſeruit, quod ad hominem pertineat, Chriſti familiae ſe aggregantem, quicquid etiam de illis veterum locis ſtatuendum ſit, qui Doſitheum inter veteris eccleſiae haereticos numerant. Sed nec circumſtantiae hominis deliri, quae a veteribus memorantur, locum ei in philoſophiae hiſtoria faciunt. Qui enim Simonis magi vel praeceptorem vel diſcipulum conſtituunt, adeoque fanatici philoſophi parentem nobis eum proponunt, dignis fide teſtimoniis veterum deſtituuntur[p]. Et veriſimilius eſt, hominem auſtera vitae inſtitutione, et neſcio qua gentis ſuae arrogantia delirantem ex ſeueriori illorum Iudaeorum diſciplina prodiiſſe, quos vitatis vrbibus in agro et deſerto rigidora inſtituta ſecutos fuiſſe infra dicemus. Ea quoque, quae de illius doctrina traduntur, hominem nobis depingunt legis quidem, quod EPIPHANIVS[q] quoque teſtatur, et patriarum traditionum peritiſſimum, at minime philoſophum, ſed Doſitheus.

i) De anima c. XXXIV. p. 180.
k) loc. cit.
l) c. XXIII. p. 100.
m) Recogn. L. II. §. 58. p. 528. EPIPH. l. c. AVGVSTIN. l. c.
n) Vid. COTELER. ad Conſtit. Apoſt. L. VI. c. 8. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. §. 20. p. 68. ITTIG. de haereſiarchis aeui apoſt. Sect. I. c. I. p. 1. conf. quos laudat MOSHEM. Inſt. hiſtor. Chriſt. maior. Sec. I. P. I. c. 5. §. 11. p. 376. ſeqq.
o) Poſterius acute tuetur MOSHEMIVS l. c.
p) Prius illi faciunt, qui a Doſitheo Simonis haereſin auſpicantur, poſterius Recognitionum Clementis auctor: neutrum valde probat.
q) Haer. XIII. p. 30.

ſed talem, qui magnam ſibi inter Iudaeos auctoritatem (Meſſiae vel noui prophetae) conciliaturus, cum ſpe ſua excideret, et factio deeſſet, ad Samaritanos defecit, eosque noua doctrina capere conatus eſt, ſed infelici fato et triſti ſucceſſu, qui et auctori ſectae mortem attulit, et ſectatores disiecit, quae latius narrant EPIPHANIVS et Chronici Samaritani auctor et ex his recentiores quidam [r]. Nam quae eius dogmata recitantur, dixiſſe ſe Meſſiam a Moſe praedictum, emendaſſe, vel corrupiſſe magni Moſis libros ad ſuae inſaniae regulam, negaſſe vates ſacros V. T. eſſe Θεοπνεύστους, corpus neglexiſſe, et inedia atque cruciatibus maceraſſe, animam vero corruptibilem mundumque incorruptibilem eſſe tradidiſſe, ſpirituum exiſtentiam negaſſe, ab animatis abſtinuiſſe, a coniuge poſt partum et ſuſceptos liberos ſe cohibuiſſe, ieiunia celebraſſe aſſidua, et quae alia ſunt, quae illi et ſectatoribus tribuuntur, non tam philoſophiam quandam ſectariam, quam inſtitutum illud Iudaicum ſapiunt, quod Eſſenorum nomine [s] infra contemplabimur, licet hos ex Aegyptiacorum philoſophorum Schola aliquid hauſiſſe ibi probandum. Non immerito itaque Doſitheum hic a noſtris limitibus arcemus, non curioſi, quod recentiores diſputant, vtrum duo Doſithei fuerint, qua de re illi adeundi ſunt, qui res ſacras Iudaeorum et Chriſtianorum enarrauerunt [t].

Menander. Meliori iure MENANDER huc refertur, homo Samaritanus, Simonis magi veſtigiis inſiſtens, quod pleroſque permouit, vt eius diſcipulum fuiſſe aſſererent: ea tamen quae de eo referuntur, magis doctrinae et diſciplinae Simonianae aemulum quam ſectatorem fuiſſe ſuadent [u]. Nam hic quoque impoſtor magnam ſe Dei virtutem eſſe gloriatus eſt, quam ex infinito bonitatis oceano ad liberandum humanum genus miſſam eſſe praedicauit. Eo enim pauca illa, quae de eo referunt IRENAEVS, THEODORETVS [x], EVSEBIVS [y], EPIPHANIVS [z], TERTVLLIANVS [a] aliique, redeunt: Eſſe vnum ſummum Deum virtutemque hanc ſummam omnibus ignotam eſſe, vt vero cuncta ex ſe educeret, ſex naturas ſibi ſimiles ex ſe generaſſe, id eſt aeonas ſiue emanationes aeternas et per ſe ſubſiſtentes produxiſſe, ex quibus diuina ἔννοια ad generandos angelos progreſſa mundi huius architectos et corporum humanorum ex materia mala fabricatores genuerit: et ab his geniis lernam illam malorum deriuandam eſſe, quibus mundus repletus hominesque immerſi ſint. A quorum tyrannide vt liberaretur mundus, miſſum ſe ex aeonibus vnam, Deo licet minorem, eamque vindicem humani generis eſſe, quem Simon aliique illius temporis impoſtores ſe quoque eſſe iactabant. Liberationem iſtam et arcano quodam lauacro, et magiae ſcientia effici, ſicque liberari animos a materiae compedibus, vt ſuperatis malorum genio-rum

r) MOSHEM. l. c. ITTIG. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 3. §. 7. ſeqq. p. 312. ſeqq.
s) Fuit haec quoque coniectura MOSHEMII, l. c. p. 379.
t) COTELER. l. c. T. I. p. 338. LE MOYNE Var. SS. p. 1099. ITTIG. l. c. p. 23. SERARIVS in trihaereſio L. II. c. 19.
u) L. I. c. 21.
x) Haeret. fabul. L. I. c. II. p. 193.
y) Hiſt. eccl. L. III. c. 26.
z) Haereſ. XXII. p. 61.
a) De reſurrect. c. 5.

orum illuſionibus et tyrannide, ad Deum aſcendant, et immortalitatem quandam diſciplina ſua conformem conſequantur. Quibus omnibus, ex quibus conſtabat Menandri ſyſtema, lucem vlteriorem, praeter ea, quae de Simonis doctrina fuſe diximus, affundere opus non eſt, cum a Simonianis nugis parum diſcrepent, et ex eodem fonte orta ſint, dubiumque non ſit, in ſcholis Aegyptiacis hominem delirum emotaeque mentis ea didiciſſe. Vnum illud difficultatem habet, quod Menandro tribuunt IRENAEVS [b] et TERTVLLIANVS [c], promiſiſſe hominem inſanienti ſimilem, eos, qui baptiſmo illius tincti forent, futuros eſſe immortales, et incorruptibiles, quamprimum hoc lauacro initiati fuerint, id eſt, ſublatam fore ex eo baptismo omnem corruptionis mortisque cauſſam modumque. In quo dogmate prout a ſcriptoribus eccleſiaſticis refertur, merito timere ſe fatetur doctiſſimus MOSHEMIVS [d], ne veteres verba Menandri, tumida fortaſſis, more Syrorum, et inflata, male acceperint, et de corporis immortalitate intellexerint, quae de animorum ille reſtitutione intelligi voluerit. Rationes, quas affert vir optimus, apud ipſum legi velimus, omnium veriſimillima ex IRENAEI [e] teſtimonio petitur, qui Gnoſticorum ſtilo *reſurrectionem eſſe agnitionem eius, quae ab illis dicitur veritatis* teſtatur [f], id quod etiam TERTVLLIANVS [g] aſſerit. Ingenioſa haec eſſe, et in obſcuro argumento veri admodum ſimilia, fatendum omnino eſt, praeſertim ſi expendatur, quod venerabilis Abbas addit: eiusmodi ſectam, quae ſuos eſſe morituros negat, diu incolumem ſtare non poſſe, et in ipſis initiis ſuis interire debere, niſi forte ex paucis conſtet hominibus deliris et a ratione auerſis; Menandri vero factionem Iuſtini M. aetate totam nondum extinctam fuiſſe. Eſt tamen, vt ingenue hoc quoque fateamur, quod mentem retrahit, quo minus ex toto calculum huic opinioni adiiciamus. Nempe ad TERTVLLIANI teſtimonium prouocat vir longe doctiſſimus: at hoc teſte ſi ſtandum, non ad animorum ex errore et ignorantia eluctantium victoriam, ſed ad corporis aeternam ſine morte durationem pertinuit Menandri dogma. Ita enim is diſerte: *Publica totius generis humani ſententia mortem naturae debitum pronunciamus. Hoc ſtipulata Dei vox, hoc ſpopondit omne, quod naſcitur, vt iam hinc non Epicuri ſtupor ſuffundatur, negantis, debitum illud ad nos pertinere, ſed haeretici magi Menandri Samaritani furor conſpuatur, dicentis, mortem ad ſuos non modo non pertinere, verum nec peruenire. In hoc ſcilicet ſe a ſuprema et arcana poteſtate legatum, vt immortales et incorruptibiles, et ſtatim reſurrectionis compotes fiant, qui baptiſma eius induerint.* Ea in ſequentibus quoque viget, negatque magiam tantum efficere poſſe, vt vitam [illegible] aetate

b) loc. cit.
c) De anima c. 50, add. EVSEB. Hiſt. eccl. III. c. 26.
d) l. c. p. 436.
e) L. II. c. 31. §. 8. p. 165.
f) De reſurr. c. 19.
g) De anima c. 50.

aetate renouata vitis instar repastinet, aut mortem eximat, quare eos quoque prouocat, quos Menander in Stygem suam mersit, vt perennes se sistant. Quid itaque dicendum? an relinquendi veteres, accusandique, quod disciplinam Menandri non intellexerint, et ad corpus traxerint, quod ad animum quidem pertinebat? Ita quidem vir celeberrimus, et qui eum in ea sententia antecessit RENATVS MASSVETVS [h]. Quorum doctrinae et acumini ingenii libenter assurgimus, aequitati tamen viri magni, et incertum, humanitate an eruditione maioris, confisi, paulo aliter coniicimus, ex parte quidem, non tamen ex toto accusari posse scriptores ecclesiasticos, quod non recte Menandri de hac immortalitate doctrinam retulerint. Et in eo quidem pollicem merito premimus viris laudatissimis, quod hanc resurrectionem ad animi quoque ex materiae vinculis et ignorantiae tenebris liberationem referendam esse dixerint. Hoc enim et testimonia veterum euincunt, et systema orientale et Gnosticum postulat. Sed corpus quoque simul eius beneficii capax statuendum est, nec dubitamus Menandrum spopondisse suis, fore illorum corpus eius qualitatis particeps, si baptismate suo tingatur, vt immortalitatis naturam induat. Ast his tamen non obstantibus, non tam effrenem animo emotumque ab omni ratione Menandrum fuisse putamus, vt haec ita intelligeret, suos baptismate lustratos morte naturali nunquam affectum iri. Ita enim paucis suorum exemplis omnem prorsus fidem amisisset, et irrisus fuisset. Sed significationem sensumque dogmati ex Orientali philosophia hausto petendum putamus ex eo ipso fonte, ex quo dimanauit. Supra enim verisimili, nisi fallimur, coniectura ostendimus, philosophiam orientalem ex Zoroastrianis dogmatibus id quoque recepisse, perpetuam esse inter lucem eiusque emanationes et inter tenebras materiam occupantes pugnam, emittique illas, vt pulsis tenebris, id quod in materia reale est et ex Deo effluxit, liberent, agitent, luceque perfundant et spirituali natura, sicque sublatis tenebrisque maloque omnia ad Deum in aeternam lucis diuinae abyssum redeant. Gnosticorum vero, vel haereticorum ex hac secta orientali oriundorum eandem mentem fuisse, ostendimus, nec alia ratio patet, cur se impostores illi aeonas diuinas ad hunc finem missas venditauerint. In eodem vero luto haesisse Menandrum, ex dictis manifestum esse putamus. Qui cum se humani generis liberatorem ex diuino pleromate missum diceret, non animis tantum, sed corporibus quoque liberationem promisisse recte creditur, ast talem, quam experientia non refutaret et mendacii argueret, quaeque cum fanatico systemate cohaereret. Pollicitus itaque iis, qui securissimo et tutissimo sacramento, qua voce TERTVLLIANVS [i] baptismum Menandri ridet, vsi fuerint, corporis sui talem liberationem, qua a tenebrarum obsessione malorumque illuuie purgati eam naturam induere debeant, quae immortalitatis ex primo emanationum omnium fonte oriundae capax, ipsam mortem

h) Diss. I. in Irenaeum art. III. §. 107. p. 58.

i) loc. cit.

tem et omnimodam destructionem atque derelictionem non experiatur, qualem corporibus expectandam esse Simon tradidit, sed quae, separato licet ab anima corpore, hoc ad aeternum rerum omnium fontem deducat, spirituali lucidaque natura indutum. Hanc coniecturam si sequimur, cuncta sibi constant, et cum originibus nugarum Menandri consonant, pollicerique potuit homo fanaticus etiam corporis immortalitatem, licet [illegible] id omnes sciant, eo quod immortalis, aeternaeque naturae, non in hoc mundo tenebrarum pleno, sed in diuino pleromate particeps fore asserebat. Quo in dogmate imitatum fuisse stultissimum hominem Christianam doctrinam, ex sancti lauacri purgatione corporis quoque resurrectionem et glorificationem promittentem, credibile est. Veteres vero doctores ecclesiastici cum horum hominum philosophiam non satis assequerentur, Menandri promissiones de vita et immortalitate in hoc mundo extra plenitudinem diuinitatis intellexerunt, quas ille de corpore intra pleroma translato intelligi, sicque a Simonianis, resurrectionem negantibus, [illegible]ere se voluit. Ceterum in tanta obscurissimarum nugarum incertitudine et veterum dissensu coniecturis vti, et res ipsa quasi postulat, et aequitas veniam promittit. Quare hanc quoque coniecturam nostram lectoris relinquimus iudicio.

Disputatio Samaritanorum contra Peripateticos.

§. X. In sequentium temporum historia Samaritana licet pauca occurrant, quae ad nostrum institutum pertineant, non omittendum tamen est, quod narrat Abvlphetach, Chronici Samaritani auctor [k], eo quod momentum aliquod in historia philosophiae habet. Refert is: Commodo imperante exortam esse disputationem inter Samaritanorum summum pontificem, Leuim, et Alexandrum Aphrodisaeum philosophum, de aeternitate mundi. Eam subministrasse occasionem imperatori, ferro, igne et cruce Samaritanos persequendi. Excitatum quoque persuasionibus medici sui Galeni, Iudaeos et Christianos odio persequentis, carnem suillam eorum mensis adiecisse, et coegisse eos idolorum victimis pasci. Inter atheos ob hanc disputationem Alexandrum referre non dubitauit Ven. Reimmannvs [l], qui tamen praeclare de Deo dictis ab Alexandro motus, postea ab hac macula liberum pronunciauit [m]. Verum vehementer de fide consarcinatoris Chronici Samaritani, quae saepius sublesta deprehenditur, dubitamus. Vt enim taceamus, Alexandrum mundum non dixisse Deum, quod fundamentum disputationis fuisse Cl. Reimmannvs putat, quia et contrarium scriptum reliquit, et systema Peripateticum aliud postulat: nihil in tota narratione est, quod eam magnopere credendam suadeat. Nam nec verisimile est, Samaritanae gentis sacrificulum ea aetate valde contemtum cum magni nominis philosopho disputauisse; nec sub Commodo ille publici Alexandriae philosophi personam susti-

k) Act. erud. 1691. p. 170. Basnage Hist. des Iuifs L. II. c. 3. p. 49.

l) Hist. theol. Iud. L. I. c. 17. §. 17. p. 552.

m) Hist. atheismi c. XXVII. §. 5. p. 190.

sustinuit, sed sub Seuero demum muneri doctoris admotus est: nec Com-modus vnquam de philosophia curiosus fuisse legitur, fauitque vnqu[illegible] philosophis: nec verisimile est, ob oppugnatum systema Pe[illegible] quod ab aliis quoque sectis factum, adeo saeuiuisse imperatorem in Sa[illegible]ritanos, qui longe alias saeuitiae caussas habuit. Tacent quoque scriptores hanc disputationem et persecutionem Samaritanorum; quemadmodum etiam ab omni fide, et a Galeni quoque integritate alienum est, incitasse virum optimum, et tyranno minime velificantem, Commodum ad persequendos Samaritanos, et ingerendam mensis eorum carnem suillam. Itaque haec fidei hominis Samaritani, multis nominibus suspectae, relinquenda sunt. Ab eo tempore semper angustiora fuere fata Samaritanorum, quae tamen cum ad historiam philosophicam non pertineant, apud eos quaerenda sunt, qui religionum historiam exponere susceperunt; ex quibus de infelici popelli huius statu pleraque disci possunt [n].

Colonia Iudaeorum Aegyptiaca.

§. XI. Maioris momenti in philosophiae historia res sunt Iudaeorum in Aegypto, quas paucis enarrabimus. Magna quidem inter vtramque, Israëlitarum et Aegyptiorum, gentem ex pristina seruitute flagrauit inuidia et haereditarium quasi odium. Eo tamen non obstante necessitas vtramque impulit, vt ad repellendos regum Assyriae impetus vires coniungerent, quod haud semel factum esse, sacra gentis huius nos docet historia. Tandem, ex qua egressi sunt Israëlis posteri, regio eos colonos recepit. Quorum primam transmigrationem factam esse, Aristeas tradit, cum Iudaeorum opem implorasset Psammetichus aduersus Aethiopes, qui Aegyptum bello inuaserant. Eo enim tempore magnam Iudaeorum manum, auxilium laturam Aegyptiorum regi, in Aegyptum commigrasse tradit. Suspecta tamen est scriptoris pseudepigraphi narratio; teste enim HERODOTO [o] et DIODORO [p], fuere hi milites Ioniae et Cariae, qui [illegible] ferenda Psammeticho auxilia ex Graecia acciti, ibi consederunt. Qui[illegible]bus cum iungat quosdam ex Arabia Diodorus, verisimile est, Aristeam gentes vicinas inter se confudisse. Alias, quae huic narrationi repugn[illegible] circumstantias, cum huc non pertineant, omittimus, prolixe enar[illegible] IACOBO BASNAGIO [q]. Certiora itaque initia coloniae Iudaicae [illegible] Aegypto deducenda sunt, duce sacro historico [r], a prima Palaest[illegible] et Hierosolymarum deuastatione ab Assyriis facta, quo tempore [illegible] praefectus regionis ab Assyriis Gedalias insidiis Ismaëlis cuiusdam [illegible] interfectus, reliqui, qui in terra relicti erant incolae, refragante qui[illegible] et dissuadente Ieremia vate, in Aegyptum metu Assyriorum aufuger[illegible]

n) De statu hodierno Samaritanorum videndae HVNTINGTONI epistolae Lond. 1704. et BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 9. p. 165. seqq. Epistolae de eo argumento ad Iobum Ludolfum scriptae, quas cum versione sua et notis edidit CHRISTOPH. CELLARIVS Cizae 1688. 8. Antiquitates eccles. Orientales, Lond. 1682. 12. editae, in quibus p. 118. seqq. duae epistolae de [illegible] ritanorum hodierno leguntur.

o) L. II. p. 154.

p) L. I. p. 48.

q) Hist. des Iuifs L. VII. c. 7. §. I. p. 154.

r) IEREM. XLII. 15. seqq. XLIII. 10. seqq. XLIV. 11. seqq.

calamitatem tamen a propheta praedictam effugere non potuerunt, sed impetum in Aegyptum faciente Nabuchodonosore, Amasinque Aegyptiorum regem praelio superante, cum Aegyptiis captiui Babylonem abducti sunt, paucique remanserunt, quorum posteri, vt est natio Iudaica foecundissima, valde aucti sunt. Nouam vero coloniae Iudaicae in Aegypto condendae occasionem dedit Alexander M., qui cum vrbem, quam excitauerat, nouam, incolis replere vellet, variarum gentium colonos eo deduxit, et in his quoque coloniam Iudaicam, quam Alexandriae constituit, iisdemque, quibus Macedones fruebantur, vti priuilegiis concessit [s]. Auxit hanc coloniam belli iure Ptolemaeus Lagi, Aegypto post Alexandri M. mortem potitus. Is enim cum Aegypto Syriam iungere, Iudaeamque ditioni, quam consecutus erat, adiicere vellet, Hierosolymam vrbem, religionis obtentu sabbathi die ingressus, vrbem ex improuiso oppressit, et editis crudelitatis speciminibus haud paucis, centum millia hominum ex Iudaeis et Samaritanis in captiuitatem in Aegyptum abduxit [t]. Quos tamen cum fideles et sacramenti obseruantes, bellicaque virtute conspicuos obseruasset, et praesidia ex illis per arces disposuit, et ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedit, et sacramento omnes sibi deuinxit, et liberalem se iis praestitit. Qua regis beneuolentia terraeque vbertate multi postea Iudaei inuitati sunt, vt sponte in Aegyptum commigrarent, qui Ptolemaei Lagidae liberalitatem atque gratiam, teste IOSEPHO [u], experti sunt magnam. Assuit his quaedam Aristeas, de quorum veritate disputant viri docti [x], quae tamen cum ad nostram tractationem non pertineant, hic praetermittimus: cum liberalis regis voluntas, qua erga Iudaeos vsus est, obiectam illi ab Aristea venditionem et dura alia seruitutis mala et calamitates si non omnes, multas tamen refellat. Quicquid tamen illud est, in eo conueniunt veteres, Ptolemaei filium successorem, Ptolemaeum Philadelphum, maiori adhuc quam patrem, beneuolentia Iudaeos fuisse complexum. Is enim, quos pater in seruitutem abduxerat, liberos fecit, ex quibus plurimi locorum fertilitate illecti, cum semel Aegypto assueuissent, ibi remanserunt, magnoque numero aucti numerosos coetus confecerunt, quibus, cum religionis domesticae vsum concessisset rex prudens et literarum amantissimus, ex eo tempore disciplina et eruditio Iudaica secundum legis praecepta et patrum traditiones efflorescere coepit. Id quod occasionem dedit Iudaeis, Graecanica in Aegypto dialecto vsis, conficiendi celeberrimam illam versionem Graecam, quam regis iussu septuaginta duos interpretes ex Iudaea accersitos miris circumstantiis diuinae cuiusdam directionis et inspirationis conscripsisse, Pseudo-Aristeas, conficta quadam huius versionis historia, orbi persuadere conatus est, quae tamen versionis fata, a viris doctis passim disputata et excussa cum ad hos *Versio LXX. interpretum.*

Rrrr 3 nostros

s) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XI. c. 8. p. 386.
t) IDEM L. XII. c. 1. p. 388.
u) l. c. c. 2. p. 389.
x) Vid. BASNAGE l. c. p. 157.

nostros limites non pertineant, nec hic quoque enarranda, sed alibi quaerenda sunt y). Sunt tamen quaedam, quae in philosophiae historia ex hoc argumento omitti non possunt, nec debent. Nempe Aristea impostore auctore, Demetrii Phalerei, quem Ptolemaeus Philadelphus bibliothecae, quam post patrem ingentem extruxerat et collegerat, praefecit, consilio rex ipse ad curandam hanc versionem legis per orbem celeberrimae librorumque Iudaeis sacrorum, se impelli passus ad pontificem Eleazarem legatos misit, vt interpretes obtineret. Quam Iudaeorum narrationem tamquam veram non Iudaei tantum receperunt, sed inter Christianos quoque haud pauci; et veteres quidem ecclesiae doctores, apud quos magna erat versionis huius auctoritas et existimatio, plerique, inter recentiores vero post quosdam ecclesiae Romanae principes viros z), ISAACVS VOSSIVS, qui peculiarem de eo argumento tractationem nobis reliquit a). Ad cuius tamen rationes ANTONIVS VAN DALEN b) et HVMFREDVS HODY c) vv. cc. ita responderunt, vt Aristeam falsitatis et suppositionis conuincerent, fabulamque a Iudaeis, qui priuata auctoritate hanc versionem in gratiam Hellenistarum susceperint, eo fini excogitatam esse ostenderent, vt Iudaeis Palaestinam inhabitantibus, quibus displicebat oraculorum domesticorum in vulgus propalatio, auctoritas nouae versionis probaretur. In hac controuersia, quae alibi excutienda est, Pseudo-Aristeae maxime obiectum est LAERTII d) testimonium ex Hermippo narrantis, Demetrium Phalereum, eo quod Ptolemaeo Lagidi suasisset, dare regnum Cerauno, adeo Ptolemaeo Philadelpho factum esse exosum, vt mortuo patre regno potitus eum rure adseruandum tradiderit, donec certius aliquid de eo statueret: Demetrium vero vitae taedio admota aspide vitae finem fecisse: quam Demetrii historiam nos quoque *tomo primo* enarrauimus, et quas inde difficultates capiat Aristeae historia, exposuimus. Nodum hunc vt solueret VOSSIVS e) pater, versionem eo tempore factam esse coniecit, quo simul regnarunt Ptolemaeus Lagi et filius Philadelphus, quo solo demum regnante Demetrius regis iram expertus sit. Quae vt firmius demonstraret VOSSIVS f) filius, id probare contendit, suspectum erroris esse Hermippi testimonium, eo quod tempus integrum, quo fuit in Aegypto Demetrius Phalereus, annorum fuerit XXIV, ab Olymp. CXVIII. 2. vsque ad Olymp. CCXXIV. 2. quo nempe anno mortuo Lagida solus regnare coeperit Philadelphus. Ostendimus vero suo loco in Demetrii historia, niti Vossium

y) Historiam literariam scriptorum de LXXvirali versione exponunt B. IOAN. FRICKIVS praef. edit. τῶν ό Lips. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 316. seqq. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1031. Isagog. hist. theol. c. vlt. p. 1516. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 440.

z) LE-NOVRRY appar. Bibl. PP. Diss. XII. c. 1. p. 234. HVET. demonstr. Eu. Prop. IV. c. 12. p. 169.

a) De LXX interpp. eorumque chronol. Hag. Com. 1661. 4.

b) In diss. super Aristea.

c) In diss. contra hist. Aristeae Ox. [illegible] de bibliorum textibus originalibus, versionibus Graecis et vulgata Latina 1705. fol.

d) L. V. s. 75.

e) De hist. Graec. L. 1. c. 12. p. 73.

f) loc. cit.

sium coniecturis satis leuibus, nec dignis, quibus Aristeae historia tot momentis falsitatis et suppositionis suspecta fulciatur, vnde dicta ibi hic repetenda sunt, et conferenda, quae opposuit HODYVS[g]. Nos hoc loco id dictis adiicimus, non videri verisimile, quod doctissimus BASNAGIVS[h] coniicit, Demetrium apud Lagidem gratiosum eius consilii regi prima iniecisse semina, vt de tali versione cogitaret, filium autem, amplificandae bibliothecae patriae studiosissimum, id consilium perfecisse. Nam nec testimoniis aliis, quam Aristeae hominis impostoris, demonstrari potest, Aegypti regem ipsum hanc versionem confici iussisse, cuius falsae narrationi Iosephus, gloriae gentis suae velificans, fidem adhibuit, huius vero fide steterunt veteres ecclesiae doctores: nec credibile est, Demetrium Phalereum philosophum Peripateticum nationis valde contemtae, et imprimis propter philosophiae ignorantiam passim traductae, legi eum honorem habuisse, vt tanquam insignem sapientiae thesaurum eam in Graecam transferri linguam regi persuaderet, cum, quae in Mosis historia de mundi generatione et ortu traditur narratio, systema Peripateticum totum euertat, et non potuerit non displicere Demetrio, ab Aristotelis ore pendenti. Est et alia fabula, vetus quidem et passim recepta, quam in philosophiae historia explodendam esse, *tomo primo* in Platonis historia diximus, quae vero cum errores multos grauesque, etiam in ciuitatis et doctrinae Christianae historia, pepererit, hoc loco accurate excutienda et rationum configenda est telis. Nempe, iam ante τῶν ὁ versionem librorum V. T. aliam quandam extitisse solius Pentateuchi, eamque Pythagorae, Platoni aliisque Graecorum philosophorum lectam esse, auctor est Aristobulus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM[i] et EVSEBIVM[k], quibus fidem conciliare quidam ex Demetrii Phalerei epistola ad Ptolemaeum Philadelphum, quam IOSEPHVS[l] affert, satagunt, eo quod versionis accuratioris concinnandae in ea mentio fiat. Quae occasionem dedere viris doctis P. P. potissimum, Pythagoricam et Platonicam philosophiam Hebraeis fontibus vindicantium, testimoniis permotis statuendi, ea quae in Pythagorae Platonisque doctrina occurrunt, legi diuinae propiora et magis affinia, ex hac versione ab illis philosophis, cum sapientiae a barbaris hauriendae caussa in Aegypto peregrinarentur, depromta esse. Immo et hoc additur, inueniri in aliorum quoque philosophorum ante LXXviralem versionem florentium doctrina atque scriptis indubitata legis Hebreae vestigia, quae ex alio fonte ad gentiles philosophos dimanare non potuerint: idque gentilium quoque philosophorum Hermippi, Clearchi et Numenii confirmare testimonia. His rationibus inducti, viri multi doctissimi eiusmodi versionem legis Graecam LXX virali

g) l. c. L. I. c. 9. p. 9.
h) L. c. §. 8. p. 164.
i) Stromat. L. I. p. m. 342.
k) Praep. euang. L. XIII. c. 12.
l) L. XII. p. 391.

virali antiquiorem fuisse asseruerunt [m]. Viderunt vero alii [n] non minori perspicacia, fallacia et dubia esse, quae de hac versione dicuntur, omnia. Nos, quae *tomo primo* ad euertendam hanc fabulam multorum in sacra et philosophica historia praeiudiciorum matrem diximus, maximeque ad Platonis historiam pertinent, otiosa non repetemus prolixitate, sed paucis tantum hoc loco, vbi rerum series id postulat, momenta totius rei exponemus, vt lector iudicare ipse queat. Et I. quidem id ante omnia monemus, vt in omni historia, ita maxime in suae gentis, valde diffitendum esse Iudaeis, nationi ambitiosae, gloriaeque valde cupidae, omnesque gentes alias sapientiae opinione vehementer spernenti, et sibi eruditionis omnis origines fontesque vindicanti. Quae cum Ptolemaeorum temporibus in Aegypto habitans videret, maximam esse Graecanicae eruditionis, praecipue autem philosophiae famam atque existimationem, id quidem persuaderi sibi passa est, vt hanc esse veram sapientiam crederet, quam Graeci tradidissent: ast cum profanae genti, quam sapientiae possessionem seriam indignabantur, hunc honorem inuiderent, non erubuerunt asserere, ex suis potissimum fontibus arua irrigasse sua philosophos gentiles primarios, Pythagoram, Platonem, Aristotelem, et ex sua gente ad omnes populos sapientiam dimanasse. Quae popularis Iudaeorum arrogantia, hodie in illorum scriptis passim deprehensa [o], quas nobis fabulas in laudatorum philosophorum historia pepererit, suo loco ita exposuimus, vt hic praeterire sine taediosa repetitione eas liceat. Maxime vero haec gentis suae ambitio Iosephum corrupit, vt, cum Graecanicae eruditionis esset studiosissimus, hanc Iudaeis gloriam, quacunque occasione posset, vindicaret, nec fabulis parcens, nec suppostitiis foetibus. Quo praeiudicio inducti veteris ecclesiae doctores [p], viri pii sacroque defendendi doctrinam diuinam zelo incensi, sed artis criticae imperiti, cum hac ratione a gentilibus philosophis victorias insignes reportari posse crederent, si demonstraretur, ea, quae pulchrius rectiusque gentiles philosophi dixerint, ab Hebraeis siue barbaris ad eos dimanasse; in eo Iudaeorum iactantiae fidem adhibuerunt, nec satis cauti examinarunt, vtrum vel eiusmodi doctrinarum concordia vera intercederet, vel occasiones, quibus ad gentiles Hebraica doctrina diffluere potuerit, fide dignae essent, nec ne. Quorum auctoritas cum plurimos ita detineat, vt nihil in dubium vocandum censeant, quod a meritissimis ceteroquin ecclesiae Christi luminibus dictum est, mirum non est, fuisse viros multos longe doctissimos, qui in eandem [illegible] concesserint [q]; licet ea animi perspicacia et acumine fuerint [illegible]

m) Vid. post WALTONVM appar. bibl. proleg. IX. §. 6. p. 313. FABRICIO et WOLFIO enumeratos l. c. et Io. GEORG. ENGELBACH. diss. de versione Graeca LXXvirali antiquiore Viteb. 1706. Dubius haeret REIMMANNVS hist. theol. Iudaicae c. VII. §. 4. p. 110.

n) Vid. HODY l. c. L. I, c. 9. p. 48. L. IV. FABRIC. l. c. FRICKIVS l. c. BVDDEVS ll. cc. ENGELBACH l. c. aliique ab his [illegible]

o) Liber Cosri P. I. c. 63. p. 28. seq. et BVXTORFIVS ad h. l. qui plura Iudaeorum [illegible] congessit.

p) CLEM. ALEX. l. c. EVSEB. praep. L. IX. c. 1. CYRILLVS contra Iul. L. II. aliique, conf. SELDEN. de I. N. G. L. I. c. 2.

q) Vid. BARONIVS ad A. CCXXXI. n. 10. 11. Lyr.

falsitatem huius opinionis nullo fere labore peruidissent, nisi antiquitatis et auctoritatis praeiudicio fuissent impediti. II. His praemissis facile est ad Aristobuli auctoritatem respondere: patebit enim ex iis, quae in sequentibus de eo dicemus, eodem praeiudicio Aristobulum vehementer laborasse; vt taceamus, non deesse rationes viris doctis, quibus de scriptorum Aristobuli genuina veritate dubitent [r]. Nec melioris commatis sunt, quae ex Iosepho depromuntur; quam exigui enim ponderis testimonium eius hoc quidem loco sit, ex dictis liquet, et manifestum est, confictam esse illam, quam affert, Demetrii Phalerei epistolam. Quin si eam pro genuina admittamus, nihil tamen in illa est, quod antiquiorem LXXvirali versionem euincat. Nam quae IOSEPHVS habet verba: συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμελέστερον ἢ ἔχει σεσημάνθαι apud Aristeam ita leguntur: τυγχάνει γὰρ ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ λεγόμενα ἀμελέστερον δὲ καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει σεσήμανται, quae verba ad versionem quandam trahi non posse, quilibet videt: neglectas enim et non dignas attentione in thesauro regio habitas fuisse Hebraicas scripturas, tantum indicant. III. Quam vero vrgent viri docti conuenientiam doctrinarum gentilium cum Hebraeis, talem non esse, qualem iactant, suis locis luculenter demonstrauimus; potestque ea vel hoc vno argumento refelli: tanto studio arcana habuisse Iudaeos mysteria sua, vt credi non possit, eos illa in Graecorum philosophorum gratiam vulgasse [s]; fatente quoque IOSEPHO [t], sapientiae nomine contemtam prorsus fuisse Iudaeorum nationem, nec tanti factam, vt ab iis philosophiae arcana philosophos discere voluisse persuadere quis sibi possit. Sed et IV. pauca ea, quae tanquam vestigia Mosaicae doctrinae allegantur, aut communia rationis praecepta sunt, aut vetustissimae traditionis a patriarchis per varias terras dimanantis reliquiae, aut longe alia dicunt, et intolerabiliorem sensum fundunt, quam putant viri docti hypothesi suae inseruientes [u]. Nec V. magnam rei lucem afferre putamus mediam, quam illustrissimus Abrincensium praesul [x] excogitauit, opinionem: non totum pentateuchum, sed partes tantum quasdam [y] ante Alexandrum Graece redditas fuisse. Quod licet ad verba Aristobuli prouocans HVETIVS, in iis [z] clare dici putet, tantum tamen abest, vt versionem [illegible] vel alterius partis pentateuchi confectam ea dicant, vt potius enarrationem tantum quarundam historiae Iudaicae partium innuant. Quicquid vero dicat Aristobulus, indignum est, cui fidem tribuamus, eius [illegible]m, vt ex iis patebit, quae infra de hoc homine dicemus. Cer- [illegible]

tum

LVD. CAPPELLVS Crit. S. L. IV. c. 1. HVETIVS l. c. c. 12. p. m. 166. SCIPIO SGAMBATVS de Archiu. V. T. L. III. §. 5. p. 444. VIVES ad AVG. de C. D. L. VIII. c. 11.
r) HODY l. c. L. I. c. 9. p. 49.
s) IVSTINVS L. XXXVI. c. 2. loca Iosephi huc pertinentia vide apud HVETIVM l. c. p. 66.
t) Contra Appion. L. I. c. 4. 9.

u) Exemplum vide apud BASNAGIVM l. c. c. 4. p. 42. conf. BVDDEVS instit. theol. dogmat. L. II. c. 1. p. 438. Bibliotheque Germanique T. II. p. 124. VAN DALE l. c. c. 28. HODY l. c.
x) loc. cit.
y) Nempe quae historiam populi tangunt.
z) Apud EVSEB. praep. L. IX. c. 6. L. XIII. c. 12.

tum itaque putamus, oracula sacra gentilibus lingua Graeca ante LXXviralem versionem non innotuisse, idque factum esse indignantibus, qui in Palaestina post haec tempora vixere, Iudaeis. Qui tantopere hoc Iudaeorum Hellenistarum consilium detestati sunt, vt, si fides est veteri Iudaeorum traditioni [a], octauo Thebeth mensis die ieiunium instituerint, ideo *quod in eo scripta esset lex Graece, diebus Ptolemaei regis, et tenebrae venerint super mundum tribus diebus;* id est, per tres dies obnubilata tristitia fuerit facies Iudaeorum, vt apposite monuit CARPZOVIUS [b]. Id quod tamen a Iudaeis Talmudicis tantum recentiori aetate constitutum fuisse, viri docti coniiciunt [c], eo quod hoc ieiunium cum insignibus Iudaeorum de hac versione laudibus et iudiciis praeclaris non conueniat. Ast simpliciori modo non negata veteris traditionis fide responderi posse putamus, nempe si hoc ieiunium ad Iudaeos in Palaestina viuentes trahatur. Inter eos enim et Iudaeos in Aegypto viuentes, magnam intercessisse aemulationem, nemini ignotum est. Itaque vt Hellenistarum in profananda lege diuina leuitatem notarent, facile fuit, indicto eiusmodi ieiunio eorum consilia et labores detestari. Certe dissidia et odia inter vtrosque ista versione et domesticae doctrinae propalatione valde aucta fuisse, admodum est verisimile [d].

Philosophiae gentilis inter Iudaeos initia.

§. XII. Peruenisse ab eo tempore et doctrinam Iudaeorum in Aegyptiorum aliarumque gentium notitiam, et philosophiam gentilem ad Iudaeos, dubium non est. Cum enim Alexandriae omnium fere nationum homines habitarent, et noua inprimis philosophiae Graecanicae, ex Aegyptiaca et Orientali corruptae facies in scholis Pythagorico-Platonicis compareret, quae famam sibi sublimioris de Deo rebusque diuinis sapientiae acquisiuerat, factum est, vt cum reliquis, qui ex omnibus fere nationibus hanc doctrinam degustabant, Iudaei quoque, inepta persuasione seducti, se apud Aegyptios eam sapientiam inuenturos, quae ex arcana Mosis disciplina ad eos peruenisset, ad illam doctrinam addiscendam, cognoscendaque philosophiae huius mysteria animum adiicerent [e]. Ad quam domesticae sapientiae corruptionem admissa symbolica Aegyptiorum methodus, quae in scholis quoque philosophorum recepta fuit, aditum parauit. A tempore enim Ptolemaei Philadelphi, vel Philometoris, allegoricam interpretandi scripturam affingendique oraculis sacris legique diuinae suas et doctorum suorum nugas, ex alienis fontibus in sua prata deriuatas, methodum inter Iudaeos obtinuisse, veterum testimoniis demonstrari potest luculentis. Aristeas enim, vel quisquis sub eo nomine latet, refert [f], *Eleazarum pontificem, qui Ptolemaei Lagidis et Philadelphi temporibus vixit, legatis ad sese ab rege missis Hebraicas literas Graeca lingua donan-*

a) Megillath Taanith. p. 50. ed. Bas.

b) Ad SCHICKARDI ius reg. c. II. th. 5. p 107.

c) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 443. et quos nominat.

d) SCALIGER ad Chronic. Euseb. num. MDCCXXXIV.

e) Hoc vel vno Therapeutarum exemplo euinci potest, quam Iudaeorum sectam institutis Pythagorico-Platonicis manum dedisse infra demonstrabitur. Idem aliis exemplis in sequentibus roborabitur.

f) Apud EVSEB. praep. L. VIII. c. 9. p. 370.

donandi rationem informantem, de allegorica sententia diuinarum legum verbis inclusa disputationem eam instituisse, quam EVSEBIVS [g] exhibet. Quibus verbis falso quidem supponi regis cum Eleazaro pontifice literarum commercium, facile largimur, rem tamen ipsam in dubium vocari non posse, ex hoc loco est manifestum, nempe allegoricam explicandi legem rationem inter Iudaeos Aegyptios tum obtinuisse, cuius methodi patrocinium, ne Palaestinam inhabitantibus ea displiceret Iudaeis, impostor ab hoc figmento accersiuit, ipsum Pontificem Iudaeos Aegyptios eam edocuisse. Addimus his, quae alio loco tradit EVSEBIVS [h]: *Ab Aristobuli tempore, gentem Iudaeorum vniuersam duas in partes sectam ac diuisam fuisse. Nam multitudinem quidem ritibus illis omnibus, quomodo legum ipsarum verbis concepti erant, obstrictam Mosen tenere iussisse. At ceteros, quorum mens esset virtusque constantior, cum eo cortice liberatos esse, tum ad diuiniorem aliquam et hominum vulgo superiorem philosophiam assuescere, atque in altiorem legum sententiam mentis oculo penetrare voluisse. Atqui hanc fuisse Iudaeorum philosophorum nationem, cuius vitae morumque rationes infinitos etiam alienigenas admiratione compleuerint.* Quae verba probe notari merentur, quoniam verum nobis tempus designant, quo sub allegoriae pallio philosophia gentilis apud Iudaeos irrepsit. Nempe id Ptolemaei Philadelphi tempore factum est, quo vltimos Pythagoreos, et Platonicos etiam quosdam, in Aegypto vixisse, et instituta atque doctrinam suam philosophicam propagasse, suo loco demonstrauimus. Non intelligi enim aliam sublimiorem philosophiam, quam quae ex schola Pythagorico-Platonica, (quae mature se Aegyptiacae et orientali iunxit, vt supra dictum) ad Iudaeos transiit, Therapeutarum exemplum probat, quos illam philosophandi rationem cum patriis traditionibus legeque coniunxisse, infra probabimus. Ast hos intelligit Eusebius, qui *Iudaicorum philosophorum clarissimos Iosephum et Philonem memoriae posteritatis sempiternae commendasse* scribit [i]; vterque enim hos philosophos tetigit, vt suo loco dicendum, vbi etiam demonstrabimus, eam societatem philosophicam hanc allegorice explicandi legem rationem tenuisse. Nec dubium est, inter Iudaeos hunc philosophiae Pythagorico-Platonicae amorem, allegoriae fundamento innixum, sequentibus temporibus ad alios quoque, qui extra illam societatem philosophicam constituti erant, se extendisse, certe adoleuisse iam hanc philosophiam Platonico-Iudaicam, Philonis tempore, ex eius scriptis, ea ipsa philosophandi ratione turgentibus, est manifestissimum. Addi his possent alia, vt euincatur, modum hunc detorquendi allegoriarum machinis legem ad placita philosophiae alicuius arcanioris, ex adytis Pythagorico-Platonicorum in Aegypto prorepsisse ad Iudaeos, nisi haec satis lucis rei foenerarentur, eamque extra dubitationem ponerent. Ex his vero, si cum iis comparentur, quae de philosophiae Aegyptiacae Graecaeque et

g) cap. 10. h) c. 10. p. 378. i) loc. cit.

et orientalis satis in hac regione suis locis diximus, facili inductione colligi potest, arcanam hanc philosophiam, quam Iudaei receperunt, multum a domestica gentis huius sapientia deflexisse. Illi enim fontes, ex quibus arcanam doctrinam hauriebant Iudaei, fanatica de diuinis doctrina, maxime infausto systemate emanatiuo abundabant: quorum latices cum in prata Iudaeorum deriuarentur, licet alia longe simpliciora et elegantiora exhiberet lex diuina, displicuit tamen sancta doctrinae perfectissimae simplicitas, et deliramenta gentilium magnum quid sonantia atque nugae difficiles, illi praelatae sunt. Et dubium quidem haud est, aliarum quoque sectarum doctrinam, quae Alexandriae personabat, Iudaeos quosdam philosophiae Graecanicae cupidos attigisse. Infra enim Aristobulum, docebimus, Peripateticae quoque philosophiae non mediocriter fuisse peritum. Ast praeualuisse tamen philosophiam Platonicam, Aegyptiacae et Orientali attemperatam, dubitare nos non sinunt exempla Philonis, Cabbalistarum, Therapeutarum et similium, qui Platonismo philosophiam suam arcanam allegoriarum beneficio incrustarunt. Cuius duplex caussa videtur fuisse. Vna in Therapeutarum consortio quaerenda est. Cum enim vltimi Pythagoreorum, in Italia pulsi fugatique suppliciis enecatis sociis in Aegyptum aufugissent, vt ab inuidia populi essent liberiores, in campestria et deserta loca secesserunt, ibique pristinis moribus et institutis viuentes homines Iudaeos, ex regionis temperamento atra bile laborantes, vel in societatem pertraxerunt suam, vel quod verisimilius est, necessitate quadam compulsos in solitudines secedere, ad aemulationem doctrinae institutorumque accenderunt, vt in Therapeutarum historia infra ostendemus. Ita vero cum instituto Pythagorico doctrina quoque ea Platonismo attemperata ad Iudaeos transiit, quae allegoriae beneficio recepta et cum patriis placitis malesano conatu conciliata, tandem prorsus a genuina facie degenerauit, vt suo loco erit manifestum. Quae societatis philosophicae constitutio cum mire Iudaeis placeret, qui se habere, quod gentibus opponerent et praeferrent, gloriati sunt, vt ex Philone patet, non potuit non hominum, sublimius philosophari, quam ceteros, visorum, exemplum aliis ex Iudaeis animum addere, vt cum solitarium viuendi genus amplecti nollent, philosophiam tamen eandem sequerentur. Quam rationem PHILONEM ad amplectendam Platonicam doctrinam allegoriis Mosaicae legi accommodatam permouisse, ipse haud obscure prodit. Altera ratio in ipsa philosophiae Pythagorico-Platonicae indole, qualis in Aegypto viguit, quaerenda est. Cum enim reliquae Graecanicae sectae a Iudaica theologia nimis distare crederentur, et nec Peripatetica mundi aeternitas, nec Stoica mundi anima cum placitis Mosaicis etiam allegoriarum ope satis conciliari posse videretur, sola Pythagorico-Platonica doctrina saniora et digniora Mosaicis praeceptis afferre existimata est, eo quod sublimius de Deo diuinisque et spiritualibus substantiis philosophari putabatur. Cumque et Pythagoram et Platonem discipli-

nam

nam suam atque sapientiam a barbaris accepisse constans fama esset, intumuit superbus et aemulus Iudaeorum sibi solis sapientiae origines vindicantium animus, vt Pythagorica et Platonica a Mose et vatibus Hebraeis ad hos philosophos defluxisse sibi persuaderent. Ita enim ratiocinatos esse homines ineptos, Iosephi et Philonis exempla nos dubitare non finunt. Ast magnum cum esset inter Pythagorico-Platonica dogmata et legem Mosaicam discrimen, adhibita est regionis docendi methodus, et allegoriae beneficio in concordiam ire iussa sunt praecepta longe diuersissima. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis et tota Aegyptus in recipiendis et vniendis cum patria religione et cultu omnis fere orbis doctrinis ea ipsa via incessit, et Pythagorico-Platonici Alexandrini non dubitarunt, allegoria duce, peregrina dogmata suo infarcire systemati, vt suo loco dedimus probatum. Certe ab eo tempore mos ille inualuit, vt et legis Mosaicae praecepta Platonico habitu induerentur, et sanctis viris, sapientiae nomine inter Hebraeos illustribus, Platonicae affingerentur sententiae. Cuius rei specimina ex Philone haurire potest, qui mediocrem in his cognoscendis rebus industriam ponere cupit. Luculentum vero exemplum auctor libri sapientiae Salomonis exhibet, qui Platonicae philosophiae dogmata Salomoni supponere, et pro veteri Hebraea sapientia venditare non erubuit. Qua de re paulo plenius differemus.

§. XIII. Esse librum sapientiae ab ipso Salomone Hebraico idiomate conscriptum, et posterioribus temporibus a Salomoneae disciplinae studioso in Graecam linguam conuersum, praeter alios quosdam, qui inter libros sacra regula pro diuinis habitos eum referunt [k], ea, qua pollebat, eruditione probatum iuit vir illustris et veterum doctrinarum apprime peritus NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS [l], alia sine dubio, vt erat philosophiae Alexandrinae callentissimus, daturus, nisi παραδοξοφιλία quaedam hanc ei opinionem persuasisset. Cuius rationes vt heic loci examinemus [m], eo minus opus est, quo magis tota hypothesis sua mole corruit, si haec vnica admoueatur machina, manifesta in eo libro deprehendi Platonismi Alexandrini vestigia. Quod cum alio loco ita demonstrauerimus [n], vt certi simus, nihil esse, quod veritatis cupidum in hac veritate agnoscenda remorari possit, rem, quantum licet, paucis tantum conficiemus. Neque vero praesidium huic sententiae quaerendum esse a scriptoris conditione putamus, quem Philonem alii [o], quidam non hunc, sed seniorem eiusdem nominis [p], Platonicis quoque praeceptis imbutum, esse statuunt: hos enim falli dubium non est, nec errant, *Liber sapientiae Salomonis.*

 qui

k) Vid. quos laudat I. MOLLERVS Homonymoscop. p. 255.

l) Obs. Hal. T. V. obs. 13. quam obseruationem eius esse ipse fassus est, Hist. philos. mor. P. I. p. 73.

m) Conf. WERENSDORF. pec. diss. Witeb. 1702. et quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 974. Vol. II. p. 199.

n) Pec. diss. de vestigiis philosophiae Alexandrinae in libro sapientiae, Misc. Berolin. Tom. VI. p. 150. seqq. inserta.

o) HIERONYM. praef. ad librum sapient.

p) Vid. MOLLER l. c. KORTHOLT. de can. S. S. c. XIII. p. 278. seqq. B. BVDDEVS Hist. phil. Ebr. p. 76. VOSSIVS de LXX interpp. p. 396.

qui auctorem anonymum esse fatentur, at talem, qui Graecanicam sui temporis eruditionem et eloquentiam didicit. Illius enim vestigia adeo luculenta auctor expressit, quibus ad mores, consuetudines et dicendi rationem in scholis rhetorum Graecorum se attemperauit, vt merito mirandum sit, potuisse hunc librum viros doctos et acutos ad Salomonem auctorem referre, et pro foetu sapientiae Hebraeae, et argumento interno et cultu externo toto coelo diuersae, venditare. Quamuis enim Salomonea praecepta haud pauca scripto huic suo auctor interspersent, eruditionem quoque eam adhibuerit, quae in domesticis quoque gentis Iudaicae monumentis cum laude erat versata, tantum tamen abest, vt a gentilis philosophiae, sensim eo tempore inter Iudaeos inualescentis dogmatibus recipiendis suaeque tractationi inserendis abstinuerit, vt luculenta potius eius vestigia reliquerit. Cuius vt exempla aliquot ex multis, quae alibi produximus, afferamus, ecce mox in limine libri [q]: *spiritum Domini terrarum orbem replere* dicit, *et omnia continere*. Vbi caue eam diuini spiritus omnipraesentiam intelligas, quam laudauit diuinus psaltes [r]; addit enim, hunc spiritum *συνέχειν τὰ πάντα*, quae Platonica vox est, ab anima mundi desumta, quae per omnem mundum se diffundit, eumque rationibus substantialibus continet, tanquam formale eius vinculum. Spiritum enim S. et animam mundi idem esse, ex eo tempore inter Iudaeos quoque inualuit, quo purissimis diuinae doctrinae fontibus turbidae gentilium errorum lacunae immistae sunt [s]. Hanc vero animam cuncta constituere et continere, TIMAEVS LOCRVS [t] Pythagoram secutus docuit, a cuius sectatoribus in Aegyptum delatum dogma inter Iudaeos tandem disseminatum est, vnde PHILO [u] quoque spiritum diuinum per omnem mundum diffusum implere omnia dicit. Hinc in describendis spiritus diuini attributis, adeo manifestis Pythagorico-Platonicorum phrasibus auctor vtitur, vt ignorare prorsus, quid sit Pythagoricum, quid Platonicum, censendus sit, qui non manibus palpat, ex hac schola eas haustas esse. Dicit enim [x], esse spiritum illum sanctum, siue sapientiam illam, quae ex Deo progreditur, *πνεῦμα νοερὸν, μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, εὐκίνητον*, *spiritum intelligibilem, unius generis*, vel potius *unigenitum, et tamen per multas partes se communicantem, subtilissimum, facileque mobilem*. An haec Spiritui S. Hebraeorum magis conueniant, quam animae mundanae Pythagoricorum et Platonicorum, lectoris relinquimus iudicio, id modo addentes, non posse vllo colore pro Salomoneo dogmate vendi, sed aperte gentilem scholam olere, quod addit: *Πάντων χωρεῖν πνευμάτων νοερῶν, καθαρῶν, λεπτοτάτων*. Ponere enim haec verba spiritum istum sanctum, siue sapientiam

q) c. I. 7.

r) Ps. CXXXIX. 1.

s) Conf. MOSHEM. ad CVDW. Syst. int. c. IV. 36. p. 657. Inst. hist. Christ. mai. Sec. I. c. V. p. 430. seq.

t) Opusc. myth. GALEI p. 545.

u) De gigant. opp. p. 287.

x) c. VII. 22.

entiam essentialem fontem spirituum omnium, ex eo emanantium, et in eo subsistentium, longe clarissimum est, et spirituum quoque intellectualium, purorum, et leuissimo siue subtilissimo vehiculo amictorum doctrina, nunquam in scholis Hebraeorum, ante intrusa dogmata Pythagorico-Platonica innotuit. Quae cum ex orientali quoque philosophia hanc de spiritibus ex primis Deitatis emanationibus effluentibus assertionem auxisset et comsisset, tandem Iudaeis, a simplicitate sanctiori patriae philosophiae deficientibus, hanc animam mundanam commendauit: Aliud Platonicae philosophiae specimen deprehenditur his verbis [y]: *ἔκτισε Θεὸς εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἔστι ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέθρου, οὐδὲ ᾅδου βασίλειον ἐπὶ τῆς γῆς, condidit Deus, vt reuera essent omnia, et salutares fecit generationes, neque est in iis venenum perniciei, nec inferni regnum in terra.* Opponi haec verba erroribus apud orientales recepto, et a Platonicis, vt ex PLOTINI *disputationibus contra Gnosticos* liquet, valde reiecto, inesse mundo ex naturali eius generatione et origine malum, quilibet videt. Ast hunc rationibus oppugnat auctor prorsus Platonicis, et, mundum bonum factum esse, demonstrat primo, quia mundus *εἰς τὸ εἶναι*, propter essentialia siue intelligibilia principia conditus iisque, vt reuera esset, superstructus est; secundo, quia in condendo mundo Deus rationibus vsus optimis, eum fecit bonum; tertio, quia mali et destructionis principium non in illo est, nec *ᾅδης* siue corruptionis locus in terra, sed extra terrae complexum eius sedes quaerenda. Vnum PLATONIS *Timaeum* [z], vel PLOTINI etiam disputationem laudatam legere oportet eum, qui haec Platonice dici, vult intelligere. In illo enim eadem res disertis verbis traditur; in his illa aduersus orientalium errores luculenter defenditur. Vtrumque antecessit TIMAEVS [a] Pythagoricus philosophus, idem dogma tradens, bonum esse, ex consilio creatoris, mundum. Sed et tertium addimus locum, quo auctor ita manifesta Platonismi vestigia reliquit, vt omni contradictione euidentius sit, eum Graecanicam philosophiam fuisse secutum. Ita enim nobis Salomonem diuinae sapientiae habitu θεοδίτῳ instructum inducit loquentem [b]: *αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τροπῶν ἀπαλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν κύκλους, καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων, πνευμάτων βίας καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν.* Habes hic, lector, et voces ex intima philosophia Graecanica, maxime Platonica, desumtas, et encyclopaediae, qualis eo tempore Alexandriae obtinuit, breuem adumbrationem, et dogmata Graecanica, consistere sapientiam in earum rerum notitia, quae tum summo in Platonicorum scholis loco habebantur. In eo enim versabatur auctor praeiudicio, Grae-

y) c. I. 14.
z) pag. m. 458.
a) Opusc. myth. p. 545.
b) c. VII. 17.

Graecae philosophiae circulum, qualis tunc obtinuit, esse verum sapientiae compendium, adeoque Salomonis sapientiam ad eandem ideam effingendam esse; hinc metaphysicam ei siue dialecticam Platonicam circa notitiam τῶν ὄντων, id est, idearum versantem, logicam, ratiocinationes hominum diiudicantem, physicam de natura animalium et virtutibus plantarum atque radicum sollicitam, mundi etiam systema et harmoniam explicantem; porro astronomiam, siderum cursus et positiones enarrantem, et chronologiam annorum periodos dimetientem tribuit. Quod si quis Salomoneum esse putet, eum rogamus, vbi τῶν ὄντων γνῶσιν, idearum siue intelligibilium scientiam in scholis Pythagorico-Platonicis famosissimam, rex sapientissimus vnquam tradiderit? eamque primo in sapientiae diuinae indice posuerit loco, quod tamen PLATONEM [c] et sequaces fecisse est notissimum. Certe non intelligibilium scientia, sed timor Domini Salomoni cardo omnis sapientiae est. Possent his adiici plura, nisi instituti nostri memores breues nos hoc loco esse deceat; quare illa legenda sunt, si tanti videbuntur, quae alibi prolixe satis et ex instituto de hac re fuimus commentati. Vnum tamen locum praeterire non possumus, eo quod momentum in hac nostra tractatione aliquod habet. Ait scriptor ὑποβολιμαῖος de sapientia diuina [d]: ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς Θεοῦ δυνάμεως, καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης, ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου. *Est spiratio diuinae virtutis et emanatio gloriae omnipotentis numinis, radius resplendescens diuinae lucis.* Satis manifeste hic locus prodit, conscriptum fuisse hunc librum, postquam metaphysica Cabbalistica ex orientalium et Platonicorum scholis inter Iudaeos caput extulit. Illa enim ex emanatione primogeniti, ex infinito diuinitatis lumine, siue ex Adam Kadmon per Sephiroth ex Haënsoph, cuncta deduxit. Ast desumta haec fuisse ex systemate emanatiuo philosophiae orientalis, Pythagorico-Platonicis dogmatibus attemperato, infra luculenter docebimus. Hic id modo ad loci huius illustrationem notamus, manifesta esse, gentilis huius philosophiae, qualis in vtraque schola personuit, vestigia. Orientales enim, vt *superiori libro* demonstratum, tradebant, ἔννοιαν siue sapientiam diuinam, tanquam virtutem quandam substantialem, naturamque immutabilem et aeternam, quam αἰῶνα vocabant, ex omnipotentis numinis sinu et pleromate diuinae lucis, velut radium e sole, effluxisse, et huius infiniti luminis gloriam in emanationibus ex se productis referre, atque eam homines ad veram γνῶσιν esse reuocandos: Platonici autem Alexandrini systema illud aeonum siue emanationum intra trinitatis Platonicae cancellos restringentes, vt ex PLOTINO [e] patet, mentem diuinam siue sapientiam ex infinito Deo, illo principio superiore, tanquam radium ex sole profluxisse et emanasse, suaque luce cuncta inferiora complere docebant. Qua de re PLOTINI [f], et IAMBLICHI [g] loca excutienda

c) Loca produximus in Hist. phil. de ideis Sect. I. §. 4. p. 35. § 6. p. 86. p. 115.
d) Ib. v. 25.
e) loc. cit.
f) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487.
g) De myst. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

enda suademus. His cum et verbis et sensu omnino concinat libri sapientiae Salomonis auctor, quis porro dubitabit, inepte ad ipsum Salomonem hunc librum referri, et prodiisse auctorem, Graecanicae eruditionis non ignarum, ex schola Pythagorico-Platonica, iam tum accommodatione ad orientalia placita adulterata, vel ex Cabbalistarum quoque somniis quaedam hausisse? Quae omnia exemplo iam esse possunt, qua ratione philosophia gentilis non tantum quoad methodum allegoricam, verum etiam quoad dogmata potiora in Iudaicam doctrinam irrepserit.

§. XIV. Ex dictis intelligi potest, qua ratione in Aegypto diuinioris doctrinae puritas sensim apud Iudaeos deprauari, et tritico admisceri lolia coeperint, traditione quadam orali excogitata. Nempe postquam semel humani ingenii tricas Iudaei degustauerant, quae insignes sapientiae thesauros et arcanam quandam de Deo diuinisque rebus sapientiam pollicebantur, facile fuit venerando traditionis nomine noua et peregrina dogmata introducere, et allegoriarum machinis ex legis litera, tanquam ex cortice ea placita deducere, de quibus nec Numen sanctissimum, nec vates diuinus vnquam cogitauit. Non errant itaque, qui huius mysticae interpretationis legis, quae cuncta in arcanos detorquet sensus, origines ad ea tempora referunt, quibus allegoriae studium inter Iudaeos innotuit, et ex sacra et symbolica Aegyptiorum methodo ad hos peregrinos incolas transmigrauit. Id quod mature, et fortasse adhuc Ptolemaei Philadelphi tempore factum esse, ex supra dictis recte coniicitur, nisi fallant nos veterum narrationes. Quarum tamen quaecunque demum fides sit, illud certum est, Therapeutarum societatem eo tempore, quo eius historiam Philo conscripsit, non tantum solitam fuisse legem ita symbolice explicare, sed et constanter asseruisse, quod hunc interpretandi morem a maioribus suis acceperit: ex quo concludimus, cum ipso societatis huius ortu hunc quoque allegoriae adhibendae morem, et cum eo audaciam intrudendi in sacra dogmata peregrina placita originem sumsisse. Philonis autem aetate nouam hanc docendi rationem, quae Aegyptiorum methodum legi admouit, et philosophiam exoticam domesticis principiis immiscuit, iam magnopere floruisse, scripta eius abunde testantur. Ex Aegypto vero hanc peruersam docendi et philosophandi rationem in Palaestinam quoque translatam fuisse, IOSEPHUS [h] testis omni exceptione maior est. Quo loco cum traditionis studium eam aliquamdiu compescuisset, tandem post vrbis Hierosolymae excidium gentisque dispersionem, semper ad difficiliores nugas delabentibus Iudaeorum ingeniis, magis magisque fimbrias dilatauit, et arcanam simul illam metaphysicam, isto integumento quasi munitam, mire propagauit. Qua de re, cum infra de origine et progressu philosophiae Cabbalisticae acturis ex instituto differendum

Aegyptiaca philosophia quomodo ad Iudaeos in Palaestinam traducta?

h) Prooem. antiq. Iudaic. p. m. 3.

dum ſit, hic nihil amplius addimus. Ex dictis vero de virorum doctorum variis de Cabbalae inter Iudaeos Aegyptiacos origine ſententiis iudicium ferri poteſt; ex quibus IACOBVS BASNAGIVS [i], Aegyptiacam mythologiam et ſymbolicam docendi rationem, quae in hieroglyphicis obtinuit, fontem eius eſſe dixit, aliorumque aſſenſum meruit [k]; Ven. REIMMANNVS [l] autem philoſophiam potius Orphicam et Pythagoricam matrem huius pulli dicendam eſſe contendit. Vtrumque enim virum eruditiſſimum recte ſtatuere, nec ſibi inuicem eos contradicere, ex allatis facile iudicari poteſt; praecipue cum Baſnagius de docendi modo, Reimmannus de doctrina, illa methodo propagata, loquantur, quorum illum ab Aegyptiis, hanc ex Pythagoricorum ſchola, ſed non tam Orphicis, quam Zoroaſtrianis ſiue orientalibus placitis adulteratam originem cepiſſe detegendae infra Cabbaliſticae philoſophiae origines planum facient.

Ariſtobulus.

§. XV. Poſtulat a nobis hic ordo dicendi, vt, cum ad Ariſtobuli tempora origines introductae inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes philoſophiae gentilis retulerimus, illius quoque hic hiſtoriam enarremus. Ea vero valde impedita et multis virorum doctorum diſputationibus obnoxia eſt, ex quibus tamen, quae vero videntur propiora, paucis ſeligemus. Tradunt nempe veteres, vixiſſe Ariſtobulum ſub Aegypti regibus Ptolemaeis vel Philometore vel Euergeta II. et vnius ex illis praeceptorem fuiſſe. Qua de re tamen poſt alios maxime dubitauit V. C. HVMFREDVS HODY [m]. Fuiſſe autem in Aegypto Ariſtobulum quendam, Ptolemaei praeceptorem, ex epiſtola Iudaeorum Palaeſtinae ad Iudaeos in Aegypto habitantes, quae *in ſecundo Maccabaeorum libro* [n] legitur, apertum eſt. Quam quidem ſuppoſitionis ſuſpectam eſſe putat Cl. Hodyus, ſed nulla idonea ratione ſuffultus. Cum vero ex veterum teſtimoniis pateat, vixiſſe Ariſtobulum in Aegypto, et apud regem fuiſſe gratioſum, non inepte EVSEBIVS [o] iudicaſſe cenſendus eſt, fuiſſe hunc Ariſtobulum illum, qui Ptolemaeo Philometori librum ſuum inſcripſit. Aſt his obiiciuntur temporum notationes, quae obſtare videntur, quo minus, Ariſtobulum ſub Ptolemaeo Philometore vixiſſe, dici queat. Nempe epiſtola illa ſcripta eſt anno CLXXXVIII, quo loco aeram Seleucidarum intelligi, qua Iudaei Graecorum ſub imperio vſi ſunt, notum eſt. Hanc ſi ſequimur, annus is incidit in annum ante reſtitutam per Chriſtum ſalutem CXXXIV. Ptolemaeus Philometor autem imperii habenas ſuſcepit ante N. C. CLXXXI [p]. Ex his iam concludunt viri illi docti, aut alium eſſe Ariſtobulum, cuius mentio fit in illa

i) Hiſt. des Iuifs L. III. c. 61. p. 393.

k) BVDDEVS diſſ. de moderamine inculpatae tutelae adiecta nouae editioni introd. in hiſt. phil. Hebr. p. 581. conf. RICH. SIMON Hiſt. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44. ſeqq.

l) Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344. ſeqq.

m) De text. original. L. I. c. 10. qui etiam SCALIGERI ad Euſeb. dubitationibus commotus eſt.

n) c. I. 10. ſeqq.

o) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

p) Conf. PETAV. ration. temp. L. II. c. 9. p. m. 823.

illa Iudaeorum epiſtola, aut falſum eſſe, quod veteres dicunt, ſub Philometore vixiſſe Ariſtobulum, et ad recentiora eum tempora eſſe reiiciendum, eo quod a tempore illo, quo regnum ſuſcepit Philometor, ad epiſtolae illius tempus anni effluxere fere L, qua aetate Philometor iam fatis erat functus. Verum duplici ratione ad has difficultates tollendas, reſponderi poteſt. Aut enim dicendum eſt, vſum quidem fuiſſe Ptolemaeum Philometorem Ariſtobuli inſtitutione; illo vero fatis functo, honoris cauſſa eum regii praeceptoris titulum etiam ſub eius ſucceſſore retinuiſſe, et profecta iam aetate fuiſſe, cum illa epiſtola ad Iudaeos Aegypti incolas exararetur; qua ratione difficultates has tollit BASNAGIVS [q], aut cum FABRICIO [r] ſtatuendum, habuiſſe eum diſcipulum Ptolemaeum Euergetam II. qui Phyſcon a corpore obeſo dictus fuit, fratrem Ptolemaei Philometoris, eo tempore, quo regno nondum erat admotus, eo vero in ſolio regio collocato titulum regii praeceptoris fuiſſe conſecutum. Quamcunque ex his opinionem eligas, nulla erit neceſſitas ſtatuendi, quod laudati viri eruditi volunt, duos a veteribus confundi Ariſtobulos, Peripateticum et Iudaeum, et commentitiam eſſe dictam Iudaeorum epiſtolam. Veteres enim ſi audimus, legis Moſaicae explanationem conſcripſit, regique Ptolemaeo dedicauit. Ita quidem CYRILLVS [s], Chronicon paſchale [t], Anatolius apud EVSEBIVM [u], et HIERONYMVS [x]. Fuiſſe autem hunc Ptolemaeum Philometorem, dicti Chronici Paſchalis, et EVSEBII [y] atque CLEMENTIS ALEXANDRINI [z] teſtimoniis conficitur. Quae tamen tanti non videntur HODYO, vt non, ſuppoſita fuiſſe Sec. II. poſt C. N. Ariſtobulo ea ſcripta, quae ſub eius nomine ambulant, iudicandum eſſe cenſeat, quo tempore libros ſupponendi morem fuiſſe frequentiſſimum annales teſtantur. Vrget vir doctus, Ioſephum tam celebrem nationis ſui hominem non omiſſurum fuiſſe, ſi eius ſcripta ante ſua tempora innotuiſſent: ſuſpecta eſſe Euſebii et Clementis teſtimonia, eo quod parum accurationis prodant in huius hominis temporibus notandis. Clementem enim, qui ſub Philometore eum vixiſſe tradit, alio loco [a] Philadelphi temporibus adſcribere; vnde coniicit laudatus criticus, eos, cum librum vidiſſent Ariſtobuli nomine Ptolemaeo inſcriptum, exſculpſiſſe inde Ptolemaeum Philometorem, cum veriſimile ſit, ſub vltimis Ptolemaeis, et forte poſt Ioſephum, illum vixiſſe. Verum infirmas prorſus eſſe rationes viri celebris, et ad euertendum veterum teſtimoniorum concentum parum idoneas, quilibet videt. Quamuis enim apud Clementem Alexandrinum aut memoriae aut calami vitio, aut, quod veriſimilius ſuſpicamur, librariorum incuria pro Philometore vel Euergeta II, poſitus ſit

q) Hiſt. des Juifs L. III. c. 6. §. 5. p. 404.
r) Biblioth. Graec. Vol. II. p. 280.
s) Adu. Iulian. L. IV. p. 134.
t) Ad Olymp. CXLIV. p. 178.
u) Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32.
x) Chron. ad Olymp. CLI.
y) Praep. l. c.
z) Stromat. L. I. p. 342.
a) l. c. L. V. p. 595.

Philadelphus, hoc tamen reliquorum fidem non euertit. Caeditque propria vineta Hodyus, qui ita concedit, vixisse tamen Aristobulum sub Ptolemaeo quodam, non vero Seculo demum post C. N. secundo, quo tempore ipse floruit Clemens, qui vix decipi potuit, vt scripta suo tempore demum enata ad antiquiora referret. Ea quoque, quae de Aristobulo tradunt veteres, qui allegoriarum ei studium tribuunt, isti aetati conuenire, ex iis, quae in antecedentibus diximus, manifestum est. Studium enim hoc allegoriarum Sec. II. ita iam adultum erat inter Iudaeos, vt ex hoc vno momento antiquiora esse Aristobuli, quam Hodyus putat, tempora, iudicari par sit. Quae vero a Iosephi silentio adducitur ratio eo minus valet, quo magis a negatiuo eiusmodi argumento raro firmam duci posse conclusionem constat, et eadem illatione sequeretur, non vixisse alios viros celebres, quorum Iosephus non meminit. Quod quam infirmum sit atque frigidum, nemo non videt. Verum maxime obstabat Hodyo Aristobuli testimonium, quod confectam LXX viralem versionem Ptolemaei Philadelphi iussu et auctoritate tradit. Quod aliter remoueri non posse putabat vir doctus, quam si supposita esse, quae de Aristobulo dicuntur, omnia assereret. Secutus est eius opinionem Cel. LENFANTIVS [b]. Ast, quod pace magnorum virorum, quorum post fata merito immortalis est memoria, dicimus, admodum falluntur, et concedi omnino potest atque debet, Aristobulum illo tempore vixisse, neque tamen inde inferendum est, vera esse, quae de illius versionis auctoritate et origine regia dixit. Sufficit enim ad eleuandum eius testimonium et denegandam ei fidem, si moneatur, secutum fuisse Aristobulum, Graecanicorum in Aegypto Iudaeorum facile principem et antesignanum, communem gentis suae iactantiam, et praeiudicio nationis occupatum, sapientiam Graecam a Iudaeis deriuare voluisse, id quod de eo testatur CLEMENS ALEXANDRINVS [c]. Cui scopo vt inseruiret, legem eiusque, quam Iudaei in Aegypto moliti sunt, interpretationem, a Iudaeis ad gentes iussu et auctoritate regis Ptolemaei Philadelphi peruenisse, in scriptis disseminauit, vt ita, cum gentis suae gloriae inseruiret, tum versionem hanc priuato Iudaeorum consilio susceptam et Iudaeis Palaestinam inhabitantibus exosam tueretur, atque contribulibus suis commendaret. Ex hoc enim sole meridiano clarius est, plane nihil valere Aristobuli testimonium ad confirmandam Aristeae historiam, quamuis concedamus, eum inter Iudaeos in Aegypto sub Ptolemaeo Philometore vixisse, et pro hac fabula testimonium dixisse. Etsi vero Aristobulum ista aetate vixisse est verisimillimum, falluntur tamen sine dubio CLEMENS ALEXANDRINVS [d] et Anatolius apud EVSEBIVM [e], quorum ille sub Philadelpho ponit, hic ex LXXII interpretum numero ab Eleazaro pontifice ad regem missorum fuisse tradit. Apud Clementem enim

b) Biblioth. German. T. II. p. 134. seq.
c) L. I. p. 305.
d) L. V. p. 595.
e) Praep. L. VIII. c. 32.

enim vel calami vel librariorum errorem esse supra iam innuimus, eo quod alio loco eum sub Ptolemaeo Philometore vixisse dicat. Anatolii vero testimonium vt in tuto ponant viri quidam docti [f], duos nobis Aristobulos propinant, quorum vnus sub Ptolemaeo Philadelpho viuens, ex LXX interpretum numero fuerit, licet in Aristeae historia eo nomine non occurrat, cuius caussam esse coniiciunt, quod more temporis illius praeter Graecum nomen Hebraicum quoque gesserit, et sub eo ab Aristea fuerit enumeratus: alter is sit, quem sub Ptolemaeo Philometore ponunt veteres. Nobis vero vnius Anatolii testimonium tantum non videtur, vt inuitis veteribus, quibus duo Aristobuli in regis Aegypti aula noti ignorantur, praeter hunc, de quo agimus, alius quoque Aristobulus excudatur: quae ratio soluendi difficultates et in concordiam redigendi veterum testimonia, multos nobis errores in historia literaria veterum peperit. Quare malumus simpliciter Anatolium erroris arguere, in quem ex temporum confusione, praesertim ex versionis illius commendatione ab Aristobulo facta, exque gratia, qua in aula Ptolemaeorum gauisus est, incidere potuit, quam duos sine necessitate Aristobulos effingere [g]. Fuisse autem Aristobulum ex eorum Iudaeorum genere, quibus in Aegypto philosophia Graeca placuit, veteres testantur. Teste enim EVSEBIO [h] ad domesticam philosophiam, qua mysticam illam siue Cabbalisticam et allegoricam intelligi, ex supra dictis notum est, Aristotelicae philosophiae studium adiunxit. Prius etiam ORIGENES [i], posterius CLEMENS ALEXANDRINVS [k] testatur. Quod vero HORNIVS [l] tradit, *Peripateticam eum philosophiam omnibus modis in Iudaea propagatam voluisse, tamen parum obtinuisse*, et veterum testimoniis caret, et eorum narrationibus contradicit, quae in Aegypto Aristobulum vixisse referunt: videturque seductus fuisse Hornius ab Anatolio, eumque inter interpretes ex Iudaea in Aegyptum missos retulisse: quo tamen quoque posito, verisimile esset, eum philosophiam Peripateticam in Aegypto demum didicisse. Verum illam Anatolii relationem inter fabulas referendam esse, iam monuimus. Ceterum refert ex Aristobuli opere ad regem Ptolemaeum exarato EVSEBIVS [m] versus quosdam Orphei, in quibus et Mosis et Abrahami fit mentio. Qui versus cum apud IVSTINVM M. quoque occurrant [n], at longe aliter, et multis, quae apud Eusebium occurrunt, deficientibus, recte inde coniecerunt viri docti, Iudaeum vel Christianum aliquem vetus illud carmen Orphicum interpolasse, vt suis auctoritatem apud gentiles ex Orphici carminis testimonio quaereret [o]. Ipsum vero Ari-

 stobu-

f) IVL. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 466. SCIPIO SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 503. I. FR. BVDDEVS Hist. phil. Ebr. §. 18. p. 72. qui tamen in H. E. V. T. T. II. p. 1117. magis ad Hodyi partes inclinat.

g) Easdem rationes sequitur WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 216.

h) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

i) Contra Cels. L. IV. p. m. 204.

k) loc. cit.

l) Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 229.

m) Praep. L. XIII. c. 5. p. 664.

n) Cohort. ad gentes et apolog. II.

o) CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 17. p. 347. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 172. Vol. III. p. 28.

ſtobulum huius fraudis auctorem fuiſſe coniecit V. C. ANDR. CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [p], quam tamen coniecturam improbat Cel. FABRICIVS [q]. Eruditiſſimus autem MOSHEMIVS [r], „non „diſplicere ſibi eam fatetur; eo quod nec ab ingenio nationis Iudaeae „haec fraus abhorreat, quam plurima eiusmodi auſam fuiſſe, praeſertim „in Aegypto, acceperimus, quo rebus ſuis apud alios populos conſuleret; „nec ab inſtituto Ariſtobuli remota ſit, et conſilio, quod totum eſſe fraudulentum et ad Aegypti regem decipiendum accommodatum, res ipſa „doceat. Hoc enim ſumſiſſe ſibi eo loco probandum Ariſtobulum, quod „ipſe vix ignorare potuerit, falſum eſſe, Graecos philoſophos et poëtas a „Iudaeis accepiſſe omnia, quaecunque ſana et ſapientia haberent.„ Quas viri praeſtantiſſimi rationes veriſimilem coniecturam facere, omnino fatendum eſt, praeſertim cum ex ſupra dictis de Ariſtobuli teſtimonio de LXXvirali verſione conſtet, eiusmodi fraudis et mendacii non puduiſſe Ariſtobulum, vt nationis ſuae gloriam apud gentiles homines extolleret, vnde mutata, quam olim fouimus [s], opinione, nulli dubitamus Ariſtobulum inter doctos impoſtores probabili coniectura referre. Ceteras hominis docti circumſtantias ignoramus. Nam quod apud BVXTORFIVM [t] et BARTOLOCCIVM [u] legimus, qui R. GEDALIAM [x] ſequuntur, in bibliotheca Florentina et Mantuae apud fratres Benedictinos latere in membranis Ariſtobuli huius opus, Philonis Iudaei ſcripta longe ſuperans, tam mole quam doctrina et praeſtantia, recte hactenus inter incertas traditiones relatum eſt, et eo magis eſt ſuſpectum, quod Ptolemaeo Philadelpho id inſcriptum eſſe dicitur [y]. De patria vero Ariſtobuli vt hoc tandem eius hiſtoriae addamus, vetus hiſtoriae eccleſiaſticae EVSEBII [z] interpres, quem Ruffinum alii, alii Hieronymum faciunt, tradit fuiſſe ex Paneade, quae Syriae vrbs fuit [a]. Aſt cum in Graecis legatur ὁ πάνυ Ἀριστόβουλος, coniecerunt inde viri docti [b], interpretem vim vocis non aſſecutum, ex ea vrbem confinxiſſe. Scaliger autem et poſt eum deſideratiſſimus nobis CROSAEVS [c] ex hac verſione veteri textum Graecum emendandum eſſe, cum is corruptionem paſſus ſit, putant. Qua de re certi quidem nihil definiri poteſt, cum omnia ad coniecturas redeant: aequum tamen nobis videtur, tamdiu textum Graecum ſequi, quamdiu vel ex codicibus mſc. vel ex aliis veterum locis Paneade ortum fuiſſe Ariſtobulum, non demonſtratur. Ceterum cum in veterum ſcriptis [illegible] que Ariſtobuli occurrant, hic Iudaeus ab illis diſtinguendus [illegible]

p) De poëſi Orphica p. 148.

q) loc. cit.

r) Ad l. c. CVDWORTHI.

s) In Germ. hiſt. phil. opere T. IV. p. 85. Ex his vero ſequitur etiam, Orphica carmina iam ante C. N. fuiſſe huic philoſopho tributa, et ex eius forte diſciplina mature collecta, qua de re Tom. I. L. II. plura diximus.

t) Ad Coſri p. 33.

u) Bibl. Rabb. T. I. p. 408. [illegible] BACH. l. c.

x) Schalſcheleth Hakkabbala p. 104.

y) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. [illegible] p. [illegible] WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 215.

z) L. VII. c. 32.

a) Ita et BARTOLOCCIVS l. c.

b) VALES. ad h. l. WOLF. l. c. BASNAGE l. c. p. 401.

c) Entretiens ſur divers ſujets.

enim inter scriptores rerum ab Alexandro M. gestarum Aristobulus quidam [d], et Epicurus quoque eiusdem nominis fratrem habuit, vt suo loco dictum.

§. XVI. Ex Aegypto in Iudaeam progredimur, incolarum eius in sapientiae et eruditionis studio merita exploraturi, qui mature post reditum ex captiuitate Babylonica a pristina simplicitate defecerunt, et post Esdrae, Zachariae, Malachiaeque, virorum Θεοπνεύστων tempora, quibus diuinis oraculis et sanctiori, quae ex illis hauriebatur, doctrinae, honos suus habitus est, ad humani ingenii somnia digressi sunt, cum hactenus puram seruauissent, quam a patribus acceperant, sapientiam Hebraeam. Aliter quidem post FRANCISCVM IVNIVM [e] visum GEORGIO HORNIO [f], qui ex eo iam tempore, quo Iudaei ab Assyriorum monarchis aliquoties in peregrinas terras iure belli traducti et peregrinae coloniae introductae sunt, coepisse sacram illam philosophiam indelebilem maculam contrahere, populumque Assyriorum conuersatione diuturna, praesertim graui seruitutis tyrannide pressum, paulatim patrios mores exuisse, et impietati nomen dedisse statuit, coniicitque, cum eo tempore apud Persas et Medos praecipui nominis sapientes Magi ab antiquissimis temporibus artes illicitas secretissima religione velassent, has praeter alia ab ipsis et Iudaeos hausisse. Verum dici haec sine solido fundamento, libros eos, qui post reditum populi scripti sunt, eorumque historiam continent, legenti, est manifestum, in quibus nihil est, quod Iudaeos, commixtione tantum cum gentilibus et coniugiis ἀλλοφύλων notatos, eius corruptionis arguat, licet magnopere contendere nolimus, non haesisse quasdam inter Iudaeos ceremonias, praeiudiciaque quaedam et opiniones exotericas apud paucos quosdam irrepsisse, ex Assyria in Palaestinam introductas. Ad has enim vulgi opiniones non pertinuisse magiam, sed secretissima religione a magis velatam fuisse, ipse Hornius recte innuit; ex quo intelligi non potest, quo modo hominibus patria et religione peregrinis ad haec mysteria aditus in Assyria patuerit. Nec meliora sunt, quae viri quidam docti de Pythagorae et philosophorum Graecorum aliorum conuersatione cum Iudaeorum sapientibus, praecipue Ezechiele et Daniele tradunt, ex qua suspicari liceret, gentilem philosophiam iam tum ad Iudaeos dimanasse. Quaecunque enim ea de re disputata sunt, nulla certitudine niti, et ne verisimili quidem ratione valere, *tomo primo* luculenter, nisi fallimur, demonstratum est, nec rerum intelligentes sibi facile persuaderi patientur, gentem obstinatissimam, de qua Apollonius Molonis apud IOSEPHVM [ff] conquestus est, ὅτι μὴ παρεδέχοντο οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἄλλαις προκατειλημμένους δόξαις περὶ θεοῦ, μηδὲ κοινωνεῖν ἤθελον τοῖς καθ' ἑτέραν συνήθειαν βίου ζῆν προαιρουμένοις, *quod a Iudaeis non admittantur, quicunque diuersis de Deo opinio-*

d) VOSSIVS de hist. Gr. L. I. p. 55. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 210.

e) Ad Tobiae c. I.

f) Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 227.

ff) Contra Apion. L. II.

Philosophiae fata in Iudaea.

opinionibus essent impliciti, nec consuetudo ineatur cum iis, qui aliam viuendi rationem essent amplexi; cum Graecis philosophis suam doctrinam communicasse, eorumque ex parte recepisse placita. Sane Iudaicae historiae annales consulentibus certum esse putamus, opiniones a lege deuiantes et vel a peregrinis acceptas, vel propria ingenii luxuriantis audacia et καινοφιλίᾳ excogitatas, post captiuitatem demum Babylonicam inualuisse, et humana diuinis praetulisse, sectis quoque et dogmatum diuortiis dedisse occasionem, ex quo nempe vaticinia desierunt, et lux coelestis, qua hactenus per vates diuinos collustratus fuit, deserere populum ingratum coepit. Tum enim et traditionis oralis praetextu nugae doctorum difficiles et inutiles introductae, et domesticis placitis gentiles quoque errores et consuetudines peregrinae admixtae sunt. Id quod ab eo potissimum tempore accidit, quo post Alexandri M. mortem et diuisum inter amicos eius imperium, cum hi acceptorum regnorum fines bellis dilatarent magnis et cruentis, Iudaica quoque gens, quae IVSTINO[g] teste, hactenus cauerat, ne cum peregrinis commisceretur, hancque auersionem a conuersatione cum gentilibus in disciplinam religionemque conuerterat, propius cum victoribus consuescere coacta est. Cumprimis id factum esse, cum Aegypti rex Ptolemaeus Lagi, et Syriae rex Seleucus Nicanor gentem hanc bello premerent vehementi et graui, libertatique eius insidias struerent, iugum quoque haud semel collo eius imponerent, annales Iudaeorum conqueruntur[h]. Tum enim, vt plerumque fieri solet, euenit, vt victores victos in consuetudines, opinionesque suas transire manumque dare peregrinis ceremoniis cogerent, saltem attemperandi domestica ad victorum placita occasionem exhiberent. Cuius testimonium auctor primi Maccabaeorum libri[i] affert, narrans, iussisse Antiochum Epiphanem, abrogatis omnibus legis diuinae ceremoniis cultuque domestico, ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα, qua voce totam cultus et diuinioris doctrinae, cui ille innititur, rationem intelligi eiusque ad gentilis theologiae modum emendationem praecipi, res ipsa docet[k]. Qua in re licet et manu et sanguine resisterent haud pauci, et mutatio legis sanctae genti in se pertinaci, at diuinis praeceptis religione vinctae persuaderi non posset, inuenti tamen sunt quidam, qui ad aucupandam victoris gratiam patrios ritus, opiniones et traditiones ita gentilibus attemperauerunt placitis, vt non potuerit non inde magna exoriri corruptio. Quod cum in Aegypto dudum iam obtinuisset, illius autem regionis imperantes Iudaicum quoque populum in Iudaea subegissent, factum inde est, vt Aegypti placita et mores, quos Iudaei ibi habitantes induerant, contribulibus quoque eorum Palaestinam inhabitantibus se commendarent, maxime vero arcana illa diuina tractandi docendique methodus sensim quoque inualesceret.

g) L. XXXVI. c. 2.

h) Legenda Maccabaeorum historia et IOSEPHVS antiq. Iudaic. L. XII. seqq.

i) c. I. 49.

k) Conf. IOSEPH. l. c. c. 7. p. 409.

ſcatet. Diſplicuit non ſine graui cauſſa res iſta ſenioribus populi, qui patriae legi atque inſtitutis ita derogari, et euerſionem minari iſtam contaminationem doctrinae domeſticae pulchre peruidebant: his acceſſit innatum genti erga peregrinos quoſuis odium, et introducta atque in religionem verſa ſeparatio ab omnibus fere populis, ambitio quoque ſtulta, qua ſuam ſapientiam adeo omnis terrarum orbis eruditioni praetulit, vt non dubitauerit [l] eam *ſpicilegium et velut angulum in agro relictum a Iudaeorum ſapientibus* appellare [ll]. Vt igitur gliſcenti malo, quod genuiſſe Aegyptiacas ſynagogas querebantur, obicem ponerent, eo tempore, quo Ariſtobulus et Hyrcanus inter ſe de regno diſceptabant, ſanxere, ארור אדם שלמד בנו חכמת יוונית *maledictus eſto, quisquis filium ſuum ſapientiam Graecanicam edocet* [m]. Occaſionem legis huius ita narrant Iudaei [n]: *Cum bellaret inter ſe familia Aſmonaea, Hyrcanus erat intra Hieroſolymas obſeſſus, atque Ariſtobulus erat extra. Obſeſſi indies in arcula fune demiſſa nummos dimiſerunt, atque ii qui extra erant, ſacrificia quotidiana inde coëmerunt, quae ſurſum ab iis intus ſunt retracta. Erat inter obſidentes quidam, doctrina Graeca inſtructus, qui dixit: quamdiu illi liturgiam templi ſic praeſtant, in manus veſtras non tradentur. Poſtero ergo die iſti nummos demiſerunt, atque hi porcum iis remiſerunt. Cum a porco iam ſurſum tracto peruentum eſſet ad medium muri, vngulas muro infixit, et quaſſata eſt terra Iſraëlitica. Eo tempore dixerunt: maledictus ſit, qui alit porcos, maledictus ſit, qui filium ſuum docet ſapientiam Graecanicam.* Fabulam autem eſſe, vel ex ſolo narratiunculae ineptae et nugacis argumento conſtare poteſt, nec ſiluiſſet, qui hanc obſidionem fuſe narrat IOSEPHVS [o] rem memorabilem, ſi ita contigiſſet. Vnde coniicimus, eam ad ignominiam parti alteri inurendam tanquam ſcomma aliquod Iudaeis inuiſum, excogitatam fuiſſe, vt hodie quoque fieri ſolet, vbi Iudaei porcorum opprobrio vexantur. Aliud etiam loquuntur ipſae Iudaeorum narrationes, quae iam inualuiſſe ſub Hyrcano eiusque filio Iannaeo Alexandro doctrinam Graecam, et philoſophiam illam arcanam ex gentilibus fontibus hauſtam tradunt. Dabimus lectori narrationem R. IEHVDAE LEVI, libri *Coſri* auctoris [p], eo quod rem admodum notabilem exponat, pauloque luculentius metaphyſicae arcanae in Iudaea origines referat. Ita vero ille: „Poſt hunc inter Iudaeos eminuerunt Iehuda ben Tabbai, et Simeon „ben

l) Multa hic doctiſſime cumulauit B. ZELTNERVS in diſſ. I. de eruditis feminis ex gente Hebraea §. 16. p. 23. ſeqq. qui cum his conferri meretur.

ll) Conf. Act. philoſ. Vol. I. p. 614.

m) Paſſim in Gemara Babylonica haec formula occurrit, in Menachoth f. 64. Baua Kamma f. 82. Sota f. 69. conf. WAGENSEIL. ad Sotae l. c. Orium Vindel. Melet. I. §. 4. not. l. p. 16.

n) Ex marg. add. libri Menachoth l. c. adducunt narratiunculam WAGENSEIL. l. c. p. 967. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. ad Matth. VIII. 30. T. II. opp. p. 308. SCHVDT. memorab. Iudaic. L. VI. c. 15. §. 5. p. 260.

o) L. XIV. c. 8. p. 473.

p) P. III. p. 240. locum hunc quoque refert R. MARDOCHAI de Karaeis c. 3. p. 26. edit. Wolf.

opinionibus essent impliciti, nec consuetudo ineatur cum iis, qui aliam viuendi rationem essent amplexi; cum Graecis philosophis suam doctrinam communicasse, eorumque ex parte recepisse placita. Sane Iudaicae historiae annales consulentibus certum esse putamus, opiniones a lege deuiantes et vel a peregrinis acceptas, vel propria ingenii luxuriantis audacia et καινοφιλίᾳ excogitatas, post captiuitatem demum Babylonicam inualuisse, et humana diuinis praetulisse, sectis quoque et dogmatum diuortiis dedisse occasionem, ex quo nempe vaticinia desierunt, et lux coelestis, qua hactenus per vates diuinos collustratus fuit, deserere populum ingratum coepit. Tum enim et traditionis oralis praetextu nugae doctorum difficiles et inutiles introductae, et domesticis placitis gentiles quoque errores et consuetudines peregrinae admixtae sunt. Id quod ab eo potissimum tempore accidit, quo post Alexandri M. mortem et diuisum inter amicos eius imperium, cum hi acceptorum regnorum fines bellis dilatarent magnis et cruentis, Iudaica quoque gens, quae IVSTINO[g] teste, hactenus cauerat, ne cum peregrinis commisceretur, hancque auersionem a conuersatione cum gentilibus in disciplinam religionemque conuerterat, propius cum victoribus consuescere coacta est. Cumprimis id factum esse, cum Aegypti rex Ptolemaeus Lagi, et Syriae rex Seleucus Nicanor gentem hanc bello premerent vehementi et graui, libertatique eius insidias struerent, iugum quoque haud semel collo eius imponerent, annales Iudaeorum conqueruntur[h]. Tum enim, vt plerumque fieri solet, euenit, vt victores victos in consuetudines, opinionesque suas transire manumque dare peregrinis ceremoniis cogerent, saltem attemperandi domestica ad victorum placita occasionem exhiberent. Cuius testimonium auctor primi Maccabaeorum libri[i] affert, narrans, iussisse Antiochum Epiphanem, abrogatis omnibus legis diuinae ceremoniis cultuque domestico, ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα, qua voce totam cultus et diuinioris doctrinae, cui ille innititur, rationem intelligi eiusque ad gentilis theologiae modum emendationem praecipi, res ipsa docet[k]. Qua in re licet et manu et sanguine resisterent haud pauci, et mutatio legis sanctae genti in se pertinaci, at diuinis praeceptis religione vinctae [illegible] non posset, inuenti tamen sunt quidam, qui ad aucupandam vi[illegible]tiam patrios ritus, opiniones et traditiones ita gentilibus attempera[illegible] placitis, vt non potuerit non inde magna exoriri corruptio [illegible] Quod cum in Aegypto dudum iam obtinuisset, illius autem regionis [illegible]tes Iudaicum quoque populum in Iudaea subegissent, factum inde est, vt Aegypti placita et mores, quos Iudaei ibi habitantes induerant, contribulibus quoque eorum Palaestinam inhabitantibus se commendarent, maxime vero arcana illa diuina tractandi docendique methodus sensim quoque inualesceret.

g) L. XXXVI. c. 2.
h) Legenda Maccabaeorum historia et IOSEPHVS antiq. Iudaic. L. XII. seqq.
i) c. I. 49.
k) Conf. IOSEPH. l. c. c. 7. p. 409.

ſceret. Diſplicuit non ſine graui cauſſa res iſta ſenioribus populi, qui patriae legi atque inſtitutis ita derogari, et euerſionem minari iſtam contaminationem doctrinae domeſticae pulchre peruidebant: his acceſſit innatum genti erga peregrinos quosuis odium, et introducta atque in religionem verſa ſeparatio ab omnibus fere populis, ambitio quoque ſtulta, qua ſuam ſapientiam adeo omnis terrarum orbis eruditioni praetulit, vt non dubitauerit [l] eam *ſpicilegium et velut angulum in agro relictum a Iudaeorum ſapientibus* appellare [ll]. Vt igitur gliſcenti malo, quod genuiſſe Aegyptiacas ſynagogas querebantur, obicem ponerent, eo tempore, quo Ariſtobulus et Hyrcanus inter ſe de regno diſceptabant, ſanxere, ארור אדם שלמד בנו חכמת יוונית *maledictus eſto, quisquis filium ſuum ſapientiam Graecanicam edocet* [m]. Occaſionem legis huius ita narrant Iudaei [n]: *Cum bellaret inter ſe familia Aſmonaea, Hyrcanus erat intra Hieroſolymas obſeſſus, atque Ariſtobulus erat extra. Obſeſſi indies in arcula fune demiſſa nummos dimiſerunt, atque ii qui extra erant, ſacrificia quotidiana inde coëmerunt, quae ſurſum ab iis intus ſunt retracta. Erat inter obſidentes quidam, doctrina Graeca inſtructus, qui dixit: quamdiu illi liturgiam templi ſic praeſtant, in manus veſtras non tradentur. Poſtero ergo die iſti nummos demiſerunt, atque hi porcum iis remiſerunt. Cum a porco iam ſurſum tracto peruentum eſſet ad medium muri, vngulas muro infixit, et quaſſata eſt terra Iſraëlitica. Eo tempore dixerunt: maledictus ſit, qui alit porcos, maledictus ſit, qui filium ſuum docet ſapientiam Graecanicam.* Fabulam autem eſſe, vel ex ſolo narratiunculae ineptae et nugacis argumento conſtare poteſt, nec ſiluiſſet, qui hanc obſidionem fuſe narrat IOSEPHVS [o] rem memorabilem, ſi ita contigiſſet. Vnde coniicimus, eam ad ignominiam parti alteri inurendam tanquam ſcomma aliquod Iudaeis inuiſum, excogitatam fuiſſe, vt hodie quoque fieri ſolet, vbi Iudaei porcorum opprobrio vexantur. Aliud etiam loquuntur ipſae Iudaeorum narrationes, quae iam inualuiſſe ſub Hyrcano eiusque filio Iannaeo Alexandro doctrinam Graecam, et philoſophiam illam arcanam ex gentilibus fontibus hauſtam tradunt. Dabimus lectori narrationem R. IEHVDAE LEVI, libri *Coſri* auctoris [p], eo quod rem admodum notabilem exponat, pauloque luculentius metaphyſicae arcanae in Iudaea origines referat. Ita vero ille: „Poſt hunc inter Iudaeos eminuerunt Iehuda ben Tabbai, et Simeon „ben

l) Multa hic doctiſſime cumulauit B. ZELTNERVS in diſſ. I. de eruditis feminis ex gente Hebraea §. 16. p. 23. ſeqq. qui cum his conferri meretur.

ll) Conf. Act. philoſ. Vol. I. p. 614.

m) Paſſim in Gemara Babylonica haec formula occurrit, in Menachoth f. 64. Baua Kamma f. 82. Sota f. 69. conf. WAGENSEIL. ad Sotae l. c. Otium Vindel. Melet. I. §. 4. not. l. p. 16.

n) Ex marg. add. libri Menachoth l. c. adducunt narratiunculam WAGENSEIL. l. c. p. 967. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. ad Matth. VIII. 30. T. II. opp. p. 308. SCHVDT. memorab. Iudaic. L. VI. c. 15. §. 5. p. 260.

o) L. XIV. c. 8. p. 473.

p) P. III. p. 240. locum hunc quoque refert R. MARDOCHAI de Karaeis c. 3. p. 26. edit. Wolf.

„ben Schetach, eorumque collegae. Horum temporibus incepit secta „Karaeorum, propter quidpiam quod contigit inter sapientes et Iannaeum „regem, qui fuit e sacerdotibus (Hasmonaeorum), et matrem habuit su„spectam, quasi ex illegitimo coniugio nata esset [q]. Hoc ei quidam e „sapientibus tacite exprobans, dixit ad eum: Iannai rex sufficiat tibi co„rona regni, relinque coronam sacerdotii semini Aharonis. Vnde con„suluerunt ipsi socii et collegae eius, malis afficere sapientes, eos „perdere et in exilium relegare, et occidere. Quibus ille: quum sapi„entes perdiderimus, a quo discemus legem? illi regesserunt: ecce ha„betur lex scripta, qui vult, veniat et discat, neque est, quod sollicitus „sis de lege orali. Itaque assensit, et morem gessit verbis ipsorum in exi„lium relegando sapientes, inter quos etiam fuit Simeon filius Schetach, „qui fuit eius gener. Sic Rabbinorum dignitas destructa fuit ad tempus „aliquod, laboraruntque conseruare legem suo ingenio et suis ratiocina„tionibus, sed non potuerunt, donec ex Alexandria reuocatus fuit Si„meon ben Schetach, et eius discipuli, et cum eo Cabbala seu traditio „oralis pristinum suum vigorem recuperauit." Eadem alii quoque Iudaei Rabbanitae, quos nominat BVXTORFIVS [r], et ex Karaeis R. MARDOCHAI [s] narrarunt: adduntque dicti doctores Iudaici, dedisse hoc occasionem Karaeorum sectae, quod posterius tamen verisimile non esse ex dicendis constabit, eo quod isto tempore sectae Pharisaeorum et Sadducaeorum iam floruerint, quibus Karaeorum secta fuit opposita. Vnde hoc recte colligitur, hanc traditionem siue legem oralem, quam ex Aegypto redux restituit Simeon ben Schetach, non fuisse eam, quae in secta Pharisaeorum floruit; illam enim seruauerant Pharisaei, sed istam, quae in Aegypto inter Iudaeos culta philosophiam Alexandrinam cum allegorica legis explicatione coniunxit, et peculiari Cabbalae nomine innotuit, quam in Iudaea Simeonis illius studio restitutam fuisse, clare satis innuitur. Hoc vero admisso sequitur, iam ante illa tempora aliquam arcanae huius traditionis notitiam fuisse in Palaestina, nec alia ratio est, cur literali expositione legis non contenti, qui regis partes sequebantur, expulsis traditionis et Cabbalae fautoribus, ex ingenio et ratiocinationibus suis hoc philosophiae genus imitati fuerint, quo opus illis non fuisset, si de solis doctorum traditionibus, quales Scripturarii et Sadducaei reiiciebant, hoc esset intelligendum. Neque his obstat, quod supra narrauimus, interdictum fuisse Iudaeis, quo minus filios suos in philosophia Graecanica erudirent: vt enim taceamus, multo magis hoc interdictum pro-

q) Ex loco Mardochai adducto et rationibus a TRIGLANDIO diss. de Karaeis p. 85. allatis patet, matrem Iannaei non illegitimorum natalium, sed vitii in captiuitate oblati arguisse sapientes. Ita etiam IOS. GORIONID. L. IV. c. 6. p. 272.

r) Ad l. c.

s) l. c. qui locum quoque R. Caleb ben Eliah Karaei affert valde notabilem, licet proprie ad Karaeorum origines pertineat. Ex Christianis praeter Triglandium et Wolfium ll. cc. rem hanc tetigerunt BASNAGIVS Hist. des Iuifs L. II. c. 16. §. 3. p. 410. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 16. §. 14. p. 467.

probare, quod Graecanica philosophia, inter Iudaeos recipi coeperit, cum vetandi alias eandem rem nulla fuisset caussa vel occasio; illud non omittendum, non tantum a pristina huius statuti origine exempla reperiri haud pauca, Iudaeis non inficiantibus plane contraria, sed ex quorundam etiam opinione primum istud decretum promulgatum quidem, at non aeque ab omnibus receptum; ex aliorum vero sententia, non tantam detestationem fuisse adiectam, postea vero absolute prohibita fuisse Graecanica studia in bello Titi Vespasiani decreto facto [t]. Ab his itaque temporibus praeter traditiones Rabbaniticas, in Pharisaeorum secta diligenter excultas, arcanam quoque istam et sublimiorem traditionem, quae philosophiam Aegyptiacam Hebraicae admiscuit, quamque Cabbalam dixere, floruisse, dubitandum haud est; Karaei autem vt certiora originis suae ex ipsis Rabbanitarum scriptis testimonia haberent, ad traditiones illorum nomen retulisse videntur. Alexandriae enim, vbi Simeon ille hanc traditionem excoluisse dicitur, longe alia eius facies fuit, quam in schola Hillelis vel Pharisaeorum aliorum. Verisimile tamen est, seruauisse haec sibi mysteria, quae latissime inter Iudaeos Aegypti incolas florebant, excitatiora quaedam in Palaestina ingenia, et plerosque patriis traditionibus circa ritus et ceremonias legis versantes occupatos ad sublimiorem illam philosophiam non attendisse, sane haec verisimilis caussa videtur fuisse, cur de hac re sileant plerique Iudaeorum magistri, tantopere Rabbaniticis ineptiis addicti, vt haec mysteria plane neglexerint, donec Sec. II. restitutum est eorum studium, vt postea narrabimus. Fecit etiam commune tum metaphysicae huic arcanae, tum ritualibus praeceptis nomen traditionis incertam prioris historiam, et dubium quoque non est, odium Graecorum coëgisse Iudaeos, vt quaecunque a gentilibus accepissent, se habere negarent, vt domesticam suam sapientiam extollerent: multos etiam illud odium retraxisse, quo minus eruditioni et philosophiae Graecae operam darent. Quo tamen non obstante, illam non plane exulasse ex Iudaea, exemplis constat indubitatis. Non prouocabimus iam ad R. Iochananis praeceptum [u], qui *licitum esse homini cuiuis, filiam* suam (multo magis filium, cum Iudaei feminas a literis arcere soliti fuerint) *in Graecis instituere, quia id ornamentum ei sit*, docuisse dicitur, facile enim largimur B. ZELTNERO [x], hanc concessionem a priuato factam inter priuatas quoque et a tota gente nunquam rati habitas esse reponendam; solius Iosephi exemplum contrarium docet, quem Graecam philosophiam accurate fuisse edoctum, in sequentibus dicemus. Possemus etiam cum THEOD. BEZA [y] et IO. DRVSIO [z] huc aduocare חכמי מחקר *sapientes inquisitores*, eo quod studium physicum illos excoluisse tempore templi secundi stantis viris doctis visum est, qui huc etiam τοὺς συζητητὰς

t) Conf. quae ex Iudaeorum scriptis attulere diligentissimi viri B. ZELTNERVS l. c. et IO. LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 706.

u) Quod refert R. Abhhu in Sota f. 14.

x) l. c. p. 25.

y) Ad Io. IX. 2.

z) Ad Ex. XLVI.

τῦ αἰῶνος τέτυ D. PAVLO [a] memoratos pertinere, et illos designare putant, id quod etiam GVNDLINGIVS [b] ratum habuit. Ast illi, incertum est, an Graecanicis principiis innixi de rebus mundanis disseruerint, vox συζητητὴς autem a D. Paulo adhibita, disputatorem magis, (cuiuscunque demum generis disputationes tunc synagoga Iudaica fouerit) quam physicum innuit [c], nec contemnenda prorsus est CAMERONIS sententia, qui hoc loco theologos Iudaeorum, qui mystice et allegorice, id est Cabbalistice scripturas interpretabantur, intelligi coniicit [d]; eiusmodi enim Cabbalisticos doctores, inter Iudaeos tum viguisse, ex dicendis constabit, eosque disquisiuisse de rerum omnium et seculi quoque huius origine et emanatione ex Deo, ex Cabbalisticae philosophiae delineatione erit manifestum; conuenit etiam haec explicatio cum loco IESAIAE [e], ad quem respexit apostolus, miraque elegantia in eo Cabbalistae dicuntur recensitores turrium, ob metaphysicas nugas alta spirantes, et sublimius reliquis philosophari visas; quam phrasin mysticam et Cabbalisticam esse, recte vidit doctissimus VITRINGA [f], quamuis assensum non mereatur, dum *studium legis et traditionum Talmudicarum indicari* putat, *quo quis se a terrestribus et mundanis omnibus separet ita, vt ἐν τοῖς ἐπυρανίοις versari videatur.* Hoc enim non studio Talmudico vel Traditionum, in rebus paruis et quisquiliis versanti, tribui potest, recte vero sublimi illi philosophiae Cabbalisticae, μετέωρα sectanti, tribuitur. Verum haec ὡς ἐν παρόδῳ. Tandem neque hoc sine animaduersione dimittendum est, quod in *Gemara Hierosolymitana* [g] dicitur, docuisse R. Iehudam, non permisisse doctores alia conditione Graecam linguam discere, quam ad solam legis interpretationem. Quamuis enim Graeca lingua ante et post templi euersionem, per totum Romanum imperium obtinente, ea se non [illegible]rere posse in legis interpretatione fassi sint [h], falsum tamen est, ad hunc solum vsum Iudaeos Graecam linguam didicisse. Solius enim Iosephi exemplum luculentum contra hanc traditionem offert testimonium, quippe qui non tantum Graecam philosophiam et historiam didicit, sed etiam Graece annales gentis suae conscripsit, suoque ostendit exemplo, circa ea, quibus vixit, tempora, non obstante Synagogae interdicto Graecam eruditionem et philosophiam in Iudaea viguisse.

Iosephus. §. XVII. IOSEPHI dum meminimus, non omittenda est viri huius in hac nostra tractatione memoria, eo quod cum patriae, tum Graecae eruditionis fuit peritissimus, interque eos referendus, quorum curiositas Graecae philosophiae studium cum legis interpretatione coniunxit [i], ex quo

a) I. Cor. I. 20.
b) Hist. phil. mor. c. IV. p. 82.
c) Conf. quae attulit B. WOLFIVS Cur. philol. ad h. l. T. II. p. 310.
d) Conf. HORNIVS Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 228. et qui prolixe idem probat N. FVLLER. Miscel. SS. L. III. c. 7. p. m. 358.
e) c. XXXIII. 18.
f) Ad h. l.
g) Tr. Megillah c. I. f. 9. vnde repetiit MORINVS Exerc. Bibl. L. I. p. 150
h) Gem. Hier. tr. Midrasch Tillim f. 25. col. 3. ex quo repetit LIGHTFOOT Chron. temp. T. II. opp. p. 110.
i) Opp. p. 998. seq.

quo factum, vt cum patria instituta cum Graecanicis comparasset, de philosophia iudaica inepta multis obtruserit praeiudicia, quae heic quoque loci detegere, e re nostra est. Vitae suae historiam ipse prolixe descripsit, cuius breuem hic damus σύνοψιν. Natus est [k] patre Matthatia vel Matthia, genere sacerdotali et regio Asmonaeorum Hierosolymis anno primo Caii Caligulae Caesaris, qui fuit A. C. XXXVII. Puer cum fratre Matthia eruditioni gentis discendae admotus ita profecit in legis studio, vt XIV annos natus a sacerdotibus et primariis vrbis viris in publicis conuentibus quaerendo de lege exerceretur, et examine publico tentaretur. Cum autem insatiabili eruditionis patriae flagraret desiderio, sectarum Iudaicarum explorandarum cupido eum incessit; cumque illo tempore Banuni eremita austero viuendi genere magnam sapientiae sublimioris famam esset indeptus, ei se addixit, et per triennium seueram illam viuendi rationem imitatus est. Ex eremo Hierosolymam redux vitam ciuilem et simul pharisaeorum haeresin amplexus est, quam cum rationibus suis maxime conspirare credebat, quaeque ob doctrinam ei maxime placebat, scilicet quod vitae instituto ad Stoicos accedere iudicaret, et seueriorem disciplinam sectaretur, patriarum vero legum et rituum esset tenacissima [l]. Annos natus XXVI, Romam profectus per mimum quendam Iudaeum Neroni carum gratiam Poppeae consecutus est, et amicis quibusdam conterraneis suis libertatem impetrauit. Reuersus domum adeo seditione, tumultu, belloque repleta inuenit omnia, vt iniurias a procuratorum Romanorum licentia passos ciues, frustra a vindictae studio dehortaretur, eisque, pacem vt cum Romanis colerent, nisi maturare sibi exitium vellent, fine laeto suaderet euentu. Missus postea XXX anno aetatis in Galilaeam, vt in tantis, quae terram illam occupauerant, rerum turbis et tumultibus saluti publicae, quantum posset, prospiceret, et aemulorum inuidiam vicit, et potestate ea moderate ac prudenter vsus est, eaque prudentia ex insidiis et periculis euasit plurimis. Tandem in bello Vespasiani, cum Iotapatam tueretur, occupata arce, quamuis per aliquot dies delituisset, protractus viuus in victoris manus traditus est. Quo loco positus cum magno ciuilis prudentiae praesagio [m] Vespasiano filioque Tito imperium praedixisset, in vinculis vsque ad euentum vaticinii detentus, cumque illud exitus comprobasset, a Vespasiano solutus catenisque securi confractis [n] libertati restitutus est. Ita sibi Musisque suis redditus in Aegyptum secessit, et Alexandriae vixit, quo loco Graecam et Aegyptiacam eum philosophiam, qualis inter contribules suos vigebat, didicisse, dubium non est. Ex Alexandria ad Titum profectus in obsidione Hierosolymarum ei adfuit, et quae ibi gerebantur, diligenter annotauit, Graeceque postea in annales retulit,

) Flauii praenomen a Fl. Vespasiano manumissionis beneficio accepit, qui eum ciuitate que Romana donauit.

) l. c. p. 1023.

m) Vid. GOTTFR. OLEARII diss. de vaticinio Iosephi, Lips. 1699.

n) Velut iniuste detentus vinctusque fuisset.

tulit, cum eam linguam, quam nondum accurate tenuerat, didicisset. Quam elegantius doctus, ad condendam gentis suae historiam animum appulit, et scripta sua Romae confecit, constanti imperatorum Vespasiani, Titi et Domitiani fauore vsus, nequicquam obluctantibus eiusque fortunam euertere satagentibus obtrectatoribus. Vixisse vltra tertium decimum Domitiani annum ex eo patet, quod post antiquitates Iudaicas eo anno finitas adhuc contra Apionem scripsit, quo anno tamen obierit, incertum. De librorum eius historicorum argumento, scopo, fide, et quae alia sunt, quae huc pertinent, differendi locus hic non est; adeundique viri doctissimi, qui plenis manibus notitiam exhibent eorum, Io. Ger. Vossius [o] et Io. Alb. Fabricius [p]. Fuisse virum non Hebraice tantum, sed et Graece doctissimum, et scripta eius loquuntur, et ipse fatetur, narrans [q]: se praeter patriam disciplinam, Graecae quoque eruditioni dedisse operam, licet mos gentis suae sit, peregrina contemnere. Cuius rei vestigia in libris eius vbique fere deprehendas, in quibus praeter magnam gentis suae rerum notitiam, lectionem Graecorum scriptorum prodidit magnam atque elegantem, et Graecanicae quoque philosophiae notitiam haud proletariam ostendit. Quod licet laudandum sit in viro eleganter docto, et praeter eruditionis copiam a iudicii acumine et veritatis studio suo modo commendando, fecit tamen innatum Iudaicae genti praeiudicium et ex ambitione enata persuasio, omnem eruditionem et sapientiam a Iudaeis ad omnis terrae nationes defluxisse, eosque sapientiae praestantia omnes superare populos, (cuius ineptae opinionis vestigia passim in *apologia contra Apionem* reliquit) vt magnis erroribus scripta sua inquinaret. Hoc enim praeiudicio impeditus vir eruditus, cum Graecam eruditionem per totum Romanum imperium obtinere, et pro sapientiae pulcherrimae fonte haberi cerneret, in id incubuit, vt quaecunque posset, quae apud Graecos commendabantur, ad Hebraeos referret, et non patria tantum instituta, mores atque disciplinam cum Graecis componeret, sed origines quoque veteris eruditionis Graecae gentis suae maioribus magna fiducia tribueret, qua ratione philosophicae historiae fontes vehementer turbauit, et veteres quoque Christianos doctores seduxit, vt et ipsi sapientiae et eruditionis veteris origines inter Graecos, ipsamque eorum philosophiam ad Hebraeorum sapientes referrent. Quod praeiudicium cum saepius iugulauerimus, et in sequentibus quoque confodiemus, plura ea de re addere opus non est. Hoc autem monere huius loci est, peperisse hoc Iosephi studium, Graecam philosophiam cum disciplina Iudaica comparandi, eam opinionem, quae nobis sectas Graecanicas inter Iudaeorum haereses propinat, quam falsam esse, infra demonstrabimus.

§. XVIII.

o) De hist. Graec. L. II. c. 8. p. 193.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 293.
q) Antiqq. Iud. L. XX. c. 9. p. 702.

Philosophiae arcanae progressus inter Iudaeos.

§. XVIII. Ex narratis hactenus progressus philosophiae arcanae inter Iudaeos tum in Aegypto, tum in Palaestina satis patet, et de originibus quoque eius illud constat, ante Ptolemaeorum primorum tempora eas non esse ponendas. Qua in re magnum quidem a Iudaeis opinionis diuortium faciendum est, sed non immerito. Illi enim Cabbalisticae huius philosophiae ortum ad ipsum gentis parentem Abrahamum referunt, librosque Cabbalisticos vetustissimos, Iezirah, Sohar et Bahir, ad tam venerabiles origines referre, qua sunt impudentia, non erubescunt. Et librum quidem Iezirah Abrahamo parenti eos tribuere, ex libro Cosri, aliisque magistrorum Iudaeorum scriptis patet [r]: cuius tamen arrogantis et ineptae opinionis puduit alios ex hac ipsa gente paulo cordatiores et melioris frontis, vt vel plane Abrahami esse foetum negarent, aut duos sibi libros Iezirah fingerent, quorum vnum ad Abrahamum, alterum ad R. Akibham, quem hodie legimus, referrent. Quod tamen aeque falsum est, nec vlla ratione potest demonstrari. Quamuis autem tantae aetatis hunc librum non esse, vel coecus palpet, vt ad Abrahamum referri queat, non tamen eorum probanda est sententia, qui ad medium aeuum reiiciunt: ante Talmudis enim compilationem eum iam inter Iudaeos lectum esse, ipsius libri Sanhedrin [s] testimonio confirmatur, vbi dicitur: R. Chaninam et R. Hoschaiam pridie sabbathi solitos fuisse in libro Iezirah legere. Quod si R. GEDALIAE [t] testimonio standum, cuius fidem plerique sequuntur, auctorem is habuit R. Akibham, quem sub Tito Vespasiano vsque ad Hadrianum vixisse, et tandem A. C. CXX misere periisse constat, et infra quoque probabitur. Nos nihil quidem in tanto veterum silentio definimus, illud tamen certum esse putamus, librum hunc valde antiquum esse, et mature ante Talmudis compilationes confectum, eam nobis philosophiam methodo allegorica et mystica referre, quae in Aegypto ex Pythagorico-Platonicorum scholis enata inter Iudaeos inualuit, et post templi euersionem velut singulare gentis mysterium arcana seruata est. Argumentum enim Pythagoricum esse, recte iudicauit PETRVS LAMBECIVS [u], literis enim et numeris philosophatur, quamuis dogmata in eo comprehensa non puram Pythagorae doctrinam referant, sed talem, quae a philosophia orientali admixta adulterata fuit. De libri Sohar aetate aeque incerta est opinio. Et valde quidem antiquum esse, non inepte inde colligitur, quod in eo nulla Talmudis fit mentio; ipsi tamen Iudaei paulo verecundiores non audent supra Simeonis Ben Iochai, qui discipulus fuit Akibhae, tempora attollere, qua de re Iudaeorum historici legendi sunt, qui discipulos Simeonis illum continuasse et auxisse ex praelectionibus praeceptoris dicunt, immo insignem postea temporis interpolationem passum esse librum istum fateantur. Quae sententia magnis quoque viris inter Christianos, et Iudaicarum

r) c. 24. p. 301.
s) c. VII. §. 9.
t) Schalscheleth Hakkabbala p. 18.
u) Prodrom. hist. lit. p. 85.

rum rerum peritissimis placuit: cum e contrario Io. MORINVS, LVD. CAPPELLVS aliique, qui horum partes sequuntur, et IACOBVS quoque BASNAGIVS [x] librum suppositum et post seculum demum a N.C.X. effictum contendant, qua de re infra Simeonis Iochaidis historiam enarraturi pluribus ex instituto dicemus, et quid nobis videatur vero simile, explicabimus. Magis vero suspectam esse libri Bahir aetatem, cuius auctorem R. Nechoniam Ben Kana faciunt, qui Hillelis et Schammai atque Ionathanis Ben Vsiel tempore Herode regnante vixit, infra quoque disputabimus. Hoc vero loco id vnum monemus, quamuis libros hos in philosophia Cabbalistica summae dignitatis et auctoritatis eandem, quae iis tribuitur, aetatem non ferre concedendum sit, dubium tamen non esse, prima eorum rudimenta et quasi stamina a temporibus, quae excidium Hierosolymitanum antecesserunt, esse deriuanda, ex quibus discipuli et successores deinde, additis multis more Iudaico, eiusmodi libros procuderunt: id quod infra suo loco latius probabitur.

Origines sectarum Iudaicarum.

§. XIX. Sed vt ad domesticam philosophiam, quae in Iudaea viguit, reuertamur, ea potissimum in sectis illis quaerenda est, quae circa nati Saluatoris tempora Iudaeos in partes pertraxerunt: quarum historia licet ab illis quoque tradatur, qui ciuitatis Christianae condunt historiam [y], huc tamen proprie pertinet, eo quod domesticam nobis doctrinam exhibeat, quam philosophiae loco habendam esse, ipsi Iudaei voluerunt, qui Graecanicis studiis fuerunt addicti. Origines autem harum sectarum impeditae sunt et obscurae, et coniecturis magis virorum eruditorum definitae, quam certo fundamento demonstratae. Recitabimus nos magnorum virorum coniecturas, et quod nobis videatur verisimile, modeste indicabimus, lectoris arbitrio iudicium de tota re relinquentes. Ita vero rem ornauit, multaque eruditione exposuit IOSEPHUS SCALIGER [z], post Io. DRVSIVM [a] primus de vera origine sectarum Iudaicarum sollicitus, velitationibusque NICOLAI SERARII [b] prouocatus, quem doctissimi postea viri [c] certatim secuti sunt. Restituto diuino iussu vatum Iudaico-

x) Nominabimus infra loca virorum doctorum huc pertinentia.

y) Scriptores de sectis Iudaeorum enumerauit WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 815. quibus magno numero addi possunt scriptores antiquitatum Iudaicarum, SIGONIVS, GOODWINVS, RELANDVS, LVNDIVS, scriptores Hist. eccles. NATALIS ALEXANDER, GVIL. CAVE, I. FR. BVDDEVS, Io. LAVR. MOSHEMIVS aliique; Scriptores historiae et theologiae Iudaicae, BASNAGIVS, REIMMANNVS, CARPZOVIVS, scriptores Historiae philosophicae, HORNIVS, BVDDEVS, GVNDLINGIVS, et commentatores in historiam euangelicam GROTIVS, LIGHTFOOTVS et innumeri alii. Maxime vero consulenda est Io. DRVSII, NIC. SERARII, IOS. SCALIGERI de his sectis diligentia, quorum meletemata coniunctim edidit, et adiecta diss. de secta Karaeorum vulgauit IAC. TRIGLANDIVS in Syntagmate trium scriptorum illustrium de tribus Iudaeorum sectis, Delph. 1704. II. Vol. 4. DRVSII de Hasidaeis tractatio, Franeq. 1603. 8. et de tribus sectis Iudaeorum, ib. 1605. 8. SCALIGERI elenchus trihaeresii SERARII, ib. prima vice prodiit, qua editione nos vtimur.

z) l. c. c. 22. p. 162.

a) loc. cit.

b) In trihaeresio contra Drusium.

c) Vid. GOODWIN. Moses et Aaron L. I. c. 9. p. 167. HOTTINGER. ad h. l. LVD. CAPPELLVS defens. crit. I. S. GOTTFR. SCHVVARTVS de secta Karaeorum c. I. §. 13. p. 52. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1199. BVXTORF. ad Cosri P. III. p. 192. HOTTINGER. thesaur. philolog. L. I. C. 4. p. 15. aliique.

daicorum Zachariae, Haggaei et Malachiae concitatione principumque populi Esdrae, Nehemiae, Iosuae, et Sealthielis cura templo cultuque diuino, qui per LXX annos, quibus Babylonica captiuitas durauit, siluerat, perpurgatoque a gentium contaminatione populo magna in custodienda et seruanda lege restituta erat Iudaeorum contentio et studium, quod ita inualuit, vt non tantum, quae legis litera praecipiebat, ad cultum diuinum rite praestandum, accurate multi obseruarent, sed et praeter ea quae ex lege facere tenebantur, sua etiam sponte opera praestarent pietatis et caritatis, a lege non praescripta. Cui pietati strictioris obseruantiae, si ita loqui fas est, vt certiori connecterentur vinculo, iniere quidam pii viri legis et sanctitatis studio incitati συναγωγὴν quandam, siue confraternitatem, quae peculiari instituto religioneque connexa in id coniurauit, vt non legis tantum accuratam colerent obseruantiam, sed opera alia ἐκουσιαζόμενοι τῷ νόμῳ sua sponte vltroque praeter debitum praestarent, quibus et cultus diuinus, et amor proximi, et misericordia diligentius excoleretur, quaeque ἐπίμετρον quasi et auctarium legis essent. Eiusmodi vero opera supererogationis, vt vulgo loquuntur, erant, sarta curare tecta templi maiori ex parte, et in eius conseruationem atque ornatum voluntarios sumtus facere, spontaneum quoque vectigal pendere, tam ad ipsum sanctuarium, quam ad eius muros et porticus, stipem quoque largiorem in eiusmodi opera pietatis erogare: porro frequentissime templo adesse, et nunquam temere per aliud, quam per templum, iurare, item construere et ornare sepulchra prophetarum, singulis diebus, praeter octauum vel vndecimum diem mensis Tisri agnum in sacrificium offerre. Ita cum piis operibus toti sese dedissent, חסידים *Hasidaei*, sancti vel pii (nostri barbaro vocabulo *Pietistas* vocant [d]) appellati sunt, quo tamen nomine non secta quaedam, sed σύστημα τῶν ὁσίων, corpus quoddam deuotorumque collegium intelligendum est. Quod, cum premi legi diuinae addictos et tantum non opprimi ab Antiocho Epiphane videret, excitatis diuino zelo Matthatiae reliquisque ex Maccabaeorum, qui Asmonaei profanis scriptoribus dicuntur, genere, viris fortissimis, qui ad vindicandam a tyrannide et persecutione gentem se accinxerant, se iunxit, et pro aris focisque strenue dimicauit, postea tamen Alcimo et Bacchidi se tradidit. Etsi vero spontanei instituti rationem diu seruabant, factum tamen est postea, cum iste ἐκουσιασμὸς in praecepta cogi et scripto mandari coepisset, et quae initio vltro praestanda oblata erant, ex praescripto seruanda necessario constituta essent, vt de operibus his supererogationis, praeceptisque huc facientibus in canones scriptos redactis multa tunc orirentur dubia, disputationes, velitationes, altercationesque quotidie succrescerent, magnoque numero eiusmodi con-

d) Ita LVTHERVS vertit II Maccab. XIV. 6. die Frommen, probante id SCALIGERO l. c. p. 173. conf. REIMMAN. Hist. theol. Iud. L. I. c. II. pag. 173.

constitutiones augerentur. Ex his caussis diuisus in duas partes populus duas sectas progenuit, quarum vna stricto legis mandato verbisque inhaerebat, quae postea Karaitica secta dicta est, altera praeceptis istis πατροπαραδότοις operibusque sanctitatis et pietatis melioris et supererogatoriae studebat, qui Hasidaei vocati sunt, et se meliores atque sanctiores ceteris demonstrare satagebant. Ex his vero, cum se a communi viuendi more et ratione separauissent, Pharisaei, et qui longius et austeriori instituto recedebant a communi ista viuendi regula, Esseni enati sunt: literam vero legis sequentes in duas partes scissi sunt, cum Sadoki discipulus Baithosus siue Boethus primus de poena peccatorum et remuneratione benefactorum post hanc vitam dubitasset. Hi enim Sadducaeorum sectam condiderunt, illi νομίμων, siue legisperitorum nomine, quod Karaeorum postea appellationem peperit, insigniti sunt. Haec vir summus, magna, vt solebat, eruditione ornauit, et, si eum audimus, non incertas nobis sectarum Iudaicarum detexit origines, quas Serarius misere turbauerat. Quas vt testimoniis firmaret veterum, ad loca quaedam ESDRAE[e] et NEHEMIAE[f] prouocat, quibus pependisse vectigal quosdam pios viros ad templi curam constat, tum ad IOSEPHI[g] testimonium, quo scriptor Iudaeus narrat, Alcimum pontificem murum euertere voluisse sanctorum, qui vetus et ab ipsis sanctis prophetis aedificatus esset, plaga vero diuinitus immissa mortuum concidisse. Maximum vero sententiae suae praesidium in Maccabaeorum quaerit historia, in cuius libro primo[h] narratur, insurgente in Antiochi saeuitiam Matthatia congregasse se ad eum et sequaces, συναγωγὴν Ἀσιδαίων ἰσχυροὺς δυνάμει ἀπὸ Ἰσραὴλ, πᾶν ἑκουσιαζόμενον τῷ νόμῳ, *Asidaeorum collegium, viros fortes et valentes in Israël, et quicunque spontaneo cultu legi essent addicti.* Quod Hasidaeorum nomen et alibi in hac Maccabaeorum occurrit historia[i]. Nec loca quoque desunt viro summo in euangelistarum scriptis[k], quibus alludi ad hanc spontaneam et superabundantem Hasidaeorum legis obseruantiam et pietatem coniicit. Licet vero haec docte admodum et subtiliter, et, vt solebat, magna rei fiducia fretus disputauerit Scaliger, et negari etiam nequeat, eleganter nec sine verisimilitudine ita rem omnem exponi magnisque liberari difficultatibus sectarum Iudaicarum historiam, rationes tamen magni viri infirmae visae sunt viris aliis doctissimis[l], idque probare non valentes, quod tamen demonstrare Scaliger instituit. Inter hos maxime eruditissimus BASNAGIVS[m] obiicit, corrupisse Scaligerum Iosephi testimonium; illum enim murum hunc non a sanctulis illis Iudaeorum, sed a sanctis prophetis excitatum dicere, et coacte valde trahi caedem sexaginta

e) c. V. 2.
f) c. X. 32.
g) Antiq. L. XII. c. 17. p. 424.
h) c. VII. 13.
i) II Maccab. XIV. 6.
k) MATTH. XXIII. 16. 29. LVC. XVII. 10. Rom. V. 6. 7.
l) Vid. LEYDEKKER. de republ. Hebr. T. II. L. VIII. c. 5. p. 610.
m) Hist. Iud. L. II. c. 20. p. 583.

ta sacerdotum piorum ab Alcimo perpetratam ad eiusmodi confraternitatem. Ignorare eam Iudaeorum historiam omnem, maleque huc adduci Maccabaeorum historiam, quae non de eiusmodi societate ecclesiastica, sed de factione quadam politica, initio quidem Matthatiae partes sequente, sed postea imprudenter se Alcimi Bacchidisque partibus addicente intelligi debeat; nec verisimile esse, tacituros fuisse scriptores rerum Iudaicarum eiusmodi societatem, si tam diu inter Iudaeos floruisset: loca vero foederis noui coacte valde et praeter rem, vt cuiuis apertum, huc trahi. Fatemur nos, multum ingenii et eruditionis habere coniecturam Scaligeri, ast ficulneis inniti rationibus, nec, vt debet, probari collegii huius pii existentiam. Loca enim in Maccabaeorum historia, quibus tota hypothesis innititur, factionem nobis describere bellicam, coecus sit, qui non ex prima inspectione intelligit. Certiora itaque ab incertis, et verisimilia, ab iis, quae se nulla probabilitate commendant, separanda sunt. Hoc vnum enim certum esse putamus, mature post vatum diuinorum excessum ex hac vita, cum prophetiae donum inter Iudaeos desiisset, extitisse homines, qui legis litera non contenti, varias sibi patrum traditiones finxerint, quibus lex ad opera varia, cultum maxime externum Dei, et vitam a vulgi moribus separatam spectantia noua interpretatione tracta, nouum quoque doctrinae genus pro orali quadam lege venditum pepererit: alios vero innouationibus his relectis soli legi et ἁγιογράφοις institisse. Quibus cum peculiaria quaedam dogmata accederent, tandem notissimae illae Sadducaeorum, Karaitarum, Pharisaeorum et Essenorum sectae exortae sunt, quorum historia et placita iam porro nobis enarranda sunt. Minores enim Iudaeorum sectae ad nostrum institutum non pertinent [n].

§. XX. Sectae Sadducaeorum primae origines incertae nec satis exploratae sunt [o]. Io. LIGHTFOOTVS [p] ad Esdrae tempora eas reiicit, quibus fuisse homines, qui resurrectionem et iudicium oecumenicum negarent, ex MALACHIA [q] notum est. Ad hos, Sadducaeismum ante natum Antigonum Sochaeum, Zadocki magistrum, professos, refert Iudaeorum traditionem [r]: *ad coronidem omnium orationum olim Iudaeos in templo dixisse* עד עולם *in seculum: cum vero irrumperent haeretici, dicerentque, non esse seculum nisi vnum, institutum esse, vt diceretur,* מעולם עד־העולם *a seculo in seculum*, id est, vt glossa interpretatur: *ad innuendum, duplicem esse mundum, ad extirpandam e corde opinionem negantium resurrectionem mortuorum.* Quo testimonio adductus, ad prophetarum tempora

Secta Sadducaeorum.

n) Tales fuere Herodiani, legis periti, scribae, in antiqq. Iudaicis enarrandi. EPIPHANIVS T. I p. 51. septem nobis sectas exsculpit, quem sequitur Hegesippus apud EVSEBIVM H. E. L. IV. c. 22. conf. VALESIVS ad h. l. Ven. DEYLING. Obs. SS. L. III. p. 453. conf. RELAND. Antiqq. S. L. II. c. 9. §. 17. p. 253. sqq.

o) Scriptores de Sadducaeis exhibet WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 817. Egit de iis quoque P. BAYLE Dict. crit. T. IV. p. 114. licet ceteras sectas omiserit.

p) Hor. Hebr. ad Matth. III. 7. opp. T. II. p. 873.

q) c. III. 14. 15.

r) Tr. Berachoth f. 54.

pora huius haereſeos initia referenda putat, exortamque eam conlicit ex male intellectis verbis EZECHIELIS [s] Vatis; „quae ſecundum „literam intelligentes quidam et ſimul nullam reſurrectionem videntes, „nullam exinde futuram ſomniauerint: creuiſſe vero hoc dogma atque „in ſectam ſuperbiiſſe, cum tandem ex cathedra per Antigonum Syn„edrii praeſidem de eo ita determinatum fuiſſe, fucato praetextu pa„riter et audaci aſſererent diſcipuli eius Zadock et Baithus.„ Vidit tamen vir doctiſſimus, infirmo hanc coniecturam niti fundamento, vnde eam deſeruit, et ortam fuiſſe eam ſectam non niſi pluribus annis poſt Zadocki obitum ſtatuit [t]. Manifeſtum vero eſt, ex ſola reſurrectionis negatione ad origines ſectae huius non poſſe concludi, cum non tantum impietas haec fere vniuerſalis omniumque locorum eſſe queat, ſed in eo quoque clariſſime a Sadducaeorum doctrina diſcrepet, quod hi praemia tamen et poenas in hac vita admittebant, quas impios illos negaſſe ex Malachia apertum eſt. Iudaeorum vero commenta, quae eiusmodi atheos (inter quos et Ariſtotelem, a Simeone Iuſto tamen circa illa tempora conuerſum et proſelytum iuſtitiae factum [u] numerant:) iam tum haereſin formaſſe dicunt, fide deſtituuntur. Nos tutius eſſe putamus, occaſiones ſectae ab ipſa origine diſtinguere, et dogmata acceſſoria a primariis ſeparare. Quibus obſeruatis, omnino veriſimile eſt, fuiſſe ab Eſdrae temporibus, vt ſupra dictum, inter Iudaeos homines, qui cum noua legis auctaria per traditiones doctorum enata improbarent, ſolam ſibi legis literam ſeruandam conſtituerent, hacque opinione ducti, licentius forte, quam par erat, de futura quoque ſpe diſputarent; nec inanis prorſus ſuſpicio eſt, impura Alexandrinorum Iudaeorum dogmata, quae ſenſim in Palaeſtinam quoque irrepebant, occaſionem quandam diſputandi de eiusmodi quaeſtionibus exhibuiſſe [v]: quibus cum accederent nouae de magiſtri effato ſententiae Sadocki et Baithoſi, tandem ſecta Sadducaeorum enata eſt. Rem ita Hebraeorum doctores enarrant [x]: vixit A. M. cccIↃↃↃccccLX, tribus ante natum Chriſtum ſeculis [y] Antigonus Sochaeus, Soco, oppido in Iudaeae limitibus ſito, oriundus [z], homo doctus et legis peritus [a]. Is cum inanes plerorumque perſuaſiones de merito operum ſupererogatorio, et cultu Deo ex ingenio praeſtito indigna-

s) c. XXXVII.

t) Hor. Hebr. ad Act. XXIII. 8. opp. T. II. p. 737.

u) Schalſcheleth Hakkabbala p. 83. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 865.

v) Conf. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1206.

x) Loca eorum indicauere LIGHTFOOT. l. c. et WOLFIVS l. c. p. 814. ſeqq. DRVSIVS de ſectis L. III. c. 3. p. m. 125. CARPZOV. introd. in theol. Iudaic. c III. §. 14.

y) Conf. WOLF. l. c. p. 813. vixit cum Antigono R. Eliezer.

z) Conf. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 1018.

a) Fuiſſe hunc Antigonum Simeonis Iuſti ſucceſſorem Iudaei tradunt: id vero vel de ſucceſſione ſacerdotii vel praeſidii in Synedrio vel traditionis oralis intelligi poteſt. Plerique de ſecundi generis ſucceſſione intelligunt, vid. BAYLE l. c. not. A. p. 112. Ex Capitulis patrum vero c. I. n. 3. patet, de tertii generis ſucceſſione, doctrinali nempe intelligendum eſſe. In pontificatu enim Simeoni ſucceſſit Onias; Synedrium autem tunc nondum conſtitutum erat. Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. II. c. 14. p. 323. c. 16. §. 6. p. 377.

dignaretur, et temporalibus promissionibus pietatem fere omnem inaedificari cerneret, veramque ita Deoque placituram sanctitatem eneruari doleret, resistendum ratus errori damnabili, discipulos docuit: *Ne sitis sicut serui, qui seruiunt magistro ea conditione, vt recipiant mercedem: sed estote tanquam serui, qui seruiunt magistro non ea conditione, vt recipiant mercedem, sitque timor Dei super vos.* Laudandam esse egregiam sententiam, quae timorem Dei non mercenarium et seruilem, sed filialem, Deoque dignum postulat, nemo non videt, qui puriora moralis doctrinae fundamenta intelligit: idque eo magis, quo magis promissiones V. T. typo felicitatis temporalis spiritualem et mysticam tegumento quasi velantes, Iudaeorum eo tempore animos induxerant, vt ad mercedem temporalem quasi debitam opera sua componerent. Ast quod laudabili sensu praecepit Antigonus, eo ipso quod ad temporalia tantum praemia respicere solerent Iudaei, a discipulis Antigoni eo tractum est, vt spes omnis futurae vitae praemiorumque aeternorum euerteretur, sicque quod reuelatione et ratione duce magister praeceperat, ad eiuranda vera reuelationis et rationis principia adhiberetur. Zadockus enim et Baithosus, qui ab ore Antigoni pependerant, falsa prorsus interpretatione dicti illius decepti, nec mercedem sperandam esse post hanc vitam docebant, nec posse esse resurrectionem mortuorum inde inferebant, rationes ita subducentes [b]: *Quid viderunt patres nostri vt dicerent: possibile est, vt operarius praestet opus suum per totum diem, et non recipiat mercedem vesperi. Verum si nossent patres nostri, quod est alius mundus et remuneratio iustorum in eo et resurrectio mortuorum, non sic dixissent.* Quod cum discipulis illi suis traderent, sicque schola haec a recepta Iudaicae ecclesiae doctrina secessum faceret, exorta inde est Sadducaeorum et Baithosaeorum secta [c]. Et haec quidem Iudaeorum magistri constanter tradunt, quibus tamen diffidunt nonnulli, et, inuidia tantum dictante, hanc Sadducaeismi originem ab illis referri, statuunt [d]: nos vero nihil in hac narratione videmus, quod verisimilitudine careat, et non ita euenisse censendum sit, praecipue cum non de huius vel illius dogmatis Sadducaeorum fonte, sed de ipsis sectae originibus quaestio sit. Variant tamen in quibusdam circumstantiis magistri recutiti, vt ex illis eorum locis videre est, quae collegit LIGHTFOOTVS [e]; quo pertinet, quod quidam praetendunt [f], fuisse inter Baithosaeorum et Sadducaeorum sectam aliquam differentiam, hosque illis fuisse peiores, eo quod resurrectionem Baithosi sectatores non negauerint [g]. Alii eandem vtrisque nominis rationem sectariam fuisse contendunt, sed Zadocki magis, quam Baithosi nomen sectatores recepisse, eo quod hic spurius esset.

 Fuit

b) Pirke abhoth. l. c.
c) R. NATHAN. ad l. c. abh. c. 5. apud LIGHTFOOTVM l. c. p. 737.
d) Conf. BVDDEVS l. c. p. 1205.
e) ll. cc.
f) Conf. Scriptores de hac secta laudati NIC. FVLLER. Misc. SS. L. II. c. 3. BVDDEVS l. c. p. 1208. BAYLE l. c. not. B. BASNAGE l. c. L. II. c. 15. §. 4. p. 350. alii.
g) R. GEDALIA Schalscheleth p. 48. b.

Fuit etiam inter Iudaeos non nemo [h], qui Baithosum vnquam extitisse negaret, et vocem ביתוסים conflatam ex duabus vocibus בית אוסיי putaret, quibus indicaretur Essenorum familia. Quod vt verisimilitudine caret, cum plerique Iudaeorum Baithosum Zadocki condiscipulum fuisse testentur, licet has partes sibi sequendas duxerit NIC. FVLLERVS [i], remque in medio relinquat clarissimus RELANDVS [k]; ita cum Iudaeorum testimonio de Baithosaeorum a Sadducaeis discrimine ita comparatum est, vt impossibile sit certi quid statuere; ab omni tamen verisimilitudine non abhorret ea sententia, quae initio promiscuum fuisse vtriusque nominis ad sectam designandam vsum, postea tamen Sadducaeorum nomen frequentius vsurpatum, alterum in obliuionem induxisse statuit. Quae coniectura ex eo confirmatur, quod de Baithosaeis nec sacra euangelistarum historia, nec Iosephus aliquid habet, cuius caussa haud alia fuisse videtur, quam quod Sadducaeorum quoque nomine comprehenderentur. Quo vero tempore sectam peculiarem constituere et in diuersam a reliquis familiam coire coeperint Sadocki discipuli, definiri accurate non potest. Confundere enim illos scripturarios cum Sadducaeis, longius quam isti, progressis, qui mox post reditum ex captiuitate hanc sectam exortam statuunt, ex supra dictis liquet. Nec audiendi sunt, qui duce EPIPHANIO [l], et consentientibus Iudaeis quibusdam, inuidia Sadducaeos cumulantibus, statuunt, Sadockum defecisse ad templum montis Garizim, a Manasse inter Samaritanos constructum, et Alexandro M. regnante haeresin intulisse Sadducaeorum. Nouimus enim ex sacra Euangelistarum historia, Sadducaeos templo Hierosolymitano non minus addictos fuisse, quam Pharisaeos; nec ex alio haec fabula fonte orta est, quam ex odio Rabbanitarum, qui cum Pharisaeis essent addictissimi, et traditionem a Sadducaeis negari aegre ferrent, ad haereticas origines sectae huius ortum retulerunt [m]. In re itaque incerta si certi quid statuendum, assumendum tempus Zadocki et Baithosi, quos, cum discipuli Antigoni fuerint, ille vero Simeonem Iustum praeceptorem habuerit, vixisse oportet, Onia principatu et sacerdotio fungente, Ptolemaeo Euergete Aegypto, Seleuco Callinico Syriae imperante, quod tempus in annum A. C. N. CCXL incidit, quam aeram sectae huius plerique sequuntur [n]. Post hanc enim aetatem in Iudaea eam valde inualuisse constat. Quod vero de huius sectae origine LVCAS BRVGENSIS [o] habet, quamuis momentum habere

h) R. ASARIA in Meor Enaiim p. 32.

i) loc. cit.

k) In not. ad OTTONIS Hist. DD. Mischn. pag. 37.

l) T. I. p. 51.

m) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380. MICRAELIVS Hist. eccl. L. I. s. 2. p. 265. CAROL. SIGONIVS de republ. Hebraeor. L. V. c. 11. p. m. 417.

n) Conf. FRID. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 108.

o) Coniicit is ad Matth. III. 7. dispersum esse collegium scribarum, ab Esdra institutum, de campis Elysiis aliisque doctrinis, quae futurae vitae praemia et poenas concernunt, quas inter Babylonios Graecosque primum Iudaei audiuerint, cum ex V. T. de iis parum iis constiterit, quod seruatae essent reuelationi N. T. Eos itaque

habere videatur in philosophica historia, omni tamen veterum testimonio destituitur, neque illi heic loci immorandum est. Quaecunque autem sit originis huius sectae ratio, illud ex annalibus Iudaeorum constat, mature eam inter Iudaeos floruisse, magnaque auctoritate gauisam esse. Quamuis enim in fundamentalibus religionis Iudaicae capitibus discessum a reliquis Sadducaei fecissent, attamen non tolerati modo sunt in ea gente, sed et ad sacra publica, immo ad sacerdotia et ipsam pontificis summi dignitatem admissi sunt [p]. Qui licet Pharisaeos saepius inimicos essent experti, qui reiici ab iis legem moralem indignabantur, factum tamen haud raro est, vt in vnam societatem coalescerent, vbi communis caussa esset tuenda, cuius exempla complura annales Iudaici referunt, et notissima habet euangelica historia. Nec his obstant graues, quibus Rabbanitae Sadducaeos onerant, calumniae, qui haereticorum instar eos traducunt: illae enim post excidium templi demum enatae sunt ex graui Pharisaeorum odio, quod Sadducaeorum partes tantum non suppressit [q]. Ante templi excidium autem vrbisque desolationem magna saepe auctoritate et potentia vsi sunt. Maximas vero apud Hyrcanum Iudaeorum principem et pontificem vires haec secta sumsit. Cum enim Pharisaei ei valde obluctarentur, eumque matris vitio indignum sacerdotio iudicantes, vt deponeret pontificium axioma, cogere vellent, vehementer illis iratus nonnullos interfecit, alios ex vrbe eiecit, et in deserta loca concedere adegit; Sadducaeorum vero partes eligens, omnibus, huius sectae dogmata vt reciperent, si R. ABRAHAM BEN DIOR [r] fides est, praecepit, Pharisaeorum vero sectam ne quis eligeret, mortis poena cauit. Post eius fata non conuenisse filio Alexandro cum Pharisaeis, ex iis constat, quae supra de fatis Cabbalisticae doctrinae in Palaestina edisseruimus, id quod regem impulit, vt et ipse Sadducaeorum se sectae addiceret [s]: moribundus tamen Alexandrae vxori persuasit, vt Pharisaeorum fauorem sibi conciliaret, quod apud plebem eos plurimum valere intelligeret [ſſ]. Quod consilium tanta calliditate exsecuta est femina sagax et ad rerum circumstantias attenta, vt et sibi et defuncto marito populi amorem reconciliaret [t]; ita vero Pharisaeos extollens Sadducaeorum partes depressit, nequicquam obluctantes et haud vna acie contra traditiones insurgentes [u]. Certe ab eo tempore haud semel Sadducaei succubuerunt. Quod si verum

que qui peregrina philosophia duce eiusmodi praemia et poenas admiserint, Pharisaeos dictos fuisse; qui reiecerint, Sadducaeos. Quod quam ineptum et ab omni verisimilitudine alienum sit, quilibet videt, qui vel pauca quaedam prophetarum loca de futurae vitae conditione et diuino iudicio oecumenico considerat, vt alia taceamus.

p) In caussas eius rei inquirit BASNAG. Hist. Iud. L. II. c. 15. §. 3. p. 348. BAYLE l. c. not. F. p. 125. HVMFR. HODY de resurrect. corpor p. 89. 95.

q) Fuse rem narrat IOSEPHVS antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.

r) Apud TRIGLAND. de secta Karaeorum c. 6. p. 49. conf. BASNAGE l. c. p. 351.

s) IOSEPH. l. c. c. 24.

ſſ) Ibid. Eleganter et erudite peculiari diss. huius reginae historiam illustrauit B. ZELTNERVS.

t) Megillath Taanith c. 4. BASNAGE l. c. p. 356. seqq.

u) Vid. REIMMANN. Hist. ath. c. II. §. 8. p. 40. ZELTNER. diss. de Alexandra p. 32. et quos nominat WOLFIVS l. c. p. 819.

rum est, quod Iudaeorum magistri narrant, exorta aliquando de traditionum necessitate graui publicaque disputatione inter Pharisaeos et Sadducaeos, Traditionariorum pars victoria tanta potita est, vt XV die mensis Thammuz, qui Iulius nobis dicitur, solennem diem festum in eius memoriam constituerint: quamuis vel scripturarios cum Sadducaeis confusos, vel totam narrationem valde suspectam esse, non inuiti fateamur. Magna enim potentia Sadducaei tum in synedrio et inter diuites atque potentiores, tum inter sacerdotes fruebantur, quod nonnullis occasionem dedit suspicandi, Herodianos in euangelica historia memoratos Sadducaeos esse, eo quod Herodis partibus addicti magna apud eum gratia valerent. Quod licet verisimile non sit, sacra tamen et Iudaica historia teste, et Caiaphas et Ananus [x] eius successor, summi pontifices, Sadducaeorum sectae addicti fuerunt. Post vrbis vero et templi euersionem valde diminutae sunt res Sadducaeorum, magna eos inuidia premente secta Pharisaeorum; qui cum cathedras soli fere occupassent, Sadducaeos velut haereticos (מינים), Epicureos et Samaritanos traduxerunt, id quod seduxit EPIPHANIVM [z] et TERTVLLIANVM [a], vt Sadducaeos et Dositheanos inter se confunderent. Cuius odii tanta vis fuit, vt ad Christianos transiret, et Sadducaei a Iustiniano imperatore tanquam athei vrbe et imperio Romano eiicerentur. Statuit enim grauissima sententia [b]: *Si quidam apud eos atheos vanae nouae vocis eloquia inferre praesumserint, aut resurrectionem et iudicium negare, aut facturam Dei et creaturam angelos subsistere: hos et expelli volumus loco omni, et non relinqui voci blasphemiae, et ita a Dei simul lapsam notitia, praesumentes enim, eos effari aliquid huiusmodi, vltimis subdantur suppliciis, illato errore, ex hoc Iudaeorum emendantes gentem.* Qua clade misere afflictas fuisse res Sadducaeorum, facile intelligi potest. Erexit tamen aliquantisper haec secta caput iterum circa seculum octauum medium, si fides R. DAVID GANZ [c], Anano res eorum iuuante. Certioribus tamen monumentis constat, Ananum hunc non Sadducaeorum, sed Karaitarum partes fuisse secutum [d], quos cum in eundem haereticorum censum cum Sadducaeis Rabbanitae referre soleant, recte inde coniicitur, inuidiae Karaeis conflandae caussa Ananum hunc inter Sadducaeos fuisse ab illis numeratum. Recentiori vero aetate nunquam emergere sectae huius fortuna potuit, quam Rabbanitae et voce et scriptis persecuti sunt. Sed et Saracenorum persecutionem Sadducaei experti sunt, teste enim GEORGIO ELMACINO [e] Chalifa Muhamed Mahadis, qui Saracenis circa finem Sec. VIII

prae-

x) Act. V. 17. IOSEPH. l. c. L. XX. c. 15. p. 698.

y) Conf. GOD. SCHVPARTVS de secta Karaeor. c. I. §. 7. p. 9.

z) Haeres. XII.

a) De praescr. adu. haeret. c. 14. conf. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1209.

b) Nouell. 146. obscuram esse minusque accuratam hanc Graeci textus versionem recte monet Ven. REIMMANNVS Hist. theol. Iud. L. I. c. 8. §. 20. p. 601. qui aliam ex editione Iuntina 1541. Ven. affert luculentiorem.

c) In Zemach Dauid p. 125.

d) Probabitur id infra, conf. TRIGLAND. l. c. c. IV. p. 35. BASNAGE l. c. p. 365.

e) Hist. Saracen. c. IV. p. 107.

praefuit, studiose quaesiuit Zindicos, id est Sadducaeos eosque occidit. Quam Muhammedanorum in Sadducaeos iram lege quoque praeceptam esse obseruauit SCHICKARDVS [f]. Et haec quoque caussa videtur, cur pauci Sadducaeorum coetus hodie inueniantur.

§. XXI. Doctrina Sadducaeorum Pharisaeorum dogmatibus opposita, haec, si veterum testimonia sequimur, capita complexa est: *Doctrina Sadducaeorum.*

I. Reiiciendas esse leges et traditiones omnes, scripto non comprehensas, adeoque δευτερώσεις, tanquam humani ingenii inuenta, non esse recipiendas, nec obseruandas. Inculcasse Pharisaeos, ita a patribus edoctos praeter legem scriptam, oralem quoque, huiusque obseruationem minoris necessitatis praetextu postulasse, quam illius, in sequentibus demonstrabimus. In hac vero lege orali reiicienda potissimam Sadducaeismi partem constitisse, Iudaeorum testimonia [g] satis inter se concordia nos dubitare non sinunt. Praetermissis Rabbinorum calculis solum adducimus IOSEPHVM [h], qui has sectas omnes explorauit, eoque tempore vixit, quo Sadducaeismus maxime florebat. Is vero de eorum in hac re mente ita: *Nunc enim indicandum est, quod multas constitutiones a maioribus per manus acceptas Pharisaei tradiderint populo, quae non sunt scriptae inter leges Mosaicas: et ideo Sadducaei his auctoritatem abrogant, dicentes, oportere eas tantum seruari, quae scripto continentur; atque hinc magna inter vtrosque exorta est controuersia, dum ditiores stant a partibus Sadducaeorum, Pharisaei multitudinis vtuntur fauoribus.* Et haec quidem, quantum scimus, a nemine negantur. Ast in eo plerique dissentiunt, vtrum Sadducaei praeter legem Mosis in pentateucho comprehensam, reliqua quoque scripta a sanctis viris profecta receperint, nec ne? Veteris enim ecclesiae doctores TERTVLLIANVM [i], ORIGENEM [k], HIERONYMVM [l] aliosque si sequimur, solos illi libros Mosis receperunt reiectis ac neglectis reliquis ἁγιογράφοις. Quam opinionem, his auctoritatibus moti, secuti quoque sunt viri quidam magnae in rebus Iudaicis eruditionis [m]. Re tamen paulo attentius considerata et abiecto PP. praeiudicio, primus dubitauit de asserti huius veritate IO. DRVSIVS [n], tum vero rationibus haud contemnendis reiecit SCALIGER [o], quem alii secuti sunt [p]. Nec inficiamur, posteriorem opinionem priori longe esse probabiliorem. Illud enim certum est, exortam fuisse Sadducaeorum

f) Taarich. Persar. p. 134.
g) Collegit ea SCHVPARTVS de secta Karaeorum c. I. §. 3. p. 16. 17.
h) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.
i) De praescript. L. I. c. 14.
k) Contra Cels. L. I. p. m. 39.
l) In Matthaeum c. 22. conf. SERAR. trihaer. L. II. c. 21. p. 89.
m) TH. GOODWIN. Mos. et Aaron L. I. c. 11. §. 5. p. m. 213. C. SIGONIVS de rep. Ebr. L. V. c. 11. p. 420. et NICOLAI ad h. l. RICH. SIMON. Hist. crit. V. T. L. I. c. 16. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380.
n) De Sectis L. III. c. 9. p. m. 137.
o) Elench. trihaeres. c. 16. p. m. 111.
p) BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1208. HOTTINGER. nepos ad Goodwin. l. c. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 14. §. 6. p. 326.

rum sectam, confecto iam et obsignato librorum sacrorum canone, cui si restitissent, quodque ratum iudicauerat, et diuinum pronunciauerat ecclesia Iudaica, tanquam humanum et ὑποβολιμαῖον reiecissent, dubium non est, Iudaeos non toleraturos fuisse Sadducaeos, sed anathematis potius fulmine percussuros et ex templo atque synagoga tanquam haereticos reiecturos fuisse. Contrarium vero testatur historia Iudaica; qua testimonium dicente nouimus, et templo adfuisse, et sacris interfuisse, et sacerdotiis adhibitos fuisse Sadducaeos: in publicis vero conuentibus Iudaeorum sacris cum legerentur non Mosis tantum, sed et prophetarum virorumque θεοπνεύστων scripta, intelligi non potest, qui illis interesse Sadducaei potuissent, si praeter legem diuina oracula reiecissent. Facile etiam credi potest, scripturarum sacrarum testimonia non reiecisse Sadducaeos, cum nec diuinus doctor Iesus, nec discipuli eius cum Sadducaeis congressi hanc eis impietatem obiecerint. Immo nec Pharisaeos, nec, qui ab eorum stant partibus, Rabbanitas Sadducaeis hoc obiecisse legimus, licet in scirpo saepe nodum ad contaminandam aduersariorum famam quaesiuerint. Immo contrarium facile euinci potest ex disputationibus Sadducaeorum contra Pharisaeos, in quibus hi non ad legem tantum, sed ad prophetas quoque et hagiographa prouocarunt, vt ex disputatione R. Gamalielis, de resurrectione mortuorum cum Sadducaeis habita [q], clare patet, qui ad scripta prophetarum aduersarios reuocare non potuissent, si ea reiecissent. Nec alia forte contrariae opinionis origo fuit, quam male intellecta Iosephi verba, in quibus cum dicatur, Sadducaeos constitutionibus a maioribus per manus acceptis reiectis, solas eas quae scripto comprehensae essent, seruandas praecepisse, collegerunt inde veteres DD. reiecisse eos V. T. scripta praeter legem omnia: quod tamen perperam dici, ex adducto loco est manifestissimum, in quo scripta lex Mosis non hagiographis vel prophetis, sed traditioni orali et δευτερώσεσι Pharisaeorum opponitur: sic vt contraria potius opinio firmamentum ex hoc Iosephi testimonio accipiat, vt recte Scaligero [r] obseruatum. Nec dissimile vero est, ad Sadducaeos relatum esse, quod Samaritanis et Dositheanis tribuitur, cum inuidiae caussa Sadducaei Cuthaei et Dositheani appellarentur, qui ratiocinandi modus argumento ab inuidia ducto vt semper inualuit, ita praecipue in controuersiis cum Sadducaeis a Pharisaeis et Rabbanitis egregie adhibitus est. Neque vero faciunt satis, quae acute quidem, at non verisimiliter coniicit Basnagius [s], vt difficultates tollat: recepisse quidem Sadducaeos scripta prophetica et hagiographa, tanquam a viris sanctis profecta, sed secundariam illis modo auctoritatem tribuisse. Nam hoc quoque veterum testimoniis destituitur, nec affert quicquam ad controuersias inter Pharisaeos et Sadducaeos dirimendas, quae non in eo versabantur, vtrum sola lex Mosis diuina sit? cetera vero et scripta et per manus oraliter tradita non item? sed in eo cardinem rei vertebant,

vtrum

q) Tr. Sanhedrin. c. XI. §. 2. r) loc. cit. s) l. c. p. [illegible]

vtrum in legibus et ritibus ecclesiae vel ad solam legem scriptam, vel ad legem quoque oralem respiciendum, lexque non scripta admittenda sit, quod Pharisaei affirmarunt, negarunt Sadducaei. Ad hanc quaestionem dirimendam non opus erat ad prophetarum et hagiographorum scripta attendere: illa enim non legem quandam ecclesiasticam praescribebant, vel libri erant rituales, cultus diuini rationem definientes, sed vel historiae sacrae vel vaticinia, de quorum quidem veritate et θεοπνευστίᾳ nec Sadducaei nec Pharisaei dubitabant, cum in sacro canone ab ecclesia Iudaica vniuersali consensu recepto continerentur; ad quae vero in hac controuersia prouocare non licebat, quod ventilatae controuersiae quaestionem proprie non attingerent, et leges atque ordinem sacrum in ecclesiasticis a Mose praescriptum non exhiberent. Quibus omnibus rite expensis recte fecisse viri docti censendi sunt, qui dimissa opinione priori posteriorem tanquam veriorem receperunt [t].

II. Non dari angelos vel spiritus, peculiari ratione et per se subsistentes. Ita statuisse Sadducaeos ex D. LVCAE [u] testimonio patet, id quod cum toto Sadducaeorum systemate apte cohaeret; cum enim animam sine corpore existere non posse decernerent, vt postea probabimus, non potuere non et hoc asserere, non dari spiritus per se subsistentes. Aliam quidem dogmatis huius rationem affert RICHARDVS SIMONIVS [x], qui doctrinam de angelis, spiritibusque et eorum operationibus ex Babylonia in Iudaeam attulisse Iudaeos putat, de qua cum inter se disputarent, eo delapsos esse Sadducaeos coniicit, vt ipsam spirituum angelorumque operationem negarent. Verum sine fundamento haec dici, cuilibet patere existimamus, consideranti, doctrinam de angelis et spiritibus eorumque operationibus non nudius tertius inter Iudaeos post reditum ex captiuitate demum inualuisse, sed antiquissimum dogma esse, licet praefracte negare nolimus, assuisse purpurae diuinae doctrinae panniculos quosdam Chaldaicorum somniorum de angelis Iudaeorum nonnullos. Vt taceamus, si hoc verum esset, daemonologiam Iudaicam non Hebraeae, sed Chaldaicae originis esse, sequi inde, recte fecisse Sadducaeos, quod relictis turbidis lacunis hoc dogma reiecerint. Qua ratione cum doctrina de angelis purior ad Christianam quoque ecclesiam ex Iudaica transierit, viderit Simonius, quo modo coetui suo, huic dogmati peculiaria placita inaedificanti, faciat satis. Nec opus est ad has coniecturas confugere, cum haec sola caussa sufficiat negatorum spirituum, quod concedere noluerint, posse spiritum sine omni corporis vestimento subsistere, vt recte quoque obseruatum Cel. GVNDLINGIO [y]. Hanc enim assertionem tueri ideo erat necesse, quod ita caussa afferri posset,

 cur

t) SPANHEM. Dub. euang. P. III. pag. 112. HADR. RELAND. Antiq. SS. L. II. pag. 246. BAYLE l. c. not. G. p. 116. qui contrariam sententiam prius tenuerat Cont. des pensees sur le comete p. 580.

u) Act. XXIII. 8.

x) Hist. crit. V. T. T. I. c. 7.

y) Hist. phil. mor. c. VII. p. 85.

cur nec poenarum nec praemiorum nec resurrectionis spes vlla post hanc vitam esset, nempe quia anima subsistere, depositis corporis exuuiis, non posset. Non negamus varias hic nectere difficultates scriptores, quae vero ex male intellecto hoc dogmate tantum enatae sunt. THEOPHYLACTVS enim et EPIPHANIVS [z] tradunt, negasse eos Spiritum S., immo prior inde atheos fuisse, satis audacter concludit, quod omnem spiritum negauerint. Id quod etiam ARNOBIO [a] suo modo visum est, cui Sadducaei ita spiritus negasse videntur, vt formas atque os Deo tribuerint. Ex recentioribus SCALIGER [b] sensum verborum Lucae: Sadducaeos neque angelum credere neque spiritum, hanc habere significationem dicit, tantum abesse, vt angelos crediderint, vt ne spiritum quidem vllum credant: quam explicationem recepere quoque C. SIGONIVS, IO. NICOLAI [c], HORNBEKIVS [d], PETAVIVS [e], HARDVINVS [f] aliique. Verum nec haec fundamenti satis habent atque roboris. Quod enim ad Spiritum S. attinet, incertum annon in Babylonica captiuitate lumina V. T. de SS. Trinitatis mysterio toti obscurata fuerint genti, crassiores notiones de diuinis ab illo tempore sibi fingenti? et an satis orthodoxi in eo fuerint Iudaei? quod, vbi etiam concedimus, nondum tamen euinci ex verbis Lucae potest, eos Spiritum S. negasse, cum post angelos spirituum mentionem ideo historicus sacer faciat, vt ad animae quoque hominis sine corpore existentis negationem Sadducaeos hoc dogma extendisse, intelligatur. Quod autem Deum fecerint ex ea caussa corporeum, melioribus testimoniis euincendum est, vixque credi potest, in Nouo Testamento Scriptores sacros crassissimum hunc errorem tacituros fuisse, si reuera eum errauissent. Figuratas vero non Sadducaeorum tantum, verum etiam plerorumque Iudaeorum de Deo locutiones nimis premendas non esse, notum est, et aequitas postulat. Id vero obscurius est, qua ratione Sadducaei angelos negare potuerint, cum tamen pentateuchum receperint, in quo multoties apparitiones angelorum enarrantur. Varias ea de re, vt in obscuris quaestionibus solet, opiniones et coniecturas attulere scriptores. Et magnus quidem GROTIVS [g] per angelos eos intellexisse coniicit, virtutem, efficaciam, maie[illegible] vel etiam emanationem supremi numinis, quae vbi hominibus ma[illegible]statur, angelorum nomine veniat. Ast vix concipi potest, qua ratione cum pentateuchi litera hanc explicationem conciliare potuerint, nec videntur Sadducaei in Samaritanorum castra transiisse, quos similia docuisse supra ostendimus. Aliter HARDVINVS [h], qui, vt erat in fingendis et pro veris obtrudendis coniecturis suis audacissimus, Sadducaeos in Pla-

tonis

z) Haeres. XIV. p. 31. T. I. opp.
a) Adu. gentes L. III. p. 106. conf. BAYLE l. c. not. H. p. 116.
b) l. c. c. 16. p. m. 128.
c) l. c. L. V. c. 11. p. 420.
d) De conuert. Iudaeis.
e) Dogm. theol. T. III. pag. 3. et ad Epiph. pag. 28.
f) De numis Herod. opp. sel. p. 352.
g) Ad l. c. Actor.
h) loc. cit.

tonis castris militasse, angelisque naturam corpoream, aethereau nempe et aeriam tribuisse, spiritusque eos tantum dici ob corporum subtilitatem, asseruisse putat. Quam Platonis doctrinam didicisse eos ab Herode statuit, qui cum Atheniensis esset, eam ex Academia in Iudaeam intulerit; ob eamque rem Sadducaeos quoque dici Herodianos. Quae ingenio Harduino παραδοξοφίλῳ omnino digna sunt, indigna vero, quibus vel mediocriter attentus assensum tribuat [i]. Suo enim loco iam demonstrauimus, Herodem regem ab Herode Attico philosopho Platonico longissime differre, recte quoque rem pensitantes magnum inter Platonicum et Sadducaeum de spiritibus daemonibusque dogma discrimen deprehendent. Aliter BASNAGIVS [k] et, qui eandem sententiam sequitur GVNDLINGIVS [l], qui dixisse eos putant, angelos, de quibus Moses, non fuisse substantias per se subsistentes, sed ipsum Deum ea fuisse operatum, quae eiusmodi geniis adscribuntur, qui nonnisi entium intelligentium phantasmata fuerint, quae Deus hominum oculis obiecisset, vt suam intelligerent voluntatem; ea vero intellecta rursus disparerent. Monent quoque, IVSTINVM [m] eam opinionem tribuisse Iudaeis, qui vix alii esse potuerint, quam Sadducaei. Nobis magni SCALIGERI [n] placet modestia, qui vbi quaesiuisset: *quomodo aut qua fronte potuerint negare angelos esse, cum diserte in lege expressum sit nomen angeli*, fatetur *se hoc ignorare*. Rectius enim putamus de caussis veterum doctrinarum obscuris ignorantiam nos fateri, quam incerta pro certis obtrudere, praecipue cum Sadducaeorum scripta non extent, vt ex iis coniici possit, qua ratione loca pentateuchi explicuerint. Neque vero ob hanc ignorantiam, quam veterum peperit silentium, negari potest, vel pentateucho eos fidem diuinam tribuisse, vel eos spiritus angelosque non sustulisse. Posse enim sacra oracula aliquem pro diuinis admittere, et tamen angelorum apparitiones et operationes reiicere, vel vnum Balthasaris Bekkeri, quique in eodem luto haerent, exemplum luculenter demonstrat.

III. Non esse durationem animae siue spiritus post hanc vitam, sed ...na mori cum corpore. Hoc quidem Sadducaeis tribuit IOSEPHVS, ...ui diserte [o]: Ψυχῆς τε τὴν διαμονὴν ἀναιροῦσι, et alio loco [p]: τὰς ψυχὰς ...υναφανίζει τοῖς σώμασι. Ex quo loco recte coniicitur, vitam animae eos ...ı corpore quaesiuisse, quo non potuere non animam facere materialem, ...ec alia ratio quaerenda est, cur mortuorum resurrectionem negauerint. ...olle enim animae immaterialitatem, facileque erit corporis resuscitatio...em conuellere, si Sadducaeorum φιλοσοφήμενα sequaris. Sublata enim ...χωρισμῷ, tollitur, quicquid est spei futurae [q].

 IV.

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 335.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) In Dial. contra Tryphon. p. 358.
n) l. c. p. 120.
o) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.
q) Quod si obiicitur, posse Deum annihilatum corpus iterum animare, respondebit Sadducaeus, hoc fore nouam creationem, non resuscitationem.

IV. Non dari resurrectionem mortuorum. Hoc ex antecedentibus necessario sequitur, et Sadducaeis sacra historia tribuit. Qui enim resurrectionem corporis expectes, animae διαμονῇ intereunte? quemque in finem resuscitanda est caro, poenae praemiique post hanc vitam expers futura? Ex his vero ratio quoque patet, cur adeo inuisa fuerit Sadducaeis Christi doctrina [r]: sublata enim mortuorum resurrectione, speque futurae felicitatis, inane est regnum Christi, non negante D. PAVLO [s]. Huius itaque vitae felicitati regnoque temporali totam spem suam inaedificantes Sadducaei non poterant non doctrinae Seruatoris esse infensissimi.

V. Non esse fatum, sed omnia in nostra potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi auctores simus, quam infortunii, si deteriora consilia secuti fuerimus. Haec IOSEPHVS [t]: qui vero, dum voce, εἱμαρμένη, ex Graeca philosophia petita, vsus est, quae prout in systemate sectae cuiuslibet proprio adhibita est, ita singularem significationem induit, dubiam et obscuram fecit Sadducaeorum opinionem. Inde enim enata quaestio, vtrum prouidentiam diuinam Sadducaei negauerint, quam ista voce saepissime designari notum est. Tribuunt hoc Sadducaeis Rabbanitae, quorum ea de re testimonia adduxit DRVSIVS [u]. Partibus his se addixit Ven. REIMMANNVS [x], et ante eum SALDENVS [y]. Aliter tamen visum aliis, inter quos eminent VOSSIVS [z], GVNDLINGIVS [a], BASNAGIVS [b], BVDDEVS [c], magna in republica literaria nomina, qui probe viderunt, multum interesse inter Epicuri et Sadducaeorum dogma, hosque non omnem prouidentiam Dei tollere. Prouocant quidem, qui contraria tuentur, et Sadducaeos inter Epicuri ὁμοψήφους referunt, ad IOSEPHVM [d], qui de iis ita tradit: *τὴν μὲν εἱμαρμένην παντάπασιν ἀναιροῦσι, καὶ τὸν Θεὸν ἔξω τοῦ δρᾶν τι κακὸν ἢ ἐφορᾶν τίθενται, fatum plane tollunt, et Deum extra mali cuiusuis patrationem vel inspectionem constituunt.* Quae clara quidem esse viris laudatis videntur, sed attente considerata non illud dicunt, quod hi volunt. Nam Iosephi testimonium [e] plus non dicit, quam hoc: negasse Sadducaeos eiusmodi prouidentiam, quae ita rebus omnibus praesit, actionesque humanas moderetur, vt ista inspectione et directione speciali siue procuratione eueniat, quicquid agit vel omittit homo. Id quod velle vocem ἐφορᾶν norunt, qui Graeca intelligunt. Ea enim non cognitionem tantum, sed et directionem et influxum in voluntatem agentis innuit. Hoc negabant Sadducaei, omnemque Dei influxum in actiones humanas reiiciebant: ita vt libera prorsus esset hominis actio, isque et felicitatis et infelicitatis proprius sibi auctor

r) Act. XXIII. 8. MATTH. XXII. 23. MARC. XII. 18. LVC. XX. 27.
s) I. Cor. XV.
t) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
u) De sectis L. III. c. 12. p. 145.
x) Hist. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 14. p. 592.
y) Otior. theol. p. 559.
z) De idol. gent. L. II. c. 10.
a) loc. cit. p. 84.
b) l. c. c. 14. p. 330.
c) Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1207. thes. de atheismo c. III. §. 1.
d) l. supra laud.
e) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

auctor conditorque esse possit. Nec aliter constare posse systema suum credebant, si praemiorum et poenarum in hac tantum vita habenda esset ratio. Ita vero pars quidem diuinae prouidentiae, non tamen omnis eius ratio, tollebatur. Concedebant enim dari in hac vita remunerationem boni poenamque mali: nec aliter quoque poterant statuere, nisi legis diuinae et comminationes et promissiones omnes voluissent euertere. Quibus admissis necesse erat concedere, attendere Deum ad res humanas, et bene gesta praemia sequi, male facta poenam, vt mox probabimus. Id quod facile intelligi potest ex sacra historia, vbi Sadducaei quoque accessisse Ioannem dicuntur, vt, quam ille denunciauerat, instantem iram diuinam deuitarent, quod factum ab iis non esset, nisi curare Deum res humanas, iisque inuigilare iudicem credidissent. Verum influxum DEI in actiones humanas tollebant, suisque viribus solis relinquebant hominem, felicitatis vel calamitatis suae proprium auctorem. Sadducaeos itaque male cum Epicureis, quod plerumque fit, compares; facilius cum Pelagii affeclis conciliabis, licet et hic quoque discrimen aliquod intersit.

VI. Non dari bonorum operum remunerationem aliam, nec malorum retributionem, quam quae fit in hac vita. Πρῶτον ψεῦδος hoc fuisse, ex male intellectis Antigoni verbis enatum, ex iis, quae supra narrauimus, liquet. Idque cum toto systemate accurate cohaeret: quod cum nec vitam nec resurrectionem post fata futuram concedat, aliam quoque vel iustitiae mercedem, vel scelerum poenam, nisi in hac vita admittere non potest. Recte itaque illis IOSEPHVS tribuit, ὅτι τὰς καθ' ᾅδου τιμωρίας καὶ τιμὰς ἀναιροῦσι; hoc enim conditionem defunctorum talem esse innuit, qua nec poenas nec praemia recipiunt. Ex quo intelligendum est, cur D. PAVLVS [f] coram Iudaeorum concilio se de spe resurrectionis et aeterni praemii accusari clamauerit. Ideo enim futura vita vocata Hebraeis seculum mercedis, quod eius spem habebant certissimam: eam vero Sadducaei tollebant. Neque obiici potest, legis tamen obseruantiam custodiuisse Sadducaeos, sacra fecisse, ieiunia seruauisse, quae frustra suscepissent, si nulla mercedis futurae spes illorum insedisset animis. In his enim omnibus quanquam accurate versabantur Sadducaei, omnem tamen, quam inde sperabant spem mercedis, huius vitae felicitate metiebantur, malisque iudicia quidem diuina denunciabant, verum quae in hac vita essent euentura [g]. Nam omnem praemiorum et poenarum, iudiciorumque diuinorum veritatem negare non poterant, nisi vellent ipsam legem euertere, quam tamen recipiebant.

VII. Reiiciendam esse polygamiam. Sequebantur in hoc dogmate strictam legis literam Sadducaei, quam Pharisaei quaesitis ratiunculis variis misere detorquebant, laxabantque, praesertim schola Hillelis [h].

Prae-

f) Act. XXIII. 6.

g) Conf. LIGHTFOOT. ad h. l. BAYLE l. c. not. G. p. 116.

h) Conf. BASNAGE l. c. p. 358. RELAND. Antiqq. SS. P. II. c. 9. § 12. p. 247.

Praeter has assertiones dogmaticas plura erant alia, cultum Leuiticum concernentia, quibus a Pharisaeis Sadducaei diuortium fecerunt. Cum enim omnem traditionem, quae ceremonias cultus diuini innumeris modis auxerat, reiicerent, necessarium erat, vt cuncta quoque improbarent, quae ingeniosa Pharisaeorum excogitauerat superstitio. Ea vero hic adducere, institutum non patitur; quaerenda itaque sunt apud eos, qui antiquitatibus Hebraeorum lucem accenderunt, ritusque et ceremonias eorum et de iis controuersias enarrauerunt.

Vita Sadducaeorum.

§. XXII. Restat, vt de vita quoque Sadducaeorum aliquid adiiciamus. Coniici quidem ex dogmatum sectae huius conditione posset, malam eam fuisse, iis nempe fulcris destitutam, quibus vera philosophia moralis innititur. Verum aliter de ea pronunciandum est, si veterum testimoniis standum. Teste enim IOSEPHO [i], fuit hoc hominum genus in iudicando seuerissimum; vnde rigor eius sectae et in puniendis malis acerbitas intelligitur; id quod systematis ratio exegisse videtur. Cum enim futurorum cruciatuum metu a sceleribus homines retrahi non posse crederent, necessario poenarum rigore munienda erat legis custodia et honestas publica. Quam seueritatem licet culpet Iosephus et crudelitatem vocet, id tamen in homine Pharisaicam sectam sequente mirandum haud est; probat autem testimonio omni exceptione maiori, iustitiae accuratius et seuerius litasse Sadducaeos, quam Pharisaeos: id quod historiam quoque Iudaicam, praecipue eam partem, quae res Hyrcani et filiorum eius, Aristobuli et Alexandri concernit, consulenti luculentis patebit exemplis. Ex qua iustitiae obseruatione ortum quoque esse videtur, quod veterum multi Sadducaeorum nomen non a Sadocko, sed a voce צדק, quae iustitiam significat, deriuauerint, de quo etymo viri docti passim differunt [k]. Cumque Pharisaei indulgentia sibi plebem conciliare studerent, caussa inde intelligitur, cur factio opposita, et apud proceres rerumque dominos potens in contrarium progressa seueram se praestiterit, indeque plebi exosa fuerit, ad quam deliniendam interdum a rigore aliquid remittere, et Pharisaeorum partibus atque sententiae propius accedere, teste IOSEPHO [l], cogebatur. Etsi vero vitam meliorem, quam Pharisaei homines, Sadducaei probabant, varia tamen illis obiecta sunt. Describit enim eos IOSEPHVS [m], vt barbaros, feroces, inhumanos, superbos et potentiorum consuetudinem affectantes, et inter se saepenumero digladiantes, μισανθρώπους rusticisque moribus viuentes. Verum, dedisse se hic multum partium studio, Iosephus satis prodidit, qui Pharisaeorum, cui se addixerat, sectam summis extollit laudibus, superbiam vero, seditionis studium, hypocrisin, falsitatem aliaque eorum vitia reticet; Sadducaeos illis opprobriis onerat, quae ipse alibi imprudens refutat, accusans eos, quod volu-

i) Ant. Iud. L. XX. c. 8. p. 698.
k) Vid. DRVSIVS l. c. p. 122. SPANHEM. l. c. p. 109. BAYLE l. c. p. 114. PFEIFFER. Dub. vex. p. 890.
l) l. c. L. XVIII. c. 2. p. 617.
m) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

voluptatibus se dedant, diuitumque gratiam aucupentur, et blanditiis opulentis se acceptos reddant. Haec enim, tam feroces et inhumanos homines Sadducaeos non fuisse, satis manifeste loquuntur [n]. Verisimile tamen est, Sadducaeos homines strenuos et acutos in disputationibus cum Pharisaeis acerrime conflixisse, et ita his ἐγκλήμασι occasionem praebuisse. Quae cum Pharisaei, quique eos secuti sunt Rabbanitae innumeris conuiciis auxissent, adeo inde fama Sadducaeorum conspurcata est, vt multi quoque inter Christianos viri docti idem de Sadducaeis crederent scriberentque [o]: iique ab haud paucis cum Epicureis componerentur, et inter hostes Dei numerarentur [p]. Cuius caussae partim a calumniis Rabbanitarum, Pharisaicas partes sequentium petendae sunt, qui infensissimo in Sadducaeos animo plerumque Cuthaeos, f. Samaritanos, et haereticos eos appellant, adeo, vt Sadducaei, Cuthaei, haeretici et athei nomen idem apud istos homines sit: partim a placitis Sadducaeorum sunt deriuandae, quae conspirare cum Epicuri hortis multis recentiorum visa sunt, eo quod et Sadducaeis et Epicureis fatum negatum, vita futura reiecta, praemia et poenae post mortem sublatae, anima mortalis asserta, actiones hominum sibi suisque viribus relictae, spiritus explosi etc. Quod licet negari nequeat, obseruandum tamen, distare multum Sadducaeos ab Epicureis, cum nec Deum extra mundum relegauerint, nec curam eius circa actiones hominum omnem et scientiam sustulerint, et praemia atque poenas in hac vita admiserint, et ex alio longe fonte, quam apud Epicurum, totum eorum systema dimanauerit, vt ex dictis constat. Quare nimii illi sunt, qui Sadducaeos Epicureis aggregant, et ex Epicuri hortis Sadducaeorum impietatem progerminasse statuunt [q]. Hoc enim vt demonstretur, non sufficit, dogmatum quorundam conuenientiam et harmoniam ostendere, sed requiritur etiam, vt doceatur, quomodo Epicureismus in Iudaeam irrepserit? Quod licet fieri potuisse per Iudaeos ex Aegypto in Iudaeam migrantes videri queat [r], valde tamen timemus, vt demonstrari possit, Epicuream philosophiam in Aegypto floruisse, multo minus, inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes locum inuenisse, vel ex Aegypto in Iudaeam translatam fuisse. Nec Iosephi hic respicienda est auctoritas, qui inepto gentis suae eruditos cum Graecis comparandi studio tres illas sectas Iudaicas cum tribus Graecorum sectis celebrioribus contulit, ne haberent hi, quo Iudaeis praeferrentur. Sed relinquendi Sadducaei originibus suis, qui, vt supra obseruatum, inepta praecepti Antigoni interpretatione delusi ad neganda futurae vitae praemia, et quae inde sequebantur, tollendos spiri-

n) Vid. loca eorum adducta a DRVSIO l. c. p. 152. et SCHVPARTO l. c.

o) Vid. WILLIMER. diss. de Sadducaeis, CAVE antiq. Apost. p. 118. PFEIFFER l. c. REIMMAN. l. c. p. 594. quibus et nos olim calculum adiecimus in Otio Vind. p. 51.

p) Conf. REIMMAN. l. c. p. 592. Hist. atheismi c. II. §. 6. p. 37. seqq.

q) Vid. quos nominauimus Ot. Vind. p. 30. vbi eandem nos quoque opinionem amplexi sumus.

r) Monet hoc BVDDEVS l. c. p. 1206.

ſpiritus, animaeque immortalitatem euertendam potuere delabi, etſi nihil de Epicuri dogmatibus inaudiuerunt. Reliqua, quae ad inurendam ſectae exoſae impietatis notam afferuntur, infirma ſunt, et ex eo ſatis refutantur, quod Sadducaei non minus, quam Phariſaei in cultu diuino, expiandoque per ſacrificia Numine atque expectanda Meſſiae liberatione fuere ſeduli, quae in atheum cadere non poſſunt. Non negamus tamen, Sadducaeiſmum ad impietatem viam parare potuiſſe, et fouiſſe dogmata valde pernicioſa, veram quoque pietatem fulcris ſuis priuauiſſe, amorique et miſericordiae exiguum locum reliquiſſe. Ex quibus quam grauis fuerit eccleſiae Iudaicae, tempore incarnati verbi, corruptio, facile intelligi poteſt [s]. [t] Sed hoc tantum volumus, non tam malos fuiſſe Sadducaeos, quam eos depingunt Rabbanitae, infenſiſſimo animo calamum in eos odio et veneno tinctum ſtringentes. Quod vero Herodem ad ea facinora, quae eius memoriam dedecorarunt, inſtigauerint Sadducaei, facilius dicitur, quam probatur.

Scriptores de Secta Karaeorum.

§. XXIII. Cum Sadducaeis non confundenda eſt Karaeorum ſecta, cuius hiſtoria valde hactenus obſcura fuit. Suppreſſa enim in plerisque locis, vbi Iudaei hodie degunt, Rabbanitarum Vatiniano prorſus odio, cum in extremos Europae angulos ſeceſſerit, rariſſimi ſunt eius libri, quae vero Rabbini paſſim habent, imprimis R. IEHVDA LEVI, ABARBANEL, ABENESRA, R. LEVI, BEN GERSOM, R. LIPPMANN et his ſimiles, cum ſint ex aduerſariis Karaeorum, valde ſuſpecti teſtes ſunt [t]. Primus, niſi fallimur, doctiſſimus Gieſenſium poſtea theologus B. IO. GOTTOFRIDVS SCHVPARTVS accuratiora quaedam de Karaeis aliquot diſſertationibus [u] tradidit, vſus beneficio praeceptoris ſui, magni Ienenſium philologi IO. ANDREAE DANZII libris quibusdam doctorum Karaiticorum, qui rariſſime in his oris noſtris conſpiciuntur, magnoque venire ſolent pretio. Quoniam tamen in multis Rabbinorum teſtimoniis ſtare coactus eſt, non potuit non tractatio illa, licet pulcherrimam orientalis philologiae eruditionem ſpiret, eſſe manca et non ſatis accurata. Vt itaque meliora et certiora nanciſceremur, diligentiae atque ſtudio praeſtantiſſimi philologi IACOBI TRIGLANDII, profeſſoris quondam theologi in Academia Lugdunenſi Batauorum, debemus, qui vt erat rerum orientalium curioſiſſimus inueſtigator, de interiore ſectae Karaiticae conditione et circumſtantiis vehementer ſollicitus, ipſos Karaeos in Polonia et Lithuania adhuc commorantes per literas adiit, variisque propoſitis quaeſtionibus eorum notitiam acquirere pleniorem laborauit. Qua re effecit, vt ampliſſima reſponſione R. MARDOCHAI de origine, ſcriptis, conſtitutione et fatis ſectae Karai-

s) Conf. MOSHEM. Hiſt. eccl. Chriſt. Sec. I. c. II. §. 8. ſeqq. p. 75. ſeqq.

t) Conf. BAYLE l. c. not. D. p. 111. BASNAGE l. c. §. 22. p. 343.

u) Edidit eas Ienae 1701. 4. hoc titulo כת הקראים ſeu ſecta Karaeorum, diſſertationibus aliquot hiſtorico-philologicis ſic adumbrata, vt e codicibus mſc. vt plurimum ortus, progreſſus ac dogmata eiusdem praecipua eruta appareant.

raiticae edoctus luculentiorem dare posset de ea notitiam, et praeiudicia quoque recentiorum quorundam, maxime Io. MORINI [x], qui eos reliquias esse Sadducaeorum, ab Anano sec. VIII ab erroribus Sadducaeis purgatas contenderat, feliciter iugularet. Hinc enata elegans atque docta TRIGLANDII dissertatio de Karaeis, quam syntagmati dissertationum de tribaeresio Iudaeorum suffixit. Cui tamen cum non licuisset ipsam Karaei doctoris tractationem in vulgus edere, et ampliorem rebus Karaiticis lucem accendere, eo quod rebus humanis prius eximeretur, peruenit tandem ea in manus viri πολυμαθεστάτου, et de Hebraeorum historia literaria immortaliter meriti, Io. CHRISTOPH. WOLFII pastoris Hamburgensis, quem nuper nobis ereptum adhuc acerbe dolemus, qui qua erat in his literis eruditione, ipsam Mardochaei tractationem Hebraice cum versione Latina vulgauit [y], notisque eruditissimis illustrauit, amplaque et docta praefatione de Karaeorum rebus scriptisque disseruit, et eorum quoque nobis catalogum exhibuit, qui de rebus Karaeorum totaque huius sectae ratione commentati sunt. In quo libro bonae frugis pleno cum eorum, quae notitiam historiae huius sectae literariam comparare possunt, plena et diligens facta sit enarratio, lectorem plura, quam quae nos in compendio strictimque pro instituti ratione dicturi sumus, legere cupientem, ad hos fontes ablegamus, ex quibus tantum hauriet, quantum sufficiet ad restinguendam desiderii sui sitim. Multos quoque huc pertinentes scriptores nominauit Io. IACOBVS SCHVDTIVS [z].

§. XXIV. Karaeorum origines vt valde inter doctos viros disputationibus et coniecturis obscuratae sunt, ita detegi non possunt, nisi sectae constitutionem a nominis ortu, occasionemque vtriusque rite inter se distinguamus. Karaitarum siue Karaeorum nomen textuarium siue scripturarium indicat [a], quatenus traditionum sectatori [b] opponitur, eumque significat, qui sine traditionis glossaeque auctoritate solam legis literam textumue sequendum pronunciat. Ex quo nomine intelligi potest, rei ipsius origines ad ea tempora referendas esse, quibus traditiones ortae sunt, iisque alii contradixerunt. Supra enim planum fecimus, mature post vatum diuinorum discessum ex hac vita, et vaticinandi facultatem inter Iudaeos desinentem, repertos fuisse, qui legis interpretationem molirentur nouam, patrum orali, quam iactabant, traditioni adscriptam, quam accepisse Mosen vna cum lege scripta dicebant: huncque in finem adhibitam fuisse interpretationem legis allegoricam, qua, vt in Aegypto gentilis philosophia, ita in Palaestina doctorum commentationes et definitiones habitu Mosaico induebantur: non tamen defuisse quoque viros cordatos patriaeque legis studiosissimos, qui hanc domesticae sapientiae corruptio-

Karaeorum secta.

x) Exerc. SS. L. II. ex. 7. c. 1.

y) Hamburgi 1721. 4. vid. Journal des Savans 1715. Mart. Cat. crit. Bibl. Reimmann. T. I. p. 885.

z) Memorabil. Iudaic. P. II. p. 94.

a) v. BVXTORF. Lex. Talm. p. 2111. SCHVPART. l. c. diss. I. §. 2. p. 6.

b) Cabbalistam vocant Karaei voce generaliori significatione sumta, pro quauis traditione.

ruptionem abominati traditioni huic orali, et interpretamentis legis ab humano ingenio profectis se opposuerint, legisque literam solam sequendam esse, statuerint. Ita vero Sadducaeorum familiam docuisse, et traditionem omnem reiecisse, in antecedentibus luculentis veterum suffragiis docuimus. Ex hac vero Sadducaeae familiae traditionum reiectione manifestum est, fuisse eo iam tempore homines, qui traditioni omni nuncium mittentes, Pharisaeorum partibus pro ea militantibus restiterint. Ast dubium quoque non est, displicuisse multis viris piis, legis diuinae, oraculorumque sacrorum amantibus impia Sadducaeorum dogmata, inuita lege et prophetarum scriptis repugnantibus definita, adeoque eos ad hanc sectam animum non adplicuisse, licet ceteroquin traditionibus non adhaererent, sed solam legis literam simpliciter sequerentur. In his nihil esse, quod non magna verisimilitudine se commendet, nemo temere inficias iuerit, nisi affirmare velit, vniuersam Iudaeorum nationem praeter vnam Sadducaeorum sectam collum traditionis iugo subdidisse, quod omni probabilitate caret. Ex his vero constare arbitramur, Scripturariorum partes non esse iuniores partibus traditionariorum, et vtramque factionem vno simul tempore fuisse exortam. Placuisse hanc sententiam magno SCALIGERO [c], supra quoque memorauimus, in cuius tamen ea de re opinione est aliquid, cui, quo minus ei subscribamus, ratio satis valida est. Scaliger enim non tantum mox post Babylonicam captiuitatem homines fuisse putat diuersi generis, quorum aliqui solam legis literam cultus diuini, doctrinaeque sanctioris atque vitae regulam constituerint; alii illi traditionem adiecerint, et opera supererogationis iis inaedificauerint; sed inde etiam diuersae sectae nomina emersisse, hisque Hasidaeorum, illis Karaeorum nomen haesisse; ex his vero, adiectis nouis, ex male intellecto Antigoni praecepto, dogmatibus a Sadocko et Baithoso Sadducaeorum familiam fuisse enatam statuit. Valde contemsit hanc opinionem IO. MORINVS [d], qui, Karaeos multo iuniores fuisse existimans, reiectis et emendatis Sadducaeorum erroneis placitis ex eo fuisse exortos, quod sese Talmudis cultoribus [illegible] contendit. Nec defendi satis posse Scaligeri opinionem, quatenus [illegible] nobis distinctas nomine et familia sectas, Hasidaeorum et Karaeorum enumerat, quae ab Esdrae tempore inualuerint, supra iam concessimus. Inde vero non sequitur, si sectaria eiusmodi constitutio duarum partium vel factionum non fuit, ideo rem ipsam non fuisse. *Quis enim negare ausit, fuisse semper in ecclesia Iudaica nonnullos, qui inde ab eo tempore quo homines, ingenio indulgentes, noua instituta obtrudere aliis coeperunt, improbandis horum conatibus fortiter restiterint, quos tam grauiter, tam aperte per Mosen damnatos esse intelligebant? Numquis porro affirmare sustineat,*

c) In elencho trihaeresii c. 22. p. 163. seq. Eum, quod miramur, secutus est LVDOV. CAPPELLVS defens. crit. S. cuius verba adducit SCARPARTVS l. c. p. 52.

d) Exerc. bibl. L. II. exerc. 7. §. 7. 8.

stineat, non alios se traditionibus sensim prodeuntibus opposuisse, quam Sadducaeos, et eos homines, qui hanc doctrinae puritatem aliis erroribus, non excusandis deturparunt? Ita egregie recteque infert Cel. WOLFIVS [e]; cum dubio careat, fuisse homines sacrarum literarum ita amantes, vt nec traditionum commentis, nec impiis Sadducaeorum dogmatibus accesserint, quorum vtrumque refragari sacris literis satis euidenter perspiciebant. Quod vbi admittimus, vt admitti debet, nisi rationibus probabilissimis fidem denegemus, euincitur inde, statim eo tempore, quo traditionis architecti prodierunt, enatos quoque fuisse scripturarios, et ex his demum Sadducaeos extitisse. Et haec quidem satis verisimilia sunt. Quando vero Karaeorum nomen originem ceperit, et scripturariorum partes, non traditionariis tantum, sed Sadducaeis quoque oppositae, in sectam coaluerint, de eo ancipiti prorsus disputatione hactenus disceptatum est. Ipsos sectae Karaiticae asseclas si audimus, primae eius propagines a decem tribubus per gentes dispersis deriuandae sunt. Ita enim Karaitae in extremis Lithuaniae partibus habitantes ad Gustauum Peringerum Lilienblat scripserunt [f], coloniam se esse iactantes Israelitarum ab Assyriis abductorum, quae in Tartaria resederit. Quod commentum esse Iudaicum facile is intelliget, qui tribuum harum fata paulo curatius considerauerit. Qui enim ex iis cum Iudaeis redierunt, nunquam peculiarem sectam constituerunt, sed cum Iudaeis in vnam coaluere gentem; reliqui consumtis disiectisque genealogiarum schedis confusi inter se, et per varias inter gentes diuersas colonias distracti, desierunt constituere peculiarem nationem. Vnde quo loco ista traditio Karaeorum habenda sit, liquet. Nec valde moramur successionem doctorum, quam ab Esdra deriuant, nobisque obtrudunt Karaei. Nam et Rabbanitae eadem ratione successionem instituunt, non meliori fide, cum vna alteram euertat. Quae vero Rabbanitae memorant, cum Iaddo, traditionariorum capite eiusque sequacibus obuiam quoque processisse Alexandro M. Ananum et Cassanatum (alii Carcasnaeum vocant) scripturariorum antesignanos, illumque edito miraculo veritatem factionis suae probauisse, Anano in ruborem dato, quod similia patrare non potuisset, putidam nobis dementium Iudaeorum fabulam referunt, quae hoc vno momento refutatur, quod Ananus seculo demum octauo post C. N. vixit, vt postea docebimus, vt reliquas insipidi commenti absurditates taceamus. Ex quibus tamen hoc conficitur, non ausos fuisse omnes Iudaeos negare, antiquam valde esse Karaeorum sectam. Quia vero hic Ananus suppressam ferme scripturariorum factio-

 nem

e) l. c. praefat. p. 7.

f) Miserat gloriosae memoriae rex Suecorum Carolus XI. Gustauum Peringerum Lilienblat linguae S. professorem Vpsaliensem, in extremas Lithuaniae partes, vt de Karaeorum conditione rebusque notitiam certiorem acquireret. Is quae comperit, ad Iobum Ludolfum perscripsit, cuius epistolae apographum cum ad GVIL. TENZELIVM peruenisset, is illud edidit in Colloquiis menstruis 1691. Iul. p. 572. Alia huc pertinentia vide apud BASNAGIVM l. c. L. II. c. 16. §. 11. p. 371. SCHVPARTVM l. c. c. I. p. 25.

nem contra grauiſſimos traditionariorum inſultus nouis conatibus fulſit, resque eorum ita adiuuit, vt refloreſcere inciperent, occaſio inde enata eſt viris doctis ſtatuendi, emendatis Sadducaeorum doctrinis abiectisque erroribus, ſola vero ſeruata ſcripturae auctoritate ex Sadducaeis ortos fuiſſe Karaeos, Anano Sauloque filio eius et Carcaſnaeo exemplum praeeunte, ſic vt Karaei Sadducaeorum propago ſint, ſed emendata atque reformata. Ita quidem, poſt Iudaeorum Rabbanitarum magiſtros plurimos, quos Cl. SCHVPARTI diligentia adduxit [g], viſum magnis viris, TH. GOODWINO [h], IO. DRVSIO [i], IO. BVXTORFIO [k], IO. HEN. HOTTINGERO [l], IO. BEN. CARPZOVIO [m], GVIL. CAVEO [n] aliisque. Verum recte huic quoque opinioni opponitur, non poſſe demonſtrari, quod vnquam Karaei cum Sadducaeis immortalitatem animae et reſurrectionem mortuorum, vel extremi iudicii retributionem negauerint, et emendatione opus habuerint. Iudaeorum Rabbanitarum vero teſtimonia eo magis fide indigna ſunt, quo magis auctoritatis praeiudicio non occoecatus mox prima fronte cognoſcit, inuidiam odiumque erga Karaeos hanc de iis fabulam Rabbanitis dictitaſſe, vt eo magis euileſceret aduerſariorum fama atque exiſtimatio. Paulo tolerabilior IO. MORINI [o] ſententia eſt, qui in epiſtola ad Buxtorfium initium „ſchiſmatis iſtius a Iudaeis aſſignari obſeruat A. C. DCCXL, hoc eſt an„nos poſt Talmudis obſignationem circiter LX. Ex hiſtoriis enim et „circumſtantiis, quas omnes referant, et praeſertim, quae ad illa tempo„ra proxime accedant, euidentiſſime demonſtrari, R. Aſe Talmudis com„pilationem coepiſſe ineunte ſeculo ſexto, et R. Ioſe aliosque compleuiſſe „circa annum Chriſti DCLXXX. Cum igitur Talmud Babylonicum „magna apud Iudaeos auctoritate potiretur, paſſimque creſceret eius au„ctoritas, Iudam quendam Pumbedithanae ſcholae caput, הלכות גדולות „compoſuiſſe: quod tamen alii tribuant R. Keiarae, qui eum praeceſſerit, „quas deciſiones ex Talmude velut libro autenthico decerpſerint. His „ſe oppoſuiſſe Anan et Saul filium eius, et Carcaſnaeum, viros apud „eos celeberrimos, ferre non valentes, eandem traditionibus Talmu„dicis auctoritatem, quae S. Scripturae, tribui. Hinc in eos ceteros „tantum odium exercuiſſe, quale vnquam in vllam nationem aut ſectam. Sequitur MORINI partes RICH. SIMONIVS [p]. Neque tamen haec quoque opinio, quae epocham nati Karaeiſmi ad Sec. VIII reiicit, calculum meretur; cum quod Talmudis origines iuniores quam par eſt, ponit, nempe tribus ſeculis integris ſerius, quam compilatum fuiſſe infra demonſtrabimus; tum quod reſtaurationem ſectae preſſae et abiectae cum eius

g) Praeter multos a SCHVPARTO l. c. p. 39. adductos videndus LEO MVTINENSIS de ritibus et ceremoniis Iud. P. V. c. I.

h) Moſes et Aaron L. I. c. 9. §. 8. p. 173.

i) De ſectis L. III. c. 8. p. 135.

k) Lex. Talmud. f. 2115.

l) Theſaur. philolog. L. I. c. 1. §. 5.

m) Intr. in theol. Iud. c. III. §. 8.

n) Antiqq. Apoſtol. p. 422.

o) l. c. et Antiqq. eccl. orient. p. m. 366.

p) Hiſt. crit. V. T. c. XXXVIII. p. 161.

eius origine confundit. Recte quoque his opponitur testimonium R. IEHVDAE LEVI, in libro *Cosri*, quod supra adduximus; quod temporibus R. Iehuda Ben Tabbai et R. Schimeon Ben Schetach, cum traditionum farragines noua auctoritate confirmarentur, a traditionariis se separauisse scripturarios innuit. Nec alios scribarum nomine intelligunt scriptores ecclesiastici, quam scripturarios. Addimus his testimonium libri *Iuchasin*, quod Ananum apostatam factum et per domum iudicii declaratum, confirmauisse, non vero constituisse sectam Karaeorum luculenter testatur [q]. Aptius tamen propiusque vero hanc opinionem exornauit B. SCHVPARTVS [r], cuius de Karaeismi origine coniectura huc redit: „Principium quoddam fixum minus esse determinabile, vt solent omnes „fere errores, qui ex opinionibus priuatis in articulos tandem commigrarunt fidei. Ita enim se rem cum Karaismo quoque habuisse, eum „nempe creuisse, antequam crescere visus, sub carecta latuisse quidem, „at propagatum sic quam felicissime. Hinc frustra annum, mensem, „diemque introducti dogmatis expectari, sensim enim haec omnia exorta „esse. Scilicet ita dementasse Iudaeorum animos infinitam illam traditio„num Mosaicarum vim, vt maiorem iis haberi honorem contenderent, „quam ipsis S. Scripturarum libris; citius Mosen cum omnibus prophetis „valere iussum, quam recedere a patrum placitis vel latum vnguem. „Quin etiam leuiter saltem repugnasse, non piaculum modo, sed etiam „θεομαχίαν plane iudicatam fuisse. Hanc opinionem omnes coeco impetu „secutos a vero videri alienius, vt ex secta Sadducaeorum pateat; at iniu„rios quoque esse in hanc gentem, qui hos omnes traditionum osores „Sadducaeorum erroribus addictos fuisse statuant. Horum vero non e re „fuisse, vt publice ea propugnarentur, quoniam habenda temporis ratio, „quae omnibus viribus contranitebatur: quapropter necessitatis lege hos „mussitasse tantum illa, eo vnice intentos, qui tegerentur studiosissime, „latius interim serpere coepisse hanc doctrinam cumque die maiora ce„pisse incrementa. Interea traditiones non scriptas vndique magna cura „conquisitas fuisse, cautumque serio, vt symboli loco Iudaeorum essent „in oculis. Quare non potuisse celari diutius dissensum, obsignatum „enim Talmud resignasse nouae haereseos claustra, cuius oppugnatores „salse inanem contribulium insaniam irriserint". In qua viri docti opinione laudandum est, agnosci antiquitatem partis scripturariorum, ast ferri non potest, per decem fere secula eam ita latere potuisse, vt non prius tandem in publicam sectam et schisma apertum erumperet. Fuisse enim plurimos, qui aperte traditionum commenta reiicerent, in antecedentibus demonstrauimus. Et, vt verum fateamur, facilius variae virorum doctorum opiniones de origine sectae Karaiticae reiiciuntur, et quid iure displiceat, ostenditur, quam probabilior sententia introducitur. Illud verisimile esse, nemo temere inficias ibit, qui Iudaicae philosophiae in-

q) Is in limine statim hanc opinionem reiecit. Conf. SCHVPARTVS l. c. p. 39. r) l. c. p. 44. seqq.

inter Aegyptiacos Iudaeos origines et historiam supra expositam attente considerauerit, primam fere occasionem literam legis pressius sequendi enatam fuisse ex methodo allegorica inter Iudaeos introducta, quod Ptolemaeorum temporibus euenit. Haec enim cum ita legis literam desereret, vt allegoriae beneficio peregrina dogmata Mosi affingerentur, non potuit non viris bonis et cordatis ita displicere, vt se nouae haeresi opponerent. Qui cum sapientiae Aegyptiacae nuncium mitterent, quae eo tempore maximi fiebat, scripturariorum, vt verisimile est, nomen a Cabbalistis siue traditionis sublimioris patronis acceperunt. Neque vero sola probabilitate haec se commendat opinio, quae ex Aegypto Karaei schismatis origines nomenque arcessit, sed et Maimonidis testimonio, viri inter Iudaeos docti et patriarum originum contribulibus suis peritioris confirmatur, qui animaduertit, nomen hoc coepisse in Aegypto. Nec a verisimilitudine recedit Cl. TRIGLANDII [r] coniectura, dicteriis Aegyptiacis nomen Karaeorum adscribendum esse; ad dicteria enim Aegyptios et praecipue Alexandrinos fuisse propensissimos exemplis sine numero obuiis in historia; etiam optimi principis Vespasiani, quem κυβιοσάκτην vocare perseuerarunt, teste SVETONIO [ss]. Quamuis vero haec ex probabili tantum coniectura disputari fatendum sit, magnum tamen pondus haec sententia accipit ex narratione et Karaeorum et auctoris libri *Cosri*, quae allata a Simeone Ben Schetach Alexandria reduce, Cabbala Aegyptiaca, eaque cum traditionibus patrum coniuncta in apertum prorupisse schisma traditionariorum et scripturariorum disputationes tradit. Neque valde his obest Iosephi de Karaeorum secta silentium, eum enim τῶν νομίμων, id est legis partes solas sine interpretamentis Pharisaeorum sequentium mentionem ex odio sectae Pharisaicae ingenito, cui erat addictissimus, non peculiarem fecisse, sed sub inuiso Sadducaeorum nomine eos comprehendisse, omnino credibile est. Magnopere vero hoc inde confirmatur, quod Karaeorum nomen apud Iudaeos in dicterium valde inuidiosum abiit, et in Rabbanitarum Pharisaicas partes sequentium scriptis plerumque pro Epicureo, Cuthaeo siue Samaritano, haeretico vel atheo vsurpatur, cuius exempla plurima ex verporum scriptis collegere doctissimi Karaiticae historiae enarratores TRIGLANDIVS [t], et SCHVPARTVS [u], qui videndi. Etsi enim laudabile institutum solam Scripturam θεόπνευστον pro fidei vitaeque norma admittendi hoc nomen innuat, patet tamen ex his Rabbanitarum locis, pro impiae sectae nomine hanc Karaeorum appellationem fuisse habitam, quod traditionum auctoritatem non minus diuinam esse et a Mose profectam, quam literae legis Rabbanitae haberent persuasissimum. Quare non audiendus est MORINVS [x], qui Karaeos ipsos sese hoc nomine ab aliis distinxisse, vt hoc scripturariorum nomine superbirent, pronunciat. Contrarium enim ipsos Karaeos referre, pulchre

r) De Karaeis p. 23.
ss) In Vespas. c. 19.
t) l. c. c. II. p. 5.
x) Excerc. Bibl. l. c.
u) l. c. p. 9.

chre obseruat TRIGLANDIVS [y], qui locum eorum affert, quo, *filios scripturae admonere*, legimus, *quod alii nomen et epitheton Karaim iis apposuerint, ea propter quod fidem non habeant legi nouae, quae lex oralis vocetur.* Dubium itaque non est, Karaeos quod in contumeliam iis datum erat nomen, in laudis argumentum traduxisse, cum optima iis caussa esset. Qua ratione dicteria et conuicia laudabiliorem postea significationem saepius recepisse, sectarum historiae sacrae et profanae passim loquuntur [z]. Ex his vero constare arbitramur, omnino deserendam esse Morini et sequacium sententiam, quae Talmudis compilationem et euectam nimis traditionum auctoritatem hoc schisma nomenque atque sectam Karaeorum peperisse contendit. Hoc enim si verum esset, non tradidissent Iudaei, tempore Hyrcani duas has factiones iam caput inter Iudaeos extulisse. Quo tempore cum Pharisaeorum et Sadducaeorum sectae diu iam inualuissent, dubium non est, fuisse viros bonos et cordatos, qui ab vtriusque sectae erroribus abhorrentes, scripturae solius auctoritatem secuti fuerint, et tum impuras Cabbalisticae theologiae lacunas, tum sordidas traditionum quisquilias reiecerint. Quales fuisse sectatores R. Iehudae Ben Tabbai credibile est, si vera sunt, quae de schismate inter scripturarios et traditionarios orto Iudaei referunt. Quod quidem Iosephum silere non diffitemur, ad eum tamen cur magnopere attendendum non sit, traditionariorum nempe partibus addictissimo, iam monuimus. Schammaeanam vero scholam has quoque partes secutam esse, ex historia eius infra enarranda, vix dubium esse videtur, quae caussa est cur Schammai se discipulos esse ipsi Karaei [a] venditent. Neque verisimilitudine destituitur eorum opinio, qui νομικὸς in sacra euangelistarum historia memoratos [b] ex Karaeorum numero fuisse contendunt. Quaecunque enim Karaei nominis origo fuerit, illud certum est, et ab interpretibus recte animaduersum, manifesto in verbis LVCAE νομικὸς a Scribis et Pharisaeis distingui, illosque denotari, qui legem alia ratione quam Pharisaei et Scribae solebant, sequendam esse statuerent. Pharisaei enim ob traditiones πατροπαραδότους a Saluatore maxime culpabantur; hi, quod ex legis litera iuga alia hominum conscientiis tanquam onera imponerent, reprehendebantur. Maximeque hanc νομικῶν explicationem iuuat Iudaeorum traditio, in Talmude Hierosolymitano [c] narrans: *Quadringentas et octoginta synagogas fuisse Hierosolymis, et vnicuique fuisse* בית ספר ובית תלמוד *domum libri siue scripturae, et domum Talmud siue traditionis oralis.* Ex quo recte

y) loc. cit.

z) Exemplo esse potest Cynicorum appellatio, quam a scommate originem traxisse obseruat LAERT. in prooem. Eadem ratione Euangelicorum nomen Protestantibus haesisse obseruant IOVETVS Relig. du monde T. II. p. 538. TRIGLANDIVS l.c. REIMMAN. l.c. p. 463.

a) R. Mose Bethschitschi apud TRIGLAND. l. c. c. 6. p. 72. 94.

b) LVC. XI. 45. 46.

c) Megillat f. 73. conf. OLEAR. ad Matth. XII. 52. p. 417.

recte colligas, separatam a traditionariis factionem constituisse scripturarios. A quibus tamen τὲς γραμματεῖς, euangelistis memoratos malumus distinguere, quorum partes in explicanda lege, forte secundum allegoricam traditionariorum et Cabbalistarum methodum, fuisse versatas, et munus magis in synagoga receptum, quam sectam quandam innuere, facile viris doctis [d] largimur, qui Sopherim Synagogae huc aduocant: eo quod γραμματεῖς Pharisaeis addictos fuisse ex D. LVCA [e] constet: qui tamen alibi [f] eos ex parte Sadducaeis quoque adhaesisse, prodit. Karaeos vero huc aduocandos esse, ipsa Rabbanitarum persuadet traditio, quae audaci manu literas Karaeis supposuit, quibus Rabbanitis caedes Iesu a Karaeo imputatur, vt obseruatum IO. IAC. HVLDRICO [ff]. Nec alia forte ratio fuit Isaaco Orobio [g], cur Iesum Karaeorum partes secutum fuisse assereret, quam quod persuasissimum haberet, fuisse iam ista aetate homines inter Iudaeos, qui a traditionum studio Iudaeos auocarent. Quod si pro verisimili admittitur, νομικὲς fuisse Karaeos [h], constat inde, ante vrbis excidium stante Republica Iudaica a dignitatibus et muneribus eos non fuisse exclusos, et viros quoque spectatae famae et honoris in his partibus fuisse repertos. Ast post vrbis templique desolationem eo magis scripturariorum partes decreuisse oportet, quo magis et talmudicum studium, traditionibus a Iehuda sancto Sec. II in literas relatis crescebat, et Cabbalistica mysteria inualescebant, vtrique vero allegorica legis et scripturarum interpretatio infanda literalis sensus iactura suppetias ferebat, et eius auctoritas augebatur. Mirum itaque non est, munitis traditionibus per Gemaram, et consarcinatis innumeris Iudaeorum commentis adeo fuisse exinanitam Karaeorum factionem, vt tanquam contemtae et exiguae partis eorum in Talmude mentio iniiciatur: praesertim cum principes viri inter Iudaeos traditionariorum se partibus plerumque adiunxerint. Resumsit tamen vires caputque iterum extulit Karaeorum secta Seculo VIII, quo R. Ananus Ben Dauid eam restituit. Valde contemtim de hoc Anano loquuntur Rabbanitae, qui eum apostatam, haereticum, superbia elatum, et censura synagogae notatum fuisse clamant, et offensum Karaitarum sectam ex Sadducaea exsculpsisse mentiuntur. Rem ita narrat R. ABR. Ben DIOR [i]: *R. Iehudai tempore extitit Ananus eiusque filius Saulus. Qui quidem Ananus patria Betzuriensis atque initio Rabbanita fuit; sed obseruarunt in eo vitium quoddam, cuius gratia in Geonaeum non fuit promotus, neque etiam coelitus pro idoneo aestimatus est, vt fieret aechmalotarcha. Vnde ira aduersus eos in corde suo incensus emisit virus suum, conatusque est seducere filios Israëlis a tradition*

d) GOODWIN. Mos. et Aaron. L. I. c. 6. p. 117. RELAND. Antiq. SS. P. II. c. 9. §. 17. p. 253. seqq.

e) V. 17. VII. 30. XIV. 3.

f) Act. XXIII. 9.

ff) Ad Toldosch Iesu p. 85. conf. WOLF. ad MARDOCHAI de Karaeis praef. p. 8. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 7. p. 417. seqq.

g) Vid. TRIGLAND. l. c. c. VI. p. 66.

h) Conf. WOLF. Cur. phil. ad ll. cc. BASNAGE. l. c. p. 418. seqq.

i) Kabbal. hist. f. 66.

ditione sapientum, quam inde a prophetis per testes veritatis sufficientissimos oraliter propagatam tenent, declaratus ergo est a Senatu pro sene rebelli, quod iudicibus non obediret. Tum scripsit libros et constituit discipulos, statuta pessima ex corde suo commentus. Post excidium enim Hierosolymitanum Sadducaei attenuati sunt, donec assurgeret Ananus eosque corroboraret. Alia Iudaeorum loca diligenter adduxit SCHVPARTVS [k]. Aſt dictaſſe haec Rabbanitarum inuidiam et calumniandi pruriginem, ex adductis eſt manifeſtiſſimum. Longe aliter Karaei, qui impudentia Rabbanitarum mendacia fortiſſimis argumentis euerterunt et Ananum virum cordatum, pium, legis amantiſſimum, ideoque a Rabbanitis magna inuidia et perſecutionibus preſſum demonſtrauerunt, qua de re tamen, cum inſtituti limites obſtent, dicere plura heic non licet, adeundus vero TRIGLANDIVS [l], qui totam Anani huius hiſtoriam docte et eleganter expoſuit. Nos vero ex ea hoc imprimis, quod ad praeſens argumentum maximopere pertinet, conficimus, non ab eo auctore demum conditam Karaeorum ſectam, ſed depreſſae et iacentis res reſtitutas fuiſſe, id quod ipſorum Iudaeorum euincunt teſtimonia a laudatis viris doctis allata. Ab eo tempore non defuere Karaeis viri docti legisque peritiſſimi, inter quos eminuere R. Menachem, R. Saadias Gaon et alii, quorum tamen hiſtoria, cum ad philoſophiae acta non ſpectet, in hiſtoria Iudaeorum literaria quaerenda eſt [ll]. Non praetermittendus tamen R. Ioſeph, cognomento videns, qui in doctrina de cognationibus et matrimoniorum gradibus prohibitis lucem parti ſuae accendit, gradus certos prohibitos conſtituens, cum initio innumeris conſequentiis impediti vix perſonam vnam alteramque inuenirent, qua cum coniugium contrahere fas eſſe credebatur. Quo in negotio rem ad maiorem perfectionem perduxit R. Iehoſchua. De quibus legibus Karaeorum matrimonialibus, licet ad certum quoque philoſophiae moralis caput pertineant, hic tamen dicere nihil attinet, cum ad ſpecialia deſcendere non liceat, legendus tamen de iis IOANNES SELDENVS [m]. Seculo XII iterum Karaitarum diligentia eminuit. Valde enim in Rabbanitarum interpretamenta inſurrexerat R. Abu-Alpharaus Karaeus, qui in Palaeſtina vixit, et pentateuchum commentariis illuſtravit, quem cum valde concutere traditionariorum partes videret R. ABRAHAM BEN DIOR, notum illi *librum traditionum* titulo (*Sepher Hakkabbala*) notatum, oppoſuit, nec deſierunt Rabbanitae partes ſuas contra Karaeos magiſtratuum quoque implorata ope confirmare [n]. Quibus tamen non obſtantibus non potuere impedire

k) l. c. c. I. 49. conf. HOTTINGER. Hiſt. eccl. N. T. Sec. VIII. p. 543. quem cum DRVSIO de ſectis Iud. L. III. c 8. p. 136. fidem Iudaeorum fabulis dare potuiſſe merito mireris. Plura affert TRIGLANDIVS l. c. p. 101.

l) l. c. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 954. ſeqq. BVDDEVS Iſagog. Hiſt. theol. P. II. c. 8. p. 1652.

ll) Videndi TRIGLANDIVS, WOLFIVS, REIMMANNVS ll. cc.

m) De vxore Ebraea L. I. c. 4. p. 12. conf. MARDOCHAI l. c. p. 26. WOLF. l. c. p. 564. REIMMAN. l. c. p. 481. ſeqq.

n) Conf. BVDDEVS Hiſt. phil. Hebr. §. 30. p. 154. HOTTINGER. l. c. Sec. XII. ſect. 4. p. 245. WOLF. l c. p. 8. BARTOLOCC. Bibl. Rabb.

pedire inuidi Rabbanitae, quo minus Karaei coetus quoque ſuos haberent, qui hodie inter Turcas, Moſcouitas et Lithuanos reperiuntur [o]: tanta vero inuidia odioque premuntur a ceteris Iudaeis, vt cane peius et angue inuiſi illis ſint, citiusque Chriſtianum vel etiam Turcam ferant, quam Karaeorum quemquam, de quo odio memorabilia ſunt, quae viri docti paſſim annotauerunt [p].

Dogmata Karaitarum. §. XXV. Dogmata Karaiticae ſectae pleraque ad interpretationem legis pertinent, et in hiſtoria theologiae Iudaicae enarrari debent, nec huius loci ſunt et inſtituti. Reperiuntur tamen inter ea quaedam, quae ad naturalem quoque theologiam referri poſſunt, et ex quibus iudicari poteſt, quem principiorum rationis cum reuelationis praeceptis coniunctorum vſum haec ſecta adhibuerit. Intelligi quoque ſine eorum dogmatum explicatione ſectae huius conſtitutio non poteſt, quibus a reliquis Iudaeorum ſectis diſtinguitur. Potiora huc redeunt [q]:

I. Non recipienda eſt alia fidei vitaeque norma, praeter ſcripta Moſis et prophetarum, quae ſola diuina auctoritate conſtant, et ex reuelatione diuina profecta ſunt. Caput hoc eſt atque cardo totius Karaiſmi, vt ex antecedentibus liquet, quo dogmate imprimis aduerſus traditionarios pugnabant [r]. Nihil itaque admittebant, quod non hauſtum eſſet ex diuinis oraculis. Quae, vt mox dicetur, interpretatione quidem doctorum explicabant, adeoque ad ſucceſſionem quandam doctorum ſuorum doctrinalem prouocabant; qua ratione traditionem quandam recepiſſe dici poſſent, aſt longe aliam, quam quae a Phariſaeis et Rabbanitis tradebatur. Hi enim patrum ſuorum conſtitutiones legi adiiciebant, illi interpretationem tantum anteceſſorum intelligebant recipiendam, qualem et ratio et interpretandi leges iniungerent. Alia vero in lege non comprehenſa nec recipiebant, nec pretium illis vllum ponebant, ſecus ac traditionis fautoribus placuit, qui traditiones non aequare tantum, ſed et praeponere literae legis non erubeſcebant [s].

II. Reiicienda itaque omnis traditio oralis, tanquam inuentum humanum, quatenus vel legis et ſcripturae literae contradicit, vel ex ea legitima conſequentia deduci non poteſt. Sequitur hoc ex priori dogmate, et fundamenta Phariſaicae et Rabbaniticae doctrinae euertit, quae legem ora-

Rabb. T. I. p. 19. BASNAGE l. c. L. II. c. VI. p. 436. ſeqq.

o) Conf. TENZEL. l. c. BASNAGE l. c. p. 438. IO. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 6 WOLF. not. Karaeor. l. c. alii.

p) Vid. SCHVDT. comp. Hiſt. Iud. L. III. c. 13. p. 528. Memor. Iud. l. c. p. 33. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. I. c. 8. p. 305. DIEFENBACH. Iud. conuerſ. §. 12. p. 503. BASNAGE p. 439.

q) Karaeorum doctrina ex libris eorum paſſim diſperſis, maxime vero ex R. IAPHETI LEVITAE (qui Seculo XII vixit, et varia ſcripta moralia et exegetica confecit, de quibus videndus WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 671. ſeqq.) Catechiſmo ſiue explicatione decem articulorum fidei colligi poteſt, de quo libro videndus TRIGLANDIVS l. c. c. 10. 11. p. 283. qui et ipſe, vt et SCHVPARTVS ll. cc. ſummam doctrinae Karaiticae, ex libris eorum nobis exhibuerunt. Hos ſecuti ſunt BASNAGIVS, REIMM. aliique.

r) Conf. CARPZOV. Introd. in theol. Iud. c. III. p. 11. TRIGLAND. l. c. c. IX. p. 126.

s) Conf. BASNAGE l. c. p. 381.

oralem, Mosi cum lege scripta traditam aequali auctoritate recipiendam commendat. Hinc reiecta Karaeis tota traditionum πατροπαραδότων farrago et compilatio Talmudica. Aliter quidem MORINO [t] visum, qui Karaeos Mischnam et Talmud colere, sed iis auctoritatem supremam et diuinam non arrogare contendit, cuius opinionem secutus est RICH. SIMONIVS [u]. Sed falli eos atque fallere, luculenter probant obiectiones Karaeorum Rabbanitis factae, locaque clarissima eorum, quibus omnem traditionem oralem reiiciunt: id quod ipse MORINVS alio loco [x] agnouit et fassus est.

III. In interpretatione vero legis et dogmatum ex ea deriuatorum attendendum est ante omnia ad literam legis, tum ad regulas interpretationis, quas ratio dictitat, et consequentias inde enatas, et denique ad successionem doctrinae doctorum, quatenus cum sacris concordat literis [y]. Explicat haec assertio, qua ratione solam legis literam admiserint: ita enim explicationi legis allegoricae opponebant literalem, canonibus tantum logicis et hermeneuticis nixam, et ad sacra oracula restrictam. Et reiecisse quoque Karaeos hagiographa et prophetarum scripta LEO MVTINENSIS [z] tradit, sed reclamantibus Karaeorum monumentis, quae et commentarios nobis in libros sacros exhibent, quales R. AHARON BEN IOSEPH in Psalmos, Hiobum, et prophetas conscripsit [a], et responsiones ex his sanctorum scriptorum libris petitas ad Rabbanitarum obiectiones continent [b]. Aeque falsum quoque est, quod post SIMONIVM GVIL. CAVEVS [c] sibi persuasit, reiicere Karaeos puncta vocalia; contrarium enim ex codicibus bibliorum punctatis, quibus vtuntur, patet. Nec tamen inde sequitur, quod sequi putauit Simonius, traditioni ita eos fauisse, eo quod per Masorethas enata puncta vocalia pars sint traditionis, quod argumentum contra Karaeos valde vrget auctor libri *Cosri* [d]. Totum enim commentum de origine punctorum Masorethica reiiciebant, eo quod omni traditioni nuncium mittendum esse statuebant. Qua de re legendus est BASNAGIVS [e].

IV. Quaecunque fundamento Scripturae S. carent, vana et inutilia sunt, atque reiicienda [f].

V. Reiiciendae itaque sunt interpretationes Scripturae legisque cabbalisticae atque mysticae, et allegoricae [g].

VI. Articuli fundamentales hi sunt: quod omnis existentia materialis, videlicet orbes, et quicquid in iis est, sint creata: quod horum crea-

 tor

t) Exerc. L. II. ex. 7. c. 2. §. 1.

u) Hist. crit. V. T. L. I. c. 29. p. 163.

x) Antiq. Orient. ep. 13. p. 159. conf. SCHVPART. l. c. c. IV. p. 100. seq. WOLF. ad MARDOCH. de Karaeis p. 69. seqq.

y) Verba R. Iehuda Ben Eliezer affert IO. SELDENVS de vxore Hebraea L. I. c. 3. p. 7.

z) De ritibus et ceremon. Hebraeor. P. IV. c. I. §. 1.

a) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 121.

b) Exempla affert SCHVPART. l. c. p. 106.

c) Antiq. Apost. l. c.

d) P. III. §. 28. sqq. p. 198. sqq. e) l. c. p. 383.

f) R. Elias Ben Mosche apud SELDEN. de anno ciuili veterum Iudaeorum c. II. p. 10.

g) CARPZOV. l. c. c. 4. §. 2. p. 14. BVXTORF. Lex. Talmud. V. קרא p. 212. R. SIMON. Supplem. ad Leon. Mutin. P. V. c. 1. p. 140.

tor ipſe ſit increatus; quod nulla illi ſit ſimilitudo, ipſeque vnicus ex omni parte. Decem articulos fidei Karaei numerant, ex quibus hi tres primarii ſunt: reliqui ad veritatem legis Moſaicae, ſpemque Iſraëlis in Meſſia et reſurrectione ſpectant, ad noſtrum inſtitutum non pertinentes. In eos celebratiſſimum commentarium ſcripſit R. IAPHET LEVITA, magiſter R. Abraham Aben Ezrae. Strictim eos illuſtrat TRIGLANDIVS [h], qui haec noſſe cupientibus eſt legendus. Nos ex multis pauca tantum notamus, quae multo melius ratiocinatos fuiſſe, vel, ſi mauis, philoſophatos, Karaeos, quam Rabbanitas, in aprico ponunt. Aſſerunt veritatem erutam ex lege ope ratiocinii ex vno aliud inferentis, eo quod praeter lampada legis, lucernam quoque intellectus in manibus hominum eſſe dicunt: hanc vero ex illa ſuppleri et diiudicari debere aſſerunt. Deum ſibi ponunt viuum, exiſtentem, ſcientem, volentem, potentem, cauſſam operantem, a materia ſecretum, et ſimplicem, ſic vt attributa illius omnia ipſa eius ſint eſſentia, licet diuerſitatem in effectis ponant. Immutabilem ita dicunt, vt omnis mutatio ac varietas fiat ex parte obiectorum, quae actionem recipiunt, et non ex parte ipſius operantis. Creationem eſſe aſſerunt, quae vel fit ex nihilo vel ex re alia, quam creationem continuatam dicunt. Materiae primae exiſtentiam aeternam negant, eamque anteuertere Dei beneplacitum ſtatuunt. Quae et alia ipſis Karaeorum verbis probat TRIGLANDIVS [i].

VII. Quemadmodum ſcientia Dei eſt rerum omnium, ſic eius etiam prouidentia circa omnia et ſingula verſatur [k].

VIII. Homo neceſſario quidem indiget influxu diuino in ſuis operibus, anima nihilominus manet domina ſuae electionis et voluntatis: diſpoſitionem quoque habet a natura, ſtellis, temperamento etc. ſecundum quam formam et bonitatem influxus accipiat [l].

IX. Quatuor diſpoſitiones animae ſunt, mortis et vitae, ſanitatis et aegritudinis. Mortua eſt anima improba peccatis grauioribus inquinata; Viua, quae immunis a morbo peccatorum in bonis operibus incedit; Sana, quando rerum exiſtentiam, nexum ordinemque apprehendit; Aegra, quando ſtultitiam ſequitur. Iſtae diſpoſitiones inter ſe rurſus ſunt permixtae et ſex adhuc alias pariunt conſtitutiones [m]. Valde antiquam eſſe hanc diſtributionem affectionum animi vel diſpoſitionum hominis, ex noui foederis locis compluribus colligi poteſt [n], vbi ſanitas, morbi, vita, mors ad animum eadem fere ratione transferuntur.

X. Mens poſt mortem, ſi digna eſt, aſcendet in mundum intellectualem, qui ſeculum vocatur futurum et paradiſus, vt intellectualibus affixa viuat in aeternum. At ſi culpae obnoxia ſit, et repulſa ab habitaculo pro-

h) l. c. c. X. p. 150. Locum R. Aharon Ben Elihu huc pertinentem lege apud SCHVPARTVM l. c. c. IV. p. 131. add. BASNAGE l. c. p. 400.

i) loc. cit.

k) Ibid.

l) Ibid.

m) Ibid. BASNAGE p. 401.

n) Collegit ea TRIGLANDIVS l. c. p. 157.

propter transgreſſiones ſuas, dolebit viuetque in anxietate et ignominia, quae eſt gehenna. Animarum vero transmigratio praua eſt opinio [o]. Opponi hoc vltimum aſſertum ineptis Phariſaeorum et Rabbanitarum ſomniis, ex infra dicendis conſtabit.

XI. Vera poenitentia quemuis tollit reatum [p]. Etiam hoc Rabbanitis oppoſitum, qui varios tollendi reatus gradus conſtituunt, et peccata quaedam poenitentia deleri, quaedam die expiationis tolli, quaedam afflictionibus expiari, quaedam ſola morte auferri ſtatuunt, quibus nugis melius ſapuerunt Karaei.

XII. Ieiunia ſtrictiſſime et accuratiſſime obſeruanda ſunt [q].

XIII. Vxoris ſororem ducere etiam poſt fata nefas.

XIV. Propinquitatis ex ſanguine et affinitate gradus in connubiis accurate obſeruandi ſunt. Nimios ea in doctrina Karaeos fuiſſe ſupra iam indicauimus, valdeque a Rabbanitis eo in argumento recedunt, id quod adeo aegre hi ferunt, vt Karaeos ideo Mamſerim, i. e. ſpurios vocare non dubitent [r].

XV. Angelos, coelum, ſidera adorare, idololatria eſt: ideo neque ſimulacra toleranda [s].

XVI. Cum tremore et reuerentia in precibus coram numine comparendum eſt [t].

Sunt et alia Karaeorum dogmata tum ad fidem tum ad vitam pertinentia, quae ex monumentis eorum collegerunt SCHVPARTVS, TRIGLANDIVS, BASNAGIVS [u], ſed non ad rationis praecepta referuntur, ſed ad legis interpretationem, e. g. de Sabbatho, de circumciſione, de feſtorum temporibus, de diuortio, adeoque ad noſtros limites non pertinent, ſed in hiſtoria theologiae Iudaicae liturgicae enarrari debent [x]. Ceterum quod ad Karaeorum hodie viuentium vitam attinet, ſobriam et honeſtam eam eſſe, plerique, qui de iis retulerunt, teſtantur, et manuum illos labore viuere, non foenore, narrant: nec aliter moralis, quae inter eos viget, doctrina patitur, quae parentum et praeceptorum reuerentiam et obſequium, diligentiam in opere manuum vna cum ſtudio legis, amorem proximi, beneficentiam, orationum ardorem, et ſimilia poſtulat, de quibus Karaeorum hiſtoriae enarratores conſulendi ſunt. Ex quibus intelligitur, longe melius Karaeos ſapere, quam Rabbanitas Phariſaico fermento infectos, licet hi illos pro maledictis et eccleſiae communione indignis habeant [y], eosque excommunicationis fulmine ſoleant percutere [z].

§. XXVI.

o) Ibid.

p) R. Aharon Ben Eliahu apud SCHVPART. l. c. IV. §. 21. p. 155.

q) SCHVPART. l. c. p. 159.

r) Vid. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. I. c. 27. p. 32.

s) Quam ſuperſtitioſi ea in re ſint Karaei, docet TRIGLAND. l. c. p. 177.

t) Pulchra Karaiticorum magiſtrorum loca [illegible]e apud SCHVPARTVM l. c. p. 156.

u) ll. cc. Add. RELAND. Antiq. SS. P. II. p. 248. 368 378. 401.

x) Philoſophiae quoque operam dediſſe Karaeorum nonnullos, exemplum R. Aharonis Ben Eliahu et R. Eliae Bethſchizi docet, vid. MARDOCHAI l. c. p. 145. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 149.

y) Vid. ST. RITTANGEL. ad Iezirah p. 33.

z) Vid. WVLFER. ann. ad M. Zeui Theriac. c. V. §. 8. p. 3[illegible].

Secta Pharisaeorum.

§. XXVI. Tertia Iudaeorum secta, omnium celeberrima, Pharisaeorum fuit, cuius res veteres et recentiores plurimi attigerunt [a]. Origines eius non minus, quam reliquarum sectarum Iudaicarum, incertae sunt, multisque virorum doctorum coniecturis et disputationibus expositae, quod mirandum valde non est, cum non certum quendam auctorem habuerit, qui illam condidit, vt aliis sectis obtigisse nouimus, sed tacita quadam consensione quorundam primo videatur enata, et traditionis veneratione roborata tandem in sectae constitutionem euasisse. Et Pharisaei quidem ipsi, testante historia sacra [b] ipsaque eorum, quam iactabant, successione doctorum et doctrinae, Mosis se sectatores esse superbius ostentantes, legem, quam praecipue fouebant, oralem a maximo legislatore profectam intemerata serie ipsis in manus traditam fuisse clamabant [c]. Verum inanem hanc esse iactantiam, ipsius diuini viri verbis [d] euidenter demonstratur, qui se omnia, quae a Deo in mandatis acceperat, retulisse in literas testatur, vt taceamus, tam putidas friuolasque fuisse otiosorum hominum horum traditiones, vt legis literae valde contradixerint, id quod obiecisse impiae familiae sanctissimum Seruatorem in sacra historia [e] legimus. Reiecta itaque commentitia origine, nascentis sectae initia ante reditum ex captiuitate Babylonica quaerenda non sunt. Post eam vero cum vixerint Haggaeus, Zacharias, Malachias prophetae, nihilque in eorum scriptis sit, quod suspicionem faciat, eo iam tempore hanc sectam viguisse, merito eorum quoque aetate iunior fuisse statuitur. Quamuis enim verisimillima videatur viri cuiusdam docti magnique in interpretandis sacris literis acuminis [f] coniectura, adumbrasse symbolico Vaticinio Zachariam hanc sectam eiusque progeniem Rabbanitas et susceptam Babylone collectionem talmudicam visione epistolae volantis mulierisque sedentis super Epha; ex hoc tamen inferri non potest, iam tum floruisse sectam, sed potius, futuram adhuc fuisse, ita vt vaticinio praedici potuerit. Dubium itaque nullum est, ante obsignatum scriptorum Θεοπνεύςων canonem malam hanc sectam originem non cepisse. Ast non longe post ea tempora natales eius ponendos esse, ex iis liquet, quae supra de traditionis studio mox post vatum diuinorum ex hac vita excessum inualescente disseruimus. Quamuis enim Hasidaeorum sectam, quae Pharisaicam condidisse magno Scaligero visa est [g], reiiciendam esse supra fassi simus, concedi tamen, nisi veterum omnium narrationes reiicere velimus, debet, traditionis studium, quod mature inualuit, sectam hanc progenuisse. Hyrcani enim, et filiorum Aristobuli et Alexandri tempore magna iam auctoritate inter Iudaeos fuisse potitam, ea quae supra de Hyrcani et

a) Scriptores de Pharisaeis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 816. seqq. addi iis possunt plerique, qui de sectis Iudaeorum, de antiquitatibus eorum sacris, et qui in euangelicam historiam commentarios scripserunt.

b) MATTH. c. XXIII. c. 2.

c) Conf. EISENMENGER. Iudaism. det. P. I. p. 56. seqq.

d) Exod. XXIV. 3. conf. IDEM l. c. c. 8. p. 302. seqq. 342. seqq.

e) MATTH. c. V. VI. VII.

f) B. G. GVST. ZELTNERI in diss. de muliere Hebraea per transennam docente.

g) Elench. trihaeres. c. XXII. pag. m. 170 conf. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. § 13. p. 249

et filiorum rebus paucis diximus, et prolixe IOSEPHVS [h] exponit, euidenter probant. Errant itaque [i], qui ad tempora magis sera natales Pharisaeorum detrudunt; ex IOSEPHO [k] enim, qui ipse sectae huic addictus fuit, constat, tempore Ionathae pontificis hanc sectam iam floruisse. Quare non audiendus est doctissimus BASNAGIVS [l], qui eo tempore sectam Pharisaeorum enatam demum fuisse conlicit. Verba enim Iosephi satis luculenter nos docent, Assamonaei huius pontificis aetate tres inter Iudaeos sectas, Pharisaeorum, Sadducaeorum, et Essenorum iam floruisse. Id quod ex addita quoque Sadducaeorum secta intelligitur, quae non isto demum tempore exorta est, sed Antigoni Sochaei discipulis si non origines, certe incrementa et constitutionem sectariam debuit: Antigonus vero tribus fere seculis ante C. N. vixit, adeoque Sadducaei Ionathae temporibus antiquiores sunt; quos cum eodem in ordine collocet Iosephus, recte inde colligitur, loqui eum non de natalibus sectarum, sed de adolescentia vel adulta forte iam iuuentute. Ex his vero altera quoque BASNAGII [m] coniectura refellitur, cui verisimile videtur, schisma, quod Hillelis et Schammai scholae pepererunt, occasionem Pharisaismum effingendi dedisse. Ast fallitur vir doctus, qui falso sibi persuasit, Hillelem tempore Ionathae Maccabaei trecentis ante restitutam mundo salutem annis vixisse. Ex vnanimi enim et concordi Iudaeorum consensu euincitur, centum tantum annis praecessisse doctores hos celeberrimos excidium Hierosolymitanum [n]. Quorum auctoritatem et fidem cum reiiciat vir doctissimus, audiendus illi est S. HIERONYMVS [o], ad quem ipse prouocat, eiusdem scilicet opinionis auctorem, ex Schammai et Hillel ortos esse Scribas et Pharisaeos. Ille enim diserte: *Schammai et Hillel non multo prius, quam Dominus nasceretur, orti sunt in Iudaea.* Ionathas autem non trecentis quidem ante N. C. centum tamen et triginta circiter annis pontificatui praefuit, adeoque eius temporibus vtriusque doctoris aetas est inferior. Rectius itaque instituit vir doctissimus viam, fassus [p] melius esse, confiteri, quod lateant verae sectae Pharisaicae origines, quam eas inutili cassoque labore quaerere: vidit enim ipse, Alexandri Iannaei tempora, quibus eam floruisse indubitatum est, Hillelis tempora superare. Nec dubitamus nos huic parti accedere, quam et alii viri docti elegerunt, rati vix certum natae sectae tempus posse definiri, eo quod non simul atque semel extitit, sed succedente tandem tempore ex traditionis amore atque venera-

h) Antiqq. Iud. L. XIII. cap. 24. p. 463. seqq.

i) NATALIS ALEXANDER Hist. ecclesf. V. T. aet. mundi VI. c. I. art. 5. §. 3. p. 252.

k) l. c. c. 9. p. 442.

l) Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 2. p. 447.

m) l. c. p. 446.

n) Loca eorum diligenter adduxit Cel. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 824.

o) Ad Iesaiae c. VIII.

p) loc. cit. p. 444. Ita etiam HOTTINGER. ad Goodwin. p. 178. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1201.

neratione exorta fuisse tandemque in iustum sectae corpus coaluisse videtur. Illud verisimile esse nemo paulo ad hanc rem attentior negabit, mature post reditum ex captiuitate, et desinentia vatum diuinorum oracula, cum canonis sacri iam facta esset obsignatio, traditionis studium inualuisse. Nam quae de Bath-Kol, Θεοπνευστίας secundariae genere his temporibus florente tradunt Iudaei, omnino suspecta sunt, satisque produnt, eo fini tantum conficta esse, vt traditioni indies increscenti et augmenta capienti diuina aliqua conciliaretur auctoritas q. Istis vero traditionibus cum ἐκθειαζόμενοι legi praestare obsequium etiam supererogatorium se posse crederent, non potuit non hypocrisi, fictae pietati, superbiaeque animi sanctitatem aliquam praestantiorem sibi persuadenti porta aperiri patentissima, eneruari pietas vera, et non fucatum legis studium, opera commendari superficiaria, et internae corruptionis emendationem non poscentia, magnam tamen sanctitatis elegantioris speciem prae se ferentia, sicque via ad vitam, quam damnata propria operum iustitia, alia longe ratione lex poscebat, digitumque ad meliora aliunde acquirenda intendebat, quaeque sensim ex animis elabebatur, reddi plana quidem et facilis, et sine magna lucta ineunda, ast certissime simul in hac ἐθελοθρησκείᾳ amittenda. Ita vero saluo passionum humanarum imperio cum per traditionum obseruationem sanctitas superbiens et fucata triumpharet, debuit omnino magnam hoc institutum sectatorum sibi cateruam conciliare, cui cum meliora videntes et asserentes contradicerent, et tum legis literam solam sequendam, eiusque obseruationem κατὰ τὸ ῥητὸν tenendam esse contenderent, tandem in sectam discessum et schisma enatum est. Ex his vero non inepte coniicimus, Pharisaeorum sectam eandem prae se ferre antiquitatis notam, quam habet secta Sadducaea. Verisimile enim est, aut traditionum abusum, et separationem hominum affectata pietate turgentium occasionem dedisse Sadducaeis ineptam mercedis ex operibus supererogatoriis consequendae spem reiiciendi, et simul omnem praemiorum post hanc vitam dandorum expectationem ridendi, aut, enata ex male intellectis Antigoni praeceptis Sadducaeorum haeresi, fuisse quosdam ex legis oralis et traditionis cultoribus, qui in oppositam dogmatum rationem et contrarium systema conspirauerint, sicque in duas familias segregandi populum Iudaicum occasionem dederint. Quamcunque ex his amplectamur sententiam, verisimile est, vnam ex his sectis alterius condendae dedisse occasionem. Id quod non sine magna probabilitate nobis persuadet contraria prorsus vtriusque sectae dogmatum ratio, ex qua nullo negotio intelligitur, vnam alteri fuisse oppositam, et ansam fecisse Pharisaismo studium a Sadducaeis et communi turba hominum, legis tantum ex verborum stricta significatione obseruantium, se separandi et meliorem ex traditionibus patrum eorumque interpretatione sanctitatem in vita exprimendi. Quae coniectura valde, nisi fallimur, con-

q) Conf. B. Io. Andr. Danzii differt. de בתקול.

confirmatur, sectae Pharisaicae nomine. De quo quidem varias et diuersas inter se doctorum opiniones esse, non inficiamur, tales tamen, vt pleraeque non satis faciant. Quidam enim a voce פרש, quae explicandi et interpretandi significationem obtinet, Pharisaeos dictos fuisse coniiciunt, quasi פורשים explanatores vel interpretes legis dicas. Ast hoc etymon vel sola Pharisaismi constitutio respuit, quae, tantum abest, vt in legis interpretatione sola constiterit, vt potius legi scriptae aliam oralem ab ea diuersam adiecerit. Cumque Sadducaei legis interpretationi literali prae Pharisaeis fauerint, credibile non est, hos id nominis obtinuisse, quod aduersariis meliori iure esset tribuendum. Aliis Pharisaei, quasi explicatores dicti sunt, eo quod phylacteria, zizith, eleemosynas, precationes, et reliqua opera supererogatoria latissimis verbis explicarent; ast frigidum hoc esse, nemo non videt. Qui vero cum HIERONYMO vocem a פרץ deriuant, ipsa deriuatione nominis et literarum, aliam radicem prodentium, refutantur [r]. Ingenium magis sapit CAMPEGII VITRINGAE [s] opinio, qui a voce פרס, quae mercedem significat, nomen Pharisaeorum deriuandum esse tuetur. Nempe coniicit vir eruditissimus, occasionem schismatis inter Sadducaeos et Pharisaeos dedisse quaestionem, vtrum operum post hanc vitam merces expectanda sit, nec ne? Posterius tenuisse discipulos Baithosi et Zadocki, quibus Sadducaeorum inde nomen adhaeserit; prius affirmasse Pharisaeos, nomen inde adeptos, quod mercedem expectandam esse statuerent. Ita nempe Pharisaeum idem dicere ac mercenarium. Non destitui hanc nominis istius explicationem veri aliqua similitudine, fatemur, praecipue cum in antecedentibus iam ostensum sit, vtramque simul sectam videri ortam, certe vnam alteri condendae dedisse occasionem. At sunt, quae hic quoque assensum cohibent. Nam mercedem non omnem negabant Sadducaei, sed praemiorum in hac quidem vita expectationem dari vltro concedebant, adeoque non omnem mercedem reiiciebant: nec haec vna mercedis in futura vita expectandae spes Pharisaeos a Sadducaeis distinguebat, sed traditionum potissimum admissio, quaeque illis inaedificabantur bona opera, vitaque a communi viuendi ratione tota separata. Quare excussis omnibus de vocis huius originatione sententiis in veteri illa opinione, velut omnium verisimillima, acquiescendum putamus, quae nomen hoc a פרש, separauit, deriuat, quam SVIDAS [t] iam exhibuit, qui luculenter: *Φαρισαῖοι οἱ ἑρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων εἴς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα, Pharisaei, si vocem interpreteris, separati, quod se ab aliis omnibus distinguerent, et separarent, ut vitam purissimam et accuratissimam secundum legis praecepta agerent.* Quam nominis huius deriuationem grauissimis ratio-

r) Dicendi enim fuissent פורשים non vero פרושים.

s) Obs. SS. L. I. p. 223. seqq.

t) In Φαρισαῖος T. III. p. 588.

rationibus adducti assumserunt viri multi doctissimi [w]. Totam enim naturam Pharisaismi ita eleganter exprimi quilibet videt, quae in eiusmodi separatismo constitit, quo a communi hominum viuendi ratione, victu, amictu, conuersatione, legisque oralis studio se separauerunt, de qua separatione in sequentibus prolixius dicemus. Sed separauisse se quidem huius familiae alumnos a communi cultu diuino non legimus; cum enim Iudaeis omnibus, quascunque etiam partes sequerentur, communem fuisse constat; ast vitam, ritus, ceremonias, consuetudinesque innumeras a reliquorum Iudaeorum moribus prorsus dissonas affectasse Pharisaeos, veterum concors est testimonium. Anima tamen Pharisaismi fuit lex oralis et traditiones patrum, quas a maioribus acceptas ad ipsum Mosen retulisse, et in iis augendis, explicandis ornandisque totos fuisse, et sacra historia et ipse IOSEPHVS [x] testantur. Hic enim magnus ille canon sectae otiosae et nugacis fuit: accepisse Mosen in illo quadraginta dierum spatio, quo in monte Sinai versatus est, praeter legem scriptam, aliam quoque ab archangelo Metatrone, eamque septuaginta senioribus populi oretenus aperuisse, et vt pari ratione traditione orali vna cum lege scripta ad posteros eam propagarent, praecepisse. Hae traditiones cum ab otiosi ingenii hominibus post captiuitatem Babylonicam essent excogitatae, et valde perniciosis corruptae vitiorum et cupiditatum oestro mentis desideriis velificarent, in tantum excreuere, vt non legis tantum scriptae auctoritatem supprimerent, sed et illi longe praeferrentur; qua de re, qui impias plane voces Rabbanitarum, Pharisaeorum vestigiis presse insistentium legere cupit, apud IO. ANDR. EISENMENGERVM [y] abunde inueniet, quod horrorem incutiat. Ita vero traditionum studio semel in throno quasi posito non defuisse cultores, censendum est, qui vt meliorem vitae semitam ingressi viderentur, impietati huic collum submiserint, hancque sectam hypocriticam constituerint. Valde vero huius sectae pomoeria dilatata sunt, scholae Hillelianae studiis. Quamuis enim falsum esse supra demonstratum sit, Hillelem fuisse Pharisaeorum parentem, negari tamen non potest, dissensum scholae Hillelianae a Schammaeana valde res Pharisaeorum auxisse [z]. Illa enim cum in studio legis oralis et traditionum maximam industriam poneret, hac legi scriptae adhaerente, cumque maximus esset domus Hillel discipulorum numerus, dubium non est, Pharisaeorum familiam magna inde incrementa cepisse. His vero accesserunt artes aliae, quibus res Pharisaeorum mirum in modum promotae sunt. Effecit enim

w) Conf. de etymo huius nominis disputantes DRVSIVM de sectis L. II. c. 2. 3. p. 41. seqq. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 104. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebr. p. 421. aliosque laudatos AVG. PFEIFFERO Dub. vex. p. 889. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 817.

x) De B. I. L. II. c. 12. p. 758. Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 452. L. XVII. c. 3. p. 585.

y) Iudaisin. detect. P. I. c. 8. p. 329. conf. HORNBECK. de Iud. conu. L. I. c. 3. p. 101. SCHVPART. de Karaeis p. 45. seqq.

z) Conf. GEIGERVS de Hillele et Schammai. Non constituerunt quidem duas sectas, sed duas domus siue scholas, verum contrariis tamen se factionibus addixerunt, conf. DRVSIVS c. 8. p. 50.

enim affectata sanctitas, studiumque pietatis singulare et speciosum, vt Pharisaeorum partes apud plebem plurimum valerent, et non eius tantum applausu, sed et assensu et voluntate Pharisaei gauderent. Quod displicuit quidem reipublicae proceribus, qui aegre ferebant, Pharisaeos, audax hominum genus, quod se regibus opponere non erubuit, vt ipse notat IOSEPHVS [a], fauore plebis ad euertenda imperantium consilia abuti; ast peruicit tamen haud raro eorum pertinacia, vt nec morte, nec exilio, nec alia calamitate expugnatis cedere haberent necesse, cuius illustre exemplum Hyrcani exhibet historia, cuius filius Alexander ideo ratione status politica vsus suasit vxori, vt Pharisaeorum partibus faueret, sicque plebis sibi partes per eos adiungeret, quod magno suo commodo illam quoque fecisse, IOSEPHVS [b] narrat. Eandem tragoediam Herodi Magno quoque saepius excitarunt, de qua re Iudaicae gentis annales consulendi sunt. Hac vero ratione dura sibi ipsis haud raro fata accelerarunt, saeuientibus aliquoties in rebelles Pharisaeos imperantibus. Alexander enim rex octingentos cruci affixit, Sadducaeis, vt ex tota rei serie manifestum est, haec iis fata maturantibus [c]. Nec mitior in eos fuit Herodis ira. Ast quam vi repellere non poterant aduersae partis potentiam, plebis fauore et factione, quae tota illis adhaesit, fregerunt. Illi enim se vehementer commendauerant, partim sanctitatis affectatione minutissima quaeuis sectante, partim traditionum oralium impletione ad rigorem vsque obseruata, partim operum singulari et speciosa conditione; maxime vero indulgentia in iudicando, qua in Synedrio aliisque dicasteriis erga plebem vtebantur. Et istis quidem artibus ita sibi deuinxerunt plebis animos, vt semper ab eorum partibus staret [d]; potentes autem, qui eorum artes timebant, haud raro eorum sibi fauorem conciliare conarentur. Mirum itaque non est, et numero et auctoritate maxime creuisse sectam Pharisaeorum, et muneribus in republica et sacerdotio admotam fuisse summis [e], et in omnibus fere negotiis publicis et priuatis plurimum valuisse. His accessit eruditionis opinio, quam iis traditionum studium comparauerat. Et haec quidem Pharisaeorum ante templi et reipublicae excidium fata fuere. Post illud collectis populi Iudaici reliquiis, cum reliquae sectae dispergerentur, vna Pharisaeorum obtinuit, et in synagogis regnauit. In quibus cum Seculo II et sequentibus traditionum compilationes colligerentur, et humani ingenii commenta corpus aliquod constitutionum Iudaicarum constituere inciperent, nouo spiritu tota haec secta animata est, vt, licet Pharisaeorum nomen audiri desineret,

Bbb bb 3 tota

a) Antiq. Iud. L. XVII. c. 3. p. 585.

b) l. c. L. XIII. c. 23. p. 463.

c) Ibid. c. 24. p. 464. vbi quidem Sadducaei non nominantur, series vero rei ipsa prodit, eos regem instigasse. Nodum in scirpo hic quaerit P. BAYLE Dict. T. IV. art. Sadduceens p. 114. not. D.

d) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 23. p. 463. de B. I. c. 4. p. 416.

e) Et summo pontificatui saepius praefuisse et maiorem synedrii partem constituisse sacra nos docet historia, colligique imprimis ex Io. IX. 13. potest, vbi Pharisaei pro Synedrio ponuntur, eo quod maiorem eius partem constituerent, et Sadducaei illis se opponere raro auderent, conf. LIGHTFOOTVS ad h. l.

tota tamen fere Iudaeorum natio in Pharisaismum reapse conspiraret, et doctores Iudaici principiis Pharisaicis solis inniterentur. Vnde qui Rabbanitae postea dicti sunt, Pharisaeorum propago genuina sunt censendi. Vixque hodie Iudaeus aliquis (si Karaeos exceperis) deprehenditur, qui non Pharisaeum in sinu atque pectore gestet, huiusque sectae dogmata apertis amplectatur brachiis, id quod doctus inter recutitos vir MENASSE BEN ISRAEL[f] ipse est fassus.

Dogmata Pharisaeorum.

§. XXVII. Dogmata Pharisaeorum, vt ex veterum relationibus innotuere, haec potissimum fuere:

I. Praeter legem scriptam dari etiam oralem, quae a Deo Mosi in monte Sinai per angelum Metatron tradita, successione patrum ad posteros orali traditione peruenerit, ei vero non minus deberi obsequium, quam legi scriptae, immo praeferendam huic esse.

II. Vtramque legem non impleri tantum sicque iustitiam apud Deum ista legis exacta obseruantia acquiri posse, sed et esse satis virium homini, ad praestanda opera supererogatoria, et iustitiam legis superantia, eo quod ab illa non poscantur[g]. Anima hoc dogma totius Pharisaismi est, qui in eo superbiam animi stulte se efferentis aperte prodidit. Ita vero Pharisaeos docuisse, et hoc fermento totam fere gentem suam infecisse, D. PAVLVS locuples testis est, qui contra hanc iustitiam Pharisaicam in epistolis ad Romanos et Galatas fortissime disputauit. Qua de re cum nobis prolixis esse non liceat, legenda sunt, quae eruditissimi viri HERMANNVS WITSIVS[h] et IACOBVS BASNAGIVS[i] eleganter disseruerunt, quae multum lucis huic Pharisaeorum dogmati conciliabunt.

III. Ad obtinendam vero et consequendam hanc iustitiam necesse esse, vt homo pro peccatis Deo faciat satis, ita nempe, prout peccati conditio postulat. Nempe id fieri vel ieiuniis, vel eleemosynis, vel lotionibus et sacrificiis, vel confessione et deprecatione peccatorum, vel lustratione post hanc vitam. Multa de his satisfactionis generibus atque classibus doctores Mischnici et Gemarici praecipiunt[k], quos recepisse doctrinam Pharisaicam supra monuimus.

IV. Esse vero hunc iustitiae operibus acquirendae fontem eo magis cunctis apertum, quo magis cogitatio cordis inter peccata referri non debeat, nisi deducatur in actum. Sequitur hoc ex liberi arbitrii viribus, quas naturali hominis conditioni Pharisaei et Rabbanitae tribuunt. Qui pecca-

f) De termino vitae L. I. f. III. p. 19. pluribus hoc probat IO. IACOB. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 11. p. 35. seqq.

g) Plura ea de re iam in antecedentibus dicta sunt. Conf. DRVSIVS l. c. L. II. p. m. 67.

h) Miscell. Sacr. T. II. exerc. XXI. p. 698. seqq.

i) Hist. des Juifs L. II. c. 18. p. 474. seqq. edit. vltimae. Parisiensis enim ea non habet, conf. BVDDEVS Instit. theol. dogmat. L. IV. c. 4. § 16. p. 1352. seqq.

k) Loca eorum adducunt WITSIVS loc. cit. SCHVPARTVS de Karaeis p. 155. seqq. IO. A LENT. theol. Iud. c. XIII. p. 407. seqq.

peccatum quidem originale passim fatentur, et necessitatem peccandi accusant, quin ab vtero matris adesse figmentum cordis iniquum inculcant, at, vt ex toto systemate patet, peccati malitiam ita ab eo auferunt, vt, quod facere satis legi possit, in hominis viribus esse, audacter pronunciant [l]. Nec constare potest iustitia Pharisaica, nisi cogitatio animi ex peccatorum numero eximatur. Valde vero vrsisse hanc arbitrii liberi potentiam, et mali fomitis rationem nullam habuisse Pharisaeos, ex D. PAVLI disputatione in *epistola ad Romanos* [m] est manifestissimum.

V. Esse non tantum Deum creatorem coeli et terrae, sed et prouidentiam diuinam, eamque esse fatum. Ita quidem de Pharisaeis IOSEPHVS [n], qui cum ipse gente Iudaeus et secta Pharisaeus fuerit, omnino fidem meretur et audiendus est. Eius vero loca vbi recte expenduntur, intelligitur, illos fatum non sidereum vel astronomicum, sed diuinum, nempe prouidentiae diuinae influxum in res atque actiones hominum intellexisse. Nec his obstant, quae obiici solent [o], Iosephum nimio Graecanicam philosophiam cum domestica comparandi studio adhibita voce εἱμαρμένη, cui nulla Hebraica exacte respondeat, Pharisaicum hoc dogma corrupisse. Facile enim largimur, non satis apte ex Graecorum scholis ad exprimenda Iudaica dogmata Iosephum hanc vocem adhibuisse, cum vox ipsa, quae variae apud Graecos significationis est, prout in systemate aliquo adhibetur, illud non satis exprimat, quod Iudaei de concursu diuino circa res et actiones hominum eiusque in vires humanas influxu statuunt: sed non adulterasse tamen Pharisaeorum doctrinam, Dei prouidentiam ita in partes humanarum actionum vocantium, vt saluae tamen maneant liberi arbitrii vires, ex verbis eius satis manifestum esse putamus: *Fato et Deo omnia tribuunt et facere iusta vel secus plerumque in hominum potestate esse putant, sed ad singula adiuuare etiam fatum.* Ex his enim luculenter intelligitur, concursum istum diuinae prouidentiae ad actiones hominum intelligi, de quo tres illae sectae inter se dissentiebant, quarum vna Deo nihil, hominibus omnia tribuebat, nempe Sadducaea, altera hominibus nihil relinquens cuncta ad Dei influxum referebat, nempe Essena, tertia medium tenens inter vtramque Deo aliquid adscribebat, aliquid ad homines referebat, nempe Pharisaica. Ipse vero IOSEPHVS [p], satis alio loco prodit, hanc eius mentem fuisse, scribens: *Οὐ δὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ' αὐτῆς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ Θεῷ κρᾶσιν γενέσθαι καὶ τῷ ἐκείνης βουλευτηρίῳ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μετὰ ἀρετῆς ἢ κακίας, non tamen tollunt humanae voluntatis determinationem, sed putant esse temperamentum aliquod inter Dei voluntatem et voluntatem hominis vt concurrant ad bonum malumque.* Et alibi: *Bonum iustumque facere vel non, quoad potiorem partem, in humanis viribus esse.* Conspirare

l) Conf. IO. A LENT. loc. cit. c. X. §. 16. p. 362. seqq.

m) cap. VII.

n) Antiq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442. L. XVIII. c. 2. p. 617. de B. I. L. II. c. 12. p. 788.

o) Vid. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1202.

p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

re hoc cum toto systemate Pharisaico, ex dicendis aperte constabit; ita vero errare eos[q] intelligitur, qui fatum sidereum, quod Iudaei מזל vocant, huc trahunt, quo in errore praeiuit recentioribus EPIPHANIVS[r]. Qui alium peperit apud DRVSIVM[s], ex fati siderei assertione nescio quod studium astronomicum inter Pharisaeos exsculpentem, et ABRAHAMI ZACHVTI verba huc aduocantem: *Credunt planetam iuuare; nihilominus relinquitur liberum arbitrium in manu hominum.* Nihil horum vidit Iosephus, qui sectae suae dogmata accurate didicit, sed loquitur, vt plerique Pharisaei, de concursu diuinae prouidentiae, consilii vel decreti cum actionibus voluntatis humanae: quam veram Pharisaeorum mentem fuisse, vel ex vno *pirke abhoth*[t] loco abunde colligi potest. Quae in contrariam partem vrserunt Baronius et Bullus, ad ea docte respondit IACOBVS BASNAGIVS[u]. Ex his vero sequentes assertiones de liberi arbitrii cum consilio prouidentiae diuinae concursu fluunt:

VI. Habere fatum influxum in actiones hominum, resque omnes, id est, prouidentiam diuinam ad res omnes concurrere.

VII. Fieri itaque res naturales omnes earumque euentus ex influxu fati, prout eas constituit.

VIII. Nihil itaque posse hominem sine influxu et auxilio diuinae prouidentiae.

IX. Ita tamen per eam non tolli libertatem humanae voluntatis in actionibus suis, sic vt decernere bonum vel malum, idque exsequi quoque possit. Pentas haec assertionum ex allato primo dogmate naturali consequentia fluit, sicque Iosephus intelligi et a contradictione apparente liberari potest. Intelligitur etiam, qua ratione inter Sadducaeorum et Essenorum doctrinam de concursu Dei ad actiones hominum mediam sententiam Pharisaei tenuerint. Ex his vero diiudicanda quaestio est, vtrum Pharisaei Stoicorum propago fuisse censendi sint? Cuius partem affirmantem IOSEPHI[x] munit auctoritas, qui Stoicis proxime accessisse Pharisaeos primus tradidit. Iosephum secuti sunt recentiores multi[y], quorum numero et nos calculum olim adiecimus[z]. Augent affirmationis verisimilitudinem mores Pharisaeorum hypocritici, magnifici, externa specie splendentes, doctrina moralis ad rigorem excedens, et meteora sequens, quales mores Stoicos quoque expressisse suo loco demonstrauimus. Re tamen accurate expensa aliter statuendum, et negatiua amplectenda videtur, eo quod magnum inter Stoicum et Pharisaicum fatum discrimen intercedere dicta abunde demonstrent. Stoici enim, licet fatum Deum quoque interdum vocitent, re ipsa tamen immutabilem vniuersi ordi-

q) DRVSIVS l. c. L. II. c. 21. p. 112. BARONIVS ad Ann. LX. p. 600. BVLLVS Harmon. Apost. diss. II. c. 15. p. 96. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebraeor. p. 412.

r) Haeres. XVII. T. I. p. 34.

s) loc. cit.

t) c. III. n. 15.

u) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 458. seqq.

x) In vita sua p. 999.

y) Vid. BVDDEVS Hist. philos. Hebr. §. 19. p. 86. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. n. 508.

z) In Otio Vindel. Mel. I. §. 4. p. 25.

ordinem ineuitabili nexu et sequela caussarum atque euentuum in se complicatum a parte, quae in vniuerso est, agente, id est, a Deo distinguebant, huncque illi subiiciebant, ita quoque hominem fati legibus constringi statuebant, vt quam ei libertatem tribuere videntur, in solo earum actionum consensu, quae euitari etiam ab inuitis nequeunt, ponant. Ast longe alia Pharisaeis placuere, teste ipso Iosepho; nam hi ita Dei voluntatem concurrere cum humanae voluntatis actionibus docebant, vt homo earum solus et liberrimus auctor esse, et bonum eligere vel non eligere posset: quae immani discrimine a Stoico dogmate distant. Quae vero vrgetur morum similitudo, infirmissimo argumento nititur. Eo enim admisso sequeretur, omnes hypocritas, qui Curios simulant et Bacchanalia viuunt, esse Stoicorum propaginem, quod est absurdissimum. His accedit, longe alio ex fonte profluxisse Pharisaicam hypocrisin, quam Stoicam. Illa enim ex inani falsaque persuasione, externis operibus legem impleri, et iustitiam acquiri posse, enata est. Haec errorem impium, animum esse particulam Deitatis, parentem habuit. Etsi concedamus etiam, quod tamen concedere nulla necessitas postulat, consentire quaedam Pharisaeorum dogmata cum praeceptis Stoicorum, nondum tamen inde inferri potest, ex Stoa Pharisaica dogmata emanasse, sed demonstrandum prius est, quo canali ad Iudaeos Stoica παράδοξα fluxerint, id quod ostendi non potest, cum Pharisaeorum secta aetate Zenonis partibus vix sit inferior, nec qua ratione hae ad Iudaeos peruenerint, demonstrari queat. Iosephi autem auctoritas hac quidem in re nulla est. Is enim non Stoica dogmata statuisse Pharisaeos scribit, sed affinia iis tradidisse monet, nempe voluit Graecis, in quorum gratiam scribebat, sectas Iudaicas institutas aliquali cum Graecis comparatione clariores facere: vt taceamus erroneam quoque opinionem, sapientiam Graecam ab Hebraeis originem cepisse, hanc ei comparationem satis ineptam et falsam persuasisse. Recte itaque fecit B. BVDDEVS [a], quod, quo erat candore, priori opinioni nuncio misso posteriorem elegerit, cuius laudabile exemplum sequi non erubescimus.

X. Dantur bona et mala opera, quae a Deo non tantum in hac vita, sed et in futuro seculo vel praemio afficiuntur vel poena [b]. Oppositum hoc dogma Sadducaeorum errori praemium futurae vitae neganti, sed ita, vt ratio praemiorum et poenarum ex arbitrii humani libertate oriatur, qua sublata poenas quoque et praemia tolli credebant.

XI. Immortalem vim esse animis, et sub terra poenas esse et praemia iis, qui virtuti aut vitio in vita addicti fuissent, et his aeternum carcerem propositum esse, illis vero facilem ad vitam reditum, (ταῖς δὲ ῥαστώνην τοῦ ἀναβιοῦν). Haec ipsa verba Iosephi de spe futurae vitae apud Pharisaeos sunt [c]. Quae licet plana videri queant et aperta, in diuersas tamen

a) Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1217. et annot. ad Hist. phil. Hebr. l. c.

b) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

tamen opiniones distraxere viros doctos. Quidam [d] enim μετεμψύχωσιν illis innui putarunt, alio IOSEPHI [e] loco nixi, quo Pharisaeorum hoc dogma ponit: Ψυχὴν δὲ πᾶσαν μὲν ἄφθαρτον, μεταβαίνειν δὲ εἰς ἕτερον σῶμα τὴν τῶν ἀγαθῶν μόνων, τὴν δὲ τῶν φαύλων ἀϊδίῳ τιμωρίᾳ κολάζεσθαι, *animum omnem esse incorruptum, transire vero in alterum corpus solum bonorum, malorum vero aeternis suppliciis puniri.* Alii vero [f], plus vidisse viros doctos, quam verba Iosephi dicant, contendunt, putantque nihil aliud velle historicum, nisi animas bonorum redire in vitam et corpus aliud, gloriosum nempe atque melius ingredi, adeoque resurrectionem tantum beatorum innui. Id quod ex ipsius Christi atque Pauli testimoniis confirmant, quorum vterque suam de resurrectione filiorum regni sententiam a Pharisaica non distinguat [g]. Difficile quoque est, certam, quam tuto sequaris, definire sententiam, eo quod vtramque explicationem admittant Iosephi verba. Fatemur tamen priorem nobis suo modo videri probabiliorem. Nam 1. bonos diserte opponit malis Iosephus, et illis solis facilem ad vitam reditum esse, his vero aeternum carcerem destinatum pronunciat. Hoc vero de resurrectione mortuorum intellexisse Iosephus non videtur, nec ita censuisse Pharisaei credi possunt, eo quod ex Danielis prophetia malorum pariter atque bonorum esse resurrectionem didicerant, hancque veritatem confirmatam fuisse a Malachia nouerant. Nec opponi his potest, esse inter Iudaeos, qui, solis piis resurrectionem expectandam esse, docuerint. Hoc enim, quamuis forte de particulari quadam Iudaeorum opinione concedi queat [h], toti tamen Pharisaeorum sectae placere non potuit, quae contra Sadducaeos non virtutis modo post hanc vitam praemia, sed peccati quoque poenas asseruit, id quod negata malorum resurrectione tueri non potuisset. Accedit his 2. quod ex Iudaeorum scriptis est notissimum, transmigrationis animarum dogma inter Iudaeos fuisse receptum valdeque deamatum. Non prouocabimus ad Cabbalistarum placita [i], quae dogma peregrinum ex Orientalis et Pythagorico-Platonicae philosophiae lacunis hausisse videri possunt; sed ipsos Rabbanitas testes volumus, quorum verba breuitatis caussa apud PAVLVM SLEVOGTIVM [k], IACOBVM WINDETVM [l] et HOTTINGERVM [m] nepotem legi velimus. Rabbanitae autem cum Pharisaeorum genuini discipuli sint atque asseclae, vt supra ostensum, omnino credibile est, hanc eos quoque μετεμψύχωσιν a Pharisaeis, maioribus suis accepisse. Addimus his 3. non confundendam esse migrationem

d) Vid. laudati in Otio Vindel. l. c. p. 25. seqq. add. BASNAGE l. c. L. II. c. 19. p. 489. seqq. PFEIFFER. Dub. vex. p. 889. P. SLEVOGT. diss. Acad. P. III. diss. I. p. 885. IO. A LENT. theol. Iud. c. XVIII. §. 14. p. 639. seq.

e) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Vid. laudatos in Otio Vind. l. c. BVDD. l. c. p. 1203.

g) Matth. XXII. 23. Act. XXIII. 8.

h) Vid. THEOD. DASSOV. de resurr. mort.

i) R. ISAAC. LORIENS. pec. tr. Cabb. denud. T. II. inserto.

k) loc. cit.

l) De vita funct. statu S. V. p. m. 100.

m) Ad GOODWIN. Mos. et Aaron L. I. c. 10. p. 180.

nem animarum ex corpore in corpus cum resurrectione corporum: vtrumque enim, licet non satis cohaereat, placuisse Pharisaeis credere par erat, vt Sadducaeorum dogmatibus contraria opponerent. Hi enim et futuri mundi retributionem, et animae post fata διαμονὴν singularemque sine corpore existentiam negabant. Illi errori opposuerunt Pharisaei resurrectionem mortuorum, eamque ex scriptis Mosis et prophetarum confirmarunt, qua in re cum sana docerent, mirandum non est, neque Christum, neque apostolos a Pharisaeorum doctrina in eo se separauisse, quod communis et recepta tum esset totius ecclesiae Iudaicae, excepta Sadducaeorum familia, sententia. Alteri errori opposita fuit transmigratio, quam licet optimus magister censura notasse non legatur, nondum tamen inde sequitur, ex silentio euangelistarum, nunquam Christum ad eam digitum intendisse, vel omnes omnino errores ineptae familiae ex instituto refutare voluisse. Est quoque 4. aliquid in verbis Iosephi, quod hanc partem iuuet. Illum enim locum, de quo disceptant viri docti, vbi paulo attentius consideramus, patet loqui Iosephum non de resurrectione corporis, quod proprie moritur atque cadit, sed de vnione animae cum corpore, quae non moritur, et ita quoque resurgere non potest: porro non esse sermonem de statu animae in die iudicii et seculo futuro, sed de statu animarum piarum et impiarum mox post hanc vitam, vbi separatae existunt. Quibus rationibus vno fasce collectis verisimilior eorum videtur opinio, qui transmigrationem Pharisaeis tribuunt. Quae vero contra eam obiiciuntur, facile retundi possunt, quae tamen breuitatis caussa omittimus, legenda, cui prolixiora de hoc argumento placent, apud SLEVOGTIVM et BASNAGIVM [n]. Nec difficile est, scaturigines detegere, ex quibus ad Iudaeos dogma hoc peregrinum dimanauit. Metempsychosin enim non in Aegypto tantum, sed in toto quoque oriente peruulgatum et vniuersale dogma fuisse, constat. Ast his in locis diu vixere Iudaei, multumque cum his gentibus conuersati sunt. Cum itaque error Sadducaeorum, animas post mortem esse desinere, noua repagula posceret, error errori oppositus et animarum bonarum migratio asserta est [o]. Nec desunt loca N. T. quibus hunc errorem tangi viris doctis visum est: quae tamen, cum obscura sint, et aliter quoque intelligi possint, huc non adducimus. Μετεμψύχωσιν vero hic sensu Pythagoreo, non vero Stoicam μετενσωμάτωσιν intelligi quilibet videt, et loca Iudaeorum allata euincunt, secus ac visum HERMANNO AB ELSWICH [p].

XII. Esse animum non immortalem tantum, sed spiritum quoque, etiam post discessum a corpore subsistentem.

XIII. Dari etiam praeter animas spiritus alios siue angelos et bonos et malos [q].

 XIV.

n) ll. cc.

o) Ita certe Cabbalistae ex Aegypto orti animam ex vnius mundi corpore ad alterius mundi corpus elegantius et praestantius migrare docebant.

p) De philosophum. viris doctis temere affictis §. 3. p. 3. conf. quae diximus in Otio Vindel. l. c. p. 26.

q) Act. XXIII. 8. 9. conf. DRVSIVS l. c. c. 14. p. 65. seq. quique de sectis Iudaeorum egerunt.

XIV. Expectandam esse resurrectionem [r].

Vitam Pharisaeorum magna sanctitatis specie se commendasse, veteres vnanimiter testantur. Cum enim non legis tantum literae facere satis se posse crederent, sed et opera supererogatoria ex obseruatis patrum traditionibus et ἐθελοθρησκείᾳ enata iactarent, non potuit non in id incumbere eorum diligentia, vt pietate vitae aliis praestare viderentur. Vitam itaque duram et austeram exprimebant, qualem requiri ab iis par erat, qui se a communi hominum viuendi ratione separare et meliora efformare animo constituissent. Hinc ingens inter Pharisaeos superbia, quae ita plebem contemsit, vt eam maledictam pronunciarent [s], terrae filios appellarent [t], resurrectionem mortuorum illis denegarent, testimoniorum fidem reiicerent, et quae alia fuerunt intolerabilis fastus specimina, passim viris doctis [u] enarrata. Patriarum traditionum, quae innumeris nugis quotidie ab otiosis hominibus augebantur, vsque ad superstitionem etiam in minimis erant obseruantissimi, decimabant omnia [x], quae possidebant, inque lotionibus et purgationibus ad insaniam vsque delirabant [y], et haec tamen ludicra et leuidensia magnam cultus diuini partem constituere sibi persuadebant, adeo, vt eiusmodi lotionibus et lustrationibus non Leniticam modo, verum etiam moralem animi puritatem apud Deum obtineri posse, sibi persuaderent [z]: adeo omnis sana ratio et philosophia hos homines reliquerat. Vigiliis ita corpus macerabant, vt vel asseri angustissimo vel spinis incumberent, ne somno grauiori corriperentur [a]; Ieiuniorum autem superstitiosam prorsus habuere curam [b], tum vt peccatorum maculas eluerent, tum vt insomniis felicioribus se pararent, tum vt consiliorum euentus prosperos adiuuarent, infaustos auerterent [c]: vnde praeter praescripta ieiunia, spontanea quoque singulari voto elegerunt [d]. Orationum longarum et ampullatis verbis turgentium ad ineptias vsque erant studiosissimi [e], ita tamen, vt potissimum in synagogis [f], in templo, in conuiuiis, et in ipsis quoque plateis eas publice ostentationis caussa recitarent [g]. Quin et erogandarum eleemosynarum et porrigendae largiter stipis

r) Ibidem.

s) Io. VII. 49. Comment. h. l.

t) Pirke abhoth c. II. n. 5.

u) HOTTINGER. l. c. p. 176. LIGHTFOOT. ad Matth. V. 22. T. II. opp. p. 286. Specimen vero intolerabilis fastus Pharisaici cape ex sequenti historia: R. Iehuda Sanctus cum plebeium aliquando salutasset, poenitens in haec erupit verba: *Vae mihi, qui panem meum plebeio dedi!* Baua Bathra f. VIII. 2. conf. WAGENSEIL. Sota exc. Gem. c. III. §. 8. 2.

x) MATTH. c. XXIII. 23. conf. IO. CONR. HOTTINGER. de decimis Iudaeorum Lugd. Bat. 1713. 4. et laudati CARPZOV. ad SCHICKARDI ius reg. Hebr. p. 270. FABRICIO Bibliograph. antiq. p. 909. WOLFIO Cur. philol. ad l. c. Matth.

y) MATTH. c. XV. 2. MARC. VII. 3. subtilitates Pharisaeorum lege apud GOODWIN. l. c. L. I. c. 10. p. 185. SCALIGER. elench. trihaeres. c. VII. p. 56. in quibus adeo superstitiosi fuerunt, vt illotis manibus edentem poenam Dei certissimam et praesentem manere dixerint, vid. BVXTORF. Syn. Iud. c. XI. p. 239.

z) Conf. WITSIVS Misc. SS. T. II. ex. XXI. IO. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. p. 1187.

a) Conf. BASNAGE l. c. p. 499.

b) MATTH. c. IX. 14. LVC. c. VII. 39. XVIII. v. 2.

c) Loca Iudaeorum collegit LIGHTFOOT. ad l. c. T. II. opp. p. 309.

d) IDEM ad Luc. XVIII. 12. p. 552.

e) MATTH. c. VI. 5. LVC. c. V. 23.

f) Quadriuia et compita intelligi putat B. G. OLEAR. ad l. c. Matth. p. 172.

g) Conf. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. p. 298.

stipis diligentem curam habebant [h], eo quod ad consequendam peccatorum remissionem et iustitiam coram Deo tuendam plurimum haec opera misericordiae valere sibi persuasissent. More tamen suo vbique ad famam iis consequendam, et vt per ora virum volitarent, respexerunt, vnde tubarum indicio eleemosynas eos distribuisse, prouerbiali locutione dixit Saluator [i]. Vt vero operibus ab aliis hominibus se separabant, ita vestimentis quoque se distinguebant. Tunicas hunc in finem gestabant praelongas, quarum fimbrias siue zizith, dilatabant, vt legis diuinae obseruantiores ceteris viderentur [k]. Cuius habitus tanta illis inerat aestimatio, vt hunc filium terrae, id est abiectum et plebeium hominem dicerent, qui non filamina gestaret in veste sua, illudque tritum inter eos inualesceret: *vestes populi terrae sunt conculcatio Pharisaeorum:* et qui huiusmodi vestem communem tetigisset, impuritatem quandam Leuiticam sibi contraxisse videretur. Quin adeo insaniebat quorundam superstitiosa *ἐθελοθρησκεία*, vt ne sanguini quidem suo parcerent, eumque variis ineptiis ad captandam vulgus admirationem elicerent [l]. Praecipue vero in phylacteriis dilatandis ampliandisque erant diligentissimi, vt supra alios legis diuinae obseruantes memoresque sese ostenderent [m]. Illicitum putabant edere cum peccatoribus; immo censebant esse pollutionis speciem tangi ab iisdem, eo quod immundos illos esse pronunciarent: Proselytorum vero captandorum tantam adhibebant industriam, vt, licet proselytos tanquam scabiem Israëlis haberent, inusitato tamen in iis conuertendis desiderio flagrarent [n]. Quo in studio aucupandi proselytos et persecutionis spiritus contra illos, qui ab eorum partibus non stabant, et lucri cupiditas sordidissima crumenis magis quam animabus prospiciens eminebat. Quamuis autem vni omnes sectae adhaererent, in varias tamen haud raro factiones scissi sunt, quae ipsas se mutuo interdum anathemate feriebant. Maxime autem ad cognoscendam insanientis sectae stultitiam septem illae Pharisaeorum classes notandae sunt, quas Talmudici libri [o] memorant, nempe: 1. Pharisaeus Sichemita, qui pellem Pharisaicam vel induit vel exuit lucri gratia, instar Sichemitarum se circumcidentium. 2. Pharisaeus truncatus, ita dictus, ac si pedibus destitutus esset, quum eos vix hu-

 mo

h) MATTH. c. VI. 1. LIGHTFOOT. h. l.

i) Ita difficultas, quam interpretes mouent, facile tolli potest, nec ad inusitatos ritus confugiendum, licet vestigia quaedam adhibitarum buccinarum in eleemosynarum distributione se inuenisse putent viri docti, vid. B. WOLF. Cur. ex. ad h. l. p. 116. seqq.

k) MATTH. c. XXIII. 5. Zizith quid sint, explicant GOODWIN. l. c. §. 29. p. 202. HOTTINGER. ad h. l. NICOLAI ad SIGON. de rep. Hebr. p. 433. et scriptores antiqq. Iudaicarum.

l) Vid. LIGHTFOOT. ad MATTH. c. III. 7. p. 273. vbi Pharisaeus sanguinem eliciens vocatur. Id de flagellatione intelligit BASNAGIVS l. c. p. 499. contrarium probante BOILEAVIO de flagell. c. 2. p. m. 8. qui flagellationis in veteri foedere nullum alium vsum fuisse, nisi castigationis, probat.

m) MATTH. c. IX. 11. LVC. c. VII. 39. De Thephillin siue phylacteriis fuse tractant antiquitatum Iudaicarum scriptores enumerati a Cel. WOLFIO Cur. phil. ad l. c. Matth. p. 323.

n) MATTH. c. XXIII. 25. LIGHTFOOT. ad h. l. CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius reg. p. 324. et pec. diss. B. DANZII de cura Iudaeorum in proselytis faciendis. Ienae 1688. 4.

o) Loca talmudica exhibent LIGHTFOOT. ad MATTH. c. II. 7. GOODWIN. l. c. p. 205. WAGENSEIL. ad Sota c. 3. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1852. IO. HENR. HOTTINGER. thesaur. philol. L. I. c. I. §. 5. aliique.

mo vellet leuare, vt profundae meditationis admirationem relinqueret. 3. Pharisaeus impingens, qui oculos suos clausit, ad euitandum aspectum mulierum, ita vt crebro caput muris impingeret et cruentaret. 4. Pharisaeus quaerens crebro, quid debeam facere, et faciam illud. 5. Pharisaeus mortarius, qui pileum gestabat instar profundi mortarii, ne posset oculos attollere, nec in vllam partem flectere, sed tantum vel antrorsum conii-cere vel humi configere. 6. Pharisaeus ex amore, qui morem legi gerebat virtutis amore. 7. Pharisaeus ex timore, qui legi obsequebatur formidine poenae; quorum ille praecepta positiua, hic negatiua tantum reuerenter colebat. Ex his vero, quantum a grauitate et sanctitate diuinae legis, et a sana quoque ratione discesserint homines ineptissimi et nugiuenduli, iudicari, simul autem intelligi potest, cur singulari sanctitatis opinione apud plebem in maxima vixerint auctoritate [p]. Eiusmodi enim austeritatibus oculos oblinebant plebis ad externa tantum attendentis, vt internas sordes non perspicerent: eam autem humanitate, morum iucunditate, colloquiorum dulcedine, aliisque, quibus animi capi solent, conuersationis quotidianae virtutibus, maxime vero indulgentia in iudiciis et mitioris sententiae patrocinio sibi adeo deuinctam habebant, vt eius beneuolentiam atque studia prorsus in voluntate sua haberent [q]. Cumque et ipsi imperio, cuius iugum non sine magna indignatione patiebantur Iudaei, peregrino essent infensissimi, et ad illud excutiendum quauis occasione paratissimi, tantopere plebis studium pro Pharisaeis exarsit, vt tota ex eorum nutu penderet, et reges atque principes eorum potentiam inter plebes magnopere reformidarent [r]; eo quod nec vi nec dolo parcerent vlli, vt contrariam sibi partem, queiscunque possent machinis, euerterent. E contrario, vbi potentiorum et imperantium partes Pharisaei secuti sunt, ita flexerunt plebem, vt coeco studio in eorum partes rueret, quos sibi prius habuerat inimicissimos. Cuius luculentum exemplum cum nobis exhibeat historia Hyrcani, Aristobuli, Iannaei Alexandri regum, et Alexandrae reginae, ad quam aliquoties iam prouocauimus, legenda omnino est IOSEPHI [s] historia, vt quem habuerit influxum haec secta in artes politicas imperantium, intelligatur. Texisse vero speciosam hanc sanctitatem horrendam impietatem et scelera grauissima, illis ignotum esse non potest, qui sermones Christi a sacris historicis in acta relatos legerunt, quibus illis abominabilem malitiam, superbiam, inuidiam, lucri cupiditatem, vindictae studium, et quae alia erant animi in pessima quaeuis grassantis furentisque scelera, obiecit [t], contra quem conflata maxime a Pharisaeis persecutio sentinam perditissimae nequitiae exhibuit, et [illegible]les homines essent, demonstrauit. Id quod praeter innatum de[illegible]

p) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 454.

q) IDEM de B. I. L. II. c. 12. p. 788. Augebat eorum auctoritatem, quod in Synedrio maiorem numerum constituerent, vt supra obseruatum.

r) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 24. p. 463.

s) l. c. c. 24. 25. conf. ZELTNER. dissert. de Alexandra regina Iudaeorum.

t) MATTH. c. XXIII. 1. seqq.

hominum generi fastum et ambitionem, quae πρωτεδρίας et laudes hominum insano furore anhelabat [w], et quae tanta erat, vt se orbis reges et humani generis magistros esse somniarent [x], et a discipulis contradictionem nullam ferrent [y], ex sordidissima ditescendi cupiditate profectum est; qua ducti dum viduarum et orphanorum curam agere simulabant, eos facultatibus spoliabant, suscipiebantque ea omnia, quae ad pessimas animi corruptissimi cupiditates alendas fouendasque facere posse credebant [z]. Neque hoc malum solum fuit, sed cum legis essent interpretes et successionem doctrinae Mosaicam ambitiose iactarent, ab eorum quoque praeceptis plebs, tanquam ab oraculi effatis, pependit, effecerunt detestandis legis diuinae detorsionibus, vt legis notitia, et pietas vera tantum non omnis ex gente Iudaica exularet, animi vero salutis cupidi, et veram diuinae voluntatis cognitionem anhelantes misere deciperentur, et ab ingrediendo coelorum regno excluderentur. Quibus tanquam paucis quibusdam inter lolia aristis suppressis tanta in populo Iudaico scelerum ac delictorum seges effloruit, vt non potuerint non diuina maturari iudicia, quae totam Iudaeorum rempublicam euerterent. Quam calamitatem publicam mire auxere Pharisaei seditionibus et rebellioni addictissimi, praeterea audacissimi, et consiliis in praeceps et interitum ipsum ruentibus deditissimi, cuius exempla plura exhibet historia Iudaica [a], quibus tandem effectum est, vt tota respublica a Romanorum exercitu euerteretur. Quo tamen excidio templum quidem et vrbs solo aequata et res Iudaeorum disiectae sunt, Pharisaismus autem ex gentis superbae animo, vt supra dictum, eiici non potuit. Fuere etiam foeminae, quae Pharisaismo nomen dedere, at quae eiusdem commatis quo viri, sub pietatis praetextu nefandae licentiae impuritatisque specimina edidisse leguntur, de quibus loca Talmudica consuli possunt collecta, a IOANNE LIGHTFOOTO [b].

§. XXVIII. Quarta Iudaeorum secta Essenorum est, cuius historia [c] eo magis expendi meretur, quo magis singulares prorsus eius res fuerunt, et a consuetudinibus Iudaicis recesserunt, et quo magis verisimile est, ex Graeca philosophia aliquid ad hos Iudaeos peruenisse. Origines eius non minus, quam reliquarum sectarum, impeditae et incertae sunt, eo quod paula- *Sectae Essenorum origo.*

w) Ibid. v. 6. seqq. conf. VITRINGA de vet. synagoga p. 191. RELAND. antiq. Hebr. p. 132. quorum prior luculentum ea de re locum ex Talmude affert p. 192. Pertinet huc titulus Rabbi, de quo vid. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. SELDEN. de Synedr. p. 736. aliosque laudatos WOLFIO Cur. ex. ad h. l. p. 324.

x) Vid. LIGHTFOOT. l. c.

y) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. cap. 2. pag. 617.

z) MATTH. l. c. et interpp. ad h. l.

a) Exemplo esse potest Iudae Gaulonitidis seditio, qui terrenum Dominum renuebat. Eius enim factio ex Pharisaeis potiorem partem constabat, vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616.

b) Ad Matth. III. 5. p. 271.

c) Scriptores de Essenis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 817. seqq. quibus addi possunt BASNAGIVS Hist. Iud. L. II. c. 20. seq. p. 520. seq. Ven. SAL. DEYLINGIVS diss. de Ascetis ad calc. Obseru. SS. P. III. p. [illegible]. IO. IOACH. LANGIVS pec. diss. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1212. seqq. CLERICVS H. E. Sec. I. et II. Prol. S. I. c. 5. HEVMANN. Act. phil. Vol. III. p. 504. et nuper Ven MOSHEMIVS Inst. Hist Christ. Sec. I. P. I. c. 2. §. 12. seqq. p. 78. seqq.

paulatim, quod a quibusdam priuata diligentia institutum erat, tandem communi multorum suffragio probatum et auctum sensim in publicam sectam abiit. Difficilia itaque et dubia initia, fatentibus viris doctis [d], multis coniecturis, vt in his rebus solet, exposita sunt. Ipsos Essenos si audis vetustissimum sectae huius institutum fuit: teste enim IOSEPHO [e] ad primorum auctorum ac parentum suorum libros antiquissimos prouocauerunt, eosque se habere professi sunt. Ex qua iactantia patet, suas illos origines longe supra reliquarum sectarum natales posuisse. Nec defuere, qui hac in re fidem illis haberent. Ipse sane IOSEPHVS [f] valde antiquitati huius sectae fauet, quin PLINIVS [g], seculorum illis millia tribuit, et ita de iis loquitur, quasi aborigines fuisse crediderit. Ast hoc homini in rebus Iudaeorum a commercio cum gentilibus abhorrentium, coecutienti facile ignosci potest, fides autem Essenis adhibenda non est, quos dubium non est, hanc antiquitatem ideo ostentasse, vt ceteras Iudaeorum sectas hoc quoque nomine, vt in reliquis instituti sui circumstantiis, vincerent, quemadmodum Iudaeos sibi super omnes gentes alias cum ceteris, antiquitatis etiam praerogatiuam vindicasse, et ad eam omnes ritus suos, etiam recentiores et a conditoribus gentis non profectos, retulisse constat. Et tamen, his non obstantibus, inuenti sunt inter eruditos quidam, qui ad vetustissima Israëlitarum tempora origines Essenorum retulerunt, et Rechabitas inter Iudaeos ex Kenaeis a tempore migrationis ex Aegypto receptos, pro parentibus Essenorum agnouerunt. Quam opinionem ex veteribus secuti sunt SVIDAS [h] et CEDRENVS [i], magno vero studio ornauit SERARIVS [k], vt antiquitates originesque monachatus ex hac secta eo altius repeteret, quo nomine grauissime eum castigat SCALIGER [l]. Reiiciendam autem esse hanc coniecturam facile palpabit, qui considerauerit, qui Rechabitae fuerint, et quod vitae institutum secuti? Illi enim ex Kenaeo Midianiticae gentis populo, posterisque Iethro, qui socer Mosis fuit, oriundi fuere, qui populo Israëlitico adhuc in deserto palanti associatus est, eius beneficiis atque priuilegiis fruens, ita tamen, vt distincta semper ab Israële gens fuerit. Ex hac enim Kenaeorum domo oriundus Rechabi filius Ionadabus, vir grauis atque doctus, peculiare quidem vitae institutum suis commendauit, sed tale, quod ab Essenorum moribus prorsus erat diuersum. Teste enim IEREMIA [m] vate, ita constituit Ionadabus, ne vinum biberent, nec domum aedificarent, nec agrum colerent, nec vineam consererent, sed habitarent in tentoriis; nempe quod peregrini essent, quorum non erat terrae inter Israëlitas portio, sed docendo scribendoque vitam tolerarent [n]. Ast Essenos

d) Citati GOODWIN. Mos. et Aar. L. I. c. 12. §. 21. p. 237.
e) De B. I. L. II. c. 11. p. 788.
f) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
g) Hist. nat. L. V. c. 17. conf. BASNAGE Hist. Iud. L. II. c. 20. p. 514. 658.
h) In Esseni T. I.
i) Hist. p. 198.
k) In trihaeresio L. III. c. 8.
l) In elencho trihaeresii c. 24. p. 186.
m) c. XXXV. 6. 7.
n) Diligenter docteque de Rechabitis disseruit HERMANN. WITSIVS Miscell. SS. P. II. p. m. 223. seqq.

ſenos agros coluiſſe, aliaque his contraria inſtituta ſecutos fuiſſe, Iudaeos etiam origine fuiſſe ex dicendis conſtabit. Nec veriſimiliorem ſententiam ſequitur R. ABRAHAM ZACHVTH [o], qui Nazaraeos huc aduocat; vt enim taceamus, duraſſe Naziraeorum inſtitutum per aliquod tantum tempus, diſcrimen inde apertum patet, quod templi nullam communionem Eſſeni habuerint, in quo tamen vi inſtituti ſui Naziraei erant frequentiſſimi. Doctiſſimus vero LANGIVS [p], nouam de Eſſenorum origine opinionem ingreſſus, non inter Iudaeos, ſed inter barbaros eorum natales quaerendos eſſe putat, ratus non fuiſſe Eſſenos Iudaeos, ſed philoſophos barbaros Iudaizantes. Huic vero opinioni, vt cetera non afferamus, infra commode magis dicenda, teſtimonium Ioſephi et Philonis, qui diſerte Iudaeos faciunt, recte opponitur. In tanta itaque coniecturarum et diuerſitate et incertitudine tutiſſimum putamus fateri, latere veros natales ſectae fanaticae, nec poſſe eos accurate definiri, eo quod ſuccedente tantum tempore ſenſimque ex paucis vitae agreſtis cultoribus fanaticam quandam vitae regulam ſibi conſtituentibus, in ſectae tandem formam adoleuerit. Illud ex IOSEPHO [q] certum eſt, temporibus Ionathae, fratris Iudae Maccabaei, Hyrcanique regis et filiorum [r] vna cum reliquis ſectis floruiſſe, nec a vero diſſentire putamus, quod eleganter et acute coniecit MOSHEMIVS [s], ante reliquas ſectas hanc exortam fuiſſe, licet forte nomen non mox cum ipſa ſocietate horum hominum enatum ſit. Illud ſcilicet neminem negaturum eſſe: ſtatum Iudaeorum miſerabilem et deploratum, quo calamitatibus publicis tantum non opprimebantur, occaſionem dare potuiſſe quibusdam, in deſerta et campeſtria loca ſecedendi, vt eo tutius laterent, hosque, cum patriae religionis cultus, deficiente templi vſu, ex legibus Iudaicis ſeruari non poſſet, recedendum paululum a ceremoniis auitis ratos, tandem ad theoreticam quandam vitam eſſe delapſos: et cum ſimile inſtitutum in Aegypto floruerit, ex eius moribus recepiſſe illa, quae circumſtantiis ſuis atque ſcopo eſſent conſentanea. Ita enim maxime probabile fieri, homines in Syria natos, cum ad Aegyptios acceſſiſſent, temperamento ad fanaticiſmum inclinante, quod initio neceſſitas ſuaſerat, animi inclinatione poſtea ſeruauiſſe inſtitutum. Qua vero calamitate publica preſſis Iudaeis, quidam in campeſtria et deſerta loca diſceſſerint, de eo variae virorum doctorum coniecturae ſunt. Primus, niſi fallimur, DRVSIVS [t] grauem, qua Hyrcanus Phariſaeos afflixit, perſecutionem occaſionem ſectae huic dediſſe coniecit. Tunc enim Phariſaeorum nonnullos in deſerta loca ſeceſſiſſe et peculiarem ſectam conſtituiſſe

o) In Iuchaſin, conf. DRVSIVS l. c. SCALIGER. Elench. trihaereſ. c. 23. p. 147. GOODWIN. l. c. p. 237. BASNAGE l. c. p. 513.
p) loc. cit.
q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 448.
r) c. 24. p. 463. ſeq.
s) l. c. p. 82.
t) De Haſidaeis p. 24. ed. Trigl.

tuisse putat. Ast falli virum doctum sola Iosephi auctoritas euincit [w]. Alii persecutionem grauem, qua gentem Iudaicam pressit Antiochus Epiphanes, occasionem secedendi viris quibusdam piis dedisse statuunt. Hasidaeorum enim quosdam, quique ab abominationibus gentilibus, quas in mediam Hierosolymam introduxit Antiochus, se separauerant, cum non omnes bello se tyrannidi opponere auderent, secessisse in deserta, vt ab idololatria securi Deum ex legis praescripto colerent. Qui cum in solitudine sine templo, sine victima, viuerent, peculiare tandem institutum vitae sibi finxisse. Quam sententiam amplexi sunt multi viri doctissimi [x]. Cel. MOSHEMIVS [y] autem maturius paulo sectam hanc, si de re ipsa, non de nomine quaeratur, initium ortumque cepisse coniicit, et rem ita euenisse rationes inducit: „Assyriis et Babyloniis „Palaestinam populantibus Iudaeosque secum in seruitutem abducentibus, gentis huius haud paucos fuga sese in deserta loca Syriae et Aegypti recepisse, quo furorem vitarent hostium. Hos quum templo carerent, neque ritus idcirco a Mose rogatos seruare possent, facile in „descendisse cogitationem, sufficere, si quis mente casta puraque Deum „colat, hominemque supremi Numinis studiosum sine victimis, aris, sacerdotibus et suffimentis expiari posse. Auxisse hanc opinionem solitudinem, et non modo coactas diuinae legis interpretationes, sed „princeps nouae huius sectae dogma peperisse: contemplando, corpusque coërcendo et castigando viam ad amicitiam Dei atque summae „perfectionis gradum sterni. Adiunxisse sese huic generi postea non „nullos Aegyptiacis aliisque superstitionibus imbutos, quibus magistris „nouam plane et inusitatam religionis formam, quam nec Iudaicam, nec „sanam dixeris, constitutam esse". Nihil esse in hac doctissimi viri coniectura, quod non verisimilitudine se commendet, omnino fatendum, vnde qui, deficientibus certioribus indiciis, illi addere calculum voluerint, recte satis rationes inituros esse putamus. Quod si tamen coniecturas quoque nostras, ob instituti nostri conditionem melioribus addere licet, distinguenda paulisper certiora ab incertis esse putamus, quid verisimile sit, quid minus, inde coniici queat. Et 1. quidem rare eos, qui Hyrcani vel etiam Ionathanis fratris Iudae Maccabaei tempore exortos esse Essenos, statuunt, facile ex IOSEPHI [z] testimonio euinci potest, qui floruisse circa ista tempora iam istas sectas testatur. 2. Certum quoque ex IOSEPHI narratione

w) Valde eam ob rem Drusium exagitauit Serarius, cui acerbe respondit Scaliger, quorum tamen neuter veras origines huius sectae vidit.

x) RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. CAVE Antiqq. Apost. prooem. p. 118. BASNAGE l. c. p. 515. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1212. Hasidaeorum vero propaginem facit GROTIVS ad I Maccab. II. 42. nos huis olim sententiae subscripsimus, in Germ. Histor. philos. opere T. IV. p. 237. sed etiam ad Cl. LANGII obiectiones l. c. §. respondimus. Re vero paulo attentius considerata origines sectae huius altius repetendas arbitramur.

y) l. c. §. 14. p. 81. seq.

z) l. c. de B. I.

a) Dabimus eam in seq. §.

eiusmodi instituta recepisse Essenos, quae ex schola Pythagorae desumta sunt: ea vero non alibi, quam vel in Aegypto, vel ab Aegyptiacis hominibus, ad quos vltimi Pythagorei peruenerunt, discere potuerunt, vt ex historia sectae Pythagoreae clarum esse putamus. 3. Ex his autem necessario sequitur, Essenos, si secta ex iusto suo habitu et constitutione sumatur, ante Pythagoreismum inter Aegyptios innotescentem et instituta sua illi genti commendantem, sua quoque instituta non potuisse accipere. Illud vero Alexandri M. et Ptolemaei Lagidis temporibus euenisse, quibus vltimi Pythagorei in Aegypto visi sunt, et Aegyptii ab iis vitam istam monasticam et coenobiticam didicerunt, suo quoque loco demonstratum est. Quibus positis 4. recte inferri putamus tertio ante C. N. Seculo, nempe ab A. M. cIɔcIɔcIɔDCL ad A. M. cIɔcIɔcIɔDCCL, qui L. annis Ionathae tempora antecedit, hanc sectam, qua talem, enatam esse, licet initia iam prius posuerit. 5. Ita vero nec ab Antiochi Epiphanis persecutione, et Hasidaeorum temporibus eius natales deriuari possunt, nec a temporibus inuasionis regum Assyriae et Babyloniae; illa enim integro seculo serius, haec tribus seculis prius euenit. 6. Medium itaque tempus inter vtramque persecutionem occasionem dedisse sectae huic condendae, ex dictis omnino fit verisimile. Qualis vero illa fuerit, licet definiri accurate non possit, putamus tamen posse coniici aliquid, quod verisimilitudine non destituatur. Nobis ita ab initio euenisse videtur: Cum incursione Assyriorum templum dirutum, vrbs Hierosolyma vastata, et religionis cultus omnis sublatus esset, caede quoque praefecti Gedaliae ab Assyriorum rege constituti exiguae Iudaeorum in Palaestina reliquiae timore replerentur, fuga popelli ab Assyriis relicti ex terra Iudaica in Aegyptum facta est [b], ibique Iudaei haeserunt diu, sine templo, sine aris focisque et sine cultu publico, adeoque priuata tantum pietate seruire Deo cogebantur. Fecisse hoc reliquias illas populi Iudaici in Aegyptum delati in solitudine, vitata hominum frequentia, cum odium Iudaeorum in idololatriam Aegypti suadet, tum Aegyptiorum horror eorum, quos damnare sacra sua nouerant. Maxime vero timor fugitiui populi in deserta Aegypti eos compulisse videtur, cum multos ex suis a Cambyse abduci in captiuitatem cernerent. Et haec prima initia fuisse monachatus Iudaici, tum in Therapeutarum, tum in Essenorum familia postea se prodentis, coniicimus. Iustamque et omnino probandam coniecturam Moshemianam putamus, homines a templo, aris, victimisque raptos quasi et abstractos vitam sibi quandam atque cultum finxisse, qui austeriori exercitatione defectum victimarum quasi suppleret, et se Deo castiori vitae habitu placere posse, sine legis Leuiticae ceremoniis sibi persuaderet. Simpliciorem tamen vitae huius eremiticae conditionem et nondum sectariam fuisse, facile credimus, praesertim cum initio Ieremia vate praesente potuerint in ordinem redigi: sed succedente tempore varia accessisse ἀλλότρια nemo negauerit, qui humani ingenii in-

 dolem

b) Dictum ea de re supra §. XI.

dolem inſpexerit. Id quod incrementa ſumſit haud exigua, cum allegorica methodus in Aegypto recepta medium exhiberet, ἐθελοθρησκείαν hanc cum patria lege conciliandi. Maxime vero his Iudaeis μονάζουσι nouas arriſiſſe ceremonias nouaque placita, veriſimile eſt, cum Pythagorei vltimi in Aegyptum elapſi ſolitariam vitam, quam neceſſitas initio iniunxerat, exercentes, nouis inſtituti ſui ritibus, placitis, ceremoniis res ſuas illis augendi exhibuiſſent occaſionem. Cum enim viderent, hos philoſophos fanatica quadam ratione pietatem quandam excellentiorem commendare, eamque exercitationibus corporis cupiditates ſupplantantibus firmare, ſimul autem iudicarent, facile legem domeſticam et praecepta Moſis cum peregrinis iſtis inſtitutis et placitis mediante allegoria poſſe conciliari, non potuit non eorum philoſophandi modus recipi, et, quod initio arbitrarium, et ex variorum ingeniorum iudicio, varium quoque et diuerſum fuerat atque liberum, tandem in ſectae formam coaleſcere. Cumque credibile ſit, non omnes eodem modo, in conciliando legis ſenſu cum inſtitutis ſuis quae vel ipſi elegerant, vel a Pythagoreis acceperant, ſtatuiſſe, ratio inde intelligi poteſt, cur Therapeutae ab Eſſenis in multis diſſenſerint [c]. Cum vero ab Alexandro M. et Ptolemaeo Lagi coloniae nouae et ampliores in Aegyptum deducerentur, quae libertatem religionis patriae exercendae nactae cultum Dei iudaico more ſectabant, videntur primi iſti eremitae, cum ab vrbium frequentia eſſent remotiores et ſe circa ea tempora moribus et placitis Pythagoreorum attemperaſſent, in priſtino inſtituto perſtitiſſe: et ita quidem Therapeutas Iudaeos in Aegypto ab initiis coloniae Iudaicae floruiſſe, et peculiarem eiusmodi ſocietatem conſtituiſſe, nobis quidem videtur veriſimillimum. Fuiſſe autem alios quoque, qui ab eorum placitis in quibusdam diſſentirent, ex allata paulo ante ratione apertum eſt, Ptolemaeus vero Philadelphus Lagidis ſucceſſor, ſoluta Iudaeorum ſeruitute cum poteſtatem iis feciſſet, domum, ſi vellent, remeandi cum aliis Iudaeis, qui in Palaeſtinam remigrarunt, huius quoque generis nonnullos rediiſſe, dubium non eſt. Qui cum cultum externum ab Eſdra, Nehemia reliquisque viris piis cum templo reſtitutum contemnerent, eo quod purius ſanctiusque ſe Deum colere poſſe crederent, ineptae quoque traditionum nugae illis piorum ad colendum Numen facere poſſe viderentur, ſeceſſerunt in campeſtria loca, et peculiarem ibi ſectam propagarunt, quae poſtea, vt ab ceteris reliquis ſectis diſtingueretur, a ſanctiori, quam affectabat, vitae cultusque diuini ratione, Eſſena dicta eſt. Haec coniecturae quidem tantum locum atque ius tueri poſſe in tanto veterum ſilentio non diffitemur, fatebitur tamen praeiudicio non occupatus quilibet, eam ita ſe habere, vt non tantum cum temporum et circumſtantiarum fatorumque populi Iudaici mutationibus conueniat, ſed et vtriusque ſectae, Eſſenorum et Therapeutarum con-

c) Ita vero quaeſtio quoque dirimi poteſt, vtrum Therapeutae Eſſenorum genus aliquod fuerint, de qua paulo infra dicemus.

consuetudines pene omnes luculenter explicari possint, immo difficiles quoque controuersiae quaedam virorum doctorum de hoc argumento componi. Nec destituitur haec opinio virorum doctorum calculo [d], qui ex Aegypto hanc sectam deriuandam esse agnouerunt. De ea vero cum alia IOSEPHVS [e] alia PHILO [f] tradiderint, ille Palaestinos Essenos, hic Aegyptios quoque Therapeutas enarrans, vterque audiendus, ast examinandus simul est: cum in quibusdam suspecti testes sint [g], totam etiam horum fanaticorum Iudaeorum historiam virorum eruditorum disceptationes et praeiudicatae opiniones valde reddiderint obscuram et intricatam.

§. XXIX. Hos duces itaque, sed cum aliqua prouidentia, sequemur, Essenorum sectam propius consideraturi; Et nominis quidem, quod apud Iosephum Esseni, apud Philonem Essaei, apud Epiphanium Ossepi scribitur, etymon adeo incertum est, vt citius equos gryphis iungere, quam doctorum virorum opiniones inter se conciliare liceat. Quidam enim חסידים per apocopen dici putant, eo quod ab Hasidaeis originem accepisse credunt: alii verbum Syriacum אסא quod sanandi, medendique significationem habet, huc aduocant, eo quod medicinam multi ex illis exercerent, et familiae quaedam eorum therapeutae a Philone dicantur: alii ab חסה deriuant, eo quod in loca deserta confugerent. SCALIGER [h] a voce חסי deriuauerat, qua pius, bonus, sanctus innuitur, sed mutata sententia postea a Chaldaica voce חשאי, quae silentium indicat, deriuare maluit. In cuius tamen coniectura, curae priores posterioribus meliores videntur, ita enim Esseni nobis a Iosepho et Philone describuntur, vt pietatis atque sanctioris vitae gradum sublimiorem conscendisse videantur, certe ab hac opinione nomen accepisse credi queant [i]. Fa-

Essenorum historia.

 uet

d) Primus hoc obseruauit LVC. HOLSTEN. in annot. ad Porphyr. vitam Pythag. p. 11. quem multi alii viri docti, et in his nuper Cel. MOSHEMIVS §. 11. p. 78. l. c. secuti sunt.

e) De bello Iud. L. II. c. 11. p. 785. Antiquit. Iud. L. XVIII. c. 2. p 617.

f) Quod omnis probus sit liber, p. 876. sqq. vbi Essenos practicos, et de vita contemplatiua p. 889. seqq. vbi theoreticos siue therapeutas describit.

g) Consentiunt in hac sua narratione Iosephus et Philo in multis, in quibusdam autem variant et dissentiunt. Cuius ratio inde deriuanda esse videtur; quia propius meliusque Essenos Palaestinae incolas Iosephus nouit, quam Philo, qui Aegyptiorum eremitarum ex Iudaeis mores propius inspicere potuit. Vnde in illorum historia Iosepho, in horum Philoni magis credendum esse videtur, vbi dissona referunt. Negare tamen non possumus, fidem doctissimorum horum ex gente Iudaea virorum non ab omni sublestae fidei suspicione esse liberam. Vterque scriptor Iudaica ambitione occupatus philosophiam Graecam omnem a sua gente ad gentiles peruenisse credebat: et hoc praeiudicio occupatus ita gentis suae res gentibus exponere satagebat, vt quantacunque posset, harmonia inter eas et res gentilium, appareret: ratus, ita gloriosum fore Iudaeis, si quod Graeci tantopere iactarent, ipsos diu iam habuisse, demonstraretur. Non hac suspicione iniuriam fieri vtrique, Iosephi praefatio ad Antiqq. et haec ipsa Philonis de Essenis tractatio luculenter docent. Hoc animo cum ad Essenorum historiam scribendam accessissent, iusta suspicio est, eos leues quasdam circumstantias huius sectae ita ornasse, vt quam maxime gentilibus, praecipue Pythagoreis institutis, quae in Aegypto magna in veneratione erant, similes viderentur, et haberent Iudaei, quae gentilium gloriae domestica opponerent. Certe prouidos hoc lectores facere debet, vt, cum horum virorum fide standum sit, nunquam sine formidine oppositi illorum narrationes recipiant. Quae enim alii veterum de hac re habent, ex his fontibus hausta sunt.

h) Elench. trihaeres. c. 26. p. 100.

i) Conf. de huius nominis origine LEVSDEN. in philologo Hebr. mixto diss. XX. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. DRVSIVS de sectis L. IV. c. 1. p. 164. seqq. BVDDEVS Histor. eccles. V. T. T. II. p. 1213.

uet etiam huic originationi Iudaeus vterque IOSEPHVS atque PHILO, quorum ille [k] ascetas quosdam sanctiorem vitam professos nobis sistit, hic [l] a Graeco vocabulo ὁσιότης, per paronomasiam dictos esse statuit. Eorum vero descriptionem hanc nobis reliquit Iosephus: „Inter tres Iudaeorum sectas, illi qui circa sanctiorem vitam exercitationes suscipiunt [m], „Esseni sunt, qui Iudaei quidem genere sunt, sed amoris mutui supra reliquos studiosissimi. Hi voluptates quidem, tanquam scelus aliquod „refugiunt, in ea vero virtute quam maxime exercentur, quae continere animum docet, ne cupiditatibus manus victas porrigat. Et liberorum quidem generandorum caussa nuptias non ineunt, aliorum vero „hominum filios teneros adhuc et ad disciplinas aptos adoptant, et pro „consanguineis reputantes suis moribus et institutis conformiter educant: „licet enim coniugium et successionem thori non tollant, cauent sibi tamen a muliebri luxu, creduntque firmiter, nullam earum fidem exacte „praestare [n]. Sed et contemtores diuitiarum sunt, communio vero bonorum atque facultatum omnium inter eos viget admiratione dignissima. „Constitutum enim lege inter eos est, vt ii, qui hanc sectam ingrediuntur, facultates suas ad communem fiscum conferant, sic vt inter omnes „neque ob paupertatem contemtum aliquis patiatur, neque ob [illegible] „efferre se super alios possit, sed collatis in commune aerarium facultatibus omnium, interque se commixtis, vnae, tanquam fratrum, facultates videantur. Oleum autem pro re abominabili et probrosa habent, „sic, vt si quis inuitus eo vngatur, corpus detergat purgetque. Vilibus vero vestimentis libenter vtuntur, et maxime candidis. Sed et procuratores „habent, qui earum rerum curam gerunt, quibus omnes opus habent, et „singulis aequalem eorum, quae necessitas postulat, praestant operam. „Non autem vna eorum ciuitas est, sed in qualibet habitant multi „illicue [o], qui vero aliunde aduenerunt, si sectae huic addicti sunt, in „rebus

k) De B. I. L. II. c. 12. p. 785.

l) Q. O. P. L. p. 876.

m) ὁ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν,

n) Hoc non ad fidem thori, sed ad fidem et silentium sectae et disciplinae, quam arcanam seruabant, trahendum esse videtur. Miratur hanc a coniugio abstinentiam PLINIVS L. V. c. 17. „Ita per seculorum millia, incredibile dictu, gens „aeterna est, in qua nemo nascitur. Tam foecunda illis aliorum vitae poenitentia est.„

o) Ita quidem IOSEPHVS: μία δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ μετοικοῦσι πολλοί. Aliter vero PHILO, qui l. c. p. 876. κωμηδὸν οἰκοῦσι, τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι, διὰ τὰς τῶν πολιτευομένων χειροήθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐκ τῶν συνόντων, ὡς ἀέρος φθοροποιοῦ νόσον ἐγγινομένην προσβολὴν ψυχαῖς ἀνίατον. „vicatim habitant, „vrbes fugiunt, propter familiaria ciuibus eorum vitia, gnari, non minus periculi [illegible] „eorum conuictu, quam ab aëris intemperie pe„stifera, propter contagium incurabile. [illegible] hac duorum scriptorum contradictione, [illegible] nis narratio veritati multo magis [illegible] quam Iosephi. Institutum enim eorum [illegible] stentandi se ex agricultura ratio, a mercaturae artificiis separata, vrbibus vix conueniebat [illegible] que vllibi legimus, in vrbibus Palaestinae coenobia et collegia Essenorum, sed habitasse in locis campestribus atque vicis. Neque [illegible] potuit totius sectae collegium in vrbibus [illegible] temporis Iudaicis excitari. Nec tam [illegible] eorum notitia, si in vrbibus habitauissent, [illegible] tacuisset eos euangelica historia, nisi in [illegible] fuissent ab illis oppidis, in quibus Christus frequenter versabatur, et ita cum illis congrediendi nulla illi fuisset occasio, quam [illegible] caussam esse, cur Essenorum nulla in [illegible] fiat

„rebus eorum omnibus vtuntur, tanquam propriis, et quos prius non noue-„runt, cum iis conuersantur, tanquam diu cum illis consueuissent. Qua-„propter iter quoque facientes nihil secum ferunt praeter arma propter latro-„nes[p]. In quauis vrbe procurator est sectae ordinisque illius, a reliquis distin-„ctus, qui aduenarum curam gerit vestimentorumque, et quae alia necessaria „sunt, rationem habet. Omnibus vero pueris, qui educantur a paeda-„gogo, vnus vestitus modestissimus, vnus habitus est corporis: vestes „quoque et calceamenta non mutant, nisi lacera et temporis vsu detrita. „Nihil vero mutuo inter se vel emunt, vel vendunt, sed quilibet indi-„genti exhibet, id quod penes se est, refertque quod sibi vtile atque com-„modum, quamuis etiam sine commutatione vel retributione liceat ea „sumere, quae quis cupiat. Singulari vero pietatis studio in rebus diui-„nis maxime vtuntur, ante ortum enim solis nihil profanum pronunciant, „sed

sacris euangelistarum mentio fiat, licet non minus crassis, quam reliquae sectae, erroribus fuissent addicti, dudum viris doctis obseruatum est, vid. BASNAGE l. c. p. 588. 680. CAVE l. c. p. [illegible]. et quae nos diximus in Otio Vind. Melet. I. p. 41. Quamuis autem haec veritatem Philonianae narrationis mire confirment, non tamen totus reiiciendus videtur Iosephus, sed conciliari posse cum Philone, nempe, si statuamus, coenobium quidem Essenos, refectorium, locum conuentus, aerarium, procuratores, et quae alia ad sectae formam pertinebant, habuisse in agro, multos etiam agri colendi caussa in vicis habitauisse, quosdam tamen in proximis oppidis, opificiorum exercendorum caussa consedisse, stato vero tempore cum reliqua sectae familia in vicis agrisque conuenisse. Regionem vero quam incoluerint, neque Iosephus neque Philo indicant, EPIPHANIVS autem haeres. XIX. p. 40. ex aliorum relatione tradit, ex Nabataea, Ituraea, Moabitide et Areilitide originem eos traxisse, quae regiones vltra vallem salsuginosam sitae sint. PLINIVS vero l. c. refert: „Ab occidente litore (Asphaltidis) „Esseni fugitant, vsque qua nocent, gens sola „et in toto orbe praeter caeteras mira, sine vlla „femina, omni Venere abdicata, sine pecunia, „socia palmarum.“ Qui locus cum valde obscurus sit, vehementer torsit interpretes, cuius tamen sensus hic est, recessisse Essenos circa litora maris mortui habitantes ab hoc lacu, quatenus eius exhalationes nocent, et circa ea loca consedisse, vbi palmarum copia est, id quod ab occidente maris in campis illic sitis factum esse satis luculenter indicat. In hac enim solitudine palmarum multitudo inueniebatur, testaturque l. c. PLINIVS, „infra Essenos fuisse Engadda „oppidum (vicus praegrandis vineis quoque celebris Cant. I. 14. de quo vid. RELANDVS Palaest. L. III. p. 763.) secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus.“ Ex quibus intelligitur, cur *gentem sociam palmarum* vocauerit Essenos Plinius, fallique Petitum et Salmasium, qui ita dictos fuisse putant, quod dactylis vixerint. Vocati vero illi campi desertum Iudae, Iud. I. 16. in quo vixit quoque Ioannes Baptista. Recte itaque Essenos eremitas quis dixerit.

p) S. CHRYSOSTOMO in Acta Hom. 46. auctore, Esseni Sicarii dicti sunt, a sicis, quas sub vestibus abditas gestarunt, quibus zeli pro patria legeque caussa multa mala ab iis patrata sunt. Inde Zelotae dicti. Ast haec prorsus repugnant narrationibus Iosephi et Philonis, vnde mendum irrepsisse in hanc vocem NIC. FVLLERVS Misc. SS. L. II. c. 3. p. 166. putat, legendumque pro σικάριοι, οἱ χάριοι, Karaei, ast nodum ita secari, qui solui debebat, quilibet videt, adeo violenta est ista emendatio. Qua opus non est, cum satis clarum sit, confudisse Chrysostomum cum Essenis sectatores Theudae et Iudae Galilaei, qui cum Caesarem dominum respuerent, pro Patriae libertate et lege rebellarunt, indeque Zelotae dicti sunt, hisque seditionibus innumeras turbas et calamitates excitarunt. Horum autem plerique Pharisaei erant, teste IOSEPHO Antiq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616. Ex hac factione vero illi quoque fuerunt, qui a gladiolis minutis, quos sicas Romani vocant, sicarii dicti sunt, et caedibus atque seditione Hierosolymam repleuerunt, vid. IOSEPH. Antiq. Iud. L. XX. c. 7. p. 697. Non errauit itaque SVIDAS, qui in Sicarius T. III. p. 312. Pharisaeos Zelotas sicarios vocatos esse tradit. Quod vero DRVSIVS contendit l. c. L. IV. c. 21. p. 212. quem sequitur BASNAGIVS l. c. L. II. c. 21. §. 5. p. 565. fecisse quosdam Essenorum cum sicariis, id verisimilitudine caret. Alia enim vita, agrestis, simplex, et a turba hominum remota fuit Essenorum, quos innocenter vixisse Iosephus et Philo tradunt. Accedit, quod haec secta nunquam in templum venerit, sicarii vero in festorum frequentia eiusmodi caedes in templo patrauerint, teste IOSEPHO l. c.

„sed patrias quasdam precatiunculas in orientem solem q) recitant, vt feliciter oriatur. Deinde ad propria quisque artificia, quae nouit, ab inspectore dimittitur, sicque vsque ad quintam horam cum contentione indesinenterque laborant. Deinde in eodem agro conueniunt, lotique frigida et candidis vestibus induti, post hanc purgationem in propria domo conueniunt, in quam nemini ingredi licet, qui alienae sectae est atque opinionis: et in coenaculum r) tanquam in sanctum aliquod templum ingressi, cum silentio et sine strepitu accumbunt, et a pistore secundum ordinem cuilibet panes apponuntur, coquus autem vasculum vnum vnius edulii adiicit. Priusquam vero cibum sumant, sacerdos benedicit cibo, nec licet cuiquam aliquid ante preces et benedictionem gustare. Post prandium praefectus iterum precatur, sicque in prandii initio et fine precibus et gratiarum actione Deum victus datorem glorificant s). Deinde sacras vestes deponunt, et ad operas suas vsque ad vesperam digrediuntur. Ita vero coenant similiter, accumbentibus simul aduenis, si qui obtigerint. Neque clamor aliquis vel turba villa in illa domo auditur: sed in colloquiis et sermonibus vnus alterum excipit,

„cedit-

q) Πατρίους δὲ τινὰς εἰς τὸν ἥλιον εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι. Ita Iosephus, quae scrupulum mouerunt viris doctis, qua ratione fieri potuerit, vt solem Esseni adorauerint, cum notum sit, Iudaeos post captiuitatem Babylonicam a cultu siderum et ab omni idololatria vehementer abhorruisse. EPIPHANIVS more suo haeres. XIX. p. 41. haereticos et idololatras ex his exsculpit, nisi cum PETAVIO dicamus, Essenorum sectam Epiphanio memoratam ab Essenis differre. Cum vero diuini cultus tenacissimos, et in sacris purissimos atque castissimos Iosephus testetur fuisse, merito suspectum sit, quod viri quidam docti statuunt, eos radios solis tanquam diuinam quandam exhalationem fuisse veneratos, ideoque ad leuandum ventrem progressos studiose texisse excrementa, ne radios diuini luminis contaminarent. Quod vbi fecere, diuinae magis omnipraesentiae, quam solis, rationem habuisse, eiusque radios pro symbolo quodam eius habuisse censendi sunt, qua ratione, Pythagoras quoque praecepit: *aduersus solem ne mingito*. Obstare tamen viri docti putant verba Iosephi, quo minus ab idololatriae crimine absolui queant. Cui difficultati vt occurrerent alii, varias explicationes attulerunt, videndas apud BASNAGIVM, l. c. L. II. c. 20. §. 17. seqq. p. 539. seqq. Inter eas speciosa est SAM. PETITI, qui var. lect. c. 21. pro *εἰς αὐτὸν*, legit, *εἰς αὐτὸ*, (Θεῖον) ast coactum hoc esse, verborum docet constructio. Nobis sana omnia esse in textu Iosephi videntur, modo vera significatio praepositionis *εἰς* obseruetur. Ea enim non tantum motum in locum vel ad aliquid directum indicat, sed interdum etiam caussam impulsiuam, vel obiectiuam etiam, et explicanda est per *propter*, cuius exempla afferunt IO. POSSELIVS in Syntaxi Graeca p. 234. et FR. VIGERVS de idiotismis Graecae linguae c. IX. Sect. II. §. 9. p. 471. His praesuppositis nihil aliud dicunt verba Iosephi, quam hoc: Essenos profanum nihil ante solis ortum loqui, sed recitare precationes matutinas a maioribus exceptas, et *in* vel *propter ortum solis* compositas, quibus a Deo precantur, vt feliciter illis lux solis illuceat. Quae vt verbis Graecis Iosephi accurate satis faciunt, ita ostendunt, solem non illud fuisse quod adorarunt, sed materiam propter quam orarunt. Germani nostri, vt quorum lingua eorum Graecae valde affinis, ita accurate exprimunt: *Sie beten vor Aufgang der Sonnen ihren von den Voreltern empfangenen Morgensegen, auf den Aufgang der Sonnen, worinnen sie bitten, dass der Tag möge geseegnet seyn.* Haec mentem Essenorum exprimere, nemo non videt, nec alia ratione ea intelligi posse, veneratio numinis purissima, quam iis tribuunt Iosephus et Philo, permittit, qui eos tanquam purioris cultus diuini custodes non laudassent tantopere, si idololatrae fuissent. Illud vero verisimilitudine non caret, Essenos more Pythagoreorum solem habuisse pro symbolo diuinitatis, cum essent allegoriae amantissimi; quod vbi admittitur, reliquae obiectiones facile possunt repelli.

r) Ex hoc loco confirmatur coniectura supra posita, Essenos in vicina oppida ad exercenda opificia sua fuisse digressos, certa vero hora εἰς ἓν χωρίον in vno agri loco ad commune coenaculum (refectorium coenobitae hodie vocant) conuolasse, et ita cum Iosepho vrbium, et cum Philone agrorum incolas posse dici.

s) Ex his mensae benedictionibus confirmatur explicatio supra data de benedictione solis matutina, non ad solem sed ad Deum directa.

ceditque dicenti, sic vt iis, qui extra sunt, tantum silentium venerabile aliquod mysterium videatur. Cuius caussa est moderatio in cibo et potu, et iusta sobrietas, qua ad satietatem tantum pascuntur. Nihil vero suscipiunt, quod non praefectorum cura et mandato agatur. Duo tamen iniussi suscipiunt, auxilium et misericordiam; tunc enim licet indigentibus, vbi opus habent, et digni sunt, ex se auxilium ferre, victumque conferre egentibus. Consanguineis autem aliquid tradere, sine procuratorum voluntate, fas haud est. Irae sunt temperantissimi, impetumque eius coercent, fidem accurate praestant, pacem et colunt et operantur. Quicquid dicunt, magis ratum firmumque est, quam quod iureiurando confirmatur; iusiurandum enim magis auersantur, quam periurium, eum enim iam mendacem censeri credunt, cui sine Deo fides non adhibeatur. Veterum monumentorum sunt studiosissimi, maximeque ex iis quae ad animae atque corporis vtilitatem faciunt, eligunt. Hinc ad sanandas affectiones morborum radices, et salutares herbas et proprietates lapidum scrutantur [t]. Quod si quis sectam eorum suscipere ambit, non admittitur statim, sed per integrum annum extra eam constituto eadem vitae praescribitur, et similis vestitus ratio. Vbi per hoc tempus continentiae specimina exhibuerit, ad coenaculum admittitur, sanctarum lotionum fit particeps: nondum tamen in sectae contubernium suscipitur, et per duos alios annos exploratur, vt constantiam demonstret. Et tum demum vbi dignus iudicatur, in societatem contubernii recipitur. Antequam vero ad communem mensam admittitur, horribili iureiurando obstringitur, pollicitus primo quidem diuina recte colere, deinde iustitiam erga homines custodire, neminique suo studio nocere, vel alterius impulsu; porro odio persequi nullo non tempore improbos, pro iustis autem semper stare et cum illis facere, fidem quoque praestare omnibus, maxime vero imperantibus: nullum enim sine Deo esse imperium. Quod si ipse praeficiatur aliis, promittit, non se potestate in contumeliam aliorum abusurum, neque super constitutos sub se vel vestitu vel alio corporis cultu et splendore eminentiam quaesiturum; amaturum semper veritatem et mentientes reprehensurum, manum cohibiturum a furto, animumque ab impuro sordidoque lucro seruaturum illibatum. Sectatores se nihil celaturum, extraneis vero nihil reuelaturum, etiamsi ad mortem vsque quis coegerit. Praeterea iurant, sectae dogmata non aliter tradere, quam acceperunt; a latrociniis sibi cauere, et diligenter custodire cum sectae libros, tum angelorum nomina [u]. Et „hoc

[t]) Haec ratio est, qua ducti nonnulli coniecerunt therapeutarum, id est, sanantium nomen illis haesisse, eo quod medicinam simplicium studiose colerent, immo Essenorum nomen inde quibusdam deriuatur. Ast falli vtramque coniecturam ex vera vtriusque nominis origine patet. Certo tamen sensu inter empiricos referri possunt, locumque aliquem inter veteres medicos tuentur, conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. pag. 154.

[u]) Variae fuere eruditorum coniecturae, vnde hoc statutum acceperint, et sui ordinis praeceptis

„hoc quidem iureiurando eos, qui ad hanc sectam accedunt, obstringunt: „qui vero contra haec peccauerint, eos ex ordine eiiciunt. Quique sic „condemnatus est, miserabili saepe fato correptus perit. Cum enim et „iurisiurandi religione et moribus ad Essenos pertineat, ne ab aliis qui„dem victum accipere potest, sed brutorum instar radicibus victitans, „fame tandem misere perit. Hinc in extremo demum agone constituti „miserti, eum recipiunt, eo quod ad mortem vsque cruciatus pertulisse „sufficientes credant. In iudiciis vero accuratissimi sunt atque iusti, nec „ius dicunt, nisi minimum centum conuenerint, quod vero semel apud „eos definitum, id immutabile est. Maximum vero post Deum cultum „legislatoris nomini exhibent [x], sic vt qui illud blasphemauerit, morte „puniatur, senioribus autem et pluribus obsequi, pulchrum esse ducunt. „Ita cum decem simul consedere, nouem illorum voluntati decimus nun„quam contradicet. Cauent vero sibi, ne in medio vel ad dexteram ex„spuant. Sabbathi vero custodiam rigidiorem seruant omnibus Iudaeis; „nam non solum alimenta pridie sibi parant, ne ignem eo die incendere „opus habeant, sed ne vasa quidem transferre in alium locum, vel ven„trem leuare audent [y]. Aliis vero diebus foueam in loco remotissimo „effodiunt, et quod reddidit venter, sollicite defodiunt, ne radios diui„nos contumelia afficiant; post quam naturalem corporis leuationem se „abluunt lauanturque, non aliter, ac solent, vbi se polluerunt. Diui„duntur autem secundum exercitationis suae tempora in quatuor classes, „tanta iuniorum prae senioribus humilitate, vt, si quis illorum hos teti„gerit, hi se lauent haud aliter, ac si alienigena, sectaeque exsors eos „tetigisset. Diu vero viuunt, sic vt multi centenarii superuiuant, id „quod meo iudicio ex simplicitate et ordinata victus ratione deriuandum „est. Atrocia vero quaeque contemnunt, et dolores forti et prudenti „animo vincunt, mortem vero honestam et gloriosam immortalitati „praeferunt, qui eorum animus maxime in bello Romano se manifestauit, „in quo torti et equuleo cruciati, vsti fractique omnibusque tormentis „tentati non potuerunt flecti, vt vel legislatori maledicerent, vel vetitum „quid comederent, vel aliud quid paterentur fieri: sed ridentes inter do„lores acerbissimos, et tortoribus illudentes bono animo pleni animas „reddiderunt, quas iterum accepturi essent. Eorum vero opiniones et „dogma-

ptis inseruerint Esseni? Quidam ex male intellectis verbis quibusdam Iobi hoc eos hausisse putant, sed carent verisimilitudine. Neque vero coniecturis incertis opus esse putamus, cum satis notum sit, circa ea tempora, quibus Essenorum secta in corpus aliquod coaluit, doctrinam de angelis siue daemonibus eorumque in hunc mundum potestate, custodiaque tum elementorum, tum prouinciarum, et de vi magiae in illos maxime in Oriente et Aegypto surrexisse: qua de re supra Alexandrinorum philosophorum placita enarrantes fuse egimus. Cum itaque haec gentilium placita ad Iudaeos transiissent, mirum non est, Essenos, quos vel ex Oriente vel ex Aegypto originem cepisse in antecedentibus probauimus, haec somnia de potestatibus angelorum magica vi, per nomina eorum eliciendis retinuisse. Ita enim Cabbalistas quoque fecisse, in sequentibus ostendemus. Id quod vidit iam VITRINGA l. c. Respexisse vero ad Essenos Paulum Coloss. II. 18. quod vult GOODWINVS Mos. et Aaron L. I. c. 12. §. 13. p. 239. et HOTTINGERO ad h. l. places, verosimile non est.

x) Mosen sine dubio Iosephus intelligit.

y) Id ob siccitatem eorum facile fieri poterat.

„dogmata haec sunt: corpora quidem esse corruptibilia, neque durabilem „eorum materiam, animas vero immortales semper perdurare, congeni„tasque ex subtilissimo aethere corporibus tanquam carceribus naturali „quadam inclinatione et illecebris inclusas esse. Vbi vero ex carnis vin„culis se liberauerunt, tunc maximo gaudio efferuntur, quasi extra se in „sublime rapti, eo quod a diuturna seruitute se liberatos sentiant. Et „quod ad locum earum attinet, cum Graecis [a] concordant: bonis enim „trans oceanum mansionem decernunt et regionem sitam esse dicunt, ne„que imbribus, neque nebulis, neque aestibus molestam, sed qua ex ocea„no leni Zephyro semper recreentur: malis vero animabus tenebricosos „sinus destinant, in quibus ex indefinentibus poenis gemitus resonent [a]. „Haec igitur Esseni de diuinis praecipiunt, quae ineuitabilis quasi esca sunt, „qua illi, qui semel eam gustauerunt, detinentur. Sunt etiam inter eos, „qui futura praedicere sustinent, libris sacris, et diuersis lustrationibus, „et prophetarum enunciatis a iuuentute innutriti: raro autem in vatici„niis suis a scopo aberrant. Est etiam alius adhuc Essenorum ordo, qui „in reliquo quidem vitae instituto, legibus et consuetudinibus cum cae„teris concordat, in dogmate vero de matrimonio dissentit. Eos enim, „qui non nubunt, maximam vitae partem reiicere putant, propter suc„cessionem, et si omnes in id consenserint, celerrime humanum genus „esse desiturum. Per triennium vero vxores obseruant, et explorant, „[illegible] conceptioni sint idoneae; et sic exploratas demum ducunt: vbi „[illegible] vero conceperunt, non amplius cum iis coëunt, eo quod non „voluptatis, sed generandae sobolis caussa coniugium ineundum esse sta„tuant. Hactenus Iosephi narratio; qui alio loco [b] addit, Deo reli„quisse eos omnia. Ita enim: Ἐσσηνοῖς δὲ ἐπὶ μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ πάντα ὁ λόγος; quae verba satis obscure Essenorum de concursu diuino [illegible] actiones hominum doctrinam exponunt. Lucem tamen affundit [illegible] loco [c], vbi eos affirmare scribit: Πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀπο[illegible]ναι, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷν, *omnia in [illegible] potestate esse, nec quicquam hominibus praeter fati decretum accidere.* [illegible] quibus verbis manifestum est, opposuisse se Essenos Sadducaeis et [illegible] prouidentiae diuinae decreto cuncta deriuasse. Aliam enim τῆς εἱμαρμένης significationem non esse, cum ex his locis inter se collatis, tum ex reliquarum sectarum de fato doctrina inter Iudaeos liquet. Caussam itaque videmus nullam, cur fluctuet Basnagius [d], quid per fa-

 tum

[illegible]

a) Luculenter haec de statu animarum post mortem doctrina probat, ex Aegyptiorum theologia Graecis dogmatibus attemperata Essenorum theologiam fuisse enatam; et immista illi fuisse placita Pythagorica. Cabbalistae vero cum eadem tradiderint, vt ex Cabb: Pneumat. diss. III. c. 4. Cabb. denud. T. II. p. 248. seqq. patet, magnopere inde nostrae de origine Essenorum coniecturae confirmantur.

a) Consonantiam cum Graecis placitis hic pluribus notat Iosephus, cuius tamen verba, cum huc non pertineant, omisimus, conferendus autem est Iac. Windetus de vita functorum statu ex comparatis inter se Hebraeorum et Graecorum sententiis Sect. VII. p. m. 129. seqq.

b) L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) L. XIII. c. 9. p. 442.

d) Histoir. des Juifs L. II. c. 20. §. 11. p. 529. seqq.

tum intellexerint, et annon fatum sidereum respexerint, eo quod magna reuerentia cultuque solem sint prosecuti [e]. Sectarum enim oppositio, quam hoc loco Iosephus etiam in dogmate de consilio et prouidentia diuina, eiusque cum actionibus hominum concursu instituit, errare nos in fati significatione apud Essenos non sinit. Quemadmodum itaque Sadducaei Pelagianismum quendam, ita Esseni praedestinatianorum opinionem secuti in extrema cucurrerunt, sicque absurdam satis hypothesin, si cum exercitationibus austeris comparetur, receperunt, qua de re digna lectu sunt, quae erudite differit BASNAGIVS [f]. Philone tamen auctore malum a Deo remouerunt; quod qua ratione, salua tamen absoluta decretorum diuinorum dispositione, fieri posse docuerint, in tanto monumentorum veterum defectu et silentio dici non potest, coniicimusque, eos consectaria doctrinae huius, absolutismum (sit voci venia) quendam introducentis, non satis perspexisse, et ita dogmata vno sub iugo non euntia copulasse; quod in hac ipsa doctrina saepe in ecclesia Christiana euenisse, eius historia testatur. Ceterum hoc quoque Essenis tribuit IOSEPHVS [g], in templum quidem donaria eos mittere, sacrificia vero non facere, eo quod sanctioribus se vti ceremoniis credant; ideoque a communi templo exclusos priuatim sacrificia facere. Aliter Philo, qui eos plane non sacrificare dicit: id quod forte de Essenis Aegyptum incolentibus intelligendum, Palaestinae incolis sacrorum curam ita habentibus. Dubium tamen occurrit, qui licuerit Essenis priuata pietate extra templum sacra offerre Deo, cum id, tanquam idololatriae species quaedam, inter Iudaeos prohibitum fuerit? Quem nodum secare quidem conatur PETRVS PETITVS [h], sed soluendus is erat; quae enim affert, probari non possunt. Nobis aut corruptissima ecclesiae Iudaicae facies accusanda videtur, qua licuit Iudaeis, quod libuit, cuius exemplum satis manifestum est, quod contra legis mandatum in templum non venerint, praesertim cum verisimile sit, prima sectae condendae occasione ita ferente et necessitate cogente, cum templum nullum esset, eos ita instituisse, postea vero cum templum profanari quotidie viderent, ab eius sacrificiis abhorruisse. Aut Iosephi in dubium vocanda fides; qui aliorum narrationibus eo magis decipi potuit, quo magis arcana, quam seruabant, disciplina, neminem ad exploranda vera eorum dogmata ritusque admittebat, qui non sectae esset addictus. Sed et hoc Iosephus addit, simplicem et honestam vitam agentes totos se agriculturae tradere, hocque vitae institutum vltra quatuor millia sequi. PHILONEM [i] si audimus, eius narratio in multis cum Iosepho concordat, quaedam habet ab eo diuersa. Narrat is, „summa religione eos Deo seruire, non mactando „victimas, sed suasmet ipsorum mentes componentes ad sanctimoniam; „hos vicatim habitare, vrbes refugere, propter familiaria ciuium vitia „eorum-

e) Ipse tamen in nostram propendet explicationem.
f) l. c. p. 531. seqq.
g) loc. cit.
h) Var. lection. L. IV. c. 9.
i) loc. cit. p. 876. seqq.

„ eorumque contagium, quod incurabile sit: viuere partim ex agricultura, „ partim ex opificiis in pace florentibus; beneficos esse erga suos et proxi-„ mos, nullam condentes pecuniam, nec parantes ampli reditus latifundia, „ sed quotidianis necessitatibus quaerentes remedium. Solos paene homi-„ num degere sine praediis, sine pecuniis, et propter vitae institutum, diui-„ tes tamen haberi magis, quam ob rerum copiam frugalitatem non vana „ existimatione ducentes esse quaestum maximum. Tela, iacula, gladios, „ galeas, thoraces, scuta neminem apud eos fabricare, sicut nec arma cete-„ ra, nec machinas, aut aliud quicquam bello vtile: immo ne illa quidem „ studia reperiri ibi, quibus in pace facile abutuntur homines, negotiatores, „ institores, naucleros ne in somnio quidem vidisse, subtrahentes auaritiae „ materiam. Omnes liberos ministrare sibi inuicem; dominationem da-„ mnare vt iniustam atque impiam, repugnantem iuri naturae, quae omnes „ ex aequo genuit educauitque, tanquam mater germanos fratres reuera, „ non solo nomine. Philosophiae partem dialecticam, vt parandae virtuti „ non necessariam, relinquere eos verborum captatoribus: eam vero, quae „ naturam scrutatur, disputatoribus, vt humano captu sublimiorem, nisi „ quatenus de creatore mundi, et creatione differit. In sola morali se eos „ exercere sub paedotribis legibus patriis, quas non possit concipere huma-„ nus animus sine afflatu numinis [k]. Has ediscere eos et alio tempore, sed „ praecipue recurrente die septimo, quem sacratum existiment, feriarique „ tunc ab omnibus aliis negotiis, quoties sacras aedes, quas synagogas vo-„ cant, adeant, pro aetatis ordine iuniores ad seniorum pedes considere [l], „ et ad audiendum se componere; ibi alium ex libro praelegere, alium „ quempiam vnum e peritioribus accedentem, quae obscuriora sint, expli-„ care: nam pleraque per symbola more veterum philosophorum illis esse „ tradita [m]. Discere autem sanctitatem, iustitiam, curam rei vel domesticae „ vel publicae, verorum bonorum malorumque scientiam, atque rerum in-„ differentium insuper, quid expetendum, quid contra fugiendum; ea tri-„ plici regula examinare, amore Dei, et virtutis et hominum: pietatis erga „ Deum argumenta prae se ferre plurima, castitatem in tota vita perpetuam, „ a iureiurando et mendacio abstinentiam, et quod ad Deum auctorem bo-„ na omnia, malum vero nullum referant. Virtutem quoque sibi esse cordi, „ satis eos declarare; dum honores, pecunias voluptatesque contemnant „ fortiter, viuereque eos continenter complexos frugalitatem, simplicita-„ tem, facilitatem, modestiam, legum reuerentiam, constantiam et id genus „ cetera [n]. Charitatem porro eorum erga homines indicare beneuolen-

 tiam,

k) Cauendum tamen, ne hic Graeci generis philosophos nobis fingamus, quorum habitu Essenos Philo depingit. Hoc enim faciebat in Graecorum gratiam, vt haberet, quos eorum philosophis solita gentis suae arrogantia praeponeret.

l) Iudaico more, vt infra dicetur.

m) Hoc ad origines Essenorum deregendas probe obseruandum est.

n) Valde hic nobis suspectus est Philo, attemperasse eum Essenorum mores Graecorum philosophorum speculationibus, et vitae innocentiam in philosophiae theatrum traduxisse. Non enim fuisse philosophos, sed asceras Essenos, ex dictis manifestum est.

„ tiam, miram dictu aequabilitatem et omnium rerum societatem. Patere „ eorum sodalitia hominibus etiam aduenis, idem institutum seruantibus, „ omnibus vnum esse promtuarium, vnde vestitus et mensa communis su- „ matur. Quicquid lucrentur ex quotidianis operae mercedibus, non sibi „ quemque conseruare, sed in medium conferendo cuicunque volenti fruen- „ di potestatem facere: tum si qui valetudinarii nequeant victum quaerere, „ non eos negligi, paratum habentes e publico infirmitati subsidium, quam „ secure sustentent ex communi copia. Senioribus iuniores reuerentiam „ et honorem exhibere, tanquam germanos filios, labantem eorum aetatem „ fulcientes omnimodo tam consiliis, quam ministeriis. Tales virtutis ath- „ letas eos reddidisse philosophiam absque omnibus curiosis et ambitiosis „ Graecorum vocabulis, exercentem eos in laude dignis actionibus, quibus „ certa perpetuaque libertas constabiliatur. Id compertum esse in multis et „ variis eorum difficultatibus, sub tyrannide potentiorum diuersis praedito- „ rum ingeniis. Ex quibus licet alii conati feroces bestias immanitate supe- „ rare, nullam omiserint crudelitatis speciem, alii clandestinis morsibus ca- „ num maleficorum more laedendo perpetuam reliquerint afflictionum me- „ moriam, neminem tamen vel ex crudelibus illis, vel ex alteris fucatis et „ subdolis, valuisse modo dictos coetus Essaeorum siue sanctorum in cul- „ pam inducere, sed omnes discessisse victos virtute horum virorum, lau- „ dantes eos vt liberos ciues, et suo iure viuentes etc. „ Hactenus Philo, ex cuius narratione, si cum Iosephi conferatur, patebit, singularem prorsus instituti rationem tenuisse Essenos, licet manifestum esse putemus, dedisse vtrumque in descriptione sua aliquid praeiudicio suo, sapientiam et instituta Hebraeorum diffluxisse ad gentiles, et illorum ideo mores, ad horum consuetudines, quae tum maximi fiebant, etiam ab vtroque hoc Iudaeo, efformandos esse. Haec enim vera ratio est, cur ista Essenorum collegia tanquam peculiares philosophorum sectas descripserint, licet fateantur ipsi, maxime Philo, totus alias Graecanicae philosophiae admiratione captus, δίχα περιεργείας ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάσασθαι φιλοσοφίαν. Ex his vero Iosephi et Philonis narrationibus diiudicandum iam est, vtrum Iudaei fuerint, vel philosophi gentiles? Quaestionem prius, quantum nouimus, non disputatam primus in disceptationem adduxit, et posterius affirmauit V. C. Io. Ioachim. Langius [o], paternae eruditionis haeres eximius, peculiari dissertatione contendens: Essaeos non fuisse Iudaeos, seu peculiarem Iudaeorum sectam, sed philosophos barbaricos iudaizantes. Quam opinionibus docte et argute tueri, ita aggressus est, vt, ex narrationibus, quas exhibuimus, Iosephi, Philonisque, eos characteres eruat, quos Iudaeis conuenire non posse credit. Praemissa enim distinctione Essenorum a Rechabitis, Hasidaeis et Therapeutis [p], ex Philone monet

o) Diss. de Essaeis, qua demonstrat, Essaeos non fuisse Iudaeos seu peculiarem Iudaeorum sectam, sed philosophos barbaricos Iudaizantes, Hal. 1721.

p) De Therapeutis pec. diss. quoque [illegible] qua infra.

adduci eos inter exempla gentilium philoſophorum, in barbarico ſolo frequentius occurrentium, Perſarum, Indorumque, et haec exempla etiam Syriae et Palaeſtinae non deeſſe, oſtendi. Reieciſſe eos quoque imperia dominorum et ſeruorum conditionem, et intermiſiſſe ſacrificia, quorum vtrumque legi diuinae repugnet. Porro eos matrimonium non contraxiſſe, contra conſuetudinem Iudaeorum, tantopere coniugium tanquam legem extollentium. Exhibuiſſe eos, Ioſepho teſte, ſoli diuinos honores, ius in publicis conuentibus dixiſſe, quod tamen ſine ſynedrii conſenſu Iudaeis non licuerit; ſeparauiſſe ſe a templo, nec in id veniſſe, legiſſe libros veterum, at non Iudaeorum; in ſanctificando ſabbatho reliquis Iudaeis praecelluiſſe. Addit his vir clariſſimus, nullam fieri Eſſenorum mentionem in ſacris literis, non tacitura hiſtoria euangelica, ſi Iudaei gente et religione fuiſſent. Habendos itaque pro barbaricis philoſophis, ſed talibus, qui Iudaeorum ritus et caeremonias in multis ſint imitati. Erudite haec et non ſine ingenio a docto viro diſputata ſunt, aſt inuita, niſi prorſus fallimur, veritate. Ad totam enim hanc opinionem vna machina disiiciendam ſola diſertiſſima IOSEPHI [q] atque PHILONIS [r] verba ſufficiunt: quorum ille tres ait eſſe ſectas Iudaeorum, Sadducaeorum, Phariſaeorum, Eſſenorum, hic ſatis manifeſte philoſophorum barbarorum inter Perſas et Indos exemplis opponit Palaeſtinae Syriaeque genus hominum virtutem ſectantium, cuius regionis non paruam partem gens populoſa Iudaeorum incolat. Apud eos (Iudaeos) ait, quosdam dici Eſſaeos. Vterque ita clare Iudaeos eos fuiſſe definit, vt aut caecutire nos in meridiana luce oporteat, aut videamus non niſi Iudaeorum genus, peculiare vitae inſtitutum ſectans. Nec ita comparatae ſunt phalanges viri doctiſſimi, vt non facile queant profligari, modo id obſeruetur: non negari, quod in multis a legis praeceptis et Iudaeorum conſuetudine recedentes gentiles ceremonias, ritus, placita, ex Aegypto ſine dubio ad eos translata, vel potius cum iis in Palaeſtinam allata ſuſceperint, ſectamque conſtituerint inter Iudaeos minime orthodoxam: ſed de eo tantum quaeſtionem eſſe, vtrum origine, gente, et religione, quoad dogmata palmaria, Iudaei fuerint, nec ne? vtrum eos pro Iudaeis agnouerint ipſi Iudaei? vtrumque affirmant Ioſephus et Philo, qui hos homines cognouerunt, et eorum temporibus vixerunt. Quod autem Philo barbarorum philoſophorum exemplis adiecerit Eſſaeos, adeo non infringit, quod ipſe affirmat, fuiſſe eos Iudaeos, vt potius inter viros probos, qui virtutis ſtudio veram libertatem tuiti ſunt, ideo praeſtantiſſima barbarorum philoſophorum exempla adducat, vt occaſio ipſi ſubnaſcatur velificandi ambitioni gentis ſuae, iisque longe pulchrius et praeſtantius ex domeſtico gentis ſuae apparatu praeferendi, ſicque ſanctitatem et excellentiam legis atque legislatoris, Iudaeorum, patriaeque philoſophiae ita demonſtrandi, vt facile

q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. L. XVIII. c. 2. de B. I. L. II. c. 7.

r) Quod omnis probus liber p. 876.

facile ſibi Graeci perſuadere patiantur, omnem gentium quarumcunque ſapientiam a Iudaeis ad illos dimanaſſe. Quod vero ſacrificia intermiſerint, templumque deſeruerint, hoc tantum probat, ſeparauiſſe ſe eos a communi religionis cultu et ſingulare inſtitutum fuiſſe ſecutos, recte quoque inde magna gentis huius, quae tum regnabat, euincitur corruptio: aſt Iudaeos non fuiſſe, inferri ex eo non poteſt. Reſpuit etiam gentilium partes diuina et tantum non ſuperſtitioſa legislatoris Moſis veneratio, etiam vitae periculo confirmata et cuſtodita. Quod ſi illi a religione, cui adhaerere dicuntur, ſeparandi ſunt, qui peculiaria ſibi dogmata formant, quot quaeſo religiones in mundo nobis efformabimus? Addit autem Philo, leges, ceremonias, inſtituta eorum niti Θεοπνευςία vel vt ipſe habet, κατακωχῇ ἐνθέῳ, quo omnis rationis regula reiicitur, lexque diuinitus inſpirata ſtatuitur norma actionum. Nec firmiora ſunt, quae ex Ioſepho pro noua hac opinione petuntur argumenta. Nam quod matrimonium quidam inter eos reiecerint, nihil probat, niſi peculiaria ſibi placita Iudaeos quoſdam effinxiſſe. Annon inter Chriſtianos matrimonii inſtitutum diuinum ſanctumque creditur, et ſunt tamen aſcetarum coetus plurimi, qui a matrimonio abſtinent? num hi e Chriſtianorum numero eiiciendi? Quod ius dixerint ipſi Eſſeni, a moribus Iudaeorum non abhorret, qui in minoribus controuerſiis et delictis ex arbitrio quorundam iudicum vbique ius dicere ſolebant. Quod eo magis neceſſarium erat apud Eſſenos, cum in vicis remotiores ab Hieroſolymitano ſynedrio habitarent, cuius iura priuata iſtius collegii iurisdictione non violabantur. Immo a veri non prorſus abit ſimilitudine, Eſſenos, qui ex Aegypto, non vero cum reliquis ex Babylone acceſſerunt, turbulentis iſtis perſecutionum grauiſſimarum temporibus σύςημα ſuum peculiare ſibi ſeruaſſe, et pacatis tandem rebus obtinuiſſe, confirmatos etiam in ea libertate fuiſſe a Romanis. Quod templum non inuiſerint, ſeparationis quidem reos agit, non vero ex Iudaeorum excludit conſortio: nam nec Iudaei Helleniſtae templo Hieroſolymitano adhaerebant, ſed peculiare ſibi templum Alexandriae erexerant, et tamen erant Iudaei. Nec obiici poteſt, non paſſuros id fuiſſe ſacerdotes propter commoda ſua. His enim, vt pacate viuerent, Eſſaei proſpexerant, donaria ſua ad templum mittentes. His poſitis quae cura poterat eſſe animarum vel religionis ſacerdotibus, cum hypocritae eſſent lucro tantum addictiſſimi? Solis vero cultum Eſſenis obiicii non poſſe, ſupra luculenter euicimus: multo magis conſuetudo Eſſenorum hymnis matutinis in ſolis ortu et ante eum Deo benedicendi tota Iudaica eſt. A libris vero ſacris Eſſenorum infirmum ducitur argumentum, eo quod ignoremus, quales illi libri fuerint. Allegoricos fuiſſe, ex Philone conſtat. Aſt ex antecedentibus notum eſt, libros Iudaeorum allegoricos complexos fuiſſe explicationem ſymbolicam legis Moſaicae, qua dogmata heterogenea et exotica legi patriae affricuere. Nec alios Eſſenorum libros fuiſſe omnino credibile; nempe tales, qui doctrinam iſtam moralem, fanati-

naticiſmi parentem, ex lege allegoriarum machinis eruerent: id quod Iudaeos prodit, non philoſophos barbaros. Quod vero ſabbathum praeter ceteros Iudaeos ſtrictiori obſeruantia coluerint, pro eorum Iudaiſmo militat, non vero eum euertit, et id probat, leuem gentis eius pietatem ad ſtrictiorem legis obſeruantiam homines hos ſeueriorem cultum vrgentes impuliſſe. Quod vero ſacri hiſtorici eius ſectae non meminerint, cauſſam ſupra indicauimus, quod ab iis locis remoti, quae Chriſtus peragrauit, nullam cum eo conſuetudinem habuerint. Quibus rationibus eneruatis concidit ſecta haec barbarica Iudaizans, fruſtraque coniicitur, Pythagoram ſua ab illis hauſiſſe. Nam et orientale atque Phoenicium Pythagorae iter incertum et ſuſpectum eſt, vt ſuo loco oſtenſum, et antiquitas ſectae, cui fauet Ioſephus, ex ſola Iudaei hominis ambitione enata, tanta non eſt, vt ad Pythagorae aetatem aſcendat. Plura facile addi poſſent, ſed dicemus ea in ſequenti §. de Therapeutis acturi, quorum inſtituta huius quoque ſectae res illuſtrant. Iudaeos itaque fuiſſe Eſſenos, cum veteribus et recentioribus ſcriptoribus tantum non omnibus, omnino ſtatuendum eſt; at miſcuiſſe ſe aſcetico huic inſtituto gentilia multa, quilibet videt, qui narrationes Ioſephi et Philonis recte inſpexit, nec ſeduci ſe ab iſtis viris patitur, vt cunctos eorum ritus et conſuetudines pro Hebraeis a maioribus acceptis habeat. Multa enim iis inſunt, quae nemo pro Moſaicis habebit, niſi eodem, quo illi ipſi, praeiudicio impeditus. Qui ſyncretiſmus Iudaica et gentilia inter ſe in vnam maſſam confundens cum in Aegypto coeperit, confirmatur inde admodum coniectura noſtra, ipſam Eſſenorum ſectam ex eadem regione primas origines accepiſſe. Maxime vero ex eo tempore, quo Pythagorica philoſophia et σύστημα inter Aegyptios receptum et imitatione expreſſum fuit, multa inter Eſſenos admiſſa eſſe, quae a patriis legibus et ceremoniis deuiant, comparatio vtriusque euidenti nos argumento conuincit. Nam, vt pauca in lectoris gratiam hac de re addamus, et Pythagoreis ὁμακοεῖον fuit atque κοινόβιον, in quo ſimul conuenientes audiuere magiſtrum, cibum ceperunt, ſimulque vixerunt; et Eſſeni in diaetis atque coenaculis ſuis ſeparati a turba conuenerunt, ſimulque capientes cibum a magiſtrorum ore pependerunt. Communi conſortii vinculo tamquam fratres inter ſe nexi Pythagorei ſola inſtituti communione etiam aduenas ita diligebant, vt omnium vitae commoditatum, bonorum, menſae, conuerſationis eſſent participes: ſimili vero modo Eſſenos quoque erga ſectae ſuae addictos ſolitos fuiſſe facere, ex Ioſepho diſcimus. Vtrique ſectae facultates in commune collatae, iisque adminiſtrandis procurator praefectus. Et Pythagoreis et Eſſenis veſtitus candidus non innocentiae tantum ſignum habitus, ſed in ſocietate quoque ſolus admiſſus. Diei horarum diſtributio vtrique ſectae par fuit: nam orare ante ſolis ortum, et diuina curare, tum negotiis ſacris primum adeſſe; lauari ante prandium, bene dicere cibis, communem cibum ſimul cape-

capere, redire post prandium ad ciuilia negotia et Pythagoreum fuit et Essenum. Iuniorum par in vtraque secta reuerentia erga seniores, par silentium. Explorationis vero anni Essenorum cum Pythagoreorum δοκιμασία exacte conuenientes. Medicinae simplicium, diaeteticam et therapeuticam empirica ratione excolentis studium inter Pythagoreos et Essenos simili ratione vigens. Sectae vero ἐχεμυθία, nec cruciatibus nec morte vincibilis, et iureiurando obsignata adeo apud vtramque similis, vt ouum ouo; cum taciturnitate et silentio vtraque laudetur. Quin et Pythagoricum αὐτὸς ἔφα Essenis non ignotum fuit, cum iuniores a seniorum ore muti pependerint nec licuerit vlli sub iurisiurandi fide a sectae placitis vel latum vnguem discedere. Et quemadmodum Pythagorei in varias classes dispescebantur, ita Essenorum quatuor classes fuisse ex Iosepho audiuimus. Nec ex alio forte fonte vtriusque dogmata dimanauerunt, esse animam ex aethere, cunctaque regi fato; ipsa porro methodus allegorica vt ab Essenis, ita a Pythagoreis adhibita. Quae breues comparationis vtriusque sectae lineae, vt vel coeco conuenientiam palpandam exhibent [s], ita certum faciunt, aut Pythagoreos ab Essenis, aut Essenos a Pythagoreis, aut vtramque sectam ex communi fonte hausisse. Verum cui, ex his tribus sententiae subscribendum sit, de eo longa inter eruditos et varia est disceptatio. Post Iudaeos laudatos, quorum insolens prorsus in hac re est ambitio, veterum doctorum multi, et recentiores quoque nonnulli, inter quos eminet HVETIVS, et nuper suo modo Cl. LANGIVS [t], Pythagoram ab Essenis instituti sui rationes accepisse statuerunt. Fundamento vero omni destitui hanc opinionem, paulo attentius vtriusque sectae origines et fata consideranti erit certissimum. Ante reditum enim Iudaeorum ex captiuitate Babylonica nullam inter hanc gentem sectam fuisse, nec vltimorum vatum tempore eas in Iudaea iam viguisse, ex iis, quae in antecedentibus disputauimus, indubitatum est. Pythagorae vero aetas, maxime profectio eius in Aegyptum et orientem illa tempora superat, quascunque etiam rationes chronologicas in eius historia sequamur. Quodsi concederemus, quod tamen nunquam euinci potest, Essenos eo iam tempore floruisse, quo iter philosophicum suscepit Pythagoras, demonstrari tamen non potest Phoeniciae commorationis eius veritas, vt *tomo primo* luculentis rationibus confecimus. Verisimile quoque non est, Iudaeos, in admittendis gentilibus ad instituta, sacra, ceremonias suas difficillimos, in disciplinam suam recepisse hominem gentilem, nisi veterem Iudaeorum fabulam recoquere placeat: Pythagoram factum esse proselytum. Neque vero altera quoque sententia, quae ex communi fonte vtramque sectam, ritus, placita et instituta similia hausisse dicit, eum fontem indicare potest, nisi philosophos quosdam barbaros nobis fingamus, in philosophica historia nunquam comparentes, nulloque veterum testimonio probandos, adeoque recipi

s) Agnouerunt eam GALEVS Court of the Gentiles P. II. c. 6. p. 147. HOTTINGER. ad GOODWIN. Mos. et Aar. L. I. c. 18. p. 225.

t) loc. cit. p. 32.

recipi quoque non poteſt. Tertiam itaque opinionem amplectamur, neceſſe eſt, quae ex Pythagorae ſchola eiusmodi morum, inſtituti, placitorum harmoniam ortam eſſe aſſerit. Quam veriſimilitudine non carere, modo recte intelligatur, omnino fatendum eſt. Id quidem facile concedemus, primas conſortii eiusmodi ineundi occaſiones eſſe antiquiores Pythagoreorum diſciplina in Aegyptum introducta; at tum illud quoque habuiſſe iſtos ritus demonſtrari non poteſt, ſed credibile eſt, vt ſunt omnia initia ſimplicia, ſolas Iudaeorum in Aegyptum ſecedentium, et inuaſionis tempore in ſolitudinem confugientium calamitates, quae patriae religionis vſum publicum eripuerant, anſam eiusmodi συςήματος condendi dediſſe, paucisque ita coëuntibus, exiguis quoque ceremoniis eos coaluiſſe. At cum Iudaeorum in Aegypto numerus ſub Ptolemaeo Lagide creſceret, et circa iſta tempora in Aegyptum diffugerent Pythagoreorum vltimi, eorumque inſtituta, vitaque coenobitica Aegyptiis maxime arriderent, veriſimillimum eſt, Iudaeos hos in ſolitudine μονάζοντας, cum valde ſuis circumſtantiis conformes Pythagoreorum conſuetudines viderent, ſe illis ita attemperaſſe, vt credebant ſalua lege et religione patria fieri poſſe. Quibus cum accederet fanatica animi diſpoſitio, temperamentum atra bile plenum, opinio ſanctitatis vulgo melioris, audacia detorquendi in ſingulares et inauditos ſenſus allegoriarum ope patriam legem, exemplum porro aliorum Iudaeorum Aegyptiorum, philoſophiam gentilem et quidem orientalem et Pythagoricam Moſaicis legibus immiſcentium, et Cabbalam quandam inde effingentium, non potuit non ille tandem Eſſenae ſectae enaſci habitus, ea emergere facies, qualem depinximus. Quae cum poſtea ad patrias ſedes reuerteretur, ea quae a maioribus ſectaeque conditoribus acceperat, tandem lege ſacra ita confirmauit, vt Aſſamonaeorum tempore illa ſectae conſtitutio tanquam ſanctior quaedam diſciplina floruerit, quae a Ioſepho et Philone deſcripta eſt.

Therapeutae Aegyptii.

§. XXX. Duo nobis Philo enarrat Eſſenorum genera; quorum vnum practicum vitae genus ſecutum fuerit, alterum theoreticum. De illo in antecedentibus dictum, de hoc porro iam agendum, et Therapeutarum quoque ſecta deſcribenda eſt. De ea vero, dici non poteſt, quam diuerſae ſint virorum eruditiſſimorum opiniones atque coniecturae. Vt itaque non alienis plurimorum ſcriptorum *), qui vel Iudaeos, vel gentiles, vel Chriſtianos exſculpunt, oculis, ſed propriis, quid de iis iudicandum ſit, videamus, audiendus ipſe PHILO, qui ſolus de hac ſecta Aegyptiaca nobis quaedam memorauit. Ita vero ſcriptor elegans x): „Quemadmodum in Palaeſtina ſecta viget Eſſaeorum practica, eo quod vitam „actiuam ducit pleriſque feliciorem, ita et dantur contemplationi dediti, qui

*) Scriptores de Eſſenis enumerant Ven. DEYLINGIVS Obſ. SS. L. III. p. 452. ITTIGIVS ſelect. cap. Hiſt. eccleſ. Sec. I. c. 4. §. 16. p. 240. HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. III. p. 512. FABRICIVS ad Hieronym. Cat. S. E. c. 11. Bibl. Graec. Vol. III. p. 113. et maxime in ſalutari luce euangelii c. IV. p. 55.

x) De vita contemplatiua p. 891. ſeqq. omittemus autem digreſſiones huc nihil facientes.

capere, redire post prandium ad ciuilia negotia et Pythagoreum fuit et Essenum. Iuniorum par in vtraque secta reuerentia erga seniores, par silentium. Explorationis vero anni Essenorum cum Pythagoreorum δοκιμασία exacte conuenientes. Medicinae simplicium, diaeteticam et therapeuticam empirica ratione excolentis studium inter Pythagoreos et Essenos simili ratione vigens. Sectae vero ἐχεμυθία, nec cruciatibus nec morte vincibilis, et iureiurando obsignata adeo apud vtramque similis, vt ouum ouo; cum taciturnitate et silentio vtraque laudetur. Quin et Pythagoricum αὐτὸς ἔφα Essenis non ignotum fuit, cum iuniores a seniorum ore muti penderint nec licuerit vlli sub iurisiurandi fide a sectae placitis vel latum vnguem discedere. Et quemadmodum Pythagorei in varias classes dispescebantur, ita Essenorum quatuor classes fuisse ex Iosepho audiuimus. Nec ex alio forte fonte vtriusque dogmata dimanauerunt, esse animam ex aethere, cunctaque regi fato: ipsa porro methodus allegorica vt ab Essenis, ita a Pythagoreis adhibita. Quae breues comparationis vtriusque sectae lineae, vt vel coeco conuenientiam palpandam exhibent [s], ita certum faciunt, aut Pythagoreos ab Essenis, aut Essenos a Pythagoreis, aut vtramque sectam ex communi fonte hausisse. Verum cui, ex his tribus sententiae subscribendum sit, de eo longa inter eruditos et varia est disceptatio. Post Iudaeos laudatos, quorum insolens prorsus in hac re est ambitio, veterum doctorum multi, et recentiores quoque nonnulli, inter quos eminet Hvetivs, et nuper suo modo Cl. Langivs [t], Pythagoram ab Essenis instituti sui rationes accepisse statuerunt. Fundamento vero omni destitui hanc opinionem, paulo attentius vtriusque sectae origines et fata consideranti erit certissimum. Ante reditum enim Iudaeorum ex captiuitate Babylonica nullam inter hanc gentem sectam fuisse, nec vltimorum vatum tempore eas in Iudaea iam viguisse, ex iis, quae in antecedentibus disputauimus, indubitatum est. Pythagorae vero aetas, maxime profectio eius in Aegyptum et orientem illa tempora superat, quascunque etiam rationes chronologicas in eius historia sequamur. Quodsi concederemus, quod tamen nunquam euinci potest, Essenos eo iam tempore floruisse, quo iter philosophicum suscepit Pythagoras, demonstrari tamen non potest Phoeniciae commorationis eius veritas, vt *tomo primo* luculentis rationibus confecimus. Verisimile quoque non est, Iudaeos, in admittendis gentilibus ad instituta, sacra, ceremonias suas difficillimos, in disciplinam suam recepisse hominem gentilem, nisi veterem Iudaeorum fabulam recoquere placeat: Pythagoram factum esse proselytum. Neque vero altera quoque sententia, quae ex communi fonte vtramque sectam, ritus, placita et instituta similia hausisse dicit, eum fontem indicare potest, nisi philosophos quosdam barbaros nobis fingamus, in philosophica historia nunquam comparentes, nulloque veterum testimonio probandos, adeoque recipi

s) Agnouerunt eam Galevs Court of the Gentiles P. II. c. 6. p. 147. Hottinger. ad Goodwin. Mos. et Aar. L. I. c. 18. p. 225.

t) loc. cit. p. 32.

recipi quoque non poteſt. Tertiam itaque opinionem amplectamur, neceſſe eſt, quae ex Pythagorae ſchola eiusmodi morum, inſtituti, placitorum harmoniam ortam eſſe aſſerit. Quam veriſimilitudine non carere, modo recte intelligatur, omnino fatendum eſt. Id quidem facile concedemus, primas conſortii eiusmodi ineundi occaſiones eſſe antiquiores Pythagoreorum diſciplina in Aegyptum introducta; at tum illud quoque habuiſſe iſtos ritus demonſtrari non poteſt, ſed credibile eſt, vt ſunt omnia initia ſimplicia, ſolas Iudaeorum in Aegyptum ſecedentium, et inuaſionis tempore in ſolitudinem confugientium calamitates, quae patriae religionis vſum publicum eripuerant, anſam eiusmodi συςήματος condendi dediſſe, paucisque ita coëuntibus, exiguis quoque ceremoniis eos coaluiſſe. At cum Iudaeorum in Aegypto numerus ſub Ptolemaeo Lagide creſceret, et circa iſta tempora in Aegyptum diffugerent Pythagoreorum vltimi, eorumque inſtituta, vitaque coenobitica Aegyptiis maxime arriderent, veriſimillimum eſt, Iudaeos hos in ſolitudine μονάζοντας, cum valde ſuis circumſtantiis conformes Pythagoreorum conſuetudines viderent, ſe illis ita attemperaſſe, vt credebant ſalua lege et religione patria fieri poſſe. Quibus cum accederet fanatica animi diſpoſitio, temperamentum atra bile plenum, opinio ſanctitatis vulgo melioris, audacia detorquendi in ſingulares et inauditos ſenſus allegoriarum ope patriam legem, exemplum porro aliorum Iudaeorum Aegyptiorum, philoſophiam gentilem et quidem orientalem et Pythagoricam Moſaicis legibus immiſcentium, et Cabbalam quandam inde effingentium, non potuit non ille tandem Eſſenae ſectae enaſci habitus, ea emergere facies, qualem depinximus. Quae cum poſtea ad patrias ſedes reuerteretur, ea quae a maioribus ſectaeque conditoribus acceperat, tandem lege ſacra ita confirmauit, vt Aſſamonaeorum tempore illa ſectae conſtitutio tanquam ſanctior quaedam diſciplina floruerit, quae a Ioſepho et Philone deſcripta eſt.

§. XXX. Duo nobis Philo enarrat Eſſenorum genera; quorum vnum practicum vitae genus ſecutum fuerit, alterum theoreticum. De illo in antecedentibus dictum, de hoc porro iam agendum, et Therapeutarum quoque ſecta deſcribenda eſt. De ea vero, dici non poteſt, quam diuerſae ſint virorum eruditiſſimorum opiniones atque coniecturae. Vt itaque non alienis plurimorum ſcriptorum [w], qui vel Iudaeos, vel gentiles, vel Chriſtianos exſculpunt, oculis, ſed propriis, quid de iis iudicandum ſit, videamus, audiendus ipſe PHILO, qui ſolus de hac ſecta Aegyptiaca nobis quaedam memorauit. Ita vero ſcriptor elegans [x]: „Quemadmodum in Palaeſtina ſecta viget Eſſaeorum practica, eo quod vitam „actiuam ducit plerisque feliciorem, ita et dantur contemplationi dediti, *Therapeutae Aegyptii.*

 qui

w) Scriptores de Eſſenis enumerant Ven. DEYLINGIVS Obſ. SS. L. III. p. 452. ITTIGIVS ſelect. cap. Hiſt. eccleſ. Sec. I. c. 4. §. 16. p. 240. HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. III. p. 512. FABRICIVS ad Hieronym. Cat. S. E. c. 11. Bibl. Graec. Vol. III. p. 113. et maxime in ſalutari luce euangelii c. IV. p. 55.

x) De vita contemplatiua p. 891. ſeqq. omittemus autem digreſſiones huc nihil facientes.

„qui vocantur Therapeutae Therapeutridesque. Illud hominum genus „therapeuticum ſemper in contemplatione diuinitatis proficit, nec vn„quam ſuum ordinem deſerit, tendentem ad felicitatem perfectiſſimam. „Huic vitae inſtituto qui ſe addicunt, non ex more aut rogati id faciunt, „ſed amore correpti rerum coeleſtium, et quaſi furore diuino perciti, do„nec ad contemplationem illam perfectiſſimam perueniant. Deinde prae „immortalis beataeque vitae cupiditate, quaſi iam hac mortali defuncti, „facultates ſuas relinquunt liberis aut cognatis, vltro eis poſſeſſione ce„dendo, atque etiam ſociis et amicis, ſi cognati deſint. Relictis itaque „facultatibus et auocamentis omnibus fugiunt ſine reſpectu fratrum, libe„rorum, parentum, vxorumque, et deſerunt numeroſas cognationes, ipſam „denique patriam, et ciuitates fugientes extra moenia degunt in hortis, „aut villis ſolitariis, amantes ſolitudinem non hominum odio, ſed ad ca„uendos congreſſus cum diſſimilibus. Huic quidem generi ſimiles multi „in orbe ſunt y), cum et Graeca et barbara terra hoc probitatis perfectae „genus recipiat, maxime vero in Aegypto frequentatur per praefecturas „ſingulas, et imprimis circa Alexandriam: ex omnibus autem locis opti„mus quisque Therapeutarum tanquam in huius generis patriam colo„nus mittitur, in locum quendam aptiſſimum, ſitum ad ſtagnum Mariam „in terreno colle accliui leniter, tutum ſimul et laudatum ab aëris tempe„rie. Securitatem enim ei praeſtant villae vicique proximi: aërem vero „temperat emiſſorium ſtagni exonerantis ſe in mare, et aurae nunquam „non ex alto aſpirantes tenuiter, ſicut craſſiores feruntur ex ſtagno, qui„bus permixtis temperamentum exiſtit ſaluberrimum. Domicilia vero „conuenarum ſunt admodum frugalia comparata contra aeſtum tantum„modo et frigora, non contigua, vt in vrbibus, nec tamen longe remota, „vt ſibi inuicem poſſint ſuccurrere contra fortuitos latronum incurſus. „Singuli autem habent ſacras aediculas, quas ſemnea vocant, ſiue mona„ſteria, vbi ſolitarii ſanctae vitae dant operam, nec cibi potusque quic„quam eo inferunt, aliudue in vſum corporis, ſed legem tantum et pro„phetarum oracula diuinitus prodita, hymnosque et quaedam alia pietati „ſcientiaeque promouendae idonea. Itaque perpetuam Dei habent me„moriam, vt ne in ſomnis quidem aliud eis obuerſetur, quam imagines „diuinarum pulchritudinum, et ſunt in his, qui ſomniando produnt prae„claras ſacrae philoſophiae ſententias. Quotidie bis precari ſolent, ma„ne ac circa veſperam, oriente ſole petentes diem vere felicem, vtque „mentes eorum coeleſti repleantur lumine: Occidente vero, vt anima „tota exonerata ſenſibus moleque rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in „ſyne-

y) Hoc non ita intelligendum, ac ſi Therapeutarum inſtitutum in omni mundo diſperſum reperiatur, quo ſenſu verba Philonis intellexit VALESIVS ad Euſeb. L. II. c. 17. aliique Act. philoſ. Vol. III. p. 521. nominati. Sed ſenſus hic tantum eſt, contemplatiuarum eiusmodi ſocietatum complures paſſim in orbe reperiri, quae vitae perfectiori inuigilent, e. g. Perſarum Magos, Indorum Gymnoſophiſtas etc. Haec vero ambitioſius verbis exornat, et affectata prolixitate ſuget, vt tum gentis ſuae arrogantiae, tum quaeſitae eloquentiae laudi ſatisfaceret.

„ſynedrio domeſtico. Medium vero matutini veſpertinique temporis in-
„terſtitium totum meditationi attribuitur. Verſantes enim ſacra volumi-
„na, dant operam philoſophiae patriae allegoriis inuigilantes, quoniam
„ſub apertis verbis latere credunt ſecreta naturae coniecturis detegenda
„probabilibus. Habent etiam priſcorum commentarios, quia huius ſe-
„ctae auctores multa monumenta reliquerunt de allegoriis eiusmodi, ad
„quorum imitationem poſteri ſe accommodant. Itaque non ſolum con-
„templantur, ſed etiam cantica hymnosque in laudem Dei componunt,
„vario metrorum carminumque genere, rythmis concinnatos in augu-
„ſtiorem ac religioſam ſpeciem. Per ſex ita dies ſeorſum quisque in ſuis
„illis modo dictis monaſteriis philoſophantur, non progredientes foras,
„immo ne proſpicientes quidem: Septima vero conueniunt in coetum
„communem, et iuxta aetatis ordinem conſidunt decenti habitu, manus
„continentes ſub pallio, dexteram inter pectus barbamque, ſiniſtram ap-
„plicatam lateri. Tum progreſſus in medium natu maximus et dogma-
„tum eius ſectae peritiſſimus, diſſerit vultu ad grauitatem compoſito, vo-
„ce moderata, non ſine magna prudentia, ſecus quam oratores aut ſophi-
„ſtae: reliqui omnes auſcultant per ſummum ſilentium, annuentes oculis
„tantum aut capite. Id commune ſemneum, in quod ſeptimo quoque
„die conueniunt, ſepto clauditur duplici, ſeparatis virorum et mulierum
„coetibus; nam mulieres quoque ſimul auſcultant ex more, duntaxat,
„quae idem inſtitutum ſectantur. Temperantiae tanquam fundamento
„ceteras virtutes ſuperſtruunt. Nec cibum, nec potum quiſquam ſumit
„ante ſolis occaſum, quod ſapientiae ſtudium luci conuenire iudicent,
„tenebris vero curam corporis. Ideo totos dies alteri, alteri vero exi-
„guam noctis partem tribuunt; nonnulli ex his vix tertio quoque die fa-
„mem ſentiunt, attenti magis ad diſciplinam ſcientiarum. Nec deſunt,
„qui perdurant duplum eius temporis, et vix ſexto die deguſtant cibum
„neceſſarium, canticis ſolantes inediam. Septimum vero diem vt feſtum
„ſacratumque honore dignantur eximio, quo poſt curam animae corpus
„quoque reficiunt, ſicut iumento relaxantes laborem continuum. In ci-
„batu vtuntur pane ſimplici, ſal ſupplet vicem obſonii, qui delicatiores
„ſunt, hyſſopum pro condimento adiiciunt. Potum e fluentis hauriunt,
„contenti placare famem ſitimque; edunt itaque ne eſuriant, bibunt, ne
„ſitiant, ſaturitatem cauendo vt inimicam animo pariter atque corpori.
„In veſte apparet ſimplicitas ad arcendos calores et frigora, pro pelliceis
„craſſa tunica in hieme, aeſtate vero exomis aut interula linea. Certis
„quoque temporibus hi aſſeclae Moſis (γνώριμοι) ex inſtituto eius conui-
„uia celebrant. Numeros enim imprimis obſeruando poſt ſeptem hebdo-
„madas elapſas conuentus ſuos inſtaurant, venerati vim multiplicem ſe-
„ptenarii. Is dies feſtus eſt maximae feſtiuitatis incidentis in numerum
„quinquagenarium. Vbi vero conuenere candidati et laeti cum ſumma
„grauitate ad ſignum datum a quodam ephemereuta, priusquam diſcum-

„bant, ſtantes vna ſerie ſublatis in coelum manibus atque oculis precantur, „Deo vt placeat illud conuiuium. Abſolutis precibus ſeniores diſcumbunt, ac mox alii pro cuiusque dignitate: honorem vero ſenectutis tribuunt his, qui a iuuentute ſe exercuerunt in contemplatione philoſophica. Adhibentur menſae foeminae quoque, anus pleraeque, ſed virgines non coactae caſtitatis, ſed ſponte continentes prae amore ſapientiae. Diſcubitus ita diſtribuitur, vt ſeorſum viri dexterum latus, ſeorſum foeminae ſiniſtrum teneant. In miniſterio non vtuntur mancipiis, „quandoquidem ſeruitutem cum natura pugnare autumant, ſed miniſtrant „ingenui, et ſponte quicquid opus eſt, faciunt, delectu habito ex omni „ſodalitatis huius iuuentute, vt quisque aliquod praeclarum ſpecimen edidit. Hi tanquam germani filii certatim ac libenter miniſtrant, haud ſecus ac parentibus publicis; diſcincti autem et promiſſis tunicis accedunt „ad miniſtrandum, vt omnis ſeruilis ſpecies ab hoc conuiuio abſit. Vinum per illos dies non praebetur, ſed limpidiſſima aqua, caeteris frigida, „calida vero his, qui inter ſeniores tractantur delicatius. Menſa pura eſt „a cruentis dapibus, pro cibo panis apponitur, ſal pro obſonio, et hyſſopus pro condimento in delicatorum gratiam [z]. Tunc ſilentium magis „quam antea, ita vt ne mutire quidem cuiquam liceat, aut reſpirare vehementius. Proponit quispiam quaeſtionem ex ſacris literis, aut ſoluit „ab alio propoſitam, nihil de ſolutione ſollicitus; nec enim captat „laudem argutiarum aut eloquentiae, hoc tantum agit, vt rem diligentius „perſpiciat, et ita immoratur doctrinae, vt et minus perſpicaces aſſequantur. Totum vero auditorium attentum auſcultat, in vno eodemque habitu, intelligere ſe nutu vultuque ſignificans, probare vero hilaritate ac exporrectis frontibus, interdum et dubitare haerereque, motu „leniter capite ſummoque dexterae digito. Nec minore attentione iuniores, „qui adſtant, audiunt: enarrationes autem ſacrarum literarum conſtant ex „allegoriis. Nam hi viri totam legem exiſtimant habere animalis ſimilitudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero ſententias abſtruſiores, ſub velamine verborum abditae [a]. Vbi vero praeſes viſus „rem bene tractando ſatis feciſſe auditorum deſiderio, plauſus profunditur ab omnibus; tum ille aſſurgens hymnum in laudem Dei primus „canit, aut recens a ſe compoſitum, aut deſumtum ab aliquo veteri poëta. Extant enim huius generis carmina priſca verſu trimetro et hymni „cum ſuis accentibus inter ſacra canendi ante altaria vel a ſtantibus, vel „a cho-

z) Hyſſopo vſos fuiſſe veteres inter cibos, paſſim viris doctis obſeruatum; vid. CLERIC. Hiſt. eccl. Sec. I. et II. p. 26. §. 11. BOCHART. Hierozoic. P. I. L. II. c. 30. p. 592. LEVIN. LEMNIVS de plantis ſacris c. 26. pag. m. 25. G. W. WEDELIVS diſſert. de Hyſſopo aliique. Imprimis obſeruandum, quod HIERONYMVS aduerſus Iouin. L. II. tradit, et nos Tomo primo iam tetigimus, Hyſſopi vſum in Aegypto inter cibos non infrequentem fuiſſe, ſacerdotesque Aegyptiorum, carne et vino abſtinentes panem cum Hyſſopo comediſſe, vt digeſtio a calida hac planta promoueretur, caputque vaporibus non repleretur. Ab Aegyptiacis ſacerdotibus et Pythagoras herbarum huiusmodi vſum didicit, et Therapeutae quoque acceperunt.

a) Fundamentum hoc philoſophiae Cabbaliſticae circa haec tempora gigni coeptae, vt poſtea dicetur.

„a choreas ducentibus moderatas variis flexibus et reflexibus. Praesulem mox „imitantur ceteri decenti ordine, omnibus intente quieteque auscultantibus, „praeterquam in fine hymni, extremaque clausula. Tunc enim vniuersi vo„cem extollunt, sine sexus discrimine [b]. Absolutis hymnis singulorum iunio„res mensam efferunt, in qua rite cibus ille sacratissimus, panis fermentatus „cum sale et hyssopo apponitur ob reuerentiam mensae dedicatae in tem„pli vestigio. Nam in ea proponi solent panes cum sale absque condi„mento alio, sed panes non fermentati, sal sine mixtura. Coenam vero „sequitur sacrum peruigilium his ritibus: vbi omnes consurrexerunt, duo „chori fiunt in medio coenaculo, alter virorum, alter feminarum; cuique „suus incentor praeficitur, honore praestans et canendi peritia. Deinde can„tant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum carminumque „generibus, nunc ore vno, nunc alternis, non sine decoris et religiosis „gestibus atque accentibus, modo stantes, modo prorsum retrorsumque „gradum mouentes, vt res postulat [c]. Deinde postquam vterque chorus „seorsim expleuit se his deliciis, velut amore diuino ebrii vnum chorum fa„ciunt promiscuum ad imitationem illius olim instituti in rubri sinus littore. „Horum omnium finis est vnus et idem pietas. Itaque producta vsque ad „matutinum hac comessatione honestissima, neque grauati crapula, neque „nictantes, sed excitatiores, quam cum venirent ad conuiuium, verso ad au„roram vultu, totoque corpore, quam primum orientem solem aspiciunt, „felicem diem et veritatem perspicacemque mentem sibi comprecantur: „atque ita precationibus absolutis ad suum quisque semneum secedit, ad „culturam consuetae philosophiae". Hactenus Philo de Therapeutis. Ex ista vero narratione Philonis de hac secta iudicium fieri debet, vtrum gentiles philosophi fuerint, an Iudaei, an monachi Christiani. Primum placuit doctissimo LANGIO [d], qui ex Philone demonstrare conatus est, Therapeutas non fuisse Iudaeos, multo minus Christianos, sed philosophos barbaricos Iudaizantes. Iisdem vero in hac assertione demonstranda argumentis vtitur, quibus Essenos ex Iudaeorum grege eiecit. Nempe vrget, non vocari a Philone Iudaeos, tacere de iis Iosephum, qui tamen sectas Iudaeorum enumeret; coelibatum horum hominum non conuenire cum libidine Iudaeorum, nec concordare cum spe gignendi Messiam; non verisimile esse, Iudaeos relictis Hierosolymis in solitudines secessisse; fuisse autem nec Essenos Iudaeos, adeoque multo minus Therapeutas; sed dici sectam inter omnes nationes reperiendam. Accurate ad has rationes respondit, remque, nisi fallimur, confecit erudi-

tissi-

b) Id est, Amen, vel Halleluiah concinunt, vel etiam doxologiam quandam circa stropharum finem repetitam, cuius exempla esse possunt Psalmi CXXXV. LXXXIX. 15. XXXIII. 3. conf. Io. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. c. 3. p. 1106.

c) Et hae quoque saltationes solennes sacraeque inter Iudaeos receptae fuere, vt ex Ex. XV. 20. Iud. XI. 34. I Sam. XXIX. 5. et aliis gentis huius monumentis notum. Eandem vero consuetudinem Pythagoreos quoque seruauisse, suo loco demonstratum est, conf. IAMBLICH. vit. Pythag. c. XXIV. n. 110. vnde facile intelligi potest, ex quo fonte ad Therapeutas hic ritus peruenerit. Conf. SPENCER. l. c. c. 14. p. 1108. seqq.

d) Pecul. diss. Hal. 1721.

tissimus HEVMANNVS [e], qui videri potest. Nos pauca monemus: diserte eos vocari a Philone γνωρίμους Μούσεως, quod omnino Iudaeos denotat, adscribi illis studium literarum sacrarum, legisque Mosaicae; referre ceremonias eorum ritus Leuiticos Israelitarum, iungique tanquam sub vno genere contentos Essenos et Therapeutas, adeoque hos quoque Iudaeos Philonem facere, qui Essenos Iudaeos dixerat. An hoc de aliis, quam Iudaeis dici poterat? Viderunt id qui in eam sententiam descenderunt, Therapeutas esse ascetas Christianos, illi enim statuunt, eos ex Iudaeis Alexandrinis ad Christi ciuitatem fuisse transgressos. Iosephum silentio praeteriisse Therapeutas, mirandum non est, solas enim Iudaeorum sectas in Iudaea vigentes enarrare sibi constituerat, incertumque, vtrum illi Therapeutarum institutum innotuerit, cum rerum Aegyptiacarum peritus non fuerit. Coelibatus ratio ex peculiari sanctitatis affectatione deducenda est, locumque habere potuit facilem apud homines victu tenui et sicco vtentibus, et atra bile magis laborantibus, quam sanguinis ebullientis copia. Nec huc spes Messiae recte trahitur, ea enim ad solam tribum Iudae, et domum Dauidis pertinebat, adeoque remorari in seruanda virginitate Iudaeos alios non potuit. In solitudinem autem quid hos homines ire coegerit, ex supra dictis liquet, qui cum circa sectae natales templum haberent nullum, ita cultum suum DEI instituerunt, vt in communi semneo eius imitationem exprimerent, facileque templo Hierosolymitano carerent, quod Aegyptiaci Iudaei fere omnes neglexerunt. Ex quibus, cum Philo satis luculenter pro Iudaica therapeutarum origine faciat, constare putamus, frustra Therapeutas inter philosophos barbaros referri. Nec certiora sunt, quae doctissimi viri post Eusebium, Hieronymum et Nilum disputant, vt euincant, Therapeutas fuisse Christianos ascetas ex Iudaeis Alexandrinis ad fidem Christi conuersos. Quam opinionem praeter Thomam Brunonem Britannum [f] magna animi contentione et eruditione defendit celeberrimus ex Benedictinae familiae sodalitio S. Mauri monachus BERNARDVS MONTFALCONIVS [g], cui de hoc argumento controuersia intercessit cum I. BOVHIERIO senatus Diuionensis praeside [h]. Fatemur mirari nos, virum hunc magnae eruditionis iudiciique recti, et insolitae in veterum doctrinis cognoscendis accurationis ad hanc sententiam tanto puluere excitato afferendam potuisse descendere. At exemplum hoc esse puta-

e) Act. philos. Vol. III. p. 517. seqq.

f) Christianos Iudaizantes fuisse suspicatus erat CHEMNITIVS exam. concil. Trid. P. IV. p. m. 780. incertus haeret VOSSIVS chronol. sacr. p. 165. 166.

g) Le livre de Philon de la vie contemplative traduit sur l'original Grec, avec des observations, ou l'on fait voir, que ces therapeutes, dont il parle, etoient Chretiens, Paris. 1709. 8.

h) Is duas epistolas contra Montefalconium scripserat elegantes et doctissimas, ad quas cum respondisset monachus Benedictinus, editae sunt vno fasce hoc titulo: Lettres pour et contre sur la fameuse question, si les solitaires appellés Therapeutes, dont a parlé Philon le Iuif, etoient Chretiens, Paris. 1712. 8. Montefalconii partes secutus est, in dissertatione de origine et antiquitate vitae monasticae HIPPOLYTVS HELYOT praemissa historiae ordinum religiosorum, conf. LE CERF Bibliotheque des auteurs de la congregation de S. Maur, p. 382. seqq.

putamus, quid auctoritatis vel hypotheseos praeiudicium ad occoecanda etiam oculatissimorum virorum lumina valeat: praesertim cum instituti monastici antiquitas virum longe doctissimum in hac opinione detinuerit. Non examinabimus eam, cum ad sacrae et ecclesiasticae historiae limites haec quaestio pertineat, et dudum satisfecerint rationibus eius vndecunque anxie conquisitis post CAVEVM [i] aliosque BASNAGIVS [k] et maxime illustris BOVHIERIVS. Hoc vnum monemus, ita nobis describere Therapeutarum sectam Philonem, vt luculenter pateat, eam non tum demum enatam, sed valde antiquam fuisse, diuque innotuisse, antequam orbem ab erroribus liberaret propheta maximus IESVS CHRISTVS. Quod si addimus, Philonem scripsisse haec, antequam in Aegypto Christiana religio inualuit, per se corruit opinio παράδοξος. Neque ad signa hic quaedam communia respiciendum est, quae cum Christianorum ritibus, magnam partem ex Iudaismo retentis conspirant; sed ad propria naturamque et constitutionem totius sectae, quae tantum abest, vt Christiana videatur, vt tota a simplicitate primorum Christianorum recedat, habeatque innumera impura, et fidem sanctissimam profitentes dedecentia. Qui vero in hac Therapeutarum historia opiniones eas vident, quas sera demum aetas in Christianam ecclesiam induxit, e. g. S. Coenam sub vna specie, illis de visus quidem acumine gratulandum est, orandi autem sunt, vt nos tamdiu coecutire patiantur, donec clariora in ea re nobis oriantur lumina, nunquam eiusmodi παράδοξα admissuris, quamdiu a verbis Philonis stare licet. Ea enim Iudaeos nobis sistunt, sed fanaticos heterodoxos. Quicquid enim sit, de quaestione, vtrum Therapeutae certa Essenorum familia fuerint, nec ne? de qua disceptant viri docti [l], quamque Philo affirmare videtur, probabilius vero nos esse existimamus, fuisse eos ex primis Iudaeis in Aegypto exulantibus, et μονάζουσαν aliam sectam, instituto tamen Essenis non prorsus dissimilem, et fanaticismo Pythagorico valde affinem; illud certum est, legem Mosaicam allegorica Aegyptiorum methodo, et metaphysica peregrina corruptam, obiectum fuisse sectae Therapeuticae, circa quod sublimiorem illam et contemplatiuam philosophiam exercebant. Illius enim literali sensui allegoriarum arietibus loco moto, substituebant peregrina placita: liberandum esse animum a vinculis corporis duris et austeris exercitationibus, et contemplatione DEI ad summam felicitatem emergendum, sicque purum cultum Deo offerendum esse. Qua in re cum insignem horum hominum beatitatem ponat Philo, qui hanc theoreticam vitam ad inuidiam

i) Antiqq. Apostol. in Marco §. 3. p. 625.

k) L. c. c. 21. §. 14. seqq. p. 579. seqq.

l) Plerisque Essenorum speciem Therapeutas fuisse placet, quibus ducem se praebuit SCALIGER elench. trihaeres. c. 26. 27. de emend. temp. L. VI. p. 505. Alii diuersas fuisse sectas statuunt, ritibus diuersissimis distinctas, ita VALESIVS l. c. BLONDELLVS de Sibyllis L. I. c. 7. ANT. PAGI ad A. C. 62. num. 3. M. HANCKIVS de Rom. rer. Script. L. II. p. 86. et nuper MOSHEMIVS instit. hist. Christ. mai. Sec. I. P. I. c. 2. §. 13. p. 79. quibus praeiuit PHOTIVS Cod. CIV. ad horum tamen rationes respondere conatur BASNAGIVS l. c. p. 648.

diam usque laudat, recte inde concludimus, fuisse hos Iudaeos fanaticos heterodoxos, gentilibus institutis placitisque a simplicitate patriae legis eo adductos, vt superstitionibus suis, ritibus et vita otiosa propius Deum attingere se, sanctiorique cultu ei seruire posse crederent. Id quod Therapeutarum quoque nomen indicasse videtur. Et de eo quidem diuersae virorum doctorum opiniones sunt. Et CLERICI [m] quidem coniectura audienda non est; qui a Philone tantum ita vocatos fuisse putat: contrarium enim ipsa Philonis docet narratio. Quam si consulimus, incertum iam tum fuisse patet, quid Therapeutarum nomen sibi velit. Ipse enim Philo anceps haeret, quae nomini significatio adscribenda sit. Ita enim ille: *Vocantur Therapeutae, Therapeutridesque, vel quia medicinam profitentur praestantiorem ista vulgata per oppida omnia, haec enim medetur solis corporibus; illa et animas liberat morbis grauibus; vel quia didicerunt a natura et sacris legibus colere illud ens bono melius.* Mirum itaque non est, recentiores in varias discessisse opiniones. SCALIGERO [n], et post eum NIC. FVLLERO [o] aliisque [p] a studio medico ita dictos fuisse visum est, quod medicinam quandam empiricam excolerent. Huic vero sententiae recte opponitur, quod de Therapeutis nihil tale habeat Philo, sed Essenis id adscribatur a Iosepho, qui cum Therapeutis confundi non debent. Certe Philonis ex mente peculiarem et puriorem quendam cultum diuinum, quam solet esse inter homines, sectae nomen fecisse statuendum est. Hinc sectam famulantium non inepte quis dixerit. Inscripsit quoque Philo libellum hunc περὶ Θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν, quae verba sensum satis apertum non fundere quilibet videt. Quid enim ἀρεταὶ ἱκέται, vel qua ratione intelligi possunt? SANDIVS [q] pro ἱκετῶν ἀρετῶν legit ἀσκητῶν; sed recte opponitur huic emendationi, legisse iam veteres Eusebium, Hieronymum, Ruffinum, Suidam, Nicephorum ἱκετῶν, non vero ἀσκητῶν, licet pertinaciter negare nolimus, ante horum scriptorum tempora vocem hanc iam corruptam fuisse in textu Philonis. Aliter doctissimus HEVMANNVS, cuius literis hanc obseruationem debemus, qui ἱκετῶν et θεραπευόντων nomen idem significare putat, nempe eos, qui humiliter supplicesque Deo seruiunt, id quod loco quodam SIRACIDIS [r] munit. Quam vocis significationem iam prodidit SCALIGER [s], monens: quare ἱκέται vocarentur illi μονάζοντες, non dubitaturum, qui inter ortum solis et occasum nihil aliud quam orationi intentos fuisse ex Philone discere potuerit. Dicamus, quid et nobis olim in mentem venerit, cum msc. Codicem Philonianum, optimae notae, quem seruat bibliotheca Augustana, cum editis contulissemus: in eo enim pro ἱκετῶν, legitur οἰκετῶν. Quod vbi codicis msc. auctoritate admittimus, vt facile potuit (ὁ) ex (οἱ) omit-

m) Hist. eccl. Sec. I. et II. §. 12. p. 22.
n) Elench. trihaeres. c. 26. p. m. 202.
o) Misc. S. L. I. c. 3. p. 13.
p) CAVE l. c. p. 624. LANGIVS Hist. eccl. V. I. p. 967.
q) Hist. eccles. p. 30.
r) c. XXXVI. 17.
s) l. c. c. 28. p. 224.

omitti, sana omnia sunt et plana, ἱκέτης enim et θεραπευτὴς synonyma sunt, famulosque significant. At de ea re iudicium lectori relinquimus. Illud vero monendus est, licet theoreticam tantum vitam coluerint, retulisse tamen eos meditationes suas, non ad nudam veritatum diuinarum contemplationem, sed ad earundem quoque in animo applicationem; quare theoretici tantum dicendi sunt, eo quod a vita ciuili plane abstinuerint, nec admittendi, qui vel solos theoreticos vel solos practicos fuisse contendunt [t]. Illud enim praeter metaphysicae, astronomiae quoque et poeticae facultatis cultura; hoc moralis philosophiae studium demonstrat. Etsi vero, quam philosophiam secuti sint, non indicat Philo, immo credi vult, domesticam eos patriamque coluisse doctrinam, Graecanica longe superiorem, certum tamen putamus esse, ex collatis Therapeutarum et Graecorum opinionibus, multa ex Aegyptiaca, multa ex Pythagorica et Platonica philosophia ad eos peruenisse; nec erraturos putamus eos, qui coniiciunt Cabbalisticam quoque metaphysicam inter eos viguisse. Illi enim omnia conueniunt, quae de his Philo tradit. Gentili vero huic fermento eos illeuisse Mosaicum fucum, et voluisse videri Mosaicos philosophos, ipse PHILO non negat [u]. Ex quo coniectura quoque nostra de horum sodalitiorum origine, quam supra exposuimus, mire confirmatur. Cum enim templo carerent Iudaei in Aegypto exules, et per irruptiones Assyriorum et Babyloniorum, quas valde timebant, in solitudines et deserta loca fugere essent compulsi, ad eiusmodi ἐθελοθρησκείαν facile delabi potuerunt, quae contemplatione et separatione a vita ciuili Deo elegantius meliusque seruire se posse statuebat. Cum autem successu temporis allegorica methodus inter Iudaeos ex Aegyptiorum scholis inualesceret, quod post Alexandri M. tempora factum esse, supra docuimus, et eo quoque tempore Pythagoreismus inter Aegyptios innotesceret, dubium non est, Therapeutarum sectam eam tum temporis constitutionem accepisse, qualem Philo depinxit. Quae quoque ratio est, cur Essenorum sectam malimus sororem Therapeuticae vocare, quam vel filiam vel parentem. Ea enim ratione controuersiae doctorum facile circa hanc quaestionem dirimi possunt: id quod placuisse quoque S. Rev. DEYLINGIO [x] obseruamus. Quamdiu vero Therapeutae durauerint, in tanto veterum silentio dici non potest. Credibile tamen, eos, per Christianam religionem mature in Aegypto propagatam, esse desiisse [y], forte quod multi ex Therapeutis, cum meliorem et simpliciorem Dei colendi rationem viderent, ad Christiana castra transiuerint, cum tantis, quantis reliqui Iudaei, praeiudiciis non impedirentur. Coniecere tamen SCALIGER [z] et BASNAGIVS [a], Essenos Therapeutasque in haeretico Elxai, sub Traiano emergente, iterum comparuisse: qua

 in

t) Conf. Act. philos. Vol. III. p. 523. seqq.

u) Conf. ED. BERNARDVS apud CAVE Histor. liter. Script. eccles. Sec. II. p. 16.

x) Obseru. SS. L. III. p. 454.

y) Conf. CAVE. l. c. p. 554.

z) l. c. c. 28. p. m. 822. seqq.

a) l. c. c. 20. §. 27. p. 555. seqq.

in re sequuntur EPIPHANIUM [b], improbante tamen, recte, nisi fallimur, HENR. VALESIO [c].

Sectae minores Iudaicae. §. XXXI. Praeter maiores has Iudaeorum sectas aliae quoque minores a veteribus passim memorantur, sed quae exigui momenti, multae quoque fictae sunt et nunquam extiterunt. Qui enim Genistas, Menistas, Galilaeos, Graecienses, Baptistas, Hemerobaptistas, Masbathaeos, Samaritas, Heliogostos, Musonitas, Trogloditas, Astanitas, Puteoritas, Belitas &c. nobis enarrant IUSTINUS, EPIPHANIUS, EUSEBIUS, PHILASTRIUS, laruas eos pro sectariis vidisse, vix dubitari potest, vnde illis non immoramur. Herodianorum tamen sectae meminere annales sacri, de qua videndi, qui vel res Iudaeorum et antiquitates sacras, vel etiam sacram N. T. historiam enarrarunt [d]. Quae tamen cum ex plerorumque mente factio magis politica, quam dogmatica fuerit, huc quoque non pertinet: licet pertinaciter negare nolimus, multos ex Herodianis, Sadducaeorum dogmata fuisse secutos [e]. Mirabilis vero coniectura est HARDUINI [f], qui Herodianos in sectam quandam transformauit philosophicam, visus sibi certissimo indicio deprehendisse, fuisse Herodem Atheniensem, philosophum Platonicum, cumque is Platonica dogmata, maxime de anima, inter Iudaeos sparsisset, illa recepta a multis Sadducaeorum nomen Herodianorum genuisse. Quam paradoxam opinionem nunquam venire sibi in mentem passus fuisset criticus audacissimus, nisi cum plerisque scriptis veterum Iosephi quoque commentarios suppositos esse contendisset. Salua enim huius narratione, impossibile est, somnia Harduini tolerare, quae et eam et omnes veteres contradicentes habent. Vnde hoc vno insano viri docti asserto exploso, pleraque veterum scripta Sec. XIII. fuisse supposita, quo insulsius excogitari nihil potuit, cadit etiam inepta de Herodianis sententia, recteque illa factio ex philosophiae historia eiicitur. Herodem enim Atticum, hominem Platonicum et sophistam celeberrimum inepte commisceri cum Herode Iudaeorum rege, quis quaeso non videt? Quare iis non inhaeremus: qui prolixiora cupit, ei adeundus BASNAGIUS [g].

Viri docti inter Iudaeos veteres. §. XXXII. Fuisse in his sectis viros haud obesae naris multique acuminis, dubitari non potest, ex quo colligitur, potuisse inter Iudaeos philosophiae studia augeri, modo ei diligentem operam nauassent. Ast genius nationis patriis traditionibus non sine insania ita inhaerens, vt nihil proprium, suaque ratione duce excogitatum definire auderet, ita philosophiae obstitit,

b) Haeres. XIX. p. 43.

c) Ad EUSEB. L. VI. c. 98. p. 129. res ipsa in historia ecclesiastica Christiana perquirenda.

d) Diuersissimas scriptorum de Herodianis sententias, post NIC. SERARIUM in Herode enarrarunt auctores laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 818. sqq. et Cur. exeg. T. I. p. 311. quos vide.

e) Ita GROTIO ad Marc. VIII. 15. aliisque visum. Conf. KUHNIUS Pent. Qq. philolog. p. 8. ZELTNER. de Alexandra §. 25. seqq. p. 35. seqq.

f) De numis Herodiad. pag. 97. et opp. select.

g) Hist. Iud. L. I. c. 3. p. 63. seqq.

obſtitit, vt aut ἀφιλοσόφυς aut fanaticos tantum inter eos deprehendamus. Fuit tamen inter illos vnus et alter, qui de morali doctrina mereri ſtuduit, vt ex celeberrimo enchiridio morali gentis Iudaicae, quod *capitula patrum* (פרקי אבות) vocatur, patet, de quo infra pluribus agemus. Nos praetermiſſo magno illo doctorum Iudaicorum agmine, quod hiſtoriae huius gentis literariae ſcriptores enarrant [b], elegantem philoſophiae moralis ſcriptorem Ieſchuam Ben Sirach; tum celeberrimos doctores Hillelem et Schammai enarrabimus, in Philone vero exemplum dabimus cultae inter Iudaeos Aegyptiacos philoſophiae Graecanicae.

§. XXXIII. IESCHVAE FILII SIRACH hiſtoria obſcura et incerta eſt, id ex ipſius indicio [i] de eo conſtat, fuiſſe illum Hieroſolymitanum et tempore ſummi pontificis Eleazaris vixiſſe, cuius aetas in regnum Ptolemaei Philadelphi incidit [k]. Vltimus enim pontifex, cuius in libro ſuo meminit, Simeon eſt, filius Oniae, diuerſus a Simeone Iuſto, cognomento Iaddi, qui Eſdrae, Malachiae et Zachariae temporibus vixit. Huius Simeonis filii Oniae ſucceſſor autem cum fuerit Eleazarus, non ſine veriſimilitudine inde coniiciunt viri docti, vixiſſe eum ſub hoc pontifice, quem ſine dubio ceteris addidiſſet, ſi iam e vita exceſſiſſet. Debemus huic Ieſu, vel quod Graeco ore quidam malunt, Iaſoni, enchiridion morale, ſummam quandam philoſophiae moralis Iudaicae, qualis poſt vatum diuinorum exceſſum in hoc populo viguit, complexum. Eius verſionem Graecam ex Hebraeo [l] confecit nepos eius, qui XXXVIII anno ſub Ptolemaeo Euergeta in Aegyptum ſe veniſſe, ibique hunc laborem ſuſcepiſſe tradit. Quae verba cum ambigua ſatis ſint, dubios fecere viros doctos de tempore verſionis enchiridii huius moralis. Et hunc quidem annum trigeſimum octauum non imperii Ptolemaei intelligendum eſſe, ex Ptolemaei canone regum Aegypti manifeſtum eſt, nec enim vel I vel II Ptolemaeus Euergeta, alias Phyſcon dictus, tam diu regno praefuit. Aut itaque trigeſimus octauus annus a Iubilaeo gentis, aut a liberatione Iudaeorum et manumiſſione ſub Ptolemaeo Philadelpho, aut a natiuitate interpretis, aut a mora eius in Aegypto intelligendus eſt, ex quibus quid prae aliis eligamus, incerti haeremus [m]. Cum quoque non addiderit, quo Euergeta regnante in Aegyptum ſe interpres contulerit, in diuerſa quoque hic abi-

Ieſus Siracides.

b) Conſuli hic debent R. ABR. BEN DIOR in Sepher Hakkabala, R. ABR. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Ex Chriſtianis praeter laudatos WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 806. IO. HENR. OTHONIS hiſtoria Miſchnicorum, qua opera etiam Synedrii magni praeſides et vice-Praeſides recenſentur, Ox. 1672. 12. et cum annot. H. RELANDI Amſtel. 1698. pleniora tamen ſunt, quae dedit WOLFIVS l. c. p. 808. ſeqq. vbi de doctoribus Miſchnicis agit.

i) c. L. 29.

k) Id ex IOSEPHI teſtimonio Ant. Iud. L. XII. c. 2. colligitur, vbi ad hunc Eleazarum miſiſſe Ptolemaeum Philadelphum legatos narrat, vt interpretes ipſi ſubmitteret. Quae quamuis ex Pſeudo-Ariſtea hauſerit Ioſephus, dubium tamen non eſt, Ioſepho vtriusque aetatem non fuiſſe ignotam. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 728. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 256.

l) Ita ipſe interpres in praef. id quod idiotiſmi quoque Hebraei produnt: refert etiam HIERONYMVS praef. in Prou. ſe vidiſſe hunc textum Hebraeum. Conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. II. p. m. 253.

m) Conf. FABRIC. l. c. p. 729.

re viros doctos, necesse erat. Quidam enim Euergetam II, Ptolemaei Philometoris fratrem intelligi volunt; qui aliis nimis aetate remotus videtur, vnde Euergetam I, Ptolemaei Philadelphi successorem designari verisimilius ducunt [n]. Cui tamen coniecturae opponitur: annos Ptolemaeorum, Philadelphi et Euergetae I, quorum ille XXXVIII, hic XXV regnauit, non sufficere pro complendo numero annorum aui, filii et nepotis, et probabilius esse, Siracidem auum vixisse sub extremis Philadelphi annis, nepotem vero initio imperii Euergetae II, in Aegypto fuisse. Hanc enim temporis summam seculum conficere, quod aptius auo et nepoti tribui queat. Quas rationes secuti sunt viri magni [o] et nos facile iis quoque manus damus. Occurrit etiam in scriptis Talmudicis saepe R. Ben Sira, vel Sirach, quem cum nostro eundem esse, recte viris doctis visum est. Lectum enim esse ecclesiasticum scriptoribus Talmudicis, quamuis sensim magis magisque interpolatum, et nunc nouis sententiis adauctum, nunc aliis priuatum, ex collatis Talmudicis locis cum ecclesiastico viri docti passim ostenderunt [p]. Quae additiones cum librum elegantem et bonae frugis plenum valde corrumperent et deformarent, eo quod absurda multa, profana et indigna adiecta essent, non tantum is a Iudaeorum magistris inter libros extraneos reiectus est, quos qui legat, aeterna vita priuetur; sed addita etiam ratio, quod illusionum plenus sit, physiognomica tractet, et talia exhibeat, in quibus ratio, aut vtilitas nulla sit, sed potius iactura temporis [q]. Miramur itaque, BARTOLOCCIVM [r], SGAMBATVM [s], HVETIVM [t] vt canonicam libri huius auctoritatem pro ecclesiae suae decretis euincerent, statuisse, Iudaeos hunc Siracidis libellum inter כתובים siue hagiographa retulisse; et, quod R. D. GANZ putat, ideo eius vsum vetuisse, quod res excellentes et sublimes contineat, quarum lubrica sit et periculosa inquisitio. Aliud enim allatum testimonium Talmudicum euincit. Circumfertur quoque hodie inter Iudaeos libellus breuis, sententias quasdam secundum alphabeti seriem dispositas complexus, cuius auctorem Iudaei faciunt Ben Sira fil. Ieremiae. Hunc a Iesu Siracide diuersum esse, post BARTOLOCCIVM [u], VORSTIO [x] et BVDDEO [y] visum est, rectius vero ex Iudaeis GANZIVS [z], quem Christianorum plurimi [a] secuti sunt, pro eodem habuerunt. Nam licet aliam generis parentumque seriem huic Ben Sira Iudaei tribuant, notum tamen est, quam exigua eorum in genealogiis fides sit, quam fabulis de hoc Ieremiae nepote totam decoxerunt. Vnde statuendum est, si vtriusque libelli inter se instituatur collatio,

n) BARTOLOCC. Bibl. Rabb. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 953. Intr. hist. phil. Hebr. §. 22. p. 101.

o) GROTIVS, VSSERIVS, HODY, aliique laudati FABRICIO et WOLFIO ll. cc.

p) BARTOLOCCIVS T. I. p. 680. aliique WOLFIO l. c. nominati.

q) Tr. Sanhedrin c. XI. §. 1. et Gemara ad h. l. MAIMONID. ad h. l. WOLF. l. c.

r) s) t) loc. cit.

s) Archiu. V. T. p. 475.

t) loc. cit.

u) l. c. p. 683.

x) Ad R. D. GANZ Zemach Dauid.

y) Introd. l. c. p. 103.

z) l. c. ad A. 3448. et Schalschelech p. 19.

a) HVETIVS, FABRICIVS, SGAMBATVS, BARTOLOCCIVS, WOLFIVS ll. cc.

tio, fuisse librum ecclesiasticum Siracidis materiam quasi, quam recentioris cuiusdam scriptoris manus refinxit, additisque quibusdam et interpolatis, demtis etiam multis, et selectis quae ipsi videbantur iuxta alphabeti seriem dispositis, ea forma, qua hodie inter Iudaeos ambulat, edidit [b]. Secutum vero fuisse auctorem Salomonis ethicam, ex eius cum Salomoneis comparatione indubitatum esse patet: addidisse vero ex ingenio suo quaedam ad puritatem veteris doctrinae moralis Hebraeorum non assurgentia, et degenerantem philosophiam Iudaeorum domesticam iam tum prodentia, attentus lector facile obseruabit. Vnde deserendum esse putamus HVETIVM, qui dictante בת קול siue filia vocis hunc librum conscriptum esse statuit. Quae enim Iudaei de hac filia vocis tradunt, ab iis ad librum vllum, ea dictante scriptum, nullibi referuntur.

§. XXXIV. Maxima inter Iudaeos fama sapientiae excelluit, R. HILLEL cognomento Hassaken [c], siue senior dictus, vt a iuniore R. Hillele Hannasi siue principe [d] distingueretur. Natus is est anno mundi, si Iudaicos calculos sequamur, cIɔ cIɔ cIɔ Iɔc XLVIII, id est ante N. C. CXII, [e], Babylone, parentibus pauperi quidem censu, sed regio stemmate Dauidis oriundis [f]. Quamuis autem regio sanguine esset satus, et naturae quoque munera accessissent haud exigua, quibus optima ei contigit indoles, adeo tamen parentum inopia premebatur, vt deficiente pecunia non haberet, vnde sumtus in literarum studia faceret, sicque animum doctoribus poliendum traderet [g]. Postquam Babylone annos vixe- *Hillel senior.*

ras,

b) Editiones enumerat WOLFIVS l. c.

c) Res celeberrimi huius doctoris Iudaei ex scriptis talmudicis erui debent, id quod diligenter praestiterunt BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 784. seqq. et scriptorum Mischnicorum auctores supra enarrati. His addendi WOLFIVS l. c. P. II. p. 824. BVXTORFIVS Lexic. Talmud. fol. 1806. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1166. BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 1. §. 6. p. 10. et maxime V. C. GOTFR. ENGELHARD. GEIGERVS in breui comment. de Hillele et Schammai antiquis sectarum conditoribus, Altdorf. 1707. 4.

d) Decem generationibus hic a seniore Hillele distat, vt ex genealogia Hilleliana, quam exhibet R. D. GANZ in Zemach Dauid. p. 116. patet. Ita enim se sequuntur inuicem: Hillel Babylonius, Schimeon fil. R. Gamliel senior, R. Schimeon fil. eius, R. Gamliel Iafnensis, R. Schimeon tertius, qui vltimus fuisse dicitur, qui Rabbi titulo vsus, R. Iehuda Hannasi, collector Mischnae, cognomento Rabbenu Hakkadosch, R. Gamliel filius eius, R. Iehuda Nasi, R. Hillel Hannasi fil. eius. Memorari vero in philosophica historia hic Hillel iunior meretur, ob inuentum nouum annorum Cyclum Iudaicum, cum antea vel ab exitu ex Aegypto, vel a tempore Alexandri M. annos numerandi mos inoleuisset. Conf. BARTOLOCCIVS T. II. p. 415. 459. BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. c. 3. §. 15. seqq. p. 79. qui plura de hac temporum emendatione Iudaica dabit. Quibusdam Ellel ille fuisse videtur, quem in vitae fine sacra vnda tinctum asserit EPIPHANIVS T. I. p. 128. vid. BVDDEVS Introd. in phil. Hebr. p. 112. BASNAGE l. c. p. 85. WOLF. l. c. p. 830.

e) R. DAVID GANZ Zemach Dauid loc. cit. initium principatus eius in annum 3728, seculo ante excidium templi ponit, et an. 3768 obiisse tradit. Ast ante susceptum principatum 80 annos vixisse dicitur, vnde istud natiuitatis tempus emergit, conf. WOLF. l. c. Ceterum monendus hic lector est, corrupisse Iudaeos rationes chronologicas, et plus duobus integris seculis retrocessisse in computandis annis mundi, sic vt natiuitatem Christi in annum 3760, euersionem Hierosolymarum in an. 3828, ponant. Quod quo dolo ausi sint, alibi exponendum est, legenda autem quae in compendio referuntur Act. erud. 1686. p. 595. seqq.

f) Vtrum patre vel matre regia stirpe oriundus fuerit Hillel, ambiguum, primum placet GEIGERO l. c. Alii ex tribu Beniamin eius familiam deriuant, vid. MORIN. exerc. bibl. p. 265.

g) Erat enim Babylone quoque, vbi multi ex captiuitate Iudaei remanserant, synagoga, cuius princeps siue rector caput deportationis vocabatur, et ex Dauidis sanguine cretus esse debebat. Patrem Schephatiam, fratrem Hillelis Schabnam fuisse tradit Iuchasin p. 55. eumque praediuitem, sed fratrem iuuare suis facultatibus noluisse.

rat quadraginta, ibique vxorem duxerat, et filium genuerat, tandem cum tota familia paternas sedes reliquit, et in caput Palaestinae, Hierosolymas commigrauit, locataque, quibus posset, opera sua, sibi suisque victum quaerere studuit. Eo vero tempore celeberrimi scholae rectores et doctores Schemaiah et Abtalion ibi docebant, legemque inusitato applausu explicabant. Hos cum audiendi desiderio impatientissimo arderet, obstabat tamen magna facultatum penuria, quominus ex voto inter discipulos eorum sedere posset, eo, quod didactro soluendo impar esset. Foris itaque per ministrorum gratiam legentes audiebat, maxime attendens, vt doctrinae summam perciperet, quamuis tempestatis iniuria vehementer impediretur. Quo loco non possumus omittere historiolam festiuam, quam de Hillele narrant Iudaei, vt lectori genius historicorum Iudaicorum pateat. Ita vero rem narrant [h]: *Hillel senior singulis diebus operatus est, et operam suam collocauit, pro statere,* (qui exaequabat dimidium didrachmae, siue partem octauam sicli sancti) *dimidium huius stateris dabat ianitori collegii academici; alterum dimidium pro sua suorumque impendebat sustentatione. Aliquando vero nullum reperit, cui suam potuisset operam locare, hinc etiam illum custos academiae non intromittebat in interiora. Ascendit itaque et suspensus sedit in fenestra, quae erat in medio tecti, ut solis radii deorsum per eam inciderent, vt ibidem audire posset verba Dei viuentis ex ore Schemaiae et Abtalionis. Dicunt nostri doctores, hoc contigisse alicuius Schabbathi vespera, cum sol in mense Decembre versus aequatorem a circulo capricorni sese inclinare coepit, ceciditque super eum de coelo nix. Vbi vero aurora est suborta, dicebat Schemaiah ad Abtalionem: mi frater, domus haec adhuc quotidie fuit illuminata, sed hodie est tenebricosa; forte dies ipse est nubilus; sustulerunt oculos, et viderunt similitudinem hominis; ascenderunt itaque, et inuenerunt super illum niuium tres cubitos. Absumserunt niues et illum abluerunt, vnxeruntque simul et portarunt eum in hypocaustum atque dixerunt: Hic dignus est, vt Schabbathum eius caussa profanetur.* Fides narratiunculae esto penes recutitos; illud tamen dubitandum non est, maximo legis studio Hillelem flagrasse. Quo victis tandem atque superatis, quae ex paupertate obstabant, impedimentis, tantos per quadraginta annos, quibus legi discendae totum se dederat, in patria eruditione profectus sensit, et tantopere se praeceptoribus commendauit, vt dignum censerent, qui principatui magni synedrii praefici posset. Cuius caussam Iudaeorum magistri hanc fuisse referunt [i]: disputatum fuisse in schola Iudaeorum: an pascha sabbathum expellat, nec ne? illud ignorasse filios Betirae, rectores scholae Hierosolymitanae. Aduocatum itaque Hillelem quaestionem acute diremisse, et ex sacrificiis iugibus demonstrasse, pascha expellere sabbathum. Statim ergo constituisse eum prin-

h) Mischnath Ioma c. 3. f. 15. b.

i) Conf. BARTOLOCC. T. II. p. 786. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. Matth. p. 373. ex Pesachin Hieros. f. 33. bb.

principem. Addunt his, iureiurando prius confirmauisse Hillelem, quod hoc per traditionem ex ore praeceptorum, Schemaiae et Abtalionis hauserit, et sic ob traditionis auctoritatem praefecturam synedrii sibi oblatam accepisse. Nactus tamen collegam [k], Schammai virum acerbum et ferocem, disputationum et altercationum latissimum campum ingressus est, de qua re in sequenti §. dicemus. Vbi vero scholae Hierosolymitanae praefecturam suscepit, tanta mox auctoritate et communi omnium suffragio regnauit, vt tanquam oraculi vox ab omnibus susciperetur, tantoque discipulorum concursu doceret, vt eorum aliquot millia numeraret. Inter eos vero octoginta selectos fuisse, R. IEHVDA LEVI [l] tradit, e quibus triginta digni fuerint, super quibus habitaret maiestas diuina, triginta digni ad intercalandos annos, viginti intermedii; maximum omnium fuisse Ionathanum filium Vzielis, minimum R. Iochannam filium Saccaei. Innumera quoque sunt, quae de eruditione Hillelis Iudaei iactant, luculenta ineptae arrogantiae eorum specimina. Certe R. ABRAHAM ZACHVTH [m] non erubuit scribere: Hillelem omnes linguas didicisse, etiam colloquium montium, callium et vallium, locutionemque arborum et herbarum, colloquiumque daemonum, nec non parabolas eum de botris, tum de vulpibus desumtas. Quae licet proprio sensu non intellexisse Iudaeus, et tam insana hyperbole vsus videatur, sed eruditionem tantum quandam vniuersalem Salomonea non inferiorem indicare voluerit, impudentia tamen eius satis manifesta est, qui Salomonis hac ratione sapientiam monstrantis exemplo non inferiorem Hillelem fuisse lectoribus suis persuadere voluit. Quae quamuis credibilia non videantur, facile tamen admitti potest, Hilleli et ingenium acre, et cognitionem tum legis et traditionum accuratam, tum doctrinam moralem adfuisse, et hoc nomine mereri, vt inter doctores morales Iudaeorum locum nanciscatur eximium. Cuius specimen vt habeat lector, en praecepta moralia, quae in capitulis patrum [n] Hilleli tribuuntur:

I. Esto ex discipulis Aharonis, qui pacem amabat, et pacem prosequebatur, qui diligebat personas, et legi eos iungebat.

II. Noli te ipsum separare ab ecclesia, neque tibi ipsi confidere vsque ad mortem.

III. Prius de proximo tuo nullum iudicium feras, quam accedas ad locum eius.

IV. Non proferas ea, quae sciri non debent, tempore suo scienda erunt.

V. Noli dicere, cum mihi otium sit, discam; forsan nunquam erit.

VI. Peccatum non veretur inciuilis, neque plebeius est pius, nec qui

k) Post Menachemum, qui breui tempore praefuit, vid. Iuchasin p. 19. GANZ. l. c.

l) Cosri p. 442. Sic et Succa c. 2. p. 25. Baua Batra c. 8. p. 130. Iuchasin p. 159.

m) Iuchasin p. 55.

n) c. I. et II.

qui nimis verecundus est, discit, nec iracundus docet, nec mercator fit sapiens.

VII. Qui multiplicat diuitias, multiplicat et sibi sollicitudines.

VIII. Qui multiplicat mulieres, multiplicat veneficia.

IX. Qui multiplicat ancillas, multiplicat fraudes.

X. Qui seruos multiplicat, multiplicat rapinam.

XI. Qui legem multiplicat, multiplicat vitam.

XII. Qui multiplicat consessum in schola, is multiplicat sapientiam.

XIII. Qui multiplicat consilium, multiplicat sapientiam.

XIV. Qui multiplicat iustitiam, multiplicat pacem.

XV. Qui acquirit bonum nomen, se ipsum possidet.

XVI. Qui comparat sibi verba legis, comparat sibi vitam futuram.

XVII. Tempore quo alii colligunt, disperge, quo dispergunt, collige.

Pleraque ex his satis sana sunt, et ex veterum Hebraeorum disciplina profecta, et experientiam aliquam in vita humana testantia, sexta tamen sententia Pharisaico fermento infecta satis de intolerabili arrogantia horum hominum testatur. Sed et dignam doctore tanto vitam egisse sui tradunt. Narrante enim auctore libri *Cosri* [o], manifesta fuit eius sapientia et mansuetudo. *Nullum enim sermonem profanum emisit ex ore suo per omnes dies vitae suae; neminem in synagoga reliquit post se, nunquam in ea somnum cepit neque ordinarium neque extraordinarium, nunquam vel ad quatuor cubitos iuit sine lege et precibus: nemo vnquam inuenit eum sedentem et tacentem, sed sedentem et disserentem: nemo discipulis suis aperuit, sed is ipse: nihil dixit, quod non ex praeceptore suo audiuit, nunquam dixit: adest tempus abeundi e synagoga.* Quos placidos et humanissimos mores ita laudant Iudaei, vt more suo non erubescant, fabulis eos ornare [p], de quibus tamen plura hic dicere nihil attinet. Cuncta eo redeunt, ita irae et excandescentiae imperauisse Hillelem, vt nemo vnquam eum ad iram prouocare potuerit. Maximam tamen laudem famamque meruit cura studioque, legem oralem traditionesque patrias propagandi, quas summo feruore cum tota domo, id est, schola sua contra collegae insultus mascule defendit, cumque sexcentos ordines compleuisset, ad sex classes reuocauit [q], sicque collectionis et digestorum iuris Iudaici, quae Talmud vocari solent, prima fundamenta posuit. Laudandus vero meliori iure, quod codici sacro suae integritati vindicando operam nauauerit [r]. Vixit insolito exemplo annos centum et viginti, ex quibus quadraginta Babylone haesit, quadraginta Hierosolymis in legis studium incubuit, quadraginta scholae et synedrio praefectus floruit, mortuus anno mundi cIↃ cIↃ cIↃ IↃ cc LXVIII, ante N. C. XII. Successorem in cathedra habuit filium R. Schimeonem, qui primus Rabbani titulo superbiisse dicitur. Sunt, qui Simeonem D. LVCAE [s] memoratum,

o) pag. 242.
p) Conf. GEIGER. l. c. §. 20. p. 83.
q) Iuchasin p. 56.
r) Succa f. 22. Pesachim f. 66.
s) c. II. 25.

tum, qui Saluatorem amplexibus suis excepit, eundem Hillelis filium, synedrii praesidem fuisse contendunt, aliis negantibus [t]. Illi temporum rationes vrgent, quae coincidunt. Nec moratur eos, quod hi obiiciunt, non fieri huius Simeonis mentionem in capitulis patrum: hoc enim silentium argumentum esse odii in Saluatorem, quem illustri testimonio ornauerat, contendunt. Nos hanc coniecturam non quidem fundamento prorsus nullo, at debili tamen et haud sane sufficienti niti existimamus. Ea enim, quae de Simeone habet historicus sacer, praesidi synedrii non conueniunt, nec solum nomen et aetas sufficit, vt eandem personam vtrumque fuisse iudicari queat, cum dubium non sit, Simeones multos eo simul tempore vixisse. Quod vero eius mentio in *Pirke abhoth* facta non est, caussa sine dubio illa fuit, quod ante parentem, ad summam senectutem vigentem, fato suo defunctus sit. Ceterum Hillelis nomen cum sit frequentissimum [u] apud Iudaeos, hic cum aliis confundendus haud est.

§. XXXV. Nactus est collegam Hillel primo quidem R. Menachem [x], et vbi hic rectoratum deposuisset [y], SCHAMMAI. Is initio ex discipulis Hillelis fuit, sed postea a praeceptore secessum fecit, et contraria dogmata defendit, et discipulos atque asseclas nactus, peculiarem factionem constituit, vnde domo Hillel et domo Schammai nihil celebrius in Iudaeorum scriptis. Quamuis enim auctoritate Schammaeum vinceret Hillel, cuius praeceptionibus parere sub mortis poena iniunctum fuit, et hinc huius schola illius discipulos numero superaret, sic vt audiendi non sint, qui maiorem fuisse numerum eorum, qui Schammai partes sequerentur, quam qui Hillelis dicunt [z]: magna tamen eius auctoritas inter illos fuit, qui solam legis literam, reiecta lege orali sequendam esse docebant; quae caussa est, cur Schammai a Karaeis inter maiores suos connumeretur [a]: quod facile admitti potest, si de re ipsa, nempe de solo legis scriptae studio et traditionum reiectione intelligatur, non vero de nomine Karaeorum, vt ex iis clarum, quae supra de Karaismi antiquitate disputauimus. Schammaeum enim acerrime contra traditiones disputauisse, iisque prorsus ex ecclesia exterminatis solam legis scriptae literam sequendam esse pronunciauisse, supra luculento Hieronymi effato probauimus. At fuisse Schammai ex Sadducaeorum numero et familia, quae et ipsa traditiones reiecit, nullibi legitur; ex quo recte infertur, praeter Sadducaeos iam tum quoque fuisse inter doctores Iudaeorum alios, qui repudiata traditionum farragine,

Schammai.

Hhh hh 2

t) Ex vtraque parte auctores nominat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 862.

u) Celebriores IDEM nominat l. c. p. 831.

x) Chagiga II. 2. Non confundendus est hic Menachemus cum alio, qui Essenorum familiam sectatus est, et vaticiniis inclaruit, et Herodi regiam dignitatem praesignificauit, de quo videndus IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XV. c. 13. p. 542. conf. VITRINGA Obs. SS. L. VI. c. 8. p. 348. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 851.

y) Conf. GEIGER. l. c. §. 81. p. 24.

z) Tr. Schabbath f. 3. c. 3. conf. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. GEIGER. l. c. p. 24. WOLFIVS loc. cit. p. 859. Nisi dicamus initio hoc euenisse, vt maior esset Schammaeanorum numerus, postea vero constitutione confirmatis Hillelis partibus maximam Iudaeorum partem iis calculum adiecisse: conf. R. Moses Beschitzi apud TRIGLANDIVM de Karaeis p. 94. seq.

a) Vid. R. MARDOCHAI de Karaeis p. 97. et TRIGLANDIVS atque WOLFIVS ad h. l.

ragine, ſolam ſcripturam ſequerentur, reueraque Karaei, id eſt, ſcripturarii fuerint. Hac vero occaſione magnum inter Iudaeos ſchiſma exortum eſt, et duae iſtae familiae Hillelis et Schammai inter ſe multis et frequentibus certaminibus commiſſae, quod tam funeſtum eccleſiae Iudaicae fuit, vt non tantum capitali odio inter ſe ſectatores vtriusque doctoris digladiarentur, et ad mortem vsque ſe perſequerentur; ſed et tam atrox diſſidium videretur, vt ieiunium eo die indixerint, quo primum lis iſta orta eſt, nempe die IX menſis Adar [b]. Fatenturque ipſi Rabbanitae, Hillelis ſequaces [c], *ex quo tempore multiplicati ſint diſcipuli Schammaei et Hillelis, qui non inſtructi erant, ad miniſterium ſuum obeundum eo, quo par erat, modo, multiplicata fuiſſe ſchiſmata in Iſraël, et legem hactenus vnam, euaſiſſe inſtar duarum legum.* Mentiuntur tamen traditionarii, vt cauſſam Hillelis iuuent, durauiſſe hanc diſſenſionem inter Iudaeos per trium annorum ſpatium, vsque dum per בת קול, ſiue vocem de coelo miſſam confirmaretur, ſecundum Hillelem pronunciandum eſſe, et ex eo tempore conſtitutum fuiſſe, vt caedem mereret, qui in decreta Hillelis peccaret [d]. Puduit tamen diſſenſus huius doctiores quosdam inter Iudaeos, maxime MAIMONIDEM [e], vnde ſtatuit, diſputationem vtriusque factionis non tam in re ipſa, quam in modo probandi fuiſſe poſitam. Id quod tamen vix admitti ab iis poteſt, qui loca Gemarae ea reſpiciunt, in quibus de diſſenſionibus vtriusque familiae agitur; licet concedi facile queat, diſcipulos de longe pluribus inter ſe articulis diſputauiſſe, quam magiſtros. Cuius memorabile exemplum in cauſſa diuortii paſſim viri docti afferunt [f]. Truculenti autem et ambitioſi animi fuiſſe Schammai, et in deciſionibus ſuis auſteritatem magis, quam benignitatem et indulgentiam ſecutum, adeo certum inter Iudaeos eſt, vt in prouerbium abierit: Perpetuo ſit homo quiuis manſuetus ſicut Hillel, neutiquam vero iracundus, vt Schammai [g]. Hinc de eius iracundia narratiunculas quoque quasdam excogitarunt, eo fine ſine dubio exſculptas, vt Schammaeum prae Hillele deprimerent [h]. Eandem morum acerbitatem expreſſiſſe diſcipulos quoque eius Iudaei referunt [i], ita vt Hillelianis non ſolum inſidias ſtruerent, ſed et quosdam necarent, cuius tamen fides penes Iudaeorum ſit magiſtros. Vixit autem Schammai ſplendide, cum opibus valde polleret, et facultatibus Hillelem longe ſuperaret [k]. Aetate cum multo iunior fuerit Hillele, vltra eius mortem annos prorogaſſe videtur, ad ſenectutem enim veniſſe, R. ABR. ZACHVTH [l] teſtatur. De reliquis Schammai circumſtantiis vitae parum nobis Iudaei ſcriptum reliquerunt, forte quod exoſa eſſet eius apud Rabbanitas

b) Megilath Taanith, apud BARTOLOCC. T. II. p. 708. et WOLF. l. c. p. 826.

c) Sanhedrin apud EVND. l. c.

d) Gemar. Hieroſol. ad Berachoth f. 3. apud LIGHTFOOT. opp. poſth. p. 28. |EZARD. ad c. I. Auoda Sara p. 334. GEIGER. p. 33.

e) Praef. comm. ad Miſchnam fol. 3.

f) IO. SELDEN. de vx. Hebr. L. III. c. 20. p. 330. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 290. GEIGER. l. c. p. 27.

g) Conf. BVXTORF. Lex. Talm. f. 2086.

h) GEIGER. l. c. p. 23. ex Maaſaeh-Buch c. 14.

i) Loca eorum habes apud LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. conf. tr. Schabbath c. 3.

k) Loca Talmudica exhibet GEIGERVS l. c. p. 24.

l) In Iuchaſin p. 67. a.

banitas traditionum cultores memoria. Quod si Pollio et Sammeas apud IOSEPHVM [m] idem sunt, cum Hillele et Schammai, nominibus auribus Romanorum ab historico magis accommodatis, quod doctis quibusdam viris non immerito placuit [n], ex eius testimonio constat, Schammaeum non minus, quam Hillelem, graui odio in partes Herodis insurrexisse, huncque Schammaeo, interfectis postea iudicibus omnibus, ex singulari tantum gratia pepercisse, quod nimirum, cum Hierosolyma ab Herode et Sosio oppugnaretur, populo Herodem in vrbem admittendi auctor fuerit, propter peccata eos dominationem illius effugere posse negans.

§. XXXVI. Meliori iure in historia philosophica enarrari potest Philo. PHILO, ex Iudaeis Aegyptum incolentibus homo Alexandrinus [o], e nobili inter suos et sacerdotali familia natus; fratrem habuit Alexandrum Lysimachum [p], Alabarcham Alexandrinum, id est vectigalium magistrum [q], quod ex praecipuis Alexandriae muneribus fuit. Quo tempore editus sit in lucem, nullibi indicauit, ex eo tamen, quod Caio Caligula imperante iam aetate prouectus fuit, et canos habuit, recte concluditur, ante natum Dominum IESVM CHRISTVM natales habuisse [r]. Quamuis autem Iudaeus esset, ad Graecanicam tamen eruditionem, quae laetissimis incrementis Alexandriae florebat, adolescens mature adductus, et non tantum ad eloquentiae sophisticae praecepta formatus, sed philosophiae quoque Graecae mysteriis imbutus est. In vtroque autem eruditionis genere cum Plato super omnes fere philosophos inter Aegyptios laudaretur et commendaretur, eius potissimum et eloquentiam et philosophiam sibi imitan-

m) Antiq. Iud. L. XV. c. 13. p. 541.

n) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 827. add. ZELTNER. diss. de Alexandra p. 36.

o) HIERON. Cat. Scr. eccl. c. 11. SVIDAS in Philo T. III. p. 613. PHOTIVS Cod. CV. p. 151.

p) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XVIII. c. 10.

q) Vectigalia ex iumentis in Aegyptum ex Arabia adductis cogebat Alabarcha, quae vox occurrit etiam apud CICERONEM ad Attic. L. II. ep. 6. et IVVENALEM Sat. I. v. 129. 130. vbi rectius pro Arabarcha legitur Alabarcha, vid. comm. ad h. l.

r) Philonem A. C. XL, imperante Caio Caligula iam prouectiori aetate fuisse certum est, natalis vero annus ex aliis demum locis colligi debet: habetque momentum ea quaestio in controuersia: vtrum Therapeutae fuerint Christiani, nec ne? Vestigia vero, quibus exquiri potest, quo circiter tempore Philo natus sit, haec sunt: 1. Indubitatum est, eo tempore, quo legationem pro populo suo ad imperatorem Philo obiit, iam senem fuisse. Ita enim orationem orditur: „Quo„vsque tandem nos senes erimus pueri, corpore „quidem per aetatem cani, animo vero propter „imperitiam infantes? etc.„ Ex his recte infertur, cum haec A. C. XL scripta sint, ante natum Seruatorem Philonem debuisse nasci, et minimum viginti annis prius natum fuisse, quam Seruatorem, si sexagenarius canos iam habuit. 2. Scribit porro de special. legibus L. II. p. 776. „Fuit olim „tempus, quando philosophiae vacans, contem„plationique mundi et eorum, quae mundo con„tinentur, fruebar, optatis ac beatis mentis deliciis etc.„ Ex his patet, longum a iuuentute spatium tum intercessisse, qua philosophiae studia excoluerit. 3. Scripta vero de Essenis et Therapeutis, siue quod omnis probus sit liber, et de vita contemplatiua, ad quae loc. cit. respicit, confecit ante iter Romanum: meminit enim in priore, ciues Xanthi sua incendio comburere, quam Bruto se dedere, maluisse, tanquam rem recentis memoriae, quae inter A. V. C. DCCIX, quo Caesar interfectus est, et A. V. C. DCCXII, quo Brutus e vita excessit, accidit; vnde iterum sequitur, hos eum libros mature in iuuentute scripsisse, eamque incidere in tempora triumuiratus Romani. Quibus suppositis, et euictis, necessario sequitur, Philonem non tantum ante C. N. in lucem editum fuisse, sed et hos libros, ceu specimen philosophiae suae ante C. N. scripsisse, adeoque per Therapeutas Christianos intelligere non potuisse, cum eo tempore in Aegyptum nulla peruenerit de Christo praedicatio. Conf. BASNAGE Hist. des Juifs L. II. c. 22. p. 597. seqq. BOVHIER. l. supra cit.

imitandam propofuit, tam felici euentu, vt apud veteres in prouerbium abierit, aut Platonem philonizare, aut Philonem platonizare [s]. Qua vero ratione id fecerit, quamque viam elegerit, ex indole eruditionis Iudaicae, maxime vero philofophiae Graecanicae inter eos receptae, iudicandum eft. Supra enim docuimus, à Ptolemaeorum tempore allegoriarum vfum ex fcholis Aegyptiorum et Pythagoricorum ad Iudaeos tranfiiffe, earumque ope philofophiam quoque Pythagorico-Platonicam fenfim inter hanc gentem fuiffe introductam; ne vero profanis fcriptoribus et philofophis honor haberetur, vel Iudaeorum ambitio minueretur, ita ad fe fuosque fontes philofophiam exoticam traxiffe, vt legis arcanum fenfum effe, a maioribus acceptum, contenderent, illum vero allegoriarum vfu explicari poffe dicerent. Quo femel pofito, facilis fuit occafio philofophiam gentilem legi affricandi, et exfculpendi ex ea, quaecunque noua iis placuiffent. Sed et hoc fupra oftendimus, ipfam quoque philofophiam Pythagorico-Platonicam integram puramque in Aegypto non manfiffe, fed illata in illam effe multa ex orientali philofophia, praefertim in ea parte, quae de Deo et diuinis praecipit. Hanc philofophiam, cum ea fe valde Aegyptiis commendauiffet, elegit quoque Philo, eo quod melius atque elegantius ceteris fectis de Deo tradere videbatur. Domefticae itaque eruditionis non fatis gnarus, parumque in lege et fcriptura eruditus [t], cum fimplicia et aperta naufearet, legis literam ad hanc pfeudo-philofophiam detorfit, et ne Platoni honorem eum concederet, Mofi haec myfteria adfcripfit, et nefanda audacia per allegorias facra oracula tota peruertit [u]. Maxime vero, verifimile eft, inftituta philofophica Iudaeorum platonizantium, quae inter Effenos et Therapeutas tum vigebant, eum ad hoc ftudii philofophici genus impuliffe, et licet folitarium vitae genus propter rationes fuas priuatas excolere non poffet, attamen eorum philofophandi methodum fuiffe imitatum. Id quod fatis euincunt ea, quae de vtraque fecta in eius laudem fcripfit [x], et alio loco [y] de ftudiorum fuorum ratione differit, quae ita comparata funt, vt Therapeutarum imitatorem facile agnofcas. Dabimus ipfa PHILONIS verba, vt interponere iudicium fuum ipfe lector queat. *Fuit olim tempus, quando philofophiae vacans, contemplationique mundi, et eorum, quae mundo continentur, fruebar optatis ac beatis mentis deliciis, femper confectando diuina praecepta, et oracula, quibus fatiari prae auiditate nimia non poteram, his tantum me oblectans, humile autem nil fapiens, gloriam,*

s) Vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. EVSEB. Hift. ecclef. L. II. c. 4. p. 43. c. 18. p. 58. Praepar. Euang. L. VII. c. 12. p. 322. SVIDAS. loc. cit. aliique, quorum teftimonia probe notanda funt.

t) Id poft SCALIGERVM elench. trihaeref. c. 18. paffim in Philone notatum eft, vid. ED. BERNARDVS apud GVIL. CAVEVM Hift. liter. Script. eccl. ad A. C. 40. P. II. quod difplicet FABRICIO Bibl. Graec. Vol. III. pag. 105. Quaecunque autem fuerit Hebraicae literaturae apud Philonem conditio, illud eius fcripta legentibus, manifeftum effe putamus, multis eum in locis fatis craffam legis Mofaicae ignorantiam prodere, id quod in homine, in gentilium fcholis educato euenire aliter non potuit.

u) Conf. PHOT. Cod. CV. p. 150. qui eum primam cauffam fuiffe illati per Origenem Chriftianae ecclefiae ftudii allegorici, conqueritur.

x) ll. cc.

y) De fpecial. legib. p. 769.

riam, opes, voluptatesque fastidiens, et velut in sublime raptus diuino spiritu lustrabam animo solis lunaeque cursus caeterorumque orbium coelestium; interdum deflectens ab aethere ad terram mentis oculos, tanquam e specula considerabam terrestria negotia cuncta, quae nullo sermone explicari possunt facile, multum me iudicans, qui fortiter euasissem tot calamitates mortalium. Haec in sequentibus latius persequitur, et solita eloquentia se ciuilium negotiorum fluctibus immersum et iactatum, enatare non valere, attollere tamen oculos ad pristina iuuentutis studia, et vbi interdum se pura lux offerat, vel breuis tranquillitas ex tumultibus rerum ciuilium, tunc tanquam alatum tantum non per aëra volitare, aspirante aura scientiae, quae se saepe incitet, vt ad se transfugiat &c. Ex quibus luculenter patet, fanaticam istam philosophiam [z], quam inter Therapeutas cultam esse ipse nobis tradit, proram puppimque studiorum eius fuisse, quamuis instituta istorum theoreticorum imitari non licuisset. Illa ipsa tamen eruditio et eloquentia, quibus se vnice delectari ait, eum ciuilibus negotiis immersit, et a contemplatione abstraxit. Saepius enim a gente sua in maximi momenti negotiis adhibitus, legationem etiam pro ea ad imperatorem Caium Caligulam suscepit, apud quem Alexandrini per Apionem grauiter Iudaeos calumniati fuerant [a]. Etsi autem legatio irrita fuit, eam tamen scripto comprehendit, et eruditionis, ingenii, prudentiae et virtutis specimen luculentissimum in ea reddidit. Post Caligulae tamen excessum elegans apologia sub Claudio in senatu Romano lecta est, si fides EVSEBIO [b]. Cum secunda vice sub Claudio Romam venisset Philo, locutum fuisse cum apostolo Petro, eiusque amicitia gauisum fuisse, veterum nonnulli, EVSEBIVS, HIERONYMVS [c], aliique asseruerunt, quos multi ex recentioribus secuti sunt, illi praecipue, qui Therapeutarum nomine, christianos ascetas descripsisse Philonem contendunt. Immo fuerunt, teste PHOTIO [d], qui Christianis eum sacris initiatum, ab his tandem dolore quodam atque iracundia desciuisse dicerent. Ast falli hos, facile demonstrari potest. Vt enim quaestionem non moueamus, vtrum Petrus Romae fuerit, et hoc tot veterum testimoniis concedamus, illud certum et exploratum est, ante Neronem imperantem Petrum vrbem non vidisse: sub Herode enim adhuc in Iudaea vixit, et post eius demum mortem Antiochiam secessit, diu-

z) Conf. BASNAGE l. c. p. 600. seqq.

a) Videndus ipse de hac legatione ad Caium p. 992. et IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. p. 649. Cum inter Iudaeos et Graecos Alexandriae magnae lites et seditio inde exortae essent, terni ab vtraque parte legati ad Caium imperatorem missi sunt. Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudaeos iactauit crimina, interque cetera, quod Caesarem non prosequerentur debitis honoribus, eo quod nec statuis, nec iureiurando per eius nomen eum colerent. Huic vt responderet, apologiam parabat Philo, e legatis Iudaeorum pocior. Sed repulsus est a Caesare, iubente illum abire, et vix per iracundiam temperante ab iniuris, ita vt conuicio eiiceretur. Addit HIERONYMVS l. c. de vita sub Caio periclitatum fuisse, quod omnino de insanientis imperatoris furore credibile est. Conf. qui plura de hac legatione dabunt TILLEMONT. Hist. imper. T. I. p. 674. seqq. BOECLER. diss. Acad. X. p. 380. seqq.

b) H. E. L. II. c. 18. subdubitat tamen FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 115.

c) ll. cc. Qui tamen non negant, rumorem vulgi se sequi.

d) loc. citat.

diuque ibi vixit, vt D. LVCAS narrat. Hoc interim tempore Philo Romae fuit, adeoque ibi innotescere diuo apostolo non potuit. Christianis vero sacris eum addictum fuisse, cum solo Eusebii testimonio constet, quem reliqui exscripserunt, nemo cautus crediderit. Aliter de eo IOSEPHVS[e] scripsit, qui totum nobis Iudaeum depingit, quique eum *προεστῶτα τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας ἄνδρα τὰ πάντα ἔνδοξον*, *primum et potissimum legationis Iudaicae, virum omnino clarissimum* non vocasset, si vnquam ad Christianos transiisset: eo enim tempore, quo Iosephus scribebat, Philo iam ad plures abierat. Recte quoque vrget BASNAGIVS[f], nihil, quod Christianum sapiat, reperiri in Philonis scriptis, adeo vt ne semel quidem Christianorum meminerit, quod non omisisset, si eum D. Petrus ad Christianam fidem reuocasset. Fuisse Philonem virum doctissimum, et praecipue Graecis literis, maxime vero philosophiae Graecae notitia accurate imbutum, et scripta eius loquuntur, et veteres viderunt suntque fassi. EVSEBIO[g] *verbis copiosus, sententiis locuples, in diuinis scripturis explicandis altus, inque sublime se tollens, variamque et multiplicem sacri eloquii interpretationem pertexens*, dicitur. HIERONYMO *opera eius praeclara et innumerabilia* audiunt; vt aliorum de eo iudicia laudibus eum extollentia taceamus[h]. Non desunt tamen, quae in eo culpant viri docti, nempe linguae maiorum et Hebraismi prorsus ignarum, mystem potius, quam theologum, philosophum, non sacerdotem esse, qui cum Alexandriae natus educatusque fuerit, scholae Platonicae doctrinam et ingenium penitus imbiberit, et mordicus retinuerit, omnia fere, obtorto licet collo, huc trahens. Hinc natum ei νοῦν ἐνθουσιαστικὸν, et mysticam philosophandi rationem, reconditas et supercoelestes speculationes, hinc Mosaica Platonicis immixta, Deique dogmata ad Academiae sensum explicata; hinc nouas et subtiles ratiunculas solerter excogitatas, vndique conquisitas, a summi legislatoris mente quam maxime alienas; hinc ineptas ac pueriles allegorias, absurdas longiusque petitas allusiones vtramuis facere paginam, comta, arguta, detorta interpretamenta, quibus diuina eloquia totamque legis Mosaicae faciem foede inquinauerit. Ita GVIL. CAVEVS[i], cuius iudicium roborauit V. C. EDVARDVS BERNARDVS[k]. In quo licet disputari possit, an tanta fuerit in Philone Hebraicae linguae ignorantia, quantam viri docti putant[l], illud certum est, allegoriae studium, quod sacrarum litterarum interpretationem valde corrupit, et mala multa Origenis industria in ecclesiam introduxit[m], defectum iudicii et eruditionem superficiariam magis, quam solidam prodere. Id quod Celsus

e) loc. citat.
f) loc. cit. p. 579.
g) loc. cit.
h) Conf. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. censur. cel. auctor. p. 102.
i) CAVE Hist. lit. Script. eccles. p. 14.
k) In epist. h. l. a Caueo inserta.
l) Ita quidem FABRICIVS l. c.
m) Haec ratio est, cur post PHOTIVM l. c. allegoriae studium in ecclesiam Christianam et Iudaeorum consuetudine profluxisse contendit LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 149.

Celsus [n] ille iam obiecit, et Porphyrius quoque acerbe monuit [o], et res ipsa loquitur. Vnde miratur Ed. Bernardvs [p], Origenem sequi potuisse tam vanum auctorem. Ast mirandum non esse putamus, cum gentis suae mos et praeiudicium, quod vtrique, Philoni et Origeni Alexandrinis, insedit, malam hanc consuetudinem pro summae eruditionis specimine commendauerit, et vterque eidem philosophiae generi, quod sine allegoriis constare non poterat, fuerit addictissimus. Quamuis autem idem vir doctissimus, cultu philosophiae Platone eum minorem esse, quam aetate, iudicet, et nihil se extra triuium in illo commentatore legere fateatur, dignum nihil Platonis discipulo videat: non inuiti tamen concedimus, Philonem Platonicum non infeliciter expressisse philosophum, at Alexandrinum, id est talem, qui a genuino Platonis systemate subinde recesserit, et aliena ei dogmata assuerit. In plerisque tamen Platonem eum secutum fuisse, non tantum quoad dicendi rationem, verum etiam quoad dogmata Academiae potiora, viderunt iam veteres, qui Philonem platonizare iudicarunt. Quare non audiendus est Ionsivs [q], qui magno studio euincere conatus est, Philonem Platonicum non fuisse. Ad cuius rationes docte solideque respondit, et Platonismum Philonis demonstrauit ὁ πάνυ Io. Alb. Fabricivs [r]: id quod fecit quoque Ioannes Clericvs [s], et imprimis Cel. Moshemivs [t], qui accurate monuit, Philonem fuisse Platonicum Alexandrinum, id est, reformato Platonismo addictum. Illud enim ante omnia in hac quaestione de Platonismo Philonis notandum, philosophiam Platonicam a prima conditoris auctorisque sui facie in Aegypto valde degenerasse, et placitis alienis, maxime ex philosophia Orientali et Aegyptiaca itemque ex syncretistarum in Aegypto studio, ortis et Platonicae doctrinae illatis fuisse adulteratam, Philonem etiam more ciuium suorum, vt Platonem Mosaicum discipulum et philosophum esse ostenderet, et sic genti suae Platonicae sapientiae gloriam vindicaret, allegoriarum ope multa detorsisse, sicque aliena lumina Platonicis dogmatibus intulisse, scatere quoque iis vitiis, quae in syncretistis plerumque solent obseruari, vt male cohaerentia inter se consarcinet, et veros sensus corrumpat. Hoc de Philone negabit nemo, qui eius scripta cum cura euoluerit, et cum Platonicis contulerit: hocque sensu si quis inficietur, Philonem esse Platonicum, nempe purum et genuinum, non morose refragabimur [u].

Verum

n) Orig. ad Cels. L. IV. p. 204.

o) Adu. Christ. L. III. apud Evseb. Histor. eccles. L. VI. c. 19.

p) loc. cit.

q) De Script. hist. philos. L. III. c. 4. p. 225. quem secutus erat B. Bvddevs Introd. in histor. philos. Hebr. §. 18. p. 80. §. 32. p. 216. mentem tamen mutauit in noua editione. Ioannem van der Wayen his non accurate satis iungit Clericvs epist. crit. VIII. p. 210.

r) In diss. de Platonismo Philonis, Lips. 1693. recusa in Sylloge dissert. p. 150. seqq.

s) loc. cit.

t) Ad Cvdworthi Syst. intell. p. 641.

u) Huc respexisse videtur Petrvs Allixivs in iudicio ecclesiae Iudaicae contra vnitarios c. XXIII. p. 354. qui eum Potamonicum, siue eclecticum fuisse putat. De qua opinione quid sentiendum sit, infra dicemus.

Verum de eo quaestio haud est, sed de eo proprie quaeritur, vtrum Platonismum reformatum, qualis in Aegypto circa tempora exorientis salutis mundi viguit, Philo professus fuerit? Quod qui negat, eum vel non intelligere oportet, quid Platonicum sit, quid non, vel Philonis scripta nunquam legisse, adeo scholae huius placita vbique prodit. Quod facili quidem labore ex ipsis Philonis scriptis lector colligere potest, cum omnes ferme paginae id loquantur, vt tamen a taediosa scriptoris nugis suis parum grati lectione liberemus lectorem, pauca dabimus Platonismi Philoniani specimina. Nam I. Platonicum esse dogma de ideis, et quilibet eius philosophiae gnarus intelligit; et Atticus Platonicus apud EVSEBIVM [x] testatus est, cardinem eius systematis in hoc dogmate verti, et a nobis peculiari tractatione [y] luculenter demonstratum est. At hunc Platonicae philosophiae apicem vbique respicit Philo, inque eo est totus, vt non Mosen tantum idearum Platonicarum nobis exhibeat studiosissimum, sed et ipsum Deum secundum ideas in condendo mundo operatum fuisse asserat. Testem volumus librum eius *de opificio mundi* [z], quem si sequimur, Plato totam suam metaphysicam ex Mose petiuit, adeo Platonicas nugas sancto vati vbique tribuit. In id enim more gentis suae vehementer propendebat Philo, vt demonstraret, pulcherrimam illam philosophiam, quam in Platonis schola regnare putabat, totam a Iudaeis et ab eorum vate ad Platonem fuisse deriuatam. Hinc mundus idealis et intelligibilis Deo tributus, et dogma peregrinum Mosi adscriptum, cuius creationis historiam ineptus ad hanc commentationem philosophus explicare conabatur. Ita enim [a]: *Deus vbi pro sua deitate praeuidit, imitamentum pulchrum non posse absque exemplari pulchro existere, nec sensibile quicquam reprehensionis expers fore, quod non archetypo intelligibilis ideae respondeat, posquam decreuit hunc sensibilem mundum facere, prius formauit simulacrum eius intelligibile, vt ad exemplar incorporei, Deoque simillimi corporeum absolueret mundum, recentiorem hunc antiquioris effigiem, totidem complexurum sensibilium genera, quot in illo intelligibilia. Mundum autem illum, qui ex ideis constat, nefas est, loco vllo dicendo cogitandoue circumscribere.* Pluribus haec in sequentibus explicat, et exemplo architecti formam vrbis vel aedificii condendi prius effingentis illustrat. At hunc mundum intelligibilem non tantum Platonicum dogma esse, sed tale quoque, quod in Alexandrinorum scholis comtum, auctum et reformatum est, ex iis, quae supra de Alexandrinorum Platonicorum philosophia diximus, abunde patet. Adeo vero insanit in hac re Philo, vnde in sequentibus [b] probare audeat, *mundum hunc intelligibilem nihil aliud esse, quam verbum Dei iam mundum condentis, et hanc Mosis opinionem esse, non suam: hocque verbum in principio idea*

x) Praep. eu. L. XV. c. 13.
y) Hist. phil. doctrinae de ideis sect. I.
z) Opp. p. 1. seqq.
a) pag. 3.
b) pag. 5.

ideo coelum generasse, quod purissima constet essentia et destinatum sit domicilium Deorum, tam non apparentium, quam sensui patentium. Quibus verbis merito horremus, hominem Iudaeum siderum et idearum deitatem cum Platonicis affirmare Mosique tribuere maluisse, quam inepta praeiudicia sua dimittere [c]. Et ne saniori sensu intellexisse videretur, ipse sollicite cauit addens [d]: *Conditorem ante omnia fecisse in mundo intelligibili incorporeum coelum, et terram inuisibilem, et aëris ideam et vacui, deinceps aquae incorpoream essentiam, itemque spiritus et lucem incorpoream, et exemplar solis intelligibile, omniumque stellarum.* [illegible] enim Dii non apparentes sunt, apparentium, solis, et stellarum archetypi. Eadem futilitate in sequentibus [e] procedit, et tam impie, tam absurde in hoc mundo intelligibili Mosi effingendo versatur, vt merito nauseam legentibus et impietatem detestantibus excitare aptus sit. II. Eiusdem scholae Platonicae Alexandrinae, Pythagoreismum cum Platonismo coniungentis vestigia manifesta expressit, ordinem creationis, et dierum quibus conditae sunt res visibiles omnes, ad numerorum et proportionum rationes Pythagoricas exigens. Ita enim, rationem redditurus, cur ante condita quarto die coelestia lumina, tertio die terram ornauerit conditor: *Haec est caussa, cur terra prior germinarit, et herbam protulerit, coelum vero post sit ornatum, in numero perfecto quaternario, quem denarii omnium absolutissimi caussam fontemque non falso dicere licet. Quod enim actu est denarius, hoc quaternarius potentia esse videtur.* Id ex rationibus arithmeticis et musicis, Pythagoreos secutus explicat, et concentum perfectissimum, ex diatessaron, diapente, diapason et disdiapason exoriri ostendit, et quaternarii vim dictu cogitatuque mirandam commendat, et naturam solidi ex eo deriuat, quod ex puncto, linea, superficie et corpore constet, et potentiam ex bis duo pulcherrimam consonantiae speciem exhibentem praedicat, et quaternionem totius coeli mundique generationi dedisse initium contendit, et ob hanc quaternionis vim et dignitatem conditorem quarta luce coelum exornasse, infert. Quod qui Pythagoricum, qui Platonicum esse negat, Nicomachum, Iamblichum hisque similes nunquam legisse censendus est. Idem de septenario numero, quo mundus conditus est, garrit, quae tamen exscribere nolumus, ne grauedinem lectori prae taedio creemus. III. Quamuis autem magnificis verbis creationis opus ad Deum referat Philo, caue tamen credas, genuinam Mosis philosophiam eum spirare, sed totus hic quoque Platonicam scholam sapit, et intolerandos errores patriis dogmatibus affricat. Nam *de mundo incorruptibili* [f] disputaturus, postquam Platonice statuerat, nec inter ea, quae sensu comprehenduntur, quicquam esse mundo absolutius, nec inter ea, quae mente percipiuntur, quicquam Deo perfectius, mundum

c) Conf. de vita Mosis p. 627. CLERICVS l. c. p. 819.
d) pag. 6.
e) pag. 9.
f) p. 939. seqq.

dum autem eum, qui ex coelo terraque conſtet, eſſe dixerat, et corruptionem eſſe vel annihilationem vel in deterius mutationem monuerat; id ex ea potiſſimum ratione impoſſibile eſſe dicit: *quia ſicut ex nihilo nihil fit, ſic nihil corruptione redigatur in nihilum.* Quae ita roborat: *Nam ex non exiſtente impoſſibile eſt quicquam fieri, et ens prorſus interire impoſſibile creditur, et vt tragicus ait: genitum nihil emoritur, ſed tranſpoſitum vltro citroque, formam priorem alterat, adeo ſtultum eſt ſollicitum eſſe de mundi interitu hoc quidem ſenſu.* Ex quibus recte colligit CLERICVS[g], materiam Philonem credidiſſe Deo coaeuam, ſiue ex Dei eduxerit gremio, ſiue coëxiſtentem fecerit. Quamuis enim ab Alexandrinis poſteriorum temporum, immo et ſuae aetatis quibusdam, recte in eo diſſentiat: apud Platonem genitum dici mundum, non quod habuerit generationis principium, ſed quod, ſi factus eſt, non aliter, quam dictum eſt, fieri potuerit, quandoquidem partes eius generari et mutari videmus, recteque illis opponat verba Platonis et diſſenſum Ariſtotelis ab eo, ex quibus conſtet, mundum eum non credidiſſe ratione principii aeternum, cuncta tamen non ad materiam, ſed ad mundum tantum transfert, eo quod ex ſcholis Platonicis didicerat, ex nihilo fieri nihil. IV. Non vel meliora vel ὀρθοδοξότερα ſunt, quae in reliquis quoque Platonicae philoſophiae veſtigiis dedit[h]: *Deum quidem bona per ſe ipſum ſolum feciſſe, quippe ſibi cognata, mixtorum vero* (id eſt eorum, quibus mala admixta ſunt) *creationem propriam ei eſſe et impropriam; propriam, propter admixtam ei meliorem ideam, impropriam vero, propter contrariam et deteriorem,* quae nempe ex materia ortum habet: quam natura ſua bono reſiſtere, nec cogi poſſe, vt tota recta euadat, a Platone didicerat. *In qua contrarietatis rerum et natiua certamina ante creationem vel formationem fuiſſe, et per eam cautum eſſe* dicit[i], *ne perpetuis laboraret diſſidiis et ſeditionibus, neue bellum pulſa pace praeualeret confuſo in mundo ordine.* Sunt et alia multa apud Philonem, Platonicam ſcholam aperte redolentia; e. g. cauſſam mundi eſſe Dei bonitatem, quae materiae eſſentiam largita eſt: fuiſſe ſolem intellectualem ante ſolem intelligibilem: obiecta ſapientiae et philoſophiae eſſe res increatas et intelligibiles, et per earum conſiderationem duci ad contemplandum regem aeternum. Mundum item per adminiſtros conditum, etc. quibus tamen, ne prolixi euadamus, inhaerere amplius non licet[k]. V. Duo tamen dogmata hic praeterire non licet, quae in manifeſta luce Platoniſmum Philonis ponunt, doctrinam de anima, et de principiis diuinis. Et de anima quidem ita praecipit: *Ineſſe homini duplicem animam, vnam ſpiritualem et rationalem ex Deo profectam, alteram irrationalem, illam ſedem habere in capite longiſſime a terra habitantem, et ad aetheris coelique nunquam interituros alligatam ambitus, huic*

corporis

g) loc. cit.

h) pag. 16.

i) De opif. mundi p. 6.

k) Conferendus de his FABRICIVS l. c.

corporis nostri partem insensatissimam longeque a ratione secretam pedes seu radices ad terram sedem applicatam fuisse [l]. *Animam nostram tripartitam esse, mentem siue rationem, iram et concupiscentiam* [m]; *harum autem sedem esse pectus atque ventrem, illius regionem caput esse* [n]. *Harum cuique appositam esse virtutem propriam, rationali prudentiam, irascibili fortitudinem, concupiscibili temperantiam* [o]. *In anima, quae est cerae similis, omnes formas contineri potentia* [p]. *Animam saepe a se ipsa moueri, emergentem e tota mole corporis, et e turba sensuum profugientem, nonnunquam etiam vestitam sensibus: Sed nudo motu tantum intelligibilia comprehendere, amictam vero sensibilia* [q]. *Animam corporis affectibus, tanquam aequore mergi* [r]. *Quatuor esse affectus animae, duos circa bonum praesens aut futurum, gaudium et concupiscentiam, duos circa malum instans aut futurum, dolorem et timorem* [s]. *Philosophum curam gerere eius, quae in se viuit, animae, neglecto mortuo corpore, non aliud spectantem, quam ne quid optima anima patiatur a colligato sibi malo corpore* [t]. *Rationalem animam contra irrationalis ignorantiam et cupiditates bellum suscipere* [u]. *Animae mortem virtutis esse carentiam, vitamque cum vitio* [x]. *Animam sortitam vires inuincibiles, et absolutam in virtutum exercitiis assecutamque metam honestatis vltimam non se iactantius efferre* [y] *&c.* Haec vel leuem et superficiariam Platonicae philosophiae notitiam poscunt, vt ex ea intelligatur, quam recte dixerint veteres, Philonem platonizare. VI. Nullibi vero magis Platonicum fermentum Philo prodidit, quam in doctrina de Deo, de quo ita praecepit, vt difficillime hominem Iudaeum, prima vero facie philosophum Platonicum Alexandrinum agnoscas. Et de immensitate quidem Dei ita loquitur, vt Platonem eum magis secutum esse, quam Mosen, quilibet intelligat. Quamuis enim interdum sobrie loqui videatur, *Deum*, fatendo [z] *implere omnia, non contentum, sed continentem qui solus vbique simul et nusquam sit: nusquam, quia ipse locum et regionem creauit vna cum corporibus, nec fas est auctorem intra vllam suam creaturam includi: Vbique autem, quia potentiis suis per terram, aquam, aerem, coelum extensis nullam mundi partem destituit, sed omnia inter se inuicem adstringit vinculis, quae videri nequeunt*; quo nomine inter orthodoxos Dei confessores Philonem numerat CVDWORTHVS [a]; alibi [b] tamen diserte Deum locum facit, *eo quod omnia contineat, et a nullo prorsus contineatur, et omnibus ad eum refugium pateat, et quia solus sui capax est, se ipsum explens et continens.* Ex quibus verbis, quae aliis Philonis locis illustrat Cel. MOSHEMIVS [c], recte infertur,

l) Quod det. potiori insid. soleat p. 170.
m) De confus. ling. p. 328.
n) Ibid. et de legis alleg. p. 53.
o) Ibidem. p) Ibid. p. 59.
q) De Abrahamo p. 371.
r) De agricult. p. 200.
s) De migrat. Abrahami p. 421.
t) Alleg. leg. p. 74.
u) De eo quod det. ins. pot. p. 155.
x) Ibid. p 168. De profugis p. 460.
y) De somniis p. 585.
z) De confus. linguar. p. 339.
a) Syst. intell. c. V. s. III. §. 8. p. 1013.
b) Alleg. leg. L. I. p. 48. c) Ad l. c. Cudworthi.

fertur, Philonem more Platonicorum Deum habuiſſe pro anima mundi omnia continente. De quo ne dubitemus, en ipſa Philonis [d] verba: *Θεὸς ἐγκεκόλπισται τὰ ὅλα, καὶ διὰ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν διελήλυθε, Deus ſinu ſuo complectitur omnia, et per omnes meat vniuerſitatis partes.* Nec hic obiici poteſt, incommode tantum loqui de abſtruſiſſimo argumento Philonem; nam non affectata tantum verborum ſublimitate eum ita de Deo loqui, ſed ita vere ſtatuiſſe, ex toto eius philoſophiae ſyſtemate recte demonſtratur. De diuinis vero principiis ita quidem ſubobſcurus et inconſtans eſt, vt quid de eius mente ſtatuendum ſit, ipſi viri docti ignorent. Quibusdam enim veterum, et inter eos EVSEBIO [e], trinitatem, quam Chriſtiana profitetur religio, aſſeruiſſe, eamque ex Iudaeorum dogmatibus et traditione, ſiue Cabbala deſumſiſſe viſus eſt, quas partes ſequuntur etiam recentiores multi magni nominis et eruditionis viri [f]. Aliis in contrariam partem eundum eſſe viſum [g], qui ea, quae de hypoſtaſibus in diuinis Philo habet, tantum de tribus perfectionibus in natura diuina intelligenda eſſe contendunt [h]. Sed et tertia ſententia media quaſi via incedit, et admiſiſſe quidem Philonem tria principia hypoſtatica in diuinis, ſed longe a Chriſtianorum trinitate diſtantia aſſerit, nempe ſubordinata et ſibi inuicem valde diſſimilia, qua ratione docuiſſe quoque ceteros, ſequioris commatis Platonicos, ſuo loco oſtendimus. In quibus trinitatis Philonianae explicationibus ponderandis et examinandis eruditionem et acumen maxime probauit Ven. MOSHEMIVS [i], cuius obſeruationes eo redeunt: 1. Philonem ex eorum ſcriptorum eſſe numero, qui obſcuritatem ſaepe numero conſulto conſectentur, tumque ſibi ſapientiſſimi videantur eſſe, quum ſubtilitatibus, quas nemo conſequitur, ingenia excrucient, mirandum itaque non eſſe, viros alioquin doctiſſimos mentem eius parum recte nonnunquam cepiſſe, ſententiasque ei nonnunquam tribuiſſe, a quibus, ſi obſcuriora eius dicta cum clarioribus conferantur, plane remotus ſit. Deinde duplex religionis genus eum ſtatuiſſe, populare et philoſophicum, et illud quidem putauiſſe ferendum in vulgo, et ne conſultum quidem iudicaſſe, religionem prudentum in vulgus efferre: ſed myſteria haec caute premenda et ab imperitorum oculis remouenda. Adeoque ea, quae ex vulgi opinione et theologia paſſim differit, ab iis probe diſtinguenda eſſe, quae ad ſecretiorem et arcanam, quam putabat, ſapientiam et religionem pertinent [k]. Illa itaque loca expendenda eſſe, in quibus Philo

d) loc. cit. p. 340.

e) Praep. eu. L. VII. c. 13. p. 318. L. XI. c. 15. p. 533.

f) ALLIX. l. c. IO. VAN DER WAYEN de λόγῳ Ioannis adu. Clericum, RICH. KIDDER. demonſtr. Meſſ. P. III. c. 5. 6. p. 246. BVLLVS def. fid. Nic. Sect. I. c. 1. §. 16. CVDWORTH. l. c. p. 640. GROTIVS de V. R. C. L. V. c. 21 aliique.

g) SOVVERAIN Platoniſme devoilé c. II. p. 98. BASNAGE Hiſt. des Juifs L. IV. c. 5. §. 9. p. 112.

h) PETAV. dogm. theol. T. II. L. I. c. 2. p. 19. CLERICVS loc. cit.

i) Ad CVDWORTH. l. c. p. 640. ſeqq.

k) De ſacrif. Caini et Abelis p. 139.

Philo popularem religionem ad scita virorum intelligentium reuocat, et praecepta religionis popularis ad rationes sublimioris theologiae accommodat. 2. Ea vero loca si considerentur, certum esse, Philonem non tam triadem, quam quaternionem in diuinis admittere, et supra triadem, quam inducit, naturarum diuinarum summum et principem Deum collocare. Id ex loco Philonis satis luculento [l] probat vir doctissimus, in quo praeter Deum summum, principem supremum tria numerat, verbum illius summi principis, et potentias creatiuam et regiam: ex quo concludit frustra eos esse, qui Philonianam triadem cum Christiana conspirare asserunt. 3. Quod vero ad istas tres naturas attinet, fatendum esse, ita de binis posterioribus, quas Deum et regem appellat, loqui Philonem, ac si pro veris ab eo personis habitae fuerint. Ast haec ex vulgi opinione disseruisse, dubium nullum esse, patere vero ex aliis locis, vbi popularem doctrinam religione sapientum virorum velut temperet, aut alteram ex altera interpretetur, naturas has non esse personas, sed virtutes tantum et perfectiones diuinas, quas personarum habitu sistat amictas. Dicere enim [m]: Deum Abrahamo τρίττας φαντασίας, triplicem imaginationem, et quidem in anima sensitiua, cum illi tribus personis appareret, excitasse; ex quo sequatur, tres tantum fuisse animae notiones aut imagines, quae in parte animae sensitiua crearentur. Binas nempe has naturas eum vocare bonitatem et potentiam, quae personae a Deo distinctae esse nequeant. Id quod latius vir doctissimus exsequitur, et huc ista potissimum Philonis verba aduocat, quibus ait [n]: *Medius est ille pater omnium, proprie nominatus in sacris literis: Qui est: vtrumque latus claudunt antiquissimae et proximae eius, Qui est, potentiae, quarum altera opifex, altera regia vocatur: illa Deus per quem condita dispositaque sunt omnia, haec vero Dominus.* His verbis monet, tria illa nomina vnius Dei, Iehoua, Elohim, Adonai, ad tres illas relationes, quibus vnus Deus tripliciter consideratur, referri, nempe ad naturam illam, quae per se ex omni aeternitate existit, ad conditorem vniuersi, denique ad regem et gubernatorem. Id vero in sequentibus verbis clare prodi, quae hic quoque, vt lectoris commoditati inseruiamus, integra damus: *Atque ita medius ille, vtrinque stipatus suis potentiis, perspicaci menti nunc vnam, nunc tres imagines exhibet; vnam, quando exactissime purgata anima, nec solum ceteram numerorum multitudinem, sed et vicinum vnitati binarium supergressa, ad illam simplicem, sinceram, nullius omnino indigam ideam properat; tres vero, quando nondum magnis initiata mysteriis, adhuc minoribus operatur, nec potest eum, Qui est, sine alio, per se solum comprehendere, sed per ipsius acta, aut conditorem, aut regem omnium. Est autem haec secundaria nauigatio, non aliena tamen a pia sententia.* Addit his alium locum, non minus luculentum, vbi scribit: *Haec quicunque audiet, - - esse Deum, praeesseque rebus, et hunc*

l) De profugis p. 465. m) De sacrif. Cain. l. c. n) De Abrahamo p. 367.

hunc vnum esse, qui vere sit, et ab ipso mundum conditum credi oportere, postremo numquam non gubernari eum ab opifice suo, is beatam, felicemque vitam acturus est. 4. Quod vero λόγον multoties a Philone in partes vocatum attinet [o], vocabulorum et nominum, quibus hoc verbum Iudaeus variis in locis ornat, eam vim et potestatem esse monet, vt si ex vsu et recepta loquendi consuetudine aestimentur, notionem personae summo licet Numine inferioris et minoris in animis pariant. Audire enim ipsi λόγον ἀρχάγγελον medium inter γεννητὸν et ἀγέννητον, qui legati diuini munere apud homines, et vicissim obsidis et conciliatoris partibus apud Deum fungatur. Quod si tamen vmbrae dissipentur, quibus dictionem suam obscurauerit Philo, vehementer metuere se, exactis his locis ad alia, quae minus figurarum habent, ne idem dicendum sit de λόγῳ, quod de binis illis potentiis dictum sit. Quod enim dicat, verbum esse imaginem Dei, referri ab eo ad mundum intelligibilem, ad cuius archetypum mundus sensibilis conditus sit. Ast hoc si verum sit, non posse λόγον esse personam, cum inter ἀρχέτυπον et ἔκτυπον debeat esse relatio, et ita intelligibilis idea omnium rerum sensibilium in isto verbo esse debeat, nec verbum esse queat genius, spiritusque huic nostro mundo similis. Patere etiam ex libello *de opificio mundi*, λόγον esse illam idearum intelligibilium seriem, quam tanquam exemplar in condendo mundo Deus intuitus est: faterique ipsum Philonem λόγον, κόσμον νοητὸν, formam speciemque mundi idem esse, quod Deus animo conclusum habuerit, priusquam constructionem eius moliretur, esseque verbum Dei ita affectum ad mundum illum intelligibilem, sicut ratiocinatio architecti affecta est, ad formam vrbis construendae, quam in animo impressit, quae distincta reapse inter se non sint. Tandem ad dictionem Philonianam prouocat vir eruditissimus, et luculento exemplo ostendit, nullum scriptorem esse, qui meteoris, quae vocant, orationis magis abundet, sine illis vero figuris considerandum et intelligendum esse monet. Hactenus vir praestantissimus, qui cum caussam hanc prolixe enarrauerit, omnino ipse audiendus erat. Nec refragamur, si quis rationibus eius manus dandas esse coniecerit: etsi enim regeri posse quaedam facile videbit, qui Philonem secum vbique conferet [p], fatendum tamen est, in tanta Iudaei huius obscuritate et improprio figuratoque dicendi genere, quod vbique sequitur Philo, difficile esse, certi atque perspicui aliquid definire. Quod si tamen pace viri magni et nostram qualemcunque sententiam, vt instituti nostri legibus pareamus, afferre liceat, quartam nos trinitatis vel quaternionis potius, vt rectissime vir doctissimus monuit, expli-

o) Disputatum de huius λόγου Philoniani significatione est a viris doctis Io. VAN DER WAYEN, ELL. BENOIST, aliisque contra CLERICVM, ex quo ille in comm. in Io. I. 1-18. asseruerat, Philonianis φιλοσοφουμένοις suam de λόγῳ sententiam opposuisse S. Ioannem, conf. B. Io. FRICKII diss. de λόγῳ adu. CLERICVM, Io. LAMIVS V. C. de SS. Trinit. aduers. Cleric. Otium Vind. Mel. I, p. 124. et quos ibi laudauimus.

p) Maxime ea premendo, quae de λόγῳ Philo habet.

explicationem eligendam esse existimamus; quae eo tendit: Philonem ita explicandum esse, vt statuat: Deum quidem supremum omnibus principiis diuinis superiorem in infinito lucis oceano demersum esse, ex eo vero ad condendum et regendum regnum suum tres emanationes diuinas, hypostaticas, et secum quidem ratione essentiae vnitas, ast ratione substantialis existentiae distinctas a se, expulisse emanatione diuina. Hisce vero in emanationibus principem locum tenere λόγον, siue intellectum diuinum, qui cum rerum omnium ideas in se habeat, et ad condendas res sensibiles ex Deo effluxerit, creator mundi dici debeat. Esse hanc ipsissimam doctrinam Cabbalistarum, qui ex Or haënsoph tres supremas sephiras, per emanationem deriuant, et primogenitum siue Adam Kadmon in iis relucere regni diuini auctorem statuunt, ex iis constabit, quae infra de arbore Cabbalistica latius edisseremus. Hanc vero principiorum emanatiuorum trinitatem vt Philoni tribuamus, his potissimum rationibus ducimur: I. Ratio ex his constat, cur quatuor in diuinis, non vero tria tantum principia Philo posuerit, nempe vt fontem omnium rerum, quae ex Deo emanarunt, ipsorumque principiorum triadis ostenderet. Sine hac enim obseruatione ratio dari non potest, cur verbo illi diuino, et potentiae creatiuae, et potestati regiae, praefixerit principem summum. II. Respondet quoque haec explicatio circumstantiis Philonis. Is in Aegypto philosophiam Pythagorico-Platonicam didicerat, sed talem, quae ex philosophia Orientali reformata et emendata, vel potius adulterata erat. Huius philosophiae summa cum esset systema emanatiuum, illud ita recepit schola Platonicorum Aegyptiaca, vt ex Deo primo priore, et infinito luminis aequore, tria potissimum principia emanasse statueret, vt supra luculenter euictum. Idem recepisse Iudaeos quoque, nec aliud velle doctrinam Cabbalisticam de sephiris et homine primogenito infra demonstrabimus. Philo itaque cum Iudaeus fuerit, et quidem ex eorum numero, qui philosophiam gentilem sacris doctrinis infarserunt, cumque in Aegypto philosophiae operam dederit illi, quae ex orientali hunc in modum attemperata fuit, cur non quaeso, hunc Aegyptiacae scholae alumnum eodem plane sensu de diuinis statuisse dicamus, quo tota schola statuit? Ast hoc si supponimus, patebit, Philonem per tria ista principia Deo primo-priori subordinata non quidem peculiares, essentia diuersas et separatas ab eo naturas vel personas intellexisse, verum non nuda etiam attributa, nomina et perfectiones vel munera, sed concepisse sibi sub iis tres emanationes reales virtutesque in diuina quidem natura radicatas eiusque essentiae, vt riui fonti vnitas, sed peculiari tamen existendi operandique modo ab eo diuersas, quo sensu aeonas in Deo statuisse Gnosticos supra euicimus, et sephiras in Deo statuisse Cabbalistas infra dicemus. Qui cum et ipsi sephiras parzuphim, personas, vocitent, licet iis hypostaticam quandam personalitatem sensu Christiano non tribuant, manifestum inde est, conce-

concepiſſe ſibi Iudaeos Aegyptiacos, philoſophiam orientalem et Platonicam ſuis philoſophematis coniungentes tertium eiusmodi principiorum diuinorum genus, quod medium inter perſonas et attributa vel proprietates tenet. Id quod, inſtituta inter Philonianam et Cabbaliſticam doctrinam comparatione, oſtendi quoque poſſet Philoni placuiſſe, ſi prolixis nobis eſſe liceret. III. Haec vero ſi admittimus, argumentis quoque et rationibus virorum doctorum ſatisfieri poteſt facile, quibus illi pro perſonis, hi pro attributis principiorum Philonis diuinorum pugnant, et ſimul explicari luculenter poſſunt loca ea, quae ex Philone afferuntur. Quae enim perſonae habitu induxiſſe haec principia oſtendunt loca, manifeſte docent ſuo modo et ratione peculiarem exiſtendi modum haec principia emanantia habere, nec vt nuda attributa conſiderari poſſe. Quae vero cum Deo idem facere videntur, rationem inde ſuam accipiunt, quod ratione eſſentiae, originis, dependentiae, et vnitatis cum ſummo Deo, infinito illo rerum omnium fonte ita vniantur, vt idem dicere videantur, et reuera, vi ſyſtematis emanatiui idem ſint. Nec obſtant nobis valde loca a Cel. MOSHEMIO adducta, eo quod ex dictis facilis dari poteſt ad ea reſponſio. Pleraque enim cum ex improprio loquendi genere et allegoriis, quibus ſupra modum delectabatur Philo, ratiocinationem inſtituant, parum probant, cum vbique ſimilitudini ſe valde improprie accommodet Iudaeus philoſophus. Et primo quidem loco ſatis luculenter ex eo, quem nos dedimus, ſenſu Deum ſtipatum duabus δυνάμεσιν ἀνωτάταις, ſupremis potentiis dicit, et ita triplicem perſonarum imaginem in Abrahamo excitaſſe ſcribit. Annon hoc plus, quam nuda attributa, dicit, nempe ſupremas virtutes tales, quales aeonas dixere orientales? quae vbi apparent, tum demum perſonae habitum induunt, qualis δύναμις ἀνωτάτη Simon magus videri voluit. Eodem vero ſenſu in altero quoque loco dicitur, animam diuinae lucis ſplendore repletam tres imagines vnius ſubiecti percipere, vnam ipſius rei, duas reliquas, tanquam vmbras ab ea redditas; eo quod Deum fontem emanationis hae non aliter, quam vmbra ſolis lucem ſequantur. Sicque et tertio loco a fonte primo, Deo, qui eſt, Deus opifex, et Deus rex, tanquam peculiares virtutes emanatiuae diſtinguuntur, et recte dicitur, animam pleniſſime purgatam ab his emanatiuis virtutibus ad ipſum omnium virtutum ſubſtantialium fontem properare, eumque ſine alio per ſe ſolum comprehendere. Ita enim orientales quoque, Gnoſtici, Cabbaliſtici, et Alexandrini philoſophi omnes docuerunt. Nec alia mens Philonis in vltimo loco fuiſſe videtur, quo Deum vnum eſſe dicit, qui condidit regitque omnia, niſi, virtutes has ex Deo emanantes, per quas Deus creauit omnia et gubernat, ita animari, radicarique in Deo, ex cuius natura eſſentialiter, licet ſubordinata quadam ratione, participant, vt ipſe ſolus omnia condidiſſe regereque dicendus ſit. Λόγος autem quem locum, ſi hanc explicationem ſequamur, capiat in ſyſtemate Philoniano,

ex

ex dictis patet, et ex Adam Kadmon Cabbalistarum intelligi potest. Est enim virtus illa emanatiua Deo proxima, per quam mundum condidit et essentiis rationibusque instruxit. Qui λόγος mundus intelligibilis ideo dicitur, non quod eadem in eo sint formaliter, quae in mundo sensibili, quod absurdum inde collegit vir eruditissimus, sed quod exemplariter et radicaliter omnia contineat, quae in mundo sunt sensibili: quemadmodum architectus persona esse potest, licet in intellectu eius sit exemplar totius vrbis omniumque aedificiorum, quae conditurus est. Haec enim idearum multitudo, si Platonicos sequimur, simplicitati intellectus diuini, quem λόγον Philo vocat, nihil plane derogat. Et hae quidem nostrae coniecturae sunt, quibus si virorum magnorum, nostris luminibus longe superiorum sententiam praeferre lectori placuerit, aequissime id feremus, rati, in tantis hominis obscurissimi et tela araneorum nectentis muscasque captantis tenebris nobis sufficere, si palpare liceat, ignoscendumque nobis esse, si decipiamur. Ex his vero, quae prolixe de Platonismo Philonis disputauimus, facile cognosci potest, Philonem quidem inter Platonicos omnino referendum esse, verum non inter puros et genuinos, sed tales, quales Aegyptiaca schola genuerat, studio syncretistico, natiua Platonis dogmata adulterantes. Ex eo enim ratio deriuanda est, cur interdum aliena a Platonis hypothesibus admisceat, et aliorum quoque philosophorum placita inspergat, quae se curiose explorauisse, multis locis prodidit, et elegantem eruditionem in Graecanicis literis ostendit. Reliqua, quae contra Platonismum Philonis affert Ionsius, exigui sunt ponderis, et pleraque falsa: non habere enim scripta Philonis genium Platonis, et αὐτοψία refutat et iudicium veterum concors, quod Philonem πλατωνίζειν per prouerbium pronunciauit, siue dictionis, siue rerum rationem habeamus, quas adulterauit quidem et alieniores a facie Platonica studio suo syncretistico reddidit Philo, ita tamen, vt vel mediocriter Platonismi peritus Platonicum agnoscat. Ex his vero eorum quoque opinio iudicari potest, qui Potamonicum fuisse putant. Quemadmodum enim Potamonis secta iunior est Philonis aetate, vt supra demonstratum, nec eam vnquam habuisse asseclas legitur; ita non alio sensu Philoni tribui potest, nisi quatenus syncretismus Platonicus Philoni suo modo et ratione placuit. Nec alia ratio est, cur Platonis mentem Philo interdum peruertat, quam quod istud studium henoticum eum coegerit, ab eius mente deflectere. Audiendos enim illos non esse, qui non intellexisse Philonem Platonis scripta, nec accurate legisse, dicunt, viri eruditio, veteribus tantopere laudata, satis euincit. Ficulneum vero est, quod ex Iosepho contra Philonis Platonismum Ionsius vrget, vocare eum Iosephum philosophiae non imperitum, non vero Platonicum. Sufficiebat enim historico, contribulem ob Graecanicae philosophiae peritiam laudare, praesertim cum non tantum Platonicam calleret, sed et reliquarum sectarum placita non ignoraret. Iudaicam vero philosophiam tantum

abest, vt Iosephus intellexerit, vt potius patriam eruditionem ad gentilis philosophiae modum exigat, ne suis laus philosophiae Graecae denegari posset. Quod si concedamus Ionsio, facere Iosephum ex Philone Essenum, eo quod de Therapeutis scripsit, ne sic tamen Platonismus eius euerti potest, eo quod in eodem luto haesisse Therapeutas, supra ostensum est. Ex his vero larga manu datis de eruditione quoque Philonis iudicium ferendum est, qui si tantam in scriptis suis iudicii accurationem et discernendi acumen attulisset, quantam ingenii elegantissimi cumulauit copiam, omne punctum tulisse censendus esset. Verum destitutum fuisse iudicandi acie, singulae paginae scriptorum eius loquuntur: quae tamen ad cognoscendam philosophiae Platonicae faciem in Aegypto non sine fructu legi possunt, et meliorem editionem [q] merentur. Quae tantopere admiratos fuisse Romanos EVSEBIVS [r], nescio quam fidem meritus, scribit, vt digna existimarent, quae in bibliotheca publica, tanquam monumenta publica, reponerent. Displicuisse tamen ineptum allegoriarum studium viris iudicio pollentibus, non Christianorum tantum sobrie iudicantium querelae [s] testantur, quae ad eum pestis huius in ecclesiam per Origenem introductae origines referunt, sed et Celsi et Porphyrii, gentilium philosophorum, reprehensiones docent. Fecitque stulta haec explicandi ratio, vt saepe numero obscurus euaserit, nec a verisimili discedunt, qui eum non omnia satis intellexisse, quae scripsit, iudicant. Fuere Philones inter veteres plurimi, a nostro gente et fidei professione facile distinguendi: eos enarrauere IONSIVS [t] et FABRICIVS [u].

q) Historiam editionum Philonis enarrat FABRICIVS l. c. nouam diu iam expectamus a Reuerendissimo ERICO BENZELIO.

r) Hist. eccl. L. II. c. 18.

s) PHOTIVS l. c.

t) l. c. p. 228. seqq.

u) l. c. p. 118. seqq.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM

DE PHILOSOPHIA IVDAICA AB EXCIDIO VRBIS HIEROSOLYMITANAE AD RECENTIORA VSQVE TEMPORA.

§. I.

Conditio philosophiae Iudaicae post templi euersionem.

Euersa diuinorum iudiciorum maturitate vrbe Hierosolyma disiectaque republica Iudaeorum, eruditionis gentis huius facies misere quoque conspurcata et deturpata est. Singulari enim irae diuinae, maledictionem nationi rebelli et ingratae immittentis fato euenit, vt omnia fere rationis lumina, quae hactenus luxerant, extinguerentur, vixque vmbra remaneret eius, quod ad philosophiam referri posset. Totam enim eruditionis Iudaicae, post vrbis templique deuastationem, faciem vno quasi obtutu considerantibus non occurrit aliud, vsque ad medium aeuum, nisi ex vna parte immoderatum plane et insanum traditionum πατροπαραδότων studium, ex altera Cabbalistica illa philosophia ex syncretismo Aegyptiaco enata, et pro patriis et domesticis mysteriis vendita, quae in artis quandam et systematis formam tandem emersit, et Iudaicis dogmatibus gentilia multa, Orientalia, Aegyptiaca, Pythagorica Platonica addidit. Tandem ex Oriente in Occidentem delato Iudaeorum populo, cum circa illa tempora solus Aristoteles inter Saracenos et Christianos caput extollere, et in scholis regnare coepisset, incepit Peripatetica quoque philosophia se Iudaeis commendare, ex quo tempore non defuerunt inter eos, qui philosophiam Graecam, praecipue Aristotelis, colerent. Ex his vero intelligit lector, fieri non posse, vt Iudaeorum in philosophiae historia ratio habeatur, nisi omnem simul historiam eruditionis Iudaicae, quantum quidem ad hoc nostrum institutum pertinet, curioso simul oculo perlustrauerimus, vt, quae ratio fuerit studii Talmudici, quae Cabbalistici, quid in eo rationi, quid auctoritatis praeiudicio datum sit, intelligamus, et quem rationis vsum natio haec fecerit, quaeque aliena domesticis immiscuerit, discamus. Ita enim tum demum veram intellectus humani, sapientiaeque et stultitiae in hac gente habebimus historiam.

Restitutio eruditionis post euersam Hierosolymam.

§. II. Euersa vrbe et republica Iudaeorum, templo igne deleto, et a Vespasiani atque Titi exercitibus vastata Iudaea, innumeraque huius populi multitudine caede, fame, cruciatibus enecata, multis vero myriadibus in durissimam captiuitatem abductis, totam quoque eruditionis Iudaicae compaginem disiectam quasi, solutisque, quibus cohaerebat, vinculis dispersam et in ventos datam fuisse, et historia infelicissimae nationis do-

cet, et intelligi ab iis poteſt, qui ruinas illuſtres curioſo contemplari ſolent oculo. Illud indubitata de hac gente monumenta loquuntur, ad exiguum tantum ſpicilegium rediiſſe totam eruditorum Iudaeorum cateruam, paucosque ex hac calamitate diſperſos ſe collegiſſe, qui veterem theologiam, eruditionem et ſapientiam ad poſteros propagauerint. Quae reliquiae veterum doctorum Iudaicorum, qui et ſtantis et euerſi templi fuere αὐτόπται, hic vel ideo memorandae ſunt, quod ab iis omnis eruditio Iudaica et ſapientia patrum ad poſteros poſt dirutam vrbem et euerſam rempublicam propagata, ſcholaque, quae laetiſſimis incrementis antea floruerat, paucis et tenuibus vſa progreſſibus vtcunque ſuſtentata et imminenti ruinae ſubtracta eſt. Cum autem miſerabilis totius gentis in terra ſua eſſet facies, et vix vmbra priſtinae felicitatis eſſet relicta, cunctis caede, igne, rapinis perditis et vaſtatis, pleriſque vel miſerabili morte pereuntibus, vel in captiuitatem morte grauiorem abductis, euaſere paucae reliquiae, et ex parte in Aegyptum, in qua ab Alexandri M. aetate coloniam Iudaicam habitauiſſe, et inſignibus incrementis vſam fuiſſe ſupra diximus, ex parte in Babyloniam ſeceſſerunt, vbi multi quoque Iudaei degerunt, ex poſteris eorum, qui in bellis Aſſyriorum cum Iudaeis illuc deportati ſunt, et reduce populo redire cum reliquis noluerunt. Vtroque in loco humaniter ſatis et benigne exceptos fuiſſe profugos, IOSEPHVS [a] teſtatur. Quidam tamen ex infelici populo in vaſtata Palaeſtina remanſerunt, cumque fumantis ex deſolatione Hieroſolymae conſpectum non ſine horrore refugerent, Iaſnae, quae Graecis ſcriptoribus plerumque Iamnia vel Iamnea dicitur, diſperſas collegerunt ex tanto naufragio tabulas, erexerunt ſcholam, reſtituerunt cultum diuinum, ſedemque parauerunt eruditioni domeſticae [b]. Ex quibus ruinis primus collapſam diſciplinam et doctrinam reuocauit R. Iochanan, perfecit conſilium, et ad aliquam maturitatem, quantum infelicitas temporum permittebat, perduxit R. Gamaliel ſecundus, ab hac ſchola locoque Iaſnenſis dictus.

Id

a) De B. I. L. VI. conf. BASNAGIVS Hiſt. Iudaic. L. III. c. 1. §. 1. ſeqq. p. 8. ſeqq. quique alii hiſtoriam Iudaicam enarrarunt.

b) Iaſne, ſiue Iabne, יבנה, quae vrbs fuit Philiſtaeorum, illis a rege Vzia erepta II Chron. XXVI. 6. Ἰάμνεια Graecis dicitur, Iamnes Plinio. Sita erat in locis campeſtribus non longe a Ioppe, vt ex IOSEPHO Antiqq. Iud. L. XIV. c. 8. de B. I. L. I. c. 5. diſcitur: inter maritimas recenſetur, quia in tractu maritimo ſita fuit, non tamen ad ipſum littus maris. Conf. HADR. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 823. ſeqq. LIGHTFOOT. Cent. Chorograph. Matthaeo praemiſſa c. 15. opp. T. II. p. 181. Iuchaſin p. 21. ſi ſequimur, ante exciſum templum, iam ibi Synedrio praefuit Gamaliel ſenior, Pauli praeceptor, et ibi famoſiſſima oratio contra haereticos congeſta eſt a Samuele paruo, qui paucis ante vrbis excidium annis obiit. Vrbe diruta, vt Synedrii ruinas colligeret in hac vrbe, maxime R. Iochanan Ben Saccai Hakkadoſch elaborauit, de quo infra dicemus. Quem primum ſcholae Iaſnenſis rectorem conſtituunt ex Iudaeis R. D. GANZ in Zemach Dauid p. 39. ex Chriſtianis BVXTORFIVS in Tiberiade c. 5. p. m. 20. et LIGHTFOOTVS l. c. et in opp. poſthumis p. 87. vbi hiſtoriam ſcholae huius chronologice diſtribuit. Qui et hoc ex Iudaeorum ſcriptis obſeruat, adeo claruiſſe hunc locum prae omnibus Academiae ſedibus, excepta ſolum nouiſſima Tiberiade, vt in prouerbium abierit vinea Iaſnenſium. Dubitant tamen viri docti, vtrum hunc in locum Synedrium traductum vel in eo continuatum ſit, vt Iudaei tradunt, vt ſucceſſionem ſuam doctrinalem ſtabiliant, qua de re videndus BASNAGIVS Hiſtor. Iud. L. VI. c. 5. §. 8. p. 94. Addendi ſunt, qui hiſtoriam ſcholarum Iudaicarum ſcripſere, enumerati a I. C. WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 924. ſeqq.

Id cum laetiores, quam initio sperari poterat, successus haberet, et, qui ista tempestate vbique erant disiecti, emergere iterum et ad synagogam patriam colligere se inciperent, aucto discipulorum numero occasionem dedit Tiberiade quoque scholam excitandi, quae celeberrima postea Musarum sedes inter Iudaeos fuit, et magnam potissimum famam exinde nacta est, quod praeter alios celebres gentis huius doctores R. Iehuda Hakkadosch ibi docuit, et, quod Iudaei gloriantur, multas immunitates et priuilegia ab Antonino Pio illi vrbi scholaeque impetrauit, maxime vero Talmud Hierosolymitanum ibi conscriptum est, de qua famigeratissima eruditionis Iudaicae sede videndi sunt, qui geographiam Iudaicam exposuere LIGHTFOOTVS [c] et RELANDVS [d], maxime vero, qui collegium Masoretharum in ea viguisse contendit Io. BVXTORFIVS [e]. Hoc exemplum secutae sunt, rebus paulisper pacatis, Iudaeae vrbes aliae, fuit enim schola Bitterae vrbe Hierosolymis proxima, in qua mirum quoque discipulorum, Musarum operi inuigilantium, numerum fuisse Iudaei referunt [f]. Tum Lyddae siue Diospoli, cui R. Akibha, R. Tarphon aliique praefuerunt [g]. Caesareae quoque eiusmodi scholam fuisse, doctores Caesarienses passim in Talmude laudati euincunt, de qua itidem LIGHTFOOTVS [h] videndus, qui et Magdalensem scholam memorat. Nulla tamen post Tiberiensem nomen magis extulit, quam Zipporiensis siue Sephoriensis [i], in vrbe magna Galilaeae, quae Talmudicis scriptoribus vehementer laudatur [k]; in eam enim se Tiberiade contulit R. Iehuda sanctus, rei literariae inter Iudaeos stator praecipuus. Alias minores in praesentia, instituti nostri memores, tacemus [l].

Doctores Iudaei in classes distributi.

§. III. Reflorescere ab eo tempore coepit sapientia Iudaica, reliquis istis ex magna gentis clade viris doctis eo connitentibus, vt patriam disciplinam priori nitori restituerent. Quem in finem cathedra docentium semel posita et fundata non defuerunt ab eo tempore doctores Iudaeis, qui successionem doctrinalem inde nobis non interruptam narrant [m]. Quae cum vno intuitu totius status literarii inter Iudaeos rationem et conditionem exhibeat, paucis hic, at ὡς ἐν παρόδῳ, tangenda est, vt quid inter Iudaeos quaerendum sit, de historia erudita et philosophica huius populi, curioso facilius pateat. Solent autem Iudaeorum doctores in septem omnino classes dispesci, praetermissis, quos a Mose et prophetis deriuant, viris

c) l. c. c. 81. p. 227.
d) l. c. p. 1037.
e) In Tiberiade s. commentario Masorethico c. 5. p. 15. seqq.
f) LIGHTFOOT. l. c. c. 52. p. 214. RELAND. l. c. p. 409 679.
g) LIGHTFOOT. c. 16. p. 222. Chron. temp. p. 145. T. II. opp. RELAND. p. 877.
h) l. c. c. 57. p. 214.
i) c. 76 p. 226.
k) Ibid. c. 82. p. 229. seq.
l) Vid. IDEM c. 96. p. 257.

m) Videndi auctor Pirke abhoth, MOS. MAIMONID. in praef. Iad hassakah aliique, plenius autem chronologi Iudaeorum R. ABR. B. DIOR in Cabbala, R. ZACHVTH in Iuchasin, R. GEDALIA in Schalscheleth Hakkabala. Nimis tamen fidendum Iudaeis non est, qui rationes temporum misere turbant, vnde comparanda est cum illis Io. HENRICI OTTHONIS historia DD. Mischnicorum cum HADRIANI RELANDI notis, qui viri docti errores Iudaeorum obelo critico confixerunt.

viris synagogae magnae, qui ad hunc locum non pertinent. Et prima quidem classis eos comprehendit [n], qui et stante et exciso templo vixerunt, et eo magis hic memorandi sunt, quod reliquias magnorum virorum ea classis continet, qui disiectas eruditionis Iudaicae tabulas vndecunque collegerunt. Inter eos maxime claruere, R. Eliezer Ben Iacob, qui diu vixit, vitamque vsque ad A. C. CXXX produxit, octoginta annos natus. Cuius egregiam sententiam exhibent *capitula patrum* [o]: *Mundus hic similis est vestibulo mundi futuri, praepara te ipsum in vestibulo, vt possis ingredi in triclinium.* Hunc celebritate superauit R. Eliezer, filius Hyrcani, affinis Simeoni seni et R. Gamalieli, discipulus R. Iochanan, ob nominis splendorem magnus dictus, quem tanti fecit R. Iohanan Ben Saccai, vt affirmaret, quod si omnes sapientes Israëlis essent in lance staterae, et Eliefer filius Hyrcani in altera, posterior hic reliquos omnes sit depressurus. Quin miraculis quoque doctrinam suam confirmasse, et a bath kol suffragio comprobatum fuisse, Iudaei dicunt. Is hoc loco eo quidem nomine maxime notandus, quod Schammaeanae scholae addictus contra Hillelianos et traditionis, quod illi praebebant, patrocinium strenue pugnauit, quamuis ne miraculis quidem partem aduersam, vt manus daret, cogere potuerit. Quod textus siue literae legis studium caussa est, cur Karei ad eum tanquam scripturariorum vindicem et statorem prouocent, et R. MARDOCHAI Karaeus [p] totam disputationem huius Eliezeris cum R. Gamaliele ad confundendos Rabbanitas afferat [q]. Quin et alio nomine notandus hoc loco est, nempe ob capitula ei tributa, quae cum versione et notis edidit GVIL. HENRICVS VORSTIVS [r]. Quamuis enim a recentioribus manibus ea esse collecta, ipse R. ZACHVTH [s] aliique viri docti recte tueantur, probabile tamen est, antiquas huius temporis, quo Eliezerus viuebat, allegorias, ad posteros traductas materiam fuisse, ex qua libellus congestus est; qui cum maxima parte fabularis sit, exemplum esse potest methodi allegoricae, quae inter Iudaeos viguit [t]. Porro ad hanc classem R. Iochanan Ben Saccai pertinet, quem primum Iafnensis scholae rectorem fuisse supra diximus, quemque restituisse synedrium magnum accepta a Tito imperatore potestate Iudaei tradunt [u]. Is CXX annis vixisse, et audiuisse Hillelem et Schammai Iudaeis dicitur, valdeque gratiosus apud Titum fuit. Specimina autem philosophiae moralis, quam discipulis tradidit, *capitula patrum* [x] multa enarrant, digna quae considerentur, vt, quo loco philosophia moralis eo tempore inter Iudaeos fuerit, pateat. Eius discipulus fuit R. Iechoschua Ben Chanania, quem apud Traiani filiam gratia fuisse vsum, Iudaei tradunt, et licentiam reaedificandi templi accepisse iactant. Hic adeo intentus

n) Vid. R. DAV. GANZ Zemach Dauid P. I. pag. 425.
o) c. IV. §. 16. p. m. 30.
p) De Karacis p. 100.
q) Conf. TRIGLANDIVS de Karaeis p. 25.
r) Lugd. Batau. 1644. 4.
s) In Iuchasin l. c.
t) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 173.
u) Citati not. b.
x) c. II. §. 8.

tentus legis ſtudio fuiſſe dicitur, vt nec corpori nec veſtibus abluendis vacauerit, hinc dicterium filiae Traiani fuiſſe: *Sapientia pulchra in vaſe polluto;* cui reſpondiſſe dicitur: *Non aſſeruatur vinum in vaſculo aureo vel argenteo, ſed teſtaceo tantum* [y]. Quam tamen narratiunculam ex ingenio ſuo otioſo confinxiſſe Iudaeos, ſi alia non eſſent, ſola Iudaeorum, maxime Phariſaeorum partes ſequentium, induſtria in lauando ſatis euinceret. Fuiſſe tamen virum ſapientem, et ingenio philoſophico, ſaltem in morali doctrina non deſtitutum, ex dicto quod ei tribuunt *capitula patrum* [z], recte colligitur. Praeter hos et alii ſunt, qui ad hanc claſſem primam pertinent [a], quorum tamen notitiam dare huius loci non eſt. Merentur tamen, quae eis in *pirke abhoth* tribuuntur, dicta legi expendique, eo quod ex iis conſtare poteſt, nondum ab omni ſano rationis vſu tum tantopere defeciſſe Iudaeorum doctores, quemadmodum poſtea accidit, vbi infauſtum traditionum ſtudium lumina tantum non omnia inter eos extinxit. Secunda claſſis vel aetas doctorum Iudaicorum eorum continet nomina, qui deuaſtationem templi ſeculo proxime ſequenti ſecuti ſunt, inter quos fuit R. Tarphon vel Triphon ſacerdos, qui ob diuitias largiter inter pauperes diſtributas diues dicitur, et ſectae Schammaeanae adhaeſit: quem R. Akibhae alii praeceptorem, alii collegam dicunt. Qualis eius de moribus doctrina fuerit, ex his dictis [b] collige: *Dies breuis et ars longa, et operarii pigri, et merces ampla, et pater familias vrget ac inſtat. Non teneris opus perficere, neque ſic liber es, vt prorſus abſtineas ab eo: Si multam legem didiciſti, multa tibi merces dabitur, fidelis enim eſt dominus operis tui. Sed ſcito, retributionem iuſtorum eſſe demum in ſeculo iuſtorum.* Ceterum et hoc diſputatur inter eruditos, vtrum hic Tryphon idem ſit cum Iudaeo, contra quem S. IVSTINVS MARTYR diſputauit, cuius affirmatiua placuit magnis quibusdam viris [c], quos alii certatim ſecuti ſunt, eo quod non nomen tantum concordet, ſed et tempus: negatiuam olim ſibi minus probatam docte defendit HADRIANVS RELANDVS [d], nos in incerto argumento nihil ſtatui poſſe vel affirmari putamus. Sed et R. Akibha ad hanc claſſem pertinet, de quo tamen infra dicendi melior nobis locus dabitur, et R. Eliezer filius Chiſmae, ſub Traiano A. C. CXXV florens, quem in diſciplinis mathematicis, maxime vero in arithmeticis et aſtronomicis excelluiſſe Iudaei dicunt [e]. Certe ſummo amore has diſciplinas hunc Eleazarem complexum fuiſſe, ex *capitulis patrum* [f] conſtat, in quibus hoc ei dictum tribuitur: *Reuolutiones anni et geometricae ſupputationes par-*

y) Iuchaſin p. 33. Zemach Dauid l. c. HOTTINGER. Hiſt. eccl. Sec. II. S. III. p. 74.
z) c. II. §. 11.
a) Videndi OTTHO, WOLFIVS, HOTTINGERVS ll. cc. vel ſi fontes mauis, R. D. GANZ, R. GEDALIA, R. ZACHVTH ll. cc.
b) c. II. §. 15. 16.
c) Eos nominatos vide apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p 837.
d) Pec. diſſertatione.
e) Conf. WOLF. l. c. P. I. p. 189.
f) c. III. §. 18.

partes sunt deliciarum ad sapientiam. Huic socium iungit in his scientiis HOTTINGERVS[g] R. Iochanan B. Godgoda, et ex *Iuchasin* obseruat, gloriatos fuisse de vtroque Iudaeos, quod numerum inire potuerint guttarum maris. Id quod tamen more Iudaeorum prouerbialiter tantum accipiendum est, summamque arithmetices notitiam et accurationem prodit. Tacendum tamen non est, referre hunc Iochananum Iudaeorum quosdam ad tempora templi secundi excidium antecedentia, vt obseruatum Cl. WOLFIO[h]: quamuis in temporum rationibus minime sequendos esse infidos hos duces constet[i]. Tertia classis siue aetas doctorum Iudaicorum Tanaitarum siue Deuterotarum est, quae a Simeone Iusto vsque ad Iehudam sanctum, compilatorem Mischnae extenditur. In hac classe nomen sibi ante alios fecit R. Schimeon Ben Gamliel, pater R. Iehudae sancti, cuius frequens in Mischna fit mentio. Hunc dixisse referunt *capitula patrum*[k]: *Tribus rebus conseruari mundum, veritate, iudicio et pace.* Circa eadem tempora floruit R. Meir, discipulus R. Akibhae, et praeceptor R. Iudae sancti. Hunc proselytum fuisse Iudaei tradunt, et ex posteris principis cuiusdam exercitus Romani ad euertendam Hierosolymam missi, qui vero ad Iudaeorum sacra discesserit. Hic quamuis sapientia ita effulgeret, vt lumen mundi diceretur, multis tamen inter Iudaeos se non probauit[l]. Maxime vero notari meretur propter vxorem suam Beruriam, filiam R. Chananiae, quae circa A. C. CXXI floruit, et rarissimo inter Iudaeos exemplo literis elegantissime tincta fuit. Patet enim ex locis Talmudicis, a viris doctis[m] passim adductis, cum aliis eruditionis Iudaicae alumnis praeceptorum lectiones eam audiuisse, et in Academia literis sacris inuigilasse. Iudicium autem in interpretatione legis doctrinaque morali probasse, ex illis locis colligi potest, quae adduxit WAGENSEILIVS. Ast arrogantiorem fuisse, et alios Iudaeorum doctores contemnentem, supercilio quoque haud vulgari hallucinantibus insultantem, passim scriptores Talmudici produnt: quemadmodum funestus quoque ipsi fuit exitus, eo quod ipsa sibi violentas manus intulit. Quam rem ita Iudaei narrant: *Dixisse R. Meir ad vxorem: certus sum me effecturum atque experturum, vt confitearis, vera esse, quae de mulieribus statuerunt sapientes. Iussisse nimirum et subornauisse aliquem ex discipulis suis, vt tentaret Beruriae castimoniam, eamque in stuprum illiceret; hunc et instando continuis illecebris per multos dies tandem, vt consentiret in adulterium, obtinuisse, eique hoc persuasisse. Postquam vero ipse maritus in locum discipuli subiisset, et cum ea congressus esset, re patefacta suspendio eam vitam finiuisse, R. Meir autem ignominiam metuentem publicam in Babyloniam excessisse.* Plura de

g) l. c. p. 76.

h) l. c. P. II. p. 844. ex tract. eruuim c. 6. P. II. p 850. dictum eius legitur in Pirke abhoth c. IV. §. 10.

i) Vide quae prudenter monet OTTHO l. c. praef. p. 7.

k) c. I. §. 18.

l) ZELTNER. diss. laudanda; WOLF. l. c.

m) ZELTNER. l. c. WOLF. l. c. P. I. p. 87r

de hac femina erudita dabit B. ZELTNERVS [n], qui singulari tractatione luculenta et doctissima non huius tantum feminae, sed mariti quoque parentisque eius, et totius seculi secundi historiam Iudaeorum literariam illustrauit, dignus qui omnino ab his, qui plura cupiunt, legatur. Tandem et inter Tannaitas omnium maxime R. Iehudas Hakkadosch eminuit, de quo infra pluribus differemus. Quarta aetas siue classis doctorum Iudaicorum Amoraeorum est, id est, magistrorum sententiarum, vel vt Scaliger vult, gnomologorum, alii sophistas vocem interpretantur, disceptatores alii [o]; qui fuerunt doctores illi, qui in explicatione Mischnaioth siue δευτερώσεων occupabantur [p]. Horum septem ordines constituunt Iudaei, alibi enarrandos, qui durauerunt per CCL annos, vsque ad Gemaram, ex horum commentationibus congestam. Inter eos R. Ada Bar Ahafa, astronomiae laude inclytus, cuius cyclos valde Iudaei commendant [q], itemque Seculo IV, R. Hillel Hannasi, supra nobis iam memoratus, vbi temporum rationes eum emendasse diximus, nobis heic loci notandi sunt. Quinta classis Seburaeos comprehendit, ita vocatos, quod per modum סברות opinionum probabilium et disputabilium de sensu Mischnaioth disquirerent, vnde Opinistae quibusdam, ALTINGIO [r] non incommode sceptici Iudaeorum dicti sunt, eo quod de sensu Mischnaioth ambiguo argumentorum pondere disputarent. Eorum agmen duxit Raf Iose, rector Academiae Soranae. Durauit tamen horum aetas per LX tantum annos, propter bellorum Persicorum calamitates, ob quas per quinquaginta annos scholae Iudaeorum in Babylonia cessarunt: redierunt tamen illi quoque cum literis Iudaicis, et noua luce patrum traditiones collustrarunt, quae ratio est, cur eorum aetatem R. ABRAHAM BEN DIOR per CLXXXVII annos ad A. C. DCLXXXIX, extendat [s]. Seburaeos excipit sexta classis doctorum Iudaicorum, qui Geonim, id est, excellentes dicuntur, propterea, quod in doctrina patria et domestica, studioque traditionum prae aliis excelluerint [t]: quorum successio ad A. C. MXXXVIII porrigitur, quo tempore dispersis ex Oriente Iudaeis et in omnem terram, maxime Africam et Hispaniam dilabentibus desierunt scholae Babylonicae. Ab isto vero tempore, qui inter Iudaeos doctorum dignitatem tuiti sunt, et septimam classem constituunt, Rabbanitae, id est magistri dicti sunt [u]. Quo tempore coepit haec natio ad Saracenos et Christianos delata, eorumque exemplo illecta, Aristotelicae philosophiae operam dare. De quibus cum in sequentibus strictim dicendum sit, plura heic non addimus. Fuisse autem inter hos Iudaeorum doctores viros doctos et iudicii acumine non destitutos, negandum non est,

 at

n) Diss. de Beruria Iudaeorum doctissima femina Altdorf. 1714.

o) Vid. WOLF. l. c. P. II. c. 4. p. 915. HOTTINGER. l. c. S. III. p. 273.

p) Schalscheleth Hakkabala p. 34.

q) WOLF. l. c. P. I. p. 109. HOTTINGER. p. 131.

r) Histor. acad. Iudaic.

s) Ex his emendandus BASNAGE Hist. des Juifs L. III. c. 8. §. 2. p. 236.

t) MAIMONID. praef. Iad hassaka.

u) R. ABR. BEN DIOR Cabb. hist. p. 44. WOLF. P. II. c. 4. p. 917.

at quod natura illis non denegauerat, insanum traditionis studium eripuit, omnemque fere rationis vsum, velut lolia triticum, suppressit. Quod vbi altius sapere quidam inciperent, fermentum Cabbalisticum, et metaphysica insana ingenia excitatiora corrupit: vnde quid ex hac doctorum Iudaicorum serie, summatim tantum enarrata, historiae philosophicae promittendum sit, liquet.

Scholae Babylonicae Iudaeorum.

§. IV. Non tamen produxit hos omnes doctores sola Palaestinae regio, sed migrauit eruditionis sedes post R. Iudae sancti mortem, cum in veteri terra se tutos satis Iudaei non crederent [x], in orientem, eumque in locum, in quem ira diuina maiores abduxerat captiuos, nempe in Babyloniam, vbi remansisse ex μετοικεσία multos Iudaeos supra diximus. Caussas huius consilii enarrare, loci huius non est; id modo monemus, duos praecipuos Iudae Sancti discipulos Raf et Samuel Babylonem commigrasse, eoque magnum discipulorum numerum attraxisse. Hac itaque occasione scholae Iudaeorum Babylonicae celeberrimae enatae sunt. Et primam quidem in hac regione scholam, Sorae, vrbe ad Euphratem sita excitatam fuisse, Iudaeorum testimoniis conficitur [y], quam demum secuta est Nahardeensis, quam iam ante captiuitatem Babylonicam floruisse, non nemo ex Iudaeis [z] falso sibi persuasit [a]. Soranae vero scholae primus praefuit Raf Hunna, quem secutus est Raf Chasdam, post cuius mortem R. Bar Nachmani Pumbeditham oppidum tractus Nahardeensis secessit, ibique academiam erexit Pumbedithanam, quam suo adhuc tempore se inuenisse ait R. BENIAMIN TVDELENSIS [b]. Sed et aliae paulo post scholae ibi erectae sunt, Nareschi, Machusae, et Peruz Schibbur, de quibus tamen, cum res ad nostros quidem limites non pertineat, sed in historia literaria gentis Iudaicae enarrari susius debeat, nihil amplius dicemus; cum allata sufficiant ad intelligenda ea, quorum in sequentibus exponemus historiam.

R. Iehuda Sanctus.

§. V. Inter omnes vero Iudaeorum doctores nullus vel sapientiae domesticae commendatione, vel literarum studio, vel vitae integritate, vel eruditionis in sua gente promotae industria maiorem laudem meruit, quam R. Iehuda Hakkadosch, id est sanctus dictus: quem ob doctrinae quoque excellentiam summamque inter doctores omnes auctoritatem κατ' ἐξοχὴν Ribbi, id est magistrum, et a dignitate Nasi, id est, principem Iudaei appellant [c]. Ex quo enim Synedrium Hierosolymitanum, penes cuius praesidem populi principatus ante vrbis excidium fuit, ea euersa desiisset, rectores praesidesque scholarum in Iudaea excitatarum, gentis suae

x) Praeter BASNAGIVM late l. c. horum fata enarrantem in compendio videri potest HOTTINGERVS H. E. Sec. II. c. III. p. 65. 129.

y) Iuchasin p. 120.

z) R. MOSE MIKKOZI praefat. libr. praecept.

a) Non itaque prima academia Iudaeorum in his terris fuit Nahardeensis, vt visum BVXTORFIO in Tiber. c. VI. p. 84. et BASNAGIO Hist. des Juifs L. III. c. 4. p. 107. conf. ZELTNERI diss. de virgine Iudaea per transennam docente §. 5. p. 6.

b) Itiner. p 81. conf. tamen CELLARII Geograph. antiq. L. III. c. 15. 16.

c) Videndi post Iudaeos supra nominatos BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. pag. 79. Io. HENR. OTTHO hist. DD. Mischn. p. 159. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 839.

suae regendae, quantum captiuitatis conditio permittebat, potestatem aliquam sibi vindicarunt, indeque principes populi dicti sunt [d]. Horum primus fuit R. Gamaliel secundus filius R. Schimeonis, qui in obsidione vrbis periit, qui nomen Hannasi, id est principis, teste R. DAVID GANZ [e], inde retulit, cum eo tamen de hac dignitate contendit R. Iehoschua Ben Chanania, discipulus R. Iochananis Ben Saccai [f]. Gamalielem secutus est in principatus dignitate R. Schimeon III, eius filius, qui collegam habuit R. Meir, et post hunc R. Iehuda sanctus populo captiuo praefuit. Ortum ferunt ex tribu Beniamin et posteris Hillelis, vt supra ex successione familiae Hillelianae demonstratum: patriam habuit Sephorida, quae recentiori aetate Diocaesarea dicta est, primariam et munitissimam Galilaeae vrbem [g]. Iudaeorum calculos si sequimur, natus est eodem die, quo Akibha interfectus est, quod factum esse dicunt [h] anno quinquagesimo secundo ab excidio templi, i. e. A. M. MMMDCCCLXXX, A C. CXX, quas tamen temporum notationes difficultatibus laborare, vidit monuitque BASNAGIVS [i]. Id quod mirum esse non debet, eo quod nulla in re imparatiores, et leuiores sint Iudaei, quam in rationibus chronologicis. Tanta vero huius doctoris inter Iudaeos fuit existimatio, vt summo loco poneretur [k], et ob vitae integritatem atque puritatem sanctus diceretur sensu eminentiori: quam tantam fuisse Iudaei nugantur, vt prae verecundia et castitatis studio nunquam manum suam infra cingulum aut inferius ad pudenda demiserit. Sic et summam eius humilitatem, maxime autem infinitam eruditionem summis laudibus Iudaei extollunt, eoque amentiae delabuntur, vt cum Messia eum comparent. Ita enim in Sanhedrin [l]: *Dixit Raf: Si ex viuis est Messias, est instar Rabbenu Hakkadosch; si ex mortuis, est instar Danielis, viri desideriorum.* Tantopere autem doctoris huius eruditionem valuisse iactant, vt gratia apud Antoninum Pium, Marcum Antoninum et Commodum imperatores floruisse summa dicant, et more suo fabulam mendaciis ornant [m]: inter quae non postrema est, factum esse Iehudae studio Antoninum proselytum, et eius iussu compositam fuisse Mischnaioth collectionem; vt alia non minus insulsa et ingenium Iudaeorum philosophiae minime aptum prodentia hic omittamus [n]. De anno obitus eius nihil certi constat, illud vero dubio caret, Sephoride in patria obiisse [o], et cum eo gloriam schola-

d) Qualis ea dignitas fuerit, exponit BASNAGIVS L. III. c. 2. p. 32. seqq. quem vide.

e) Zemach Dauid p. 97. seq.

f) Conf. BASNAGE l. c. L. III. c. 3. §. 2. p. 64.

g) Patria quoque dicitur S. Annae matris sanctissimae Virginis. Memorabilia quaedam de ea habet BASNAGE l. c. §. 6. p. 68. 69.

h) Iuchasin p. 32. 35.

i) loc. cit. §. 5. Euersio enim vrbis Beturae siue Bitter incidit in A. C. 135. eo vero Akibha confugit, captusque inter Pseudo-Messiae Bar Cochab asseclas, interfectus est.

k) Loca Iudaeorum, maxime Maimonidis, afferunt BVDDEVS intr. in phil. Hebr. p. 119. et WOLF. l. c.

l) p. 98. conf. WOLF. l. c.

m) Enarrat eas BASNAGIVS L. VIII. c. 1. p. 3. ex Zemach Dauid et Schalscheleth Hakkabala.

n) Pertinet huc disputatio Antonini cum Iuda de vnione animae cum corpore eiusque momento, quam fabulam exponit IDEM, p. 7.

o) Schalscheleth p. 33. b.

scholarum Iudaicarum in Palaestina fuisse extinctam. Locum vero meretur inter ethicos Iudaeorum doctores propter dicta moralia multa, quae inter sententias Ben Sirae hodie adhuc leguntur [p]. Maxime vero ob collectionem Mischnicam immortale nomen consecutus est, cuius historiam paucis et in compendio trademus.

Talmudis origines.

§. VI. Talmudis, (quo nomine sylloge traditionum Iudaicarum venire solet) origines altius repetendae sunt, vt, quo loco habenda sit iuris naturalis et diuini in hac gente compilatio, eo clarius constet. Mature vero traditionis amorem in populo Iudaico se manifestauisse, et ea satis loquuntur, quae supra de occasione sectarum Iudaicarum fuse disseruimus, et ipse ZACHARIAS [q] vates haud obscure, si modo recte ad eius symbola prophetica attendimus, prodidit. Exponit enim visum sibi volumen quoddam volans, et modium potissimum a foeminis duabus in terram Sinear per aërem patentem asportatum, mulierem item Ephae insidentem, massamque plumbi eius orificio iniectam. Quae visio prophetica innumeris quidem interpretum coniecturis vexata crucem plerisque ob symboli obscuritatem fixit, sic vt parum ab iis expectes, quod vel textui vel euentui respondeat: recte tamen, nisi nos omnia fallunt, viderunt viri doctissimi et in sacris literis interpretandis, antiquitatibusque Iudaicis in eum finem adhibendis felicissime versati G. E. EDZARDVS [r] et G. GVST. ZELTNERVS [s], respexisse prophetam ad traditiones ita inter Iudaeos inualescentes, vt post disseminatam in Palaestina impiam doctrinam tandem in Babyloniam abductus ibique fixus quasi per collectionem Gemaricam libellus ille traditionum volans in aëre sedem suam inuenisse dicatur. Maxime vero eleganti coniectura ostendit Zeltnerus, Helenam Adiabenorum reginam gentis Iudaicae amplificatricem et εὐεργέτιδα vna cum filiis Monobazo atque Izata, non minoribus in gentem hanc meritis conspicuis, illarum mulierum symbolo praedici; eam enim cum Iudaeis familiariter et munificentissime se gessisse, non talmudici scriptores modo tradunt, sed IOSEPHVS [t] quoque refert additque, mulierem hanc cum filiis, religionem Pharisaico traditionum fermento infectam omni modo iam tum promouisse, sicque traditionum incrementa vehementer auxisse, frumento quoque (per modium adumbrato) Iudaeam fame pressam leuasse. Haec enim satis innuunt, vt reliqua omittamus, apud ipsum virum eruditissimum legenda, sensisse iam suo tempore vatem diuinum latens venenum, eiusque per Palaestinam prius, mox per alias regiones diffusi propagationem praeuidisse, et fixum tandem collectionis terminum atque locum definiuisse. Sed vt coniecturas mittamus, ad solas scripturariorum con-

p) Conf. WOLF. l. c. p. 841.
q) c. V. seqq.
r) In praef. vers. et annot. ad c. I. tr. talm. Berachoth.
s) In commentatione de erudita virgine Iudaea per transennam docente §. 1. seqq.
t) Antiqq. Iudaic. L. XX. c. 2.

contra traditionarios contentiones et Sadducaeorum contra Pharisaeos pugnas, scholae item Schammaeanae contra Hillelianam impetus et lites recte prouocamus. Horum enim bellorum summa traditiones fuere, in quibus tamen traditionariorum partes plerumque vicisse, enarrata supra sectarum Iudaicarum historia testatur. Quae valde postea auctae sunt, vbi eneruatis populi Iudaici viribus, exhaustaque hominibus terra Iudaica post excidium templi vrbisque deuastationem plerique, qui traditionibus repugnauerant, vel interfecti essent vel dispersi, disiectique, solique fere Pharisaeorum asseclae, traditionumque patroni, quae factio fuit copiosior ceteris, et plerosque ex plebe complexa, relicti essent. Sadducaeorum enim et Karaeorum sectam ex illo tempore exigua fortuna tristibusque fatis vsam fuisse, et tantum non intercidisse, ex supra narratis constat. Hinc vero caussa deriuanda est, cur in scholis et academiis Iudaeorum, quas in Palaestina eos excitauisse supra diximus, traditionum studium vehementer inualuerit, et Schammaeanas partes sequentes, qualis R. Tarphon fuit, emergere caputque attollere non potuerint. Ita vero non insanus tantum traditionis amor, quem ciconiarum symbolo a vate sacro adumbratum fuisse, acute monuit B. ZELTNERVS *), vehementer in his scholis incrementa cepit, sed et ipse traditionum numerus insanum in modum auctus est, doctoribus Iudaeorum in id studium fere omne conferentibus, vt nouis rationibus patrum praecepta illustrarent, ritus augerent, auctoritatem veteribus adderent, et ita chaos illud traditionum suis supra legem scriptam commendarent. Quod facile fieri potuit, postquam semel credulae nationi persuaserant, traditionum istarum farraginem Mosen a Deo accepisse, noluisse vero scripto eas consignare, ne contemtui in captiuitate euentura futurae essent x). Ita vero confirmata ineptarum quisquiliarum auctoritate, cum munus doctorum in eo potissimum versaretur, vt tantos thesauros populo explicarent, et in sacro synedrio ea iuxta illos definirent, quae diuini iuris esse credebat ecclesia Iudaica, tam confusum autem immensumque tot traditionum chaos memoria complecti vix ab homine expectari posset, et tamen sua interesse plurimum crederet superstitiosa natio, vt ad posteros tanta maiorum sapientia propagaretur: coeperunt doctores rectoresque scholarum, vt memoriam iuuarent, in chartas potiora coniicere, et quae discipuli docendi erant, scripto consignare: ea vero simul adiicere, quae noua addere iussisset ecclesia Iudaica. Qua de re maxime memorabilis est locus R. MOSE BEN MAIMON, qui

*) loc. cit.

x) Vid. loca adducta a IO. ANDR. EISENMENGERO in Iudaismo detecto P. I. p. 56. seqq. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 655. Non tamen omnes inter Iudaeos ita insaniuerunt, vt omnes traditiones a patribus acceptas ad Mosen referrent, sed distinguunt traditionum praecepta in certa genera, et quaedam a Mose in lege scripta esse, quaedam ab eo non scripto sed ore tradita, quaedam a prophetis, scribis et Rabbinis de nouo certis quibusdam rationibus et variis temporibus accessisse, quaedam per tredecim argumentandi modos elici posse dicunt. Ex quibus locus etiam EPIPHANII haeres. XV. p. 33. de fontibus traditionum Iudaicarum intelligi potest. Conf. MAIMON. praef. ad Seder Saraim, IO. MORIN. exerc. bibl. L. I. c. 6. p. 21. seqq.

qui ita [y]: *A Mose doctore nostro, vsque ad Rabbi nostrum Sanctum, nullus exarauerat ea, quae publice docebantur ex lege orali, sed in vnaquaque generatione princeps consistorii, aut propheta seculi illius sibi scribebat commentarios traditionum, quas audiuerat a doctoribus suis, publice vero ore docebat; et ita vnusquisque sibi viritim describebat expositionem legis et rituum eius, quemadmodum audiuerat. Quod vero attinet ad ea, quae singulis aetatibus innouabantur in iudiciis, quaeque ex traditione non habebantur, sed ex aliquo de tredecim modis; horum auctoritas erat penes consistorium magnum. Ita totum hoc vsque ad Rabbi sanctum perdurauit.* Quibus schedis priuatis cum innumerae confusiones exorirentur, medelam afferre iam R. Hillel conatus est, et traditiones in sex classes distribuit, vt supra dictum. At parum promouisse hominis huius industriam in tanta traditionum farragine, cum iusta collectio deesset, facile intelligi potest: praecipue cum priuatam tantum fidem istae schedae haberent, et legis oralis auctoritas a solo doctorum ore penderet. His vero alia quoque accedebant. Latissime se extendebat, et maiora indies incrementa sumebat Christiana religio, quae inanes hominum speculationes et intolerabilia iuga validissime proculcabat; decrescebat indies Iudaeorum numerus, qui propter seditiones et impatientem iugi animum, ad rebelliones et motus varios procliues, vehementissime a terrarum dominis summisque imperantibus premebantur, disiiciebantur, et in diuersissima atque dissita loca expellebantur, quibus circumstantiis facile fieri potuit, vt plane intercideret lex oralis. Morbo itaque huic medicinam afferre se posse ratus Iehuda Sanctus, ad instituendam aliquam schedarum passim dispersarum, quibus legem oralem maiores consignauerant, collectionem animum adiecit, et vt ea, quae memoria populi sui seniores doctoresque tenebant, adiicerentur, sicque integrum aliquod traditionum corpus existeret, allaborauit. De quo consilio iterum MAIMONIDES hunc in modum differit [z]: *Cur autem istud fecit magister noster Sanctus, neque reliquit rem, qualis antea erat? Quia vidit discipulos imminui sensim, et angustias innouari ac imminere, regnumque impietatis [a] diffundi per mundum, et magis magisque inualescere, et populum Israeliticum proiici vsque ad fines terrae; confecit syntagma, quod esset in omnium manibus, vt discere possent illud citius, neque obliuioni traderetur. Et sedit ille cunctis vitae suae diebus ipse et synedrium eius et docuerunt Mischnam plures.* Huic itaque operae per quadraginta annos Iehuda sanctus inuigilauit, et quidem, si Iudaeorum concors in eo testimonium admittimus, ab anno excidii templi CXX, vel CL, quod respondet annis N. C. CXC, vel CCXX. Hos secuti sunt in epocha Mi-

y) Praef. ad Iad Chassaka, conf. tr. Taanith c. II. f. 1. et quae ex Iudaeis afferunt IOS. VOISIN. in prooem. ad pug. fidei p. 25. WOLF. l. c. p. 671. add. R. D. GANZ Zemach Dauid ad A. 3975. ZELTNER. diss. de Beruria §. 27. p. 36. seq. WINDET. de vita functor. statu Sect. VIII. p. m. 199. seq.

z) Praef ad Seder Saraim.

a) Ita Christianam religionem vocat, conf. EISENMENGER. l. c. p. 756.

Mischnae constituenda Christiani plerique [b]. Recentiori tamen aetate de fide Iudaeorum in ea re dubitare, nisi fallimur, coepit primus, Io. MORINVS [c], qui id sibi maxime persuasit et validis quoque rationibus euincere se posse credidit, Mischnae collectionem tribus integris seculis esse iuniorem. Scrupulos sibi iniectos hos esse dicit, non modo quod testis huius rei antiquissimus, annis octingentis sit secundum ipsos auctore Mischnaioth posterior, nulloque alio teste nitatur, quam Talmudico, sed multo magis, quam Origenes, Epiphanius, et Hieronymus nullam nec libri, nec auctoris mentionem faciant: qui tamen eius notitiam habere debuissent, si extitisset suo tempore, eo quod Mischnaioth collectio statim ab omnibus Iudaeis in Palaestina fuerit recepta. Cumque in nouellis [d] δευτερώσεως lectio a Iustiniano prohibeatur, coniicit inde vir doctus, eo demum tempore circa medium Sec. VI hanc legis repetitionem vel collectionem potius fuisse compilatam. Eadem fere sententia placuit ISAACO VOSSIO [e] statuenti, Mischnam ante Iustinianum sermone Graeco ab Aquila compilatam et annotationum loco versioni Graecae ab ipso confectae fuisse additam, Iustiniani autem tempore demum Hebraice conuersam fuisse. Quam quoque tibiam inflat PAVLVS PEZRONIVS [f], qui a R. Akibha Graece conscriptam fuisse statuit. Valde tamen ieiuna et fundamento destituta sunt, quae viri docti contra constantem veterum et recentiorum sententiam obiiciunt, nec valida, vt Iudaeorum hac in re testimonia conuellere queant. Nam silentium veterum non plane sufficere, vt res aliqua extitisse negari queat, norunt, qui argumentum hoc negatiuum propius considerarunt, et tum demum vim ei inesse intellexerunt, vbi caussae probabiles vel etiam necessariae dari possunt, cur silentio rem aliquam praetermittere scriptores non debuissent, si reuera extitisset, quae in hac quidem quaestione a laudatis viris non afferuntur. Et Origeni quidem recentem compilationem non licuisse videre, facile ex temporum rationibus constare potest, cum vix triginta annis ante eius obitum istam collectionem iuris ecclesiastici Iudaeorum perfecerit R. Iehuda; quo tempore sibi suisque cancellis seruauisse Mischnam Iudaeos dubium non est, cum inuidia et diffidentia huius gentis erga Christianos satis superque nota sit, praesertim autem cum videatur vsus Mischnaioth initio doctoribus tantum et antistitibus religionis peculiaris fuisse atque reseruatus. Neque mirum est, Epiphanium a parentibus licet Iudaeis natum hanc collectionem

b) Vid. HOTTINGER. l. c. p. 72. WOLF. l. c. p. 674. seqq. et quos laudat.

c) Exerc. bibl. L. II. exerc. 6. c. 2. p. 294. seqq.

d) Nou. 146. confer. IVSTELLI et VOELLI Bibl. Iuris canon. T. II. p. 1359. Graeca haec sunt: τὴν δὲ παρ᾽ αὐτοῖς λεγομένην δευτέρωσιν ἀπαγορεύομεν παντελῶς, ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς οὐ συνειλημμένην βίβλοις οὐδὲ ἄνωθεν παραδεδομένην ἐκ τῶν προφητῶν, ἐξεύρεσιν δὲ οὖσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλούντων τῆς γῆς, καὶ θεῖον ἐν αὐτοῖς ἐχόντων οὐδ᾽ ἕν.

e) De orac. Sibyll. c. XVI. p. 285. cui occasio inde subnata est haec suspicandi, quod in ANASTASII SINAITAE ὁδηγῷ c. VI. p. 94. legerat, Aquilae versionem vocari Hebraeis δευτέρωσιν, id est, secundam editionem.

f) Antiq. temp defens. c. II. p. 63.

nem ignoraſſe, quamuis poſt eius origines vixerit; quam profunda enim rerum Iudaicarum ignorantia laborauerit paſſim oſtendit, ſiue nunquam accurate eas intellexerit, ſiue poſtea eas neglexerit: aſt is tamen R. Iehudam et R. Akibham potiores traditionum auctores ex mente Iudaeorum commemorauit. Hieronymum vero huius collectionis Miſchnicae mentionem feciſſe, verba eius in epiſtola ad Algaſiam [g] ſatis probant, vbi haec habet: *Quantae traditiones Phariſaeorum ſint, quas hodie vocant δευτερώσεις, et quam aniles fabulae, euoluere nequeo; neque enim libri patitur magnitudo, et pleraque tam turpia ſunt, vt erubeſcam dicere.* Quibus verbis, vt rectiſſime TRIGLANDIO [h] obſeruatum, quicquid contendat Morinus, clariſſime, de magno deuteroſεων libro, id eſt Miſchnaioth, quod idem ſonat, ſermo eſt, quod volumen euolui potuit: id quod de epiſtola ſua, vt vult Morinus, dicere Hieronymus non potuit: nec de priuata aliqua eiusmodi compilatione intelligi debet, qualem tum vel extitiſſe, vel in manus Hieronymi perueniſſe demonſtrari non poteſt. Miſchnam autem peti in nouellis ab imperatore, omnino fatendum eſt, dudumque obſeruatum a viris doctis [i]; at eius lectionem in ſynagogis cum vetuerit imperator, recte inde infertur, iam ante eam aetatem diu eius vſum inualuiſſe, cum controuerſia diu iam agitata inter Iudaeos ventilaretur, vtrum licitum ſit in lingua vernacula ſcripturam legere. Quae vero Voſſius de auctore Miſchnaioth habet, omni ſpecie et colore deſtituuntur, et vel ex hac ſola nouellarum conſtitutione refutari poſſunt. Cauſſa etiam nulla veriſimilis afferri poteſt, cur Iudaei aetatem Miſchnae tribus ſeculis antiquiorem fecerint; nam auctoritatis ei conciliandae cauſſa ſi id feciſſent, ad origines longe vetuſtiores eam ſine dubio retuliſſent. Nec negligenda eſt, virorum in ſcriptorum Talmudicorum lectione verſatiſſimorum obſeruatio, puritatem dictionis Hebraicae et Chaldaicae, vetuſtiora tempora, quam quae ſeculo poſt C. N. ſexto fuerunt, manifeſte prodere. Nulli igitur dubitamus in vnanimi doctorum Iudaicorum teſtimonio acquieſcere, illique eruditorum ſententiae accedere, quae Seculo II primam Talmudis [k] collectionem, ſiue Miſchnaioth originem habuiſſe ſtatuit. Comprehenduntur autem in his δευτερώσεσιν, iura, leges, conſtitutiones eccleſiaſticae, circa cultum diuinum, ritus eius et ceremonias, quaeque ius faſque eſſe cenſebat eccleſia Iudaica, cuius ius canonicum vel pandectas iuris eccleſiaſtici non inepte quis dixerit, ſunt tamen multa quoque in hac Miſchna, quae ad interpretationem Scripturae ſacrae, ad doctrinam eccleſiae Iudaicae, et ad morum diſciplinam pertinent, et ſex omnino claſſibus [l] omnem

g) Quaeſt. X.

h) De Karaeis p. 123.

i) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 334. et quos not. k. laudauit.

k) Conf. GVIL. WOTTON. diſſ. miſcell. de traditionibus et ritibus ſcribarum ac Phariſaeorum tempore Saluatoris noſtri diſſ. I. Bibl. Angloiſe T. IV. P. II. p. 367. ſeqq. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 6. ſeqq. p. 155. ſeqq. WOLF. l. c. p. 674. ſeqq. Nihil, quod miramur, probabiliter definiri poſſe putat REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 14 §. 6. p. 269.

l) De Talmudis diuiſione videndus BVXTORFIVS in recenſione operis Talmudici, et in compendio BASNAGE l. c. p. 143. WOLF. l. c. c. 3. pag. 701.

omnem fere disciplinam Iudaicam absoluunt. Ex quibus intelligi potest, quo nomine eius mentio a nobis heic fieri debuerit. Quaecunque enim de naturali et diuino iure, et de morum quoque doctrina praeceperunt Iudaeorum magistri, quaecunque philosophiae scintillae in hac gente emicuerunt, illae in hac δευτερώσεων compilatione tanquam igniculi latentes ex cineribus erui debent, vt ex eis iudicium de placitis Iudaeorum philosophicis fieri queat. Huic enim syllogae maxima mox auctoritas succreuit, cum non ipsius tantum compilatoris nomen apud suos summo loco esset positum, maximaque Iudaeorum de eo esset opinio, sed et firmiter persuasi illi essent, comprehendere has Mischnaioth diuina illa statuta, quae ab ipso Deo accepisset Moses, isque senioribus populi orali traditione ad posteros propaganda commendauisset, quae obseruationibus suis viri Θεόπνευστοι et rectores ecclesiae venerabiles auxissent, et illustrauissent. Quam tamen auctoritatem atque venerationem eas non mereri, facile quemque docebit earum inspectio. Sunt enim non obscurae modo et multis in locis sano sensu destitutae, sed et confusae maleque cohaerentes, cum auctor earum diuersissima placita, opiniones, atque praecepta sine iudicio corraserit, nec quae ecclesiae suae mens hoc vel illo tempore fuerit, definiuerit, manca etiam et inadaequata tractatio ista sit, cum multi iuris diuini et ecclesiastici casus obtingere queant, quae in hoc corpore iuris ecclesiastici Iudaeorum non definiuntur. Id vero occasionem dedit sequentium temporum Iudaeorum magistris, ea quae in hoc corpore iuris Iudaici dicta sunt, illustrandi commentariis, supplendi, augendique, sicque diffusiori pleniorique tractatione de iure Iudaico edisserendi [m], qui commentarii in vnum fascem collecti corpus alterum Talmudis genuerunt, quod Gemara dicitur, cuius iam historiam strictim enarrabimus, vt integra lectori series studiorum Iudaicorum circa ius naturale et diuinum patescat.

§. VII. Nempe illustratione atque explicatione opus habebat collectio Mischnica, vt instituta atque canones ecclesiae Iudaicae in luce clara ponerentur. Illi itaque manum admouere conati sunt discipuli R. Iehudae sancti, vel ipso adhuc viuente, vel paulo post mortem eius. Inter eos praecipue eminuit diligentia R. Chiiam et R. Oschaiam, quibus alii R. Eliefer Ben Iacob, et Mechilta Ben Ismael, alii Bar Kaphra, et R. Nehemiam adiiciunt [n]. Illi commentariis conscriptis obscuris addere lucem, breuius dicta amplificare, deficientia supplere, et ita Mischnico textui suis explicationibus integriorem quendam habitum conciliare aggressi sunt. Qui commentarii in hanc collectionem recepti, parem quidem cum Mischna auctoritatem apud Iudaeos obtinuerunt, sed nominibus tamen *Gemarae origo.*

m) Clarissimum hac de re locum R. Iacob Chagis affert Wolfivs l. c. p. 696. seqq. Ad conciliandam vero perspicuitatem Mischnae puncta vocalia addita, itemque accentus.

n) Videndi historiae literariae Iudaicae scriptores R. Zachuth, R. Dauid Ganz aliique, et ex Christianis Wolfivs l. c. p. 695. 1450. Basnage l. c. p. 139. aliique.

men et charactere distinguuntur. Vocantur enim תּוֹסֶפְתָּא *additamenta*, eo quod textui R. Iehudae essent addita; item ברייתא siue בְּרַיְתוֹת, id est *extrauagantes* vel *exotica*, eo quod extra primam collectionem essent comprehensa, et extra Ierusalem vel potius extra scholam Iehudae scripta, vt obseruatum Buxtorfio [o]. Ex quibus simul patet Thosaphtha viuo adhuc Iehuda fuisse adiecta a discipulis, Baraiitha autem post eius demum mortem adiuncta, quae sine dubio caussa est, cur hae explicationes Mischnae saepe inter se dissentiant, nec suffecerint ad tollendam incertitudinem iuris ecclesiastici Iudaeorum, quae ex huius compilationis obscuritate et concisa nimis breuitate aliisque ex caussis eius oriebatur. Hinc enati multi noui commentarii a doctoribus Iudaicis eo fine concepti, vt iura atque consuetudines gentis suae accuratius definirent. Eos vero adhibito non exiguo labore collegit R. Iochanan Ben Eliezer [p], discipulus Ribbi, R. Iannai, R. Oschaiae, R. Ezechia Ben Chiia aliorumque, quem praesidem scholae in terra Israëlis constitutum fuisse A. M. MMMCMXC, R. Dauid Ganz asserit. Hinc collectionem hanc multi Iudaeorum ad A. C. CCLXX et sequentes referunt, quidam recentiorem faciunt, et integro seculo iuniorem [q]. Ex Christianis Io. Lightfootus [r] in Sec. IV post C. N. reiicit, quod frequens in ea Diocletiani fiat mentio. Marshamo [s], ante seculum V non innotuisse hanc Gemaram visum; Morino, Vossio et Pezronio [t] ad Sec. VII vel VIII referenda videtur. Quam litem vt hic dirimamus, nostrum non est, qui Gemarae historiam ὡς ἐν παρέδῳ tangimus, hoc vnum monentes, videri huic Gemarae postea quaedam, quae recentiorem aetatem sapiunt, fuisse inserta, ex quibus de primae eius originis aetate iudicari non licet. Solet hoc corpus commentariorum in Mischnam vocari גְּמָרָא, quod vel perfectionem et consummationem stilo biblico infert, vel disciplinam et doctrinam stilo talmudico significat, vnde quidam supplementa interpretantur, quidam commentationes indicari volunt [u]. Haec collectio cum in Palaestina agroque Hierosolymitano instituta sit, solet Gemara Hierosolymitana vocari, quod nomen tamen alii [x] a dialecto Hierosolymitana deriuare malunt, et, nisi fallimur, vtraque ratio recte coniungitur. In hoc Talmude Hierosolymitano Mischnaioth quasi textus sunt, explicationes et commentarii Gemaram constituunt, de cuius indole, argumento, auctoritate hic pluribus differere ob instituti rationem non licet [y]. Iuuasse Iochananem hoe labore traditionum studium, dubium non est: at non adeo

o) In Lexico Talmudico v. ברת.

p) Natus est, si Iudaeorum calculos sequimur, A. C. 184, et Palaestinae scholae octoginta annos praefuit, obiitque A. C. 279, habuit decem filios ante se defunctos. Conf. Wolf. loc. cit. p. 875.

q) Vid. quae affert ex Rabbinis Wolfius l. c. p. 683.

r) In chorograph. Matthaeo praemissa c. LXXXI. opp. T. II. p. 221.

s) In canone chronico p. 159.

t) ll. cc.

u) Vid. laud. Wolfio l. c. p. 663.

x) Humfr. Prideaux Hist. Iud. V. T. T. II. P. II. p. 539. Basnage l. c. p. 141.

y) Videndi Lightfoot. opp. posthum. p. 30. seqq. B. Zacharias Grapius in idea Talmudis Hierosolymitani Lips. 1695. in compendio Wolfius l. c. p. 892. seqq. et Reimmannus Hist. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

adeo placuit contribulibus suis, quam sperauerat, aut quod non integra esset collectio ista, aut quod Iudaeis Palaestinam inhabitantibus hunc honorem ceteri inuiderent, aut, quod nobis verisimillimum videtur, quod eo tempore scholarum in Palaestina auctoritas valde decresceret, et doctissimi gentis magistri in Babyloniam commigrassent. Hi itaque vt opus tandem arduum perficerent, noua industria manus ei admouerunt, condideruntque Gemaram Babylonicam. Cuius praecipuus auctor fuit R. Asche, scholae Soranae rector [z], auxiliatrices ei manus iungente R. Abhina [a], qui etiam Auina, Rabina, Raf Ina et Rebina, exigua pronunciationis differentia dici solet. At cum vniuersam traditionum farraginem tot commentariis doctorum Iudaicorum comprehensam colligere in animum induxissent, perficere soli illud opus non potuerunt, R. Iose autem praeses scholae Pumbedithanae tandem feliciter absoluit, vel, qui Iudaeorum dicendi mos est, obsignauit [b]. De tempore autem aeraque Gemarae Babylonicae non minus ambigua inter eruditos disceptatio est. Iudaei plerique eius absolutam perfectionem, et obsignationem in A. C. D, vel sequentes etiam aliquot annos referunt, quos plerique Christianorum sequuntur [c]. Morinus autem cum Mischnaioth et Gemarae Hierosolymitanae iuniorem epocham constituisset, quae ante Talmud Babylonicum confectae sunt, necessario recentiorem quoque huius aetatem ponere cogebatur. Hinc ducentis annis aeram Gemarae Babylonicae recentiorem esse ea, quae ipsi vulgo adsignatur, statuit. Cuius sententiae rationem hanc potissimum affert: *Omnes traditiones Iudaeorum referre, calamitates Iudaeis inflictas propter bellum Ismaëlitarum cum Persis, quibus tandem imperium Persicum funditus deletum est, caussam fuisse tam longae cessationis a studio Talmudico et dilationis annorum LXXIII, a morte R. Ase vsque ad Talmudis obsignationem. At primum et indubitatum initium maximi istius belli Ismaëlitarum cum Persis contigisse iuxta certissimas Arabum et Christianorum historias anno Hegirae XIII, qui concurrit cum A. C. DCXXXIV. Itaque mortem R. Ase vel in illum annum incidere, vel circiter anterius posteriusue. Additis igitur LXXIII annis ad DCXXXIV, colligi annum absoluti Talmudis DCCVII.* Non destitui specie hoc Morini argumentum omnino fatendum est, ipsi enim Iudaei fatentur, post R. Ase mortem sub Isdegerde persecutionem contigisse, cum is decreuisset, vt Sabbathum aboleretur. Opponunt tamen his Morini rationibus viri docti [d]: Duos praecipue Isdegerdes in historia Iudaica celebrari, alterum eorum, qui A. C. CD imperio praefuit, vt ex PROCOPIO [e] patet, alterum qui Seculo post C. N. VII fere medio et vitae suae, et imperii Persici a Muhammedanis occupati finem vidit. Posteriorem hic intelligi vult Morinus; at non spe-

 cialis

z) Videndus de eo Schalsch. Hakkab. f. 35. p. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 138.

a) Iuchasin p. 75.

b) Schalscheleth l. c.

c) BVXTORF. recens. operis Talmud. p. 230. BASNAGE l. c. L. III. c. 6. §. 5. p. 149. HOTTINGER. H. E. P. I. c. 5. s. 3. p. 265. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 686. seqq. et quos hic allegat.

d) Iuchasin p. 117. b.

e) De bello Persico L. I. c. 2.

cialis huius persecutionis mentionem faciunt Gedalias et Ganzius, sed generaliter tantum loquuntur, et aliquoties Iudaeos a Persis vexatos esse testantur: id quod sub priore Isdegerde fieri potuit, vt sub posteriore, praesertim cum illum in Christianos saeuiisse testetur SOCRATES [f], quibuscum paria saepenumero fata Iudaeos habuisse historia sacra testatur. Alias rationes cur Isdegerdes prior intelligendus sit, prolixe a viris doctis [g] adductas tacemus, praesertim cum parum fidei tribuat Iudaeis Morinus, in designandis temporum circumstantiis, adeoque ad eorum de Isdegerde testimonia prouocare non possit, quae in rebus historiisque aliarum gentium misere plerumque hallucinari, satis notum est. Aliud iudicandum, vbi de rebus gentis suae disserunt, de quibus et propius rem cognoscendi, et ex traditione monumentisque suorum certiora hauriendi occasionem habuerunt. Ast cum omnes vno ore obsignationem Gemarae Babylonicae in Sec. V post C. N. finem et initia Seç. VI referant, eiusque auctorem R. Asche faciant, illum autem obiisse A. C. CDXXVII dicant, et inter eum ac R. Iose intercessisse LXXIII annos scribant, quibus calamitatibus impediti fuerint, quo minus opus perficerent, caussa nulla grauis subest, cur ob anachronismum Iudaei scriptoris fides his omnibus in caussa domestica satisque nota deneganda sit. His recte additur, ipsum Alcoranum testem esse, maturius conditam Gemaram Babylonicam obsignatumque Talmud fuisse. Multa enim in eo sunt, quae ex Talmude desumta sunt, id quod integra tractatione se demonstraturum promisit IAC. WINDETVS [h], passimque a viris doctis exemplis ostensum est [i]: quae cum Iudaeos a Muhammedanis accepisse nemo sanus dixerit, recte inde infertur, eo tempore, quo Muhammedes legem suam consarcinauit, Iudaei cuiusdam opera adiutus, Gemaram iam fuisse obsignatam, adeoque Sec. VI fine, quo illa lex Islamitica cusa est, esse antiquiorem. Accessisse tamen in sequentibus quaedam, iuniora tempora spirantia, dubitari non potest, vt in tantae molis collectionibus fieri solet: ex quibus voces peregrinae et recentiorem aetatem referentes deriuandae sunt. Et haec quidem de aetate Talmudis Babylonici strictim paucisque dixisse sufficiat, cum ex instituto rem exponere nobis non liceat. Tantam vero auctoritatem nacta est haec iuris Iudaeorum ecclesiastici sylloge, vt eam non scripturae tantum sacrae, verum etiam ipsi Mischnae anteponant, de qua insana Talmudis veneratione, cum nobis dicere plura fas non sit, consulendi sunt, qui res Iudaeorum passim enarrauerunt [k]. Parum tamen Talmudi tribuere Karaeos, supra indicauimus, quae non vltima caussa est Vatiniani, quo eos Rabbanitae prosequuntur, odii. Quemadmodum inter Christianos non defuerunt, qui igni

f) Hist. eccl. L. VII. c. 8.

g) Vid. WOLF. l. c. p. 687. seqq.

h) De vita funct. statu p. 60.

i) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p 689. BASNAGE Hist. Iud. L. III. c. 6. §. 1. p. 166.

k) BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 223. seqq. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. I. c. 8. p. 5?? I. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. L. VI. c. 27. p. 35. aliique multi.

igni id addicerent, aliis nimium illud extollentibus, de quibus Talmudis fatis legenda sunt, quae BASNAGIVS [l] et WOLFIVS [m] post alios docte cumularunt, quorum hic quoque argumentum summamque, diuisiones, editiones et alia ad historiam eius literariam facientia affert, qui ea nosse cupientibus est legendus. Parum inesse corpori huic constitutionum ecclesiasticarum gentis Iudaicae, quod philosophiam spiret, omnino fatendum est, at cum neque Iudaeorum de rebus naturalem theologiam concernentibus opiniones queant intelligi, neque iuris diuini historia in hac gente cognosci, nisi hae pandectae canonum ecclesiasticorum consulantur, patet inde, cur in philosophiae Iudaicae historia eius mentio omitti tota a nobis non potuerit. Ordine enim tertio argumenta de matrimonio, votis, iudiciis, poenis, iureiurando maxime exponuntur, quae magnam partem iuris naturalis et diuini apud Iudaeos constituunt. Qui licet positiuas suae nationis et ecclesiae leges et constitutiones plerumque sequantur, multa tamen ex naturali quoque iure admixta habent, saltem in historia iurisprudentiae naturalis et diuinae cum fructu comparari cum aliarum gentium institutis possunt, cuius eruditum nobis specimen dedit doctissimi SELDENI [n] industria. Vt taceamus ipsos ritus et ceremonias Iudaeorum in philosophiae historia non negligendas esse, eo quod in historia cultuum et religionum cum aliorum populorum consuetudinibus et institutis ad Iudaica quoque respiciendum sit [o]. Verum ex hoc quoque fonte haurienda philosophiae moralis cognitio, cuius haut contemnendum compendium tractatus ille Mischnicus continet, qui פִּרְקֵי אָבוֹת, *capitula patrum* dicitur, eo quod Tannaitarum, id est patrum doctorumque, quibus traditionis successio debetur, dicta, sententiae, et prouerbia moralia in illo libro sententiarum comprehenduntur. Cuius libelli, in hac nostra historia omnino memorandi, auctor esse dicitur, non R. Iehuda Hakkadosch, sed R. Nathan, in Babylonia natus, qui et hic, et postea Hierosolymae pater domus iudicii fuit, vixitque A. M. MMMDCCCLXXXI, Chr. CXXI, aequalis R. Simeonis Ben Gamalielis. Duo vero exstant huius generis scripta, quae passim confundi videas. Vnum haec *capitula PP.* comprehendit, apophthegmata eorum exhibens; alterum *de patribus* agit, et PP. quoque V. T. res gestas tradit. Vtrumque Nathani tribuitur, quod an recte fiat, viris doctis dubitatum est. Nam si a Nathane profectus fuisset, qui ante Iehudam vixit, hic illum librum ipse collectioni Mischnicae inseruisset, et non a recentioribus demum magistris fuisset inserendus. Addunt his: exstare in capitulis patrum luculenta vestigia recentiorum temporum; e. g. Praecipitur in iis [p]: filium quinque annorum ad scripturae, filium decem annorum ad Mischnae lectionem, filium tredecim annorum ad praecepta, filium quindecim annorum ad Talmud esse

l) Hist. des Iuifs L. III. c. 6. §. 15. seqq. p. 177. seqq.

m) l. c. c. 4. p. 962. seqq.

n) In I. N. et G. secundum disciplinam Hebraeorum.

o) Vid. Io. SPENCERVS de legibus Hebraeorum ritualibus.

p) c. V. §. 21.

esse deducendum. Ex quo praecepto colligi debeat, hunc sententiarum libellum post obsignatum Talmud et introductum eius vsum demum fuisse congestum. Alia recentiorum temporum vestigia a MORINO[q] collecta, hic omittimus. Sunt tamen in eleganti libello vetustiorum quoque temporum haud exigua vestigia, inter quae imprimis dictio elegans pura, et a Sec. VII vel VIII genio longissime remota referri meretur, quae Mischnicos scriptores si non superat, saltem aequat. Tractatus quoque ille, qui *Massechet abhoth* R. Nathan vocatur, commentarii instar est in *Pirke abhoth*, adeoque hoc prior. Vnde coniicimus, Iudaeum aliquem, si non ipse Nathan fuit, libelli huius prima stamina ante R. Iehudae sancti tempora dedisse, syluamque aliquam dictorum a primariis doctoribus relictorum et ore gentis suae celebratorum collegisse, eam vero priuato studio passim adauctam fuisse, indeque non meruisse, vt compilationi Mischnicae a R. Iehuda insereretur. Cum autem successu temporis multa quoque sequiora accessissent, studium Talmudicum, maximeque iactatam doctrinae successionem roborantia, tandem ipsi Talmudi fuisse adiectum. Ex quibus iam quid de fide huius libelli statuendum sit, liquet, quem philosophiae moralis Iudaicae post euersum templum complecti specimina, et historiam aliquam ethicae Iudaicae exhibere, nemo negauerit, licet incertam esse successionis illius doctrinalis in illo libello datae historiam, omnino fatendum sit. Ex eo itaque infra exempla doctrinae moralis inter Iudaeos dabimus, eos secuti, qui libellum haud inutilem commentariis, editionibus, versionibus ornarunt, de quibus litteraria Iudaeorum historia consulenda est[r]. Post Talmudis obsignationem plerique in illustrandis illud commentariis versati sunt, nihilque plane attulerunt, nostra attentione dignum, quare iis alibi[s] enumeratis non inhaeremus.

Fata studii Cabbalistici post excidium templi.

§. VIII. Hactenus iuris Iudaici diuinioris historiam perlustrauimus, vt qui philosophiae igniculi sub his cineribus lateant, cognoscamus; paucos tamen nos inuenisse fatendum est. Iam ad Cabbalisticam doctrinam pedem promouemus, quae et ipsa traditionis Iudaicae species fuit, sed arcana atque mystica, et alia prorsus indole naturaque diuersa, quam traditiones rituales et ecclesiasticae, gauisa. Nempe ea nobis metaphysicam Iudaicam exhibet, quae sublimius et μυστικωτέρως de Deo diuinisque rebus philosophari visa, desertis Mosaicis vestigiis, licet contrarium profiteretur, gentiles semitas secuta est. Eius contaminatae philosophiae Iudaicae origines in Aegypto fuisse enatas et cum allegorica methodo philosophemata Aegyptiaca, Orientalia et Pythagorico-Platonica introduxisse inter Iudaeos in superiori capite demonstrauimus, ostendimusque syncretisti-

cam

q) Exerc. bibl. L. II. ex. 10. c. 1.

r) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 700. vtimur nos editione Hebraica Giessae 1705. 4. et Latina per Io. PHIL. HARTMANNVM 1708. 4. edita, de vtraque vid. WOLF. l. c.

s) IDEM Bibl. Hebr. P. I. et in compendio REIMMANN. Hist. theol. Iud. Lib. I. cap. 4 p. 305. seqq.

eam hanc metaphyſicam etiam in Palaeſtinam irrepſiſſe animosque eorum, qui ſublimius de Deo diuinisque rebus philoſophari cuperent, mirifice cepiſſe, ita vero puriores de Deo ſenſus corrupiſſe: ſuppoſititiis autem foetibus, qui mos fuit eius philoſophiae et theologiae, quam receperant, auctoritatem tricis ſuis quaeſiviſſe, cauſſando, ab Abrahamo, Moſe, reliquisque ſanctis viris θεοπνευςίας dono conſpicuis, arcana traditione eam doctrinam ad ſe perueniſſe. Quem morem ſupponendi libros peregrinis dogmatibus ſcatentes magnis viris, cum ſeculum poſt C. N. primum & ſecundum vehementer probaviſſet, et in conſuetudinem atque familiaritatem quandam quaſi traduxiſſet, mire iſta peſſima fraude ſtudium Cabbaliſticum inter Iudaeos poſt templi vrbisque Hieroſolymae euerſionem promotum eſt. Quod cum arcanam nobis philoſophiam metaphyſicam et naturalem exhibeat, potiori quodam iure tractationem a nobis poſtulat, praecipue cum magnam cum philoſophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica connexionem fouerit, arctoque affinitatis vinculo iuncta certum quoddam philoſophiae fanaticae genus exhibuerit. Nam de Deo, de emanationibus diuinis, de angelis, de ſpiritibus, de mundorum ortu emanatiuo, de animae origine et vehiculo ſiue veſtibus, de aſcenſu eius per emanatiuos gradus ad infinitum eſſentiarum omnium oceanum ita iſta philoſophia praecepit, vt philoſophata fuiſſe Iudaeorum Cabbaliſtarum ingenia, ſed peſſimo modo, fatendum ſit. In quae humani ingenii deliria maxime poſt euerſam rempublicam prono impetu ruebat gens Iudaica, cum antea exigua fortuna vſa fanatica tantum ingenia quaedam in transuerſum egiſſent. Ita enim iudiciorum diuinorum ira in infeliciſſimam nationem exarſit, vt non publicam tantum ſalutem, pacem atque incolumitatem amitteret, ſed ſemper magis quoque in perditiſſimas errorum abominationes, et nefandas naenias tricasque otioſorum ingeniorum digrederetur, et a ſanctiori doctrina tota deflecteret. His enim et ſequentibus temporibus libros illos Cabbaliſticos debemus, quos ad miram antiquitatem mendaces Iudaei euehunt, et diu ante hanc aetatem exaratos eſſe contendunt. Inter eos ſunt *Sepher Happeliah* [c], *Sepher Hakkaneh*

[c] Sepher Happeliah, i.e. *Mirabilium*, eo quod myſteria multa ab angelo tradita comprehendere dicitur a Cabbaliſtis ad R. Elkana Ben Ierucham Ben Auigedud refertur, quem cum Nechonia eundem eſſe contendunt, adeoque ante templi ſecundi deuaſtationem adhuc vixiſſe tradunt. Eius tamen Iudaeorum chronologi non meminerunt, vnde ſuſpecta valde eſt tota illa traditio. Liber nunquam editus, ſed paſſim in bibliothecis mſc. oſtenſus Cabbaliſtica exhibet ſomnia, ab angelo, vt auctor vult, ſibi reuelata, et ex academia diuina et cœleſti profecta, de quo libro Cabbaliſtico rariſſimo, videnda quae B. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 196. ſqq. prolixe narrat, qui et P. III. p. 126. bibliothecas nominat, vbi iſte liber mirabilium inuenitur. Ex recenſione Wolfii, qui librum ipſe vidit et inſpexit, patet, totum eſſe Cabbaliſticum, & explicationem continere arboris Sephirothicae, aliorumque principiorum Cabbaliſticorum, ad Scripturam S. translatorum, vt ex explicatione Cabbaliſtica initii Geneſeos, quam liber ille exhibet, patet. Quamuis autem nugax auctor ſe ab Elia edoctum, et in coeleſtem academiam et ad Abrahamum, Iſaacum et Iacobum introductum eſſe, mentiatur, tam impudenter tamen in ſanctiſſimum Saluatorem debacchatur, tamque indignis modis de cœleſtibus myſteriis diſſerit, vt dubium non ſit, impoſtorem quendam Iudaeum poſt templi euerſionem, cum Chriſtiana religio inualeſceret, eum librum exarauiſſe, fruſtraque ad El-Kanam ante C. N. viuentem referri.

neh [w] et *Sepher Habbahir* [x], quibus nihil illustrius vel praestantius in arcana sua philosophia esse Iudaei iactant. Aperta enim suppositionis vestigia in illis inueniri fraudesque temporum Christi nati aetatem sequentium prodere, facile probari potest.

R. Akibba.

§. IX. Mature vero post templi et reipublicae Iudaicae euersionem inter Iudaeos philosophiae Cabbalisticae studium inualuit, fueruntque inter praestantissimos eius populi doctores, qui praeter traditionum studium, hanc quoque arcanam doctrinam multa industria excolerent. Nemo tamen in hoc philosophiae Iudaicae genere magis vel versatus est vel inclaruit, quam celeberrimi Iudaeorum doctores, R. AKIBHA et R. Schimeon Ben Iochai. Ad illum enim liber *Iezirah*, siue *creationis*, ad hunc liber *Sohar*, siue *splendoris*, tanquam auctores referri solet, quae scripta in summa apud Iudaeos Cabbalistas auctoritate sunt [y]. Vtriusque res paucis enarrabimus, et vtriusque etiam libri historiam strictim exponemus, cum isti viri singularia fata habuerint, libri illi autem fontes sint, ex quibus Cabbalisticae philosophiae haurienda cognitio. Et R. Akibham quidem celeberrimum quoque fecit factionis pseu-

w) Eiusdem commatis est Sepher Hakkanneh, id est *liber calami* ita dictus, quia in 49 calamos seu cannas liber distinctus est, in quo de praeceptis diuinis Cabbalisticae commentationes asseruntur, cuius pars Pragae 1610. 4. edita. Ex recensione WOLFII Bibl. Hebr. P. III. p. 127. patet, aperte suppositionem in eo prodi, & accentuationis quoque rationes Cabbalisticas afferri.

x) Libri huius auctor dicitur R. Nechonia Ben Elkana, discipulus Iochananis Ben Saccai, et magister R. Ismaëlis Ben Elisa, Hillelis, Ananiae Ben Dosae et Ionathanis Ben Vsiel aequalis, vnde discimus, eum in annum ante natum Christum circiter 40. incidere: legiturque eius dictum aliquod in capit patrum c. III. §. 5. p. 19. Vid. post chronologos Iudaeos Zachutum, Gedaliam, Ganzium, OTTHO Hist. DD. Mischn. p. 90. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 905. Nactus autem liber titulum הַבָּהִיר illustris, siue elucidarius Cabbalisticus, eo, quod maxima luce profundissima Cabbalae mysteria collustret, vel illuminationem quoque eorum cognitione adiuuet. Iudaeos si audimus, liber hic in terra sancta vsque ad Sec. XIII latuit, tandemque in manus Iudaeorum quorundam Europaeorum deuenit. Edita autem est typis pars eius Amstelod. 1651. et Berolin. 1706. 4 Hunc librum omnium Cabbalisticorum antiquissimum esse non Iudaeis tantum visum, sed Christianorum quoque multis, BVXTORFIO Bibl. Rabb. p. 41. LAMBECIO Prod. hist. lit. L. II. c. 16. p. 235. BVDDEO Intr. in hist. phil. Hebr. §. 29. p. 158. ed. prioris, Io. MAYERO de SS. Trinit. mysterio ex V. T. demonstrato §. 113. p. 129. Alii autem, et in his maxime MORINVS exerc. bibl. p. 370. ex silentio antiquiorum scriptorum, praecipue autem Mosis Ben Nachman, celeberrimi Cabbalistae, qui Sec. XIII. medio claruit Hierosolymis, coniecerunt, isto demum seculo fuisse conscriptum, et vt auctoritatem haberet, R. Nechoniae suppositum. Huic suspicioni opponitur citatio huius libri passim facta in libro Sohar, quem antiquissimum quoque esse plerique contendunt, vnde coniecit illustris Cabbalae denudatae collector CHRISTIANVS KNORRIVS a ROSENROTH praef. P. II. p. 8. librum Bahir in Sohar contineri, certe ea inueniri illic, quae hodie paucis paginis comprehensa parent. At vt taceamus dubiam esse auctoritatem et aetatem libri Sohar, vt in sequentibus dicetur, colligi inde eodem iure potest, librum Bahir ex libro Sohar esse excerptum. Certe Nechoniae falso tribui inde patet, quod R. Akibhae, qui Nechoniam praeceptorem habuisse dicitur, vt veteris doctoris in eo fiat mentio, Targum allegetur, cum Onkelosus iunior fuerit Nechonia, vt taceamus alia allata a MORINO l. c. p. 371. 372. inter quae phrases manifeste recentiores maxime suspectum eum faciunt. Quare aut totus liber inter suppositios et spurios referendus est, aut agnoscendum, manus interpolatoris eum fuisse passum, difficile vero est, genuina a falsis distinguere; quare parum ei auctoritatis tribuendum, conf. WOLF. l. c. et qui sententiam mutauit BVDDEVS l. c. p. 142. edit. secundae, REIMMANN. Hist. lit. theol. Iud. p. 361. et ipse MAYERVS l. c.

y) Iuchasin p. 26. Zemach Dauid ad an. 3760. 3880. OTTHO hist. DD. Mischnic. pag. 131. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 955. BAYLE quoque de eo disseruit Dict. T. I. art. Akiba, p. 122. seq.

pseudo-Messiae Bar Cochbae studium, quod viro cetera in doctrina gentis suae versatissimo miserabilem vitae exitum attulit, vnde praeter historiae literariae Iudaicae scriptores, de hoc doctore Iudaico illi quoque consulendi sunt, qui fata gentis Iudaicae passim enarrauerunt [z]. Vixit autem R. Akibha paulo post tempora euersi templi et vrbis [a]. Matrem Iudaeo genere natam habuit, patrem ex familia Sisserae ducis apud regem Tyriorum Iabin, habuisse nugatur Zemach Dauid [b]. Iuuentutem virilemque aetatem obscuram peregit, rusticamque secutus vitam ita depressus iacuit, vt praediuitis cuiusdam ciuis Hierosolymitani Calba Sceua greges pascere cogeretur. Filiae tamen heri sui, quae parentis pastorem deperibat, nuptiasque illi promiserat, instinctu ad literarum studia XL. annos natus adiecit animum, ea quidem felicitate et successu exoptatissimo, vt inter doctissimos suae aetatis Iudaeos postea numeraretur: Data enim nuptiarum fide in Academiam secisset [c], ibique per duodecim annos integros haerens, tantopere in patria eruditione incrementa coepit, vt et condiscipulos omnes anteiret, et ad docendam iuuentutem animum adiiciens duodecim millia discipulorum haberet. Nec potuit precibus sponsae commoueri, vt literarum sedem istam relinqueret, eo quod ita increuisset discipulorum numerus, vt eorum viginti quatuor millia (Iudaeorum narrationes damus cauto lectori) numeraret [d]. Cum itaque nec eum secum habendi, nec domum reuocandi spem virgo haberet, quam pater ob has nuptias haereditate excluserat, mutatis vestibus ad sponsum delata cum eo vixit, reducemque patri ad pedes eius ob venerationem deuoluto ita reconciliauit, ut doctrina eius illustri famaque commotus et generum eum susciperet, & magnam bonorum suorum partem ei cederet [e]. His persidiis suffultus doctrinae Iudaeorum tum rituali tum Cabbalisticae inuigilauit, docendaeque iuuentuti librisque scribendis totum se tradidit: eo euentu, vt summa eius esset apud Iudaeos Palaestinam incolentes existimatio et auctoritas tanta, vt non erubescerent dicere: Deum R. Akibhae manifestauisse, quae Mosen celauerit. Vnde librorum quoque eius semper apud Iudaeos summa fuit existimatio [f], adeo vt decisiones eius et pronuntiata tanquam diuina vbique inter Iudaeos reciperentur, quod ex mille locis Talmudis constare potest. At haec ipsa auctoritas summa et diuina, quam Akibha apud suos con-

 secu-

z) BASNAGE Hist. des Juifs L. VII. c. 12. §. 13. seqq. p. 346. seqq. et imprimis IO. A LENT in sched. historico-philol. de Iudaeorum pseudo-Messias p. 9.

a) Iudaei l. c. in A. M. 3760. eius natales referunt; qui est A. C. 1. floruit autem sub Tito Vespasiano & Hadriano.

b) pag. 99.

c) Vid. quae affert IO. CHR. WAGENSEIL ad Sota p. 312.

d) Bereschith Rabba f. 67. Zemach Dauid l. c. sed vt mendacia palpes, ea quod nugiuenduli adiiciant: omnes hos discipulos Akibhae inter Pascha et Pentecosten vno tempore obiisse, quod non satis honoris sibi inuicem exhibuissent, omnesque prope Tiberiam sepultos fuisse, vbi etiam Akibha postea terrae mandatus est. Conf. BASNAGE l. c.

e) Locum tr. talm. Chetubb. f. 63. p. 1. affert LIGHTFOOTVS Hor. Hebr. ad Marc. X, 17. T. II. opp. p. 449.

f) Praeter librum Iezirah adscribitur ei commentarius allegoricus de interioribus literarum, siue de alphabeto.

secutus est, luculentum esse testimonium potest, quanta eo tempore fuerit ecclesiae Iudaicae corruptio, quam nugacia ingenia, quamque impia doctrina. Fermentum enim syncretismi Aegyptiaci, quod philosophiam Mosaicam corrupisse, et heterogenea dogmata, impurasque opiniones sacris doctrinis immiscuisse, supra diximus, omnem quoque eruditionem Akibhae corrupit et infecit, vt ex doctrina libri *Iezirah* est manifestissimum. Nugas vero sectatum fuisse tam celebrem doctorem et ethicae grauitatem misere corrupisse, ex sequenti narratione disci potest, quam tamen non nisi exorata prius lectoris venia et saluo pudore ideo hic afferimus, vt in quas naenias delapsa sit philosophia Iudaica, quae de moribus agit, statim post ea tempora, quibus excellentissimam morum doctrinam, quam Christiana docebat religio, reiecerunt, luculenter pateat [g]: *Dixit R. Akibha: Ingressus sum* [illegible] *do post R. Iosuam in sedis secretae locum, et tria ab eo didici:* [illegible] *primo quod non versus orientem et occidentem, sed versus* [illegible] *austrum nos convertere debeamus. Didici secundo, quod non in* [illegible] *erectum, sed iam considentem se retegere liceat. Didici tertio, quod podex non dextera, sed sinistra manu abstergendus sit. Ad haec obiecit ibi Ben Hasai: Vsue adeo vero perfricuisti frontem ergo magistrum tuum, vt cacantem observares? Respondit ille: Legis haec arcana sunt,* [illegible] *discenda id necessario mihi agendum fuit.* En vero egregiam [illegible]nam moralem! quamuis vltima verba tantum non persuadere [illegible]tur, quaesiuisse hos venerabiles philosophos etiam in modo exonerandi aluum mysteria Cabbalistica. Quamuis autem magna felicitate ad extremam senectutem, quam CXX annorum fuisse, Iudaei tradunt [h], vteretur, rebelli tamen et seditioso animo, qui plerosque Iudaeorum eo tempore, maxime in Palaestina, occupauerat, tragicum sibi et miserabilem vitae exitum parauit. Eodem enim tempore, quo summa inter Iudaeos in Palaestina auctoritate viuebat Akibha, prodiit in theatrum mundi famosissimus impostor Bar Cochebas, qui ob mendacia fraudesque etiam *Bar Cozibha, filius mendacii* Iudaeis appellatur, cuius seditionem resque gestas exitumque fraude sua dignum viri docti passim enarrarunt [i]. Hic cum ab imperatoris Romani Hadriani potestate liberare contribules promisisset, magnam seditionem excitauit, omniaque tumultu turbisque repleuit. Hunc tantus doctor, quantus Akibha fuit, qui verum Messiam, quem patientem forte vidit, reiecerat, pro vero gentis suae liberatore agnouerat, et venditauerat, imo praecursorem et armigerum eius se gerebat, et consilia pestilentissimi impostoris

g) In tr. Talm. Massech. Berach f. 62. col. 1. ex quo repetunt CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius regium c. V. p. 383. not. 11. IO. A LENT l. c. p. 10. BAYLE l. c. not. F. pag. 123. REIMMANN Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 365.

h) ll. cc.

i) BASNAGE l. c. p. 388. seqq. A LENT l. c. multique alii fuse nominatim a WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 721. seqq. cui facile addi possent plures. Loca Iudaeorum collegit ANDR. EISENMENGER Iudaism. detect. P. II. c. 13. p. 654. seqq. qui Akibhae credulitatem damnarunt.

pastoris, quacunque ratione poterat, iuuabat, et ita vindicta in Romanos et seditione replebat Iudaeorum animos, quos auctoritate sua, quo vellet, ducebat, vt exercitus ducentorum millium virorum conveniret, quos tanta fortitudine fuisse Iudaei nugantur, vt quilibet cedrum in Libano loco mouere, et radicitus euellere potuerit. Hoc exercitu Bitteram vrbem Pseudo-Messias occupavit, et latrones quoscunque, ceteramque plebis colluviem ad augendas partes suas collegit. Et primo quidem turbam temere coëuntem contemserant Romani: at cum caede, rapinis, magnaque crudelitate in gentiles et Christianos saeuirent, tandem copias contra eam eduxere. Nugantur hic iterum Iudaei [k], concepisse sibi tum spem hanc animo Akibham, convertendi vxorem ducis Romani Tinnii Rufi, eamque defuncta priore vxore sua in matrimonium ducendi: quamuis ab insanientis hominis ingenio arrogantissimo eiusmodi insania non prorsus abhorreat. Licet autem anceps initio esset dimicatio Iudaeique rebelles aliquoties exiguis praeliis vincerent [l], factum tamen est, vt tum commeatu intercluso, tum vrbe Bittera per tres annos et dimidium [m] arctissima obsidione cincta se dedere Iudae cogerentur, Pseudo-Messias Bar Cochebas interficeretur, tantaque strages Iudaeorum a Romanis ederetur [n], vt Iudaei ipsi faterentur [o], *interfectos fuisse mares, foeminas et paruulos, ita vt sanguis eorum flueret in mare magnum, quod tamen milliari distabat ab vrbe, et fluuiorum duorum vicinorum tertia pars sanguis esset: Romani tam per septennium vindemiarent sine stercoratione, eo quod fertiles satis essent ex sanguine Israëlitarum.* Akibha vero cum filio Pappo viuus captus detracta pelle misere interfectus est [p]. Id accidisse A. C. CXX. Iudaei tradunt, quos tamen calculos errare monet BASNAGIVS [q], eo quod Bittera A. C. CXXXVIII demum capta sit, ex quo sequitur, serius eum natum fuisse, quam volunt Iudaei. Licet autem in rebellionis crimine deprehensus Akibha, merito supplicio affectus sit, et seduxisse impostores hos Iudaeos, ipsi viderint, tantum tamen abest, vt detestati fuerint hominis vesani consilia, vt potius inter martyres eum numerauerint, pro fide Israëlis mortem obeuntes, eiusque sepulchrum, quod Tiberiade esse sibi persuadebant, quotannis magna solemnitate inter Pascha et Pentecosten inuisere, eoque commigrare cateruatim religionis caussa consueuerint [r]. Fuit autem Akibha cum inter traditionis patronos summo loco positus, tum Cabbalisticae philosophiae doctor subtilissimus, cui, qui saniora inter Iudaeos sequuntur, librum Iezirah tribuunt, quem alios magis in mentiendo et nugando impudentes ad Abrahamum patriarcham re-

k) Vid. BVXTORFII synag. Iud. p. 916.

l) Fatetur GANZIVS tot homines Iudaeos interfecisse, quot arenae sunt maris, Zem Dauid p. 27. col. 1.

m) Sanhedrin f. 97. col. 2.

n) 400000 homines interfecti dicuntur in tr. Talm. Gittin f. 52. col. 2.

o) Ibid. Conf. LIGHTFOOT chorogr. in Matth. c. 52. T. II. opp. p. 280.

p) Vid. Io. A LENT l. c. p. 15.

q) Hist. Iud. l. c. p. 348.

r) Conf. WOLF l. c. p. 955.

referre, et vt Akibhae eius honoris aliquid conseruarent, duos libros Iezirah fingere, supra iam exposuimus [s]. Nulli vero dubitamus, Akibham Cabbalisticam philosophiam in ipsis, vt videtur, adytis Cabbalistarum in Aegypto versantium, vel ex Aegypto prodeuntium edoctum, more illius temporis valde grassanti, ipsam philosophiam suam ad Abrahamum retulisse, et invenustum pullum venerabili gentis suae parenti patriarchaeque suppofuisse, vt doctrinae impiae et ex impuris fontibus haustae, sapientiae Hebraeae opinionem fidemque conciliaret. Quamvis vt verum fateamur, satis manifestis indiciis ex hoc ipso *libro creationis* demonstrari queat, talem, qualem nunc legimus, nec Abrahami, nec Akibhae esse, licet ante perfectum corpus Talmudicum non exaratum fuisse, quod MORINUS [t] contendit, falsum sit, cum eius in illo fiat mentio [u]. Vnde coniicimus, Akibham ex Cabbalisticis fontibus Aegyptiorum Iudaeorum sua prata irrigantem materiam quidem huius libri aliquam vel ipsum conscripsisse, vel discipulis suis oretenus tradidisse, eosque accepta a magistro in literas retulisse, multa vero sequentibus temporibus fuisse addita et mutata, donec tandem in hanc, quam habemus, formam coaluerit. Quamuis enim mire a Iudaicis doctrinis abhorreat liber hic Cabbalisticus, et Pythagorico-Platonicis opinionibus turgeat, ostendemus tamen infra, eo iam tempore eiusmodi nugas inter Iudaeos inualuisse, nec displicuisse numerorum doctrinam Pythagoricam otiosis Iudaeorum arcanam philosophiam sectantium ingeniis: id quod vel solius Philonis exemplo luculento constat. Quicunque vero libri huius, qualem hodie habemus, auctor sit, illud certum est, in immani errore versari eos, qui ad Abrahamum foetum adulterinum referunt, quod a Iudaeis Cabbalisticis quidem fuisse assertum, non miramur, qui more illius temporis et philosophiae, quam deperibant, ad magnos viros sua placita scriptaque et commentationes referre solebant, eo quod auctoritatem illis conciliare, sicque gentilibus honorem eripere cuperent, quod illi tantae sapientiae auctores essent, et probare ita vellent, totam eruditionem a maioribus suis ad Pythagoram reliquosque gentilium philosophos profluxisse: a viris autem doctis magni fieri inter Christianos ferendum haud est. Est vero argumentum libri Cabbalisticum, cumque numeros emanationibus Cabbalisticis adaptet, ipsis Pythagorae numeris, vt est in prouerbio, obscurius, cuius recensionem dabit Cel. WOLFIVS [x], qui videndus. Nos hoc vnum notamus, editiones libelli exigui valde inter se differre, vt vel ex versione POSTELLI, quam IO. PISTORIVS [y] exhibet et STEPH. RITTANGELII [z] patet.

§. X.

s) R. GEDALIA Schalscheleth Hakkabala p. 28. B. Io. CHR. WAGENSEIL. ad Sota p. 985. BASNAGE l. c. p. 347.

t) Exerc. bibl. p. 373.

u) Sanhedrin c. 7. §. 9.

x) l. c. P. I. p. 23. seqq. BAYLE Dict. T. I. v. Abr. not. E. p. 33.

y) T. I. Script. Cabbalist. p. 869. seqq.

z) Amstelod. 1642. 4.

§. X. Alter ex Iudaeorum doctoribus, qui Sec. II magnam nominis celebritatem in gente sua profundiori Cabbalisticae philosophiae cognitione consecutus est, fuit R. SCHIMEON BEN IOCHAI, quem inter multos alios, qui ex disciplina R. Akibhae prodierunt [a], omnium maxime Iudaei ita extollunt, vt eum principem Cabbalistarum constituant, et lumen magnum, itemque scintillam Mosis prophetae appellent [b]. Dum Akibhae discipulum Iudaei dicunt, tempus inde, quo vixit, colligi potest, si cum Iudaeis assumamus A. C. CXX Akibham excruciatum periisse. Certe magna ista calamitas, quam seditiosa sibi gens impulsore Bar Cocheba, suasore Akibha, contraxerat, in caussa fuit, vt metu Iudaeorum in speluncam confugeret, qua de re tamen ridicula sunt, quae Iudaei narrant hoc modo [c]: „Quodam tempore considebant vna R. Iehuda, R. Iose „et R. Schimeon, praesente quoque ipsis R. Iehuda filio proselytorum. „Tum exorsus R. Iehuda dicebat: quam pulchra sunt opera populi huius! „(Romanorum) exstruxerunt enim fora, exstruxerunt pontes, exstruxerunt thermas. Vbi R. Iose tacebat. Sed R. Schimeon filius Iochai respondebat dicens: quicquid struxerunt, non nisi commodi sui caussa „struxerunt: fora nimirum, vt illic sedere queant mercatores, thermas, „vt ipsi in illis delicias habeant, et pontes, vt ex illis vectigal accipiant. „Tunc R. Iehuda filius proselytorum abiit, et ista enarrauit, ita vt innotescerent Caesari, qui hanc tulit sententiam: Iehuda, qui extulit, extollatur; Iose, qui siluit, exulet in Cyprum, Schimeon, qui vituperauit, „occidatur. Tunc hic et filius eius sese occultabant in auditorio, et domestici ipsorum quotidie ipsis afferebant placentam panis et poculum „aquae. Sed quia rigorosa erat sententia, ipse dicebat filio suo: mulierum animus leuis est, forte dolore angentur, et nos manifestabunt. „Abierunt itaque et sese occultarunt in spelunca quadam: vbi contingebat miraculum, ipsisque creabatur arbor siliquifera, (cuius fructus κεράτια) et fons aquae. Deponebant itaque vestes, et vsque ad collum „suum sedebant in arena, totaque die studebant, tempore precum autem „induebant et operiebant se, et orabant in spelunca: deinde vestes iterum „deponebant, ne eas dettererent. Sic sedebant per duodecim annos in „spelunca, donec veniret Elias adstansque ingressui speluncae diceret: „...is indicabit filio Iochai, quod mortuus est Caesar, et irrita reddita „sen-

a) Fuere illi multi etiam Cabbalistica eruditione insignes, et inter eos R. Ismael Ben Elisa, qui circa A. C. 200 vixit, librumque imaginis siue Sepher Hatthemunah scripsisse dicitur, in quo figura literarum Hebraicarum secundum principia Cabbalistica explicatur, et passim msc. ostenditur, vid. PAVL. RICCIVS de coelesti agric. PISTOR. Collect. Scr. Cabb. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 702. Sic et Pirke Hechaloth, i. e. capitula de templis ei tribuuntur, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 169. BVDD. Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 196. Fatendum tamen antiquitatem eiusmodi librorum Cabbalisticorum valde suspectam esse, cum lusus verborum, voces peregrinae, consuetudines recentiores, ad quas passim respicitur, et hujus commatis alia valde suadeant vel plane confictos, vel vehementer adulteratos eos fuisse. Quod hic semel monuisse sufficiat.

b) Conf. loca Iudaeorum adducta a WOLFIO l. c. p. 1134.

c) Gemar. tr. Schabbat c. 2. f. 33. c. 2. KNORRIVS praef. Cabb. denud. P. II.

„sententia eius. Exite et videte homines, quomodo colant et seminent.“ Ita quidem Iudaei nugantur, quos has naenias et anicularum somnia ideo excogitasse, vt fidem doctrinae Iochaidis facerent, dubium non est. Eiusmodi enim congressus diuinos morasque in speluncis non gentiles tantum affectasse, vt sapientiae diuinitus acceptae fidem facerent, Numae, Pythagorae aliorumque exempla docent, sed Iudaeos quoque, ita instituisse vel solus libri quarti, Esdrae suppositi auctor specimen esse potest. In hac vero spelunca eas reuelationes Iochaidem habuisse Iudaei tradunt, quas aut ipse conscripsit, aut a discipulis ex ore eius exceptae et in literas relatae sunt, de eo enim Iudaeorum magistri inter se dissentiunt. Ex hac vero doctrina Schimeonis Cabbalistica consarcinatus est liber *Sohar*, id est, *splendoris*, in quo summa totius Cabbalisticae philosophiae collecta more Aegyptiaco, id est hieroglyphico et allegorico ita proponitur, vt Oedipo ad intelligendum eum lector opus habeat. Non cumulabimus heic narrationes Iudaeorum, miraculosum egressum Schimeonis ex hac spelunca, mirabilem docendi modum, et diuinum ex hac vita egressum miris fabulis exponentes, ne taedium creemus lectori, eiusmodi nugis non assueto, legent; qui his delectantur, eas vel in *libro Suda* [d], vel in *praefatione* eruditissimi editoris *huius libri* [e]. Hoc vnum addimus, paulo post libri huius absolutionem eum fatis concessisse, si Iudaeis fides adhibenda, et prope Tiberiadem fuisse sepultum, vbi synagogam condiderat [f]. Notatque BARTOLOCCIUS [g], Iudaeos hodie adhuc ad hunc locum Caphar Achabara dictum, et inter Zapheth et Tiberiadem situm sacra itinera religionis caussa suscipere. Maxima vero auctoritate magnaque veneratione librum hunc Sohar inter Iudaeos vigere, certissimum est, qui non dubitant a Iochaide fuisse profectum, licet formam libri eiusque consignationem, quidam non ad illum totam, sed ad discipulos, maxime vero R. Abbam referant. Quo tamen non obstante aeque certum est, ante seculum post C. N. XIII librum hunc non innotuisse inter Iudaeos, qui eius post R. Mosen Bar Nachman et R. Aser demum mentionem faciunt, quibus is visus memoratusque haud est, vt testantur *Iuchasin* [h] et *Schalscheleth* [i]. Qui tamen *posterior* alio loco [k] tradit: *Dicere nonnullis R. Mosen filium Nachmanis istum librum inuenisse, in terra Israëlis et eum misisse in Cataloniam, postquam iuisset in Arragoniam, et incidisse in manus R. Mosis de Leon: dicere etiam quosdam, quod dictus R. Moses Leon, qui sapiens erat et doctus, has interpretationes fecerit ex ingenio suo, et quod multam ex iis mercedem acciperet a sapientibus, illis imposuerit et nomen R. Simeonis Iochaidis atque sodalitii eius inscripserit, eo quod pauper esset et afflictus.* Quibus subiungit Iudaeus: *Ego credo rem vanam esse, id autem verum, quod R. Simeon Iochai-*

d) Cabb. denud. T. II. precipue §. 764. seqq. p. 595. seqq. add. BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. c. 10. p. 283.

e) T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

f) Conf. HOTTINGER. de Cippis Hebr. p. 51.

g) Bibl. Rabb. T. IV. p. 418.

h) pag. 42. 152.

i) pag. 63.

k) pag. 31. 32.

chaides et societas eius verba haec et plura alia protulerint; fieri tamen potest, vt ipsorum aetate literis non sint consignata, & in ordinem redacta; sed potius in quaternionibus dispersa et successu temporis coniuncta. Fecit haec Iudaeorum de hoc libro discordia, vt Christiani quoque in diuersas de eo opiniones abirent. Multi enim eius fundamenta Simeonem posuisse, vsum doctrina ab antecessoribus accepta, discipulos autem ex eius schola prodeuntes amplificasse, et ex magistri doctrina ex ore eius excepta plerosque tractatus istos, quibus liber iste constat, consarcinasse contendunt. Alii in contrariam prorsus partem abeuntes [II] librum hunc Simeoni suppositum et post seculum a C. N. X. demum effictum pronuntiant. Nec, vt verum fateamur, vtrique parti rationum pondera et argumenta desunt. Qui enim antiquitatem libri in dubium vocant, potissimum ad silentium Iudaicorum scriptorum, etiam eorum, qui mysteria Cabbalistica professi sunt, prouoeant, nec fieri potuisse contendunt, vt tantae auctoritatis tantaeque antiquitatis liber indictus praetermitteretur, si iam tum extitisset. His addunt: doctrinam illam, quam liber Sohar istis nominum diuinorum combinationibus et literarum permutationibus vrget, ignotam esse scriptoribus Talmudicis, nec quicquam tale in Medraschim aliisque antiquis Iudaeorum libris commemorari, adeoque suspicandum iure esse, quod recentioris aetatis ingenium sapiat. Mentionem porro in eo libro fieri punctorum et nominum, quibus insigniuntur, vt et literarum magnarum, inuersarum et similium, de quibus Talmud sileat, quaeque recentiorum criticorum inter Iudaeos opera sint. Deprehendi etiam in eo copiam vocum barbararum, post linguae Hebraeae corruptionem ex gentis huius variis migrationibus et commorationibus ortam inualescentium. Allegari in eo Targum, et de lingua Chaldaea vsurpari vocem, eo sensu aetate paraphrasium Chaldaicarum non adhibitam. Immo ipsam Chaldaicam linguam, qua liber scriptus est, prodere, perperam eum ad Iochaidem referri, eo quod illo tempore, quo Schimeon vixit, eius vsus in exarandis libris non esset receptus, vt Mischnae exemplo constet, quae Hebraice scripta est. Tandem ad insignem quoque fabularum segetem prouocant, vndecunque ex Talmude, Medraschim aliisque sequiorum temporum scriptis consarcinatarum, et ad res recentiori aetate gestas ibique commemoratas. Ad haec, maxime a Morino valde exaggerata, respondent patroni libri huius, et in his praecipue

I) Praeter alios multos vid. BARTOLOCC. l. c. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 144. PFEIFFER. opp. philol. p. 888. KNORRIVS l. c. BVDDEVS Obs. Hal. Tom. I. obs. XVI. §. 1. pag. 208. IO. MAYERVS de Trinit. myst. ex V. T. demonstrato §. 114. p. 129. REIMMANN. Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 10. p. 369. seqq.

II) Io. MORINVS ex bibl. L. II. ex 9. c. 4. LVD. CAPPELLVS arcan. punct. reuel. p. 853. BASNAGE l. c. p. 285. FR. STRVNZIVS Hist. Bardesan. p. 49. CLERICVS Bibl. vniu. T. XVII. p. 451. PRIDEAVX Hist. V. T. T. I. pag. 442. BVXTORF. de Abbreu. Hebr. pag. 146. 319. Bibl. Rabb. p. 314. 336. BR. WALTONVS Proleg. Bibl. III. §. 52. p. m. 257. WINDET. de vita funct. statu Sect. VIII. p. m. 200. TENZELIVS Exerc. sel. P. I. p. 18. aliique.

„sententia eius. Exite et videte homines, quomodo colant et seminent.“ Ita quidem Iudaei nugantur, quos has naenias et anicularum somnia ideo excogitasse, vt fidem doctrinae Iochaidis facerent, dubium non est. Eiusmodi enim congressus diuinos morasque in speluncis non gentiles tantum affectasse, vt sapientiae diuinitus acceptae fidem facerent, Numae, Pythagorae aliorumque exempla docent, sed Iudaeos quoque, ita instituisse vel solus libri quarti, Esdrae suppositi auctor specimen esse potest. In hac vero spelunca eas reuelationes Iochaidem habuisse Iudaei tradunt, quas aut ipse conscripsit, aut a discipulis ex ore eius exceptae et in literas relatae sunt, de eo enim Iudaeorum magistri inter se dissentiunt. Ex hac vero doctrina Schimeonis Cabbalistica consarcinatus est liber *Sohar*, id est, *splendoris*, in quo summa totius Cabbalisticae philosophiae collecta more Aegyptiaco, id est hieroglyphico et allegorico ita proponitur, vt Oedipo ad intelligendum eum lector opus habeat. Non cumulabimus heic narrationes Iudaeorum, miraculosum egressum Schimeonis ex hac spelunca, mirabilem docendi modum, et diuinum ex hac vita egressum miris fabulis exponentes, ne taedium creemus lectori, eiusmodi nugis non assueto, legent; qui his delectantur, eas vel in *libro Suda* [d], vel in *praefatione* eruditissimi editoris *huius libri* [e]. Hoc vnum addimus, paulo post libri huius absolutionem eum fatis concessisse, si Iudaeis fides adhibenda, et prope Tiberiadem fuisse sepultum, vbi synagogam condiderat [f]. Notatque BARTOLOCCIUS [g], Iudaeos hodie adhuc ad hunc locum Caphar Achabara dictum, et inter Zaphetam et Tiberiadem situm sacra itinera religionis caussa suscipere. Maxima vero auctoritate magnaque veneratione librum hunc Sohar inter Iudaeos vigere, certissimum est, qui non dubitant a Iochaide fuisse profectum, licet formam libri eiusque consignationem quidam non ad illum totam, sed ad discipulos, maxime vero R. Abbam referant. Quo tamen non obstante aeque certum est, ante seculum post C. N. XIII librum hunc non innotuisse inter Iudaeos, qui eius post R. Mosen Bar Nachman et R. Aser demum mentionem faciunt, quibus is visus memoratusque haud est, vt testantur *Iuchasin* [h] et *Schalschéleth* [i]. Qui tamen *posterior* alio loco [k] tradit: *Dicere nonnullis R. Mosen filium Nachmanis istum librum inuenisse, in terra Israëlis et eum misisse in Cataloniam, postquam iuisset in Arragoniam, et incidisse in manus R. Mosis de Leon: dicere etiam quosdam, quod dictus R. Moses Leon, qui sapiens erat et doctus, has interpretationes fecerit ex ingenio suo, et quod multam ex iis mercedem acciperet a sapientibus, illis imposuerit et nomen R. Simeonis Iochaidis atque sodalitii eius inscripserit, eo quod pauper esset et afflictus.* Quibus subjungit Iudaeus: *Ego credo rem vanam esse, id autem verum, quod R. Simeon Iochai-*

d) Cabb. denud. T. II. praecipue §. 764. seqq. p. 595. seqq. add. BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. c. 10. p. 283.

e) T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

f) Conf. HOTTINGER. de Cippis Hebr. p. 51.

g) Bibl. Rabb. T. IV. p. 418.

h) pag. 42. 152.

i) pag. 63.

k) pag. 31. 32.

chaides et societas eius verba haec et plura alia protulerint; fieri tamen potest, vt ipsorum aetate literis non sint consignata, & in ordinem redacta; sed potius in quaternionibus dispersa et successu temporis coniuncta. Fecit haec Iudaeorum de hoc libro discordia, vt Christiani quoque in diuersas de eo opiniones abirent. Multi enim eius fundamenta Simeonem posuisse, vsum doctrina ab antecessoribus accepta, discipulos autem ex eius schola prodeuntes amplificasse, et ex magistri doctrina ex ore eius excepta plerosque tractatus istos, quibus liber iste constat, consarcinasse contendunt. Alii in contrariam prorsus partem abeuntes [ll] librum hunc Simeoni suppositum et post seculum a C. N. X. demum effictum pronuntiant. Nec, vt verum fateamur, vtrique parti rationum pondera et argumenta desunt. Qui enim antiquitatem libri in dubium vocant, potissimum ad silentium Iudaicorum scriptorum, etiam eorum, qui mysteria Cabbalistica professi sunt, prouocant, nec fieri potuisse contendunt, vt tantae auctoritatis tantaeque antiquitatis liber indictus praetermitteretur, si iam tum extitisset. His addunt: doctrinam illam, quam liber Sohar istis nominum diuinorum combinationibus et literarum permutationibus vrget, ignotam esse scriptoribus Talmudicis, nec quicquam tale in Medraschim aliisque antiquis Iudaeorum libris commemorari, adeoque suspicandum iure esse, quod recentioris aetatis ingenium sapiat. Mentionem porro in eo libro fieri punctorum et nominum, quibus insigniuntur, vt et literarum magnarum, inuersarum et similium, de quibus Talmud sileat, quaeque recentiorum criticorum inter Iudaeos opera sint. Deprehendi etiam in eo copiam vocum barbararum, post linguae Hebraeae corruptionem ex gentis huius variis migrationibus et commorationibus ortam inualescentium. Allegari in eo Targum, et de lingua Chaldaea vsurpari vocem, eo sensu aetate paraphrasium Chaldaicarum non adhibitam. Immo ipsam Chaldaicam linguam, qua liber scriptus est, prodere, perperam eum ad Iochaidem referri, eo quod illo tempore, quo Schimeon vixit, eius vsus in exarandis libris non esset receptus, vt Mischnae exemplo constet, quae Hebraice scripta est. Tandem ad insignem quoque fabularum segetem prouocant, vndecunque ex Talmude, Medraschim aliisque sequiorum temporum scriptis consarcinatarum, et ad res recentiori aetate gestas ibique commemoratas. Ad haec, maxime a Morino valde exaggerata, respondent patroni libri huius, et in his praecipue

l) Praeter alios multos vid. BARTOLOCC. l. c. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 144. PFEIFFER. opp. philol. p. 888. KNORRIVS l. c. BVDDEVS Obs. Hal. Tom. I. obs. XVI. §. 1. pag. 208. IO. MAYERVS de Trinit. myst. ex V. T. demonstrato §. 114. p. 129. REIMMANN. Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 10. p. 369. seqq.

ll) IO. MORINVS ex bibl. L. II. ex 9. c. 4. LVD. CAPPELLVS arcan. punct. reuel. p. 853. BASNAGE l. c. p. 285. FR. STRVNZIVS Hist. Bardesan. p. 49. CLERICVS Bibl. vniu. T. XVII. p. 451. PRIDEAVX Hist. V. T. T. I. pag. 442. BVXTORF. de Abbreu. Hebr. pag. 146. 319. Bibl. Rabb. p. 314. 336. BR. WALTONVS Proleg. Bibl. III. §. 52. p. m. 257. WINDET. de vita funct. statu Sect. VIII. p. m. 200. TENZELIVS Exerc. sel. P. I. p. 18. aliique.

que illustris Cabbalae denudatae editor [m]: Diu occultatum fuisse librum hunc acroamaticum et arcanum, nec id mirum fuisse, quia et lex ipsa per bis mille annos intra domesticos primorum patrum parietes fuerit occultata, donec tempore Mosis publici iuris fieret: alios etiam dari libros non minus diu latentes, qui multo temporis spatio paucis fuerint cogniti. Declarasse vero ipsum auctorem, eundem non publicatum iri, nisi circa vltima mundi tempora: sciri etiam non posse, quae fuerint libri huius, ante eius impressionem, fata, et quibus in bibliothecis Orientalium eius latuerint exemplaria. Stili etiam singularitatem et constitutionem eius antiquitatem, et quod nec Gemarae nec vllius libri Talmudici vllibi faciat mentionem; item quod ab omnibus quorumcunque locorum Iudaeis pro classico receptus sit, satis testari, illum scripto eo, quod dicitur מערכת האלהות multo esse antiquiorem. Haec Knorrius; quibus addunt alii exemplum Codicis Samaritani, similiter per longum tempus delitescentis; nec ad Talmudicorum scriptorum silentium hic attendendum esse, quos alieno a Sohare, illis quippe aduerso, animo fuisse, dubitandum non sit, nec a vero videri dissimile, doctrinam hanc acroamaticam et arcanam et scripta de ea consignata in terra Israëlis occultata mansisse, et ad Babylonios translata non esse, praesertim cum Scholae hae ambae, nempe Orientalis siue Babylonica, et Occidentalis siue Israëlitica non admodum sibi fauerent, et ipse quoque Iochaides Babylonios aliquoties vocet stolidos. Addunt porro: vocales semper textui fuisse additas, adeoque earum mentionem in Sohare, vt in Talmude, fieri potuisse: Chaldaismum vero ea aetate magis magisque inter Iudaeos inualuisse, nec ipsum Mischnae stilum tam pure Hebraicum esse: voces autem peregrinas et barbaras a recentioribus libri collectoribus et amplificatoribus esse repetendas: methodum per fabulas allegorice interpretandas docendi Simeonis aetate iam inualuisse, adeoque et illum et scriptores Talmudicos eam ex communi fonte hausisse: resque tandem recentiores a Simeonis discipulis esse deriuandas. Facile ex adductis intelliget prudens lector, difficile esse, de hac re certi quid statuere, et diuersa esse iudicia eorum, qui sententiam interponunt suam, prout nempe quis vel pro Cabbalae antiquitate vel contra eam affectus est. Nec nos audemus, certiora definire, explicabimus tamen modeste, quae nobis videntur vero propiora, et in incerta disputatione pro verisimilibus amplectenda. Et I. quidem doctrinam eam, quam celeberrimus hic liber Cabbalisticus de Deo eiusque essentia, attributis et nominibus, de Messia, de angelis bonis et malis, de anima hominis eiusque origine et statu &c. tradit, non aeuo demum medio natam esse, sed circa nascentis Seruatoris tempora iam inter Iudaeos viguisse, ex patriis dogmatibus et placitis Orientalibus, Aegyptiacis et Pythagorico-Platonicis conflatam ex supra dictis constat, et si institutum pateretur, ex Philonis doctrina cum hoc libro collata facile posset ostendi [n], multo

m) l. c. p. 4.

n) Fidem eius faciemus exemplo luculento, vbi infra de macroprosopo Iochaidis disseredum.

multo magis autem ex placitis philosophiae Orientalis supra enarratis demonstrari; id quod lectoris industriae relinquendum est, licet infra quoque eius rei specimina danda sint, eo quod a recepto Cabbalistarum systemate emanatiuo liber hic non abit. II. Nec methodus quoque libri huius ab ista aetate abhorret, qui fuit in Aegypto, quae patria huius doctrinae extitit, allegorica, aenigmatica, multisque inuoluta velis, quamque ita ad philosophiam suam arcanam traduxere Iudaei, vt, quod in sacris suis Aegyptii solebant, ipsi imitarentur, legisque et scripturae sacrae historias, imagines, dicta ad delineanda vel obtegenda potius mysteria sua Cabbalistica adhiberent: quam docendi rationem iam ab Aristobuli tempore inualuisse, supra demonstratum est. Sed et hoc III. rerum harum peritis ignotum esse non potest, solitos fuisse illorum temporum Iudaeos hanc doctrinam mysticam arcanam seruare, librosque de ea conscriptos occultare, et non nisi selectis probatisque aperire discipulis; qua ratione iam ante N. C. libros suos philosophicos allegorice scriptos Therapeutas Iudaeos arcanos seruauisse suo loco ostensum est. IV. Quin et illud ex supra dictis constat, migrauisse hanc philosophandi rationem arcanam in Palaestinam iam ante N. C. passimque obtinuisse, at occultatam fuisse, et a paucissimis excultam, a paucioribus intellectam. Quibus suppositis, V. nihil a vero alienum nobis habere videtur, Simeonem Iochaidem hanc arcanam philosophiam, siue theologiam et pneumaticam Cabbalisticam tenuisse, et discipulis tradidisse, eos autem ex ore magistri excepta sensim in literas retulisse, adeoque ὕλην illam congessisse, ex qua liber Sohar enatus est; multa quoque miracula et diuinas reuelationes finxisse, vt auctoritatem huic doctrinae arcaniori, a communi Iudaeorum fide valde abeunti, conciliarent. VI. Credibile quoque, diu latenter haec mysteria habita, cum quod ita ipsius disciplinae methodus posceret, tum quod multa in ea doctrina cum placitis Iudaeorum non concordarent: VII. diuersissima quoque placita, et meditationes succedente tempore fuisse adiectas, cum a diuersis auctoribus semper aliquid adderetur: hincque factum esse, vt multa sequioris temporis vestigia in eo deprehendantur. VIII. Tandem vero librum vel collectionem potius istam Cabbalisticam in eam formam sequiori tempore coaluisse, qua nunc habemus, et tunc quoque illa accessisse, quae non nisi a recentiori manu potuerunt adiici. Nihil in his est, quod non cum historia Cabbalisticae philosophiae conueniat, et pro doctrinae Sohariçae antiquitate militet, licet formam forte libri recentiorem esse concedendum, et Simeonem materiam tantum dedisse, dicendum sit. IX. Ita vero obiectionibus quoque virorum doctorum satis posse fieri putamus. Nam, quod diu liber latuerit, vel forma eius et compilatio recentior in caussa est, vel studium occultandi libros arcanos. Quae quoque ratio esse potest, cur Talmudici de eo taceant, quos de his sacris non fuisse sollicitos constat: quamuis etiam doctrina aliena a placitis domesticis inuisum eum librum facere potuerit. Nec fabularis metho-

dus ex alio fonte nisi ex methodo Aegyptiaca deriuanda est: largiendum autem homines medii aeui has vetustioris seculi reliquias consarcinasse, auxisse, interpolatasque sui temporis circumstantiis attemperauisse. Quod tamen quo tempore factum sit, definiri non potest, eo quod plerumque, quae arcana habentur, origines suas valde occultent, et initio supprimantur. Ceterum non omitti hic plane debet, quod PAVL RICCIVS [o] obseruauit, postquam Simeonem Iochaidem cum Dionysio Areopagita comparauisset: *vtrosque aequales circa excidii Hierosolymitani tempora floruisse, amborum dicta pari tenore et simili contemplandi legem more tractare rerum arcana, spiritualemque sacri eloquii tradere intelligentiam, eorundem scripta quoque aequali fere annorum spatio latitasse, et eodem quasi tempore in lucem prodiisse.* Quamuis enim maxime fallatur, statuendo aequales fuisse Simeonem et Dionysium hunc, et paria fata vtrumque habuisse, immo in eo quoque erret, quod sacram intelligentiam scripturae vterque melius quam ceteri aperiat, recte tamen vidit, esse inter vtriusque doctrinam multam similitudinem: cuius caussa ex eo intelligi potest, quod ex vno eodemque fonte vterque sua hauserit, et philosophia Aegyptiaca recentior parens pulli huius inuenusti fuerit, quo Iochaides Iudaicam Pseudo-Dionysius Christianam deformauit ecclesiam. Id quod vtriusque dogmata cum inter se, tum cum iis, quae supra de philosophia Alexandrina disseruimus, comparanti erit manifestissimum. Ex his vero iudicandum est, quousque in delineanda philosophia Iudaeorum Cabbalistica, ad hunc librum splendoris respiciendum sit? Per quod dogmata Cabbalistica ea, quae in Aegypto enata, et in Palaestinam propagata sunt, tandem ad nos peruenisse, ex supra dictis intelligitur; difficile tamen est assutos panniculos a prima textura distinguere, et genuina a spuriis discernere, et dogmati cuiuis suas origines suamque aetatem tribuere. His accedit inextricabilis libri confusio et obscuritas fere insuperabilis; quae tamen eo minus miranda, quo magis et argumentum ipsum de rebus tractat metaphysicis, abstractis, rationem fere superantibus, et imaginationis limites refugientibus; et methodus allegorica omnia illa non corporeis tantum inuoluit imaginibus, sed tantis etiam aenigmatibus obtexit, vt sphynge ad ea soluenda opus sit; et fabularis illa et inepta docendi ratio Iudaica, veri sensus latebras tenebris cingit nouis et profundissime abscondit; et liber non vnius labore, sed multorum studiis congestus compilatusque, varias et diuersas etiam inter se diuersorum temporum sententias et opiniones continet, quas in concordiam redigere et confundere in vnum systema, impossibile iudicamus. Quam obscuritatem libri nec alii viri docti [p], nec ipsi Knorrius, tantopere pro libri huius auctoritate tuenda occupatus, negare potuerunt, et, vel illi soli libri, quos ex integra tractatione exhibet *Cabbalae denutatae tomus alter* satis ostendunt. Cui licet

o) De coelesti agricultura L. IV. Collect. Script. Cabbalist. PISTORII p. 125.

p) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 1140. add. BASNAGIVS l. c. p. 286.

licet doctiſſimus vir ille data *Introductione in librum Sohar*, multo labore et ingenio confecta mederi voluerit, vehementer tamen timemus, vt tenebras diſpulerit, licet ſyſtema Cabbaliſticum ſemel deprehenſum tenentes, ex eo lucis aliquid capere queant. Ex his itaque difficultates in cognoſcendis rimandisque myſteriis Cabbaliſticis quilibet intelligit, multoque labore animoque praeiudiciis non obſepto eo connitendum eſt, vt ex Cabbaliſtarum ſcriptis ſyſtema aliquod cohaerens certumque eruatur, quod lucem Cimmeriis his tenebris inferre queat. Qua lampade inſtructus ſi quis libri Sohar adyta rimatus fuerit, deprehendet tandem paulo clarius ea myſteria, quae ex Aegypto ad Iudaeos peruenerunt, et philoſophiam orientalem et Aegyptiacam, Pythagorico-Platonicis dogmatibus temperatam ad hanc quoque nationem propagauerunt. Sine hac enim face fruſtra quis librum Sohar legerit atque relegerit, memorque veteris ſententiae: qui non vult intelligi, non vult legi, abiecturus eſt librum non niſi initiatis pateſcentem. Ex his vero iudicandum quoque eſt, de quo viri quoque eruditi diſputant, vtrum antiquiſſimarum veritatum in eccleſia Iudaica conſeruatarum veſtigia in illo libro comprehendantur; vel otioſae recentiorum temporum nugae in eo exhibeantur: quorum illud ſcriptores de veritate religionis Chriſtianae paſſim, et imprimis, qui SS. Trinitatis myſterium ex Cabbaliſticis ſcriptis multa eruditione demonſtrare ſategit, IOANNES MAYERVS, itemque editor libri Soharici KNORRIUS A ROSENROTH contendunt, poſterius maxime IOANNES MORINVS vrget, qui valde hunc librum contemnit. Nobis ſi iudicandum eſt, in vtroque aſſerendo modus valde tenendus videtur, et nec aſſutae a recentioribus explanatoribus laciniae, materiae antiquiori adſcribendae imputandaeque, nec myſteria Cabbaliſtica cum puris reuelationis dogmatibus confundenda videntur. Demonſtrabimus enim infra luculenter, triada Cabbaliſticam ſiue Sephirothicam a Trinitate Chriſtianorum toto coelo differre, nec eſſe aliud, niſi emanationum diuinarum, ipſo primo Deo dignitate, natura, origine inferiorum, licet in eius vnitate eſſentiae haerentium et radicatarum ternio adeoque melius cum aeonibus Gnoſticorum, quam cum SS. Trinitate Chriſtianorum comparari. Cetera, quae hiſtoriam huius libri literariam ſpectant, dabit ea larga manu Cel. WOLFII [q] diligentia, quae non repetimus: id unum in lectoris gratiam monentes, ex quinque editionibus Knorrianam [r] eſſe abſolutiſſimam Amſtelodamenſem [s] compendio ſuo commendabilem.

§. XI. Poſt Iochaidis aetatem a Seculo III. poſt C. N. ad Sec. X. exigua ſtudii Cabbaliſtici notitia in ſcriptis Iudaeorum chronologicis et literariis occurrit. Cuius variae cauſſae afferri poſſunt. Primariam in ipſa Cabbaliſtarum methodo arcana latere putamus. Abſcondiſſe enim hos homines myſteria ſua et non niſi initiatis tradidiſſe, iure iurando quoque

Cabbaliſticum ſtudium Sec. III. ad Sec. X. fere neglectum.

 ad

q) loc. cit. r) Solisbaci 1684. fol. s) 1714. 4.

ad silentium sanctissime seruandum adstrictis ex dictis constat, et in sequentibus quoque dicetur. Cum itaque paucissimis ea inspiciendi data esset occasio, et nonnisi precibus pretioque exorari possent inuidi philosophi, vt tanta mysteria patefacerent, mirum non est, paucissimos in Cabbalisticam philosophiam incubuisse, pauciores repertos fuisse, quibus secretior philosophiae illius conditio innotuerit. Cumque haud vno dogmate a recepta ecclesiae Iudaicae doctrina placita Cabbalistica abirent, omnino verisimile est, eos, qui his sacris addiscendis operam dedere, clam id studium habuisse, et scripta quoque Cabbalistica summa industria occultauisse. Nec alia forte ratio subest, cur tam pauci libri Cabbalistici extent, illique in bibliothecarum forulis tanquam a draconibus custoditi seruentur. Nec, si etiam forte fortuna innotuissent, magnopere ad eos attendisse Iudaeos, credibile est. Tanta enim obscuritate tantisque aenigmatum tenebris obtegebantur, densissimoque obuoluebantur velo, vt nec vellent magnopere eos legere, quos intelligere se posse desperabant, et si vellent, sine magistro non possent, eumque difficillime impetrarent. Accessit studium traditionum, ex quo collectio Mischnica et Gemarica initio in agro Hierosolymitano, et tum in Babylonia compilata est. Eius enim studium ita occupaverat Iudaeorum animos, vt de aliis rebus vix cogitare possent, satis sapientiae acquisiuisse sibi visi, si Talmudicam eruditionem possedissent. Parum etiam Cabbalisticae doctrinae ad Iudaeos Babylonios peruenisse, est longe verisimillimum, apud quos tamen sedes eruditionis a Sec. III fuit, quo scholae Palaestinae pedetentim exspirauere: quo aliter fieri non potuit, quam vt monumenta Cabbalistica, in scholis Palaestinae delitescentia, in obscuris angulis manerent abscondita. Immo nec temporis satis fuisse Iudaeis ad difficillima haec dogmata addiscenda, probabile videtur, cum et studium Talmudicum totam fere hominis aetatem posceret, ex quo obsignatione Talmudis in immensam farraginem traditiones excreuerant; et calamitates atque persecutiones, quibus Iudaei in Oriente premebantur, et quibus tandem in omnem terram disiecti dissipatique sunt, omne literarum studium valde deprimerent. Non mirabitur itaque Lector, nihil nos habere, quod in hac quidem historiae Iudaicae periodo de philosophia ista arcana afferamus. Iam ad ea fata literaria & philosophica progrediendum est, quae habuit gens Iudaica, ex quo loco suo illa mota est.

Status literarius Iudaeorum Seculo X.

§. XII. Non defuisse Iudaeis post factam iuris ecclesiastici, siue Talmudis obsignationem, viros eruditos, qui hanc eruditionis partem excolerent, Iudaeorum scriptores literariae historiae testantur, et ex doctorum suorum successione, quam iactant, intelligitur. At effecere tamen innumerae calamitates, quibus infelix natio tantum non exhauriebatur, vt tota fere eruditio Iudaica succumberet, certe languescere vehementer inciperet. Fatenturque GANTZIVS [t] et ZACHVTHVS [u], eo rem

t) Zemach Dauid p. 51.

u) Iuchasin p. 119.

'em deueniſſe, vt non inuenirentur, qui muneri docendi publico poſſent)raefici, et eiusmodi homines ad doctoris munus eueherentur, quos omnia ılia, praeter doctrinam literasque, ornabant. Teſte enim R. GEDA-. IA [x] circa ea tempora quidam R. Aharon ad ſcholae rectoratum eo tantum nomine peruenit, quod diuitiis polleret, licet indignus tanto munere uiſſet. His accedebant lites et contentiones rectorum et aechmalotarcha-um, quibus res ſuas literarias ipſi peſſundauerunt. Teſtibus enim hiſto-icis Iudaeorum laudatis inter rectorem ſcholae Pumbedithanae R. Meca-cher, et aechmalotarcham, non ſine dominationis affectatione Iudaeos egentem Dauid Ben Saccai acerba iurgia exorta ſunt, tantaque diſſenſio nata, vt vehementer res Iudaeorum affligerentur [y]. Maxima vero lite-ae Iudaicae decrementa paſſae ſunt, ex quo Iudaei ſedibus ſuis moti, diſ-ectique in varias regiones, ſcholas ſuas doctoresque relinquere coacti unt, de quibus gentis huius calamitatibus illi legendi ſunt, qui hiſtoriam udaicam expoſuerunt [z]. Reſumſerunt tamen vires, & paulisper redire oepit priſtinus eruditionis honos inter Iudaeos, cum Saraceni ſumma re-um potirentur, literaeque a Chriſtianis in exilium pulſae ad Muhamme-lanos, priſtinae ignorantiae capiſtro ſolutos confugiſſent, et inter eos)hiloſophia quoque eminere iterum coepiſſet, id quod maxime ſeculo X.)oſt Seruatoris natales accidit. Eo enim tempore ſcholae Pumbedithana .tque Sorana caput extulerunt iterum, nouique doctores illis praefecti ùnt. Valde enim vtraque prius decreuerat, narratque ZACHVTHVS [a],)oſt Raf Schalum Ben Miſaël, qui Soranae ſcholae rector praefuit, adeo :marcuiſſe florem ſcholae huius, vt poſt Mar Raf Iacob Ben Netrunaei ıemo inueniri potuerit, cui docendi munus ſatis feliciter poſſet commendari, coactumque fuiſſe principem captiuitatis Dauid, textorem quendam ł. Iom Toph ſcholae praeficere: deliberatum quoque eſſe, annon conſultius eſſet, eam totam tollere, doctoresque reliquos atque ſtudioſos in ʼumbedithanam ſcholam transferre. Tandem, ne plane deficeret, Mar łaf Nathanem electum, ſimul autem in id laborem omnem collatum eſſe, rt vir quidam doctus et celebris ſcholae huic praeficeretur, ſicque reflo-eſcere poſſet. Talem tandem in R. Saadia inuentum eſſe, qui tamen ıon ex Iudaeis Babyloniis, ſed Aegyptiacis fuerit, qui vocatus poſtea cholae praeeſſe, nouoque ſplendore eam illuſtrare ceperit, id quod factum :ſt A. C. CMXXVII, teſte GANTZIO [b]. Ab hoc itaque Saadia noua :ruditionis Iudaicae periodus exordienda eſt.

§. XIII. Dignus eſt, quem ſilentio non praetereamus R. SAA-)IAS GAON Ben Ioſeph Aegyptius, ex urbe Pithum oriundus. *R. Saadias Gaon.* Ex quo enim a Dauide Ben Saccai aechmalotarcha [c] euocatus ex Aegypto ſcho-

x) Schalſcheleth Hakkabala p. 37. a.
y) Zemach Dauid. l. c. Iuchaſin p. 121. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IX. c. 4. §. 2. p. 100.
z) IDEM l. c. c. 2. p. 21. ſeqq.
a) l. c. p. 119.
b) loc. cit.
c) De aechmalotarchae dignitate, iure, poteſtate videndi poſt Iuchaſin p. 122. HOTTINGERVS Hiſt. eccl. Sec. X. ſ. 4. p. 157. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 4 p. 92.

ſcholaeque Soranae praefectus fuit, eruditione ſua collapſa ſtudia valde reſtaurauit literisque aufugientibus habenas iniecit. Sed et philoſophiae nomine meruit, a peſtilentiſſimo enim errore de transmigratione animarum, qui valde Iudaeos occupauerat, contribules ſuos liberare omni vi ſategit. Non potuit tamen aetatis illius infelicitas hominis doctrinam ferre, ſed mature graues inter eum et aechmalotarcham dictum lites et contentiones obortae ſunt. Nempe cum aechmalotarchae a Saracenis, penes quos ſumma rerum tum erat, principatum pretio acquiſiuiſſent, abuti poteſtate coeperunt, et inſolentius imperitare Iudaeis auſi ſunt. Id cum Dauid quoque auderet, isque a Raf Saadia poſtularet, vt iniquioribus quibusdam poſtulatis in eius gratiam ſubſcriberet, repulſam tulit. Quod ita aegre tulit aechmalotarcha, vt quacunque ratione poſſet, Saadiam vexaret. Adiunxit enim ei Raf Ioſeph hominem tenerum annis doctrinaque exiguum, mortemque niſi deſideriis ſuis velificaretur, Saadiae minatus eſt. Qui licet diſcipulos in aechmalotarcham excitaſſet, qui pro praeceptore in illum inſurgebant, infeliciter tamen ea res ceſſit Saadiae, ita vt ad necem quareretur, cogereturque fuga elapſus per ſeptennium ſe abſcondere, quo exilii tempore libros multos conſcripſit, de quibus mox dicemus. Tandem principi Iudaeorum reconciliatus ad muneris ſedem rediit, prouinciamque hanc ea ornauit eruditionis laude, vt poſt mortem quoque Iudaeis eſſet celebratiſſimus [d]. Duabus vero ex cauſſis attentionem in hiſtoria philoſophiae Iudaicae meretur. Nam primo ſtudium is Cabbaliſticum, quod depreſſum hactenus et neglectum iacuerat, reſuſcitauit, conſcripto in librum *Iezirah* commentario [e], libroque alio Cabbaliſtico, cui titulum fecit: *lapis philoſophorum* [f]. Deinde valde memorabilis eſt propter *Sepher Haaemunah*, ſiue *librum de fide*, Arabica lingua conſcriptum, et a R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon in Hebraicam dialectum translatum. Is compendium quidem theticum theologiae Iudaicae exhibet, at tale, quod argumentis quoque philoſophicis auctum eſt; agit enim de Dei eſſentia, attributis, creatione et prouidentia, de natura, eſſentia, et facultatibus animae, de transmigratione aliisque [g], quae ad philoſophiam quoque referri ſolent; cuius libri valde memoria in hac tractatione digni compendium cum enarrauerit HENRICVS HOTTINGERVS [h], Lectorem breuitatis cauſſa ad eum ablegamus. Solet etiam idem Saadias Gaon in philologiae ſacrae hiſtoria memorari ob *Sepher Igrun*, ſiue *librum collectionis*, ex quo patet, hunc Saadiam primum inter Iudaeos Grammaticum fuiſſe, de qua re alio loco agendum eſt.

d) Videndi Iuchaſin et Zemach Dauid ll. cc. GEDALIA Schalſcheleth Hakkabala pag. 38. R. AB. BEN DIOR Sepher Cabb. ex Chriſtianis HOTTINGER. l. c. p 136. MORINVS ex. bibl. p. 431. BASNAGE l. c. p. 101. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 932. ſeqq.

e) Mantuae 1592.

f) Caue vero tractatum Alchemiſticum hic quaeras. Liber enim eſt Cabbaliſticus, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 24. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 31. WOLF. p. 933. REIMMANN. l. c. p. 375.

g) Conf. BVDDEVS Intr. ad Hiſt. phil. Hebr. §. 30. p. 144. vbi tamen pag. 145. pro adſtruit, deſtruit legendum eſt.

h) l. c. p. 139. ſeqq.

est [i]; quemadmodum in aliis quoque eruditionis sacrae partibus haud obscura eius fuere merita, de quibus historiae Iudaeorum literariae scriptores [k] consulendi sunt.

§. XIV. Reuocatis ita inter Iudaeos Orientales literis, noua industria iuuentus in studia incubuit, et ita eorum increuit numerus, vt noua academia in vrbe Pherez Schibbur excitaretur, in qua nonaginta millia Iudaeorum habitauisse, eorum scriptores thrasonico more suo mentiuntur [l]. In hac nova Musarum sede circa medium Sec. XI. inclaruit R. Scherira Gaon, cum filio R. Hai. Is enim Geonatu, quo nomine doctoris publici munus his temporibus significabatur, functus est ab A. C. MCLXVII ad MCXCVII [m], scripsitque *responsionem de variis capitibus historicis ad Mischnam, Gemaram, academias et doctores Iudaeorum pertinentibus*, quibusdam editionibus *Iuchasin* insertam, ex qua literaria huius gentis historia iuuari potest. Delatus apud Turcarum Sultanum captus, priuatusque facultatibus omnibus senex centenarius, e manu suspensus misere periit, filium vero Hai successorem habuit, qui huc eo nomine pertinet, quod praeter philologiam sacram Cabbalisticam quoque philosophiam laboribus suis illustrauit, conscripto *de nominibus diuinis* libro, et *commentario in librum Iezirah* [n]. Cum eius morte, qui A. C. MXXXVII contigit, Geonim quoque classis expirauit, simul autem Iudaeorum in Oriente felicitas occidit. Capto enim eius temporis aechmalotarcha a Calipha Saracenorum, scholae clausae, doctores fugati, Iudaeique dissipati sicque coacti sunt in regionibus Occidentis latibula tutiora quaerere [o]. Non tamen omnes ita scholas extinctas fuisse, ex eo colligi potest, quod docentes adhuc in Oriente in itineribus suis offenderint R. BENIAMIN TVDELENSIS et R. PETACHIAS Ratisbonensis [p], qui virginem Iudaeam eruditam per transennam docentem ibi inuenit [q]. Parum tamen vel nihil plane ad rem literariam iuuandam ex iis collatum esse legimus. Ex Oriente itaque profugi maxime in Hispaniam se conuerterunt, in qua regione Iudaei iam a Salomonis vel Nebucadnezaris tempore maiores suos habitauisse gloriantur [r], et ibi genealogiam familiae Dauidicae, quae in Oriente in persecutionibus illis perierat, con-

Finis eruditionis Iudaicae in Oriente.

i) Vid. MORINVS l. c. p. 431. GVSTAV. PERINGER. histor. linguae et eruditionis Arabum c. V. p. 193.

k) Vid. WOLF. l. c. p. 938. seqq.

l) Falsum id esse, vel solae persecutiones, quae misere Iudaeos diminuerunt, testes esse possunt. Calculum itaque ei addere BASNAGIVM l. c. p. 105. miramur.

m) Iuchasin p. 125. b. WOLF. l. c. p. 1155. BASNAGE l. c. p. 109. HOTTINGER. Hist. eccles. Sec. IX. s. 4. p. 501. seqq.

n) Vid. BVXTORF. de orig. punct. voc. P. II. c. 4. p. 328. BASNAGE l. c. p. 108. WOLF. l. c. p. 343. HOTTINGER. l. c. p. 505.

o) Schalscheleth Hakkabala p. 38.

p) Videnda vtriusque itineraria, conf. BASNAGE L. III. c. 4. p. 118. L. IX. c. 10. p. 290.

q) Peculiari differt. historiam huius virginis eruditae illustrauit B. G. GVST. ZELTNERVS, qua huius temporis historiam Iudaeorum literariam mira luce perfudit.

r) Vana haec esse Iudaeorum somnia ostendit BASNAGE L. VII. c. 9. p. 241.

conseruatam fuisse iactant[s]: certiori vero fundamento cum Herode in Hispania exulante eo descenderunt, et postea a Tito post excidium vrbis illuc missi sunt, tempore vero concilii Eliberitani iam illic fuerunt, vt ex actis eius patet. Huc itaque translatae sunt scholae orientales, quod qua occasione factum sit, apud GANTZIVM[t] et *ZACHVTHVM*[u] legi potest. Ibi cum Saraceni rebus praeessent, facili Calipharum fauore gauisi sunt. Scholas itaque nouas constituerunt, & doctrinam Talmudicam atque Cabbalisticam excoluerunt, tandemque cum Aristotelis philosophia inter Arabes triumpharet, ei quoque discendae animum applicuerunt. De quibus philosophiae Iudaicae fatis in Occidente iam porro dicendum est.

Fata philosophiae Iudaicae in Occidente.

§. XV. Posita in Hispania literarum Iudaicarum sede, quae parum apud Iudaeos istius loci ante ista tempora viguerant, potissima doctorum cura fuit de studio Talmudico, quod magna industria ab eo tempore prosecuti sunt, Iudaeorum magistri, qui ab ea aetate Rabbanitae dicti sunt[x]. Quos conatus adiuuit Saracenorum principum gratia. Iussit enim Calipha Haschem II, R. Ioseph, discipulum R. Mosche, qui ex oriente eruditionem Talmudicam in Hispaniam aduexerat, Talmud in Arabicam linguam conuertere, R. Nathan Ben Iechiel Abraham autem, praeses Academiae Romanae, qui A. C. MCVI obiit, primus lexicon Talmudicum, *Baal Aruch* dictum[y] eo fine congessit, vt contribules in addiscendo Talmude adiuuaret. Ex eo tempore magnus commentatorum in illud numerus exortus est, narranturque additamenta siue thosephoth Gemarae Babylonicae a R. Ascher et R. Iosech confecta, doctoresque Iudaici haud incelebris nominis R. Alpheth, R. Ioseph Ben Meir, R. Abraham Ben Dior, R. Salomo Iarchi, R. Mosche Ben Maimon, R. Iacob Ascher, R. Mardochai, R. Ieschua Halleui, multique alii, de quorum tamen laboribus Talmudicis heic loci plura dicere institutum vetat, plena autem eorum hauriri potest cognitio ex bibliothecis Rabbinicis a viris praestantissimis IVLIO BARTOLOCCIO et IOANNE CHRISTOPHORO WOLFIO summa diligentia conscriptis, vt taceamus alios[z], qui historiam Iudaeorum literariam alibi tetigerunt. Quamuis autem in explanando illustrandoque Talmude maxima doctorum Iudaicorum versaretur occupatio, non neglexere tamen philosophiam Cabbalisticam, cuius mysteria illustrare tentabant, reuera nouis nugis magis obscurabant. Hinc magnus ab eo tempore scriptorum Cabbalisticorum numerus deprehenditur, quos passim enumerauerunt viri docti[a]. Inter eos laudantur Maimonides, R. Abraham Ben Dior, R. Abraham

s) Conf. IDEM l. c. §. 10. p. 253. et I. IAC. SCHVDTIVS in memorabil. Iudaic. L. IV. c. 9. p. 128 seqq.

t) Zemach Dauid p. 52.

u) Iuchasin p. 121. a.

x) Citati, Schalsch. Hakkab. p. 39. a.

y) Vid. WOLF. l. c. p. 921. REIMMANN. l. c. L. I. c. 14. de auctore conf. Iuchasin p. 131. a. Schalscheleth p. 41. b.

z) BVDDEVS, BASNAGIVS, REIMMANNVS ll. cc.

a) Io. REVCHLIN. ad art. Cabb. L. I. Script. Cabb.

ham Ben Isaac, R. Iehuda Hachasid, R. Aben Esra, R. Baruch Ben Schemuel, R. Eliester de Garmiza, R. Mose Ben Nachman, R. Schem Tof, R. Meir, R. Bechai, R. Perez, R. Isaac Bar Abba, R. Iahiel, R. Menachem Rekanat, R. Iacob Ben Ascher, R. Ioseph Ben Iakan, R. Ioseph Gecatilia, R. Ioseph Kamitol, R. Leui Rekanati, R. Iehuda, qui et Leo Hebraeus dicitur, R. Isaac Loriia, R. Iacob et R. Mose Corduero, R. Elia, R. Abraham Leui, R. Abraham Galante, R. Schelomoth Alkarez, R. Dauid Ben Aui Simri, R. Abraham Ben Elimelech, R. Isachar Naphthali, vt recentiores Cabbalistas Iudaeos taceamus. Sed nec patria philosophia et eruditione contenti, Arabumque et Christianorum ex stupore se recolligentium aemulatione accensi, cum viderent Aristotelem tanquam summum veritatis praesidem vbique coli et extolli in coelum, manus quoque philosophiae Peripateticae studio dare collumque subdere iugo gentilis sapientiae coeperunt. Indigne id tulere inter Iudaeos plurimi, qui ferre non poterant iungi equos gryphis, et quadrata misceri rotundis: praecipue studium hoc atque conatus Talmudis cultoribus displicuit. Timebant enim, ne Talmudica eruditio, in qua proram puppimque verti domesticae sapientiae cum contribulibus suis credebant, decresceret, eulilesceretque; rati naturam, indolemque atque constitutionem studii Talmudici cum philosophia Aristotelis male posse iungi redigique in concordiam, qua in re non absurde eos coniecisse, fatendum est. Prouocabant itaque ad constitutiones maiorum, qui maledictionem ei minati fuerant, qui filium suum sapientiam Graecanicam doceret. Ast vt nunquam illi constitutioni tantus honos habitus est, vt ab omni Graecanicae philosophiae studio Iudaei abstinerent, id quod ex narratione hucvsque deducta constat; ita amor philosophiae Peripateticae inter Saracenos et Christianos scholastico habitu eam induentes sic animos occupauerat, vt a communi omnium sensu Iudaeorum quoque ingenia in transuersa rapta vinci se a profanae eruditionis hostibus non paterentur. Omnem tamen mouit lapidem R. Salomo Ben Abraham Ben Adrath, vel vt, in compendio appellatur Raschba, qui Barcinone vixit A. C. MCCLXXX [b], vt synagogae, cui praeerat, decreto constitueretur, ne quis philosophiae operam daret. Quam constitutionem vniuersam philosophiam prohibuisse excepto solo studio medico auctor est R. Abr. Zachvth [c]. Paulo aliter tamen rem narrant R. Gedalia [d] et R. David Gantz [e], nempe interdictum tantum Iudaeis fuisse, ne quis ex Iudaeis ante vigesimum quintum aetatis annum philosophiae studia attingeret. Id quod ex veneratione philosophiae profectum fuisse, vt nempe sublimitati eius consulerent, perperam quibusdam visum est, & alia longe

 ge

Cabb. Pistorii p. 629. Hottinger Bibl. orient. c. 1. class. 8. Bvddevs Intr. in hist. phil. Hebr. l. c. p. 179 et maxime Wolfivs in biblioth. Hebraea passim. Reimmann Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 16. seqq. p. 377. seqq.

b) Schalscheleth p. 58. a. Wolf. loc. citat. pag. 1033.

c) Iuchasin p. 133.

d) l. c. p. 60.

e) Zemach Dauid p. 20.

ge ratio fuit eius interdicti: nempe animos adolescentum legis et Talmudis studio prius occupari volebant et quasi praemuniri, ne sapientia exotica domesticae detrimentum afferret, iuuentusque coeco impetu in peregrina rueret. Id itaque sub poena anathematis sancitum est. Parum tamen ad haec fulmina contribulium suorum attendebant Iudaei ceteri; immo R. Iedaiah Happenini, qui Barcinone quoque A. C. MCCXCVIII vixit, et cui librum moralem, ex veteribus Graecorum et Arabum philosophis lingua Arabica collectum [f] Iudai, sed incerta fide tribuunt, contra Harischba apologeticum scripsit, teste *Iuchasin* [g]. Immo summa contentione ab eo tempore non in linguarum tantum notitiam, sed in mathematicarum quoque et philosophicarum disciplinarum studium incubuerunt. Vnde a Seculo XII, in omnibus fere scientiis inueniuntur viri inter Iudaeos docti et exoticae eruditionis callentissimi, quos tamen recensere omnes non nostri instituti est, sed eorum, qui singularum scientiarum historiam scribunt. Ex mathematicarum tamen disciplinarum cultoribus Hebraeis non tacendi hic sunt R. Isaac Ben Said, eo quod in construendis tabulis astronomicis Alphonsinis diligentem locauit operam [h], et R. Isaac Israëlita Toletanus, qui astronomiam et chronologiam diligenter excoluit, et surgente Seculo XIV, vixit [i]. Vt vero philosophiae studia promouerent, suisque Aristotelis, qui tum solus mundo imperabat, lectionem redderent facilem, ex Arabico, (Graecum enim plerique ignorabant) in Hebraeum sermonem scripta eius verterunt, quarum versionum historiam literariae eruditionis inter Iudaeos enarratores recensent [k], qui videndi. Facile vero intelligi potest, valde a vero Aristotelis sensu has versiones deuiasse, cum Arabicae interpretationes, vt infra in Arabum historia docebimus, melioris conditionis non fuerint: quin ne supposita a genuinis satis accurate distinxerunt, cum artis criticae essent imperiti, vt ex libro *de pomo* constare potest [l]. At non solius tantum Aristotelis libris hic honos habitus est, sed in aliorum quoque scriptis in Hebraeam dialectum transferendis elaborarunt. Qua in re magnam industriam praestitit R. Isaac Ben Chonaim, qui Sec. XIII inclinante, exemplo patris, Medici Arabis, cui Iudaei varios libros medicos, variasque versiones medicorum scriptorum Graecorum debent [m], adiuncto sibi R. Mose Ben Samuel Ben Iehuda Ben Tibbon, et Euclidis quindecim libros *elementorum*, et Aristotelis scripta, in Hebraeum, Alexandri Aphrodisaei librum *de anima* autem in Arabicum idioma transtulit [n]. Quod vt maiori licentia inter dissentientes et hos conatus improbantes contribules fieri posset, Aristotelem vel plane Iudaeum fuisse, vel

saltem

f) Hebraice enim cum vertit R. Iehuda Ben Tibbon. Is autem claruit A. C. 1170. Iedaiah Happenini 1298. conf. Wolf. Bibl. Hebr. p. 404.

g) pag. 133. b.

h) Iuchasin p. 132. b. Schalscheleth p. 59. a. Zemach Dauid p. 57. a. Vossius de scient. mathem. c. XXXV. §. 31. p. 179. 180.

i) Conf. Wolf. l. c. p. 663. liber eius chronologicus et astronomicus Fundamentum mundi, editus non est.

k) Bartoloccius Bibl. Rabb. T. I. p. 180. seqq. Buddeus Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 201. Wolf Bibl. Hebr. P. I. p. 219.

l) Dictum de eo Tom. I.

m) Vid. Wolf. l. c. p. 303.

n) Idem p. 655.

ſaltem proſelytum factum eſſe et ex Salomonis ſcriptis furtim expilatis ſuam philoſophiam hauſiſſe contenderunt [o], vt ſuis locis monitum, et ex locis Rabbinorum ſatis impudenter mentientium, quae adduxit Cl. WOLFIVS [p], diſci poteſt. Certe tanta eo tempore Ariſtotelis inter Iudaeos fuit exiſtimatio, vt non principem modo philoſophorum dicerent, ſed et *ſcientiam eius perfectiſſimam ſcientiam humanam, praeter illorum, qui diuino gaudent influxu, vsque dum attingant gradum prophetiae, quo nullus ſuperior* [q], appellare non erubuerint. Vt taceamus epiſtolam Ariſtotelis, ſine dubio a Iudaeo quodam nugatore Ariſtotelis ſequaci ſuppoſitam, qua moribundus ad Alexandrum ſcribens errores ſuos reuocaſſe ridiculo commento dicitur; quibus fabulis fidem adhibere potuiſſe SCIPIONEM SGAMBATVM [s] merito miratur WOLFIVS [t], qui rectiſſime pronuntiat: *Iudaeos haec omnia confinxiſſe, vt Ariſtoteles, ceu gentilis ex proprio ingenio ſapere non videretur, ipſi vero excuſatius Ariſtotelicam philoſophiam, tanquam ex ſuis copiis deriuatam poſtliminio in ſuos vſus conuerterent.* Nempe terrebat quosdam odium Graecanicae philoſophiae, quod anathematis fulmen contribulibus ſuis extorſerat; quod vt iniuſte vibraſſe oſtenderent, Ariſtotelicam philoſophiam Iudaicis originibus, ipſumque Ariſtotelem vel natalibus Iudaicis vel ſaltem religioni Iudaicae adſcribi oportebat. His quaſi munimentis contra aduerſarios vallati multam diligentiam in vertendis explicandisque Ariſtotelis ſcriptis illuſtrandisque eius philoſophiae dogmatibus praeſtiterunt Hinc inter philoſophos Ariſtotelicos enumerat B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS [u], R. Abraham Chiia [x], R. Abraham Bar Chasdai [y], R. Abraham Ben Iom Tof [z], R. Abraham de Balmis [a], R. Leui Ben Gerſom [b], R. Elias de Candia [c], R. Antóli [d], R. Iehuda Cohen

o) Etiam de eo Tomo I. dictum. Plura dabit FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. p. 1019.

p) l. c. p. 217. quoque hic fuſe laudat.

q) MAIMONID. in ep. ad R. Aben Tibbon.

r) Schalſcheleth p. 99. IO. A LENT. theol. Iud. mod. c. I. §. 5. 6. p. 6. ſeqq.

s) In archiuis V. T. p. 457. t) l. c. p. 218.

u) Intr. in phil hiſt. Hebr. §. 32. p. 210. vſus indice bibliothecae Rabbinicae BARTOLOCCII.

x) Fuit Hiſpanus, aſtronomiae quoque notitia clarus, qui floruit A. C. 1105. Scripta eius mathematica et moralia recenſent BARTOLOCCIVS l. p. 24. et WOLFIVS l. c. P. I. p. 51. ſeqq.

y) Archi-Rabbinus Barcinonenſis, R. Dauid Kimchii aequalis inclinante Sec. XII clarus, Librum is ſuppoſitum Ariſtoteli de pomo in Hebraeum ex Arabico tranſtulit, vid. BARTOLOCC. l. c. p. 26. WOLF. p. 57. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 166. reliqua ſcripta moralia ſunt, dialogos iucundos continent.

z) BARTOLOCCIVS l. c. p. 29. nihil tamen philoſophicum de eo notat WOLFIVS.

a) Fuit Medicus Italus circa initia Sec. XVI clareſcens Venetiis, et ſi RICH. SIMONI in Ice hiſt crit. V. T. p. 536. credendum, in ſchola Patauina doctor. Varia Auerrois ſcripta Hebraicam linguam tranſtulit, enarrante WOLFIO l. c. p. 70. et ſecundum principia Ariſtotelis de ſubſtantia orbis et de demonſtratione ſcripſit.

b) Per compendium רל"בג dicitur, Hiſpanus, vel vt alii volunt, Prouincialis ex oppido Bagnoli, vixit teſte Schalſcheleth p. 69. A. C. 1290. obiitque Perpiniani, A. C. 1370. teſte Iuchaſin p. 299. b. vbi tot exaraſſe ſcripta dicitur, vt numerari non poſſint. Fuit arte Medicus, philoſophia Ariſtotelicus, cuius philoſophiae amor eum ſeduxit, vt in libro: Bella domini, et mundi aeternitatem, et domum prophetiae naturale adſtrueret. Scripſit etiam opus aſtrologicum, expoſitionem in Auerroëm de logica, phyſica, de anima, in Ariſtot. de ſenſu et ſenſibili, conf. WOLFIVS l. c. p. 728. ſeqq. BARTOLOCC. l. c. p. 481. HADR. RELANDVS in viris celebr. Rabbinorum, BVDDEVS l. c. p. 176. G. SERPILIVS vit. Script. bibl. p. II. p. 284.

c) Medicinae ſtudium excoluit, vnde nomen del Medico nactus eſt. Vixit Sec. XV. et Patauii docuit. Scripſit tres quaeſtiones de primo motore, de creatione mundi, de eſſe, eſſentia et vno, Venet. 1501. WOLF. p. 168.

d) Claruit Sec. XIII, ediditque commentarium in decem praedicamenta Ariſtotelis, WOLF. p. 202, BARTOLOCC. p. 375.

hen [e], R. Iudas Bar Moſe [f], R. Ioſeph Aben Caſpi [g], R. Ioſeph Salomoh del Medico [h], R Ioſeph Ben Schem Tof [i], R. Iacob Ben Iſaac Tzahalon [k], R Iacob Mantinus [l]. His addimus tum ex medio, tum ex recentiori aeuo R. Iacob Ben Simſon Antoli [m], R. Iſaac Ben Latech [n], R. Meir Alquadeſch [o], R. Meir Ben Arama [p]. R. Michael Cohen [q], R. Moſen Alatinum [r], R. Moſe Ben Ioſua Iſai Ben Dauid Narbonenſem [s], R. Schemuel Ben Iehuda Aben Tibbon [t], et qui ſeculo ſuperiori inter Iudaeos philoſophiae floruerunt R. Iſaac Orobio [u], et R. Manaſſe Ben Iſraël [x], vt alios taceamus, qui ethicam excoluerunt, eam vero cum legis praeceptis in concordiam ire coëgerunt. Quin nec philoſophicae hiſtoriae expertes eſſe ſuos Iudaei voluerunt, Graecorumque philoſophorum placita illis more ſuo enarrarunt. Scripſit enim R. Chanania Ben Iſaac *inſtitutiones philoſophorum*, in quibus collectionem praeceptorum moralium ex gentilibus philoſophis exhibet, et apo-

e) Toletanus, cuius expoſitio ſapientiae mſc. in Leidenſi bibliotheca aſſeruatur, vid. Cat. P. 286. in ea in varios libros Ariſtotelis aliorumque philoſophorum commentatur, praecipue in Almageſtum Ptolomaei. WOLF. p. 441.

f) Fuit Romanus, librumque de anima et de creatione philoſophicum mſc reliquit, vid. WOLF. p. 448.

g) Barcinonenſis, celebris Grammaticus et philoſophus Sec. XIII. qui comm. in decem praedicamenta Ariſtotelis, et explicationem librorum Platonis de republica ſcripſit, BARTOLOCC. T. III. p. 811. WOLF p. 541. ſeq.

h) Cretenſis, philoſophus, mathematicus, et medicus magni inter Iudaeos nominis, vixit Amſtelodami circa A. C. 1630. WOLF p. 566.

i) Hiſpanus clarus A. C. 1420. in Ariſtotelem commentatus eſt, BARTOLOCC. T. III. p. 830. WOLF p. 571.

k) Romanus, arte medicus, et doctor ſynagogae Ferrarienſis A. C. 1630. WOLF. pag. 601. BARTOLOCC. T. III. p. 832.

l) Philoſophus et medicus gente Hiſpanus, clarus A. C. 1550. interpretationem dedit ſcriptorum quorundam Auerrois Latini, itemque quorundam Auicennae; et moreh nebhochim Maimonidis, vid. WOLF. p. 606. BARTOLOCC. T. III. p. 859. NIC. ANTONIVS Bibl. Hiſp. nou. T. I. p. 467.

m) Hiſpanus, verſione librorum quorundam Ariſtotelis, Porphyrii et Auerrois clarus, WOLF. pag. 618.

n) Et hic Hiſpanus fuit, et philoſophiam atque mathematicam Sec. XIII ſcriptis illuſtrauit, WOLF. p. 669.

o) Etiam hic interpretibus Ariſtotelis Hebraeis annumerandus, WOLF. p. 744.

p) Hiſpanus Sec. XVI ineunte inclareſcens, philoſophus magni inter ſuos nominis. Is philoſophiam ad illuſtrandum Iobum adhibuit, WOLF. p. 751.

q) Diſcipulus Auerrois, et in eam commentator, metempſychuſin peculiari dialogo mſc. defendiſſe, notat WOLF. p. 759.

r) Medicus Spoletinus, qui et quaedam Galeni Latina fecit, et Themiſtium in Ariſtotelem de coelo Latine conuertit, vid. HVET. de claris interpret. p. 224. WOLF. p. 803.

s) Floruit Sec. XV medio, dedit Qq. ſuper Auerroëm, et ex Arabico Hebraicum fecit Abu. Achmed Algazili librum de opinione philoſophorum circa prouidentiam diuinam, de aliis vid. WOLF. p. 825.

t) Granatenſis Hiſpanus, aequalis Maimonidae Sec. XIII ſcripſit tractatum de meteoris, ex Ariſtoteles compilatum, aliaque ſimili modo ex eius ſcriptis collecta, de quibus vid. WOLF p. 1098.

u) Hiſpanus Sec. XVII inclareſcens, diuque Iudaiſmum diſſimulans in academia Salmanticenſi philoſophiae operam dedit indefeſſam, eo quidem ſucceſſu. Vt lector metaphyſicae ibi conſtitueretur. Inde vero medicinam Hiſpali exercens de Iudaiſmo ſuſpectus in manus inquiſitorum incidit, et per tres annos captiuus detentus eſt; liberatus, tandem Toloſam ac inde Amſtelodamum ſe conuertit, et Iudaiſmum, publica circumciſione, in qua nomen Balthaſaris cum Iſaaci commutauit, profeſſus eſt obiitque 1687. vid. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IX. c. 37. §. 12. p. 1041. LE CLERC Bibl. vniu. T. VII. p. 148. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. WOLF l. c. p. 646. SCHVDT. memorab. Iud. P. I. L. IV. c. 9. p. 159. 160. Lites eius de ſyſtemate Spinoziano Tomo. IV. enarrabimus. Cum eo amicam collationem habuit PHILIPPVS LIMBORCHIVS de V. R. C. editam Goudae 1687. 4.

x) Hiſpanus, ſed qui diu Amſtelodami verſatus, concionatoris inter ſuos partes ſuſtinuit, obiitque 1659. Magna ei familiaritas cum eruditiſſimis ſui temporis viris, Voſſiis, Grotio, Barlaeo, Epiſcopio fuit, quos magni eius eruditionem feciſſe, vel ex ſolo Barlaei in eum epigrammate notiſſimo, et a multis reprehenſo conſtat. Prolixe eius hiſtoriam literariam exponit WOLFIVS l. c. p. 778. ſeqq. add. BASNAGE L. IX. c. 36. §. 7. p. 998. ſeqq. BVDDEVS l. c. §. 33. p. 288.

apophthegmata recitat Socratis, Diogenis, Pythagorae, Platonis, Aristotelis, Hippocratis, Galeni, Porphyrii, Epicuri, Locmanni, Homeri, Solonis, Euclidis, Ptolomaei, multa quoque, fide Iudaica, traduntur ad Aristotelis et Alexandri historiam pertinentia [y]. Compendia vero physica, logica, ethica, quae in Aristotelem dedit gens Iudaea, heic loci enumerare ob instituti rationem non licet. Tantopere vero philosophia multis Iudaeorum placuit, vt haud raro in explicandis oraculis diuinis ad eam respicerent, eiusque regulas adhiberent, exegetasque sic philosophicos se praestiterunt ex Sec. XII, Iarchi, Aben Esra et R. D. Kimchi, ex Sec. XIII, R. Moses Nachmanides, R. Bechai, R. Meir, ex Sec. XIV, R. Leui Ben Gersom, ex Sec. XV, R. Samuel Sirsa, R. Mardochai Nathan, R. Schem Tof, R. Isaac Ben Aramah, ex Sec. XVI, R. Schelomoh Ben Melech, ex Sec. XVII, R. Menasse Ben Israël aliique, quorum tamen notitia alibi quaerenda est [z]. Fuit etiam, qui Aristotelicis principiis vsus, veritatem religionis Iudaicae demonstrare aggressus est, nempe auctor libri *Cosri* vel *Cusri* vt vulgo vocatur, vel vt rectius inscribitur *Hachosari*, in quo disputatio recensetur, de vera religione, cui occasionem dedisse dicitur rex Cosaraeorum, qui primo quidem cum gentili et Christiano congressus tandem Iudaeum aduocauerit, eiusque argumentis conuictus veritatem religionis Iudaicae agnouerit. Auctorem colloquii huius fuisse Iudaeum Isaac Sangari, hancque disputationem in literas retulisse lingua Cosaraeorum, tum Arabice Iehudam Leuitam, ac postea Hebraice R. Iehudam Ben Tibbon vertisse, Iudaei afferunt, quorum fide si standum in Sec. VIII hoc colloquium referendum est [a]. Valde tamen disputatio haec suspecta visa est, non Christianis tantum, sed ipsis quoque Iudaeis, inter quos sunt, qui R. Iudam Leuitam hunc dialogum ad exemplum Platonis et Ciceronis confictis in eam rem personis, descripsisse putant, quam sententiam R. ASARIAS [b] et ex parte R. GANTZ [c] sequuntur. Certe dubiam eius dialogi fidem videri, ipsi, qui eum nobis cum commentario MVSCATI et suo dedit [d], BVXTORFIO visum est. Attulere plura viri docti, ἁμαρτήματα et chronologica et historica, quae apud MORINVM [e] atque WOLFIVM legi possunt. Nos hic ea tantum afferimus, quae vir has literas apprime doctus, MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, philologus superioris seculi celeberrimus, exemplari suo, quod reculis nostris accessit, adscripsit, et rem extra dubitationem ponunt. Monet is: „verisimile non esse, Iudaeum tam doctum „et prudentem tanta temeritate ausum fuisse, de rebus minimis, regem „posita omni veneratione sciscitari, quod tamen in hoc dialogo fingitur: „esse

y) Vid. WOLF. p. 376. seqq.

z) Videndi prater bibliothecarum Rabbinicarum scriptores, quae attulere HOTTINGERVS Hist. eccl. Sec. XII. et seqq. et Ven. REIMMANNVS Intr. in hist. theol. Iud. loc. cit. c. 8. p. 143. seqq.

a) Historiam libri vide apud GEDALIAM Schalscheleth pag. 40. b. et ex instituto apud WOLFIVM l. c. P. I. p. 440. seqq.

b) In Meor. Enaiim c. 45. p. 135. b.

c) Ad A. 4900.

d) Basil. 1660. 4.

e) Exerc. bibl. p. 419.

„esse manifesta quaedam regis Cosaraeorum desumta ex libro Geneseos, „pleraque autem puras putas fabulas olere, quas cordatus quilibet facile palpet, et quidam posteriorum Rabbinorum in solatium suum de regimine Iudaeorum confinxerit. Neque in rege eius aetatis tantam in artibus et „disciplinis sapientiam deprehendi, quam hic tribuitur Cosaraeo. Esse „quoque in eo libro apertas absurditates temporum rationibus aduersas, „e. g. dici *P. III.* §. 65. Rabban Iochananem filium Saccaei nihil omisisse „ex Mischna, Gemara, ritibus, Haggadoth, ex omnibus obseruationi„bus sapientum et scribarum, vt et verbis legis, quae non didicerit, cum „tamen Gemara longe recentior sit.“ Verum prudenti lectori dubium nullum superfore, fraudemque patefactum iri apertissime putamus, si modo disputationis secundae initia legerit. Vnde nulli dubitamus accedere viris doctis [f], qui eo fine conscripsisse R. Iudam Leuitam haec colloquia statuunt, vt caussam Rabbanitarum contra Christianos, gentiles, Muhammedanos et Karaeos, quos passim impetit, tueretur. Interim cum multa philosophica admixta sint, specimen esse luculentum liber ille potest philosophiae Iudaicae, medio aeuo in publicum prodeuntis, studiique Iudaeorum, quod in addiscenda philosophia Peripatetica posuerunt.

Aben Esra.

§. XVI. Exempla plurima hactenus adduximus Iudaeorum, certatim profanam eruditionem, praecipue autem philosophiam sectantium: sunt vero inter eos viri duo, ingenii magnitudine, eruditionis praestantia, et reliquo literarum ornatu nationis suae conditionem longe superantes, in quibus confluxuit quasi, quicquid fuit doctrinae exegeticae, Talmudicae, Cabbalisticae et philosophicae inter Iudaeos memorabile, quorum memoria merito in historia philosophiae Iudaicae renouanda est. Sunt illi Aben Esra et Moses Maimonides R. ABRAHAM BEN MAIR, ABEN ESRA, id est filius Meir nepos Esrae, inter summos viros a suis plerumque numeratur, quibus κατ' ἐξοχὴν חכם, sapiens [g] audit. Natus fuit Toleti in Hispania. Quamuis autem summam nominis celebritatem fuerit consecutus, mirum tamen est, nec natalem nec emortualem diem eius certum, a Iudaeis memorari, quorum narrationes valde de eo variant. Scriptor *Iuchasin* [h] ex nonnullorum sententia, ait, Kalahorae, siue Rhodi A. C. MCXLVIII, secundum alios A. C. MCLXVIII, vel potius MCXCIV, anno aetatis septuagesimo quinto, vndecim annis ante R. Mosis Maimonidis obitum, fatis concessisse. Alii mortem eius in annum MCLXV, GANTZIVS [i] in A. C. MCLXXIV referunt. Quicunque vero ex his annus recipiatur, errasse tamen censendus est VOSSIVS [k], SIMLERVM [l] secutus, qui obiisse A. C. MCCXVII tradit, cum LVCAN GAV-

f) Praeter Morinum BARTOLOCC. T. III. p. 61. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. 1. pag. 2. BVDDEO Introd. in hist. phil. Hebr. §. 30. p. 152. WOLF. l. c.

g) Schalscheleth p. 41. a.

h) p. 131. a.

i) Zemach Dauid ad A. 4934. qui est A. C. 1174.

k) De scient. mathemat. in addendis ad c. XXXV. §. 21. p. 449.

l) In epitome GESNERI.

GAVRICIVM [m] annum MCXLV ponentem deferendum putasset. Rectissime itaque instituunt, qui circa Seculi duodecimi medii tempora viguisse asserunt [n]. Maximam is eruditione sua apud Iudaeos famam & auctoritatem sibi parauit, ita vt non solum sapiens, sed sapiens quoque magnus et mirabilis diceretur [o], magnusque passim illis audiat. Eruditionem adeo amauit, vt eius caussa varias orbis terrarum partes peruagaretur, et in horrea quasi sua reponeret, quicquid eruditionis vbique colligere poterat. Hinc factum, vt non tantum iudicio meliori, quam contribules eius solent, vteretur, et in interpretandis sacris literis doctius meliusque incederet, sed in reliquis quoque eruditionis partibus excelleret, vnde BARTOLOCCIO [p], excellens philosophus, astronomus, medicus, poeta, grammaticus, Cabbalista et S. scripturae famosus interpres audit. Quod celeberrimi Iudaei elogium multi inter Christianos confirmauerunt [q]. Diligentiae vero eius specimen luculentum sunt scripta exegetica, theologica, grammatica, philosophica, astrologica et mathematica, quorum recensionem dabunt BARTOLOCCIVS [r], RELANDVS [s] WOLFIVS [t]. Pleraque ex philosophicis, vt et Cabbalistica nondum edita in bibliothecis latent, quae diligenter recensuit WOLFIVS [u].

§. XVII. Alter, quem inter polyhistores seculi gentisque suae merito referas, est R. MOSES BEN MAIMON, vir non vndequaque tantum doctissimus et in omni literarum genere versatissimus, sed meliori quoque iudicio, quam reliqui sui populi doctores, vsus, id quod philosophiae acceptum referendum est, quam diligenter excoluit. Solet etiam per compendium literarum רמ״בם [x], et ob nominis celebritatem Moses κατ' ἐξοχήν, vel Moses Aegyptius a loco commorationis appellari. Natus est Cordubae in Hispania A. M. MMMMDCCCXCI, A. C. MCXXXI, die Sabbati eademque vespera Paschatis, testibus Iudaeis [y], patre genitus Iosepho. Ingenio initio stupidiori visus, patri contemtus est, cum is literariam institutionem ipse adhibuisset. Ad R. Iosephum filium Megas autem abiit, vt eius disciplina vteretur. Immo LEONE AFRICANO [z] auctore, Ibnu Thophail, Ibnu Saig, et Auerroëm Arabes praeceptores habuit; qui cum in philosophiae cognitione excellerent, vt *sequenti tomo* ostendemus, mature quoque Maimonides eius mysteria didi-

Moses Maimonides.

m) In computu ecclesiastico p. 16.
n) Absoluit enim, vt ipse testatur, comm. in Exodum A. C. 1153. in Danielem 1159.
o) R. GANZ. l. c.
p) T. I p. 36.
q) Vid quae collegerunt THOM. POPE-BLOVNT cens. cel. auct. p. 270. G. SERPILIVS vit. Scriptor. bibl. P. IV. p. 269. BVDDEVS l. c. §. 30. p. 148. seq. et laudati WOLFIO P. I. pag. 86.
r) loc. cit.
s) In analectis Rabbinicis p. 59.
t) loc. cit.
u) P. III. p. 146. P. IV. p. 764.
x) Caue itaque Rambam a Mose Maimonide distinguas, quod accidit CASAVBONO exerc. anti-Baron. XVI. §. 16. p. m. 340. Ita ex vno Mose tres fecit GESNERVS Biblioth. p. 509.
y) Iuchasin p. 131. b.
z) De medicis et philosophis Arabibus et Hebraeis c. 28. apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 296.

didicit. Reuersus in patriam communi omnium applausu in synagoga perorauit, et vt ingenii opes augeret, scripta doctissimorum virorum auide legit, sicque doctrinae atque eruditionis incrementa vidit laetissima. Quibus animi diuitiis factum est, vt quem virtute et scientia assequi non poterant, inuidia persequerentur, quam vt euitaret, patriam deserere coactus est. Varias eius rei caussas scriptores afferunt. R. GEDALIA [a] ciuium inuidiam accusat, quae eum expulerit; LEO AFRICANVS [b] autem, Maimonidem tradit, ab Ibnu Thophail Auerroi commendatum, vt in omnibus illi rebus adesset, apud Auerroëm mansisse vsque ad tempus illud, quo gratiam principis amiserat, et ad Iudaeos in exilium missus erat, tum enim Mosen aufugisse, timentem, ne eum prodere, de eo rogatus, sicque amicitiae violare iura cogeretur: discessisse itaque in Aegyptum. Auctor autem *Scheveth Iuda* [c] caussam profectionis Maimonidis in edictum contra Iudaeos in Africa et Oriente versantes coniicit. Valde afflictum fuisse statum atque conditionem Mosis ex eo colligi potest, quod aduersarii ei obiecerint, conuertisse se ad Muhammedanos eorumque fidem amplexum fuisse, eaque de re conquestum fuisse Maimonidem, apud Sultanum Aegypto imperantem, cum id illi obiiceretur. Suspicaturque doctissimus BASNAGIVS [d], veram fuisse apostasiae huius accusationem, eo quod non tantum ea ex caussa a Sultano innocens iudicatus sit, quod coactus tale quid suscepisset; sed et ab Auerroë eiusmodi indifferentismum religionum, quem vocant, facile discere potuerit, eiusque principia atque vestigia satis suspecta passim reliquerit. In qua tamen suspicione probanda meliores rationes merito desideramus [e]. Quicquid tamen eius rei sit, illud certum est, Maimonidem conscensa naui in Aegyptum properasse. Cairi vbi appulit, eruditionis praestantia, quae tandem omnibus innotescebat, ita se commendauit, vt a Sultano Aegypti Malich El Hadul in aulam reciperetur [f], isque sanitatem suam tuendam illi crederet, licet priuatis studiis se hactenus totum mancipauisset. Tam graui muneri praefectus totus in id incubuit, vt et semper auxilio hero suo adesset, et consilium ab eo petentes non destitueret. Quamuis autem, quod ipse queritur, toti fere dies ita absumerentur, non destitit tamen literarum quoque inuigilare studiis, iussuque heri sui Auicennae scripta conuertit [g], libellumque *de tuenda valetudine* ad eum conscripsit, qui in varias linguas postea traductus est [h]. Cum vero insigni apud principem suum gratia floreret, medicorum Aegyptiacorum inuidiam et insidias haud semel expertus est, quas tamen mire euitauit: narrant enim, concertasse aliquando cum medicis, postulantibus, vt artis specimen faceret venenum-

que

a) Schalscheleth p. 43.
b) loc. cit.
c) pag. 162.
d) Hist. Iud. L. IX. c. 10. p. 268.
e) Vid. Fundam. legis c. V. §. 2. 3. 6. p. 54. 58.
f) Alii Alphadel vocant. Vid. de hoc munere ipse pec. epist. inter eius epistolas, et apud BVXTORF. instit. ep. Hebr. p. 379. GANTZ. Zemach Dauid p. 15. LEO AFRICANVS loc. cit. BASNAGE l. c.
g) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. pag. 864 BASNAGE l. c.
h) Latine Ven. 1514. 1521. Aug. Vindel. 1518. Germanice ibid. 1681. conf. WOLF. p. 865.

que oblatum sine noxa hauriret. Id praestitisse Maimonidem, antidoto praemunitum, at coactos, vt et ipsi haurirent, medicos omnes veneni atrocitate fuisse enecatos. Alias narratiunculas Iudaeorum tantum fide dignas tacemus. Gratia vero principum, quibus seruiebat, nixus, nationis suae saluti diligentissime prospexit, scholamque Alexandriae excitauit, ad quam multi discipuli confluxere, quos tamen persecutio inualescens iterum dissipauit. Sunt, qui secessisse illum in Palaestinam dicunt, ibique A. C. MCCV, septuagenarium obiisse [i]: alii vero in Aegypto diem supremum vidisse tradunt [k] A. C. MCCI, et non tantum publico luctu Cairi, Alexandriae et Hierosolymae deploratum, sed et miraculo illustratum. Cum enim, si Iudaeis credendum [l], corpus exanime Tiberiadem deferretur, vbi sepeliri se iusserat, magnaque caterua Iudaeorum et Aegyptiorum funus deducerent, in latronum greges inciderunt, fugaque omnes dispersi sunt. Latrones vero cum relictum corpus abiicere in mare tentassent, tam graue illud deprehensum est, vt loco moueri non posset. Sed et publico ieiunio feriisque diem eius emortualem illustrem redditum, iidem tradunt. Fuisse Maimonidem virum longe doctissimum, et in omni eruditionis genere versatissimum, cum commune doctorum virorum suffragium [m] atque elogia certatim ei a Christianis tributa [n] euincunt, tum scriptorum eius catalogus demonstrat. Vsus est linguis non solum Arabica, Chaldaica, Turcica, Medica, sed et Graeca, raro inter suos exemplo, in qua legisse scripta Platonis, Aristotelis, Themistii, Galeni aliorumque videtur: fateturque euoluisse se multa philosophorum scripta. Sed et ipse Logicam scripsit, et in aliis etiam commendationibus suis philosophiae notitiam mire prodidit [o]. In Talmudicis autem, quemadmodum ad miraculum erat versatus, ita iudicium prae omnibus sui temporis Iudaeis probauit, licet eo nomine multis displiceret. Mathematicarum scientiarum notitiam, quae eo tempore medicinae iungi solebat, possidebat egregiam, et in salutaris artis praeceptionibus et experientia vtebatur felicissima, et vsu valebat quotidiano et iudicio recto. Scriptorum vero eius indicem hic attexere extra scopum nostrum est, legent eum, qui volent, apud BARTOLOCCIVM, WOLFIVM aliosque, qui etiam recensionem dabunt systematis Talmudici ab eo confecti. Est in eo quoque tractatus *de idololatria*, qui in philosophiae historia vtiliter adhiberi potest, ideoque subiunctus est a GER. IO. VOSSIO eruditissimae tractationi *de theologia gentilium*. Maxime vero iudicium philosophicum probauit in tractatu, cui titulum fecit *More nebhochim*, id est *doctor* vel *director perplexorum*, eo fine conscripto, vt ostenderet,

i) Schalscheleth p. 42. b.

k) Iuchasin l. c. LEO AFRICANVS vero fallitur, dum mortem eius Hegira 640, id est. A. C. 1242 euenisse air.

l) Iuchasin l. c. Scheueth Iuda l. c.

m) Iudaeorum vide apud WOLF. l. c.

n) Apud POPE-BLOVNT. cens. celebr. auct. p. 390. et quae WOLFIVS postea collegit P. III. et IV. Bibl. Hebr. Multa illis addi possent. Cui enim non dictus, non laudatus Maimonides?

o) BARTOLOCCIVS et WOLFIVS ll. cc.

ret, qua ratione verba, phrasesque et allegoriae, quaeque alia a communi loquendi more in scriptum abeunt, intelligenda sint; qua occasione non multis tantum sacrarum paginarum locis lucem conciliat, sed et argumenta theologica et philosophica multa illustrat [p], praecipue vero in rationes legum per Mosen a Deo latarum inquirit, quo loco maxime Zabiorum superstitionem ansam dedisse Deo leges has atque constitutiones illi opponendi contendit. Quam opinionem magna eruditione atque studio a Io. Spencero [q] iterum adornatam cum *tomo primo* ex instituto examinauerimus, dicta illic, hic otiose repetere nolumus. Librum doctum Arabice ab auctore scriptum Hebraice vertit R. Shemuel Tibbonides, ita quidem, vt de dubiis ipsum Maimonidem consuleret. Latinam versionem debemus Avgvstino Ivstiniano [r] longe rarissimam, at nec fidam satis, nec elegantem, accuratiorem diligentissimo Ioanni Bvxtorfio filio [s]. Non placuit liber Iudaeis omnibus, qui ferre non poterant, hominem eruditum et philosophantem in explicandis caussis legum rituumque Mosaicorum magis ad philosophiam et historiam, quam ad traditionem Talmudicam et Cabbalisticas rationes prouocasse. Factum inde est, vt et nouitatis et haereseos nota illi inureretur. Id quod inprimis a Gallis factum, ducem se praebente R. Schelomoh f. R. Abraham Montispessulano cum discipulis R. Iona et Dauid Ben Saul, qui flammis opus hoc adiudicabant. Magnae inde exorsae sunt inter synagogas Gallicas lites, Narbonensibus illos anathemate percutientibus, aliis & inter eos R. Ioseph Ben Alpachar, Toletanae synagogae archirabbino eos defendentibus, qui et ipsi Christianorum postea opem implorarunt, postquam annitente R. Dauid Kimchi, totos Iudaeorum, coetus Gallicus illi trigae se opposuisset. Mittendi etiam ad synagogas Cataloniae et Arragoniae Kimchium consilium ceperunt Galli, quod iter tamen is morte praeuentus absoluere non potuit. Literis tamen suis effecit, vt caussam Narbonensium Hispani tuerentur, reiectis damnatisque Monspessulanis. Qui errorem suum agnoscentes, retractarunt sententiam, et cum Narbonen[illegible] Galliae synagogis in gratiam redierunt, R. Iehuda tamen in sententia sua perstitit, nequicquam omnem lapidem mouente Kimchio, vt mitiora illi persuaderet: is enim coelum terramque miscuit, et Christianorum implorato auxilio grauem genti suae inuidiam conflauit [t]. Quamuis autem plurima egregie et sobrie magis, quam Iudaei solent, in eo libro Maimonides afferat, negari tamen non potest, quod Richardvs Simonivs [u] quoque obseruauit, nimis eum Aristotelis Arabumque premere vestigia, metaphysicam

p) E. g. agit P. I. de Deo, de creationis, de intelligentiis sphaerarum nutricibus, de influxu astrorum etc. conf. Wolf. l. c. Bvddevs l. c.

q) De legibus Hebraeorum ritualibus.

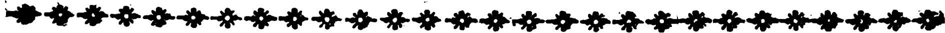
r) Eius magis cura, quam labore conuersam, vid. Wolf. l. c. p. 857.

s) Basileae 1629. 4.

t) Vid. Epistolae Maimonidae et aliorum Ven. 1545. 8. et apud Bvxtorf. Instit. Epist. Hebr. p. 396. Hottinger. H. E. Sec. XII. s. 4. p. 262. Bvddevs l. c. p. 167. Basnage l. c. p. 277.

u) Hist. Crit. V. T. L. III. c. 6.

ficam quoque sequi nimis subtilem, et Arabum magis placita, maximeque Auerrois, quam sanam rationem exprimentem, vnde non potuit non ex nimio conciliandi Aristotelem cum scriptura sacra studio interdum grauiter hallucinari [x]. Cuius exemplum esse potest, quod albedinem lapidis Sapphiri, quam sub pedibus Dei vidisse Moses *Exodi c. XXIV, 10.* dicitur, de materia prima Aristotelis explicat, id quod quam ineptum sit, quamque frigidum, ex ipsis eius verbis omnium optime iudicari potest. Ceterum in arcana Iudaeorum philosophia parum exercitatum fuisse, illi non diffitentur, tradunt vero eum tandem deplorauisse, quod Cabbalam contemserit, ideoque in senectute eam Hierosolymae didicisse [y]: alii vero ignarum eius mysteriorum fuisse ex eo coniiciunt, quod Bereschith et Mercauah, Cabbalistice scripserit [z]. Illud certum, magis ad Graecanicam, quam Cabbalisticam philosophiam Maimonidem respexisse, multosque suo exemplo adduxisse, vt idem facerent. Quo tamen consilio parum philosophiam adiutam fuisse, ex eo iudicari potest, quod Arabiam tantum et imprimis Auerrois philosophandi rationem Maimonides secutus est, et subtilitates affectauit fundamento destitutas; cuius exempla aliquot luculenta dedit BASNAGIVS [*].

CAPVT TERTIVM
DE PHILOSOPHIA IVDAICA.

SECTIO I.
DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM EXOTERICA.

§. I.

Enarrata philosophiae Iudaicae parte historica, restat dogmatica, quae doctrinae Iudaicae, quatenus rationis principia vel sequitur, vel ex iis cognosci potest, placita prosequitur. Eam duplicem esse, exotericam et esotericam, siue communem et apertam, atque arcanam et mysticam ex tractatione nostra satis liquere putamus, idque in praesenti monuisse sufficiat. Vtriusque distincta prorsus consideratione opus est. Differre enim dogmata Cabbalistica ab exotericis et communibus

Obseruationes generales de philosophia Iudaica.

x) Conf. BVDDEVS l. c.

y) R. Elias Chaiim apud BVXTORF. praef. More Nebhochim. R. Iom Tof comm. in Fund. fid. c. 1.

z) Ita quidem KEMMANNVS Hist. theol. Iud. L. I. c. 17. p. 380.

* l. c. p. 278 seqq.

bus ecclesiae Iudaicae doctrinis, ex iis, quae de illorum origine obiter dicta sunt, intelligitur, clarius autem ex ipsorum delineatione, quam *sectione sequenti* dabimus, patescet. Exotericam autem Iudaeorum philosophiam delineaturi, ad ea respicimus, quae post templi vrbisque deuastationem inter Iudaeos recepta et in vsu fuerunt, et pro dogmatibus Iudaicae gentis atque ecclesiae habita et admissa sunt. Placita enim Iudaeorum ante reipublicae euersionem *capite huius libri primo* iam tetigimus. Quamuis autem post templi excidium, ecclesia Iudaica turbata prorsus multas mutationes passa est, certum tamen est, magnam partem doctrinae ante euersionem vrbis florentis per Tanaitas ad posteros fuisse propagatam, et ita, quae daturi sumus, ad veteres quoque Iudaeos suo modo pertinere. Verum cum traditionis de successione doctrinali, quam Iudaei a Mosis, prophetarum et Esdrae temporibus deriuant, fides valde suspecta sit, multa quoque noua vsque ad Talmudis obsignationem accesserint, quae a vetustioribus distingui non possunt, recte inde colligitur, de antiquitate dogmatum Iudaicorum, quae exponentur, non aliter iudicandum esse, nisi prout testium tempora volunt, et testimonii permittit conditio. Antequam vero placita Iudaeorum, quae in philosophica historia critico oculo perlustrari possunt, explicamus, pauca quaedam praemonenda, et obseruationes quaedam generales afferendae sunt, ex quibus de origine, indole, natura fideque horum dogmatum, et quatenus in philosophiae annalibus enarrari queant, rectum fieri queat iudicium. Potiora huc redeunt:

Philosophiae Iudaicae conditio et indoles.

I. De philosophia Iudaica paulo aliter iudicandum est, quam de philosophia gentili. Haec enim, si barbarica quaedam exceperis, traditione magis, quam ratiocinatione nixa, ad principia rationis tota se conuertit, adhibitisque ratiociniorum intellectus humani nexibus et illationibus de rebus tum diuinis tum humanis disseruit, et philosophiam moralem iisdem, qua naturalem, fundamentis inaedificauit. Aliter id inter Iudaeos euenit, qui et ipsi quidem rerum humanarum atque diuinarum notitiam ad hunc vsque diem tradere non omiserunt, ast principio cognoscendi alio vsi sunt. Quamuis enim ratiocinandi legem et illationes non neglexerint, vt vel ex tredecim argumentandi modis constat; principium tamen cognoscendi primarium, ad quod in omnibus fere attenderunt, traditio fuit, et decisiones πατροπαράδοτοι, haud raro rationis principia infeliciter euertentes. Cum enim ad auctoritatis praeiudicium, quod tot modis veram philosophiam euertit, pleraque retulerint, non potuere non inter dogmata eorum multa irrepere absurda, quae lolii instar omnem rationis segetem euerterunt. Ex quibus sequitur

Theologia cum philosophia Iudaica fere coincidit.

II. Philosophiae et theologiae Iudaicae eandem fere rationem esse, et suo modo coincidere, nec posse considerari philosophiam Iudaicam, sine theologia huius gentis inque eo vno historiam illius ab huius enarratione differre, quod illa ad ista tantum dogmata attendat, quae ex ratione quo-

que

que intelligi et ad eius forum pertrahi quasi possunt. Et Iudaeos quidem inter dogmata ex rationis cognoscenda principiis, et ea, quae ex traditione discuntur, distinguere solere, negari non potest; auctor enim libri *Cosri* diserte [a] *principia vniuersalia*, *humanis mentibus insita statuta intellectualia* vocat, *eo quod naturalis ratio et intellectus ipse, ea ceu aequa et obseruanda statuat*, *esseque ea* προγυμνάσματα *vel principia et praeparatoria ad legem diuinam*, *praecedentia eam natura et tempore*, *sine quibus nulla humana societas queat consistere*, *adeo vt ne latrones inter se queant sine illis subsistere* pronunciat, eas vero a legibus diuinis acroamaticis distinguit: qua ratione quoque R. Bechai [b] *praecepta intellectualia* a *praeceptis traditionis* distinguit, et illa esse definit *de quibus hominis intellectus testatur*, *eaque explorat*, *ita*, *vt si vel maxime scripta non essent*, *tamen intelligens ea suo intellectu inueniret*, *vt*, *praeceptum de honorandis parentibus etc. praecepta vero traditione accepta ea esse* dicit, *quae homo in aeternum non assequeretur*, *neque intellectu suo inuestigaret*, *sed opus habet traditione*, *vt*, *praeceptum de clangore tubae*, *de tabernaculo*. Verum si ad praxin doctorum Iudaicorum respicimus, exiguum illos huic distinctioni pretium statuere fatendum est, dum veritates naturales vel plane negligunt, vel traditionis studio et amore ita deprimunt, vt nihil placeat, quod non traditionis luce sit collustratum roboratumque. Vnde non sine supercilio Iudaico pronuntiauit R. Schem Tof [c]: *eum*, *qui in rebus theologicis et diuinis sequatur rationem et speculationes suas*, *incedere sine baculo et scipione*, *similemque esse homini*, *qui solus iter facit per desertum in loco obscuro et caliginoso*, *hunc enim certissime vadere ad suum exitium et in scrobes ac pericula multa incidere*. Sobrie quidem magis et prudenter incessisse Maimonidem, et ab eius tempore complures alios, qui philosophiam Graecam didicerunt, fatendum est, quibus etiam magnam partem eorum debemus placitorum philosophicorum, vel philosophiae saltem luce collustratorum, quae in sequenbus sumus expositurі. At grauissima indignatione id studium sequendi philosophiam excepisse Iudaeos caeteros, statuta in eos condita, qui illam didicissent, et persecutio eorum, qui se philosophiae studiis addixerant, maxime vero excitatae ob Maimonideam philosophandi commentandique rationem lites, in antecedentibus enarratae luculenti testes sunt. Quod gentis suae praeiudicium etiam illos, qui seculi sui moribus et sensu abrepti tandem philosophiae Aristotelicae collum subdere coeperunt, ita insedit, vt habuisse sua Aristotelem ex traditione, ineptissimo commento fingerent. Nec alia mens Iudaeorum recentioris aetatis est, quos, si paucos quosdam excipias, omnem sanae rationis vsum eiurare rectissime iudicauit eruditissimus Wachtervs [d].

III. Quam-

a) P. II. §. 48. p. 113. seq. quo loco valde philosophatur Iudaeus.

b) Comm. de lege, apud Io. a Lent theol. Iud. hod. c. I. §. 10. p. 10.

c) Praef. ad Moreh nebhochim, vid. l. c. §. 5. p. 6.

d) In Spinozismo in Iudaismo detecto p. 47.

Confusa rationis et reuelationis principia.

III. Quamuis autem distincta inter se esse rationis et reuelationis lumina Iudaei agnoscerent, noua tamen labe dogmata sua defoedarunt, dum vtriusque principia ita inter se commixta confusaque in systema redigere conati sunt, vt saepissime inter tenebras et lucem pacisci voluisse iudicandum sit. Id quod in philosophia quidem esoterica maxime euenisse ex infra dicendis constabit, sed in exoterica quoque deprehenditur, in qua traditionis, et rationis praecepta ita ineluctabili labyrintho inter se coniuncta sunt et implicata, vt exitum inuenire non liceat, nisi eo filo Ariadneo vtamur, vt quae a ratione intelligi possunt, ab iis, quae traditionis et reuelationis dictamina sequuntur, distinguamus, et ad rationes demonstrandi, quas Iudaei sequuntur, respiciamus, vt ita quid philosophicum sit in eorum doctrina, quid minus, et quae sapientiae atque stultitiae naturalis inter eos facies fuerit, inde aliquo modo cognoscatur.

Philosophia Iudaica falsa.

IV. Ex his vero Lector, nobis non monentibus, intelliget, philosophiam Iudaicam, si de modo ratiocinandi ea intelligatur, et a reuelationis principiis et praeceptis traditiones otiosae, licet innumerae, distinguantur, characteribus falsae philosophiae esse conspicuam, ideoque improbandam. Quaecunque enim philosophiae studium indignum reddunt et dedecorant, in ea inueniuntur, principiorum rationis et reuelationis confusio, obscuritas affectata et inextricabilis, principia ad enthusiasmum ducentia, praeiudicia auctoritatis et antiquitatis, quaeque alia sunt, ex his fontibus oriunda, ex quibus omnis sanioris philosophiae odium Vatinianum fluxisse, enarrata hactenus Iudaeorum testatur historia.

Pauca philosophica apud Iudaeos occurrentia.

V. Sed et hoc supra monitum, historiam Iudaeorum literariam cum philosophica arcte cohaerere, et hanc sine illa intelligi non posse: fatendum autem [e] plura in illa occurrere exegetica, liturgica, talmudica, masorethica, quam philosophica, vbi

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Et exegeticam quidem Iudaeorum theologiam cum philosophia Cabbalistica arcto cohaerere nexu fatendum est. Ea enim dogmata peregrina, a philosophis Orientalibus et Alexandrinis accepta, ita cum lege Mosaica coniunxit, vt allegoriae methodo opeque sacris doctrinis fanatica dogmata

Exegesis Iudaeorum philosophica inepta.

tribueret: verum tantum abest, vt ex hac exegesi philosophica sani quid ad philosophiae incrementa vel etiam exegeseos sacrae commoda enatum fuerit, vt potius vtramque maximam inde iacturam et innumera damna accepisse, sit certissimum. Cuius rei fidem qui desiderat, illi vel unicus tractatus Cabbalisticus: *Siphra de Zeniutha* [f] adeundus est, vt intelligat, quam misere libri architectus initia Geneseos torserit, vt somnia sua fanatica diuino scriptori affricaret. Eiusdem generis esse *Medraschim*, siue commentarios biblicos Iudaeorum, *Bereschith Rabba* R. VSCHIAE Bar

e) Conferri cum vtilitate potest Ven. REIMMANNI hist. theol. Iud. c. XII. seqq.

f) Cabbal. denutatae T. II. p. 348. seqq.

Baal Hatturim R. IACOB BEN ASCHER, quos margini Bibliorum adiecit BVXTORFIVS, inſpectio docet, recteque a viris doctis [g] obſeruatum eſt. Pertinent vero huc omnia, quae ſupra de methodo explicandi ſcripturam allegorica, inter Iudaeos Aegypti et Palaeſtinae incolas recepta diximus: ea enim ita comparata eſt, vt omnem ſanam philoſophiam eiuret, et innumeris erroribus, et abſurdiſſimis placitis portam aperiat patentiſſimam. Qua de re cum viri docti paſſim egregia multa monuerint [h], breuitatis cauſſa lectorem ad eos ablegamus. Nos ad vnam fabularum Iudaicarum collectionem quae in libro: *Zenna verennah* comprehenditur, prouocamus, quam eiusmodi allegoricam docendi methodum peperiſſe, dudum viris eruditis [i] obſeruatum eſt. Aſt tam abſurda eſſe, quae iſtarum fabularum inuolucro traduntur, vt philoſophicum ſenſum fere omnia reſpuant, ex earum conſideratione vel mediocriter attento erit manifeſtiſſimum. Ex quibus iam, quid de hac philoſophia exegetica ſtatuendum ſit, apertum eſſe exiſtimamus. Euitaſſe hanc Charybdin quosdam et in his praecipue Maimonidem, et philoſophiae alium longe vſum in interpretandis ſacris oraculis ſtatuiſſe, ex antecedentibus, notum eſt. Aſt ſimul annotatum in Scyllam eos incidiſſe, et ex altera parte peccaſſe, philoſophiam ſectariam ſacris literis violenta interpretatione inferendo. Adeo ſani fere nihil, vel pauca admodum in philoſophia a Iudaeis expectanda ſunt.

VI. Noua vero philoſophiae ſtudio inter Iudaeos inflixit vulnera, nefandus ſyncretiſmus, qui initio Aegyptiacos Iudaeos corrupit, mox in Iudaeam progreſſus ſtragem latiſſime edidit. Eius enim culpa factum eſt, vt fanaticum philoſophiae genus, quod Pythagorico-Platonici in Aegyptum aduexerant, Orientales philoſophi mire auxerant, et ornauerant, Aegyptii in peculiare ſyſtema enthuſiaſticum et delirum confuderant, Iudaeorum dogmata ſincera corrumperet, et neſcio quam rerum omnium deificationem (veniam verbo exoramus) introduceret. Quibus animi ſubliniora affectantes a ſimplicitate et puritate doctrinae Moſaicae abducti, et in periculoſiſſimas errorum ambages ſeducti ſunt. Cuius rei fidem faciet philoſophiae Cabbaliſticae hiſtoria infra enarranda.

Syncretiſmus philoſophiae Iudaicae noxius.

VII. Porro hoc quoque addendum eſt, Iudaeorum doctores in demonſtrandis iis dogmatibus, quae ad philoſophiam referri debent, quaeque argumenta philoſophica poſtulant, nihil minus, quam philoſophos egiſſe, et neglecta rationum philoſophicarum ſerie, ad auctoritatis praeiudicium, ex inſana traditionis veneratione ortum reſpexiſſe, adeoque inter medias doctrinas philoſophicas minime philoſophice ſe geſſiſſe, et hoc

Demonſtrationes Iudaeorum non philoſophicae.

g) Vid. REIMMANN. l. c. L. I. c. 8. §. 5. p. 145.

h) Conf. Cel. HERM. VON DER HARDT iſt. ſtud. Hebr. praemiſſa ephimerid. philolog. p. ſeqq. RICH. SIMON. Hiſt. crit. V. T. P. I. c. 2. PHILIPPVS A LIMBORCH praef. comm. in acta, aliique.

i) Videndi quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr, P. II. p. 976. ſeqq.

hoc quoque nomine philosophiae studio vehementer obfuisse. Non ignoramus quidem, virorum quorundam in Rabbinorum scriptis versatorum industriam in eo se probauisse, vt modum ratiocinandi concludendique Iudaicum philosophica quadam ratione explicarent, de quo argumento praeter Io. IVLIVM STRVVIVM [k], vir praestans IONAS DANIEL SCHRAMMIVS meruerunt, quorum ille *rudimenta Logicae Hebraeorum* edidit hic in *dialecticam Cabbaleorum introductionem* vulgauit. At parum inde lucri proficisci philosophiae Iudaicae, fatendum est. Prior enim solos canones quosdam hermeneuticos enarrat, a Iudaeorum doctoribus in interpretanda scriptura et traditione adhibitos, Mosique inepte tributos, quos nos quoque *Tomo primo* exhibuimus; qui nec accurati satis et adaequati sunt, nec logicae vsum valde magnum produnt. Posterior autem analysin Aristotelis ad Cabbalistica dogmata applicari posse erudite ostendit, fatetur tamen, *Iudaeos plerumque carere nostris legibus τῆς παιδείας artibus ac literis humanioribus, neque olim tantum, sed hodie quoque diras in illum imprecationes coniici, qui vel ipse discit, vel filios suos docet philosophiam Graecam; adeoque, quod in his deest, illud e nostratibus petendum, etiamsi vestigia tantum sint, quae coniungendo vtramque inter se philosophiam ac similitudinem ostendendo vel differentiam, reliquerint*, id quod exemplo conatuum Henrici Mori illustrat. Quin et idem vir doctus egregie, prorsusque in rem nostram obseruat [l]: *Duo vitia Iudaeis esse fere natiua: primum ex his esse superbiam, qua omnes propter gentis suae antiquam virtutem ferantur, sibi id quodque tribuentes, quod maioribus suis in toto orbe terrarum olim pepererit existimationem. Hinc victoriam sibi naturalem eos putare, ac turpe esse Iudaeo in vlla re succumbere. Esse deinde alterum quoque malum paupertatem, qua in exilio suo plerique premantur, et ab excolendo ingenio suo arceantur, sicque scientiis et artibus ex certis principiis disputandi atque sic ad veritatem perueniendi magnam vim inferre. Nasci vero ex his duo praecipue vitia, ἀπαιδευσίαν et ἀμεθοδίαν: quoniam enim sibi falso persuadeant, veteres Graecam Latinamque philosophiam in omne aeuum damnasse, malle eos suo sensu esse diuites, quam consulere clariorum philosophorum libros. Hinc errores varios conspici in eorum scriptis, hinc falsa bonarum artium praecepta adeoque et regulas logicas erroneas ceterisque contrarias imperitis excidere. Caespitare enim, et quae sint vera ad syllogismum requisita, ne oriatur τὸ ψεῦδος vbique negligere, inferiora superioribus inserre, corporea spiritualibus, et sic pessimam saepe μετάβασιν committere. Principia quoque prima et quae ex primis orta, quaeque sit inter sententiam eiusque caussas connexio, ignorare, multo minus cupere obseruare.* Addit his multa confusionis exempla in scriptis Iudaeorum regnantia, et quam mali philosophi Iudaei sint, manifeste prodentia, quae verissima esse fatebitur, quicunque horum hominum scripta semel curioso perlustrauit oculo.

VIII. Du-

k) c. V. §. 12. p. 108.

l) c. VI. §. 5. 6. p. 139. seqq.

VIII. Duplicis vero generis esse dogmata Iudaeorum, exoterica et esoterica, siue publica vel communia, atque arcana et acroamatica ex dictis repetendum est. Quam docendi rationem Indaeos tenuisse nulla alia demonstratione, quam Cabbalistarum scriptis opus est, illa enim arcanam istam methodum supponunt. Vnde recte monuit illustris KNORRIVS m), *methodum formamque libri Sohar duplicis esse generis: sicut enim Aristoteles inter dogmata sua alia vocet acroamatica, alia exoterica: ita hic alia esse scholae intimioris tradita, quae multis aenigmatibus inuoluta exercitatis saltem proponantur, praesertim de rebus sublimioribus in diuinitate aliisque partibus pneumaticis, alia autem admisceri vulgatiora.* Patebit id luculenter, si comparatio instituatur inter dogmata catechetica, thetica et Talmudica et inter dogmata Cabbalistica; illa enim vulgarem, haec arcanam doctrinam constituere, ex ea manifestum erit. Vnde vero haec arcana disciplina originem ceperit? an a Iudaeis ad gentiles, vel ab his ad illos deriuata fuerit, vt definiamus, parum quidem nostra interest, ex integra autem huius arcanae methodi historia, quam ab vltima antiquitate ab omnibus fere gentibus et barbaris et Graecis et Latinis obseruatam fuisse, suo loco semper diligenter annotauimus, facile diiudicare poterit, qui mentem habet praeiudiciis defecatam. Et Cl. SCHRAMMIVS quidem, Iudaeorum disciplinam hanc docendi rationem gentilibus exhibuisse contendit. Is, vbi viguisse duplicem hanc methodum inter Iudaeos obseruasset, monet porro, *tantum abesse, vt a gentilibus mutuati sint istam consuetudinem Iudaei, vt rectius huius in doctrinae ordines varietatis originem a Mose deriuare queant, cui primo acceptam referant Cabbalam, vel et vlterius. Nam sic opus fuisse propter populi iamiam ex Aegypto prodeuntis ac deinde diu in Arabiae desertis oberrantis diuersam conditionem, vt eo modo diuina mysteria proponerentur, quo vnicuiuis forent intellectu facillima, nempe rudiorum animis leges instillandas fuisse, quarum farraginis ingentis notitia constare perfecta debuerit. Haec si postmodum sapientum animos non satiasset, in promtu rationes fuisse, quibus quaelibet lex niteretur, has vero propalare non e re fuisse ob populi leuitatem, ad contraria sentiendum vbique pronam, tum propter gentes externas etc. hinc Mosen imitari cupientes Cabbalistas ab eo hanc methodum accepisse.* Nos, quae vir doctus hic tradit, non prolixe excutiemus, nec disputabimus, vtrum eiusmodi arcanior legem explicandi modus in populo Israelitico obtinuerit, nec ne? de eo enim dispiciendi in sequentibus dabitur occasio, sed id tamen notandum est, non sufficere haec ad quaestionem soluendam, etiamsi concedamus, aliquam arcani disciplinam inter veteres Israelitas obtinuisse, nec hic ex ratiunculis quibusdam et suspicionibus iudicandum, sed historia duce de ea re statuendum esse. Hanc si consulimus, non tantum in vltima antiquitate eius disciplinae vestigia inter gentes barbaras inue-

Methodus Iudaeorum duplex.

m) Praef. ad T. II. Cabb. denudatae.

inuenimus, vt *Tomo primo* luculenter ostensum, indubitatumque est, ante exitum Israëlitarum ex Aegypto hieroglyphicam methodum inter Aegyptios obtinuisse, a quibus Israëlitae, si qua eius inter illos fuit obseruatio, discere potuerunt: sed et id, de quo proprie quaeritur, ex ipsa Cabbalisticae philosophiae historia luce sua perfunditur, qua discimus, hanc arcanam et symbolicam mysteria occultandi rationem accepisse Iudaeos in Aegypto post Alexandri M. aetatem habitantes ab ipsis Aegyptiis tum patria disciplina, tum Pythagoreorum moribus, tum orientalium philosophia ad eam adductis, eamque vna cum philosophia, quam in ista regione mutuum acceperant, simul recepisse. Facile tamen concedi potest, eo promtius manus dedisse gentili consuetudini Iudaeos Alexandrinos, quo magis similem disciplinam inter maiores viguisse nouerant, et quo magis in id studium operamque conferebant suam, vt, quae alieno vitulo arauerant, ex suis agris accersiuisse, et a Mose accepisse viderentur. Quod consilium probauit, Iudaeosque in eo confirmauit necessitas rei, quae postulabat, vt doctrinae peregrinae, tantopere a sancitis ab ipsa Numinis maiestate abeuntes eos celarentur, quos strictior legis obseruantia in domestica doctrina detinuisset. Ita vero et emolumentum inde sibi promittere poterant maximum, sperantes fore, vt dum laterent haec mysteria, eo maior inde illorum exsurgeret veneratio. Quam vt augerent, et sacrosanctam efficerent, silentium sub mortis et horrendi iudicii diuini metu iniunxerunt. Cuius luculentum exemplum esse potest epilogus libri Soharici *). *Idra Rabba*, qui totus eam arcanam methodum sacrumque silentium morte multorum obsignatum esse tradit, vt alia Cabbalistarum loca taceamus. Tantamque his anathematibus vim inesse credunt Iudaei, vt cum Knorrio atque simul eius in Cabbalisticis praeceptori filius durante eius institutione, morte esset sublatus, is hanc propalatorum mysteriorum poenam esse praefracte contenderit. Possent his addi plura, luxque accendi argumento non iniucundo ex comparatione methodi huius inter gentiles et Iudaeos, si nobis liceret esse prolixis. Ast contrahenda vela sunt, lege tamen non sine vtilitate possunt, quae erudite de hoc argumento disseruit SCHRAMMIVS *).

Diuisio doctrinae Iudaicae in theticam et moralem.

IX. Doctrina Iudaeorum exoterica aut fidei dogmata aut morum doctrinam comprehendit. Illa et articulos fidei natura notos et ratione duce cognoscendos et ex reuelatione discendos comprehendit. Ea autem praeter legis decalogum diu certo systemate caruerunt, nec definiuit ecclesia Iudaica certam dogmatum seriem, donec circa medium aeuum Iudaici doctores de constituendo theticae theologiae compendio et designando articulorum fidei numero cogitarent. Primus, qui operi manum admouit fuit Saadias Gaon, quem Soranae academiae praefuisse Seculo X. supra diximus. Is Arabica lingua conscripsit *librum de fide* (*Sepher*

*) Vid. R. ISAAC LORIIA de reuol. anim. P. III. c. 49. Cabb. denud. T. II. P. II. pag. 476.
*) loc. cit.

pher Haaemunah,) quem Hebraicum fecit R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon, vt ſupra dictum: cuius compendium exhibet HOTTINGERVS. Agit in iſto ſcripto auctor libro primo de creatione, quam ex ſcriptura probat et ex prouidentia rationibus confirmat; libro ſecundo ita de Deo attributisque diuinis diſſerit, vt contra Trinitatis ſimul myſterium inſurgat. Libro tertio de lege, prophetis et prophetia, de Leuitis et circumciſione aliisque ad legem ceremonialem pertinentibus diſputat. Libro quarto de cultu diuino et religione, de fine creationis et in ſpecie hominis itemque de prouidentia eiusque concurſu tractat. Libro quinto opera iuſtitiae et iniuſtitiae ſiue peccati excutit, quo loco fermentum Phariſaicum luculenter prodit. Libro ſexto de ſubſtantia naturaque animae, de morte, de ſede, operibus, praemiis, poenis animae, de vitae termino, de angelo mortis etc. diſquirit, et reuolutionem corporum in die reſurrectionis explodit. Libro ſeptimo reſurrectionem ex natura rerum, ſenſuque hominis, ex reuelatione et traditione demonſtrat. Libro octauo doctrina de vltima liberatione Iſraëlis per Meſſiam, et libro nono de praemiis bonorum et poenis malorum operum explanatur; libroque decimo dogmata quaedam moralia vitaeque regulae afferuntur. Dignus libellus eſt, qui ab exploratoribus Iudaicorum dogmatum etiam philoſophicorum penitius excutiatur, eo quod non ſcripturae tantum et traditionis fide, ſed etiam rationis momentis auctor nitatur; vnde miramur doctiſſimos viros IACOBVM BASNAGIVM et IACOBVM FRIDERICVM REIMMANNVM eius rationem in condenda doctrinae Iudaicae hiſtoria non habuiſſe [p]. Fatendum tamen, priuatam tantum auctoritatem eum libellum habuiſſe; publicam enim fidem MAIMONIDAE tantum labor meruit, qui teſte R. IS. ABARBANELE [q], primus fuit, qui incepit redigere in ordinem radices et fundamenta legis diuinae, id eſt, qui librum eccleſiae Iudaicae ſymbolicum conſtituit, licet ante eum duobus ſeculis antiquior R. Saadias ſimile quid fuerit conatus. Ex hoc Iudaeorum magiſtro fidei articulos tredecim, quos poſtea vniuerſa recepit eccleſia Iudaica, diſcere licet, quos paſſim ſcriptores repetunt [r]. Fundamenta illi articuli exhibent fidei Iudaicae, non tantum religionis reuelatae, verum etiam naturalis. Quare, vt quid ſperet duce ratione et reuelatione eccleſia Iudaica, quidue credat, et quousque rationis limites extenderit, cognoſcamus, lectoris commoditati inſeruituri, paucis monemus; articulum primum ponere pro fundamentali dogmate, exiſtentiam creatoris excelſi, quod nimirum exiſtat perfectus omni modo perfectionis, et ſit ſupra quaelibet exiſtentia atque ab eo perpetuitas eorum ſit, et ſi concipiamus, non exiſtere, ceſſatura ſit exiſtentia cuius-

 libet

p) Memorauit autem eum LAVR. ODHELIVS in ſynag. bifronte p. 59. et BVDDEVS introd. in hiſtor. philoſ. Hebraeor. §. 32. p. 171.

q) De capit. fidei c. I. §. 3.

r) Nominatos vide apud REIMMANN. l. c. L. I. c. 5. §. 13. p. 63. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 867. add. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. I. §. I. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 18. p. 29.

libet entis: omnesque existentiae, et quicquid extet praeter illum, necessario dependeat ab eius existentia. Articulus alter vnitatem eius fundamentum ponit, quodque vnus sit non tanquam species generalium, neque vnus vt species particularium, nec etiam vnus instar compositi, sed vnus sit vnitate, cui nulla similis est. Tertius corporalitatem a Deo remouet, nec in eo affectiones corporum vel in substantia vel in accidente, ponit, sed separandam esse ab eo omnem compositionem et diuisionem statuit. Quartus eius aeternitatem asserit, qua nihil praeter eum est aeternum, si eum comparemus cum alio. Quintus postulat, vt ille solus Deus sanctus et benedictus colatur atque adoretur, neque tale quidquam praestetur vlli existenti praeter ipsum, sed omnes cogitationes in eum solum dirigantur. Sextus prophetiam confirmat, eam scilicet et dari, verumque esse, quod prophetae dixerunt. Septimus veritatem prophetae Mosis magistri, tanquam fontis omnis prophetiae statuminat. Octauus, legem esse a coelis pronuntiat, atque hoc credi postulat, istam legem, quam hodie habemus, esse legem traditam Mosi atque totam esse ex ore omnipotentis. Nonus legem hanc magistri Mosis non exterminatum vel extirpatum iri, nec venturam aliam legem praeter hanc, a Deo asserit, nec fore additamentum aut diminutionem in scriptura, vel explicatione ait. Decimus, Deum statuit cognoscere omnes actiones hominum, easque non negligere. Vndecimus docet, Deum retributurum esse bonam mercedem obseruanti praecepta eius, et puniturum esse eadem violantem; retributionem autem maximam esse futurum seculum, et poenam grauissimam exterminium. Duodecimus, credere postulat Iudaeos dies Messiae, illumque certissime expectare, etiamsi cunctatus fuerit, non supputando tempora. Decimus tertius resurrectionem mortuorum iniungit credendam, quae fixo solique Deo noto tempore certissime euentura sit. Intelligi ex horum articulorum fundamentalium recensione potest, praesertim si explicationes et rationes additae considerentur, quas ex parte infra contemplabimur, auctorem eorum fuisse philosophum: cuncta enim argumentis philosophicis ornauit et roborauit. Mirandum itaque MAIMONIDEM, cuius methodus philosophica Iudaeis multis displicuit, ita tredecim istos articulos, (Ikkarim vocat) contribulibus suis commendauisse, vt eos plerique reciperent. Fuerunt tamen quidam, qui vel inuidia duce, vel arrogantia auctore improbauerunt conatus Maimonideos, et varia in eo carpserunt. Inter eos praecipue duorum se distinxit ab aliis studium, R. Chasdai seculo XIV, et R. Ioseph Albo seculo XV, qui in hoc articulorum fundamentalium catalogo reprehenderunt, quod plures articulos et essentialia dogmata fidei omiserit, ei credenda cum agendis confuderit, ea quoque dogmata, quae fundamentum fidei tangunt, ab iis, quae minus talia sunt, non satis distinxerit. Aliter itaque instituendum esse ratus R. CHASDAI, in *Or Iehoua*, dogmata fundamentalia, ab iis, quae hoc nomen non tuentur, ita discreuit, vt

duas

duas articulorum fidei classes constitueret, quarum vna eos comprehendit, quae absolute ignorari non possunt, quales sunt, esse Deum, esse eum vnicum, incorporeum et ab omni corporis natura remotum; altera eos exhibet, qui ideo fundamentales sunt, quod negato vno, totum religionis fidei systema collapsurum esset. Huc sex capita refert: notitiam Dei de existentibus, prouidentiam eius circa ea, potentiam eius infinitam, prophetiam, liberum arbitrium, nouissimum diem. Tandem eos quoque articulos fidei vocat, qui sine haereseos nota negari non possunt, quia sunt articuli fidei, non dependentes a praeceptis specialibus, et sunt isti octo: creatio mundi, immortalitas animae, praemium et poena, resurrectio mortuorum, aeternitas legis; eminentia prophetiae Mosis; quod fiat sacerdoti responsum per Vrim et Thummim, Messias: quibus coronidis loco adiicit ea dogmata, quae dependent a praeceptis particularibus; et sunt tria, precatio et benedictio sacerdotum, vtilitas resipiscentiae, principium anni et quatuor distinctiones eius. Ita quidem huius mentem explicat ABARBANELIVS[s], R. IOSEPH ALBO autem in libro suo *Ikkarim*, ad tria capita dogmata omnia reuocat, quae summa sint omnium reliquorum, et summa genera omnium articulorum, nempe sunt ea: existentia Dei, sub qua continetur vnitas et remotio corporeitatis. Legem esse a coelis, sub qua comprehenduntur prophetia atque excellentia prophetiae Mosis magistri nostri; praemium et poena, ad quam reducuntur scientia Dei, prouidentia, Messias atque viuificatio mortuorum. Videturque R. Ioseph Albo hanc distinctionem summorum generum capitumque theologiae a doctoribus scholasticis accepisse, quod cum paucioribus classibus omnia comprehendat, multis Iudaeorum placuit. Potior tamen eorum pars Maimonideo systemati adhaesit, et hos tredecim articulos non tantum pro systemate fidei Iudaicae recepit, sed et variis scriptis illustrauit, de quibus tamen plura in praesentia dicere non licet[t].

X. Doctrinam moralem Iudaeorum quod concernit, ea in hac gente non tractatione systematica et acroamatica, sed exoterica, nempe paraenetica et ascetica methodo tradita est, donec tandem ad Aristotelis ethicam deducerentur. Et exigua quidem totius moralis philosophiae et theologiae cultura, pretiumque haud magnum apud Iudaeos fuit, eo quod toti in traditionum Talmudisque studio haererent; cuius luculentum exemplum est, quod in vniuersa Talmudis compilatione ingente vna tractatio, *Pirke abhoth* dicta, moralis sit. Ex quo vero studia philosophica inter Iudaeos in Occidente habitantes emersere, coeperunt quoque illi maiorem diligentiam studio morali impendere. Vnde a seculo XI et XII, multi Iudaeorum doctores reperiuntur, qui in hoc

s) l. c. c. 3. p. 5.

t) Plura videsis apud ODHEL. l. c. p. 68. seqq. IO. A LENT. theol. Iud. hod. c. I. §. 14. p. 18. seqq. CARPZOV. pec. diss. disput. Acad. p. 483. seqq. REIMMANN. l. c. p. 68. BVDDEVM l. c. §. 32. p. 17. seqq. Inter recentiores articulos fidei omnium diligentissime illustrauit R. MENASSE BEN ISRAEL, cuius scripta huc pertinentia indicant KROMAYERVS in scrutinio religionum diss. IV. p. 76. seqq. REIMMANN. l. c. §. 18. p. 72.

hoc argumenti genere illuſtrando operam collocarunt ſuam. Quorum tamen recenſionem cum limites noſtri non admittant, viri eruditi Io. HENR. HOTTINGERVS [u], LAVRENTIVS ODHELIVS [x], I. B. CARPZOVIVS [y], IAC. FRID. REIMMANNVS [z] adeundi ſunt, qui eorum pleniorem dabunt notitiam. Fruſtra tamen ethicam ſyſtematicam, philoſophico ordine methodoque conſcriptam quaeres; cuncta enim aſcetice, exotericeque tractarunt, licet vnus prae alio ordinis ſit obſeruantior; quo nomine R. BECHAI *Chobhath Lebhabhot*, ſiue *officia cordis*; R. MAIMONIDAE *Halechoth Daoth*, ſiue *regulae morum*, R. I[illegible] H[illegible]ENNINI *Bechinath Olam*, ſiue *exploratio ſeculi* laudari merentur, de quibus libris bibliothecarum Hebraearum ſcriptores conſulendi ſunt. Fuerunt tamen, quibus, vti dictum, arriſit ethica Ariſtotelica, quique eam ſuis quoque popularibus commendare non deſtiterunt. Inter quos nomen tulere R. ABRAHAM BEN CHASDAI ob libros *de anima*, et ob *dialogum inter principem et Naziraeum* [a], et R. KALONIMVS, aliquot ſcriptis ethicis, vel ſcriptorum ethicorum verſionibus memorabilis [b]. Quibus addi poteſt, quod Cel. WOLFIVS [c] nos docet, R. MEIR ALGVADESCH, qui medicus regis Hiſpaniarum A. C. MCDXV fuit, Ariſtotelis libros ethicos in Hebraicum ſermonem transtuliſſe, et *ſententias Ariſtotelis* collegiſſe, in quas commentarium ſcripſit R. IOSEPH BEN SCHEM TOF [d]. Ceterum ex iis, quae de philoſophia Iudaica in genere monuimus, iudicium fieri poteſt, etiam in hac philoſophiae parte reuelationis et rationis principia inter ſe confuſa, traditionem philoſophicis argumentis admixtam, et quadrata rotundis aptata fuiſſe, parumque attuliſſe doctrinam Iudaeorum moralem ad emendationem voluntatis. Peculiari tamen docendi genere de morali doctrina merere voluere Iudaei, operoſa et affectata officiorum enumeratione, quae DCXIII legibus ex Moſaica lege, vt ferunt, deductis comprehenderunt, diuiſeruntque in CCXLVIII affirmatiuas, et CCCLXV negatiuas. Nimis longus eſt hic catalogus, quam vt hoc loco totus exhiberi queat, legendus autem vel in *catecheſi Iudaica* [e], et in tractatu Talmudico *Maccoth* [f], maxime vero, qui commentario eum illuſtrauit R. ABRAHAM BAR KETANI in *Kol Iehoua*, a PHILIPPO FERDINANDO [g] Latine edita: vel apud Chriſtianos IO. A LENT [h]: et IO. HENR. MAIVM [i], qui theologiam Iudaicam hodiernam enarrarunt, easque etiam leges notarunt, quae inter Iudaeos antiquatae ſunt. Harum legum conſideratio luculenter demonſtrauit, recte nos Iudaeis philoſopiae moralis cognitionem veram ſolidamque denegaſſe. De quo ſi lector nondum conuictus

u) Bibl. Orient. L. I. cl. 6. p. 27.
x) l. c. p. 71.
y) Introd. in theol. Iud. c. X. §. 8. p. 80.
z) l. c. L. I. c. 10. §. 7. ſeqq. p. 184. ſeqq.

a) Conf. WOLF. l. c. P. I. p. 58.
b) IDEM l. c. p. 1008.
c) pag. 744.
d) IDEM p. 821. 571.
e) Q. 21.
f) c. 3. f. 23.
g) Ex Iudaeo, qui hunc librum edidit Cantabrig. 1597.
h) l. c. c. XIV. §. 3. p. 447. ſeqq.
i) Loc. XIII. §. 3. p. 192. ſeqq.

uictus fuerit, eum recordari iubemus, ex mente Iudaeorum praecepta affirmatiua, praeter tres, foeminas non obligare [k]: itemque ad consequendam salutem obseruationem impletionemque legis vnius in hora mortis sufficere, reliquarumque obsequium tantum pertinere ad gradus beatitatis augendos [l]. Id quod pestilentissimam morum corruptionem inducere, et Pharisaismum exhibere integra sua malignitate conspicuum, nemo non videt: Id tam abominabile visum est quibusdam, vt contradicere impio asserto non dubitauerint, parum licet promouentes, qua de re digna sunt, quae legantur, annotata ab ABARBANELE [m]. Quibus si addimus, ritualia et ceremonialia ab iis moralibus longe esse praelata, parumque de mentis emendatione cogitatum, asserta quoque multa sanioribus rationis et reuelationis principiis aduersa, consentient omnes, qui veram moralis doctrinae constitutionem intelligunt, faciem ethicae Iudaicae esse miserabilem et detestandam.

Conspectus philosophiae Iudaicae diuinioris.

§. II. Sed vt paulo plenius intelligamus, quid de iis diuinioris doctrinae capitibus, quae ratione duce cognosci possunt, Iudaei statuerint, quibusue rationibus philosophicis eorum veritatem assertum iuerint, adducemus iam speciali enumeratione dogmata potiora, quae theologiam quandam naturalem Iudaeorum constituunt. Ita vero Iudaeorum magistri praecipiunt:

I. Creator, cuius nomen sit benedictum, vnicus est in vnitate, quae nullam omnino similem habet, et ille solus Deus noster fuit, est, et erit. Ita quidem primum articulum fundamentalem Iudaici symboli fidei praecipere, ex antecedentibus notum. At roborauisse Iudaeos hoc dogma naturale, rationibus quoque philosophicis ex MAIMONIDE [n] constat, qui vnitatis notiones Peripateticas huc aduocat, monendo: *eius vnitati nihil esse ex iis, quod in hoc vniuerso vnum est, quod ei respondere queat. Nam nec esse vnum specie, quippe quae multa contineat singularia, nec esse vnum corpore, id enim in partes et extrema esse diuisibile; sed ita vnum esse, vt nulla ei similis in mundo reperiatur vnitas.*

II. Existentia Dei nihil aliud est, quam ipsius essentia et veritas, et vicissim essentia eius nihil aliud est, quam ipsius existentia. Nam essentia eius non est ita comparata, vt existentia ipsi accidat: nam ita existentia foret res superaddita, sed semper et necessario existit, nec quicquam noui vnquam in ipso exoritur, neque etiam accidens aliquod ipsi accidit. Haec MAIMONIDES [o], qui argumentum ducit philosophicum ex eo, quod essentia Dei nullum

in

k) LEO MVTINENS. de cerem. et consuetud. Iudaeorum P. V. c. 4.

l) R. IOSEPH. ALBO fundam. fid. L. I. c. 31. Conf. A LENT. l. c. c. XIV. §. 8. p. 504.

m) Cap. fid. c. 15.

n) Iesode thora c. I. §. 4. p. 9. ed. Vorst.

o) Moreh nebhochim P. I. c. 57.

in se accidens habeat, adeoque existentiam in se necessario includat, cum aliunde ei tanquam aduentitium quoddam aduenire nequeat. Quod argumentum pro existentia Dei ex idea Dei, et necessitatis essentiae eius desumtum tanquam nouam Dei demonstrationem in scenam reuocauit Cartesius, quem non primum eius auctorem esse, ex hac Maimonidae ratiocinatione patet, quem a Christianis mutuum eam accepisse nulli dubitamus: apud scholasticos enim non infrequens eius mentio. Subtiliter in hoc argumento explanando, et rationibus philosophicis deducendo versatur R. IOSEPH ALBO p), qui monet: *Deum solum necessario existere, alia vero entia omnia esse contingentia; et in hoc conuenire quae sunt contingentia, nihil vero esse, quod conueniat cum eo, quod necessario existit, neque in alia re, ne in nomine quidem entis: fieri enim non posse, vt sint duae necessariae existentiae, nulloque modo ea concipi posse paria.* Quam demonstrationem ex natura et definitione entis necessarii postea pluribus vrget, et ita tum ex entis summi idea, tum ex serie rerum contingentium tandem in ente necessario desinente ratiocinatur. Quibus ratiociniis nostra aetate plurimum fuisse tributum a magnis viris, aliis circulum committi et quaestionem peti contendentibus, notum est, hicque memorare fusius nihil attinet.

III. Fundamentum fundamentorum, et columna sapientiae est cognoscere, esse Deum primum ens, istudque existentiam largiri cuilibet existenti. Omnia enim entia coeli et terrae, quaeque intra illa sunt, non existunt, nisi ex veritate illius existentiae. Quod si concipias, illud non existere, nulla res poterit existere; sin autem tibi imagineris, nulla existentia esse praeter illud solum, istud existet, neque desinet esse, propter illorum destructionem: omnia enim existentia necessario dependent ab illo, ipse autem Deus opus non habet illis, ne quidem vllo eorum. Ita quidem R. MOSE q) tractationem de fundamentis legum auspicatus, omnem realitatem rerum in solius DEI existentia latere, pro fundamento primo posuit. Qua ratiocinatione misero sophismate abusum fuisse Spinozam, suo loco ostendetur. Alia argumenta, praecipue a motu desumta, qui primum motorem supponit, affert alio loco.

IV. Essentia Dei comprehendi ab hominis intellectu non potest; sed longe supra eum est posita. Deus enim definiri non potest; cum definitio composita sit ex genere proximo et differentia; Deus autem non habeat genus, sub quo comprehendatur; nihil autem cognosci potest, nisi ex definitione eius r). Paria Iudaei passim tradunt: maxime vero Cabbalistae, hanc absconditam diuinae essentiae profunditatem multis pro-

p) Fundament. fid. L. II. c. 10. conf. IO. A LENT l. c. c. III. §. 2. p. 72. R. ABRAHAM. IAGEL. Catechism. Iud. art. 1.

q) Constit. de fund. legis cap. I. §. 1. pag. 1. r) MAIMON. l. c.

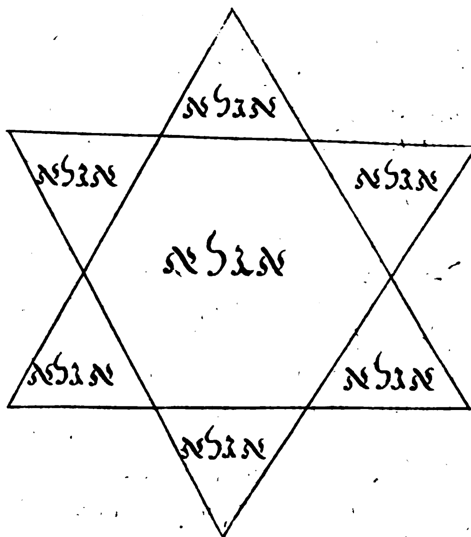
prosequuntur, vt vel ex solo libro *Tik Runo Hasohar* patet, vbi inter alia: *Tu es iste vnus extra numerum, itu es excelsus supra omnes excelsos, absconditus omnium absconditorum, nulla mens te omnino apprehendere potest, tu es, qui produxisti decem ordines siue numerationes ad illuminandum in iis mundos absconditos, qui non reuelati sunt, et mundos, qui reuelati sunt: et in iis te abscondis a filiis hominum, et tu es, qui annexus es iis, et vnis te iis: et quoniam tu es in intrinseco, quicunque te separat vnum ab alio ex istis decem, reputatur ipse, ac si separasset te ipsum* [s]. Quem locum ideo attulimus, vt quam misere corruperint Iudaei veritatem hanc: essentiam Dei infinitam comprehendi non posse. Valde enim fallitur RITTANGELIVS, qui haec de infinitatis attributo intelligenda esse, idemque dicere putat, Deum esse caussam caussarum infinitam et incomprehensibilem. Iochaidis enim doctrina ex orientali philosophia transsumta id vult, in infinito abysso latere incomprehensibilem Dei profunditatem demersam, eamque, vt se manifestaret, in illis emanationum ordinibus ita conspicuam se fecisse, vt quicquid in quatuor mundorum classibus esset, Deum euolutum ex profunditatis suae inaccesso et incomprehensibili lumine exhibeat et manifestet, sicque in emanationibus tantum diuinis incomprehensibilis Dei essentia comprehendi queat. Quam genuinam Cabbalistarum mentem esse, infra inuictis rationibus demonstrabimus. Ex his vero de orthodoxia theologiae naturalis Iudaicae, deque philosophia eorum de Deo iudicandum.

V. Deus itaque ex attributis tantum suis et nominibus cognosci potest, quae cum eius essentia coincidunt. Fundamentum hoc est totius fere magiae Iudaicae, et Cabbalisticae, qua mira nominibus diuinis effici posse gloriantur, qua de re passim obuia sunt Iudaeorum effata [t]. Quod licet mirum videri queat, ad eiusmodi nugas Iudaeos potuisse delabi, desinet tamen mirari, qui cogitabit, emanationis systema, quod Cabbalistae, et ab iis alii quoque Iudaei receperunt, postulare, vt nominum diuinorum quasdam quoque ex Deo emanationes saltem virtutes operatrices esse, concedatur, quibus commotis emanationum inferiorum series ad superiorum voluntatem pertrahi posse sperari queat. Quod ex Orientali philosophia ad Iudaeos transiisse, ex Gnosticorum circa diuina nomina mysteriis colligi potest. Multa hic otiosa et nugarum plena somniant Iudaei, qui nomina diuina septuaginta duo numerant, eaque septies disposita interque se commutata septingenta et viginti nomina Dei exsculpunt. Inter ea maxime nomen אגלא, Agla memorabile est, eo quod eo Iudaei in Cabbala practica vtuntur, et hoc scuto Dauidis, vt vocant, incendia extingui posse

s) Locum affert STEPH. RITTANGELIVS ad librum Iezirah p. 162.

t) Vid. PETR. GALATIN. L. II. c. vlt. REVCHLIN. Cabb. L. III. p. 697. seqq. Coll. Pistor. Cabbal. denud. T. I. intr. in librum Sohar c. 5. p. 178. seqq. et quae praeter alios adduxit IO. SAVBERTVS palaestr. theol. philolog. p. 61. seqq.

ſe contendunt, ſi igni immittatur, cuius figuram in lectoris curioſi gratiam hic appingimus.

Alii aliter pingunt, et angulis vocem ט״יר inſcribunt. Eſt autem vox Agla compendium vocum אתה גבר לעולם ארני, *tu es fortis in aeternum Domine*, quibus vim iſtam mirificam, etiam ad euitanda vulnera, et ſimilia ineſſe ſtatuunt, de quo tamen cum ad noſtrum inſtitutum id non pertineat, dici plura non poſſunt, legendi tamen ſunt, quos magno numero laudat Io. Albertvs Fabricivs [w]. Ex his vero de reliquis iudicandum.

VI. Maxima vero vis ineſt nomini Dei יהוה, cuius tanta veneratio eſſe debet, vt nemini illud pronunciare liceat. Multa hic dici poſſent de hoc nomine Deo mirabili, quod *Schem ham phoraſch* vocant, eo quod eſſentiam Dei clare et luculenter explicet, ſi theologiae Iudaicae placita compilanda eſſent; ſed his immorari non licet, videndi vero quos laudat Fabricivs [x]. Nos id, inſtituti noſtri memores, notamus, tanta ſeueritate interdictum eſſe vſum huius nominis Iudaeis, vt aeternae vitae exſortem eum dicant, qui illud vel voce vel ſcriptis efferat, qua de re videndus eſt tractatus *Sanhedrin* [y]: immo, teſte *Auoda Sarah* [z] R. Chanina Ben Teuadion ob hanc culpam igni, vxorque eius morti addicti ſunt. Qua vero de cauſſa venerabili nomine vti prohibuerint Iudaei, et non niſi ſacerdoti benedictionem pronuntianti efferre licitum putauerint; vtrum ad tollendum abuſum et conſeruandam eius maie-

w) Cod. apocryph. V. T. T. II. p. 1006. T. III. pag. 143.

x) Bibliograph. antiqu. c. VIII. p. 243. ſeqq.

y) c. XI. f. 90.

z) c. I. f. 18.

maiestatem, aut propter vsum magicum, aut propter ignoratam hodie et amissam pronuntiationem eo vti vetuerint, ita disceptatum est inter viros eruditos, vt nobis quidem veram caussam non liquere, sit verisimillimum. Legenda tamen quae industria HADRIANI RELANDI [a] collecta sunt scripta virorum doctorum.

VII. Dei essentia tota spiritualis est, distincta ab omni prorsus corpore, est enim infinitus, omne vero corpus est finitum, finitamque habet potentiam. Ita iterum MAIMONIDES [b], et, qui eum sequitur ALBO [c], quo simul omnem materiae infinitatem negant.

VIII. Est Deus essentia perfectissima, et quicquid a nobis pro perfecto habetur, id quoque attribuitur Deo benedicto, ad docendum, illum omnibus numeris, et gradibus esse perfectissimum, nullumque in ipso esse defectum vel priuationem, vel passionem. Hinc omnes perfectiones non tantum potentia, sed re ipsa in eo sunt [d],

IX. Attributa Dei diuiduntur in tres partes: quaedam sunt actiua, quaedam accessoria, quaedam negatiua. Actiua sunt desumta ab actionibus Deo tributis et a Deo prouenientibus per media naturalia; accessoria sunt petita ab exaltatione loquentium de eo; haec licet sint multiplicia, nullam tamen inferunt in Deo multitudinem, neque eximunt eum ab vnitate. Negatiua autem praedicantur de eo, ad negandum de ipso contrarium illorum, non ad affirmandum illa eo modo, quo nos ea intelligimus. Subtiliter haec exsequitur auctor libri *Cosri* [e], sic vt vix dubitare liceat, pressisse eum Scholasticorum vestigia, adeoque etiam ex hoc quoque argumento suspicari liceat, esse librum hunc seculo VIII, quo is scriptus dicitur, iuniorem. Multa imprimis de passionibus Deo attributis satis eleganter disserit, quocum conferendus MAIMONIDES [f]. Non itaque κατὰ τὸ ῥητὸν intelligendi sunt Iudaei, de Deo indigne loqui visi. Ita enim ἀνθρωποπαθῶς loqui solent de Deo, vt oblitos fuisse summi Numinis perfectionem credas. In quo allegoricae methodo ignoscendum est, eiusque phraseologia ex his thesibus philosophicis explicanda, licet fatendum quoque sit, obscuros se ita fecisse doctores Iudaicos, et plebi occasionem dedisse, venerationem supremo Numini debitam negligendi; vt taceamus, saepe has allegorias re ipsa in Dei perfectionem peccare, quamcunque etiam explicationem adhibeas [g].

X. Deus est infinitus (Ensoph Cabbalistis inde dictus, de quo in sequentibus dicetur) distinctus quam maxime a creaturis finitis, habet enim infinitam durationem existentiae tam antecedentem, quam subsequentem. Hinc attributa eius aeterna et infinita sunt, quoniam fieri non potest, vt de nouo ipsi contingant, vel ita sint in Deo, vt aliquando futura non sint [h].

a) In dodecade exercitationum philologicarum, de vera pronuntiatione vocis Iehoua, Traecti 1707.
b) Mor. nebh. P. I. c. 26.
c) l. c. L. II. c. 6.
d) IDEM l. c. ALBO l. c. c. 26. Cosri P. II. §. 2. p. 77.
e) pag. 77.
f) l. c. c. 46. 59. 60.
g) Conf. BASNAGE Hist. des Iuifs L. IV. c. 8. §. 3. seqq. p. 8. seqq.
h) ALBO L. II. c. 25.

XI. Est Deus etiam infinitus ratione durationis, ita vt sit primus et nouissimus, atque aeternus, non enim dependet a tempore, vt entia contingentia. Fuit itaque ante mundum, errantque illi grauissime, qui mundum Deo coaeternum statuunt. Prolixe id contra Aristotelem prosequitur MAIMONIDES [i].

XII. Omnia quae praeter Deum sunt, tempori subiiciuntur, et ideo tempus illa immutat. Hinc ipsae etiam intelligentiae separatae, etsi ex contrariis minime compositae sint, vt mutationi obnoxiae esse queant, nihilominus mutationem a tempore patiuntur. At Deus semper idem est, tam ante creationem mundi, quam post illius interitum, neque vllis mutatur temporibus [k].

XIII. Deus est essentia simplicissima, neque in eo est compositum aut accidens aliquod, sed est substantia, quae sine accidentibus subsistit. Hinc sequitur, Deum esse intellectum in actu perpetuo, nunquam in potentia, sic vt non quandoque apprehendat, quandoque non apprehendat, sed sit semper intellectus in actu. Sic consequens est, ipsum et rem, quam comprehendit, vnum idemque esse. Ita iterum MAIMONIDES [l], cuius verba quidem sanum sensum admittere non negamus, suspicamur tamen praeceptoris sui, Auerrois, principium, Deum esse intellectum agentem vniuersalem in cogitationibus Iudaei philosophi haesisse, hasque ei locutiones suggessisse. Certe incommode dicit, rem quam comprehendit, et intellectum eius vnum esse. Aliud enim res est, aliud idea rei intellectui obuersans. Verum de his alibi.

XIV. Ex eodem fundamento Deus quoque est immutabilis, non tantum quoad existentiam, sed etiam quoad voluntatem. Hinc nullae in eo proprietates corporis sunt, nec variabile quicquam, quod mutationem in eo efficere queat. Quin et passiones ab eo separandae sunt, quia efficiens passionum aliud est, quam id, quod patitur [m].

XV. Vocantur proprietates diuinae Sephiroth, id est, illuminationes, eo quod plenae sint lucis et splendoris. Ita quidem auctor *praefationis in librum Seaare Ora* [n], quem vnanimem nationis suae consensum a parte sua stantem habere putat LENTIVS. Sed fallitur vterque; attributa enim diuina manent in essentia diuina, et cum ea realissime et formaliter vnum sunt, vt ex antecedentibus constat: Sephiroth autem, sunt formae virtutesque substantiales ex Deo eiusque vnitate ita egredientes et se ad inferiora effundentes, vt salua tamen eius vnitas maneat, id quod infra, vbi ex instituto de iis dicendum, prolixe probabimus. Hoc vero loco vnum tantum Iudaei [o] celebris locum afferimus, testantis *Abrahamum vocauisse in libro Iezirah Sephiroth, quasi Saphiros, ad significandum, quemadmodum Saphirus omnes colores recipit, sic Deo omnes formas, bene-*

i) l. c. P. II. c. 15.
k) ALBO L. II. c. 19.
l) Fundam leg. c. II. §. 15. p. 23.
m) Citati.
n) l. c. p. 94.
o) R. MOSES ad Iezirah c. I.

benedictiones, emanationesque tribui, ita tamen, vt haec omnia summam Dei benedicti vnitatem praedicent. Vnde non erraſſe cenſendus eſt doctiſſimus Iudaeorum ſcriptor R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui *decem illas Sephiroth ſeu diuinas perfectiones aliud quid eſſe*, dixit, *quam eſſentiam Dei, licet dici nequeat, eſſe illas diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flamma cum prunis ardentibus, aut, vti Plato ait, vltimum lineae punctum cum linea coniunctum eſt.* Rectiſſime enim ita Cabbaliſtarum mentem exprimi, ex dicendis conſtabit.

XVI. Deus ita omniſcius eſt, vt cognoſcat eſſentiam ſuam, quae eſt infinite perfecta, eam autem infinite perfectam cognoſcere non poteſt, niſi cognitione infinite perfecta. Ita R. ALBO [q], quae latius proſequitur MAIMONIDES [r], monens, idcirco non cognoſcere neque intelligere Deum creaturas per creaturas, vti nos apprehendimus eas, ſed per ſemet ipſum, ideo quatenus ſe ipſum intelligit, etiam cognoſcere omnia, cuiuslibet enim rei eſſentiam in ipſo fundatam eſſe. Quibus verbis diſcipulum Auerrois differere de intellectu diuino, cautus lector monendus eſt.

XVII. Deus mundi Dominus eſt, totiusque terrae, gubernans ſphaeram potentia, quae caret fine et termino, et virtute nunquam ceſſante. Subtiliter haec explicat ALBO [s]: *Quia omne agens perfectum non poteſt operari quicquam, niſi poſſit operari illud, et ſciat operari, et velit operari: dicimus Deum velle, poſſe et ſcire. Ita tamen, vt illae notiones diuerſae agentis non inferant illi compoſitionem.* Res autem impoſſibiles a potentia Dei optimi maximi ideo excludi monet MAIMONIDES [t], quia earum exiſtentia ſit falſa, nec cadant in operationem agentis.

XVIII. Deus adeo non eſt in loco, vt potius locus ſit, quia omnis locus eſt plenus gloria eius [u]. Frequens Iudaeorum conſuetudo, vt Deum מקום, locum appellitent, licet de eo locum praedicari poſſe negent, eo quod nomen loci, vt ait ALBO [x], nonniſi rei, quae impletur corpore aliquo dimenſionem habente, tribuitur, quod in ea quieſcat, et quod eam ambiat. Nempe infinitam Dei omnipraeſentiam et immenſitatem cum negatiue magis, quam poſitiue definire liceat, idea loci vero diuerſiſſima ſit, prout nempe ad aliquid refertur, hinc factum, vt Iudaei incerta vocis ſignificatione Deum locum dixerint, ad ſcripturae verba [y] prouocantes. Qua de re loca eorum adeunda ſunt, quae collecta exhibent PAVLVS SLEVOGTIVS [z], IO. PASCHIVS [a] et vir ſummus, CHRISTOPHORVS MATTHAEVS PFAFFIVS [b], qui recte

p) De creatione probl. 27.
q) L. II. c. 21.
r) Fund. leg. c. II. §. 15. p. 23.
s) l. c. c. 25.
t) Mor. nebhoch. P. III. c. 15.
u) R. ABEN ESRA praef. comm. in Eſther.
x) L. II. c. 17.
y) Exod. XXXIII. 21. Pſalm XCI. 9.
z) Diſſ. Acad. XVI. §. 15. p. 355. ſeqq. BVXTORF. Lex. rabbin. f. 2000.
a) Diſſ. de Loco th. II. §. 10.
b) Diſſ. anti-Baeliana II. p. 19.

recte obseruat Christianorum quosdam Iudaeos in hac re fuisse secutos. Fatendum quoque, multos Iudaeorum ista voce nihil aliud indicare voluisse, quam Deum ita omnibus adesse praesentem, vt cuncta ab eo dependeant, et ab eo vi infinitae essentiae suae diuino et spirituali modo repleantur. At cum idea spatii locique semper extensionem aliquam admittat, incommode et obscure locutos fuisse, simul agnoscendum est. Placet acutissimi POIRETI [c] pronunciatum: *Non me latet viros eruditos, nec absurda alioqui mente praeditos, H. Morum, Hebraeorum aliquot antiquiores, aliosque statuere ipsum spatium a Deo siue ab eius immensitate non differre, qua propter etiam multa, quae spatio hic tribuuntur imperfecta, ab eodem remouent. Sed si quid veri in eorum sententia siue mente subsit, vt ipsi contendunt, fateor id a ratione mea, in quo quidem sum statu, minime comprehendi posse, atque ita eorum curae relinquo suam de Deo spatiosam ideam tam pure ab omnibus imperfectionibus liberare, et tantis ornare perfectionibus, vt eadem Deo non indigna, sed digna euadat.* Immo non negamus multos Iudaeorum Auerrois sequaces, qui intellectum aliquem vniuersalem, omnia animantem admiserunt, nobis suspectos esse, quando Deum locum dicunt. Ita enim MAIMONIDES [d]: *Sicut per formam res est, quod est, et per eandem veritas et quidditas illius subsistit: sic Deus se habet ad hunc mundum, et eatenus dicitur esse forma vltima, et forma formarum, quatenus existentia omnis formae mundanae eiusque conseruatio vltima innititur Deo, et in ipso subsistit, quemadmodum res formam habentes in formis suis subsistunt.* Eadem suspicione premuntur Cabbalistae, qui Deum ita locum esse dicunt, vt mundus sit Deus expansus, Deus mundus contractus, eo quod Deus per emanationes ad omnia se essentialiter extendat, quod, vt alia absurda taceamus, reuera extensionem spatiosam Deo tribuit. Haec cum Iudaei tradant, quaestio non plane otiosa est, vtrum Spinoza systematis sui occasionem a Iudaeis acceperit, maxime Cabbalisticis scriptoribus? de qua tamen alibi dicetur.

XIX. Deus perficit omne ens, nulla vero perfectio ei aduenit extrinsecus, secus atque regibus, quorum perfectio extrinsecus accedit; regum enim imperium non eminet, nisi secundum gloriam et honorem, qui illis extrinsecus exhibetur: Apud Deum vero non ita res est: Deus enim gloriae dominatur; et quia rex est gloriae, regnum eius ab extrinseco se non erigit, neque mutatione aut destructione subditorum mutationem recipit [e].

XX. Deus ab aeterno disposuit totius mundi negotia, et diuina sua sapientia ac perspicacia vidit omnes effectus, qui in tempore futuri essent [f].

XXI. Sequuntur itaque res omnes scientiam Dei praecedentem, quae eas prout sunt, ordinat et disponit, siue sint existentia abstracta, siue exi-

c) Obi. et Resp. ad calc. Cogitat. ration. de Deo. p. 742. ed. vlt. d) Mor. nebhooh. P. I. c. 69. e) ALBO L. II. c. 14. f) R. Isaac Bar Sesat apud MENASSE BEN ISRAEL de term. vitae p. 226.

existentia singularia materiata firma, siue existentia materialia, quorum indiuidua mutantur secundum ordinem, qui nec corrumpitur, nec mutatur, ideoque penes ipsum nulla est scientiae vel multiplicatio vel innouatio, vel mutatio, dum enim substantiae suae immutabilis veritatem nouit, nouit simul omnia sua, quae inde sequuntur, opera [g].

XXII. Omnia fiunt ex decreto Dei, et tamen liberum est arbitrium et accidentia; sunt enim actiones vel diuinae, vel naturales, vel accidentales, vel electiuae seu liberae. Diuinae a caussa diuina proueniunt omni modo, nullam aliam habentes caussam praeter voluntatem diuinam. Naturales sunt a caussis mediis siue secundis, accommodatis illis, et perducentibus eas ad finem perfectionis suae, quam diu nulla reliquarum trium caussarum eas impedit. Accidentales sunt etiam a caussis secundis, sed accidentaliter, non naturaliter, vel ordinate, vel intentionaliter; nullam etiam habent praeparationem ad perfectionem, ad quam pertingant, et in qua subsistant: praeterea conditionem accipiunt a ceteris tribus partibus actionum. Electiuarum autem caussa est voluntas hominis electionem faciens. Ita auctor libri *Cosri* [h], qui subtiliter his distinctionibus insistit, vt rationem concursus praescientiae diuinae cum libertate hominis explicet.

XXIII. Quamuis Deus omnia praescientia sua noscat mala, origo tamen eorum non a Deo, sed ab hominis libero arbitrio deriuanda est [i].

XXIV. Absurdum itaque est dogma, prima principia esse duo, vnum boni, alterum mali. Nam bonum est per se in omnibus iis, quae existunt, malum vero praeter intentionem primam, neque aliter est, quam per accidens [k].

XXV. Absurda etiam sententia, quae ponit praescientiam necessitantem absolutamque; ea enim omnes motus et actiones animantium a Deo decretas ponit, nec penes hominem relinquit potestatem quicquam vel faciendi vel intermittendi. Tollitur etiam secundum illam opinionem rerum contingentia, et sequitur, quod omnia sint vel necessaria vel impossibilia, inutiles sunt omnes leges et comminationes, iniustumque esset, Deum punire hominem, eo quod ex vi decreti diuini non potuerit non facere [l].

XXVI. Fundamentum legis est, quod homo habeat absolutissimam potestatem, hoc est, quod homo per naturam, arbitrium et voluntatem suam faciat, quicquid homo facere potest, sine vlla re alia in ipso creata et innouata. Et sic voluit Deus optimus maximus, hoc est, voluntas Dei aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem suam, et vt homo habeat potestatem eius, quod vult, vel eligit, in iis, quae cadunt sub

g) Moreh nebhoch. P. III. c. 21.
h) P. V. f. 20. p. 367.
i) Moreh nebhoch. P. III. c. 20.
k) Albo L. II. c. 13.
l) Mor. nebh. c. 17. Cosri l. c.

sub ipsius potentiam [m]. Multis haec exsequuntur Iudaei [n], qui omnibus modis in id connituntur, vt quam maximas humanae libertatis, siue liberi arbitrii vires extollant. Sine iis enim Pharisaica operum supererogatoriorum arrogantia et iustitia consistere non posset. Hinc auctor *libri Cosri* [o], *liberum arbitrinm* dicit *esse ex censu caussarum secundarum, et caussas haberi catenatim dependentes a caussa prima, dependentia non coacta; quia possibili seu contingenti existente anima constituta est inter consilium et contrarium eius, facereque potest, quod vult.* Alia loca veterum et recentiorum Iudaeorum breuitatis caussa praetermittimus. Non negant diuinorum decretorum aeternitatem, nec ab essentia diuina ea separant, verum ita cum libero arbitrio hominis conciliant, vt faciat homo, non quod Deus vult et decreuit, sed quod ipse decernit, Deus autem id decernat, quod facere velle hominem intelligit. Facile intelligi potest, quanta inde auxilia petat theologia Iudica et ἐθελοθρησκεία ab inani hominum ingenio profecta, qua legi satisfacere se posse credebant. Id quod tamen examinare, et emolumentum inde Pharisaismo enascens ostendere huius loci non est. Ex his vero sequentia quoque intelliguntur.

XXVII. Sunt itaque non omnia decreta diuina absoluta, sed innumera conditionata, quae ab hominis libera voluntate dependent, quae cum iuris sui sit, et velle potest, et nolle. Contraria sentientem Abarbanelem, cui OROBIVS [p] addi potest, ideo reprehendit MENASSE BEN ISRAEL [q].

XXVIII. Liberum arbitrium et praescientiam diuinam conciliare arduum quidem opus est et satis intricatum; nec hoc mirum, essentiam enim Dei homo capere non potest, quacum praescientia idem est: Certum tamen praescire Deum, quia homo facit, non vero facere hominem, quia Deus praeuidit [r].

XXIX. Non itaque praecedit gratia Dei in operibus moraliter bonis merita iusti, nam sic nunquam bene agendi haberet potestatem, sed initia boni capit ex voluntatis suae viribus, vt meritum consequatur. Prouocat MENASSE BEN ISRAEL [s] in his ad Aristotelem [t], eo quod cum gentis suae Pelagianismo conspirare illum videbat. Ita enim statuere necesse habebant, vt meritorum suorum opera ad iustitiam sufficere ostenderent. Id quod Iudaei vbique crepant [u].

XXX. Simulatque vero homo honestam aliquam actionem sibi proponit facere, mox etiam Deus ad eam actionem concurrit, et sua gratia hominem adiuuat [x]. Vidit, hanc doctrinam in gratiam Dei iniuriam esse, ISAACVS OROBIVS [y], qui cum LIMBORCHIO [z] disputauit, vnde

m) Citati.
n) Vid. quae affert LENTIVS p. 158. seqq.
o) l. c. p. 68.
p) Amica coll. cum Limb. p. 83.
q) De term. vit. p. 217.
r) Ibidem.
s) De fragil. hum. p. 216.
t) Ethic. L. III. c. 16.
u) Vid. tr. Suca c. 5. conf. DRVSIVS de sectis L. II. p. m. 67. seqq.
x) De term. vit. p. 209.
y) loc. cit.
z) Cap. fid. c. 22. p. 105. Cosri P. V. p. 361.

vnde gratiae efficaciam agnouit, qua sequatur effectus, vt Deus vult, et qua sola fit, vt homo velit eo modo et gratiae gradu, quo ille scit hominem libere, sed infallibiliter voliturum. At paucos in eo habet consentientes ex contribulibus suis.

XXXI. Mundus creatus est, initiumque habuit, et finem quoque sortietur. Primarium hunc fidei articulum putat R. ABARBANEL [a], quam agnouisse Iudaeos quoque in Aegypto ex PLATONE constat. Nec aliter statuere poterant, si legem Mosis saluam veramque vellent. Quin et rationibus philosophicis contra mundi aeternitatem pugnauerunt, vrgentes [b]: *Mundum nouum creatum esse, quia corpus sit, corpus autem nequeat esse sine motu et quiete; et haec duo sint accidentia in eo innouata, atque sibi inuicem succedentia. Quod autem alicui accidat, id suo aduentu ipso nouum est, et quod transeat, nouum esse, si enim aeternum esset, priuationem non passurum. Quod autem non possit esse sine accidentibus, de nouo ipsi aduenientibus, illud ipsum nouum esse, quia non fuerit ante innouationes; cum ergo innouata sint noua, ipsum quoque nouum esse.* Ita quidem Iudaeorum plerique: fuerunt tamen nonnulli, qui dogma hoc reuelationis et rationis lumine nixum reiicientes, de mundi aeternitate in errores delapsi sunt. Quidam ante hunc mundum alium a Deo factum esse somniarunt, ex cuius resolutione ortus sit mundus praesens. Cabbalistae relicto systemate Mosaico, ex ipso Deo fluxisse mundorum genera quatuor, nugati sunt, vt postea dicemus. Praecipue vero Maimonidae aetate de aeternitate mundi controuersia inualuit, ex quo principia physica Aristotelis Iudaeis placuerunt. Quamuis enim materiae formationem, vt visibilis mundi ornatus existeret, concedebant, quam salua Mosis historia negare non poterant, materiam tamen fecerunt aeternam, licet ex Deo existentem. Huic errori totis viribus se opposuit MAIMONIDES, qui videndus [c]; cui Platonis in eo argumento systema prae Aristotelis arrisit. Recruduit controuersia Sec. XV, cum aeternitatem mundi defendere suscepisset R. Schemuel Sirsa, vel Sarsa, doctor Iudaeorum Hispanus, qui exspirante Sec. XV vixit: huic se magno ardore obiecit R. Isaac Kanpathon, tantaque inuidia lis ea inualuit, vt parum abesset, quin igni adiudicaretur: quod tamen factum non esse contra ZACHVTHI [d] relationem, (quam secutus quoque est REIMMANNVS [e],) recte affirmat WOLFIVS [f], ius enim vitae et necis Iudaeos in Hispania tum habuisse, demonstrari non potest.

XXXII. Mundus non creatus est ex materia praeexistente, sic vt ex nihilo producta sint omnia, nihilque ante creationem fuerit praeter Deum. Ita quidem plerorumque Iudaeorum post euersum templum tradebat do-

 ctrina.

a) De opificio Dei p. 3. seqq.
b) Cosri p. 363.
c) Mor. nebhoch. P. II, c. 14. seqq. p. 223. seqq. conf. BASNAGE Hist. Iud. L. IV. c. 6. §. 4. p. 129.
d) Iuchasin p. 134. MEN. BEN ISRAEL de creat. probl. III. p. 9. BASNAGE l. c. p. 120.
e) Intr. in hist. theol. Iud. P. I. c. 18. §. 29. pag. 612.
f) Bibl. Hebr. P. I. p. 1113.

ctrina. Non prouocabimus ad MAIMONIDEM, multis hoc dogma rationibus adstruentem, vel ad auctorem libri *Cosri*, cuius verba supra adduximus, sed ad ipsam potissimum traditionem ecclesiae Iudaicae respiciendum esse monemus, quam complexum est fidei symbolum, quod creationem ex nihilo inter prima fidei fundamenta ponit, vt taceamus alia a viris doctis [ff] passim adducta, et a viro summo ISAACO DE BEAUSOBRE [g] diligenter collecta. Qui tamen vt ingenio erat magno, et eruditione elegantissima, omnem mouit lapidem, vt ostenderet, ecclesiam Iudaicam veterem creationem ex nihilo non docuisse, sed potius antiquo dogmati adhaesisse. Qua de re hic quidem disputandi nobis locus non est. Fatemur tamen, tales nobis videri viri eruditissimi, quem cum in viuis esset venerati sumus nobis amicissimum, et post cineres quoque ob insignia in rem literariam merita colimus, rationes, vt parum idoneae sint, ad contrariam nobis persuadendum. Nempe nec Philo huc pertinet, quem deuiasse ab ecclesia Iudaica adeo notum esse existimamus, vt merito miremur, potuisse virum doctissimum in animum inducere, vt id negaret [h]; nec

ff) Vid. LENT. l. c. p. 147. WITSIVS Mel. Leid. Ex. VIII. §. 32. p. 101. seqq.

g) Hist. de Manichée T. II. L. V. c. 3. p. 184. seqq.

h) Prolixior est materia, an Philo creationem ex nihilo crediderit, quam vt hic possit ex instituto tractari, pauca itaque annotamus, quae lucem quaestioni foenerari apud rerum intelligentes et a praeiudicio hypotheseos liberos apta sunt. Nempe I. concedendum quidem est, errare magnopere eos, qui Philonem inter illos numerant, qui mundi creationem ex nihilo, i. e. ex nullo praeexistente subiecto asseruerunt. Hi enim euidenti eius loco, de opificio mundi p. 2. refutantur, vbi duas caussas ponit Deum et materiam, illam actiuam hanc passiuam, illamque hanc ornasse, et ita mundum condidisse dicit. Vnde recte et eleganter obseruat vir doctus, errare Witsium, qui, vt contrarium euinceret, ad Philonis verba prouocat, quibus „aeternitatem soli intelligibili et immutabili „enti vindicat, res visibiles et sensibus expositas „generationi et formationi atque mutationi ob„noxias esse" dicit. Nam hoc de visibili tantum mundo ex fluxa materia valere, non de materiae principio, verba eius clare docent. Ex quo intelligitur, etiam verba illa. „Nihil com„mercii habet, cum eo quod non factum est, is „qui id non fecit," ad mundum ex quorundam opinione aeternum pertinere, non ad materiam, de qua Philo non disputat. Et hactenus quidem omnino viro doctissimo assentimur. At in eo fallitur, quod putat Philonem Platonis sententiae inhaesisse, qui duo absoluta principia posuit, Deum et materiam. Quamuis enim duo haec principia, licet non absoluta simul non neget, quae nullus philosophus vnquam negauit, ne Cabbalistis quidem exceptis, cogitandum tamen est, fuisse Philonem ex philosophorum Alexandrinorum numero, qui deserto systemate dualistico, emanatiuum receperunt, statueruntque Deum ex se sinuque suo materiam expulisse, et emanare fecisse, vt supra fuse probatum, et infra de Cabbalistis quoque et de Origene suo loco probabitur. Hanc fuisse mentem PHILONIS locus a Cel. viro iam adductus de creat. principis p. 728. probat, vbi ait: „Deum non „entibus dedisse essentiam, confusa digessisse in „ordinem, nouas qualitates rebus indidisse, si„milia fecisse ex dissimilibus, e diuersis eadem, „ex insociabilibus et dissitis cohaerentia et socia„bilia, ex inaequalibus aequalia, et quicquid „delinquit deterior essentia transformasse in me„lius." Quae sensu Platonico dicta esse omnino concedimus, vbi οὐκ ὄντα materia est fluxa, inordinata, dissimilis, diuersa. Ast ita, Deum καλέσας οὐκ ὄντα εἰς τὸ εἶναι, ait, ἐκ σκότους φῶς ἐργασάμενος, „ex tenebris lucem producens." Quae intelligi non possunt, nisi ex Cabbalistarum in Aegypto enata doctrina teneamus, emanationes diuinas, cum longissime a summo lumine se remouissent, factas esse tenebras, ob priuationem luminis, per Sephiroth autem et canalem Adam Kadmon lucis radium tenebris immissum, sicque mundum materialem conditum esse. Nec aliud vult Philo, nisi materia ex Deo emanante et longissime a fonte recedente tenebras ortas esse, at a Deo luminis immissione ordinatam et ornatam materiam. Melius id intelligent, qui Philonis mundum intelligibilem cum materia intelligibili Alexandrinorum philosophorum eorumque mundo duplici supra delineato comparabunt. II. Miramur, potuisse dicere virum eruditissimum, Platonis systema esse Hebraeorum veterum doctrinam, habuisse enim a barbaris: adeoque non posse dici, Philonem platonizantem suae gentis dogmata reliquisse, neque enim probabile

nec quae porro de reliquis teſtimoniis addit momentum magnum habere nobis videntur. In hoc enim argumento et ſimilibus, non ratiunculis quibusdam, quae toti hiſtoriae dogmaticae inducere Pyrrhoniſmum et ineluctabilem incertitudinem conciliare poſſunt, ſtandum, ſed ad teſtimoniorum claritatem conſenſumque confugiendum eſt. Qui cum talis fuerit, vt in hunc fidei articulum conſpirauerit gens a traditionis ore tota dependens, cur non a maioribus accepiſſe illud dogma credamus? Quod enim duce Baſnagio excipit vir doctiſſimus, traditionis ſententiam non fuiſſe concordem et vniformem, parum roboris habet, cum hic non de priuatorum quorundam fide diſputetur, ſed de publica traditione, quam diſſenſus quorundam non tollit. Valde vero turbat quaeſtionem vir praeſtantiſſimus, quando Cabbaliſtarum placita cum exotericis Iudaeorum dogmatibus confundit, et ex his probare cupit, Iudaeos veteres materiam coëiſtentem Deo tradidiſſe: nam nec haec mens Cabbaliſtarum fuit, qui materiam quoque ex Deo emanantem ſtatuerunt, vt infra demonſtrabitur, adeoque ſuo modo ex non-ente deduxerunt, immo ſi eorum verbis ſtandum, id quod in materia reale eſt, prorſus materiale non eſſe, ſed ſpiritualem naturam habere, et materialitatis indolem a priuatione tantum adeoque ex nihilo accepiſſe, dixerunt: nec aliud inde ſequitur, quam, hanc theſin: materiae eſſentiam ex Deo effluxiſſe, fuiſſe acroamaticam, et ab exoterico dogmate diſtinctam, adeoque hoc alter ſtatuiſſe, quam illam, et vnum ex altero demonſtrari non poſſe. Ex quo meliori iure colligimus, creationem ex nihilo Iudaicum dogma ſemper fuiſſe, eo quod contraria ſententia ex gentiliſmo inter Iudaeos irrepſerit. Quod vero contendit Beauſobrius, Maimonidem de abſurditate aeternitatis materiae conuictum, traditionem opinioni ſuae de creatione ex nihilo conciliare voluiſſe, ideoque eam ad Abrahamum retuliſſe; doctores autem gentis ſuae de ea non fuiſſe concordes, hiſtoria Iudaica refutat, quae hoc quidem refert, fuiſſe vnum alterumque a Peripateticiſmo inualeſcente ſeductum, qui de materiae aeternitate cogitauerit, oppoſuiſſe ſe vero ceteros omnes tanto feruore tradit, vt ignis ſupplicio dignos cenſuerint, qui talia docerent. Id quod luculenter probat, traditionis, tempore Maimonidae, eam fuiſſe concordiam inter Iudaeos, vt contraria ſentientes pro haereticis habuerint, nec ad Maimonideam philoſophiam hoc ἐνέγημα poſſe referri. Eſſent quidem plurima, quae de hac re, ad illuſtrandam viri optimi opinionem, poſſent afferri, ſed inſtituti limites plura nobis non permittunt dicere, alia occa-

 ſione,

bile eſſe, voluiſſe Philonem errores Graecos Moſis doctrinae praeferre. Quae nollemus excidiſſe magno viro, ſed tenacius aliquando hypotheſi inhaerenti. Non et ſole meridiano clarius eſt, Philonem innumeros Platonicorum Alexandrinorum errores recepiſſe, mores Iudaeorum in Aegypto ſecutum, et Platonem ſua a Iudaeis non accepiſſe, ita luculenter probauit LENFANTIVS collega Beauſobrii et amicus intimus, hoc non improbante, Bibl. Germ. T. II. p. 124. ſeq. vt vix oculis noſtris ſiſi ſimus, cum haec legeremus. Tacemus totam Moſis hiſtoriam aperte ſyſtema dualiſticum Platonis refutare. Plura addere locus non patitur.

fione, ferente prolixius, de ea re difputaturis. Pauca tamen in fine paginae adiiciemus [i].

XXXIII. Mundus non eft a fe, fed a Deo conditus eft in tempore [k]. Rationem auctoris libri *Cofri* adduximus, ab innouatione mundi petitam.

XXXIV. Ex lege Mofis vnica mundi creatio eft, quae autem de rebus ante mundum conditum creatis doctores dicunt, ea allegorica funt, et tantum de intentione Dei interpretanda. Scilicet, fi quosdam Iudaeorum audis, non alius tantum mundus ante hunc vifibilem a Deo conditus eft, id quod ex eo probant, quod Mofes creationis hiftoriam aufpicetur a litera ב, cum fcribere potuiffet אלוהים ברא [l]. Alii fcriptores Talmudici [m], feptem res creatas effe antequam mundus conderetur; legem, poenitentiam, hortum Eden, gehennam, folium gloriae, domum fanctuarii et nomen Meffiae. Quamuis autem de fenfu huius dicti varient inter fe Iudaeorum interpretes [n], vt abfurditatem latentem euitent, patet tamen ex collatione locorum fere omnium, illud aut de obiecto primo aut de fine primo in intellectu diuino effe intelligenda; id quod fatis commode exprimet R. IEHVDA LEVI [o], monens: *Conuenire id cum eo, quod philofophi dicunt, primum in cogitatione vltimum effe in executione*, id quod de fine creationis fatis luculenter explicat, dignus qui de eo legatur. Quaecunque autem in dicto obfcuro admittatur fignificatio, illud certum eft, allegoricam fententiam κατὰ τὸ ῥητὸν non effe premendam, quod praecipue in doctrina de creatione notandum eft.

XXXV. Quodcunque Deus benedictus in mundo creauit, ad honorem fuum folum creauit [p].

XXXVI.

i) Quod ad Eliezeris teftimonium ex Capitulis illi tributis attinet, non alia eius auctoritas effe poteft, quam quoad traditionem Iudaeorum exhibet, poft confectum Talmud regnantem receptamque. Eliezeris enim ea non effe, fupra obferuauimus, conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 173. feqq. mirumque non eft, vidiffe Maimonidem ἀσύστατα in illis capitulis plurima; nam diuerforum hominum fententias diuerfis temporibus pronunciatas ea continere, notum eft. Parum tamen obftant creationi ex nihilo verba illa; Deum ex lumine veftium fuarum condidiffe coelos, et hoc lumen extendiffe, vt fierent coeli. Notum enim eft, Talmudicorum fcriptorum allegoricas locutiones κατα' τὸ ῥητὸν premendas haud effe, nec aliud hoc velle dictum videtur, nifi Deum ex infinito lucis oceano coelos condidiffe. Aft illa lux etiam a Deo. Quod fi ipfa litera fequenda, dicendum lucem hanc ex Deo emanaffe, quae ipfiffima eft Cabbaliftarum doctrina, quibus autem tantum abeft, vt lux haec materia fit, vt potius totam eam fpiritum faciant, adeoque materia ea tantum ex priuatione facta fit. Nec alia eft mens libri Iezirah. Sec IX. p. 197. ed. Rittang. nifi omnia ex Deo emanantia, ex quibus mundus factus, effe vocem et fpiritum Dei fanctum. Quae licet fermento philofophiae orientalis Aegyptum allato infecta fint, longe tamen abfunt ab aeternitate materiae, quam Iudaeis affingit vir celeberrimus.

k) Prolixe de hac re PHILO de opificio mundi p. 3, feqq.

l) Cabbaliftarum haec funt fomnia, qui mundum intelligibilem ex Deo fluentem fupponunt, quaeque recentiores Iudaei quidem non fatis intellexerunt. vid. LENT. l. c. p. 180. feq.

m) Pefachim f. 54. col. 1. Nedarim f. 39. c. 2. R. ELIEZER. capit. c. 3.

n) Conf. BASNAGE Hift. Iud. L. IV. c. 6. §. 7. p. 122. feqq. IAC. WINDET. de vita funct. ftatu Sect. 1. p. m. 6.

o) Cofri p. 254.

p) Berefchith Rabba apud LENT. l. c. p. 182. Pirke abhoth c. VI. §. 11. MAIMON. Moreh nebhochim P. II. c. 6.

XXXVI. Omnes animae olim in principio rerum omnium creaturarum creatae ſunt, et centenis annis iſtae felices et beatae fuerunt in glorioſo ſuo ſtatu, antequam informarent corpus. Magno conſenſu hanc praeexiſtentiam animarum amplectuntur Iudaei, ad quos ſine dubio ex gentili philoſophia profluxit, licet MENASSE BEN ISRAEL [q] contendat, eam a Iudaeis ad Aegyptios et Graecos, praecipue Pythagoram et Platonem perueniſſe. Id enim hiſtoria philoſophica luculenter refutat, quae hoc dogma inter gentes barbaras inualuiſſe docet, quae nunquam cum Hebraeis conſuetudinem habuerunt. Maxime vero philoſophia Cabbaliſtica hanc animarum originem amplexa eſt, cum ſyſtema emanatiuum aliud non patiatur. Qua de re cum infra dicendum ſit, hic nihil addimus. Videndae interim nugae R. ISAACI LORIENSIS [r], ex quibus origo dogmatis prorſus gentilis palpari poteſt. Locum, in quo animae ante ingreſſum in corpus commorantur, vocant Guph, de quo loca ſcriptorum Talmudicorum affert LIGHTFOOTVS [s]. Sed et hoc ab Alexandrinis philoſophis transſumtum eſt, animas a ſeptentrionali plaga deſcendere [t]. Alia Iudaeorum ſomnia de animabus recitat EISENMENGERVS [u], qui videndus. Immo, eſſe inter Iudaeos multos, qui animam per emanationem ex Dei eſſentia mediantibus Sephiroth deducant, ex locis a laudato viro allatis conſtat, quae Alexandrinas origines manifeſte produnt.

XXXVII. Praeter animas dantur etiam creati ſpiritus, qui vel boni vel mali ſunt.

XXXVIII. Angeli mali ſubſtantiae ſunt corporeae, aëriae, igneae, ex duobus his elementis ſubtiliſſimis conflatae [x]. Originem haec aſſertio ſine dubio accepit ex dictis ſcripturae male intellectis, quibus Deus angelos ventos et ignem flammantem feciſſe dicitur. Haec verbotenus accipientes et prementes arctius, quam par erat Cabbaliſtae, cum vi ſyſtematis emanatiui, malos angelos tanquam ſcorias et cortices emanationum diuinarum conſiderarent, et tamen craſſam iis materiae conditionem tribuere, propter operationes illis adſcriptas, non poſſent, eiusmodi corpora aërea et ignea illis tribuerunt, et quae a philoſophis Orientalibus et Alexandrinis acceperant, ſua fecerunt. Quos ſecuti etiam Talmudici ſcriptores, cum haud raro literam premere ſolerent, vbi non debebant, neglecta ea, vbi ſequenda erat, idem dogma receperunt, ex quo mira fabularum Iudaicarum commentorumque inanium ſeges prodiit.

XXXIX. Coelum animatum eſt, ſtellaeque rationales ſunt conditae aſtraque praedita intellectu et voluntate. Eſt et hoc ex dogmatum heterogeneorum numero, quod cum reliquo fermento gentili ex Aegypto irrepſit inter Iudaeos, et dictis quibusdam ſacrarum paginarum [y], quae

ἀλλη-

q) De creat. probl. XV. p. 61. conf. de reſurrect. L. II. c. 19.
r) Cabb. denud. P. III. tr. 2. c. 1. p. 244.
s) Ad Io. IX. 2.
t) Conf. WINDET. l. c. ſ. V. pag. m. 95. BASNAGE l. c. c. 13. §. 1. p. 278.
u) Iudaiſm. deteſt. P. II. c. 1. p. 5.
x) Vid. MENASSE BEN ISRAEL de creat. probl. 23.
y) Pſ. XIX. 2. Nehem. IX. 6. Iob. XXXVIII. 7.

ἀλληγορικῶς loquuntur, ſecundum literam acceptis, pictum ornatumque, et inſipida hypotheſi de influxu ſiderum ſuffultum. Ex Aegyto autem abſurdam doctrinam ad Iudaeos perueniſſe, ille non dubitabit, qui cogitat, et barbaram philoſophiam, maxime vero orientalem talia praecepiſſe, Aegyptiosque eadem admiſiſſe, et inter Graecos in ſchola Pythagorae, Platonis et Zenonis paria fuiſſe tradita; exque his fontibus colluuiem Alexandrinae philoſophiae confluxiſſe, ex qua ad Iudaeos tranſiit. Vt taceamus, philoſophiam Cabbaliſticam, quae ex his quoque impuris lacunis hauſit, non potuiſſe aliter ſtatuere, cum ſingulis mundis angelos praefecerit, emanationum diuinarum partes et ſimul cuſtodes, vt infra dicetur, a quibus ad reliquos Iudaeos, dictorum biblicorum interpretatione minus accurata deceptos, poſtea error digreſſus eſt. Certe apud Philonem paſſim iam hoc dogma obtinuiſſe legimus [z]. Quamuis autem MAIMONIDES [a] ipſe huic dogmati faueat, quem tamen non Platoniſmo, ſed Peripateticiſmo adhaeſiſſe conſtat, nihil tamen in eo aſſeruit, quod non cum placitis Auerrois ipſiusque Ariſtotelis concordet amiciſſime. Singulis enim ſphaeris cum intelligentiam aliquam, id eſt diuinum quendam ſpiritum praefectum eſſe dicat, aperte in Ariſtotelis caſtra transfugit, et a ſuprema intelligentia, ſummoque et primo motore imprimi ceteris motum cum Stagirita aſſerit. Fatetur autem eſſe inter gentem ſuam, qui ex hoc motu ſphaerarum ab angelis profecto oriri harmoniam ſonumque dulciſſimum credant, id quod Pythagoricum eſſe, nemo non videt. Totum vero dogma hoc ex Aegyptiaca philoſophia, ſingulis mundi partibus rectores ſpiritus praeficiente ortum eſſe recte monuit BASNAGIVS [b].

XL. Cum itaque ſtellae rationales ſint, motumque ſequantur maxime rationalem, ſequitur inde, earum influxum regere mundum, et earum ſitus poſitusque praedicere poſſe futura. Fatum hoc eſt aſtrologicum, quod מזל *planetam* vocant, et cui plurimum Iudaei tribuunt, qui dogma hoc vel ex Babylonia vel ex Aegypto acceperunt, cum nefanda idololatria ante captiuitatem iam ad eos transmiſſum. Vix enim ratio alia dari poteſt, cur tantopere in colendo exercitu coelorum inſaniuerint veteres Iudaei. Quaecunque autem veterum Iudaeorum de aſtrorum efficacia, influxu et ſignificationibus ſententia fuerit; illud certum eſt, tanta ſuperſtitione inhaeſiſſe inepto dogmati Iudaeos poſt templi excidium, vt auſus fuerit his principiis nixus R. Abraham Auenaris, ex ſiderum poſitu et conſtellationis legibus Meſſiae indubitatum aduentum in A. C. MCDXLIV praedicere, nempe quando euenturum eſſet, vt Iupiter Saturno in cancri ſigno coniungeretur [c]. Nec mirandum magnopere, inter Iudaeos dogma hoc fuiſſe receptum, cum non tantum indoli gentis ſuperſtitioni fauenti conueniat, ſed et inter tot migrationes et deportationes inter gentes peregrinas

z) Vid. de opif. mundi pag. 5. de gigantibus pag. 285.

a) Fundam. leg. c. 3, ſ. 11. Moreh nebhochim P. II. c. 7.

b) Hiſt. Iud. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.

c) Vid. VOSSIVS de orig. et progr. idololatr. L. II. c. 48. p. m. 573.

grinas illud vbiuis fere receptum facile haerere et purioribus misceri ab iis potuerit.

XLI. Primus homo androgynus creatus est, nempe mas et foemina [d]. Solennis inter Iudaeos traditio, quam a gentilibus quoque accepisse nulli dubitamus.

XLII. Articulus fidei est, quod Deus benedictus prouideat non tantum in vniuersali, sed etiam in particulari, quodque rationem habeat non modo speciei humanae in genere, sed quod singulos quoque homines curet in indiuiduo. Hanc prouidentiam qui negat, haereticus est [e]. Lites inter sectas Iudaeorum stante templo, de hoc dogmate supra enarrauimus, et ideo Sadducaeos a Iudaeis tanquam haereticos traduci ostendimus.

XLIII. Nulla res fit per accidens, sed omnia fiunt ex intentione intendentis Dei [f], adeoque prouidentiae diuinae influxus et directio ne in minima quidem creatura desideratur. Dat enim cuique materiae formam optimam et conuenientissimam, quam potest recipere, neque suam gratiam, sapientiam et gubernationem subtrahit vlli rei, sic vt in pulice et in musca aeque eluceat, quam in ordine sphaerarum, neque aliter differant res, quam ratione materiae suae [g]. Aliter visum fuisse MAIMONIDAE [h], quidam inter Iudaeos et Christianos conqueruntur, eo quod tradiderit, diuinam prouidentiam non circa animalium indiuidua, plantas, folia aliaque vilia versari, sed coeco ea relinquere casui. Sed fieri ei iniuriam, ex verbis Iudaei doctoris diligenter inspectis dispalescit, quibus non de prouidentia DEI generali, sed de speciali circa hominum actiones rationales versanti loquitur, et Aristotelis magis, quam suam sententiam exprimit [i]. Vnde magis pie in *fundamentis legis* [k] omnia ad Deum refert.

XLIV. Quicquid euenit hominibus, siue bonum fuerit, siue malum, prout in hoc mundo fieri solet, vbi mala mixta bonis, omnia illa operatur Deus, et nihil accidit fortuito. Malorum tamen auctor non est, id quod impedit, et punit, adeoque omne accidens malum obueniens homini, opus est in homine productum ex abscondito vultu Dei benedicti ab eo, cum nempe Deus illi custodiam suam subtrahit propter peccatum ipsius, vsque dum poenas peccato debitas soluerit [l].

XLV. Vitae humanae meta immobilis et immutabilis fixa haud est a diuina providentia, adeoque in hominis potestate situm est, diu aut breuiter viuere, prout nempe eius temperamentum, et seculi decursus, et astro-

d) Bereschith Rabba s. 8. Medrasch Tillim ad Psalm CXXXIX. vid. quos nominat Io. A LENT. l. c. c. VI. §. 16. p. 206. RAYM. MARTINI pug. fid. p. 449. IOS. VOISSIN. ad h. l. HORNBECK. de conuinc. Iudaeis p. 335. aliique.

e) Tr. Talm. Schabb. c. 14.

f) R. DAVID KIMCHI comm. ad Ps. CIV.

g) Cosri P. V. §. 20. p. 368. P. III. §. 17. p. 176.

h) Mor. nebhoch. P. III. c. 17.

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 304.

k) c. I. §. 1. 2. c. II. §. 1.

l) R. LEVI BARCELON. in Cinuch ad legem 169. conf. LENT. l. c. p. 224.

astrorum situs permittunt. Prolixe de hoc asserto differit MENASSE BEN ISRAEL [m].

XLVI. Per Dei existentiam omnia existunt, et ipse quoque continuat ac conseruat statum ipsorum per influentiam [n].

XLVII. Non est vlla creatura, vel herba infra, quae non habeat Massal, id est sidus influens, quod percutit illam: et indiuidua omnia generabilia habent virtutes suas a sideribus vel stellis iis appropriatis: et licet virtutes orbium coelestium diffusae sint per omnia entia, tamen virtus vniuscuiusque stellae propria est. Prolixus in his explicandis est MAIMONIDES [o], qui tamen more suo veterem doctrinam philosophiae Aristotelicae principiis adulterauit, singulis sphaeris intelligentias praeficiens, ex quarum influxu res inferiores generabiles et corruptibiles regantur. Magis enim sobrie magistros Iudaeorum ante illum de ea re pronuntiasse, ex libro *Cosri* [p] patet, cuius auctor *elementa*, ait, *solem*, *lunas*, *et stellas ceteras habere equidem operationes quasdam*, *veluti calefaciendi*, *refrigerandi*, *humectandi et exsiccandi*, *quaeque ab his dependent; neque tamen attribuendam illis esse sapientiam*, *sed ministerium duntaxat*, *vim autem formatricem*, *mensuratricem*, *et proseminandi*, *vt et omnia ea, quibus sapientia inest cum intentione certa*, *non attribuenda esse nisi sapienti et omnipotenti.*

XLVIII. Ex his sequitur, vitam et alimenta non a pietate vel meritis hominum pendere, sed a planeta, id est, fato sidereo. Ita quidem scriptores Talmudici [q], quorum haec assertio est. Recentiores tamen, quos nominat IO. A LENT [r], ita haec moderantur, vt expositione astrorum, dicant, deriuari in infantem recens natum aliquam virtutem, et disponi ordinem vitae et necis, opulentiae et paupertatis, sed ita, vt astra non necessitent homines, nec voluntatem hominis eiusque liberum arbitrium tollant, sed iuuent tantum, inclinent, et excitent. Quod dogma latius persequitur MENASSE BEN ISRAEL [s], qui, et ad experientiam et impleta astrologorum oracula, et ad motuum coelestium in sublunaria influxum, horumque ab illis dependentiam, et ad scripturae auctoritatem et dominatum siderum in Geneseos initio declaratum prouocat. Qua in re esse hodiernos Iudaeos discipulos Pharisaeorum veterum recte monuit BASNAGIVS [t]. Sunt tamen inter eos, qui sobrie magis hic philosophantur, et parum sideribus in res humanas potestatis tribuunt, qui tamen communi et receptae inter Iudaeos doctrinae opponi non debent, cum priuatam opinionem sequantur. Aut itaque falsum est, quod contendit LENTIVS [u], reiicere Iudaeos fatum astrologicum, aut de absoluta tantum necessitandi potentia intelligendum est.

XLIX

m) De termino vitae.
n) MOSES Aegypt. Mor. nebhoch. P. II. c. 12. p. 214. coll. P. I. c. 69. p. 126.
o) P. II. c. 10. p. 206.
p) P. V. §. 77. p. 36.
q) Tr. Moëd. katon f. 28. c. 1.
r) l. c. p. 236.
s) De term. vitae p. 14.
t) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 462.
u) loc. cit.

XLIX. Innumeri dantur angeli, quorum peculiaria ſunt nomina, claſſes, munera, affectiones et qualitates. Poſſet hic tota Iudaeorum de angelis doctrina afferri, ſi inſtituti limites id paterentur: licet enim pauca de iis teneat ratio, et pleraque ex traditione acceperint Iudaei, ita tamen ſcripturae dogmata admixtis Chaldaeis, Perſicis, Aegyptiacis, immo Alexandrinis quoque Pythagorico-Platonicorum placitis adulterarunt, vt ſine hiſtoriae philoſophicae adminiculo eorum opiniones peregrinae intelligi, fontesque earum perſpici nequeant. Sed prolixiora ſunt, quae de angelis nugantur, quam vt hic vno faſce comprehendi queant omnia. Paucis tamen potiora enarrabimus, quae huc redeunt: I. Angelos Dei eſſe conſiliarios in condendo mundo ſtatuunt; quae opinio ſine dubio in Aegypto inter Iudaeos primum recepta fuit ex ſchola Platonis, quem minoribus Diis conditorem permiſiſſe mundi fabricam et ornatum dixiſſe, alibi [x] notauimus. Immo ex Orientali quoque philoſophia, quae Platonicae in Aegypto attemperata fuit, hoc dogma fuiſſe Iudaeis commendatum, vix dubium erit ea legentibus, quae ſupra de philoſophiae Orientalis placitis diſſeruimus. II. Angelos quidem ſubſtantias puras et intelligentes eſſe dicunt, et quae corpoream naturam in ſcriptura innuunt, allegorice explicanda eſſe, concedunt [y]; at de origine angelorum eorumque naturae lucidae et intelligentis differentes, eos ex luce diuina effluxiſſe, vt ſcintillas ex lumine aſſerunt. Id quod non Cabbaliſtis tantum placuit, quorum de angelis ſomnia infra enarrabimus, ſed et aliis Iudaeorum doctoribus, inter quos ita R. IEDAIA HAPPENINI [z]: *A ſcintilla luminis tui ab antiquitate ſcaturigo diffluit, a ſplendore tuo effunditur, inde ſeparantur caſtra intelligentiarum admirabilium, quae ſunt ſubſtantiae puriſſimae intelligentes ex ſe ipſis.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, emanationis modo originem angelorum Iudaeos ſibi conceptiſſe, naturamque eorum luminoſam eſſe, ex infiniti luminis effluente eſſentia ſtatuiſſe, ſicque corporeas ſibi notiones formaſſe. Quod vt philoſophiae Orientali iterum eſt conueniens, immo cum Alexandrina quoque philoſophia concordat, ita veriſimile eſt, ex his ſcholis Iudaeos haec quoque hauſiſſe. III. Placuit etiam multis Iudaeorum magiſtris, angelis tribuere corpora ſubtiliſſima aëria et aetheria itemque ignea [a], vt ſupra dictum, ſexum quoque, et potentiam generandi [b]: quae ex iisdem putidis philoſophiae Orientalis et Aegyptiacae lacunis hauſta eſſe, quilibet videt, qui harum nugarum hiſtoriam tenet, vel Iamblichi librum *de myſteriis Aegyptiorum* legit. IV. Diligentiſſimi porro Iudaei ſunt in definiendis Angelorum ordinibus, hierarchiis, muneribus, dignitatibus, poteſtatibus et ſimilibus. Tres nempe ſupremas angelorum claſſes con-

 ſtituunt,

x) Hiſt de ideis Sect. I. §. 6. p. 103. ſeqq.

y) R. MOSES BEN MAIMON. Ioſede hatthora c. II. §. 4. Mor. nebh. P. I. c. 49.

z) Intr. Bakkaſcha l. II.

a) Coſri P. IV. §. 3. qui tamen hoc ad certum genus angelorum reſtringit, quod ex Cabbaliſtarum pneumatica lucem accipiet.

b) Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 9. §. 5. p. 195. ſeqq.

ſtituunt, quibus ſingulis domum iudicii, id eſt, curiam quandam coeleſtem aſſignant, in quo deliberent, et ex quibus ſynedrium coeleſte congregetur [c]. In prima claſſe collocant principes faciei diuinae, Michaelem, Gabrielem, Vrielem, Raphaelem, eo quod perpetuo coram diuina facie apparentes illam intueantur; et de his mira ſomnia narrant [d], quae allegorice intelligenda ſunt, niſi prorſus delirauiſſe eos velis. Secundae claſſi angelos ſanctitatis attribuunt, qui interdum corpora aſſumunt, inter homines apparent, mundoque ſublunari praeſunt. Hos in decem ordines diſtribuunt, heic, vbi breuitatem ſectamur, non enarrandos, videndi vero, qui paſſim haec exponunt, viri docti [e]. Tertia in claſſe angelos damni, perditionis vel mortis conſtituunt, eo quod iuſtitiam diuinam in peccatore exequantur. Illis angelis in regione ſublunari et plaga ſeptentrionali ſedem tribuunt, vt ex ELIEZERIS *capitulis* [f] patet, pluribusque Iudaeorum locis probat ANDR. EISENMENGERVS. Habere hanc quoque claſſem ſuam originem, ſi loca de malis geniis in S. paginis occurrentia excipias ex philoſophia Orientali et Alexandrina, ex collatione vtriusque eſt manifeſtiſſimum. Quaerunt hac occaſione paſſim viri docti, vtrum doctrinam de angelis Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? cuius diſceptationis hiſtoriam enarrare integram heic non licet. Nos in difficili quaeſtione diſtinguenda eius momenta eſſe arbitramur. Aliud enim eſt, vtrum dogma illud: dari angelos peculiari exiſtentia gaudentes, eſſe angelos bonos et malos, et quae his ſimilia ſunt, ex origine ſua apud Hebraeos fuerit, et an ab illis ad gentes dimanauerit: aliud, an doctrina Iudaeorum de angelis, qualem in compendio exhibuimus ex fontibus gentilis philoſophiae ſcaturierit? Prius omnes illi affirmant, qui diuinorum quorumcunque notitiam ab Hebraeis ad gentiles perueniſſe ſtatuunt. Inter quos eſt VOSSIVS [g] pater, qui per patriarchas traditionis ope ad gentiles hoc dogma tranſiiſſe, e. g. ad Iſmaëlitas ab Hagare, ad Ammonitas a Lotho, ad Moabitas a Bileamo &c. ſuſpicatur, id quod ea potiſſimum ratione veriſimile fieri contendit B. IO. IAC. SYRBIVS [h], quod angelorum exiſtentia a priori ex ratione non innoteſcat. Nos non id quidem praefracte negabimus, fuiſſe inter vetuſtiſſimas gentes quaedam traditionis patriarchalis veſtigia, ex quibus angelorum exiſtentiam et praecipue quorundam ex iis lapſum et malitiam diſcere potuerint. At hoc ſimul concedendum eſt, doctrinam de Deo, ceu anima mundi, quae omnem fere terrarum orbem peruagata eſt, per ſe eam opinionem potuiſſe gignere, eſſe in omnibus huius mundi partibus ſpiritus elementorum, partiumque mandanarum praeſides et rectores, prout

c) MAIMON. l. c. P. II. c. 16. et quos adducit LENT. c. 7. §. 4. p. 249.

d) Capit. Eliezeris c. 4. BASNAGE loc. cit. §. 7. p. 197.

e) MAIMON. conſt. fund. leg. c. 2. §. 8. G. VORST. ad h. l. p. 18. LENT. l. c. c. VII. §. 6. p. 252. ſeq. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. II. c. 7. p. 374.

f) c. 3. MEN BEN ISRAEL de creat. probl. 22. EISENMENGER. l. c.

g) De orig. idololatr. L. I. c. 6.

h) Inſtit. philoſ. primae P. II. c. 2. p. 366.

prout in historia philosophiae barbaricae *Tomo primo* fuse etiam de Germanis Celtisque, longissime ab Hebraeis remotis, ostendimus, ex *Tomo quarto* de Sinensibus, nullo prorsus cum Hebraeis commercio vsis ostendemus. Cumque miros naturae operum effectus viderent, et inesse quoque naturae rerum perniciosos euentus obseruarent, malos dari genios, qui ista operentur, facile colligere potuerunt. Sane quae innumera de spiritibus edisseruit philosophia barbarica, praecipue Orientalis ita comparata sunt, vt ex limpidis Hebraeorum fontibus, dimanare non potuerint, et potius ingeniis sacerdotum et fanaticis et fraudulentis imputanda sint. Et in his quoque scholis nugas has et inania otiosi ingenii somnia didicisse Iudaeos, nulli dubitamus. Id quod in captiuitate Babylonica factum esse, post GROTIVM passim viris doctis visum est [i]; nobis autem si non omnia, certa pleraque ex Aegypto deriuanda esse videntur, postquam prophetae doctrinae purioris custodes esse desierant, et in syncretismum quendam gens Iudaica Aegyptum incolens ruerat. Quaecunque enim de angelis tradunt a reuelationis lumine in Scriptura S. abeuntia, ita comparata sunt, vt pateat, ea ex philosophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica inter se confusa et commixta, id est, ex philosophia Alexandrina profluxisse. Quod qui negat, eum vel vnius Philonis scripta legere oportet [k], vt plenissime conuincatur. Sed haec de angelorum dogmate Iudaico paucis sufficiant. Plura curiosi lectoris studio non indigna dabunt BALTHASAR BEKKERVS [l], IOANNES SAVBERTVS [m], et ANDREAS EISENMENGERVS [n], qui videndi.

L. Notitia angelorum magnam partem sapientiae Iudaicae constituit, et ad hominum salutem adhiberi potest [o]. Patebit id ex iis, quae infra de Cabbalistarum dogmatibus de angelis dicturi sumus. Ita vero statuere oportebat Iudaeos, qui philosophiam suam arcanam magnam partem ex orientali philosophia mutuum acceperant. Cum enim illa potiorem sapientiae partem in eo constitueret, vt anima a malorum angelorum potestate liberata ad superiores emanationum diuinarum ordines deduceretur; eodem modo Iudaeis praecipiendum erat. Quae ratio quoque est, cur in Cabbala practica, mirabiles illos effectus magicos angelorum inuocatione produci posse statuant. Ita enim et orientales philosophi decernebant, et qui eos suo modo sequebantur philosophi Alexandrini.

LI. Angelorum ministeria varia sunt, maxime vero singulis populis, regionibusque angeli rectores praefecti sunt, totus orbis terrarum ab iis regitur, illisque ex mandato Dei curae est. Curiosissimos se in hoc dogmate praestiterunt Iudaei, quorum tamen placita hic recensere loci

 angu-

i) Diximus hac de re quaedam supra L. I. c. 4.

k) Hunc primum hanc de angelis doctrinam inter Iudaeos vulgasse non satis verisimiliter coniicit HVETIVS in concordia rat. et fid. L. II. c. 4. p. m. 100.

l) Mund. fascin. L. I. c. 12. p. m. 57.

m) Palaest. theol. philol. p. 31.

n) Iudaism. detect. P. II. c. 7. p. 320.

o) Conf. BVDDEVS Hist. phil. Hebr. §. 45. p. 415. seq.

angustia non patitur. Videnda autem, quae copiose afferunt LENTIVS [p] et BASNAGIVS [q]. Quorum hic ex Philonis thesauris ita divitias suas auxisse Iudaeos suspicatur, qua in opinione eum antecessit HVETIVS [r]. At ante Philonem iam inter Iudaeos hanc de angelorum nominibus, potestatibus et muneribus doctrinam inualuisse, ex iis, quae de Essenis supra retulimus, constat [s], dubiumque non est, Chaldaica, Persica, Aegyptiaca, et reliqua Orientalia placita domesticis quibusdam admixta materiam huic pneumatologiae Iudaicae subministrasse. Eam enim in distribuendis angelorum muneribus et praesidio fuisse curiosam satis, ex iis, quae suo loco de illis dicta sunt, liquet. Alexandrinam vero philosophiam in hoc capite explicando fuisse diligentissimam vel solus Iamblichus docet.

LII. Deo praecipue archangeli, rebellionis contra Deum capita, cum seditionem in coelesti curia excitassent, e coelo eiecti sunt. Varie eorum nomina exprimunt Iudaei. Schamchazai et Vziel paraphrastae Chaldaeo [t] vocantur. Alii vnum infernalium geniorum principem constituunt Sammaëlem [u], quem omnium diabolorum nequissimum, seductorem Euae, angelum mortis, Satanamque appellant. Angelum vero mortis ex duabus caussis nominant. Nam fuisse eum auctorem *lapsus* protoplastorum, mortisque duce Mose, contendunt, & mortis simul nuntium esse dicunt, cuilibet homini moribundo apparentem, oculis minacibus ac igne rutilantibus, gladio horrendo: eique appensam fellis guttam ori immittere aegroti fabulantur, ex qua mori et putrefactionem subire foetidissimam cogatur. Esse in hac fabula implicito sensu confessionem Iudaeorum, diabolum cuiuslibet morientis homicidam esse, eumque ex vita tollere, passim viris doctis [x] annotatum est: rectissime autem doctissimi *Bibliothecae Germanicae* auctores [y] monuerunt, non nimis inuidiae conflandae caussa premenda esse allegorica Iudaeorum verba, quae hoc tantum velint, mortem non esse opus Dei, sed a mala quadam natura et diabolorum principe ortam, qui inimicus sit Dei et humani generis. At cum tamen multi Iudaeorum literam ipsi arctissime sequantur, his saltem, qui magistrorum suorum mentem non assequuntur, ea obiici posse in confesso est.

LIII. Angeli lapsi et ex coelo eiecti cum filiabus hominum concubuerunt, filiosque genuerunt diabolos et gigantes. Passim haec tradunt Ivdaei, praecipue R. ELIEZER [z], quibus suo modo praeiuit IOSEPHVS [a], qui, vt patres quoque aliqui, seductus fuit versione Graeca verborum Gen. VI. 2. vbi pro filiis Dei ἄγγελοι τῦ Θεῦ legitur. Pertinent

p) l. c. §. 25. p. 275. seqq.
q) l. c. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.
r) loc. cit.
s) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
t) Ad Gen. VI. 1.
u) ELIEZER capit. c. 14. Massecheth Baua Batra f. 16.
x) EDZARD. ad c. I. Auoda Sara pag. 16; EISENMENGER. l. c. P. I. c. 18. p. 850. BVXTORF. Lex. Talm. col. 1495. I. IAC. SCHVDT Memorab. Iud. P. II. L. VI. cap. 36. §. 11. pag. 337. seqq.
y) T. XXXII. p. 72.
z) Pirke c. 22.
a) Antiq. Iud. L. I. c. 4.

nent vero huc ea quoque, quae de angelis ἐγρηγόροις in fragmento Henochiano veteres disputarunt, quae tamen heic afferre, instituti ratio non patitur. Sufficit annotasse, et hoc quoque dogma Aegypto sine dubio deberi et Aegyptiacae philosophiae. Ea enim angelorum ex pleromate diuino delapsorum inordinatos appetitus et connubia cum materia enarrabat, quae desumta esse ex orientali philosophia ex eius delineatione et Simonis Magi quoque historia constat [b]. Huic itaque dogmati, quod in istos malos angelos eorumque in materiam nisum et inclinationem omnium fere in orbe malorum caussam coniiciebat, quodque allegorico connubii spirituum cum filiabus hominum emblemate more Orientali depingebatur, et inter Iudaeos passim huic philosophiae manum dantes recipiebatur, patrocinium in domesticis monumentis quaesitum, et huc eo facilius Mosis verba tracta sunt, quod ipsa LXXviralis versio, quae maximae erat auctoritatis in Aegypto, fauere videretur. Quod PHILONIS *de gigantibus* [c] libellum, qui totus in hoc argumento explicando occupatus est, legenti erit manifestissimum. Ex eo vero luculenter quoque patet, allegorice haec intellexisse Iudaeos Alexandrinos, philosophiae Aegyptiacae addictos. Dabimus ipsa Philonis verba, cum eleganter rem totam luce perfundant: *Hi sunt illi mali angelorum nomen vsurpantes, qui rectae rationis filias scientias et virtutes nesciunt, morti autem obnoxias hominum mortalium progenies consectantur, quae nullam habent secum natiuam pulchritudinem, sola mente visibilem, sed fucatam formam, qua sensus decipitur. Accipiunt vero non easdem omnes filias, sed alii alias selectas sibi ex innumeris. Quidam per visum, quidam per gustum et ventrem, quidam per ea, quae sub ventre sunt, quidam etiam per remotissimas occasiones intendendo suas cupiditates varias.* Quibus ex verbis luculenter intelligimus, excitando inordinatos cupiditatum in materiali corpore motus, malos istos angelos se cum hominibus coniunxisse, si Philo audiendus. Hac allegoria ad Iudaeos dogma hoc propagatum esse, ex Eliezeris, vel quisquis capitulorum illi tributorum auctor est vetus, testimonio constat. At Iudaei sequioris aetatis cum sensum philosophicum huius dogmatis non intelligerent, malos vero angelos corpore vestitos esse statuerent; κατὰ τὸ ῥητὸν traditionem accipientes, eiusmodi connubium malorum spirituum cum filiabus hominum commenti sunt, quod a Iudaeis ad Christianos quoque aliquos transiit. Eidem sine dubio origini sequens fabula adscribenda est.

LIV. Quamdiu Adam protoplastus fuit in anathemate, genuit spiritus, daemones et spectra nocturna, et Eua genuit spiritus foeminas, separati enim erant per centum et triginta annos. Et hoc tempore enatus est spiritus foeminei generis Lilith. Absurda multa de his spiritibus pronuntiarunt Iudaeorum doctores, quae collecta sunt a IO. SAVBERTO

b) Conf. BVDDEVS H. E. V. T. T. I. p. 169. c) pag. 286.

TO [d] et ANDREA EISENMENGERO [e], quaeque hodie quoque inter Iudaeos obtinere ostendit IO. IACOBVS SCHVDTIVS [f]. Ast allegoriae cuidam natales insulsae traditionis deberi, nulli dubitamus.

LV. Licet magna angelorum potestas eorumque visus mirabilis sit, adeo vt cum timore venerationem mereantur, nullo tamen religioso adorationis vel inuocationis cultu prosequendi sunt. Thesis haec, ex reuelata quidem Iudaeorum theologia est desumta, confirmationem autem petit ex ipsis rationis principiis, quam Iudaei passim vrgent, quorum loca luculenta adduxit IOANNES A LENT [g], qui videndus. Mireris itaque merito, potuisse eo delabi viros quosdam doctos, vt sui coetus praeiudiciis inseruituri statuerent, veterem ecclesiam Iudaicam angelorum quoque nomina inuocasse. Id enim non BARTOLOCCIVS [h] tantum ex supplicatione quadam Hebraea (Litaniam ecclesiastici scriptores vocant) ad angelos directa probare sategit, sed vir quoque doctissimus, et cetera cordatus LVDOVICVS ELLIES DVPINIVS, peculiari dissertatione, BASNAGII *historiae Iudaicae* in ea editione quam truncatam passim et mutatam ipse Dupinius Lutetiae curauerat, inserta demonstrare conatus est, veterem ecclesiam Iudaicam cultum aliquem religiosum angelis exhibuisse, excessisse vero limites tempore Christi in terris viuentis, ideoque ab apostolis Petro atque Paulo reprehensam fuisse, Rabbanitas autem ex πολυθεότητος metu in alterum extremum prolapsos omnem angelorum cultum religiosum sustulisse, quo tamen impedire non potuerint, vt non hodie quoque eius vestigia inter Iudaeos deprehendantur. Non patitur locus et institutum, rationes Dupinii examinare, praecipue cum in noua historiae Iudaicae editione id ipse praestiterit eruditissimus Basnagius. Obseruamus itaque id modo, quod propius ad scopum nostrum pertinet, et obiter tantum Basnagius tetigit, verisimilitudinis praesidium hanc opinionem inde petere, quod ad Sephiroth in precibus cogitationes dirigendas esse Cabbalistae moneant. Ast, quod infra fuse docebimus, hic paucis monendum est, nec Sephiras istas angelos esse, sed emanationes diuinas omni angelorum ordine superiores, et in vnitate essentiae diuinae radicatas; nec Iudaeos Cabbalistas ad Sephiras per se preces dirigere, sed ad primam et infinitam caussam, quae in istis emanationibus suam vim et essentiae effectus demonstrat. Vnde monuit MENASSE BEN ISRAEL [i]: *Sciendum esse, illas Sephiras, aut decem illustres luces aut numeros, quos receperunt Cabbalistae, emanasse ex prima caussa, ideoque radios diuinitatis esse, ipsamque diuinitatem iis infusam. Quoniam autem in Deo nulla mutatio sit, quando*

d) Palaestr. theol. philolog. p. 44. seqq.

e) Iudaismi detecti P. II. c. 8. p. 413. seqq.

f) Memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 26. p. 7.

g) l. c. p. 279. conf. tr. Talm. Berachoth c. 5. ABARBANEL de cap. fidei c. 12. p. 40.

h) Bibl. Rabb. T. I. p. 193.

i) Qq. in Genes. LXIV. §. 2.

do misericordia alicuius moueatur, dici eum operari per Sephiram חסד *misericordiae, quando seuere iudicet, per* גבורה *rigorem. Quare cum Cabbalistae dicant cogitationes nostras in precibus conuerti debere ad talem Sephiram, velle eos ad primam caussam, quae per Sephiram illam vim suam exerceat.* Alia, quae huc afferri queant, Basnagio non memorata adducit, lucemque egregiam toti argumento foeneratur IOANNES SAVBERTVS, duabus *dissertationibus* [k] quaestionem excutiens, *vtrum angeli ex mente Iudaeorum sint adorandi?* quas Basnagius non vidit, dignaeque sunt, quae legantur, cum mira luce argumentum hoc perfundant.

LVI. Homo creatus est ad imaginem diuinam, at ita, vt, quae in Deo ratione et ordine vniuersali effectoris, productoris et creatoris eorum sunt perfectiones, inueniantur in creaturis cum discrimine suo et substantia, prout formae extant in suis subiectis, et formae eorum in accipientibus ea. Prolixe de hac re philosophatur R. ABARBANEL [l], ostendens in homine ita imaginem Dei relucere, vt et diuinae perfectiones, tanquam vmbrae in eo refulgeant, et homo repraesentet mundum paruum, rerumque omnium creatarum compendium, tum respectu facultatum, tum etiam membrorum eius: et ratione intellectus actualisque sapientiae, qua praeditus fuit, ea se ostendat. Quae omnia rationibus philosophicis subtiliter satis munit, speciminisque loco esse potest, quo modo philosophiae praesidiis in argumento theologico Iudaei doctiores philosophantesque fuerint vsi. Plura vero de hoc ipso dogmate, quod ad nostros limites non pertinet, dabit BASNAGIVS [m].

LVII. Praeceptum diuinum de matrimonio est magnum, vniuersale, praestantissimum, omnisque loci et temporis, adeoque omnes quoque homines ad id obligantur [n].

LVIII. Caussa mortis naturalis omniumque calamitatum peccatum est protoplastorum. Elegans de eo locus in *capitulis* ELIEZERIS [o], quo miseriam mortis et calamitatum ex lapsu primorum parentum depingit. Multa hic nugantur Cabbalistae, quorum somnia exponit BASNAGIVS [p]. Cogitandum vero, eorum proponendi docendique modum esse allegoricum, vnde ad tertium comparationis tantum attendendum et systematicae emanationis rationes illis verbis aptandae sunt, si veram eorum mentem et philosophiam assequi velimus.

LIX. Ob structuram hominis impossibile est, hanc perfectionem consequi, ob materiam quae ipsum peccare facit, hinc nullus homo iustus est. Multi sunt in eo doctores Iudaici, vt corruptionem hominis a formatio-

k) Extant in palaestra theol. philol. pag. 31. seqq.
l) Comm. in leg. p. 20. conf. LENT. l. c. c. 9. p. 303.
m) Hist. Iud. L. IV. c. 13. §. 16. p. 298. seqq.
n) R. LEVI BARZELONITA in Chinuch. f. 1. BVXTORF. diss. de sponsalibus p. 8. seq.
o) c. 14. conf. MAIM. Mor. nebh. P. III. c. 17.
p) l. c. c. 14. p. 317. conf. Cabbala denud. T. II. p. 153.

mationis in vtero tempore deriuent, eamque multis rationibus adstruant; nec negant, ex primorum hominum lapsu deformitatem hanc esse ortam[q]: at ex his R. PERISOL verbis patet, ad materiae inordinatos motus eos caussam referre; quod vt ex gentili philosophia receptum est, ita caussam aperit, cur non obstante peccandi necessitate libertati tamen hominis eiusque arbitrio vires sufficientes ad incipiendum et cogitandum bonum tribuant. Multa passim Iudaei hanc in rem crepant[r], quae hic afferri non possunt, passim autem a theologiae Iudaicae scriptoribus collecta sunt, eoque tendunt omnia, vt non tantum bono operi hanc peccandi inclinationem naturalem nullam inferre labem existiment, sed etiam abunde sufficere virium ad suscipienda opera bona contendant. Quod dogma a Pharisaeis acceptum caput est cardoque totius doctrinae moralis Iudaicae. Rationem vero philosophicam a natura peccati deriuant, quod sine electione libera committi posse negant. Ita enim MOSES Aegyptius[s]: *Homo habet absolutissimam potestatem et per naturam, arbitrium et voluntatem suam facit, quicquid homo facere potest, sine vlla re alia in ipso creata et innouata. Omnia pariter animalia irrationalia voluntate mouentur sua, et sic voluit Deus optimus maximus, hoc est, voluntas eius aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem suam, et vt homo habeat potestatem eius, quod vult vel eligit, in iis, quae cadunt sub illius potentiam.* Rationem vero philosophicam hanc adducit R. MENASSE BEN ISRAEL[t]: *Etenim videmus nonnulla sine intellectu agere, vt lapidem deorsum cadentem, aliaque id genus, quibus iudicium haud est. Nonnullis scientia naturalis est, sed determinata ad vnam solam rem, neque libera, vt mutis animantibus. Etenim ouis lupum sentiens, scit fugiendum sibi, sed hoc fit naturali intellectu, et non libere; quia naturae instinctu id necessario faciunt. Atqui huiusmodi iudicium omnibus animalibus est, sed homini iudicium liberum est, quia per intellectum iudicat necessario alia sibi vitanda, alia sequenda; adeo vt iudicium hoc in singulis actionibus non a natura, sed a ratione proficiscatur, quae cum libera sit, velle et nolle, agere et non agere possit. Cum igitur hominum actiones sint contingentes, neque iudicium vni adstrictum sit, sequitur ei esse liberum arbitrium.* Plura huius generis passim ingeminat philosophus Iudaeus, qui in hoc fidei suae fundamento demonstrando diligentem et acutum se praestitit. Sed haec attulisse sufficiat, vt specimen sint philosophiae Iudaicae. De re ipsa iudicare nostri instituti locique haud est.

LX. Accipiunt praemium opera bona, iustitiam itaque ex illis consequi licet. Hunc quoque articulum inter fundamentales retulit R. IAGEL[u], huc enim tendit totus Pharisaismus.

LXI.

q) Conf. LENT. l. c. p. 358. seqq.
r) Vid. MAIM. l. c. MEN. BEN ISR. de term. vitae p. 198.
s) loc. cit.
t) Concil. in Ex. q. 6. p. 108. conf. BASNAGE l. c. c. 15. §. 13. p. 339.
u) Catech. Iud. q. 11. ex recentioribus ORBIVS amica collat. cum Limborch. p. 57.

LXI. Eiusmodi opus bonum est fides, quae donum est quod Deus mentibus nostris indidit, quo mediante credimus omnia illa, quae nobis per prophetas seruos suos dixit. Et haec quoque verba sunt *Catechismi Iudaici*, quae vero lucem accipiunt, ex verbis R. SAADIAE GAON [x], qui, *fidem*, dicit *esse*, *cum cor qualitatem rei alicuius cognitae apprehendit*, *quam cognitionem excipit intellectus*, *eamque bene comprehensam cordi studiose imprimit*, *vt sic homo rem obiectam credat*, *sibique in vsum commodum reseruet*. Similia MAIMONIDES [y] praecipit. Ex his vero intelligitur, fidem hanc mere esse philosophicam, nempe assensum religionis dogmatibus datum, propter rationes mouentes et assum imperantes; quare formalem rei conceptionem ad fidem requirit MAIMONIDES [z].

LXII. Ad opera iustitiam consequentia et reconciliationem cum Deo efficientia pertinent, ieiunia, oratio, poenitentia, lachrymae, calamitates et afflictiones, maxime vero exilium tot annorum, tandemque mors ipsa. Multis haec inculcant Iudaei, quorum loca adduxere LENTIVS [a] et EISENMENGERVS [b]. Et haec quidem ad nostrum scopum non pertinent: ad ideo tamen hic tanguntur, vt eadem cum institutis gentilium, maxime philosophorum Alexandrinorum, comparari, et origines doctrinae moralis tam foedae et ineptae, atque a sacrorum oraculorum praeceptis regulisque tantopere deuiantis intelligi possint. Ieiunia enim, orationes, exercitia austera, et similia eos quoque ad purgandum animum et cum Deo vniendum commendauisse, supra dictum, ostensumque suo loco, philosophiae Orientalis alumnos similia postulauisse. Hi autem plerorumque errorum inter Iudaeos regnantium parentes sunt.

LXIII. Omnia opera virtutis gradus suos habent [c].

LXIV. Leges Mosis omnes aeternae sunt, et immutabiles. Ita MAIMONIDES [d], qui tamen contradicentem nactus est R. IOSEPH ALBO [e], qui prolixe ostendit, *in legem cadere posse mutationem*, *non quidem ratione dantis*, *attamen ratione accipientis; dantem enim praescribere quidem normam*, *similem quolibet tempore*, *tam pro incipientibus*, *quam pro assuefactis*, *quae tamen debeat mutari iuxta dispositionis variationem in recipientibus*. En exemplum philosophiae Iudaicae de iure naturali et diuino.

LXV. Anima hominis est spiritus immortalis, substantia cogitans et libera. Prolixe in hoc asserto ex ratione et reuelatione demonstrando, et rationibus philosophicis muniendo versatus est R. MANASSE BEN ISRAEL [f], qui in id maxime incubuit, vt immortalitatem animae ex connexione cum reliquis fidei articulis ex natura spirituali et cogitante,

 ex

x) Seph. Aemunah f. 4, c. 3.
y) Mor. nebhoch. P. I. c. 50.
z) Ibid.
a) l. c. c. 13. p. 416.
b) Iudaism. detect. P. II. p. 281. P. I. p. 33. 504. P. II. p. 274. 711.
c) R. MACHIR in Abkat Rochel R. I. L. I. p. 4.
d) De fundam. legis c. IX. §. 1. p. 119.
e) De artic. fund. L. III. c. 13. conf. VORSTIVS ad l. c. Maim.
f) De resurrectione mortuorum.

ex libertate animae, ex commotionibus et desideriis voluntatis, ex iustitia Dei etc. probaret. Qua in demonstratione vestigia pressit, R. Albo, R. Aben Ben Tibbon aliorumque, maxime autem auctoris libri *Cosri*, qui hoc loco philosophum non inconcinnum se praestat, demonstrans[g] existentiam animae ex motu, naturamque eius spiritualem ita exponens, vt esse eam dicat substantiam abstractam, proxime accedentem ad substantiam angelorum et habitantem in corpore tanquam rex, vel imperator, non localiter, coniungentem vero se corpori cum spiritu caloris naturalis, qui nequeat esse sine loco; et colligatur cum corde sicut flamma. Constituens porro tres facultates animae, vegetatiuam, sensitiuam et rationalem, easque ex operationibus et effectibus probans; formam quoque hominis vocans שלימות, perfectionem, qua essentia hominis illud fit, quod esse debet, quae est Aristotelis ἐντελέχεια, eam vero duplicem esse asserens, vnam, quae est ipsa anima operationum suarum principium, alteram, quae operationes comprehendit ex principio hoc oriundas: hincque animam definiens: *perfectionem corporis naturalis organici, vitalitate vel anima vitali praediti in potentia*; ex his vero animae operationes deducens. Ex quibus patet, psychologiam Iudaeorum medii aeui fuisse totam Peripateticam. Eundem fere in modum passim differit de anima MAIMONIDES[h], eiusque immortalitatem ex eo probat, quod res scibiles a corpore separatas intelligat. Ait enim in *fundamentis legis: anima cuiuslibet carnis est forma eius, quam dedit ei Deus, intellectus vero insuper existens in anima hominis est forma hominis perfecti cum suo intellectu, qui cognoscit et intelligit obiecta non habentia materiam. Haec forma animae non est composita ex elementis, vt resoluatur in illa, neque est ex potentia sensitiua animae; sed a Domino e coelis est, ideoque soluta cum corpore anima sensitiua, haec forma non exterminatur, quia illa anima opus non habet, sed intelligit atque cognoscit res scibiles a corpore separatas atque intelligit creatorem omnium, ac stabilis est atque permanet in secula seculorum.* Haec Maimonides, quem tamen Auerrois discipulum fuisse recordandum est, cuius schola post Aristotelem intellectum agentem extra ab intellectu vniuersali immitti homini, et reuera vnum tantum esse statuit. Ex his enim verba Maimonidis lucem capient. Caueat vero sibi lector, ne ex hoc specimine Iudaeorum de anima philosophantium de tota gente iudicet. Hi enim non domesticis principiis vsi sunt, sed peregrinis ab Aristotele acceptis, cuius vestigia presserunt. Iudaeorum vero his temporibus antiquiorum scripta consulentibus, et cum Cabbalisticis placitis, de quibus infra, comparantibus, mira opinionum monstra comparebunt, quae magna diligentia collegit EISENMENGERVS[i], ex quibus discimus, philosophiam Aegyptiacam et Orientalem psychologiam quoque Iudaicam adulterauisse.

Docent

g) P. V. §. 11. p. 339. seqq. P. II. §. 26. p. 101. seq.

h) De fundam. legis c. IV. §. 14. p. 45.

i) l. c. P. II. c. 1. p. 1. seqq.

Docent enim animas gentilium ortas esse ex extremis viribus Kolifoth, id est corticum, quo nomine malos genios intelligunt, animas vero Israëlitarum originem accepisse ex sanctitate emanationis Dei benedicti, quo dogmate more suo arroganti omnesque gentes despicienti se proximas ex Deo emanationes esse, gentes vltimas impuritatum materialium plenas garriunt. Animarum porro sedem esse vel bonarum vel malarum; eas autem ex Deo emanauisse [k], easque ante corpora praeextitisse [l], dicunt, et quae alia sunt philosophiae Aegyptiacae propudiosa γεννήματα. Animas vero quinque generum esse statuunt, et in Nephesch, Ruach, Neschama, Chaia et Iechida diuidunt, quae quidem Iudaei Peripatetici facultatum distinctioni Aristotelicae applicant, longe autem aliter magisque ad philosophiae orientalis et Alexandrinae normam explicant Cabbalistae, et qui eos sequuntur. Qui, ne nugarum finis sit, in Sabbatho, nouam et super additam ingredi Iudaeos animam dicunt, vt ceteras ineptias praetermittamus, quae recte displicuere MENASSE BEN ISRAEL [m], qui allegoria adhibita suos iuuare conatur.

LXVI. Anima post mortem superstes non protinus coelestia subit gaudia, sed per annum oberrat in hoc mundo, maxime circa suum versatur cadauer, et a daemonibus in aëre versantibus multa patitur, et in hoc purgatorio eluitur a maculis. Ita de statu animae post mortem Iudaei non philosophantur, sed insaniunt; et quidem non fabularum tantum magistri, sed ii quoque, qui sobrie magis philosophari cupiunt, qualis est MENASSE BEN ISRAEL [n]. Duodecim vero mensium spatium definiunt, intra quod purgari hunc in modum versarique animam in hoc mundo, maxime vero circa sepulchrum et cadauer suum, veteris hospitii memorem dicunt. Traditque LEO MVTINENSIS [o], filios parentibus orbatos indies mane et vesperi in synagoga parentum gratia preces recitare, quae dicantur Kaddisch, inque eo pietatis officio pergere et ferme totos esse per vndecim menses. Plura ea de re dabunt LENTIVS, BASNAGIVS, SAVBERTVS et WINDETVS [p], qui obseruat, gehennam superiorem hanc mansionem dici. In hac mansione elui et purgari animas multi Iudaeorum tradunt. Ita enim R. IOSEPHO ALBO [q]: *Supplicium hoc, de quo meminimus, siue ad corpus ipsum, siue ad animam simul cum corpore, siue ad animam solam pertigerit, pro vniuscuiusque statu ac conditione diuersum variumque est. Fieri enim nequit, vt is, in quo partim bona partim mala existunt, maximis istis cruciatibus aeternum torqueatur; peracto enim certo tempore supplicium illud cessabit, nempe cum nequam ista consuetudo peccandi abstersa penitus et perpetua obli-*

 vione

k) Conf. MAIMON. l. c. c. 4. §. 15. pag. 46. et VORSTIVS ad h. l.

l) Tr. Ialkuth Chadasch f. 154. c. 4. apud EISENMENGER. l. c. p. 18.

m) In Nischmath Chaiim f. 53. c. 2.

n) De resurrect. mort. L. II. c. 6. p. 171.

o) De cerem. et consuet. Iud. P. V. c. 9.

p) LENT. c. XVII. §. 9. p. 594. BASNAGE l. c. L. V. c. 16. §. 5. p. 306. SAVBERTVS palaestra theol. phil. diss. I. p. 7. IAC. WINDET. de vita funct. statu s. VIII. p. 189.

q) De fundam. L. IV. c. 24. WINDETVS pag. 191.

vione abolita fuerit; ac iuxta doctorum nostrorum b. m. sententiam, tempus illud duodecim mensium erit. Ast distinguere alios inter hanc animae e corpore discedentis et per annum per aërem vagantis statum et inter purgandae conditionem in purgatorio, locus quidam libri *Emek Hammelech*[r] probat, in quo colloquium narratur doctoris Iudaei cum eiusmodi anima habitum. In eo enim inter alia traditur: Animam hanc, R. Chaiim submisso a R. Isaac Loriia, vt, eam ex foemina, quam obsederat, adiuratione expelleret, quaerentique, cur viginti & quinque iam annos נע ונד, *na venad*, profuga et vagabunda (ita enim poenam hanc appellant) oberret, cum secundum Rabbinorum effata, duodecim tantum mensium spatio infernalium cruciatuum duratio sit, respondisse: eum non recte intelligere mentem doctorum, quae ea sit, exantlatis poenis extra infernum, tum demum sequi cruciatus infernales, et per duodecim menses tormentis gehennae emaculari purgarique animam, vt ita eluta impuritate et labe recte praeparata Paradisum ingredi queat. Nec dubitamus nos, hanc moram duodecim mensium ab isto vago et incerto statu distinguere omnes eos, qui transmigrationem dari animarum statuunt, vt in sequentibus dicetur. Nam non possunt esse in purgatorio vel inferno, qui poenae loco varia corpora subeunt. Quaecunque autem sententia Iudaeorum vera fuerit, in qua in partes eos ire, et diuersa sentire eo facilius est, quo magis ad ineptias otiosorum hominum omnia redeunt; illud extra controuersiam positum esse existimamus, accepisse has quoque sarcinas Iudaeos ex gentili philosophia, maxime Orientali et Aegyptiaca, quae modo haud absimili corpora transmigrationibus, poenitentiis, cruciatibus emaculari eluique statuebat, vt supra probatum.

LXVII. Datur post mortem purgatorium. Solennis etiam haec inter Iudaeos doctrina est, quam peculiari tractatione euincere et pro purgatorio Romanae ecclesiae adstruendo asserere conatus est IOSEPHUS VOISINIUS[s]. Tantae vero capacitatis ad vniuersos pertinentis hunc infernum esse Iudaei volunt, vt omnes ferme homines etiam sanctos piosque ei addicant, eo tamen discrimine, vt leuioribus maculis notati tantum transeant, alii vero duorum vel plurium mensium, quidam grauissime polluti duodecim mensium moram facere cogantur. Qua de re Iudaeorum fabulas desideranti faciet satis ANDREAE EISENMENGERI[t] industria. Accepisse hoc purgatorium Iudaeos a philosophis Alexandrinis non dubitabit, qui Orientalium, Aegyptiorum, et Platonicorum de statu animarum post mortem placita cum Iudaicis contulerit. Dignumque obseruatione, eandem iam annuam moram iisdem fere verbis a Platone definitam esse, qui in vltimo Socratis colloquio[u] inter alia: *οἱ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, τούτους ἐμπεσεῖν μὲν εἰς*

τὸ

r) fol. 16. apud EISENMENGER. P. II. c. 1. p. 45.

s) Secutus est eum BARTOLOCCIUS Bibl. Rabb. T. III. p. 250. seqq.

t) l. c. P. II. c. 6. p. 336. seqq. p. 353. seqq.

u) Is est dialogus Phaedo.

τὸν τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, qui licet ſanabilia magna tamen flagitia admiſiſſe videantur, illos in tartarum incidere neceſſe eſt; incidentes autem atque annum illic commoratos eiicit fluctus etc. Sed ſequentia quoque legenda ſunt, et cum Talmudicorum ſcriptorum nugis comparanda, quae origines inepti dogmatis ſatis manifeſte oſtendunt. Quod vero addit Windetus; nullam prorſus purgatorii mentionem fieri in ſcriptis Iudaicis Gemara antiquioribus: nihil ea de re habere Targumim, nihil Philonem, nihil Ioſephum, nihil Miſchnam: locum autem *Soharis* libri, in quo luculenta purgatorii mentio fiat, prodere, quod ſerius ſcriptus ſit liber: purgatorium autem ex Platonis ſchola per Origenem Chriſtiano orbi obtruſum, tum demum, vbi a Chriſtianis receptum eſſet, ad Iudaeos veniſſe etc. id examine aliquo opus habet, nec nude admitti poteſt. Et illud quidem neminem hiſtoriae philoſophicae et eccleſiaſticae vel mediocriter peritum latere poteſt, ex orientali philoſophia ex Aegyptiorum dogmatibus et placitis Pythagoricis Alexandriae potiſſimum aedificatum fuiſſe purgatorium, quod ad Chriſtianos per Originem traductum fuiſſe rectiſſime contendit vir doctus. At ſerius et poſt Miſchnicos ſcriptores demum inter Iudaeos inualuiſſe, credibile non eſt, et philoſophiae Cabbaliſticae antiquitas, quae mature in Aegyptum eius dogmata enata eſſe docet, aliud euincit. Haec enim cum purgatorium hoc neceſſario ſtatuere debuiſſet, quod non alia ratio eſſet, ea, quae a Deo emanarunt, et a prima origine recedentia materiae ſordibus ſe inquinauerunt, per priſtinos ordines graduſque reducendi in Deum fontem ſuum, in ipſa natiuitate cum reliquis erroribus hunc quoque eccleſiae Iudaicae commendare debuit. Nec ignotum fuiſſe hunc ad Deum per has purgationes in aëre maxime faciendas reditum PHILONI [x], facile perſuadebitur ea legenti, quae de ſignificatione ſcalarum a Iacobo in ſomnio viſarum is affert, et cum Alexandrina philoſophia amice conſpirant. Quicquid autem Philoni placuiſſe videatur, illud certum eſt, nihil afferre librum *Sohar*, quod non cum tota Cabbaliſtica philoſophia concordet. Et hunc quoque fontem fuiſſe omnino ſtatuendum eſt, ex quo ad Iudaeos dogma peregrinum emanauerit. Inde vero ratio quoque dari poteſt, cur apud Iudaeos purgatorii huius non fiat mentio ante ſcriptores Gemaricos. Nempe ſupra iam oſtenſum, myſteria Cabbaliſtica arcana fuiſſe ſeruata et paucis tradita, donec tandem eius dogmata inter Iudaeos paulo frequentius circa medii aeui tempora increbeſcerent. Cum autem inter ea etiam purgatorium hoc fuerit, mirum non eſt, ex arcanis doctrinis inter exoterica et vulgaria dogmata id paulo ſerius fuiſſe receptum, adeoque antiquiores ſcriptores de illo ſiluiſſe. Immo nulli dubitamus, quin ſequioribus temporibus incomtum dogma iſtis demum narratiunculis exornatum, iſtiſque fabulis auctum ſit, quas hodie Iudaei tradunt. Quamcunque autem aetatem originis purgatorii Iudaici ſtatua-

x) pag. 585.

ſtatuamus, illud dubitatione caret, ex Alexandrinis lacunis, luxuriantia Iudaeorum ingenia illud hauſiſſe, ſuisque propinauiſſe.

LXVIII. Migrant animae, vagatae poſt mortem per aërem, in alia corpora. Gentilem originem habere μετεμψυχώσεως dogma ignotum eſt nemini: obtinuiſſe vero inter Phariſaeos ſtante adhuc templo ſecundo, ex ſupra dictis conſtat. Cum itaque Phariſaeorum partes Iudaei poſt templi vrbisque euerſionem plerumque ſequerentur, haec quoque animarum migratio ab iis tanto applauſu recepta eſt, vt R. MENASSE BEN ISRAEL teſtetur [y], neminem inter ſuam gentem huic dogmati contradixiſſe: praeter R. Saadiam Gaon et R. Salomonem Ben Addereth, cui addit [z] R. Ioſeph Albo. Qui dum ad librum *Sohar* itemque ad Pythagoram, Platonem et Virgilium prouocat, prodit ipſe, ex qua officina ad Iudaeos illud transmigrauerit. Cui origini gentili vt colorem addat Iudaicum, Abrahamum patriarcham fingit Aegyptiis illud dogma primum tradidiſſe. Quo tacite concedit, quod veriſſimum eſſe putamus, etiam hanc peregrinam doctrinam Iudaeos ab Aegyptiis accepiſſe, quamquam fieri potuit, vt eius quoque ſemina ex captiuitate Babylonica reportauerint. Vocant vero hanc transmigrationem Iudaei *Gilgul Hanneſchamoth, reuolutionem animarum*, vt a reuolutione corporum verſus Palaeſtinam, quam in reſurrectione mortuorum futuram eſſe ineptiunt, diſtinguant: eique non in corpora tantum hominum, ſed in omnia quoque corpora bruta, animata et inanimata locum faciunt: iuſtorum tamen animis tres tantum migrationes aſſignant, de quibus placitis conferenda, quae diligenter viri docti a WOLFIO [a] laudati, maxime vero BASNAGIVS [b], LENTIVS [c], SLEVOGTIVS [d], et EISENMENGERVS [e] commentati ſunt, quorum primus etiam de reuolutione animarum per embryonatum et reuolutionem propriam [f] agit, de qua infra inter Cabbaliſtica dogmata dicendum eſt. Nec hic omittendum, eandem, quam olim iactarunt Pythagoras et Apollonius, facultatem ſibi vindicaſſe Sec. XII, R. Iſaac Ben Harrauad, dignoſcendi, quae anima migrationem iam paſſa ſit, quae non [g]. Fatetur tamen LEO MVTINENSIS [h], non omnes Iudaeos huic dogmati aſſentiri, ſed problematice de eo diſputari.

LXIX. Reſurrectio mortuorum non tantum eſt fundamentum fidei ex reuelatione et traditione certiſſimum, ſed ex ratione quoque demonſtrari poteſt. Prius ex catecheſi Iudaica patet, articuliſque fundamentalibus ſupra expoſitis, tantaeque neceſſitatis inter Iudaeos reſurrectionis dogma eſſe

y) Niſchmath Chaiim f. 152. c. 2.
z) De reſurrect. mort. c. 18. p. 216.
a) Bibl. Hebr. P. I. p. 389. not. n.
b) Hiſt. Iud. L. V. c. 17. §. 7. ſeqq. p. 309. ſeqq.
c) l. c. c. XVII. §. 15. p. 605.
d) De transmigrat. anim. Iud. Diſſ. Academ. P. I. p. 835.
e) l. c. P. II. c. 1. p. 25. ſeqq.
f) Prius *Ibbur* vocant, et animae defuncti immiſſionem in corpus infantis notat, poſterius *Gilgul* appellant, qua anima in alium hominem anima iam praeditum migrat. Vid. EISENMENGER. l. c. p. 87. quod intolerabilius eſt transmigratione animarum gentili.
g) Vid. BAYLE Dict. T. II. art. Harrauad pag. 697.
h) De cerem. et conſuet. Iud. P. V. c. 11.

esse creditur, vt Israelitarum albo expunctum illum velint, qui illud negare vel in dubium vocare audeat. Hinc Sadducaeos inter haereticos numerant, et cum Epicuri sequacibus ipsisque atheis in vnam classem coniiciunt [i]. Posterius dubium quidem visum est ABARBANELI [k], qui, *notum esse*, contendit, *articulum de resurrectione mortuorum non apprehendi per rationem, siquidem iuxta principia naturalia intellectualis demonstratio eam neget, sicque dici nequeat, hominem per modum rationis credere resurrectionem mortuorum.* At qui acutius ratiocinantur, nec rationis deesse argumentationes huic veritati demonstrandae statuunt. Hinc ita argumentatus R. Gebhia Ben Pesissa: *Si illud, quod non fuit, existit, quanto magis id restituetur, quod aliquando fuit.* Confugiunt etiam scriptores Talmudici [l] ad similitudinem a figulo, vitro, rege palatium exstruente, mure, limace petitum. R. MENASSE BEN ISRAEL [m] autem, vt contribules suos philosophico acumine vicit, ita non inepte ratiocinatus est: *Cum quis secum cogitat, Deum esse auctorem dominumque naturae, ac proinde eum pro arbitrio suo posse naturam intendere, extendere, contrahere ac mutare; facile is etiam credet, quod Deus aliquem sine cibo viuum conseruare, et mortuum in vitam reuocare possit.*

LXX. Surget idem corpus, quod cecidit, docente id non scriptura tantum, sed et ratione [n]. Argumenta ex ratione petita, quibus Iudaei euincunt, idem numero corpus resurrecturum, inde potissimum petunt, quod non noua creatio sit, sed resurrectio, quae nouum exemplar demortui non admittat, quodque iustitia diuina postulet, vt idem corpus vel puniatur vel praemio afficiatur, quod peccauit vel bona opera produxit. Maxime vero ita ratiocinatur R. Saadias Gaon [o]: *Corporis humani natura vel casu extincti elementa non mutari, neque misceri aliis corporibus seu vniuersalibus elementis: sed signata ac distincta manere ad vniendum se et componendum rursus idem numero corpus; corpora vero humana de nouis partibus elementaribus semper fieri. Illas autem partes seruari eo fine, vt in resurrectione mortuorum idem corpus constituant; et quamuis separatae longeque a se mutuo seiunctae sint, nihilominus tamen potentia diuina facile coniungi ac copulari iterum posse.* Quae ratiocinatio an non principium quaestionis petat, et an recte concludat? hic loci non est disquirere, sed lectoris permittenda iudicio. Plura dabit R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui hoc dogma peculiari tractatione ex ratio-

i) Moschi bi Trana beth Aelohim f. 103. cap. 4.
k) De cap. fidei c. 21. p. 103.
l) Tr. Sanhedrin c. 1. f. 91.
m) De resurrect. mort. L. I. c. 4. p. 26.
n) Prolixe hunc fidei Iudaicae articulum enarrauit ED. POCOCKIVS ad portam Mosis c. VI. p. 86. seqq. qui cum his conferendus.
o) Apud M. BEN ISRAEL l. c. L. II. c. 15. pag. 201.
p) loc. cit.

ratione et traditione assertum fuit. Reliqua Iudaeorum in hoc articulo commenta de resurrectionis tempore, modo, materia, ex qua homo resuscitandus, nempe ossiculo Luz, et quae alia quaerere et curiose disputare solent, cum naturalem theologiam non tangant, sed pars sint traditionis Iudaicae, hic enarrari non possunt, videndus tamen post LENTIVM[q] et BASNAGIVM[r], qui diligentissimus fuit in opinionibus Iudaeorum dogmaticis colligendis ANDREAS EISENMENGERVS[s]. Pertinet ad has nugas etiam Gilgul siue reuolutio corporum, qua Iudaeorum corpora extra terrae sanctae regionem collapsa per minutissimos terrae meatus vsque ad istum locum voluenda sint. Quam ineptissimam opinionem ex allegoricis explicationibus dictorum quorundam propheticorum ortam esse, vt multa absurda alia, non sine verisimilitudine suspicamur.

LXXI. Erit aliquando iudicium vniuersale oecumenicum, quo praemia sequentur aeterna opera iusta, punientur mala in aeternum. Etiam hoc dogma Sadducaeismo oppositum est, vt ex iis patet, quae *capite huius libri primo* diximus. Tria vero iudicia diuina Iudaei statuunt, ne vllum dogma a commentorum paleis purum maneat; primum, quod singulis annis in primo die mensis Tisri, qui September nobis est, a Deo peragitur; secundum, quod discedente ex corpore anima instituitur, tertium, quod vniuersale in extremitate dierum futurum est. Quae fabulis mire ornant vel potius deturpant, quibus saniorem sensum tribuere satagit R. MENASSE BEN ISRAEL[t], qui videndus. Totam enim theologiam Iudaeorum allegoricae methodi vitio misere foedatam esse, cum metaphorae audaciores secundum literam acciperentur, multis exemplis ex parte iam adductis constat.

LXXII. Erit aeterna vita in paradiso, et corpus quoque cumulabit voluptatibus. Tota haec quoque Iudaeorum doctrina allegorica est, et imaginibus a corporis voluptatibus et iucunditate petitis repleta. Quod methodum Orientalem, in sacris quoque paginis adhibitam non ignorantibus mirum non videbitur. Hinc tot terrenorum gaudiorum cumuli aeternae vitae adscripti, quibus scatent Talmudicorum scriptorum libri, quorum loca passim adduxere LIGHTFOOTVS[u] et WINDETVS[x]. Nec alia via incesserunt Cabbalistae, qui vt omnem suam philosophiam fecere symbolicam et emblematicam, ita de futurae quoque vitae gaudiis quae ex emanationum in fontes suos, fontemque fontium, Deum, reditu oriri dicunt, terrenis symbolis et imaginibus philosophemata sua ornarunt. Factum inde est, vt crassiori sub aere natis inter Iudaeos insulsissimae, si litera prematur, fabulae de vitae aeternae felicitate et gaudiis commendarentur et reciperentur, cunctaque ad carnis voluptates referrentur. Quas naenias magna patientia et industria collegit ANDREAS EISEN-

q) l. c. c. XVIII. p. 608.
r) l. c. L. V. c. 20. p. 356.
s) l. c. P. II. c. 16. p. 890. seqq.
t) l. c. L. II. c. 20. p. 230.
u) Ad Euangelistarum loca passim.
x) l. c. f. VII. p. m. 131. seqq.

EISENMENGERVS [y]. Non tamen putandum est, tam obeso omnes Iudaeos fuisse ingenio, vt haec κατὰ τὸ ῥητὸν euentura sibi persuaderent, et non philosophia duce vsi, digniora Deo et humana mente sibi conciperent. Ipsi sane Talmudici scriptores [z] fatentur, *seculum futurum* (haec vox solennis de vita aeterna) *non ita se habere, vt seculum praesens, nec in eo esse esum, nec potum, nec liberorum procreationem, nec venditionem, nec emtionem, nec inuidiam, nec odium, nec contentionem, sed iustos sedere coronas in capitibus gerentes, et voluptatem capere e splendore maiestatis diuinae.* Passim eundem in modum decernunt Rabbini, quorum loca adduxere WINDETVS [a] et LENTIVS [b]. Turbatos tamen fuisse limpidos traditionis diuinioris fontes lacunis gentilis philosophiae, maxime Alexandrinae, locus quidam libri *Cosri* [c] prodit, vbi scriptor ait: *Spiritualem illam facultatem, quae ex consortio prophetae alicuius oriatur, conferre Israelitis illustrem dignitatem et splendorem in retributione vitae aeternae, nihil enim quaeri ab eo, nisi vt anima eius fiat diuina, a sensibus suis abstrahatur, et videat mundum illum superiorem, aspectuque lucis eius angelicae, et auditu sermonis diuini, fruatur. Talem enim animam tutam esse a morte, quando organa eius corporea deficiant.* Quae verba si cum similibus PLOTINI passim, maxime in fine *Enneadum* occurrentibus comparentur, patebit illico, ex vno fonte vtraque fuisse hausta. Multi vero Iudaei Graece philosophantes et vel Platonis vel Aristotelis placita sequentes hanc opinionem receperunt, in hac vita iam eiusmodi contemplatiuam beatitatem et cognitionem diuiniorem dari et in ea paradisum inferiorem consistere dicunt. Qua de re satis Peripatetice philosophantem videsis MAIMONIDEM [d]. Hic paradisus sapientiae, ille animarum est, in suprema sphaera collocatus. Multa vero ex Graecanica theologia ad Iudaeos peruenisse in doctrina de vita aeterna, fuse ostendit ex comparatis inter se Hebraeorum et Graecorum sententiis IACOBVS WINDETVS [e], ad quem, ne nimii simus, lectorem ablegamus.

LXXIII. Detinebuntur in inferno infideles in aeternum, Iudaei vero ad tempus. Mira de inferno quoque, quem duplicem statuunt inferiorem et superiorem, comminiscuntur Iudaei, quae ex allegoricis veterum disputationibus iuxta literae significationem sumtis exorta esse, ex iis disci potest fabulis, quas collegit EISENMENGERVS [f]. Fatendum vero etiam hic est, tum imagines et similitudines, tum placita quoque multa Iudaeorum de inferno ex Aegyptiaca et Graecanica philosophia profluxisse, quod instituta sententiarum vtriusque gentis comparatione quo-

 que

y) l. c. P. II. c. 5. p. 295. seqq. conf. WINDETVS l. c.

z) Tr. Berachoth c. 2. f. 17.

a) l. c. p. 145.

b) P. 678. seqq.

c) P. I. f. 103. p. 65.

d) De fundamentis legis c. IV. §. 18. p. 49.

e) l. c. p. 174. seqq. conf. BASNAGIVS Hist. Iud. L. V. c. 19. p. 354.

f) P. II. c. 6. p. 323. seqq.

que demonstrauit WINDETVS [g], qui haec latius persequendi otium nobis fecit. Prolixe hac occasione disquirit BASNAGIVS [h], vtrum dogma de inferno Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? qua simul Windeti aliquot opiniones examinat, tandemque concludit, neutram gentem ab altera illud accepisse, sed suo potius ingenio debere, cum iustitia diuina, quae tot scelera hominum, in hac vita non vlciscatur, postulet, vt aeternis post hanc vitam poenis locus sit: multa quoque poëtas veteresque theologos allegoria vsos confinxisse, et traditionem veterum ornasse. Concedi id facile viro eruditissimo potest, praecipue cum apud Hebraeos veteres ad rationis dictamen reuelationis fides accesserit. At de hoc quaestio in praesentia non est; sed de eo quaeritur, vtrum doctrinam illam de inferno allegoricam, qua veterem sententiam de poenis impiorum aeternis Iudaei auxerunt et ornarunt, a gentilibus acceperint, vel hi, ab illis? In qua quaestione prius omnino affirmandum esse ipsa Iudaeorum historia non sine magno labore ab ipso Basnagio explicata, plenissime testatur. Eam enim si consulimus, conuincimur illico, Iudaeos ex regionum, quas incolebant indole atque moribus ad allegoricas explicationes pronissimos, patriam domesticamque de inferno poenisque impiorum post hanc vitam doctrinam illis metaphoris fabularumque commentis quasi vestiuisse, et iam forte inter Babylonios, certe in Aegypto habitantes ita ornauisse atque comsisse, vt inclinationibus suis et ingenio ad terrenas imagines coelestia et aeterna lubenter reuocanti facerent satis. Verisimile tamen est, antiquis istis temporibus, si non omnes, certe plerosque arcanum sensum intellexisse et recepisse. PHILO [i] sane eo vsque progressus est, vt *infernum locum impiorum dicat esse locum voluptatum; concupiscentiarum et facinorum, in quem anima insulsa impiaque fugata a se ipsa longissime recedat, et aptius infernum dici contendat, quam illum fabulosum apud inferos; reuera enim infernum nihil aliud esse, quam vitam miseri, scelerati, execrandique hominis.* Sed vt succedente tempore Iudaeis crassiora indies obtigere ingenia, ita tandem quod ἀλληγορικῶς dictum erat, κατὰ τὸ ῥητὸν intellectum et a stupida gente pro certo admissum est. Quod domesticum esse Iudaeis et a maioribus traditionis fide acceptum, quis sibi persuadeat? Plura, quae hic dici possent, praecipue ad rationes Basnagii respondentia, locus hic non capit. Ceterum Iudaeis non eandem, quam infidelibus moram tribuunt. Illis enim, si longissima, duodecim mensium moram assignarit, qua anima et corpore in cinerem redactis precibus electorum in vitam et ad paradisum reuocentur; adeoque purgatorium ab inferno Iudaeorum distinguendum non est. Impiorum autem, haereticorum, proditorum, Epicureorum, atheorum, et resurrectionem negantium animas aeternum torqueri asserunt [k]. Quamuis itaque post mortem poeniten-

g) l. c. f. IX. p. 264. seqq.
h) l. c. c. 18. p. 317.
i) pag. 432.
k) Conf. LENT. c. vlt. p. 693. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 6. p. 355.

nitentiae locum non esse dicant, purgationem tamen hanc exustione quasi fieri dicunt, quo nomine a purgatorio, quod ecclesiae Romanae placuit, distinguendum est, quae passim confundi videas. Sunt tamen inter Iudaeos doctores, qui poenarum infernalium aeternitatem agnoscunt, quorum loca adduxit LENTIVS [l]. Haud raro enim Iudaeorum placita inter se dissentire, ex conspectu hoc dogmatum Iudaicorum intelligi satis potest.

LXXIV. Non interibit mundus totus, quoad substantiam. Prolixe de hoc dogmate contra Graecos quosdam philosophos disputauit PHILO *de incorruptibilitate mundi:* eandem opinionem secutus est Maimonides aliique, qui loca scripturae, quae contrarium innuunt, metaphorice explicanda esse contendunt [m].

§. III. Et haec quidem potiora Iudaeorum de diuinis placita sunt, quae vel ratione duce cognosci possunt, vel ex rationis principiis ab iis demonstrata sunt, vel ob alias rationes, praecipue autem propter origines suas ex gentili philosophia momentum aliquod in historia philosophica habent. Philosophati autem sunt quoque de aliis rebus, de naturalibus, de metaphysicis et similibus, at in his mere Aristotelem secuti sunt, prout eius philosophiam ab Arabibus didicerant, vnde qualis earum facies, quae philosophandi ratio fuerit, ex historia philosophiae Peripateticae satis in antecedentibus enarrata, et ex historia philosophiae Saracenicae exponendae adhuc, disci potest. Exemplum vero desiderantibus vel liber *Cosri* legendus est, vel scripta Maimonidea: in vtroque enim multa φιλοσοφέμενα Peripatetica occurrunt. E. g. philosophatur ille [n] de caussis et caussatis, eorumque effectibus in natura, de operatione secundum intentionem primam, concatenationem et dependentiam; de caussa libera, naturali et accidentali, de aeternitate mundi, de natura rerum, de caussis Physicis leprae in creaturis animatis et inanimatis, de animae humanae facultatibus et vsu, deque mille aliis ex Peripatetica et scholastica philosophia haustis. Hic vero, vt supra iam in eius vita dictum, in *doctore* suo *perplexorum* philosophiam Auerroisticam vbique spargit, cuius plurima in antecedentibus specimina exhibuimus. Is alio quoque loco, quo vix quaeras, nempe in *Halechoth Iesede Hatthora* siue *constitutionibus de fundamentis legis* Peripatetica dogmata physica et metaphysica plurcula disseminauit, quorum ecce syllogen, vt philosophiae Iudaico-Peripateticae extet specimen [o].

Placita Peripatetica Iudaeorum.

l) l. c. §. 18. p. 692.

m) Conf. BASNAGE loc. cit. c. 30. §. 22. p. 537.

n) P. V. f. 19. p. 367. 368. P. I. f. 66. p. 48. §. 72. p. 36. P. II. f. 60. p. 125. P. III. f. 5. p. 158. f. 11. p. 168.

o) Versionem, quam dedit GVIL. VORSTIVS, valde deformem esse et ineptam, dudum viris doctis obseruatum est. Adhibuimus autem emendationes, quas exemplari suo, quod reculis nostris accessit, olim adscripsit in margine MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, grande in his literis Kaufbyrae, quae genuit, et Augustae, quae aluit et doctorem habuit, decus.

I Deus est supremus primusque motor orbium.

II. Omnia, quae creauit Deus in orbe suo in tres dispescuntur classes. Quaedam enim creaturae sunt compositae ex materia et forma, eaeque perpetuo generantur et corrumpuntur; aliae sunt compositae ex materia et forma, sed non mutantur de corpore in corpus, et de forma in formam, sicut priores, sed forma earum perpetuo infixa est materiae, neque est materia aut forma earum similis reliquarum materiae ac formis, vt sunt orbes et in iis stellae. Quaedam etiam habent formam absque vlla materia, videlicet angeli, quia non sunt corpora, sed formae distinctae a se inuicem.

III. Nouem coelorum orbes sunt, orbis lunae, Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni reliquarum stellarum, et qui supremus cingit omnes et reuoluitur singulis diebus ab oriente in occidentem.

IV. Orbes sunt puri et immaculati instar crystalli aut sapphiri, idcirco apparent stellae orbis octaui infra orbem primum.

V. Vnusquisque orbis ex octo orbibus, in quibus sunt stellae, diuiditur in plures orbes, vnus super alium, vt inuolucra in caepa. Ex illis quidam circumeunt ab occidente in orientem; alii vero circumaguntur ab oriente in occidentem, vt sphaera nona rediens ab oriente versus occidentem, neque est inter illos locus vacuus.

VI. Nulli orbes sunt leues neque graues, nec est illis color vllus, coeruleus enim color tantum prouenit ex phasi visus, propter altitudinem aëris.

VII. Omnes sphaerae ambientes mundum sunt rotundae instar globi, et terra pendet in medio. Sunt autem nonnullae stellae orbibus minoribus infixae et hi orbes non cingunt terram, sed orbis paruus non circumiens infixus est orbi magno ambienti.

VIII. Numerus omnium orbium ambientium mundum est octodenarius, non cingentium est octonarius.

IX. Orbis nonus in duodecim signa diuiditur.

X. Istae duodecim figurae non responderunt sibi inuicem iuxta rationem diuisionum, nisi tempore diluuii, hoc autem tempore nonnihil dimotae sunt.

XI. Omnes stellae conspicuae vel sunt ex stellis minoribus, quibus terra maior est, vel ex stellis maioribus, quarum vnaquaeque maior est terra, aliquot partibus: terra vero est maior luna ferme quadragesies; atque sol maior est terra quasi centies et septuagesies. Nulla vero stella maior est sole, stellaque nulla minor est Mercurio, qui est in orbe secundo.

XII. Omnes stellae atque orbes praediti sunt anima, notitia atque sapientia, atque vitam agunt permanentque, et cognoscunt eum, cuius dicto factus est mundus.

XIII. Con-

XIII. Condidit Deus infra orbem lunae materiam quandam, quae non eſt, vti materia orbium, et creauit in iſta materia formas, non ſimiles formae orbium. Haec elementa ignem, aërem, aquam, terram conſtituunt.

XIV. Ignis lunae proximus eſt, hunc ſequitur aër, aqua, terrae, ſunt enim vnum ſuperius alio et vnumquodque ambit inferius omni parte.

XV. Quatuor iſta corpora non habent animam, neque cognoſcunt; ſed ſunt tanquam corpora mortua, ſed ſeruant tamen ſuum ordinem.

XVI. Ex his elementis omnia corpora ſunt compoſita.

XVII. Omnia corpora infra expanſum praeter haec quatuor elementa compoſita ſunt ex materia et forma.

XVIII. Motus ignis et aëris eſt aſcenſus ex centro terrae ad coelum; aquae et terrae, verſus centrum.

XIX. Natura ignis calida eſt et ſicca, ac eſt leuior iſtis omnibus; aër autem calidus et humidus; aqua frigida et humida, terra frigida et ſicca et eſt grauior iſtis omnibus.

XX. In quolibet corpore ex iſtis quatuor compoſito inuenitur frigidum et calidum, humidum ac ſiccum coniunctim, ſed in quibusdam corporibus praedominatur ignis, in aliis aër, et ſic porro.

XXI. Quicquid ex elementis compoſitum eſt, tandem diſſoluitur, et ex vno in aliud tranſit, donec in elementum ſuum redeat.

XXII. Quatuor iſta elementa perpetuo inuicem permutantur, quolibet die ac hora, ſecundum partes ſuas, non iuxta totum corpus.

XXIII. Nunquam conſpicitur materia ſine forma, aut forma ſine materia; vtriusque tamen diſtinctio fit intellectu, qui ſolus formam concipit et comprehendit.

XXIV. Anima cuiuslibet carnis eſt forma eius, quam Deus ei dedit.

XXV. Intellectus exiſtens in anima hominis eſt forma hominis perfecti, cum ſuo intellectu.

Ex his omnibus facile intelligitur Peripateticus, et quidem Auerrois diſcipulus. Ex his vero de ceteris φιλοσοφουμένοις Iudaeorum eſto iudicium.

§. IV. Philoſophiae moralis facies inter Iudaeos qualis fuerit, antequam Ariſtotelem ſequi et de virtutibus iuxta eius praecepta cum decalogo confuſa diſſerere coeperunt, ſupra dictum eſt. Nempe aut plane nihil inuenitur, aut exiguae tantum ſcintillae hanc noctem diſtinguunt, quae paſſim in ſcriptis Talmudicis veluti tenues igniculi deliteſcunt. Vnus libellus *Pirke abhoth*, qui Tanaitarum ſententias comprehendit, moralem doctrinam exhibet: ex quo vt lector habeat aliquod moralis quoque doctrinae ſpecimen, doctorum celeberrimorum effata quaedam feremus, quae ex rationis principiis cognoſci poſſunt: quae enim reuela-

Philoſophia moralis Iudaeorum.

uelatione et traditione nituntur, ad hanc nostram tractationem non pertinent. Non vero compendium aliquod systematicum moralis philosophiae expectandum est, sed dicta tantum paraenetica, ex quibus de moralibus Iudaeorum principiis et regulis iudicandum. Nam a synagogae magnae temporibus vsque ad Talmudis obsignationem sententias doctorum Iudaicorum in isto libello comprehendi, ex eo disci potest, quod supra de illo exposuimus [p]. Illustriora vero doctorum horum apophthegmata haec sunt:

I. Ne sitis sicut serui, qui seruiunt domino ea conditione, vt mercedem accipiant, sed estote sicut serui, qui seruiunt domino suo sine spe mercedis, sitque timor Dei semper ante oculos vestros. Pulcherrimam sententiam hanc Antigoni Sochaei occasionem Sadducaeismo dedisse, supra prolixe enarrauimus, monentes, ad praeiudicia gentis suae, temporalia operum praemia tantum affectantis, remouenda eum respexisse: vix enim amorem illum purum, sui ipsius in seruiendo Deo rationem prorsus non habentem, qui nonnullis recentiori tempore placuit, in animo habuisse, credibile est.

II. Qui nati sunt, morientur, qui mortui sunt, reuiuiscent, qui reuiuiscent, iudicabuntur. Scient omnes, quod Deus est formator et creator: ipse est, qui animaduertit omnia, ipse iudex est, ipse testis est, ipse est, qui accusat in iudicio. Ipse est, qui in futurum iudicabit. Benedictus sit ipse, quoniam non est coram ipso prauitas, neque obliuio, neque acceptio personarum, neque acceptatio muneris, omnia enim sua sunt. Noueris insuper, quod omnia iuxta subductam rationem transigentur. Neque securum te faciat malus genius tuus, quasi sepulchrum futurum sit refugium tuum. Te quidem nolente formatus es, te vel nolente viues, te vel nolente morieris. Tandemque futurum est, vt stes coram iudicio, redditurus rationem coram rege omnium regum, qui est Deus sanctus benedictus. Ita R. Eleazar Kapernaita [q].

III. Tria haec diligenter considera, et nunquam incides in manus transgressionis: Quod nempe supra te sit oculus omnia videns, auris omnia audiens, et quod omnia ac singula tua opera in libro sint scripta: Ribbi, id est, R. Iehuda Hakkadosch [r].

IV. Tria haec diligenter considera, et non incides in manus transgressionis: vnde veneris? quonam tendas? coram quonam ratio tibi sit reddenda? Vnde venisti? ex gutta foetida. Quo tendis? ad terram, tineam et vermes. Cui reddes rationem? regi regum Deo sancto benedicto. R. Akabia Ben Mahaliel [s], cum Akibha non confundendus, quod tantum non accidit OTTHONI [t].

V. Omnes

p) Collegit IAC. PHIL. HARTMANNVS loca parallela capitulorum PP. in scriptis Talmudicis obuia, eaque ad illa in Latina quam dedit versione Giessae 1708. 4. notauit, quae specimen esse possunt philosophiae moralis Talmudicae.

q) c. IV. §. 22. p. 32.

r) c. II. §. 1. p. 8.

s) c. III. §. 1. p. 1[illegible]

t) Hist. doct. Mischn. p. 72. sq. quem errore etiam errauit VORSTIVS in Zemach Dauid p. [illegible] conf. RELANDVS ad h. l.

V. Omnes actiones tuae fiant in nomine Dei et ad gloriam Dei. R. Iose [u].

VI. Da Deo de suo, quoniam tu, et quaecunque habes, illius sunt. Dictum R. Eliezer Ben Iehuda [x], quem ob largissimam stipem in pauperes erogatam clarissimum fuisse tradit *Iuchasin* [y]: ex quo intelligitur, sententiam hanc proprie de operibus misericordiae large atque hilariter praestandis esse accipiendam.

VII. Vbi non est timor Dei, ibi non est sapientia, vbi non est scientia, ibi non est prudentia. R. Eleazar Ben Azaria [z].

VIII. Via bona est, oculus bonus, socius bonus, vicinus bonus, qui praeuidet futurum, et cor bonum. Discipuli R. Iochananis. Videtur in toto hoc §. auctor imitatus fuisse dicta sapientum Graeciae [a].

IX. Resipisce diem vnam ante mortem tuam. R. Eliezer [b], qui poenitentiae nullam faciendam esse moram, eo quod dies mortis incerta, ita eleganter per prouerbium monuit.

X. Noctu euigilans, et solus deambulans aut iter faciens, et conuertens cor suum ad cogitationes futiles, hic ream facit animam suam. R. Hanina Ben Hachinai [c]. Ita et *Ioma* [d]: *Peccati cogitationes grauiores sunt ipso peccato.*

XI. Cuiuscunque sapientia maior est operibus eius, illius sapientia non est solida. Cuius metus de peccato praecedit sapientiam eius, illius sapientia manet stabilis. Sapientiam hoc loco pro eruditione sumit apophtegmatis auctor R. Hanina Ben Dosa [e], et voluntatis rectitudinem ante intellectus perfectionem requirit.

XII. Qui discit eo fine, vt alios doceat, in eius manum sufficienter traditur et ad discendum et ad docendum. Qui vero ea conditione discit, vt faciat, in eius manum affatim traditur, quod discat, doceat, custodiat et faciat. R. Ismael [f].

XIII. Sapiens is est, qui discit a quouis homine. R. Schimeon Ben Zoma [g], qui stante et euerso templo vixit, et propter egregias conciones fuit celeberrimus, hunc viuum in Paradisum translatum fuisse, Iudaei iactant [h].

XIV. Septem res sunt in sapiente: non loquitur coram eo, qui est maior sapientia et auctoritate: non intercedit sermonibus sociis sui: non respondet praecipitanter et inconsiderate: interrogat rite, et respondet apposite: de primo dicit primum, et de vltimo vltimum: de eo quod non audiuit, dicit, hoc non audiui, et confitetur veritatem [i].

XV. Lex

u) c. II. §. 12. p. 14.
x) c. III. §. 7. p. 20.
y) p. 51. Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 812.
z) c. III. §. 17. p. 24.
a) c. II. §. 9. p. 12.
b) Ibid. §. 10. p. 13.
c) c. III. §. 4. p. 18.
d) f. 29. a.
e) c. III. §. 9. p. 20.
f) c. IV. §. 5. p. 27.
g) c. IV. §. 1. p. 25.
h) Vid. RELAND. ad OTTH. Hist. Mischna. p. 138. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 865.
i) c. V. §. 7. p. 35.

XV. Lex (id est eruditio et philosophia Iudaica) quadraginta et octo rebus acquiritur: discendo, auscultatione auris, dispositione et elocutione labiorum, attentione animi, intelligentia cordis, terrore, timore, mansuetudine, laetitia, frequentatione et conuersatione sapientum, repetitione accurata cum sociis, disputationibus condiscipulorum, sedulitate, lectione biblica, studio Talmudico, imminutione negotiorum, diminutione somni, voluptatum, lusus, viae terrae (id est consuetudinis et praeiudiciorum plebis) longanimitate, hilaritate cordis, fidem adhibendo sapientibus, patientia in afflictionibus, modico somno, modica negotiatione, modica locutione, modico risu, modica conuersatione hominum. Agnoscendo locum suum, gaudendo in portione sua, faciendo sepem verbis suis, nihil boni adscribendo sibi ipsi, ex Dei amore dato Deum amando, diligendo homines, sectando iustitiam, amando correptiones, diligendo aequitates, vitando honores, non efferendo se ob doctrinam suam, non nimium gaudendo ob institutionem suam, ferendo aequale iugum cum sociis suis, iudicando socium suum ad lancem innocentiae, reducendo eum ad veritatem, hortando ad pacem, doctrinam suam solide confirmando, quaerendo et respondendo, audiendo et proficiendo, discendo ea conditione, vt doceat, discendo ea conditione, vt faciat, praeceptoris sui sapientiam laudando, et rectificando lectiones eius, dicendo rem quamuis sub nomine auctoris sui [k].

XVI. Qui discit a socio suo caput vnum, vel lectionem vnam, aut versum vnum, vel tantum literam vnam, tenetur illi deferre honorem [l].

XVII. Esto cautus in doctrina, nam error in doctrina habetur pro superbia. R. Iehuda [m].

XVIII. Qui elato animo est in docendo, is stultus, impius et amens merito est dicendus. R. Ismael Ben Iose [n].

XIX. Verecundus non bene discit, et iracundus non bene docet, et nullus, qui negotiatur multum, euadit sapiens. R. Hillel [o], quem Schammaiam collegam hoc dicto impetere voluisse, ex iis quae de moribus placidis Hillelis et iracundis Schammai supra narrata sunt, colligi potest. Et tamen illi sequens apophthegma tribuitur:

XX. Fac legem tuam fixam, loquere parum et fac multum, et esto excipiens quemuis vultu placido [p].

XXI. Pulchra est doctrina legis cum artificio aliquo adiuncto: labor enim vtriusque obliuisci facit peccati. Nititur sententia haec R. Gamalielis filii Iehudae sancti [q] consuetudine doctorum Iudaicorum, qui, vt gratis docere possent, praeter legis docendae munus opificium etiam exercuerunt. Ita R. Iose cerdo fuit, R. Iochanan sutor, &c. Iniunctum itaque in tr. *Berachoth* [r], vt quisque filium suum doceat opificium. Plura dabunt

k) c. VI. §. 5. 6. p. 44. 45.
l) Ibid. §. 3. p. 43.
m) c. IV. §. 13. p. 29.
n) Ibid. §. 7. p. 28.
o) c. II. §. 5. p. 10.
p) c. I. §. 15. p. 7.
q) c. II. §. 2. p. 8.
r) f. 63. b.

bunt LIGHTFOOTVS [s], et quos laudat WOLFIVS [t]. Exemplum sacrum esto D. Paulus sub Gamaliele studiis operam nauans, et tamen σκηνοποιός.

XXII. Ne cupias gloriam ampliorem eruditione tua [u].

XXIII. Nihil homini inuenitur melius silentio. Silentium enim est sepes sapientiae. R. Schimeon Ben Gamlel et R. Akibha [x].

XXIV. Cautus sis in verbis tuis, ne alii ex iis fallere discant. R. Schimeon Ben Schetach [y].

XXV. Tribus rebus conseruatur mundus, veritate, iudicio et pace. R. Schimeon Ben Gamliel [z].

XXVI. Risus et leuitas capitis assuefaciunt hominem ad scortationem. R. Akibha [a].

XXVII. Is est fortis, qui vincit concupiscentiam suam; is est diues, qui gaudet de portione sua. Is est honore dignus, qui honorat alios. R. Schimeon Ben Soma [b].

XXVIII. Qui impudenti est facie, ad gehennam, qui vero modestus est et verecundus, ad paradisum. R. Iehuda Ben Thama [c]. Verecundia autem ita aliis describitur [d]; quid est verecundia? ne facies in occulto cuius te pudeat in propatulo.

XXIX. Elonga te a vicino malo, neque associa te cum impio, neque despera de vindicta. R. Nithai Arbelita [e].

XXX. Ne multiplices sermones cum muliere, etiam cum vxore tua, multo minus cum vxore proximi tui. Omni enim tempore quo homo multiplicat colloquium cum muliere, accersit malum sibimet ipsi, et impeditur a studio legis, tandemque descendit in gehennam. R. Iose Ben Iochanan [f]. Valde contemsit foeminas et eruditione atque eruditorum consortio indignas censuit fastus doctorum Iudaicorum, cuius exempla pluscula, historiam literariam foeminarum Iudaicarum illustrantia dabit B. ZELTNERI [g] industria. Adeo vero insaniunt, vt de Iudaeis idiotis in Talmude [h] dicatur: esse eos abominationem, et eorum vxores insecta, et filias bestias.

XXXI. Cauete ab iis, qui in potestate sunt constituti, non enim adiungunt se hominibus, nisi propriae necessitatis caussa. Amicos se simulant, quamdiu vtilitatem inde percipiunt, sed non assistunt homini tempore calamitatis eius. R. Gamaliel tertius [i].

XXXII. Ne iudices proximum tuum, donec pertigeris ad locum ipsius, et iudica quemuis ad lancem innocentiae. R. Hillel et R. Iehoschua Ben Perachia [k].

s) Ad Marc. VI. 3.
t) Cur. philolog. ad Act. XVIII. 3. p. 1273. BVXTORF. Lex. Talm. v. אומנורת column. 120. ZELTNER. diss. de Priscilla §. 21. TRIGLANDIVS de Karaeis p. 165.
u) c. VI. §. 4. p. 43.
x) §. 17. p. 7. c. III. §. 13. p. 22.
y) c. I. §. 11. p. 5.
z) c. I. §. 18. p. 8.
a) c. III. §. 13. p. 23.
b) c. IV. §. 1. p. 25.
c) c. V. §. 20. p. 42.
d) Tr. Mischar Happeninim c. 31.
e) c. I. §. 7. p. 4.
f) c. I. §. 5. p. 2.
g) Disp. de Alexandra, et de Beruria.
h) Tr. Pesachim f. 49. col. 2. conf. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. I. c. 16. p. 720.
i) c. II. §. 6. p. 9.
k) c. I. §. 6. p. 3.

XXXIII. Ne specta cantharum, sed id quod in eo est, nam saepe cantharus nouus repletus est vino veteri, interdum cantharus vetus est, in quo nec nouum vinum est. R. Iehuda sanctus [l], quem ita iugulasse praeiudicium ab externo vultu et habitu desumtum, facile intelligitur. Ex hoc apophthegmate enata videtur fabula, de filia imperatoris, Iehudam ob habitum sordidum deridente, quam supra explosimus.

XXXIV. Esto humilis erga quemuis hominem, nam qui quaerit extendere nomen suum, perdit illud R. Meir et R. Hillel [m].

XXXV. Odi principatum vel magisterium, neque familiaris sis principatui. Dictum hoc esse in Hillelem principem synagogae, quocum lites fouebat Schemaia, sententiae huius auctor [n], ex historia vtriusque supra enarrata coniici non sine virisimilitudine potest.

XXXVI. Noli te ipsum facere actorem iudiciorum, vel caussarum forensium. R. Iehuda Ben Tabbai [o].

XXXVII. Sit gloria amici tui aeque chara ac tua R. Eliezer [p].

XXXVIII. Multiplicans diuitias, multiplicat curas; multiplicans mulieres, multiplicat veneficia; multiplicans ancillas, multiplicat scorta; multiplicans seruos, multiplicat fures; multiplicans legem, multiplicat vitam. Ribbi [q]. Sugillat ostentationem suae gentis magna familia se efferentis, simulque Pharisaicum fastum prodit, qui de mulieribus, ancillis, seruis nihil boni sperabat, quod essent filii terrae. Nam probissimam etiam mulierem superstitioni, in maleficia desinenti, addictam esse, pronunciant superbi magistri [r].

SECTIO II.

DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM EXOTERICA, SIVE CABBALISTICA.

§. I.

Philosophiae Cabbalisticae nomen et scriptores.

Considerata philosophia Iudaeorum exoterica, ad esotericam atque arcanam siue mysticam tractatio nostra conuertitur, quam obscuram intricatamque esse, ex iis, quae de eius historia, docendi modo, librisque diximus, intelligi sine labore potest, adeoque attentione opus habet, vt, quid placuerit obscurissimis philosophis e latebris suis prouocatis, deprehendi tandem queat. Vocatur haec philosophia Cabbalistica, quod nomen a voce Hebraea קבל, *Kibbel* [s], *accipere*, vel

l) c. IV. §. 20. p. 31.
m) Ibid. c. I. §. 13. p. 6.
n) Ibid. §. 10. p. 13.
o) Ibid. §. 8. p. 4.
p) c. II. §. 10. p. 13.
q) §. 7. p. 11.
r) Tr. Kiddusch. in fine.
s) BVXTORF. Lex. Rabb. v. קבל p. 1453.

vel *recipere*, originem accepit, et neque in ſcriptura S. neque apud ſcriptores eccleſiaſticos occurrit, vt iam IOANNI REVCHLINO [b] notatum, qui quoque obſeruauit, Ioannem Picum Mirandulanum primum fuiſſe, qui voce Latina Cabbala, Romanis auribus hactenus inaudita, vſus fuerit. Immo nec inter Iudaeos vltimam antiquitatem nomen hoc קבלה tueri poſſe, ex eo recte demonſtratur, quod in antiquiſſimis Hebraeorum ſcriptis non occurrat, et tantum in libris Talmudicis Rabbiniсisque, Iudaeorum, qui Chaldaiſmi veſtigia plurima habent, reperiatur. Quod mirandum non eſſe videtur, cum initio arcaniſſime habitam hanc philoſophiam, et tantum in Palaeſtina inter paucos eius diſcipulos sacerrimo ſilentio quaſi obſignatam et cuſtoditam fuiſſe, ex antecedentibus conſtet. Ipſa vox קבלה, Kabbala, diuerſas ſignificationes apud Iudaeos habet. Nam nunc traditionem oralem, quam a Moſe viriſque ſanctis ſe accepiſſe iactant, illa voce innuunt [c], nunc de ſcriptis propheticis totaque eccleſiae Iudaicae doctrina intelligunt; nunc arcana dogmata quaeuis, maxime vero magica, illo nomine appellant, ſtrictiſſima tamen ſignificatione doctrinam hanc myſticam et philoſophiam occultam ea voce comprehendunt. Non deſunt quidem, qui Cabbalae mentionem a PLINIO [d] iam factam eſſe contendant, eo quod de magia diſſerens ſcribat, ſi quorundam codicum lectionem ſequamur: *eſt et alia magices factio a Moſe et Iamne et Iochabele Iudaeis pendens*, vbi hominem Romanum nomen Hebraeum non recte cepiſſe, et ex Cabbala Iochabele efformaſſe ſuſpicantur. Aſt falli iſtam coniecturam inde certiſſima ratione euincitur, quia omnes ſcriptores, Plinio aetate vel pares vel ſuppares, hoc nomen ignorant, nec oſtendi cauſſa poteſt, cur ſoli Plinio nomen ceteris omnibus ignotum innotuerit. Et quamuis immerito BOCHARTVS [e], eundem locum ita afferens, vapulet IOANNI HARDVINO [f], qui in omnibus libris non Iochabele, ſed Iotape legi contendit, cum contrarium editio Frobeniana [ff], cuius lectionem in margine quoque expreſſit IACOBVS DALECHAMPIVS [g], teſtetur, dubitandum tamen non eſt, nomen Hebraeum Romanis auribus inſuetum vel ab ipſo Plinio corrupte expreſſum, vel ab exſcriptoribus, qui nobiliſſimum opus miſere truncarunt deprauaruntque, vitiatum fuiſſe, nec probabilitate caret Bocharti coniectura, Iochabedem Moſis matrem Plinium in animo habuiſſe, eamque in hominem magum conuertiſſe, qua ratione etiam Wechelianae editionis margo lectionem hanc exprimit. Inde ſine veriſimilitudine coniicit IONAS DANIEL SCHRAMMVS V. C. [h] eſſe verbum Arabica forma in futuro tempore ex Coniug.

 Paël

b) De arte Cabb. L. I. p. 629. coll. Piſtor.
c) Vid. Lexicographi paſſim, R. NATHAN Aruch pag. 155. BVXTORF. l. c. pag. 1453. HOTTINGER. theſaur. philol. L. I. c. 3. ſ. 5. p. 4. IO. MORIN. exerc. bibl. L. II. ex. 9. p. 52. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. I. p. 92. aliique.
d) Hiſt. natur. L. XXX. c. 1.
e) Hierozoic. L. II. c. 53. p. 645.
f) Ad h. l. T. IV. p. 727.
ff) Obſeruauit hoc REIMMANNVS Intr. in hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 338. edidit hanc editionem Frobenius 1530.
g) In editione Wecheliana Fr. 1608. 8.
h) Introd. in dialect. Cabbaleor. c. 1. §. 10. pag. 14.

Paël expressum יקבלה *Iokkabela*, sic vt Plinius Cabbalae, Arabica locutione expressae notitiam habuisse videatur. Hoc enim sine teste dicitur, nec ostendi potest vel leuissima verisimilitudinis vmbra, Cabbalae nomen inter Arabes tum notum fuisse. Alii in noui foederis libris vestigia nominis huius se deprehendisse sibi visi sunt, eo quod vocem ἀποδοχή eodem plane sensu, quem vox קבלה fundit, adhibeat D. PAVLVS [i] apostolus. Ast hi quoque a recepto vocis apud Graecos passim occurrentis [k] vsu et significatione sine vlla ratione discedunt, adeoque audiendi non sunt. Certum enim et indubitatum est, vocem hanc longe serius innotuisse, et inter Christianos ante Pici tempora non auditam fuisse. Mirandum itaque magnopere non est, inuentum fuisse eo tempore, qui somniaret, Cabbalam fuisse hominem quendam perfidum et diabolicum, qui multa contra Christianos scripserit, et sequaces habeat dictos Cabbalistas, vt ipse IO. PICVS MIRANDVLANVS [l] narrat, cui similes alios addunt HOTTINGERVS [ll] et IOANNES LEVSDENIVS [m]. Nam in notioribus Iudaicae historiae partibus, quam sunt Cabbalisticae, tales soloecismos literarios passim admissos esse, viris doctis de hoc lapsus genere curiosis notatum est [n]. Nominis vero huius rationem eam nunc sequimur, qua non traditio oralis in genere, sed specialis illa indigitatur, quae venerabili traditiuae philosophiae nomine, arcanas Iudaeorum opiniones metaphysicas, physicas et pneumaticas nobis exhibet. Eius vero historiam resque qui exposuerint inter Iudaeos, dogmata qui explicuerint in gente recutita, ex antecedentibus repetendum est. Christianorum vero diligentiam enarrauit, scriptorumque de Cabbala indicem alphabeticum nobis exhibuit, desideratissimus WOLFIVS [o], qui alio loco supplementa [p] quoque ad hanc historiae literariae partem dedit: quibus adiungendus est IOANNES ALBERTVS FABRICIVS [q]. Quod studium enumerandi scriptores de Cabbala, praestitere quoque IO. REVCHLINVS [r], THEODORVS HACKSPANIVS [s], et IAC. FRIDERICVS REIMMANNVS [ſ]. Inter hos vero Cabbalisticos scriptores Christianos primum omnino locum et attentionem peculiarem meretur Mirandulae comes, Ioannea Picus, cuius vitae historiam eius ex fratre nepos IO. FRANCISCVS PICVS conscripsit, suisque et patruelis scriptis [ſſ] praefixit, et quo illius compendium expressit IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [t]. Doctissimo huic iuueni, quem ob rarissimam et inusitatam prorsus illius iuuenilis aetatis eruditionem, Phoenicem eruditorum vocatum esse, constat, prima studii

i) 1 Tim. I. 15.

k) Vid. APOLLON. ep. 2. 12. et OLEAR. ad h. l. p. 385. SEXT. EMPIR. L. VII. ſ. 401. et FABRIC. ad h. l. DIOG. LAERT. L. VII. ſ. 35. et MENAG. ad h. l.

l) In Apolog. p. 116.

ll) loc. cit.

m) In philologo Hebraeo diſſ. XXVI. §. 7.

n) Vid. Ven. MICH. LILIENTHAL. de soloecismo liter. §. 19. sel. hist. et liter. p. 356.

o) l. c. L. VII. c. 3. §. 12. p. 1243. seqq.

p) S. IV. p. 734. seqq.

q) Bibliograph. antiquar. c. VIII. p. 244.

r) De arte Cabb. L. I. p. 629.

s) De Cabbala.

ſ) l. c. L. I. c. 15. p. 456.

ſſ) Basileae 1601. fol. editis.

t) Intr. in hist. philos. Hebr. §. 34. p. 224 seqq.

studii Cabbalistici initia debemus. Is enim ex libris quibusdam Cabbalisticis, quos magno aere redemerat, vt supra narratum, singularem quandam philosophiam Cabbalisticam, Chaldaeam, Orphicam, Trimegisticam, Pythagoricam, sibi conflauit, et affixas Romae CM theses ex veteri theologia et philosophia consarcinatas omnibus omnium locorum eruditis ventilandas proposuit, quorum summam discent, qui operibus Picorum rarius occurrentibus destituuntur, a Io. Francisco Bvddeo [*]. Legi tamen eo nomine merentur, vt ex quo fonte ineptum, quod tot viros doctos fascinauit auctoritatis praeiudicium et veneratio Cabbalae fluxerit, intelligatur: patebit enim ex hac prima eius inter Christianos origine, subtilissimum quidem, at nec satis cautum nec iudicio tantopere, quam ingenii viribus instructum iuuenem inepta et male cohaerente commixtione doctrinarum Iudaicarum, Christianarum et gentilium miserum chaos orbi philosophico obtrusisse. In quo tamen, licet peccasse censendus sit, excusationem meretur, eo quod coetui Romanae ecclesiae addictus, traditionem suo tempore extolli magnifice, et scripturae aequiparari audiuerat, et nescio quae dogmata arcana ad posteros propagata fuisse crediderat. Praeiudicio enim illo occupatus, libros istos Cabbalisticos, quos ipsi pro genuinis vendiderant, licet spurii fuerint, esse foetus Esdrae, cum veteris ecclesiae Iudaicae doctrinam eos continere sibi persuadebat, tum, quod multa dogmata, quibus fauebat ecclesia Romana in iis deprehendisset, veros fontes traditionis tantopere depraedicatae sibi detexisse, eaque in scriptis Cabbalisticis se inuenisse arbitrabatur, quae Christiani de SS. Trinitate, de nomine Iesu, et filio Dei, de eius vnione personali, incarnatione, redemtione, passione, morte, et resurrectione, veteris testamenti oblatione, baptismo, purgatorio aliisque dogmatibus, quae in ecclesia tum personabant, hactenus docuerant. Haec cum Christianae religioni magno cedere emolumento viderentur, et res obscura et hactenus ignorata, nescio quos thesauros promitteret, factum est, vt magno impetu in Cabbalae venerationem viri multi docti ruerent, qui Picum sibi ducem elegerant. Cuius tamen industria tantum abest, vt omnibus placuerit, vt non tantum defendere theses suas Romae prohibitus sit, sed tredecim quoque haereseos stigmate notarentur; quarum orthodoxiam peculiari apologia conscripta defendere, consensumque earum cum dogmatibus Romanae ecclesiae demonstrare sategit. Nec deposuit hoc praeiudicium in aliis quoque scriptis suis Picus, sed errorem errore auxit, et Cabbalam iam, eo nomine haut dignam et a Cabbalistarum Iudaicorum mente longe abeuntem, cum Platonicis et Aristotelicis opinionibus nefando syncretismo conciliauit, cuius specimina si lubet, in *opere* eius *Heptaplo* videas. Pici vestigia pressit Ioannes Reuchlinus, elegantiorum literarum inter Germanos restaurator praecipuus, cuius vitae meritorumque historiam *Tomo quarto* accurate delineabimus. Is cum se Pythagoricae potissimum philo-

*) l. c. p. 230. seqq.

philoſophiae addixiſſet, quam ab Hebraeis deriuatam fuiſſe cum veteris eccleſiae doctoribus multis credebat, ad fontes eius ſe peruenturum eſſe ſperans, ſi veterum Hebraeorum ſapientiam, qua arcanam eius partem, rimaretur, Cabbaliſticam philoſophiam ſibi excolendam eſſe ſtatuit, ſiue ita Pythagorica dogmata illuſtraturus, ſiue reuera Cabbaliſtica ſtudia gentilis eruditionis apparatu commendaturus, vt non nemini viſum [v]. Illud certum, duobus libris, tum *de arte Cabbaliſtica*, tum *de verbo mirifico*, Cabbaliſtica eum placita illuſtrare ſtuduiſſe, parum vero ad Pythagorica dogmata et aenigmata ſoluenda lucis attuliſſe. Quicunque vero eius ſcopus fuerit, de quo alio loco [w] diſpiciemus, illud indubitatum, conſtituiſſe ſibi virum cetera ſummum et de Germania noſtra immortaliter meritum, ſed φιλόλογον μᾶλλον ἤ φιλόσοφον vt Plotoni de Longino iudicio vtamur, Pſeudo-philoſophiam quamdam ſyncretiſticam ex Iudaicis, Graecis, et Chriſtianis principiis conflatam, et neutrius partis ſententiam atque mentem recte explicantem, Cabbalae etiam literali magis eiusque ſymbolis, quam reali et philoſophicae inhaeſiſſe. A quibus duumuiris mos poſtea ad noſtra fere tempora inter eruditos inoleuit, vt qui de Cabbala tractaturi eſſent, Cabbaliſticis tantum ſymbolis, quae in literarum nominumque varia combinatione, transmutatione vſuque conſtant, vterentur ad explicanda ea Chriſtianorum dogmata, quae ab Hebraeis ad gentiles philoſophos maxime Pythagoram et Platonem, et ab his ad Chriſtianos dimanaſſe credebant. De quo philoſophorum genere cum *Tomo quarto* ex inſtituto dicentum ſit, hic nihil amplius addimus; notantes tantummodo, iudicium in hoc philoſophiae genere tantopere neceſſarium, illos quoque in Reuchlino deſideraſſe [x], qui ob ſtudium Cabbaliſticum eum in pretio habendum eſſe ſtatuunt [y]. Poſt Reuchlinum *de Cabbalae* ſtudio meruit Paulus Riccius Ex-Iudaeus, qui Papiae docuit, et ſanitati Maximiliani I. praefectus fuit, de cuius vita, meritisque legenda ſunt, quae poſt Melchiorem Adami [z] viri literatiſſimi, P. Bayle [a], Pavlvs Colomesivs [b], Iacobvs Basnagivs [c] et I. C. Wolfivs [d] collegerunt. Inter illius *opuſcula varia* enim reperitur etiam *Iſagoge in Cabbaliſtarum eruditionem*, quod breue eſt compendium R. Gecatiliae *Schaare orah*, id eſt, *portae lucis*, quod etiam in Piſtoriana ſcriptorum Cabbaliſticorum collectione legitur, et a Cl. Schrammio *introductioni in dialecticam Cabbaleorum* eſt adiectum. Eadem etiam veſtigia preſſit in libro *de coeleſti agricultura*, in quo contra atheos infideles, Iudaeosque diſputat, multaque ex Cabbala, qualem Picus et Reuchlinus formauerant, adducit. Eadem porro Sec. XVI via inceſſit Archange-

v) Stoll. Intr. in hiſt. lit. P. II. c. I. §. 80. pag. 391.

w) T. IV. inter philoſophos Pythagorico-Platonico-Cabbaliſticos.

x) Vid. illuſtris Seckendorfivs Hiſt. Lutheran. p. 251.

y) Bvddevs l. c. §. 35. p. 251. ſeq. 254.

z) Vit. Medic. p. 9.

a) Dict. T. IV. art. Riccius p. 54.

b) In Italia Orient. p. 17. ſeqq.

c) Hiſtor. Iudaic P. IX p. 858.

d) Bibl. Hebr. P. I. p. 966.

angelus de Burgonouo Franciscano sodalitio adscriptus, qui et Picum et Cabbalam peculiari libro defendit, et *Cabbalistarum selectiora obscuraque dogmata a Ioanne Pico ex eorum commentationibus pridem excerpta, et nunc primum luculentissimis interpretationibus illustrata* [e], edidit, vel potius, obseruante CARPZOVIO [f] ex Reuchlini libro *de arte Cabbalistica* descripsit. Hos aliosque scriptores Cabbalisticos collegit et syllogen eorum dedit IOANNES PISTORIVS Nidanus, M. D. hoc titulo: *Artis Cabbalisticae, hoc est reconditae theologiae et philosophiae scriptorum tomus I*, [g] quem tamen secundus secutus haud est [h], sine dubio, quod emtores hae merces non reperirent. Seculo XVII plures inuenti sunt, qui Cabbalisticam philosophiam excoluisse sibi visi sunt, et certum sapientiae theosophicae genus, quod Cabbalae nomine honorarunt, fuere commenti. Quales praeter Paracelsum et Henricum Cornelium Agrippam Sec. XVI philosophos, fuit IVLIVS SPERBERVS, philosophus theosophicus vel fanaticus potius, de cuius vita scriptisque et philosophandi genere *Tomo quarto* ex instituto differemus. Is *precationes Cabbalisticas*, tractatum *de pretiosissimo thesauro Cabbalae*, hisque similes dedit, caue tamen Cabbalam Iudaeorum ibi explicatam credas, cum allegoricas tantum explicationes somniorum suorum theosophicorum isto nomine obtrudat, vt suo loco ostendetur. Potiori iure huc pertinet STEPHANVS RITTANGELIVS, qui librum *Iezirah*, cum R. ABRAHAM BEN DIOR, suisque commentariis edidit [i], vt supra dictum. Neglectum tamen plerisque Cabbalae studium iacuit, cum ob incertitudinem et obscuritatem non intelligeretur, donec vir illustris CHRISTIANVS KNORRIVS A ROSENROTH Duci Palatino Solisbaci a consiliis secretioribus et cancellarius ducatus, qui praeter chemiae studium Cabbalisticam quoque eruditionem Hebraeasque literas magno studio prosequebatur, clariorem ei lucem accenderet, postquam exhortationibus Helmontii patris, qui intimo amicitiae vinculo ei iungebatur, et hanc quoque philosophiam deperibat, esset excitatus, et ad consilia hunc in finem capta exsequenda pecunia quoque adiutus; quod occasionem dedit Mosi Germano [k], Helmontio Cabbalae denudatae editionem adscribendi, in quo tamen falsus est. Ipse enim Knorrius hanc nobis in Cimmeriis his tenebris facem praetulit. Is cum praeter aulae et iustitiae negotia, quibus maxima fide et vigili cura praeerat [l], et chemicae et Hebraicae, Rabbinicae

e) Venet. 1569. 8.

f) Introd. in theol. Iud. c. VI. p. 81.

g) Basil. 1581. fol. Comprehenduntur autem eo Tomo R. IOSEPH CASTILIENSIS siue GECATILIAE porta lucis, LEONIS HEBRAEI de amore dialogi tres, IO. REVCHLINI de arte Cabbalistica, et de verbo mirifico, ARCH. BVRGONOVENSIS interpretatio in selectiora Cabbalistarum dogmata et liber Iezirah.

h) Errat igitur MORHOFIVS, qui Polyhist. T. I. L. I. c. 10. p. 99. aliquot volumina scriptorum Cabbalisticorum Pistorio tribuit, confer. REIMMANN. Cat. crit. bibl. theolog. p. 871. seqq.

i) Amstelodami. 1675. 8.

k) Apud Cl. WACHTERVM in Spinozismo in Iudaismo detecto p. 75.

l) Videnda de eius vita narratio CHRISTIANI THEOPHILI VNGERI in nouis literariis Lipsiensibus Latinis 1718. p. 191. seqq.

nicae atque Cabbalisticae eruditioni se totum tradidisset, Henrici Mori exemplo, qui circa eadem tempora Cabbalisticam philosophiam Pythagorico habitu indutam in scenam producere tentabat, vt *Tomo quarto* narrabitur, excitatus, et ab Helmontio, vt dictum, consilio adiutus Cabbalistarum scripta longe rarissima et a Iudaeis sollicita cura abscondita, aere suo pretioque magno redemit, nactusque Iudaeum quendam in his literis versatissimum, et Cabbalistica mysteria apprime doctum, ex his libris, maxime vero R. Isaaci Loriiae et R. Abrahami Cohen Irirae scriptis ipsisque libris *Sohar*, *Iezirah*, aliisque supra enarratis arcanam Iudaeorum philosophiam accurate didicit. Neque sibi tantum hanc lucem acquisiuisse contentus, potiores scriptores Cabbalisticos, scriptaque lumen aliquod obscurissimae disciplinae conciliantia collegit, suisque commentationibus aucta duobus voluminibus edidit hoc titulo: *Kabbala denudata, seu doctrina Hebraeorum transcendentalis et metaphysica atque theologica, opus antiquissimae philosophiae barbaricae variis speciminibus refertissimum* [m]. Non patitur loci huius angustia, vt operis rari atque commemoratione dignissimi recensionem, historiam, fata, laudes et obtrectationes, hic adiiciamus. Restinguent tamen sitim omnem, qui haec nosse cupiunt ex iis, quae beatae memoriae viri longe doctissimi et celeberrimi IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [n], et IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS [o] attulerunt. Verbo tantum notamus, comprehendi parte prima: *Apparatum Cabbalisticum*, *Lexicon* scilicet *Cabbalisticum*, *Clauem ad Cabbalam antiquam ex libro Pardes*, *librum Schaare Orah*, *i. e. portam lucis R. Gecatiliae; R. Iizhak R. Loriae Cabbalam recentiorem; indicem plurimarum materiarum in ipso libro Sohar propositarum, compendium libri Cabbalistico-Chymici, Aesch mezareph dicti, de lapide philosophico;* parte secunda praeter alia *tabulas duas synopticas Kabbalisticas; cum explicationibus H. Mori; tractatum primum libri Druschim, seu introductionem metaphysicam ad Kabbalam, auctore R. Vizchak Loria, vna cum H. Mori quaestionibus et considerationibus; atque epistolas aliaque H. Mori ad Cabbalam pertinentia;* itemque *R. Mosis Corduero tractatus de anima et compendium libri Emek Hammelech.* Parte tertia et quarta exhibentur *R. Abraham Cohen Irirae porta coelorum*, qui liber omnium instar dux eligendus est, in cognoscendis mysteriis Cabbalistarum, ob ordinem et perspicuitatem, tum *tabulae siue arbores Kabbalisticae*, *et quinque compendia Kabbalistica*, *typis aeneis expressa.* Alter operis tomus, *librum Sohar restitutum* exhibet, et parte prima *synopsin* tradit *dogmatum vulgatiorum totius libri Sohar*, *sub certos titulos digestam*; altera *Introductionem* habet *in dogmata profundiora Libri Sohar;* tertia *libros Soharicos Siphra de Zeniutha*, qui est fundamentalis totius libri Sohar, deinde *Idra Rabba*, *et commentarium in istum librum a R. Chaiim Vital confectum; aliosque tractatus et com-*

m) Solisbaci 1677. 4. II. Vol.

n) Introd. in hist. philos. Hebraeorum l. c. p. 280.

o) Bibl. Hebr. P. II. p. 1233. seqq.

commentarios Soharicos; quarta: *Pneumaticam Kabbalisticam ex libro Beth Elohim R. Abraham Cohen Irirae, et Loriensis libro de reuolutione animarum* comprehendit. Quo tamen ipso non omnes libri *Sohar* tractatus nobis dedit, quos integriori editione publicos esse post haec edita demum iussit Knorrius p. Insigniter eum meruisse de philosophiae Cabbalisticae historia inde intelligi potest, quod primus nobis et libros arcanos Cabbalistarum detexit, et vt erat horum mysteriorum intelligentissimus, improbo labore obscuris accendere lucem sategit, et si verum fatendum, primus fuit, qui in Cabbalae philosophicae recessus arcanos et adyta nos introduxit, cum nihil certi antea de ea constaret, et plerumque cum Cabbala exegetica et literali confunderetur. Ad hunc itaque fontem recurrendum esse, in delineando Cabbalisticae philosophiae systemate quaecunque etiam illustris collectoris de Cabbala mens fuerit, ob quam multis laudatur, pluribus vero vapulat q, ex sequentibus luculenter constabit. Praeter Knorrium, et modo dictum, Henricus Morus, philosophus Britannus acutissimus, et Cabbalae philosophicae lucem scriptis suis accendit, et de sensu systematis Cabbalistici cum Knorrio amice disceptauit, et cum theologo Herbornensi SAMVELE ANDREAE r, de Cabbala contentionis serram reciprocauit, de quibus tamen lucubrationibus *Tomo quarto* plura enarranda sunt. Horum vestigiis insistere et profundiores Cabbalistarum sensus rimari sategit vir πολυμαθέστατος IOANNES GEORGIVS WACHTERVS, qui cum controuersiam cum R. Mose Germano, qui inter Christianos Petri Speethi nomen habuerat, de vero sensu systematis Cabbalistici fouisset, edidit tandem lingua Germanica: *Spinozismum in Iudaismo, id est, mundum per Cabbalam Iudaeorum hodiernam deificatum; et in Mose Germano detectum et refutatum.* Quo tamen in libro cum se perperam intellexisse quaedam Cabbalistarum crederet, edidit postea: *Elucidarium Cabbalisticum, siue reconditae Hebraeorum philosophiae breuem et succinctam recensionem* s. In vtroque libro magna eruditione auctor in eo versatur, vt consensum systematis Cabbalistici cum Spinozistico demonstret, et tamen discrimine, vt, cum in priore libro Cabbalistas atheismi reos peregisset, altero et illos et Spinozam ab ea macula absolueret, de qua re infra dicendum. Multa etiam emendat, quae vir summus I. FR. BVDDEVS ss de Cabbalistico systemate dixerat. Possent his addi scriptores plures, si historia literaria nobis scribenda esset, sed instituti ratio prohibet contentos, eos adduxisse, ad quos in sequentibus saepius prouocandum est. Commendanda tamen hic etiam ὡς ἐν παρόδῳ celeberrimorum virorum IACOBI BASNAGII et IOANNIS MAYE-

p) Solisbaci 1684. fol.

q) Vid. WOLF. l. c.

r) Scripsit is examen generale Cabbalae philosophicae H. Mori 1670. 4. Herbornae.

s) Romae, vel potius Rostochii, vt vult Wolfius, vel Berolini, vt coniicit Reimmannus, 1706. 8.

ss) Obs. Hal. T. I. obs. 1. et in Intr. in hist. phil. Hebraeorum.

MAYERI diligentia, quorum ille in *historiae Iudaicae* opere [t] prolixe de Cabbala egit, eamque historica et dogmatica ratione illustrauit; hic dissertationem dedit *de mysterio SS. trinitatis ex solius V. T. libris demonstrato atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum, praesertim Cabbalistarum rarissimis monumentis illustrato* [u], qua lux multa doctrinae sephirothicae accenditur. His aliisque praesidiis munitus si quis animo ab auctoritatis praeiudicio libero ad cognoscendam philosophiam Cabbalisticam accesserit, et ad origines eius paulo curatius attendat, protrahere is e latebris poterit obscurissimos philosophos. Quod ita praestare tentabimus, vt primo quidem in eo laborem, quantum fieri potest, ponamus omnem, vt veras Cabbalisticae philosophiae origines et progressum detegamus, deinde, naturam indolemque eius exponamus; tum eius diuisionem partesque excutiamus; et tunc demum vera eius principia exploremus, nexumque totius systematis Cabbalistici detegamus: quo in apricum prolato facile erit, singula vel potiora saltem Cabbalistarum dogmata exponere, hisque omnibus iudicium interponere sanum et a partium studio alienum reique conuenìens.

Origines philosophiae Cabbalisticae.

§. II. Origines veras philosophiae Cabbalisticae detegere res est magni fereque desperati laboris, adeo intricata, obscura et incerta hic sunt omnia, id quod plerumque euenire solet, vbi dogmata tacite irrepunt, et pedetentim adolescunt atque in certam formam systematisque habitum succrescunt. Nec ex virorum doctorum de hac Cabbalae origine disceptationibus lux magna sperari potest, quae tantopere inter se dissentiunt et sibi inuicem contradicunt, vt citius inter lucem et tenebras pacisci, quam has opiniones omnes conciliare inter se liceat. Quae sententiarum varietas maxime ex diuerso notionis, quam de Cabbala sibi finxere scriptores, ambitu et significationis vel extensione vel restrictione, cum laude vel vituperio coniuncta orta est [x]; prout enim quis Cabbalae definitionem, saepe non ex rei natura et indole, sed ex praeiudicio formatam pro fundamento posuit, ita enim de Cabbalae origine iudicauit, quo fieri non potuit, vt non multi errores irreperent, verique eius natales misere obscurarentur. Sed vt cuncta ordine lectoris oculis subiiciamus, et proprio eum iudicio vti iubeamus, paulo distinctius omnia enarranda sunt. Et I. quidem quod ad Iudaeos attinet, illi more suo in definiendis Cabbalae originibus prorsus insaniunt, eas ab Adamo, Abrahamo, Mose et Esdra deriuantes, de quibus nugis supra iam aliquid dictum, quod hic non repetimus [y]. Non omittendum tamen hoc loco est, quod de lapsu et transgressione Adami Cabbalistae garriunt, quorum solennis assertio est:

Iudaeorum de origine Cabbalae somnia.

trans-

t) Hist. Iud. L. III. c. 10. seqq. p. 270. seqq. L. IV. c. 7. 8. p. 128. seqq.

u) Harderouici 1712.

x) Conferendus WOLFIVS l. c. P. II. L. VII. c. I. §. 4. p. 1194. seqq.

y) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Adam not. D. p. 72. BASNAGE l. c. L. III. c. 10. p. 270. maxime vero EISENMENGERVS Iud. detect. P. I. c. 8. p. 312. seqq.

tranſgreſſio Adae fuit truncatio Malcuth, quo axiomate innuunt, Adamum, ſeparatione a circulo emanationum in regno diuino facta amiſiſſe et influxum ſephirarum ſuperiorum et ſapientiam Cabbaliſticam, de qua aſſertione videndus ANGELVS DE BVRGONOVO [z], qui tamen influxum ſephirarum in Malcuth, quae earum eſt infima, et in quam emanationes omnes ex mente Cabbaliſtarum deſinunt, et quaſi in centro comprehenduntur, cum influxu in Adamum confudit. Intelligi vero obſcura ſententia non poteſt ſine notitia ſephirarum, earumque fontis primogeniti hominis, quem Adam Kadmon vocant, quique ſumma et prima emanatio ex infinito diuinae lucis oceano eſt, ex quo tanquam ex radice ſua reliqua principia luminoſa, ſephiraeque ſcaturiuerunt, et qui vltimam inter decem luminis ſui radios fontesque ſephiram habet Malcuth, ſiue regnum, compendium omnium emanationum, quod ita in hominis actiones influit, vt totus ab eo dependeat, et eo influxu ab vno mundo in alium vsque ad primum rerum omnium fontem perducatur, non neceſſitante tamen emanationis ordine. His ſuppoſitis, quibus in ſequentibus lucem clariorem accendemus [a], ita de tranſgreſſione Adae et amiſſione luminis Cabbaliſtici atque ſeparatione a regno diuino praecipiunt, vt dicant, probe intellexiſſe Adamum, ſephirarum ſuperiorem triada, coronam, intelligentiam et ſapientiam latere in primo iſto Adamo, ſiue Meſſia, et in eo quoque radicari ſeptem emanationes poſteriores, adeoque per hanc emanationis ſeriem, qua lux diuina et infinita in regnum Dei propagetur, in Malcuth, id eſt regno Dei Meſſiam eſſe moderatorem vniuerſi, eo quod omnia per eum tanquam principiatum primum (veniam hic et in ſequentibus dabit lector beneuolus vocibus barbaris, ſine quibus vix intelligi obſcuri philoſophi poſſunt) exiſtant, et ex diuinitatis mari effluxerint. Id vero noluiſſe agnoſcere faterique, eo quod putaret, praeſtantiae ſuae aduerſum eſſe, nec poſſe ſe ad imaginem Dei conditum eſſe, Deumque perfecte referre, niſi etiam independentiae et libertatis gereret imaginem, ſicque ſperauiſſe, ſe, ſine mediatore illo, ſiue emanatione prima, ad Deum fontem fontium redire, foedusque operum inire poſſe: ſeparauiſſe itaque ſe a ceteris plantis arboris ſephirothicae, atque regnum DEI ab emanationum iſtarum ſerie maximo ſuo et poſteritatis ſuae malo auulſiſſe. Sanando itaque et ab errore reuocando Adamo Deum conſtituiſſe legem hortenſem et ſubornatum fuiſſe tentatorem ſerpentiformem, ſicque tranſgreſſionem procuratam, vt in arbore puſilla intelligeret, quod crimen in arborem ſephiroticam, primogenitum Dei ſiue Meſſiam commiſiſſet. Tunc vero demum amiſſo emanationis lumine intellexiſſe Adamum, quantae felicitatis iacturam fecerit, ſicque vere mortuum fuiſſe, extincta opinione et arrogantia, qua prius

z) In ſelectioribus Cabbaliſt. dogmatibus m. 19. ſeqq. ed. Venet. Accuratiora vero dat cel. WACHTERVS in elucidario Cabbaliſtico c. I. §. 1. ſeqq. p. 15. ſeqq.

a) Videndum interim Lexicon Cabbaliſticum v. אדם קדמון Cabb. denud. T. I. p. 30.

ductus erat, et de quaerenda emanationis via in Messia et se Dei regno adiungendo iterum cogitasse. Quae interpretatio celeberrimi axiomatis Cabbalistici cum systemate emanatiuo accurate cohaeret, et in philosophia quoque Orientali vestigia sua monstrat, in qua vna emanationum extra pleroma progressa et a diuina plenitudine separata materiaeque se iungens animae maiorum omnium occasionem dedit. Nec alia sunt, quae philosophia Alexandrina praecepit, caussam lapsus animorum exponens, vt ex illis intelligi potest, quae in delineatione systematis Alexandrini de anima supra dicta sunt. Vnde quantum errent illi, qui nescio quae mysteria Christianorum hic abscondi putant, et quam impura haec omnia sint, quilibet intelligit, fictasque Cabbalisticae eruditionis in Adamo origines manu quasi palpat. Vnde vero miraculosam Cabbalisticae sapientiae doctrinam Adamus praeter istum emanationis sephiroticae influxum acceperit, miras porro nobis fabulas et commenta Iudaei referunt, non contenti luminosam emanationum diuinarum notitiam et influxum Adamo tribuere, sed stulta quoque opinione persuasi, ista notitia emanationum diuinarum eiusque seriei et concatenationis pendentisque ab eo influxus mira eum potuisse praestare, quam scientiam Cabbalam practicam magicamque dici infra docebimus. Cui mendacio vt colorem quaerant, tradunt [b] Adamo adhuc in voluptatis horto versanti Angelum Rasiel librum de coelo attulisse, in quo res mirabiles summaeque efficaciae de mundo superiore fuerint comprehensae, eumque septuaginta duabus classibus sexcentisque et septuaginta libris sapientiam coelestem exhibuisse. Hunc librum vbi accepisset Adamus, angelos superiores ad discenda haec mysteria ad eum descendisse, Adamum autem id prohibitum arcana haec solum percepisse. Lapso vero protoplaste euolasse librum hunc mirificum; post eius preces, lachrymas et poenitentiam tamen restituisse Deum librum per angelum Raphaëlem, et sic ab Adamo ad Sethum et ad posteros fuisse propagatum et ad nostra vsque tempora seruatum. Quae omnia esse putidas fabulas nugantium et περίεργα sectantium Iudaeorum non melius intelligi potest, quam ex ipsius libri inspectione, quem diu arcanissimum seruauerunt Iudaei, licet scriptus in quorundam Christianorum manus peruenisset [c], donec R. ISAAC BEN ABRAHAM currentis seculi initio typis cum vulgaret [d], parum gratiae apud contribules meritus, qui librum fisco addici flammisque exuri optarunt [e]. Ex eius enim argumento [f] patet, non philosophiam Cabbalisticam in eo tradi, sed Cabbalam practicam siue magicam, exponique omnia angelorum et spirituum variorum, ac doceri, quomodo tam boni quam mali sint

b) Liber Sohar, par Bereschith. col. 171. EISENMENGER. l. c. c. 8. p. 376. P. II. c. 13. p. 676. vbi testimonia Cabbalistarum collecta habes.

c) Habuit eum Daniel Schwenterus, ex cuius narratione eum descripsit BVXTORFIVS Bibl. Rabbin. p. 184. Eo etiam vsus est IAC. GAFFARELLVS ad curiositates suas inauditas. Add. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 33.

d) Amstelod: 1701. 4.

e) Teste WOLFIO Bibl. Hebr. P I. p. 118.

f) Conf. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 351.

sint conciliandi, quomodo cum sole et luna loquendum, quomodo morbi procreandi et curandi, ciuitates euertendae, terrae motus excitandi, vires herbarum, gemmarum, piscium, auium, quadrupedum, lignorum, florum, pernoscendae; doceri etiam artem vaticinandi et ex astris praedicendi etc. Et has tamen quisquilias impostoribus, quam angelo auctore digniores ad Adamum referre, sicque origines Cabbalisticas cum mundi exordio coaeuas ponere non erubescunt bipedum nequissimi et impudentissimi, veneranda canitie exsurgentis mundi et protoplastae sapientia ad palliandam abominabilem impietatem suam abutentes: quos fucum facere potuisse REVCHLINO [g] merito mireris. Sed audiendi porro patienter sunt nugiuenduli, qui tradunt, conseruatam quidem eruditionem Cabbalisticam arcana traditione inter Adami posteros, multiplicato vero genere humano, et inualescente impietatis imperio negligenter habitam et tantum non prorsus amissam fuisse. Vt igitur tantos sapientiae coelestis thesauros e puluere, quo squalebant, produceret, et obliuioni eriperet, sicque saluti hominum prospiceret, Abrahamum patriarcham omnem lapidem mouisse, diuinaque reuelatione adiutum tandem philosophiam Cabbalisticam restituisse, et vt posteris tantam sapientiam conseruaret integram, mysteria haec in librum retulisse, et scripto consignauisse, hincque exortum librum *Iezirah* [h]. De quo cum supra iam dixerimus, monentes Pythagoricam numerorum doctrinam tam aperte in eo ad placita Cabbalistarum transferri, vt manifestum sit, eum confictum fuisse a sciolo quodam, siue ipso Akibha, siue eo posteriore et iuniore, vt nugas Cabbalisticas, ex Alexandrinis scholis enatas ab Abrahamo descendisse, non sine gloria gentis suae Iudaei crederent, nihil dictis adiicimus. Huius porro patriarchae posteros negligentius habuisse mysteria Cabbalistica conqueruntur, eaque in peregrinatione moraque Aegypti fere fuisse oblitos asserunt, ideo vero Deum praeter legem scriptam, traditiuam quoque et oralem Mosi manifestasse, et ab eo senioribus populi, vt arcanam custodirent hanc philosophiam metaphysicam, fuisse traditam [i]. Ita plerosque Iudaeos de traditionibus ritualibus reliquisque commentis legi assutis gloriari, ex supra dictis notum est. Ex quo patet, aut confudisse Iudaeos eorumque sequaces traditionem oralem cum Cabbalistica doctrina, vel, quod magis verisimile, placita peregrina inter se clanculum recepta et legi allegorica interpretatione obtrusa venerabili traditionis nomine texisse, et quae populares sui de traditionibus gloriabantur, ad haec mysteria retulisse, vt et auctoritatem illis apud suos atque venerationem conciliarent, et tantae sapientiae origines ad maiores suos referrent, gentilibusque philosophis eriperent. Quaecunque vero ratio eius rei fuerit, illud certum est, Iudaeos Cabbalistas Mosen inter praecipuos huius sapientiae doctores et antecessores suos numerare, eique potissimum restitutorum myste-

g) De arte Cabbalist. L. I. p. 622. ed. Pistor. h) Conf. FABRIC. Cod. pseudepigraph. V. T. p. 381.
i) Conf. Io. PICVS apolog. p. 81. 116.

mysteriorum Cabbalisticorum gloriam tribuere. Quo praeiudicio occupati non erubuerunt, libellum quendam Cabbalisticum, cui titulus: *Maian Chochma*, i. e. *fons sapientiae*, qui de nomine tetragrammato eiusque mysteriis agit, ad Mosen referre, mentirique: angelum Michaël eum doctori huic Hebraeo tradidisse, et Mosen reuelasse eum, vt sapientes redderet posteros, quamquam tam immemor fuit mendax impostor commenti sui, vt in ipso contextu paraphrasin Ionathanis allegaret, quem Iudaei ipsi in aetatem Seruatore IESV paulo superiorem tantum collocant [k]. Hac enim ratione impudentiam prodere apud gentem stolidam et in his rebus et similibus ad verisimilitudinem prorsus non attendentem, solenne est. Et haec quidem tertia ab Adamo Cabbalisticae sapientiae ex mente Iudaeorum periodus est. Quartam ab Esdra repetunt, caussati, amissa arcana sapientia magnis istis calamitatibus, quas Iudaica gens in captiuitate Babylonica perpessa est, Esdram cum vatibus diuinis Haggaeo, et Zacharia, eam non sine peculiari reuelatione diuina restituisse, et consignatam libris sancte custodiendam viris synagogae magnae, oretenusque ad posteros propagandam commisisse. De quo commento, cum *capite huius libri primo* satis dictum iam sit, nihil addimus. Ita vero restituta haec mysteria propagata fuisse contendunt, at Sadducaeorum et scripturariorum contentionibus, praecipue vbi se potentioribus iunxissent, eorumque partes secuti fuissent, iterum tantum non interitum passa fuisse, fugatis disiectisque omnibus traditionis tum vulgatae siue ritualis, tum arcanae, siue Cabbalisticae cultoribus, donec redux ex Aegypto, vbi incolumis illa viguerit, R. Schimeon Ben Schetach eam restituerit populo gloriam, traditionemque hanc arcanam postliminio reduxerit. Qua de re tum R. IEHVDAE LEVI [l] tum R. MARDOCHAI [ll] Karaei narrationes supra adduximus, qui tamen scopo suo inseruientes haec de sola traditione rituali intelligunt, quos non audiendos nec Cabbalam philosophicam excludendam esse, et Aegyptiaca, vbi haec viguit, Schimeonis mora, ex quo loco illam attulit, et alia, postea dicenda, manifestum faciunt [m]. Ab eo tempore, quibus quintam Cabbalisticae philosophiae periodum constituere ex mente Iudaeorum licet, passim ista doctrina, si hos audis, viguit. Supra enim iam narrauimus, tradere Iudaeos R. Elkanam filium Ierucham, quem ante C. N. vixisse volunt, in libris *Sepher Happeliah* et *Sepher Hakkaneh*, filiumque eius R. Nahoniam adhuc stante templo haec mysteria tradidisse et conseruasse; euerso vero templo R. Akibhan et R. Ismael Ben Elischa, aliosque doctrinam hanc esotericam in gente sua propagauisse, Seculo III vero exsurgente R. Schimeonem Ben Iochai et discipulos librum *Sohar* celeberrimum conscripsisse, sicque aliquod

k) Historiam libelli quatuor plagulas non excedentis exponunt BVDDEVS Introd. in phil. Hebraeor. p. 424. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 674. Prodiit aliquoties, etiam in collectione eiusmodi scriptorum, cui titulus: *Cedri Libani*.

l) Cosri P. III. §. 65. p. 238.

ll) De Karaeis c. 6. p. 12.

m) Recte hoc quoque monuit Ven. REINMANNVS l. c. p. 356.

aliquod Cabbalisticae philosophiae systema reliquisse, et ab eo tempore propagatam arcano studio fuisse traditionem hanc philosophicam eo modo, vt capite primo fuse exposuimus. Et haec quidem Iudaeorum de Cabbalae origine, satisque historia est, quos tantopere ineptire, et nugas nugis cumulare nemo mirabitur, qui indolem gentis huius recte cognouerit. Ea enim cum ambitione turgeret, et inani opinione vetustissimae de sapientiae possessione gloriae tumeret, illud praeiudicium, vt aliquoties iam monitum, patentibus portis excepit, descendisse omnem per totum terrarum orbem sapientiam ab Adamo, Abrahamo aliisque, quos in maiorum suorum numerum referebant, et hoc demum ex fonte ad gentes, quicquid eruditionis, luminis et sapientiae esset, fuisse propagatum. Quo semel posito, cum Cabbalistica dogmata inter sua recepissent, gloriamque inuentae et productae huius sapientiae gentilibus inuiderent, non potuerunt non ab Adamo, Abrahamo et Mose eam deriuare. Quibus accedebat, quod hac ratione inuisa alias plerisque Iudaeis placita peregrina illis possent iucundiori titulo et venerabiliore nomine commendari. Ex his vero, quid de hac Iudaeorum opinione iudicandum sit, nobis non monentibus quilibet intelligit, qui praeiudicium auctoritatis et antiquitatis exuit, et diuinam reuelationem viris inter Hebraeos sanctis traditam a Cabbalisticis somniis distinguere nouit. Illa enim quae *primo tomo* de philosophia Hebraeorum diximus animo reputanti, simplicemque et ab omni artificio philosophico remotam, quamuis egregiam et saluberrimam patriarcharum eruditionem illuminatione diuina et reuelatione magis, quam ingenii commentis nixam, cum artificioso et ex imaginationis luxuriantis exorbitationibus enato Cabbalisticae philosophiae systemate et speculationibus comparanti, erit manifestissimum, non potuisse obscuras gerras et difficiles nugas a viris sanctis proficisci, sed genuisse hanc opinionem fraudem et ambitionem Iudaeorum, quae, vt gentiles philosophos ineptientis animi naeniis superaret, talia commenta est, quae a viris sanctis profecta esse dixit, et vt mendacio fidem faceret, venerandis nominibus foetus alienigenos miro ausu supposuit. Multum autem ad auctoritatem Cabbalae inter Iudaeos conciliandam attulisse censendum est nomen non metaphysicae tantum arcanae, sed etiam traditionibus πατροπαραδότοις tributum; vtrumque enim doctrinae genus Cabbalae nomine designari, supra diximus. Traditionum enim cum summa esset apud Iudaeos veneratio, easque ab antiquissimis maioribus suis, maxime vero a Mose ad se deriuatas esse contenderent, factum est aut casu, aut Cabbalistarum studio, vt philosophia haec μυστικώτερος pars esse illius traditionis crederetur, et Iudaei in Aegypto habitantes, quos inuisos habebant Palaestinae incolae, eo quod eorum communionem cum gentilibus auerterentur, nomine isto contribulibus suis merces has suas commendarent atque venderent, quod consilium non sine felici successu fuisse executum

R. Schi-

R. Schimeonem Ben Schetach, ex dictis repetendum est. Certe nisi hac obseruatione vtamur, et ea indicis ducisque instar vtamur, in historia traditionis Iudaicae nunquam ex labyrintho, quo ea comprehenditur et inuoluitur, emergemus, sed passim offendemus, vt Pico, REVCHLINO [n] aliisque accidit. II. Ad id vero non attendentes viri multi inter Christianos doctissimi, cum miros sibi pro Christiana religione adstruenda thesauros promitterent ex Cabbala depromendos eruendosque, Iudaicis istis commentis seducti sunt, vt diuinas eam origines habuisse, et a viris sanctis ad posteros propagatam inque libris Iezirah, Sohar et similibus ab iis traditam fuisse sibi persuaderent. Fuerunt in ea opinione plerique Cabbalisticae philosophiae inter Christianos cultores paulo antiquiores, Io. Picus, Ioannes Reuchlinus, Archangelus Burgonouensis Paulus Riccius, Stephanus Rittangelius, Athanasius Kircherus, Guilielmus Postellus, Iulius Sperberus, et ex recentioris aetatis philosophis Henricus Morus et Christianus Knorrius, quorum vltimus vt reliquos omnes laboris industria et patientia in perspiciendis Cabbalistarum mysteriis et calcanda via, tot scrupis, salebris, voraginibus praecipitiis impedita, tantoque coeno referta, vt plerique ineuitabili territi fastidio, eam deseruerint, superauit; ita illam se philosophiam indagauisse sibi persuasit, quae ipsius etiam Christi et Apostolorum tempore viguerit, et e cuius scaturigine, quicquid fere est sacrorum oraculorum, fluxisse videatur [o]. Seductos fuisse viros hos cetera eruditissimos, nec mala in eo animi intentione scopoque ductos praeiudicio illo, quod a Iudaeis ad veteris ecclesiae doctores plerosque transiit: eruditionem et sapientiam omnem ab Hebraeis ad gentes reliquas peruenisse; itemque a persuasione, ea quae in Cabbalisticis dogmatibus Christianis mysteriis traduntur affinia, e. c. de trinitate sephirarum, de Messia primogenito conditore et moderatore regni diuini, de reditu animae lapsae eo mediatore ad Deum, et similibus, eadem nobis prorsus exhibere, dubium non est: at ex hac origine et natalibus huius falsitas facile detegi potest. Ineptum enim esse praeiudicium primum, eum latere non potest, qui origines philosophiae, *Tomo primo* latissime enarratas probe ponderauerit; ostendimus enim iam supra, ambitionem Iudaeorum illud totum genuisse, Philonem autem, Iosephum aliosque, qui praeter domesticam eruditionem Graecae literaturae se addixerunt, in eo propagando diligentiam adhibuisse summam, vt gentis suae gloriae velificarent: his vero ducibus seductos veteris ecclesiae antistites eo magis incautos in haec retia lapsos esse, quo magis e re Christianae ciuitatis esse crederent, veritates inter gentes sparsas, vel tales potius tantum visas ab Hebraeis ad eas peruenisse, et iure postliminii Christianis Hebraeorum successoribus vindicari posse. Ortum vero sine dubio perniciosus error, qui multos alios postea genuit, habuit ex Aegypto, quo loco

n) De arte Cabbalist. L. I. p. m. 629. o) Conf. LAVR. ODHELIVS in synagoga bifronte p. 38.

loco gentilia placita inter Iudaeos irrepsisse, et ex more regionis illius syncretistico habitu illis commendauisse, supra *capite huius libri primo* non sine magna verisimilitudine demonstrauimus. Cum enim ambitiosa natio moribus Graecorum, qui Aegypto potiti erant, et incolarum regionis illius, qui mirum sibi patriarum, Graecarum et Orientalium doctrinarum Chaos formauerant, manus dedisset, nec sine inuidia hanc illis gloriam tribuere potuit, quod ab illis ea accepisset, nec sine periculo concedere debuit, eo quod non ignoraret, legem Mosen a Deo immediata reuelatione accepisse. Non alia itaque via erat elabendi, quam vt ad ipsum Mosen, et eo antiquiores maiores suos noua, quae receperant, commenta referrent; et cum immane quantum vtraque praecepta inter se distare vidissent, allegoriarum methodo, per totam Aegyptum recepta inter se conciliare auderent, sicque peregrina dogmata a Mose et maioribus suis orta esse, statuerent. Ita enim se rem habere, ex illis euinci potest, quae supra de fatis eruditionis Iudaicae in Aegypto veterum testimoniis nixi narrauimus. Nec haec ab indole gentis superbae aliasque despicientis et fastidientis aliena sunt, eoque magis se commendare illi potuerunt, quo magis res eorum et existimationem inter Aegypti incolas iuuare apta erant. Haec nationis suae praeiudicia cum sequerentur Iudaei Graece doctissimi Iosephus et Philo, illique a patribus ecclesiae legerentur, qui Graecanicam sapientiam, praecipue Platonicam magni faciebant, non potuit non ad Christianos quoque ineptum praeiudicium prorepere, idque eo magis, quo certius ita gentiles philosophos confundi posse sperabant, si haec spolia Aegypti sibi vindicassent, et quae ab iis saniora docerentur, ab Hebraeis ad eos peruenisse ostenderent. Id quod apologias veterum doctorum Christianorum legenti erit certissimum, suoque loco *Tomo tertio* a nobis prolixe demonstrabitur. Horum vestigia cum recentiori aetate premerent viri multi eruditissimi, nimio PP. amore et veneratione ducti, eadem in deuia delapsi sunt, et diuina putauerunt Cabbalistarum dogmata, eo quod diuinioris originis illa esse Iudaei traderent. At falli eos, falsitas alterius, quod deteximus, praeiudicii euincit; nam si dogmata Cabbalistica in toto suo complexu et connexione systematica intelligantur sumanturque, quo habitu ea infra producemus, apparebit, immane inter Christiana mysteria et Cabbalistica dogmata esse discrimen, fallique eos, qui a Iudaeis vel Hebraeis potius haec profecta esse statuunt. Quod vt ex delineatione systematis Cabbalistici luculenter patebit, sic vt supersedere hoc loco eius demonstratione queamus, ita alterius praeiudicii fontes facile exstinguuntur et demonstrari potest, gentiles philosophos nihil ab Hebraeis accepisse, quod in sua arua deriuassent, modo ad veram quaestionis significationem attendatur, dimittaturque antiquitatis et auctoritatis, quod plerosque occupauit, praeiudicium *p*. III. Adeo haec

p) Esse plurimos, qui veritatem Christianae religionis demonstrandam susceperunt, qui comparatis gentilium et Iudaeorum doctrinis harmoniam inter vtrasque esse ostendere conati sint,

haec clara atque manifesta sunt, vt hodie pauci inueniantur, qui has partes in totum sequantur. Cum vero talia quoque inter Cabbalistica dogmata inueniantur, quae cum doctrina in sacris oraculis V. et N. T. com-

sint, Steuchi Eugubini, Mutii Pansae, Guil. Postelli, Petr. Dan. Huetii, Edmundi Dickinsoni, Theophili Galei, aliorumque exempla, a τῷ πάνυ FABRICIO in syllabo scriptorum de V. R. C. enarrata ostendunt, et notissimum inter eruditos est. Ast falli eos in plerisque, non tantum dogmatum, si interior eorum nexus et sensus respiciatur, dissensus testatur, vt a multis, et a nobis quoque contra auctorem Historiae philosophiae gentilis in Otio Vindelic. Mel. II. est demonstratum, verum etiam ipsius opinionis falsitas, quae accepisse gentiles multa ab Hebraeis statuit, euincit. Recte vero ad euoluendam quaestionem de eius sensu statuendum est. Non enim de eo quaeritur, an non ab antiquissimis Hebraeorum patriarchis quaedam traditiones vniuersales per migrationes et colonias gentium ad has peruenerint: nec de illo quaeritur, vtrum inter religionem veterum Israëlitarum et barbarorum Graecarumque nationum quaedam ostendi vel exsculpi queat similitudo? vtrumque enim lubentes concedimus, laudamusque virorum doctissimorum eruditionem et studium, quod valde se ingeniosum in his demonstrandis praestitit. At haec quaestionem non dirimunt, quae in eo proprie versatur: vtrum veteres Hebraei, et qui ab iis prodierunt, Israëlitae, ita cum gentibus barbaris et Graecis consueuerint, et conuersati fuerint, vt ab illis ad has religio, placita, ritus et ceremoniae non potuerint non fluere, et dimanasse ex circumstantiis historicis sit verisimillimum? Qua ratione si quaestio formetur, neminem eam affirmaturum esse, certo persuasi sumus, qui praeiudiciis exutis ad rationes historicas paulo liberius attenderit. Has enim si consulimus, nullo argumento satis valido ea connexio inter gentes barbaras Graecasque et Hebraeam atque Israëliticam demonstrari potest. Quamuis enim inter eos habitasse veteres Hebraeos et Israëlitas negari nequeat, scimus tamen, tantopere vtriusque mores a se inuicem abhorruisse, vt nullo modo credi queat, gentes vnius alteriusue Hebraei viri mores, placita, religionem, ab iis, quae a patribus acceperant diuersissima, in gratiam peregrini hominis recepisse, et domesticis patriisque opinionibus nuntium misisse. Valde vero se infirmitas huius opinionis ex eo prodit, quod philosophiam aliquam Hebraeorum veterum supponit, qua negata, totum illius fundamentum corruit. At ficulneis eam niti rationibus, tam luculenter in historia Hebraeorum philosophica demonstrauimus, vt ea repetere loco hoc alieno superfluum putemus. Valde vero manifestant huius praeiudicii hyperaspistae, se ad temporum rationes non satis attendisse; eo quod non cogitant, Theut, Osirim, Hermetem Trismegistum, Zoroastrem Chaldaeum, hisque similes, quos sua ab Hebraeis accepisse volunt, esse Mosis, immo Abrahami temporibus antiquiores, adeoque ea, quae introduxerunt, dogmata accipere ab illis non potuisse. Quod si concedamus, fuisse ex Hebraeis quosdam his philosophiae barbaricae conditoribus coaeuos, demonstrandum tamen prius huius opinionis patronis est, qua ratione viri hi sancti populis superstitioni deditissimis, et sine iudicio paternos mores et statuta sequentibus contraria persuadere, eoque perducere sacerdotes quoque potuerint, vt inter dogmata sua arcana, quae emolumento suo prorsus erant dicata, illas quoque virorum sanctorum doctrinas reciperent, quae superstitionem prorsus euertebant. Quod qui probare suscipit, eum vetustissimarum gentium arcanas res, caussas, fines perspicere, et ex certis monumentis haurire oportet, quod quam impossibile sit, veteris historiae peritos haut latet. Vehementer autem miramur, eo potuisse delabi viros doctos, vt ab Israëlitis pluscula hausisse Aegyptios, et inter dogmata sua recepisse statuerent. Sacra enim historia duce nouimus, valde abhorruisse ab Israëlis posteris Aegyptios, eosque tanquam seruos alienigenas vehementer contempsisse, habitasse illos ea propter in regione separata, et ita instituisse rationes suas, vt nulla cum Aegyptiis connexione familiari vterentur. An ab his Aegyptios in mysteriorum suorum circulos recepisse quicquam, vel leui vmbra est verisimile? At si hoc quoque concedamus, tantopere Aegyptiorum et aliarum gentium barbararum religio Israëliticae est dissimilis, vt contrarium statuendi rationem aliam vix afferre necesse sit. Pleraeque enim gentes aut systema dualisticum sequebantur et duo principia aequalia bonum et malum asserebant, aut vbi rationibus philosophicis religio plebis emendata erat, systema emanantium recipiebant, et Deum animae instar vel formalis vel emanantis per omnes mundi partes se diffundere statuebant, huicque fundamento idololatriam fere omnem inaedificabant: ex quo etiam verus sensus placitorum eorum iudicandus est. An vero has religiones istis principiis innixas ab Hebraeis fluxisse vel recepisse ab iis saniora vel mediocriter [illegible] credibile esse potest? Fatemur esse quasdam inter has gentes, quae affinia Hebraeorum dogmatibus videntur, at aut exiguae vmbrae sunt, eaeque valde corruptae traditionis alicuius a primis hominibus disseminatae, aut dictamina rationis, aut externis tantum verbis similitudinem effingunt, interna significatione vero longe aliud dicunt. Quibus omnibus inter se collatis recte pronuntiari potest, minime demonstrari vel verisimili etiam ratione euinci posse, sapientiam inter gentes dispersam ex Hebraeorum fonti-

comprehensa conuenire viris eruditis visa sunt, licet fateantur, impura, erronea, quin impia multa passim inter ea reperiri, admixtaque esse purae segeti lolia plurima; hinc enata aliis distinctio inter Cabbalam antiquam et puram et inter Cabbalam recentiorem atque impuram, itemque inter dogmata sana et reuelationi conformia, atque inepta, peregrina et ex falsa philosophia immixta. Qua adhibita visum est, viris quibusdam eruditissimis, continuisse ab vltima Hebraeae gentis origine Cabbalam doctrinas sublimiores de Deo eiusque attributis, persona, Messiae regno et similibus, eamque doctrinam methodo arcana atque esoterica inter Israelitas fuisse traditione propagatam; Iudaeos autem, ex quo gentilium populorum conuersatione vsi fuerint, ex deamata philosophia eorum multa aliena, impura et Mosis discipulos non decentia immiscuisse, ex quibus aurum veteris traditionis, tanquam e scoriis sit eligendum. Haec mens est STEPHANI RITTANGELII [q], IO. BENEDICTI CARPZOVII [r], SALOMONIS GLASSII [s], maxime vero, qui pro hac opinione operose eruditeque decertauit IOANNIS FRANCISCI BVDDEI [t], qui huic quoque fundamento quasdam locorum in oraculis sacris explicationes inaedificauit, et cum erroris ob eam assertionem postularetur, distinctis aliquot positionibus hanc opinionem illustrauit [v]. Potiora huc redeunt, vt ostendat; Habuisse Iudaeos veteres notitiam rerum diuinarum humanarumque, quam a maioribus traditione orali acceptam et ad posteros propagatam Cabbalam appellauerint, quaeque nobis philosophia audiat. Fuisse vero hanc philosophiam Iudaicam iam tempore Christi valde corruptam, licet comprehenderit passim vestigia veritatis diuinae, quae ex sola verbi diuini regula iudicanda perquirendaque sint. Esse porro possibile, scriptores sacros noui foederis in scriptis suis ad certas hypotheses philosophiae Iudaicae respexisse, eiusque

fontibus deriuatam fuisse. Quod praeiudicium recte reiecerunt exploseruntque viri cordati, vid. BVRNETIVS Archaeol. philos. c. 7. p. 362. WACHTER. Spinozism. Iudaic. P. II. p. 221. seqq. Nec meliora esse, quae de Pythagorae Platonisque placitis ab Hebraeis acceptis passim traduntur, suo loco Tomo primo luculenter confecimus. His vero demonstratis corruit omnis, quae pro Cabbalae origine Hebraea affertur argumentatio, quae hoc solo praeiudicio nititur, eoque magis incautis se commendat, quod magna est inter philosophiam Orientalem, Graecanicam et Aegyptiacam atque inter Cabbalisticam conuenientia atque concordia, visumque ideo REVCHLINO de arte Cabb. L. II. p. 642. Pythagoram a Iudaeis edoctum simile Cabbalistarum doctrinae praecepisse, et IACOBO WYNDETO de vita funct. statu s. V. pag. m. 94. Pythagoram ab Essenis institutum fuisse, quos Pythagorae aetate nondum extitisse constat. Verum cum haec ite se habeant, nec Aegyptii a Iudaeis sua accepisse dici queant, inter Alexandrina vero et Cabbalistica dogmata magna sit conuenientia, sequitur inde Iudaeos ab iis, inter quos habitabant, hanc philosophiam accepisse. Quod enim Cl. WACHTERVS monet, in Elucid. Cabbal. c. III. §. 6. p. 30. differentiam inter scholam Aegyptiacam et Hebraicam hanc esse, quod philosophi Aegyptii philosophiam ordiantur a re vilissima materia, menti, Deo coaeua, Hebraei vero negent, quicquam vile e se existere posse, quodque illi creationem per formationem materiae a mente superuenienteet opifice factam, hi vero per emanationem a Deo luce infinita explicent; ad veterem tantum philosophiam Aegypti, non vero ad Alexandrinam, ex qua Cabbala formata est, quaeque emanationis systema recepit, pertinet.

q) Ad librum Iezirah p. 27.

r) Introd. in theol. Iud. c. 6. p. 30.

s) Philolog. S. L. II. Tr. II. f. 3. art. 7. conf. WOLF. l. c. P. II. p. 1197.

t) Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 392. seqq.

v) Diss. de moderam. inculp. tutelae §. 10. p. 510. libri cit.

phraseologiam in quibusdam, quae puriori doctrinae non aduersarentur, adhibuisse in vsus suos. Euenisse tamen ex admixtis tot paleis et innumeris nugis tricisque humani ingenii, vt in veteri ecclesia philosophia haec Iudaica mater euaderet plurimarum haeresium, maxime Gnosticae et Valentinianae. Ab eo tempore praeter eruditionem Talmudicam Cabbalisticam quoque inter Iudaeos viguisse, et ne oralis traditio periret, scriptis fuisse consignatam, semper vero magis atque magis inuentis humani ingenii auctam adulteratamque et infinitis tenebris plus quam Cimmeriis inuolutam obscuratamque. Licere vero dogmata quaedam, quae saniorem sensum admittunt, modo qui legibus interpretationis non repugnet, tolerabiliori quoque explicare significatione, et ita vestigiis veteris traditionis detectis, veritates euangelicas inde probare. Quod postremum inter exoptatissimos Cabbalae vsus quoque retulit KNORRIVS [x], et de applicatione dogmatum Cabbalisticorum ad scripta N. T. disseruit; qui et ipse orationem dominicam ex sephirotica doctrina illustrari posse contendit, in quo sequentem habuit B. BVDDEVM [y], quem cum Cel. WERENSDORFIVS [z], eo nomine notauisset, peculiari scripto defendit, IO. IACOBVS SYRBIVS [a] νῦν ἐς ἁγίοις. Verum ne sic quoque Cabbalam quandam puram atque orthodoxam admitti posse, viris aliis eruditis visum est: qui concessere quidem, dari Cabbalam quandam V. T. at contenderunt intelligendam esse tantum interpretationem sensus mystici et typici V. T. doctrinamque in ipsa sacra scriptura comprehensam, adeoque sacrorum dogmatum illustrationem ex alia doctrina Iudaeorum Cabbalistica peti non posse. Quo nomine reiiecerunt quoque explicationem orationis dominicae sephiroticam WERENSDORFIVS [b], OLEARIVS [c], SCHMIDIVS [d], magni nominis et eruditionis theologi. Nobis de hac Cabbala exegetica, quae hoc nomine perspicuitatis caussa a philosophica distingui potest, disputare non licet, cum ad praesens institutum non pertineat; monemus tamen, non dubitandum quidem esse, multa veterum Cabbalistarum placitis fuisse adiecta sequiorum temporum ἐμβλήματα, multa aucta et immutata, difficile vero, si non plane impossibile esse, de iis statuere et impura a puris, genuina ab adulterinis distinguere, cum omnes libri Cabbalistici, quotquot supersunt, ita corrupti sint, si hanc distinctionem sequi velimus, nec liceat e. g. in libro Sohar ea separare, quae recentiores addiderint ab illis, quae vetustissima traditio suggesserit, nisi supponere velimus, nihil pro puro habendum esse, quod non cum Christianis mysteriis concordet, quam argumentandi rationem vitiosam esse et laborare circulo, quilibet videt. Nec diffitemur, non

videri

x) Praef. ad R. IRIRAE portam coelor. P. I. Cabb. den u.
y) Obs. Hal. Lat. T. I. obs. 1.
z) Diss. de Osiandrismo in Pietismo renato, et in Demonstratione solida, Buddeum suspicionem de Cabbala non sustulisse, quae vernaculo sermone prodiit Viteb. 1709. 8.

a) In refutatione accusationum inituṡarum contra Buddeum, quae edita lingua Germanica Ienae 1709. 8.
b) In Vindiciis orat. dominicae.
c) Obs. in Matth. XXIV. p. 218. seqq.
d) In Orat. dominica historice et dogmatice proposita.

videri probabile, eiusmodi dogmata, quae ad fundamentum fidei salutisque pertinent, in V. T. tot inuolucris fuisse operta et plerorumque oculis sublata et abscondita, vt non nisi intimae admissionis discipulis fuerint reuelata: id quod tamen admittere necesse habent, qui puriora N. T. mysteria in vetustissima Cabbala tradita esse suspicantur, eo quod in confesso sit, totam disciplinam Cabbalisticam semper fuisse arcanam et esotericam. Quod vero, nostro iudicio, huic opinioni omnem prorsus fidem detrahit, in eo potissimum versatur: nempe dogmatum illorum, quae pro purioris Cabbalae λειψάνοις venditantur, et quae conspirare cum sacra diuinarum paginarum traditione videntur, ea est conditio, vt longe aliud dicant, quam sacra Christianorum mysteria, et tantam puritatem doctrinae non habeant, quantam viri docti contendunt, si, quod omnino notandum, ea illis significatio, ea mens tribuatur, quam totum systema Cabbalisticum et principiorum atque conclusionum inter se nexus postulat, sine qua cautione nunquam de vero sensu Cabbalisticorum dogmatum erimus certi. Posset hoc exemplis luculentissimis illustrari ostendique, Cabbalistarum Messiam, primogenitum et creatorem rerum a Christianorum Seruatore Christo vnigenito patris immenso discrimine differre, illumque ex mente Cabbalistarum hoc longe esse inferiorem, Deoque ipso posteriorem, trinitatem sephirothicam a Trinitate Christianorum toto coelo distare, et principiorum triada, summo primoque Deo inferiorum exhibere, et quae alia sunt huius commatis, quorum in sequentibus mentio adhuc est facienda. His merito addimus perire omnem illam iactatam puritatem Cabbalae alicuius vetustioris, si comparatio instituatur inter ea dogmata, quae purioris traditionis reliquiae viris doctis videntur, et inter placita philosophiae Orientalis et Alexandrinae: ex ea enim quod certi sumus, tantopere vtrorumque elucescet consensus, vt desinat quilibet eorum puritatem depraedicare. Parum itaque et hisce originibus Cabbalisticae philosophiae tribuendum est. IV. Cautius incendentes alii, non negant, obtinuisse in V. T. praeter legem scriptam sacrasque paginas explicationem quandam oralem pleniorem et luculentiorem mysteriorum et oeconomiarum diuinarum, qua diuersa ratio ordoque, quem diuina gratia in distribuendis mediis gratiae secundum certas oeconomias seruauit, quique in lege ceremoniali et vaticiniis virorum Θεοπνεύστων paulo obscurius et aliquantulum aenigmatice propositus est, explicatus clarius, sensus ceremoniarum legis propter gentes ex methodo arcana absconditus fidelibus expositus, et ad Messiae regnum applicatus, sicque mysteria maxima regni Dei inter Iudaeos orali traditione, cum reuelatione scripta, cuius explicationem et illustrationem illa exhibuerit, propagata fuerint. Quam sententiam praeter PETRVM CVNAEVM [e] aliosque multos [f] suam fecit felicissimus scripturae interpres CAMPEGIVS VITRINGA [ff], et ex Britannorum gente

e) De republ. Hebr. L. VIII. c. 8. qui tamen magis in allegorica explicatione dogmatum hanc Cabbalam constitisse putat, et prophetis tantum propriam fuisse dicit.

f) Vid. quos laudat WOLFIVS l. c. p. 1198.

ff) Obs. SS. L. I. p. 133. ed. Ien.

gente V. C. PETRVS ALLIXIVS [g], quorum ille hanc Cabbalam clauem illam cognitionis esse contendit, quam Pharisaeis plebi eam inuidentibus Christus apud D. LVCAM [h] tribuit. Rationes, ad quas prouocant viri eruditissimi hae potissimum sunt: Nihil obstare, quo minus existimemus, semper fuisse in gente Iudaea viros sanctos diuinorumque mysteriorum callentissimos, qui typos et ceremonias et vaticinia prophetarum aenigmatibus quasi inuoluta, in vsum simpliciorum explicarent, eruerentque, et sic clariorem mysteriorum regni Dei sensum aperirent, cum hac quoque ratione in ecclesia Christiana mysteriorum diuinorum explicatio obtineat. Cognosci id ex vatum diuinorum prophetiis, quorum posteriores prioribus in doctrina de oeconomia gratiae in nouo foedere lucem clariorem accenderint: nec credibile esse, doctores Iudaicos hac explicandi legis et vaticiniorum sensum studium laboremque post vates diuinos abiecisse, et non illustrationibus, applicationibus, collationibus lucem obscuris accendere tentauisse. Id eo magis nobis persuaderi debere, quod Iudaei sine hoc labore et explicatione sensum ceremoniarum et vaticiniorum futuram regni Messiae oeconomiam sub imaginibus V. T. symbolica ratione adumbrantium intelligere et ad Messiam reparandamque per eum salutem applicare nunquam potuissent. Nec abhorrere id a totius Orientis moribus, vt doctrinae arcaniores et sublimiores, earumque explicationes luculentiores non scripto, sed ore traderentur, a qua consuetudine Iudaeos quoque non alienos fuisse, vel ipsum Talmud demonstrare, in quo non pauca in veteri ecclesia Iudaica recepta legantur, quae in sacras literas relata non sint. Quin in argumentationibus a Christo et apostolis contra Iudaeos prolatis, quibus ad typos obscuriores et vaticiniorum sensus magis latentes passim prouocant, et eorum significationem luculentiorem recludunt, aperte deprehendi, eiusmodi explicationi orali de mysteriis regni DEI locum fuisse; si enim non obtinuisset, eas vel tanta fiducia Iudaeis non obiecturos vel vsum aliquem largiorem speraturos fuisse: at sic ex concessis eos disputare et afferre cognita principia licet scriptis non comprehensa: ideoque Pharisaeos et Scribas non ausos fuisse aduersus quasdam locorum V. T. interpretationes a Christo eiusque discipulis allatas insurgere. Conuenire quoque sapientiae diuinae hanc traditionem siue Cabbalam doctrinalem, cui placuerit gradatim mysteria regni sui pandere; eam enim ante Mosen et patria narratione et reuelatione ἀμέσως facta patriarchis mysteria haec reuelauisse, sub Mose ceremoniis legis inuoluisse, hisque clauem addidisse explicationem clariorem oralem; in vltimis vero N. T. diebus clare omnia et plenarie in scriptis Apostolorum fuisse reuelata, sic vt traditione eiusmodi orali opus non sit. Non disputabimus hoc loco, vtrum verisimiliter satis ista tradantur, et eiusmodi Cabbala oralis inter Iudaeos viguerit nec ne? alium enim locum haec requirunt, et heic quidem facile concedi possunt omnia; parum tamen ad

g) In iudicio eccles. Iud. contra Vnitarios c. II. seqq.

h) c. XI. 52.

ad praesentem quaestionem faciunt; concedunt enim viri laudati, Cabbalam Iudaeorum philosophicam, qualis ex libris Cabbalisticis nobis innotuit, et in vetustissimis libris Cabbalisticis, *Iezirah*, *Bahir*, *Sohar* continetur, ab ista traditione orali longe differre, quamuis suspicentur, quasdam pristinae veritatis scintillas sub his cineribus latere, at et paucas eas esse, et difficulter detegendas, candide recteque fatentur, probeque perspiciunt reliqua esse gentilium somniorum farraginem, totque dumetis et vepretis hunc hortum plane deformatum esse, vt pauca, quae hinc inde latent, lilia detegere nemo facile queat, praecipue quod ea, quae saniora videri possint, ex absurdo et detestabili syncretismo, cum principiis dogmatibusque gentilibus, quem passa sunt, sensum longe alium et deteriorem acceperint, et mutare vultus orthodoxos in deformem philosophiae fanaticae faciem coacta sint. Non errare itaque eos, qui Cabbalae philosophicae origines in gentilibus scholis quaerant, et natales adolescentiamque in iis temporibus inuestigent, quibus simplicitatem Mosaicae sapientiae legisque patriae fastidientes Iudaei, gentilis μωρολογίας desiderio capti sint, coeperintque impuras gentilium philosophorum lacunas in limpidos Israelis fontes deriuare, et noua inde sibi eruditionis vel philosphiae flumina deriuare. Quae vt plerorumque hodie virorum doctorum sententiam exprimunt, ita recte dici prouideque, ex dicendis constabit [i]. V. Etsi autem in eo consentiunt, gentili philosophiae, tanquam parenti hunc pullum deberi, de vero tamen fonte ex quo deriuanda sit philosophia Cabbalistica valde inter se dissentiunt. Quidam, et inter eos praecipue eruditissimus WACHTERVS [k] barbaricam philosophiam pro fonte Cabbalae habent; contendit enim vir laudatus, esse Cabbalam opus Rabbinorum recentium post dispersionem inter gentes ex veteri philosophia barbarica compilatum, et centonis instar congestum, id quod peculiari libro: *de natura, indole, antiquitate et origine Cabbalae*, demonstraturum se promisit, quem adhuc expectamus. Alio tamen loco [l], Cabbalam ex Pythagoricorum atque Platonicorum et Orphei quoque dogmatibus deriuat: vnde coniicimus, virum praestantissimum philosophiae barbaricae nomine intelligere philosophiam Alexandrinam, quae nomen Chaldaicae, Hermeticae, Orphicae sibi vindicauit, et dogmata pluscula ex orientali philosophia accepta suo, quod a Pythagora et Platone accepit, systemati attemperauit. Eandem quoque sententiam sequuntur B. IO. IACOBVS SYRBIVS [m] et Cel. REIMMANNVS [n]. Esse hanc opinionem verisimillimam ex dicendis abunde constabit: at incommode haec philosophia barbarica vetus dicitur, et Orphica, a qua multis modis recessit, nec alio sensu ita vocari potest, nisi quatenus philosophia Alexandrina ex Orientali

i) Conf. quos laudat WOLFIVS l. c.
k) Spinozism. in Iudaismo P. II. p. 220.
l) pag. 69.
m) Instit. phil. primae P. II. c. 2. p. 379. seqq.
n) Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 341.

tali et Aegyptiaca veteri multa accepit, et hoc nomine Chaldaicam, Zoroastream, Hermeticam sapientiam crepuit. Vetustissimae enim illae gentes, vt suo loco demonstratum, et ab ipso celeberimo viro notatum[m], systema dualisticum sequebantur, et materiam Deo adiungebant coaeuam, Cabbalistae relicta hac absurditate cuncta emanationis lege, etiam materia non excepta, ex Deo deriuabant; edocti ita ab iis, qui Zoroastris emendationem veteris systematis Magici miris commentis adulterauerant, et cum placitis Pythagorico-Platonicis, euerso genuino eorum sensu, coniunxerant. Paulo aliter RICHARDVS SIMONIVS[o], qui Chaldaeos somniorum istorum auctores esse pronuntiat, ea potissimum ratione ductus, quod Pythagoras atque Plato ex iisdem fontibus hauserint, eorum vero scripta valde hac in parte cum Cabbalistis conueniant, figmentorum allegoricorum plena, et ingeniosis de numeris et literis alphabeti subtilitatibus referta. Eadem alio loco[p] repetit, et exegesin Cabbalisticam a Platonicis et Pythagoreis deriuat. Fallitur autem Simonius, falsa persuasione seductus, Pythagoram sua ex Chaldaicis accepisse, et libris suppositiis fidem incaute adhibens, quibus recentiorum Platonicorum nugae Chaldaicis originibus tribuuntur. Addi his merito potest, nimis antiquam facere hanc opinionem philosophiam Cabbalisticam, nec videri verisimile, in captiuitate Babylonica, viuentibus adhuc et populum doctrina regentibus prophetis immediate a Deo inspiratis, eum ad gentilia ista placita deflexisse, praecipue cum eo nomine a vatibus diuinis non reprehensi legantur, odium quoque et auersatio Iudaeorum erga gentes peregrinas summa fuerit: nec credi etiam queat, Chaldaeos Persasque arcana sua dogmata tantopere custodita Iudaeis, inuiso hominum generi, tradidisse. Quibus si addatur: Chaldaica dogmata, qualia suo loco delinea[illegible] esse systemati emanatiuo contraria, quod tamen sequitur Cabbala philosophica, parum praesidii in ista opinione esse facile intelligi potest. Iuniorem itaque alii Cabbalae originem faciunt, et ab iis temporibus deriuant, quibus in Aegypto, deserta Mosaicae doctrinae simplicitate, gens Iudaea coeperit sitire lacunas eruditionis Graecanicae, et moribus victorum et imperantium se accommodans, patriam disciplinam illius regionis doctrinae, in qua habitauit, attemperauerit. Idque in Aegypto maxime factum esse contendunt, qua in regione methodum allegoricam hieroglyphicam et arcanam occasionem dare potuisse suspicantur. Qua in sententia mire se confirmatos sentiunt, quod inter Cabbalam Iudaeorum philosophicam et philosophiam Platonicam atque Pythagoricam, qualis P[illegible] imperio in Aegypto caput extulit, magnam videant conuen[illegible] ipsi Moro, Knorrioque[q] aliisque negatam, qui pro diuina Cabbalae origine certant, eo quod Pythagoram et Platonem sua ab Hebraeis accepisse et proprii ingenii commentis demum corrupisse sibi, licet falso, persuadeant.

m) Elucidar. Cabbalist. c. III. §. 6. p. 30.

o) Hist. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44.

p) L. III. c. 6. p. 17.

q) Vid. Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 78 [illegible] p. 182. seq.

deant. Aegyptiacae itaque philosophiae prolem Cabbalisticam esse statuunt. Quam opinionem eleganter ornauit vir celeberrimus, VALENTINVS ERNESTVS LOESCHERVS [r], qui vbi de Iudaeis Hellenistis dixisset, haec addit: *Inter hos Aegyptii excellebant, dispersorum sane principes: hi, eorumque imitatione ducti reliqui, adamare coeperunt Graecam philosophiam maxime Pythagoricam et Platonicam ad eiusque genium theologiam suam et SS. literarum interpretationem applicarunt, vt relicta simplici et puriori doctrina, noua inauditaque mysteria, quae Platonem sapiebant, in iisdem quaererent, et sicubi id non feliciter satis cederet, tradita maiorum suorum vel augebant vel inuertebant, vel male applicabant: quae vera est origo Cabbalae, quam realem vocant, traditionem a Mose vsque acceptam mentientes. Sane Aegyptiis Iudaeis eius natales debentur, a quibus partim ad Palaestinae incolas, partim ad primos Christianorum haereticos peruenit.* Maximam partem vere haec dici et verisimiliter ex dicendis constabit. Eandem sententiam secuti sunt IO. MICHAEL LANGIVS [s], IACOBVS BASNAGIVS [ſ], quin ipse quoque CAMPEGIVS VITRINGA [ſſ]: quibus addi possunt omnes, qui concordiam philosophiae Platonico-Pythagoricae cum Cabbalistica confessi sunt. Tandem illustris MOSHEMIVS [t], rectissime obseruans: *Ex ipsis noui foederis tabulis apparere, arcanam Iudaeorum scientiam, quam Cabbalam nominant, omnesque eius partes iam tum in hoc populo valde fuisse adamatas, neque rudes fuisse dogmatum Graecorum, verum a temporibus Alexandri M. multa ex iis adsciuisse, immo in ipsam religionem transtulisse; ex Chaldaeorum quoque, inter quos diu vixerint, ex Aegyptiorum, Syrorum aliorumque finitimorum populorum institutis et opinionibus haud pauca fuisse ad eos deriuata, quae maiores eorum nesciuerint;* addit his: *Hebraeorum disciplinam, quam Cabbalam vocant, valde affinem esse disciplinae Orientali, circa initia ciuitatis Christianae emergenti, aut potius hanc ipsam disciplinam esse ad religionis Iudaicae indolem accommodatam, et veritatis parte quadam temperatam. Viderique sibi Iudaeos ex Chaldaea et Babylone redeuntes hanc philosophandi formam vna cum aliis Orientalium populorum fabulis secum asportasse, atque ita sensim instruxisse, et limasse, ne nimis a lege Mosis abhorrere videretur.* Quae prorsus egregia et proxime vero dici ex sequentibus patebit, quamuis fatendum sit, non videri verisimile, Iudaeos ex Chaldaea et Babylonica captiuitate hanc philosophiam attulisse, cum nec in sacrorum, qui tum et post reditum viuebant, vatum scriptis vestigium vllum appareat, viros hos diuinos nascenti malo se opposuisse, et impuritatem hanc gentilem in puriora dogmata illatam, conspurcatamque ecclesiae DEI faciem reprehendisse, quod

r) Comm. de caussis linguae Hebraeae p. 74.

s) Diss. de charactere primaeuo bibliorum Hebraicorum p. 66.

ſ) Hist. Iud. L. III. c. 19.

ſſ) De Synagoga veteri L. III. P. I. cap. 5. pag. 675.

t) Hist. Christ. inst. mai. Sec. II. c. I. §. 13. pag. 148.

non omissuri fuissent, si iam tum ista corruptio doctrinae patriae inualuisset: nec philosophiae istius orientalis aetas ad ista tempora referri posse videatur, quam ex Zoroastrea veteris systematis Magici emendatione, quae vix antecessit tempora captiuitatis Iudaeorum, exortam fuisse, eamque nouis φιλοσοφȣμένοις mutasse et auxisse, ex dictis *libro superiore* constat. Et hae quidem potiores virorum doctissimorum de originibus philosophiae Cabbalisticae coniecturae sunt; de quarum pondere et verisimilitudine ita iudicabunt plerique, prout de Cabbala sibi notionem fingunt, aut bene, maleue erga illam affecti sunt. VI. Nos in tanto virorum eruditione et iudicii acumine illustrium dissensu arbitri nobis partes, recularum et supellectilis nostrae memores, non sumimus: licebit tamen scopo nostro obsequi, et quod institutum nostrum poscit, luculenter explicare, quae vero propiora et tantum non certa esse nobis videantur, licet ingenue fateamur, eam esse quaestionis huius difficultatem et obscuritatem, vt sine omni oppositi formidine nihil omni exceptione maius definiri queat, sufficereque putemus, si verisimilitudinis gradus ita instruamus, vt magna se probabilitate detectae origines commendare queant. Aliter enim haec sacra non constant, nec in inuestigatione originum obscurarum, quae coniectando tantum detegi possunt, certissima et nullis dubiis exposita dari possunt. Non vero hic solis coniecturis indulgendum, sed historiae Iudaicae filum sequendum esse existimamus, sine quo facile in impedito itinere, in quo opinionum varietas et diuertia multos nobis labyrinthos construxerunt, errare, et exitum non inuenire quis potest. Hoc vero duce instructi notamus α. methodum arcanam inter omnes fere gentes, et Graecas et barbaras, maxime vero, quae Orientis regiones inhabitarunt, receptam apud Hebraeos quoque, et ab his traductam ad posteros eorum Iudaeos, in vsu fuisse. Non ignotum id esse potest illis, qui historiam philosophicam a mundi incunabilis ad Christi nati tempora deductam attento perlustrauerunt oculo. Cum vero inter Orientis nationes gens Iudaica non ignobilem locum occupauerit, merito inde concludi potest, disciplinam arcani apud eos quoque inualuisse. Id quo ipsum Cabbalae nomen innuit, quod eiusmodi secretam mysteriorum arcanorum traditionem oralem, receptionem innuit, et doctrinae in vulgus sparsae omnibusque praedicatae opponitur. Multa notatu digna de hac disciplina arcani inter Iudaeos attulit, caussasque eius non sine ingenio enarrauit praestantissimus WACHTERVS a), qui legendus est, at non sine examine, ab illis, qui haec accuratius nosse cupiunt. Nos supplementi loco hic notamus, multa eaque luculenta loca in scriptoribus Iudaeorum deprehendi, ex quibus demonstrari queat, eiusmodi disciplinam arcani inter Iudaeos obtinuisse. Collegit ea remque docte confecit IONAS DANIEL SCHRAM-

a) Elucidar. Cabbalist. c. II. p. 19. seqq.

SCHRAMMIVS [v], quocum conferendus CARPZOVIVS [w]. Nos breuitatis caussa praetermissis testimoniis Talmudicis, inter quae locus Mischnicus in tr. *Chagiga* [x] notatu dignus est, ad vnum Cabbalistici scriptoris Iochaidis, vel discipuli alicuius ex eius schola provocamus, qui in *Idra Rabba* [y], qui est ex tractatibus Soharicis ita: *R. Schimeon exorsus dixit: Qui ambulat vt circumforaneus, reuelat secretum; sed fidelis spiritu operit verbum: Ambulans vt circumforaneus: hoc dictum quaestionem meretur, quia dicitur circumforaneus, quare ambulans, uir circumforaneus dicendus erat, quid est ambulans? Verum enim vero in illo, qui non est sedatus in spiritu suo, nec verax, verbum quod audivit, huc illuc mouetur, sicut spina in aqua, donec illuc foras expellat. Quamobrem? quia spiritus eius non est stabilis.* Haec dictis scripturae porro roborat, et tum subiicit: *Nec enim mundus in stabilitate manet, nisi per secretum, et si circa negotia mundana opus est secreto, quanto magis in negotiis secretorum secretissimorum et consideratione senis dierum, quae ne quidem tradita sunt angelis.* Tumque hoc epiphonemate claudit: *coelis non dicam, vt auscultent; terrae non dicam, vt audiat; certe enim nos columnae mundorum sumus.* Haec Schimeon Iochaides, quem iureiurando ad hoc silentium obligasse discipulos in antecedentibus dicitur. Nec obiiciat hic quis, librum hunc Sohariсum subleстae esse fidei, nec ad antiqua Iudaeorum tempora veteresque consuetudines pertinere. Hoc enim, etiamsi de forma libri forte concedendum sit, eius tamen materiam antiquam satis esse, et ad eam de quibus loquitur aetatem pertinere, ex supra dictis constat: at concessa etiam libri nouitate nihil ille affert, quod non indubitatis veterum testimoniis sciamus, apud Iudaeos ante vrbis deuastationem et stante adhuc templo secundo obtinuisse. Id IOSEPHVM [z] legenti dubium esse non potest, qui non tantum in Iudaicae historiae initio ad id prouocat, sed et inter Essenos obtinuisse sacerrimum silentium, eiusque neglectum poena diuinitus immissa vindicatum fuisse tradit, id quod Porphyrius quoque apud EVSEBIVM [a] confirmat. Nec dubitamus, inter Israelitas quoque eiusmodi disciplinam arcani obtinuisse, cum ratio alias mysticarum explicationum, ceremoniarum et rituum a Deo praescriptarum, quas in epistola ad Hebraeos affert scriptor θεόπνευστος, quasque notas inter Iudaeos fuisse ipsa argumentandi ratio a diuino auctore adhi-

v) Diss. de mysteriis Iudaeorum philosophicis, et in introd. in dialect. Cabb. c. II.

w) Introd. in theol. Iud. c. VI. §. 8.

x) c. 2. Dabimus notabilem locum integrum ex versione CHRISTIANI LVDOVICI, qui hunc tr. cum comm. BARTENORAE Latinum dedit, diss. II. „Non edisserunt de nuditatibus „(i. e. coniunctione maritali et consanguinitatis „gradibus) cum tribus, neque de opere Bere„schith (de creatione siue rebus physicis) cum „duobus neque de Mercauah (scientiis sublimioribus et Cabbalisticis Ezechielis symbolis adum„bratis) coram vno." Quod RAMBAM explicat de rebus physicis et metaphysicis, BARTENORA posterius recte de nominibus diuinis angelisque, i. e. doctrina Cabbalistica de istis.

y) §. 16. Cabb. denud. T. II. p. 389. 390.

z) Prooem. hist. Iud. p. 2.

a) Praepar. L. IX. c. 3.

bita euincit, ratio dari nulla queat. Vt taceamus methodum symbolicam et emblematicam ab ipso Seruatore facto auditorum discrimine vsurpatam [b]. β. Quamuis autem dubitandum non sit, arcanam hanc methodum inter Iudaeos mature obtinuisse, impossibile tamen est, tum de eius vero modo, tum de dogmatibus, quae illa tegebantur et selectis auditoribus tradebantur, disserere, et certi quid tradere, quamuis certissimum sit, nihil ea dogmata comprehendisse, quod reuelatae in sacris literis doctrinae vllo modo esset contrarium, nec alia potuisse exhibere mysteria ad salutem necessaria, quam quae publicis scriptis essent consignata. Non sine verisimilitudine tamen coniici potest, exhibuisse hanc secretiorem docendi methodum luculentiorem explicationem mysteriorum foederis gratiae, occultius ob σκληροκαρδίαν gentis terrenae tantum felicitati inhiantis propositorum, et tum ceremoniarum velo obductorum, tum vaticiniorum emblematibus et aenigmatibus expressorum, eaque illis, queis de meliore luto finxit praecordia Titan fuisse luce clariore explicata, sicque arcanas rationes regni diuini demonstratas, quas in nouo foedere luculentissimis nobis commentariis explicuit diuinus spiritus: nec dubitamus hoc cum celeberrimis quibusdam theologis Cabbalam vocare, eo quod traditionem doctrinalem communicatam cum Iudaeis orali docendi modo exhibuerit. γ. Hanc vero Cabbalam, id est traditionem doctrinalem puram quidem legique scriptae conformem seruatam fuisse, quamdiu vates diuini doctrinae custodes fuerint, dubium non est; ast cessante prophetiae dono cum ingenio humano patentior aperiretur, campus maiori licentia in propriorum commentorum campos exspatiandi, valde eam fuisse corruptam, et in otiosas et deliras operis supererogatorii quaestiones et assertiones degenerasse, ea, quae supra de traditionum non scripturarum inter Iudaeos origine diximus, luculenter probant. Quae etsi humanae inuentioni debebantur, magnam tamen auctoritatem traditionis titulo nomineque nactae sunt, eo quod huius nominis et docendi modi diu iam recepti, nunc vero surrogatis tricis humanis corrupti magna a longo tempore fuisset existimatio. Et ita quidem Cabbalae, siue traditionis, quae doctrinas haud vulgares tradit, venerationem in genere ortam esse, minime dubitandum est. Quamuis autem haec Cabbala alius prorsus naturae indolisque fuerit, siue antiquam illam doctrinalem, siue post hanc ortam illam ritualem intelligas, quam Cabbala philosophica, de cuius originibus in praesentia dispicimus, non negligenda tamen est haec obseruatio, eo quod occasionem ostendat, quomodo, semel recepta inter Iudaeos hoc docendi modo secretiori et traditiuo facile fuerit, sub venerabili nomine, peregrina dogmata Mosi veterique ecclesiae Israeliticae supponere. δ. Sed vt propius ad rem ipsam,

b) Conf. Cel. PFAFFIVS primit. Tubing. p. 149. scriptoresque de disciplina arcani laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. et bibliograph. antiq. p. 622. conf. Cabb. denud. T. II. praefat. p. 19.

ipsam, dimissa occasione, accedamus, illud de origine Cabbalisticae philosophiae tanquam indubitatum supponimus, inter Iudaeos Palaestinae incolas eam non esse quaerendam. Quaecunque enim de traditionibus in Iudaea obtinentibus ante constitutam Essenorum sectam veteres referunt, ea omnia ad legis explicationes, ceremonias, iura, statuta et constitutiones sapientum inter Iudaeos pertinent, vt ex supra prolixe enarratis est manifestissimum. Quae si memoria recolimus, patebit Cabbalae philosophicae vestigia tum primum in Palaestina apparuisse, cum Essenorum secta Syrorum et Aegyptiorum mores imitata et ab his dogmata et instituta mutuans sectam quandam philosophicam constituisset. Inter eos enim et arcanam methodum, & dogmata quaedam philosophica sublimiora, a lege aliena obtinuisse, ex Iosephi et Philonis testimoniis constat, quorum hic [ε] diserte *philosophari eos* ait *de Dei existentia et generatione mundi et in morali argumento se exercere domesticis vsos principiis, quae sine peculiari numinis afflatu non queant percipi; discere vero eos haec mysteria ex ore senioris alicuius obscuriora explicantis*, τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ᾽ αὐτοῖς φιλοσοφεῖσθαι, *pleraque enim methodo antiquissima sub symbolis et allegoriis ab eis philosophice expendi.* Quae si cum illis comparentur, quae de theoreticis siue Therapeutis disputat, et consulantur ea, quae supra de sectae Essenae origine disseruimus, luculenter patebit, Cabbalam hanc philosophicam siue arcanam doctrinam, inter Essenos certo modo obtinuisse. Et haec quidem antiquissima et prima eius vestigia inter Iudaeos Palaestinae incolas sunt, si historiam ducem sequamur; qua narrante non nisi Hyrcani regis et filiorum eius tempore fugatis et dispersis Pharisaeis traditionariis, et Simeone Schetachide Alexandriam delato, reuersoque rebusque Pharisaeorum mutatis, per illum ex Aegypto nouum traditionis genus ceteris Iudaeis innotuit. Ab Essenis enim illud discere non licebat, qui neminem extraneum ad haec mysteria admittebant. Ex his vero, quae rerum Iudaicarum series et annales confirmant, manifestum esse putamus, falli eos, qui ex Chaldaea atque Babylonia Iudaeos Cabbalam illam philosophicam attulisse coniiciunt. Hoc enim si ita euenisset, non demum ab Essenis ea in Palaestinam fuisset introducta, nec Schetachides eam ex Aegypto attulisset. ε. At hae ipsae Cabbalae philosophicae inter Iudaeae incolas origines ad veram nos eius patriam deducunt, quae non alia esse potuit, quam Aegyptus, quam Essenae quoque familiae instituti sui initia formamque suppeditasse, supra fecimus verisimile. Hic vero paucis ea repetenda sunt, quae *capite huius libri primo* de rebus Iudaeorum in Aegypto habitantium philosophicis diximus. Nempe in illa regione Iudaeos a Cambysis et postea Alexandri M. tempore consedisse, et sub Ptolemaeo Lagide et Philadelpho deductis coloniis nationem eam se ibi dilatauisse, mori-

ε) Quod omnis probus sit liber p. 877.

moribus etiam Aegyptiorum Graecorumque se attemperauisse, et vt seculi sui indolem, et inualescentem eruditionis theologicae consuetudinem imitarentur, duce praecipue Aristobulo allegoricam legem explicandi illique aliena dogmata affricandi methodum introduxisse, eo loco adductis veterum testimoniis probauimus. Non erramus itaque, si Aegyptum patriam fuisse Cabbalae philosophicae dicamus, et ab eo tempore eius origines repetamus, quo ope allegoricae methodi, in his terris a cana vetustate vsque receptae, philosophia Aegyptiaca inter Iudaeos recipi et venerabili traditionis nomine, quod patriorum dogmatum communicationem et reuelationem oralem hactenus indicauerat, coli coepit, quod Ptolemaeorum tempore factum esse ex supra enarratis constat. 5. Philosophia Aegyptiaca vero qualis eo tempore fuerit, accurate, nisi fallimur, in *fine Tomi primi* docuimus, quae hic omnino repetenda sunt. Nempe, totam fere periisse veterem theologiam et philosophiam Hermeticam, incursionibus tot populorum vastata regione et sub peregrinos dominos ire iussa, ad quorum nutus et rationes sacerdotes se composuerint, facile ea mutantes, quae cerae instar ope hieroglyphicae methodi omnes figuras admittebant, eo loco ostendimus. Id factum quoque esse, cum Cambyses cum exercitu Aegyptum depopularetur, tumque remansisse Persicae doctrinae reliquias aliquas verisimile est. Monuimus porro post deuictos Persas superatamque Aegyptum Alexandrum M. excitata regni sede Alexandriae, omnium terrarum colonos eo attraxisse, sicque omnium fere religionum cultum et dogmata inualescere in Aegypto coepisse: maxime vero Graecanicam philosophiam et eruditionem in victoris gratiam valde fuisse Aegyptiis acceptam, hocque philosophiae et theologiae excolendae studium sub Ptolemaeo Lagide et Philadelpho mira incrementa cepisse; tumque praeter Peripateticam philosophiam regibus gratam Pythagorico-Platonicam eo magis se Aegyptiis, populo superstitioni et religionibus vehementer dedito, commendauisse, quo magis tum ab Hermete et Aegyptiis acceptam esse, tum accuratiori modo de diuinis disserere eius affectae gloriabantur. Neque tamen Pythagorae et Platonis placita integra seruauisse Aegyptios, sed cum miro impetu in quendam religionum syncretismum ruerent, philosophi autem Orientales, qui caput attollere coeperant, frequenter Alexandriam adirent, eo quod celeberrima Musarum sedes esset, Alexandrini quoque philosophi aliquandiu in Asia consedissent, factum esse, vt quae Pythagorae et Platonis disciplina dicebatur, magnam mutationem pateretur. Et in naturalibus quidem propius pressisse eorum vestigia constat. At in diuinis siue theologicis longe ab eorum placitis Alexandrinos philosophos recessisse, luculentis exemplis confecimus [d]. Nempe reiecto systemate dualistico, emanatiuum ex philosophia Orientali recipiebant, hincque emanationum diuinarum varios ordines, genera

d) Conferendus IAMBLICHVS de mysteriis Aegyptiorum, ex quo facies integra recentioris theologiae Aegyptiacae patebit.

genera atque classes, vsque ad res visibiles et materiam constituebant; adeoque pleraque, quae Orientalis philosophia de Deo et virtutibus diuinis substantialibus praeceperat, recipiebant. Cui theologiae eo magis manus dabant, quo magis syncretismo, quem mire Aegyptii fouebant, portam aperiebat patentissimam, hocque cum doctrina sua de Deo omnia religionum genera certo modo poterant in vnum confundi, vt Iudaicae atque Christianae exemplum in haereticis quibusdam luculenter demonstrat. Ita quidem desertis Platonis assertis, multa ex Orientalibus Zoroastreae theologiae reliquiis assumta, ea vero docendi modo Pythagorico-Platonica adaptata, et cum eius philosophiae praeceptis in concordiam ire mira confusione iussa sunt, donec Ammonius et sequaces, certos systematis limites constituerent, et ad Platonicos vultus paulo propius reformarent. Quae omnia cum suo loco, quantum veterum in his rebus negligentia et obscuritas patiebatur, rationibus et testimoniis roborauerimus, plura his addere opus haud est. ζ. Iudaeos vero huic philosophandi generi in Aegypto locum fecisse, *capite huius libri primo* ex instituto ostendimus, discique vel ex vno Therapeutarum et Philonis exemplo potest. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis illud theologiae Pythagorico-Platonicae temperamentum, quod Orientalis philosophia offerebat, et syncretismum omnium religionum permittebat, aptum erat, illi se formae attemperare, quam de Deo diuinisque exhibebat doctrina Mosaica, et allegoricae methodi, Aegyptiacis philosophis solennis, machinis cuncta ex voto torqueri poterant. Cuius exemplum luculentissimum cum scripta Philonis exhibeant, lector ad ea dimittendus est, vt inde rei huius veritatem discat confirmatam. Quoniam autem superbia gentis magno supercilio alios populos contemnentis eiusmodi syncretismum natura sua non admittere videbatur, ad artes Aegyptiacis sacerdotibus et philosophis solennes illi ex Iudaeis confugiebant, qui in scholis philosophorum Pythagorico-Platonicorum erant educati: nempe cum tota Aegyptiorum natio nihil sacrum et diuinum haberet, quod non hieroglyphico, vel potius, qui ex illo enatus erat allegorico et symbolico modo esset traditum, haec docendi methodus ab Aristobulo aliisque, maxime vero a Therapeutarum familiae conditoribus in hunc vsum adhibitus est, qua facile postea fuit quadrata miscere rotundis, et quod Aegyptii toties in vniendis peregrinis religionibus et placitis cum suis fecerunt, dogmata in infinitum distantia inter se conciliare, vel corrumpere potius domestica atque adulterare, sicque Mosaicae doctrinae sensus eos affingere, quos suggerebat philosophia Aegyptiaca. Et vt eo promtius recens philosophiae genus absque nouitatis inuidia reciperetur, traditionis nomine, quod venerabile inter Iudaeos fuit, vt supra dictum, abortus hic philosophicus pictus ornatusque, sicque veneratio Mosaicae traditioni debita nouae philosophiae conciliata est. Id Therapeutarum exemplo luculenter com-

comprobari potest, quos praecipue hanc Cabbalisticam philosphiam recepisse atque excoluisse ex PHILONE constat [e]. Ait enim ille: *ἐντυγχάνοντες τοῖς ἱερωτάτοις γράμμασιν φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν, ἀλληγοροῦντες, ἐπειδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσι φύσεως ἀποκεκρυμμένης ἐν ὑπονοίαις δηλουμένης· ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν οἱ τῆς αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις χρώμενοι μιμοῦνται τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον.* Quae verba non satis commode expressit interpres Latinus GELENIUS, adeoque Graeca ipse inspicienda sunt, quae manifeste docent, eam philosophiam fanaticam, quam ista secta recepit, allegoricis explicationibus ad patrias traditiones fuisse pertractam. Quod paulo infra magis luculenter Philo prodit referens, statuere hos viros: *Totam legem habere animalis similitudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero sententiae retrusiores sub velamine verborum abditae, in quibus rationalis anima egregie se ipsam contempletur tanquam in speculo, sub his ipsis verbis miram sententiarum pulchritudinem conspiciens, et explicans e figurarum inuolucris, atque ita penitiorem intellectum in lucem producens duntaxat apud eos, qui per occasionem admoniti sciunt obscura ex apertis colligere.* Et hanc quidem veram originem Cabbalisticae philosophiae fuisse allatae rationes satis euincunt, quae comparatione dogmatum philosophiae Orientalis, Aegyptiacae et Cabbalisticae, quam infra instituemus, mire possunt confirmari ostendique, quam arcte haec tria philosophiae sublimioris siue theologiae genera cohaereant concordentque. η. Ita vero facile quoque inter se conciliari possunt virorum doctorum de Cabbalae originibus sententiae. Nam nec illi plane reiiciendi sunt, qui philosophiam barbaricam huc aduocant, cum non aliam intelligant, quam quae Zoroastris, Hermetis, Orphei, Pythagorae et similium doctrinam mentita Alexandriae enata fuit. Ast de ea quoque intelligendi sunt, qui philosophiam Platonico-Pythagoricam parentem philosophiae Cabbalisticae statuunt: non enim genuina illa sed syncretistica et ab Orientali multum adulterata huc referenda est, quam distinctionis caussa Alexandrinam diximus, et postea in Aegypto in Ammonii Plotinique schola in certam systematis formam coaluit, et a Iamblicho Aegyptiacae philosophiae nomine commendata est. Rectissime vero instituit Cel. Moshemius, qui philosophiam Orientalem huc adducit; ea enim theologiae Alexandrinae potiora dogmata subministrauit, quae in Cabbalae systema fluxere: at attemperata placitis Pythagorico-Platonicis, cuius luculenta vestigia in Cabbala deprehenduntur, intelligenda est, qualem ipse quoque Philo est secutus. ϑ. Ex Aegyto hanc philosophiam Iudaicam in Palaestinam partim per Essenos, partim per Simeonem Schetachidem peruenisse, allata supra veterum testimonia nos dubitare non sinunt, nec iis, quae abunde satis dicta sunt, aliquid adiiciendum est, nisi hoc vnum, ipsos traditiona-

e) pag. 893.

tionarios, dum a Simeone hoc introductam inter Iudaeos traditionem arcaniorem, plerisque ignotam statuunt, innuere, hoc non de traditione rituali, sed philosophica intelligendum esse, eo quod traditionis alterius et vulgaris notitia diu iam in Iudaea viguerit, nec ex Aegypto aduehi potuerit, vbi eam hac quidem ratione obtinuisse non legimus. ι. Post templi euersionem vero vrbisque et Iudaeae regionis desolationem cum multi Iudaei in Aegyptum ad fratres suos Hellenistas confugissent, et pacatis paulisper rebus in patriam terram rediissent, sedes autem eruditionis Iudaicae in Aegypto esset, ex qua viri docti in nouas scholas in Palaestina erectas concesserunt, mirum non est, inter earum moderatores inuentos fuisse, qui arcanam hanc philosophiam mordicus tenerent, quales Akibham et Iochaidem fuisse supra ostendimus. Quo magis autem reuelationis scriptae auctoritatem suppressit traditionis veneratio, eo magis arcanae quoque traditionis mysteria exculta sunt; hoc tantum discrimine, vt, cum illa omnibus pateret, haec paucissimis tantum selectisque discipulis patefierent, ex quo fonte caussam supra deriuauimus, cur vetustissimorum Cabbalistarum in historia Iudaeorum literaria tam manca sit notitia. Nam hoc postulabat et arcani disciplina, et doctrinae a Mosaicis valde abeuntes, quas aperire ἀμυήτοις periculosum videbatur. κ. Tandem hoc quoque notandum est, irrepsisse in philosophiam Cabbalisticam praeter Orientalia et Aegyptiaca atque Pythagorico-Platonica placita, etiam Peripatetica quaedam. Mature id factum esse, et adhuc stante templo, visum est viro summo HENRICO MORO [f], qui in *epistola ad Knorrium* ita de hac re: *Sunt qui contendunt, etiam ab Antiochi temporibus philosophorum scholis et certe Aristotelis praeter ceteros Iudaeam corruptam fuisse. Quo minus mirari debemus, Ionathanem F. Vriel sectam Aristotelicam sapere in sua paraphrasi in visionem Ezechielis, qui tamen multis annis vixit ante vrbis excidium. Nam rotas ille coelos Aristotelicos esse euincit, et in illius opinionis gratiam; et ecce vna in terra; interpretatur dicam, an peruertit ad hunc modum; sphaera vna posita erat sub altitudine coeli. Quod ipse* MAIMONIDES [ff] *etiam notauit. Vides quam mature corrupta sit Cabbala philosophica apud Iudaeos etiam aliquot annis ante Christum natum, immo multis, si calculum ineas ab Antiocho. Quam quidem ob caussam serio considerandum est, annon certiora veteris philosophiae Iudaicae vestigia inuenienda sint apud Pythagoreos, quam apud ipsos Iudaeos, cum Pythagoras edoctus sit arcana philosophiae Cabbalisticae quadringentis aut quingentis annis ante modo memoratam corruptionem.* Addit eius rei exemplum in sequentibus ex libro *Iezirah*, omnium antiquissimo inter Iudaeos habito, *in quo praeter nugas astrologicas hypothesis Aristotelica supponatur. Nam non solum*

 orbium

f) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 181. seqq. ff) Mor. nebhoch. L. III. c. 4.

comprobari potest, quos praecipue hanc Cabbalisticam philosphiam recepisse atque excoluisse ex PHILONE constat [e]. Ait enim ille: *ἐντυγχάνοντες τοῖς ἱερωτάτοις γράμμασιν φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν, ἀλληγοροῦντες, ἐπιδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσι φύσεως ἀποκεκρυμμένης ἐν ὑποπνοίαις δηλουμένης· ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν οἱ τῆς αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις χρώμενοι μιμοῦνται τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον.* Quae verba non satis commode expressit interpres Latinus GELENIVS, adeoque Graeca ipse inspicienda sunt, quae manifeste docent, eam philosophiam fanaticam, quam ista secta recepit, allegoricis explicationibus ad patrias traditiones fuisse pertractam. Quod paulo infra magis luculenter Philo prodit referens, statuere hos viros: *Totam legem habere animalis similitudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero sententiae retrusiores sub velamine verborum abditae, in quibus rationalis anima egregie se ipsam contemplatur tanquam in speculo, sub his ipsis verbis miram sententiarum pulchritudinem conspiciens, et explicans e figurarum inuolucris; atque ita penitiorem intellectum in lucem producens duntaxat apud eos, qui per occasionem admoniti sciunt obscura ex apertis colligere.* Et hanc quidem veram originem Cabbalisticae philosophiae fuisse allatae rationes satis euincunt, quae comparatione dogmatum philosophiae Orientalis, Aegyptiacae et Cabbalisticae, quam infra instituemus, mire possunt confirmari ostendique, quam arcte haec tria philosophiae sublimioris siue theologiae genera cohaereant concordentque. η. Ita vero facile quoque inter se conciliari possunt virorum doctorum de Cabbalae originibus sententiae. Nam nec illi plane reiiciendi sunt, qui philosophiam barbaricam huc aduocant, cum non aliam intelligant, quam quae Zoroastris, Hermetis, Orphei, Pythagorae et similium doctrinam mentita Alexandriae enata fuit. Ast de ea quoque intelligendi sunt, qui philosophiam Platonico-Pythagoricam parentem philosophiae Cabbalisticae statuunt: non enim genuina illa sed syncretistica et ab Orientali multum adulterata huc referenda est, quam distinctionis caussa Alexandrinam diximus, et postea in Aegypto in Ammonii Plotinique schola in certam systematis formam coaluit, et a Iamblicho Aegyptiacae philosophiae nomine commendata est. Rectissime vero instituit Cel. Moshemius, qui philosophiam Orientalem huc adducit; ea enim theologiae Alexandrinae potiora dogmata subministrauit, quae in Cabbalae systema fluxere: at attemperata placitis Pythagorico-Platonicis, cuius luculenta vestigia in Cabbala deprehenduntur, intelligenda est, qualem ipse quoque Philo est secutus. θ. Ex Aegyto hanc philosophiam Iudaicam in Palaestinam partim per Essenos, partim per Simeonem Schetachidem peruenisse, allata supra veterum testimonia nos dubitare non sinunt, nec iis, quae abunde satis dicta sunt, aliquid adiiciendum est, nisi hoc vnum, ipsos traditiona-

e) pag. 893.

tionarios, dum a Simeone hoc introductam inter Iudaeos traditionem arcaniorem, plerisque ignotam statuunt, innuere, hoc non de traditione rituali, sed philosophica intelligendum esse, eo quod traditionis alterius et vulgaris notitia diu iam in Iudaea viguerit, nec ex Aegypto aduehi potuerit, vbi eam hac quidem ratione obtinuisse non legimus. ι. Post templi euersionem vero vrbisque et Iudaeae regionis desolationem cum multi Iudaei in Aegyptum ad fratres suos Hellenistas confugissent, et pacatis paulisper rebus in patriam terram rediissent, sedes autem eruditionis Iudaicae in Aegypto esset, ex qua viri docti in nouas scholas in Palaestina erectas concesserunt, mirum non est, inter earum moderatores inuentos fuisse, qui arcanam hanc philosophiam mordicus tenerent, quales Akibham et Iochaidem fuisse supra ostendimus. Quo magis autem reuelationis scriptae auctoritatem suppressit traditionis veneratio, eo magis arcanae quoque traditionis mysteria exculta sunt; hoc tantum discrimine, vt, cum illa omnibus pateret, haec paucissimis tantum selectisque discipulis patefierent, ex quo fonte caussam supra deriuauimus, cur vetustissimorum Cabbalistarum in historia Iudaeorum literaria tam manca sit notitia. Nam hoc postulabat et arcani disciplina, et doctrinae a Mosaicis valde abeuntes, quas aperire ἀμυήτοις periculosum videbatur. κ. Tandem hoc quoque notandum est, irrepsisse in philosophiam Cabbalisticam praeter Orientalia et Aegyptiaca atque Pythagorico-Platonica placita, etiam Peripatetica quaedam. Mature id factum esse, et adhuc stante templo, visum est viro summo HENRICO MORO f), qui in *epistola ad Knorrium* ita de hac re: *Sunt qui contendunt, etiam ab Antiochi temporibus philosophorum scholis et certe Aristotelis praeter ceteros Iudaeam corruptam fuisse. Quo minus mirari debemus, Ionathanem F. Vriel sectam Aristotelicam sapere in sua paraphrasi in visionem Ezechielis, qui tamen multis annis vixit ante vrbis excidium. Nam rotas ille coelos Aristotelicos esse vincit, et in illius opinionis gratiam; et ecce vna in terra; interpretatur licam, an peruertit ad hunc modum; sphaera vna posita erat sub altitudine coeli. Quod ipse* MAIMONIDES ff) *etiam notauit. Vides quam nature corrupta sit Cabbala philosophica apud Iudaeos etiam aliquot annis ante Christum natum, immo multis, si calculum ineas ab Antiocho. Quam quidem ob caussam serio considerandum est, annon certiora veteris philosophiae Iudaicae vestigia inuenienda sint apud Pythagoreos, quam apud ipsos Iudaeos, cum Pythagoras edoctus sit arcana philosophiae Cabbalisticae quadringentis aut quingentis annis ante modo memoratam corruptionem.* Addit eius rei exemplum in sequentibus ex libro *Iezirah*, omnium antiquissimo inter Iudaeos habito, *in quo praeter nugas astrologicas hypothesis Aristotelica supponatur. Nam non solum orbium*

f) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 181. seqq.

ff) Mor. nebhoch. L. III. c. 4.

orbium signorumque coelestium ibi fieri mentionem, sed dici etiam[g] *vocari intelligentiam perpetuam eo quod ducat motum solis et lunae iuxta constitutionem eorum, vtrumque in orbe sibi conueniente; ad quae R. Abraham Ben Dior; ducit solem et lunam illa intelligentia et reliquas stellas et figuras, vnumquodque in orbe suo, et impertit omnibus creaturis iuxta dispositionem eorum ad signa coelestia et figuras coelestes.* Monet porro Morus: *In Tykkunin Zohar plane asseri hypothesin Aristotelicam, affirmando mundum fabricae, mundum esse sphaerarum seu orbium coelestium et omnia, quae in eo sunt, vsque ad centrum terrae: denique in Emeck Hammelech haec occurrere: infimum circuli et sphaerae huius splendoris est 'Asiah spiritualis et corporea, in cuius medio iam nos subsistimus, nempe in terra, quae vocatur* תבל*, i. e. terra habitabilis, Haec certe manifesta esse indicia, Iudaeos physicae suae Cabbalae partem quidem potissimam iam tum perdidisse, et in illius locum hypothesin Aristotelicam assumsisse, sphaerasque decem Aristotelicas suas Sephiroth Asiahticas esse, ratos ad eam mensuram reliquas excogitasse.* Hactenus Morus, in cuius tamen verbis accurationem merito desideres. Nam vbi etiam concedimus, hanc esse mentem locorum istorum Cabbalisticorum, quam illis tribuit, et ea Aristotelicas hypotheses inferre, nihil tamen inde sequitur, quam aut libros hos a manu audaci interpolationem alienorum dogmatum passos aut plane recentiori aetate confectos esse. Immo si ab iis auctoribus scriptos esse concedimus, quibus Iudaei tribuunt, nec adulterina dogmata irrepsisse statuimus, nihil aliud inde euincitur, quam post natum Seruatorem Sec. I vel II Aristotelica quaedam inter Cabbalistica irrepsisse. At sine necessitate supponit vir acutissimus hypothesin de orbibus coelestibus in quorum supremo summa caussa resideat, esse mere Aristotelicam. Nam Pythagoricam esse, et ab Aristotele a Pythagora aliisque mathematicis antiquioribus mutuum acceptam discere potuisset ex Anonymi vita Pythagorae apud Photium[b], qui ea de re luculentus est. Nec haec Pythagoricis et Cabbalisticis placitis repugnant, quae emanationes sephiroticas radios suos emittere non tantum in mundum Aziluthicum sed et Asiahticum atque visibilem, adeoque orbes coelestes animare statuebant: id quod in Alexandrinis Platonicorum scholis quoque personasse vel ex solo Plotino disci potest. Neque tamen perfracte negauerimus, Aristotelica quaedam inter Cabbalistica mature, et forte iam in Aegypto irrepsisse. Syncretismus enim scholae illius ex qua Cabbalistica philosophia prodiit, nec Aristotelem contemsit, sed cum eo quoque foedus iniit, vt suo loco dictum. Recentiori tamen aetate, post Sec. XI, ex quo nempe Aristotelica philosophia a Saracenis ad Iudaeos commigravit, id potissimum factum esse, nemo temere negabit, qui recentiorum

Cabba-

g) f. 13. p. 144.

b) Cod. CCLIX. ex quo repetiit Kustenus ad calc. vitae Pythag. p. 56. seqq. Obseruauit iam hic anonymus auctor harmoniam Pythagorae, Platonis et Aristotelis in hac re p. 60.

Cabbaliſtarum ſcripta legerit, nec negauit id KNORRIVS, qui ita de ea re diſſerit [i]: *Poſtquam Soracenorum tempore Ariſtotelis philoſophia Arabica lingua tradi coepta eſt, Iudaeorum quidam eiusdem linguae periti, et inter eos quam maxime R. Moſes Maimonides haec amplexi ſunt ſtudia etc. ab eo tempore multi alii occidentales, praeſertim, qui ſublimitate Cabbaliſtica neglecta ſolius Talmudis ſtudiis fuere contenti, Peripatetica dogmata ſcriptis ſuis hinc inde immiſcuerunt, quod poſtremis hiſce temporibus Germani quidam, etiam Cabbalam tradituri ſunt auſi, inter quos potiſſimum eſt auctor libri Schepha tal Maimonidae amore deceptus, ſed a genuinis Cabbaliſtis Orientalibus nequaquam in hoc puncto receptus.* Et huic quidem rationi innixus Cl. IONAS DANIEL SCHRAMMIVS, *introductionem ſuam in dialecticam Cabbaleorum methodo Peripateticorum potiſſimum conformatam* conſcripſit, et IOANNES IVSTVS LOSIVS [k] ſingulari diſſertatione *conſenſum Kabbaliſticorum cum philoſophia Academica et Peripatetica dogmatum per capita quinque* oſtendere conatus eſt. In qua comparatione vero viros hos doctos non ſemper ad verum ſenſum nexumque ſyſtematis Cabbaliſtici attendiſſe, adeoque alienam mentem Cabbaliſtis affinxiſſe, fatendum eſt. λ. Quin et hoc coronidis loco his obſeruationibus de originibus philoſophiae Cabbaliſticae addendum eſt: Recentiores philoſophiae Cabbaliſticae ſectatores cultoresque haud raro illatis dogmatibus et explicationibus heterogeneis; et ex genuinis fontibus non petitis doctrinam Cabbaliſticam adulteraſſe, et prout quis ſyncretiſmo fauebat, ita conſenſum doctrinae Cabbaliſticae cum his illisue opinionibus vidiſſe, atque multa ſpuria intruſiſſe, id quod Iudaei paſſim ipſi conqueruntur, qua de re R. Meir Ben Gabbai teſtimonium adducit B. ABR. HINCKELMANNVS [l]: qui eo nomine Loriam accuſat, cui addere potuiſſet R. Abraham Cohen Iriram, qui paſſim ad Platonem, Plotinum, Parmenidem, Dionyſium Areopagitam prouocat. At hi ſcriptores Cabbaliſtici in eo non errauerunt, quod ex Alexandrinorum philoſophorum ſcholis domeſticam hanc philoſophiam illuſtrarunt. Quamvis enim aliquot ſeculis poſt conceptam natamque philoſophiam Cabbaliſticam Ammonii Plotinique ſchola ſyncretiſticam Alexandrinorum philoſophiam reformauit et in certum ſyſtema redegit, quod Platonem paulo melius referret, ad quem conatum eam praeter diſſenſiones philoſophorum Alexandrinorum vt ſupra dictum, haereticorum et philoſophia Orientali et Aegyptiaca progreſſorum diſputationes, aliaque multa ſuo loco enarrata coëgerunt: ex communi tamen fonte et Cabbaliſticae et Plotinianae ſcholae ſyſtemata hauſta ſunt, eo tantum diſcrimine vt emanationum diuinarum ordinem numerumque haec aliter exponeret, quam illa, et Platonis haec triadem illa Orientalium et forte Pythagoricorum quoque decadem elegerent.

 §. III.

i) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. I. pag. 1207.
k) Gieſſae 1706.
l) In detect. fundam. Boehmiani p. 28. conf. SCHRAMM. l. c. p. 24. ſeq.

Obseruationes de natura et indole philosophiae Cabbalisticae.

§. III. Constituta origine philosophiae Cabbalisticae verisimili, iam de natura et indole eius paulo facilior erit disquisitio, eo quod multum lucis antecedentia huic argumento accendunt. Ex circumstantiis enim huius philosophiae, quas historia nobis suggerit, pleraque colligenda iudicioque accurate et sine praeiudiciis interposito definienda. Sequemur vero ordinem in aliis hactenus adhibitum, et obseruationibus quibusdam generalioribus potiora strictim complectemur. Et

I. Quidem ante omnia monendus est lector, nobis hic sermonem de Cabbala pura, quam nonnulli constituunt, et philosophiam aliquam, vel theologiam potius arcaniorem Iudaeorum veterum orthodoxam fuisse dicunt, non esse. Quamuis enim supra iam concesserimus, non abhorrere a verisimilitudine, sensum clariorem et luculentiorem explicationem ceremoniarum legis, et vaticiniorum de regno Messiae eiusque circumstantiis orali traditione fuisse inter Iudaeos reclusam propagatamque, et tanquam stellam vsque ad ortum solis in N. T. luxisse; tantum tamen abest, vt eius dogmata, quorum postea pleniorem notitiam in nouo foedere Spiritus S. fecit, in Cabbala philosophica, de qua agimus, contineantur, vt praeter aliquam externam speciem et similitudinem ex translatis ad peregrina placita mysteriis veteris ecclesiae Iudaicae oriundam nihil sit, quod conuenientiam aliquam euincat. Non ignoramus quidem contrarium multa eruditione demonstrare voluisse viros quosdam eruditissimos, qui contenderunt, latere in Cabbala philosophica vestigia mysterii SS. Trinitatis, filii Dei capitis regni diuini et creatoris, lapsus peccati, et quae his sunt similia; nec negamus attulisse eos quaedam magnam speciem referentia. Ast euenisse illis, quod in comparatis quoque gentilium philosophorum systematibus cum fide Christiana toties euenit, vt veros sensus dogmatum Cabbalisticorum, quos ex tota systematis connexione habent, negligerent, et ex externa verborum similitudine perperam conuenientiam aliquam colligerent, sequens systematis Cabbalistici delineatio luculenter docebit, et in sequentibus etiam exemplis aliquot illustrabitur. Vnum vero in praesentia totam hanc obseruationem clarissima luce perfundet: nempe primum illius systematis fundamentum hoc esse: ex nihilo nihil fit, adeoque cuncta ex Deo emanarunt. Quo principio semel posito impossibile est, Cabbalam aliquam puram ostendere, cuncti enim Cabbalistarum libri huic vni fundamento superstructi huc omnia referunt. Ex hoc vero de reliquis iudicium interponere facile quis potest. Hoc principio ex gentili philosophia admisso et supposito, necessario euenire debuit, vt quicquid ex veteri traditione Iudaeorum dogmatica retentum esset, in corruptos detorqueretur sensus, et sic vetus illa puraque Cabbala tota periret, nec hodie inuestigari queat. Agnouit id candideque fassus est MAIMONIDES [h], qui luculenter: *Scito multas egregias sententias, quae in gente nostra olim fuerunt, de veritate istarum rerum, partim longinquitate temporis, partim*

h) Moreh nebhoch. P. I. p. 71.

partim infidelium et ſtultorum populorum in nos dominatione partim etiam, quod non cuiuis, ſicut expoſuimus, conceſſa erant myſteria, periiſſe, et in obliuionem deueniſſe. Nihil enim permiſſum erat literis mandare, niſi ea, quae in ſacros libros digeſta et relata erant. Quibus in verbis, quamuis rationes allatae minimam tantum cauſſam deperditorum veterum myſteriorum indicent, illud tamen recte vidit Maimonides, veterem ſapientiam Iudaicam in iſtis myſteriis Cabbaliſticis hodie reperiri non poſſe. Agnouit id. B. BVDDEVS [m], et, quo erat candore, faſſus eſt: *Propter easdem, quas Maimonides attulit rationes non tantum forte quaedam antiqua Kabbalae capita periiſſe, ſed alia corrupta et deprauata et cum gentilis philoſophiae erroribus permixta fuiſſe.* Qui tamen quando addit: *Non ſequi inde, omnia periiſſe, aut omnia fuiſſe corrupta, ſed fieri id omnino potuiſſe, vt plurima verae et genuinae Kabbalae ſubſint veſtigia, non attendit* δουλεύων τῇ ὑποθέσει, petere ſe principium, quando ad diſcernenda pura ab impuris nos attendere ad ſcripturae ſacrae et rectae rationis ductum, non neglectis traditionis legibus, et tum quod verum deprehenſum fuerit retinere iubet; ita enim non dignoſcetur, quid ex domeſticis principiis Cabbala ſtatuendum eſſe poſcat, ſed quid iuxta normam rectam iuſtum et admittendum nos iudicamus: qua ratione facile omnis mundi philoſophia in ſanos ſenſus poteſt transferri. Rectius viri cordati [n] ſcapham nominantes, totam Cabbalam philoſophicam non quoad dogmata tantum adiecta et ſuppoſita, ſed quoad totum ſyſtematis habitum et connexionem impuram eſſe, et philoſophiam gentilem referre, ſtatuerunt: hoc enim danda in ſequentibus eius delineatio faciet clariſſimum. Vnde vehementer Cabbalae ſtudioſis commendamus, praeſtantiſſimi WOLFII [o] obſeruationem: *Dogmata Cabbaliſtica obſcuritatis puluere ita quaſi eſſe obtecta, vt et perſpicere ea perquam difficile ſit, et ampla de genuino verborum ſenſu diſputandi materies naſcatur, vel ſaltim dubitari ſemper poſſit, num, quem ſenſum nobis, doctrina Chriſti illuſtratis, verba aperte referre videntur, eodem ab iſtorum ſcriptoribus prolata fuerint?* Addimus; vt iuſta ſubnaſcatur ſuſpicio, Cabbaliſtas concluſiones ſuas cum principiis connexas voluiſſe, adeoque illas alio quam haec patiuntur, ſenſu, a Chriſtiano valde diuerſo, eſſe intelligendas.

II. Cabbaliſticam itaque philoſophiam explicaturis non ad huius vel illius ſcriptoris explicationem attendendum eſt; factum enim ſaepe numero, vt certis hypotheſibus inſtructi occupatique viri docti ad obſcuriſſimarum doctrinarum Cabbaliſticarum interpretationem accedentes, ea affinxerint Cabbaliſtis, de quibus nunquam cogitarunt. Exemplo erunt ea,

m) Introd. in hiſt. phil. Hebr. §. 46. p. 446. ſeq. conf. BVRNETIVS Archaeol. philoſoph. L. I. c. 7. p. 372.

n) BVRNET. l. c. WACHTER. Spin. in Iud. P. I. p. 22. 69. Elucid. Cabb. praef. p. 6. LOESCHER. l. c. Morus et Knorrius ipſi, vid. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 79. Ven. REIMMANN. Hiſt. theol Iud. L. I. c. 15. p. 430. WOLF. l. c. p. 1206. BASNAGE Hiſt. Iud. L. III. cap. 16. aliique.

o) l. c. p. 1242.

ea, quae de sephirarum explicatione infra sumus allaturi, quas alii dogma esse de Deo et attributis diuinis, alii de regno Messiano, alii de creatione mundi, alii de astronomia, alii de arithmetica, alii de dialectica exigua verisimilitudine contenderunt. Id quod mirandum minime est, cum id saepe numero eueniat, vt doctrinis obscuris allegoriarum symbolorumque velo obductis diuersissimae significationes tribuantur earumque explicationes dentur variae immensa inter se distantia differentes, vt vel solae mythologiae Graecae vel hieroglyphicorum symbolorum explicationes comprobant, vt alia taceamus. Abiiciendum itaque in hac ardua de mente dogmatum Cabbalisticorum quaestione euoluenda et feliciter definienda omne auctoritatis et hypotheseos praeiudicium, et ante omnia de primis et adaequatis Cabbalistarum principiis dispiciendum, quibus non ex vana et in ingenio enata hypothesi, sed ex ipsis Cabbalistarum scriptis locisque classicis definitis ea conclusionum series et sensus inde dependens constituendus, qui totum systema rationalis interpretationis legibus conformiter recludit.

III. Quamuis autem hac interpretationis lege adhibita nihil aequius sit, quam sperare, vt in veros sensus Cabbalistarum penetrare possimus; in ipsa tamen laboris huius executione innumerae se difficultates monstrant, quae vix superari possunt. Ita enim allegoriarum et symbolorum ineptissimorum velo se absconderunt Cabbalistae veteres, barbararum gentium mores secuti, et disciplinam arcani seruantes, vt eorum mentem peruestigaturus syluam densissimam nulla semita patentem, tenebrisque horridam vepretisque et dumetis inaccessam sibi merito videatur fuisse ingressus, adeo perplexa, incerta, et tenebricosa sunt omnia et peregrinis atque inusitatis aenigmatibus referta. At his dare sensum clarum, obscuris accendere lucem, symbola insolita et absurda rationali interpretatione delineare, aenigmata inaudita soluere, et iis quae a dementibus dicta videntur, sensum tamen tribuere non philosophicum modo sed et verum, saltem verisimilem, explicatio philosophiae Cabbalisticae postulat. Quod quam arduum opus sit atque difficillimum, non melius lector cognoscet, quam si ipse rei periculum faciat, et, tentaminis gratia librorum Sobaricorum *Siphra de Zeniutha* et *Idra Rabba* imagines sibi sumat explicandas, dicturus quid disciplinae Iochaidae alumni intelligi velint per regem microprosopon et macroprosopon, eiusque cranium, barbam, crinem, nasum, per reges septem Edomiticos, per draconem eiusque caput, tergum, caudam, linguam et similia, quibus imaginibus emanationum diuinarum seriem obscurauit ineptissimus philosophus et vt tenebras tenebris augeret, eas insuper nominum et literarum permutationibus ex Cabbala verbali obtexit. Certe fatebitur post inutilia et frustranea tentamina, se labyrinthum ingressum, ex quo inuenire exitum non liceat. Certe aeque facile ex iis lapidem philosophorum, aut insularum Americanarum situm, aut alia quaecunque exsculpet foecundius ingenium, quam systema aliquod

iliquod metaphyſicum. Et his quidem nugis libri Cabbaliſtici ſcatent, et iaec aenigmata in fronte prae ſe ferunt. Exemplum, Lector, cape ex R. Cohen Irirae porta lucis, eique, quem editor praefixit titulo *).

IV. Facile ex his colligent lectores prudentes ac ad abſurda et a ſenſu ere omni remota ſymbola et imagines Cabbaliſtarum itemque ad dogmata ὑπερφυσικὰ et ad nubes vsque tranſcendentia attenti, Cabbaliſticos ſcriptores ipſos ſaepe non ſatis ea intellexiſſe, quae ſcripſerunt. Quam ſuſpiionem magnopere confirmat, quod res metaphyſicas ſenſuumque imagines refugientes, quas abſtractione mentali non niſi acutiſſimi comprehendunt, eiusmodi ſymbolis corporeis veſtierint, quae non nexum modo cum iſtis propoſitionibus metaphyſicis habent nullum, ſed eas etiam ineptiſſime exprimunt, et ita obſcurant, vt quid velint, non intelligas. E. g. Quae connexio roris ſeu humiditatis cerebri macroproſopi cum ſephirarum ſiue fontium ſecundariorum atque emanationum diuinarum altera vel tertia: quid ſtatui androgyneitatis cum emanationum in inferiora combinatione? quae conuenientia caudae draconis in capite, et capitis poſt humeros translati, et in tergo vxoris microproſopicae, cum circulo ſiue mutuo influxu emanationum ſuperiorum in pleromate diuino in regnum diuinum, quod extra pleroma in mundis inferioribus emanatiua continent? Lectorem prudentem et attentum iudicem poſtulamus, vt definiat, an ſeipſos ſatis intellexiſſe Iochaideae diſciplinae alumnos credendum ſit? Partim confirmant hanc coniecturam inepta ad ratiocinandum Iudaeorum ingenia, quae laxatis ſemel imaginationis, quam aeſtuantem habent, et viuidiſſimam Orientis incolae, habenis, Phaëtontis extra orbitam vagantis inſtar ſusque deque vertuntur. Hos in orbem reuocare homines et ſyſtema vbique cohaerens ex eorum tricis nugisque deducere nobis quidem videtur impoſſibile, et nec expectandum, nec poſtulandum, vt tenebrae hae omnes diſpellantur. Mirandum itaque non eſt, viros acutiſſimos, et horum myſteriorum notitiae acquirendae plurimum temporis impendentes de inuincibili obſcuritate et difficultatibus inſuperabilibus Cabbalae fuiſſe queſtos. Et ante Cabbalam quidem denudatam, cum pleraque adhuc ſepulta quaſi laterent in ſpeluncis Cabbaliſticorum ſcriptorum vi-

*) En illum, Cabbal. denud. T. I. P. III. liber Schaar Haſſchamaim, ſeu porta coelorum, in quo dogmata Cabbaliſtica de Aen-Soph, Adam Kadmon, Zimzum, Aziluth, Briah, Jezirah, Aſiah, Nomine tetragrammato, reuolutionibus alphabethicis, Auuir Kadmon, Perſonis Attik, Arich, Abba vel Imma, Seir Anpin, et vxore eius de lumine cranii, oculorum, aurium, narium, oris in Adam Kadmon, de partibus animae, Nepheſch, Ruach, Neſchamah, Chaiah, Iechidah, literis tetragrammati quaternario, denario, ſephiris, numeris, menſuris, pulchris veſtimentis, confractione et lapſu vaſorum, natura vaſorum, radiorum lucis ambientis et internae, de differentiis localibus, eoque, quod dicitur ſupra, infra, ante, retro, dextrum et ſiniſtrum, longum, latum, profundum in Sephiris, de deſcenſu animae in corpus, de Sephiris Akudicis, Nekudicis, Berudicis, de reſtitutione vaſorum, de conceptione, generatione, infantia, adoleſcentia, et vſu rationis τῶ Seir-Anpin, de Bilance, de ſuperintectione vel inuolutione perſonarum intra ſe inuicem, crinibusque capitis et barbae philoſophice proponuntur, et explicantur, et cum philoſophia Platonica conferuntur. En ſyluam Cabbaliſticam, in qua Oedipus aliquis ſe exerceat.

viros doctos eam rem passim moleste tulisse, non magnopere stupemus. Ex quibus vir de Hebraica literatura immortaliter meritus IOANNES BUXTORFIUS [q] filius eleganter monuit: *In librorum Cabbalisticorum explicatione, qualis liber Iezirah, Hebraeos ipsos inter se non convenire, sed in diuersa ire, insuper fructum labori non respondere. Cabbalisticam enim hanc doctrinam abyssum esse imperscrutabilem, labyrinthum inextricabilem, nec introitum ostendentem, nec exitum, fructum eius nullum.* Post editam Cabbalam denudatam vero accensa quidem lux maior tenebris, et clauis aliqua data aenigmatibus insolubilibus, maxime ex Irirae et Loriiae scriptis, attamen non desierunt de obscuritate ineluctabili conqueri viri magni et in perscrutandis veterum systematibus magno acumine gauisi. Inter quos THOMAS BURNETIUS [r], *Cabbalistas* dixit *cum ratione insanire omnes: sed esse morbum animi Orientalibus communem, cum allegoriis insanire, et Iudaeis proprium, cum sua Cabbala.* Similia fassi sunt viri docti magnaeque in his rebus perspicaciae I. G. WACHTERUS [s], FR. BUDDEUS [ſ], N. H. GUNDLINGIUS [ſſ], I. CONR. SCHRAMMIUS [t], IO. IAC. SYRBIUS [u] et IAC. BASNAGIUS [v], qui post laboriosum Cabbalisticorum mysteriorum examen, profunditatem tantam se inuenisse fatetur, vt superare et ad fundum penetrare nequiuerit. Cuius rei caussas, et molestiam nullo fructu et euentu laeto pensatam eleganter et ex vero depingit vir eruditissimus, quantusque labor incassus deuorandus sit, luculenter explicat, dignus omnino, qui ipse audiatur.

V. Auget porro ineluctabilem obscuritatem stilus scriptorum Cabbalisticorum dicendique ratio breuis, concisa, abrupta, et multoties hiulca nec satis cohaerens, cuius caussa praeter indolem orientalium ingeniorum, ob feruidiorem conditionem in praeceps quasi ruentium et cum vi quadam festinantium, studium fuit se suasque opiniones occultandi, et sub his carectis eo tutius latendi. Qui homines cum omni diligentia adhibita in id fuerint connisi, ne possent intelligi, num philosophorum nomen mereantur, vel legi velint, lector ipse cogitet [w].

VI. Fluit porro ex dictis, in cassum laborare, quicunque systema vbique cohaerens ex Cabbalistarum scriptis eruere, et assertiones omnes necessario inter se nexu coniungere laborant. Nam fuisse apud Iudaeos exiguum rationalis philosophiae vsum ex supra dictis notum est, idque inprimis ad antiquiora tempora pertinet. Exigua itaque rationandi artis notitia illis instructis, mirum non est, si in Cabbalistarum scriptis multa inueniantur ἀσύστατα, in quibus conciliandis magis frustra laborabis, quam in

q) Ad Cosri P. IV. §. 27. p. 318. seq.
r) l. c. p. 372.
s) Elucid. Cabb. c. III. §. 1. p. 26.
ſ) l. c. §. 35. p. 293.
ſſ) Hist. philos. mor. c. VII. p. 96.
t) l. c. c. I. §. 9. p. 12.
u) Instit. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367.
v) l. c. L. III. c. 14. §. 10. p. 363.
w) Legendum sobrium iudicium MORHOFII Polyhist. T. II. L. II. P. I. c. 9. §. 2. p. 311.

in Aethiope dealbando. Et hunc quidem philosophiae defectum in tota Iudaeorum eruditione supra deprehendimus, speciali vero aliqua ratione ad Cabbalisticam doctrinam pertinet. Et enim, vt nomen docet, non ratiocinatione innititur, sed traditione, quam a maioribus acceptam sine examine posteris Cabbalistae tradiderunt, non passi, vt acceptorum mysteriorum examen aliquod adhiberetur. Cui consilio magnum iecerunt fundamentum, asserendo, Cabbalam esse diuinae originis, et a summo Numine Mosi traditam humani iudicii tribunal et examen refugere; quo non potuit non auctoritatis praeiudicium, sanorum principiorum locum occupare, cum tanta Mosis inter Iudaeos fuerit veneratio, vt iis, quae ab illo profecta fuisse dicebantur, sine anathematis fulmine contradicere nemo auderet. Quod cum sensu quodam eminentiore Cabbalisticis dogmatibus tribueretur, mirum non est, de nexu assertionum earumque ex principiis suis demonstratione Cabbalisticae philosophiae doctores pariter atque discipulos sollicitos non fuisse, hosque contentos esse debuisse, si obscurissimarum imaginum aliquis recluderetur sensus et cum tremore atque veneratione ad haec adyta admitterentur. Cuius exemplum luculentum extat in *Idra Rabba* [x], vbi refertur, socios Iochaidis quaestionem quidem mouisse, ast hunc respondisse: *Arcanum arcanorum est, quod homines nec scire, nec comprehendere, nec scientiam suam de illo vel mussitare possunt.* Caussam huius rei et traditionis indoles et αὐτὸς ἔφα ex scholis Pythagoricis ad Iudaeos delatum aperit, quae ratiocinationem non admittunt, nec systematicam aliquam philosophiam constitui patiuntur [y]. Accedit allegoriarum abusus, eo insaniae prouectus, vt absurda et non cohaerentia multa inferat. Quod ipse agnouit HENR. MORVS [z], qui in hac philosophia Cabbalistica multa nec cohaerentia satis, nec a contradictione libera animaduertit, et consequentias multas conclusionesque falsas detexit. Eandem de Cabbalistarum philosophia querimoniam instituerunt BVRNETIVS [a] et BVDDEVS [b]. Id quod displicuit quidem Cl. WACHTERO [c], reprehendenti in B. Buddeo, *quod existimauerit, operam lusurum, qui nexum aut iustum aliquod systema desiderauerit a gente, quae, quid systema sit, nesciat. Hoc enim si verum sit, Cabbalam non magis philosophiam esse, quam sunt nugae beccesylenae, aut somnia et incertae fabulae fragmenta etc.* At non tantum esse in vtrumque virum celeberrimum dissensum, facile intelliget, qui considerauerit, non esse de eo quaestionem, an philosophiae Cabbalisticae systema aliquod exstrui, et positis primis Cabbalistarum principiis conclusiones potiores ex iis queant deriuari, hoc enim nec negauit Buddeus, qui philosophiam Cabbalisticam ipse delineauit, nec impossibile esse, ex sequenti systematis Cabbalistici adum-

x) Sect. II. Cabb. denud. T. II p. 390.

y) Conf. Acta philos. Vol. I. p. 614.

z) Qq. in librum Druschim Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 62.

a) Archaeolog. philos. L. I. c. 7. p. 366.

b) Hist. philos. Hebr. p. 445.

c) Elucid. Cabbalist. c. III. §. 13. p. 38. ad ea respondit BVDDEVS in noua editione Hist. phil. Hebr.

adumbratione patebit: sed id velle viros doctos, qui Iudaeos hoc nomine accusant, non habuisse auctores Cabbalisticos systematis nexum in animo, cum somnia sua traderent, nec ita ad principia sua attendisse, vt conclusiones cum iis recta necessariaque consecutione cohaereant, quod alias in quouis systemate philosophico requiritur. Id quod verum esse, sequentia luculenter docebunt, praecipue si ad veteres Cabbalistas, quorum auctoritate praecipue standum est, respiciamus. Recentiores enim Cabbalistas quosdam methodum syntheticam ex mathematicorum atque Paripateticorum philosophorum institutione edoctos certiora nobis dedisse, facemque praetulisse, in nexum eum, quem dogmata Cabbalistica inter se ex principiis suis habere debent, penetrandi, negari non potest, et Iririae atque Loriiae exemplum probat. De his vero sermo in praesentia non est, sed de veteribus librorum *Iezirah*, *Sohar*, *Bahir* et similium scriptoribus, in quibus systema aliquod detegere, oculos requirit plus quam lynceos. Agnouit id alio loco[d] vir clarissimus, fassus nationem hanc singulari aliquo iudicio coelesti ad ratiocinationes esse ineptissimam, et ad monstra delapsam esse, vbi ad eas se accinxerit. Alia quidem ratione Cl. SCHRAMMIVS[e] principia dialectica et ordinem logicum Aristotelis in Cabbalistarum dissertationibus se inuenisse visus est. Verum ea non reperisse in illis, sed intulisse, plusque luminis logici vidisse, quam alii vident, seductum quoque fuisse ineptissimo praeiudicio[f]: *Non omne illud Peripateticorum sectae tanquam origini suae deberi, quod forte statutis illius principiis congruum est, sed ipsum huius auctorem consuluisse Hebraeos, itinere ad illos instituto, vel saltem, dum magnam doctrinae suae partem ex oriente acceperit beneque ordinauerit, vbi magistrum Platonem esset secutus*; palpabunt, qui viri cetera docti tractationem cum Cabbalisticis scriptoribus comparandi laborem non subterfugient.

VII. Nouam vero ea, quae obseruauimus, suspicionem excitant: cum enim ex eo tempore, quo philosophia Aristotelica inter Iudaeos obtinere coepit etiam apud scriptores Cabbalisticos melior ordo et pulchrior quaedam systematis facies inueniatur, valde timendum est, ne Iudaei hi Peripatetice philosophantes, cum defectum ordinis et ratiocinationis philosophicae inter maiores suos viderent, puderetque eos, in tantorum mysteriorum iactatione illos parum solidi cohaerentisque attulisse, medicinam allaturi ea adiecerint de suis, de quibus veteres non cogitarunt, saltem eas conclusiones ex principiis deduxerint, quas antecessores eorum ignorauerunt. Dudum id viris doctis[ff] animaduersum ordinem methodumque a scriptoribus Cabbalisticis tum demum fuisse adhibitam, vbi Pythagorae, Platonis, Plotini aliorumque gentilium philosophorum libros legissent: Quo nomine Iriram quoque notauit H. MORVS[g], quod de sephiroth ita

d) Spinozism. in Iudaismo P. II. c. 17. p. 223.

e) In libro supra laudato.

f) l. c. p. 18.

ff) Vid. LANGIVS diss. de charact. primaeuo bibl. Hebraic. p. 66.

g) Consid. ad tr. I. libr. Druschim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 51.

ita ratiocinetur, ac si sphaerae essent Aristotelicae, poenaeque orbes Aristotelicos cum intelligentiis suis pro antiquae Cabbalae mysteriis reponere videatur. Id quod non negat KNORRIVS [h], sed tantum respondet, *duorum esse generum Iudaeorum magistros, aeui quoque periodis et locorum varietate nec non studiorum gradibus satis inuicem discretos. Nam qui vastationi vrbis fuerint propiores, quique in terra sancta suas habuerint scholas, et ad Cabbalisticorum dogmatum culmen ascendant, puriores esse, et a pollutionis Graecanicae philosophiae suspicione liberiores; postquam autem Saracenorum tempore Aristotelis philosophia Arabica lingua tradi coepta sit, Cabbalistas quosdam Maimonidem in exotericis ita instituentem secutos, ausos esse ita Cabbalistica dogmata tradere.* Quibus in verbis datam obseruationem ipse mire confirmat, fallitur vero in eo, quod putat Cabbalistas veteres a pollutione Graecanicae philosophiae prorsus esse immunes, cuius contrarium ex dicendis constabit, recteque ad haec monuit MORVS [i], magnum sibi scrupulum iniici etiam de iis, qui vrbis vastationi sunt propiores, et in terra sancta suas scholas habuerint. Verum cum supra iam quaedam allata sint, huc pertinentia, pluribus afferendis hic supersedemus.

VIII. Adiuuisse vero interpolationes Cabbalisticorum scriptorum ipsiusque philosophiae ab iis traditae fata gentis Iudaicae, dubitandum vix esse videtur. Haec enim cum miris mutationibus, migrationibus et translocationibus Iudaeos fuisse expositos doceant, vt supra prolixe narratum, recte inde colligitur, non potuisse euenire aliter, quam vt inter nouas gentes, et noua studia noua quoque placita irreperent, quae veteribus addita in vnum corpus coaluerint. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis allegoriae difficillimae, quicquid lubebat, affingere permitterent, et facile esset, quadrata miscere rotundis. Id quod libris Iezirah et Sohar accidisse, supra, vbi de iis actum, luculenter demonstrauimus, nec ipse negauit KNORRIVS [k].

IX. His omnibus iam rationibus subductis fatendum est, in historia Cabbalisticae philosophiae certitudinem, quae ex omni parte satisfaciat, sperari non posse et contentos nos esse debere, si subducto quod veteres Cabbalistae obduxerunt, allegoriarum densissimo velo, eos inter Iudaeos philosophos interpretes sequamur, qui faciem paulo luculentiorem arcanae philosophiae suae nobis depingunt, et quos verisimili ratione sperare possumus, non inepte antecessorum suorum mentem explicuisse, et ita calculos subduxisse, vt a veteribus tradita cum iis conspirare videantur. Ex quo intelligitur, etiam ex hac historiae philosophicae parte Pyrrhonismum sobrium suisque limitibus circumscriptum non reiiciendum, nec aliter de Cabbalistica philosophia disserendum esse, quam verisimilitudinis leges patiuntur. Ex his vero patet, quid de illa cautela statuendum sit, quam in aures nobis toties insusurrant, qui Cabbalam aliquam

Eee eee 3 puram

h) In amica responsione l. c. p. 73.   i) pag. 101. 181.   k) Praef. T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 41.

puram venantur, nempe diffitendum esse Cabbalistis recentioribus, eo quod noua, peregrina et adulterina multa veteribus immiscuerint. Quod quamuis pertinaciter negandum non esse, ex hactenus dictis pateat, semper tamen difficultas restat, qua ratione pura ab impuris, domestica ab alienis, genuina a suppositiis discernere liceat, cum veteres scriptores Cabbalistici tantis se tenebris inuoluerint, vt non nisi a sequioris aetatis interpretibus lux aliqua speranda sit. Frustra huc rationem, frustra reuelationem quis aduocauerit, vt ea purae Cabbalae vestigia reliquiaeque dici queant, quae cum hac norma conueniunt. Hoc enim modo duplici ratione ratiocinandi leges violantur. Nam qui ita instituunt, eam primo hypothesin, quam tanquam purius aliquod dogma Cabbalisticum ex scriptis Cabbalisticis demonstrare satagunt, supponunt, et tum demum ad Cabbalae dogmata applicant, sicque quaestionem ratiocinii sui, praemissis vitioso argumentandi genere immiscent, et ex conclusione medium terminum demonstrationis suae deriuant: Deinde eum etiam sensum Cabbalisticis dogmatibus tribuunt, quem tota systematis, certe principiorum admissorum, ratio non patitur, Id quod in controuersiis cum Iudaeis, in quibus veritatem religionis Christianae ex Cabbalisticis scriptis viri quidam docti demonstrare satagerunt, saepe se manifestauit, Iudaeis clamantibus, ea Christianos Cabbalistis affingere, de quibus tamen disceptetur, quaeque illos statuisse ipsi negent atque pernegent. Vt taceamus, quod obiiciunt alii [f], nondum euictum esse, omne illud veteribus Cabbalistis ignotum fuisse, quod Irira, Loriia hisque similes recentiores illis tribuunt, et a placitis illis purioribus, quae animo praeconcipiunt suo, viri eruditi dissentiunt. Patebit enim ex iis, quae mox dicemus, potiora et quae fundamentnm rei concernunt, ita ab iis disputari asserique, vt verisimile sit ipsos Cabbalae conditores, eorumque sectatores hunc in sensum praecepisse, licet concedi queat, plura postea accessisse, quae vetustissimis philosophis Cabbalistis indicta fuerunt, eo quod conuenienter eorum principiis asseri posse viderentur.

X. Nempe quamuis inter tot salebras inoffenso pede incedere vix liceat, illud tamen iter omnium minime impeditum videtur, quod ita recentiorum Cabbalistarum, qui magis philosophice et sine velo de his mysteriis disputarunt, explicationes sequitur, vt non tantum veterum scriptorum Cabbalisticorum cogitata cum iis comparet, et, quid sine coactione, et sua quasi sponte cum iis conueniat, et hac ratione inter se consentiat, et cohaerentis alicuius systematis rationem habeat, dispiciat: sed potissimum quoque ad fontes, ex quibus philosophia Cabbalistica hausta est, quosque in doctrina Orientalium et Aegyptiacorum philosophorum inueniri supra demonstrauimus, attendat, et id propius vero Cabbalistis veteribus tribui statuat, quod ex iis fluxisse res ipsa clamat. Hanc enim procedendi in inquirendis dogmatibus Cabbalisticis rationem omnium maxime rationalem et verisimilem esse, facile ex eo intelligi potest, quod

f) WACHTER. Eluc. Cabb. c. III. §. 5. p. 28.

quod ex origine rerum de eius indole iudicandi via eſt proniſſima, et ab ipſa quaſi natura commendata. Hanc ſi ſequimur, deprehendemus in multis concordiam omni expectatione maiorem talemque, quae nos plane conuincat, recte id Cabbaliſtis veteribus tribui, quod tam luculenter origines ſuas prodit. Vnde vehementer miramur, pleroſque, qui de Cabbaliſticae philoſophiae placitis fuere ſolliciti, maluiſſe coniecturas ſuas ſequi, quam huic viae inſiſtere. Et Henricus Morus quidem ſaepiſſime ad Pythagoricam Aegyptiorum philoſophiam prouocauit, et harmoniam inter eam et Cabbaliſticam veterem demonſtrare conatus eſt, eo quod crederet, Iudaicam philoſophiam in hac ipſa gente fere obliteratam et corruptam ad Pythagoram in eius itinere Orientali perueniſſe, priusquam corruptionem ſequentibus temporibus demum inualeſcentem fuiſſet paſſa, hincque arborem quoque ſephiroticam iuxta praecepta Pythagorica explicuit et delineauit. At ignorabat vir cetera ſummus eam philoſophiae Pythagoricae indolem, qualem in Aegypto acceperat, cum Orientalis philoſophiae beneficio eſſet reformata, et quoad diuina in aliam prorſus formam tranſmutata; multa quoque, vt ipſe Platonicae philoſophiae erat addictiſſimus, ex ingenio finxit, et tum Pythagoreo, tum Cabbaliſtico ſyſtemati intulit, ſicque vtrumque corrupit. Vnde quae de Cabbala ille praecepit, non ſine grano ſalis legenda probeque ad veteres fontes examinanda ſunt [u]. Alia ratione hanc quoque viam calcauit eruditiſſimus BASNAGIVS [w], qui non ſine multo labore id egit, vt origines Cabbaliſticorum dogmatum ex philoſophia Aegyptiaca oſtenderet. At in eo offendit, quod eam ſibi Aegyptiacam philoſophiam ducem elegit; quam veterem ſuo loco vocauimus, eo quod antiquiſſimis temporibus in Aegypto obtinuiſſet. Hanc cum hieroglyphicis figuris atque ſymbolis praecepiſſe obſeruaſſet, et hac etiam methodo Cabbaliſtas vti vidiſſet, ex illa hos ſua depromſiſſe iudicauit. Qua in re magnopere falſus eſt. Suo enim loco euidentibus veterum teſtimoniis demonſtratum eſt, philoſophiam illam Aegyptiacam veterem eo tempore, quo Cabbaliſtica philoſophia inter Iudaeos enata eſt, iam intercidiſſe, et a ſacerdotibus ſua dogmata ope hieroglyphicae methodi ad victorum mentem aliasque circumſtantias immutantibus, longe alia fuiſſe tradita. Mirum itaque non eſt, parum veriſimilitudinis iis ineſſe, quae de hac re diſputat. Aliter itaque res inſtituenda, eaque philoſophia diuinior ſiue theologia exploranda eſt, quae poſt Alexandri M. tempora regnantibus Ptolemaeis in Aegypto obtinuit, quae qualis fuerit in *fine primi Tomi* luculenter deſcripſimus. Eam ex orientalium, qui tunc emergebant, philoſophorum ſomniis et ex placitis Pythagorico-Platonicis fuiſſe conſarcinatam, haecque ex illis, maxime de rebus diuinis praecipiendo emendata, relicto, quod Plato ſequebatur, ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum recepiſſe, inque conſtituendis variis emanationum diuinarum virtutumque ſubſtantialium ex

u) Conf. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. II. p. 237. ſeqq. w) Hiſt. Iud. L. III. c. 19. p. 509. ſeqq.

ex Deo progressarum ordinibus et classibus vsque ad animam, immo vsque ad ipsam materiam malosque spiritus, et definiendo rerum, quae per has classes emanarunt, ad Deum reditu occupatam fuisse, illic prolixe docuimus, monentes philosophos Platonicos sequioris aetatis duce Ammonio et Plotino eam philosophiam reformasse et in formam certiorem conclusisse, quae a Platone paulo minus deuiaret. Hanc philosophiam Aegyptiacam ex Orientali potissimum enatam excoluisse Iudaeos supra satis luculentis rationibus confecimus. At Cabbalisticam inde enatam esse, ipsa comparatio plane docebit. Vt itaque in obscuro et difficili argumento lectorem manu quasi eo ducamus, vt ipse iudicium interponere queat, exhibebimus σχηματισμὸν eorum dogmatum, quae praecepit philosophia Orientalis, Alexandrina et Cabbalistica, ex quo parallelismus cuilibet intuenti erit euidentissimus. Ita vero praecepit philosophia

Parallelismus Philosophiae Aegyptiacae, Orientalis et Cabbalisticae.

Aegyptiaca siue Alexandrina.	*Orientalis.*	*Cabbalistica.*
I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia quae sunt, ex vno principio effluxerunt.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia emanarunt ex Mithra infinito lucis Oceano.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque ex vno sunt omnia, infinita luce siue Or Haaensoph.
II. Hoc vnum principium est Deus Deorum, Deus vnus prior etiam primo Deo et rege, qui in solitudine suae vnitatis permanet, qui est fons omnium et radix intelligibilium idearum.	II. Principium rerum omnium supremum optimumque super omnia principia in infinito silentio quietum residet, fonsque est omnium principiorum emanantium.	II. Principium rerum omnium, quod est super omnia, est senior seniorum, occultus occultorum, ex quo sunt efformationes omnium regum, i. e. sephirarum emanantium.
III. Ab hoc vno Deus per se sufficiens se ipse emittendo radios suos explicuit (ἐξέλαμψε) hinc est principium et Deus Deorum.	III. Ex hoc vno principio, quod immensum lucis aequor est, alia omnia principia bona, lucida sunt, duxque et origo reliquarum virtutum diuinarum inde ortus est.	III. Hic occultus cum lucis esset nimietas expandit ante se velum quoddam, in quo sculpsit formas regum, id est, produxit Adam Kadmon principatum primum.
IV. Haec principia sunt super omnia, et antiquissima, quae Aegyptiaca philosophia supra Deos aetherios et empyreos et coelestes constituit.	IV. Ad hoc principium et per hoc ad Deum omnibus principiis priorem cunctae virtutes substantiales pertinent, quibus ille prior et superior est.	IV. Rex primus respectu regum filiorum Israel id est principiatorum ex se emanantium prior est.
V. Hunc excipit alius Deus, Emeth, qui est mens se ipsam intelli-	V. Principium secundum lucis primigeniae naturam habet, ni-	V. In productione vero illius, hominis primogeniti eiusque conformi-

alia

gens, et alia intelligibilia ad se conuertens.

VI. Hic est post vnum illud quod intelligit et intelligitur, et solo silentio colitur.

VII. Hoc principium prima illius vnius effigies est, et Eicton appellatur.

VIII. Praeter hos opifex est mens, qui et veritatis custos et sapientiae, et quatenus ad generationem sapienter descendit et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, dicitur Amun, quatenus vero perficit omnia cum veritate, dicitur Ptha, quatenus beneficus est, dicitur Osiris, aliasque denominationes propter alias potestates habet.

IX. Sub hoc principio sunt alii quoque principatus super elementa tota in generatione posita.

X. Hae potestates siue virtutes (δυνάμεις) sunt octo, quatuor masculae, quatuor foemininae. Hae ad solem pertinent.

XI. Infra hunc alius

hilque inest tenebrarum.

VI. Est vero post primum illum Deum in abysso silentii latentem.

VII. Hoc principium virtus prima, maxima et summa post Deum est, Deique effigies.

VIII. Post hoc principium in pleromate diuino aliud est, quod rerum condendarum curam postea suscepit, et cum eo sunt aeones aliae ex eo fonte progressae, veritatem, sapientiam, potestatem diuinam comprehendentes.

IX. Hoc principium siue aeon angelos et archangelos condidit, qui rebus generabilibus praeficerentur.

X. Virtutes substantiales siue aeones praeter summum Deum et primam virtutem octo sunt, masculini et foeminini generis.

XI. Aeon demiurgus

tione innotuit occultus occultorum, et sedet sub throno scintillarum, i. e. luce plenus est emanante

VI. Ita senior seniorum, occultus occultorum in illo principio in membra compositus, id est, expressa eius natura est.

VII. Adam Kadmon primogenitus Dei, et principatum primum est, eius imago.

VIII. Est ex hoc principio sub Or Haensoph trias principiorum, sephirarum superiorum trinitas, corona, sapientia, prudentia, quibus Adam Kadmon inferiorum caussa creator et moderator factus est, et ex his sephirae reliquae septem.

IX. Ex vasis emanationum diuinarum per Adam Kadmon singulis mundorum generibus dati sunt angeli illis praefecti.

X. Emanationum ex Deo per Adam Kadmon decem sunt, nempe decem sephirae, quarum reliquae sunt masculae, infima vxor Adam Kadmon siue macroprosopi foemina.

XI. Ex fonte primogenito,

principatus eſt, ſuper naturam omnem in generatione verſantem, qui Lunae aſſignatur.	extra pleroma progreſſus alios minores ſpiritus materiae praefecit, in ſublunaribus habitantes.	to, qui ex infinito lucis diuinae oceano effluxit, flumina minora, et ex his in mundos inferiores miniſtri fluxerunt.
XII. Diuiditur coelum vel in partes duas vel quatuor, vel duodecim, et ſic porro, et his duces praefecti ſunt vel plures vel pauciores, his vero vnus praeficitur, qui om. regit.	XII. Angeli orbis conditores duce matre ſua Ennoia mundi partibus praefecti ſunt illisque imperant.	XII. Pandalphon ſpiritus mundi eſt, cum angelis ſuis mundo Aſiahtico imperans.
XIII. Ita ſecundum theologiam Aegyptiorum doctrina de principiis deſuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit et deſinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc eſt a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.	XIII. Cuncta ex ſuperna virtute, ignota et latente emanarunt, et a primis ad infima ſe emanatio haec extendit.	XIII. Emanarunt cuncta a prima et ſuprema luce infinita, vsque ad extrema, nempe cortices i. e. malos angelos.
XIV. Materiam, quae ex ſe eſſe non potuit, Deus ex eſſentialitate (i. e. ex ſe ipſo) produxit (παρήγαγε) diuidendo materialitatem ab eſſentialitate.	XIV. Materia ex ſe eſſe non poteſt, adeoque ex infinito illo lucis diuinae et inacceſſae oceano effluxiſſe cenſenda eſt.	XIV. Quicquid materiale eſt, non habet eſſentiam ex ſe, adeoque ad mundum condendum ab eſſentialitate radios infinitum lumen retraxit, ſicque ex priuatione tenebricoſa materia extitit, ex qua mundus materialis conditus.
XV. Hanc materiam Deus Demiurgus animatam accepit et ex ea ſimplices incorruptibilesque ſphæras fabricauit, ipſiusque quod erat poſtremum ad corpora generabilia et corruptibilia tranſtulit.	XV. Materiam acceperunt angeli conditores exque ea coelum et quae ſub ſphaeris ſunt fabricarunt.	XV. Ad mundos hos condendos radius infiniti luminis emanauit, nempe Adam Kadmon per quem conditus luceque repletus mundus et confracta vaſa.
XVI. Materia, quia ex	XVI. Materia mala qui-	XVI. Nihil itaque m-

Deo

Deo opifice patreque omnium facta, habet perfectionem suscipiendi Deitatem, quia superiora diffundunt lumen ad inferiora.	dem, sed potest aeon eam recipere et in ea apparere, vt lucem diuinam et felicitatem restituat.	teriale in se, cuncta spiritualia Deoque plena sunt, malum vero ex priuatione lucis.
XVII. Nihil terrenum esse potest, quod expers sit diuinae communicationis, hinc ipsa quoque terra diuinam quandam portionem inde suscepit.	XVII. Eiusmodi virtus substantialis in terra ad liberandos homines apparuit.	XVII. Adam Kadmon igitur in materia ornanda se manifestauit, adeoque in mundo etiam Asiahtico lux est.
XVIII. Materia propter conditionem vilissimam et in momenta mutabilem comparari cum aeterna Dei essentia immutabilique natura intelligibilium non potest, adeoque non-ens est.	XVIII. Materia tenebricosa, frigida, malorum plena a Dei essentia prorsus defecit, sicque malorum sylva facta est.	XVIII. Quo magis emanationes a fonte primo-primo remotae sunt, eo magis fiunt tenebricosæ, materia itaque retractis diuini luminis radiis per priuationem frigida et tenebricosa, facta non-ens est.
XIX. Anima ex Deo orta est, nempe ex intellectu diuino, adeoque vi emanationis pars est diuinae essentiae.	XIX. Anima ex Deo emanauit et diuinae est originis.	XIX. Anima hominis ex intellectu diuino prodit.
XX. Anima vestimenta accepit in inferiorem mundum et regiones sublunares delapsa, quibus induitur.	XX. Anima descendens corpori a malis angelis condito immissa est, hinc ab iis misere vexatur.	XX. Animae vehicula sua habent, quorum vnum alterum vestit, quaeque descendens in hortum Eden et inferiora accipit.
XXI. Liberanda est anima exercitiis philosophicis et reducenda ad fontem, ex quo descendit.	XXI. Liberanda est anima variis exercitiis, poenitentiis, molestiis, magia, vt ad Deum reducatur.	XXI. Animae per exercitia et meditationem legis ab vno mundo in alium sicque ad summum fontem eleuari possunt.
XXII. Fiet hoc per varios gradus et purgationes et reuolutiones ascendendo ex una mundi regione ad aliam, vsque redeat anima ad Deum, originem suam.	XXII. Animae vinculis solutae ad Deum per migrationes varias iterum ascendunt.	XXII. Post mortem anima Nephesch migrat in mundo visibili, Ruach abit in hortum Eden, Neschama in hortum superiorem, et ad Deum redit.
Hactenus Alexandrina philosophia.	Hactenus Orientalis philosophia.	Hactenus Cabbalistica philosophia.

Haec ſummorum tantum capitum comparatio eſt, quam vel ipſis Iamblichi [n], veterum de placitis haereticorum ex Orientali philoſophia progreſſorum ſcriptorum [o] et librorum Cabbaliſticorum [p] verbis, vel ex aſſertionibus ſuo loco, cum de Alexandrina et Orientali philoſophia ageremus, euidenter demonſtratis attulimus, ex qua coecum palpare poſſe credimus, ex vno fonte tria haec genera philoſophiae ſublimioris vel metaphyſicae fluxiſſe. Dubiumque nullum eſt, potiora ab Orientalibus profecta Pythagorico-Platonicis occaſionem dediſſe ita ſtatuendi, ex vtroque dein fonte Cabbaliſtas ſua hauſiſſe, et ad patria dogmata paulo diligentius inflexiſſe. Ex his vero abunde quoque patet, recte nos conſtituiſſe fontem Cabbaliſticae philoſophiae, Aegyptiacam, quae cum ſyſtema emanationis ab Orientalibus acceperit, clauem hanc nobis exhibet, qua adyta Cabbaliſtarum non infeliciter referari poſſunt. Cuncta enim, ſi in ſummam contrahantur vnam, eo redeunt; cum ex nihilo exiſtat nihil, omnia ex Deo, etiam materiam, quoad eſſentialitatem ſuam emanare, materialitatem vero priuationem ſiue non-ens eſſe. Omnia itaque hunc fontem et originem agnoſcere, nempe Deum omnibus principiis ſuperiorem et in infinita lucis abyſſo latentem; ex eo vero per principium aliquod primarium, quod omnibus emanatiuis fons mediatus conſtitutus ſit, primum quidem certa principia vel virtutes ſubſtantiales diuinas emanaſſe, quibus infinita et incomprehenſibilis lux diuina ad inferiora demittatur; ex his vero fontibus ſpiritualibus lucis diuinae mundos diuerſos pro gradibus emanationum propius vel longius a primo fonte diſtantium conſtitutos eſſe, et in his formandis vnam illarum virtutum ſubſtantialium diuinarum, (quas aeonas, voce ex Orientali philoſophia ſumta commode dixeris) et, vt plerique inter Orientales, et omnes Alexandrini atque Cabbaliſtae volunt, primam Deoque proximam reliquis emanatiuis praefici fontem, eumque Dei filium, atque imaginem eſſe: prodire quoque ex emanationibus intra diuini luminis plenitudinem adhuc, comprehenſis alios minores ſpiritus extra hoc πλήρωμα, eorumque varias claſſes, munera varia, naturamque magis minusue bonam ſpiritualemque eſſe, prout fonti emanationum vel propiores vel ab eo remotiores magisque craſſi et materiae affines ſint. Eſſe porro emanationes diuinae plenitudinis expreſſas imagines diuinae veritatis, ſapientiae, prudentiae, gloriae, potentiae; maxime vero triadem ſuperiorem ceu illi fonti fontium propiorem conſiderandam: et definiri poſſe atque concludi denario numero earum aeonum poteſtatem; eſſe quoque eas vel actiua vel paſſiua potentia praeditas, et ideo maſculini atque foeminini generis figura repraeſentari. Harum vero emanationum, operationum atque vim in regno Dei tum ſupracoele-

n) Conſulenda hic delineatio philoſophiae Alexandrinae ſuperiori libro data, pleraque heic ipſis IAMBLICHI verbis de myſter. Aegypt. ſ. VIII. c. 2. p. 158. Plotini, Porphyriique expreſſimus.

o) Conferenda hic ſyſtemata Simonis Magi et Menandri ſupra delineata, et quae de philoſ. Orient. in antecedente libro diximus.

p) Maxime ex libro Soharico Siphra de Zeniutha.

coelesti, quod est spirituum, tum sublunari, quod est creaturarum materialium se monstrare, et ita cuncta disponere, vt plena sint manifestantis se Deitatis, idque lucis similitudine omnium optime posse adumbrari comprehendique. Constituique posse certos orbes, gradusque, quibus euolutiones emanationum diuinarum se manifestent; et huc etiam animae originem aduocandam esse, quae ex Deo effluxerit, et per certas reuolutiones exutis vestimentis, quae in descensu acceperat, a materiae angelorumque malorum persecutione liberanda, et ad fontem suum reducenda sit. Haec communia illa dogmata sunt, in quibus consensisse Orientales, Alexandrinos et Cabbalisticos philosophos ex delineatis eorum systematibus et danda infra horum adumbratione luculenter constat. Quae recedere a Platonismi genuina et ab auctore suo efformata facie quilibet rerum peritus facile deteget; ex quo euinci sine labore potest, Orientalem philosophiam primam foetus huius inuenusti matrem fuisse. Quin ex iis, quae Iamblichum potissimum κατὰ πόδα secuti de Aegyptiaca theologia diximus, liquere putamus, laxius Alexandrinos philosophatos fuisse de diuinis magisque a Platone recessisse, quam postea factum, vbi hoc systema emanatiuum Ammonius et Plotinus reformauerunt, et trinitate principiorum summorum ex veteri philosophia seruata et partim ad Christianorum placita imitanda, partim ad Platonicam trinitatem exprimendam translata, reliquas aeonas abiecerunt, et in eo orientalibus philosophis, et haereticis ex iis prodeuntibus se opposuerunt, vt ex PLOTINI disputatione *contra Gnosticos* est manifestum. Non vero dogmata tantum sed et symbola illa peregrina et prorsus absona tum inter Orientales tum inter Alexandrinos Platonicos recepta fuisse, instituta comparatio facile euincet, habebitque, qui rei difficultate non deterretur, luculentissimum exemplum in Dracone Cabbalistarum in Soharico tractatu, *Siphra de Zeniutha* delineato, si cum animali monstroso, quod Orpheo affinxerunt Platonici Alexandrini comparetur, quale *Tomo primo* ex Proclo descripsimus; vel in Oracula Zoroastris cum Cabbalistarum symbolis conferantur. Vtrosque vero haec symbola ab Orientalibus et Aegyptiacis philosophis accepisse, nemo ignorat, quem philosophiae barbaricae notitia non latet. Ex his vero manifestum esse putamus, errare eos magnopere, qui Platonicam philosophiam, nulla addita restrictione parentem Cabbalisticae fuisse contendunt; nam et Alexandrina philosophia, praecipue ante Ammonii et Plotini reformationem, quam tamen sequentes philosophi mox immutauerunt iterum, vt suo loco dictum, et Cabbalistica multum ab ea discedit, eo quod plurima, quoad diuinas res ab Orientalibus accepisset. At nec illi tamen rem acu tangunt, qui prorsus exulare a Cabbalisticis placitis philosophiam Alexandrinam Pythagorico-Platonicam volunt. Hanc enim, vbi semel reformata esset, et ex Orientali nouos vultus accepisset, Iudaeis sua comminiscendi et dogmatibus domesticis adaptandi occasionem fecisse, origo philosophiae Cabbalisticae satis luculenter docet,

eet, et dogmata euincunt, quae ex hac ſchola tantum prodierunt. Quod qui negat, eum vel Soharicos tractatus, vel librum *Iezirah* nunquam legiſſe oportet, in quibus clara Pythagorico-Platonicorum placitorum deprehenduntur veſtigia. Nullo vero euidentiori argumento id euinci poteſt, quam ex parallelismo inter Philonem et Cabbaliſtas inſtituto. Philonem enim in Aegypto philoſophiae Pythagorico-Platonicae ſe addixiſſe, paucos hodie eſſe credimus, qui negauerint. Aſt ſi ea comparentur, quae ſupra de Philonis philoſophia *libri huius capite primo* diſſeruimus, patebit, Cabbaliſticam ei philoſophiam ſimili modo, vt Pythagorico-Platonicam placuiſſe. Poſſet id inſtituta comparatione luculenter prolixeque oſtendi, ſi locus tantam prolixitatem pateretur. Dabimus tamen rationem rei ſpecimenque vnum et alterum, quoniam luculentiſſimum exemplum Philo eſt, et Pythagoreos Platonicosque multa ex Orientali philoſophia ſibi per ſyncretiſmum in Aegypto inualeſcentem vindicaſſe, et horum veſtigia ſecutos fuiſſe Iudaeos in Aegypto philoſophantes. Non allegabimns vero allegorias legis, non ſtudium et venerationem Therapeutarum hanc philoſophiam excolentium et ſimilia, quae ſuo loco legi poſſunt, ſed dogmata adducemus duo apud Cabbaliſtas longe celeberrima, doctrinam ſephirothicam et de Adam Kadmon ſiue homine primo, quae ita Philo expreſſit, vt plane appareat, Cabbaliſticam, Orientalem et Platonicam philoſophiam in Philone conſpirauiſſe. Hunc vero ſupra, vbi de trinitate Philonis diſputauimus, praepoſuiſſe trinis principiis in diuinitate Deum ſummum in profunditate ſua latentem, oſtendimus, huicque ſubordinauiſſe tria principia ſumma et diuina, eaque tanquam virtutes ſubſtantiales ex Deo emanantes ſibi concepiſſe, demonſtrauimus. At his alia quoque ſubiunxit eiusmodi principia emanatiua, non rem tantum, ſed et nomina a Cabbaliſtis mutuatus: Rem ipſam vt cum arbore Cabbaliſtarum ſephirotica comparari queat, exhibebimus ex ſchemate ſcriptoris veteris Graeci, ex quo illud attulit magnum Germaniae Graecarumque in ea literarum ornamentum DAVID HOESCHELIVS[q] noſter, quod haec eſt:

τὸ ὄντως ὂν

Θεὸς	δύναμις	κύριος
ἀγαθοτὴς		ἐξουσία ἢ ἀρχὴ
ποιητικὴ		βασιλικὴ
ἐυεργέτης		ἀρχικὴ
χαρεστικὴ		κολαστικὴ
δωριτικὴ		κολαστήριος
κοσμοποιητικὴ καὶ		νομοθετικὴ
προσνοητικὴ		προστακτικὴ
ἵλεος		ἀπαγορευτικὴ

Quo

q) In annot. ad PHIL. de nom. mutat. p. 1048.

Quo in ſchemate vnius virtutis ſubſtantialis diuerſa nomina ſunt [r], vt apud Cabbaliſtas quoque in arbore ſephirothica euenit. Cuius nomina infra peculiari ſchemate delineanda, ſi cum hoc ſchematiſmo Philoniano comparentur, patebit ſephiroth Cabbaliſticas Philoni non fuiſſe ignotas, at nec aeonas Orientalium eum latuiſſe, immo, ſi dicendum, quod res, eſt, ex hoc fonte vtroſque hauſiſſe, Moſiſque doctrinae de attributis diuinis corruptae et adulteratae applicuiſſe. Nam et Cabbaliſtae, virtutes emanatiuas ponunt, *ἐξουσίαν*, coronam, quam et *κυρίον*, Eieh dicunt; et ſapientiam, quam *Θεὸν* Iah vocant, et prudentiam, quae Iehoua vocatur, porro *δύναμιν* quam Gebhurah vocant, allegant, et *ἀρχικὴν*, quae Gedolah ſiue magnitudo imperii dicitur, et ſic porro, quae omnia tandem in regno Dei, et potentia legiſlatoria ſe exſerunt. Verum ne haec noſtro tantum ingenio foecundiori forte in hac concordia inter Cabbaliſtas et Philonem videnda, deberi, cauſſetur quiſquam, en luculentum ipſius PHILONIS [s] locum, qui totum ſyſtema et Orientale et Cabbaliſticum continet, ſed Graece inſpiciendus eſt, cum interpres, qui hoc philoſophiae genus non intellexit, vim verborum veramque ſignificationem non tuerit aſſecutus. Ita vero philoſophus Iudaicus: *τὸ γὰρ ὂν ᾗ ὂν ἐςιν οὐχὶ τῶν πρός τι, αὐτὸ γὰρ ἑαυτοῦ πλῆρες, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανὸν· καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως καὶ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ παντὸς, ἐν ὁμοίῳ· ἄτρεπτον γὰρ καὶ ἀμετάβλητον, χρῇζον ἑτέρου τὸ παράπαν οὐδενός· ὥςε αὐτοῦ μὲν εἶναι τὰ πάντα, μηδενὸς δὲ κυρίως αὐτό·* ΤΩΝ ΔΕ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ἋΣ ΕΚΤΕΙΝΕΝ ΕΙΣ ΓΕΝΕΣΙΝ *ἐπ᾽ εὐεργεσίᾳ τοῦ συςαθέντος, ἐνίας συμβέβηκε λέγεσθαι ὡσανεὶ πρός τι τὴν βασιλικὴν, τὴν εὐεργετικὴν βασιλεὺς γάρ τινος, καὶ εὐεργέτης τινός· ἑτέρου πάντως βασιλευομένου καὶ εὐεργετουμένου· τούτων συγγενής ἐςι καὶ ἡ ποιητικὴ δύναμις, ἡ καλουμένη Θεός· διὰ γὰρ ταύτης τῆς δυνάμεως ἔθηκε τὰ πάντα ὁ γεννήσας, καὶ τεχνιτεύσας πατήρ· - - μεγίςη δὲ δωρεὰ τὸ, αὐτοῦ λαχεῖν ἀρχιτέκτονος, οὗ καὶ συμπᾶς ὁ κόσμος ἔλαχε. Ens enim, quatenus ens eſt, non habet relationem ad aliquid; ſe ipſo enim plenum eſt, et ſibi ſoli plane ſufficiens, ſibique ſemper ſimile eſt, tum ante mundi generationem, et poſt genitum hoc vniuerſum. Stabile enim et immutabile eſt, nec vllius omnino rei indiget, ſic vt ex eo quidem ſint omnia, ipſum vero proprie nullius ſit. Ex illis vero* VIRTVTIBVS, QVAS EXTENDIT *ad generationem propter vtilitatem eius, quod totum conſtituit, quaſdam accidit dici poſſe relatiuas, e. g. regiam virtutem et benignitatem. Rex enim ad aliquem refertur, et benefactor ſimiliter, cum alius ſit, cui imperatur, et cui beneficia exhibentur. Eiuſdem naturae et indolis eſt etiam virtus effectrix, quae Deus vocatur. Per hanc enim virtutem conſtituit omnia pater, cum ea gignere et artificioſe producere vellet. Maximum vero munus eſt, eum architectum nanciſci, quem vniuerſus mundus nactus eſt.* Habes hic, lector, veriſſimum ſyſtematis ſephirothi-

r) Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 134

s) loc. cit.

rothici ſenſum et explicationem, illud enim, ex infinito lumine diuino ſibique in ſolitudine et occulto ſufficienti extendiſſe ſe virtutes diuinas propter generationem rerum, easque ad mundos emanatiuos relationem habere, operante per eas principiato primo, filio Dei conditore mundi rerumque omnium architecto, ſtatuit, vt ex ſequentibus diſpaleſcet. Alio vero loco [s] primum illum hominem Cabbaliſtarum luculenter exprimit, de homine ad imaginem Dei ex terra facto differens, ita tamen, vt ad Platonicas nugas ſimul eum referat. Ait enim: Δίττα ἀνθρώπων γένη, ὁ μὲν γάρ ἐστιν οὐράνιος ἄνθρωπος, ὁ δὲ γήϊος· ὁ μὲν οὖν οὐράνιος, ἅτε κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονὼς, φθαρτῆς καὶ συνόλως γεώδους οὐσίας ἀμέτοχος· ὁ δὲ γήϊος ἐκ σποράδος ὕλης, ἣν χοῦν κέκληκεν, ἐπάγη· διὸ τὸν μὲν οὐράνιον φησὶν οὐ πεπλάσθαι, κατ' εἰκόνα δὲ τετυπῶσθαι· τὸ δὲ γήϊον πλάσμα ἀλόγου γέννημα εἶναι τοῦ τεχνίτου. *Duplex hominum genus: alter coeleſtis homo eſt, alter terrenus. Et coeleſtis quidem homo ille eſt, qui ſecundum imaginem diuinam factus eſt, expers corruptibilis et ex toto terrenae eſſentiae. Terrenus autem e ſeminali materia, quam humum vocant, eductus eſt. Propterea de coeleſti homine dicit eum non fictum, ſed ad imaginem efformatum fuiſſe. Figmentum enim terrenum irrationalis artificis* [ſſ] *progenies eſt.* Quibus verbis quamuis de homine intelligibili loquatur, patet tamen ex loco priore, virtutem illam architectonicam, quae ſecundum Dei effigiem ex eo producta eſt et emanauit intelligi, cuius homines fiunt participes, adeoque idem principium ſubinnui, quod Adam Kadmon, primum ſuperioremque hominem Cabbaliſtae vocant, et ab eo, qui eſt in Malcuth, ſiue regno diuino diſtinguunt, qui nempe hominem inferiorem, comprehendit, qui ſuperiorem vi emanationis influentis nanciſcitur [t]. Poſſent his addi plura, et paralleliſmus hic in doctrina de anima, deque angelis oſtendi, niſi vela tandem eſſent contrahenda, et redeundum in viam, a qua digreſſi ſumus. Sufficiunt quoque dicta, vt oſtendant, Cabbaliſtica dogmata iam naſcentis Chriſti tempore in Aegypto perſonuiſſe, et ex ſcholis Pythagorico-Platonicorum ad Orientalem philoſophiam reformatis Moſaicis illis accommodatis prodiiſſe, adeoque philoſophiam hanc Aegyptiacam, quodque in illa confirmatum eſt, emanationis ſyſtema veram clauem eſſe myſteriorum Cabbaliſticorum.

XI. Monendi vero ſunt Cabbalae arcana rimaturi, ſermonem non eſſe de Cabbala practica, ſed de theoretica; et in hac quidem non de artificiali et exegetica, ſed de philoſophica et metaphyſica, quae ſola ad hiſtoriam philoſophicam pertinet. Quid vero diſcriminis intercedat, in ſequentibus docebimus. Vt vero hoc addamus monitum, facit lapſus multorum, qui ante editam Cabbalam denudatam, Cabbalam artificialem et exegeticam, quae literalis et ſymbolica tantum eſt, arcani ſenſus

ſ) De allegor. leg. L. I. p. 46.

ſſ) Haec non ex Moſaica, nec ex Platonica, ſed ex Orientali philoſophia eſſe, haereticorum, qui Gnoſtici dicuntur, ſomnia de demiurgo docent.

t) Conf. Lexic. Cabbal. v. Adam Kadmon p. 28. ſeqq.

ſenſus ſcripturarum ſacrarum, cum philoſophica et reali confuderunt, vt ex Pici, Reuchlini, Hackſpanii aliorumque ſcriptis patet, in quibus Cabbala illa exegetica vtramque facit paginam. Vix vero ediderat Cabbalam denudatam Knorrius, cum videret BVRNETIVS [*], *Cabbalam illam verbalem, ad puerorum ſtudia et delicias pertinere, et iſta anagrammata ſciolis et ſemidoctis permittenda eſſe, nec in cenſum vnquam venire ſanae literaturae aut ſapientiae, aequumque eſſe, hanc partem tanquam inutile membrum aut maleſanum amputare a cetero corpore.*

XII. Ex his vero omnibus in genere de philoſophia Cabbaliſtica conſideratis a praeiudiciis liberati facile intelligunt, pſeudo-philoſophiae characteres in ea vbique deprehendi. Siue enim modum docendi vanum et ineptum, occultum et abſurdis atque inanibus imaginibus turbatum, ſiue ſyſtema emanatiuum, ordinesque emanationum conſtitutos ex meris ingenii otioſi ingeniis, ſiue notiones obſcuras, confuſas vagasque, immo nihili, ſiue conſequentiarum nexum miſerandum, calcemque ſine arena, ſiue praeiudicia auctoritatis et traditionis, ſine vlla rationis demonſtratione admiſſa, ſiue enthuſiaſmum impium et deiſmum, ad quem ſyſtema Cabbaliſticum ducit, conſideremus, nullibi eos ſapientiae characteres deprehendemus, quibus a nugis ingenii ſtolidi et imaginationis magis, quam iudicii imperium experti vera philoſophia diſtinguitur, et dignoſcitur. Quibus ſi adiicimus ſuperſtitionem deteſtabilem, ad quam confirmandam Cabbaliſtae hac metaphyſica in Cabbala ſua practica vtuntur, nemo, ſperamus, erit, qui durius nos, quam par eſt, de philoſophia, Cabbaliſtica pronuntiaſſe, conqueretur.

§. IV. Progreſſuris vero ad ipſius Cabbaliſtici ſyſtematis contemplationem prius Cabbalae diuiſio probe cognoſcenda eſt, ne, quod magnis viris accidiſſe iam monuimus, nobis quoque accidat, vt quae vno nomine gaudent, inter ſe vero diuerſiſſima ſunt, confundantur. Occaſionem vero comminiſcendi diuerſa Cabbalae genera dedit nugax Iudaeorum ingenium, praecipue in regionibus Orientalibus, in quibus imaginationis nimio ardore exagitatae furore accenſum, expulſa iudicandi vi ad ſymbola ſignificantiora, licet rei minus conuenientia delapſum eſt. Haec enim conſectantes Iudaei huncque corticem magis, quam nucleum doctrinae Cabbaliſticae ſectantes, miram nobis diſciplinam literalem Cabbaliſticam dederunt, et tricis naeniisque puerorum magis ludentium diligentia, quam virorum attentione dignis Cabbalam repleuerunt. Quas cum ſymbolorum loco adhibuiſſent, ad ſignificanda arcaniore modo myſteria ſua, inſuperabilibus obſcuritatibus repleuerunt, quicquid lucis in Cabbala in ſe ſatis tenebrarum complexa ſupererat. Quae niſi probe diſcernas, non tantum Dauus manebis in explicanda diſciplina Cabbaliſtica, ſed miris etiam modis con-

Diuiſio Cabbalae.

*) l. c. p. 364.

confunderis, id quod Sec. XVI, viris doctis, qui de Cabbala solliciti fuerunt, accidisse, aliquoties monuimus. Diuidi autem solet Cabbala Iudaeorum in theoreticam et practicam. Illam עיונית hanc מעשית appellant [v]. Theoretica nomen sortita est ab obiecto, quia circa res speculatione et meditatione assequendas occupatur: estque scientia explicandi scripturam sacram secundum traditionem arcanam, et hac methodo dogmata sublimiora de Deo spiritibusque atque mundis deriuandi, et mysticam quandam metaphysicam, physicam et pneumaticam exhibendi. Cabbala vero practica arcanam scientiam promittit, artificiosa applicatione nominum diuinorum, dictorumque scripturae S. vel singularum quoque vocum certo ordine, combinatione et commutatione adhibitarum, res efficere naturae modum cursumque superantes, morbos abigere, adiurare et expellere spiritus malignos, incendia restinguere, ictus armorum sine vulnere excipere, et quae alia sunt mirifica [w], quae istius ope se efficere posse iactat gens superstitiosa et impia: quam recte ideo notauit Henricus Cornelius Agrippa [x], horum tamen, si quosdam audis, artifex strenuus [y]. Ex hac vero Cabbalae practicae descriptione patet, tantum abesse, vt disciplinam quandam philosophicam exhibeat, vt potius nefandam superstitionem horrendo nominis diuini abusu detestandam, magiamque aliquam philosophiae nomine prorsus indignam promittat, licet quibusdam fundamentis ex Cabbala philosophica petitis, quae infra suo loco explicabuntur, nitatur. Hanc vero ita Iudaei suspiciunt, et non tantum licitam, sed pro summo quoque sapientiae thesauro commendandam esse iudicant, vt plures, praecipue recentiori tempore inueniantur, qui Cabbalae practicae se dedant, quam qui philosophicae, de quo ardenti Iudaeorum nostri temporis studio quod Cabbalae practicae impendunt, digna sunt lectu, quae congessit diligentissimi Schudtii [z] curiositas. Ad eam vero insaniam ineptum de Cabbala practica iudicium Iudaeos coegit, vt non vereantur asserere, viros sanctos in gente Israelitica Abrahamum, Mosen [a] aliosque, maxime vero Salomonem hanc magiam Cabbalisticam exercuisse, et secretis scriptionibus posteritati commendauisse, nec admissum fuisse ad synedrium magnum quemquam, horum mysteriorum expertem [b]. De qua Iudaeorum impietate impudentissima collecta plura videsis apud Eisenmengerum et Schudtium. Nec alio ex fonte hausta sunt, quae de libris magicis, qui hodie sub Salomonis nomine ambulant et incautis venduntur, solent tradi, quales sunt Clauicula Salomonis, Historia Asmodaei, et his similes nugis impiis et puerilibus pleni

v) R. Elias Levita in Thisbi lit. פ.

w) Vid. Io. Iac. Schudt. Memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 31. seqq. p. 190. seqq.

x) De vanit scient. c. 47. p. 49.

y) Multo labore se eam scrutatum esse ipse fatetur c. 48.

z) l. c. §. 15. p. 196.

a) Etiam Adamum, vt ex iis liquet, quae de libro Rasiel in praecedentibus dicta sunt.

b) Conf. Raym. Martini pug. fid. P. III. dist. 3. c. 22. p. 933. Eisenmenger. Iud. detect. P. I. c. 8. p. 438. seqq. Schudt. loc. cit. pag. 191.

pleni[c], quorum librorum catalogum congessit doctissimus WOLFIVS[d]. Nihil vero in hac Cabbala practica magis solenne atque celebre, vel ad efficienda miracula magis efficax, quam nomen Dei adorandum יהוה, quod Schem hamphorasch, id est, nomen expositum vocant, quo detestando abusu ad res naturae viis et operibus longe maiores et miracula praestanda adhibere solent, nugati, maiores suos, maxime vero sanctissimos viros in populo Israelitico, res stupendas et omni fide maiores eo nomine effecisse, seque non minora efficere posse, quibus tamen enarrandis hic inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineant, nolumus, dabunt tamen insulsas impiasque fabulas Iudaeorum legere non fastidientibus multa laudati viri EISENMENGERVS et SCHVDTIVS[e]. His nominibus diuinis miris inter se combinationibus commutatis chartam, membranulas et similia signant, et amuleta certi generis miraeque, quod iactant, efficaciae construunt, quale supra in clypeo siue scuto Dauidico descripsimus. Vocant haec amuleta קמיעות, siue kamea, et triplici forma in trianguli speciem complicatas chartulas collo pectorique appendunt, eaque summo loco habent[f]: adiurationes vero spirituum, febrium medicationes, fascinorum solutiones, et his similia ea praestare, nugiuenduli gloriantur, quae quam inepta, quam impia, quam aliena ab omni iudicio philosophico, vel mediocriter ingenio sanus iudicioque recto paulisper vtens intelligit, dudumque ineptiae stultissimae gentis viris doctis explosae sunt. Quam tamen sanctissimum Seruatorem calumniari, quod ista ratione vsuque Cabbalae practicae miracula sua ediderit, merito indignantur omnes[ff]. Probe id intellexerunt viri quidam prudentiores inter ipsos Iudaeos, qui ineptum et insanum hoc contribulium suorum studium damnauerunt. Inter quos imprimis MAIMONIDES[g] audiendus est, qui de hac re ita disserit: *Posteaquam autem fatui et mali quidam homines ea, quae de supra dictis nominibus attulimus, inuenerunt, ansam inde plura mendacia componendi arripuerunt, literas aliquas pro lubitu in dictionem vnam colligentes, ac hominibus persuadentes, illam hoc vel illo modo dictam aut scriptam, talem vel talem habere operationem atque effectum. Mendaciis his ita ab isto hominum genere confictis coeperant illa in certos libros referri, qui cum ad manus bonorum alioqui, sed nimis credulorum virorum, qui solidum non habebant iudicium, inter verum et falsum discernendi, peruenissent, et ab illis inter κειμήλια sua adseruati et absconditi fuissent, simplices posteri illos inuenientes, fidem eis tanquam veris adhibuerunt, et pro talibus receperunt, iuxta illud, quod Salomo ait:*

c) EISENMENGER. l. c. p. 350. P. II. c. 8. p. 440. BARTHOLINVS de libris bibl. c. XIX. p. 64. FABRIC. Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 103. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 1047.

d) Ibid. P. II. p. 1216.

e) Vid. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 3. p. 354. SCHVDT. l. c. §. 16. p. 198. BVDDEVS loc. cit. §. 38. p. 331.

f) SCHVDT. l. c. WOLF. l. c. P. II. p. 1377.

ff) EISENMENGER l. c. p. 154. SCHVDT. l. c. p. 195. WAGENSEIL. tela ign. Sat. p. 25. 32.

g) Moreh nebhoch. P. I. c. 62.

ait: *Stultus credit omni verbo.* Alia Iudaeorum loca Io. WVLFERO[h] adducta tacemus. Narratque CHRISTOPHORVS ARNOLDVS[i], Iudaeum quendam celebris nominis non tantum haec coram se improbasse, sed addidisse quoque, patrem suum, cum mortis oppetendae tempus instaret, inter cetera vitae honestioris monita, id quoque filiis suis accuratissime commendauisse, vt ab istiusmodi artibus et studiis per omnem vitam sedulo sibi cauerent. Eadem viri cordati inter Christianos passim[k] inculcant, qui vero pretium aliquod Cabbalae practicae statuere videntur, si alias sapiunt, vt REVCHLINO[l] accidit, veram indolem eius non perspexisse credendi sunt. Certe exempla tristia, quae male euenisse has artes magicas eiusmodi περιεργίας sectantibus docent[ll], luculentum argumentum exhibent, quam inanibus somniis illae nitantur. Nec rationes meliores sunt, et omnino fanaticis et insipidis Iudaeorum ingeniis dignae, quas pro incrustanda illicita hac arte afferunt: esse nomina effluxus ex obiectis suis habereque ideo intimam cum iis connexionem; praefectumque esse singulis rebus angelum rectorem, qui eiusmodi incantationibus adiurari mouerique queat, vt ad voluntatem Cabbalistae euocantis adiurantisque se flectat[m]. Quam ineptam opinionem ex Aegyptiaca philosophia habere originem, et ab eius sectatoribus paulo sanioribus fuisse reiectam, ex iis patet, quae *praecedente libro* de studio magiae inter Alexandrinos philosophos disseruimus. Certe ad abominationes gentiles inter Iudaeos grassantes hanc Cabbalam practicam pertinere, nobis non monentibus quilibet, qui ratione recte vtitur, intelligit. Cabbala theoretica porro in literalem siue artificialem, quam aliqui symbolicam quoque, licet minus accurate, vocant[n], et in inartificialem siue philosophicam dispescitur. Est vero Cabbala literalis, arcana et artificialis atque symbolica explicatio scripturae sacrae, quam a patribus suis se accepisse Iudaei gloriantur, qua certo artificio commutatis transpositisque literis, syllabis et vocibus sensus verborum alius et arcanus eruitur. In tres vero classes hanc Cabbalam, siue exegesin mysticam et traditiuam oraculorum sacrorum dispescunt, in Gematriam, Notarikon et Temurah, quas passim viri docti[o] explicuerunt, cum hae nugae multo notiores olim fuerint, quam Cabbala philosophica. Est vero Gematria species considerationis textuum sacrorum mathematicae, qua literae, voces, syllabae, commata, vel contextus inte-

h) In theriac. Iud. not. p. 65.

i) Append. ad WAGENSEIL. Sota p. 1199.

k) Vid. quos nominant WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1219. SCHVDT. l. c. P. II. L. V. c. 35. pag. 255.

l) De verbo mirifico L. II. c. 12. pag. 924. Coll. Pist.

ll) Exemplum luculentum est incendium Francofurtanum in vico Iudaeorum per eiusmodi Baal Schemoth siue adiuratorem, R. Naphthali 1711 exortum, qui cum totius nationis suae pudore et indignatione prodidit, quam frustranea et falsa sint haec miracula omnia. Rem prolixe narrat SCHVDT. l. c. c. 6. p. 70.

m) Vid. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 7. p. 367. BASNAGE l. c. p. 388.

n) BVDDEVS Obs. Hal. T. I. obs. 1. §. 6. intr. in hist. phil. Hebr. §. 38. p. 321. sed philosophica quoque tota symbolica est, eique hoc nomine literalis vel artificialis opponi accurate non potest.

o) Plura dabunt TH. HACKSPAN. Miscell. S. p. 290. et in compendio GLASSIVS philolog. S. L. II. P. I. tr. 2. S. 3. art. 7. p. m. 430. alios laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 1220. seq.

integri ex certo numerorum ordine expenduntur et cum aliis comparantur, quam variis modis Iudaei instituunt; maxime vsitatus tamen ille est, si literae, quae signa quoque numerorum apud Iudaeos constituunt, ita disponuntur, vt ex numerandi ordine vocis vel textus alicuius, inferatur altera vox vel alius textus, numero illi similis, hincque concludatur, hanc illius significationem arcanam esse. Hanc Gematriae speciem canon ille roborat, si in textibus vel vocibus duabus inter se collatis idem literarum exsurgit numerus, mysticus ibi sensus est. E. g. literae textus Gen. XLIX, 10. יבא שילה eundem numerum constituunt, quem vox משיח conficit, nempe CCCLVIII, adeoque inde concluditur, per Schiloh Messiam esse intelligendum [p]. Pertinet huc alia quoque Gematriae species, quam צורייה vocant, siue Cabbalam figuratiuam, nempe quando mysticae redduntur caussae, cur quaedam in textu Hebraeo literae maiusculo scribantur charactere, reliquasque quantitate superent. Cuius lusus ingenii specimina in ipsos Iudaeos eleganter retorta exhibet IO. IAC. SCHVDTIVS, ad quem lectorem remittimus, cum ad nostros limites res non pertineat, sed prolixius in historia exegeseos sacrae delineanda sit, cuius breuem vero et perspicuam explicationem praeter multos alios dabit SALOMO GLASSIVS ὁ μακαρίτης [q]. Secunda Cabbalae exegeticae species et Notarikon, cuius duo potissimum modi sunt; vnus, quando ex initialibus seu finalibus aliquot vocum seu integri commatis literis vna vox colligitur, alter, quando ex vnius vocis singulis literis singulae voces, quarum illae literae sunt initiales, colliguntur. Prius Rascho Tebhoth, posterius Sophe-Theboth vocant, cuius exempla dabunt GLASSIVS, HACKSPANIVS [r] aliique. Tertia species Temurah dicitur, id est permutatio, fitque, vel per simplicem literarum earundem transpositionem, vel per alphabethariam permutationem seu reuolutionem. Prius Albam vocant, et purus putus anagrammatismus est; posterius Atbasch appellant, sicque literarum permutandarum seriem ordinant ex modo priore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

ex modo posteriore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל

Facile ex nominibus, quibus hae species Cabbalisticae insigniuntur, suspicari quis potest, falsa esse, quae de antiquitate Cabbalae huius artificialis Iudaei nugantur. Gematriae enim nomen a Graeca voce geometria formatum est, quia secundum proportionem mathematicam literae numerantur. Notarikon, fatente R. ELIA LEVITA [s] nomen habet a notariis Romanorum siue ταχυγράφοις, qui vnius literae notatione integras deno-

p) l. c. P. I. L. V. c. II. §. 49. p. 427. seqq.
q) loc. citat.
r) ll. cc.
s) In Thisbi lit. נ

denotare voces ſolebant, vel compendia literarum alia adhibebant. A quibus ſiglis nomen hoc deductum eſſe agnouit etiam R. NATHAN [s]. Sed res ipſa quoque veterum temporum genio plane aduerſa et inaudita, indigna quoque auctoritate ſcripturae ſacrae eſt, et ingruentem ſequioris aeui barbariem prodit, qua ſepultis quaſi et latentibus melioribus in eiusmodi tricis occupabantur otioſa hominum ingenia; nec inepta eſt coniectura HVETII [t], ſuſpicantis, has nugas Iudaeos recentes accepiſſe a Graeculis eſurientibus. Quod enim a veriſimilitudine non abhorrere videtur BASNAGIO [u], Cabbalam hermeneuticam à literarum compendiis a DANIELE [x] vate narratis originem cepiſſe, frigidum admodum eſt, magisque probabile a gentilibus et Chriſtianis in anagrammatiſmis et acroſtichis, deperdito elegantiae literariae ſenſu meliore acumen ingenii demonſtrantibus Iudaeos haec crepundia didiciſſe. Inter gentiles enim Graecos grammaticos mature coepiſſe in eiusmodi minutiis ineptire ex GELLIO [y] conſtat, et Leonidae Iſopſepha docent, hoc eſt, verſus Homeri, qui collecto literarum ſingularum, quibus conſtant, valore, eundem numerum replent. In huiusmodi enim verſibus, quorum priores literis conſtarent eiusdem numeri ac valoris, atque poſteriores, Leonidas ille laudem quaeſiuit, ex quibus aliqui in Anthologia extant. Vixit autem Leonidas hic poëta Alexandrinus imperante Marco. Ex Chriſtianis autem in ſimili argutiarum genere panegyricum in Conſtantinum M. luſit Porphyrius Optatianus. Paſſimque exempla horum artificiorum extant apud ſcriptores Graecos eccleſiaſticos, recteque huc etiam veterum ἀβράξας et μείθρας referuntur. Vt taceamus Lycophronis anagrammata, aliaque quae ſatis euincunt, inter Graecos has ineptias primum, vt leuiori ſunt ingenio, ortum habuiſſe. Alia praecipue de ſiglis notisque vocum integrarum literis initialibus expreſſis dabit BASNAGIVS [z], ea in re prolixus, qui conſuli poteſt. Ex his vero intelligi ſine labore poteſt, originem Cabbalae artificialis prorſus eſſe gentilem, nec ante templi vrbisque vaſtationem quaerendam, quamuis non audeamus cum REIMMANNO [a] initia eius in Sec. III reiicere. Ex his vero de exigua quoque vtilitate huius Cabbalae conſtat, quae euertendae magis, quam eruendae menti ſacrorum ſcriptorum inſeruit. Niſi in hunc eam vſum adhiberi quis velit, vt eiusmodi artificio Iudaeos ipſos oppugnet, et veritatem Chriſtianam ita κατ' ἄνθρωπον defendat, vel ex his interpretamentis de illorum opinionibus ſtatuere velit, quem vſum eleganter oſtendit THEODORVS HACKSPANIVS [b]. Potiſſimus vero vſus ſe monſtrat in addiſcenda Cabbala reali, quam nemo intelliget, niſi hanc explicandi vel torquendi potius ſacras paginas methodum intelligat, eo quod myſteria philoſophica Cabba-

s) In Aruch h. v. conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. IX. c. 11. p. m. 453.

t) De vita ſua p. m. 60.

u) Hiſt. Iud. L. III. c. 23. p. 613.

x) Cap. V. 5.

y) L. XIV. c. 6.

z) l. c. p. 614. ſeqq.

a) Hiſt theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344

b) In diſſ. de Cabbala Miſcell. SS. pag. 54 ſeqq.

Cabbalistae, eiusmodi lusibus tanquam symbolis quibusdam absconderunt. Cuius exemplum libri etiam antiquissimi Cabbalistarum Iezirah et Bahir [c] exhibent, ex quibus, quam puerilia et inania hi homines excogitauerint, luculentis speciminibus videre est. In quibus, quam parum salis insit, vel vno exemplo docere patietur Lector beneuolus. In *libro occultationis* [d], qui est tractatus Soharicus: Sex primae voces, quibus legem auspicatus est liuinus scriptor, sunt sex numerationes microprosopi, et sex membra eius, sic vt legendum sit pro בראשית in principio ברא שית creauit sex: redecim vero voces versiculi sequentes tredecim formae sunt, dignitatis lignissimae, siue barbae macroprosopi. Vix risum tenebit lector, has ineptias legens, nisi indignetur, ab impuris apellis maiestatem scripturae acrae ita vilipendi. Plura addere et taedet et piget, dabit tamen alia ciatus liber *Siphra de Zeniutha*, et qui magna patientia insanientium Iulaeorum praecipue Cabbalistarum nugas collegit IACOBVS BASNAGIVS [e]. Haec vero sufficere putamus, vt clare cognoscatur, reiicienlam plane ex philosophicis terris et in exilium pellendam esse Cabbalam artificialem, artem nugacissimam, pueris quam viris philosophantibus ligniorem. Aliam prorsus indolem habet Cabbala realis siue philosophica, quae est doctrina metaphysica sublimior et symbolica de Deo, spiritibus, nundo, eius origine, initio et fine, de anima et similibus secundum traditionem a maioribus acceptam. Eam in duas partes dispescere solent, quas b initiis Geneseos libri et visionis Ezechielis Bereschith et Mercauah appellant. Quod ita interpretantur illi ex Iudaeis, qui Graecanico more philosophantur, et in his praecipue MAIMONIDES [f], vt prius physicam osterius metaphysicam siue theologiam innuere dicant, eo quod in libro Geneseos creationis historia, in prophetia vero Ezechielis apparentis diinitatis visio enarretur. Aliter tamen alii, praecipue ex Christianis. Quidam [g], apud veteres Maaseh Bereschith continuisse putant ea, quae e Dei essentia, voluntate et operibus thetica et morali ratione euelata fuerint: Maaseh mercauah vero mysteria typorum legis eremonialis et forensis comprehendisse, exque priori, degenerante heologia Iudaica, Talmudicam, ex posteriori Cabbalisticam exorım esse. Aliis inter quos Cl. WACHTERVS [h], Cabbala Bereschith est ipsa Cabbala contemplatiua, siue rerum diuinarum et humaarum caussarumque, quibus hae res continentur, vberrima scientia, ua vna nos cum ceteras res, tum quod est difficillimum, conatur doce-, vt Deum et nosmet ipsos lumine naturali nosceremus, atque vt ex ac cognitione Dei et nostri et ceterarum rerum adiumenta et auxilia eteremus, vitae bene beateque instituendae. Cabbala Mercauah autem est

c) Haec vero esse signa interpolationis ex su-a dictis intelligitur.

d) Cab. denud. T. II. p 349. seqq.

e) l. c. L. III. c. 11. p. 301. seqq.

f) Constit. de fundam. legis c. II. §. 16. p 24. c. III. §. 16. 17. p. 48. 49. et GVIL. VORSTIVS ad h. l. conf. Moreh nebhoch. P. II. c. 39.

g) I. B. CARPZOV. introd. in theolog. Iud. c. VI. p. 20. REIMMANN. l. c. c. 15. p. 380. n. 1.

h) Elucid. Cabbal. c. IV. §. 24. p. 67.

eſt ipſa Cabbala practica, theurgica et magica, cuius partes ſunt innumerae, quam qui nouit, dicitur admirandis pollere virtutibus. Docet autem praecipue myſteria nominum diuinorum, quorum inuocatione eduntur miracula, nomina et virtutes angelorum daemonumque, communicationem ſpirituum, verba mirifica, ſignaturas rerum, punctationem, ſcrutinium animorum, interpretationes ſomniorum, aſtrologiam, futurorum praedictionem, alchymiam, medicinam etc. Verum valde timemus, vt haec Cabbaliſtarum menti per omnia ſint conformia, vt enim Maimonidae teſtimonium, longe aliter hanc doctrinam explicantis ſileamus, quam explicationem veriſimillimam eſſe Basnagius [i], iudicat, docente *Lexico Cabbaliſtico* [k], quod in *Cabbala denudata* extat, Mercauah doctrinas ſephirothicas comprehendit, quae ad Cabbalam practicam non ſpectant. Rectius itaque Bereſchith Cabbaliſtica dogmata de emanationibus ſuperioribus in Adam Kadmon et ſephiris comprehenſis, Mercauah de inferioribus vsque ad mundum Aſiahticum et materialem, et cortices ſiue malos ſpiritus pertingentibus comprehendere videtur: quamquam probabile eſt, ipſos Iudaeos in explicanda hac Cabbalae theoreticae diuiſione non ſemper concordare. Quidam ſcientiam de nominibus diuinis huc etiam aduocant, de quorum virtute et inſigni efficacia ad res miras perpetrandas Cabbaliſtae innumera garriunt. Maxime vero de nomine Iehoua plena ſunt Cabbaliſtarum ſcripta, vt vel ex ſolis libris *Iezirah* et *Sohar* cognoſci poteſt. Non vero patitur inſtituti noſtri ratio, vt in iis explicandis ſimus prolixi, vnde lectorem harum rerum curioſum vel ad *Lexicon Cabbaliſticum* [l], quod Cabbalae denudatae inſertum eſt, vel, qui clariora deſiderat, ad Basnagium [m] ablegamus; apud quos adorandi nominis myſteria explicantur: in illo etiam de aliis nominibus diuinis, v. g. de nomine Aelohim et Alla, de nomine Zebaoth, de nomine Ael Aelion, de nomine Aelaeh, de nomine Adonai, de nomine Iah, de nomine El Schaddai Cabbaliſtica explicatio affertur. Vt vero ſpecimen habeat lector, ſubtilitatis Cabbaliſticae, nosque ἀσύμβολοι ab hoc quoque dogmatum Cabbaliſticorum genere non diſcedamus, en paucis explicationem Cabbaliſtarum philoſophicam nominis diuini Iehoua [n]. „Nomen ſcilicet tetragrammaton eſt quintum, quo velut columna ſuperiores inferioresque ſephiroth fulciuntur et cum eo vniuntur, ab imo „ad ſummum aſcendendo, et ab eo influxum accipiunt, a ſummo ad „imum deſcendendo. Et hoc nomen ſe habet vt arboris truncus, cui „alia ſancta nomina omnia ſupra et infra et circumcirca, vt frondes et ramos „inſerta comperimus. Eſt enim radix et fundamentum omnium diuino„rum nominum, quae ipſi implicantur, vnde omnes ſephiroth ſupernae „per illud ordinantur, omnesque gradus mundi excellentes ſecundum

„ſpe-

i) l. c. c. 10. §. 12. p. 289.

k) Cabbal. denud. T. I. P. I. pag. 553. voc. מרכבה.

l) Illud enim librum Pardes comprehendit, qui de nominibus diuinis agit.

m) l. c. c. 13. p. 324. ſeq.

n) Lex. Cabb. v. יהוה p. 382. ſeqq.

„speciem suam et omnia vehicula tam summa, quam ima ab eo repra-
„sentantur. Immo et literae et puncta ab hoc nomine dependent, et
„quicquid cogitatur et dicitur, in eo consistit. Prima eius litera est pun-
„ctum intellectuale et formale, quod nulla creatura intelligit, quia ab-
„sconditum est, ab oculis viuentium, ita vt homini non liceat meditari
„super eo, cum credendum tantum sit, quamuis non intelligatur, nec
„comprehendi queat vera ipsius essentia *). Haec litera refertur ad se-
„phiram secundam, quae dicitur Chochma, siue sapientia. Kether enim,
„siue corona non adumbratur, nisi in apice tantum literae Iod, quantum
„inuoluit mysterium Aensoph. Duo enim nomina repraesentat et apex
„quidem illius ad superna respiciens refert lucem illam magnam, primiti-
„vam, profundam, existentiam primitiuam in ipsa natura veritatis eius,
„quae vocatur א"ריך et איך גדול, et אין ob nimiam delitescentiam, qua
„latet omnia entia tam summa, quam ima, quorum nullum de eo quic-
„quam valet intelligere: vocatur vero אריך quod habet significationem
„existentiae, et denotat rem quae consistit in ipseitate veritatis suae, quasi,
„qui solus sit, qui sciat existentiam suam. Et quia nomen א"ריך in pro-
„fundo, vt principium existendi est misericordia magna, quae subiugat
„omnes auctores, hinc vocatur אל. Ex istius apicis mysterio prodit
„litera Iod, quae vocatur Chochmah, arbitrium illimitatum, quae est
„sephira secunda. Litera secunda tetragrammati ה" ad Binah refertur,
„quae est fasciculus nouem sephirarum, immo decem, quia connectit tres
„supernas cum sex sequentibus, immo et dicimam Malchuth, quando illa
„vnitur cum Iesod. Nomen huic appropriatum est tetragrammaton cum
„punctis Aelohim, quia Gebhurah, quae vocatur Aelohim, prouenit ex
„Binah, et hoc nomen denotat misericordiam et iudicium, et ab ea pro-
„veniunt potestates iudicii. Litera tertia ו" denotat sex illas sephiras, quae
„tres supremas sequuntur, estque mysterium vnionis omnium sephira-
„rum superiorum et inferiorum, et ascendit vsque ad Kether, id est su-
„premam, descenditque vsque ad Malchuth, siue infimam, omnesque
„eidem adhaerent, quaedam infra, quaedam supra, quaedam ad dexte-
„ram, quaedam ad sinistram, ipsa autem vocatur linea media. Hinc
„habet nomina Ael in Chesed, Aelohim in Gebhurah, Iedid in Tiphe-
„reth, Iedud Zebaoth in Nezach, Aelohim Zebaoth in Hod, et Aelohi
„in Iesod. Ex his vero aliae quoque nominum diuinorum combinationes
„oriuntur &c. Litera quarta est ה" vltimum ad Malchuth pertinens,
„quae est Dominium et Schechina et sapientia posterior et Adonai. Hoc
„nomen est perfectae vnitatis mysterium et lapis Israelis varias delicias
„et bona ad eum deferens, et illa habitat semper inter Israelitas etiam in exi-
„lio eorum Exod. XXV, 8. supra hanc autem in fine octo sephirarum est
„lapis alius pretiosior margaritis, qui ambit septem sephiras intra se loca-
„tas, et propterea vocatur lapis Schoeraeth Esth. I, 6. Ex his omnibus
„sequi-

*) En specimen philosophandi.

„sequitur, si pronuntiatur tetragrammaton, assumi ore omnia nomina „sancta, totumque mundum cum plenitudine sua, vnde intelligitur my-„sterium praecepti illius Exod. XX, 7. non assumes nomen tetragramma-„ton Dei tui in vanum, quia creatura nulla digna est, illum lingua susti-„nere, quo portantur omnes exercitus supra et infra. Cum itaque homo „effert tetragrammaton, linguaeque suae motu literas eiusdem motitat, „hoc ipso commouet mundos in celsissimis, omnesque angelorum exer-„citus in supernis gradum sistunt, et admiratione atque tristitia ob eum „hominem capiuntur. Reliqua nomina diuina vestes quasi regiae sunt, „non partes regis essentiales, sed instrumenta saltem et habitus pro indu-„mento et defensione eiusdem. Parciturus itaque mundo et misertunis „induit Chesed, Gen. XXI, 33. Cum irascitur mundanis ob peccata „eorum, tunc producit instrumenta indignationis suae, inque horum „vexillo est nomen Aelohim, Ps. LXVIII. &c." Habes hic, lector, breue compendium eorum, quae in libro *Pardes* fuse et confuse, vt solent Cabbalistae, atque obscurissime de nomine tetragrammato dicuntur, ex quibus, quantum per densum satis velum perspici potest, cognoscitur, nomina diuina Cabbalistas ita cum doctrina sephirothica coniunxisse, vt ex eorum figura sonoque, quae necessario vinculo connexa sint, atque inter se coniugata, emanationum diuinarum seriem fere omnem pendere, et eius pronuntiatione moueri posse credant. Quae quoque ratio est, cur nomini huic, naturam diuinam plenissime euoluenti miraculosos effectus tribuant. Ast quam frigida, quam puerilia sint omnia, quamque inepta ex figura literarum ה, ו, ה, י, ratiocinia, quam detestabilis scripturae S. abusus inde fluat, ex hoc loco abunde liquere putamus. Cuncta vero, si symbola vocum literarumque tollantur, ad systema emanatiuum pertinere, virtutumque substantialium ex Deo emanantium, et alias virtutes iterum ex se progenerantium operationes describere, ex ipso systemate sephirothico constabit. Eiusmodi vero cognomina Deo tribuunt plurima, quae in tabula exhibet liber laudatus [p]. Sed et artificiali Cabbalae sua res est cum nominibus diuinis, quorum exempla, ne longiores simus, videnda apud BASNAGIVM [q]. Tandem ad Cabbalam realem et inartificialem quoque a quibusdam referuntur literae coelestes siue alphabethum sidereum, quod nouo somnii genere in scenam produxit IACOBVS GAFFARELLVS, orbi literato *inauditas curiositates* desideranti persuasurus, plerorumque Cabbalistarum, praecipue auctorum libri *Sohar* et *Iezirah* hanc hypothesin esse, quod eius fide repetiit THOMAS BANGIVS [r]. Christianos autem quos ἐμψύχως allegauerit Gaffarellus, malumus apud ipsum legi [s], quam lectorem his nugis longius, quam par est, detinere. Quamuis autem inter Cabbalistas notum dogma

p) p. 419.

q) L. III. c. 13. §. 14. p. 337. seq.

r) In coelo Orientis Ex. I. p. 96. II. p. 172.

s) Vid. in compendio BVDDEVS Intr. in hist. phil. Hebraeor. §. 45. p. 409. seqq.

dogma sit, coelum stellasque et intelligere et loqui, et libri instar esse, ex quo a peritis siderum inspectoribus futura disci queant, nihil tamen illud commune habet cum somniis Gaffarelli, quae huc tendunt: stellas certo ordine a Deo esse dispositas, quanquam mira primo intuitu in iis confusio appareat. Hoc vero ordine literas alphabethi Hebraici eas constituere, at, quamuis stellae octauae sphaerae fixae sint, non tamen easdem literas semper conficere, sed plerasque earum pro diuerso planetarum aspectu literas variare: maxime vero respiciendum esse ad stellas verticales, eas enim, quae alicui regno impendent, euentus eidem futuros praedicere. Distinguendas etiam stellas pro ratione coeli partium, orientis, occidentis, meridiei, septentrionis. Haec et similia multa tradit, nugasque has a Cabbalistis se didicisse, non adductis tamen eorum verbis, locisque allegatis, iactat. Verum vt de insulsa inficetaque hypothesi nihil dicamus, quam ridendam explodendamque lectoris iudicio permittimus, illud falsum est, Cabbalistas, licet cetera magnos somniorum nugacium patronos, talia protulisse. Vnde coniecit B. BVDDEVS [t], ab Arabibus ea inuenta ad Iudaeos quosdam recentiores peruenisse, et ab iis pro Cabbalisticis placitis venditata esse: quae coniectura quoque BASNAGIO [u] placuit. Quamuis autem ab Arabum ingenio ea non abhorreant, euincendum tamen prius est, eos coelestes siderum imagines in literas commutasse. Ipse tamen Gaffarellus inauditarum harum curiositatum inuentor detectorque primus non est, si vera sunt, quae ipse tradit, Iudaeum quendam R. ELCHA BEN DAVID librum *de lectura per stellas* scripsisse, qui Cremonae in incendio a flammis deuoratus sit, sique KIRCHERO [x] fides, qui refert, Iudaeum quendam ABIVDA librum *de characteribus coelestibus* elaborauisse. Fatemur tamen, et Gaffarelli et Kircheri nobis fidem in hac re tantam non videri, vt nugacissimam hypothesin Iudaeis tribuere audeamus. Quicunque autem eius auctor fuit, certe indigna est, quae in philosophiae historia locum habeat, quamuis in Pythagorea historia suo loco commenta his non valde dissimilia occurrerint. Nihil enim habet, quod vel mediocriter philosophiam sapiat, nihil, quod ad systema Cabbalisticum pertineat, quare recte a viris doctis tota ea fabula ad aniles naenias reiecta est [y]. Eundem enim in censum recte refertur, in quem Cabbalam artificialem retulimus, qua ipsa adhuc deterior est, cum ne literas quidem veras, sed mera imaginationis exorbitantis somnia et imagines vanas sequatur. Sed de his nugis satis. Grauiora iam consideranda et cardines philosophiae Cabbalisticae exponendi sunt.

t) loc. cit.

u) l. c. L. III. c. 26. §. 9. p. 687. seqq.

x) In Oedipo Aegypt. T. II. p. 109. confer. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 13. FABRIC. Cod pseudepigr. V. T. Vol. II. p. 2.

y) RICH. SIMON. Bibl. crit. T. II. cap. 15. BANGIVS l. c. Obs. Hal. T. IV. obs. 12. §. 8.

Fundamenta systematis Cabbalistici.

§. V. Cabbalae philosophicae doctrinam descripturis de vero eius fundamento primisque principiis, quibus ea innititur, et ex quibus, rite cum iis connexis coaptatisque conclusionibus, clarius aliquod systema erui sistique potest, ante omnia dispiciendum est. Hoc enim filo Ariadneo nisi istum labyrinthum ingrediamur, nunquam inueniemus exitum verum optatumque. At quam arduum et difficile opus hoc sit, quam impedita et aspera via, quam obscurissimae, quibus incedendum est, semitae, et quam insuperabilia se obiiciant impedimenta, ex iis, quae supra in obseruationibus generalioribus de Cabbala diximus, abunde constat. Satisque id probant exempla virorum doctissimorum, qui Cabbalisticum systema explicare aggressi passim hallucinati sunt, certe sui magis ingenii εὑρήματα, quam Cabbalistarum placita nobis propinauerunt. Non prouocabimus ad eos viros eruditos, qui ante Cabbalae denudatae editionem arduo operi manum admouerunt, eorum enim neminem haec mysteria feliciter satis inspexisse, constat: sed ad peritiores atque exercitatiores in hac parte historiae philosophicae prouocamus, Henricum Morum, Helmontiumque parentem, quorum de Cabbalistico systemate cogitationes in *Cabbala denudata* complexus est illustris KNORRIUS [z]. Qui duo viri, cum primi fuerint, qui Cabbalisticae philosophiae systema ex confusione Iudaeorum in ordinem redigere et ex tenebris in lucem pertrahere conati sunt, omnino attentionem merentur. Ne vero mysteria Cabbalistica perspecturi confundantur, quando vident contraria duo systemata tribuisse Cabbalistis viros hos valde acutos, enarrabimus heic loci paucis, vtriusque opinionem de systemate Cabbalistico, et quid iure in vtraque desiderandum sit, candide exponemus, vt his remotis, quae offendere possent, eo felicius et itinere minus impedito progredi in systemate Cabbalistico detegendo valeamus. Ita vero MORUS in *fundamentis philosophiae siue Cabbalae Aëtopaedomelissaeae*, summa capita Cabbalistica ordinat.

I. Ex nihilo nihil potest creari.

II. Ac proinde nec materia potest creari.

III. Neque vero ob vilitatem naturae suae a se existere potest, eo quod nulla res vilis a se existere potest.

IV. Nulla igitur est materia in rerum natura.

V. Quicquid vero est, spiritus est.

VI. Spiritus autem hic increatus est, et aeternus, intellectualis, sensibilis, vitalis, per se mouens, infinitus amplitudine et a se necessario existens.

VII. Proinde spiritus hic reuera est essentia diuina.

VIII. Nec vlla essentia praeter diuinam a se existere potest.

IX. Cum vero nulla omnino sit essentia praeter hanc in rerum vniuersitate, et manifestum sit, aliquam ex essentia hac vnica, actu diuidi, palam est, essentiam diuinam diuidi posse.

X. Cum

z) T. I. P. II. p. 293. 308. seqq.

X. Cum vero essentia diuina sit, singulae particulae infinitae sunt, et in orbes infinitae virtutis et amplitudinis possunt extendi expandiue.

XI. Et vero cum singulae arenulae lapidumue granula particulaeque aëris, aetheris, sint partes huius diuinae essentiae, aeque manifestum est, quod in minutissimas has partes possint contrahi et constringi.

XII. Ex contractis partibus constat mundus, qui vocatur, materialis, cum reuera spiritualis sit, constans vtique ex diuisis spiritibus, particulisue diuinae essentiae, in monadas punctaque physica contractis et constipatis.

XIII. Contractio haec est status somni seu soporis, diuinis his particulis, expansio vero status euigilationis.

XIV. Euigilationis vero gradus sunt varii, videlicet in vitam vegetatiuam, sensitiuam, rationalem, et in Neschamam, Chaiah, et Iachidah; immo tandem euigilatio fit et expansio in infinitum fere amplitudinis et virtutis orbem, adeo vt haec diuina particula spiritusue particularis mundum sibi fabricare possit ex terra, aqua, aëre, coelo, ceterisque partibus consistentem.

XV. Ac proinde particularis hic spiritus e puluisculo, pura marmoris, fieri potest planta, e planta brutum, e bruto homo, ex homine angelus, ex angelo denique nouae terrae coelique creator DEVS.

XVI. Idem dici potest de singulis diuinae essentiae particulis, quas necesse est aut actu separatas esse, aut separabiles, nempe omnes aut esse, aut esse posse Deos terrarum coelorumque creatores. Hactenus Morus, qui haec postea in scholiis latius exponit. Alterum systema IO. BAPTISTAE HELMONTII est, quem auctorem esse *dialogi Cabbalistici* ex fide Cl. WACHTERI [a] scimus, quod hunc in modum praecipit.

I. Creator in se constituit spiritualem naturam, idque semper, et ab aeterno generauit, spiritusque ex se exhalauit, ab eo re ipsa separatos.

II. Horum spirituum aliqui ob caussam aliquam e statu cognoscendi et penetrandi seu mouendi descenderunt in statum impenetrationis, et sic in centra et profunditates suas migrarunt.

III. Hae monades inertes variis modis coaluerunt.

IV. Ex his spiritibus ita inter se coalitis orta est materia, tenebricosa, mortua et impenetrabilis.

V. Materialis itaque mundus est reuera spiritualis, nempe substantia talis, quae in coecitate et quiete illa, atque priuatione prioris felicitatis aliquando spiritus fuit, et adhuc radicaliter et fundamentaliter talis est, dum constat ex spiritibus lapsis, obdormientibus et torpentibus.

VI. Adeoque materia, qua talis, seu priuatiue considerata, non existit ex se positiue, sed priuatiue, vt vmbra, quies etc.

a) Spinozism. in Iudaism. deteƈt. P. II. pag. 237.

VII. Haec abyſſus ſpirituum mortuorum vel torpentium tandem euigilat, reditque in ſtatum liberiorem et ſolutiorem.

VIII. Deus itaque creator eſt materiae, at mediate, non vero immediate.

IX. Creatura ex eadem ratione Deo eſt ratione temporis coëterna, ſed non ratione ordinis naturae, vt radii ſolis a ſole dependent, ſed cum eo coëxiſtunt.

X. Creat itaque Deus per neceſſitatem intrinſecam, nempe ratione naturae ſpiritualis, ſpiritus ex ſe exaeſtuans; ſed in mediata creatione, quae eſt tranſiens ad extra, qua ex materia ex ſpiritibus torpentibus coalita creat v. g. alia coelum, alia terram, alia ſidera, agit libere.

XI. Sequitur inde, materiam, qua talem, non eſſe ſpiritum, ſed potius ſubſtantiae ſaltem ſpiritualis extrinſecam et accidentalem quandam modificationem, a qua quam longiſſime diſtet Deus intelligentiſſimus et omnium maxime motor.

XII. Deus itaque materialis dici nequit, ob infinitam eſſentiae ſuae intelligentis et mouentis ſe et alia omnia eſſentiam atque naturam.

XIII. Parum itaque ἀκριβῶς dicitur, materiam factam ex nihilo, eo quod abſurdum eſt, ab ente ſumme perfecto, ſumme intelligente, ſumme libero, motum per ſe habente in ſummo gradu, ſumme penetrante, ſumme immutabili, ſumme poſitiuo, ſumme viuo, produci immediate ens ſumme imperfectum, omniſcientia, intellectu et cognitione in ſummo gradu carens, ſumme neceſſarium, coactum, et ad leges motus paſſiui in ſummo gradu obligatum, adeoque omni omnino libertate et volitione deſtitutum, omni beatitate priuatum, adeoque ſumme mortuum et torpidum, et nihil eorum habens, quae in cauſſa continentur, cum tamen cauſſa nihil poſſit producere ſibi plane diſſimile.

XIV. Creatio itaque materiae facta eſt, ſpiritibus in ſtatum torporis et mortis deſcendentibus, et in monadas phyſicas atque atomos degenerantibus.

XV. Eſt vero ſpiritus idem quidem quod eſſentia diuina, ſed identitate generica vel ſpecifica, non numerica.

XVI. Eſt itaque ſyſtema ſeparatorum mundus a Deo ſeparatus.

XVII. Eſſentia vero diuina non admittit diuiſionem propter vnitatem.

XVIII. Spiritus in ſe conſideratus, quoad nos indefinitus eſt, eiusque amplitudo et extenſio tanta, quantam admittit gradus cognitionis et vnionis eius.

XIX. Non ergo conſtringitur ipſa diuina eſſentia, ſed illud quod ei analogum fuit, ſpiritus nempe creatus. Haec conſtrictio poteſt vocari ſomnus et torpor et mors.

XX. Euigilatio, quae a Cabbaliſtis vocatur ſecretio ſcintillarum, tot habet gradus aſcenſus, quot ſtatui poſſunt deſcenſus, quorum tamen ſummus eſt, vnio cum Deo, licet non vnitas, et vis creandi, non primaria,

maria, id est, producere spiritus, sed secundaria, quae est formare vehicula, &c. quae eidem communicari queat.

Et haec quidem Helmontius, qui tamen academice et tentaminis gratia se tantum proponere dicit. Patet vero ex vtroque schemate, emanationis modum viros hos doctos, praecipue quoad materiam, excogitatis suppositisque nouis principiis ostendere, et ex eo Cabbalistarum dogmata explicare voluisse. Quod recte quidem factum fuisse, ex sequentibus constabit: at hypothesibus precario assumtis tentandum non erat. Mirum itaque non est, non pauca in iis philosophumenis displicuisse viris eruditis aliis, praecipue, qui in hac eruditionis parte acutius vidit reliquis, Cel. WACHTERO [b], qui Mori systema examini subiecit. Recte is obseruat thesin nonam, posse essentiam Dei diuidi, prorsus repugnare menti Cabbalistarum, qui cum tota Iudaeorum caterua vehementer insistant doctrinae de vnitate Dei, quae τὸ multum in Deo respuit. Vnde Moses Germanus negauit Helmontio, Deum vnum et multa esse. Poterat id discere Morus ex R. COHEN IRIRAE *porta coelorum*, qui deserte [c]: *Caussa prima, Deus nempe benedictus, est vnus et singularis, incommunicabilis pluribus. Nam quia natura et essentia Dei sunt ipsa diuinitas singularis, manifestum est, quod non extendatur ad alia, nec aliis sit communis: quia alias esset hic, et alius ab hoc, adeoque non hic; vno verbo: indiuiduum et vniuersale, essentia idem et essentia communis, indiuisibilis et diuisibilis. Et concluditur, quod essentia et natura Dei sit incommunicabilis, sed in indiuidualitate essentiam habens; vnde patet et demonstratum est, quod non tantum non detur, nisi vnum singulare, indiuiduum, et identitatem essentiae habens, benedictus nimirum, qui caussatus non est, sed caussa prima; sed et repugnet, illum esse singularem in se, et indiuiduum, et simul communem alii vel pluribus.* Ita vero cadit etiam thesis decima, vndecima et duodecima, quae Cabbalistarum mentem non exprimunt. Illi enim, vt vir laudatus alio loco [d] recte obseruat, considerant mundos non vt Deum, sed vt naturae diuinae necessarium et immanentem effectum, hinc R. Loriensis expresse dixit, mundum ideo conditum esse, vt posset Deus perfectus fieri in facultatibus suis et nominibus magnificentiae, vt Iehoua et Adonai, vel vt alii addunt, vt posset se ipso frui, seque ipsum inuerso quasi oculo intueri. Cum vero necesse sit, caussam alicuius rei, immanentem et emanentem cum illa singularissime vnum esse, quomodo omnes concipiunt, rem et modum rei a parte rei non distingui: hinc porro addunt Cabbalistae mundum esse opus substantiae diuinae infinitae, attributa sua infinita varie modificantis, et ad varias sephiras, emanationes, effluxus, virtutes, formas et naturas finitas determinantis, secundum intellectum infinitum. Sed ne quis mundum cum ipso Deo benedicto in secula confundat, subiungunt, substantiam diuinam esse natura priorem affectionibus

b) l. c. p. 234. seqq.
c) Cabb. denud. P. III. p. 7.
d) Elucid. Cabbal. c. III. §. 7. p. 30. seq.

bus suis, adeoque etiam mundo Deum, sed esse mundum manifestationem et reuelationem Dei in se occulti. Negantes autem mundum esse Deum de Deo in se spectato, quatenus spectatur vt En-Soph, seu occultus et se solo contentus, intelligi volunt. Si quis autem mundum velit vocare Deum, quatenus Deus ab intellectu humano consideratur vt Adam-Kadmon, id est, quatenus respicitur non vt absconditus, sed per emanationes et effluxus a summis ad ima euolutus et explicatus, eatenus non repugnant, vniuersum aliqua ratione posse dici Deum, sed manifestatum. Rectissime haec vrget vir praestantissimus, quia systema Cabbalisticum non diuidit essentiam Dei in multa, et vni multa inesse contendit, quod contra articulum fundamentalem primum et praecipuum ecclesiae Iudaicae pugnat, sed tantum per modum emanationum et communicationis essentiae rerum omnium origines explicat, quod systema Mori prorsus euertit, qui Stoicam hypothesin Cabbalistis affinxit, ea autem principia posuit, quibus latissimum aequor, quod tangit Cabbalistica philosophia, exhauriri non potest. Longe vero magis recedit a Cabbalistis Helmontianum systema, quod multitudinem in vnitate Dei alia, quam Morus, nec feliciore ratione ponit. Ita enim vnum in essentia Dei Cabbalistae ponunt, vt non queat separatione spirituum torpentium in partes diuidi: quam separationem nec nouit Cabbala, nec indicat systema separatorum. Vt taceamus animae originem ex hac Helmontii explicatione non posse secundum Cabbalisticorum doctorum mentem ostendi. Anima enim non ex statu euigilationis est, et ex torpente monade euoluta et excitata ad statum sensitiuum, rationalem, spiritualem et diuinum eleuatur, quod Cabbalistis Helmontius affingit, sed ex superiore Horto Eden per mundos descendit, et vestimenta in descensu sensitiua et vitalia demum accipit. His itaque exemplis virorum acutissimorum, qui non satis feliciter in hac arena desudarunt, moniti, abstinebimus ab omni hypothesi precario assumta, et ad emanationis leges, quas secutos fuisse Cabbalistas supra probauimus, attendentes, ea eligemus, quae cum veteres Cabbalae doctores obscurius, tum recentiores huius philosophiae interpretes paulo clarius tradiderunt, sperantes fore, vt vbi hi tres fontes conspirauerint, verisimili ratione vera mens Cabbalistarum queat detegi. Maxime vero ex recentioribus commendari merentur R. Iizchak Loriia et R. Abraham Cohen Irira, quorum prior scripsit *librum Druschim*, qui introductionem exhibet metaphysicam ad Cabbalam, ad quem scripsit Henricus Morus *considerationes de quaestionibus*, in quibus dubia haud leuia contra systema hoc metaphysicum in scenam produxit: posterior autem in libro *Schaar Hasschamaim*, i. e. *porta coelorum*, Hispanice, tum Hebraice scripto et postea in Latinum sermonem translato tractationem de Cabbalisticis dogmatibus metaphysicam dedit solito clariorem, et concinniori ordine decurrentem, in qua auctor Platonicis haud raro argumentis et illustrationibus vtitur. Vtrumque librum dede-

debemus studio illustris KNORRII, qui eos partem haud ignobilem collectionis suae Cabbalisticae [e] esse voluit. Eidem debemus etiam commentarium R. CHAIIM VITAL in librum Soharicum *Siphra de Zeniutha* [f], sed multo obscuriorem, quem is demum recte intelliget, qui Irirae commentationem metaphysicam probe expenderit.

§. VI. Istis vero fontibus consultis his potissimum fulcris innititur systema metaphysicae Cabbalisticae: *Systematis Cabbalistici delineatio generalis.*

I. Ex nihilo nihil fit, i. e. oriri aliquid ex nihilo non potest. Caput atque cardo hic est totius philosophiae Cabbalisticae omnisque systematis emanatiui, quod ideo ex essentia diuina emanasse cuncta statuit, quia impossibile ducit ex non-ente vllo modo fieri ens, ex nihilo aliquid. Luculenter id supponit IRIRA [g], statuens: *Non tantum produxisse Deum omnia entia, et quicquid in iis continetur, in caussato hoc primo, i. e. Adam Kadmon, sed et modo quam perfectissimo produxisse, nimirum emanando, et non creando, per modum caussatorum, non formatorum, et, vno verbo, eminenter formalia et intellectualia.* Non ignota quidem apud Cabbalistas vox creationis, at longe alio sensu, quam in scholis Christianorum personat, in quibus productionem rei finitae ex non-ente vel nihilo per virtutem caussae infinitae, et necessario per se subsistentis innuit, hoc enim sensu inter Cabbalistas creationis vox nunquam audita est. Sed creatio Cabbalistico sensu est emissio et expansio diuini luminis in tempore facta, vt mundi existerent. De qua luculentus locus LORIIAE [g], qui ita de creatione pronuntiat: *Ab illo tempore, quo coepit expansio et emissio ista horum luminum, mundorumque dictorum, dependet existentia creationis, notio scilicet omnium creatorum, sese inuicem ordine subsequentium, vsque ad hoc ipsum momentum. Quoniam igitur ordine quodam opus fuit expansioni et emissioni huic, tempore sibi ordine succedenti, non sane possibile fuit, vt vel citius fieret vel tardius creatio mundi huius: quilibet enim mundus creatus est, post creationem mundi sibi superioris, et mundi singuli creati sunt atque extensi et demissi, et procedunt alius sub alio, temporibus diuersis, et a se inuicem discrepantibus, donec ordo tangeret creationem mundi huius: atque tunc iste creatus est, tempore sibi debito creatis prius mundis superioribus.* Similia passim apud Cabbalistas occurrunt, quorum loca exhibentur in *lexico Cabbalistico* quod videndum [h]. Non mirandum vero, Cabbalistas, alia in ecclesia sua doceri, vt supra demonstratum, videntes ad hunc lapidem offendisse, multo minus cum Cel. BEAVSOBRIO [i] ex hoc Cabbalistarum

e) Loriiae liber T. II. P. I. p. 28. Irirae T. I. P. III p. 1. seqq. extat.
f) T. II. P. II. tr. 4. p. 3. seqq.
g) Diss. IV. c. 1. p. 76.
g) Tr. I. Druschim c. I. p. 30.
h) Voce בריאה p. 208. voce ניצוצות p. 571. conf. BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 7. p. 366. BASNAGE Hist. Iud. L. IV. c. 7. p. 132. 150. seq. Praeiuit PHILO, quod mundus sit incorr. p. 939.
i) Hist. Manich. P. II. L. V. c. 3. p. 195.

ſtarum dogmata concludendum, totam eccleſiam Iudaicam ita de creatione decreuiſſe. Aperte enim πρῶτον hoc καὶ κύριον δόγμα Cabbaliſtarum prodit, philoſophiam Cabbaliſticam non ex gremio veteris doctrinae Iſraeliticae, ſed ex ſinu gentilis philoſophiae prodiiſſe, quam in vniuerſum ita praecepiſſe, et ex non-ente etiam a cauſſa infinite potente et per ſe ſubſiſtente nihil poſſe produci, docuiſſe, adeoque vel duo principia coaeterna, Deum et materiam ſtatuiſſe, vel vnam omnino rerum omninum ſubſtantiam duabus partibus immanentibus, agente et patiente, Deo ſc. et materia conſtantem aſſeruiſſe, vel per emanationem ex Dei gremio cuncta effluxiſſe, contendiſſe, ex luculenta, quam hactenus dedimus, ſyſtematum metaphyſicorum et phyſicorum omnium philoſophiae gentilis delineatione patet, recteque a viris doctis affirmatum demonſtratumque eſt [k]. Cauſſa vero, quae inprimis Cabbaliſtas adduxiſſe videtur, vt hoc axioma in ſe veriſſimum ſenſu illimitato reciperent, haec potiſſimum eſt, quod inter ens et non-ens diſtantiam infinitam et contradictoriam eſſe viderent, et τὸ ex, ad cauſſam materialem referrent, quam in ſpiritibus quidem exulare dicunt, verum ad materiam pertinentem in Deo locum non habere putant, eo quod materiae contradictoria eſſet natura reſpectu Dei, quam nempe in priuatione ſola ſtatuunt, orientales philoſophos ſecuti: vnde non eſſe reuera in mundo materiam, aſſerunt, vt poſtea oſtendemus. Confudiſſe vero homines hos abſtractas ideas cum ſenſibilibus conceptibus, miſcentes cauſſam materialem cum materia, adeoque circulum commiſiſſe vitioſum, ex dictis liquet; quemadmodum veram mentem eccleſiae ſuae, ex nihilo condidiſſe Deum omnia, non ſatis aſſecuti τὸ ex male pro particula cauſſae materialis acceperunt, rati non-ens vel nihilum fuiſſe cauſſam materialem, ex qua Deus omnia condiderit. Quod falſum omnino et abſurdum eſt, eo quod ens et non-ens ſimul exiſtere, et in ordine cauſſarum reperiri inuoluit. Quam tamen abſurditatem creationis ex nihilo patroni recte reiiciunt. Vnde concidunt ſimul rationes omnes, quas pro Cabbaliſtis contra creationem ex nihilo affert HELMONTIVS [l] pater, eo quod ſupponunt, τὸ ex, ſolam cauſſam materialem innuere, ſicque nihil inter cauſſas referri et priuationem meram enti neceſſario adiungi. At nec eccleſia Iudaica vetus, nec quae eam ſecuta eſt Chriſtiana vnquam ſomniauit, priuationem eſſe cauſſam effectus poſitiui, quemadmodum, qui aſſerit cum D. Paulo: Deum ex tenebris produxiſſe lucem, nunquam tenebras cauſſam dicet eſſe materialem, ex qua Deus lucem produxerit et formauerit. Quin et haec ratio Cabbaliſtis id principium commendauiſſe videtur, quod metuerent, ne aeternitati Dei iniuria fieret, niſi ita ſtatuerent. Ita enim ratiocinati videntur: ſi ex nihilo fieri poſſit aliquid, poſſibile eſſe, vt aliquando Deus non fuerit, ſed ex nihilo demum ortus ſit atque extiterit. Verum hac quo-

k) BVRNET. l. c. p. 373. et qui ex inſtituto argumentum hoc excuſſit BEAVSOBRIVS l. c. c. 2. p. 163. ſeqq. et qui multo luculentius id demonſtrauit Cel. MOSHEMIVS pec. diſſ. CVDWORTHI Syſt. intellectuali inſerta.

l) loc. citat.

quoque rationem creationis ex nihilo sensum non percepisse dicendi sunt, quae tantum abest, vt res omnes sine caussa efficiente infinita ab aeterno necessario existente ortas esse dicat, vt potius necessitatem entis infiniti caussaeque efficientis infinita potentia instructae euincat, et efficaci ratione ita Dei existentia ex hoc ipso principio, absoluto sensu sumto: ex nihilo nihil fit, demonstretur. Quod si verum sensum creationis ex nihilo malesani doctores cogitassent, si ad ea dogmata de Deo attendissent, quae sacra oracula de infinita Dei potentia afferunt, parcius ista statuissent, et facilius impium emanationis systema, quod Deismum inuoluit, euitassent. Id enim vult dogma glorificandae summi Numinis maiestati conuenientissimum: ex nihilo creasse Deum omnipotentem omnia: produxisse ens hoc infinitum, et necessario ex se existens, perfectissimum nullisque impotentiae limitibus circumscriptum omnia, ex nulla praeexistente materia, adeoque ante illud et cum illo nihil fuisse, cum omnia crearet, sed ex liberae voluntatis et infinitae potentiae dispositione, sine caussa materiali extitisse omnia. Quod nec contradictionem, nec impossibilitatem vllam inuoluit, cum omnino ad entis absolute infiniti naturam pertineat, vt a nulla caussa materiali infinita eius potentia et, quod idem est, essentia limitetur, hoc enim demum contradictionem inuoluisset: cum e contrario hac ratione ens hoc summum et infinitum vera et sola caussa sit non existentiae tantum necessariae, qualem in emanatione Cabbalistae fingunt, sed et contingentis, qualis in rebus ex nihilo creatis obseruamus. Quod an non magis et rationi et pietati conueniens sit, quam Deum non caussam tantum efficientem, sed et materialem rerum omnium facere, quod Cabbalistae faciunt, quicquid etiam de materiae notione priuatiua garriant, vt incautos decipiant, quilibet iudicare poterit, qui caussarum seriem intelligit. At hoc fundamento ficulneo innititur totum systema Cabbalisticum; hac cynosura praeeunte ab ecclesiae suae doctrina patriaque traditione secessum fecerunt; hoc paranympho gentili philosophiae connubium promiserunt; hoc suasore mundum in Deum expansum, Deum in mundum contractum nefanda impietate conuerterunt. Quid itaque de toto systemate pio prudentique iudici statuendum sit, ex his colligi potest. Plura desideranti affatim de hac re dabunt BASNAGIVS[m], MORVS[n] et WACHTERVS[o], viri acutissimi, vt alios taceamus, qui pro veritate creationis ex nihilo pugnarunt. Ipse IRIRA[p], licet totus systemati emanatiuo inhaerens, fatetur, *vt aliquid existat ex nihilo, requiri vim infinitam et actum, qui non reperitur nisi in caussa prima, eo ipso, quod est aliena a finitate.* Quod sine dubio ex Christianorum scholis habuit, Cabbalistae enim veteres ideo emanationum seriem receperunt, quod ne ab infinito quidem lumine aliter, quam emanatione ex se aliquod produci crederent.

m) loc. cit.
n) l. c. T. I. Cabb. denud. P. II. p. 295.
o) Spinoz. in Iud. P. II. p. 224. seqq.
p) l. c. diss. II. c. 3. p. 47.

II. Non datur itaque substantia, que ex nihilo prodiit, vel ex non-ente creata est.

III. Hinc materia quoque ex nihilo prodire non potuit, sed ex alio originem cepit. Probat id IRIRA [q] ex absurditate processus in infinitum ita: *Descensus perfectionis a summo gradu ad imum, et a maximo ad minimum, non potest esse in infinitum, sed perueniendum tandem ad id, quod omnium maxime priuatum est perfectione, quod est materia prima, quae aliena et priuata est ab omni perfectione et forma, et vsque adeo vicina atque propinqua nihilo et priuationi, vt ab hoc non differat per id, quod habet, quia nihil habet omnino, sed per id, quod possit obtinere et recipere, quae est absoluta essentialitas entium, id est formarum naturalium et compositorum.* Miscuisse his in verbis Iriram notiones et axiomata Peripatetica Cabbalisticis, rei huius periti facile deprehendent: at assumit tamen et rationibus ab Aristotele mutuum acceptis probat, materiam non esse solam priuationem, sed subiectum ex quo, et emanationem infimam, ideo necessaria consequentia afferendam, quod emanationes ex summo ente non possint in infinitum protrahi vel in merum abire non-ens.

IV. Materia propter vilem naturam suam originem a se habere non potest. Ratio est, quia ipsa materia forma caret, adeoque materia a non-ente vel a nihilo potius, vno tantum gradu differt, proximaque est nihilo, vt monet IRIRA [r].

V. Hinc vero sequitur, non esse materiam proprie dictam in rerum natura. Ratio philosophica thesis huius quae inter κυρίας δόξας Cabbalisticae philosophiae pertinet, haec est [s]: *Intentio caussae efficientis est, sibi simile reddere opus suum, et quanto gradu simile esse potest opus caussae suae, in tantum etiam decet illud produci. Vnde cum caussa prima sit substantia incorporea et intellectualis conuenit vt etiam producat substantiam incorpoream et intellectualem potius, quam materialem et corpoream, quia illa similior est ipsi quam haec.* Valde id vrsit HELMONTIUS [t], monens, si materiam qua talem, Deus creasse statuatur, poni in actiuam caussam produxisse passiuum effectum, vitam, mortem etc. verbo, effectum sibi prorsus dissimilem et contrarium, quod contra ordinem caussarum et effectuum sit. Quas rationes in hanc vnam concludere possumus, ex ente non posse prouenire non-ens: adeoque id quod materiae nomen habet, debere habere entitatis aliquid, nec meram priuationem esse posse. Ex quo sequitur, cuncta quae sunt, reuera esse spiritum, nec posse esse materiam, quae in se mera sit priuatio. Magna vero se hic premi difficultate Cabbalistae qui philosophari et ratiocinari dedicerunt, vident, eo quod palpant, spiritum hunc modificatum, quem materiam vocari dicunt, ex priuatione ita factum, habere in se compo-

q) l. c. c. 4. p. 48.
r) Ibid. p. 49.
s) l. c. p. 57.
t) Loco supra laudato.

compositionem partium, at composita ex ente vno simplicissimoque emanare non posse. Cui difficultati vt occurrat IRIRA [w], *caussatum*, dicit, *quod a natura simplicissima progrediatur, habere entitatem, non vero vnitatem vel simplicitatem, sed esse quodammodo plura. Cum enim vnum sit, quod caussae suae est inferius, necessario debere esse multum, vt ex numerorum natura constat. Et quia compositum sit ex conceptu, qui aliquid habet de caussa eius, et ex conceptu quo dissimile est caussae suae, hinc apparere, quod non sit simplex, vt illa, sed compositum ex vnitate cuiusvis partis suae, et ex natura cuiusuis vniuersali et ex omnibus simul sumtis atque toto.* Quod totum argumentum Pythagoricum est, quae schola ex vnitate et duitate numeros resque omnes productas esse dicebat; quam philosophandi rationem veteribus Iudaeis placuisse, qui principia Cabbalisticae philosophiae didicerunt, ex Philone constat. Verum ludere nos Cabbalistas, metaphysicas notiones physicis immiscentes et ex composito quodam in abstracto, vel potius multo, compositum aliquod in concreto effingentes, facile deprehendet, qui haec paulo altius rimatus fuerit.

VI. Ex his porro fluit, omnia, quaecunque sunt, esse spiritum.

VII. Spiritus hic increatus est, aeternus, intellectualis, sensibilis, vitalis, per se mouens, infinitus amplitudine, et a se necessario existens.

VIII. Ac proinde hic spiritus est Ensoph, Deus infinitus. Rationibus has duas assertiones roborat IRIRA [x] philosophicis, demonstrans, hunc spiritum esse perfectum, simplicem, independentem, a corporis natura remotum, infinitum optimumque, adeoque Ensoph siue Deum benedictum in secula, caussam caussarum et essentiarum omnium.

IX. Cuncta itaque oportet ex hoc spiritu infinito emanare atque fluere. Hactenus principia negatiua Cabbalistae posuerunt, quae recte quoque secuti sunt Morus et Helmontius; qui vero primum iam principium positiuum explicaturi pro emanatiuo systemate Stoicum elegerunt, vel Eleaticum, falsoque tribuerunt Cabbalistis. Eorum enim philosophiae prora puppisque, et principium verum atque primum est: omnia ex Deo emanasse. Nempe negata rerum productione ex nihilo et vno Eleatico atque Stoico, duo tantum originis earum modi restant, vt nempe res omnes aut ex praeexistente materia formatae dicantur, aut emanasse ex essentia Dei asserantur; prior enim caussam materialem extra Deum ponit, posterior in ipso Deo. At priorem esse absurdissimum, et primo articulo fundamentali ecclesiae suae, vnitati Dei aduersum, probe intelligebant, restabat itaque posterior, cum creationem ex nihilo, id est, nulla praeexistente caussa materiali pro impossibili haberent, vt dicerent, cuncta ex Deo emanasse. Quod vt ab Orientalibus acceperunt, qui id ad Zoroastre didicerunt, vetus systema dualisticum Magorum in emendante et reformante, ita vbique in libris Cabbalisticis crepant. Qua de re ne patientia

w) §. 7. p. 75   x) c. 4. p. 11. c. 6. p. 18. c. 8. p. 25. c. 9. p. 29.

lectoris abutamur, loca LORIIAE [y] et IRIRAE [z] apud ipsos legi volumus. Dabimus tantum locum Soharicum [a], vt constet, non recentiores tantum Cabbalistas hoc systema emanatiuum excogitauisse, sed veteres idem quoque supposuisse. Ita vero allegoricus liber: *Traditum est, antequam senior seniorum occultus occultorum institueret efformationes regis, et diademata diadematum, principium et finis non fuit. Sculpsit ergo et proportiones instituit in se, et expandit ante se velum quoddam, et in eo sculpsit, et certa proportione distribuit reges, et formas eorum, et non subsisterunt.* Non afferemus in praesentia, vbi alia agenda sunt, obscurissimi loci interpretationem, euolutae allegoriae velo, videri enim facile ea potest in paraphrasi quam adiecit *Cabbalae denudatae* auctor, sed id tantum monemus, aut nullum prorsus sensum verbis his inesse, aut intelligendam esse productionem sephirarum siue principiorum ex occulto occultorum emanantium per emanatiuum aliquod principium primum, quod primum principiatum recte vocites, constitutum, quod symbolo veli ex Deo occulto facti adumbrat. Eo enim fine ista efformatio facta est, vt Deus in occulto latens, per emanationes suas appareret, et conspiciendum se praeberet. Ait enim auctor in sequentibus: *Senior seniorum occultus occultorum, in membra compositus et praeparatus est, quasi diceretur inuentus est, et non inuentus est, non enim plane comprehendi potuit, sed formatus quidem est, nec tamen innotuit alicui, quoniam est senior seniorum, sed in conformatione sua innotuit, vt quidam senex senum, decrepitus ex decrepitis, occultus occultorum, et in signis suis innotuit, et non innotuit: canus habitus et aspectus apertura faciei cuiusdam, sedet super throno scintillarum, vt subigat illas etc.* Ex quibus verbis paulo curatius attento manifestum esse potest, macroprosopon, siue principiatum primum quod fontis instar reliquis omnibus est, ideo emanasse, vt Deus in aeterno latens conspicuus fieret, sicque mundus esset per emanationem Deus manifestatus. Hoc enim sine emanatione concipi non potest. Sed haec cuncta ex sequentibus lucem accipient. Et haec caussa est, cur R. NAPHTHALI HIRTZ in *explicatione libri Sohar* [b], Deum locum mundi vocitet, qua in re contribules plerosque habet consentientes, vt supra dictum.

X. Ex hoc vero rerum omnium fonte spirituali constituto, necessario est, omnia effluxisse, adeoque in eo quoque consistere.

XI. Est itaque mundus effectus Dei immanens, in quo essentia diuina attributa et proprietates suas variis modis gradibusque explicuit et modificauit. Hoc luminis infiniti symbolo Cabbalistae exprimunt, quod retraxit radios, vt possent finita existere, inque iis per Adam Kadmon mundos figurauit. Ita enim laudatus commentator Soharicus [c]: *Principium emanatio-*

y) Tr. I. libr. Druschim c. 20. p. 30. c. 3. p. 39. 40.

z) l. c. diss. V. c. 9. p. 101. seqq. p. 108. seqq.

a) Idra Rabba. Sect. II. Cabb. denud. T. II. P. I. p. 390. seqq.

b) Sect. I. §. 30. p. 159.

c) loc. cit.

natiuum omnium collegit vestigium in puncta minuta, et ex centum punctis facta est litera vna, in illis enim omnibus vita est, consistuntque e luce substantiae eius. Quibus clariorem lucem affundit LORIIA [d], cuius verba, cum rerum omnium ortum emanatiuum satis luculenter explicent, hic integra legenda dedimus. Ait enim: *Scito quod antequam emanarent emanantia, et creata essent creata, lux suprema extensa fuerit plenissime, et impleuerit omne vbi, adeo vt nullus daretur locus vacuus in notione lucis, nullumque spatium inane, sed omnia essent plena luce illa infiniti hoc modo extensa, cui sub omni notione sua finis non erat, eo quod nihil esset, nisi extensa illa lux, quae vna quadam et simplici aequalitate vbique sibi erat similis, atque ista vocabatur Or Haënsoph, lux infiniti. Cum autem in mentem veniret extenso huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere emanantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum suarum actiuarum et nominum atque cognominum suorum, quae erat caussa impulsiua creandi mundi, tum compressa quadantenus lux ista a puncto quodam medio ad latera circumcirca recessit, atque sic relictus est locus quidem vacuus, dictus spatium inane, aequidistans a puncto illo exacte in medio eius constituto.* Quam manifestationem emanantis Dei infra schematismo explicabimus. Ex his discimus, caussam finitatis et modificationis esse, distantiam a caussa prima: quo longius enim a primo fonte emanans distat, eo maiorem oportet esse imperfectionem. Perfectionem enim emanationibus propter infinitatem summa caussa tribuere non poterat, sed sufficiebat infudisse essentiam finitam, quo ipso quodammodo permanebant defectuosa, et infinitate illa carentia, quam intra se habet: sic vt diminutior caussati gradus ex eo proueniat, quod caussa eius non absolute in illud extendatur. Pluribus haec luculenter explicat IRIRA [e], dignus qui legatur. His itaque suppositis porro necessario ex legibus systematis emanatiui sequitur:

XII. Quo propius emanans est infinito fonti primoprimo, eo maius est et diuinius; et e contrario.

XIII. Quo magis longiusque a fonte hoc summo primoue distat emanatio, eo magis deficit diuina virtus atque natura [f].

XIV. Vt vero emanationes ex occulto latenteque infiniti luminis diuini fonte prodirent, apparerentque modificationes diuinarum potestatum et proprietatum, primum aliquem fontem principiatumque ex se emanare fecit, per quod et ex quo omnes reliquae emanationes consisterent; et hic Adam Kadmon est, id est homo primus, siue Dei primogenitus. Hic ille fons est primarius, ex quo emanarunt, tanquam ex principiato primo omnia, quod sub veli imagine ab occulto occultorum expanso Iochaidis schola adumbrauit; de quo in sequentibus plura dicemus. Obscure de hoc homine primo, quem a Mose intelligi volunt narrante: Deum condidisse

d) l. c. p. 32.
e) Diss. V. c. 7. 8. p. 96. seqq. c. 12. p. 107. LORIIA l. c. c. 2. p. 38.
f) Hoc ex systemate mundorum Cabbalisticorum infra explicando lucem accipiet.

didisse hominem ad imaginem suam, veteres Cabbalistae differunt, variisque eum symbolis abscondunt [g], de quibus postea dicetur. Clarius tamen hanc caussam instrumentalem infiniti Dei primariam in condendis mundis expandendisque emanationibus suis depingunt LORIIA [h] et IRIRA [i], quorum hic tredecim argumentis fortissimis euincere conatus est: *Quod a principio primo immediate emanauerit principiatum vnum tantum et perfectum.* Accepisse hoc quoque Cabbalistas ex schola Alexandrina Platonicorum ad Orientalium philosophiam reformatorum, doctrina illorum de λόγῳ menteue diuina, ceterarum rerum omnium fonte, luculenter demonstrat.

XV. Primogenitus hic Dei filius in emanationibus suis se Deum praecipuis modis manifestauit, decemque fontes luminosos ex sinu suo expulit, qui vocantur sephiroth [k]. Ex instituto hanc assertionem infra explicabimus.

XVI. Per has sephiras siue fontes lucidos ex primogenito homine prodierunt res omnes coelestes et in emanatione immanentes; spirituales productaeque sine praecedente materia; angelicae, et createae in substantia et subiecto, et materiales, quae dependent a materia in esse, subsistere, posse, et operari. Inde oriuntur quatuor mundi Aziluth, Briah, Iezirah et Asiah, id est, emanationis, creationis, formationis et fabricationis [l]. Sensum asserti luculentius infra euoluemus, et qua ratione legibus systematis emanatiui quatuor hi mundi Cabbalistici constent, explicabimus. Hoc autem loco id monendum, cuilibet horum mundorum suum peculiare systema sephirothicum tribui, ex Adam Kadmon siue principiato primo prodiens, quas emanationum distributiones per hos mundos per radios lucis ex primi hominis cranio, oculis, auribus, naso, ore etc. prodeuntes symbolica ratione praefigurant; et ita e. g. sephirothicas emanationes mundi Asiahtici siue materialis ex pectore deriuant. De quibus nugis videndus LORIIA [m].

XVII. Ex his porro sequitur, quicquid existit, non existere ex se ipso, nec ex nihilo ortum esse, sed ex Deo mediante principiato primo siue fonte emanatiuo, qui est primogenitus Dei, effluxisse ex infinito lucis diuinae oceano. Haec formalis ratio systematis emanatiui est, quod omnia ex latente occultaque Deitate mediante principio aliquo primo, quod ante omnia ex Deo effluxit, deriuat, qua ratione Zoroaster ex Mithra Oromasden, Simon Magus philosophiae orientalis alumnus ex Deo abscondito virtutem siue aeonem maximam liberatorem mundi, Alexandrini philosophi mentem diuinam siue λόγον deriuauere, et ex hoc demum principio reliquis omnibus origines suas tribuerunt. Nam hi

g) Idra Rabba Sect. II. §. 31. Cabbal. denud. T. II. p. 391.

h) l. c. p. 36.

i) l. c. diss. II. p. 31. seqq.

k) Citati p. 35. 41. 73.

l) LORIA l. c. p. 44. IRIRA l. c. diss. V. c. 7. p. 97. diss. VI. c. 16. p. 134. Lexic. Cabbalist. v. Aziluth. p. 146. Et Cabbalistae notum non omnes.

m) pag. 45.

hi omnes cum Cabbalistis, in his duobus fuleris totius systematis emanatiui conspirabant, emanauisse lucida, realia, substantialia omnia ex Deo; eum vero, cum ob essentiae profunditatem in abysso deitatis occultus latuisset, ex se genuisse, vel expulisse generationis vel emanationis modo principium aliud diuinum sibi proximum, per quod se manifestauerit, rebusque omnibus essentiam et existentiam ex se largitus fuerit. Vidit id, vt in philosophorum Graecorum scriptis raro inter suos exemplo erat versatissimus, IRIRA n), qui recte obseruauit, Plotinum eandem doctrinam defendisse, demonstrando, necessario existere aliquid quod sit supra omnia, et esse aliquid quod sit infra omnia, nempe corpus, et quod inter duo extrema sit medium aliquod, quod duo haec extrema vniat. Nam quod Alexandrinis philosophis σεῖραν catenamue illam constituit, quae a mente diuina dependet, et per varios emanantium ordines et seriem vsque ad corpora pertingit, et summa imis coniungit, id Cabbalistis primigenius ille Dei filius, homo primus est, et quae ab illo dependet sephirarum catena per quatuor mundorum ordines, vsque ad materialem mundum se extendens. De qua re cum suo loco luculenta Plotini verba adduxerimus, totumque horum philosophorum systema explicuerimus, hic nihil mouemus, lectoris arbitrio relinquentes ea, quae ibi dicta sunt, cum Cabbalistico systemate comparare, quod sine nouo lumine in argumento in se obscuro non fiet. Qui si similitudinem PLOTINI o) ea de re adhibitam, cum ea, quam R. NAPHTHALI HIRTZ p) attulit, contulerit, videbit non sine delectatione, ouum ouo non esse similius, quam Alexandrinorum et Cabbalisticorum philosophorum de emanationibus ex primo principiato meditationes.

XVIII. Est itaque mundus a Deo distinctus, vt effectus a caussa sua, verum non vt transiens, sed vt immanens: ex quo patet, propter emanationem mundi ex Deo, eum esse Deum manifestatum, siue esse eum euolutionem et expansionem Dei in sua essentia occulti, et in eo, velut regno suo patefacti et visibilis. Dedimus hac de re verba Soharica paulo supra; et necessario haec ex antecedentibus consequuntur. Vi enim systematis emanatiui, non est quidem emanatiuum formaliter idem cum eo, ex quo emanauit, cum ratione ordinis naturaeque principium prius sit principiato, et ita in ordine caussalitatis omnino ab effectu suo, licet in essentia immanente, distinguatur: quo sensu etiam recte dicitur, Cabbalistas Deum et mundum, creatorem et creaturas inuicem distinxisse. Ast cum ex vno eodemque fonte fluxerint omnia, et eadem essentia gaudeant, per seriem emanationum communicata, licet varie modificata et limitata, patet tamen quo fundamento Cabbalistae accusari queant, quod

n) l. c. diff. II. c. 2. p. 41.
o) Ennead. VI. L. V. p. 660. seqq.
p) Cabb. denud. T. II. p. 257.

quod vnitatis diuinae immemores essentiae diuinae multa radicaliter immo essentialiter quoque inesse, et finita ex infinito fonte effluere dixerint. Quaecunque autem in eo Cabbalistarum vel culpa vel innocentia sit, de quo hoc loco non disputabimus, illud certum, et, ne dogmata diuersissima inter se confundamus, probe notandum est, mundum Cabbalistarum esse necessarium et immanentem effectum DEI, ab essentia eius tantum ratione manifestationis distinctum separatumque, quemadmodum radii solis ex eius lumine emanantes in eo a sole distinguuntur, quod lucis expansio sunt, licet a lumine illius quoad essentiam non distent. Sunt itaque sephirae, aeones, ideae, effluxus, emanationes, formae, et quaecunque alia philosophorum hac de re vocabula occurrunt, Deo quidem fonte suo posteriores natura et ordine, et hoc quidem sensu mundus, qui per eas ex Deo emanauit, non est Deus, sed ex Deo, sicque systema Cabbalisticum a Stoico differt. Verum hoc tantum de Deo En-Soph, id est, de principio omnium primo-primo in occulto latente intelligendum est, non vero de Adam Kadmon siue Deo in principiatorum serie et euolutione se ad inferiora extendente et manifestante; sic vt hac significatione mundus Deus dici queat, non Stoico vel Eleatico sensu, sed Pythagorico-Platonico. Vnde licet Irira aliquoties ad Eleaticorum vnum prouocauerit, id tamen non eo sensu intelligendum, quo ex mente Xenophanis, Zenonis, et Melissi accipiendum esse *Tomo primo* demonstrauimus, sed eo, quo PLATO in *Parmenide* systema idealisticum Parmenidi tribuit, eiusque vnum explicuit.

Et haec quidem vera fundamenta sunt, quibus innititur totum systema Cabbalisticum. Quae verbis quidem ex Graecorum et Christianorum philosophorum scholis, quibus vsi sunt Loriia et Irira petitis ob perspicuitatem describenda erant, reuera autem, et quoad rem ipsam, in omnibus libris Cabbalisticis, si allegoriarum velum reuoluas, inueniuntur. Ex quibus in summam contractis, recte pronunciauisse de Cabbala dicendus est perspicacissimus BVRNETIVS [q]: *Cabbalam realem tractare potissimum de rerum originatione et gradationibus, siue de modo productionis a summo ente, aut profluxu rerum a prima caussa, et earundem rerum gradibus et descensu a summis ad ima, atque haec per suos mundos et sephiroth, et personas, et portas, per sua lumina et radios et vasa et receptacula et cortices aliosque modos explicasse.* Ex hac generali systematis Cabbalistici adumbratione autem specialia quoque et primaria dogmata explicanda sunt, quae iam propius intuenda, vt constet, qua ratione ex infinito omnis realitatis fonte rerum omnium origines naturamque Cabbalistae deduxerint. Singula vero capita peculiari aedificio metaphysico constant, quibus singulis rite perspectis, non difficile erit lectori, integrum sibi Cabbalisticum systema describere. Dabimus itaque in sequentibus systematicam enarrationem dogma-

q) Archaeolog. philos. c. 7. p. 371.

dogmatum Cabbalisticorum de Adam Kadmon, de decem Sephiroth, de quatuor mundis, de angelis et spiritibus, de animae origine, descensu et reditu, quibus adiiciemus in fine pauca de quinquaginta portis prudentiae et triginta duobus semitis sapientiae. Sunt praeter haec alia multa apud Cabbalistas, sed adeo obscura et allegoriarum Cabbalaeque artificialis ineptiis deformata, vt nec patientia lectoris, nec nostro otio in iis extricandis abutendum esse putemus. Certe qui istis deliciis capitur, et quae dicentur recte tenuerit, suo postea Marte in haec adyta poterit penetrare.

§. VII. Primum et praecipuum systematis Cabbalistici dogma est de Adam Kadmon, homine primo, filioque Dei, id est principiato primo, quod fontem reliquorum emanatiuorum constituit, quodque primum et immediatum post Deum excelsum principium est, quod ex infinito illo lucis diuinae aequore emanauit, et ex sinu Deitatis scaturiuit, vt eius ministerio et operatione mundus emanatiuus, spiritualis, aetherius et materialis, siue Aziluthicus, Briahticus, Iezirahticus et Asiahticus secundum emanationis leges conderentur. Hunc fontem ideo a Deo constitutum esse Cabbalistae dicunt, vt, cum ipse in occulto occultorum lateret, in his emanationibus euolutis explicatisque manifestaretur. Vt vero secundum consuetudinem Orientalem hoc principiatum primum multis symbolis et allegoriis absconderunt obscurissimi philosophi, et mox literarum nominumque diuinorum figuris, mox veli, mox draconis etc. imagine adumbrarunt, ita imprimis filii, hominisue figura depinxerunt, ex cuius partibus omnibus diuinae lucis radii rutilant, et e. g. ex oculis, barba, ore, labiis, capiteque toto, pectore, brachiis, pedibus, membrisque omnibus effluunt fontes luminosi, luce diuina pleni, et in circulum in se agitati motique [r]. Hos fontes lucidos, per quos in mundos emanantes influit lux diuina in primogenito homine comprehensa, variis iterum imaginibus exprimunt Cabbalistae, et personas nobis ex iis effingunt, quae vero non creaturae sunt, sed notiones et radii infiniti, qui per varios gradus ita a summo fonte descendunt, vt tamen ab eo non separentur, sed ipse per has extendatur ad creationem et gubernationem entium omnium [s]. Hi itaque fontes lucidi, siue lumina, mundique ensophici personae creaturae Adam Kadmon, id est, hominis primi vocantur, eo quod ab eo immediate, et tanquam radii eradiantes ex vno centro proficiscuntur, quod R. NAPHTHALI HIRTZ schematismo radiorum ex centro oblique emicantium non ineleganter depinxit, et phrasibus ad metaphysicam scholasticam magis adaptatis delineauit IRIRA [t]. Hinc mundum ensophicum, id est hominem primogenitum caussatumque primum et immediatum ex caligine id est ex occulto latenteque Deo progressum sub similitudine hominis et facul-

r) Vid. Fig. XII. Cabb. denud. T. I. P. III. p. 233.

s) Conf. IRIRA l. c. diss. IV. c. II. pag. 88. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. I. p. 91.

s) Cabb. denud. T. II. p. 257.

t) loc. cit.

cultatum partiumque animae et corporis adumbrant, et de eius membris, quin et genere et familia, patre, matre, vxore et similibus differunt, vt ex arboribus Cabbalisticis, quas Cabbala denudata exhibet, videre est, quibus lucem LORIIAE [t] et IRIRAE [u] disputationes accendunt. Cuncta vero seposito velo symbolico ad has assertiones possunt reuocari [x].

I. Priusquam emanarent emanantia et creata essent creata, lux suprema extensa fuit plenissime, et impleuit omne vbi.

II. Nullus itaque dabatur locus vacuus, in notione lucis, nullumque spatium inane, sed omnia erant plena luce illa infiniti hoc modo extensa, cui sub omni notione sua finis haud erat, eo quod nihil esset, nisi extensa illa lux, quae vna quadam et simplici aequalitate vbique sibi erat similis, atque ista vocabatur Or Haensoph, Lux infiniti. Hic est fons ille fontium, et radix radicum, quam non Cabbalistae solum, verum omnes quoque Orientales philosophi ex Zoroastrea philosophia prodeuntes, et Alexandrini philosophi praesupposuerunt, quamque Philo quoque, vt supra memoratum, agnouit. Hunc Deum primo priorem, quo nomine cum appellat Iamblichus, ab aeterno in infinitate lucis suae absconditum latuisse statuebant, donec per emanationes ex occulto prodiret, hinc occultus occultorum, et senior seniorum in libro *Sohar* passim dicitur. Multa de hoc lumine abscondito habet liber *Iezirah* et commentatores eius, quibus ideo in mundo ensophico suprema et proxima emanatio, corona, splendorque vnitatis maxime aequalis dicitur לא ‏ דאין non-ens, eo quod omnem entitatem, vnitatem, numerum, incomprehensibilitatem sublimitate hyperphysica supergrediatur, et omnem notionem intellectus humani propter naturam fontis sui superet. Eadem ex ratione caliginem quoque vocant Ensoph, non ratione naturae suae, quam totam lucem dicunt, sed ratione comprehensionis humanae, quia emanatiuis omnibus in tenebris vel abscondito potius incognitus manet. Cum his velimus comparari quae de hac Dei supremi vel fontis potius fontium diuinorum notione supra in delineatione philosophiae Orientalis et Alexandrinae diximus, vt communes natales eo luculentius pateant. Quod vero lucis symbolo Deum istum descripserunt, vel potius, lucem quandam veram at intelligibilem et spiritualem rerum omnium fontem fuisse dixerunt, id ex Oriente quoque eos accepisse dubium non est, cuius populos tantum non omnes sub hac imagine naturam diuinam descripsisse, historia philosophiae barbaricae testatur. Haec lux omnia replens, et ad omnia, modo tamen non corporali, extensa, πλήρωμα illud constituit, in quo aeonas Orientales, sephiras Cabbalistae, principia mentis idearumque diuinarum et animae ὑπερκοσμίυ Alexandrini Platonici constituebant.

III. Prae

t) l. c tr. I. libri Drusch. p. 23.
u) l. c. diss. V. c. 13. p. 124. c. 14. p. 129.
x) Dimus in plerisque verba LORIIAE l. c. c. 2. p. 32. seqq. et IRIRAE l. c. c. 18. p. 105. ex quibus locis repetiuerunt quoque WACHTERVS l. c. p. 88. seqq. et BVDDEVS l. c. §. 43. p. 382. seqq.

III. Prae nimietate splendoris vehementissime coruscantis non poterat produci mundus, vel oriri aliud quid.

IV. Cum autem in mentem veniret extenso huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere animantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum suarum actiuarum, et nominum atque cognominum suorum, quae erat caussa impulsiua creandi mundi, tum compressa quadantenus lux ista, a puncto quodam medio ad latera recessit, atque sic relictus est locus quidam vacuus, dictus spatium inane, aequidistans a puncto illo, exacte in medio eius constituto.

V. Compressio autem illa vndiquaque sibi aequalis fuit circa dictum centrum, per omne spatium, adeo vt locus ille vacuus exacte esset circularis sub perfectissima aequalitate, nec concipi hic possit vlla quadratura vel angulositas, sed contractio illa facta sit circulariter.

VI. Descripsit itaque et formauit sic lux terminos limitesque ac mensuras omnibus rebus, estque hic locus generalis rerum omnium, qui mystice vocantur vacuum infiniti, in quo continetur lux ab hoc ibidem relicta destinata ac praeparata pro omnibus caussatis futuris [y].

VII. Nempe quoniam lucis tantum radii essent compressi retractique ad latera, erat adhuc essentiae diuinae aliquid in spatio tenebricoso.

VIII. Hac itaque contractione infiniti locus factus est caussatis producendis.

IX. Ex retractione ista producta est ita substantia luce carens, id est spiritualis et expansa.

X. In hoc spatium luce carens, lux infiniti retracta puncta vel vestigia impressit, quae essent vasa futurorum mundorum. Symbolice in his loqui Cabbalistas ex lucis imagine patet, quamuis verisimile sit, materiam aliquam subtilissimam, actiuam, infinite expansam eos cogitasse, sed eam materiae crassiori oppositam, spiritum dixisse. Nisi enim hoc supponamus, ratio dari non potest, quomodo retractis ad latera diuinae lucis radiis remanserit in medio subiectum aliquod, siue vas, tenebricosum, sine lumine, quod tamen substantiae diuinae esset particula. Quamuis enim IRIRA moneat, *non putandum esse, vasa illa et subiecta recipientia (quae speculi instar radios lucis recipiunt) esse materialia, vt formas, sed spiritualia et naturas determinatas, quae existentiam actu suscipiant, quae quodammodo ab ipso erat separata*, hoc tamen de subiectis materialibus Peripateticorum tantum intelligendum est, vnde extensionem in hoc argumento Cabbalistae non refugiunt, Deumque, in Adam Kadmon et in sephirarum superiorum triade locum vocant [z]. Nec

 aliud

y) IRIRA l. c. p. 166.

z) Vid. lex. Cabb. v. מקום p. 548.

aliud patitur systema Cabbalisticum, quod ab omni materialitatis notione purgari non potest, nisi illud plane velis euertere. Hanc contractionem Cabbalistae vocant Zimzum [a].

XI. Erant itaque haec vasa destinata ad recipiendam lucem et potentiam infiniti, quam ex luce concaui sui a summis partibus deorsum vergentem in spatium erat demissura. Philosophice haec explicat IRIRA [b], quod Ensoph restrinxerit atque limitauerit potentiam suam operandi, atque vim suam ad dispositionem potentiae producti naturamque dependentis.

XII. Quia vero in spatio hoc tenebricoso, si ex omni parte retractae lucis infiniti (Ensoph) radii in haec vasa fuissent immissa, omnia luce infinita fuissent repleta, sicque cuncta iterum infinita luce constitissent, nec fuisset discrimen inter finitum et infinitum, ideo vsa est lux infiniti ad immittendos radios in vas hoc tenebricosum, linea quadam e luce concaui sui, a summis partibus deorsum vergente, illamque demisit et deriuauit in spatium dictum, vt certum lucis modum acciperet.

XIII. Haec linea instar canalis erat, per quem exundationes lucis infinitae et supremae in mundos, in hoc spatio producendo defluerent.

XIV. Summum autem initium istius lineae deductum erat ex ipso infinito, hoc ipsum proxime attingens, finis vero pergebat deorsum intra spatium illud inane, et hac mediante emanatione produxit, creauit, formauit atque fecit omnes mundos.

XV. Quamuis autem lineae istius summum initium proxime attingant lucem infiniti in partibus concaui eius supremis, finis tamen eius non protrahitur ad tantam profunditatem, vt ipsam quoque lucem infiniti subter mundis gyratam attingat, illique adhaerescat; alias enim non habere finem, vel superius et inferius, summum et imum.

XVI. Lux autem haec demissa per hunc canalem, non statim via recta pergit deorsum, sed sensim illuc deriuatur, adeo, vt datis primis cursus rectilinei initiis, mox deflectat ad figuram circularem, orbemque illico constituat circumcirca tenuem, qui circulus tamen luci infinitae in circuitu suo non vsquequaque adhaerescat, ne iste circulus cum luce infinita confunderetur et res in priorem statum recideret. Vnde circulus iste propinquus quidem erit concauo infiniti, non tamen adhaerebit eidem vllo nexu, adeoque emanatio infiniti tantum sub tenuitate lineae procedit, qua via lumen illud immanans circulo isti infunditur: alias enim si lumen illud istis circulis vndiquaque affflueret, emanantia aeque atque

a) Ibid. v. [illegible] p. 665. b) pag. 107.

atque ipsum scaturiens infinita essent, terminoque et mensura atque finibus carerent.

XVII. Ideo circulorum horum denarius constitutus est numerus, quoniam mensura ipsis modulusque et terminus competit.

XVIII. Iste circulus, propinquior infinito, coronae nomine indigitatur, et tum linea haec vlterius protensa paululumque promanans alterum circulum intra primi concauum constituit, qui vocatur sapientia, et sic porro protensa deorsum alios circulos continuata sua extensione per vices circumgyrata vsque ad circulum decimum constituit, qui regnum appellatur.

XIX. Et hac quidem ratione decem sephiroth, fontesque luminum ex ista lucis diuinae linea in gyrum effluunt, a supremo circulo ad infimum, repetita simili emanatione per omnes mundos. Quilibet enim mundus sephiras decem speciales habet, et quaelibet sephira specialis cuiuscunque mundi composita est ex decem specialioribus et sic in infinitum c): omnes autem habent figuram circulorum homocentricorum, et se habent ad instar sphaerularum caepariarum, sibi inuicem inclusarum.

XX. Illa linea a summo illo culmine deorsum protensa, a qua procedunt omnes circuli supra dicti, simul etiam via recta deorsum pergit ab excelsissimo summi illius concaui epistomio, vsque ad debitam circulorum depressionem, idque per medios illos circulos omnes et forma quidem hominis, staturae debitae versus coelum erecti, in quo numerari queant CCXLVIII membra dextro sinistroque et medio situ disposita.

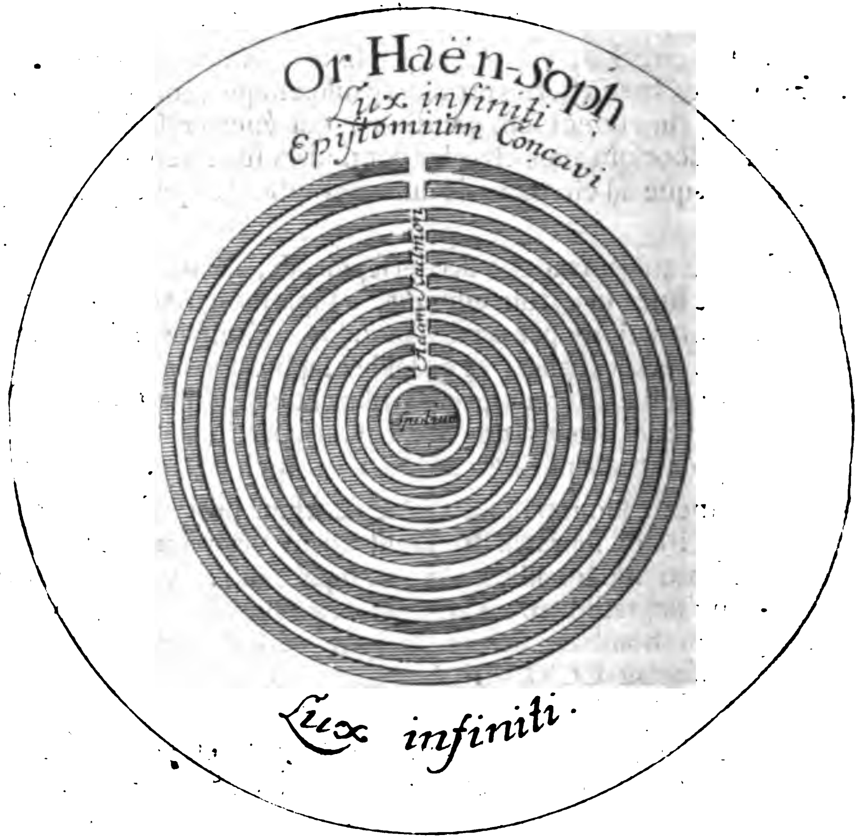
XXI. Haec figura vocatur Adam, id est homo, est enim macrocosmus, continens omnia caussae primae caussata, et sicut Adam inferior accipit omnia ab omnibus, ita superior omnia dat omnibus; sicut ille est terminus lucis descendentis, ita hic ascendentis etc. d) Adam Kadmon vero vocatur, quia primigenius Dei filius, prima creatura, id est prima emanatio est, caussatumque primum ex infinita luce emanans.

Haec celebris illa de primogenito homine, siue Adam Kadmon doctrina est, quae haud ignobile Cabbalisticae philosophiae caput constituit, et qua rite intellecta reliqua lucem clariorem accipiunt. Ex hoc enim primo emanationum finitarum fonte per omnes mundos facta est diuinae lucis ad essentiam rerum constituendam communicatio: in eo decem sephiroth fundantur et comprehenduntur, et ex hac similitudine intelligi potest, qua ratione emanationis negotium factum esse Cabbalistae velint. Vt vero lector imaginibus hiscemodi non assuetus, facilius ea, quae LORIIAE potis-

c) Vid. Fig. XII. T. I. P. III. Cabb. denud. pag. 233.

d) Multis haec exsequitur IRIRA diss. VI. c. 4. p. 109.

potiſſimum verbis attulimus, intelligat, en figuram Loriianam de Adam Kadmon in concauo lucis infinitae et decem ſephiris ex eo ſcaturientibus:

Ceterum variis nominibus hoc principiatum primum emanationum diuinarum Cabbaliſtae inſigniunt. Non enim filium modo Dei primogenitum vocant, ſed creaturam quoque, hominem, regem, &c. Quae nomina cum ſymbolica tantum ſint, caue hominem perſonamue ex nihilo vel ex incondita materia factam intelligas. Nihil aliud enim eſt, quam cauſſatum primum proximumque cauſſae cauſſarum, quod ideo ex ſinu ſuo infinitum lumen expulit, vt cum occultiſſimum et abſconditum lateret, proprietates ſuas in condendis mundis communicandisque eſſentiae ſuae perfectionibus emanatiuo ordine oſtenderet et manifeſtaret. Fons itaque hic Adam Kadmon eſt diuinitatis, ex quo emanationes luminoſae, quae ad conſtituendum mundum Aziluthicum, Briahticum, Iezirahticum et Aſiahticum neceſſariae erant effluxerunt. Creatura vero dicitur, quia ex Deo ortum accepit; creationem ex nihilo enim Cabbala ignorat.

Quod

Quod vero de eius cranio, oculis, naſo, ore, barba eiusque pilis, pectore, manibus, pedibusque et ſcintillis ex his partibus emicantibus operoſe nugantur, ſymbola ſunt fonticulos fontium, et circulos circulorum ſephirothicorum ſatis craſſa imagine adumbrantium, eosque per variorum mundorum gradus deducentium. Recte enim notauit IRIRA[e]: *Lumina et perſonas non per ſe eſſe creaturas, ſed notiones* (emanatiuas) *infiniti radiosque, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc illamue operationem per hanc vel illam ſephiram modumque.* Quod enim de ſephiris hic dicitur, eo magis de Adam Kadmon valet, quo magis is ſephirarum fons eſt. Ex his vero iudicandum eſt, vtrum Cabbaliſtae per hunc hominem ſuperiorem, filiumque Dei, hominemue primum ſecundam ſacroſanctae Trinitatis perſonam, filium Dei vnigenitum intelligant? Quam quaeſtionem omnes illi affirmant, qui myſteria Chriſtianae religionis in Cabbala deprehendiſſe, vidiſſeque veſtigia veteris dogmatis credunt. Satis enim inter ſe concordare putant, eo quod Adam Kadmon ex luce infinita Deitatis emanauit, et πρωτότοκος τῆς κτίσεως primogenitus, creator etiam moderatorque rerum omnium et mediator inter infinitum Deum in inacceſſo lumine habitantem et regnum eius hominesque in eo verſantes vocetur. Placuit hoc poſt veteres Picum, Reuchlinum, Angelum Burgonouenſem aliosque HENRICO MORO[f] et IOANNI FRANCISCO BVDDEO[g]. Rectius tamen alii[h] confundi inter ſe longe diuerſa monent. Filius enim Dei ſecunda SS. Trinitatis perſona intra En-ſoph eſt, Adam Kadmon autem eſt infra illud infinitum et ab eo vt cauſſatum a ſua cauſſa, principiatum a principio differt. Nec reuera Adam Kadmon infinitum principium eſt, cum initium et finem et modificationem habeat, et radius tantum infiniti luminis ſit, quamuis interdum En-ſoph vt ſuprema quoque ſephira Kether, vocetur, id enim nomen tantum propter originem ſuam emanatiuam infinito lumini proximam et connexam habet. Ex quibus patet, longe differre filium Dei vnigenitum Chriſtianorum, verum Deum lucis infinitae radium infinitum et χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως, ab Adam Kadmon Cabbaliſtarum. Nec vtriusque munus concordat. Adam Kadmon enim non virtute propria creat, ſed miniſter Dei in occulto latentis eius perfectiones emanantes ad inferiora tantum propagat, et ſic ordine retrogrado animam per mundorum reuolutiones ad ſuprema ducit, quod longe alio ordine modoque de filio Dei mediatore praedicat Chriſtiana religio. Ex quibus diiudicanda ſunt, quae de vnione diuinae

e) l. c. diſſ. III. c. 9. §. 7. p. 73.

f) Qq. in libr. Druſchim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 63.

g) Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 43. p. 393.

h) WACHTER. Elucid. Cabbal. c. III. §. 11. pag. 35.

nae et humanae naturae in persona primogeniti Cabbalistica obseruauit Cl. WACHTERVS[i]: *Diuinam filii naturam in antemundanis vocare Cabbalistas eam, quae cum Patre et Spiritu S. vnum Ensoph constituit, humanam vero eandem, quatenus rebus creandis condescendit, et in deminoratione emissa est, et quatenus a diuinitatis fonte secundum aliquam sui partem longe profluxit, vt possit incorporari et incarnari, et in illa et cum illa reliquae creaturae.* Haec enim a Christianis dogmatibus longissime distare, vel sola τȣ̃ Adam Kadmon incorporatio prodit, quae non diuinae naturae cum humana vnionem personalem, sed emanationum ex Adam Kadmon profluentium et ad mundum Asiahticum pertingentium materialitatem, et luminis ab Adam Kadmon accepti priuationem innuit. Vnde melius faciunt, qui eiusmodi comparatione abstinent, cum tota systematis emanatiui indoles adorando SS. Trinitatis mysterio applicari minime queat. Certiori vero comparatione Adam Kadmon Cabbalistarum cum λόγῳ philosophorum Alexandrinorum conciliatur. Nam pleraque accurate conueniunt, λόγος enim Platonicorum horum prima et proxima emanatio ex Deo est, et in se habet ideas et emanationes omnes, eo quoque mediante et essentiam largiente non mundus tantum ὑπερκόσμιος (Aziluthicum et Briahticum Cabbalistae dicunt) sed et ἐγκόσμιος, siue Iezirahticus et Asiahticus Cabbalistarum constitit, ab eo tota emanationum per hos mundos catena dependet, et hoc nomine non demiurgus tantum, sed et mediator est, vt haec omnia ex fuse supra delineata horum philosophorum doctrina de principiis diuinis pluribus patescet. Id quod luculentum argumentum est, non Iudaeos tantum in antecessorum horum hominum scholis philosophiam hanc diuiniorem didicisse, sed et Cabbalistica et Alexandrina dogmata ex communi philosophiae Orientalis fonte fuisse hausta. Cum vero hic λόγος hominem quoque intelligibilem constituat, ratio hinc patet, cur hominem ad imaginem Dei conditum apud Geneseos scriptorem sacrum, ab homine inferiori Philo loco supra adducto distinxerit, et quod eius Adam superior et Adam Kadmon Cabbalistarum vnus idemque sit. Hi enim eadem prorsus ratione verba loci istius sacri explicant et ad Adam Kadmon transferunt. Quae ad confirmandas origines philosophiae Cabbalisticae supra positas omnino notanda sunt.

Dogma de Sephiris.

§. VIII. Alterum, quod praecipuum in philosophia Cabbalistica locum occupat, est dogma de sephiris decem, quod arcte cum doctrina de Adam Kadmon cohaeret, vt ex antecedentibus intelligitur. Quamuis autem ex iis, quae de emanationibus principiati primi ex fonte fontium fluentibus adduximus, non difficile sit veram Cabbalistarum mentem de sephiris perspicere, fecere tamen innumerae virorum doctorum dissensiones de vera earum significatione totam hanc tractationem obscuram et difficillimam. Facilius enim gryphis iungentur equi, et quadrata aptabuntur

i) loc. cit.

buntur rotundis, quam diuersissimae de sephirarum sensu et significatione opiniones inter se conciliabuntur. Priusquam vero vel scriptorum coniecturas enarremus, vel soluere aenigma hoc tentemus, danda prius est arboris sephirothicae delineatio, qualem Cabbalistae nobis exhibent, quae haec est, vt in figura adiecta descripsimus. Produnt vero et ipsa figura, et nomina huius arboris, qua appellatione apud ipsos Cabbalistas gaudet, latere aenigmata metaphysica et philosophica sub his vmbris, quae vt sunt obscurissima, ita innumeris virorum doctissimorum coniecturis sunt exposita [k]. Et ne de nominis quidem vera significatione eruditi consentiunt, sed varias eius explicationes afferunt. Plerique sephiras ex notione verbi ספר, numerauit, dictas esse contendunt, et per numerationes explicant, statuentes sephiras Cabbalistarum idem esse ac numeros Pythagorae, siue intelligibilia et ideas Platonis. Id demonstrare fategit IRIRA [l], qui hoc nominis etymon probat, ad Platonicos prouocans, *iuxta quos sicut infinitum est ante ens primum, quod necessario est multiplex et compositum, ita numerus, qui est in ente hoc primo, sit ante omnia entia reliqua, quae sint ideae diuinae, exemplaria et caussae omnium entium. Et supra numerum hunc, qui consistit in entibus numeratis vel numerabilibus, necesse sit dari numerum, qui per se subsistat absolutissime, et qui caussa sit, quod ens primum distribuatur in entia, id est species et ideas, ita vt per numerum illum, qui est essentialis enti primo, eueniat, vt ens hoc non subsistat gradu quodam certo, sed ab illo vno descendant multa distributa in genera et species distinctas qualitatibus et numero.* Accipit haec opinio praesidium ex origine philosophiae Cabbalisticae, quam in scholis Platonicorum Alexandrinorum Iudaeos didicisse, supra verisimile esse demonstrauimus, Philonis quoque multa de numeris in Deo garrientis exemplum rem probare videtur. Re tamen paulo curatius pensitata ad veritatem non prorsus collineare videtur. Quamuis enim numeri Pythagorae idem forte significauerint, quod sephirae Cabbalistarum, nempe formas certas ex Deo, monade, oriundas atque progredientes, et ad denarium vsque quoque ordinati fuerint, non tamen in ipsis numeris, quae symbola tantum philosophica fuerunt, sed in formis, virtutibusque substantialibus ex Deo emanantibus principia haec posuerunt Pythagorici; adeoque Cabbalistae non ad numerandi rationes et proportiones attendere potuerunt. Vt taceamus, non tam numeros, quam aeonas Orientalium vtrisque occasionem dedisse de emanationibus diuinis ita statuendi, et suis principiis atque philosophumenis sectae suae applicandi. Paulo aliter HENRICVS MORVS [m], Pythagoricae Philosophiae amator, qui credit, *sephiroth siue numerationes omnino significare, nihilque esse aliud, quam numeralia quaedam repositoria maxi-* Fig. I.

 morum

k) Conf. quae recenset WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. p. 1221.

l) l. c. diss. V. c. 5. p. 149. seqq.

m) Epist. ad Knorr. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 53.

morum mysteriorum antiquae Cabbalae decadem non excedentia, manuumque decem digitis, super quos res numerari solent, respondentia, denariumque Pythagoricum hinc originem suam traxisse. Varias vero notiones siue nomina ad singulos numeros relata fuisse. Qua in coniectura facile quidem admitti potest, occasionem ex scholis Pythagoreorum et Platonicorum in Aegypto versantium Iudaeos nactos fuisse, doctrinam de sephiris siue emanationibus, aeonibus, formis, virtutibus intra denarium concludendi, et iis varia nomina imponendi: at nomen inde accepisse verisimile non est, cum praeter denarii ordinem nihil ex numerationibus sephirae magnopere habeant, quod ad ipsarum indolem naturamque pertineat, licet cum numerorum generatione et progressione comparari, eorumque symbolis et imagine adumbrari queant. Alii ad naturam sephirarum propius respicientes, a luce et splendore, vnde etiam sapphirus gemma nobilis nomen habet, etymon vocis deriuant [n], et per *splendores*, vel *radios* vertunt, quam explicationem vocis doctrina sephirotica commendat, quae has sephiras ex luce infiniti, ceu radios ex sole emanasse statuit. Quidam sephiras, a sphaeris dictas fuisse volunt, qua in opinione Loriiam fuisse suspicatur H. MORVS [o], sephiras enim emanationis modum circulari motu prosequi statuit, vt allatum supra schema emanationum ex Adam Kadmon ostendit. Cl. WACHTERVS [p] spiritus fontanos (Kwell Geister,) vocat, ad rem magis, quam nomen respiciens, et ita virtutes spirituales et substantiales emanatiuas innui statuens. Nos inutilem hanc et incertam de sephirarum nomine disputationem putamus, cum vera nominis origo nos lateat, nihilque adduci queat praeter coniecturas: proxime tamen vero eorum suspicio est, qui a splendoribus radiisque lucis nomen deriuant, eo quod hoc etymon rem ipsam eadem similitudine repraesentat, qua Cabbalistae vtuntur, nempe lucis eradiantis symbolo. Quaecunque vero nominis huius origo est, illud certum est, et ex sequentibus constabit, Cabbalistas sephiras tanquam fontes quosdam lucis diuinae emanantis et ad inferiora se mediante Adam Kadmon effundentis considerauisse, vnde nos quidem fontium luminosorum nomen reliquis praeferimus, eo quod rationem satis apertam rei ipsius exponit, sephirasque fontes illos esse innuit, qui per fontem fontium, hominem primogenitum ex infinito lucis diuinae aequore effluentes, ordine emanatiuo ad inferiora radios diuinae lucis demittunt, et ita essentiam cum illis vitamque communicant. Porro in figura quoque sephirothicae arboris delineanda eruditi non consentiunt. Plerique eam figuram adhibent, quam supra expressimus. Quidam, vt symbola obscurissima Soharica a Loriia explicata repraesentarent, schema sphaericum, ex multis sphaerulis constans exhibuerunt [q], quod tamen non intelligent, qui non

n) Bahir p. 6. IRIRA l. c. et quos nominat WOLF. l. c.

o) loc. citat.

p) Spinoz. in Iud. passim. Vsus est etiam hac voce Iacobus Boehmius.

q) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 7. ex qua repetiit BVDDEVS l. c. §. 40. p. 346.

non Lorianas explicationes allegoriarum omnes probe tenent, eo quod ſubtiliſſimi ingenii homo circulos circulorum ſemper in ſe magis ſcaturientes ſibi concepit, et ita combinationes emanationum per innumeras formas in omnibus mundis exprimere voluit. Alias figuras longe ſublimiores et obſcuriores exhibet *Cabbala denudata* [r], quae ipſa ab iis conſulenda eſt, qui his aenigmatibus delectantur. Aliter Cel. CAMPEGIVS VITRINGA [s], qui operoſe et docte in eo verſatus eſt, vt diſpoſitionem ordinemque ſephirarum ex imagine hominis ſtantis accinctique exponat. vid. *Fig, II.* Quod admitti omnino poteſt, at non aliter, niſi quatenus hominem primogenitum innuit, in quo illae ſephirae reſident: ea enim imagine Adam Kadmon delineari, in antecedentibus ex Loriia monuimus. Facile vero in his diſſenſus ferri poteſt, eo quod a cuiuslibet imaginatione eiusmodi ſchematiſmi dependent, resque tandem ad idem punctum reuocari queat: At in rei ipſius explicatione tantopere diſſentire eruditos, hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo, non poteſt non eſſe moleſtiſſimum. Et Iudaeos quidem in eo conuenire, quod ſephirae ad eſſentiam, attributa et emanationes Dei pertineant, Cabbaliſtarum libri omnibus paginis loquuntur. Inter quos R. MOSES, ita ad librum *Iezirah* [t] commentatur: *Abraham pater noſter vocauit ſephiroth, quaſi ſaphiros, ad ſignificandum, quemadmodum ſaphirus omnes colores recipit, ſic Deo omnes formas, benedictiones, emanationesque tribui; ita tamen, vt haec omnia ſummam Dei benedicti vnitatem praedicent.* Nec his obſtant, quae recentiori aetate veriſſime ex mente Cabbaliſtarum pronuntiauit R. MENASSE BEN ISRAEL [u]: *Dici ſephiroth diuinas perfectiones, aliud quid eſſe, quam eſſentiam Dei, neque etiam dici poſſe, eſſe diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flammas cum prunis ardentibus.* Ea enim manifeſte docent, ſephiroth in vnitate eſſentiae diuinae radicari, adeoque ſuo modo vnum cum illa eſſe, certe ad affectiones eſſentiae diuinae tanquam cauſſata eſſentialia ad cauſſam ſuam referri. Quod equidem miratur doctiſſimus VITRINGA [x], qui cum monuiſſet: ſecundum recentiorem Cabbalam per ſephiras intelligenda videri inſigniora Dei, perfectiſſimi entis attributa, quae demonſtrantur in productione et regimine mundi atque eccleſiae, haec addit: *Sed ita ſe habeat, an ſephiroth rem continebunt tam arcanam, ſacroſanctam, et remotam a ſenſibus vulgi? quis enim ignorat mortalium, qui rationem ſuam non prorſus negligit, in Deo mundi et eccleſiae rectore ineſſe attributa ſcientiae, ſapientiae, magnificentiae, ſeueritatis, et quae hic recenſentur alia. Verum equidem eſt, Cabbaliſtas ſingula horum nominum per notiones reconditas et obſcuras exponere, illa varie ab inuicem diuidere et combinare, et reſpectum vnius ad aliud per circulos et lineamenta operoſe*

Fig, II.

 in

r) T. I. P. III.
s) Obſeru. SS. L. I. c. 10, p. 120.
t) c. 1. In comment. h. l. omnes.
u) De creat. probl. 27.
x) loc. cit.

in variis figuris demonstrare. Sed talia sunt, quae ad mysticam hanc doctrinam suam explicandam afferunt, quae, fateor, me, paucis quibusdam generalibus exceptis, prorsus non potuisse capere. Sed deposuisset admirationem hanc vir cetera acutissimus, si paulo altius et attentius mysteria Cabbalistica fuisset rimatus; ita enim perspexisset, non in nudis attributis formalibus essentiae diuinae ponere Cabbalistas sephiras, sed in emanantibus, et certum systema metaphysicum atque physicum, naturis virtutibusque atque formis diuinis nixum constituentibus, quae euolutionem latentis essentiae diuinae per innumeros gradus, formas, ideas virtutes, emanationes, vsque ad materialem mundum ita nobis exhibent, vt a communi vulgarique Iudaeorum theologia innumeris in locis abeant, adeoque non vt nuda attributa ad relationes eorum ad regnum mundi sephiras considerandas esse, sed vt aeones, virtutesque substantiales ex essentia Dei progressas et in eo radicatas, quarum effluxu mundi conditi sunt, regnumque naturae longe alio modo producitur, quam theologia exoterica tradit. Hoc si teneamus, quod et concedit Vitringa BVRNETIO [y] obseruanti: *Antiquam Cabbalam praecipue circa id versatam esse, quomodo res omnes ex primo ente profluxerint per emanationem, et per refluxum quasi in Deum retrahi possint;* et fatetur, *verissimum hoc esse, si de Cabbala loquamur philosophica, vt inter Iudaeos iam circa aetatem Pauli excoli coepit illa scientia, et inter Christianos a Gnosticis, et hodieque traditur, in libris Cabbalisticis;* abiiciamus autem praeiudicium, quod virum eruditum fascinauit: Kabbalam aliquam a sanctis et prophetis primorum temporum excultam et conseruatam esse, et sephiroth qua forma nunc pingi solent, vere fuisse Cabbalae illius compendium aliquod; cum certissimum sit, non ex veteri philosophia Hebraea, sed ex Orientali hanc doctrinam sephiroticam originem cepisse: his, inquam praesuppositis, ratio haud obscura patet, cur latentes significatus et mysteria quaesiuerint Cabbalistae, nec in sola symbolica significatione, verum in doctrina arcaniore illa esse quaerenda. Id quod facile potuisset vir doctissimus intelligere, si vel *Cabbalam denudatam* vel librum *Iezirah* legisset, qui totus ista philosophia arcana nititur. Non diffitendum tamen, ita obscura, confusa, nec satis cohaerentia, et allegoriae insuper peregrinae et insolentis tenebris abscondita esse pleraque, quae veteres Cabbalistae de sephiroth disserunt, vt in cohaerens aliquod systema cogi, et clarus omnibus sensus tribui nequeat, nisi quosdam, qui in scholis Christianorum philosophari didicerunt, interpretes adhibeamus. Inter Christianos plerique in eo quidem concordant, pertinere sephiras ad considerationem et explicationem diuinae naturae. At obstitit multis, quo minus in veram earum significationem penetrarent, opinio, superesse in Cabbalisticis scriptis vestigia veteris sapientiae Hebraicae, in veteri oeconomia gratiae latenter et symbolice propositae et in N. T. clarius et remoto velo traditae; adeoque sephiras adorandi mysterii SS. Trinitatis, filiique Dei in condendo regno

y) loc. cit.

regno Messiano se manifestantis complecti explicationem, et hoc ex fundamento personas, attributa, nomina gloriamque et oeconomiam Dei, in regno suo se manifestantis ostendere. Fuisse hanc Pici, Ricii, Reuchlini, Burgonouensis aliorumque Sec. XVI, et Mori, Knorrii atque Buddei Sec. XVII viuentium sententiam supra innuimus. Nemo vero eam vel ornauit elegantius vel magna scriptorum Cabbalisticorum lectione fulciuit diligentius, quam vir clarissimus IOANNES MEYERVS, peculiari eaque prolixa dissertatione [z] satagens, vt *mysterium Trinitatis ex solius V. T. libris demonstraret, atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum praesertim Cabbalistarum rarissimis monumentis illustraret.* Is satis confidenter supposito: *Ridiculum sane esse, a Platone eiusque discipulis haec manasse, quum omnia probata sint et demonstrata ex sacris literis, adeo, vt Plato aliique ethnici philosophi haec didicisse censendi sint a Iudaeis*, multis sententiam suam probare conatur, et ita in eo negotio versatur, vt primo quidem satis feliciter et non sine ingenio ex veteris testamenti oraculis adorandum mysterium demonstret, tum Cabbalistarum testimonia adducat, quibus conficitur, Deut. VI, 4. Cabbalistas agnoscere, vnitatem in Trinitate prodi, quamuis de Trinitate hac sephirarum trium superiorum in arbore Cabbalistica dissentiant: in locis quoque Gen. I, 26. III, 22. et similibus pluralitatem in vnitate admittere, eam vero ad sephirarum superiorum Trinitatem restringere; tres porro has sephiras creatores mundi, sub variis symbolis et imaginibus, constituere, mediamque inter tres mediatorem facere, tres quoque has sephiras inter se distinguere, licet nomen essentiamque diuinam singulis tribuant: nec obstare, monet, sephiras septem inferiores, eo quod mensurae, modi, attributa vocentur et sic a superioribus tribus, quae intellectuales et spirituales dicantur, soleant distingui: haec vero trias vnum sit, et sephira secunda sapientia appelletur filius; foedusque inter tres illas intercessisse statuatur. Haec omnia adductis locis Cabbalistarum plurimis vir doctissimus roborat, et ex veteri ecclesiae Iudaicae traditione profluxisse contendit, eumque in finem pro antiquitate librorum Cabbalisticorum *Iezirah*, *Habbahir* et *Sohar* contra Morinum disputat, et ita eruditionem lectionemque in Iudaeorum scriptis cumulat, vt non sine molestia argumentorum pondera sub ea latentia perspici queant. Aliorum, quae huc pertinent scriptorum Christianorum cogitationes, a BASNAGIO [a] adductas, breuitatis caussa tacemus. Alii vero in longe alia abeunt, et inter personas Trinitatis Christianae atque sephiras Cabbalisticas magnum intercedere discrimen statuunt, quae si in concordiam redigantur, necesse esse contendunt, vt vel Christiani vel Cabbalistici systematis verus et genuinus sensus euertatur, et quadrata misceantur rotundis. Id quod erudite monuere post SOVVERAINIVM [b] et C. GVIL. VORSTIVM [c] suis placitis velificantes,

BAS-

z) Harderouici 1712. 4.

a) Hist. Iud. L. III. c. 14. §. 9. p. 349. seqq.

b) Platonisme devoilé P. I. c. 8. p. 88

c) Append. ad bilibr. veritat. §. 71. p. 366.

BASNAGIVS [d], BVRNETIVS [e] et nuper Cel. HEVMANNVS [f], qui eleganter et ex vero iudicat, eiusmodi coactis interpretamentis et conciliationibus dogma Sacrosanctae Trinitatis magis profanari, quam illustrari, quamuis scopus virorum doctorum in se culpandus non sit. Nec diffitemur, probe pensitato systemate Cabbalistico, ingens nobis discrimen intercedere videri inter Trinitatem Christianam et Cabbalisticam, siue triada sephirothicam. Nam quamuis verissimum sit, tribui a Cabbalistis sephiris istis superioribus diuinam originem, naturam, emanationem, et ab inferioribus ordine et dignitate eas distingui, creationem quoque illis adscribi, et quae his sunt similia, quibus addi potest, quod Cl. Mayerus praetermisit, vocari eas personas, longe aliud tamen haec volunt, quam quod personae SS. Trinitatis innuunt, et impossibile est, has cum systemate Cabbalistico conciliare, nisi id prorsus velimus euertere. Nam si tribus istis sephiris Christianus sensus personarum in diuinitate esset tribuendus, ponendae essent illae in ipso Ensoph, siue infinita Dei essentia, vt sint tres personae in eadem natura diuina, aeterna et infinita, eiusdem essentiae, sic vt dici posset: Cether est Ensoph, Chochma est Ensoph, Binah est Ensoph, vt dicimus praeeunte scriptura sacra, pater est Deus infinitus, filius est Deus infinitus, Spiritus S. est Deus infinitus. Ast hac ratione totum systema Cabbalisticum euertitur, et veri eius sensus misere corrumpuntur, totusque nexus soluitur. Quem si ponamus integrum, Ensoph, siue infinita Dei natura omnibus eius emanationibus est prior et superior, sine fine, a se ipso, caussaque caussarum et caussatorum, fonsque fontium; sephirae autem, etiam superiores, eo sunt posteriores, finitae, ab eo ortae et emanantes, et caussata atque principiata, et ne sic quidem immediate ab illo infinito, sed mediante homine primogenito ex Deo progressae. Eaedem ex supremo fonte Adam Kadmon ex infinito et latente Deitatis infinitae oceano scaturiente exortae tanquam fontes emanatiui ad varios mundos eorumque constitutionem ad inferiora descendunt: adeoque essentiam diuinam emanatione explicatam euolutamque quasi modificant, et vel intellectum diuinum, vel operationes diuinas, vel effectum diuinum siue regnum Dei manifestant. Nec hae solae emanationes diuinae sunt, sed etiam septem sephirae posteriores omnesque eodem nomine, origine, effectuque gaudent, licet ratione ordinis et modi in promanando ex infinito Deitatis aequore a superioribus differant. Habet quoque quaelibet sephira in se decem alias sephiras et sic in infinitum, et influunt omnes non in condendum tantum mundum creatum, factumque, sed in formatum quoque et emanatiuum. Haec conformia esse non Cabbalistarum tantum verbis, sed et systemati, in sequentibus luculenter demonstranda euincent. Iam vero huc vel mediocriter iudicandi

d) l. c. §. 24. p. 370. seq.

e) l. c. p. 365.

f) Act. phil. Vol. I. p. 241. conf. WACHTER. elucidar. Cabbalist. c. III. §. 10. p. 34 seqq.

candi peritum, et sacrorum mysteriorum sanctissimae fidei nostrae non plane ignarum iudicem aduocamus, vtrum sephira corona pater, sapientia filius, intelligentia Spiritus S. sit, cum sint tres illae sephirae caussata caussae infinitae? et annon Trinitas Cabbalistica sit Deo infinito minor et inferior, nempe trias emanatiuorum principiorum ex essentia Dei progressorum, quae non aliter in essentia diuina sunt, nisi propter fontem et originem, quam habuerunt, et quemadmodum caussata sunt in sua caussa? Quae si mysterio SS. Trinitatis applicarentur, euerterent adorandum mysterium, et nobis Trinitatem quandam Philonianam, Platonico-Alexandrinam, Cabbalisticam impuram et heterodoxam propinarent. His recte pensitatis non dubitamus Lectorem cautum festinatas istas conciliationes reiecturum, et manibus palpaturum esse, quam parum roboris iis rationibus et testimoniis insit, quibus pro hac concordia viri docti militant. Cuncta enim specioso tantum appellationum nominumque similitudinem mentientium fuco decipiunt, nec aliter explicari debent, quam patitur systematis Cabbalistici cohaerentia, nimiumque festinarunt viri eruditi ad hanc concordiam, cum viderent sephiras has et nominibus diuinis insigniri, et nomen Ensoph illis tribui, et tales operationes atque proprietates adscribi, quae SS. Trinitatis personis tribuuntur. Felicius cum Trinitate Platonicorum Alexandrinorum haec Trinitas Cabbalistica conciliari potest, cum ex eodem fonte vtraque hausta sit. Quod licet ridiculum videatur Cl. Meyero, eo quod ex sacris literis se istam concordiam demonstrasse putauit, optandum tamen esset, vt ipse eandem in perscrutandis Cabbalisticae philosophiae originibus, et affinitate cum Platonismo Alexandrino diligentiam adhibuisset, quam in consarcinandis Cabbalistarum effatis erudite posuit. Ita enim sine dubio abstinuisset a risu, loco rationum afferendo, vidissetque non sufficere, vt verba quaedam et dicta in alienos sensus obtorto collo rapta in suam rem vertantur, sed requiri, vt cuncta ex legibus systematis sui, et sensu eius necessario explicentur; sicque frustra esse iactatam concordiam, qua nec indiget ecclesia, nec honorem laudesque dogmatibus suis conciliare potest, quia non ex limpidis Israëlis fontibus, sed ex turbidis philosophiae gentilis lacunis Trinitas Cabbalistarum hausta est. Quae omnia cum neglexerit vir doctissimus, externa verborum Cabbalisticorum specie et blandiente spe confirmandorum contra Iudaeorum impietatem dogmatum et mysteriorum Christianorum deceptus, mirum non est, ea illum vidisse, quae alii videre non possunt, et eo vsque fuisse progressum, vt Philonem aequalia Christianis de sacra Triade tradidisse, suasque allegoricas expositiones partim ex sacro codice, partim ex traditione patrum mutuatum fuisse, in tanta nostrae aetatis luce in historia philosophica asserere ausus fuerit. Quamuis autem, inepte Trinitatem Christianam et Cabbalisticam inter se conciliari, sit euidentissimum, non abludit tamen a verisimilitudine, Iudaeos, cum eiusmodi Trini-

Trinitatem principiatorum in ſcholis Alexandrinis didiciſſent, ex domeſtica vero traditione hauſiſſent, eſſe in Deitate tres perſonas, quam veritatem vel ex vno legis loco, quem frontibus manibusque praeligabant, diſcere poterant, eo magis promtiusque illas impuras opiniones recepiſſe, quo magis domeſticae patriaeque traditioni affines, et tantum habitu magis philoſophico adornatas comtasque credebant, vel etiam a patribus ſuis ad gentes dimanaſſe inepte gloriabantur. Inter exoterica enim V. T. dogmata hoc quoque de SS. Trinitate fuiſſe, loca quaedam ſacrorum oraculorum ſatis euincunt. Eorum vero lumina poſt reditum e captiuitate Babylonica valde fuiſſe obſcurata, iisque has nugas gentiles ſucceſſiſſe, non eſt quod dubitemus. Sed de his diſputandi hic locus non eſt. Poteſt tamen Trinitas haec Cabbaliſtica, non obſtante magno, quod demonſtrauimus, diſcrimine, commode ad refellendos Iudaeos adhiberi. Cum enim Cabbaliſtae applicando dicta V. T. ad triadem ſuam ſephirothicam, pluralitatem in vnitate et ex vnitate in diuinis admittant, ſufficit ita Iudaeos κατ' ἄνθρωπον conuinci, inique eos Chriſtianis abſurditatem et impietatem obiicere, cum ipſi non tres tantum, ſed decem perſonas, lumina, fontesque diuinorum ſtatuant. Vt vero in excutiendis virorum eruditorum opinionibus de ſenſu et ſignificatione ſephirarum pergamus, audienda quoque eſt praeſtantiſſimi VITRINGAE g) explicatio, qui ea, qua ſolebat, elegantia eruditionis demonſtrare conatus eſt, latere in iis myſterium incarnationis filii DEI abſconditum et ſymbolice delineatum, idque vnum ex veſtigiis illis Cabbalae purioris eſſe, quae corrupta et deprauata in Cabbala philoſophica Iudaeorum inueniantur. Nempe, ſephirarum, monet, ordinem ſub imagine principis Orientalis, eo ſchemate, quod ſupra Fig. II. exhibuimus, concipiendum eſſe. Hunc vero principem, ſanctiſſimum Seruatorem noſtrum ita Ezech. I, 27. et Apoc. I, 13. adumbratum exhibere. Vbique enim in ſacris literis haec ſephirarum nomina Domino huic dominantium et aeternitatis patri pacisque principi tribui: coronam *Apoc. VI, 2. XIX, 11. 12.* et ſuper eam Enſoph *Luc. I, 33.* ſapientiam et intelligentiam *Ieſ. XI, 1. Col. II, 33.* magnitudinem, magnificentiam et ſeueritatem *Pſ. CXLV, 3. 4. Ieſ. XI, 2. Apoc. V, 12.* gloriam, tanquam cingulum regnique ſymbolum *Ieſ. XX, 21. Iob. XII, 18. Ierem. XIII, 11.* Victoriam et maieſtatem *1 Chron. XXIX, 11. Apoc. XIX, 16.* quam Meſſias de infernali dracone, non negantibus Cabbaliſtis reportauerit, fundamentum vero eſſe incarnationis myſterium, quia haec ſephira membrum foederis a Cabbaliſtis dicatur, et incarnatio fundamentum ſit habitantis in carne Dei *Col. II, 9.* regnum tandem humanam eſſe naturam diuinae arctiſſime vnitam, in qua habitet Schechina ſiue gloria Dei, et regnum amplificet *Io. I, 14.* Haec doctiſſimus et modeſtiſſimus theologus, qui eam tamen explicationem tantum pro probabili venditat, monet tamen, ad recentiorum Cabbaliſtarum effata non attendendum magnopere eſſe, eo quod a vete-

g) Obſ. SS. L. I. obſ. 10. 11.

vetustissima Cabbala valde recesserint. Laudanda in his est et pietas et eruditio Vitringae, fatendumque magis verisimiliter haec disputari, quam ea, quae de Trinitate solent afferri: eo quod haec comparatio ad primogenitum potissimum pertineat, in quo residere sephirarum decadem ex allata supra explicatione systematis Cabbalistici liquet. Nec a vero prorsus abhorrent, quae de distributione ordineque sephirarum dixit vir laudatus, eo quod ipsi Cabbalistae ita sephiras sub imagine hominis cuiusdam distribuere et collocare in sedibus suis soleant; quamuis nullum Adam Kadmon membrum sit, quod non totum sephirarum syrma post se trahat. At si ipsam rem consideremus, non alio argumento opus est, quam ipsius Vitringae confessione fatentis, in Cabbala philosophica aliud quid has sephiras significare. Inter hominem primogenitum Cabbalistarum atque Vnigenitum Christianorum, et inter illius incorporationem et huius incarnationem ingens discrimen intercedere, supra iam indicauimus. Nec iuuant multum Vitringae expositionem, non ex impura, sed ex pura Cabbala haec explicanda esse. Nam vbi hanc puram Cabbalam inueniemus? vbi quaerenda est clauis eius? Dicit Vitringa, non in Cabbalistarum scriptis ex gentili philosophia corruptis, sed ex scriptura S. veteris traditionis Israeliticae interprete. At opponimus his: vnde probabitur, ea quae in S. Scriptura N. T. habentur, fuisse arcano modo tradita et propagata, et symbolica methodo ad posteros translata? adeoque, fuisse eiusmodi Cabbalam puram, siue doctrinam arcanam orthodoxam, Scripturae V. T. contradistinctam? Hoc enim praesupponitur, quod tamen adhuc in quaestione versatur. Illud sane neminem in Cabbalistarum scriptis versatum negaturum confidimus, systema emanationis, quod proram puppimque Cabbalisticae philosophiae constituit, hanc explicationem non admittere; saniorem vero et orthodoxam explicationem illi magis effingunt, quam eruunt, qui argumentis vndecunque conquisitis sine necessitate pro V. R. C. militant, et accommodationes suas, pias quidem et eruditas, sed rei non apte conuenientes, nobis pro veris Cabbalistarum φιλοσοφεμένοις venditant. Nobis itaque ne haec quidem coniectura placet, quanquam placuit aliis [h], eo quod fundamento certo destituatur, merumque sapiat praeconceptae hypothesis praeiudicium. Ex his vero intelligi potest, quid de eorum opinione statuendum sit, qui sephiras regni Messiani adumbrationem esse dicunt. Eadem enim ratione statque caditque, qua Vitringina opinio, nec veri quid habet, praeter aliquam nominum accommodationem, et doctrinae Messianae ad dogmata Cabbalistica translationem symbolicam. Aliter hanc explicationem sephirothicae doctrinae ornauit Cel. HEVMANNVS [i], qui coniecit, eam quidem sapere delineationem regni Messiani, at corpoream, terrenam et praeiudiciis Iudaeorum, regnum sibi huius vitae gloriosum et beatum spondentium prorsus respondentem. Id prodere putat sephiram vltimam, Malchuth, i. e. regnum, quae clauis

Mmm mmm 2 sit

h) Relationes innocuae 1712. p. 360.

i) Act. philos. Vol. I. p. 241.

ſit ad intelligendas reliquas, et in qua ſuprema coronae maieſtas ſtipata reliquis attributis reſideat: id quod ex *Prou. III, 19. 20. II, 6. Pſ. CXLV, 1. 1 Chron. XXX, 11.* probat. Verum, vt pace viri celeberrimi dicamus, tangunt haec corticem tantum explicationis arboris ſephirothicae, non nucleum; quem ſi reſpicias, difficile erit, totum doctrinae ſephirothicae ſyſtema huic regno Meſſiae terreno ita aptare, vt dici queat, quid ſit Enſoph a ſephiris diſtinctum, quid emanantium ternio in Adam Kadmon rutilans, quae ſephirarum in mundos emanatiuos, intelligibiles et materiales influentia, quae τȣ Adam Kadmon connexio cum rebus emanatiuis et materialibus, qui reuolutionum ordines, et quae alia ſunt, quae manifeſte produnt, phyſica et metaphyſica dogmata de originibus et gradatione rerum ſub his imaginibus comprehendi: quamuis omnino largiendum ſit viro praeſtantiſſimo, nomina ſephirarum ex locis ſcripturae allegatis eſſe petita: non enim hic de nominibus, ſed de doctrina, quam illa ſignificant, et ſymbolica ratione depingunt, quaeſtio eſt. Reliquae virorum eruditorum de ſephiris opiniones vt magis a veriſimilitudine recedunt, ita paucis enarrari poſſunt. Et HVETII [k] quidem coniectura, intelligi decem angelos ſpiritusque Deo propiores et reliquis angelis miniſterii ſuperiores, vel eo nomine falſitatem prodit, quod ſephirae ab eſſentia diuina non ſeparentur, vt angeli, ſed fontes ſint cum primo fonte fontium arcte cohaerentes, id eſt, ex primogenito emanantes, quod non poteſt de angelis accurate, ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico, dici. Vt taceamus, Cabbaliſtas angelos mundis non creandis et formandis producendisque, ſed regendis miniſtrandoque operi diuino a primogenito producto praefici, quod cum ſephiris conſtare nequit. Vnde hanc ſephirarum explicationem iam ex Iudaeorum Cabbaliſtis reiecit R. MEIR BEN GABBAI [l], et ex Chriſtianis ABR. HINCKELMANNVS [m] et IO. MEYERVS [n], Viri clariſſimi. Permouit ſine dubio rei obſcuritas, nullum certum ſenſum promittere viſa, vt putarent nonnulli [o], nihil reale ſephiris ſubeſſe, ſed eſſe tantum quaedam receptacula vel repoſitoria articulorum theologiae Iudaicae, id eſt, certa ſchemata, ſub quibus dogmata ſublimiora lateant. Non vero cogitarunt, qui ita ſentiunt, de his dogmatibus in his receptaculis concluſis nobis quaeſtionem eſſe, nec de ſolo numerandi ordine et diſpoſitione eos ſollicitos eſſe, qui de ſephirarum ſignificatione quaeſtionem inſtituunt. Ex quibus etiam Cl. SCHRAMMII [p] de ſephirarum ſcopo ſententia diiudicari poteſt. Is enim decem ſephiroth repraeſentare putat decem categorias Ariſtotelis, eſſeque ſephiram ſummam coronam, ſubſtantiam ſiue ens ſummum, ſapientiam et prudentiam, virtutes politicas, vel ſpiritus mentisque operationes earumque modos, principia et ſedes; magnitudinem, quantitatem, potentiam, qualitatem et quae ex quali-

k) Qq. Alnet. L. II. c. 4.

l) Abhodath Hakkodaeſch c. I. §. 21.

m) Detect. fund. Bohem. p. 35.

n) l. c. §. 32. p. 41.

o) IO. IVST. LOSIVS biga differt. diſſ. II. p. 28. MORVS Conſ. libr. I. Druſch.

p) Introd. in Cabb. Dialect. c. III. p. 42. ſeqq.

qualitate fluunt actionem et passionem; pulchritudinem, habitum et dispositionem, aeternitatem, temporum differentiam et τὸ quando; gloriam, famam et nomen, laudes et conuicia, fundamentum iustitiam, regnum vero societatum maiorum minorumque imaginem exhibere, et sic omnibus definitionibus locum aliquem assignatum esse in hac arbore praedicamentali. At, si ita licebit in omnes partes sephiras formare et traducere, facile erit ex iis quaecunque somniaueris, effingere. Ad res physicas vero earumque origines, gradationesque exponendas sephiras pertinere, coniicit BVRNETIVS [q], quod reiiciendum quidem non est, at operationes sephirarum cum earum natura et essentia confundit; adeoque non adaequatam sephirarum notionem subministrat. Alii sphaeras coelestes et systema aliquod astronomicum cogitant [r], quam opinionem iam Loriiae tribuisse Morum supra diximus. Cadit vero haec explicatio hoc solo argumento, quod sephirae ante conditos mundos in systemate Cabbalistico ponantur, et illae conditores sphaerarum mundi intelligibilis et sensibilis sint: neque ob motum eorum circularem sphaerae inde exsculpi possint. Roberti vero Fluddi, Iulii Sperberi aliorumque huius furfuris philosophorum theosophicorum somnia, qui nescio quem influxum siderum corporumque coelestium in inferiora innui putant, vix recensione digna sunt, quemadmodum illi quoque explodendi sunt, qui chemiae mysteria, lapidisque philosophorum et Χρυσοποιητικῆς aenigmata vel medicinae vniuersalis tincturaeque solaris praeparationem condi coniiciunt. Ideam vero politiae secularis felicis, recteque ordinatae et mutuo influxu attributorum moralium et politicorum nixae et adiutae sephiris affingit ingeniosissimus HERMANNVS VON DER HARDT [s], a qua opinione Heumanni coniectura parum differt. Quin et ipse Pythagoras eiusque denarius, mysteriaque numerorum hic in partes vocantur, et nihil fere est, quod denarii rationem vllo modo recipit, quod non sephirarum decadi accommodetur, vt ex I. C. STEBII *coelo sephirothico* disci potest. His tenebris Cimmeriis, tot diuersissimarum opinionum schismate mirum in modum auctis, mirum non est, desperauisse viros haud obesae naris, et in scrutanda veteri philosophia alias acute videntes de vero systematis sephirarum sensu explorando, et inductos fuisse, vt crederent, data opera suspensos tenere Cabbalistas lectores suos, coruosque eludere hiantes. Graui oratione hoc conquestus est peritissimus veterum doctrinarum interpres THOMAS BVRNETIVS [t], qui inter alia ita disserit: *Deus bone, quae strues rerum et verborum? sine calce et arena, sine nexu, sine ordine, sine cognatione. Locutiones tralatitiae, peregrinae, obtortae. Expositiones promittunt, afferunt aenigmata, aut vaga somnia, et dum se profitentur interpretes, coecis ambagibus argumentum confundunt. Quid aliud hoc*

 est,

q) l. c. p. 365.
r) Vid. laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. §. 7. p. 1225. seqq. DETLEV CLVVER. Obseru. rerum vtiliss. in mundo, A. 1706. p. 165.
s) Conf. Relat. innoc. l. c. p. 359.
t) loc. cit.

est, quam ludibrio habere mentem humanam, et pro veritate solida rerum vmbras aut nuda figmenta proponere? Durior haec sententia non immerito viris aliis doctis paulo altius mysteria Cabbalistica considerantibus visa est [w], eo quod credibile non sit, data opera Cabbalistas omnes lectores suos inanibus et sine mente sonis ludere voluisse: fatentur tamen [x]: *rem omnem maiori laborare obscuritate, quam vt lucem hic videri, certo possit quis confidere, cum antiquiores illi Cabbalistae, quorum scripta aetatem tulerunt, passim nebulas hic offundant, nec sibi semper constent, recentiores verò eorum vestigia vt plurimum deserant, et in omnia alia flectant.* Non negamus, haec potiori ex parte vera esse, esseque in Cabbalistarum scriptis et δυσνόητα et ἀσύςατα plurima, quae soluere velle omnia, et tenebras dispellere totas, idem esset, ac laterem lauare et dealbare aethiopem. Ita enim non potuit non euenire, postquam ineptum insanumque allegoriarum studium nulli rei minus, quam dogmatibus metaphysicis aptum, Iudaeos coëgit multa effingere, quae sensum vel nullum, vel vagum et incertum, vel contrarium quoque systemati suo habent, et si tegumenta densissima tollantur, nihil quod ad rhombum magnopere faciat, exhibent, saepe vero in tam obscuro argumento soluendisque aenigmatibus dissentiunt. Fassus id est candide LORIA [y], quo tamen perspicaciorem horum mysteriorum interpretem gens Iudaica non habuit, monens: *Eum, qui perlustraturus sit verba Simeonis Iochaidae in libro Sohar et Tikkunim, nec non librum Bahir, ibidem multa inuenturum capitula admodum discrepantia, quorum aliqua in hanc, alia in alteram sententiam* (de sephiris) *inclinent; Cabbalistas autem posteriores imprimis occupatos esse circa euolutionem huius quaestionis, nec tamen ad scopum peruenire, quaestionem enim arduam esse et difficilem.* Neque tamen ob desperatam hanc argumenti istius obscuritatem animum prorsus abiiciendum esse putamus, in inuestiganda vera significatione systematis sephirothici. Quamuis enim sperandum non sit, vt omnes tenebrae queant dispelli, multaque obscurissimis ineptisque philosophis relinquenda sint, potest tamen detectum supra systema Cabbalisticum generale et speciale de Adam Kadmon clauis esse, qua adyta haec reserari possunt, modo ad essentialia, dimissis nugis Cabbalae literalis et artificialis, quibus illa teguntur, respiciamus, et ad nexum systematis emanatiui attendamus; reliqua enim et minutiora et difficiliora, qualia plurima sunt, tuto ignorare et ineptienti popello Cabbalistarum relinquere licet. Tentabimus itaque, ducibus Cabbalistis supra iam delectis, vtrum emergere ex his tenebris queamus. En vera dogmata Sephirothica inuolucris remotis:

I. Seph-

w) BVDDEVS Intr. in hist. phil. Hebr. §. 40. p. 360. WOLF. l. c.

x) IDEM loc. cit.

y) Tr. I. Drusch. c. 2. Cabb. denud. T. I. P. pag. 31. conf. BASNAGE loc. cit. L. III. c. p. 341.

I. Sephirae ſunt entia media, quae repraeſentant cauſſam primam, in ſe occultam plane, quae ab illa immediate emanarunt, et illius virtute produxerunt et gubernant omnia reliqua. Definitionem heic damus IRIRAE[z], qui ex tenebris philoſophumena gentis ſuae protraxit in lucem, eo quod non clara tantum eſt, ſed veriſimillima quoque; tota enim cum ſyſtemate emanatiuo arctiſſime cohaeret. Vocantur autem entia media, eo quod inter fontem emanationis infinitum et mundos emanatiuos, inter creatorem et creaturas ſenſu Cabbaliſtico ita dictas, media ſunt, quibus Deus eſſentialitatem (ſit venia verbo barbaro in explicatione philoſophiae barbaricae) ſuam infinitam explicuit, et in mundis euolutam et manifeſtatam oſtendit, vnde ex vtroque participant, nempe ex Deo ratione eſſentiae, et ex mundis, ratione finitatis. Eadem fere ratione Platonici Alexandrini de ideis loquuntur, qui eundem locum in ſyſtemate diuino apud eos tuentur, quem ſephirae apud Cabbaliſtas occupant. Errauit itaque Morus, qui nudas aridasque numerationes eſſe putauit; errant illi, qui neſcio quas relationes vel phyſicas, vel metaphyſicas, vel logicas, vel arithmeticas, vel aſtronomicas, vel ethicas, ex ſephiris exſculpunt. Vi enim ſyſtematis emanatiui, ſunt emanatiuae virtutes attributorum et perfectionum diuinarum, vt ſunt ſolis radii, calorque, et ſimilia [a].

II. Iſtae itaque ſephirae non ſunt a ſe ipſo, ſed productae ſunt ab vno primo ſimplici, manifeſtantes eius bonitatem infinitam, ſpecula veritatis eius, et analogia eſſentiae eius celſiſſimae: ideae ſapientiae eius, et repraeſentationes voluntatis eius: receptaculum potentiae eius, inſtrumentum operationis eius, &c. prolixe haec proſequitur IRIRA[b], et plerorumque nominum ſephirothicorum explicationes affert luculentas, et omnino legendas, eo quod lucem clariſſimam tenebris affundant. Praecipua inter haec nomina merentur notari ſequentia: genera generaliſſima, quae in ſinu ſuo comprehendunt omnia, et extra ſe edunt, prouidentiae extenſae ab vno extremo ad alterum, et cura ſua omnia dirigentes ad commodum et emolumentum ſuum: cauſſae ſecundae, per quas prima omnia operatur, conſeruat et gubernat: radii diuinitatis eius, per quos omnia illuſtrantur et manifeſtantur: formae, ideae, et ſpecies, per quas omnia producuntur: animae et potentiae, per quas omnibus datur eſſentia, vita et motus, loca incorporea, quae intra ſe comprehendunt omnia, monades ſupernae, ad quas reducuntur omnia multa et per illas ad vnum ſimplex &c.

III. Quamuis autem Deus eſt infinitus, non ſunt tamen ſephirae idem cum Deo infinito, ſed ab eo diſtinctae finitate ſua [c]. Probe id obſeruandum, et ex ſyſtematis emanatiui nexu deducendum eſt. Nempe cum omnia ex Deo emanare debuerint, eo quod ex nihilo nihil fit, nec, ſi Deus

z) Port. coelor. diſſ. VII. c. 4. p. 147. p. 345. ſeqq. b) Ibidem.
a) Agnouit id BASNAGIVS l. c. c. 14. §. 5. c) IDEM diſſ. III. c. 7. p. 71.

Deus necessitate naturali ex essentia sua infinita entia quoque infinita in tempore infinito produxisset, aliquod extra immensitatem eius fuisset, sed omnia in se immotus comprehendisset, sicque mundi nunquam extitissent, radiis eius infinitis omnia luce infinita complentibus; hinc necessarium fuit, vt lux infiniti radios suos ad producenda finita, et limitandam infinitatem suam, retraheret, et sic spatium aliquod luce carens remaneret, in quod essentialitatis suae vestigia imprimeret, vt scilicet illud vas esset, quod radios emicantis in sephiris lucis diuinae reciperet. Hac retractione non potuere non spatia illa sine luce relicta fieri finita, vas vero finitum non nisi finitam lucis portionem recipere potuit. Id quod et veteres et recentiores Cabbalistae, de Zimzum prolixe garrientes agnoscunt. Est itaque haec operatio emanationum actus Dei voluntarius et finitus, iuxta quem produxit et creauit entia finita, temporibus finitis, et locis determinatis, et ad illa et in illa ita extenditur, vt non tantum eminentia quadam illis sit superior, sed etiam per potentiam infinitam posset, si vellet, producere entia alia praestantiora et maiora in spatiis et locis aptioribus, latioribusue et longioribus, quae intra immensitatem et amplitudinem suam perfectissime continet. Intelligi hoc luculenter potest, ex schemate primogeniti decem circulis luminosis per modum canalis in spatium tenebrosum defluentis; omnes enim illi circuli vase aliquo luce vacuo circumdati, adeoque finiti sunt. Hoc vero semel euicto, vt non potest non sequi saluo systemate emanatiuo, quo emanatiuum a fonte suo finitate distat necessario, omnes eorum rationes simul euertuntur, qui trinitatis Christianae vestigia in sephiris superioribus se deprehendisse sibi visi sunt. Nam quamuis sephiris essentiam diuinam Cabbalistae tribuant, immo superioribus, maxime vero coronae, quae sephira summa est, nomen Ensoph, siue infiniti adiiciunt, id tamen non eo fit sensu, ac si cum Ensoph, siue essentia Dei infinita vnum idemque adeoque infinita esset, ita enim totus emanationis ordo euerteretur, et caussa cum caussato, principium cum principiato confunderetur, vel plura assererentur infinita, quae omnia vt in se absurda sunt, ita menti Cabbalistarum repugnant. Sed apponitur Ensoph Coronae ideo, quia proxima infinito haec emanatio est, adeoque plurimum ex radiis lucis infiniti participat, quod cum et Sapientiae et Intelligentiae eueniat, quae propiores sunt fonti suo, ideo septem inferioribus praeferri a Cabbalisticis philosophis solent. Quae quam remota sint a Christiana Trinitate, quilibet palpat. Nec obiici hic quicquam potest, nisi hoc: recentiores Cabbalistas ita demum peruertisse veterum Cabbalistarum mentem. Hoc vero prius demonstrandum erat, cum veteres Cabbalistae commode ita queant explicari, immo hoc necessario inuoluant, statum inanitatis supponentes. Id vt testimonio Soharico probemus, en verba tr. *Idra Rabba* [d]: *Antequam senior seniorum, occultus occultorum instituerit efformationes regis* (Adam

Ka-

d) Cabb. denud. T. II. p. 389.

Kadmon) *et diademata diadematum* (id eſt, varia inuolucra, quibus circumdaretur luminum nimietas) *principium et finis non fuit*, (i. e. omnia erant infinita) *ſculpſit ergo* (i. e. ſpatium euacuauit) *et proportiones* (luminis emanaturi) *inſtituit in ſe*, *et expandit ante ſe velum quoddam* (Adam Kadmon) *et in eo ſculpſit et certa proportione diſtribuit reges et formas* (ſephiras) *eorum*. Vides, lector, certa tantum modificatione luminis infiniti, finitas illas ſephiras fuiſſe productas. Hinc R. SCHABTAI [e] *lumen ſuperiorum ſephirarum* non infinitum, ſed tantum *magnum valde* dicit, *ita vt impoſſibile ſit creatis frui lumine earum*, *et hanc ob cauſſam neceſſe fuiſſe*, *in ramos ſe diffundere*, *in caput*, *medium et finem*, *qui ſunt ſeptem numerationes*. Quo longius itaque ſephirae ab infinito lumine abſunt, eo magis lux irradians decreſcit, et finitas augetur. Alia in re manifeſta tacemus.

IV. Hoc vero non obſtante ipſae ſephiroth, perſonae et lumina per ſe non ſunt creaturae, ſed notiones et radii infiniti, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vniuerſalis omnium vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc vel illam operationem, per hanc vel illam ſephiram vel modum [f]. Probe id obſeruandum eſt, ne emanationis ſyſtema euertatur. Sunt enim ſephirae emanationes et inſtrumenta Dei, ſed quae ſemper ex centro ſuo proſiliunt et promanant, adeoque ratione τȣ͂ eſſe ſui ab eius natura dependent. Sunt itaque non inſtrumenta, vt e. g. malleus eſt inſtrumentum fabri, quod eius naturam non ingreditur, ſed ſeparari poteſt ab eo; ſed ſunt inſtrumenta eſſentialia in diuina natura radicata, et ex ea prodeuntia, vt v. c. radii ſolis ex eo prodeuntes inſtrumenta ſunt caloris cum ſolis natura arcte connexa. Prolixe id proſequitur R. SCHABTAI [g] qui videndus.

V. Sephirae hae, qui ſunt lucidi fontes radiique diuinae lucis, ſitae ſunt in primo cauſſato et emanatiuo ex Deo primogenito ſiue Adam Kadmon, qui viuificat et illuminat ſephiras emanantes, et per illas operatur in inferiora. Rectiſſime id monet IRIRA [h] prouocans ad R. MOSCHE CORDVERO [i], vnitatem illam infiniti non immediate adeſſe ſephiris illis Aziluthicis, ſed illis, quae ſunt in Adam Kadmon, qui eſt principiatum illud primum et ſummum, et cogitatio vel idea ſuprema conceptusque ſyſtematis Enſophici et radix atque ſcaturigo luminum ſupernorum, quae ad inſtar animae dat mundo emanationes. Quamuis nec cum decem ſephiris ipſius Adam Kadmon proxime vniatur En-ſoph ſeu cauſſa omnium cauſſarum, ſed per reſtrictionem illam ſaepe dictam, qua retraxit gloriam et excellentiam ſuam, et per canalem illum ſuppoſitum,

e) Ad libr. Iezirah p. 67.
f) Ibid. diſſ. IV. c. 7. p. 73.
g) loc. cit.
h) c. 3. p. 82.
i) Pardes Rimmonim tr. 4. p. 23. 24.

tum, quem ex mente Loriiae ſupra p. 1000. expreſſimus.[i] Ex hoc enim ſchemate clarum eſt, ſephiras ex Adam Kadmon prodire et circulari modo moueri, ſicque fieri emanationem radiorum lucis diuinae ad inferiora.

VI. Cauſſa itaque prima actu eminenti exſerit potentiam et proprietatem ſuam mediantibus cauſſis ſecundis et inſtrumentis, ita vt ſit cauſſa perfectiſſima tam mediorum iſtorum, quam eorum, quae ab iis producta ſunt [k]. Neceſſario id ex antecedentibus et ex natura ſyſtematis emanatiui ſequitur, in quo cauſſa primoprima, fonsque fontium operatur etiam in infima, ſed non immediate, verum mediate. Hinc Adam Kadmon mediator inter Enſoph et Sephiroth, et his mediantibus inter ſuprema et infima eſt.

VII. Monades illae ſeu ſephirae et lumina modique diuini quodammodo ſunt cauſſa prima, et quodammodo non: et ab illa quidem emanarunt, ſed vt a ſcaturigine ſua non ſeparentur, et ita per ſe ſubſiſtant, et extendantur ad omnia entia inferiora ſeparata, et diuiſa ab iis, quae propterea non tantum non ſunt perfecta et formalia, ſed et minus magisue talia, nec vnita niſi mediantibus his ſephiris cum cauſſa prima, quae per iſtas manifeſtatur et cognoſcitur [l]. Ex his ratio patet, cur ſephirae perſonae dicantur Cabbaliſtis ſiue פרצופים, eo quod per ſe ſubſiſtant, licet modi ſint et notiones diuinae eſſentiae, vbi ratione graduum vna alteram ſuperueſtit, et in ea continetur. Sunt enim parzuphim lumina inuicem colligata ſibique inuicem inſerta, et ſeſe ſuperueſtientia: nempe pro gradibus mundorum, quibus ſingulis eſt ſyſtema ſephirothicum, quorum vnum aliud ſuperueſtit et circumdat [m]. Hinc mox decem, mox duodecim, mox ſex, mox quinque perſonae numerantur; ex quo diſci poteſt, quam longe perſonae Cabbaliſticae a perſonis SS. Trinitatis diſtent. Perſonalitas enim Cabbaliſtica certa tantum modificatio et relatio luminum diuinorum eſt per ſe quidem ſubſiſtentium, ſed a cauſſa prima pendentium.

VIII. Sunt itaque ſephirae diuinitas determinata, et ſe habent ad omnia entia reliqua, tanquam centrum ad circumferentiam, et radii vel lineae a centro ad circumferentiam, vel contra, ductae [n]. Idem praecipit, quem ſupra laudauimus R. SCHABTAI [o] et Cabbaliſtae alii, et luculenter intelligi poteſt ex figura Adam Kadmon ſupra poſita; in ea enim lucis radii circulariter effluunt et vaſis ſuis ab infinito lumine ſeparantur, et modificantur atque menſurantur.

IX. Continentur in Adam Kadmon ſiue principiato primo non tantum omnes perſonae et ſephirae duorum mundorum diuinorum Enſophici et Aziluthici, ſed et Briahtici, Iezirahtici et Aſiahtici ſeu inferiorum, ita vt per-

k) IRIRA l. c.

l) Ib. c. II. p. 88.

m) Conf. Lex. Cabbaliſt. v. פרצוף Cabbal. denud. T. I. p. 649.

n) Ibidem.

o) loc. citat.

perfectiones illae, quae in caussa prima tantum cognoscuntur negatiue, in illud effluant specialius, sintque ibi formaliter, tanquam monades determinatae pro omnibus numeris et entibus stabilibus [p]. Ratio in natura emanationum sita est, sine qua nihil inferiorum consistere potest. Ex quibus sequitur, etiam in mundo Asiahtico siue materiali omniumque infimo caussas esse sephiras ex principiato primo emanantes, eo tantum discrimine, vt gradu quarto vel quinto a fonte primo differant, adeoque limitata magis et attenuata luce constantes influant, ex quo influxu materia oritur. Ex his vero recte conficitur, qui mundum creationis et factionis ex nihilo productum esse volunt, eo quod emanatiuis opponatur, magnopere errare, et Christianas notiones cum Cabbalisticis confundere.

X. Vt est natura mundorum, in quos influunt sephirae, ita etiam se habet natura emanationis earum [q].

XI. Primogenitus homo radios lucis diuinae in mundos demittens, gignit inde lumina decem siue sephirarum denarium [r]. Ratio, cur denarium numerum in definiendis sephiris Cabbalistae elegerint, sine dubio a numeri denarii perfectione deriuanda est, quam non Pythagoreis tantum placuisse, sed inter Orientales quoque fuisse commendatam constat. Eadem enim ratione, qua ex triade et hebtade decadis mysteria deriuarunt Pythagorei, etiam Cabbalistae instituunt. Qui enim a computandi modo secundum decem digitos numeri huius rationem deriuant, non audiendi videntur, eo quod falso supponunt, aridas numerationes sephiras esse.

XII. Quamuis autem sephirae sint mensurae perfectissimae, attamen pro diuersitate analogiae suae magis vel minus lucidae sunt [s]. Id vero salua earum perfectione, quatenus nempe id sunt formaliter, quod in caussa infinita est caussaliter, sicque et ipsae causse fiunt sequentis sephirae formalis. Et hoc illud vult, quod supra diximus, superuestire personam sephirothicam alteram et inferiorem superiorem, id est intrare et pertransire, vel in illa consistere: nempe superiorem cum inferiore vniri, eamque informare et illuminare, vt perficiat per semetipsam. Haec quoque caussa est, cur tot sephiras sephirarum faciant Cabbalistae, et quamlibet sephiram sephirarum denarium in se habere dicant, et sic in infinitum; nempe vt modificationum innumerarum rationes eo magis explanarent. Vt vero variae earum sunt perfectiones, modique diuersi, ita nomina quoque illis ex scriptura S. desumta eos dedisse, dubium non est, prout nempe mundus est, in quem influunt. Exemplum explicationis huiusmodi luculentum dabit IRIRA [t] monens: *Mundum Aziluth, siue emanatiuum, in quo lucent decem sephiroth, quando consideretur cum respectu ad Ensoph, nomen habere coronae, quia haec ab illo accipit omnem essentiam, potentiam et operationem. Quatenus autem deinde intelligat et concludat, vocari sapientiam, sed quatenus respectum habeat ad inferiora, et ad ista se ex-*

 por-

p) IRIRA l. c. c. 14. p. 89.
q) Prolixe id explicat IRIRA diss. V. p. 98.
r) Ibid. c. 8. p. 100. seqq.
s) Diss. VIII. c. 19. p. 189. seqq.
t) Ibid.

porrigat, vocari intelligentiam: quae illis ſeſe applicet per excellentiam proprietatis et naturae ſuae, et hanc eſſe gratiam et benignitatem. Sed quando iuxta diſpoſitionem recipientium determinetur atque limitetur, eſſe ius ſtrictum, ſiue Gebhurah; porro quatenus coniungatur actiuum cum paſſiuo, Cheſed cum Gebhurah, vel actum cum potentia, vocari Tiphereth. Et quatenus benignitas omnibus influxum largiatur, vocari Nezech, victoriam: Quando autem quibusdam det aliquam partem debitam, videlicet praemium et poenam inferioribus, quae ſint compoſita e duobus contrariis, vt quae habeant liberum arbitrium, vocari Hod, gloriam. Sed Ieſod appellari, quatenus det omnia omnibus; et tandem regnum eſſe compagem omnium perfectionum emanantium, in qua omnes concurrunt et conſiſtunt. Ita Irira ſephiras mundi Aziluthici explicat, in qua quidem explicatione non diffitemur dubium eſſe, vtrum Irira proprias cogitationes, an placita veterum ſecutus ſit; certe quae de cauſſis ad ſephiras applicatis dicit, valde metaphyſicam ſcholaſticam redolent. Quaecunque vero cauſſa ſit, illud veriſimile eſt, nomina ſephirarum modum et affectiones cuiuslibet ſephirae per omnes mundorum gradationes indicare, quibus res omnes perfectionem habent.

XIII. Ita vero ſephirae, fonteſque hi luminum ſibi inuicem ſubordinantur, vt, quo propinquior ſephira eſt luci infiniti, eo excellentior quoque ſit et perfectior. Quaelibet enim ſpatio quodam diſtinguitur, quo ab infinito lumine diſtat, donec materialem mundum inueniamus, qui eſt punctum medium circulorum et ipſius quoque ſpatii locique vacui, adeoque et remotiſſimum ab infinito, remotione κατ' ἐξοχὴν ſic dicenda prae omnibus mundis reliquis: vnde et corporeus eſt et materialis

Fig. III. perfecta corporeitate. Ita LORIIA [w]; cuius mentem Schema adiectum illuſtrat.

XIV. Iſtae Sephirae ſunt productae ab vno primo ſimplici, manifeſtantes bonitatem eius infinitam. Hinc varia earum nomina, quae ſupra ex parte recenſuimus, quae cum MEVRSII *denario Pythagorico* merentur comparari, ex quo libro diſcemus, nomina ſingulorum numerorum valde ſimilia eſſe ſephirarum nominibus.

XV. Quot ex ſe radios luminis emittit Adam Kadmon, tot ſephirarum ſyſtemata denariique exſurgunt [x]. E. g. Vnumquodque de quinque luminibus mundi Enſophici componitur ex decem ſephiris duplicibus, nempe partim ambientibus et externis, partim circumdatis [y].

XVI. Habet quoque ſephira quaelibet vas ſuum, קלים, ex retractione lucis ortum, et recipiendis lucis radiis deſtinatum.

XVII. Fit vero ea emanatio radiorum, vel in notione rectilinea, vel in circulari. Prolixius id exſequitur LORIIA [z], oſtendens, prius emanare decem ſephiras notionis circularis, et quidem initio vaſa decem con-

w) l. c. p. 37. conf. IRIRA l. c. p. 180.
x) IRIRA diſſ. VIII. p. 159.
y) LORIIA l. c. c. 2. p. 37.
z) loc. cit.

constantia partibus exterioribus et interioribus: quibus vestiantur decem sephiroth, praeter quae decem alia lumina inueniantur ambientia; deinde pari modo emanare decem sephiras forma rectilinea hominis instar, quae excellentiores sint circularibus &c.

XVIII. Prout ex membro primi hominis lumina haec emanant, ita etiam relationem habent, et consideranda sunt. Prolixi in hoc schemate explicando, radiisque ex omnibus partibus primogeniti promicantibus illustrandis sunt Cabbalistae, quorum tamen nugae difficiles in hunc locum non possunt omnes transferri. Res ipsa huc potissimum redit: Depingunt Adamum illum primaeuum sub imagine hominis erecti, et quidem capite lucem infiniti, pedibus vero mundum materialem attingentis. Huic homini membra CCXLVIII tribuunt, quae secundum sephiras decem ordinant, ita vt Cether cranium, Chochma et Binah, cum sede sua Daath, tres cerebri species, Chesed, Gebhurah et Tiphereth brachia duo et corpus; Nezach, Hod et Iesod pedes duos membrumque genitale, Malchuth vero vxorem Adam Kadmon constituat. Sephiras vero omnes in personas transmutant, et in scenam quasi producunt, hinc prima vocatur Arich Anpin, id est macroprosopos; secunda, Abba, pater; tertia, Imma, mater; reliquae sex vnam personam effingunt Seir Anpin, microprosopon dictam, cuius vxor est sephira vltima [a]. Secundum difficilem hanc allegoriam mysterium emanationum, mundorumque constitutorum per compressionem et immissionem radiorum lucis in vasa sua, in libris Soharicis descriptum est. Harum coniunctionem descensumque vnius in alteram, et similia multis describunt Cabbalistae, et ex crinibus quoque capitis et barbae Arich Anpin, Seir Anpin, et vxore eius lumina dicunt emicare obiectiua et intelligibilia, quae reflectuntur, tenduntque ab imo sursum, prodeuntia per foramina innumera dictorum capitum et barbarum, suntque obiecta selectissima et singularia, admodum limitata, vt naturae inferiores per illa cognoscant et intelligant id, quod de ipsorum scaturigine occulta alias non poterant comprehendere. Qua claui ab IRIRA [b] suppeditata reserari possunt aenigmata Soharica, quanquam et sic quoque multa inesse δυσνόητα καὶ ἄδηλα fateamur.

XIX. Sephirae cuiuslibet mundi tam in genere, quam in specie sumtae continentur literis tetragrammati [c].

XX. Ex harum itaque sephirarum multiplici combinatione inter se coniugatarum influxu vasa luce impleta, mundique producti sunt.

Haec potiora Cabbalistarum placita de sephiris sunt, quibus innumera obscurissima nullaque industria clare detegenda assuunt, et Cabbalae literalis applicatione, nominumque diuinorum impositione varia et multarum imaginum cumulatione ita confundunt, vt fassi sint viri in his my-

 steriis

a) Vid. LORIIA l. c. c. 5. p. 48. et Tabula Sephirothica eius T. I. Cabb. denud. P. II. p. 7. et qui philosophice de hac re disserit IRIRA diss. VIII. c. 20. p. 189. seqq.
b) p. 191. seqq.
c) LORIIA p. 49. IRIRA p. 143. 150.

ſteriis perſpiciendis acutiſſimi [d], ſibi non omnia conſtare, euidensque ſit, ipſos Cabbaliſtas non omnia intellexiſſe. Multum vero auxit quoque tenebras ſuperſtitioſa numeri ternarii, quaternionis et ſeptenarii obſeruatio. Adducta tamen et poſt ſindona protracta ſyſtemati Cabbaliſtico accurate conueniunt, et cum philoſophia emanatiua tota amice conſpirant. Ex quibus diſcimus, eſſe ſephiras, radios lucis diuinae per cauſſatum primum emicantes, et emanationes, quibus in quolibet ſyſtemate mundano omnia formantur, producuntur, gubernantur, eum in finem, vt regnum Dei, id eſt explicatio et euolutio Dei occulti, manifeſtetur, oſtendaturque, in omnium entium ordinibus Dei lumen, attributa, perfectiones, gloriamque, ipſamque Dei eſſentiam ſe manifeſtare [e]. Ideo enim regnum ſephirarum vltima eſt, quae Deum ita manifeſtatum exponit. Ex quibus recte colligimus ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico non de regno gratiae, ſed naturae eam eſſe intelligendam; quo obſeruato cadunt omnia, quae pro demonſtranda oeconomia gratiae ex Cabbaliſtarum ſcriptis viri docti afferunt [f].

Dogma de mundis.

§. VIII. Tertium, quod prae ceteris momentum in philoſophia Cabbaliſtica habet, dogma, vel aenigma potius, mundi ſunt quatuor, de quibus obſcura et intricata multa Cabbaliſtae garriunt. Indignatur hoc BVRNETIVS [g], faſſus quidem *inferiores Cabbaliſtarum mundos nos agnoſcere*, *ſuperiores autem*, monens, *vltra omnem oculorum aut mentis aciem elatos in vacuis ſpatiis et regionibus ſupermundanis abſcondi: neque enim aut ſua luce eos patere, aut mutuatitio lumine commentatorum, tam auctores enim, quam interpretes, rerum vmbris deceptos errores ſuos nouo fuco obducere.* Id quod ex fraudulento ſcopo methodi allegoricae confirmat, apte pronuncians: *eos, qui latibula quaerunt, ſemper ſibi ſuſpectos eſſe de ineptiis vel impoſturis.* Diſplicuit Burnetii confeſſio B. BVDDEO [h], eo quod mundorum ſuperiorum notionem ſatis claram dari poſſe confideret; negandumque non eſt, videri Burnetium non ſatis ad nexum ſyſtematis Cabbaliſtici attentum fuiſſe, ſed difficultate et obſcuritate allegoriarum abſterritum, a profundiore meditatione ſyſtematis Cabbaliſtici abſtinuiſſe; cum ſequentia doctura ſint, dari poſſe huius quoque dogmatis delineationem aliquam cohaerentem, et intelligibilem. At hoc tamen non obſtante, multa in eo eſſe intricata, obſcura, δυσνόητα, maleque cohaerentia, is demum experietur, qui his gryphis ſoluendis operam impenderit ſuam. Nos itaque ne in tenebroſo itinere a recta ſemita deuiemus, ſequemur duces ſemel non ſine fructu delectos, et potiſſimum ad ipſam ſyſtematis emanatiui indolem et naturam, tanquam ad cynoſuram reſpiciemus. Conſtituuntur vero a Cabbaliſtis mundi quatuor, nempe mundus Aziluth, ſiue emanationis, mun-

d) Vid. WACHTER. elucid. Cabb. p. 65.
e) Obſeruauit hoc etiam BASNAG. l. c. p. 339.
f) Conf. WACHTER. l. c. c. I. p. 16.
g) l. c. p. 368.
h) l. c. §. 42. p. 377.

mundus Briah, siue creationis, mundus Iezirah, siue formationis, et mundus Asiah, siue fabricationis. His praefigunt Ensoph, quem mundum infiniti quidem vocant, et illi quatuor mundos istos, emanationis leges secuti, ita subordinant, vt superior inferioris radix atque fons sit, et ex ensophico Aziluthicus, ex Aziluthico Briahticus, ex Briahtico Iezirahticus, ex Iezirahtico Asiahticus oriatur, et tum ordine retrogrado inferior mundus superiorem superuestiat, de quo dogmate quatur mundorum Cabbalistarum scripta plena sunt omnia [i]. Pertinet enim hoc dogma ad doctrinas fundamentales philosophiae Cabbalisticae, quae non tantum de caussa efficienti et instrumentali siue media emanationum, sed de effectu quoque, nempe quatuor istis mundis, qui ex Deo emanarunt, differit. Est autem mundus Aziluth emanatiuum primum, ex infiniti luce mediante Adam Kadmon eiusque irradiationibus profectum, in quo perfectiones mundorum reliquorum subordinatorum negatis eorum imperfectionibus continentur, quique citra mutationem et variationem vel defectum caussae suae infinitae emanauit, reliquisque mundis fons communicatarum perfectionum ex caussa infinita est. Vocatur autem Aziluthicus mundus, eo quod non tantum ex nulla praecedente materia (id est, ex nullo subiecto externo, non tamen ex nihilo) productus est, reliquisque est sublimior, sed etiam vnitus et connexus principio suo, a quo emanando dependet cum omnibus attributis suis. Vnde Irira [k], adhibitis terminis scholasticis τὸ Aziluth ita explicat: *quod sit actus sublimior, perfectior et purior, et magis alienus a motu, quam creatio, quia emanat immanendo communione et sine separatione, et si respiciatur caussatum, Aziluth etiam maiorem similitudinem cum caussa sua prae se ferat, dum ipsa istud est formaliter, quod caussa est caussaliter et eminenter, et nulla differentia sit inter emanatum et emanatorem, nisi quae est inter caussam et caussatum, vsque adeo, vt quasi vnum sint, quamuis analogice habeat naturam multi et finiti.* Ex his mundus Briahticus intelligi potest, qui ideo nomen hoc accepit, quod creatus sit sine praecedente materia et substantia, ex mundo aziluthico scaturiens. Continet itaque illas substantias spirituales, quae non immediate ex infinito profluxerunt, adeoque perfectiones minores et quasi limitatas habent, quamuis ex materia externa et accedente non sint orta, sed ex ipsa mundi Aziluthici essentia profecta: quae ratio est, cur creatus hic mundus dicatur [l]. Mundus Iezirah est mundus formatiuus illarum substantiarum spiritualium, quae quidem creatae sunt ex nihilo, id est, sine praecedente subiecto et substantia, adeoque ex mundo tantum Briahtico ortae sunt, sed tamen creatae sunt in substantia et subiecto, cui destinantur, et quod informant. Lucem his accendent verba Irirae [m], monentis, *angelos* (horum enim est mundus

i) Vid. Lexic. Cabbal. v. Aziluth. pag. 146. Irira port. coelor. diss. V. c. 13. p. 124. seqq. Moses Cordvero de Palat 24. c. 10. Cabb. enud. T. I. P. II. p. 100. R. Izh. Loriia tr. I. libri Druschim l. c. p. 44. R. Naphth. Hirtz Vall. reg. Cabb. den. T. II. P. I. p. 259.

k) l. c. p. 97.

l) Ibid.

m) pag. 98.

dus Iezirahticus) *esse quidem substantias intelligentes et incorporeas, sed locatas super et in corpora firmamenti summi, et supra et in corpora coelestia, ignea, et aërea, vt illa viuificent et moueant: vel, vt loquuntur Cabbalistae, spiritus vtentes corporibus, quae vocant lampades ignis, quibus inuestiantur.* Id quod ex doctrina Iudaeorum de angelis lucem capit, quam supra exposuimus; ea enim nos docet [n], tribuere Iudaeos angelis corpora siderea; eosque omnibus elementis praesides et incolas dare. Id quod tamen de corpore tantum inuestiente, non de natura Iezirahtica et spirituali intelligendum est, nec spiritus Briahtici longe perfectiores cum Iezirahticis confundendi sunt. Hinc τὸ יצירה, scholae notionibus vsus IRIRA [o] definit *impressionem formae per se subsistentis in substantiam corpoream, quae ab illa non est plane aliena, sed per eius influxum producta.* Mundus Asiahticus autem materialis et visibilis mundus est, continetque substantias, quae omnino dependent a materia in esse, subsistere, posse, et operari, suntque compositae, et formae earum sunt partes vniuersi, quae per se esse non possunt, sed immersae sunt materiae extensae quantitatiue, adeoque diuisibiles, et subiectae motui perpetuo, multitudini, generationi, corruptioni etc. vt iterum habet IRIRA [p]. Et haec quidem satis clara sunt, nec difficilia intellectu. At in eo obscuritas haut leuis versatur, quo ordine, origine, forma, et subordinatione in systemate hoc mundano Cabbalistae eos constituerint et quomodo emanationem, creationem, formationem et fabricationem inter se distinxerint. Quidam enim viri docti [q], qui diligenter Cabbalisticam philosophiam inspexerunt, primum tantum mundum, nempe emanatiuum a Cabbalistis ex infinito, siue mundo Ensophico deriuari contendunt, reliquos tres creatos esse ex nihilo secundum Cabbalistas volunt. Cui opinioni contradicunt alii [r], magnopere repugnantes, statuentesque, euertere hanc explicationem totum systema Cabbalisticum, quod, cum, quantumcunque etiam sit, emanatiuum tantum sit, creationem ex nihilo, id est ex non-ente plane respuat, adeoque omnes hos quatuor mundos ex legibus emanationis, secundum quas emanatiuum prius posterioris caussa et fons est, exponendos esse, nec esse eos aliud, nisi Deum in essentialitate sua manifestatum et euolutum; siue, vt apte describit auctor *annotationum ad* LORIIAE *tractatum de reuolutionibus animarum* [s]: *Esse nihil aliud, quam quatuor repraesentatas diuinitatis classes, lumine semper magis magisque diminuto.* Nec nos quoque moram facimus, huic sententiae, tanquam menti Cabbalistarum magis conformi accedendi. Vt vero ipsum systema hoc mundanum intelligat lector, iudiciumque interponere suum possit,

n) Conf. ANDR. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. 7. p. 373.

o) Ibidem.

p) loc. citat.

q) BVDDEVS l. c. p. 375. BASNAGE Hist. Iud. L. III. c. 8. §. 9. seqq. p. 170. seqq.

r) WACHTER. Spinoz. in Iud. P. II. p. [illegible] IO. IAC. SYRBIVS Inst. phil. prim. P. II. c. §. 3. p. 367. seqq.

s) Cabb. denud. T. II. P. III. p. 245.

ſit, en more hactenus ſeruato potiores aſſertiones huc pertinentes, quibus illud nititur:

I. Res omnes ſuperius in coelis, et inferius in terra, non ſunt a ſe ipſis, vel ex non-ente; ſed emanarunt a loco quodam ſuperiore. Ita R. MOSES CORDVERO [t], qui ideo cauere lectorem ſuum monet, ne ignominioſum quid dicat de vlla creatura. Omnia enim, quaecunque ſunt viſibilia et inuiſibilia, ſecundum Cabbaliſtas ex infinito lucis diuinae ſupremae oceano effluxerunt. Nec aliter ſtatuere poteſt philoſophia Cabbaliſtica, eo quod pro indubitato ponit, id quod eſſentiam aliquam habet, et non mera priuatio eſt, ex nonente, quod eius contradictorium eſt, non poſſe oriri, ex quo ſequitur, nihil poſſe, ſenſu vero et accurato, creari, id eſt, ex nihilo produci, niſi priuationem. Quo ſemel admiſſo neceſſarium eſt, omnia quae reuera ſunt, ex Deo orta eſſe et effluxiſſe, eiusque manifeſtationem et explicationem eſſentiae eius prae ſe ferre. Vidit id rectiſſimeque monuit BVRNETIVS [u]: *Cabbaliſtas hanc ſibi concepiſſe animo ideam, primum ens, ſiue Enſoph in ſe continere omnia, et eandem ſemper eſſe entitatis quantitatem in vniuerſo, ſiue ſit in ſtatu creato, ſiue increato. Cum ſit in ſtatu increato ſiue antemundano, Deum eſſe omnia ſimpliciter: cum autem ſit mundus, non augeri quidem entitatis gradus aut menſuras, ſed Deum ſeſe explicare et euoluere, per emanationes et effluxus a ſummis ad ima, quibus conſtituantur diuerſae rerum creatarum formae et ordines. Ideoque ſaepe Cabbaliſtas verba facere de vacuis, et de vaſis et vaſculis, quaſi ad recipiendos hos effluxus; et de radiis effluentibus, et de canalibus, quibus decurrant et propagentur: denique cum Deus retrahat hos radios et reſorbeat, perire mundum externum, atque omnia fieri iterum Deum.* Subſcribunt verbis Burnetii Cl. WACHTERVS [x], et ipſe B. BVDDEVS [y]. Hoc vero poſito creatio ex nihilo concidit, palamque eſt, eam Cabbaliſtis perperam ex nimio conciliandi Cabbaliſticam philoſophiam cum Chriſtiana ſtudio tribui.

II. Id, ex quo omnia effluxerunt, eſt Enſoph, ſiue ens ſummum, Numen infinitum cauſſaque prima, quae immediate produxit Adam Kadmon, id eſt, illud, quod in ipſo dicitur homo primus, qui eſt intellectus occultus et cogitatio diuina: et ab iſto ſubſequenter lumina ſuperna prodierunt, quae ſeſe exſerunt in quinque decades ſephirothicas, ita quidem, vt ad productionem mundorum inferiorum extendatur ipſa illa eſſentia, quae et in mundum emanationis extenditur, eosque non tantum produxerit, ſed et conſeruet et gubernet [z]. Tota haec aſſertio ex hypotheſi de Adam Kadmon ſupra explicata facile intelligitur.

III. Quic-

t) De Palat. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100.

u) loc. cit.

x) l. c. P. I. p. 21. Elucid. Cabbal. c. III. §. 4. p. 27.

y) l. c. §. 44. p. 394. ſeqq.

z) IRIRA diſſ. III. c. 9. §. 2. p. 78.

III. Quicquid eſt, vel eſt ex aliquo, et materia quadam, vel ex nihilo, id eſt, non praeexiſtente ſubſtantia et materia. Hoc a cauſſa prima eſt ſine praecedente aliquo ſubiecto, ſed ex potentia et operatione cauſſae primae [a]: illud vero creatur in ſubſtantia et ſubiecto. Ita quidem IRIRA [b] philoſophatur ad demonſtrandam mundorum inferiorum בי"ע productionem et diſcrepantiam a ſuperioribus. Recte vero intelligendus eſt, ne aliena ei tribuatur opinio, dum ſe Chriſtianorum locutionibus accommodat. Creatio enim ex nihilo non ad eſſentiale pertinet, quod ex potentia et operatione primae cauſſae neceſſario oritur, vt ipſe Irira prolixe demonſtrauit, ſed ad modificationem, qua eſſentia illa effluens diſtinguitur a cauſſa ſua, quaeque in materia ſeſe manifeſtat. Haec autem modificatio conſtat in diminutione luminis ex luce infiniti emanantis, et in vaſa tenebroſa atque vacua influentis: quae lux cum ſine modificatione, limitatione et retractione ſiue reſtrictione ex Deo non potuerit emanare, ne omnia infinita luce plena, et mundus enſophicus fierent, qui ſolus omni prorſus caret priuatione; omnino diminui, et a vaſis circumſcribi, et ita radii lucis condenſari debuerunt, vt tandem extrema vltimaque emanatio in materiam per iſtam priuationem degeneraret. Quae priuatio cum non in eſſentia lucis infiniti fuerit, ſed ex retractione radiorum, et limitatione luminis orta ſit, ideo creata dicitur, quia ex non-ente eſt. Id quod radiis lucis in longinquum emanantibus declarant Cabbaliſtae, qui quo longius a lumine proiiciuntur, eo infirmiores fiunt, eo magis ad tenebras accedunt; ſic vt ex ſola priuatione lucis producantur, et ex nihilo exiſtant. Quam originem materiae Cabbaliſtae ſine dubio didicerunt a philoſophis Orientalibus, quos ex ſchola Zoroaſtriana, vetus ſyſtema Magicum ita reformante, talia de ortu materiae, et tenebrarum, ipſiusque mali didiciſſe, *ſuperiori libro* demonſtrauimus.

IV. Materia non habet entitatem, ſed oritur ex priuatione perfectionis, ex ente ſupremo emanantis. Notio haec materiae oritur ex natura emanationis. Quo remotius enim emanatum ab emanatore eſt receditque longius, eo magis imperfectum eſſe oportet. Et haec ſacra anchora eſt, ad quam Cabbaliſtae confugiunt, materiae originem deſcripturi [c]. Cum enim materiam ob conditionem ſuam nimis vilem et imperfectam, ex Deo deriuare non audeant, neceſſario formalem rationem eius in priuatione ponere debuerunt, quae cum ens verum non ſit, ex Deo orta eſſe non poſſit, quamuis ſubiectum illud, in quod iſta priuatio inducitur, ex Deo effluxerit. Non itaque negant Cabbaliſtae materialitatem omnem, ſed eam tantum ex numero eſſentiarum eximunt, et in condenſatione radiorum lucis, vel luce ita attenuata ponunt, vt nihil remaneat, niſi materia quaedam tenebricoſa, carboque diuinae ſubſtantiae, in quo vix vlla

ſcin-

a) Id vero non tantum ratione cauſſae efficientis, ſed etiam formalis intelligendum eſſe, leges emanationis iubent, qua fons emanans et cauſſa et forma emanationis eſt.

b) pag. 97.

c) Vid. LORIIA l.c. p. 37. CORDVERO l.c. p. 102. conf. WACHTER. l.c. P. II. p. 59.

ſcintilla apparet. Eſt itaque materia, ſi ſubiectum materiatum reſpicias, Deus, retractis lucis radiis ſubiectum aliquod opacum relinquens, vel Deus obſcuratus, ſi vero priuationem illi ſubiecto inductam conſideres, non-ens, ſiue priuatio: quo reſpectu gentilibus philoſophis per materiam aliquod poſitiuum, licet imperfectiſſimum ens, deſignantibus Cabbaliſtae hanc theſin opponunt: non eſſe in rerum natura materiam, ſed omnia eſſe ſpiritum, id eſt, materiam, qua talem, ad entia realia et poſitiua non pertinere. Cuncta enim, quae realiter exiſtunt, ex prima cauſſa effluunt, adeoque ſpiritus ſunt, ſed accedente limitatione et circumſcriptione ita imperfecti et coarctati, vt inde materia exiſtat, mundusque materialis ex emanatione conſtare poſſit [d], quamuis ex Deo materia, qua talis, non ſit, quia non-ens ex ente ſummo ob nimiam et infinitam diſtantiam effluere nequeat. Adſcribemus in argumento non leuis momenti, quodque omnibus philoſophorum opinionibus de materia, quae ex Deo eam deriuant, lucem affundit, luculenta verba R. MOSIS CORDVERO [e]: *Nihil eſt in mundo, cui non affluat e ſupernis influentia et lux quaedam, quamuis illa differat pro diuerſitate deſcenſus a poſterioribus, ſeu Malchuth, quae ſunt anteriora reſpectu caeterorum graduum inferiorum. Sic ergo haec incraſſeſcunt, et manifeſtiora atque quaſi corporea fiunt, de gradu in gradum, prout congruit materiae illi turbidae, ita vt nihil penitus inueniatur in hoc mundo, in quo non ſit aliquid ſpirituale et vitale, ſecundum proportionem corporeitatis et materialitatis ſuae, et pro gradu diſtantiae ſuae a fonte et latomia rerum omnium. Et quando craſſa iſta materia ſic eleuatur, vt propinqua fiat tenuiori ſuae materiae, tum allucet ipſi lux aliqua materiae eleuatioris. Quemadmodum ſi magna quaedam lucerna accenſa ſit in media baſilica, illa certe ob baſilicae magnitudinem non illuſtrabit omnes angulos baſilicae, niſi modico quodam lumine, ita vt alter alterum ibi videre nequeat: qui vero accedet ad lucernam, maiore atque copioſiore lumine colluſtrabitur, ita vt ſi propius ad vaſculum eius acceſſerit, caligare incipiant oculi eius nimio perſtricti fulgore. Ita et hic ſe res habet.* Quae philoſophi Iudaici verba ſupra dicta mire illuſtrant, ipſa vero lucem ex illis accipiunt, quae ſuperiori libro de materia intelligibili et ſenſibili ex Alexandrinorum philoſophorum mente diſſeruimus. Nam et hi et illi ex communi fonte philoſophiae Orientalis hanc ὑληλογίαν didicerunt. Hinc ſequitur:

V. Quo propius aliquid eſt fonti ſupremo, eo perfectius quoque eſt, quo magis autem diſtat, eo magis imperfectione limitatur, et attenuatur, eo magis fit materiale [f]. Ratio haec eſt, cur mundus Aſiahticus ſiue materialis ſit omnium infimus, eo quod a mundo enſophico omnium longiſſime diſtat, et ita radii ex illo emicantes ſunt maxime condenſati, luxque

d) Quam craſſi paralogiſmi et abſurditates hic lateant, oſtendit MORVS ad libr. Druſchim c. 2. §. 4. p. 65

e) loc. cit.

f) Citati.

que ita attenuata, vt prae imperfectione tenebrarum, id est, materialitatis, percipi nequeat, quamquam aliquid lucis contineat.

VI. Cum itaque ante mundos conditos omnia infinita luce fuissent repleta, retraxit lux illa infinita radios suos, et coarctauit se, vt possint mundi existere, sicque reliquit substantiam aliquam spatiumque luce carens, in quod radios immittens mundos postea condidit.

VII. Nempe vt supra dictum, expulit infiniti lux e sinu suo radium aliquem magnum, nempe hominem primogenitum, eumque motu illo rectilineo et circulari ita illi substantiae luce carenti immisit, vt per emicantia ex eo lumina siue sephirae mundi conderentur.

VIII. Quo propiores autem hae emanationes et radii diuinitus immissi in spatium illud luce carens sunt fonti luminum supremo, eo purior et perfectior fit mundus.

IX. Mundus itaque purissimus et perfectissimus est Aziluthicus, siue emanatiuus, eo quod purissimae luci diuinae in mundo ensophico est proximus, et nullam limitationem vel diminutionem luminis patitur, sed emanauit citra mutationem, variationem et defectum caussae suae infinitae [g].

X. Hunc excipit mundus Briahticus, cuius lux illabens coarctatur magis et suo modo limitatur, adeoque minus pura est atque magis attenuata, magisque finita. Nempe ad decrescentem lucis perfectionem eiusque diminutionem increscentem cuncta redeunt, emanationibus in progressu semper infirmioribus et imperfectioribus. Recte itaque dixit illustris KNORRIVS [h]: *creationis hunc sensum esse: Talem esse rei essentiam, vt manifestior sit quam Aziluth, incrassescendo quasi; hanc autem incrassationem rei fieri non posse, nisi per amotionem et separationem a tenuitate et subtilissima spiritualitate.*

XI. Eodem modo magis perfectio lucis decrescit in mundo Iezirahtico, quae magis adhuc a fonte omnium primo distat, et maiorem patitur lucis coarctationem. Ratio haec est, cur angelos, quibus hunc mundum tribuunt Cabbalistae, corpora habere aetheria, ignea, et similia dicant, vt supra iam notatum.

XII. Vltimus vero mundus est Asiahticus siue materialis, in quo, cum a fonte luminum supremo omnium longissime distet, necessario lucis radii ita comprimuntur coarctanturque, vt incrassescant, et hic mundus inde fiat materialis atque corporeus. Hinc formae eius materiae impressae sunt, vt Scholastico more loquitur Irira, Peripateticum cothurnum Cabbalistico pedi applicans, id est, entia spiritualia materiae ita immersa sunt, vt sola materia percipiatur.

XIII. Operatur autem emanans ille radius diuinae lucis ex vno mundo et per eum in alterum, subordinato motu, ita vt mundus anterior, cum posteriori lumen hoc communicet, et caussans semper perfectioris melio-

risque

g) IRIRA l. c. h) In amica respons. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 84.

risque naturae sit, quam caussatum. Magnum in hac operatione influxus luminis diuini mediata et subordinata mysterium Cabbalistae quaerunt, et rem in se iam difficilem merisque conceptibus mentalibus et abstractionibus obscuram ineptis symbolis suis et sephirarum superiorum et inferiorum, quin et mundorum superiorum et inferiorum combinatione magis adhuc obscurant et reddunt impeditissimam. Cuncta vero eo reducuntur: sephiras superiores coniungentes se cum inferioribus, (quam coniunctionem per similitudinem mariti et vxoris coëuntis adumbrant) concurrere ex mundo superiore ad mundum inferiorem eiusque sephiras, sicque v. g. sephiras Aziluthicas, Binah et Malchuth, scilicet marito et vxore coniugatis, viribus suis creare mundum Briah, singulis sephiris illis ad huius mundi sephiras, v. g. Cether ad Cether &c. concurrentibus. Cui explicationi ex IRIRA [i] haustae luculentam addimus commentationem R. MOSIS CORDVERO [k], interprete KNORRIO [l], eo quod mysterium hoc Cabbalisticum mira luce perfundat. Ita vero ille: „Res „productorum mundorum ita se habet: Quod sephiroth quoad substan„tiam suam cum primae sint, quam proximae sint caussae caussarum, sint„que emanatio tenuis, quae occulta fuit in scaturigine sua; cum vero „beneplacuisset ei, manifestata est, vnde vnita sunt cum radice sua vnita„te perfectissima. Istae ergo insigniuntur nomine Aziluth. Post puram „hanc sanctamque emanationem placuit benedicto, secundam creare es„sentiam respectu Aziluth, quae est Briah, quae dicitur thronus gloriae, „estque vestis decadis Aziluthicae sephirarum: ipsae autem ramositates „emanantes ex decem sephiroth atque resplendescentes intra thronum „hunc, deinde sephiroth Briahticae vocantur, nempe sunt ipsae decem se„phiroth Aziluthicae, Briahticae autem vocantur, quod protendantur vs„que ad Briah. Post hunc mundum formauit Deus mundum Iezirah, siue „decem turmas angelorum, quae insigniuntur nomine Metatronis, quo„niam Metatron angelus princeps faciei ipsarum est praefectus, influen„tiam suam atque vitam cunctis distribuens. Rami autem protensi a de„cem gradibus Briahticis etiam in hoc refulgent atque vestiuntur, decem„que eius gradus vestimenti vicem illis praestant, vocanturque sephirae „Iezirahticae. Post istum mundum fecit Asiahticum, id est omnes res fa„ctas ab initio puncti factionis, vsque ad punctum abyssi, in quo com„prehenduntur Kippoth seu cortices maligni: in quibus quicquid est, est „virtute rerum sanctarum, quae ideo huc descendunt, vt deprimantur et „humilientur. Substantia Briah itaque est thronus, et Iezirah sunt ange„li, Asiah autem cortex est, et quicquid sub isto est in coelis et planeta„rum gyris, lux autem extensa a summitate mundorum vsque ad punctum „vltimum, splendorem dat, qui protensus in Briah, sephiras Briahticas, in „Iezirah, Iezirahticas &c. efficit, sic vt eaedem sephirae sint, quarum vir„tus in singulis mundis existat, ita vt per intermedias vestiantur, et ita e. g.

 „decem

i) l. c. c. 9. p. 72. k) Sect. 16. Pardes c. 1. f. 92. l) l. c. p. 85.

„decem Asiahticae non existant, nisi per tres gradus superiores emana„tionis, creationis et formationis, nec decem Iezirahticae nisi per duos „gradus emanationis et creationis, nec decem Briahticae, nisi per gradus „emanationis.„ Hactenus Corduero: quae si in summam contrahantur, id volunt: mundos illos constitui modificatione lucis diuinae per gradus mundorum protensa et communicata a perfectissimo ad imperfectissimum et materialem.

XIV. In omni mundo quatuor sunt elementa pro natura et indole cuiusuis mundi intelligenda. Quatuor elementa superiora sunt haec: Gedulah elementum aquae, Gebhurah, elementum ignis, Tiphereth elementum aëris, Malchuth elementa terrae. Ista vnita sunt in vnitatem verissimam atque firmissimam. Atque per haec elementa superiora emanata tenuiora extiterunt quatuor elementa sequentia succedentia de gradu in gradum, a caussa ad caussatum; et gradus isti in singulis mundorum gradibus inueniuntur [m]. Idem hoc vult, quod antecedentia innuunt, nempe quatuor elementa emanatiua, per gradus mundorum semper facta esse imperfectiora, donec tandem in mundo materiali, quatuor elementa, aquam, ignem, aërem, et terram constituerent.

Hae potiores assertiones Cabbalisticae philosophiae, de quatuor mundis sunt, quae ex natura systematis emanatiui facile iam possunt intelligi. Qui si comparentur cum diis intelligibilibus *νοητοῖς νοεροῖς* et reliqua incolarum coelestium caterua, quam finxit Alexandrina philosophia, sique conferantur cum archangelis, angelis, daemonibusque orientalium, harmonia horum dogmatum ex vno fonte haustorum mira iucunditate patebit. Ex his vero sole meridiano clarius est, cosmogoniam Cabbalisticam a Christiana, immo a Mosaica toto coelo esse diuersam, et in contractione radiorum lucis infinitae, eiusque expansione et per gradus quatuor demissione limitata ad inferiora per varias modificationes consistere, adeoque supponere: omnia entia, qua talia, ex Deo effluxisse. Ita vero etiam hoc dogma accurate cum reliquis systematis Cabbalistici partibus cohaeret. Quae vero de modis influentis in inferiores mundos lucis diuinae, per sephirarum combinationem Cabbalistae garriunt, de iis eo minus sollicitos nos esse oportet, quo certius est, homines corruptae imaginationis morbo laborantes deliriisque assuetos talia nobis subinde prodidisse, quorum ipsi claram notitiam non habuere, et quae luce donare velle, est in arena vel littore maris arare et seminare.

Pneumatologia Cabbalistica.

§. IX. Non relinquit hos mundos philosophia Cabbalistica vacuos, sed incolas iis addit spiritus pro mundi cuiuslibet conditione naturam propriam nactos. Et in Aziluthico quidem mundo non spiritus, sed emanationes diuinas collocant, quae quales sint, ex doctrina de sephiris supra exposita declarataque intelligi potest. Id vnum hic monendum est, quam-

m) Corduero de Palat. 24. c. 10. Cabbal. denud. l. c. p. 100. conf. Wachter. l. c. P. II. p. 229.

quamuis emanationes hae cum vnitate Dei arctiſſime cohaereant, et ideo vnum cum ea ſint, attamen per mundum hunc Aziluthicum ab Enſophico diſtinctum a Deo in occulto latente quaſi ſeparari, vt cauſſata prima a cauſſa ſua, adeoque primum manifeſtati Dei gradum eſſe, radiosque diuinae lucis protenſos ad inferiora. Id quod ab Orientalibus didicerunt, qui eodem prorſus modo aeonas cum ſephiris amice conſpirantes in pleromate diuino poſuerunt, et ex earum progreſſione extra pleroma reliquos ſpirituum ordines deriuauerunt. Ita enim apud Cabbaliſtas quoque incolae mundi Aziluthici, id eſt, emanationes diuinae fontes ſunt reliquorum mundorum, eorumque habitatorum. Et hinc mundo Briahtico thronos, mundo Iezirahtico angelos, mundo Aſiahtico Klippoth, id eſt cortices, ſcoriasque emanationum, ſpiritus malignos atque materiales tribuunt. De his quatuor claſſibus ſpirituum multa enarrant Cabbaliſtae, quaſi exercitus coeleſtes luſtraſſent exploraſſentque. Quae ſi excutiantur omnia, aut ſomnia ſunt nugantis ingenii, aut Orientalis philoſophiae, domeſticis dogmatibus admixtis adulteratisque deliria *. Dabimus tamen potiora, ex ipſo Cabbaliſtarum ore, ita praecipientium:

I. Deus infinitus, qui ſcaturigo eſt lucis infinitae, mareque occultum et inexhauſtum, ex ſe prodire iuſſit fontem, deinde fecit quaſi vas magnum, inſtar maris, quod tertium eſt a ſcaturigine, et hoc vas diuiſit in ſeptem alueos fluminum, qualia ſunt vaſa oblonga, ita vt ex fonte in mare, et ex hoc in ſeptem flumina effluat. Ita ſcaturigo et fons, et mare, et ſeptem flumina efficiunt decem. Sub hac ſimilitudine concipere licet generationem emanationum in mundo Aziluthico. Nempe cauſſa cauſſarum fecit decem ſephiras, coronamque fecit ſcaturiginem, ibi enim nullus eſt finis ſcaturiendi lucem, et propterea vocauit hanc, ſicut ſe ipſum infinitum, namque et haec habet nullam ſimilitudinem vel figuram, et ibi nullum eſt vas, quo comprehendi queat. Deinde conſtruxit vaſculum, et hoc implet ex illa ſcaturigine et vocatur fons ſcaturiens ſapientiam; porro fecit vas magnum, ſiue mare, indiditque nomen Binah, i. e. intelligentia. Ex his vero eduxit flumina ſeptem, nempe reliquas ſephiras. Ita Iochaides vel qui ex eius diſciplina prodierunt ſoharici auctores, ex quibus patet, emanationes diuinas conſiderandas eſſe in mundo Aziluthico, non vt attributa et perfectiones immanentes, ſed prodeuntes, eſſeque haec cauſſata prima non creaturas quidem vel ſpiritus, quales ſunt angeli, at ſua tamen ſubſiſtendi vi propria ex Deo pendente frui, adeoque poſſe conſiderari vt entia peculiaria diuina, per ſe exiſtentia, licet in eo radicata, nempe eodem modo, quo ideas in intellectu diuino ponunt philoſophi Alexandrini, aeonasque Orientales. Quo reſpectu cum inſtar perſonarum ad ſequentes mundos ſe habeant, Parzuphin a Cabbaliſtis dicuntur.

II. Pro

*) Pneumaticam Cabbaliſticam expoſuit peculiari tractatione R. COHEN IRIRA tit. domus Dei, quae extat Cabbal. denud. T. II. P. III. tr. I. p. 188. ibi mox in limine adducitur locus ex Soharico tractatu Raia Mehimna P. III. f. 42. ex quo potiores has theſes excerpſimus.

II. Pro his vasis, i. e. emanationibus diuinis fecit ministros, thronum nempe quatur fulcris et sex gradibus constantem, quae itidem sunt decem; nempe spiritus Briahthicos decem: quia conditus est mundus verbis decem [o].

III. Thronum autem instruxit certis turmis, quae ministrarent ei, suntque angeli (mundi Iezirahtici spiritus et incolae) nempe Chaioth spiritus viuentes *Ezech. I.* Ophanim, rotae, ibid. Arelim seu praeualidi, leonini *Ies. XXXIII. 7.* Chasmalim siue fulgores *Ez. I.* Seraphim, flagrantes spiritus *Ies. VI, 3.* Malachim, angeli, Aelohim, Dii, Bene Aelohim, filii Dei *Gen. VI, 2.* Cherubim et Ischim, viri. Horum princeps est Metatron [p].

IV. Istis iterum fecit ministros Sammaëlem et omnes turmas eius, quae sunt quasi nubes, vt insideant eis *Ies. XIX, 1.* cum descensuri sint in terram, suntque quasi equi eorum. Hi sunt spiritus mundi materialis, maligni regnoque Dei oppositi, vocanturque Catariel, Adam Belial, Duces Esau, Aganiel, Vsiel, Ogiel, Thomiel, Theumiel, Samiel et Lilith. Ex hac spirituum subordinatione apparet, spiritus hos materiales et malignos pro numero sephirarum corticibus his siue nubibus circumdatarum distribui. Id quod in *supplementis Soharisticis* siue *Tikunim* [q] ita explicatur: *Sicut datur regnum sanctum, ita datur regnum iniquum, vbi est Sammaël praeputiatus et vxor eius, nempe praeputium, serpens et mulier adultera. Et opponitur coronae summae Catharid &c. isti cortices sunt paries intermedius inter Israëlitas et patrem eorum, qui in coelis est, quibus ille inuoluitur.* Multa de his angelis impuris Cabbalistae pariter et Talmudistae garriunt; quae Irira luculenter exponit, hic, vbi breuitatem sectamur, non exscribendus. Addi his debent, quae ex libris Iudaeorum de malis spiritibus collegit Andreas Eisenmengervs [r].

V. Hi decem spiritus mali vocantur Klippoth, id est cortices emanationum per quatuor mundos scaturientium, quae si istis corticibus vestiantur, tunc artis periti eos adiurare et impedire consilia eorum possunt, per reuolutiones tetragrammati [s]. Hoc verum fundamentum est totius Cabbalae practicae, siue magiae Iudaicae, de qua supra dicta hic repetenda sunt.

VI. Cum sanctus ille, qui est Seir Anpin, siue microprosopus et sex extremitates, nec non regnum siue Schechina interdum vestiuntur istis corticibus modo dicto, mediantibus gradibus mundorum duorum creationis et formationis, id eo fine tantum fit, vt humilient frangantque et subigant illos, quamuis illis quoque vtantur ceu exactoribus saeuis atque lictoribus, vt iisdem corripiant plectantque impios peccatores.

VII. Tan-

o) Ibid. §. 13. p. 191.

p) §. 14. p. 191. conf. Angel. Burgonov. comm. in Cabb. dogm. p. 738. ed. Pist. qui tamen nouem tantum classes perperam constituit, vt hierarchiis nouem Dionysianis faueret. Conf. Syrbius inst. phil. pr. P. II. c. 2. p. 375.

q) Suppl. 18. f. 36.

r) Iudaism. detect. P. II. cap. VII. pag. 379 seqq.

s) Irira l. c. p. 195.

VII. Tandem futurum eſt, vt ſanctus benedictus abiiciat cortices illos a ſe [t]. Recte id intelligendum eſt. Non enim hic aſſertionis iſtius ſenſus eſt, ſpiritus malignos totos iri reiectum, ſed tantum corticum naturam abiiciendam eſſe, quae cum extremitas emanationum in mundo Aſiahtico ſit, eos malos reddidit et quaſi feces ſcoriasque mundi iſtius. Ipſa autem eſſentia eorum ſpiritualis eſt, et pars emanationum diuinarum, adeoque ſuo tempore in magna reuolutione vniuerſi, quando retrahet in ſe Deus radios emanantes, abiectis et peſſundatis corticibus redibunt quoque in inexhauſtum Deitatis oceanum. Ita ſtatuiſſe Iudaeos, mirum eſſe non debet, nam nec aliud patitur ſyſtema emanatiuum, regreſſusque rerum omnium, ipſiusque materiae, exuſta vel abiecta materialitate, in fontem primum, nec aliud didicerunt in ſcholis Orientalium et Alexandrinorum philoſophorum: et ita ad illos ipſorum magiſtros a Zoroaſtre dogma hoc tranſmiſſum eſt, quem ſubacto Arihmanio et expugnato, cuncta per Oromaſden in Mithram reductum iri ſtatuiſſe, *Tomo primo* demonſtrauimus. Pone pro Mithra Enſoph, pro Oromaſde Adam Kadmon, pro Arihmanio Klippoth, et confer de vtrisque philoſophemata Zoroaſtriana et Cabbaliſtica, et manu palpabis, vnde Iudaei haec hauſerint. Prolixe vero horum decem ſpirituum malignorum naturam, operaque deſcribit I R I R A [u] plenus nugarum Rabbinicarum: cuius vt habeamus ſpecimen, en a Lilith quae eſt vxor Catharielis, et opponitur Malchuth vxori Seir Anpin ſiue microproſopi, multos prouenire ait [x] turmas daemonum, et lemurum, et malignorum ſpirituum, qui forma humana appareant, nocteque media diei expiationis corticem iſtum inuitum venire cogi, vi operationum a ſenibus ſapientibus inſtitutarum, aduolantem cum centum et triginta vno heroibus volantibus in aëre, quorum facies ſcintillas ignis de ſe euomat. Eiusmodi affaniis Iudaeorum ſcripta pleraque turgent.

VIII. Iſtorum corticum deſiderium vnicum eſt, vt aſſimilentur ſephiris ſuperioribus emanatiuis [y]. Nititur hoc origine corticum eorumque reditu in Deum fontem ſuum. Etiam hoc ex philoſophia orientali deſumtum eſt, ex qua Gnoſtici acceperunt, qui eiusmodi affectationem angelorum malorum ex Ennoia progreſſorum, et pleroma diuinum imitantium aſſeruerunt.

IX. Maligni hi ſpiritus pugnant contra regnum D E I et ex Lilith gignuntur peregrinae et malae poteſtates, quae cum virtutibus diuinis luctantur, et inimicum gerunt contra eos animum, diuiduntur que in duos exercitus, quorum vnum aduerſus Seir Anpin ducit Samaël, alterum aduerſus Malchuth ducit Lilith [z]. Multa

t) Ibid. §. 8. p. 195.
u) c. II. ſeqq. p. 210. ſeqq.
x) p. 289. ſeq.
z) c. III. §. 4. p. 211.
y) Ibid. p. 197.

ta; hic garriunt Cabbalistae in exponendo bello malignorum spirituum contra bonos et ipsas emanationes diuinas, quae aperte scholam Orientalem sapiunt. Ea; vero cum sacra Mosis historia coniungunt, et seductionem Euae ad mundos quoque intelligibiles miris et ineptis allegoriis transferunt, hosque spiritus peregrinos ex Lilith progressos, se Deo, spiritibusque bonis purisque, et Israëlitis opponere dicunt. Quod vero et Samaëlem et Lilith contra regnum Dei duces educunt, eius ratio inde petenda est, quia Tiphereth, quae est prima sephirarum inferiorum in Malchuth, quae est vltima, influit, et in eo se reliquae sephirae manifestant, tanquam in vxore Seir Anpin, quos duos duces sanctorum illi aggrediuntur.

X. Cortices et spiritus immundi in ordine rerum incorporearum sunt cortices vltimi, vlteriore velamento carentes, ita vt nudi incedant absque veste. Ratio, quam Irira [a] quoque adducit, ex systemate emanatiuo naturali consequentia fluit, nempe: Omnes mundi a summo vsque ad imum ita constituti sunt, vt alter alterum inuoluat, ita vt supremus actiuus tantum sit, et nihil patiatur; imus autem passiuus, et nihil agat: intermedii autem partim actiui sint, partim passiui, eo ipso tamen actiuiores, quo propiores supremo, et passiuiores, quo propiores imo. Hinc illi cortices materiales sunt.

XI. Cum autem homo aliquando vestiri queat duplici veste, quarum vnam adipiscitur per opera sua, vt illorum beneficio eleuari possit, vsque ad mundum angelicum, alteram autem per speculationem obiectorum verorum atque diuinorum vsque ad mundum Briahticum; immo vsque ad mundum Aziluthicum et Ensophicum; ipsi autem cortices semper manere cogantur in mundo hoc infimo siue Asiahtico, nudi atque veste priuati: ideo inuident homini, eique insidias struunt, et seducere meditantur, vt perdat vestes supernas, et infernas atque corporeas in morte. Et hinc ortum est peccatum Adami [b].

XII. Hi spiritus maligni corpora habent ex aëre denso, adeoque nec intellectu vtuntur defaecato, et lumen diuinum descendens obfuscant. Subtilis hic est Irira [c] in comparandis Platonicorum et Cabbalistarum placitis de angelis malis, quae omnino merentur legi, eo quod clare indicant, ex communi fonte vtrosque hausisse. Obseruandum tamen, iuxta systema Cabbalisticum omnes angelos habere vestem aliquam materialem, ob distantiam ab Ensoph, et hanc vestem esse naturam sequentis mundi: at quo subtilioris naturae mundus ille est, qui illos vestit, eo quoque subtilius illud vehiculum siue vestis est. Hinc Irira [d], eundem fere in modum, vt Alexandrini philosophi, de εἰδώλῳ animae, philosophatus, coelum summum, quod Araroth dicitur, et puritate atque perspicuitate crystallo simile est, habitaculum angelorum et mansionem animarum purarum

a) c. 4. p. 212.
b) Ibidem.
c) Diff. III. c. 1.
d) pag. 215.

rarum dicit esse, et vestimentum esse eorum incolarum tenue atque pellucidum, quo inibi vestiantur. Dissentiunt tamen Iudaei de natura spirituum malorum, quas vero contentiones enarrare, huius loci non est.

XIII. Angeli quidam referuntur ad sanctum illum, qui benedictus sit! qui est Seir-Anpin, nempe gradus Tiphereth, quasi complectatur sex sephiras inferiores; alii autem referuntur ad Malchuth, regnum sanctum, quae est vxor τȣ̃ Seir-Anpin. Illud per ו, hoc per ה nominis tetragrammati indicatur.

XIV. His duobus exercitibus praefecti sunt principes duo, Metatron et Sandalphon; et duo isti duces sunt duo Cherubim, qui super arca foederis domini locati erant, alter mas et alter femina, vt totus exercitus [e]; Id non materialiter accipiendum est, sed ita, vt in systemate sephirothico est mas et foemina, nempe influens et recipiens, illuminans et illuminatum, actiuum et passiuum est.

XV. Metatron est princeps faciei Dei, Sandalphon spiritus mundi: ille Chaioth praefectus est, hic Ophanim: ille mundo Iezirahtico praeest, hic Asiahtico imperat. Chaioth siue animalia locum habent in mundo Iezirah, proxime ad thronum gloriae, id est, mundum Briah: Ophanim siue rotae immediatae praefectae sunt gubernationi mundi Asiahtici. Suntque animalia quidem et rotae vnum idemque ratione essentiae et numeri, sed differunt ratione applicationis et operationis. Illi insigniuntur nomine יהוה hi nomine אדני. Multa de his angelis duobus principibus disputant Iudaei, sed in explicatione varie differunt. IRIRA [f] vt Platonica et Aristotelica in concordiam cum Cabbalisticis cogere haud raro tentauit, ita Metatronem cum Psyche prima et vniuersali subsistente per se, Sandalphonem autem, cum vita, quae est in corpore primo, comparat, et rotas etiam ab orbibus coelestibus vocatas putat, sicque intelligentias motrices in philosophiam Cabbalisticam infarcit. Melius clariusque ita distinguuntur inter se, non negante Irira, vt Metatron ad Deum eiusque ministerium respiciat, vnde etiam a Talmudistis dicitur princeps faciei, Sandalphon ad mundum materialem eiusque gubernationem referatur, vnde Rabbinis vocatur spiritus mundi: Ex his vero intelligi potest, qualis spiritus sit Sandalphon, nempe non orbis quidam coelestis, vt volunt Maimonides, R. Schem Tobh, et Iudaeorum philosophi alii in philosophia ducem Aristotelem secuti, sed princeps angelorum, quibus commissa est gubernatio mundi materialis. Quae enim de quinta essentia Aristotelis somniat Irira, nec attentionem, nec fidem merentur, et ex studio eius conciliandi Platonica et Peripatetica cum Cabbalisticis deriuanda sunt. Propius ex Cabbalistarum mente auctor *Lexici Cabbalistici* [g] Sandalphonem dicit esse *sandalium τȣ̃ Tiphereth, quando Malchuth induta est calceo Metatrone.* Quamuis enim haec more Cabbalistico admodum aenigmatica sint, ex adductis tamen sensus eorum erui potest, qui hic est: Quemadmodum

e) c. 4. p. 223.

f) p. 287.

g) T. I. Cabb. denud. P. I. p. 605.

modum Tiphereth, siue caput sephirarum inferiorum, quod est Seir Anpin, angelos mundi Iezirahtici sibi ministrantes habet, eorumque principem Metatronem, ita eius vxor Malchuth, siue sephira vltima regnum Dei, eiusque Schechina, id est gloria in regno eius manifestata et apparens, habet angelos ministros in mundo Asiahtico operationem edentes, in quo mundo se regnum Dei ostendit visibile. His angelis cum praefectus sit Sandalphon, qui sub Metatrone est, necessario vocandus is erat, sandalium Tiphereth, id est subordinatus minister sephirae huius, cum regnum Dei per Metatronem ministrum eius defensum, confirmatumque τῦ Tiphereth influxu frueretur. Recte itaque et Knorrius et Morus Sandalphonem spiritum mundi vocarunt; hic vero praeter rem principium suum hylarchicum intrusit. Non enim est Sandalphon spiritus mundi informans, sed assistens. Pariter de Metatrone multa Iudaei garriunt, *superiori sectione* ex parte iam enarrata. Etiam quidam Christianorum angelum foederis et mediatorem hic se inuenisse somniant, facile vero ex loco et munere, quod hic angelus ex mente Cabbalistarum tuetur, refutari possunt. Ipsi vero Iudaei non omnes de Metatrone idem sentiunt, de qua tamen re aliisque huc pertinentibus, cum prolixiora sint, quam quae hic locum capiant, viri docti adeundi sunt, qui passim nugas Iudaeorum de angelis enarrauerunt [h]. Qui etiam pluribus exponunt, quibus creaturis in mundo materiali angelos Asiahticos praefectos Iudaei velint: de quo imprimis notabilem locum ex tr. *Berith menucha* affert EISENMENGERVS [i]. Vnde vero haec somnia Cabbalistae acceperint, quibusque ex fontibus hauserint, obscurum esse non potest, ad origines philosophiae Cabbalisticae attendentibus. Chaldaicam enim, Persicam Sabaeam, Aegyptiacam, praecipue vero Alexandrinam theologiam, et quae ex his scaturiginibus orta est mataeologiam Gnosticam cum Cabbalistica doctrina de angelis concordare amice, instituta comparatio ostendit luculenter, et nos circa potiora haec dogmata animaduertimus. Quamuis autem viri quidam eruditi [k] coniiciant, ab Hebraeis ad gentes barbaras hanc doctrinam dimanasse, et accepisse a natione sancta, quicquid de angelis eorumque natura et officio prodidere memoriae, orientales philosophos, attamen aut egregie falluntur, et sine veteris historiae testimonio id affirmant, aut ad quaestionis statum non recte attendunt. Quae non in eo versatur, vtrum nouerint gentes barbarae ab Hebraeis edoctae, esse angelos, distingui eos in bonos et malos, esseque vtrorumque varias operationes et munera varia. Tale enim quiddam tenui et obscura traditione ad eas perferri potuisse, non magnopere refragabimur, vt supra iam obseruatum; sed quaestio de eo potissimum agitur, vtrum philosophia Cab-

h) Conf. BASNAGE Hist. Iud. L. IV. c. 9. §. 9. seqq. p. 203. seqq. I. IAC. CRAMER. theolog. Israelis P. II. p. 103 seq. G. ELIEZER EDZARDI not. ad c. I. Berachoth p. 229. seqq BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1191. et inprimis ANDR. EISENMENGER. Iudaismi detecti P. II. c. VII. p. 375. 393. 396.

i) l. c. p. 379.

k) BVDDEVS l. c. p. 420. SYRBIVS Instit. philos. primae eclect. P. II. c. 2. p. 381.

Cabbaliſtica doctrinam ſuam de angelis ex patriis fontibus hauſerit, an ex lacunis philoſophiae gentilis? Quod poſterius omnino affirmandum eſt, niſi contra ſolem loqui velimus. Vt enim Cabbaliſtica dogmata de angelorum ex Deo emanatione ſatis abſurda quin et impia ſunt, ita miramur, potuiſſe eo delabi viros doctos, vt has ineptas et diuina ſapientia indignas gerras difficilesque nugas pro reliquiis philoſophiae ſanctioris habere potuerint? Cum manifeſtum ſit, Zoroaſtriana φιλοσοφέμενα inter Orientales multis ineptiis aucta, mutata et deformata et in Aegyptum delata Iudaeis occaſionem dediſſe, ſimilia comminiſcendi, et cum domeſticis placitis commiſcendi. Ex hoc enim fonte philoſophiae Orientalis non ad Iudaeos tantum, ſed ad Platonicos Alexandrinos quoque iſta doctrina peruenit, qui haud pauca Cabbaliſticis dogmatibus affinia praecipiunt, de quibus Plato nunquam cogitauit. Vnde recte obſeruatum Porphyrio, placita haec de angelis, archangelis, et ſimilibus, eſſe doctrinam barbaricam, nam ab Orientalibus philoſophis eam Aegyptii, et ab his Platonici, didicerunt. Quod longe maiori veriſimilitudine dici poteſt, quam ſi a Iudaeis Iamblichum et ſequaces haec ſomnia accepiſſe dicamus. Philoſophia enim Orientalis illa, qualis paulo ante natum Seruatorem florere coepit, in hac doctrina multis declaranda potiſſimum verſata eſt, a cuius philoſophematis ideo diligenter ſibi cauendum eſſe monuit D. PAVLVS [l]. Quem itaque ſupra inſtituimus parallelismum inter philoſophiam Orientalem, Alexandrinam et Cabbaliſticam, ſi memoria recolimus, apparebit facile, ſi praeiudicia abiiciamus, ex communi fonte hanc quoque de angelis doctrinam profluxiſſe.

XVI. Spiritus aërii, qui vocantur daemones, medium occupant locum inter ſummum et imum, corpusque habent patibile vt homo, ſed incorruptibile, vt coeleſtia, vnde vitam habent perennem et ſempiternam. Ratione animae autem multis quoque paſſionibus ſubiecti ſunt, at quae magis animam eorum concernunt, quam corpus, ſuntque eae magis temperatae et ordinatae, quam humanae, propter facultatem ſuam intellectualem, cui magis illi ſpiritus ſubiecti ſunt. Prolixe de eo quoque differit IRIRA [m], ſed Platonica multa Cabbaliſticis more ſuo immiſcet: id vero omnino cum ſyſtemate Cabbaliſtico conuenit, ſpiritus in elementis partibusque mundi verſantes iisque praefectos maiori gaudere animi perfectione, quam homines, ob corpus ſubtilius. His ſpiritibus aëriis tribuitur miniſterium animae in deſcenſu praeſtitum. Alia ſubtiliora habet Irira, ſed quae Platonicis magis recentioribus, quam Cabbaliſtis debentur.

XVII. Quamuis omnes angeli ſint immortales, haec tamen inter illos occurrit differentia, quod naturae coeleſtes omnino ſint incorruptibiles, ſed quae corpus aliquod habent vel terreſtre vel aqueum vel aërium

 quae-

l) Col. II 8. Ita conciliari poſſunt, qui hoc loco Paulum loqui contendunt, de philoſophia Platonica, cum illis, qui Cabbaliſticam intelligunt. Vtraque ſententia vera eſt, ſed reſpectu habito ad philoſophiam Orientalem, ad quam manifeſte alludit et ſomnia de angelis, de mediatore, de pleromate &c. refutat et emendat Apoſtolus.

m) pag. 237.

quaedam sui perdant, quae etiam resarcire teneantur. Spiritus autem vltimi generis magis crassi terrestresque nempe cortices immundi, opus habent odoribus crassis et vaporibus humidis; e. g. ex carnis et sanguinis odoribus ascendentibus. Hinc illi aëris infimi incolae spiritus superbi et iracundi, auctores sunt arrogantiae et furoris, seductoresque hominum, qui et ipsi inter se flagrant igne dissidiorum atque belli, et homines ad talia incitant, iisdemque variis modis illudunt [n]. Eadem ratione de ἀντιθέοις Iamblichus, et de malis angelis, mundi tyrannis Gnostici aliaeque scholae orientalis propagines praeceperunt. Quae iterum argumento sunt, Cabbalistas sua ex his turbidis lacunis hausisse et in arua sua deriuauisse.

Psychologia Cabbalistica. §. X. Angelis comitem Cabbalistae in metaphysica sua iungunt animam humanam, de qua non minus, quam in reliquis dogmatibus μετεωρίζοντες philosophantur. Cumque caput hoc pneumatologiae in se tam difficile sit, vt viris summis occasio extiterit, in multa paradoxa et a veritate aliena delabendi; Iudaeorum autem philosophi nec iudicio satis instructi, nec iis artibus praeparati fuerint, quibus felicem in philosophando successum sibi promittere licet, parum in psychologia ab ipsis expectandum est, quod satisfaciat; praecipue cum enthusiasmus, quem tota philosophia emanatiua respicit, et deismus, ad quem ducit Cabbalisticum systema, omnia sana corruperit; et quae pauca erant meliora, ineptum allegoriae studium prorsus deprauauerit. Non enim se ipsos explorauerunt, non ad animae operationes et functiones attenderunt, sed admissis semel peregrinis placitis, domestica iis assuentes in meras nugas totam doctrinam de anima redegerunt Cabbalistae. Quorum de anima philosophumena in Cabbala denudata omnium accuratissime enarrantur, et IRIRAE [o], MOSIS CORDVERO [p] atque ISAACI LORIIAE [q] scripta exhibentur. Quae priusquam enumeremus, monendus est lector, non conuenire inter se Cabbalistas de grauissimo hoc argumento, maleque cohaerere eorum de anima placita, quod non aliter euenire potuit, eo quod de argumento in se obscuro et ambiguo, et cum reliquo systemate non satis connexo, secundum absurdissimam methodum suam allegoricam praecipere sint conati. Quem defectum cum supplere et emendare voluerint Cabbalistae quidam recentiores, qui in scholis Christianorum philosophiam Graecanicam didicerunt, accidit, vt Aristotelica et Platonica Cabbalisticis supponerent, et arcanae philosophiae suae mysteria ex his interpretibus minus aptis explicarent. Et tamen hi duces sequendi sunt, nam, quae veteres scriptores Cabbalistici habent, inuincibili obscuritate laborant. Sequemur itaque viam, quam semel ingressi, et horum ducum fide ita progrediemur, vt simul ad nexum totius systematis attendamus, cum verisimile sit.

n) Ibid. p. 239.

o) In porta coelorum diss. VI. c. 12. pag. 121. agitur de partibus animae humanae; et Tomo II. P. III. p. 188. extat eiusdem Pneumatica Cabbalistica.

p) In app. ad librum Sohar T. I. P. II. p. 100 exhibetur eius liber de anima.

q) Eius tr. de reuolut. animarum ibidem T. I. P. III. p. 243. legitur. Ex horum triumuirorum scriptis lux obscurae apud reliquos Cabbalistas tractationi de anima accendi potest.

ſit, ita intelligi voluiſſe Cabbaliſtas, prout ſyſtematis deamati poſtulat ratio. Ita vero de anima praecipiunt:

I. Anima eſt ſubſtantia incorporea, rationalis, quae cum ſit producta ab intellectu diuino, iſtius etiam naturam in ſe habet.

II. Et quia applicatur ad corpus inclinante natura et voluntate eius, in illud infundit vitam ſecundum ſimilitudinem ſuam.

III. Ita ex ſe et ex corpore congruis qualitatibus diſpoſito membrisque et vaſis debitis praeparato conſtituit viuens et compoſitum vnum, quod vocatur viuum rationale, et hoc tanquam inſtrumento eſſentiali naturalique ſibi adhaerente haec anima rationalis vtitur, praedita intellectu, cuius, per influxum et operationem propriam, ipſa eſt cauſſa. Φιλοσοφέμενον hoc IRIRAE[r] eſt, qui ſyſtema influxus Cabbaliſtis tribuit. Rectene an ſecus, dici vix poteſt, nihil enim clari de ardua quaeſtione, quomodo anima operetur in corpus, Cabbaliſtae precipiunt, immo ne de ea cogitaſſe quidem videntur[s]. Nec tamen inepte hac in re egiſſe Irira videtur, ſyſtema enim influxus omnium optime reſpondet ſyſtemati Cabbaliſtico, in quo influxus primae cauſſae, vsque ad vltimum effectum, id eſt, materiam pertingit, et communi ſpiritualia materialibus iungit vinculo. Quod ſi quis tamen harmoniam inter mundos ſpirituales et materialem inſtitutam, circa animam et corpus quoque Cabbaliſtis tribuere velit, non refragabimur, nihil enim habemus, quod de certa eorum hac in re mente dicere poſſimus.

IV. Eſt itaque in homine vitalitas appropriata corpori naturali et inſtrumentali, in quo vita tantum eſt in potentia, quae tamen propter illud et per illud ſubſiſtit et operatur, vocaturque vegetatiua et ſenſitiua et apud Cabbaliſtas Nepheſch. Ita hanc animae partem alii quoque praeter IRIRAM[t] Cabbaliſtarum interpretes deſcribunt. Auctori enim *lexici Cabbaliſtici*[u] Nepheſch eſt pſyche anima vegetatiua, pars animae plaſtica, ſeu infima concupiſcibilis; quae etiam alibi[x] repetuntur, et Nepheſch ſpiritus dicitur vitalis, non quatenus plane corporeus, ſed inſitus ille atque primitiuus et ſeminalis, quem recentiores archeum vocant, cum quo philoſophorum correſpondet anima vegetatiua, ſeu, plaſtica et Platonicorum τὸ ἐπιθυμητικὸν ſeu concupiſcibile. Cauendum autem eſt, ne hanc animam vegetatiuam faciamus ex mente Cabbaliſtarum materialem, pars enim eſt infima emanationis diuinae in hominem deſcendentis, adeoque non natura, ſed gradu et perfectione a reliquis partibus melioribus et ſubtilioribus differt.

V. Anima ipſa in corpus extenſa, per ſe ſubſiſtens, ſiue potentia quae aſſequitur ſapientiam idearum et ſenſibilium, et in homine ratiocinatur,

r) Port. coelor. diſſ. VI. c. 12. p. 121.

s) Dicunt quidem habitare animam ſuperiorem in inferiore, adeoque huius vinculo cum ſuperiori connecti; ſed hoc nihil ad rhombum facit, nec modum operationis mutuae explicat. Recentiores vero Cabbaliſtae aperte Platonem et Ariſtotelem ſequuntur.

t) loc. cit.

u) pag. 589.

x) Annot. ad LORIIAE tr. de reuol. anim. P. I. c. 1. §. 7. p. 247.

natur, vtens corpore tanquam instrumento, vocatur Ruach. Ita iterum Peripateticis notionibus vsus Cabbalisticas voces explicat IRIRA [y], qui alio loco [z], hanc animam tertium esse dicit inter intellectum et inter formas materiales, in se incorpoream, in corpus tamen extensam, in se indiuisibilem, diuisibilem tamen quoad operationem et subiectam materiam: in se motum habentem, et primo motam, et ita quidem, vt ipsa caussa sit omnis motus aliorum. Etiam hic Peripatetica more suo immiscet IRIRA, vnde eum reliquit KNORRIVS [a], qui per Ruach animam sensitiuam et τὸ θυμικὸν Platonicorum intelligi pronunciat. Nobis veteres Cabbalistas considerantibus Ruach idem videtur esse, quod recentiores philosophi intellectum impurum, animamque cum corpore et in corpus agentem appellant.

VI. Porro in homine etiam datur intellectus specialis communicatus ab intellectu generali et diuino, qui vno momento intelligit omnia simul et semper, et hic dicitur Neschamah, intellectus animae essentialis infusus in eam ab intellectu diuino [b]. Sapere et haec scholam Peripateticam, intellectum passiuum ab actiuo ab extra communicato distinguentem, facile ex comparatione praeceptionum Peripateticarum intelligi potest. In *Pneumatica Cabbalistica* [c] cum posuisset Irira animam naturam mediam, quae ita vnitur cum supernis, vt tamen non negligat infera, sed ad vtraque feratur, sicque ad intellectum abstractum eleuatur, vlt. tamen facultatibus suis inferioribus descendat in materiam et ad formas corporeas, distinguere videtur Neschamah et Chaiah tantum ratione obiecti circa quod versatur. Rectius nobis KNORRIVS [d] pronunciasse videtur, qui Neschamah respondere dicit animae rationali seu potius intellectuali, et Platonicorum τῷ λογικῷ et νῷ, quanquam sine dubio in eo errat, quod Christum *Io. VI, 53.* distinguentem inter carnem, sanguinem et vitam, ad harum trium animarum distinctionem respicere putat [e].

VII. Praeterea in homine datur vnio intellectus istius communicati cum generali et diuino, a quo ille formatus est, perque hanc intelligit, sicut et ipse, perfectissime omnia intelligibilia summa et ima. Et haec vocatur Chaiah [f]. Eam Knorrius definit vitalitatem quandam sublimiorem ab extra homini superuenientem, nec intrinsecus tantum eam penetrantem, sed et extrinsecus eum ambientem: et intellectum a Deo illuminatum esse putat, de quo Christus *Io. VI, 54.* rectene an secus? hoc loco non disputamus. Conuenientiori huc ratione aduocari posset intellectus in Deo, ideas omnes percipiens Mallebranchii, vel νοῦς Platonicorum: optimum autem est, ab omni comparatione abstinere.

VIII. Tan-

y) loc. citat.
z) Pneumat. Cabb. diss. III. c. 4. §. 6. p. 240.
a) Ad Loriiam l. c.
b) Ibid. diss. VI. p. 121.
c) loc. citat.
d) loc. cit.
e) Reiectus ideo BVDDEO l. c. §. 44. p. 6..
f) IRIRA l. c.

VIII. Tandem etiam gradu quinto et vltimo in se habet vnitatem illam, qua similis est caussae suae primae, quae est vnum simplicissimum, cum qua vnita est, sicut punctum lineae, vel radii cum centro circuli, nempe cum principio et fine generalissimo, omnibus entibus intimo. Et haec Iechidah vocatur, qua vnione fit similis caussae suae primae, et cum illa cohaeret et connectitur, vt haec sit illius caput, cor vel centrum, a quo dependeat, et ad quod reducat, quicquid ipsa est, et quicquid continet atque operatur. Hunc intellectum abstractum, ait IRIRA [g], quasi per se conuerti ad caussam primam se superiorem, neglectis penitus inferioribus. Quando autem dicit [h]: intellectum suprema caussa immobili esse posteriorem, sed immobilem tamen et essentia stabilem et permanentem; at non vnum verum multiplicem, quia natura eius consistat ex intellectione et obiectis intelligendi diuersis: animam autem adhuc magis multiplicem esse, quia ipsa natura eius admittat compositionem numericam; apertis verbis in Platonicorum recentiorum castra transit. Qui, licet intimo consanguinitatis nexu Cabbalistas attingant, iisdem parentibus nati, non videntur tamen veteres Cabbalistae tam subtiliter philosophati fuisse, sed Iechida pro ea tantum facultate habuisse, quae ascendere ad Ensoph eique iungi potest. Has enim quinque animas pro conditione quinque mundorum Ensophici, Aziluthici, Briahtici, Iezirahtici et Asiahtici esse dispositas, ex comparatione vtriusque dogmatis clarissime liquet.

IX. Vt mundi illustrantur quinque gradibus lucis et animae supernae, id est Adam Kadmon, pro ratione et natura cuiuslibet mundi, ita et in homine inferiore, qui est typus superioris, hos quinque gradus reperiri necesse est [i]. Multa hic congeri possent ex scriptis Cabbalistarum de quinque istis animae τȣ Adam Kadmon gradibus per lumina cranii, oculorum, aurium, nasi et oris Adami primi emicantibus, et eadem se subordinatione, vt in humana anima ostendentibus, si liceret patientia lectoris istis difficilibus nugis abuti. Qui ergo eiusmodi speculationibus delectatur, Loriianas et Iririanas disceptationes ipse adeat. Hoc vnum notandum est, emanationes animae humanae per quinque gradus istos mundanos fieri, vt et reliquas omnes, mediante Adam Kadmon, quo obseruato, non difficile erit reliqua, abiectis allegoriis ineptis, intelligere et systemati emanatiuo applicare.

X. Vna anima vestit alteram, eiusque est quasi vehiculum. Nephesch est vehiculum Ruach, sicut Ruach est vehiculum Neschamah. Emanatio autem omnium trium est a sephiris superioribus, quae sunt radices omnium radicum. Differunt autem emanatione sua: quia Neschamah emanat ex Binah, Ruach ex Tiphereth, et Nephesch ex Malchuth. Hinc Ruach

g) ll. cc.
h) Pneumat. Cabb. diss. III. c. 4. p. 240.
i) IRIRA port. coelor. l. c.

Ruach est thronus et habitaculum τῦ Ruach, et Ruach habitaculum Neschamae [k]. Haec doctrina Soharica est, de ordine emanationum animae, quo semper deterior vestit meliorem, inferior est thronus et vehiculum superioris. Et haec quidem intelligi ex ordine systematis emanatiui possunt. At quae porro CORDVERO [l] addit, qua ratione sephirae ad constituendas istas animae emanationes concurrant, ea plena sunt nugis inutilibus, quorum sensus, si quis modo verus subest, hic esse debet, quo nobiliorem gradum pars animae tuetur, eo nobiliorem sephiram concurrere; quemadmodum autem sephirae mutuo inter se influxu concurrant, ita etiam esse mutuam inter has partes animae influentiam, vt vna ab altera sustentetur, nutriatur, perficiatur, omnes autem ex supremi fontis emanatione participent. Haec clauis esse debet ad otiosa somnia Soharica intelligenda; nisi haec omnia exiguo tuo damno, lector, ignorare malis.

XI. Ex hac emanationum serie conficitur, constare omnem animam denario [m]. Nempe vestigia sephirothicae decadis intelligit, in anima latentia; ait enim: *Impossibile esse, vllam operationem e summis deriuari, nec tamen complecti totam decadem, tunc enim appareret separatio.* At distinguit tamen inter emanationem animae, quae ex Malchuth, et quae ex parte Metatronis siue serui atque ministri prouenit. In illa enim ob inseparabile decadis sephirothicae vinculum latere omnes sephiras in Malchuth connexas, ait; in animis autem ex Metatrone prouenientibus illam decadem non apparere vllatenus et ratione tantum ad esse concludi, cum in illis Malchuth appareat. Multa hic obscurissime philosophatur CORDVERO [n], eo potissimum fine, vt ostendat, quae emanatio in anima excitanda sit, vt ad gradum superiorem ascendat: et virtutis supernae influxu et illuminatione induatur. Nam hunc enthusiasmum tota respicit psychologia Cabbalistica. Non habuisse autem hos philosophos notiones claras et distinctas, ex confusa tractatione facile posset ostendi, nisi lector ipse palparet, et festinandum esset, vt ex his tandem dumetis emergamus.

XII. Anima consistit etiam ex quatuor elementis superioribus, sicut et corpus ex quatuor elementis consistit: nempe ex aqua, ex parte Chesed, ex igni, ex parte Gebhurah, ex aëre, ex parte Tiphereth, ex terra tenuissima ex Malchuth [o]. Haec apparitio quatuor illorum elementorum in anima magis viget, quam decem sephirarum, donec respectus illi quatuor magis magisque in illis illustrentur, prae reliquis e decade. Ratio huius asserti est, quia in sephiris, quatuor elementa spiritualia refulgent, vt in §. *antecedente* dictum.

XIII. Influxus hic emanationis in animam manifestat se ex Binah in mundo Briahtico, ex Tiphereth in mundo Iezirahtico, ex Malchuth in mundo

k) IRIRA l. c. c. 13. p. 124. CORDVERO l. c. p. 100. T. I. Cabb. denud. P. II.

l) l. c. p. 101. seqq.

m) CORDVERO Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 107.

n) loc. cit.

o) Ibid. p. 109.

mundo Asiahtico. Idem dicunt, expressis, qui influxum hunc ministerio suo dirigunt, angelis ministris, nempe ita manifestare se hunc influxum in throno, Metatrone et Sandalphone p.

XIV. Quaelibet itaque anima oritur ex radice sua et e superis descendit, ita vero, vt vna alteram vestiat. Ita Neschamah prouenit ex parte lucis manifestatae atque vestitae et protensae cum substantia Sephirarum in Briah; Ruach autem est ex luce vestita in Iezirah, et Nephesch ex luce vestita Asiah q.

XV. Praeter has tres animae partes descendit ad hominem et superne demittitur a Sancto, figura quaedam ad typum hominis configurata, et illa in congressu procreatur. Est haec anima ex petra sancta excisa, siue particula illa diuina extra in hominem adueniens. Ante hanc imaginem descendentem hominem non procreari CORDVERO r statuit, aitque imaginem illam parari, antequam exeat in mundum. Haec est anima Chaiah, quae in concubitu homini aduenit. Hac nullum quidem hominem carere ait, verum Israelitis hanc imaginem sanctam esse ait, illisque e loco sancto aduenire, cum aliis, qui cultum habent alienum, imago haec descendat e speciebus illis malignis atque latere impuritatis. Ita superbiam gentis suae prodit, se solam animam ex Deo, reliquas gentes ex malis daemonibus accepisse, stultissime ostentantis s. At et sibi contradicit, et in absurda delabitur. Dixerat enim in antecedentibus, Chaiah esse hominem illum, ad cuius typum Deus hominem primum condidit. Aut itaque Klippoth et maligni genii imago Dei sunt, quod impium est, aut totum humanum genus, ad eius imaginem conditum ex Deo locoque sancto Chaiah accepit, nec soli Israelitae hoc priuilegio gaudent. Reliqua quae affert, omnia manifeste Platonicam scholam eiusque εἴδωλον animae loquuntur, ad notiones Iudaicas translatum, quae satis produnt, hanc psychologiam Cabbalistas in Aegypto didicisse. Simili vero rem illustrat luculento, quod in re satis obscura in lectoris gratiam hic apponemus: Sic se, dicit, habere constitutionem animae, sicut cum aurifex formaturus est fusile quoddam pro arbitrio suo fusurusque argentum in hunc finem; tum sane antequam figuram debitam operi suo conciliet, necesse esse, vt prius locum aliquem effiguret, in quo efformetur figura illa, argento in hunc finem destinato impressa. Animas vero spirituales esse, postquam igitur beneficio concubitus directionem suam adepta fit influentia istis partibus debita, tum notionem quandam quartam hic requiri, iuxta quam istae concrescant, in figuram hominis, quae configuretur in aere horti: typum autem atque modulum illum aereum, in quo effigurentur figurae istarum partium in formam hominis, vocari Zelem, id est imaginem.

p) Ibid. p. 114.
q) Ibid.
r) p. 123.
s) Vid. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. I. p. 1. seqq.

XVI. Nulla eſt animae exiſtentia ante generationem ſuperiorem [t]: poſt iſtam autem generationem nuda nihilominus eſt, nec veſtitur, niſi poſtquam deſcenderit in hortum Eden inferiorem, vbi veſtis ei datur pura ex aëre horti Eden. Atque ſic gradus ſinguli eleuandi aliquando tunc deſcendunt, atque veſtiuntur. Valde hanc de veſtimento animae doctrinam obſcurauere auctores Soharici allegoriis ſuis, quas explicat CORDVERO [u], qui Phariſaicam Iudaeorum opinionis meriti ſuperbiam luculenter deſcribit. Ait enim: *Poſtquam anima hoc in mundo operam dat operibus legis, tum digna fit veſte pulchra, quae vocatur tunica magiſtrorum, eſtque veſtimentum legis et praeceptorum, quibus operam dat in hoc mundo. Hac igitur veſte aſcendere meretur, vt videat faciem Domini exercituum, regemque et patrem ſuum. Antequam enim hunc in mundum veniat, nuda eſt, et ex hoc mundo egreſſa progredi ad regem nequit, niſi veſtita veſtibus legis et praeceptorum. Veſtis enim aërea Paradiſi ſimplex admodum eſt, et alba tantum omni decore vacua: debebat autem eſſe byſſina et purpurea, quae ſunt veſtes decoris, nimirum ſpirituales ex praeceptis conſtantes, quae ſunt tenuia et ſpiritualia, vt ita in illis admoueri poſſet altari per ſacerdotem magnum* [x]. Tolle allegoriam, et habebis Pelagianiſmum Phariſaicum inter Cabbaliſtas quoque triumphantem, quamuis e ſterco-re gentili prorepentem.

XVII. Quia inferiora ſunt habitaculum ſuperiorum, vt dictum, ideo ſuperiores inferioribus adhaerere deſiderant. Nam quemadmodum cauſſatum deſiderat aſcendere ad cauſſam ſuam, ſic etiam cauſſa deſiderat, vt cauſſatum prope ad ipſam accedat. Et in hoc conſiſtit connexio mundorum. Quod ſi enim cauſſa aſcendere, et cauſſatum deſcendere ſtuderet, nihil in mundo ſubſiſteret. Hoc ex ſyſtemate emanatiuo neceſſario ſequitur [y]: omnes enim emanationum gradus a ſupremo ad infima explicantur, et omnia inter ſe vniuntur. Hinc eſt concatenatio emanationum ex mundo Aziluthico in Briahticum, ex hoc in Iezirahticum, et ex eo in Aſiahticum, et vice verſa.

XVIII. Sic etiam anima habet concatenationes cauſſae et cauſſati et corpus vehiculum eius ei eſt ſimile in omnibus partibus eius, quae ſunt CCXLVIII membra et CCCLXV venae, quae omnes concatenationem cum influxu ſephirarum habent. Miram hic nobis anatomiam corporis metaphyſicam et Cabbaliſticam vendit CORDVERO [z], quae luculentiſſimo exemplo eſſe poteſt, ad quas pueriles nugas otioſa Cabbaliſtarum ingenia excurrerint; et quam parum ſani, vel lucidi in eorum cerebro fuerit, ſed quod totam eorum philoſophiam manu quaſi duxerit imaginationis delirium. Rem ipſam malumus legi in compilatione Knorriana, quam hoc loco lectorem morari.

XIX.

t) Et tamen praeexiſtentiam animarum in Adamo creatarum ponunt. Verum haud inſolens, Cabbaliſtas ſuorum dogmatum obliuiſci, ſibique contradicere.

u) l. c. c. 5. p. 129. vbi verba Soharica affert.

x) Conf. Cel. WACHTERVS Spinoziſm. Iud. P. II. p. 239.

y) Ibid. c. 8. p. 139. ſeq.

z) Ibid.

XIX. Spiritus vitalis non ex superiori altiorique emanauit loco, sed natus est in ipso corpore e subtili quadam materia, in quantum nimirum illa attenuari potest. In hoc vitali spiritu residet Nephesch, et in Nephesch Ruach, et in Ruach Neschamah [a].

XX. Quodlibet opus intentione opus habet, et quo maior est intentio hominis, eo maior fit spiritualitas eius. Cum igitur quis copulatur cum socia sua perfecta intentione ad vnionem sponsi cum sponsa directa, qua mediante in se deriuare possit animam aliquam de sanctitate, tunc sane destinatur semini eius anima quaedam de animabus sanctis, praesertim si praemiserit preces debitas, vbi intentio duplicatur. Ex illo enim opere tunc corpus aliquod prodit et gutta idonea pro anima sancta. Desiderata itaque haec intentio est gutta illa, quam eleuat angelus ille praefectus huic negotio. Multa hic cumulat CORDVERO [b] acumine recutiti philosophi digna, quae maxime huc spectant, per intentionem sanctam et cupiditatem eo fine coeundi, vt anima pura prodeat, immitti cum semine sanctam animam. Ex quo patet, intellexisse Cabbalistas mysterium illud conciliandi inter se problemata toto coelo diuersa de animae origine per traducem et per creationem. Hoc enim supposito potest homo gignere animam, licet superne immittatur [c]. Ex eadem ratione elucescere putat, quare licitum sit coire cum grauida et lactante, quod nempe, si ad generationem corpoream non conducat talis concubitus, ad spiritualem tamen conducat, quoniam ob bonam intentionem talium coniugum vniuntur sponsus et sponsa in diuinitate, sicut per cetera opera. En vero acumina Cabbalistica!

XXI. Spiritus vitalis ille in homine permanet, etiam somni tempore, cum ab homine aufertur Nephesch eius, vt rationem reddat, coram creatore suo. Atque tum spiritus ille vitalis interea oeconomiam conseruat humanam [d].

XXII. Anima iustorum est supra mundum Iezirahticum, adeoque angeli inferioris gradus caussata sunt, et ipsa posita est supra omnes angelorum mansiones, et delectatur splendore superno deliciisque summis, nempe luce Domini benedicti, quae omnes mundos illustrat. E contrario vero angeli aliquid hauriunt influentiae a iustis [e]. Adeo superbia tumet gens Iudaica, vt animam suam super angelos ponat, et sedem in mundo Briahtico, immo Aziluthico figat: eo quod ex primo emanationum ordine nempe Aziluthicis excisam eam putat. Quam Iudaeorum insaniam Rabbinorum testimoniis probat EISENMENGERVS [f], exemplo vero suo illustrat recutitus apostata R. MOSES GERMANVS [g]. Hanc

 vero

a) Ibid. p. 142.
b) pag. 143.
c) Ita enim in Sohar referente CORDVERO l. c. p. 144. traditur, hominem amore flagrantem erga coniugem suam immittere in ipsam radium quendam de spiritu suo, et spiritum illum persistere in corpore eius et incrustari, et hac gutta spirituali animam superne demissam vestiri.
d) Ibid. p. 145.
e) Ibid. p. 102.
f) l. c. p. 9. 10.
g) Apud WACHTER. Spinoz. Iud. P. I. p. 93.

vero dignitatem tantum animae vindicant: corpus animi siue vehiculum angeli praestantius esse corpore humano, non negant.

XXIII. Quamuis sint quidam, qui sunt domini arcanorum legis, id est, qui in lege diuina eiusque mysteriis student, quique arcanis decisionum, expositionum allegoricarum, atque iudicialium traditionum et ceremoniarum secundum sensum literalem inuigilant: non digni tamen illi sunt tali animae excellentia, nisi pertingant ad mysteria sephirothica, quae sunt arcanum diuinitatis, atque isti vocantur Domini metrorum, animamque accipiunt ex Malchuth, non ex Metatrone [h]. Prodit se hic fanaticismus philosophiae Cabbalisticae, quae in contemplatione intelligibilium, id est emanationum, summam dignitatem quaerit atque felicitatem [i].

XXIV. Post mortem non mox redeunt partes animae humanae ad scaturigines suas; sed mansio Nephesch est in sepulchro, et mansio Ruach in horto inferiore, Neschamah autem mansio in horto superiore, in quo viuit in fasciculo viuentium [k]. Multa hic ineptiunt Iudaei, vt ex dictis sectione supra et ex EISENMENGERO [l] videri potest. Vestem autem Nephesch vadere, dicunt, et circumuolitare in mundo, in Sabbatho autem et singulis neomeniis vadere et aduniri τῷ Ruach in horto terreno, qui est inter cortinam pretiosam, vt ab illo discat atque cognoscat, quae deinde circumuolitans manifestet in mundo. Ita disciplina praecepit Lochaidis, quem nugatores reliqui sequuntur. Alia huius generis dabit CORDVERO [m].

XXV. Redit tamen quaelibet anima post mortem tandem ad scaturiginem suam atque radicem, sed non ad superiorem eamque, ex qua emanarunt, nempe mundum Aziluthicum, sed eam, qua vestiuntur; vestis autem Aziluth est Briah, et Briae Iezirah, et Iezirae Asiah. Vnde necessario Neschamah Aziluthica vestem aliquam habere debet, quae est Neschamah Briahtica [n]. Multa hac de re edisserunt libri Sohartici eorumque additamenta siue *Tykkunim*: quae omnia eo redeunt: cum nulla anima superior sit, quae non ab inferiore certa quasi forma modificetur et contineatur, ideo non posse reditum ad superiora fieri alio loco, quam vbi haec modificatio facta est.

XXVI. Praeter has tres partes adhuc duae aliae dantur, qui sunt angeli illi comitantes hominem in custodiam eius: hi emanarunt cum emanatione animae eius, vnus a dexteris, et alter a sinistris. Si dignum se praebet, isti custodiunt ipsum: sin minus, accusant ipsum. Illud figmentum bonum et malum est [o]. Vetus opinio, ex Aegypto forte profecta, certe barbaricae philosophiae adscribenda, quae omnem fere terrarum orbem postea peragrauit, vt erudite demonstrauit COTELERIVS [p].

XXVII.

h) Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. l. c. p. 106.

i) Etiam hoc ab Orientalibus et Alexandrinis didicerunt.

k) Ibid. c. 2. p. 110. seqq.

l) l. c. p. 20. c. 5. p. 318. seqq.

m) Ibid. p. 112.

n) Ibid. p. 112.

o) Ibid. p. 110.

p) Ad HERMAE past. L. I. m. VI. p. 87. ed. Fabric.

XXVII. Quemadmodum gradum anima consequitur, prout operam legi dat in hoc mundo, ita anima coram facie Dei ex corpore discedens comparere non potest, nisi vestita sit vestibus legis et praeceptorum [q].

XXVIII. Vt Zelem, sicut supra dictum, ante conformationem hominis aduenit, ita abscedit ante mortem die trigesima, et contemplatur locum suum [r].

XXIX. In Adamo omnes iam praeextiterunt animae, quas simul in eo creauit Deus. Multa de hac quoque praeexistentia tradunt Cabbalistae, maxime LORIIA [s], qui tamen de animabus tantum Israelitarum est intelligendus, vt ex testimoniis Rabbinicis ab EISENMENGERO [t] collectis disci potest.

XXX. Adam Belial, id est cortices, maliue daemones dominati sunt in Adamum sanctum, quae erant animae Adami protoplastae, easque superinduerunt et occultarunt intra se ipsos, suo commodo, vt, quoniam in homine est aliquid ex Schechinah, ipsi vitam inde acciperent, et nutrimentum; hinc manibus pedibusque contendunt, vt ad peccandum alliciant hominem, quo anima eius ipsis subiiciatur, et intra ipsos abscedat, ipsique hac ratione vitam, alimenta et tranquillitatem sortiantur.

XXXI. Impossibile tamen est, animam Israeliticam, cum sancta sit, etiamsi peccauerit, et subter cortices abscesserit, penitus expelli, cum ne minima quidem scintilla sanctitatis dispelli queat. Opera itaque danda est homini, vt extrahat animam ex corticibus, ad quod preces tempore copulae maritalis et prolificationis, tum opera iustitiae requiruntur, quae hominem ab isto malo separant, sed non plene, id enim in die mortis demum fiet; tunc enim putrescit malum intra terrae puluerem, tolliturque ab eo et discedit [u].

XXXII. Quaedam animae veniunt in mundum per mysterium embryonatus, quaedam per mysterium reuolutionis, prius Ibbur, posterius Gilgul vocatur; omnes autem ideo in mundum veniunt, vt restituant separentque bonum a malo.

XXXIII. Reuolutio, quae Gilgul dicitur, est, cum infans quidam de vtero matris prodit, in corpus illud subintrat anima quaedam, eademque tolerare cogitur omnes illos dolores atque miserias, quaecunque superuenerint eidem corpori, ex quo prodiit in auram mundanam, vsque ad mortem eius. Ita vt penes illam non sit abhinc exire, vsque ad diem mortis. Huius μετεμψυχώσεως explicationem superiori sectione iam dedimus. Cuncta vero ordine systematico complexus est LORIIA [x].

XXXIV. Embryonatus siue Ibbur est, si anima quaedam in hunc mundum venit, in hominem iam in hunc mundum natum, atque adultum; tunc enim iste homo similis fit foeminae praegnanti, quae embryonem

q) Ibid. pag. 129.
r) Ibid. p. 125.
s) LORIIA de reuol. anim. c. II. p. 252. seqq. R. MEN. BEN ISRAEL Nischmath Chaiim f. 70. column. 2.
t) l. c. c. I. p. 11.
u) LORIIA l. c.
x) l. c. c. V. §. I. p. 263. seqq.

nem in vtero gerit. Id non poteſt fieri, niſi alter ille iam annos natus fuerit tredecim et vltra, quia ex eo tempore vir reputatur, qui obligatur obſeruare praecepta: tunc ergo eidem aduenit anima altera, vt eundem adiuuet et iuſtum reddat [y]. Fundamentum inſanientis hypotheſis ſtolidi philoſophi quaerunt in loco *Deut. III, 26.* Cabbaliſtice expoſito.

XXXV. Duplex autem eſt embryonatus: primo, cum anima illa, quae de nouo impraegnat hominem iſtum, ipſa hoc caſu indiget, quia ipſi deeſt aliquod praeceptum, quod non obſeruauit in reuolutione praeterita: deinde quando ideo in hominem venit, vt opituletur ei, eumque iuſtificet et gubernet, ipſa vero embryo facta nullum patitur defectum. In priori caſu extenditur per totum corpus hominis et omnes perfert dolores: in poſteriori vero nullas miſerias tolerat, vnde nec tempus habet definitum, quo egredi debeat, ſed quod melior euadit homo, eo arctius fortiusque cum eo vnitur. Hac ratione animas parentum liberos ingredi Rabbini delirant [z].

XXXVI. Reuolutionum variae dantur cauſſae, e. g. vel ad vitium exuendum et reſarciendum, vel ad praeceptum antea vel neglectum vel occaſione implendi deſtitutum obſeruandum et perficiendum, vel ad iuuandos alios, vel vt accipiant meritam vxorem, quam in priore reuolutione non acceperant.

XXXVII. Poſſibile eſt, vt reuoluantur ſimul duae vel tres ſcintillae in corpore vno, quod tamen fieri nequit, niſi hae reuolutae omnes ſint de vna radice animae, et de DCXIII ſcintillis illius radicis. Plures autem animas, quam quatuor, in vno corpore reperire impoſſibile. Multa huius generis ineptit Apella inſaniens [a], quae ſomniis febricitantium ſimiliora ſunt, quam φιλοσοφουμένοις virorum prudentium.

XXXVIII. Ordo reuolutionis pergit ab imo ad ſummum, ex vno gradu ad alterum, et a mundo Aſiahtico ad Iezirahticum, et ſic porro vsque ad ſingularitatem emanatiuam. Vilius enim praecedit, et quo quis euadit iuſtior, eo eleuatur altius. Tenetur autem homo perficere atque reſtituere omnes ſpecies, nempe animam ex mundo factiuo, ſpiritum ex formatiuo, mentem ex creatiuo: qui tres hos gradus perfecit, non amplius peccabit. Iſtae igitur tres ſpecies debent reuolui, donec reſtituantur, et ſi prima reuolutione non reſtaurantur, ter redeundum eſt. Id probat Loriia [b] ex *Iob. XXXIII, 29.* Lucem haec capiunt ex iis, quae *ſectione antecedente* iam de hac migratione et reuolutione diximus, qua purgari credunt animas, ſemperque magis extrahi corticibus iſtis malignis, quibus per peccatum protoplaſtorum erant implicatae, donec purae aſcendere ad radices ſuas queant. Ex quo paralleliſmus philoſophiae Orientalis et Alexandrinae cum Cabbaliſtica cognoſci poteſt, quae eundem in modum praeceperunt.

XXXIX

y) Citati Eisenmenger. l. c. p. 81. ſeqq.
z) Conf. Eisenmenger. l. c. p. 88. ſeqq.
a) pag. 265. ſeqq.
b) c. VI. p. 269.

XXXIX. Impio autem, in quem dominium habet ignis gehennae, ita vt intret in eum, ibique absumantur delicta eius, melius est in gehenna pati, quam venire in reuolutiones plures, quoniam singulis vicibus cumularet peccata super transgressiones priores. Hinc statim post trinam reuolutionem gehennae committitur [c].

XL. Pro iustis vero discipulisque sapientum elegit Benedictus potius multas reuolutiones prae poena infernali, quantusque est numerus transgressionum, tantus reuolutionum eorumque temporis diuturnitas: qua etiam plura opera iusta acquirunt et iustiores euadunt.

§. XI. Verum maturandus tandem exitus ex hoc labyrintho, emergendumque ex dumetis philosophiae Cabbalisticae. Pauca itaque de quinquaginta portis prudentiae, et triginta duabus semitis sapientiae dictis subiungimus. Hae enim portae atque semitae inter Cabbalistas valde commendantur. Originem sine dubio acceperunt ab auctore libri *Iezirah*, qui in semitas XXXII totam introductionem suam in doctrinam sephirothicam distribuit. Dabimus paucis recensionem mysterii, vt videat lector, quam sapientiam gens Iudaea Abrahamo patriarchae tribuerit. *Semitae sapientiae et portae prudentiae.*

Sem. I. Vocatur intelligentia admirabilis, vel abscondita, siue corona summa, est enim lumen dans intelligere primordialitatem sine principio et est gloria prima, nulla creaturarum valet assequi essentiam eius.

Sem II. Est intelligentia illuminans, quae est corona creationis et splendor vnitatis maxime aequalis, quae super omne caput est exaltata.

Sem. III. Vocatur intelligentia sanctificans; et illa est basis et fundamentum sapientiae primordialis, quae vocatur artifex fidei.

Sem. IV. Vocatur intelligentia metalis seu receptacularis, quod in eam tanquam metam ex superioribus intelligentiis delatae, ab ea emanant omnes virtutes spirituales, qua emanant vna ab altera virtute emanatiui primordialis coronae.

Sem. V. Vocatur intelligentia radicatiua, quod illa est ipsa vnitas maxime aequalis, quae coadunat se cum Binah, siue intelligentia, quae emanat e penetralibus sapientiae primordialis.

Sem. VI. Vocatur intelligentia influentiae mediantis, quod in eo multiplicantur influxus emanationum.

Sem. VII. Vocatur intelligentia recondita, quod illa est splendor refulgens in omnes virtutes intellectuales, quae oculis intellectus et fidei contemplatione perspiciuntur.

Sem. VIII. Vocatur intelligentia absoluta seu perfecta, quod illa est apparatus primordialitatis, quae non habet radicem, cui inhaereat, nisi in penetralibus magnificentiae, quae emanant de propria sui ipsius subsistentia.

Sem. IX. Vocatur intelligentia munda, quod mundat sephiras et probat et emendat exscissionem imaginis earum.

Sem. X.

c) pag. 271.

nem in vtero gerit. Id non poteſt fieri, niſi alter ille iam annos natus fuerit tredecim et vltra, quia ex eo tempore vir reputatur, qui obligatur obſeruare praecepta: tunc ergo eidem aduenit anima altera, vt eundem adiuuet et iuſtum reddat [y]. Fundamentum inſanientis hypotheſis ſtolidi philoſophi quaerunt in loco *Deut. III, 26.* Cabbaliſtice expoſito.

XXXV. Duplex autem eſt embryonatus: primo, cum anima illa, quae de nouo impraegnat hominem iſtum, ipſa hoc caſu indiget, quia ipſi deeſt aliquod praeceptum, quod non obſeruauit in reuolutione praeterita: deinde quando ideo in hominem venit, vt opituletur ei, eumque iuſtificet et gubernet, ipſa vero embryo facta nullum patitur defectum. In priori caſu extenditur per totum corpus hominis et omnes perfert dolores: in poſteriori vero nullas miſerias tolerat, vnde nec tempus habet definitum, quo egredi debeat, ſed quod melior euadit homo, eo arctius fortiusque cum eo vnitur. Hac ratione animas parentum liberos ingredi Rabbini delirant [z].

XXXVI. Reuolutionum variae dantur cauſſae, e. g. vel ad vitium exuendum et reſarciendum, vel ad praeceptum antea vel neglectum vel occaſione implendi deſtitutum obſeruandum et perficiendum, vel ad iuuandos alios, vel vt accipiant meritam vxorem, quam in priore reuolutione non acceperant.

XXXVII. Poſſibile eſt, vt reuoluantur ſimul duae vel tres ſcintillae in corpore vno, quod tamen fieri nequit, niſi hae reuolutae omnes ſint de vna radice animae, et de DCXIII ſcintillis illius radicis. Plures autem animas, quam quatuor, in vno corpore reperire impoſſibile. Multa huius generis ineptit Apella inſaniens [a], quae ſomniis febricitantium ſimiliora ſunt, quam φιλοσοφȣμένοις virorum prudentium.

XXXVIII. Ordo reuolutionis pergit ab imo ad ſummum, ex vno gradu ad alterum, et a mundo Aſiahtico ad Iezirahticum, et ſic porro vsque ad ſingularitatem emanatiuam. Vilius enim praecedit, et quo quis euadit iuſtior, eo eleuatur altius. Tenetur autem homo perficere atque reſtituere omnes ſpecies, nempe animam ex mundo factiuo, ſpiritum ex formatiuo, mentem ex creatiuo: qui tres hos gradus perfecit, non amplius peccabit. Iſtae igitur tres ſpecies debent reuolui, donec reſtituantur, et ſi prima reuolutione non reſtaurantur, ter redeundum eſt. Id probat Loriia [b] ex *Iob. XXXIII, 29.* Lucem haec capiunt ex iis, quae *ſectione antecedente* iam de hac migratione et reuolutione diximus, qua purgari credunt animas, ſemperque magis extrahi corticibus iſtis malignis, quibus per peccatum protoplaſtorum erant implicatae, donec purae aſcendere ad radices ſuas queant. Ex quo paralleliſmus philoſophiae Orientalis et Alexandrinae cum Cabbaliſtica cognoſci poteſt, quae eundem in modum praeceperunt.

XXXIX

y) Citati Eisenmenger. l. c. p. 81. ſeqq.
z) Conf. Eisenmenger. l. c. p. 88. ſeqq.
a) pag. 265. ſeqq.
b) c. VI. p. 269.

XXXIX. Impio autem, in quem dominium habet ignis gehennae, ita vt intret in eum, ibique absumantur delicta eius, melius est in gehenna pati, quam venire in reuolutiones plures, quoniam singulis vicibus cumularet peccata super transgressiones priores. Hinc statim post trinam reuolutionem gehennae committitur [c].

XL. Pro iustis vero discipulisque sapientum elegit Benedictus potius multas reuolutiones prae poena infernali, quantusque est numerus transgressionum, tantus reuolutionum eorumque temporis diuturnitas: qua etiam plura opera iusta acquirunt et iustiores euadunt.

§. XI. Verum maturandus tandem exitus ex hoc labyrintho, emergendumque ex dumetis philosophiae Cabbalisticae. Pauca itaque de quinquaginta portis prudentiae, et triginta duabus semitis sapientiae dictis subiungimus. Hae enim portae atque semitae inter Cabbalistas valde commendantur. Originem sine dubio acceperunt ab auctore libri *Iezirah*, qui in semitas XXXII totam introductionem suam in doctrinam sephirothicam distribuit. Dabimus paucis recensionem mysterii, vt videat lector, quam sapientiam gens Iudaea Abrahamo patriarchae tribuerit. *Semitae sapientiae et portae prudentiae.*

Sem. I. Vocatur intelligentia admirabilis, vel abscondita, siue corona summa, est enim lumen dans intelligere primordialitatem sine principio et est gloria prima, nulla creaturarum valet assequi essentiam eius.

Sem II. Est intelligentia illuminans, quae est corona creationis et splendor vnitatis maxime aequalis, quae super omne caput est exaltata.

Sem. III. Vocatur intelligentia sanctificans; et illa est basis et fundamentum sapientiae primordialis, quae vocatur artifex fidei.

Sem. IV. Vocatur intelligentia metalis seu receptacularis, quod in eam tanquam metam ex superioribus intelligentiis delatae, ab ea emanant omnes virtutes spirituales, qua emanant vna ab altera virtute emanatiui primordialis coronae.

Sem. V. Vocatur intelligentia radicatiua, quod illa est ipsa vnitas maxime aequalis, quae coadunat se cum Binah, siue intelligentia, quae emanat e penetralibus sapientiae primordialis.

Sem. VI. Vocatur intelligentia influentiae mediantis, quod in eo multiplicantur influxus emanationum.

Sem. VII. Vocatur intelligentia recondita, quod illa est splendor refulgens in omnes virtutes intellectuales, quae oculis intellectus et fidei contemplatione perspiciuntur.

Sem. VIII. Vocatur intelligentia absoluta seu perfecta, quod illa est apparatus primordialitatis, quae non habet radicem, cui inhaereat, nisi in penetralibus magnificentiae, quae emanant de propria sui ipsius subsistentia.

Sem. IX. Vocatur intelligentia munda, quod mundat sephiras et probat et emendat exscissionem imaginis earum.

Sem. X.

c) pag. 271.

Sem. X. Vocatur intelligentia resplendens, quod illa exaltata est super omne caput, et sedet in throno Binah, et illuminat fulgorem omnium luminarium.

Sem. XI. Vocatur intelligentia fulgida, quod illa est ipsa cortina, quae ordinata est iuxta ordinem dispositionis.

Sem. XII. Vocatur intelligentia claritatis, quod illa est species magnificentiae, et locus, de quo oritur visio videntium in apparitione.

Sem. XIII. Vocatur intelligentia inducens vnitatem, quod illa est ipsa substantia gloriae, et perficit veritatem singulorum spiritualium.

Sem. XIV. Vocatur intelligentia illuminans, quod est Chasmal, qui est institutor arcanorum et fundamentorum sanctitatis et apparatus eorum.

Sem. XV. Vocatur intelligentia constituens, quod constituit creationem in caligine munda.

Sem. XVI. Vocatur intelligentia triumphalis vel aeterna, quod illa est voluptas gloriae, infra quam nulla alia gloria est, et vocatur paradisus voluptatis, qui paratur piis.

Sem. XVII. Vocatur intelligentia dispositiua, quae aptat piis fidelitatem, vt per eam induantur spiritu sancto.

Sem. XVIII. Vocatur domus influentiae, quod scrutantes ex ea trahunt arcanos et abditos sensus.

Sem. XIX. Vocatur intelligentia omnium actiuitatum spiritualium, propter affluentiam, quae diffunditur in eam de benedictione altissima et gloria excelsa.

Sem. XX. Vocatur intelligentia voluntatis, quod illa est apparatus omnium et singulorum creatorum.

Sem. XXI. Vocatur intelligentia complacentiae quaesiti, quod illa accipit influentiam diuinam, vt influat de benedictione eius in omnia et singula existentia.

Sem. XXII. Vocatur intelligentia fidelis, quod in ea augentur virtutes spirituales, vt prope adsint omnibus habitantibus sub vmbra eius.

Sem. XXIII. Vocatur intelligentia stabilita, quod illa est virtus consistentiae omnibus numerationibus.

Sem. XXIV. Vocatur intelligentia imaginatiua, quod illa dat similitudinem omnibus similitudinibus, quae iuxta similitudines suas in decoribus sibi conuenientibus creatae sunt.

Sem. XXV. Vocatur intelligentia tentatoria seu probatoria, quod illa est tentatio primaria, qua tentat creator omnes pios.

Sem. XXVI. Vocatur intelligentia renouans, quod Deus sanctus renouat per illam omnia noua in creatione mundi.

Sem. XXVII. Vocatur intelligentia concitatiua, eo quod de ea est creatus intellectus omnium creatorum sub orbe supremo, et concitatio siue motus eorum.

Sem. XXVIII

Sem. XXVIII. Vocatur intelligentia naturalis, quod per illam consummata et perfecta est natura omnis existentis sub orbe solis in perfectione.

Sem. XXIX. Vocatur intelligentia corporalis, quod illa format omne corpus quod corporatur sub apparatu omnium orbium, et incrementum eorum.

Sem. XXX. Vocatur intelligentia collectiua, quod colligunt ex ea astrologi iudicio stellarum et signorum coelestium speculationes suas.

Sem. XXXI. Vocatur intelligentia perpetua, quod ducit motum solis et lunae iuxta constitutionem eorum in orbe sibi conueniente.

Sem. XXXII. Vocatur intelligentia adminicularis, eo quod dirigit seu concurrit ad omnes operationes septem planetarum et ad partes eorum.

Haec illa sapientia est, quae introductionis loco libro *Iezirah* praefixa est. Quam constare totam notionibus abstractis, vagis et incertis, ex ipsis definitionibus patet; vnde mirandum non est, Cabbalistas in harum semitarum explicatione inter se valde dissentire. Illud tamen dubitandum non esse videtur, exhibere nobis has semitas certas classes, ordinesque metaphysicos, quibus consideratio sephirarum institui potest, et quibus affectiones, modi, gradus et combinationes sephirarum tum inter se, tum ratione mundorum, quibus influxum praebent, commensurari et considerari possunt, et intellectus hominis instrui potest, vt in his semitis ad cognitionem summae caussae perueniat. Huc enim omnes commentatorum meditationes collineant, praecipue R. ABRAHAM BEN DIOR, qui tamen et ipse commentario eget, et luce, et cuius tenebras RITTANGELIVS nondum discussit. Vterque commentator etiam aliena Cabbalisticis immiscuit, et ראב"ד quidem Peripatetica, Rittangelius Christiana. Merentur vero hae semitae cum Pythagoricis numerorum contemplationibus eorumque nominibus comparari: ex eo enim intelligi potest, vnde has delicias metaphysicas Cabbalistae acceperint. Idem de quinquaginta portis prudentiae iudicandum esse videtur. Portas enim apud Iudaeos significare introductiones, distributiones et capitula, linguae Hebraeae peritos non latet, vt obseruauerunt ED. POCOCKIVS [d], et IO. BVXTORFIVS [e]. Quomodo vero has portas Cabbalistae distinxerint, de eo variant interpretes. Et REVCHLINVS [f] quidem earum catalogum dedit, quem B. BVDDEVS [g] repetiit; sed valde timemus, vt menti et systemati Cabbalistarum sit conformis, et non profectus sit ex Reuchlini ingenio. Aliter doctissimus BASNAGIVS [h], qui eas diuidit in quinque portas portarum, hasque singulas in portas decem, primamque agere putat de materia prima, de chao, de vacuo, de elementis, de aquis supracoelestibus; secundam de mineralibus, floribus, succis, maribus, lacubus, flumi-

d) Praef. ad Maim. port. Mosis.

e) Bibl. Rabb. p. 422. Eandem opinionem tuentur BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 14. §. 17. p. 358. et BVDDEVS Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 382. seqq.

f) De arte Cabb. L. III. p. 693. seqq. Coll. Pistor.

g) loc. cit.

h) l. c. §. 18. p. 360.

fluminibus, plantis, feminibus, reptilibus, auibus etc. tertiam de creatione hominis, eius sensibus, anima et facultatibus eius, de homine angelico, coelesti et diuino etc. quartam de planetis, firmamento, primo mobili et coelo empyreo; quintam de nouem angelorum ordinibus; vltimam vero non esse apertam, cum Moses tantum per quadraginta et nouem transierit [i]. Sed haec quoque recentiorum ingenio, Peripateticam physicam secuto debentur, et vel hoc nomine improbanda sunt, quod physicas nobis classes, non vero metaphysicas exhibent; cum tamen tota philosophia Cabbalistica metaphysica sit [k]. Quaecunque vero earum significatio sit, illud dubio caret, semitas has portasque maiorem prudentiam atque sapientiam non promittere, quam repositoria Lullii, et vtrumque hoc distributionis genus in eundem censum referendum esse. Per has itaque portas et semitas tandem ex hoc labyrintho philosophiae Cabbalisticae, spinarum pertaesi et spectra lemuresque horrescentes propere aufugimus.

Iudicia eruditorum varia de vsu pretioque Cabbalae ponendo.

§. XII. Antequam vero philosophiae Iudaicae, maxime Cabbalisticae, considerationem relinquimus, quaedam etiam de dignitate vsuque Cabbalae dicenda sunt, lectorque instruendus est, vt inter tot virorum doctorum de ea re concertationes tantumque dissensum ipse iudicare, et quid philosophiae incrementis inde promittendum sit, vel quid detrimenti inde acceperit, quaque ratione difficilis haec metaphysica in vsum quendam conuerti queat, discat. Audiemus vero viros doctos sententiam dicentes, et iudicium modeste interponemus. Et inter Iudaeos quidem philosophiae Cabbalisticae tantam existimationem esse, vt eam vulgo inuideant, ideoque non arcanissimam tantum seruent, sed et symbolis obscurissimis tegant, statuentes neminem ad summam felicitatem peruenire eiusque supremo gradu potiri posse, licet in legis studio literali sit perfectissimus, nisi etiam mysticam hanc doctrinam teneat, in antecedentibus luculentis eorum testimoniis confecimus. Tantaque est apud ipsos huius artis veneratio, vt eam vulgatam graues et atroces poenas sequi statuant, et sic poenam illustrem Knorrium luisse dixerint [l]. Fatendum tamen, dari inter Iudaeos quosdam, qui futilitatem studii Cabbalistici agnouerint et reiecerint, quos dum refutat R. NAPHTHALI HIRTZ [m], non diffitetur, esse inter contribules suos, qui improbent, inquiri in sensus legis arcaniores, obtrudique hominibus dogmata sublimiora captuque difficillima, quibus melioris et facilioris philosophiae studium impediatur, praecipue cum facile in Deum peccari sicque periculum contrahi queat maximum. Immo R. Mardochaeum Concors contra artem Cabbalisticam et in specie contra doctrinam sephirothicam scripsisse, at prohibitum a suis

i) Conf. ANG. BVRGONOV. de Cabb. dogmat. p. 854. Coll. Pist.

k) Conf. MORHOF. Polyhist. T. I. c. 7. p. 396.

l) Vid. ipse KNORRIVS praefat. ad Tom. II Cabb. denud. p. 19.

m) In praef. ad vallem regiam, conf. WOLF Biblioth. Hebr. P. II. L. VII. c. 3. §. 1. p. 1230.

a suis fuisse, ne hanc commentationem ederet, referunt IVLIVS BARTOLOCCIVS [n], et I. C. WOLFIVS [o]. Inter Christianos vero de Cabbalae dignitate, praestantia et vsu in opiniones discessum est toto coelo inter se distantes. Et mature quidem post restauratas literas elegantiores fuisse viros doctos, qui de diuina origine Cabbalae persuasi, latere in ea pleraque Christianae religionis mysteria, exque illa contra Iudaeos et infideles alios pulchre posse demonstrari, crediderint, supra Io. Pici Mirandulli, Io. Reuchlini, Archangeli Burgonouensis, Pauli Ricii aliorumque exemplis probauimus. Sed et hoc supra monuimus, inuentos esse alios, qui non quidem negauerint, esse in Cabbalistica philosophia impura, falsa, impia multa non ex limpidis Israelis fontibus, sed ex lacunis gentilis philosophiae hausta; ast inueniri tamen sub allegoriis symbolisque philosophiae Cabbalisticae, a recentioribus eius interpretibus in peruersos et heterodoxos sensus raptis vestigia pristinae veritatis per traditionem ad Christianos ab Israelitis et Iudaeis, arcana methodo illam seruantibus translatae, et praecipue rudera luculenta mysteriorum de SS. Trinitate, de Messia eiusque incarnatione, de mediatore inter Deum et regnum eius, et de varia oeconomia gratiae et ob eam caussam respexisse ipsum sanctissimum orbis redemtorem et discipulos eius in sermonibus scriptisque suis ad hanc Cabbalam puriorem. Ex quo hunc praecipue Cabbalae purioris vsum demonstrant, vt ex ea arcani quidam et latentes sensus Scripturae S. queant referari producique in apricum. Cuius luculenta specimina cum ex opinione virorum doctissimorum Campegii Vitringae et Ioannis Meyeri supra iam attulerimus, his nihil addimus, nisi quod moneamus, virum de omni eruditione, maxime vero de sacris literis immortaliter meritum B. IO. FRANCISCVM BVDDEVM [p], qui huic opinioni tenacius adhaeserat, eam postea non quidem deseruisse, verum ita tamen limitibus arcte conclusisse, vt tantum non totam abiecisse videri possit, certe ab iis, qui hac ratione statuendum esse putant, longe recesserit, et circumspectione longe maiori hunc Cabbalae vsum commendauerit. Alios qui Christiana dogmata ex Cabbala vel demonstrari vel confirmari posse credunt, a Cel. WOLFIO [q] enumeratos tacemus. Nec defuit diligentia quorundam, qui Iudaeos hac ratione ad veram fidem reuocare conati sunt, quod interdum feliciter cessisse, exempla Iudaeorum hac ratione conuersorum probant [r]. Alii tamen longe aliter de Cabbala statuunt, et obscuritate insuperabili, confusione, et ἀταξίᾳ in scriptis Cabbalisticis regnante commoti, omnem eam pro otiosis nugis ingeniorum muscas captantium et cum laruis lemuribusque colluctantium habent, verbaque cassa et sine mente sonos, affanias pueriles notiones vel nihili, vel vagas, allegoricae methodi beneficio

 vendi

n) Bibl. Rabb. T. IV. p. 56.

o) Bibl. Hebr. P. I. p. 798.

p) Vid. differt. de moderamine inculpatae tutelae, quae recusa est ad calcem nouae editionis Introd. in histor. phil. Hebr. conf. quae habet WOLFIVS l. c. §. 5. p. 1237.

q) l. c. conf. B. MARTIN. DIEFENBACH in Iudaeo conuertendo §. 18. p. 93.

r) Conf. IO. WVLLFER. in not. ad Theriac. Iud. p. 66. WOLF. l. c. p. 1240.

vendi sicque pro thesauris carbones exhiberi a Cabbalistis conqueruntur. Hoc fuisse de Cabbala iudicium BVRNETII [s], ex verbis eius supra adductis constat: quamuis fateatur tandem, λείψανα quaedam veteris physicae et metaphysicae Hebraicae ibi latere: eo quod hypothesibus suis, quas Mosi affinxit vir doctus, quaedam affinia in iis esse videret. Fuisse vero in hac quoque sententia Souuerainium, Vorstium, Loescherum aliosque de origine Cabbalae gentili persuasos, ex supra dictis constat [t]. Alii inueniri quidem posse et detegi systema aliquod et significationem quandam atque doctrinam symbolorum et allegoriarum Cabbalisticarum concedunt, at nihil esse in ea, quod vel sacrae reuelationi vel rationi sanae conueniat, cunctaque erroribus magnis ex turbidis gentilium fontibus oriundis et ad enthusiasmum ducentibus plena, totumque systema impium et absurdum esse statuunt, iisque indignantur, qui ex Cabbala sacra dogmata et scripturam S. illustrari explicarique posse contendunt, eo quod putent, dignitati et auctoritati sacrarum paginarum ita valde derogari. Id quod illi potissimum vrserunt, qui improbauerunt [u], quod B. BVDDEVS orationem dominicam ex Cabbalisticis dogmatibus illustrare conatus esset. Hi omnes magna vi pertendunt, parum vtilitatis afferre philosophiam Cabbalisticam ad explicanda oracula sacra, et confirmandam religionem Christianam, eo quod necessario vel mens Cabbalistarum vel scripturae sacrae peruertenda sit [x], miscendaque quadrata rotundis, si id negotii suscipiatur, quod hoc modo feliciter succedere nunquam possit. Longius processerunt alii, qui in systemate Cabbalistico latere semina impietatis, et atheismum prodi, asseruerunt. Quo respexit imprimis HENRICVS MORVS [y]; qui hanc impietatis suspicionem methodo geometrica roborare conatus est. Eundem scopum habuisse initio Cl. WACHTERVM [z], ex eius disputationibus contra Petrum Speeth siue Mosen Germanum patet. Nec alia mens Ven. REIMMANNO [a], cui hoc nomine philosophia Cabbalistica vehementer displicet. Hinc disputatio orta de Spinozismo in Cabbalistica philosophia detecto, deque Atheismo Cabbalistarum, quem tamen negare et pro Cabbalistis apologiam scribere conatus est R. MOSES GERMANVS [b], quemadmodum ab hac infamia liberos Cabbalistas pronunciauit B. IO. IACOBVS SYRBIVS [c], et B. I. FR. BVDDEVS [d]. Qui tamen postremus ita postea suam opinionem mutauit [e], vt

s) Archaeol. philos. L. I. c. 7. p. 363.

t) Conf. laudatos WOLFIO l. c. p. 1242.

u) GOTTL. WERENSDORFIVS et IO. ANDR. SCHMIDIVS peculiaribus dissertationibus. Add. Ven. LOESCHER. praenot. theol. p. 230. EHREGOTT DANIEL COLBERG. Christianism. Platon. Hermet. P. II. c. 14. p. 649. seqq.

x) Prius fecisse Morum, posterius Knorrium, iudicat BVDDEVS l. c. §. 35. p. 255. et in Isag. in histor. theol. lit. p. 137.

y) In fundamentis philosophiae aëtopaedomelisseae.

z) In Spinozismo Iudaico.

a) Hist. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 23. p. 604 seq. §. 34. p. 627. seqq.

b) Libelli titulum habes apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1235. conf. WACHTER. loc. cit. P. I. p. 49. FABRIC. Syllab. script. de V. R. C. c. 13. p. 361. De infelici hoc patriae nostrae tirunno multa notatu digna dabunt WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 813. et M. DIEFENBACH in Iudaeo conuerso p. 128. seqq.

c) In diss. de orig. atheismi p. 22.

d) In diss. de Spinozismo ante Spinozam A. H. P. p. 346.

e) Thes. de ath. et superstit. c. I. §. 6. p. Intr. l. c. p. 388.

vt concederet, recentiores Cabbaliſtas omnino Spinoziſmi ſuſpectos eſſe, eo quod ſyſtema emanatiuum recta via ad atheiſmum ducat, quamuis contra Wachterum tueatur, differre inter ſe ſyſtema Spinoziſticum et Cabbaliſticum: aliter tamen pronunciandum eſſe de Cabbala veteri atque puriori, eamque ab hac culpa prorſus liberandam eſſe. Fluctuat autem BASNAGIVS [f], et alio quidem loco operoſe demonſtrare contendit, Spinozam ſyſtema Cabbaliſticum in ordinem redegiſſe, et ſuam philoſophiam ab his praeceptoribus didiciſſe, noluiſſe autem ambitione ductum fateri, per quos profecerit, nec Iudaeos inuidiam, quam ſibi conflauit, cum eo, fatendo quod ſcrinia Cabbaliſtarum expilauerit, participare voluiſſe: alio vero loco [g] emanationis ſyſtema a Spinoziſtico diſtinguit, cum prius ob emanationem, quae diuinae eſſentiae modificationem certam innuit, hanc ei notam inuſſiſſet. Aliter tamen pro Cabbaliſtis et Spinoza mutata ſententia ſua pronunciauit Cel. WACHTERVS [h]. Is enim non negauit quidem, inter Spinozam et Cabbaliſtas intercedere concordiam, ſed hanc potiſſimum cum Cabbaliſtis hypotheſin de rerum omnium ortu ex Deo adornauiſſe, ex ordine philoſophandi, ex definitione Dei, ex ſuppoſito infinito rerum omnium principio, ex negata creatione materiae, eiusque exiſtentia ſublata, ex admiſſa ſpiritualitate rerum omnium, et euicta inde entitate ad ſolum Deum referenda, ex admiſſo aliquo principiato primo, ex aſſerta rerum omnium vita, ex mundo praedicato infinito, ex duplici reſpectu intellectus diuini interno et externo, ex eſſentia mentis humanae ex Deo deriuata, aliisque philoſophiae Spinoziſticae partibus cum Cabbaliſtica conuenientibus probat, et in vno hoc receſſiſſe a Cabbaliſtis putat, quod non decem, ſed duo tantum attributa poſuerit in Deo, et inanes imaginationis nugas de vacuis, vaſis, vaſculis, canalibus, radiis, punctis, aeonibus, ſpiritibus eorumque membris, coniugiis et his ſimilibus abiecerit: negat autem Spinozam Deum et naturam confundere, eo quod diſtinguat inter naturam naturantem et naturatam, et eos oppugnet, qui naturam Dei ad eſſentiam rerum creatarum ſpectare dicant: tota quoque eius philoſophia hoc praecipue fundamento nitatur: quod Deus et natura nequaquam vnum idemque ſint, neget etiam, Deum eſſe effectuum naturalium cauſſam immediatam. Quibus omnibus poſtquam de vſu Cabbalae eiusque tolerantia in Academiis quaedam monuiſſet, finem tractationi ſuae imponit, contendens, eos praecipitanter nimis de Cabbala iudicare, qui eandem atheiſmum docere perhibent, adeoque neque Spinozam eius culpae reum agi poſſe. Valde diſplicuit celeberrimi viri conatus non BVDDEO [i] tantum τῷ μακαρίτῃ, ſed aliis quoque [k], qui vel magnum

inter

f) l. c. L. IV. c. 7. p. 128. ſeq.

g) c. 8. p. 158. ſeqq.

h) In elucidario Cabbaliſtico c. IV. p. 39.

i) ll. cc.

k) Vid. IAC. STAHLKOPFII diſſ. de Benedicto de Spinoza atheiſmi conuicto, contra auctorem praefationis in illius opera poſthuma, G. Arnoldum et I. G. Wachterum. Gryph. 1707. PAVL. BERGER. in Cabbal. Iud. Chr. detecto p. 42. DIEFENBACH. l. c. Relat. innoc. 1709. p. 417. DETL. CLVVER. annot. hiſtor. de rebus vtiliſſimis p. 213. ſeqq.

inter Spinozam et Cabbalistas intercedere discrimen contenderunt, vel vtrasque partes recte impietatis accusari asseruerunt: de qua tamen re, cum infra de Spinoza tractaturis adhuc quaedam dicenda sint, hic nihil adiicimus: sed hoc tantum notamus, quod ipse vir acutissimus, cum ea legeret, quae de hac controuersia in Germanico opere H. P. disseruimus, annotauit, et per manus communis amici ad nos transmisit. Monet nempe, *iniuriam fieri Cabbalistis, si iis obiiciatur Atheismus. Nullam enim doctrinam de Deo et creatione ex Deo vocari posse Atheismum, quacunque etiam ratione se habeat, quia alias esset oppositum in apposito: talem vero esse doctrinam Cabbalisticam, quae tantum absit, vt Atheismum foueat, vt potius deismus sit, quia ex Deo, principioque primo omnia explicat. Eam vero doctrinam atheam esse, quae mundum sine Deo ortum statuit, aut res naturales, excluso Deo, exponit. Neutrum hoc facere vel Cabbalistas vel Spinozam. Rectissime itaque ex sua opinione eos facere, qui haec philosophemata pro hypothesi habent, qua origines rerum luculentius exponere voluerint.* Id quod ideo hic monendum erat, quod nescio quo iure haec Cabbalistarum et Spinozae defensio virum eruditissimum fecerit suspectum.

Praemonenda quaedam de Cabbalae pretio, vitandisque praeiudiciis circa eam.

§. XIII. Difficile est in tam ancipiti argumento, rationibus ex vtraque parte haud leuibus a viris doctis adductis in medium, de Cabbalae dignitate, praestantia et vsu certam sententiam statuere; praesertim cum tota haec disputatio lectorem requirat ab omni prorsus partium studio et ab omni praeiudicata opinione liberum, attentum quoque in sublimi philosophiae genere ad nexum principiorum et conclusionum, et nec obscurorum atque symbolicorum dogmatum veneratione, vt plerumque fieri solet, nec antiquitatis nimia opinione fascinatum. Qui veri fontes sint, cur philosophia Cabbalistica non obstantibus obscuritate eius summa, ineptiis methodi symbolicae, et exiguo fructu, qui ex ea redundat, tot viros inuenerit doctos, qui hederam ei suspenderunt, et pro eius praestantia verba fecerunt. Quosdam enim antiquitatis seduxit veneratio, eo quod nossent, Hebraeos fuisse inter gentes antiquissimas, et diuinam sapientiam ex peculiari reuelationis dono possedisse, habitasse quoque diu inter gentes; ex eo enim concludentes, philosophiam ab iis ad gentes dimanauisse, crediderunt Cabbalam priscae sapientiae Hebraeae opus esse; vnde factum, cum vidissent magnam intercedere inter philosophiam Cabbalisticam, et Pythagorico-Platonicam similitudinem, vt iudicarent, hanc ab illa profluxisse, Pythagoramque et Platonem in itineribus suis inter barbaros hanc philosophiam accepisse ab Hebraeis. Alii palparunt quidem, erronea Cabbalistarum dogmata difficilesque nugas hominum otiosorum, cum simplicitate et puritate philosophiae Hebraicae vetustissimae non conuenire, illisque prorsus indignas esse: cum autem praeconceptam de Cabbalae diuina origine ab Hebraeis opinionem dimittere nollent, distinctionem inter Cabbalam puram et impuram excogitarunt. In quo praeiudicio, licet nobis

eam Cabbalam puram ostendere potuerint, confirmati tamen sunt, cum intelligerent, in oeconomia foederis diuini Mosaica, necessario obtinere debuisse oralem quandam explicationem luculentiorem mysteriorum gratiae, in typis legis et vaticiniis occultius reuelatorum. Quam cum pro veteri illa Cabbala haberent, ea, quae ex religione Christiana et sacrarum paginarum N. T. reuelatione didicerant mysteria, non tantum ad Iudaeos retulerunt, sed has esse quoque reliquias Cabbalae veteris atque purioris contenderunt, eaque, quae apud Cabbalistas de tribus sephiris superioribus, de origine, generatione, officio, naturaque media τῦ Adam Kadmon et similibus inuenere, ad illa mysteria, inuito licet systematis Cabbalistici sensu nexuque, transtulerunt; quae vero in concordiam redigi non poterant, ea impura esse, et a sequioribus Cabbalistis in falsos sensus deprauata asseruerunt, sicque veram systematis Cabbalistici mentem euerterunt. Qui tamen licet in vero sensu mysteriorum Cabbalisticorum definiendo aberrauerint, veniam tamen merentur, eo quod veritati sacrae non obfuerunt; in eo solo peccantes, quod comtiorem melioremque, quam natura sua habet, faciem philosophiae Cabbalisticae exhibuerint. Longe grauius vero lapsi sunt alii, qui symbolorum obscurissimorum profunditate tenebrisque plus quam Cimmeriis decepti, mysteria nullibi propalanda sacroque silentio tegenda latere sibi persuaderi a Iudaeis passi sunt. Hi cum nescio quam sapientiam coelestem et sublimiorem creparent, et se theosophiae cuiusdam arcanae alumnos esse iactarent, mysteriaque multa et artes diuinas, etiam circa arcana physica sibi reuelatas esse mentirentur, facile in eam ingressi sunt sententiam, similia in Cabbala latere; hoc igitur praeiudicio, tanquam face, praeeunte, ad rimandas Cabbalae allegorias accedentes, cum haud esset difficile, ex obscurissimis symbolis, quaecunque vellent effingere, vel potius multis verbis nihil dicere, sua somnia Cabbalae supposuerunt, et in ea patrocinium ineptiarum suarum quaesiuerunt, qua mente Cabbalisticam philosophiam iactauisse Fluddum, Sperberum hisque similes, supra monuimus. Nec id magnopere mirandum est, intellectu humano de obscuris et haud facile intelligendis plerumque magnificentius iudicante:

Semper enim stolidi magis admirantur amantque
Inuersis quae sub verbis latitantia cernunt.

Quae cum ita esse exemplis adductis conuincamur, omnino attentio summa in diiudicando systemate Cabbalistico adhibenda, cauendumque est, ne de argumento obscuro totque tegumentis allegoriarum ineptissimarum abscondito, aliquem nobis sensum fingamus clariorem, eumque deinde regulae instar in explicandis hypothesibus Cabbalisticis adhibeamus, et inferamus magis, quam eruamus ex scriptis Cabbalisticis, quaecunque optamus, vt in iis inuenire queamus, licet totius systematis harmonia et conne-

connexio repugnet. A quo lapsu si sibi cauissent viri doctissimi, qui pro Cabbalae antiquitate et puritate pugnauerunt, et inter eam et recentiorem atque impuram distinxerunt, non contendissent pro conuenientia eorum dogmatum, quae nunquam Cabbala agnouit, sed libere fuissent fassi, longe alia philosophiam Cabbalisticam tradere, quam sacram Christianorum doctrinam, et nec Pythagoram atque Platonem a Iudaeis, sed hos potius suo modo ab illis, vel potius ab eorum sectatoribus reformatis haec opinionum portenta accepisse, nec admittere posse totam Cabbalisticam philosophiam secundum principia sua vera et natales suos consideratam eas doctrinas, quas agnouisse quidem veterem ecclesiam Iudaicam negare non licet, at Cabbalistas docuisse, ipsa eorum dogmata eorumque sensus verus atque genuinus reclamant. Et hac ratione neque ex tribus sephiris superioribus Trinitatis mysterium Meyerus, neque ex Adam Kadmon filium Dei mediatorem Vitringa, neque ex sephirarum combinatione orationem dominicam Buddeus, neque ex mundo Briahtico creationem ex nihilo Basnagius et alii alia exsculpsissent, veramque systematis Cabbalistici mentem peruertissent. Ceterum pro expellendo nimio de Cabbalae antiquitate et auctoritate praeiudicio ipsa Cabbalistica methodus antidotum exhibet efficacissimum. Obscuritas enim inextricabilis, allegoriae difficillimae, affectatae literarum, nominum et notionum relatiuarum argutiae, et quae alia puerilia in cortice exteriori exhibet Cabbala philosophica, iustam apud rectos rei aestimatores suspicionem excitant, parum sapientiae verae solidaeque sub istis crepundiis latere; nec multum felicitati humanae mentis promouendae afferre philosophiam eam, quae a paucissimis intelligi potest et vult. Veritas enim et sapientia nudae sunt, nec vllius hominis complexus refugiunt. Quae omnia fundamenti loco posita, recte animum praeparant, ad ferendam iustam de Cabbalistica philosophia sententiam.

Iudicium de Cabbala.

§. XIV. His praemissis de Cabbalae pretio vsuque sequentia notanda esse putamus: I. Scripta Cabbalistica antiquiora, qualia sunt Soharica, Iezirah, Bahir et similia, tanta caligine densaque nocte repleta, tantaque confusione scripta esse, vt aeque facile sit, album et nigrum, quadrata et rotunda ex illis exsculpere, et eadem verisimilitudine dogmata sibi e diametro aduersa effingere. Quin et corticem illum, sub quo latet nucleus philosophiae Cabbalisticae, tam durum esse, vt ferri aciem quasi refugiat, id est, allegorias symbolaque horum librorum adeo incondita, inepta, nullumque saepe sanum sensum fundentia esse, vt ne de eorum quidem literali sensu certus lector esse queat. Ex quo sequitur, etiam in hac philosophicae historiae parte ad sobrium et moderatum Pyrrhonismum confugiendum esse, fatendumque, notitiam philosophiae Cabbalisticae, si ex istis scriptis antiquioribus haurienda sit, exiguis arctisque circumscribi limitibus. Haec vt in se iusta sunt, ita medium inter eos tenent, qui ex vtraque parte de Cabbala iudicant, animumque praeparant, ne secus, quam

par est, in ferenda de hac philosophia sententia, agat et hallucinetur. His enim suppositis non negatur, absurdissimas et vix intelligibiles esse Cabbalistarum allegorias; at cum homines tamen fuerint ratione gaudentes, quos data opera insanire, multisque verbis nihil dicere voluisse verisimile non est, recte inde coniicitur, concepisse eos sibi quosdam sensus melius cohaerentes, et certam aliquam doctrinae formam comprehendentes. Qui vt deprehendantur, non proprii ingenii cogitationes et inuenta pro interpretandi norma adhibenda sunt, quibus loqui coguntur Cabbalistae, quicquid voluerimus, sed nexus atque cohaerentia totius systematis consideranda, origines philosophiae Cabbalisticae considerandae fontesque veri, ex quibus illa hausta est, expendendi, sicque conclusiones cum suis principiis coniungendae, vt ex his demum mens Cabbalistarum obscura patere queat. Hac cautione muniti si ad interpretes Cabbalistas recentiores, qui abiecta methodo allegorica, secundum consuetudinem philosophiae Graecanicae philosophari et Cabbalistica mysteria rimari coeperunt, accedamus, sperare possumus, fore, vt verisimili ratione in mentem veram obscurorum librorum penetrare queamus. Vbi tamen assensus prudenter cohibendus, nihilque pro Cabbalistico admittendum est, nisi quod examinatum diu, ita se nobis probet, vt cum amussi dicta conspiret: semper etiam cum metu quodam oppositi progrediendum, ne nimia fiducia securi, et praecipitanter iudicantes hallucinemur. Hanc nobis legem posuimus, hac via in delineanda philosophia Cabbalistica nos incessimus, quam nos iterato studio deuoratis mille molestiis emensos fuisse nondum poenitet. Ex hac vero prudentia logica moderationem quandam moralem oriri oportet, in hac historiae philosophicae parte omnino commendandam. Cum enim illius tam insuperabilis difficultas et obscuritas sit, aegre ferendum non est, si viri alii docti a nostra sententia et interpretatione dissentiant, et se alia vidisse credant: multo magis in tam obscuro et ambiguo argumento inuidia eiicienda abstinendumque est a consequentiis odium quoddam dissentientibus conflantibus, sed tolerantia, in omni historiae philosophicae studio tantopere commendanda, seruanda est. Quod si obseruauissent viri quidam eruditi, qui acrius, quam par erat, iudicium suum de dogmatum Cabbalisticorum interpretatione interposuerunt, abstinuissent a quibusdam, quae parum placitura sunt posteritati, sine inuidia et aemulatione iudicanti. II. Non refugiendi sunt Cabbalistae recentiores, sed pro interpretibus, cautione modo dicta obseruata adhibendi, ducesque eligendi, qui in obscuro itinere viam praeparent. Parum quidem illis placent, qui in eorum scriptis nihil reperiunt, quod cum Cabbala, quam animo praeconcipiunt suo, puriore conspiret, hinc eos corrupisse veterum mysteria sensusque heterodoxos et gentiles illis affinxisse clamant. At viros optimos eruditissimosque rogamus, vnde sciant, Cabbalistas recentiores veterem doctrinam corrupisse? et non tantum nouis commentis auxisse, quod equidem facile largimur, sed ipsum

quoque systema adulterasse? et e. g. pro sacri foederis typo, quem in veteri Cabbala quaerunt, systema emanatiuum introduxisse? Veteres enim libros Cabbalisticos sine duce non intelligi posse, ea, qua sunt modestia, ipsi fatentur, aut itaque prorsus de dogmatibus philosophiae Cabbalisticae tacendum, aut hi, qui haberi possunt, interpretes eo vsque audiendi, quo vsque malae fidei accusari non possunt. Hoc vero vt fieri queat, veram Cabbalisticae doctrinae faciem nosse nos aliunde oportet, ad cuius comparationem de corruptione Cabbalistarum recentiorum iudicandum est. Cum autem illam latere viri docti fateantur, sole meridiano clarius patet, paralogismum hic admitti, et aut incertum per aeque incertum probari, aut committi circulum vitiosum, quae hypothesin pro demonstratione obtrudit. Legibus itaque historiae et interpretationis quoque conueniens est, eos tamdiu audire testes et interpretes, quamdiu verisimile est, et potuisse et voluisse eos veritatem profiteri, et quamdiu constat, dedisse illos interpretationes tales, quae quoad summam rei et potiora dogmata cum originibus, natura, indole, connexione, parallelismo et similibus Cabbalae philosophicae conspirant, sensumque scriptis Cabbalisticis talem tribuunt, qui ad illa recte intelligenda omnia sufficit. Attamen et hic cautela adhibenda est, ne pro certissima et indubitata veterum Cabbalistarum mente hanc interpretationem venditemus, sed pro tali habeamus, quae verisimili ratione illis tribui possit, licet possibile sit, vt in his illisue dogmatibus aliam opinionem, quam quae illis a recentioribus tribuitur, habuerint. III. Magnopere vero iuuare hanc disquisitionem possunt, et ad iustum Cabbalae pretium statuendum plurimum conferunt detectae supra origines philosophiae Cabbalisticae. Eam enim in Aegypto enatam parentes habuisse philosophiam Aegyptiacam siue Alexandrinam ad philosophiae Orientalis placita in theologicis dogmatibus reformatam l), et ab hac et systema emanatiuum et varios emanationum ordines, et mundi varia schemata et quae sunt alia accepisse, supra verisimillima ratione euicimus. Rationi vero conueniens est, ita obscura φιλοσοφέμενα explicare, prout natales et origines eorum postulant, indolesque systematis eius iubet, quod illis dedit nascendi initia. Recte itaque emanatiuam philosophiam Cabbalistis tribui, et secundum eius leges hos explicandos esse, quilibet videt, qui ratione vtitur. Prodiderunt id ipsi viri docti, qui harmoniam philosophiae Pythagoricae, vel potius Alexandrinae, id est, Platonicae reformatae, cum Cabbalistica fassi sunt, at putauerunt, illam ex hac ortam esse. In quo posteriori licet eos falli norint, qui hoc praeiudicium a nobis suo loco inuictis rationibus iugulatum esse recordantur, prius tamen satis prodit, qua ratione, secundum has origines de Cabbala iudicandum sit, quamuis non nisi cum certo moderamine sensuque restricto philosophia

l) Eam tamen ab Ammonii schola propius ad Platonis mentem iterum emendatam fuisse et supra monuimus, et emanationum ordines apud Cabbalistas decem, apud Ammonii sectatores tres tantum docent.

phia Pythagorea mater Cabbalisticae dici queat. Hanc vero originem aperte produnt recentiorum Cabbalistarum explicationes, ex quo recte concluditur, eos quoad potiora dogmata, quae supra retulimus, recte veterum mentem exposuisse, praecipue cum totum systema, ex legibus emanationis accurate satis cohaereat. IV. His iam demonstratis, exigua attentione opus vt intelligamus frustra laborare omnes, quotquot in Cabbalistica philosophia purius quid, et cum sacris mysteriis in oraculis diuinis manifestatis conueniens inueniri asserunt. Quamuis enim haud inuiti concedamus, verba quaedam et loquendi formulas in ea deprehendi, quae typum illum oeconomiae gratiae referunt, qui in veteri testamento patribus reuelatus fuisse recte statuitur, nihil tamen hoc euincit aliud, quam nefandos philosophastros, fastidientes diuinae reuelationis mysteria, et aptius, quod credebant, atque elegantius ad gentilis mataeologiae normam philosophari cupientes, ingenii fanatici somnia sapientiae domesticae supposuisse, et vt fraus lateret suos, gentiles autem crederent, tantos sapientiae thesauros ad eos ex gente sua peruenisse, formulas sacras inter suos receptas impio systemati adaptasse. Id quod inductione facta facile demonstrari posset, nisi ex praecedentibus satis iam posset intelligi colligique. Cum enim e. g. de Trinitate in diuinis quaedam audiuissent, ex eo trinitatem quandam Cabbalisticam exsculpserunt: cum filium Dei esse creatorem rerum omnium didicissent, Adam Kadmon inde efformatus est: cum hunc mediatorem inter Deum et homines constitutum nouissent, primo principiato suo hoc officium mediatorium, in emanationibus diuinis distribuendis datum est: cum regnum diuinum in oeconomia gratiae manifestatum esse ex ore patrum percepissent, regnum inde Cabbalisticum, in quo Dei essentia se visibilem et palpabilem exhibet, exstruxerunt: cum animam ad Dei imaginem conditam legissent, nouam inde animam ex essentia Dei sculptam et fabricatam, tanquam emanationem quandam, homini tribuerunt: cum ex nihilo condidisse Deum omnia a patribus traditum accepissent, paradoxa inde creatio Cabbalistica formata et emanationi vox alienae significationis tributa est: cum angelos quosdam defecisse legerent, inde angelis corticibus natura mala adscripta est, ex emanationis remotiori a fonte suo disiunctione orta: cum lapsum protoplastum esse, vniuersalis traditio affirmaret, auulsionem hominis ab emanationum serie, et implicationem corticum ad eum lapsum significandum excogitauerunt. Verbo, cum lucem esse Deum in scripturis inuenirent, phrasi allegorica ad impuras notiones suas de lumine infinito se vsque ad materialitatem ex essentia sua producendam extendente abusi sunt. Haec et alia tantum abest, vt nobis, puriora dogmata in Cabbalistica philosophia latere, persuadeant, vt potius nefanda consilia eorum, qui domestica sapientia ita abusi sunt ad palliandos errores gentiles, faciant manifestissima. Qui itaque hic aurum ex scoriis seligere satagunt, laudando quidem conatu pietatem produnt, prudentiam

 vero

vero non item; dum incautiores externis verbis decepti rerum quandam atque dogmatum concordiam perperam cogitant, et eadem ratione hallucinantur, quo illi labuntur, qui harmoniam nobis Platonicam vel Stoicam cum Christo cudunt externo verborum splendore decepti. Neque vero huius rei culpa in solos recentiores Cabbalistas referenda est, sed veteres quoque in eodem luto haeserunt. Quod qui negant, eos rogamus, vt doctrinam Soharicam de tribus supremis principiis ex Deitate profluentibus, siue tribus sephiris superioribus cogitent, expendantque similitudinem, quam Iochaideae disciplinae alumnus quidam in tr. *Raia Mehimna* [m] attulit; eamque cum sacrosancto dogmate de Trinitate Christianorum comparent: ex ea enim luce meridiana clarius intelligent, ea tria principia nec cum infinito Deo coëxistere, sed ratione originis eo esse inferiora, nec aequali inter se gradu constare, sed inaequalitatis rationem tenere; et ad inferiora ita emanare, vt in omnibus mundorum ordinibus, etiam in materiali eorum essentia deprehendatur. Quod qui pro Christiano et orthodoxo habet, is nae, quid Christiana religio doceat, nescit; qui corruptum ac deprauatum a recentioribus Cabbalistis esse clamat, systema Cabbalisticum se non intelligere, prodit. V. Posito vero systemate Cabbalistico tali, quale non sine verisimilibus rationibus Iudaeis tribuimus, haud difficile est, de eo pronunciare, quid statuendum sit. Nempe et matris et sororis, (philosophiam Orientalem et Alexandrinam intelligimus) faciem accurate refert, et cum ex iisdem fontibus hausta sit, idem quoque de ea iudicandum est. Nempe esse philosophiam quandam fanaticam, ex iudicii accuratioris defectu et imaginationis extra orbitam vagantis imperio ortam, et enthusiasmum quendam nefandum habuisse pro scopo. Prius enim ex inepta hypothesi, Deum tanquam lucem quandam extensam non modo se explicuisse, sed in tot quoque emanationum partes se dissecuisse, vt materialis tandem eius essentia fieret, vel potius, si hos philosophos audias, cuncta, ne materia quidem in se excepta, diuina natura spirituali constare liquet, et genealogiae ineptissimae sephirarum mundorumque fundamento alio nullo nisi imaginariis quibusdam notionibus nixae probant: posterius tota constitutio philosophiae huius demonstrat, quae supposito principio: cuncta ex Deo fluxisse, esseque radios explicantis se Dei, cuncta quoque iterum in essentiam DEI reuocat, reducitque; id quod enthusiasmi omnis cardo est. Ita enim Cabbalistae docent: omnes res, ne quidem materia excepta ex Deo effluxisse, esse animam particulam ex essentia Dei excerptam, excisamque; Deum radios essentialitatis suae vsque ad materialitatem extendere, eamque illius facere participem; cuncta itaque, et praecipue animam per varias gradationes, ordinesque atque reuolutiones ad hunc fontem fontium infinitum esse reducenda, et in eo felicitatem hominis summam consistere. Haec cum systemate Orientali et Alexandrino diligenter conferenda

m) Cabb. denud. T. I. P. IV. p. 189.

renda sunt, scopusque eorum considerandus est, quo facto, nisi toti fallimur, luce meridiana clarius constabit, enthusiasmum proram puppimque esse, vt Orientalis et Alexandrinae, ita Cabbalisticae quoque philosophiae. Nec aliud systema emanatiuum patitur, quod, vt omnia ex Dei natura atque essentia deriuat, ita cuncta quoque in eam reducit, maxime vero homini eum philosophiae finem commendat, vt in hunc fontem suum regredi et absorberi tandem ab eo, ex quo effluxit, queat: quae vera anima enthusiasmi philosophici et theologici est. VI. Ex his vero quaestio etiam de Atheismo philosophiae Cabbalisticae decidenda est, quae tantopere viros doctos in partes ire coëgit. In qua vt λογομαχίαν euitemus, quae saepius ancipitem et incertam in hoc argumento concertationem fecit, praemonendum est, de atheismo philosophico disputaturos, aut de directo aut de indirecto loqui. Directus atheismus eorum est, qui aut Deum esse diserte negant, aut aliud praeter ens summum Deum constituunt, aut sine Deo rerum omnium origines definiunt explicantque, Deum dicis gratia tantum asserentes: indirectus atheismus autem eorum est, qui quidem et Deum summam esse caussam, et accepisse ab eo originem omnia referunt, eam vero Dei naturam, illumque rerum omnium ortum ponunt, quibus necessario essentia Dei euertitur, eaque Deo natura, ea attributa adscribuntur, quae ipsam Dei notionem tollunt. Et prius quidem apertam impietatem prae se ferre, dubio caret. De posteriori vero diuersa ratione pronunciandum esse putamus. Quidam enim ita de Deo instituunt praecipiuntque, vt licet cuncta ex eo deriuent, per eum tamen non aliam naturam, quam hoc vniuersum varia ratione modificatum intelligant, quae impietatis species praecipue Spinozae solet tribui, rectene an secus? hic loci non disputamus, id vero facile concessuros esse omnes cordatos speramus, tales philosophos impietatis valde esse suspectos. Quidam cautius instituentes Dei naturam, quantum pote ab omni imperfectione liberant, et distinctionem quoque inter eum et effectus suos extrinsecos ponunt; at ita tamen de rerum omnium origine disserunt, vt naturam diuinam in partes discerpant, et dum omnia ad hunc fontem reuocant, deismum quendam introducant, qui implicite naturam Dei euertit, quamuis nec hanc impietatem intendant, nec forte hanc consequentiarum seriem agnoscant fateanturque. His, vt debent, praesuppositis, ne praecipitanter agamus in ardua quaestione, doctrina Cabbalistarum tota probe consideranda est. Quod vbi agimus, dispalescit primo, vt Iudaeos omnes, ita etiam Cabbalistas ab omni non atheismo modo, sed pantheismo quoque vehementer abhorrere, omnemque in eo locare operam, vt Deum ab omnibus, quae ex eo dependent, distinguant, et vnitatem Dei in tuto collocent. Non prouocabimus ad exotericam Iudaeorum doctrinam et articulos gentis huius fundamentales, sed ipsos Cabbalistas testes volumus, qui sollicite cauent, ne Ensoph cum reliquis emanatiuis confundatur. Id vel ex vno

τῷ

τȣ Adam Kadmon schemate intelligi potest, in quo vasa illa luce vacua ideo excogitarunt, vt hac quasi sepe infinita lux deitatis ab omnibus emanatiuis finitis distingueretur: hinc res quidem omnes a suprema vnitate dependere, et cum ea connecti asserunt, sed distinctas simul a Deo esse fatentur. Prolixe id demonstrare conatus est Irira [n], euincens: *quod caussata, quae emanant a caussa prima, non ascendant ad copiam infinitam, quodque necesse sit, esse vnum, quod sit summum et perfectissimum inter omnia contingentia: quod infinitas sit attributum solius caussae primae: quod caussa prima non agat ex absoluta necessitate et natura, sed ex consilio intellectus sui et arbitrio voluntatis et electionis suae: quod magna sit differentia inter bonum perfectissimum infinitum siue emanatorem, et inter emanationes, luminaque ensophica et monadica, et differant ea, vt formans et formatum, perficiens et perfectum, caussans et caussatum: quod caussa prima omnibus caussatis suis manifestauerit essentiam et naturam suam, sed non ipsam, quatenus talem, sed ita, vt se ipsam restrinxerit, et quasi multiplicauerit, atque illa produxerit finita et multiplicata. Quod Deus sese applicuerit ad caussata sua futura, non secundum essentiam suam, quae incomprehensibilis est, sed secundum illum conceptum determinatum et definitum, quem de immensitate et amplitudine eius ista possint supportare, quique secundum exiguitatem intellectus nostri ab ipso admodum diuersus et distinctus est, licet semper maneat radix quasi aliqua caussatorum finitorum, multiplicium, mobiliumque remanens in simplicitate infiniti, caussaque eorum immobilis, quamuis coniungatur cum natura multiplici et mutabili.* Talia passim et Irira inculcat, et ceteri quoque monent, quae luculentum argumentum sunt, procul abfuisse mentem Cabbalistarum ab eo atheismi genere, quod omnia esse vnam numero substantiam facit. Quamuis enim cuncta ex Deo emanasse statuant, tantam tamen differentiam inter fontem et emanatiuum ponunt, quanta est inter infinitum et finitum, emanationes quoque non vt actus Dei immanentes, sed vt prodeuntes et transeuntes considerant. Et hac quidem atheismi notione ab eius culpa omnino liberandi sunt. Ast cum quaeritur, annon indirecte eiusmodi dogmata affirmauerint, quae viam ad atheismum sternant, eiusque indolis sint, vt naturam Dei euertant, fatemur Cabbalistas, si non manifestae impietatis, certe imprudentis impiaeque negligentiae accusandos esse, quod ea admiserint, quae multis modis in Deum peccant. Non fieri in eo Cabbalistis iniuriam, intelligent, qui considerauerint: posuisse eos *secundo* pro indubitato principio axioma illud sensu absoluto sineque vlla restrictione assertum: ex nihilo nihil fit, et hinc, *tertio* Deum pro subiecto, ex quo omnia, tanquam ex fonte, profluxerint, habuisse, omnemque entitatis rationem non radicaliter tantum, efficienter et dependenter, sed et essentialiter (si ita loqui licet) ad eum retulisse, adeoque quoto ti

n) Diss. II. c. 4. seqq. p. 48. seqq. V. c. 3. p. 93. c. 9. p. 101. c. 10. p. 104.

to ita rerum omnium substantias, cum vnitate Dei connectere, vt tantum ratione finitatis, dependentiae, et modificationis, non vero ratione essentiae ab eo differant; naturam Dei, *quinto*, in extensa quadam notione posuisse, et ex eius modificatione, retractione, et separatione partium finitarum a toto infinito, rerum omnium essentias et origines deriuauisse, hincque, *sexto*, ipsam materiam ex condensatis et compressis diuinae lucis radiis deriuauisse, quamuis voce materiae luserint, et notionem mentis priuatiuam ad palliandum errorem nobis obtruserint; et ita cum omnibus aliis emanatiui systematis generibus, recte accusari posse, quod extensionem in Deo posuerint: ob eam quoque rationem *septimo*, mundum Deum expansum et manifestatum, etiam in creaturis atque substantiis materialibus dixisse; distinctionem vero, *octauo*, inter caussam et caussatum non in differentia essentiali sed metaphysica, et in solis conceptibus intellectus versanti posuisse, et sic reuera Deum a creaturis essentiali quadam ratione non satis distinxisse, hincque, *nono*, inepte quoque, licet systemati suo conuenienter, rerum omnium refluxum in essentiam DEI, per modum compressionis et retractionis emanationum asseruisse. Esse haec omnia Cabbalistarum dogmata genuina, in antecedentibus inuictis rationibus demonstrauimus: at impietati stratam haec aperire viam, quis est, qui negare audeat? Nam cum emanatio πρῶτον ψεῦδος sit, quod Cabbalistas ad hos errores omnes seduxit, eo quod deserta simplicitate religionis patriae negarent ex nihilo, etiam per operationem caussae infinitae, nihil fieri posse, manifestum est, eos de Dei essentia notionem sibi formasse extensam, sine qua totum systema Cabbalisticum nec consistere, nec intelligi potest, quomodo communicata essentia sua, Deus ita se limitauerit, vel vt Cabbalistice loquamur, radios suos retraxerit, vt tandem materiae quoque essentialitas ex ea oriri, et per hanc retractionem et limitationem ei materialitas induci potuerit? Quam absurditatem recte notauit acutissimus MORVS [o], monendo: *Cum Or Haënsoph naturae sit necessariae ac immutabilis, qui fieri possit, vt retrahat se ipsum a puncto vllo, quo adeo vastam relinquat concauitatem, in qua mundis creandis sit locus? Quasi natura Dei crassa esset, ac corporea, nec mundi, vbi ipse sit, esse possint: praeterea discerptibilitatem, siue separationem vnius partis ab altera, corporis proprietatem esse, non spiritus. Cumque Deus vbique sit sibi similis, si possit disiungere essentiam suam a tali puncto, posse profecto a quouis puncto, atque sic fissuram facere per totam suam essentiam, atque sic diuidere se ipsum in duas partes: quod etiam demonstrationi esset, contra infinitatem eius. Postremo vacuum illud, quod imaginentur, postquam Deus se a puncto quodam retraxerit, non esse meram nonentitatem, sed substantiam incorpoream et necessario existentem, et tamen distinctam a Deo, quod sit impossibile.* Nec distinctio inter Deum et creaturam, inter emanans et emanatum sufficit, vt haec substantia sua et natura differre ostendant, cum in modo tantum, nempe in limitatione eius ea tota quaeratur, omnia vero vnam tantum constituant substantiam, licet alio, quam Spinoza, magis philosophice ineptiens, asseruit modo, nempe non affectione quadam, sed emanatione, vt radii solis, quamuis ex sole emanent, et in notione atque idea intellectus nostri a sole distingui queant clarissime, tamen cum sole vnam eandemque substantiam constituunt. Non ignoramus, nec negamus quoque, veniam hic poscere philosophos Cabbalistas, eo quod nec consequentiarum harum absurditates viderint, nec accurate philosophari in ea re potuerint, cum metaphysicis meditationibus non satis assueti, et imaginationis simulacris, more

o) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 65.

more Orientalium seducti, corporeos quosdam sibi, de rerum originationibus conceptus formauerint: nec inuiti concedimus viris doctis, eis ideo exoso atheorum nomine parcendum esse. Interim tamen cum de dignitate, praestantia et pretio philosophiae Cabbalisticae sententia dicenda sit, haec quoque non reticenda sunt, sed ficus ficus appellanda & scapha scapha. Aequitas vero hoc quoque loco postulat, vt apologiam pro Cabbalistica philosophia audiamus, pro qua ita perorauit vir prorsus in his literis egregius, et quod vehementer dolemus, nimis mature melioribus eruditionis partibus ereptus B. Io. Iacobvs Syrbivs p), quem primum fere nobis historiae philosophicae, maxime dogmaticae accuratioris amorem studiumque instillasse, grati recordamur. Monet is: falsum esse, quod Cabbalistae vnam tantum substantiam posuerint, cum principiatum primum substantiam quidem dixerint, at differre a substantia caussae primae agnouerint: per emanationem eos non intelligere diuisionem essentiae participatae, sed, vt loquitur Irira q), constitutionem de non esse in esse, adeoque notionem istam alio longe sensu, quam alias fieri solet, accipiendam esse, cum alias emanans coëxistere illi, ex quo emanat, dicatur. Nec omnes res emanasse, sed aliquas tantum, reliquas fabrefactas et formatas tantum dici, vt ex definitionibus mundorum appareat. Hinc etiam de Deo ita eos philosophari, vt eum finem suum obtinere, ideoque existere posse sine rebus creatis, has autem mero nudoque arbitrio suo produxisse fateantur. Reseruare quoque Deo illos independentiam, infinitatem et simplicitatem, perfectionem, vim agendi infinitam, immutabilitatem, creaturas vero finitas multiplices & compositas, potentiales, mutabiles esse contendere. Retractionem autem allegorice et aenigmatice intelligendam esse. Dici haec erudite et acute, facile aequus lector fatebitur, an vero vir doctissimus ita caussam Cabbalistarum perorauerit, vt ab omni suspicione erroris liberandi sint, merito dubitamus. Nam principiatum primum substantia sua a caussa prima differre facilius dicitur quam probatur, et totum systema τȣ Adam Kadmon euertit, qui eadem ratione cum caussa prima connectitur, vt cum caussatis suis inferioribus, quae ex natura diuina, eo mediante, participant. Emanationis autem notionem veram secutos fuisse Cabbalistas, Irirae verba non negant, sed adstruunt. Quemadmodum enim in emanatione emanatiuum ab emanationis fonte progressum in eum statum prodit, in quo prius non fuit, id est, in eum qui fuit non-ens, ita necessario prius in τὸ esse fontis sui latuit, alias ex nihilo extitisset, quod primo Cabbalistarum principio est aduersum; sicque substantiam fontis sui retinet. Id quod non negat Irira r), sed operose adstruit. Quod vero inter mundum emanatiuum et creatiuum discrimen posuerint et vtrumque inter se distinxerint, certum quidem est, at non euincit, mundum Briahticum ex non-ente creatum esse: id enim non admittit primum Cabbalistici systematis principium. Supra quoque luculenter ostendimus, hanc creationem ex non praeexistente materia non de substantia, sed de modificationibus emanationis, et lucis diuinae in progressu mundorum attenuatae magis et limitatae intelligendum esse, quae priuatio omnino ex non-ente extitit, at nihil minus, quam creationem substantiae ex nihilo inuoluit. Nullus enim mundus est, ne materiali quidem excepto, qui non ex Deo emanauerit, eius radiis a supremis ad infima descendentibus, vt supra demonstratum. Quamuis itaque mundi variis modis pro gradatione emanationum a Deo differant, essentiale tamen in mundo non ex Deo tantum est, sed ipse Deus, in mundis explicatus. Id quod luculenter indicauit Irira s), qui ita philosophatur: *Deus cum omnibus caussatis sit eminentior, ita retraxit se*

p) Diss. cit. p. 22. seqq.
q) Diss. V. c. 9. §. 2.
r) l. c. c. 12. p. 108. c. 3. p. 94.
s) loc. citat.

in se, vt cum nullo eorum conueniat, et per hanc retractionem (id est limitationem infinitatis suae) *ab omnibus videtur separatus: sed quia etiam applicatur ad omnia tanquam caussa, quoad essentiam, potentiam et operationem eorum, simul tamen etiam est omnia in omnibus, vt, quia ipse lux est, quae illa implet, ipsis plane sit intimus.* Eadem alibi quoque repetit, et imprimis hoc vrget, quod rem totam extra disputationem ponit: *Ensoph tam intra se, quam qui foras in emanationem se exserit, esse vnum, et substantiam vnam, cum hac tamen distinctione, quod Sephirae in Ensoph sint per modum vnius et singularis, caussantis et eminentis, atque independentis et infiniti, in Aziluth modo quodam, formali, plurali et determinato.* Haec non Irirae tantum metaphysica est, sed veterum quoque Cabbalistarum, qui, quamdiu systemati emanatiuo adhaerere creduntur, tamdiu ab his erroribus liberari non possunt. Quae vero adiicit vir eruditus, haec somnia Loriiae, Irirae et recentiorum veteribus Cabbalistis tribui non posse, reuera nihil dicunt: non enim alios habemus Cabbalistas, quam qui huic systemati adhaerent. Quod si ergo Cabbalistae athei dicendi non sunt, quod voce stricte sumta facile largimur, agnoscendus tamen Deismus eorum ab ista impietate prope remotus, eo quod totam Dei definitionem euertit. Ex dictis vero quaestio quoque illa lucem accipit, vtrum Spinoza Cabbalistarum placitis insistens, eorum in castra transierit, nec ne? Nos totam quaestionem curiosam magis, quam necessariam esse putamus, parumque nostra interesse, vnde errores suos Spinoza habuerit? Quod si tamen aliquid de ea dicendum, non eius roboris nobis videntur esse Cl. Wachteri rationes, licet copiose adductae, vt eadem incessisse via Spinozam, qua Cabbalistae, existimemus. Caussam praecipuam eam esse putamus, quod Spinozae systema emanatiuum non placuerit, sed is immanente Dei modificatione mundum extitisse statuerit. Quod satis manifeste prodidit, mundum diuinae naturae necessarium effectum esse asserens, cuius contrarium Iriram pronunciantem supra audiuimus. Quando autem vir doctus contendit, principiatum primum Spinozam designasse per absolutam naturam, per quam Deum omnia produxisse dicit, in eo, nisi prorsus coecutimus, fallitur. Ait enim de hac natura Spinoza [t]: *Omnia quae ex absoluta natura alicuius attributi Dei sequuntur, semper et infinita existere debuerunt, siue, per idem attributum aeterna et infinita sunt.* Hoc vero totum systema Cabbalisticum euertit, cuius cardo in eo vertitur, quod Deus radios suae lucis infinitae retraxerit, vt possint existere mundi, id est, quod infinitati suae limites induxerit, sicque substantiam ex se emanantem fecerit finitam, vnde omnia praeter Ensoph finita sunt, licet propter propinquitatem emanationis Adam Kadmon eiusque sephirae in Aziluth consideratae, nomen Ensoph gerant, non quod ipsae infinitae sint, sed quod proximum gradum ab infinito tueantur. Sed vno eoque luculento argumento differentia inter systema Cabbalisticum et Spinozisticum ostendi potest, licet eo ipso loco Spinoza ad antiquorum Hebraeorum consensum prouocet [u]: nempe *Deum rerum omnium caussam immanentem, non vero transeuntem* se agnoscere fatetur Spinoza. At Deum esse caussam rerum non immanentem, sed emanantem, sicque Deum manifestatum explicatumque a Deo occulto distinguendum esse Cabbalistae vbique ingeminant, sicque ipsi immane inter suum et Spinozisticum systema discrimen statuunt.

§. XV. Ex his vero, quae de praestantia pretioque Cabbalae philosophicae fuse disseruimus, iam de vsu quoque eius iudicare quis facile poterit. Eum enim exiguum esse in confirmanda veritate religionis Christianae, ex dictis manifestum esse putamus. Quamuis enim κατ' ἄνθρωπον contra Judæos eo nomine adhiberi queat, vt ostendatur, nec trinitatem, nec filium DEI creatorem et mediatorem, nec alia dogma- *Vsus Cabbalae.*

Ttt ttt 2

t) Prop. XXI. Eth.

u) Ep. XXI. ad Oldenburg.

dogmata, quae Christiana religio habet, adeo Cabbalistis displicuisse, vt non hanc arcanam philosophiam suam ad horum dogmatum typum distribuerent et attemperarent, adeoque iure nos credere, ea dogmata, quæ gens Iudaica tam foede corrupit, ex quo in scholis gentilium philosophari coepit, olim inter Israëlis posteros nota atque tradita fuisse: cauendum tamen magnopere est, ne Cabbalam aliquam puram exsculpamus, quam, vbi Iudaei negauerint, nullibi inuenire possimus, nisi in mente illorum, qui ea, quae demonstranda sibi sumserunt, pro rationibus demonstrationis vitioso concludendi modo afferunt. Meliorem vero vsum habet philosophia Cabbalistica in historia philosophica, in qua meliorem et iucundiorem partem historiae philosophiae Iudaicae constituit, & non contemnendum fructum promittit. Eleganti enim exemplo humani ingenii deliria, relicto semel rationis et reuelationis ductu, ob oculos ponit, et enthusiasmum philosophicum, quae detestanda animorum pestis esse solet, viuis depingit coloribus. Maxime vero nobilis pars est historiae philosophiae Orientalis et Alexandrinae, quae cum circa Saluatoris in carne apparentis tempora magnam Orientis et Aegypti partem fuisset peruagata, etiam in ecclesiam Iudaicam et Christianam irrepsit. Vnde prodeuntes ex hac schola tum Iudaei, tum Christiani quidam, receptis dogmatibus his tribus philosophiae generibus communibus, nouas haereses condiderunt. Cuius luculentum exemplum Gnostica deliria, maxime vero Valentiniana somnia esse possunt, de quibus nostro tempore inter G. Hooperum [w], Renatum Massuetum [x] et I. Fr. Buddeum [y] disputatum est, illis earum origines ad Platonicam, hoc ad Cabbalisticam philosophiam referentibus. Qui si paulo attentius ad origines harum haeresium respexissent, vidissent, quod tandem B. Buddeus [z] candide fassus est, philosophiam Orientalem a Platonicis Alexandrinis intra limina sua receptam, nouumque, quod ex hac cusum est, theologiae genus verum fontem horum omnium fuisse, nec mirum esse, si systema Orientale, Alexandrinum, Cabbalisticum, et Valentinianum in multis conueniat, cum in eo conspirauerint hae sectae omnes: esse non tantum in Deitatis sinu certum emanationum numerum, sed ex hoc quoque pleromate progressos esse alios emanationis ordines ad condendum mundum. Hoc aeones Orientalium et Valentinianorum volunt, hoc sephirae Cabbalistarum, hoc trina principia Alexandrinorum in diuinis et reliqua Deorum daemonumque caterua innuunt. Quae vero Massuetus obiicit, qui recentiorem Cabbalam esse putat, quam vt referri ad illa tempora queat, quo mundum erroribus repleuit Gnostica mataeologia, ea ex supra dictis facile refelli possunt, vbi ad obiectiones Morini, quas suas fecit doctus ille coenobita, accurate respondimus, et veros natales Cabbalae philosophicae deteximus. Verum de his in historia philosophiae Christianorum veterum dicendi locus erit commodior. Quae itaque historiae philosophicae vtilitas in genere est, ea etiam historiae philosophiae Cabbalisticae adscribenda, praecipue vbi accurate tradita fuerit, cum ob ingentem, quam fouet, obscuritatem et difficultatem, pauci sint, qui lucem his tenebris foenerare laborant, sicque praeiudicia dispellere satis perniciosos errores gignentia conantur. Quod cum pro virium modulo nos praestitisse speremus, tractationi de philosophia Iudaica, et simul Tomo secundo philosophicae historiae iam imponimus

F I N E M.

w) In coniecturis de Valentinianorum haeresi ex Aegyptiaca theologia Lond. 1711.

x) Diss. I. in Irenaeum §. 21. p. 20.

y) Pec. diss. de Valentin. haeresi ad calc. in hist. phil. Hebraeorum.

z) Conf. noua editio p. 619. et Isagoge p. 13[illegible]

I. INDEX

I. INDEX
PERSONARVM ET NOMINVM.

Marcel-

Soi-

II. INDEX.

II. INDEX
RERVM ET MATERIARVM.

prae-

D.

omnia

E.

Prae-

T.

V.

FINIS TOMI II.

